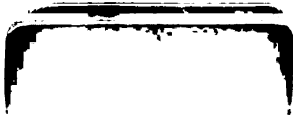

B. rel. 11.1 d

Vilh Thomsen. 16. juli. 1.

414/4384. 4. —

C
Y

(Zibella) V&NT

BIBL CYSEGR-LAN,

SEF

YR HEN DESTAMENT

A'R

NEWYDD.

Yr holl Ysgrhythyr sydd wedi ei rhoddi gan Ysprydoliaeth Duw, ac sydd fuddiol i athrawiaethu, i argyhoeddi, i geryddu, i hyfforddi mewn cyfiawnder :

Fel y byddo dyn Duw yn berffaith, wedi ei berffeithio i bob gweithred dda. 2 Tim. iii. 16, 17.

LLUNDAIN:

ARGRAPHEDIG GAN G. E. EYRE A W. SPOTTISWOODE,

ARGRAPHWYR I ARDBERCHOCAP FAWREYDI Y FRENHIN.

TROS Y BIBL GYMDEITHAS FRYTANAIDD A THEAMOR,

A sefydlwyd yn Llundain yn y Ffyneddyn 1804.

As ar werth, i Danygrifwyr yn unig, yn Ystordy y Gymdeithas, Earl Street, Blackfriars, Llundain.

Headpiece &c.

M.DCCC.LXI.

01541816 Google

ENWAU A THREFN
LLYFRAU YR HEN DESTAMENT A'R NEWYDD,

A

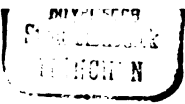
RHIFEDI PENNODAU POB LLYFR.

Llyfrau yr Hen Destament.

	<i>Pen.</i>		<i>Pen.</i>
GENESIS	50	Pregethwr	12
Exodus	40	Caniad Solomon	8
Leifticus	27	Esaiiah	60
Numeri	36	Jeremiah	52
Deuteronomium	34	Galarnad Jeremiah	5
Josua	24	Ezeziel	48
Barnwyr	21	Daniel	12
Ruth	4	Hosea	14
1 Samuel	31	Jöel	3
2 Samuel	24	Amos	9
1 Brenhinoedd	22	Obadiiah	1
2 Brenhinoedd	25	Jonah	4
1 Chronicl	29	Michah	7
2 Chronicl	36	Nahum	3
Ezra	10	Habacuc	3
Nehemiah	13	Sephaniah	3
Esther	10	Haggai	2
Job	42	Zechariah	14
Psalman	150	Malachi	4
Diarhebbion	31		

Llyfrau y Testament Newydd.

	<i>Pen.</i>		<i>Pen.</i>
SANT MATTHEW	28	Epistolau Sant Paul	
Sant Marc	16	1 at Timothëus	6
Sant Luc	24	2 at Timothëus	4
Sant Ioan	21	At Titus	3
Actau yr Apostolion	28	At Philemon	1
Epistolau Sant Paul		At yr Hebreaid	13
At y Rhufeiniaid	16	Epistol Iago	5
1 at y Corinthiaid	16	Epistol 1 Petr	5
2 at y Corinthiaid	13	2 Epistol Petr	3
At y Galatiaid	6	Epistol 1 Ioan	5
At y Ephesiaid	6	2 Epistol Ioan	1
At y Philippiaid	4	3 Epistol Ioan	1
At y Colossiaid	4	Epistol Judas	1
1 at y Thessaloniaid	5	Datguddiad Ioan	22
2 at y Thessaloniaid	3		

Llyfr Cyntaf MOSES, yr hwn a elwir GENESIS.

PENNOD I.

1 *Crëduriaeth nef a ddaear, 3 a'r goleuni, 6 a'r ffurfafen. 9 Neillduo y ddaear oddi wrth y dyfroedd, 11 a'i gwneuthur yn ffrwythlawn. 14 Yr haul, y lleuad, a'r sêr; 20 y pysgod, 24 yr anifeiliaid, 26 dyn ar lun Duw. 29 Ordeinio lluniaeth ac ymborth.*

YN y dechreuad y crëodd Duw y nefoedd a'r ddaear.

2 A'r ddaear oedd afluniaidd a gwag, a thywyllwch oedd ar wyneb y dyfnider, ac Yspryd Duw yn ymsymmud ar wyneb y dyfroedd.

3 A Duw a ddywedodd, Bydded goleuni, a goleuni a fu.

4 A Duw a welodd y goleuni mai da oedd: a Duw a wahanodd rhwng y goleuni a'r tywyllwch.

5 A Duw a alwodd y goleuni yn Ddydd, a'r tywyllwch a alwodd efe yn Nos: a'r hwyr a fu, a'r bore a fu, y dydd cyntaf.

6 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Bydded ffurfafen y'nghanol y dyfroedd, a bydded hi yn gwahanu rhwng y dyfroedd a'r dyfroedd.

7 A Duw a wnaeth y ffurfafen, ac a wahanodd rhwng y dyfroedd oddi tan y ffurfafen, a'r dyfroedd oddi ar y ffurfafen: ac felly y bu.

8 A'r ffurfafen a alwodd Duw yn Nefoedd: a'r hwyr a fu, a'r bore a fu, yr ail dydd.

9 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Casgl-er y dyfroedd oddi tan y nefoedd i'r un lle, ac ymddangosed y sychdir: ac felly y bu.

10 A'r sychdir a alwodd Duw yn Ddaear, a chasgliad y dyfroedd a alwodd efe yn Foroedd: a Duw a welodd mai da oedd.

11 A Duw a ddywedodd, Egined y ddaear egin, *sef* llyisiau yn hadu had, a phrennau ffrwythlawn yn dwyn ffrwyth, wrth eu rhywogaeth, y rhai y mae eu had ynddynt ar y ddaear: ac felly y bu.

12 A'r ddaear a ddug egin, *sef* llyisiau yn hadu had wrth eu rhywogaeth, a phrennau yn dwyn ffrwyth, y rhai

y mae eu had ynddynt wrth eu rhywogaeth: a Duw a welodd mai da oedd.

13 A'r hwyr a fu, a'r bore a fu, y trydydd dydd.

14 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Bydded goleuadau yn ffurfafen y nefoedd, i wahanu rhwng y dydd a'r nos; a byddant yn arwyddion, ac yn dymhorau, ac yn ddyddiau, a blynyddoedd.

15 A byddant yn oleuadau yn ffurfafen y nefoedd, i oleuo ar y ddaear: ac felly y bu.

16 A Duw a wnaeth ddau oleuad mawrion; y goleuad mwyaf i lywodraethu y dydd, a'r goleuad lleiaf i lywodraethu y nos: a'r sêr *hefyd a wnaeth efe*.

17 Ac yn ffurfafen y nefoedd y rhoddes Duw hwynt, i oleuo ar y ddaear;

18 Ac i lywodraethu y dydd a'r nos, ac i wahanu rhwng y goleuni a'r tywyllwch: a gwelodd Duw mai da oedd.

19 A'r hwyr a fu, a'r bore a fu, y pedwerydd dydd.

20 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Heigied y dyfroedd ymlusgiad byw, ac eheded ehediad uwch y ddaear, yn wyneb ffurfafen y nefoedd.

21 A Duw a grëodd y môrfeirch mawrion, a phob ymlusgiad byw, y rhai a heigiodd y dyfroedd yn eu rhywogaeth, a phob ehediad asgellcig yn ei rywogaeth: a gwelodd Duw mai da oedd.

22 A Duw a'u bendigodd hwynt, gan ddywedyd, Ffrwythwch, ac amil-hêwch, a llenwch y dyfroedd yn y moroedd, a lliosoged yr ehediaid ar y ddaear.

23 A'r hwyr a fu, a'r bore a fu, y pumed dydd.

24 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Dyged y ddaear *bob* peth byw wrth ei rywogaeth, yr anifail, a'r ymlusgiad, a bwystfil y ddaear wrth ei rywogaeth: ac felly y bu.

25 A Duw a wnaeth fwystfil y ddaear wrth ei rywogaeth, a'r anifail wrth ei rywogaeth, a phob ymlusgiad y ddaear wrth ei rywogaeth: a gwelodd Duw mai da oedd.

26 ¶ Duw hefyd a ddywedodd, Gwnawn ddyn ar ein delw ni, wrth ein llun ein hunain: ac arglwyddiaethant ar bysg y môr, ac ar ehediad y nefoedd, ac ar yr anifail, ac ar yr holl ddaear, ac ar bob ymlusgiad a ymlusgo ar y ddaear.

27 Felly Duw a grëodd y dyn ar ei ddelw ei hun, ar ddelw Duw y crëodd efe ef, yn wryw ac yn fanyw y crëodd efe hwynt.

28 Duw hefyd a'u bendigodd hwynt, a Duw a ddywedodd wrth-ynt, Ffrwythwch, ac amlhêwch, a llenwch y ddaear, a darostyngwch hi, ac arglwyddiaethwch ar bysg y môr, ac ar ehediad y nefoedd, ac ar bob peth byw a ymsymmudo ar y ddaear.

29 ¶ A Duw a ddywedodd, Wele mi a roddais i chwi bob llysieuyn yn hadu had, yr hwn sydd ar wyneb yr holl ddaear, a phob pren yr hwn y mae ynddo ffrwyth pren yn hadu had, i fod yn fwyd i chwi.

30 Hefyd i bob bwystfil y ddaear, ac i bob ehediad y nefoedd, ac i bob peth a ymsymmudo ar y ddaear yr hwn y mae einioes ynddo, y bydd pob llysieuyn gwyrd yn fwyd: ac felly y bu.

31 A gwelodd Duw yr hyn oll a wnaethai, ac wele da iawn ydoedd: felly yr hwyr a fu, a'r bore a fu, y chweched dydd.

PEN. II.

1 Y dydd Sabboth. 4 Dull y crëaduriaeth. 8 Plannu gardd Eden, 10 a'i hafon. 17 Gwahardd pren Gwybodaeth yn unig. 19 Enwi y creuduriad. 21 Gwneathur gwrtaig, ac ordinio priodus.

FELLY y gorphenwyd y nefoedd a'r ddaear, a'u holl lu hwynt.

2 Ac ar y seithfed dydd y gorphenodd Duw ei waith, yr hwn a wnaethai efe, ac a orphwysodd ar y seithfed dydd, oddi wrth ei holl waith, yr hwn a wnaethai efe.

3 A Duw a fendigodd y seithfed dydd, ac a'i sancteiddiodd ef: oblegid ynddo y gorphwysasai oddi wrth ei

holl waith, yr hwn a grëasai Duw i'w wneuthur.

4 ¶ Dyma genhedlaethau y nefoedd a'r ddaear, pan grëwyd hwynt, yn y dydd y gwnaeth yr ARGLWYDD DDUW ddaear a nefoedd:

5 A phob planhigyn y maes cyn ei fod yn y ddaear, a phob llysieuyn y maes cyn tarddu allan: oblegid ni pharasai yr ARGLWYDD DDUW wlawio ar y ddaear, ac nid ydoedd dyn i lafurio y ddaear.

6 Onid tarth a esgynodd o'r ddaear, ac a ddyfrhâodd holl wyneb y ddaear.

7 A'r ARGLWYDD DDUW a luniasai y dyn o bridd y ddaear, ac a anadlasai yn ei ffroenau ef anadl einioes: a'r dyn a aeth yn cnaid byw.

8 ¶ Hefyd yr ARGLWYDD DDUW a blannodd ardd yn Eden o du y dwyrain, ac a osododd yno y dyn a luniasai efe.

9 A gwnaeth yr ARGLWYDD DDUW i bob pren dymunol i'r golwg, a dationus yn fwyd, ac i bren y bywyd y'nghanol yr ardd, ac i bren gwybodaeth da a drwg, dyfu allan o'r ddaear.

10 Ac afon a aeth allan o Eden, i ddyfrhâu yr ardd, ac oddi yno hi a rannwyd, ac a aeth yn bedwar pen.

11 Enw y gyntaf yw Pison: hon sydd yn amgylchu holl wlad Hafilah, lle y mae yr aur.

12 Ac aur y wlad honno sydd dda: yno mae Bdeliwm a'r maen Onix.

13 Ac enw yr ail afon yw Gihon: honno sydd yn amgylchu holl wlad Ethiopia.

14 Ac enw y drydedd afon yw Hidecel: honno sydd yn myned o du y dwyrain i Assyria: a'r bedwaredd afon yw Euphrates.

15 A'r ARGLWYDD DDUW a gymmerodd y dyn, ac a'i gosododd ef y'ngardd Eden, i'w llafurio ac i'w chadw hi.

16 A'r ARGLWYDD DDUW a orchymynodd i'r dyn, gan ddywedyd, O bob pren o'r ardd gan fwytta y gelli fwytta:

17 Ond o bren gwybodaeth da a drwg, na fwytta o hono; oblegid yn y dydd y bwyttai di o hono, gan farw y byddi farw.

18 ¶ Hefyd yr ARGLWYDD DDUW a ddywedodd, Nid da bod y dyn ei hunan; gwnaf iddo ymgeledd cymmws iddo.

19 A'r ARGLWYDD DDUW a lunoedd o'r ddaear holl fwystfilod y maes, a holl ehediaid y nefoedd, ac a'u dygodd at Adda, i weled pa enw a roddai efe iddynt hwy: a pha fodd bynnag yr enwodd y dyn bob peth byw, hynny fu ei enw ef.

20 Ac Adda a enwodd enwau ar yr holl anifeiliaid, ac ar ehediaid y nefoedd, ac ar holl fwystfilod y maes: ond ni chafodd efe i Adda ymgeledd cymmws iddo.

21 A'r ARGLWYDD DDUW a wnaeth i drwmgwsg syrthio ar Adda, ac efe a gysgodd: ac efe a gymmerodd un o'i asennau ef, ac a gauodd gig yn ei lle hi.

22 A'r ARGLWYDD DDUW a wnaeth yr asen a gymmerasai efe o'r dyn, yn wraig, ac a'i dug at y dyn.

23 Ac Adda a ddywedodd, Hon weithian sydd asgwrn o'm hesgyrn i, a chnawd o'm cnawd i: hon a elwir gwraig, oblegid o wr y cymmerwyd hi.

24 O herwydd hyn yr ymedy gwr â'i dad, ac â'i fam, ac y glŷn wrth ei wraig: a hwy a fyddant yn un cnawd.

25 Ac yr oeddynt ill dau yn noethion, Adda a'i wraig, ac nid oedd arnynt gywilydd.

PEN. III.

1 Y sarph yn hudo Efa. 6 Cynwlyddus gwymmp dyn. 9 Duw yn eu holi ac yn eu barnu hwy. 14 Melldigo y sarph. 15 Addaw yr had. 16 Cospedigaeth dyn. 21 Ei wisgad cyntaf; 22 a'i fwrw allan o Baradwys.

A'R sarph oedd gyfrwysach nâ holl fwystfilod y maes, y rhai a wnaethai yr ARGLWYDD DDUW; a hi a ddywedodd wrth y wraig, Aidiau ddywedyd o DDUW, Ni chewch chwi fwyta o bob pren o'r ardd?

2 A'r wraig a ddywedodd wrth y sarph, O ffrwyth pennau yr ardd y cawn ni fwyta:

3 Ond am ffrwyth y pren sydd y'nghanol yr ardd, Duw a ddywedodd, Na fwyttwch o hono, ac na chyffyrddwch âg ef, rhag eich marw.

4 A'r sarph a ddywedodd wrth y wraig, Ni byddwch feirw ddiun.

5 Canys gwybod y mae Duw, mai yn y dydd y bwyttäoch o hono ef, yr agorir eich llygaid, ac y byddwch megis duwiau, yn gwybod da a drwg.

6 A phan welodd y wraig mai da oedd ffrwyth y pren yn fwyd, ac mai teg mewn golwg ydoedd, a'i fod yn bren dymunol i beri deall, hi a gymmerth o'i ffrwyth ef, ac a fwyttäodd, ac a roddes i'w gwr hefyd gyd â hi, ac efe a fwyttäodd.

7 A'u llygaid hwy ill dau a agorwyd, a hwy a wybuant eu bod yn noethion, ac a wniasant ddail y figysbren, ac a wnaethant iddynt arffedogau.

8 A hwy a glywsant lais yr ARGLWYDD DDUW yn rhodio yn yr ardd, gyd âg awel y dydd; ac ymguddiodd Adda a'i wraig o olwg yr ARGLWYDD DDUW, ym mysg pennau yr ardd.

9 A'r ARGLWYDD DDUW a alwodd ar Adda, ac a ddywedodd wrtho, Pa le yr wyt ti?

10 Yntau a ddywedodd, Dy lais a glywais yn yr ardd; a mi a ofnais, oblegid noeth oeddwn, ac a ymguddiais.

11 A dywedodd DUW, Pwy a fynegodd i ti dy fod yn noeth? ai o'r pren y gorchymynaswn i ti na fwyttäit o hono, y bwyttäist?

12 Ac Adda a ddywedodd, Y wraig a roddaist gyd â mi, hi a roddodd i mi o'r pren, a mi a fwyttäeis.

13 A'r ARGLWYDD DDUW a ddywedodd wrth y wraig, Paham y gwnaethost ti hyn? A'r wraig a ddywedodd, Y sarph a'm twyllodd, a bwytta a wneuthum.

14 A'r ARGLWYDD DDUW a ddywedodd wrth y sarph, Am wneuthur o honot hyn, melldigediccach wyt ti nâ'r holl anifeiliaid, ac nâ holl fwystfilod y maes: ar dy dorr y cerddi, a phridd a fwyttäi holl ddyddiau dy einioes.

15 Gelyniaeth hefyd a osodaf rhyngot ti a'r wraig, a rhwng dy had di a'i had hithau: efe a ysiga dy ben di, a thithau a ysigi ei sawd ef.

16 Wrth y wraig y dywedodd, Gan

amllháu yr amllháf dy boenau di a'th feichiogi: mewn poen y dygi blant, a'th ddymuniaid *fydd* at dy wr, ac efe a lywodraetha arnat ti.

17 Hefyd wrth Adda y dywedodd, Am wrando o honot ar lais dy wraig, a bwytta o'r pren am yr hwn y gorchymynaswn i ti, gan ddywedyd, Na fwytta o hono; melldigedig *fydd* y ddaear o'th achos di: trwy lafur y bwyttâi o honi holl ddyddiau dy einioes.

18 Drain hefyd ac ysgall a ddwg hi i ti; a llyisiau y maes a fwyttâi di.

19 Trwy chwys dy wyneb y bwyttâi fara, hyd pan ddychwelech i'r ddaear; oblegid o honi y'th gymmerwyd: canys pridd *wyt* ti, ac i'r pridd y dychweli.

20 A'r dyn a alwodd enw ei wraig Efa; oblegid hi oedd fam pob *dyn* byw.

21 A'r ARGLWYDD DDUW a wnaeth i Adda ac i'w wraig beisiau crwyn, ac a'u gwisgodd am danynt hwy.

22 ¶ Hefyd yr ARGLWYDD DDUW a ddywedodd, Wele y dyn sydd megis un o honom ni, i wybod da a drwg. Ac weithian rhag iddo estyn ei law, a chymmeryd hefyd o bren y bywyd, a bwytta, a byw yn dragywyddol:

23 Am hynny yr ARGLWYDD DDUW a'i hanfonodd ef allan o ardd Eden, i lafurio y ddaear, yr hon y cymmerasid ef o honi.

24 Felly efe a yrrodd allan y dyn, ac a osododd, o'r tu dwyrain i ardd Eden, y cerubiad, a chleddyf tanlyd ysgwydedig, i gadw ffordd pren y bywyd.

PEN. IV.

1 Genedigaeth, celfyddyd, a chrefydd Cain ac Abel. 8 Lladd Abel. 11 Melltigo Cain. 17 Enoch y ddinas gyntaf. 19 Lamech a'i ddiwy wraig. 25 Genedigaeth Seth, 26 ac Enos.

AC Adda a adnabu Efa ei wraig: a hi a feichiodd, ac a esgorodd ar Cain; ac a ddywedodd, Cefais wr gan yr ARGLWYDD.

2 A hi a esgorodd eilwaith ar ei frawd ef Abel; ac Abel oedd fugail defaid, ond Cain oedd yn lafurio y ddaear.

3 A bu wedi talm o ddyddiau, i Cain ddwyn o ffrwyth y ddaear offrwim i'r ARGLWYDD.

4 Ac Abel yntau a ddug o flaenffrwyth ei ddefaid, ac o'u brasder hwynt. A'r ARGLWYDD a edrychodd ar Abel, ac ar ei offrwim:

5 Ond nid edrychodd efe ar Cain, nac ar ei offrwim ef. A digllonodd Cain yn ddirfawr, fel y syrthiodd ei wynebpryd ef.

6 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Cain, Paham y llidiaist? a phaham y syrthiodd dy wynebpryd i

7 Os da y gwnai, oni chai oruchafiaeth? ac oni wnai yn dda, pechod a orwedd wrth y drws: attat ti hefyd *y mae* ei ddymuniaid ef, a thi a lywodraethi arno ef.

8 A Chain a ddywedodd wrth Abel ei frawd: ac fel yr oeddynt hwy yn y maes, Cain a gododd yn erbyn Abel ei frawd, ac a'i lladdodd ef.

9 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Cain, Mae Abel dy frawd di? Yntau a ddywedodd, Nis gwn; ai ceidwad fy mrawd *ydwyf* fi?

10 A dywedodd *DUW*, Beth a wnaethost? llef gwaed dy frawd sydd yn gwaeddi arnaf fi o'r ddaear.

11 Ac yr awr hon melldigedig wyt ti o'r ddaear, yr hon a agorodd ei safu i dderbyn gwaed dy frawd o'th law di.

12 Pan lafuriech y ddaear, ni chwanega hi roddi ei ffrwyth i ti; gwibiad a chrwydriad fyddi ar y ddaear.

13 Yna y dywedodd Cain wrth yr ARGLWYDD, Mwy *yw* fy anwiredd nag y gellir ei faddeu.

14 Wele gyrraist fi heddyw oddi ar wyneb y ddaear, ac o'th wýdd di y'm cuddir: gwibiad hefyd a chrwydriad fyddaf ar y ddaear; a phwy bynnag a'm caffo a'm lladd.

15 A dywedodd yr ARGLWYDD wrtho, Am hynny y dielir yu saith ddyblyg ar bwy bynnag a laddo Cain. A'r ARGLWYDD a osododd nod ar Cain, rhagi neb a'i caffai ei ladd ef.

16 ¶ A Chain a aeth allan o wýdd yr ARGLWYDD, ac a drigodd yn nhir Nod, o'r tu dwyrain i Eden.

17 Cain hefyd a adnabu ei wraig; a hi a feichiodd, ac a esgorodd ar

Enoch: yna yr ydoedd efe yn adeiladu dinas, ac efe a alwodd enw y ddinas yn ol enw ei fab Enoch.

18 Ac i Enoch y ganwyd Irad: ac Irad a genhedlodd Mehuiael, a Mehuiael a genhedlodd Methusael, a Methusael a genhedlodd Lamech.

19 ¶ A Lamech a gymmerodd iddo ddwy o wragedd: enw y gyntaf oedd Adah, ac enw yr ail Silah.

20 Ac Adah a esgorodd ar Jabal; hwn ydoedd dad pob preswlydd pabell, a *pherchen* anifail.

21 Ac enw ei frawd ef oedd Jubal; ac efe oedd dad pob teimlydd telyn ac organ.

22 Silah hithau a esgorodd ar Tubal-Cain, gweithydd pob cywreinwaith pres a haiarn: a chwaer Tubal-Cain ydoedd Naamah.

23 A Lamech a ddywedodd wrth ei wragedd, Adah a Silah, Clywch fy llais, gwagedd Lamech, gwrandewch fy lleferydd; canys mi a leddais wr i'm harcholl, a llancg i'm clais.

24 Os Cain a ddielir seithwaith, yna Lamech saith ddengwaith a seithwaith.

25 ¶ Ac Adda a adnabu ei wraig drachefn; a hi a esgorodd ar fab, ac a alwodd ei enw ef Seth: O herwydd Duw (*eb hi*) a osododd i mi had arall yn lle Abel, am ladd o Cain ef.

26 I'r Seth hwn hefyd y ganwyd mab; ac efe a alwodd ei enw ef Enos: yna y dechreuwyd galw ar enw yr ARGLWYDD.

PEN. V.

1 *Achau, oedran, a marwolaeth y patrieirch o Adda hyd Noah.* 24 *Durcioldob Enoch, a Duw yn ei gymmeryd ef ymaith.*

DYMA lyfr cenbedlaethau Adda: yn y dydd y crëodd Duw ddyn, ar lun Duw y gwnaeth efe ef.

2 Yn wryw ac yn fanyw y crëodd efe hwynt; ac efe a'u bendithiodd hwynt, ac a alwodd eu henw hwynt Adda, ar y dydd y crëwyd hwynt.

3 ¶ Ac Adda a fu fyw ddeng mlynedd ar hugain a chant, ac a genhedlodd *fab* ar ei lun a'i ddelw ei hun, ac a alwodd ei enw ef Seth.

4 A dyddiau Adda, wedi iddo gen-

hedlu Seth, oedd wyth gan mlynedd, ac efe a genhedlodd feibion a merched.

5 A holl ddyddiau Adda, y rhai y bu efe fyw, oedd naw can mlynedd a deng mlynedd ar hugain; ac efe a fu farw.

6 ¶ Seth hefyd a fu fyw bum mlynedd a chan mlynedd, ac a genhedlodd Enos.

7 A Seth a fu fyw wedi iddo genhedlu Enos, saith mlynedd ac wyth gan mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

8 A holl ddyddiau Seth oedd ddeuddeng mlynedd a naw can mlynedd; ac efe a fu farw.

9 ¶ Ac Enos a fu fyw ddeng mlynedd a phedwar ugain, ac a genhedlodd Cenan.

10 Ac Enos a fu fyw wedi iddo genhedlu Cenan, bymtheng mlynedd ac wyth gan mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

11 A holl ddyddiau Enos oedd bum mlynedd a naw can mlynedd; ac efe a fu farw.

12 ¶ Cenan hefyd a fu fyw ddeng mlynedd a thriugain, ac a genhedlodd Mahalaleel.

13 A bu Cenan fyw wedi iddo genhedlu Mahalaleel ddeugain mlynedd ac wyth gan mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

14 A holl ddyddiau Cenan oedd ddeng mlynedd a naw can mlynedd; ac efe a fu farw.

15 ¶ A Mahalaleel a fu fyw bum mlynedd a thriugain mlynedd, ac a genhedlodd Jered.

16 A Mahalaleel a fu fyw wedi iddo genhedlu Jered, ddeng mlynedd ar hugain ac wyth gan mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

17 A holl ddyddiau Mahalaleel oedd bymtheng mlynedd a phedwar ugain ac wyth gan mlynedd; ac efe a fu farw.

18 ¶ A Jered a fu fyw ddwy flynedd a thriugain a chan mlynedd, ac a genhedlodd Enoch.

19 A Jered a fu fyw wedi iddo genhedlu Enoch wyth gan mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

20 A holl ddyddiau Jered oedd

ddwy flynedd a thriugain a naw can mlynedd; ac efe a fu farw.

21 ¶ Enoch hefyd a fu fyw bum mlynedd a thriugain, ac a genhedlodd Methuselah.

22 Ac Enoch a rodiodd gyd â Duw wedi iddo genhedlu Methuselah, drichant o flynyddoedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

23 A holl ddyddiau Enoch oedd bum mlynedd a thriugain a thrichant o flynyddoedd.

24 A rhodiodd Enoch gyd â Duw, ac ni welwyd ef: canys Duw a'i cymmerodd ef.

25 ¶ Methuselah hefyd a fu fyw saith mlynedd a phedwar ugain a chant, ac a genhedlodd Lamech.

26 A Methuselah a fu fyw wedi iddo genhedlu Lamech, ddwy flynedd a phedwar ugain a saith gan mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

27 A holl ddyddiau Methuselah oedd naw mlynedd a thriugain a naw can mlynedd; ac efe a fu farw.

28 ¶ Lamech hefyd a fu fyw ddwy flynedd a phedwar ugain a chan mlynedd, ac a genhedlodd fab,

29 Ac a alwodd ei enw ef Noah; gan ddywedyd, Hwn a'n cysura ni am ein gwaith, a llafur ein dwylaw, o herwydd y ddaear yr hon a feildigodd yr ARGLWYDD.

30 A Lamech a fu fyw wedi iddo genhedlu Noah, bymtheng mlynedd a phedwar ugain a phum can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

31 A holl ddyddiau Lamech oedd ddwy flynedd ar bymtheg a thriugain a saith gan mlynedd; ac efe a fu farw.

32 A Noah ydoedd fab pum can mlynydd; a Noah a genhedlodd Sem, Cham, a Japheth.

PEN. VI.

1 Drygioni y byd, yr hwn a guffrôdd diliglonedd Duw, ac a barodd y diluw. 8 Noah yn cael ffufr. 14 Trefn a phortreid, a'r uchos y gwnaed yr arch.

YNA y bu pan ddechreuodd dynion amlhâu ar wyneb y ddaear, a geni merched iddynt,

2 Weled o feibion Duw ferched dynion mai teg oeddynt hwy; a hwy

a gymmerasant iddynt wragedd o'r rhai oll a ddewisasant.

3 A dywedodd yr ARGLWYDD, Nid ymrysona fy Yspryd i â dyn yn dragywydd, oblegid mai cnawd yw efe: a'i ddyddiau fyddant ugain mlynedd a chant.

4 Cawri oedd ar y ddaear y dyddiau hynny: ac wedi hynny hefyd, pan ddaeth meibion Duw at ferched dynion, a phlanta o'r rhai hynny iddynt: dyma y cedyrn a fu wŷr enwog gynt.

5 ¶ A'r ARGLWYDD a welodd mai aml oedd drygioni dyn ar y ddaear, a bod holl fwriad meddylfryd ei galon yn aig yn ddrygionus bob amser.

6 Ac edifarhâodd ar yr ARGLWYDD wneuthur o hono ef ddyn ar y ddaear, ac efe a ymosidiodd yn ei galon.

7 A'r ARGLWYDD a ddywedodd, Dilëaf ddyn yr hwn a grëais oddi ar wyneb y ddaear, o ddyn hyd anifail, hyd yr ymlusgiad, a hyd ehediad y nef-oedd: canys y mae yn edifar gennyf eu gwneuthur hwynt.

8 ¶ Ond Noah a gafodd ffafr yng ngolwg yr ARGLWYDD.

9 ¶ Dyma genhedlaethau Noah: Noah oedd wr cyfiawn, perffaith yn ei oes: gyd â Duw y rhodiodd Noah.

10 A Noah a genhedlodd dri o feibion, Sem, Cham, a Japheth.

11 A'r ddaear a lygrasid ger bron Duw; llanwasid y ddaear hefyd â thrawsedd.

12 A Duw a edrychodd ar y ddaear, ac wele hi a lygrasid; canys pob cnawd a lygrasai ei sfordd ar y ddaear.

13 A Duw a ddywedodd wrth Noah, Diwedd pob cnawd a ddaeth ger fy mron: oblegid llanwyd y ddaear â thrawsedd trwyddynt hwy: ac wele myfi a'u difethaf hwynt gyd â'r ddaear.

14 ¶ Gwna i ti arch o goed Gopher, yn gellau y gwnai yr arch, a phyga hi oddi fewn ac oddi allan â phyg.

15 Ac fel hyn y gwnai di hi: trichan cufydd fydd hyd yr arch, deg cufydd a deugain ei lled, a deg cufydd ar hugain ei uchder.

16 Gwna ffenestr i'r arch, a gorphen hi yn gufydd oddi arnodd; a

gosod ddrws yr arch yn ei hystlys: o dri uchder y gwnai di hi.

17 Ac wele myfi, i'e myfi, yn dwyn dyfroeda diluw ar y ddaear, i ddiffetha pob cnawd, yr hwn y mae anadl einioes ynddo, oddi tan y nefoedd: yr hyn oll sydd ar y ddaear a drenga.

18 Ond â thi y cadarnhâf fy nghyffammad; ac i'r arch yr âi di, tydi a'th feibion, a'th wraig, a gwragedd dy feibion gyd â thi.

19 Ac o bob peth byw, o bob cnawd, y dygi ddau o bob rhyw i'r arch i'w cadw yn fyw gyd â thi; gwrryw a banyw fyddant.

20 O'r ehediaid wrth eu rhywogaeth, ac o'r anifeiliaid wrth eu rhywogaeth, o bob ymlusgiad y ddaear wrth ei rywogaeth; dau o bob rhywogaeth a ddaw attat i'w cadw yn fyw.

21 A chymmer i ti o bob bwyd a fwyttfâr, a chasgl attat; a bydd yn ymborth i ti ac iddynt hwythau.

22 Felly y gwnaeth Noah; yn ol yr hyn oll a orchymynasai Duw iddo, felly y gwnaeth efe.

PEN. VII.

1 Noah a'i deulu a'r creaduriaid byw yn myned i'r arch. 11 Dechreuad, cynnydd, a pharhad y diluw.

YNA y dywedodd yr ARGLWYDD wrth Noah, Dos di, a'th holl dŷ i'r arch: canys tydi a welais i yn gyfiawn ger fy mron i yn yr oes hon.

2 O bob anifail glân y cymmeri gyd â thi bob yn saith, y gwrryw a'i fanyw: a dau o'r anifeiliaid y rhai nid ydynt lân, y gwrryw a'i fanyw:

3 O ehediaid y nefoedd hefyd, bob yn saith, yn wrryw ac yn fanyw, i gadw had yn fyw ar wyneb yr holl ddaear.

4 Oblegid wedi saith niwrnod etto, mi a wlawiaf ar y ddaear ddeugain niwrnod a deugain nos: a mi a ddi-leaf oddi ar wyneb y ddaear bob peth byw a'r a wneuthum i.

5 A Noah a wnaeth yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD ddo.

6 Noah hefyd oedd fab chwe chan mlwydd pan fu y dyfroedd diluw ar y ddaear.

7 ¶ A Noah a aeth i mewn, a'i feibion, a'i wraig, a gwragedd ei feibion gyd âg ef, i'r arch, rhag y dwfr diluw.

8 O anifeiliaid glân, ac o anifeiliaid y rhai nid oeddynt lân, o ehediaid hefyd, ac o'r hyn oll a ymlusgai ar y ddaear,

9 Yr aeth i mewn at Noah i'r arch bob yn ddau, yn wrryw ac yn fanyw, fel y gorchymynasai Duw i Noah.

10 Ac wedi saith niwrnod y dwfr diluw a ddaeth ar y ddaear.

11 ¶ Yn y chwe chanfed flwyddyn o fywyd Noah, yn yr ail mis, ar yr ail dydd ar bymtheg o'r mis, ar y dydd hwnnw y rhwygwyd holl ffynhonnau y dyfnder mawr, a ffenestri y nefoedd a agorwyd.

12 A'r gwlaw fu ar y ddaear ddeugain niwrnod a deugain nos.

13 O fewn corph y dydd hwnnw y daeth Noah, a Sem, a Cham, a Japheth, meibion Noah, a gwraig Noah, a thair gwragedd ei feibion ef gyd â hwynt, i'r arch.

14 Hwyt, a phob bwystfil wrth ei rywogaeth, a phob anifail wrth ei rywogaeth, a phob ymlusgiad a ymlusgai ar y ddaear wrth ei rywogaeth, a phob ehediad wrth ei rywogaeth, pob aderyn o bob rhyw.

15 A daethant at Noah i'r arch bob yn ddau, o bob cnawd a'r oedd ynddo anadl einioes.

16 A'r rhai a ddaethant, yn wrryw a banyw y daethant o bob cnawd, fel y gorchymynasai Duw iddo. A'r ARGLWYDD a gauodd arno ef.

17 A'r diluw fu ddeugain niwrnod ar y ddaear; a'r dyfroedd a gynnyddasant, ac a godasant yr arch, a hi a godwyd oddi ar y ddaear.

18 A'r dyfroedd a ymgryffasant, ac a gynnyddasant yn ddirfawr ar y ddaear; a'r arch a rodiodd ar wyneb y dyfroedd.

19 A'r dyfroedd a ymgryffasant yn ddirfawr iawn ar y ddaear, a gorchuddiwyd yr holl synyddoedd uchel oedd tan yr holl nefoedd.

20 Pymtheg cyfudd yr ymgryffhâodd y dyfroedd tu ag i fynu: a'r mynyddoedd a orchuddiwyd.

21 A bu farw pob cnawd a ymlusgai.

ar y ddaear, yn ehediaid, ac yn anifeiliaid, ac yn fwystfilod, ac yn bob *rhyw* ymlusgiad a ymlusgai ar y ddaear, a phob dyn *hefyd*.

22 Yr hyn oll yr *oedd* ffua anadi einioes yn ei ffroenau, o'r hyn oll *oedd* ar y sychdir, a fuant feirw.

23 Ac efe a ddilëodd bob sylwedd byw a'r *oedd* ar wyneb y ddaear, yn ddyd ac yn anifail, yn ymlusgiaid, ac yn ehediaid y nefoedd; i.e., dilëwyd hwynt o'r ddaear: a Noah a'r rhai *oedd* gyd âg ef yn yr arch, yn unig, a adawyd yn fyw.

24 A'r dyfroedd a ymgryfhasant ar y ddaear ddeng niwrnod a deugain a chant.

PEN. VIII.

1 *Y dyfroedd yn llonyddu.* 4 *Yr arch yn gorphwys ar fynyddoedd Ararat.* 7 *Y gigfran a'r golommen.* 15 *Noah, ar orchymyn Duw,* 18 *yn myned allan o'r arch.* 20 *Efe yn adeiladu allor, ac yn aberthu aberth;* 21 *yr hwn y mae Duw yn ei dderbyn, ac yn addaw na fellidihiai y ddaear mwyach.*

A DUW a gofiodd Noah, a phob peth byw, a phob anifail a'r *a oedd* gyd âg ef yn yr arch: a Duw a wnaeth i wynt dramwy ar y ddaear, a'r dyfroedd a lonyddasant.

2 Cauwyd hefyd ffynhonnau y dyfnder a ffenestri y nefoedd; a lluddiwyd y gwlaw o'r nefoedd.

3 A'r dyfroedd a ddychwelasant oddi ar y ddaear, gan fyned a dychwel-yd: ac ym mhen y deng niwrnod a deugain a chant, y dyfroedd a dreisai.

4 ¶ Ac yn y seithfed mis, ar yr ail dydd ar bymtheg o'r mis, y gorphwysodd yr arch ar fynyddoedd Ararat.

5 A'r dyfroedd fuant yn myned ac yn treio, hyd y degfed mis; yn y degfed mis, ar y dydd cyntaf o'r mis, y gwelwyd pennau y mynyddoedd.

6 ¶ Ac ym mhen deugain niwrnod yr agorodd Noah ffenestr yr arch a wnaethai efe.

7 Ac efe a anfonodd allan gigfran; a hia aeth, gan fyned allan a dychwel-yd, hyd oni sychodd y dyfroedd oddi ar y ddaear.

8 Ac efe a anfonodd golommen oddi wrtho, i weled a dreisai y dyfroedd oddi ar wyneb y ddaear.

9 Ac ni chafodd y golommen orphwysfa i wadn ei throed; a hi a ddychwelodd atto ef i'r arch, am *fod* y dyfroedd ar wyneb yr holl dir: ac efe a estynodd ei law, ac a'i cymmerodd hi, ac a'i derbyniodd hi atto i'r arch.

10 Ac efe a arhosodd etto saith niwrnod eraill, ac a anfonodd eilwaith y golommen allan o'r arch.

11 A'r golommen a ddaeth atto ef ar brydnhawn; ac wele ddeilen olew-wydden yn ei gylfin hi, wedi ei thynnu: yna y gwyb Noah dreio o'r dyfroedd oddi ar y ddaear.

12 Ac efe a arhosodd etto saith niwrnod eraill, ac a anfonodd y golommen; ac ni ddychwelodd hi eilwaith atto ef mwy.

13 ¶ Ac yn yr unfed flwyddyn a chwe chant, yn y mis cyntaf, ar y dydd cyntaf o'r mis, y darfu i'r dyfroedd sychu oddi ar y tir: a Noah a symudodd gaead yr arch, ac a edrychodd, ac wele sychasai wyneb y ddaear.

14 Ac yn yr ail mis, ar y seithfed dydd ar hugain o'r mis, y ddaear a sychasai.

15 ¶ A llefarodd Duw wrth Noah, gan ddywedyd,

16 Dos allan o'r arch, ti, a'th wraig, a'th feibion, a gwragedd dy feibion, gyd â thi.

17 Pob peth byw a'r *sydd* gyd â thi, o bob cnawd, yn adar, ac yn anifeiliaid, ac yn bob ymlusgiad a ymlusgo ar y ddaear, a ddygi allan gyd â thi: heppiliant hwythau yn y ddaear, a ffirwythant ac amlbânt ar y ddaear.

18 A Noah a aeth allan, a'i feibion, a'i wraig, a gwragedd ei feibion, gyd âg ef.

19 Pob bwystfil, pob ymlusgiad, a phob ehediad, pob peth a ymlusgai ar y ddaear, wrth eu rhywogaethau, a ddaethant allan o'r arch.

20 ¶ A Noah a adeiladodd allor i'r ARGLWYDD, ac a gymmerodd o bob anifail glân, ac o bob ehediad glân, ac a offrymmodd boeth-offrymmau ar yr allor.

21 A'r ARGLWYDD a aroglodd arogl esmwyth; a dywedodd yr AB-

GLWYDD yn ei galon, Ni chwanegaf feiddithio y ddaear mwy er mwyn dyn: o herwydd bod bryd calon dyn yn ddrwg o'i ieuengtid: ac ni chwanegaf mwy daro pob peth byw, fel y gwneuthum.

22 Pryd hau, a chynhauaf, ac oer-ni, a gwres, a haf, a gauaf, a dydd, a nos, ni phaid mwy holl ddyddiau y ddaear.

PEN. IX.

1 *Duo yn bendithio Noah, 4 yn gwahardd gwaed a llofruddiaeth. 9 Cyfammod Duo, 13 a arwyddocêir trwy yr enfys. 18 Noah yn llenwi y byd, 20 yn piannu gwinnan, 21 yn meddwi, ac yn cael ei watwar gan ei fab; 25 yn melleigo Canaan, 26 yn bendithio Sem, 27 yn gweddio dros Japheth, 29 ac yn marw.*

DUW hefyd a fendithiodd Noah a'i feibion, ac a ddywedodd wrthynt, Ffrwythwch a lliosogwch, a llenwch y ddaear.

2 Eich osn hefyd a'ch arswyd fydd ar holl fwystfilod y ddaear, ac ar holl ehediaid y nesoedd, a'r hyn oll a ymsymmudo ar y ddaear, ac ar holl bysgod y môr; yn eich llaw chwi y rhoddwyd hwynt.

3 Pob ymsymmudydd yr hwn sydd fyw, fydd i chwi yn fwyd: fel y gwyrdd lysieuyn y rhoddais i chwi bob dim.

4 ¶ Er hynny na fwyttêwch gig ynghyd â'i einioes, sef ei waed.

5 Ac yn ddiau gwaed eich einioes chwithau hefyd a ofynaf fi: o law pob bwystfil y gofynaf ef; ac o law dyn, o law pob brawd iddo y gofynaf einioes dyn.

6 A dywallto waed dyn, trwy ddyd y tywelltir ei waed yntau, o herwydd ar ddelw Duw y gwnaeth efe ddyd.

7 Ond chwyhwi, ffrwythwch ac amlhêwch, eppiliwch ar y ddaear, a lliosogwch ynddi.

8 ¶ A Duw a lefarodd wrth Noah, ac wrth ei feibion gyd âg ef, gan ddywedyd,

9 Ac wele myfi, i'e myfi, ydwyf yn cadarnbâu fy nghysfammod â chwi, ac â'ch had ar eich ol chwi;

10 Ac â phob peth byw yr hwn sydd gyd â chwi, â'r ehediaid, â'r anifeiliaid,

ac â phob bwystfil y tir gyd â chwi, o'r rhai oll sydd yn myned allan o'r arch, hyd holl fwystfilod y ddaear.

11 A mi a gadarnhâf fy nghysfammod â chwi, ac ni thorri ymaith bob cnawd mwy gan y dwfr diluw, ac ni bydd diluw mwy i ddifetha y ddaear.

12 A Duw a ddywedodd, Dyma arwydd y cyfammod, yr hwn yr ydwyf fi yn ei roddi rhyngof fi a chwi, ac â phob peth byw a'r y sydd gyd â chwi, tros oesoedd tragwyddol.

13 Fy mwa a roddais yn y cwmmwl, ac efe a fydd yn arwydd cyfammod rhyngof fi a'r ddaear.

14 A bydd pan godwyf gwmmwl ar y ddaear, yr ymddengys y bwa yn y cwmmwl.

15 A mi a gofïaf fy nghysfammod, yr hwn sydd rhyngof fi a chwi, ac â phob peth byw o bob cnawd: ac ni bydd y dyfroedd yn ddiluw mwy, i ddifetha pob cnawd.

16 A'r bwa a fydd yn y cwmmwl; a mi a edrychaf arno ef, i gofio y cyfammod tragwyddol rhwng Duw a phob peth byw, o bob cnawd a'r y sydd ar y ddaear.

17 A Duw a ddywedodd wrth Noah, Dyma arwydd y cyfammod, yr hwn a gadarnhêais rhyngof fi a phob cnawd a'r y sydd ar y ddaear.

18 ¶ A meibion Noah y rhai a ddaeth allan o'r arch, oedd Sem, Cham, a Japheth; a Cham oedd dad Canaan.

19 Y tri hyn oedd feibion Noah: ac o'r rhai hyn yr hiliwyd yr holl ddaear.

20 A Noah a ddechreuodd fod yn llafurwr, ac a blannodd winllan:

21 Ac a yfodd o'r gwin, ac a feddwod, ac a ymnoethodd y'nghanol ei babell.

22 A Cham tad Canaan a welodd noethni ei dad, ac a fynegodd i'w ddau frodyr allan.

23 A chymmerodd Sem a Japheth ddilledyn, ac a'i gosodasant ar eu hysgyddau ill dau, ac a gerddasant yn wysg eu cefn, ac a orchuddiasant noethni eu tad; a'u hwynebau yn ol, fel na welent noethni eu tad.

24 A Noah a ddeffrodd o'i win, ac

a wybu beth a wnaethai ei fab ieuangaf iddo.

25 Ac efe a ddywedodd, Melldigedig fyddo Canaan, gwas gweision i'w frodyr fydd.

26 Ac efe a ddywedodd, Bendigedig fyddo ARGLWYDD DDUW Sem; a Chanaan fydd was iddo ef.

27 Duw a helaetha ar Japheth, ac efe a breswylia ym mhebyll Sem; a Chanaan fydd was iddo ef.

28 ¶ A Noah a fu fyw wedi y diluw drichan mlynedd a deng mlynedd a deugain.

29 Felly holl ddyddiau Noah oedd naw can mlynedd a deng mlynedd a deugain; ac efe a fu farw.

P E N . X .

1 Cenhedlaethau Noah. 2 Meibion Japheth. 6 Meibion Cham. 8 Nimrod y brenhin cyntaf. 21 Meibion Sem.

A DYMA genhedlaethau meibion Noah: Sem, Cham, a Japheth; ganwyd meibion hefyd i'r rhai hyn wedi y diluw.

2 ¶ Meibion Japheth oedd Gomer, a Magog, a Madai, a Jafan, a Thubal, a Mesech, a Thiras.

3 Meibion Gomer hefyd; Ascenas, a Riphath, a Thogarmah.

4 A meibion Jafan; Elisah, a Tharsis, a Cittim, a Dodanim.

5 O'r rhai hyn y rhannwyd ynys-oedd y cenhedloedd yn eu gwledydd, pawb wrth eu hiaith eu hun, trwy eu teuluoedd, yn eu cenhedloedd.

6 ¶ A meibion Cham oedd Cus, a Mizraim, a Phut, a Chanaan.

7 A meibion Cus; Seba, a Hafilah, a Sabtah, a Raamah, a Sabteca: a meibion Raamah; Seba, a Dedan.

8 Cus hefyd a genhedlodd Nimrod: efe a ddechreuodd fod yn gadarn ar y ddaear.

9 Efe oedd heliwr cadarn ger bron yr ARGLWYDD: am hynny y dywedir, Fel Nimrod, heliwr cadarn ger bron yr ARGLWYDD.

10 A dechreuad ei frenhiniaeth ef ydoedd Babel, ac Erech, ac Accad, a Chalneh, y'ngwlad Sinar.

11 O'r wlad honno yr aeth Assur allan, ac a adeiladodd Ninifeh, a dinas Rehoboth, a Chalah,

12 A Resen, rhwng Ninifeh a Chalah; honno sydd ddinas sawr.

13 Mizraim hefyd a genhedlodd Ludim, ac Ananim, a Lehabim, a Naphtuhim,

14 Pathrusim hefyd a Chasluhim, o'r rhai y daeth Philistim a Chaph torim.

15 ¶ Canaan hefyd a genhedlodd Sidon ei gyntaf-anedig, a Heth,

16 A'r Jebusiad, a'r Amoriad, a'r Girgasiad,

17 A'r Hefiad, a'r Arciad, a'r Siniad,

18 A'r Arfadiad, a'r Semariad, a'r Hamathiad: ac wedi hynny yr ymwasgarodd teuluoedd y Canaanaid.

19 Trefyn y Canaanaid oedd hefyd o Sidon, ffordd yr elych i Gerar, hyd Gazah: y ffordd yr elych i Sodom, a Gomorrhah, ac Admah, a Seboim, hyd Lesah.

20 Dyma feibion Cham, yn ol eu teuluoedd, wrth eu hieithoedd, yn eu gwledydd, ac yn eu cenhedloedd.

21 ¶ I Sem hefyd y ganwyd plant; yntau oedd dad holl feibion Heber, a brawd Japheth yr hynaf.

22 Meibion Sem oedd Elam, ac Assur, ac Arphaxad, a Lud, ac Aram.

23 A meibion Aram; Us, a Hul, a Geser, a Mas.

24 Ac Arphaxad a genhedlodd Selah, a Selah a genhedlodd Heber.

25 Ac i Heber y ganwyd dau o feibion: enw un oedd Peleg; o herwydd yn ei ddyddiau ef y rhannwyd y ddaear; ac enw ei frawd, Joctan.

26 A Joctan a genhedlodd Almodad, a Saleph, a Hasarmafeth, a Jerah,

27 Hadoram hefyd, ac Usal, a Dicalah,

28 Obal hefyd, ac Abimael, a Seba,

29 Ophir hefyd, a Hafilah, a Jobab: yr holl rai hyn oedd feibion Joctan.

30 A'u preswylfa oedd o Mesa, ffordd yr elych i Sephar, mynydd y dwyrain.

31 Dyma feibion Sem, wrth eu teuluoedd, yn ol eu hieithoedd, yn eu gwledydd, trwy eu cenhedloedd.

32 Dyma deuluoedd meibion Noah, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu cen-

hedloedd : ac o'r rhai hyn yr ymran-nodd y cenhedloedd ar y ddaear wedi y diluw.

PEN. XI.

1 *Un ieith yn y byd.* 3 *Adeiladaeth Babel.* 5 *Cymmysgu yr ieithoedd.* 10 *Cenhedlaethau Sem.* 27 *Cenhedlaethau Terah tad Abram.* 31 *Terah yn myned o Ur i Haran.*

A'R holl ddaear ydoedd o un iaith, ac o un ymadrodd.

2 A bu, a hwy yn ymdaith o'r dwyrain, gael o honynt wastadedd yn nhir Sinar ; ac yno y trigasant.

3 A hwy a ddywedasant wrth eu gilydd, Deuwch, gwnawn briddfeini, a llosgwn yn boeth : ac yr ydoedd ganddynt briddfeini yn lle cerrig, a chlai oedd ganddynt yn lle calch.

4 A dywedasant, Moeswch, adeiladwn i ni ddinas, a thŵr, a'i nen hyd y nesoedd, a gwnawn i ni enw, rhag ein gwasgaru ar hyd wyneb yr holl ddaear.

5 A'r ARGLWYDD a ddisgynodd i weled y ddinas a'r tŵr a adeiladai meibion dynion.

6 A dywedodd yr ARGLWYDD, Wele y bobl yn un, ac un iaith iddynt oll, a dyma eu dechreuad hwynt ar weithio : ac yr awr hon nid oes rwystr arnynt am ddim oll a'r a amcanasant ei wneuthur.

7 Deuwch, disgynwn, a chymmysgwn yno eu hiaith hwynt, fel na ddeallont iaith eu gilydd.

8 Felly yr ARGLWYDD a'u gwasgarodd oddi yno ar hyd wyneb yr holl ddaear : a pheidiasant ag adeiladu y ddinas.

9 Am hynny y gelwir ei henw hi Babel ; oblegid yno y cymmysgodd yr ARGLWYDD iaith yr holl ddaear, ac oddi yno y gwasgarodd yr ARGLWYDD hwynt ar hyd wyneb yr holl ddaear.

10 ¶ Dyma cenhedlaethau Sem : Sem ydoedd fab can mlwydd, ac a genhedlodd Arphaxad ddwy flynedd wedi y diluw.

11 A Sem a fu fyw wedi iddo genhedlu Arphaxad, bum can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

12 Arphaxad hefyd a fu fyw bymtheng mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Selah.

13 Ac Arphaxad a fu fyw gwedi iddo genhedlu Selah, dair o flynyddoedd a phedwar can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

14 Selah hefyd a fu fyw ddeng mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Heber.

15 A Selah a fu fyw wedi iddo genhedlu Heber, dair o flynyddoedd a phedwar can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

16 Heber hefyd a fu fyw bedair blynedd ar ddeg ar hugain, ac a genhedlodd Peleg.

17 A Heber a fu fyw wedi iddo genhedlu Peleg, ddeng mlynedd ar hugain a phedwar can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

18 Peleg hefyd a fu fyw ddeng mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Reu.

19 A Pheleg a fu fyw gwedi iddo genhedlu Reu, naw o flynyddoedd a dau can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

20 Reu hefyd a fu fyw ddeuddeng mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Serug.

21 A Reu a fu fyw wedi iddo genhedlu Serug, saith o flynyddoedd a dau can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

22 Serug hefyd a fu fyw ddeng mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Nachor.

23 A Serug a fu fyw wedi iddo genhedlu Nachor, ddau can mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

24 Nachor hefyd a fu fyw naw mlynedd ar hugain, ac a genhedlodd Terah.

25 A Nachor a fu fyw wedi iddo genhedlu Terah, onid un flynyddyn chwech ugain mlynedd, ac a genhedlodd feibion a merched.

26 Terah hefyd a fu fyw ddeng mlynedd a thriugain, ac a genhedlodd Abram, Nachor, a Haran.

27 ¶ A dyma cenhedlaethau Terah : Terah a genhedlodd Abram, Nachor, a Haran ; a Haran a genhedlodd Lot.

28 A Haran a fu farw o flaen Terah ei dad, y'ngwlad ei cenedigaeth, o fewn Ur y Caldeaid.

29 Yna y cymmerodd Abram a Nachor iddynt wragedd: enw gwraig Abram oedd Sarai; ac enw gwraig Nachor, Milcah, merch Haran, tad Milcah, a thad Iscah.

30 A Sarai oedd amhblantadwy, heb blentyn iddi.

31 A Therah a gymmerodd Abram ei fab, a Lot fab Haran, mab ei fab, a Sarai ei waudd, gwraig Abram ei fab; a hwy a aethant allan ynghyd o Ur y Caldeaid, i fyned i dir Canaan; ac a ddaethant hyd yn Haran, ac a drigasant yno.

32 A dyddiau Terah oedd bum mlynedd a dau can mlynedd; a bu farw Terah yn Haran.

PEN. XII.

1 *Duo yn galw Abram, ac yn ei fendithio ef trwy addewid o Grist. 4 Yntau yn myned gyd â Lot o Huran. 6 Yn tramwy trwy wlad Canaan, 7 yr hon a addevoir iddo ef mewn gwelidigaeth. 10 Newyn yn ei yrru ef i'r Aipht. 11 Ofn yn peri iddo ef ddywedyd mai ei chwara oedd ei wraig. 14 Pharaoh, wcdi ei dwyn hi oddi arno ef, a gymhellir gan bliâu i'w rhoddi hi yn ei hol.*

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrth Abram, Dos allan o'th wlad, ac oddi wrth dy genedl, ac o dŷ dy dad, i'r wlad a ddangoswyf i ti.

2 A mi a'th wnaaf yn genhedlaeth fawr, ac a'th fendithiaf, mawrygaf hefyd dy enw; a thi a fyddi yn fendith.

3 Bendithiaf hefyd dy fendithwyr, a'th fellidithwyr a fellidigaf: a holl deuluoedd y ddaear a fendithir ynot ti.

4 Yna yr aeth Abram, fel y llefarasai yr ARGLWYDD wrtho; a Lot a aeth gyd âg ef: ac Abram oedd fab pymtheng mlwydd a thriugain pan aeth efe allan o Haran.

5 Ac Abram a gymmerodd Sarai ei wraig, a Lot mab ei frawd, a'u holl olud a gasglasant hwy, a'r encidiau a ynnillasent yn Haran, ac a aethant allan i fyned i wlad Canaan; ac a ddaethant i wlad Canaan.

6 ¶ Ac Abram a dramwyodd trwy y tir hyd le Sicheim, hyd wastadedd Moreh: a'r Canaanaid oedd yn y wlad y pryd hwnnw.

7 Ar ARGLWYDD a ymddangosodd i Abram, ac a ddywedodd, I'th had di

y rhoddaf y tir hwn: yntau a adeiladodd yno allor i'r ARGLWYDD, yr hwn a ymddangosasai iddo.

8 Ac efe a dynnodd oddi yno i'r mynydd, o du dwyrain Bethel, ac a estynnodd ei babel, gan adael Bethel tu a'r gorllewin, a Hai tu a'r dwyrain: ac a adeiladodd yno allor i'r ARGLWYDD, ac a alwodd ar enw yr ARGLWYDD.

9 Ac Abram a ymdeithiodd, gan fyned ac ymdaith tu a'r dehau.

10 ¶ Ac yr oedd newyn yn y tir; ac Abram a aeth i waered i'r Aipht, i ymdeithio yno, am drymbâu o'r newyn yn y wlad.

11 A bu, ac efe yn nesâu i fyned i mewn i'r Aipht, ddywedyd o hono wrth Sarai ei wraig, Wele yn awr mi a wn mai gwraig lân yr olwg wyt ti:

12 A phan welo yr Aiphtiaid dydi, hwy a ddywedant, Dyma ei wraig ef; a hwy a'm lladdant i, a thi a adawant yn fyw.

13 Dywed, attolwg, mai fy chwaer wyt ti: fel y byddo da i mi ei dy fwyn di, ac y byddwyf fyw o'th blegid di.

14 ¶ A bu, pan ddaeth Abram i'r Aipht, i'r Aiphtiaid edrych ar y wraig, mai glân odiaeth oedd hi.

15 A thywysogion Pharaoh a'i gwelsant hi, ac a'i canmolasant hi wrth Pharaoh: a'r wraig a gymmerwyd i dŷ Pharaoh.

16 Ac efe a fu dda wrth Abram er ei mwyn hi: ac yr oedd ganddo ef ddefaid, a gwartheg, ac asynod, a gweision, a morwynion, ac asenod, a chamelod.

17 A'r ARGLWYDD a darawodd Pharaoh a'i dŷ â phliâu mawrion, o achos Sarai gwraig Abram.

18 A Pharaoh a alwodd Abram, ac a ddywedodd, Paham y gwnaethost hyn i mi? Paham na fynegaist i mi mai dy wraig oedd hi?

19 Paham y dywedaist, Fy chwaer yw hi? fel y cymmerwn hi yn wraig i mi: ond yr awr hon wele dy wraig, cymmer hi, a dos ymaith.

20 A Pharaoh a roddes orchymyn i'w ddynion o'i blegid ef: a hwy a'i gollyngasant ef ymaith, a'i wraig, a'r hyn oll oedd eiddo ef.

PEN. XIII.

1 *Abram a Lot yn dychwelyd o'r Aipht. 7 Trwy anghyflundeb yn ymadael â'u gilydd. 10 Lot yn myned i Sodom ddrygionus. 14 Duw yn adnewyddu y cyffammod i Abram. 18 Yntau yn symmudo i Hebron, ac yn adeiladu allor yno.*

AC Abram a aeth i fynu o'r Aipht, efe a'i wraig, a'r hyn oll oedd eiddo; a Lot gyd âg ef, i'r dehau.

2 Ac Abram oedd gyfoethog iawn o anifeiliaid, ac o arian, ac aur.

3 Ac efe a aeth ar ei deithian, o'r dehau hyd Bethel, hyd y lle y buasai ei babell ef ynddo yn y dechreuad, rhwng Bethel a Hai;

4 I le yr allor a wnaethai efe yno o'r cyntaf: ac yno y galwodd Abram ar enw yr ARGLWYDD.

5 ¶ Ac i Lot hefyd, yr hwn a aethai gyd âg Abram, yr oedd defaid, a gwartheg, a phebyll.

6 A'r wlad nid oedd abl i'w cynnal hwynt i drigo ynghyd; am fod eu cyfoeth hwynt yn helaeth, fel na allent drigo ynghyd.

7 Cynnen hefyd oedd rhwng bugeilydd anifeiliaid Abram a bugeilydd anifeiliaid Lot: y Canaaneaidd hefyd a'r Phereziaidd oedd yno yn trigo yn y wlad.

8 Ac Abram a ddywedodd wrth Lot, Na fydded cynnen, attolwg, rhyngof fi a thi, na rhwng fy mugeiliaid i a'th fugeiliaid di; o herwydd brodyr ydym ni.

9 Onid yw yr holl dir o'th flaen di? Ymneilldua, attolwg, oddi wrthyf: os ar y llaw aswy y *troi di*, minnau a droaf ar y ddehau; ac os ar y llaw ddehau, minnau a *droaf* ar yr aswy.

10 A Lot a gyfododd ei olwg, ac a welodd holl wastadedd yr Iorddonen, mai dyfradwy ydoedd oll, cyn i'r ARGLWYDD ddifetha Sodom a Gomorra, fel gardd yr ARGLWYDD, fel tir yr Aipht, ffordd yr elych i Soar.

11 A Lot a ddewisodd iddo holl wastadedd yr Iorddonen, a Lot a aeth tu a'r dwyrain: felly yr ymneillduasant bob un oddi wrth eu gilydd.

12 Abram a drigodd yn nhir Canaan; a Lot a drigodd yn ninasoedd

y gwastadedd, ac a luestodd hyd Sodom.

13 A dynion Sodom oedd ddrygionus, ac yn pechu yn erbyn yr ARGLWYDD yn ddifawr.

14 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Abram, wedi ymneillduo o Lot oddi wrtho ef, Cyfod dy lygaid, ac edrych o'r lle yr wyt ynddo, tu a'r gogledd, a'r dehau, a'r dwyrain, a'r gorllewin

15 Canys yr holl dir a weli, i ti y rhoddaf ef, ac i'th had byth.

16 Gwnaf hefyd dy had di fel llwch y ddaear; megis os dichon gwr rifo llwch y ddaear, yna y rhifir dy had dithau.

17 Cyfod, rhodia trwy y wlad, ar ei hŷd, ac ar ei lled; canys i ti y rhoddaf hi.

18 Ac Abram a symmudodd ei luest, ac a ddaeth, ac a drigodd yngwastadedd Mamre, yr hwn sydd yn Hebron, ac a adeiladodd yno allor i'r ARGLWYDD.

PEN. XIV.

1 *Pedwar brenhin yn rhyfela yn erbyn pamp. 12 Dalu Lot yn garcharor. 14 Abram yn ci achub ef. 18 Melchisedec yn bendithio Abram. 20 Abram yn talu degem iddo ef. 22 Wedi i'w gyfranwyr gael eu rhannau, mae efe yn rhodi y rhan arall o'r ysglyfaeth i frenhin Sodom.*

ABU yn nyddiau Amraphel brenhin Sinar, Arioch brenhin Elasar, Cedorlaomer brenhin Elam, a Thidal brenhin y cenhedloedd;

2 Wneuthur o honynt ryfel â Bera brenhin Sodom, ac â Birsá brenhin Gomorra, a Sinab brenhin Admah, ac â Semeber brenhin Seboim, ac â brenhin Bela, hon yw Soar.

3 Y rhai hyn oll a ymgyfarfuant yn nyffryn Sidim: hwnnw yw y môr heli.

4 Deuddeng mlynedd y gwasan-aethasant Cedorlaomer, a'r drydedd flwyddyn ar ddeg y gwrthryfelasant.

5 A'r bedwaredd flwyddyn ar ddeg y daeth Cedorlaomer, a'r brenhinoedd y rhai oedd gyd âg ef, ac a darawsant y Rephaimiaid yn Asteroth-Carnaim, a'r Zuziaid yn Ham, a'r Emiaid yn Safeh-Ciriathaim,

6 A'r Horiaid yn eu mynydd Seir,

hyd wastadedd Paran, yr hwn *sydd* wrth yr anialwch.

7 Yna y dychwelasant, ac y daethant i Ennispat, honno *yw* Cades, ac a darawsant holl wlad yr Amaleciaid, a'r Amoriaid hefyd, y rhai oedd yn trigo yn Haseson-tamar.

8 Allan hefyd yr aeth brenhin Sodom, a brenhin Gomorrah, a brenhin Admah, a brenhin Seboim, a brenhin Bela, honno *yw* Soar : ac yn nyffryn Sidim y lluniaethasant ryfel â hwynt ;

9 A Chedorlaomer brenhin Elam, a Thidal brenhin y cenhedloedd, ac Amraphel brenhin Sinar, ac Arioch brenhin Elasar : pedwar brenhin yn erbyn pump.

10 A dyffryn Sidim *oedd* lawn o byllau clai ; a brenhinoedd Sodom a Gomorrah a ffoisant, ac a syrthiasant yno : a'r lleill a ffoisant i'r mynydd.

11 A hwy a gymmerasant holl gyfoeth Sodom a Gomorrah, a'u holl luniaeth hwynt, ac a aethant ymaith.

12 Cymmerasant hefyd Lot *nai* fab brawd Abram, a'i gyfoeth, ac a aethant ymaith ; o herwydd yn Sodom yr ydoedd efe yn trigo.

13 A daeth un a ddiangasai, ac a fynegodd i Abram yr Hebreadd, ac efe yn trigo y'ngwastadedd Mamre yr Amoriaid, brawd Escol, a brawd Aner ; a'r rhai hyn *oedd* mewn cynghrair âg Abram.

14 A phan glybu Abram gaethgludo ei frawd, efe a arfogodd o'i hyfforddus *weision* a anesid yn ei dŷ ef, ddau naw a thrichant, ac a ymlidiodd hyd Dan.

15 Ac efe a ymrannodd yn eu herbyn hwy liw nos, efe a'i *weision*, ac a'u tarawodd hwynt, ac a'u hymnidiodd hyd Hobah, yr hon *sydd* o'r tu aswy i Damascus.

16 Ac efe a ddug drachefn yr holl gyfoeth, a'i frawd Lot hefyd, a'i gyfoeth a ddug efe drachefn, a'r gwragedd hefyd, a'r bobl.

17 ¶ A brenhin Sodom a aeth allan i'w gyfarfod ef (wedi ei ddychwelyd o daro Cedorlaomer, a'r brenhinoedd oedd gyd âg ef) i ddyffryn Safeh, hwn *yw* dyffryn y brenhin.

18 Melchisedec hefyd, brenhin Sa-

lem, a ddug allan fara a gwin ; ac efe *oedd* offeiriad i DDUW goruchaf :

19 Ac a'i bendithiodd ef, ac a ddywedodd, Bendigedig fyddo Abram gan DDUW goruchaf, meddiannydd nefoedd a daear :

20 A bendigedig fyddo Duw goruchaf, yr hwn a roddes dy elynion yn dy law. Ac efe a roddes iddo ddegwm o'r cwbl.

21 A dywedodd brenhin Sodom wrth Abram, Dod i mi y dynion, a chymmer i ti y cyfoeth.

22 Ac Abram a ddywedodd wrth frenhin Sodom, Dyrchfais fy llaw at yr ARGLWYDD DDUW goruchaf, meddiannydd nefoedd a daear,

23 Na chymmerwn o edau hyd garrai esgid, nac o'r hyn oll *sydd* eiddot ti ; rhag dywedyd o honot, Myfi a gyfoethogais Abram :

24 Ond yn unig yr hyn a fwyttiodd y llangciau, a rhan y gwŷr a aethant gyd â mi, Aner, Escol, a Mamre : cymmerant hwy eu rhan.

PEN. XV.

1 *Dduw yn cywro Abram.* 2 *Abram yn cwyno nad oedd ganddo etifedd.* 4 *Dduw yn addawu mab iddo, ac amhâu ei had ef.* 6 *Abram a gyflawnhêir trwy ffydd.* 7 *Addewid o wlad Canaan trachefn, a'i gadarnhâu trwy arwydd,* 12 *a gweledigueth.*

WEDI y pethau hyn, y daeth gair yr ARGLWYDD at Abram mewn gweledigaeth, gan ddywedyd, Nac ofna, Abram ; myfi *ydyw* dy darlian, dy wobr mawr iawn.

2 A dywedodd Abram, ARGLWYDD DDUW, beth a rodidi di i mi? gan fy mod yn myned yn ddiblant, a goruchwiliwr fy nhŷ *yw* Eleazar yma o Damascus.

3 Abram hefyd a ddywedodd, Wele, ni roddaist i mi had ; ac wele, fy nghaethwas fydd fy etifedd.

4 Ac wele air yr ARGLWYDD atto ef, gan ddywedyd, Nid hwn fydd dy etifedd, onid un a ddaw allan o'th ymysgaroedd di fydd dy etifedd.

5 Ac efe a'i dug ef allan, ac a ddywedodd, Golyga yn awr y nefoedd, a rhif y sêr, o gelli eu cyfrif hwynt : dywedodd hefyd wrtho, Felly y bydd dy had di.

6 Yntau a gredodd yn yr ARGLWYDD, ac efe a'i cyfrifodd iddo yn gyfiawnder.

7 Ac efe a ddywedodd wrtho, Myfi yw yr ARGLWYDD, yr hwn a'th ddygais di allan o Ur y Caldeaid, i roddi i ti y wlad hon i'w hetifeddu.

8 Yntau a ddywedodd, ARGLWYDD DDUW, trwy ba beth y caf wybod yr etifeddaf hi?

9 Ac efe a ddywedodd wrtho, Cymmer i mi anner dair blwydd, a gafr dair blwydd, a hwrdd tair blwydd, a thurtur, a chyw colommen.

10 Ac efe a gymmerth iddo y rhai hyn oll, ac a'u holltodd hwynt ar hyd eu canol, ac a roddodd bob rhan ar gyfer eu gilydd; ond ni holltodd efe yr adar.

11 A phan ddisgynai yr adar ar y celaneddau, yna Abram a'u tarfai hwynt.

12 A phan oedd yr haul ar fachludo, y syrthiodd trwmgwsgar Abram: ac wele ddychryn, a thywyllni mawr, yn syrthio arno ef.

13 Ac efe a ddywedodd wrth Abram, Gan wybod gwybydd, y bydd dy had di yn ddiëithr mewn gwlad nid yw eiddynt, ac a'u gwasanaethant, a hwythau a'u cystuddiant bedwar can mlynedd.

14 A'r genhedlaeth hefyd yr hon a wasanaethant, a farnaf fi: ac wedi hynny y deuant allan â chyfoeth mawr.

15 A thi a âi at dy dadau mewn heddwach: ti a gleddir mewn henaint teg.

16 Ac yn y bedwaredd oes y dychwelant yma; canys ni chyflawnwyd etto anwiredd yr Amoriaid.

17 A bu pan fachludodd yr haul, a hi yn dywyll, wele ffwrn yn mygu, a lamp danllyd yn tramwyo rhwng y darnau hynny.

18 Yn y dydd hwnnw y gwnaeth yr ARGLWYDD gyfammod âg Abram, gan ddywedyd, I'th had di y rhoddais y wlad hon, o afon yr Aipht hyd yr afon fawr, a fon Euphrates:

19 Y Ceneaid, a'r Ceneziaid, a'r Cadmoniaid,

20 Yr Hethiaid hefyd, a'r Phereziaid, a'r Rephaimiaid,

21 Yr Amoriaid hefyd, a'r Canaan-eaid, a'r Girgasiaid, a'r Jebusiaid.

PEN. XVI.

1 Sarai yn amhiantadwy, yn rhoddi Agar i Abram. 6 Agar wedi ei chystuddio am ddyystyrn ei meistres, yn rhedeg i ffordd. 9 Angel yn ei danfon hi yn ei hol i'w darostwng ei hun, 11 ac yn dywedyd iddi am ei mab. 15 Genedigaeth Ismael.

SARAI hefyd, gwraig Abram, ni sphlantasai iddo; ac yr ydoedd iddi forwyn o Aiphtes, a'i henw Agar.

2 A Sarai a ddywedodd wrth Abram, Wele yn awr, yr ARGLWYDD a luddiodd i mi blanta: dos, attolwg, at fy llaw-forwyn; fe allai y cair i mi blant o honi hi: ac Abram a wrandawodd ar lais Sarai.

3 A Sarai, gwraig Abram, a gymmerodd ei morwyn Agar yr Aiphtes, wedi trigo o Abram ddeng mlynedd yn nhir Canaan, a hi a'i rhoddes i Abram ei gwr yn wraig iddo.

4 ¶ Ac efe a aeth i mewn at Agar, a hi a feichiogodd: a phan welodd lithau feichiogi o honi, yr oedd ei meistres yn wael yn ei golwg hi.

5 Yna y dywedodd Sarai wrth Abram, *Bydded* fy ngham i arnat ti: mi a roddais fy morwyn i'th fynwes, a hithau a welodd feichiogi o honi, a gwael ydwyf yn ei golwg hi: barned yr ARGLWYDD rhyngof fi a thi.

6 Ac Abram a ddywedodd wrth Sarai, Wele dy forwyn yn dy law di: gwna iddi yr hyn a fyddo da yn dy olwg dy hun: yna Sarai a'i cystuddiodd hi, a hithau a ffodd rhagddi hi.

7 ¶ Ac angel yr ARGLWYDD a'i cafodd hi wrth ffynnon ddwfr, yn yr anialwch, wrth y ffynnon yn ffordd Sur:

8 Ac efe a ddywedodd, Agar, morwyn Sarai, o ba le y daethost? ac i ba le yr ai di? A hi a ddywedodd, Ffoi yr ydwyf fi rhag wyneb fy meistres Sarai.

9 Ac angel yr ARGLWYDD a ddywedodd wrthi, Dychwel at dy feistres, ac ymddarostwng tan ei dwylaw hi.

10 Angel yr ARGLWYDD a ddywedodd hefyd wrthi hi, Gan amlhâu yr amlhâf dy had di, fel na rifir ef o liosowgrwydd.

11 Dywedodd angel yr ARGLWYDD hefyd wrthi hi, Wele di yn feichiog, a thi a esgori ar fab, ac a elwi ei enw ef Ismael: canys yr ARGLWYDD a glybu dy gystudd di.

12 Ac efe a fydd ddydd gwŷllt, a'i law yn erbyn pawb, a llaw pawb yn ei erbyn yntau; ac efe a drig ger bron ei holl frodyr.

13 A hi a alwodd enw yr ARGLWYDD, yr hwn oedd yn llefaru wrthi, Ti, O DDUW, wyt yn edrych arnaf fi: canys dywedodd, Oni edrychais yma hefyd ar ol yr hwn sydd yn edrych arnaf?

14 Am hynny y galwyd y fffynnon Beer-lahai-roi: wele, rhwng Cades a Bered y mae hi.

15 ¶ Ac Agar a ymddûg fab i Abram: ac Abram a alwodd enw ei fab a ymddygasai Agar, Ismael.

16 Ac Abram oedd fab pedwar ugain mlwydd a chwech o flynyddoedd, pan ymddûg Agar Ismael i Abram.

PEN. XVII.

1 Duw yn adnwyddu y cyfammod. 5 Newidid enw Abram, yn arwydd o fendith fwy. 10 Ordinio enwaediad. 15 Newidid enw Sarai, a'i bendithio. 16 Addewid o Isaac. 23 Enwau ar Abraham ac Ismael.

A PHAN oedd Abram onid un mlwydd cant, yr ymddangosodd yr ARGLWYDD i Abram, ac a ddywedodd wrtho, Myfi yw Duw holl-alluog, rhodia ger fy mron i, a bydd berffaith.

2 A mi a wnaif fy nghyfammod rhyngof a thi, ac a'th amlhâf di yn aml iawn.

3 Yna y syrthiodd Abram ar ei wyneb; a llefarodd Duw wrtho ef, gan ddywedyd,

4 Myfi, wele, mi a wnaif fy nghyfammod â thi, a thi a fyddi yn dad llawer o genhedloedd.

5 A'th enw ni elwir mwy Abram, onid dy enw fydd Abraham; canys yn dad llawer o genhedloedd y'th wneuthum.

6 A mi a'th wnaif yn ffrwythlawn iawn, ac a wnaif genhedloedd o honot ti, a brenhinoedd a ddaw allan o honot ti.

7 Cadarnhâf hefyd fy nghyfammod rhyngof a thi, ac â'th had ar dy ol di, trwy eu hoesoedd, yn gyfammod tra-gywyddol, i fod yn DDUW i ti, ac i'th had ar dy ol di.

8 A mi a roddaf i ti, ac i'th had ar dy ol di, wlad dy ymdaith, sef holl wlad Canaan, yn etifeddiaeth dra-gywyddol; a mi a fyddaf yn DDUW iddynt.

9 ¶ A Duw a ddywedodd wrth Abraham, Cadw dithau fy nghyfammod i, ti a'th had ar dy ol, trwy eu hoesoedd.

10 Dyma fy nghyfammod a gedwch rhyngof fi a chwi, a'th had ar dy ol di: enwaedir pob gwrryw o honoch chwi.

11 A chwi a enwaedwch gnawd eich dienwaediad: a bydd yn arwydd cyfammod rhyngof fi a chwithau.

12 Pob gwrryw yn wyth niwrnod oed a enwaedir i chwi trwy eich cenhedlaethau: yr hwn a aner yn tŷ, ac a bryner am arian gan neb dieithr, yr hwn nid yw o'th had di.

13 Gan enwaedu enwaeder yr hwn a aner yn dy dŷ di, ac a bryner am dy arian di: a bydd fy nghyfammod yn eich cnawd chwi, yn gyfammod tra-gywyddol.

14 A'r gwrryw dienwaededig, yr hwn ni enwaeder cnawd ei ddienwaediad, torrir ymaith yr enaid hwnnw o fysg ei bobl: oblegid efe a dorodd fy nghyfammod i.

15 ¶ Duw hefyd a ddywedodd wrth Abraham, Sarai dy wraig ni elwi ei henw Sarai, onid Sarah fydd ei henw hi.

16 Bendithiaf hi hefyd, a rhoddaf i ti fab o honi: i'e bendithiaf hi, fel y byddo yn genhedloedd; brenhinoedd pobloedd fydd o honi hi.

17 Ac Abraham a syrthiodd ar ei wyneb, ac a chwarddodd, ac a ddywedodd yn ei galon, A blentir i fab can mlwydd? ac a blanta Sarah yn ferch ddeng mlwydd a phedwar ugain?

18 Ac Abraham a ddywedodd wrth DDUW, O na byddai fyw Ismael ger dy fron di!

19 A Duw a ddywedodd, Sarah dy wraig a ymddwg i ti fab yn ddiau; a

thi a elwi ei enw ef Isaac: a mi a gadarnhâf fy nghyfammed âg ef yn gyfammod tragywyddol, ac â'i had ar ei ol ef.

20 Am Ismael hefyd y'th wrandewais: wele mi a'i bendithiais ef, a mi a'i ffrwythlonaf ef, ac a'i lliosogaf yn aml iawn: deuddeg tywysog a genhedla efe, a mi a'i gwnaf ef yn genhedlaeth fawr.

21 Eithr fy nghyfammed a gadarnhâf âg Isaac, yr hwn a ymddwg Sarah i ti y pryd hwn, y flwyddyn nesaf.

22 Yna y peidiodd a llefaru wrtho; a Duw a aeth i fynu oddi wrth Abraham.

23 ¶ Ac Abraham a gymmerodd Ismael ei fab, a'r rhai oll a anesid yn ei dŷ ef, a'r rhai oll a brynasai efe â'i arian, pob gwrryw o ddynon tŷ Abraham, ac efe a enwaedodd gnawd eu dienwaediad hwynt o fewn corph y dydd hwnnw, fel y llefarasai Duw wrtho ef.

24 Ac Abraham oedd fab onid un mlwydd cant, pan enwaedwyd cnawd ei ddienwaediad ef.

25 Ac Ismael ei fab ef yn fab tair blwydd ar ddeg, pan enwaedwyd cnawd ei ddienwaediad ef.

26 O fewn corph y dydd hwnnw yr enwaedwyd Abraham, ac Ismael ei fab;

27 A holl ddyinion ei dŷ ef, y rhai a anesid yn tŷ, ac a brynesid âg arian gan neb dieithr, a enwaedwyd gyd âg ef.

PEN. XVIII.

1 Abraham yn scrbyn tri angel i'w dŷ. 9 Sarah a geryda'r am chwerthin rhyngddi a hi ei hun o ran yr addewid dieithr. 17 Duw yn rhybuddio Abraham am ddinyst'r Sodom. 23 Ac Abraham yn eiriol trostynt.

A'R ARGWLWYDD a ymddangosodd iddo ef y'ngwastadedd Mamre, ac efe yn eistedd wrth ddrws y babell, y'ngwres y dydd.

2 Ac efe a gododd ei lygaid, ac a edrychodd, ac wele dri-wŷr yn sefyll ger ei fron: a phan eu gwelodd, efe a redodd o ddrws y babell i'w cyfarfod hwynt, ac a ymgrymmodd tu a'r ddaear,

3 Ac a ddywedodd, Fy Arglwydd,

os cefais yn awr ffafr yn dy olwg di, na ddos heibio, attolwg, oddi wrth dy was.

4 Cymmerer, attolwg, ychydig ddwfr, a golchwch eich traed, a gorphwyswch dan y pren;

5 Ac mi a ddygaf dammail o fara, a chryfhêwch eich calou; wedi hynny y cewch fyned ymaith: o herwydd i hynny y daethoch at eich gwas. A hwy a ddywedasant, Gwna felly fel y dywedaist.

6 Ac Abraham a frysiodd i'r babbell at Sarah, ac a ddywedodd, Parotôa ar frys dair phiolaid o flawd peilliaid, tylina, a gwna yn deisennau.

7 Ac Abraham a redodd at y gwartheg, ac a gymmerodd lo tyner a da, ac a'i rhoddodd at y llangc, yr hwn a frysiodd i'w barotôtî ef.

8 Ac efe a gymmerodd ymenyn, a llaeth, a'r llo a barottoisai efe, ac a'i rhoddes o'u blaen hwynt: ac efe a safodd gyd â hwynt dan y pren; a hwy a fwyttasant.

9 ¶ A hwy a ddywedasant wrtho ef, Mae Sarah dy wraig? Ac efe a ddywedodd, Wele hi yn y babell.

10 Ac un a ddywedodd, Gan ddychwelyd y dychwelaf attat yughylch amser bywiolaeth; ac wele fab i Sarah dy wraig. A Sarah oedd yn clywed wrth ddrws y babell, yr hwn oedd o'i ol ef.

11 Abraham hefyd a Sarah oedd hen, wedi myned mewn oedran; a pheidiasai fod i Sarah yn ol arfer gwragedd.

12 Am hynny y chwaredodd Sarah rhyngddi a hi ei hun, gan ddywedyd, Ai gwedi fy beneiddio y bydd i mi drythyllwch, a'm harglwydd yn heu hefyd?

13 A dywedodd yr ARGWLWYDD wrth Abraham, Paham y chwareddodd Sarah fel hyn, gan ddywedyd, A blantaf innau yn wir, wedi fy heneiddio?

14 A fydd dim yn anhawdd i'r ARGWLWYDD? Ar yr amser nodedig y dychwelaf attat, ynghylch amser bywiolaeth, a mab fydd i Sarah.

15 A Sarah a wadodd, gan ddywedyd, Ni chwerrdais i, o herwydd

hi a ofnodd. Yntau a ddywedodd, Nag ê, oblegid ti a chwerrdaist.

16 ¶ A'r gwŷr a godasant oddi yno, ac a edrychasant tu a Sodom: ac Abraham a aeth gyd â hwynt, i'w hanfon hwynt.

17 A'r ARGLWYDD a ddywedodd, A gelaf fi rhag Abraham yr hyn a wnaif?

18 Canys Abraham yn ddiâu a fydd yn genhedlaeth fawr a chref, ac ynddo ef y bendithir holl genhedloedd y ddaear.

19 Canys mi a'i hadwaen ef, y gorchymyn ef i'w blant, ac i'w dylwyth ar ei ol, gadw o honyt ffordd yr ARGLWYDD, gan wneuthur cyfiawnder a barn; fel y dygo yr ARGLWYDD ar Abraham yr hyn a lefarodd ef am dano.

20 Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd, Am fod gwaedd Sodom a Gomorrah yn ddirfawr, a'u pechod hwynt yn drwm iawn;

21 Disgynaf yn awr, ac edrychaf, ai yn ol eu gwaedd a ddaeth attaf fi, y gwnaethant yn hollol: ac onid ê, mynnaf wybod.

22 A'r gwŷr a droisant oddi yno, ac a aethant tu a Sodom: ac Abraham yn sefyll etto ger bron yr ARGLWYDD.

23 ¶ Abraham hefyd a nesâodd, ac a ddywedodd, A ddifethi di y cyfiawn hefyd ynghyd â'r annuwiol?

24 Ond odid y mae deg a deugain o rai cyfiawn yn y ddinas: a ddifethi di hwynt hefyd, ac nid arbedi y lle er mwyn y deg a deugain cyfiawn sydd o'i mewn hi?

25 Na byddo i ti wneuthur y cyfryw beth, gan ladd y cyfiawn gyd â'r annuwiol, fel y byddo y cyfiawn megis yr annuwiol; na byddo hynny i ti: oni wna barnydd yr holl ddaear farn?

26 A dywedodd yr ARGLWYDD, Os caf fi yn Sodom ddeg a deugain yn gyfiawn o fewn y ddinas, mi a arbedaf yr holl fangre er eu mwyn hwynt.

27 Ac Abraham a atebodd, ac a ddywedodd, Wele yn awr y dechreuais lefaru wrth fy Arglwydd, a mi yn llwch ac yn lludw.

28 Ond odid bydd pump yn eisieu o'r deg a deugain cyfiawn: a ddifethi di yr holl ddinas er pump? Yntau a ddywedodd, Na ddifethaf os caf yno bump a deugain.

29 Ac efe a chwaneogodd lefaru wrtho ef etto, ac a ddywedodd, Ond odid cair yno ddeugain. Yntau a ddywedodd, Nis gwnaf er mwyn y deugain.

30 Ac efe a ddywedodd, O na ddigied fy Arglwydd os llefaraf: Cair yno ond odid ddeg ar hugain. Yntau a ddywedodd, Nis gwnaf os caf yno ddeg ar hugain.

31 Yna y dywedodd ef, Wele yn awr y dechreuais lefaru wrth fy Arglwydd: Ond odid cair yno ugain. Yntau a ddywedodd, Nis difethaf er mwyn ugain.

32 Yna y dywedodd, O na ddigied fy Arglwydd, a llefaraf y waith hon yn unig: Ond odid cair yno ddeg. Yntau a ddywedodd, Nis difethaf er mwyn deg.

33 A'r ARGLWYDD a aeth ymaith pan ddarfu iddo ymddiddan âg Abraham: ac Abraham a ddychwelodd i'w le ei hun.

PEN. XIX.

1 Lot yn derbyn angelion i'w dŷ. 4 Taro y Sodomiaid annuwiol â dallineb. 12 Danfon Lot i'r mynydd er mwyn ei ddiogelwch. 18 Yntau yn cuel cennad i fyned i Soar. 24 Dinystrio Sodom a Gomorrah. 26 Troi gwraig Lot yn golofn halen. 30 Lot yn trigo mewn ogof. 31 Godinehus fonedd Moab ac Ammon.

A DAU angel a ddaeth i Sodom yn yr hwyr, a Lot yn eistedd ym mhorth Sodom: a phan welodd Lot, efe a gyfododd i'w cyfarfod hwynt, ac a ymgrymmodd â'i wyneb tu a'r ddaear;

2 Ac efe a ddywedodd, Wele yn awr, fy Arglwyddi, trowch, attolwg, i dŷ eich gwas; llettywch heno hefyd, a golchwch eich traed: yna codwch yn fore ac ewch i'ch taith. A hwy a ddywedasant, Nag ê; o herwydd nynt a arhoswn heno yn yr heol.

3 Ac efe a fu daer iawn arnynt hwy: yna y troisant atto, ac y daethant i'w dŷ ef; ac efe a wnaeth iddynt wledd, ac a bobodd fara croyw, a hwy a fwyttasant.

4 ¶ Eithr cyn gorwedd o honynt, gwŷr y ddinas, *sef* gwŷr Sodom, a amgylchasant o amgylch y tŷ, hen ac ieuangc, *sef* yr holl bobl o-bob cwrr;

5 Ac a alwasant ar Lot, ac a ddywedasant wrtho, Mae y gwŷr a ddaethant attat ti heno? dwg hwynt allan attom ni, fel yr adnabyddom hwynt.

6 Yna y daeth Lot attynt hwy allan i'r drws, ac a gauodd y ddor ar ei ol;

7 Ac a ddywedodd, Attolwg, fy mrodyr, na wnewch ddrwg.

8 Wele yn awr, y *mae* dwy ferched gennyf fi, y rhai nid addabuant wr; dygaf hwynt allan attoch chiwi yn awr, a gwnewch iddynt fel y gweloch yn dda: yn unig na wnewch ddim i'r gwŷr hyn; o herwydd er mwyn hynny y daethant dan gysgod fy nghronglwyd i.

9 A hwy a ddywedasant, Saf hwnt: dywedasant hefyd, Efe a ddaeth i ymdaith yn unig, ac yn awr ai gan farnu y barna efe? yn awr ny ni a wnawn fwy o niwed i ti nag iddynt hwy. A hwy a bwysasant yn drwm ar y gwr, *sef* ar Lot, a hwy a nasant i dorri y ddor.

10 A'r gwŷr a estynasant eu llaw, ac a ddygasant Lot attynt i'r tŷ, ac a gauasant y ddor.

11 Tarawsant hefyd y dynion oedd wrth ddrws y tŷ â dallineb, o fychan i fawr, fel y blinasant yn ceisio y drws.

12 ¶ A'r gwŷr a ddywedasant wrth Lot, A oes gennyf ti yma neb etto? mab y'nghyfraith, a'th feibion, a'th ferched, a'r hyn oll *sydd* i ti yn y ddinas, a ddygi di allan o'r fangre hon.

13 Oblegid ni a ddinystriwn y lle hwn; am fod eu gwaedd hwynt yn fawr ger bron yr ARGLWYDD: a'r ARGLWYDD a'n hanfonodd ni i'w ddinystrio ef.

14 Yna yr aeth Lot allan, ac a lefarodd wrth ei ddawon, y rhai oedd yn priodi ei ferched ef, ac a ddywedodd, Cyfodwch, deuwch allan o'r fan yma; o herwydd y mae yr ARGLWYDD yn difetha y ddinas hon: ac y'ngolwg ei ddawon yr oedd efe fel un yu cell-wair.

15 ¶ Ac ar godiad y wawr, yr ang-

elion a suant daer ar Lot, gan ddywedyd, Cyfod, cymmer dy wraig, a'th ddwy ferched, y rhai sydd i'w cael; rhag dy ddifetha di yn anwiredd y ddinas.

16 Yntau a oedd hwyrffrydig, a'r gwŷr a ymffasant yn ei law ef, ac yn llaw ei wraig, ac yn llaw ei ddwy ferched; am dosturio o'r ARGLWYDD wrtho ef; ac a'i dygasant ef allan, ac a'i gosodasant o'r tu allan i'r ddinas.

17 Ac wedi iddynt eu dwyn hwynt allan, efe a ddywedodd, Diangc am dy einioes; nac edrych ar dy ol, ac na saf yn yr holl wastadedd: diangc i'r mynydd, rhag dy ddifetha.

18 A dywedodd Lot wrthynt, O nid *felly*, fy Arglwydd.

19 Wele yn awr, cafodd dy was ffafr yn dy olwg, a mawrhêaist dy drugaredd a wnaethost â mi, gan gadw fy einioes; ac ni allaf fi ddiangc i'r mynydd, rhag i ddrwg fy ngoddiweddyd, a marw o honof.

20 Wele yn awr, y ddinas hon yn agos i ffoi iddi, a bechan yw: O gâd i mi ddiangc yno: (Onid bechan yw hi?) a byw fydd fy enaid.

21 Yntau a ddywedodd wrtho, Wele mi a ganiatëais dy ddimuniad hefyd am y peth hyn, fel na ddinystriwyf y ddinas *am* yr hon y dywedaist.

22 Brysia, diangc yno; o herwydd ni allaf wneuthur dim nes dy ddyfod yno: am hynny y galwodd efe enw y ddinas Soar.

23 ¶ Cyfodasai yr haul ar y ddaear, pan ddaeth Lot i Soar.

24 Yna yr ARGLWYDD a wlawiodd ar Sodom a Gomorrah frwmstan, a thân oddi wrth yr ARGLWYDD, allan o'r nefoedd.

25 Felly y dinystriodd efe y dinasoedd hynny, a'r holl wastadedd, a holl drigolion y dinasoedd, a chnwd y ddaear.

26 ¶ Eithr ei wraig ef a edrychodd drach ei chefn o'i du ol ef, a hi a aeth yn golofn halen.

27 ¶ Ac Abraham a aeth yn fore i'r lle y safasai efe ynddo ger bron yr ARGLWYDD.

28 Ac efe a edrychodd tu a Sodom a Gomorrah, a thu a holl dir y gwas-

tadeid; ac a edrychodd, ac wele cyfododd mŵg y tir fel mŵg ffwrn.

29 ¶ A phan ddifethodd Duw ddinasoedd y gwastadedd, yna y cofiodd Duw am Abraham, ac a yrrodd Lot o ganol y dinystr, pan ddinystriodd efe y dinasoedd yr oedd Lot yn trigo ynddynt.

30 ¶ A Lot a esgynodd o Soar, ac a drigodd yn y mynydd, a'i ddwy ferched gyd âg ef: o herwydd efe a ofnodd drigo yn Soar; ac a drigodd mewn ogof, efe a'i ddwy ferched.

31 ¶ A dywedodd yr hynaf wrth yr ieuangaf, Ein tad ni sydd hen, a gwr nid oes yn y wlad i ddyfod attom ni, wrth ddefod yr holl ddaear.

32 Tyred, rhoddwn i'n tad win i'w yfed, a gorweddwn gyd âg ef, fel y cadwom had o'n tad.

33 A hwy a roddasant win i'w tad i yfed y noson honno: a'r hynaf a ddaeth ac a orweddodd gyd â'i thad; ac ni wybu efe pan orweddodd hi, na phan gyfododd hi.

34 A thrannoeth y dywedodd yr hynaf wrth yr ieuangaf, Wele, myfi a orweddais neithiwr gyd â'm tad; rhoddwn win iddo ef i'w yfed heno hefyd, a dos dithau a gorwedd gyd âg ef, fel y cadwom had o'n tad.

35 A hwy a roddasant win i'w tad i yfed y noson honno hefyd: a'r ieuangaf a gododd, ac a orweddodd gyd âg ef; ac ni wybu efe pan orweddodd hi, na phan gyfododd hi.

36 Felly dwy ferched Lot a feichiogwyd o'u tad.

37 A'r hynaf a esgorodd ar fab, ac a alwodd ei enw ef Moab: efe yw tad y Moabiaid hyd heddyw.

38 A'r ieuangaf, hefyd, a esgorodd hithau ar fab, ac a alwodd ei enw ef Ben-ammi: efe yw tad meibion Ammon hyd heddyw.

PEN. XX.

1 Abraham yn ymdaith yn Gerar, 2 yn gwadu ei wraig, ac yn ei cholli hi. 3 Ceryddu Abimelech mewn breuddwyd o'i kuchos hi. 9 Yntau yn ceryddu Abraham, 14 yn rhoddi Sarah yn ei hol, 16 ac yn ei cheryddu hi, 17 ac yn cuel ei iachâu trwy weddi Abraham.

AC Abraham a aeth oddi yno i dir y dehau, ac a gyfanneddodd

rhwyng Cades a Sur, ac a ymdeithiodd yn Gerar.

2 A dywedodd Abraham am Sarah ei wraig, Fy chwaer yw hi: ac Abimelech brenhin Gerar a anfonodd ac a gymmerth Sarah.

3 Yna y daeth Duw at Abimelech, noswaith, mewn breuddwyd, ac a ddywedodd wrtho, Wele dyn marw wyt ti am y wraig a gymmeraist, a hithau yn berchen gwr.

4 Ond Abimelech ni nesasai atti hi: ac efe a ddywedodd, ARGWLWYDD; a leddi di genedl gyfiawn hefyd?

5 Oni ddywedodd efe wrthys fi, Fy chwaer yw hi? a hithau hefyd ei hun a ddywedodd, Fy mrawd yw efe: ym mherffeithrwydd fy nghalon, ac y'nglendid fy nwyllaw, y gwneuthur hyn.

6 Yna y dywedodd Duw wrtho ef, mewn breuddwyd, Minnau a wn mai ym mherffeithrwydd dy galon y gwnaethost hyn; a mi a'th attelias rhag pechu i'm herbyn: am hynny ni adewais i ti gyffwrdd â hi.

7 Yn awr gan hymny, dod y wraig drachefn i'r gwr; o herwydd prophwyd yw efe, ac efe a weddia trosot, a byddi fyw: ond oni roddi hi drachefn, gwybydd y byddi farw yn ddiâu, ti a'r rhai oll ydynt eiddot ti.

8 Yna y cododd Abimelech yn fore, ac a alwodd am ei holl weision, ac a draethodd yr holl bethau hyn wrthyt hwy: a'r gwŷr a ofnasant yn ddirfawr.

9 Galwodd Abimelech, hefyd, am Abraham, a dywedodd wrtho, Beth a wnaethost i ni? a pheth a bechais i'th erbyn, pan ddygyt bechod mor fawr arnaf fi, ac ar fy nheyrnas? gwnaethost â mi weithredoedd ni ddylesid eu gwneuthur.

10 Abimelech, hefyd, a ddywedodd wrth Abraham, Beth a welaist, pan wnaethost y peth hyn?

11 A dywedodd Abraham, Am ddywedyd o honof fi, Yn ddiâu nid oes ofn Duw yn y lle hwn: a hwy a'm lladdant i o achos fy ngwraig.

12 A hefyd yn wir fy chwaer yw hi: merch fy nhad yw hi, ond nid merch fy mam; ac y nae hi yn wraig i mi.

13 Ond pan barodd Duw i mi grwydro o dŷ fy nhad, yna y dywedais wrthi hi, Dyma dy garedigrwydd yr hwn a wnaï â mi ym mhob lle y delom iddo; dywed am danaf fi, Fy mrawd yw efe.

14 Yna y cymmerodd Abimelech ddefaid, a gwartleg, a gweision, a morwynion, ac a'u rhoddes i Abraham: rhoddes hefyd iddo ef Sarah ei wraig drachefn.

15 A dywedodd Abimelech, Wele fy ngwlad ger dy fron di, trig lle y byddo da yn dy olwg.

16 Ac wrth Sarah y dywedodd, Wele rhoddais i'th frawd fil o ddarnau arian: wele ef yn orchudd llygaid i ti, i'r rhai oll sydd gyd â thi, a chyd â phawb eraill: fel hyn y ceryddwyd hi.

17 ¶ Yna Abraham a weddiodd ar Dduw: a Duw a iachâodd Abimelech, a'i wraig, a'i forwynion; a hwy a blantasant.

18 O herwydd yr ARGLWYDD gan gau a gauasai ar bob croth yn nhŷ Abimelech, o achos Sarah gwraig Abraham.

PEN. XXI.

1 Genedigaeth Isaac, 4 a'i enwaediad. 6 Llawenydd Sarah. 9 Bwrw Hagar ac Ismael allan. 15 Hagar mewn cyfyngdra. 17 Yr angel yn ei chysuro hi. 22 Cynghrair rhwng Abimelech ac Abraham yn Beer-seba.

A'R ARGLWYDD a ymwelodd â Sarah fel y dywedasai, a gwnaeth yr ARGLWYDD i Sarah fel y llefarasai.

2 O herwydd Sarah a feichiogodd, ac a ymddûg i Abraham fab yn ei henaint, ar yr amser nodedig y dywedasai Duw wrtho ef.

3 Ac Abraham a alwodd enw ei fab a anesid iddo (yr hwn a ymddygasai Sarah iddo ef) Isaac.

4 Ac Abraham a enwaedodd ar Isaac ei fab, yn wyth niwrnod oed; fel y gorchymynasai Duw iddo ef.

5 Ac Abraham oedd fab can mlwydd, pan anwyd iddo ef Isaac ei fab.

6 ¶ A Sarah a ddywedodd, Gwnaeth Duw i mi chwerthin; pob un a glywo a chwarrd gyd â mi.

7 Hi a ddywedodd hefyd, Pwy a ddywedasai i Abraham y rhoisai Sa-

rah sugn i blant? canys mi a esgorais ar fab yn ei henaint ef.

8 A'r bachgen a gynnyddodd, ac a ddiddyfnwyd: ac Abraham a wnaeth wledd fawr ar y dydd y diddyfnwyd Isaac.

9 ¶ A Sarah a welodd fab Agar yr Aiphtes, yr hwn a ddygasai hi i Abraham, yn gwatwar.

10 A hi a ddywedodd wrth Abraham, Bwrw allan y gaeth-forwyn hon a'i mab; o herwydd ni chaiff mab y gaethes hon gyd-etifeddu â'm mab i Isaac.

11 A'r peth hyn fu ddrwg iawn y'ngolwg Abraham, er mwyn ei fab.

12 ¶ A Duw a ddywedodd wrth Abraham, Na fydded drwg yn dy olwg am y llangc, nac am dy gaeth-forwyn; yr hyn oll a ddywedodd Sarah wrthyf, gwrando ar ei llais: o herwydd yn Isaac y gelwir i ti had.

13 Ac am fab y forwyn gaeth hefyd, mi a'i gwnaf ef yn ghenhedlaeth, o herwydd dy had di ydyw ef.

14 Yna y cododd Abraham yn fore, ac a gymmerodd fara, a chostrel o ddwfr, ac a'i rhoddes at Agar, (gan osod ar ei hysgwydd hi *hynny*) a'r bachgen hefyd, ac efe a'i gollyngodd hi ymaith: a hi a aeth, ac a grwydrodd yn anialwch Beer-seba.

15 A darfu y dwfr yn y gostrel; a hi a fwriodd y bachgen dan un o'r gwŷdd.

16 A hi a aeth, ac a eisteddodd ei hunan ym mhell ar ei gyfer, megis ergyd bwa: canys dywedasai, Ni allaf fi edrych ar y bachgen yn marw. Felly hi a eisteddodd ar ei gyfer, ac a ddyrchafodd ei llef, ac a wylodd.

17 A Duw a wrandawodd ar lais y llangc; ac angel Duw a alwodd ar Agar o'r nefoedd, ac a ddywedodd wrthi, Beth a dlarfu i ti, Agar? nac ofna, o herwydd Duw a wrandawodd ar lais y llangc lle y mae efe.

18 Cyfod, cymmer y llangc, ac ymafael ynddo â'th law; oblegid myfi a'i gwnaf ef yn ghenhedlaeth fawr.

19 A Duw a agorodd ei llygaid hi, a hi a ganfu bydew dwfr; a hi a aeth, ac a lanwodd y gostrel o'r dwfr, ac a ddiododd y llangc.

20 Ac yr oedd Duw gyd â'r llangc; ac efe a gynnyddodd, ac a trigodd yn yr anialwch, ac a aeth yn berchen bwa.

21 Ac yn anialwch Paran y trigodd efe; a'i fam a gymmerodd iddo ef wraig o wlad yr Aipht.

22 ¶ Ac yn yr amser hwnnw, Abimelech, a Phichol tywysog ei lu ef, a ymddiddanasant âg Abraham, gan ddywedyd, Duw sydd gyd â thi yn yr hyn oll yr ydwyt yn ei wneuthur.

23 Yn awr gan hynny, twng wrthyf fi yma i Dduw, na fyddi anffyddlawn i mi, nac i'm mab, nac i'm hŵyr: yn ol y drugaredd a wneuthum â thi y gwnai di â minnau, ac â'r wlad yr ymdeithiaist ynddi.

24 Ac Abraham a ddywedodd, Mi a dyngaf.

25 Ac Abraham a geryddodd Abimelech, o achos y pydew dwfr a ddygasai gweision Abimelech trwy drais.

26 Ac Abimelech a ddywedodd, Nis gwybum i pwy a wnaeth y peth hyn: tithau hefyd ni fynegaist i mi, a minnau ni chlywais hynny hyd heddw.

27 Yna y cymmerodd Abraham ddefaid a gwartheg, ac a'u rhoddes i Abimelech; a hwy a wnaethant gynghrair ill dau.

28 Ac Abraham a osododd saith o hespinod o'r praidd wrthynt eu hunain.

29 Yna y dywedodd Abimelech wrth Abraham, Beth a wna y saith hespin hyn a osodaist wrthynt eu hunain?

30 Ac yntau a ddywedodd, Canys ti a gymmeri y saith hespin o'm llaw, i fod yn dystiolaeth mai myfi a gloddiais y pydew hwn.

31 Am hynny efe a alwodd enw y lle hwnnw Beer-seba: oblegid yno y tyngasant ill dau.

32 Felly y gwnaethant gynghrair yn Beer-seba: a chyfododd Abimelech, a Phichol tywysog ei lu ef, ac a ddychwelasant i dir y Philistiaid.

33 ¶ Ac yntau a blannodd goed yn Beer-seba, ac a alwodd yno ar enw yr ARGLWYDD DDUW tragywyddol.

34 Ac Abraham a ymdeithiodd ddyddiau lawer yn nhir y Philistiaid.

PEN. XXII.

1 Profi Abraham i aberthu ei fab. 3 Yntau yn dangos ei ffydd a'i ufudd-dod. 11 Yr angel yn ei rwystro ef. 13 Newid Isaac am husrdd. 14 Galw y lle Jehofab-jire. 15 Bendithio Abraham drachefn. 20 Cenhedlaeth Nachor hyd Rebecca.

AC wedi y pethau hyn y bu i DDUW brofi Abraham, a dywedyd wrtho, Abraham. Yntau a ddywedodd, Wele fi.

2 Yna y dywedodd DUW, Cymmer yr awr hon dy fab, sef dy unig fab Isaac, yr hwn a hoffaist, a dos rhagot i dir Moriah, ac offrymma ef yno yn boeth-offrwm ar un o'r mynyddoedd yr hwn a ddywedwyf wrthynt.

3 ¶ Ac Abraham a fore-gododd, ac a gyfrwyodd ei asyn, ac a gymmerodd ei ddau langc gyd âg ef, ac Isaac ei fab; ac a holltodd goed y poeth-offrwm, ac a gyfododd, ac a aeth i'r lle a ddywedasai Duw wrtho.

4 Ac ar y trydydd dydd y dyrchafodd Abraham ei lygaid, ac efe a welai y lle o hirbell.

5 Ac Abraham a ddywedodd wrth ei langciau, Arhoswch chwi yma gyd â'r asyn; a mi a'r llangc a awn hyd accw, ac a addolwn, ac a ddychwelwn attoch.

6 Yna y cymmerth Abraham goed y poeth-offrwm, ac a'i gosododd ar Isaac ei fab; ac a gymmerodd y tân, a'r gyllell yn ei law ei hun: a hwy a aethant ill dau ynghyd.

7 A llefarodd Isaac wrth Abraham ei dad, ac a ddywedodd, Fy nhad. Yntau a ddywedodd, Wele fi, fy mab. Yna, eb efe, Wele dân a choed; ond mae oen y poeth-offrwm?

8 Ac Abraham a ddywedodd, Fy mab, Duw a edrych iddo ei hun am oen y poeth-offrwm. Felly yr aethant ill dau ynghyd:

9 Ac a ddaethant i'r lle a ddywedasai Duw wrtho ef; ac yno yr adeiladodd Abraham allor, ac a osododd y coed mewn trefn, ac a rwymodd Isaac ei fab, ac a'i gosododd ef ar yr allor, ar uchaf y coed.

10 Ac Abraham a estynodd ei law,

ac a gymmerodd y gyllell i ladd ei fab;

11 Ac angel yr **ARGLWYDD** a alwodd arno ef o'r nefoedd, ac a ddywedodd, Abraham, Abraham. Yntau a ddywedodd, Wele fi.

12 Ac efe a ddywedodd, Na ddoddy law ar y llangc, ac na wna ddim iddo: o herwydd gwn weithian i ti ofni **Duw**, gan nad atteliaist dy fab, dy unig *fab*, oddi wrthyf fi.

13 Yna y dyrchafodd Abraham ei lygaid, ac a edrychodd; ac wele o'i ei *ef hwrdd*, wedi ei ddal erbyn ei gyn mewn dyrysni: ac Abraham a aeth ac a gymmerth yr hwrdd, ac a'i hoffrymmodd yn boeth-offrwm yn lle ei fab.

14 Ac Abraham a alwodd enw y lle hwnnw **JEHOFAH-jire**; fel y dywedir heddyw, Ym mynydd yr **ARGLWYDD** y gwelir.

15 ¶ Ac angel yr **ARGLWYDD** a alwodd ar Abraham yr ail waith o'r nefoedd;

16 Ac a ddywedodd, I mi fy hun y tyngais, medd yr **ARGLWYDD**, o herwydd gwneuthur o honot y peth hyn, ac nad atteliaist dy fab, dy unig *fab*:

17 Mai gan fendithio y'th fendithiaf, a chan amlhâu yr amlhâf dy had, fel sér y nefoedd, ac fel y tywod yr hwn *sydd* ar lann y môr; a'th had a feddianna borth ei elynion;

18 Ac yn dy had di y bendithir holl genhedloedd y ddaear: o achos gwrando o honot ar fy llais i.

19 Yna Abraham a ddychwelodd at ei langciau; a hwy a godasant, ac a aethant ynghyd i Beer-seba: ac Abraham a drigodd yn Beer-seba.

20 ¶ Darfu hefyd, wedi y pethau hyn, fynegi i Abraham, gan ddywedyd, Wele, dug Milcah hithau hefyd blant i Nachor dy frawd;

21 Hus ei gyntaf-anedig, a Buz ei frawd; Cemuél hefyd tad Aram,

22 A Chesed, a Hazo, a Phildas, ac Idlaph, a Bethuel.

23 A Bethuel a genhedlodd Rebeccah: yr wyth hyn a blantodd Milcah i Nachor brawd Abraham.

24 Ei ordderchwraig hefyd, a'i

henw Reumah, a esgorodd hithau hefyd ar Tebah, a Gahan, a Thahas, a Maachah.

PEN. XXIII.

1 *Oedran a marwolaeth Sarah.* 3 *Prynn Machpelah, 19 lle y claddwyd Sarah.*

AC oes Sarah ydoedd gan mlynedd a saith mlynedd ar hugain; *dyma* flynyddoedd oes Sarah.

2 A Sarah a fu farw y'nghaer-Arba; honno *yw* Hebron yn nhir Canaan: ac a Abraham a aeth i alaru am Sarah, ac i wylofain *am dani* hi.

3 ¶ Yna y cyfododd Abraham i fynu oddi ger bron ei *gorph* marw, ac a lefarodd wrth feibion Heth, gan ddywedyd,

4 Dieithr ac alltud ydwyf fi gyd â chwi: rhoddwch i mi feddiant beddrod gyd â chwi, fel y claddwyf fy marw allan o'm golwg.

5 A meibion Heth a atebasant Abraham, gan ddywedyd wrtho,

6 Clyw ni, fy arglwydd: tywysog **Duw** *wyt* ti yn ein plith: cladd dy farw yn *dy* ddewis o'n beddau ni: ni rwystr neb o honom ni ei fedd i ti i gladdu dy farw.

7 Yna y cyfododd Abraham, ac a ymgrymmodd i bobl y tir, *sef* i feibion Heth:

8 Ac a ymddiddanodd â hwynt, gan ddywedyd, Os yw eich ewyllys i mi gael claddu fy marw allan o'm golwg, gwrandewch fi, ac eiriolwch trofod fi ar Ephron fab Sohar;

9 A'r roddi o hono ef i mi yr ogof Machpelah, yr hon *sydd* eiddo ef, ac *sydd* y'nghwrr ei faes: er ei llawn *werth* o arian rhodded hi i mi, yn feddiant beddrod yn eich plith chwi.

10 Ac Ephron oedd yn aros yn mys g meibion Heth: ac Ephron yr Hethiad a atebodd Abraham, lle y clywodd meibion Heth, y'ngwýdd pawb a ddeuent i borth ei ddinas ef, gan ddywedyd,

11 Nag é, fy arglwydd, clyw fi: rhoddais y maes i ti, a'r ogof *sydd* ynddo, i ti y rhoddais hi; y'ngwýdd meibion fy mhobl y rhoddais hi i ti: cladd di dy farw.

12 Ac Abraham a ymgrymmodd o flaen pobl y tir.

13 Ac efe a lefarodd wrth Ephron lle y clybu pobl y tir; gan ddywedyd, Etto, os tydi *a'i rhoddi*, attolwg gwrando fi: rhoddaf werth y maes; cymmer gennyf, a mi a gladdaf fy marw yno.

14 Ac Ephron a atebodd Abraham, gan ddywedyd wrtho,

15 Gwrando fi, fy arglwydd; y tir *a dâl* bedwar can sicl o arian: beth yw hynny rhyngof fi a thithau? am hynny cladd dy farw.

16 Felly Abraham a wrandawodd ar Ephron: a phwysodd Abraham i Ephron yr arian, a ddywedasai efe lle y clybu meibion Heth; pedwar can sicl o *arian* cymmeradwy ym mhliith marchnadwyr.

17 ¶ Felly y sicrhâwyd maes Ephron, yr hwn *oedd* ym Machpelah, yr hon *oedd* o flaen Mamre, y maes a'r ogof *oedd* ynddo, a phob pren a'r *oedd* yn y maes, ac yu ei holl derfynau o amgylch,

18 Yn feddiant i Abraham, y'ngolwg meibion Heth, y'ngwýdd pawb a ddelynt i borth ei ddinas ef.

19 Ac wedi hynny Abraham a gladdodd Sarah ei wraig yn ogof maes Machpelah, o flaen Mamre; honno *yw* Hebron, yn nhir Canaan.

20 A sicrhâwyd y maes, a'r ogof yr hon *oedd* ynddo, i Abraham, yn feddiant beddrod, oddi wrth feibion Heth.

PEN. XXIV.

1 *Abraam yn peri i'w was dyngu.* 10 *Taith y gwas:* 12 *Ei weddi:* 14 *Ei arwydd.* 15 *Rebecca yn ei gyfarfod ef,* 18 *yn cwblháu ei arwydd ef,* 22 *yn derbyn tlysau,* 23 *yn dangos ei chenedl,* 25 *ac yn ei wahodd ef adref.* 26 *Y gwas yn bendithio Duw.* 29 *Laban yn ei groesawu ef.* 34 *Y gwas yn traethu ei neges.* 50 *Laban a Bethuel yn foddlaen.* 58 *Rebecca yn cyd-ynio i fynd.* 62 *Isaac yn cyfarfod â hi.*

AC Abraham *oedd* hên, wedi myned yn oeddrannus; a'r ARGWLWYDD a fendithiasai Abraham ym mhob dim.

2 A dywedodd Abraham wrth ei was hynaf *yn* ei dŷ, yr hwn *oedd* yn llywodraethu ar yr hyu oll a'r *oedd* ganddo, Gosod, attolwg, dy law dan fy morddwyd:

3 A mi a baraf i ti dyngu i ARGWLWYDD DDUW y nefoedd, a Duw y ddaear, na chymmerech wraig i'm mab i o ferched y Canaanaid, y rhai yr ydwyf yn trigo yn eu mysg:

4 Ond i'm gwlad i yr âi, ac at fy nghenedl i yr âi di, ac a gynimeri wraig i'm mab Isaac.

5 A'r gwas a ddywedodd wrtho ef, Ond odid ni fŷn y wraig ddyfod ar fy ol i i'r wlad hon: gan ddychwelyd a ddychwelaf dy fab di i'r tir y daethost allan o hono?

6 A dywedodd Abraham wrtho, Gwylia aruat rhag i ti ddychwelyd fy mab i yno.

7 ¶ ARGWLWYDD DDUW y nefoedd; yr hwn a'm cymmerodd i o dŷ fy nhad, ac o wlad fy nghenedl, yr hwn hefyd a ymddiddanodd â mi, ac a dyngodd wrthyf, gan ddywedyd, I'th had di y rhoddaf y tir hwn; efe a en-fyn ei angel o'th flaen di, a thi a gynimeri wraig i'm mab oddi yno.

8 Ac os y wraig ni fŷn ddyfod ar dy ol di, yna glân fyddi oddi wrth fy llw hwn: yn unig na ddychwel di fy mab i yno.

9 A'r gwas a osododd ei law dan forddwyd Abraham ei feistr, ac a dyngodd iddo am y peth hyu.

10 ¶ A chymmerodd y gwas ddeg camel, o gamelod ei feistr, ac a aeth ymaith: (canys holl ddâ ei feistr *oedd* dan ei law ef) ac efe a gododd, ac a aeth i Mesopotamia, i ddinas Nabor.

11 Ac efe a wnaeth i'r camelod orwedd o'r tu allan i'r ddinas, wrth bydew dwfr ar brydnawn, ynghylch yr amser y byddai *merched* yn dyfod allan i dynnu dwfr.

12 Ac efe a ddywedodd, O ARGWLWYDD DDUW fy meistr Abraham, attolwg, pâr i mi lwyddiant heddyw; a gwna drugaredd â'm meistr Abraham.

13 Wele fi yn sefyll wrth y ffynnon ddwfr, a merched gwŷr y ddinas yn dyfod allan i dynnu dwfr:

14 A bydded, mai y llangces y dywedwyf wrthi, Gogwydda, attolwg, dy ystên, fel yr yfwyf; os dywed hi, Yf, a mi a ddiödaf dy gamelod di

hefyd; honno a ddarperaist i'th was Isaac: ac wrth hyn y caf wybod wneuthur o honot ti drugaredd â'm meistr.

15 ¶ A bu, cyn darfod iddo lefaru, wele Rebeccah yn dyfod allan (yr hon a anesid i Bethuel fab Milcah, gwraig Nachor, brawd Abraham) a'i hystèn ar ei hysgwydd.

16 A'r llangces *oedd* dêg odiaeth yr olwg, yn forwyn, a heb i wr ei hadnabod; a hi a aeth i waered i'r ffynnon, ac a lanwodd ei hystèn, ac a ddaeth i fynu.

17 A'r gwas a redodd i'w chyfarfod, ac a ddywedodd, Attolwg, gâd i mi yfed ychydig ddwfr o'th ystèn.

18 A hi a ddywedodd, Yf, fy meistr: a hi a frysiodd, ac a ddisgynodd ei hystèn ar ei llaw, ac a'i diododd ef.

19 A phan ddarfu iddi ei ddiodi ef, hi a ddywedodd, Tynnaf hefyd i'th gamelod, hyd oni ddarffo iddynt yfed.

20 A hi a frysiodd, ac a dywalltodd ei hystèn i'r casn, ac a redodd eilwaith i'r pydew i dynnu, ac a dynnodd i'w holl gamelod ef.

21 A'r gwr yn synnu o'i phlegid hi, a dawodd, i wybod a lwyddasai yr ARGLWYDD ei daith ef, ai nad do.

22 A bu pan ddarfu i'r camelod yfed, gymmeryd o'r gwr glust-dlws aur, yn haner siel ei bwys; a dwy freichled i'w dwylaw hi, yn ddeg siel o aur eu pwys.

23 Ac efe a ddywedodd, Merch pwy *ydwyf* ti? mynega i mi, attolwg: a oes lle i ni i lettya yn nhÿ dy dad?

24 A hi a ddywedodd wrtho, Myfi *ydwyf* ferch i Bethuel fab Milcah, yr hwn a ymddûg hi i Nachor.

25 A hi a ddywedodd wrtho ef, Y *mae* gwellt ac ebran ddigon gennym ni, a lle i lettya.

26 A'r gwr a ymgrymmodd, ac a addolodd yr ARGLWYDD,

27 Ac a ddywedodd, Bendigedig fyddo ARGLWYDD Dduw fy meistr Abraham, yr hwn ni adawodd fy meistr heb ei drugaredd, a'i ffyddlondeb: yr *ydwyf* fi ar y ffordd; dug yr ARGLWYDD fi i dÿ brodyr fy meistr.

28 A'r llangces a redodd, ac a fynegodd yn nhÿ ei mam y pethau hyn.

29 ¶ Ac i Rebeccah yr *oedd* brawd, a'i enw Laban: a Laban a redodd at y gwr allan i'r ffynnon.

30 A phan welodd efe y clust-dlws, a'r breichledau am ddwylaw ei chwaer, a phan glywodd efe eiriau Rebeccah ei chwaer yn dywedyd, Fel hyn y dywedodd y gwr wrthyf fi; yna efe a aeth at y gwr; ac wele efe yn sefyll gyd â'r camelod wrth y ffynnon.

31 Ac efe a ddywedodd, Tyred i mewn, ti fendigedig yr ARGLWYDD; paham y sefi di allan? cans mi a barottôais y tÿ, a lle i'r camelod.

32 ¶ A'r gwr a aeth i'r tÿ: ac yntau a ryddhâodd y camelod, ac a roddodd wellt ac ebran i'r camelod; a dwfr i olchi ei draed ef, a thraed y dynion *oedd* gyd âg ef.

33 A gosodwyd *bwyd* o'i flaen ef i fwytta; ac efe a ddywedodd, Ni fwyttâf hyd oni thraethwyf fy negesau. A dywedodd yntau, Traetha.

34 Ac efe a ddywedodd, Gwas Abraham *ydwyf* fi.

35 A'r ARGLWYDD a fendithiodd fy meistr yn ddirfawr, ac efe a gynnyddodd: cans rhoddodd iddo ddefaid, a gwartheg, ac arian, ac aur, a gweision, a morwynion, a chamelod, ac asynod.

36 Sarah hefyd gwraig fy meistr a ymddûg fab i'm meistr, wedi ei heneiddio hi; ac efe a roddodd i hwnnw yr hyn oll *oedd* ganddo.

37 A'm meistr a'm tyngodd i, gan ddywedyd, Na chymmer wraig i'm mab i o ferched y Canaaneaid, y rhai yr *ydwyf* yn trigo yn eu tir.

38 Ond ti a âi i dÿ fy nhad, ac at fy nhylywyth, ac a gymmeri wraig i'm mab.

39 A dywedais wrth fy meistr, Fe allai na ddaw y wraig ar fy ol i.

40 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Yr ARGLWYDD yr hwn y rhodiais ger ei fron, a enfyn ei angel gyd â thi, ac a lwydda dy daith di; a thi a gymmeri wraig i'm mab i o'm tylwyth, ac o dÿ fy nhad.

41 Yna y byddi rÿdd oddi wrth fy llw, os ti a ddaw at fy nhylywyth; ac

oni roddant i ti, yna y byddi rýdd oddi wrth fy llw.

42 A heddyw y daethum at y ffynnon, ac a ddywedais, ARGLWYDD DDUW fy meist'r Abraham, os ti sydd yr awr hon yn llwyddo fy nhaith, yr hon yr wyf fi yn myned arni:

43 Wele fi yn sefyll wrth y ffynnon ddwfr; a'r forwyn a ddelo allan i dynnu, ac y dywedwyf wrthi, Dod i mi, attolwg, ychydig ddwfr i'w yfed o'th ystên;

44 Ac a ddywedo wrthyf innau, Yf di, a thynnaf hefyd i'th gamelod: bydded honno y wraig a ddarparodd yr ARGLWYDD i fab fy meist'r.

45 A chyn darfod i mi ddywedyd yn fy nghalon, wele Rebecca yn dyfod allan, a'i hystên ar ei hysgwydd; a hi a aeth i waered i'r ffynnon, ac a dynnodd: yna y dywedais wrthi, Dioda fi, attolwg.

46 Hithau a frysiodd, ac a ddisgynodd ei hystên oddi arni, ac a ddywedodd, Yf; a mi a ddyfrhâf dy gamelod hefyd. Felly yr yfais; a hi a ddyfrhâodd y camelod hefyd.

47 A mi a ofynais iddi, ac a ddywedais, Merch pwy ydwyf ti? Hithau a ddywedodd, Merch Bethuel mab Nachor, yr hwn a ymddûg Milcah iddo ef. Yna y gosodais y clust-dlws wrth ei hwyneb, a'r breichledau am ei dwylaw hi:

48 Ac a ymgrymmais, ac a addolais yr ARGLWYDD, ac a fendithiais ARGLWYDD DDUW fy meist'r Abraham, yr hwn a'm harweiniodd ar hyd yr iawn ffordd, i gymmeryd merch brawd fy meist'r i'w fab ef.

49 Ac yn awr od ydych chwi yn gwneuthur trugaredd a ffyddlondeb â'm meist'r, mynegwch i mi: ac onid ê, mynegwch i mi; fel y tröwyf ar y llaw ddehau, neu ar y llaw aswy.

50 Yna yr atebodd Laban a Bethuel, ac a ddywedasant, Oddi wrth yr ARGLWYDD y daeth y peth hyn: ni allwn ddywedyd wrthyf ddrwg, na da.

51 Wele Rebecca o'th flaen; cymmer hi, a dos, a bydded wraig i fab dy feistr, fel y llefarodd yr ARGLWYDD.

52 A phan glybu gwas Abraham

eu geiriau hwynt, yna efe a ymgrymmodd hyd lawr i'r ARGLWYDD.

53 A thynnodd y gwas allan dlysau arian, a thlysau aur, a gwisgoedd, ac a'u rhoddodd i Rebecca: rhoddodd hefyd bethau gwerthfawr i'w brawd hi, ac i'w mam.

54 A hwy a fwyttasant ac a yfasant, efe a'r dynion oedd gyd âg ef, ac a lettyasant dros nos: a chodasant yn fore; ac efe a ddywedodd, Gollyngwch fi at fy meist'r.

55 Yna y dywedodd ei brawd a'i mam, Trigedy llangces gyd â ni ddeng niwrnod o'r lleiaf; wedi hynny hi a gaiff fnyed.

56 Yntau a ddywedodd wrthynt, Na rwystrwch fi, gan i'r ARGLWYDD lwyddo fy nhaith; gollyngwch fi, fel yr elwyf at fy meist'r.

57 Yna y dywedasant, Galwn ar y llangces, a gofynwn iddi hi.

58 A hwy a alwasant ar Rebecca, a dywedasant wrthi, A âi di gyd â'r gwr hwn? A hi a ddywedodd, Af.

59 A hwy a ollyngasant Rebecca eu chwaer, a'i mammaeth; a gwas Abraham, a'i ddynion;

60 Ac a fendithiasant Rebecca, ac a ddywedasant wrthi, Ein chwaer wyt, bydd di fil fyrddiwn; ac etifedded dy had borth ei gaseion.

61 ¶ Yna y cododd Rebecca, a'i llangcesau, ac a farchogasant ar y camelod, ac a aethant ar ol y gwr; a'r gwas a gymmerodd Rebecca, ac a aeth ymaith.

62 Ac Isaac oedd yn dyfod o ffordd pydew Lahai-roi; ac efe oedd yn trigo yn nhir y dehaw.

63 Ac Isaac a aeth allan i fyfyrion yn y maes, ym min yr hwyr; ac a ddyrchafodd ei lygaid, ac a edrychodd, ac wele y camelod yn dyfod.

64 Rebecca hefyd a ddyrchafodd ei llygaid; a phan welodd hi Isaac, hi a ddisgynodd oddi ar y camel.

65 Cynys hi a ddywedasai wrth y gwas, Pwy yw y gwr hwn sydd yn rhodio yu y maes i'n cyfarfod ni? A'r gwas a ddywedasai, Fy meist'r yw efe: a hi a gymmerth orchudd, ac a ymwisgodd.

66 A'r gwas a fynegodd i Isaac yr hyn oll a wnaethai efe.

67 Ac Isaac a'i dug hi i mewn i babell Sarah ei fam; ac efe a gymmerth Rebeccah, a hi a aeth yn wraig iddo, ac efe a'i hoffodd hi: ac Isaac a ymgyurodd ar ol ei fam.

PEN. XXV.

1 *Plant Abraham o Ceturah.* 5 *Rhannu ei dda ef.* 7 *Ei oedran a'i farwolaeth.* 9 *Ei gladdiedigaeth.* 12 *Cenhedlaethau Ismael.* 17 *Ei oedran a'i farwolaeth.* 21 *Isaac yn gweddio dros Rebeccah, yr hon oedd yn amhmlantadwy.* 22 *Y plant yn ymwthio yn ei chroth hi.* 24 *Genedigaeth Esau a Jacob.* 27 *Y rhagor oedd rhyngddynt hwy.* 29 *Esau yn gwerthu baint ei cnedigueth.*

AC Abraham a gymmerodd eil-waith wraig, a'i henw Ceturah.

2 A hi a esgorodd iddo ef Zimran, a Jocsan, a Medan, a Midian, ac Isbac, a Suah.

3 A Jocsan a genhedlodd Seba, a Dedan: a meibion Dedan oedd Assurim, a Letusim, a Lëummim.

4 A meibion Midian oedd Ephah, ac Ephher, a Hanoch, ac Abidah, ac Eldaah: yr holl rai hyn oedd feibion Ceturah.

5 ¶ Ac Abraham a roddodd yr hyn oll oedd ganddo i Isaac.

6 Ac i feibion gordderch-wragedd Abraham y rhoddodd Abraham roddion; ac efe a'u hanfonodd hwynt oddi wrth Isaac ei fab, tu a'r dwyrain, i dir y dwyrain, ac efe etto yn fyw.

7 A dyma ddyddiau blynyddoedd einioes Abraham, y rhai y bu efe fyw; can mlynedd a phymtheng mlynedd a thriugain.

8 Ac Abraham a drengodd, ac a fu farw mewn oed teg, yn hen, ac yn gyflawn o ddyddiau; ac efe a gasglwyd at ei bobl.

9 Ac Isaac ac Ismael ei feibion a'i claddas ef yn ogof Machpelah, ym maes Ephron fab Soar yr Hethiad, yr hwn sydd o flaen Mamre;

10 Y maes a brynasai Abraham gan feibion Heth: yno y claddwyd Abraham, a Sarah ei wraig.

11 ¶ Ac wedi marw Abraham, bu hefyd i Dduw fendithio Isaac ei fab ef: ac Isaac a drigodd wrth ffynnon Lahai-roi.

12 ¶ A dyma genhedlaethau Ismael, fab Abraham, yr hwn a ymddug Agar yr Aiphthes, morwyn Sarah, i Abraham.

13 A dyma enwau meibion Ismael, erbyn eu henwau, trwy eu cenhedlaethau: Nebaioth cyntaf-anedig Ismael, a Chedar, ac Adbeel, a Mibsam,

14 Misma hefyd, a Dumah, a Massa,

15 Hadar, a Thema, Jetur, Naphis, a Chedemah.

16 Dyma hwy meibion Ismael, a dyma eu henwau hwynt wrth eu trefydd, ac wrth eu cestyll; yn ddeuddeg o dywysogion yn ol eu cenhedloedd.

17 A dyma flynnyddoedd einioes Ismael; can mlynedd a dwy ar bymtheg ar hugain o flynnyddoedd: yna y trengodd, ac y bu farw, ac y casglwyd ef at ei bobl.

18 Preswylasant hefyd o Hafilah hyd Sur, yr hon sydd o flaen yr Aiphth, ffordd yr ai di i Assyria: ac y'ngwydd ei holl frodyr y bu efe farw.

19 ¶ A dyma genhedlaethau Isaac fab Abraham: Abraham a genhedlodd Isaac.

20 Ac Isaac oedd fab deugain mlwydd pan gymmerodd efe Rebeccah ferch Bethuel y Syriad, o Mesopotamia, chwaer Laban y Syriad, yn wraig iddo.

21 Ac Isaac a weddiodd ar yr ARGLWYDD dros ei wraig, am ei bod hi yn amhmlantadwy: a'r ARGLWYDD a wrandawodd arno ef, a Rebeccah ei wraig ef a feichiogodd.

22 A'r plant a ymwthiasant â'u gilydd yn ei chroth hi: yna y dywedodd hi, Os felly, beth a wna'f i fel hyn? A hi a aeth i ymfyn â'r ARGLWYDD.

23 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthi hi, Dwy genedl sydd yn dy groth di, a dau fath a'r bobl a wahenir o'th fru di; a'r naill bobl fydd cryfach na'r llall, a'r hynaf a wasanaetha yr ieuangaf.

24 ¶ A phan gyflawnwyd ei ddyddiau hi i esgor, wele gefelliaid oedd yn ei chroth hi.

25 A'r cyntaf a ddaeth allan yn goch drosto i gyd fel cochl flewog: a galwasant ei enw ef Esau.

26 Ac wedi hynny y daeth ei frawd ef allan a'i law yn ymaffyd yn sawdl Esau: a galwyd ei enw ef Jacob. Ac Isaac oedd fab triugeinmlwydd pan anwyd hwynt.

27 A'r llangciau a gynnyddasant: ac Esau oedd wr yn medru hela, a gwr o'r maes; a Jacob oedd wr disymyl yn cyfannedu mewn pebyll.

28 Isaac hefyd oedd hoff ganddo Esau, am ei fod yn bwytta o'i helwriaeth ef: a Rebeccah a hoffai Jacob.

29 ¶ A Jacob a ferwodd gawl: yna Esau a ddaeth o'r maes, ac efe yn ddiffygiol.

30 A dywedodd Esau wrth Jacob, Gâd i mi yfed, attolwg, o'r *cawl* coch yma; o herwydd diffygiol *wyf* fi: am hynny y galwyd ei enw ef Edom.

31 A dywedodd Jacob, Gwerth di heddyw i mi dy enedigaeth-fraint.

32 A dywedodd Esau, Wele fi yn myned i farw, a pha les a wna yr enedigaeth-fraint hon i mi?

33 A dywedodd Jacob, Twng i mi heddyw. Ac efe a dyngodd iddo; ac efe a werthodd ei enedigaeth-fraint i Jacob.

34 A Jacob a roddes i Esau fara a chawl ffacbus; ac efe a fwyttâodd, ac a yfodd, ac a gododd, ac a aeth ymaith: felly y diystyrodd Esau ei enedigaeth-fraint.

PEN. XXVI.

1 Isaac o achos newyn yn myned i Gerar. 2 Duo yn ei addysgu ac yn ei fendithio ef. 7 Abimelech yn ei geryddu ef am wadu ei wraig. 12 Efe yn myned yn gyfoethog: 18 Yn cloddio ffynnon Esac, Sitnah, a Rehoboth. 26 Abimelech yn gwrneuthur cinghraiir ïg ef yn Beerseba. 34 Gwagedd Esau.

A BU newyn yn y tir, heb law y newyn cyntaf a fuasai yn nyddiau Abraham: ac Isaac a aeth at Abimelech brenhin y Philistiaid i Gerar.

2 A'r ARGLWYDD a ymddangosasai iddo ef, ac a ddywedasai, Na ddos i waered i'r Aipht: aros yn y wlad a ddywedwyf fi wrthyf.

3 Ymdeithia yn y wlad hon, a mi a fyddaf gyd â thi, ac a'th fendithiaf: o herwydd i ti ac i'th had y rhoddaf yr holl wledydd hyn, a mi a gyflawnaf

fy llw a dyngais wrth Abraham dy dad di.

4 A mi a amlhâf dy had di fel sêr y nesoedd, a rhoddaf i'th had di yr holl wledydd hyn, a holl genhedlaethau y ddaear a fendithir yn dy had di:

5 Am wrando o Abraham ar fy llais i, a chadw fy nghadwriaeth, fy ngorchymynion, fy neddfau, a'm cyfreithiau.

6 ¶ Ac Isaac a drigodd yn Gerar.

7 A gwŷr y lle hwnnw a ymosynasant am ei wraig ef. Ac efe a ddywedodd, Fy chwaer *yw* hi: canys ofnodd ddywedyd, Fy ngwraig *yw*; rhag (*eb efe*) i ddynion y lle hwnnw fy lladd i am Rebeccah: canys *yr dyoedd* hi yn dêg yr olwg.

8 A bu gwedi ei fod ef yno ddyddiau lawer, i Abimelech brenhin y Philistiaid edrych trwy y ffenestr, a chau-fod; ac wele Isaac yn chwarae â Rebeccah ei wraig.

9 Ac Abimelech a alwodd ar Isaac, ac a ddywedodd, Wele, yn ddiau dy wraig *yw* hi: a phaham y dywedaist, Fy chwaer *yw* hi? Yna y dywedodd Isaac wrtho, am ddywedyd o honof, Rhag fy marw o'i phlegid hi.

10 A dywedodd Abimelech, Paham y gwnaethost hyn â ni? hawdd y gallasai un o'r bobl orwedd gyd â'th wraig di; felly y dygasit arnom ni bechod.

11 A gorchymynodd Abimelech i'r holl bobl, gan ddywedyd, Yr hwn a gyffyrddo â'r gwr hwn, neu â'i wraig, a leddir yn farw.

12 Ac Isaac a hauodd yn y tir hwnnw, ac a gafodd y flwyddyn honno y can-cymmaint. A'r ARGLWYDD a'i bendithiodd ef.

13 A'r gwr a gynnyddodd, ac a aeth rhagddo, ac a dyfodd, hyd onid aeth yn fawr iawn.

14 Ac yr oedd ganddo ef gyfoeth o ddefaid, a chyfoeth o wartheg, a gweision lawer: a'r Philistiaid a genfigennasant wrtho ef.

15 A'r holl bydewau y rhai a gloddiasai gweision ei dad ef, yn nyddiau Abraham ei dad ef, y Philistiaid a'u cauasant hwy, ac a'u llanwasant â phridd.

16 Ac Abimelech a ddywedodd wrth Isaac, Dos oddi wrthym ni: canys ti a aethost yn gryfach o lawer nâ nynti.

17 ¶ Ac Isaac a aeth oddi yno, ac a wersyllodd yn nyffryn Gerar, ac a breswylodd yno.

18 Ac Isaac eilwaith a gloddiodd y pydewau dwfr y rhai a gloddiasent yn nyddiau Abraham ei dad ef, ac a gauasai y Philistiaid, wedi marw Abraham; ac a enwodd enwau arnynt, yn ol yr enwau a enwasai ei dad ef arnynt hwy.

19 Gweision Isaac a gloddiasant hefyd yn y dyffryn, ac a gawsant yno ffynnon o ddwfr rhedegog.

20 A bugeiliaid Gerar a ymrysonasant â bugeiliaid Isaac, gan ddywedyd, Y dwfr *sydd* eiddom ni. Yna efe a alwodd enw y ffynnon, Esec; o herwydd ymgynhennu o honynt âg ef.

21 Cloddiasant hefyd bydew arall; ac ymrysonasant am hwnnw: ac efe a alwodd ei enw ef Sitnah.

22 Ac efe a fudodd oddi yno, ac a gloddiodd bydew arall; ac nid ymrysonasant am hwnnw: ac efe a alwodd ei enw ef Rehoboth; ac a ddywedodd, Canys yn awr yr ehangodd yr ARGLWYDD arnom, a mi a firwythwn yn y tir.

23 Ac efe a aeth i fynu oddi yno i Beer-seba.

24 A'r ARGLWYDD a ymddangosodd iddo y noson honno, ac a ddywedodd, Myfi *yw* Duw Abraham dy dad ti: nac ofna; canys byddaf gyd â thi, ac a'th fendithiaf, ac a liosogaf dy had er mwyn Abraham fy ngwas.

25 Ac efe a adeiladodd yno allor, ac a alwodd ar enw yr ARGLWYDD; ac yno y gosododd efe ei babell: a gweision Isaac a gloddiasant yno bydew.

26 ¶ Yna y daeth Abimelech atto ef o Gerar, ac Ahuzzath ei gyfaill, a Phichol tywysog ei lu.

27 Ac Isaac a ddywedodd wrthynt, Paham y daethoch chiwi attaf fi; gan i chiwi fy nghasâu, a'm gyrru oddi wrthyh?

28 Yna y dywedasant, Gan weled ni a welsom fod yr ARGLWYDD gyd â

thi: a dywedasom, Bydded yn awr gynghrair rhyngom ni, *sef* rhyngom ni a thi; a gwnawn gyfammod â thi;

29 Na wnai i ni ddrwg, megis na chyffyrddasom ninnau â thi, a megis y gwnaethom ddaioni yn unig â thi, ac y'th anfonasom mew'n heddwhch; ti yn awr *wyt* fendigedig yr ARGLWYDD.

30 Ac efe a wnaeth iddynt wledd; a hwy a fwyttasant ac a yfasant.

31 Yna y codasant yn fore, a hwy a dyngasant bob un i'w gilydd: ac Isaac a'u gollyngodd hwynt ymaith, a hwy a aethant oddi wrtho ef mew'n heddwhch.

32 A'r dydd hwnnw y bu i weision Isaac ddyfod, a mynegi iddo ef o achos y pydew a gloddiasent; a dywedasant wrtho, Cawsom ddwfr.

33 Ac efe a'i galwodd ef Seba: am hynny enw y ddinas *yw* Beer-seba hyd y dydd hwn.

34 ¶ Ac yr oedd Esau yn fab deugain mlwydd, ac efe a gymmerodd yn wraig, Judith ferch Beeri yr Hethiad, a Basemath ferch Elon yr Hethiad.

35 A hwy oeddynt chwewrder yspriyd i Isaac ac i Rebbecca.

PEN. XXVII.

1 Isaac yn arfon Esau am helwriaeth. 6 Rebbecca yn dygyn Jacob i gael y fendith. 15 Jacob yn rhith Esau yn ei chaffael. 30 Esau yn ducyn ei saig. 33 Isaac yn dychrynu. 34 Esau yn curynofain, a thwy daer'n yn caffael bendith. 41 Yn bygwth Jacob. 42 Rebbecca yn ei siommi ef.

ABU wedi heneiddio o Isaac, a thywyllu ei lygaid fel na welai, alw o hono ef Esau ei fab hynaf, a dywedyd wrtho, Fy mab. Yutau a ddywedodd wrtho ef, Wele fi.

2 Ac efe a ddywedodd, Wele mi a heneiddiais yn awr, ac nis gw'n ddydd fy marwolaeth.

3 Ac yn awr cymmer, attolwg, dy offer, dy gawell saethau, a'th fwa, a dos allan i'r maes, a hela i mi helfa.

4 A gwna i mi flasus-fwyd o'r fath a garaf, a dwg i mi, fel y bwyttäwyf; fel y'th fendithio fy enaid cyn fy marw.

5 A Rebbecca a glybu pan ddywedodd Isaac wrth Esau ei fab: ac Esau a aeth i'r maes, i hela helfa i'w dwyn.

6 ¶ A Rebeccah a lefarodd wrth Jacob ei mab, gan ddywedyd, Wele, clywais dy dad yn llefaru wrth Esau dy frawd, gan ddywedyd,

7 Dwg i mi helpa, a gwna i mi blasus-fwyd, fel y bwyttäwyf, ac y'th fendithiwyf ger bron yr ARGLWYDD cyn fy marw.

8 Ond yn awr, fy mab, gwrando ar fy llais i, am yr hyn a orchymynaf i ti.

9 Dos yn awr i'r praidd, a chymmer i mi oddi yno ddau fyinn gafr da; a mi a'u gwnaf hwynt yn fwyd blasus i'th dad, o'r fath a gâr efe.

10 A thi a'u dygi i'th dad, fel y bwyttäo, ac y'th fendithio cyn ei farw.

11 A dywedodd Jacob wrth Rebeccah ei fam, Wele, Esau fy mrawd yu wr blewog, a minnau yn wr llyfu:

12 Fy nhad, ond odid, a'm teimla; yna y byddaf yn ei olwg ef fel twyllwr; ac a ddygaf arnaf felldith, ac nid bendith.

13 A'i fam a ddywedodd wrtho, Arnaf fi y byddo dy felldith, fy mab, yn unig gwrando ar fy llais; dos a dwg i mi.

14 Ac efe a aeth, ac a gymmerth y mynnod, ac a'u dygodd at ei fam: a'i fam a wnaeth fwyd blasus o'r fath a garai ei dad ef.

15 Rebeccah hefyd a gymmerodd hoff-wisgoedd Esau ei mab hynaf, y rhai oedd gyd â hi yn tÿ, ac a wisgodd Jacob ei mab ieuangaf.

16 A gwisgodd hefyd grwyn y mynnod geifr am ei ddwyllaw ef, ac am lysndra ei wddf ef:

17 Ac a roddes y bwyd blasus, a'r bara a arlwyasai hi, yn llaw Jacob ei mab.

18 ¶ Ac efe a ddaeth at ei dad, ac a ddywedodd, Fy nhad. Yntau a ddywedodd, Wele fi: pwy wyt ti, fy mab?

19 A dywedodd Jacob wrth ei dad, Myfi yw Esau dy gyntaf-anedig: gwneuthum fel y dywedaist wrthyf: cyfod, attolwg, eistedd, a bwyttä o'm helpa, fel y'm bendithio dy enaid.

20 Ac Isaac a ddywedodd wrth ei fab, Pa fodd, fy mab, y cefaist mor fuan a hyn? Yntau a ddywedodd, Am

i'r ARGLWYDD dy DDUW beri iddo ddiwyddo o'm blaen.

21 A dywedodd Isaac wrth Jacob, Tyred yn nês yn awr, fel y'th deimlwyf, fy mab; ai tydi yw fy mab Esau, ai nad ê.

22 A nesäodd Jacob at Isaac ei dad: yntau a'i teimlodd; ac a ddywedodd, Y llais yw llais Jacob; a'r dwyllaw, dwyllaw Esau ydynt.

23 Ac nid adnabu efe ef, am fod ei ddwyllaw fel dwyllaw ei frawd Esau, yn flewog: felly efe a'i bendithiodd ef.

24 Dywedodd hefyd, Ai ti yw fy mab Esau? Yntau a ddywedodd, Myfi yw.

25 Ac efe a ddywedodd, Dwg yn nês attaf fi, a mi a fwyttäf o helpa fy mab, fel y'th fendithio fy enaid. Yna y dug atto ef, ac efe a fwyttäodd: dug iddo win hefyd, ac efe a yfodd.

26 Yna y dywedodd Isaac ei dad wrtho ef, Tyred yn nês yn awr, a chusana fi, fy mab.

27 Yna y daeth efe yn nês, ac a'i cusanodd ef; ac a aroglodd arogl ei wisgoedd ef, ac a'i bendithiodd ef, ac a ddywedodd, Wele, arogl fy mab fel arogl maes, yr hwn a fendithiodd yr ARGLWYDD.

28 A rhodded Duw i ti o wlith y nefoedd, ac o fraser y ddaear, ac amlra o yd a gwin;

29 Gwasanaethed pobloedd dydi, ac ymgyrmed cenhedloedd i ti: bydd di arglwydd ar dy frodyr, ac ymgyrmed meibion dy fam i ti: mellidgedig fyddo a'th felldithio, a bendigedig a'th fendithio.

30 ¶ A bu, pan ddarfuo i Isaac fendithio Jacob, ac i Jacob yn brin fyned allan o wÿdd Isaac ei dad, yna Esau ei frawd a ddaeth o'i hela.

31 Ac yntau hefyd a wnaeth fwyd blasus, ac a'i dug at ei dad; ac a ddywedodd wrth ei dad, Cyfoded fy nhad, a bwyttäed o helpa ei fab, fel y'm bendithio dy enaid.

32 Ac Isaac ei dad a ddywedodd wrtho, Pwy wyt ti? Yntau a ddywedodd, Myfi yw dy fab, dy gyntaf-anedig Esau.

33 Ac Isaac a ddychrynodd & dychryn mawr iawn, ac a ddywedodd,

Pwy? pa le mae yr hwn a heliodd helpa, ac a'i dug i mi, a mi a fwyt-tais o'r cwbl cyn dy ddyfod, ac a'i bendithiais ef? bendigedig hefyd fydd efe.

34 Pan glybu Esau eiriau ei dad, efe a waeddodd â gwaedd fawr a chwerv iawn, ac a ddywedodd wrth ei dad, Bendithia fi, ie finnau, fy nhad.

35 Ac efe a ddywedodd, Dy frawd a ddaeth mewn twyll, ac a ddug dy fendith di.

36 Dywedodd yntau, Ond iawn y gelwir ei enw ef Jacob? canys efe a'm disodlodd i ddwy waith bellach: dug fy ngenedigaeth-fraint; ac wele, yn awr efe a ddygodd fy mendith: dywedodd hefyd, Oni chedwaist gyd â thi fendith i minnau?

37 Ac Isaac a atebodd, ac a ddywedodd wrth Esau, Wele, mi a'i gwneuthum ef yn arglwydd i ti, a rhoddais ei holl frodyr yn weision iddo ef; âg yd a gwin y cynheliais ef: a pheth a wnaf i tithau, fy mab, weithian?

38 Ac Esau a ddywedodd wrth ei dad, Ai un fendith sydd gennyf, fy nhad? bendithia fynnau, fynnau hefyd, fy nhad. Felly Esau a ddyrchafodd ei lef, ac a wylodd.

39 Yna yr atebodd Isaac ei dad, ac a ddywedodd wrtho, Wele, ym mrasder y ddaear y bydd dy breswylfod, ac ym mysg gwllith y nesoedd oddi uchod;

40 Wrth dy gleddyf hefyd y byddi fyw, a'th frawd a wasanaethi: onid bydd amser pan feistrolech di, ac y torrech ei iau ef oddi am dy wddf.

41 ¶ Ac Esau a gasâodd Jacob, am y fendith â'r hon y bendithiasai ei dad ef: ac Esau a ddywedodd yn ei galon, Nesáu y mae dyddiau galar fy nhad; yna lladdaf Jacob fy mrawd.

42 A mynegwyd i Rebeccah eiriau Esau ei mab hynaf. Hithau a anfonodd, ac a alwodd am Jacob ei mab ieuangaf, ac a ddywedodd wrtho, Wele, Esau dy frawd sydd yn ymgysuro o'th blegid di, ar fedr dy ladd di.

43 Ond yn awr, fy mab, gwrando ar fy llais: cyfod, ffo at Laban fy mrawd, i Haran;

44 Ac aros gyd âg ef ychydig ddyddiau, hyd oni chilio llid dy frawd;

45 Hyd oni chilio digofaint dy frawd oddi wrthyt, ac anghosio o hono ef yr hyn a wnaethost iddo: yna yr anfonaf ac y'th gyrchaf oddi yno. Paham y byddwn yn ymddifad o honoch eich dau mewn un dydd?

46 Dywedodd Rebeccah hefyd wrth Isaac, Bliniais ar fy einioes o herwydd merched Heth: os cymmer Jacob wraig o ferched Heth, fel y rhai hyn o ferched y wlad, i ba beth y chwennychwn fy einioes?

PEN. XXVIII.

1 Isaac yn bendithio Jacob, ac yn ei anfon ef i Padan-Aram. 9 Esau yn priodi Mahalath merch Ismael. 12 Gwledigaeth ysgol Jacob. 18 Maen Bethel. 20 Adduned Jacob.

YNA y galwodd Isaac ar Jacob, ac a'i bendithiodd ef: efe a orchymynodd iddo hefyd, ac a ddywedodd wrtho, Na chymmer wraig o ferched Canaan.

2 Cyfod, dos i Mesopotamia, i dŷ Bethuel tad dy fam; a chymmer i ti wraig oddi yno, o ferched Laban brawd dy fam:

3 A Duw hollalluog a'th fendithio, ac a'th ffrwythlonu, ac a'th lios-ogo, fel y byddech yn gynnulleidfa pobloedd:

4 Ac a roddo i ti fendith Abraham, i ti ac i'th had gyd â thi, i etifeddu o honot dir dy ymdaith, yr hwn a roddodd Duw i Abraham.

5 Felly Isaac a anfonodd ymaith Jacob: ac efe a aeth i Mesopotamia, at Laban fab Bethuel y Syriad, brawd Rebeccah, mam Jacob ac Esau.

6 ¶ Pan welodd Esau fendithio o Isaac Jacob, a'i anfon ef i Mesopotamia, i gymmeryd iddo wraig oddi yno, a gorchymyn iddo wrth ei fendithio, gan ddywedyd, Na chymmer wraig o ferched Canaan;

7 A gwrando o Jacob ar ei dad, ac ar ei fam, a'i fyned i Mesopotamia;

8 Ac Esau yn gweled mai drwoedd merched Canaan y'ngolwg Isaac ei dad:

9 Yna Esau a aeth at Ismael, ac a gymmerodd Mahalath merch Ismael

mab Abraham, chwaer Nebaioth, yn wraig iddo, at ei wragedd *eraill*.

10 ¶ A Jacob a aeth allan o Beer-seba, ac a aeth tu a Haran.

11 Ac a ddaeth ar ddamwain i fangre, ac a lettyodd yno dros nos; oblegid machludo yr haul: ac efe a gymmerth o gerrig y lle hwnnw, ac a osododd dan ei ben, ac a gysgodd yn y fan honno.

12 Ac efe a freuddwydiodd; ac wele ysgol yn sefyll ar y ddaear, a'i phen yn cyrhaeddyd i'r nefoedd: ac wele, angelion Duw yn dringo ac yn disgyn ar hyd-ddi.

13 Ac wele, yr ARGLWYDD yn sefyll arni: ac efe a ddywedodd, *Myfi yw ARGLWYDD DDUW Abraham dy dad, a DUW Isaac; y tir yr wyt ti yn gorwedd arno, i ti y rhoddfaf ef, ac i'th had.*

14 A'th had di fydd fel llwch y ddaear; a thi a dorri allan i'r gorllewin, ac i'r dwyrain, ac i'r gogledd, ac i'r dehau: a holl deuluoedd y ddaear a fendithir ynot ti, ac yn dy had di.

15 Ac wele fi gyd â thi; ac mi a'th gadwaf pa le bynnag yr elych, ac a'th ddygaf drachefn i'r wlad hon: o herwydd ni'th adawaf, hyd oni wnelwyf yr hyn a leferais wrthynt.

16 ¶ A Jacob a ddeffrôdd o'i gwsg; ac a ddywedodd, *Diau fod yr ARGLWYDD yn y lle hwn, ac nis gwyddwn i.*

17 Ac efe a ofnodd, ac a ddywedodd, *Mor ofnadwy yw y lle hwn! nid oes yma onid tŷ i Dduw, a dyma borth y nefeodd.*

18 A Jacob a gyfododd yn fore, ac a gymmerth y garreg a osodasai efe dan ei ben, ac efe a'i gosododd hi yn golofu, ac a dywalltodd olew ar ei phen hi.

19 Ac efe a alwodd enw y lle hwnnw, *Bethel: ond Luz fuasai enw y ddinas o'r cyntaf.*

20 Yna yr addunodd Jacob adduned, gan ddywedyd, *Os Duw fydd gyd â myfi, ac a'm ceidw yn y ffordd yma, yr hon yr ydwyf yn ei cherdded, a rhoddi i mi fara i'w fwytta, a dillad i'w gwisgo,*

21 A dychwelyd o honof mewn

heddwch i dŷ fy nhad; yna y bydd yr ARGLWYDD yn DDUW i mi.

22 A'r garreg yma, yr hon a osodais yn golofu, a fydd yn dŷ Dduw; ac o'r hyn oll a roddech i mi, gan ddegymmu mi a'i degymmaf i ti.

PEN. XXIX.

1 *Jacob yn dyfod at ffynnon Haran. 9 Yn ymgaredigo â Rahel. 13 Luban yn ei groeswarsu ef i'w dŷ. 18 Jacob yn gwneuthur ammod am Rahel. 23 Ei siommi ef â Leah. 28 Yntau yn priodi Rahel, ac yn groesanaethu am dani hi saith mlynedd eraill. 32 Leah yn dwyn Reuben, 33 Simeon, 34 Levi, 35 a Judah.*

A JACOB a gymmerth ei daith, ac a aeth i wlad meibion y dwyrain.

2 Ac efe a edrychodd, ac wele bydew yn y maes, ac wele dair diadell o ddefaid yn gorwedd wrtho; o herwydd o'r pydew hwnnw y dyfrhânt y diadelloedd: a charreg fawr *oedd* ar enau y pydew.

3 Ac yno y cesglid yr holl ddiadelloedd: a hwy a dreiglent y garreg oddi ar enau y pydew, ac a ddyfrhânt y praidd; yna y rhoddent y garreg drachefn ar enau y pydew yn ei lle.

4 A dywedodd Jacob wrthynt, *Fy mrodyr, o ba le yr ydych chiwi? A hwy a ddywedasant, O Haran yr ydym ni.*

5 Ac efe a ddywedodd wrthynt, *A adwaenoch chiwi Laban fab Nachor? A hwy a ddywedasant, Adwaenom.*

6 Yntau a ddywedodd wrthynt hwy, *A oes llwyddiant iddo ef? A hwy a ddywedasant, Oes, llwyddiant: ac wele Rahel ei ferch ef yn dyfod gyd â'r defaid.*

7 Yna y dywedodd efe, *Wele etto y dydd yn gynnar, nid yw bryd casglu yr anifeiliaid: dyfrhêwch y praidd, ac ewch, a bugeiliwch.*

8 A hwy a ddywedasant, *Ni allwn ni, hyd oni chasgler yr holl ddiadelloedd, a threiglo o honynt y garreg oddi ar wyneb y pydew; yna y dyfrhâwn y praidd.*

9 ¶ Tra yr ydoedd efe etto yn llefaru wrthynt, daeth Rahel hefyd gyd â'r praidd *oedd* eiddo ei thad; oblegid hi oedd yn bugeilio.

10 A phan welodd Jacob Rahel

ferch Laban brawd ei fam, a phraidd Laban brawd ei fam; yna y nesâodd Jacob, ac a dreiglodd y garreg oddi ar enau y pydew, ac a ddyfrhâodd braidd Laban brawd ei fam.

11 A Jacob a gusanodd Rahel, ac a ddyrchafodd ei lef, ac a wylodd.

12 A mynegodd Jacob i Rahel, mai brawd ei thad oedd efe, ac mai mab Rebekkah oedd efe: hithau a reddodd, ac a fynegodd i'w thad.

13 A phan glybu Laban hanes Jacob mab ei chwaer, yna efe a reddodd i'w gyfarfod ef, ac a'i cofleidiodd ef, ac a'i cusanodd, ac a'i dug ef i'w dŷ: ac efe a fynegodd i Laban yr holl bethau hyn.

14 A dywedodd Laban wrtho ef, Yn ddiau fy asgwrn i a'm cnawd ydwyt ti: ac efe a drigodd gyd âg ef fis o ddyddiau.

15 ¶ A Laban a ddywedodd wrth Jacob, Ai o herwydd mai fy mrawd wyt ti, y'm gwasanaethi yn rhad? mynega i mi beth fydd dy gyflog?

16 Ac i Laban yr oedd dwy o ferched: enw yr hynaf oedd Leah, ac enw yr ieuangaf Rahel.

17 A llygaid Leah oedd weinmaid; ond Rahel oedd dëg ei phryd, a glangedeg yr olwg.

18 A Jacob a hoffodd Rahel; ac a ddywedodd, Mi a'th wasanaethaf di saith mlynedd am Rahel dy ferch ieuangaf.

19 A Laban a ddywedodd, Gwell yw ei rhoddi hi i ti, na'i rhoddi i wr arall: aros gyd â mi.

20 Felly Jacob a wasanaethodd am Rahel saith mlynedd: ac yr oeddynt yn ei olwg ef fel ychydig ddyddiau, am fod yn hoff ganddo efe hi.

21 ¶ A dywedodd Jacob wrth Laban, Moes i mi fy ngwraig (canys cyflawnwyd fy nyddiau) fel yr elwyf atti hi.

22 A Laban a gasglodd holl ddynion y fan honno, ac a wnaeth wledd.

23 Ond bu yn yr hwyr, iddo gymmeryd Leah ei ferch, a'i dwyn hi atto ef; ac yntau a aeth atti hi.

24 A Laban a roddodd iddi Zilpah ei forwyn, yn forwyn i Leah ei ferch.

25 A bu, y bore, wele Leah oedd

hi: yna y dywedodd efe wrth Laban, Paham y gwnaethost hyn i mi? onid am Rahel y'th wasanaethais? a phaham y'm twyllaist?

26 A dywedodd Laban, Ni wnair felly yn ein gwlad ni, gan roddi yr ieuangaf o flaen yr hynaf.

27 Cyflawnâ di wythnos hon, a ni a roddwn i ti hon hefyd, am y gwasanaeth a wasanaethi gyd â mi etto saith mlynedd eraill.

28 A Jacob a wnaeth felly, ac a gyflawnodd ei hwythnos hi: ac efe a roddodd Rahel ei ferch yn wraig iddo.

29 Laban hefyd a roddodd i Rahel ei ferch, Bilhah ei forwyn, yn forwyn iddi hi.

30 Ac efe a aeth hefyd at Rahel, ac a hoffodd Rahel yn fwy nâ Leah, ac a wasanaethodd gyd âg ef etto saith mlynedd eraill.

31 ¶ A phan welodd yr ARGLWYDD mai câs oedd Leah, yna efe a agorodd ei chroth hi: a Rahel oedd amhlantadwy.

32 A Leah a fechiogodd, ac a esgorodd ar fab, ac a alwodd ei enw ef Reuben: o herwydd hi a ddywedodd, Diau edrych o'r ARGLWYDD ar fy nghystudd; canys yn awr fy ngwr a'm hoffa i.

33 A hi a fechiogodd eilwaith, ac a esgorodd ar fab, ac a ddywedodd, Am glywed o'r ARGLWYDD mai câs ydwyf fi; am hynny y rhoddodd efe i mi hwn hefyd: a hi a alwodd ei enw ef Simeon.

34 A hi a fechiogodd drachefn, ac a esgorodd ar fab, ac a ddywedodd, Fy ngwr weithian a lŷn yn awr wrthyf fi, canys plentais iddo dri mab: am hynny y galwyd ei enw ef Lefi.

35 A hi a fechiogodd drachefn, ac a esgorodd ar fab, ac a ddywedodd, Weithian y moliannaf yr ARGLWYDD: am hynny y galwodd ei enw ef Judah. A hi a beidiodd â phlanta.

PEN. XXX.

1 Rahel, gan fod yn ddiyllawn nad oedd yn planta, yn rhoddi Bilhah ei llaw-forwyn i Jacob. 5 Hithau yn dwyn Dan a Naphtali. 9 Leah yn rhoddi Zilpah ei llaw-for-

uyn, yr hon a ymddûg Gad ac Aser. 14 Reuben yn cael mandragorau, am y rhai y mae Leah yn prynu ei gwr gan Rahel. 17 Leah yn dwyn Issaachar, Zabulon, a Dinah. 22 Rahel yn dwyn Joseph. 25 Jacob yn deisyfu cael myned ymaith. 27 Laban yn ei attal ef ar gyfamnod newydd. 37 Dyfais Jacob, trwy yr hon yr ymgysfoethogodd efe.

PAN welodd Rahel na phlantasai hithau i Jacob, yna Rahel a genfigennodd wrth ei chwaer, ac a ddywedodd wrth Jacob, Moes feibion i mi; ac onid ê mi a fyddaf farw.

2 A chynneuodd llid Jacob wrth Rahel; ac efe a ddywedodd, Ai myfi sydd yn lle Duw, yr hwn a attaliodd ffirwyth y groth oddi wrthyt ti?

3 A dywedodd hithau, Wele fy llaw-forwyn Bilhah, dos i mewn atti hi; a hi a blanta ar fy ngliniau i, fel y caffer plant i minnau hefyd o honi hi.

4 A hi a roddes ei llaw-forwyn Bilhah iddo ef yn wraig, a Jacob a aeth i mewn atti.

5 A Bilhah a feichiogodd, ac a ymddûg fab i Jacob.

6 A Rahel a ddywedodd, Duw a'm barnodd i, ac a wrandawodd hefyd ar fy llais, ac a roddodd i mi fab: am hynny hi a alwodd ei enw ef Dan.

7 Hefyd Bilhah, llaw-forwyn Rahel, a feichiogodd eilwaith, ac a ymddûg yr ail mab i Jacob.

8 A Rahel a ddywedodd, Ymdrechais ymdrechïadau gorchestol â'm chwaer, a gorchfygais: a hi a alwodd ei enw ef Naphtali.

9 Pan welodd Leah beidio o honi â phlanta, hi a gymmerth ei llaw-forwyn Zilpah, ac a'i rhoddes hi yn wraig i Jacob.

10 A Zilpah, llaw-forwyn Leah, a ymddûg fab i Jacob.

11 A Leah a ddywedodd, Y mae tyrfia yn dyfod: a hi a alwodd ei enw ef Gad.

12 A Zilpah, llaw-forwyn Leah, a ymddûg yr ail mab i Jacob.

13 A Leah a ddywedodd, Yr ydwyf yn ddedwydd; oblegid merched a'm galwant yn ddedwydd: a hi a alwodd ei enw ef Aser.

14 ¶ Reuben hefyd a aeth yn nyddïau cynhauaf gwenith, ac a gafodd mandragorau yn y maes, ac a'u dug

hwynt at Leah ei fam: yna Rahel a ddywedodd wrth Leah, Dyro, attolwg, i mi o fandragorau dy fab.

15 Hithau a ddywedodd wrthi, Ai bychan yw dwyn o honot fy ngwr? a fynnit ti hefyd ddwyn mandragorau fy mab? A Rahel a ddywedodd, Cysged gan hynny gyd â thi heno am fandragorau dy fab.

16 A Jacob a ddaeth o'r maes yn yr hwyr; a Leah a aeth allan i'w gyfarfod ef, ac a ddywedodd, Attaf fi y deui: oblegid gan brynu y'th brynais am fandragorau fy mab. Ac efe a gysgodd gyd â hi y nos honno.

17 A Duw a wrandawodd ar Leah, a hi a feichiogodd, ac a ymddûg y pumed mab i Jacob.

18 A Leah a ddywedodd, Rhoddodd Duw fy ngwoibr i mi, o herwydd rhoddi o honof fi fy llaw-forwyn i'm gwr: a hi a alwodd ei enw ef Issaachar.

19 Leah hefyd a feichiogodd etto, ac a ymddûg y chweched mab i Jacob.

20 A Leah a ddywedodd, Cynnysgaeddodd Duw fyfi â chynnysgaeth dda; fy ngwr a drig weithian gyd â mi, oblegid chwech o feibion a ymddygais iddo ef: a hi a alwodd ei enw ef Zabulon.

21 Ac wedi hynny hi a esgorodd ar ferch, ac a alwodd ei henw hi Dinah.

22 ¶ A Duw a gofiodd Rahel, a Duw a wrandawodd arni, ac a agorodd ei chroth hi.

23 A hi a feichiogodd, ac a esgorodd ar fab, ac a ddywedodd, Duw a dynnodd fy ngwarthrudd ymaith.

24 A hi a alwodd ei enw ef Joseph, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD a ddyry yn ychwaneg i mi fab arall.

25 ¶ A bu wedi esgor o Rahel ar Joseph, ddywedyd o Jacob wrth Laban, Gollwng fi ymaith, fel yr elwyf i'm bro, ac i'm gwlad fy hun.

26 Dyro fy ngwragedd i mi, a'm plant, y rhai y gwasanaethais am danynt gyd â thi, fel yr elwyf ymaith: oblegid ti a wyddost fy ngwasanaeth a wneuthum i ti.

27 A Laban a ddywedodd wrtho, Os cefais ffafryn dy olwg, nu sylt:

da y gwn i'r ARGLWYDD fy mendithio i o'th blegid di.

28 Hefyd efe a ddywedodd, Dogna dy gyflog arnaf, a mi a'i rhoddaf.

29 Yntau a ddywedodd wrtho, Ti a wyddost pa ddelw y gwasanaethais dydi; a pha fodd y *bu* dy anifeiliaid di gyd â myfi.

30 Oblegid ychydig *oedd* yr hyn ydoedd gennyf ti cyn fy *nyfod* i, ond yn lliosowgrwydd y cynnyddodd; o herwydd yr ARGLWYDD a'th fendithiodd di er pan ddaethum i: bellach gan hynny pa bryd y darparaf hefyd i'm tŷ fy hun?

31 Dywedodd yntau, Pa beth a roddaf i ti? A Jacob a atebodd, Ni roddi i mi ddim; os gwnai i mi y peth hyn, bugeiliaf a chadwaf dy braidd di drachefn.

32 Tramwyaf trwy dy holl braidd di heddyw, gan neillduo oddi yno bob llwddn mân-frith a mawr-frith, a phob llwddn coch-ddu ym mhlith y defaid; y mawr-frith hefyd a'r mân-frith ym mhlith y geifr: ac o'r *rhai hynny* y bydd fy nghyflog.

33 A'm cyfiawnder a dystiolaetha gyd â mi o hyn allan, pan ddél hynny yn gyflog i mi o flaen dy wyneb di: yr hyn oll ni *byddo* fân-frith neu fawr-frith ym mhlith y geifr, neu goch-ddu ym mhlith y defaid, lladrad a *fydd* hwnnw gyd â myfi.

34 A dywedodd Laban, Wele, O na byddai yn ol dy air di!

35 Ac yn y dydd hwnnw y neillduodd efe y bychod cylch-frithion a mawr-frithion, a'r holl eifr mân-frithion a mawr-frithion, yr hyn oll yr *oedd* peth gwyn arno, a phob coch-ddu ym mhlith y defaid, ac a'u rhodd-*es* dan law ei feibion ei hun.

36 Ac a osododd daith tri niwrnod rhyngddo ei hun a Jacob: a Jacob a borthodd y rhan arall o braidd Laban.

37 ¶ A Jacob a gymmerth iddo wiail gleision o boplys, a chyll, a ffawydd; ac a ddirisglodd ynddynt ddirisgliadau gwynion, gan ddatguddio y gwyn yr hwn *ydoedd* yn y gwiail.

38 Ac efe a osododd y gwiail y rhai a ddirisglasai efe, yn y cwterydd, o fewn y casnau dyfroedd, lle y deuai

y praidd i yfed, ar gyfer y praidd: fel y cyfebrent pan ddelent hwy i yfed.

39 A'r praidd a gyfebrasant wrth y gwiail; a'r praidd a ddug rai cylch-frithion, a mân-frithion, a mawr-frithion.

40 A Jacob a ddidolodd yr ŵyn, ac a osododd wynebaw y praidd tu ag at y cylch-frithion, ac at bob coch-ddu ym mhlith praidd Laban; ac a osododd ddiadellau iddo ei hun o'r neilldu, ac nid gyd â phraidid Laban y gosododd hwynt.

41 A phob *amser* y cyfebrai y defaid cryfaf, Jacob a osodai y gwiail o flaen y praidd yn y cwterydd, i gael o honynt gyfebru wrth y gwiail;

42 Ond pan fyddai y praidd yn weiniaid, ni osodai efe *ddim*: felly y gwannaf oedd eiddo Laban, a'r cryfaf eiddo Jacob.

43 A'r gwr a gynyddodd yn dra rhagorol; ac yr ydoedd iddo ef braidd helaeth, a morwynion, a gweision, a chamelod, ac asynod.

PEN. XXXI.

1 Jacob ar sorriant yn ymadael yn ddirigcl. 19 Rahel yn lladratta delwau ei thad. 22 Laban yn canlyn ar ei ol ef, 26 ac yn achwyn rhag y cam. 34 Dysfais Rahel i guddio y delwau. 36 Jacob yn achwyn o herwydd Laban. 43 Y cyfammod rhwng Laban a Jacob yn Galled.

AC efe a glybu eiriau meibion Laban yn dywedyd, Jacob a ddug yr hyn oll *oedd* i'n tad ni, ac o'r hyn *ydoedd* i'n tad ni y cafodd efe yr holl anrhydedd hyn.

2 Hefyd Jacob a welodd wynebpryd Laban, ac wele nid *ydoedd* tu ag atto ef megis cynt.

3 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Jacob, Dychwel i wlad dy dad-*au*, ac at dy genedl; a mi a fyddaf gyd â thi.

4 A Jacob a anfonodd, ac a alwodd Rahel a Leah i'r maes, at ei braidd,

5 Ac a ddywedodd wrthynt, Myfi a welaf wynebpryd eich tad chwi, nad yw fel cynt tu ag ataf fi: a Duw fy nhad a fu gyd â myfi.

6 A chwi a wyddoch mai â'm holl allu y gwasanaethais eich tad.

7 A'ch tad a'm twyllodd i, ac a newidiodd fy nghyflog i ddengwaith : ond nis dioddefodd Duw iddo wneuthur i mi ddrwg.

8 Os fel hyn y dywedai ; Y mân-frithion a fydd dy gyflog di, yna yr holl braidd a eppilient fân-frithion : ond os fel hyn y dywedai ; Y cylch-frithion a fydd dy gyflog di, yna yr holl braidd a eppilient rai cylch-frithion.

9 Felly Duw a ddug anifeiliaid eich tad chwi, ac a'u rhoddes i mi.

10 Huw hefyd yn amser cyfebru o'r praidd, ddyrchafu o honof fy llygaid, ac mewn breuddwyd y gwelais, ac wele yr hyrddod (y rhai oedd yn llammu y praidd) yn gylch-frithion, yn fân-frithion, ac yn fawr-frithion.

11 Ac angel Duw a ddywedodd wrthyf mewn breuddwyd, Jacob. Minnau a atebais, Wele fi.

12 Yntau a ddywedodd, Dyrchafu weithian dy lygaid, a gwel yr holl hyrddod y rhai ydynt yn llammu y praidd yn gylch-frithion, yn fân-frithion, ac yn fawr-frithion ; oblegid gwelais yr hyn oll y mae Laban yn ei wneuthur i ti.

13 Myfi yw Duw Bethel, lle yr enneiniaist y golofn, a lle yr addunaist adduned i mi : cyfod bellach, dos allan o'r wlad hon, dychwel i wlad dy genedl dy hun.

14 A Rahel a Leah a attebasant, ac a ddywedasant wrtho, A oes etto i mi ran, neu etifeddiaeth yn nhŷ ein tad ?

15 Onid yn estronesau y cyfrifodd efe nyni ? oblegid efe a'n gwerthodd ; a chan dreulio a dreuliodd hefyd ein harian ni.

16 Canys yr holl olud yr hwn a ddug Duw oddi ar ein tad ni, nyni a'n plant a'i piau : ac yr awr hon yr hyn oll a ddywedodd Duw wrthyf, gwna.

17 ¶ Yna Jacob a gyfododd, ac a osododd ei feibion a'i wragedd ar gamelod ;

18 Ac a ddug ymaith ei holl anifeiliaid, a'i holl gyfoeth yr hwn a ynnillasai, sef ei anifeiliaid meddian-nol, y rhai a ynnillasai efe ym Mesopotamia,

i fynyed at Isaac ei dad, i wlad Canaan.

19 Laban hefyd a aethai i gneifio ei ddefaid : a Rahel a ladrattasai y delwau oedd gan ei thad hi.

20 A Jacob a aeth ymaith yn lladradaidd, heb wybod i Laban y Syriad : canys ni fynegodd iddo mai ffoi yr oedd.

21 Felly y ffodd efe â'r hyn oll oedd ganddo, ac a gyfododd ac a aeth dros yr afon, ac a gyfeiriodd at fynydd Gilead.

22 A mynegwyd i Laban, ar y trydydd dydd, ffoi o Jacob.

23 Ac efe a gymmerth ei frodyr gyd âg ef, ac a erlidiodd ar ei ol ef daith saith niwrnod ; ac a'i goddiweddodd ef ym mynydd Gilead.

24 A Duw a ddaeth at Laban y Syriad, liw nos, mewn breuddwyd, ac a ddywedodd wrtho, Cadw arnat rhag yngan o honot wrth Jacob na da na drwg.

25 ¶ Yna Laban a oddiweddodd Jacob : a Jacob a osododd ei babell yn y mynydd ; Laban hefyd a wersyllodd ynghyd â'i frodyr ym mynydd Gilead.

26 A Laban a ddywedodd wrth Jacob, Pa beth a wnaethost ? oblegid ti a aethost yn lladradaidd oddi wrthyf fi, ac a ddygaist fy merched fel caethion cleddyf.

27 Am ba beth y ffôaist yn ddirgel, ac y lladrattêaist oddi wrthyf fi, ac ni fynegaist i mi, fel yr hebryngaswn dydi â llawenydd, ac â chaniadau, â thympan, ac â thelyn ?

28 Ac na adewaist i mi gusanu fy meibion a'm merched ? Gwnaethost yr awr hon yn ffol, gan wneuthur hyn.

29 Mae ar fy llaw i wneuthur i chwi ddrwg : ond Duw eich tad a lefarodd wrthyf neithiwyr, gan ddywedyd, Cadw arnat rhag yngan wrth Jacob na da na drwg.

30 Weithian gan hynny, ti a fynnit fynyed ymaith, oblegid gan hiraethlu yr hiraethlaist am dŷ dy dad. Ond paham y lladrattêaist fy nuwiau i ?

31 A Jacob a atebodd ac a ddywedodd wrth Laban, Am ofni o honof : oblegid dywedais, Rhag dwyn o

honot dy ferched oddi arnaf trwy drais.

32 Gyd â'r hwn y ceffych dy dduwiau, na chaffed fyw: ger bron ein brodyr mŷn wybod pa beth o'r eiddot ti sydd gyd â myfi, a chymmer i ti: ac nis gwyddai Jacob mai Rahel a'u lladrattasai hwynt.

33 A Laban a aeth i mewn i babel Jacob, ac i babel Leah, ac i babel y ddwy law-forwyn, ac nis cafodd hwynt: yna yr aeth allan o babel Leah, ac y daeth i babel Rahel.

34 A Rahel a gymmerasai y delwau, ac a'u gosodasai hwynt yn offer y camel, ac a eisteddasai arnynt; a Laban a chwiliodd yr holl babel, ac nis cafodd.

35 A hi a ddywedodd wrth ei thad, Na ddigied fy arglwydd, am nas gallaf gyfodi ger dy fron di; canys arfer gwagedd a ddigwyddodd i mi: ac efe a chwiliodd, ac ni chafodd y delwau.

36 ¶ A Jacob a ddigiodd, ac a roes senn i Laban: a Jacob a atebodd ac a ddywedodd wrth Laban, Pa beth yw fy nghamwedd i? pa beth yw fy mhechod, gan erlid o honot ar fy ol?

37 Gan i ti chwilio fy holl ddodrefn i, pa beth a gefaist o holl ddodrefn dy dŷ di? gosod ef yma ger bron fy mrodryr i a'th frodyr dithau, fel y barnant rhyngom ni ein dau.

38 Myfi bellach a fŷm ugain mlynedd gyd â thi; dy ddefaid a'th eifr ni erthylasant, ac ni fwyttëais hyrdod dy braidd.

39 Ni ddygais ysglyfaeth attat ti: nyfi a'i gwnawn ef yn dda; o'm llaw i y gofynit hynny, yr hyn a ldrattëid y dydd, a'r hyu a ldrattëid y nos.

40 Bŷm y dydd, y gwres a'm treuliodd, a rhew y nos; a'm cwsg a giliodd oddi wrth fy llygaid.

41 Felly y bŷm i ugain mlynedd yn dy dŷ di: pedair blynedd ar ddeg y gwasanaethais di am dy ddwy ferched, a chwe blynedd am dy braidd; a thi a newidiaist fy nghyflwg ddeg o weithiau.

42 Oni buasai fod Duw fy nhad, Duw Abraham, ac arswyd Isaac gyd

â mi, diau yr awr hon y gollyngasit fi ymaith yn waglaw. Duw a welodd fy nghystudd a llafur fy nwyllaw, ac a'th geryddodd di neithiwyr.

43 ¶ Laban a atebodd ac a ddywedodd wrth Jacob, Y merched hyn ydynt fy merched i, a'r meibion hyn ynt fy meibion i, a'r praidd yw fy mhraidd i; a'r hyn oll a weli, eiddo fi yw: a heddyw pa beth a wnaf i'm merched hyn, ac i'w meibion hwynt y rhai a esgorasant?

44 Tyred gan hynny yn awr, gwnawn gyfammod, mi a thi; a bydded yn dystiolaeth rhyngof fi a thithau.

45 A Jacob a gymmerth garreg, ac a'i cododd hi yn golofn.

46 Hefyd Jacob a ddywedodd wrth ei frodyr, Cesglwch gerrig: a hwy a gymmerasant gerrig, ac a wnaethant garnedd, ac a fwyttasant yno ar y garnedd.

47 A Laban a'i galwodd hi Jeger-Sahadutha: a Jacob a'i galwodd hi Galeed.

48 A Laban a ddywedodd, Y garnedd hon sydd dyst rhyngof fi a thithau heddyw: am hynny y galwodd Jacob ei henw hi Galeed,

49 A Mispah; oblegid efe a ddywedodd, Gwiliad yr ARGLWYDD rhyngof fi a thithau, pan fom ni bob un o olwg ein gilydd.

50 Os gorthrymmi di fy merched, neu os cymmeri wragedd heb law fy merched i; nid oes neb gyd â ni; edrych, Duw sydd dyst rhyngof fi a thithau.

51 Dywedodd Laban hefyd wrth Jacob, Wele y garnedd hon, ac wele y golofn hon a osodais rhyngof fi a thi:

52 Tyst a fydd y garnedd hon, a thyst a fydd y golofn, na ddeuaf fi dros y garnedd hon attat ti, ac na ddoi dithau dros y garnedd hon na'r golofn hon attaf fi, er niwed.

53 Duw Abraham, a Duw Nachor, a farno rhyngom ni, Duw eu tadau hwynt. A Jacob a dyngodd i ofn ei dad Isaac.

54 Hefyd Jacob a aberthodd aberth yn y mynydd, ac a alwodd ar ei frodyr

i fwytta bara: a hwy a fwyttasant fara, ac a drigasant dros nos yn y mynydd.

55 A Laban a gyfododd yn fore, ac a gusanodd ei feibion a'i ferched, ac a'u bendithiodd hwynt: felly Laban a aeth ymaith, ac a ddychwelodd i'w fro ei hun.

PEN. XXXII.

1 Gweledigueth Jacob ym Mahanaim. 3 Ei cennadworiacth at Esau. 6 Mae efe yn ofni dyfodiad Esau. 9 Yn gweiddio am ymwared. 13 Yn anfon anrheg i Esau. 24 Yn ymdrech âg angel yn Peniel; lle y gelwir ef Israel. 31 Mae efe yn cloffi.

A JACOB a gerddodd i'w daith yntau: ac angelion Duw a gyfarfu âg ef.

2 A Jacob a ddywedodd, pan welodd hwynt, Dyma wersyll Duw; ac a alwodd enw y lle hwnnw Mahanaim.

3 A Jacob a anfonodd genhadau o'i flaen at ei frawd Esau, i wlad Seir, i wlad Edom:

4 Ac a orchymynodd iddynt, gan ddywedyd, Fel hyn y dywedwch wrth fy arglwydd Esau; Fel hyn y dywed dy was di Jacob; Gyd â Laban yr ymdeithiais, ac y trigais hyd yn hyn.

5 Ac y mae i mi eidionnau, ac asynod, defaid, a gweision, a morwynion: ac anfon a wnaethum i fynegi i'm harglwydd, i gael ffafr yn dy olwg.

6 ¶ A'r cenhadau a ddychwelasant at Jacob, gan ddywedyd, Daethom at dy frawd Esau; ac y mae efe yn dyfod i'th gyfarfod di, a phedwar cant o wŷr gyd âg ef.

7 Yna Jacob a ofnodd yn fawr, a chyfyng oedd arno: ac efe a rannodd y bobl oedd gyd âg ef, a'r defaid, a'r eidionnau, a'r camelod, yn ddwy fintai;

8 Ac a ddywedodd, Os daw Esau at y naill fintai, a tharaw honno, yna y fintai arall a fydd ddiangol.

9 ¶ A dywedodd Jacob, O DUW fy nhad Abraham, a Duw fy nhad Isaac, O ARGLWYDD, yr hwn a ddywedaist wrthyf, Dychwel i'th wlad, ac at dy genedl, a mi a wnaf ddaion i ti!

10 Ni ryglyddais y lleiaf o'th holl drugareddau di, nac o'r holl wirionedd a wnaethost â'th was: oblegid â'm ffon

y daethum dros yr Iorddonen hon; ond yn awr yr ydwyf yn ddwy fintai.

11 Achub fi, attolwg, o law fy mrawd, o law Esau: oblegid yr ydwyf fi yn ei ofni ef, rhag dyfod o hono a'm taraw, a'r fam gyd â'r plant.

12 A thydi a ddywedaist, Gwnaf ddaioni i ti yn ddiâu; a'th had di a wnaf fel tywod y môr, yr hwn o aml-der ni ellir ei rifo.

13 ¶ Ac yno y llettyodd efe y noson honno: ac o'r hyn a ddaeth i'w law ef y cymmerth efe anrheg i'w frawd Esau;

14 Dau gant o eifr, ac ugain o fychod, dau gant o ddefaid, ac ugain o hyrddod,

15 Deg ar hugain o gamelod blithion a'u llydnod, deugain o wartheg, a deg o deirw, ugain o asenod, a deg o ebolion.

16 Ac efe a rôddes yn llaw ei weision bob gyrr o'r neilldu; ac a ddywedodd wrth ei weision, Ewch trosodd o'm blaen i, a gosodwch encyd rhwng pob gyrr a'u gilydd.

17 Ac efe a orchymynodd i'r blaenaf, gan ddywedyd, Os Esau fy mrawd a'th gyferfydd di, ac a ymofyn â thydi, gan ddywedyd, I bwy y perthyni di? ac i ba le yr âi? ac eiddo pwy yw y rhai hyn o'th flaen di?

18 Yna y dywedi, Eiddo dy was Jacob; anrheg yw wedi ei hanfon i'm harglwydd Esau: ac wele yntau hefyd ar ein hol ni.

19 Felly y gorchymynodd hefyd i'r ail, ac i'r trydydd, ac i'r rhai oll oedd yn canlyn y gyrrroedd, gan ddywedyd, Yn y modd hwn y dywedwch wrth Esau, pan gaffoch afael arno.

20 A dywedwch hefyd, Wele dy was Jacob ar ein hol ni. Oblegid (eb efe) boddlonaf ei wyneb ef â'r anrheg sydd yn myned o'm blaen: ac wedi hynny edrychaf yn ei wyneb ef; ond antur efe a dderbyn fy wyneb innau.

21 Felly yr anrheg a aeth trosodd o'i flaen ef: ac efe a lettyodd y noson honno yn y gwerysll.

22 Ac efe a gyfododd y noson honno, ac a gymmerth ei ddwy wrag-

edd, a'i ddwy law-forwyn, a'i un mab ar ddeg, ac a aeth dros rŷd Jabboc.

23 Ac a'u cymmerth hwynt, ac a'u trosglwyddodd trwy yr afon: felly efe a drosglwyddodd yr hyn oedd ganddo.

24 ¶ A Jacob a adawyd ei hunan: yna yr ymdrechodd gwr âg ef nes codi y wawr.

25 A phan welodd na byddai drech nag ef, efe a gyffyrddodd â chyswllt ei forddwyd ef; fel y llaesodd cysswllt morddwyd Jacob, wrth ymdrech o hono âg ef.

26 A'r *angel* a ddywedodd, Gollwng fi ymaith; oblegid y wawr a gyfododd. Yntau a atebodd, Ni'th ollngaf oni'm bendithi

27 Hefyd efe a ddywedodd wrtho, Beth *yw* dy enw? Ac efe a atebodd, Jacob.

28 Yntau a ddywedodd, Mwyach ni elwir dy enw di Jacob, ond Israel: oblegid cefais't nerth gyd â Duw fel tywysog, a chyd â dynion, ac a orchfygaist.

29 A Jacob a ymfynodd, ac a ddywedodd, Mynega attolwg dy enw. Ac yntau a atebodd, I ba beth y gofyni hyn am fy enw i? Ac yno efe a'i bendithiodd ef.

30 A Jacob a alwodd enw y fan Peniel: oblegid gwelais DDUW wyn-eb yn wyneb, a diangodd fy einioes.

31 A'r haul a gyfodas arno fel yr oedd yn myned dros Penuel, ac yr oedd efe yn gloff o'i glun.

32 Am hynny plant Israel ni fwytânt y gewyn a giliodd, yr hwn *sydd* o fewn cysswllt y forddwyd, hyd y dydd hwn: oblegid cyffwrdd â chyswllt morddwyd Jacob ar y gewyn a giliodd.

PEN. XXXIII.

1 *Caredigwydd Jacob ac Esau wrth gyfarfod.*
17 *Jacob yn dyfod i Succoth; 18 yn prynu maes yn Salem, ac yn adeiladu allor, a'i henwi El-Eioke-Israel.*

A JACOB a ddyrchafodd ei lygaid, ac a edrychodd; ac wele Esau yn dyfod, a phedwar cant o wŷr gyd âg ef: ac efe a rannodd y plant at Leah, ac at Rahel, ac at y ddwy law-forwyn.

2 Ac ym mlaen y gosododd efe y ddwy law-forwyn, a'u plant hwy, a Leah a'i phlant hithau yn ol y *rhai hynny*, a Rahel a Joseph yn olaf.

3 Ac yntau a gerddodd o'u blaen hwynt, ac a ymostyngodd i lawr seith-waith, oni ddaeth efe yn agos at ei frawd.

4 Ac Esau a redodd i'w gyfarfod ef, ac a'i cofleidiodd ef, ac a syrthiodd ar ei wddf ef, ac a'i cusanodd ef: a hwy a wylasant.

5 Ac efe a ddyrchafodd ei lygaid, ac a ganfu y gwragedd, a'r plant; ac a ddywedodd, Pwy yw y rhai hyn gennyt ti? Yntau a ddywedodd, Y plant a roddes Duw o'i ras i'th was di.

6 Yna y llaw-forwynion a nesasant, hwynt-hwy a'u plant, ac a ymgrymmasant.

7 A Leah a nesâodd a'i phlant hithau, ac a ymgrymmasant: ac wedi hynny y nesâodd Joseph a Rahel, ac a ymgrymmasant.

8 Ac efe a ddywedodd, Pa beth *yw* gennyt yr holl fintai accw a gyfarfum i? Yntau a ddywedodd, *Anfonais hwynt* i gael ffafr y'ngolwg fy arglwydd.

9 Ac Esau a ddywedodd, Y mae gennyf fi ddigon, fy mrawd; bydded i ti yr hyn *sydd* gennyt.

10 A Jacob a ddywedodd, Nag ê; attolwg, os cefais yn awr ffafr yn dy olwg, cymmer fy anrheg o'm llaw i: canys am hynny y gwelais dy wyneb, fel pe gwelawn wyneb Duw, a thi yn foddllawn i mi.

11 Cymmer, attolwg, fy mendith, yr hon a ddygpwyd i ti; oblegid Duw a fu raslawn i mi, ac am fod gennyf fi bob peth. Ac efe a fu daer arno: ac yntau a gymmerodd,

12 Ac a ddywedodd, Cychwynwn, ac awn; a mi a âf o'th flaen di.

13 Yntau a ddywedodd wrtho, Fy arglwydd a wŷr mai tyner *yw* y plant, a *bod* y praidd a'r gwartheg blithiou gyd â myfi; os gyrrir hwynt un diwrnod yn rhy chwyrn, marw a wna yr holl braidd.

14 Aed, attolwg, fy arglwydd o flaen ei was; a minnau a ddeuaf yn araf, fel y gallo yr anifeiliaid *sydd*

o'm blaen i, ac y gallo y plant, hyd oni ddelwyf at fy arglwydd i Seir.

15 Ac Esau a ddywedodd, Gadawaf yn awr gyd â thi *rai* o'r bobl *sydd* gyd â mi. Yntau a ddywedodd, I ba beth y *gwnai* hynny? Cafwyf ffafyrngolwg fy arglwydd.

16 ¶ Felly Esau y dydd hwnnw a ddychwelodd ar hyd ei ffordd ei hun i Seir.

17 A Jacob a gerddodd i Succoth, ac a adeiladodd iddo dŷ, ac a wnaeth fythod i'w anifeiliaid: am hynny efe a alwodd enw y lle Succoth.

18 ¶ Hefyd Jacob a ddaeth yn llwyddiannus i ddinas Sichem, yr hon *sydd* y'ngwlad Canaan (pan ddaeth efe o Mesopotamia) ac a wersyllodd o flaen y ddinas.

19 Ac a brynodd ran o'r maes y lledasai ei babell ynddo, o law meibion Hemor tad Sichem, am gan darn o arian.

20 Ac a osododd yno allor, ac a'i henwodd El-Elohe-Israel.

PEN. XXXIV.

1 *Sichem yn treisio Dinah: 4 yn ei gofyn hi yn briod. 13 Meibion Jacob yn cynnyg i'r Sichemaid ammod yr enwaediad. 20 Hemor a Sichem yn eiriol arnynt am ei dderbyn. 25 Meibion Jacob ar y funtais honno yn eu lladd hwynt, 27 ac yn yspeilio eu dinas. 30 Jacob yn ceryddu Simeon a Levi.*

A DINAH merch Leah, yr hon a ymddygasai hi i Jacob, a aeth allan i weled merched y wlad.

2 A Sichem mab Hemor yr Hefiad, tywysog y wlad, a'i canfu hi, ac a'i cymmerth hi, ac a orweddodd gyd â hi, ac a'i treisiodd.

3 A'i enaid ef a lynodd wrth Dinahmerch Jacob; ie efe a hoffodd y llangces, ac a ddywedodd wrth *fodd* calon y llangces.

4 Sichem hefyd a lefarodd wrth Hemor ei dad, gan ddywedyd, Cymmer y llangces hon yn wraig i mi.

5 A Jacob a glybu i Sichem halogi Dinah ei ferch (a'i feibion ef oedd gyd â'i anifeiliaid ef yn y maes) a Jacob a dawodd a sôn hyd oni ddaethant hwy *adref*.

6 ¶ A Hemor tad Sichem, a aeth allan at Jacob, i ymddiddau âg ef.

7 A meibion Jacob a ddaethant o'r

maes, wedi clywed o honynt; a'r gwŷr a ymofidiasant, a digiasant yn ddirfawr, oblegid gwneuthur o *Sichem* ffolineb yn Israel, gan orwedd gyd â merch Jacob; canys ni ddylesid gwneuthur felly.

8 A Hemor a ymddiddanodd â hwynt, gan ddywedyd, Glynu a wnaeth enaid Sichem fy mab i wrth eich merch chwi; rhoddwch hi, attolwg, yn wraig iddo ef.

9 Ac ymgyfathrechwch â ni; rhoddwch eich merched chwi i ni, a chymmerwch ein merched ni i chwithau.

10 A chwi a gewch breswyllo gyd â ni, a'r wlad fydd o'ch blaen chwi: trigwch a negeseuwch ynddi, a cheiswch feddiannau ynddi.

11 Sichem hefyd a ddywedodd wrth ei thad hi, ac wrth ei brodyr, Cafwyf ffafyr yn eich golwg, a'r hyn a ddywedoch wrthyf a roddaf.

12 Gosodwch arnaf fi ddirfawr gynnysgaeth a rhodd, a mi a roddaf fel y dywedoch wrthyf: rhoddwch chwithau y llangces i mi yn wraig.

13 A meibion Jacob a atebasant Sichem, a Hemor ei dad ef, yn dwyllodrus, ac a ddywedasant, O herwydd iddo ef halogi Dinah eu chwaer hwynt;

14 Ac a ddywedasant wrthynt, Ni allwn wneuthur y peth hyn, gan roddi ein chwaer i wr dienwaededig: oblegid gwarthrudd *yw* hynny i ni.

15 Ond yn hyn y cytunwn â chwi: Os byddwch fel nynt, gan enwaedu pob gwrryw i chwi;

16 Yna y rhoddwn ein merched ni i chwi, ac y cymmerwn eich merched chwithau i ninnau, a ni a gyd-drigwn â chwi, a ni a fyddwn yn un bobl.

17 Ond oni wrandewch arnom ni i'ch enwaedu; yna y cymmerwn ein merch, ac a awn ymaith.

18 A'u geiriau hwynt oedd dda y'ngolwg Hemor, ac y'ngolwg Sichem mab Hemor.

19 Acnid oeddodd y llangc wneuthur y peth, oblegid efe a roddasai serch ar ferch Jacob: ac yr oedd efe yn anrhydeddusach nâ holl dŷ ei dad.

20 ¶ A Hemor, a Sichem ei fab ef, a aethant i borth eu dinas, ac a

lefarasant wrth eu dinasyddion, gan ddywedyd,

21 Y gwŷr hyn heddychol ynt hwy gyd â ni; trigant hwythau yn y wlad, a gwnaent eu negesau ynddi; a'r wlad, wele, sydd ddigon ehang iddynt hwy: cymmerwn eu merched hwynt i ni yn wragedd, a rhoddwn ein merch-ed ninnau iddynt hwy.

22 Ond yn hyn y cyttna y dynion â ni, i drigo gyd â ni, a'r fod yn un bobl, os enwaedir pob gwryw i ni, fel y maent hwy yn enwaededig.

23 Eu hanifeiliaid hwynt, a'u cyfoeth hwynt, a'u holl ysgrubliaid hwynt, onid eiddo ni fyddant hwy? yn unig cyttnwn â hwynt, a hwy a drigant gyd â ni.

24 Ac ar Hemor, ac ar Sicheim ei fab ef, y gwrandaedd pawb a'r a oedd yn dyfod allan o borth ei ddinas ef: ac enwaedwyd pob gwryw, sef y rhai oll oedd yn dyfod allan o borth ei ddinas ef.

25 ¶ A bu ar y trydydd dydd, pan oeddynt hwy yn ddolurus, gymmeryd o ddano feibion Jacob, Simeon a Lefi, brodyr Dinah, bob un ei gleddyf, a dyfod ar y ddinas yn hyderus, a lladd pob gwryw.

26 Lladdasant hefyd Hemor a Sicheim ei fab â min y cleddyf; a chymmerasant Dinah o dŷ Sicheim, ac a aethant allan.

27 Meibion Jacob a ddaethant ar y lladdedigion, ac a yspeiliasant y ddinas, am halogi o honynt eu chwaer hwynt.

28 Cymmerasant eu defaid hwynt, a'u gwartheg, a'u hasynod hwynt, a'r hyn oedd yn y ddinas, a'r hyn oedd yn y maes,

29 A'u holl gyfoeth hwynt; a'u holl rai bychain, a'u gwragedd, a gaethgludasant hwy; ac yspeiliasant yr hyn oll oedd yn y tai.

30 A Jacob a ddywedodd wrth Simeon a Lefi, Tralldasoch fi, gan beri i mi fod yn ffaidd gan breswylwyr y wlad, gan y Canaanaeid, a'r Phereziaid: a minnau yn ychydig o nifer; a hwy a ymgasglant yn fy erbyn, a tharawnt fi: felly y difethir fi, mi a'm tŷ.

31 Hwythau a attebasant, Ai megis puttain y gwnae efe ein chwaer ni?

PEN. XXXV.

1 Duw yn anfon Jacob i Bethel. 2 Mae efe yn glanhâu ei dŷ o ddolurus; 6 yn adeiladu allor yn Bethel. 8 Deborah yn marw yn Alhon-bacuth. 9 Duw yn bendithio Jacob yn Bethel. 16 Rahel, wrth egor ar Benjamin, yn marw ar y ffordd i Edar. 22 Reuben yn gorwedd gyd â Bilhah. 23 Meibion Jacob. 27 Jacob yn dyfod at Isaac i Hebron. 28 Oedran, maruolaeth, a chladdodigaeth Isaac.

A DUW a ddywedodd wrth Jacob, Cyfod, esgyn i Bethel, a thrig yno; a gwna yno allor i Dduw, yr hwn a ymddangosodd i ti pan ffoaist o wŷydd Esau dy frawd.

2 Yna Jacob a ddywedodd wrth ei deulu, ac wrth y rhai oll oedd gyd âg ef, Bwriwch ymaith y duwiau dieithr sydd yn eich plith chwi, ac ymlanhêwch, a newidiwch eich dillad;

3 A chyfodwn, ac esgywn i Bethel: ac yno y gwnafe allor i Dduw, yr hwn a'm gwrandaedd yn nydd fy nghyfyngder, ac a fu gyd â myfi yn y ffordd a gerddais.

4 A hwy a roddasant at Jacob yr holl dduwiau dieithr y rhai oedd yn eu llaw hwynt, a'r clust-dlysau oedd yn eu clustiau: a Jacob a'u cuddiodd hwynt dan y dderwen oedd yn ymyl Sicheim.

5 A hwy a gychwynasant: ac ofn Duw oedd ar y dinasoedd y rhai oedd o'u hamgylch hwynt, ac nid erlidiasant ar ol meibion Jacob.

6 ¶ A Jacob a ddaeth i Luz, yng ngwlad Canaan, hon yw Bethel, efe a'r holl bobl y rhai oedd gyd âg ef;

7 Ac a adeiladodd yno allor, ac a enwodd y lle El-bethel, oblegid yno yr ymddangosasai Duw iddo ef, pan ffoisai efe o wŷydd ei frawd.

8 A marw a wnaeth Deborah mammaeth Rebeccah; a hi a gladdwyd is law Bethel, dan dderwen: a galwyd enw honno Alhon-bacuth.

9 ¶ Hefyd Duw a ymddangosodd eilwaith i Jacob, pan ddaeth efe o Mesopotamia; ac a'i bendithiodd ef.

10 A Duw a ddywedodd wrtho, Dy enw di yw Jacob: ni elwir dy enw di Jacob mwy, ond Israel a fydd dy enw di: ac efe a alwodd ei enw ef Israel.

11 Hefyd Duw a ddywedodd wrtho, Myfi yw Duw Hollalluog: cynnydda, ac amlhâ: cenedl a chynulleidfa cenhedloedd a fydd o honot ti; a brenhinoedd a ddaw allan o'th lwynau di.

12 A'r wlad yr hon a roddais i Abraham, ac i Isaac, a roddaf i ti, ac i'th had ar dy ol di y rhoddaf y wlad.

13 A Duw a esgynodd oddi wrtho ef, yn y fan lle y llefarasai efe wrtho.

14 A Jacob a osododd golofn yn y fan lle yr ymddiddanasai efe âg ef, *sef* colofn faen: ac efe a dywalltodd arni ddiod-offrwm, ac a dywalltodd olew arni.

15 A Jacob a alwodd enw y fan lle yr ymddiddanodd Duw âg ef, Bethel.

16 ¶ A hwy a aethant ymaith o Bethel; ac yr oedd etto megis milltir o dir i ddyfod i Ephrath: yno yr esgorodd Rahel, a bu galed arni wrth esgor.

17 A darfu pan oedd galed arni wrth esgor, i'r fydwraig ddywedyd wrthi hi, Nac ofna; oblegid dyma hefyd i ti fab.

18 Darfu hefyd, wrth ymadael o'i henaidd hi (oblegid marw a wnaeth hi) iddi alw ei enw ef Ben-oni: ond ei dad a'i henwodd ef Benjamin.

19 A Rahel a fu farw, ac a gladdwyd yn y ffordd i Ephrath; honu yw Bethlehem.

20 A Jacob a osododd golofn ar ei bedd hi: honno yw colofn bedd Rahel hyd heddyw.

21 Yna Israel a gerddodd, ac a ledodd ei babell o'r tu hwnt i Migdal-Edar.

22 A phan ydoedd Israel yn trigo yn y wlad honno, yna Reuben a aeth ac a orweddodd gyd â Bilhah gor-dderch-wraig ei dad; a chlybu Israel hynny. Yna meibion Jacob oeddynt ddeuddeg.

23 Meibion Leah; Reuben cyntaf-anedig Jacob, a Simeon, a Lefi, a Judah, ac Issachar, a Zabulon.

24 Meibion Rahel; Joseph, a Benjamin.

25 A meibion Bilhah, llaw-forwyn Rahel; Dan, a Naphtali.

26 A meibion Zilpah, llaw-forwyn Leah; Gad, ac Aser. Dyma feibion Jacob, y rhai a anwyd iddo ym Mesopotamia.

27 ¶ A Jacob a ddaeth at Isaac ei dad i Mamre, i Gaer-Arba, honu yw Hebron, lle yr ymdeithiasai Abraham ac Isaac.

28 A dyddiau Isaac oedd gan mlynedd a phedwar ugain mlynedd.

29 Ac Isaac a drengodd, ac a fu farw, ac a gasglwyd at ei bobl, yn hen, ac yn gyflawn o ddyddiau: a'i feibion, Esau a Jacob, a'i claddasant ef.

PEN. XXXVI.

2 Tair gurragedd Esau. 6 Ei symmudiad ef i fynydd Seir. 9 Ei feibion. 15 Y duciaid a ddaethant o'i feibion ef. 20 Meibion a ddaethant Seir. 24 Anah yn cael mulod. 31 Brenhinoedd Edom. 40 Y duciaid a ddaethant o Esau.

A DYMA genhedlaethau Esau: efe yw Edom.

2 Esau a gymmerth ei wragedd o ferched Canaan; Adah, merch Elon yr Hethiad, ac Aholibamah, merch Anah, merch Siheon yr Hethiad:

3 Basemath hefyd, merch Ismael, chwaer Nebaioth.

4 Ac Adah a ymddûg Eliphaz i Esau: a Basemath a esgorodd ar Reuel.

5 Aholibamah hefyd a esgorodd ar Jous, a Jalam, a Chorah: dyma feibion Esau, y rhai a anwyd iddo y'ngwlad Canaan.

6 Ac Esau a gymmerodd ei wragedd, a'i feibion, a'i ferched, a holl ddynion ei dŷ, a'i anifeiliaid, a'i holl ysgrubliaid, a'i holl gyfoeth a gasglasai efe y'ngwlad Canaan; ac a aeth ymaith i'r wlad, o wŷdd ei frawd Jacob.

7 Oblegid eu cyfoeth hwynt oedd fwy nag y gellynt gyd-drigo: ac nis gallai gwlad eu hymdaith eu cynnwys hwynt, gan eu hanifeiliaid.

8 Felly y trigodd Esau ym mynydd Seir: Esau yw Edom.

9 ¶ A dyma genhedlaethau Esau tad yr Edomiaid ym mynydd Seir.

10 Dyma enwau meibion Esau: Eliphaz, mab Adah gwraig Esau; Reuel, mab Basemath gwraig Esau.

11 A meibion Eliphaz oedd Teman, Omar, Sepho, a Gatam, a Chenaz.

12 A Thimna oedd ordderch-wraig i Eliphaz, mab Esau, ac a esgorodd Amalec i Eliphaz: dyma feibion Adah gwraig Esau.

13 A dyma feibion Reuel; Nahath a Zerah, Sammah a Mizzah: y rhai hyn oedd feibion Basemath gwraig Esau.

14 ¶ Hefyd y rhai hyn oedd feibion Aholibamah merch Anah, merch Sibeon gwraig Esau: a hi a ymddüg i Esau, Jeus, a Jalam, a Chorah.

15 ¶ Dyma dduciaid o feibion Esau; meibion Eliphaz cyntaf-anedig Esau, duc Teman, duc Omar, duc Sepho, duc Cenaz,

16 Duc Corah, duc Gatam, duc Amalec: dyma y duciaid o Eliphaz, y'ngwlad Edom: dyma feibion Adah.

17 ¶ A dyma feibion Reuel mab Esau; duc Nahath, duc Zerah, duc Sammah, duc Mizzah: dyma y duciaid o Reuel, y'ngwlad Edom: dyma feibion Basemath gwraig Esau.

18 ¶ Dyma hefyd feibion Aholibamah gwraig Esau: duc Jeus, duc Jalam, duc Corah: dyma y duciaid o Aholibamah, merch Anah, gwraig Esau.

19 Dyma feibion Esau (hwn yw Edom) a dyma eu duciaid hwyt.

20 ¶ Dyma feibion Seir yr Horiad, cyfanneddwy'r y wlad; Lotan, a Sobal, a Sibeon, ac Anah,

21 A Dison, ac Esar, a Disan: a dyma dduciaid yr Horiaid, meibion Seir, y'ngwlad Edom.

22 A meibion Lotan oedd Hori, a Hemam: a chwaer Lotan oedd Timna.

23 A dyma feibion Sobal; Alfam, a Manahath, ac Ebal, Sepho, ac Onam.

24 A dyma feibion Sibeon; Aiah, ac Anah: hwn yw Anah a gafodd y mulod yn yr anialwch wrth borthi asynod Sibeon ei dad.

25 A dyma feibion Anah; Dison, ac Aholibamah merch Anah.

26 Dyma hefyd feibion Dison;

Hemdan, ac Esban, ac Ithran, a Cheran.

27 Dyma feibion Eser; Bilhan, a Zaafan, ac Acan.

28 Dyma feibion Disan; Us, ac Aran.

29 Dyma dduciaid yr Horiaid; duc Lotan, duc Sobal, duc Sibeon, duc Anah,

30 Duc Dison, duc Eser, duc Disan. Dyma dduciaid yr Horiaid, ym mhlith eu duciaid y'ngwlad Seir.

31 ¶ Dyma hefyd y brenhinoedd a deyrnasasant y'ngwlad Edom, cyn teyrnasu brenhiu ar feibion Israel.

32 A Bela, mab Beor, a deyrnasodd yn Edom: ac enw ei ddinas ef oedd Dinhabah.

33 A Bela a fu farw; a Jobab, mab Serah o Bosrah, a deyrnasodd yn ei le ef.

34 Jobab hefyd a fu farw; a Husam, o wlad Temani, a deyrnasodd yn ei le ef.

35 A bu Husam farw; a Hadad, mab Bedad, yr hwn a darawodd Midian ym maes Moab, a deyrnasodd yn ei le ef: ac enw ei ddinas ef oedd Afith.

36 Marw hefyd a wnaeth Hadad; a Samlah, o Masrecah, a deyrnasodd yn ei le ef.

37 A bu Samlah farw; a Saul, o Rehoboth wrth yr afon, a deyrnasodd yn ei le ef.

38 A bu Saul farw; a Baalhanan, mab Achbor, a deyrnasodd yn ei le ef.

39 A bu Baalhanan, mab Achbor, farw; a Hadar a deyrnasodd yn ei le ef: ac enw ei ddinas ef oedd Pau; ac enw ei wraig Mehetabel, merch Matred, merch Mezahab.

40 A dyma einwau y duciaid o Esau, yn ol eu teuluoedd, wrth eu trigeoedd, erbyn eu henwau; duc Timna, duc Alfah, duc Jetheth,

41 Duc Aholibamah, duc Elah, duc Pinon,

42 Duc Cenaz, duc Teman, duc Mibsar,

43 Duc Magdiel, duc Iram. Dyma y duciaid o Edom, yn ol eu preswylfeydd, y'ngwlad eu perchennogaeth: dyma Esau, tad yr Edomiaid.

PEN. XXXVII.

2 Joseph yn cael ei gasáu gan ei frodyr. 5 Ei ddau freuddwyd ef. 13 Jacob yn ei anfon ef i ymweled â'i frodyr. 18 Hwytthau yn cyd-furiadu ei ladd ef. 21 Reuben yn ei achub ef. 26 Hwyt yn ei werthu ef i'r Ismaeliad. 31 Ei dad, wedi ei siommi trwy y siacced wenedlyd, yn galaru am dano ef. 36 Ei werthu ef i Putiphar yn yr Aiph.

ATHRIGODD Jacob y'ngwlad ymdaith ei dad, y'ngwlad Canaan.

2 Dyma genhedlaethau Jacob. Joseph, yn fab dwy flwydd ar bymtheg, oedd fugail gyd â'i frodyr ar y praidd: a'r llangc oedd gyd â meibion Bilhah, a chyd â meibion Zilpah, gwragedd ei dad; a Joseph a ddygodd eu drygair hwynt at eu tad.

3 Ac Israel oedd hoffach ganddo Joseph nâ'i holl feibion: oblegid efe oedd fab ei henaint ef: ac efe a wnaeth siacced fraith iddo ef.

4 A phan welodd ei frodyr fod eu tad yn ei garu ef yn fwy nâ'i holl frodyr, hwy a'i casasant ef, ac ni fedrent ymddiddan âg ef yn heddychol.

5 ¶ A Joseph a freuddwydodd freuddwyd, ac a'i mynegodd i'w frodyr: a hwy a'i casasant ef etto yn ychwaneg.

6 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Gwrandewch, attolwg, y breuddwyd hwn a freuddwydiais i.

7 Ac wele, rhwymyo ysgubau yr oeddym ni y'ngghanol y maes; ac wele, hwy ysgub i a gyfododd, ac a safodd hefyd; ac wele, eich ysgubau chwi a safasant o amgylch, ac a ymgrymmasant i'm hysgub i.

8 A'i frodyr a ddywedasant wrtho, Ai gan deyrnasu y teyrnesi arnom ni? ai gan arglwyddiaethu yr arglwyddiaethi arnom ni? A hwy a chwane-gasant etto ei gasáu ef, oblegid ei freuddwydion, ac oblegid ei eiriiau.

9 ¶ Hefyd efe a freuddwydodd etto freuddwyd arall, ac a'i mynegodd i'w frodyr, ac a ddywedodd, Wele, breuddwydiais freuddwyd etto; ac wele yr haul, a'r lleuad, a'r un seren ar ddeg, yn ymgrymmu i mi.

10 Ac efe a'i mynegodd i'w dad, ac i'w frodyr. A'i dad a feiodd arno, ac a ddywedodd wrtho, Pa freudd-

wyd yw hwn a freuddwydiaist ti? Ai gan ddyfod y deuwn ni, mi, a'th fam, a'th frodyr, i ymgrymmu i lawr i ti?

11 A'i frodyr a genfigennasant wrtho ef; ond ei dad a ddaliodd ar y peth.

12 ¶ A'i frodyr a aethant i fugeilia praidd eu tad, yn Sichem.

13 Ac Israel a ddywedodd wrth Joseph, Onid yw dy frodyr yn bugeilio yn Sichem? Tyred, a mi a'th anfonaf attynt. Yntau a ddywedodd wrtho, Wele fi.

14 A dywedodd wrtho, Dos weithian, edrych pa lwyddiant sydd i'th frodyr, a phalwyddiant sydd i'r praidd; a dwg eilchhwyl air i mi. Felly efe a'i hanfonodd ef o ddyffryn Hebron; ac efe a ddaeth i Sichem.

15 ¶ A chyfarfu gwr âg ef; ac wele efe yn crwydro yn y maes: a'r gwr a ymfynodd âg ef, gan ddywedyd, Pa beth yr wyt ti yn ei geisio?

16 Yntau a ddywedodd, Ceisio fy mrodyr yr ydwyf fi; mynega, attolwg, i mi, pa le y maent hwy yn bugeilio?

17 A'r gwr a ddywedodd, Hwy a aethant oddi yma; oblegid mi a'u clywais hwy yn dywedyd, Awn i Dothan. A Joseph a aeth ar ol ei frodyr, ac a'u cafodd hwynt yn Dothan.

18 Hwytthau a'i canfuant ef o bell; a chyn ei ddynesu ef attynt, hwy a gyd-fwriadasant yn ei erbyn ef, i'w ladd ef.

19 A dywedasant wrth eu gilydd, Wele y breuddwydiwr yn dyfod.

20 Deuwch gan hynny yn awr, a lladdwn ef, a thafwn ef yn un o'r pydewau; a dywedwn, Bwystfil drwg a'i bwyttâodd ef: yna y cawn weled beth a ddaw o'i freuddwydion ef.

21 A Reuben a glybu, ac a'i ha-chubodd ef o'u llaw hwynt; ac a ddywedodd, Na laddwn ef.

22 Reuben a ddywedodd hefyd wrthynt, Na thywelltwech waed; bwr-iwch ef i'r pydew hwn sydd yn yr anialwch, ac nac estynwch law arno: fel yr achubai ef o'u llaw hwynt, i'w ddwyn eilwaith at ei dad.

23 ¶ A bu, pan ddaeth Joseph at ei

frodyr, iddynt ddiog ei siacced oddi am Joseph, *sef* y siacced fraith *ydoedd* am dano ef.

24 A chymmerasant ef, a thafasant i bydew: a'r pydew *oedd* wag heb ddwfr ynddo.

25 A hwy a eisteddasant i fwytta bwyd; ac a ddyrchafasant eu llygaid, ac a edrychasant, ac wele fintai o Ismaeliad yn dyfod o Gilead, yn myned i waered i'r Aipht, a'u camelod yn dwyn llysiau, a balm, a myrr.

26 A dywedodd Judah wrth ei frodyr, Pa lesâd a *fydd* os lladdwn ein brawd, a chelu ei waed ef?

27 Deuwch, a gwerthwn ef i'r Ismaeliad, ac na fydded ein llaw ni arno ef; oblegid ein brawd ni a'n cnawd ydyw efe. A'i frodyr a gytunasant.

28 A phan ddaeth y marchnadwyr o Midian heibio, y tynnasant ac y cyfodasant Joseph i fynu o'r pydew, ac a werthasant Joseph i'r Ismaeliad er ugain *darn* o arian: hwythau a ddygasant Joseph i'r Aipht.

29 ¶ A Reuben a ddaeth eilwaith at y pydew; ac wele nid *ydoedd* Joseph yn y pydew: ac yntau a rwygodd ei ddillad;

30 Ac a ddychwelodd at ei frodyr, ac a ddywedodd, Y llangc nid yw accw; a minnau, i ba le yr âf fi.

31 A hwy a gymmerasant siacced Joseph, ac a laddasant fynn gafr, ac a drochasant y siacced yn y gwaed.

32 Ac a anfonasant y siacced fraith, ac a'i dygasant at eu tad, ac a ddywedasant, Hon a gawsom: myn wybod yn awr, ai siacced dy fab *yw* hi, ai nad é.

33 Yntau a'i hadnaba hi, ac a ddywedodd, Siacced fy mab *yw* hi; bwystfil drwg a'i bwyttâodd ef: gan larpio y llarpiwyd Joseph.

34 A Jacob a rwygodd ei ddillad, ac a osododd sachlen am ei lwynau, ac a alarodd am ei fab ddvddiau lawer.

35 A'i holl feibion, a'i holl ferched, a godasant i'w gysuro ef; ond efe a wrthododd gymmeryd cysur, ac a ddywedodd, Yn ddiâu disgynaf yn alarus at fy mab i'r beddrod: a'i dad a wylodd *am dano* ef.

36 A'r Midianiad a'i gwerthasant ef i'r Aipht, i Putiphar tywysog Pharaoh, a'r distain.

PEN. XXXVIII.

1 Judah yn cenhedlu Er, Onan, a Selah. 6 Er yn priodi Tamar. 8 Camwedd Onan. 11 Tamar yn eros am Selah; 16 yn siammi Judah, 27 ac yn dwyn gefelliad, Phares a Zarah.

AC yn y cyfamser hwnnw, y darfu i Judah fyned i waered oddi wrth ei frodyr, a throi at wr o Adu-lam, a'i enw Hirah.

2 Ac yno y canfu Judah ferch gwr o Canaan, a'i enw ef *oedd* Suah; ac a'i cymmerodd hi, ac a aeth atti hi.

3 A hi a feichiogodd, ac a esgorodd ar fab; ac efe a alwodd ei enw ef Er.

4 A hi a feichiogodd eilwaith, ac a esgorodd ar fab; a hi a alwodd ei enw ef Onan.

5 A thrachefn hi a esgorodd ar fab, ac a alwodd ei enw ef Selah. Ac yn Cezib yr oedd efe pan esgorodd hi ar hwn.

6 A Judah a gymmerth wraig i Er, ei gyntaf-anedig, a'i henw Tamar.

7 Ac yr oedd Er, cyntaf-anedig Judah, yn ddrygionus y'ngolwg yr ARGLWYDD; a'r ARGLWYDD a'i lladdodd ef.

8 A Judah a ddywedodd wrth Onan, Dos at wraig dy frawd, a phrioda hi, a chyfod had i'th frawd.

9 Ac Onan a wybu nad iddo ei hun y byddai yr had: a phan elai efe at wraig ei frawd, yna y collai efe ei had ar y llawr, rhag rhoddi o hono had i'w frawd.

10 A drygionus oedd yr hyn a wnaethai efe y'ngolwg yr ARGLWYDD: am hynny efe a'i lladdodd yntau.

11 Yna Judah a ddywedodd wrth Tamar ei waudd, Trig yn weddw *yn* nhŷ dy dad, hyd oni chynnyddo fy mab Selah: (oblegid efe a ddywedodd, Rhag ei farw yntau fel ei frodyr.) A Thamar a aeth, ac a drigodd *yn* nhŷ ei thad.

12 ¶ Ac wedi llawer o ddyddiau, marw a wnaeth merch Suah, gwraig Judah: a Judah a gymmerth gysur,

ac a aeth i fynu i Timnath, at gneifwyr ei ddefaid, efe a'i gyfaill Hirah yr Adulamiad.

13 Mynegwyd hefyd i Tamar, gan ddywedyd, Wele dy chwegrwn yn myned i fynu i Timnath, i gneifio ei ddefaid.

14 Hithau a ddiosgodd ddillad ei gweddwdod oddi am dani, ac a'i cuddiodd ei hun â gorchudd, ac a ymwisgodd, ac a eisteddodd yn nrws Enaim, yr hwn *sydd* ar y ffordd i Timnath: oblegid gweled yr oedd hi fyned Selah yn fawr, ac na roddasid hi yn wraig iddo ef.

15 A Judah a'i canfu hi, ac a dybiodd mai puttain ydoedd hi; oblegid gorchuddio o honi ei hwyneb.

16 Ac efe a drodd atti hi i'r ffordd, ac a ddywedodd, Tyred, attolwg, gâd i mi ddyfod attat: (oblegid nid oedd efe yn gwybod mai ei waudd ef *ydoedd* hi.) Hithau a ddywedodd, Beth a roddi i mi, os cai ddyfod attaf?

17 Yntau a ddywedodd, Mi a hebr yngaf fynn gafr o *blith* y praidd. Hithau a ddywedodd, A roddi di wysl hyd oni hebryngech?

18 Yntau a ddywedodd, Pa wysl a roddaf i ti? Hithau a ddywedodd, Dy sel, a'th freichledau, a'th ffon *sydd* yn dy law. Ac efe a'u rhoddes iddi, ac a aeth atti; a hi a feichiogodd o hono ef.

19 Yna y cyfododd hi, ac a aeth ymaith, ac a ddiosgodd ei gorchudd oddi am dani, ac a wisgodd ddillad ei gweddwdod.

20 A Judah a hebryngodd fynn gafr yn llaw yr Adulamiad ei gyfaill, i gymmeryd y gwysl o law y wraig: ond ni chafodd *hwnnw* hi.

21 Ac efe a ymfynodd â gwŷr y fro honno, gan ddywedyd, Pa le y mae y buttain honno a ydoedd yn Enaim wrth y ffordd? A hwythau a ddywedasant, Nid oedd yma *un* buttain.

22 Ac efe a ddychwelodd at Judah, ac a ddywedodd, Ni chefais hi; a gwŷr y fro honno hefyd a ddywedasant, Nid oedd yma *un* buttain.

23 A Judah a ddywedodd, Cymwared iddi hi, rhag i ni gael cywil-

ydd: wele, mi a hebryngais y mynnu hwn, a thithau ni chefaist hi.

24 ¶ Ac ynghylch pen tri mis y mynegwyd i Judah, gan ddywedyd, Tamar dy waudd di a butteiniodd; ac wele hi a feichiogodd hefyd mewn godineb. A dywedodd Judah, Dygwch hi allan, a llosgwr hi.

25 Yna hi (pan ddygwyd hi allan) a anfonodd at ei chwegrwn, gan ddywedyd, O'r gwr biaŷ y rhai hyn yr ydwyf fi yn feichiog: hefyd hi a ddywedodd, Adnebydd, attolwg, eiddo pwy *yw* y sel, a'r breichledau, a'r ffon yma.

26 A Judah a adnabu y *pethau hynny*, ac a ddywedodd, Cyfiawnach *yw* hi nâ myfi; o herwydd na roddais hi i'm mab Selah: ac ni bu iddo ef a wnaeth â hi mwy.

27 ¶ Ac yn amser ei hesgoredigaeth hi, wele efelliaid yn ei chroth hi.

28 Bu hefyd pan esgorodd hi, i *un* roddi *allan* ei law: a'r fydwraig a gymmerth ac a rwymodd am ei law ef *edau* goch, gan ddywedyd, Hwn a ddaeth yn gyntaf allan.

29 A phan dynnodd efe ei law yn ei hol, yna wele ei frawd ef a ddaeth allan: a hithau a ddywedodd, Pa fodd y torraist allan? bid y torriad hwn arnat ti: am hynny y galwyd ei enw ef Phares.

30 Ac wedi hynny ei frawd ef a ddaeth allan, yr hwn *yr oedd yr edau* goch am ei law: a galwyd ei enw ef Zarah.

PEN. XXXIX.

1 *Codiad Joseph yn nhŷ Putiphar. 7 Ei feistres yn ei demtio ef, ac yntau yn ei gurthwyebeu hi. 13 Acharyn arno ef yr gun. 19 Ei furw ef y'nguarchar; 21 a Duw gyd âg ef yno.*

A JOSEPH a ddygwyd i waered i'r Aipht: a Putiphar yr Aiphtwr, tywysog Pharaoh a'i ddistain, a'i prynodd ef o law yr Ismaeliad, y rhai a'i dygasant ef i waered yno.

2 Ac yr oedd yr **ARGLWYDD** gyd â Joseph, ac efe oedd wr llwyddianus: ac yr oedd efe yn nhŷ ei feistr yr Aiphtiad.

3 A'i feistr a welodd fod yr **ARGLWYDD** gyd âg ef, a bod yr **AR-**

GLWYDD yn llwyddo yn ei law ef yr hyn oll a wnelai efe.

4 A Joseph a gafodd ffafr yn ei olwg ef, ac a'i gwasanaethodd ef: yntau a'i gwnaeth ef yn olygwr ar ei dŷ, ac a roddes yr hyn oll oedd eiddo dan ei law ef.

5 Ac er pan wnaethai efe ef yn olygwr ar ei dŷ, ac ar yr hyn oll oedd eiddo, bu i'r ARGLWYDD fendithio tŷ yr Aiphtiad, er mwyn Joseph: ac yr oedd bendith yr ARGLWYDD ar yr hyn oll oedd eiddo ef, yn y tŷ, ac yn y maes.

6 Ac efe a adawodd yr hyn oll oedd ganddo dan law Joseph; ac ni wyddai oddi wrth ddim a'r a oedd gyd âg ef, oddieithr y bwyd yr oedd efe yn ei fwytta: Joseph hefyd oedd dēg o bryd, a glân yr olwg.

7 ¶ A darfu wedi y pethau hynny, i wraig ei feistr ef ddyrchafu ei golwg ar Joseph, a dywedyd, Gorwedd gyd â mi.

8 Yntau a wrthododd, ac a ddywedodd wrth wraig ei feistr, Wele, fy meistr ni wŷr pa beth sydd gyd â mi yn y tŷ; rhoddes hefyd yr hyn oll sydd eiddo dan fy llaw i.

9 Nid oes neb fwy yn y tŷ hwn nâ myfi; ac ni waharddodd efe ddim rhagof onid tydi; oblegid ei wraig ef *xyt* ti: pa fodd, gan hynny, y gallaf wneuthur y mawr-ddrwg hwn, a phechu yn erbyn Duw!

10 A bu, fel yr oedd hi yn dywedyd wrth Joseph beunydd, ac yntau heb wrandaw arni hi, i orwedd yn ei hymyl hi, neu i fod gyd â hi.

11 A bu, ynghylch yr amser hwnnw, i Joseph ddyfod i'r tŷ, i wneuthur ei orchwyl; ac nid oedd yr un o ddynion y tŷ yno yn tŷ.

12 Hithau a'i daliodd ef erbyn ei wisg, gan ddywedyd, Gorwedd gyd â mi. Yntau a adawodd ei wisg yn ei llaw hi, ac a ffodd, ac a aeth allan.

13 A phan welodd hi adael o hono ef ei wisg yn ei llaw hi, a ffoi o hono allan;

14 Yna hi a alwodd ar ddynion ei thŷ, ac a draethodd wrthynt, gan ddywedyd, Gwelwch, efe a ddug i ni Hebrēwr i'n gwaradwyddo: daeth

attaf fi i orwedd gyd â myfi; minnau a waeddais â llef uchel.

15 A phan glywodd efe ddyrchafu o honof fi fy llef, a gweiddi; yna efe a adawodd ei wisg yn fy ymyl i, ac a ffodd, ac a aeth allan.

16 A hi a osododd ei wisg ef yn ei hymyl, hyd oni ddaeth ei feistr ef adref.

17 A hi a lefarodd wrtho yn y modd hwn, gan ddywedyd, Yr Hebrēwas, yr hwn a ddygaist i ni, a ddaeth attaf i'm gwaradwyddo.

18 Ond pan ddyrchefais fy llef, a gweiddi, yna efe a adawodd ei wisg yn fy ymyl, ac a ffodd allan.

19 A phan glybu ei feistr ef eiriau ei wraig, y rhai a lefarodd hi wrtho ef, gan ddywedyd, Yn y modd hwn y gwnaeth dy was di i mi; yna yr ennynnodd ei lid ef.

20 A meistr Joseph a'i cymmerth ef, ac a'i rhoddes yn y carchardy, yn y lle yr oedd carcharorion y brenhin yn rhwym. Ac yno y bu efe yn y carchardy.

21 ¶ Ond yr ARGLWYDD oedd gyd â Joseph, ac a ddangosodd iddo ef drugaredd, ac a roddes ffafr iddo y'ngolwg pennaeth y carchardy.

22 A phennaeth y carchardy a roddes dan law Joseph yr holl garcharorion y rhai oedd yn y carchardy; a pha beth bynnag a wnaent yno, efe oedd yn ei wneuthur.

23 Nid oedd pennaeth y carchardy yn edrych am ddim oll a'r a oedd dan ei law ef, am fod yr ARGLWYDD gyd âg ef; a'r hyn a wnaei efe, yr ARGLWYDD a'i llwyddai.

PEN. XL.

1 *Butler a phobydd Pharaoh y'ngarchar, 4 dan siars Joseph. 5 Efe yn dehongli eu breuddwydiwn hwy; 20 a'r rhai hynny yn dyfod i ben yn ol ei ddechongliad ef. 23 Anniolchgarwch y butler.*

A DARFU wedi y pethau hynny, i drulliad brenhin yr Aipht, a'r pobydd, bechu yn erbyn eu harglwydd, brenhin yr Aipht.

2 A Pharaoh a lidiodd wrth ei ddau swyddwr, *sef* wrth y pen-trulliad, a'r pen-pobydd;

3 Ac a'u rhoddes hwynt mewn

dalfa, yn nhŷ y distain, *sef* yn y carchardy, y lle yr oedd Joseph yn rhwym.

4 A'r distain a wnaeth Joseph yn olygwr arnynt hwy; ac efe a'u gwasanaethodd hwynt: a buont mewn dalfa dros amser.

5 ¶ A breuddwydiasant freuddwyd ill dau, pob un ei freuddwyd ei hun yn yr un nos, pob un ar ol dehongliad ei freuddwyd ei hun, trulliad a phobydd brenhin yr Aipht, y rhai oedd yn rhwym yn y carchardy.

6 A'r bore y daeth Joseph attynt, ac a edrychodd arnynt; ac wele hwynt yn athrist.

7 Ac efe a ymofynodd â swyddwyr Pharaoh, y rhai *oedd* gyd âg ef mewn dalfa yn nhŷ ei arglwydd, gan ddywedyd, Paham y *mae* eich wynebaw yn ddrwg heddyw?

8 A dywedasant wrtho, Breuddwydiasom freuddwyd, ac nid *oes* a'i dehonglo. A Joseph a ddywedodd wrthynt, Onid i Dduw y *perthyn* dehongli? mynegwch, attolwg, i mi.

9 A'r pen-trulliad a fynegodd ei freuddwyd i Joseph; ac a ddywedodd wrtho, Yn fy mreuddwyd yr *oeddwn*, ac wele winwydden o'm blaen.

10 Ac yn y winwydden yr *oedd* tair caingc: ac yr *oedd* hi megis yn blaen-darddu; ei blodeuyn a dorrasai allan, ei grawn-sypiau hi a ddug rawnwin addfed.

11 Hefyd yr *oedd* cwppan Pharaoh yn fy llaw: a chymmerais y grawnwin, a gwesgais hwynt i gwppan Pharaoh; a rhoddais y cwppan yn llaw Pharaoh.

12 A Joseph a ddywedodd wrtho, Dyma ei ddehongliad ef. Tri diwrnod yw y tair caingc.

13 O fewn tri diwrnod etto Pharaoh a ddyrchafa dy ben di, ac a'th rydd di eilwaith yn dy le; a rhoddi gwppan Pharaoh yn ei law ef, fel y buost arferol yn y cyntaf, pan oeddyt drulliad iddo.

14 Etto cofia fi gyd â thi, pan fo daioni i ti, a gwna, attolwg, â mi drugaredd, a chofia fi wrth Pharaoh, a dwg fi allan o'r tŷ hwn.

15 Ohlegid yn lladrad y'm lladratŷwyd o wlad yr Hebreaid; ac yma

hefyd ni wneuthum ddim, fel y bwrient fi yngharchar.

16 Pan welodd y pen-pobydd mai da oedd y dehongliad, efe a ddywedodd wrth Joseph, Minnau hefyd *oeddwn* yn fy mreuddwyd; ac wele, dri chawell rhwyd-dyllog ar fy mhen.

17 Ac yn y cawell uchaf yr *oedd* peth o bob bwyd Pharaoh o waith pobydd; a'r ehediaid yn eu bwyttu hwynt o'r cawell oddi ar fy mhen.

18 A Joseph a atebodd, ac a ddywedodd, Dyma ei ddehongliad ef. Tri diwrnod yw y tri chawell.

19 O fewn tri diwrnod etto y cymmer Pharaoh dy ben di oddi arnat, ac a'th groga di ar bren; a'r ehediaid a fwyttant dy gnawd di oddi am danat.

20 ¶ Ac ar y trydydd dydd yr oerdd dydd genedigaeth Pharaoh; ac efe a wnaeth wledd i'w holl weision: ac efe a ddyrchafodd ben y pen-trulliad, a'r pen-pobydd ym mysge ei weision.

21 Ac a osododd y pen-trulliad eilwaith yn ei swydd; ac yntau a roddes y cwppan i law Pharaoh.

22 A'r pen-pobydd a grogodd efe; fel y dehonglasai Joseph iddynt hwy.

23 Ond y pen-trulliad ni chofiodd Joseph, eithr anghofiodd ef.

PEN. XLI.

1 *Dau freuddwyd Pharaoh.* 25 *Joseph yn eu dehongli hwy: 33 yn rhoddi cynghor i Pharaoh.* 38 *Codiad Joseph.* 50 *Mae efe yn cerhedlu Manassech ac Ephraim.* 54 *Yn awgrym yn dechreu.*

YNA ym mhen dwy flynedd lawn, y bu i Pharaoh freuddwydio; ac wele efe yn sefyll wrth yr afon.

2 Ac wele, yn esgyn o'r afon, saith o wartheg teg yr olwg, a thewion o gig; ac mewn gweirglodd-dir y porent.

3 Wele hefyd, saith o wartheg eraill yn esgyn ar eu hol hwynt o'r afon, yn ddrwg yr olwg, ac yn gulion o gig; a hwy a safasant yu ymyl y gwartheg *eraill*, ar lann yr afon.

4 A'r gwartheg drwg yr olwg, a chulion o gig, a fwyttasant y saith gwartheg teg yr olwg, a breision. Yna y dihunodd Pharaoh.

5 Ac efe a gysgodd, ac a freuddwydiodd eilwaith: ac wele, saith o dywysenau yn tyfu ar un gorsen, o rai breisgion a da.

6 Wele hefyd, saith o dywysenau teneuon, ac wedi deifio gan wynt y dwyrain, yn tarddu allan ar eu hol hwynt.

7 A'r tywysenau teneuon a lyngcasant y saith dywysen fraisg, a llawn. A deffrôdd Pharaoh; ac wele breuddwyd oedd.

8 A'r bore y bu i'w yspryd ef gynhyrfu; ac efe a anfonodd, ac a alwodd am holl ddeiniaid yr Aipht a'i holl ddoethion hi: a Pharaoh a fynegodd iddynt hwy ei freuddwydion; ond nid oedd a'i dehonglai hwynt i Pharaoh.

9 ¶ Yna y llefarodd y pen-trulliad wrth Pharaoh, gan ddywedyd, Yr wyf fi yn cofio fy meiau heddyw.

10 Llidio a wnaethai Pharaoh wrth ei weision; ac efe a'm rhoddes mewn carchar *yu nhÿ* y distain, myfi a'r penpobydd.

11 A ni a freuddwydiasom freuddwyd yn yr un nos, mi ac efe: breuddwydiasom bob un ar ol dehongliad ei freuddwyd.

12 Ac yr oedd yno gyd â nyni fab ieuangc o Hebrêad, gwas i'r distain; a ni a fynegasom iddo ef: yntau a ddehonglodd i ni ein breuddwydion; i bob un yn ol ei freuddwyd y dehonglodd efe.

13 A darfu, fel y dehonglodd i ni, felly y bu: rhodd fi eilwaith i'm swydd; ac yntau a grogodd efe.

14 ¶ Pharaoh, gan hynny, a anfonodd ac a alwodd am Joseph: hwythau ar redeg a'i cyrchasant ef o'r carchar: yntau a eilliodd *ei wallt*, ac a newidiodd ei ddillad, ac a ddaeth at Pharaoh.

15 A Pharaoh a ddywedodd wrth Joseph, Breuddwydiad freuddwyd, ac nid oes a'i dehonglo: a myfi a glywais ddywedyd am danat ti, y medri ddeall breuddwyd i'w ddehongli.

16 A Joseph a attebodd Pharaoh, gan ddywedyd, Nid myfi; Duw a ettyb lwyddiant i Pharaoh.

17 A Pharaoh a ddywedodd wrth

Joseph, Wele fi yn fy mreuddwyd yn sefyll ar fin yr afon.

18 Ac wele yn esgyn o'r afon saith o wartheg tewion o gig, a theg yr olwg; ac mewn gweirglodd-dir y porent.

19 Wele hefyd saith o wartheg eraill yn esgyn ar eu hol hwynt, truaia, a drwg iawn yr olwg, ac yn gulion o gig: ni welais rai cynddrwg a hwynt yn holl dir yr Aipht.

20 A'r gwartheg culion a drwg a fwyttasant y saith muwch tewion cyntaf.

21 Ac er eu myned i'w boliau, ni wyddid iddynt fyned i'w boliau; ond yr olwg arnynt oedd ddrwg, megis yn y dechreuad. Yna mi a ddeffroais.

22 Gwelais hefyd yn fy mreuddwyd, ac wele saith dywysen lawn a theg, yn cyfodi o'r un gorsen.

23 Ac wele saith o dywys mân, teneuon, wedi deifio gan ddwyrein-wynt, yn tyfu ar eu hol hwynt.

24 A'r tywysenau teneuon a lyngcasant y saith dywysen dda: a mi a ddywedais *hyn* wrth y dewiniaid; ond nid oedd a'i dehonglai i mi.

25 ¶ A dywedodd Joseph wrth Pharaoh, Breuddwyd Pharaoh sydd un: yr hyn y mae Duw yn ei wneuthur a fynegodd efe i Pharaoh.

26 Y saith o wartheg teg, saith mlynedd ydynt; a'r saith dywysen deg, saith mlynedd ydynt: y breuddwyd un *yw*.

27 Hefyd y saith muwch culion a drwg, y rhai oedd yn esgyn ar eu hol hwynt, saith mlynedd ydynt; a'r saith dywysen wag wedi deifio gan y dwyrain-wynt, a fyddant saith mlynedd o newyn.

28 Hyn yw y peth a ddywedais i wrth Pharaoh: Yr hyn a wia Duw, efe a'i dangosodd i Pharaoh.

29 Wele, y mae saith mlynedd yn dyfod o amldra mawr, trwy holl wlad yr Aipht.

30 Ond ar eu hol hwynt y cyfyd saith mlynedd o newyn; ac anghofir yr holl amlder trwy wlad yr Aipht: a'r newyn a ddifetha y wlad.

31 Ac ni wybyddir oddi wrth yr

amladra yn y wlad, o herwydd y newyn hwnnw wedi hynny: oblegid trwm iawn fydd.

32 Hefyd am ddyblu y breuddwyd i Pharaoh ddwywaith, *hynny a fu* oblegid sicrhâu y peth gan Dduw, a bod Duw yn brysio i'w wneuthur.

33 Yn awr, gan hynny, edryched Pharaoh *am* wr deallgar a doeth, a gosoded ef ar wlad yr Aipht.

34 Gwnaed Pharaoh hyn, a gosoded olygwyr ar y wlad, a chymmered bummed ran *cnwd* gwlad yr Aipht dros saith mlynedd yr amladra.

35 A chasglant holl ymborth y blynyddoedd daionus sydd ar ddyfod, a chasglant *yd* dan law Pharaoh, a chadwant ymborth yn y dinasoedd.

36 A bydded yr ymborth y'nghadw i'r wlad dros y saith mlynedd newyn, y rhai fyddant y'ngwlad yr Aipht, fel na ddifether y wlad gan y newyn.

37 ¶ A'r peth oedd dda y'ngolwg Pharaoh, ac y'ngolwg ei holl weision.

38 A dywedodd Pharaoh wrth ei weision, A gaem ni wr fel hwn, yr hwn *ymae* yspryd Duw ynddo?

39 Dywedodd Pharaoh hefyd wrth Joseph, Gan wneuthur o Dduw i ti wybod hyn oll, nid mor ddeallgar a doeth neb â thydi.

40 Tydi a fyddi ar fy nhŷ, ac wrth dy air di y llywodraethir fy mhobl oll : *yn* y deyrn-gadair yn unig y byddaf fwy nâ thydi.

41 Yna y dywedodd Pharaoh wrth Joseph, Edrych, gosodais di ar holl wlad yr Aipht.

42 A thynnodd Pharaoh ei sodrwy oddi ar ei law, ac a'i rhoddes hi ar law Joseph, ac a'i gwisgodd ef mewn gwisgoedd sidan, ac a osododd gadwyn aur am ei wddf ef;

43 Ac a wnaeth iddo farchogaeth yn yr ail cerbyd *oedd* ganddo; a llefyd o'i flaen ef, Abrec: felly y gosodwyd ef ar holl wlad yr Aipht.

44 Dywedodd Pharaoh hefyd wrth Joseph, Myfi *yw* Pharaoh, ac hebot ti ni chyfyd gwr ei law na'i droed, trwy holl wlad yr Aipht.

45 A Pharaoh a alwodd enw Joseph, Saphnath-Paaneah; ac a roddes iddo Asnath, merch Potipherah

offeiriad On, yn wraig: yna yr aeth Joseph allan dros wlad yr Aipht.

46 ¶ A Joseph *ydoedd* fab deng mlwydd ar hugain pan safodd efe ger bron Pharaoh brenhin yr Aipht: a Joseph a aeth allan o wydd Pharaoh, ac a dramwyodd trwy holl wlad yr Aipht.

47 A'r ddaear a gnydiodd dros saith mlynedd yr amladra yn ddyrn-eidiau.

48 Yntau a gasglodd holl ymborth y saith mlynedd a fu y'ngwlad yr Aipht, ac a roddes ymborth i gadw yn y dinasoedd: ymborth y maes yr hwn *fyddai* o amgylch pob dinas, a roddes efe i gadw ynddi.

49 A Joseph a gynnulodd *yd* fel tywod y môr, yn dra lliosog, hyd oni pheidiodd a'i rifo: oblegid *yr ydoedd* heb rifedi.

50 Ond cyn dyfod blwyddyn o newyn, y ganwyd i Joseph ddau fab, y rhai a ymddug Asnath, merch Potipherah offeiriad On, iddo ef.

51 A Joseph a alwodd enwei gyntaf-anedig, Manassch: Oblegid (*eb efe*) Duw a wnaeth i mi anghofio fy llafur oll, a thylwyth fy nhad oll.

52 Ac efe a alwodd enw yr ail, Ephraim: Oblegid (*eb efe*) Duw a'm ffrwythlonodd i y'ngwlad fy ngor-thrymder.

53 ¶ Darfu y saith mlynedd o amladra, y rhai a fu y'ngwlad yr Aipht.

54 A'r saith mlynedd newyn a ddechreusant ddyfod, fel y dywedasai Joseph: ac yr oedd newyn yn yr holl wledydd; ond yn holl wlad yr Aipht yr ydoedd bara.

55 A phan newynodd holl wlad yr Aipht, y bobl a waeddodd ar Pharaoh am fara: a Pharaoh a ddywedodd wrth yr holl Aiphtiaid, Ewch at Joseph; yr hyn a ddywedo efe wrthych, gwnewch.

56 Y newyn hefyd ydoedd ar holl wyneb y ddaear: a Joseph a agorodd yr holl *leoedd* yr *ydoedd yd* ynddynt, ac a werthodd i'r Aiphtiaid; oblegid y newyn oedd drwm y'ngwlad yr Aipht.

57 A daeth yr holl wledydd i'r Aipht at Joseph *Gibrynu*; o her-

wydd y newyn oedd drwm yn yr holl wledydd.

PEN. XLII.

1 Jacob yn anfon ei ddeg mab i'r Aipht i brynu yd. 6 Joseph yn eu carcharu hwy yn lle ysbïwyr: 18 ac yn eu rhyddhâu hwy, dan ammod iddynt ddwyn Benjamin. 21 Eu cydwybod yn eu cyhuddo hwy o achos Joseph. 24 Cadw Simoon yn arystl. 25 Hwyt yn dygwelyd âg 9d, a'u harian yn eu sachau; 29 ac yn traethu y newyddion i Jacob. 36 Jacob yn gwerthod danfon Benjamin.

PAN welodd Jacob fod yd yn yr Aipht, dywedodd Jacob wrth ei feibion, Paham yr edrychwch ar eich gilydd?

2 Dywedodd hefyd, Wele, clywais fod yd yn yr Aipht: ewch i waered yno, a phrynwch i ni oddi yno; fel y bom fyw, ac na byddom feirw.

3 ¶ A deg brodyr Joseph a aethant i waered, i brynu yd, i'r Aipht.

4 Ond ni ollyngai Jacob Benjamin, brawd Joseph, gyd â'i frodyr: oblegid efe a ddywedodd, Rhag digwydd niwed iddo ef.

5 A meibion Israel a ddaethant i brynu ym mhlith y rhai oedd yn dyfod; oblegid yr ydoedd y newyn yng ngwlad Canaan.

6 A Joseph oedd lywydd ar y wlad, ac oedd ei hun yn gwerthu i holl bobl y wlad: a brodyr Joseph a ddaethant, ac a ymgrymmasant i lawr iddo ef ar eu hwynebau.

7 A Joseph a gansu ei frodyr, ac a'u hadnabu hwynt, ac a ymddieithrodd iddynt hwy, ac a lefarodd wrthynt yn arw, ac a ddywedodd wrthynt, O ba le y daethoch? Hwythau a attebasant, O wlad Canaan, i brynu lluniaeth.

8 A Joseph oedd yn adnabod ei frodyr; ond nid oeddynt hwy yn ei adnabod ef.

9 A Joseph a gofiodd ei freuddwydion a freuddwydiasai efe am danynt hwy; ac a ddywedodd wrthynt, Ysbïwyr ydych chiwi: i edrych noethder y wlad y daethoch.

10 Hwythau a ddywedasant wrtho ef, Nag ê, fy arglwydd; onid dy weision a ddaethant i brynu lluniaeth.

11 Nyni oll ydym feibion un gwr:

gwyr cywir ydym ni; nid yw dy weision di ysbïwyr.

12 Yntau a ddywedodd wrthynt hwy, Nag ê; onid i edrych noethder y wlad y daethoch.

13 Hwythau a ddywedasant, Dy weision di oedd ddeuddeng mrodyr, meibion un gwr y'ngwlad Canaan: ac wele, y mae yr ieuangaf heddyw gyd â'n tad ni, a'r llall nid yw fyw.

14 A Joseph a ddywedodd wrthynt, Dyma yr hyn a adroddais wrthyich, gan ddywedyd, Ysbïwyr ydych chiwi.

15 Wrth hyn y'ch profir: Myn einioes Pharaoh, nid ewch allan oddi yma, onid trwy ddyfod o'ch brawd ieuangaf yma.

16 Hebryngwch un o honoch i gyrchu eich brawd, a rhwymer chwi-thau; fel y profer eich geiriau chwi, a oes gwirionedd ynoch: oblegid onid ê (myn einioes Pharaoh) ysbïwyr yn ddiâu ydych chiwi.

17 Ac efe a'u rhoddodd hwynt i gyd y'ng'harchar dridiau.

18 Ac ar y trydydd dydd y dywedodd Joseph wrthynt, Gwnewch hyn, fel y byddoch fyw: ofni Duw yr wyf fi.

19 Os gwyr cywir ydych chiwi, rhwymer un o'ch brodyr chwi yn eich carchardy; ac ewch chwithau, dygwch yd rhag newyn i'ch tylwyth.

20 A dygwch eich brawd ieuangaf attaf fi: felly y cywirir eich geiriau chwi, ac ni byddwch feirw. Hwythau a wnaethant felly.

21 ¶ Ac a ddywedasant wrth eu gilydd, Diau bechu o honom yn erbyn ein brawd; oblegid gweled a wnaethom gyfyngdra ei enaid ef, pan ymbiliodd efe â ni, ac ni wrandawsom ef: am hynny y daeth y cyfyngdra hwn arnom ni.

22 A Reuben a'u hattebodd hwynt, gan ddywedyd, Oni ddywedais i wrthyich, gan ddywedyd, Na phechwch yn erbyn yr herlod; ac ni wrandawech chwi? wele am hynny ynte y gofynir ei waed ef.

23 Ac nis gwyddynt hwy fod Joseph yn eu deall; am fod cyfieithydd rhyngddynt.

24 Yntau a drodd oddi wrthynt, ac

a wylodd; ac a ddaeth eilchwyll at-
tynt, ac a lefarodd wrthynt hwy, ac a
gymmerth o'u mysg hwynt Simeon,
ac a'i rhwymodd ef o flaen eu llygaid
hwynt.

25 ¶ Joseph hefyd a orchymynodd
lenwi eu sachau hwynt o ýd, a rhoddi
drachefn arian pob un o honynt yn
ei sach, a rhoddi bwyd iddynt i'w
fwytta ar y ffordd: ac felly y gwuaeth
iddynt hwy.

26 Hwytthau a gyfodasant eu hýd
ar eu hasynod, ac a aethant oddi yno.

27 Ac un a agorodd ei sach, ar
fedr rhoddi ebran i'w asyn yn y lletty;
ac a ganfu ei arian: canys wele
hwynt y'ngenau ei ffettan ef.

28 Ac a ddywedodd wrth ei frodyr,
Rhoddwyd adref fy arian; ac wele
hwynt hefyd yn fy ffettan: yna y di-
galonasant hwy, ac a ofnasant, gan ddy-
wedyd wrth eu gilydd, Paham y
gwuaeth Duw i ni hyn?

29 ¶ A hwy a ddaethant at Jacob
eu tad i wlad Canaan; ac a fynegas-
ant iddo ef eu holl ddamweiliau, gan
ddywedyd,

30 Dywedodd y gwr oedd arglwydd
y wlad yn arw wrthym ni, ac a'n cym-
merth ni fel ysbiwyr y wlad.

31 Ninnau a ddywedasant wrtho
ef, Gwýr cywir ydym ni; nid ysbi-
wyr ydym.

32 Deuddeg o frodyr oeddym ni,
meibion ein tad ni: un nid yw fyw,
ac y mae yr ieuangaf heddyw gyd â'n
tad ni y'nglwad Canaan.

33 A dywedodd y gwr oedd argl-
glwydd y wlad wrthym ni, Wrth hyn
y caf wybod mai cywir ydych chiwi;
gadewch gyd â myfi un o'ch brodyr,
a chymmerwch luniaeth i dorri newyn
eich teuluoedd, ac ewch ymaith.

34 A dygwch eich brawd ieuangaf
attaf fi, fel y gwybyddwyf nad ysbi-
wyr ydych chiwi, ond eich bod yn
gywir: yna y rhoddaf eich brawd i
chwi, a chewch farchnatta yn y wlad.

35 ¶ Fel yr oeddnt hwy yn tyw-
allt eu sachau, yna wele godaid
arian pob un yn ei sach: a phan wel-
sant y codau arian, hwynt-hwy a'u
tad, ofni a wnaethant.

36 A Jacob, eu tad hwynt, a ddy-

wedodd wrthynt hwy, Diblantasoch
fi: Joseph nid yw fyw, a Simeon
yntau nid yw fyw, a Benjamin a ddyg-
ech ymaith: yn fy erbyn i y mae
hyn oll.

37 A dywedodd Reuben wrth ei
dad, gan ddywedyd, Lladd fy nau fab
i, oni ddygaf ef drachefn attat ti:
dyro ef yn fy llaw i, a mi a'i dygaf ef
attat ti eilwaith.

38 Yntau a ddywedodd, Nid â fy
mab i waered gyd â chwi: oblegid
bu farw ei frawd, ac yntau a adawyd
ei hunan: pe digwyddai iddo ef
niwed ar y ffordd yr ewch ar hyd-
ddi, yna chwi a barech i'm penwynni
ddisgyn i'r bedd mewn tristwch.

PEN. XLIII.

1 Jacob yn ffin ganddo ollwng Benjamin. 15
Joseph yn croesawu ei frodyr. 31 Yn gwneuth-
ur iddynt wledd.

A'R newyn oedd drwm yn y wlad.
2 A bu wedi iddynt fwyttta yr
ýd a ddygasent o'r Aipht, ddywedyd
o'u tad wrthynt hwy, Ewch eilwaith,
prynwch i ni ychydig luniaeth.

3 A Judah a atebodd, gan ddy-
wedyd, Gan rybuddio y rhybuddiodd
y gwr nyni, gan ddywedyd, Nac
edrychwch yn fy wyneb, oni bydd
eich brawd gyd â chwi.

4 Os anfoni ein brawd gyd â ni, ni
a awn i waered, ac a brynwn i ti lun-
iaeth.

5 Ond os ti nid anfoni, nid awn
i waered; oblegid y gwr a ddywed-
odd wrthym ni, Nac edrychwch yn
fy wyneb, oni bydd eich brawd gyd
â chwi.

6 Ac Israel a ddywedodd, Paham
y drygasoch fi, gan fynegi i'r gwr fod
i chwi etto frawd?

7 Hwytthau a ddywedasant, Gan
ymofyn yr ymfynodd y gwr am dan-
om ni, ac am ein cenedl, gan ddywed-
yd, Ai byw eich tad chwi etto? Oes
frawd arall i chwi? Niinnau a ddy-
wedasant wrtho ef ar ol y geiriau hyn-
ny: a allem ni gan wybod wybod y
dywedai efe, Dygwch eich brawd i
waered?

8 Judah a ddywedodd hefyd wrth
ei dad Israel, Gollwng y bachgen gyd
â mi, ninnau a gyfodwn ac a awn

ymaith; fel y byddom byw, ac na byddom feirw, nyini, a thithau, a'n plant hefyd.

9 Myfi a fechnïaf am dano ef; o'm llaw i y gofyni ef: onis dygaf ef attat ti, a'i osod ef ger dy fron di, yna y byddaf eog o fai i'th erbyn byth.

10 Canys, pe na buasem hwyrffrydig, daethem eilchwyl yma ddwyl waith bellach.

11 Ac Israel eu tad a ddywedodd wrthynt, Os rhaid yn awr felly, gwnewch hyn; cymmerwch o ddewis firwythau y wlad yn eich llestri, a dygwch yn anrheg i'r gwr, ychydig falm, ac ychydig fêl, llyisiau, a myrr, cnau, ac almonau.

12 Cymmerwch hefyd ddau cymmaint o arian gyd â chwi; a dygwch eilwaith gyd â chwi yr arian a roddwyd drachefn y'ngenau eich sachau: ond odid amryfusedd fu hynny.

13 Hefyd cymmerwch eich brawd, a chyfodwch, ewch eilwaith at y gwr.

14 A Duw hollalluog a roddo i chwi drugaredd ger bron y gwr, fel y gollyngo i chwi eich brawd arall, a Benjamin: minnau fel y'm diblantwyd, a ddiblentir.

15 ¶ A'r gwŷr a gymmerasant yr anrheg honno, a chymmerasant arian yn ddwbl yn eu llaw, a Benjamin hefyd; a chyfodasant, ac a aethant i waered i'r Aiph, a safasant ger bron Joseph.

16 A Joseph a ganfu Benjamin gyd â hwynt; ac a ddywedodd wrth yr hwn *oedd olygw'r* ar ei dŷ, Dwg y gwŷr hyn i'r tŷ, a lladd laddfa, ac arlwy: oblegid y gwŷr a gânt fwytta gyd â myfi ar hanner dydd.

17 A'r gwr a wnaeth fel y dywedodd Joseph: a'r gwr a ddug y dynion i dŷ Joseph.

18 A'r gwŷr a ofnasant, pan ddygpwyd hwynt i dŷ Joseph; ac a ddywedasant, Oblegid yr arian a roddwyd eilwaith yn ein sachau ni yr amser cyntaf, y dygpwyd nyini i mewn; i fwrw hyn ariom ni, ac i ruthro i ni, ac i'n cymmeryd ni yn gaethion, a'n hasynod hefyd.

19 A hwy a nasant at y gwr

oedd olygw'r ar dŷ Joseph, ac a lefarasant wrtho, wrth ddrws y tŷ,

20 Ac a ddywedasant, Fy arglwydd, gan ddisgyn y disgynasom yr amser cyntaf, i brynu lluniaeth.

21 A bu, pan ddaethom i'r lletty, ac agoryd ein sachau, yna wele arian pob un y'ngenau ei sach; ein harian ni, *meddaf*, yn ei bwys: ond ni a'i dygasom eilwaith yn ein llaw.

22 Dygasom hefyd arian arall i waered yn ein llaw, i brynu lluniaeth: nis gwyddom pwy a osododd ein harian ni yn ein ffetanau.

23 Yntau a ddywedodd, Heddwch i chwi; nac ofnwch: eich Duw chwi, a Duw eich tad, a roddes i chwi drysor yn eich sachau; daeth eich arian chwi attaf fi. Ac efe a ddug Simeon allan attynt hwy.

24 A'r gwr a ddug y dynion i dŷ Joseph, ac a roddes ddwfr, a hwy a olchasant eu traed; ac efe a roddes ebran i'w hasynod hwynt.

25 Hwythau a barottoisant eu hanrheg erbyn dyfod Joseph ar hanner dydd: oblegid clywsent mai yno y bwyttäent fara.

26 ¶ Pan ddaeth Joseph i'r tŷ, lwythau a ddygasant iddo ef yr anrheg *oedd* ganddynt i'r tŷ, ac a ymgrymmasant iddo ef hyd lawr.

27 Yntau a ofynodd iddynt am eu hiechyd, ac a ddywedodd, Ai iach yr hen wr eich tad chwi, yr hwn y soniasoch *am dano?* ai byw efe etto?

28 Hwythau a ddywedasant, Iach yw dy was, ein tad ni; byw *yw* efe etto. Yna yr ymgrymmasant, ac yr ymostyngasant.

29 Yntau a ddyrchafodd ei lygaid, ac a ganfu ei frawd Benjamin, mab ei fam ei hun; ac a ddywedodd, Ai dyma eich brawd ieuangaf chwi, am yr hwn y dywedasoch wrthyf fi? Yna y dywedodd, Duw a roddo ras i ti, fy mab.

30 A Joseph a frysiodd (oblegid cynnesasai ei ymgaroedd ef tu ag at ei frawd) ac a geisiodd *le* i wlyo; ac a aeth i mewn i'r ystafell, ac a wylodd yno.

31 Gwedi hynny *efe* a olchodd ei wyneb, ac a ddaeth allan, ac a ymat-

taliodd, ac a ddywedodd, Gosodwch fara.

32 Hwythau a osodasant *fwyd* iddo ef wrtho ei hun, ac iddynt hwy wrthynt eu hun, ac i'r Aiphthaid y rhai oedd yn bwytta gyd âg ef wrthynt eu hunain: oblegid ni allai yr Aiphthaid fwytta bara gyd â'r Hebreaid; o herwydd ffeidd-dra oedd hynny gan yr Aiphthaid.

33 Yna yr eisteddasant ger ei fron ef, y cyntaf-anedig yn ol ei gyntaf-enedigaeth, a'r ieuangaf yn ol ei ieuengctid: a rhyfeddodd y gwŷr bob un wrth eu gilydd.

34 Yntau a gymmerodd seigiau oddi ger ei fron ei hun iddynt hwy: a mwy ydoedd saig Benjamin o bŵm rhan nâ seigiau yr un o honynt oll. Felly yr yfasant ac y gwleddasant gyd âg ef.

PEN. XLIV.

1 *Dyfaï Joseph i attal ei frodyr.* 14 *Ufudd ddeisyfad Judah at Joseph.*

AC efe a orchymynodd i'r hwn oedd *olygwr* ar ei dŷ ef, gan ddywedyd, Llanw sachau y gwŷr o fwyd, cynmaint ag a allant ei ddwyn, a dod arian pob un y'ngenuau ei sach.

2 A dod fy nghwppan fy hun, *sef* y cwppan arian, y'ngenuau sach yr ieuangaf, gyd âg arian ei ŷd ef. Yntau a wnaeth yn ol gair Joseph, yr hwn a ddywedasai efe.

3 Y bore a oleuodd, a'r gwŷr a ollyngwyd ymaith, hwynt a'u hasynod.

4 Hwythau a aethant allan o'r ddinas. *Ac* nid aethant nepell, pan ddywedodd Joseph wrth yr hwn oedd *olygwr* ar ei dŷ, Cyfod, a dilyn ar ol y gwŷr: a phan oddiweddech hwynt, dywed wrthynt, Paham y talasoch ddrwg am dda?

5 Onid dyma y *cappan* yr yfai fy arglwydd ynddo, ac yr arferai ddewiniaeth wrtho? Drwg y gwnaethoch yr hyn a wnaethoch.

6 ¶ Yntau a'u goddiwedodd hwynt, ac a ddywedodd y geiriau hynny wrthynt hwy.

7 Y rhai a ddywedasant wrtho yntau, Paham y dywed fy arglwydd y cyfryw eiriau? na atto Duw i'th weision di wneuthur y cyfryw beth.

8 Wele, ni a ddygasom attat ti eilwaith o wlad Canaan yr arian a gawsom y'ngenuau ein sachau; pa fodd gan hynny y lladrattiem ni arian neu aur o dŷ dy arglwydd di?

9 Yr hwn o'th weision di y ceffir y *cappan* gyd âg ef, bydded hwnnw farw; a ninnau hefyd a fyddwn gaeth-weision i'm harglwydd.

10 Yntau a ddywedodd, Bydded yn awr fel y dywedasoeh chwi: yr hwn y ceffir y *cappan* gyd âg ef a fydd was i mi, a chwithau a fyddwch ddieuog.

11 Hwythau a frysiasant, ac a ddigynasant bob un ei sach i lawr, ac a agorasant bawb ei fftetan.

12 Yntau a chwiliodd; ar yr hynaf y dechreuodd, ac ar yr ieuangaf y diwedodd: a'r cwppan a gafwyd yn sach Benjamin.

13 Yna y rhwygasant eu dillad, ac a bynniasant bawb ar ei asyn, ac a ddychwelasant i'r ddinas.

14 ¶ A daeth Judah a'i frodyr i dŷ Joseph, ac efe etto yno; ac syrthiasant i lawr ger ei fron ef.

15 A dywedodd Joseph wrthynt, Pa waith *yw* hwn a wnaethoch chwi? oni wyddech chwi y medr gwr fel myfi ddewiniaeth?

16 A dywedodd Judah, Pa beth a ddywedwn wrth fy arglwydd? pa beth a lefarwn? pa fodd yr ymgyfiawnhâwn? cafodd Duw allan anwiredd dy weision: wele ni yn weision i'm harglwydd, ie nyni, a'r hwn y cafwyd y cwppan gyd âg ef hefyd.

17 Yntau a ddywedodd, Na atto *Duw* i mi wneuthur hyn: y gwr y cafwyd y cwppan yn ei law, efe fydd was i mi; ewch chwithau i fynu, mewn heddwoch, at eich tad.

18 ¶ Yna yr aeth Judah atto ef, ac a ddywedodd, Fy arglwydd, caffed, attolwg, dy was ddywedyd gair y'nglustiau fy arglwydd, ac na ennyded dy lid wrth dy was: o herwydd yr wyt ti megis Pharaoh.

19 Fy arglwydd a ymosynodd â'i weision, gan ddywedyd, A oes i chwi dad, neu frawd?

20 Ninnau a ddywedasant wrth fy arglwydd, Y mae i ni dad, yn hen wr;

a phlentyn ei henaint ef, un bychan: a'i frawd a fu farw, ac efe a adawyd ei hunan o'i fam ef; a'i dad sydd hoff ganddo ef.

21 Tithau a ddywedaist wrth dy weision, Dygwch ef i waered attaf fi, fel y gosodwyf fy llygaid arno.

22 A ni a ddywedasom wrth fy arglwydd, Y llangc ni ddichon ymadael â'i dad: oblegid os ymedy efe â'i dad, marw fydd ei dad.

23 Tithau a ddywedaist wrth dy weision, Oni ddaw eich brawd ieuangaf i waered gyd â chwi, nac edrychwch yn fy wyneb mwy.

24 Bu hefyd wedi ein myned ni i fynu at dy was, fy nhad, mynegasom iddo ef eiriau fy arglwydd.

25 A dywedodd ein tad, Ewch eil-waith, prynwch i ni ychydig luniaeth.

26 Dywedasom ninnau, Nis gallwn fyned i waered: os bydd ein brawd ieuangaf gyd â ni, ny ni a awn i waered; oblegid ni allwn edrych yn wyneb y gwr, oni bydd ein brawd ieuangaf gyd â ni.

27 A dywedodd dy was fy nhad wrthym ni, Chwi a wyddoch mai dau a blantodd fy ngwraig i mi:

28 Ac un a aeth allan oddi wrthyf fi; minnau a ddywedais, Yn ddiâu gan larpio y llarpiwyd ef; ac nis gwelais ef hyd yn hyn.

29 Os cymmerwch hefyd hwn ymaith o'm golwg, a digwyddo niwed iddo ef; yna y gwnewch i'm penllwydni ddisgyn mewn gofid i fedd.

30 Bellach gan hynny, pan ddelyf at dy was, fy nhad, heb fod y llangc gyd â ni; (gan fod ei hoedl ef y'nglŷn wrth ei hoedl yntau)

31 Yna pan welo efe na *ddaeth* y llangc, marw fydd efe; a'th weision a barant i benwynnedd dy was ein tad ni ddisgyn mewn gofid i fedd.

32 Oblegid dy was a aeth yn feichiau am y llangc i'm tad, gan ddywed-yd, Onis dygaf ef attat ti, yna byddaf euog o fai yn erbyn fy nhad byth.

33 Gan hynny weithian, attolwg, arhosed dy was dros y llangc, yn was i'm harglwydd; ac aed y llangc i fynu gyd â'i frodyr:

34 Oblegid pa fodd yr âf i fynu

at fy nhad, a'r llangc heb fod gyd â mi? rhag i mi weled y gofid a gaiff fy nhad.

PEN. XLV.

1 *Joseph yn ei hysbysu ei hun i'w frodyr: 5 yn eu cysuro hwyni â rhagluniaeth Duw: 9 yn danfon am ei dad. 16 Pharaoh yn sicrhau y peth. 21 Joseph yn gosod allan ei frodyr i'r daith, ac yn eu hannog hwyni i fod yn gyffân. 25 Jacob yn ymlawenychu wrth y newyddion.*

YNA Joseph ni allodd ymattal ger bron y rhai oll oedd yn sefyll gyd âg ef: ac efe a lefodd, Perwch allan bawb oddi wrthyf. Yna nid arhosodd neb gyd âg ef, pan ymgydnabu Joseph â'i frodyr.

2 Ac efe a gododd ei lef mewn wylofaen: a chlybu yr Aiphitiaid, a chlybu tŷ Pharaoh.

3 A Joseph a ddywedodd wrth ei frodyr, Myfi yw Joseph; ai byw fy nhad etto? A'i frodyr ni fedrent ateb iddo; oblegid brawychasant ger ei fron ef.

4 Joseph hefyd a ddywedodd wrth ei frodyr, Dyneswch, attolwg, attaf fi. Hwythau a ddynesasant. Yntau a ddywedodd, Myfi yw Joseph eich brawd chwi, yr hwn a werthasoch i'r Aipht.

5 Weithian gan hynny na thrist-êwch, ac na ddigiwch wrthy ch eich hunain, am werthu o honoch fyfi yma; oblegid i achub einioes yr hebryngodd Duw fyfi o'ch blaen chwi.

6 Oblegid dyma ddwy flynedd o'r newyn o fewn y wlad; ac *fe a fydd* etto bùm mlynedd, y rhai a fydd heb nac âr na meddi.

7 A Duw a'm hebryngodd i o'ch blaen chwi, i gadw i chwi hiliogaeth yn y wlad, ac i beri bywyd i chwi, trwy fawr ymwared.

8 Ac yr awr hon nid chwi a'm hebryngodd i yma, ond Duw: ac efe a'm gwnaeth i yn dad i Pharaoh, ac yn arglwydd ar ei holl dŷ ef, ac yn llywydd ar holl wlad yr Aipht.

9 Brysiwch, ac ewch i fynu at fy nhad, a dywedwch wrtho, Fel hyn y dywed dy fab Joseph; Duw a'm gosododd i yn arglwydd ar yr holl Aipht: tyred i waered attaf; nac oeda.

10 A chai drigo y'ngwlad Gosen, a hod yn agos attaf fi, ti a'th feibion, a meibion dy feibion, a'th ddefaid, a'th wartheg, a'r hyn oll *sydd* gennyt:

11 Ac yno y'th borthaf (oblegid pùm mlynedd o'r newyn a *fydd* etto) rhag dy fyned mewn tlodi, ti a'th deulu, a'r hyn oll *sydd* gennyt.

12 Ac wele eich llygaid chwi, a llygaid fy mrawd Benjamin yn gweled, mai fy ngenau i *sydd* yn ymadrodd wrthyh.

13 Mynegwch hefyd i'm tad fy holl anrhydedd i yn yr Aipht, a'r hyn oll a welsoch; brysiwch hefyd, a dygwch fy nhad i waered yma.

14 Ac efe a syrthiodd ar wddf ei frawd Benjamin, ac a wylodd; Benjamin hefyd a wylodd ar ei wddf yntau.

15 Ac efe a gusanodd ei holl frodyr, ac a wylodd arnynt: ac ar ol hynny ei frodyr a ymddiddanasant âg ef.

16 ¶ A'r gair a ddaeth i dŷ Pharaoh, gan ddywedyd, Brodyr Joseph a ddaethant: a da oedd *hyn* y'ngolwg Pharaoh, ac y'ngolwg ei weision.

17 A Pharaoh a ddywedodd wrth Joseph, Dywed wrth dy frodyr, Gwnewch hyn; Llwythwch eich ysgrubliaid, a cherddwch, ac ewch i wlad Canaan;

18 A chymmerwch eich tad, a'ch teuluoedd, a deuwch attaf fi: a rhoddaf i chwi ddaioni gwlad yr Aipht, a chewch fwytta brasder y wlad.

19 Gorchymyn yn awr a gefaist, gwnewch hyn: cymmerwch i chwi o wlad yr Aipht gerbydau i'ch rhai bach, ac i'ch gwragedd; a chymmerwch eich tad, a deuwch.

20 Ac nac arbeded eich llygaid chwi *ddim* dodrefn; oblegid dâ holl wlad yr Aipht sydd eiddo chwi.

21 A meibion Israel a wnaethant felly: a rhoddodd Joseph iddynt hwy gerbydau, yn ol gorchymyn Pharaoh, a rhoddodd iddynt fwyd ar hyd y ffordd.

22 I bob un o honynt oll y rhoddes bâr o ddillad: ond i Benjamin y rhoddes drichant o *ddarnau* arian, a phùm pâr o ddillad.

23 Hefyd i'w dad yr anfonodd fel hyn; deg o asynod yn llwythog o ddâ yr Aipht, a deg o asenod yn dwyn yd, bara, a bwyd i'w dad ar hyd y ffordd.

24 Yna y gollyngodd ymaith ei frodyr; a hwy a aethant ymaith: ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Nac ymrysonwch ar y ffordd.

25 ¶ Felly yr aethant i fynu o'r Aipht, ac a ddaethant i wlad Canaan, at eu tad Jacob;

26 Ac a fynegasant iddo, gan ddywedyd, Y mae Joseph etto yn fyw, ac y mae yn llywodraethu ar holl wlad yr Aipht. Yna y llesgâodd ei galon yntau; oblegid nid oedd yn eu credu.

27 Traethasant hefyd iddo ef holl eiriau Joseph, y rhai a ddywedasai efe wrthynt hwy. A phan ganfu efe y cerbydau a anfonasai Joseph i'w ddwyn ef, yna y bywiogodd yspryd Jacob eu tad hwynt.

28 A dywedodd Israel, Digion *ydyw*; y mae Joseph fy mab etto yn fyw: âf, fel y gwelwyf ef cyn fy marw.

PEN. XLVI.

1 Duw yn cyssuro Jacob yn Beerseba. 5 Efe a'i deulu yn myned oddi yno i'r Aipht. 8 Rhifedi ei deulu ef y rhai a aeth i'r Aipht. 28 Joseph yn cyfarfod Jacob. 31 Mae efe yn dysgu i'w frodyr pa fodd yr atebent Pharaoh.

YNA y cychwynodd Israel, a'r hyn oll oedd ganddo, ac a ddaeth i Beerseba, ac a aberthodd ebyrth i Dduw ei dad Isaac.

2 A llefarodd Duw wrth Israel mewn gweledigaethau nos, ac a ddywedodd, Jacob, Jacob. Yntau a ddywedodd, Wele fi.

3 Ac efe a ddywedodd, Myfi *yw* Duw, Duw dy dad: nac ofna fyned i waered i'r Aipht; canys gwnaf di yno yn genhedlaeth fawr.

4 Myfi a âf i waered gyd â thi i'r Aipht; a myfi gan ddwyn a'th ddygaf di i fynu drachefn: Joseph hefyd a esyd ei law ar dy llygaid di.

5 A chyfododd Jacob o Beerseba: a meibion Israel a ddygasant Jacob eu tad, a'u rhai bach, a'u gwragedd, yn y cerbydau a anfonasai Pharaoh i'w ddwyn ef.

6 Cymmerasant hefyd eu hanifeiliaid, a'u golud a gasglasant yn nhir Canaan, ac a ddaethant i'r Aipht, Jacob, a'i holl had gyd âg ef:

7 Ei feibion, a meibion ei feibion gyd âg ef, ei ferched, a merched ei feibion, a'i holl had, a ddug efe gyd âg ef i'r Aipht.

8 ¶ A dyma enwau plant Israel, y rhai a ddaethant i'r Aipht, Jacob a'i feibion: Reuben, cynfab Jacob.

9 A meibion Reuben; Hanoch, a Phalu, Hesron hefyd, a Charmi.

10 ¶ A meibion Simeon; Jemuel, a Jamin, ac Ohad, a Jachin, a Sohar, a Saul mab Canaan.

11 Meibion Lefi hefyd; Gerson, Cohath, a Merari.

12 ¶ A meibion Judah; Er, ac Onan, a Selah, Pharez hefyd, a Zarah: a buasai farw Er ac Onan yn nhir Canaan. A meibion Pharez oedd Hesron, a Hamul.

13 ¶ Meibion Issachar hefyd; Tola, a Phufah, a Job, a Simron.

14 ¶ A meibion Zabulon; Sered, ac Elon, a Jaleel.

15 Dyma feibion Leah, y rhai a blantodd hi i Jacob ym Mesopotamia, a Dinah ei ferch: ei feibion a'i ferched oeddynt oll dri dyn ar ddeg ar hugain.

16 ¶ A meibion Gad; Siphion, a Haggai, Suni, ac Esbon, Eri, ac Arodi, ac Areli.

17 ¶ A meibion Aser; Jimnah, ac Isuah, ac Isui, a Beriah, a Serah eu chwaer hwyt. A meibion Beriah; Heber, a Malchiel.

18 Dyma feibion Zilpah, yr hon a roddodd Laban i Leah ei ferch: a hi a blantodd y rhai hyn i Jacob, *sef* un dyn ar bymtheg.

19 ¶ Meibion Rahel, gwraig Jacob, oedd Joseph a Benjamin.

20 Ac i Joseph y ganwyd, yn nhir yr Aipht, Manasseh ac Ephraim, y rhai a blantodd Asnath, merch Potipherah offeiriad On, iddo ef.

21 ¶ A meibion Benjamin; Belah, a Becher, ac Asbel, Gera, a Naaman, Ehi, a Ros, Muppim, a Huppim, ac Ard.

22 Dyma feibion Rahel, y rhai a

blantodd hi i Jacob; yn bedwar dyn ar ddeg oll.

23 ¶ A meibion Dan oedd Husim.

24 ¶ A meibion Naphtali; Jahseel, a Guni, a Jeser, a Silem.

25 Dyma feibion Bilhah, yr hon a roddodd Laban i Rahel ei ferch: a hi a blantodd y rhai hyn i Jacob, yn saith nyu oll.

26 Yr holl eneidiau y rhai a ddaethant gyd â Jacob i'r Aipht, yn dyfod allan o'i lwynau ef, heblaw gwragedd meibion Jacob, oeddynt oll chwe enaid a thriugain.

27 A meibion Joseph y rhai a anwyd iddo ef yn yr Aipht, oedd ddau enaid: holl eneidiau tŷ Jacob, y rhai a ddaethant i'r Aipht, oeddynt ddeg a thriugain.

28 ¶ Ac efe a anfonodd Judah o'i flaen at Joseph, i gyfarwyddo ei wynneb ef i Gosen: yna y daethant i dir Gosen.

29 A Joseph a barottôdd ei gerbyd, ac a aeth i fynu i gyfarfod Israel ei dad i Gosen; ac a ymddangosodd iddo: ac efe a syrthiodd ar ei wddf ef, ac a wylodd ar ei wddf ef ennyd.

30 A dywedodd Israel wrth Joseph, Byddwyf farw bellach, wedi i mi weled dy wyneb, gan dy fod di yn fyw etto.

31 A dywedodd Joseph wrth ei frodyr, ac wrth deulu ei dad, Mi a âf i fynu, ac a fynegaf i Pharaoh, ac a ddywedaf wrtho, Fy mrodyr, a theulu fy nhad, y rhai oedd yn nhir Canaan, a ddaethant attaf fi.

32 A'r gwŷr, bugeiliaid defaid ydynt: canys perchen anifeiliaid ydynt; a dygasant yma eu praidd, a'u gwartheg, a'r hyn oll oedd ganddynt.

33 A phan alwo Pharaoh am danoch, a dywedyd, Beth yw eich gwŷaith?

34 Dywedwch, Dy weision fuant drinwyr anifeiliaid o'u hieuengetid hyd yr awr hon, nynt a'n tadau hefyd; er mwyn cael o honoch drigo yn nhir Gosen: canys fheidd-dra yr Aiphtiaid yw pob bugail defaid.

drigfa a modd i fyw. 13 *Mae efe yn cael holl arian yr Aiphtiaid, 16 a'u hanifeiliaid, 18 a'u tiroedd, i Pharaoh.* 22 *Ni phrynywyd mo dir yr effeiriaid.* 23 *Mae efe yn gosod y tir iddynt er y bummed ran.* 28 *Oedran Jacob.* 29 *Mae efe yn peri i Joseph dyngu y claddai efe ef gyd â'i dadau.*

YNA y daeth Joseph ac a fynegodd i Pharaoh, ac a ddywedodd, Fy nhad, a'm brodyr, a'u defaid, a'u gwartheg, a'r hyn oll *oedd* ganddynt, a ddaethant o dir Canaan; ac wele hwynt yn nhir Gosen.

2 Ac efe a gymmerth rai o'i frodyr, *sef* pùm nyn, ac a'u gosododd hwynt o flaen Pharaoh.

3 A dywedodd Pharaoh wrth ei frodyr ef, Beth *yw* eich gwaith chwi? Hwythau a ddywedasant wrth Pharaoh, Bugeiliaid defaid *yw* dy weision, nyni a'n tadau hefyd.

4 Dywedasant hefyd wrth Pharaoh, I oryndaith yn y wlad y daethom, am nad *oes* borfa i'r defaid gan dy weision; canys trwm *yw* y newyn y'ngwlad Canaan: ac yr awr hon, attolwg, caed dy weision drigo yn nhir Gosen.

5 A llefarodd Pharaoh wrth Joseph, gan ddywedyd, Dy dad a'th frodyr a ddaethant attat.

6 Tir yr Aipht sydd o'th flaen; cyflëa dy dad a'th frodyr yn y man goreu yn y wlad; trigant yn nhir Gosen: ac os gwyddost fod yn eu mysg wŷr grymmus, gosod hwynt yn benbugeiliaid ar yr eiddof fi.

7 A dug Joseph Jacob ei dad, ac a'i gosododd ger bron Pharaoh: a Jacob a fendithiodd Pharaoh.

8 A dywedodd Pharaoh wrth Jacob, Pa faint *yw* dyddiau blynyddoedd dy einioes di?

9 A Jacob a ddywedodd wrth Pharaoh, Dyddiau blynyddoedd fy ymdaith *ydynt* ddeg ar hugain a chan mlynedd: ychydig a drwg fu dyddiau blynyddoedd fy einioes, ac ni chyrrhaeddasant ddyddiau blynyddoedd einioes fy nhadau yn nyddiau eu hymdaith hwynt.

10 A bendithiodd Jacob Pharaoh, ac a aeth allan o wydd Pharaoh.

11 ¶ A Joseph a gyflëodd ei dad a'i frodyr, ac a roddes iddynt feddiant y'ngwlad yr Aipht, y'ngwhrwr goreu y

wlad, yn nhir Rameses, fel y gorchymynasai Pharaoh.

12 Joseph hefyd a gynnaliodd ei dad, a'i frodyr, a holl dylwyth ei dad, â bara, yn ol *eu* teuluoedd.

13 ¶ Ac nid *oedd* bara yn yr holl wlad: canys y newyn *oedd* drwm iawn; fel yr *oedd* gwlad yr Aipht, a gwlad Canaan, yn dyddfu gan y newyn.

14 Joseph hefyd a gasglodd yr holl arian a gawsid yn nhir yr Aipht, ac yn nhir Canaan, am yr ymborth a brynasant hwy: a Joseph a ddug yr arian i dŷ Pharaoh.

15 Pan ddarfu yr arian yn nhir yr Aipht, ac y'ngwlad Canaan, yr holl Aiphtiaid a ddaethant at Joseph, gan ddywedyd, Moes i ni fara: canys pahan y byddem ni feirw ger dy fron? o herwydd darfu yr arian.

16 A dywedodd Joseph, Moeswch eich anifeiliaid; a rhoddaf i chwi am eich anifeiliaid, os darfu yr arian.

17 A hwy a ddygasant eu hanifeiliaid at Joseph: a rhoddes Joseph iddynt fara am y meirch, ac am y diadelloedd defaid, ac am y gyroedd gwartheg, ac am yr asynod; ac a'u cynnaliodd hwynt â bara, am eu holl anifeiliaid, dros y flwyddyn honno.

18 A phan ddarfu y flwyddyn honno, y daethant atto ef yr ail flwyddyn, ac a ddywedasant wrtho, Ni chelwn oddi wrth fy arglwydd ddarfod yr arian, a *myned ein* hysgrubliaid a'n hanifeiliaid at fy arglwydd; ni adawyd i ni ger bron fy arglwydd onid ein cyrph a'n tir.

19 Paham y byddwn feirw o flaen dy lygaid, nyni a'n tir? pryn ni a'n tir am fara; a nyni a'n tir a fyddwn gaethion i Pharaoh: dod dithau i ni had, fel y byddom fyw, ac na fyddom feirw, ac na byddo y tir yn anghyfannedd.

20 A Joseph a brynodd holl dir yr Aipht i Pharaoh: canys yr Aiphtiaid a werthasant bob un ei faes; oblegid y newyn a gryphasai arnynt: felly yr aeth y tir i Pharaoh.

21 Y bobl hefyd, efe a'u symmudodd hwynt i ddinasoedd, o'r naill gwrr i deryn yr Aipht hyd ei chwrr *arall*.

22 Yn unig tir yr offeiriad ni phrynnodd efe: canys rhan oedd i'r offeiriad wedi ei phennu iddynt gan Pharaoh, a'u rhan a roddasai Pharaoh iddynt a fwyttasant hwy; am hynny ni werthasant hwy eu tir.

23 Dywedodd Joseph hefyd wrth y bobl, Wele, prynais chwi heddyw, a'ch tir, i Pharaoh: wele i chwi had, heuwch chwithau y tir.

24 A bydded i chwi roddi i Pharaoh y bummed ran o'r cnwd; a bydd y pedair rhan i chwi, yn had i'r maes, ac yn ymborth i chwi, ac i'r rhai sydd yn eich tai, ac yn fwyd i'ch rhai bach.

25 A dywedasant, Cedwaist ni yn fyw: gâd i ni gael ffafwr y'ngolwg fy arglwydd, a byddwn weision i Pharaoh.

26 A Joseph a osododd hynny yn ddeddf, hyd heddyw, ar dir yr Aipht, gael o Pharaoh y bummed ran; ond o dir yr offeiriad yn unig, yr hwn nid oedd eiddo Pharaoh.

27 ¶ Trigodd Israel hefyd yng ngwlad yr Aipht o fewn tir Gosen, ac a gawsant feddiannau ynddi; cynnyddasant hefyd, ac amlhasant yn ddirfawr.

28 Jacob hefyd a fu fyw yn nhir yr Aipht ddwy flynedd ar bymtheg: felly yr oedd dyddiau Jacob, sef blynyddoedd ei einioes ef, yn saith mlynedd a deugain a chan nlynedd.

29 A dyddiau Israel a nesasant i farw: ac efe a alwodd am ei fab Joseph, ac a ddywedodd wrtho, O chefnis yn awr ffafwr yn dy olwg, gosod, attolwg, dy law dan fy morddwyd, a gwna â mi drugaredd a gwirionedd; na chladd fi, attolwg, yn yr Aipht.

30 Eithr mi a orweddfas gyd â'm tadau; yna dwg fi allan o'r Aipht, a chladd fi yn eu beddrod hwynt. Yntau a ddywedodd, Mi a wnaif yn ol dy air.

31 Ac efe a ddywedodd, Twng wrthyf. Ac efe a dyngodd wrtho. Yna Israel a ymgrymmodd ar ben y gwely.

PEN. XLVIII.

1 Joseph a'i ddau fab yn ymweled âi dad yn ei glesyd. 2 Jacob yn ymgryfhân i'w bendithio hwy. 3 Yn udrodd yr addeuidd. 5 Yn cymeryd Ephraim a Manasseh yn eiddo ei hun.

7 Yn crybwyll wrtho am fêdd ei fam. 9 Yn bendithio Ephraim a Manasseh. 17 Yn gosod yr icuanguf o ffafwr yr hynaf. 21 Yn prophwydo am eu dychweliad hwy i Canaan.

ABU, wedi y pethau hyn, ddywedyd o un wrth Joseph, Wele, y mae dy dad yn glaf. Ac efe a gymmerth ei ddau fab gyd âg ef, Manasseh ac Ephraim.

2 A mynegodd un i Jacob, ac a ddywedodd, Wele dy fab Joseph yn dyfod attat. Ac Israel a ymgryfhâodd, ac a eisteddodd ar y gwely.

3 A dywedodd Jacob wrth Joseph, Duw Hollalluog a ymddangosodd i mi yn Luz, y'ngwlad Canaan, ac a'm bendithiodd:

4 Dywedodd hefyd wrthyf, Wele, mi a'th wnaif yn firwythlawn, ac a'th amhâf, ac yn dyrfa o bobloedd y'th wnaif, a rhoddaf y tir hwn i'th had di ar dy ol di, yn etifeddiaeth dragywyddol.

5 ¶ Ac yr awr hon, dy ddau fab, y rhai a anwyd i ti yn nhir yr Aipht, cyn fy nyfod attat i'r Aipht, eiddof fi fyddant hwy: Ephraim a Manasseh fyddant eiddof fi, fel Reuben a Simeon.

6 A'th eppil, y rhai a genhedlych ar eu hol hwynt, fyddant eiddot ti dy hun; ar enw eu brodyr y gelwir hwynt yn eu hetifeddiaeth.

7 ¶ A phan ddaethum i o Mesopotamia, bu Rahel farw gyd â mi yn nhir Canaan, ar y ffordd, pan oedd etto filldir o dir hyd Ephrath: a chleddais hi yno ar ffordd Ephrath: honno yw Bethlehem.

8 A gwelodd Israel feibion Joseph, ac a ddywedodd, Pwy yw y rhai hyn?

9 A Joseph a ddywedodd wrth ei dad, Dynia fy meibion i, a roddodd Duw i mi yna. Yntau a ddywedodd, Dwg hwynt, attolwg, attaf fi, a mi a'u bendithiaf hwynt.

10 Llygaid Israel hefyd oedd drymion gan henaint, fel na allai efe wel-ed: ac efe a'u dygodd hwynt atto ef; yntau a'u cusauodd hwynt, ac a'u coffeiodd.

11 Dywedodd Israel hefyd wrth Joseph, Ni feddyliais weled dy wneb: etto, wele, parodd Duw i mi weled dy had hefyd.

12 A Joseph a'u tynnodd hwynt allan oddi wrth ei liniau ef, ac a ymgyrmodd i lawr ar ei wyneb.

13 Cymmerodd Joseph hefyd hwynt ill dau, Ephraim yn ei law ddehau tu a llaw aswy Israel, a Manasseh yn ei law aswy tu a llaw ddehau Israel; ac a'u nesâodd hwynt atto ef.

14 Ac Israel a'estynodd ei law ddehau, ac a'i gosododd ar ben Ephraim (a hwn oedd yr ieuangaf) a'i law aswy ar ben Manasseh: gan gyfarwyddo ei ddwyllaw trwy wybod; canys Manasseh oedd y cynfab.

15 ¶ Ac efe a fendithiodd Joseph, ac a ddywedodd, Duw, yr hwn y rhodiodd fy nhadau Abraham ac Isaac ger ei fron, Duw, yr hwn a'm porthodd er pan ydwyf, hyd y dydd hwn,

16 Yr angel yr hwn a'm gwaredodd i oddi wrth bob drwg, a fendithio y llangciau; fy enw hefyd, ac enw fy nhadau Abraham ac Isaac, a alwer arnynt: heigiant hefyd yn lliaws y'nghanol y wlad.

17 Pan welodd Joseph osod o'i dad ei law ddehau ar ben Ephraim, bu anfoddlawn ganddo: ac efe a ddaliodd law ei dad, i'w symmud hi, oddi ar ben Ephraim, ar ben Manasseh.

18 Dywedodd Joseph hefyd wrth ei dad, Nid felly, fy nhad: canys dyma y cynfab; gosod dy law ddehau ar ei ben ef.

19 A'i dad a ommeddodd, ac a ddywedodd, Mi a wn, fy mab, mi a wn: bydd hwn hefyd yn bobl, a mawr fydd hwn hefyd; ond yn wir ei frawd icuangaf fydd mwy nag ef, a'i had ef fydd yn lliaws o genhedl-oedd.

20 Ac efe a'u bendithiodd hwynt yn y dydd hwnnw, gan ddywedyd, Ynot ti y bendithia Israel, gan ddywedyd, Gwnaed Duw di fel Ephraim, ac fel Manasseh. Ac efe a osododd Ephraim o flaen Manasseh.

21 Dywedodd Israel hefyd wrth Joseph, Wele fi yn marw; a bydd Duw gyd â chwi, ac efe a'ch dychwel chwi i dir eich tadau.

22 A mi a roddais i ti un rhan goruwch dy frodyr, yr hon a ddygais

o law yr Amoriaid â'm cleddyf ac â'm bwa.

PEN. XLIX.

1 *Jacob yn galw ei feibion i'w bendithio. 3 Bendith pob un o honynt. 29 Mae efe yn rhoddi stars arnynt ynghylch ei gladdedig-aeth; 33 ac yn marw.*

YNA y galwodd Jacob ar ei feibion, ac a ddywedodd, Ymgesglwch, fel y mynegwyf i chwi yr hyn a ddigwydda i chwi yn y dyddiau diweddaf.

2 Ymgesglwch, a chlywch, meibion Jacob; ie, gwrandewch ar Israel eich tad.

3 ¶ Reuben fy nghynfab, tydi oedd fy ngrym, a dechreuad fy nerth, rhagoriaeth braint, a rhagoriaeth cryfder.

4 Ansafadwy oedd fel dwfr: ni ragori di; canys dringaist wely dy dad: yna yr halogaist ef: fy ngwely a ddringodd.

5 ¶ Simeon a Lefi sydd frodyr; offer creulondeb sydd yn eu harneddau.

6 Na ddeled fy enaid i'w cyfrinach hwynt; fy ngogoniant, na fydd un â'u cynnulleidfa hwynt: canys yn eu dig y lladdasant wr, ac o'u gwirfodd y diwreiddiasant gaer.

7 Melldigedig fyddo eu dig, canys tost oedd; a'u llid, canys creulawn fu: rhannaf hwynt yn Jacob, a gwasgaraf hwynt yn Israel.

8 ¶ Tithau, Judah, dy frodyr a'th glodforant di: dy law fydd y'ngwarr dy elynion; meibion dy dad a ymgyrmmant i ti.

9 Cenaw llew wyt ti, Judah; o'r ysglyfaeth y daethost i synu, fy mab: ymgyrmodd, gorveddodd fel llew, ac fel hen lew: pwy a'i cyfyd ef?

10 Nid ymedy y deyrn-wialen o Judah, na deddfwr oddi rhwng ei draed ef, hyd oni ddél Silo; ac atto ef y bydd cynnulliad pobloedd.

11 Yn rhwymo ei ebol wrth y winwydden, a llwdn ei asyn wrth y bêr winwydden: golchodd ei wisg mewn gwin, a'i ddillad y'ngwaed y grawnwin.

12 Coch fydd ei lygaid gan win, a gwyn fydd ei ddannedd gan laeth.

13 ¶ Zabulon a breswylia ym mhorthleoedd y môr; ac efe a fydd yn borthladd llongau, a'i derfyn fydd hyd Sidon.

14 ¶ Issachar *sydd* asyn asgymog, yn gorwedd rhwng dau bwyn.

15 Ac a wêl lonyddwch mai da yw, a'r tir mai hyfryd: efe a ogwydda ei ysgwydd i ddwyn, ac a fydd yn gaeth dan deyrnged.

16 ¶ Dan a farn ei bobl fel un o lwythau Israel.

17 Dan fydd saph ar y ffordd, a neidr ar y llwybr; yn brathu sodlau y march, fel y syrthio ei farchog yn ol.

18 Am dy iachawdwrïaeth di y disgwyliais, AERGLWYDD.

19 ¶ Gad, llu a'i gorfydd; ac yntau a orfydd o'r diwedd.

20 ¶ O Aser bras *fydd* ei fwyd ef, ac efe a rydd ddanteithion brenhinol.

21 ¶ Naphtali *fydd* ewig wedi ei gollwng, yn rhoddi geiriau teg.

22 ¶ Joseph *fydd* gangen ffrwythlawn, cangen ffrwythlawn wrth fynnon, ceingciau yn cerdded ar hyd mur.

23 A'r saethyddion fuant chwerw wrtho ef, ac a saethasant, ac a'i casasant ef.

24 Er hynny arhodd ei fwa ef yn gryf, a breichiau ei ddwyllaw a gryfhasant, trwy ddwyllaw grymmus *DDUIV* Jacob: oddi yno y *mae* y bugail, maen Israel.

25 Trwy Dduw dy dad, yr hwn a'th gynnorthwya, a'r Hollalluog, yr hwn a'th fendithia â bendithion y nesoedd oddi uchod, â bendithion y dyfnder yn gorwedd isod, â bendithion y bronau a'r groth.

26 Rhagorodd bendithion dy dad ar fendithion fy rhieni, hyd derfyn bryniau tragwyddoldeb: byddant ar ben Joseph, ac ar goryn yr hwn a neillduwyd oddi wrth ei frodyr.

27 ¶ Benjamin a ysglyfaetha *fel* blaidd: y bore y hwyty yr ysglyfaeth, a'r hwyr y rhan yr yspail.

28 ¶ Dyma ddeuddeg llwyth Israel oll; a dyma yr hyn a lefarodd eu tad wrthynt, ac y bendithiodd efe hwynt: pob un yn ol ei fendith y bendithiodd efe hwynt.

29 Yna y gorchymynodd efe idd-

ynt, ac a ddywedodd wrthynt, Myfi a gesglir at fy mhobl: cleddwch fi gyd â'm tadau, yn yr ogof *sydd* ym maes Ephron yr Hethiad;

30 Yn yr ogof *sydd* ym maes Machpelah, yr hon *sydd* o flaen Mamre, yngwlad Canaan, yr hon a brynodd Abraham gyd â'r maes gan Ephron yr Hethiad, yn feddiant beddrod.

31 Yno y claddasant Abraham a Sarah ei wraig; yno y claddasant Isaac a Rebeccah ei wraig; ac yno y cleddais i Leah.

32 Meddiant y maes, a'r ogof *sydd* ynddo, a *gued* gan feibion Heth.

33 Pan orphenodd Jacob orchymyn i'w feibion, efe a dynnodd ei draed i'r gwely, ac a fu farw; a chaaglwyd ef at ei bobl.

PEN. L.

1 *Arwyll* Jacob. 4 *Joseph yn cael cennad gan Pharaoh i fyned i'w gladdu ef.* 7 *Y cladded-igaeth.* 15 *Joseph yn cysuro ei frodyr, y rhai oedd yn gofyn ei nawdd ef.* 22 *Ei oedran.* 23 *Mae efe yn gweled y drydedd genhedlaeth o'i feibion:* 24 *yn darogan i'w frodyr eu dychwel- iad:* 25 *yn cymmeryd llw ganddynt am ei es- gynn:* 26 *yn marw, ac yn cael ei roddi mewn arch.*

YNA y syrthiodd Joseph ar wyn- eb ei dad, ac a wylodd arno ef, ac a'i cusanodd ef.

2 Gorchymynodd Joseph hefyd i'w weision, y meddygon, bêr-arogli ei dad ef: felly y meddygon a bêr-aroglasant Israel.

3 Pan gyflawnwyd iddo ddeugain niwrnod (canys felly y cyflawnir dyddiau y rhai a bêr-aroglr) yna yr Aiphtiaid a'i harwylasant ef ddeng niwrnod a thiugain.

4 Pan aeth dyddiau ei arwyl ef heibio, yna y llefarodd Joseph wrth deulu Pharaoh, gan ddywedyd, Os cesais yr awr hon ffafr yn eich golwg, lleferwch wrth Pharaoh, attolwg, gan ddywedyd,

5 Fy nhad a'm tyngodd, gan ddywedyd, Wele fi yn marw: yn fy mëdd yr hwn a gloddiais i mi yngwlad Canaan, yno y'm cleddi. Ac yr awr hon caffwyf fyned i fynu, attolwg, fel y claddwyf fy nhad; yna mi a ddychwelaf.

6 A dywedodd Pharaoh, Dos i

fynu, a chladd dy dad, fel y'th dyngodd.

7 ¶ A Joseph a aeth i fynu i gladdu ei dad : a holl weision Pharaoh, *sef* henuriaid ei dŷ ef, a holl henuriaid gwlad yr Aipht, a aethant i fynu gyd âg ef,

8 A holl dŷ Joseph, a'i frodyr, a thŷ ei dad : eu rhai bach yn unig, a'u defaid, a'u gwartheg, a adawsant yn uhir Gosen.

9 Ac aeth i fynu gyd âg ef gerbydau, a gwŷr meirch hefyd : ac yr oedd yn llu mawr iawn.

10 A hwy a ddaethant hyd lawr-dyrnu Atad, yr hwn sydd dros yr Iorrdonen ; ac a alarasant yno alar mawr, a thrwm iawn : canys gwnaeth alar dros ei dad saith niwrnod.

11 Pan welodd y Cananaeaid, y rhai oedd yn preswyllo yn y wlad, y galar yn lawr-dyrnu Atad ; yna y dywedasant, Dyma alar trwm gan yr Aiphtiaid : am hynny y galwasant ei enw Abel Misraim, yr hwn sydd dros yr Iorrdonen.

12 A'i feibion a wnaethant iddo megis y gorchymynasai efe iddynt.

13 Canys ei feibion a'i dygasant ef i wlad Canaan, ac a'i claddasant ef yn ogof maes Machpelah ; yr hon a brynasai Abraham gyd â'r maes, yn feddiant beddfrod, gan Ephron yr Hethiad, o flaen Mamre.

14 ¶ A dychwelodd Joseph i'r Aipht, efe, a'i frodyr, a'r rhai oll a uethant i fynu gyd âg ef i gladdu ei dad, wedi iddo gladdu ei dad.

15 ¶ Pan welodd brodyr Joseph farw o'u tad, hwy a ddywedasant, Joseph ond odid a'n casâ ni, a chan dalu a dâl i ni yr holl ddrwg a wnaethom ni iddo ef.

16 A hwy a anfonasant at Joseph i ddywedyd, Dy dad a orchymynodd o flaen ei farw, gan ddywedyd,

17 Fel hyn y dywedwch wrth Joseph ; Attolwg, maddeu yr awr hon gamwedd dy frodyr, a'u pechod hwynt ; canys gwnaethant i ti ddrwg : ond yr awr hon, maddeu, attolwg, gamwedd gweision Duw dy dad. Ac wylodd Joseph pan lefarasant wrtho.

18 A'i frodyr a ddaethant hefyd, ac a syrthiasant ger ei fron ef ; ac a ddywedasant, Wele ni yn weision i ti.

19 A dywedodd Joseph wrthynt, Nac ofnwch ; canys a ydwyf fi yn lle Duw ?

20 Chwi a fwriadasoch ddrwg i'm herbyn ; ond Duw a'i bwriadodd i ddaioni, i ddwyn i ben, fel y *gwelir* heddyw, i gadw yn fyw bobl lawer.

21 Am hynny, nac ofnwch yr awr hon : myfi a'ch cynnalaf chwi, a'ch rhai bach. Ac efe a'u cysurodd hwynt, ac a lefarodd wrth *fodd* eu calon.

22 ¶ A Joseph a drigodd yn yr Aipht, efe, a theulu ei dad : a bu Joseph fyw gan mlynedd a deg.

23 Gwelodd Joseph hefyd, o Ephraim, orwyrion : maethwyd hefyd blant Machir, mab Manasseh, ar liniau Joseph.

24 A dywedodd Joseph wrth ei frodyr, Myfi sydd yn marw : a Duw gan ymweled a ymwêl â chwi, ac a'ch dwg chwi i fynu o'r wlad hon, i'r wlad a dyngodd efe i Abraham, i Isaac, ac i Jacob.

25 A thyngodd Joseph feibion Israel, gan ddywedyd, Duw gan eich gofwyo a'ch gofwya chwi ; dygwch chwithau fy esgryn i fynu oddi yma.

26 A Joseph a fu farw yn fab dengmlwydd a chant : a hwy a'i pêaroglasant ef ; ac efe a osodwyd mewn arch yn yr Aipht.

Ail Lyfr MOSES, yr hwn a elwir EXODUS.

PEN. I.

1 *Plant Israel, ar el marwolaeth Joseph, yn amhlâu.* 8 *Po mwyaf y maey brenhin newydd yn eu gorthrymmu, mwyaf y maent yn amhlâu.* 15 *Duwioldeb y bydwragedd, yn cadw yn fyw y plant gurryr.* 22 *Pharaoh yn gorchymyn i'w y plant gurryr i'r ason.*

DYMA yn awr enwau meibion Israel, y rhai a ddaethant i'r Aipht : gyd â Jacob y daethant, bob un a'i deulu.

2 Reuben, Simeon, Lefi, a Judah,
3 Issachar, Zabulon, a Benjamin,

4 Dan, a Naphtali, Gad, ac Aser.

5 A'r holl eneidiau a ddaethant allan o gorph Jacob oedd ddeng henaid a thriugain: a Joseph oedd yn yr Aipht.

6 A Joseph a fu farw, a'i holl frodyr, a'r holl ghenedlaeth honno.

7 ¶ A phlant Israel a hiliasant ac a gynyddasant, amlhasant hefyd, a chryfhasant yn ddirfawr odiaeth; a'r wlad a lanwyd o honynt.

8 Yna y cyfododd brenhin newydd yn yr Aipht, yr hwn ni adnabuasai mo Joseph.

9 Ac efe a ddywedodd wrth ei bobl, Wele bobl plant Israel yn amlach, ac yn gryfach, nâ nyni.

10 Deuwch, gwnawn yn gall â hwynt; rhag amlhâu o honynt, a bod paw ddiogyddo rhyfel, ymgysylltu o honynt â'n caseion, a rhyfela i'n herbyn, a myned i fynu o'r wlad.

11 Am hynny y gosodasant arnynt feistriaid gwaith, i'w gorthrymmu â'u beichiau; a hwy a adeiladasant i Pharaoh ddinasoedd trysorau, sef Pithon a Raamses.

12 Ond fel y gorthrymment hwynt, felly yr amlhænt, ac y cynnyddent; a drwg oedd ganddynt o herwydd plant Israel.

13 A'r Aiphtiaid a wnaeth i blant Israel wasanaethu yn galed.

14 A gwnaethant eu heinioes hwynt yn chwerw trwy y gwasanaeth caled, mewn clai, ac mewn priddfaen, ac ym mhob gwasanaeth yn y maes; a'u holl wasanaeth y gwnaent iddynt wasanaethu ynddo, oedd galed.

15 A brenhin yr Aipht a lefarodd wrth fydwragedd yr Hebrëesau; o ba rai enw un oedd Siprah, ac enw yr ail Puah:

16 Ac efe a ddywedodd, Pan fyddoch fydwragedd i'r Hebrëesau, a gweled o honoch hwynt yn esgor; os mab fydd, lledwch ef; ond os merch, bydded fyw.

17 Er hynny y hydwragedd a ofnasant Dduw, ac ni wnaethant yn ol yr hyn a ddywedasant brenhin yr Aipht wrthynt; eithr cadwasant y bechgyn yn fyw.

18 Am hynny brenhin yr Aipht a

alwodd am y bydwragedd, ac a ddywedodd wrthynt, Paham y gwnaethoch y peth hyn, ac y cadwasoch y bechgyn yn fyw?

19 A'r bydwragedd a ddywedasant wrth Pharaoh, Am nad yw yr Hebrëesau fel yr Aiphtiesau; oblegid y maent hwy yn fywiog, ac yn esgor cyn dyfod bydwaig attynt.

20 Am hynny y bu Dduw dda wrth y bydwragedd: a'r bobl a amlhâodd, ac a aeth yn gryf iawn.

21 Ac o herwydd i'r bydwragedd ofni Duw, yntau a wnaeth dai iddynt hwythau.

22 A Pharaoh a orchymynodd i'w holl bobl, gan ddywedyd, Pob mab a'r a enir, bwriwch ef i'r afon; ond cedwch yn fyw bob merch.

PEN. II.

1 Gani Moses, 3 a'i fwrw mewn cawell yn yr hesg. 5 Merch Pharaoh yn ei gael ef, ac yn ei ddwyn i fynu. 11 Efe yn lladd Aiphtwr: 13 yn ceryddu Hebrëwr: 15 yn ffoi i Midian: 21 yn priodi Seforah. 22 Genedigaeth Gersom. 23 Dduw yn ystyr ied uchenaid yr Israeltaid.

YNA gwr o dŷ Lefi a aeth, ac a brïododd ferch i Lefi.

2 A'r wraig a feichiogodd, ac a esgorodd ar fab: a phan welodd hi mai tlws ydoedd efe, hi a'i cuddiodd ef dri mis.

3 A phan na allai hi ei guddio ef yn hŵy, hi a gymmerodd gawell iddo ef o lafrwyn, ac a ddwbiodd hwnnw â chlai ac â phyg; ac a osododd y bachgen ynddo, ac a'i rhoddodd ym mysg yr hesg ar fin yr afon.

4 A'i chwær ef a safodd o bell, i gael gwybod beth a wnaid iddo ef.

5 ¶ A merch Pharaoh a ddaeth i waered i'r afon i ymolchi (a'i llangsesau oedd yn rhodio ger llaw yr afon) a hi a ganfu y cawell y'nghanol yr hesg, ac a anfonodd ei llaw-forwyn i'w gyrchu ef.

6 Ac wedi iddi ei agoryd, hi a ganfu y bachgen; ac wele y plentyn yn wylo: a hi a dosturiodd wrtho, ac a ddywedodd, Un o blant yr Hebrëaid yw hwn.

7 Yna ei chwær ef a ddywedodd wrth ferch Pharaoh, A âf fi i alw at-

tat fammaeth o'r Hebrëesau, fel y mago hi y bachgen i ti?

8 A merch Pharaoh a ddywedodd wrthi, Dos. A'r llanges a aeth ac a alwodd fam y bachgen.

9 A dywedodd merch Pharaoh wrthi, Dwg ymaith y bachgen hwn, a maga ef i mi, a minnau a roddaf i ti dy gyflog. A'r wraig a gymmerodd y bachgen, ac a'i magodd.

10 Pan aeth y bachgen yn fawr, hi a'i dug ef i ferch Pharaoh; ac efe a fu iddi yn fab; a hi a alwodd ei enw ef Moses; O herwydd (eb hi) o'r dwfr y tynnais ef.

11 ¶ A bu yn y dyddiau hynny, pan aeth Moses yn fawr, fyned o hono allan at ei frodyr, ac edrych ar eu beichiau hwynt, a gweled Aiphtwr yn taro Hebrëwr, un o'i frodyr.

12 Ac efe a edrychodd yma ac accw; a phan welodd nad oedd yno neb, efe a laddodd yr Aiphtiad, ac a'i cuddiodd yn y tywod.

13 Ac efe a aeth allan yr ail dydd; ac wele ddau Hebrëwr yn ymryson: ac efe a ddywedodd wrth yr hwn oedd ar y cam, Paham y tarewi dy gyfaill?

14 A dywedodd yntau, Pwy a'th osododd di yn bennaeth ac yn frawdwr arnom ni? ai meddwl yr wyt ti fy lladd i, megis y lleddaist yr Aiphtiad? A Moses a ofnodd, ac a ddywedodd, Diau y gwyddir y peth hyn.

15 Pan glybu Pharaoh y peth hyn, efe a geisiodd ladd Moses: ond Moses a fiodd rhag Pharaoh, ac a arhosodd yn nhir Midian; ac a eisteddodd wrth bydew.

16 Ac i offeiriad Midian yr ydoedd saith o ferched: a'r rhai hynny a ddaethant ac a dynnasant *ddwfr*, ac a lanwasant y casnau i ddyfrhâu defaid eu tad.

17 Ond y bugeiliaid a ddaethant ac a'u gyrrasant ymaith: yna y cododd Moses, ac a'u cynnorthwyodd hwynt, ac a ddyfrhâodd eu praidd hwynt.

18 Yna y daethant at Reuel eu tad: ac efe a ddywedodd, Paham y daethoch heddyw cyn gynted?

19 A hwy a ddywedasant, Aipht-

wr a'n hachubodd ni o law y bugeiliaid; a chan dynnu a dynnodd ddwfr hefyd i ni, ac a ddyfrhâodd y praidd.

20 Ac efe a ddywedodd wrth ei ferched, Pa le y mae efe? paham y gollyngasoch ymaith y gwr? Gelwch arno, a bwyttâed fara.

21 A bu Moses foddllawn i drigo gyd â'r gwr: ac yntau a roddodd Sephorah ei ferch i Moses.

22 A hi a esgorodd ar fab; ac efe a alwodd ei enw ef Gersom: O herwydd dieithr (eb efe) a fûm i mewn gwlad ddieithr.

23 ¶ Ac yn ol dyddiau lawer, bu farw brenhin yr Aipht; a phlant Israel a ucheneidiasant oblegid y caethiwed, ac a waeddasant; a'u gwaedd hwynt a ddyrchafodd at Duw, oblegid y caethiwed.

24 A Duw a glybu hu chuenaid hwynt; a Duw a gofiodd ei gyfammod âg Abraham, âg Isaac, ac â Jacob.

25 A Duw a edrychodd ar blant Israel; Duw hefyd a gydnabu â hwynt.

PEN. III.

1 Moses yn bugeilio defaid Jethro. 2 Duw yn ymddangos iddo mewn perth yn llosgi; 9 ac yn ei anfon ef i waredu Israel. 14 Enw Duw. 15 Ei gennaduriaeth ef at Israel.

A MOSES oedd yn bugeilio defaid Jethro, ei chwegrwn, offeiriad Midian: ac efe a yrrodd y praidd o'r tu cefu i'r anialwch, ac a ddaeth i fynydd Duw, Horeb.

2 Ac angel yr ARGLWYDD a ymddangosodd iddo mewn fflam dân o ganol perth: ac efe a edrychodd, ac wele y berth yn llosgi yn dân, a'r berth heb ei difa.

3 A dywedodd Moses, Mi a dröaf yn awr, ac a edrychaf ar y weledigaeth fawr hon, paham nad yw y berthi wedi llosgi.

4 Pan welodd yr ARGLWYDD ei fod efe yn troi i edrych, Duw a alwodd arno o ganol y berth, ac a ddywedodd, Moses, Moses. A dywedodd yntau, Wele fi.

5 Ac efe a ddywedodd, Na nesâ yma: diosg dy esgidiau oddi am dy draed; o herwydd y lle yr wyt ti yn sefyll arno sydd ddaear sanctaidd.

6 Ac efe a ddywedodd, Myfi yw Duw dy dad, Duw Abraham, Duw Isaac, a Duw Jacob. A Moses a guddiodd ei wyneb; oblegid osni yr ydoedd edrych ar DDUW.

7 ¶ A dywedodd y. ARGLWYDD, Gan weled y gwelais gystudd fy mhobl sydd yn yr Aipht, a'u gwaedd o achos eu meistriaid gwaith a glywais; canys mi a wn oddi wrth eu doluriau.

8 A mi a ddisgynais i'w gwaredu hwy o law yr Aiphtiaid, ac i'w dwyn o'r wlad honno, i wlad dda a helaeth, i wlad yn llifeirio o laeth a mêl; i le y Canaaneaid, a'r Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Phereziaid, yr Hefiaid hefyd, a'r Jebusiaid.

9 Ac yn awr wele, gwaedd meibion Israel a ddaeth attaf fi; a hefyd mi a welais y gorthrymder â'r hwn y gorthrymodd yr Aiphtiaid hwynt.

10 Tyred gan hynny yn awr, a mi a'th anfonaf at Pharaoh; fel y dyg-ech fy mhobl, plant Israel, allan o'r Aipht.

11 ¶ A dywedodd Moses wrth DDUW, Pwy ydwyf fi, fel yr awn i at Pharaoh, ac y dygwn blant Israel allan o'r Aipht?

12 Dywedodd yntau, Diau y byddaf gyd â thi; a hyn a fydd arwydd i ti mai myfi a'th anfonodd: Wedi i ti ddwyn fy mhobl allan o'r Aipht, chwi a wasanaethwch DDUW ar y mynydd hwn.

13 A dywedodd Moses wrth DDUW, Wele, pan ddelwyf fi at feibion Israel, a dywedyd wrthynt, Duw eich tadau a'm hanfonodd attoch; os dywedant wrthyf, Beth yw ei enw ef? beth a ddywedaf fi wrthynt?

14 A Duw a ddywedodd wrth Moses, YDWYF YR HWN YDWYF: dywedodd hefyd, Fel hyn yr adroddi wrth feibion Israel; YDWYF a'm hanfonodd attoch.

15 A Duw a ddywedodd drachefn wrth Moses, Fel hyn y dywedi wrth feibion Israel; ARGLWYDD DDUW eich tadau, Duw Abraham, Duw Isaac, a Duw Jacob, a'm hanfonodd attoch: dyma fy enw byth, a dyma fy nghoffadwriaeth, o ghenhedlaeth i ghenhedlaeth.

16 Dos a chynnull henuriaid Israel, a dywed wrthynt, ARGLWYDD DDUW eich tadau, Duw Abraham, Isaac, a Jacob, a ymddangosodd i mi, gan ddywedyd, Gan ymweled yr ynwelais â chwi, a gwelais yr hyn a wnaed i chwi yn yr Aipht.

17 A dywedais, Mi a'ch dygaf chwi i fynu, o adfyd yr Aipht, i wlad y Canaaneaid, a'r Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Phereziaid, yr Hefiaid hefyd, a'r Jebusiaid; i wlad yn llifeirio o laeth a mêl.

18 A hwy a wrandawant ar dylais; a thi a ddeui, ti a henuriaid Israel, at frenhin yr Aipht, a dywedwch wrtho, ARGLWYDD DDUW yr Hebraid a gyfarfu â ni; ac yn awr gâd i ni fyned, attolwg, daith tri diwrnod i'r anialwch, fel yr aberthom i'r ARGLWYDD ein Duw.

19 ¶ A mi a wn na edy brenhin yr Aipht i chwi fyned, ond mewn llaw gadarn.

20 Am hynny mi a estynaf fy llaw, ac a darawaf yr Aipht â'm holl ryfeddodau, y rhai a wnaf yn ei chanol; ac wedi hynny efe a'ch gollwng chwi ymaith.

21 A rhoddaf hawddgarwch i'r bobl hyn y'ngolwg yr Aiphtiaid: a bydd, pan eloch, nad eloch yn waglaw;

22 Ond pob gwraig a fenthyccia gan ei chymmydoges, a chan yr hon fyddo yn cyttal â hi, ddodrefn ariau, a dodrefn aur, a gwisgoedd: a chwi a'u gosodwch hwynt am eich meibion, ac am eich merched; ac a yspeilwch yr Aiphtiaid.

PEN. IV.

1 Troi gwialen Moses yn sarph. 6 Ei law ef yn gwahan-glywfo. 10 Efe yn anweyllysgar i'w anfon. 14 Appwyntio Aaron i'w helpu ef. 18 Moses yn ymualael oddi wrth Jethro. 21 Cennaduriaeth Duw at Pharaoh. 24 Sefhorah yn chwaeu ar ei mab. 27 Danfon Aaron i gyfarfod â Moscs. 31 Y bobl yn credu iddynt.

A MOSES a attebodd, ac a ddywedodd, Etto wele ni chredant i mi, ac ni wrandawant ar fy llais; onid dywedant, Nid ymddangosodd yr ARGLWYDD i ti.

2 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Beth sydd yn dy law? Dywedodd yntau, Gwialen.

3 Ac efe a ddywedodd, Taff hi ar y ddaear. Ac efe a'i taffodd hi ar y ddaear; a hi a aeth yn sarph: a Moses a giliodd rhagddi.

4 Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses, Estyn dy law, ac ymafael yn ei llosgwrn hi. Ac efe a estynodd ei law, ac a ymaffodd ynddi; a hi a aeth yn wialen yn ei law ef.

5 Fel y credant ymddaugos i ti o ARGLWYDD DUW eu tadau, DUW Abraham, DUW Isaac, a DUW Jacob.

6 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrtho drachefu, Dod yn awr dy law yn dy fynwes. Ac efe a roddodd ei law yn ei fynwes: a phau dynnodd efe hi allan, wele ei law ef yn wahan-glyfysol fel yr eira.

7 Ac efe a ddywedodd, Dod eilwaith dy law yn dy fynwes. Ac efe a roddodd eilwaith ei law yn ei fynwes, ac a'i tynnodd hi allan o'i fynwes; ac wele, hi a droisai fel ei gnawd arall ef.

8 A bydd, oni chredant i ti, ac oni wrandawant ar lais yr arwydd cyntaf, etto y credant i lais yr ail arwydd.

9 A bydd, oni chredant hefyd i'r ddau arwydd hyn, ac oni wrandawant ar dy lais, ti a gymmeri o ddwfr yr ason ac a'i tywellti ar y sychdir; a bydd y dyfroedd a gymmereich o'r ason yn waed ar y tir sych.

10 ¶ A dywedodd Moses wrth yr ARGLWYDD, O fy Arglwydd, ni bŵm wr ymadroddus, na chyn hyn, nac er pan leferaist wrth dy was; eithr safudrwm a thafodtrwm ydwyf.

11 A dywedodd yr ARGLWYDD wrtho, Pwy a wnaeth enau i ddynd? neu pwy a ordeiniodd sudan, neu fyddar, neu y neb sydd yn gweled, neu y dall? onid myfi yr ARGLWYDD?

12 Am hynny dos yn awr; a mi a fyddaf gyd â'th enau, ac a ddysgaf i ti yr hyn a ddywedych.

13 Dywedodd yntau, O fy Arglwydd, danfon, attolwg, gyd â'r hwn a ddanfonych.

14 Ac enynnodd digofaint yr ARGLWYDD yn erbyn Moses; ac efe a ddywedodd, Onid dy frawd yw Aaron

y Lefiad? mi a wn y medr efe lefaru yn groyw: ac wele efe yn dyfod allan i'th gyfarfod; a phan y'th welo, efe a lawenycha yn ei galon.

15 Llefara dithau wrtho ef, a gosod y geiriau hyn yn ei enau: a minnau a fyddaf gyd â'th enau di, a chyd â'i enau yntau, a dysgaf i chwi yr hyn a wneloch.

16 A llefared yntau trosot ti wrth y bobl: ac felly y bydd efe yn lle genau i ti, a thithau a fyddi yn lle DUW iddo yntau.

17 Cymmer hefyd y wialen hon yn dy law, yr hon y gwnai wyrthiau â hi.

18 ¶ A Moses a aeth, ac a ddychwelodd at Jethro ei chwegrwn, ac a ddywedodd wrtho, Gâd i mi fyned, attolwg, a dychwelyd at fy mrodyr sydd yn yr Aipht, a gweled a ydynt etto yn fyw. A dywedodd Jethro wrth Moses, Dos mewn heddwch.

19 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses ym Midian, Dos, dychwel i'r Aipht; o herwydd bu feirw yr holl wŷr oedd yn ceisio dy einioes.

20 A Moses a gymmerth ei wraig, a'i feibion, ac a'u gosododd hwynt ar asyn, ac a ddychwelodd i wlad yr Aipht: cymmerodd Moses hefyd wialen DUW yn ei law.

21 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Pan elych i ddychwelyd i'r Aipht, gwel i ti wneuthur ger bron Pharaoh yr holl ryfeddodau a roddais yn dy law: ond mi a galedaf ei galon ef, fel na ollyngo ymaith y bobl.

22 A dywed wrth Pharaoh, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Fy mab i, sef fy nghyntaf-anedig, yw Israel.

23 A dywedais wrthyt, Gollwng fy mab, fel y'm gwasanaetho: ond os gwrthodi ei ollwng ef, wele mi a laddaf dy fab di, sef dy gyntaf-anedig.

24 ¶ A bu, ar y ffordd yn y lletty, gyfarfod o'r ARGLWYDD âg ef, a cheisio ei ladd ef.

25 Ond Sephorah a gymmerth gyllell lêm, ac a dorodd ddienwaediad ei mab, ac a'i bwriodd i gyffwrdd â'i draed ef; ac a ddywedodd, Diau dy fod yn briod gwaedlyd i mi.

26 A'r ARGLWYDD a beidiodd âg ef: yna y dywedodd hi, Priod gwaeddyd wyt, oblegid yr enwaediad.

27 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Aaron, Dos i gyfarfod â Moses i'r anialwch. Ac efe a aeth, ac a gyfarfu âg ef ym mynydd Duw, ac a'i cusanodd ef.

28 A Moses a fynegodd i Aaron holl eiriau yr ARGLWYDD, yr hwn a'i hanfonasai ef, a'r holl arwyddion, a orchymynasai efe iddo.

29 ¶ A Moses ac Aaron a aethant, ac a gynnullasant holl henuriaid meibion Israel.

30 Ac Aaron a draethodd yr holl eiriau a lefarasai yr ARGLWYDD wrth Moses, ac awnaeth yr arwyddion y'ngolwg y bobl.

31 A chredodd y bobl: a phan glywsant ymweled o'r ARGLWYDD â meibion Israel, ac iddo edrych ar eu gorthrymder, yna hwy a ymgrymmasant, ac a addolasant.

PEN. V.

1 Pharaoh yn rhoddi senn i Moses ac Aaron, am eu cennaduriaeth: 5 yn ychwanegu tasg yr Israeliaid: 15 yn eu ceryddu hwynt am eu hachwynion. 21 Hwytiau yn llefain yn erbyn Moses ac Aaron. 22 Moses yn cryno wrth Dduw.

AC wedi hynny, Moses ac Aaron a aethant i mewn, ac a ddywedasant wrth Pharaoh, Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD DDUW Israel; Gollwng ymaith fy mhobl, fel y cadwont wyl i mi yn yr anialwch.

2 A dywedodd Pharaoh, Pwy yw yr ARGLWYDD, fel y gwrandawn i ar ei lais, i ollwng Israel ymaith? Yr ARGLWYDD nid adwaen, ac Israel ni olyngaf.

3 A dywedasant hwythau, Duw yr Hebraeid a gyfarfu â ni: gâd i ni fyned, attolwg, daith tridiau yn yr anialwch, ac aberthu i'r ARGLWYDD ein Duw; rhag iddo ein rhuthro â haint, neu â chleddyf.

4 A dywedodd brenhin yr Aipht wrthynt, Moses ac Aaron, paham y perwch i'r bobl beidio â'u gwaith? ewch at eich beichiau.

5 Pharaoh hefyd a ddywedodd, Wele pobl y wlad yn awr ydynt lawer, a pharasoch iddynt beidio â'u llwythau.

6 A gorchymynodd Pharaoh, y dydd hwnnw, i'r rhai oedd feistriaid gwaith ar y bobl, a'u swyddogion, gan ddywedyd,

7 Na roddwch mwyach wellt i'r bobl i wneuthur priddfeini, megis o'r blaen; elant a chasglant wellt iddynt eu hunain.

8 A rhifedi y priddfeini y rhai yr oeddynt hwy yn ei wneuthur o'r blaen a roddwch arnynt; na leihêwch o hynny: canys segur ydynt; am hynny y maent yn gweiddi, gan ddywedyd, Gâd i ni fyned ac aberthu i'n Duw.

9 Trymhâer y gwaith ar y gwyr, a gweithiant ynddo; fel nad edrychant am eiriau ofer.

10 ¶ A meistriaid gwaith y bobl, a'u swyddogion, a aethant allan, ac a lefarasant wrth y bobl, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed Pharaoh; Ni roddaf wellt i chiwi.

11 Ewch chiwi, a cheisiwch i chiwi wellt lle y caffoch; er hynny ni leihêr dim o'ch gwaith.

12 A'r bobl a ymwasgarodd trwy holl wlad yr Aipht, i gasglu sofr yn lle gwellt.

13 A'r meistriaid gwaith oedd yn eu prysuro, gan ddywedyd, Gorphenwch eich gwaith, dogn dydd yn ei ddydd, megis pan oedd gwellt.

14 A churwyd swyddogion meibion Israel, y rhai a osodasai meistriaid gwaith Pharaoh arnynt hwy; a dywedwyd, Paham na orphenasoch eich tasg, a'r wneuthur priddfeini, ddoe a heddyw, megis cyn hynny?

15 ¶ Yna swyddogion meibion Israel a ddaethant ac a leasant ar Pharaoh, gan ddywedyd, Paham y gwuai fel hyn â'th weision?

16 Gwellt ni roddir i'th weision; a Gwnewch briddfeini i ni, meddant: ac wele dy weision a gurwyd; a'th bobl di dy hun sydd ar y bai.

17 Ac efe a ddywedodd, Segur, segur ydych; am hynny yr ydych chiwi yn dywedyd, Gâd i ni fyned ac aberthu i'r ARGLWYDD.

18 Am hynny ewch yn awr, gweithiwch; ac ni roddir gwellt i chiwi; etto chiwi a roddwch yr un cyfrif o'r priddfeini.

19 A swyddogion meibion Israel a'u gwelent eu hun mewn lle drwg, pan ddywedid, Na leihêwch *ddim* o'ch priddfeini, dogn dydd yn ei ddydd.

20 ¶ A chyfarfuant â Moses ac Aaron, yn sefyll ar eu ffordd, pan oeddynt yn dyfod allan oddi wrth Pharaoh:

21 A dywedasant wrthynt, Edryched yr ARGLWYDD arnoch chwi, a barned; am i chwi beri i'n sawyr ni ddrewi ger bron Pharaoh, a cher brou ei weision, gan roddi cleddyf yn eu llaw hwynt i'n lladd ni.

22 A dychwelodd Moses at yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, O ARGLWYDD, paham y drygaist y bobl hyn? i ba beth y'm hanfonaist?

23 Canys er pan ddaethum at Pharaoh, i lefaru yn dy enw di, efe a ddygodd y bobl hyn; a chan waredu ni waredaist dy bobl.

PEN. VI.

1 *Duw yn adnewyddu ei addewid, trwy ei enw JEHOFAH.* 14 *Achau Reuben,* 15 *Simeon,* 16 *a Lefi; o'r hun y daeth Moses ac Aaron.*

YNA y dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Yn awr y cai wel-ed beth a wnaif i Pharaoh: canys trwy law gadarn y gollwng efe hwynt, a thrwy law gadarn y gyrr efe hwynt o'i wlad.

2 Duw hefyd a lefarodd wrth Moses, ac a ddywedodd wrtho, Myfi *yw* JEHOFAH.

3 A mi a ymddangosais i Abraham, i Isaac, ac i Jacob, dan enw Duw Hollalluog; ond *erbyn* fy enw JEHOFAH ni bûm adnabyddus iddynt.

4 Hefyd mi a sicrhêais fy nghyffammad â hwynt, am roddi iddynt wlad Canaan, sef gwlad eu hymdaith, yr hon yr ymdeithiasant ynddi.

5 A mi a glywais hefyd uchenaid plant Israel, y rhai y mae yr Aiphtiaid yn eu caethiwo; a chofiais fy nghyffammad.

6 Am hynny dywed wrth feibion Israel, Myfi *yw* yr ARGLWYDD; a myfi a'ch dygaf chwi allan oddi tan lwythau yr Aiphtiaid, ac a'ch rhyddhâf o'u caethiwed hwynt; ac a'ch gwaredaf â braich estynedig, ac â barnedigaethau mawrion.

7 Hefyd mi a'ch cymmeraf yn bobl i mi, ac a fyddaf yn *DDuw* i chwi; a chewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD eich *Duw*, yr hwn sydd yn eich dwyn chwi allan oddi tan lwythau yr Aiphtiaid.

8 A mi a'ch dygaf chwi i'r wlad, am yr hon y tyngais y rhoddwn hi i Abraham, i Isaac, ac i Jacob; a mi a'i rhoddaf i chwi yn etifeddiaeth: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

9 ¶ A Moses a lefarodd felly wrth feibion Israel: ond ni wrandawsant ar Moses, gan gyfyngdra yspryd, a chan gaethiwed caled.

10 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

11 Dos i mewn; dywed wrth Pharaoh, brenhin yr Aipht, am iddo ollwng meibion Israel allan o'i wlad.

12 A Moses a lefarodd ger bron yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Welc, plant Israel ni wrandawsant arnaf fi; a pha fodd y'm gwrandawai Pharaoh, a minnau yn ddienwaededig o wefusau?

13 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses ac Aaron, ac a roddodd orchymyn iddynt at feibion Israel, ac at Pharaoh brenhin yr Aipht, i ddwyn meibion Israel allan o wlad yr Aipht.

14 ¶ Dyma eu pencenedl hwynt: meibion Reuben, y cyntaf-anedig i Israel; Hanoch, a Phalu, Hesron, a Charmi: dyma deuluoedd Reuben.

15 A meibion Simeon; Jemuel, a Jamin, Ohad, a Jachin, Sohar hefyd, a Saul mab y Ganaanees: dyma deuluoedd Simeon.

16 ¶ Dyma hefyd enwau meibion Lefi, yn ol eu cenhedlaethau; Gerson, Cohath hefyd, a Merari: a blynyddoedd oes *Lefi oedd* gant ac onid tair blynedd deugain.

17 Meibion Gerson; Libni, a Simi, yn ol eu teuluoedd.

18 A meibion Cohath; Amram, ac Ishar, Hebron hefyd, ac Uzziel: a blynyddoedd oes Cohath oedd dair ar ddeg ar hugain a chan mlynedd.

19 Meibion Merari *oedd* Mahali, a Musi: dyma deuluoedd *Lefi*, yn ol eu cenhedlaethau.

20 Ac Amram a gymmerodd Jo-

chebed, ei fodryb chwaer ei dad, yn wraig iddo; a hi a ymddûg iddo Aaron a Moses: a blynyddoedd oes Amram oedd onid tair deugain a chan mlynedd.

21 ¶ A meibion Isbar; Corah, a Nepheg, a Sicri.

22 A meibion Uzziel; Misael, ac Elsaphan, a Sithri.

23 Ac Aaron a gymmerodd Eliseba, merch Aminadab, chwaer Nabason, yn wraig iddo; a hi a ymddûg iddo Nadab ac Abihu, Eleazar ac Ithamar.

24 Meibion Corah hefyd; Assir, ac Elcanah, ac Abiasaph: dyma deuluoedd y Corahiaid.

25 Ac Eleazar, mab Aaron, a gymmerodd yn wraig iddo un o ferched Putiel; a hi a ymddûg iddo ef Phineas: dyma bennau cenedl y Lefiaid, yn ol eu teuluoedd.

26 Dyma Aaron a Moses, y rhai y dywedodd yr ARGLWYDD wrthynt, Dygwch feibion Israel allan o wlad yr Aipht, yn ol eu lluoedd.

27 Dyma y rhai a lefarasant wrth Pharaoh brenhin yr Aipht, am ddwyn meibion Israel allan o'r Aipht: dyma y Moses ac Aaron hwnnw.

28 ¶ A bu, ar y dydd y llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses yn nlir yr Aipht,

29 Lefaru o'r ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd, Myfi yw yr ARGLWYDD: dywed wrth Pharaoh, brenhin yr Aipht, yr hyn oll yr ydwyf fi yn ei ddywedyd wrthynt.

30 A dywedodd Moses ger bron yr ARGLWYDD, Wele fi yn ddiennwaedig o wefusau; a pha fodd y gwrendy Pharaoh arnaf?

PEN. VII.

1 Dduw yn rhoi calon yn Moses i fyned at Pharaoh. 7 Ei oedran ef. 8 Ei wialen ef yn troi yn sarph. 11 Yr hudollion yn gwneuthur y cyffelyb. 13 Caledu calon Pharaoh. 14 Cennaduriaeth Dduw at Pharaoh. 19 Troi yr afon yn waed.

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Gwel, mi a'th wneuthum yn Dduw i Pharaoh; ac Aaron dy frawd fydd yn brophwyd i tithau.

2 Ti a leferi yr hyn oll a orchy-

mynwyf i ti; ac Aaron dy frawd a lefaru wrth Pharaoh, ar iddo ollwng meibion Israel ymaith o'i wlad.

3 A minnau a galedaf galon Pharaoh, ac a amlhâf fy arwyddion a'm rhyfeddodau y'ngwlad yr Aipht.

4 Ond ni wrendy Pharaoh arnoch: yna y rhoddaf fy llaw ar yr Aipht; ac y dygaf allan fy lluoedd, fy mhobl, meibion Israel, o wlad yr Aipht, trwy farnedigaethau mawrion.

5 A'r Aiphtiaid a gânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, pan estynwyf fy llaw ar yr Aipht, a dwyn meibion Israel allan o'u mysg hwynt.

6 A gwnaeth Moses ac Aaron fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD iddynt; i'e, felly y gwnaethant.

7 A Moses ydoedd fab pedwar ugain mlwydd, ac Aaron yn fab tair blwydd a phedwar ugain, pan lefarasant wrth Pharaoh.

8 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses ac Aaron, gan ddywedyd,

9 Pan lefaru Pharaoh wrthyhych, gan ddywedyd, Dangoswch gennych wyrthiau; yna y dywedi wrth Aaron, Cymmer dy wialen, a bwrw hi ger bron Pharaoh; a hi a'a yn sarph.

10 ¶ A Moses ac Aaron a aethant i mewn at Pharaoh, ac a wnaethant felly, megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD: ac Aaron a fwriodd ei wialen ger bron Pharaoh, a cher bron ei weision; a hi a aeth yn sarph.

11 A Pharaoh hefyd a alwodd am y doethion, a'r hudollion: a hwythau hefyd, sef swynwyr yr Aipht, a wnaethant felly trwy eu swynion.

12 Canys bwriasant bob un ei wialen; a hwy a aethant yn seirph: ond gwialen Aaron a lyngcodd eu gwial hwynt.

13 A chalon Pharaoh a galedodd, fel na wrandawai arnynt hwy; megis y llefarasai yr ARGLWYDD.

14 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Caledodd calon Pharaoh; gwrthododd ollwng y bobl ymaith.

15 Dos at Pharaoh yn fore: wele efe a ddaw allan i'r dwfr; saf dithau ar lann yr afon erbyn ei ddyfod ef; a chymmer yn dy law y wialen a drodd yn sarph.

16 A dywed wrtho ef, ARGLWYDD DDUW yr Hebreaid a'm hanfonodd attat, i ddywedyd, Gollwng ymaith fy mhobl, fel y'm gwasanaethont yn yr anialwch: ac wele, hyd yn hyn, ni wrandewit.

17 Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Wrth hyn y cai wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD: wele, myfi â'r wialen sydd yn fy llaw a darawaf y dyfroedd sydd yn yr afon, fel y tröer hwynt yn waed.

18 A'r pysg sydd yn yr afon a fyddant feirw, a'r afon a ddrewa; a bydd blin gan yr Aiphtiaid yfed dwfr o'r afon.

19 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses, Dywed wrth Aaron, Cymmer dy wialen, ac estyn dy law ar ddyfroedd yr Aipht, ar eu ffrydiau, ar eu hafonydd, ac ar eu pyllau, ac ar eu holl lynnau dyfroedd, fel y byddont yn waed; a bydd gwaed trwy holl wlad yr Aipht, yn eu llestri coed a cherrig hefyd.

20 A Moses ac Aaron a wnaethant fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD: ac efe a gododd ei wialen, ac a darawodd y dyfroedd y rhai oeddynt yn yr afon, y'ngwydd Pharaoh, ac y'ngwydd ei weision; a'r holl ddyfroedd y rhai oeddynt yn yr afon a dröwyd yn waed.

21 A'r pysgod, y rhai oeddynt yn yr afon, a fuant feirw; a'r afon a ddrewodd, ac ni allai yr Aiphtiaid yfed dwfr o'r afon; a gwaed oedd trwy holl wlad yr Aipht.

22 A swynwyr yr Aipht a wnaethant y cyffelyb trwy eu swynion: a chaledodd calon Pharaoh, ac ni wrandawodd arnynt; megis y llefarasai yr ARGLWYDD.

23 A Pharaoh a drodd ac a aeth i'w dŷ, ac ni osododd hyn at ei galon.

24 A'r holl Aiphtiaid a gloddiasant oddi amgylch yr afon am ddwfr i'w yfed; canys ni allent yfed o ddwfr yr afon.

25 A chyflawnwyd saith o ddyddiau, wedi i'r ARGLWYDD daro yr afon.

PEN. VIII.

1 Danfon Llyffaint. 8 Pharaoh yn ymbil â Moses. 12 A Moses trwy weddi yn eu tynnu hwynt ymaith. 16 Troi y llwch yn llau; yr

hyn ni allai y swynwyr ei wneuthur. 20 Yr heidiau ednog. 25 Pharaoh yn lled-foddlawn i'r bobl i fynes; 32 etto efe a galedir.

A DYWEDODD yr ARGLWYDD wrth Moses, Dos at Pharaoh, a dywed wrtho, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Gollwng ymaith fy mhobl, fel y'm gwasanaethont.

2 Ac os gwrthodi eu gollwng, wele, mi a darawaf dy holl derfynau di â llyffaint.

3 A'r afon a heigia llyffaint, y rhai a ddringant, ac a ddeuant i'th dŷ, ac i ystafell dy orweddle, ac ar dy wely; ac i dŷ dy weision, ac ar dy bobl, ac i'th ffynau, ac ar dy fwyd gweddill.

4 A'r llyffaint a ddringant arnat ti, ac ar dy bobl, ac ar dy holl weision.

5 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses, Dywed wrth Aaron, Estyn dy law â'th wialen ar y ffrydiau, ar yr afonydd, ac ar y llynnoedd; a gwna i llyffaint ddyfod i fynu ar hyd tir yr Aipht.

6 Ac Aaron a estynnodd ei law ar ddyfroedd yr Aipht; a'r llyffaint a ddaethant i fynu, ac a orchuddiasant dir yr Aipht.

7 A'r swynwyr a wnaethant yr un modd, trwy eu swynion; ac a ddygasant i fynu llyffaint ar wlad yr Aipht.

8 ¶ Yna Pharaoh a alwodd am Moses ac Aaron, ac a ddywedodd, Gweddïwch ar yr ARGLWYDD, ar iddo dynnu y llyffaint ymaith oddi wrthyf fi, ac oddi wrth fy mhobl; a mi a ollyngaf ymaith y bobl, fel yr aberthont i'r ARGLWYDD.

9 A Moses a ddywedodd wrth Pharaoh, Cymmer ogoniant arnaf fi: Pa amser y gweddïaf drosot, a thros dy weision, a thros dy bobl, am ddifa y llyffaint oddi wrthyf, ac o'th dai, a'u gadael yn unig yn yr afon?

10 Ac efe a ddywedodd, Y fory. A dywedodd yntau, Yn ol dy air y bydd; fel y gwypech nad oes neb fel yr ARGLWYDD ein Duw ni.

11 A'r llyffaint a ymadawant â thi, ac â'th dai, ac â'th weision, ac â'th bobl; yn unig yn yr afon y gadewir hwynt.

12 A Moses ac Aaron a aethant allan oddi wrth Pharaoh. A Moses a

lefodd ar yr ARGLWYDD, o achos y llyffaint y rhai a ddygasai efe ar Pharaoh.

13 A'r ARGLWYDD a wnaeth yn ol gair Moses: a'r llyffaint a fuant feirw o'r tai, o'r pentrefydd, ac o'r meusydd.

14 A chasglasant hwynt yn bentyrrau; fel y drewodd y wlad.

15 Pan welodd Pharaoh fod seibiant iddo, efe a galedodd ei galon, ac ni wrandawodd arnynt; megis y llefarasai yr ARGLWYDD.

16 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Dywed wrth Aaron, Estyn dy wialen, a tharo lwch y ddaear, fel y byddo yn llau trwy holl wlad yr Aipht.

17 Ac felly y gwnaethant. Canys Aaron a estynodd ei law â'i wialen, ac a darawodd lwch y ddaear, ac efe a aeth yn llau ar ddydd ac ar anifail: holl lwch y tir oedd yn llau trwy holl wlad yr Aipht.

18 A'r swynwyr a wnaethant felly, trwy eu swynion, i ddwyn llau allan; ond ni allasant: felly y bu y llau ar ddydd ac ar anifail.

19 Yna y swynwyr a ddywedasant wrth Pharaoh, Bys Duw yw hyn: a chaledwyd calon Pharaoh, ac ni wrandawai arnynt; megis y llefarasai yr ARGLWYDD.

20 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Cyfod yn fore, a saf ger bron Pharaoh; wele efe a ddaw allan i'r dwfr: yna dywed wrtho, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Gollwng ymaith fy mhobl, fel y'm gwasan-aethont.

21 O herwydd, os ti ni ollyngi fy mhobl, wele fi yu gollwng arnat ti, ac ar dy weision, ac ar dy bobl, ac i'th dai, gymmysgbla; a thai yr Aiphtiaid a lenwir o'r gymmysgbla, a'r ddaear hefyd yr hon y maent arni.

22 A'r dydd hwnnw y neillduaf fi wlad Gosen, yr hon y mae fy mhobl yn aros ynddi, fel na byddo y gymmysgbla yno; fel y gwpech mai myfi yw yr ARGLWYDD y'nghanol y ddaear.

23 A mi a osodaf wahan rhwng fy mhobl i a'th bobl di: y fory y bydd yr arwydd hwn.

24 A'r ARGLWYDD a wnaeth felly: a daeth cymmysgbla drom i dŷ Pharaoh, ac i dai ei weision, ac i holl wlad yr Aipht; a llygrwyd y wlad gan y gymmysgbla.

25 ¶ A Pharaoh a alwodd am Moses ac Aaron, ac a ddywedodd, Ewch, aberthwch i'ch Duw yn y wlad.

26 A dywedodd Moses, Nid cymmwys gwneuthur felly; oblegid ny ni a aberthwn i'r ARGLWYDD ein Duw ffeiddbeth yr Aiphtiaid: wele, os aberthwn ffeiddbeth yr Aiphtiaid y'ngŵydd eu llygaid hwynt, oni labyddiant hwy ni?

27 Taith tridiau yr awn i'r anialwch, a ny ni a aberthwn i'r ARGLWYDD ein Duw, megis y dywedo efe wrthym ni.

28 A dywedodd Pharaoh, Mi a'ch gollyngaf chwi, fel yr aberthoch i'r ARGLWYDD eich Duw yn yr anialwch; ond nac ewch ym mhell: gwedd-iwch tros of fi.

29 A dywedodd Moses, Wele, myfi a âf allan oddi wrthyt, ac a weddiaf ar yr ARGLWYDD, ar gilio y gymmysgbla oddi wrth Pharaoh, oddi wrth ei weision, ac oddi wrth ei bobl, y fory: ond na thwyllod Pharaoh mwyach, heb ollwng ymaith y bobl i aberthu i'r ARGLWYDD.

30 A Moses a aeth allan oddi wrth Pharaoh, ac a weddiodd ar yr ARGLWYDD.

31 A gwnaeth yr ARGLWYDD yn ol gair Moses: a'r gymmysgbla a dynnodd efe ymaith oddi wrth Pharaoh, oddi wrth ei weision, ac oddi wrth ei bobl; ni adawyd un.

32 A Pharaoh a galedodd ei galon y waith honno hefyd, ac ni ollyngodd ymaith y bobl.

PEN. IX.

1 Haint yr anifeiliaid. 8 Pla y coruwydydd llinorog. 13 Cennaduriaeth Moses ynghylch y cenllysg. 22 Pla y cenllysg. 27 Pharaoh yn ymbil â Moses; 35 ac er hynny efe a galedir.

YNA dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Dos i mewn at Pharaoh, a llefara wrtho ef, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DUW yr He-

bread; Gollwng ymaith fy mhobl, fel y'm gwasanaethont.

2 Oblegid, os gwrthodi eu gollwng hwynt ymaith, ac attal o honot hwynt etto;

3 Wele, llaw yr ARGLWYDD fydd ar dy anifeiliaid, y rhai sydd yn y maes; ar fartheg, ar asynod, ar gamelod, ar y gwartheg, ac ar y defaid, y daw haint trwm iawn.

4 A'r ARGLWYDD a neilldua rhwng anifeiliaid Israel, ac anifeiliaid yr Aiphtiaid; fel na byddo marw dim o gwbl a'r sydd eiddo meibion Israel.

5 A gosododd yr ARGLWYDD amser nodedig, gan ddywedyd, Y fory y gwna yr ARGLWYDD y peth hyn yn y wlad.

6 A'r ARGLWYDD a wnaeth y peth hynny drannoeth: a bu feirw holl anifeiliaid yr Aiphtiaid; ond o anifeiliaid meibion Israel ni bu farw un.

7 A Pharaoh a anfonodd; ac wele, ni buasai farw un o anifeiliaid Israel: a chalon Pharaoh a galedwyd, ac ni ollyngodd y bobl.

8 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses ac wrth Aaron, Cymmerwchi i chwilonaid eich llaw o ludw ffwrn, a thaedd Moses ef tu a'r nefoedd yng ngŵydd Pharaoh:

9 Ac efe fydd yn llwch ar holl dir yr Aipht; ac a fydd ar ddyn ac ar anifail yn gornwyd llinorog, trwy holl wlad yr Aipht.

10 A hwy a gymmerasant ludw y ffwrn, ac a safasant ger bron Pharaoh: a Moses a'i taenodd tu a'r nefoedd; ac efe a aeth yn gornwyd llinorog ar ddyn ac ar anifail.

11 A'r swynwyr ni allent sefyll ger bron Moses, gan y cornwyd; oblegid yr oedd y cornwyd ar y swynwyr, ac ar yr holl Aiphtiaid.

12 A'r ARGLWYDD a galedodd galon Pharaoh, fel na wrandawai arnynt; megis y llefarasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

13 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Cyfod yn fore, a saf ger bron Pharaoh, a dywed wrtho, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW yr Hebreaid; Gollwng fy mhobl, fel y'm gwasanaethont.

14 Canys y waith hon yranfonaf fy holl bläau ar dy galon, ac ar dy weision, ac ar dy bobl; fel y gwypech nad oes gyffelyb i mi yn yr holl ddaear.

15 O herwydd yn awr, mi a estynaf fy llaw, ac a'th darawaf di a'th bobl â haint y nodau; a thi a dorrir ymaith oddi ar y ddaear.

16 Ac yn ddïau er mwyn hyn y'th gyfodais di, i ddangos i ti fy nerth; ac fel y myneger fy enw trwy yr holl ddaear.

17 A wyt ti yn ymddyrchafu ar fy mhobl etto, heb eu gollwng hwynt ymaith?

18 Wele, mi a wlawiaf ynghylch yr amser yma y fory genllysg trymion iawn; y rhai ni bu eu bath yn yr Aipht, o'r dydd y sylfaenwyd hi, hyd yr awr hon.

19 Anfon gan hynny yn awr, casgl dy anifeiliaid, a phob dim a'r y sydd i ti yn y maes: pob dyn ac anifail a gaffer yn y maes, ac nis dyger i dŷ, y disgyn y cenllysg arnynt, a byddant feirw.

20 Yr hwn a ofnodd air yr ARGLWYDD o weision Pharaoh, a yrrodd ei weision a'i anifeiliaid i dai;

21 A'r hwn nid ystyriodd air yr ARGLWYDD, a adawodd ei weision a'i anifeiliaid yn y maes.

22 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Estyn dy law tu a'r nefoedd; fel y byddo cenllysg yn holl wlad yr Aipht, ar ddyn ac ar anifail, ac ar holl lysiau y maes, o fewn tir yr Aipht.

23 A Moses a estynodd ei wialen tu a'r nefoedd: a'r ARGLWYDD a roddodd daranau a chenllysg, a'r tân a gerddodd ar hyd y ddaear; a chafodd yr ARGLWYDD genllysg ar dir yr Aipht.

24 Felly yr ydoedd cenllysg, a thán yn ymgymmeryd y'nghanol y cenllysg, yn flin iawn; yr hwn ni bu ei fath yn holl wlad yr Aipht, er pan ydoedd yn genhedlaeth.

25 A'r cenllysg a gurodd, trwy holl wlad yr Aipht, gwbl a'r oedd yn y maes, yn ddyn ac yn anifail; y cenllysg hefyd a gurodd holl lysiau y maes, ac a ddrylliodd holl goed y maes:

26 Yn unig y'ngwlad Gosen, yr hon yr ydoedd meibion Israel ynddi, nid oedd dim cenllysg.

27 ¶ A Pharaoh a anfonodd, ac a alwodd ar Moses ac Aaron, ac a ddywedodd wrthynt, Pechais y waith hon; yr ARGLWYDD sydd gyfiawn, a minnau a'm pobl yn annuwiol.

28 Gweddïwch ar yr ARGLWYDD (canys digon yw hyn) na byddo taranau Duw na chenllysg; a mi a'ch gollyngaf, ac ni arhoswch yn hwy.

29 A dywedodd Moses wrtho, Pan elwyf allan o'r ddinas mi a ledaf fy nwyllaw at yr ARGLWYDD: a'r taranau a beidiant, a'r cenllysg ni bydd mwy; fel y gwypych mai yr ARGLWYDD biau y ddaear.

30 Ond mi a wu nad wyt ti etto, na'th weision, yn ofni wyneb yr ARGLWYDD DDUW.

31 A'r llin a'r haidd a gurwyd; canys yr haidd oedd wedi hedeg, a'r llin wedi hadu:

32 A'r gwenith a'r rhÿg ni churwyd; o herwydd diweddar oeddynt hwy.

33 A Moses a aeth oddi wrth Pharaoh allan o'r ddinas, ac a ledodd ei ddwyllaw at yr ARGLWYDD; a'r taranau a'r cenllysg a beidiasant, ac ni thywalltwyd gwlaw ar y ddaear.

34 A phan welodd Pharaoh beidio o'r gwlaw, a'r cenllysg, a'r taranau, efe a chwane-godd bechu; ac a galedodd ei galon, efe a'i weision.

35 A chaledwyd calon Pharaoh, ac ni ollngai efe feibion Israel ymaith; megis y llefarasai yr ARGLWYDD trwy law Moses.

PEN. X.

1 *Duw yn bygrth anfon locustiaid. 7 Pharaoh, ar ddeisyfad ei weision, yn lled-foddlawm i'r Israeliaid i fyned ymaith. 12 Pla y locustiaid. 16 Pharaoh yn ymbil â Moses. 21 Pla y tywylluch anferthol. 24 Pharaoh yn ymbil â Moses; 27 etto efe a galongledir.*

A DYWEDODD yr ARGLWYDD wrth Moses, Dos at Pharaoh: o herwydd mi a galedais ei galon ef, a chalon ei weision; fel y dangoswn fy arwyddion hyn yn ei wydd ef:

2 Ac fel y mynegi wrth dy fab, a

mab dy fab, yr hyn a wneuthum yn yr Aipht, a'm harwyddion a wneuthum yn eu plith hwynt; ac y gwypoch mai myfi yw yr ARGLWYDD.

3 A daeth Moses ac Aaron i mewn at Pharaoh, a dywedasant wrtho, Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD DDUW yr Hebraeid; Pa hyd y gwrthodi ym-ostwng ger fy mron? gollwng ymaith fy mhobl, fel y'm gwasanaethont.

4 O herwydd os ti a wrthodi ollwng fy mhobl, wele, y fory y dygaf locustiaid i'th fro;

5 A hwynt-hwy a orchuddiant wyneb y ddaear, fel na allo un weled y ddaear: a hwy a ysant y gweddill a adawyd i chwi yn ddiangol gan y cenllysg; difant hefyd bob pren a fyddo yn blaguro i chwi yn y maes.

6 Llanwant hefyd dy dai di, a thai dy holl weision, a thai yr holl Aiphtiaid, y rhai ni welodd dy dadau, na thadau dy dadau, er y dydd y buont ar y ddaear hyd y dydd hwn. Yna efe a drodd, ac a aeth allan oddi wrth Pharaoh.

7 A gweision Pharaoh a ddywedasant wrtho, Pa hyd y bydd hwn yn fagl i ni? gollwng ymaith y gwŷr, fel y gwasanaethont yr ARGLWYDD eu Duw: Oni wyddost ti etto ddifetha yr Aipht?

8 A dychwelwyd Moses ac Aaron at Pharaoh: ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch, gwasanaethwch yr ARGLWYDD eich Duw: ond pa rai sydd yn mvned?

9 A Moses a ddywedodd, A'n llangciau, ac â'n henafgwyr, yr awn ni; â'n meibion hefyd, ac â'n merched, â'n defaid ac â'n gwartheg, yr awn ni: oblegid rhaid i ni gadw gwyl i'r ARGLWYDD.

10 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Yr un modd y byddo yr ARGLWYDD ygd â chwi, ag y gollyngaf chwi, a'ch rhai bach: gwelwch, mai ar ddrwg y mae eich bryd.

11 Nid felly; ewch yn awr, y gwŷr, a gwasanaethwch yr ARGLWYDD: canys hyn yr oeddych yn ei geisio. Felly hwy a yrrwyd allan o wydd Pharaoh.

12 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD

wrth Moses, Estyn dy law ar wlad yr Aipht, am locustiaid, fel y delont i fynu ar dir yr Aipht; ac y bwyttäont holl lysiau y ddaear, *sef* y cwbl a'r a adawodd y ceullysg.

13 A Moses a estynodd ei wälen ar dir yr Aipht: a'r ARGLWYDD a ddug ddwyreinwynt ar y tir yr holl ddiwrnod hwnnw, a'r holl nos honno; a *phan* ddaeth y bore, gwynt y dwyrain a ddug locustiaid.

14 A'r locustiaid a aethant i fynu dros holl wlad yr Aipht, ac a arhosasant yn mhob ardal i'r Aipht: blin iawn oeddynt; ni bu y fath locustiaid o'u blaen hwynt, ac ar eu hol ni bydd y cyffelyb.

15 Canys toisant wyneb yr holl dir, a thywyllodd y wlad; a hwy a yasant holl lysiau y ddaear, a holl ffrwythau y coed, yr hyn a weddillasai y ceullysg: ac ni adawyd dim gwyrddlesni ar goed, nac ar lysiau y maes, o fewn holl wlad yr Aipht.

16 ¶ Yna Pharaoh a alwodd am Moses ac Aaron ar frys; ac a ddywedodd, Pechais yn erbyn yr ARGLWYDD eich DUW, ac yn eich erbyn chwithau.

17 Ac yn awr maddeu, attolwg, fy mhechod y waith hon yn unig, a gweddiwch ar yr ARGLWYDD eich DUW, a'r iddo dynnu oddi wrthyf y farwol-aeth hon yn unig.

18 A *Moses* a aeth allan oddi wrth Pharaoh, ac a weddiodd ar yr ARGLWYDD.

19 A'r ARGLWYDD a drodd wynt gorllewin cryf iawn, ac efe a gymmerodd ymaith y locustiaid, ac a'u bwr-iodd hwynt i'r môr coch: ni adawyd un locust o fewn holl derynau yr Aipht.

20 Er hynny caledodd yr ARGLWYDD galon Pharaoh, fel na ollyngai efe feibion Israel ymaith.

21 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Estyn dy law tu a'r nesoedd, fel y byddo tywyllwch ar dir yr Aipht, tywyllwch a aller ei deimlo.

22 A Moses a estynodd ei law tu a'r nesoedd: a bu tywyllwch dudew trwy holl wlad yr Aipht dri diwrnod.

23 Ni welai neb eu gilydd, ac ni

chododd neb o'i le dri diwrnod: ond yr ydoedd goleuni i holl feibion Israel yn eu trigfannau.

24 ¶ A galwodd Pharaoh am Moses ac Aaron, ac a ddywedodd, Ewch, gwasanaethwch yr ARGLWYDD; ar-hôed eich defaid, a'ch gwartheg yn unig: aed eich rhai bach hefyd gyd â chwi.

25 A dywedodd Moses, Ti a roddi hefyd yn ein dwylaw ebyrth, a phoeth-offrymmau, fel yr aberthom i'r ARGLWYDD ein DUW.

26 Aed ein hanifeiliaid hefyd gyd â ni; ni adewir ewin yn ol: oblegid o honynt y cymmerwn i wasanaethu yr ARGLWYDD ein DUW: ac nis gwyddom â pha beth y gwasanaethwn yr ARGLWYDD, hyd oni ddelom yno.

27 ¶ Ond yr ARGLWYDD a galedodd galon Pharaoh, ac ni fynnai eu gollwng hwynt.

28 A dywedodd Pharaoh wrtho, Dos oddi wrthyf, gwylia arnat rhag gweled fy wyneb mwy: oblegid y dydd y gwelych fy wyneb, y byddi farw.

29 A dywedodd Moses, Uniawn y dywedaist, ni welaf dy wyneb mwy.

PEN. XI.

1 *Cennaduriaeth Duw at yr Israeliaid i sen-thyccio i'ysiau gan eu cymmydogion.* 4 *Moses yn blygwth Pharaoh â marwolaeth y cyntaf-anedig.*

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Un bla etto a ddygaf ar Pharaoh, ac ar yr Aipht; wedi hynny efe a'ch gollwng chwi oddi yma: pan y'ch gollyngo, gan wthio efe a'ch gwthia chwi oddi yma yn gwbl.

2 Dywed yn awr lle y clywo y bobl; a bentyccied pob gwr gan ei gymmydog, a phob gwraig gan ei chymmydoges, ddodrefn arian, a do-drefn aur.

3 A'r ARGLWYDD a roddodd i'r bobl ffafr y'ngolwg yr Aiphtiaid: ac yr oedd Moses yn wr mawr iawn y'ngwlad yr Aipht, y'ngolwg gweision Pharaoh, ac y'ngolwg y bobl.

4 Moses hefyd a ddywedodd, Fel hyn y llefarodd yr ARGLWYDD, Yng-hylch hanner nos yr âf fi allan i ganol yr Aipht.

5 A phob cyntaf-anedig y'ngwlad yr Aipht a fydd marw, o gyntaf-anedig Pharaoh, yr hwn sydd yn eistedd ar ei deyrn-gadair, hyd gyntaf-anedig y wasanaethferch *sydd* ar ol y felin; a phob cyntaf-anedig o anifail.

6 A bydd gweiddi mawr trwy holl wlad yr Aipht, yr hwn ni bu ei fath, ac ni bydd mwyach ei gyffelyb.

7 Ond yn erbyn neb o blant Israel ni symmud ci ei dafod, ar ddyd, nac anifail; fel y gwypoch fod yr ARGLWYDD yn gwneuthur rhagor rhwng yr Aiphtiaid ac Israel.

8 A'th holl weision hyn a ddeuant i waered attaf fi, ac a ymgrymmant i mi, gan ddywedyd, Dos allan, a'r holl bobl *sydd* ar dy ol; ac wedi hynny yr âf fi allan. Felly efe a aeth allan oddi wrth Pharaoh mewn digllonedd lliidiog.

9 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Ni wrendy Pharaoh arnoch; fel yr amlhâer fy rhyfeddodau y'ngwlad yr Aipht.

10 A Moses ac Aaron a wnaethant yr holl ryfeddodau hyn ger bron Pharaoh: a'r ARGLWYDD a galedodd galon Pharaoh, fel na ollyngai efe feibion Israel allan o'i wlad.

PEN. XII.

1 *Newid dechreuad y flwyddyn.* 3 *Ordeinio y Pasc.* 11 *Defod y Pasc.* 15 *Bara croyw.* 29 *Marwolacth y cyntaf-anedig.* 31 *Gyrru yr Israeliaid allan o'r tir.* 37 *Hwythau yn dyfod i Succoth.* 43 *Ordinhâd y Pasc.*

YR ARGLWYDD hefyd a lefarodd wrth Moses ac Aaron yn nhir yr Aipht, gan ddywedyd,

2 Y mis hwn *sydd* i chwi yn ddechreuad y misoedd: cyntaf *sydd* i chwi o fisoedd y flwyddyn.

3 ¶ Lleferwch wrth holl gynnull-eidfa Israel, gan ddywedyd, Ar y degfed *dydd* o'r mis hwn cymmerant iddynt bob un oen, yn ol teulu *eu* tadau, *sef* oen dros bob teulu.

4 Ond os y teulu *sydd* ry fychan i'r oen, efe a'i gymmydog nesaf i'w dŷ a'i cymmer, wrth y rhifedi o ddynion; pob un yn ol ei fwytta a gyfrifwch at yr oen.

5 Bydded yr oen gennych yn berffeithi-gwbl, yn wryw, ac yn llwdd

blwydd: o'r defaid, neu o'r geifr, y cymmerwch *ef*.

6 A bydded y'ngwadw gennych hyd y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis hwn: a lladded holl dyrfa cynnulleidfa Israel *ef* yn y cyfnos.

7 A chymmerant o'r gwaed, a rhoddant ar y ddau ystlys bost, ac ar gappan drws y tai y bwyttânt *ef* ynddynt.

8 A'r cig a fwyttânt y nos honno, wedi ei rostio *wrth* dân, a bara croyw, gyd â *dail* surion y bwyttânt *ef*.

9 Na fwyttêwch o hono yn amrwd, na chwaith wedi ei ferwi mewn dwfr, eithr wedi ei rostio *wrth* dân; ei beu gyd â'i draed a'i mysgaroedd.

10 Ac na weddillwch *ddim* o hono hyd y bore: a'r hyn fydd y'ngweddill o hono erbyn y bore, llosgwch yn tân.

11 ¶ Ac fel hyn y bwyttêwch *ef*; wedi gwregysu eich lwynau, a'ch esgidiau am eich traed, a'ch ffyn yn eich dwylaw: a bwyttêwch *ef* ar ffrwst; Pasc yr ARGLWYDD *ydyw* efe.

12 O herwydd mi a dramwyaf trwy wlad yr Aipht y nos hon, ac a darawaf bob cyntaf-anedig o fewn tir yr Aipht, yn ddyd, ac yn anifail; a mi a wnaf farn yn erbyn holl dduwiau yr Aipht: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

13 A'r gwaed fydd i chwi yn arwydd ar y tai lle *byddoch* chwi: a phan welwyf y gwaed, yna yr âf heibio i chwi, ac ni bydd pla dinystriol arnoch chwi, pan darawyf dir yr Aipht.

14 A'r dydd hwn fydd yn goffadwriaeth i chwi; a chwi a'i cedwch *ef* yn wyl i'r ARGLWYDD trwy eich cenhedlaethau: cedwch *ef* yn wyl trwy ddeddf dragwyddol.

15 Saith niwrnod y bwyttêwch fara croyw; y dydd cyntaf y bwrwch surdoes allan o'ch tai: o herwydd pwy bynnag a fwyttâo fara lefeinllyd o'r dydd cyntaf hyd y seithfed dydd, yr enaid hwnnw a dorrir ynaith oddi wrth Israel.

16 Ar y dydd cyntaf hefyd *y bydd* i chwi gymanfa sanctaidd, a chymanfa sanctaidd ar y seithfed dydd: dim gwaith ni wnair ynddynt, onid yr hyn a fwyty pob dyn, hynny yn unig a ellwch ei wneuthur.

17 Cedwch hefyd *wyl* y bara croyw;

o herwydd o fewn corph y dydd hwn y dygaf eich lluoedd chwi allan o wlad yr Aipht: am hynny cedwch y dydd hwn yn eich cenhedlaethau, trwy ddeddf dragywyddol.

18 ¶ Yn y *mis* cyntaf, ar y pedwer-ydd dydd ar ddeg o'r *mis* yn yr hwyr, y bwyttêwch fara croyw, hyd yr unfed dydd ar hugain o'r *mis* yn yr hwyr.

19 Na chaffer surdoes yn eich tai saith niwrnod: canys pwy bynnag a fwyttâo fara leseinllyd, yr enaid hwnnw a dorrir ymaith o gynnulleidfa Israel, yn gystal y dieithr a'r priodor.

20 Na fwyttêwch ddim leseinllyd: bwyttêwch fara croyw yn eich holl drigfannau.

21 ¶ A galwodd Moses am holl henuriaid Israel, ac a ddywedodd wrth-ynt, Tynnwch a chymmerwch i chwi oen yn ol eich teuluoedd, a lleddwch y Pasc.

22 A chymmerwch dusw o isop, a throchwch ef yn y gwaed a *fyddo* yn y cawg, a rhoddwch ar gappan y drws, ac ar y ddau ystlysbost o'r gwaed a *fyddo* yn y cawg; ac nac aed neb o honoch allan o ddrws ei dŷ hyd y bore.

23 O herwydd yr ARGLWYDD a dramwya i daro yr Aiphtiaid: a phan welo efe y gwaed ar gappan y drws, ac ar y ddau ystlysbost; yna yr ARGLWYDD a â heibio i'r drws, ac ni âd i'r dinystrydd ddyfod i mewn i'ch tai chwi i ddinystrio.

24 A chwi a gedwch y peth hyn yn ddeddf i ti, ac i' th feibion yn dragywydd.

25 A phan ddeloch i'r wlad a rydd yr ARGLWYDD i chwi, megis yr addawodd; yna cedwch y gwasanaeth hwn.

26 A bydd pan ddywedo eich meibion wrthyh, Pa wasanaeth *yw* hwn gennyh?

27 Yna y dywedwch, Aberth Pasc yr ARGLWYDD ydyw, yr hwn a aeth heibio i dai meibion Israel yn yr Aipht, pan darawodd efe yr Aiphtiaid, ac yr achubodd ein tai ni. Yna yr ymgrymmodd y bobl, ac yr addolasant.

28 A meibion Israel a aethant ymaith, ac a wnaethant megis y gor-

chymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron; felly y gwnaethant.

29 ¶ Ac ar hanner nos y tarawodd yr ARGLWYDD bob cyntaf-anedig y'ngwlad yr Aipht, o gyntaf-anedig Pharaoh yr hwn a eisteddai ar ei frenhinfaingc, hyd gyntaf-anedig y gaethes oedd yn y carchardŷ; a phob cyntaf-anedig i anifail.

30 A Pharaoh a gyfododd liw nos, efe a'i holl weision, a'r holl Aiphtiaid; ac yr oedd gweiddi mawr yn yr Aipht: oblegid nid oedd dŷ a'r nad *ydoedd* un marw ynddo.

31 ¶ Ac efe a alwodd ar Moses ac Aaron liw nos, ac a ddywedodd, Codwch, ewch allan o fysg fy mhobl, chwi a meibion Israel hefyd; ac ewch, a gwasanaethwch yr ARGLWYDD, fel y dywedasoeh.

32 Cymmerwch eich defaid, a'ch gwartheg hefyd, fel y dywedasoeh, ac ewch ymaith, a bendithiwch finnau.

33 A'r Aiphtiaid a fuant daerion ar y bobl, gan eu gyrru ar ffrwst allan o'r wlad: oblegid dywedasant, *Dynion* meirw ydym ni oll.

34 A'r bobl a gymmerodd eu toes cyn ei leseinio, a'u toes oedd wedi ei rwymo yn eu dillad ar eu hysgwyddau.

35 A meibion Israel a wnaethant yn ol gair Moses; ac a fenthycciasant gan yr Aiphtiaid dlysau arian, a thlysau aur, a gwisgoedd.

36 A'r ARGLWYDD a roddasai i'r bobl hawddgarwch y'ngolwg yr Aiphtiaid, fel yr echwynasant iddynt: a hwy a yspeilasant yr Aiphtiaid.

37 ¶ A meibion Israel a aethant o Rameses i Succoth, y'ng hylch chwe chan mil o wŷr traed, heb law plant.

38 A phobl gymmysg lawer a aethant i synu hefyd gyd â hwynt; defaid hefyd a gwartheg, *sef* dâ lawer iawn.

39 A hwy a bobasant y toes a ddygasant allan o'r Aipht yn deisennau croyw; o herwydd yr oedd heb ei leseinio: canys gwthiasid hwynt o'r Aipht, ac ni allasant aros, ac ni pharot-tôisant iddynt eu hun luniaeth.

40 ¶ A phreswylad meibion Israel, tra y trigasant yn yr Aipht, oedd ddeng

mlynedd ar hugain a phedwar can miynedd.

41 Ac ym mhên y deng mlynedd ar hugain a phedwar can mlynedd, ie, o fewn corph y dydd hwnnw, yr aeth holl luoedd yr ARGLWYDD allan o wlad yr Aipht.

42 Nos yw hon i'w chadw i'r ARGLWYDD, ar yr hon y dygwyd bwynt allan o wlad yr Aipht: nos yr ARGLWYDD yw hon, i holl feibion Israel i'w chadw trwy eu hoesoedd.

43 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses ac Aaron, Dyma ddeddf y Pasc: na fwyttâed neb dieithr o hono.

44 Ond pob gwasanaethwr wedi ei brynu am arian, gwedi yr enwaedych ef, a fwytty o hono.

45 Yr alltud, a'r gwas cyflog, ni chaiff fwytta o hono.

46 Mewn un tŷ y bywttêir ef: na ddwg *ddim* o'r cig allan o'r tŷ; ac na thorrwch asgwrn o hono.

47 Holl gynulleidfa Israel a wnant hynny.

48 A phan arhoso dieithr gyd â thi, ac ewyllysio cadw Pasc i'r ARGLWYDD, enwaeder ei holl wrywiaid ef, ac yna nesâed i wneuthur hynny; a bydded fel yr hwn a aned yn y wlad: ond na fwyttâed neb dienwaededig o hono.

49 Yr un gyfraith fydd i'r priodor, ac i'r dieithr a arhoso yn eich mysg.

50 Yna holl feibion Israel a wnaethant fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron; felly y gwnaethant.

51 Ac o fewn corph y dydd hwnnw y dug yr ARGLWYDD feibion Israel o wlad yr Aipht, yn ol eu lluoedd.

PEN. XIII.

1 Cyssegru y cyntaf-anedig i Dduw. 3 Gorchymyn cadw goffadwriaeth o'r Pasc. 11 Neilldno y cyntaf o'r anifeiliaid. 17 Yr Israeliaid wrth fyned allan o'r Aipht yn dwyn esgyrn Joseph gyd â hwynt. 20 Yn dyfod i Ethiopia. 21 Dduw yn eu harwain mewn colofn o niwl a cholofn o dân.

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Cyssegru i mi bob cyntaf-anedig,

sef beth bynnag a agoro y groth yn mys g meibion Israel, o ddyd ac anifail: eiddo fi yw.

3 ¶ A dywedodd Moses wrth y bobl, Cofiwch y dydd hwn, ar yr hwn y daethoch allan o'r Aipht, o dŷ y caethiwed: oblegid trwy law gadarn y dug yr ARGLWYDD chwi oddi yno: am hynny na fwyttâer bara leseinllyd.

4 Heddyw yr ydych chwi yn myned allan, ar y mis Abib.

5 ¶ A phan ddygo yr ARGLWYDD di i wlad y Canaanaid, a'r Hethiaid, a'r Amoriaid, yr Hefiaid hefyd, a'r Jebusiaid, yr hon a dyngodd efe wrth dy dadau y rhoddai efe i ti, *sef* gwlad yn llifeirio o laeth a mêl; yna y gwnai y gwasanaeth yma ar y mis hwn.

6 Saith niwrnod y bywttâi fara croyw; ac ar y seithfed dydd y bydd gwyl i'r ARGLWYDD.

7 Bara croyw a fwyttêir saith niwrnod: ac na weler bara leseinllyd gyd â thi; ac na weler gennynt surdoes o fewn dy holl derfynau.

8 ¶ A mynega i'th fab y dydd hwnnw, gan ddywedyd, O herwydd yr hyn a wnaeth yr ARGLWYDD i mi pan ddaethum allan o'r Aipht, y gwneir hyn.

9 A bydded i ti yn arwydd ar dy law, ac yn goffadwriaeth rhwng dy lygaid; fel y byddo cyfraith yr ARGLWYDD yn dy enau: o herwydd â llaw gadarn y dug yr ARGLWYDD dydi allan o'r Aipht.

10 Am hynny cadw y ddeddf hon, yn ei hamser nodedig, o flwyddyn i flwyddyn.

11 ¶ A phan ddygo yr ARGLWYDD di i wlad y Canaanaid, megis y tyngodd efe wrthyt, ac wrth dy dadau, a'i rhoddi i ti;

12 Yna y neilldui i'r ARGLWYDD bob cyntaf-anedig: a phob cyntaf i anifail a fyddo eiddot ti, y gwrywiaid eiddo yr ARGLWYDD fyddant.

13 A phob cyntaf i asyn a bryni di âg oen; ac oni phryni di ef, yna tdrfynyglaf ef: a phob dyu cyntaf-anedig o'th feibion a bryni di hefyd.

14 ¶ A phan ofyno dy fab ar ol hyn, gan ddywedyd, Beth yw hyn? yua dywed wrtho, A llaw gadarn y

dug yr ARGLWYDD ni allan o'r Aipht, o dŷ y caethiwed.

15 A phan oedd yn anhawdd gan Pharaoh ein gollwng ni, y lladdodd yr ARGLWYDD bob cyntaf-anedig yng ngwlad yr Aipht, o gyntaf-anedig dyn hyd gyntaf-anedig anifail: am hynny yr ydwyf yn aberthu i'r ARGLWYDD bob gwrryw a agoro y groth; ond pob cyntaf-anedig o m meibion a brynaf.

16 A bydded hynny yn arwydd ar dy law, ac yn rhagtalau rhwng dy llygaid: canys â llaw gadarn y dug yr ARGLWYDD ni allan o'r Aipht.

17 ¶ A phan ollyngodd Pharaoh y bobl, ni arweiniodd yr ARGLWYDD hwynt trwy ffordd gwlad y Philistiaid, er ei bod yn agos: oblegid dywedodd Duw, Rhag i'r bobl edifarhau pan welant ryfel, a dychwelyd i'r Aipht.

18 Ond Duw a arweiniodd y bobl o amgylch, trwy anialwch y môr coch: ac yn arfogion yr aeth meibion Israel allan o wlad yr Aipht.

19 A Moses a gymmerodd esgyrn Joseph gyd âg ef: o herwydd efe a wnwsai i feibion Israel dyngu trwy lw, gan ddywedyd, Duw a ymwêl â chwi yn ddiâu; dygwch chwithau fy esgyrn oddi yma gyd â chwi.

20 ¶ A hwy a aethant o Succoth; ac a wersyllasant yn Etham, y'nghwrr yr anialwch.

21 A'r ARGLWYDD oedd yn myned o'u blaen hwynt y dydd mewn colofn o niwl, i'w harwain ar y ffordd; a'r nos mewn colofn o dân, i oleuo iddynt: fel y gallent fyned ddydd a nos.

22 Ni thynnodd efe ymaith y golofn niwl y dydd, na'r golofn dân y nos, o flaen y bobl.

PEN. XIV.

1 *Duw yn hysfforddi yr Israeliaid yn eu taith.*
 5 *Pharaoh yn erlid ar eu hol hwynt.* 10 *Yr Israeliaid yn tuchan.* 13 *Moses yn eu cysuro lucy.* 15 *Duw yn dysgu i Moses beth a wnai.*
 19 *Y niwl yn symmudo i'r tu ol i'r gwersyll.*
 21 *Yr Israeliaid yn myned trwy y môr coch;*
 23 *a'r Aiphtiaid yn boddi ynddo.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Dywed wrth feibion Israel, am ddychwelyd a gwersyllu o flaen Pihahiroth, i hwng Migdol a'r môr, o flaen Baal-

sephon: ar ei chyfer y gwersyllwch with y môr.

3 Canys dywed Pharaoh am feibion Israel, Rhwystrwyd hwynt yn y tir; cauodd yr anialwch arnynt.

4 A mi a galedaf galon Pharaoh, fel yr erlidio ar eu hol hwynt: felly y'm gogoneddir ar Pharaoh, a'i holl fyddiu; a'r Aiphtiaid a gânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD. Ac felly y gwnaethant.

5 ¶ A mynegwyd i frenhin yr Aipht, fod y bobl yn ffoi: yna y trodd calon Pharaoh a'i weision yn erbyn y bobl; a dywedasant, Beth yw hyn a wnaethom, pan ollyngasom Israel o'n gwasanaethu?

6 Ac efe a daclodd ei gerbyd, ac a gymmerodd ei bobl gyd âg ef.

7 A chymmerodd clwch chant o ddewis gerbydau, a holl gerbydau yr Aipht, a chapteniaid ar bob un o honynt.

8 A'r ARGLWYDD a galedasai galon Pharaoh brenhin yr Aipht, ac efe a ymlidiodd ar ol meibion Israel: ond yr oedd meibion Israel yn myned allan â llaw uchel.

9 A'r Aiphtiaid a ymlidiasant ar eu hol hwynt, *sef* holl feirch a cherbydau Pharaoh, a'i wŷr meirch, a'i fyddin, ac a'u goddiweddasant yn gwersyllu wrth y môr, ger llaw Pihahiroth, o flaen Baal-sephon.

10 ¶ A phan nesâodd Pharaoh, meibion Israel a godasant eu golwg; ac wele yr Aiphtiaid yn dyfod ar eu hol; a hwy a ofnasant yn ddifawr: a meibion Israel a waeddasant ar yr ARGLWYDD.

11 A dywedasant wrth Moses, Ai am nad oedd beddau yn yr Aipht, y dygaist ni i farw yn yr anialwch? Paham y gwnaethost fel hyn â ni, gan ein dwyn allan o'r Aipht?

12 Onid dyma y peth a lefarasom wrthyt yn yr Aipht, gan ddywedyd, Paid â ni, fel y gwasanaethom yr Aiphtiaid? canys gwell fuasai i ni wasanaethu yr Aiphtiaid, na marw yn yr anialwch.

13 ¶ A Moses a ddywedodd wrth y bobl, Nac ofnwch; sefwch, ac edrychwch ar iachawdwriaeth yr Ar-

GLWYDD, yr hwn a wna efe i chwi heddyw; oblegid yr Aiphthiaid y rhai a welsoch chwi heddyw, ni chewch eu gweled byth ond hynny.

14 Yr ARGLWYDD a ymladd dros-och; am hynny tewch chwi â sôn.

15 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Paham y gweiddi arnaf? dywed wrth feibion Israel am gerdded rhagddynt.

16 A chyfod dithau dy wialen, ac estyn dy law ar y môr, a hollta ef: a meibion Israel a ânt trwy ganol y môr ar dir sych.

17 Wele, fi, ie myfi a galedaf galon yr Aiphthiaid, fel y delout ar eu hol hwynt: a mi a ogoneddir ar Pharaoh, ac ar ei holl fyddin, ar ei gerbydau ef, ac ar ei farchogion.

18 A'r Aiphthiaid a gânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, pan y'm gogoneddir ar Pharaoh, ar ei gerbydau, ac ar ei farchogion.

19 ¶ Ac angel Duw, yr hwn oedd yn myned o blaen byddin Israel, a symudodd, ac a aeth o'u hol hwynt; a'r golofn niwl a aeth ymaith o'u tu blaen lwynt, ac a safodd o'u hol hwynt.

20 Ac efe a ddaeth rhwng llu yr Aiphthiaid a llu Israel; ac yr ydoedd yn gwmmwl ac yn dywyllwch i'r Aiphthiaid, ac yn goleuo y nos i Israel: ac ni nesâodd y naill at y llall ar hŷd y nos.

21 A Moses a estynodd ei law ar y môr: a'r ARGLWYDD a yrrodd y môr yn ei ol, trwy ddwyreinwynt cryfar hŷd y nos, ac a wnaeth y môr yn sychdir, a holltwyd y dyfroedd.

22 A meibion Israel a aethant trwy ganol y môr ar dir sych: a'r dyfroedd oedd yn fur iddynt, o'r tu dehau, ac o'r tu aswy.

23 ¶ A'r Aiphthiaid a erlidiasant, ac a ddaethant ar eu hol hwynt; sef holl feirch Pharaoh, a'i gerbydau, a'i farchogion, i ganol y môr.

24 Ac ar y wyladwriaeth fore yr ARGLWYDD a edrychodd ar fyddin yr Aiphthiaid trwy y golofn dân a'r cwmmwl, ac a derfysgodd fyddin yr Aiphthiaid.

25 Ac efe a dynnodd ymaith olwynion eu cerbydau; ac yr oeddynt yn

gyrru yn drwm: fel y dywedodd yr Aiphthiaid, Ffown oddi wrth Israel; oblegid yr ARGLWYDD sydd yn ymladd drostynt hwy yn erbyn yr Aiphthiaid.

26 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Estyn dy law ar y môr; fel y dychwelo y dyfroedd ar yr Aiphthiaid, ar eu cerbydau, ac ar eu marchogion.

27 A Moses a estynodd ei law ar y môr: a dychwelodd y môr cyu y bore i'w nerth; a'r Aiphthiaid a ffoisant yn ei erbyn ef: a'r ARGLWYDD a ddychwelodd yr Aiphthiaid y'nghanol y môr.

28 A'r dyfroedd a ddychwelasant, ac a orchuddiasant gerbydau, a marchogion, a holl fyddin Pharaoh, y rhai a ddaethant ar eu hol hwynt i'r môr: ni adawyd o honynt gymmaint ag un.

29 Ond meibion Israel a gerddasant ar dir sych y'nghanol y môr: a'r dyfroedd oedd yn fur iddynt, ar y llaw ddehau, ac ar y llaw aswy.

30 Felly yr ARGLWYDD a achubodd Israel y dydd hwnnw o law yr Aiphthiaid: a gwelodd Israel yr Aiphthiaid yn feirw ar fin y môr.

31 A gwelodd Israel y grymmusder mawr a wnaeth yr ARGLWYDD yn erbyn yr Aiphthiaid: a'r bobl a ofnasant yr ARGLWYDD, ac a gredasant i'r ARGLWYDD, ac i'w was ef Moses.

PEN. XV.

1 Cân Moses. 22 Y bobl ag risicu ddufr arnynt. 23 Chucwre ddyfroedd Murah. 25 Pren yn eu perciddio hwy. 27 Deuddeg ffynnon o ddufr, a deg palmwydden a thriugain, yn Elim.

YNA y canodd Moses a meibion Israel y gân hon i'r ARGLWYDD, ac a lefarasant, gan ddywedyd, Canaf i'r ARGLWYDD; canys gwnaeth yn rhagorol iawn: taffodd y march a'i farchog i'r môr.

2 Fy nerth a'm cân yw yr ARGLWYDD; ac y mae efe yn iachawdwriaeth i mi: efe yw fy Nuw, efe a ogoneddaf fi; Duw fy nhad, a mi a'i dyrchafaf ef.

3 Yr ARGLWYDD sydd ryfelwr: yr ARGLWYDD yw ei enw.

4 Efe a daffodd gerbydau Pharaoh a'i fyddin yn y môr: ei gapteniaid dewisol a foddwyd yn y môr coch.

5 Y dyfnderau a'u toisant hwy: disgynasant i'r gwaelod fel carreg.

6 Dy ddeheulaw, ARGLWYDD, sydd ardderchog o nerth; a'th ddeheulaw, ARGLWYDD, a ddrylliodd y gelyn.

7 Ym mawredd dy ardderchowgrwydd y tynnaist i lawr y rhai a gyfodasant i'th erbyn: dy ddigofaint a anfonast allan, ac efe a'u hysodd hwynt fel sofl.

8 Trwy chwythad dy ffroenau y casglwyd y dyfroedd ynghyd: y ffrydiau a safasant fel pentwr; y dyfnderau a geulasant y'nghanol y môr.

9 Y gelyn a ddywedodd, Mi a erlidiaf, mi a oddiweddaf, mi a rannaf yr yspail: caf fy ngwynfyd arnynt; tynnaf fy nghleddyf, fy llaw a'u difetha hwynt.

10 Ti a chwythaist â'th wynt; y môr a'u tôdd hwynt: soddasant fel plwm yn y dyfroedd cryfion.

11 Pwy sydd debyg i ti, O ARGLWYDD, yni mhlith y duwiau? pwy fel tydi yu ogoneddus mewn sancteiddrwydd, yn ofnadwy mewn moliant, yn gwneuthur rhyfeddodau?

12 Estynaist dy ddeheulaw; llyngcodd y ddaear hwynt.

13 Arweiniaist yn dy drugaredd y bobl y rhai a waredaist: yn dy nerth y tywysaist hwynt i annedde dy sancteiddrwydd.

14 Y bobloedd a glywant, ac a ofnast: dolur a ddeil breswylwyr Palestina.

15 Yna y synna ar dduciaid Edom: cedyrn hyrddod Moab, dychryn a'u deil hwynt: holl breswylwyr Canaan a doddant ymaith.

16 Ofu ac arswyd a syrth arnynt; gan fawredd dy fraich y tawant fel carreg, nes myned trwodd o'th bobl di, ARGLWYDD, nes myned o'r bobl a enyllaist ti trwodd.

17 Ti a'u dygi hwynt i mewn, ac a'u plenni hwynt ym mynydd dy etifeddiaeth, y lle a wnaethost, O ARGLWYDD, yn annedde i ti; y cyssegr, ARGLWYDD, a gadarnhâodd dy ddwyllaw.

18 Yr ARGLWYDD a deyrnasa byth ac yn dragywydd.

19 O herwydd meirch Pharaoh,

a'i gerbydau, a'i farchogion, a aethant i'r môr; a'r ARGLWYDD a ddychwelodd ddyfroedd y môr arnynt: ond meibion Israel a aethant ar dir sych y'nghanol y môr.

20 ¶ A Miriam y brophwydes, chwaer Aaron, a gymnerodd dympan yn ei llaw, a'r holl wragedd a aethant allan ar ei hol hi, â thympanau ac â dawnsiau.

21 A dywedodd Miriam wrthynt, Cenwch i'r ARGLWYDD; canys gwnaeth yn ardderchog: bwriodd y march a'r marchog i'r môr.

22 Yna Moses a ddug Israel oddi wrth y môr coch; ac aethant allan i anialwch Sur: a hwy a gerddasant dri diwrnod yn yr anialwch, ac ni chawsant ddwfr.

23 ¶ A phau ddaethant i Marah, ni allent yfed dyfroedd Marah, am eu bod yn chwervon: o herwydd hynny y gelwir ei henw hi Marah.

24 A'r bobl a duchanasant yn erbyn Moses, gan ddywedyd, Beth a yfwn ni?

25 Ac efe a waeddodd ar yr ARGLWYDD: a'r ARGLWYDD a ddangosodd iddo ef bren; ac efe a'i bwriodd i'r dyfroedd, a'r dyfroedd a bereiddiasant: yno y gwnaeth efe ddeddf a chyfraith, ac yno y profodd efe hwynt,

26 Ac a ddywedodd, Os gan wrando y gwrandewi ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, ac os gwnai di yr hyn sydd uniawn yn ei olwg ef, a rhoddi clust i'w orchymynion ef, a chadw ei holl ddeddfau ef; ni roddaf arnat un o'r clefydau a roddais ar yr Aiphtiaid: o herwydd myfi yw yr ARGLWYDD dy iachawdwr di.

27 ¶ A daethant i Elim; ac yno yr oedd deuddeg ffynnon o ddwfr, a deg palmwydden a thriugain: a hwy a wersyllasant yno wrth y dyfroedd.

PEN. XVI.

1 Yr Israeliaid yn dyfod i Sin; 2 ac yn tuchan o eisiau bura. 4 Duw yn addaw idylnt fura o'r nefoedd. 11 Dunfonsoffieir, 14 a manna. 16 Trefn y manna. 25 Na cheid ef ar y dydd Sabboth. 32 Cadw lloaid omer o hono ef.

A HWY a symmudasant o Elim; a holl gynulleidfau meibion Israel a ddaethant i anialwch Sin, yr

hwn sydd rhwng Elim a Sinai, ar y pymthegfed dydd o'r ail mis, wedi idd-ynt fyned allan o wlad yr Aipht.

2 A holl gynnulleidfa meibion Israel a duchanasant yn erbyn Moses ac Aaron yn yr anialwch.

3 A meibion Israel a ddywedasant wrthynt, O na buasem feirw trwy law yr ARGLWYDD y'ngwlad yr Aipht, pan oeddyd yn eistedd wrth y croch-anau cig, ac yn bwytta bara ein gwala: ond chwi a'n dygasoch ni allan i'r anialwch hwn, i ladd yr holl dyrfa hon â newyn.

4 ¶ Yna dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Wele, mi a wlawiaf arnoch fara o'r nesoedd: a'r bobl a ânt allan, ac a gasglant ddogndydd yn ei c'dydd; fel y gallwyf eu profi, a roddiant yu fy nghyfraith, ai nas *gwanant*.

5 Ond ar y chweched dydd y darparant yr hyn a ddygant i mewn; a *hynny* fydd dau cymmaint ag a gasglant beunydd.

6 A dywedodd Moses ac Aaron wrth holl feibion Israel, Yn yr hwyr y cewch wybod mai yr ARGLWYDD a'ch dug chwi allan o wlad yr Aipht.

7 Y bore hefyd y cewch weled gogoniant yr ARGLWYDD; am iddo glywed eich tuchan chwi yn erbyn yr ARGLWYDD: a pha beth ydym ni, i chwi i duchan i'n herbyn?

8 Moses hefyd a ddywedodd, *Hyn fydd* pan roddo yr ARGLWYDD i chwi yn yr hwyr gig i'w fwytta, a'r bore fara eich gwala: am glywed o'r ARGLWYDD eich tuchan chwi, yr hwn a wnaethoch yn ei erbyn ef: o herwydd beth ydym ni? nid yn ein herbyn ni y *mae* eich tuchan, ond yn erbyn yr ARGLWYDD.

9 ¶ A Moses a ddywedodd wrth Aaron, Dywed wrth holl gynnulleidfa meibion Israel, Deuwch yn nês ger bron yr ARGLWYDD: o herwydd efe a glywodd eich tuchan chwi.

10 Ac fel yr oedd Aaron yn llefaru wrth holl gynnulleidfa meibion Israel, yna yr edrychasant tu a'r anialwch; ac wele gogoniant yr ARGLWYDD a ymddangosodd yn y cwmmwl.

11 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

12 Clywais duchan meibion Israel: llefara wrthynt, gan ddywedyd, Yn yr hwyr y cewch fwytta cig, a'r bore y'ch diwellir o fara: cewch hefyd wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD eich Duw chwi.

13 Felly yn yr hwyr y sofieir a ddaethant, ac a orchuddiasant y wersyllfa; a'r bore yr oedd caenen o wlith o amgylch y gwersyll.

14 A phan gododd y gaenen wlith, wele ar hyd wyneb yr anialwch dipynau crynion cyn faned a'r llwydrew ar y ddaear.

15 Pan welodd meibion Israel *hynny*, hwy a ddywedasant wrth eu gilydd, Manna yw: canys ni wyddent beth ydoedd. A dywedodd Moses wrthynt, Hwn yw y bara a roddodd yr ARGLWYDD i chwi i'w fwytta.

16 ¶ Hyn yw y peth a orchymynodd yr ARGLWYDD; Cesglwch o hono bob un yn ol ei fwytta: omer i bob un yn ol rhifedi eich eneidiau; cymmerwch bob un i'r rhai fyddant yn ei bebyll.

17 A meibion Israel a wnaethant felly; ac a gasglasant, rhai fwy, a rhai lai.

18 A phan fesurasant wrth yr omer, nid oedd gweddill i'r hwn a gasglasai lawer, ac nid oedd eisieu ar yr hwn a gasglasai ychydig: casglasant bob un yn ol ei fwytta.

19 A dywedodd Moses wrthynt, Na weddilled neb ddim o hono hyd y bore.

20 Er hynny ni wrandawsant ar Moses, onid gadaw a wnaeth rhai o hono hyd y bore; ac efe a fagodd bryfed, ac a ddrewodd: am hynny Moses a ddigiodd wrthynt.

21 A hwy a'i casglasant ef bob bore, pob un yn ol ei fwytta: a phau wresogai yr haul, efe a doddai.

22 ¶ Ac ar y chweched dydd y casglent ddau cymmaint o fara, dau omer i un: a holl bennaethiaid y gynnulleidfa a ddaethant ac a fynegasant i Moses.

23 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Hyn yw y peth a lefarodd yr ARGLWYDD; Y fory y *mae* gorphwysfa Sabboth sanctaidd i'r ARGLWYDD:

pobwch heddyw yr hyn a boboch, a berwch yr hyn a ferwoch; a'r holl weddill, rhoddwch i gadw i chwi hyd y bore.

24 A hwy a'i cadwasant hyd y bore, fel y gorchymynasai Moses: ac ni ddrewodd, ac nid oedd pryf ynddo.

25 A dywedodd Moses, Bwyttwch hwn heddyw; oblegid Sabboth yw heddyw i'r ARGLWYDD: ni chewch hwn yn y maes heddyw.

26 Chwe diwrnod y cesglwch chwi ef; ond ar y seithfed dydd, yr hwn yw y Sabboth, ni bydd efe.

27 ¶ Etto rhai o'r bobl a aethrallt allan ar y seithfed dydd, i gasglu; ond ni chawsant ddim.

28 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Pa hŷd y gwrthodwch gadw fy ngorchymynion a'm cyf-reithiau?

29 Gwelwch mai yr ARGLWYDD a roddodd i chwi y Sabboth; am hynny efe a roddodd i chwi y chweched dydd fara dros ddau ddydd: arhoswch bawb gartref; nac aed un o'i le y seithfed dydd.

30 Felly y bobl a orphwysasant y seithfed dydd.

31 A thŷ Israel a alwasant ei enw ef Manna: ac yr oedd efe fel had coriander, yn wyn, a'i flas fel afrillad o fêl.

32 ¶ A Moses a ddywedodd, Dyma y peth a orchymynodd yr ARGLWYDD; Llanw omer o hono, i'w gadw i'ch cenhedlaethau; fel y gwelont y bara y porthais chwi âg ef yn yr anialwch, pan y'ch dygais allan o wlad yr Aipht.

33 A Moses a ddywedodd wrth Aaron, Cymmer grochan, a dod ynddo lonaid omer o'r manna; a gosod ef ger bron yr ARGLWYDD ynghadw i'ch cenhedlaethau.

34 Megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD i Moses, felly y gosododd Aaron ef i gadw ger bron y dystiolaeth.

35 A meibion Israel a fwyttasant y manna ddegain mlynedd, nes eu dyfod i dir cyfanneddol: manna a fwyttasant nes eu dyfod i gwrr gwlad Canaan.

36 A'r omer ydoedd ddegfed ran ephah.

PEN. XVII.

1 Y bobl yn tuchan am ddwfr yn Rephidim. 5 Dwfr yn eu hanfon hwy am ddwfr i'r graig yn Horeb. 8 Gorchysygu Amalec trwy ddal dwylaw Moses i synu. 15 Moses yn udeiladu yr allor JEHOFAN-Nissi.

A HOLL gynnulleidfa meibion Israel a aethant o anialwch Sin, wrth eu teithiau, yn ol gorchymyn yr ARGLWYDD; ac a wersyllasant yn Rephidim: ac nid oedd dwfr i'r bobl i yfed.

2 Am hynny y bobl a ymgynhennasant â Moses, ac a ddywedasant, Rhoddwch i ni ddwfr i yfed. A dywedodd Moses wrthynt, Paham yr ymgynhennwch â mi? Paham y temtwch yr ARGLWYDD?

3 A'r bobl a sycheddodd yno am ddwfr; a thuchanodd y bobl yn erbyn Moses, ac a ddywedodd, Paham y perais i ni ddyfod i synu o'r Aipht, i'n lladd ni, a'n plant, a'n hauifeiliaid, â syched?

4 A Moses a lefodd ar yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Beth a wnaeth i'r bobl hyn? ar ben ychydig etto hwy a'm llabyddiant i.

5 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Cerdda o flaen y bobl, a chymmer gyd â thi o henuriaid Israel: cymmer hefyd dy wialen yn dy law, yr hon y tarewaist yr afon â hi, a cherdda.

6 Wele, mi a safaf o'th flaen yno ar y graig yn Horeb; taro dithau y graig, a daw dwfr allan o honi, fel y gallo y bobl yfed. A Moses a wnaeth felly yngolwg henuriaid Israel.

7 Ac efe a alwodd enw y lle Mas-sah, a Meribah; o achos cynnen meibion Israel, ac am iddynt demtio yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, A ydyw yr ARGLWYDD yn ein plith, ai nid yw?

8 ¶ Yna y daeth Amalec, ac a ymladdodd âg Israel yn Rephidim.

9 A dywedodd Moses wrth Josua, Dewis i ni wŷr, a dos allan ac ymladd âg Amalec: y fory mi a safaf ar ben y bryn, â gwialen Duw yn fy llaw.

10 Felly Josua a wnaeth fel y dywedodd Moses wrtho; ac a ymladd-

odd âg Amalec: a Moses, Aaron, a Hur, a aethant i fynu i ben y bryn.

11 A phan godai Moses ei law, y byddai Israel yn drechaf; a phan oillyngai ei law i lawr, Amalec a fyddai drechaf.

12 A dwylaw Moses oedd drymion; a hwy a gymmerasant faen, ac a'i gosodasant dano ef; ac efe a eisteddodd arno: ac Aaron a Hur a gynnalasant ei ddwylaw ef, un ar y naill du, a'r llall ar y tu arall; felly y bu ei ddwylaw ef sythion nes machludo yr haul.

13 A Josua a orchfygodd Amalec a'i bobl â min y cleddyf.

14 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Ysgrifena hyn mewn llyfr, yn goffadwriaeth; a mynega i Josua: canys gan ddilëu y dilëaf goffadwriaeth Amalec oddi tan y nef-oedd.

15 A Moses a adeiladodd allor, ac a alwodd ei henw hi JEHOFAH-Nissi.

16 Canys efe a ddywedodd, O herwydd tyngu o'r ARGLWYDD, y bydd i'r ARGLWYDD ryfel yn erbyn Amalec o genhedlaeth i genhedlaeth.

PEN. XVIII.

1 *Jethro yn ducyn at Moses ei wraig a'i ddau fab. 7 Moses yn ei groesawu ef. 13 Yntau yn derbyn cynghor Jethro. 27 Jethro yn ymadael.*

PAN glywodd Jethro, offeiriad Midian, chwegrwn Moses, yr hyn oll a wnaethai Duw i Moses, ac i Israel ei bobl, a dwyn o'r ARGLWYDD Israel allan o'r Aipht;

2 Yna Jethro, chwegrwn Moses, a gymmerodd Sephorah gwraig Moses (wedi ei hebrwng hi yn ei hol)

3 A'i dau fab hi; o ba rai enw un oedd Gersom: oblegid efe a ddywed-asai, Dieithr fum mewn gwlad estronol.

4 Ac enw y llall oedd Eliezer: o herwydd Duw fy nhad oedd gynnorthwy i mi (*eb efe*) ac a'm hachubodd rhag cleddyf Pharaoh.

5 A Jethro, chwegrwn Moses, a ddaeth â'i feibion a'i wraig at Moses i'r anialwch, lle yr ydoedd efe yn gwersyllu ger llaw mynydd Duw.

6 Ac efe a ddywedodd wrth Moses,

Myfi Jethro, dy chwegrwn di, sydd yn dyfod attat ti, a'th wraig a'i dau fab gyd â hi.

7 ¶ A Moses a aeth allan i gyfarfod â'i chwegrwn; ac a ymgrynmodd, ac a'i cusanodd; a chyfarchasant well bob un i'w gilydd: a daethant i'r babel.

8 A Moses a fynegodd i'w chwegrwn yr hyn oll a wnaethai yr ARGLWYDD i Pharaoh ac i'r Aiphtiaid, er mwyn Israel; a'r holl flinder a gawsent ar y ffordd, ac achub o'r ARGLWYDD hwynt.

9 A llawenychodd Jethro o herwydd yr holl ddaioni a wnaethai yr ARGLWYDD i Israel; yr hwn a waredasai efe o law yr Aiphtiaid.

10 A dywedodd Jethro, Bendigedig fyddo yr ARGLWYDD, yr hwn a'ch gwaredodd o law yr Aiphtiaid, ac o law Pharaoh; yr hwn a waredodd y bobl oddi tan law yr Aiphtiaid.

11 Yn awr y gwn mai mwy ydyw yr ARGLWYDD nâ'r holl dduwiau: oblegid yn y peth yr oeddynt falch o hono, yr oedd efe yn uwch nâ hwynt.

12 A Jethro, chwegrwn Moses, a gymmerodd boeth-offrwm ac ebyrth i Dduw: a daeth Aaron, a holl henuriaid Israel, i fwytta bara gyd â chwegrwn Moses, ger bron Duw.

13 ¶ A thrannoeth Moses a eisteddodd i farnu y bobl: a safodd y bobl ger bron Moses, o'r bore hyd yr hwyr.

14 A phan welodd chwegrwn Moses yr hyn oll yr ydoedd efe yn ei wneuthur i'r bobl, efe a ddywedodd, Pa beth yw hyn yr wyt ti yn ei wneuthur i'r bobl? Paham yr eisteddi dy hun, ac y saif yr holl bobl ger dy fron di, o'r bore hyd yr hwyr?

15 A dywedodd Moses wrth ei chwegrwn, Am fod y bobl yn dyfod attaf i ymgynghori â Duw.

16 Pan fyddo iddynt achos, attaf fi y deuant; a myfi sydd yn barnu rhwng pawb a'u gilydd, ac yn hysbysu deddfau Duw a'i gyfreithiau.

17 A dywedodd chwegrwn Moses wrtho, Nid da y peth yr ydwyt ti yn ei wneuthur.

18 Tydi a lwyr ddiffygi, a'r bobl

yma hefyd y rhai sydd gyd â thi: canys rhy drwm yw y peth i ti; ni elli ei wneuthur ef dy hun.

19 Gwranddo ar fy llais i yn awr; mi a'th gynghoraf di, a bydd Duw gyd â thi: Bydd di dros y bobl ger bron Duw, a dwg eu hachosion at Dduw.

20 Dysg hefyd iddynt y deddfau a'r cyfreithiau; a hysbysa iddynt y ffordd a rodiant ynddi, a'r gweithredoedd a wnant.

21 Ac edrych dithau allan o'r holl bobl am wŷr nerthol, yn ofni Duw, gwŷr geirwir, yn casâu cybydd-dod; a gosod y rhai hyn arnynt hwy, yn dywysogion ar filoedd, yn dywysogion ar gannoedd, ac yn dywysogion ar ddegau a deugain, ac yn dywysogion ar ddegau.

22 A barnant hwy y bobl bob amser; ond dygant bob peth mawr attat ti, a barnant eu hun bob peth bychan: felly yr ysgafnhâi arnat dy hun, a hwynt-hwy a ddygant y baich gyd â thi.

23 Os y peth hyn a wnai, a'i orchymyn o Dduw i ti; yna ti a elli barhâu, a'r holl bobl hyn a ddeuant i'w lle mewn heddwch.

24 A Moses a wrandawodd ar lais ei chwegrwn; ac a wnaeth yr hyn oll a ddywedodd efe.

25 A Moses a ddewisodd wŷr grymus allan o holl Israel, ac a'u rhoddodd hwynt yn bennaethiaid ar y bobl; yn dywysogion ar filoedd, yn dywysogion ar gannoedd, yn dywysogion ar ddegau a deugain, ac yn dywysogion ar ddegau.

26 A hwy a farnasant y bobl bob amser: y pethau caled a ddygent at Moses, a phob peth bychan a farnent hwy eu hunain.

27 ¶ A Moses a ollyngodd ymaith ei chwegrwn; ac efe a aeth adref i'w wlad.

PEN. XIX.

1 Y bobl yn dyfod i Sinai. 3 Cennadteriacth Duw at y bobl trwy law Moses allan o'r mynydd. 8 Dwynt ateb y bobl at Dduw. 10 Parottôl y bobl erbyn y trydydd dydd. 12 Ni wasanaetha cyffwrdd â'r mynydd. 16 Dy-chrynlyd hresennoldeb Duw ar y mynydd.

YN y trydydd mis, wedi dyfod meibion Israel allan o wlad yr Aipht, y dydd hwnnw y daethant i anialwch Sinai.

2 Canys hwy a aethant o Rephidim, ac a ddaethant i anialwch Sinai; gwersyllasant hefyd yn yr anialwch: ac yno y gwersyllodd Israel ar gyfer y mynydd.

3 A Moses a aeth i fynu at Dduw: a'r ARGLWYDD a alwodd arno ef o'r mynydd, gan ddywedyd, Fel hyn y dywedi wrth dŷ Jacob, ac y mynegi wrth feibion Israel;

4 Chwi a welsoch yr hyn a wneuthum i'r Aiphtiaid; y modd y codais chwi ar adenydd eryrod, ac y'ch dygais attaf fi fy hun.

5 Yn awr, gan hynny, os gan wranddo y gwrandewch ar fy llais, a chadw fy nghyfammod; chwi a fyddwch yn drysor priodol i mi o flaen yr holl bobloedd: canys eiddo fi yr holl ddaear.

6 A chwi a fyddwch i mi yn frenhiniaeth o offeriaid, ac yu genhedl aeth sanctaidd. Dyma y geiriau a lefari di wrth feibion Israel.

7 ¶ A daeth Moses, ac a alwodd am henuriaid y bobl; ac a osododd ger eu bron hwynt yr holl eiriau hyn a orchymynasai yr ARGLWYDD iddo.

8 A'r holl bobl a gyd-attebasant, ac a ddywedasant, Nyni a wnawn yr hyn oll a lefarodd yr ARGLWYDD. A Moses a ddug drachefn eiriau y bobl at yr ARGLWYDD.

9 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Wele, mi a ddeuaf attat mewn cwmwl tew, fel y clywo y bobl pan ymddiddanwyf â thi, ac fely credont i ti byth. A Moses a fynegodd eiriau y bobl i'r ARGLWYDD.

10 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses, Dos at y bobl, a sancteiddia hwynt heddyw ac y fory; a golchant eu dillad,

11 A byddant barod erbyn y trydydd dydd: o herwydd y trydydd dydd y disgyn yr ARGLWYDD y'ngolwg yr holl bobl ar fynydd Sinai.

12 A gosod derfyn i'r bobl o amgylch, gan ddywedyd, Gwyliwch arnoch, rhag myned i fynu i'r mynydd,

neu gyffwrdd â'i gwrr ef: pwy byn-
nag a gyffyrddo â'r mynydd, a leddir
yn farw.

13 Na chyffyrdded llaw âg ef, ond
gan labyddio llabyddier ef, neu gau
saethu saethier ef; pa un bynnag ai
dyn ai anifail fyddo, ni chaiff fyw:
pan gano yr udgorn yn hirllaes, deuant
i'r mynydd.

14 ¶ A Moses a ddisgynodd o'r
mynydd at y bobl, ac a sancteiddiodd
y bobl; a hwy a olchasant eu dillad.

15 Ac efe a ddywedodd wrth y
bobl, Byddwch barod erbyn y trydydd
dydd; nac ewch yn agos at eich
gwragedd.

16 A'r trydydd dydd, ar y bore-
ddydd, yr oedd taranau, a mellt, a
chwmmwl tew ar y mynydd, a llais yr
udgorn ydoedd gryfiawn; fel y dychryn-
odd yr holl bobl oedd yn y gwersyll.

17 A Moses a ddug y bobl allan
o'r gwersyll i gyfarfod â Duw; a hwy
a safasant y'ngodre y mynydd.

18 A mynydd Sinai oedd i gŷd yn
mygu, o herwydd disgyn o'r AR-
GLWYDD arno mewn tân: a'i fŷg a
ddyrchafodd fel mŵg ffwrn, a'r holl
fynydd a grynodd yn ddirfawr.

19 Pan ydoedd llais yr udgorn yn
hir, ac yn cryfhâu fwyfwy, Moses a
lesarodd; a Duw a attebodd mewn
llais.

20 A'r ARGLWYDD a ddisgynodd
ar fynydd Sinai, ar ben y mynydd: a
galwodd yr ARGLWYDD Moses i ben
y mynydd; a Moses a aeth i fynu.

21 A dywedodd yr ARGLWYDD
wrth Moses, Dos i waered, gorchymyn
i'r bobl; rhag iddynt ruthro at yr
ARGLWYDD i hylldremmu, a chwympo
llawer o honynt.

22 Ac ymsancteiddied yr offeriaid
hefyd, y rhai a nesânt at yr AR-
GLWYDD; rhag i'r ARGLWYDD ruthro
arnynt.

23 A dywedodd Moses wrth yr
ARGLWYDD, Ni ddichon y bobl ddy-
fod i fynu i fynydd Sinai: oblegid ti a
dystiolaethaist wrthym, gan ddywed-
yd, Gosod derfyn y'nghylch y mynydd,
a sancteiddia ef.

24 A'r ARGLWYDD a ddywedodd
wrtho, Dos, cerdda i waered; a thyred

i fynu, ac Aaron gyd â thi: ond na
ruthred yr offeriaid a'r bobl, i ddyfod
i fynu at yr ARGLWYDD; rhag iddo
yntau ruthro arnynt hwy.

25 Yna yr aeth Moses i waered at
y bobl, ac a ddywedodd wrthynt.

PEN. XX.

1 *Y deg gorchymyn.* 18 *Y bobl yn ofni.* 20
Moses yn eu cysuro hwy. 22 *Gwahurdd gau-*
dduwieth. 24 *Portreiad yr allor.*

A DUW a lesarodd yr holl eiriau
hyn, gau ddywedyd,

2 Myfi *yw* yr ARGLWYDD dy
DDUW, yr hwn a'th ddug di allan o
wlad yr Aipht, o dŷ y caethiued.

3 Na fydded i ti dduwiau eraill ger
fy mron i.

4 Na wna i ti ddelw gerfiedig, na
llun dim a'r *y sydd* yn y nesoedd uch-
od, nac a'r *y sydd* yn y ddaear isod, nac
a'r *sydd* yn y dwfr tan y ddaear.

5 Nac ymgrymma iddynt, ac na
wasanaetha hwynt: oblegid myfi yr
ARGLWYDD dy DDUW, *twyf* DDUW
eiddigus; yn ymweled ag anwiredd y
tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r
bedwaredd *genhedlaeth* o'r rhai a'm
casânt;

6 Ac yn gwneuthur trugaredd i fil-
oedd o'r rhai a'm carant, ac a gadwant
fy ngorchymynion.

7 Na chymmer enw yr ARGLWYDD
dy DDUW yn ofer: canys nid dieuog
gan yr ARGLWYDD yr hwn a gym-
mero ei enw ef yn ofer.

8 Cofia y dydd Sabboth, i'w sanct-
eiddio ef.

9 Chwe diwrnod y gweithi, ac y
gwnaid dy holl waith.

10 Ond y seithfed dydd *yw* Sab-
both yr ARGLWYDD dy DDUW: na
wna *ynddo* ddim gwaith, tydi, na'th
fab, na'th ferch, na'th wasanaethwr,
na'th wasanaethferch, na'th anifail,
na'th ddiethr ddyn a fyddo o fewn dy
byrth.

11 O herwydd *me'n* chwe diwr-
nod y gwnaeth yr ARGLWYDD y nef-
oedd a'r ddaear, y môr, a'r hyn oll
sydd ynddynt; ac a orphwysodd y
seithfed dydd: am hynny y bendith-
iodd yr ARGLWYDD y dydd Sabboth,
ac a'i sancteiddiodd ef.

12 ¶ Anrhydedda Duw a'th fam;

fel yr estyner dy ddyddiau ar y ddaear, yr hon y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei rhoddi i ti.

13 Na ladd.

14 Na wna odineb.

15 Na ladratta.

16 Na ddwg gam dystiolaeth yn erbyn dy gymmydog.

17 Na chwennych dŷ dy gymmydog, na chwennych wraig dy gymmydog, na'i wasanaethwr, na'i wasanaethferch, na'i ŷch, na'i asyn, na dim a'r sydd eiddo dy gymmydog.

18 ¶ A'r holl bobl a welsant y taranau, a'r mellt, a sain yr udgorn, a'r mynydd yn mygu: a phan welodd y bobl, ciliasant a safasant o hirbell.

19 A dywedasant wrth Moses, Llefara di wrthym ni, a nyini a wrandawn: ond na lefared Duw wrthym, rhag i ni farw.

20 A dywedodd Moses wrth y bobl, Nac ofnwch; o herwydd i'ch profi chwi y daeth Duw, ac i fod ei ofn ef ger eich bronnau, fel na phechech.

21 A safodd y bobl o hirbell; a nesâodd Moses i'r tywyllwch, lle yr ydoedd Duw.

22 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Fel hyn y dywedi wrth feibion Israel; Chwi a welsoch mai o'r nefoedd y lleferais wrthych.

23 Na wnewch gyd â mi dduwiau arian, ac na wnewch i chwi dduwiau aur.

24 ¶ Gwna i mi allor bridd, ac abertha arni dy boeth-ebyrth, a'th offryminau hêdd, dy ddefaid, a'th eidionau: ym mhob man lle y rhoddyf goffadwriaeth o'm henw, y deuaif attat, ac y'th fendithiaf.

25 Ond os gwnai i mi allor gerrig, na wna hi o gerrig nadd: pan gottech dy forthwyl arni, ti a'i halogaist hi.

26 Ac na ddôs i fynu ar hyd grisiau i'm hallor; fel nad amlyger dy noethni wrthi.

PEN. XXI.

1 *Cyfreithiau gweision.* 5 *Am y gwas a dyller ei glust.* 7 *Am forwynion.* 12 *Am lofruddiaeth.* 16 *Am ludron dynion.* 17 *Am y rhai a felldithio eu rhieni.* 18 *Am darawyr.* 22 *Am friu damwain.* 28 *Am ŷch a gornio.* 33 *Am yr hwn a fo achos o niwed i eraill.*

DYMA y barnedigaethau a osodi di ger eu bron hwynt.

2 Os pryni was o Hebreadd, gwasanaethed chwe blynedd; a'r seithfed y caiff yn rhad fyned ymaith yn rhydd.

3 Os ar ei ben ei hun y daeth, ar ei ben ei hun y caiff fyned allan: os perchen gwraig fydd efe, aed ei wraig allan gyd âg ef.

4 Os ei feistr a rydd wraig iddo, a hi yn planta iddo feibion, neu ferched; y wraig a'i phlant fydd eiddo ei meist, ac aed efe allan ar ei ben ei hun.

5 Ac os gwas gan ddywedyd a ddywed, Hoff geniyf fi fy meist, fy ngwraig, a'm plant; nid âf fi allan yn rhydd:

6 Yna dyged ei feistr ef at y barnwyr; a dyged ef at y ddor, neu at yr orsin: a thylled ei feistr ei glust ef â mynawyd; ac efe a'i gwasanaetha ef byth.

7 ¶ Ac os gwerth gwr ei ferch yn forwyn gaeth, ni chaiff hi fyned allan fel yr êl y gweision caeth allan.

8 Os heb ryglyddu bodd y'ngolwg ei meist y bydd hi, yr hwn a'icymmerodd hi yn ddyweddi; yna gadawed ei hadbrynu hi: ni bydd rhydd iddo ei gwerthu hi i bobl ddieithr, wedi iddo ef ei thwylio hi.

9 Ac os i'w fab y dyweddïodd efe hi, gwnaed iddi yn ol deddf y merched.

10 Ac os arall a brioda efe, na wnaed yn llai ei hymborth, ei dillad, na'i dyled priodas.

11 Ac os y tri hyn nis gwna efe iddi; yna aed hi allan yn rhad heb arian.

12 ¶ Rhodder i farwolaeth y neb a darawo wr, fel y byddo marw.

13 Ond yr hwn ni chynllwynodd, onid rhoddi o DDUW ef yn ei law ef, mi a osodaf i ti fan lle y caffo ffoi.

14 Ond os daw dyn yn rhyfygus ar ei gymmydog, i'w ladd ef trwy dwyll; cymmer ef i farwolaeth oddi wrth fy allor.

15 ¶ Y neb a darawo ei dad, neu ei fam, rhodder ef i farwolaeth.

16 ¶ Yr hwn a ladrattâo ddyn, ac a'i gwertho, neu os cair ef yn ei law ef, rhodder ef i farwolaeth.

17 ¶ Rhodder i farwolaeth yr hwn a felldithio ei dad, neu ei fam.

18 ¶ A phan ymrysono dynion, a tharo o'r naill y llall â charreg, neu â dwrn, ac efe heb farw, ond gorfod iddo orwedd;

19 Os cyfyd efe, a rhodio allan wrth ei ffon; yna y tarawydd a fydd diangol: yn unig rhodded ei golled am ei waith, a chan feddyginiaethu meddyginiaethed ef.

20 ¶ Ac os tery un ei wasanaethwr, neu ei wasanaethferch, â gwialen, fel y byddo farw dan ei law ef; gan ddial dialer arno.

21 Ond os erys ddiwrnod, neu ddau ddiwrnod, na ddialer arno; canys gwerth ei arian ei hun ydoedd efe.

22 ¶ Ac os ymrafaelia dynion, a tharo o'honynt wraig feichiog, fel yr êl ei beichiogi oddi wrthi, ac heb fod marwolaeth: gan gopsi cosper ef, fel y gosodo gwr y wraig arno; a rhodded *hynny* trwy farnwyr.

23 Ac os marwolaeth fydd; rhodder einioes am einioes,

24 Llygad am lygad, dant am ddant, llaw am law, troed am droed,

25 Llosg am losg, archoll am archoll, a chlais am glais.

26 ¶ Os tery un lygad ei wasanaethwr, neu lygad ei wasanaethferch, fel y llygro ef; gollynged ef yn rhydd am ei lygad.

27 Ac os tyrr efe ymaith ddant ei wasanaethwr, neu ddant ei wasanaethferch; gollynged ef yn rhydd am ei ddant.

28 ¶ Ac os ých a gornia wr neu wraig, fel y byddo farw: gan labyddio llabyddier yr ých, ac na fwyttâer ei gig ef; ac aed perchen yr ých yn rhydd.

29 Ond os yr ých oedd yn cornio o'r blaen, a *hynny* trwy dystion wedi ei hysbysu i'w berchennog; ac efe heb ei gadw ef, ond lladd o hono wr neu wraig: yr ých a labyddir, a'i berchennog a roddir i farwolaeth hefyd.

30 Os iawn a roddir arno, rhodded werth am ei einioes, yn ol yr hyn oll a osoder arno.

31 Os mab a gornia efe, neu ferch a gornia efe; gwneled iddo yn ol y farnedigaeth hon.

32 Ond os gwasanaethwr, neu wasan-

aethferch, a gornia yr ých; rhodded i'w perchennog ddeg siel ar hugain o arian, a llabyddier yr ých.

33 ¶ Ac os egyr gwr bydew, neu os cloddia un bydew, ac heb gauarno; a syrthio yno ých, neu asyn;

34 Perchen y pydew a dâl *am danynt*: arian a dâl efe i'w perchennog; a'r *anifail* marw a fydd iddo yntau.

35 ¶ Ac os ých gwr a dery ých ei gymmydog, fel y byddo efe farw; yna gwerthant yr ých byw, a rhannant ei werth ef, a'r *ých* marw a rannant hefyd.

36 Neu os gwybuwyd ei fod ef yn ých hwyliog o'r blaen, a'i berchennog heb ei gadw ef; gan dalu taled ých am ých, a bydded y marw yn eiddo ef.

PEN. XXII.

1 *Am ladrad.* 5 *Am golled.* 7 *Am sarhâd.* 14

Am fenthyg. 16 *Am annireirdeb.* 18 *Am*

ddewiniaeth. 19 *Am orwedd gyd âg anifail.*

20 *Am ddetu-addolieth.* 21 *Am ddiethriaid,*

a gweddwon, ac ymddisfad. 25 *Am usuriaeth.*

26 *Am wystalon.* 28 *Am barch i swyddogion.*

29 *Am flaen-ffrwythau.*

OS lladratta un ých neu ddafad, a'i ladd, neu ei werthu; taled bùm ých am ých, a phedair dafad am ddafad.

2 ¶ Os cair lleidr yn torri *tý*, a'i daro fel y byddo farw; na *choller* gwaed am dano.

3 Os bydd yr haul wedi codi arno, *coller* gwaed am dano; efe a ddylly gwbl-dalu: oni bydd dim ganddo, gwerther ef am ei ladrad.

4 Os gan gael y cair yn ei law ef y lladrad yn fyw, o eidion, neu asyn, neu ddafad; taled yn ddwbl.

5 ¶ Os pawr un faes, neu winllan, a gyrru ei anifail i bori maes un arall; taled o'r hyn goreu yn ei faes ei hun, ac o'r hyn goreu yn ei winllan ei hun.

6 ¶ Os tân a dyrr allan, ac a gaiff afael mewn drain, fel y difäer dâs o ýd, neu ýd ar ei droed, neu faes; cwbl-daled yr hwn a gynneuodd y tân.

7 ¶ Os rhydd un i'w gymmydog arian, neu ddodrefn i gadw, a'i ladratta o *dý* y gwr; os y lleidr a gair, taled yn ddwbl:

8 Os y lleidr ni chair, dyger perchennog y *tý* at y swyddogion i *dýngu*,

a estynodd efe ei law at ddâ ei gymmydog.

9 Am bob math ar gamwedd, am eidion, am asyn, am ddfad, am ddilledyn, ac am bob peth a gollo yr hwn a ddywedo *arall* ei fod yn eiddo: deued achos y ddau ger bron y barnwyr; a'r hwn y barno y swyddogion yn ei erbyn, taled i'w gymmydog yn ddwbl.

10 Os rhydd un asyn, neu eidion, neu ddfad, neu un anifail, at ei gymmydog i gadw, a marw o hono, neu ei friwo, neu ei yrru ymaith heb neb yn gweled:

11 Bydded llw yr ARGLWYDD rhyngdynt ill dau, na roddes efe ei law at ddâ ei gymmydog; a chymmered ei berchennog *hynny*, ac na wnaed y *llall* iawn.

12 Ac os gan ladratta y lladrattêir ef oddi wrtho; gwnaed iawn i'w berchennog.

13 Os gan ysglyfaethu yr ysglyfaethir ef; dyged ef yn dystiolaeth, ac na thaled am yr hwn a ysglyfaethwyd.

14 ¶ Ond os bentyccia un gan ei gymmydog *ddim*, a'i friwo, neu ei farw, heb *fod* ei berchennog gyd âg ef; gan dalu taled.

15 Os ei berchennog *fydd* gyd âg ef, na thaled: os llôg *yw* efe, am ei llôg y daeth.

16 ¶ Ac os huda un forwyn yr hon ni ddyweddiwyd, a gorwedd gyd â hi; gan gynnysgaeddu cynnysgaedded hi yn wraig iddo ei hun.

17 Os ei thad a lwyr-wrthyd ei rhoddi hi iddo, taled arian yn ol gwaddol morwynion.

18 ¶ Na chaffed hudoles fyw.

19 ¶ Llwyrr-rodder i farwolaeth bob un a orweddo gyd âg anifail.

20 ¶ Lladder yn farw a abertho i dduwiau, onid i'r ARGLWYDD yn unig.

21 ¶ Na orthrymma, ac na flina y dîeithr: canys dîeithriaid fuoch chwithau yn nhir yr Aipht.

22 ¶ Na chystuddiwch un weddw, nac ymddifad.

23 Os cystuddiwch hwynt mewn un modd, a gwaeddi o honynt ddim arnaf; mi a lwyr-wrandawaf eu gwaedd hwynt;

24 A'm digofaint a enny, a mi

a'ch lladdaf â'r cleddyf; a bydd eich gwragedd yn weddwon, a'ch plant yn ymddifad.

25 ¶ Os echwyni arian i'm pobl *sydd* tlawd yn dy ymyl, na fydd fel occrwr iddynt; na ddod usuriaeth arnynt.

26 Os cymmeri ddilledyn dy gymmydog ar wystl, dyro ef adref iddo erbyn machludo haul:

27 O herwydd hynny yn unig *sydd* i'w roddi arno ef; hwnnw yw ei ddilledyn am ei groen ef: mewn pa beth y gorwedd? A bydd, os gwaedda efe arnaf, i mi wrando: canys trugarog *ydwyf* fi.

28 ¶ Na chabla y swyddogion; ac na felldithia bennaeth dy bobl.

29 ¶ Nac oeda *dalu* y cyntaf o'th ffrwythau addfed, ac o'th bethau gwlybion: dod i mi y cyntaf-anedig o'th feibion.

30 Felly y gwnai am dy eidion, ac am dy ddfad; saith niwrnod y bydd gyd â'i fam, a'r wythfed dydd y rhoddi ef i mi.

31 ¶ A byddwch yn ddynion sanctaidd i mi: ac na fwyttêwch gig wedi ei ysglyfaethu yn y maes; teflwch ef i'r ci.

PEN. XXIII.

1 Am enllib, a gau dystiolaeth. 3, 6 Am gyf-iawnder. 4 Am gymmydogiaeth. 10 Am y *fyddlyn orphwys*. 12 Am y *Sabbath*. 13 Am ddelw-*addoliaeth*. 14 Am y *tair gwyl*. 18 Am *waed a brasder yr aberth*. 20 *Addu angel, a bendithio, os hwy a ufuddhânt*.

NA chyfod enllib; na ddod dy law gyd â'r annuwiol i fod yn dyst anwir.

2 ¶ Na ddilyn liaws i *wneuthur* drwg; ac nac ateb mewn ymrafael, gan bwyo yn ol llaweroedd, i wyro *barn*.

3 ¶ Na pharcha y tlawd chwaith yn ei ymrafael.

4 ¶ Os cyfarfyddi âg eidion dy elyn, neu â'i asyn, yn myned ar gyfsgoll; dychwel ef adref iddo.

5 Os gweli asyn yr hwn a'th *gasâ* yn gorwedd dan ei bwn; a beidi a'i gynnorthwyo? gan gynnorthwyo cynnorthwya gyd âg ef.

6 Na wyra farn dy dlawd yn ei ymrafael.

7 Ymgadw ym mhell oddi wrth gamfatter: na ladd chwaith na'r gwirion, na'r cyfiawn: canys ni chyfiawnhâf fi yr annuwiol.

8 ¶ Na dderbyn wobr: canys gwobr a ddalla y rhai sydd yn gweled, ac a wyra eiriau y cyfiawn.

9 ¶ Na orthrymma y dieithr: chwi a wyddoch galon y dieithr; o herwydd chwi a fuch ddieithriaid yn nhir yr Aipht.

10 Chwe blynedd yr heui dy dir, ac y cesgli ei ffrwyth:

11 A'r seithfed paid âg ef, a gâd ef yn llongydd; fel y caffo tlodion dy bobl fwytta: a bwyttâed bwystfil y maes eu gweddill hwynt. Felly y gwnai am dy winllan, ac am dy olewydden.

12 Chwe diwrnod y gwnai dy waith; ac ar y seithfed dydd y gorphwysi: fel y caffo dy ych a'th asyn lonyddwch, ac y cymmero mab dy forwyn gaeth, a'r dieithr ddyd, ei anadl atto.

13 Ac ymgedwch ym mhob peth a ddywedais wrthych: na chofiwch enw duwiau eraill; na chlywer *hynny* o'th enau.

14 ¶ Teirgwaith yn y flwyddyn y cedwi wyl i mi.

15 Gwyl y bara croyw a gedwi: saith niwrnod y bwyttâi fara croyw, fel y gorchymynais i ti, ar yr amser gosodedig o fis Abib: canys ynddo y daethost allan o'r Aipht: ac nac ymddangosed *neb* ger fy mron yn waglaw:

16 A gwyl cynhauaf blaen-ffrwyth dy lafur, yr hwn a heuaist yn y maes; a gwyl y cynnull yn niwedd y flwyddyn, pan gynnullech dy lafur o'r maes.

17 Tair gwaith yn y flwyddyn yr ymddengys dy holl wrrywiaid ger bron yr **ARGLWYDD** dy **DDUW**.

18 Nac abertha waed fy aberth gyd â bara leseinnlyd; ac nac arhâd brasder fy aberth dros nos hyd y bore.

19 Dwg i dŷ yr **ARGLWYDD** dy **DDUW** y cyntaf o flaen-ffrwyth dy dir. Na ferwa fydd yn llaeth ei fam.

20 ¶ Wele fi yn anfon angel o'th flaen i'th gadw ar y ffordd, ac i'th arwain i'r man a barotôais.

21 Gwylia rhagddo, a gwrando ar ei lais ef; na chyffrôa ef: canys ni ddioddef eich anwiredd: oblegid y *mae* fy enw ynddo ef.

22 Os gan wrando y gwrandewi ar ei lais ef, a gwneuthur y cwbl a lefarwyf; mi a fyddaf elyn i'th elynion, ac a wrthwynebas dy wrthwynebwyr.

23 O herwydd fy angel a â o'th flaen di, ac a'th ddwg di i mewn at yr Amoriaid, a'r Hethiaid, a'r Phereziaid, a'r Canaanaeid, yr Hefiaid, a'r Jebusiaid; a mi a'u difethaf hwynt.

24 Nac ymgrymma i'w duwiau hwynt, ac na wasanaetha hwynt, ac na wua yn ol eu gweithredoedd hwynt; ond llwyr-ddinystria hwynt, dryllia eu delwau hwynt yn gandryll.

25 A chwi a wasanaethwch yr **ARGLWYDD** eich **DUW**, ac efe a fendithia dy fara, a'th ddwfr; a mi a dynnaf ymaith *bob* clefyd o'th fysg.

26 ¶ Ni bydd yn dy dir di ddim yn erthylu, na heb hilio: mi a gyflawnaf rifedi dy ddyddiau.

27 Mi a anfonaf fy arswyd o'th flaen, a hwy a ddifethaf yr holl bobl y deui attynt, ac a wnaf i'th holl elynion droi eu gwarrau attat.

28 A mi a anfonaf gaccwn o'th flaen, a hwy a yrrant yr Hefiaid, a'r Canaanaeid, a'r Hethiaid, allan o'th flaen di.

29 Ni yrraf hwynt allan o'th flaen di mewn yn flwyddyn; rhag bod y wlad yn anghyfnedd, ac i swystilod y maes amlhâu yn dy erbyn di.

30 O fesur ychydig ac ychydig y gyrraf hwynt allan o'th flaen di, nes i ti gynnnyddu ac etifeddu y tir.

31 A gosodaf dy derfyn o'r môr coch hyd fôr y Philistiaid, ac o'r diffaethwch hyd yr afon: canys mi a roddaf yn eich meddiant breswylwyr y tir; a thi a'u gyrrri hwynt allan o'th flaen.

32 Na wna ammod â hwynt, nac â'u duwiau.

33 Na âd iddynt drigo yn dy wlad; rhag iddynt beri i ti bechu i'm herbyn: canys os gwasanaethi di eu duwiau hwynt, diau y bydd *hynny* yn dramgwydd i ti.

PEN. XXIV.

1 Galw Moses i'r mynydd. 3 Y bobl yn addaw ufudd-dod. 4 Moses yn aileiladu allor a deuddeg colofn: 6 yn taenellu gwaed y cyfanimod. 14 Aaron a Hur â siars y bobl arnynt. 15 Moses yn myned i'r mynydd; lle y mae efe yn aros ddcugain niwrnod a deugain nos.

AC efe a ddywedodd wrth Moses, Tyred i fynu at yr ARGLWYDD, ti ac Aaron, Nadab ac Abihu, a'r deg a thriugain o henuriaid Israel; ac addolwch o hirbell.

2 Ac aed Moses ei hun at yr ARGLWYDD; ac na ddelont hwy, ac nac aed y bobl i fynu gyd âg ef.

3 ¶ A Moses a ddaeth, ac a fynegodd i'r bobl holl eiriau yr ARGLWYDD, a'r holl farnedigaethau. Ac atebodd yr holl bobl yn un-air, ac a ddywedasant, Ni a wnawn yr holl eiriau a lefarodd yr ARGLWYDD.

4 A Moses a ysgrifennodd holl eiriau yr ARGLWYDD; ac a gododd yn fore, ac a adeiladodd allor is law y mynydd, a deuddeg colofn, yn ol deuddeg llwyth Israel.

5 Ac efe a anfonodd langciau meibion Israel; a hwy a offrymmasant boeth-offrymmau, ac a aberthasant fustych yn ebyrth hêdd i'r ARGLWYDD.

6 A chymmerodd Moses hanner y gwaed, ac a'i gosododd mewn cawgiau, a hanner y gwaed a daenellodd efe ar yr allor.

7 Ac efe a gymmerth lyfr y cyfanimod, ac a'i darllenodd lle y clywai y bobl. A dywedasant, Nia wnawn, ac a wrandawn yr hyn oll a lefarodd yr ARGLWYDD.

8 A chymmerodd Moses y gwaed, ac a'i taenellodd ar y bobl; ac a ddywedodd, Wele, waed y cyfanimod, yr hwn a wnaeth yr ARGLWYDD â chwi, yn ol yr holl eiriau hyn.

9 ¶ Yna yr aeth Moses i fynu, ac Aaron, Nadab ac Abihu, a deg a thriugain o henuriaid Israel.

10 A gwelsant DDUW Israel; a than ei draed megis gwaith o faen saphir, ac fel corph y nefoedd o ddisgleirder.

11 Ac ni roddes ei law ar benffigion meibion Israel; ond gwelsant DDUW, a bwyttasant ac yfasant.

12 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Tyred i fynu attaf i'r mynydd, a bydd yno: a mi a roddaf i ti lechau cerrig, a chyfraith, a gorchymynion, y rhai a ysgrifennaiis, i'w dysgu hwynt.

13 A chododd Moses, a Josua ei weinidog; ac aeth Moses i fynu i fynydd DUW.

14 Ac wrth yr henuriaid y dywedodd, Arhoswch ni yma, hyd oni ddelom ni atoch drachefn: ac wele, Aaron a Hur gyd â chwi; pwy bynnag a fyddo âg achos iddo, deued attynt hwy.

15 A Moses a aeth i fynu i'r mynydd; a chwmmwl a orchuddiodd y mynydd.

16 A gogoniant yr ARGLWYDD a arhodd ar fynydd Sinai, a'r cwmmwl a'i gorchuddiodd chwe diwrnod: ac efe a alwodd am Moses y seithfed dydd o ganol y cwmmwl.

17 A'r golwg ar ogoniant yr ARGLWYDD uedd fel tân yn difa ar ben y mynydd, y'ngolwg meibion Israel.

18 A Moses a aeth i ganol y cwmmwl, ac a aeth i fynu i'r mynydd: a bu Moses yn y mynydd ddeugain niwrnod a deugain nos.

PEN. XXV.

1 Pa beth sydd raid i'r Israeliaid ei offrom tu ag at wneuthur y babell. 10 Dull yr arch. 17 Y drugareddfa a'r cerubiad. 23 Y buwrdd a'i arlwy. 31 Y canhwylbren a'i offer.

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Dywed wrth feibion Israel, am ddwyn o honynt i mi offrwm: gan bob gwr ewyllysgar ei galon y cymmerwch fy offrwm.

3 A dyma yr offrwm a gymmerwch ganddynt; aur, ac arian, a phres,

4 A sidan glas, a phorphor, ac ys-garlad, a llian main, a blew geifr,

5 A chrwyn hyrddod yn gochion, a chrwyn daearfoch, a choed Sittim,

6 Olew i'r goleuni, llysieuau i olew yr ennaint, ac i'r pêr-arogldarth,

7 Meini onix, a meini i'w gosod yn yr ephod, ac yn y ddwyfronneg.

8 A gwnaht i mi gyssegr; fel y gallwyf drigo yn eu mysg hwynt.

9 Yn ol holl waith y tabernacl, a gwaith ei holl ddodrefn y rhai yr ydyf yn eu dangos i ti, felly y gwnewch.

10 ¶ A gwnant arch o goed Sittim, o ddau guffydd a hanner ei hŷd, a chuffydd a hanner ei lled, a chuffydd a hanner ei uchder.

11 A gwisg hi âg aur coeth; o fewn ac oddi allan y gwisgi hi: a gwna arni goron o aur o amgylch.

12 Bwrw iddi hefyd bedair modrwy aur, a dod ar ei phedair congl; dwy fodrwy ar un ystlys iddi, a dwy fodrwy ar yr ystlys arall iddi.

13 A gwna drosolion o goed Sittim, a gwisg hwynt âg aur.

14 A gosod y trosolion trwy y modrwyau gan ystlys yr arch, i ddwyn yr arch arnynt.

15 Ym modrwyau yr arch y bydd y trosolion; na symmuder hwynt oddi wrthi.

16 A dod yn yr arch y dystiolaeth a roddaf i ti.

17 A gwna drugareddfa o aur coeth, o ddau guffydd a hanner ei hŷd, a chuffydd a hanner ei lled.

18 A gwna ddau gerub o aur; o gyfanwaith morthwyl y gwna hwynt, yn nau gwrr y drugareddfa.

19 Un cerub a wnaei yn y naill ben, a'r cerub arall yu y pen arall: o'r drugareddfa ar ei dau ben hi y gwnewch y cerubiaid.

20 A bydded y cerubiaid yn lledu eu hesgyll i fynu, gan orcluddio y drugareddfa â'u hesgyll, a'u hwynebau bob un at eu gilydd: tu a'r drugareddfa y bydd wynebau y cerubiaid.

21 A dod y drugareddfa i fynu ar yr arch, ac yn yr arch dod y dystiolaeth a roddaf i ti.

22 A mi a gyfarfyddaf â thi yno, ac a lefaraf wrthyt oddi ar y drugareddfa, oddi rhwng y ddau gerub y rhai a fyddant ar arch y dystiolaeth, yr holl bethau a orchymynwyf wrthyt i feibion Israel.

23 ¶ A gwna di fwrdd o goed Sittim, o ddau guffydd ei hŷd, a chuffydd ei led, a chuffydd a hanner ei uchder.

24 A gosod aur coeth drosto, a gwna iddo goron o aur o amgylch.

25 A gwna iddo wregys o led llaw

o amgylch, a gwna goron aur ar ei wregys o amgylch.

26 A gwna iddo bedair modrwy o aur, a dod y modrwyau wrth y pedair congl y rhai a fyddant ar ei bedwar troed.

27 Ar gyfer y cylch y bydd y modrwyau, yn lleoedd i'r trosolion i ddwyn y bwrdd.

28 A gwna y trosolion o goed Sittim, a gwisg hwynt âg aur, fel y dyger y bwrdd arnynt.

29 A gwna ei ddysglau ef, a'i lwyau, a'i gaeadau, a'i phiolau, y rhai y tywelltir â hwynt: o aur coeth y gwnaei hwynt.

30 A dod ar y bwrdd y bara dangos ger bron fy wyneb yn wastadol.

31 ¶ Gwna hefyd ganhwyllbren: o aur pur yn gyfanwaith y gwnaei y canhwyllbren; ei baladr, ei geingciau, ei bedyll, ei gnapiau, a'i flodau, a fyddant o'r un.

32 A bydd chwe chaingc yn dyfod allan o'i ystlysau; tair caingc o'r canhwyllbren o un tu, a thair caingc o'r canhwyllbren o'r tu arall.

33 Tair padell o waith almonau, cnap a blodeuyn ar un gaingc; a thair padell o waith almonau, cnap a blodeuyn ar gaingc arall: felly ar y chwe chaingc a fyddo yn dyfod allan o'r canhwyllbren.

34 Ac yn y canhwyllbren y bydd pedair padell ar waith almonau, a'u cnapiau a'u blodau.

35 A bydd cnap dan ddwy gaingc o hono, a chnap dan ddwy gaingc o hono, yn ol y chwe chaingc a ddeuant o'r canhwyllbren.

36 Eu cnapiau a'u ceingciau a fyddant o'r un: y cwbl fydd aur coeth o un cyfanwaith morthwyl.

37 A thi a wnaei ei saith lusern ef, ac a oleui ei lusernau ef, fel y goleu efe ar gyfer ei wyneb.

38 A bydded ei efeiliau a'i gafnau o aur coeth.

39 O dalent o aur coeth y gwnaei ef, a'r holl lestri hyn.

40 Ond gwêl wneuthur yn ol eu portreiaid hwynt, a ddangoswyd i ti yn y mynydd.

PEN. XXVI.

1 *Deg llenn y tabernacl.* 7 *Yr un llenn ar ddeg o few geifr.* 14 *Y babell-lenn o grwyn hyrddod.* 15 *Byrddau y tabernacl, gyd â'u mortisiau a'u barru.* 31 *Yr uchianlen i'r arch.* 36 *Y gaeadlen i'r drws.*

Y TABERNAACL hefyd a wnaï di o ddeg llenn o lian main cyfrodedd, ac o *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad: yn gerubiaid o gywreïn-waith y gwnai hwynt.

2 Hÿd un llenn *fydd* wyth guffydd ar hugain, a lled un llenn *fydd* pedwar cufydd: yr un mesur a fydd i'r holl lenni.

3 Pùm llenn a fyddant y'nglÿn bob un wrth eu gilydd; a phùm llenn *eruil* a fyddant y'nglÿn wrth eu gilydd.

4 A gwna ddolennau o *sidan* glas ar ymyl un llenn, ar y cwrr, yn y cydiad; ac felly y gwnai ar ymyl eithaf llenn arall, yn yr ail gydiad.

5 Deg dolen a deugain a wnaï di i un llenn, a deg dolen a deugain a wnaï ar gwrr y llenn a *fyddo* yn yr ail gydiad: y dolennau a dderbyniant bob un eu gilydd.

6 Gwna hefyd ddeg bâch a deugain o aur, a chydia â'r bachau y llenni bob un wrth eu gilydd; fel y byddo yn un tabernacl.

7 ¶ A gwna lenni o *flew* geifr, i fod yn babell-lenn ar y tabernacl: un llenn ar ddeg a wnaï.

8 Hÿd un llenn *fydd* deg cufydd ar hugain, a lled un llenn *fydd* pedwar cufydd; a'r un mesur *fydd* i'r un llenn ar ddeg.

9 A chydia pùm llenn wrthynt eu hun, a chwe llenn wrthynt eu hun; a dybla y chweched lenn ar gyfer wyneb y babell-lenn.

10 A gwna ddeg dolen a deugain ar ymyl y naill lenn, ar y cwrr, yn y cydiad *cyntaf*; a deg dolen a deugain ar ymyl y llenn *arall*, yn yr ail gydiad.

11 A gwna ddeg bâch a deugain o bres; a dod y bachau yn y dolennau, a chylymma y babell-lenn, fel y byddo yn un.

12 A'r gweddill a fyddo dros ben o lenni y babell-lenn, *sef* yr hanner llenn weddill, a fydd y'ngweddill ar du cefn y tabernacl;

13 Fel y *byddo* o'r gweddill guffydd o'r naill du, a chuffydd o'r tu arall, o hÿd y babell-lenn: bydded hynny dros ddau ystlys y tabernacl, o'r tu yma ac o'r tu accw, i'w orchuddio.

14 A gwna dô i'r babell-lenn o grwyn hyrddod wedi eu lliwo yn gochion, a thò o grwyn daearfoch yn uchaf.

15 ¶ A gwna i'r tabernacl ystyllod o goed Sittim, yn eu sefyll.

16 Deg cufydd fydd hÿd ystyllen, a chuffydd a hanner cufydd fydd lled pob ystyllen.

17 *Bydded* dau dyno i un bwrdd, wedi eu gosod mewn trefn, bob un ar gyfer eu gilydd: felly y gwnai am holl fyrddau y tabernacl.

18 A gwna ystyllod i'r tabernacl, ugain ystyllen o'r tu dehau, tu a'r dehau.

19 A gwna ddeugain mortais arian dan yr ugain ystyllen; dwy fortais dan un ystyllen, i'w dau dyno, a dwy fortais dan ystyllen arall i'w dau dyno.

20 A gwna i ail ystlys y tabernacl, o du y gogledd, ugain ystyllen,

21 A deugain mortais o arian; dwy fortais dan un ystyllen, a dwy fortais dan ystyllen arall.

22 Hefyd i ystlys y tabernacl, o du y gorllewin, y gwnai chwech ystyllen.

23 A dwy ystyllen a wnaï i gonglau y tabernacl, yn y ddau ystlys.

24 A byddant wedi eu cyssylltu oddi tanodd; byddant hefyd wedi eu cyd-gydio oddi arnodd wrth un fodrwy: felly y bydd iddynt ill dau; i'r ddwy gongl y byddant.

25 A byddant yn wyth ystyllen, a'u mortisiau arian yn un fortais ar bymtheg; dwy fortais dan un ystyllen, a dwy fortais dan ystyllen arall.

26 ¶ Gwna hefyd farrau o goed Sittim, pùm p i ystyllod un ystlys i'r tabernacl,

27 A phùm barr i ystyllod ail ystlys y tabernacl, a phùm barr i ystyllod ystlys y tabernacl i'r ddau ystlys tu a'r gorllewin.

28 A'r barr canol y'nghanol yr ystyllod, a gyrhaedd o gwrr i gwrr.

29 Gosod hefyd aur dros yr ystyll-

od, a gwna eu modrwyau o aur, i osod y barrau trwyddynt: gwisg y barrau hefyd âg aur.

30 A chyfod y tabernacl wrth ei bortreiaid, yr hwn a ddangoswyd i ti yn y mynydd.

31 ¶ A gwna wahanlen o *sidan* glas, porphor, ac ysgarlad, ac o lian main cyfrodedd: â cherubiaid o waith cywraint y gwnai hi.

32 A dod hi ar bedair colofn o goed Sittim wedi eu gwisgo âg aur; a'u pennau o aur, ar bedair mortais arian.

33 ¶ A dod y wahanlen wrth y bachau, fel y gellych ddwyn yno, o fewn y wahanlen, arch y dystiolaeth: a'r wahanlen a wna wahan i chwi rhwng y cyssegr a'r cyssegr sancteiddiolaf.

34 Dod hefyd y drugareddfa ac arch y dystiolaeth yn y cyssegr sancteiddiolaf.

35 A gosod y bwrdd o'r tu allan i'r wahanlen, a'r canhwylbren gyferbyn a'r bwrdd ar y tu dehau i'r tabernacl: a dod y bwrdd ar du y gogledd.

36 A gwna gaeadlen i ddrws y babell o *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, ac o lian main cyfrodedd o wniadwaith.

37 A gwna i'r gaeadlen bùm colofn o goed Sittim, a gwisg hwynt âg aur; a'u pennau fydd o aur: a bwrw iddynt bùm mortais bres.

PEN. XXVII.

1 *Allor y poeth-offrcm, a'i llestri.* 9 *Cynteddfa y tabernacl wedi ei gau â llenni ac â cholofnau.* 18 *Meur y cynteddfa.* 20 *Yr olew i'r lamp.*

GWNA hefyd allor o goed Sittim, o bùm cufydd o hÿd, a phùm cufydd o led: yn bedairongl y bydd yr allor, a'i huchder o dri chufydd.

2 A gwna ei chyrn ar ei phedair congl: o'r un y bydd ei chyrn: a gwisg hi â phres.

3 Gwna hefyd iddi bedyll i dderbyn ei lludw, a'i rhawiau, a'i chawgiau, a'i chigweiniau, a'i phedyll tân: ei holl lestri a wnai o bres.

4 A gwna iddi alch o bres, ar

waith rhwyd; a gwna ar y rhwyd bedair modrwy o bres ar ei phedair congl.

5 A dod hi dan amgylchiad yr allor oddi tanodd, fel y byddo y rhwyd hyd hanner yr allor.

6 A gwna drosolion i'r allor, *sef* trosolion o goed Sittim; a gwisg hwynt â phres.

7 A dod ei throsolion trwy y modrwyau, a bydded y trosolion ar ddau ystlys yr allor, i'w dwyn hi.

8 Gwna hi âg ystyllod yn gau: fel y dangoswyd i ti yn y mynydd, felly y gwnant hi.

9 ¶ A gwna gynteddfa y tabernacl ar y tu dehau, tu a'r dehau: llenni y cynteddfa a fyddant lian main cyfrodedd, o gân cufydd o hÿd, i un ystlys.

10 A'i hugain colofn, a'u hugain mortais, *fydd* o bres: pennau y colofnau, a'u cylchau, *fydd* o arian.

11 Felly o du y gogledd ar hÿd, y bydd llenni, o gân *cufydd* o hÿd, a'u hugain colofn, a'u hugain mortais, o bres; a phennau y colofnau, a'u cylchau, o arian.

12 ¶ Ac i led y cynteddfa, o du y gorllewin, y *bydd* llenni o ddeg cufydd a deugain: eu colofnau *fyddant* ddeg, a'u morteisïau yn ddeg.

13 A lled y cynteddfa, tu a'r dwyrain, o godiad haul, a *fydd* ddeg cufydd a deugain.

14 Y llenni o'r *naill* du a *fyddant* bymtheg cufydd; eu colofnau yn dair, a'u morteisïau yn dair.

15 Ac i'r ail du y *bydd* pymtheg llenn; eu tair colofn, a'u tair mortais.

16 ¶ Ac i borth y cynteddfa y *gwnair* caeadlen o ugain cufydd, o *sidan* glas, porphor, ac ysgarlad, ac o lian main cyfrodedd o wniadwaith; eu pedair colofn, a'u pedair mortais.

17 Holl golofnau y cynteddfa o amgylch a gylchir âg arian; a'u pennau yn arian, a'u morteisïau yn bres.

18 ¶ Hÿd y cynteddfa *fydd* gân cufydd, a'i led yn ddeg a deugain o bob tu; a phùm cufydd o uchder o lian main cyfrodedd, a'u morteisïau o bres.

19 Holl lestri y tabernacl yn eu holl wasanaeth, a'i holl hoelion hefyd,

a holl hoelion y cynteddfa, fyddant o brea.

20 ¶ A gorchymyn dithau i feibion Israel, ddwyn o honynt attat bur olew yr olew-wydden coethedig, yn oleuni, i beri i'r lamp losgi yn wastad.

21 Ym mhabel y cyfarfod, o'r tu allan i'r wahanlen, yr hon fydd o flaen y dystiolaeth, y trefna Aaron a'i feibion hwnnw, o'r hwyr hyd y bore, ger bron yr ARGLWYDD: deddf dragywyddol fydd, trwy eu hoesoedd, gan feibion Israel.

PEN. XXVIII.

1 Neillduo Aaron a'i feibion i nwydd yr offeiriaid. 2 Gorchymyn gwisgoedd sanctaidd. 6 Yr ephod. 15 Y ddwyfronneg a'r deuddeg muen gwerthfawr. 30 Yr Urim a'r Thummim. 31 Mantell yr ephod, gyd â'i phomgranadau a'i chlych. 36 Dulen y meitr. 39 Y bair wniadwaith. 40 Gwisgoedd meibion Aaron.

A CHYMMER Aaron dy frawd attat, a'i feibion gyd âg ef, o blith meibion Israel, i offeiriadu i mi; sef Aaron, Nadab ac Abihu, Eleazar ac Ithamar, meibion Aaron.

2 Gwna hefyd wisgoedd sanctaidd i Aaron dy frawd, er gogoniant a harddwch.

3 A dywed wrth yr holl rai doeth o galon, y rhai a lenwais i âg yspryd doethineb, am wneuthur o honynt ddillad Aaron i'w sancteiddio ef, i offeiriadu i mi.

4 A dyma y gwisgoedd a wnant. Dwyfronneg, ac ephod, mantell hefyd, a phais o waith edau a nodwydd, meitr, a gwregys: felly y gwnant wisgoedd sanctaidd i Aaron dy frawd, ac i'w feibion, i offeiriadu i mi.

5 Cymmerant gan hynny aur, a sidan glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main.

6 ¶ A gwnant yr ephod o aur, sidan glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main cyfrodedd, o waith cywraint.

7 Dwy ysgwydd fydd iddi wedi eu cydio wrth ei dau gwrr; ac felly y cydir hi ynghyd.

8 A gwregys cywraint ei ephod ef yr hwn fydd arni, fydd o'r un, yn un waith â hi; o aur, sidan glas, a phorphor, ysgarlad hefyd, a llian main cyfrodedd.

9 Cymmer hefyd ddau faen onix, a nadd ynddynt enwau meibion Israel:

10 Chwech o'u henwau ar un maen, a'r chwe henw arall ar yr ail maen, yn ol eu genedigaeith.

11 A gwaith naddwr mewn maen, fel naddiadau sel, y neddi di y ddau faen, âg enwau meibion Israel: gwna hwynt â boglynau o aur o'u hamgylch.

12 A gosod y ddau faen ar ysgwyddau yr ephod, yn feini coffadwriaeth i feibion Israel. Ac Aaron a dddwg eu henwau hwynt ger bron yr ARGLWYDD ar ei ddwy ysgwydd, yn goffadwriaeth.

13 ¶ Gwna hefyd foglynau aur;

14 A dwy gadwyn o aur coeth yn eu pennau: o blethwaith y gwnai hwynt; a dod y cadwynau plethedig y'nglŷn wrth y boglynau.

15 ¶ Gwna hefyd ddwyfronneg barnedigaeth, o waith cywraint; ar waith yr ephod y gwnai hi: o aur, sidan glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main cyfrodedd, y gwnai hi.

16 Pedairongl fydd hi yn ddau ddyblyg; yn rhychwant ei hŷd, ac yn rhychwant ei lled.

17 Llanw hi yn llawn o feini, sef pedair rhes o feini: un rhes fydd sardius, a thophas, a smaragdus: hyn fydd y rhes gyntaf.

18 A'r ail res fydd carbuncl, saphir, ac adamant.

19 A'r drydedd res fydd lygur, ac acat, ac amethyst.

20 Y bedwaredd res fydd beryl, ac onix, a jaspis: byddant wedi eu gosod mewn aur yn eu lleoedd.

21 A'r meini fyddant âg enwau meibion Israel, yn ddeuddeg, yn ol eu henwau hwynt; o naddiad sel, hob un wrth ei enw y byddant, yn ol y deuddeg llwyth.

22 ¶ A gwna ar y ddwyfronneg gadwynau ar y cyrrau, yn blethwaith, o aur coeth.

23 Gwna hefyd ar y ddwyfronneg ddwy fodrwy o aur, a dod y ddwy fodrwy wrth ddau gwrr y ddwyfronneg.

24 A dod y ddwy gadwyn blethedig o aur trwy y ddwy fodrwy ar gyrrau y ddwyfronneg.

25 A'r ddau ben arall i'r ddwy gadwyn blethedig, dod y'nglŷn wrth y ddau foglŷn, a dod ar ysgwyddau yr ephod o'r tu blaen.

26 ¶ Gwna hefyd ddwy fodrwy o aur, a gosod hwynt ar ddau ben y ddwyfronneg, ar yr ymyl *sydd* ar ystlys yr ephod o'r tu mewn.

27 A gwna ddwy fodrwy o aur, a dod hwynt ar ddau ystlys yr ephod oddi tanodd, tu a'i thu blaen, ar gyfer ei chydiad, oddi ar wregys yr ephod.

28 A'r ddwyfronneg a rwymant â'u modrwyau wrth fodrwyau yr ephod â llinyn o *sidan* glas, fel y byddo oddi ar wregys yr ephod, fel na ddattoder y ddwyfronneg oddi wrth yr ephod.

29 A dyged Aaron, yn nwyfronneg y farnedigaeth, enwau meibion Israel ar ei galon, pan ddelo i'r cyssegr, yn goffadwriaeth ger bron yr ARGLWYDD yn wastadol.

30 ¶ A dod ar ddwyfronneg y farnedigaeth, yr Urim a'r Thummim; a byddant ar galon Aaron pan elo i mewn ger bron yr ARGLWYDD: ac Aaron a ddwg farnedigaeth meibion Israel ar ei galon, ger bron yr ARGLWYDD, yn wastadol.

31 ¶ Gwna hefyd fantell yr ephod oll o *sidan* glas.

32 A bydd twll yn ei phen uchaf hi, ar ei chanol: gwrym o waith gwebydd o amgylch y twll, niegys twll llurig, fydd iddi, rhag rhwygo.

33 ¶ A gwna ar ei godrau hi bomgranadau o *sidan* glas, a phorphor, ac ysgariad, ar ei godrau o amgylch; a chlych o aur rhyngddynt o amgylch.

34 Cloch aur a phomgranad, a chloch aur a phomgranad, ar odrau y fantell o amgylch.

35 A hi a fydd am Aaron wrth weini: a cheir clywed ei swm ef pan ddelo i'r cyssegr, ger bron yr ARGLWYDD, a phan elo allan; fel na byddo farw.

36 ¶ Gwna hefyd ddalen o aur coeth; a nâdd arni, fel naddiadau sel, SANCTEIDDRWYDD I'R ARGLWYDD.

37 A gosod hi wrth liny'n o *sidan* gwregysa ef â gwregys yr ephod.

glas, a bydded ar y meitr: o'r tu blaen i'r meitr y bydd.

38 A hi a fydd ar dalcen Aaron, fel y dygo Aaron anwiredd y pethau sanctaidd a gyssegro meibion Israel yn eu holl roddion sanctaidd: ac yn wastad y bydd ar ei dalcen ef, fel y byddo iddynt ffafr ger bron yr ARGLWYDD.

39 ¶ Gweithia âg edau a nodwydd y bais o lian main; a gwna feitr o lian main; a'r gwregys a wnai o wniad-waith.

40 ¶ I feibion Aaron hefyd y gwnai beisiau, a gwna iddynt wregysau; gwna hefyd iddynt gapiau, er gogoniant a harddwch.

41 A gwisg hwynt am Aaron dy frawd, a'i feibion gyd âg ef: ac euneinia hwynt, cyssegro hwynt hefyd, a sancteiddia hwynt, i offeriadu i mi.

42 Gwna hefyd iddynt lodrau llian i guddio eu cnawd noeth: o'r lwynau hyd y morddwydydd y byddant.

43 A byddant am Aaron, ac am ei feibion, pan ddelont i mewn i babbell y cyfarfod, neu pan ddelont yn agos at yr allor i weini yn y cyssegr; fel na ddygont anwiredd, a marw. *Hyn fydd deddf dragywyddol iddo ef, ac i'w had ar ei ol.*

PEN. XXIX.

1 Yr aberth a'r seremoniau a arferid wrth gyssegru yr offeriadaid. 38 Y llosg-offrwm gwastadol. 45 Addewid Duw ar drigo ym mhilit plant Israel.

DYMA hefyd yr hyn a wnai di iddynt i'w cyssegru hwynt, i offeriadu i mi. Cymmer un bustach ieuangc, a dau hwrdd perffeith-gwbl,

2 A bara croyw, a theisenau croyw wedi eu cymmysgu âg olew, ac afrillad croyw wedi eu hiro âg olew: o beilliaid gwenith y gwnai hwynt.

3 A dod hwynt mewn un cawell, a dwg hwynt yn y cawell, gyd â'r bustach a'r ddau hwrdd.

4 Dwg hefyd Aaron a'i feibion i ddrws pabell y cyfarfod, a golch hwynt â dwfr.

5 A chymmer y gwisgoedd, a gwisg am Aaron y bais, a mantell yr ephod, a'r ephod hefyd, a'r ddwyfronneg; a gwregysa ef â gwregys yr ephod.

6 A gosod y meitr ar ei ben ef, a dod y goron gyssegredig ar y meitr.

7 Yna y cymmeri olew yr enneiniad, ac y tywelltu ar ei ben ef, ac yr enneini ef.

8 A dwg ei feibion ef, a gwisg beisiau a'n danynt.

9 A gwregysa hwynt â gwregysau, sef Aaron a'i feibion, a gwisg hwynt â chapiau: a bydd yr offeiriadaeth iddynt yn ddeddf dragywyddol: a thi a gyssegri Aaron a'i feibion.

10 A phâr ddwyn y bustach ger bron pabell y cyfarfod; a rhodded Aaron a'i feibion eu dwylaw ar ben y bustach.

11 A lladd y bustach ger bron yr ARGLWYDD, wrth ddrws pabell y cyfarfod.

12 A chymmer o waed y bustach, a dod ar gyrn yr allor â'th fys; a thywallt yr holl waed arall wrth droed yr allor.

13 Cymmer hefyd yr holl fraserd a fydd yn gorchuddio y perfedd, a'r rhwyden a fyddo ar yr afu, a'r ddwy aren, a'r brasder a fyddo arnynt; a llog ar yr allor.

14 Ond cig y bustach, a'i groen, a'i fiswail, a losgi mewn tân, o'r tu allan i'r gwersyll: aberth dros bechod yw.

15 ¶ Cymmer hefyd un hwrdd; a gosoded Aaron a'i feibion eu dwylaw ar ben yr hwrdd.

16 A lladd yr hwrdd; a chymmer ei waed ef, a thaenella ar yr allor o amgylch.

17 A thorr yr hwrdd yn ddarnau; a golch ei berfedd, a'i draed, a dod hwynt ynghyd â'i ddarnau, ac â'i ben.

18 A llog yr hwrdd i gyd ar yr allor: poeth-offrwm i'r ARGLWYDD yw: arogl peraidd, aberth tanlyd i'r ARGLWYDD yw.

19 ¶ A chymmer vr ail hwrdd; a rhodded Aaron a'i feibion eu dwylaw ar ben yr hwrdd.

20 Yna lladd yr hwrdd, a chymmer o'i waed, a dod ar gwrr isaf clust ddehau Aaron, ac ar gwrr isaf clust ddehau ei feibion, ac ar fawd eu llaw ddehau hwynt, ac ar fawd eu troed dehau hwynt; a thaenella y gwaed arall ar yr allor o amgylch.

21 A chymmer o'r gwaed a fyddo ar yr allor, ac o olew yr enneiniad, a thaenella ar Aaron, ac ar ei wisgoedd, ar ei feibion hefyd, ac ar wisgoedd ei feibion gyd âg ef: selly sanctaidd fydd efe a'i wisgoedd, ei feibion hefyd, a gwisgoedd ei feibion gyd âg ef.

22 Cymmer hefyd o'r hwrdd, y gwer a'r gloren, a'r gwer sydd yn gorchuddio y perfedd, a rhwyden yr afu, ar ddwy aren, a'r gwer sydd arnynt, a'r ysgwyddog ddehau; canys hwrdd cyssegriad yw:

23 Ac un dorth o fara, ac un deisen o fara olewedig, ac un afrlladen o gawell y bara croyw, yr hwn sydd ger bron yr ARGLWYDD.

24 A dod y cwbl yn nwyllaw Aaron, ac yn nwyllaw ei feibion; a chyhwfana hwynt yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD.

25 A chymmer hwynt o'u dwylaw, a llog ar yr allor yn boeth-offrwm, yn arogl peraidd ger bron yr ARGLWYDD: aberth tanlyd i'r ARGLWYDD yw.

26 Cymmer hefyd barwyden hwrdd y cyssegriad yr hwn fyddo dros Aaron, a chyhwfana hi yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD; a'th ran di fydd.

27 A sancteiddia barwyden yr offrwm cyhwfan, ac ysgwyddog yr offrwm dyrchafael, yr hon a gyhwfanwyd, a'r hon a ddyrchafwyd, o hwrdd y cyssegriad, o'r hwn a fyddo dros Aaron, ac o'r hwn a fyddo dros ei feibion.

28 Ac eiddo Aaron a'i feibion fydd trwy ddeddf dragywyddol oddi wrth feibion Israel: canys offrwm dyrchafael yw; ac offrwm dyrchafael a fydd oddi wrth feibion Israel o'u haberthau hêdd, sef eu hoffrwm dyrchafael i'r ARGLWYDD.

29 ¶ A dillad sanctaidd Aaron a fyddant i'w feibion ar ei ol ef, i'w henneinio ynddynt, ac i'w cyssegru ynddynt.

30 Yr hwn o'i feibion ef a fyddo offeiriad yn ei le ef, a'u gwisg hwynt saith niwrnod, pan ddelo i babell y cyfarfod i weini yn y cyssegr.

31 ¶ A chymmer hwrdd y cyssegriad, a berwa ei gig yn y lle sanctaidd.

32 A bwytiaed Aaron a'i feibion

gig yr hwrdd, a'r bara yr hwn fydd yn y cawell, wrth ddrws pabell y cyfarfod.

33 A hwy a fwyttânt y pethau hyn y gwnaed y cymmod â hwynt, i'w cyssegru hwynt ac i'w sancteiddio: ond y dieithr ni chaiff eu bwyta; canys cyssegredig ydynt.

34 Ac os gweddillir o gig y cyssegriad, neu o'r bara, hyd y bore; yna ti a losgi y gweddill â thân: ni chair ei fwyta, oblegid cyssegredig yw.

35 A gwna fel hyn i Aaron, ac i'w feibion, yn ol yr hyn oll a orchymynais i ti: saith niwrnod y cyssegru hwynt.

36 A phob dydd yr aberthi fustach yn aberth dros bechod, er cymmod: a glanhâ yr allor, wedi i ti wneuthur cymmod drosti, ac enneinia hi, j'w chyssegru.

37 Saith niwrnod y gwnai gymmod dros yr allor, ac y sancteiddi hi: felly yr allor fydd sanctaidd: pob peth a gyffyrddo â'r allor, a sancteiddir.

38 ¶ A dyma yr hyn a offrymami ar yr allor. Dau oen blwyddiaid, bob dydd yn wastadol.

39 Yr oen cyntaf a offrymami di y bore; a'r ail oen a offrymami di yn y cyfnos.

40 A chyd â'r naill oen ddegfed ran o beilliaid wedi ei gymmysgu â phedwaredd ran hin o olew coethedig; a phedwaredd ran hin o win, yn ddiod-offrwm.

41 A'r oen arall a offrymami di yn y cyfnos, ac a wnai iddo yr un modd ag i'w dyd-offrwm y bore, ac i'w ddiod-offrwm, i fod yn arogl peraidd, yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD:

42 Yn boeth-offrwm gwastadol trwy eich oesoedd, wrth ddrws pabell y cyfarfod, ger bron yr ARGLWYDD; lle y cyfarfyddaf â chwi, i lefaru wrthyt yno.

43 Ac yn y lle hwnnw y cyfarfyddaf â meibion Israel; ac efe a sancteiddir trwy fy ngogoniant.

44 A mi a sancteiddiaf babell y cyfarfod a'r allor; ac Aaron a'i feibion a sancteiddiaf, i offeiriadu i mi.

45 ¶ A mi a breswyliaf ym mys

meibion Israel, ac a fyddaf yn DDUW iddynt.

46 A hwy a gânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD eu DUW, yr hwn a'u dygais hwynt allan o dir yr Aipht, fel y trigwn yn eu plith hwynt: myfi yw yr ARGLWYDD eu DUW.

PEN. XXX.

1 *Allor yr arogl-darth.* 11 *Yr iawn dros bob enaid.* 17 *Y golch-lestr pres.* 22 *Yr oleu sanctaidd i enneinio.* 34 *Defnydd yr arogl-darth.*

GWNA hefyd allor i arogl-darthu arogl-darth: o goed Sittim y gwnai di hi.

2 Yn guffydd ei hÿd, ac yn guffydd ei lled, (pedairongl fydd hi) ac yn ddau guffydd ei uchder: ei chyryn fyddant o'r un.

3 A gwisg hi âg aur coeth, ei cheflu a'i hystlysau o amgylch, a'i chyryn: a gwna hefyd iddi goron o aur o amgylch.

4 A gwna iddi ddwy fodrwy aur oddi tan ei choron, wrth ei dwy gongl: ar ei dau ystlys y gwnai hwynt; fel y byddant i wisgo am drosolion, i'w dwyn hi arnynt.

5 A'r trosolion a wnai di o goed Sittim: a gwisg hwynt âg aur.

6 A gosod hi o flaen y wahanlen sydd wrth arch y dystiolaeth; o flaen y drugareddfa sydd ar y dystiolaeth, lle y cyfarfyddaf â thi.

7 Ac arogl-darthed Aaron arni arogl-darth llysieuog bob bore: pan daclo efe y lampau, yr arogl-dartha efe.

8 A phan oleuo Aaron y lampau yn y cyfnos, arogl-darthed arni arogl-darth gwastadol ger bron yr ARGLWYDD, trwy eich cenedlaethau.

9 Nac offrymmwch arni arogl-darth dieithr, na phoeth-offrwm, na bwyd-offrwm; ac na thywelltwch ddiod-offrwm arni.

10 A gwnaed Aaron gymmod ar ei chyryn hi unwaith yn y flwyddyn, â gwaed pech-aberth y cymmod: unwaith yn y flwyddyn y gwna efe gymmod arni trwy eich cenedlaethau: sancteiddiolaf i'r ARGLWYDD yw hi.

11 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd

12 Pan rifech feibion Israel, dan eu rhifedi; yna rhoddant bob un iawn am ei einioes i'r ARGLWYDD, pan rifer hwynt: fel na byddo pla yn eu plith, pan rifer hwynt.

13 Hyn a ddyry pob un a elo dan rif. Hanner siel, yn ol siel y cyssegr: ugain gerah *yw* y siel: hanner siel *fydd* yn offrwm i'r ARGLWYDD.

14 Pob un a elo dan rif, o fab ugein-mlwydd ac uchod, a rydd offrwm i'r ARGLWYDD.

15 Ni rydd y cyfoethog fwy, ac ni rydd y tlawd lai, nâ hanner siel, wrth roddi offrwm i'r ARGLWYDD, i wneuthur cymmod dros eich eneidiau.

16 A chymmer yr arian cymmod gan feibion Israel, a dod hwynt i wasanaeth pabell y cyfarfod; fel y byddant yn goffadwriaeth i feibion Israel ger bron yr ARGLWYDD, i wneuthur cymmod dros eich eneidiau.

17 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

18 Gwna noe bres, a'i throed o bres, i ymolchi: a dod hi rhwng pabell y cyfarfod a'r allor: a dod ynddi ddwfr.

19 A golched Aaron a'i feibion o honi eu dwylaw a'u traed.

20 Pan ddelont i babell y cyfarfod, ymolchant â dwfr, fel na byddont feirw; neu pan ddelont wrth yr allor i weini, gan arogl-darthu aberth tanllyd i'r ARGLWYDD.

21 Golchant eu dwylaw a'u traed, fel na byddont feirw: a bydded *hyn* iddynt yn ddeddf dragywyddol, iddo ef, ac i'w had, trwy eu cenbedlaethau.

22 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

23 Cymmer i ti ddewis lysiau o'r myrr pur, *bwys* pùm can siel, a hanner hynny o'r sinamon peraidd, *sef* *pwys* deucant a deg a deugain o siclau, ac o'r calamus peraidd *pwys* deucant a deg a deugain o siclau;

24 Ac o'r casia *pwys* pùm cant o siclau, yn ol siel y cyssegr; a hin o olew olew-wyddon.

25 A gwna ef yn olew enneiniad sanctaidd, yn ennaint cymmysgadwy o waith yr apothecari: olew enneiniad sanctaidd fydd esfe.

26 Ac ennemia âg ef babell y cyfarfod, ac arch y dystiolaeth,

27 Y bwrdd hefyd a'i holl lestri, a'r cauhwyllbren a'i holl lestri, ac allor yr arogl-darth,

28 Ac allor y poeth-offrwm a'i holl lestri, a'r noe a'i throed.

29 A chyssegra hwynt, fel y byddant yn sancteiddiolaf: pob peth a gyffyrddo â hwynt, a fydd sanctaidd.

30 Enneinia hefyd Aaron a'i feibion, a chyssegra hwynt, i offeiriadu i mi.

31 A llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Olew enneiniad sanctaidd a fydd hwn i mi, trwy eich cenbedlaethau.

32 Nac enneinier âg ef gnawd dyn, ac ar ei waith ef na wnewch ei fath: sanctaidd *yw*, bydded sanctaidd gennych.

33 Pwy bynnag a gymmysgo ei fath, a'r hwn a roddo o hono ef ar *ddyn* dieithr, a dorrir ymaith oddi wrth ei bobl.

34 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses, Cymmer i ti lysiau peraidd, *sef*, stacte, ac onycha, a galbanum; y llyisiau *hyn*, a thus pur; yr un faint o bob un.

35 A gwna ef yn arogl-darth aroglbêr o waith yr apothecari, wedi ei gyd-dymheru, yn bur ac yn sanctaidd.

36 Gan guro cur yn fan beth o hono, a dod o hono ef ger bron y dystiolaeth o fewn pabell y cyfarfod, lle y cyfarfyddaf â thi: sancteiddiolaf fydd esfe i chwi.

37 A'r arogl-darth a wnelech, na wnewch i chwi eich hunain ei fath ef: bydded gennynt yn sanctaidd i'r ARGLWYDD.

38 Pwy bynnag a wnel ei fath ef, i arogl o hono, a dorrir ymaith oddi wrth ei bobl.

PEN. XXXI.

1 Galw Bezaleel ac Aholiab, a'u gwneuthur yn gymhwys i waith y tabernacl. 12 Ail orchymyn cutw y Sabboth. 18 Moses yn derbyn y dduw lech.

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Gwel, mi a elwais wrth ei enw ar Bezaleel fab Uri, fab Hur, o lwyth Judah;

3 Ac a'i llenwais ef âg yspryd Duw, mewn doethineb, ac mewn deall, ac mewn gwybodaeth hefyd, ac ym mhob rhyw waith,

4 I ddychymmygu cywreinrwydd, i weithio mewn aur, ac mewn arian, ac mewn pres,

5 Ac mewn cyfarwyddyd i osod meini, ac mewn saerniaeth pren, i weithio ym mhob gwaith.

6 Ac wele, mi a roddais gyd âg ef Aholiab fab Achisamach, o lwyth Dan: ac y'nghalon pob doeth o galon y rhoddais ddoethineb i wneuthur yr hyn oll a orchymynais wrthyt.

7 Pabell y cyfarfod, ac arch y dystiolaeth, a'r drugareddfa yr hon *sydd* arni, a holl lestri y pabell,

8 A'r bwrdd a'i lestri, a'r canhwylbren pur a'i holl lestri, ac allor yr arogl-darth,

9 Ac allor y poeth-offrwm a'i holl lestri, a'r noe a'i throed,

10 A gwisgoedd y weinidogaeth, a'r gwisgoedd sanctaidd i Aaron yr offeiriad, a gwisgoedd ei feibion ef, i offeiriadu *ynddynt*,

11 Ac olew yr enneiniad, a'r arogl-darth peraidd i'r cyssegr; a wnant yn ol yr hyn oll a orchymynais wrthyt.

12 ¶ A'r ARGWLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

13 Llesaru hefyd wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Diau y cedwch fy Sabbothau: canys arwydd yw rhyngof fi a chwithau, trwy eich cenedlaethau; i wybod mai myfi *yw* yr ARGWLWYDD, *sydd* yn eich sancteiddio.

14 Am hynny cedwch y Sabboth; oblegid sanctaidd *yw* i chwi: llwyr-rodder i farwolaeth yr hwn a'i halogo ef; o herwydd pwy bynnag a wnelo waith arno, torrir ymaith yr enaid hwnnw o blith ei bobl.

15 Chwe diwrnod y gwnair gwaith, ac ar y seithfed dydd *y mae* Sabboth gorphwysdra sanctaidd i'r ARGWLWYDD: pwy bynnag a wnelo waith y seithfed dydd, llwyr-rodder ef i farwolaeth.

16 Am hynny cadwed meibion Israel y Sabboth, gan gynnal Sabboth trwy eu cenedlaethau, yn gyfammod tragwyddol.

17 Rhyngof fi a meibion Israel, y mae yn arwydd tragwyddol, mai mewn chwe diwrnod y gwnaeth yr ARGWLWYDD y nefoedd a'r ddaear; ac *mai* ar y seithfed dydd y peidiodd, ac y gorphwysodd efe.

18 ¶ Ac efe a roddodd i Moses, wedi iddo orphen llefaru wrtho ym mynydd Sinai, ddwy lech y dystiolaeth; *sef* llechau o gerrig, wedi eu hysgrifenu â bys Duw.

PEN. XXXII.

1 Y bobl, yn absen Moses, yn peri i Aaron wneuthur llo: 7 a hynny yn digio Duw; 11 ac yntau, ar ymbil Moses, yn diddigio. 15 Moses yn dyfod i waered a'r llechau: 19 yn eu torri hwy: 20 yn difetha y llo. 22 Esgrus Aaron drosto ei hun. 25 Moses yn gorchymyn lladd y delw-addolwyr, 30 ac yn gweddio dros y bobl.

PAN welodd y bobl fod Moses yn oedi dyfod i waered o'r mynydd; yna yr ymgasglodd y bobl at Aaron, ac y dywedasant wrtho, Cyfod, gwna i ni dduwiau i fyned o'n blaen: canys y Moses hwn, y gwr a'n dug ni i fynu o wlad yr Aipht, ni wyddom beth a *ddaeth* o hono.

2 A dywedodd Aaron wrthynt, Tynnwch y clust-dlysau aur *sydd* wrth glustiau eich gwragedd, a'ch meibion, a'ch merched, a dygwch attaf fi.

3 A'r holl bobl a dynnasant y clust-dlysau aur *oedd* wrth eu clustiau, ac a'u dygasant at Aaron.

4 Ac efe a'u cymerodd o'u dwylaw, ac a'i lluniodd â chŷn, ac a'i gwnaeth yn llo tawdd: a hwy a ddywedasant, Dyma dy dduwiau di, Israel, y rhai a'th ddug di i fynu o wlad yr Aipht.

5 A phan ei gwelodd Aaron, efe a adeiladodd allor ger ei fron ef: ac Aaron a gyhoeddodd, ac a ddywedodd, *Y mae* gwyl i'r ARGWLWYDD y fory.

6 A hwy a godasant yn fore drannoeth, ac a offrymmasant boeth-offrymmau, ac a ddygasant aberthau hedd: a'r bobl a eisteddasant i fwytta ac i yfed, ac a godasant i fynu i chwarae.

7 ¶ A dywedodd yr ARGWLWYDD wrth Moses, Cerdda, dos i waered: canys ynlygrodd dy bobl a ddygaist i fynu o dir yr Aipht.

8 Buan ciliasant o'r ffordd a

orchymynais iddynt: gwnaethant iddynt lo tawdd, ac ddolasant ef, ac aberthasant iddo; dywedasant hefyd, Dyma dy dduwiau di, Israel, y rhai a'th ddygasant i fynu o wlad yr Aipht.

9 Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses, Gwelais y bobl hyn; ac wele pobl war-galed ydynt.

10 Am hynny yn awr gâd i mi lonydd, fel yr ennynno fy llid yn eu herbyn, ac y difethwyf hwynt: a mi a'th wnaif di yn genhedlaeth fawr.

11 A Moses a ymbiliodd ger bron yr ARGLWYDD ei DDUW, ac a ddywedodd, Paham, ARGLWYDD, yr ennynna dy ddigofaint yn erbyn dy bobl, y rhai a ddygaist allan o wlad yr Aipht, trwy nerth mawr, a llaw gadarn?

12 Paham y caiff yr Aiphtiaid lefaru, gan ddywedyd, Mewn malais y dygodd efe hwynt allan i'w lladd yn y mynyddoedd, ac i'w difetha oddi ar wyneb y ddaear? Tro oddi wrth angerdd dy ddigofaint, a bydded edifar gennyt y drwg a amcenaist i'th bobl.

13 Cofia Abraham, Isaac, ac Israel, dy weision, y rhai y tyngaist wrthynt i ti dy hun, ac y dywedaist wrthynt, Mi a amlhâf eich had chwi fel sêr y nefoedd; a'r holl wlad yma yr hon a ddywedais, a roddaf i'ch had chwi, a hwy a'i hetifeddant byth.

14 Ac edifarhâodd ar yr ARGLWYDD am y drwg a ddywedasai efe y gwnai i'w bobl.

15 ¶ A Moses a drodd, ac a ddaeth i waered o'r mynydd, a dwy lech y dystiolaeth yn ei law: y llechau a ysgrifenasid o'u dau du; hwy a ysgrifenasid o bob tu.

16 A'r llechau hynny oedd o waith Duw: yr ysgrifen hefyd oedd ysgrifen Duw yn ysgrifenedig ar y llechau.

17 A phan glywodd Josua swm y bobl yn bloeddio, efe a ddywedodd wrth Moses, Y mae swm rhyfel yn y gwerysll.

18 Yntau a ddywedodd, Nid llais bloeddio am oruchafiaeth, ac nid llais gwaeddi am gollu y maes; ond swm canu a glywaf fi.

19 ¶ A bu, wedi dyfod o hono yn agos i'r gwerysll, iddo weled y llo a'r dawnsiau: ac ennynodd digofaint Mo-

ses; ac efe a dastodd y llechau o'i ddwyllaw, ac a'u torrodd hwynt is law y mynydd.

20 Ac efe a gymmerodd y llo a wnaethent hwy, ac a'i llosgodd â than, ac a'i malodd yn llwch, ac a'i taenodd ar wyneb y dwfr, ac a'i rhoddes i'w yfed i feibion Israel.

21 A dywedodd Moses wrth Aaron, Beth a wnaeth y bobl hyn i ti, pan ddygaist arnynt bechod mor fawr?

22 A dywedodd Aaron, Nac ennynedd digofaint fy arglwydd: ti a adwaenost y bobl, mai ar ddrwg y maent.

23 Canys dywedasant wrthyf, Gwna i ni dduwiau i fyned o'n blaen: canys y Moses hwn, y gwr a'n dug ni i fynu o wlad yr Aipht, ni wyddom beth a ddaeth o hono.

24 A dywedais wrthynt, I'r neb y mae aur, tynnwch ef: a hwy a'i rhoddasant i mi; a mi a'i bwriais yn tân, a daeth y llo hwn allan.

25 ¶ A phan welodd Moses fod y bobl yn noeth (canys Aaron a'u noethasaf hwynt, i'w gwaradwyddo ym mysg eu gelynion)

26 Yna y safodd Moses ym mhorth y gwerysll, ac a ddywedodd, Pwy sydd ar du yr ARGLWYDD? deued attaf fi. A holl feibion Lefi a ymgasglasant atto ef.

27 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel; Gosodwch bob un ei gleddyf ar ei glun, ac ewch, cynniweirwch o borth i borth trwy y gwerysll, a lleddwch bob un ei frawd, a phob un ei gyfaill, a phob un ei gymmydog.

28 A meibion Lefi a wnaethant yn ol gair Moses: a chwypodd o'r bobl y dydd hwnnw ynghylch tair mil o wŷr.

29 Canys dywedasai Moses, Cyssegrwch eich llaw heddyw i'r ARGLWYDD, bob un ar ei fab, ac ar ei frawd; fel y rhodder heddyw i chwi fendith.

30 ¶ A thrannoeth y dywedodd Moses wrth y bobl, Chwi a bechasoch bechod mawr: ac yn awr mi a âf i fynu at yr ARGLWYDD; ond odid mi a wnaif gymmod dros eich pechod chwi.

31 A Moses a ddychwelodd at yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Och, pechodd y bobl hyn bechod mawr, ac

a wnaethant iddynt dduwiau o aur.

32 Ac yn awr, os maddeui eu pechod; ac os amgen, dilëa fi, attolwg, allan o'th lyfr a ysgrifenaist.

33 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Pwy bynnag a bechodd i'm herbyn, hwnnw a ddileaf allan o'm llyfr.

34 Am hynny dos yn awr, arwain y bobl i'r lle a ddywedais wrthyt: wele, fy angel a â o'th flaen di: a'r dydd yr ymwelwyf, yr ymwelaf â hwynt am eu pechod.

35 A'r ARGLWYDD a darawodd y bobl, am iddynt wneuthur y llo a wnaethai Aaron.

PEN. XXXIII.

1 Yr Arglwydd yn gwrthod myned gyd â'r bobl, fel yr addawsai. 4 Y bobl yn galaru am hynny. 7 Symmudo y tabernacl allan o'r gwcersyll. 9 Yr Arglwydd yn llefaru wrth Moses wyneb yn wyneb. 12, 18 Moses yn deisyfu cael gweled gogoniant Duw.

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Cerdda, dos i fynd oddi yma, ti a'r bobl a ddygaist i fynd o wlad yr Aipht, i'r wlad am yr hon y tyngais wrth Abraham, Isaac, a Jacob, gan ddywedyd, I'th had di y rhoddaf hi.

2 A mi a anfonaf angel o'th flaen di; ac a yrraf allan y Canaanead, yr Amoriad, a'r Hethiad, y Phereziad, yr Hefiad, a'r Jebusiad:

3 I wlad yn liffeirio o laeth a mêl: o herwydd nid âf fi i fynd yn dy blith; oblegid pobl war-galed wyt: rhag i mi dy ddifa ar y ffordd.

4 ¶ A phan glywodd y bobl y drwg chwedl hwn, galaru a wnaethant: ac ni wisgodd neb ei harddwisg am dano.

5 Oblegid yr ARGLWYDD a ddywedasai wrth Moses, Dywed wrth feibion Israel, Pobl war-galed ydych chiwi; yn ddisymmwrth y deuaif i fynd i'th ganol di, ac y'th ddifethaf: am hynny yn awr dïosg dy harddwisg oddi am danat, fel y gwypwyf beth a wnelwyf i ti.

6 A meibion Israel a ddiosgasant eu harddwisg wrth fynydd Horeb.

7 A Moses a gymmerodd y babell, ac a'i lledodd o'r tu allan i'r gwersyll, ym mhell oddi wrth y gwersyll; ac a'i galwodd, Pabell y cyfarfod: a phob un a geisai yr ARGLWYDD, a âi allan

i babell y cyfarfod, yr hon ydoedd o'r tu allan i'r gwersyll.

8 A phan aeth Moses i'r babell, yr holl bobl a godasant, ac a safasant bob un ar ddrws ei babell; ac a edrychasant ar ol Moses, nes ei ddyfod i'r babell.

9 A phan aeth Moses i'r babell, y disgynodd colofn y cwmmwl, ac a safodd wrth ddrws y babell: a'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses.

10 A gwelodd yr holl bobl golofn y cwmmwl yn sefyll wrth ddrws y babell: a'r holl bobl a gododd, ac a addolasant bob un wrth ddrws ei babell.

11 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses wyneb yn wyneb, fel y llefarai gwr wrth ei gyfaill. Ac efe a ddychwelodd i'r gwersyll: ond y llangc Josua, mab Nun, ei weinidog ef, ni syflodd o'r babell.

12 ¶ A Moses a ddywedodd wrth yr ARGLWYDD, Gwel, ti a ddywedi wrthyf, Dwg y bobl yma i fynd; ac ni ddangosaist i mi yr hwn a anfoni gyd â mi: a thi a ddywedaist, Mi a'th adwaen wrth dy enw, a chefaist hefyd ffafr yn fy ngolwg.

13 Yn awr gan hynny, o chefais ffafr yn dy olwg, hysbysa i mi dy ffordd, attolwg, fel y'th adwaenwyf, ac fel y caiffwyf ffafr yn dy olwg: gwel hefyd mai dy bobl di yw y genedl hon.

14 Yntau a ddywedodd, Fy wyneb a gaiff fyned gyd â thi, a rhoddaf orphwysdra i ti.

15 Ac efe a ddywedodd wrtho, Onid â dy wyneb gyd â ni, nac arwain ni i fynd oddi yma.

16 Canys pa fodd y gwyddir yma gael o honof fi ffafr yn dy olwg, mi a'th bobl? onid trwy fyned o honof ti gyd â ni? Felly myfi a'th bobl a ragorwn ar yr holl bobl sydd ar wyneb y ddaear.

17 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Moses, Gwnaf hefyd y peth hyn a leferaist: oblegid ti a gefaist ffafr yn fy ngolwg, a mi a'th adwaen wrth dy enw.

18 Yntau a ddywedodd, Dangos i mi, attolwg, dy ogoniant.

19 Ac efe a ddywedodd, Gwnaf i'm holl ddaioni fyned heibio o flaen

dy wyneb, a chyhoeddaf enw yr ARGLWYDD o'th flaen di: a mi a drugarhâf wrth yr hwn y cymmerwyf drugaredd arno, ac a dosturiaf wrth yr hwn y tosturiwyf.

20 Ac efe a ddywedodd, Ni elli weled fy wyneb: canys ni'm gwel dyn, a byw.

21 Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd, Wele fan yn fy ymyl, lle y cai sefyll ar graig.

22 A thra yr elo fy ngogoniant heibio, mi a'th osodaf o fewn agen yn y graig; a mi a'th orchuddiaf â'm llaw, nes i mi fyned heibio.

23 Yna y tynnaf ymaith fy llaw, a'm tu cefn a gai di ei weled: ond ni welir fy wyneb.

PEN. XXXIV.

1 Adnewyddu y llechau. 5 Cyhoeddi Enw yr Arglwydd. 8 Moses yn ymbil â Duw ar iddo fyned gyd â hwy. 10 Duw yn gwneuthur cyfammod â hwynt, ac yn ail-adrodd rhai o orchymynion y llech gynaf. 28 Moses, wedi bod ddeugain niwrnod yn y mynydd, yn dyfod i lawr â'r llechau. 29 Ei wyneb ef yn disgleirio; ac yntau yn rhoddi llenn gudd arno.

ADYWEDODD yr ARGLWYDD wrth Moses, Nâdd i ti ddwy o lechau cerrig, fel y rhai cyntaf: a mi a ysgrifenasaf ar y llechau y geiriau oedd ar y llechau cyntaf, y rhai a dorraist.

2 A bydd barod erbyn y bore; a thyred i fynu yn fore i fynydd Sinai, a saf i mi yno ar ben y mynydd.

3 Ond na ddeued neb i fynu gyd â thi, ac na weler neb ar yr holl fynydd: na phored hefyd na dafad, nac eidion, ar gyfer y mynydd hwn.

4 ¶ Ac efe a naddodd ddwy o lechau cerrig, o fath y rhai cyntaf: a Moses a gyfododd yn fore, ac a aeth i fynydd Sinai, fel y gorchymynasaf yr ARGLWYDD iddo; ac a gymmerodd yn ei law y ddwy lech garreg.

5 A'r ARGLWYDD a ddisgynodd mewn cwmmwl, ac a safodd gyd âg ef yno, ac a gyhoeddodd enw yr ARGLWYDD.

6 A'r ARGLWYDD a aeth heibio o'i flaen ef, ac a lefodd, JEHOFAH, JEHOFAH, y Duw trugarog, a graslawn, hwyrfrydig i ddi, ac aml o drugaredd a gwirionedd;

7 Yr hwn sydd yn cadw trugaredd

i filoedd, gan faddeu anwiredd, a chamwedd, a phechod, a heb gyfrif yr anwir yn gyfiawn; yr hwn a ymwel âg anwiredd y tadau ar y plant, ac ar blant y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd genhedlaeth.

8 A Moses a frysiodd, ac a ymgrymmodd tu a'r llawr, ac a addolodd;

9 Ac a ddywedodd, Os cefais yn awr ffafr yn dy olwg, O Arglwydd, eled fy Arglwydd, attolwg, yn ein plith ni (canys pobl war-galed *yw*) a maddeu ein hanwiredd, a'n pechod, a chymmer ni yn etifeddiaeth i ti.

10 ¶ Yntau a ddywedodd, Wele fi yn gwneuthur cyfammod y'ngw'ydd dy holl bobl: gwnaf ryfeddodau y rhai ni wnaed yn yr holl dydaear, nac yn yr holl genhedloedd; a'r holl bobl yr wyt ti yn eu mys a gânt weled gwaith yr ARGLWYDD: canys ofnadwy *yw* yr hyn a wnaf â thi.

11 Cadw yr hyn a orchymynais i ti heddyw: wele, mi a yrraf allan o'th flaen di yr Amoriad, a'r Canaanead, a'r Hethiad, a'r Pherezriad, yr Hefiad hefyd, a'r Jebusiad.

12 A chadw arnat, rhag gwneuthur cyfammod â phreswylwyr y wlad yr wyt yn myned iddi; rhag eu bod yn fagl yn dy blith.

13 Eithr dinystriwch eu hallorau hwynt, drylliwch eu delwau hwynt, a thorrwch i lawr eu llwynau hwynt.

14 Canys ni chai ymgrymmu i dduw arall: oblegid yr ARGLWYDD, Eiddigus *yw* ei enw; Duw eiddigus *yw* efe:

15 Rhag i ti wneuthur cyfammod â phreswylwyr y tir; ac iddynt butteinio ar ol eu duwiau, ac aberthu i'w duwiau, a'th alw di, ac i'thau fwytta o'u haberth;

16 A chymmeryd o honot o'u merched i'th feibion; a phutteinio o'u merched ar ol eu duwiau hwynt, a gwneuthur i'th feibion di butteinio ar ol eu duwiau hwynt.

17 Na wna i ti dduwiau tawdd.

18 ¶ Cadw wyl y bara croyw: saith niwrnod y bywyttai fara croyw, fel y gorchymynais i ti; ar yr amser ym mis Abib: oblegid ym mis Abib y daethost allan o'r Aiph.

19 Eiddof fi yw pob peth a agoro y groth; a phob *gworryw* cyntaf o'th anifeiliaid, yn eidionau, ac yn ddefaid.

20 Ond y cyntaf i asyn a bryni di âg oen; ac oni phryni, torr ei wddf: pryn hefyd bob cyntaf-anedig o'th feibion; ac nac ymddangosed *neb* ger fy mron yn waglaw.

21 ¶ Chwe diwrnod y gweithi; ac ar y seithfed dydd y gorphwysi: yn amser aredig, ac yn y cynhauaf y gorphwysi.

22 ¶ Cadw i ti hefyd wyl yr wythnosau, o flaen-ffrwyth y cynhauaf gweith; a gwyl y cynnull, *ar* ddiwedd y flwyddyn.

25 ¶ Tair gwaith yn y flwyddyn yr ymddengys dy Eoll wrywiaid ger bron yr ARGLWYDD DDUW, DUW Israel.

24 Canys mi a yrraf y cenedloedd allan o'th flaen di, ac a helaethaf dy derfynau di: ac ni chwennych *neb* dy dir di, pan elych i synu i ymddangos ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, dair gwaith yn y flwyddyn.

25 Nac offrymma waed fy aberth gyd â bara lefeinllyd; ac nac arhôed aberth gwyl y Pasc dros nos hyd y bore.

26 Dwg y goreu o flaen-ffrwyth dy dir i dŷ yr ARGLWYDD dy DDUW. Na ferwa fyinn yn llaeth ei fam.

27 Yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrth Moses, ysgrifena i ti y geiriau hyn: oblegid yn ol y geiriau hyn y gwneuthum gyfammod â thi, ac âg Israel.

28 Ac ese a fu yno gyd â'r ARGLWYDD ddeugain niwrnod a deugain nos; ni swytâodd fara, ac nid yfodd ddwfr: ac ese a ysgrifennodd ar y llechau eiriau y cyfammod, *sef* y deg gair.

29 ¶ A phan ddaeth Moses i waered o fynydd Sinai, â dwy lech y dystiolaeth yn llaw Moses, pan ddaeth ese i waered o'r mynydd, ni wyddai Moses i groen ei wyneb ddisgleirio wrth lefaru o hono ef wrtho.

30 A phan welodd Aaron a holl feibion Israel Moses, wele, yr oedd croen ei wyneb ef yn disgleirio; a hwy a ofnasant nesâu atto ef.

31 A Moses a alwodd arnynt. Ac Aaron a holl bennaethiaid y gynnull-eidfa a ddychwelasant atto ef: a Moses a lefarodd wrthynt hwy.

32 Ac wedi hynny nesâodd holl feibion Israel: ac ese a orchymynodd iddynt yr hyn oll a lefarasai yr ARGLWYDD ym mynydd Sinai.

33 Ac *nes* darfod i Moses lefaru wrthynt, ese a roddes lenn gudd ar ei wyneb.

34 A phan ddelai Moses ger bron yr ARGLWYDD i lefaru wrtho, ese a dynnai ymaith y llenn gudd nes ei ddyfod allan: a phan ddelai ese allan, y llefarai wrth feibion Israel yr hyn a orchymynid iddo.

35 A meibion Israel a welsant wyneb Moses, fod croen wyneb Moses yn disgleirio: a Moses a roddodd drachefn y llenn gudd ar ei wyneb, hyd oni ddelai i lefaru wrth DDUW.

PEN. XXXV.

1 Y Sabboth. 4 Ewyllysgar offrymmau i'r tabernacl. 20 Parodrwydd y bobl i offrymma. 30 Galw Bezaleel ac Aholiab i'r gwaith.

CASGLODD Moses hefyd holl gynulleidfa meibion Israel, a dywedodd wrthynt, Dyma y pethau a orchymynodd yr ARGLWYDD eu gwneuthur.

2 Chwe diwrnod y gwnair gwaith; ar y seithfed dydd y bydd i chwi ddydd sanctaidd, Sabboth gorphwys i'r ARGLWYDD: llwyr-rodder i farwolaeth pwy bynnag a wnelo waith arno.

3 Na chynneuwcch dân yn eich holl anneddau ar y dydd Sabboth.

4 ¶ A Moses a lefarodd wrth holl gynulleidfa meibion Israel, gan ddywedyd, Dyma y peth a orchymynodd yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

5 Cymmerwch o'ch plith offrwm yr ARGLWYDD: pob un ewyllysgar ei galon dyged hyn yn offrwm i'r ARGLWYDD; aur, ac arian, a phres,

6 A *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, a lian main, a *blew* geifr,

7 A chrwyn hyrdod wedi eu lliwo yn gochion, a chrwyn daearfoch, a choed Sittim,

8 Ac olew i'r goleuni, a llyisiau i olew yr ennaint, ac i'r arogl-darth peraidd,

9 A meini onix, a meini i'w gosod yn yr ephod, ac yn y ddwyfronneg.

10 A phob doeth ei galon yn eich plith, deuant a gweithiant yr hyn oll a orchymynodd yr ARGLWYDD;

11 Y tabernacl, ei babel-lenn a'i dô, ei fachau a'i ystyllod, ei farrau, ei golofnau, a'i forteisiau,

12 Yr arch, a'i throsolion, y drugareddfa, a'r wahanlen, yr hon a'i gorchuddia,

13 Y bwrdd, a'i drosolion, a'i holl lestri, a'r bara dangos,

14 A chanhwyllbren y goleuni, a'i offer, a'i lampau, ac olew y goleuni,

15 Ac allor yr arogl-darth, a'i throsolion, ac olew yr enneiniad, a'r arogl-darth peraidd, a chaeadlen y drws i fyned i'r tabernacl,

16 Allor y poeth-offrwm a'i halch bres, ei throsolion, a'i holl lestri, y noe a'i throed,

17 Llenni y cynteddfa, ei golofnau, a'i forteisiau, caeadlen porth y cynteddfa,

18 Hoelion y tabernacl, a hoelion y cynteddfa, a'u rhaffau hwynt,

19 A gwisgoedd y weinidogaeth i weini yn y cyssegr, sanctaidd wisgoedd Aaron yr offeiriad, a gwisgoedd ei feibion ef, i offeiriadu *ynddynt*.

20 ¶ A holl gynnulleidfa meibion Israel a aethant allan oddi ger bron Moses.

21 A phob un yr hwn y cynhyr-fodd ei galon ef, a phob un yr hwn y gwnaeth ei yspryd ef yn ewyllysgar, a ddaethant, ac a ddygasant offrwm i'r ARGLWYDD, tu ag at waith pabell y cyfarfod, a thu ag at ei holl wasanaeth hi, a thu ag at y gwisgoedd sanctaidd.

22 A daethant yn wŷr ac yn wragedd; pob un a'r a oedd ewyllysgar ei galon a ddygasant freichledau, a chlust-dlysau, a modrwyau, a chadwynau, pob math ar dlysau aur; a phob gwr a'r a offrymmodd offrwm, a offrymmodd aur i'r ARGLWYDD.

23 A phob un a'r y caed gyd âg ef *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main, a *blew* geifr, a chrwyn hyrldod wedi e' lliwo yn gochion, a chrwyn daearfoch, a'u dygasant.

24 Pob un a'r a offrymmodd offrwm o arian a phŵes, a ddygasant offrwm i'r ARGLWYDD: a phob un a'r y caed gyd âg ef goed Sittim i ddim o waith y gwasanaeth, a'i dygasant.

25 A phob gwraig ddoeth o galon a nyddodd â'i dwylaw; ac a ddygasant yr edafedd *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main.

26 A'r holl wragedd y rhai y cynhyrfodd eu calonau hwynt mewn cyfarwyddyd, a nyddasant *flew* geifr.

27 A'r pennaethiaid a ddygasant feini onix, a meini i'w gosod ar yr ephod, ac ar y ddwyfronneg;

28 A llyisiau, ac olew i'r goleuni, ac i olew yr ennaint, ac i'r arogl-darth peraidd.

29 Holl blant Israel, yn wŷr ac yn wragedd, y rhai a glywent ar eu calon offrymmu tu ag at yr holl waith a orchymynasai yr ARGLWYDD trwy law Moses ei wneuthur, a ddygasant i'r ARGLWYDD offrwm ewyllysgar.

30 ¶ A dywedodd Moses wrth feibion Israel, Gwelwch, galwodd yr ARGLWYDD erbyn ei enw, Bezaleel, fab Uri, fab Hur, o lwyth Judah:

31 Ac a'i llanwodd ef âg yspryd Duw, mewn cyfarwyddyd, mewn deall, ac mewn gwybodaeth, ac mewn pob gwaith;

32 I ddychymmygu cywreinrwydd, i weithio mewn aur, ac mewn arian, ac mewn pres,

33 Ac mewn cyfarwyddyd i osod meini, ac mewn saerniaeth pren, i weithio ym nihob gwaith cywraint.

34 Ac efe a roddodd yn ei galon ef ddysgu *eraill*; efe, ac Aholiab, mab Achisamach, o lwyth Dan.

35 Efe a'u llanwodd hwynt â doethineb calon, i wneuthur pob gwaith saer a chywreinwaith, a gwaith edau a nodwydd, mewn *sidan* glas, ac mewn porphor, ac mewn ysgarlad, ac mewn llian main, ac i wau, gan wneuthur pob gwaith, a dychymmygu cywreinrwydd.

PEN. XXXVI.

1 Rhoddi offrwm y bobl yn llaw y gweithwyr.
5 Gorfod gwahardd haelioni y bobl. 8 Llenni y cerubiaid. 14 Y llenni o flew geifr. 19 Y

babell-lenn o grwyn. 20 Y byrddau a'u morticiâu. 31 Y barrau. 35 Y wahanien. 37 Y gaealden i'r drws.

YNA y gweithiodd Bezaleel ac Aholiab, a phob gwr doeth o galon, y rhai y rhoddasai yr ARGLWYDD gyfarwyddyd a deall ynddynt, i fedru gwneuthur holl waith gwasanaeth y cyssegr, yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD.

8 A Moses a alwodd Bezaleel ac Aholiab, a phob gwr celfydd, y rhoddasai yr ARGLWYDD gyfarwyddyd iddo; pob un yr hwn y dug ei galon ei hun ef i nesau at y gwaith i'w weithio ef.

9 A chymmerasant gan Moses yr holl offrw m a ddygasai meibion Israel i waith gwasanaeth y cyssegr, i'w weithio ef. A hwy a ddygasant atto ef ychwaneg o offrw m gwirfodd bob bore.

10 A'r holl rai celfydd, a'r oedd yn gweithio holl waith y cyssegr, a ddaethant bob un oddi wrth ei waith, yr hwn yr oeddynt yn ei wneuthur.

11 ¶ A llefarasant wrth Moses, gan ddywedyd, Y mae y bobl yn dwyn mwy na digon er gwasanaeth i'r gwaith a orchymynodd yr ARGLWYDD ei wneuthur.

12 A Moses a roes orchymyn; a hwy a barasant gyhoeddi trwy y gwersyll, gan ddywedyd, Na wnaed na gwr na gwraig waith mwy tu ag at offrw m y cyssegr. Felly yr attaliwyd y bobl rhag dwyn mwy.

13 Canys yr ydoedd digon o ddefnydd i'r holl waith i'w wneuthur, a gweddill.

14 ¶ A'r holl rai celfydd, o'r rhai oedd yn gweithio gwaith y tabernacl, a wnaethant ddeg llenn o lian main cyfrodedd, a sidan glas, a phorphor, ac ysgarlad: â cherubiaid o waith cywraint y gwnaethant hwynt.

15 Hÿd un llenn oedd wyth gufydd ar hugain; a lled un llenn pedwar cufydd: yr un mesur oedd i'r holl lenni.

16 Ac efe a gydiodd bùm llenn wrth eu gilydd; ac a gydiodd y pùm llenn eraill wrth eu gilydd.

17 Ac efe a wnaeth ddolennau o sidan glas ar ymyl un llenn, ar ei

chwrr eithaf yn y cydiad: felly y gwnaeth efe ar ymyl llenn arall, y'nghydiad yr ail.

18 Deg dolen a deugain a wnaeth efe ar un llenn, a deg dolen a deugain a wnaeth efe yn y cwrr eithaf i'r llenn ydoedd y'nghydiad yr ail: y dolennau oedd yn dal y naill lenn wrth y llall.

19 Ac efe a wnaeth ddeg a deugain o fachau aur, ac a gydiodd y naill lenn wrth y llall â'r bachau; fel y byddai yn un tabernacl.

20 ¶ Efe a wnaeth hefyd lenni o flew geifr, i fod yn babell-lenn ar y tabernacl: yn un llenn ar ddeg y gwnaeth efe hwynt.

21 Hÿd un llenn oedd ddeg cufydd ar hugain, a lled un llenn oedd bedwar cufydd: a'r un mesur oedd i'r un llenn ar ddeg.

22 Ac efe a gydiodd bùm llenn wrthynt eu hunain, a chwe llenn wrthynt eu hunain.

23 Efe a wnaeth hefyd ddeg dolen a deugain ar ymyl eithaf y llenn yn y cydiad; a deg dolen a deugain a wnaeth efe ar ymyl y llenn y'nghydiad yr ail.

24 Ac efe a wnaeth ddeg a deugain o fachau pres, i gydio y babell-lenn i fod yn un.

25 Ac efe a wnaeth dô i'r babell-lenn o grwyn hyrddod wedi eu lliwo yn gochion, a thô o grwyn daearfoch yn uchaf.

26 ¶ Ac efe a wnaeth ystyllod i'r tabernacl o goed Sittim, yn eu sefyll.

27 Deg cufydd oedd hÿd ystyllen; a chufydd a hanner cufydd lled pob ystyllen.

28 Dau dyno oedd i'r un ystyllen, wedi eu gosod mewn trefn, y naill ar gyfer y llall: felly y gwnaeth efe i holl ystyllod y tabernacl.

29 Ac efe a wnaeth ystyllod i'r tabernacl; ugain ystyllen i'r tu deheu, tu a'r deheu.

30 A deugain mortais arian a wnaeth efe dan yr ugain ystyllen: dwy fortais dan un ystyllen i'w dau dyno, a dwy fortais dan ystyllen arall i'w dau dyno.

31 Ac i ail ystylys y tabernacl, o

du y gogledd, efe a wnaeth ugain ystyllen,

26 A'u deugain mortais o arian; dwy fortais dan un ystyllen, a dwy fortais dan ystyllen arall.

27 Ac i ystlysau y tabernacl, tu a'r gorllewin, y gwnaeth efe chwech ystyllen.

28 A dwy ystyllen a wnaeth efe y'nghonglau y tabernacl i'r ddau ystlys.

29 Ac yr oeddynt wedi eu cydio oddi tanodd; ac yr oeddynt hefyd wedi eu cydio oddi arnodd wrth un fodrwy: felly y gwnaeth iddynt iil dwy yn y ddwy gongl.

30 Ac yr oedd wyth ystyllen; a'u mortisiau oedd un ar bymtheg o fortisiau arian: dwy fortais dan bob ystyllen.

31 ¶ Ac efe a wnaeth farrau o goed Sittim: pump i ystyllod un ystlys i'r tabernacl,

32 A phùm barr i ystyllod ail ystlys y tabernacl, a phùm barr i ystyllod y tabernacl i'r ystlysau o du y gorllewin.

33 Ac efe a wnaeth y barr canol i gyrhaeddyd trwy yr ystyllod o gwrr i gwrr.

34 Ac efe a osododd aur dros yr ystyllod, ac a wnaeth eu modrwyau hwynt o aur, i fyned am y barrau; ac a wisgodd y barrau âg aur.

35 ¶ Ac efe a wnaeth wahanlen o sidan glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main cyfrodedd: â cherubiaid o waith cywraint y gwnaeth efe hi.

36 Ac efe a wnaeth iddi bedair colofn o goed Sittim, ac a'u gwisgodd hwynt âg aur; a'u pennau oedd o aur: ac efe a fwriodd iddynt bedair mortais o arian.

37 ¶ Ac efe a wnaeth gaeadlen i ddrws y tabernacl o sidan glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main cyfrodedd, o waith edau a nodwydd;

38 A'i phùm colofn, a'u pennau; ac a oreurodd eu pennau hwynt, a'u cylchau, âg aur: ond eu pùm mortais oedd o bres.

PEN XXXVII.

1 Yr arch. 6 Y drugareddfa a'r cerubiaid.

10 Y burdd a'i lestri. 17 Y canhwylbren, a'i

lampau, a'i offer. 25 Allor yr erogi-darth. 29 Olew yr enneiniad, a'r pèr erogi-darth.

ABEZALEEL a wnaeth yr arch o goed Sittim; o ddau guffydd a hanner ei hÿd, a chuffydd a hanner ei lled, a chuffydd a hanner ei uchder.

2 Ac a'i gwisgodd hi âg aur pur o fewn ac oddi allan; ac a wnaeth iddi goron o aur o amgylch.

3 Ac a fwriodd iddi bedair modrwy o aur ar ei phedair congl; sef dwy fodrwy ar ei naill ystlys, a dwy fodrwy ar ei hystlys arall.

4 Efe a wnaeth hefyd drosolion o goed Sittim, ac a'u gwisgodd hwynt âg aur.

5 Ac a osododd y trosolion trwy y modrwyau ar ystlysau yr arch, i ddwyn yr arch.

6 ¶ Ac efe a wnaeth y drugareddfa o aur coeth; o ddau guffydd a hanner ei hÿd, a chuffydd a hanner ei lled.

7 Ac efe a wnaeth ddau gerub aur: o un dryll cyfan y gwnaeth efe hwynt, ar ddau ben y drugareddfa;

8 Un cerub ar y pen o'r tu yma, a cherub arall ar y pen o'r tu arall: o'r drugareddfa y gwnaeth efe y cerubiaid, ar ei dau ben hi.

9 A'r cerubiaid oeddynt, gan ledu esgyll tu ag i fynu, â'u hesgyll yn gorchuddio y drugareddfa, â'u hwynebau bob un at eu gilydd: wynebau y cerubiaid oedd tu ag at y drugareddfa.

10 ¶ Ac efe a wnaeth fwrdd o goed Sittim: dau guffydd ei hÿd, a chuffydd ei led, a chuffydd a hanner ei uchder.

11 Ac a osododd aur pur drosto, ac a wnaeth iddo goron o aur o amgylch.

12 Gwnaeth hefyd iddo gylch o amgylch o led llaw; ac a wnaeth goron o aur ar ei gylch o amgylch.

13 Ac efe a fwriodd iddo bedair modrwy o aur; ac a roddodd y modrwyau wrth ei bedair congl, y rhai oedd yn ei bedwar troed.

14 Ar gyfer y cylch yr oedd y modrwyau, yn lle i'r trosolion i ddwyn y burdd.

15 Ac efe a wnaeth drosolion o goed Sittim, ac a'u gwisgodd hwynt âg aur i ddwyn y burdd.

16 Efe a wnaeth hefyd y llestri

fyddai ar y bwrdd, ei ddysglau ef, a'i lwyau, a'i phiolau, a'i gaeadau i gau â hwynt, o aur pur.

17 ¶ Ac efe a wnaeth canhwyllbren o aur coeth: o un dryll cyfan y gwnaeth efe y canhwyllbren, ei baladr, ei geingciau, ei bedyll, ei gnapiau, a'i flodau, oedd o'r un.

18 A chwech o geingciau yn myned allan o'i ystlysau: tair caingc o'r canhwyllbren o un ystlys, a thair caingc o'r canhwyllbren o'r ystlys arall.

19 Tair padell ar waith almonau, cnap a blodeuyn oedd ar un gaingc; a thair padell o waith almonau, cnap a blodeuyn ar gaingc arall: yr un modd yr oedd ar y chwe chaingc, y rhai oedd yn dyfod allan o'r canhwyllbren.

20 Ac ar y canhwyllbren yr oedd pedair padell o waith almonau, ei gnapiau a'i flodau.

21 A chnap dan ddwy gaingc o hono, a chnap dan ddwy gaingc o hono, a chnap dan ddwy gaingc o hono; yn ol y chwe chaingc oedd yn dyfod allan o hono.

22 Eu cnapiau a'u ceingciau oedd o'r un: y cwbl o hono ydoedd un dryll cyfan o aur coeth.

23 Ac efe a wnaeth ei sath lamp ef, a'i efeiliau, a'i gafnau, o aur pur.

24 O dalent o aur coeth y gwnaeth efe ef, a'i holl lestri.

25 ¶ Gwnaeth hefyd allor yr arogl-darth o goed Sittim: o guffydd ei hyd, a chuffydd ei lled, yn bedair ongl; ac o ddau guffydd ei luchder; ei chyrn oedd o'r un.

26 Ac efe a'i gwisgodd hi âg aur coeth, ei chaead, a'i hystlysau o amgylch, a'i chyrn; ac efe a wnaeth iddi goron o aur o amgylch.

27 Ac efe a wnaeth iddi ddwy fodrwy o aur wrth ei dwy gongl, ar ei dau ystlys, oddi tan ei choron, i fyned am drosolion i'w dwyn arnynt.

28 Ac efe a wnaeth drosolion o goed Sittim; ac a'u gwisgodd hwynt âg aur.

29 ¶ Ac efe a wnaeth olew yr eneniad sanctaidd, a'r arogl-darth llysiuog pur, o waith yr apothecari.

PEN. XXXVIII.

1 Allor y poeth-offrwm. 8 Y noe bres. 9 Y cynteddfa. 21 Cyfrif o offrymmau y bobl.

AC efe a wnaeth allor y poeth-offrwm o goed Sittim: o bùm cuffydd ei hyd, a phùm cuffydd ei lled, yn bedair ongl; ac yn dri chuffydd ei luchder.

2 Gwnaeth hefyd ei chyrn hi ar ei phedair congl: ei chyrn hi oedd o'r un; ac efe a'i gwisgodd hi â phres.

3 Efe a wnaeth hefyd holl lestri yr allor, y crochanau, a'r rhawiau, a'r cawgiau, a'r cigweiniau, a'r pedyll tân: ei holl lestri hi a wnaeth efe o bres.

4 Ac efe a wnaeth i'r allor alch bres, ar waith rhwyd, dau ei chwmpas oddi tanodd hyd ei hanner hi.

5 Ac efe a fwriddoedd bedair modrwy i bedwar cwrr yr alch bres, i fyned am drosolion.

6 Ac efe a wnaeth drosolion o goed Sittim; ac a'u gwisgodd hwynt â phres.

7 Ac efe a dynnodd y trosolion trwy y modrwyau ar ystlysau yr allor, i'w dwyn hi arnynt: yn gau y gwnaeth efe hi âg ystyllod.

8 ¶ Ac efe a wnaeth noe bres, a'i throed o bres, o ddrychau gwragedd y rhai a ymgasglent yn finteioedd at ddrws pabell y cyfarfod.

9 ¶ Ac efe a wnaeth y cynteddfa: ar yr ystlys dehau, tu a'r dehau, llenni y cynteddfa oedd o lian main cyfrodedd, o gan cuffydd.

10 A'i hugain colofn, ac a'i hugain mortais, o bres: a phennau y colofnau a'u cylchau, o arian yr oeddynt.

11 Ac ar du y gogledd, y llenni oedd gan cuffydd; eu hugain colofn, a'u hugain mortais, o bres: a phennau y colofnau a'u cylchau o arian.

12 Ac o du y gorllewin, llenni o ddeg cuffydd a deugain: eu deg colofn, a'u deg mortais, a phennau y colofnau, a'u cylchau, o arian.

13 Ac i du y dwyrain, tu a'r dwyrain, yr oedd llenni o ddeg cuffydd a deugain.

14 Llenni o bymtheg cuffydd a wnaeth efe o'r naill du i'r porth; eu tair colofn, a'u tair mortais.

15 Ac efe a wnaeth ar yr ail ystlys, o ddeutu drws porth y cynteddfa, lenni o bymtheg cufydd; eu tair colofn, a'u tair mortais.

16 Holl lenni y cynteddfa o amgylch a wnaeth efe o lian main cyfrodedd.

17 A morteisiau y colofnau, oedd o bres; pennau y colofnau, a'u cylchau, o arian; a gwisg eu pennau, o arian; a holl golofnau y cynteddfa oedd wedi eu cylchu âg arian.

18 A chaeadlen drws y cynteddfa ydoedd waith edau a nodwydd o sidan glas, a phorphor, ac ysgarlad, a lian main cyfrodedd; ac yn ugain cufydd o hÿd, a'i huchder o'i lled yn bÛm cufydd, ar gyfer llenni y cynteddfa.

19 Eu pedair colofn hefyd, a'u pedair mortais, oedd o bres; a'u pennau o arian; gwisg eu pennau hefyd a'u cylchau oedd arian.

20 A holl hoelion y tabernacl, a'r cynteddfa oddi amgylch, oedd bres.

21 ¶ Dyma gyfrif perthynasau y tabernacl, sef tabernacl y dystiolaeth, y rhai a gyfrifwyd wrth orchymyn Moses, i wasanaeth y Lefiaid, trwy law Ithamar, mab Aaron yr offeiriad.

22 A Bezaleel, mab Uri, mab Hur, o lwyth Judah, a wnaeth yr hyn oll a orchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses.

23 A chyd âg ef yr ydoedd Aholiab, mab Achisamach, o lwyth Dan; saer cywraint, a gwniedydd mewn sidan glas, ac mewn porphor, ac mewn ysgarlad, ac mewn lian main.

24 Yr holl aur a weithiwyd yn y gwaith, sef yn holl waith y cyssegr, sef aur yr offrwm, ydoedd naw talent ar hugain, a saith gan sicl a deg ar hugain, yn ol sicl y cyssegr.

25 Ac arian y rhai a gyfrifwyd o'r gynnulleidfa, oedd gan talent, a mil a saith gant a phymtheg sicl a thriugain, yn ol sicl y cyssegr.

26 Becah am bob pen; sef hanner sicl, yn ol sicl y cyssegr, am bob un a elai heibio dan rif, o fab ugeinmlwydd ac uchod; sef am chwe chan mil a thair mil a phÛm cant a deg a deugain.

27 Ac o'r can talent arian y bwr-

wyd morteisiau y cyssegr, a morteisiau y wahanlen; can mortais o'r can talent, talent i bob mortais.

28 Ac o'r mil a saith gant a phymtheg sicl a thriugain, y gwnaeth efe bennau y colofnau; ac y gwisgodd eu pennau, ac y cylchodd hwynt.

29 A phres yr offrwm oedd ddeg talent a thriugain, a dwy fil a phedwar cant o siclau.

30 Ac efe a wnaeth o hynny forteisiau drws pabell y cyfarfod, a'r allor bres, a'r alch bres yr hon oedd iddi, a holl lestri yr allor;

31 A morteisiau y cynteddfa o amgylch, a morteisiau porth y cynteddfa, a holl hoelion y tabernacl, a holl hoelion y cynteddfa o amgylch.

PEN. XXXIX.

1 Gwisgoedd y weinidogaeth, a'r gwisgoedd sanctaidd. 2 Yr ephod. 8 Y ddwyfronneg. 24 Mantell yr ephod. 27 Y peisiau, y meitr, a'r guregys o lian main. 30 Talaith y goron sanctaidd 32 Moses yn golygu y cwbl, ac yn eu bendithio.

AC o'r sidan glas, a'r porphor, a'r ysgarlad, y gwnaethant wisgoedd gweinidogaeth, i weini yn y cyssegr: gwnaethant y gwisgoedd sanctaidd i Aaron; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

2 Ac efe a wnaeth yr ephod o aur, sidan glas, a phorphor, ac ysgarlad, a lian main cyfrodedd.

3 A gyrrasant yr aur yn ddalennau teneuon, ac a'i torrasant yn edafedd, i weithio yn y sidan glas, ac yn y porphor, ac yn yr ysgarlad, ac yn y lian main, yn waith cywraint.

4 Ysgwyddau a wnaethant iddi yn cydio: wrth ei dau gwrr y cydiwyd hi.

5 A gwregys cywraint ei ephod ef, yr hwn oedd arni, ydoedd o'r un, yn un-waith â hi; o aur, sidan glas, a phorphor, ac ysgarlad, a lian main cyfrodedd: megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

6 ¶ A hwy a weithiasant feini onix wedi eu gosod mewn boglynau aur, wedi eu naddu â naddiadau sel, âg enwau meibion Israel ynddynt.

7 A gosododd hwynt ar ysgwyddau yr ephod, yn feini coffadwriaeth i feibion Israel; megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses. gle

8 ¶ Efe a wnaeth hefyd y ddwyfronneg o waith cywraint, ar waith yr ephod; o aur, *sidan* glas, porphor hefyd, ac ysgarlad, a llian main cyfrodedd.

9 Pedairongl ydoedd; yn ddau ddyblyg y gwnaethant y ddwyfronneg; o rychwant ei hŷd, a rychwant ei lled, yn ddau ddyblyg.

10 A gosodasant ynddi bedair rhes o feini: rhes o sardiws, tophas, a smaragdus, *ydoedd* y rhes gyntaf.

11 A'r ail res *oedd* carbuncl, saphir, ac adamant.

12 A'r drydedd res *ydoedd*, lygur, acat, ac amethyst.

13 A'r bedwaredd res *ydoedd*, beryl, onix, a jaspis; wedi eu hamgylchu mewn boglynau aur yn eu lleoedd.

14 A'r meini *oedd* yn ol enwau meibion Israel, yn ddeuddeg, yn ol eu henwau hwynt; pob un wrth ei enw *oeddynt*, o naddiadau sel, yn ol y deuddeg llwyth.

15 A hwy a wnaethant ar y ddwyfronneg gadwynau ar y cyrrau, yn blethwaith o aur pur.

16 A gwnaethant ddau foglyn aur, a dwy fodrwy o aur; ac a roddasant y ddwy fodrwy ar ddau gwrr y ddwyfronneg.

17 A rhoddasant y ddwy gadwyn blethedig o aur trwy y ddwy fodrwy, ar gyrrau y ddwyfronneg.

18 A deupen y ddwy gadwyn blethedig a roddasant y'nglyn yn y ddau foglyn; ac a'u gosodasant ar ysgwyddau yr ephod, o'r tu blaen.

19 Gwnaethant hefyd ddwy fodrwy o aur, ac a'u gosodasant ar ddau ben y ddwyfronneg, ar yr ymyl sydd ar ystlys yr ephod, o'r tu mewn.

20 A hwy a wnaethant ddwy fodrwy aur, ac a'u gosodasant ar ddau ystlys yr ephod, oddi tanodd tu a'i thu blaen, ar gyfer ei chydiad, oddi ar wregys yr ephod.

21 Rhwymasant hefyd y ddwyfronneg, erbyn ei modrwyau, wrth fodrwyau yr ephod, â llinyn o *sidan* glas, i fod oddi ar wregys yr ephod, fel na ddattodid y ddwyfronneg oddi wrth yr ephod; megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

22 ¶ Ac efe a wnaeth fantell yr

ephod i gyd o *sidan* glas, yn wauad-waith.

23 A thwll y fantell *oedd* yn ei cbanol, fel twll llurig, a gwrym o amgylch y twll, rhag ei rhwygo.

24 A gwnaethant ar odrau y fantell bomgranadau, o *sidan* glas, porphor, ac ysgarlad, a llian cyfrodedd.

25 Gwnaethant hefyd glych o aur pur, ac a roddasant y clych rhwng y pomgranadau, ar odre y fantell, o amgylch, ym mysg y pomgranadau,

26 Cloch a phomgranad, a chloch a phomgranad, ar odre y fantell o amgylch, i weini *ynddynt*; megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

27 ¶ A hwy a wnaethant beisiau o lian main, o wauadwaith, i Aaron ac i'w feibion.

28 A meitr o lian main, a chapiau hardd o lian main, a llofrau lian o lian main cyfrodedd,

29 A gwregys o lian main cyfrodedd, ac o *sidan* glas, porphor, ac ysgarlad, o waith edau a nodwydd; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

30 ¶ Gwnaethant hefyd dalaith y goron sanctaidd o aur pur; ac a ysgrifenasant arni ysgrifen, fel naddiad sel: SANCTEIDDREWYDD I'R ARGLWYDD.

31 A rhoddasant wrthi linyr o *sidan* glas, i'w dal hi i fynu ar y meitr; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

32 ¶ Felly y gorphenwyd holl waith y tabernacl, *sef* pabell y cyfarfod: a meibion Israel a wnaethant yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses; felly y gwnaethant.

33 ¶ Dygasant hefyd y tabernacl at Moses, y babell a'i holl ddodrefn, ei bachau, ei hystyllod, ei barrau, a'i cholofnau, a'i morteisiau;

34 A'r tô o grwyn hyrddod wedi eu lliwo yn gochion, a'r tô o grwyn daearfoc, a'r llenn wahan yr hon oedd yn gorchuddio;

35 Arch y dystiolaeth, a'i throsolion, a'r drugareddfa;

36 Y bwrdd hefyd, a'i holl lestri, a'r bara dangos;

37 Y canhwylbren pur, a'i lamp-

au, a'r lampau i'w gosod mewn trefn, ei holl lestri, ac olew i'r goleuni;

38 A'r allor aur, ac olew yr enneiniad, a'r arogl-darth llysiuog, a chaeadlen drws y babell;

39 Yr allor bres, a'r alch bres yr hon oedd iddi, ei throsolion, a'i holl lestri; y noe a'i throed;

40 Llenni y cynteddfa, ei golofnau, a'i forteisiau, a chaeadlen porth y cynteddfa, ei rhaffau a'i hoelion, a holl ddodrefn gwasanaeth y tabernacl, sef pabell y cyfarfod;

41 Gwisgoedd y weinidogaeth i weini yn y cyssegr, sanctaidd wisgoedd Aaron yr offeiriad, a gwisgoedd ei feibion ef i offeiriadu.

42 Yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses, felly y gwnaeth meibion Israel yr holl waith.

43 A Moses a edrychodd ar yr holl waith; ac wele hwy a'i gwnaethant megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD, felly y gwnaethent: a Moses a'u bendithiodd hwynt.

PEN. XL.

¹ Gorchymyn codi y tabernacl, 9 a'i enneinio; 13 a sancteiddio Aaron a'i feibion. 16 Moses yn gwrneuthur fel y gorchymynasid iddo. 34 Cwmnwl yn gorchuddio y babell.

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Yn y mis cyntaf, ar y dydd cyntaf o'r mis, y cyfodi y tabernacl, pabell y cyfarfod.

3 A gosod yno arch y dystiolaeth; a gorchuddia yr arch â'r wahanlen.

4 Dwg i mewn hefyd y bwrdd, a threfna ef yn drefnus: dwg i mewn hefyd y canhwylbren, a goleua ei lampau ef.

5 Gosod hefyd allor aur yr arogl-darth ger bron arch y dystiolaeth; a gosod gaeadlen drws y tabernacl.

6 Dod hefyd allor y poeth-offrwm o flaen drws tabernacl pabell y cyfarfod.

7 Dod hefyd y noe rhwng pabell y cyfarfod a'r allor, a dod ynddi ddwfr.

8 A gosod hefyd y cynteddfa oddi amgylch; a dod gaeadlen ar borth y cynteddfa.

9 A chymmer olew yr enneiniad, ac enneinia y tabernacl, a'r hyn oll

sydd ynddo, a chyssegra ef a'i holl lestri; a sanctaidd fydd.

10 Enneinia hefyd allor y poeth-offrwm, a'i holl lestri; a'r allor a gyssegr: a hi a fydd yn allor sancteiddiolaf.

11 Enneinia y noe a'i throed, a sancteiddia hi.

12 A dwg Aaron a'i feibion i ddrws pabell y cyfarfod, a golch hwynt â dwfr.

13 A gwisg am Aaron y gwisgoedd sanctaidd; ac enneinia ef, a sancteiddia ef, i offeiriadu i mi.

14 Dwg hefyd ei feibion ef, a gwisg hwynt â pheisiau.

15 Ac enneinia hwynt, megis yr enneiniaist eu tad hwynt, i offeiriadu i mi: felly bydd eu henneiniad iddynt yn offeiriadaeth dragywyddol, trwy eu cenhedlaethau.

16 Felly Moses a wnaeth yn ol yr hyn oll a orchymynodd yr ARGLWYDD iddo; felly y gwnaeth efe.

17 ¶ Felly yn y mis cyntaf o'r ail flwyddyn, ar y dydd cyntaf o'r mis, y codwyd y tabernacl.

18 A Moses a gododd y tabernacl, ac a sicrhâodd ei forteisiau, ac a osododd i fynu ei ystyllod, ac a roddes i mewn ei farrau, ac a gododd ei golofnau;

19 Ac a ledodd y babell-lenn ar y tabernacl, ac a osododd dŵ y babell-lenn arni oddi arnodd; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

20 ¶ Cymmerodd hefyd a rhoddodd y dystiolaeth yn yr arch, a gosododd y trosolion wrth yr arch, ac a roddodd y drugareddfa i fynu ar yr arch.

21 Ac efe a ddug yr arch i'r tabernacl, ac a osododd y wahanlen orchudd, i orchuddio arch y dystiolaeth; megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

22 ¶ Ac efe a roddodd y bwrdd o fewn pabell y cyfarfod, ar ystlys y tabernacl, o du y gogledd, o'r tu allan i'r wahanlen.

23 Ac efe a drefnodd yn drefnus arno ef y bara, ger bron yr ARGLWYDD; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

24 ¶ Ac efe a osododd y canhwylbren o fewn pabell y cyfarfod, ar gyfer y bwrdd, ar ystlys y tabernacl, o du y deheu.

25 Ac efe a oleuodd y lampau ger bron yr ARGLWYDD; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

26 ¶ Efe a osododd hefyd yr allor aur ym mhabell y cyfarfod, o flaen y wahanlen.

27 Ac a arogl-darthodd arni arogl-darth peraidd; megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

28 ¶ Ac efe a osododd y gaeadlen ar ddrws y tabernacl.

29 Ac efe a osododd allor y poeth-offrwm wrth ddrws tabernacl pabell y cyfarfod; ac a offrymmodd arni boeth-offrwm a bwyd-offrwm; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

30 ¶ Efe a osododd y noe hefyd rhwng pabell y cyfarfod a'r allor, ac a roddodd yno ddwfr i ymolchi.

31 A Moses, ac Aaron, a'i feibion, a olhasant yno eu dwylaw a'u traed.

32 Pan elent i babell y cyfarfod, a phan nesäent at yr allor, yr ymolchent; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

33 Ac efe a gododd y cynteddfa o amgylch y tabernacl a'r allor, ac a roddodd gaeadlen ar borth y cynteddfa. Felly y gorphenodd Moses y gwaith.

34 ¶ Yna cwmmwl a orchuddiodd babell y cyfarfod; a gogoniant yr ARGLWYDD a lanwodd y tabernacl.

35 Ac ni allai Moses fyned i babell y cyfarfod; am fod y cwmmwl yn aros arni, a gogoniant yr ARGLWYDD yn llenwi y tabernacl.

36 A phan gyfodai y cwmmwl oddi ar y tabernacl, y cychwynai meibion Israel i'w holl deithiau.

37 Ac oni chyfodai y cwmmwl, yna ni chychwynent hwy hyd y dydd y cyfodai.

38 Canys cwmmwl yr ARGLWYDD ydoedd ar y tabernacl y dydd, a than ydoedd arno y nos, y'ngolwg holl dy Israel, yn eu holl deithiau hwynt.

Trydydd Llyfr MOSES, yr hwn a elwir LEFITICUS.

PEN. I.

1 Trefn y poeth-offrymmau, 3 o eidionau, 10 o ddejaid, neu eifr, 14 ac o adar.

A'R ARGLWYDD a alwodd ar Moses, ac a lefarodd wrtho o babell y cyfarfod, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan ddygo dyn o honoch offrwm i'r ARGLWYDD, o anifail, sef o'r eidionau, neu o'r praidd, yr offrymmwch eich offrwm.

3 Os poeth-offrwm o eidion fydd ei offrwin ef, offrymmed ef yn wryw perffeith-gwbl; a dyged ef o'i ewyllys ei hun i ddrws pabell y cyfarfod, ger bron yr ARGLWYDD.

4 A gosoded ei law ar ben y poeth-offrwm; ac fe a'i cynmerir ef yn gymmeradwy ganddo, i wneuthur cymmod drosto.

5 Lladedd hefyd yr eidion ger bron yr ARGLWYDD; a dyged meibion Aaron, yr offeiriad, y gwaed, a thaenellant y gwaed o amgylch ar yr allor,

yr hon sydd wrth ddrws pabell y cyfarfod.

6 A blinged y poeth-offrwm, a thorred ef yn ei ddarnau.

7 A rhodded meibion Aaron yr offeiriad dân ar yr allor, a gosodant goed mewn trefn ar y tân.

8 A gosoded meibion Aaron, yr offeiriad, y darnau, y pen, a'r brasder, mewn trefn ar y coed a fyddant ar y tân sydd ar yr allor.

9 Ond ei berfedd, a'i draed, a ylch efe mewn dwfr: a'r offeiriad a lysg y cwbl ar yr allor, yn boeth-offrwn, yn aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

10 ¶ Ac os o'r praidd, sef o'r defaid, neu o'r geifr, yr offrymmu efe boeth-offrwm; offrymmed ef yn wryw perffeith-gwbl.

11 A lladedd ef ger bron yr ARGLWYDD, o du y gogledd i'r allor; a thaenelled meibion Aaron, yr offeiriad, ei waed ef ar yr allor o amgylch.

12 A thorred ef yn ei ddarnau, gyd â'i ben a'i fraser; a gosoded yr offeiriad hwynt ar y coed a fyddant ar y tân sydd ar yr allor.

13 Ond golched y perfedd a'r traed mewu dwfr: a dyged yr offeiriad y cwbl, a llosged ar yr allor. Hwn sydd boeth-offrwm, aberth tanlyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

14 ¶ Ac os poeth-offrwm o aderyn sydd ei offrwm ef i'r ARGLWYDD; yna dyged ei offrwm o durturau, neu o gywion colommennod.

15 A dyged yr offeiriad ef at yr allor, a thorred ei ben ef, a llosged ef ar yr allor; a gwasger ei waed ef ar ystlys yr allor.

16 A thynned ymaith ei grombil ef ynghyd â'i blu, a bwried hwynt ger llaw yr allor, o du y dwyrain, i'r lle y bydd, y lludw.

17 Hollted ef, â'i esgyll hefyd; etto na wahaned ef: a llosged yr offeiriad ef ar yr allor, ar y coed a fyddant ar y tân. Dyma boeth-offrwm, aberth tanlyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

PEN. II.

1 Y bwyd-offrwm tanlyd gyd âg olew ac arogl-darth; 4 naill ai wedi ei bobî mewn ffwrn, 5 ai ar radell, 7 ai mewn padell ffrio; 12 neu o'r blaen-ffrwyth yn y dywysen. 13 Halen y bwyd-offrwm.

PAN offrymmo dyn fwyd-offrwm i'r ARGLWYDD, bydded ei offrwm ef o beilliaid; a thywallted olew arno, a rhodded thus arno.

2 A dyged ef at feibion Aaron, yr offeiriad: a chymmered ese oddi yno lonaid ei law o'i beilliaid, ac o'i olew, ynghyd â'i holl thus; a llosged yr offeiriad ei goffadwriaeth ar yr allor, yn offrwm tanlyd o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

3 A bydded gweddill y bwyd-offrwm i Aaron ac i'w feibion: sancteiddbeth o danlyd offrymmau yr ARGLWYDD ydyw.

4 ¶ Hefyd pan offrymmech fwyd-offrwm, wedi ei bobî mewn ffwrn, teisen beilliaid groyw, wedi ei chymmysgu trwy olew, neu afrllad croyw wedi eu benneinio âg olew, a fydd.

5 ¶ Ond os bwyd-offrwm ar radell sydd dy offrwm di, bydded o beilliaid,

wedi ei gymmysgu yn groyw trwy olew.

6 Torr ef yn ddarnau, a thywallt arno olew: bwyd-offrwm yw.

7 ¶ Ac os bwyd-offrwm padell sydd dy offrwm, gwneler o beilliaid trwy olew.

8 Adwg i'r ARGLWYDD y bwyd-offrwm, yr hwn a wnair o'r rhai hyn: ac wedi y dyger at yr offeiriad, dyged yntau ef at yr allor.

9 A choded yr offeiriad ei goffadwriaeth o'r bwyd-offrwm, a llosged ef ar yr allor; yn offrwm tanlyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

10 A bydded i Aaron ac i'w feibion weddill y bwyd-offrwm: sancteiddbeth o danlyd offrymmau yr ARGLWYDD ydyw.

11 Na wueler yn lesefnlyd ddim bwyd-offrwm a offrymmoch i'r ARGLWYDD: canys dim surdoes, na mêl, ni losgwch yn offrwm tanlyd i'r ARGLWYDD.

12 ¶ Offrymmwch i'r ARGLWYDD offrwm y blaen-ffrwyth; ond na losger hwynt ar yr allor yn arogl peraidd.

13 Dy holl fwyd-offrwm hefyd a hellti di â halen; ac na phalled halen cyfammod dy DDUW o fod ar dy fwyd-offrwm: offrymma halen ar bob offrwm i ti.

14 Ac os offrymmi i'r ARGLWYDD fwyd-offrwm y ffrwythau cyntaf; tywysenau irion wedi eu crasu wrth y tân, sef yd a gurir allan o'r dywysen lawn, a offrymmi di yn fwyd-offrwm dy ffrwythau cyntaf.

15 A dod olew arno, a gosod thus arno: bwyd-offrwm yw.

16 A llosged yr offeiriad ei goffadwriaeth ef o'i yd wedi ei guro allan, ac o'i olew, ynghyd â'i holl thus: offrwm tanlyd i'r ARGLWYDD yw.

PEN. III.

1 Yr aberth hêdd o eidion, 6 o'r praid; 7 naill ai oen, 12 ai gasr.

AC os aberth hêdd sydd ei offrwm ef, pan offrymmo ese eidion, offrymmed ef ger bron yr ARGLWYDD yn berffeith-gwbl; pa un bynnag ai yn wryw ai yn fanyw.

2 A rhodded ei law ar ben ei offrwm, a lladded ef wrth ddrws pab-

ell y cyfarfod: a thaenelled meibion Aaron, yr offeiriad, y gwaed ar yr allor o amgylch.

3 Ac offrymmed o'r aberth hêdd aberth tanllyd i'r ARGLWYDD; sef y weren fôl, a'r holl wer a fydd ar y perfedd;

4 A'r ddwy aren, a'r gwer a fyddo arnynt hyd y tenewyn, a'r rhwyden hefyd a fydd oddi ar yr asu a dynn esfe ymaith, ynghyd â'r arenau.

5 A llosged meibion Aaron hynny ar yr allor, ynghyd â'r offrwm poeth sydd ar y coed a fyddant ar y tân, yn aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

6 ¶ Ac os o'r praidd y bydd yr hyn a offrymmo esfe yn hêdd-aberth i'r ARGLWYDD, offrymmed ef yn wryw neu yn fanyw perffeith-gwbl.

7 Os oen a offrymma esfe yn ei offrwm; yna dyged ger bron yr ARGLWYDD.

8 A gosoded ei law ar ben ei offrwm, a lladded ef o flaen pabell y cyfarfod; a thaenelled meibion Aaron ei waed ef ar yr allor oddi amgylch.

9 Ac offrymmed o'r aberth hêdd yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD; ei weren, a'r gloren i gyd: torred hi ymaith wrth asgwrn y cefn, ynghyd â'r weren fôl, a'r holl wer a fyddo ar y perfedd;

10 A'r ddwy aren, a'r gwer a fyddo arnynt, hyd y tenewyn, a'r rhwyden oddi ar yr asu, ynghyd â'r arenau, a dynn esfe ymaith.

11 A llosged yr offeiriad hyn ar yr allor: bwyd-aberth tanllyd i'r ARGLWYDD ydyw.

12 ¶ Ac os gafr fydd ei offrwm ef; dyged hi ger bron yr ARGLWYDD.

13 A gosoded ei law ar ei phen, a lladded hi o flaen pabell y cyfarfod; a thaenelled meibion Aaron ei gwaed hi ar yr allor o amgylch.

14 Ac offrymmed o hynny ei offrwm o aberth tanllyd i'r ARGLWYDD; sef y weren fôl, a'r holl wer a fyddo ar y perfedd;

15 A'r ddwy aren, a'r gwer a fyddo arnynt, hyd y tenewyn, a'r rhwyden oddi ar yr asu, ynghyd â'r arenau, a dynn esfe ymaith.

16 A llosged yr offeiriad hwynt ar yr allor: bwyd-aberth tanllyd o arogl peraidd ydyw. Yr holl wer sydd eiddo yr ARGLWYDD.

17 Deddf dragywyddol trwy eich cenhedlaethau, yn eich holl anneddau, yw; na fwyttâoch ddim gwer, na dim gwaed.

PEN. IV.

1 Aberthau dros bechod, 3 a wnelai yr offeiriad, 13 neu yr holl gynulleidfa, 22 neu y penaeth, 27 neu y bobl, mewn ansymbod.

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Pan becho dyn mewn anybod yn erbyn yr un o orchymynion yr ARGLWYDD, a gwneuthur yn erbyn un o honynt y pethau ni ddylid eu gwneuthur:

3 Os offeiriad enneiniog a becha yn ol pechod y bobl; offrymmed, dros ei bechod a wnaeth, fustach ieuange perffeith-gwbl, yn aberth dros bechod i'r ARGLWYDD.

4 A dyged y bustach i ddrws pabell y cyfarfod, ger bron yr ARGLWYDD, a gosoded ei law ar ben y bustach, a lladded y bustach ger bron yr ARGLWYDD.

5 A chymmered yr offeiriad enneiniog o waed y bustach, a dyged ef i babell y cyfarfod.

6 A throched yr offeiriad ei fys yn y gwaed, a thaenelled o'r gwaed ger bron yr ARGLWYDD seithwaith, o flaen gwahanlen y cyssegr.

7 A gosoded yr offeiriad beth o'r gwaed ger bron yr ARGLWYDD ar gyrn allor yr arogl-darth peraidd, yr hon sydd ym mhabell y cyfarfod; a thywallted holl waed arall y bustach wrth droed allor y poeth-offrwm, yr hon sydd wrth ddrws pabell y cyfarfod.

8 A thynned holl wer bustach yr aberth dros bechod oddi wrtho; y weren fôl, a'r holl wer fyddo ar y perfedd;

9 A'r ddwy aren, a'r gwer a fyddo arnynt, hyd y tenewyn, a'r rhwyden oddi ar yr asu, a dynn esfe ymaith, ynghyd â'r arenau;

10 Megis y tyunodd o fustach yr

aberth hêdd: a llosged yr offeiriad hwynt ar allor y poeth-offrwm.

11 Ond croen y bustach, a'i holl gig, ynghyd â'i ben, a'i draed, a'i berfedd, a'i fiswail,

12 A'r holl fustach hefyd, a ddwg efe allan i'r tu allan i'r gwersyll, i le glân, wrth dywalltfa y lludw; ac a'i llysg ar goed yn tân: wrth dywalltfa y lludw y llosgir ef.

13 ¶ Ac os holl gynnulleidfa Israel a becha mewn anwybod, a'r peth yn guddiedig o olwg y gynnulleidfa, a gwneuthur o honynt yn erbyn yr un o orchymynion yr ARGLWYDD, ddim o'r hyn ni ddylid eu gwneuthur, a myued yn euog:

14 Pan wypir y pechod y pechasant ynddo; yna offrymmed y gynnulleidfa fustach ieuangc dros y pechod, a dygant ef o flaen pabell y cyfarfod.

15 A gosoded henuriaid y gynnulleidfa eu dwylaw ar ben y bustach ger bron yr ARGLWYDD, a lladdant y bustach ger bron yr ARGLWYDD.

16 A dyged yr offeiriad enneiniog o waed y bustach i babell y cyfarfod.

17 A throched yr offeiriad ei fys yn y gwaed, a thaenelled ger bron yr ARGLWYDD seithwaith, o flaen y wahanlen.

18 A gosoded o'r gwaed ar gyrn yr allor *sydd* ger bron yr ARGLWYDD, *sef* yr hon *sydd* ym mhbell y cyfarfod; a thywallted yr holl waed *arall* wrth waelod allor y poeth-offrwm, yr hon *sydd* wrth ddrws pabell y cyfarfod.

19 A thynned ei holl wer allan o hono, a llosged ar yr allor.

20 A gwnaed i'r bustach hwn megis y gwnaeth i fustach y pechaberth; felly gwnaed iddo: a'r offeiriad a wna gymmod drostynt; ac fe a faddeuir iddynt.

21 A dyged y bustach allan i'r tu allan i'r gwersyll, a llosged ef fel y llosgodd y bustach cyntaf. Dyma aberth dros bechod y gynnulleidfa.

22 ¶ Os pecha pennaeth, a gwneuthur mewn anwybod yn erbyn yr un o orchymynion yr ARGLWYDD ei DDUW, ddim o'r hyn ni ddylid eu gwneuthur, a bod yn euog;

23 Neu os daw i wybod ei fai yr hwn a wnaeth: dyged ei offrwm o lwdn gafr gwrryw perffeith-gwbl.

24 A gosoded ei law ar ben y llwdn, a lladded ef yn y lle y *lleddir* y poeth-offrwm, ger bron yr ARGLWYDD. Dyma aberth dros bechod.

25 A chymmered yr offeiriad o waed yr aberth dros bechod â'i fys, a gosoded ar gyrn allor y poeth-offrwm, a thywallted ei waed ef wrth waelod allor y poeth-offrwm.

26 A llosged ei holl wer ar yr allor, fel gwer yr aberth hêdd: a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto am ei bechod; a maddeuir iddo.

27 ¶ Ac os pecha neb o bobl y wlad mewn anwybod, gan wneuthur yn erbyn yr un o orchymynion yr ARGLWYDD, ddim o'r *peithau* ni ddylid eu gwneuthur, a bod yn euog;

28 Neu os ei bechod yr hwn a bechodd a ddaw i'w wybodaeth ef: yna dyged ei offrwm o lwdn gafr fanyw berffeith-gwbl dros ei bechod a bechodd efe.

29 A gosoded ei law ar ben yr aberth dros bechod, a lladded yr aberth dros bechod yn y lle y *lleddir* y poeth-offrwm.

30 A chymmered yr offeiriad o'i gwaed hi â'i fys, a rhodded ar gyrn allor y poeth-offrwm, a thywallted ei holl waed hi wrth waelod yr allor.

31 A thynned ei holl wer hi, fel y tynnir y gwer oddi ar yr aberth hêdd; a llosged yr offeiriad *ef* ar yr allor, yn arogl peraid i'r ARGLWYDD: a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto; a maddeuir iddo.

32 Ac os dwg efe ei offrwm dros bechod o oen, dyged hi yn fanyw berffeith-gwbl.

33 A gosoded ei law ar ben yr aberth dros bechod, a lladded hi dros bechod yn y lle y *lleddir* y poeth-offrwm.

34 A chymmered yr offeiriad â'i fys o waed yr aberth dros bechod, a gosoded ar gyrn allor y poeth-offrwm, a thywallted ei holl waed hi wrth waelod yr allor.

35 A thynned ei holl wer hi, fel y tynnir gwer oen yr aberth hêdd; a llosged yr offeiriad hwynt ar yr allor,

fel aberth tanlyd i'r ARGLWYDD: a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto am ei bechod yr hwn a bechodd; a maddeuir iddo.

PEN. V.

¹ Yneb a bechodd trwy getu yr hyn a wyppo, ² trwy gyffwrdd â dim aflan, ⁴ neu trwy lw. ⁶ Ei offrwm dros ei gamwedd, o'r praidd, ⁷ o'r adar, ¹¹ o beilliaid. ¹⁴ Yr offrwm dros gamwedd mewn cyssegr-ladrad, ¹⁷ ac mewn pechodau o anwybod.

OS pecha dyn, a chlywed llais llw, ac yntau yn dyst, naill ai yu gweled ai yn gwybod; oni fynega, yna efe a ddwg ei anwiredd.

² Os dyn a gyffwrdd â dim aflan, pa un bynuag ai burgyn bwystfil aflan, ai burgyn anifail aflan, ai burgyn ymlusgiad aflan; er *bod y peth* yn guddiedig oddi wrtho ef, aflan ac euog yw efe.

³ Neu pan gyffyrddo âg afindid dyn, pa afindid bynnag iddo, yr hwn y bydd efe aflan o'i blegid, a'r *peth* yn guddiedig rhagddo; pan gaffo wybod, yna euog yw.

⁴ Neu os dyn a dwng, gan draethu â'r gwefusau ar wneuthur drwg, neu wneuthur da; beth bynnag a draetho dyn trwy lw, a'r *peth* yn guddiedig rhagddo; pan gaffo efe wybod, euog yw o un o hyn.

⁵ A phan fyddo efe euog o un o hyn; yna cyffesed yr hyn y pechodd ynddo:

⁶ A dyged i'r ARGLWYDD ei offrwm dros gamwedd am ei bechod yr hwn a bechodd; *sef* banyw o'r praidd, oen neu fynn gafr, yn aberth dros bechod; a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto am ei bechod.

⁷ Ond os ei law ni chyrrhaedd werth oen; dyged i'r ARGLWYDD, am ei gamwedd yr hwn a bechodd, ddwy durtur, neu ddau gyw colommen; y naill yn aberth dros bechod, a'r llall yu boeth-offrwm.

⁸ A dyged lwynt at yr offeiriad; ac offrymmed efe yr hwn *sydd* dros bechod yu gyntaf, a thorred ei ben wrth ei wegil; ond na thorred ef ymaith.

⁹ A thaenelled o waed yr aberth dros bechod ar ystlys yr allor; a gwasger y rhan arall o'r gwaed wrth

waelod yr allor. Dyma aberth dros bechod.

¹⁰ A'r ail a wna efe yn offrwm poeth, yn ol y ddefod: a'r offeiriad a wna gymmod drosto am ei bechod yr hwn a bechodd; a maddeuir iddo.

¹¹ ¶ Ac os ei law ni chyrrhaedd ddwy durtur, neu ddau gyw colommen; yna dyged yr hwn a bechodd ei offrwm o ddegfed ran ephah o beilliaid yn aberth dros bechod: na osoded olew ynddo, ac na rodded thus arno; canys aberth dros bechod *yw*.

¹² A dyged hynny at yr offeiriad: a chymmered yr offeiriad o hono lonaid ei law yn goffadwriaeth, a llosged ar yr allor, fel ebyrth tanlyd i'r ARGLWYDD. Dyma aberth dros bechod.

¹³ A gwnaed yr offeiriad gymmod drosto ef am ei bechod a bechodd efe yn un o'r rhai hyn; a maddeuir iddo: a bydded i'r offeiriad y gweddill, megis o'r bwyd-offrwm.

¹⁴ ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

¹⁵ Os gwna dyn gamwedd, a phechu trwy amryfusedd, yn y pethau a gyssegrwyd i'r ARGLWYDD; yna dyged i'r ARGLWYDD dros ei gamwedd, hwrdd perffeith-gwbl o'r praidd, gyd â'th bris di o siclau arian, yn ol sicl y cyssegr, yn aberth dros gamwedd.

¹⁶ A thaled am y niwed a wnaeth *yn* y peth cyssegredig, a rhodded ei bummed ran yn ychwaneg atto, a rhodded ef at yr offeiriad: a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto â hwrdd yr offrwm dros gamwedd; a madddeuir iddo.

¹⁷ ¶ Ac os pecha enaid, a gwneuthur *yn erbyn* gorchymynion yr ARGLWYDD, ddim o'r hyn ni ddylid eu gwneuthur; er na wyddai, etto euog fydd, a'i anwiredd a ddwg.

¹⁸ A dyged hwrdd perffeith-gwbl o'r praidd, gyd â'th bris di, at yr offeiriad, yn offrwm dros gamwedd: a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto am ei amryfusedd a gam-gymmerodd efe, ac yntau heb wybod; a maddeuir iddo.

¹⁹ Aberth dros gamwedd *yw* hyn: camwedd a wnaeth yu ddiau yu erbyn yr ARGLWYDD.

PEN. VI.

1 Yr offrwm dros gamwedd mewn pechodau a wneler trwy wybod. 8 Cyfraith y poeth-offrwm, 14 a'r bwyd-offrwm. 19 Yr offrwm wrth gyssegru offeiriad. 24 Cyfraith y pech-offrwm.

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Os pecha dyn, a gwneuthur camwedd yn erbyn yr ARGLWYDD, a dywedyd celwydd wrth ei gymmydog am yr hyn a rodded atto i'w gadw, neu am yr hyn y rhoddes efe ei law, neu yn yr hyn trwy drawsder a ddygodd efe, neu yn yr hyn y twyllodd ei gymmydog;

3 Neu os cafodd beth gwedi ei golli, a dywedyd celwydd am dano, neu dyngu yn anudon; am ddim o'r holl bethau a wnelo dyn, gan bechu ynddynt:

4 Yna, am iddo bechu, a bod yn euog; bydded iddo roddi yn ei ol y trais a dreisiodd efe, neu y peth a gafodd trwy dwyll, neu y peth a adawyd i gadw gyd âg ef, neu y peth wedi ei golli a gafodd efe,

5 Neu beth bynnag y tyngodd efe anudon am dano; taled hynny erbyn ei ben, a chwanged ei bummed ran atto: ar y dydd yr offrymmo dros gamwedd, rhodded ef i'r neb a'i piau.

6 A dyged i'r ARGLWYDD ei offrwm dros gamwedd, hwrdd perffeith-gwbl o'r praidd, gyd â'rh bris di, yn offrwm dros gamwedd, at yr offeiriad.

7 A gwnaed yr offeiriad gymmod drosto ger bron yr ARGLWYDD: a maddeur iddo, am ba beth bynnag a wnaeth, i fod yn euog o hono.

8 ¶ Llefarrowd yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

9 Gorchymyn i Aaron, ac i'w feibion, gan ddywedyd, Dyma gyfraith y poeth-offrwm: (poeth-offrwm *yw*, o herwydd y llosgi ar yr allor ar hŷd y nos hyd y bore, a than yr allor a gynneuir arni)

10 Gwisged yr offeiriad hefyd ei liein-wisg am dano, a gwisged lodrau llian am ei gnawd, a choded y lludw lle yr ysodd y tân y poeth-aberth ar yr allor, a gosoded ef ger llaw yr allor.

11 A dïosged ei wisgoedd, a gwisged ddillad eraill, a dyged allan y lludw i'r tu allan i'r gwersyll, i le glân.

12 A chynneuer y tân *sydd* ar yr allor arni; na ddiffodded: ond llosged yr offeiriad goed arni bob bore; a threfned y poeth-offrwm arni, a llosged wer yr aberth hëdd arni.

13 Cynneuer y tân bob amser ar yr allor; na ddiffodded.

14 ¶ Dyma hefyd gyfraith y bwyd-offrwm. Dyged meibion Aaron ef ger bron yr ARGLWYDD, o flaen yr allor:

15 A choded o hono yn ei law o beilliaid y bwyd-offrwm, ac o'i olew, a'r holl thus yr hwn *sydd* ar y bwyd-offrwm; a llosged ei goffadwriaeth ef ar yr allor, yn arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

16 A'r gweddill o hono a fwytty Aaron a'i feibion: yn groyw y bwyttâr ef: yn y lle sanctaidd o fewn cyntheddfa pabell y cyfarfod y bwyttânt ef.

17 Na phober ef trwy lesain. Rhoddis ef yn rhan *iddynt* o'm haberthau tanlyd: peth sancteiddiolaf *yw* hyn, megis yr aberth dros bechod, a'r aberth dros gamwedd.

18 Pob gwryw o blant Aaron a fwyttânt hyn: deddf dragywyddol fydd yn eich cenedlaethau am aberthau tanlyd yr ARGLWYDD: pob un a gyffyrddo â hwynt, fydd sanctaidd.

19 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

20 Dyma offrwm Aaron a'i feibion, yr hwn a offrymiant i'r ARGLWYDD, ar y dydd yr enneinier ef. Degfed ran ephaf o beilliaid yn fwyd-offrwm gwastadol, ei hanner y bore, a'i hanner brydnawn.

21 Gwneler ef trwy olew mewn padell: *yna* y dygi ef i mewn wedi ei grasu; ac offrymma ddarnau y bwyd-offrwm wedi ei grasu, yn arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

22 A'r offeiriad o'i feibion ef, yr hwn a enneinier yn ei le ef, gwnaed hyn, *trwy* deddf dragywyddol: llosgier y cwbl i'r ARGLWYDD.

23 A phob bwyd-offrwm dros yr offeiriad a fydd wedi ei losgi oll: na fwyttâer ef.

24 ¶ Llefardd yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

25 Llefara wrth Aaron ac wrth ei feibion, gan ddywedyd, Dyma gyfraith yr aberth dros bechod. Yn y lle y lleddir y poeth-offrwm, y lleddir yr aberth dros bechod ger bron yr ARGLWYDD: sancteiddiolaf yw efe.

26 Yr offeiriad a'i hoffrymno dros bechod, a'i hwyty: yn y lle sanctaidd y bwyttâir ef, y nghynteddfa pabell y cyfarfod.

27 Beth bynnag a gyffyrddo â'i gig ef, a fydd sanctaidd: a phan daeneller o'i waed ef ar ddilledyn, golch yn y lle sanctaidd yr hyn y taenellodd y gwaed arno.

28 A thorrer y llestr pridd y berwer ef yndo: ond os mewn llestr pres y berwir ef, ysgwrier a golcher ef mewn dwfr.

29 Bwyttâed pob gwrryw ym mysq yr offeiriad ef: sancteiddiolaf yw efe.

30 Ac na fwyttâer un offrwm dros bechod, yr hwn y dyger o'i waed i babell y cyfarfod, i wneuthur cymmod yn y lle sanctaidd; ond llosger mewn tân.

PEN. VII.

1 Cyfraith yr offrwm dros gamwedd, 11 a'r aberthau hédd; 12 pa un bynnag fo ai aberth diolch, 16 ai adduned, ai rhodd o wir, odd. 22 Gicahardd y brasder, 26 a'r gwaed. 28 Rhan yr offeiriad o'r aberthau hédd.

DYMA hefyd gyfraith yr offrwm dros gamwedd: sancteiddiolaf yw.

2 Yn y man lle y lladdant y poeth-offrwm, y lladdant yr aberth dros gamwedd; a'i waed a daenella efe ar yr allor o amgylch.

3 A'i holl wer a offrymma efe o hono; y gloren hefyd, a'r weren fôl;

4 A'r ddwy aren, a'r gwer fyddo arnynt, hyd y tenewyn, a'r rhwyden oddi ar yr afu, ynghyd â'r arenau, a dynn efe ymaith.

5 A llosger yr offeiriad hwynt ar yr allor, yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD: aberth dros gamwedd yw.

6 Pob gwrryw ym mysq yr offeiriad a'i hwyty: yn y lle sanctaidd y bwyttâir ef: sancteiddiolaf yw.

7 Fel y mae yr aberth dros bechod,

felly y bydd yr aberth dros gamwedd; un gyfraith sydd iddynt: yr offeiriad, yr hwn a wna gymmod âg ef, a'i piâu.

8 A'r offeiriad a offrymno boeth-offrwm neb, yr offeiriad a gaiff iddo ei hun groen y poeth-offrwm a offrymmodd efe.

9 A phob bwyd-offrwm a graser mewn ffwrn, a'r hyn oll a wneler mewn padell, neu ar radell, fydd eiddo yr offeiriad a'i hoffrymno.

10 A phob bwyd-offrwm wedi ei gymmysgu trwy olew, neu yn sych, a fydd i holl feibion Aaron, bob un fel ei gilydd.

11 Dyma hefyd gyfraith yr ebyrth hédd a offrymma efe i'r ARGLWYDD.

12 Os yn lle diolch yr offrymma efe hyn; offrymmed gyd â'r aberth diolch deisenau croyw, wedi eu cymmysgu trwy olew; ac afrllad croyw, wedi eu hiro âg olew; a pheiliaid wedi ei grasu yn deisenau, wedi eu cymmysgu âg olew.

13 Heb law y teisenau, offrymmed fara lesefnlyd, yn ei offrwm, gyd â'i hédd-aberth o ddiolch.

14 Ac offrymmed o hyn un dorth o'r holl offrwm, yn offrwm dyrchafael i'r ARGLWYDD; a bydded hwnnw eiddo yr offeiriad a daenello waed yr ebyrth hédd.

15 A chig ei hédd-aberth o ddiolch a fwyttâir y dydd yr offrymmir ef: na adawer dim o hono hyd y bore.

16 Ond os adduned, neu offrwm gwirfodd, fydd aberth ei offrwm ef; y dydd yr offrymno efe ei aberth, bwyttâer ef: a thrannoeth bwyttâer yr hyn fyddo yn weddill o hono.

17 Ond yr hyn a fyddo o gig yr aberth yn weddill y trydydd dydd, llosg-er yn tân.

18 Ac os bwyttâir dim o gig offrwm ei ebyrth hédd ef o fewn y trydydd dydd, ni byddir boddlawn i'r hwn a'i hoffrymno ef, ac nis cyfrisir iddo, ffieiddbeth fydd: a'r dyn a fwyty o hono, a ddwg ei aiwiredd.

19 A'r cig a gyffyrddo â dim aflan, ni fwyttâir; mewn tân y llosgir ef: a'r cig arall, pob glân a fwyty o hono.

20 A'r dyn a fwyttâo gig yr hédd-aberth, yr hwn a berthyn i'r AR-

GLWYDD, a'i aflendid arno; torrir ymaith y dyn hwnnw o fysg ei bobl.

21 Ac os dyn a gyffwrdd â dim aflan, *sef* âg aflendid dyn, neu âg anifail aflan, neu âg un ffeiddbeth aflan, a bwytta o gig yr hêdd-aberth, yr hwn a *berthyn* i'r ARGLWYDD; yna y torrir ymaith y dyn hwnnw o fysg ei bobl.

22 ¶ Llefaroedd yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

23 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Na fwyttêwch ddim gwer eidion, neu ddafad, neu afr.

24 Etto gwer burgyn, neu wer ysglyfaeth, a ellir ei weithio mewn pob gwaith: ond gan fwytta na fwyttêwch ef.

25 O herwydd pwy bynnag a fwyttâo wer yr anifail, o'r hwn yr offrymmir aberth tanllyd i'r ARGLWYDD; torrir ymaith yr enaid a'i bwyttâo o fysg ei bobl.

26 Na fwyttêwch chwaith ddim gwaed o fewn eich cyfannedau, o'r eiddo aderyn, nac o'r eiddo anifail.

27 Pob enaid a fwyttâo ddim gwaed, torrir ymaith yr enaid hwnnw o fysg ei bobl.

28 ¶ A'r ARGLWYDD a lefaroedd wrth Moses, gan ddywedyd,

29 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Y neb a offrymmo ei aberth hêdd i'r ARGLWYDD, dyged ei rodd o'i aberth hêdd i'r ARGLWYDD.

30 Ei ddwyllaw a ddygant ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD; y gwer ynglyd â'r barwyden a ddwg efe: y barwyden *fydd* i'w chyhwanu, yn offrwm cyhwan ger bron yr ARGLWYDD.

31 A llosged yr offeiriad y gwer ar yr allor: a bydded y barwyden i Aaron ac i'w feibion.

32 Rhoddwch hefyd y balsais ddehau yn offrwm dyrchafael i'r offeiriad, o'ch ebyrth hêdd.

33 Yr hwn o feibion Aaron a offrymmo waed yr ebyrth hêdd, a'r gwer; bydded iddo ef yr ysgwyddog ddelhau yn rhan.

34 O herwydd parwyden y cyhwan, ac ysgwyddog y dyrchafael, a gymmerais i gau feibion Israel o'u hebyrth hêdd, ac a'u rhoddais hwynt i

Aaron yr offeiriad, ac i'w feibion, trwy ddeddf dragywyddol, oddi wrth feibion Israel.

35 ¶ Hyn yw *rhan* enneiniad Aaron, ac enneiniad ei feibion, o ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD, yn y dydd y nesâodd efe hwynt i offeiriadu i'r ARGLWYDD;

36 Yr hwn a orchymynodd yr ARGLWYDD ei roddi iddynt, y dydd yr enneiniodd efe hwynt allan o feibion Israel, *trwy* ddeddf dragywyddol, trwy eu cenhedlaethau.

37 Dyma gyfraith y poeth-offrwm, y bwyd-offrwm, a'r aberth dros bechod, a'r aberth dros gamwedd, a'r cyssegriadau, a'r aberth hêdd;

38 Yr hon a orchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses ym mynydd Sinai, yn y dydd y gorchymynodd efe i feibion Israel offrymmu eu hoffrymmau i'r ARGLWYDD, yn anialwch Sinai.

PEN. VIII.

1 *Moses yn cyssegru Aaron a'i feibion.* 14 *Eu haberth dros bechod.* 18 *Eu poeth-offrwm.* 22 *Hwrdol y cyssegriadau.* 31 *Y lle a'r amser y cyssegrid hwynt.*

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Cymmer Aaron a'i feibion gyd âg ef, a'r gwisgoedd, ac olew yr enneiniad, a bustach yr aberth dros bechod, a dau hwrdol, a chawell y bara croyw:

3 A chasgl yr holl gynnulleidfa ynghyd i ddrws pabell y cyfarfod.

4 A gwnaeth Moses fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD iddo: a chasglwyd y gynnulleidfa i ddrws pabell y cyfarfod.

5 A dywedodd Moses wrth y gynnulleidfa, Dyma y peth a orchymynodd yr ARGLWYDD ei wneuthur.

6 A Moses a ddug Aaron a'i feibion, ac a'u golchodd hwynt â dwfr.

7 Ac efe a roddes am dano ef y bais, ac a'i gwregysodd ef â'r gwregys, ac a wisgodd y fantell am dano, ac a roddes yr ephod am dano, ac a'i gwregysodd â gwregys cywraint yr ephod, ac a'i cauodd am dano ef.

8 Ac efe a osododd y ddwyfronneg arno, ac a roddes yr Urim a'r Thummim yu y ddwyfronneg.

9 Ac efe a osododd y meitr ar ei ben ef; ac a osododd ar y meitr, ar ei dalcen ef, y dalaith aur, y goron sanctaidd; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD i Moses.

10 A Moses a gymmerodd olew yr enneiniad, ac a enneiniodd y tabernacl, a'r hyn oll *oedd* ynddo; ac a'u cyssegrodd hwynt.

11 Ac a daenlodd o hono ar yr allor saith waith, ac a enneiniodd yr allor a'i holl lestri, a'r noe hefyd a'i throed, i'w cyssegru.

12 Ac efe a dywalltodd o olew yr enneiniad ar ben Aaron, ac a'i henneiniodd ef, i'w gyssegru.

13 A Moses a ddug feibion Aaron, ac a wisgodd beisiau am danynt, a gwregysodd hwynt â gwregysau, ac a osododd gapiau am eu pennau; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

14 Ac efe a ddug fustach yr aberth dros bechod: ac Aaron a'i feibion a roddasant eu dwylaw ar ben bustach yr aberth dros bechod;

15 Ac efe a'i lladdodd: a Moses a gymmerth y gwaed, ac a'i rhoddes ar gyrn yr allor o amgylch â'i fys, ac a burodd yr allor; ac a dywalltodd y gwaed wrth waelod yr allor, ac a'i cyssegrodd hi, i wneuthur cymmod arni.

16 Efe a gymmerodd hefyd yr holl wer *oedd* ar y perfedd, a'r rhwyden oddi ar yr afu, a'r ddwy aren a'u gwer; a Moses a'i llosgodd ar yr allor.

17 A'r bustach, a'i groen, a'i gig, a'i fiswail, a losgodd efe mewn tân o'r tu allan i'r gwersyll; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

18 ¶ Ac efe a ddug hwrdd y poeth-offrwm: ac Aaron a'i feibion a osodasant eu dwylaw ar ben yr hwrdd.

19 Ac efe a'i lladdodd; a Moses a daenlodd y gwaed ar yr allor o amgylch.

20 Ac efe a dorrodd yr hwrdd yn ei ddarnau; a llosgodd Moses y pen, y darnau, a'r gwer.

21 Ond y perfedd a'r traed a olchodd efe mewn dwfr; a llosgodd Moses yr hwrdd oll ar yr allor. Poeth-offrwm yw hwn, i *fod* yn arogl per-

aidd ac yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD; fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD i Moses.

22 ¶ Ac efe a ddug yr ail hwrdd, sef hwrdd y cyssegriad: ac Aaron a'i feibion a osodasant eu dwylaw ar ben yr hwrdd.

23 Ac efe a'i lladdodd; a Moses a gymmerodd o'i waed, ac a'i rhoddes ar gwrr isaf clust ddehau Aaron, ac ar fawd ei law ddehau, ac ar fawd ei droed dehau.

24 Ac efe a ddug feibion Aaron: a Moses a roes o'r gwaed ar gwrr isaf eu clust ddehau, ac ar fawd eu llaw ddehau, ac ar fawd eu troed dehau; a thaenlodd Moses y gwaed ar yr allor oddi amgylch.

25 Ac efe a gymmerodd hefyd y gwer, a'r gloren, a'r holl wer *oedd* ar y perfedd, a'r rhwyden oddi ar yr afu, a'r ddwy aren a'u brasder, a'r ysgwyddog ddehau.

26 A chymmerodd o gawell y bara croyw, yr hwn *oedd* ger bron yr ARGLWYDD, un deisen groyw, ac un deisen o fara olewedig, ac un afrlladen; ac a'u gosododd ar y gwer, ac ar yr ysgwyddog ddehau:

27 Ac a roddes y cwbl ar ddwylaw Aaron, ac ar ddwylaw ei feibion, ac a'u cyhwfanodd hwynt yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD.

28 A Moses a'u cymmerth oddi ar eu dwylaw hwynt, ac a'u llosgodd ar yr allor, ar yr offrwm poeth. Dyma gyssegrïadau o arogl peraidd: dyma aberth tanllyd i'r ARGLWYDD.

29 Cymmerodd Moses y barwyden hefyd, ac a'i cyhwfanodd yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD: rhan Moses o hwrdd y cyssegriad *oedd* hi; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

30 A chymmerodd Moses o olew yr enneiniad, ac o'r gwaed *oedd* ar yr allor, ac a'i taenlodd ar Aaron, ar ei wisgoedd, ar ei feibion hefyd, ac ar wisgoedd ei feibion ynghyd âg ef: ac efe a gyssegrodd Aaron, a'i wisgoedd, a'i feibion hefyd, a gwisgoedd ei feibion ynghyd âg ef.

31 ¶ A dywedodd Moses wrth Aaron, ac wrth ei feibion, Berwch y

cig wrth ddrws pabell y cyfarfod: ac yno bwyttêwch ef, a'r bara hefyd *sydd* y'nghawell y cysegriadau; megis y gorchymynais, gan ddywedyd, Aaron a'i feibion a'i bwyty ef.

32 A'r gweddill o'r cig, ac o'r bara, a losgwch yn tân.

33 Ac nac ewch dros saith niwrnod allan o ddrws pabell y cyfarfod, hyd y dydd y cyflawner dyddiau eich cysegriadau: o herwydd saith niwrnod y bydd efe yn eich cysegreu chwi.

34 Megis y gwnaeth efe heddyw, y gorchymynodd yr ARGLWYDD wneuthur, i wneuthur cymmod dros-och.

35 Ac arhoswch wrth ddrws pabell y cyfarfod saith niwrnod, ddydd a nos, a chedwch wyladwriaeth yr ARGLWYDD, fel na byddoch feirw: canys fel hyn y'm gorchymynwyd.

36 A gwnaeth Aaron a'i feibion yr holl bethau a orchymynodd yr ARGLWYDD trwy law Moses.

PEN. IX.

1 *Yr offrymmau cyntaf a offrymmodd Aaron drosto ei hun a'r bobl.* 8 *Y pech offrwm.* 12 *a'r poeth-offrwm drosto ei hun.* 15 *Yr offrymmau dros y bobl.* 23 *Moses ac Aaron yn bendithio y bobl.* 24 *Tân yn dyfod oddi wrth yr Arglwydd ar yr allor.*

YNA y bu, ar yr wythfed dydd, i Moses alw Aaron a'i feibion, a henuriaid Israel;

2 Ac efe a ddywedodd wrth Aaron, Cymmer i ti lo ieuangc yn aberth dros bechod, a hwrdd yn boeth-offrwm, o rai perffeith-gwbl, a dwg *hwy* ger bron yr ARGLWYDD.

3 Llefaroedd hefyd wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Cymmerwch fynn gafr, yn aberth dros bechod; a llo, ac oen, blwyddiaid, perffeith-gwbl, yn boeth-offrwm;

4 Ac eidion, a hwrdd, yn aberth hédd, i aberthu ger bron yr ARGLWYDD; a bwyd-offrwm wedi ei gymmysgu trwy olew: o herwydd heddyw yr ymddengys yr ARGLWYDD i chwi.

5 ¶ A dygasant yr hyn a orchymynodd Moses ger bron pabell y cyfarfod: a'r holl gynnulleidfa a ddaethant yn agos, ac a safasant ger bron yr ARGLWYDD.

6 A dywedodd Moses, Dyma y peth a orchymynodd yr ARGLWYDD i chwi ei wneuthur: ac ymddengys gogoniant yr ARGLWYDD i chwi.

7 Dywedodd Moses hefyd wrth Aaron, Dos at yr allor, ac abertha dy aberth dros bechod, a'th boeth-offrwm, a gwna gymmod drosot dy hun, a thros y bobl; ac abertha offrwm y bobl, a gwna gymmod dros-tynt; fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD.

8 ¶ Yna y nesâodd Aaron at yr allor, ac a laddodd lo yr aberth dros bechod, yr hwn *oedd* drosto ef ei hun.

9 A meibion Aaron a ddygasant y gwaed atto: ac efe a wlychodd ei fys yn y gwaed, ac a'i gosododd ar gyrn yr allor, ac a dywalltodd y gwaed *arall* wrth waelod yr allor.

10 Ond efe a losgodd ar yr allor o'r aberth dros bechod y gwer a'r arenau, a'r rhwyden oddi ar yr afu; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

11 A'r cig a'r croen a losgodd efe yn tân, o'r tu allan i'r gwersyll.

12 Ac efe a laddodd y poeth-offrwm: a meibion Aaron a ddygasant y gwaed atto; ac efe a'i taenellodd ar yr allor o amgylch.

13 A dygasant y poeth-offrwm atto, gyd â'i ddarnau, a'i ben hefyd; ac efe a'u llosgodd hwynt ar yr allor.

14 Ac efe a olchodd y perfedd a'r traed, ac a'u llosgodd hwynt ynghyd â'r offrwm poeth ar yr allor.

15 ¶ Hefyd efe a ddug offrwm y bobl; ac a gymmerodd fwich yr aberth dros bechod y bobl, ac a'i lladdodd, ac a'i hoffrymmodd dros bechod, fel y cyntaf.

16 Ac efe a ddug y poeth-offrwm, ac a'i hoffrymmodd yn ol y ddefod.

17 Ac efe a ddug y bwyd-offrwm; ac a lanwodd ei law o hono, ac a'i llosgodd ar yr allor, heb law poeth-offrwm y bore.

18 Ac efe a laddodd y bustach a'r hwrdd, yn aberth hédd, yr hwn *oedd* dros y bobl: a meibion Aaron a ddygasant y gwaed atto; ac efe a'i taenellodd ar yr allor o amgylch.

19 *Dygasant* hefyd wery bustach

a'r hwrdd, y gloren, a'r weren sôl, a'r arenau, a'r rhwyden oddi ar yr afu.

20 A gosodasant y gwer ar y parwydenau; ac efe a losgodd y gwer ar yr allor.

21 Y parwydenau hefyd, a'r ysgwyddog ddehau, a gyhwfanodd Aaron yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD; fel y gorchymynodd Moses.

22 A chododd Aaron ei law tu ag at y bobl, ac a'u bendithiodd; ac a ddaeth i waered o wneuthur yr aberth dros bechod, a'r poeth-offrwm, a'r ebyrth hêdd.

23 A Moses ac Aaron a aethant i babell y cyfarfod; a daethant allan, ac a fendithiasant y bobl: a gogoniant yr ARGLWYDD a ymddangosodd i'r holl bobl:

24 A daeth tân allan oddi ger bron yr ARGLWYDD, ac a ysodd y poeth-offrwm, a'r gwer, ar yr allor: a gwelodd yr holl bobl; a gwaeddasant, a chwympasant ar eu hwynebaw.

PEN. X.

1 *Nadab ac Abihu, am offrymu tân dieithr, a losgir gan dân.* 6 *Gwarafuln i Aaron ac i'w feibion alaru am danynt.* 8 *Gwahardd gwin i'r offeiraid pan fônt ar fyned i'r babell.* 12 *Y gyfraith ynghylch bwylla pethau sanctaidd.* 19 *Esgus Aaron am ei throeddu.*

YNA Nadab ac Abihu, meibion Aaron, a gymmerasant bob un ei thusser, ac a roddasant dân ynddynt, ac a osodasant arogl-darth ar hynny; ac a offrymmasant ger bron yr ARGLWYDD dân dieithr, yr hwn ni orchymynasai efe iddynt.

2 A daeth tân allan oddi ger bron yr ARGLWYDD, ac a'u difaodd hwynt; a buant feirw ger bron yr ARGLWYDD.

3 A dywedodd Moses wrth Aaron, Dyma yr hyn a lefarodd yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Mi a sancteiddir yn y rhai a nesânt attaf, a cher bron yr holl bobl y'm gogoneddir. A thewi a wnaeth Aaron.

4 A galwodd Moses Misael ac Elsaphan, meibion Uzziel, ewythr Aaron, a dywedodd wrthynt, Deuwch yn nês; dygwch eich brodyr oddi ger bron y cyssegr, allan o'r gwersyll.

5 A nesâu a wnaethant, a'u dwyn

hwynt yn eu peisiau allan o'r gwersyll; fel y llefarasai Moses.

6 A dywedodd Moses wrth Aaron, ac wrth Eleazar ac wrth Ithamar ei feibion, Na ddiogswch oddi am eich pennau, ac na rwygwch eich gwisgoedd; rhag i chwi farw, a dyfod digofaint ar yr holl gynulleidfa: ond wyled eich brodyr chwi, holl dŷ Israel, am y llosgiad a losgodd yr ARGLWYDD.

7 Ac nac ewch allan o ddrws pabell y cyfarfod; rhag i chwi farw: o herwydd *bod* olew enneiniad yr ARGLWYDD arnoch chwi. A gwnaethant fel y llefarodd Moses.

8 ¶ Llefarodd yr ARGLWYDD hefyd wrth Aaron, gan ddywedyd,

9 Gwin a diod gadarn nac yf di, na'th feibion gyd â thi, pan ddeloch i babell y cyfarfod; fel na byddoch feirw. Deddf dragywyddol trwy eich cenhedlaethau *fydd hyn*:

10 A *hynny* er gwahanu rhwng cyssegredig a digyssegredig, a rhwng aſtan a glân:

11 Ac i ddysgu i feibion Israel yr holl ddeddfau a lefarodd yr ARGLWYDD wrthynt trwy law Moses.

12 ¶ A llefarodd Moses wrth Aaron, ac wrth Eleazar ac wrth Ithamar, y rhai a adawsid o'i feibion ef, Cymmerwch y bwyd-offrwm sydd yng gweddill o ebyrth tanlyd yr ARGLWYDD, a bwyttêwch yn groyw ger llaw yr allor: o herwydd sancteiddiolaf *yw*.

13 A bwyttêwch ef yn y lle sanctaidd; o herwydd dy ran di, a rhan dy feibion di, o ebyrth tanlyd yr ARGLWYDD, *yw hyn*: canys fel hyn y'm gorchymynwyd.

14 Y barwyden gyhwfan hefyd, a'r ysgwyddog ddyrchafael, a fwyttêwch mewn lle glân; tydi, a'th feibion, a'th ferched, ynghyd â thi: o herwydd hwynt a roddwyd yn rhan i ti, ac yn rhan i'th feibion di, o ebyrth hêdd meibion Israel.

15 Yr ysgwyddog ddyrchafael, a'r barwyden gyhwfan, a ddygant ynghyd âg ebyrth tanlyd o'r gwer, i gyhwfanu offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD: a bydded i ti, ac i'th feib-

ion gyd â thi, yn rhan dragwyddol; fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD.

16 ¶ A Moses a geisiodd yn ddyfal fwch yr aberth dros bechod; ac wele ef wedi ei losgi: ac esfe a ddigiodd wrth Eleazar ac Ithamar, y rhai a adawsid o feibion Aaron, gan ddywedyd,

17 Paham na fwyttasoch yr aberth dros bechod yn y lle sanctaidd; o herwydd sancteiddiolaf yw, a DUW a'i rhoddodd i chwi, i ddwyn anwiredd y gynnulleidfa, gan wneuthur cymmmod drostynt, ger bron yr ARGLWYDD?

18 Wele, ni ddygwyd ei waed ef i fewn y cyssegr: ei fwytta a ddylasech yn y cyssegr; fel y gorchymynais.

19 A dywedodd Aaron wrth Moses, Wele, heddyw yr offrymmasant eu haberth dros bechod, a'u poeth-offrwm, ger bron yr ARGLWYDD; ac fel hyn y digwyddodd i mi: am hynny os bwyttawn aberth dros bechod heddyw, a fyddai hynny dda y'ngolwg yr ARGLWYDD?

20 A phan glybu Moses hynny, esfe a fu foddllawn.

PEN. XI.

1 Pa anifeiliaid a ellir, 4 a pha rai ni ellir eu bwyttu. 9 Pa bysgod hefyd, 13 a pha adar. 29 Pa ymlusgiaid sydd aflan.

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron, gan ddywedyd wrthynt,

2 Llefarrowch wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Dyma yr anifeiliaid a fwyttêwch, o'r holl anifeiliaid sydd ar y ddaear.

3 Beth bynnag a hollto yr ewin, ac a fforchogo hollt yr ewinedd, ac a gno ei gil, o'r anifeiliaid; hwnnw a fwyttêwch.

4 Ond y rhai hyn ni fwyttêwch; o'r rhai a gnoant eu cil, ac o'r rhai a holltant yr ewin: y camel, er ei fod yn cnoi ei gil, am nad yw yn hollti yr ewin; aflan fydd i chwi.

5 A'r gwningen, am ei bod yn cnoi ei chil, ac heb fforchogi yr ewin; aflan yw i chwi.

6 A'r ysgyfarnog, am ei bod yn cnoi ei chil, ac heb fforchogi yr ewin; aflan yw i chwi.

7 A'r llwda hwch, am ei fod yn hollti yr ewin, ac yn fforchogi fforch-

ogedd yr ewin, a heb gnoi ei gil; aflan yw i chwi.

8 Na fwyttêwch o'u cig hwynt, ac na chyffyrddwch â'u burgyn hwynt: aflan ydynt i chwi.

9 ¶ Hyn a fwyttêwch o bob dim a'r sydd yn y dyfroedd: pob peth y mae iddo esgyll a chenn, yn y dyfroedd, yn y moroedd, ac yn yr afonydd; y rhai hynny a fwyttêwch.

10 A phob dim nid oes iddo esgyll a chenn, yn y moroedd, ac yn yr afonydd, o bob dim a ymsymmudo yn y dyfroedd, ac o bob peth byw, y rhai fyddant yn y dyfroedd; byddant ffi-aidd gennych.

11 Byddant ffi-aidd gennych: na fwyttêwch o'u cig hwynt, a ffi-eiddiwch eu burgyn hwy.

12 Yr hyn oll yn y dyfroedd ni byddo esgyll a chenn iddo, ffi-eiddbeth fydd i chwi.

13 ¶ A'r rhai hyn a ffi-eiddiwch chwi o'r adar; na fwyttêwch hwynt, ffi-eidd-dra ydynt: sef yr eryr, a'r widdwalch, a'r fôr-wennol;

14 A'r fwltur, a'r barcud yn ei ryw;

15 Pob cigfran yn ei rhyw;

16 A chyw yr estrys, a'r fran nos, a'r gog, a'r gwalch yn ei ryw;

17 Ac aderyn y cyrph, a'r fulfran, a'r dylluan,

18 A'r gogfran, a'r pelican, a'r biogen,

19 A'r ciconia, a'r cryr yn ei rhyw, a'r gornchwigl, a'r ystum.

20 Pob ehediad a ymlusgo ac a gerddo ar bedwar troed, ffi-eidd-dra yw i chwi.

21 Ond hyn a fwyttêwch, o bob ehediad a ymlusgo, ac a gerddo ar bedwar troed, yr hwn y byddo coesau iddo oddi ar ei draed, i neidio wrthynt ar hyd y ddaear;

22 O'r rhai hynny y rhai hyn a fwyttêwch: y locust yn ei ryw, a'r selam yn ei ryw, a'r hargol yn ei ryw, a'r hagab yn ei ryw.

23 A phob ehediad arall a ymlusgo, yr hwn y mae pedwar troed iddo, ffi-eidd-dra fydd i chwi.

24 Ac am y rhai hyn y byddwch aflan: pwy bynnag a gyffyrddo â'u

burgyn hwynt, a fydd aflan hyd yr hwyr.

25 A phwy bynnag a ddygo ddim o'u burgyn hwynt, golched ei ddillad; ac aflan fydd hyd yr hwyr.

26 Am bob anifail fydd yn hollti yr ewin, ac heb ei ffirchogi, ac heb gnoi ei gil, aflan yw y rhai hynny i chwi; aflan fydd pob un a gyffyrddo â hwynt.

27 Pob un hefyd a gerddo ar ei balfau, o bob anifail a gerddo ar bedwar troed, aflan ydynt i chwi: pob un a gyffyrddo â'u burgyn, a fydd aflan hyd yr hwyr.

28 A'r hwn a ddygo eu burgyn hwynt, golched ei ddillad; a bydded aflan hyd yr hwyr: aflan ydynt i chwi.

29 ¶ A'r rhai hyn sydd aflan i chwi o'r ymlusgiad a ymlusgo ar y ddaear: y wengci, a'r llygoden, a'r llyffiant yn ei ryw;

30 A'r draenog, a'r lysard, a'r ystelio, a'r falwoden, a'r wadd.

31 Y rhai hyn ydynt aflan i chwi o bob ymlusgiad: pob dim a gyffyrddo â hwynt pan fyddant feirw, a fydd aflan hyd yr hwyr.

32 A phob dim y cwmpo un o honynt arno, wedi marw, a fydd aflan; pob llestr pren, neu wisg, neu groen, neu sach, pob llestr y gwnelir dim gwaith ynddo, rhodder mewn dwfr, a bydded aflan hyd yr hwyr: felly y bydd glân.

33 A phob llestr pridd yr hwn y syrthio un o'r rhai hyn i'w fewn, aflan fydd yr hyn oll fydd o'i fewn; a thorwrch yntau.

34 Aflan fydd pob bwyd a fwyttâir, o'r hwn y del dwfr aflan arno; ac aflan fydd pob diod a yfir mewn llestr aflan.

35 Ac aflan fydd pob dim y cwmpo dim o'u burgyn arno; y ffwrn a'r badell a dorri: aflan ydynt, ac aflan fyddant i chwi.

36 Etto glân fydd y ffynnon a'r pydew, lle mae dyfroedd lawer: ond yr hyn a gyffyrddo â'u burgyn, a fydd aflan.

37 Ac os syrth dim o'u burgyn hwynt ar ddim had hauedig, yr hwn a heuir; glân yw efe.

38 Ond os rhoddir dwfr ar yr had, a syrthio dim o'u burgyn hwynt arno ef; aflan fydd efe i chwi.

39 Ac os bydd marw un anifail a'r sydd i chwi yn fwyd; yr hwn a gyffyrddo â'i furgyn ef, a fydd aflan hyd yr hwyr.

40 A'r hwn a swytty o'i furgyn ef, golched ei ddillad; a bydded aflan hyd yr hwyr: a'r hwn a ddygo ei furgyn ef, golched ei ddillad; a bydded aflan hyd yr hwyr.

41 A phob ymlusgiad a ymlusgo ar y ddaear, fydd ffeidd-dra: na fwyttâer ef.

42 Pob peth a gerddo ar ei dorr, a phob peth a gerddo ar bedwar troed, a phob peth aml ei draed, o bob ymlusgiad a ymlusgo ar y ddaear, na fwyttêwch hwynt: canys ffeidd-dra ydynt.

43 Na wnewch eich eneidiau yn ffaidd oblegid un ymlusgiad a ymlusgo, ac na fyddwch aflan o'u plegid, fel y byddech aflan o'u herwydd.

44 O herwydd myfi yw yr ARGWLWYDD eich DUW chwi: ymsanct-eiddiwch a byddwch sanctaidd; o herwydd sanctaidd ydwyf fi: ac nac aflanhêwch eich eneidiau wrth un ymlusgiad a ymlusgo ar y ddaear.

45 Canys myfi yw yr ARGWLWYDD, yr hwn a'ch dug chwi o dir yr Aipht, i fod yn DDUW i chwi: byddwch chwithau sanctaidd; canys sanctaidd ydwyf fi.

46 Dyma gyfraith yr anifeiliaid, a'r ehediaid, a phob peth byw a'r sydd yn ymsymmud yn y dyfroedd, ac am bob peth byw a'r sydd yn ymlusgo ar y ddaear;

47 I wneuthur gwahan rhwng yr aflan a'r glân, a rhwng yr anifail a fwyttâir a'r hwn nis bwyttâir.

PEN. XII.

1 Puredigaeth gwraig ar ol esgor. 6 Ei hoffrymmau am ei phuredigaeth.

A LLEFARODD yr ARGWLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Os gwraig a feichioga, ac a esgor ar wryw; yna bydded aflan saith niwrnod: fel dyddiau gwahan-iaeth ei misglwyf y bydd hi aflan.

3 A'r wythfed dydd yr enwaedir ar gnawd ei ddiennwaediad ef.

4 A thri diwrnod ar ddeg ar hugain yr erys y'ngwaed ei phuredigaeth: na chyffyrdded â dim sanctaidd, ac na ddeued i'r cyssegr, nes cyflawni dyddiau ei phuredigaeth.

5 Ond os ar fenyw yr esgor hi; yna y bydd hi aflan bythefnos, megis yn ei gwahaniaeth: a chwe diwrnod a thriugain yr erys y'ngwaed ei phuredigaeth.

6 A phan gyflawner dyddiau ei phuredigaeth ar fab neu ferch; dyged oen blwydd yn offrwm poeth, a chyw colommen, neu durtur, yn aberth dros bechod, at yr offeiriad, i ddrws pabell y cyfarfod:

7 Ac offrymmed efe hynny ger bron yr ARGLWYDD, a gwnaed gymmod drosti: a hi a lanhêir oddi wrth gerddediad ei gwaed. Dyma gyfraith yr hon a esgor ar wryw neu ar fenyw.

8 As os ei llaw ni chyrrhaedd werth oen, yna cyimmered ddwy durtur, neu ddau gyw colommen; y nail yn offrwm poeth, a'r llall yn aberth dros bechod: a gwnaed yr offeiriad gymmod drosti; a glân fydd.

PEN. XIII.

1 Y deddfau a'r arwyddion wrth ba rai y cyfarwyddir yr offeiriad i adnabod y gwahan-glwyf.

A'R ARGLWYDD a lesarodd wrth Moses ac Aaron, gan ddywedyd,

2 Dyn (pan fyddo y'nggroen ei gnawd chwydd, neu grammen, neu ddisgleirder, a bod y'nggroen ei gnawd ef megis pla y clwyf gwahanol) a ddygir at Aaron yr offeiriad, neu at un o'i feibion ef yr offeiriad.

3 A'r offeiriad a edrych ar y pla y'nggroen y cnawd: os y blewyn yn y pla fydd wedi troi yn wÿn, a gwlediad y pla yn ddyfnach nâ chroen ei gnawd ef; pla gwahan-glwyf yw hwnnw: a'r offeiriad a'i hedrych, ac a'i barn yn aflan.

4 Ond os y disgleirdeb fydd gwÿn y'nggroen ei gnawd ef, ac heb fod yn is ei welediad nâ'r croen, a'i flewyn heb droi yn wÿn; yna caued yr offeiriad ar y clwyfus saith niwrnod.

5 A'r seithfed dydd edryched yr offeiriad ef: ac wele, os sefyll y bydd y pla yn ei olwg ef, heb ledi o'r pla

yn y croen; yna caued yr offeiriad arno saith niwrnod eilwaith.

6 Ac edryched yr offeiriad ef yr ail seithfed dydd: ac wele, os bydd y pla yn odywyll, heb ledi o'r pla yn y croen; yna barned yr offeiriad ef yn lân: crammen yw honno: yna golched ei wisgoedd, a glân fydd.

7 Ac os y grammen gan ledi a leda yn y croen, wedi i'r offeiriad ei weled, i'w farnu yn lân; dangoser ef eilwaith i'r offeiriad.

8 Ac os gwel yr offeiriad, ac wele, ledi o'r grammen yn y croen; yna barned yr offeiriad ef yn aflan: gwahan-glwyf yw.

9 ¶ Pan fyddo ar ddydd bla gwahan-glwyf, dyger ef at yr offeiriad;

10 Ac edryched yr offeiriad: yna, os chwydd gwÿn a fydd yn y croen, a hwnnw wedi troi y blewyn yn wÿn, a dim cig noeth byw yn y chwydd;

11 Hên wahan-glwyf yw hwnnw y'nggroen ei gnawd ef; a barned yr offeiriad ef yn aflan: na chauded arno; o herwydd y mae efe yn aflan.

12 Ond os y gwahan-glwyf gan darddu a dardda yn y croen, a gorchuddio o'r gwahan-glwyf holl groen y clwyfus, o'i ben hyd ei draed, pa le bynnag yr edrycho yr offeiriad;

13 Yna edryched yr offeiriad: ac wele, os y gwahan-glwyf fydd yn cuddio ei holl gnawd ef; yna barned yr offeiriad y clwyfus yn lân: trôdd yn wÿn i gÿd; glân yw.

14 A'r dydd y gwelir ynddo gig byw, aflan fydd.

15 Yna edryched yr offeiriad ar y cig byw, a barned ef yn aflan: aflan yw y cig byw hwnnw; gwahan-glwyf yw.

16 Neu os dychwel y cig byw, a throi yn wÿn; yna deued at yr offeiriad:

17 Ac edryched yr offeiriad arno: ac wele, os trôdd y pla yn wÿn; yna barned yr offeiriad y clwyfus yn lân: glân yw efe.

18 ¶ Y cnawd hefyd y bu ynddo gornwyd yn ei groen, a'i iachâu;

19 A bod yn lle y cornwyd chwydd gwÿn, neu ddisgleirder gwÿn-goch, a'i ddangos i'r offeiriad:

20 Os, pan edrycho yr offeiriad

arno, y gwelir ef yn is nâ'r croen, a'i flewyn wedi troi yn wŷn; yna barned yr offeiriad ef yn aflan: gwahan-glwysf *yw* efe wedi tarddu o'r cornwyd.

21 Ond os yr offeiriad a'i hedrych; ac wele, ni bydd ynddo flewyn gwŷn, ac ni bydd is nâ'r croen, ond ei fod yn odywyll; yna caued yr offeiriad arno saith niwrnod.

22 Ac os gan ledu y lleda yn y croen; yna barned yr offeiriad ef yn aflan: pla *yw* efe.

23 Ond os y disgleirder a saif yn ei le, heb ymledu, craith cornwyd *yw* efe; a barned yr offeiriad ef yn lân.

24 ¶ Os cnawd fydd â llosgiad yn y croen, a bod i'r cig byw sydd yn llosgi ddisgleirder gwŷn-goch, neu wŷn;

25 Yna edryched yr offeiriad ef: ac wele, os blewyn yn y disgleirdeb fydd wedi troi yn wŷn, ac yn is i'w weled nâ'r croen; gwahan-glwysf *yw* hwnnw yn tarddu o'r llosgiad; a barned yr offeiriad ef yn aflan: pla gwahan-glwysf *yw* hwnnw.

26 Ond os yr offeiriad a'i hedrych; ac wele, ni bydd blewyn gwŷn yn y disgleirder, ac ni bydd is nâ'r croen, ond ei fod yn odywyll; yna caued yr offeiriad arno saith niwrnod.

27 Ac edryched yr offeiriad ef y seithfed dydd: os gan ledu y lledodd yn y croen; yna barned yr offeiriad ef yn aflan: pla gwahan-glwysf *yw* hwnnw.

28 Ac os y disgleirdeb a saif yn ei le, heb ledu yn y croen, ond ei fod yn odywyll; chwydd y llosgiad *yw* efe; barned yr offeiriad ef yn lân: canys craith y llosgiad *yw* hwnnw.

29 ¶ Os bydd gwr neu wraig â phla arno mewn pen neu farf;

30 Yna edryched yr offeiriad y pla: ac wele, os is y gwelir nâ'r croen, a blewyn melyn main ynddo; yna barned yr offeiriad ef yn aflan: y ddufrech *yw* hwnnw; gwahan-glwysf pen neu farf *yw*.

31 Ac os yr offeiriad a edrych ar bla y ddufrech; ac wele, ni bydd yn is ei weled nâ'r croen, ac heb flewyn du ynddo; yna caued yr offeiriad ar yr hwn y bo arno y ddufrech, saith niwrnod.

32 Ac edryched yr offeiriad ar y

pla y seithfed dydd: ac wele, os y ddufrech ni bydd wedi lledu, ac ni bydd blewyn melyn ynddi, a heb fod yn is gweled y ddufrech nâ'r croen;

33 Yna eillier ef, ac nac eillied y fan y byddo y ddufrech; a chaued yr offeiriad ar berchen y ddufrech saith niwrnod eilwaith.

34 A'r seithfed dydd edryched yr offeiriad ar y ddufrech: ac wele, os y ddufrech ni ledodd yn y croen, ac ni bydd is ei gweled nâ'r croen; yna barned yr offeiriad ef yn lân, a golched ei ddillad, a glân fydd.

35 Ond os y ddufrech gan ledu a lleda yn y croen, wedi ei lanhâu ef;

36 Yna edryched yr offeiriad ef: ac wele, os lledodd y ddufrech yn y croen, na chwiliad yr offeiriad am y blewyn melyn: y *mae* efe yn aflan.

37 Ond os sefyll y bydd y ddufrech yn ei olwg ef, a blewyn du wedi tyfu ynddi; aeth y ddufrech yn iach, glân *yw* hwnnw; a barned yr offeiriad ef yn lân.

38 ¶ Os bydd y'nghroen cnawd gwr neu wraig lawer o ddisglaer fannau gwŷnion;

39 Yna edryched yr offeiriad: ac wele, os bydd y'nghroen eu cnawd hwynt ddisgleiriadau gwŷnion wedi gordduo; brychni *yw* hynny yn tarddu yn y croen: glân *yw* efe.

40 A gwr pan syrthio gwallt ei ben, moel *yw*; etto glân fydd.

41 Ac os o du ei wyneb y syrth gwalk ei ben, efe a fydd tal-foel; etto glân fydd efe.

42 Ond pan fyddo anafod gwŷn-goch yn y pen-foledd, neu yn y tal-foledd; gwahan-glwysf *yw* efe yn tarddu yn ei ben-foledd, neu yn ei dal-foledd ef.

43 Ac edryched yr offeiriad arno: ac wele, os bydd chwydd yr anafod yn wŷn-goch, yn ei ben-foledd, neu yn ei dal-foledd ef, fel gwelediad gwahan-glwysf y'nghroen y cnawd;

44 Gwr gwahan-glwysf *yw* hwnnw, aflan *yw*; a'r offeiriad a'i barna ef yn llwyr-aflan: yn ei ben y *mae* ei bla.

45 A'r gwahan-glwysf yr hwn y byddo pla arno, bydded ei wisgoedd ef wedi rhywgo, a'i ben yn noeth, a

rhodded gaead ar ei wefus uchaf, a llesed, Aflan, aflan.

46 Yr holl ddyddiau y byddo y pla arno, bernir ef yn aflan; aflan *yw* efe: triged ei hunan; *bydded* ei drigfa allan o'r gwersyll.

47 ¶ Ac os dilledyn fydd â phla gwahan-glwylf ynddo, o ddilledyn gwlan, neu o ddilledyn llin,

48 Pa un bynnag ai yn yr ystof, ai yn yr anwe, o lin, neu o wlan, neu mewn croen, neu mewn dim a wnaed o groen;

49 Os gwyrdilas neu goch fydd yr anafod yn y dilledyn, neu yn y croen, neu yn yr ystof, neu yn yr anwe, neu mewn dim o groen: pla y gwahan-glwylf *yw* efe; a dangoser ef i'r offeiriad.

50 Ac edryched yr offeiriad ar y pla; a chauded ar y peth y bo y pla arno, saith niwrnod.

51 A'r seithfed dydd edryched ar y pla: os y pla a ledodd yn y dilledyn, pa un bynnag ai mewn ystof, ai mewn anwe, ai mewn croen, neu beth bynnag a wnaed o groen; gwahan-glwylf ysol *yw* y pla; aflan *yw*.

52 Am hynny llosged y dilledyn hwnnw, pa un bynnag ai ystof, ai anwe, o wlan, neu o lin, neu ddim o groen, yr hwn y byddo pla ynddo: cans gwahan-glwylf ysol *yw* efe; llosged yn tân.

53 Ac os edrych yr offeiriad; ac wele, ni ledodd y pla mewn dilledyn, mewn ystof, neu mewn anwe, neu ddim o groen;

54 Yna gorchymyned yr offeiriad iddynt olchi yr *hyn y byddo* y pla ynddo, a chauded arno saith niwrnod eilwaith.

55 Ac edryched yr offeiriad ar y pla wedi ei olchi: ac wele, os y pla ni throdd ei liw, ac ni ledodd y pla; efe a *fydd* aflan; llosged ef yn tân; ysiad *yw*, pa un bynnag y bo yn llwm ai o'r tu mewn ai o'r tu allan.

56 Ac os edrych yr offeiriad; ac wele y pla yn odywyll, ar ol ei olchi; yna torred ef allan o'r dilledyn, neu o'r croen, neu o'r ystof, neu o'r anwe.

57 Ond os gwelir ef etto yn y dilledyn, yn yr ystof, neu yn yr anwe, neu

mewn dim o groen; tarddu y mae efe: llosged yr hwn y mae y pla ynddo yn tân.

58 A'r dilledyn, neu yr ystof, neu yr anwe, neu pa beth bynnag o groen, y rhai a olcher, os ymadawodd y pla â hwynt, a olchir eilwaith; a glân *fydd*.

59 Dyma gyfraith pla gwahan-glwylf, mewn dilledyn gwlan, neu lin, mewn ystof, neu anwe, neu pa beth bynnag o groen, i'w farnu yn lân, neu i'w farnu yn aflan.

P E N . X I V .

1 Y seremonïau a'r aberthau wrth lanhau y gwahan-glwylfus. 33 Arwyddion y gwahan-glwylf mewn tŷ. 48 Y modd y glanhêir y tŷ hwnnw.

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Dyma gyfraith y gwahan-glwylfus, y dydd y glanhêir ef. Dyger ef at yr offeiriad:

3 A'r offeiriad a ddaw allan o'r gwersyll; ac edryched yr offeiriad: ac wele, os pla y gwahan-glwylf a jachâodd ar y gwahan-glwylfus;

4 Yna gorchymyned yr offeiriad i'r hwn a lanhêir, gymmeryd dau aderyn y tô, byw a glân, a choed cedr, ac ysgarlad, ac isop.

5 A gorchymyned yr offeiriad ladd y naill aderyn y tô mewn llestr pridd, oddi ar ddwfr rhedegog.

6 A chymmered efe yr aderyn byw, a'r coed cedr, a'r ysgarlad, a'r isop, a throched hwynt a'r aderyn byw hefyd y'ngwaed yr aderyn a laddwyd oddi ar y dwfr rhedegog.

7 A thaenelled seithwaith ar yr hwn a lanhêir oddi wrth y gwahan-glwylf, a barned ef yn lân; yna gollynged yr aderyn byw yn rhydd ar wyneb y maes.

8 A golched yr hwn a lanhêir ei ddillad, ac eillied ei holl flew, ac ymolched mewn dwfr; a glân fydd: a deued wedi hynny i'r gwersyll, a thriged o'r tu allan i'w babell saith niwrnod.

9 A'r seithfed dydd bydded iddo eillio ei holl flew, *sef* ei ben, a'i farf, ac aelïau ei lygaid; i.e. eillied ei holl flew; a golched ei ddillad, a golched ei gnawd mewn dwfr; a glân fydd.

10 A'r wythfed dydd cymmered ddau oen perffeiht-gwbl, ac un hepsin

flwydd berseith-gwbl, a thair degfed ran o beilliaid, yn fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy olew, ac un log o olew.

11 A gosoded yr offeiriad a lanhâo, y gwr a lanhêir, a hwynt hefyd ger bron yr ARGLWYDD, wrth ddrws pabell y cyfarfod.

12 A chymmered yr offeiriad un bespwrn, ac offrymmed ef yn aberth dros gamwedd, a'r log o olew, a chyhwfaned hwynt yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD.

13 A lladded ef yr oen yn y lle y lladder y pech-aberth, a'r poeth-offrwm; *sef* yn y lle sanctaidd: o herwydd yr aberth dros gamwedd *sydd* eiddo yr offeiriad, yn gystal a'r pech-aberth: sancteiddiolaf *yw*.

14 A chymmered yr offeiriad o waed yr aberth dros gamwedd, a rhodded yr offeiriad ef ar gwrr isaf clust ddehau yr hwn a lanhêir, ac ar fawd ei law ddehau, ac ar fawd ei droed dehau ef.

15 A chymmered yr offeiriad o'r log olew, a thywallted ar gleidr ei law aswy ei hun.

16 A gwlyched yr offeiriad ei fys dehau yn yr olew *fyddo* ar ei law aswy, a thaelnelled o'r olew â'i fys seithwaith ger bron yr ARGLWYDD.

17 Ac o weddill yr olew *fyddo* ar ei law, y dŷd yr offeiriad ar gwrr isaf clust ddehau yr hwn a lanhêir, ac ar fawd ei law ddehau, ac ar fawd ei droed dehau, ar waed yr offrwm dros gamwedd.

18 A'r rhan arall o'r olew *fyddo* ar law yr offeiriad, a rydd efe ar ben yr hwn a lanhêir; a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto ger bron yr ARGLWYDD.

19 Ie, offrymmed yr offeiriad aberth dros bechod, a gwnaed gymmod dros yr hwn a lanhêir oddi wrth ei astendid; ac wedi hynny lladded y poeth-offrwm.

20 Ac aberthed yr offeiriad y poeth-offrwm, a'r bwyd-offrwm, ar yr allor: a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto; a glân fydd.

21 Ond os tlawd *fydd*, a'i law heb gyrhaeddyd *hyn*; yna cymmered un

oen, yn aberth dros gamwedd, i'w gyhwfanu, i wneuthur cymmod drosto; ac un ddegfed ran o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm, a log o olew;

22 A dwy durtur, neu ddau gyw colommen, y rhai a gyrhaeddo ei law: a bydded un yn bech-aberth, a'r llall yn boeth-offrwm.

23 A dyged hwynt yr wythfed dydd i'w lanhâu ef at yr offeiriad, wrth ddrws pabell y cyfarfod, ger bron yr ARGLWYDD.

24 A chymmered yr offeiriad oen yr offrwm dros gamwedd, a'r log olew, a chyhwfaned yr offeiriad hwynt yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD.

25 A lladded oen yr offrwm dros gamwedd; a chymmered yr offeiriad o waed yr offrwm dros gamwedd, a rhodded ar gwrr isaf clust ddehau yr hwn a lanhêir, ac ar fawd ei law ddehau, ac ar fawd ei droed dehau.

26 A thywallted yr offeiriad o'r olew ar gleidr ei law aswy ei hun.

27 Ac â'i fys dehau taenelled yr offeiriad, o'r olew *fyddo* ar gleidr ei law aswy, seithwaith ger bron yr ARGLWYDD.

28 A rhodded yr offeiriad o'r olew *a fyddo* ar gleidr ei law, ar gwrr isaf clust ddehau yr hwn a lanhêir, ac ar fawd ei law ddehau, ac ar fawd ei droed dehau, ar y mann *y byddo* gwaged yr offrwm dros gamwedd.

29 A'r rhan arall o'r olew *fyddo* ar gleidr llaw yr offeiriad, a rydd efe ar ben yr hwn a lanhêir, i wneuthur cymmod drosto ger bron yr ARGLWYDD.

30 Yna offrymmed un o'r turturau, neu o'r cywion colommennod, *sef* o'r rhai a gyrhaeddo ei law ef;

31 Y rhai (*meddaf*) a gyrhaeddo ei law ef, un yn bech-aberth, ac un yn boeth-offrwm, ynghyd â'r bwyd-offrwm: a gwnaed yr offeiriad gymmod dros yr hwn a lanhêir ger bron yr ARGLWYDD.

32 Dyma gyfraith yr un *y byddo* pla y gwahan-glwysf arno, yr hwn ni chyrrhaedd ei law yr hyn a berthyn i'w lanhâd.

33 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron, gan ddywedyd,

34 Pan ddeloch i dir Canaan, yr hwn yr ydwyf yn ei roddi i chwi yn feddiant, os rhoddaf bla gwahan-glwylf ar dŷ o fewn tir eich meddiant;

35 A dyfod o'r hwn biau y tŷ, a dangos i'r offeiriad, gan ddywedyd, Gwelaf megis pla yn y tŷ:

36 Yna gorchymyned yr offeiriad iddynt arloesi y tŷ, cyn dyfod yr offeiriad i weled y pla; fel na haloger yr hyn oll a fyddo yn tŷ: ac wedi hynny deued yr offeiriad i edrych y tŷ.

37 Ac edryched ar y pla: ac wele, os y pla fydd ym mharwydydd y tŷ, yn agennau gwyrddleision, neu gochion, a'r olwg arnynt yn is na'r pared;

38 Yna aed yr offeiriad allan o'r tŷ, i ddrws y tŷ, a chaued y tŷ saith niwrnod.

39 A'r seithfed dydd deued yr offeiriad drachefn, ac edryched: ac os lledodd y pla ym mharwydydd y tŷ;

40 Yna gorchymyned yr offeiriad iddynt dynnu y cerrig y byddo y pla arnynt, a bwriant hwynt allan o'r ddinas i le aflan.

41 A phared grafu y tŷ o'i fewn o amgylch; a thywalltant y llwch a grafont, o'r tu allau i'r ddinas i le aflan.

42 A chymmerant gerrig eraill, a gosodant yn lle y cerrig hynny; a chymmered bridd arall, a phridded y tŷ.

43 Ond os daw y pla drachefn, a tharddu yn y tŷ, wedi tynnu y cerrig, ac wedi crafu y tŷ, ac wedi priddo;

44 Yna doed yr offeiriad, ac edryched: ac wele, os lledodd y pla yn y tŷ, gwahan-glwylf ysol yw hwnnw yn y tŷ: aflan yw efe.

45 Yna tynned y tŷ i lawr, ei gerrig, a'i goed, a holl bridd y tŷ; a bwried i'r tu allan i'r ddinas i le aflan.

46 A'r hwn a ddél i'r tŷ, yr holl ddyddiau y parodd efe ei gau, efe a fydd aflan hyd yr hwyr.

47 A'r hwn a gysgo yn y tŷ, golched ei ddillad: felly yr hwn a swyttáo yn y tŷ, golched ei ddillad.

48 Ac os yr offeiriad gan ddyfod a dlaw, ac a edrych; ac wele ni ledodd

y pla yn y tŷ, wedi priddo y tŷ: yna barned yr olleiriad y tŷ yn lân, o herwydd iachâu y pla.

49 A chymmered i lanhâu y tŷ ddau aderyn y tŷ, a choed cedr, ac ysgarlad, ac isop.

50 A ladded y naill aderyn mewn llestr pridd, oddi ar ddwfr rhedegog.

51 A chymmered y coed cedr, a'r isop, a'r ysgarlad, a'r aderyn byw, a throched hwynt y'ngwaed yr aderyn a laddwyd, ac yn y dwfr rhedegog, a thaenelled ar y tŷ seithwaith.

52 A glanhâed y tŷ â gwaed yr aderyn, ac â'r dwfr rhedegog, ac â'r aderyn byw, ac â'r coed cedr, ac â'r isop, ac â'r ysgarlad.

53 A gollynged yr aderyn byw allan o'r ddinas ar wyneb y maes, a gwnaed gymmod dros y tŷ; a glâu fydd.

54 Dyma gyfraith am bob pla y clywf gwahanol, ac am y ddufrech,

55 Ac am wahan-glwylf gwisg a thŷ,

56 Ac am chwydd, a chrammen, a disgloirdeb;

57 I ddysgu pa bryd y bydd aflan, a pha bryd yn lân. Dyma gyfraith y gwahan-glwylf.

PEN. XV.

1 Aflendid gwylf yn eu diferlif. 13 Eu puredig-aeth. 19 Aflendid gwraegedd yn eu diferlif; 28 a'u puredig-aeth.

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron, gan ddywedyd,

2 Llesarwch wrth feibion Israel, a dywedwch wrthynt, Pob un pan fyddo diferlif yn rhedeg o'i gnawd, a fydd aflan oblegid ei ddiferlif.

3 A hyn fydd ei aflendid yn ei ddiferlif: os ei gnawd ef a ddifera ei ddiferlif, neu ymattal o'i gnawd ef oddi wrth ei ddiferlif; ei aflendid ef yw hyn.

4 Pob gwely y gorweddo ynddo un diferllyd, a fydd aflan; ac aflan fydd pob peth yr eisteddo efe arno.

5 A'r neb a gyffyrddo â'i wely ef, golched ei ddillad, ac ymdroched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

6 A'r hwn a eisteddo ar ddim yr eisteddodd y diferllyd arno, golched ei

ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

7 A'r hwn a gyffyrddo â chnawd y diferllyd, golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

8 A phan boero y diferllyd ar un glân, golched *hwntw* ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

9 Ac aflan fydd pob cyfrwy y marchogo y diferllyd yuddo.

10 A phwy bynnag a gyffyrddo â dim a fu dano, bydd aflan hyd yr hwyr: a'r hwn a'u dycco hwynt, golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

11 A phwy bynnag y cyffyrddo y diferllyd âg ef, heb olchi ei ddwyllaw mewn dwfr, golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

12 A'r llestr pridd y cyffyrddo y diferllyd âg ef, a ddryllir: a phob llestr pren a olchir mewn dwfr.

13 A phan lanhêir y diferllyd oddi wrth ei ddiferlif; yna cyfrifed iddo saith niwrnod i'w lanhâu, a golched ei ddillad, a golched ei gnawd mewn dwfr rhedegog, a glân fydd.

14 A'r wythfed dydd cymmered iddo ddwy durtur, neu ddau gyw colommen, a deued ger bron yr **ARGLWYDD**, i ddrws pabell y cyfarfod, a rhodded hwynt i'r offeiriad.

15 Ac offrymmed yr offeiriad hwynt, un yn bech-aberth, a'r llall yn boeth-offrwm: a gwnaed yr offeiriad gymmod drosto ef am ei ddiferlif ger bron yr **ARGLWYDD**.

16 Ac os gwr a ddaw oddi wrtho ddisgyniad had; yna golched ei holl gnawd mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

17 A phob dilledyn, a phob croen, y byddo disgyniad had arno, a olchir mewn dwfr, ac a fydd aflan hyd yr hwyr.

18 A'r wraig y cysgo gwr *mewn* disgyniad had gyd â hi; ymolchant mewn dwfr, a byddant aflan hyd yr hwyr *ill dau*.

19 ¶ A phan fyddo gwraig â diferlif arni, a bod ei diferlif yn ei chnawd

yn wæd; bydded saith niwrnod yn ei gwahaniaeth: a phwy bynnag a gyffyrddo â hi, bydd aflan hyd yr hwyr.

20 A'r hyn oll y gorweddo hi arno yn ei gwahaniaeth, fydd aflan; a'r hyn oll yr eisteddo hi arno, a fydd aflan.

21 A phwy bynnag a gyffyrddo â'i gwely hi, golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

22 A phwy bynnag a gyffyrddo â dim yr eisteddodd hi arno, golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

23 Ac os ar y gwely *y bydd* efe, neu ar ddim y byddo hi yn eistedd arno, wrth gyffwrdd âg ef; hyd yr hwyr y bydd efe aflan.

24 Ond os gwr gan gyssgu a gwsgyd â hi, fel y byddo o'i mis-glywf hi arno ef; aflan fydd efe saith niwrnod, ac aflau fydd yr holl wely y gorweddede arno.

25 A phan fyddo diferlif ei gwaed yn rbedeg ar wraig lawer o ddyddiau, allan o amser ei hanhwyl, neu pan redo diferlif arni ar ol ei hanhwyl; bydded holl ddyddiau diferlif ei haflendid hi megis dyddiau ei gwahaniaeth: aflan *fydd* hi.

26 Pob gwely y gorweddo hi arno holl ddyddiau ei diferlif, *fydd* iddi fel gwely ei mis-glywf; a phob dodrefnyn yr eisteddo hi arno fydd aflan, megis aflendid ei mis-glywf hi.

27 A phwy bynnag a gyffyrddo â hwynt, aflan fydd; a golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydd aflan hyd yr hwyr.

28 Ac os glanhêir hi o'i diferlif; yna cyfrifed iddi saith niwrnod: ac wedi hynny glân fydd.

29 A'r wythfed dydd cymmered iddi ddwy durtur, neu ddau gyw colommen, a dyged hwynt at yr offeiriad, i ddrws pabell y cyfarfod.

30 Ac offrymmed yr offeiriad un yn bech-aberth, a'r llall yn boeth-offrwm; a gwnaed yr offeiriad gymmod drosti ger bron yr **ARGLWYDD**, am ddiferlif ei haflendid.

31 Felly y neillduwch blant Israel oddi wrth eu haflendid; fel na bydd-

ant feirw yn eu haflendid; pan halogant fy mhabell yr hon *sydd* yn eu mysg.

32 Dyma gyfraith yr hwn y byddo y diferlif arno, a'r hwn y daw oddi wrtho ddisgyniad had, fel y byddo aflan o'u herwydd;

33 A'r glaf o'i mis-glwyf, a'r neb y byddo y diferlif arno, o wryw, ac o fanyw, ac i'r gwr a orweddo ynghyd â'r hon a fyddo aflan.

PEN. XVI.

1 *Y modd y mae i'r arch-offeiriad fyned i mewn i'r cyssegr.* 11 *Y pech-aberth drosto ei hun.* 15 *Y pech-aberth dros y bobl.* 20 *Yr afr ddiangol.* 29 *Gwyl y cymmod bob blwyddyn.*

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, wedi marwolaeth dau fab Aaron, pan offrymasant ger bron yr ARGLWYDD, ac y buant feirw;

2 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Llefara wrth Aaron dy frawd, na ddelo bob amser i'r cyssegr o fewn y wahanlen, ger bron y drugareddfa *sydd* ar yr arch; fel na byddo efe farw: o herwydd mi a ymddangosaf ar y drugareddfa yn y cwmmwl.

3 A hyn y daw Aaron i'r cyssegr: â bustach ieuangc yn bech-aberth, ac â hwrdd yn boeth-offrwm.

4 Gwisged bais lian sanctaidd, a bydded llodrau llian am ei gnawd, a gwregyser ef â gwregys llian, a gwisged feitr llian: gwisgoedd sanctaidd *yw* y rhai hyn; golched yntau ei gnawd mewn dwfr, pan wisgo hwynt.

5 A chymmered gan gynnulleidfa meibion Israel ddau lwdn gafr yn bech-aberth, ac un hwrdd yn boeth-offrwm.

6 Ac offrymmed Aaron fustach y pech-aberth a *fyddo* drosto ei hun, a gwnaed gymmod drosto ei hun, a thros ei dŷ.

7 A chymmered y ddau fwch, a gosoded hwynt ger bron yr ARGLWYDD, wrth ddrws pabell y cyfarfod.

8 A rhodded Aaron goelbrennau ar y ddau fwch; un coelbren dros yr ARGLWYDD, a'r coelbren arall dros y bwch diangol.

9 A dyged Aaron y bwch y syrth-

iodd coelbren yr ARGLWYDD arno, ac offrymmed ef yn bech-aberth.

10 A'r bwch y syrthiodd arno y coelbren i fod yn fwch diangol, a roddir i sefyll yn fyw ger bron yr ARGLWYDD, i wneuthur cymmod âg ef, ac i'w ollwng i'r anialwch yn fwch diangol.

11 A dyged Aaron fustach y pech-aberth a *fyddo* drosto ei hun, a gwnaed gymmod drosto ei hun, a thros ei dŷ; a lladedd fustach y pech-aberth a *fyddo* drosto ei hun.

12 A chymmered lonaid thusser o farwor tanlyd oddi ar yr allor, oddi ger bron yr ARGLWYDD, a llonaid ei ddwyllaw o arogl-darth peraidd mân, a dyged o fewn y wahanlen.

13 A rhodded yr arogl-darth ar y tân, ger bron yr ARGLWYDD; fel y cuddio mwg yr arogl-darth y drugareddfa, yr hon *sydd* ar y dystiolaeth, ac na byddo efe farw.

14 A chymmered o waed y bustach, a thaenelled â'i fys ar y drugareddfa tu a'r dwyrain: a saith waith y taenella: efe o'r gwaed â'i fys o flaen y drugareddfa.

15 ¶ Ynalladedd fwch y pech-aberth *fydd* dros y bobl, a dyged ei waed ef o fewn y wahanlen; a gwnaed *â'i* waed ef megis ag y gwnaeth â gwaed y bustach, a thaenelled ef ar y drugareddfa, ac o flaen y drugareddfa.

16 A glanhâed y cyssegr oddi wrth aflendid meibion Israel, ac oddi wrth eu hanwireddau, yn eu holl bechodau: a gwnaed yr un modd i babell y cyfarfod, yr hon *sydd* yn aros gyd â hwynt, ym mysg eu haflendid hwynt.

17 Ac na fydded un dyn ym mhabell y cyfarfod, pan ddelo efe i *mewn* i wneuthur cymmod yn y cyssegr, hyd oni ddelo efe allan, a gwneuthur o hono ef gynmod drosto ei hun, a thros ei dŷ, a thros holl gynnulleidfa Israel.

18 Ac aed efe allan at yr allor *sydd* ger bron yr ARGLWYDD, a gwnaed gymmod arni; a chymmered o waed y bustach, ac o waed y bwch, a rhodded ar gyrn yr allor oddi amgylch.

19 A thaenelled arni o'r gwaed seithwaith â'i fys, a glanhâed hi, a

sancteiddied hi oddi wrth aflenidid meibion Israel.

20 ¶ A phan ddarffo iddo laphâu y cyssegr, a phabell y cyfarfod, a'r allor; dyged y bwch byw:

21 A gosoded Aaron ei ddwyllaw ar ben y bwch byw, a chyffesed arno holl anwiredd meibion Israel, a'u holl gamweddau hwynt yn eu holl bechodau; a rhodded hwynt ar ben y bwch, ac anfoned *ef ymaith* yn llaw gwr cymmwys i'r anialwch.

22 A'r bwch a ddwg eu holl anwiredd hwynt arno, i dir neillduaeth: am hynny hebrynged efe y bwch i'r anialwch.

23 Yna deued Aaron i babell y cyfarfod, a diosged y gwisgoedd llian a wisgodd efe wrth ddyfod i'r cyssegr, a gadawed hwynt yno.

24 A golched ei gnawd mewn dwfr yn y lle sanctaidd, a gwisged ei ddillad, ac aed allan, ac offrymmed ei boeth-offrwm ei hun, a phoeth-offrwin y bobl, a gwnaed gymmod drosto ei hun, a thros y bobl.

25 A llosged wer y pech-aberth ar yr allor.

26 A golched yr hwn a anfonodd y bwch i fod yn fwch diangol, ei ddillad, a golched ei gnawd mewn dwfr; ac yna deued i'r gwersyll.

27 A bustach y pech-aberth, a bwch y pech-aberth, y rhai y dygwyd eu gwaed i wneuthur cymmmod yn y cyssegr, a ddwg *un* i'r tu allan i'r gwersyll; a hwy a losgant eu crwyn hwynt, a'u cnawd, a'u biswail, yn tân.

28 A golched yr hwn a'u llosgo hwynt ei ddillad, golched hefyd ei gnawd mewn dwfr; wedi hynny deued i'r gwersyll.

29 ¶ A bydded *hyn* yn ddeddf dragywyddol i chwi: y seithfed mis, ar y degfed dydd o'r mis, y cystuddiwch eich eneidiau, a dim gwaith nis gwnewch, y priodor a'r dieithr a fyddo yn ymdaith yn eich plith.

30 O herwydd y dydd hwnnw y gwna yr offeiriad gymmod drosoch, i'ch glanhâu o'ch holl bechodau, fel y byddoch lân ger bron yr ARGLWYDD.

31 Sabboth gorphwysdra yw hwn

i chwi; yna cystuddiwch eich eneidiau, trwy ddeddf dragywyddol.

32 A'r offeiriad, yr hwn a enneinio efe, a'r hwn a gyssegro efe, i offeiriadu yn lle ei dad, a wna y cymmmod, ac a wisg y gwisgoedd llian, *sef* y gwisgoedd sanctaidd:

33 Ac a lanhâ y cyssegr sanctaidd, ac a lanhâ babell y cyfarfod, a'r allor; ac a wna gymmod dros yr offeiriad, a thros holl bobl y gynnulleidfa.

34 A bydded *hyn* yn ddeddf dragywyddol i chwi, i wneuthur cymmmod dros feibion Israel, am eu pechodau oll, un waith yn y flwyddyn. Ac efe a wnaeth megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses.

PEN. XVII.

1 Rhaid yw offrwm i'r Arglwydd wrth ddrws y babell waed yr holl anifeiliaid a leddir. 7 Ni wasunaethu iddynt aberthu i gythreuliaid. 10 Gwahardd hwyttu gwaed, 15 a phob peth a fo marw i hun, neu a ysglŷaethwyd.

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth Aaron, ac wrth ei feibion, ac wrth holl feibion Israel, a dywed wrthynt, Dyma y peth a orchymynodd yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

3 Pob un o dŷ Israel a laddo ŷch, neu oen, neu afr, o fewn y gwersyll, neu a laddo allan o'r gwersyll,

4 Ac heb ei ddwyn i ddrws pabell y cyfarfod, i offrymmu offrwm i'r ARGLWYDD, o flaen tabernacl yr ARGLWYDD; gwaed a fwirir yn erbyn y gwr hwnnw; gwaed a dywalltodd efe: a thorrir y gwr hwnnw ymaith o blith ei bobl.

5 O herwydd yr hwn beth, dyged meibion Israel eu haberthau y rhai y maent yn eu haberthu ar wyneb y maes; iedygant hwynt i'r ARGLWYDD, i ddrws pabell y cyfarfod, at yr offeiriad, ac aberthant hwynt yn aberthau hêdd i'r ARGLWYDD.

6 A thaenelled yr offeiriad y gwaed ar allor yr ARGLWYDD, wrth ddrws pabell y cyfarfod, a llosged y gwer yn arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

7 Ac nac aberthant eu haberthau mwy i gythreuliaid, y rhai y buant yn putteinio ar eu hol. Ddeddf dragy-

wyddol fydd hyn iddynt, trwy eu cenhedlaethau.

8 ¶ Dywed gan hynny wrthynt, Pwy bynnag o dŷ Israel, ac o'r dieithriaid a ymdeithio yn eich mysg, a offrymmo boeth-offrwm, neu aberth;

9 Ac nis dwg ef i ddrws pabell y cyfarfod, i'w offrymmu i'r ARGLWYDD; torrir ymaith y gwr hwnnw o blith ei bobl.

10 ¶ A phwy bynnag o dŷ Israel, ac o'r dieithriaid a ymdeithio yn eich mysg, a fwyttâo ddim gwaed; myfi a osodaf fy wyneb yn erbyn yr enaid a fwyttâo waed, a thorraf ef ymaith o fysg ei bobl.

11 O herwydd einioes y cnawd sydd yn y gwaed; a mi a'i rhoddais i chwi ar yr allor, i wneuthur cymmod dros eich eneidiau: o herwydd y gwaed hwn a wna gymmod dros yr enaid.

12 Am hynny y dywedais wrth feibion Israel, Na fwyttâed un enaid o honoch waed; a'r dieithr a ymdeithio yn eich mysg, na fwyttâed waed.

13 A phwy bynnag o feibion Israel, neu o'r dieithriaid a ymdeithio yn eu mysg, a helio helpa o fwystfil, neu o aderyn a fwyttâer; tywallted ymaith ei waed ef, a chuddied ef â llwch.

14 O herwydd einioes pob cnawd yw ei waed; yn lle ei einioes ef y mae: am hynny y dywedais wrth feibion Israel, Na fwyttêwch waed un cnawd; o herwydd einioes pob cnawd yw ei waed: pwy bynnag a'i bwyttâo, a dorrir ymaith.

15 A phob dyn a'r a fwyttâo y peth a fu farw o hono ei hun, neu ysglyfaeth, pa un bynnag ai priodor, ai dieithr-ddyn; golched ei ddillad, ac ymolched mewn dwfr, a bydded aflan hyd yr hwy: yna glân fydd.

16 Ond os efe nis gylch hwynt, ac ni ylch ei gnawd; yna y dwg efe ei anwiredd.

PEN. XVIII.

1 Priodasau anghyfreithlawn. 19 Chwantau anghyfreithlawn.

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, a

dywed wrthynt, Myfi yw yr ARGLWYDD eich DUW.

3 Na wnewch yn ol gweithredoedd gwlad yr Aipht, yr hon y trigasoch ynddi; ac na wnewch yn ol gweithredoedd gwlad Canaan, yr hon yr ydwyf yn eich dwyn chwi iddi; ac na rodiwch yn eu deddfau hwynt.

4 Fy marnedigaethau i a wnewch, a'm deddfau a gedwch, i rodio ynddynt: myfi yw yr ARGLWYDD eich DUW.

5 Ie, cedwch fy neddfau a'm barnedigaethau: a'r dyn a'u cadwo, a fydd byw ynddynt: myfi yw yr ARGLWYDD.

6 ¶ Na nesâed neb at gyfnesaf ei gnawd, i ddinoethi eu noethni: myfi yw yr ARGLWYDD.

7 Noethni dy dad, neu noethni dy fam, na ddinoetha: dy fam yw hi, na ddinoetha ei noethni.

8 Na ddinoetha noethni gwraig dy dad: noethni dy dad yw.

9 Noethni dy chwaer, merch dy dad, neu ferch dy fam, yr hon a anwyd gartref, neu a anwyd allan; na ddinoetha eu noethni hwynt.

10 Noethni merch dy fab, neu ferch dy ferch; na ddinoetha eu noethni hwynt: canys dy noethni di ydyw.

11 Noethni merch gwraig dy dad, plentyn dy dad, dy chwaer dithau yw hi; na ddinoetha ei noethni hi.

12 Na ddinoetha noethni chwaer dy dad: cyfnesaf dy dad yw hi.

13 Na ddinoetha noethni chwaer dy fam: canys cyfnesaf dy fam yw hi.

14 Na noetha noethni brawd dy dad; sef na nesâ at ei wraig ef: dy fodryb yw hi.

15 Na noetha noethni dy waudd: gwraig dy fab yw hi; na noetha ei noethni hi.

16 Na ddinoetha noethni gwraig dy frawd: noethni dy frawd yw.

17 Na noetha noethni gwraig a'i merch; na chymmer ferch ei mab hi, neu ferch ei merch hi, i noethi ei noethni hi; ei chyfnesaf hi yw y rhai hyn: ysgelerder yw hyn.

18 Hefyd na chymmer wraig ynghyd â'i chwaer, i'w chystuddio hi, gan noethi noethni honno gyd â'r llall, yn ei byw hi. Digitized by Google

19 Ac na nesâ at wraig yn neilldu-aeth ei haflendid, i noethi ei noethni hi.

20 Ac na chyd-orwedd gyd â gwraig dy gymmydog, i fod yn aflan o'i phlegid.

21 Ac na ddod o'th had i fnyed trwy *dân* i Moloch; ac na haloga enw dy Dduw: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

22 Ac na orwedd gyd â gwrryw, fel gorwedd gyd â benyw: ffeidd-dra *yw* hynny.

23 Ac na chyd-orwedd gyd âg un anifail, i fod yn aflan gyd âg ef; ac na safed gwraig o flaen un anifail i orwedd dano: cymmysgedd *yw* hynny.

24 Nac ymhalogwch yn yr un o'r pethau hyn: canys yn y rhai hyn oll yr halogwyd y cenhedloedd yr ydwyf yn eu gyrru allan o'ch blaen chwi.

25 A'r wlad a halogwyd: am hynny yr ydwyf yn ymweled â'i hanwiredd yn ei herbyn, fel y chwyto y wlad ei thriglion.

26 Ond cedwch chwi fy neddfau a'm barnedigaethau i, ac na wneuch ddim o'r holl ffaidd bethau hyn; na'r priodor, na'r dieithrddyn sydd yn ymdaith yn eich mysg:

27 (O herwydd yr holl ffaidd bethau hyn a wnaeth gwyr y wlad, y rhai *a fu* o'ch blaen, a'r wlad a halogwyd)

28 Fel na chwydo y wlad chwithau, pan halogoch hi, megis ychwydodd hi y genedl *oedd* o'ch blaen.

29 Canys pwy bynnag a wnel ddim o'r holl ffaidd bethau hyn; torrir ymaith yr eneidiau a'u gwnelo o blith eu pobl.

30 Am hynny cedwch fy neddf i, heb wneuthur yr un o'r deddfau ffaidd a wnaed o'ch blaen chwi, ac nac ymhalogwch ynddynt: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich Dduw chwi.

PEN. XIX.

Ail-adrodd amryw gyfreithiau.

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Lefara wrth holl gynulleidfa meibion Israel, a dywed wrthynt, Byddwch sanctaidd: canys sanctaidd *ydwyf* fi, yr ARGLWYDD eich Dduw chwi.

3 ¶ Ofnwch bob un ei fam, a'i

dad; a chedwch fy Sabbothau: yr ARGLWYDD eich Dduw *ydwyf* fi.

4 Na throwch at eilunod, ac na wneuch i chwi dduwiau tawdd: yr ARGLWYDD eich Dduw *ydwyf* fi.

5 ¶ A phan aberthoch hedd-aberth i'r ARGLWYDD, yn ol eich ewyllys eich hun yr aberthwch hynny.

6 Ar y dydd yr offrymmoch, a thrannoeth, y bwyttâir ef: a llosger yn tân yr hyn a weddillir hyd y trydydd dydd.

7 Ond os gan fwyta y bwyttâir ef o fewn y trydydd dydd, ffaidd *fydd* efe; ni bydd gynnmeradwy.

8 A'r hwn a'i bwyttâo a dddwg ei anwiredd, am iddo halogi cyssregid *beth* yr ARGLWYDD; a'r euaid hwnnw a dorrir ymaith o blith ei bobl.

9 ¶ A phan gynhauafoch gynhauaf eich tir, na feda yn llwyr gonglau dy faes, ac na chynnull loffion dy gynhauaf.

10 Na loffa hefyd dy wiullan, ac na chynnullrawn gweddill dy wiullan; gâd hwynt i'r tlawd ac i'r dieithr: yr ARGLWYDD eich Dduw chwi *ydwyf* fi.

11 ¶ Na ladrattêwch, ac na ddywedwch gelwydd, ac na thwyllwch bob un ei gymmydog.

12 ¶ Ac na thyngwch i'm henw i yn anudon, ac na haloga enw dy Dduw: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.

13 ¶ Na cham-attal oddi wrth dy gymmydog, ac na yspeilia ef: na thriged cyflog y gweithiwr gyd â thi hyd y bore.

14 ¶ Na feldiga y byddar, ac na ddod draingwydd o flaen y dall; ond ofna dy Dduw: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.

15 ¶ Na wneuch gam mewn barn; na dderbyn wyneb y tlawd, ac na pharcha wyneb y cadarn: barna dy gymmydog mewn cyfiawnder.

16 ¶ Ac na rodia yn athrodwr yn mysg dy bobl; na sâf yn erbyn gwaed dy gymmydog: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.

17 ¶ Na chasâ dy frawd yn dy galon: gan geryddu cerydda dy gymmydog, ac na ddioddef bechod ynddo.

18 ¶ Na ddiala, ac na chadw lid i feibion dy bobl; ond câr dy gym-

mydog megis ti dy hun: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.

19 ¶ Cedwch fy neddfau: na âd i' th anifeiliaid gydio o amryw rywogaeth; ac na haua dy faes âg amryw had; ac nac âed am danat ddilledyn cymmysg o lin a gwlan.

20 ¶ A phan fyddo i wr a wnelo â benyw, a hithau yn forwyn gaeth wedi ei dyweddio i wr, ac heb ei rhyddhau ddim, neu heb roddi rhyddid iddi; bydded *iddynt* gurfa; ac na ladder hwynt, am nad oedd hi rydd.

21 A dyged efe yn aberth dros ei gamwedd i'r ARGLWYDD, i ddrws pabell y cyfarfod, hwrdd dros gamwedd.

22 A gwnaed yr offeiriad gymmod drosto â'r hwrdd dros gamwedd, ger bron yr ARGLWYDD, am ei bechod a bechod efe: a maddeuir iddo am ei bechod a wnaeth efe.

23 ¶ A phan ddeloch i'r tir, a phlannu o honoch bob pren ymborth; cyfrifwch yn ddiênwaededig ei ffrwyth ef: tair blynedd y bydd efe megis diênwaededig i chwi: na fwyttâer o hono.

24 A'r bedwaredd flwyddyn y bydd ei holl ffrwyth yn sanctaidd i foliannu yr ARGLWYDD *âg ef*.

25 A'r bummed flwyddyn y bwyt-têwch ei ffrwyth, fel y chwanego efe ei gnwd i chwi: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich Duw.

26 ¶ Na fwyttêwch ddim ynghyd â'i waed: nac arferwch na swynion, na choel ar frudiau.

27 Na thalgrynnwch odre eich pen, ac na thdr gyrrau dy farf.

28 Ac na wnewch dorriadau yn eich cnawd am un marw, ac na roddwch briint nód arnoch: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.

29 ¶ Na haloga dy ferch, gan beri iddi butteinio; rhag putteinio y tir, a llenwi y wlad o ysgelerder.

30 ¶ Cedwch fy Sabbothau, a pherchwch fy nghyssegr: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.

31 ¶ Nac ewch ar ol dewiniaid, ac nac ymofynwch â'r brudwyr, i ymhalogi o'u plegid: yr ARGLWYDD eich Duw *ydwyf* fi.

32 ¶ Cysod ger bron penwynni, a

pharcha wyneb henuriad; ac ofna dy DDUW: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.

33 ¶ A phan ymdeithio dieithrddyn ynghyd â thi yn eich gwlad, na flinwch ef.

34 Bydded y dieithr i chwi, yr hwn a ymdeithio yn eich plith, fel yr un a hanffo o honoch, a châr ef fel ti dy hun; o herwydd dieithriaid fuoch y'ngwlad yr Aipht: yr ARGLWYDD eich Duw *ydwyf* fi.

35 ¶ Na wnewch gam ar farn, ar lathen, ar bwys, nac ar fesur.

36 Bydded i chwi gloriannau cyfiawn, gerrig cyfiawn, ephah gyfiawn, a hin gyfiawn: yr ARGLWYDD eich Duw *ydwyf* fi, yr hwn a'ch dygais allan o dir yr Aipht.

37 Cedwch chwithau fy holl ddeddfau, a'm holl farnedigaethau, a gwnewch hwynt: yr ARGLWYDD *ydwyf* fi.

P E N. XX.

1 *Am yr hwn a roddo ei had i Moloch.* 4 *Am yr hwn a arbedo y cyfryw.* 6 *Am fyned at frudwyr.* 7 *Am ymsancteiddio.* 9 *Am yr hwn a sellidithio ei rieni.* 10 *Am odineb.* 11, 12, 17. 19 *Am ymlogach.* 13 *Am orwedd gyd â gurryw.* 15 *neu gyd âg anifail.* 18 *Am afstid.* 22 *Gorchymyn ufudd-dod gyd â sancteiddrwydd.* 27 *Rhaid yw rhoddi brudwyr i farwolaeth.*

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Dywed hefyd wrth feibion Israel, Pob un o feibion Israel, neu o'r dieithr a ymdeithio yn Israel, yr hwn a roddo o'i had i Moloch, a leddir yn farw; pobl y tir a'i llabyddiant ef â cherrig.

3 A mi a osodaf fy wyneb yn erbyn y dyn hwnnw, ac a'i torraf o fysg ei bobl; am iddo roddi o'i had i Moloch, i aslanhâu fy nghyssegr, ac i halogi fy enw sanctaidd.

4 Ac os pobl y wlad gan guddio a guddiant eu llygaid oddi wrth y dyn hwnnw (pan roddo efe ei had i Moloch) ac nis lladdant ef:

5 Yna y gosodaf fy wyneb yn erbyn y dyn hwnnw, ac yn erbyn ei dylwyth, a thorrâf ymaith ef, a phawb a ddilynant ei butteindra ef, gan butteinio yn ol Moloch, o fysg eu pobl.

6 ¶ A'r dyn a dro ar ol dewiniaid, a brudwyr, i butteinio ar eu hol hwynt; gosodaf fy wyneb yn erbyn y dyu

hwnnw hefyd, a thorraf ef ymaith o fysg ei bobl.

7 ¶ Ymsancteiddiwch gan hynny, a byddwch sanctaidd: canys myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW chwi.

8 Cedwch hefyd fy neddfau, a gwnewch hwynt: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich sancteiddydd.

9 ¶ Os bydd neb a felldigo ei dad neu ei fam, lladder ef yn farw: ei dad neu ei fam a felldigodd efe; ei waed fydd arno ei hun.

10 ¶ A'r gwr a odinebo gyd â gwraig gwr *arall*, *sef yr hwn* a odinebo gyd â gwraig ei gymmydog, lladder yn farw y godinebwr a'r odinebwraig.

11 A'r gwr a orweddo gyd â gwraig ei dad, a noethodd noethni ei dad: lladder yn feirw hwynt ill dau; eu gwaed *fydd* arnynt eu hunain.

12 Am y gwr a orweddo ynghyd â'i waudd, lladder yn feirw hwynt ill dau: cymmysgedd a wnaethant; eu gwaed *ydd* arnynt eu hunain.

13 A'r gwr a orweddo gyd â gwr, fel gorwedd gyd â gwraig, ffeidd-dra a wnaethant ill dau: lladder hwynt yn feirw; eu gwaed *fydd* arnynt eu hunain.

14 Y gwr a gymmero wraig a'i mam, ysgelerder *yw* hynny: llogant ef a hwythau yn tân; ac na fydded ysgelerder yn eich mysg.

15 A lladder yn farw y gwr a ymgydio âg anifail: lladdant hefyd yr anifail.

16 A'r wraig a êl at un anifail, i orwedd dano, lladd di y wraig a'r anifail hefyd: lladder hwynt yn feirw; eu gwaed *fydd* arnynt eu hunain.

17 A'r gwr a gymmero ei chwaer, merch ei dad, neu ferch ei fam, ac a welo ei noethni hi, ac y gwelo hithau ei noethni yntau; gwaradwydd *yw* hynny; torrer hwythau ymaith y'ngolwg meibion eu pobl: noethni ei chwaer a noethodd efe; efe a ddwg ei anwiredd.

18 A'r gwr a orweddo gyd â gwraig glaf o'i mis-glywf, ac a noetho ei noethni hi; ei diserlif hi a ddatguddiodd efe, a hithau a ddatguddiodd ddiserlif ei gwaed ei hun: am hynny torrer hwynt ill dau o fysg eu pobl.

19 Ac na noetha noethni chwaer dyfam, neu chwaer dy dad; o herwydd ei gyfnasaf ei hun y mae yn ei noethi: dygant eu hanwiredd.

20 A'r gwr a orweddo gyd â gwraig ei ewythr frawd ei dad, a noetha noethni ei ewythr: eu pechod a ddygant; byddant feirw yn ddiblant.

21 A'r gwr a gymmero wraig ei frawd (peth aflan *yw* hynny) efe a noethodd noethni ei frawd: diblant fyddant.

22 ¶ Am hynny cedwch fy holl ddeddfau, a'm holl farnedigaethau, a gwnewch hwynt; fel na chwydo y wlad chwi, yr hon yr ydwyf yn eich dwyn iddi i breswyllo ynddi.

23 Ac na rodiwch yn neddfau y genedl yr ydwyf yn eu bwrw allan o'ch blaen chwi: o herwydd yr holl bethau hyn a wnaethant; am hynny y ffieiddiais hwynt.

24 Ac wrthy ch y dywedais, Chwi a etifeddwch eu tir hwynt; mi a'i rhoddaf i chwi i'w feddiannu; gwlad yn llifeirio o laeth a mêl: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW chwi, yr hwn a'ch neillduais chwi oddi wrth bobloedd *eraill*.

25 Rhoddwch chwithau wahaniaeth rhwng yr anifail glân a'r aflan, a rhwng yr aderyn aflan a'r glân; ac na wnewch eich eneidiau yn ffaidd o herwydd anifail, neu o herwydd aderyn, neu o herwydd dim oll a ymlusgo ar y ddaear, yr hwn a neillduais i chwi i'w gyfrif yn aflan.

26 Byddwch chwithau sanctaidd i mi: o herwydd myfi yr ARGLWYDD ydwyf sanctaidd, ac a'ch neillduais chwi oddi wrth bobloedd *eraill*, i fod yn eiddof fi.

27 ¶ Gwr neu wraig a fo ganddynt yspryd dewiniaeth, neu frud, hwy a leddir yn farw: â cherrig y llabyddiant hwynt; eu gwaed *fydd* arnynt eu hunain.

PEN. XXI.

1 Am alar yr offeiriad. 6 Am eu sancteiddrwydd. 8 Am eu cymmeriad. 7, 13 Am eu priodasau. 16 Ni chaff yr offeiriad a fo arnynt anaf weini yn y cyssagr.

A DYWEDODD YR ARGLWYDD wrth Moses, Llefara wrth yr

offeiriad, meibion Aaron, a dywed wrthynt, Nac ymhaloged *neb* am y marw ymmysg ei bobl.

2 Ond am ei gyfnesaf agos iddo; am ei fam, am ei dad, ac am ei fab, ac am ei ferch, ac am ei frawd,

3 Ac am ei chwaer o forwyn, yr hon sydd agos iddo, yr hon ni fu eiddo gwr: am honno y gall ymhalogi.

4 Nac ymhaloged pennaeth ymysg ei bobl, i'w aflanhâu ei hun.

5 Na wnant foelni ar eu pennau, ac nac eilliant gyrrau eu barfau, ac na thorrant dorriadau ar eu cnawd.

6 Sanctaidd fyddant i'w Duw, ac na halogant enw eu Duw: o herwydd offryminu y maent ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD, a bara eu Duw; am hynny byddant sanctaidd.

7 Na chymmerant butteinwraig, neu un halogedig, yn wraig: ac na chymmerant wraig wedi ysgar oddi wrth ei gwr; o herwydd sanctaidd *yw* efe i'w DDUW.

8 A chyfrif di ef yn sanctaidd; o herwydd bara dy DDUW di y mae efe yn ei offrymmu: bydded sanctaidd i ti; o herwydd sanctaidd *ydwyf* fi yr ARGLWYDD eich sancteiddydd.

9 ¶ Ac os dechreu merch un offeiriad butteinio, halogi ei thad y mae: llosger hi yn tân.

10 A'r offeiriad pennaf o'i frodyr, yr hwn y tywalltwyd olew yr enneiniad ar ei ben, ac a gyssegrwyd i wisgo y gwisgoedd, na ddiosged oddi am ei ben, ac na rwyged ei ddillad:

11 Ac na ddeued at gorph un marw, nac ymhaloged am ei dad, nac am ei fam:

12 Ac nac aed allan o'r cyssegr, ac na haloged gyssegr ei DDUW; am *nod* coron olew enneiniad ei DDUW arno ef: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

13 A chymmered efe wraig yn ei morwyndod.

14 Gwraig weddw, na gwraig wedi ysgar, nac un halogedig, *na* phuttain; y rhai hyn na chymmered: ond cymmered forwyn o'i bobl ei hun yn wraig.

15 Ac na haloged ei had ymmysg ei bobl: canys myfi *yw* yr ARGLWYDD ei sancteiddydd ef.

16 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

17 Llefara wrth Aaron, gan ddywedyd, Na nesâed un o'th had di trwy eu cenhedlaethau, yr hwn y byddo anaf arno, i offrymmu bara ei DDUW:

18 Canys ni chaiff un gwr y byddo anaf arno nesâu; y gwr dall, neu y cloff, neu y trwyndwn, neu y neb y byddo dim gormod ynddo;

19 Neu y gwr y byddo iddo droed twnn, neu law donn;

20 Neu a fyddo yn gefngwrwm, neu yn gorr, neu â magl neu bysen ar ei llygad, neu yn grachlyd, neu yn glafrllyd, neu wedi ysigo ei eirin.

21 Na nesâed un gwr o had Aaron yr offeiriad, yr hwn y byddo anaf arno, i offrymmu ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD: anaf sydd arno; na nesâed i offrymmu bara ei DDUW

22 Bara ei DDUW, o'r *pethau* sanctaidd cyssegredig, ac o'r *pethau* cyssegredig, a gaiff efe ei fwyta.

23 Etto nac aed i mewn at y wahanlen, ac na nesâed at yr allor, am *nod* anaf arno; ac na haloged fy nghyssegroedd: canys myfi *yw* yr ARGLWYDD eu sancteiddydd hwynt.

24 A llefarodd Moses *hynny* wrth Aaron, ac wrth ei feibion, ac wrth holl feibion Israel.

PEN. XXII.

1 *Rhaid i'r offeiriad yn eu hastendid ymgadw oddi wrth y pethau cyssegredig. 6 Y modd y mae eu puro hwynt. 10 Pwy yn nhŷ yr offeiriad a ull fwytta o'r pethau cyssegredig. 17 Rhaid i'r aberthau fod yn ddiunaf. 26 Oedran yr aberth. 29 Y gyfraith am fwytta yr aberth diolch.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth Aaron, ac wrth ei feibion, am iddynt ymneillduo oddi wrth bethau cyssegredig meibion Israel, ac na halogant fy enw sanctaidd, *yw y pethau* y maent yn eu cyssegru i mi: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

3 Dywed wrthynt, Pwy bynnag o'ch holl hiliogaeth, trwy eich cenhedlaethau, a nesâo at y pethau cyssegredig a gyssegro meibion Israel i'r ARGLWYDD, a'i astendid arno; torrir

ymaith yr enaid hwnnw oddi ger fy mron: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

4 Na fwyttâed neb o hiliogaeth Aaron o'r pethau cyssegredig, ac yntau yn wahan-glwysus, neu yn ddi-ferllyd, hyd oni lanhâer ef: na'r hwn a gyffyrddo â dim wedi ei halogi wrth y marw, na'r hwn yr êl oddi wrtho ddisgyniad had;

5 Na'r un a gyffyrddo âg un ymlusgiad, trwy yr hwn y gallo fod yn arian, neu â dyn y byddai arian o'i blegid, pa aflendid bynnag fyddo arno:

6 A'r dyn a gyffyrddo âg ef, a fydd arian hyd yr hwyr; ac na fwyttâed o'r pethau cyssegredig, oddieithr iddo olchi ei gnawd mewn dwfr.

7 A phan fachludo yr haul, glân fydd; ac wedi hynny bwyttâed o'r pethau cyssegredig: canys ei fwyd ef *yw* hwn.

8 Ac na fwyttâed o ddim wedi marw ei hun, neu wedi ei ysglyfaethu, i fod yn arian o'i blegid: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

9 Ond cadwant fy neddf i, ac na ddygant bechod *bob un* arnynt eu hunain, i farw o'i blegid, pan halogant hi: myfi *yw* yr ARGLWYDD eu sancteidd- ydd hwynt.

10 Ac na fwyttâed un alldud o'r peth cyssegredig: dieithrddyn yr offeiriad, a'r gwas cyflog, ni chaiff fwytta y peth cyssegredig.

11 Ond pan bryno yr offeiriad ddyn am ei arian, hwnnw a gaiff fwytta o hono, a'r hwn a aner *yn* ei dŷ ef: y rhai hyn a gânt fwytta o'i fara ef.

12 A merch yr offeiriad, pan fyddo hi eiddo gwr dieithr, ni chaiff hi fwytta o offrwm y pethau cyssegredig.

13 Ond merch yr offeiriad, os gweddw fydd hi, neu wedi ysgar, a heb blant iddi, ac wedi dychwelyd i dŷ ei thad, a gaiff fwytta o fara ei thad, megis *yn* ei hieuengetid; ac ni chaiff neb dieithr fwytta o hono.

14 ¶ A phan fwyttâo un beth cyssegredig mewn anwybod; yna chwangeded ei bummed ran atto, a rhodded gyd â'r peth cyssegredig i'r offeiriad.

15 Ac na halogant gyssegredig beth-

au meibion Israel, y rhai a offrymmant i'r ARGLWYDD.

16 Ac na wnant iddynt ddwyn cosp caniwedd, pan fwyttâont eu cyssegredig bethau hwynt: o herwydd myfi *yw* yr ARGLWYDD eu sancteidd- ydd.

17 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

18 Llefara wrth Aaron, ac wrth ei feibion, ac wrth holl feibion Israel, a dywed wrthynt, Pwy bynnag o dŷ Israel, ac o ddieithr yn Israel, a offrynmmo ei offrwm yn ol ei holl addunedau, ac yn ol ei holl roddion gwirfodd, y rhai a offrymmant i'r ARGLWYDD yn boeth-offrwm;

19 *Offrymmwch* wrth eich ewyllys eich hun, un gwrryw perffeithl- gwbl, o'r eidionau, o'r defaid, neu o'r geifr.

20 Nac offrymmwch ddim *y byddo* anaf arno; o herwydd ni bydd efe gymmeradwy drosoch.

21 A phan offrynmmo gwr aberth hêdd i'r ARGLWYDD, gan neillduo ei adduned, neu rodd ewyllysgar o'r eidionau, neu o'r praidd, bydded berffeithl-gwbl, fel y byddo gymmeradwy: na fydded un anaf arno.

22 Y dall, neu yr ysig, neu yr anafus, neu y dafadenog, neu y crachlyd, neu y clafrllud, nac offrymmwch hwy i'r ARGLWYDD, ac na roddwch aberth tanllyd o honynt ar allor yr ARGLWYDD.

23 A'r eidion, neu yr oen a fyddo gormod neu ry fychain ei aelodau, gellwch ei offrymmu yn offrwm gwirfodd; ond dros adduned ni bydd cymmeradwy.

24 Nac offrymmwch i'r ARGLWYDD ddim wedi llethu, neu ysigo, neu ddryllio, neu dorri; ac na wnewch yn eich tir *y fath beth*.

25 Ac nac offrymmwch o law un dieithr fwyd eich *Duw* o'r holl bethau hyn: canys *y mae* eu llygredigaeth ynddynt; anaf *sydd* arnynt: ni byddant gymmeradwy drosoch.

26 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

27 Pan aner eidion, neu ddafad, neu afr, bydded saith niwrnod dan ei fam; o'r wythfed dydd ac o'hynny allan

y bydd cymmeradwy yn offrwm o aberth tanllyd i'r ARGLWYDD.

28 Ac am fuwch neu ddafad, na leddwch hi a'i llwdn yn yr un dydd.

29 A phan aberthoch aberth diolch i'r ARGLWYDD, offrymmwch wrth eich ewyllys eich hunain.

30 Y dydd hwnnw y bwyttâr ef; na weddillwch o hono hyd y bore: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

31 Cedwch chwithau fy ngorchymynion, a gwnewch hwyt: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

32 Ac na halogwch fy enw sanctaidd, ond sancteiddier fi ym mysg meibion Israel: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich sancteiddyd,

33 Yr hwn a'ch dygais chwi allan o dir yr Aipht, i fod yn DDUW i chwi: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

PEN. XXIII.

1 Gwyliau yr Arglwydd. 3 Y Sabboth. 4 Y Pasc. 9 Yr ysgub flaen-ffrwyth. 15 Gwyl y Sulgwyn. 22 Rhaid yw gadael peth i'r tlodion i'w lloffa. 23 Gwyl yr udgyrn. 26 Y dydd cymnod. 33 Gwyl y pelyll.

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Gwyliau yr ARGLWYDD, y rhai a gyhoeddwch yn gymmanfeydd sanctaidd, *ydyw* fy ngwyliau hyn.

3 Chwe diwrnod y gwneir gwaith; a'r seithfed dydd y bydd Sabboth gorphwysdra, *sef* cymmanfa sanctaidd; dim gwaith nis gwnewch: Sabboth *yw* efe i'r ARGLWYDD yn eich holl drigfannau.

4 ¶ Dyma wyliau yr ARGLWYDD, y cymmanfeydd sanctaidd, y rhai a gyhoeddwch yn eu tymmor.

5 O fewn y mis cyntaf, ar y pedwerydd *dydd* ar ddeg o'r mis, yn y cyfnos, y *bydd* Pasc yr ARGLWYDD.

6 A'r pynthegfed dydd o'r mis hwnnw y bydd gwyl y bara croyw i'r ARGLWYDD: saith niwrnod y bwyttwch fara croyw.

7 Ar y dydd cyntaf y bydd i chwi gynmanfa sanctaidd: dim caethwaith ni chewch ei wneuthur.

8 Ond offrymmwch ebyrth tanllyd

i'r ARGLWYDD saith niwrnod: ar y seithfed dydd *bydded* cymmanfa sanctaidd; na wnewch ddim caethwaith.

9 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd, Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt,

10 Pan ddeloch i'r tir a roddaf i chwi, a medi o honoch ei gynhauaf; yna dygwch ysgub blaen-ffrwyth eich cynhauaf at yr offeiriad.

11 Cyhwfaned yntau yr ysgub ger bron yr ARGLWYDD, i'ch gwneuthur yn gymmeradwy: trannoeth wedi y Sabboth y cyhwfana yr offeiriad hi.

12 Ac offrymmwch ar y dydd y cyhwfaner yr ysgub, oen blwydd, perffeith-gwbl, yn boeth-offrwm i'r ARGLWYDD.

13 A'i swyd-offrwm o ddwy ddegfed ran o beilliaid wedi ei gymmysgu âg olew, yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD, yn arogl peraidd: a'i ddiod-offrwm *fydd* o win, pedwaredd ran hin.

14 Bara hefyd, nac yd wedi ei grasu, na thywysenau fr, ni chewch eu bwytta hyd gorph y dydd hwnnw, nes dwyn o honoch offrwm eich DUW. Deddf dragwyddol trwy eich cenhedlaethau, yn eich holl drigfannau, *fydd* hyn.

15 ¶ A chyfrifwch i chwi o drannoeth wedi y Sabboth, o'r dydd y dygloch ysgub y cyhwfan; saith Sabboth cyflawn fyddant:

16 Hyd drannoeth wedi y seithfed Sabboth, y cyfrifwch ddeng niwrnod a deugain; ac offrymmwch swyd-offrwm newydd i'r ARGLWYDD.

17 A dygwch o'ch trigfannau ddwy dorth gyhwfan, dwy ddegfed ran o beilliaid fyddant: yn lefeinllyd y pobir hwynt, yn flaen-ffrwyth i'r ARGLWYDD.

18 Ac offrymmwch gyd â'r bara saith oen blwyddiaid, perffeith-gwbl, ac un bustach ieuangc, a dau hwrdd: poeth-offrwm i'r ARGLWYDD fyddant hwy, ynghyd â'u bwyd-offrwm a'u diod-offrwm; *sef* aberth tanllyd o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

19 Yna aberthwch un bwch geifr yn bech-aberth, a dau oen blwyddiaid yn aberth hédd.

20 A chyhwfaned yr offeiriad hwynt, ynghyd â bara y blaen-ffrwyth, yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD, ynghyd â'r ddau oen: cyssegredig i'r ARGLWYDD ac eiddo yr offeiriad fyddant.

21 A chyhoeddwch, o fewn corph y dydd hwnnw, y bydd cymmanfa sanctaidd i chwi: dim caethwaith nis gwnewch. Deddf dragwyddol, yn eich holl drigfannau, trwy eich cenedlaethau, *fydd hyn.*

22 ¶ A phan sedoch gynhauaf eich tir, na lwyrfeda gyrrau dy faes, ac na loffa loffion dy gynhauaf; gâd hwynt i'r tlawd a'r dieithr: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW chwi.

23 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

24 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Ar y seithfed mis, ar y dydd cyntaf o'r mis, y bydd i chwi Sabboth, yn goffiadwriaeth caniad udgyrn, a chymmanfa sanctaidd.

25 Dim caethwaith nis gwnewch; ond offrymmwch ebyrth tanlyd i'r ARGLWYDD.

26 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

27 Y degfed dydd o'r seithfed mis hwn, y bydd dydd cymmod; cymmanfa sanctaidd fydd i chwi: yna cystuddi-wch eich eneidiau, ac offrymmwch ebyrth tanlyd i'r ARGLWYDD.

28 Ac na wnewch ddim gwaith o fewn corph y dydd hwnnw: o herwydd dydd cymmod *yw*, i wneuthur cymmod drosoch ger bron yr ARGLWYDD eich DUW.

29 Canys pob enaid a'r ni chystuddier o fewn corph y dydd hwn, a dorri ymaith oddi wrth ei bobl.

30 A phob enaid a wnelo ddim gwaith o fewn corph y dydd hwnnw, difethaf yr enaid hwnnw hefyd o fysg ei bobl.

31 Na wnewch ddim gwaith. Deddf dragwyddol, trwy eich cenedlaethau, yn eich holl drigfannau, *yw hyn.*

32 Sabboth gorphwysdra *yw* efe i chwi; cystuddi-wch chwithau eich eneidiau ar y nawfed dydd o'r mis, yn

yr hwyr: o hwyr i hwyr y cedwch eich Sabboth.

33 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

34 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Ar y pynthegfed dydd o'r seithfed mis hwn y bydd gwyl y pebyll saith niwrnod i'r ARGLWYDD.

35 Ar y dydd cyntaf y bydd cymmanfa sanctaidd: dim caethwaith nis gwnewch.

36 Saith niwrnod yr offrymmwch aberth tanlyd i'r ARGLWYDD: ar yr wythfed dydd y bydd cymmanfa sanctaidd i chwi; a chwi a offrymmwch aberth tanlyd i'r ARGLWYDD: uchel wyl *yw* hi; na wnewch ddim caethwaith.

37 Dyma wyliau yr ARGLWYDD, y rhai a gyhoeddwch yn gymmaffeydd sanctaidd, i offrymmu i'r ARGLWYDD aberth tanlyd, offrwm poeth, bwyd-offrwm, aberth, a diod-offrwm; pob peth yn ei ddydd:

38 Heb law Sabbothau yr ARGLWYDD, ac heb law eich rhoddion chwi, ac heb law eich holl adduedau, ac heb law eich holl offrymmau gwirfodd, a roddoch i'r ARGLWYDD.

39 Ac ar y pynthegfed dydd o'r seithfed mis, pan gynnulloch ffrwyth eich tir, cedwch wyl i'r ARGLWYDD saith niwrnod: *bydded* gorphwysdra ar y dydd cyntaf, a gorphwysdra ar yr wythfed dydd.

40 A'r dydd cyntaf cymmerwch i chwi ffrwyth pren pryderth, canghenau palmwydd, a brig pren caedfrig, a helyg a fon; ac ymlawenhêwch ger bron yr ARGLWYDD eich DUW saith niwrnod.

41 A chedwch hon yn wyl i'r ARGLWYDD saith niwrnod yn y flwyddyn: deddf dragwyddol yn eich cenedlaethau *yw*; ar y seithfed mis y cedwch hi yn wyl.

42 Mewn bythod yr arhoswch saith niwrnod; pob priodor yn Israel a drigant mewn bythod:

43 Fel y gwypo eich cenedlaethau chwi mai mewn bythod y perais i feibion Israel drigo, pan ddygais hwynt allan o dir yr Aipht: myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW.

44 A thraethodd Moses wyliau yr ARGLWYDD wrth feibion Israel.

PEN. XXIV.

1 *Olew y llusernau.* 5 *Y bara gosod.* 10 *Mab Selomith yn cablu.* 13 *Cyfraith cabledd,* 17 *a llafruddiaeth.* 18 *Am golled.* 23 *Llabyddio y cablw.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Gorchymyn i feibion Israel ddwyn attat olew olew-wydden pur, coethedig, i'r goleuni, i beri i'r lampau gynneu bob amser.

3 O'r tu allan i wahanlen y dystiol-aeth, ym mbabell y cyfarfod, y trefna Aaron ef o hwyr hyd fore, ger bron yr ARGLWYDD, bob amser. Deddf dragywyddol trwy eich cenhedlaethau *fydd hyn.*

4 Ar y canhwylbren pur y trefna efe y lampau ger bron yr ARGLWYDD bob amser.

5 ¶ A chymmer beilliaid, a phoba ef yn ddeuddeg teisen: dwy ddegfed ran fydd pob teisen.

6 A gosod hwynt yn ddwy res, chwech yn y rhes, ar y bwrdd pur, ger bron yr ARGLWYDD.

7 A dod thus pur ar bob rhes, fel y byddo ar y bara, yn goffadwriaeth, ac yn aberth tanllyd i'r ARGLWYDD.

8 Ar bob dydd Sabboth y trefna efe hyn ger bron yr ARGLWYDD bob amser, yn gyfammod dragywyddol oddi wrth feibion Israel.

9 A bydd eiddo Aaron a'i feibion; a hwy a'i bwyty y yn lle sanctaidd: canys sancteiddiolaf yw iddo ef o ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD, trwy ddeddf dragywyddol.

10 ¶ A mab gwraig o Israel, a hwn yn fab gwr o'r Aipht, a aeth allan ym mysg meibion Israel; a mab yr Israeles a gwr o Israel a ymgynhenasant yn y gweryll.

11 A mab y wraig o Israel a gablodd enw yr ARGLWYDD, ac a feiddigodd: yna y dygasant ef at Moses: ac enw ei fam oedd Selomith, merch Dibri, o lwyth Dan.

12 A gosodasant ef y'nglharchar, fel yr hysbysid iddynt o enau yr ARGLWYDD *beth a rnenut.*

13 A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

14 Dwg y cablydd i'r tu allan i'r gweryll; a rhodded pawb a'i clywsant ef eu dwylaw ar ei ben ef, a llabyddied yr holl gynnulleidfa ef.

15 A llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Pwy bynnag a gablo ei Dduw, a ddwg ei bechod.

16 A lladder yn farw yr hwn a felldithio enw yr ARGLWYDD; yr holl gynnulleidfa gan llabyddio a'i llabyddiant ef: lladder yn gystal y dieithr, a'r priodor, pan gablo efe enw yr ARGLWYDD.

17 ¶ A'r neb a laddo ddyn, lladder yntau yn farw.

18 A'r hwn a laddo anifail, taled am dano; anifail am anifail.

19 A phan wnelo un anaf ar ei gymmydog; fel y gwnaeth, gwneler iddo:

20 Torriad am dorriad, llygad am lygad, dant am ddant: megis y gwnaeth anaf ar ddyn, felly gwneler iddo yntau.

21 A'r hwn a laddo anifail, a dâl am dano: a laddo ddyn, a leddir.

22 Bydded un farn i chwi; bydded i'r dieithr, fel i'r priodor: myfi *ydwyf* yr ARGLWYDD eich Duw.

23 ¶ A mynegodd Moses *hyn* i feibion Israel: a hwynt a ddygasant y cablydd i'r tu allan i'r gweryll, ac a'i llabyddiasant ef â cherrig. Felly meibion Israel a wnaethant megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses.

PEN. XXV.

1 *Sabboth y seithfed flwyddyn:* 8 *Y jubili yn y ddegfed flwyddyn a deugain.* 14 *Am orthrymmu.* 18 *Bendith am ufudd-dod.* 23 *Gollyngiad tiroedd,* 29 *a thai.* 35 *Testurio wrth y tlwrd.* 39 *Esmwyth drin cuethion.* 47 *Adbrynu gwcision.*

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, ym mynydd Sinai, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan ddeloch i'r tir yr hwn a roddaf i chwi; yna gorphwysed y tir Sabboth i'r ARGLWYDD.

3 Chwe blynedd yr heui dy faes, a chwe blynedd y torri dy winllan, ac y cesgli ei chnwd.

4 Ac ar y seithfed flwyddyn y bydd Sabboth gorphwysdra i'r tir, *sef* Sabboth i'r ARGLOWYDD: na haua dy faes, ac na thorr dy winllan.

5 Na chynbauafa yr hyn a dyso o hono ei hun, ac na chasglrawnwin dy winwydden ni theclaiast: bydd yn flwyddyn orphwysdra i'r tir.

6 Ond bydded *ffrwyth* Sabboth y tir yn ymborth i chwi; *sef* i ti, ac i'th wasanaethwr, ac i'th wasanaethferch, ac i'th weinidog cyflog, ac i'th allud yr hwn a ymdeithio gyd â thi,

7 I'th anifail hefyd, ac i'r bwystfil *fydd* yn dy dir, y bydd ei holl gnwd yn ymborth.

8 ¶ Cyfrif hefyd i ti saith Sabboth o flynyddoedd, *sef* saith mlynedd seithwaith; dyddiau y saith Sabboth o flynyddoedd fyddant i ti yn naw mlynedd a deugain.

9 Yna pár ganu i ti udgorn y jubili ar y seithfed mis, ar y degfed *dydd* o'r mis; ar ddydd y cymmod cenwch yr udgorn trwy eich holl wlad.

10 A sancteiddwch y ddegfed flwyddyn a deugain, a chyhoeddwch ryddid yn y wlad i'w holl drigolion: jubili fydd hi i chwi; a dychwelwch bob un i'w etifeddiaeth, i'e, dychwelwch bob un at ei deulu.

11 Y ddegfed flwyddyn a deugain honno fydd jubili i chwi: na heuwch, ac na fedwch ei chnwd a dyso o hono ei hun; ac na chynnullwch ei gwinydden ni thaclwyd.

12 Am ei *bod* yn jubili, bydded sanctaidd i chwi: o'r maes y bwyttêwch ei ffrwyth hi.

13 O fewn y flwyddyn jubili hon y dychwelwch bob un i'w etifeddiaeth.

14 Pan werthech ddim i'th gymmydog, neu brynu ar law dy gymmydog, na orthrymmwch bawb eich gilydd.

15 Pryn gan dy gymmydog yn ol rhifedi y blynyddoedd ar ol y jubili; a gwerthed efe i tithau yn ol rhifedi blynyddoedd y cnydau.

16 Yn ol amlra y blynyddoedd y chwanegi ei bris, ac yn ol anamlra y blynyddoedd y lleihâi di ei bris: o herwydd rhifedi y cnydau y mae efe yn ei werthu i ti.

17 Ac na orthrymmwch bob un ei gymmydog; ond ofna dy DDUW: canys myn *ydwyf* yr ARGLOWYDD eich DUW chwi.

18 ¶ Gwnewch chwithau fy neddfau, a chedwch fy marnedigaethau, a gwnewch lwynt; a chewch drigo yn y tir yn ddiogel.

19 Y tir hefyd a rydd ei ffrwyth; a chewch fwytta digon, a thrigo ynddo yn ddiogel.

20 Ac hefyd os dywedwch, Beth a fwyttâwn y seithfed flwyddyn? wele, ni chawn hau, ac ni chawn gynnul ein cnwd:

21 Yna mi a archaf fy mendith arnoch y chweched flwyddyn; a hi a ddwg ei ffrwyth i *wasanaethu* dros dair blynedd.

22 A'r wythfed flwyddyn yr heuwch; ond bwyttêwch o'r hên gnwd hyd y nawfed flwyddyn: nes dyfod ei chnwd hi, y bwyttêwch o'r hên.

23 ¶ A'r tir ni chair ei werthu yn llwyr: canys eiddof fi *yw* y tir; o herwydd dieithriaid ac alludion *ydych* gyd â mi.

24 Ac yn holl dir eich etifeddiaeth rhoddwch ollyngdod i'r tir.

25 ¶ Os tloda dy frawd, a gwerthu *dim* o'i etifeddiaeth, a dyfod ei gyfnesaf i'w ollwng; *yna* efe a gaiff ollwng yr hyn a werthodd ei frawd.

26 Ond os y gwr ni bydd ganddo neb a'i gollyngo, a chyrrhaeddyd o'i law efe ei hun gael digon i'w ollwng:

27 Yna cyfrifed flynyddoedd ei werthiad, a rhodded drachefn yr hyn fyddo dros ben i'r gwr yr hwn y gwerthodd efe iddo; felly âed eilwaith i'w etifeddiaeth.

28 Ac os ei law ni chaiff ddigon i dalu iddo; *yna* bydded yr hyn a werthodd efe yn llaw yr hwn a'i prynodd hyd flwyddyn y jubili; ac yn y jubili yr â yn rhydd, ac efe a ddychwel i'w etifeddiaeth.

29 A phan wertho gwr dŷ annedd o *fewn* dinas gaerog; *yna* bydded ei ollyngdod hyd *ben* blwyddyn gyflawn wedi ei werthu: *dros* flwyddyn y bydd rhydd ei ollwng ef.

30 Ac oni ollyngir cyn cyflawn iddo flwyddyn gyfan; *yna* sicrhâer y

tŷ, yr hwn *fydd* yn y ddinas gaerog, yn llwyr i'r neb a'i prynodd, *ac* i'w biliogaeth: nid â yn rhydd yn y jubili.

31 Ond tai y trefi nid oes caerau o amgylch iddynt, a gyfriifir fel meusydd: bid gollyngdod iddynt, *ac* yn y jubili yr ânt yn rhydd.

32 Ond dinasoedd y Lefiaid, a thaj dinasoedd eu hetifeddiaeth hwynt, bid i'r Lefiaid eu gollwng bob amser.

33 *Ac* os pryn un gan y Lefiaid; yna âed y tŷ a werthwyd, a dinas ei etifeddiaeth ef, allan yn y jubili: canys tai dinasoedd y Lefiaid *ydwy* eu hetifeddiaeth hwynt ym mysg meibion Israel.

34 *Ac* ni chair gwerthu maes pentrefol eu dinasoedd hwynt: canys etifeddiaeth dragywyddol *yw* ese iddynt.

35 ¶ A phan dlodo dy frawd gyd â thi, a llesgâu o'i law; cynnorthwya ef, fel y byddo byw gyd â thi; *er ei fod* yn ddieithrddyn, neu yn alltud.

36 Na chymmer ganddo occraeth, na llôg: ond ofna dy Dduw; a gâd i'th frawd fyw gyd â thi.

37 Na ddod dy arian iddo ar usuriaeth, *ac* na ddod dy fwyd iddo ar lôg.

38 Myfi *yw* yr ARGLWYDD eich Duw chwi, yr hwn a'ch dygais allan o dir yr Aipht, i roddi i chwi dir Canaan, *ac* i fod yn Dduw i chwi.

39 ¶ A phan dlodo dy frawd gyd â thi, a'i werthu ef i ti; na wna iddo wasanaethu yn gaethwas.

40 Bydded gyd â thi fel gweinidog cyflog, fel ymdeithydd; hyd flwyddyn y jubili y caiff wasanaethu gyd â thi.

41 Yna âed oddi wrthyt ti, ese a'i blant gyd âg ef, a dychweled at ei dylwyth, *ac* âed drachefn i etifeddiaeth ei dadau.

42 Canys fy ngweision i ydynt, y rhai a ddygais allan o dir yr Aipht: na werther hwynt fel caethweision.

43 Na feistrola arno ef yn galed; ond ofna dy Dduw.

44 A *chymmer* dy wasanaethwr, a'th wasanaethferch, y rhai fyddant i ti, o fysg y cenedloedd y rhai *ydynt* o'ch amgylch: o honynt y prynwch wasanaethwr a gwasanaethferch.

45 A hefyd o blant yr alludion y rhai a ymdeithiant gyd â chwi, prynwch o'r rhai hyn, *ac* o'u tylwyth y rhai *ynt* gyd â chwi, y rhai a genhedlasant hwy yn eich tir chwi: byddant hwy i chwi yn feddiant.

46 *Ac* etifeddwch hwynt i'ch plant ar eich ol, i'w meddiannu *hwynt* yn etifeddiaeth; gwnewch iddynt eich gwasanaethu byth: ond eich brodyr, meibion Israel, na feistrolwch yn galed y naill ar y llall.

47 ¶ A phan gyrhaeddo llaw dyn dieithr neu ymdeithydd *gyfoeth* gyd â thi, *ac* i'th frawd dlodi yn ei ymyl ef, a'i werthu ei hun i'r dieithr yr hwn *fydd* yn trigo gyd â thi, neu i un o biliogaeth tylwyth y dieithrddyn:

48 Wedi ei werthu, cair ei ollwng yn rhydd; un o'i frodyr a gaiff ei ollwng yn rhydd;

49 Naill ai ei ewythr, ai mab ei ewythr, a'i gollwng ef yn rhydd; neu un o'i gyfnasaf ef, o'i dylwyth ei hun, a'i gollwng yn rhydd; neu, os ei law a gyrhaedd, gollynged ese ef ei hun.

50 A chyfrifed â'i brynwr, o'r flwyddyn y gwerthwyd ef, hyd flwyddyn y jubili: a bydded arian ei werthiad ef fel rhifedi y blynyddoedd; megis dyddiau gweinidog cyflog y bydd gyd âg ef.

51 Os llawer *fydd* o flynyddoedd yn ôl; taled ei oll yngdod o arian ei brynedigaeth yn ol hynny.

52 *Ac* os ychydig flynyddoedd fydd yn ôl hyd flwyddyn y jubili, pan gyfrifo âg ef; taled ei oll yngdod yn ol ei flynyddoedd.

53 Megis gwas cyflog o flwyddyn i flwyddyn y bydd ese gyd âg ef: *ac* na feistrolod arno yn galed yn dy olwg di.

54 *Ac* os ese ni ollyngir o fewn y *blynyddoedd* hyn; yna âed allan flwyddyn y jubili, ese a'i blant gyd âg ef.

55 Canys gweision i mi *yw* meibion Israel; fy ngweision ydynt, y rhai a ddygais o dir yr Aipht: myfi *ydwyf* yr ARGLWYDD eich Duw chwi.

PEN. XXVI.

1 *Am ddelw-ddoliæth.* 2 *Am grefydd.* 3 *Bendith i'r rhai a gadwant y gorchymynion;* 4 *a mellidith i'r rhai a'u torrânt.* 40 *Duw yn addaw cofio y rhai a edifarhânt.*

NA wnewch eilunod i chwi ac na chodwch i chwi ddelw gerfiedig, na cholofn, ac na roddwch ddelw faen yn eich tir i ymgrymmu iddi: canys myfi *yw* yr **ARGLWYDD** eich **Duw** chwi.

2 Fy Sabbothau i a gedwch, a'm cyssagr i a berchwch: myfi *ydwyf* yr **ARGLWYDD**.

3 ¶ Os yn fy neddfau i y rhodiwch, a'm gorchymynion a gedwch, a'u gwneuthur hwynt;

4 Yna mi a roddaf eich gwlaw yn ei amser, a rhydd y ddaear ei chynnyrch, a choed y maes a rydd eu ffrwyth.

5 A'ch dyrnu a gyrhaedd hyd gynhauaf y grawnwin, a chynhauaf y grawnwin a gyrhaedd hyd amser hau; a'ch bara a fwyttêwch yn ddigonol, ac yn eich tir y trigwch yn ddiogel.

6 Rhoddaf heddwch hefyd yn y tir, a gorweddwch hefyd heb ddychrynydd: a gwnaf i'r bwystfil niweidiol ddarfod o'r tir; ac nid â cleddyf trwy eich tir.

7 Eich gelynion hefyd a erlidiwch, a syrthiant o'ch blaen ar y cleddyf.

8 A phump o honoch a erlidia gant, a chant o honoch a erlidia ddengmil; a'ch gelynion a syrth o'ch blaen ar y cleddyf.

9 A mi a edrychaf am danoch, ac a'ch gwnaf yn ffrwythlawn, ac a'ch amhâf, ac a gadarnhâf fy nghyfammod â chwi.

10 A'r hên ystôr a fwyttêwch, ïe, yr hên a fwrwch chwi allau o achos y newydd.

11 Rhoddaf hefyd fy nhabernacl yn eich mysg; ac ni ffeiddia fy enaid chwi.

12 A mi a rodiâf yn eich plith; a byddaf yn **Dduw** i chwi, a chwithau a fyddwch yn bobl i mi.

13 Myfi *yw* yr **ARGLWYDD** eich **Duw**, yr hwn a'ch dygais chwi allan o dir yr Aipht, rhag eich bod yn gaethweision iddynt; a thorrâis rwyin-

au eich iau, a gwneuthum i chwi rodio yn sythion.

14 ¶ Ond os chwi ni wrandêwch arnaf, ac ni wnewch yr holl orchymynion hyn;

15 Os fy neddfau hefyd a ddirmygwch, ac os eich enaid a ffeiddia fy marnedigaethau, heb wneuthur fy holl orchymynion, ond torri fy nghyffammod;

16 Minnau hefyd a wnaif hyn i chwi: gosodaf yn oruchaf arnoch ddychryn, darfodedigaeth, a'r cryd poeth, y rhai a wna i'r llygaid ballu, ac a ofidiant eich eneidiau: a heuwch eich had yn ofer; canys eich gelynion a'i bwytyy:

17 Ac a osodaf fy wyneb i'ch erbyn, a chwi a syrthiwch o flaen eich gelynion; a'ch caseiou a feistrola arnoch; fflowch hefyd pan na byddo neb yu eich erlid.

18 Ac os er hyn ni wrandêwch arnaf, yna y chwanegaf eich cospi chwi saith mwy am eich pechodau.

19 A mi a dorraf falchder eich nerth chwi; a gwnaf eich nesoedd chwi fel haiarn, a'ch tir chwi fel pres:

20 A'ch cryfder a dreulir yn ofer: canys eich tir ni rydd ei gynnyrch, a choed y tir ni roddant eu ffrwyth.

21 ¶ Ac os rhodiwch y'ngwrthwyneb i mi, ac ni fynnwch wrando arnaf fi; mi a chwanegaf bla saith mwy arnoch yn ol eich pechodau.

22 Ac anfonaf fwystil y maes yn eich erbyn, ac efe a'ch gwna chwi yn ddiblant, ac a ddifetha eich anifeiliaid, ac a'ch lleihâ chwi; a'ch ffridd a wnair yn anialwch.

23 Ac os wrth hyn ni chymmerwch ddysg gennyf, ond rhodio yn y gwrthwyneb i mi;

24 Yna y rhodiâf finnau yn y gwrthwyneb i chwithau, a mi a'ch cospaf chwi hefyd etto yn saith mwy am eich pechodau.

25 A dygaf arnoch gleddyf, yr hwn a ddial fy nghyffammod: a phan ymgasgloch i'ch dinasoedd, yna yr anfonaf haint i'ch mysg; a chwi a roddir yn llaw y gelyn.

26 A phan dorrwyf ffon eich bara, yna deg o wragedd a bobant eich

bara mewn un ffwrn, ac a ddygant eich bara adref dan bwys: a chwi a fwyttêwch, ac nis digonir chwi.

27 Ac os er hyn ni wrandêwch arnaf, ond rhodio y'ngwrthwyneb i mi;

28 Minnau a rodiaf y'ngwrthwyneb i chwithau mewn llid; a myfi, iê myfi, a'ch cospaf chwi etto saith mwy am eich pechodau.

29 A chwi a fwyttêwch gnawd eich meibion, a chnawd eich merched a fwyttêwch.

30 Eich uchelfëydd hefyd a ddinystriaf, ac a dorraf eich delwau, ac a roddaf eich celaneddau chwi ar gelaneddau eich eilunod, a'm henaid a'ch ffieiddia chwi.

31 A gwnaf eich dinasoedd yn anghyfnedd, ac a ddinystriaf eich cyssegroedd, ac ni aroglaf eich aroglau peraid.

32 A mi a ddinystriaf y tir; fel y byddo aruthr gan eich gelynion, y rhai a drigant ynddo, o'i herwydd.

33 Chwithau a wasgaraf ym mysg y cenedloedd, a gwnaf dynnu cleddyf ar eich ol; a'ch tir fydd ddiffaethwch, a'ch dinasoedd yn anghyfnedd.

34 Yna y mwynhâ y tir ei Sabbothau yr holl ddyddiau y byddo yn ddiffaethwch, a chwithau a fyddwch yn nhir eich gelynion; yna y gorphwys y tir, ac y mwynhâ ei Sabbothau.

35 Yr holl ddyddiau y byddo yn ddiffaethwch y gorphwys; o herwydd na orphwysodd ar eich Sabbothau chwi, pan oeddych yn trigo ynddo.

36 A'r hyn a weddillir o honoch, dygaf lesgedd ar eu calonnau yn nhir eu gelynion; a thrwst deilen yn ysgwyd a'u herlid hwynt; a ffoant fel ffoi rhag cleddyf; a syrthiant hefyd heb neb yn eu herlid.

37 A syrthiant bawb ar eu gilydd, megis o flaen cleddyf, heb neb yn eu herlid: ac ni ellwch sefyll o flaen eich gelynion.

38 Difethir chwi hefyd ym mysg y cenedloedd, a thir eich gelynion a'ch bwyty.

39 A'r rhai a weddillir o honoch, a doddant yn eu hanwireddau yn nhir

eich gelynion; ac yn anwireddau eu tadau gyd â hwynt y toddant.

40 Os cyfiesant eu hanwiredd, ac anwiredd eu tadau, ynghyd â'u camwedd yr hwn a wnaethant i'm herbyn, a hefyd rhodio o honynt yn y gwrthwyneb i mi;

41 A rhodio o honof finnau yn eu gwrthwyneb hwythau, a'u dwyn hwynt i dir eu gelynion; os yno yr ymostwng eu calon ddiênwaededig, a'u bod yu foddllawn am eu cospedigaeth:

42 Minnau a gofiaf fy nghyfammod â Jacob, a'm cyfammod hefyd âg Isaac, a'm cyfammod hefyd âg Abraham a gofiaf; ac a gofiaf y tir hefyd.

43 A'r tir a adewir ganddynt, ac a fwynhâ ei Sabbothau, tra fyddo yn ddiffaethwch hebdynt: a hwythau a foddlonir am eu cospedigaeth; o achos ac o herwydd dirmygu o honynt fy marnedigaethau, a ffieiddio o'u henaid fy neddfau.

44 Ac er hyn hefyd, pan fyddont yn nhir eu gelynion, nis gwrthodaf ac ni ffieiddiaf hwynt i'w difetha, gan dorri fy nghyfammod â hwynt: o herwydd myfi ydyw yr ARGLWYDD eu Duw hwynt.

45 Ond cofiaf er eu mwyn gyfammod y rhai gynt, y rhai a ddygais allan o dir yr Aipht y'ngolwg y cenedloedd, i fod iddynt yn Dduw: myfi ydyw yr ARGLWYDD.

46 Dyma y deddfau, a'r barnedigaethau, a'r cyfreithiau, y rhai a roddodd yr ARGLWYDD rhyngddo ei hun a meibion Israel, ym mynydd Sinai, trwy law Moses.

PEN. XXVII.

1 Yr hwn a wnele adduned hybysol, eiddo yr Arglwydd fydd. 3 Pris y cyfryw adduned. 9 Am anisail a rodder trwy adduned. 14 Am dŷ. 16 Am faes, a'i ollyngiad. 28 Ni ryddhêir un diosryd-beth. 32 Nid rhydd newid y degwm.

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,
2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan addunedo neb adduned neillduol, y dynion fydd eiddo yr ARGLWYDD, yn dy bris di.

3 A bydd dy bris, am wryw o fab ugain mlwydd hyd fab trugain mlwydd,

ie, bydd dy bris ddeg siel a deugain o arian, yn ol siel y cyssegr.

4 Ac os benyw *fydd*, bydded dy bris ddeg siel ar hugain.

5 Ac o fab pùm mlwydd hyd fab ugain mlwydd, bydded dy bris am wryw ugain siel, ac am fenyw ddeg siel.

6 A bydded hefyd dy bris am wryw o fab misyriad hyd fab pùm mlwydd, bùm siel o arian; ac am fenyw dy bris *fydd* tri siel o arian.

7 Ac o fab triugeinmlwydd ac uchod, os gwryw *fydd*, bydded dy bris bymtheg siel, ac am fenyw ddeg siel.

8 Ond os tlotach *fydd* efe na'th bris di; yna safed ger bron yr offeiriad, a phrisied yr offeiriad ef: yn ol yr hyn a gyraeddo llaw yr addunedydd, *felly* yr prisia yr offeiriad ef.

9 ¶ Ond os anifail, yr hwn yr offrymmir o hono offrwm i'r ARGLWYDD, *fydd ei adduned*; yr hyn oll a roddir o'r cyfryw i'r ARGLWYDD, sanctaidd *fydd*.

10 Na rodded un arall am dano, ac na newidied ef, y da am y drwg, neu y drwg am y da: ac os gan newidio y newidia anifail am anifail; bydded hwnnw a bydded ei gyfnewid hefyd yn sanctaidd.

11 Ac os *adduned* efe un anifail aflan, yr hwn ni ddylent offrymmu o hono offrwm i'r ARGLWYDD; yna rhodded yr anifail i sefyll ger bron yr offeiriad:

12 A phrisied yr offeiriad ef, os da os drwg *fydd*: fel y prisiech di yr offeiriad ef, *felly* y bydd.

13 Ac os efe gan brynu a'i pryn; yna rhodded at dy bris di ei bummed *ran* yn ychwaneg.

14 ¶ A phan sancteiddio gwr ei dŷ yn sanctaidd i'r ARGLWYDD; yna yr offeiriad a'i prisia, os da os drwg *fydd*: megis y prisio yr offeiriad ef, *felly* y saif.

15 Ac os yr hwn a'i sancteiddiodd a ollwng ei dŷ yn rhydd; yna rhodded bummed *ran* arian dy bris yn ychwaneg atto, a bydded eiddo ef.

16 ¶ Ac os o faes ei etifeddiaeth y sancteiddia gwr i'r ARGLWYDD;

yna bydded dy bris yn ol ei hauad: hauad homer o haidd *fydd* er deg siel a deugain o arian.

17 Os o flwyddyn y jubili y sancteiddia efe ei faes, yn ol dy bris di y saif.

18 Ond os wedi y jubili y sancteiddia efe ei faes; yna dogned yr offeiriad yr arian iddo, yn ol y blynyddoedd fyddant yn ôl, hyd flwyddyn y jubili, a lleihâer ar dy bris di.

19 Ac os yr hwn a'i sancteiddiodd gan brynu a bryn y maes; yna rhodded bummed *ran* arian dy bris di yn ychwaneg atto, a bydded iddo ef.

20 Ac onis gollwng y maes, neu os gwerthodd y maes i wr arall; ni cheir ei ollwng mwy.

21 A'r maes *fydd*, pan elo efe allan yn y jubili, y gyssegredig i'r ARGLWYDD, fel maes diofryd: a bydded yn feddiant i'r offeiriad.

22 Ac os ei dir pryn, yr hwn ni *bydd* o dir ei etifeddiaeth, a sancteiddia efe i'r ARGLWYDD;

23 Yna cyfrised yr offeiriad iddo ddogndy dy bris di, hyd flwyddyn y jubili; a rhodded yntau dy bris di yn gyssegredig i'r ARGLWYDD, y dydd hwnnw.

24 Y maes a â yn ei ôl, flwyddyn y jubili, i'r hwn y prynasid ef ganddo, *sef* yr hwn *oedd* eiddo etifeddiaeth y tir.

25 A phob pris i ti *fydd* wrth siel y cyssegr: ugain gerah *fydd* y siel.

26 ¶ Ond y cyntaf-anedig o anifail, yr hwn sydd flaen-ffrwyth i'r ARGLWYDD, na chyssegred neb ef, pa un bynnag ai eidion ai dafad *fyddo*: eiddo yr ARGLWYDD *yw* efe.

27 Ond os *ei adduned ef fydd* o anifail aflan; yna rhyddhâed ef yn dy bris di, a rhodded ei bummed *ran* yn ychwaneg atto: ac onis rhyddhâ, yna gwerther ef yn dy bris di.

28 ¶ Ond pob diofryd-beth a ddiofrydo un i'r ARGLWYDD, o'r hyn oll a *fyddo* eiddo ef, o ddyn neu o anifail, neu o faes ei etifeddiaeth, ni werthir. ac ni ryddhâir: pob diofryd-beth *sydd* sancteiddiolaf i'r ARGLWYDD.

29 Ni cheir gollwng yn rhydd un

unifail diofrydog, yr hwn a ddiofryder gan ddyn: lladder yn farw.

30 ¶ A holl ddegwm y tir, o had y tir, ac o ffrwyth y coed, yr ARGLWYDD a'u piau: cyssegredig i'r ARGLWYDD yw.

31 Ac os gwr gan brynu a bryn ddim o'i ddegwm, rhodded ei bunmed ran yn ychwaneg atto.

32 A phob degwm eidion, neu ddafad, yr hyn oll a elo dan y wial-

en; y degfed fydd cyssegredig i'r ARGLWYDD.

33 Nac edryched pa un ai da ai drwg fydd efe, ac na newidied ef: ond os gan newidio y newidia efe hwnnw, bydded hwnnw a bydded ei gyfnewid ef hefyd yn gyssegredig; m ellir ei ollwng yn rhydd.

34 Dyma y gorchymynion a orchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses, i feibion Israel, ym mynydd Sinai.

Pedwerydd Llyfr MOSES, yr hwn a elwir NUMERI.

PEN. I.

1 Duw yn peri rhifo y bobl. 5 Cupteniaid y llwythau. 17 Rhifedi pob llwyth. 47 Neillduo y Lefiaid i wasanaeth yr Arglwydd.

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, yn anialwch Sinai, ym mhabell y cyfarfod, ar y dydd cyntaf o'r ail mis, yn yr ail flwyddyn wedi eu dyfod hwy allan o dir yr Aipht, gan ddywedyd,

2 Cymmerwch nifer holl gynnull- eidfa meibion Israel, yn ol eu teuluoedd, wrth dŷ eu tadau, dan rif eu henwau, pob gwryw wrth eu pennau;

3 O fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a allo fyned i ryfel yn Israel: ti ac Aaron a'u cyfrifwch hwynt yn ol eu lluoedd.

4 A bydded gyd â chwi wr o bob llwyth; sef y gwr pennaf o dŷ ei dadau.

5 ¶ A dyma enwau y gwŷr a safant gyd â chwi. O *lwyth* Reuben; Elisur mab Sedeur.

6 O *lwyth* Simeon; Selumiel mab Surisadai.

7 O *lwyth* Judah; Nahson mab Aminadab.

8 O *lwyth* Issachar; Nethaneel mab Suar.

9 O *lwyth* Zabulon; Eliab mab Helon.

10 O feibion Joseph: dros Ephraim, Elisama mab Ammihud; dros Manasseh, Gamaliel mab Padasur.

11 O *lwyth* Benjamin; Abidan mab Gideoni.

12 O *lwyth* Dan; Ahiezer mab Ammisadai.

13 O *lwyth* Aser; Pagiel mab Ocran.

14 O *lwyth* Gad; Eliasaph mab Deuel.

15 O *lwyth* Naphtali; Ahira mab Enan.

16 Dyma rai enwog y gynnull- eidfa, tywysogion llwythau eu tadau, pennaethiaid miloedd Israel oeddynt hwy.

17 ¶ A chymmerodd Moses ac Aaron y gwŷr hyn a hysbysasid wrth eu henwau.

18 Ac a gasglasant yr holl gynnull- eidfa ynghyd ar y dydd cyntaf o'r ail mis; a rhoddasant eu hachau, trwy eu teuluoedd, yn ol tŷ eu tadau, dan rif eu henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, erbyn eu pennau.

19 Megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD i Moses, felly y rhifodd efe hwynt yn anialwch Sinai.

20 ¶ A meibion Reuben, cyntaf- anedig Israel, wrth eu cenedl eu hun, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif eu henwau, erbyn eu pennau, pob gwryw o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a allai fyned i ryfel;

21 Y rhai a rifwyd o honynt, sef o *lwyth* Reuben, oedd chwe mil a deugain a phum cant.

22 ¶ O feibion Simeon, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, eu rhifedigion oedd, dan rif eu henwau, erbyn eu pennau, pob

gwrryw o fab ugain mlwydd ac uchod, *sef* pob un a'r a allai fyned i ryfel;

23 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Simeon, *oedd* onid un fil triugain mil a thri chant.

24 ¶ O feibion Gad, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu lluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a allai fyned i ryfel;

25 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Gad, *oeddynt* bum mil a deugain a chwe chant a deg a deugain.

26 ¶ O feibion Judah, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pawb a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

27 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Judah, *oedd* bedair mil ar ddeg a thriugain a chwe chant.

28 ¶ O feibion Issachar, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

29 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Issachar, *oedd* bedair mil ar ddeg a deugain a phedwar cant.

30 ¶ O feibion Zabulon, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a ydoedd yn gallu myned i ryfel;

31 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Zabulon, *oedd* ddwy fil ar bynthege a deugain a phedwar cant.

32 ¶ O feibion Joseph, *sef* o feibion Ephraim, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a ydoedd yn gallu myned i ryfel;

33 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Ephraim, *oedd* ddeugain mil a phum cant.

34 ¶ O feibion Manasseh, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

35 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Manasseh, *oedd* ddeuddeng mil ar hugain a dau gant.

36 ¶ O feibion Benjamin, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

37 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Benjamin, *oedd* bynthege mil ar hugain a phedwar cant.

38 ¶ O feibion Dan, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

39 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Dan, *oeddynt* ddwy fil a thriugain a saith cant.

40 ¶ O feibion Aser, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a oedd yn gallu myned i ryfel;

41 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Aser, *oeddynt* un fil a deugain a phum cant.

42 ¶ O feibion Naphtali, wrth eu cenhedlaethau, yn ol eu teuluoedd, o dŷ eu tadau, dan rif *eu* henwau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a ydoedd yn gallu myned i ryfel;

43 Eu rhifedigion hwynt, o lwyth Naphtali, *oedd* dair mil a deg a deugain a phedwar cant.

44 Dyma y rhifedigion, y rhai a rifodd Moses, ac Aaron, a thywysogion Israel; *sef* y deuddeng-wr, y rhai *oedd* bob un dros dŷ eu tadau.

45 Felly yr ydoedd holl rifedigion meibion Israel, wrth dŷ eu tadau, o fab ugain mlwydd ac uchod, pob un a'r a ydoedd yn gallu myned i ryfel yn Israel;

46 A'r holl rifedigion oedd chwe chan mil a thair mil a phum cant a deg a deugain.

47 ¶ Ond y Lefiaid, trwy holl lwythau eu tadau, ni rifwyd yn eu mysg hwynt:

48 Canys llefarasai yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

49 Ond na chyfrif lwyth Lefi, ac na chymmer eu nifer hwynt, ym mysg meibion Israel.

50 Ond dod i'r Lefiaid awdurdod ar babell y dystiolaeth, ac ar ei holl

ddodrefn, ac ar yr hyn oll a berthyn iddi: hwynt-hwy a ddygant y babell, a'i holl ddodrefn, ac a'i gwasanaethant, ac a wersyllant o amgylch i'r babell.

51 A phan symmudo y babell, y Lefiaid a'i tynn hi i lawr; a phan arhoso y babell, y Lefiaid a'i gesyd hi i fynu: lladder y dieithr a ddelo yn agos.

52 A gwersylled meibion Israel bob un yn ei wersyll ei hun, a phob un wrth ei lumman ei hun, trwy eu lluoedd.

53 A'r Lefiaid a wersyllant o amgylch pabell y dystiolaeth, fel na byddo llid yn erbyn cynulleidfa meibion Israel: a chadwed y Lefiaid wylidwriaeth pabell y dystiolaeth.

54 A meibion Israel a wnaethant yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses; felly y gwnaethant.

PEN. II.

Trefn y llwythau yn eu pebyll.

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, ac wrth Aaron, gan ddywedyd,

2 Meibion Israel a wersyllant bob un wrth ei lumman ei hun, dan arwyddion tŷ eu tadau: o amgylch pabell y cyfarfod y gwersyllant o hîrbell.

3 ¶ A'r rhai a wersyllant o du y dwyrain tu a chodiad haul, *fydd gw yr llumman gwersyll Judah*, yn ol eu lluoedd: a chapten meibion Judah *fydd Nahson* mab Aminadab.

4 A'i lu ef, a'r rhai rhifedighwynt, *fyddant* bedair mil ar ddeg a thriugain a chwe chant.

5 A llwyth Issachar a wersyllant yn nesaf atto: a chapten meibion Issachar *fydd Nethaneel* mab Suar.

6 A'i lu ef, a'i rhifedigion, *fyddant* bedair mil ar ddeg a deugain a phedwar cant.

7 Yna llwyth Zabulon: ac Eliab mab Helon *fydd* capten meibion Zabulon.

8 A'i lu ef, a'i rhifedigion, *fyddant* ddwy fil ar bymtheg a deugain a phedwar cant.

9 Holl rifedigion gwersyll Judah

fyddant, yn ol eu lluoedd, yn gân mil a phedwar ugain mil a chwe mil a phedwar cant. Yu flaenaf y cychwyn y rhai hyn.

10 ¶ Llumman gwersyll Reuben *fydd* tu a'r dehau, yn ol eu lluoedd: a chapten meibion Reuben *fydd Elisur* mab Sedeur.

11 A'i lu ef, a'i rhifedigion, *fyddant* chwe mil a deugain a phùm cant.

12 A'r rhai a wersyllant yn ei ymyl ef *fydd* llwyth Simeon: a chapten meibion Simeon *fydd Selumiel* mab Surisadai.

13 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fydd* onid un triugain mil a thrichant.

14 Yna llwyth Gad: a chapten meibion Gad *fydd Eliasaph* mab Reuel.

15 A'i lu ef, a'u rhifedigion hwynt, *fyddant* bùm mil a deugain a chwe chant a deg a deugain.

16 Holl rifedigion gwersyll Reuben *fyddant* gân mil ac un ar ddeg a deugain o filoedd, a phedwar cant a deg a deugain, yn ol eu lluoedd. Ac yn ail y cychwynant hwy.

17 ¶ A phabell y cyfarfod a gychwyn y'nghanol y gwersylloedd, *gyd â gwersyll y Lefiaid*: fel y gwersyllant, felly y symmudant, pob un yn ei le, wrth eu llummanau.

18 ¶ Llumman gwersyll Ephraim *fydd* tu a'r gorllewin, yn ol eu lluoedd: a chapten meibion Ephraim *fydd Elisama* mab Ammihud.

19 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* ddeugain mil a phùm cant.

20 Ac yn ei ymyl ef llwyth Manasseh: a chapten meibion Manasseh *fydd Gamaliel* mab Pedasur.

21 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* ddeuddeng mil ar hugain a dau cant.

22 Yna llwyth Benjamin: a chapten meibion Benjamin *fydd Abidan* mab Gideoni.

23 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* bymtheng mil ar hugain a phedwar cant.

24 Holl rifedigion gwersyll Ephraim *fyddant*, yn ol eu lluoedd, gân mil ac wyth mil a chant. Ac a gychwynant yn drydydd.

25 ¶ Llumman gwersyll Dan *fydd* tu a'r gogledd, yn ol eu lluoedd: a chapten meibion Dan *fydd* Ahieser mab Ammisadai.

26 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* ddwy fil a thriugain a saith cant.

27 A'r rhai a wersyllant yn ei ymyl ef *fydd* llwyth Aser: a chapten meibion Aser *fydd* Pagiel mab Ocran.

28 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* un fil a deugain a phum cant.

29 Yna llwyth Naphtali: a chapten meibion Naphtali *fydd* Ahira mab Enan.

30 A'i lu ef, a'u rhifedigion, *fyddant* dair mil ar ddeg a deugain a phedwar cant.

31 Holl rifedigion gwersyll Dan *fyddant* gan mil ac onid tair mil triugain mil a chwe chant. Yn olaf y cychwynant â'u llummanau.

32 ¶ Dyma rifedigion meibion Israel, wrth dŷ eu tatau. Holl rifedigion y gwersylloedd, yn ol eu lluoedd, oedd chwe chan mil a thair mil a phum cant a deg a deugain.

33 Ond y Lefiaid ni chyfrifwyd ym mysg meibion Israel; megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

34 A meibion Israel a wnaethant yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses: felly y gwersyllasant wrth eu llummanau, ac felly y cychwynasant, bob un yn ei deuluoedd, yn ol tŷ eu tatau.

PEN. III.

1 Meibion Aaron. 5 Rhoddi y Lefiaid i'r offeiriad, er mwyn gwasanaeth y babell. 11 yn lle y cyntaf-anedig. 14 Rhifo y Lefiaid wrth eu teuluoedd. 21 Teuluoedd, rhifedi, a swydd y Gersoniaid, 27 y Cohathiaid, 33 y Merariaid. 38 Lle a swydd Moses ac Aaron. 40 Bod y cyntaf-anedig yn rhydd oddi wrth y Lefiaid. 44 Prynu y rhai oedd dros ben.

A DYMA genhedlaethau Aaron a Moses, ar y dydd y llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses ym mynydd Sinai.

2 Dyma enwau meibion Aaron: Nadab y cyntaf-anedig, ac Abihu, Eleazar, ac Ithamar.

3 Dyma enwau meibion Aaron, yr offeiriad enneiniog, y rhai a gyssegrodd efe i offeiriadu.

4 A marw a wnaeth Nadab ac Abihu ger bron yr ARGLWYDD, pau offrymmasant dan dieithr ger bron yr ARGLWYDD, yn anialwch Sinai; a meibion nid oedd iddynt: ac offeiriadodd Eleazar ac Ithamar y'ngwŷydd Aaron eu tad.

5 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

6 Nesà lwyth Lefi, a gwna iddo sefyll ger bron Aaron yr offeiriad, fel y gwasanaethont ef.

7 A hwy a gadwant ei gadwraeth ef, a chadwraeth yr holl gynulleidfa, o flaen pabell y cyfarfod, i wneuthur gwasanaeth y tabernacl.

8 A chadwant holl ddodrefn pabell y cyfarfod, a chadwraeth meibion Israel, i wasanaethu gwasanaeth y tabernacl.

9 A thri a roddi y Lefiaid i Aaron, ac i'w feibion: y rhai hyn *sydd* wedi eu rhoddi yn rhodd iddo ef o feibion Israel.

10 Ac urdda di Aaron a'i feibion i gadw eu hofferiadaeth: a'r dieithrddyn a ddelo yn agos, a roddir i farw.

11 ¶ Llefarodd yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

12 Ac wele, mi a gymmerais y Lefiaid o blith meibion Israel, yn lle pob cyntaf-anedig, *sef pob cyntaf* a agoro y groth o feibion Israel; am hynny y Lefiaid a fyddant eiddof fi:

13 Canys eiddof fi *yw* pob cyntaf-anedig. Ar y dydd y tarewais y cyntaf-anedig yn nhir yr Aipht, cyssegrais i mi fy hun bob cyntaf-anedig yn Israel o ddyd ac anifail: eiddof fi ydynt: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

14 ¶ Yr ARGLWYDD hefyd a lefarodd wrth Moses yn anialwch Sinai, gan ddywedyd,

15 Cyfrif feibion Lefi yn ol tŷ eu tatau, trwy eu teuluoedd: cyfrif hwynt, bob gwrryw, o fab misyriad ac uchod.

16 A Moses a'u cyfrifodd hwynt wrth air yr ARGLWYDD, fel y gorchymynasid iddo.

17 A'r rhai hyn oedd feibion Lefi wrth eu henwau; Gerson, a Cohath, a Merari.

18 A dyma enwau meibion Ger-

son, yn ol eu teuluoedd; Libni, a Simeï.

19 A meibion Cohath, yn ol eu teuluoedd; Amram, Ishar, Hebron, ac Uzziel.

20 A meibion Merari, yn ol eu teuluoedd; Mahli, a Musi. Dyma deuluoedd Lefi, wrth dŷ eu tadau.

21 O Gerson y daeth tylwyth y Libniaid, a thylwyth y Simiaid: dyma deuluoedd y Gersoniaid.

22 Eu rhifedigion hwynt, dan rif pob gwrryw o fab misyriad ac uchod, eu rhifedigion, *meddaf, oedd* saith mil a phum cant.

23 Teuluoedd y Gersoniaid a wersyllant ar y tu ôl i'r tabernacl tu a'r gorllewin.

24 A phennaeth tŷ tad y Gersoniaid *fydd* Eliasaph mab Lâel.

25 A chadwraeth meibion Gerson, ym nihabell y cyfarfod, *fydd* y tabernacl, a'r babell, ei thô *hefyd*, a chaeadlen drws pabell y cyfarfod,

26 A llenni y cynteddfa, a chaeadlen drws y cynteddfa, yr hwn *sydd* ynghylch y tabernacl, a'r allor o amgylch, a'i rhaffau i'w holl wasanaeth.

27 ¶ Ac o Cohath y daeth tylwyth yr Amramiaid, a thylwyth yr Ishariaid, a thylwyth yr Hebroniaid, a thylwyth yr Uzzieliaid: dyma dylwyth y Cohathiaid.

28 Rhifedi yr holl wrywiaid, o fab misyriad ac uchod, *oedd* wyth mil a chwe chant, yn cadw cadwraeth y cyssegr.

29 Teuluoedd meibion Cohath a wersyllant ar ystlys y tabernacl tu a'r deheu.

30 A phennaeth tŷ tad tylwyth y Cohathiaid *fydd* Elisaphan mab Uzziel.

31 A'u cadwraeth hwynt *fydd* yr arch, a'r bwrdd, a'r canhwylbren, a'r allorau, a llestri y cyssegr, y rhai y gwasanaethant â hwynt, a'r gaeadlen, a'i holl wasanaeth.

32 A phennaf ar bennaethiaid y Lefiaid *fydd* Eleazar mab Aaron yr offeiriad; a llywodraeth ar geidwaid cadwraeth y cyssegr *fydd* iddo ef.

33 ¶ O Merari y daeth tylwyth y Mahliaid, a thylwyth y Musiaid: dyma dylwyth Merari.

34 A'u rhifedigion hwynt, wrth gyfrif pob gwrryw, o fab misyriad ac uchod, *oedd* chwe mil a deucant.

35 A phennaeth tŷ tad tylwyth Merari *fydd* Suriel mab Abihael. Ar ystlys y tabernacl y gwersyllant tu a'r gogledd.

36 Ac y'nghadwraeth meibion Merari y *bydd* ystyllod y tabernacl, a'i drosolion, a'i golofnau, a'i forteisiau, a'i holl offer, a'i holl wasanaeth,

37 A cholofnau y cynteddfa o amgylch, a'u morteisiau, a'u hoelion, a'u rhaffau.

38 ¶ A'r rhai a wersyllant o flaen y tabernacl tu a'r dwyrain, o flaen pabell y cyfarfod tu a chodiad haul, *fydd* Moses, ac Aaron a'i feibion, y rhai a gadwant gadwraeth y cyssegr, a chadwraeth meibion Israel: a'r deithr a ddelo yu agos, a roddir i farwolaeth.

39 Holl rifedigion y Lefiaid, y rhai a rifodd Moses ac Aaron, yn ol gair yr ARGLWYDD, trwy eu teuluoedd, *sef* pob gwrryw o fab misyriad ac uchod, *oedd* ddwy fil ar hugain.

40 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Cyfrif bob cyntaf-anedig gwrryw o feibion Israel, o fab misyriad ac uchod, a chymmer rifedi eu henwau hwynt.

41 A chymmer y Lefiaid i mi (myfi *yw* yr ARGLWYDD) yn lle holl cyntaf-anedig meibion Israel, ac anifeiliaid y Lefiaid yn lle pob cyntaf-anedig o anifeiliaid meibion Israel.

42 A Moses a rifodd, megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD iddo, bob cyntaf-anedig o feibion Israel.

43 A'r rhai cyntaf-anedig oll, o rai gwrryw, dan rif *eu* henwau, o fab misyriad ac uchod, o'u rhifedigion hwynt, *oedd* ddwy fil ar hugain a dau cant a thri ar ddeg a thriugain.

44 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

45 Cymmer y Lefiaid yn lle pob cyntaf-anedig o feibion Israel, ac anifeiliaid y Lefiaid yn lle eu hanifeiliaid hwynt; a bydded y Lefiaid i mi: myfi *yw* yr ARGLWYDD.

46 Ac am y rhai sydd i'w prynu o'r tri ar ddeg a thriugain a deucant, o

gyntaf-anedig meibion Israel, y rhai sydd dros ben y Lefuid;

47 Cymmer bùm siel am bob pen; yn ol siel y cyssegr y cymmeri. Ugain gerah fydd y siel.

48 A dod yr arian, gwerth y rhai sydd yn ychwaneg o honynt, i Aaron ac i'w feibion.

49 A chymmerodd Moses arian y pryndegaeth, y rhai oedd dros ben y rhai a brynwyd am y Lefuid:

50 Gan gyntaf-anedig meibion Israel y cymmerodd efe yr arian; pump a thriugain a thrichant a mil, o siclau y cyssegr.

51 A Moses a roddodd arian y pryndegion i Aaron, ac i'w feibion, yn ol gair yr ARGLWYDD; megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD i Moses.

PEN. IV.

1 Oedran a chylich gwasanaeth y Lefuid. 4 Clud y Cohathiaid, wedi i'r offeiriad dynnu i lawr y babell. 16 Goruchucyiaeth Eleazar. 17 Swydd yr offeiriad. 21 Clud y Gersoniaid, 29 a'r Merariaid. 34 Rhifedi y Cohathiaid, 38 y Gersoniaid, 42 a'r Merariaid.

AR ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, ac wrth Aaron, gan ddywedyd,

2 Cymmer nifer meibion Cohath o blith meibion Lefi, wrth eu teuluoedd, yn ol tŷ eu tadau;

3 O fab deng mlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab deng mlwydd a deugain, pob un a elo i'r llu, i wneuthur gwasanaeth ym mhabell y cyfarfod.

4 Dyma weinidogaeth meibion Cohath, ym mhabell y cyfarfod, *ynghylch* y pethau sancteiddiolaf.

5 ¶ A deued Aaron a'i feibion, pan gychwyno y gwersyll, a thynnant i lawr y wahanlen orchudd, a gorchuddiant â hi arch y dystiolaeth:

6 A gosodant ar hynny dô o grwyn daearfoch, a thaenant arni wisg o *sidan* glas i gyd, a gosodant ei throsolion *wrthi*.

7 Ac ar fwrdd y bara dangos y taenant frethyn glas, a gosodant ar hynny y dysglau, a'r cwppanau, a'r phiolau, a'r caeadau i gau: a bydded y bara bob amser arno.

8 A thaenant arnynt wisg o ysgarlad, a gorchuddiant hwnnw â gor-

chudd o groen daearfoch, a gosodant ei drosolion *wrtho*.

9 Cymmerant hefyd wisg o *sidan* glas, a gorchuddiant ganhwylbren y goleuni, a'i lampau, a'i efeiliau, a'i gafnau, a holl lestri yr olew, y rhai y gwasanaethant ef â hwynt.

10 A gosodant ef a'i holl ddodrefn mewn gorchudd o groen daearfoch, a gosodant ef ar drosol.

11 A thaenant frethyn glas ar yr allor aur, a gorchuddiant hi â gorchudd o groen daearfoch, a gosodant ei throsolion *wrthi*.

12 Cymmerant hefyd holl ddo-drefn y gwasanaeth, y rhai y gwasanaethant â hwynt yn y cyssegr, a rhoddant mewn brethyn glas, a gorchuddiant hwynt mewn gorchudd o groen daearfoch, a gosodant ar drosol.

13 A thynnant allan ludw yr allor, a thaenant arni wisg borphor.

14 A rhoddant arni ei holl lestri, â'r rhai y gwasanaethant hi, *sef* y pedyll tân, y cigweiniau, a'r rhawiau, a'r cawgiau, *ie*, holl lestri yr allor; a thaenant arni orchudd o groen daearfoch, a gosodant ei throsolion *wrthi*.

15 Pan ddarffo i Aaron ac i'w feibion orchuddio y cyssegr, a holl ddodrefn y cyssegr, pan gychwyno y gwersyll; wedi hynny deued meibion Cohath i'w dwyn *hwynt*: ond na chyffyrddant â'r hyn a fyddo cyssegr-edig, rhag iddynt farw. Dyma faich meibion Cohath ym mhabell y cyfarfod.

16 ¶ Ac i swydd Eleazar mab Aaron yr offeiriad *y perthyn* olew y goleuni, a'r arogl-darth peraid, a'r bwyd-offrwm gwastadol, ac olew yr enneiniad, a goruchwyliaeth yr holl dabernacl, a'r hyn oll *fydd* ynddo, yn y cyssegr, ac yn ei ddodrefn.

17 ¶ A lefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses ac Aaron, gan ddywedyd,

18 Na thorrwch ymaith lwyth ty-lwyth y Cohathiaid o blith y Lefuid:

19 Ond hyn a wneuch iddynt, fel y byddont fyw, ac na fyddont feirw, pan nesânt at y pethau sancteiddiolaf: Aaron a'i feibion a ânt i mewn, ac a'u gosodant hwy bob un ar ei wasanaeth ac ar ei guld.

20 Ond nac ânt i edrych pan fydder yn gorchuddio yr hyn sydd gyssegredig, rhag marw o honynt.

21 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

22 Cymmer nifer meibion Gerson hefyd, trwy dŷ eu tadau, wrth eu teuluoedd;

23 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab dengmlwydd a deugain, y rhifi hwynt; pob un a ddêl i ddwyn swydd, i wasanaethu gwasanaeth ym mhabel y cyfarfod.

24 Dyma weinidogaeth tylwyth y Gersoniaid, o wasanaeth ac o glud.

25 Sef dwyn o honynt lenni y tabernacl, a phabell y cyfarfod, ei lenn dô ef, a'r tô o grwyn daearfoch, yr hwn sydd yn uchaf arno, a chuddlen drws pabell y cyfarfod,

26 A llenni y cynteddfa, a chaeadlen drws porth y cynteddfa, yr hwn sydd ynghylch y tabernacl, a'r allor o amgylch, a'i rhaffau, a holl offer eu gwasanaeth hwynt, a'r hyn oll a wnaed iddynt: felly y gwasanaethant hwy.

27 Wrth orchymyn Aaron a'i feibion y bydd holl wasanaeth meibion y Gersoniaid, yn eu holl glud, ac yn eu holl wasanaeth: a dodwch attynt eu holl glud i'w cadw.

28 Dyma wasanaeth tylwyth meibion Gerson ym mhabel y cyfarfod; ac ar law Ithamar mab Aaron yr offeiriad y bydd eu llywodraethu hwynt.

29 ¶ A meibion Merari, trwy eu teuluoedd, wrth dŷ eu tadau, y cyfrifi hwynt;

30 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab dengmlwydd a deugain, y rhifi hwynt; pob un a ddêl i ddwyn swydd, i wasanaethu gwasanaeth pabell y cyfarfod.

31 A dyma orchwyliaeth eu clud hwynt, yn eu holl wasanaeth ym mhabel y cyfarfod; sef ystyllod y tabernacl, a'i farrau, a'i golofnau, a'i forteisiau,

32 A cholofnau y cynteddfa oddi amgylch, a'u mortisiau, a'u boelion, a'u rhaffau, ynghyd â'u holl offer, ac ynghyd â'u holl wasanaeth: rhifwch

hefyd y dodrefa erbyn eu henwau y rhai a gadwant ac a gludant hwy.

33 Dyma wasanaeth tylwyth melbion Merari, yn eu holl weinidogaeth ym mhabel y cyfarfod, dan law Ithamar mab Aaron yr offeiriad.

34 ¶ A rhifodd Moses ac Aaron, a phennaethiaid y gynnulleidfa, feibion Cohath, trwy eu teuluoedd, ac yn ol tŷ eu tadau;

35 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab dengmlwydd a deugain, sef pob un a ddelai mewn swydd i wasanaethu ym mhabel y cyfarfod:

36 A'u rhifedigion trwy eu teuluoedd, oedd ddwy fil saith caut a deg a deugain.

37 Dyma rifedigion tylwyth y Cohathiaid, sef pob gwasanaethydd ym mhabel y cyfarfod; y rhai a rifodd Moses ac Aaron, wrth orchymyn yr ARGLWYDD trwy law Moses.

38 Rhifedigion meibion Gerson hefyd, trwy eu teuluoedd, ac yn ol tŷ eu tadau;

39 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab dengmlwydd a deugain, sef pob un a ddelai mewn swydd i wasanaethu ym mhabel y cyfarfod:

40 A'u rhifedigion hwynt trwy eu teuluoedd, yn ol tŷ eu tadau, oeddynt ddwy fil a chwe chant a deg ar hugain.

41 Dyma rifedigion tylwyth meibion Gerson, sef pob gwasanaethydd ym mhabel y cyfarfod; y rhai a rifodd Moses ac Aaron, wrth orchymyn yr ARGLWYDD.

42 ¶ A rhifedigion tylwyth meibion Merari, trwy eu teuluoedd, yn ol tŷ eu tadau;

43 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab dengmlwydd a deugain, sef pob un a ddelai mewn swydd i wasanaethu ym mhabel y cyfarfod:

44 A'u rhifedigion hwynt trwy eu teuluoedd, oeddynt dair mil a dau cant.

45 Dyma rifedigion tylwyth meibion Merari, y rhai a rifodd Moses ac Aaron, wrth orchymyn yr ARGLWYDD trwy law Moses.

46 Yr holl rifedigion, y rhai a rifodd Moses ac Aaron, a phennaethiaid Israel, o'r Lefiaid, trwy eu teuluoedd, ac yn ol tŷ eu tadau;

47 O fab dengmlwydd ar hugain ac uchod, hyd fab dengmlwydd a deugain, *sef* pob un a ddelai i wneuthur gwaith gwasanaeth, neu waith clud ym mhabel y cyfarfod :

48 A'u rhufedigion oeddynt wyth mil pum cant a phedwar ugain.

49 Wrth orchymyn yr ARGLWYDD, trwy law Moses y rhifodd efe hwy, pob un wrth ei wasanaeth, ac wrth ei glud : fel hyn y rhifwyd hwynt, fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

PEN. V.

1 *Symudo yr arian allan o'r gwerau. 5 Rhaid yu gwrneuthur iawn dros gamwedduu. 11 Eiddigedd, pa un ai heb uchos, ai trwy achos y ma.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Gorchymyn i feibion Israel, anfon allan o'r gwerau bob gwahanglywys, a phob un y byddo diserlif arno, a phob un a halogir wrth y marw.

3 Yn wryw ac yn fenyw yr anfonwch *hwynt*, allan o'r gwerau yr anfonwch hwynt; fel na halogont eu gwerau, y rhai yr ydwyf fi yn preswylia yn eu plith.

4 A meibion Israel a wnaethant felly, ac a'u hanfonasant hwynt i'r tu allan i'r gwerau : megis y lefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, felly y gwnaeth meibion Israel.

5 ¶ A lefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

6 Llefara wrth feibion Israel, Os gwr neu wraig a wna un o holl bechodau dynol, gan wneuthur camwedd yn erbyn yr ARGLWYDD, a bod o'r enaid hwnnw yn euog :

7 Yna cyffasant eu pechod a wnaethant; a rhodded yn ei ol yr hyn a fyddo efe euog o hono erbyn ei ben, a chwanged ei bummed *ran* atto, a rhodded i'r *hwn* y gwnaeth efe gam âg ef.

8 Ac oni bydd i'r gwr cyfnasaf i dalu *am* y camwedd iddo, *yr iawn am* y camwedd yr hwn a delir i'r ARGLWYDD, *fydd* eiddo yr offeiriad; heb law yr hwrdd cymmod yr hwn y gwnaefe gymmod âg ef trosto.

9 A phob offrwm dyrchafael, o holl sanctaidd bethau meibion Israel,

y rhai a offrymant at yr offeiriad, fydd eiddo ef.

10 A sancteiddio gwr, eiddo ef fyddant : hyn a roddo neb i'r offeiriad, eiddo ef fydd.

11 ¶ Llefara wrth yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

12 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Pob gwr pan wyro ei wraig ef, a gwneuthur bai yn ei erbyn ef;

13 A bod i wr a wnelo â hi, a bod yn guddiedig o olwg ei gwr hi, ac yn gyfrinachol, a hithau wedi ei halogi, ac heb dyst yn ei herbyn, a hithau heb ei dal *ar ei gweithred*;

14 A dyfod gwyn eiddigedd arno, ac eiddigedd o hono wrth ei wraig, a hithau wedi ei halogi; neu ddyfod yspryd eiddigedd arno, ac eiddigedd o hono wrth ei wraig, a hithau heb ei halogi :

15 Yna dyged y gwr ei wraig at yr offeiriad, a dyged ei hoffrwm drosti hi, degfed *ran* ephah o flawd haidd : na thywallted olew arno, ac na rodded thus arno; canys offrwm eiddigedd *yw*, offrwm côf yn coffau anwiredd.

16 A nesâd yr offeiriad hi, a phared iddi sefyll ger bron yr ARGLWYDD.

17 A chymmered yr offeiriad ddwfr sanctaidd mewn llestr pridd, a chymmered yr offeiriad o'r llwch fyddo ar lawr y tabernacl, a rhodded yn y dwfr.

18 A phared yr offeiriad i'r wraig sefyll ger bron yr ARGLWYDD, a diosged oddi am ben y wraig, a rhodded yn ei dwylaw offrwm y coffa; offrwm eiddigedd *yw* efe: ac yn llaw yr offeiriad y bydd y dwfr chwerw sydd yn peri y feldith.

19 A thynged yr offeiriad hi, a dywedwed wrth y wraig, Oni orwedodd gwr gyd â thi, ac oni wyaist i aflendid *gyd âg arall* yn lle dy wr, bydd di ddiniwed oddi wrth y dwfr chwerw hwn sydd yn peri y feldith.

20 Ond os gwyaist ti oddi wrth dy wr, ac os halogwyd di, a chydio o neb â thi heb law dy wr dy hun :

21 (Yna tyngeded yr offeiriad y wraig â llw melkith, a dywedwed yr offeiriad wrth y wraig,) Rhodded yr

ARGLWYDD dydi yn felldith ac yn llw ym mysg dy bobl, pan wnelo yr ARGLWYDD dy forddwyd yn bwdr, a'th groth yn chwyddedig;

22 Ac âed y dwfr melldigedig hwn i'th goluddion, i chwyddo dy groth, ac i bydru dy forddwyd A dyweded y wraig, Amen, amen.

23 Ac ysgrifened yr offeiriad y melldithion-hyn mewn llyfr, a golched hwynt ymaith â'r dwfr chwercu.

24 A phared i'r wraig yfed o'r dwfr chwercu sydd yn peri y felldith: ac âed y dwfr sydd yn peri y felldith i'w mewn hi, yn chwercu.

25 A chymmered yr offeiriad o law y wraig offrwm yr eiddigedd; a chyhwfaned yr offrwm ger bron yr ARGLWYDD, ac offrymmed ef ar yr allor.

26 A chymmered yr offeiriad o'r offrwm lonaid ei law, ei goffiadwriaeth, a llosged ar yr allor; ac wedi hynny pared i'r wraig yfed y dwfr.

27 Ac wedi iddo beri iddi yfed y dwfr, bydd, os hi a halogwyd, ac a wnaeth fai yn erbyn ei gwr; yr â y dwfr sydd yn peri y felldith yn chwercu ynddi, ac a chwydda ei chroth, ac a bydra ei morddwyd: a'r wraig a fydd yn felldith ym mysg ei phobl.

28 Ond os y wraig ni halogwyd, eithr glân yw; yna hi a fydd ddiangol, ac a blanta.

29 Dyma gyfraith eiddigedd, pan w'ro gwraig at arall yn lle ei gwr, ac ymhalogi:

30 Neu os daw ar wr w'yn eiddigedd, a dal o hono eiddigedd wrth ei wraig; yna gosoded y wraig i sefyll ger bron yr ARGLWYDD, a gwnaed yr offeiriad iddi yn ol y gyfraith hon.

31 A'r gwr fydd dieuog o'r anwirredd, a'r wraig a ddwg ei hanwiredd ei hun.

PEN. VI.

1 Cyfraith y Nazarëad. 24 Y dull y bendithir y bobl.

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan ymneillduo gwr

neu wraig i addaw adduned Nazarëad, i ymneillduo i'r ARGLWYDD:

3 Ymneilldued oddi wrth win a diod gref; nac yfed finegr gwin, na finegr diod gref; nac yfed chwaith ddim sugn grawnwin, ac na fwyttâed rawnwin irion, na sychion.

4 Holl ddyddiau ei Nazarëaeth ni chaiff fwyta o ddim oll a wneir o winwydden y gwin, o'r dincod hyd y bilionen.

5 Holl ddyddiau adduned ei Nazarëaeth ni chaiff ellyn fyned ar ei ben: nes cyflawni y dyddiau yr ymneillduodd efe i'r ARGLWYDD, sanctaidd fydd; gadawed i gudynnau gwallt ei ben dyfu.

6 Holl ddyddiau ei ymneillduaeth i'r ARGLWYDD, na ddeued at gorph marw.

7 Nac ymhaloged wrth ei dad, neu wrth ei fam, wrth ei frawd, neu wrth ei chwaer, pan fyddant feirw; am fod Nazarëaeth ei DDUW ar ei ben ef.

8 Holl ddyddiau ei Nazarëaeth, sanctaidd fydd efe i'r ARGLWYDD.

9 Ond os marw fydd un yn ei ymyl ef yn ddisymmwrth, a halogi pen ei Nazarëaeth; yna eillied ei ben ar ddydd ei buredigaeth, ar y seithfed dydd yr eillia efe ef.

10 Ac ar yr wythfed dydd y dwg ddwy durtur, neu ddau gyw colommen, at yr offeiriad, i ddrws pabell y cyfarfod.

11 Ac offrymmed yr offeiriad un yn bech-aberth, ac un yn boeth-offrwm, a gwnaed gymmod drosto, am yr hyn a becho wrth y marw; a sancteiddied ei ben ef y dydd hwnnw.

12 A neilldued i'r ARGLWYDD ddyddiau ei Nazarëaeth, a dyged oen blwydd yn offrwm dros gamwedd: ac âed y dyddiau cyntaf yn ofer, am halogi ei Nazarëaeth ef.

13 ¶ A dyma gyfraith y Nazarëad: pan gyflawner dyddiau ei Nazarëaeth, dyger ef i ddrws pabell y cyfarfod.

14 A dyged yn offrwm drosto i'r ARGLWYDD, un hespwrn blwydd, perffeith-gwbl, yn boeth-offrwm; ac un hespin flwydd, berffeith-gwbl, yn bech-aberth; ac un hwrdd perffeith-gwbl, yn aberth hëdd;

15 Cawellaid o fara croyw hefyd,

af teisenau peilliaid wedi eu tyllino trwy olew, ac afrillad croyw wedi eu henneinio âg olew, a'u bwyd-offrwm, a'u diod-offrwm hwy.

16 A dyged yr offeiriad hwynt ger bron yr ARGLWYDD, ac offrymmed ei bech-aberth a'i boeth-offrwm ef.

17 Offrymmed hefyd yr hwrdd yn aberth hëdd i'r ARGLWYDD, ynghyd â'r cawellaid bara croyw; ac offrymmed yr offeiriad ei fwyd-offrwm a'i ddiod-offrwm ef.

18 Ac eillied y Nazarëad wrth ddrws pabell y cyfarfod ben ei Nazarëaeth, a chymmered flew pen ei Nazarëaeth; a rhodded ar y tân a fyddo dan yr aberth hëdd.

19 Cymmered yr offeiriad hefyd balsais o'r hwrdd wedi ei berwi, ac un deisen groyw o'r cawell, ac un afrilladen groyw; a rhodded ar ddwyllaw y Nazarëad, wedi eillio o hono ei Nazarëaeth.

20 A chyhwaned yr offeiriad hwynt yn offrwm cyhwfan ger bron yr ARGLWYDD: sanctaidd yw hyn i'r offeiriad, heb law parwyden y cyhwfan, a phalfais y dyrchafael. Ac wedi hyn y caiff y Nazarëad yfed gwin.

21 Dyma gyfraith y Nazarëad a addunedodd, a'i offrwm i'r ARGLWYDD am ei Nazarëaeth, heb law yr hyn a gyrhaeddo ei law ef: fel y byddo ei adduned a addunedo, felly gwuaed, heb law cyfraith ei Nazarëaeth.

22 ¶ Llesarodd yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

23 Llesara wrth Aaron ac wrth ei feibion, gan ddywedyd, Fel hyn y bendithiwch feibion Israel, gan ddywedyd wrthynt,

24 Bendithied yr ARGLWYDD di, a chadwed di:

25 A llewyrched yr ARGLWYDD ei wyneb arnat, a thruharhæd wrthynt:

26 Dyrchafed yr ARGLWYDD ei wyneb arnat, a rhodded i ti dangnefedd.

27 Felly y gosodant fy enw ar feibion Israel, a mi a'u bendithiaf hwynt.

PEN. VII.

1 Offfrwm y tywysogion wrth gyssegru y tabernacl. 10 Offfrwm pob un o honynt wrth gyssegru yr allor. 89 Duno yn llesara wrth Moses o'r drugareddfa.

AC ar y dydd y gorphenodd Moses godi y tabernacl, a'i enneinio, a'i sancteiddio ef, a'i holl ddodrefn, yr allor hefyd a'i holl ddodrefn, a'u henneinio a'u sancteiddio hwynt;

2 Yr offrymmodd tywysogion Israel, pennaethiaid tŷ eu tadau (y rhai oedd dywysogion y llwythau, ac wedi eu gosod ar y rhifedigion:)

3 A'u hoffrwm a ddygasant hwy ger bron yr ARGLWYDD, chwech o fenni diddos, a deuddeg o ychain; menn dros bob dau dywysog, ac fŷch dros bob un: a cher bron y tabernacl y dygasant hwynt.

4 A llesarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

5 Cymmer ganddynt, a byddant i wasanaethu gwasanaeth pabell y cyfarfod; a dod hwynt i'r Llesaid, i bob un yn ol ei wasanaeth.

6 A chymmerodd Moses y menni, a'r ychain, ac a'u rhoddodd hwynt i'r Llesaid.

7 Dwy fenn a phedwar ŷch a roddes efe i feibion Gerson, yn ol eu gwasanaeth hwynt;

8 A phedair menn ac wyth ychain a roddodd efe i feibion Merari, yn ol eu gwasanaeth hwynt, dan law lthamar mab Aaron yr offeiriad.

9 Ond i feibion Cohath ni roddodd efe ddim, am fod gwasanaeth y cyssegr arnynt: ar eu hysgwyddau y dygeut hwnnw.

10 ¶ A'r tywysogion a offrymmasant tu ag at gyssegru yr allor, ar y dydd yr enneiniwyd hi; a cher bron yr allor y dug y tywysogion eu rhoddion.

11 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Pob tywysog ar ei ddiwrnod a offrymmant eu hoffrymmau, tu ag at gyssegru yr allor.

12 ¶ Ac ar y dydd cyntaf yr oedd yn offrymmu ei offrwm, Nahson miab Aminadab, dros lwyth Judah.

13 A'i offrwm ef ydoedd un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant o sicl-*au* ei phwys, un phiol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol sicl y cyssegr, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

14 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-darth:

15 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

16 Un bwch geifr yn bech-aberth:

17 Ac yn aberth hêdd, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Nahson mab Aminadab.

18 ¶ Ac ar yr ail dydd yr offrwm-modd Nethaneel mab Suar, tywysog Issachar.

19 Efe a offrwmmodd ei offrwm, *sef* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant o *siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg *sicl* a thriugain, yn ol y *sicl* sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

20 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-darth:

21 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

22 Un bwch geifr yn bech-aberth:

23 Ac yn aberth hêdd, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Nethaneel mab Suar.

24 ¶ Ar y trydydd dydd yr *offrwm-modd* Eliab mab Helon, tywysog meibion Zabulon.

25 Ei offrwm ef *yoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant o *siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg *sicl* a thriugain, yn ol y *sicl* sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

26 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-darth:

27 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

28 Un bwch geifr yn bech-aberth:

29 Ac yn hêdd-aberth, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Eliab mab Helon.

30 ¶ Ar y pedwerydd dydd yr *offrwm-modd* Elisur mab Sedeur, tywysog meibion Reuben.

31 Ei offrwm ef *yoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant o *siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg *sicl* a thriugain, yn ol y *sicl* sanctaidd, yn

llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

32 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-darth:

33 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

34 Un bwch geifr yn bech-aberth:

35 Ac yn hêdd-aberth, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Elisur mab Sedeur.

36 ¶ Ar y pummed dydd yr *offrwm-modd* Selumiel mab Surisadai, tywysog meibion Simeon.

37 Ei offrwm ef *yoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant o *siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg *sicl* a thriugain, yn ol y *sicl* sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

38 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-darth:

39 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

40 Un bwch geifr yn bech-aberth:

41 Ac yn hêdd-aberth, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Selumiel mab Surisadai.

42 ¶ Ar y chweched dydd yr *offrwm-modd* Eliasaph mab Deuel, tywysog meibion Gad.

43 Ei offrwm ef *yoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant o *siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg *sicl* a thriugain, yn ol y *sicl* sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

44 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-darth:

45 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

46 Un bwch geifr yn bech-aberth:

47 Ac yn hêdd-aberth, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Eliasaph mab Deuel.

48 ¶ Ar y seithfed dydd yr *offrwm-modd* Elisama mab Ammihud, tywysog meibion Ephraim.

49 Ei offrwm ef *yoedd* un ddysg

arian o ddeg ar hugain a chant o *siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

50 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-darth:

51 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

52 Un bwch geifr yn bech-aberth:

53 Ac yn hëdd-aberth, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Elisama mab Ammihud.

54 ¶ Ar yr wythfed dydd *yr offrymmodd* Gamaliel mab Pedasur, tywysog meibion Manasseh.

55 Fã offrwm ef *yoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant o *siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

56 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn liawn arogl-darth:

57 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

58 Un bwch geifr yn bech-aberth:

59 Ac yn hëdd-aberth, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Gamaliel mab Pedasur.

60 ¶ Ar y nawfed dydd *yr offrymmodd* Abidan mab Gideoni, tywysog meibion Benjamin.

61 Ei offrwm ef *yoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant o *siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

62 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-darth:

63 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

64 Un bwch geifr yn bech-aberth:

65 Ac yn hëdd-aberth, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Abidan mab Gideoni.

66 ¶ Ar y degfed dydd *yr offrym-*

modd Ahiezer mab Ammisadai, tywysog meibion Dan.

67 Ei offrwm ef *yoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant o *siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

68 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-darth:

69 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

70 Un bwch geifr yn bech-aberth:

71 Ac yn aberth hëdd, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Ahiezer, mab Ammisadai.

72 ¶ Ar yr unfed dydd ar ddeg *yr offrymmodd* Pagiel mab Ocran, tywysog meibion Aser.

73 Ei offrwm ef *yoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant o *siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn o beilliaid ill dwyoedd wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

74 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-darth:

75 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

76 Un bwch geifr, yn bech-aberth:

77 Ac yn hëdd-aberth, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn blwyddiaid. Dyma offrwm Pagiel mab Ocran.

78 ¶ Ar y deuddegfed dydd *yr offrymmodd* Ahira mab Enan, tywysog meibion Naphtali.

79 Ei offrwm ef *yoedd* un ddysgl arian o ddeg ar hugain a chant o *siclau* ei phwys, un phiol arian o ddeg sicl a thriugain, yn ol y sicl sanctaidd, yn llawn ill dwyoedd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, yn fwyd-offrwm:

80 Un llwy aur o ddeg *sicl*, yn llawn arogl-darth:

81 Un bustach ieuangc, un hwrdd, un oen blwydd, yn offrwm poeth:

82 Un bwch geifr yn bech-aberth:

83 Ac yn hëdd-aberth, dau ých, pùm hwrdd, pùm bwch, pùm hespwrn

blwyddiaid. Dyma offrwm Ahira mab Enan.

84 Dyma gyssegriad yr allor, gan dywysogion Israel, ar y dydd yr eneniwyd hi: deuddeg dysgl arian, deuddeg phiol arian, deuddeg llwy aur:

85 Deg ar hugain a chant o siclau arian ydoedd pob dysgl, a deg a thriugain pob phiol: holl arian y llestri oedd ddwy fil a phedwar cant o siclau, yn ol y siel sanctaidd.

86 Y llwyau aur oedd ddeuddeg, yn llawn arogl-darth, o ddeg siel bob llwy, yn ol y siel sanctaidd: holl aur y llwyau ydoedd chwech ugain siel.

87 Holl eidionau yr offrwm poeth oedd ddeuddeg bustach, deuddeg o hyrddod, deuddeg o wŷn blwyddiaid, a'u bwyd-offrwm; a deuddeg o fychod geifr, yn offrwm dros bechod.

88 A holl ychain yr aberth hêdd oedd bedwar ar hugain o fustych, triugain o hyrddod, triugain o fychod, triugain o hespymiaid. Dyma gyssegriad yr allor wedi ei henneimio.

89 Ac fel yr oedd Moses yn myned i babell y cyfarfod i lefaru wrth DDUW; yna efe a glywai lais yn llefaru wrtho oddi ar y drugareddfa, yr hon oedd ar arch y dystiolaeth, oddi rhwng y ddau gerub, ac efe a ddywedodd wrtho.

PEN. VIII.

1 Y modd y mae goleuo y llusernau. 5 Cyssegru y Lefiaid. 23 Oedrun a thymmor eu gwasanaeth hwynt.

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth Aaron, a dywed wrtho, Pan oleuech y lampau, llewyrched y saith lamp ar gyfer y canhwylbren.

3 Ac felly y gwnaeth Aaron; ar gyfer y canhwylbren y goleuodd efe ei lanpau ef, megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses.

4 Dyma waith y canhwylbren: cyfanwaith o aur fydd hŷd ei baladr, iê, hŷd ei fiodau cyfanwaith fydd; yn ol y dull a ddangosodd yr ARGLWYDD i Moses, felly y gwnaeth efe y canhwylbren.

5 ¶ Llefaroedd yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, gan ddywedyd,

6 Cymmer y Lefiaid o fysg meibion Israel, a glanhâ hwynt.

7 Ac fel hyn y gwnei iddynt i'w glanhâu: taenella arnynt ddwfr pur-edigaeth, a gwnant i'r ellyn fyned dros eu holl gnawd, a golchaut eu gwisgoedd, ac felly ymlanhânt.

8 Yna cymmerant fustach ieuangc a'i fwyd-offrwm o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew; a bustach ieuangc arall a gymmeri di yn aberth dros bechod.

9 A phâr i'r Lefiaid ddyfod o flaen pabell y cyfarfod; a chynnull holl gynnulleidfa meibion Israel ynghyd.

10 A dwg y Lefiaid ger bron yr ARGLWYDD; a gosoded meibion Israel eu dwylaw ar y Lefiaid.

11 Ac offrymmed Aaron y Lefiaid ger bron yr ARGLWYDD, yn offrwm gan feibion Israel, fel y byddont hwy i wasanaethu gwasanaeth yr ARGLWYDD.

12 A gosoded y Lefiaid eu dwylaw ar ben y bustych: ac offrwm dithau un yn bech-aberth, a'r llall yn offrwm poeth i'r ARGLWYDD, i wneuthur cymmod dros y Lefiaid.

13 A gosod y Lefiaid ger bron Aaron, a cher bron ei feibion, ac offrwm hwynt yn offrwm i'r ARGLWYDD.

14 A neilldua y Lefiaid o blith meibion Israel, a bydded y Lefiaid yn eiddod fi.

15 Wedi hynny âed y Lefiaid i mewn i wasanaethu pabell y cyfarfod; a glanhâ di hwynt, ac offrymma hwynt yn offrwm.

16 Canys hwynt a roddwyd yn rhodd i mi o blith meibion Israel: yn lle agorydd pob croth, sef pob cyntaf-anedig o feibion Israel, y cymmerais hwynt i mi.

17 Canys i mi y perthyn pob cyntaf-anedig ym mhlith meibion Israel; o ddyd ac o anifail: er y dydd y tarewais bob cyntaf-anedig y'ngwlad yr Aiphit, y sancteiddiais hwynt i mi fy hun.

18 A chymmerais y Lefiaid yn lle pob cyntaf-anedig o feibion Israel.

19 A rhoddais y Lefiaid yn rhodd i Aaron, ac i'w feibion, o blith meibion Israel, i wasanaethu gwasanaeth meibion Israel ym mhabell y cyfarfod, ac i wneuthur cymmod dros feibion Israel; fel na byddo pla ar feibion Israel, pan ddelo meibion Israel yn agos at y cysegr.

20 A gwnaeth Moses ac Aaron, a holl gynnulleidfa meibion Israel, i'r Lefiaid, yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses am y Lefiaid: felly y gwnaeth meibion Israel iddynt.

21 A'r Lefiaid a lanhâwyd, ac a olchasant eu dillad: ac Aaron a'u hoffrymmodd hwynt yn offrwm ger bron yr ARGLWYDD: a gwnaeth Aaron gymmod drostynt i'w glanhâu hwynt.

22 Ac wedi hynny y Lefiaid a ddaethant i wasanaethu gwasanaeth ym mhabell y cyfarfod, ger bron Aaron a'i feibion; megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses am y Lefiaid, felly y gwnaethant iddynt.

23 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

24 Dyma yr hyn a *berthyn* i'r Lefiaid: o fab pùm mlwydd ar hugain ac uchod, y deuant i filwrio milwriaeth y'ngwasanaeth pabell y cyfarfod.

25 Ac o fab dengmlwydd a deugain y caiff un ddychwelyd yn ei ol o filwriaeth y gwasanaeth, fel na wasanaetho mwy.

26 Ond gwasanaethed gyd â'i frodyr ym mhabell y cyfarfod, i oruchwyllo; ac na wasanaethed wasanaeth: fel hyn y gwnai i'r Lefiaid yn eu goruchwyliaeth.

PEN. IX.

1 *Ail-orchymyn y Pasc. 6 Caniatáu ail Basc i'r rhai oedd aflan neu absennol. 15 Y cwm-mwl yn cyfarwyddo yr Israeliaid i symmudo ac i werayllu.*

A'R ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses yn anialwch Sinai, yn yr ail flwyddyn wedi eu dyfod hwynt allan o dir yr Aipht, ar y mis cyntaf, gan ddywedyd,

2 Cadwed meibion Israel y Pasc hefyd yn ei dymmor.

3 Ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis hwn, yn y cyfnos, y cedwch ef yn ei dymmor: yn ol ei holl ddeddfau, ac yn ol ei holl ddefodau, y cedwch ef.

4 A lefarodd Moses wrth feibion Israel am gadw y Pasc.

5 A chadwasant y Pasc ar y mis cyntaf, ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis, yn y cyfnos, yn anialwch Sinai: yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses, felly y gwnaeth meibion Israel.

6 ¶ Ac yr oedd dynion y rhai oedd wedi eu halogi wrth gelain dyn, fel na allent gadw y Pasc ar y dydd hwnnw: a hwy a ddaethant ger bron Moses, a cher bron Aaron, ar y dydd hwnnw.

7 A'r dynion hynny a ddywedasant wrtho, *Yr ydym* ni wedi ein halogi wrth gorph dyn marw: paham y'n gwaherddir rhag offrymmu offrwm i'r ARGLWYDD yn ei dymmor ym mysg meibion Israel?

8 A dywedodd Moses wrthynt, Sefwch, a mi a wrandawaf beth a orchymyno yr ARGLWYDD o'ch plegid.

9 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

10 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Pan fyddo neb wedi ei halogi gan gorph marw, neu *neb* o honoch neu o'ch hiliogaeth mewn ffordd bell, etto cadwed Basc i'r ARGLWYDD.

11 Ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r ail mis, yn y cyfnos, y cadwant ef: ynghyd â bara croyw, â *dail* chwerwon y bwyttânt ef.

12 Na weddillant *ddim* o hono hyd y bore, ac na thorrant asgwrn o hono: yn ol holl ddeddf y Pasc y cadwant ef.

13 A'r gwr a fyddo glân, ac heb fod mewn taith, ac a beidio a chadw y Pasc, torrir ymaith yr enaid hwnnw o fysg ei bobl, am na offrymmodd offrwm yr ARGLWYDD yn ei dymmor: ei bechod a ddwg y gwr hwnnw.

14 A phau ymdieithio dieithr gyd â chwi, ac ewyllysio cadw Pasc i'r ARGLWYDD: fel y *byddo* deddf y Pasc a'i ddefod, felly y ceidw: yr un ddeddf fydd i chwi, *sef* i'r dieithr ac i'r un fydd a'i enedigaeth o'r wlad.

15 ¶ Ac ar y dydd y codwyd y tabernacl, y cwmmwl a gauodd am y tabernacl dros babell y dystiolaeth; a'r hwyr yr ydoedd ar y tabernacl megis gwelediad tân hyd y bore.

16 Felly yr ydoedd yn wastadol: y cwmmwl a gauai am dano y dydd, a'r gwelediad tân y nos.

17 A phan gyfodai y cwmmwl oddi ar y babell, wedi hynny y cychwynai meibion Israel: ac yn y lle yr arhosai y cwmmwl ynddo, yno y gweryllai meibion Israel.

18 Wrth orchymyn yr ARGLWYDD y cychwynai meibion Israel, ac wrth orchymyn yr ARGLWYDD y gweryllent: yr holl ddyddiau yr arhosai y cwmmwl ar y tabernacl, yr arhosit yn y gweryll.

19 A phan drigai y cwmmwl yn hir ar y tabernacl lawer o ddyddiau, yna meibion Israel a gadwent wylia-dwriaeth yr ARGLWYDD, ac ni chychwynent.

20 Ac os byddai y cwmmwl ychydig ddyddiau ar y tabernacl, wrth orchymyn yr ARGLWYDD y gweryllent, ac wrth orchymyn yr ARGLWYDD y cychwynent.

21 Hefyd os byddai y cwmmwl o hwyr hyd fore, a chyfodi o'r cwmmwl y bore; hwythau a symmudent: pa un bynnag ai dydd ai nos fyddai pan gyfodai y cwmmwl, yna y cychwynent.

22 Os deuddydd, os mis, os bliwydd-yn fyddai tra y trigai y cwmmwl ar y tabernacl, gan aros arno, meibion Israel a arhosit yn eu pebyll, ac ni chychwynent: ond pan godai efe, y cychwynent.

23 Wrth air yr ARGLWYDD y gweryllent, ac wrth air yr ARGLWYDD y cychwynent: *felly* y cadwent wylia-dwriaeth yr ARGLWYDD, yn ol gair yr ARGLWYDD trwy law Moses.

PEN. X.

1 Beth a wneid a'r udgyrn arian. 11 Yr Israeliid yn symmudo o Sinai i Paran. 14 Trefn eu cerddedol hwy. 29 Moses yn atollog ar Hobab nad ymadawai â hwynt. 35 Bendith Moses wrth symmudo a gorphwysio o'r arch.

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,
2 Gwna i ti ddau udgorn arian, yn

gyfanwaith y gwnai hwynt: a byddant i ti i alw y gynulleidfa ynghyd, ac i beri i'r gwerylloedd gychwyn.

3 A phan ganant â hwynt, yr ymgasgl yr holl gynulleidfa attat, wrth ddrws pabell y cyfarfod.

4 Ond os âg un y canant; yna y tywysogion, *sef* pennaethiaid miloedd Israel, a ymgasglant.

5 Pan ganoch larwm; yna y gwerylloedd, y rhai a wersyllant tu a'r dwyrain, a gychwynant.

6 Pan ganoch larwm yr ail waith; yna y gwerylloedd, y rhai a wersyllant tu a'r dehau, a gychwynant: larwm a ganant hwy wrth eu cychwyn.

7 Ac wrth alw ynghyd y gynulleidfa, cenwch yr udgyrn; ond na chenwch larwm.

8 A meibion Aaron, yr offeiriaid, a ganant ar yr udgyrn; a byddant i chwi yn ddeddf dragywyddol trwy eich cenhedlaethau.

9 Hefyd pan eloch i ryfel yn eich gwlad yn erbyn y gorthrymmwr a'ch gorthrymmo chwi; cenwch larwm mewn udgyrn: yna y coffeir chwi ger bron yr ARGLWYDD eich Duw, ac yr achubir chwi rhag eich gelynion.

10 Ar ddydd eich llawenydd hefyd, ac ar eich gwyliau gosodedig, ac ar ddechreu eich misoedd, y cenwch ar yr udgyrn uwch ben eich offrymmau poeth, ac uwch ben eich aberthau hédd; a byddant i chwi yn goffadwriaeth ger bron eich Duw: myfi *yt* yr ARGLWYDD eich Duw.

11 ¶ A bu yn yr ail flwyddyn, ar yr ail mis, ar yr ugeinfed dydd o'r mis, gyfodi o'r cwmmwl oddi ar dbernacl y dystiolaeth.

12 A meibion Israel a gychwynasant i'w taith o anialwch Sinai; a'r cwmmwl a arhosodd yn anialwch Paran.

13 Felly y cychwynasant y waith gyntaf, wrth air yr ARGLWYDD trwy law Moses.

14 ¶ Ac yn gyntaf y cychwynodd llumman gweryll meibion Judah yn ol eu lluoedd: ac ar ei lu ef yr ydoedd Nahson mab Aminadab.

15 Ac ar lu llwyth meibion Issachar, Nethaneeel mab Suar.

16 Ac ar lu llwyth meibion Zabulon, Eliab mab Helon.

17 Yna y tynnwyd i lawr y tabernacl; a meibion Gerson a meibion Merari a gychwynasant, gan ddwyn y tabernacl.

18 ¶ Yna y cychwynodd llumman gwerysll Reuben yn ol eu lluoedd: ac yr ydoedd ar ei lu ef Elisur mab Sedeur.

19 Ac ar lu llwyth meibion Simeon, Selumiel mab Surisadai.

20 Ac ar lu llwyth meibion Gad, Eliasaph mab Deuel.

21 A'r Cohathiaid a gychwynasant, gan ddwyn y cyssegr; a'r lleill a godent y tabernacl, tra fyddent hwy yn dyfod.

22 ¶ Yna llumman gwerysll meibion Ephraim a gychwynodd yn ol eu lluoedd: ac yr oedd ar ei lu ef Elisama mab Ammihud.

23 Ac ar lu llwyth meibion Manasseh, Gamaliel mab Pedasur.

24 Ac ar lu llwyth meibion Benjamin, Abidan mab Gideoni.

25 ¶ Yna llumman gwerysll meibion Dan, yn olaf o'r holl wersylloedd, a gychwynodd yn ol eu lluoedd: ac yr ydoedd ar ei lu ef Ahiezer mab Ammisadai.

26 Ac ar lu llwyth meibion Aser, Pagiel mab Ocran.

27 Ac ar lu llwyth meibion Naphtali, Ahira mab Enan.

28 Dyma gychwyniadau meibion Israel yn ol eu lluoedd, pan gychwynasant.

29 ¶ A dywedodd Moses wrth Hobab, mab Raguel y Midianiad, chwegrwn Moses, Myned yr ydym i'r lle am yr hwn y dywedodd yr ARGLWYDD, Rhoddaf hwnnw i chwi: tyred gyd â ni, a gwnawn ddaioni i ti; canys llefarodd yr ARGLWYDD ddaioni am Israel.

30 Dywedodd yntau wrtho, Nid âf ddim; onid i'm gwlad fy hun, ac at fy nghenedl fy hun, yr âf.

31 Ac esfe a odywedodd, Na âd ni, attolwg; canys ti a adwaenost ein gwerysllfaoedd yn yr anialwch, ac a fyddi yn lle llygaid i ni.

32 A phan ddelych gyd â ni, a dyfod

o'r daioni hwnnw yr hwn a wna yr ARGLWYDD i ni, ninnau a wnawn ddaioni i tithau.

33 ¶ A hwy a aethant oddi wrth fynydd yr ARGLWYDD daith tri diwrnod: ac arch cyfammod yr ARGLWYDD oedd yn myned o'u blaen hwynt daith tri diwrnod, i chwilio am orphwysfa iddynt.

34 A chwimmwl yr ARGLWYDD oedd arnynt y dydd, pan elent o'r gwerysll.

35 A hefyd pan gychwynai yr arch, Moses a ddywedai, Cyfod, ARGLWYDD, a gwasgarer dy elynion; a fföed dy gaseion o'th flaen.

36 A phan orphwysai hi, y dywedai esfe, Dychwel, ARGLWYDD, at fyrdd-iwn miloedd Israel.

PEN. XI.

1 Y llosgiad yn Taberah yn diffoddi trwy seiddi Moses. 4 Y bobl yn blysiu cig, ac yn abaru ar y manna. 10 Moses yn cwyno o ran ei siars. 16 Duw yn rhannu ei faich ef rhwng deg a thringuin o henuriaid. 31 Duw yn rhoddi sofieir yn ei ddioglonedd yn Cibroth-Hattanafah.

A'R bobl, fel tuchanwyr, oeddynt a flin y'nglhostiauw yr ARGLWYDD: a chlywodd yr ARGLWYDD hyn; a'i ddiag a ennyodd; a thân yr ARGLWYDD a gynneuodd yn eu mysig hwynt, ac a ysodd gwrr y gwerysll.

2 A llefodd y bobl ar Moses: a gweddiodd Moses ar yr ARGLWYDD; a'r tân a ddiffoddodd.

3 Ac esfe a alwodd enw y lle hwnnw, Taberah: am gymeu o dân yr ARGLWYDD yn eu mysig hwy.

4 ¶ A'r lliaws cymynysg yr hwn ydoedd yn eu mysig a fhyiasant yn ddirfawr: a meibion Israel hefyd a ddychwelasant, ac a wylasant, ac a ddywedasant, Pwy a rydd i ni gig i'w fwytta?

5 Cof yw gennym y pysgod yr oeddynt yn ei fwytta yn yr Aipht yn rhad, y cucumerau, a'r pompionau, a'r cenhin, a'r winwyn, a'r garleg:

6 Ond yr awr hon y mae ein hen-eidiau ni yn gwywo, heb ddim ond y manna yn ein golwg.

7 A'r manna hwnnw oedd fel had coriander, a'i liw fel lliw bdeliwm.

8 Y bobl a aethant o amgylch, ac

a'i casglasant, ac a'i malasant mewn melinau, neu a'i curasant mewn mortar, ac a'i berwasant mewn peiriau, ac a'i gwnaethant yn deisenau: a'i flas ydoedd fel blas olew i'r.

9 A phan ddisgynai y gwllith y nos ar y gwersyll, disgynai y manna arno ef.

10 ¶ A chlybu Moses y bobl yn wlyo trwy eu tylwythau, bob un yn nrws ei babell: ac enynnodd dig yr ARGLWYDD yn fawr; a drwg oedd gan Moses.

11 Dywedodd Moses hefyd wrth yr ARGLWYDD, Paham y drygaist dy was? a phaham na chawn ffiafr yn dy olwg, gan i ti roddi baich yr holl bobl hyn arnaf?

12 Ai myfi a feichiogais ar yr holl bobl hyn? ai myfi a'u ceuhedlais, fel y dywedech wrthyf, Dwg hwynt yn dy fynwes (megis y dwg tadmaeth y plentyn sugno) i'r tir a addewaist trwy lw i'w tadau?

13 O ba le y byddai gennyf fi gig i'w roddi i'r holl bobl hyn? canys wlyo y maent wrthyf, gan ddywedyd, Dod i ni gig i'w fwytta.

14 Ni allaf fi fy hunan arwain yr holl bobl hyn; canys rhy drwm ydyw i mi.

15 Ac os felly y gwnai i mi, atolwg, gan ladd lladd fi, os cefais ffiafr yn dy olwg di; fel na welwyf fy nrygfyd.

16 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Casgl i mi ddengwr a thriugain o henuriaid Israel, y rhai a wyddost eu bod yn henuriaid y bobl, ac yn swyddogion arnynt; a dwg hwynt i babell y cyfarfod, a safant yno gyd â thi.

17 Canys disgynaf, a llefaraf wrthyt yno: a mi a gymmeraf o'r yspryd sydd arnat ti, ac a'i gosodaf arnynt hwy; felly y dygant gyd â thi faich y bobl, fel na ddygech di ef yn unig.

18 Am hynny dywed wrth y bobl, Ymsancteiddiwch erbyn y sory, a chewch fwytta cig: canys wylasoch y'nghlustiau yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Pwy a ddyry i ni gig i'w fwytta? canys yr ydoedd yn dda arnom yu yr Aipht: am hynny y

rhydd yr ARGLWYDD i chwi gig, a chwi a fwyttêwch.

19 Nid un dydd y bwyttêwch, ac nid dau, ac nid pump o ddyddiau, ac nid deg diwrnod, ac nid ugain diwrnod;

20 Ond hyd fis o ddyddiau, hyd oni ddêl allan o'ch ffroenau, a'i fod yn ffaidd gennyh: am i chwi ddirmygu yr ARGLWYDD yr hwn sydd yn eich plith, ac wlyo o honoch yn ei wlydd ef, gan ddywedyd, Paham y daethom allan o'r Aipht?

21 A dywedodd Moses, Chwe chan mil o wŷr traed yw y bobl yr ydwyf fi yn eu plith; a thi a ddywedi, Rhoddaf gig iddynt i'w fwytta fis o ddyddiau.

22 Ai y defaid a'r gwartheg a leddir iddynt, fel y byddo digon iddynt? ai holl bysg y môr a gesglir ynghyd iddynt, fel y byddo digon iddynt?

23 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, A gwttogwyd llaw yr ARGLWYDD? yr awr hon y cai di weled a ddigwydd fy ngair i ti, ai na ddigwydd.

24 ¶ A Moses a aeth allan ac a draethodd eiriau yr ARGLWYDD wrth y bobl, ac a gasglodd y dengwr a thriugain o henuriaid y bobl, ac a'u gosododd hwynt o amgylch y babell.

25 Yna y disgynodd yr ARGLWYDD mewn cwmmwl, ac a lefarodd wrtho; ac a gymmerodd o'r yspryd oedd arno, ac a'i rhoddes i'r deg henafgwyr a thriugain. A thra y gorphwysai yr yspryd arnynt, y prophwydent, ac ychwaneg ni wnaent.

26 A dau o'r gwŷr a drigasant yn y gwersyll (enw un ydoedd Eldad, ac enw y llall Medad) a gorphwysodd yr yspryd arnynt hwy, am eu bod hwy o'r rhai a ysgrifenasid; ond nid aethant i'r babell, etto prophwydasant yn y gwersyll.

27 A rhedodd llanc, a mynegodd i Moses, ac a ddywedodd, Y mae Eldad a Medad yn prophwydo yn y gwersyll.

28 A Josua mab Nun, gweinidog Moses o'i ieuengtid, a atebodd ac a ddywedodd, Moses, fy arglwydd, gwahardd iddynt.

29 A dywedodd Moses wrtho, Ai cenfigennu yr ydwyt ti drosod fi? O na byddai holl bobl yr ARGLWYDD yn brophwydi, a rhoddi o'r ARGLWYDD ei yspryd arnynt!

30 A Moses a aeth i'r gwersyll, efe a henuriaid Israel.

31 ¶ Ac fe aeth gwynt oddi wrth yr ARGLWYDD, ac a ddug sofieir oddi wrth y môr, ac a'u taenodd wrth y gwersyll, megis taith diwrnod ar y nail du, a thaith diwrnod ar y tu arall, o amgylch y gwersyll, a hynny ynghylch dau guffydd, ar wyneb y ddaear.

32 Yna y cododd y bobl y dydd hwnnw oll, a'r nos oll, a'r holl ddydd drannoeth, ac a gasglasant y sofieir: yr hwn a gasglodd leiaf, a gasglodd ddeg homer: a chan daenu y teanasant hwynt iddynt eu huain o amgylch y gwersyll.

33 A'r cig oedd etto rhwng eu dannedd hwynt heb ei gnoi, pan enynnodd digofaint yr ARGLWYDD yn erbyn y bobl; a'r ARGLWYDD a darawodd y bobl a' phla mawr iawn.

34 Ac efe a alwodd enw y lle hwnnw Cibroth-Hattaafah; am iddynt gladdu yno y bobl a fsysiasent.

35 O feddau y blys yr aeth y bobl i Hase-roth: ac arhosasant yn Hase-roth.

PEN. XII.

1 Duw yn ceryddu cynnen Miriam ac Aaron: 10 ac yn iacháu gwahan-glywys Miriam, ar weddi Moses. 14 Duw yn gorchymyn ei chau hi allan o'r gwersyll.

LLEFARODD Miriam hefyd ac Aaron yn erbyn Moses, o achos y wraig o Ethiopia yr hon a brïodasai efe: canys efe a gymmerasai Ethiopes yn wraig.

2 A dywedasant, Ai yn unig trwy Moses y llefarodd yr ARGLWYDD? oni lefarodd efe trwom ninnau hefyd? A'r ARGLWYDD a glybu hynny.

3 A'r gwr Moses ydoedd lareiddiaf o'r holl ddynion oedd ar wyneb y ddaear.

4 A dywedodd yr ARGLWYDD yn ddisymmwrth wrth Moses, ac wrth Aaron, ac wrth Miriam, Deuwch allan eich trïoedd i babell y cyf-

arfod. A hwy a aethant allan ill trïoedd.

5 Yna y disgynodd yr ARGLWYDD y'ngholofn y cwmmwl, ac a safodd wrth ddrws y babell, ac a alwodd Aaron a Miriam. A hwy a aethant allan ill dau.

6 Ac efe a ddywedodd, Gwrandedwch yr awr hon fy ngeiriau. Os bydd prophwyd yr ARGLWYDD yn eich mysg, mewn gweledigaeth yr ymhysbysaf iddo, neu mewn breuddwyd y llefaraf wrtho.

7 Nid felly y mae fy ngwas Moses, yr hwn sydd ffyddlawn yn fy holl dŷ.

8 Wyneb yn wyneb y llefaraf wrtho, mewn gwelediad, nid mewn dammegion; ond caiff edrych ar wedd yr ARGLWYDD: paham gan hynny nad oeddych yn ofni dywer'yd yn erbyn fy ngwas, sef yn erbyn Moses?

9 A digofaint yr ARGLWYDD a enynnodd yn eu herbryn hwynt; ac efe a aeth ymaith.

10 A'r cwmmwl a ymadawodd oddi ar y babell: ac wele, Miriam ydoedd wahan-glywys, fel yr eira. Ac edrychodd Aaron ar Miriam; ac wele hi yn wahan-glywys.

11 Yna y dywedodd Aaron wrth Moses, O fy arglwydd, attolwg, na osod yn ein herbryn y pechod yr hwn yn ynfyd a wnaethom, a thrwy yr hwn y pechasom.

12 Na fydded hi, attolwg, fel un marw, yr hwn y bydd hanner ei gnawd wedi ei ddifa pan ddél allan o groth ei fam.

13 A Moses a waeddodd ar yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, O DDUW, attolwg, meddyginiaetha hi yr awr hon.

14 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Os ei thad a boerai yn ei hwyneb, oni chywylddiai hi saith niwrnod? cauer arni saith niwrnod o'r tu allan i'r gwersyll, ac wedi hynny derbynier hi.

15 A chauwyd ar Miriam o'r tu allan i'r gwersyll saith niwrnod: a'r bobl ni chychwynodd hyd oni ddaeth Miriam i mewn drachefn.

16 Ac wedi hynny yr aeth y bobl o Hase-roth, ac a wersyllasant yn aialwch Paran.

PEN. XIII.

1 Enwau y gwŷr a ddanfonwyd i chrilio y wlad :
17 eu haddysg : 21 eu gweithredoedd : 26 eu
newyddion.

A LLEFARODD yr ARGLWYDD
wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Anfon i ti wŷr i edrych tir Canaan, yr hwn yr ydwyf fi yn ei roddi i feibion Israel : gwr dros bob un o lwythau eu tadau a anfonwch ; pob un yn bennaeth yn eu mysg hwynt.

3 A Moses a'u hanfonodd hwynt o anialwch Paran, wrth orchymyn yr ARGLWYDD : pennaethiaid meibion Israel oedd y gwŷr hynny oll.

4 A dyma eu henwau hwynt. Dros lwyth Reuben, Sammua mab Zaccur.

5 Dros lwyth Simeon, Saphat mab Hori.

6 Dros lwyth Judah, Caleb mab Jephunneh.

7 Dros lwyth Issachar, Igal mab Joseph.

8 Dros lwyth Ephraim, Osea mab Nun.

9 Dros lwyth Benjamin, Palti mab Raphu.

10 Dros lwyth Zabulon, Gadiel mab Sodi.

11 O lwyth Joseph, dros lwyth Manasseh, Gadi mab Susi.

12 Dros lwyth Dan, Amiel mab Gemali.

13 Dros lwyth Aser, Sether mab Michael.

14 Dros lwyth Naphtali, Nahbi mab Fophsi.

15 Dros lwyth Gad, Geuel mab Maci.

16 Dyma enwau y gwŷr a anfonodd Moses i edrych ansawdd y wlad. A Moses a enwodd Osea mab Nun, Josua.

17 ¶ A Moses a'u hanfonodd hwynt i edrych ansawdd gwlad Canaan ; ac a ddywedodd wrthynt, Ewch yma tu a'r deheu, a dringwch i'r mynydd.

18 Ac edrychwch y wlad beth yw hi, a'r bobl sydd yn trigo ynddi, pa un ai cryf ai gwan, ai ychydig ai llawer ydynt ;

19 A pheth yw y tir y maent yn trigo ynddo, ai da ai drwg ; ac ym

mha ddinasoedd y maent yn preswyllo, ai mewn pebyll, ai mewn amddiffynfeydd ;

20 A pha dir, ai bras yw efe ai cul : a oes coed ynddo, ai nad oes. Ac ymwrolwch, a dygwch o ffrwyth y tir. A'r dyddiau oeddynt ddyddiau blaenffrwyth grawnwin.

21 ¶ A hwy a aethant i fynu, ac a chwiliasant y tir, o anialwch Sin hyd Rehob, ffordd y deuir i Hamath.

22 Ac a aethant i fynu i'r deheu, ac a ddaethant hyd Hebron : ac yno yr oedd Ahiman, Sesai, a Thalmi, meibion Anac : a Hebron a adeiladasid saith mlynedd o flaen Soan yn yr Aiphth.

23 A daethant hyd ddyffryn Escol ; a thorrasant oddi yno gangen âg un swp o rawnwin, ac a'i dygasant ar drosol rhwng dau : dygasant rai o'r pomgranadau hefyd, ac o'r ffigys.

24 A'r lle hwnnw a alwasant Dyffryn Escol ; o achos y swp grawnwin a dorrodd meibion Israel oddi yno.

25 A hwy a ddychwelasant o chwilio y wlad ar ol deugain niwrnod.

26 ¶ A myned a wnaethant, a dyfod at Moses ac at Aaron, ac at holl gynnulleidfa meibion Israel, i Cades, yn anialwch Paran ; a dygasant yn eu hol air iddynt, ac i'r holl gynnulleidfa, ac a ddangosasant iddynt ffrwyth y tir.

27 A mynegasant iddo, a dywedasant, Daethom i'r tir lle yr anfonast ni ; ac yn ddiâu llifeirio y mae o laeth a mêl : a dyma ei ffrwyth ef.

28 Ond y mae y bobl sydd yn trigo yn y tir yn gryfion, a'r dinasoedd yn gaerog ac yn fawrion iawn ; a gwelsom yno hefyd feibion Anac.

29 Yr Amaleciaid sydd yn trigo yn nhir y deheu ; a'r Hethiaid, a'r Jebusiaid, a'r Amoriaid, yn gwladychu yn y mynydd-dir ; a'r Canaanaid yn preswyllo wrth y môr, a cher llaw yr Iorddonen.

30 A gostegodd Caleb y bobl ger bron Moses, ac a ddywedodd, Gan fyned awn i fynu, a pherchenogwn hi : canys gan orchfygu y gorchfygw'n hi.

31 Ond y gwŷr y rhai a aethant i fynu gyd âg ef a ddywedasant, Ni

allwn ni fyned i fynu yn erbyn y bobl ; canys cryfach ydynt nâ nyini.

52 A rhoddasant allan anglod am y tir a chwiliasant, wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Y tir yr aethom drosto i'w chwilio, tir yn difa ei breswylwyr yw efe ; a'r holl bobl a welsom ynddo ydynt wŷr corphol :

53 Ac yno y gwelsom y cawri, meibion Anac, y rhai a ddaethant o'r cawri ; ac yr oeddem yn ein golwg ein hunain fel ceiliogod rhedyn, ac felly yr oeddem yn eu golwg hwythau.

PEN. XIV.

1 Y bobl yn tuchan o ran y newyddion. 6 Josua a Chaleb yn ceisio eu llonyddu hwynt. 11 Duw yn eu bygnoth. 15 Moses yn ymbil â Duw ; ac yn cuffael iddynt hwy fuddeuant. 26 Y tuchanwyr heb guel myned i'r wlad. 36 Y gwŷr a roisant anglod i'r tir, yn murw o'r pla. 40 Y bobl a fynni ood ar y wlad yn erbyn ecylyls Duw, yn cael eu taro.

YNA yr holl gynnulleidfa a ddyrchafodd ei llef, ac a waeddodd, a'r bobl a wylasant y nos honuo.

2 A holl feibion Israel a duchanasant yn erbyn Moses, ac yn erbyn Aaron : a'r holl gynnulleidfa a ddywedasant wrthynt, O na buasem feirw yn uhir yr Aipht ! neu, O na buasem feirw yn y diffaethwch hwn !

3 A phaham y mae yr ARGLWYDD yn ein dwyn ni i'r tir hwn, i gwmpo ar y cleddyf ? ein gwragedd a'n plant fyddant yn yspail. Ouid gwell i ni ddychwelyd i'r Aipht ?

4 A dywedasant bawb wrth eu gilydd, Gosodwn ben *arnom*, a dychwelwn i'r Aipht.

5 Yna y syrthiodd Moses ac Aaron ar eu hwynebau ger bron holl gynnulleidfa tyrfa meibion Israel.

6 ¶ Josua hefyd mab Nun, a Chaleb mab Jephunneh, *dau* o ysbŵyr y tir, a rwygasant eu dillad ;

7 Ac a ddywedasant wrth holl dorf meibion Israel, gan ddywedyd, Y tir yr aethom drosto, i'w chwilio, *sydd* dir da odiaeth.

8 Os yr ARGLWYDD sydd fodd-lawn i ni, efe a'n dwg ni i'r tir hwn, ac a'i rhydd i ni ; *sef* y tir sydd yn llifeirio o laeth a mêl.

9 Yn unig na wrthryfelwch yn erbyn yr ARGLWYDD, ac nac ofnwch

bobl y tir ; canys bara i ni ydynt : ciliodd eu hymddiffyn oddi wrthynt, a'r ARGLWYDD *sydd* gyd â ni : nac ofnwch hwynt.

10 A'r holl dorf a ddywedasant am eu llabyddio hwynt â meini. A gogoniant yr ARGLWYDD a ymddangosodd ym mhabel y cyfarfod i holl feibion Israel.

11 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Pa hyd y digia y bobl yma fi ? a pha hyd y byddant heb gredu i mi, am yr holl arwyddion a wneuthum yn eu plith ?

12 Tarawaf hwynt â haint, a gwasgaraf hwy, a gwnaf di yn genhedlaeth fwy, a chryfach nâ hwynt-hwy.

13 ¶ A dywedodd Moses wrth yr ARGLWYDD, Felly yr Aiphtiaid a glyw (canys o'u mysg hwynt y dygaist y bobl yma i fynu yn dy nerth)

14 Ac a ddywedant i breswylwyr y tir hwn (canys clywsant dy fod di, ARGLWYDD, ym mysg y bobl yma, a'th fod di, ARGLWYDD, yn ymddangos iddynt wyneb yn wyneb, a bod dy gwmmwl di yn aros arnynt, a'th fod di yn myned o'u blaen hwynt mewn colofn o gwmmwl y dydd, ac mewn colofn dân y nos)

15 Os lleddi y bobl yma fel un gwr ; yna y dywed y cenhedloedd y rhai a glywsant sôn am danat, gan ddywedyd,

16 O eisieu gallu o'r ARGLWYDD ddwyn y bobl yma i'r tir y tyngodd efe iddynt, am hynny y lladdodd efe hwynt yn y diffaethwch.

17 Yr awr hon, gan hynny, mawrhâer, attolwg, nerth yr ARGLWYDD, fel y lleferai, gan ddywedyd,

18 Yr ARGLWYDD *sydd* hwyrfrydig i ddog, ac aml o drugaredd, yn maddeu anwiredd a chamwedd, a chan gyfiawnhâu ni chyfiawnhâ efe *yr euog* ; ymweled y mae âg anwiredd y tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd *genhedlaeth*.

19 Maddeu, attolwg, anwiredd y bobl yma, yn ol dy fawr drugaredd, ac megis y maddeu aist i'r bobl hyn, o'r Aipht, hyd yma.

20 A dywedodd yr ARGLWYDD, Maddeuais, yn ol dy air :

21 Ond os byw fi, yr holl dir a lenwir o ogoniant yr **ARGLWYDD**.

22 Canys yr holl ddyinion y rhai a welsant fy ngogoniant, a'm harwyddion a wneuthum yn yr Aipht, ac yn y diffaethwch, ac a'm temtiasant y dengwaith hyn, ac ni wrandawsant ar fy llais,

23 Ni welant y tir y tyngais wrth eu tadau hwynt; *sef* y rhai oll a'm digiasant, nis gwelant ef:

24 Ond fy ngwas Caleb, am fod yspryd arall gyd âg ef, ac iddo fy nghyflawn-ddilyn, dygaf ef i'r tir y daeth iddo: a'i had a'i hetuffedda ef.

25 (Ond y mae yr Amaleciaid a'r Canaaneaid yn trigo yn y dyffryn) y fory trowch, ac ewch i'r diffaethwch, *ar hyd* ffordd y môr coch.

26 ¶ A'r **ARGLWYDD** a lefarodd wrth Moses, ac wrth Aaron, gan ddywedyd,

27 Pa hyd y *cyd-ddygaf* â'r gynnull-eidfa ddrygionus hon sydd yn tuchan i'm herbyn? clywais duchan meibion Israel, y rhai sydd yn tuchan i'm herbyn.

28 Dywed wrthynt, *Fel mai* byw fi, medd yr **ARGLWYDD**, fel y llefarasoch yn fy nghlustiau, felly y gwnaf i chwi.

29 Yn y diffaethwch hwn y cwmp eich celaneddau; a'ch holl rifedigion trwy eich holl rif, o fab ugain mlwydd ac uchod, y rhai a duchanasoch yn fy erbyn,

30 Diau ni ddeuwch chwi i'r tir *am* yr hwn y codais fy llaw, am wneuthur i chwi breswyllo ynddo, ond Caleb mab Jephunneh, a Josua mab Nun.

31 Ond eich plant chwi, y rhai y dywedasoch y byddent yn yspail, hwynt-hwy a ddygaf *i'r wlad*, a hwy a gânt adnabod y tir a ddirmygasoch chwi.

32 A'ch celaneddau chwi a gwympant yn y diffaethwch hwn.

33 A'ch plant chwi a fugeilia yn y diffaethwch ddeugain mlynedd, ac a ddygant *gosp* eich putteindra chwi, nes darfod eich celaneddau chwi yn y diffaethwch.

34 Yn ol rhifedi y dyddiau y chwiliasoch y tir, *sef* deugain niwrnod (pob diwrnod am flwyddyn) y dygwch

eich hanwireddau, *sef* deugain mlynedd; a chewch wybod torriad fy ngair i.

35 Myfi yr **ARGLWYDD** a leferais, diau y gwnaf hyn i'r holl gynnull-eidfa ddrygionus yma, sydd wedi ymgynnull i'm herbyn i: yu y diffaethwch hwn y darfyddant, ac yno y byddant feirw.

36 A'r dynion a anfonodd Moses i chwilio y tir, y rhai a ddychwelasant, ac a wnaethant i'r holl dorf duchan yu ei erbyn ef, gan roddi allan anair am y tir;

37 Y dynion (*meddaf*) y rhai a roddasant allan anair drwg i'r tir, a fuant feirw o'r pla, ger bron yr **ARGLWYDD**.

38 Ond Josua mab Nun, a Chaleb mab Jephunneh, a fuant fyw o'r gwyr hyn a aethant i chwilio y tir.

39 A Moses a lefarodd y geiriau hyn wrth holl feibion Israel: a'r bobl a alarodd yn ddirfawr.

40 ¶ A chodasant yn fore i fyned i ben y mynydd, gan ddywedyd, Wele ni, a ni a awn i fynu i'r lle *am* yr hwn y dywedodd yr **ARGLWYDD**: canys ni a bechasom.

41 A dywedodd Moses, Paham yr ydych fel hyn yn troseddu gair yr **ARGLWYDD**? a hyn ni lwydda.

42 Nac ewch i fynu; canys nid *yw* yr **ARGLWYDD** yn eich plith: rhag eich taro o flaen eich gelynon.

43 Canys yr Amaleciaid a'r Canaaneaid *ydylt* yno o'ch blaen chwi, a chwi a syrthiwch ar y cleddyf: canys am i chwi ddychwelyd oddi ar ol yr **ARGLWYDD**, ni bydd yr **ARGLWYDD** gyd â chwi.

44 Etto rhyfygasant fyned i ben y mynydd: ond arch cyfammod yr **ARGLWYDD**, a Moses, ni symmudasant o ganol y gwerysll.

45 Yna y disgynodd yr Amaleciaid a'r Canaaneaid, y rhai oedd yn preswyllo yn y mynydd hwnnw, ac a'u tarawsant, ac a'u difethasant hyd Hormah.

PEN. XV.

1 *Cyfraith y buwyd-offrum a'r ddiwyd-offrum.*
13, 29 *Bod y dieithradn dan yr un gyfrith.*
17 *Cyfraith blaenion tocs yn offrum dyrchaf.*

ael. 22 Yr aberth am beched o anwybod. 30 Coepedigaeth rhyfyr. 32 Llabyddio yr hwn a dorrodd y Sabboth. 37 Cyfraith y rhidena.

AR ARLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan ddeloch i dir eich preswylfod, yr hwn yr ydwyf fi yn ei roddi i chwi,

3 Ac offrymmu o honoch aberth tanllyd i'r ARLWYDD, offrwm poeth, neu aberth wrth dalu adduned, neu mewn offrwm gwirfodd, neu ar eich gwyliau gosodedig, gan wneuthur arogl peraidd i'r ARLWYDD, o'r eiddonau, neu o'r praidd :

4 Yna offrymmed yr hwn a offrymmo ei rodd i'r ARLWYDD, o beilliaid ddegfed ran, wedi ei gymmysgu trwy bedwaredd ran hin o olew, yn fwyd-offrwm.

5 Ac offrwm di gyd â'r offrwm poeth, neu yr aberth, bedwaredd ran hin o win am bob oen, yn ddiod-offrwm.

6 A thi a offrymmi yn fwyd-offrwm gyd â hwrdd, o beilliaid ddwy ddegfed ran, wedi ei gymmysgu trwy drydedd ran hin o olew.

7 A thrydedd ran hin o win yn ddiod-offrwm, a offrymmi yn arogl peraidd i'r ARLWYDD.

8 A phan ddarperych lo buwch yn offrwm poeth, neu yn aberth yn talu adduned, neu aberth hêdd i'r ARLWYDD ;

9 Yna offrymmed yn fwyd-offrwm gyd â llo y fuwch, o beilliaid dair degfed ran wedi ei gymmysgu trwy hanner hin o olew.

10 Ac offrwm hanner hin o win yn ddiod-offrwm, yn aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARLWYDD.

11 Felly y gwnair am bob ŷch, neu am bob hwrdd, neu am oen, neu am fynn.

12 Yn ol y rhifedi a ddarparoch, felly y gwnewch i bob un, yn ol eu rhifedi.

13 Pob priodor a wna y pethau hyn felly, wrth offrymmu aberth tanllyd o arogl peraidd i'r ARLWYDD.

14 A phan ymdeithio dieithrddyn, neu yr hwn *nydd* yn eich plith trwy

eich cenhedlaethau, a darparu aberth tanllyd o arogl peraidd i'r ARLWYDD; fel y gwneloch chwi, felly gwnaed yntau.

15 Yr un ddeddf fydd i chwi o'r dyrfa, ac i'r ymdeithydd dieithr; deddf dragywyddol yw trwy eich cenhedlaethau; megis yr *ydych* chwi, felly y bydd y dieithr ger bron yr ARLWYDD.

16 Un gyfraith, ac un ddefod, fydd i chwi, ac i'r ymdeithydd a ymdeithio gyd â chwi.

17 ¶ A lefarodd yr ARLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

18 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan ddeloch i'r tir yr ydwyf yn eich dwyn chwi iddo ;

19 Yna pan fwyttâoch o fara y tir, y dyrchefwch offrwm dyrchafael i'r ARLWYDD.

20 O flaenion eich toes yr offrymwch deisen yn offrwm dyrchafael : fel offrwm dyrchafael y llawr-dyrnu, felly y dyrchefwch hithau.

21 O ddechreu eich toes y rhoddwch i'r ARLWYDD offrwm dyrchafael trwy eich cenhedlaethau.

22 ¶ A phan eloch dros y ffordd, ac na wneloch yr holl orchymynion hyn, y rhai a lefarodd yr ARLWYDD wrth Moses,

23 *Sef* yr hyn oll a orchymynodd yr ARLWYDD i chwi trwy law Moses, o'r dydd y gorchymynodd yr ARLWYDD, ac o hynny allan, trwy eich cenhedlaethau ;

24 Yna bydded, os allan o olwg y gynnulleidfa y gwnaed *dim* trwy anwybod, i'r holl gynnulleidfa ddarparu un bustach ieuangc yn offrwm poeth, i *fod* yn arogl peraidd i'r ARLWYDD, a'i fwyd-offrwm, a'i ddiod-offrwm, wrth y ddefod, ac un bwch geifr yn bech-aberth.

25 A gwnaed yr offeiriad gymmod dros holl gynnulleidfa meibion Israel, a maddeuir iddynt; canys anwybodaeth yw : a dygant eu hofferwm, aberth tanllyd i'r ARLWYDD, a'u pech-aberth, ger bron yr ARLWYDD, am eu hanwybodaeth.

26 A maddeuir i holl gynnulleidfa meibion Israel, ac i'r dieithr a ym-

deithio yn eu mysg, canys digwyddodd i'r holl bobl trwy anwybod.

27 ¶ Ond os un dyn a becha trwy amryfusedd; yna offrymmedd afrflwydd yn offrw m dros bechod.

28 A gwnaed yr offeiriad gymmod dros y dyn a becho yn amryfus, pan becho trwy amryfusedd ger bron yr ARGLWYDD, gan wneuthur cymmod drosto; a maddeuir iddo.

29 Yr hwn a aned o feibion Israel, a'r dieithr a ymdeithio yn eu mysg, un gyfraith fydd i chwi am wneuthur pechod trwy amryfusedd.

30 ¶ Ond y dyn a wnel bechod mewn rhyfyg, o briodor, neu o ddi-eithr; cablu yr ARGLWYDD y mae: torrer ymaith y dyn hwnnw o fysg ei bobl.

31 O herwydd iddo ddiystyru gair yr ARGLWYDD, a thorri ei orchymyu ef; llwyr-dorrer ymaith y dyn hwnnw: ei anwiredd fydd arno.

32 ¶ Fel yr ydoedd meibion Israel yn y diffaethwch, cawsant wr yn cynnutta ar y dydd Sabboth.

33 A'r rhai a'i cawsant ef, a'i dygasant ef, sef y cynnuttwr, at Moses, ac at Aaron, ac at yr holl gynnulleidfa:

34 Ac a'i dodasant ef mewn dalfa, am nad oedd hybys beth a wnaid iddo.

35 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Lladder y gwr yn farw: llabyddied yr holl gynnulleidfa ef â meini o'r tu allan i'r gweryll.

36 A'r holl gynnulleidfa a'i dygasant ef i'r tu allan i'r gweryll, ac a'i llabyddiasant ef â meini, fel y bu efe farw; megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses.

37 ¶ A llesarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

38 Llesfara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, am wneuthur iddynt eddi ar odre eu dillad, trwy eu cenhedlaethau, a rhoddant bleth o sidan glas ar eddi y godre.

39 A bydded i chwi yn rhident, i edrych arno, ac i gofio holl orchymynion yr ARGLWYDD, ac i'w gwneuthur hwynt; ac na chwiliwch yn ol eich calonau eich hunain, nac yn ol eich

llygaid eich hunain, y rhai yr ydych yn putteinio ar eu hol:

40 Fel y cofioch ac y gwneloch fy holl orchymynion i, ac y byddoch sanctaidd i'ch Duw.

41 Myfi ydyw yr ARGLWYDD eich Duw, yr hwn a'ch dygais chwi allan o dir yr Aipht, i fod i chwi yn DDUW: myfi yw yr ARGLWYDD eich Duw.

PEN. XVI.

1 Gwrthryfel Corah, Dathan, ac Abiram. 23 Moses yn gwrthwneud y bobl oddi wrth bebyll y gwrthryfelcŵr. 31 Y ddacar yn llyngcu Corah; a than yn difa y lleill. 36 Cadw y thusserau er mwynd defnydd sanctaidd. 41 Lladd pedair mil ar ddeg a saith cant, am ragnach yn erbyn Moses ac Aaron. 46 Aaron, tricy arogl-darthu, yn attal y pla.

YNA Corah, mab Ishar, mab Cobath, mab Lefi; a Dathan ac Abiram, meibion Eliab, ac On mab Peleth, meibion Reuben, a gymmerasant wŷr:

2 A hwy a godasant o flaen Moses, ynghyd â dau cant a deg a deugain o wŷr eraill o feibion Israel, pennaethiaid y gynnulleidfa, pendefigion y gymmanfa, gwŷr enwog.

3 Ac ymgasglasant yn erbyn Moses, ac yn erbyn Aaron, ac a ddywedasant wrthynt, Gormod i chwi hyn; canys y mae yr holl gynnulleidfa yn sanctaidd bob un o honynt, ac y mae yr ARGLWYDD yn eu mysg: pahan yr ymgodwch goruwch cynnulleidfa yr ARGLWYDD?

4 A phan glybu Moses, efe a syrthiodd ar ei wyneb.

5 Ac efe a lesarodd wrth Corah, ac wrth ei holl gynnulleidfa ef, gan ddywedyd, Y bore y dengys yr ARGLWYDD yr hwn sydd eiddo ef, a'r sanctaidd; a phwy a ddylai nesáu atto ef: canys yr hwn a ddewisodd efe, a nesâ efe atto.

6 Hyn a wnewch: Cymmerwch i chwi, sef Corah a'i holl gynnulleidfa, thusserau;

7 A rhoddwch ynddynt dân, a gosodwch arnynt arogl-darth y fory ger bron yr ARGLWYDD: yna bydd i'r gwr hwnnw fod yn sanctaidd, yr hwn a ddewisio yr ARGLWYDD: gormod i chwi hyn, meibion Lefi.

8 A dywedodd Moses wrth Corah, Gwrandewch, attolwg, meibion Lefi.

9 *Ai* bychan gennych, neillduo o Dduw Israel chwi oddi wrth gynnulleidfa Israel, gan eich nesâu chwi atto ei hun, i wasanaethu gwasanaeth tabernacl yr ARGLWYDD, ac i sefyll ger bron y gynnulleidfa, i'w gwasanaethu hwynt?

10 Canys efe a'th nesâodd di, a'th holl frodyr, meibion Lefi, gyd â thi: ac a geisiwch chwi yr offeiriadaeth hefyd?

11 Am hynny tydi a'th holl gynnulleidfa *ydych* yn ymgynnull yn erbyn yr ARGLWYDD: ond Aaron, beth *yw* efe, i chwi i duchan yn ei erbyn?

12 ¶ A Moses a anfonodd i alw am Dathan ac Abiram, meibion Eliab. Hwytbau a ddywedasant, Ni ddeuwn ni ddim i fynu.

13 *Ai* bychan *yw* dwyn o honot ti ni i fynu o dir yn llifeirio o laeth a mêl, i'n lladd ni yn y diffaethwch, oddieithr hefyd arglwyddiaetha o honot yn dost arnom ni?

14 Etto ni ddygaist ni i dir yn llifeirio o laeth a mel, ac ni roddest i ni feddiant *mewn* maes na gwinllan: a dynni di lygaid y gwŷr hyn? ni ddeuwn ni i fynu ddim.

15 Yna y digiodd Moses yn ddirfawr, ac y dywedodd wrth yr ARGLWYDD, Nac edrych ar eu hoffrwm hwy: ni chymmerais un asyn oddi arnynt, ac ni ddrygais un o honynt.

16 A dywedodd Moses wrth Corah, Bydd di a'th holl gynnulleidfa ger bron yr ARGLWYDD, ti, a hwynt, ac Aaron, y fory.

17 A chymmerwch bob un ei thusser, a rhoddwch arnynt arogl-darth; a dyged pob un ei thusser ger bron yr ARGLWYDD, *sef* dau cant a deg a deugain o thusserau: *dwg* dithau hefyd, ac Aaron, bob un ei thusser.

18 A chymmerasant bob un ei thusser, a rhoddasant dân ynddynt, a gosodasant arogl-darth arnynt; a safasant *wrth* ddrws pabell y cyfarfod, ynyhyd â Moses ac Aaron.

19 Yna Corah a gasglodd yr holl

gynnulleidfa yn eu herbyn hwynt, i ddrws pabell y cyfarfod: a gogoniant yr ARGLWYDD a ymddangosodd i'r holl gynnulleidfa.

20 A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, ac wrth Aaron, gau ddywedyd,

21 Ymneillduwch o fysg y gynnulleidfa hon, a mi a'u difaf hwynt ar unwaith.

22 A hwy a syrthiasant ar eu hwynebau, ac a ddywedasant, O Dduw, Duw ysprydion pob cnawd, un dyn a bechodd, ac a ddigi di wrth yr holl gynnulleidfa?

23 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

24 Llefara hwynt y gynnulleidfa, gan ddywedyd, Ewch ymraith o gylch pabell Corah, Dathan, ac Abiram.

25 A chyfododd Moses, ac a aeth at Dathan ac Abiram: a henuriaid Israel a aethant ar ei ol ef.

26 Ac efe a lefarodd wrth y gynnulleidfa, gan ddywedyd, Ciliwch, attolwg, oddi wrth bebyll y dynion drygionus hyn, ac na chyffyrddwch â dim o'r eiddynt; rhag eich difetha yn eu holl bechodau hwynt.

27 Yna yr aethant oddi wrth babell Corah, Dathan, ac Abiram, o amgylch: a Dathan ac Abiram, eu gwragedd hefyd, a'u meibion, a'u plant, a ddaethant allan, gan sefyll *wrth* ddrws eu pebyll.

28 A dywedodd Moses, Wrth hyn y cewch wybod mai yr ARGLWYDD a'm hanfonodd i wneuthur yr holl weithredoedd hyn; ac nad o'm meddwl fy hun y *gwneuthum* hwynt.

29 Os bydd y rhai hyn feirw fel y bydd marw pob dyn, ac os ymwelir â hwynt âg ymwelediad pob dyn; nid yr ARGLWYDD a'm hanfonodd i.

30 Ond os yr ARGLWYDD a wna newydd-beth; fel yr agoro y ddaear ei safn, a'u llyngcu hwynt, a'r hyn oll *sydd* eiddynt, fel y disgynont yn fyw i uffern; yna y cewch wybod ddigio o'r gwŷr hyn yr ARGLWYDD.

31 ¶ A bu, wrth orphen o hono lefaru yn holl eiriau hyn, hollti o'r ddaear *oedd* danynt hwy.

32 Agorodd y ddaear hefyd ei safn,

a llyngcodd hwynt, a'u tai hefyd, a'r holl ddyinion oedd gan Corah, a'u holl gyfoeth.

33 A hwynt, a'r rhai oll a'r a oedd gyd â hwynt, a ddisgynasant yn fyw i uffern; a'r ddaear a gauodd arnynt: a difethwyd hwynt o blith y gynnullidfa.

34 A holl Israel, y rhai oedd o'u hamgylch hwynt, a ffoisant wrth eu gwaelld hwynt: canys dywedasant, *Ciliwn*, rhag i'r ddaear ein llyngcu ninnau.

35 Tân hefyd a aeth allan oddi wrth yr ARGLWYDD, ac a ddfâodd y dau cant a'r deg a deugain o wŷr oedd yn offrymmu yr arogl-darth.

36 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

37 Dywed wrth Eleazar, mab Aaron yr offeiriad, am godi o hono efe y thusserau o fysg y llosg; a gwasgara y tân oddi yno allan: canys sanctaidd ydynt.

38 *Sef* thusserau y rhai hyn a bechasant yn erbyn eu heneidiau eu hun; a gweithier hwynt yn ddalennau llydain, i fod yn gaead i'r allor: canys offrymmasant hwynt ger bron yr ARGLWYDD; am hynny sanctaidd ydynt: a byddant yn arwydd i feibion Israel.

39 A chymmerodd Eleazar yr offeiriad y thusserau pres, â'r rhai yr offrymmasai y gwŷr a losgasid; ac estynwyd hwynt yn gaead i'r allor:

40 Yn goffadwriaeth i feibion Israel; fel na nesâo gwr dieithr (yr hwn ni byddo o had Aaron) i losgi arogl-darth ger bron yr ARGLWYDD; ac na byddo fel Corah a'i gynnullidfa: megis y llefarasai yr ARGLWYDD trwy law Moses wrtho ef.

41 ¶ A holl gynnullidfa meibion Israel a duchanasant drannoeth yn erbyn Moses, ac yn erbyn Aaron, gan ddywedyd, Chwi a laddasoch bobl yr ARGLWYDD.

42 A bu, wedi ymgasglu o'r gynnullidfa yn erbyn Moses ac Aaron, edrych o honynt ar babell y cyfarfod: ac wele, tŷasai y cwmmwl hi, ac ymddangosodd gogoniant yr ARGLWYDD.

43 Yna y daeth Moses ac Aaron o flaen pabell y cyfarfod.

44 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses, gan ddywedyd,

45 Ciliwch o blith y gynnullidfa hon, a mi a'u difaf hwynt yn ddisyngmwith. A hwy a syrthiasant ar eu hwynebau.

46 ¶ Dywedodd Moses hefyd wrth Aaron, Cymmer thusser, a dod dân oddi ar yr allor ynddi, a gosod arogl-darth *arni*, a dos yn fuan at y gynnullidfa, a gwna gymmod drostynt: canys digofaint a aeth allan oddi ger bron yr ARGLWYDD; dechreuodd y pla.

47 A chymmerodd Aaron megis y llefarodd Moses, ac a redodd i ganol y gynnullidfa; ac wele, dechreuasai y pla ar y bobl: ac efe a rodd arogl-darth, ac a wnaeth gymmod dros y bobl.

48 Ac efe a safodd rhwng y meirw a'r byw; a'r pla a attaliwyd.

49 A'r rhai a fuant feirw o'r pla oedd bedair mil ar ddeg a saith cant; heb law y rhai a fuant feirw yn achos Corah.

50 A dychwelodd Aaron at Moses i ddrws pabell y cyfarfod: a'r pla a attaliwyd.

P E N . X V I I .

1 *Gwialen Aaron ym mhllith holl gwial y llycethau yn unig yn blodeuo. 10 Ei gaduel hi yn lle coffadwriaeth yn erbyn y gwrthryfelwyr.*

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, a chymmer gan bob un o honynt wialen, yn ol tŷ eu tadau, *sef* gan bob un o'u pennaethiaid, yn ol tŷ eu tadau, deuddeg gwialen: ysgrifena enw pob un ar ei wialen.

3 Ac ysgrifena enw Aaron ar wialen *Levi*: canys un wialen *fydd* dros bob pennaeth tŷ eu tadau.

4 A gâd hwynt ym nhabell y cyfarfod, ger bron y dystiolaeth, lle y cyfarfyddaf â chwi.

5 A gwialen y gwr a ddewiswyf, a flodeua: a mi a wnaif i furmur meibion Israel, y rhai y maent yn ei furmur i'ch erbyn, beidio â mi.

6 ¶ A llefarodd Moses wrth feibion Israel: a'u holl bennaethiaid a roddasant atto wialen dros bob pen-

naeth, yn ol tŷ eu tadau, *sef* deuddeg gwialen; a gwialen Aaron *oedd* ym mysg eu gwiall hwynt.

7 A Moses a adawodd y gwiall ger bron yr ARGLWYDD, ym mhabell y dystiolaeth.

8 A thrannoeth y daeth Moses i babbell y dystiolaeth: ac wele, gwialen Aaron dros dŷ Lefi a flagurasai, ac a fwriasai flagur, ac a flodeuasai flodau, ac a ddygasai almonau.

9 A dug Moses allan yr holl wiall oddi ger bron yr ARGLWYDD at holl feibion Israel. Hwytiau a edrychasant, ac a gymmerasant bob un ei wialen ei hun.

10 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Dod wialen Aaron drachefn ger bron y dystiolaeth, i'w chadw yn arwydd i'r meibion gwrthryfelgar; fel y gwnelech i'w tuchan hwynt beidio â mi, ac na byddont feirw.

11 A gwnaeth Moses fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD iddo; felly y gwnaeth efe.

12 A meibion Israel a lefarasant wrth Moses, gan ddywedyd, Wele ni yn trengi; darfu am danom, darfu am danom ni oll.

13 Bydd farw pob un gan nesâu a nesâu i dabernacl yr ARGLWYDD. A wneir pen am danom gan drengi?

PEN. XVIII.

1 *Swydd yr offeiriad a'r Lefaid.* 9 *Rhan yr offeiriad.* 21 *Rhan y Lefaid.* 25 *Rhoddi yr offrum dyrchafael i'r offeiriad allan o ran y Lefaid.*

A DYWEDODD yr ARGLWYDD wrth Aaron, Tydi a'th feibion, a thylwyth dy dad gyd â thi, a ddygwch anwiredd y cyssegr: a thi a'th feibion gyd â thi a ddygwch anwiredd eich offeiriadaeth.

2 A dwg hefyd gyd â thi dy frodyr o lwyth Lefi, *sef* llwyth dy dad, i lynu wrthyt ti, ac i'th wasanaethu: tithau a'th feibion gyd â thi a wasanaethwch ger bron pabell y dystiolaeth.

3 A hwy a gadwant dy gadwraeth di, a chadwraeth yr holl babbell: ond na ddeuant yn agos at ddodrefn y cyssegr, nac at yr allor, rhag eu marw hwynt, a chwithau hefyd.

4 Ond hwy a lynant wrthyt, ac a oruchwylant babbell y cyfarfod, yn holl wasanaeth y babbell: ac na ddeued y dieithr yn agos atoch.

5 Eithr cedwch chwi oruchwyliaeth y cyssegr, a goruchwyliaeth yr allor; fel na byddo digofaint mwy yn erbyn meibion Israel.

6 Ac wele, mi a gymmerais dy frodyr di, y Lefaid, o fysg meibion Israel: i ti y rhoddwyd *hwynt*, megis rhodd i'r ARGLWYDD, i wasanaethu gwasanaeth pabell y cyfarfod.

7 Tithau a'th feibion gyd â thi a gedwch eich offeiriadaeth; ynghylch pob peth a *berthyn* i'r allor, ac o fewn y llenn wahan, y gwasanaethwch: yn wasanaeth rhodd y rhoddais eich offeiriadaeth i chwi; a'r dieithr a ddolo yn agos, a leddir.

8 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Aaron, Wele, mi a roddais i ti hefyd oruchwyliaeth fy offrymmau dyrchafael, o holl gyssegredig bethau meibion Israel; rhoddais hwynt i ti, o herwydd yr enneiniad, ac i'th feibion, trwy ddeddf dragywyddol.

9 Hyn fydd i ti o'r pethau sancteiddiolaf a *gedwir* allan o'r tân: eu holl offrymmau hwynt, eu holl fwyd-offrwm, a'u holl aberthau dros bechod, a'u holl aberthau dros gamwedd, y rhai a dalant i mi, *fyddant* sancteiddiolaf i ti, ac i'th feibion.

10 O fewn y cyssegr sanctaidd y bwyttèi ef; pob gwrryw a'i bwytty ef: cyssegredig fydd efe i ti.

11 Hyn hefyd *fydd* i ti; offrwm dyrchafael eu rhoddion hwynt, ynghyd â holl offrymmau cyhwfan meibion Israel: i ti y rhoddais hwynt, ac i'th feibion, ac i'th ferched gyd â thi, trwy ddeddf dragywyddol: pob un glân yn dy dŷ a gaiff fwytta o hono.

12 Holl oreuon yr olew, a holl oreuon y gwin a'r ŷd, *sef* eu blaenffrwyth hwynt yr hwn a roddant i'r ARGLWYDD, a roddais i ti.

13 Blaenffrwyth pob dim yn eu tir hwynt yr hwn a ddygant i'r ARGLWYDD, fydd eiddot ti: pob un glân yn dy dŷ a fwytty o hono.

14 Pob dïofryd-beth yn Israel fydd eiddot ti.

15 Pob peth a agoro y groth o bob cnawd yr hwn a offrymmir i'r ARGLWYDD, o ddynd ac o anifail, fydd eiddot ti: ond gan brynu y pryni bob cyntaf-anedig i ddynd; a phryn y cyntaf-anedig i'r anifail aflan.

16 A phâr brynu y rhai a bryner o honot, o fab misyriad, yn dy bris di, *er pûm siel* o arian, wrth siel y cysegr: ugain gerah *yw* hynny.

17 Ond na phryn y cyntaf-anedig o eidion, neu gyntaf-anedig dafad, neu gyntaf-anedig gafr; sanctaidd *ydylt* hwy: eu gwaed a daenelli ar yr allor, a'u gwer a losgi yn aberth tanllyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

18 Ond eu cig fydd eiddot ti; fel parwyden y cyhwfan, ac fel yr ysgwyddog ddehau, y mae yn eiddot ti.

19 Holl offrymmau dyrchafael y pethau sanctaidd, y rhai a offrymino meibion Israel i'r ARGLWYDD, a roddais i ti, ac i'th feibion, ac i'th ferched gyd â thi, trwy ddeddf dragwyddol: cyfammod halen tragwyddol *fydd* hyn, ger bron yr ARGLWYDD, i ti, ac i'th had gyd â thi.

20 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Aaron, Na fydded i ti etifeddiaeth yn eu tir hwynt, ac na fydded i ti ran yn eu mysg hwynt: myfi *yw* dy ran di, a'th etifeddiaeth, ym mysg meibion Israel.

21 Ac wele, mi a roddais i feibion Lefi bob degwm yn Israel, yn etifeddiaeth, am eu gwasanaeth y maent yn ei wasanaethu, *sef* gwasanaeth pabell y cyfarfod.

22 Ac na ddeued meibion Israel mwych yn agos i babell y cyfarfod; rhag iddynt ddwyn pechod, a marw.

23 Ond gwasanaethed y Lefiaid wasanaeth pabell y cyfarfod, a dygant eu hanwiredd: deddf dragwyddol *fydd* hyn trwy eich cenhedlaethau, nad etifeddant hwy etifeddiaeth ym mysg meibion Israel.

24 Canys degwm meibion Israel, yr hwn a offrymiant yn offrwm dyrchafael i'r ARGLWYDD, a roddais i'r Lefiaid yn etifeddiaeth: am hynny y dywedais wrthynt, nad etifeddent etifeddiaeth ym mysg meibion Israel.

25 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

26 Llefara hefyd wrth y Lefiaid, a dywed wrthynt, Pan gymmeroch gan feibion Israel y degwm a roddais i chwi yn etifeddiaeth oddi wrthynt; yna offrymmwch o hynny offrwm dyrchafael i'r ARGLWYDD, *sef* degwm o'r degwm.

27 A chyfrifir i chwi eich offrwm dyrchafael, fel yr yd o'r ysgubor, ac fel cyflawnder o'r gwin-wrÿf.

28 Felly yr offrymmwch chwithau hefyd offrwm dyrchafael i'r ARGLWYDD, o'ch holl ddegymmau a gymmeroch gan feibion Israel; a rhoddwch o hynny ddyrchafael offrwm yr ARGLWYDD i Aaron yr offeiraid.

29 O'ch holl roddion offrymmwch bob offrwm dyrchafael yr ARGLWYDD o bob goreu o hono, *sef* y rhan gyssegredig, allan o hono ef.

30 A dywed wrthynt, Pan ddyrchafoch ei oreuon allan o hono, cyfrifir i'r Lefiaid fel toreth yr ysgubor, a thoreth y gwin-wrÿf.

31 A bwyttêwch ef ym mhob lle, chwi a'ch tylwyth: canys gwobr *yw* efe i chwi, am eich gwasanaeth ym mhabell y cyfarfod.

32 Ac ni ddygwch bechod o'i herwydd, gwedi y dyrchafoch ei oreuon o hono: na halogwch chwithau bethau sanctaidd meibion Israel; fel na byddoch feirw.

PEN. XIX.

1 *Y ddufr neilldueth a unaid o ludw anner goch.*
11 *Y gyfraith pa fodd yr arferid ef wrth bars yr aflan.*

LLEFARODD yr ARGLWYDD hefyd wrth Moses, ac wrth Aaron, gan ddywedyd,

2 Dyma ddeddf y gyfraith a orchymynodd yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Llefara wrth feibion Israel, am ddwyn o honynt attat anner goch berffeith-gwbl, yr hon ni byddo anaf arni, ac nid aeth iau arni.

3 A rhoddwch hi at Eleazar yr offeiraid: a phared efe ei dwyn hi o'r tu allan i'r gwersyll; a lladded un hi ger ei fron ef.

4 A chymmered Eleazar yr offeir-

iad beth o'i gwaed hi ar ei fys, a thaelled o'i gwaed hi ar gyfer wyneb pabell y cyfarfod saith waith.

5 A llosged ~~am~~ yr anner yn ei odwg ef: ei chroen, ei chig, a'i gwaed, ynghyd â'i biswail, a lysg efe.

6 A chymmered yr offeiriad goed cedr, ac isop, ac ysgarlad; a bwried i ganol llosgfa yr anner.

7 A golched yr offeiriad ei wisgoedd, troched hefyd ei gnawd mewn dwfr, ac wedi hynny dened i'r gwersyll; ac aflan fydd yr offeiriad hyd yr hwyr.

8 Felly golched yr hwn a'i llosgo hi ei ddillad mewn dwfr, a golched hefyd ei gnawd mewn dwfr; ac aflan fydd hyd yr hwyr.

9 A chasgled un glân ludw yr anner, a gosoded o'r tu allan i'r gwersyll mewn lle glân; a bydded y'nghadw i gynnulleidfa meibion Israel, yn ddwfr ueillduaeth: pech-aberth yw.

10 A golched yr hwn a gasglo ludw yr anner, ei ddillad; aflan fydd hyd yr hwyr: a bydd hyn i seibion Israel, ac i'r dieithr a ymdeithio yn eu mys hwynt, yn ddeddf dragywyddol.

11 ¶ A gyffyrddo â choroph marw dyn, aflan fydd saith niwrnod.

12 Ymlanhâed trwy y dwfwr hwnnw y trydydd dydd, a'r seithfed dydd glân fydd: ac os y trydydd dydd nid ymlanhâ efe; yna ni bydd efe lân y seithfed dydd.

13 Pob un a gyffyrddo â choroph marw dyn fyddo wedi marw, ac nid ymlanhâo, sydd yn halogi tabernacl yr ARGLWYDD; a thorrir ymaith yr enaid hwnnw oddi wrth Israel: am na thaelnellwyd dwfr neillduaeth arno, aflan fydd efe; ei aflendid sydd etto arno.

14 Dyma y gyfraith, pan fyddo marw dyn mewn pabell; pob un a ddelo i'r babell, a phob un a fyddo yn y babell, fydd aflan saith niwrnod.

15 A phob llestr agored ni byddo cadach wedi ei rwymo arno, aflan yw efe.

16 Pob un hefyd a gyffyrddo, ar wyneb y maes, âg un wedi ei ladd â chleddyf, neu âg un marw, neu âg

asgwrn dyn, neu â bedd, a fydd aflan saith niwrnod.

17 Cymmerant dros yr aflan o ludw llosg yr offwrwm dros bechod; a rhodder atto ddwfr rhedegog mewn llestr;

18 A chymmered isop, a golched un dihalogedig ef mewn dwfr, a thaelled ar y babell, ac ar yr holl lestri, ac ar yr holl ddynion oedd yno, ac ar yr hwn a gyffyrddodd âg asgwrn, neu un wedi ei ladd, neu un wedi marw, neu fedd:

19 A thaelled y glân ar yr aflan y trydydd dydd, a'r seithfed dydd; ac ymlanhâed efe y seithfed dydd, a golched ei ddillad, ymolched mewn dwfr, a glân fydd yn yr hwyr.

20 Ond y gwr a haloger, ac nid ymlanhâo, torrir ymaith yr enaid hwnnw o fysg y gynnulleidfa: canys efe a halogodd gyssegr yr ARGLWYDD, ni thaelnellwyd arno ddwfr y neillduaeth; aflan yw efe.

21 A bydd iddynt yn ddeddf dragywyddol, bod i'r hwn a daenello ddwfr y neillduaeth, olchi ei ddillad; a'r hwn a gyffyrddo â dwfr y neillduaeth, a fydd aflan hyd yr hwyr.

22 A'r hyn oll a gyffyrddo yr aflan âg ef, fydd aflan: a'r dyn a gyffyrddo â hynny, fydd aflan hyd yr hwyr.

PEN. XX.

1 Plant Israel yn dyfod i Sin; lle y bu farw Miriam. 2 Hwyt-hwy yn tuchan o einieu dwfwr. 7 Moses yn turo y graig, ac yn daryn allan ddwfr ym Meribah. 12 Cospedigueth Moses ac Aaron, am eu petrasedd. 14 Moses yn Cades yn deisyfu sfordd i dramoy trwy Edom; ac yn cael ei nacchu. 22 Aaron yn rhoddi i fynus ei le i Eleazar, ac yn marw.

A MEIBION Israel, sef yr holl gynnulleidfa, a ddaethant i anialwch Sin, yn y mis cyntaf; ac arhodd y bobl yn Cades: yno hefyd y bu farw Miriam; ac yno y claddwyd hi.

2 Ac nid oedd dwfr i'r gynnulleidfa: a hwy a ymgasglasant yn erbyn Moses ac Aaron.

3 Ac ymgynbennodd y bobl â Moses, a llefarasant, gan ddywedyd, O na buasem feirw pan fu feirw ein brodyr ger bron yr ARGLWYDD!

4 Paham y dygasoch gynnulleidfa

yr ARGLWYDD i'r anialwch hwn, i farw o honom ni a'n hanifeiliaid ynddo?

5 A phaham y dygasoch ni i fyndu o'r Aipht, i'n dwyn ni i'r lle drwg yma? lle heb had, na figysbren, na gwinwydden, na phomgranadbren, ac heb ddwfr i'w yfed?

6 A daeth Moses ac Aaron oddi ger bron y gynnulleidfa, i ddrws pabell y cyfarfod; ac a syrthiasant ar eu hwynebaw: a gogoniant yr ARGLWYDD a ymddangosodd iddynt.

7 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

8 Cymmer y wialen, a chasgl y gynnulleidfa, ti ac Aaron dy frawd; ac yn eu gŵydd hwynt lleferwch wrth y graig, a hi a rydd ei dwfr: a thynn dithau iddynt ddwfr o'r graig, a dioda y gynnulleidfa a'u hanifeiliaid.

9 A Moses a gymmerodd y wialen oddi ger bron yr ARGLWYDD, megis y gorchymynasai efe iddo.

10 A Moses ac Aaron a gynnulasant y dyrfa ynghyd o flaen y graig: ac efe a dywedodd wrthynt, Gwrandedwch yn awr, chwi wrthryfelwyr; Ai o'r graig hon y tynnwn i chwi ddwfr?

11 A Moses a gododd ei law, ac a darawodd y graig ddwy waith â'i wialen: a daeth dwfr lawer allan; a'r gynnulleidfa a yfodd, a'u hanifeiliaid hefyd.

12 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, ac wrth Aaron, Am na chredasoch i mi, i'm sancteiddio yng ngŵydd meibion Israel; am hynny ni ddygwch y dyrfa hon i'r tir a roddais iddynt.

13 Dyma ddyfroedd Meribah; lle yr ymgynhennodd meibion Israel â'r ARGLWYDD; ac y sancteiddiwyd ef ynddynt.

14 ¶ A Moses a anfonodd genhadon o Cades at frenhin Edom, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed Israel dy frawd; Ti a wyddost yr holl flinder a gawsom ni:

15 Pa wedd yr aeth ein tadau i waered i'r Aipht, ac yr arhosasom yn yr Aipht lawer o ddyddiau; ac y drygodd yr Aiphtiaid ni, a'n tadau.

16 A ni a waeddassom ar yr AR-

GLWYDD; ac efe a glybu ein llef ni, ac a anfonodd angel, ac a'n dug ni allan o'r Aipht: ac wele ni yn Cades, dinas ar gwrr dy ardal di.

17 Attolwg, gâd i ni fyned trwy dy wlad: nid awn trwy faes, na gwynllan, ac nid yfwn ddwfr un ffynnon: brif-ffordd y brenhin a gerddwn; ni thrown ar y llaw ddehau nac ar y llaw aswy, nes i ni fyned allan o'th derfynau di.

18 A dywedodd Edom wrtho, Na thyred heibio i mi, rhag i mi ddyfod â'r cleddyf i'th gyfarfod.

19 A meibion Israel a ddywedasant wrtho, Ar hyd y brif-ffordd yr awn i fyndu; ac os myfi neu fy anifeiliaid a yfwn o'th ddwfr di, rhoddaf ei werth ef; yn unig ar fy nhraed yr âf trwodd yn ddiwied.

20 Yntau a ddywedodd, Ni chai fyned trwodd. A daeth Edom allan i gyfarfod âg ef, â phobl lawer, ac â llaw gref.

21 Felly Edom a naccâodd roddi ffordd i Israel trwy ei fro: am hynny Israel a drodd oddi wrtho ef.

22 ¶ A meibion Israel, sef yr holl gynnulleidfa, a deithiasant o Cades, ac a ddaethant i fynydd Hor.

23 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses ac Aaron ym mynydd Hor, wrth derfyn tir Edom, gan ddywedyd,

24 Aaron a gesglir at ei bobl: ac ni ddaw i'r tir a roddais i feibion Israel; am i chwi anafuddhâu i'm gair, wrth ddwfr Meribah.

25 Cymmer Aaron ac Eleazar ei fab, a dwg hwynt i fyndu i fynydd Hor;

26 A diosg ei wisgoedd oddi am Aaron, a gwisg hwynt am Eleazar ei fab ef: canys Aaron a gesglir at ei bobl, ac a fydd farw yno.

27 A gwnaeth Moses megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD: a hwy a aethant i fyndu i fynydd Hor, y'ngŵydd yr holl gynnulleidfa.

28 A diosgodd Moses oddi am Aaron ei wisgoedd, ac a'u gwisgodd hwynt am Eleazar ei fab ef: a bu farw Aaron yno ym mhen y mynydd. A disgynodd Moses ac Eleazar o'r mynydd.

29 A'r holl gynnulleidfa a welsant

farw Aaron; a holl dŷ Israel a wylasant am Aaron ddeng niwrnod ar hugain.

PEN. XXI.

1 Israel trwy beth colled yn difetha y Canaan-
eaid yn Hormah. 4 Y bobl yn tuchan, ac yn
cael eu brathu gan seirph tanlyd; 7 ac ar
eu hedfiseirwch yn cael eu hiacháu gan y sarp
bres. 10 Amryw deithiau yr Israeliaid.
21 Gorchfygu Sehon, 33 ac Og.

A BRENHIN Arad y Canaan-
eaid, a glybu fod Israel yn dyfod ar hyd ffordd yr
ysbŵyr; ac a ryfelodd yn erbyn Is-
rael, ac a ddaliodd rai o honynt yn
garcharion.

2 Ac addunodd Israel adduned i'r
ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Os
gau roi y rhoddi y bobl yma yn fy
llaw; yna mi a ddfrodaf eu dinas-
oedd hwynt.

3 A gwrandawodd yr ARGLWYDD
ar lais Israel; ac a roddodd y Ca-
naan-*eid yn ei law* ef: ac efe a'u
difrododd hwynt, a'u dinasoedd; ac a
alwodd enw y lle *hannu* Hormah.

4 ¶ A hwy a aethant o fynydd Hor,
ar hyd ffordd y môr coch, i amgylchu
tir Edom: a chyfyng ydoedd ar enaid
y bobl, o herwydd y ffordd.

5 A llefarodd y bobl yn erbyn
Duw, ac yn erbyn Moses, Paham
y dygasoch ni o'r Aipht, i farw yn
yr anialwch? canys nid oes na bara
na dwfr; a ffaidd yw gan ein henaid
y bara gwael *hwn*.

6 A'r ARGLWYDD a anfonodd ym
mysg y bobl seirph tanlyd; a hwy a
frhasant y bobl: a bu feirw o Israel
bobl lawer.

7 ¶ A daeth y bobl at Moses, a
dywedasant, Pechasom; canys llef-
arasom yn erbyn yr ARGLWYDD, ac
yn dy erbyn dithau: gweddia ar yr AR-
GLWYDD, ar yrru o hono ef y seirph
oddi wrthym. A gweddiodd Moses
dros y bobl.

8 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth
Moses, Gwna i ti sarp danlyd, a
gosod ar drostan: a phawb a frather,
ac a edrycho ar honno, fydd byw.

9 A gwnaeth Moses sarp bres, ac
a'i gosododd ar drostan: yna os
brathai sarp wr, ac edrych o hono ef
ar y sarp bres, byw fyddai.

10 ¶ A meibion Israel a gychwyn-
asant oddi yno, ac a wersyllasant yn
Oboth.

11 A hwy a aethant o Oboth, ac a
wersyllasant y'ng harneddau Abarim,
yn yr anialwch, yr hwn oedd ar gyfer
Moab, tu a chodiad haul.

12 ¶ Cychwynasant oddi yno, a
gwersyllasant wrth afon Zared.

13 Cychwynasant oddi yno, a
gwersyllasant wrth ryd Arnon, yr hon
sydd yn yr anialwch, yn dyfod allan
o ardal yr Amoriaid: canys Arnon
oedd derfyn Moab, rhwng Moab a'r
Amoriaid.

14 Am hynny dywedir yn llyfr rhy-
feloedd yr ARGLWYDD, Y peth a
wnaeth efe yn y môr coch, ac yu afon-
ydd Arnon,

15 Ac wrth raiadr yr afonydd, yr
hwn a dreigla i breswylfa Ar, ac a
bwysa at derfyn Moab.

16 Ac oddi yno yr aethant i Beer:
honno yw y ffynnon lle y dywedodd
yr ARGLWYDD wrth Moses, Casgl y
bobl ynghyd, a mi a roddaf iddynt
ddwfr.

17 ¶ Yna y canodd Israel y gân
hon: Cyfod, ffynnon; cenwch iddi.

18 Fffynnon a gloddiodd y tywys-
ogion, ac a gloddiodd pennaethiaid y
bobl, ynghyd a'r deddfwr, a'u ffyn.
Ac o'r anialwch yr aethant i Mattanah:

19 Ac o Mattanah i Nahaliel; ac
o Nahaliel i Bamoth:

20 Ac o Bamoth, yn y dyffryn sydd
y'ngwlad Moab, i ben y bryn sydd yn
edrych tu a'r diffaethwch.

21 ¶ Yna yr anfonodd Israel gen-
hadau at Sehon brenhin yr Amoriaid,
gan ddywedyd,

22 Gâd i mi fyned trwy dy dir: ni
thrown i faes, na gwinllan; nid yfwn
ddwfr un ffynnon: ar hyd ffordd y
brenhin y cerddwn, hyd onid elom
allan o'th derfynau di.

23 Ac ni roddodd Sehon i Israel
ffordd trwy ei wlad: ond casglodd
Sehon ei holl bobl, ac a aeth allan yn
erbyn Israel i'r anialwch: ac efe a
ddaeth i Jahas, ac a ymladdodd yn
erbyn Israel.

24 Ac Israel a'i tarawodd ef â
min y cleddyf; ac a oresgynodd ei dir

ef, o Arnon hyd Jabboc, hyd at feibion Ammon: canys cadarn *oedd* terfyn meibion Ammon.

25 A chymmerodd Israel yr holl ddiinasoedd hynny: a thrigodd Israel yn holl ddiinasoedd yr Amoriaid, yn Hesbon, ac yn ei holl bentrefydd.

26 Canys dinas Sehon, brenhin yr Amoriaid, *ydoedd* Hesbon; ac yntau a ryfelasai yn erbyn brenhin Moab, yr hwn a fuasai o'r blaen, ac a ddug ei dir ef oddi arno, hyd Arnon.

27 Am hynny y dywed y diarhebwy, Deuwch i Hesbon; adeilader a chadarnhâer dinas Sehon.

28 Canys tân a aeth allan o Hesbon, a ffiam o ddiinas Sehon: bwyttâodd Ar ym Moab, a pherchenogion Bamoth Arnon.

29 Gwae di, Moab; darfu am danat, bobl Cemos: rhoddodd ei feibion diangol, a'i ferched, mewn caethiwed i Sehon brenhin yr Amoriaid.

30 Saethasom hwynt: darfu am Hesbon, hyd Dibon; ac anrheithiasom hyd Nophah, yr hon *sydd* hyd Mediba.

31 ¶ A thrigodd Israel yn nhir yr Amoriaid.

32 A Moses a anfonodd i chwilio Jazer: a hwy a orchfygasant ei phen-trefydd hi, ac a yrrasant ymaith yr Amoriaid, y rhai *oedd* yno.

33 ¶ Troisant hefyd ac aethant i fynu hyd ffordd Basan: ac Og brenhin Basan a ddaeth allan yn eu herbyn hwynt i ryfel, hyd Edrei, efe a'i holl bobl.

34 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Nac ofna ef: canys yn dy law di y rhoddais ef, a'i holl bobl, a'i dir; a gwnai iddo ef megis y gwnaethost i Sehon brenhin yr Amoriaid, yr hwn *oedd* yn trigo yn Hesbon.

35 Am hynny y tarawsant ef, a'i feibion, a'i holl bobl, fel na adawyd iddo ef weddill: a hwy a berchenogasant ei dir ef.

PEN. XXII.

1 Cenhaden cyntaf Balac yn cael nâg gan Balaam. 15 Ei ail-gehaden ef yn cael gunddo ddyfod. 22 Angel a'i lladdasai ef, oni buasai i'w asen ei waredu ef. 36 Balac yn ei groesawu ef.

AMEIBION Israel a gychwynasant, ac a wersyllasant yn rhowydd Moab, am yr Iorddonen a Jericho.

2 ¶ A gwelodd Balac mab Sippor yr hyn oll a wuaethai Israel i'r Amoriaid.

3 Ac ofnodd Moab rhag y bobl yn fawr; canys llawer *oedd*: a bu gyfyng ar Moab o achos meibion Israel.

4 A dywedodd Moab wrth henuriaid Midian, Y gynnulleidfa hon yn awr a lyfant ein holl amgylchoedd, fel y llyf yr ých wellt y maes. A Balac mab Sippor *oedd* frenhin ar Moab yn yr aniser hwnnw.

5 Ac efe a anfonodd genhadau at Balaam mab Beor, i Pethor (yr hon *sydd* wrth afon tir meibion ei bobl) i'w gyrchu ef; gan ddywedyd, Wele, bobl a ddaeth allan o'r Aipht: wele, y maent yn cuddio wyneb y ddaear; ac y maent yn aros ar fy nghyfer i.

6 Yr awr hon, gau hynny, tyred, attolwg, melldithia i mi y bobl yma; canys cryfach *udynt* nâ mi: ond odid mi allwn ei daro ef, a'u gyrru hwynt o'r tir: canys mi a wn mai bendigedig *fydd* yr hwn a fendithiech di, a melldigedig *fydd* yr hwn a felldithiech.

7 A henuriaid Moab, a henuriaid Midian, a aethant, *â gwobr* dewiniaeth yn eu dwylaw: daethant hefyd at Balaam, a dywedasant iddo eiriau Balac.

8 A dywedodd yntau wrthynt, Lletywech yma heno; a rhodaf i chwi ateb megis y llefaro yr ARGLWYDD wrthyf. A thywysogion Moab a arhosasant gyd â Balaam.

9 A daeth Duw at Balaam, ac a ddywedodd, Pwy *yw* y dynion hyu *sydd* gyd â thi?

10 A dywedodd Balaam wrth Dduw, Balac mab Sippor, brenhin Moab, a ddanfonodd attaf, *gan ddywedyd*,

11 Wele, bobl wedi dyfod allan o'r Aipht, ac yn gorchuddio wyneb y ddaear: yr awr hon tyred, rhega hwynt i mi: *felly* ond odid y gallaf ryfela â hwynt, a'u gyrru allan.

12 A dywedodd Duw wrth Balaam, Na ddos gyd â hwynt; na fell-

dithia y bobl: canys ben igedig yd-
ynt.

13 A Balaam a gododd y bore, ac a ddywedodd wrth dywysogion Balac, Ewch i'ch gwlad: oblegid yr ARGLWYDD a naccâodd adael i mi fyned gyd â chwi.

14 A thywysogion Moab a godasant, ac a ddaethant at Balac; ac a ddywedasant, Naccâodd Balaam ddyfod gyd â ni.

15 ¶ A Balac a anfonodd eilwaith fwy o dywysogion, anrhydeddusach na'r rhai hyn.

16 A hwy a ddaethant at Balaam; ac a ddywedasant wrtho, Fel hyn y dywed Balac mab Sippor; Attolwg, na luddier di rhag dyfod attaf:

17 Canys gan anrhydeddu y'rh anrhydeddaf yn fawr; a'r hyn oll a ddywedech wrthyf, a wnaif: tyred dithau, attolwg, rhega i mi y bobl hyn.

18 A Balaam a attebodd ac a ddywedodd wrth weision Balac, Pe rhoddai Balac i mi arian ac aur lonaid ei dŷ, ni allwn fyned dros air yr ARGLWYDD fy NUW, i wneuthur na bychan na mawr.

19 Ond, attolwg, yn awr, arhoswch chwithau yma y nos hon; fel y caffwyf wybod beth a ddywedo yr ARGLWYDD wrthyf yn ychwaneg.

20 A daeth Duw at Balaam *lir* nos, a dywedodd wrtho, Os i'rh gyrchu di y daeth y dynion hyn, cyfod, dos gyd â hwynt: ac er hynny y peth a lefarwyf wrthyf, hynny a wnai di.

21 Yna y cododd Balaam yn fore, ac a gyfrwyodd ei asen, ac a aeth gyd â thywysogion Moab.

22 ¶ A dig Duw a ennynodd, am iddo ef fyned: ac angel yr ARGLWYDD a safodd ar y ffordd i'w wrthwynebu ef; ac efe yn marchogaeth ar ei asen, a'i ddau langc gyd âg ef.

23 A'r asen a welodd angel yr ARGLWYDD yn sefyll ar y ffordd, a'i gleddyf yn noeth yn ei law: a chiliodd yr asen allan o'r ffordd, ac a aeth i'r maes: a tharawodd Balaam yr asen, i'w throi i'r ffordd.

24 Ac angel yr ARGLWYDD a safodd ar lwybr y gwinllannoedd, a magwyr o'r ddeutu.

25 Pan welodd yr asen angel yr ARGLWYDD, yna hi a ymwasgodd at y fagwyr; ac a wasgodd droed Balaam wrth y fagwyr: ac efe a'i tarawodd hi eilwaith.

26 Ac angel yr ARGLWYDD a aeth ym mhellach; ac a safodd mewn lle cyfyng, lle nid oedd ffordd i gilio tu a'r tu dehau na'r tu aswy.

27 A gwelodd yr asen angel yr ARGLWYDD; ac a orweddodd dan Balaam: yna yr ennynodd dig Balaam; ac efe a darawodd yr asen â ffon.

28 A'r ARGLWYDD a agorodd safn yr asen; a hi a ddywedodd wrth Balaam, Beth a wneuthum i ti, pan dar-
ewaist fi y tair gwaith hyn?

29 A dywedodd Balaam wrth yr asen, Am i ti fy siommi. O na byddai gleddyf yn fy llaw; canys yn awr y'rh laddwn.

30 A dywedodd yr asen wrth Balaam, Onid myfi yw dy asen, yr hon y marchogaist arnaf er pan ydwyf eiddot ti, hyd y dydd hwn? gan arfer a arferais i wneuthur i ti fel hyn? Ac efe a ddywedodd, Na ddo.

31 A'r ARGLWYDD a agorodd lygiaid Balaam; ac efe a welodd angel yr ARGLWYDD yn sefyll ar y ffordd, a'i gleddyf noeth yn ei law: ac efe a ogwyddodd ei ben, ac a ymgrymmodd ar ei wyneb.

32 A dywedodd angel yr ARGLWYDD wrtho, Paham y tarewaist dy asen y tair gwaith hyn? Wele, mi a ddeuthum allan yn wrthwynebydd i ti: canys cyfeiliornus yw y ffordd hon yn fy ngolwg.

33 A'r asen a'm gwelodd; ac a giliodd rhagof y tair gwaith hyn: oni buasai iddi gilio rhagof, diau yn awr y lladdaswn di, ac a'i gadawswn hi yn fyw.

34 A Balaam a ddywedodd wrth angel yr ARGLWYDD, Pechais; oblegid ni wyddwn dy fod di yn sefyll ar y ffordd yn fy erbyn: ac yr awr hon, os drwg yw yn dy olwg, dychwelaf adref.

35 A dywedodd angel yr ARGLWYDD wrth Balaam, Dos gyd â'r dynion; a'r gair a lefarwyf wrthyf, hynny yn unig a leferi. Felly Balaam a aeth gyd â thywysogion Balac.

36 ¶ A chybu Balac ddyfod Balaam : ac efe a aeth i'w gyfarfod ef i ddinas Moab; yr hon *sydd* ar ardal Arnon, yr hon *sydd* ar gwrr eithaf y tersyn.

37 A dywedodd Balac wrth Balaam, Onid gan anfon yr anfonais attat i'th gyrchu? paham na ddeuit ti attaf? Oni allwn i dy wneuthur di yn anrhydeddus?

38 A dywedodd Balaam wrth Balac, Wele, mi a ddeuthum attat : gan allu a allaf fi lefaru dim yr awr hon? y gair a osodo Duw yn fy ngenau, hwnnw a lefaraf fi.

39 A Balaam a aeth gyd â Balac; a hwy a ddaethant i gaer Husoth.

40 A lladdodd Balac wartheg a defaid; ac a anfonodd *ran* i Balaam, ac i'r tywysogion *oedd* gyd âg ef.

41 A'r bore Balac a gymmerodd Balaam, ac a aeth âg ef i fynu i uchelfeydd Baal; fel y gwelai oddi yno *gwrr* eithaf y bobl.

PEN. XXIII.

1, 13, 28 *Offrrwm Balac.* 7, 18 *Dammeg Balaam.*

A DYWEDODD Balaam wrth Balac, Adeilada i mi yma saith allor; a darpara i mi yma saith o fustych, a saith o hyrddod.

2 A gwnaeth Balac megis ag y dywedodd Balaam. Ac offrymmodd Balac a Balaam fustach a hwrdd ar *bob* allor.

3 A dywedodd Balaam wrth Balac, Sâf di wrth dy boeth-offrrwm; myfi a âf *oddi yma*: ond odid daw yr ARGLWYDD i'm cyfarfod; a mynegaf i ti pa air a ddangoso efe i mi. Ac efe a aeth i le uchel.

4 A chyfarfu Duw â Balaam; a dywedodd Balaam wrtho, Darperais saith allor, ac aberthais fustach a hwrdd ar *bob* allor.

5 A gosododd yr ARGLWYDD air y'ngenau Balaam; ac a ddywedodd, Dychwel at Balac, a dywed fel hyn.

6 Ac efe a ddychwelodd atto. Ac wele, efe a holl dywysogion Moab yn sefyll wrth ei boeth-offrrwm.

7 Ac efe a gymmerodd ei ddammeg, ac a ddywedodd, O Siria y

cyrchodd Balac brehin Moab fyfi, o fynyddoedd y dwyrain, *gan ddywedyd*, Tyred, mellidithia i mi Jacob; tyred, a ffeiddia Israel.

8 Pa fodd y rhegaf yr hwn ni regodd Duw? a pha fodd y ffeiddiaf *yr hwn* ni ffeiddiodd yr ARGLWYDD?

9 Canys o ben y creigiau y gwelaf ef, ac o'r bryniau yr edrychaf arno: wele, bobl yn preswyllo eu hun, ac heb eu cyfrif ynghyd â'r cenhedloedd,

10 Pwy a rif lwch Jacob, a rhifedi pedwaredd *ran* Israel? Marw a wnelwyf o farwolaeth yr uniawn, a bydded fy niwedd fel yr eiddo yntau.

11 A dywedodd Balac wrth Balaam, Beth a wnaethost i mi? I regu fy ngelynion y'th gymmerais; ac wele, gan fendithio ti a'u bendithiaist.

12 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd, Onid yr hyn a osododd yr ARGLWYDD yn fy ngenau, sydd raid i mi edrych ar ei ddywedyd?

13 A dywedodd Balac wrtho ef, Tyred, attolwg, gyd â myfi i le arall, lle y gwelych hwynt: oddi yno y cai weled eu cwrr eithaf hwynt yn unig, ac ni chai eu gwled hwynt i gyd: rhega dithau hwynt i mi oddi yno.

14 ¶ Ac efe a'i dug ef i faes amlwg, i ben bryn; ac a adeiladodd saith allor, ac a offrymmodd fustach a hwrdd ar *bob* allor.

15 Ac a ddywedodd wrth Balac, Sâf yma wrth dy boeth-offrrwm, a mi a âf accw i gyfarfod *â'r* ARGLWYDD.

16 A chyfarfu yr ARGLWYDD â Balaam; ac a osododd air yn ei enau ef, ac a ddywedodd, Dychwel at Balac, a dywed fel hyn.

17 Ac efe a ddaeth atto. Ac wele, efe yn sefyll wrth ei boeth-offrrwm, a thywysogion Moab gyd âg ef. A dywedodd Balac wrtho, Beth a ddywedodd yr ARGLWYDD?

18 Yna y cymmerodd efe ei ddammeg, ac a ddywedodd, Cyfod, Balac, a gwrando; mab Sippor, clust-ymwrando â mi.

19 Nid dyn *yw* Duw, i ddywedyd celwydd; na mab dyn, i edifarhâu: a ddywedodd efe, ac nis cyflawna? a lefarodd efe, ac oni chywira?

20 Wele, cymmerais *arnaf* fendith-

io; a bendithiodd efe, ac ni throaf fi hynny yn ei ol.

21 Ni wél efe anwiredd yn Jacob, ac ni wél drawsedd yn Israel: yr ARGLWYDD ei DDUW *sydd* gyd ág ef, ac *y mae* udgorn-floedd brenhin yn eu mysg hwynt.

22 Duw a'u dug hwynt allan o'r Aipt: megis nerth unicorn *sydd* iddo.

23 Canys nid oes swyn yn erbyn Jacob, na dewiniaeth yn erbyn Israel: y pryd *hwn* y dywedir am Jacob, ac am Israel, Beth a wnaeth Duw!

24 Wele, y bobl a gyfyd fel llew mawr, ac fel llew ieuangc yr ymgfyd: ni orwedd nes bwyttu o'r ysglyfaeth, ac yfed gwaed y lladdedigion.

25 ¶ A dywedodd Balac wrth Balaam, Gan regu na rega ef mwy; gan fendithio na fendithia ef chwaith.

26 Yna yr atebodd Balaam, ac a ddywedodd wrth Balac, Oni fynegais i ti, gan ddywedyd, Yr hyn oll a lefaru yr ARGLWYDD, hynny a wnaif fi?

27 ¶ A dywedodd Balac wrth Balaam, Tyred, attolwg, mi a'th ddygaf i le arall: ond odid boddlaw'n fydd gan DDUW i ti ei regu ef i mi oddi yno.

28 A Balac a ddug Balaam i ben Peor, yr hwn sydd yn edrych tu a'r diffaethwch.

29 A dywedodd Balaam wrth Balac, Adeilada i mi yma saith allor; a darpara i mi yma saith bustach, a saith hwrdd.

30 A gwnaeth Balac megis y dywedodd Balaam; ac a offrymmodd fustach a hwrdd ar bob allor.

PEN. XXIV.

1 Balaam yn rhoi heilio ddewiniaeth, ac yn prophwydo dedwyddwch i Israel. 10 Balac mewn digter yn ei anfon ef ymaith. 15 Yntau yn prophwydo am Seven Jacob, a dinystro rhai gwledydd.

PAN welodd Balaam mai da oedd y'ngolwg yr ARGLWYDD fendithio Israel; nid aeth efe, megis o'r blaen, i gyrchu dewiniaeth; ond gosododd ei wyneb tu a'r anialwch.

2 A chododd Balaam ei lygaid: ac wele, Israel yn pebyllio yn ol ei lwythau: a daeth yspryd Duw arno ef.

3 Ac efe a gymmerodd ei ddam-

meg, ac a ddywedodd, Balaam mab Beor a ddywed, a'r gwr a agorwyd ei lygaid a ddywedodd;

4 Gwrandawydd geiriau Duw a ddywedodd, yr hwn a welodd weledigaeth yr Hollalluog, yr hwn a syrthiodd, ac a agorwyd ei lygaid:

5 Mor hyfryd yw dy bebyll di, O Jacob! dy gyfanneddau di, O Israel!

6 Ymestynnant fel dyffrynoedd, ac fel gerddi wrth afon, fel floewydd a blannodd yr ARGLWYDD, fel y cedrwydd wrth ddyfroedd.

7 Efe a dywallt ddwfr o'i ystenau, a'i had *fydd* mewn dyfroedd lawer, a'i frenhin a ddyrchefir yn uwch nag Agag, a'i frenhiniaeth a ymgfyd.

8 Duw a'i dug ef allan o'r Aipt; megis nerth unicorn *sydd* iddo: efe a swytty y cenhedloedd ei elynion, ac a ddryllia eu hesgyrn, ac a'i saethau y gwana efe *hwynt*.

9 Efe a grymma, ac a orwedd fel llew, ac fel llew mawr: pwy a'i cyfyd ef? Bendigedig *fydd* dy fendithwyr, a melledigedig dy fellidithwyr.

10 ¶ Ac ennynodd dig Balac yn erbyn Balaam; ac efe a darawodd ei ddwyllaw ynghyd. Dywedodd Balac hefyd wrth Balaam, I regu fy ngelyntion y'th gyrchais; ac wele, ti gan fendithio a'u bendithiaist y tair gwaith hyn.

11 Am hynny yn awr ffo i'th fangre dy hun: dywedais, gan anrhydeddu y'th anrhydeddwn; ac wele, attaliodd yr ARGLWYDD di oddi wrth anrhydedd.

12 A dywedodd Balaam wrth Balac, Oni leferais wrth dy genhadau a anfonais attaf, gan ddywedyd,

13 Pe rhoddai Balac i mi arian ac aur lonaid ei dŷ, ni allwn droseddu gair yr ARGLWYDD, i wneuthur da neu ddrwg o'm meddwl fy hun: yr hyn a lefaru yr ARGLWYDD, hynny a lefaraf fi?

14 Ond yr awr hon, wele, fi ymyned at fy mhobl: tyred, mi a fynegaf i ti yr hyn a wna y bobl hyn i'th bobl di yn y dyddiau diweddaf.

15 ¶ Ac efe a gymmerth ei ddammeg, ac a ddywedodd, Balaam mab Beor a ddywed, a'r gwr a agorwyd ei lygaid a ddywed;

16 Dywedodd gwrandawydd geiriau Duw, gwybedydd gwybodaeth y Goruchaf, a gweledydd gweledigaeth yr Hollalluog, yr hwn a syrthiodd, ac yr agorwyd ei lygaid :

17 Gwelaf ef, ac nid yr awr hon ; edrychaf arno, ond nid o agos : daw Seren o Jacob, a chyfyd teyrn-wialen o Israel, ac a ddryllia gonglau Moab, ac a ddinystria holl feibion Seth.

18 Ac Edom a feddiennir, Seir hefyd a berchenogir gan ei elynion ; ac Israel a wna rymmusder.

19 Ac arglwyddiaetha un o Jacob, ac a ddinystria y gweddill o'r ddinas.

20 A phan edrychodd ar Amalec, efe a gymmerodd ei ddammeg, ac a ddywedodd, Dechreu y cenbedloedd yw Amalec ; a'i ddiwedd fydd darfod am dano byth.

21 Edrychodd hefyd ar y Ceneaid ; ac a gymmerodd ei ddammeg, ac a ddywedodd, Cadarn yw dy annedd ; gosod yr wyt dy nyth yn y graig.

22 Anrheithir y Ceneaid, hyd oni'th gaethiwo Assur.

23 Ac efe a gymmerodd ei ddammeg, ac a ddywedodd, Och ! pwy fydd byw pan wnelo Duw hyn !

24 Llongau hefyd o derfynau Citim a orthrymmant Assur, ac a orthrymmant Eber ; ac yntau a dderfydd am dano byth.

25 A chododd Balaam ac a aeth, ac a ddychwelodd adref : a Balac a aeth hefyd i'w ffordd yntau.

PEN. XXV.

1 Israel yn Sittim yn godinebu, ac yn addoli delwau. 6 Phinees yn lladd Zimri a Chozbi. 10 Duw o herwydd hynny yn rhoddi iddo ef offeiriadaeth dragygyddol. 16 Rhaid yw blino y Midaniaid.

ATHRIGODD Israel yn Sittim ; a dechreuodd y bobl odinebu gyd â merched Moab.

2 A galwasant y bobl i aberthau eu duwiau hwynt : a bwyttâodd y bobl, ac addolasant eu duwiau hwynt.

3 Ac ymgyfeillodd Israel â Baal-Peor : ac enynnodd digofaint yr ARGLWYDD yn erbyn Israel.

4 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Cymmer holl bennaethiaid y bobl, a chrog hwynt i'r AR-

GLWYDD ar gyfer yr haul ; fel y dychwelo llid digofaint yr ARGLWYDD oddi wrth Israel.

5 A dywedodd Moses wrth farnwyr Israel, Lleddwch bob un ei ddynion, y rhai a ymgyfeillasaut â Baal-Peor.

6 ¶ Ac wele, gwr o feibion Israel a ddaeth, ac a ddygodd Midianees at ei frodyr, y'ngolwg Moses, ac y'ngolwg holl gynnulleidfa meibion Israel, a hwynt yn wylo wrth ddrws pabell y cyfarfod.

7 A gwelodd Phinees mab Eleazar, mab Aaron yr offeiriad ; ac a gododd o ganol y gynnulleidfa, ac a gymmerodd wayffion yn ei law ;

8 Ac a aeth ar ol y gwr o Israel i'r babell ; ac a'u gwanodd hwynt ill dau, sef y gwr o Israel, a'r wraig trwy ei cheudod. Ac attaliwyd y pla oddi wrth feibion Israel.

9 A bu feirw o'r pla bedair mil ar hugain.

10 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

11 Phinees mab Eleazar, mab Aaron yr offeiriad, a drodd fy nigter oddi wrth feibion Israel (pan eiddigeddodd efe dros of fi yn eu mysg) fel na ddifethais feibion Israel yn fy eiddigedd.

12 Am hynny dywed, Wele fi yn rhoddi iddo fy nghyfammod o heddwch.

13 A bydd iddo ef, ac i'w had ar ei ol ef, ammod o offeiriadaeth dragywyddol ; am iddo eiddigeddu dros ei DDUW, a gwneuthur cymmod dros feibion Israel.

14 Ac enw y gwr o Israel, yr hwn a laddwyd, sef yr hwn a laddwyd gyd â'r Midianees, oedd Zimri, mab Salu, pennaeth tŷ ei dad, o lwyth Simeon.

15 Ac enw y wraig o Midian a laddwyd, oedd Cozbi, merch Sur : pencenedl o dŷ mawr ym Midian oedd hwn.

16 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

17 Blina y Midaniaid, a lleddwch hwynt :

18 Canys bliu ydynt arnoch trwy eu dichellion a ddychymmygasant i'ch

erbyn, yn achos Peor, ac yn achos Cozba, merch tywysog Midian, eu chwæer hwynt, yr hon a laddwyd yn nydd y pla, o achos Peor.

PEN. XXVI.

1 *Cyammeryd cyfrif o holl Israel yn nyffryn Moab. 52 Cyfraith i gyfrannu eifeddiacth y tir rhyngddynt hwy. 57 Teuluoedd a rhifedi y Lefaid. 63 Na adarsid un o'r rhai a rifeidid yn Sinai, ond Calob a Joera.*

ABU, wedi y pla, lefaru o r ARGLWYDD wrth Moses, ac wrth Eleazar mab Aaron yr offeiriad, gan ddywedyd,

2 Cymmerwch nifer holl gynnullidfa meibion Israel, o fab ugain mlwydd ac uchod, trwy dŷ eu tadau, pob un a allo fyned i ryfel yn Israel.

3 A llefarodd Moses ac Eleazar yr offeiriad wrthynt yn rhosydd Moab, wrth yr Iorddonen, *ar gyfer* Jericho, gan ddywedyd,

4 *Rhifwch y lobl*, o fab ugain mlwydd ac uchod; megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses, a meibion Israel, y rhai a ddaethant allan o dir yr Aipht.

5 ¶ Reuben, cyntaf-anedig Israel. Meibion Reuben; o Hanoch, tylwyth yr Hanochiaid: o Phalu, tylwyth y Phaliaid:

6 O Hesron, tylwyth yr Hesroniaid: o Carmi, tylwyth y Carmiaid.

7 Dyma dylwyth y Reubeniaid: a'u rhifedigion *oedd* dair mil a deugain a saith cant a deg ar hugain.

8 A meibion Phalu *oedd* Eliab.

9 A meibion Eliab; Nemuel, a Dathan, ac Abiram. Dyma y Dathan ac Abiram, rhai enwog yn y gynnullidfa, y rhai a ymgynhenasant yn erbyn Moses ac yn erbyn Aaron y'ngynnullidfa Corah, pan ymgynhenasant yn erbyn yr ARGLWYDD.

10 Ac agorodd y ddaear ei safn, ac a'u llyngcodd hwynt, a Corah hefyd, pan fa farw y gynnullidfa, pan ddifiodd y tân ddengwr a deugain a dau cant: a hwy a aethant yn arwydd.

11 Ond meibion Corah ni buant feirw.

12 ¶ Meibion Simeon, wrth eu tylwythau. O Nemuel, tylwyth y Nemueliaid: o Jamin, tylwyth y Jaminiaid: o Jachin, tylwyth y Jachiniaid:

13 O Zerah, tylwyth y Zerahiaid: o Saul, tylwyth y Sauliaid.

14 Dyma dylwyth y Simeoniaid; dwy fil ar hugain a dau cant.

15 ¶ Meibion Gad, wrth eu tylwythau. O Sephon, tylwyth y Sephoniaid: o Haggi, tylwyth yr Haggiad: o Suni, tylwyth y Suniaid:

16 O Ozni, tylwyth yr Ozniaid: o Eri, tylwyth yr Eriaid:

17 O Arod, tylwyth yr Arodiaid: o Areli, tylwyth yr Areliaid.

18 Dyma deuluoedd meibion Gad, dan eu rhif; deugain mil a phùm cant.

19 ¶ Meibion Judah *oedd*, Er ac Onan: a bu farw Er ac Onan yn nhir Canaan.

20 A meibion Judah, wrth eu teuluoedd. O Selah, tylwyth y Selaniaid: o Phares, tylwyth y Pharesiaid: o Zerah, tylwyth y Zerahiaid.

21 A meibion Phares *oedd*; o Hesron, tylwyth yr Hesroniaid: o Hamul, tylwyth yr Hamuliaid.

22 Dyma dylwyth Judah, dan eu rhif; onid pedair mil pedwar ugain mil a phùm cant.

23 ¶ Meibion Issachar, wrth eu tylwythau, *oedd*; o Tola, tylwyth y Tolaiaid: o Puah, tylwyth y Puahiaid:

24 O Jasub, tylwyth y Jasubiaid: o Simron, tylwyth y Simroniaid.

25 Dyma deuluoedd Issachar, dan eu rhif; pedair mil a thriugain mil a thri chant.

26 ¶ Meibion Zabulon, wrth eu teuluoedd, *oedd*; o Sered, tylwyth y Sardiaid: o Elon, tylwyth yr Eloniaid: o Jahleel, tylwyth y Jaleeliaid.

27 Dyma deuluoedd y Zabuloniaid, dan eu rhif; triugain mil a phùm cant.

28 ¶ Meibion Joseph, wrth eu teuluoedd, *oedd*; Manasseh, ac Ephraim.

29 Meibion Manasseh *oedd*; o Machir, tylwyth y Machiriaid: a Machir a genhedlodd Gilead: o Gilead y mae tylwyth y Gileadiaid.

30 Dyma feibion Gilead. O Jeezer, tylwyth y Jeezeriaid: o Helec, tylwyth yr Heleciaid:

31 Ac o Asriel, tylwyth yr Asriel-

iaid : ac o Sechem, tylwyth y Sechemiaid :

32 Ac o Semida, tylwyth y Semidiaid : ac o Hopher, tylwyth yr Hopheriaid.

33 ¶ A Salphaad mab Hopher nid oedd iddo feibion, onid merched : ac enwau merched Salphaad oedd, Malah, a Noah, Hoglah, Milcah, a Tirsah.

34 Dyma dylwyth Manasseh ; a'u rhifedigion oedd ddeuddeng mil a deugain a saith cant.

35 ¶ Dyma feibion Ephraim, wrth eu teuluoedd. O Suthelah, tylwyth y Sutheliaid : o Becher, tylwyth y Becheriaid : o Tahan, tylwyth y Tahan-iaid.

36 A dyma feibion Suthelah : o Eran, tylwyth yr Eraniaid.

37 Dyma dylwyth meibion Ephraim, trwy eu rhifedigion ; deuddeng mil ar hugain a phum cant. Dyma feibion Joseph, wrth eu teuluoedd.

38 ¶ Meibion Benjamin, wrth eu teuluoedd, oedd ; o Bela, tylwyth y Belaiaid : o Asbel, tylwyth yr Asbeliaid : o Ahiram, tylwyth yr Ahiram-iaid :

39 O Sephupham, tylwyth y Sephuphaniaid : o Hupham, tylwyth yr Huphaniaid.

40 A meibion Bela oedd, Ard, a Naaman : o Ard yr ydoedd tylwyth yr Ardiaid : o Naaman, tylwyth y Naamaniaid.

41 Dyma feibion Benjamin, yn ol eu teuluoedd : dan eu rhif yr oeddynt yn bum mil a deugain a chwe chant.

42 ¶ Dyma feibion Dan, yn ol eu teuluoedd. O Suham, tylwyth y Suhamiaid. Dyma dylwyth Dan, yn ol eu teuluoedd.

43 A holl dylwyth y Suhamiaid oedd, yn ol eu rhifedigion, bedair mil a thriugain a phedwar cant.

44 ¶ Meibion Aser, wrth eu teuluoedd, oedd ; o Jimnah, tylwyth y Jimniaid : o Jesui, tylwyth y Jesuiaid : o Beriah, tylwyth y Beriaid.

45 O feibion Beriah, yr oedd ; o Heber, tylwyth yr Heberiaid : o Mal-iel, tylwyth y Malcieliaid.

46 Ac enw merch Aser ydoedd Sarah.

47 Dyma deuluoedd meibion Aser, yn ol eu rhifedigion ; tair mil ar ddeg a deugain a phedwar cant.

48 ¶ Meibion Naphtali, wrth eu teuluoedd, oedd ; o Jaseel, tylwyth y Jaseeliaid : o Guni, tylwyth y Guniaid.

49 O Jeser, tylwyth y Jeseriaid : o Silem, tylwyth y Silemiaid.

50 Dyma dylwyth Naphtali, yn ol eu teuluoedd, dan eu rhif ; pum mil a deugain a phedwar cant.

51 Dyma rifedigion meibion Israel ; chwe chan mil, a mil saith cant a deg ar hugain.

52 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

53 I'r rhai hyn y rhennir y tir yn etifeddiaeth, yn ol rhifedi yr enwau.

54 I lawer y chwanegi yr etifeddiaeth, ac i ychydig prinha yr etifeddiaeth : rhodder i bob un ei etifeddiaeth yn ol ei rifedigion.

55 Etto wrth goelbren y rhennir y tir : wrth enwau llwythau eu tadau yr etifeddant.

56 Wrth farn y coelbren y rhennir ei etifeddiaeth, rhwng llawer ac ychydig.

57 ¶ A dyma rifedigion y Lefiaid, wrth eu teuluoedd. O Gerson, tylwyth y Gersoniaid : o Cohath, tylwyth y Cohathiaid : o Merari, tylwyth y Merariaid.

58 Dyma dylwythau y Lefiaid. Tylwyth y Libniaid, tylwyth yr Hebronaid, tylwyth y Maliaid, tylwyth y Musiaid, tylwyth y Corathiaid : Cohath hefyd a genhedlodd Amram.

59 Ac enw gwraig Amram oedd Jochebed, merch Lefi, yr hon a aned i Lefi yn yr Aiph : a hi a ddug i Amram, Aaron a Moses, a Miriam eu chwaer hwynt.

60 A ganed i Aaron, Nadab ac Abihu, Eleazar ac Ithamar.

61 A bu farw Nadab ac Abihu, pan offrynmasant dan dieithr ger bron yr ARGLWYDD.

62 A'u rhifedigion oedd dair mil ar hugain ; sef pob gwrryw o fab misyriad ac uchod : canys ni chyfrifwyd hwynt ym mysg meibion Israel, am na roddwyd iddynt etifeddiaeth ym mhlith meibion Israel.

63 ¶ Dyma rifedigion Moses ac Eleazar yr offeiriad, y rhai a rifasant feibion Israel yn rhyosydd Moab, wrth yr Iorddonen, *ar gyfer* Jericho.

64 Ac yu y rhai hyn nid oedd un o rifedigion Moses ac Aaron yr offeiriad, pan rifasant feibion Israel yn anialwch Sinai.

65 Canys dywedasai yr ARGLWYDD am danynt, Gan farw y byddant feirw yn yr anialwch. Ac ni adawsid o honnynt un, ond Caleb mab Jephunneh, a Josua mab Nun.

PEN. XXVII.

1 *Merched Salphaad yn ceisio etifeddiaeth.*
6 *Cyfraith etifeddiaethau.* 12 *Moses, wedi ei rhybuddio am ei farwolaeth, yn ymbil am gael un yn ei le.* 18 *Appwyntio Josua i gael ei le ef.*

YNA y daeth merched Salphaad, mab Hopher, mab Gilead, mab Machir, mab Manasseh, o dylwyth Manasseh mab Joseph (a dyma enwau ei ferched ef; Malah, Noah, Hoglah, Milcah, a Tirsah)

2 Ac a safasant ger bron Moses, a cher bron Eleazar yr offeiriad, a cher bron y pennaethiaid, a'r holl gynnulleidfa, *wrth* ddrws pabell y cyfarfod, gan ddywedyd,

3 Ein tad ni a fu farw yn yr anialwch; ac nid oedd efe ym mysg y gynnulleidfa a ymgasglodd yn erbyn yr ARGLWYDD y'ngynnulleidfa Corah, ond yn ei bechod ei hun y bu farw; ac nid oedd meibion iddo.

4 Paham y tynnir ymaith enw ein tad ni o fysg ei dylwyth, am nad oes iddo fab? Dod i ni feddiant ym mysg brodyr ein tad.

5 A dug Moses eu hawl hwynt ger bron yr ARGLWYDD.

6 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

7 Y mae merched Salphaad yn dywedyd yn uniawn: gan roddi dyro iddynt feddiant etifeddiaeth ym mysg brodyr eu tad: trosa iddynt etifeddiaeth eu tad.

8 Llefara hefyd wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Pan fyddo marw un, ac heb fab iddo, trowsch ei etifeddiaeth ef i'w ferch.

9 Ac oni *bydd* merch iddo, rhoddwch ei etifeddiaeth ef i'w frodyr.

10 Ac oni *bydd* brodyr iddo; yna rhoddwch ei etifeddiaeth ef i frodyr ei dad.

11 Ac oni *bydd* brodyr i'w dad; yna rhoddwch ei etifeddiaeth ef i'w gâr nesaf iddo o'i dylwyth; a meddianned *hwnnw* hi: a bydded *hyn* i feibion Israel yn ddeddf farnedig, megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses.

12 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Dring i'r mynydd Abarim hwn, a gwel y tir a roddais i feibion Israel.

13 Ac wedi i ti ei weled, tithau a gesglir at dy bobl, fel y casglwyd Aaron dy frawd.

14 Canys yn anialwch Sin, wrth gynnen y gynnulleidfa, y gwrthryfelasoch yn erbyn fy ngair, i'm sancteiddio wrth y dwfr yn eu golwg hwynt: dyma ddwfr cynnen Cades, yn anialwch Sin.

15 ¶ A llefarodd Moses wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

16 Gosoded yr ARGLWYDD, Duw ysprydion pob cnawd, un ar y gynnulleidfa,

17 Yr hwn a elo allan o'u blaen hwynt, ac a ddelo i mewn o'u blaen hwynt, a'r hwn a'u dygo hwynt allan, ac a'u dygo hwynt i mewn; fel na byddo cynulleidfa yr ARGLWYDD fel defaid ni *byddo* bugail arnynt.

18 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Cymmer attat Josua mab Nun, y gwr y *mae* yr yspryd ynddo, a gosod dy law arno;

19 A dod ef i sefyll ger bron Eleazar yr offeiriad, a cher bron yr holl gynnulleidfa; a dod orchymyn iddo ef yn eu gwydd hwynt.

20 A dod o'th ogoniant di arno ef, fel y gwrandawo holl gynnulleidfa meibion Israel *arno*.

21 A safed ger bron Eleazar yr offeiriad, yr hwn a ofyn *gynghor* drosto ef, yn ol barn Urim, ger bron yr ARGLWYDD: wrth ei air ef yr ânt allan, ac wrth ei air ef y deuant i mewn, efe a holl feibion Israel gyd âg ef, a'r holl gynnulleidfa.

22 A gwnaeth Moses megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD iddo : ac a gymmerodd Josua, ac a barodd iddo sefyll ger bron Eleazar yr offeir- iad, a cher bron yr holl gynnulleidfa.

23 Ac efe a osododd ei ddwyllaw arno, ac a roddodd orchymyn iddo ; megis y llefarasai yr ARGLWYDD trwy law Moses.

PEN. XXVIII.

1 *Bod yn rhaid cadw offrymmau.* 3 *Y poeth-offrwm gwastadol.* 9 *Yr offrwm ar y Sabboth,* 11 *ar y lloerau newydd,* 16 *ar y Pasc :* 26 *yn nydd y blaen-ffrwythau.*

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Gorchymyn i feibion Israel, a dywed wrthynt, Gwylwch am offrwmu i mi fy offrwm, a'm bara i'm hebyrth tanlyd, o arogl peraidd, yn eu tymmor.

3 A dywed wrthynt, Dyma yr aberth tanlyd a offrymmwch i'r ARGLWYDD. Dau oen blwyddiaid, perffeith-gwbl, bob dydd, yn boeth-offrwm gwastadol.

4 Un oen a offrymmi di y bore, a'r oen arall a offrymmi di yn yr hwyr ;

5 A degfed ran ephah o beilliaid, yn fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy bedwaredd ran hin o olew coethedig.

6 Dyma y poeth-offrwm gwastadol a wnaed ym mynydd Sinai, yn arogl peraidd, yn aberth tanlyd i'r ARGLWYDD.

7 A'i ddiiod-offrwm fydd bedwaredd ran hin gyd â phob oen : par dywallt y ddioid gref yn ddiiod-offrwm i'r ARGLWYDD, yn y cysegr.

8 Yr ail oen a offrymmi yn yr hwyr : megis bwyd-offrwm y bore, a'i ddiiod-offrwm, yr offrymmi ef, yn aberth tanlyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

9 ¶ Ac ar y dydd Sabboth, dau oen blwyddiaid, perffeith-gwbl, a dwy ddegfed ran o beilliaid yn fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy olew, a'i ddiiod-offrwm.

10 Dyma boeth-offrwm pob Sabboth, heb law y poeth-offrwm gwastadol, a'i ddiiod-offrwm.

11 ¶ Ac ar ddechreu eich misoedd yr offrymmwch, yn boeth-offrwm i'r

ARGLWYDD, ddau o fustych ieuaingc, ac un hwrdd, u saith oen blwyddiaid, perffeith-gwbl ;

12 A thair degfed ran o beilliaid, yn fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy olew, gyd â phob bustach ; a dwy ddegfed ran o beilliaid, yn fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy olew, gyd â phob hwrdd ;

13 A phob yn ddegfed ran o beilliaid, yn fwyd-offrwm, wedi ei gymmysgu trwy olew, gyd â phob oen, yn offrwm poeth o arogl peraidd, yn aberth tanlyd i'r ARGLWYDD.

14 A'u diiod-offrwm fydd hanner hin gyd â bustach, a thrydedd ran hin gyd â hwrdd, a phedwaredd ran hin o win gyd âg oen. Dyma boeth-offrwm mis yn ei fis, trwy fisoedd y flwyddyn.

15 Ac un bwch geifr fydd yn bechaberth i'r ARGLWYDD : heb law y gwastadol boeth-offrwm, yr offrymmir ef, a'i ddiiod-offrwm.

16 ¶ Ac yn y mis cyntaf, ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis, y bydd Pasc yr ARGLWYDD.

17 Ac ar y pymthegfed dydd o'r mis hwn y bydd yr wyl : saith niwrnod y bwyttair bara croyw.

18 Ar y dydd cyntaf y bydd cymmanfa sanctaidd : na wnewch ddim caeth-waith ynddo.

19 Ond offrymmwch yn aberth tanlyd, ac yn boeth-offrwm i'r ARGLWYDD, ddau o fustych ieuaingc, ac un hwrdd, a saith oen blwyddiaid : byddant gennych yn berffeith-gwbl.

20 Eu bwyd-offrwm hefyd fydd o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew : tair degfed ran gyd â bustach, a dwy ddegfed ran gyd â hwrdd, a offrymmwch chwi ;

21 Bob yn ddegfed ran yr offrymmwch gyd â phob oen, o'r saith oen :

22 Ac un bwch yn bechaberth, i wneuthur cymmod drosoch.

23 Heb law poeth-offrwm y bore, yr hwn sydd boeth-offrwm gwastadol, yr offrymmwch hyn.

24 Fel hyn yr offrymmwch ar bob dydd o'r saith niwrnod, fwyd-aberth tanlyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD : heb law y poeth-offrwm

gwastadol, yr offrymair ef, a'i ddiod-offrwm.

25 Ac ar y seithfed dydd cymmanfa sanctaidd fydd i chwi: dim caeth-waith nis gwnewch.

26 ¶ Ac ar ddydd eich blaen-ffrwythau, pan offrymmoch fwyd-offrwm newydd i'r ARGLWYDD, wedi eich wythnosau, cymmanfa sanctaidd fydd i chwi: dim caeth-waith nis gwnewch.

27 Ond offrymmwch ddau fustach ieuainge, un hwrdd, a saith oen blwyddiaid, yn boeth-offrwm, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD.

28 A bydded eu bwyd-offrwm o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew; tair degfed ran gyd â phob bustach, dwy ddegfed ran gyd â phob hwrdd;

29 Bob yn ddegfed ran gyd â phob oen, o'r saith oen:

30 Un bwch geifr, i wneuthur cymmod drosoch.

31 Heb law y poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, yr offrymmwch *hyn* (byddant gennych yn berffeith-gwbl) ynghyd â'u diod-offrwm.

PEN. XXIX.

1 Yr offrymmau ar wyl yr udgyrn, 7 ar y dydd y cystuddiant eu heneidiau, 13 ac ar wylth niwrnod gwyl y pebyll.

AC yn y seithfed mis, ar y dydd cyntaf o'r mis, y bydd i chwi gymmanfa sanctaidd; dim caeth-waith nis gwnewch: dydd i ganu udgyrn fydd efe i chwi.

2 Ac offrymmwch offrwm poeth yn arogl peraidd i'r ARGLWYDD; un bustach ieuainge, un hwrdd, saith o wŷn blwyddiaid, perffeith-gwbl:

3 A'u bwyd-offrwm o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew; tair degfed ran gyd â bustach, a dwy ddegfed ran gyd â hwrdd;

4 Ac un ddegfed ran gyd â phob oen, o'r saith oen:

5 Ac un bwch geifr yn bech-aberth, i wneuthur cymmod drosoch:

6 Heb law poeth-offrwm y mis, a'i fwyd-offrwm, a'r poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, a'u diod-offrwm hwynt, wrth eu defod hwynt, yn arogl peraidd, yn aberth taullyd i'r ARGLWYDD.

7 ¶ Ac ar y degfed dydd o'r seith-

fed mis hwn cymmanfa sanctaidd fydd i chwi: yna cystuddiwch eich eneidiau: dim gwaith nis gwnewch *ynddo*.

8 Ond offrymmwch boeth-offrwm i'r ARGLWYDD, yn arogl peraidd, un bustach ieuainge, un hwrdd, saith oen blwyddiaid: byddant berffeith-gwbl gennych.

9 A'u bwyd-offrwm *fydd* o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew, tair degfed ran gyd â bustach, a dwy ddegfed ran gyd â hwrdd;

10 Bob yn ddegfed ran gyd â phob oen, o'r saith oen:

11 Un bwch geifr yn bech-aberth; heb law pech-aberth y cymmod, a'r poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, a'u diod-offrymmau.

12 ¶ Ac ar y pymthegfed dydd o'r seithfed mis, cymmanfa sanctaidd fydd i chwi: dim caeth-waith nis gwnewch; eithr cedwch wyl i'r ARGLWYDD, saith niwrnod.

13 Ac offrymmwch offrwm poeth, aberth taullyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD; tri ar ddeg o fustych ieuainge, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o wŷn blwyddiaid: byddant berffeith-gwbl.

14 A'u bwyd-offrwm *fydd* o beilliaid wedi ei gymmysgu trwy olew; tair degfed ran gyd â phob bustach, o'r tri bustach ar ddeg; dwy ddegfed ran gyd â phob hwrdd, o'r ddau hwrdd;

15 A phob yn ddegfed ran gyd â phob oen, o'r pedwar oen ar ddeg:

16 Ac un bwch geifr yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, ei fwyd-offrwm, a'i ddiod-offrwm.

17 ¶ Ac ar yr ail dydd yr offrymmwch ddeuddeng mustach ieuainge, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o wŷn blwyddiaid, perffeith-gwbl.

18 A'u bwyd-offrwm, a'u diod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r wŷn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:

19 Ac un bwch geifr yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, a'u diod-offrymmau.

20 ¶ Ac ar y trydydd dydd, un bustach ar ddeg, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o wŷn blwyddiaid, perffeith-gwbl:

21 A'u bwyd-offrwm, a'u diod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r wŷn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:

22 Ac un bwchgeifr yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, a'i ddiod-offrwm.

23 ¶ Ac ar y pedwerydd dydd, deng mustach, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o wŷn blwyddiaid, perffeith-gwbl.

24 Eu bwyd-offrwm, a'u diod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r wŷn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:

25 Ac un bwch geifr yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, ei fwyd-offrwm, a'i ddiod-offrwm.

26 ¶ Ac ar y pummed dydd, naw bustach, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o wŷn blwyddiaid, perffeith-gwbl.

27 A'u bwyd-offrwm, a'u diod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r wŷn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:

28 Ac un bwch yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, a'i fwyd-offrwm, a'i ddiod-offrwm.

29 ¶ Ac ar y chweched dydd, wyth o fustych, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o wŷn blwyddiaid, perffeith-gwbl.

30 A'u bwyd-offrwm, a'u diod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r wŷn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:

31 Ac un bwch yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, ei fwyd-offrwm, a'i ddiod-offrwm.

32 ¶ Ac ar y seithfed dydd, saith o fustych, dau hwrdd, pedwar ar ddeg o wŷn blwyddiaid, perffeith-gwbl.

33 A'u bwyd-offrwm, a'u diod-offrwm, gyd â'r bustych, gyd â'r hyrddod, a chyd â'r wŷn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth eu defod:

34 Ac un bwch yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, ei fwyd-offrwm, a'i ddiod-offrwm.

35 ¶ Ar yr wythfed dydd, uchel wyl fydd i chwi: dim caeth-waith nis gwnewch *ynndo*.

36 Ond offrymmwch offrwm poeth, aberth tanlyd, o arogl peraidd i'r ARGLWYDD; un bustach, un hwrdd,

saith o wŷn blwyddiaid, perffeith-gwbl.

37 Eu bwyd-offrwm, a'u diod-offrwm, gyd â'r bustach, a chyd â'r hwrdd, a chyd â'r wŷn, *fydd* yn ol eu rhifedi, wrth y ddefod:

38 Ac un bwch yn bech-aberth; heb law y poeth-offrwm gwastadol, ei fwyd-offrwm, a'i ddiod-offrwm.

39 Hyn a wnewch i'r ARGLWYDD ar eich gwyliau; heb law eich addunedau, a'ch offrymmau gwirfodd, gyd â'ch offrymmau poeth, a'ch offrymmau bwyd, a'ch offrymmau diod, a'ch offrymmau hëdd.

40 A dywedodd Moses wrth feibion Israel yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

PEN. XXX.

1 Na ellir torri addunedau; 3 ond adduned moruyn ieuangc, 6 guraig ũriog, 9 guraig weddo, a'r ysgaredig.

ALLEFARODD Moses wrth Israel, gan ddywedyd, Dyma y peth a orchymynodd yr ARGLWYDD.

2 Os addunedau gwr adduned i'r ARGLWYDD, neu dyngu llw, gan rwymo rhwymedigaeth ar ei enaid ei hun; na haloged ei air: gwnaed yn ol yr hyn oll a ddêl allan o'i enau.

3 Ac os addunedau benyw adduned i'r ARGLWYDD, a'i rhwymo ei hun â rhwymedigaeth yn nhŷ ei thad, yn ei hieuengctid;

4 A chlywed o'i thad ei hadduned, a'i rhwymedigaeth yr hwn a rwymodd hi ar ei henaid, a thewi o'i thad wrthi: yna safed ei holl addunedau; a phob rhwymedigaeth a rwymodd hi ar ei henaid, a saif.

5 Ond os ei thad a bar iddi dorri, ar y dydd y clywo efe; o'i holl addunedau, a'i rhwymedigaethau y rhai a rwymodd hi ar ei henaid, ni saif *un*: a maddeu yr ARGLWYDD iddi, o achos mai ei thad a barodd iddi dorri.

6 Ac os hi oedd yn eiddo gwr, pan addunedodd, neu pan lefarodd o'i gwefusau beth a rwymo ei henaid hi;

7 A chlywed o'i gwr, a thewi wrthi y dydd y clywo: yna safed ei haddunedau; a'i rhwymedigaethau y rhai a rwymodd hi ar ei henaid, a safant.

8 Ond os ei gwr, ar y dydd y clywo, a bar iddi dorri; efe a ddiddymma ei hadduned yr hwn *fydd* arni, a thraethiad ei gwefusau yr hwn a rwymodd hi ar ei henaid: a'r ARGLWYDD a faddeu iddi.

9 Ond adduned y weddw, a'r ysgaredig, yr hyn oll a rwymo hi ar ei henaid, a saif arni.

10 Ond os *yn* nhŷ ei gwr yr addunedodd, neu y rhwymodd hi rwymedigaeath ar ei henaid trwy lw;

11 A chlywed o'i gwr, a thewi wrthi, heb beri iddi dorri: yna safed ei holl addunedau; a phob rhwym a rwymodd hi ar ei henaid, a saif.

12 Ond os ei gwr gan ddiddymmu a'u diddymma hwynt y dydd y clywo; ni saif dim a ddaeth allan o'i gwefusau, o'i haddunedau, ac o rwymedigaeath ei henaid: ei gwr a'u diddymmodd hwynt; a'r ARGLWYDD a faddeu iddi.

13 Pob adduned, a phob rhwymedigaeath llw i gystuddio yr enaid, ei gwr a'i cadarnhâ, a'i gwr a'i diddymma.

14 Ac os ei gwr gan dewi a daw wrthi o ddydd i ddydd; yna y cadarnhâodd efe ei holl addunedau, neu ei holl rwymedigaeathau y rhai *oedd* arni: cadarnhâodd hwynt, pan dawodd wrthi, y dydd y clybu *efe hwynt*.

15 Ac os efe gan ddiddymmu a'u diddymma hwynt wedi iddo glywed; yna efe a ddwg ei hanwiredd hi.

16 Dyma y deddfau a orchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses, rhwng gwr a'i wraig, a rhwng tad a'i ferch, yn ei hieuengctid yn nhŷ ei thad.

PEN. XXXI.

1 Yspeilio y Midianiaid, a lladd Balaam: 13 Moses yn ddig wrth y swyddogion, am gadw y gwagedd yn *fyw*. 19 Pa fodol y glanhair y milwyr, a'u carcharorion, a'u hysgryfueth. 25 Y modd y mae rhannu yr yspail. 43 Yr offrefm ewyllysgar i drysordy yr Arglwydd.

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Dial feibion Israel ar y Midianiaid: wedi *hynny* ti a gesglir at dy bobl.

3 A llefarodd Moses wrth y bobl, gan ddywedyd, Arfogwch o honoch wŷr i'r rhyfel, ac ânt yn erbyn Mid-

ian, i roddi dial yr ARGLWYDD ar Midian.

4 Mil o bob llwyth, o holl lwythau Israel, a anfonwch i'r rhyfel.

5 A rhoddasant o filoedd Israel fil o bob llwyth, *sef* deuddeng mil, o rai wedi eu harfogi i'r rhyfel.

6 Ac anfonodd Moses hwynt i'r rhyfel, mil o bob llwyth; hwynt a Phinees mab Eleazar yr offeiriad, a *anfonodd efe* i'r rhyfel, â dodrefn y cyssegr, a'r udgyrn i udganu yn ei law.

7 A hwy a ryfelasant yn erbyn Midian, megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses; ac a laddasant bob gwrryw.

8 Brenhinoedd Midian hefyd a laddasant hwy, gyd â'u lladdedigion *eraill*; *sef* Efi, a Recem, a Sur, a Hur, a Reba, pŵm brenhin Midian: Balaam hefyd mab Beor a laddasant hwy â'r cleddyf.

9 Meibion Israel a ddaliasant hefyd yn garcharorion wragedd Midian, a'u plant; ac a yspeiliasant eu holl anifeiliaid hwynt, a'u holl ddâ hwynt, a'u holl olud hwynt.

10 Eu holl ddinasoedd hefyd trwy eu trigfannau, a'u holl dyrau, a losgasant â than.

11 A chymmerasant yr holl yspail, a'r holl gaffaeliad, o ddyn ac o anifail.

12 Ac a ddygasant at Moses, ac at Eleazar yr offeiriad, ac at gynulleidfa meibion Israel, y carcharorion, a'r caffaeliad, a'r yspail, i'r gwersyll, yn rhosydd Moab, y rhai *ydynt* wrth yr Iorddonen, *ar gyfer* Jericho.

13 ¶ Yna Moses ac Eleazar yr offeiriad, a holl bennaduriaid y gynulleidfa, a aethant i'w cyfarfod hwynt o'r tu allan i'r gwersyll.

14 A digiodd Moses wrth swyddogion y fyddin, capteniaid y miloedd, a chapteniaid y cantoedd, y rhai a ddaethant o frwydr y rhyfel.

15 A dywedodd Moses wrthynt, A adawsoch chwi bob benyw yn fyw?

16 Wele, hwynt, trwy air Balaam, a barasant i feibion Israel wneuthur camwedd yn erbyn yr ARGLWYDD yn achos Peor; a bu pla y'nghynulleidfa yr ARGLWYDD.

17 Am hynny lleddwch yn awr bob

gwrryw o blentyn; a lleddwch bob benyw a fu iddi a wnaeth â gwr, trwy orwedd gyd âg ef.

18 A phob plentyn o'r benywaidd y rhai ni bu iddynt a wnaethant â gwr, cedwch yn fyw i chwi.

19 Ac arhoswch chwithau o'r tu allan i'r gwrsyll saith niwrnod: pob un a laddodd ddyn, a phob un a gyffyrddodd wrth laddedig, ymlanhêwch y trydydd dydd, a'r seithfed dydd, chwi a'ch carcharorion.

20 Pob gwisg hefyd, a phob drefnyn croen, a phob gwaith o *flew* geifr, a phob llestr pren, a lanhêwch chwi.

21 ¶ A dywedodd Eleazar yr offeiriad wrth y rhyfelwyr y rhai a aethant i'r rhyfel, Dyma ddeddf y gyfraith a orchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses:

22 Yn unig yr aur, a'r arian, y pres, yr haiarn, yr alcam, a'r plwm;

23 Pob dim a ddioddefo dân, a dynnwch trwy y tân, a glân fydd; ac etto efe a lanhêir â'r dwfr neillduaeth: a'r hyn oll ni ddioddefo dân, tynnwch trwy y dwfr yn unig.

24 A golchwch eich gwisgoedd ar y seithfed dydd, a glân fyddwch; ac wedi hynny deuwch i'r gwrsyll.

25 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

26 Cymmer nifer yr yspail a gaed, o ddyn ac o anifail, ti ac Eleazar yr offeiriad, a pheunau-cenedl y gynulleidfa:

27 A rhanna y caffaeliad yn ddwy ran; rhwng y rhyfelwyr a aethant i'r filwriaeth, a'r holl gynulleidfa.

28 A chyfod deyrnged i'r ARGLWYDD gan y rhyfelwyr y rhai a aethant allan i'r filwriaeth; un enaid o bob pum cant o'r dynion, ac o'r eidionau, ac o'r asynod, ac o'r defaid.

29 Cymmerwch *hyn* o'u hanner hwynt, a dyro i Eleazar yr offeiriad, yn ddychafael-offrwm yr ARGLWYDD.

30 Ac o hanner meibion Israel y cymmeri un rhan o bob deg a deugain, o'r dynion, o'r eidionau, o'r asynod, ac o'r defaid, ac o bob anifail, a dod hwynt i'r Lefaid, y rhai ydynt yn cadw cadwraeth tabernacl yr ARGLWYDD.

31 A gwnaeth Moses ac Eleazar yr offeiriad megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses.

32 A'r caffaeliad, *sef* gweddill yr yspail yr hon a ddygasai pobl y filwriaeth, oedd chwe chan mil a phymtheg a thriugain o filoedd o ddefaid,

33 A deuddeg a thriugain mil o eidionau,

34 Ac un fil a thriugain o asynod,

35 Ac o ddynion, o fenywaidd ni buasai iddynt a wnaethant â gwr, trwy orwedd gyd âg ef, ddeuddeng mil ar hugain o eneidiau.

36 A'r hanner, *sef* rhan y rhai a aethant i'r rhyfel, oedd, o rifedi defaid, dri chan mil a dwy ar bymtheg ar hugain o filoedd, a phum cant;

37 A theyrnged yr ARGLWYDD o'r defaid oedd chwe chant a phymtheg a thriugain.

38 A'r eidionau oedd un fil ar bymtheg ar hugain; a'u teyrnged i'r ARGLWYDD oedd ddeuddeg a thriugain.

39 A'r asynod oedd ddeng mil ar hugain a phum cant; a'u teyrnged i'r ARGLWYDD oedd un a thriugain.

40 A'r dynion oedd un fil ar bymtheg; a'u teyrnged i'r ARGLWYDD oedd ddeuddeg enaid ar hugain.

41 A Moses a roddodd deyrnged offrwm dyrchafael yr ARGLWYDD i Eleazar yr offeiriad, megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

42 Ac o ran meibion Israel, yr hon a rannasai Moses oddi wrth y milwyr,

43 *Sef* rhan y gynulleidfa o'r defaid, oedd dri chan mil a dwy ar bymtheg ar hugain o filoedd, a phum cant;

44 Ac o'r eidionau, un fil ar bymtheg ar hugain;

45 Ac o'r asynod, deng mil ar hugain a phum cant;

46 Ac o'r dynion, un fil ar bymtheg.

47 Iê, cymmerodd Moses o hanner meibion Israel, un rhan o bob deg a deugain, o'r dynion, ac o'r anifeiliaid, ac a'u rhoddes hwynt i'r Lefaid oedd yn cadw cadwraeth tabernacl yr ARGLWYDD; megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

48 ¶ A'r swyddogion, y rhai oedd ar filoedd y llu, a ddaethant at Moses,

ef captenïad y miloedd, a chaptenïad y cantoedd:

49 A dywedasant wrth Moses, Dy weision a gymmerasant nifer y gwŷr o ryfel a rodduist dan ein dwylaw ni; ac nid oes wr yn eisieu o honom.

50 Am hynny yr ydym yn offrymu offerwm i'r ARGLWYDD, pob un yr hyn a gafodd, yn offerynau aur, yn gadwynau, yn freichledau, yn fodrwyau, yn glust-dlysau, ac yn dorchau, i wneuthur cymmod dros ein heneidiau ger bron yr ARGLWYDD.

51 A chymmerodd Moses ac Eleazar yr offeiriad yr aur ganddynt, y dodrefn gweithgar oll.

52 Ac yr ydoedd holl aur yr offerwm dyrchafael, yr hwn a offrymmasant i'r ARGLWYDD, oddi wrth gaptenïad y miloedd, ac oddi wrth gaptenïad y cantoedd, yn un fil ar bymtheg saith cant a deg a deugain o siclau.

53 (Yspeiliasai y gwŷr o ryfel bob un iddo ei hun)

54 A chymmerodd Moses ac Eleazar yr offeiriad yr aur gan gaptenïad y miloedd a'r cantoedd, ac a'i dygasant i babel y cyfarfod, yn goffadwriaeth dros feibion Israel ger bron yr ARGLWYDD.

PEN. XXXII.

1 *Y Reubenïad a'r Gadiaid yn gofyn eu hetifeddiaeth y tu hant i'r Iorddonen.* 6 *Moses yn eu ceryddu hwynt.* 16 *Hwythau yn cynnyg iddo ef anmodau wrth ei fodd.* 33 *Moses yn rhoddi iddnt y wlad.* 39 *Hwythau yn ei goregyn hi.*

AC yr ydoedd anifeiliaid lawer i feibion Reuben, a llawer iawn i feibion Gad: a gwelsant dir Jazer, a thir Gilead; ac wele y lle yn lle da i anifeiliaid.

2 A meibion Gad a meibion Reuben a ddaethant, ac a ddywedasant wrth Moses, ac wrth Eleazar yr offeiriad, ac wrth bennaduriaid y gynuullidfa, gan ddywedyd,

3 Ataroth, a Dibon, a Jazer, a Nimrah, a Hesbon, ac Elealeh, a Sebam, a Nebo, a Beon,

4 *Sef* y tir a darawodd yr ARGLWYDD o flaen cynulleidfa Israel, tir i anifeiliaid *yw* efe; ac *y mae* i'th weision anifeiliaid.

5 A dywedasant, Os cawsom ffafr

yn dy olwg, rhodder y tir hwn i'th weision yn feddiant: na phar i ni fyned dros yr Iorddonen.

6 ¶ A dywedodd Moses wrth feibion Gad, ac wrth feibion Reuben, A 4 eich brodyr i'r rhyfel, ac a eisteddwch chwithau yma?

7 A phaham y digalonwch feibion Israel rhag myned trosodd i'r tir a roddodd yr ARGLWYDD iddynt?

8 Felly y gwnaeth eich tadau, pau anfonais hwynt o Cades-Barnea i edrych y tir.

9 Canys aethant i fynu hyd ddyffryn Escol, a gwelsant y tir; a digalonnasaut feibion Israel rhag myned i'r tir a roddasai yr ARGLWYDD iddynt.

10 Ac enynnodd diglonedd yr ARGLWYDD y dydd hwnnw; ac efe a dyngodd, gan ddywedyd,

11 Diau na chaiff yr un o'r dynion a ddaethant i fynu o'r Aipht, o fab ugain mlwydd ac uchod, weled y tir a addewais trwy lw i Abraham, i Isaac, ac i Jacob; am na chyflawnasant *wneuthur* ar fy ol i:

12 Ond Caleb mab Jephunneh y Ceneziad, a Josua mab Nun; canys cyflawnasant *wneuthur* ar ol yr ARGLWYDD.

13 Ac enynnodd diglonedd yr ARGLWYDD yn erbyn Israel; a gwnaeth iddynt grwydro yn yr anialwch ddeugain mlynedd, nes darfod yr holl oes a wnaethai ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD.

14 Ac wele, chwi a godasoch yn lle eich tadau, yn gynnyrch dynion pechadurus, i chwanegu ar angerdd lliid yr ARGLWYDD wrth Israel.

15 Os dychwelwch oddi ar ei ol ef; yna efe a 4d y bobl etto yn yr anialwch, a chwi a ddinystriwch yr holl bobl hyn.

16 ¶ A hwy a ddaethant atto ef, ac a ddywedasant, Corlannau defaid a adeiladwn ni yma i'n hanifeiliaid, a dinasoedd i'n plant.

17 A ni a ymarfogwn yn fuan o flaen meibion Israel, hyd oni ddygom hwynt i'w lle eu hun; a'n plant a arhosant yn y dinasoedd caerog, rhag trigolion y tir.

18 Ni ddychwelwn ni i'n tai, nes i

feibion Israel berchenogi bob un ei etifeddiaeth.

19 Hefyd nid etifeddwn ni gyd â hwynt o'r tu hwnt i'r Iorddonen, ac oddi yno allan; am ddyfod ein hetifeddiaeth i ni o'r tu yma i'r Iorddonen, tu a'r dwyrain.

20 ¶ A dywedodd Moses wrth-ynt, Os gwnewch y peth hyn, os ymarfogwch i'r rhyfel o flaen yr ARGLWYDD,

21 Os â pob un o honoch dros yr Iorddonen yn arfog o flaen yr ARGLWYDD, nes iddo yrru ymaith ei elynion o'i flaen,

22 A darostwng y wlad o flaen yr ARGLWYDD; yna wedi hynny y cewch ddychwelyd, ac y byddwch dieuog ger bron yr ARGLWYDD, a cher bron Israel; a bydd y tir hwn yn etifeddiaeth i chwi o flaen yr ARGLWYDD.

23 Ond os chwi ni wna fel hyn; wele, pechu yr ydych yn erbyn yr ARGLWYDD: a gwybyddwch y goddi-wedda eich pechod chwi.

24 Adeilidwch i chwi ddinasoedd i'ch plant, a chorlannau i'ch defaid; a gwnewch yr hyn a ddaeth allan o'ch genau.

25 A llefarodd meibion Gad a meibion Reuben wrth Moses, gan ddywedyd, Dy weision a wnant megis y mae fy arglwydd yn gorchymyn.

26 Ein plant, ein gwragedd, ein hanifeiliaid, a'n holl ysgrubliaid, fyddant yma yn ninasoedd Gilead.

27 A'th weision a ânt drosodd o flaen yr ARGLWYDD i'r rhyfel, pob un yn arfog i'r filwriaeth, megis y mae fy arglwydd yn llefaru.

28 A gorchymynodd Moses i Eleazar yr offeiriad, ac i Josua mab Nun, ac i bennau-cenedl llwythau meibion Israel, o'u plegid hwynt:

29 A dywedodd Moses wrthynt, Os meibion Gad a meibion Reuben a ânt dros yr Iorddonen gyd â chwi, pob un yn arfog i'r rhyfel o flaen yr ARGLWYDD, a darostwng y wlad o'ch blaen; yna rhoddwch iddynt wlad Gilead yn berchenogaeth:

30 Ac onid ânt drosodd gyd â chwi yn arfogion, cymmerant eu hetifed-

feddiaeth yn eich mysg chwi y'ngwlad Canaan.

31 A meibion Gad a meibion Reuben a atebasant, gan ddywedyd, Fel y llefarodd yr ARGLWYDD wrth dy weision, felly y gwnawn ni.

32 Nyni a awn drosodd i dir Canaan yn arfogion o flaen yr ARGLWYDD, fel y byddo meddiant ein hetifeddiaeth o'r tu yma i'r Iorddonen gennyf ni.

33 A rhoddodd Moses iddynt, sef i feibion Gad, ac i feibion Reuben, ac i hanner llwyth Manasseh mab Joseph, frenhiniaeth Schon brenhin yr Amoriaid, a brenhiniaeth Og brenhin Basan, y wlad a'i dinasoedd ar hyd y terfynau, sef dinasoedd y wlad oddi amgylch.

34 ¶ A meibion Gad a adeiladasant Dibon, ac Ataroth, ac Aroer,

35 Ac Atroth, Sophan, a Jaazer, a Jogbeah,

36 A Beth-nimrah, a Beth-haran, dinasoedd caerog; a chorlannau defaid.

37 A meibion Reuben a adeiladasant Hesbon, Elealeh, a Chiriathaim;

38 Nebo hefyd, a Baal-meon (wedi troi eu henwau) a Sibmah: ac a enwasant enwau ar y dinasoedd a adeiladasant.

39 A meibion Machir mab Manasseh a aethant i Gilead, ac a'i hynnyllasant hi, ac a yrrasant ymaith yr Amoriaid oedd ynddi.

40 A rhoddodd Moses Gilead i Machir mab Manasseh; ac efe a drigodd ynddi.

41 Ac aeth Jair mab Manasseh, ac a ynnillodd eu pentrefydd hwynt, ac a'u galwodd hwynt Hafoth-Jair.

42 Ac aeth Nobah, ac a ynnillodd Cenath a'i phentrefydd, ac a'i galwodd ar ei enw ei hun, Nobah.

PEN. XXXIII.

1 Dwy daith a dengain yr Israeliaid. 50 Bod yn rhaid dinystrio y Canaoneid.

DYMA deithiau meibion Israel, y rhai a ddaethant allan o dir yr Aipht, yn eu lluoedd, dan law Moses ac Aaron.

2 A Moses a ysgrifennodd eu myned-

iad hwynt allan yn ol eu teithiau, wrth orchymyn yr ARGLWYDD: a dyma eu teithiau hwynt yn eu mynediad allan.

3 A hwy a gychwynasant o Rameses yn y mis cyntaf, ar y pymthegfed dydd o'r mis cyntaf: trannoeth wedi y Pasc yr aeth meibion Israel allan â llaw uchel y'ngolwg yr Aiphtiaid oll.

4 (A'r Aiphtiaid oedd yn claddu pob cyntaf-anedig, y rhai a laddasai yr ARGLWYDD yn eu mysg; a gwnaethai yr ARGLWYDD farn yn erbyn eu duwiau hwynt hefyd)

5 A meibion Israel a gychwynasant o Rameses, ac a wersyllasant yn Succoth.

6 A chychwynasant o Succoth, a wersyllasant yn Etham, yr hon sydd y'ngwrr yr anialwch.

7 A chychwynasant o Etham, a throsiant drachefn i Pi-hahiroth, yr hon sydd o flaen Baal-Sepnon; ac a wersyllasant o flaen Migdol.

8 A chychwynasant o Pi-hahiroth, ac a aethant trwy ganol y môr i'r anialwch; a cherddasant daith tri diwrnod yn anialwch Etham, a wersyllasant ym Marah.

9 A chychwynasant o Marah, a daethant i Elim: ac yn Elim yr ydoedd deuddeg o ffynhonnau dwfr, a deg a thriugain o balmwydd; a wersyllasant yno.

10 A chychwynasant o Elim, a wersyllasant wrth y môr coch.

11 A chychwynasant oddi wrth y môr coch, a wersyllasant yn anialwch Sin.

12 Ac o anialwch Sin y cychwynasant, ac y wersyllasant yn Dophcah.

13 A chychwynasant o Dophcah, a wersyllasant yn Alus.

14 A chychwynasant o Alus, a wersyllasant yn Rephidim, lle nid oedd dwfr i'r bobl i'w yfed.

15 A chychwynasant o Rephidim, a wersyllasant yn anialwch Sinai.

16 A chychwynasant o anialwch Sinai, a wersyllasant yn Cibroth-Hattaafah.

17 A chychwynasant o Cibroth-Hattaafah, a wersyllasant yn Hase-roth.

18 A chychwynasant o Hase-roth, a wersyllasant yn Rithmah.

19 A chychwynasant o Rithmah, a wersyllasant yn Rimmon-Pares.

20 A chychwynasant o Rimmon-Pares, a wersyllasant yn Libnah.

21 A chychwynasant o Libnah, a wersyllasant yn Rissah.

22 A chychwynasant o Rissah, a wersyllasant yn Cehelathah.

23 A chychwynasant o Cehelathah, a wersyllasant ym mynydd Sapher.

24 A chychwynasant o fynydd Sapher, a wersyllasant yn Haradah.

25 A chychwynasant o Haradah, a wersyllasant ym Maceloth.

26 A chychwynasant o Maceloth, a wersyllasant yn Tahathl.

27 A chychwynasant o Tahath, a wersyllasant yn Tarah.

28 A chychwynasant o Tarah, a wersyllasant ym Mithcah.

29 A chychwynasant o Mithcah, a wersyllasant yn Hasmonah.

30 A chychwynasant o Hasmonah, a wersyllasant ym Moseroth.

31 A chychwynasant o Moseroth, a wersyllasant yn Bene-Jaacan.

32 A chychwynasant o Bene-Jaacan, a wersyllasant yn Hor-hagid-gad.

33 A chychwynasant o Hor-hagid-gad, a wersyllasant yn Jothbathah.

34 A chychwynasant o Jotbathah, a wersyllasant yn Ebronah.

35 A chychwynasant o Ebronah, a wersyllasant yn Esion-Gaber.

36 A chychwynasant o Esion-Gaber, a wersyllasant yn anialwch Sin; hwnnw yw Cades.

37 A chychwynasant o Cades, a wersyllasant ym mynydd Hor, yng nghwrr tir Edom.

38 Ac Aaron yr offeiriad a aeth i fynu i fynydd Hor, wrth orchymyn yr ARGLWYDD; ac a fu farw yno, yn y ddeugeinfed flwyddyn wedi dyfod meibion Israel allan o dir yr Aipht, yn y pummed mis, ar y dydd cyntaf o'r mis.

39 Ac Aaron oedd fab tair blwydd ar hugain a chant pan fu farw ym mynydd Hor.

40 A brenhin Arad y Canaanead,

yr hwn oedd yn trigo yn y dehau yn nhir Canaan, a glybu o ddyfodiad meibion Israel.

41 A chychwynasant o fynydd Hor, a gwersyllasant yn Salmonah.

42 A chychwynasant o Salmonah, a gwersyllasant yn Punon.

43 A chychwynasant o Punon, a gwersyllasant yn Oboth.

44 A chychwynasant o Oboth, a gwersyllasant yn Ije-Abarim, ar derfyn Moab.

45 A chychwynasant o Ije-Abarim, a gwersyllasant yn Dibon-Gad.

46 A chychwynasant o Dibon-Gad, a gwersyllasant yn Almon-Dib-lathaim.

47 A chychwynasant o Almon-Dib-lathaim, a gwersyllasant ym mynyddoedd Abarim, o flaen Nebo.

48 A chychwynasant o fynyddoedd Abarim, a gwersyllasant yn rhosydd Moab, wrth yr Iorddonen, ar gyfer Jericho.

49 A gwersyllasant wrth yr Iorddonen, o Beth-jesimoth hyd wastad-edd Sittim, yn rhosydd Moab.

50 ¶ A llesarodd yr ARGLWYDD wrth Moses, yn rhosydd Moab, wrth yr Iorddonen, ar gyfer Jericho, gan ddywedyd,

51 Llesfara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Gan eich bod chwi yn myned dros yr Iorddonen, i dir Canaan;

52 Gyrrwch ymaith holl drigolion y tir o'ch blaen, a dinystriwch eu holl luniau hwynt; dinystriwch hefyd eu holl ddelwau tawdd, a difwynwch hefyd eu holl uchelfeydd hwynt.

53 A goresgynwch y tir, a thrigwch ynddo: canys rhoddais y tir i chwi i'w berchenogi.

54 Rhennwch hefyd y tir yn etifeddiaeth rhwng eich teuluoedd wrth goelbren; i'r aml chwanegwch ei etifeddiaeth, ac i'r anaml prinhêwch ei etifeddiaeth: bydded eiddo pob un y man lle yr êl y coelbren allan iddo; yn ol llwythau eich tadau yr etifeddwch.

55 Ac oni yrrwch ymaith breswylwyr y tir o'ch blaen; yna y bydd y rhai a weddillwch o honynt yn gethri yn eich llygaid, ac yn ddrain yn eich

ystylsau, a bliuant chwi yu y tir y trigwch ynddo.

56 A bydd, megis yr amcenaus wneuthur iddynt hwy, y gwnaf i chwi.

PEN. XXXIV.

1 T'ersynau y wlad. 16 Enwau y rhai a rennant y tir.

A LLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

2 Gorchymyn i feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan ddeloch chwi i dir Canaan (dyma y tir a syrth i chwi yn etifeddiaeth, sef gwlad Canaan a'i therfynau)

3 A'ch tu dehau fydd o anialwch Sin, ger llaw Edom; a therfyn y dehau fydd i chwi o gwrr y môr heli tu a'r dwyrain.

4 A'ch terfyn a amgylchyna o'r dehau i ryw Acrabbim, ac a â trosodd i Sin; a'i fynediad allan fydd o'r dehau i Cades-Barnea, ac a â allan i Hasar-Adar, a throsodd i Asmon,

5 A'r terfyn a amgylchyna o Asmon i afon yr Aipht; a'i fynediad ef allan a fydd tu a'r gorllewin.

6 A therfyn y gorllewin fydd y môr mawr i chwi; sef y terfyn hwn fydd i chwi yn derfyn gorllewin.

7 A hwn fydd terfyn y gogledd i chwi: o'r môr mawr y tueddwch i fynydd Hor.

8 O fynydd Hor y tueddwch nes dyfod i Hamath; a mynediad y terfyn fydd i Sedad.

9 ¶ A'r terfyn a â allan tu a Ziphron; a'i ddiwedd ef fydd yn Hasar-Enan: hwn fydd terfyn y gogledd i chwi.

10 A therfynwch i chwi yn derfyn y dwyrain o Hasar-Enan i Sepham.

11 Ac âed y terfyn i waered o Sepham i Riblah, ar du dwyrain Ain; a disgyn y terfyn, ac âed hyd ystlys môr Cinnereth tu a'r dwyrain.

12 A'r terfyn a â i waered tu a'r Iorddonen; a'i ddiwedd fydd y môr heli. Dyma y tir fydd i chwi a'i derfynau oddi amgylch.

13 A gorchymynodd Moses i feibion Israel, gan ddywedyd, Dyma y tir a rennwch yn etifeddiaethau wrth goelbren, yr hwn a orchymynodd yr ARGLWYDD ei roddi i'r naw llwyth, ac i'r hanner llwyth.

14 Canys cymmerasai llwyth meibion Reuben yn ol tŷ eu tadau, a llwyth meibion Gad yn ol tŷ eu tadau, a hanner llwyth Manasseh, cymmerasant, *medduf*, eu hetifeddiaeth.

15 Dau llwyth a hanner llwyth a gymmerasant eu hetifeddiaeth o'r tu yma i'r Iorddonen, *yn agos* i Jericho, tu a'r dwyrain a chodiad *haul*.

16 ¶ Llefaroedd yr ARGLWYDD *hefyd* wrth Moses, gan ddywedyd,

17 Dyma enwau y gwŷr a rannant y tir yn etifeddiaethau i chwi: Eleazar yr offeiriad, a Josua mab Nun.

18 Ac un pennaeth o bob llwyth a gymmerwch, i rannu y tir yn etifeddiaethau.

19 Ac fel dyma enwau y gwŷr: o lwyth Judah, Caleb mab Jephunneh.

20 Ac o lwyth meibion Simeon, Semuel mab Ammihud.

21 O lwyth Benjamin, Elidad mab Cision.

22 A Bucci mab Jogli, yn bennaeth o lwyth meibion Dan.

23 O feibion Joseph, Hanïel mab Ephod, yn bennaeth dros lwyth meibion Manasseh.

24 Cemucl hefyd mab Siphtan, yn bennaeth dros lwyth meibion Ephraim.

25 Ac Elisaphan mab Pharnach, yn bennaeth dros lwyth meibion Zabulon.

26 Paltiel hefyd mab Asan, yn bennaeth dros lwyth meibion Issachar.

27 Ac Ahihud mab Salomi, yn bennaeth dros lwyth meibion Aser.

28 Ac yn bennaeth dros lwyth meibion Naphtali, Pedahel mab Ammihud.

29 Dyma y rhai a orchymynodd yr ARGLWYDD iddynt rannu etifeddiaethau i feibion Israel, yn nhir Canaan.

PEN. XXXV.

1 Rhoddi wyth dref a deugain a'u pentrefi i'r Lefiaid, a'u menr. 6 Chwecch o'r rhai hynny yn drefydd noddfa. 9 Cyfraith llawruddiaeth: 31 ac nns gellir ei ddiwygio.

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Moses, yn rhosydd Moab, wrth yr Iorddonen, *yn agos* i Jericho, gan ddywedyd,

2 Gorchymyn i feibion Israel, roddi o honynt i'r Lefiaid, o etifeddiaeth eu meddiant, ddinasoedd i drigo ynddynt: rhoddwch *hefyd* i'r Lefiaid faes pentrefol wrth y dinasoedd o'u hamgylch.

3 A'r dinasoedd fyddant iddynt i drigo *ynddynt*; a'u pentrefol-feusydd fyddant i'w hanifeiliaid, ac i'w cyfoeth, ac i'w holl fwystfilod.

4 A meusydd pentrefol y dinasoedd y rhai a roddwch i'r Lefiaid, a *gyrhaeddant* o fur y ddinas tu ag allan, fil o guffyddau o amgylch.

5 A mesurwch o'r tu allan i'r ddinas, o du y dwyrain ddwy fil o guffyddau, a thu a'r dehau ddwy fil o guffyddau, a thu a'r gorllewin ddwy fil o guffyddau, a thu a'r gogledd ddwy fil o guffyddau; a'r ddinas *fydd* yn y canol: hyn fydd iddynt yn feusydd pentrefol y dinasoedd.

6 Ac o'r dinasoedd a roddwch i'r Lefiaid, *bydded* chwech yn ddinasoedd noddfa, y rhai a roddwch, fel y gallo y llawruddiog ffoi yno: a rhoddwch ddwy ddinas a deugain atynt yn ychwaneg.

7 Yr holl ddinasoedd a roddwch i'r Lefiaid, *fyddant* wyth dinas a deugain, hwynt a'u pentrefol feusydd.

8 A'r dinasoedd y rhai a roddwch, *fydd* o feddiant meibion Israel: oddi ar yr aml *eu dinasoedd*, y rhoddwch yn aml; ac oddi ar y prin, y rhoddwch yn brin: pob un yn ol ei etifeddiaeth a etifeddant, a rydd i'r Lefiaid o'i ddinasoedd.

9 ¶ A llefaroedd yr ARGLWYDD wrth Moses, gan ddywedyd,

10 Llefara wrth feibion Israel, a dywed wrthynt, Pan eloch dros yr Iorddonen i dir Canaan;

11 Yna gosodwch i chwi ddinasoedd; dinasoedd noddfa fyddant i chwi: ac yno y ffy y llawruddiog a laddo ddyn mewn amryfusedd.

12 A'r dinasoedd fyddant i chwi yn noddfa rhag y dialydd; fel n ladder y llawruddiog, hyd oni safu ger bron y gynulleidia mewn barn.

13 Ac o'r dinasoedd y rhai a roddwch, chwech fydd i chwi yn ddinasoedd noddfa.

14 Tair dinas a roddwch o'r tu yma i'r Iorrdonen, a thair diinas a roddwch yn nhir Canaan: dinasoedd noddfa fyddant hwy.

15 I feibion Israel, ac i'r dŷieithr, ac i'r ymdeithydd *a fyldo* yn eu mysg, y bydd y chwe dinas hyn yn noddfa; fel y gallo pob un a laddo ddyn mewn amryfusedd, ffoi yno.

16 Ac os ág offeryn haiarn y tarawodd ef, fel y bu farw, llawruddiog *yw* efe: lladder y llawruddiog yn farw.

17 Ac os â charreg law, yr hon y byddai efe farw o'i phlegid, y tarawodd ef, a'i farw; llawruddiog *yw* efe: lladder y llawruddiog yn farw.

18 Neu os efe a'i tarawodd ef â llaw-ffon, yr hon y byddai efe farw o'i phlegid, a'i farw; llawruddiog *yw* efe: lladder y llawruddiog yn farw.

19 Diallydd y gwaed a ladd y llawruddiog: pan gyfarfyddo ág ef, efe a'i lladd ef.

20 Ac os mewn câs y gwthia efe ef, neu y teiſt atto mewn bwriad, fel y byddo efe farw;

21 Neu ei daro ef â'i law, mewn galanasdra, fel y byddo farw: lladder yn farw yr hwn a'i tarawodd; llofrudd *yw* hwnnw: diallydd y gwaed a ladd y llofrudd, pan gyfarfyddo ág ef.

22 Ond os yn ddisymmwth, heb alanasdra, y gwthia efe ef, neu y teiſt atto un offeryn yn ddiswriad;

23 Neu ei daro ef â charreg, y byddai efe farw o'i phlegid, heb ei weled ef; a pheri iddi syrthio arno, fel y byddo farw, ac efe heb *ſod* yn elyn, ac heb geisio niwed iddo ef:

24 Yna barned y gynnulleidfa rhwng y tarawydd a diallydd y gwaed, yn ol y barnedigaethau hyn.

25 Ac achubed y gynnulleidfa y llofrudd o law diallydd y gwaed, a thröed y gynnulleidfa ef i ddinas ei noddfa, yr hon y ffodd efe iddi: a thriged yntau yuddi hyd farwolaeth yr arch-offeiriad, yr hwn a enneiniwyd a'r olew cyssegredig.

26 Ac os y llofrudd gan fyned a â allan o derfyn dinas ei noddfa, yr hon y ffodd efe iddi;

27 A'i gael o ddiallydd y gwaed allan o derfyn dinas ei noddfa, a lladd

o ddiallydd y gwaed y llofrudd; na *roddler haul* gwaed yn ei erbyn:

28 Canys o fewn dinas ei noddfa y dyly drigo, hyd farwolaeth yr arch-offeiriad: ac wedi marwolaeth yr arch-offeiriad, dychweled y llofrudd i dir ei etifeddiaeth.

29 A hyn fydd i chwi yn ddeddf farnedig trwy eich cenhedlaethau, yn eich holl drigfannau.

30 Pwy bynnag a laddo ddyn, wrth a ddywedo tystion y lleddir y llofrudd: ac un tyst ni chaiff dystiolaethu yn erbyn dyn, i *beri iddo* farw.

31 Hefyd, na chymmerwch iawn am einioes y llofrudd, yr hwn sydd euog i farw; ond lladder ef yn farw.

32 Ac na chymmerwch iawn gan yr hwn a ffodd i ddinas ei noddfa, er cael dychwelyd i drigo yn y tir, hyd farwolaeth yr offeiriad;

33 Fel na halogoch y tir *yr ydych* ynddo: canys y gwaed hwn a haloga y tir: a'r tir ni lanhêir oddi wrth y gwaed a dywallter arno, ond â gwaed yr hwn a'i tywalltodd.

34 Am hynny nac aflanhâ y tir y trigoch ynddo, yr hwn yr ydwyf fi yn preswyllo yn ei ganol: canys myfi yr **ARGLWYDD** *ydwyf* yn preswyllo yng nghanol meibion Israel.

PEN. XXXVI.

1 *Bod yn rhaid i etifeddesau, 5 briodi yn eu llucythau eu hunain; 7 rhug symmudo yr etifeddiath oddi wrth y llucyth. 10 Merched Sulphaad yn priodi meibion eu hecwythr fraed eu tad.*

PENNAU cenedl tylwyth meibion Gilead, mab Machir, mab Manasseh, o dylwyth meibion Joseph, a ddaethant hefyd, ac a lefarasant ger bron Moses, a cher bron y pennaduriaid, *ſef* pennau cenedl meibion Israel;

2 Ac a ddywedasant, Yr **ARGLWYDD** a orchymynodd i'm harglwydd roddi y tir yn etifeddiaeth i feibion Israel wrth goelbren: a'm harglwydd a orchymynwyd gan yr **ARGLWYDD**, i roddi etifeddiaeth Sulphaad ein brawd i'w ferched.

3 Os hwy a fyddant wragedd i rai o feibion llwythau *eraill* meibion Israel; yna y tynnir ymaith eu hetifeddiaeth hwynt oddi wrth etifeddiaeth

ein tadau ni, ac a'i chwanegir at etifeddiaeth y llwyth y byddant hwy eiddynt: a phrinhéir ar randir ein hetifeddiaeth ni.

4 A phan fyddo y jubili i feibion Israel, yna y chwanegir eu hetifeddiaeth hwynt at etifeddiaeth llwyth y rhai y byddant hwy eiddynt: a thorrir eu hetifeddiaeth hwynt oddi wrth etifeddiaeth llwyth ein tadau ni.

5 A gorchymynodd Moses i feibion Israel, yn ol gair yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Mae llwyth meibion Joseph yn dywedyd yn uniawn.

6 Dyma y gair a orchymynodd yr ARGLWYDD am ferched Salphaad, gan ddywedyd, Byddant wragedd i'r rhai y byddo da yn eu golwg eu hun; ond i rai o dylwyth llwyth eu tad eu hun y byddant yn wragedd.

7 Felly ni threigla etifeddiaeth meibion Israel o lwyth i lwyth: canys glynu a wna pob un o feibion Israel yn etifeddiaeth llwyth ei dadau ei hun.

8 A phob merch yn etifeddu eti-

feddiaeth o lwythau meibion Israel, a fydd wraig i un o dylwyth llwyth ei thad ei hun; fel yr etifeddo meibion Israel bob un etifeddiaeth ei dadau ei hun.

9 Ac na threigled etifeddiaeth o lwyth i lwyth arall; canys llwythau meibion Israel a lynant bob un yn ei etifeddiaeth ei hun.

10 Megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses, felly y gwnaeth merched Salphaad.

11 Canys Malah, Tirsah, a Hoglah, a Milcah, a Noah, merched Salphaad, fuant yn wragedd i feibion eu he-wythredd.

12 I wŷr o dylwyth Manasseh, mab Joseph, y buant yn wragedd; a thrigodd eu hetifeddiaeth hwynt wrth lwyth tylwyth eu tad.

13 Dyma y gorchymynion a'r barn-edigaethau a orchymynodd yr ARGLWYDD i feibion Israel, trwy law Moses, yn rhosydd Moab, wrth yr Iorddonen, yn agos i Jerichio.

Pumbed Llyfr MOSES, yr hwn a elwir DEUTERONOMIUM.

PEN. I.

1 *Araith Moses yn niwedd y ddeugeinfed flwyddyn, yn adrodd ar fyrr eiriau yr holl yst ori, 6 am addewid Duw, 13 am osod swyddogion arnynt, 19 am ddanfôn yr ysbiwyr i chucilio y wlad, 34 am ddigofaint Duw am eu hanghrediniaeth, 41 a'u hanfudd-dod hwy.*

DYMA y geiriau a ddywedodd Moses wrth holl Israel, o'r tu yma i'r Iorddonen, yn yr anialwch, ar y rhos gyferbyn a'r môr coch, rhwng Paran, a Tophel, a Laban, a Hase-roth, a Dizahab.

2 (*Taith un diwrnod ar ddeg sydd o Horeb, ffordd yr eir i fynydd Seir, hyd Cades-Barnea*)

3 A bu yn y ddeugeinfed flwyddyn, yn yr unfed mis ar ddeg, ar y dydd cyntaf o'r mis, i Moses lefaru wrth feibion Israel, yn ol yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD iddo ei ddywedyd wrthynt;

4 Wedi iddo ladd Sehon brenhin yr Amoriaid, yr hwn oedd yn trigo yn Hesbon, ac Og brenhin Basan, yr hwn oedd yn trigo yn Astaroth, o fewn Edrei;

5 O'r tu yma i'r Iorddonen, yng ngwlad Moab, y dechreuodd Moses egluro y gyfraith hon, gan ddywedyd,

6 Yr ARGLWYDD ein Duw a lefarodd wrthym ni yn Horeb, gan ddywedyd, Digon i chwi drigo hyd yn hyn yn y mynydd hwn:

7 Dychwelwch, a chychwynwch rhagoch, ac ewch i fynydd yr Amoriaid, ac i'w holl gyfagos *leoedd*; i'r rhos, i'r mynydd, ac i'r dyffryn, ac i'r debau, ac i borthladd y môr, i dir y Canaanaid, ac i Libanus, hyd yr afon fawr, a fon Euphrates.

8 Wele, rhoddais y wlad o'ch blaen chwi: ewch i mewn, a pherchenogwch y wlad yr hon a dyngodd yr ARGLWYDD i'ch tadau chwi, i Abraham, i Isaac, ac i Jacob, a'r ei rhoddi iddynt, ac i'w had ar eu hol hwynt.

9 ¶ A mi a leferais wrthy ch yr amser hwnnw, gan ddywedyd, Ni allaf fi fy hun eich cynnal chwi:

10 Yr ARGLWYDD eich Duw a'ch lliosogodd chwi; ac wele, chwi

heddyw fel sêr y nefoedd o liosowgrwydd.

11 (ARGLWYDD DDUW eich tadau a'ch cynnyddo yn fil lliosocach nag *ydych*, ac a'ch bendithio, fel y llefarodd efe wrthyh)

12 Pa wedd y dygwn fy hun eich blinder, a'ch baich, a'ch ymryson chwi?

13 Moeswch i chwi wŷr doethion, a deallus, a rhai hynod trwy eich llwythau; fel y gosodwyf hwynt yn bennau arnoch chwi.

14 Ac atebasoch fi, a dywedasoch, *Da yw gwneuthur y peth a ddywedaist.*

15 Cymmerais gan hynny bennau eich llwythau chwi, *sef* gwŷr doethion, a rhai hynod, ac a'u gwneuthum hwynt yn bennau arnoch; *sef* yn gapteniaid ar filoedd, ac yn gapteniaid ar gant-oedd, ac yn gapteniaid ar ddegau a deugain, ac yn gapteniaid ar ddegau, ac yn swyddogion yn eich llwythau chwi.

16 A'r amser hwnnw y gorchymynais i'ch barnwyr chwi, gan ddywedyd, Gwrandewch *ddadleuon* rhwng eich brodyr, a bernwch yn gyfiawn rhwng gwr a'i frawd, ac â'r dieithr *sydd* gyd âg ef.

17 Na chydabyddwch wynebau mewn barn; gwrandewch ar y lleiaf, yn gystal ag ar y mwyaf: nac ofnwch wyneb gwr; oblegid y farn *sydd* eiddo Duw: a'r peth a fydd rhy galed i chwi, a ddygwch attaf fi, a mi a'i gwrandawaf.

18 Gorchymynais i chwi hefyd yr amser hwnnw yr holl bethau a *ddylech* eu gwneuthur.

19 ¶ A phan fudasom o Horeb, ni a gerddasom trwy yr holl anialwch mawr ac ofnadwy hwnnw, yr hwn a welsoch ffordd *yr eir* i fynydd yr Amoriaid, fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD ein Duw i ni: ac a ddaethom i Cades-Barnea.

20 A dywedais wrthyh, Daethoch hyd fynydd yr Amoriaid, yr hwn y mae yr ARGLWYDD ein Duw yn ei roddi i ni.

21 Wele yr ARGLWYDD dy DDUW a roddes y wlad o'th flaen: dos i fynu a pherchenoga *hi*, fel y llefarodd AR-

GLWYDD DDUW dy dadau wrthyt; nac ofna, ac na lwfrhâ.

22 ¶ A chwi oll a ddaethoch attaf, ac a ddywedasoch, Anfonwn wŷr o'n blaen, a hwy a chwiliant y wlad i ni, ac a fynegant beth i ni am y ffordd yr awn i fynu ar hyd-ddi, ac am y dinasoedd y deurn i mewn iddynt.

23 A'r peth oedd dda yn fy ngolwg: ac mi a gymmerais ddeuddengwr o honoch, un gwr o *bob* llwyth.

24 A hwy a droisant, ac a aethant i fynu i'r mynydd, ac a ddaethant hyd ddyffryn Escol, ac a'i chwiliasant ef.

25 Ac a gymmerasant o ffrwyth y tir yn eu llaw, ac a'i dygasant i waered attom ni, ac a ddygasant air i ni drachefn, ac a ddywedasant, *Da yw* y wlad y mae yr ARGLWYDD ein Duw yn ei rhoddi i ni.

26 Er hynny ni fynnech fyned i fynu, ond gwrthryfelasoch yn erbyn gair yr ARGLWYDD eich Duw.

27 Grwgnachasoch hefyd yn eich pebyll, a dywedasoch, Am gasâu o'r ARGLWYDD nynt, y dug efe ni allan o dir yr Aipht i'n rhoddi yn llaw yr Amoriaid, i'n difetha.

28 I ba le yr awn i fynu? ein brodyr a'u digalonasant ni, gan ddywedyd, Pobl fwy a hŵy nâ nynt *ydynt*; dinasoedd mawrion a chaerog hyd y nefoedd: meibion yr Anaciaid hefyd a welsom ni yno.

29 Yna y dywedais wrthyh, Nac arswydwch, ac nac ofnwch rhagddynt hwy.

30 Yr ARGLWYDD eich Duw, yr hwn sydd yn myned o'ch blaen, efe a ymladd drosoch, yn ol *yr hyn* oll a wnaeth *efe* eroch chwi yn yr Aipht o flaen eich llygaid;

31 Ac yn yr anialwch, lle y gwelaist *fel* y'th ddug yr ARGLWYDD dy DDUW, fel y dwg gwr ei fab, yn yr holl ffordd a gerddasoch, nes eich dyfod i'r man yma.

32 Etto yn y peth hyn ni chredasoch chwi yn yr ARGLWYDD eich Duw,

33 Yr hwn oedd yn myned o'ch blaen chwi ar hyd y ffordd, i chwilio i chwi *am* le i wersyllu, y nos mewn

tân, i ddangos i chwi pa ffordd yr âech, a'r dydd mewn cwmmwl.

34 A chlybu yr ARGLWYDD lais eich geiriau; ac a ddigiodd, ac a dyngodd, gan ddywedyd,

35 Diau na chaiff yr un o'r dynion hyn, o'r genhedlaeth ddrwg hon, weled y wlad dda yr hon y tyngais a'r ei rhoddi i'ch tadau chwi;

36 Oddi eithr Caleb mab Jephunneh: efe a'i gwel hi, ac iddo ef y rhoddaf y wlad y sangodd efe arni, ac i'w feibion; o achos cyflawni o hono *wneuthur* ar ol yr ARGLWYDD.

37 Wrthyf fiunau hefyd y digiodd yr ARGLWYDD o'ch plegid chwi, gan ddywedyd, Tithau hefyd ni chei fyned i mewn yno.

38 Josua mab Nun, yr hwn sydd yn sefyll ger dy fron di, efe a â i mewn yno: cadarnhâ di ef; canys efe a'i rhan hi yn etifeddiaeth i Israel.

39 Eich plant hefyd, y rhai y dywedasoeh y byddent yn yspail, a'ch meibion chwi, y rhai ni wyddant heddyw na da na drwg, hwynt-hwy a ânt i mewn yno, ac iddynt hwy y rhoddaf hi, a hwy a'i perchenogant hi.

40 Trowch chwithau, ac ewch i'r anialwch ar hyd ffordd y môr coch.

41 Yna yr attebasoch, ac a ddywedasoeh wrthyf, Pechasom yn erbyn yr ARGLWYDD: nyni a âwn i fynu ac a ymladdwn, yn ol yr hyn oll a orchymynodd yr ARGLWYDD ein Duw i ni. A gwisgasoch bob un ei arfau rhyfel, ac a ymroisoeh i fyned i fynu i'r mynydd.

42 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Dywed wrthynt, Nac ewch i fynu, ac na ryfelwch; oblegid nid ydywff fi yn eich mysgh chwi; rhag eich taro o flaen eich gelynion.

43 Felly y dywedais wrthyeh; ond ni wrandawsoeh, eithr gwrthryfelasoch yn erbyn gair yr ARGLWYDD; rhyfygasoch hefyd, ac aethoch i fynu i'r mynydd.

44 A daeth allan yr Amoriaid, oedd yn trigo yn y mynydd hwnnw, i'ch cyfarfod chwi; ac a'ch ymlidiasant fel y gwnai gwenyn, ac a'ch difethasant chwi yn Seir, hyd Horniah.

45 A dychwelasoeh, ac wylasoeh

ger bron yr ARGLWYDD: ond ni wrandawodd yr ARGLWYDD ar eich llef, ac ni roddes glust i chwi.

46 Ac arhosasoch yn Cades ddyddiau lawer, megis y dyddiau yr arhosasoch o'r blaen.

PEN. II.

1 *Moses yn myned rhagddo yn yr ystori; ac yn dangos, nad oedd iddynt hwy a wnaent â'r Edomiaid, 9 na'r Moabiaid, 17 na'r Ammoniaid; 24 ond gorchfygu a wnaethant Sehon yr Amoriaid.*

YNA y troisom, ac yr aethom i'r anialwch, ar hyd ffordd y môr coch, fel y dywedasai yr ARGLWYDD wrthyf, ac a amgylchasom fynydd Seir ddyddiau lawer.

2 Llefaroedd yr ARGLWYDD hefyd wrthyf, gan ddywedyd,

3 Digon i chwi amgylchu y mynydd hwn *hyd yn hyn*: ymchwelwch rhagoch tu a'r gogledd.

4 A gorchymyn i'r bobl, gan ddywedyd, *Yr ydyeh* i dramwyo trwy derfynau eich brodyr, meibion Esau, y rhai sydd yn trigo yn Seir: a hwythau a ofnaut rhagoch: ond ymgedwch yn ddyfal.

5 Nac ymyrrwch arnynt: o herwydd ni roddaf i chwi o'u tir hwynt gymmaint a lled troed; canys yn etifeddiaeth i Esau y rhoddais fynydd Seir;

6 Prynwch fwyd ganddynt am arian, fel y bwyttâoch; a phrynwch hefyd ddwfr ganddynt am arian, fel yr yfoch.

7 Canys yr ARGLWYDD dy Dduw a'th fendithiodd di yn holl waith dy law: gwybu dy gerdded yn yr anialwch mawr hwn: y deugain mlynedd hyn y bu yr ARGLWYDD dy Dduw gyd â thi, ni bu arnat eisieu dim.

8 Ac wedi ein myned heibio oddi wrth ein brodyr, meibion Esau, y rhai ydynt yn trigo yn Seir, o ffordd y rhos o Elath, ac o Esion-Gaber, ni a ddychwelasoeh, ac a aethom ar hyd ffordd anialwch Moab.

9 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Na orthrymma Moab, ac nac ymgynnull i ryfel yn eu herbyn hwynt: oblegid ni roddaf i ti feddiant o'i dir ef; o herwydd i feibion Lot y rhoddais Ar yn etifeddiaeth.

10 (Yr Emaïd o'r blaen a gyfanneddasant ynddi; pobl fawr ac aml, ac uchel fel yr Anaciaïd;

11 Yn gawri y cymmerwyd hwynt hefyd, fel yr Anaciaïd; a'r Moabïaid a'u galwent hwy yn Emaïd.

12 Yr Horiaïd hefyd a breswylïasant yn Seir o'r blaen; a meibion Esau a ddaeth ar eu hol hwynt, ac a'u difethasant o'u blaen, a thrigasant yn eu lle hwynt, fel y gwnaeth Israel i wlad ei etifeddiath yntau, yr hon a roddes yr ARGLWYDD iddynt)

13 *Yna y dywedais*, Cyfodwch yn awr, a thramwywch rhagoch dros afon Zared. A ni a aethom dros afon Zared.

14 A'r dyddiau y cerddasom o Cades-Barnea, hyd pan ddaethom dros afon Zared, oedd onid dwy flynedd deugain; nes darfod holl genhedlaeth y gwŷr o ryfel o ganol y gwersyllau, fel y tyngasai yr ARGLWYDD wrthynt.

15 Canys llaw yr ARGLWYDD ydoedd yn eu herbyn hwynt, i'w torri hwynt o ganol y gwersyll, hyd oni ddarfuant.

16 ¶ A bu, wedi darfod yr holl ryfelwyr, a'u marw o blith y bobloedd,

17 Lefaru o'r ARGLWYDD wrthyf, gan ddywedyd,

18 Tydi heddyw wyt a'r fyned trwy derfynau Moab, *sef trwy Ar*.

19 *Aphan* ddelech di gyferbyn â meibion Ammon, na orthrymma hwynt, ac nac ymyrr arnynt; oblegid ni roddaf feddiant o dir meibion Ammon i ti; canys rhoddais ef yn etifeddiaeth i feibion Lot.

20 (Yn wlad cawri hefyd y cyfrifwyd hi: cawri a breswylïasant ynddi o'r blaen; a'r Ammonïaid a'u galwent hwy yn Zamzummaïd:

21 Pobl fawr ac aml, ac uchel fel yr Anaciaïd. A'r ARGLWYDD a'u difethodd hwynt o'u blaen hwy; a hwy a ddaethiant ar eu hol hwynt, ac a drigasant yn eu lle hwynt.

22 Fel y gwnaeth i feibion Esau, y rhai sydd yn trigo yn Seir, pan ddi-fethodd efe yr Horiaïd o'u blaen, fel y daethant ar eu hol hwynt, ac y thrigasant yn eu lle hwynt, hyd y dydd hwn;

23 Felly *am* yr Afaïd, y rhai oedd yn trigo yn Haserim, hyd Azzah, y Caphtoriaïd, y rhai a ddaethiant allan o Caphtor, a'u difethasant hwy, ac a drigasant yn eu lle hwynt)

24 ¶ Cyfodwch, cychwynwch, ac ewch dros afon Arnon: wele, rhoddais yn dy law di Sehon brenhin Hesbon, yr Amoriad, a'i wlad ef; dechreu eu meddiannu hi, a rhyfela yn ei erbyn ef.

25 Y dydd hwn y dechreuaf roddi dy arswyd a'th ofn di ar y bobloedd dan yr holl nefoedd: y rhai a glywiant dy enw di, a ddychrynant, ac a lesgânt rhagot ti.

26 ¶ A mi a anfonais genhadau o anialwch Cedemoth, at Sehon brenhin Hesbon, â geiriau heddwch, gan ddywedyd,

27 Gâd i mi fyned trwy dy wlad di: ar hyd y brif-ffordd y cerddaf; ni chiliaf i'r tu dehau nac i'r tu aswy.

28 Gwerth fwyd am arian i mi, fel y bwyttâwyf; a dyro ddwsr am arian i mi, fel yr yfwyf: ar fy nhraed yn unig y tramwyaf,

29 (I'el y gwnaeth meibion Esau i mi, y rhai sydd yn trigo yn Seir, a'r Moabïaid, y rhai sydd yn trigo yn Ar) hyd onid elwyf dros yr Iorddonen, i'r wlad y mae yr ARGLWYDD ein Duw yn ei rhoddi i ni.

30 Ond ui fynnai Sehon brenhin Hesbon ein gollwng heb ei law: oblegid yr ARGLWYDD dy DDUW a galedasai ei yspryd ef, ac a gadarnhasai ei galon ef, er mwyn ei roddi ef yn dy law di; megis heddyw *y gwelir*.

31 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Wele, dechreuais roddi Sehon a'i wlad o'th flaen di: dechreu feddiannu, fel yr etifeddech ei wlad ef.

32 Yna Sehon a ddaeth allan i'n cyfarfod ni, efe a'i holl bobl, i ryfel *yn* Jahas.

33 Ond yr ARGLWYDD ein Duw a'i rhoddes ef o'n blaen; ac ni a'i tarawsom ef, a'i feibion, a'i holl bobl:

34 Ac a ynnillasom ei holl ddinasoedd ef yr amser hwnnw, ac a ddiffrodasom bob dinas, yn wŷr, yn wragedd, yn blant; ac ni adawsom un y'ugweddill.

35 Ond ysglyfaethasom yr anifeiliaid i ni, ac yspail y dinasoedd y rhai a ynnillasom.

36 O Aroer, yr hon *sydd* ar fin afon Arnon, ac o'r ddinas *sydd* ar yr afon, a hyd at Gilead, ni bu ddinas a'r a ddiangodd rhagom: yr ARGLWYDD ein Duw a roddes y cwbl o'n blaen ni.

37 Yn unig ni ddaethost i dir meibion Ammon, *sef* holl lann afon Jabhoc, nac i ddinasoedd y mynydd, nac i'r holl *leoedd* a waharddasai yr ARGLWYDD ein Duw i ni.

PEN. III.

1 Gorchfygu Og brenhin Basan: 11 maint ei wely ef. 12 Rhannu y tiroedd hynny rhwng y ddau lwyth a hanner. 23 Gwaddi Mosesam gael myned i'r wlad; 26 a rhoddi iddo gennad i'w gwelad hi.

YNA y troisom, ac yr esgynasom ar hyd ffordd Basan; ac Og brenhin Basan a ddaeth allan i'n cyfarfod ni, efe a'i holl bobl, i ryfel, i Edrei.

2 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Nac ofna ef: oblegid yn dy law di y rhoddaf ef, a'i holl bobl, a'i wlad; a thi a wnai iddo fel y gwnaethost i Schon brenhin yr Amoriaid, yr hwn oedd yn trigo yn Hesbon.

3 Felly yr ARGLWYDD ein Duw a roddes hefyd yn ein llaw ni Og brenhin Basan, a'i holl bobl; ac ni a'i tarawsom ef, hyd na adawyd iddo un yngweddill:

4 Ac a ynnillasom ei holl ddinasoedd ef yr amser hwnnw, *fel* nad oedd ddinas nas dygasom oddi arnynt; triugain dinas, holl wlad Argob, brenhiniaeth Og o fewn Basan.

5 Yr holl ddinasoedd hyn *oedd* gedym o furiau uchel, pyth, a barrau, heb law dinasoedd heb furiau lawer iawn.

6 A difrodasom hwynt, fel y gwnaethom i Schon brenhin Hesbon, gan ddiffrodi o bob dinas y gwŷr, y gwragedd, a'r plant.

7 Ond yr holl anifeiliaid ac yspail y dinasoedd a ysglyfaethasom i ni ein hunain.

8 A ni a gymmerasom yr amser hwnnw o law dau frenhin yr Amoriaid y wlad o'r tu yma i'r Iorrdonen, o afon Arnon hyd synydd Hermon;

9 (Y Sidoniaid a lwant Hermon yn Sirion, a'r Amoriaid a'i galwant Senir)

10 Holl ddinasoedd y gwastad, a holl Gilead, a holl Basan hyd Selchah, ac Edrei, dinasoedd brenhiniaeth Og o fewn Basan.

11 Oblegid Og brenhin Basan yn unig a adawsid o weddill y cawri: wele, ei wely ef *oedd* wely haiarn: onid *yw* hwnnw yn Rabbath meibion Ammon? naw cufydd *oedd* ei hyd, a phedwar cufydd ei led, wrth guffydd gwr.

12 A'r wlad hon a berchenogasom ni yr amser hwnnw, o Aroer yr hon *sydd* wrth afon Arnon, a hanner mynydd Gilead, a'i ddinasoedd ef a roddais i'r Reubeniaid ac i'r Gadiaid.

13 A'r gweddill o Gilead, a holl Basan, *sef* brenhiniaeth Og, a roddais i hanner llwyth Manasseh; *sef* holl wlad Argob, a holl Basan, yr hon a elwid Gwlad y cawri.

14 Jair mab Manasseh a gymmerth holl wlad Argob, hyd fro Gesuri, a Maachathi; ac a'u galwodd hwynt ar ei enw ei hun, Basan Hafoth-Jair, hyd y dydd hwn.

15 Ac i Machir y rhoddais i Gilead.

16 Ac i'r Reubeniaid, ac i'r Gadiaid, y rhoddais o Gilead hyd afon Arnon, hanner yr afon a'r terfyn, ac hyd yr afon Jabhoc, terfyn meibion Ammon:

17 Hefyd y rhos, a'r Iorrdonen, a'r terfyn o Cinnereth hyd fôr y rhos, *sef* y môr heli, dan Asdoth Pisgah, tu a'r dwyrain.

18 ¶ Gorchymynais hefyd i chwi yr amser hwnnw, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD eich Duw a roddes i chwi y wlad hon i'w meddiannu: ewch drosodd yn arfog o flaen eich brodyr meibion Israel, pob rhai pybyr o honoch.

19 Yn unig eich gwragedd, a'ch plant, a'ch anifeiliaid (gwn fod llawer o anifeiliaid i chwi) a drigant yn eich dinasoedd a roddais i chwi.

20 Hyd pan wnelo yr ARGLWYDD i'ch brodyr orphwyso fel chwithau, a meddiannu o honynt hwythau y wlad.

y mae yr ARGLWYDD eich DUW yn ei rhoddi iddynt dros yr Iorddonen: yna dychwelwch bob un i'w etifeddiaeth a roddais i chwi.

21 ¶ Gorchymynais hefyd i Josua yr amser hwnnw, gan ddywedyd, Dy lygaid di a welsant yr hyn oll a wnaeth yr ARGLWYDD eich DUW i'r ddau frenhin hyn: felly y gwna yr ARGLWYDD i'r holl deyrnasoedd yr ydwyf ti yn myned drosodd attynt.

22 Nac ofnwelch hwynt: oblegid yr ARGLWYDD eich DUW, efe a ymladd drosoch chwi.

23 Ac erfyniais ar yr ARGLWYDD yr amser hwnnw, gan ddywedyd,

24 O ARGLWYDD DDUW, tydi a ddechreuais d dangos i'th was dy fawredd, a'th law gadarn: oblegid pa DDUW sydd yn y nefoedd, neu ar y ddaear, yr hwn a weithreda yn ol dy weithredoedd a'th nerthoedd di?

25 Gâd i mi fyned drosodd, at-tolwg, a gweled y wlad dda sydd dros yr Iorddonen, a'r mynydd da hwnnw, a Libanus.

26 Ond yr ARGLWYDD a ddigiasai wrthyf o'ch plegid chwi, ac ni wrandawodd arnaf: ond dywedyd a wnaeth yr ARGLWYDD wrthyf, Digon yw hynny i ti, na chwanega lefaru wrthyf mwy am y peth hyn.

27 Dos i fynu i ben Pisgah, a dychafu dy lygaid tu a'r gorllewin, a'r gogledd, a'r debau, a'r dwyrain, ac edrych arni â'th lygaid: oblegid ni chaf di fyned dros yr Iorddonen hon.

28 Gorchymyn hefyd i Josua, a nertha a chadarnhâ ef: oblegid efe a â drosodd o flaen y bobl yma, ac efe a ran iddynt yn etifeddiaeth y wlad yr hon a weli di.

29 Felly aros a wnaethom yn y dyffryn gyferbyn a Beth-peor.

PEN. IV.

1 Annog y bobl i usudd-dod. 41 Moses yn appwyntio y tair dinas noddfa o'r tu hwnnw i'r Iorddonen.

BELLACH gan hynny, O Israel, gwrando ar y deddfau ac ar y barnedigaethau yr ydwyf yn eu dysgu i chwi i'w gwneuthur; fel y byddoch byw, ac yr eloch, ac y meddiannoch

y wlad y mae ARGLWYDD DDUW eich tadau yn ei rhoddi i chwi.

2 Na chwanegwch at y gair yr ydwyf yn ei orchymyn i chwi, ac na leihêwch *ddim* o hono ef, gan gadw gorchymynion yr ARGLWYDD eich DUW, y rhai yr wyf fi yn eu gorchymyn i chwi.

3 Eich llygaid chwi oedd yn gwel-ed yr hyn a wnaeth yr ARGLWYDD am Baal-peor; oblegid pob gwr a'r aeth ar ol Baal-peor, yr ARGLWYDD dy DDUW a'i difethodd ef o'th blith di.

4 Ond chwi y rhai oeddech yn glynu wrth yr ARGLWYDD eich DUW, byw ydych heddyw oll.

5 Wele, dysgais i chwi ddeddfau a barnedigaethau, fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD fy NUW i mi; i wneuthur o honoch felly, yn y wlad yr ydych a'r fyned i mewn iddi i'w meddiannu.

6 Cedwch gan hynny, a gwnewch hwynt: oblegid hyn yw eich doethineb, a'ch deall chwi, y'ngolwg y bobloedd, y rhai a glywant yr holl ddeddfau hyn, ac a ddywedant, Yn ddiau pobl ddoeth a deallus yw y genedl fawr hon.

7 Oblegid pa genedl mor fawr, yr hon y mae DUW iddi yn nesau ati, fel yr ARGLWYDD ein DUW ni, ym mhob *dim* a'r y galwom arno?

8 A pha genedl mor fawr, yr hon y mae iddi ddeddfau a barnedigaethau cyfiawn, megis yr holl gyfraith hon yr ydwyf fi yn ei rhoddi heddyw ger eich bron chwi?

9 Ond gochel arnat, a chadw dy enaid yn ddyfal, rhag anghosio o honot y pethau a welodd dy lygaid, a chilio o honynt allan o'th galon di holl ddyddiau dy einioes; ond hysbysa hwynt i'th feibion, ac i feibion dy feibion:

10 Sef y dydd y sefaist ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW yn Horeb, pan ddywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Cynnull i mi y bobl, fel y gwnelwyf iddynt glywed fy ngeiriau, y rhai a ddysgant i'm hofni i, yr holl ddyddiau y byddont fyw ar y ddaear, ac y dysgont hwynt i'w meibion.

11 A nesasoch, a safasoch dan y

mynydd; a'r mynydd oedd yn llosgi gan dân hyd entrych awyr, yn dywyllwch, a chwmwli, a thywyllwch dudew.

12 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrthy ych o ganol y tân; a chwi a glywsoch lais y geiriau, ac nid oeddych yn gwelwed llun *dim*, ond llais.

13 Ac efe a fynegodd i chwi ei gyfammod a orchymynodd efe i chwi i'w wneuthur, *sef* y dengair; ac a'u hysgrifennodd hwynt ar ddwy lech faen.

14 ¶ A'r ARGLWYDD a orchymynodd i mi yr amser hwnnw ddyysgu i chwi ddeddfau, a barnedigaethau, i wneuthur o honoch hwynt yn y wlad yr ydych chi yn myned iddi i'w meddiannu.

15 Gwyliwch gan hynny yn ddyfal ar eich eneidiau (oblegid ni welsoch ddim llun yn y dydd y llefarodd yr ARGLWYDD wrthy ych yn Horeb, o ganol y tân)

16 Rhag ymlygru o honoch, a gwneuthur i chwi ddelw gerfiedig, cyffelybrwydd un ddelw, llun gwrryw neu fenyw,

17 Llun un anifail a'r *sydd* ar y ddaear, llun un aderyn asgellog a ebada yn yr awyr,

18 Llun un ymlusgiad ar y ddaear, llun un pysgodyn a'r *sydd* yn y dyfroedd dan y ddaear;

19 Hefyd rhag dyrchafu o honot dy lygaid tu a'r nefoedd, a gweled yr haul, a'r lleuad, a'r sér, *sef* holl lu y nefoedd, a'th yrru di i ymgrymmu iddynt, a gwasanaethu o honot hwynt, y rhai a rannodd yr ARGLWYDD dy DDUW i'r holl bobloedd dan yr holl nefoedd.

20 Ond yr ARGLWYDD a'ch cymmerodd chwi, ac a'ch dug chwi allan o'r pair haiarn, o'r Aipht, i fod iddo ef yn bobl, yn etifeddiaeth; *fel y gwelir* y dydd hwn.

21 A'r ARGLWYDD a ddigiodd wrthyf am eich geiriau chwi, ac a dyngodd nad awn i dros yr Iorddonen, ac na chawn fyned i mewn i'r wlad dda, yr hon y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei rhoddi i ti yn etifeddiaeth.

22 Oblegid byddaf farw yn y wlad

hon, ni chaf si fyued dros yr Iorddonen: ond chwychwi a ewch drosodd, ac a feddiennwch y wlad dda honno.

23 Ymgedwch arnoch rhag anghofio cyfammod yr ARGLWYDD eich DUW, yr hwn a ammododd efe â chwi, a gwneuthur o honoch i chwi ddelw gerfiedig, llun dim oll a waharddodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti.

24 Oblegid yr ARGLWYDD dy DDUW sydd dân ysol, a DUW eiddigus.

25 ¶ Pan genbedlych feibion, ac wyrion, a hir-drigo o honoch yn y wlad, ac ymlygru o honoch, a gwneuthur o honoch ddelw gerfiedig, llun dim, a gwneuthur drygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD dy DDUW i'w ddigio ef;

26 Galw yr ydwyf yn dystion yn eich erbyn chwi heddyw y nefoedd a'r ddaear, gan ddarfod y derbydd am danoch yn fuan oddi ar y tir yr ydych chi yn myned dros yr Iorddonen iddo i'w feddiannu: nid estynwch ddyddiau ynndo, ond gan ddifetha y'ch difethir.

27 A'r ARGLWYDD a'ch gwasgara chwi ym mhlith y bobloedd, a chwi a adewir yn ddyinion anaml ym mysg y cenhedloedd, y rhai y dwg yr ARGLWYDD chwi attynt:

28 Ac yno y gwasanaethwch dduwiau o waith dwylaw dyn, *sef* pren a maen, y rhai ni welant, ac ni chlywant, ac ni fwyttant, ac ni aroglant.

29 Os oddi yno y ceisi yr ARGLWYDD dy DDUW, ti a'i cai ef, os ceisi ef â'th holl galon, ac â'th holl enaid.

30 Pan gyfyngo arnat, a digwyddo yr holl bethiau hyn i ti, yn y dyddiau diweddaf, os dychweli at yr ARGLWYDD dy DDUW, a gwrando ar ei lais ef:

31 (O herwydd yr ARGLWYDD dy DDUW *sydd* DDUW trugarog) ni edy efe di, ac ni'th ddifetha, ac nid anghofia gyfammod dy dadau, yr hwn a dyngodd efe wrthynt.

32 Canys ymofyn yn awr am y dyddiau gynt, a fu o'th flaen di, o'r dydd y creodd Duw ddyn ar y ddaear, ac o'r *naill* gwrr i'r nefoedd hyd y cwrr *arall* i'r nefoedd, a fu megis y

mawrbeth hwn, neu a glybuwyd ei gyffelyb ef:

33 A glybu pobl lais Duw yn llefaru o ganol y tân, fel y clywaist ti, a byw?

34 A brofodd un Duw ddyfod i gymmeryd iddo genedl o ganol cenedl, trwy brofedigaethau, trwy arwyddion, a thrwy ryfeddodau, a thrwy ryfel, a thrwy law gadarn, a thrwy fraich estynedig, a thrwy ofn mawr, fel yr hyn oll a wnaeth yr ARGLWYDD eich Duw eroch chwi yn yr Aiphth y'ngwýdd dy lygaid?

35 Gwnaethpwyd i ti weled *hynny*, i wybod mai yr ARGLWYDD *sydd* DDUW, nad oes neb arall ond efe.

36 O'r nefoedd y parodd i ti glywed ei lais, i'th hyfforddi di; ac ar y ddaear y parodd i ti weled ei dân mawr, a thi a glywaist o ganol y tân ei eiriau ef.

37 Ac o achos iddo garu dy dadau, am *hynny* y dewisodd efe eu had hwynt ar eu hol; ac a'th ddug di o'i blaen, â'i fawr allu, allan o'r Aiphth:

38 I yrru cenedloedd mwy a chryfach nâ thi ymaith o'th flaen di, i'th ddwyn di i mewn, i roddi i ti eu gwlad nwynt yn etifeddiaeth, fel heddyw.

39 Gwybydd gan *hynny* heddyw, ac ystyria yn dy galon, mai yr ARGLWYDD *sydd* DDUW yn y nefoedd oddi arnodd, ac ar y ddaear oddi tanodd; ac nid neb arall.

40 Cadw dithau ei ddeddfau ef, a'i orchymynion, y rhai *yr ydwyf* yn eu gorchymyn i ti heddyw; fel y byddo yn dda i ti, ac i'th feibion ar dy ol di, fel yr estynech ddyddiau ar y ddaear, yr hon y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei rhoddi i ti byth.

41 ¶ Yna Moses a neillduodd dair dinas o'r tu yma i'r Iorddonen, tu a chodiad haul;

42 I gael o'r llofrudd ffoi yno, yr lwn a laddai ei gymmydog yn amryfus, ac efe heb ei gasâu o'r blaen; fel y gallai ffoi i un o'r dinasoedd *hynny*, a byw:

43 *Sef* Beser yn yr anialwch, yng ngwastad-tir y Reubeniad; a Ramoth yu Gilead y Gadiaid; a Golau o fewn Basan y Manassiad.

44 ¶ A dyma y gyfraith a osododd Moses o flaen meibion Israel;

45 Dyma y tystiolaethau, a'r deddfau, a'r barnedigaethau, a lefarodd Moses wrth feibion Israel, gwedi eu dyfod allan o'r Aiphth:

46 Tu yma i'r Iorddonen, yn y dyffryn, ar gyfer Beth-peor, y'ngwlad Sehon brenhin yr Amoriaid, yr hwn oedd yn trigo yn Hesbon, yr hwn a darawsai Moses a meibion Israel, wedi eu dyfod allan o'r Aiphth:

47 Ac a berchenogasant ei wlad ef, a gwlad Og brenhin Basan, dau o frenhinoedd yr Amoriaid, y rhai *oedd* tu yma i'r Iorddonen, tu a chodiad haul;

48 O Aroer, yr hon *oedd* ar lann afon Arnon, hyd fynydd Sion, hwn *yw* Hermon;

49 A'r holl ros tu hwnt i'r Iorddonen tu a'r dwyrain, a hyd at fôr y rhos, dan Asdoth Pisgah.

PEN. V.

1 *Y cyfammod yn Horeb.* 6 *Y deg gorchymyn.*
22 *Moses, ar ddeisyfud y bobl, yn derbyn y gyfraith gan Dduw.*

A MOSES a alwodd holl Israel, ac a ddywedodd wrthynt, Clyw, O Israel, y deddfau a'r barnedigaethau yr ydwyf yn eu llefaru lle y clywoch heddyw; fel y byddo i chwi eu dysgu, a'u cadw, a'u gwneuthur.

2 Yr ARGLWYDD ein Duw a wnaeth gyfammod â ni yn Horeb.

3 Nid â'n tadau ni y gwnaeth yr ARGLWYDD y cyfammod hwn, ond â nyni; nyni, y rhai *ydym* yn fyw bob un yma heddyw.

4 Wyneb yn wyneb yr ymddiddanodd yr ARGLWYDD â chwi yn y mynydd, o ganol y tân,

5 (Myfi oeddwn yr amser hwnnw yn sefyll rhwng yr ARGLWYDD a chwi, i synegi i chwi air yr ARGLWYDD: canys ofni a wnaethoch rhag y tân, ac nid esgynoch i'r mynydd) gan ddywedyd,

6 ¶ Yr ARGLWYDD dy DDUW *ydwyf* fi, yr hwn a'th ddug allan o dir yr Aiphth, o dŷ y caethiwed.

7 Na fydded i ti dduwiau eraill ger fy mron i.

8 Na wna i ti ddelw gerfiedig, na

llun *dim* a'r y *sydd* yn y nesoedd oddi uchod, nac a'r y *sydd* yn y ddaear oddi isod, nac a'r y *sydd* yn y dyfroedd oddi tan y ddaear.

9 Nac ymgrymma iddynt, ac na wasanaetha hwynt: oblegid myfi yr ARGLWYDD dy DDUW *ydwyf* DDUW eiddigus, yn ymweled âg anwiredd y tadau ar y plant, hyd y drydedd a'r bedwaredd *genhedlaeth* o'r rhai a'm casant;

10 Ac yn gwneuthur trugaredd i filoedd o'r rhai a'm carant, ac a gadwant fy ngorchymynion.

11 Na chymmer enw yr ARGLWYDD dy DDUW yn ofer: canys mid dîeug gan yr ARGLWYDD yr hwn a gymmero ei enw ef yn ofer.

12 Cadw y dydd Sabboth i'w sancteiddio ef, fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti.

13 Chwe diwrnod y gweithi, ac y gwnai dy holl waith:

14 Ond y seithfed dydd *yw* Sabboth yr ARGLWYDD dy DDUW: na wna *yndo* ddim gwaith, tydi, na'th fab, na'th ferch, na'th was, na'th forwyn, na'th ých, na'th asyn, nac yr un o'th anifeiliaid, na'th ddîeithrddyn yr hwn *fyddo* o fewndy byrth; fel y gorphwyso dy was a'th forwyn, fel ti dy hun.

15 A chofia mai gwas a fuost ti yngwlad yr Aipht, a'th ddwyn o'r ARGLWYDD dy DDUW allan oddi yno â llaw gadarn, ac â braich estynedig: am hynny y gorchymynodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti gadw dydd y Sabboth.

16 ¶ Anrhydedda dy dad a'th fam, fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti; fel yr estyner dy ddyddiau, ac fel y byddo yn dda i ti ar y ddaear yr hon y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei rhoddi i ti.

17 Na ladd.

18 Ac na wna odineb.

19 Ac na ladratta.

20 Ac na ddwg gam dystiolaeth yn erbyn dy gymmydog.

21 Ac na chwennych wraig dy gymmydog, ac na chwennych dý dy gymmydog, na'i faes, na'i was, na'i forwyn, na'i ých, na'i asyn, na dim a'r y *sydd* eiddo dy gymmydog.

22 ¶ Y geiriau hyn a lefarodd yr ARGLWYDD wrth eich holl gynnull-eidfa yn y mynydd, o ganol y tân, y cwmmwl, a'r tywyllwch, â llais uchel; ac ni chwanegodd *ddim*; ond ysgrifenodd hwynt ar ddwy lech o gerrig, ac a'u rhoddes attaf fi.

23 A darfu, wedi clywed o honoch y llais o ganol y tywyllwch (a'r mynydd yn llosgi gan dân) yna nesasoch attaf, *sef* holl bennaethiaid eich llwythau, a'ch henuriaid chwi;

24 Ac a ddywedasoch, Wele yr ARGLWYDD ein Duw a ddangosodd i ni ei ogoniant, a'i sawredd; a'i lais ef a glywsom ni o ganol y tân: heddyw y gwelsom lefaru o DDUW wrth ddyn, a byw o hono.

25 Weithian gan hynny paham y byddwn feirw? oblegid y tân mawr hwn a'n difa ni: canys os nymi a chwanegwn glywed llais yr ARGLWYDD ein Duw mwyach, marw a wnawn.

26 Oblegid pa gnawd oll *sydd*, yr hwn a glybu lais y Duw byw yn llefaru o ganol y tân, fel nymi, ac a fu fyw?

27 Nesâ di, a chlyw yr hyn oll a ddywed yr ARGLWYDD ein Duw; a llefara di wrthym ni yr hyn oll a lefaro yr ARGLWYDD ein Duw wrthyt ti: a nymi a wrandawn, ac a wnawn *hynny*.

28 A'r ARGLWYDD a glybu lais eich geiriau chwi, pau lefarasoch wrthyf; a dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Clywais lais geiriau y bobl hyn, y rhai a lefarasant wrthyt: da y dywedasant yr hyn oll a ddywedasant.

29 O na byddai gyfryw galon ynddynt, i'm hofni i, ac i gadw fy holl orchymynion bob amser; fel y byddai da iddynt ac i'w plant yn dragywyddol!

30 Dos, dywed wrthynt, Dychwelwch i'ch pebyll.

31 Ond sâf di yma gyd â myfi; a mi a ddywedaf wrthyt yr holl orchymynion, a'r deddfau, a'r barnedigaethau a ddyysi di iddynt, ac a wnant hwythau yn y wlad yr wyf fi a'r ei rhoddi iddynt i'w pherchenogi.

32 Edrychwch gan hynny am

wneuthur fel y gorchymynodd yr ARGLWYDD eich Duw i chwi: na chiliwch i'r tu dehau nac i'r tu aswy.

33 Cerddwch yn yr holl ffyrdd a orchymynodd yr ARGLWYDD eich Duw i chwi; fel y byddoch fyw, ac y byddo yn dda i chwi, ac yr estynoch ddyddiau yn y wlad yr hon a feddiennwch.

PEN. VI.

1 *Diwedd y gyfraith yr ufudd-dod. 3 Annog i ufuddhau.*

A DYMA y gorchymynion, y deddfau, a'r barnedigaethau a orchymynodd yr ARGLWYDD eich Duw eu dysgu i chwi; fel y gwneloch hwynt yn y wlad yr ydych yn myned iddi i'w meddiannu:

2 Fel yr ofnech yr ARGLWYDD dy DDUW, gan gadw ei holl ddeddfau, a'i orchymynion ef, y rhai yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti; ti, a'th fab, a mab dy fab, holl ddyddiau dy einioes; ac fel yr estyner dy ddyddiau.

3 ¶ Clyw gan hynny, O Israel, ac edrych am eu gwneuthur hwynt; fel y byddo yn ddaionus i ti, ac fel y cynnyddoch yn ddirfawr, fel yr addawodd ARGLWYDD DDUW dy dadau i ti, mewn gwlad yn llifeirio o laeth a mêl.

4 Clyw, O Israel; Yr ARGLWYDD ein Duw ni sydd un ARGLWYDD.

5 Câr di gan hynny yr ARGLWYDD dy DDUW â'th holl galon, ac â'th holl enaid, ac â'th holl nerth.

6 A bydded y geiriau hyn, yr ydwyf yn eu gorchymyn i ti heddyw, yn dy galon.

7 A hysbysa hwynt i'th blant; a chrybwyll am danynt pan eisteddych yn dy dŷ, a phan gerddych ar y ffordd, a phan orweddych i lawr, a phan gyfodych i fynu.

8 A rhwym hwynt yn arwydd ar dy law; byddant yn rhactalau rhwng dy lygaid.

9 Ysgrifena hwynt hefyd ar byst dy dŷ, ac ar dy byrth.

10 Ac fe a dderfydd, wedi i'r ARGLWYDD dy DDUW dy ddwyn di i'r wlad (yr hon y tyngodd efe wrth dy dadau, wrth Abraham, wrth Isaac, ac wrth Jacob, a'r ei rhoddi i ti) i

ddinasoedd mawrion a theg y rhai mid adeiledaist,

11 A thai llawnion o bob daioni y rhai nis llenwaist, a phydewau cloddiedig y rhai nis cloddiaist, i winllannoedd ac olew-wyddlannau y rhai nis plennaist, wedi i ti fwytta, a'th ddigoni;

12 Yna cadw arnat, rhag anghofio o honot yr ARGLWYDD, yr hwn a'th ddug allan o wlad yr Aipht, o dŷ y caethiwed.

13 Yr ARGLWYDD dy DDUW a ofni, ac ef a wasanaethi, ac i'w enw ef y tyngi.

14 Na cherddwch ar ol duwiau dieithr, o dduwiau y bobloedd sydd o'ch amgylch chwi:

15 (Oblegid Duw eiddigus yw yr ARGLWYDD dy DDUW yn dy fysg di) rhag i lid yr ARGLWYDD dy DDUW ennyn yn dy erbyn, a'th ddifetha di oddi ar wyneb y ddaear.

16 ¶ Na themtiwch yr ARGLWYDD eich Duw, fel y temtiasoch ef ym Masah.

17 Gan gadw cedwch orchymynion yr ARGLWYDD eich Duw, a'i dystiolaethau, a'i ddeddfau, y rhai a orchymynodd efe i ti.

18 A gwna yr hyn sydd uniawn a daionus y'ngolwg yr ARGLWYDD: fel y byddo da i ti, a myned o honot i mewn, a pherchenogi y wlad dda, yr hon trwy lw a addawodd yr ARGLWYDD i'th dadau di;

19 Gan yrra ymaith dy holl elynion o'th flaen, fel y llefarodd yr ARGLWYDD.

20 Pan ofyno dy fab i ti wedi hyn, gan ddywedyd, Beth yw y tystiolaethau, a'r deddfau, a'r barnedigaethau, a orchymynodd yr ARGLWYDD ein Duw i chwi?

21 Yna dywed wrth dy fab, Ni a fuom gaeth-weision i Pharaoh yn yr Aipht; a'r ARGLWYDD a'n dug ni allan o'r Aipht â llaw gadarn.

22 Rhoddes yr ARGLWYDD hefyd arwyddion, a rhyfeddodau mawrion a niweidiol, ar yr Aipht, ar Pharaoh a'i holl dŷ, yn ein golwg ni;

23 Ac a'n dug ni allan oddi yno, fel y dygai efe nynt i mewn, i roddi i

ni y wlad yr hon trwy lw a addawsai efe i'n tadau ni.

24 A'r ARGLWYDD a orchymynodd i ni wneuthur yr holl ddeddfau hyn, i ofni yr ARGLWYDD ein DUW, er daioni i ni yr holl ddyddiau; fel y cadwai efe nyini yn fyw, megis y mae y dydd hwn.

25 A chyfiawnder a fydd i ni, os ymgadwn i wneuthur y gorchymynion hyn oll, o flaen yr ARGLWYDD ein DUW, fel y gorchymynodd efe i ni.

PEN. VII.

1 *Gwahardd pob cyfeillach A'r cenhedloedd, 4 rhag ofn delw-addoliath, 6 o ran sanctiddrwydd y bobl, 9 o ran naturiaeth Duw yn ei drugaredd a'i gyfiawnder, 17 o ran siered yw yr oruchafiaeth a rydd Duw arnynt.*

PAN y'rh ddygo yr ARGLWYDD dy Dduw i mewn i'r wlad yr ydwyt ti yn myned iddi i'w meddiannu, a gyrru o hono ymaith genhedloedd lawer o'th flaen di, yr Hethiaid, a'r Girgasiaid, a'r Amoriaid, a'r Canaan-eaid, a'r Phereziaid, a'r Hefiaid, a'r Jebusiaid, saith o genhedloedd llïosocch a chryfach nâ thydi;

2 A rhoddi o'r ARGLWYDD dy Dduw hwynt o'th flaen di, a tharo o honot ti hwynt: gan ddfrodi difroda hwynt; na wna gyfammod â hwynt, ac na thrugarhâ wrthynt.

3 Nac ymgyfathracha chwaith â hwynt; na ddod dy ferch i'w fab ef, ac na chymmer ei ferch ef i'th fab dithau.

4 Canys efe a dry dy fab di oddi ar fy ol i, fel y gwasanaethont dduwiau dieithr: felly yr ennyw llid yr ARGLWYDD i'ch erbyn chwi, ac a'th ddfifetha di yn ebrwydd.

5 Ond fel hyn y gwnewch iddynt: Dinystriwch eu hallorau, a thorwch eu colofnau hwynt; cwmpwch hefyd eu llwynau, a llosgwch eu delwau cerfiedig hwy yn y tan.

6 Canys pobl sanctaidd ydwyt ti i'r ARGLWYDD dy Dduw: yr ARGLWYDD dy Dduw a'th ddeuwisodd di i fod yn bobl unig iddo ei hun, o'r holl bobloedd rydd ar wyneb y ddaear.

7 Nid am eich bod yn llïosocch nâ'r holl bobloedd, yr hoffodd yr ARGLWYDD chwi, ac y'ch dewisodd; o herwydd yr oeddych chwi yn anamlaf o'r holl bobloedd:

8 Ond o herwydd caru o'r ARGLWYDD chwi, ac er mwyn cadw o hono ef y llw a dyngodd efe wrth eich tadau, y dug yr ARGLWYDD chwi allan â llaw gadarn, ac a'ch gwaredodd o dŷ y caethiwed, o law Pharaoh brenhin yr Aipt.

9 Gwybydd gan hynny mai yr ARGLWYDD dy Dduw sydd Dduw, sef y Duw ffyddlawn, yn cadw cyfammod a thrugaredd â'r rhai a'i carant ef, ac a gadwant ei orchymynion, hyd fil o genhedlaethau;

10 Ac yn talu y pwyth i'w gâs, yn ei wyneb, gan ei ddfifetha ef: mid oeda efe i'w gâs; yn ei wyneb y tâl efe iddo.

11 Cadw gan hynny y gorchymynion, a'r deddfau, a'r barnedigaeithau, y rhai yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i ti heddyw, i'w gwneuthur.

12 ¶ A bydd, o achos gwranddo o honoch ar y barnedigaeithau hyn, a'u cadw, a'u gwneuthur hwynt; y ceidw yr ARGLWYDD dy Dduw â thi y cyfammod, a'r drugaredd, a addawodd efe trwy lw i'th dadau di:

13 Ac a'th gâr, ac a'th fendithia, ac a'th amlhâ di; ac a fendiga ffrwyth dy fru, a ffrwyth dy dir di, dy 9d, a'th win, a'th olew, a chynnydd dy wartheg, a diadellau dy ddefaid, yn y tir y tyngodd efe wrth dy dadau, a'r ei roddi i ti.

14 Bendigedig fyddi uwch law yr holl bobloedd: ni bydd yn dy blith di un gwrryw nac un fenyw yn anffrwythlawn, nac ym mhilith dy anifeiliaid di.

15 Hefyd yr ARGLWYDD a dynnodd wrthyt ti bob gwendid, ac ni esyd arnat ti yr un o glesydau drwg yr Aipt, y rhai a adwaenost: ond ar dy holl gaseion di y rhydd efe hwynt.

16 Difetha gan hynny yr holl bobloedd y mae yr ARGLWYDD dy Dduw yn eu rhoddi i ti: nac arbeded dy lygad hwynt, ac na wasanaetha eu duwiau hwynt; oblegid magl i ti a fyddai hynny.

17 Os dywedi yn dy galon, Llïosocchach yw y cenhedloedd hyn nâ myfi; pa ddelw y gallaf eu gyrru hwynt ymaith?

18 Nac ofna rhagddynt: gan gosio

cofia yr hyn a wnaeth yr ARGLWYDD dy DDUW i Pharaoh, ac i'r holl Aipht;

19 Y profedigaethau mawrion y rhai a welodd dy lygaid, a'r arwyddion, a'r rhyfeddodau, a'r llaw gadarn, a'r braich estynedig, â'r rhai y'th ddug yr ARGLWYDD dy DDUW allan: felly y gwna yr ARGLWYDD dy DDUW i'r holl bobloedd yr wyt ti yn eu hofni.

20 A'r ARGLWYDD dy DDUW hedyd a ddenfyn gaccwn yn eu plith hwynt, hyd oni ddarfyddo am y rhai gweddill, a'r rhai a ymguddiant rhagot ti.

21 Nac ofna rhagdynt: oblegid yr ARGLWYDD dy DDUW sydd yn dy ganol di, yn DDUW mawr, ac ofnadwy.

22 A'r ARGLWYDD dy DDUW a yrr ymaith y cenhedloedd hynny o'th flaen di, bob ychydig ac ychydig: ni elli eu difetha hwynt ar unwaith, rhag myned o fwystfilod y maes yn amlach nâ thydi.

23 Ond yr ARGLWYDD dy DDUW a'u rhydd hwynt o'th flaen di, ac a'u cystuddia hwynt â chystudd dirfawr, nes eu difetha hwynt;

24 Ac a rydd eu brenhinoedd hwynt yn dy law di, a thi a ddifethi eu henw hwynt oddi tan y nesoedd: ni saif gwr yn dy wyneb di, nes difetha o honot ti hwynt.

25 Llosg ddelwau cerfiedig eu duwiau hwynt yn tân: na chwennych na'r arian na'r aur a fyddo arnynt, i'w cymmeryd i ti; rhag dy faglu âg ef: oblegid ffeidd-dra i'r ARGLWYDD dy DDUW ydyw.

26 Na ddwg dithau ffeidd-dra i'th dŷ, fel y byddech ysgymmunbeth megis yntau: gan ddirmygu dirnyga ef, a chan ffeiddio ffeiddia ef; oblegid ysgymmunbeth yw efe.

PEN. VIII.

i Annog i ufudd-dod, o ran ymgeledd Duw iddynt hwy.

EDRYCHWCH am wneuthur pob gorchymyn yr wyf fi yn ei orchymyn i ti heddyw; fel y byddoch fyw, ac y cynnyddoch, ac yr eloch i mewn, ac y meddiannoch y wlad a

addawodd yr ARGLWYDD wrth eich tadau trwy lw.

2 A chofia yr holl ffordd yr arweiniodd yr ARGLWYDD dy DDUW di ynddi y deugain mlynedd hyn, trwy yr anialwch, er mwyn dy gystuddio di, gan dy brofi, i wybod yr hyn oedd yn dy galon, a gedwit ti ei orchymynion ef, ai nas cedwit.

3 Ac efe a'th ddarostyngodd, ac a oddefodd i ti newynu, ac a'th fwydodd â manna, yr hwn nid adwaenit, ac nid adwaenai dy dadau; fel y gwna ef i ti wybod nad trwy fara yn unig y bydd byw dyn, ond trwy bob gair a'r sydd yn dyfod allan o enau yr ARGLWYDD y bydd byw dyn.

4 Dy ddiillad ni heneiddiodd am danat, a'th droed ni chwyddodd, y deugain mlynedd hyn.

5 Cydnebydd dithau yn dy galon, fod yr ARGLWYDD dy DDUW yn dy ddysgu di, fel y dysg gwr ei fab ei hun.

6 A chadw orchymynion yr ARGLWYDD dy DDUW, i rodio yn ei ffyrdd, ac i'w ofni ef.

7 ¶ Oblegid y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn dy ddwyn i mewn i wlad dda, i wlad afonydd dyfroedd, ffynhonnau, a dyfnderau yn tarddu allan yn y dyffryn, ac yn y mynydd;

8 Gwlad gwenith, haidd, a gwinwydd, a ffygswydd, a phomgranadwydd; gwlad olew olew-wydden, a mêl;

9 Gwlad yr hon y byyttèi fara ynddi heb brinder, ac ni bydd eisieu dim arnat ynddi; gwlad yr hon y mae ei cherrig yn haiarn, ac o'i mynyddoedd y cloddi bres.

10 Pan fwyttèych, a'th ddigoni; yna y bendithi yr ARGLWYDD dy DDUW, am y wlad dda a roddes efe i ti.

11 Cadw arnat rhag anghofio yr ARGLWYDD dy DDUW, heb gadw ei orchymynion, a'i farnedigaethau, a'th ddeddfau ef, y rhai yr ydyf fi yn eu gorchymyn i ti heddyw:

12 Rhag weili i ti fwytta, a'th ddigoni, ac adeiladu tai teg, a thrigo ynddynt;

13 A lliosogi o'th wartheg a'th ddefaid di, ac amlhâu o arian ac aur gennynt, ac amlhâu o'r hyn oll y sydd gennynt:

14 Yna ymddyrchafu o'th galon, ac anghosio o honot yr ARGLWYDD dy DDUW (yr hwn a'th ddug allan o wlad yr Aipht, o dŷ y caethiwed;

15 Yr hwn a'th dywysodd di trwy yr anialwch mawr ac ofnadwy, *lle yr ydoedd* seirph tanllyd, ac ysgorpionau, a sdyged lle nid *oedd* dwfr; yr hwn a ddygodd i ti ddwfr allan o'r graig gallestr;

16 Yr hwn a'th fwydodd di yn yr anialwch â manna, yr hwn nid adwaenai dy dadau, er dy ddarostwng, ac er dy brofi di, i wneuthur daioni i ti yn dy ddiwedd)

17 A dywedyd o honot yn dy galon, Fy nerth fy hun, a chryfder fy llaw a barodd i mi y cyfoeth hwn.

18 Ond cofia yr ARGLWYDD dy DDUW: oblegid esfe *yw* yr hwn *sydd* yn rhoddi nerth i ti i beri cyfoeth, fel y cadarnhâo esfe ei gyfammod, yr hwn a dyngodd esfe wrth dy dadau, fel y *mae* y dydd hwn.

19 Ac os gan anghosio yr anghosi yr ARGLWYDD dy DDUW, a dilyn duwiau dŷeithr, a'u gwasanaethu hwynt, ac ymgrymmu iddynt; yr ydwyf fi yn tystiolaethu yn eich erbyn chwi heddyw, gan ddifetha y'ch difethir.

20 Fel y cenhedloedd y rhai y mae yr ARGLWYDD ar eu difetha o'ch blaen chwi, felly y difethir chwithau; am na wrandawsoch ar lais yr ARGLWYDD eich DUW.

PEN. IX.

1 *Moses yn eu hannog, nad ymddiriedent yn eu cyfiawnder eu hunain; gan ddatgan eu hamryso wrthryfel hwynt.*

GWRANDO, Israel: Yr wyt ti yn myned heddyw dros yr Iorddonen hon, i fyned i mewn i berchenogi cenhedloedd mwy a chryfach nâ thi, dinasoedd mawrion a chaerog hyd y nefoedd;

2 Pobl fawr ac uchel, meibion Anac, y rhai a adnabuost, ac y clywais ti *ddywedyd am danynt*, Pwy a saif o flaen meibion Anac!

3 Gwybydd gan hynny heddyw, *fod* yr ARGLWYDD dy DDUW yn myned trosodd o'th flaen di yn dân ysol: esfe a'u difetha hwynt, ac esfe a'u darostwng hwynt o'th flaen di: felly y gyrru hwynt ymaith, ac y difethi hwynt yn fuan, megis y llefarodd yr ARGLWYDD wrthynt.

4 Na ddywed yn dy galon, wedi gyrru o'r ARGLWYDD dy DDUW hwynt allan o'th flaen di, gan ddywedyd, Am fy nghyfiawnder y dygodd yr ARGLWYDD fi i feddiannu y tir hwn: ond am annuwioldeb y cenhedloedd hyn, y gyrrodd yr ARGLWYDD hwynt allan o'th flaen di.

5 Nid am dy gyfiawnder di, nac am uniondeb dy galon, yr wyt ti yn myned i feddiannu eu tir hwynt: ond am annuwioldeb y cenhedloedd hyn, y bwrw yr ARGLWYDD dy DDUW hwynt allan o'th flaen di, ac er cyflawni y gair a dyngodd yr ARGLWYDD wrth dy dadau, wrth Abraham, wrth Isaac, ac wrth Jacob.

6 Gwybydd dithau, nad am dy gyfiawnder dy hun, y rhoddes yr ARGLWYDD i ti y tir daionus hwn i'w feddiannu: canys pobl war-galed *ydd*.

7 ¶ Meddwl, ac na anghosia pa fodd y digiaist yr ARGLWYDD dy DDUW yn yr anialwch: o'r dydd y daethost allan o dir yr Aipht, hyd eich dyfod i'r lle hwn, gwrthryfelgar fuoch yn erbyn yr ARGLWYDD.

8 Yn Horeb hefyd y digiasoch yr ARGLWYDD; a digiodd yr ARGLWYDD wrthy'ch, i'ch difetha.

9 Pan aethum i fynu i'r mynydd i gymmeryd y llechau meini, *sef* llechau y cyfammod, yr hwn a wnaeth yr ARGLWYDD â chwi; yna yr arhâis yn y mynydd ddeugain niwrnod a deugain nos: bara ni fwyttâis, a dwfr nid yfais.

10 A rhoddes yr ARGLWYDD attaf y ddwy lech faen, wedi eu hysgrifenu â bys Duw; ac arnynt yr *oedd* yn ol yr holl eiriau a lefarodd yr ARGLWYDD wrthy'ch yn y mynydd, o ganol y tân, ar ddydd y gymmanfa.

11 A bu, ym mhen y deugain niwrnod a'r deugain nos, roddi o'r

ARGLWYDD attaf y ddwy lech faen; sef llechau y cyfammod.

12 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Cyfod, dos oddi yma i waered yn fuan: canys ymlygrodd dy bobl, y rhai a ddygaist allan o'r Aipht: ciliasant yn ebrwydd o'r ffordd a orchymynais iddynt; gwnaethant iddynt eu hun ddelw dawdd.

13 A llefarodd yr ARGLWYDD wrthyf, gan ddywedyd, Gwelais y bobl hyn; ac wele, pobl war-galed ydynt.

14 Paid â mi, a mi a'u distrywiaf hwynt, ac a ddilêaf eu henw hwynt oddi tan y nefoedd; ac a'th wnaf di yn genedl gryfach, ac amlach nâ hwynt-hwy.

15 A mi a ddychwelais, ac a ddeuthum i waered o'r mynydd, a'r mynydd ydoedd yn llosgi gan dân; a dwy lech y cyfammod oedd yn fy nwyllaw.

16 Edrychais hefyd; ac wele, pechasech yn erbyn yr ARGLWYDD eich DUW: gwnaethech i chwi lo tawdd: ciliasoch yn fuan o'r ffordd a orchymynasai yr ARGLWYDD i chwi.

17 A mi a ymaflais yn y ddwy lech, ac a'u testais hwynt o'm dwyllaw, ac a'u torrais hwynt o flaen eich llygaid.

18 A syrthiais ger bron yr ARGLWYDD, fel y waith gyntaf, ddeugain niwrnod a deugain nos; ni fwytêais fara, ac nid yfais ddwfr: o herwydd eich holl bechodau chwi y rhai a bechasech, gan wneuthur drygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD i'w ddigio ef.

19 (Canys ofnais rhag y sorriant a'r dig, trwy y rhai y digiodd yr ARGLWYDD wrthyf, i'ch dinystrio chwi) Etto gwrandawodd yr ARGLWYDD arnaf y waith honno hefyd.

20 Wrth Aaron hefyd y digiodd yr ARGLWYDD yn fawr, i'w ddifetha ef: a mi a weddiais hefyd dros Aaron y waith honno.

21 Eich pechod chwi hefyd yr hwn a wnaethoch, sef y llo, a gymmerais, ac a'i llosgais yn tân; curais ef hefyd, gan ei falurio yn dda, nes ei falu yn llwch: a bwriais ei lwch ef i'r afon oedd yn disgyn o'r mynydd.

22 O fewn Taberah hefyd, ac o

fewn Massah, ac o fewn Beddau y blys, yr oeddych yn digio yr ARGLWYDD.

23 A phan anfonodd yr ARGLWYDD chwi o Cades-Barnea, gan ddywedyd, Ewch i fynu, a meddienwch y tir yr hwn a roddais i chwi, yr anufuddhasoch i air yr ARGLWYDD eich DUW: ni chredasoch hefyd iddo, ac ni wrandawsoch ar ei lais ef.

24 Gwrthryfelgar fuoch yn erbyn yr ARGLWYDD er y dydd yr adnabam chwi.

25 A mi a syrthiais ger bron yr ARGLWYDD ddeugain niwrnod a deugain nos, fel y syrthiaswn o'r bluen; am ddywedyd o'r ARGLWYDD y difethai chwi.

26 Gweddiais hefyd ar yr ARGLWYDD, a dywedais, ARGLWYDD DUW, na ddifetha dy bobl, a'th etifeddiaeth a waredaist yn dy fawredd, yr hwn a ddygaist allan o'r Aipht â llaw gref.

27 Cofia dy weision, Abraham, Isaac, a Jacob; nac edrych ar galedrwydd y bobl hyn, nac ar eu drygioni nac ar eu pechod:

28 Rhag dywedyd o'r wlad y dygaist ni allan o honi, O eisieu gallu o'r ARGLWYDD eu dwyn hwynt i'r tir a addawsai ese iddynt, ac o'i gâs arnynt, y dug ese hwynt allan, i'w lladd yn yr anialwch.

29 Etto dy bobl di a'th etifeddiaeth ydynt hwy, y rhai a ddygaist allan yn dy fawr nerth, ac â'th estynedig fraich.

PEN. X.

1 Trugaredd Duw, yn ail roddi y ddwy lech; 6 yn sicrhau yr offeiriadaeth; 8 yn neilldus llwyth Levi; 10 yn gurando ar weddîi Moesâ dros y bobl. 12 Annog i yfudd-dod.

YR amser hwnnw y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Nâdd i ti ddwy lech faen fel y rhai cyntaf; a thyred i fynu attaf ni'r mynydd, a gwna i ti arch bren.

2 A mi a ysgrifenas ar y llechau y geiriau oedd ar y llechau cyntaf, y rhai a dorraist; a gosod tithau hwynt yn yr arch.

3 Yna gwneuthum arch o goed Sittim; ac a neddais ddwy lech faen,

fel y rhai cyntaf; ac a euthum i fynu i'r mynydd, â'r ddwy lech yn fy llaw.

4 Ac efe a ysgrifenodd ar y llechau, fel yr ysgrifen gyntaf, y dengair, a lefarodd yr ARGLWYDD wrthych yn y mynydd, o ganol y tân, yn nydd y gymmanfa: a rhoddes yr ARGLWYDD hwynt attaf fi.

5 Yna y dychwelais, ac y deuthum i waered o'r mynydd, ac a osodais y llechau yn yr arch, yr hon a wnaethwn, ac yno y maent; megis y gorchymnodd yr ARGLWYDD i mi.

6 ¶ A meibion Israel a aethant o Beeroth meibion Jacan i Moserah: yno y bu farw Aaron, ac efe a gladdwyd yno; ac Eleazar ei fab a offeiriodd yn ei le ef.

7 Oddi yno yr aethant i Gudgodah; ac o Gudgodah i Jotbath, tir afonydd dyfroedd.

8 ¶ Yr amser hwnnw y neillduodd yr ARGLWYDD lwyth Lefi, i ddwyn arch cyfammod yr ARGLWYDD, i sefyll ger bron yr ARGLWYDD, i'w wasanaethu ef, ac i fendigo yn ei enw ef, hyd y dydd hwn.

9 Am hynny ni bydd rhan i Lefi, nac etifeddiaeth gyd â'i frodyr: yr ARGLWYDD *yw* ei etifeddiaeth ef; megis y dywedodd yr ARGLWYDD dy DDUW wrtho ef.

10 A mi a arhōais yn y mynydd ddeugain niwrnod a deugain nos, fel y dyddiau cyntaf: a gwrandawodd yr ARGLWYDD arnaf y waith hon hefyd; ni ewyllysiodd yr ARGLWYDD dy ddifetha di.

11 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthych, Cyfod, dos i'th daith o flaen y bobl; fel yr elont i mewn ac y meddianont y tir, yr hwn a dyngais wrth eu tadau a'r ei roddi iddynt.

12 ¶ Ac yr awr hon, Israel, beth y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei ofyn gennyt, ond ofni yr ARGLWYDD dy DDUW, a rhodio yn ei holl ffyrdd, a'i garu ef, a gwasanaethu yr ARGLWYDD dy DDUW â'th holl galon, ac â'th holl enaid;

13 Cadw gorchymynion yr ARGLWYDD, a'i ddeddfau, y rhai yr wyf yn eu gorchymyn i ti y dydd hwn, er daioni i ti?

14 Wele y nefoedd, a nefoedd y nefoedd, *ydynt* eiddo yr ARGLWYDD dy DDUW, y ddaear *hefyd* a'r hyn oll *sydd* ynddi.

15 Yn unig ar dy dadau di y rhoddes yr ARGLWYDD ei serch, gan eu hoffi hwynt: ac efe a wnaeth ddewis o'u had ar eu hol hwynt, *sef* o honoch chwi, o flaen yr holl bobloedd; megis heddyw y *gwelir*.

16 Enwaedwch chwithau ddienna-waediad eich calon, ac na chaledwch eich gwar mwyach.

17 Canys yr ARGLWYDD eich DUW chwi *yw* DUW y duwiau, ac Arglwydd yr arglwyddi, DUW mawr, cadarn, ac ofnadwy, yr hwn ni dderbyn wyneb, ac ni chymmer wobr.

18 Yr hwn a farna yr ymddifad a'r weddw; ac y sydd yn hoffi y dieithr, gan roddi iddo fwyd a dillad.

19 Hoffwch chwithau y dieithr: canys dieithriaid fuoch yn nhir yr Aipht.

20 Yr ARGLWYDD dy DDUW a ofni, ac ef a wasanaethi; wrtho ef hefyd y glyni, ac i'w enw ef y tyngi.

21 Efe *yw* dy fawl, ac efe *yw* dy DDUW, yr hwn a wnaeth i ti y mawrion a'r ofnadwy *bethau* hyn, y rhai a welodd dy lygaid.

22 Dy dadau a aethant i waered i'r Aipht yn ddeg enaid a thriugain; ac yr awr hon yr ARGLWYDD dy DDUW a'th wnaeth di fel sêr y nefoedd o liosowgrwydd.

PEN. XI.

1 *Moses yn annog y holl i ufudd-dod; 2 trwy eu gwyllyddiaeth eu hunain o fawr weithredoedd Duw; 3 trwy addeuio o fawr fendithion Duw, 16 a thrwy fygithion. 18 Bod yn rhaid myfyrion yn ofalus ar eiriau Duw. 26 Rhoddi y fendith a'r feldith o'u blaen hwynt.*

CAR dithau yr ARGLWYDD dy DDUW, a chadw ei gadwraeth ef, a'i ddeddfau, a'i farnedigaethau, a'i orchymynion, byth.

2 A chydabyddwch heddyw: canys nid *wyf yn ymddiddan* â'ch plant, y rhai nid adnabuant, ac ni welsant gerydd yr ARGLWYDD eich DUW chwi, ei fawredd, ei law gref, a'i fraich estynedig;

3 Ei arwyddion hefyd, a'i weithred-

oedd, y rhai a wnaeth efe y'nghanol yr Aipht, i Pharaoh brenhin yr Aipht, ac i'w holl dir;

4 A'r hyn a wnaeth efe i lu yr Aipht, i'w feirch ef, ac i'w gerbydau; y modd y gwnaeth efe i ddyfroedd y môr coch lenwi dros eu hwynebau hwynt, pan oeddynt yn ymlid ar eich ol, ac y difethodd yr ARGLWYDD hwynt hyd y dydd hwn;

5 A'r hyn a wnaeth efe i chwi yn yr anialwch, nes eich dyfod i'r lle hwn;

6 A'r hyn a wnaeth efe i Dathan, ac i Abiram, meibion Eliab, mab Reuben; y modd yr agorodd y ddaear ei safn, ac a'u llyngcodd hwynt, a'u teuluoedd, a'u pebyll, a'r holl olud oedd ganddynt, ym mysg holl Israael.

7 Eithr eich llygaid chwi oedd yn gweled holl fawrion weithredoedd yr ARGLWYDD, y rhai a wnaeth efe.

8 Cedwch chwithau bob gorchymyn yr ydwyf fi yn ei orchymyn i chwi heddyw; fel y byddoch gryfion, ac yr eloch i mewn, ac y meddianoch y tir yr ydych yn myned trosodd iddo i'w feddiannu:

9 Ac fel yr estynoch ddyddiau yn y tir yr hwn a dyngodd yr ARGLWYDD i'ch tadau, a'r ei roddi iddynt, ac i'w had; *sef* tir yn llifeirio o laeth a mêl.

10 ¶ O herwydd y tir yr wyt yn myned iddo i'w feddiannu, nid fel tir yr Aipht y mae, yr hwn y daethoch allan o hono, lle yr heuaist dy had, ac y dyfrhêaist â'th droed, fel gardd lysiau:

11 Ond y tir yr ydych yn myned trosodd iddo i'w feddiannu, *sydd* fynydd-dir a dyffryndir, yn yfed dwfr o wlaw y nefoedd;

12 Tir *yw*, yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei ymgeleddu: llygaid yr ARGLWYDD dy DDUW *sydd* bob aniser arno, o ddechreuad y flwyddyn hyd ddiwedd y flwyddyn hefyd.

13 ¶ A bydd, os gan wrando y gwrandewch ar fy ngorchymynion, y rhai yr ydwyf yn eu gorchymyn i chwi heddyw, i garu yr ARGLWYDD eich Duw, ac i'w wasanaethu, â'ch holl galon, ac â'ch holl enaid;

14 Yna y rhoddaf wlaw i'ch tir yn

ei amser, *sef* y cynhar-wlaw, a'r diwedd-ar-wlaw; fel y casglech dy fyd, a'th win, a'th olew:

15 A rhoddaf laswellt yn dy faes, i'th anifeiliaid; fel y bwyttâech, ac y'th ddigoner.

16 Gwylwch arnoch rhag twyllo eich calon, a chilio o honoch, a gwasanaethu duwiau dieithr, ac ymgrymmu iddynt;

17 Ac ennynu digllonedd yr ARGLWYDD i'ch erbyn, a chau o hono ef y nefoedd, fel na byddo gwlaw, ac na roddo y ddaear ei chnwd, a'ch difetha yn fuan o'r tir yr hwn y mae yr ARGLWYDD yn ei roddi i chwi.

18 ¶ Am hynny gosodwch fy ngeiriau hyn yn eich calon, ac yn eich meddwl, a rhwymwch hwynt yn arwydd ar eich dwylaw, a byddant yn rhactalau rhwng eich llygaid:

19 A dysgwch hwynt i'ch plant; gan grybwyll am danynt pan eisteddych yn dy dŷ, a phan rodiech ar y ffordd, pan orweddych *hefyd*, a phan godych.

20 Ac ysgrifena hwynt ar byst dy dŷ, ac ar dy byrth;

21 Fel yr amlhâo eich dyddiau chwi, a dyddiau eich plant chwi, ar y ddaear yr hon a dyngodd yr ARGLWYDD wrth eich tadau am ei rhoddi iddynt, fel dyddiau y nefoedd ar y ddaear.

22 ¶ Canys os gan gadw y cedwch yr holl orchymynion hyn, y rhai yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i chwi i'w gwneuthur, i garu yr ARGLWYDD eich Duw, i rodio yn ei holl ffyrdd ef, ac i lynu wrtho ef;

23 Yna y gyrr yr ARGLWYDD allan yr holl genhedloedd hyn o'ch blaen chwi, a chwi a feddiennwch genhedloedd mwy a chryfach na chwi.

24 Pob mau y sathro gwadn eich troed chwi arno, fydd eiddo chwi: o'r anialwch, a Libanus, ac o'r afon, *sef* afon Euphrates, hyd y môr eithaf, y bydd eich terfyn chwi.

25 Ni saif gwr yn eich wyneb; eich arswyd a'ch ofn a rydd yr ARGLWYDD eich Duw ar wyneb yr holl dir yr hwn y sathroch arno, megis y llefarodd wrthyh.

26 ¶ Wele, rhoddi yr ydwyf fi o'ch blaen chwi heddyw fendith a mellidith :

27 Bendith, os gwrandewch ar orchymynion yr ARGLWYDD eich Duw, y rhai yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i chwi heddyw ;

28 A mellidith, oni wrandewch ar orchymynion yr ARGLWYDD eich Duw, ond cilio o honoch allan o'r ffordd yr ydwyf fi yn ei gorchymyn i chwi heddyw, i fyned ar ol duwiau di-eithr, y rhai nid adnabuoch.

29 Bydded gan hynny, pan ddygo yr ARGLWYDD dy DDUW di i'r tir yr ydwyf yn myned iddo i'w feddiannu, roddi o honot y fendith ar fynydd Garizim, a'r sellidith ar fynydd Ébal.

30 Onid yw y rhai hyn o'r tu hwnt i'r Iorddonen, tu a'r lle y machluda yr haul, yn nhir y Canaanaeid, yr hwn sydd yn trigo yn y rhos ar gyfer Gilgal, ger llaw gwastadedd Moreh?

31 Canys myned yr ydych dros yr Iorddonen, i fyned i feddiannu y tir y mae yr ARGLWYDD eich Duw yn ei roddi i chwi; a chwi a'i meddiennwch ac a breswylwch ynddo.

32 Gwyliwch chwthau am wneuthur yr holl ddeddfau a'r barnedigaeithau, y rhai yr ydwyf fi yn eu rhoddi o'ch blaen chwi heddyw.

PEN. XII.

¹ Bod yn rhaid dinystrio pob lle y buasai delwaddoliaeth ynddo, 5 a chyrchu i'r lle a ddeiseidd Duw i'w wasanaeth. 16, 23 Gwahardd gwaged. 17, 20, 26 Rhaid yw byyttu pethau sanctaidd yn y lle sanctaidd. 19 Na wrthoder y Lefiad. 29 Nac ymoroler am gan dduwiau.

DYMA y deddfau, a'r barnedigaeithau, y rhai a wylwch a'r eu gwneuthur, yn y tir a rydd ARGLWYDD DDUW dy dadau i ti i'w feddiannu, yr holl ddyddiau y byddoch fyw ar y ddaear.

2 Gan ddinystrio dinystriwch yr holl fannau, y rhai y gwasanaethodd y cenedloedd yr ydych chwi yn eu meddiannu eu duwiau ynddynt, ar y mynyddoedd uchel, ac ar y bryniau, a than bob pren gwyrddlas.

3 Dryllwch hefyd eu hallorau hwynt, a thorrwch eu colofnau hwynt, a llosgwch eu llwynau hwynt â thân,

a thorrwch gerfiedig ddelwau eu duwiau hwynt, a dinystriwch eu henwau hwynt o'r lle hwnnw.

4 Na wnewch felly i'r ARGLWYDD eich Duw.

5 Ond y lle a ddewisio yr ARGLWYDD eich Duw o'ch holl lwythau chwi, i osod ei enw yno, ei drigfa ef a geisiwch, ac yno y deuwch :

6 A dygwch yno eich poeth-offrymmau, a'ch aberthau, a'ch degymmau, ac offrw m dyrchafael eich llaw, eich addunedau hefyd, a'ch offrymmau gwirfodd, a chyntaf-anedig eich gwartheg a'ch defaid.

7 A bwyttêwch yno ger bron yr ARGLWYDD eich Duw, a llawenhêwch ym mhob dim y rhoddoch eich llaw arno, chwychi a'ch teuluoedd, yn yr hyn y'th fendithiodd yr ARGLWYDD dy DDUW.

8 Na wnewch yn ol yr hyn oll yr ydym ni yn ei wneuthur yma heddyw, pob un yr hyn fyddo uniawn yn ei olwg ei hun.

9 Canys ni ddaethoch hyd yn hyn i'r orphwysfa, ac i'r etifeddiaeth, yr hon y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei rhoddi i ti.

10 Ond pan eloch dros yr Iorddonen, a thrigo yn y tir yr hwn y mae yr ARGLWYDD eich Duw yn ei roddi yn etifeddiaeth i chwi, a phan roddo lonydd i chwi oddi wrth eich holl elynion o amgylch, fel y preswylloch yn ddiogel :

11 Yna y bydd lle wedi i'r ARGLWYDD eich Duw ei ddewis iddo, i beri i'w enw aros ynddo; yno y dygwch yr hyn oll yr ydwyf fi yn ei orchymyn i chwi; sef eich poeth-offrymmau, a'ch aberthau, eich degymmau, a dyrchafael-offrw eich llaw, a'ch holl ddewis addunedau, y rhai a addunedoch i'r ARGLWYDD.

12 A llawenhêwch ger bron yr ARGLWYDD eich Duw; chwi, a'ch meibion, a'ch merched, a'ch gweision, a'ch morwynion, a'r Lefiad a fyddo yn eich pyrth chwi: canys nid oes iddo ran nac etifeddiaeth gyd â chwi.

13 Gwylia arnat rhag poeth-offrymmu o honot dy boeth-offrymmau ym mhob lle a'r a welych :

14 Ond yn y lle a ddewisodd yr ARGLWYDD o fewn un o'th lwythau di, yno yr offrymni dy boeth-offrymmau, ac y gwnai yr hyn oll yr ydwyf fi yn ei orchymyn i ti.

15 Er hynny ti a gai ladd a bwytta cig yn ol holl ddymuniant dy galon, yn ol bendith yr ARGLWYDD dy DDUW, yr hon a rydd efe i ti, yn dy holl byrth: yr aflan a'r glân a fwytty o hono, megis o'r iwrch a'r carw.

16 Ond na fwyttêwch y gwaed; ar y ddaear y tywelltwch ef fel dwfr.

17 ¶ Ni elli fwytta o fewn dy byrth ddegfed dy ýd, na'th win, na'th olew, na chyntaf-anedig dy wartheg, na'th ddefaid, na'th holl addunedau y rhai a addunech, na'th offrymmau gwirfodd, na dyrchafael-offrwm dy law:

18 Ond o flaen yr ARGLWYDD dy DDUW y bwyttâi hwynt, yn y lle a ddewisodd yr ARGLWYDD dy DDUW; ti, a'th fab, a'th ferch, a'th was, a'th forwyn, a'r Lefiad a fyddo yn dy byrth di: llawenycha ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW yn yr hyn oll yr estynech dy law arno.

19 Gwylia arnat rhag gadael y Lefiad, tra fyddech byw ar y ddaear.

20 ¶ Pan helaetho yr ARGLWYDD dy DDUW dy derfyn di, megis y dywedodd wrthyf, os dywedi, Bwyttâf gig (pan ddymuno dy galon fwytta cig) yn ol holl ddymuniad dy galon y bwyttêi gig.

21 Os y lle a ddewisodd yr ARGLWYDD dy DDUW i rod-di ei enw ynddo, fydd pell oddi wrthyf; yna lladd o'th wartheg, ac o'th ddefaid, y rhai a roddodd yr ARGLWYDD i ti, megis y gorchymynais i ti, a bwytta o fewn dy byrth wrth holl ddymuniad dy galon.

22 Etto fel y bwyttêir yr iwrch a'r carw, felly y bwyttêi ef: yr aflan a'r glân a'i bwytty yn yr un ffunud.

23 Yn unig bydd sicr na fwyttâech y gwaed: canys y gwaed yw yr einioes; ac ni chai fwytta yr einioes ynghyd â'r cig.

24 Na fwytta ef; ar y ddaear y tywelltu ef fel dwfr.

25 Na fwytta ef; fel y byddo daioni i ti, ac i'th feibion ar dy ol,

pan wnelych yr unlawn y'ngolwg yr ARGLWYDD.

26 Etto cymmer dy gyssegredig bethau y rhai sydd gennyf, a'th addunedau, a thyred i'r lle a ddewisodd yr ARGLWYDD:

27 Ac offrymma dy boeth-offrwm (y cig a'r gwaed) ar allor yr ARGLWYDD dy DDUW: a gwaed dy aberthau a dywelltir wrth allor yr ARGLWYDD dy DDUW; a'r cig a fwyttâi di.

28 Cadw a gwrando yr holl eiriau hyn yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i ti; fel y byddo daioni i ti, ac i'th feibion ar dy ol byth, pan wnelych yr hyu sydd dda ac uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD dy DDUW.

29 ¶ Pan ddinystrio yr ARGLWYDD dy DDUW y cenedloedd, y rhai yr wyt ti yn myned atynt i'w meddiannu, o'th flaen di, a dyfod o honot yn eu lle hwynt, a phreswyllo yn eu tir hwynt:

30 Gwylia arnat rhag ymfaglu o honot ar eu hol hwynt, wedi eu dinystrio hwynt o'th flaen di; a rhag ymorol am eu duwiau hwynt, gan ddywedyd, Pa fodd y gwasanaethodd y cenedloedd hyn eu duwiau? myfi a wnaif felly hefyd.

31 Na wna di felly i'r ARGLWYDD dy DDUW: canys pob ffeidd-dra yr hwn oedd gâs gan yr ARGLWYDD, a wnaethant hwy i'w duwiau: canys eu meibion hefyd a'u merched a losgasant yn tân i'w duwiau.

32 Pob gair yr wyf fi yn ei orchymyn i chi, edrychwch am wneuthur hynny: na chwanega atto, ac na thynu oddi wrtho.

PEN. XIII.

1 Y rhai a hudo i ddebr-addoliaeth, 6 er need a font i ti, 9 rhaid yw eu llabyddia. 12 Nad arbeder y dinasoedd lle y bo gen ddwioiaeth.

PAN godo yn dy fysg di brophwyd, neu freuddwydydd breuddwyd (a rhoddi i ti arwydd neu ryfeddod,

2 A dyfod i ben o'r arwydd neu y rhyfeddod a lefarodd efe wrthyf) gan ddywedyd, Awn ar ol duwiau dieithr (y rhai nid adwaenost) agwasanaethwn hwynt;

3 Na wrando ar eiriau y prophwyd hwnnw, neu ar y breuddwydydd

breuddwyd hwnnw: canys yr ARGLWYDD eich DUW sydd yn eich profi chwi, i wybod a ydych yn caru yr ARGLWYDD eich DUW â'ch holl galon, ac â'ch holl enaid.

4 Ar ol yr ARGLWYDD eich DUW yr ewch, ac ef a ofnwch, a'i orchymynion ef a gedwch, ac ar ei lais ef y gwrandewch, ac ef a wasan-aethwch, ac wrtho ef y glynwch.

5 A'r prophwyd hwnnw, neu y breuddwydydd breuddwyd hwnnw, a roddir i farwolaeth, (canys llefarodd i'ch troi *chwi* oddi wrth yr ARGLWYDD eich DUW, yr hwn a'ch dug chwi allan o dir yr Aipht, ac a'ch gwared-odd chwi o dŷ y caethiwed, i'th wthio di allan o'r ffordd, yr hon y gorchymynodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti rodio ynddi) felly y tynni ymaith y drwg o'th fysg.

6 ¶ Os dy frawd, mab dy fam, neu dy fab dy hun, neu dy ferch, neu wraig dy fynwes, neu dy gyfaill, yr hwn *sydd* fel dy enaid dy hun, a'th aunog yn ddirgel, gan ddywedyd, Awn a gwasanaethwn dduwiau dieithr, y rhai nid adnabuost ti, na'th dadau;

7 *Sef rhai* o dduwiau y bobl *sydd* o'ch amgylch chwi, yn agos attat, neu ym mhell oddi wrthyt, o un cwr i'r tir hyd gwrr *arall* y tir:

8 Na chyd-synia âg ef, ac na wrando arno, ac nac arbeded dy lygad ef, ac nac eiriach ef, ac na chela arno:

9 Ond gan ladd lladd ef; bydded dy law di arno ef yn gyntaf, i'w roddi i farwolaeth, a llaw yr holl bobl wedi hynny.

10 A llabyddia ef â meini, fel y byddo marw: canys ceisiodd dy wthio di oddi wrth yr ARGLWYDD dy DDUW, yr hwn a'th ddug di allan o dir yr Aipht, o dŷ y caethiwed.

11 A holl Israel a glywant, ac a ofnant, ac ni chwanegant wneuthur y fath beth drygionus a hyn yn dy blith.

12 ¶ Pan glywech am un o'th ddinasoedd, y rhai y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yu eu rhoddi i ti i drigo ynddynt, gan ddywedyd,

13 Aeth dynion, meibion y fall, allan o'th blith, a gyrrasant drigolion

eu dinas, gan ddywedyd, Awn, gwasanaethwn dduwiau dieithr (y rhai nid adnabuoch)

14 Yna ymofyn, a chwilia, a chais yn dda: ac wele, os gwirionedd *yr*, a bod yn sicr wneuthur y ffeidd-dra hyn yn dy fysg;

15 Gan daro taro drigolion y ddinas honno â min y cleddyf; difroda hi, a'r rhai oll a *fyddant* ynddi, a'i hani-feiliaid hefyd, â min y cleddyf.

16 A'i holl yspail hi a gesgli i ganol ei heol hi, ac a losgi y ddinas a'i holl yspail hi yn gwbl, i'r ARGLWYDD dy DDUW, â than: felly bydded yn garnedd byth; nac adeilader hi mwy.

17 Ac na lyned wrth dy law di ddim o'r diosfrydbeth: fel y dychwelo yr ARGLWYDD oddi wrth angerdd ei ddig, ac y rhoddo i ti drugaredd, ac y tosturio wrthyt, ac y'th amlhâo, megis y tyngodd wrth dy dadau;

18 Pan wrandawech ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, gan gadw ei holl orchymynion ef, y rhai yr wyf ti yn eu gorchymyn i ti heddyw, gan wneuthur *yr hyn sydd* uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD dy DDUW.

PEN. XIV.

1 Na ddylai plant Duw mo'u hanffurfio eu hunain wrth alaru. 3 Pa beth a ellir, a pha beth nis gellir ei fwyta, 4 o anifeiliaid, 9 o bysgod, 11 o adar. 21 Ni' ellir bwyta yr hyn a fo farw ei hun. 22 Degymman gwasanaeth Duw. 23 Y degymman a'r cyntaf-anedig i ymlaenychnu ger bron yr Arglwydd. 28 Degwm y drydedd flwyddyn yn elusen.

PLANT *ydych* chwi i'r ARGLWYDD eich DUW: na thorwch mo honoch eich hunain, ac na wnewch foelni rhwng eich llygaid, dros y marw.

2 Canys pobl sanctaidd *wyt* ti i'r ARGLWYDD dy DDUW, a'r ARGLWYDD a'th ddewisodd di i fod yn bobl unig iddo ef, o'r holl bobloedd *sydd* ar wyneb y ddaear.

3 ¶ Na fwyta ddim ffaidd.

4 Dyma yr anifeiliaid a fwytêwch: eidion, llwdn dafad, a llwdn gafr,

5 Y carw, a'r iwrch, a'r llwdn hydd, a'r bwch gwÿllt, a'r unicorn, a'r ŷch gwÿllt, a'r afr wÿllt.

6 A phob anifail yn hollti yr ewin, ac yn fforchogi hollt y ddwy ewin, ac

yn cnoi cil, ym mysg yr anifeiliaid; hwnnw a fwyttêwch.

7 Ond hyn ni fwyttêwch, o'r rhai a gnânt y cil, neu a holltant yr ewin yn fforchog: y camel, a'r ysgyfarnog, a'r gwningen: er bod y rhai hyn yn cnoi eu cil, am nad ydynt yn fforchogi yr ewin, aflan ydynt i chwi.

8 Yr hwch hefyd, er ei bod yn fforchogi yr ewin, ac heb gnoi cil, aflan yw i chwi: na fwyttêwch o'u cig hwynt, ac na chyffyrddwch â'u burgyn hwynt.

9 ¶ Hyn a fwyttêwch o'r hyn oll sydd yn y dyfroedd: yr hyn oll sydd iddo esgyll a chenn a fwyttêwch.

10 A'r hyn oll nid oes iddo esgyll a chenn, ni fwyttêwch: aflan yw i chwi.

11 ¶ Pob aderyn glân a fwyttêwch.

12 A dyma y rhai ni fwyttêwch o honynt: yr eryr, a'r wýdd-walch, a'r forwennol.

13 A'r bod, a'r barcut, a'r fwltur yn ei rhyw,

14 A phob cigfran yn ei rhyw,

15 A chyw yr estrys, a'r fran nos, a'r gog, a'r hebog yn ei ryw,

16 Aderyn y cyrph, a'r dylluan, a'r gogfran,

17 A'r pelican, a'r biogen, a'r fulfran,

18 A'r ciconia, a'r cryr yn ei ryw, a'r gornchwigl, a'r ystum.

19 A phob ymlusgiad asgellog sydd aflan i chwi: na fwyttâer hwynt.

20. Pob ehediad glân a fwyttêwch.

21 ¶ Na fwyttêwch ddim a fo marw ei hun: dod ef i'r dieithr fyddo yn dy byrth, a bwyttâed ef; neu gwerth ef i'r dieithr: canys pobl sanctaidd ydwyf i'r ARGLWYDD dy DDUW. Na ferwa fynd yn llath ei fam.

22 Gan ddegymmu degymma holl gynnyrch dy had, sef ffrwyth dy faes, bob blwyddyn.

23 A bwytta ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW (yn y lle a ddewisio efe i drigo o'i enw ef ynddo) ddegwm dy ýd, dy win, a'th olew, a chyntaf-anedig dy wartheg, a'th ddefaid; fel y dysgech ofni yr ARGLWYDD dy DDUW bob amser.

24 A phan fyddo y ffordd ry hir i ti, fel na ellych ei ddwyn ef, neu os y

lle fydd ym mhell oddi wrthyt, yr hwn a ddewisio yr ARGLWYDD dy DDUW i osod ei enw ynddo, pan y'th fendithio yr ARGLWYDD dy DDUW:

25 Yna dod ei werth yn arian; a rhwym yr arian yn dy law, a dos i'r lle a ddewisio yr ARGLWYDD dy DDUW:

26 A dod yr arian am yr hyn oll a chwennycho dy galon; am wartheg, neu am ddefaid, neu am win, neu am ddiöd gref, neu am yr hyn oll a ddy-muno dy galon: a bwytta yno ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, a llawenychia di, a'th deulu.

27 A'r Lefiad yr hwn fyddo yn dy byrth, na wrthod ef: am nad oes iddo na rhan nac etifeddiaeth gyd â thi.

28 ¶ Ym mhen tair blynedd y dygi allan holl ddegwm dy gnwd y flwyddyn honno: a dyro ef i gadw o fewn dy byrth.

29 A'r Lefiad (am nad oes iddo ran nac etifeddiaeth gyd â thi) a'r dieithr, a'r ymddifad, a'r weddw, y rhai fyddo yn dy byrth di, a ddeuant, ac a fwyttânt, ac a ddirgonir; fel y'th fendithio yr ARGLWYDD dy DDUW ym mhob gwaith a wnelych â'th law.

PEN. XV.

1 Y seithfed flwyddyn yn flwyddyn gollyngod i'r tlodion: 7 etto nas dylai rwyströ benthycio neu roddi. 12 Gwas o Hebraed, 16 oddi eithr iddo fod yn ansoddlaun i ymadael, sydd raid ei ollwng ymalth yn rhydd y seithfed flwyddyn; ond nid yn waglaw. 19 Rhaid yn cyntaf pob gwrryw cyntaf-anedig o'r anifeiliaid i'r Arglwydd.

YM mhen pob saith mlynedd gwna ollyngod.

2 A dyma wedd y gollyngod. Gollynged pob echwynwr i'w gymmydog yn rhydd ei echwyn a echwynodd efe: na fynned hynny drachefn gan ei gymmydog, neu ei frawd; canys cyhoeddwyd gollyngod yr ARGLWYDD.

3 Ti a elli fynnu drachefn gan y dieithr; ond gollynged dy law yn rhydd yr hyn sydd i ti gyd â'th frawd:

4 Megis na byddo o honot ti gardottyn: canys yr ARGLWYDD gan fendithio a'th fendithia di, yn y tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti yn etifeddiaeth i'w feddiannu;

5 Yn unig os gan wrando y gwrandewi ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, gan gadw a gwneuthur yr holl orchymynion yma, y rhai yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i ti heddyw.

6 Canys yr ARGLWYDD dy DDUW a'th fendithia, megis y llefarodd wrthyt, fel y benthyciech i genhedloedd lawer, ac na fenthyciech di *ganddynt*; ti hefyd a arglwyddiaethi ar genhedloedd lawer, ac nid arglwyddiaethant hwy arnat ti.

7 ¶ Os bydd yn dy fysg di un o'th frodyr yn dlawd o fewn un o'th byrth, yn dy dir yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti, na chaleda dy galon, ac na chau dy law oddi wrth dy frawd tlawd:

8 Ond gan agoryd agor dy law iddo, a chan fenthycio benthycia ddiagon i'w anghen ef, *yr hyn* fyddo arno ei eisieu.

9 Gwylia arnat, rhag bod yn dy galon ddrwg feddwl i ddywedyd, Agos yw y seithfed flwyddyn, blwyddyn y gollyngdod; a bod dy lygad yn ddrwg yn erbyn dy frawd tlawd, rhag rhoddi iddo, a llefain o hono ef ar yr ARGLWYDD rhagot, a'i fod yn bechod i ti.

10 Gan roddi dod iddo, ac na fydded drwg gan dy galon pan roddych iddo: canys o achos y peth hyn y'th fendithia yr ARGLWYDD dy DDUW yn dy holl waith, ac yn yr hyn oll y dodych dy law arno.

11 Canys ni dderfydd y tlawd o ganol y tir: am hynny yr ydwyf fi yn gorchymyn i ti, gan ddywedyd, Gan agoryd agor dy law i'th frawd, i'th anghenus ac i'th dlawd, yn dy dir.

12 ¶ Os gwerthir dy frawd, Hebreid, neu Hebrées, i ti, a'th wasan-aethu chwe blynedd; y seithfed flwyddyn gollwng ef yn rhydd oddi wrthyt.

13 A phan ollyngech ef yn rhydd oddi wrthyt, na ollwng ef yn wag:

14 Gan lwytho llwytha ef o'th braidd, ac o'th ysgubor, ac o'th win-wryf: *o'r hyn* y'th fendithiodd yr ARGLWYDD dy DDUW, dod iddo.

15 A chofia mai gwas fuost yn nhir yr Aipht, a'th waredu o'r ARGLWYDD dy DDUW: am hynny yr ydwyf yn gorchymyn y peth hyn i ti heddyw.

16 Ond os dywed wrthyt, Nid af allan oddi wrthyt; am ei fod yn dy hoffi di a'th dŷ; o herwydd bod yn dda arno ef gyd â thi:

17 Yna cymmer fynawyd, a dod trwy ei glust ef, ac yn y ddor; a bydded yn was i ti byth: felly hefyd y gwnei i'th forwyn.

18 Na fydded caled gennyt ei ollwng ef yn rhydd oddi wrthyt, canys gwasanaethodd di werth dau gyflog gweinidog, chwe blynedd: a'r ARGLWYDD dy DDUW a'th fendithia yn yr hyn oll a wnelych.

19 ¶ Pob cyntaf-anedig yr hwn a enir o'th wartheg, neu o'th ddefaid, yn wrryw, a gyssegru di i'r ARGLWYDD dy DDUW: na weithia â chyntaf-anedig dy ychain, ac na chneifia gyntaf-anedig dy ddefaid.

20 Ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW y bwyttâi ef bob blwyddyn, yn y lle a ddewisio yr ARGLWYDD, ti a'th deulu.

21 Ond os bydd anaf arno, os cloff neu ddall fydd, *neu arno* ryw ddrwg anaf *arall*; na abertha ef i'r ARGLWYDD dy DDUW.

22 O fewn dy byrth y bwyttâi ef: yr aflan a'r glân ynghyd *a'i bwytty*, megis yr iwrch, ac megis y carw.

23 Etto na fwytta ei waed ef; tywallt hwnnw ar y ddaear fel dwfr.

PEN. XVI.

1 *Gwyl y Pasc: 9 yr wythnosau, 13 y pelyll.*

16 *Rhaid i bob gurryw offrom, yn ol ei allu, ar y tair gwyl hyn. 18 Am farnwyr a barn gyfiawn. 21 Gwahardd llwynau a delwau.*

CADW y mis Abib, a chadw Basc i'r ARGLWYDD dy DDUW: canys o fewn y mis Abib y dug yr ARGLWYDD dy DDUW di allan o'r Aipht, o hyd nos.

2 Abertha dithau yn Basc i'r ARGLWYDD dy DDUW, o ddefaid a gwartheg, yn y lle a ddewisio yr ARGLWYDD dy DDUW i drigo o'i enw ef yn o.

3 Na fwytta fara leseinnlyd gyd âg ef: saith niwrnod y bwyttâi gyd âg ef fara croyw, *sef* bara cystudd: (canys ar ffrwst y daethoch allan o dir yr Aipht) fel y cofiech ddydd dy ddyfodiad allan o dir yr Aipht holl ddyddiau dy einioes.

4 Ac na weler gennyt surdoes yn

dy holl derfynau saith niwrnod; ac nac arhòed dros nos hyd y bore *ddim* o'r cig a aberthaist yn yr hwyr, ar y dydd cyntaf.

5 Ni elli aberthu y Pasc o fewn yr un o'th byrth, y rhai y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn eu rhoddi i ti:

6 Ond yn y lle a ddewisio yr ARGLWYDD dy DDUW i drigo o'i enw ef ynddo; yno yr aberthi y Pasc yn yr hwyr, ar fachludiad haul, y pryd y daethost allan o'r Aipht.

7 Yna y rhosti, ac y bwyttâi ef, yn y lle a ddewisio yr ARGLWYDD dy DDUW: a'r bore y dychweli, ac yr âi i'th babellau.

8 Chwe diwrnod y bwyttâi fara croyw: ac ar y seithfed dydd y mae uchel-wyl i'r ARGLWYDD dy DDUW; ni chai wneuthur gwaith ynddo.

9 ¶ Cyfrif i ti saith wythnos: pan ddechreuo y crymman ar yr ýd, y dechreu i rifo y saith wythnos.

10 A chadw wyl yr wythnosau i'r ARGLWYDD dy DDUW, ág offrrwm gwirfodd dy law, yr hwn a roddi, megis y'th fendithio yr ARGLWYDD dy DDUW.

11 A llawenycha ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, ti, a'th fab, a'th ferch, a'th was, a'th forwyn, a'r Lesiad a fyddo o fewn dy byrth, a'r dieithr, a'r ymddifad, a'r weddw, sydd yn dy fysg, yn y lle a ddewisio yr ARGLWYDD dy DDUW i drigo o'i enw ef ynddo.

12 Cofia hefyd mai caethwas fuost yn yr Aipht; a chadw a gwna y deddfau hyn.

13 ¶ Cadw i ti wyl y pebyll saith niwrnod, wedi i ti gasglu dy ýd a'th win.

14 A llawenycha yn dy wyl, ti, a'th fab, a'th ferch, a'th was, a'th forwyn, a'r Lesiad, a'r dieithr, a'r ymddifad, a'r weddw, y rhai fyddant o fewn dy byrth.

15 Saith niwrnod y cedwi wyl i'r ARGLWYDD dy DDUW, yn y lle a ddewisio yr ARGLWYDD: canys yr ARGLWYDD dy DDUW a'th fendithia yn dy holl gnwd, ac yn holl waith dy ddwyllaw; am hynny bydd dithau lawen.

16 ¶ Tair gwaith yn y flwyddyn yr ymddengys pob gwrryw o honot o flaen yr ARGLWYDD dy DDUW, yn y lle a ddewisio efe; ar wyl y bara croyw, ac ar wyl yr wythnosau, ac ar wyl y pebyll: ond nac ymddangosed neb o flaen yr ARGLWYDD yn waglaw.

17 Pob un yn ol rhodd ei law, yn ol bendith yr ARGLWYDD dy DDUW yr hon a roddes efe i ti.

18 ¶ Gwna i ti farnwyr a blaen-orion yn dy holl byrth, y rhai y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn eu rhoddi i ti trwy dy lwythau; a barnant hwy y bobl á barn gyfiawn.

19 Na wyra farn, ac na chydnebydd wynebaw; na dderbyn wobrchwaith: canys gwobr a ddalla lygaid y doethion, ac a wyra eiriau y cyfiawn.

20 Cyfiawnder, cyfiawnder a ddi-lyni; fel y byddych fyw, ac yr etifeddych y tir yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti.

21 ¶ Na phlanna i ti lwyn o neb rhyw goed ger llaw allor yr ARGLWYDD dy DDUW, yr hon a wnai i ti.

22 Ac na chyfod i ti golofn; yr hyn sydd gâs gan yr ARGLWYDD dy DDUW.

PEN. XVII.

- 1 Rhaid yw bod y pethau a offrymmer yn ddi'anaf.
2 Rhaid yw lladd delw-aaddolwyr. 8 Ymraffaelion caled a fernir gan yr offeiriad a'r barnwyr. 12 Yr hwn a ddiystyro y cyfryw farn, a roddir i farwolueth. 14 Dewisiad, 16 a dyledswydd brenhin.

NAC abertha i'r ARGLWYDD dy DDUW ých neu ddafad y byddo arno anaf, neu ddim gwrthuni: canys casbeth yr ARGLWYDD dy DDUW yw hynny.

2 ¶ Pan gaffer yn dy blith di, o fewn un o'th byrth y rhai y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn eu rhoddi i ti, wr neu wraig a wnaeth ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD dy DDUW, gan droseddu ei gyfammod ef,

3 Ac a aeth ac a wasanaethodd dduwiau dieithr, ac a wmgrymmodd iddynt, i'r haul, neu i'r lleuad, neu i holl lu y nefoedd, yr hyn ni orchymynais;

4 Pan ddangoser i ti, a chlywed o

honot, yna cais yn dda: ac wele, os gwirionedd *yw*, a bod yn sicr wneuthur; *ffieidd-dra* hyn yn Israel;

5 Yna dwg allan y gwr hwnnw, neu y wraig honno (a wnaethant y peth drygionus hyn) i'th byrth, *sef* y gwr neu y wraig, a llabyddia hwynt â meim, fel y byddont feirw.

6 Wrth dystiolaeth dau o dystion, neu dri o dystion, y rhoddir i farwolaeth yr hwn a fyddo marw: na rodder ef i farwolaeth wrth dystiolaeth un tyst.

7 Llaw y tystion a fydd arno yn gyntaf i'w farwolaethu ef, a llaw yr holl bobl wedi hynny: a thi a dynni ymaith y drwg o'th blith.

8 ¶ Os bydd peth mewn barn yn rhy galed i ti, rhwng gwaed a gwaed, rhwng hawl a hawl, neu rhwng pla a phla, *mewn* pethau amrafaelus o fewn dy byrth; yna cyfod, a dos i fynu i'r lle a ddewisio yr ARGLWYDD dy Dduw:

9 A dos at yr offeiriaid y Lefiaid, ac at y barnwr a fyddo yn y dyddiau hynny, ac ymofyn; a hwy a ddangosant i ti reol y farnedigaeth.

10 A gwna yn ol rheol y gair a ddangosant i ti, o'r lle hwnnw a ddewisio yr ARGLWYDD; ac edrych am wneuthur yn ol yr hyn oll a ddysgant i ti.

11 Yn ol rheol y gyfraith a ddysgant i ti, ac yn ol y farn a ddywedont i ti, y gwnei: na chilia oddi wrth y peth a ddangosont i ti, i'r tu dehu nac i'r tu aswy.

12 A'r gwr a wnel mewn rhyfyg, heb wrando ar yr offeiriad (sydd yn sefyll yno i wasanaethu yr ARGLWYDD dy Dduw) neu ar y barnwr; yna rhoddir i farwolaeth y gwr hwnnw: a thyon ymaith y drwg o Israel.

13 A'r holl bobl a glywant, ac a ofnant; ac ni ryfygant mwy.

14 ¶ Pan ddelych i'r tir y mae yr ARGLWYDD dy Dduw yn ei roddi i ti, a'i feddiannu, a thrigo ynddo, os dywedi, Gosodaf arnaf frenhin, megis yr holl genhedloedd *sydd* o'm hamgylch:

15 Gan osod gosod arnat yn frenhin yr hwn a ddewisio yr ARGLWYDD

dy Dduw: o blith dy frodyr y gosodi arnat frenhin; ni elli roddi arnat wr ddeithr yr hwn nid *yw* frawd i ti.

16 Ond nac amlhâed iddo feirch, ac na ddychweled ese y bobl i'r Aipht i amlhâu meirch; gan i'r ARGLWYDD ddywedyd wrthyh, Na chwanegwch ddychwelyd y ffordd honno mwy.

17 Ac nac amlhâed iddo wragedd, fel na wyro ei galon; ac nac amlhâed arian ac aur lawer iddo.

18 A phan eisteddo ar deyrn-gadair ei frenhiniaeth, ysgrifened iddo gopi o'r gyfraith hon mewn llyfr, allan o'r *hwn sydd* ger bron yr offeiriaid y Lefiaid.

19 A bydded gyd âg ef, a darlenedd arno holl ddyddiau ei fywyd: fel y dysgo ofni yr ARGLWYDD ei Dduw, i gadw holl eiriau y gyfraith hon, a'r deddfau hyn, i'w gwneuthur hwynt:

20 Fel na ddyrchafo ei galon uwch law ei frodyr, ac na chilio oddi wrth y gorchymyn, i'r tu dehu nac i'r tu aswy: fel yr estynno ddyddiau yn ei frenhiniaeth, ese a'i feibion y'nghanol Israel.

PEN. XVIII.

1 Yr Arglwydd *yw* etifeddiaeth yr offeiriaid a'r Lefiaid. 3 Defod yr offeiriaid. 8 Rhuan y Lefiaid. 9 Rhaid *yw* gochelyd *ffieidd-dra* y cenedloedd. 15 Rhuid *yw* gurando ar Grist y Prophwyd. 20 Rhoddi y prophwyd rhyfygus i farwolaeth.

NI bydd i'r offeiriaid, i'r Lefiaid, i holl lwyth Lefi, ran nac etifeddiaeth ynghyd âg Israel: ebyrth tanllyd yr ARGLWYDD, a'i etifeddiaeth ef, a fwyttânt hwy.

2 Am hynny etifeddiaeth ni bydd iddynt ym mhlith eu brodyr: yr ARGLWYDD *yw* eu hetifeddiaeth hwy, megis ag y dywedodd wrthynt.

3 ¶ A hyn fydd defod yr offeiriaid oddi wrth y bobl, oddi wrth y rhai a aberthant aberth, *pa un bynnag* ai eidion ai dafad; rhoddant i'r offeiriaid yr ysgwyddog, a'r ddwy ên, a'r botten.

4 Blaen-ffrwyth dy *yd*, dy win, a'th olew, a blaen-ffrwyth cnaif dy ddefaid, a roddi iddo ef.

5 Canys dewisodd yr ARGLWYDD dy Dduw ef o'th holl lwythau di, i sefyll i wasanaethu yn enw yr AB-

GLWYDD, efe a'i feibion yn dragywydd.

6 ¶ A phan ddelo Lefiad o un o' th byrth di yn holl Israel, lle y byddo efe yn ymdaith, a dyfod â holl ddymuniaid ei galon i'r lle a ddewisio yr ARGLWYDD;

7 Yua gwasanaethed efe yn enw yr ARGLWYDD ei DDUW, megis ei holl frodyr y Lefiaid, y rhai sydd yn sefyll yno ger bron yr ARGLWYDD.

8 Rhan am ran a fwyttânt, heb law gwerth yr hyn sydd yn dyfod oddi wrth ei dadau.

9 ¶ Pan elych di i'r tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti, na ddysg wneuthur yn ol ffeidd-dra y cenhedloedd hynny.

10 Na chaffer ynot a wnelo i'w fab, neu i'w ferch, fyned trwy y tân; neu a arfero ddewiniaeth, na phlaned-ydd, na daroganwr, na hudol,

11 Na swynwr swynion, nac a geisio *wybodaeth gan gonsuriwr*, neu trudiwr, nac a ymofyno â'r meirw:

12 O herwydd ffeidd-dra gan yr ARGLWYDD yw pawb a wnelo hyn; ac o achos y ffeidd-dra hyn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn eu gyrru hwynt allan o' th flaen di.

13 Bydd berffaith gyd â'r ARGLWYDD dy DDUW.

14 Canys y cenhedloedd hyn, y rhai a feddienni di, a wrandawsant ar blanedyddion, ac ar ddewiniaid: ond am danat ti, nid felly y caniatâodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti.

15 ¶ Yr ARGLWYDD dy DDUW a gyfyd i ti, o' th blith dy hun, o' th frodyr dy hun, Brophwyd megis finnau; arno ef y gwrandewch.

16 Yn ol yr hyn oll a geisiaist gan yr ARGLWYDD dy DDUW yn Horeb, yn nydd y gymmanfa, gan ddywedyd, Na chlywyf mwyach lais yr ARGLWYDD fy NUW, ac na welwyf y tân mawr hwn mwyach, rhag fy marw.

17 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Da y dywedasant yr hyn a ddywedasant.

18 Codaf Brophwyd iddynt o fysg eu brodyr, fel tithau, a rhoddaf fy ngeiriau yn ei enau ef; ac efe a lefara

wrthynt yr hyn oll a orchymynwyf iddo.

19 A phwy bynnag ni wrandawo ar fy ngeiriau, y rhai a lefara efe yn fy enw, myfi a'i gofynaf ganddo.

20 Y prophwyd hefyd, yr hwn a ryfyga lefaru yn fy enw air ni orchymynais iddo ei lefaru, neu yr hwn a lefaru yn enw duwiau dieithr; rhodder y prophwyd hwnnw i farwolaeth.

21 Ac os dywedi yn dy galon, Pa fodd yr adnabyddwn y gair ni lefarodd yr ARGLWYDD?

22 Yr hyn a lefaro y prophwyd hwnnw yn enw yr ARGLWYDD, a'r gair heb fod, ac heb ddyfod i ben, hwnnw yw y gair ni lefarodd yr ARGLWYDD; y prophwyd a'i llefarodd mewn rhyfyg: nac ofna ef.

PEN. XIX.

1 *Dinasoedd noddfa*; 4 a *braint llofrudd ynddnt*. 14 *Na symmuder terfyn tir*. 15 *Rhaid yw bod dau o dystion o'r lleiaf*. 19 *Cospedigaeth gau dyst*.

PAN dorro yr ARGLWYDD dy DDUW ymaith y cenhedloedd y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn rhoddi eu tir i ti, a'i feddiannu o honot ti, a phreswyllo yn eu dinasoedd ac yn eu tai;

2 Neilldua i ti dair dinas y'nghanol dy dir, yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti i'w feddiannu.

3 Parottöa ffordd i ti, a thraiana derfyn dy dir, yr hwn a rydd yr ARGLWYDD dy DDUW yn eufeddiaeth i ti, fel y byddo i bob llofrudd ffoi yno.

4 ¶ Dyma gyfraith y llofrudd, yr hwn a ffy yno, i fyw: yr hwn a darawo ei gymmydog heb wybod, ac yntau heb ei gasâu ef o'r blaen;

5 Megis pan elo un gyd â'i gymmydog i'r coed i gymmynu pren, ac a estyn ei law â'r fwyell i dorri y pren, a syrthio yr haiarn o'r menybr, a chyrraedd yd ei gymmydog, fel y byddo farw; efe a gaff ffoi i un o'r dinasoedd hyn, a byw:

6 Rhag i ddialydd y gwaed ddilyn ar ol y llofrudd, a'i galon yn lliidiog, a'i oddiweddyd, am fod y ffordd yn hir, a'i daro ef yn farw, ger nad oedd.

ynddo ef haeddedigaeth marwolaeth, am nad oedd efe yn ei gasâu ef o'r blaen.

7 Am hynny yr ydwyf yn gorchymyn i ti, gan ddywedyd, Tair dinas a neilldui i ti.

8 A phan helaetho yr ARGLWYDD dy DDUW dy derfyn, fel y tyngodd wrth dy dadau, a rhoddi i ti yr holl dir a addawodd efe ei roddi wrth dy dadau;

9 Os cedwi y gorchymynion hyn oll, gan wneuthur yr hyn yr ydwyf fi yn ei orchymyn i ti heddyw, i garu yr ARGLWYDD dy DDUW, a rhodio yn ei ffyrdd ef bob amser; yna y chwanegi i ti dair dinas hefyd at y tair hyn:

10 Fel na ollynger gwaed gwirion o fewn dy dir, yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti yn etifeddiaeth; ac na byddo gwaed i'th erbyn.

11 ¶ Ond os bydd gwr yn casâu ei gymmydog, ac yn cynllwyn iddo, a chodi yn ei erbyn, a'i ddieneidid fel y byddo farw, a ffoi i un o'r dinasoedd hyn;

12 Yna anfoned henuriaid ei ddinas ef, a chymmerant ef oddi yno, a rhoddant ef yn llaw dialydd y gwaed fel y byddo farw.

13 Nac arbeded dy lygad ef, ond tynn ymaith *affaith* gwaed gwirion o Israel, fel y byddo daioni i ti.

14 ¶ Na symmud derfyn dy gymmydog, yr hwn a derfynodd y rhai a fu o'r blaen, o fewn dy etifeddiaeth yr hon a feddienni, yn y tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti i'w feddiannu.

15 ¶ Na choded un tyst yn erbyn neb am ddim anwiredd, neu ddim pechod, o'r holl bechodau a becho efe: wrth dystiolaeth dau o dystion, neu wrth dystiolaeth tri o dystion, y bydd safadwy y peth.

16 ¶ Os cyfyd gau dyst yn erbyn neb, gan dystiolaethu bai yn ei erbyn ef;

17 Yna safed y ddau ddyn y mae yr amrafael rhyngddynt ger bron yr ARGLWYDD, o flaen yr offeiriad a'r barnwyr a fyddo yn y dyddiau hynny.

18 Ac ymfyned y barnwyr yn

dda: ac os y tyst *fydd* dyst ffals, ac a dystiolaetha ar gam yn erbyn ei frawd;

19 Yna gnewch iddo fel yr amcanodd wneuthur i'w frawd: a thynn ymaith y drwg o'th fysg.

20 A'r lleill a glywant, ac a ofnant, ac ni chwanegant wneuthur mwy yn ol y peth drygionus hyn yn dy blith.

21 Ac nac arbeded dy lygad: *bydded* einioes am einioes, llygad am llygad, dant am ddant, llaw am law, troed am droed.

PEN. XX.

1 *Araith* yr offeiriad i ansog y bobl i ryfel. 5 *Cyhoeddiad* y swyddogion pwy sydd i'w gollwng adref o'r rhyfel. 10 Pa beth a wneir i'r dinasoedd a dderbyniant neu a wrthodant ammodau heddiwech. 16 Pa ddinasoedd sydd raid eu haddunedu. 19 Ni wasanaetha dinstyrio prennau ymborth dyn, wrth warchae ar ddinas.

PAN elych i ryfel yn erbyn dy elynion, a gweled meirch a cherbydau, a phobl fwy nâ thi, nac ofna rhagddynt; o herwydd yr ARGLWYDD dy DDUW *fydd* gyd â thi, yr hwn a'th ddug di i fynu o dir yr Aipht.

2 A bydd, pan nesâoch i'r frwydr, yna ddyfod o'r offeiriad, a lefaru wrth y bobl,

3 A dywedyd wrthynt, Clyw, Israel: Yrydych chwi yn nesâu heddyw i'r frwydr yn erbyn eich gelynyon: na feddalhâed eich calon, nac ofnwch, na synnwch, ac na ddychrynwch rhagddynt.

4 Canys yr ARGLWYDD eich DUW *sydd* yn myned gyd â chwi, i ryfela â'ch gelynyon trosoch chwi, ac i'ch achub chwi.

5 ¶ A'r llywiawdwy'r a lefarant wrth y bobl, gan ddywedyd, Pa wr *sydd* a adeiladodd dŷ newydd, ac nis cyssegrodd ef? eled a dychweled i'w dŷ, rhag ei farw yn y frwydr, ac i wr arall ei gyssegru ef.

6 A pha wr *sydd* a blannodd winllan, ac nis mwynhâodd hi? eled a dychweled i'w dŷ, rhag ei farw yn y frwydr, ac i wr arall ei mwynhâu hi.

7 A pla wr *sydd* a ymgredodd â gwraig, ac ni chymmerodd hi? eled a dychweled i'w dŷ, rhag ei farw mewn rhyfel, ac i wr arall ei chymmyd hi.

8 Y llywrawdwr *hefyd* a chwanegant lesaru wrth y bobl, ac a ddywedant, *Pa wr sydd ofnus a meddal galon? eled a dychweled i'w dŷ, fel na lwfrhâo efe galon ei frawd megis ei galon yntau.*

9 A bydded, pan ddarffo i'r llywrawdwr lesaru wrth y bobl, osod o honynt dywysogion y lluoedd yn benar y bobl.

10 ¶ Pan nesâech at ddinas i ryfela yn ei herbyn, cyhoedda iddi heddwch.

11 A bydded, os heddwch a ettyb hi i ti, ac agoryd i ti; yna bydded i'r holl bobl a gaffer ynddi, fod i ti dan deyrnged, a'th wasanaethu.

12 Ac oni heddycha hi â thi, ond gwneuthur rhyfel â thi; yna gwarchae arni hi.

13 Pan roddo yr ARGLWYDD dy DDUW hi yn dy law di, taro ei holl wrywiaid â min y cleddyf.

14 Yn unig y benywaid, a'r plant, a'r anifeiliaid, a phob dim a'r a fyddo yn y ddinas, *sef* ei holl yspail, a yspeili i ti: a thi a fwynhâi yspail dy elynion, yr hwn a rydd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti.

15 Felly y gwnai i'r holl ddinasoedd pell iawn oddi wrthyt, y rhai nid *dydynt* o ddinasoedd y cenedloedd hyn.

16 Ond o ddfuasoedd y bobloedd hyn, y rhai y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn eu rhoddi i ti yn etifeddiaeth, na chadw un enaid yn fyw:

17 Ond gan ddirodi difroda hwynt; *sef* yr Hethiaid, a'r Amoriaid, y Canaanaid, a'r Phereziaid, yr Hethiaid, a'r Jebusiaid; megis y gorchymynodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti:

18 Fel na ddysgont i chwi wneuthur yn ol eu holl ffieidd-dra hwynt, y rhai a wnaethant i'w duwiau, a phechu o honoch yn erbyn yr ARGLWYDD eich DUW.

19 ¶ Pan warchâech ar ddinas lawer o ddyddiau, gan ryfela yn ei herbyn i'w hynnill hi, na ddifetha ei choed hi, gan daro bwyell arnynt: canys o honynt y bwyttâi; na thorr dithau hwynt i lawr (o herwydd *bywyd* dyn *yw* pren y maes) i'w gosod yn y gwarchlawdd.

20 Yn unig y pren y gwyddost nad pren ymborth *yw*, hwnnw a ddifethi ac

a dorri: ac a adeiledi warch-glawdd yn erbyn y ddinas fydd yn gwneuthur rhyfel â thi, hyd oni orchfyger hi.

PEN. XXI.

1 *Y modd i ymddiheuro oddi wrth lofruddiaeth, heb wybod pwy a'i gwnaeth.* 10 *Y modd y mae trin eueithferch a briodo un.* 15 *Na ddylid ddietsfeddu y cyntaf-anedig o ran cäs.* 18 *Rhaid yn llabyddio mab anufudd.* 22 *Na adawer drwg-weithredur y'nglhog dros nos.*

OS ceir un wedi ei ladd o fewn y tir yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti i'w etifeddu, yn gorwedd yn y maes, heb wybod pwy a'i laddodd;

2 Yna âed dy henuriaid a'th farnwyr allan, a mesurant hyd y ddinasoedd *sydd* o amgylch i'r lladdedig.

3 A bydded i'r ddinas nesaf at y lladdedig, *sef* henuriaid y ddinas honno, gymmeryd anner o'r gwartheg, yr hon ni weithiwyd â hi, ac ni thynnodd dan iau.

4 A dyged henuriaid y ddinas honno yr anner i ddyffryn garw, yr hwn ni lasuriwyd, ac ni hauwyd ynddo; ac yno torr-fynyglant yr anner yn y dyffryn.

5 A nesâed yr offeiriaid, meibion Lefi (o herwydd yr ARGLWYDD dy DDUW a'u hetholodd hwynt i weini iddo ef, ac i fendigo yn enw yr ARGLWYDD) ac wrth eu barn hwynt y terfynir pob ymryson a phob pla.

6 A holl henuriaid y ddinas honno, y rhai a *fyddo* nesaf at y lladdedig, a olchant eu dwylaw uwch ben yr anner a dorr-fynyglwyd yn y dyffryn.

7 A hwy a atebant ac a ddywedant, Ni thywalltodd ein dwylaw ni y gwaed hwn, ac nis gwelodd ein llygaid.

8 Trugarhâ wrth dy bobl Israel, y rhai a waredaist, O ARGLWYDD, ac na ddyro waed gwirion yn erbyn dy bobl Israel. A maddeuir y gwaed iddynt hwy.

9 Felly y tynni ymaith *affaith* y gwaed gwirion o'th fysg, os ti a wnei yr uniawnder y'ngolwg yr ARGLWYDD.

10 ¶ Pan elych i ryfel yn erbyn dy elynion, a rhoddi o'r ARGLWYDD dy DDUW hwynt yn dy law di, a chaethgludo o honot gaeth-glud o honynt;

11 A gweled o honot yn y gaeth-

glud wraig brydweddol, a'i bod wrth dy fodd, i'w chymmeryd i ti yn wraig:

12 Yna dwg hi i fewn dy dŷ, ac eillied hi ei phen, a thorred ei hewin-edd;

13 A dïosged ddillad ei chaethiwed oddi am dani, a thriged yn dy dŷ di, ac wyled *am* ei thad a'i mam fis o ddyddiau: ac wedi hynny yr âi di atti, ac y byddi wr iddi, a hithau fydd wraig i ti.

14 Ac oni bydd hi wrth dy fodd; yna gollwng hi yn ol ei hewyllys ei hun, a chan werthu na werth hi er arian; na chais elw o honi, am i ti ei darostwng hi.

15 ¶ Pan fyddo i wr ddwy wragedd, un yn gu, ac un yn gâs; a phlanta o'r gu a'r gâs feibion iddo ef, a bod y mab cyntaf-anedig o'r un gâs:

16 Yna bydded yn y dydd y rhanno efe ei etifeddiaeth rhwng ei feibion y rhai fyddant iddo, na ddichon efe wneuthur yn gyntaf-anedig fab y gu o flaen mab y gâs, *yr hwn sydd* gyntaf-anedig;

17 Ond mab y gâs yr hwn sydd gyntaf-anedig a gydnebydd efe, gan roddi iddo ef y ddeuparth o'r hyn oll a gaffer yn eiddo ef: o achos hwn *yw* dechreuad ei nerth ef; iddo y *bydd* baint y cyntaf-anedig.

18 ¶ Ond o bydd i wr fab cyndyn ac anufudd, heb wrando ar lais ei dad, neu ar lais ei fam; a phan geryddant ef, ni wrendy arnynt:

19 Yna ei dad a'i fam a ymaffiant ynddo, ac a'i dygant at henuriaid ei ddinas, ac i borth ei drigfan;

20 A dywedant wrth henuriaid ei ddinas ef, Ein mab hwn *sydd* gyndyn ac anufudd, heb wrando ar ein llais; glwth a meddwyn *yw* efe.

21 Yna holl ddyinion ei ddinas a'i llabyddiant ef â meini, fel y byddo farw: felly y tynni ymaith y drwg o'th fysg; a holl Israel a glywant, ac a ofnant.

22 ¶ Ac o bydd mewn gwr bechod yn haeddu *barnedigaeth* angau, a'i farwolaethu, a chrogi o honot ef wrth bren;

23 Na thriged ei gelain dros nos wrth y pren, *ond* gan gladdu ti a'i

cleddi ef o fewn y dydd hwnnw: o herwydd melldith DDUW *sydd* i'r hwn a grogir: ac na haloga dy dir y *mae* yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti yn etifeddiaeth.

PEN XXII.

1 *Am garedigrwydd brawdol.* 5 Bod adnabod y *gurryw* a'r *fenyw* wrth eu dillud. 6 Na ddalier mam yr adar gyd â'i chywion. 8 Rhaid yw bod i dŷ ganllawiau. 9 Gochlyd cymmysgedd. 12 Rhaid yw bod rhidens wrth ddillad. 13 Cospedigaeth yr hwn a roddo anair i'w wraig. 20, 22 *Am dorr-priodas*, 25 *trais*, 28 *godineb*, 30 a *llosgach*.

NI chai weled eidion dy frawd neu ei ddfad yn cyfeiliorni, ac ymguddio oddi wrthynt: gan ddwyn dwg hwynt drachefn i'th frawd.

2 Ac oni *bydd* dy frawd yn gyfagos attat, neu oni adwaenost ef; yna dwg hwnnw i fewn dy dŷ, a bydded gyd â thi, hyd pan ymosfyno dy frawd am dano; yna dyro ef yn ei ol iddo ef.

3 Ac felly y gwnai i'w asyn ef, ac felly y gwnai i'w ddillad ef, ac felly y gwnai i bob collbeth i'th frawd, yr hwn a gyll oddi wrtho ef, a thithau yn ei gael: ni elli ymguddio.

4 ¶ Ni chai weled asyn dy frawd neu ei fŷch yn gorwedd ar y ffordd, ac ymguddio oddi wrthynt; *ond* gan godi cyfod *hwynt* gyd âg ef.

5 ¶ Na fydded dilledyn gwr am wraig, ac na wisged gwr ddillad gwraig: o herwydd ffiائد gan yr ARGLWYDD dy DDUW bawb a'r a wnel hyn.

6 ¶ Pan ddamweinio nyth aderyn i'th olwg ar dy ffordd, mewn un pren, neu ar y ddaear, â chywion, neu âg wyau *ynddo*, a'r fam yn eistedd ar y cywion, neu ar yr wyau; na chymmer y fam gyd â'r cywion.

7 Gan ollwng ti a ollyngi y fam, a'r cywion a gymmeri i ti; fel y byddo daioni i ti, ac yr estynech *dy* ddyddiau.

8 ¶ Pan adeiladech dŷ newydd, yna y gwnai ganllawiau o *amgylch* i'th nen; fel na osodych waed ar dy dŷ, pan syrthio neb oddi arno.

9 ¶ Na haua dy winllan âg amryw *had*; rhag i ti halogi cynnyrch yr had a hauech, a chnwd y winllan.

10 ¶ Nac ardd âg fŷch ac âg asyn ynghyd.

11 ¶ Na wisg ddilledyn o amryw ddefnydd, *megis* o wlan a llin ynghyd.

12 ¶ Plethau a weithi i ti ar bedwar cwrr dy wisg yr ymwisgech â hi.

13 ¶ O chymmer gwr wraig, ac wedi myned atti, ei chasâu ;

14 A gosod yn ei herbyn anair, a rhoddi allan enw drwg iddi, a dywed- yd, Y wraig hon a gymmerais ; a phan euthum atti, ni chefais ynddi forwyn- dod :

15 Yna cymmered tad y llangces a'i mam, a dygant *arwyddion* morwyndod y llangces at henuriaid y ddinas i'r porth.

16 A dywedod tad y llangces wrth yr henuriaid, Fy merch a roddais i'r gwr hwn yn wraig, a'i chasâu y mae efe.

17 Ac wele, efe a gododd *iddi* anair, gan ddywedyd, Ni chefais yn dy ferch forwyndod ; ac fel dyma *arwyddion* morwyndod fy merch. Yna lledant y dilledyn y'ngwydd henuriaid y ddinas.

18 A henuriaid y ddinas honno a gymmerant y gwr, ac a'i cospant ef.

19 A hwy a'i dirwyant ef *meron* can *sicl* o arian, ac a'u rhoddant hwynt i dad y llangces ; o achos iddo ddwyn enw drwg ar y forwyn o Israel : a bydd hi yn wraig iddo ; ac ni ddichon ei gyrru ymaith yn ei holl ddyddiau.

20 Ond os gwir fydd y peth, ac na chafwyd *arwyddion* morwyndod yn y llangces :

21 Yna y dygant y llangces at ddrws tŷ ei thad, a dynion ei dinas a'i llabyddiant hi â meini, oni byddo farw ; am iddi wneuthur ffolineb yn Israel, gan butteinio yn nhŷ ei thad : a thi a dynni ymaith y drwg o'th fysg.

22 ¶ O cheffir gwr yn gorwedd gyd â gwraig briodol â gwr ; byddant feirw ill dau, *sef* y gwr a orweddodd gyd â'r wraig, a'r wraig *hefyd* : felly y tynni ymaith ddrwg o Israel.

23 ¶ O bydd llangces o forwyn wedi ei dyweddio i wr, a chael o wr hi mewn dinas, a gorwedd gyd â hi :

24 Yna y dygwch hwynt ill dau i borth y ddinas honno, ac a'u llabydd- iwch hwynt â meini, fel y byddont

feirw : y llangces, oblegid na waedd- odd, a *hithau* yn y ddinas ; a'r gwr, o herwydd iddo ddarostwng gwraig ei gymmydog : felly ti a dynni ymaith y drygioni o'th fysg.

25 ¶ Ond os mewn maes y cafodd y gwr y llangces wedi ei dyweddio, a'i threisio o'r gwr, a gorwedd gyd â hi ; yna bydded farw y gwr a orwedd- odd gyd â hi yn unig.

26 Ond i'r llangces ni chei wneuthur dim ; nid *oes* yn y llangces bechod yn *haeddu* marwolaeth : o herwydd *megis* y cyfyd gwr yn erbyn ei gymmydog, a'i ddieneidid ef, yr un modd y *mae* y peth hyn.

27 Oblegid yn y maes y cafodd efe hi : gwaeddodd y llangces *oedd* wedi ei dyweddio ; ac nid *oedd* achubydd iddi.

28 ¶ O chaiff gwr langces o for- wyn, heb ei dyweddio, ac ymaflyd ynddi, a gorwedd gyd â hi, a'u dala hwynt :

29 Yna y rhydd y gwr a orwedd- odd gyd â hi, i dad y llangces, ddeg a deugain o arian ; ac iddo y bydd yn wraig, am iddo ei darostwng hi : ni ddichon efe ei gyrru hi ymaith yn ei holl ddyddiau.

30 ¶ Na chymmered neb wraig ei dad, ac na ddinoethed odre ei dad.

PEN. XXIII.

1 *Pury a all, a phury ni all ddyfod i'r gynnull- eidfa.* 9 *Rhaid yn gochelyd usfendid yn y llu.* 15 *Am y gwas ffoadur.* 17 *Am frynti.* 18 *Am aberthau ffaidd,* 19 *usuriaeth,* 21 *addunedau,* 24 *a chamweddan.*

NA ddeued neb wedi ysigo ei eirin, na dispaidd, i gynnull- eidfa yr ARGLWYDD.

2 Na ddeued basterdyn i gynnull- eidfa yr ARGLWYDD ; y ddegfed genhedlaeth iddo hefyd ni chaiff ddy- fod i gynnulleidfa yr ARGLWYDD.

3 Na ddeled Ammoniad na Moab- iad i gynnulleidfa yr ARGLWYDD ; y ddegfed genhedlaeth hefyd o honynt na ddeued i gynnulleidfa yr ARGLWYDD byth :

4 Oblegid ni chyfarfuant â chwi â bara ac â dwfr yn y ffordd, wrth eich dyfod o'r Aipht ; ac o achos cyflogi o honynt i'th erbyn Balaam mab Beor

o Pethor *ym* Mesopotamia, i'th fell-dithio di

5 Etto yr ARGLWYDD dy DDUW ni fynuodd wrando ar Balaam: ond trodd yr ARGLWYDD dy DDUW y fell-dith yn fendith i ti; canys hoffodd yr ARGLWYDD dy DDUW dydi.

6 Na chais eu heddwch hwynt, na'u daioni hwynt, dy holl ddyddiau byth.

7 ¶ Na ffeiddia Edomiad; canys dy frawd yw: na ffeiddia Aiphtiad; o herwydd dieithr fuost yn ei wlad ef.

8 Deued o honynt i gynulleidfa yr ARGLWYDD y drydedd genhedlaeth o'r meibion a genheddir iddynt.

9 ¶ Pan êl y llu allan yn erbyn dy elynion, yna ymgadw rhag pob peth drwg.

10 ¶ O bydd un o honot heb fod yn lân, o herwydd damwain nos; eled allan o'r gweryll; na ddeued o fewn y gweryll.

11 Ac ym min yr hwyr ymolched mewn dwfr: yna wedi machludo yr haul, deued i fewn y gweryll.

12 ¶ A bydded lle i ti o'r tu allan i'r gweryll; ac yno yr âi di allan.

13 A bydded gennynt raw-ffon ym mysg dy arfau: a bydded pan eisteddych allan, gloddio o honot â hi, a thro a chuddia yr hyn a ddaeth oddi wrthyt.

14 O herwydd bod yr ARGLWYDD dy DDUW yn rhodio ym mhlith dy wersyllau, i'th waredu, ac i roddi dy elynion o'th flaen di: am hynny bydded dy wersyllau yn sanctaidd; fel na welo ynot ti ddim brynti, a thro oddi wrthyt.

15 ¶ Na ddyro at ei feistr was a ddiangodd attat oddi wrth ei feistr.

16 Gyd â thi y trig yn dy fysg, yn y fan a ddewiso, yn un o'th byrth di, lle byddo da ganddo; ac na chystuddia ef.

17 ¶ Na fydded puttain o ferched Israel, ac na fydded putteiniwr o feibion Israel.

18 Na ddwg wobr puttain, na gwerth ci, i dŷ yr ARGLWYDD dy DDUW, mewn un adduned: canys y maent ill dau yn ffaidd gan yr ARGLWYDD dy DDUW.

19 ¶ Na chymmer occraeth gan dy frawd; occraeth arian, occraeth bywyd, occraeth dim y cymmerir occraeth am dan.

20 Gan estron y cymmeri occraeth; ond na chymmer occraeth gan dy frawd: fel y bendithio yr ARGLWYDD dy DDUW di ym mhob peth y rhoddych dy law arno, yn y tir yr ydwynt yn myned iddo i'w feddiannu.

21 ¶ Pan addunedech adduned i'r ARGLWYDD dy DDUW, nac oeda ei thalu: canys yr ARGLWYDD dy DDUW gan ofyn a'i gofyn gennynt; a byddai yn bechod ynot.

22 Ond os peidi ag addunedu, ni bydd pechod ynot.

23 Cadw a gwna yr hyn a ddaeth allan o'th wefusau; megis yr adduned-aist i'r ARGLWYDD dy DDUW offrwm gwirfodd, yr hwn a draethaist â'th enau.

24 ¶ Pan ddelych i winllan dy gymmydog, yna bwyta o rawnwin dy wala, wrth dy feddwl; ond na ddod yn dy lestr yr un.

25 Pan ddelych i dŷ dy gymmydog, yna y cai dynnu y tywysenau â'th law; ond ni chai osod crymman yn dŷ dy gymmydog.

PEN. XXIV.

1 Am ysgar. 5 Nad rhaid i'r gwr newydd briodi synd i ryfel. 6, 10 Am wystlon. 7 Am ludron dynion. 8 Am y gwahan-gwysf; 14 talu cyflog, 16 barn, 19 ac elusen.

PAN gymmero gwr wraig, a'i phriodi; yna oni chaiff hi ffafwr yn ei olwg ef, o achos iddo gael rhyw aſtendid ynddi; ysgrifened iddi lythyr ysgar, a rhodded yn ei llaw hi, a gollynged hi ymaith o'i dŷ.

2 Pan elo hi allan o'i dŷ ef, a myned ymaith, a bod yn eiddo gwr arall:

3 Os ei gwr diweddaſ a'i casâ hi, ac a ysgrifena lythyr ysgar iddi, ac a'i rhydd yn ei llaw hi, ac a'i gollwng hi o'i dŷ; neu os bydd marw y gwr diweddaſ a'i cymmerodd hi yn wraig iddo:

4 Ni ddichon ei phriod cyntaf, yr hwn a'i gollyngodd hi ymaith, ei chymmeryd hi drachefn i fod yn wraig iddo, wedi iddi ymhalogi: canys ffeidd-dra yw hyn o flaen yr ARGLWYDD; ac

na wna i'r wlad bechu, yr hon a rydd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti yn etifeddiaeth.

5 ¶ Pan gymmero gwr wraig newydd, nac eled i ryfel, ac na rodder gofal dim arno: caiff fod gartref yn rhydd un flwyddyn, a llawenhâu ei wraig a gymmerodd.

6 ¶ Na chymmered neb faen isaf nac uchaf i felin ar wystl: canys y nae yn cymmeryd bywyd *dyn* yng ngwystl.

7 ¶ Pan gaffer gwr yn Hadratta un o'i frodyr o feibion Israel, ac yn ymelwa arno, neu yn ei werthu; yna lladder y lleidr hwnnw, a thynna di ymaith y drwg o'th fysg.

8 ¶ Gwylia ym mhla y gwahanglwyf, ar ddyfal-gadw, a gwneuthur yn ol yr hyn oll a ddysgo yr offeiriaid y Lefiaid i chwî: edrychwch am wneuthur megis y gorchymynais wrthynny.

9 Cofia yr hyn a wnaeth yr ARGLWYDD dy DDUW i Miriam ar y ffordd, wedi eich dyfod allan o'r Aipht.

10 ¶ Pan fenthyciech i'th gymmydog fenthyg dim, na ddos i'w dŷ ef i gymmeryd ei wystl ef.

11 Allan y sefi; a dyged y gwr y benthyciaist iddo y gwystl allau attat ti.

12 Ac os gwr tlawd *fydd* efe, na chwsg â'i wystl *gyd â thi*.

13 Gan ddadroddi dyro ei wystl iddo pan fachludo yr haul, fel y gorweddo yn ei wisg, ac y'th fendithio di: a bydd *hyn* i ti yn gyfiawnder o flaen yr ARGLWYDD dy DDUW.

14 ¶ Na orthymma was cyflog tlawd ac anghenus, o'th frodyr, neu o'th ddieithrddyn, a *fyddo* yn dy dir o fewn dy byrth di.

15 Yn ei ddydd y rhoddi *iddo* ei gysflog; ac na fachluded yr haul arno: canys tlawd yw, ac â hyn y mae yn cynnal ei einioes: fel na lefo ar yr ARGLWYDD yn dy erbyn, a bod pechod ynot.

16 Na rodder i farwolaeth dadau dros blant, ac na rodder plant i farw dros dadau: pob un a roddir i farwolaeth am ei bechod ei hun.

17 ¶ Na wra farn y dieithr *ni'r* ymddifad; ac na chymmer ar wystloraeth wisg y weddw.

18 ¶ Ond meddwl mai caeth-was fuost yn yr Aipht, a'th waredu o'r ARGLWYDD dy DDUW oddi yno: am hynny yr wyf fi yn gorchymyn i ti waenthur y peth hyn.

19 ¶ Pan fedech dy gynhasaf yu dy faes, ac anghosio ysgub yn y maes, na ddychwel i'w chymmeryd: bydded i'r dieithr, i'r ymddifad, ac i'r weddw; fel y bendithio yr ARGLWYDD dy DDUW di yn holl waith dy ddwyllaw.

20 Pan ysgydwech dy olew-wydd-en, na loffa ar dy ol: bydded i'r dieithr, i'r ymddifad, ac i'r weddw.

21 Pan gesglych rawnwîn dy wîllan, na loffa ar dy ol: bydded i'r dieithr, i'r ymddifad, ac i'r weddw.

22 Meddwl hefyd mai caeth-was fuost yn nhir yr Aipht: am hynny yr ydwyf fi yn gorchymyn i ti wneuthur y peth hyn.

PEN. XXV.

1 Na rodder ychwaneg i ddeugain gwialennod. 4 Na ehauer safn yr ych. 5 Am godi had i fraed. 11 Am y wraig ddi-gyweilydd. 13 Am buysau anghyfaen. 17 Rhaid yw dilên coff-woriaeth Amalec.

PAN fyddo ymrafael rhwng dynion, a dyfod i farn i'w barnu; yna cyfiawnhânt y cyfiawn, a chon-demniant y beius.

2 Ac o bydd y mab drygionus i'w guro, pared y barnwr iddo orweddd, a phared ei guro effer ei fron, yn ol ei ddryganiaeth, dan rifedi.

3 Deugain gwialennod a rydd iddo, ac na chwaneged: rhag os chwanega, a'i guro ef â llawer gwialennod uwch law hyn, a dirmygu dy frawd yn dy olwg.

4 ¶ Na chau safn ych tra fyddo yn dyrnu.

5 ¶ Os brodyr a drigant ynghyd, a marw un o honynt, ac heb blentyn iddo; na phrioded gwraig y marwr dieithr oddi allan: âed ei chyfathrachwr atti, a chymmered hi yn wraig iddo, a gwnaed iddi ran cyfathrachwr.

6 A bydded i'r cyntaf-anedig a ymddygo hi sefyll ar enw ei frawd a fu farw; fel na ddilêr ei enw ef allan o Israel.

7 Ac oni bydd boddlaw'n y gwr i gymmeryd ei gyfathrach-wraig; yna âed ei gyfathrach-wraig i fynu i'r porth at yr henuriaid, a dywedded, Gwrthododd fy nghyfathrachwr godi i'w frawd enw yn Israel: ni fyn efe wneuthur rhan cyfathrachwr â mi.

8 Yna galwed henuriaid ei ddinas am dano ef, ac ymddiddanant âg ef: o saif efe, a dyweddy, Nid wyf fi fodd-law'n i'w chymmeryd hi;

9 Yna nesâed ei gyfathrach-wraig atto ef y'ngw'ydd yr henuriaid, a dattoded ei esgid ef oddi am ei droed, a phoered yn ei wyneb ef, ac attebed, a dywedded, Felly y gwnair i'r gwr nid adeilado dŷ ei frawd.

10 A gelwir ei enw ef yn Israel, Tŷ yr hwn y dattodwyd ei esgid.

11 ¶ Os ymryson dynion ynghyd, sef gwr â'i frawd, a nesâu gwraig y naill i achub ei gwr o law ei darawydd, ac estyn ei llaw ac ymaffyd yn ei ddirgeloedd ef;

12 Torr ymaith ei llaw hi: nac arbeded dy lygad hi.

13 ¶ Na fydded gennyt yn dy gôd amryw bwys, mawr a bychan.

14 Na fydded gennyt yn dy dŷ amryw fesur, mawr a bychan.

15 Bydded geunyt garreg uniawn a chyfiawn; bydded gennyt ephah uniawn a chyfiawn: fel yr estyner dy ddyddiau ar y ddaear yr hon y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei rhoddi i ti.

16 Canys ffiâidd gan yr ARGLWYDD dy DDUW bob un a'r a wnelo hyn, sef pawb a'r a wnel anghyfiawnder.

17 ¶ Cofia yr hyn a wnaeth Amalec i ti ar y ffordd, pan ddaethoch allan o'r Aiphth:

18 Yr hwn a' th gyfarfu ar y ffordd, ac a laddodd y rhai olaf o honot, yr holl weiniaid o'th ol di, a thi yn lluddedig, ac yn ddiffygiol; ac nid ofnodd efe DDUW.

19 Am hynny bydded, pan roddo yr ARGLWYDD dy DDUW i ti lonyddwch oddi wrth dy holl elynion oddi amgylch, yn y tiry mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti yn etifeddiaeth i'w feddiannu, dynnu o honot ymaith goffadwriaeth Amalec oddi tan y nefoedd: nac anghofia hyn.

PEN. XXVI.

1 Cysfes yr hwn a offrymmo y cawell blaen-ffrwyth. 12 Gweddidi yr hwn a roddo ei ddegymmau y drydded flwyddyn. 16 Y cysammod rhwng Dduw a'r bobl.

A PHAN ddelych i'r tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti yn etifeddiaeth, a'i feddiannu, a phreswyllo ynddo;

2 Yna cymmer o bob blaen-ffrwyth y ddaear, yr hwn a ddygi o'th dir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti, a gosod mewn cawell, a dos i'r lle a ddewisio yr ARGLWYDD dy DDUW i drigo o'i enw ef ynddo:

3 A dos at yr offeiriad a fydd yn y dyddiau hynny, a dywed wrtho, Yr ydwyf fi yn cyfaddef heddyw i'r ARGLWYDD dy DDUW, fy nyfod i'r tir a dyngodd yr ARGLWYDD wrth ein tadau a'r ei roddi i ni.

4 A chymmered yr offeiriad y cawell o'th law di, a gosoded ef o flaen allor yr ARGLWYDD dy DDUW:

5 A llefara dithau, a dywed ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, Syriaid ar ddarfod am dano oedd fy nhad; ac efe a ddisgyuodd i'r Aiphth, ac a ymdeithiodd yno âg ychydig bobl, ac a aeth yno ya genedl fawr, gref, ac aml.

6 A'r Aiphthiaid a'n drygodd ni, a chystuddiasant ni, a rhoddasant arnom gaethiwded caled.

7 A phan waeddassom ar ARGLWYDD DDUW ein tadau, clybu yr ARGLWYDD ein llais ni, a gwelodd ein cystudd, a'n llafur, a'n gorthrymder.

8 A'r ARGLWYDD a'n dug ni allan o'r Aiphth â llaw gadarn, ac â braich estynedig, ac âg ofn mawr, ac âg arwyddion, ac â rhyfedodau.

9 Ac efe a'n dug ni i'r lle hwn, ac a roes i ni y tir hwn; sef tir yn llifeirio o laeth a mêl.

10 Ac yn awr, wele, mi a ddygais flaen-ffrwyth y tir a roddaist i mi, O ARGLWYDD: a gosod ef ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, ac addola ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW.

11 Ymlawenycha hefyd ym mhob daioni a roddodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti, ac i'th deulu, tydi, a'r Lefiad, a'r dieithr a fyddo yn dy fysg.

12 ¶ Pan ddarffo i ti ddegymmu holl ddegwm dy gwnd, yn y drydedd flwyddyn, *sef* blwyddyn y degwm; yna y rhoddi i'r Lefiad, i'r dieithr, i'r ymddisfad, ac i'r weddw; fel y bwyttâont yn dy byrth di, ac y digoner hwynt.

13 A dywed ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, Dygais y *peth* cysegredig allan o'm tŷ, ac a'i rhoddais ef i'r Lefiad, ac i'r dieithr, i'r ymddisfad, ac i'r weddw, yn ol dy holl orchymynion a orchymynaist i mi: ni throddais *ddim* o'th orchymynion, ac nis anghofiais.

14 Ni fwyttêais o hono yn fy ngalar, ac ni ddygais ymaith o hono i aflendid, ac ni roddais o hono dros y marw: gwrandewais ar lais yr ARGLWYDD fy NUW; gwneuthum yn ol yr hyn oll a orchymynaist i mi.

15 Edrych o drigle dy sancteiddrwydd, *sef* o'r nefoedd, a bendithia dy bobl Israel, a'r tir a roddaist i ni, megis y tyngaist wrth ein tadau; *sef* tir yn llifeirio o laeth a mêl.

16 ¶ Y dydd hwn y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn gorchymyn i ti wneuthur y deddfau hyn a'r barnedigaeithau: cadw dithau a gwna hwynt â'th holl galon, ac â'th holl enaid.

17 Cymmeraiſt yr ARGLWYDD heddyw i fod yn DDUW i ti, ac i rodio yn ei ffyrdd ef, ac i gadw ei ddeddfau, a'i orchymynion, a'i farnedigaeithau, ac i wrando ar ei lais ef.

18 Cymmerodd yr ARGLWYDD dithau heddyw i fod yn bobl brïodol iddo ef, megis y llefarodd wrthyf, ac i gadw o honot ei holl orchymynion:

19 Ac i'th wneuthur yn uchel goruwch yr holl genhedloedd a wnaeth efe, mewn clôd, ac mewn enw, ac mewn gogoniant; ac i fod o honot yn bobl sanctaidd i'r ARGLWYDD dy DDUW, megis y llefarodd efe.

PEN. XXVII.

1 Gorchymyn y bobl i ysgrifenu y gyfraith ar gerrig; 5 ac i wneuthur allor o gerrig cyfain.
11 Rhannu y llyeythau ar fynydd Garizim ac Ebal. 14 Cyhoeddi y mellidithion ar fynydd Ebal.

YNA y gorchymynodd Moses, gyd â henuriaid Israel, i'r bobl,
228*

gan ddywedyd, Cedwch yr holl orchymynion yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i chwi heddyw.

2 A bydded, yn y dydd yr elych dros yr Iorddonen i'r tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti, osod o honot i ti gerrig mawrion, a chalcha hwynt â chalch.

3 Ac ysgrifena arnynt holl eiriau y gyfraith hon, pan elych drosodd, i fyned i'r tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti, *sef* tir yn llifeirio o laeth a mêl; megis ag y llefarodd ARGLWYDD DDUW dy dadau wrthyf.

4 A phan eloch dros yr Iorddonen, gosodwch y cerrig hyn, yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i chwi heddyw, ym mynydd Ebal, a chalcha hwynt â chalch.

5 Ac adeilada yno allor i'r ARGLWYDD dy DDUW, *sef* allor gerrig: na chyfod arnynt *arf* haiarn.

6 A cherrig cyfain yr adeiledi allor yr ARGLWYDD dy DDUW; ac offrymma arni boeth-offrymmau i'r ARGLWYDD dy DDUW.

7 Offrymma hefyd hêdd-aberthau, a bwytta yno, a llawenycha ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW.

8 Ac ysgrifena ar y cerrig holl eiriau y gyfraith hon, yn eglur iawn.

9 ¶ A llefarodd Moses a'r offeiriaid y Lefiaid wrth holl Israel, gan ddywedyd, Gwrando a chlyw, O Israel: Y dydd hwn y'th wnaethpwyd yn bobl i'r ARGLWYDD dy DDUW.

10 Gwrando gan hynny ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, a gwna ei orchymynion ef a'i ddeddfau, y rhai yr wyf fi yn eu gorchymyn i ti heddyw.

11 ¶ A gorchymynodd Moses i'r bobl y dydd hwnnw, gan ddywedyd,

12 Y rhai hyn a safant i fendithio y bobl ar fynydd Garizim, wedi eich myned dros yr Iorddonen: Simeon, a Lefi, a Judah, ac Issachar, a Joseph, a Benjamin.

13 A'r rhai hyn a safant i fellidithio ar fynydd Ebal: Reuben, Gad, ac Aser, a Zabulon, Dan, a Naphtali.

14 ¶ A'r Lefiaid a lefarant, ac a ddywedant wrth bob gwr o Israel â llef uchel,

15 Melldigedig yw y gwr a wnel

ddelw gerfiedig neu dodeddig, *sef* ffidd-dra gan yr ARGLWYDD, gwaith dwylaw crefftwr, ac a'i gosodo mewn lle dirgel. A'r holl bobl a atebant, ac a ddywedant, Amen.

16 Melldigedig *yw* yr hwn a ddirmygo ei dad neu ei fam. A dywedod yr holl bobl, Amen.

17 Melldigedig *yw* yr hwn a symudod derfyn ei gymmydog. A dywedod yr holl bobl, Amen.

18 Melldigedig *yw* yr hwn a baro i'r dall gyfeiliorni allan o'r ffordd. A dywedod yr holl bobl, Amen.

19 Melldigedig *yw* yr hwn a wyro farn y dieithr, yr ymddifad, a'r weddw. A dywedod yr holl bobl, Amen.

20 Melldigedig *yw* yr hwn a orweddod gyd â gwraig ei dad; o herwydd datguddiodd odre ei dad. A dywedod yr holl bobl, Amen.

21 Melldigedig *yw* yr hwn a orweddod gyd âg un anifail. A dywedod yr holl bobl, Amen.

22 Melldigedig *yw* yr hwn a orweddod gyd â'i chwaer, merch ei dad, neu ferch ei fam ef. A dywedod yr holl bobl, Amen.

23 Melldigedig *yw* yr hwn a orweddod gyd â'i chwegr. A dywedod yr holl bobl, Amen.

24 Melldigedig *yw* yr hwn a darawo ei gymmydog yn ddirgel. A dywedod yr holl bobl, Amen.

25 Melldigedig *yw* yr hwn a gymmero wobr, er dieneidid gwaed gwirion. A dywedod yr holl bobl, Amen.

26 Melldigedig *yw* yr hwn ni pharhâo y'ngieiriau y gyfraith hon, gan eu gwneuthur hwynt. A dywedod yr holl bobl, Amen.

PEN. XXVIII.

1 Bendithion am ufudd-dod. 15 Melldithion am anufudd-dod.

AC os gan wrando y gwrandewi ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, i gadw ac i wneuthur ei holl orchymynion ef, y rhai yr ydwyf fi yn eu gorchymyn i ti heddyw; yna yr ARGLWYDD dy DDUW a'th esyd yn uwch nâ holl genhedloedd y ddaear.

2 A'r holl fendithion hyn a ddaw arnat, ac a'th oddiweddant, os gwrandewi

dewi ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW.

3 Bendigedig *fyddi* di yn y ddinas, a bendigedig yn y maes.

4 Bendigedig *fydd* ffrwyth dy fru, a ffrwyth dy dir, a ffrwyth dy anifail di, cynnydd dy wartheg, a diadellau dy ddefaid.

5 Bendigedig *fydd* dy gawell a'th does di.

6 Bendigedig *fyddi* di yn dy ddyfodiad i mewn, a bendigedig yn dy fyuediad allan.

7 Rhydd yr ARGLWYDD dy elynion a ymgodant i'th erbyn yn lladdedig o'th flaen di: trwy un ffordd y deuant i'th erbyn, a thrwy saith o ffordd y ffoant o'th flaen.

8 Yr ARGLWYDD a orchymyn fendith arnat ti, yn dy drysordai, ac yn yr hyn oll y dodech dy law arno; ac a'th fendithia yn y tir y mae yr ARGLWYDD dy DDUW yn ei roddi i ti.

9 Yr ARGLWYDD a'th gyfyd di yn bobl sanctaidd iddo ei hun, megis y tyngodd wrthy, os cedwi orchymynion yr ARGLWYDD dy DDUW, a rhodio yn ei ffordd ef.

10 A holl bobloedd y ddaear a welant fod yn dy alw di ar enw yr ARGLWYDD, ac a ofnant rhagot.

11 A'r ARGLWYDD a'th lwydda di mewn daion, yn ffrwyth dy fru, ac yn ffrwyth dy anifeiliaid, ac yn ffrwyth dy ddaear, yn y tir a dyngodd yr ARGLWYDD i'th dadau a'r ei roddi i ti.

12 Yr ARGLWYDD a egr ei drysor daionus i ti, *sef* y nefoedd, i roddi gwlaw i'th dir di yn ei amser, ac i fendigo holl waith dy law: a thi a roddi echwyn i genhedloedd lawer, ac ni cheisi echwyn.

13 A'r ARGLWYDD a'th wna di yn ben, ac nid yn gynffon; hefyd ti a fyddi yn uchaf yn unig, ac nid yn isaf: os gwrandewi ar orchymynion yr ARGLWYDD dy DDUW, y rhai yr ydwyf yn eu gorchymyn i ti heddyw, i'w cadw, ac i'w gwneuthur;

14 Ac heb gilio o honot oddi wrth yr holl eiriau yr wyf fi yn eu gorchymyn i chwi heddyw, i'r tu dehau neu i'r tu aswy, gan fyned ar ol duwiau dieithr, i'w gwasanaethu hwynt.

¶ 15 A bydd, oni gwrandewi ar lais

yr ARGLWYDD dy DDUW, gan gadw a gwneuthur ei holl orchymuion ef a'i ddeddfau, y rhai yr ydwyf yn eu gorchymyn i ti heddyw; y daw arnat yr holl felldithion hyn, ac y'th oddiweddant.

16 Melldigedig *fyddi* di yn y ddinas, a melldigedig yn y maes.

17 Melldigedig *fydd* dy gawell a'th does di.

18 Melldigedig *fydd* ffrwyth dy fru, a ffrwyth dy dir, cynnydd dy wartheg, a diadellau dy ddefaid.

19 Melldigedig *fyddi* di yn dy ddyfodiad i mewn, a melldigedig yn dy fynediad allan.

20 Yr ARGLWYDD a ddenfyn arnat ti felldith, trallod, a cherydd, yn yr hyn oll y dodech dy law arno, *ac yn* yr hyn a wnelych; nes dy ddinystrio a'th ddifetha di yn gyflym; am ddyrgioni dy weithredoedd *yn* y rhai ym gwrthodaist i.

21 Yr ARGLWYDD a wna i haint lynu wrthyt, nes iddo dy ddifa oddi ar y tir yr ydwyf ti yn myned iddo i'w ieddiannu.

22 Yr ARGLWYDD a'th dery â dardodigaeth, ac â chryd poeth, ac â llosgfa, ac â gwres, ac â chleddyf, ac â distanniad, ac â mallder; a hwy a'th ddilynant nes dy ddifetha.

23 Dy nefoedd hefyd y rhai *sydd* uwch dy ben a fyddant yn bres, a'r ddaear yr hon *sydd* oudi tanat yn haiarn.

24 Yr ARGLWYDD a rydd *yn lle* gwlaw dy ddaear, lwch a lludw: o'r nefoedd y disgyn arnat, hyd oni'th ddinystrier.

25 Yr ARGLWYDD a wna i ti syrthio o flaen dy elynion: trwy un ffordd yr âi di yn eu herbyn hwynt, a thrwy saith o ffyrdd y ffoi o'u blaen hwynt; a thi a fyddi ar wasgar dros holl deyrnaoedd y ddaear.

26 A'th gelain a fydd bywyd i holl ehediaid y nefoedd, ac i anifeiliaid y ddaear; ac ni *bydd* a'u tarfo.

27 Yr ARGLWYDD a'th dery di â chornwyd yr Aipht, ac â chlwyf y marchogion, ac â chrach, ac âg ysa; o'r rhai ni ellir dy iachâu.

28 Yr ARGLWYDD a'th dery di âg

ynfydrwydd, ac â dallineb, ac â syndod calon.

29 Byddi *hefyd* yn ymbalfalu ganol dydd fel yr ymbalfalai y dall yn y tywyllwch; ac ni lwyddi yn dy ffyrdd: a diau y byddi orthrymmedig ac anrheithiedig byth, ac ni *bydd* a'th waredo.

30 Ti a ymgredi â gwraig, a gwr arall a gyd-orwedd â hi: ti a adeiledi dŷ, ac ni trigi ynddo: ti a blenni winllan, ac ni chesgli ei ffrwyth.

31 Dy ŷch a leddir yn dy olwg, ac ni fwyttâi o hono: dy asyn a ddygir trwy drais o flaen dy wyneb, ac ni ddaw adref attat: dy ddefaid a roddir i'th elynion, ac ni *bydd* i ti achubydd.

32 Dy feibion a'th fercheu a roddir i bobl eraill, a'th lygaid yn gweled, ac yn pallu am danynt ar hyd y dydd; ac ni *bydd* gallu ar dy law.

33 Ffrwyth dy dir a'th holl lafur a fwytty pobl nid adnabuost; a byddi yn unig orthrymmedig a drylliedig bob amser:

34 A byddi wallgofus, gan weledigaeth dy lygaid yr hon a welych.

35 Yr ARGLWYDD a'th dery di â chornwyd drygionus, yn y gliniau, ac yn yr esgeiriau, yr hwn ni ellir ei iachâu, o wadn dy droed hyd dy goryn.

36 Yr ARGLWYDD a'th ddwg di (a'th frenhin a osodych arnat) at genedl nid adnabuost ti na'th dadau di; a gwasanaethi yno dduwiau dieithr, pren a maen.

37 A byddi yn syndod, yn ddiareb, ac yn watwargerdd, ym mhllith yr holl bobloedd y rhai yr arwain yr ARGLWYDD di attynt.

38 Had lawer a ddygi allan i'r maes, ac ychydig a gesgli: o herwydd y locust a'i hysa.

39 Gwinllannoedd a blenni, ac a goleddi; ond gwin nid yfi, ac ni chesgli y *grawtwain*: canys pryfed a'u bwytty.

40 Olew-wydd a fydd i ti trwy dy holl deryfynau, ac âg olew ni'th irir: o herwydd dy olew-wydden a ddyhidla.

41 Meibion a merched a genhedli, ac ni byddant i ti: o herwydd hwy a ânt i gaethiwed.

42 Dy holl brennau a ffrwythau dy dir a ddfa y locust.

43 Y ddiethr a fyddo yn dy fysg a ddring arnat yn uchel uchel; a thi a ddisgyni yn isel isel.

44 Efe a fenthyccia i ti, a thi ni fenthycci iddo ef: efe a fydd yn bers, a thi a fyddi yn gynffon.

45 A'r holl fellldithion hyn a ddaw arnat, ac a'th erlidiant, ac a'th oddi-weddant, hyd oni'th ddinystrier; am na wrandewaist ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, i gadw ei orchymynion a'i ddeddfau ef, y rhai a orchymynodd efe i ti.

46 A byddant yn arwydd ac yn rhyfeddod arnat ti, ac ar dy had hyd byth.

47 Oblegid na wasanaethaist yr ARGLWYDD dy DDUW mewn llawenydd, ac mewn hyfrydwch calon, am anldra pob dim:

48 Am hynny y gwasanaethi di dy elynion, y rhai a ddenfyn yr ARGLWYDD yn dy erbyn, mewn newyn, ac mewn syched, ac mewn noethni, ac mewn eisieu pob dim; ac efe a ddry iau haiarn ar dy wddf, hyd oni ddinystrio efe dydi.

49 Yr ARGLWYDD a ddwg i'th erbyn genedl o bell, *sef* o eithaf y ddaear, *mor gystym* ag yr eheda yr cryr, cenedl yr hon ni ddealli ei biaith;

50 Cenedl wyneb-galed, yr hon ni dderbyn wyneb yr henafgwr, ac ni bydd raslawn i'r llangc.

51 A hi a fwyty ffrwyth dy anifeiliaid, a ffrwyth dy ddaear, hyd oni'th ddinystrier: yr hon ni âd i ti yd, gwin, nac olew, cynnydd dy wartheg, na diadellau dy ddefaid, hyd oni'th ddi-fetho di.

52 A hi a warchae arnat ti yn dy holl byrth, hyd oni syrthio dy uchel a'th gedyrn gaerau, y rhai yr ydwyt yn ymddiried ynddynt, trwy dy holl dir: hi a warchae hefyd arnat yn dy holl byrth, o fewn dy holl dir yr hwn a roddodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti.

53 Ffrwyth dy fru, *sef* cig dy feibion, a'th ferched, y rhai a roddodd yr ARGLWYDD dy DDUW i ti, a fwyttai yn y gwarchae, ac yn y cyfyngdra a ddwg dy elyn arnat.

54 Y gwr tyner yn dy blith, a'r moethus iawn, a greulona ei lygad wrth ei frawd, ac wrth wraig ei fynwes, ac wrth weddill ei feibion y rhai a weddillodd efe:

55 Rhag rhoddi i un o homynt o gig ei feibion, y rhai a fwytyt efe; o eisieu gadaw iddo ddim yn y gwarchae ac yn y cyfyngdra, â'r hwn y cyfynga dy elyn arnat o fewn dy holl byrth.

56 Y wraig dyner a'r foethus yn dy fysg, yr hon ni phrofodd osod gwadn ei throed ar y ddaear, gan fwythau a thynerwch, a greulona ei llygad wrth wr ei mynwes, ac wrth ei mab, ac wrth ei merch,

57 Ac wrth ei phlentyn a ddaw allan o'i choroph, a'i meibion y rhai a blanta hi: canys hi a'u bwyty hwynt yn ddirgel, pan ballo pob dim *arall* yn y gwarchae ac yn y cyfyngdra, â'r hwn y cyfynga dy elyn arnat o fewn dy byrth.

58 Oni chedwi a'r wneuthur holl eiriau y gyfraith hon, y rhai sydd ysgrifenedig yn y llyfr hwn, gan ofni yr enw gogoneddus ac ofnadwy hwn, YR ARGLWYDD DY DDUW;

59 Yna y gwna yr ARGLWYDD dy bläau di yn rhyfedd, a phläau dy had; *sef* pläau mawrion a pharhäus, a chlefydau drwg a pharhäus.

60 Ac efe a ddwg arnat holl glefydau yr Aiplit, y rhai yr ofnaist rhag-ddynt; a glynant wrthynt.

61 Ië, pob clefyd, a phob pla, yr hwn nid *yw* ysgrifenedig yn llyfr y gyfraith hon, a ddwg yr ARGLWYDD arnat, hyd oni'th ddinystrier.

62 Felly chwi a adewir yn ychydig bobl, lle yr oeddych fel sér y nefoedd o liosowgrwydd; o herwydd na wrandewaist ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW.

63 A bydd, megis ag y llawenydd yr ARGLWYDD ynoch i wneuthur daioni i chwi, ac i'ch anhlâu; felly y llawenycha yr ARGLWYDD ynoch i'ch dinystrio, ac i'ch difetha chwi: a diwreiddir chwi o'r tir yr wyt yn myned iddo i'w feddiannu.

64 A'r ARGLWYDD a'th wasgar di ym mhllith yr holl bobloedd, o'r *naill* gwyr i'r ddaear hyd y cwrr *arall* i'r

ddaear: a thi a wasanaethi yno dduwiau ddieithr, y rhai nid adnabuost ti na'th dadau; *sef* pren a maen.

65 Ac ym mhlith y cenhedloedd hyn ni orphwysi, ac ni bydd gorphwysdra i wadn dy droed: canys yr ARGLWYDD a rydd i ti yno galon ofnus, a darfodedigaeth llygaid, a thristwch meddwl.

66 A'th einioes a fydd y'nghrôg gyferbyn â thi; a thi a ofni nos a dydd, ac ni byddi sicr o'th einioes.

67 Y bore y dywedi, O na ddeuai yr hwyr! ac yn yr hwyr y dywedi, O na ddeuai y bore! o achos ofn dy galon gan yr hwn yr ofni, a rhag gweledigaeth dy lygaid yr hon a welych.

68 A'r ARGLWYDD a'th ddychwel di i'r Aipht, mewn llongau, ar hyd y ffordd y dywedais wrthy, na chwanegit ei gwelw mwy: a chwi a ymwerthwch yno i'ch gelynyon yn gaethweision ac yn gaeth-forwynion, ac ni bydd a'ch pryuo.

PEN. XXIX.

1 *Moses yn annog y bobl i ufudd-dod, trwy gofio y gweithredoedd a welent.* 10 *Gosod pawb ger bron yr Arglwydd, i fyned dan ei gyfammod ef.* 18 *Y mawr ddigofaint ar y neb a ymfendithio yn ei anwredd.* 29 *I Dduw y perthyn pethau dirgel.*

DYMA eiriau y cyfammod a orchymynodd yr ARGLWYDD wrth Moses ei wneuthur â meibion Israel, yn nhir Moab, heb law y cyfammod a ammododd efe â hwynt yn Horeb.

2 ¶ A Moses a alwodd ar holl Israel, ac a ddywedodd wrthynt, Chwi a welsoch yr hyn oll a wnaeth yr ARGLWYDD o flaen eich llygaid chwi yn nhir yr Aipht, i Pharaoh, ac i'w holl weision, ac i'w holl dir;

3 Y profedigaethau mawrion a welodd eich llygaid, yr arwyddion a'r rhyfeddodau mawrion hynny:

4 Ond ni roddodd yr ARGLWYDD i chwi galon i wybod, na llygaid i weled, na chlustiau i glywed, hyd y dydd hwn.

5 Arweiniais chwi hefyd yn yr analwch ddeugain mlynedd: ni heneiddiodd eich dillad am danoch, ac ni heneiddiodd dy esgid am dy droed.

6 Bara ni fwyttasoch, a gwin neu ddiod gref nid yfasoch: fel y gwybyddech mai myfi *yw* yr ARGLWYDD eich Duw chwi.

7 A daethoch hyd y lle hwn: yna daeth allan Sehon brenhin Hesbon, ac Og brenhin Basan, i'u cyfarfod mewn rhyfel; a ni a'u lladdasom hwynt:

8 Ac a ddygasom eu tir hwynt, ac a'i rhoisom yn etifeddiaeth i'r Reubeniaid, ac i'r Gadiaid, ac i hanner llwyth Manasseh.

9 Cedwch gan hynny eiriau y cyfammod hwn, a gwnewch hwynt; fel y llwyddoch ym mhob peth a wneloch.

10 ¶ Yr ydych chwi oll yn sefyll heddyw ger bron yr ARGLWYDD eich Duw; pennaethiaid eich llwythau, eich henuriaid, a'ch swyddogion, a holl wŷr Israel,

11 Eich plant, eich gwragedd, a'th ddieithr-ddyn yr hwn sydd o fewn dy wersyll, o gymynydd dy goed hyd wehynydd dy ddwfr:

12 I fyned o honot dan gyfammod yr ARGLWYDD dy Dduw, a than ei gynghrair ef, yr hwn y mae yr ARGLWYDD dy Dduw yn ei wneuthur â thi heddyw:

13 I'th sicrhâu heddyw yn bobl iddo ei hun, ac i fod o hono yntau yn Dduw i ti, megis y llefarodd wrthy, ac fel y tyngodd wrth dy dadau, wrth Abraham, wrth Isaac, ac wrth Jacob.

14 Ac nid â chwi yn unig yr ydwyf fi yn gwneuthur y cyfammod hwn, a'r cynghrair yma;

15 Ond â'r *hwn* sydd yma gyd â ni yn sefyll heddyw ger bron yr ARGLWYDD ein Duw, ac â'r *hwn* nid *yw* yma gyd â ni heddyw:

16 (Canys chwi a wyddoch y modd y trigasom ni yn nhir yr Aipht, a'r modd y daethom trwy ganol y cenhedloedd y rhai y daethoch trwyddynt.

17 A chwi a welsoch eu ffeidd-dra hwynt a'u heilun-dduwiau, pren a maen, arian ac aur, y rhai oedd yn eu mysg hwynt)

18 Rhag bod yn eich mysg wr neu wraig, neu deulu, neu lwyth, yr hwn y try ei galon heddyw oddi wrth yr ARGLWYDD ein Duw, i fyned i was-

maethu duwiau y cenhedloedd hyn; rhag bod yn eich mysg wriddyn yn dwyn gwenwyn a wermod:

19 A bod, pan glywo efe eiriau y felldith hon, ymfendithio o hono yn ei galon ei hun, gan ddywedyd, Heddwch fydd i mi, er i mi rodio ynghyn-dynrwydd fy nghalon, i chwaneagu meddwod at syched.

20 Ni fyn yr ARGLWYDD faddeu iddo; canys yna y myga diglloedd yr ARGLWYDD a'i eiddigedd yn erbyn y gwr hwnnw, a'r holl felldithion sydd ysgrifenedig yn y llyfr hwn a orwedd arno ef, a'r ARGLWYDD a ddilëa ei euw ef oddi tan y nefoedd.

21 A'r ARGLWYDD a'i neilldua ef oddi wrth holl lwythau Israel, i gael drwg, yu ol holl felldithion y cyfammod a ysgrifenydd yu llyfr y gyfraith hon.

22 A dywed y genhedlaeth a ddaw ar ol, *sef* eich plant chwi, y rhai a godant ar eich ol chwi, a'r dieithr yr hwn a ddaw o wlad bell, pan welont bliâu y wlad hon, a'i chlesydau, *trwy* y rhai y mae yr ARGLWYDD yn ei chlwyfo hi;

23 A'i thir wedi ei losgi oll gan fwrstau a halen, na heur ef, ac na flaen-dardda, ac na ddaw i fynu un llysiuyn yuddo, fel dinystr Sodom a Gomorrah, Admah a Seboim, y rhai a ddinystriodd yr ARGLWYDD yn ei lid a'i ddigofaint:

24 Ië, yr holl genhedloedd a ddywedant, Paham y gwnaeth yr ARGLWYDD fel hyn i'r tir hwn? pa ddigter yw y digofaint mawr hwn?

25 Yna y dywedir, Am wrthod o honynt gyfammod ARGLWYDD DDUW eu tadau, yr hwn a ammododd efe â hwynt pan ddug efe hwynt allan o dir yr Aipht.

26 Canys aethant a gwasanaethasant dduwiau dieithr, ac ymgrymmasant iddynt; *sef* duwiau nid adwaenant hwy, ac ni roddasai efe iddynt.

27 Am hynny yr enynnodd diglloedd yr ARGLWYDD yn erbyn y wlad hon, i ddwyn arni bob melldith a'r y sydd ysgrifenedig yn y llyfr hwn.

28 A'r ARGLWYDD a'u dinystriodd hwynt o'u tir mewn digofaint, ac

mewn digter, ac mewn lliid mawr, ac a'u gyrrodd hwynt i wlad arall, megis y gwelir heddyw.

29 Y dirgeledigaethau sydd eiddo yr ARGLWYDD ein Duw, a'r pethau anlwg a roddwyd i ni, ac i'n plant hyd byth; fel y gwelom holl eiriau y gyfraith hon.

PEN. XXX.

1 Addaw trugareddau mawr i'r edifeiriol. 11 Bod y gorchymyn yn eglur. 15 Gosod angau ac einioes o fluen y bobl.

A PHAN ddelo yr holl bethau hyn arnat, *sef* y fendith a'r felldith, y rhai a roddais o'th flaen, ac adgofio o honot hwynt ym mysg yr holl genhedloedd y rhai y'th yrrodd yr ARGLWYDD dy DDUW di attynt; 2 A dychwelyd o honot at yr ARGLWYDD dy DDUW, a gwranddo ar ei lais ef, yu ol yr hyn oll yr ydwyf yn ei orchymyn i ti heddyw, ti a'th blant, â'th holl galon, ac â'th holl enaid:

3 Yna y dychwel yr ARGLWYDD dy DDUW dy gaethiwed, ac y cymmer drugaredd arnat, ac y try, ac a'th gasgl o fysg yr holl bobloedd lle y'th wasgaro yr ARGLWYDD dy DDUW di.

4 Pe y'th withid i eithaf y nefoedd, oddi yno y'th gasglai yr ARGLWYDD dy DDUW, ac oddi yno y'th gymmerai.

5 A'r ARGLWYDD dy DDUW a'th ddwg i'r tir a feddianuodd dy dadau, a thithau a'i meddienni: ac efe a fydd dda wrthyt, ac a'th wna yu amlach nâ'th dadau.

6 A'r ARGLWYDD dy DDUW a enwaeda dy galon, a chalon dy had, i garu yr ARGLWYDD dy DDUW â'th holl galon, ac â'th holl enaid, er mwyn cael o honot fyw.

7 A'r ARGLWYDD dy DDUW a rydd yr holl felldithion hyn ar dy elynion, ac ar dy gaseion, y rhai a'th erlidiant di.

8 Tithau a ddychweli, ac a wraudewi ar lais yr ARGLWYDD, ac a wnai ei holl orchymynion ef, y rhai yr ydwyf yn eu gorchymyn i ti heddyw.

9 A'r ARGLWYDD dy DDUW a wna i ti lwyddo yn holl waith dy law, yu ffrwyth dy fru, ac yu ffrwyth dy au-

feiliaid, ac yn ffrwyth dy dir, er daioni: canys try yr ARGLWYDD i lawenychu ynot, i *wneuthur* daioni i ti, fel y llawenychodd yn dy dadau;

10 Os gwrandewi ar lais yr ARGLWYDD dy DDUW, i gadw ei orchymynion ef a'i ddeddfau, *y rhai sydd* ysgrifenedig yn llyfr y gyfraith hon; os dychweli at yr ARGLWYDD dy DDUW â'th holl galon, ac â'th holl enaid.

11 ¶ O herwydd y gorchymyn yma, yr ydwyf yn ei orchymyn i ti heddyw, nid *yw* guddiedig oddi wrthyf, ac nid *yw* bell.

12 Nid yn y nesoedd *y mae*, i ddywedyd o *honot*, Pwy a ddring drosom i'r nesoedd, ac a'i dwg i ni, fel y clywom, ac y gwnelom ef?

13 Ac nid o'r tu hwnt i'r môr *y mae*, i ddywedyd o *honot*, Pwy a dramwya drosom ni i'r tu hwnt i'r môr, ac a'i dwg ef i ni, fel y clywom, ac y gwnelom ef?

14 Canys y gair *sydd* agos iawn atatat, yn dy enau, ac yn dy galon, i'w wneuthur ef.

15 ¶ Wele, rhoddais o'th flaen heddyw einioes a daioni, ac angau a drygioni:

16 Lle yr ydwyf fi yn gorchymyn i ti heddyw garu yr ARGLWYDD dy DDUW, i rodio yn ei ffrydd ef, ac i gadw ei orchymynion, a'i ddeddfau, a'i farnedigaethau ef; fel y byddech fyw, ac y'th amlhâer, ac y'th fendithio yr ARGLWYDD dy DDUW yn y tir yr wyt ti yn myned iddo i'w feddiannu.

17 Ond os try dy galon ymaith, fel na wrandawech, a'th yrru i ymgrymmu i ddrwiau dieithr, a'u gwasanaethu hwynt;

18 Yr wyf yn mynegi i chwi heddyw, y difethir chwi yn ddiâu, ac nad estynwch ddyddiau yn y tir yr ydwyf yn myned dros yr Iorddonen i fyned i mewn iddo i'w berchenogi.

19 Galw yr wyf yn dyst i'th erbyn heddyw y nesoedd a'r ddaear, roddi o honof o'th flaen di einioes ac angau, fendith a melldith: dewis dithau yr einioes, fel y byddych fyw, ti a'th had;

20 I garu o honot yr ARGLWYDD dy DDUW, a gwrando ar ei lais ef, a glynu wrtho (canys efe *yw* dy einioes di, ac estyniad dy ddyddiau) fel y trig-ech yn y tir a dyngodd yr ARGLWYDD wrth dy dadau, wrth Abraham, wrth Isaac, ac wrth Jacob, a'r ei roddi iddynt.

PEN. XXXI.

1 *Moses yn rhoi cysur yn y bobl, 7 ac yn Josua: 9 yn rhoddi y gyfraith i'r offeiriad, i'w darllen ar y seithfed flwyddyn i'r bobl. 14 Dduw yn rhoddi siars ar Josua, 19 a chân i dystiolaethu yn erbyn y bobl. 24 Moses yn gorchymyn llyfr y gyfraith i'r Lefiaid i'w gadw. 28 Moses yn rhybuddio y bobl o'u hanusfodded i Dduw, wedi ei farwolaeth ef.*

A MOSES a aeth ac a lefarodd y geiriau hyn wrth holl Israel;

2 Ac a ddywedodd wrthynt, Mab chwe-ugain mlynedd *ydwyf* fi heddyw; ni allaf mwy fyned allan, a dyfod i mewn: yr ARGLWYDD hefyd a ddywedodd wrthyf, Ni chei fyned dros yr Iorddonen hon.

3 Yr ARGLWYDD dy DDUW sydd yn myned drosodd o'th flaen di; efe a ddinystria y cenhedloedd hyn o'th flaen, a thi a'u meddienni hwynt: Josua hefyd, efe a â drosodd o'th flaen, fel y lefarodd yr ARGLWYDD.

4 A'r ARGLWYDD a wna iddynt fel y gwnaeth i Sehon ac i Og, brenhinoedd yr Amoriaid, ac i'w tir hwynt, y rhai a ddinystriodd efe.

5 A rhydd yr ARGLWYDD hwynt o'ch blaen chwi; gwnewch chwithau iddynt hwy yn ol yr holl orchymynion a orchymynais i chwi.

6 Ymgryfhewch, ac ymmerthwch; nac ofnwch, ac na ddychrynwch rhagddynt: canys yr ARGLWYDD dy DDUW *sydd* yn myned gyd â thi; ni'th edy, ac ni'th wrthyd.

7 ¶ A Moses a alwodd ar Josua, ac a ddywedodd wrtho, y'ngolwg holl Israel, Ymgadarnhâ, ac ymmertha: canys ti a âi gyd â'r bobl yma i'r tir a dyngodd yr ARGLWYDD wrth eu tadau hwynt a'r ei roddi iddynt; a thi a'i rhenni yn etifeddiath iddynt.

8 A'r ARGLWYDD hefyd *sydd* yn myned o'th flaen di; efe a fydd gyd â thi; ni'th edy, ac ni'th wrthyd: nac ofna, ac na lwirhâ.

9 ¶ A Moses a ysgrifenodd y gyfraith hon, ac a'i rhoddes at yr offeiriad meibion Lefi, y rhai a ddygent arch cyfammod yr ARGLWYDD, ac at holl henuriaid Israel.

10 A Moses a orchymynodd iddynt, gan ddywedyd, Yn ol pob saith mlynedd, ar yr amser nodedig, ar flwyddyn y gollyngdod, ar wyl y peyll,

11 Pan ddelo holl Israel i ymddangos ger bron yr ARGLWYDD dy DDUW, yn y lle a ddewisodd efe; y darlleni y gyfraith hon o flaen holl Israel, lle y clywant.

12 Cynnull y bobl ynghyd, y gwŷr, y gwragedd, a'r plant, a'r dieithr-ddyn a fyddo o fewn dy byrth; fel y gwrandawont, ac fel y dysgont, ac yr ofnont yr ARGLWYDD eich DUW, ac yr edrychont am wneuthur holl eiriau y gyfraith hon;

13 Ac y byddo i'w plant, y rhai ni wybuant *ddim*, glywed a dysgu ofni yr ARGLWYDD eich DUW, yr holl ddyddiau y byddoch fyw yn y tir yr ydych yn myned iddo dros yr Iorddonen i'w feddiannu.

14 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Wele, nesâodd y dyddiau i ti i farw: galw Josua, a sefych ger bron ym mhabel y cyfarfod, fel y rhoddyf orchymynion iddo ef. Yna yr aeth Moses a Josua, ac a safasant ger bron ym mhabel y cyfarfod.

15 A'r ARGLWYDD a ymddangosodd yn y babell mewn colofn gwmmwl: a'r golofn gwmmwl a safodd ar ddrws y babell.

16 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Moses, Wele, ti a orweddi gyd â'th dadau; a'r bobl yma a gyfyd, ac a butteiniant ar ol duwiau dieithriaid y tir y maent yn myned i mewn iddo, ac a'm gwrthayd i, ac a dyrr fy nghyframmad a wneuthum âg ef.

17 A'm dig a ennyn yn eu herbyn y dydd hwnnw; a mi a'u gwrthodaf hwynt, ac a guddiaf fy wyneb oddi wrthynt; a bwyttêir ef, a drygau lawer a chyfyngderau a ddigwyddant iddo ef; a'r dydd hwnnw y dywed efe, Onid am nad yw yr Arglwydd yn fy mysg y digwyddodd y drwg hwn i mi?

18 Canys myfi gan guddio a guddiaf fy wyneb y dydd hwnnw, am yr holl ddrygioni a wnaeth efe, pan drodd at dduwiau dieithr.

19 Ysgrifenwch yr awr hon gan hynny i chwi y gân hon: dysg li hefyd i feibion Israel, a gosod hi yn eu genau hwynt; fel y byddo y gân hon yn dyst i mi yn erbyn meibion Israel.

20 Canys dygaf ef i dir yn llifeirio o laeth a mêl, yr hwn a addewais trwy lw i'w dadau ef; fel y bwyttâo, ac y digoner, ac yr elo yn fras: ond efe a dry at dduwiau dieithr, ac a'u gwasanaetha hwynt, ac a'm dirmyga i, ac a ddiddymma fy nghyfammod.

21 Yna, pan ddigwyddo iddo ddrygau lawer a chyfyngderau, y bydd i'r gân hon dystiolaethu yn dyst yn ei wyneb ef: canys nid anghofir hi o enau ei had ef: o herwydd mi a adwaen ei fwriad ymae efe yn ei amcanu heddyw, cyn dwyn o honof fi ef i'r tir a addewais trwy lw.

22 ¶ A Moses a ysgrifenodd y gân hon ar y dydd hwnnw, ac a'i dysgodd hi i feibion Israel.

23 Efe a orchymynodd hefyd i Josua mab Nun, ac a ddywedodd, Ymgryfhâ, ac ymertha: canys ti a arweini feibion Israel i'r tir a addewais iddynt trwy lw: a mi a fyddaf gyd â'th.

24 ¶ A phan ddarfu i Moses ysgrifenu geiriau y gyfraith hon ar lyfr, hyd eu diwedd hwynt;

25 Yna y gorchymynodd Moses i'r Lefiaid y rhai oedd yn dwyn arch cyfammod yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

26 Cymmerwch lyfr y gyfraith hon, a gosodwch ef ar ystlys arch eysfammod yr ARGLWYDD eich DUW; fel y byddo yno yn dyst i'th erbyn.

27 Canys mi a adwaen dy wrthnysigrwydd, a'th war-galedrwydd: wele, a myfi etto yn fyw gyd â chwi heddyw, gwrthryfelgar yn erbyn yr ARGLWYDD fuoch; a pha faint mwy y byddwch wedi fy marw?

28 Ceaglwch ataf holl henuriaid eich llwythau, a'ch swyddogion: fel y Hefarwyf y geiriau hyn lle y clywont hwy, ac y cymmerwyf y nefoedd a'r ddaear yn dystion yn eu herbyn hwy.

29 Canys mi a wn, wedi fy marw, gan lygru yr ymlygrwch, ac y ciliwch o'r ffordd a orchymynais i chwi; ac y digwydda i chwi ddrwg yn y dyddiau diweddaf; am y gwnewch ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD, i'w ddiigio ef â gweithredoedd eich dwylaw.

30 A llefarodd Moses lle y clybu holl gynulleidfa Israel eiriau y gân hon, hyd eu diwedd hwynt.

PEN. XXXII.

1 *Cân Moses, yr hon sydd yn gosod allan drugaredd Duw a'i ddial.* 46 *Moses yn unnog y bobl i ystyried y gân.* 48 *Duw yn ei anfon ef i fynydd Nebo, i weled y wlad, ac i farw.*

GWRANDEWCH, y nefoedd, a llefaraf; a chlywed y ddaear eiriau fy ngenau.

2 Fy athrawiaeth a ddefnyna fel gwlaw: fy ymadrodd a ddifera fel gwllith; fel gwllith-wlaw ar îr-wellt, ac fel cavodydd ar laswellt.

3 Canys enw yr ARGLWYDD a gyhoeddaf fi: rhoddwch fawredd i'n Duw ni.

4 *Efe yw y Graig; perffaith yw ei weithred; canys ei holl ffyrdd ydynt farn: Duw gwirionedd, a heb anwir-edd, cyfiawn ac uniawn yw efe.*

5 Y genhedlaeth wyrog a throfaus a ymlygrodd yn ei erbyn trwy eu bai, heb fod yn blant iddo ef.

6 Ai hyn a delwch i'r ARGLWYDD, bobl ynfyd ac angall? onid *ef yw dy dad a'th brypw'r?* onid *efe a'th wnaeth, ac a'th sicrhâodd?*

7 ¶ Cofia y dyddiau gynt; ystyriwch flynyddoedd cenhedlaeth a chenhedlaeth: gofyn i'th dad, ac *efe a fynega i ti; i'th henuriaid, a hwy a ddywedant wrthy.*

8 Pan gyfrannodd y Goruchaf etifeddiaeth y cenhedloedd, pan neillduodd *efe feibion Adda, y gosododd efe derfynau y bobloedd yn ol rhifedi meibion Israel.*

9 Canys rhan yr ARGLWYDD *yw ei bobl; Jacob yw rhan ei etifeddiaeth ef.*

10 *Efe a'i cafodd ef mewn tir anial, ac mewn diffaethwch gwag erchyll: arweiniodd ef o amgylch, a pharodd iddo ddeall, a chadwodd ef fel canwyll ei lygad.*

11 Fel y cyfyd eryr ei nyth, y cast-

ella dros ei gywion, y lleda ei esgyll, y cymmer hwynt, ac a'u dwg ar ei adenydd;

12 *Felly yr ARGLWYDD yn unig a'i harweiniodd yntau, ac nid oedd daw dieithr gyd âg ef.*

13 Gwnaeth iddo farchogaeth ar uchelder y ddaear, a bwytta cnwd y maes, a sugno mêl o'r graig, ac olew o'r graig gallestr;

14 Ymenyn gwartheg, a llaeth defaid, ynghyd â brasder wÿn, a hyrddod o rywogaeth Basan, a bychod, ynghyd â brasder grawn gwenith, a phur-waed grawnwin a yfaist.

15 ¶ A'r uniawn a aeth yn fras, ac a wingodd; braseaist, tewychaist, pwyntiaist: yna *efe a wrthododd Dduw, yr hwn a'i gwnaeth, ac a ddiystyrododd Graig ei iachawdwriaeth.*

16 A dieithr *dduwiau* y gyrrasant eiddigedd arno; â ffeidd-dra y digiasant ef.

17 Aberthasant i gythreuliaid, nid i Dduw; i dduwiau nid adwaenent, i rai newydd diweddar, y rhai nid ofnodd eich tatau.

18 Y Graig a'th genhedlodd a anghofiaist ti, a'r Duw a'th luniodd a ollyngaist ti dros gôf.

19 Yna y gwelodd yr ARGLWYDD, ac a'u ffeiddiodd *hwynt; o herwydd ei ddiigio gau ei feibion, a'i ferched.*

20 Ac *efe a ddywedodd, Cuddiaf fy wyneb oddi wrthynt, edrychaf beth fydd eu diwedd hwynt: canys cenhedlaeth drofaus ydynt hwy, meibion heb ffyddlondeb ynddynt.*

21 Hwy a yrrasant eiddigedd arnaf â'r *peth* nid *oedd* Dduw; digiasant fi â'u hoferedd: minnau a yrraf eiddigedd arnynt hwythau â'r *rhai* nid *ydynt* bobl; â chenedl ynfyd y digiaf hwynt.

22 Canys tân a gynneuwyd yn fy nig, ac a lysg hyd uffern isod, ac a ddifa y tir a'i gynnyrch, ac a wna i sylfeini y mynyddoedd fflagu.

23 Casglaf ddrwgau arnynt; treuliaf fy saethau arnynt.

24 Llosgedig *fyddant* gan newyn, ac wedi eu bwytta gan wres poeth, â chwerw ddinistr: anfonaf hesyd arnynt ddannedd bwystfilod, ynghyd â gwenwyn seirph y llwch.

25 Y cleddyf oddi allan, a dychryn oddi fewn, a ddifetha y gwr ieuangc a'r wryf *hefyd*, y plentyn sugno ynghyd â'r gwr briglwyd.

26 Dywedais, Gwasgaraf hwynt i gonglau, paraf i'w coffadwriaeth ddar-fod o fysg dynion;

27 Oni bâi i mi ofni dig y gelyn, rhag i'w gwrthwynebwy'r ymddwyn yn ddi-eithr, a rhag dywedyd o honynt, Ein llaw uchel ni, ac nid yr ARGLWYDD, a wnaeth hyn oll.

28 Canys cenedl heb gynghor *ydnyt* hwy, ac heb ddeall ynddynt.

29 O na baent ddoethion, na ddeallent hyn, nad ystyrient eu diwedd!

30 Pa fodd yr ymlidiai un fil, ac y gyrrai dau ddengmil i ffoi, ond am werthu o'u Craig hwynt, a chau o'r ARGLWYDD arnynt?

31 Canys nid fel ein Craig ni y *mac* eu craig hwynt; a bydded ein gelynyon yn farnwyr.

32 Canys o winwydden Sodom, ac o feusydd Gomorrah, y *mae* eu gwinwydden hwynt: eu grawnwin hwynt *sydd* rawnwin bustlaidd; grawn-sypiau chwerwon *sydd* iddynt.

33 Gwenwyn dreigiau *yw* eu gwin hwynt, a chreulawn wenwyn aspiaid.

34 Ouid *yw* hyn y'ng'hûdd gyd â myfi, wedi ei selio ym mysg fy nhrysorau?

35 I mi y *perthyn* dial, a thalu y pwyth; mewn pryd y llithr eu treed hwynt: canys agos *yw* dydd eu trychi-ueb, a phrysuero y mae yr hyn a barottôwyd iddynt.

36 Canys yr ARGLWYDD a farna ei bobl, ac a edifarhâ am ei weision; pan welo ymadaw o'u nerth, ac nad *oes* na gwarchaëedig, na gweddilledig.

37 Ac esfe a ddywed, Pa le y *mae* eu duwiau hwynt, a'r graig yr ymddiriedasant ynddi,

38 Y rhai a fwyttasant fraser eu haberthau, ac a yfasant win eu diod-offrwm? codant a chynnorthwyant chwi, a byddant loches i chwi.

39 Gwelwch bellach mai myfi, myfi *yw* esfe; ac nad *oes* duw ond myfi: myfi sydd yn lladd, ac yn bywhâu; myfi a archollaf, ac mi a feddyginiaethaf: ac ni *bydd* a achubq o'm llaw,

40 Canys codaf fy llaw i'r nefoedd, a dywedaf, Mi a fyddaf fyw byth.

41 Os hogaf fy nghleddyf disglaer, ac ymaflyd o'm llaw mewn barn; dychwelaf ddial ar fy ngelynyon, a thalaf y pwyth i'm caseion.

42 Meddwaf fy saethau â gwaed (a'm cleddyf a fwyty gig) â gwaed y lladdedig a'r caeth, o ddechreu dial ar y gelyn.

43 Y cenedloedd, llawenhêwch *gyd* â'i bobl ef: canys esfe a ddial waed ei weision, ac a ddychwel ddial ar ei elynion, ac a drugarhâ wrth ei dir a'i bobl ei hun.

44 ¶ A daeth Moses ac a lefarodd holl eiriau y gân hon lle y clybu y bobl, esfe a Josua mab Nuu.

45 A darfu i Moses lefaru yr holl eiriau hyn wrth holl Israel:

46 A dywedodd wrthynt, Meddyl-wich yn eich calonnau am yr holl eiriau yr ydwyf yn eu tystiolaethu wrthy ch heddyw; y rhai a orchymyn-wch i'ch plant, i edrych am wneuthur holl eiriau y gyfraith hon.

47 Canys nid gair ofer yw hwn i chwi: o herwydd eich einioes chwi *yw* esfe; a thrwy y gair hwn yr estynwch ddyddiau yn y tir yr ydych yn myned iddo dros yr Iorddonen i'w feddiannu.

48 ¶ A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Moses y'ng'horph y dydd hwnnw, gan ddywedyd,

49 Esgyn i'r mynydd Abarim hwn, *sef* mynydd Nebo, yr hwn *sydd* yn nhir Moab, ar gyfer Jericho; ac edrych ar wlad Canaan, yr hon yr ydwyf fi yn ei rhoddi i feibion Israel yn etifeddiaeth.

50 A bydd farw yn y mynydd yr esgyni iddo, a chasgler di at dy bobl; megis y bu farw Aaron dy frawd ym mynydd Hor, ac y casglwyd ef at ei bobl:

51 O herwydd gwrthryfelasoch i'm herbyn ym mysg meibion Israel, wrth ddyfroedd cynnen Cades, yn anialwch Sin; oblegid ni'm sancteiddiasoch ym mhlith meibion Israel.

52 Canys y wlad a gai di ei gweled ar *dy* gyfer; ond yno nid fâi, i'r tir yr ydwyf fi yn ei roddi i feibion Israel.

PEN. XXXIII.

2 Ardderchauwgrwydd Duw. 6 Bendithion y deuddeg llwyth. 26 Godidawgrwydd Israel.

A DYMA y fendith â'r hon y bendithiodd Moses gwr Duw feibion Israel, cyn ei farwolaeth.

2 Ac efe a ddywedodd, Yr ARGLWYDD a ddaeth allan o Sinai, ac a gododd o Seir iddynt; ymlwyrchodd o fynydd Paran, ac efe a ddaeth gyd â myrddiwn o saint, a thanllyd gyfraith o'i ddeheulaw iddynt.

3 Caru y mae efe y bobl: ei holl saint *ydnyt* yn dy law: a hwy a ymlynasant wrth dy draed; *pob un* a dderbyn o'th eiriau.

4 Moses a orchymynodd gyfraith i ni, yn etifeddiaeth i gynulleidfa Jacob.

5 Ac efe oedd frenhin yn Israel, pan ymgasglodd pennau y bobl ynghyd â llwythau Israel.

6 ¶ Bydded fyw Reuben, ac na fydded farw, ac *na* bydded ei ddynion *y chydig* o rifedi.

7 ¶ *Bydded* hyn hefyd i Judah. Ac efe a ddywedodd, Clyw, O ARGLWYDD, lais Judah, ac at ei bobl dwg ef: digon fyddo iddo ei ddwylaw ei hun, a bydd gymhorth rhag ei elynion.

8 ¶ Ac am Lefi y dywedodd, *Bydded* dy Thummim a'th Urim i'th wr sanctaidd, yr hwn a brofaist ym Massah, ac a gynbennaist âg ef wrth ddyfroedd Meribah;

9 Yr hwn a ddywedodd am ei dad ac am ei fam, Ni welais ef, a'i frodyr nis adnabu, ac nid adnabu ei blant ei hun: canys cadwasant dy eiriau, a chynhaliasant dy gyfammod.

10 Dysgant dy farnedigaethau i Jacob, a'th gyfraith i Israel: gosodant arogl-darth ger dy fron, a llosg-aberth ar dy allor.

11 Bendithia, O ARGLWYDD, ei olud ef, a bydd foddllawn i waith ei ddwylaw ef: archolla lwynau y *rhai* a godant i'w erbyn, a'i gaseion, fel na chodont.

12 ¶ Am Benjamin y dywedodd efe, Anwlyd yr ARGLWYDD a drig mewn diogelwch gyd âg ef; yr hwn

fydd yn cysgodi drosto ar hyd y dydd, ac yn aros rhwng ei ysgwyddau ef.

13 ¶ Ac am Joseph y dywedodd efe, Ei dir ef *fydd* wedi ei fendigo gan yr ARGLWYDD, â hyfrydwch y nefoedd, â gwliith, ac â dyfnder yn gorwedd isod;

14 *Hefyd* â hyfrydwch cynnyrch yr haul, ac â hyfrydwch addfed-ffrwyth y lleuadau,

15 Ac â *hyfrydwch* pen mynyddoedd y dwyrain, ac â hyfrydwch bryniau tragwyddoldeb,

16 Ac â hyfrydwch y ddaear, ac â'i chyflawnder, ac âg ewyllys da preswlydd y berth: delo *bendith* ar ben Joseph, ac ar goryn yr hwn a neillduwyd oddi wrth ei frodyr.

17 Ei brydferthwch *sydd debyg* i gyntaf-anedig ei ŷch, a'i gyrn ef *sydd* gyrn unicorn: â hwynt y cornia efe y bobl ynghyd *hyd* eithafoedd y ddaear: a dyma fyrddiwn Ephraim, ie, dyma filoedd Manasseh.

18 ¶ Ac am Zabulon y dywedodd efe, Ymlawenycha, Zabulon, yn dy fynediad allan; a *thi*, Issachar, yn dy bebyll.

19 Galwant bobloedd i'r mynydd; yna yr aberthant ebyrth cyflawnder: canys cyfoeth y moroedd a sugnant, a chuddiedig drysorau y tywod.

20 ¶ Ac am Gad y dywedodd efe, Bendigedig yw ehangydd Gad: megis llew y mae efe yn aros, fel y rhwygo efe yr ysgwyddog a'r pen.

21 Edrychodd am dano ei hun yn y dechreuad; canys yno, yn rhan y cyfreithwr, y gosodwyd ef: efe a ddaeth *gyd* â phennaethiaid y bobl; gwnaeth efe gyflawnder yr ARGLWYDD, a'i farnedigaethau gyd âg Israel.

22 ¶ Am Dan hefyd y dywedodd, Dan yn genaw llew a neidia o Basan.

23 ¶ Ac am Naphtali y dywedodd, O Naphtali, llawn o hawddgarwch, a chyflawn o fendith yr ARGLWYDD: meddianna di y gorllewin a'r dehau.

24 ¶ Ac am Aser y dywedodd, Bendithier Aser â phlant: bydded gymmeradwy *gan* ei frodyr; ac efe a wlych ei droed mewn olew.

25 Haiarn a phres *fydd* dan dy

esgid di; a megis dy ddyddiau, y bydd dy nerth.

26 ¶ Nid oes megis Duw Israel, yr hwn sydd yn marchogaeth y nefoedd yn gymborth i ti, a'r wybrennau yn ei fawredd.

27 Dy noddfa yw Duw tragywyddol, ac oddi tanodd y mae y breichiau tragywyddol: efe a wthia dy elyn o'th flaen, ac a ddywed, Di-fetha ef.

28 Israel hefyd a drig ei hun yn ndiogel: ffynnon Jacob a fydd mewn tir yd, a gwin; ei nefoedd hefyd a ddisera wllth.

29 Gwynfydedig wyt, O Israel; pwy sydd megis ti, O bobl gadwedig gan yr ARGLWYDD, tarian dy gynhorthwy, yr hwn hefyd yw cleddyf dy arderchawgrwydd! a'th elynion a ymstyngant i ti, a thi a sethri ar eu luchel loeodd hwynt.

PEN. XXXIV.

1 Moses oddi ar fynydd Nebo yn gwled y wlad; 5 ac yn marw yno. 6 Ei gladdedigaeth. 7 Ei oedran. 8 Galaru am dano dros ddeng niwrnod ar hugin. 9 Josua yn dyfod yn ei le ef. 10 Clôd Moses.

A MOSES a esgynodd o rosydd A Moab, i fynydd Nebo, i ben Pisgah, yr hwn sydd ar gyfer Jericho: a'r ARGLWYDD a ddangosodd iddo holl wlad Gilead, hyd Dan,

2 A holl Naphtali, a thir Ephraim a Manasseh, a holl dir Judah, hyd y môr eithaf,

3 Y dehau hefyd, a gwastadedd dyffryn Jericho, a dinas y palmwydd, hyd Soar.

4 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Dyma y tir a fynegais i Abraham, i Isaac, ac i Jacob, gan ddywedyd, I'th had di y rhoddaf ef; perais i ti ei weled a'th lygaid, ond nid âi di drosodd yno.

5 ¶ A Moses gwas yr ARGLWYDD a fu farw yno, yn nhir Moab, yn ol gair yr ARGLWYDD.

6 ¶ Ac efe a'i claddodd ef mewn glyn yn nhir Moab, gyferbyn a Beth-peor: ac nid edwya neb ei fêdd ef hyd y dydd hwn.

7 ¶ A Moses ydoedd fab ugain mlwydd a chant pan fu efe farw: ni thywyllasai ei lygad, ac ni chillasai ei ireidd-dra ef.

8 ¶ A meibion Israel a wylasant am Moses yn rhosydd Moab ddeng niwrnod ar hugain: a chyflawnwyd dyddiau wylofain galar am Moses.

9 ¶ A Josua mab Nun oedd gyflawn o yspryd doethineb; o herwydd Moses a roddasai ei ddwyllaw arno: a meibion Israel a wrandawsant arno. ac a wnaethant fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

10 ¶ Ac ni chododd prophwyd etto yn Israel megis Moses, yr hwn a adnabu yr ARGLWYDD wyneb yn wyneb:

11 Ym mhob rhyw arwyddion a rhyfeddodau, y rhai yr anfonodd yr ARGLWYDD ef i'w gwneuthur yn nhir yr Aipht, ar Pharaoh, ac ar ei holl weision, ac ar ei holl dir ef,

12 Ac yn yr holl law gadarn, ac yn yr holl ofn mawr, y rhai a wnaeth Moses y'ngolwg holl Israel.

LLYFR JOSUA.

PEN. I.

1 Yr Arghwydd yn gorchymyn i Josua gymmeryd lle Moses. 3 Terfynau gwlad yr addewid. 5, 9 Duw yn addaw cynorthwyo Josua; 8 ac yn rhoddi iddo addysg. 10 Yntau yn parottbi y bobl i fyned dros yr Iorddonen; 12 ac yn dycyn ar gef i'r ddau lwyth a hanner eu haddewid wrth Moses. 16 Hwytban yn addaw yfuddhan iddo ef.

A C wedi marwolaeth Moses, gwas yr ARGLWYDD, y llefarodd yr

ARGLWYDD wrth Josua mab Nun, gweimidog Moses, gan ddywedyd,

2 Moses fy ngwas a fu farw: gan hynny cyfod yn awr, dos dros yr Iorddonen hon, ti, a'r holl bobl hyn, i'r wlad yr ydwyf fi yn ei rhoddi iddynt hwy, meibion Israel.

3 Pob man y sango gwadn eich troed chwi arno, a roddais i chwi; fel y lleferais wrth Moses.

4 O'r anialwch, a'r Libanus yma, hyd yr afon fawr, afon Euphrates, holl wlad yr Hethiaid, hyd y môr mawr, tu a machludiad yr haul, fydd eich terfyn chwi.

5 Ni saif neb o'th flaen di holl ddyddiau dy einioes: megis y bûm gyd â Moses, y byddaf gyd â thithau: ni'th adawaf, ac ni'th wrthodaf.

6 Ymgyrfhâ, ac ymwrola: canys ti a wnai i'r bobl hyn etifeddu y wlad yr hon a dyngais wrth eu tadau. a'r ei rhoddi iddynt.

7 Yn unig ymgyrfhâ, ac ymwrola yn lew, i gadw a'r wneuthur yn ol yr holl gyfraith a orchymynodd Moses fy ngwas i ti: na ogwydda oddi wrthi, ar y llaw ddehau nac ar y llaw aswy; fel y ffynnech i ba le bynnag yr elych.

8 Nac ymadawed llyfr y gyfraith hon o'th enau, eithr myfyria ynddo ddydd a nos; fel y cedwych a'r wneuthur yn ol yr hyn oll *sydd* ysgrifenedig ynddo: canys yna y llwyddi yn dy ffyrdd, ac yna y ffynni.

9 Oni orchymynais i ti? Ymgyrfhâ, ac ymwrola; nac arswyda, ac nac ofna: canys yr ARGLWYDD dy DDUW *fydd* gyd â thi, i ba le bynnag yr elych.

10 ¶ Yna Josua a orchymynodd i lywodraethwyr y bobl, gan ddywedyd,

11 Tramwywch trwy ganol y llu, a gorchymynwch i'r bobl, gan ddywedyd, Parotôtowch i chwi luniaeth: canys o fewn tridiau y byddwch chwi yn myned dros yr Iorddonen hon, i ddyfod i feddiannu y wlad y mae yr ARGLWYDD eich DUW yn ei rhoddi i chwi i'w meddiannu.

12 ¶ Wrth y Reubeniaid hefyd, ac wrth y Gadiaid, ac wrth hanner llwyth Manasseh, y llefarodd Josua, gan ddywedyd,

13 Cofiwch y gair a orchymynodd Moses gwas yr ARGLWYDD i chwi, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD eich DUW a esmwythâodd arnoch, ac a roddodd i chwi y wlad hon.

14 Eich gwragedd, eich plant, a'ch anifeiliaid, a drigant yn y wlad a roddodd Moses i chwi o'r tu yma i'r Ior-

ddonen: ond chwyhwi a ewch drosodd yn arfogion o flaen eich brodyr, y sawl *ydych* gedyrn o nerth, a chynorthwywch hwynt;

15 Nes rhoddi o'r ARGLWYDD lonyddwch i'ch brodyr, fel i chwithau, a meddiannu o honynt hwythau y wlad y mae yr ARGLWYDD eich DUW yn ei rhoddi iddynt: yna dychwelwch i wlad eich etifeddiaeth, a meddiannwch hi, yr hon a roddodd Moses gwas yr ARGLWYDD i chwi, o'r tu yma i'r Iorddonen, tu a chodiad yr haul.

16 ¶ Hwythau a attebasant Josua, gan ddywedyd, Ni a wnawn yr hyn oll a orchymynais i ni; awn *hefyd* i ba le bynnag yr anfonych ni.

17 Fel y gwrandawsom ar Moses *ym* mhob peth, felly y gwrandawn arnat tithau: yn unig bydded yr ARGLWYDD dy DDUW gyd â thi, megis y bu gyd â Moses.

18 Pwy bynnag a anufuddhâo dy orchymyn, ac ni wrandawo ar dy ymadroddion, yn yr hyn oll a orchymynech iddo, rhodder ef i farwolaeth: yn unig ymgyrfhâ, ac ymwrola.

PEN. II.

1 *Rahab yn derbyn i'w thi, ac yn celu y ddau ysbïwr a ddanfonasid o Sittim.* 8 *Y cyfammod rhyngddi hi â hwynt.* 13 *Eu dychwelias a'u newyddion hwynt.*

A JOSUA mab Nun a anfonodd o Sittim ddau wr, i chwilio yn ddirgel, gan ddywedyd, Ewch, edrychwch y wlad, a Jericho. A hwy a aethant, ac a ddaethant i dŷ putteinwraig a'i henw Rahab, ac a lettyasant yno.

2 A mynegwyd i frenhin Jericho, gan ddywedyd, Wele, gwŷr a ddaethant yma heno o feibion Israel, i chwilio y wlad.

3 A brenhin Jericho a anfonodd at Rahab, gan ddywedyd, Dwg allan y gwŷr a ddaeth attat, y rhai a ddaeth i'th dŷ di: canys i chwilio yr holl wlad y daethant.

4 Ond y wraig a gymmerasai y ddau wr, ac a'u cuddiasai hwynt, ac a ddywedodd fel hyn; Gwŷr a ddaeth attaf fi, ond ni wyddwn i o ba le y daethent hwy.

5 A phan gauwyd y porth yn y tywyllwch, y gwŷr a aeth allan; ni wa

i ba le yr aeth y gwŷr: canlynwch yn fuan ar eu hol hwynt; canys chwi a'u goddiweddwch hwynt.

6 Ond hi a barasai iddynt esgyn i nen y tŷ, ac a'u cuddiasai hwynt mewn bollddeidiau llin, y rhai oedd ganddi wedi eu hysgafnu ar nen y tŷ.

7 A'r gwŷr a ganlynasant ar eu hol hwynt, tu a'r Iorddonen, hyd y rhydau: a'r porth a gauwyd cyn gynted ag yr aeth y rhai oedd yn erlid ar eu hol hwynt allan.

8 ¶ A chyn iddynt hwy gysgu, hi a aeth i fynu attynt hwy ar nen y tŷ:

9 A hi a ddywedodd wrth y gwŷr, Mi a wn roddi o'r ARGLWYDD i chwi y wlad; o herwydd eich arswyd chwi a syrthiodd arnom ni, a holl drigolion y wlad a ddigalonnasant rhag eich ofn.

10 Canys ni a glywsom fel y sychodd yr ARGLWYDD ddyfroedd y môr coch o'ch blaen chwi, pan ddaethoch allan o'r Aiph; a'r hyn a wnaethoch i ddau frenhin yr Amoriaid, y rhai oedd tu hwnt i'r Iorddonen, sef i Sehon ac i Og, y rhai a ddifrodasoch chwi.

11 A phan glywsom, yna y'n digalonwyd, fel na safodd mwyach gysur yn neb, rhag eich ofn: canys yr ARGLWYDD eich DUW, efe sydd DDUW yn y nefoedd uchod, ac ar y ddaear isod.

12 Yn awr gan hynny, tyngwch, attolwg, wrthyf, mŷn yr ARGLWYDD, o herwydd i mi wneuthur trugaredd â chwi, y gwnewch chwithau hefyd drugaredd â thŷ fy nhad innau; ac y rhoddwch i mi arwydd gwir:

13 Ac y cedwch yn fyw fy nhad, a'm mam, a'm brodyr, a'm chwiorydd, a'r hyn oll sydd ganddynt, ac y gwar-edwch ein heinioes rhag angau.

14 A'r gwŷr a ddywedasant wrthi, Ein heinioes a roddwn i farw drosoch (os chwi ni fynegwch ein neges hyn) pan roddo yr ARGLWYDD i ni y wlad hon, oni wnawn â chwi drugaredd a gwirionedd.

15 Yna hi a'u gollyngodd hwynt i waered wrth râff trwy y ffenestr: canys ei thŷ hi oedd ar fur y ddinas, ac ar y mur yr oedd hi yn trigo.

16 A hi a ddywedodd wrthynt, Ewch i'r mynydd, rhag i'r erlidwyr gyfarfod â chwi: ac ymguddiwch yno dridiau, nes dychwelyd yr erlidwyr; ac wedi hynny ewch i'ch ffordd.

17 A'r gwyr a ddywedasant wrthi, Dieuog fyddwn ni oddi wrth dy lw yma â'r hwn y'n tyngaist.

18 Wele, pan ddelom ni i'r wlad, rhwym y llinyn yma o edau goch yn y ffenestr y gollyngai ni i lawr trwyddi: casgl hefyd dy dad, a' th fam, a' th frodyr, a holl dylwyth dy dad, attat i'r tŷ yma.

19 A phwy bynnag a êl o ddrysau dy dŷ di allan i'r heol, ei waed ef fydd ar ei ben ei hun, a ninnau a fyddwn dieuog: a phwy bynnag fyddo gyd â thi yn tŷ, bydded ei waed ef ar ein pennau ni, o bydd llaw arno ef.

20 Ac os mynegi di ein neges hyn, yna y byddwn dieuog oddi wrth dy lw â'r hwn y'n tyngaist.

21 A hi a ddywedodd, Yn ol eich geiriau, felly y byddo hynny. Yna hi a'u gollyngodd hwynt; a hwy a aethant ymaith. A hi a rwymodd y llinyn coch yn y ffenestr.

22 A hwy a aethant, ac a ddaethant i'r mynydd; ac a arhosasant yno dridiau, nes i'r erlidwyr ddychwelyd. A'r erlidwyr a'u ceisiasant ar hyd yr holl ffordd; ond nis cawsant.

23 ¶ Felly y ddau wr a ddychwelasant, ac a ddisgynasant o'r mynydd, ac a aethant drosodd, a daethant at Josua mab Nun; a mynegasant iddo yr hyn oll a ddigwyddasai iddynt:

24 A dywedasant wrth Josua, Yn ddia yr ARGLWYDD a roddodd yr holl wlad yn ein dwylaw ni; canys holl drigolion y wlad a ddigalonnasant rhag ein hofn ni.

PEN. III.

1 Josua yn dyfod i'r Iorddonen. 2 Y sryddogion yn dysgu i'r bobl fyned trwedd. 7 Yr Arglwydd yn cysuro Josua. 9 Josua yn cysuro y bobl. 14 Hollii dyfroedd yr Iorddonen.

A JOSUA a gyfododd yn fore, a chychwynasant o Sittim, a daethant hyd yr Iorddonen, efe a holl feibion Israel: llettyasant yno, cyn iddynt fyned drosodd.

2 Ac ym mhen y tridiau, y llyw-iaudwyr a dramwyasant trwy ganol y llu;

3 Ac a orchymynasant i'r bobl, gan ddywedyd, Pan weloch chwi arch cyfammod yr ARGLWYDD eich Duw, a'r offeiriaid y Lefaid yn ei dwyn hi; yna cychwynwch chwi o'ch lle, ac ewch ar ei hol hi.

4 Etto bydded ennyd rhyngoch chwi a hitbau, ynghylch dwy fil o gufyddau wrth fesur: na nesêwch atti, fel y gwypoch y ffordd y rhodioch ynddi: canys ni thramwyasoch y ffordd hon o'r blaen.

5 A Josua a ddywedodd wrth y bobl, Ymsancteiddiwch: canys y fory y gwna yr ARGLWYDD ryfeddodau yn eich mysg chwi.

6 Josua hefyd a lefarodd wrth yr offeiriaid, gan ddywedyd, Codwch arch y cyfammod, ac ewch drosodd o flaen y bobl. A hwy a godasant arch y cyfammod, ac a aethant o flaen y bobl.

7 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Josua, Y dydd hwn y dechreuaf dy fawrhâu di y'ngwýdd holl Israel: fel y gwypont, mai megis y bûm gyd â Moses, y byddaf gyd â thithau.

8 Am hynny gorchymyn di i'r offeiriaid sydd yn dwyn arch y cyfammod, gan ddywedyd, Pan ddelych hyd gwrr dyfroedd yr Iorddonen, sef wch yn yr Iorddonen.

9 ¶ A Josua a ddywedodd wrth feibion Israel, Nesêwch yma, a gwrandewch eiriau yr ARGLWYDD eich Duw.

10 Josua hefyd a ddywedodd, Wrth hyn y cewch wybod *fod* y Duw byw yn eich mysg chwi; a chan yrru y gyrr ese allan y Canaanaid, a'r Hethiaid, a'r Hefiaid, a'r Phereziaid, a'r Girgasiaid, yr Amoriaid *hefyd*, a'r Jebusiaid, o'ch blaen chwi.

11 Wele, arch cyfammod Arglwydd yr holl ddaear yn myned o'ch blaen chwi i'r Iorddonen.

12 Gan hynny cymmerwch yn awr ddeuddengwr o lwythau Israel, un gwr o bob llwyth.

13 A phan orphwyso gwadnau traed yr offeiriaid, sydd yn dwyn arch AR-

GLWYDD IOR yr holl fyd, yn nyfroedd yr Iorddonen, *yna* dyfroedd yr Iorddonen a dorrir ymaith *oddi wrth* y dyfroedd sydd yn disgyn oddi uchod: hwy a safant yn bentwr.

14 ¶ A phan gychwynodd y bobl o'u pebyll, i fyned dros yr Iorddonen, a'r offeiriaid oedd yn dwyn arch y cyfammod o flaen y bobl;

15 A phan ddaeth y rhai oedd yn dwyn yr arch hyd yr Iorddonen, a gwlychu o draed yr offeiriaid, oedd yn dwyn yr arch, y'ngwrr y dyfroedd (a'r Iorddonen a lanwai dros ei glannau oll holl ddyddiau y cynhauf)

16 Yna y dyfroedd, y rhai oedd yn disgyn oddi uchod, a safasant; cyfodasant yn bentwr ym mhell iawn oddi wrth y ddinas Adam, yr hon *sydd* o ystlys Saretan: a'r *dyfroedd* y rhai oedd yn disgyn i fôr y rhos, *sef* i'r môr heli, a ddarfuant, ac a dorruwyd ymaith. Felly y bobl a aethant drosodd ar gyfer Jericho.

17 A'r offeiriaid, y rhai oedd yn dwyn arch cyfammod yr ARGLWYDD, a safasant ar dir sych, y'ng hantol yr Iorddonen, yn daclus: a holl Israel oedd yn myned drosodd ar dir sych, nes darfod i'r holl genedl fyned trwy yr Iorddonen.

PEN. IV.

1 Gorchymyn deuddeg o wfr i gymmeryd deuddeg carreg allan o'r Iorddonen, er cofnaduriaeth. 9 Gosod deuddeg eraill o gerrig ysgnghanol yr Iorddonen. 10, 19 Y bobl yn myned trwoedd. 14 Duw yn awrhoddu Josua. 20 Sefydlu y deuddeg carreg yn Gilgal.

A PHAN ddarfu i'r holl genedl fyned trwy yr Iorddonen, yr ARGLWYDD a lefarodd wrth Josua, gan ddywedyd,

2 Cymmerwch i chwi ddeuddengwr o'r bobl, un gwr o bob llwyth;

3 A gorchymynwch iddynt, gan ddywedyd, Cymmerwch i chwi oddi yma, o ganol yr Iorddonen, o'r fan y mae traed yr offeiriaid yn sefyll yn daclus, ddeuddeg o gerrig; a dygwch hwynt drosodd gyd â chwi, a gosodwch hwynt yn y lletty y llettyoch ynddo heno.

4 Yna Josua a alwodd am y deu-

ddengwr a barotôisai efe o feibion Israel, un gwr o bob llwyth.

5 A dywedodd Josua wrthynt, Ewch trosodd o flaen arch yr ARGLWYDD eich DUW, trwy ganol yr Iorddonen; a chodwch i chwi bob un ei garreg ar ei ysgwydd, yn ol rhifedi llwythau meibion Israel:

6 Fel y byddo hyn yn arwydd yn eich mysg chwi, pan ofyno eich meibion chwi yn ol hyn, gan ddywedyd, Beth y mae y cerrig hyn yn ei arwydd-ocâu i chwi?

7 Yna y dywedwch wrthynt, Dorri ymaith ddyfroedd yr Iorddonen o flaen arch cyfammod yr ARGLWYDD; pan oedd hi yn myned trwy yr Iorddonen, dyfroedd yr Iorddonen a dorwyd ymaith. Y mae y cerrig hyn yn goffadwriaeth i feibion Israel byth.

8 A meibion Israel a wnaethant felly fel y gorchymynasai Josua; ac a gymmerasant ddeuddeg carreg o ganol yr Iorddonen, fel y llefarasai yr ARGLWYDD wrth Josua, yn ol rhifedi llwythau meibion Israel, ac a'u dygasant drosodd gyd â hwynt i'r lletty, ac a'u cyflêasant yno.

9 A Josua a osododd i fynu ddeuddeg carreg y'nghanol yr Iorddonen, yn y lle yr oedd traed yr offeiriaid, oedd yn dwyn arch y cyfammod, yn sefyll: ac y maent yno hyd y dydd hwn.

10 ¶ A'r offeiriaid, y rhai oedd yn dwyn yr arch, a safasant y'nghanol yr Iorddonen, nes gorphen pob peth a orchymynasai yr ARGLWYDD i Josua ei lefaru wrth y bobl, yn ol yr hyn oll a orchymynasai Moses wrth Josua: a'r bobl a frysiasant, ac a aethant drosodd.

11 A phan ddarfu i'r holl bobl fyned drosodd, yna arch yr ARGLWYDD a aeth drosodd, a'r offeiriaid, y'ngwýdd y bobl.

12 Meibion Reuben *hesyd*, a meibion Gad, a hanner llwyth Manasseh, a aethant drosodd yn arfogion o flaen meibion Israel, fel y llefarasai Moses wrthynt:

13 Ynghylch deugain mil, yn arfogion i ryfel, a aethant drosodd o flaen yr ARGLWYDD i ryfel, i rosydd Jericho.

14 ¶ Y dwthwn hwnnw yr ARGLWYDD a fawrhâodd Josua y'ngolwg holl Israel; a hwy a'i hofnasant ef, fel yr ofnasant Moses, holl ddyddiau ei einioes.

15 A'r ARGLWYDD a lefarodd wrth Josua, gan ddywedyd,

16 Gorchymyn i'r offeiriaid, sydd yn dwyn arch y dystiolaeth, ddyfod o honynt i fynu allan o'r Iorddonen.

17 Am hymny Josua a orchymynodd i'r offeiriaid, gan ddywedyd, Dewch i fynu allan o'r Iorddonen.

18 A phan ddaeth yr offeiriaid, oedd yn dwyn arch cyfammod yr ARGLWYDD, i fynu o ganol yr Iorddonen, a sengi o wadnau traed yr offeiriaid ar y sychdir; yna dyfroedd yr Iorddonen a ddychwelasant i'w lle, ac a aethant, megis cynt, dros ei holl geulennydd.

19 ¶ A'r bobl a ddaethant i fynu o'r Iorddonen y degfed *dydd* o'r mis cyntaf; ac a wersyllasant yn Gilgal, yn eithaf tu dwyrain Jericho.

20 ¶ A'r deuddeg carreg hynny, y rhai a ddygasent o'r Iorddonen, a sefydlodd Josua yn Gilgal.

21 Ac efe a lefarodd wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Pan ofyno eich meibion chwi yn ol hyn i'w tatau, gan ddywedyd, Beth yw y cerrig hyn?

22 Yna yr hysbyswch i'ch meibion, gan ddywedyd, Israel a ddaeth trwy yr Iorddonen hon ar dir sych.

23 Canys yr ARGLWYDD eich DUW chwi a sychodd ddyfroedd yr Iorddonen o'ch blaen chwi, nes i chwi fyned drwodd; megis y gwnæth yr ARGLWYDD eich DUW i'r môr coch, yr hwn a sychodd efe o'n blaen ni, nes i ni fyned drwodd:

24 Fel yr adnabyddo holl bobloedd y ddaear law yr ARGLWYDD, mai nerthol yw; fel yr ofnoch yr ARGLWYDD eich DUW bob amser.

PEN. V.

1 Arwyd y Canaancaid. 2 Josua yn adnwyddu yr enwadaid. 10 Cadw y Pasc yn Gilgal. 12 Y manna yn darfod. 13 Angel yn ymddangos i Josua.

PAN glybu holl freuhinoedd yr Amoriaid, y rhai oedd o'r tu hwnt i'r Iorddonen tu ar y gorllewin, a holl

frenhinoedd y Canaaneaidd, y rhai oedd wrth y môr, sychu o'r ARGLWYDD ddyfroedd yr Iorddonen o flaen meibion Israel, nes eu myned hwy drwodd; yna y digalonwyd hwynt, fel nad oedd yspryd mwyach ynndynt, rhag ofn meibion Israel.

2 ¶ Y pryd hwnnw y dywedodd yr ARGLWYDD wrth Josua, Gwna i ti gyllyll llymion, ac enwaeda ar feibion Israel drachefn yr ail waith.

3 A Josua a wnaeth iddo gyllyll llymion, ac a enwaedodd ar feibion Israel, ym mryn y blaen-grwyn.

4 A dyma yr achos a wnaeth i Josua enwaedu: Yr holl bobl, *sef* y gwrrywiaid y rhai a ddaethant o'r Aipht, yr holl ryfelwyr, a fasant feirw yn yr anialwch ar y ffordd, wedi eu dyfod allan o'r Aipht.

5 Canys yr holl bobl a'r ddaethant allan, oedd enwaededig; ond y bobl oll y rhai a anesid yn yr anialwch, ar y ffordd, wedi eu dyfod hwy allan o'r Aipht, nid enwaedasent arnynt.

6 Canys deugain mlynedd y rhodiasai meibion Israel yn yr anialwch, nes darfod yr holl bobl o'r rhyfelwyr a ddaethant o'r Aipht, y rhai ni wrandawsent ar lef yr ARGLWYDD: y rhai y tyngasai yr ARGLWYDD wrthynt, na ddangosai efe iddynt y wlad a dyngasai yr ARGLWYDD wrth eu tadau y rhoddai efe i ni; *sef* gwlad yn llifeirio o laeth a mêl.

7 A Josua a enwaedodd ar eu meibion hwy, y rhai a gododd yn eu lle hwynt: canys dienwaededig oeddynt hwy, am nad enwaedasid arnynt ar y ffordd.

8 A phan ddarfu enwaedu ar yr holl bobl; yna yr arhosasant yn eu hunlle, yn y gwersyll, nes eu hiachâu.

9 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Josua, Heddyw y treiglais ymaith waradwydd yr Aipht oddi arnoch: am hynny efe a alwodd enw y lle hwnnw Gilgal, hyd y dydd heddyw.

10 ¶ A meibion Israel a wersyllasant yn Gilgal: a hwy a gynnalasant y Pasc, ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis, brydnawn, yn rhosydd Jericho.

11 A hwy a fwyttasant o hen ýd y wlad, drannoeth wedi y Pasc, fara

croyw, a chras-*yd*, o fewn corph y dydd hwnnw.

12 ¶ A'r manna a beidiodd drannoeth wedi iddynt fwytta o hen ýd y wlad; a manna ni chafodd meibion Israel mwyach, eithr bwyttasant o gynnyrch gwlad y Canaaneaidd y flwyddyn honno.

13 ¶ A phan oedd Josua wrth Jericho, yna efe a ddyrchafodd ei lygaid, ac a edrychodd; ac wele, wr yn sefyll gyferbyn âg ef, â'i gleddyf noeth yn ei law. A Josua a aeth atto ef, ac a ddywedodd wrtho, Ai gyd â ni yr ydwy't ti, ai gyd â'n gwrthwynebwy'r?

14 Dywedodd yntau, Nag ê; eithr yn dywysog llu yr ARGLWYDD yn awr y daethum. A Josua a syrthiodd i lawr ar ei wyneb, ac a addolodd; ac a ddywedodd wrtho ef, Beth y mae fy Arglwydd yn ei ddywedyd wrth ei was?

15 A thywysog llu yr ARGLWYDD a ddywedodd wrth Josua, Dattod dy esgidiau oddi am dy draed; canys y lle yr wyt ti yn sefyll arno, *sydd* sanctaidd. A Josua a wnaeth felly.

PEN. VI.

1 Cau Jericho. 2 Duw yn dysgu Josua pa fodd y gwarchair arni. 11 Amgylchu y dref. 17 Rhaid iddi fod yn ddi'ofryd-beth. 20 Y murian yn syrthio. 22 Arbed Rahab. 26 Melliithio adeiladur Jericho.

A JERICHO oedd gauedig a gwarchaëedig, o herwydd meibion Israel: nid oedd neb yn myned allan, nac yn dyfod i mewn.

2 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Josua, Gwel, rhoddais yn dy law di Jericho a'i brenhin, gwýr grymmus o nerth.

3 A chwi a amgylchwch y ddinas, *chwí* ryfelwyr oll, gan fyned o amgylch y ddinas un waith: gwnewch felly chwe diwrnod.

4 A dyged saith o offeiriaid saith o udgyrn o gyrn hyrddod o flaen yr arch: a'r seithfed dydd yr amgylchwch y ddinas saith waith; a lleisied yr offeiriaid â'r udgyrn.

5 A phan ganer yn hirllaes â chorn yr hwrdd, a phan glywoch sain yr udgorn, bloeddied yr holl bobl â bloedd uchel: a syrth nur y ddinas

dani hi, ac eled y bobl i fynu bawb ar ei gyfer.

6 ¶ A Josua mab Nun a alwodd yr offeiriad, ac a ddywedodd wrthynt, Codwch arch y cyfammod; a dyged saith o offeiriad saith o udgyrn o gyrn hyrddod o flaen arch yr ARGLWYDD.

7 Ac efe a ddywedodd wrth y bobl, Cerddwch, ac amgylchwch y ddinas; a'r hwn sydd arfog, eled o flaen arch yr ARGLWYDD.

8 ¶ A phan ddywedodd Josua wrth y bobl, yna y saith offeiriad, y rhai oedd yn dwyn y saith udgorn o gyrn hyrddod, a gerddasant o flaen yr ARGLWYDD, ac a leisiasant â'r udgyrn: ac arch cyfammod yr ARGLWYDD oedd yn myned ar eu hol hwynt.

9 ¶ A'r rhai arfog oedd yn myned o flaen yr offeiriad oedd yn lleisio â'r udgyrn; a'r fyddin olaf oedd yn myned ar ol yr arch, a'r offeiriad yn myned rhagddynt, ac yn lleisio â'r udgyrn.

10 A Josua a orchymnasai i'r bobl, gan ddywedyd, Na floeddiwch, ac na edwch glywed eich llais, ac nac eled gair allan o'ch genau, hyd y dydd y dywedwyf wrthy, Bloeddiwch; yna y bloeddiwch.

11 Felly arch yr ARGLWYDD a amgylchodd y ddinas, gan fyned o'i bamgylch un waith: a daethant i'r gwersyll, a llettyasant yn y gwersyll.

12 ¶ A Josua a gyfododd yn fore; a'r offeiriad a ddygasant arch yr ARGLWYDD.

13 A'r saith offeiriad, yn dwyn saith o udgyrn o gyrn hyrddod o flaen arch yr ARGLWYDD, oeddynt yn myned dan gerdded, ac yn lleisio â'r udgyrn: a'r rhai arfog oedd yn myned o'u blaen hwynt; a'r fyddin olaf oedd yn myned ar ol arch yr ARGLWYDD, a'r offeiriad yn myned rhagddynt, ac yn lleisio â'r udgyrn.

14 Felly yr amgylchynasant y ddinas un waith yr ail dydd; a dychwelasant i'r gwersyll: fel hyn y gwnaethant chwe diwrnod.

15 Ac ar y seithfed dydd y cyfodasant yn fore ar godiad y wawr, ac yr amgylchasant y ddinas y modd hwnnw,

saith waith: yn unig y dwlthwn hwnnw yr amgylchasant y ddinas seithwaith.

16 A phan leisiodd yr offeiriad yn eu hudgyrn y seithfed waith, yna Josua a ddywedodd wrth y bobl, Bloeddiwch; canys rhoddodd yr ARGLWYDD y ddinas i chwi.

17 ¶ A'r ddinas fydd yn ddiöfrydbeth, hi, a'r hyn oll sydd ynddi, i'r ARGLWYDD: yn unig Rahab y butteinwraig fydd byw, hi a chwbl ag sydd gyd â hi yn tŷ; canys hi a guddiodd y cenhadau a anfonasom ni.

18 Ac ymgedwch chwithau oddi wrth y diöfrydbeth, rhag eich gwneuthur eich hun yn ddiöfrydbeth, os cynmerwch o'r diöfrydbeth: felly y gwnaech wersyll Israel yn ddiöfrydbeth, ac y tralodech hi.

19 Ond yr holl arian a'r aur, a'r llestri pres a haiarn, fyddant gyssegredig i'r ARGLWYDD: deled y rhai hynny i mewn i drysor yr ARGLWYDD.

20 ¶ A bloeddiodd y bobl, pan leisiasant â'r udgyrn. A phan glybu y bobl lais yr udgyrn, yna y bobl a waeddasant â bloedd uchel; a'r mur a syrthiodd i lawr oddi tanodd. Felly y bobl a aethant i fynu i'r ddinas, pob un ar ei gyfer, ac a yunillasant y ddinas.

21 A hwy a ddisrodasant yr hyn oll oedd yn y ddinas, yn wr ac yn wraig, yn fachgen ac yn henafgwr, yn eidion, ac yn ddafad, ac yn asyn, â min y cleddyf.

22 ¶ A Josua a ddywedodd wrth y ddau wr a fuasai yn edrych ansawdd y wlad, Ewch i dŷ y butteinwraig, a dygwch allan oddi yno y wraig, a'r hyn oll sydd iddi, fel y tyngasoch wrthi.

23 Felly y llangciau a fuasai yn edrych ansawdd y wlad, a aethant i mewn, ac a ddygasant allan Rahab, a'i thad, a'i mam, a'i brodyr, a chwbl a'r a feddai hi: dygasant allan hefyd ei holl dylwyth hi, a gosodasant hwynt o'r tu allan i wersyll Israel.

24 A llosgasant y ddinas â than, a'r hyn oll oedd ynddi: yn unig yr arian a'r aur, a'r llestri pres a haiarn, a roddasant hwy yn uhrysor yr ARGLWYDD.

25 A Josua a gadwodd yn fyw Rahab y butteinwraig, a thylwyth ei thad, a'r hyn oll oedd ganddi; a hi a drigodd ym mysg Israel hyd y dydd hwn: am iddi guddio y cenhadau a anfonasai Josua i chwilio Jericho.

26 ¶ A Josua a'u tyngheddodd hwy y pryd hwnnw, gan ddywedyd, Melldigedig ger bron yr ARGLWYDD *fyddo* y gwr a gyfyd ac a adeilado y ddinas hon Jericho: yn ei gyntaf-anedig y seilia efe hi, ac yn ei *fab* ieuangaf y gesyd efe ei phyrth hi.

27 Felly yr ARGLWYDD oedd gyd â Josua; ac aeth ei glôd ef trwy yr holl wlad.

P E N . VII.

1 Taro yr Israeliaid wrth Ai. 6 Cwyn Josua. 10 Duw yn dangos iddo beth a wnai. 16 Dala Achan wrth y coelbren: 19 ei guffes: 22 ei ddinystrio ef a'r hyn oll oedd iddo, yn nyffryn Achor.

OND meibion Israel a wnaethant gamwedd am y diosfryd-beth: canys Achan mab Carmi, mab Zabdi, mab Zerach, o lwyth Judah, a gymmerodd o'r diosfryd-beth: ac ennynodd diglioneidd yr ARGLWYDD yn erbyn meibion Israel.

2 A Josua a anfonodd wŷr o Jericho i Ai, yr hon *sydd* wrth Beth-afen, o du y dwyrain i Bethel, ac a lefarodd wrthynt, gan ddywedyd, Ewch i fynu, ac edrychwch y wlad. A'r gwŷr a aethant i fynu, ac a edrychasant an-sawdd Ai.

3 A hwy a ddychwelasant at Josua, ac a ddywedasant wrtho, Nac eled yr holl bobl i fynu; *ond* ynghylch dwy fil o wŷr, neu dair mil o wŷr, a ânt i fynu, ac a darawant Ai: na phoenwch yr holl bobl yno; canys ychydig *yd-ynt* hwy.

4 Felly fe a aeth o'r bobl i fynu yno ynghylch tair mil o wŷr: a hwy a ffois-ant o flaen gwŷr Ai.

5 A gwŷr Ai a darawsant ynghylch un gwr ar bymtheg ar hugain o bonynt; ac a'u hymldiasant o flaen y porth hyd Sebarim, a tharawsant hwynt yn y gorwaered: am hynny y toddodd calon-nau y bobl, ac yr aethant fel dwfr.

6 ¶ A Josua a rygodd ei ddillad, ac a syrthiodd i lawr ar ei wyneb o flaen arch yr ARGLWYDD, hyd yr

hwyr, efe a henuriaid Israel, ac a ddodasant lwch ar eu pennau.

7 A dywedodd Josua, Ah, ah, O ARGLWYDD IOR, i ba beth y dygast y bobl yma dros yr Iorddonen, i'n rhoddi ni yn llaw yr Amoriaid, i'n difetha? O na buasem foddllawn, ac *na* thrigasem tu hwnt i'r Iorddonen!

8 O ARGLWYDD, beth a ddywedaf, pan dry Israel ei warr o flaen ei elynion!

9 Canys y Canaaneaidd, a holl drigolion y wlad a glywant, ac a'n hamgylchiant, ac a dorrant ymaith eu henw oddi ar y ddaear: a pha beth a wnai i'th enw mawr?

10 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Josua, Cyfod; paham yr ydwyt yn gorwedd fel hyn ar dy wyneb?

11 Israel a bechodd, a throseddasant fy nghyfammod a orchymynais iddynt: cymmerasant hefyd o'r diosfryd-beth, i'e, lladrattasant, a gwadasant; gosodasant hefyd *hynny* ym mysg eu dodrefn eu hun.

12 Am hynny ni ddichon meibion Israel sefyll yn wyneb eu gelynia, *eithr* tröant eu gwarr o flaen eu gelynia; am eu bod yn ysgymmun-beth: ni byddaf mwyach gyd â chwi, oni ddifethwch yr ysgymmun-beth o'ch mysg.

13 Cyfod, sancteiddia y bobl, a dywed, Ymsancteiddiwch erbyn yfory: canys fel hyn y dywed ARGLWYDD Dduw Israel; Diosfryd-beth *sydd* yn dy blith di, O Israel: ni elli sefyll yn wyneb dy elynion, nes tynnu ymaith y diosfryd-beth o'ch mysg.

14 Am hynny nesêwch y bore wrth eich llwythau: a'r llwyth a ddalio yr ARGLWYDD, nesâed bob yn deulu; a'r teulu a ddalio yr ARGLWYDD, nesâed bob yn dŷ; a'r tŷ a ddalio yr ARGLWYDD, nesâed bob yn wr.

15 A'r hwn a ddelir â'r diosfryd-beth *ganddo*, a losgir â than, efe ac oll *sydd* ganddo: o herwydd iddo dros-eddu cyfammod yr ARGLWYDD, ac o herwydd iddo wneuthur ynfydrwydd yn Israel.

16 ¶ Felly Josua a gyfododd yn fore, ac a ddug Israel wrth eu llwythau: a llwyth Judah a ddaliwyd.

PEN. VIII.

17 Ac efe a ddynesodd deulu Judah; a daliwyd teulu y Zarhiaid: ac efe a ddynesodd deulu y Zarhiaid bob yn wr; a daliwyd Zabdi.

18 Ac efe a ddynesodd ei dŷaid ef bob yn wr; a daliwyd Achan mab Carmi, mab Zabdi, mab Zerah, o lwyth Judah.

19 A Josua a ddywedodd wrth Achan, Fy mab, attolwg, dyro ogoniant i ARGLWYDD DDUW Israel, a chyffesa iddo; a mynega yn awr i mi beth a wnaethost: na chela oddi wrthyf.

20 Ac Achan a atebodd Josua, ac a ddywedodd, Yn wir myfi a bechais yn erbyn ARGLWYDD DDUW Israel; canys fel hyn ac fel hyn y gwnaethum.

21 Pan welais ym mysg yr yspail fantell Babilonig ddeg, a dau can sicl o arian, ac un llafn aur o ddeg sicl a deugain ei bwys; yna y chwemychais hwynt, ac a'u cymmerais: ac wele hwy yn guddiedig yn y ddaear y'nghanol fy mhabell, a'r arian danynt.

22 ¶ Yna Josua a anfonodd genhadau; a hwy a redasant i'r babell: ac wele hwynt yn guddiedig yn ei babell ef, a'r arian danynt.

23 Am hynny hwy a'u cymmerasant o ganol y babell, ac a'u dygasant at Josua, ac at holl feibion Israel; ac a'u gosodasant hwy o flaen yr ARGLWYDD.

24 A Josua a gymmerth Achan mab Zerah, a'r arian, a'r fantell, a'r llafn aur, ei feibion hefyd, a'i ferched, a'i wartheg, a'i asynod, ei ddefaid hefyd, a'i babell, a'r hyn oll a feddai efe: a holl Israel gyd âg ef a'u dygasant hwynt i ddyffryn Achor.

25 A Josua a ddywedodd, Am i ti ein blino ni, yr ARGLWYDD a'th flina dithau y dydd hwn. A holl Israel a'u llabyddiasant ef â meini, ac a'u llosgasant hwy â than, wedi eu llabyddio â meini.

26 A chodasant arno ef garnedd fawr o gerrig hyd y dydd hwn. Felly y dychwelodd yr ARGLWYDD oddi wrth lid ei ddigofaint: am hynny y gelwir enw y fan honno Dyffryn Achor, hyd y dydd hwn.

1 Duw yn rhoi cysur yn Josua. 5 Y ddyffais â'r hon yr ynnillwyd Ai. 29 Crogi ei brenhin hi. 30 Josua yn adeiladu allor; 32 yn ysgrifenu y gyfraith ar gerrig; 33 yn datgan bendithion a mellithion.

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrth Josua, Nac ofna, ac na arswyda: cymmer gyd â thi yr holl bobl o ryfel, a chyfod, dos i fynu i Ai: gwel, mi a roddais yn dy law di frenhin Ai, a'i bobl, ei ddinas hefyd, a'i wlad.

2 A thi a wnai i Ai a'i brenhin, megis y gwnaethost i Jericho ac i'w brenhin: etto ei hanrhaith a'i hanifeiliaid a ysglyfaethwch i chwi eich hunain: gosod gynllwyn yn erbyn y ddinas, o'r tu cefn iddi.

3 ¶ Yna Josua a gyfododd, a'r holl bobl o ryfel, i fyned i fynu i Ai: a Josua a ddetholodd ddeng mil ar hugain o wŷr cedyrn nerthol, ac a'u hanfonodd ymaith liw nos:

4 Ac efe a orchymynodd iddynt, gan ddywedyd, Gwelwch, chwi a gynllwynwch yn erbyn y ddinas, o'r tu cefn i'r ddinas: nac ewch ym mhell iawn oddi wrth y ddinas, ond byddwch bawb oll yn barod.

5 Minnau hefyd, a'r holl bobl sydd gyd â mi, a nesâwn at y ddinas: a phan ddelont allan i'n cyfarfod ni, megis y waith gyntaf, yna ni a ffown o'u blaen hwynt,

6 (Canys hwy a ddeuant allan ar ein hol ni) nes i ni eu tynnu hwynt allan o'r ddinas; oblegid hwy a ddywedant, Ffoi y maent o'n blaen ni, fel y waith gyntaf: felly y ffown o'u blaen hwynt.

7 Yna chwi a godwch o'r cynllwyn, ac a oresgynwch y ddinas: canys yr ARGLWYDD eich Duw a'i dryr hi yn eich llaw chwi.

8 A phan ynnilloch y ddinas, llosgwch y ddinas â than: gwnewch yn ol gair yr ARGLWYDD. Gwelwch, mi a orchymynais i chwi.

9 ¶ Felly Josua a'u hanfonodd; a hwy a aethant i gynllwyn ac a arhosasant rhwng Bethel ac Ai, o du y gorllewin i Ai: a Josua a lettyodd y noson honno ym mysg y bobl.

10 A Josua a gyfododd yn fore, ac a gyfrifodd y bobl; ac a aeth i fynu, efe a henuriaid Israel, o flaen y bobl, tu ag at Ai.

11 A'r holl bobl o ryfel, y rhai *oedd* gyd âg ef, a aethant i fynu, ac a nesasant; daethant hefyd gyferbyn a'r ddinas, a gwersyllasant o du y gogledd i Ai: a glynn *oedd* rhyngddynt hwy ac Ai.

12 Ac efe a gymmerth ynghylch pŵm mil o wŷr, ac a'u gosododd hwynt i gynllwyn rhwng Bethel ac Ai, o du y gorllewin i'r ddinas.

13 A'r bobl a osodasant yr holl wersyllau, y rhai *oedd* o du y gogledd i'r ddinas, a'r cynllwynwyr o du y gorllewin i'r ddinas: a Josua a aeth y noson honno i ganol y dyffryn.

14 ¶ A phan welodd breuhin Ai *hynny*, yna gwŷr y ddinas a frysiasant, ac a fore-godasant, ac a aethant allan i gyfarfod Israel i ryfel, efe a'i holl bobl, ar amser nodedig, ar hyd wyneb y gwastadedd: canys ni wyddai efe *fod* cynllwyn iddo, o'r tu cefn i'r ddinas.

15 A Josua a holl Israel, *fel pe* tarawsid hwy o'u blaen hwynt, a ffoisiant ar hyd yr anialwch.

16 A'r holl bobl, y rhai *oedd* yn y ddinas, a alwyd ynghyd, i erlid ar eu hol hwynt: a hwy a erlidiasant ar ol Josua, ac a dynnwyd oddi wrth y ddinas.

17 Ac ni adawyd gwr yn Ai, nac yn Bethel, a'r nad aethant allan ar ol Israel: a gadawsant y ddinas yn agored, ac erlidiasant ar ol Israel.

18 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Josua, Estyn y waywffon *sydd* yn dy law tu ag at Ai: canys yn dy law di y rhoddlaf hi. A Josua a estynodd y waywffon *oedd* yn ei law tu a'r ddinas.

19 A'r cynllwynwyr a gyfodasant yn ebrwydd o'u lle, ac a redasant, pan estynnodd efe ei law: daethant hefyd i'r ddinas, ac ynuillasant hi; ac a frysiasant, ac a losgasant y ddinas â than.

20 A gwŷr Ai a droisiant yn eu hol, ac a edrychasant; ac wele, mwg y ddinas a ddyrchafodd: hyd y nefoedd;

ac nid *oedd* ganddynt hwy nerth i ffoi yma nac accw: canys y bobl y rhai a ffoisient i'r anialwch, a ddychwelodd yn erbyn y rhai *oedd* yn erlid.

21 A phan welodd Josua a holl Israel i'r cynllwynwyr ynnill y ddinas, a dyrchafu o fŵg y ddinas, yna hwy a ddychwelasant, ac a darawsant wŷr Ai.

22 A'r lleill a aethant allan o'r ddinas i'w cyfarfod; felly yr *oedd*dynt ynghanol Israel, y rhai hyn o'r tu yma, a'r lleill o'r tu accw: a tharawsant hwynt, fel na adawyd *un* yng ngweddill nac yn ddiangol o honynt.

23 A breuhin Ai a ddaliasant hwy yn fyw; a dygasant ef at Josua.

24 Pan ddarfu i Israel ladd holl breswylwyr Ai yn y maes, yn yr anialwch lle yr erlidiasent hwynt, a phan syrthiasent hwy oll gan fin y cleddyf, nes eu darfod; yna holl Israel a ddychwelasant i Ai, a tharawsant hi â min y cleddyf.

25 A chwbl a'r a syrthiasant y dwthwn hwnnw, yn wŷr ac yn wragedd, *oedd*dynt ddeuddeng mil; *sef* holl wŷr Ai.

26 Canys ni thynnodd Josua ei law yn ei hol, yr hon a estynasai efe gyd â'r waywffon, nes difetha holl drigolion Ai.

27 Yn unig yr anifeiliaid, ac anrhaith y ddinas, a ysglyfaethodd yr Israeliaid iddynt eu hun; yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a orchymynasai efe i Josua.

28 A Josua a losgodd Ai, ac a'i gwnaeth hi yn garnedd dragywydd, *ac*yn ddiffaethwch hyd y dydd hwn.

29 Ac efe a grogodd frenhin Ai ar bren hyd yr hwy: ac wedi machlud haul, y gorchymynodd Josua iddynt ddisgyn ei gelain ef oddi ar y pren, a'i bwrw i ddrws porth y ddinas; a gosodasant garnedd fawr o gerrig arni hyd y dydd hwn.

30 ¶ Yna Josua a adeiladodd allor i ARGLWYDD DDUW Israel ym mynydd Ebal,

31 Megis y gorchymynasai Moses gwas yr ARGLWYDD i feibion Israel, fel y mae yn ysgrifenedig yn llyfr cyfraith Moses, allor o gerrig cyfain, y

rhai ni ddyrchafasid haiarn arnynt: a hwy a offrymmasid arni boeth-offrymmau i'r ARGLWYDD, ac a aberthasant ebyrth hêdd.

32 Ac efe a ysgrifennodd yno ar y meini gopi o gyfraith Moses, yr hon a ysgrifenasai efe y'ngwŷydd meibion Israel.

33 A holl Israel, a'u henuriaid, eu swyddogion *hefyd*, a'u barnwyr, oedd yn sefyll o ddeutu yr arch, ger bron yr offeiriaid y Lefiaid, y rhai oedd yn dwyn arch cyfammod yr ARGLWYDD, yn gystal yr estron a'r priodor: eu hanner *oedd* ar gyfer mynydd Garizim, a'u hanner ar gyfer mynydd Ebal; fel y gorchymynasai Moses gwas yr ARGLWYDD o'r blaen fendithio pobl Israel.

34 Wedi hynny efe a ddarllenodd holl eiriau y gyfraith, y fendith a'r fell-dith, yn ol y cwbl *sydd* ysgrifenedig yn llyfr y gyfraith.

35 Nid oedd air o'r hyn oll a orchymynasai Moses, a'r nas darllenodd Josua ger bron holl gynnulleidfa Israel, a'r gwragedd, a'r plant, a'r di-eithr yr hwn oedd yn rhodio yn eu mysg hwynt.

PEN. IX.

1 *Y brenhinoedd yn ymwneuthur yn erbyn Israel.*
 3 *Y Gibeoniaid, trwy dwyll, yn cael cyfammod: 23 am yr hyn y condemnwyd hwy i guethiued tragwyddol.*

WEDI clywed *hyn* o'r holl frenhinoedd, y rhai *oedd* o'r tu yma i'r Iorddonen, yn y mynydd, ac yn y gwastadedd, ac yn holl lannau y môr mawr, ar gyfer Libanus; *sef* yr Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Canaanaid, a'r Phereziaid, a'r Hefiaid, a'r Jebusiaid;

2 Yna hwy a ymgasglasant ynghyd i ymladd yn erbyn Josua, ac yn erbyn Israel, o un-fryd.

3 ¶ A thrigolion Gibeon a glywsant yr hyn a wnaethai Josua i Jericho ac i Ai.

4 A hwy a wnaethant yn gyfrwys, ac a aethant, ac a ymddangosasant fel cenhadon: cymmerasant *hefyd* hen sachlennau ar eu hasynod, a hengostrelau gwin, wedi eu hollti *hefyd*, ac wedi eu rhwymo,

5 A hen esgidiau baglog am eu traed, a hen ddillad am danynt; a holl fara eu lluniaeth oedd sych a brithlwyd.

6 Ac a aethant at Josua i'r gwersyll i Gilgal; a dywedasant wrtho ef, ac wrth wŷr Israel, O wlad bell y daethom: ac yn awr gwnewch gyfammod â ni.

7 A gwŷr Israel a ddywedasant wrth yr Hefiaid, Nid hwyrach dy fod yn ein mysg yn trigo; pa fodd gan hynny y gwnaf gyfammod â thi?

8 A hwy a ddywedasant wrth Josua, Dy weision di *ydym* ni. A Josua a ddywedodd wrthynt, Pwy *ydych?* ac o ba le y daethoch?

9 A hwy a ddywedasant wrtho, Dy weision a ddaethant o wlad bell iawn, o herwydd enw yr ARGLWYDD dy Dduw: canys ni a glywsom ei glôd ef, a'r hyn oll a wnaeth efe yn yr Aipt;

10 A'r hyn oll a wnaeth efe i ddau frenhin yr Amoriaid, y rhai *oedd* o'r tu hwnt i'r Iorddonen; i Sehon brenhin Hesbon, ac i Og brenhin Basan, yr hwn *oedd* yn Astaroth.

11 Am hynny ein henuriaid ni, a holl breswylwyr ein gwlad, a lefarasant wrthym ni, gan ddywedyd, Cymmerwch luniaeth gyd â chwi i'r daith, ac ewch i'w cyfarfod hwynt; a dywedwch wrthynt, Eich gweision *ydym*: yn awr gan hynny gwnewch gyfammod â ni.

12 Dyma ein bara ni: yn frwd y cymmerasom ef yn lluniaeth o'u tai y dydd y cychwynasom i ddyfod attoch, ac yn awr, wele, sych a brithlwyd yw.

13 Dyma *hefyd* y costrelau gwin a lanwasom yn newyddion; ac wele, hwynt wedi hollti: ein dillad hyn *hefyd* a'n hesgidiau a heneiddiasant, rhag meithied y daith.

14 A'r gwŷr a gymmerasant o'u hymborth hwynt, ac nid ymgynghorasant â genau yr ARGLWYDD.

15 Felly Josua a wnaeth heddwch â hwynt, ac a wnaeth gyfammod â hwynt, a'r eu cadw hwynt yn fyw: tywysogion y gynnulleidfa *hefyd* a dyngasant wrthynt.

16 Ond ym mhen y tridiau wedi

iddynt wneuthur cyfammod â hwynt, hwy a glywsant mai cymmydogion iddynt oeddynt hwy, ac mai yn eu mysg yr oeddynt yn aros.

17 A meibion Israel a gychwynasant ac a ddaethant i'w dinasoedd hwynt y trydydd dydd: a'u dinasoedd hwynt oedd Gibeon, a Cephirah, Beeroth *hefyd*, a Chiriath-jearim.

18 Ond ni tharawodd meibion Israel mo honynt hwy; oblegid tywysogion y gynnulleidfa a dyngasai wrthynt niyn ARGLWYDD DDUW Israel: a'r holl gynnulleidfa a rwgnachasant yn erbyn y tywysogion.

19 A'r holl dywysogion a ddywedasant wrth yr holl gynnulleidfa, Ni a dyngasom wrthynt i ARGLWYDD DDUW Israel: am hynny ni allwn ni yn awr gyffwrdd â hwynt.

20 Hyn a wnawn ni iddynt hwy: Cadwn hwynt yn fyw, fel na byddo digofaint arnom ni; o herwydd y llw a dyngasom wrthynt.

21 A'r tywysogion a ddywedasant wrthynt, Byddant fyw (ond byddant yn torri cynnud, ac yn tynnu dwfr i'r holl gynnulleidfa) fel y dywedasai y tywysogion wrthynt.

22 ¶ Yna Josua a alwodd arnynt; ac a lefarodd wrthynt, gan ddywedyd, Paham y twyllasoch ni, gan ddywedyd, Pell iawn ydym ni oddi wrthy; a chwithaw yn preswyllo yn ein mysg ni?

23 Yn awr gan hynny melldigedig ydych; ac ni ddiange un o honoch rhag bod yn *gaeth*-weision, ac yn torri cynnud, ac yn tynnu dwfr i ddy fy Nuw.

24 A hwy a attebasant Josua, ac a ddywedasant, Yn ddiâu gan synegi y mynegwyd i'th weision, ddarfod i'r ARGLWYDD dy DDUW orchymyn i Moses ei was roddi i chwi yr holl wlad hon, a difetha holl drigolion y wlad o'ch blaen chwi; am hynny yr ofnasom ni yn ddirfawr rhagoch am ein heinioes, ac y gwnaethom y peth hyn.

25 Ac yn awr, wele, ni yn dy law di: fel y byddo da ac uniawn yn dy olwg wneuthur i ni, gwna.

26 Ac felly y gwnaeth efe iddynt; ac a'u gwaredodd hwynt o law meib-

ion Israel, fel na laddasant hwynt.

27 A Josua a'u rhoddodd hwynt y dwthwn hwnnw yn gymwynwyr coed, ac yn wehynwyr dwfr, i'r gynnulleidfa, ac i allor yr ARGLWYDD, hyd y dydd hwn, yn y lle a ddewisai efe.

P E N . X .

5 Pâm brenhin yn rhyfela yn erbyn Gibeon. 7 Josua yn ei hachub hi. 10 Duw yn ymladd yn eu herbyn i'w hysbysu. 12 Yr haul a'r lleuad yn sefyll ar air Josua. 18 Caw ar y pâm brenhin moen o'f. 23 Eu dwyn allan; 24 eu ddiystyru, 26 a'u crogi. 28 Gorchfygu saith brenhin ychwaneg. 43 Josua yn dychwelyd i Gilgal.

A PHAN glybu Adonisedec brenhin Jerusalem i Josua ynni Ai, a'i difrodi hi, (fel y gwnelsai efe i Jericho ac i'w brenhin, felly y gwnaethai efe i Ai ac i'w brenhin) a heddychu o drigolion Gibeon ág Israel, a'u bod yn eu mysg hwynt:

2 Yna yr ofnasant yn ddirfawr; oblegid dinas fawr oedd Gibeon, fel un o'r dinasoedd brenhinol; ac o herwydd ei bod yn fwy nag Ai; ei holl wŷr hefyd oedd gedyrn.

3 Am hynny Adonisedec brenhin Jerusalem a anfonodd at Hoham brenhin Hebron, ac at Piram brenhin Jarmuth, ac at Japhia brenhin Lachis, ac at Debir brenhin Eglon, gan ddywedyd,

4 Deuwch i fynu attaf fi, a chynnorthwywch fi, fel y tarawom ni Gibeon: canys hi a heddychodd â Josua, ac â meibion Israel.

5 Am hynny pum brenhin yr Amoriaid a ymgynnullasant, ac a ddaethant i fynu, *sef* brenhin Jerusalem, brenhin Hebron, brenhin Jarmuth, brenhin Lachis, a brenhin Eglon, hwynt-hwy a'u holl fyddinoedd, ac a werayllasant wrth Gibeon, ac a ryfelasant yn ei herbyn hi.

6 ¶ A gwŷr Gibeon a anfonasant at Josua i'r gwersyll i Gilgal, gan ddywedyd, Na thynn ymaith dy ddwyllaw oddi wrth dy weision; tyred i fynu yn fuan attom ni, achub ni *hefyd*, a chynnorthwya ni: canys holl frenhinoedd yr Amoriaid, y rhai sydd yn trigo yn y mynydd-dŵr, a ymgynnullasant i'n herbyn ni.

7 Felly Josua a esgynodd o Gilgal,

efe a'r holl bobl o ryfel gyd âg ef, a'r holl gedyrn nerthol.

8 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Josua, Nac ofna rhagdynt: canys yn dy law di y rhoddais hwynt; ni saif neb o honynt yn dy wyneb di.

9 Josua gan hynny a ddaeth yn ddiattreg attynt hwy: canys ar hyd y nos yr aeth efe i fynu o Gilgal.

10 A'r ARGLWYDD a'u drylliodd hwynt o flaen Israel, ac a'u tarawodd hwynt â lladdfa fawr yn Gibeon, ac a'u hynliodd hwynt ffordd yr eir i fynu i Beth-horon, ac a'u tarawodd hwynt hyd Azecah, ac hyd Maccedah.

11 A phan oeddynt yn ffoi o flaen Israel, a hwy y'ngoriwaered Beth-horon, yr ARGLWYDD a swriodd arnynt hwy gerrig mawrion o'r nefoedd hyd Azecah; a buant feirw: amlach oedd y rhai a fu feirw gan y cerrig cenllysg, nŵr rhai a laddodd meibion Israel a'r cleddyf.

12 ¶ Llefarrowd Josua wrth yr ARGLWYDD y dydd y rhoddodd yr ARGLWYDD yr Amoriaid o flaen meibion Israel; ac efe a ddywedodd y'ngolwg Israel, O haul, aros yn Gibeon; a thithau, leuad, yn nyffryn Ajalon.

13 A'r haul a arhosodd, a'r lleuad a safodd, nes i'r genedl ddial ar eu gelynyon. Onid yw hyn yn ysgrifenedig yn llyfr yr uniawn? Felly yr haul a safodd y'nghanol y nefoedd, ac ni frysiodd i fachludo dros ddiwrnod cyfan.

14 Ac ni bu y fath ddiwrnod a hwnnw o'i flaen ef, nac ar ei ol ef, fel y gwrandawai yr ARGLWYDD ar lef dyn: canys yr ARGLWYDD a ymladdodd dros Israel.

15 ¶ A Josua a ddychwelodd, a holl Israel gyd âg ef, i'r gwersyll i Gilgal.

16 Ond y pŵm brenhin hynny a ffoisant, ac a ymguddiasant mewn ogof ym Maccedah.

17 A mynegwyd i Josua, gan ddywedyd, Y pŵm brenhin a gafwyd y'nghudd mewn ogof ym Maccedah.

18 A dywedodd Josua, Treiglwlch feini mawrion ar enau yr ogof, a gosodwch wrthi wŷr i'w cadw hwynt.

19 Ac na sefchw chwi; erlidwch

ar ol eich gelynyon, a tharêwch y rhai olaf o honynt; na adêwch iddynt fyned i'w dinasoedd; canys yr ARGLWYDD eich Duw a'u rhoddodd hwynt yn eich llaw chwi.

20 A phan ddarfu i Josua a meibion Israel eu taro hwynt â lladdfa fawr iawn, nes eu difa; yna y gweddillion a adawaid o honynt a aethant i'r dinasoedd caerog.

21 A'r holl bobl a ddychwelasant i'r gwersyll at Josua ym Maccedah mewn heddwch, heb symmud o neb ei dafod yn erbyn meibion Israel.

22 A Josua a ddywedodd, Agorwch enau yr ogof, a dygwch allan y pŵm brenhin hynny attaf fi o'r ogof.

23 A hwy a wnaethant felly, ac a ddygasant allan y pŵm brenhin atto ef o'r ogof; sef brenlŷn Jerusalem, brenhin Hebron, brenhin Jarimuth, brenhin Lachis, a brenhin Eglon.

24 A phan ddygasant hwy y brenhinoedd hynny at Josua, yna Josua a alwodd am holl wŷr Israel, ac a ddywedodd wrth dywysogion y rhyfelwyr, y rhai a aethai gyd âg ef, Nesêwch, gosodwch eich traed ar yddfau y brenhinoedd hyn. A hwy a nesasant, ac a osodasant eu traed ar eu gyddfau hwynt.

25 A Josua a ddywedodd wrthynt, Nac ofnwch, ac nac arswydwch; eithr ymwrolwch, ac ymegniwch: canys fel hyn y gwna yr ARGLWYDD i'ch holl elynion yr ydych chiwi yn ymladd i'w herbyn.

26 Ac wedi hyn Josua a'u tarawodd hwynt, ac a'u rhoddodd i farwolaeth, ac a'u crogodd hwynt ar bŵm pren: a buant y'nghrôg ar y prennau hyd yr hwyr.

27 Ac ym mhryd machludo haul, y gorchymynodd Josua iddynt eu disgyn hwynt oddi ar y prennau, a'u bwrw hwynt i'r ogof yr ymguddiasant ynddi; a bwriasant gerrig mawrion y'ngenau yr ogof, y rhai sydd ymo hyd gorph y dydd hwn.

28 ¶ Josua hefyd a ynnillodd Maccedah y dwthwn hwnnw, ac a'i tarawodd hi â min y cleddyf, ac a ddifrododd ei brenhin hi, hwynt-hwy, a phob enaid ag oedd ynddi; ni adawodd efe

un gweddill: canys efe a wnaeth i frenhin Macedah, fel y gwnaethai i frenhin Jericho.

29 ¶ Yna yr aeth Josua a holl Israel gyd âg ef o Macedah i Libnah, ac a ymladdodd yn erbyn Libnah.

30 A'r ARGLWYDD a'i rhoddodd hithau, a'i brenhin, yn llaw Israel; ac yntau a'i tarawodd hi â min y cleddyf, a phob enaid a'r oedd ynddi; ni adawodd ynddi un y'ngweddill: canys efe a wnaeth i'w brenhin hi fel y gwnelsai i frenhin Jericho.

31 ¶ A Josua a dramwyodd, a holl Israel gyd âg ef, o Libnah i Lachis; ac a wersylodd wrthi, ac a ymladdodd i'w herbyn.

32 A'r ARGLWYDD a roddodd Lachis yn llaw Israel; yr hwn a'i hynillodd hi yr ail dydd, ac a'i tarawodd hi â min y cleddyf, a phob enaid ag oedd ynddi, yn ol yr hyn oll a wnaethai efe i Libnah.

33 ¶ Yna Horam brenhin Gezer a ddaeth i fynu i gynnorthwyo Lachis: a Josua a'i tarawodd ef a'i bobl, fel na adawyd iddo ef un y'ngweddill.

34 ¶ A Josua a dramwyodd, a holl Israel gyd âg ef, o Lachis i Eglon: a hwy a wersyllasant i'w herbyn.

35 A hwy a'i hynillasant hi y diwrnod hwnnw, ac a'i tarawsant hi â min y cleddyf; ac efe a ddfrododd bob enaid a'r oedd ynddi y dwthwn hwnnw, yn ol yr hyn oll a wnaethai efe i Lachis.

36 ¶ A Josua a esgynodd, a holl Israel gyd âg ef, o Eglon i Hebron; a hwy a ryfelasant i'w herbyn.

37 A hwy a'i hynillasant hi, ac a'i tarawsant hi â min y cleddyf, a'i brenhin, a'i holl ddinasoedd, a phob enaid ag oedd ynddi; ni adawodd efe un y'ngweddill, yn ol yr hyn oll a wnaethai efe i Eglon: canys efe a'i ddfrododd hi, a phob enaid ag oedd ynddi.

38 ¶ A Josua a dychwelodd, a holl Israel gyd âg ef, i Debir; ac a ymladdodd i'w herbyn.

39 Ac efe a'i hynillodd hi, ei brenhin, a'i holl ddinasoedd; a hwy a'u tarawsant hwy â min y cleddyf, ac a ddfrodasant bob enaid ag oedd ynddi;

ni adawodd efe un y'ngweddill: fel y gwnaethai efe i Hebron, felly y gwnaeth efe i Debir, ac i'w brenhin; megis y gwnelsai efe i Libnah, ac i'w brenhin.

40 ¶ Felly y tarawodd Josua yr holl fynydd-dir, a'r dehau, y gwastadedd hefyd, a'r bronnydd, a'u holl frenhinoedd: ni adawodd efe un y'ngweddill; eithr efe a ddfrododd bob perchenn anadl, fel y gorchymynasai ARGLWYDD DDUW Israel.

41 A Josua a'u tarawodd hwynt o Cades-Barnea, hyd Gazah, a holl wlad Gosen, hyd Gibeon.

42 Yr holl frenhinoedd hyn hefyd a'u gwledydd a ynnillodd Josua yr unwaith: canys ARGLWYDD DDUW Israel oedd yn ymladd dros Israel.

43 Yna y dychwelodd Josua, a holl Israel gyd âg ef, i'r gwersyll yn Gilgal.

PEN. XI.

5 Gorchfygu amryw frenhinoedd wrth ddyfroedd Merom. 10 Ynnill Hasor, a'i llosgi. 16 Josua yn goresgyn yr holl wlad; 21 ac yn torri ymaith yr Anaciaid.

A PHAN glybu Jabin brenhin Hasor y pethau hynny, efe a anfonodd at Jobab brenhin Madon, ac at frenhin Simron, ac at frenhin Achsaph,

2 Ac at y brenhinoedd oedd o du y gogledd yn y mynydd-dir, ac yn y rhosdir tu a'r dehau i Cinneroth, ac yn y dyffryn, ac yn ardaloedd Dor tu a'r gorllewin;

3 At y Canaanaid o'r dwyrain a'r gorllewin, ac at yr Amoriaid, a'r Hethiaid, a'r Phereziaid, a'r Jebusiaid yn y mynydd-dir, ac at yr Hefiaid dau Hermon, y'ngwlad Mispeh.

4 A hwy a aethant allan, a'u holl fyddinoedd gyd â hwynt, pobl lawer, fel y tywod sydd ar fin y môr o amldra; meirch hefyd a cherbydau lawer iawn.

5 A'r holl frenhinoedd hyn a ymgyfarfuant; daethant hefyd a gwersyllasant ynghyd wrth ddyfroedd Merom, i ymladd yn erbyn Israel.

6 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Josua, Nac ofna rhagddynt hwy: canys y fory ynghylch y pryd hwn y rhoddaf hwynt oll yn lladdedig o flaen

Israel: llinynnau garrau eu meirch hwynt a dorri, a'u cerbydau a losgi di â than.

7 Felly Josua a ddaeth, a'r holl bobl o ryfel gyd âg ef, yn ddisymmwrth arnynt hwy wrth ddyfroedd Merom; a hwy a ruthrasant arnynt.

8 A'r ARGLWYDD a'u rhoddodd hwynt yn llaw Israel; a hwy a'u tarawsant hwynt, ac a'u herlidiasant hyd Sidon fawr, ac hyd Misrephoth-maim, ac hyd glynn Mispeh o du y dwyrain; a hwy a'u tarawsant hwynt, fel na adawodd efe o honynt un y'ngweddill.

9 A Josua a wnaeth iddynt fel yr archasai yr ARGLWYDD iddo: llinynnau garrau eu meirch hwynt a dorrodd efe, a'u cerbydau a losgodd â than.

10 ¶ A Josua y pryd hwnnw a ddychwelodd, ac a ynnillodd Hasor, ac a darawodd ei brenhin hi â'r cleddyf: canys Hasor o'r blaen oedd ben yr holl deyrnaoedd hynny.

11 Tarawsant hefyd bob enaid a'r oedd ynddi â min y cleddyf, gan eu difrodi hwynt: ni adawyd un perchen anadl: ac efe a losgodd Hasor â than.

12 A holl ddinasoedd y brenhinoedd hynny, a'u holl frenhinoedd hwynt, a ynnillodd Josua, ac a'u tarawodd â min y cleddyf, gan eu difrodi hwynt: megis y gorchymynasai Moses gwas yr ARGLWYDD.

13 Ond ni losgodd Israel yr un o'r dinasoedd oedd yn sefyll yn eu cadernid; namyn Hasor yn unig a losgodd Josua.

14 A holl anrhaith y dinasoedd hynny, a'r anifeiliaid, a ysglyfaethodd meibion Israel iddynt eu hun: yn unig pob dyn a darawsant hwy â min y cleddyf, nes iddynt eu difetha; ni adawsant berchen anadl.

15 ¶ Fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD i Moses ei was, felly y gorchymynodd Moses i Josua, ac felly y gwnaeth Josua; ni adawodd efe ddim o'r hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD i Moses.

16 Felly Josua a ynnillodd yr holl dir hwnnw, y mynyddoedd, a'r holl ddehau, a holl wlad Gosen, a'r dyffryn,

a'r gwastadedd, a mynydd Israel, a'i ddyffryn;

17 O fynydd Halac, yr hwn sydd yn myned i fynu i Seir, hyd Baal-Gad, y'nglynn Libanus, dan fynydd Hermon: a'u holl frenhinoedd hwynt a ddaliodd efe; tarawodd hwynt hefyd, ac a'u rhoddodd i farwolaeth.

18 Josua a gynnaliodd ryfel yn erbyn yr holl frenhinoedd hynny ddyddiau lawer.

19 Nid oedd dinas a'r a heddychodd â meibion Israel, heb law yr Hefiaid preswylwyr Gibeon; yr holl rai *eraill* a ynnillasant hwy trwy ryfel.

20 Canys o'r ARGLWYDD yr ydoedd galedu eu calon hwynt i gyfarfod âg Israel mewn rhyfel, fel y difrodai efe hwynt, ac na fyddai iddynt drugaredd; ond fel y difethai efe hwynt, fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

21 ¶ A'r pryd hwnnw y daeth Josua ac a dorrodd yr Anaciaid ymaith o'r mynydd-dir, o Hebron, o Debir, o Anab, ac o holl fynyddoedd Judah, ac o holl fynyddoedd Israel: Josua a'u difrododd hwynt a'u dinasoedd.

22 Ni adawyd un o'r Anaciaid y'ngwlad meibion Israel: yn unig yn Gazah, yn Gath, ac yn Asdod, y gadawyd hwynt.

23 Felly Josua a ynnillodd yr holl wlad, yn ol yr hyn oll a lefarasai yr ARGLWYDD wrth Moses; a Josua a'i rhoddodd hi yn etifeddiaeth i Israel, yn ol eu rhannau hwynt, trwy eu llwythau. A'r wlad a orphwysodd heb ryfel.

PEN. XII.

1 Y ddau frenhin a ynnillodd Moses eu gwledydd, ac a'u rhannodd. 7 Yr 31 o frenhinoedd o'r tu arall i'r Iorddonen, y rhai a darawodd Josua.

DYMA frenhinoedd y wlad, y rhai a darawodd meibion Israel, ac a feddiannasant eu gwlad hwynt o'r tu hwnt i'r Iorddonen tu a chodiad yr haul; o afon Arnon hyd fynydd Hermon, a'r holl wastadedd tu a'r dwyrain:

2 Sehon brenhin yr Amoriaid, yr hwn oedd yn trigo yn Heshon, ac yn arglwyddiaethu o Aroer, yr hon sydd

ar fin yr afon Arnon, ac o ganol yr afon, ac o hanner Gilead hyd yr afon Jabhoc, *ym mro meibion Ammon;*

3 Ac o'r gwastadedd hyd fôr Cinneroth o du y dwyrain, ac hyd fôr y gwastadedd, *sef y môr heli, o du y dwyrain, tu a Beth-jesimoth;* ac o du y dehau, dan Asdoth-Pisgah:

4 A goror Og brenhin Basan, *yr hwn oedd o weddill y cawri, ac oedd yn trigo yn Astaroth ac yn Edrei;*

5 Ac efe oedd yn arglwyddiaethu ym mynydd Hermon, ac yn Salchah, ac yn holl Basan, hyd derfyn y Gesuriaid, a'r Maachathiaid, a hanner Gilead, terfyn Schon brenhin Hebron.

6 Moses gwas yr ARGLWYDD a meibion Israel a'u tarawsant hwy: a Moses gwas yr ARGLWYDD a'i rhoddodd hi *yn etifeddiaeth i'r Reubenaid, ac i'r Gadiaid, ac i hanner llwyth Manasseh.*

7 ¶ Dyma hefyd frenhinoedd y wlad y rhai a darawodd Josua a meibion Israel o'r tu yma i'r Iorddonen o du y gorllewin, o Baal-Gad, y'nglynn Libanus, hyd fynydd Halac, yr hwn sydd yn myned i fynu i Seir; a Josua a'i rhoddodd hi i lwythau Israel *yn etifeddiaeth yn ol eu rhannau;*

8 Yn y mynydd, ac yn y dyffryn, ac yn y gwastadedd, ac yn y bronnydd, ac yn yr anialwch, ac yn y dehau; yr Hethiaid, yr Amoriaid, a'r Canaaneaid, y Phereziaid, yr Hefiaid, a'r Jebusiaid:

9 ¶ Brenhin Jericho, yn un; brenhin Ai, yr hwn oedd o ystlys Bethel, yn un;

10 Brenhin Jerusalem, yn un; brenhin Hebron, yn un;

11 Brenhin Jarmuth, yn un; brenhin Lachis, yn un;

12 Brenhin Eglon, yn un; brenhin Gezer, yn un;

13 Brenhin Debir, yn un; brenhin Geder, yn un;

14 Brenhin Hormah, yn un; brenhin Arad, yn un;

15 Brenhin Libnah, yn un; brenhin Adulam, yn un;

16 Brenhin Magedah, yn un; brenhin Bethel, yn un;

17 Brenhin Tappuah, yn un; brenhin Hopher, yn un;

18 Brenhin Aphec, yn un; brenhin Lasaron, yn un;

19 Brenhin Madon, yn un; brenhin Hasor, yn un;

20 Brenhin Simron Meron, yn un; brenhin Achsaph, yn un;

21 Brenhin Taanach, yn un; brenhin Megido, yn un;

22 Brenhin Cades, yn un; brenhin Jocneam o Carmel, yn un;

23 Brenhin Dor yn ardal Dor, yn un; brenhin y cenhedloedd o Gilgal, yn un;

24 Brenhin Tirsah, yn un: yr holl frenhinoedd oedd un ar ddeg ar hugain.

P E N . X I I I .

1 *Terfynau y wlad ni orchfygasid etto.* 8 *Etifeddiaeth y ddau lwyth a hanner.* 14, 33 *Yr Arglwydd a'i aberthau yw etifeddiaeth Lefi.* 15 *Terfynau etifeddiaeth Ruben.* 22 *Llad Balaam.* 24 *Terfynau etifeddiaeth Gad,* 29 *a hanner llwyth Manasseh.*

A PHAN heneiddiodd Josua, a phwyso o hono mewn oedran, dywedodd yr ARGLWYDD wrtho ef, Tydi a heneiddiaist, daethost i ddyddiau oedrannus, a thir lawer iawn sydd etto i'w feddiannu.

2 Dyma y wlad sydd etto yn ol: holl derfynau y Philistiaid, a holl Gesuri,

3 O Sihor, yr hon sydd o flaen yr Aipht, hyd derfyn Ecron tu a'r gogledd, yr hwn a gyfrifr i'r Canaaneaid: pum tywysog y Philistiaid; y Gazathiaid, a'r Asdodiaid, yr Escaloniaid, y Githiaid, yr Ecroniaid; yr Aphiaid:

4 O'r dehau, holl wlad y Canaaneaid, a'r ogof oedd yn ymyl y Sidoniaid, hyd Aphec, hyd derfyn yr Amoriaid:

5 A gwlad y Gibliaid, a holl Libanus, tu a chyfodiad haul, o Baal-Gad dan fynydd Hermon, nes dyfod i Hamath.

6 Holl breswylwyr y mynydd-dir o Libanus hyd Misrephoth-maim, a'r holl Sidoniaid, y rhai hynny a yrraf ymaith o flaen meibion Israel: yn unig rhan di hi wrth goelbren i Israel yn etifeddiaeth, fel y gorchymynais i ti.

7 Ac yn awr rhan di y wlad hon yn etifeddiaeth i'r naw llwyth, ac i hanner llwyth Manasseh.

8 Gyd â'r rhai y derbyniodd y Reubenaid a'r Gadiaid eu hetifeddiaeth, yr hon a roddodd Moses iddynt hwy, o'r tu hwnt i'r Iorddonen, tu a'r dwyrain, fel y rhoddes Moses gwas yr ARGLWYDD iddynt;

9 O Aroer, yr hon sydd ar fin afon Arnon, a'r ddinas sydd y'nghanol y dyffryn, a holl wastadedd Medeba, hyd Dibon;

10 A holl ddinasoedd Sehon brenhin yr Amoriaid, yr hwn a deyrnasodd yn Hesbon, hyd ardal meibion Ammon;

11 Gilead hefyd, a therfyn y Gesuriaid, y Maachathiaid hefyd, a holl fynydd Hermon, a holl Basan hyd Salchah;

12 Holl frenhiniaeth Og yn Basan, yr hwn a deyrnasodd yn Astaroth, ac yn Edrei; efe a adawyd o weddill y cawri: canys Moses a'u tarawsai hwynt, ac a'u gyrrasai ymaith.

13 Ond meibion Israel ni yrrasant allan y Gesuriaid na'r Maachathiaid: eithr trigodd y Gesuriaid a'r Maachathiaid ym mhlith Israel hyd y dydd hwn.

14 Yn unig i lwyth Lefi ni roddodd efe etifeddiaeth; aberthau tanyll yd ARGLWYDD DDUW Israel oedd ei etifeddiaeth ef, fel y llefarasai efe wrtho.

15 ¶ A Moses a roddasai i lwyth meibion Reuben etifeddiaeth trwy eu teuluoedd:

16 A'u terfyn hwynt oedd o Aroer, yr hon sydd ar fin afon Arnon, a'r ddinas sydd y'nghanol y dyffryn, a'r holl wastadedd wrth Medeba;

17 Hesbon a'i holl ddinasoedd, y rhai sydd yn y gwastadedd; Dibon, a Bamoth-Baal, a Beth-Baal-meon;

18 Jahasah hefyd, a Cedemoth, a Mephaath;

19 Ciriathaim hefyd, a Sibmah, a Sareth-sahar, ym mynydd-dir y glynn;

20 Beth-peor hefyd, ac Asdath-Pisgah, a Beth-jesimoth,

21 A holl ddinasoedd y gwastadedd, a holl frenhiniaeth Sehon brenhin yr Amoriaid, yr hwn a deyrnas-

odd yn Hesbon, yr hwn a ddarfuasai i Moses ei daro, gyd â thywysogion Midian, Efi, a Recem, a Sur, a Hur, a Reba, duciaid Sehon, y rhai oedd yn preswyllo yn y wlad.

22 ¶ Balaam hefyd mab Beor, y dewin, a laddodd meibion Israel â'r cleddyf, ym mhlith eu lladdedigion hwynt.

23 A therfyn meibion Reuben oedd yr Iorddonen a'i goror. Dyma etifeddiaeth meibion Reuben, yn ol eu teuluoedd, y dinasoedd, a'u trefi.

24 ¶ Moses hefyd a roddodd etifeddiaeth i lwyth Gad, sef i feibion Gad, trwy eu teuluoedd:

25 A Jazer oedd derfyn iddynt hwy, a holl ddinasoedd Gilead, a hanner gwlad meibion Ammon, hyd Aroer, yr hon sydd o flaen Rabbah;

26 Ac o Hesbon hyd Ramath-Mispeh, a Betonim; ac o Mahanaim hyd gyffnydd Debir;

27 Ac yn y dyffryn, Beth-Aram, a Beth-Nimrah, a Succoth, a Saphon, gweddill frenhiniaeth Sehon brenhin Hesbon, yr Iorddonen a'i therfyn, hyd gwrr môr Cieneroth, o'r tu hwnt i'r Iorddonen, o du y dwyrain.

28 Dyma etifeddiaeth meibion Gad, yn ol eu teuluoedd, y dinasoedd, a'u trefydd.

29 ¶ Moses hefyd a roddodd etifeddiaeth i hanner llwyth Manasseh: a bu etifeddiaeth i hanner llwyth meibion Manasseh, yn ol eu teuluoedd:

30 A'u terfyn hwynt oedd o Mahanaim, holl Basan, holl frenhiniaeth Og brenhin Basan, a holl drefi Jair, y rhai sydd yn Basan, triugain dinas;

31 A hanner Gilead, ac Astaroth, ac Edfei, dinasoedd brenhiniaeth Og yn Basan, a roddodd efe i feibion Machir mab Manasseh, sef i hanner meibion Machir, yn ol eu teuluoedd.

32 Dyma y gwledydd a roddodd Moses i'w hetifeddu, yn rhosydd Moab, am yr Iorddonen a Jericho, o du y dwyrain.

33 Ond i lwyth Lefi ni roddodd Moses etifeddiaeth: ARGLWYDD DDUW Israel yw eu hetifeddiaeth hwynt, fel y llefarodd efe wrthynt.

PEN. XIV.

2 Y naw llwyth a hanner i gael eu hetifeddiaeth wrth goelbren. 6 Caleb trwy ragorfrainit yn cael Hebron.

DYMA hefyd y gwledydd a etifeddodd meibion Israel yng ngwlad Canaan, y rhai a rannodd Eleazar yr offerriad, a Josua mab Nun, a phennau cenedl llwythau meibion Israel, iddynt hwy i'w hetifeddu.

2 Wrth goelbren yr oedd eu hetifeddiaeth hwynt; fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD trwy law Moses, eu rhoddi i'r naw llwyth, ac i'r hanner llwyth.

3 Canys Moses a roddasai etifeddiaeth i ddau lwyth, ac i hanner llwyth, o'r tu hwnt i'r Iorrdonen; ond i'r Lefiaid ni roddasai efe etifeddiaeth yn eu mysg hwynt;

4 Canys meibion Joseph oedd ddau lwyth, Manasseh ac Ephraim: am hynny ni roddasant ran i'r Lefiaid yn y tir, ond dinasoedd i drigo, a'u meusydd pentrefol i'w hanifeiliaid, ac i'w golud.

5 Fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD i Moses, felly y gwnaeth meibion Israel, a hwy a rannasant y wlad.

6 ¶ Yna meibion Judah a ddaethant at Josua yn Gilgal: a Chaleb mab Jephunneh y Ceneziaid a ddywedodd wrtho ef, Tydi a wyddost y gair a lefarodd yr ARGLWYDD wrth Moses gwr DUW o'm plegid i, ac o'th blegid dithau, yn Cades-Barnea.

7 Mab deugain mlwydd oeddwn i pan anfonodd Moses gwas yr ARGLWYDD fi o Cades-Barnea, i edrych ansawdd y wlad; a mi a ddygais air iddo ef drachefn, fel yr oedd yn fy nghalon.

8 Ond fy mrodyr, y rhai a aethant i fynu gyd â mi, a ddigalonnasant y bobl: etto myfi a gyflawnais *fynd* ar ol yr ARGLWYDD fy NUW.

9 A Moses a dyngodd y diwrnod hwnnw, gan ddywedyd, Diau y bydd y wlad y sathrodd dy droed arni, yn etifeddiaeth i ti, ac i'th feibion hyd byth; am i ti gyflawni *myned* ar ol yr ARGLWYDD fy NUW.

10 Ac yn awr, wele yr ARGLWYDD

a'm cadwodd yn fyw, fel y llefarodd efe, y pùm mlynedd a deugain hyn, er pan lefarodd yr ARGLWYDD y gair hwn wrth Moses, tra y rhodiodd Israel yn yr anialwch: ac yn awr, wele fi heddyw yn fab pùm mlwydd a phedwar ugain.

11 Yr ydwyf etto mor gryf heddyw a'r dydd yr anfonodd Moses fi: fel yr oedd fy nerth i y pryd hwnnw, felly y mae fy nerth i yn awr, i ryfela, ac i fyned allan, ac i ddyfod i mewn.

12 Yn awr gan hynny dyro i mi y mynydd yma, am yr hwn y llefarodd yr ARGLWYDD y dwthwn hwnnw (canys ti a glywaist y dwthwn hwnnw fod yr Anaciaid yno, a dinasoedd mawrion caerog) ond odid yr ARGLWYDD *fydd* gyd â mi, fel y gyrwyf hwynt allan, megis y llefarodd yr ARGLWYDD.

13 A Josua a'i bendithiodd ef, ac a roddodd Hebron i Caleb mab Jephunneh yn etifeddiaeth.

14 Am hynny mae Hebron yn etifeddiaeth i Caleb mab Jephunneh y Ceneziaid hyd y dydd hwn: o herwydd iddo ef gwblhâu *myned* ar ol ARGLWYDD DUW Israel.

15 Ac enw Hebron o'r blaen oedd Caer Arba; yr Arba hwnnw oedd wr mawr ym mysg yr Anaciaid. A'r wlad a orphwysodd heb ryfel.

PEN. XV.

1 Terfynau rhandir Judah. 13 Rhan Caleb, a'i oresgyniad. 16 Othniel am ei wrolaeth yn cael Achisah merch Caleb yn wraig. 18 Hithau yn cael rhoddi gan ei thad. 21 Dinasoedd Judah. 63 Y Jebusiaid heb eu gorchfygn.

ARHANDIR llwyth meibion Judah, yn ol eu teuluoedd, ydoedd tu a therfyn Edom: anialwch Sin, tu a'r dehau, oedd eithaf y terfyn dehau.

2 A therfyn y dehau oedd iddynt hwy o gwrr y môr heli, o'r graig sydd yn wynebu tu a'r dehau.

3 Ac yr oedd yn myned allan o'r dehau hyd riw Acrabbim, ac yr oedd yn myned rhagddo i Sin, ac yn myned i synu o du y dehau i Cades-Barnea; ac yn myned hefyd i Hesron, ac yn esgyn i Adar, ac yn amgylchynu i Carcaah.

4 Ac yr oedd yn myned tu ag Asmon, ac yn myned allan i afon yr Aipht; ac eithaf oedd y terfyn hwnnw oedd wrth y môr: hyn fydd i chwi yn derfyn dehau.

5 A'r terfyn tu a'r dwyrain yw y môr heli, hyd eithaf yr Iorrdonen: a'r terfyn o du y gogledd, sydd o graig y môr, yn eithaf yr Iorrdonen.

6 A'r terfyn hwn oedd yn myned i fynu i Beth-Hoglah, ac yn myned o'r gogledd hyd Beth-Arabah; a'r terfyn hwn oedd yn myned i fynu at faen Bohan mab Reuben.

7 A'r terfyn hwn oedd yn myned i fynu i Debir o ddyffryn Achor, a thu a'r gogledd yn edrych tu a Gilgal, o flaen rhiw Adummim, yr hon sydd o du y dehau i'r afon: y terfyn hefyd sydd yn myned hyd ddyfroedd En-semes, a'i gwrr eithaf sydd wrth En-rogel.

8 A'r terfyn sydd yn myned i fynu trwy ddyffryn meibion Hinnom, gan ystlys y Jebusiaid o du y dehau, honno yw Jerusalem: y terfyn hefyd sydd yn myned i fynu i ben y mynydd sydd o flaen dyffryn Hinnom, tu a'r gorllewin, yr hwn sydd ynghwrr glynn y cawri, tu a'r gogledd.

9 A'r terfyn sydd yn cyrhaeddyd o ben y mynydd hyd ffynnon dyfroedd Nephtoah, ac sydd yn myned allan i ddinasoedd mynydd Ephron: y terfyn hefyd sydd yn tueddu i Baalah, honno yw Ciriath-Jearim.

10 A'r terfyn sydd yn amgylchu o Baalah tu a'r gorllewin, i fynydd Seir, ac sydd yn myned rhagddo at ystlys mynydd Jearim, o du y gogledd (honno yw Chesalon) ac y mae yn disgyn i Beth-semes, ac yn myned i Timnah.

11 A'r terfyn sydd yn myned i ystlys Ecron, tu a'r gogledd: a'r terfyn sydd yn tueddu i Sicron, ac yn myned rhagddo i fynydd Baalah, ac yn cyrhaeddyd i Jabneel; a chyrrau eithaf y terfyn sydd wrth y môr.

12 A therfyn y gorllewin yw y môr mawr a'i derfyn. Dyma derfyn meibion Judah o amgylch, wrth eu teuluoedd.

13 ¶ Ac i Caleb mab Jephunneh y rhoddodd efe ran ym mysg meibion

Judah, yn ol gair yr ARGLWYDD wrth Josua; sef Caer Arba, tad yr Anaciaid, honno yw Hebron.

14 A Chaleb a yrrodd oddi yno dri mab Anac, Sesai, ac Ahiman, a Thalmai, meibion Anac.

15 Ac efe a aeth i fynu oddi yno at drigolion Debir: ac enw Debir o'r blaen oedd Ciriath-Sepher.

16 ¶ A dywedodd Caleb, Pwy bynnag a darawo Ciriath-Sepher, ac a'i hynnilllo hi; iddo ef y rhoddaf Achsah fy merch yn wraig.

17 Ac Othniel mab Cenaz, brawd Caleb, a'i hynnillodd hi. Yntau a roddodd Achsah ei ferch iddo ef yn wraig.

18 A phan ddaeth hi i mewn atto ef, yna hi a'i hannogodd ef i geisio gan ei thad faes; ac a ddisgynodd oddi ar yr asyn. A dywedodd Caleb wrthi, Beth a fynni di?

19 A hi a ddywedodd, Dyro i mi rodd: canys gwlad y dehau a roddaist i mi; dyro i mi hefyd ffynhonnau dyfroedd. Ac efe a roddodd iddi y ffynnonau uchaf, a'r ffynnonau isaf.

20 Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Judah, wrth eu teuluoedd.

21 ¶ A'r dinasoedd o du eithaf i lwyth meibion Judah, tu a therfyn Edom, ar du y dehau, oeddynt Cabseel, ac Eder, a Jagur,

22 Cinah hefyd, a Dimonah, ac Adadah,

23 Cedec hefyd, a Hasor, ac Ithnan,

24 A Ziph, a Thelem, a Bealoth,

25 A Hasor, Hadattah, a Ciriath, a Hesron, honno yw Hasor,

26 Ac Amam, a Sema, a Moladah,

27 A Hasar-Gadah, a Hesmon, a Bethpalet,

28 A Hasarsual, a Beer-seba, a Biziothia,

29 Baalah, a Iim, ac Asem,

30 Ac Eltolad, a Chesil, a Hormah,

31 A Siclag, a Madmannah, a Sansannah,

32 A Lebaoth, a Silhim, ac Ain, a Rhimmon: yr holl ddinasoedd oedd naw ar hugain, a'u pentrefydd.

33 Ac yn y dyffryn, Esthaol, a So-reah, ac Asnah,

34 A Zanoah, ac En-gannim, Tappuah, ac Enam,

35 Jarmuth, ac Adulam, Sochoh, ac Azecah,

36 A Saraim, ac Adithaim, a Gederah, a Gederothaim; pedair ar ddeg o ddinasoedd, a'u pentrefydd.

37 Senan, a Hadasah, a Migdal-Gad,

38 A Dilean, a Mispah, a Jochheel,

39 Lachis, a Boscath, ac Eglon,

40 Chabbon *hefyd*, a Laman, a Chithlis,

41 A Gederoth, Beth-Dagon, a Naamah, a Maccedah; un ddinas ar bymtheg, a'u pentrefydd.

42 Libnah, ac Ether, ac Asan,

43 Jiphtah, ac Asnah, a Nesib,

44 Ceilah *hefyd*, ac Achzib, a Mare-sah; naw o ddinasoedd, a'u pentrefi.

45 Ecron, a'i threfi, a'i phentrefydd:

46 O Ecron hyd y môr, yr hyn oll oedd ger llaw Asdod, a'u pentrefydd:

47 Asdod, a'i threfydd, a'i phentrefydd; Gazah, a'i threfydd, a'i phentrefydd, hyd afon yr Aipht; a'r môr mawr, a'i derfyn.

48 ¶ Ac yn y mynydd-dir; Samir,

a Jattir, a Sochoh,

49 A Dannah, a Ciriath-sannath, honno *yw* Debir,

50 Ac Anab, ac Astemoh, ac Anim,

51 A Gosen, a Holon, a Giloh; un ddinas ar ddeg, a'u pentrefydd.

52 Arab, a Dumah, ac Eseau,

53 A Janum, a Beth-tappuah, ac Aphekah,

54 A Humtah, a Chaer Arba, (honno *yw* Hebron) a Sior; naw dinas, a'u trefydd.

55 Maon, Carmel, a Ziph, a Juttah,

56 A Jezreel, a Jocdeam, a Zanoah,

57 Cain, Gibeah, a Thimnah; deg o ddinasoedd, a'u pentrefydd.

58 Halhul, Bethsur, a Gedor,

59 A Maarath, a Beth-anoth, ac Eltecon; chwech o ddinasoedd, a'u pentrefydd.

60 Ciriath-baal (honno *yw* Ciriath-jearim) a Rabbah; dwy ddinas, a'u pentrefydd.

61 ¶ Yn yr anialwch; Beth-arabah, Midin, a Sechacha,

62 A Nibsan, a dinas yr halen, ac

Engedi; chwech o ddinasoedd, a'u pentrefydd.

63 Ond ni allodd meibion Judah yrru allan y Jebusiaid, trigolion Jerusalem: am hynny y trig y Jebusiaid gyd â meibion Judah yn Jerusalem hyd y dydd hwn.

PEN. XVI.

1 *Terfynau cuffeddinol meibion Joseph. 5 Terfyn etifeddiaeth Ephraim. 10 Y Canaanaid heb eu lluyr-oresgyn.*

ARHANDIR meibion Joseph oedd yn myned o'r Iorrdonen wrth Jericho, i ddyfroedd Jericho o du y dwyrain, i'r anialwch sydd yn myned i fynu o Jericho i fynydd Bethel;

2 Ac yn myned o Bethel i Luz, ac yn myned rhagddo i derfyn Arci i Ataroth;

3 Ac yn disgyn tu a'r gorllewin i ardal Japhleti, hyd derfyn Beth-horon isaf, ac hyd Gezer: a'i gyrrau eithaf sydd hyd y môr.

4 Felly meibion Joseph, Manasseh ac Ephraim, a gymmerasaut eu hetifeddiaeth.

5 ¶ A therfyn meibion Ephraim oedd, yn ol eu teuluoedd; a therfyn eu hetifeddiaeth hwynt o du y dwyrain, oedd Ataroth-adar, hyd Beth-horon uchaf.

6 A'r terfyn sydd yn myned tu a'r môr, i Michmethiath o du y gogledd; a'r terfyn sydd yn amgylchu o du y dwyrain i Taanath-Siloh, ac yn myned heibio iddi o du y dwyrain i Janohah:

7 Ac yn myned i waered o Janohah, i Ataroth, a Naarath; ac yn cyrhaeddy i Jericho, ac yn myned allan i'r Iorrdonen.

8 O Tappuah y mae y terfyn yn myned tu a'r gorllewin i afon Canah; a'i gyrrau eithaf sydd wrth y môr. Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Ephraim, yn ol eu teuluoedd.

9 A dinasoedd neillduedig meibion Ephraim oedd ym mysg etifeddiaeth meibion Manasseh; yr holl ddinasoedd, a'u pentrefydd.

10 Ond ni oresgynasant hwy y Canaanaid, y rhai oedd yn trigo yn Gezer: am hynny y trigodd y Canaanaid ym mhlith yr Ephraimaid hyd y

dydd hwn, ac y maent yn gwasanaethu dan dreth.

PEN. XVII.

1 *Rhandir Manasseh, 7 a'i derfynau. 12 Y Canaanaeid heb eu gyrru allan. 14 Meibion Joseph yn cael rhandir arall.*

AC yr oedd rhandir llwyth Manasseh (canys efe oedd gyntafanedig Joseph) i Machir, cyntafanedig Manasseh, tad Gilead: o herwydd ei fod efe yn rhyfelwr, yr oedd Gilead a Basan yn eiddo ef.

2 Ac yr oedd *rhandir* i'r rhan arall o feibion Manasseh, yn ol eu teuluoedd; *sef* i feibion Abiezer, ac i feibion Helec, ac i feibion Asriel, ac i feibion Sichein, ac i feibion Hopher, ac i feibion Semida: dyma feibion Manasseh mab Joseph, *sef* y gwrywaiaid, yn ol eu teuluoedd.

3 ¶ Ond Salphaad mab Hopher, mab Gilead, mab Machir, mab Manasseh, nid oedd iddo feibion, ond merched: a dyma enwau ei ferched ef; Malah, a Noah, Hogla, Milcah, a Tirzah:

4 Y rhai a ddaethant o flaen Eleazar yr offeiriad, ac o flaen Josua mab Nun, ac o flaen y tywysogion, gan ddywedyd, Yr **ARGLWYDD** a orchymynodd i Moses roddi i ni etifeddiaeth ym mysg ein brodyr: am hynny efe a roddodd iddynt etifeddiaeth, yn ol gair yr **ARGLWYDD**, ym mysg brodyr eu tad.

5 A deg rhandir a syrthiodd i Manasseh, heb law gwlad Gilead a Basan, y rhai *sydd* tu hwnt i'r Iorrdonen;

6 Canys merched Manasseh a etifeddasant etifeddiaeth ym mysg ei feibion ef: a gwlad Gilead oedd i'r rhan arall o feibion Manasseh.

7 ¶ A therfyn Manasseh oedd o Aser i Michmethath, yr hon *sydd* gyferbyn a Sichein; a'r therfyn oedd yn myned ar y llaw ddehau, hyd breswylwyr En-tappuah.

8 Gwlad Tappuah oedd eiddo Manasseh: ond Tappuah, yr hon oedd ar derfyn Manasseh, oedd eiddo meibion Ephraim.

9 A'r therfyn *sydd* yn myned i waered i afon Canah, o du dehau yr afon,

Y dinasoedd hyn, eiddo Ephraim, oedd ym mhlith dinasoedd Manasseh: a therfyn Manasseh *sydd* o du y gogledd i'r afon, a'i ddiwedd oedd y môr.

10 Y dehau oedd eiddo Ephraim, a'r gogledd eiddo Manasseh; a'r môr oedd ei derfyn ef: ac yn Aser yr oeddynt yn cyfarfod, o'r gogledd; ac yn Issachar, o'r dwyrain.

11 Yn Issachar hefyd ac yn Aser yr oedd gan Manasseh, Beth-sean a'i threfydd, ac Ibleam a'i threfydd, a thrigolion Dor a'i threfydd, a thrigolion En-dor a'i threfydd, a phreswylwyr Taanach a'i threfydd, a thrigolion Megido a'i threfydd; tair talaeth.

12 Ond ni allodd meibion Manasseh yrru ymaith *drigolion* y dinasoedd hynny; eithr mynnodd y Canaanaeid breswlyio yn y wlad honno.

13 Etto pan gryfhâodd meibion Israel, hwy a osodasant y Canaanaeid dan dreth: ni yrrasant hwynt ymaith yn llwyr.

14 ¶ A meibion Joseph a lefarasant wrth Josua, gan ddywedyd, Paham y rhoddaist i mi, yn etifeddiaeth, un afael ac un rhan, a minnau yn bobl aml, wedi i'r **ARGLWYDD** hyd yn hyn fy mendithio?

15 A Josua a ddywedodd wrthynt, Os pobl aml *ydwynt*, dos i fynu i'r coed, a thorr *goed* i ti yno y'ngwlad y Phereziaid, a'r cawri, od yw mynydd Ephraim yn gyfyng i ti.

16 A meibion Joseph a ddywedasant, Ni bydd y mynydd ddigon i ni: hefyd y *mae* cerbydau heyrn gan yr holl Canaanaeid *sydd* yn trigo yn y dyffryndir, gan y rhai *sydd* yn Beth-sean a'i threfi, a chan y rhai *sydd* y'nglynn Jezreel.

17 A Josua a ddywedodd wrth dŷ Joseph, wrth Ephraim ac wrth Manasseh, gan ddywedyd, Pobl aml *ydwynt*, a nerth mawr *sydd* gennynt: ni fydd i ti un rhan yn unig.

18 Eithr bydd y mynydd eiddot ti: canys coediog yw, arloesa ef; a bydd ei eithafoedd ef eiddot ti: canys ti a yrri ymaith y Canaanaeid, er bod cerbydau heyrn ganddynt, ac er eu bod yn gryfion.

PEN. XVIII.

1 Gosod y tabernacl i fynu yn Siloh. 9 Dosparthu y rhan arall o'r tir, a'i gyfrannu yn saith ran. 10 Josua yn ei rannu wrth goelbren. 11 Rhandir a therfyn Benjamin: 21 eu dinasoedd.

A HOLL gynnulleidfa meibion Israel a ymgynnullasant i Siloh, ac a osodasant yno babell y cyfarfod: a'r wlad oedd wedi eu darostwng o'u blaen hwynt.

2 A saith lwyth oedd yn aros ym mysg meibion Israel, i'r rhai ni rannasant eu hetifeddiaeth etto.

3 A Josua a ddywedodd wrth feibion Israel, Pa hyd yr ydych yn esgeuluso myned i oresgyn y wlad a roddes ARGLWYDD DDUW eich tadau i chwi?

4 Moeswch o honoch dri-wŷr o bob llwyth; fel yr anfonwyf hwynt, ac y cyfodont, ac y rhodiont y wlad, ac y dosparthont hi yn ol eu hetifeddiaeth hwynt; ac y delont attaf *drachefn*.

5 A hwy a'i rhannant hi yn saith ran. Judah a saif ar ei derfyn o du y dehau, a thŷ Joseph a safant ar eu terfyn o du y gogledd.

6 A chwi a ddosperthwch y wlad yn saith ran, a dygwch y dosparthiadau attaf fi yma; fel y bwriwyf goelbren drosoch yma, o flaen yr ARGLWYDD ein DUW.

7 Ond ni bydd rhan i'r Lefiaid yn eich mysg chwi; o herwydd offeiriadaeth yr ARGLWYDD fydd eu hetifeddiaeth hwynt. Gad hefyd, a Reuben, a hanner llwyth Manasseh, a dderbyniasant eu hetifeddiaeth o'r tu hwnt i'r Iorddonen, o du y dwyrain, yr hon a roddodd Moses gwas yr ARGLWYDD iddynt.

8 ¶ A'r gwŷr a gyfodasant, ac a aethant: a Josua a orchymynodd i'r rhai oedd yn myned i rannu y wlad, gan ddywedyd, Ewch, a rhodiwch trwy y wlad, a dosperthwch hi, a dychwelwch attaf fi; ac yma y bwriaf drosoch chwi goelbren ger bron yr ARGLWYDD yn Siloh.

9 A'r gwŷr a aethant ymaith, ac a gerddasant trwy y wlad, ac a'i dosparthasant hi bob yn ddinas, yn saith

ran, mewn llyfr; a daethant at Josua i'r gweryll yn Siloh.

10 ¶ A Josua a fwriodd goelbren drostynt hwy ger bron yr ARGLWYDD yn Siloh: a Josua a rannodd yno y wlad i feibion Israel yn ol eu rhannau.

11 ¶ A choelbren llwyth meibion Benjamin a ddaeth i fynu yn ol eu teuluoedd: a therfyn eu hetifeddiaeth hwynt a aeth allan rhwng meibion Judah a meibion Joseph.

12 A'r terfyn oedd iddynt hwy tu a'r gogledd o'r Iorddonen: y terfyn hefyd oedd yn myned i fynu gan ystlys Jericho, o du y gogledd, ac yn myned i fynu trwy y mynydd tu a'r gorllewin; a'i gyrrau eithaf oedd yn aialwch Beth-afen.

13 Y terfyn hefyd sydd yn myned oddi yno i Luz, gan ystlys Luz (honno yw Bethel) tu a'r dehau; a'r terfyn sydd yn disgyn i Ataroth-adar, i'r mynydd sydd o du y dehau i Beth-horon isaf.

14 A'r terfyn sydd yn tueddu, ac yn amgylchu cilfach y môr tu a'r dehau, o'r mynydd sydd ar gyfer Beth-horon tu a'r dehau; a'i gyrrau eithaf ef sydd wrth Ciriath-baal (honno yw Ciriath-jearim) dinas meibion Judah. Dyma du y gorllewin.

15 A thu y dehau sydd o gwrr Ciriath-jearim; a'r terfyn sydd yn myned tu a'r gorllewin, ac yn cyrhaeddyd hyd ffynnon dyfroedd Neph-toah.

16 Y terfyn hefyd sydd yn disgyn tu a chwrr y mynydd sydd ar gyfer glynmab Hinnom, yr hwn sydd yn nyffryn y cawri tu a'r gogledd; ac y mae efe yn disgyn i ddyffryn Hinnom, gan ystlys y Jebusiaid tu a'r dehau, ac yn dyfod i waered i ffynnon Rogel.

17 Ac y mae yn tueddu o'r gogledd, ac yn myned i En-sembles, ac yn cyrhaeddyd tu a Geliloth, yr hon sydd gyferbyn a rhiw Adummim, ac yn disgyn at faen Bohan mab Reuben:

18 Ac y mae efe yn myned ar hyd yr ystlys ar gyfer Arabah tu a'r gogledd, ac yn disgyn i Arabah.

19 Y terfyn hefyd sydd yn myned rhagddo i ystlys Beth-hoglah tu a'r gogledd: a chwrr eithaf y terfyn oedd

wrth lann y môr heli tu a'r gogledd, hyd gwrr yr Iorddonen tu a'r dehau. Dyma derfyn y dehau.

20 Yr Iorddonen hefyd sydd derfyn iddo o ystlys y dwyrain. Dyma etifeddiaeth meibion Benjamin, trwy eu terfynau o amgylch, yn ol eu teuluoedd.

21 A dinasoedd llwyth meibion Benjamin, yn ol eu teuluoedd, oedd, Jericho, a Beth-hoglah, a glynn Cesis, 22 A Beth-arabah, a Semarim, a Bethel,

23 Ac Afim, a Pharah, ac Ophrah,

24 A Chephar-haammonai, ac Ophni, a Gaba; deuddeg o ddinasoedd, a'u pentrefydd:

25 Gibeon, a Ramah, a Beeroth,

26 A Mispeh, a Chephirah, a Mosah,

27 A Recem, ac Irpeel, a Tharalah,

28 A Selah, Eleph, a Jebusi (hono yw Jerusalem) Gibeath, a Chiriath; pedair ar ddeg o ddinasoedd, a'u pentrefydd. Dyma etifeddiaeth meibion Benjamin, yn ol eu teuluoedd.

PEN. XIX.

1 *Rhandir Simeon, 10 Zabulon, 17 Issachar, 24 Aser, 32 Naphtali, 40 a Dan. 49 Plant Israel yn rhoddi etifeddiaeth i Josua.*

A'R ail goelbren a aeth allan i Simeon, dros lwyth meibion Simeon, yn ol eu teuluoedd: a'u hetifeddiaeth hwynt oedd o fewn etifeddiaeth meibion Judah.

2 Ac yr oedd ganddynt hwy, yn eu hetifeddiaeth, Beer-seba, a Seba, a Moladah,

3 A Hasar-sual, a Balah, ac Asem,

4 Ac Eltolad, a Bethul, a Hormah,

5 A Siclag, a Beth-marcaboth, a Hasar-susah,

6 A Beth-lebaoth, a Saruhen; tair dinas ar ddeg, a'u pentrefydd:

7 Ain, Rimmon, ac Ether, ac Asan; pedair o ddinasoedd, a'u pentrefydd:

8 A'r holl bentrefydd y rhai oedd o amgylch y dinasoedd hyn, hyd Baalath-beer, Ramath o'r dehau. Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Simeon, yn ol eu teuluoedd.

9 O randir meibion Judah yr oedd

etifeddiaeth meibion Simeon: canys rhan meibion Judah oedd ormod iddynt; am hynny meibion Simeon a gawsant eu hetifeddiaeth o fewn eu hetifeddiaeth hwynt.

10 ¶ A'r trydydd coelbren a ddaeth i fynu dros feibion Zabulon, yn ol eu teuluoedd: a therfyn eu hetifeddiaeth hwynt oedd hyd Sarid.

11 A'u terfyn hwynt sydd yn myned i fynu tu a'r môr, a Maralah, ac yn cyrhaeddyd i Dabbaseth; ac yn cyrhaeddyd i'r afon sydd ar gyfer Jocneam;

12 Ac yn troi o Sarid, o du y dwyrain tu a chyfodiad haul, hyd derfyn Cislith-Tabor; ac yn myned i Daberath, ac yn esgyn i Japhia;

13 Ac yn myned oddi yno ym mlaen tu a'r dwyrain, i Gittah-Hepher, i Ittah-Casin; ac yn myned allan i Rimmon-Methoar, i Neah.

14 A'r terfyn sydd yn amgylchu o du y gogledd i Hannathon; a'i ddiweddiad y'nglynn Jiphtael.

15 Cattath hefyd, a Nahàlal, a Simron, ac Idalah, a Beth-lehem: deuddeg o ddinasoedd, a'u pentrefydd.

16 Dyma etifeddiaeth meibion Zabulon, yn ol eu teuluoedd; y dinasoedd yma, a'u pentrefydd.

17 ¶ Y pedwerydd coelbren a ddaeth allan dros Issachar; dros feibion Issachar, yn ol eu teuluoedd.

18 A'u terfyn hwynt oedd tu a Jezreel, a Cesùloth, a Sunem,

19 A Hapharim, a Sihon, ac Anaharath,

20 A Rabbith, a Cision, ac Abes,

21 A Remeth, ac En-gannim, ac En-hàdah, a Beth-passes.

22 A'r terfyn sydd yn cyrhaeddyd i Tabor, a Sahasimah, a Beth-semes; a'u cyrrau eithaf hwynt yw yr Iorddonen: un ddinas ar bymtheg, a'u pentrefydd.

23 Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Issachar, yn ol eu teuluoedd; y dinasoedd, a'u pentrefydd.

24 ¶ A'r pumed coelbren a ddaeth allan dros lwyth meibion Aser, yn ol eu teuluoedd.

25 A'u terfyn hwynt oedd, Helcath, a Hali, a Beten, ac Achsaph,

26 Ac Alammelech, ac Amad, a Misal; ac yn cyrhaeddyd i Carmel tu a'r gorllewin, ac i Sihor-Libnath;

27 Ac yn troi tu a chyfodiad haul i Beth-Dagon, ac yn cyrhaeddyd i Zabulon, ac i ddyffryn Jiphtael, tu a'r gogledd i Beth-Emec, ac i Neiel, ac yn myned ar y llaw aswy i Cabul;

28 A Hebron, a Rehob, a Hammon, a Canah, hyd Sidon fawr.

29 A'r terfyn sydd yn troi i Ramah, ac hyd Sor, y ddinas gadarn: a'r terfyn sydd yn troi i Hosah; a'i gyrrau eithaf sydd wrth y môr, o randir Achzib.

30 Ummah hefyd, ac Aphec, a Rehob: dwy ddinas ar hugain, a'u pentrefydd.

31 Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Aser, yu ol eu teuluoedd; y dinasoedd hyn, a'u pentrefydd.

32 ¶ Y chweched coelbren a ddaeth allan i feibion Naphtali, dros feibion Naphtali, yn ol eu teuluoedd.

33 A'u terfyn hwy oedd o Heleph, o Alon i Saanannim, ac Adami, Neeb, a Jabneel hyd Lacum: a'i gyrrau eithaf oedd wrth yr Iorrdonen.

34 A'r terfyn sydd yn troi tu a'r gorllewin i Aznoth-Tabor, ac yn myned oddi yno i Huccoc; ac yn cyrhaeddyd i Zabulon o du y dehau, ac yn cyrhaeddyd i Aser o du y gorllewin, ac i Judah a'r Iorrdonen tu a chyfodiad haul.

35 A'r dinasoedd caerog, Sidim, Ser, a Hammath, Raccath, a Chinneroth,

36 Ac Adamah, a Ramah, a Hasor,

37 A Cedec, ac Edrei, ac Enhasor,

38 Ac Iron, a Migdal-el, Horem, a Beth-anath, a Beth-semes: pedair dinas ar bymtheg, a'u pentrefydd.

39 Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Naphtali, yn ol eu teuluoedd; y dinasoedd, a'u pentrefydd.

40 ¶ Y seithfed coelbren a ddaeth allan dros lwyth meibion Dan, yn ol eu teuluoedd.

41 A therfyn eu hetifeddiaeth hwynt oedd Sorah, ac Estaol, ac Ir-Semes,

42 A Saalabbin, ac Ajalon, ac Ithlah,

43 Ac Elon, a Thimnathah, ac Ecron,

44 Ac Elteceh, a Gibbethon, a Baalath,

45 A Jehud, a Bene-berac, a Gathrimmon,

46 A Meiarcon, a Raccon, gyd â'r terfyn ar gyfer Japho.

47 A therfyn meibion Dan a aeth yn rhyfychan iddynt: am hynny meibion Dan a aethant i fynu i ymladd yn erbyn Lesem, ac a'i hynnillasant hi; tarawsant hefyd hi â min y cleddyf, a meddiannasant hi, a thrigasant ynddi; a galwasant Lesem yn Dan, yn ol enw Dan eu tad.

48 Dyma etifeddiaeth llwyth meibion Dan, yn ol eu teuluoedd; y dinasoedd hyn, a'u pentrefydd.

49 ¶ Pan orphenasant rannu y wlad yn etifeddiaethau yn ol ei therfynau, meibion Israel a roddasant etifeddiaeth i Josua mab Nun yn eu mysg:

50 Wrth orchymyn yr ARGLWYDD y rhoddasant iddo ef y ddinas a ofynodd efe; sef Timnath-Serah, ym mynydd Ephraim: ac efe a adeiladodd y ddinas, ac a drigodd ynddi.

51 Dyma yr etifeddiaethau a roddodd Eleazar yr offeiriad, a Josua mab Nun, a phennau tadau llwythau meibion Israel, yn etifeddiaeth, wrth goelbren, yn Siloh, o flaen yr ARGLWYDD, wrth ddrws pabell y cyfarfod. Felly y gorphenasant rannu y wlad.

PEN. XX.

1 Duw yn gorchymyn, ? a phlant Israel yn ordeinio y chwe dinas noddfa.

ALLEFARODD yr ARGLWYDD wrth Josua, gan ddywedyd,

2 Llefara wrth feibion Israel, gan ddywedyd, Moeswech i chwi ddinasoedd nodded, am y rhai y lleferais wrthyhch trwy law Moses;

3 Fel y ffô yno y llofrudd a laddo neb mewn amryfusedd, neu mewn anwybod: a byddant i chwi yn noddfa rhag dialydd y gwaed.

4 A phan ffô efe i un o'r dinasoedd hynny, a sefyll wrth ddrws porth y ddinas, a mynegi ei achosion lle y clywo henuriaid y ddinas honno; cymmerant ef attynt i'r ddinas, a

Ordeinio chwe dinas noddfa. PEN. XXI.

rhoddant le iddo, fel y trigo gyd â hwynt.

5 Ac os dïalydd y gwaed a erlid ar ei ol ef, na roddant y lleiddiad yn ei law ef: canys mewn anwybod y tarawodd efe ei gymmydog, ac nid oedd gâs ganddo ef o'r blaen.

6 Ac efe a drig yn y ddinas honno, nes iddo sefyll o flaen y gynulleidfa i farn, ac nes marw yr arch-offeiriad fyddo yn y dyddiau hynny: yna dychweled y llofrudd, a deued i'w ddinas ac i'w dŷ ei hun; *sef* y ddinas yr hon y ffoisai efe o honi.

7 ¶ Am hynny y cyssegrasant Cedus yn Galilee, ym mynydd Naphtali, a Sichein ym mynydd Ephraim, a Chaer-Arba (hon *yw* Hebron) ym mynydd Judah.

8 Ac o'r tu hwnt i'r Iorddonen, o du y dwyrain i Jericho, y rhoddasant Beser (yn yr anialwch ar y gwastadedd) o lwyth Reuben, a Ramoth yn Gilead o lwyth Gad, a Golan yn Basan o lwyth Manasseh.

9 Y rhai hyn oedd ddinasoedd gosodedig i holl feibion Israel, ac i'r dieithr a ymdeithiai yn eu mysg hwynt; fel y ffoai pawb iddynt a'r a laddai *neb* mewn amryfusedd; ac na byddai marw trwy law dïalydd y gwaed, nes iddo sefyll o flaen y gynulleidfa.

PEN. XXI.

1 *Rhoddi wyth ddinas a deugain i'r Lefiaid, wrth goelbren, allan o'r llwythau eraill. 43 Duw yn rhoddi y wlad, a llongydduch i'r Israeliaid, yn ol ei addewid.*

YNA pennau tadau y Lefiaid a nesasant at Eleazar yr offeiriad, ac at Josua mab Nun, ac at benau tadau llwythau meibion Israel;

2 Ac a lefarasant wrthynt yn Siloh, o fewn gwlad Canaan, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD a orchymynodd, trwy law Moses, roddi i ni ddinasoedd i drigo, a'u meusydd pentrefol i'n hani-ffiliaid.

3 A meibion Israel a roddasant i'r Lefiaid o'u hetifeddiaeth, wrth orchymyn yr ARGLWYDD, y dinasoedd hyn a'u meusydd pentrefol.

4 A daeth y coelbren allan dros deuluoedd y Cohathiaid: ac yr oedd i feibion Aaron yr offeiriad, *y rhai oedd* o'r Lefiaid, allan o lwyth Judah.

Dinasoedd y Lefiaid.

ac o lwyth Simeon, ac o lwyth Benjamin, dair dinas ar ddeg, wrth goelbren.

5 Ac i'r rhan arall o feibion Cohath *yr oedd*, o deuluoedd llwyth Ephraim, ac o lwyth Dan, ac o hanner llwyth Manasseh, ddeg dinas, wrth goelbren.

6 Ac i feibion Gerson *yr oedd*, o deuluoedd llwyth Issachar, ac o lwyth Aser, ac o lwyth Naphtali, ac o hanner llwyth Manasseh yn Basan, dair dinas ar ddeg, wrth goelbren.

7 I feibion Merari, wrth eu teuluoedd, *yr oedd*, o lwyth Reuben, ac o lwyth Gad, ac o lwyth Zabulon, ddeuddeg o ddinasoedd.

8 A meibion Israel a roddasant i'r Lefiaid y dinasoedd hyn, a'u meusydd pentrefol, fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD trwy law Moses, wrth goelbren.

9 ¶ A hwy a roddasant, o lwyth meibion Judah, ac o lwyth meibion Simeon, y dinasoedd hyn a enwir erbyn *eu* henwau;

10 Fel y byddent i feibion Aaron, o deuluoedd y Cohathiaid, o feibion Lefi: canys iddynt lwy yr oedd y coelbren cyntaf.

11 A rhoddasant iddynt Gaer Arba, tad Anac (honno *yw* Hebron) ym mynydd-*dir* Judah, a'i meusydd pentrefol oddi amgylch.

12 Ond maes y ddinas, a'i phentrefydd, a roddasant i Caleb mab Jephunneh, yn etifeddiaeth iddo ef.

13 ¶ Ac i feibion Aaron yr offeiriad y rhoddasant Hebron a'i meusydd pentrefol, yn ddinas noddod i'r llofrudd; a Libnah a'i meusydd pentrefol,

14 A Jattir a'i meusydd pentrefol, ac Estemoa a'i meusydd pentrefol,

15 A Holon a'i meusydd pentrefol, a Debir a'i meusydd pentrefol,

16 Ac Ain a'i meusydd pentrefol, a Juttah a'i meusydd pentrefol, a Bethsemes o'r ddau lwyth hynny.

17 Ac o lwyth Benjamin, Gibeon, a'i meusydd pentrefol, a Geba a'i meusydd pentrefol,

18 Anathoth a'i meusydd pentrefol, ac Almon a'i meusydd pentrefol: pedair dinas.

19 Holl ddinasoedd meibion Aaron,

yr offeiriaid, oedd dair dinas ar ddeg, a'u meusydd pentrefol.

20 ¶ A chan deuluoedd meibion Cohath, y Lefiaid, y rhan arall o feibion Cohath, yr oedd dinasoedd eu coelbren o lwyth Ephraim.

21 A hwy a roddasant iddynt yn ddinas noddod y lleiddiad, Sicheim a'i meusydd pentrefol, ym mynydd Ephraim, a Gezer a'i meusydd pentrefol,

22 A Cibsaim a'i meusydd pentrefol, a Beth-boron a'i meusydd pentrefol: pedair o ddinasoedd.

23 Ac o lwyth Dan, Eltece a'i meusydd pentrefol, Gibbethon a'i meusydd pentrefol,

24 Ajalon a'i meusydd pentrefol, Gath-Rimmon a'i meusydd pentrefol: pedair o ddinasoedd.

25 Ac o hanner llwyth Manasseh, Tanac a'i meusydd pentrefol, a Gath-Rimmon a'i meusydd pentrefol: dwy ddinas.

26 Yr holl ddinasoedd, y rhai oedd eiddo y rhan arall o deuluoedd meibion Cohath, oedd ddeg, a'u meusydd pentrefol.

27 ¶ Ac i feibion Gerson, o deuluoedd y Lefiaid, y rhoddasid, o hanner arall llwyth Manasseh, yn ddinas noddod y llofrudd, Golan yn Basan a'i meusydd pentrefol, a Beesterah a'i meusydd pentrefol: dwy ddinas.

28 Ac o lwyth Issachar, Cison a'i meusydd pentrefol, Dabareth a'i meusydd pentrefol.

29 Jarmuth a'i meusydd pentrefol, Engannim a'i meusydd pentrefol: pedair dinas.

30 Ac o lwyth Aser, Misal a'i meusydd pentrefol, Abdon a'i meusydd pentrefol,

31 Helcath a'i meusydd pentrefol, a Rehob a'i meusydd pentrefol: pedair dinas.

32 Ac o lwyth Naphtali, yn ddinas noddod y lleiddiad, Cedes yn Galilee a'i meusydd pentrefol, a Hammothdor a'i meusydd pentrefol, a Cartan a'i meusydd pentrefol: tair dinas.

33 Holl ddinasoedd y Gersoniaid, yn ol eu teuluoedd, oedd dair dinas ar ddeg, a'u meusydd pentrefol.

34 ¶ Ac i deuluoedd meibion Me-

rari, y rhan arall o'r Lefiaid, y rhoddasid, o lwyth Zabulon, Jocneam a'i meusydd pentrefol, a Cartah a'i meusydd pentrefol,

35 Dimnah a'i meusydd pentrefol, Nahalal a'i meusydd pentrefol: pedair dinas.

36 Ac o lwyth Reuben, Beser a'i meusydd pentrefol, a Jahasah a'i meusydd pentrefol,

37 Cedemoth a'i meusydd pentrefol, Mephaath a'i meusydd pentrefol: pedair dinas.

38 Ac o lwyth Gad, yn ddinas noddfa y llofrudd, Ramoth yn Gilead a'i meusydd pentrefol, a Mahanaim a'i meusydd pentrefol,

39 Hesbon a'i meusydd pentrefol, Jazer a'i meusydd pentrefol: pedair dinas o gwbl.

40 Holl ddinasoedd meibion Merari, yn ol eu teuluoedd (*sef* y rhan arall o deuluoedd y Lefiaid) oedd, wrth eu coelbren, ddeuddeng ninas.

41 Holl ddinasoedd y Lefiaid, ym meddiant meibion Israel, oedd wyth ddinas a deugain, a'u meusydd pentrefol.

42 Y dinasoedd hyn oedd bob un a'u meusydd pentrefol o'u hamgylch. Felly yr oedd yr holl ddinasoedd hyn.

43 ¶ A'r ARGLWYDD a roddodd i Israel yr holl wlad a dyngodd efe a'r ei rhoddi wrth eu tadau hwynt: a hwy a'i meddiannasant hi, ac a wladychasant ynddi.

44 Yr ARGLWYDD hefyd a roddodd lonyddwch iddynt hwy o amgylch, yn ol yr hyn oll a dyngasai efe wrth eu tadau hwynt: ac ni safodd neb yn eu hwyneb hwynt o'u holl elynion; eu holl elynion a roddodd yr ARGLWYDD yn eu dwylaw hwynt.

45 Ni phallodd dim o'r holl bethau da a lefarasai yr ARGLWYDD wrth dŷ Israel: daeth y cwbl i ben.

PEN. XXII.

1 Anfon y ddau lwyth a hanner adref, a'u bendithio. 10 Hwyrthau yn adeiladu allor y dystiolaeth ar y ffordd. 11 Yr Israeliaid yn anfoddluwr iddi. 21 Hwyrthau yn eu boddloni hwynt yn helaeth.

YNA Josua a alwodd y Reubeniaid a'r Gadiaid, a hanner llwyth Manasseh,

2 Ac a ddywedodd wrthynt, Chwi a gadwasoch yr hyn oll a orchymynodd Moses gwas yr ARGLWYDD i chwi, ac a wrandawsoch ar fy llais yn yr hyn oll a orchymynais i chwi.

3 Ni adawsoch eich brodyr, er ys llawer o ddyddiau bellach, hyd y dydd hwn : ond cadwasoch reol gorchymyn yr ARGLWYDD eich DUW.

4 Ac yn awr yr ARGLWYDD eich DUW a roddes esmwythdra i'ch brodyr, fel y llefarodd wrthynt : yn awr gan hynny trowch, ac ewch rhagoch i'ch pebyll, i wlad eich meddiant, yr hon a roddodd Moses gwas yr ARGLWYDD i chwi, o'r tu hwnt i'r Iorddonen.

5 Yn unig cedwch yn ddyfal a'r wneuthur y gorchymyn a'r gyfraith a orchymynodd Moses gwas yr ARGLWYDD i chwi ; *sef* caru yr ARGLWYDD eich DUW, a rhodio yn ei holl ffyrdd ef, a chadw ei orchymynion ef, a glynu wrtho ef, a'i wasanaethu ef â'ch holl galon, ac â'ch holl enaid.

6 A Josua a'u bendithiodd hwynt, ac a'u gollyngodd ymaith. A hwy a aethant i'w pebyll.

7 ¶ Ac i hanner llwyth Manasseh y rhoddasai Moses *etifeddiaeth* yn Basan ; ac i'r hanner *arall* y rhoddodd Josua, gyd â'u brodyr, tu yma i'r Iorddonen tu a'r gorllewin. Hefyd pan ollyngodd Josua hwynt i'w pebyll, yna efe a'u bendithiodd hwynt ;

8 Ac efe a lefarodd wrthynt, gan ddywedyd, Dychwelwch â chyfoeth mawr i'ch pebyll, âg anifeiliaid lawer iawn, âg arian, ac âg aur, â phres *hefyd*, ac â haiarn, ac â gwisgoedd lawer iawn : rhennwch â'ch brodyr anrhaith eich gelynion.

9 ¶ A meibion Reuben, a meibion Gad, a hanner llwyth Manasseh, a ddychwelasant, ac a aethant ymaith oddi wrth feibion Israel, o Siloh, yr hon *sydd* y'ngwlad Canaan, i fyned i wlad Gilead, i wlad eu meddiant hwy, yr hon a feddiannasant, wrth orchymyn yr ARGLWYDD trwy law Moses.

10 ¶ A phan ddaethant i gyffiniau yr Iorddonen, y rhai *sydd* y'ngwlad Canaan, meibion Reuben, a meibion Gad, a hanner llwyth Manasseh, a

adeiladasant yno allor wrth yr Iorddonen, allor fawr mewn golwg.

11 ¶ A chlybu meibion Israel ddywedyd, Wele, meibion Reuben, a meibion Gad, a hanner llwyth Manasseh, a adeiladasant allor ar gyfer gwlad Canaan, wrth derfynau yr Iorddonen, gan ystlys meibion Israel.

12 A phan glybu meibion Israel *hynny*, yna holl gynnulleidfa meibion Israel a ymgynnullasant i Siloh, i ddyfod i fynu yn eu herbyn hwynt i ryfel.

13 A meibion Israel a anfonasant at feibion Reuben, ac at feibion Gad, ac at hanner llwyth Manasseh, i wlad Gilead, Phinees mab Eleazar yr offeiriad,

14 A deg o dywysogion gyd âg ef, un tywysog o bob tŷ, pennaf trwy holl lwythau Israel ; a phob un *oedd* ben yn nhŷ *eu* tadau, ym mysg miloedd Israel.

15 A hwy a ddaethant at feibion Reuben, ac at feibion Gad, ac at hanner llwyth Manasseh, i wlad Gilead : ac a ymddiddanasant â hwynt, gan ddywedyd,

16 Fel hyn y dywed holl gynnulleidfa yr ARGLWYDD, Pa gamwedd *yw* hwn a wnaethoch yn erbyn DUW Israel, gan ddychwelyd heddyw oddi ar ol yr ARGLWYDD, pan adeiladasoch i chwi allor, i wrthryfela heddyw yn erbyn yr ARGLWYDD ?

17 Ai bychan gennym ni anwiredd Peor, yr hwn nid ymlanhasom oddi wrtho etto hyd y dydd hwn (er bod pla ym mysg cynulleidfa yr ARGLWYDD)

18 Ond bod i chwi droi ymaith heddyw oddi ar ol yr ARGLWYDD ? Ac am i chwi wrthryfela heddyw yn erbyn yr ARGLWYDD, efe a lidia y fory yn erbyn holl gynnulleidfa Israel.

19 Ac od *yw* gwlad eich meddiant chwi yn arian, deuwch drosodd i wlad meddiant yr ARGLWYDD, yr hon y mae tabernacl yr ARGLWYDD yn aros ynddi, a chymmerwch feddiant yn ein mysg ni : ond na wrthryfelwch yn erbyn yr ARGLWYDD, ac na childynwch i'n herbyn ninnau, trwy adeiladu o honoch i chwi eich hun allor,

heb law allor yr ARGLWYDD ein DUW.

20 Oni wnaeth Achan mab Zerach gamwedd, o herwydd y diofryd-beth, fel y bu digofaint yn erbyn holl gynulleidfa Israel? ac efe oedd un gwr; etto nid efe yn unig a fu farw am ei anwiredd.

21 ¶ Yna meibion Reuben, a meibion Gad, a hanner llwyth Manasseh, a attebasant, ac a lefarasant wrth benaethiaid miloedd Israel;

22 ARGLWYDD DDUW y duwiau, ARGLWYDD DDUW y duwiau, efe sydd yn gwybod, ac Israel yntau a gaiff wybod, os mewn gwrthryfel, neu mewn camwedd yn erbyn yr ARGLWYDD y bu hyn, (na wareder ni y dydd hwn)

23 Os adeiladasom i ni allor i droi oddi ar ol yr ARGLWYDD, neu os offrymmasom arni boeth-offrwm, neu fwyd-offrwm, neu os aberthasom arni ebyrth hëdd; yr ARGLWYDD ei hun a'i gofyno:

24 Ac onid rhag ofn y peth yma y gwnaethom hyn; gan ddywedyd, Ar ol hyn eich meibion chwi a adroddant wrth ein meibion ninnau, gan ddywedyd, Beth sydd i chwi a wneloch âg ARGLWYDD DDUW Israel?

25 Canys yr ARGLWYDD a roddodd yr Iorddonen hon yn deryn rhyngom ni a chwi: meibion Reuben, a meibion Gad, nid oes i chwi ran yn yr ARGLWYDD. Felly y gwnai eich meibion chwi i'n meibion ni beidio ag ofni yr ARGLWYDD.

26 Am hynny y dywedasom, Gan adeiladu gwnawn yn awr i ni allor: nid i boeth-offrwm, nac i aberth;

27 Eithr i fod yn dyst rhyngom ni a chwi, a rhwng ein hiliogaeth ni ar ein hol, i gael o honom wasanaethu gwasanaeth yr ARGLWYDD ger ei fron ef, â'n poeth-offrymmau, ac â'n hebyrth, ac â'n hoffrymmau hëdd; fel na ddywedo eich meibion chwi ar ol hyn wrth ein meibion ni, Nid oes i chwi ran yn yr ARGLWYDD.

28 Am hynny y dywedasom, Pan ddywedont hwy felly wrthym ni, neu wrth ein heppil ar ol hyn; yna y dywedwn ninnau, Gwelwch lun allor yr ARGLWYDD, yr hon a wnaeth ein

tadau ni, nid i boeth-offrwm, nac i aberth; ond i fod yn dyst rhyngom ni a chwi.

29 Na atto Duw i ni wrthryfela yn erbyn yr ARGLWYDD, a dychwelyd heddyw oddi ar ol yr ARGLWYDD; gan adeiladu allor i boeth-offrwm, i fwyd-offrwm, neu i aberth, heb law allor yr ARGLWYDD ein DUW yr hon sydd ger bron ei dabernacl ef.

30 ¶ A phau glybu Phinees yr offeiriad, a thywysogion y gynulleidfa, a phennaethiaid miloedd Israel y rhai oedd gyd âg ef, y geiriau a lefarasai meibion Reuben, a meibion Gad, a meibion Manasseh, da oedd y peth yn eu golwg hwynt.

31 Phinees mab Eleazar yr offeiriad a ddywedodd wrth feibion Reuben, ac wrth feibion Gad, ac wrth feibion Manasseh, Heddyw y gwybuom fod yr ARGLWYDD yn ein plith, o herwydd na wnaethoch y camwedd hwn yn erbyn yr ARGLWYDD: yn awr gwaredasoch feibion Israel o law yr ARGLWYDD.

32 ¶ Am hynny y dychwelodd Phinees mab Eleazar yr offeiriad, a'r tywysogion, oddi wrth feibion Reuben, ac oddi wrth feibion Gad, o wlad Gilead, i wlad Canaan, at feibion Israel, ac a ddygasant drachefn air iddynt.

33 A da oedd y peth y'ngolwg meibion Israel; a meibion Israel a fendithiasant DDUW, ac ni soniasant am fyned i fynu yn eu herbyn hwynt i ryfel, i ddifetha y wlad yr oedd meibion Reuben a meibion Gad yn preswyllo ynddi.

34 A meibion Reuben a meibion Gad a alwasant yr allor Ed: canys tyst fydd hi rhyngom ni, mai yr ARGLWYDD sydd DDUW.

PEN. XXIII.

1 Josua yn aros y bobl cyn ei farwolaeth, 3 trwy gosio hendithion o'r blaen, 5 trwy addeuadion, 11 a thrwy sygythion.

A DARFU, ar ol dyddiau lawer, wedi i'r ARGLWYDD roddi llonyddwch i Israel gan eu holl elyion o amgylch, i Josua heneiddio a myned mewn dyddiau.

2 A Josua a alwodd am holl Israel,

am eu henuriaid, ac am eu pennaethiaid, ac am eu barnwyr, ac am eu swyddogion; ac a ddywedodd wrthynt, *Myfi a heneiddiais ac a euthum yn oedrannus:*

3 Chwithau hefyd a welsoch yr hyn oll a wnaeth yr ARGLWYDD eich Duw i'r holl genhedloedd hyn, er eich mwyn chwi: canys yr ARGLWYDD eich Duw *yw* yr hwn a ymladdodd drosoch.

4 Gwelwch, rhennais i chwi y cenedloedd hyn a adawyd, yn etifeddiaeth i'ch llwythau chwi, o'r Iorddonen, a'r holl genhedloedd y rhai a dorrais i ymaith, hyd y môr mawr tu a'r gorllewin.

5 A'r ARGLWYDD eich Duw a'u hynlid hwynt o'ch blaen chwi, ac a'u gyrr hwynt ymaith allan o'ch gwydd chwi; a chwi a feddiennwch eu gwlad hwynt, megis y dywedodd yr ARGLWYDD eich Duw wrthyich.

6 Am hynny ymwrolwch yn lew, i gadw ac i wneuthur y cwbl sydd ysgrifenedig yn llyfr cyfraith Moses; fel na chilioch oddi wrthynt, tu a'r llaw ddehau na thu a'r llaw aswy;

7 Ac na chyd-ymgyfeilloch â'r cenedloedd yma, y rhai a adawyd gyd â chwi; ac na chofioch enw eu duwiau hwynt, ac na thynghoch *iddynt*, na wasanaethoch hwynt chwaith, ac nac ymgrymmoch *iddynt*:

8 Onid glynu wrth yr ARGLWYDD eich Duw, fel y gwnasthoch hyd y dydd hwn.

9 Canys yr ARGLWYDD a yrrodd allan o'ch blaen chwi genhedloedd mawrion a nerthol: ac am danoch chwi, ni safodd neb yn eich wynebau chwi hyd y dydd hwn.

10 Un gwr o honoch a erlid fil: canys yr ARGLWYDD eich Duw *yw* yr hwn sydd ya ymladd drosoch, fel y llefarodd wrthyich.

11 Ymgedwch gan hynny yn ddyfal ar eich eneidiau, a'r i chwi garu yr ARGLWYDD eich Duw.

12 Canys, os gan ddychwelyd y dychwelwch, ac yr ymlynwch wrth weddill y cenedloedd yma, y rhai a adawyd gyd â chwi; os ymgyfathrechwch â hwynt, ac os ewch i mewn

atynt hwy, a hwythau attoch chwithau:

13 Gan wybod gwybyddwch, na yrr yr ARGLWYDD eich Duw y cenedloedd hyn mwyach allan o'ch blaen chwi; ond byddant i chwi yn fagl ac yn drangwydd, ac yn ffrewyll yn eich ystlysau, ac yn ddrain yn eich llygaid, nes eich difa chwi allan o'r wlad dda yma yr hon a roddodd yr ARGLWYDD eich Duw i chwi.

14 Ac wele, fi yn myned heddyw i ffordd yr holl ddaear: a chwi a wyddoch yn eich holl galonnau, ac yn eich holl eneidiau, na phallodd dim o'r holl bethau daionus a lefarodd yr ARGLWYDD eich Duw am danoch chwi; hwy a ddaethant oll i chwi, ac ni phallodd dim o honynt.

15 Ac fel y daeth i chwi bob peth daionus a addawodd yr ARGLWYDD eich Duw wrthyich; felly y dwg yr ARGLWYDD arnoch chwi bob peth drygionus, nes eich difa chwi allan o'r wlad dda yma a roddodd yr ARGLWYDD eich Duw i chwi.

16 Pan droseddoch gyfammod yr ARGLWYDD eich Duw, a orchymynodd efe i chwi, a myned a gwasan-aethu duwiau dieithr, ac ymgrymmu *iddynt*; yna y lidia digofaint yr ARGLWYDD yn eich erbyn chwi, ac y cyfrgollir chwi yn ebrwydd o'r wlad dda yma a roddodd efe i chwi.

PEN. XXIV.

1 *Josua yn cynnull y llwythau yn Sichem.*
2 *Ystori ferr o fendithion Duw er amser Terah.* 14 *Mae efe yn adretyddu cyfammod rhyngddynt hwy a Duw.* 26 *Carrreg yn dyst o'r cyfammod.* 29 *Oedran Josua; ei farwolaeth, a'i gladdedigaeth.* 32 *Claddu eagyru Joseph.* 33 *Marwolaeth Eleazar.*

A JOSUA a gynnullodd holl lwythau Israel i Sichem; ac a alwodd am henuriaid Israel, ac am eu pennaethiaid, ac am eu barnwyr, ac am eu swyddogion: a hwy a safasant ger bron Duw.

2 A dywedodd Josua wrth yr holl bobl, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel; Tu hwnt i'r afon y trigodd eich tadau chwi gynt, *sef* Terah tad Abraham, a thad Nachor: a hwy a wasanaethasant dduwiau dieithr.

3 Ac mi a gymmerais eich tad

Abraham ymaith o'r tu hwnt i'r afon, ac a'i harweiniais ef trwy holl wlad Canaan, ac a amlhêais hefyd ei had ef, ac a roddais iddo Isaac.

4 Ac i Isaac y rhoddais Jacob ac Esau : ac i Esau y rhoddais fynydd Seir i'w etifeddu ; ond Jacob a'i feibion a aethant i waered i'r Aiphth.

5 A mi a anfonais Moses ac Aaron, ac a darewais yr Aiphthiaid, yn ol yr hyn a wneuthum yn eu mysg : ac wedi hynny y dygais chwi allan,

6 Ac a ddygais eich tadau chwi allan o'r Aiphth : chwi a ddaethoch at y môr ; a'r Aiphthiaid a erlidiodd ar ol eich tadau â cherbydau, ac â gwÿr meirch, hyd y môr coch.

7 A phan waeddasant ar yr ARGLWYDD, efe a osododd dywyllwch rhyngoch chwi a'r Aiphthiaid, ac a ddug y môr arnynt hwy, ac a'u gorchuddiodd : eich llygaid chwi a welasant yr hyn a wneuthum yn yr Aiphth : trigasoch *hefyd* yn yr anialwch ddyddiau lawer.

8 A mi a'ch dygais i wlad yr Amorïaid, y rhai oedd yn trigo o'r tu hwnt i'r Iorddonen ; a hwy a ymladdasant i'ch erbyn : a myfi a'u rhoddais hwynt yn eich llaw chwi, fel y meddiannasoch eu gwlad hwynt ; a mimau a'u difethais hwynt o'ch blaen chwi.

9 Yna Balac mab Sippor brenhin Moab, a gyfododd, ac a ryfelodd yn erbyn Israel ; ac a anfonodd, ac a alwodd am Balaam mab Beor, i'ch mellidigo chwi.

10 Ond ni fynwnn i wrando ar Balaam ; am hynny gan fendithio y bendithiodd efe chwi : felly y gwaredais chwi o'i law ef.

11 A chwi a aethoch dros yr Iorddonen, ac a ddaethoch i Jericho : a gwÿr Jericho a ymladdodd i'ch erbyn, yr Amorïaid, a'r Phereziaid, a'r Canaanaeid, a'r Hethiaid, a'r Girgasiaid, yr Hefiaid, a'r Jebusiaid ; a mi a'u rhoddais hwynt yn eich llaw chwi.

12 A mi a anfonais gaeccwn o'ch blaen chwi, a'r rhai hynny a'u gyrrodd hwynt allan o'ch blaen chwi ; *sef* dau frenhin yr Amorïaid : nid â'th gleddyf di, ac nid â'th fwa.

13 A mi a roddais i chwi wlad ni

lafuriasoch am dani, a dinasoedd y rhai nid adeladasoch, ac yr ydych yn trigo ynddynt : o'r gwinllannoedd, a'r olew-lannoedd, ni phlannasoch, yr ydych yn bwytta o honynt.

14 ¶ Yn awr gan hynny ofnwch yr ARGLWYDD, a gwasanaethwch ef mewn perffeithrwydd a gwirionedd, a bwriwch ymaith y duwiau a wasanaethodd eich tadau o'r tu hwnt i'r afon, ac yn yr Aiphth ; a gwasanaethwch chwi yr ARGLWYDD.

15 Ac od yw ddrwg yn eich golwg wasanaethu yr ARGLWYDD, dewiswch i chwi heddyw pa un a wasanaethoch, ai y duwiau a wasanaethodd eich tadau, y rhai *oedd* o'r tu hwnt i'r afon, ai ynte duwiau yr Amorïaid, y rhai yr ydych yn trigo yn eu gwlad : ond myfi, mi a'm tylwyth a wasanaethwn yr ARGLWYDD.

16 Yna yr attebodd y bobl, ac y dywedodd, Na atto Duw i ni adael yr ARGLWYDD, i wasanaethu duwiau dieithr.

17 Canys yr ARGLWYDD ein Duw yw yr hwn a'n dug ni i fynu a'n tadau o wlad yr Aiphth, o dŷ y caethiwed ; a'r hwn a wnaeth y rhyfeddodau mawrion hynny yn ein gŵydd ni, ac a'n cadwodd ni yn yr holl ffordd y rhodiasom ynddi, ac ym mysg yr holl bobloedd y tramwyasom yn eu plith.

18 A'r ARGLWYDD a yrrodd allan yr holl bobloedd, a'r Amorïaid, preswylwyr y wlad o'n blaenni : *am hynny* ninnau a wasanaethwn yr ARGLWYDD ; canys efe yw ein Duw ni.

19 A Josua a ddywedodd wrth y bobl, Ni ellwch wasanaethu yr ARGLWYDD ; canys Duw sancteiddiol yw efe : Duw eiddigus yw ; ni ddiodef efe eich anwiredd, na'ch pechodau.

20 O gwrthodwch yr ARGLWYDD, a gwasanaethu duwiau dieithr ; yna efe a dry, ac a'ch dryga chwi, ac efe a'ch difa chwi, wedi iddo wneuthur i chwi ddaioni.

21 A'r bobl a ddywedodd wrth Josua, Nag è ; eithr ni a wasanaethwn yr ARGLWYDD.

22 A dywedodd Josua wrth y bobl, Tystion *ydych* yn eich erbyn eich hun, ddewis o honoch i chwi yr AR-

GLWYDD i'w wasanaethu. Dywedasant hwythau, Tystion ydym.

23 Am hynny yn awr (eb efe) bwriwch ymaith y duwiau dieithr sydd yn eich mysg, a gostyngwch eich calon at ARGLWYDD DDUW Israel.

24 A'r bobl a ddywedasant wrth Josua, Yr ARGLWYDD ein Duw a wasanaethwn, ac ar ei lais ef y gwrandawn.

25 Felly Josua a wnaeth gyfammod â'r bobl y dwthwn hwnnw, ac a osododd iddynt ddeddfau, a barnedigaethau, yn Sichem.

26 ¶ A Josua a ysgrifenodd y geiriau hyn yn llyfr cyfraith DDUW, ac a gymmerth faen mawr, ac a'i gosododd i fynu yno dan dderwen oedd yn agos i gyssegr yr ARGLWYDD.

27 A Josua a ddywedodd wrth yr holl bobl, Wele, y maen hwn fydd yn dystiolaeth i ni; canys efe a glywodd holl eiriau yr ARGLWYDD, y rhai a lefarodd efe wrthym: am hyunny y bydd efe yn dystiolaeth i chwi, rhag i chwi wadu eich Duw.

28 Felly Josua a ollyngodd y bobl, bob un i'w etifeddiaeth.

29 ¶ Ac wedi y pethau hyn, y bu farw Josua mab Nun, gwas yr ARGLWYDD, yn fab dengmlwydd a chant.

30 A hwy a'i claddasant ef yn nherfyn ei etifeddiaeth, o fewn Timnathserah; yr hon sydd ym mynydd Ephraim, o du y gogledd i fynydd Gaas.

31 Ac Israel a wasanaethodd yr ARGLWYDD holl ddyddiau Josua, a holl ddyddiau yr henuriaid a fu fyw ar ol Josua, ac a wybuasant holl waith yr ARGLWYDD a wnaethai efe er Israel.

32 ¶ Ac esgyrn Joseph, y rhai a ddygasai meibion Israel i fynu o'r Aipht, a gladdasant hwy yn Sichem, mewn rhan o'r maes a brynasai Jacob gan feibion Hemor tad Sichem, er can darn o arian; a bu i feibion Joseph yn etifeddiaeth.

33 ¶ Ac Eleazar mab Aaron a fu farw: a chladdasant ef ym mryn Phinees ei fab, yr lwn a roddasid iddo ef ym mynydd Ephraim.

LLYFR Y BARNWYR.

PEN. I.

- 1 Gweithredoedd Judah a Simeon. 6 Adoni-bezec yn cael talu y pwyth iddo yn uniawn.
- 8 Ynnill Jerusalem. 10 Ynnill Hebron.
- 13 Othniel yn cael Achah yn wraig am ynnill Debir. 16 Y Ceneaid yn preswyllo yn Judah.
- 17 Ynnill Hormah, Gazah, Ascalon, ac Ecron. 21 Gweithredoedd Benjamin.
- 24 Am dŷ Joseph, yr hwn a ynnillodd Bethel.
- 30 Am Zabulen, 31 Aser, 33 Naphtali, 34 a Dan.

AC wedi marw Josua, meibion Israel a ymfynasant â'r ARGLWYDD, gan ddywedyd, Pwy a â i fynu drosom ni yn erbyn y Canaan-aid yn flaenaf, i ymladd â hwynt?

2 A dywedodd yr ARGLWYDD, Judah a â i fynu: wele, rhoddais y wlad yn ei law ef.

3 A Judah a ddywedodd wrth Simeon ei frawd, Tyred i fynu gyd â mi i'm rhandir, fel yr ymladdom yn erbyn y Canaan-aid; a minnau a âf gyd â thi i'th randir dithau. Felly Simeon a aeth gyd âg ef.

4 A Judah a aeth i fynu; a'r ARGLWYDD a roddodd y Canaan-aid a'r Phereziaid yn eu llaw hwynt: a lladdasant o honynt, yn Bezec, ddengmil o wŷr.

5 A hwy a gawsant Adoni-bezec yn Bezec: ac a ymladdasant yn ei erbyn; ac a laddasant y Canaan-aid a'r Phereziaid.

6 Ond Adoni-bezec a ffôdd; a hwy a erlidiasant ar ei ol ef, ac a'i daliasant ef, ac a dorrasant sodiau ei ddwyllaw ef a'i draed.

7 Ac Adoni-bezec a ddywedodd, Deg a thriugain o frenbinoedd, wedi torri bodiau eu dwyllaw a'u traed, a fu yn casglu eu bwyd dan fy mwrdd i: fel y gwneuthom, felly y talodd Duw i mi. A hwy a'i dygasant ef i Jerusalem; ac efe a fu farw yno.

8 (A meibion Judah a ymladdasant yn erbyn Jerusalem; ac a'i hynnillasant hi, ac a'i tarawsant â min y cleddyf; a llosgasant y ddinas â than.)

9 ¶ Wedi hynny meibion Judah a aethant i waered i ymladd yn erbyn y Canaaneaid oedd yn trigo yn y mynydd, ac yn y dehau, ac yn y gwas-tadedd.

10 A Judah a aeth yn erbyn y Canaaneaid oedd yn trigo yn Hebron (ac enw Hebron o'r blaen *oedd* Caer Arba) a hwy a laddasant Sesai, ac Ahiman, a Thalmai.

11 Ac efe a aeth oddi yno at drigolion Debir (ac enw Debir o'r blaen *oedd* Ciriath-sepher)

12 A dywedodd Caleb, Yr hwn a darawo Ciriath-sepher, ac a'i hynnilllo hi, mi a roddaf Achsah fy merch yn wraig iddo.

13 Ac Othniel mab Cenaz, brawd Caleb, ieuangach nag ef, a'i hynnillodd hi. Yntau a roddes Achsah ei ferch yn wraig iddo.

14 A phan ddaeth hi i mewn *atto ef*, hi a'i hannogodd ef i geisio gan ei thad *ryw* faes: a hi a ddisgynodd oddi ar yr asyn. A dywedodd Caleb wrthi, Beth a fynni di?

15 A hi a ddywedodd wrtho, Dyro i mi fendith: canys gwlad y dehau a roddaist i mi; dyro i mi hefyd ffynhonnau dyfroedd. A Caleb a roddodd iddi y ffynnonnau uchaf, a'r ffynnonnau isaf.

16 ¶ A meibion Ceni, chwegrwn Moses, a aethant i fynu o ddinas y palmwydd gyd â meibion Judah, i anialwch Judah, yr hwn *sydd* yn nehau Arad: a hwy a aethant ac a drigasant gyd â'r bobl.

17 A Judah a aeth gyd â Simeon ei frawd: a hwy a darawsant y Canaaneaid oedd yn preswyllo yn Sephath, ac a'i difrodasant hi. Ac efe a alwodd enw y ddinas Hormah.

18 Judah hefyd a ynnillodd Gazah a'i therfynau, ac Ascalon a'i therfynau, ac Ecron a'i therfynau.

19 A'r ARGWYDD oedd gyd â Judah; ac efe a oresgynodd y mynydd: ond ni *allai efe* yrru allan drigolion y dyffryn; canys cerbydau heirydd *oedd* ganddynt.

20 Ac i Caleb y rhoisant Hebron; fel y llefarasai Moses: ac efe a yrrodd oddi yno dri mab Anac.

21 Ond meibion Benjamin ni yrrasant allan y Jebusiaid y rhai oedd yn preswyllo yn Jerusalem: ond y mae y Jebusiaid yn trigo yn Jerusalem gyd â meibion Benjamin hyd y dydd hwn.

22 ¶ A thŷ Joseph, hwythau hefyd a aethant i fynu yn erbyn Bethel: a'r ARGWYDD *oedd* gyd â hwynt.

23 A thylwyth Joseph a barasant chwilio Bethel (ac enw y ddinas o'r blaen *oedd* Luz)

24 A'r ysbïwyr a welsant wr yn dyfod allan o'r ddinas; ac a ddywedasant wrtho, Dangos i ui, attolwg, y ffordd yr eir i'r ddinas, a ni a wnawn drugaredd â thi.

25 A phan ddangosodd efe iddynt hwy y ffordd i fyned i'r ddinas, hwy a darawsant y ddinas â min y cleddyf; ac a ollyngasant ymaith y gwr a'i holl deulu.

26 A'r gwr a aeth i wlad yr Hethiaid; ac a adeiladodd ddinas, ac a alwodd ei henw Luz: dyma ei henw hi hyd y dydd hwn.

27 ¶ Ond ni oresgynodd Manasseh Beth-sean na'i threfydd, na Thaanach na'i threfydd, na thrigolion Dor na'i threfydd, na thrigolion Ibleam na'i threfydd, na thrigolion Megido na'i threfydd: eithr mynnodd y Canaaneaid breswyllo yn y wlad honno.

28 Ond pan gryfhâodd Israel, yna efe a osododd y Canaaneaid dan dreth; ond nis gyrodd hwynt ymaith yn llwyr.

29 ¶ Ephraim hefyd ni yrrodd allan y Canaaneaid oedd yn gwladychu yn Gezer; eithr y Canaaneaid a breswylasant yn eu mysg hwynt yn Gezer.

30 ¶ A Zabulon ni yrrodd ymaith drigolion Citron, na phreswylwyr Nahalol; eithr y Canaaneaid a wladychasant yn eu mysg hwynt, ac a aethant dan dreth.

31 ¶ Ac Aser ni yrrodd ymaith drigolion Acco, na thrigolion Sidon, nac Alab, nac Achzib, na Helbah, nac Aphic, na Rehob:

32 Ond Aser a drigodd ym mysg y Canaaneaid, trigolion y wlad; canys ni yrrasant hwynt allan.

33 ¶ A Naphtali ni yrrodd allan

breswylwyr Beth-semes, na thrigolion Beth-anath; eithr efe a wladychodd ym mysg y Canaanaid, trigolion y wlad: er hynny preswylwyr Beth-semes a Beth-anath oedd dan dreth iddynt.

34 ¶ A'r Amoriaid a yrrasant feibion Dan i'r mynydd: canys ni adawsant iddynt ddyfod i waered i'r dyffryn.

35 A'r Amoriaid a fynnai breswylion ym mynydd Heres yn Ajalon, ac yn Saalbm: etto llaw tŷ Joseph a orthrechodd, a'r Amoriaid fuant dan dreth iddynt.

36 A therfyn yr Amoriaid oedd o riw Acrabbim, o'r graig, ac uchod.

PEN. II.

1 Angel yn ceryddu y bobl yn Bochim. 10 Drygioni yr oes newydd ar ol Josua. 14 Digllonedd Dduw a'i drugaredd tu ag atynt. 20 Gadael y Canaanaid i broff Israel.

A Cangel yr ARGLWYDD a ddaeth i fynu o Gilgal i Bochim, ac a ddywedodd, Dygais chwi i fynu o'r Aipht, ac arweiniais chwi i'r wlad am yr hon y tyngais wrth eich tadau; ac a ddywedais, Ni thorraf fy nghyfammod â chwi byth.

2 Na wnewch chwithau gyfammod â thrigolion y wlad hon; ond bwrwch i lawr eu halloran: etto ni wrandawsoch ar fy llef: pahan y gwnaethoch hyn?

3 Am hynny y dywedais, Ni yrraf hwynt allan o'ch blaen chwi: eithr byddant i chwi yn ddrain yn eich ysylsau, a'u duwiau fydd yn fagl i chwi.

4 A phan lefarodd angel yr ARGLWYDD y geiriau hyn wrth holl feibion Israel, yna y bobl a ddyrchafasant eu llef, ac a wylasant.

5 Ac a alwasant enw y lle hwnnw Bochim: ac yna yr aberthasant i'r ARGLWYDD.

6 ¶ A Josua a oflyngodd y bobl ymaith; a meibion Israel a aethant bob un i'w etifeddiaeth, i feddiannu y wlad.

7 A'r bobl a wasanaethasant yr ARGLWYDD holl ddyddiau Josua, a holl ddyddiau yr henuriaid y rhai a fu fyw ar ol Josua, y rhai a welent holl

fawr-waith yr ARGLWYDD, yr hwn a wnaethai efe er Israel.

8 A bu farw Josua mab Nun, gwas yr ARGLWYDD, yn fab dengmlwydd a chant.

9 A hwy a'i claddasant ef yn nherfyn ei etifeddiaeth, o fewn Timnath-heres, ym mynydd Ephraim, o du y gogledd i fynydd Gaas.

10 A'r holl oes honno hefyd a gasglwyd at eu tadau: a chyfododd oes arall ar eu hol hwynt, y rhai nid adwaenent yr ARGLWYDD, na'i weithredoedd a wnaethai efe er Israel.

11 ¶ A meibion Israel a wnaethant ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a wasanaethasant Baalim:

12 Ac a wrthodasant ARGLWYDD DDUW eu tadau, yr hwn a'u dygasai hwynt o wlad yr Aipht, ac a aethant ar ol duwiau dieithr, sef rhai o dduwiau y bobloedd oedd o'u hamgylch, ac a ymgrymmasant iddynt, ac a ddigiasant yr ARGLWYDD

13 A hwy a wrthodasant yr ARGLWYDD, ac a wasanaethasant Baal ac Astaroth.

14 ¶ A llidiodd digllonedd yr ARGLWYDD yn erbyn Israel; ac efe a'u rhoddodd hwynt yn llaw yr anrheithwyr, y rhai a'u hanrheithiasant hwy; ac efe a'u gwerthodd hwy i law eu gelynon o amgylch, fel na allent sefyll mwyach yn erbyn eu gelynon.

15 I ba le bynnaag yr aethant, llaw yr ARGLWYDD oedd er drwg yn eu herbyn hwynt; fel y llefarasai yr ARGLWYDD, ac fel y tyngasai yr ARGLWYDD wrthynt hwy: a bu gyfyng iawn arnynt.

16 ¶ Etto yr ARGLWYDD a gododd farnwyr, y rhai a'u hachubodd hwynt o law eu hanrheithwyr.

17 Ond ni wrandawent chwaith ar eu barnwyr; eithr putteiniasant ar ol duwiau dieithr, ac ymgrymmasant iddynt: ciliasant yn ebrwydd o'r ffordd y rhodiasai eu tadau hwynt ynddi, gan wrando ar orchymynion yr ARGLWYDD; ond ni wnaethant hwy felly.

18 A phan godai yr ARGLWYDD farnwyr arnynt hwy, yna yr ARGLWYDD fyddai gyd â'r barnwr, ac

a'u gwaredai hwynt o law eu gelynyon holl ddyddiau y barnwr: canys yr ARGLWYDD a dosturiai wrth eu gridd-fan hwynt, rhag eu gorthfymwyr a'u cystuddwyr.

19 A phan fyddai farw y barnwr, hwy a ddychwelent, ac a ymlygrent yn fwy nâ'u tadau, gan fyned ar ol duwiau dieithr, i'w gwasanaethu hwynt, ac i ymgrymmu iddynt: ni pheidiasant â'u gweithredoedd eu hunain, nac â'u ffordd wrthnysig.

20 ¶ A digllonedd yr ARGLWYDD a lidiai yn erbyn Israel: ac efe a ddywedai, Oblegid i'r genedl hon dros-eddu fy nghyfammod a orchymynais i'w tadau hwynt, ac na wrandawsant ar fy llais;

21 Ni chwanegaf finnau yrru ymaith o'u blaen hwynt neb o'r cenedloedd a adawodd Josua pan fu farw:

22 I brofi Israel trwyddynt hwy, a gadwent hwy ffordd yr ARGLWYDD, gan rodio ynddi, fel y cadwodd eu tadau hwynt, neu beidio.

23 Am hynny yr ARGLWYDD a adawodd y cenedloedd hynny, heb eu gyrru ymaith yn ebrwydd; ac ni roddodd hwynt yn llaw Josua.

PEN. III.

1 Y cenedloedd a adawyd i brofi Israel. 5 Ac Israel, wrth ymgyfeillach â hwynt, yn addoli eu duriau hwy. 8 Othniel yn eu gwaredu hwy oddi wrth Cusan-risathaim; 15 Ehwd, oddi wrth Eglon; 31 a Samgar, oddi wrth y Philistiaid.

DYMA y cenedloedd a adawodd yr ARGLWYDD i brofi Israel trwyddynt (*sef* y rhai oll ni wyddent gwbl o ryfeloedd Canaan;

2 Yn unig i beri i genhedlaethau meibion Israel wybod, i'w dysgu hwynt i ryfel; y rhai yn ddiâu ni wyddent hynny o'r blaen)

3 Pùm tywysog y Philistiaid, a'r holl Canaaneaid, a'r Sidoniaid, a'r Hefiaid y rhai oedd yn aros ym mynydd Libanus, o fynydd Baal-hermon, hyd y ffordd y deuir i Hamath.

4 A hwy a fuant i brofi Israel trwyddynt, i wybod a wrandawent hwy ar orchymynion yr ARGLWYDD, y rhai a orchymynasai efe i'w tadau hwynt trwy law Moses.

5 ¶ A meibion Israel a drigasant ym mysg y Canaaneaid, yr Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Phereziaid, yr Hefiaid *hefyd*, a'r Jebusiaid:

6 Ac a gymmerasant eu merched hwynt iddynt yn wragedd, ac a roddasant eu merched i'w meibion hwythau, ac a wasanaethasant eu duwiau hwynt.

7 Felly meibion Israel a wnaethant ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a anghofiasant yr ARGLWYDD eu Duw, ac a wasanaethasant Baalim, a'r llwyni.

8 ¶ Am hynny digllonedd yr ARGLWYDD a lidiodd yn erbyn Israel; ac efe a'u gwerthodd hwynt i law Cusan-risathaim, brenhin Mesopotamia: a meibion Israel a wasanaethasant Cusan-risathaim wyth mlynedd.

9 A meibion Israel a waeddasant ar yr ARGLWYDD: a'r ARGLWYDD a gododd achubwr i feibion Israel, yr hwn a'u hachubodd hwynt; *sef* Othniel mab Cenaz, brawd Caleb, ieuangach nag ef.

10 Ac yspryd yr ARGLWYDD a ddaeth arno ef, ac efe a farnodd Israel, ac a aeth allan i ryfel: a'r ARGLWYDD a roddodd yn ei law ef Cusan-risathaim, brenhin Mesopotamia; a'i law ef oedd drech nâ Cusan-risathaim.

11 A'r wlad a gafodd lonydd ddeugain mlynedd. A bu farw Othniel mab Cenaz.

12 ¶ A meibion Israel a chwanegasant wneuthur yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD: a'r ARGLWYDD a nerthodd Eglon brenhin Moab yn erbyn Israel, am iddynt wneuthur drygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD.

13 Ac efe a gasglodd atto feibion Ammon, ac Amalec, ac a aeth ac a darawodd Israel; a hwy a feddianasant ddinas y palmwydd.

14 Felly meibion Israel a wasanaethasant Eglon brenhin Moab ddeunaw mlynedd.

15 Yna meibion Israel a lefasant ar yr ARGLWYDD: a'r ARGLWYDD a gododd achubwr iddynt; *sef* Ehwd mab Gera, mab Jemini, gwr llawchwith: a meibion Israel a onfonasant

anrheg gyd âg ef i Eglon brenhin Moab.

16 Ac Ehwd a wnaeth iddo ddager ddau finioŷ o guffydd ei hŷd, ac a'i gwregysodd dan ei ddillad, ar ei glun ddehau.

17 Ac efe a ddug yr anrheg i Eglon brenhin Moab. Ac Eglon oedd wr tew iawn.

18 A phan ddarfuo iddo ef gyflwyno yr anrheg, efe a ollngodd ymaith y bobl a ddygasai yr anrheg.

19 Ond efe ei hun a drodd oddi wrth y chwarelau oedd yn Gilgal, ac a ddywedodd, *Ymae* i mi air o gyfrinach â thi, O frenhin. Dywedodd yntau, *Gosteg*. A'r holl rai oedd yn sefyll yn ei ymyl ef a aethant allan oddi wrtho ef.

20 Ac Ehwd a ddaeth i mewn atto ef: ac yntau oedd yn eistedd mewn ystafell hâf; yr hon oedd iddo ef ei hunan. A dywedodd Ehwd, *Gair oddi wrth DDUW sydd* gennyf attat ti. Ac efe a gyfododd oddi ar ei orseddfa.

21 Ac Ehwd a estynodd ei law aswy, ac a gymmerth y ddager oddi ar ei glun ddehau, ac a'i brathodd hi yn ei botten ef.

22 A'r carn a aeth i mewn ar ol y llafn, a'r brasder a ymgauodd am y llafn, fel na allai dynnu y ddager allan o'i botten; a'r dom a ddaeth allan.

23 Yna Ehwd a aeth allan trwy y cyntedd, ac a gauodd ddrysau yr ystafell arno, ac a'i clôdd.

24 Pan aeth efe ymaith, ei weision a ddaethant: a phan welsant, wele, *fod* drysau yr ystafell yn gloïedig, hwy a ddywedasant, *Diau* esmwythâu ei gorph y mae efe yn yr ystafell hâf.

25 A hwy a ddisgwyliasant, nes cywilyddio o *honynt*: ac wele, nid oedd efe yn agori drysau yr ystafell. Yna hwy a gymmerasant agoriad, ac a agorasant: ac wele, eu harglwydd hwy wedi cwmpo i lawr yn farw.

26 Ac Ehwd a ddiangodd, tra fuan hwy yn aros; ac efe a aeth y tu hwnt i'r chwarelau, ac a ddiangodd i Seirath.

27 A phan ddaeth, efe a udganodd mewn udgorn ym mynydd Ephraim: a meibion Israel a ddisgynasant gyd

âg ef o'r mynydd, ac yntau o'u blaen hwyt.

28 Ac efe a ddywedodd wrthynt, *Canlynwch* fi: canys yr *ARGLWYDD* a roddodd eich gelynyon chwi, *sef* Moab, yn eich llaw chwi. A hwy a aethant i waered ar ei ol ef, ac a ynnillasant rydau yr Iorddonen tu a Moab, ac ni adawsant i neb fyned drwodd.

29 ¶ A hwy a darawsant o'r Moabiaid y pryd hwnnw ynghylch deng mil o wŷr, pawb yn rymmus, a phawb yn wŷr nerthol; ac ni ddiangodd neb.

30 Felly y darostyngwyd Moab y dwthwn hwnnw dan law Israel. A'r wlad a gafodd lonydd bedwar ugain mlynedd.

31 ¶ Ac ar ei ol ef y bu Samgar mab Anath; ac efe a darawodd o'r Philistiaid chwe-channwr âg irai ych-ain: yntau hefyd a waredodd Israel.

PEN. IV.

1 *Deborah a Barac yn eu gwaredu hwy oddi wrth Jabin a Sisera.* 21 *Jael yn lladd Sisera.*

A MEIBION Israel a chwanegasant wneuthur drygioni y'ngolwg yr *ARGLWYDD*, wedi marw Ehwd.

2 A'r *ARGLWYDD* a'u gwerthodd hwyt i law Jabin brenhin Canaan, yr hwn oedd yn teyrnasu yn Hazor: a thywysog ei lu ef oedd Sisera; ac efe oedd yn trigo yn Haroseth y cenedloedd.

3 A meibion Israel a leasant ar yr *ARGLWYDD*: canys naw can cerbyd haiarn oedd ganddo ef; ac efe a orthrymmodd feibion Israel yn dost ugain mlynedd.

4 ¶ A Deborah y brophwydes, gwraig Lapidoth, y hi oedd yn barnu Israel yr amser hwnnw.

5 Ac yr oedd hi yn trigo dan balmwydden Deborah, rhwng Ramah a Bethel, ym mynydd Ephraim: a meibion Israel a ddeuent i fynu atti hi am farn.

6 A hi a anfonodd, ac a alwodd am Barac mab Abinoam, o Cedus Naphthali; ac a ddywedodd wrtho, *Oni* orchymynodd *ARGLWYDD* *DDUW* Israel, *gan ddywedyd*, *Dos*, a thynn tu a mynydd Tabor, a chymmer gyd â

thi ddeng mil o wŷr, o feibion Naphtali, ac o feibion Zabulon.

7 A mi a dynnaf attat, i afon Cison, Sisera tywysog llu Jabin, a'i gerbydau, a'i liaws; ac a'i rhoddaf ef yn dy law di.

8 A Barac a ddywedodd wrthi, Od âi di gyd â mi, minnau a âf; ac onid âi gyd â mi, nid âf.

9 A hi a ddywedodd, Gan fyned yr âf gyd â thi: etto ni bydd gogoniaut i ti yn y daith yr wyt yn myned iddi; canys yn llaw gwraig y gwerth yr ARGLWYDD Sisera. A Deborah a gyfododd, ac a aeth gyd â Barac i Cedec.

10 ¶ A Barac a gynnullodd Zabulon a Naphtali i Cedec; ac a aeth i fynu â deng mil o wŷr wrth ei draed: a Deborah a aeth i fynu gyd âg ef.

11 A Heber y Cenead, o feibion Hobab, chwegrwn Moses, a ymneillduasai oddi wrth y Ceneaid, ac a ledasai ei babell hyd wastadedd Zaanaim, yr hwn sydd yn ymyl Cedec.

12 A mynegasant i Sisera, fyned o Barac mab Abinoam i fynu i fynydd Tabor.

13 A Sisera a gynnullodd ei holl gerbydau, sef naw can cerbyd haiarn, a'r holl bobl y rhai oedd gyd âg ef, o Haroseth y cenedloedd hyd afon Cison.

14 A Deborah a ddywedodd wrth Barac, Cyfod; canys hwn yw y dydd y rhoddodd yr ARGLWYDD Sisera yn dy law di: onid aeth yr ARGLWYDD allan o'th flaen di? Felly Barac a ddisgynodd o fynydd Tabor, a deng mil o wŷr ar ei ol.

15 A'r ARGLWYDD a ddrylliodd Sisera, a'i holl gerbydau, a'i holl fyddin, â min y cleddyf, o flaen Barac: a Sisera a ddisgynodd oddi ar ei gerbyd, ac a ffôdd ar ei draed.

16 Ond Barac a erlidiodd ar ol y cerbydau, ac ar ol y fyddin, hyd Haroseth y cenedloedd: a holl lu Sisera a syrthiodd ar fin y cleddyf; ni adawyd un o honynt.

17 Ond Sisera a ffôdd ar ei draed i babell Jäel, gwraig Heber y Cenead: canys yr oedd heddwch rhwng Jabin brenhin Hazor a thy Heber y Cenead.

18 ¶ A Jäel a aeth i gyfarfod â Sisera; ac a ddywedodd wrtho, Tro i mewn, fy arglwydd, tro i mewn attaf fi; nac ofna. Yna efe a drodd att i'r babell, a hi a'i gorchuddiodd ef â gwrthban.

19 Ac efe a ddywedodd wrthi, Dioda fi, attolwg, âg ychydig ddwfr; canys sychedig wyf. Yna hi a agorodd gynnog o laeth, ac a'i diododd ef, ac a'i gorchuddiodd.

20 Dywedodd hefyd wrthi, Sâf wrth ddrws y babell; ac os daw neb i mewn, a gofyn i ti, a dywedyd, A oes yna neb? yna dywed dithau, Nac oes.

21 Yna Jäel gwraig Heber a gymmerth hoel o'r babell, ac a gymmerodd forthwyl yn ei llaw, ac a aeth i mewn atto ef yn ddistaw, ac a bwyodd yr hoel yn ei arlais ef, ac a'i gwrthiodd i'r ddaear (canys yr oedd efe yn cysgu, ac yn lludedig) ac felly y bu efe farw.

22 Ac wele, a Barac yn erlid Sisera, Jäel a aeth i'w gyfarfod ef; ac a ddywedodd wrtho, Tyred, a mi a ddangosaf i ti y gwr yr wyt ti yn ei geisio. Ac efe a ddaeth i mewn att i; ac wele, Sisera yn gorwedd yn farw, a'r hoel yn ei arlais.

23 Felly y darostyngodd Duw y dwthwn hwnnw Jabin brenhin Canaan o flaen meibion Israel.

24 A llaw meibion Israel a lwyddodd, ac a orchfygodd Jabin brenhin Canaan, nes iddynt ddistrywio Jabin brenhin Canaan.

P E N . V .

Cân Deborah a Barac.

YNA y canodd Deborah a Barac mab Abinoam, y diwrnod hwnnw, gan ddywedyd,

2 Am ddial dialeddau Israel, ac ymgymell o'r bobl, bendithiwch yr ARGLWYDD.

3 Clywch, O frenhinoedd; gwrandewch, O dywysogion: myfi, myfi a ganaf i'r ARGLWYDD; canaf *fael* i ARGLWYDD DDUW Israel.

4 O ARGLWYDD, pan aethost allan o Seir, pan gerddaist o faes Edom, y ddaear a grynodd, a'r nefoedd a

ddiferasant, a'r cymmylau a ddefnyasant ddwfr.

5 Y mynyddoedd a doddasant o flaen yr ARGLWYDD, *sef* y Sinai hwnnw, o flaen ARGLWYDD DDUW Israel.

6 Yn nyddiau Samgar mab Anath, yn nyddiau Jäel, y llwybrau a aeth yn anhygyrch, a'r fforddoliau a gerddasant lwybrau ceimion.

7 Y maes-drefi a ddarfuant yn Israel: darfuant, nes i mi, Deborah, gyfodi; nes i mi gyfodi yn fam yn Israel.

8 Dewisasant dduwiau newyddion; yna rhyfel *oedd* yn y pyrth: a welwyd tarian na gwaywffon ym mysg deugain mil yn Israel?

9 Fy nghalon *sydd* tu ag at ddeddfwyr Israel, y rhai fu ewyllysgar ym mhllith y bobl. Bendithiwch yr ARGLWYDD.

10 Y rhai sydd yn marchogaeth ar asenod gwynion, y rhai sydd yn eistedd mewn barn, ac yn rhodio ar hyd y ffordd, lleferwch.

11 Y rhai a *warddwyd* rhag trwst y saethyddion yn y lleoedd y tynnir dwfr; yno yr adroddant gyfiawnderau yr ARGLWYDD, cyfiawnderau *tu ag at* y trefydd yn Israel: yna pobl yr ARGLWYDD a ânt i waered i'r pyrth.

12 Deffro, deffro, Deborah; deffro, deffro, traetha gân: cyfod, Barac, a chaeth-gluda dy gaeth-glud, O fab Abinoam.

13 Yna y gwnaeth i'r hwn a adewir lywodraethu ar bendefigion y bobl: yr ARGLWYDD a roddes i mi lywodraeth ar gedyrn.

14 O Ephraim *yr oedd* eu gwreiddyn hwynt yn erbyn Amalec; ar dy ol di, Benjamin, ym mysg dy bobl: y deddfwyr a ddaeth i waered o Machir, yr ysgrifenyddion o Zabulon.

15 A thywysogion Issachar *oedd* gyd â Deborah; ie, Issachar, a Barac: efe a anfonwyd ar ei draed i'r dyffryn; am neillduaeth Reuben *yr oedd* mawr ofal calon.

16 Paham yr arhosaist rhwng y corlannau, i wrando bresiadau y defaid? am neillduaeth Reuben *yr oedd* mawr ofal calon.

17 Gilead a drigodd o'r tu hwnt i'r Iorrdonen: a phaham yr erys Dan mewn llongau? Aser a drigodd wrth borthladd y môr, ac a arhosodd ar ei adwiau.

18 Pobl Zabulon a roddes eu heinioes i farw; felly Naphtali ar uchelfannau y maes.

19 Y brenhinoedd a ddaethant, *ac* a ymladdasant; yna brenhinoedd Canaan a ymladdasant yn Taanach, wrth ddyfroedd Megido; ni chymmerasant elw o arian.

20 O'r nefoedd yr ymladdasant; y sêr yn eu graddau a ymladdodd yn erbyn Sisera.

21 Afon Cison a'u hysgubodd hwynt; yr hen afon, yr afon Cison: fy enaid, ti a sethraist gadernid.

22 Yna y drylliodd carnau y meirch gan garlamau, carlamau ei gryfion ef.

23 Melldigwch Meroz (eb angel yr ARGLWYDD) gan feldigo melldigwch ei thrigolion: am na ddaethant yn gynnorthwy i'r ARGLWYDD, yn gynnorthwy i'r ARGLWYDD yn erbyn y cedyrn.

24 Bendithier Jäel, gwraig Heber y Cenead, goruwch gwragedd; bendithier hi goruwch gwragedd yn y babell.

25 Dwfr a geisiodd efe, laeth a roddes hithau: mewn phiol ardderchawg y dug hi ymenyn.

26 Ei llaw a estynodd hi at yr hoel, a'i llaw ddehau at forthwyl y gweithwyr: a hi a bwyodd Sisera, ac a dorodd ei ben ef; gwanodd hefyd, a thrywanodd ei arlais ef.

27 Wrth ei thraed yr ymgrymiodd efe; syrthiodd, gorweddodd: wrth ei thraed yr ymgrymiodd efe, y syrthiodd: lle yr ymgrymiodd, yno y syrthiodd yn farw.

28 Mam Sisera a edrychodd trwy ffenestr, ac a waeddodd trwy y dellt, Paham yr oeda ei gerbyd ddyfod? paham yr arafodd olwynion ei gerbydau?

29 Ei harglwyddesau doethion a'i hattebasant; hithau hefyd a atebodd iddi ei hun,

30 Oni chwasant hwy? oni ran-

nasant yr anrhaith, llangces neu ddwy i bob gwr? anrhaith o wisgoedd symmudliw i Sisera, anrhaith o wniadwaith symmudliw, symmudliw o wniadwaith o'r ddeutu, *cymmwoys* i yddfau yr anrheithwyr?

31 Felly y darfyddo am dy holl elynion, O ARGLWYDD: a *bydded* y rhai a'i hoffant ef fel yr haul yn myned rhagddo yn ei rym. A'r wlad a gafodd lonydd ddeugain mlynedd.

PEN. VI.

1 *Midian yn gorthrymmu yr Israeliaid am eu pechod.* 8 *Propharyd yn eu ceryddu hwynt.* 11 *Angel yn anfon Gedëon i'w gwaredu hwynt.* 21 *Tân yn ysu anrheg Gedëon.* 24 *Gedëon yn burro i lawr allor Baal, ac yn offrymmu aberth ar yr allor Jehofah-shalom.* 31 *Joas yn amadiffyn ei fab, ac yn ei alw ef Jerubbabai.* 33 *Llu Gedëon.* 36 *a'i arwyddion.*

AMEIBION Israel a wnaethant ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD: a'r ARGLWYDD a'u rhoddodd hwynt yn llaw Midian saith mlynedd.

2 A llaw Midian a orthrechodd Israel: a rhag y Midianiaid meibion Israel a wnaethant iddynt y llochesau *sydd* yn y mynyddoedd, a'r ogofëydd, a'r amddiffynfäoedd.

3 A phan hausai Israel, yna Midian a ddaeth i fynu, ac Amalec, a meibion y dwyrain; hwy a ddaethant i fynu yn eu herbyn hwy:

4 Ac a wersyllasant yn eu herbyn hwynt, ac a ddinystriasant gnwd y ddaear, hyd oni ddelych i Gazah; ac ni adawsant ddim ymborth yn Israel, na dafad, nac eidion, nac asyn.

5 Canys liwy a ddaethant i fynu â'u hanifeiliaid, ac â'u pebyll, a daethant fel locustiaid o amlra; ac nid oedd rifiedi arnynt hwy, nac ar eu camelod: a hwy a ddaethant i'r wlad i'w distrywio hi.

6 Ac Israel a aeth yn dlawd iawn o achos y Midianiaid: a meibion Israel a leasant ar yr ARGLWYDD.

7 ¶ A phan lefodd meibion Israel ar yr ARGLWYDD oblegid y Midianiaid,

8 Yr ARGLWYDD a anfonodd brophwydwr at feibion Israel, yr hwn a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD DDUW Israel; Myfi a'ch dygais chwi i fynu o'r

Aipht, ac a'ch arweiniais chwi o dŷ y caethiwed;

9 Ac a'ch gwaredais chwi o law yr Aiphtiaid, ac o law eich holl orthrymwyr; gyrrais hwynt allan o'ch blaen chwi, a rhoddais eu tir hwynt i chwi:

10 A dywedais wrthyich, Myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW chwi; nac ofnwch dduwiau yr Amoriaid, y rhai yr ydych yn trigo yn eu gwlad: ond ni wrandawsoch ar fy llais i.

11 ¶ Ac angel yr ARGLWYDD a ddaeth, ac a eisteddodd dan dderwen oedd yn Ophrah, yr hon oedd eiddo Joas yr Abi-ezriad: a Gedëon ei fab ef oedd yn dyrnu gwenith wrth y gwinwŷf, i'w guddio rhag y Midianiaid.

12 Ac angel yr ARGLWYDD a ymddangosodd iddo ef, ac a ddywedodd wrtho, Yr ARGLWYDD *sydd* gyd â thi, *wr* cadarn nerthol.

13 A Gedëon a ddywedodd wrtho, O fy arglwydd, od yw yr ARGLWYDD gyd â ni, paham y digwyddodd hyn oll i ni? a pha le *y mae* ei holl ryfeddodau ef, y rhai a fynegodd ein tadau i ni, gan ddywedyd, Oni ddug yr ARGLWYDD ni i fynu o'r Aipht? Ond yn awr yr ARGLWYDD a'u gwrthododd ni, ac a'n rhoddodd i law y Midianiaid.

14 A'r ARGLWYDD a edrychodd arno ef, ac a ddywedodd, Dos yn dy rymusdra yma; a thi a waredi Israel o law y Midianiaid: oni anfonais i dydi?

15 Dywedodd yntau wrtho ef, O fy arglwydd, pa fodd y gwaredaf fi Israel? Wele, fy nheulu yn dlawd ym Manasseh, a minnau yn lleiaf yn nhŷ fy nhad.

16 A dywedodd yr ARGLWYDD wrtho ef, Diau y byddaf fi gyd â thi; a thi a darewi y Midianiaid fel un gwr.

17 Ac efe a ddywedodd wrtho, O chefais yn awr ffafr yn dy olwg, gwna erof fi arwydd mai ti sydd yn llefaru wrthyf.

18 Na chilia, attolwg, oddi yma, hyd oni ddelwyf attat, ac oni ddygwyl fy anrheg, a'i gosod ger dy fron. Dywedodd yntau, Myfi a arhosaf nes i ti ddychwelyd.

19 A Gedëon a aeth i mewn, ac a

barottôdd fynn gafr, ac ephah o beill-iaid yn fara croyw: y cig a osododd efe mewn basged, a'r isgell a osododd efe mewn crochan; ac a'i dug atto ef dan y dderwen, ac a'i cyflwynodd.

20 Ac angel Duw a ddywedodd wrtho, Cymmer y cig, a'r bara croyw, a gosod ar y graig hon, a thywallt yr isgell. Ac efe a wnaeth felly.

21 ¶ Yna angel yr ARGLWYDD a estynnodd flaen y ffon *oedd* yn ei law, ac a gyffyrddodd â'r cig, ac â'r bara croyw: a'r tân a ddyrchafodd o'r graig, ac a ysodd y cig, a'r bara croyw. Ac angel yr ARGLWYDD a aeth ymaith o'i olwg ef.

22 A phan welodd Gedëon mai angel yr ARGLWYDD *oedd* efe, y dywedodd Gedëon, Och, O ARGLWYDD DDUW! o herwydd i mi weled angel yr ARGLWYDD wyneb yn wyneb.

23 A dywedodd yr ARGLWYDD wrtho, Tangnefedd i ti: nac ofna; ni byddi farw.

24 Yna Gedëon a adeiladodd yno allor i'r ARGLWYDD, ac a'i galwodd Jehofah-shalom: hyd y dydd hwn y *mae* hi etto yn Ophrah *eiddo* yr Abieiraïd.

25 ¶ A'r noson honno y dywedodd yr ARGLWYDD wrtho ef, Cymmer y bustach *sydd* eiddo dy dad, sef yr ail bustach saith mlwydd oed; a bwrw i lawr allor Baal yr hon *sydd* eiddo dy dad, a thorr i lawr y llwyn *sydd* yn ei hymyl hi:

26 Ac adeilada allor i'r ARGLWYDD dy DDUW ar ben y graig hon, yn y lle trefnus; a chymmer yr ail bustach, ac offrymma boeth-offrwm â choed y llwyn, yr hwn a dorri di.

27 Yna Gedëon a gymmerodd ddengwr o'i weision, ac a wnaeth fel y llesarasai yr ARGLWYDD wrtho: ac o herwydd ei fod yn ofni teulu ei dad, a gwŷr y ddinas, fel nas gallai wneuthur *hyn* liw dydd, ef e a'ig wnaeth liw nos.

28 ¶ A phan gyfododd gwŷr y ddinas y bore, *yna* wele, allor Baal wedi ei bwrw i lawr, a'r llwyn yr hwn *oedd* yn ei hymyl wedi ei dorri, a'r ail bustach wedi ei offrymmu ar yr allor a adeiladasid.

29 A dywedodd pawb wrth eu gil-

ydd, Pwy a wnaeth y peth hyn? Ac wedi iddynt ymfyn a chwilio, y dywedasant, Gedëon mab Joas a wnaeth y peth hyn.

30 Yna gwŷr y ddinas a ddywedasant wrth Joas, Dwg allan dy fab, fel y byddo marw: am iddo fwrw i lawr allor Baal, ac am iddo dorri y llwyn *oedd* yn ei hymyl hi.

31 A Joas a ddywedodd wrth y rhai oll a oeddynt yn sefyll yn ei erbyn ef, A ddadleuwch chwi dros Baal? ai chwi a'i ceidw ef? yr hwn a ddadleuo drosto ef, bydded farw y bore hwn: os Duw *yw* efe, dadleued drosto ei hun, am fwrw ei allor ef i lawr.

32 Ac efe a'i galwodd ef y dwthwn hwnnw Jerubbaal; gan ddywedyd, Dadleued Baal drosto ei hun, am fwrw ei allor i lawr.

33 ¶ Yna y Midianaïd oll, a'r Amaleciaïd, a meibion y dwyrain, a gasglwyd ynghyd, ac a aethant drosodd, ac a wersyllasant yn nyffryn Jezreel.

34 Ond yspryd yr ARGLWYDD a ddaeth ar Gedëon; ac efe a udganodd mewn udgorn, ac Abiezer a aeth ar ei ol ef.

35 Ac efe a anfonodd genhadau trwy holl Manasseh, yr hwn hefyd a'i canlynodd ef: anfonodd hefyd genhadau i Aser, ac i Zabulon, ac i Naphtali; a hwy a ddaethant i fynu i'w cyfarfod hwynt.

36 ¶ A Gedëon a ddywedodd wrth DDUW, O gwaredi di Israel trwy fy llaw i, megis y lleferaist;

37 Wele fi yn gosod cnu o wlan yn y llawr-dyrnu: os gw lith a fydd ar y cnu yn unig, a sychder ar yr holl ddaear; yna y caf wybod y gwaredi di Israel trwy fy llaw i, fel y lleferaist.

38 Ac felly y bu: canys cyfododd yn fore drannoeth, ac a syppiodd y cnu ynghyd, ac a wasgodd w lith o'r cnu, Ionaid phiol o ddwfr.

39 A Gedëon a ddywedodd wrth DDUW, Na lidied dy ddigllonedd i'm herbyn, a mi a lesaraf unwaith etto. Profaf yn awr, y waith hon yn unig, trwy y cnu: bydded, attolwg, sychder ar y cnu yn unig, ac ar yr holl ddaear bydded gw lith.

40 A Duw a wnaeth felly y noson

honno: canys yr oedd sychder ar y cnu yn unig, ac ar yr holl ddaear yr oedd gwllith.

PEN. VII.

7 *Dwyn Ilu Gedëon o ddeuddeg mil ar hugain i dri chant. 13 Ei gysuro trwy freuddwyd, a dehongliad y dorth haidd. 16 Ei ddyfais ynghylch yr udgyrn a'r lampau mewn piserau. 25 Yr Ephraimaid yn dal Oreb a Zeeb.*

YNA Jerubbaal (hwnnw yw Gedëon) a gyfododd yn fore, a'r holl bobl y rhai oedd gyd âg ef, ac a wersyllasant wrth ffynnon Harod: a gwersyll y Midianiaid oedd o du y gogledd iddynt, wrth fryn Moreh, yn y dyffryn.

2 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Gedëon, Rhy liosog yw y bobl sydd gyd â thi, i mi i roddi y Midianiaid yn eu dwylaw; rhag i Israel ymgoneddu i'm herbyn, gan ddywedyd, Fy llaw fy hun a'm gwaredodd.

3 Am hynny, yn awr, cyhoedda lle y clywo y bobl, gan ddywedyd, Yr hwn sydd ofnus ac arswydus, dychweled ac ymadawed y bore o fynydd Gilead. A dychwelodd o'r bobl ddwy fil ar hugain, a deng mil a arosasant.

4 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Gedëon, Etto y mae gormod o bobl. Dwg hwynt i waered at y dyfroedd, a mi a'u profaf hwynt yno i ti: ac am yr hwn y dywedwyf wrthyt, Hwn a â gyd â thi, eled hwnnw gyd â thi; ac am bwy bynnag y dywedwyf wrthyt, Hwn nid â gyd â thi, nac eled hwnnw gyd â thi.

5 Felly efe a ddygodd y bobl i waered at y dyfroedd. A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Gedëon, Pob un a lepio â'i dafod o'r dwfr fel y llepio ci, gosod ef o'r neilldu; a phob un a ymgrymmo ar ei liniau i yfed.

6 A rhifedi y rhai a godasant y dwfr â'u llaw at eu genau, oedd dri channwr: a'r holl bobl eraill a ymgrymmasant ar eu gliniau i yfed dwfr.

7 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Gedëon, Trwy y tri channwr a lepiasant y dwfr, y gwaredaf chwi, ac y rhoddaf y Midianiaid yn dy law di: ac eled yr holl bobl eraill bob un i'w fangre ei hun.

8 Felly y bobl a gymmerasant fwyd yn eu dwylaw, a'u hudgyrn; a Gedëon a ollyngodd ymaith holl wŷr Israel, bob un i'w babell, a'r tri channwr a attaliodd efe: a gwersyll y Midianiaid oedd oddi tanodd iddo yn y dyffryn.

9 ¶ A'r noson honno y dywedodd yr ARGLWYDD wrtho ef, Cyfod, dos i waered i'r gwersyll; canys mi a'i rhoddais yn dy law di.

10 Ac od wyt yn ofni myned i waered, dos di a Phurah dy langc i waered i'r gwersyll.

11 A chei glywed beth a ddywedant; fel yr ymnertho wedi hynny dy ddwylaw, ac yr elych i waered i'r gwersyll. Yna efe a aeth i waered, a Phurah ei langc, i gwrr y rhai arfogion oedd yn y gwersyll.

12 A'r Midianiaid, a'r Amaleciaid, a holl feibion y dwyrain, oedd yn gorwedd yn y dyffryn fel locustiaid o amlra; a'u camelod oedd heb rif, fel y tywod sydd ar fin y môr o amlra.

13 A phan ddaeth Gedëon, wele, wr yn mynegi i'w gyfaill freuddwyd, ac yn dywedyd, Wele, breuddwyd a freuddwydiais; ac wele, dorth o fara haidd yn ymdreiglo i wersyll y Midianiaid, a hi a ddaeth hyd at babell, ac a'i tarawodd fel y syrthiodd, a hi a'i hymchwelodd, fel y syrthiodd y babell.

14 A'i gyfaill a attebodd ac a ddywedodd, Nid yw hyn ddim ond cleddyf Gedëon mab Joas, gwr o Israel: Duw a roddodd Midian a'i holl fyddin yn ei law ef.

15 ¶ A phan glybu Gedëon adroddiad y breuddwyd, a'i ddirnad, efe a addolodd, ac a ddychwelodd i wersyll Israel; ac a ddywedodd, Cyfodwch: canys rhoddodd yr ARGLWYDD fyddin y Midianiaid yn eich llaw chwi.

16 Ac efe a rannodd y tri channwr yn dair byddin, ac a roddodd udgyrn yn llaw pawb o honynt, a phiserau gwag, a lampau y'nghanol y piserau.

17 Ac efe a ddywedodd wrthyt hwy, Edrychwch arnaf fi, a gwnewch yr un ffunud: ac wele, pan ddelwyf i gwrr y gwersyll, yna fel y gwnelwyf fi, gwnewch chwithau.

18 Pan udganwyf fi mewn udgorn

myfi a'r holl rai sydd gyd â mi, udgenwch chwithau mewn udgyrn o amgylch yr holl wersyll, a dywedwch, *Cleddyf yr ARGLWYDD*, a Gedëon.

19 Felly Gedëon a ddaeth i mewn, a'r cannwr *oedd* gyd âg ef, i gwrr y gwersyll, yn nechre y wyliadwriaeth ganol, a'r gwylwyr wedi eu newydd osod, ac a udganasant mewn udgyrn, ac a ddrylliasant y piserau *oedd* yn eu dwylaw.

20 A'r tair byddin a udganasant mewn udgyrn, ac a ddrylliasant y piserau, ac a ddaliasant y lampau yn eu llaw aswy, a'r udgyrn yn eu llaw ddehau i udganu: a hwy a leasant, *Cleddyf yr ARGLWYDD*, a Gedëon.

21 A safasant bob un yn ei le, o amgylch y gwersyll: a'r holl wersyll a redodd, ac a waeddodd, ac a ffôdd.

22 A'r tri chant a udganasant âg udgyrn; a'r ARGLWYDD a osododd *gleddyf* pob un yn erbyn eu gilydd, trwy yr holl wersyll: felly y gwersyll a ffôdd hyd Beth-sittah, yn Sererath, hyd fin Ábel-meholah, hyd Tabbath.

23 A gwŷr Israel a ymgasglasant, o Naphtali, ac o Aser, ac o holl Manasseh, ac a erlidiasant ar ol y Midaniaid.

24 ¶ A Gedëon a anfonodd genhadu trwy holl fynydd Ephraim, gan ddywedyd, Deuwch i waered yn erbyn y Midaniaid, ac achubwch o'u blaen hwynt y dyfroedd hyd Beth-barah a'r Iorddonen: a holl wŷr Ephraim a ymgasglasant, ac a ynnillasant y dyfroedd hyd Beth-barah a'r Iorddonen.

25 A daliasant ddau o dywysogion Midian, Oreb a Zeeb; a lladdasant Oreb ar graig Oreb, a lladdasant Zeeb wrth winwryf Zeeb, ac a erlidiasant Midian, ac a ddygasant bennau Oreb a Zeeb at Gedëon, i'r tu arall i'r Iorddonen.

PEN. VIII.

1 Gedëon yn llonyddu gwŷr Ephraim. 4 Succoth a Phenuel yn gerthod portih lhu Gedëon. 10 Dala Zebah a Salmunna. 16, 17 Dinystr Succoth a Phenuel. 21 Gedëon yn dial marwoleth ei frodyr ar Zebah a Salmunna; 23 yn gerthod llywodraethu. 27 Ei ephod ef yn achos o ddalio-addoliath. 28 Goresgyn Midian. 30 Plant Gedëon, a'i farwoleth. 33 Gauduwaeth ac anniolchgarwch yr Israeliaid.

A GWYR Ephraim a ddywedasant wrtho ef, Paham y gwnaethost y peth hyn â ni, heb alw arnom ni pan aethost i ymladd yn erbyn y Midaniaid? A hwy a'i dwardiasant ef yn dost.

2 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Beth a wneuthum i yn awr wrth a *wnaethoch* chwi? Onid gwell yw lloffiad grawnwin Ephraim, ná chasgliad grawnwin Abiezer?

3 Duw a roddodd yn eich llaw chwi dywysogion Midian, Oreb a Zeeb: a pheth a allwn i ei wneuthur wrth a *wnaethoch* chwi? Yna yr arafodd eu dig hwynt tu ag atto ef, pan lefarodd efe y gair hwn.

4 ¶ A daeth Gedëon i'r Iorddonen; ac a aeth drosti hi, efe a'r tri channwr *oedd* gyd âg ef, yn ddiffygiol, ac etto yn eu herlid *hwy*.

5 Ac efe a ddywedodd wrth wŷr Succoth, Rhoddwch, attolwg, dorthau o fara i'r bobl sydd i'm canlyn i: canys lluddedig ydynt hwy; a minnau yn erlid ar ol Zebah a Salmunna, brenhinoedd Midian.

6 ¶ A dywedodd tywysogion Succoth, *A yw* llaw Zebah a Salmunna yn awr yn dy law di, fel y rhoddem ni fara i'th lu di?

7 A dywedodd Gedëon, O herwydd hynny, pan roddo yr ARGLWYDD Zebah a Salmunna yn fy llaw i, yna y drylliaf eich cnawd chwi â drain yr anialwch, ac â mieri.

8 Ac efe a aeth i fynu oddi yno i Penuel, ac a lefarodd wrthynt hwythau yn yr un modd. A gwŷr Penuel a'i hattebasant ef fel yr atebasai gwŷr Succoth.

9 Ac efe a lefarodd hefyd wrth wŷr Penuel, gan ddywedyd, Pan ddychwelwyf mewn heddwch, mi a ddistrywiaf y tŵr yma.

10 ¶ A Zebah a Salmunna *oedd* yn Carcor, a'u lluoedd gyd â hwynt, ynghylch pymtheng mil, yr hyn oll a adawsid o holl fyddin meibion y dwyrain: canys lladdwyd cant ac ugain mil o wŷr yn tynnu *cleddyf*.

11 ¶ A Gedëon a aeth i fynu ar hyd ffordd y rhai *oedd* yn trigo mewn pebyll, o'r tu dwyrain i Nobah a Jog-

bebah; ac efe a darawodd y fyddin: canys y fyddin oedd ysgafala.

12 A Zebah a Salmunna a ffoisant: ac efe a erlidiodd ar eu hol hwynt; ac a ddaliodd ddau frenhin Midian, Zebah a Salmunna, ac a darfodd yr holl lu.

13 ¶ A Gedëon mab Joas a ddychwelodd o'r rhyfel cyn *codi* yr haul.

14 Ac efe a ddaliodd langc o wŷr Succoth, ac a ymofnodd âg ef. Ac yntau a ysgrifennodd iddo dywysogion Succoth, a'r henuriaid; *sef* dau wr ar bymtheg a thriugain.

15 Ac efe a ddaeth at wŷr Succoth, ac a ddywedodd, Wele, Zebah a Salmunna, *trwy* y rhai y dannodasoch imi, gan ddywedyd, *A ydyw* llaw Zebah a Salmunna yn awr yn dy law di, fel y rhoddem fara i'th wŷr lluddedig?

16 Ac efe a gymmerth henuriaid y ddinas, a drain yr anialwch, a mieri, ac a ddsygodd wŷr Succoth â hwynt.

17 Tŵr Penuel hefyd a ddinystriodd efe, ac a laddodd wŷr y ddinas.

18 ¶ Yna efe a ddywedodd wrth Zebah a Salmunna, Pa fath wŷr *oedd* y rhai a laddasoch chiwi yn Tabor? A hwy a ddywedasant, Tebyg i ti, *pob un* o ddull meibion brenhin.

19 Ac efe a ddywedodd, Fy mrodyr, meibion fy mam, *oeddent* hwy: *fel* mai byw yr ARGLWYDD, pe gadawsech hwynt yn fyw, ni laddwn chiwi.

20 Ac efe a ddywedodd wrth Jether ei gyntaf-anedig, Cyfod, lladd hwynt. Ond ni thynnai y llangc ei gleddyf: o herwydd efe a ofnodd, canys bachgen *oedd* efe etto.

21 Yna y dywedodd Zebah a Salmunna, Cyfod di, a rhuthra i ni: canys *fel y byddo* y gwr, *felly y bydd* ei rym. A Gedëon a gyfododd, ac a laddodd Zebah a Salmunna, ac a gymmerth y colerau *oedd* am yddfau eu camelod hwynt.

22 ¶ A gwŷr Israel a ddywedasant wrth Gedëon, Arglwyddiaetha arnom ni, tydi, a'th fab, a mab dy fab hefyd: canys gwaredaist ni o law Midian.

23 A Gedëon a ddywedodd wrth-ynt, Ni arglwyddiaethaf fi arnoch, ac ni arglwyddiaetha fy mab arnoch,

eithr yr ARGLWYDD a arglwyddiaetha arnoch.

24 Dywedodd Gedëon hefyd wrth-ynt, Gofynaf ddymuniaid gennych, a'r roddi o bob un o honoch i mi glust-dlysau ei ysglyfaeth: canys clust-dlysau aur *oedd* ganddynt hwy, o herwydd mai Ismaeliad *oeddynt* hwy.

25 A dywedasant, Gan roddi y rhoddwn *hwynt*. A lledasant *ryw* wisg, a thafasant yno bob un glust-dlws ei ysglyfaeth.

26 A phwys y clust-dlysau aur a ofynasai efe, *oedd* fil a saith gant o *siclau* aur; heb law y colerau, a'r arogl-bellenau, a'r gwisgoedd porphor, y rhai *oedd* am frenhinoedd Midian; ac heb law y tyrch *oedd* am yddfau eu camelod hwynt.

27 A Gedëon a wnaeth o honyt ephod, ac a'i gosododd yn ei ddinas ei hun Ophrah: a holl Israel a butteiniasant ar ei hol hi yno: a bu *hynny* yn dramgwydd i Gedëon, ac i'w dŷ.

28 ¶ Felly y darostyngwyd Midian o flaen meibion Israel, fel na chwanegasant godi eu pennau. A'r wlad a gafodd lonydd ddeugain mlynedd yn nyddiau Gedëon.

29 ¶ A Jerubbaal mab Joas a aeth, ac a drigodd yn ei dŷ ei hun.

30 Ac i Gedëon yr *oedd* deng mab a thriugain, a ddaethai o'i gorph ef: canys gwagedd lawer *oedd* iddo ef.

31 A'i ordderchwraig ef, yr hon *oedd* yn Sicheu, a ymddûg hefyd iddo fab: ac efe a osododd ei enw ef yn Abimelech.

32 ¶ Felly Gedëon mab Joas a fu farw mewn oedran teg, ac a gladdwyd ym meddrod Joas ei dad, yn Ophrah yr Abi-esriaid.

33 A phan fu farw Gedëon, yna meibion Israel a ddychwelasant, ac a butteiniasant ar ol Baalim; ac a wnaethant Baal-berith yn dduw iddynt.

34 Felly meibion Israel ni chofiasant yr ARGLWYDD eu Duw, yr hwn a'u gwaredasai hwynt o law eu holl elynion o amgylch;

35 Ac ni wnaethant garedigrwydd â thŷ Jerubbaal, *sef* Gedëon, yn ol yr holl ddaioni a wnaethai efe i Israel.

PEN. IX.

1 *Abimelech, trwy gyd-furiadu â gwŷr Sichem, a lladd ei frodyr, yn myned yn frenhin. 7 Jotham, trwy ddammeg, yn eu ceryddu, ac yn rhag-fynegi eu cwymp hwy. 26 Gaal yn cyd-furiadu â'r Sicheimiaid yn ei erbyn ef. 30 Zebul yn datguddio eu burriad hwy. 45 Abimelech yn eu gorchfygu hwynt, ac yn hau y ddinas â halen: 49 yn llosgi amddiffynfa duw Berith. 53 Ei ladd yntau yn Thebez â darn o faen melin. 57 Cystawni mellidith Jotham.*

AC Abimelech mab Jerubbaal a aeth i Sichem, at frodyr ei fam, ac a ymddiddanodd â hwynt, ac â holl dylwyth tŷ tad ei fam, gan ddywedyd,

2 Dywedwch, attolwg, lle y clywo holl wŷr Sichem, Pa un oreu i chwi, ai arglwyddiaethu arnoch o ddengwr a thriugain, *sef* holl feibion Jerubbaal, ai arglwyddiaethu o un gwr arnoch? cofwch hefyd mai eich asgwrn a'ch cnawd chwi *ydwyf* fi.

3 A brodyr ei fam a ddywedasant am dano ef, lle y clybu holl wŷr Sichem, yr holl eiriau hyn: a'u calonau hwynt a drodd ar ol Abimelech; canys dywedasant, Ein brawd ni *yw* efe.

4 A rhoddasant iddo ddeg a thriugain o arian o dŷ Baal-berith: ac Abimelech a gyflogodd â hwynt oferwyr gwaimmal, y rhai a aethant ar ei ol ef.

5 Ac efe a ddaeth i dŷ ei dad i Ophrah, ac a laddodd ei frodyr, meibion Jerubbaal, y rhai *oedd* ddengwr a thriugain, ar un garreg: ond Jotham, mab ieuangaf Jerubbaal, a adawyd; canys efe a ymguddiasai.

6 A holl wŷr Sichem a holl dŷ Milo a ymgasglasant, ac a aethant, ac a urddasant Abimelech yn frenhin, wrth ddyffryn y golofn yr hwn *sydd* yn Sichem.

7 ¶ A phan fynegasant *hynny* i Jotham, efe a aeth ac a safodd ar ben mynydd Garizim, ac a ddyrchafodd ei lef, ac a waeddodd, dywedodd *hefyd* wrthynt, Gwrandewch arnaf fi, O wŷr Sichem, fel y gwrandawo Duw arnoch chwithau.

8 Y prennau gan fyned a aethant i enneinio brenhin arnynt; a dywedasant wrth yr olew-wydden, Teyrnasa arnom ni.

9 Ond yr olew-wydden a ddywedodd wrthynt, A ymadawaf fi â'm

brasder, â'r hwn trwof fi yr anrhydeddant DDUW a dyn, a myned i lywodraethu ar y prennau *eraill*?

10 A'r prennau a ddywedasant wrth y ffigysbren, Tyred di, teyrnasa arnom ni.

11 Ond y ffigysbren a ddywedodd wrthynt, A ymadawaf fi â'm melysdra, ac â'm ffrwyth da, ac a âf fi i lywodraethu ar y prennau *eraill*?

12 Yna y prennau a ddywedasant wrth y winwydden, Tyred di, teyrnasa arnom ni.

13 A'r winwydden a ddywedodd wrthynt hwy, A ymadawaf fi â'm melyswin, yr hwn sydd yn llawenhâu Duw a dyn, a myned i lywodraethu ar y prennau *eraill*?

14 Yna yr holl brennau a ddywedasant wrth y fieren, Tyred di, teyrnasa arnom ni.

15 A'r fieren a ddywedodd wrth y prennau, Os mewn gwirionedd yr enneiniwch fi yn frenhin arnoch, deuwch ac ymddiriedwch yn fy nghysgod i: ac onid ê, eled tân allan o'r fieren, ac ysed gedrwydd Libanus.

16 Yn awr gan hynny, os mewn gwirionedd a phurdeb y gwnaethoch, yn gosod Abimelech yn frenhin, ac os gwnaethoch yn dda â Jerubbaal, ac â'i dŷ, ac os yn ol haeddeditigaeth ei ddwyllaw y gwnaethoch iddo:

17 (Canys fy nhad a ymladdodd drosoch chwi, ac a anturiodd ei einioes ym mhell, ac a'ch gwaredodd chwi o law Midian:

18 A chwithau a gyfodasoch yn erbyn tŷ fy nhad i heddyw, ac a laddasoch ei feibion ef, *sef* dengwr a thriugain, ar un garreg, ac a osodasoch Abimelech, mab ei law-forwyn ef, yn frenhin ar wŷr Sichem, o herwydd *ei fod* ef yn frawd i chwi)

19 Gan hynny, os mewn gwirionedd a phurdeb y gwnaethoch â Jerubbaal, ac â'i dŷ ef, y dydd hwn; llawenyched yn Abimelech, a llawenyched yntau ynoch chwithau:

20 Ac onid ê, eled tân allan o Abimelech, ac ysed wŷr Sichem, a thŷ Milo; *hefyd* eled tân allan o wŷr Sichem, ac o dŷ Milo, ac ysed Abimelech.

21 A Jotham a giliodd, ac a ffôdd, ac a aeth ymaith i Beer, ac a drigodd yno, rhag ofn Abimelech ei frawd.

22 ¶ Ac Abimelech a deyrnasodd ar Israel dair blynedd.

23 A Duw a ddanfonodd yspryd drwg rhwng Abimelech a gwŷr Sicheim; a gwŷr Sicheim a aethant yn anghywir i Abimelech:

24 Fel y delai y traha a *wnelsid* â deng mab a thriugain Jerubbaal, ac y gosodid eu gwaed hwynt ar Abimelech eu brawd, yr hwn a'u lladdodd hwynt; ac ar wŷr Sicheim, y rhai a'i cynnorthwasant ef i ladd ei frodyr.

25 A gwŷr Sicheim a osodasant iddo ef gynllwynwyr ar ben y mynyddoedd; a hwy a yspeiliasant bawb a'r a oedd yn tramwy heibio iddynt ar hyd y ffordd. A mynegwyd *hynny* i Abimelech.

26 A Gaal mab Ebed a ddaeth, efe a'i frodyr, ac a aethant drosodd i Sicheim: a gwŷr Sicheim a roisant eu hyder arno.

27 A hwy a aethant i'r meusydd, ac a gasglasant eu gwinllannoedd, ac a sangasant eu *grawwin*, ac a wnaethant yn llawen, ac a aethant i mewn i dŷ eu duw, ac a fwyttasant ac a yasant, ac a felldithiasant Abimelech.

28 A Gaal mab Ebed a ddywedodd, Pwy *yw* Abimelech, a phwy *yw* Sicheim, fel y gwasanaethem ef? onid mab Jerubbaal *yw* *efe*? onid Zebul *yw* ei swyddog? gwasanaethwch wŷr Hemor tad Sicheim: canys pahan y gwasanaethem ni ef?

29 O nâ byddai y bobl hyn dan fy llaw i, fel y bwriwn ymaith Abimelech! Ac efe a ddywedodd wrth Abimelech, Amlhâ dy lu, a thyred allan.

30 ¶ A phan glybu Zebul, llywodraethwr y ddinas, eiriau Gaal mab Ebed, y llidiodd ei ddigllonedd ef.

31 Ac efe a anfonodd genhadau at Abimelech yn ddirgel, gan ddywedyd, Wele, Gaal mab Ebed a'i frodyr wedi dyfod i Sicheim; ac wele, hwynt yn cadarnhâu y ddinas i'th erbyn.

32 Gan hynny cyfod yn awr liw nos, ti a'r bobl *sydd* gyd â thi, a chynllwyn yn y maes.

33 A chyfod yn fore ar godiad yr haul, a rhuthra yn erbyn y ddinas: ac wele, *pan* ddelo efe a'r bobl *sydd* gyd âg ef allan i'th erbyn, yna gwna iddo yr hyn a ellych.

34 ¶ Ac Abimelech a gyfododd, a'r holl bobl y rhai *oedd* gyd âg ef, liw nos, ac a gynllwynasant yn erbyn Sicheim yn bedair byddin.

35 A Gaal mab Ebed a aeth allan, ac a safodd *wrth* ddrws porth y ddinas: ac Abimelech a gyfododd, a'r bobl y rhai *oedd* gyd âg ef, o'r cynllwyn.

36 A phan welodd Gaal y bobl, efe a ddywedodd wrth Zebul, Wele, bobl yn dyfod i waered o ben y mynyddoedd. A dywedodd Zebul wrtho, Cysgod y mynyddoedd yr ydwyt ti yn ei weled fel dynion.

37 A Gaal a chwanoedd etto lefaru, ac a ddywedodd, Wele, bobl yn dyfod i waered o ganol y tir, a byddin arall yn dyfod o ffordd gwas-tadedd Meonenim.

38 Yna dywedodd Zebul wrtho ef, Pa le yn awr *y mae* dy enau di, *a'r hwn* y dywedaist, Pwy *yw* Abimelech, pan wasanaethem ef? onid dyma y bobl a ddirmygaist ti? dos allan, attolwg, yn awr, ac ymladd i'w herbyn.

39 A Gaal a aeth allan o flaen gwŷr Sicheim, ac a ymladdodd âg Abimelech.

40 Ac Abimelech a'i herlidiodd ef, ac efe a ffôdd o'i flaen ef; a llawer a gwmpasant yn archolledig hyd ddrws y porth.

41 Ac Abimelech a drigodd yn Arumah: a Zebul a yrrodd ymaith Gaal a'i frodyr o breswyllo yn Sicheim.

42 A thrannoeth y daeth y bobl allan i'r maes: a mynegwyd *hynny* i Abimelech.

43 Ac efe a gymmerth y bobl, ac a'u rhannodd yn dair byddin, ac a gynllwynodd yn y maes, ac a edrychodd, ac wele y bobl wedi dyfod allan o'r ddinas; ac efe a gyfododd yn eu herbyn, ac a'u tarawodd hwynt.

44 Ac Abimelech, a'r fyddin *oedd* gyd âg ef, a ruthrasant, ac a safasant wrth ddrws porth y ddinas: a'r ddwy

fyddin *eraill* a ruthasant ar yr holl *rai oedd* yn y maes, ac a'u tarawsant hwy.

45 Ac Abimelech a ymladdodd yn erbyn y ddinas yr holl ddiwrnod hwnnw : ac efe a ymillodd y ddinas, ac a laddodd y bobl *oedd* ynddi, ac a ddistrywiodd y ddinas, ac a'i hauodd â halen.

46 ¶ A phan glybu holl wŷr tŵr Sicheh *hynny*, hwy a aethant i amddiffynfa tŷ duw Berith.

47 A mynegwyd i Abimelech, ymgasglu o holl wŷr tŵr Sicheh.

48 Ac Abimelech a aeth i fynu i fynydd Salmon, efe a'r holl bobl *oedd* gyd âg ef : ac Abimelech a gymmerth fwyell yn ei law, ac a dorrodd gangen o'r coed, ac a'i cymmerth hi, ac a'i gosododd ar ei ysgwydd ; ac a ddywedodd wrth y bobl *oedd* gyd âg ef, Yr hyn a welsoch fi yn ei wneuthur, brysiwch, gwnewch fel finnau.

49 A'r holl bobl a dorrasant bob un ei gangen, ac a aethant ar ol Abimelech ; ac a'u gosodasant wrth yr amddiffynfa, ac a losgasant â hwynt yr amddiffynfa â thân : felly holl wŷr tŵr Sicheh a fuant feirw, yng nghylch mil o wŷr a gwragedd.

50 ¶ Yna Abimelech a aeth i Thebez ; ac a wersyllodd yn erbyn Thebez, ac a'i hynnillodd hi.

51 Ac yr oedd tŵr cadarn y'nghanol y ddinas ; a'r holl wŷr a'r gwragedd, a'r holl rai o'r ddinas, a ffoisant yno, ac a gauasant arnynt, ac a ddringasant ar nen y tŵr.

52 Ac Abimelech a ddaeth at y tŵr, ac a ymladdodd yn ei erbyn ; ac a nesâodd at ddrws y tŵr, i'w losgi ef â thân.

53 A rhyw wraig a dafodd ddarn o faen melin ar ben Abimelech, ac a ddrylliodd ei benglog ef.

54 Yna efe a alwodd yn fuan ar y llangc oedd yn dwyn ei arfau ef, ac a ddywedodd wrtho, Tynn dy gleddyf, a lladd fi ; fel na ddywedant am danaf, Gwraig a'i lladdodd ef. A'i langc a'i trywanodd ef, ac efe a fu farw.

55 A phan welodd gwŷr Israel farw o Abimelech, hwy a aethant bob un i'w fangre.

56 ¶ Felly y talodd Duw ddrygioni Abimelech, yr hwn a wnelasai efe i'w dad, gan ladd ei ddeg brawd a thriugain.

57 A holl ddrygioni gwŷr Sicheh a dalodd Duw ar eu pen hwynt : a mellidith Jotham mab Jerubbaal a ddaeth arnynt hwy.

PEN. X.

1 *Tola yn barnu Israel yn Samir. 3 Jair a'i ddeg mab ar hugain, i'r rhai yr oedd deg dinas ar hugain. 7 Y Philistiaid a'r Ammoniaid yn gorthrynnu Israel. 10 Duw yn eu cyfyngidra yn eu danfon hwy at eu gan dduwiau ; 15 ac, ar eu hedifeiric, yn tosturio wrthynt.*

AC ar ol Abimelech, y cyfododd i waredu Israel, Tola, mab Puah, mab Dodo, gwr o Issachar ; ac efe oedd yn trigo yn Samir ym mynydd Ephraim.

2 Ac efe a farnodd Israel dair blynedd ar hugain, ac a fu farw, ac a gladdwyd yn Samir.

3 ¶ Ac ar ei ol ef y cyfododd Jair, Gileadiad ; ac efe a farnodd Israel ddwy flynedd ar hugain.

4 Ac iddo ef yr oedd deng mab ar hugain yn marchogaeth ar ddeg ar hugain o eholion asynod ; a deg dinas ar hugain *oedd* ganddynt, y rhai a elwyd Hafoth-Jair hyd y dydd hwn, y rhai *ydnyt* y'ngwlad Gilead.

5 A Jair a fu farw, ac a gladdwyd yn Camon.

6 A meibion Israel a chwanegasant wneuthur yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a wasanaethasant Baalim, ac Astaroth, a duwiau Syria, a duwiau Sidon, a duwiau Moab, a duwiau meibion Ammon, a duwiau y Philistiaid ; a gwrthodasant yr ARGLWYDD, ac ni wasanaethasant ef.

7 ¶ A llidiodd digllonedd yr ARGLWYDD yn erbyn Israel ; ac efe a'u gwerthodd hwynt yn llaw y Philistiaid, ac yn llaw meibion Ammon.

8 A hwy a flinasant ac a ysigasant feibion Israel y fwyddyn honno : tair blynedd ar bymtheg, holl feibion Israel y rhai *oedd* tu hwnt i'r Iorddonen, y'ngwlad yr Amoriaid, yr hon *sydd* yn Gilead.

9 A meibion Ammon a aethant

trwy yr Iorddonen, i ymladd hefyd yn erbyn Judah, ac yn erbyn Benjamin, ac yn erbyn tŷ Ephraim; fel y bu gyfyng iawn ar Israel.

10 ¶ A meibion Israel a leasant ar yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Pechasom yn dy erbyn; o herwydd gwrthod o honom ein Duw, a gwasanaethu Baalim hefyd.

11 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth feibion Israel, Oni *wardais chwi* rhag yr Aiphthaid, a rhag yr Amoriaid, a rhag meibion Ammon, a rhag y Philistiaid?

12 Y Sidoniaid hefyd, a'r Amaleciaid, a'r Maoniaid, a'ch gorthrymmasant chwi; a llefasoch arnaf, a minnau a'ch gwardais chwi o'u llaw hwynt.

13 Etto chwi a'm gwrthodasoch i, ac a wasanaethasoch dduwiau dïeithr: am hynny ni wardaf chwi mwyach.

14 Ewch, a llefwch at y duwiau a ddewisasoch: gwardant hwy chwi yn amser eich cyfyngdra.

15 ¶ A meibion Israel a ddywedasant wrth yr ARGLWYDD, Pechasom; gwna di i ni fel y gwelych yn dda: etto gwared ni, attolwg, y dydd hwn.

16 A hwy a fwriasant ymaith y duwiau dïeithr o'u mysg, ac a wasanaethasant yr ARGLWYDD: a'i enaid ef a dosturiodd, o herwydd adfyd Israel.

17 Yna meibion Ammon a ymgynnullasant, ac a wersyllasant yn Gilead: a meibion Israel a ymgasglasant, ac a wersyllasant ym Mispah.

18 Y bobl hefyd a thywysogion Gilead a ddywedasant wrth eu gilydd, Pa wr a ddechreu ymladd yn erbyn meibion Ammon? efe a fydd yn benaeth ar drigolion Gilead.

PEN. XI.

1 Yr ammod rhwng Jephthah a gwŷr Gilead, y câi efe fod yn ben arnynt. 12 Oferedd yr ymddiadan am heddwch rhyngddo ef a'r Ammoniaid. 29 Adduned Jephthah. 32 Jephthah yn gorchfygu yr Ammoniaid; 34 ac yn cwblhau ei adduned ar ei ferch.

A JEPHTHAH y Gileadiad oedd wr cadarn nerthol, ac efe *oedd* fab i wraig o butteinwraig: a Gilead a genhedlasai y Jephthah hwnnw.

2 A gwraig Gilead a ymddug iddo

feibion: a meibion y wraig a gynnyddasant, ac a fwriasant ymaith Jephthah, ac a ddywedasant wrtho, Nid etifeddi di yn nhŷ ein tad ni; canys mab gwraig ddiethr *ydwynt* ti.

3 Yna Jephthah a fïodd rhag ei frodyr, ac a drigodd y'ngwlad Tob; a dynion ofer a ymgasglasant at Jephthah, ac a aethant allan gyd âg ef.

4 ¶ Ac wedi *talm* o ddyddiau, meibion Ammon a ryfelasant yn erbyn Israel.

5 A phan oedd meibion Ammon yn rhyfela yn erbyn Israel, yna henuriaid Gilead a aethant i gyrchu Jephthah o wlad Tob:

6 Ac a ddywedasant wrth Jephthah, Tyred a bydd yn dywysog i ni, fel yr ymladdom yn erbyn meibion Ammon.

7 A Jephthah a ddywedodd wrth henuriaid Gilead, Oni chasasoch chwi fi, ac a'm gyrrasoch o dŷ fy nhad? a phaham y deuwch attaf fi yn awr, pan *yw* gyfyng arnoch?

8 A henuriaid Gilead a ddywedasant wrth Jephthah, Am hynny y dychwelasom yn awr attat ti, fel y dëlît gyd â ni, ac yr ymladdit yn erbyn meibion Ammon, ac y byddit i ni yn ben ar holl drigolion Gilead.

9 A Jephthah a ddywedodd wrth henuriaid Gilead, O dygwch fi yn fy ol i ymladd yn erbyn meibion Ammon, a rhoddi o'r ARGLWYDD hwynt o'm blaen i; a gaf fi fod yn ben arnoch chwi?

10 A henuriaid Gilead a ddywedasant wrth Jephthah, Yr ARGLWYDD a fyddo yn dyst rhyngom ni, oni wnawn ni felly yn ol dy air di.

11 Yna Jephthah a aeth gyd â henuriaid Gilead; a'r bobl a'i gosodasant ef yn ben ac yn dywysog arnynt: a Jephthah a adroddodd ei holl eiriau ger bron yr ARGLWYDD ym Mispah.

12 ¶ A Jephthah a anfonodd genhadau at frenhin meibion Ammon, gan ddywedyd, Beth *sydd* i ti a *wnelech* â mi, fel y dëlît yn fy erbyn i ymladd yn fy ngwlad i?

13 A brenhin meibion Ammon a ddywedodd wrth genhadau Jephthah,

O herwydd i Israel dduw yn ngwlad i pan ddaeth i fynu o'r Aiph, o Arnon hyd Jabboe, a hyd yr Iorddonen: yn awr gan hynny dod hwynt adref mewn heddwch.

14 A Jephthah a anfonodd drachefn genhadau at frenhin meibion Ammon;

15 Ac a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed Jephthah; Ni ddug Israel dir Moab, na thir meibion Ammon:

16 Ond pan ddaeth Israel i fynu o'r Aiph, a rhodio trwy yr anialwch, hyd y môr coch, a dyfod i Cades;

17 Yna Israel a anfonodd genhadau at frenhin Edom, gan ddywedyd, Gâd i mi dramwy, attolwg, trwy dy wlad di. Ond ni wrandawodd brenhin Edom. A hwy a anfonasant hefyd at frenhin Moab: ond ni fynnai yntau. Felly Israel a arhosodd yn Cades.

18 Yna hwy a gerddasant yn yr anialwch, ac a amgylchynasant wlad Edom, a gwlad Moab; ac a ddaethant o du codiad haul i wlad Moab, ac a wersyllasant tu hwnt i Arnon; ac ni ddaethant o fewn terfyn Moab: canys Arnon oedd derfyn Moab.

19 Ac Israel a anfonodd genhadau at Sehon brenhin yr Amoriaid, brenhin Hesbon; ac Israel a ddywedodd wrtho, Gâd i ni dramwy, attolwg, trwy dy wlad di, hyd fy mangre.

20 Ond nid ymddiriedodd Sehon i Israel fyned trwy ei derfyn ef: eithr Sehon a gasglodd ei holl bobl, a hwy a wersyllasant yn Jahaz, ac efe a ymladdodd yn erbyn Israel.

21 Ac ARGLWYDD DDUW Israel a roddodd Sehon a'i holl bobl yn llaw Israel; a hwy a'i tarawsant hwynt. Felly Israel a feddiannodd holl wlad yr Amoriaid, trigolion y wlad honno.

22 Meddiannasant hefyd holl derfynau yr Amoriaid, o Arnon hyd Jabboe, ac o'r anialwch hyd yr Iorddonen.

23 Felly yn awr, ARGLWYDD DDUW Israel a fwriodd yr Amoriaid allan o flaen ei bobl Israel: gan hynny ai tydi a'i meddiannit hi?

24 Oni feddienni di yr hyn a roddo

Cemos dy dduw i ti i'w feddiannu? Felly yr hyn oll a oresgyno yr ARGLWYDD ein DUW o'n blaen ni a feddiannwn ninnau.

25 Ac yn awr, a wyt ti yn well nâ Balac mab Sippor, brenhin Moab? a ymrysonodd efe erioed âg Israel, neu gan ymladd a ymladdodd efe i'w herbyn hwy?

26 Pan oedd Israel yn trigo yn Hesbon a'i threfydd, ac yn Aroer a'i threfydd, ac yn yr holl ddinasoedd y rhai sydd wrth derfynau Arnon, dri chan mlynedd; pahan nad achubasoch hwynt y pryd hwnnw?

27 Am hynny ni phechais i yn dy erbyn di; ond yr ydwynt ti yn gwneuthur cam â mi, gan ymladd yn fy erbyn i: yr ARGLWYDD farnwr a farno heddyw rhwng meibion Israel a meibion Ammon.

28 Er hynny ni wrandawodd brenhin meibion Ammon ar eiriau Jephthah, y rhai a anfonodd efe atto.

29 ¶ Yna y daeth yspryd yr ARGLWYDD ar Jephthah; ac efe a aeth dros Gilead a Manasseh; ac a aeth dros Mispah Gilead, ac o Mispah Gilead yr aeth efe drosodd at feibion Ammon.

30 A Jephthah a addunedodd adduned i'r ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Os gan roddi y rhoddi di feibion Ammon yn fy llaw i;

31 Yna yr hwn a ddelo allan o ddrysau fy uhŷ i'm cyfarfod, pan ddychwelwyf mewn heddwch oddi wrth feibion Ammon, a fydd eiddo yr ARGLWYDD, a mi a'i hoffrymmaf ef yn boeth-offrwm.

32 ¶ Felly Jephthah a aeth drosodd at feibion Ammon i ymladd yn eu herbyn; a'r ARGLWYDD a'u rhoddodd hwynt yn ei law ef.

33 Ac efe a'u tarawodd hwynt o Aroer hyd oni ddelych di i Minnith, sef ugain dinas, a hyd wastadedd y gwinllannoedd, â lladdfa fawr iawn. Felly y darostyngwyd meibion Ammon o flaen meibion Israel.

34 ¶ A Jephthah a ddaeth i Mispah i'w dŷ ei hun: ac wele, ei ferch yn dyfod allan i'w gyfarfod â thympanau, ac â dawnisiau, a lii oedd ei

umg etifedd ef; nid oedd ganddo na mab na merch ond y hi.

35 A phan welodd efe hi, efe a rwygodd ei ddillad, ac a ddywedodd, Ah! ah! fy merch, gan ddarostwng y darostyngaist fi; ti hefyd wyt un o'r rhai sydd yn fy molestu: canys myfi a agorais fy ngenau wrth yr ARGLWYDD, ac ni allaf gilio.

36 A hi a ddywedodd wrtho, Fy nhad, od agorais dy enau wrth yr ARGLWYDD, gwna i mi yn ol yr hyn a aeth allan o'th enau; gan i'r ARGLWYDD wneuthur drosot ti ddiäledd ar dy elynion, meibion Ammon.

37 Hi a ddywedodd hefyd wrth ei thad, Gwneler i mi y peth hyn: paid â mi ddau fis, fel yr elwyf i fynu ac i waered ar y mynyddoedd, ac yr wylwyf o herwydd fy morwyndod, mi a'm cyfeillesau.

38 Ac efe a ddywedodd, Dos. Ac efe a'i gollyngodd hi dros ddau fis. A hi a aeth â'i chyfeillesau, ac a wylodd o herwydd ei morwyndod ar y mynyddoedd.

39 Ac ym mhen y ddau fis hi a ddychwelodd at ei thad: ac efe a wnaeth â hi yr adduned a addunasai efe: a hi ni adnabuasai wr. A bu hyn yn ddefod yn Israel,

40 Fyned o ferched Israel bob blwyddyn i alaru am ferch Jephthah y Gileadiad, bedwar diwrnod yn y flwyddyn.

PEN. XII.

1 Yr Ephraimaid yn cwerylu â Jephthah; a gwyr Gilead yn eu lladd hwynt, ac yn eu hadnabod wrth y gair Shibboleth. 7 Marwolaeith Jephthah. 8 Ibsan, a'i ddeg mab ar hugain, a'i ddeg merch ar hugain, 11 ac Elon, 13 ac Abdon, a'i ddegain mab, a'i ddeg ŷyr ar hugain, yn barnu Israel.

A GWYR Ephraim a ymgasglasant, ac a aethant tu a'r gogledd, ac a ddywedasant wrth Jephthah, Paham yr aethost ti drosodd i ymladd yn erbyn meibion Ammon, ac na elwaist arnom ni i fyned gyd â thi? dy dŷ di a losgwn ni am dy ben â than.

2 A Jephthah a ddywedodd wrthynt hwy, Myfi a'm pobl oeddem yn ymryson yn dost yn erbyn meibion Am-

mon; a mi a'ch gelwais chwi, ond ni waredasoch fi o'u llaw hwynt.

3 A phan welais i nad oeddych yn fy achub, mi a osodais fy einioes yn fy llaw, ac a euthum yn erbyn meibion Ammon; a'r ARGLWYDD a'u rhoddodd hwynt yn fy llaw i: paham gan hynny y daethoch i fynu attaf fi y dydd hwn, i ymladd i'm herbyn?

4 Yna Jephthah a gasglodd ynghyd holl wŷr Gilead, ac a ymladdodd âg Ephraim: a gwŷr Gilead a darawsant Ephraim, am ddywedyd o honynt hwy, Ffoaduriaid Ephraim ym mysg yr Ephraimaid, ac ym mysg Manasseb, ydych chwi y Gileadiad.

5 A'r Gileadiad a ymillasant rydau yr Iorddonen o flaen yr Ephraimaid: a phan ddywedai yr Ephraimaid a ddiangasant, Gedwch i mi fyned drwodd; yna gwŷr Gilead a ddywedent wrtho, Ai Ephratëad ydych ti? Os dywedai yntau, Nag ê;

6 Yna y dywedent wrtho, Dywed yn awr, Shibboleth. Dywedai yntau, Sibboleth: canys ni fedrai efse lefaru felly. Yna y dalient ef, ac y lladdent ef wrth rydau yr Iorddonen. A chwypodd y pryd hwnnw o Ephraim ddwy fil a deugain.

7 A Jephthah a farnodd Israel chwe blynedd. Yna y bu farw Jephthah y Gileadiad, ac a gladdwyd yn un o ddinasoedd Gilead.

8 ¶ Ac ar ei ol ef Ibsan o Bethlehem a farnodd Israel.

9 Ac iddo ef yr oedd deng mab ar hugain, a deng merch ar hugain, y rhai a anfonodd efe allan, a deng merch ar hugain a ddug efe i'w feibion oddi allan. Ac efe a farnodd Israel saith mlynedd.

10 Yna y bu farw Ibsan, ac a gladdwyd yn Bethlehem.

11 ¶ Ac ar ei ol ef Elon y Zabuloniad a farnodd Israel: ac efe a farnodd Israel ddeng mlynedd.

12 Ac Elon y Zabuloniad a fu farw, ac a gladdwyd yn Ajalon, yng ngwlad Zabulon.

13 ¶ Ac Abdon mab Hilel y Pirathoniad a farnodd Israel ar ei ol ef.

14 Ac iddo ef yr oedd deugain o feibion, a deg ar hugain o wŷrion, yn

marchogaeth ar ddeg a thriugain o ebolion asynod: ac efe a farnodd Israel wyth mlynedd.

15 Ac Abdon mab Hilel y Pirathoniad a fu farw; ac a gladdwyd yn Pirathon, y'ngwlad Ephraim, ym mynydd yr Amaleciaid.

PEN. XIII.

1 *Israel yn llaw y Philistiaid. 2 Angel yn ymddangos i wraig Manoah; 8 ac wedi hynny i Manoah. 15 Offrwm Manoah, ac adnabod yr angel. 24 Genedigaeth Samson.*

AMEIBION Israel a chwane-gasant wneuthur yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD: a'r ARGLWYDD a'u rhoddodd hwynt yn llaw y Philistiaid ddeugain mlynedd.

2 ¶ Ac yr oedd rhyw wr yn Sorah, o dylwyth y Daniaid, a'i enw ef oedd Manoah, a'i wraig ef oedd amhlantadwy, heb esgor.

3 Ac angel yr ARGLWYDD a ymddangosodd i'r wraig, ac a ddywedodd wrthi, Wele, yn awr amhlantadwy ydyt ti, ac heb esgor: ond ti a feichiogi, ac a esgori ar fab.

4 Ac yn awr, attolwg, ymochel, ac nac ýf win na diod gadarn, ac na fwytta ddim aflan.

5 Canys wele, ti a feichiogi, ac a esgori ar fab; ac ni ddaw ellyn ar ei ben ef: canys Nazarëad i Dduw fydd y bachgen o'r groth: ac efe a ddechreu waredu Israel o law y Philistiaid.

6 ¶ Yna y daeth y wraig ac a fynegodd i'w gwr, gan ddywedyd, Gwr Duw a ddaeth attaf fi; a'i bryd ef oedd fel pryd angel Duw, yn ofnadwy iawn: ond ni ofynais iddo o ba le yr oedd, ac ni fynegodd yntau i mi ei enw.

7 Ond efe a ddywedodd wrthyf, Wele, ti a feichiogi, ac a esgori ar fab. Ac yn awr nac ýf win na diod gadarn, ac na fwytta ddim aflan: canys Nazarëad i Dduw fydd y bachgen, o'r groth hyd ddydd ei farwolaeth.

8 ¶ Yna Manoah a weddiodd ar yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Attolwg, fy arglwydd, gâd i wr Duw yr hwn a anfonais, ddyfod eilwaith attom ni, a dysgu i ni beth a wnelom i'r bachgen a enir.

9 A Duw a wrandawodd ar lef Manoah: ac angel Duw a ddaeth eilwaith at y wraig, a hi yn eistedd yn y maes; ond Manoah ei gwr nid oedd gyd â hi.

10 A'r wraig a frysiodd, ac a reddodd, ac a fynegodd i'w gwr, ac a ddywedodd wrtho, Wele, ymddangosodd y gwr i mi, yr hwn a ddaeth attaf fi y dydd arall.

11 A Manoah a gyfododd, ac a aeth ar ol ei wraig, ac a ddaeth at y gwr, ac a ddywedodd wrtho, Ai ti yw y gwr a leferais wrth y wraig? Dywedodd yntau, Ië, myfi.

12 A dywedodd Manoah, Deled yn awr dy eiriau i ben. Pa fodd y trinwn y bachgen, ac y gwnawn iddo ef?

13 Ac angel yr ARGLWYDD a ddywedodd wrth Manoah, Rhag yr hyn oll a ddywedais wrth y wraig, ymochled hi.

14 Na fwyttâed o ddim a ddél allan o'r winwydden, nac yfed win na diod gadarn, ac na fwyttâed ddim aflan: cadwed yr hyn oll a orchymynais iddi.

15 ¶ A dywedodd Manoah wrth angel yr ARGLWYDD, Gâd, attolwg, i ni dy attal, tra y parottôm fynn gafr ger dy fron di.

16 Ac angel yr ARGLWYDD a ddywedodd wrth Manoah, Ped attelit fi, ni fwyttâwn o'th fara di: os gwnei boeth-offrwm, gwna ef i'r ARGLWYDD. Canys ni wyddai Manoah mai angel yr ARGLWYDD oedd efe.

17 A Manoah a ddywedodd wrth angel yr ARGLWYDD, Beth yw dy enw, fel y'th anrhydeddom di pan ddelo dy eiriau i ben?

18 Ac angel yr ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Paham yr ymfyni am fy enw, gan ei fod yn rhyfedol?

19 Felly Manoah a gymmerth fynn gafr, a bwyd-offrwm, ac a'i hoffrynmodd ar y graig i'r ARGLWYDD. A'r angel a wnaeth yn rhyfedd; a Manoah a'i wraig oedd yn edrych.

20 Canys, pan ddyrchafodd y fflam oddi ar yr allor tu a'r nefoedd, yna angel yr ARGLWYDD a ddyrchafodd yn fflam yr allor: a Manoah a'i wraig

oedd yn edrych ar *hynny*; ac a syrthiasant i lawr ar eu hwynebau.

21 (Ond ni chwanegodd angel yr ARGLWYDD ymddangos mwyach i Manoah, nac i'w wraig) Yna y gwybu Manoah mai angel yr ARGLWYDD oedd efe.

22 A Manoah a ddywedodd wrth ei wraig, Gan farw y byddwn feirw; canys gwelsom DDUW.

23 Ond ei wraig a ddywedodd wrtho ef, Pe mynnasai yr ARGLWYDD ein lladd ni, ni dderbyniasai efe boeth-offrwm a bwyd-offrwm o'n llaw ni, ac ni ddangosasai efe i ni yr holl *bethau* hyn, ac ni pharasai efe i ni y pryd hwn glywed y *fath bethau*.

24 ¶ A'r wraig a ymddûg fab, ac a alwodd ei enw ef Samson. A'r bachgen a gynnyddodd; a'r ARGLWYDD a'i bendithiodd ef.

25 Ac yspryd yr ARGLWYDD a ddechreuodd ar amseroedd ei gynhyrfu ef y'ngwersyll Dan, rhwng Sorah ac Estaol.

PEN. XIV.

1 *Samson yn deisyf cael gwraig o'r Philistiaid: 6 yn lladd llew yn ei duih; 8 ac wrth ddychweilyd, yn cael mêl yn ei ysgerbud ef. 10 Gwledd briodas Samson. 12 Ei wraig yn datguddio ei ddychymmyg ef. 19 Yntau yn yspeilio deg ar hugain o'r Philistiaid. 20 Ei wraig ef yn priodi un arall.*

A SAMSON a aeth i waered i Timnath; ac a ganfu wraig yn Timnath, o ferched y Philistiaid.

2 Ac efe a ddaeth i fynu, ac a fynegodd i'w dad ac i'w fam, ac a ddywedodd, Mi a welais wraig yn Timnath o ferched y Philistiaid: cymmerwch yn awr honno yn wraig i mi.

3 Yna y dywedodd ei dad a'i fam wrtho, Onid oes ym mysg merched dy frodyr, nac ym mysg fy holl bobl, wraig, pan ydwyt ti yn myned i geisio gwraig o'r Philistiaid dienwaed-edig? A dywedodd Samson wrth ei dad, Cymmer hi i mi; canys y mae hi wrth fy modd i.

4 Ond ni wyddai ei dad ef na'i fam mai oddi wrth yr ARGLWYDD yr oedd hyn, mai ceisio achos yr oedd efe yn erbyn y Philistiaid: canys y Philistiaid oedd y pryd hwnnw yn arglwyddiaethu ar Israel.

5 Yna Samson a aeth i waered, a'i dad a'i fam, i Timnath; ac a ddaethant hyd winllannoedd Timnath: ac wele, genaw llew yn rhuo yn ei gyfarfod ef.

6 Ac yspryd yr ARGLWYDD a ddaeth yn rymmus arno ef; ac efe a holltodd y llew fel yr holltid mynn, ac nid oedd dim yn ei law ef; ond ni fynegodd efe i'w dad nac i'w fam yr hyn a wnelsai.

7 Ac efe a aeth i waered, ac a ymddiddanodd â'r wraig; ac yr oedd hi wrth fodd Samson.

8 ¶ Ac ar ol ychydig ddyddiau efe a ddychwelodd i'w chymmeryd hi; ac a drodd i edrych ysgerbwd y llew: ac wele, haid o wenyn a mêl y'ngghorph y llew.

9 Ac efe a'i cymmerth yn ei law, ac a gerddodd dan fwytta; ac a ddaeth at ei dad a'i fam, ac a roddodd iddynt; a hwy a fwyttasant: ond ni fynegodd iddynt hwy, mai o gorph y llew y cymmerasai efe y mêl.

10 ¶ Felly ei dad ef a aeth i waered at y wraig; a Samson a wnaeth yno wledd: canys felly y gwnai y gwyr ieuangc.

11 A phan welsant hwy ef, yna y cymmerasant ddeg ar hugain o gyfeillion i fod gyd âg ef.

12 ¶ A Samson a ddywedodd wrth-ynt, Rhoddaf i chwi ddychymmyg yn awr: os gan fynegi y mynegwch ef i mi o fewn saith niwrnod y wledd, ac a'i cewch; yna y rhoddaf i chwi ddeg ar hugain o lenllieiniau, a deg pâr ar hugain o ddillad:

13 Ond os chwi ni fedrwch ei fynegi i mi; yna chwi a roddwch i mi ddeg ar hugain o lenllieiniau, a deg pâr ar hugain o wisgoedd. Hwythau a ddywedasant wrtho, Traetha dy ddychymmyg, fel y clywom ef.

14 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Allan o'r bwyttâwr y daeth bwyd, ac o'r cryf y daeth allan felysdra. Ac ni fedrent ddinrad y dychymmyg *mewn* tri diwrnod.

15 Ac yn y seithfed dydd y dywedasant wrth wraig Samson, Huda dy wr, fel y mynego efe i ni y dychymmyg; rhag i ni dy losgi di a thy

dy dad â thân: ai i'n tlodi ni y'n gwahoddasoch? onid *felly y mae?*

16 A gwraig Samson a wylodd wrtho ef, ac a ddywedodd, Yn ddiau y mae yn gâs gennyt fi, ac nid wyt yn fy ngharu: dychymmyg a roddaist i feibion fy mhobl, ac nis mynegaist i mi. A dywedodd yntau wrthi, Wele, nis mynegais i'm tad nac i'm mam: ac a'i mynegwn i ti?

17 A hi a wylodd wrtho ef y saith niwrnod hynny, tra yr oeddidi yn cynnal y wledd: ac ar y seithfed dydd y mynegodd efse iddi hi; canys yr oedd hi yn ei flino ef: a hi a fynegodd y dychymmyg i feibion ei phobl.

18 A gwŷr y ddinas a ddywedasant wrtho ef y seithfed dydd, cyn machludo yr haul, Beth *sydd* felysach nâ mêl? a pheth gryfach nâ llew? Dywedodd yntau wrthynt, Oni buasai i chwi aredig â'm hanner i, ni chawsech allan fy nychymmyg.

19 ¶ Ac yspryd yr **ARGLWYDD** a ddaeth arno ef; ac efse aeth i waered i Ascalon, ac a darawodd o honynt ddeg ar hugain, ac a gymmerth eu hypsail, ac a roddodd y paru dillad i'r rhai a fynegasant y dychymmyg: a'i ddigllonedd ef a lliodd, ac efse aeth i fynu i dŷ ei dad.

20 A rhoddwyd gwraig Samson i'w gyfaill ef ei hun, yr hwn a gymmerasai efse yn gyfaill.

PEN. XV.

1 Samson yn cael nŷg am ei wraig. 3 Yntau yn llosgi ŷd y Philistiaid â llwynogod ac â ffuglau. 6 Y Philistiaid yn llosgi ei wraig ef a'i thad. 7 Samson yn eu taro hwynt glun a morddwyd. 9 Gwŷr Judah yn ei rwymo ef, ac yn ei draddodi i'r Philistiaid. 14 Yntau yn eu lladd hwynt â gŷn asyn. 18 Duw yn gwneuthur y ffynnon En-haccore iddo ef yn Lehi.

AC wedi *talm* o ddyddiau, yn amser cynhauaf y gwenith, Samson aeth i ymweled â'i wraig â mynn gafr; ac a ddywedodd, Mi a âf i mew'n at fy ngwraig i'r ystafell. Ond ni chaniattâe ei thad hi iddo ef fyned i mew'n.

2 A'i thad a lefarodd, gan ddywedyd, Tybiaswn i ti ei chasâu hi; am hynny y rhoddais hi i'th gyfaill di: onid *yw* ei chwaer ieuangaf yn lanach nâ hi?

bydded honno i ti, attolwg, yn eille hi.

3 ¶ A Samson a ddywedodd wrthynt, Difeiach ydwyf y waith hon nâ'r Philistiaid, er i mi wneuthur niwed iddynt.

4 A Samson a aeth ac a ddaliodd dri chant o lwynogod; ac a gymmerth ffaglau, ac a drodd gynffon at gynffon, ac a osododd un ffagl rhwng dwy gynffon yn y canol.

5 Ac efse a gynneuodd dân yn y ffaglau, ac a'u gollyngodd *hwynt* i ydau y Philistiaid; ac a losgodd hyd yn nôd y dasau, a'r ŷd ar ei droed, y gwinllannoedd *hefyd*, a'r olew-wydd.

6 ¶ Yna y Philistiaid a ddywedasant, Pwy a wnaeth hyn? Hwythau a ddywedasant, Samson daw y Timniad; am iddo ddwyn ei wraig ef, a'i rhoddi i'w gyfaill ef. A'r Philistiaid a aethant i fynu, ac a'i llosgasant hi a'i thad â thâu.

7 ¶ A dywedodd Samson wrthynt, Er i chwi wneuthur fel hyn, etto mi a ymddialaf arnoch chwi; ac wedi *hynny* y peidiaf.

8 Ac efse a'u tarawodd hwynt glun a morddwyd â lladdfa fawr: ac efse aeth i waered, ac a arhosodd y'nghoppa craig Etam.

9 ¶ Yna y Philistiaid a aethant i fynu, ac a wersyllasant yn Judah, ac a ymdaenasant yn Lehi.

10 A gwŷr Judah a ddywedasant, Paham y daethoch i fynu i'n herbyn ni? Dywedasant hwythau, I rwymo Samson y daethom i fynu, i wneuthur iddo ef fel y gwnaeth yntau i ninnau.

11 Yna tair mil o wŷr o Judah a aethant i goppa craig Etam, ac a ddywedasant wrth Samson, Oni wyddost ti *fod* y Philistiaid yn arglwyddiaethu arnom ni? paham gan hynny y gwnaethost hyn â ni? Dywedodd yntau wrthynt, Fel y gwnaethant hwy i mi, felly y gwneuthom innau iddynt hwythau.

12 Dywedasant hwythau wrtho, I'th rwymo di y daethom i waered, ac i'th roddi yn llaw y Philistiaid. A Samson a ddywedodd wrthynt, Tyngwch wrthyf, na ruthrwech arnaf fi eich hunain.

13 Hwythau a'i hattebasant ef, gan

ddywedyd, Na *ruthron*: eithr gan rwy mo y'th rwymwn di, ac y'th roddwn yn eu llaw hwynt; ond ni'th laddwn di. A rhwymasant ef â dwy râff newydd, ac a'i dygasant ef i fynu o'r graig.

14 ¶ *A* phan ddaeth efe i Lehi, y Philistiaid a floeddiasant wrth gyfarfod âg ef. Ac yspryd yr *ARGLWYDD* a ddaeth arno ef; a'r rhaffau *oedd* am ei freichiau a aethant fel llin a losgasid yn tân, a'r rhwymau a ddatodasant oddi am ei ddwyllaw ef.

15 Ac efe a gafodd ên asyn îr; ac a estynodd ei law, ac a'i cymmerodd, ac a laddodd â hi fil o wyr.

16 A Samson a ddywedodd, A gên asyn, pentwr ar bentwr; â gên asyn y lleddais fil o wŷr.

17 A phan orphenodd efe lefaru, yna efe a dafodd yr ên o'i law, ac a alwodd y lle hwnnw Ramath-lehi.

18 ¶ Ac efe a sychedodd yn dost; ac a lefodd ar yr *ARGLWYDD*, ac a ddywedodd, Tydi a roddaist yn llaw dy was yr ynwared mawr yma: ac yn awr a fyddaf fi farw gan syched, a syrthio yn llaw y rhai dienwaed-edig?

19 Ond Duw a holltodd y cildant *oedd* yn yr ên, fel y daeth allan ddwfr o hono; ac efe a yfodd, a'i yspryd a ddychwelodd, ac efe a adfywiodd: am hynny y galwodd efe ei henw En-haccore, yr hon *sydd* yn Lehi hyd y dydd hwn.

20 Ac efe a farnodd Israel yn nyddiau y Philistiaid ugain mlynedd.

PEN. XVI.

1 *Samson yn diange yn Gazah, ac yn dwyn ymaith ddrysau porth y ddinas.* 4 *Dalilah, wedi ei guobri gan y Philistiaid, yn hudo Samson.* 6 *Yntau yn ei thwylo hi deirgwaith.* 15 *Hithau o'r divedd yn ei orchfygu ef.* 21 *Y Philistiaid yn ei ddala, ac yn tynnu ei lygaid ef.* 22 *Yntau wedi adnewyddu ei gryfder, yn tynnu y tŷ i lawr am ben y Philistiaid, ac yn marw.*

YNA Samson a aeth i Gazah; ac a ganfu yno butteinwraig, ac a aeth i mewn att i hi.

2 *A mynegwyd* i'r Gaziad, gan ddywedyd, Daeth Samson yma. A hwy a gylchynasant, ac a gynllwynasant iddo, ar hyd y nos, ym mhorth y

ddinas; ac a fuant ddistaw ar hyd y nos, gan ddywedyd, Y bore pan oleuo hi, ni a'i lladdwn ef.

3 A Samson a orweddodd hyd hanner nos; ac a gyfododd ar hanner nos, ac a ymaflodd yn nrysau porth y ddinas, ac yn y ddau bost, ac a aeth ymaith â hwynt ynghyd â'r barr, ac a'u gosododd ar ei ysgwyddau, ac a'u dug hwynt i fynu i ben bryn *sydd* gyferbyn a Hebron.

4 ¶ Ac wedi hyn efe a garodd wraig yn nyffryn Sorec, a'i henw Dalilah.

5 Ac arglwyddi y Philistiaid a aethant i fynu att i hi, ac a ddywedasant wrthi, Huda ef, ac edrych ym mha *le y mae* ei fawr nerth ef, a pha fodd y gorthrechwn ef, fel y rhwymom ef i'w gystuddio: ac ni a roddwn i ti bob un fil a chant o arian.

6 A Dalilah a ddywedodd wrth Samson, Mynega i mi, attolwg, ym mha *fan y mae* dy fawr nerth di, ac â pha beth y'th rwymid i'th gystuddio.

7 A Samson a ddywedodd wrthi, Pe rhwyment fi â saith o wdyn irion, y rhai ni sychasai; yna y gwanhychw, ac y byddwn fel gwr arall.

8 Yna arglwyddi y Philistiaid a ddygasant i fynu att i hi saith o wdyn irion, y rhai ni sychasant; a hi a'i rhwymodd ef â hwynt.

9 (A chynllwynwyr *oedd* yn aros ganddi mewn ystafell) A hi a ddywedodd wrtho ef, *Y mae* y Philistiaid arnat ti, Samson. Ac efe a dorrodd y gwdyn, fel y torrir edau garth wedi cyffwrdd â'r tân: felly ni wybuwyd ei gryfder ef.

10 A dywedodd Dalilah wrth Samson, Ti a'm twyllaist, ac a ddywedaist gelwydd wrthyf: yn awr mynega i mi, attolwg, â pha beth y gellid dy rwy mo.

11 Ac efe a ddywedodd wrthi, Pe gan rwy mo y rhwyment fi â rhaffau newyddion, y rhai ni wnaethpwyd gwaith â hwynt; yna y gwanhychw, ac y byddwn fel gwr arall.

12 Am hynny Dalilah a gymmerth raffau newyddion, ac a'i rhwymodd ef â hwynt; ac a ddywedodd wrtho, *Y mae* y Philistiaid arnat ti, Samson. (Ac yr *oedd* cynllwynwyr yn aros

mewn ystafell) Ac efe a'u torrodd hwynt oddi am ei freichiau fel edau.

13 A Dalilah a ddywedodd wrth Samson, Hyd yn hyn y twyllaist fi, ac y dywedaist gelwydd wrthyf: mynega i mi, â pha beth y'th rwymid. Dywedodd yntau wrthi hi, Pe plethit ti saith gudyn fy mhen ynghyd â'r we.

14 A hi a'i gwnaeth yn sicr â'r hoel; ac a ddywedodd wrtho ef, *Y mae* y Philistiaid arnat ti, Samson. Ac efe a ddeffrôdd o'i gwsg, ac a aeth ymaith â hoel y garfan, ac â'r we.

15 ¶ A hi a ddywedodd wrtho ef, Pa fodd y dywedi, Cu gennyf dydi, a'th galon heb *fod* gyd â mi? Teirgwaith bellach y'm twyllaist, ac ni fynegaist i mi ym mha *fan y mae* dy fawr nerth.

16 Ac o herwydd ei bod hi yn ei fino ef â'i geiriau beunydd, ac yn ei boeni ef; ei enaid a ymofidiodd i farw:

17 Ac efe a fynegodd iddi ei holl galon; ac a ddywedodd wrthi, Ni ddaeth ellyn ar fy mhen i: canys Nazaread i DDUW *ydwyf* fi o groth fy mam. Ped eillid fi, yna y ciliai fy nerth oddi wrthyf, ac y gwanhychwn, ac y byddwn fel gwr *arall*.

18 A phan welodd Dalilah fynegi o hono ef iddi hi ei holl galon, hi a anfonodd ac a alwodd am bendefigion y Philistiaid, gan ddywedyd, Deuwch i fynu unwaith; canys efe a fynegodd i mi ei holl galon. Yna arglwyddi y Philistiaid a ddaethant i fynu atti hi, ac a ddygasant arian yn eu dwylaw.

19 A hi a wnaeth iddo gysgu ar ei gliniau; ac a alwodd ar wr, ac a barodd eillio saith gudyn ei ben ef: a hi a ddechreuodd ei gystuddio ef; a'i nerth a ymadawodd oddi wrtho.

20 A hi a ddywedodd, *Y mae* y Philistiaid arnat ti, Samson. Ac efe a ddeffrôdd o'i gwsg, ac a ddywedodd, Af allan y waith hon fel cynt, ac ymysgydwaf. Ond ni wyddai efe fod yr ARGWLWYDD wedi cilio oddi wrtho.

21 ¶ Ond y Philistiaid a'i daliasant ef, ac a dynasant ei lygaid ef, ac a'i dygasant ef i waered i Gazah, ac a'i

rhwymasant ef â gefynnau pres; ac yr oedd efe yn malu yn y carchardy.

22 Eithr gwallt ei ben ef a ddechreuodd dyfu drachefn, ar ol ei eillio.

23 Yna arglwyddi y Philistiaid a ymgasglasant i aberthu aberth mawr i Dagon eu duw, ac i orfoleddu: canys dywedasant, Ein duw ni a roddodd Samson ein gelyn yn ein llaw ni.

24 A phan welodd y hobl ef, hwy a ganmolasant eu duw: canys dywedasant, Ein duw ni a roddodd ein gelyn yn ein dwylaw ni, yr hwn oedd yn aurheithio ein gwlad ni, yr hwn a laddodd lawer o honom ni.

25 A phan oedd eu calon hwynt yn llawen, yna y dywedasant, Gelwch am Samson, i beri i ni chwerthin. A hwy a alwasant am Samson o'r carchardy, fel y chwareuai o'u blaen hwynt; a hwy a'i gosodasant ef rhwng y colofnau.

26 A Samson a ddywedodd wrth y llange oedd yn ymaffyd yn ei law ef, Gollwng, a gâd i mi gael gafael ar y colofnau y mae y tŷ yn sefyll arnynt, fel y pwyswyf arnynt.

27 A'r tŷ oedd yn llawn o wŷr a gwragedd; a holl arglwyddi y Philistiaid oedd yno: ac ar y nen yr oedd ynghylch tair mil o wŷr a gwragedd yn edrych tra yr ydoedd Samson yn chwarae.

28 A Samson a alwodd ar yr ARGWLWYDD, ac a ddywedodd, O Argglwydd IOR, cofia fi, attolwg, a nertha fi, attolwg, yn unig y waith hon, O DDUW, fel y dialwyf *âg* un dialedd ar y Philistiaid am fy nau lygad.

29 A Samson a ymafflodd yn y ddwy golofn ganol, y rhai yr oedd y tŷ yn sefyll arnynt, ac a ymgynnaliodd wrthynt, un yn ei ddeheulaw, a'r llall yn ei law aswy.

30 A dywedodd Samson, Bydded farw fy einioes gyd â'r Philistiaid. Ac efe a ymgrymmodd â'i holl nerth; a syrthiodd y tŷ ar y pendefigion, ac ar yr holl bobl oedd ynddo: a'r meirw y rhai a laddodd efe wrth farw, oedd fwy nag a laddasai efe yn ei fywyd.

31 A'i frodyr ef, a holl dŷ ei dad ef, a ddaethant i waered, ac a'i cym-

merasant ef, ac a'i dygasant i synu, ac a'i claddasant ef rhwng Sorah ac Estaol, ym meddrod Manoaah ei dad. Ac efe a farnasai Israel ugain mlynedd.

PEN. XVII.

1 *Ei fam yn gwneuthur delwau o'r arian a ladrattasai Micah, ac a roisui yn eu hol. 5 Yntau yn gwneuthur gwisgoedd iddynt; 7 ac yn cystfogi Lefiad i fod yn offeiriad iddo.*

AC yr oedd gwr o fynydd Ephraim, a'i enw Micah.

2 Ac efe a ddywedodd wrth ei fam, Y mil a'r can *sicl* arian a ddygpwyd oddi canat, ac y rhegaist *am dnynt*, ac y dywedaist hefyd lle y clywais; wele, yr arian gyd â mi, myfi a'i cymmerais. A dywedodd ei fam, Bendigedig *fyddyich*, fy mab, gan yr ARGLWYDD.

3 A phan roddodd efe y mil a'r can *sicl* arian adref i'w fam, ei fam a ddywedodd, Gan gyssegru y cyssegraswn yr arian i'r ARGLWYDD o'm llaw, i'm mab, i wneuthur delw gerfiedig a thoddedig: am hynny yn awr mi a'i rhoddaf eilwaith i ti.

4 Etto efe a dalodd yr arian i'w fam. A'i fam a gymmerth ddau cau *sicl* o arian, ac a'u rhoddodd i'r toddydd; ac efe a'u gwnaeth yn ddelw gerfiedig, a thoddedig: a hwy a fuant yn nhŷ Micah.

5 A chan y gwr hwn Micah *yr oedd* tŷ duwiau; ac efe a wnaeth ephod, a theraphim, ac a gyssegrodd un o'i feibion i fod yn offeiriad iddo.

6 Yn y dyddiau hyuny nid *oedd* brenhin yn Israel; ond pob un a wnai *yr hyn oedd* uniawn yn ei olwg ei hun.

7 ¶ Ac yr oedd gwr ieuangc o Bethlehem Judah, o dylwyth Judah, a Lefiad *oedd* efe; ac efe a ymdeithiai yno.

8 A'r gwr a aeth allan o'r ddinas o Bethlehem Judah, i drigo pa le bynnag y caffai *le*: ac efe a ddaeth i fynydd Ephraim i dŷ Micah, yn ei ymdaith.

9 A Micah a ddywedodd wrtho, O ba le y daethost ti? Dywedodd yntau wrtho, Lefiad *ydwyf* o Bethlehem Judah; a myned yr ydwyf i drigo lle caffwyf *le*.

10 A Micah a ddywedodd wrtho, Trig gyd â mi, a bydd i mi yn dad ac yn offeiriad; a mi a roddaf i ti ddeg *sicl* o arian bob blwyddyn, a phâr o ddillad, a'th luniaeth. Felly y Lefiad a aeth i mewn.

11 A'r Lefiad a fu foddlaw'n i aros gyd â'r gwr; a'r gwr ieuangc oedd iddo fel un o'i feibion.

12 A Micah a urddodd y Lefiad; a'r gwr ieuangc fu yn offeiriad iddo, ac a fu yn nhŷ Micah.

13 Yna y dywedodd Micah, Yn awr y gwn y gwna yr ARGLWYDD ddaioni i mi; gan fod Lefiad gennyf yn offeiriad.

PEN. XVIII.

1 *Meibion Dan yn anfon pŵmer i geisio iddynt etifeddiaeth. 3 Hurythau wrth dŷ Micah yn ymgynghori â Jonathan; ac yn cael cysur i fynyed rhagddynt: 7 yn chwilio Lais, ac yn dduyn newyddion gobcithsawr. 11 Danfon chwe chant o wŷr i osod ar y dref. 14 A'r rhai hynny ar y sfordd yn yspeilio Micah am ei offeiriad a'i greiriau; 27 ac yn ynnill Lais, ac yn ei gulo hi Dan; 30 ac yn gosod i fynu ddelu-addoliaeth, lle y cafodd Jonathan yr offeiriadaeth yn etifeddiaeth iddo.*

YN y dyddiau hynny nid *oedd* brenhin yn Israel: ac yn y dyddiau hynny llwyth y Daniaid oedd yn ceisio iddynt etifeddiaeth i drigo; canys ni syrthiasai iddynt hyd y dydd hwnnw etifeddiaeth ym mysg llwythau Israel.

2 A meibion Dan a anfonasant o'u tylwyth bump o wŷr o'u bro, gwŷr grymmus, o Sorah, ac o Estaol, i ysbïo y wlad, ac i'w chwilio; ac a ddywedasant wrthynt, Ewch, chwiliwch y wlad. A phan ddaethant i fynydd Ephraim i dŷ Micah, hwy a lettyasant yno.

3 Pan *oeddynt* hwy wrth dŷ Micah, hwy a adnabuant lais y gwr ieuangc y Lefiad: ac a droisant yno, ac a ddywedasant wrtho, Pwy a'th ddug di yma? a pheth yr ydwyt ti yn ei wneuthur *yma*? a pheth *sydd* i ti yma?

4 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Fel hyn ac fel hyn y gwnaeth Micah i mi; ac efe a'm cyflogodd i, a'i offeiriad ef ydwyf fi.

5 A hwy a ddywedasant wrtho ef, Ymgynghora, attolwg, â Duw, fel y

gwypom a lwydda ein ffordd yr ydym ni yn rhodio arni.

6 A'r offeiriad a ddywedodd wrthynt, Ewch meirid heddwch: ger bron yr **ARGLWYDD y mae** eich ffordd chwi, yr hon a gerddwch.

7 ¶ Yna y pùmwr a aethant ymaith, ac a ddaethant i **Lais**; ac a welsant y bobl *oedd* ynndi yn trigo mewn diogelwch, yn ol arfer y **Sidoniaid**, yn llonydd ac yn ddiotal; ac nid *oedd* swyddwr yn y wlad, yr hwn a allai eu gyrru *hwyrnt* i gywilydd mewn dim: a phell *oeddynt* oddi wrth y **Sidoniaid**, ac heb negesau rhyngddynt â neb.

8 A hwy a ddaethant at eu brodyr i **Sorah** ac **Estaoi**. A'u brodyr a ddywedasant wrthynt, Beth a *ddywedwch* chwi?

9 Hwytiau a ddywedasant, **Cyfodwch**, ac awn i fynu arnynt: canys gwelsom y wlad; ac wele, da iawn *yw* hi. Ai tewi yr *ydych* chwi? na ddiogwch fyned, i ddyfod i mewn i feddiannu y wlad.

10 Pan eloch, chwi a ddeuwch at bobl ddiotal, a gwlad ehang: canys Duw a'i rhoddodd hi yn eich llaw chwi: *sef* lle nid *oes* ynddo eisieu dim a'r y *sydd* ar y ddaear.

11 ¶ Ac fe aeth oddi yno, o dylwyth y **Daniaid**, o **Sorah** ac o **Estaoi**, chwe channwr, wedi ymwregysu âg arfau rhyfel.

12 A hwy a aethant i fynu, ac a wersyllasant yn **Ciriath-jearim**, yn **Judah**: am hynny y galwasant y fan honno **Mahaneh Dan**, hyd y dydd hwn: wele, y *mae* o'r tu ol i **Ciriath-jearim**.

13 A hwy a aethant oddi yno i fynydd **Ephraim**, ac a ddaethant hyd dŷ **Micah**.

14 ¶ A'r pùmwr, y rhai a aethent i chwilio gwlad **Lais**, a lefarasant, ac a ddywedasant wrth eu brodyr, Oni wyddoch chwi fod yn y tai hyn ephod a **teraphim**, a delw gerfiedig, a thoddedig? gan hynny ystyriwch yn awr beth a wneloch.

15 A hwy a droisant tu ag yno; ac a ddaethant hyd dŷ y gwr ieuangc y **Lefiad**, i dŷ **Micah**; ac a gyfarchasant well iddo.

16 A'r chwe channwr, y rhai *oedd*

wedi eu gwregysu âg arfau rhyfel, *oedd* yn sefyll wrth ddrws y porth, *sef* y rhai *oedd* o feibion Dan.

17 A'r pùmwr, y rhai a aethent i chwilio y wlad, a esgynasant, ac a aethant i mewn yno; ac a ddygasant ymaith y ddelw gerfiedig, a'r ephod, a'r **teraphim**, a'r ddelw doddedig: a'r offeiriad *oedd* yn sefyll wrth ddrws y porth, gyd â'r chwe channwr *oedd* wedi ymwregysu âg arfau rhyfel.

18 A'r rhai hyn a aethant i dŷ **Micah**, ac a ddygasant ymaith y ddelw gerfiedig, yr ephod, a'r **teraphim**, a'r ddelw doddedig. Yna yr offeiriad a ddywedodd wrthynt, Beth yr ydych chwi yn ei wneuthur?

19 Hwytiau a ddywedasant wrtho, **Taw sôn**; gosod dy law ar dy safn, a thyred gyd â ni, a bydd i ni yn dad ac yn offeiriad: ai gwell i ti fod yn offeiriad i dŷ un gwr, nâ'th fod yn offeiriad i lwyth ac i deulu yn **Israel**?

20 A da fu gan galon yr offeiriad; ac ese a gymmerth yr ephod, a'r **teraphim**, a'r ddelw gerfiedig, ac a aeth ym mysg y bobl.

21 A hwy a droisant, ac a aethant ymaith; ac a osodasant y plant, a'r anifeiliaid, a'r clud, o'u blaen.

22 ¶ A phan *oeddynt* hwy ennyd oddi wrth dŷ **Micah**, y gwŷr *oedd* yn y tai wrth dŷ **Micah** a ymgasglasant, ac a erlidiasant feibion Dan.

23 A hwy a waeddasant ar feibion Dan. Hwytiau a droisant eu hwynebau, ac a ddywedasant wrth **Micah**, Beth a *ddarfu* i ti, pan wyt yn dyfod â'r fath fintai?

24 Yntau a ddywedodd, Fy nuwiau, y rhai a wneuthum i, a ddygasoch chwi ymaith, a'r offeiriad, ac a aethoch i ffordd: a pheth *sydd* gennyf fi mwyach? a pha beth *yw* hyn a ddywedwch wrthyf, Beth a *ddarfu* i ti?

25 A meibion Dan a ddywedasant wrtho, Na âd glywed dy lef yn ein mysg ni; rhag i wŷr digllawn ruthro arnat ti, a cholli o honot dy einioes, ac einioes dy deulu.

26 A meibion Dan a aethant i'w ffordd. A phan welodd **Micah** eu *bod* hwy yn gryfach nag ef, ese a drodd, ac a ddychwelodd i'w dŷ.

27 A hwy a gymmerasant y pethau a wnaethai Micah, a'r offeiriad oedd ganddo ef, ac a ddaethant i Lais, at bobl lonydd a diofal; ac a'u tarwasant hwy â nin y cleddyf, ac a losgasant y ddinas â than.

28 Ac nid oedd waredydd; canys pell oedd hi oddi wrth Sidon, ac nid oedd negesau rhyngddynt â neb; hefyd yr oedd hi yn y dyffryn oedd wrth Beth-rehob: a hwy a adeiladasant ddinas, ac a drigasant ynddi.

29 A hwy a alwasant enw y ddinas Dan, yn olenw Dan eu tad, yr hwn a anesid i Israel: er hynny Lais oedd enw y ddinas ar y cyntaf.

30 ¶ A meibion Dan a osodasant i fynu iddynt y ddelw gerfiedig: a Jonathan mab Gerson, mab Manasseh, efe a'i feibion, fuant offeiriad i lwyth Dan hyd ddydd caethgludiad y wlad.

31 A hwy a osodasant i fynu iddynt y ddelw gerfiedig a wnaethai Micah, yr holl ddyddiau y bu tŷ Dduw yn Siloh.

PEN. XIX.

1 *Lefiad yn myned i Bethlehem i gyrchu ei wraig adref. 16 Hen wr yn ei groesawu ef i'w dŷ yn Gibeah. 22 Y Gibeaid yn gwneuthur cam â'i ordderch ef, fel y bu hi farw. 29 Yntau yn ei rhannu hi yn ddeuddeg darn, i'w danfon at y deuddeg llwyth.*

AC yn y dyddiau hynny, pan nad oedd frenhin yn Israel, yr oedd rhyw Lefiad yn aros yn ystlysau mynydd Ephraim, ac efe a gymmerodd iddo ordderchwraig o Bethlehem Judah.

2 A'i ordderchwraig a butteiniodd yn ei erbyn ef, ac a aeth ymaith oddi wrtho ef i dŷ ei thad, i Bethlehem Judah; ac yno y bu hi bedwar mis o ddyddiau.

3 A'i gwr hi a gyfododd, ac a aeth ar ei hol, i ddywedyd yn dëg wrthi hi, ac i'w throi adref; a'i langc oedd gyd âg ef, a chwpl o asynod. A hi a'i dug ef i mewn i dŷ ei thad: a phan welodd tad y llanges ef, bu lawen ganddo gyfarfod âg ef.

4 A'i chwegrwn ef, tad y llanges, a'i daliodd ef yno; ac efe a dariodd gyd âg ef dridiau. Felly bwyttasant ac yasant, a llettyasant yno.

5 A'r pedwerydd dydd y cyfodas-

ant yn fore; yntau a gyfododd i fyned ymaith. A thad y llanges a ddywedodd wrth ei ddaw, Nertha dy galon â thammaid o fara, ac wedi hynny ewch ymaith.

6 A hwy a eisteddasant, ac a fwyttasant ill dau ynghyd, ac a yasant. A thad y llanges a ddywedodd wrth y gwr, Bydd foddlawen, attolwg, ac aros dros nos, a llawenyched dy galon.

7 A phan gyfododd y gwr i fyned ymaith, ei chwegrwn a fu daer arno: am hynny efe a drodd ac a lettyodd yno.

8 Ac efe a gyfododd yn fore y pummed dydd i fyned ymaith. A thad y llanges a ddywedodd, Cysura dy galon, attolwg. A hwy a drigasant hyd brydnawn, ac a fwyttasant ill dau.

9 A phan gyfododd y gwr i fyned ymaith, efe a'i ordderch, a'i langc; ei chwegrwn, tad y llanges, a ddywedodd wrtho, Wele, yn awr, y dydd a laesodd i hwyrhâu; arhoswch dros nos, attolwg: wele yr haul yn machludo; trig yma, fel y llawenychod dy galon; a chodwch yn fore y fory i'ch taith, fel yr elych i'th babell.

10 A'r gwr ni fynnai aros dros nos; eithr cyfododd, ac a aeth ymaith: a daeth hyd ar gyfer Jebus (hon yw Jerusalem) a chyd âg ef gwpl o asynod llwythog, a'i ordderchwraig gyd âg ef.

11 A phan oeddynt hwy wrth Jebus, yr oedd y dydd ar ddarvoud; a'r llangc a ddywedodd wrth ei feistr, Tyred, attolwg, trown i ddinas hon y Jebusiaid, a llettywn ynddi.

12 A'i feistr a ddywedodd wrtho, Ni thrown ni i ddinas estron nid yw o feibion Israel; eithr nyini a âwn hyd Gibeah.

13 Ac efe a ddywedodd wrth ei langc, Tyred, a nesâwn i un o'r lleoedd hyn, i lettya dros nos, yn Gibeah, neu Ramah.

14 Felly y cerddasant, ac yr aethant: a'r haul a fachludodd arnynt wrth Gibeah eiddo Benjamin.

15 A hwy a droisant yno, i fyned i mewn i lettya i Gibeah. Ac efe a

ddaeth i mewn, ac a eisteddodd yn heol y ddinas: canys nid oedd neb a'u cymmerai hwynt i'w dŷ i lettya.

16 ¶ Ac wele, wr hen yn dyfod o'i waith o'r maes yn yr hwyr; a'r gwr oedd o fynydd Ephraim, ond ei fod ef yn ymdaith yn Gibeah; a gwŷr y lle hwnaw oedd feibion Jemini.

17 Ac efe a ddyrchafodd ei lygaid, ac a ganfu wr yn ymdaith yn heol y ddinas: a'r hen wr a ddywedodd, I ba le yr âi di? ac o ba le y daethost?

18 Yntau a ddywedodd wrtho, Tramwyo yr ydym ni o Bethlehem Judah, i ystlys mynydd Ephraim, o'r lle y'm henyw: a mi a euthum hyd Bethlehem Judah, a myned yr ydwyf i dŷ yr ARGLWYDD; ac nid oes neb a'm derbyn i dŷ.

19 Y mae gennym ni wellt ac ebran hefyd i'n hasynod; a bara hefyd a gwin i mi ac i'rh law-forwyn, ac i'r llangc sydd gyd â'rh weision: nid oes eisieu dim.

20 A'r hen wr a ddywedodd, Tangnefedd i ti: bydded dy holl eisieu arnaf fi; yn unig na lettya yn yr heol.

21 Felly efe a'i dug ef i mewn i'w dŷ, ac a borthodd yr asynod: a hwy a olchasant eu traed, ac a fwyttasant ac a yfasant.

22 ¶ A phan oeddynt hwy yn llawenhâu eu calon, wele, gwŷr y ddinas, rhai o feibion Belial, a amgylchynasant y tŷ, a gurasant y drws, ac a ddywedasant wrth berchen y tŷ, sef yr hen wr, gan ddywedyd, Dwg allan y gwr a ddaeth i mewn i'rh dŷ, fel yr adnabyddom ef.

23 A'r gwr, perchen y tŷ, a aeth allan attynt, ac a ddywedodd wrthynt, Nag ê, fy mrodyr, nag ê, attolwg, na wnewch mor ddrygionus: gan i'r gwr hwn ddyfod i'm tŷ i, na wnewch yr ysgelerder hyn.

24 Wele, fy merch, yr hon sydd forwyn, a'i ordderch yntau; dygaf hwynt allan yn awr, a darostyngwch hwynt, a gwnewch iddynt yr hyn fyddo da yn eich golwg: ond i'r gwr hwn na wnewch mor ysgeler.

25 Ond ni wrandawai y gwŷr arno: am hynny y gwr a ymaflodd yn ei ordderch, ac a'i dug hi allan attynt hwy.

A hwy a'i hadnabuant hi, ac a wnaethant gam â hi yr holl nos hyd y bore: a phan gyfododd y wawr, hwy a'i gollyngasant hi ymaith.

26 Yna y wraig a ddaeth, pan ymddangosodd y bore, ac a syrthiodd wrth ddrws tŷ y gwr yr oedd ei harglwydd ynddo, hyd oleuni y dydd.

27 A'i harglwydd a gyfododd y bore, ac a agorodd ddryas y tŷ, ac a aeth allan i fyned i'w daith: ac wele, ei ordderchwraig ef wedi cwmpo wrth ddrws y tŷ, a'i dwy law ar y trothwy.

28 Ac efe a ddywedodd wrthi, Cyfod, fel yr elom ymaith. Ond nid oedd yn atteb. Yna efe a'i cymmerth hi ar yr asyn; a'r gwr a gyfododd, ac a aeth ymaith i'w fangre.

29 ¶ A phan ddaeth i'w dŷ, efe a gymmerth gyllell, ac a ymaflodd yn ei ordderch, ac a'i darniodd hi, ynghyd â'i hesgyrn, yn ddeuddeg darn, ac a'i hanfonodd hi i holl derfynau Israel.

30 A phawb a'r a welodd hynny, a ddywedodd, Ni wnaethpwyd ac ni welwyd y fath beth, er y dydd y daeth meibion Israel o wlad yr Aipht, hyd y dydd hwn: ystyriwch ar hynny, ymgynghorwch, a thraethwch eich meddwl.

PEN. XX.

1 Y Lefiad, meurn cymmanfa gyffredinol, yn dangos ei gam ar gyhoedd. 8 Barn y gymmanfa. 12 Gwŷr Benjamin, wedi eu dysyn. yn ymgasglu yn erbyn yr Israeliaid. 18 Yr Israeliaid mewn drwy gâd yn colli deugain mil. 26 Hwytthau trwy ddichell yn difetha holl wŷr Benjamin onid chwe chant.

YNA holl feibion Israel a aethant allan; a'r gynnulleidfa a ymgasglodd ynghyd fel un dyn, o Dan hyd Beerseba, a gwlad Gilead, at yr ARGLWYDD, i Mispah.

2 A phennaethiaid yr holl bobl, o holl lwythau Israel, a safasant y'ngynnulleidfa pobl DDUW; sef pedwar can mil o wŷr traed yn tynnu cleddyf.

3 (A meibion Benjamin a glywsant fyned o feibion Israel i Mispah) Yna meibion Israel a ddywedasant, Dywedwch, pa fodd y bu y drygioni hyn?

4 A'r gwr y Lefiad, gwr y wraig a laddesid, a attebodd ac a ddywedodd,

I Gibeah eiddo Benjamin y deuthum i mi a'm gordderch, i lettya.

5 A gwŷr Gibeah a gyfodasant i'm herbyn, ac a amgylchynasant y tŷ yn fy erbyn liw nos, ac a amcanasant fy lladd i; a threiasiant fy ngordderch, fel y bu hi farw.

6 A mi a ymaflais yn fy ngordderch, ac a'i derniais hi, ac a'i hanfonais hi trwy holl wladetifeddiaeth Israel: canys gwnaethant ffeidd-dra ac ymfydrwydd yn Israel.

7 Wele, meibion Israel *ydych* chwï oll; moeswch rhyngoch air a chyinghor yma.

8 ¶ A'r holl bobl a gyfododd megis un gwr, gan ddywedyd, Nac eled neb o honom i'w babell, ac na throed neb o honom i'w dŷ.

9 Ond yn awr, hyn *yw* y peth a wnawn ni i Gibeah: *Nyni a awn i fyfynu* i'w herbyn wrth goelbren;

10 A ni a gymmerwn ddengwr o'r cant trwy holl lwythau Israel, a chant o'r mil, a mil o'r deng mil, i ddwyn lluniaeth i'r bobl; i wneuthur (pan ddelont i Gibeah Benjamin) yn ol yr holl ffeidd-dra a wnaethant hwy yn Israel.

11 Felly yr ymgasglodd holl wŷr Israel yn erbyn y ddinas yn gyttŷn fel un gwr.

12 ¶ A llwythau Israel a anfonasant wyr trwy holl lwythau Benjamin, gan ddywedyd, Beth *yw* y drygioni yma a wnaethpwyd yn eich mysg chwi?

13 Ac yn awr rhoddwch y gwŷr, meibion Belial, y rhai *sydd* yn Gibeah, fel y lladdom hwynt, ac y dilëom ddrygioni o Israel. Ond ni wrandawai meibion Benjamin ar lais eu brodyr meibion Israel:

14 Eithr meibion Benjamin a ymgynnullasant o'r dinasoedd i Gibeah, i fyned allan i ryfel yn erbyn meibion Israel.

15 A chyfrifwyd meibion Benjamin y dydd hwnnw, o'r dinasoedd, yn chwe mil ar hugain o wŷr yn tynnu cleddyf, heb law trigolion Gibeah, y rhai a gyfrifwyd yn saith gant o wŷr etholedig.

16 O'r holl bobl hyn *yr oedd* saith gant o wŷr etholedig yn chwithig; pob

un o honynt a ergydiai â charreg at y blewyn, heb fethu.

17 Gwŷr Israel hefyd a gyfrifwyd, heb law Benjamin, yn bedwar can mil yn tynnu cleddyf; pawb o honynt yn rhyfelwyr.

18 ¶ A meibion Israel a gyfodasant, ac a aethant i fynu idŷ DDUW, ac a ymgynghorasant â DUW, ac a ddywedasant, Pwy o honom ni a â i fynu yn gyntaf i'r gâd yn erbyn meibion Benjamin? A dywedodd yr ARGLWYDD, Judah a â yn gyntaf.

19 A meibion Israel a gyfodasant y bore, ac a wersyllasant yn erbyn Gibeah.

20 A gwŷr Israel a aethant allan i ryfel yn erbyn Benjamin; a gwŷr Israel a ymosodasant i ymladd i'w herbyn hwy wrth Gibeah.

21 A meibion Benjamin a ddaethant allan o Gibeah, ac a ddifethasant o Israel y dwthwn hwnnw ddwy fil ar hugain o wŷr hyd lawr.

22 A'r bobl gwŷr Israel a ymgyrfhasant, ac a ymosodasant drachefn i ymladd, yn y lle yr ymosodasant ynddo y dydd cyntaf.

23 (A meibion Israel a aethent i fynu, ac a wylasant ger bron yr ARGLWYDD hyd yr hwyr; ymgynghorasant hefyd â'r ARGLWYDD, gan ddywedyd, A âf fi drachefn i ryfel yn erbyn meibion Benjamin fy mrawd? A dywedasai yr ARGLWYDD, Dos i fynu yn ei erbyn ef)

24 A meibion Israel a nesasant yn erbyn meibion Benjamin yr ail dydd.

25 A Benjamin a aeth allan o Gibeah i'w herbyn hwythau yr ail dydd; a hwy a ddifethasant o feibion Israel eilwaith dair mil ar bymtheg o wŷr hyd lawr: y rhai hyn oll oedd yn tynnu cleddyf.

26 ¶ Yna holl feibion Israel a'r holl bobl a aethant i fynu ac a ddaethant i dŷ DDUW, ac a wylasant, ac a arhosasant yno ger bron yr ARGLWYDD, ac a ymprydiasant y dwthwn hwnnw hyd yr hwyr, ac a offrymmasant boeth-offrymmau ac offrymmau hêdd ger bron yr ARGLWYDD.

27 A meibion Israel a ymgynghorasant â'r ARGLWYDD (canys yno *yr*

oedd arch cyfammed Duw yn y dyddiau hynny;

28 A Phineas mab Eleazar, mab Aaron, oedd yn sefyll ger ei bron hi yn y dyddiau hynny) gan ddywedyd, A chwanegaf fi mwyach fyned allan i rhyfel yn erbyn meibion Benjamin fy mrawd, neu a beidiaf i? A dywedodd yr ARGLWYDD, Ewch i fynu; canys y fory y rhoddaf ef yn dy law di.

29 Ac Israel a osododd gynllwynwyr o amgylch Gibeah.

30 A meibion Israel a aethant i fynu yn erbyn meibion Benjamin y trydydd dydd, ac a ymosodasant wrth Gibeah, fel cynt.

31 A meibion Benjamin a aethant allan yn erbyn y bobl; a thynnwyd hwynt oddi wrth y ddinas: a hwy a ddechreuasant daro rhai o'r bobl yn archolledig, fel cynt, yn y prif-ffyrdd, o'r rhai y mae y naill yn myned i fynu i dŷ Duw, a'r llall i Gibeah yn y maes, ynghylch dengwr ar hugain o Israel.

32 A meibion Benjamin a ddywedasant, Cwmpwyd hwynt o'n blaen ni, fel ar y cyntaf. Ond meibion Israel a ddywedasant, Ffôwn, fel y tynnom hwynt oddi wrth y ddinas, i'r prif-ffyrdd.

33 A holl wŷr Israel a gyfodasant o'u lle, ac a fyddinasant yn Baaltamar: a'r sawl a oedd o Israel yn cynllwyn, a ddaeth allan o'u mangre, sef o weirgloddiau Gibeah.

34 A daeth yn erbyn Gibeah ddeng mil o wŷr etholedig o holl Israel; a'r gâd a fu dost: ond ni wyddent fod drwg yn agos attynt.

35 A'r ARGLWYDD a darawodd Benjamin o flaen Israel: a difethodd meibion Israel o'r Benjaminiaid, y dwthwn hwnnw, bwm mil ar hugain a channwr; a'r rhai hyn oll yn tynnu cleddyf.

36 Felly meibion Benjamin a welasant mai eu lladd yr oeddid: canys gwŷr Israel a roddasant le i'r Benjaminiaid; o herwydd hydera yr oeddynt ar y cynllwynwyr, y rhai a osodasant yn ymyl Gibeah.

37 A'r cynllwynwyr a frysiasant, ac a ruthrasant ar Gibeah; a'r cynllwynwyr a udganasant yn hirllaes, ac a

darawsant yr holl ddinas â min y cleddyf.

38 Ac yr oedd amser nodedig rhwng gwŷr Israel a'r cynllwynwyr; sef peri o honynt i fflam fawr a mwg ddyrchafu o'r ddinas.

39 A phan drodd gwŷr Israel eu cefnau yn y rhyfel, Benjamin a ddechreuodd daro yn archolledig o wŷr Israel ynghylch dengwr ar hugain: canys dywedasant, Diau gan daro eu taro hwynt o'n blaen ni, fel yn y cyntaf.

40 A phan ddechreuodd y fflam ddyrchafu o'r ddinas â cholofn o fwg, Benjamin a edrychodd yn ei ôl; ac wele, fflam y ddinas yn dyrchafu i'r nesoedd.

41 Yna gwŷr Israel a droisant drachefn; a gwŷr Benjamin a frawychasant: o herwydd hwy a ganfuant fod drwg wedi dyfod arnynt.

42 Am hynny hwy a droisant o flaen gwŷr Israel, tu a ffordd yr anialwch; a'r gâd a'u goddiwedodd hwynt: a'r rhai a ddaethai o'r dinasoedd, yr oeddynt yn eu difetha yn eu canol.

43 Felly yr amgylchynasant y Benjaminiaid; erlidiasant hwynt, a sathrasant hwynt yn hawdd hyd y'nghyfer Gibeah, tu a chodiad haul.

44 A lladdwyd o Benjamin dair mil ar bymtheg o wŷr: y rhai hyn oll oedd wŷr nerthol.

45 A hwy a droisant, ac a ffoisant tu a'r anialwch i graig Rinnon. A'r Israeliaid a lossasant o honynt ar hyd y prif-ffyrdd, bwm mil o wŷr: erlidiasant hefyd ar eu hol hwynt hyd Gidom, ac a laddasant o honynt ddwy fil o wŷr.

46 A'r rhai oll a gwynpodd o Benjamin y dwthwn hwnnw, oedd bwm mil ar hugain o wŷr yn tynnu cleddyf: hwynt oll oedd wŷr nerthol.

47 Etto chwe channwr a droisant, ac a ffoisant i'r anialwch i graig Rinnon, ac a arhosasant y'nghraig Rinnon bedwar mis.

48 A gwŷr Israel a ddychwelasant ar feibion Benjamin, ac a'u tarawsant hwy â min y cleddyf, yn ddyrn o bob dinas, ac yn anisul, a pheth bynnag a gafwyd: yr holl ddinasoedd hefyd a'r a gafwyd, a losgasant hwy â thân.

PEN. XXI.

1 Y bobl yn galaru am ddinystr Benjamin; 8 a thrwy ddifetha Jabes Gilead, yn cael iddynt bedwar cant o wragedd: 16 ac yn eu cyngori hwynt i osod ar y gwryfson oedd yn dauensio yn Siloh.

A GWYR Israel a dyngasant ym Mispah, gan ddywedyd, Ni ddyry neb o honom ei ferch i Benjaminiaid yn wraig.

2 A daeth y bobl i dŷ DDUW, ac a arosasant yno hyd yr hwyr ger bron DUW, ac a ddyrchasant eu llef, ac a wylasant âg wylofain mawr:

3 Ac a ddywedasant, O ARGLWYDD DDUW Israel, paham y bu y peth hyn yn Israel, fel y byddai heddyw un llwyth eisieu yn Israel?

4 A thrannoeth y bobl a foregodasant, ac a adeiladasant yno allor, ac a offrymmasant boeth-offrymmau ac offrymmau hédd.

5 A meibion Israel a ddywedasant, Pwy o holl lwythau Israel ni ddaeth i fynu gyd â'r gynulleidfa at yr ARGLWYDD? canys llw mawr oedd yn erbyn yr hwn ni ddelsai i fynu at yr ARGLWYDD i Mispah, gan ddywedyd, Rhoddir ef i farwolaeth yn ddiâu.

6 A meibion Israel a edifarhasant o herwydd Benjamin eu brawd: a dywedasant, Torrwyd ymaith heddyw un llwyth o Israel:

7 Beth a wnawn ni am wragedd i'r rhai a adawyd, gan dyngu o honom ni i'r ARGLWYDD, na roddem iddynt yr un o'n merched ni yn wragedd?

8 ¶ Dywedasant hefyd, pa un o lwythau Israel ni ddaeth i fynu at yr ARGLWYDD i Mispah? Ac wele, ni ddelsai neb o Jabes Gilead i'r gwersyll, at y gynulleidfa.

9 Canys y bobl a gyfrifwyd; ac wele, nid oedd yno neb o drigolion Jabes Gilead.

10 A'r gynulleidfa a onfonasant yno ddeuddeng mil o wŷ grymmus; ac a orchymynasant iddynt, gan ddywedyd, Ewch a tharêwch breswylwyr Jabes Gilead â min y cleddyf, y gwragedd hefyd a'r plant.

11 Dyma hefyd y peth a wnewch chwi: Difethwch bob gwrryw, a phob gwraig a orweddodd gyd â gwr.

12 A hwy a gawsant ym mblith trigolion Jabes Gilead, bedwar cant o langcesau yn wryfson, y rhai nid adnabusant wr trwy gyd-orwedd â gwr: a dygasant hwynt i'r gwersyll i Siloh, yr hon sydd y'ngwlad Canaan.

13 A'r holl gynulleidfa a onfonasant i lefaru wrth feibion Benjamin, y rhai oedd y'nghraig Rimmon, ac i gyhoeddi heddwch iddynt.

14 A'r Benjaminiaid a ddychwelasant yr amser hwnnw; a hwy a roddasant iddynt hwy y gwragedd a gadwasent yn fyw o wragedd Jabes Gilead: ond ni chawsant hwy ddigon felly.

15 A'r bobl a edifarhâodd dros Benjamin, o herwydd i'r ARGLWYDD wneuthur rhwygiad yn llwythau Israel.

16 ¶ Yna henuriaid y gynulleidfa a ddywedasant, Beth a wnawn ni am wragedd i'r lleill, gan ddistrywio y gwragedd o Benjamin?

17 Dywedasant hefyd, Rhaid yr bod etifeddiaeth i'r rhai a ddiangodd o Benjamin, fel na ddilêr llwyth allan o Israel.

18 Ac ni allwn ni roddi iddynt wragedd o'n merched ni: canys meibion Israel a dyngasant, gan ddywedyd, Melldigedig fyddo yr hwn a roddo wraig i Benjamin.

19 Yna y dywedasant, Wele, y mac gwyl i'r ARGLWYDD bob blwyddyn yn Siloh, o du y gogledd i Bethel, tu a chyfodiad haul i'r brif-ffordd y sydd yn myned i fynu o Bethel i Sichem, ac o du y deha u i Libanus.

20 Am hynny y gorchymynasant hwy i feibion Benjamin, gan ddywedyd, Ewch a chynllwynwch yn y gwinllannoedd:

21 Edrychwch hefyd; ac wele, os merched Siloh a ddaw allan i ddawnsio mewn dawnisiau; yna deuwch chwithau allan o'r gwinllannoedd, a chippiwch i chwi hob un ei wraig o ferched Siloh, ac ewch i wlad Benjamin.

22 A phan ddelo eu tadau neu eu brodyr hwynt i achwyn attom ni, yna y dywedwn wrthynt, Byddwch dda iddynt er ein mwyn ni; oblegid na chadwasom i bob un ei wraig yn y rhyfel: o achos na roddasoch chwi

hwynt iddynt y pryd hwn, ni byddwch chwi euog.

23 A meibion Benjamin a wnaethant felly; a chymmerasant wragedd yn ol eu rhifedi, o'r rhai a gippiasent, ac a oeddynt yn dawnsio: a hwy a aethant ymaith, a dychwelasant i'w hetifeddiaeth, ac a adgyweirasant y

dinasoedd, ac a drigasant yddynt.

24 A meibion Israel a ymadawsant oddi yno y pryd hwnnw, bob un at ei lwyth, ac at ei deulu; ac a aethant oddi yno bob un i'w etifeddiaeth.

25 Yn y dyddiau hynny nid oedd breuhin yn Israel: pob un a wnai yr hyn oedd uniawn yn ei olwg ei hun.

LLYFR RUTH.

PEN. I.

1 *Elimelech wedi ei yrru gan newyn i Moab, yn marw yno. 4 Mahlon a Chilion, wedi priodi gwraigedd o Moab, yn marw hefyd. 6 Naomi, wrth dychwelyd adref, 8 yn ceisio gan ei dwy waidd na ddeuent gyd â hi. 14 Orpah yn ei gadael hi; a Ruth yn ddiânwadal yn ei dilyn hi. 19 Hwytat ill duryoedd yn dyfod i Beth-lehem, ac yn cael yno groesaw.*

ABU, yn y dyddiau yr oedd y brawdwy'r yn barnu, fod newyn yn y wlad: a gwr o Bethlehem Judah a aeth i ymdeithio y'ngwlad Moab, efe a'i wraig, a'i ddau fab.

2 Ac enw y gwr oedd Elimelech, ac enw ei wraig Naomi, ac enw ei ddau fab Mahlon a Chilion, Ephratëaid o Bethlehem Judah. A hwy a ddaethant i wlad Moab, ac a fuant yno.

3 Ac Elimelech gwr Naomi a fu farw; a hithau a'i dau fab a adawyd.

4 A hwy a gymmerasant iddynt wragedd o'r Moabeesau; enw y naill oedd Orpah, ac enw y llall, Ruth. A thrigasant yno ynghylch deng mlynedd.

5 A Mahlon a Chilion a fuant feirw hefyd ill dau; a'r wraig a adawyd yn amddifad o'i dau fab, ac o'i gwr.

6 ¶ A hi a gyfododd, â'i merched y'ngyfraith, i ddychwelyd o wlad Moab: canys hi a glywsai y'ngwlad Moab, ddarfod i'r ARGLWYDD ymweled â'i bobl, gan roddi iddynt fara.

7 A hi a aeth o'r lle yr oedd hi ynddo, a'i dwy waidd gyd â hi: a hwy a aethant i sfordd i ddychwelyd i wlad Judah.

8 A Naomi a ddywedodd wrth ei dwy waidd, Ewch, dychwelwch bob un i dŷ ei mam: gwneled yr ARGLWYDD drugaredd â chwi, fel y

gwnaethoch chwi â'r meirw, ac â minnau.

9 Yr ARGLWYDD a ganiattâo i chwi gael gorphwysdra bob un yn nhŷ ei gwr. Yna y chusanodd hi hwynt: a hwy a ddyrchafasant eu llef, ac a wylasant.

10 A hwy a ddywedasant wrthi, Diau y dychwelwn ni gyd â thi at dy bobl di.

11 A dywedodd Naomi, Dychwelwch, fy merched: i ba beth y deuwch gyd a mi? a oes gennyf fi feibion etto yn fy nghroth, i fod yn wŷr i chwi?

12 Dychwelwch, fy merched, ewch ymaith: canys yr ydwyf fi yn rhy hen i briodi gwr. Pe dywedwn, Y mae gennyf obaith, a bod heno gyd â gwr, ac ymddwyn meibion hefyd;

13 A arhosech chwi am danynt hwy, hyd oni chynnyddent hwy? a ymarhosech chwi am danynt hwy, heb ŵra? Nag ê, fy merched: canys y mae mawr dristwch i mi o'ch plegid chwi, am i law yr ARGLWYDD fynes i'm herbyn.

14 A hwy a ddyrchafasant eu llef, ac a wylasant eilwaith: ac Orpah a gusanodd ei chwegr; ond Ruth a lynodd wrthi hi.

15 A dywedodd Naomi, Wele, dy chwaer y'ngyfraith a ddychwelodd at ei phobl, ac at ei duwiau: dychwel dithau ar ol dy chwaer y'ngyfraith.

16 A Ruth a ddywedodd, Nac erfyn arnaf fi ymadaw â thi, i gilio oddi ar dy ol di: canys pa le bynnag yr elych di, yr âf finnau; ac ym mha le bynnag y llettyech di, y llettyaf finnau: dy bobl di fydd fy mhobl i, a' th DDUW di fy NUW innau:

17 Lle y byddych chi marw, y byddaf

finnau farw, ac yno y'm cleddir: fel hyn y gwnelo yr ARGLWYDD i mi, ac fel hyn y chwanego, os dim ond angau a wna ysgariaeth rhyngof fi a thithau.

18 Pan welodd hi ei bod hi wedi ymroddi i fyned gyd â hi, yna hi a beidiodd a dywedyd wrthi hi.

19 ¶ Felly hwynt ill dwy a aethant, nes iddynt ddyfod i Bethlehem. A phan ddaethant i Bethlehem, yr holl ddinas a gyffrôdd o'u herwydd hwynt; a dywedasant, Ai hon yw Naomi?

20 A hi a ddywedodd wrthynt hwy, Na elwch fi Naomi; gelwch fi Mara: canys yr Hollalluog a wnaeth yn chwerw iawn â mi.

21 Myfi a euthum allan yn gyflawn, a'r ARGLWYDD a'm dug i eilwaith yn wag: paham y gelwch chwi fi Naomi, gan i'r ARGLWYDD fy narostwng, ac i'r Hollalluog fy nrygu?

22 Felly y dychwelodd Naomi, a Ruth y Moabees ei gwaudd gyd â hi, yr hon a ddychwelodd o wlad Moab: a hwy a ddaethant i Bethlehem yn uechreu cynhauaf yr heiddiau.

PEN. II.

1 Ruth yn lloffa ym meusydd Boaz. 4 Boaz yn cymmeryd cydnabod arni, 8 ac yn dangos iddi guredigrwydd maur; 18 a hithau yn dwyn at Naomi yr hyn a garsai.

AC i wr Naomi yr ydoedd câr, o wr cadarn nerthol, o dylwyth Elimelech, a'i enw Boaz.

2 A Ruth y Moabees a ddywedodd wrth Naomi, Gâd i mi fyned yn awr i'r maes, a lloffa tywysenau ar ol yr hwn y caffwyf ffafr yn ei olwg. Hithau a ddywedodd wrthi, Dos, fy merch.

3 A hi a aeth, ac a ddaeth, ac a loffodd yn y maes ar ol y medelwyr: a digwyddodd wrth ddamwain fod y rhan honno o'r maes yn eiddo Boaz, yr hwn oedd o dylwyth Elimelech.

4 ¶ Ac wele, Boaz a ddaeth o Bethlehem, ac a ddywedodd wrth y medelwyr, Yr ARGLWYDD a fyddo gyd â chwi. Hwythau a ddywedasant wrtho ef, Yr ARGLWYDD a'th fendithio.

5 Yna y dywedodd Boaz wrth ei was yr hwn oedd yn sefyll yn ymyl y

medelwyr, Pwy bïau y llangces hon?

6 A'r gwas yr hwn oedd yn sefyll wrth y medelwyr, a atebodd, ac a ddywedodd, Y llangces o Moab ydyw hi, yr hon a ddychwelodd gyd â Naomi o wlad Moab:

7 A hi a ddywedodd, Attolwg yr ydwyf gael lloffa, a chasglu ym mysgr yr ysgubau ar ol y medelwyr: a hi a ddaeth, ac a arhosodd er y bore hyd yr awr hon, oddieithr aros o honi hi ychydig yn tŷ.

8 Yna y dywedodd Boaz wrth Ruth, Oni chlywi di, fy merch? Na ddos i loffa i faes arall, ac na cherdda oddi yma; eithr aros yma gyd â'm llangcesau i.

9 Bydded dy lygaid ar y maes y byddont hwy yn ei feddi; a dos ar eu hol hwynt: oni orchymynais i'r llangciau, na chyffyrddent â thi? A phan sychedech, dos at y llestri, ac ýf o'r hwn a ollyngodd y llangciau.

10 Yna hi a syrthiodd ar ei hwyneb, ac a ymgrymiodd i lawr, ac a ddywedodd wrtho ef, Paham y cefais ffafr yn dy olwg di, fel y cymmerit gydnabod arnaf, a minnau yn alludes?

11 A Boaz a atebodd, ac a ddywedodd wrthi, Gan fynegi y mynegwyd i mi yr hyn oll a wnaethost i'th chwegr ar ol marwolaeth dy wr; ac fel y gadewaist dy dad a'th fam, a gwlad dy enedigaeth, ac y daethost at bobl nid adwaenit o'r blaen.

12 Yr ARGLWYDD a dalo am dy waith; a bydded dy obrwy yn berffaith gan ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn y daethost i obeithio dan ei adenydd.

13 Yna hi a ddywedodd, Caffwyf ffafr yn dy olwg di, fy arglwydd; gan i ti fy nghysuro i, a chan i ti lefaru wrth fodd calon dy wasanaethferch, er nad ydwyf fel un o'th law-forwynion di.

14 A dywedodd Boaz wrthi hi, Yn amser bwyd tyred yma, a hwyttu o'r bara, a gwlych dy dammaid yn y finegr. A hi a eisteddodd wrth ystlys y medelwyr: ac efe a estynodd iddi gras-yd; a hi a swyttaodd, ac a ddigonwyd, ac a adawodd weddill.

15 A hi a gyfododd i loffa : a gorchymynodd Boaz i'w weision, gan ddywedyd, Llofled hefyd ym mysy yr ysgubau, ac na feiwch arni.

16 A chan ollwng gollyngwch hefyd iddi *beth* o'r ysgubau; a gadêwch *hwynt*, fel y llofio hi *hwynt*; ac na cheryddwch hi.

17 Felly hi a loffodd yn y maes hyd yr hwyr; a hi a ddyrnodd yr hyn a loffasai, ac yr oedd ynghylch ephah o haid.

18 ¶ A hi a'i cymmerth, ac a aeth i'r ddinas : a'i chwegr a ganfu yr hyn a gasglasai hi : hefyd hi a dynnodd allan, ac a roddodd iddi yr hyn a weddillasai hi, wedi cael digon.

19 A dywedodd ei chwegr wrthi hi, Pa le y lloffaist heddyw, a pha le y gweithiaist? bydded yr hwn a'th adnabu yn fendigedig. A hi a fynegodd i'w chwegr pwy y gweithiasai hi gyd âg ef; ac a ddywedodd, Enw y gwr y gweithiasai gyd âg ef heddyw, *yw* Boaz.

20 A dywedodd Naomi wrth ei gwaudd, Bendigedig *fyddo* efe gan yr ARGLWYDD, yr hwn ni pheidiodd â'i garedigrwydd tu a'r rhai byw a'r rhai meirw. Dywedodd Naomi hefyd wrthi hi, Agos i ni *yw* y gwr hwnnw, o'n cyfathrach ni y *mae* efe.

21 A Ruth y Moabees a ddywedodd, Efe a ddywedodd hefyd wrthyf, gyd â'm llangiau i yr arhosi, nes gorphen o honynt fy holl gynhauaf i.

22 A dywedodd Naomi wrth Ruth ei gwaudd, Da *yw*, fy merch, i ti fyned gyd â'i langcesi ef, fel na ruthront i'th erbyn mewn maes arall.

23 Felly hi a ddilynodd langcesau Boaz i loffa, nes darfod cynhauaf yr haid, a chynhauaf y gwenith; ac a drigodd gyd â'i chwegr.

PEN. III.

1 Ruth, tsey addysg Naomi, 5 yn goricedd wrth draed Boaz. 8 Boaz yn cydnabod rhan cyfathrachwr, 14 ac yn ei danfon hi ymwith â chuce mesur o haidd gyd â hi.

YNA Naomi ei chwegr a ddywedodd wrthi, Fy merch, oni cheisiasf fi orphwysdra i ti, fel y byddo da i ti?

2 Ac yn awr, onid *yw* Boaz o'n

cyfathrach ni, yr hwn y buost ti gyd â'i langcesi? Wele, efe yn nithio haidd y nos hon yn y llawr-dyrnu.

3 Ymolch, gan hynny, ac ymira, a gosod dy ddillad am danat, a dos i waered i'r llawr-dyrnu : na fydd gyd-nabyddus i'r gwr, nes darfod iddo fwytta ac yfed.

4 A phan orweddo efe, yna dal ar y fan y gorweddo efe ynddi; a dos, a dinoetha ei draed ef, a gorwedd; ac efe a fynega i ti yr hyn a wnelych.

5 A hi a ddywedodd wrthi, Gwnaf yr hyn oll a erchaist i mi.

6 ¶ A hi a aeth i waered i'r llawr-dyrnu, ac a wnaeth yn ol yr hyn oll a orchymynasai ei chwegr iddi.

7 Ac wedi i Boaz fwytta ac yfed, fel y llawenhâodd ei galon, efe a aeth i gysgu i gwrr yr ysgafn. Hithau a ddaeth yn ddistaw, ac a ddinoethodd ei draed ef, ac a orwedodd.

8 ¶ Ac y'nghanol y nos y gwr a ofnodd, ac a ymdrôdd : ac wele, wraig yn gorwedd wrth ei draed ef.

9 Ac efe a ddywedodd, Pwy *ydwyt* ti? A hi a ddywedodd, Myfi *yw* Ruth dy law-forwyn : lleda gan hynny dy aden dros dy law-forwyn; canys fy nghyfathrachwr i *ydwyt* ti.

10 Ac efe a ddywedodd, Bendigedig *fyddech*, fy merch, gan yr ARGLWYDD : dangosaist fwy o garedigrwydd yn y diwedd, nag yn y dechre; gan nad aethost ar ol gwŷr ieuaingc na thlawd na chyfoethog.

11 Ac yn awr, fy merch, nac ofna; yr hyn oll a ddywedaist, a wna i ti : canys holl ddinas fy mhobl a wŷr mai gwraig rinweddol *ydwyt* ti.

12 Ac yn awr gwir *yw*, fy *mod* i yn gyfathrachwr agos : er hynny y mae cyfathrachwr nes nâ myfi.

13 Aros heno; a'r bore, os efe a wna ran cyfathrachwr â thi, da; gwnaed ran cyfathrachwr : ond os efe ni wna ran cyfathrachwr â thi; yna myfi a wna ran cyfathrachwr â thi, *fel mai* byw yr ARGLWYDD : cwsge hyd y bore.

14 ¶ A hi a orwedodd wrth ei draed ef hyd y bore : a hi a gyfododd cyn yr adwaenai neb eu gilydd. Ac

efe a ddywedodd, Na chaffer gwybod dyfod gwraig i'r llawr-dyrnu.

15 Ac efe a ddywedodd, Moes dy fantell *sydd* am danat, ac ymafael ynddi. A hi a ymaflodd ynddi; ac efe a fesurodd chwe *mesur* o haidd, ac a'i gosododd arni: a hi a aeth i'r ddinas.

16 A phan ddaeth hi at ei chwegr, hi a ddywedodd, Pwy *ydwyf* ti, fy merch? A hi a fynegodd iddi yr hyn oll a wnaethai y gwr iddi hi.

17 A hi a ddywedodd, Y chwe *mesur* hyn o haidd a roddodd efe i mi: canys dywedodd wrthyf, Nid âi yn waglaw at dy chwegr.

18 Yna y dywedodd hithau, Aros, fy merch, oni wpech pa fodd y digwyddo y peth *hyn*: canys ni orphwys y gwr, nes gorphen y peth hyn heddyw.

PEN. IV.

1 *Boaz yn galw y cyfathrachwr nesaf ger bron.* 6 *Yntau yn gwerthol rhyddhâu yr etifeddiaeth, yn ol y ddefod yn Israel.* 9 *Boaz yn prynu yr etifeddiaeth;* 10 *ac yn priodi Ruth.* 13 *Hithau yn dwyn Obed, taid Dafydd.* 18 *Cenhedlaeth Phares.*

YNA Boaz a aeth i fynu i'r porth, ac a eisteddodd yno. Ac wele, y cyfathrachwr yn myned heibio, *am* yr hwn y dywedasai Boaz. Ac efe a ddywedodd wrtho, Ho, hwn a hwn, tyred yn nês; eistedd yma. Ac efe a nesâodd, ac a eisteddodd.

2 Ac efe a gymmerth ddengwr o henuriaid y ddinas, ac a ddywedodd, Eisteddwch yma. A hwy a eisteddasant.

3 Ac efe a ddywedodd wrth y cyfathrachwr, Y rhan o'r maes yr hon *oedd* eiddo ein brawd Elimelech a werth Naomi, yr hon a ddychwelodd o wlad Moab.

4 A dywedais y mynegwn iti, gan ddywedyd, Pryn *ef* ger bron y trigolion, a cher bron henuriaid fy mhobl. Os rhyddhâi, rhyddhâ *ef*; ac oni ryddhâi, mynega i mi, fel y gwypwyf: canys nid *oes* ond ti i'w ryddhâu, a minnau *sydd* ar dy ol di. Ac efe a ddywedodd, Myfi a'i rhyddhâf.

5 Yna y dywedodd Boaz, Y diwrnod y prynech di y maes o law Naomi, ti a'i pryni hefyd gan Ruth y Moabees

gwraig y marw, i gyfodi enw y marw ar ei etifeddiaeth ef.

6 ¶ A'r cyfathrachwr a ddywedodd, Ni allaf *ei* ryddhâu i mi, rhag colli fy etifeddiaeth fy hun: rhyddhâ di i ti dy hun fy rhan i; canys ni allaf fi *ei* ryddhâu.

7 A hyn *oedd* *ddefod* gynt yn Israel, am ryddhâd, ac am gyfnewid, i sicrhâu pob peth: Gwr a ddiosgai ei esgid, ac a'i rhoddai i'w gymmydog: a hyn *oedd* dystiolaeth yn Israel.

8 Am hynny y dywedodd y cyfathrachwr wrth Boaz, Pryn i ti dy hun: ac efe a ddiosgodd ei esgid.

9 ¶ A dywedodd Boaz wrth yr henuriaid, ac *wrth* yr holl bobl, Tystion *ydych* chwi heddyw, i mi brynu yr hyn oll *oedd* eiddo Elimelech, a'r hyn oll *oedd* eiddo Chilion a Mablou, o law Naomi.

10 Ruth hefyd y Moabees, gwraig Mahlon, a brynais i mi yn wraig, i gyfodi enw y marw ar ei etifeddiaeth ef, fel na thorrer ymaith enw y marw o blith ei frodyr, nac oddi wrth borth ei fangre: tystion *ydych* chwi heddyw.

11 A'r holl bobl y rhai *oedd* yn y porth, a'r henuriaid, a ddywedasant, Yr *ydym* yn dystion: Yr ARGLWYDD a wnelo y wraig *sydd* yn dyfod i'th dŷ di fel Rahel, ac fel Leah, y rhai a adeiladasant ill dwy dŷ Israel; a gwna di rymmusdra yn Ephratah, bydd enwog yn Bethlehem.

12 Bydded hefyd dy dŷ di fel tŷ Phares, (yr hwn a ymddûg Tamar i Judah) o'r had yr hwn a ddyry yr ARGLWYDD i ti o'r llanges hon.

13 ¶ Felly Boaz a gymmerodd Ruth; a hi a fu iddo yn wraig: ac efe a aeth i mewn att i hi; a'r ARGLWYDD a roddodd iddi hi feichiogi, a hi a ymddûg fab.

14 A'r gwragedd a ddywedasant wrth Naomi, Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD, yr hwn ni'th adawodd di heb gyfathrachwr heddyw, fel y gelwid ei enw ef yn Israel.

15 Ac efe *fydd* i ti yn adferwr ein-ioes, ac yn ymgeleddwr i'th benwynni: canys dy waudd, yr hon a'th gâr di, a blantodd iddo ef, a hon *sydd* well i ti nâ saith o feibion.

16 A Naomi a gymmerth y plentyn, ac a'i gosododd ef yn ei mynwes, ac a fu fammaeth iddo.

17 A'i chymmydogesau a roddasant iddo enw, gan ddywedyd, Ganwyd mab i Naomi; ac a alwasant ei enw ef Obed: hwn oedd dad Jesse, tad Dafydd.

18 ¶ Dyma genhedlaethau Phares: Phares a genhedlodd Hesron,

19 A Hesron a genhedlodd Ram, a Ram a genhedlodd Aminadab,

20 Ac Aminadab a genhedlodd Nahson, a Nahson a genhedlodd Salmon,

21 A Salmon a genhedlodd Boaz, a Boaz a genhedlodd Obed,

22 Ac Obed a genhedlodd Jesse, a Jesse a genhedlodd Dafydd.

Llyfr Cyntaf SAMUEL; yr hwn a elwir hefyd,
Llyfr Cyntaf y BRENHINOEDD.

PEN. I.

1 *Elcanah, Lefiad, oedd iddo ddwy wraig, yn addoli bob blwyddyn yn Siloh: 4 yn mawrhân Hannah, er ei bod yn amhklantudry, ac er i Peninnah ei chythruddo. 9 Hannah yn wrylofus yn gweddio am blentyn. 12 Eli yn ei cheryddu hi yn gyntaf, ac ar ol hynny yn ei bentithio hi. 19 Hannah wedi ducyn Samuel, yn uros gartref nes ei ddiddysnu ef: 24 yn ei gyflwyno ef i'r Arglwydd, yn ol ei haddnwed.*

AC yr oedd rhyw wr o Ramathaim Sophim, o fynydd Ephraim, a'i enw Elcanah, mab Jeroham, mab Elihu, mab Tohu, mab Suph, Ephrat-êwr:

2 A dwy wragedd oedd iddo; enw y naill oedd Hannah, ac enw y llall Peninnah: ac i Peninnah yr ydoedd plant, ond i Hannah nid oedd plant.

3 A'r gwr hwn a âi i fynu o'i ddinas bob blwyddyn i addoli, ac i aberthu i ARGLWYDD y lluoedd, yn Siloh; a dau fab Eli, Hophni a Phinees, oedd offeiriad i'r ARGLWYDD yno.

4 ¶ Bu hefyd, y diwrnod yr aberthodd Elcanah, roddi o hono ef i Peninnah ei wraig, ac i'w meibion, a'i merched oll, rannau.

5 Ond i Hannah y rhoddes efe un rhan hardd: canys efe a garai Hannah, ond yr ARGLWYDD a gauasai ei chroth hi;

6 A'i gwrthwynebwraig a'i cyfrôdd hi i'w chythruddo, am i'r ARGLWYDD gau ei bru hi.

7 Ac felly y gwnaeth efe bob blwyddyn, pan esgynai hi i dŷ yr ARGLWYDD, hi a'i cythruddai hi felly; fel yr wylai, ac na fwyttâi.

8 Yna Elcanah ei gwr a ddywedodd wrthi, Hannah, paham yr wyli? a phaham na fwyttâi? a phaham y mae yn flin ar dy galon? onid wyf fi well i ti na deg o feibion?

9 ¶ Felly Hannah a gyfododd, wedi iddynt fwytta ac yfed yn Siloh (ac Eli yr offeiriad oedd yn eistedd ar faingc wrth bost teml yr ARGLWYDD)

10 Ac yr oedd hi yn chwerv ei henaid, ac a weddiodd ar yr ARGLWYDD, a chan wylu hi a wylodd.

11 Hefyd hi a addunodd adduned, ac a ddywedodd, O ARGLWYDD y lluoedd, os gan edrych yr edrychi ar gystudd dy law-forwyn, ac a'm cofi i, ac nid anghofi dy law-forwyn, ond rhoddi i'th law-forwyn fab; yna y rhoddaf ef i'r ARGLWYDD holl ddyddiau ei einioes, ac ni ddaw ellyn ar ei ben ef.

12 A bu, fel yr oedd hi yn parhâu yn gweddio ger bron yr ARGLWYDD, i Eli ddal sylw ar ei genau hi.

13 A Hannah oedd yn llefaru yn ei chalon, yn unig ei gwefusau a symnudent; a'i llais ni chlywid: am hynny Eli a dybiodd ei bod hi yn feddw.

14 Ac Eli a ddywedodd wrthi hi, Pa hyd y byddi feddw? bwrw ymaith dy win oddi wrthyt.

15 A Hannah a atebodd, ac a ddywedodd, Nid felly, fy arglwydd; gwraig galed arni ydwyf fi: gwin hefyd na diod gadarn nid yfais; eithr tywelltais fy enaid ger bron yr ARGLWYDD.

16 Na chyfrif dy law-forwyn yn ferch Belial: canys o amldra fy myfyrodod, a'm blinder, y lleferais hyd yn hyn.

17 Yna yr atebodd Eli, ac a ddywedodd, Dos mewn heddwch: a Duw Israel a roddo dy ddymuniad yr hwn a ddymunaist ganddo ef.

18 A hi a ddywedodd, Cafed dy law-forwyn ffafr yn dy olwg. Felly yr aeth y wraig i'w thaith, ac a fwytaodd; ac ni bu athrist mwy.

19 ¶ A hwy a gyfodasant yn fore, ac a addolasant ger bron yr ARGLWYDD; ac a ddychwelasant, ac a ddaethant i'w tŷ i Ramah. Ac Elcanah a adnabu Hannah ei wraig; a'r ARGLWYDD a'i cofiodd hi.

20 A bu, pan ddaeth yr amser o aingylch, wedi beichiogi o Hannah, esgor o honi ar fab; a hi a alwodd ei enw ef Samuel: Canys gan yr ARGLWYDD y dymunais ef, *eb y hi*.

21 A'r gwr Elcanah a aeth i fynu, a'i holl dylwyth, i offrymmu i'r ARGLWYDD yr aberth blynyddol, a'i adduned.

22 Ond Hannah nid aeth i fynu: canys hi a ddywedodd wrth ei gwr, *Ni ddeuaf fi*, hyd oni ddiddyfner y bachgen: *yna* y dygaf ef, fel yr ymddangoso efe o flaen yr ARGLWYDD, ac y trigo byth.

23 Ac Elcanah ei gwr a ddywedodd wrthi, Gwna yr hyn a welych yn dda: aros hyd oni ddiddyfnech ef; yn unig yr ARGLWYDD a gyflawno ei air. Felly yr arhodd y wraig, ac a fagodd ei mab, nes iddi ei ddiddyfnu ef.

24 ¶ A phan ddiddyfnodd hi ef, hi a'i dug ef i fynu gyd â hi, â thri o fustych, ac un ephaf o beilliaid, a chostrelaid o win; a hi a'i dug ef i dŷ yr ARGLWYDD yn Siloh: a'r bachgen yn ieuangc.

25 A hwy a laddasant fustach, ac a ddygasant y bachgen at Eli.

26 A hi a ddywedodd, O, fy arglwydd, *fel* y mae dy enaid yn fyw, fy arglwydd, myfi *yw* y wraig oedd yn sefyll yma yn dy myl di, yn gweddio ar yr ARGLWYDD.

27 Am y bachgen hwn y gweddiais; a'r ARGLWYDD a roddodd i mi fy nymuniad a ddymunais ganddo.

28 Minnau hefyd a'i rhoddais ef i'r ARGLWYDD; yr holl ddyddiau y byddo efe *byw*, y rhoddwyd ef i'r ARGLWYDD. Ac efe a addolodd yr ARGLWYDD yno.

PEN. II.

1 *Cân Hannah, yn dangos ei diolchgarwch.* 12 *Anwiredd meibion Eli.* 18 *Gwocinidogaeth Samuel.* 20 *Hannah, trwy weddi Eli, yn cael mwy o sffrwyth.* 22 *Eli yn ceryddu ei feibion.* 27 *Prophwydoliaeth yn erbyn tŷ Eli.*

A HANNAH a weddiodd, ac a ddywedodd, Llawenychodd fy nghalon yn yr ARGLWYDD; fy nghorn a ddyrchafwyd yn yr ARGLWYDD: fy ngenau a ehangwyd ar fy ngelymion: canys llawenychais yn dy iachawdwr-iaeth di.

2 Nid sanctaidd *neb* fel yr ARGLWYDD; canys nid dim hebot ti: ac nid *oes* graig megis ein Duw ni.

3 Na chwanegwch lesaru yn uchel uchel; *na* ddeued allan ddim balch o'ch genau: canys Duw gwybodaeth *yw* yr ARGLWYDD, a'i amcanion ef a gyflawnir.

4 Bwâu y cedyrn a dorrwyd, a'r gweiniaid a ymwregysasant â nerth.

5 *Y rhai* digonol a ymgyflogasant er bara; a'r *rhai* newynog a beidiasant; hyd onid esgorodd yr amhlantadwy ar saith, a llesgâu yr aml *ei* meibion.

6 Yr ARGLWYDD sydd yn marw-hâu, ac yn bywhâu: efe sydd yn dwyn i waered i'r bedd, ac yn dwyn i fynu.

7 Yr ARGLWYDD sydd yn tlodi, ac yn cyfoethogi; yn darostwng, ac yn dyrchafu.

8 Efe sydd yn cyfodi y tlawd o'r llwch, ac yn dyrchafu yr anghenus o'r tomenau, i'w gosod gyd â thywysogion, ac i beri iddynt etifeddu teyrngadair gogoniant: canys eiddo yr ARGLWYDD colofnau y ddaear, ac efe a osododd y byd arnynt.

9 Traed ei saint a geidw efe, a'r annuwilion a ddistawant mewn tywyllwch: canys nid trwy nerth y gorchfyga gwr.

10 *Y rhai* a ymrysonant a'r ARGLWYDD, a ddyryllir: efe a darana yn eu herbyn hwynt o'r nefoedd: yr ARGLWYDD a farn derfynau y ddaear;

ac a ddyry nerth i'w frenhin, ac a ddyrchafa gorn ei enneiniog.

11 Ac Elcanah a aeth i Ramah i'w dŷ; a'r bachgen a fu weinidog i'r ARGLWYDD ger bron Eli yr offeiriad.

12 ¶ A meibion Eli oedd feibion Belial: nid adwaenent yr ARGLWYDD.

13 A defod yr offeiriad gyd â'r bobl oedd, pan offrymmai neb aberth, gwas yr offeiriad a ddeuai pan fyddai y cig yn berwi, â chigwain dridaint yn ei law;

14 Ac a'i tarawai hi yn y badell, neu yn yr efyddyn, neu yn y crochan, neu yn y pair: yr hyn oll a gyfodai y gigwain, a gymmerai yr offeiriad iddo. Felly y gwnaent yn Siloh, i holl Israel y rhai oedd yn dyfod yno.

15 Hefyd cyn arogl-lossgi o honynt y brasder, y deuai gwas yr offeiriad hefyd, ac a ddywedai wrth y gwr a fyddai yn aberthu, Dyro gig i'w rostio i'r offeiriad: canys ni fŷn esfe genynt gig berw, ond amrwd.

16 Ac os gwr a ddywedai wrtho, Gan losgi llosgant yn awr y brasder, ac yna cymmer fel yr ewyllysio dy galon: yntau a ddywedai wrtho, *Nag ê*; yn awr y rhoddi *ef*: ac onid *ê*, mi a'i cymmeraf trwy gryfder.

17 Am hynny pechod y llangciau oedd fawr iawn ger bron yr ARGLWYDD: canys ffeiddiodd dynion offrwm yr ARGLWYDD.

18 ¶ A Samuel oedd yn gweini o flaen yr ARGLWYDD, yn fachgen, wedi ymwregysu âg ephod lian.

19 A'i fau a wnai iddo fantell fechan, ac a'i dygai iddo o flwyddyn i flwyddyn, pan ddelai hi i fynu gyd â'i gwr i aberthu yr aberth blynyddol.

20 ¶ Ac Eli a fendithiodd Elcanah a'i wraig, ac addywedodd, Rhodded yr ARGLWYDD i ti had o'r wraig hon, am y dymuniad a ddymunodd gan yr ARGLWYDD. A hwy a aethant i'w mangre eu hun.

21 A'r ARGLWYDD a ymwelodd â Hannah; a hi a feichiogodd, ac a esgorodd ar dri o feibion, a dwy o ferched: a'r bachgen Samuel a gynyddodd ger bron yr ARGLWYDD.

22 ¶ Ac Eli oedd hen iawn; ac esfe a glybu yr hyn oll a wnelasai ei feibion ef i holl Israel, a'r modd y gorweddent gyd â'r wragedd oedd yn ymgasglu yn finteioedd wrth ddrws pabell y cyfarfod.

23 Ac esfe a ddywedodd wrthynt hwy, Paham y gwnaethoch y pethau hyn? canys clywaf gan yr holl bobl hyn ddyrgair i chwi.

24 Nag ê, fy meibion: canys nid da y gair yr ydwyf fi yn ei glywed; eich bod chwi yn peri i bobl yr ARGLWYDD drosoddu.

25 Os gwr a becha yn erbyn gwr, y swyddogion a'i barnant ef: ond os yn erbyn yr ARGLWYDD y pecha gwr, pwy a eiriol drosto ef? Ond ni wrandawsant ar lais eu tad, am y mynnai yr ARGLWYDD eu lladd hwynt.

26 (A'r bachgen Samuel a gynyddodd, ac a aeth yn dda gan Dduw, a dynion hefyd)

27 ¶ A daeth gwr i Dduw at Eli, ac a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Onid gan ymddangos yr ymddangosais i dŷ dy dad, pan oeddynt yn yr Aipht yn nhŷ Pharaoh?

28 Gan ei ddewis ef hefyd o holl lwythau Israel yn offeiriad i mi, i offrymmu ar fy allor, i losgi arogl-darth, i wisgo ephod ger fy mron? oni roddais hefyd i dŷ dy dad di holl ebyrth tanllyd meibion Israel?

29 Paham y sethrwch chwi fy aberth a'm bwyd-offrwm, y rhai a orchymynais yn fy nhrigfa, ac yr anrhydeddi dy feibion yn fwy nâ myfi, gan eich pesgi eich hunain â'r goreu o holl offrymmau fy mhobl Israel?

30 Am hynny, medd ARGLWYDD Dduw Israel, Gan ddywedyd y dywedais, Dy dŷ di a thŷ dy dad a rodiant o'm blaen i byth: eithr yn awr medd yr ARGLWYDD, Pell fydd hynny oddi wrthyf fi; canys fy anrhydeddwyr a anrhydeddaf fi, a'm dirmygwyr a ddirmygir.

31 Wele y dyddiau yn dyfod, pan dorwyf dy fraich di, a braich tŷ dy dad, fel na byddo hen wr yn dy dŷ di.

32 A thi a gai weled gelyn yn fy nhrigfa, yn yr hyn oll a wna DUW

o ddaioni i Israel: ac ni bydd hen wr yn dy dŷ di byth.

33 A'r gwr o'r eiddot, *yr hwn ni thorraf ymaith oddi wrth fy allor, fydd* i beri i'th lygaid ballu, ac i beri i'th galon ofidio: a holl gynnyrch dy dŷ di a fyddant feirw yn wŷr.

34 A hyn *fydd* i ti yn arwydd, yr hwn a ddaw ar dy ddau fab, ar Hophni a Phinees: Yn yr un dydd y byddant feirw ill dau.

35 A chyfodaf i mi offeiriad ffyddlawn a wna yn ol fy nghalon a'm meddwl; a mi a adeiladaf iddo ef dŷ sicr, ac efe a rodia ger bron fy enneinclog yn dragywydd.

36 A bydd, i bob un a adewir yn dy dŷ di ddyfod *ac ymgrymmu* iddo ef am ddernyn o arian, a thammaid o fara; a dywedyd, Gosod fi yn awr mewn rhyw offeiriadaeth, i *gael* bwytta tammaid o fara.

PEN. III.

1 *Y modd y datguddiwyd gair yr Arglwydd gyntaf i Samuel.* 11 *Duar yn dangos i Samuel ddinysr tŷ Eli.* 15 *Samuel o'i led-anfodd yn mynegi i Eli y weledigaeth.* 19 *Samuel yn tyfu mewn cymmeriad.*

A'R bachgen Samuel a wasanaethodd yr ARGLWYDD ger bron Eli: a gair yr ARGLWYDD oedd werthfawr yn y dyddiau hynny; nid oedd weledigaeth eglur.

2 A'r pryd hwnnw, pan oedd Eli yn gorwedd yn ei fangre, wedi i'w lygaid ef ddechreu tywyllu, *fel* na allai gweld;

3 A chyn i lamp Duw ddiffoddi yn nheml yr ARGLWYDD, lle *yr oedd* arch Duw, a Samuel oedd wedi gorwedd i *gysgu*:

4 Yna y galwodd yr ARGLWYDD ar Samuel. Dywedodd yntau, Wele fi.

5 Ac efe a redodd at Eli, ac a ddywedodd, Wele fi; canys gelwaist arnaf. Yntau a ddywedodd, Ni elwais i; dychwel a gorwedd. Ac efe a aeth ac a orweddodd.

6 A'r ARGLWYDD a alwodd eil-waith, Samuel. A Samuel a gyfododd, ac a aeth at Eli, ac a ddywedodd, Wele fi; canys gelwaist arnaf. Yntau a ddywedodd, Na elwais, fy mab; dychwel a gorwedd.

7 Ac nid adwaenaf Samuel etto yr ARGLWYDD, ac nid eglurasid iddo ef air yr ARGLWYDD etto.

8 A'r ARGLWYDD a alwodd Samuel drachefn y drydedd waith. Ac efe a gyfododd, ac a aeth at Eli, ac a ddywedodd, Wele fi; canys gelwaist arnaf. A dealodd Eli mai yr ARGLWYDD a alwasai ar y bachgen.

9 Am hynny Eli a ddywedodd wrth Samuel, Dos, gorwedd: ac os geilw efe arnat, dywed, Llefara, ARGLWYDD; canys y mae dy was yn clywed. Felly Samuel a aeth ac a orweddodd yn ei le.

10 A daeth yr ARGLWYDD, ac a safodd, ac a alwodd megis o'r blaen, Samuel, Samuel. A dywedodd Samuel, Llefara; canys y mae dy was yn clywed.

11 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Samuel, Wele, fi yn gwneuthur peth yn Israel, yr hwn pw y bynnag a'i clywo, se a ferwina ei ddwy glust ef.

12 Yn y dydd hwnnw y dygaf i ben yn erbyn Eli yr hyn oll a ddywedais am ei dŷ ef, gan ddechreu a diweddu ar *unwaith*.

13 Mynegais hefyd iddo ef, y barnwn ei dŷ ef yn dragywydd, am yr anwiredd a wŷr efe; o herwydd i'w feibion haeddu iddynt felldith, ac nas gwa-harddodd efe iddynt.

14 Ac am hynny y tyngais wrth dŷ Eli, na wnair iawn am anwiredd tŷ Eli âg aberth, nac â bwyd-offrwm byth.

15 ¶ A Samuel a gysgodd hyd y bore, ac a agorodd ddrysau tŷ yr ARGLWYDD: a Samuel oedd yn ofni mynegi y weledigaeth i Eli.

16 Ac Eli a alwodd ar Samuel, ac a ddywedodd, Samuel fy mab. Yntau a ddywedodd, Wele fi.

17 Ac efe a ddywedodd, Beth *yr* y gair a lefarodd *yr ARGLWYDD* wrthyt? na chela, attolwg, oddi wrthyt: fel hyn y gwnelo Duw i ti, ac fel hyn y chwanego, os celi oddi wrthyt *ddim* o'r holl bethau a lefarodd efe wrthyt.

18 A Samuel a fynegodd iddo yr holl eiriau, ac nis celodd ddim rhag-ddo. Dywedodd yntau, yr AR-

GLWYDD yw efe: gwnaed a fyddo da yn ei olwg.

19 ¶ A chynnyddodd Samuel; a'r ARGLWYDD oedd gyd âg ef, ac ni adawodd i un o'i eiriau ef syrthio i'r ddaear.

20 A gwybu holl Israel, o Dan hyd Beerseba, mai prophwyd ffyddlawn yr ARGLWYDD oedd Samuel.

21 A'r ARGLWYDD a ymddangosodd drachefn yn Siloh: canys yr ARGLWYDD a ymeglurhâodd i Samuel yn Siloh trwy air yr ARGLWYDD.

PEN. IV.

1 Y Philistiaid yn gorchfygu yr Israeliaid yn Eben-ezer. 3 Hwytiau yn cwrchu yr arch, i ddychrynu y Philistiaid. 10 Y Philistiaid yn eu taro hucynt eilwaith; yn dal yr arch, ac yn lladd Hophni a Phinees. 12 Eli, wrth glywed y newyddion, yn syrthio yn wraig ei gefn, ac yn torri ei uddf. 19 Gwraig Phinees, wedi digalonni wrth esgor ar Ichabod, yn marw.

A DAETH gair Samuel i holl Israel. Ac Israel a aeth yn erbyn y Philistiaid i ryfel; a gwersyllasant ger llaw Eben-ezer: a'r Philistiaid a wersyllasant yn Aphec.

2 A'r Philistiaid a ymfyddinasant yn erbyn Israel: a'r gâd a ymgyfarfu; a lladdwyd Israel o flaen y Philistiaid: a hwy a laddasant o'r fyddin yn y maes ynghylch pedair mil o wŷr.

3 ¶ A phan ddaeth y bobl i'r gwersyll, henuriaid Israel a ddywedasant, Paham y tarawodd yr ARGLWYDD ni heddyw o flaen y Philistiaid? Cymmerwn attom o Siloh arch cyfammod yr ARGLWYDD, a deled i'n mysg ni; fel y cadwo hi ni o law ein gelynyon.

4 Felly y bobl a anfonodd i Siloh, ac a ddygasant oddi yno arch cyfammod ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn sydd yn aros rhwng y cerubiad: ac yno yr oedd dau fab Eli, Hophni a Phinees, gyd âg arch cyfammod Duw.

5 A phan ddaeth arch cyfammod yr ARGLWYDD i'r gwersyll, holl Israel a floeddiasant â bloedd fawr, fel y dadseiniodd y ddaear.

6 A phan glybu y Philistiaid lais y floedd, hwy a ddywedasant, Pa beth yw llais y floedd fawr hon y'ngwersyll yr Hebreaid? A gwybuant mai arch yr ARGLWYDD a ddaethai i'r gwersyll.

7 A'r Philistiaid a ofnasant: o

herwydd hwy a ddywedasant, Daeth Duw i'r gwersyll. Dywedasant hefyd, Gwae ni: canys ni bu y fath beth o flaen hyn.

8 Gwae ni: pwy a'n gwared ni o law y Duwiau nerthol hyn? Dyma y Duwiau a darawsant yr Aiphitiaid a'r holl blâau yn yr anialwch.

9 Ymgryflêwch, a byddwch wŷr, O Philistiaid; rhag i chwi wasanaethu yr Hebreaid, fel y gwasanaethasant hwy chwi: byddwch wŷr, ac ymladdwch.

10 ¶ A'r Philistiaid a ymladdasant; a lladdwyd Israel, a ffôdd pawb i'w babell: a bu lladdfa fawr iawn; canys syrthiodd o Israel ddeng mil ar hugain o wŷr traed.

11 Ac arch Duw a ddaliwyd; a dau fab Eli, Hophni a Phinees, a fuant feirw.

12 ¶ A gwr o Benjamin a redodd o'r fyddin, ac a ddaeth i Siloh y diwrnod hwnnw, â'i ddillad wedi eu rhwygo, â phridd ar ei ben.

13 A phan ddaeth efe, wele Eli yn eistedd ar eisteddfa ger llaw y ffordd, yn disgwyl: canys yr oedd ei galon ef yn ofni am arch Duw. A phan ddaeth y gwr i'r ddinas, a mynegi hyn, yr holl ddinas a waeddodd.

14 A phan glywodd Eli lais y waedd, efe a ddywedodd, Beth yw llais y cynnwrf yma? A'r gwr a ddaeth i mewn ar frys, ac a fynegodd i Eli.

15 Ac Eli oedd fab tair blwydd ar bymtheg a phedwar ugain; a phallasai ei lygaid ef, fel na allai efe weled.

16 A'r gwr a ddywedodd wrth Eli, Myfi sydd yn dyfod o'r fyddin, myfi hefyd a ffôais heddyw o'r fyddin. A dywedodd yntau, Pa beth a ddigwyddodd, fy mab?

17 A'r gennad a attebodd, ac a ddywedodd, Israel a ffôdd o flaen y Philistiaid; a bu hefyd laddfa fawr ym mysg y bobl; a'th ddau fab hefyd, Hophni a Phinees, a fuant feirw, ac arch Duw a ddaliwyd.

18 A phan grybwyllodd efe am arch Duw, yntau a syrthiodd oddi ar yr eisteddle yn wysg ei gefn ger llaw y porth; a'i wddf a dorrodd, ac efe a fu farw: canys y gwr oedd hen a

Dagon yn syrthio o flaen yr arch. 1 SAMUEL, *Taro gwŷr Gath ac Ecron.*
thrw. Ac efe a farnasai Israel
ddegain mlynedd.

19 ¶ A'i waudd ef, gwraig Phinees,
oedd feichiog, *yn agos* i esgor : a phan
glybu sôn ddarfoð dal arch Duw, a
marw o'i chwegrwn a'i gwr, hi a ym-
grymmodd, ac a glafychodd : canys ei
gwevyr a ddaeth arni.

20 Ac ynghylch y pryd y bu hi
farw, y dywedodd y *gwagedd* oedd
yn sefyll gyd â hi, Nac ofna; canys
esgoraist ar fab. Ond nid atebodd hi,
ac nid ystyriodd.

21 A hi a alwodd y bachgen Icha-
bod; gan ddywedyd, Y gogoniant a
ymadawodd o Israel (am ddal arch
Duw, ac am ei chwegrwn a'i gwr)

22 A hi a ddywedodd, Y gogoniant
a ymadawodd o Israel: canys arch
Duw a ddaliwyd.

PEN. V.

1 *Y Philistiaid yn dwyn yr arch i Asdod, ac yn ei
gosod yn nhŷ Dagon.* 3 *Bicrwo Dagon i lawr,
a'i dorri yn ddarnau, a tharo gwŷr Asdod â
chlwyf y marchogion.* 8 *Duw yn gwneuthur
felly i wŷr Gath, pan ddygwyd hi yno: 10 ac
felly i wŷr Ecron.*

A'R Philistiaid a gymmerasant
arch Duw, ac a'i dygasant hi o
Eben-ezer i Asdod.

2 A'r Philistiaid a gymmerasant
arch Duw, ac a'i dygasant i mewn i
dŷ Dagon, ac a'i gosodasant yn ymyl
Dagon.

3 ¶ A'r Asdodiaid a gyfodasant yn
fore drannoeth; ac wele, Dagon wedi
syrthio i lawr ar ei wyneb, ger bron
arch yr ARGLWYDD. A hwy a gym-
merasant Dagon, ac a'i gosodasant
eilwaith yn ei le.

4 Codasant hefyd yn fore dran-
noeth; ac wele, Dagon wedi syrthio i
lawr ar ei wyneb, ger bron arch yr
ARGLWYDD: a phen Dagon, a dwy
gledr ei ddwylaw, oedd wedi torri ar
y trothwy; *corph* Dagon yn unig a
adawyd iddo ef.

5 Am hynny ni sathr offeiriaid
Dagon, na neb a ddelo i mewn i dŷ
Dagon, ar drothwy Dagon yn Asdod,
hyd y dydd hwn.

6 A thrwm fu llaw yr ARGLWYDD
ar yr Asdodiaid; ac efe a'u distryw-
iodd hwynt, ac a'u tarawodd hwynt,

sef Asdod a'i therfynau, â chlwyf y
marchogion.

7 A phan welodd gwŷr Asdod mai
felly yr oedd, dywedasant, Ni chaiff
arch Duw Israel aros gyd â ni: canys
caled yw ei law ef arnom, ac ar Dagon
ein duw.

8 Am hynny yr anfonasant, ac y
casglasant holl arglwyddi y Philistiaid
attynt; ac a ddywedasant, Beth a
wnawn ni i arch Duw Israel? A hwy
a attebasant, Dyger arch Duw Israel
o amgylch i Gath. A hwy a ddyg-
asant arch Duw Israel oddi amgylch
yno.

9 Ac wedi iddynt ei dwyn hi o
amgylch, bu llaw yr ARGLWYDD yn
erbyn y ddinas â dinystr mawr iawn:
ac efe a darawodd wŷr y ddinas o
fychan hyd fawr, a chlwyf y march-
ogion oedd yn eu dirgel-leoedd.

10 Am hynny yr anfonasant hwy
arch Duw i Ecron. A phan ddaeth
arch Duw i Ecron, yr Ecroniaid a
waeddasant, gan ddywedyd, Dygasant
attom ni o amgylch arch Duw Israel,
i'n lladd ni a'n pobl.

11 Am hynny yr anfonasant, ac y
casglasant holl arglwyddi y Philist-
iaid; ac a ddywedasant, Danfonwch
ymaith arch Duw Israel, a dychweler
hi adref; fel na laddo hi ni a'n pobl:
canys dinystr angeuol oedd trwy yr
holl ddinas; trom iawn oedd llaw
Duw yno.

12 A'r gwŷr, y rhai ni buant feirw,
a darawyd â chlwyf y marchogion: a
gwaedd y ddinas a ddyrchafodd i'r
nefoedd.

PEN. VI.

1 *Y Philistiaid, ar ol saith o fisoedd, yn ym-
gynghori um anfon yr arch yn ei hol: 10 ac
yn ei dwyn hi gyd âg offricr am fenn newydd i
Beth-semes.* 19 *Taro y bobl am edrych yn yr
arch.* 21 *Hucythau yn anfon at wŷr Ciriath-
jearim i'w chyrchu hi.*

A BU arch yr ARGLWYDD yng
ngwlad y Philistiaid saith o
fisoedd.

2 A'r Philistiaid a alwasant am yr
offeiriaid ac am y dewiniaid, gan
ddywedyd, Beth a wnawn ni i arch
yr ARGLWYDD? hysbyswch i ni pa
fodd yr anfonwn hi adref.

3 Dywedasant hwythau, Os ydych

ar ddanfôn ymaith arch Duw Israel, nac anfonwch hi yn wag; ond gan roddi rhoddwch iddo offrwm dros gamwedd: yna y'ch iachâir, ac y bydd hysbys i chwi paham nad ymadawodd ei law ef oddi wrthych chwi.

4 Yna y dywedasant hwythau, Beth fydd yr offrwm dros gamwedd a roddwn iddo? A hwy a ddywedasant, Pump o ffolennau aur, a phump o lygod aur, yn ol rhif arglwyddi y Philistiaid: canys yr un bla oedd arnoch chwi oll, ac ar eich arglwyddi.

5 Am hynny y gwnewch luniau eich ffolennau, a lluniau eich llygod sydd yn difwyno y tir; a rhoddwch ogoniant i DDUW Israel: ysgatfydd efe a ysgafnhâ ei law oddi arnoch, ac oddi ar eich duwiau, ac oddi ar eich tir.

6 A phaham y caledwch chwi eich calonau, megis y caledodd yr Aiphtiaid a Pharaoh eu calon? pan wnaeth efe yn rhyfeddol yn eu plith hwy, oni ollyngasant hwy hwynt i fyned ymaith?

7 Yn awr gan hynny gwnewch fenn newydd, a chymmerwch ddwy fuwch fith, y rhai nid aeth iau arnynt; a deliwch y buchod dan y fenn, a dygwch eu lloi hwynt oddi ar eu hol i dŷ:

8 A chymmerwch arch yr ARGLWYDD, a rhoddwch hi ar y fenn; a'r tlysau aur, y rhai a roddasoch iddi yn offrwm dros gamwedd, a osodwch mewn cist wrth ei hystlys hi, a gollyngwch hi i fyned ymaith.

9 Ac edrychwch, os â hi i fynu ar hyd ffordd ei bro ei hun i Beth-semes; yna efe a wnaeth i ni y mawr ddrwg hwn: ac onid ê, yna y cawn wybod nad ei law ef a'n tarawodd ni; ond mai damwain oedd hyn i ni.

10 ¶ A'r gwŷr a wnaethant felly: ac a gymmerasant ddwy fuwch fithion, ac a'u daliasant hwy dan y fenn, ac a gauasant eu lloi mewn tŷ:

11 Ac a osodasant arch yr ARGLWYDD ar y fenn, a'r gist a'r llygod aur, a lluniau eu ffolennau hwynt.

12 A'r buchod a aethant ar hyd y ffordd uniawn i ffordd Beth-semes; a'r hyd y brif-ffordd yr aethant, dan gerdded a brefu, ac ni throisant tu a'r llaw ddehau na thu a'r aswy: ac ar-

glwyddi y Philistiaid a aethant ar eu hol hyd derfyn Beth-semes.

13 A thrigolion Beth-semes oedd yn medi eu cynhauf gwenith yn y dyffryn: ac a ddyrchafasant eu llygaid, ac a ganfuant yr arch; ac a lawenychasant wrth ei gwelod.

14 A'r fenn a ddaeth i faes Josua y Beth-semesiad, ac a safodd yno; ac yno yr oedd maen mawr: a hwy a holltasant goed y fenn, ac a offrymmasant y buchod yn boeth offrwm i'r ARGLWYDD.

15 A'r Lefiaid a ddisgynasant arch yr ARGLWYDD, a'r gist yr hon oedd gyd â hi, yr hon yr oedd y tlysau aur ynddi, ac a'u gosodasant ar y maen mawr: a gwŷr Beth-semes a offrymmasant boeth-offrymmau, ac a aberthasant ebyrth i'r ARGLWYDD y dydd hwnnw.

16 A phùm arglwydd y Philistiaid, pan welsant hynny, a ddychwelasant i Ecron y dydd hwnnw.

17 A dyma y ffolennau aur, y rhai a roddodd y Philistiaid yn offrwm dros gamwedd i'r ARGLWYDD; dros Asdod un, dros Gazah un, dros Ascalon un, dros Gath un, dros Ecron un:

18 A'r llygod aur, yn ol rhifedi holl ddinasoedd y Philistiaid, yn perthynu i'r pùm arglwydd, yn gystal y diuas-oedd caerog, a'r trefi heb gaerau, hyd y maen mawr Abel, yr hwn y gosodasant arno arch yr ARGLWYDD; yr hwn sydd hyd y dydd hwn ym maes Josua y Beth-semesiad.

19 ¶ Ac efe a darawodd wŷr Beth-semes, am iddynt edrych yn arch yr ARGLWYDD, ie, tarawodd o'r bobl ddengwr a thiugain a deng mil a deugain o wŷr. A'r bobl a alarasant, am i'r ARGLWYDD daro y bobl â lladdfa fawr.

20 A gwŷr Beth-semes a ddywedasant, Pwy a ddichon sefyll yn wyneb yr ARGLWYDD DDUW sanctaidd hwn? ac at bwy yr âi efe oddi wrthym ni?

21 ¶ A hwy a anfonasant genadau adrigolion Ciriath-jearim, gan ddywedyd, Y Philistiaid a ddygasant adref arch yr ARGLWYDD; deuwch i waered, a chyrchwch hi i fynu atoch chwi.

PEN. VII.

1 *Gwyr Ciriath-jearim yn dwyn yr arch i dŷ Abinadab, ac yn cyssegru Eleazar ei fab ef i'w chadw hi.* 2 *Ym mhen uguin mlynedd,* 3 *yr Israeliaid, trwy waith Samuel, yn edifarhau ar gyhoedd ym Mispah.* 9 *Tra yr ydoedd Samuel yn gweddio ac yn aberthu, yr Arglwydd yn dryllio y Philistiaid â tharanau, yn Eben-ezer.* 13 *Darostwng y Philistiaid.* 15 *Samuel yn barnu Israel yn heddychlawn ac yn dduwiol.*

A GWYR Ciriath-jearim a ddaethant, ac a gyrhasant i fynu arch yr ARGLWYDD, ac a'i dygasant hi i dŷ Abinadab, yn y bryn, ac a sancteiddiasant Eleazar ei fab ef i gadw arch yr ARGLWYDD.

2 Ac o'r dydd y trigodd yr arch yn Ciriath-jearim, y bu ddyddiau lawer; nid amlgen nag ugain mlynedd: a holl dŷ Israel a alarasant ar ol yr ARGLWYDD.

3 ¶ A Samuel a lefarodd wrth holl dŷ Israel, gan ddywedyd, Os dychwelwch chwi at yr ARGLWYDD a'ch holl galon, bwrwch ymaith y duwiau di-eithr o'ch mysg, ac Astaroth, a pharot-tôwch eich calon at yr ARGLWYDD, a gwasanaethwch ef yn unig; ac efe a'ch gwared chwi o law y Philistiaid.

4 Yna meibion Israel a fwriasant ymaith Baalim ac Astaroth, a'r ARGLWYDD yn unig a wasanaethasant.

5 A dywedodd Samuel, Cesglwch holl Israel i Mispah, a mi a weddiaf drosoch chwi at yr ARGLWYDD.

6 A hwy a ymgasglasant i Mispah, ac a dynnasant ddwfr, ac a'i tywalltasant ger bron yr ARGLWYDD, ac a ymprydiasant y diwrnod hwnnw, ac a ddywedasant yno, Pechasom yn erbyn yr ARGLWYDD. A Samuel a farnodd feibion Israel ym Mispah.

7 A phan glybu y Philistiaid fod meibion Israel wedi ymgasglu i Mispah, arglwyddi y Philistiaid a aethant i fynu yn erbyn Israel: a meibion Israel a glywsant, ac a ofnasant rhag y Philistiaid.

8 A meibion Israel a ddywedasant wrth Samuel, Na thaw di â gwaeddi drosom ni at yr ARGLWYDD ein Duw, a'r iddo ef ein gwared ni o law y Philistiaid.

9 ¶ A Samuel a gymmerth laethoen, ac a'i hoffrymmodd ef i gyd

yn boeth-offrwm i'r ARGLWYDD: a Samuel a waeddodd ar yr ARGLWYDD dros Israel; a'r ARGLWYDD a'i gwrandawodd ef.

10 A phan oedd Samuel yn offrymmu y poeth-offrwm, y Philistiaid a nesasant i ryfel yn erbyn Israel: a'r ARGLWYDD a daranodd â tharanau mawr yn erbyn y Philistiaid y diwrnod hwnnw, ac a'u drylliodd hwynt, a lladdwyd hwynt o flaen Israel.

11 A gwyr Israel a aethant o Mispah, ac a erlidiasant y Philistiaid, ac a'u tarawsant hyd oni ddaethant dan Bethcar.

12 A chymmerodd Samuel faen, ac a'i gosododd rhwng Mispah a Sen, ac a alwodd ei hwyd ef Eben-ezer; ac a ddywedodd, Hyd yma y cynnorthwyodd yr ARGLWYDD hyni.

13 ¶ Felly y darostyngwyd y Philistiaid, ac ni chwanegasant mwyach ddyfod i derfyn Israel: a llaw yr ARGLWYDD a fu yn erbyn y Philistiaid holl ddyddiau Samuel.

14 A'r dinasoedd, y rhai a ddygasai y Philistiaid oddi ar Israel, a roddwyd adref i Israel, o Ecron hyd Gath; ac Israel a ryddhâodd eu terfynau o law y Philistiaid: ac yr oedd heddwch rhwng Israel a'r Amoriaid.

15 A Samuel a farnodd Israel holl ddyddiau ei fywyd.

16 Aeth hefyd o flwyddyn i flwyddyn oddi amgylch i Bethel, a Gilgal, a Mispah, ac a farnodd Israel yn yr holl leoedd hynny.

17 A'i ddychwelfa ydoedd i Ramah; canys yno yr oedd ei dŷ ef: yno hefyd y barnai efe Israel; ac yno yr adeiladodd efe allor i'r ARGLWYDD.

PEN. VIII.

1 *Yr Israeliaid, o achos aflywodraeth meibion Samuel, yn gofyn brenhin.* 6 *Duwc yn cysuro Samuel; ac ynïau yn gweddio yn gystuddiol: 10 yn mynegi dull brenhin.* 19 *Duwo yn erylltio i Samuel ymrô i daerni meibion Israel.*

AC wedi heneiddio Samuel, efe a osododd ei feibion yn farnwyr ar Israel.

2 Ac enw ei fab cyntaf-anedig ef oedd Joël; ac enw yr ail, Abiah: y rhai hyn oedd farnwyr yn Beer-seba.

3 A'i feibion ni rodiasant yn ei ffyrdd ef, eithr troisant ar ol cybyddra, a chymmerasant obrwy, a gwyrasant farn.

4 Yna holl henuriaid Israel a ymgasglasant, ac a ddaethant at Samuel i Ramah,

5 Ac a ddywedasant wrtho ef, Wele, ti a heneiddiaist, a'th feibion ni rodiant yn dy ffyrdd di: yn awr gosod arnom ni frenhin i'n barnu, megis yr holl genhedloedd.

6 ¶ A'r ymadrodd fu ddrwg gan Samuel, pan ddywedasant, Dyro i ni frenhin i'n barnu: a Samuel a weddiodd ar yr ARLWYDD.

7 A dywedodd yr ARLWYDD wrth Samuel, Gwrando ar lais y bobl yn yr hyn oll a ddywedant wrthyt: canys nid ti y maent yn ei wrthod, ond myfi a wrthodasant, rhag i mi deyrnasu arnynt.

8 Yn ol yr holl weithredoedd a wnaethant, o'r dydd y dygais hwynt o'r Aiphth hyd y dydd hwn, ac fel y gwrthodasant ti, ac y gwasanaethasant dduwiau dieithr; felly y gwnant hwy hefyd i ti.

9 Yn awr gan hynny gwrando ar eu llais hwynt: etto gan dystiolaethu tystiolaetha iddynt, a dangos iddynt ddull y brenhin a deyrnasa arnynt.

10 ¶ A Samuel a fynegodd holl eiriau yr ARLWYDD wrth y bobl, y rhai oedd yn ceisio brenhin ganddo.

11 Ac efe a ddywedodd, Dyma ddull y brenhin a deyrnasa arnoch chwi: Efe a gymmer eich meibion, ac a'u gesyd iddo yn ei gerbydau, ac yn wŷr meirch iddo, ac i reddeg o flaen ei gerbydau ef:

12 Ac a'u gesyd hwynt iddo yn dywysogion miloedd, ac yn dywysogion deg a deugain, ac i aredig ei âr, ac i seddi ei gynhauaf, ac i wneuthur arfau ei ryfel, a pheiriannau ei gerbydau.

13 A'ch merched a gymmer efe yn apothecaresau, yn gogesau hefyd, ac yn bobyddesau.

14 Ac efe a gymmer eich meusydd, a'ch gwinllannoedd, a'ch olew-lannoedd goreu, ac a'u dyry i'w weision.

15 Eich hadau hefyd a'ch gwinllan-

noedd a ddegymma efe, ac a'u dyry i'w ystafellyddion ac i'w weision.

16 Eich gweision hefyd, a'ch morwynion, eich gwŷr ieuangc goreu hefyd, a'ch asynod, a gymmer efe, ac a'u gesyd i'w waith.

17 Eich defaid hefyd a ddegymma efe: chwithau hefyd fyddwch yn weision iddo ef.

18 A'r dydd hwnnw y gwaeddwch, rhag eich brenhin a ddewisasoch i chwi; ac ni wrendy yr ARLWYDD arnoch yn y dydd hwnnw.

19 ¶ Er hynny y bobl a wrthodasant wrando ar lais Samuel; ac a ddywedasant, Nag é, eithr brenhin fydd arnom ni:

20 Fel y byddom ninnau hefyd fel yr holl genhedloedd; a'n brenhin a'n barna ni, efe a â allan hefyd o'n blaen ni, ac efe a ymladd ein rhyfel-oedd ni.

21 A gwrandawodd Samuel holl eiriau y bobl, ac a'u hadroddodd hwynt lle y clybu yr ARLWYDD.

22 A dywedodd yr ARLWYDD wrth Samuel, Gwrando ar eu llais hwynt, a gosod frenhin arnynt. A dywedodd Samuel wrth wŷr Israel, Ewch bob un i'w ddinas ei hun.

PEN. IX.

1 Saul yn anobeithio cael asenod ei dad, 6 trwy gynghor ei wus, 11 a chyfarwyddiad llange-sau, 15 yn dyfod trwy ddatguddiad Dwr, 18 at Samuel. 19 Samuel yn croessawu Saul yn y wledd; 25 ac, ar ol ymddiddan âg ef o'r acillau, yn hebrwng Saul ar ei ffordd.

AC yr oedd gwr o Benjamin, a'i enw Cis, mab Abiel, mab Seror, mab Bechorath, mab Aphiah, mab i wr o Jemimi, yn gadarn o nerth.

2 Ac iddo ef yr oedd mab, a'i enw Saul, yn wr ieuangc, dewisol a glân: ac nid oedd neb o feibion Israel lanach nag ef: o'i ysgwydd i fynu yr oedd yn uwch na'r holl bobl.

3 Ac asenod Cis, tad Saul, a gyfrgollasant: a dywedodd Cis wrth Saul ei fab, Cymmer yn awr un o'r llangeiau gyd â thi, a chyfod, dos, cais yr asenod.

4 Ac efe a aeth trwy fynydd Ephraim, ac a dramwyodd trwy wlad Salisah; ac nis cawsant hwynt: yna y tramwasant trwy wlad Salim; ac

nis cawsant hwynt: ac efe a aeth trwy wlad Jemini; ond nis cawsant hwynt.

5 Pan ddaethant i wlad Suph, y dywedodd Saul wrth ei langc *oedd* gyd âg ef, Tyred, a dychwelwn; rhag i'm tad beidio â'r asenod, a gofalu am danom ni.

6 Dywedodd yntau wrtho ef, Wele, yn awr y mae yn y ddinas hon wr i DDUW, a'r gwr *sydd* anrhydeddus; yr hyn oll a ddywedo efe, gan ddyfod a ddaw: awn yno yn awr; nid hwyrach y mynega efe i ni y ffordd y mae i ni fyned iddi.

7 Yna y dywedodd Saul wrth ei langc, Wele, *od* awn ni, pa beth a ddygwn ni i'r gwr? canys y bara a ddarfu yn ein llestri ni, a gwobr *arall* nid oes i'w ddwyn i wr DUW: beth *sydd* gennym?

8 A'r llangc a atebodd eilwaith i Saul, ac a ddywedodd, Wele, cafwyd gyd â mi bedwaredd ran siel o arian: mi a roddaf *hynny* i wr DUW, er mynegi i ni ein ffordd.

9 (Gynt yn Israel, fel hyn y dywedai gwr wrth fyned i ymgyngori â DUW; Deuwch, ac awn hyd at y gweledydd: canys y Prophwyd heddyw, a elwid gynt yn Weledydd)

10 Yna y dywedodd Saul wrth ei langc, Da y dywedi; tyred, awn. Felly yr aethant i'r ddinas yr *oedd* gwr DUW ynddi.

11 ¶ *Ac* fel yr oeddynt yu myned i riw y ddinas; hwy a gawsant langcesau yn dyfod allan i dynnu dwfr; ac a ddywedasant wrthynt, A yw y gwel-edydd yma?

12 Hwythau a'u hattebasant hwynt, ac a ddywedasant, Ydyw; wele *efe* o'th flaen: brysia yr awr hon: canys heddyw y daeth efe i'r ddinas; o herwydd aberth *sydd* heddyw gan y bobl yn yr uchelfa.

13 Pan ddeloch gyntaf i'r ddinas, chwi a'i cewch ef, cyn ei fyned i fynu i'r uchelfa i fwytta: canys ni fwytty y bobl hyd oni ddelo efe, o herwydd efe a fendiga yr aberth; ar ol hynny y bwytty y rhai a wahodd- wyd: am hynny ewch i fynu; canys ynghylch y pryd hwn y cewch ef.

14 A hwy a aethant i fynu i'r ddinas: a *phan* ddaethant i ganol y ddinas, wele, Samuel yn dyfod i'w cyfarfod, i fyned i fynu i'r uchelfa.

15 ¶ A'r ARGLWYDD a fynegasai y'nghlŷst Samuel, ddiwrnod cyn dyfod Saul, gan ddywedyd,

16 Ynghylch y pryd *hwn* y fory yr anfonaf attat ti wr o wlad Benjamin; a thi a'i henneini ef yn flaenor ar fy mhobl Israel, ac efe a wared fy mhobl o law y Philistiaid: canys edrychais ar fy mhobl; o herwydd daeth eu gwaedd attaf.

17 A phan ganfu Samuel Saul, yr ARGLWYDD a ddywedodd wrtho ef, Wele y gwr am yr hwn y dywedais wrthyt: hwn a lywodraetha ar fy mhobl.

18 Yna Saul a nesâodd at Samuel y'nghanol y porth, ac a ddywedodd, Mynega i mi, attolwg, pa le yma y mae tŷ y gweledydd.

19 A Samuel a atebodd Saul, ac a ddywedodd, Myfi *yw* y gweledydd: dos i fynu o'm blaen i'r uchelfa; canys bwyttêwch gyd â myfi heddyw: a mi a'th ollyngaf y bore, ac a fynegaf i ti yr hyn oll y *sydd* yn dy galon.

20 *Ac am* yr asenod a gyfrgollasant er ys tridiau, na ofala am danynt; canys cafwyd hwynt. Ac i bwy y mae holl bethau dymunol Israel? onid i ti, ac i holl dŷ dy dad?

21 A Saul a atebodd ac a ddywedodd, Onid mab Jemini *ydwyf* fi, o'r lleiaf o lwythau Israel? a'm teulu *sydd* leiaf o holl deuluoedd llwyth Benjamin? a phaham y dywedi wrthyf y modd hyn?

22 A Samuel a gymmerth Saul a'i langc, ac a'u dug hwynt i'r ystafell, ac a roddodd iddynt le o flaen y gwa-hoddedigion; a hwy *oeddynt* ynghylch dengwr ar hugain.

23 A Samuel a ddywedodd wrth y côg, Moes y rhan a roddais attat ti, am yr hon y dywedais wrthyt, Cadw hon gyd â thi.

24 A'r côg a gyfododd yr ysgwyddog, a'r llyn *oedd* arni, ac a'i gosododd ger bron Saul. A Samuel a ddywedodd, Wele, yr hyn a adawyd; gosod

ger dy fron, a bwytta: canys hyd y pryd hwn y cadwyd ef i ti, er pan ddywedais, Y bobl a wahoddais i. A bwyttâodd Saul gyd â Samuel y dydd hwnnw.

25 ¶ A phan ddisgynasant o'r uchelfa i'r ddinas, Samuel a ymddiddanodd â Saul ar ben y tŷ.

26 A hwy a gyfodasant yn fore: ac ynghylch codiad y wawr, galwodd Samuel ar Saul i ben y tŷ, gan ddywedyd, Cyfod, fel y'th hebryngwyf ymaith. A Saul a gyfododd, ac efe a Samuel a aethant ill dau allan.

27 Ac fel yr oeddynt yn myned i waered i gwrr eithaf y ddinas, Samuel a ddywedodd wrth Saul, Dywed wrth y llanc am fyned o'n blaen ni (felly yr aeth efe) ond sâf di yr awr hon, a mynegaf i ti air Duw.

PEN. X.

1 Samuel ym enneinio Saul; 2 ac ym ei sicrhâu ef troy dri arwydd. 9 Troi calon Saul; ac yntau yn prophwydo. 14 Yn celu chwedl y frenhiniaeth rhag ei crythr. 17 Dewis Saul troy goelbren ym Mizpah. 26 Amrysfeddytau ei ddeiliaid am dano ef.

YNA Samuel a gymmerodd philolaid o olew, ac a'i tywalltodd ar ei ben ef, ac a'i cusanodd ef; ac a ddywedodd, Onid yr ARGLWYDD a'th enneiniodd di yn flaenor ar ei etifeddiaeth?

2 Pan elych di heddyw oddi wrthyf, yna y cai ddau wr wrth fedd Rahel, yn nherfyn Benjamin, yn Selsah: a hwy a ddywedant wrthyf, Cafwyd yr asenod yr aethost i'w ceisio: ac wele, dy dad a ollngodd heibio chwedl yr asenod, a gofalu y mae am danoch chwi, gan ddywedyd, Beth a wnaaf am fy mab?

3 Yna yr âi di ym mhellach oddi yno, ac y deui hyd wastadedd Tabor: ac yno y'th gyferfydd tri wŷr yn myned i fynu at DDuw i Bethel; un yn dwyn tri o fynnod, ac un yn dwyn tair torth o fara, ac un yn dwyn costrelaid o win.

4 A hwy a gyfarchant well i ti, ac a roddant i ti ddwy dorth o fara; y rhai a gymmeri o'u llaw hwynt.

5 Ar ol hynny y deui i fryn Duw, yn yr hwn y mae sefyllfa y Philistiaid:

a phan ddelych yno i'r ddinas, ti a gyfarfyddi â thyrfa o brophwydi yn disgyn o'r uchelfa, ac o'u blaen hwynt nabl, a thympan, a phibell, a thelyn; a hwythau yn prophwydo.

6 Ac yspryd yr ARGLWYDD a ddayarnat ti; a thi a brophwydi gyd â hwynt, ac a droir yn wr arall.

7 A phan ddelo yr argoelion hyn i ti, gwna fel y byddo yr achos: canys Duw ydd gyd â thi.

8 A dos i waered o'm blaen i Gilgal; ac wele, mi a ddeuaf i waered attat ti, i offrymmu offrymmau poeth, ac i aberthu ebyrth hêdd: aros am danaf saith niwrnod, hyd oni ddelwyf attat, a mi a hysbysaf i ti yr hyn a wnelych.

9 ¶ A phan drodd efe ei gefn i fyned oddi wrth Samuel, Duw a roddodd iddo galon arall: a'r holl argoelion hynny a ddaethant y dydd hwnnw i ben.

10 A phan ddaethant yno i'r bryn, wele, fintai o brophwydi yn ei gyfarfod ef; ac yspryd Duw a ddaeth arno yntau, ac efe a brophwydodd yn eu mysg hwynt.

11 A phawb a'r a'i hadwaenai ef o'r blaen a edrychasant; ac wele, efe gyd â'r prophwydi yn prophwydo. Yna y bobl a ddywedasant bawb wrth eu gilydd, Beth yw hyn a ddaeth i fab Cis? A ydyw Saul hefyd ym mysg y prophwydi?

12 Ac un oddi yno a attebodd, ac a ddywedodd, Etto pwy yw eu tad hwy? Am hynny yr aeth yn ddiareb, A ydyw Saul hefyd ym mysg y prophwydi?

13 Ac wedi darfod iddo brophwydo, efe a ddaeth i'r uchelfa.

14 ¶ Ac ewythr Saul a ddywedodd wrtho ef, ac wrth ei langc ef, I ba le yr aethoch? Ac efe a ddywedodd, I geisio yr asenod: a phan welsom nas caid, ni a ddaethom at Samuel.

15 Ac ewythr Saul a ddywedodd, Mynega, attolwg, i mi, beth a ddywedodd Samuel wrthyf chwi.

16 A Saul a ddywedodd wrth ei ewythr, Gan fynegi mynegodd i ni fod yr asenod wedi eu cael. Ond am chwedl y frenhiniaeth, yr hwn a

ddywedasai Samuel, nid ynganodd efe wrtho.

17 ¶ A Samuel a alwodd y bobl ynghyd at yr ARGLWYDD i Mispah;

18 Ac a ddywedodd wrth feibion Israel, Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD DUW Israel; Myfi a ddygais i fynu Israel o'r Aipht, ac a'ch gwaredais chwi o law yr Aiphtiaid, ac o law yr holl deyrnasoedd, a'r rhai a'ch gorthrymment chwi.

19 A chwi heddyw a wrthodasoch eich DUW, yr hwn sydd yn eich gwared chwi oddi wrth eich holl ddrygyfd, a'ch helbul; ac a ddywedasoch wrtho ef, *Nid felly*; eithr gosod arnom ni frenhin. Am hynny sefwch yr awr hon ger bron yr ARGLWYDD wrth eich llwythau, ac wrth eich miloedd.

20 A Samuel a barodd i holl lwythau Israel nesâu: a daliwyd llwyth Benjamin.

21 Ac wedi iddo beri i lwyth Benjamin nesâu yn ol eu teuluoedd, daliwyd teulu Matri; a Saul mab Cis a ddaliwyd: a phan geisiasant ef, nis caid ef.

22 Am hynny y gofynasant etto i'r ARGLWYDD, a ddeuai y gwr yno etto. A'r ARGLWYDD a ddywedodd, Wele, efe yn ymguddio ym mhlith y dodrefn.

23 A hwy a redasant, ac a'i cyrchasant ef oddi yno. A phan safodd y'nghanol y bobl, yr oedd efe o'i ysgwydd i fynu yn uwch nâ'r holl bobl.

24 A dywedodd Samuel wrth yr holl bobl, A welwch chwi yr hwn a ddewisodd yr ARGLWYDD, nad oes neb tebyg iddo ym mysg yr holl bobl? A'r holl bobl a floeddiasant, ac a ddywedasant, Byw fyddo y brenhin.

25 Yna Samuel a draethodd gyfraith y deyrnas wrth y bobl, ac a'i hysgrifenodd mewn llyfr, ac a'i gosododd ger bron yr ARGLWYDD. A Samuel a ollyngodd ymaith yr holl bobl, bob un i'w dŷ.

26 ¶ A Saul hefyd a aeth i'w dŷ ei hun i Gibeah; a byddin o'r rhai y cyffyrddasai Duw â'u calon, a aeth gyd âg ef.

27 Ond meibion Belial a ddywed-

asant, Pa fodd y gwared hwn ni? A hwy a'i dirmygasant ef, ac ni ddygasant anrheg iddo ef. Eithr ni chymmerodd efe arno glywed hyn.

PEN. XI.

1 *Nahas yr cynnyg i wŷr Jabes Gilead ammodau gwaradwyddus.* 4 *Hucythau yn anfon cenhadon, ac yn cael cymorthwy gan Saul.* 12 *Yntau wrth hynny yn cael ei gadarnhâu, ac adnewyddu ei frenhiniaeth.*

YNA Nahas yr Ammoniad a ddaeth i fynu, ac a wersyllodd yn erbyn Jabes Gilead: a holl wŷr Jabes a ddywedasant wrth Nahas, Gwna gyfammod â ni, ac ni a'th wasanaethwn di.

2 A Nahas yr Ammoniad a ddywedodd wrthynt, Dan yr ammod hwn y cyfammodaf â chwi; i mi gael tyunu pob llygad dehau i chwi, fel y gosodwyf y gwaradwydd hwn ar holl Israel.

3 A henuriaid Jabes a ddywedasant wrtho, Caniattâ i ni saith niwrnod, fel yr anfonom genhadau i holl derfynau Israel: ac oni bydd a'n gwaredo, ni a ddeuwn allan attat ti.

4 ¶ A'r cenhadau a ddaethant i Gibeah Saul, ac a adroddasant y geiriau lle y clybu y bobl. A'r holl bobl a ddyrchafasant eu llef, ac a wylasant.

5 Ac wele, Saul yn dyfod ar ol y gwartheg o'r maes. A dywedodd Saul, Beth sydd yn peri i'r bobl wylo? Yna yr adroddasant iddo eiriau gwŷr Jabes.

6 Ac yspryd Duw a ddaeth ar Saul, pan glybu efe y geiriau hynny; a'i ddigofaint ef a ennynodd yn ddirfawr.

7 Ac efe a gymmerth bâr o ychain, ac a'u drylliodd, ac a'u danfonodd trwy holl derfynau Israel yn llaw y cenhadau; gan ddywedyd, Yr hwn nid elo ar ol Saul, ac ar ol Samuel, fel hyn y gwneir i'w wartheg ef. Ac ofn yr ARGLWYDD a syrthiodd ar y bobl, a hwy a ddaethant allan yn unfryd.

8 A phan gyfrifodd efe hwynt yn Bezec, meibion Israel oedd dri chan mil, a gwŷr Judah yn ddeng mil ar hugain.

9 A hwy a ddywedasant wrth y

cenhadau a ddaethai, Fel hyn y dywedwch wrth wŷr Jabes Gilead; Y fory, erbyn gwresogi yr haul, bydd i chwi ymward. A'r cenhadau a ddaethant ac a fynegasant *hynny* i wyr Jabes; a hwythau a lawenychasant.

10 Am hynny gwŷr Jabes a ddywedasant, Y fory y deuw'n allan atoch chwi; ac y gwneuch i ni yr hyn oll a weloch yn dda.

11 A bu drannoeth i Saul osod y bobl yn dair byddin; a hwy a ddaethant i ganol y gwersyll yn y wyladwriaeth fore, ac a laddasant yr Ammoniaid nes gwresogi o'r dydd: a'r gweddi-illion a wasgarwyd, fel na thrigodd o honynt ddau ynghyd.

12 ¶ A dywedodd y bobl wrth Samuel, Pwy *yw* yr hwn a ddywedodd, A deyrnasa Saul arnom ni? moeswch y gwŷr *hynny*, fel y rhoddom hwynt i farwolaeth.

13 A Saul a ddywedodd, Ni roddir neb i farwolaeth heddyw: canys heddyw y gwnaeth yr ARGLWYDD ymward yn Israel.

14 Yna Samuel a ddywedodd wrth y bobl, Deuwch, fel yr elom i Gilgal, ac yr adnewyddom y frenhiniaeth yno.

15 A'r holl bobl a aethant i Gilgal; ac yno y gwnaethant Saul yn frenhin, ger bron yr ARGLWYDD yn Gilgal: a hwy a aberthasant yno ebyrth hêdd ger bron yr ARGLWYDD. A Saul a lawenychodd yno, a holl wŷr Israel, yn ddirfawr.

PEN. XII.

1 Samuel yn tystiolaethu ei ddiniweidrwydd, 6 ac yn ceryddu anniolchgarwch y bobl: 16 yn eu dychrynu hwynt â tharanau yn amser cynhanaf; 20 ac yn eu cysuro hwy â thrugredd Duw.

A SAMUEL a ddywedodd wrth holl Israel, Wele, gwrandewais ar eich llais yn yr hyn oll a ddywedasant wrthyf, a gosodais frenhin arnoch.

2 Ac yr awr hon, wele, y brenhin yn rhodio o'ch blaen chwi: a minnau a heneiddiais, ac a benwynnais; ac wele, fy meibion hwythau gyd â chwi: a minnau a rodiais o'ch blaen chwi o'm mebyd hyd y dydd hwn.

3 Wele fi; tystiolaethwch i'm herbyn ger bron yr ARGLWYDD, a cher bron ei enneiniog: ŷch pwy a gymmerais? neu asyn pwy a gymmerais? neu pwy a dwyllais? neu pwy a orthrymmais i? neu o law pwy y cymmerais wobr, i ddallu fy llygaid âg ef? a mi a'i talaf i chwi.

4 A hwy a ddywedasant, Ni thwyll-aist ni, ni orthrymmaist ni chwai, ac ni chymmerai ddim o law neb.

5 Dywedodd yntau wrthynt, Yr ARGLWYDD *sydd* dyst yn eich erbyn chwi, ei enneiniog ef hefyd *sydd* dyst y dydd hwn, na chawsoch ddim yn fy llaw i. A'r bobl a ddywedasant, Tyst *ydyw*.

6 ¶ A Samuel a ddywedodd wrth y bobl, Yr ARGLWYDD *yw* yr hwn a fawrhâodd Moses ac Aaron, a'r hwn a ddug i fynu eich tadau chwi o dir yr Aipht.

7 Yn awr gan hynny sefwch, fel yr ymresymmwyf â chwi ger bron yr ARGLWYDD, am holl gyfiawnderau yr ARGLWYDD, y rhai a wnaeth efe i chwi ac i'ch tadau.

8 Wedi i Jacob ddyfod i'r Aipht, a gweiddi o'ch tadau chwi ar yr ARGLWYDD, yna yr ARGLWYDD a anfonodd Moses ac Aaron; a hwy a ddygasant eich tadau chwi o'r Aipht, ac a'u cyflêasant hwy yn y lle hwn.

9 A phan anghofasant yr ARGLWYDD eu Duw, efe a'u gwerthodd hwynt i law Sisera, tywysog milwriaeth Hasor, ac i law y Philistiaid, ac i law brenhin Moab; a hwy a ymladdasant i'w herbyn hwynt.

10 A hwy a waeddasant ar yr ARGLWYDD, ac a ddywedasant, Pechasom, am i ni wrthod yr ARGLWYDD, a gwasanaethu Baalim ac Astaroth: er hynny gwared ni yr awr hon o law ein gelynion, a nynt a'th wasanaethwn di.

11 A'r ARGLWYDD a anfonodd Jerubbaal, a Bedan, a Jephthah, a Samuel, ac a'ch gwaredodd chwi o law eich gelynion o amgylch, a chwi a breswylasoch yn ddiogel.

12 A phan welsoch fod Nahas brenhin meibion Ammon yn dyfod yn eich erbyn, dywedasant wrthyf, Nag ê;

ond brenhin a deyrnasa arnom ni; a'r ARGLWYDD eich DUW yn frenhin i chwi.

13 Ac yn awr, wele y brenhin a ddewisasoch chwi, a'r hwn a ddymunasoch: ac wele, yr ARGLWYDD a roddes frenhin arnoch chwi.

14 Os ofnwch chwi yr ARGLWYDD, a'i wasanaethu ef, a gwrando ar ei lais, heb anufuddhâu gair yr ARGLWYDD; yna y byddwch chwi, a'r brenhin hefyd a deyrnasa arnoch, ar ol yr ARGLWYDD eich DUW.

15 Ond os chwi ni wrandewch ar lais yr ARGLWYDD, eithr anufuddhâu gair yr ARGLWYDD; yna y bydd llaw yr ARGLWYDD yn eich erbyn chwi, fel yn erbyn eich tadau.

16 ¶ Sefwch gan hynny yn awr, a gwelwch y peth mawr hyn a wna yr ARGLWYDD o flaen eich llygaid chwi.

17 Onid cynhauaf gwenith yw heddyw? Galwaf ar yr ARGLWYDD; ac efe a ddyry daranau, a gwlaw: fel y gwybyddoch ac y gweloch, mai mawr yw eich drygioni chwi yr hwn a wnaethoch y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn gofyn i chwi frenhin.

18 Felly Samuel a alwodd ar yr ARGLWYDD; a'r ARGLWYDD a roddodd daranau a gwlaw y dydd hwnnw: a'r holl bobl a ofnodd yr ARGLWYDD a Samuel yn ddifawr.

19 A'r holl bobl a ddywedasant wrth Samuel, Gweddia dros dy weision ar yr ARGLWYDD dy DDUW, fel na byddom feirw: canys chwaneegasom ddrygioni ar ein holl bechodau, wrth geisio i ni frenhin.

20 ¶ A dywedodd Samuel wrth y bobl, Nac ofnwch; chwi a wnaethoch yr holl ddrygioni hyn: etto na chiliwch oddi ar ol yr ARGLWYDD, ond gwasanaethwch yr ARGLWYDD â'ch holl galon;

21 Ac na chiliwch: canys felly yr âech ar ol oferedd, y rhai ni lesânt, ac ni'ch gwaredant; canys ofer ydynt hwy.

22 Canys ni wrthyd yr ARGLWYDD ei bobl, er mwyn ei enw mawr: o herwydd rhyngodd bodd i'r ARGLWYDD eich gwneuthur chwi yn bobl iddo ei hun.

23 A minnau, na atto DUW i mi bechu yn erbyn yr ARGLWYDD, trwy beidio â gweddio drosoch: eithr dyggaf i chwi y ffordd dda ac uniawn.

24 Yn unig ofnwch yr ARGLWYDD, a gwasanaethwch ef mewn gwirionedd â'ch holl galon: canys gwelwch faint a wnaeth efe eroch.

25 Ond os dilynwch ddrygioni, chwi a'ch brenhin a ddifethir.

PEN. XIII.

1 *Deuis fyddin Saul.* 3 *Saul yn galw yr Hebraid i Gilgal yn erbyn y Philistiaid, y rhai y tarawasai Jonathan eu sefyllfa.* 5 *Mawr lu y Philistiaid.* 6 *Cyfyngdra yr Israeliaid.* 8 *Saul yn blino yn aros am Samuel, ac yn aberthu.* 11 *Samuel yn ei geryddu ef.* 17 *Tair byddin arhaith y Philistiaid.* 19 *Dyfuais y Philistiaid, na ddiodefent un gŵf yn Israel.*

SAUL a deyrnasodd un flwyddyn; ac wedi iddo deyrnasu ddwy flynedd ar Israel,

2 Saul a ddevisodd iddo dair mil o Israel; dwy fil oedd gyd â Saul ym Michmas ac ym mynydd Bethel, a mil oedd gyd â Jonathan yn Gibeah Benjamin: a'r bobl eraill a anfonodd efe bawb i'w babell ei hun.

3 A Jonathan a darawodd sefyllfa y Philistiaid, yr hon oedd yn Geba: a chlybu y Philistiaid hynny. A Saul a ganodd mewn udgorn trwy yr holl dir, gan ddywedyd, Clywed yr Hebraid.

4 A holl Israel a glywsant ddywedyd daro o Saul sefyllfa y Philistiaid, a bod Israel yn ffaidd gan y Philistiaid: a'r bobl a ymgasglodd ar ol Saul i Gilgal.

5 ¶ A'r Philistiaid a ymgynnullasant, i ymladd âg Israel, deng mil ar hugain o gerbydau, a chwe mil o wŷr meirch, a phobl eraill cyn amled a'r tywod sydd ar fin y môr. A hwy a ddaethant i fynu, ac a wersyllasant ym Michmas, o du y dwyrain i Bethafen.

6 Pan welodd gwŷr Israel fod yn gyfyng arnynt (canys gwasgasid ar y bobl) yna y bobl a ymguddiasant mewn ogofeydd, ac mewn dyrysui, ac mewn creigiau, ac mewn tyrau, ac mewn pydewau.

7 A rhai o'r Hebraid a aethant dros yr Iorddonen, i dir Gad a Gilead:

a Saul oedd etto yn Gilgal, a'r holl bobl a aethant ar ei ol ef dan grynu.

8 ¶ Ac efe a arhosodd saith niwrnod, hyd yr amser gosodedig a *nodasai* Samuel. Ond ni ddaeth Samuel i Gilgal; a'r bobl a ymwasgarodd oddi wrtho ef.

9 A Saul a ddywedodd, Dygwch attaf fi boeth-offrwm, ac offrymau hêdd. Ac efe a offrymodd y poeth-offrwm

10 Ac wedi darfod iddo offrymmu y poeth-offrwm, wele, Samuel a ddaeth: a Saul a aeth allan i'w gyfarfod ef, ac i gyfarch gwell iddo.

11 ¶ A dywedodd Samuel, Beth a wnaethost ti? A Saul a ddywedodd, O herwydd gwled o honof i'r bobl ymwasgaru oddi wrthyf, ac na ddaethost dithau o fewn y dyddiau gosodedig, ac i'r Philistiaid ymgasglu i Michmas;

12 Am hynny y dywedais, Y Philistiaid yn awr a ddeuant i waered attaf fi i Gilgal, ac ni weddiâis ger bron yr ARGLWYDD: am hynny yr anturiais i, ac yr offrymmais boeth-offrwm.

13 A Samuel a ddywedodd wrth Saul, Ynfyd y gwnaethost: ni chedwaist orchymyn yr ARGLWYDD dy DDUW, yr hwn a orchymynodd efe i ti: canys yr ARGLWYDD yn awr a gadarnhasai dy frenhiniaeth di ar Israel yn dragywydd.

14 Ond yn awr ni saif dy frenhiniaeth di: yr ARGLWYDD a geisiodd iddo wr wrth *fodd* ei galon ei hun: yr ARGLWYDD hefyd a orchymynodd iddo fod yn flaenor ar ei bobl; o herwydd na chedwaist ti yr hyn a orchymynodd yr ARGLWYDD i ti.

15 A Samuel a gyfododd, ac a aeth i fynu o Gilgal i Gibeah Benjamin: a chyfrifodd Saul y bobl a gafwyd gyd âg ef, ynghylch chwe chant o wŷr.

16 A Saul a Jonathan ei fab, a'r bobl a gafwyd gyd â hwynt, oedd yn aros yn Gibeah Benjamin; a'r Philistiaid a wersyllasant ym Michmas.

17 ¶ A daeth allan o wersyll y Philistiaid anrheithwyr, yn dair byddin: un fyddin a drodd tu a ffordd Ophrah, tu a gwlad Saul;

18 A'r fyddin arall a drodd tu a ffordd Beth-horon; a'r drydedd fyddin a drodd tu a ffordd y terfyn sydd yn edrych tu a'r dyffryn Seboim, tu a'r anialwch.

19 ¶ Ac ni chaid gôf trwy holl wlad Israel: canys dywedasai y Philistiaid, Rhag gwneuthur o'r Hebreaid gleddyfau neu waywffyn.

20 Ond holl Israel a âent i waered at y Philistiaid, i flaenlymmu bob un ei swch, a'i gwlitwr, a'i fwyell, a'i gaib.

21 Ond yr oedd llif-ddur i *wneuthur* min ar y ceibiau, ac ar y cylltyrau, ac ar y pigffyrch, ac ar y bwyell, ac i flaenlymmu y symbylau.

22 Felly yn nydd y rhyfel ni chaed na chleddyf na gwaywffon yn llaw yr un o'r bobl oedd gyd â Saul a Jonathan, ond a gaed gyd â Saul a Jonathan ei fab.

23 A sefyllfa y Philistiaid a aeth allan i fwlc Michmas.

PEN. XIV.

1 *Jonathan, heb wybod i'w dad, ac i'r offeiriad a'r bobl, yn myned ac yn taro amddiffynfa y Philistiaid yn rhyfeddol.* 15 *Dychryn Duw yn eu gyrru hwynt i ladd eu gilydd.* 17 *Saul, heb aros am ateb yr offeiriad, yn gosod arnynt.* 21 *Yr Hebreaid caethion, a'r Israeliaid oedd yn llechu, yn troi yn eu herbyn hwy.* 24 *Ehud adduned Saul yn rhwystro yr oruchafiaeth.* 32 *Saul yn gwahardd i'r bobl fwytta gwaed;* 35 *ac yn adeiladu allor.* 36 *Y bobl yn achub Jonathan, wedi ei ddal wrth goelbren.* 47 *Cryfder Saul a'i deulu.*

A BU ddyddgwaith i Jonathan mab Saul ddywedyd wrth y llangc oedd yn dwyn ei arfau ef, Tyred, ac awn drosodd i amddiffynfa y Philistiaid, yr hon *sydd* o'r tu hwnt: ond ni fynegodd efe i'w dad.

2 A Saul a arhosodd y'nghwrr Gibeah, dan *bren* pomgranad, yr hwn oedd ym Migron: a'r bobl oedd gyd âg ef oedd ynghylch chwe channwr;

3 Ac Ahiah mab Ahitub, brawd Ichabod, mab Phinees, mab Eli, offeiriad yr ARGLWYDD yn Siloh, oedd yn gwisgo ephod. Ac ni wyddai y bobl i Jonathan fyned ymaith.

4 ¶ A rhwng y bylchau, lle ceisiodd Jonathan fyned drosodd at amddiffynfa y Philistiaid, yr oedd craig serth o'r naill du i'r bwlc, a chraig serth

o'r tu arall i'r bwlch; ac enw y naill oedd Boses, ac enw y llall Seneh.

5 A safiad y naill oedd oddi wrth y gogledd ar gyfer Michmas, a'r llall oddi wrth y dehau ar gyfer Gibeah.

6 A dywedodd Jonathan wrth y llanc oedd yn dwyn ei arfau ef, Tyred, ac awn drosodd i amddiffynfa y rhai dienwaededig hyn; nid hwyrach y gweithia yr ARGLWYDD gyd â ni: canys nid oes rwystr i'r ARGLWYDD waredu trwy lawer neu trwy ychydig.

7 A'r hwn oedd yn dwyn ei arfau ef a ddywedodd wrtho, Gwna yr hyn oll sydd yn dy galon: cerdda rhagot; wele, fi gyd â thi fel y mynno dy galon.

8 Yna y dywedodd Jonathan, Wele, ni a awn trosodd at y gwŷr hyn, ac a ymddangoswn iddynt.

9 Os dywedant fel hyn wrthym, Arhoswch nes i ni ddyfod atoch chwi; yna y safwn yn ein lle, ac nid awn i fynu attynt hwy.

10 Ond os fel hyn y dywedant, Deuwch i fynu attom ni; yna yr awn i fynu: canys yr ARGLWYDD a'u rhoddodd hwynt yn ein llaw ni; a hyn fydd yn argoel i ni.

11 A hwy a ymddangosasant ill dau i amddiffynfa y Philistiaid. A'r Philistiaid a ddywedasant, Wele yr Hebreaid yn dyfod allan o'r tyllau y llechasant ynddynt.

12 A gwŷr yr amddiffynfa a attebasant Jonathan, a'r hwn oedd yn dwyn ei arfau, ac a ddywedasant, Deuwch i fynu attom ni, ac ni a ddangoswn beth i chwi. A dywedodd Jonathan wrth yr hwn oedd yn dwyn ei arfau, Tyred i fynu ar fy ol: canys yr ARGLWYDD a'u rhoddes hwynt yn llaw Israel.

13 A Jonathan a ddringodd i fynu ar ei ddwyllaw, ac ar ei draed; a'r hwn oedd yn dwyn ei arfau ar ei ol. A hwy a syrthiasant o flaen Jonathan: ei yswain hefyd oedd yn lladd ar ei ol ef.

14 A'r lladdfa gyntaf honno a wnaeth Jonathan a'r hwn oedd yn dwyn ei arfau, oedd ynghylch ugeinwr, megis o fewn ynghylch hanner cyfer dau ychain o dir.

15 A bu fraw yn y gwersyll, yn y

maes, ac ym mysg yr holl bobl: yr amddiffynfa a'r anrheithwyr hwythau hefyd a ddychrynasant; y ddaear hefyd a grynodd; a bu dychryn Duw.

16 A gwylwyr Saul yn Gibeah Benjamin a edrychasant; ac wele, y lliaws yn ymwasgaru, ac yn myned dan ymguro.

17 Yna y dywedodd Saul wrth y bobl oedd gyd âg ef, Cyfrifwch yn awr, ac edrychwch pwy a aeth oddi wrthym ni. A phan gyfrifasant, wele, Jonathan a chludydd ei arfau nid oedd-ynt yno.

18 A Saul a ddywedodd wrth Ahi-ah, Dwg yma arch Duw. (Canys yr oedd arch Duw y pryd hwnnw gyd â meibion Israel)

19 ¶ A thra yr ydoedd Saul yn ymddiddan â'r offeiriad, y terfysg, yr hwn oedd y'ngwersyll y Philistiaid, gan fyned a aeth, ac a anghwanegodd. A Saul a ddywedodd wrth yr offeiriad, Tynn attat dy law.

20 A Saul a'r holl bobl oedd gyd âg ef a ymgynnullasant, ac a ddaethant i'r rhyfel: ac wele, gleddyf pob un yn erbyn ei gyfnesaf; a dinystr mawr iawn oedd yno.

21 Yr Hebreaid hefyd, y rhai oedd gyd â'r Philistiaid o'r blaen, y rhai a aethant i fynu gyd â hwynt i'r gwersyll o'r wlad oddi amgylch, hwythau hefyd a droisant i fod gyd â'r Israeliaid oedd gyd â Saul a Jonathan.

22 A holl wyr Israel, y rhai oedd yn llechu ym mynydd Ephraim, a glywsant ffoi o'r Philistiaid; hwythau hefyd a'u herlidasant hwy o'u hol yn y rhyfel.

23 Felly yr achubodd yr ARGLWYDD Israel y dydd hwnnw: a'r ymladd a aeth drosodd i Beth-afen.

24 ¶ A gwŷr Israel oedd gyfyng arnynt y dydd hwnnw: o herwydd tyngedasai Saul y bobl, gan ddywedyd, Melldigedig fyddo y gwr a fwyttâo fwyd hyd yr hwyr, fel y dialwyf ar fy ngelyniion. Felly nid archwaethodd yr un o'r bobl ddim bwyd.

25 A'r rhai o'r holl wlad a ddaethant i goed, lle yr oedd mêl ar hyd wyneb y tir.

26 A phan ddaeth y bobl i'r coed, wele y mêl yn diferu; etto ni chododd un ei law at ei enau; canys ofnodd y bobl y llw.

27 Ond Jonathan ni chlywsai pan dynghedasai ei dad ef y bobl: am hynny efe a estynodd flaen y wialen oedd yn ei law, ac a'i gwlychodd yn nil y mêl, ac a drodd ei law at ei enau; a'i llygaid a oleuasant.

28 Yna un o'r bobl a atebodd, ac a ddywedodd, Gan dynghedu y tynghedodd dy dad y bobl, gan ddywedyd, Melldigedig fyddo y gwr a fwyttâo fwyd heddyw. A'r bobl oedd luddedig.

29 Yna y dywedodd Jonathan, Fy nhad a finodd y wlad. Gwelwch yn awr fel y goleuodd fy llygaid i, o herwydd i mi archwaethu ychydig o'r mêl hwn:

30 Pa faint mwy, pe bwyttasai y bobl yn ddiwarafun heddyw o anrhaith eu gelynyon, yr hon a gawsant hwy? oni buasai yn awr fwy y lladdfa ym mysg y Philistiaid?

31 A hwy a darawsant y Philistiaid y dydd hwnnw o Michmas hyd Ajalon: a'r bobl oedd ddiffygiol iawn.

32 A'r bobl a ruthrodd at yr anrhaith, ac a gymmerasant ddefaid, a gwartheg, a lloi, ac a'u lladdasant ar y ddaear: a'r bobl a'u bwyttâodd gyd â'r gwaed.

33 ¶ Yna y mynegasant hwy i Saul, gan ddywedyd, Wele, y bobl sydd yn pechu yn erbyn yr ARGLWYDD, gan fwytta yughyd â'r gwaed. Ac efe a ddywedodd, Troseddasoeh: treiglwch attaf fi heddyw faen mawr.

34 Dywedodd Saul hefyd, Ymwagerwch ym mysg y bobl, a dywedwch wrthynt, Dygwch attaf fi bob un ei ých, a phob un ei lwdn dafad, a lleddwch hwynt yma, a bwyttêwch; ac na phechwch yn erbyn yr ARGLWYDD, gan fwytta ynghyd â'r gwaed. A'r bobl oll a ddygasant bob un ei ých yn ei law y noswaith honno, ac a'u lladdasant yno.

35 A Saul a adeiladodd allor i'r ARGLWYDD. Hon oedd yr allor gyntaf a adeiladodd efe i'r ARGLWYDD.

36 ¶ A dywedodd Saul, Awn i

waered ar ol y Philistiaid liw nos, ac anrheithiwn hwynt hyd oni oleuo y bore, ac na adâwn un o'honynt. Hwytthau a ddywedasant, Gwna yr hyn oll fyddo da yn dy olwg. Yna y dywedodd yr offeiriad, Nesâwn yma at DDUW.

37 Ac ymosfynodd Saul â Duw, A âf fi i waered ar ol y Philistiaid? a roddi di hwynt yn llaw Israel? Ond nid atebodd efe ef y dydd hwnnw.

38 A dywedodd Saul, Dyneswch yma holl bennaethiaid y bobl: mynnwch wybod hefyd, ac edrychwch ym mhwy y bu y pechod hwn heddyw.

39 Canys, megis mai byw yr ARGLWYDD, yr hwn sydd yn gwaredu Israel, pe byddai hyn yn Jonathan fy mab, diau y llwyr-roddir ef i farwol-aeth. Ac nid atebodd neb o'r holl bobl ef.

40 Yna y dywedodd efe wrth holl Israel, Chwi a fyddwch ar y naill du; minnau hefyd a Jonathan fy mab fyddwn ar y tu arall. A dywedodd y bobl wrth Saul, Gwna a fyddo da yn dy olwg.

41 Am hynny y dywedodd Saul wrth ARGLWYDD DDUW Israel, Dod oleufynag. A daliwyd Jonathan a Saul: ond y bobl a ddiangodd.

42 Dywedodd Saul hefyd, Bwriwch goelbren rhyngof fi a Jonathan fy mab. A daliwyd Jonathan.

43 Yna y dywedodd Saul wrth Jonathan, Mynega i mi beth a wnaethost. A Jonathan a fynegodd iddo, ac a ddywedodd, Gan archwaethu yr archwaethais ychydig o fêl ar flaen y wialen oedd yn fy llaw; ac wele, a fyddaf fi farw?

44 Dywedodd Saul hefyd, Felly gwneled Duw i mi, ac felly chwanged, onid gan farw y byddi di farw, Jonathan.

45 A dywedodd y bobl wrth Saul, A leddir Jonathan, yr hwn a wnaeth yr ymwared mawr hyn yn Israel? Na atto Duw: fel mai byw yr ARGLWYDD, ni syrth un o wallt ei ben ef i'r ddaear; canys gyd â Duw y gweithiodd efe heddyw. A'r bobl a waredasant Jonathan, fel na laddwyd ef.

46 Yna Saul a aeth i fynu oddi ar ol y Philistiaid : a'r Philistiaid a aethant i'w lle eu hun.

47 ¶ Felly y cymmerodd Saul y frenhiniaeth ar Israel ; ac a ymladdodd yn erbyn ei holl elynion oddi amgylch, yn erbyn Moab, ac yn erbyn meibion Ammon, ac yn erbyn Edom, ac yn erbyn brenhinoedd Sobah, ac yn erbyn y Philistiaid : ac yn erbyn pwy bynnag yr wynebodd, efe a orchfygodd.

48 Cynnullodd lu hefyd, a tharawodd Amalec ; ac a waredodd Israel o law ei anrheithwyr.

49 A meibion Saul oedd Jonathan, ac Issui, a Malci-sua. *Dyma* enwau ei ddwy ferched ef : enw yr hynaf *oedd* Merab, ac enw yr ieuangaf Michal.

50 Ac enw gwraig Saul *oedd* Ahinoam merch Ahimaas : ac enw tywysog ei filwriaeth ef *oedd* Abner mab Ner, ewythr frawd ei dad i Saul.

51 Cis hefyd *oedd* dad Saul ; a Ner tad Abner *oedd* fab Abiel.

52 A bu ryfel caled yn erbyn y Philistiaid holl ddyddiau Saul : a phan welai Saul wr glew a nerthol, efe a'i cymmerai atto ei hun.

PEN. XV.

1 Samuel yn danfon Saul i ddinystrio Amalec. 6 Yntau yn arbed y Ceneaid, 8 ac Agag, a'r hyn goreu o'r ysglyfaeth. 10 Samuel yn cyhoeddi i Saul (ac efe yn ei gannol ac yn ei csgusodi ei hun) ddarfod i Dduw ei wrthod ef am ei anuffudd-dod. 24 Ymostyngiad Saul. 33 Samuel yn lladd Agag. 34 Samuel a Saul yn ymadael.

A SAMUEL a ddywedodd wrth Saul, Yr ARGLWYDD a'm hanfonodd i i'th enneinio di yn frenhin ar ei bobl, *sef* ar Israel ac yn awr gwrandao ar lais geiriau yr ARGLWYDD.

2 Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD y lluoedd ; Cofiais yr hyn a wnaeth Amalec i Israel, y modd y gosododd efe i'w erbyn ar y ffordd, pan ddaeth efe i fynu o'r Aipht.

3 Dos yn awr, a tharo Amalec, a dinystria yr hyn oll *sydd* ganddo, ac nac eiriach ef ; ond lladd *hwynt*, yn wr ac yn wraig, yn ddyd bach ac yn blentyn sugno, yn ých ac yn oen, yn Samuel ac yn asyn.

4 A Saul a gynnullodd y bobl, ac a'u cyfrifodd hwynt yn Telaim, dau can mil o wýr traed, a deng mil o wýr Judah.

5 A Saul a ddaeth hyd ddinas i Amalec, ac a gynllwynodd yn y dyffryn.

6 ¶ Dywedodd Saul hefyd wrth y Ceneaid, Cerddwch, ciliwch, ewch i waered o fysg yr Amaleciaid ; rhag i mi eich distrywio chwi gyd â hwynt : herwydd ti a wnaethost drugaredd â holl feibion Israel, pan ddaethant i fynu o'r Aipht. A'r Ceneaid a ymadawsant o fysg yr Amaleciaid.

7 A Saul a darawodd yr Amaleciaid o Hafilah, *ffordd* y delech di i Sur, yr hon *sydd* ar gyfer yr Aipht.

8 Ac a ddaliodd Agag brenhin yr Amaleciaid yn fyw, ac a laddodd yr holl bobl â min y cleddyf.

9 Ond Saul a'r bobl a arbedasant Agag, a'r goreu o'r defaid, a'r ychain, a'r brasaf o'r wýn, a'r hyn oll *ydoedd* dda, ac ni ddistrywient hwynt : a phob peth gwael a salw, hwnnw a ddifrodasant hwy.

10 ¶ Yna y bu gair yr ARGLWYDD wrth Samuel, gan ddywedyd,

11 Edifar yw gennyf osod Saul yn frenhin : canys efe a ddychwelodd oddi ar fy ol i, ac ni chyflawnodd fy ngeiriau. A bu ddrwg gan Samuel ; ac efe a lefodd ar yr ARGLWYDD ar hyd y nos.

12 A phan gyfododd Samuel yn fore i gyfarfod Saul, mynegwyd i Samuel, gan ddywedyd, Daeth Saul i Carmel ; ac wele, efe a osododd iddo le, efe a amgylchodd hefyd, ac a dramwyodd, ac a aeth i waered i Gilgal.

13 A Samuel a daeth at Saul. A Saul a ddywedodd wrtho ef, Bendedig *fyddech* di gan yr ARGLWYDD : mi a gyflawnais air yr ARGLWYDD.

14 A dywedodd Samuel, Beth ynte *yw* brefiad y defaid hyn yn fy nghlustiau, a beichiad y gwartheg yr hwn yr ydwyf yn ei glywed ?

15 A Saul a ddywedodd, Oddi ar yr Amaleciaid y dygasant hwy : canys y bobl a arbedodd y defaid goreu, a'r ychain, i aberthu i'r ARGLWYDD

dy DDUW; a'r rhan arall a ddifrod-
asom ni.

16 Yna y dywedodd Samuel wrth
Saul, Aros, a mi a fynegaf i ti yr hyn
a lefarodd yr ARGLWYDD wrthyf fi
neithiwyr. Yntau a ddywedodd wrtho,
Llefara.

17 A Samuel a ddywedodd, Onid
pan oeddit fychan yn dy olwg dy hun,
y gwnaed di yn ben ar lwythau Israel,
ac yr enneiniodd yr ARGLWYDD di yn
frenhin ar Israel?

18 A'r ARGLWYDD a'th anfon-
odd di i daith, ac a ddywedodd, Dos,
a difroda y pechaduriaid, yr Amalec-
iaid, ac ymladd i'w herbyn, nes eu
difa hwynt.

19 Paham gan hynny na wrandew-
aist ar lais yr ARGLWYDD, eithr trôaist
at yr anrhaith, a gwnaethost ddrwg
y'ngolwg yr ARGLWYDD?

20 A Saul a ddywedodd wrth Sa-
muel, Yn wir mi a wrandewais ar
lais yr ARGLWYDD, ac a rodiais yn y
ffordd y'm hanfonodd yr ARGLWYDD
iddi, a dygais Agag brenhin Amalec,
ac a ddifrodais yr Amaleciaid.

21 Ond y bobl a gymmerth o'r
yspail, ddefaid a gwartheg, blaenion
y ddifrodaeth, i aberthu i'r AR-
GLWYDD dy DDUW yn Gilgal.

22 A Samuel a ddywedodd, A yw
ewyllys yr ARGLWYDD ar boeth-
offrymmau, neu ebyrth, megis ar
wrando ar lais yr ARGLWYDD? Wele,
gwrando sydd well nag aberth; ac
ufuddhâu, nâ braser hyrdod.

23 Canys anufudd-dod sydd fel
pechod dewiniaeth; a throseddïad
sydd anwiredd a delw-addoliaeth. O
herwydd i ti fwrw ymaith air yr
ARGLWYDD, yntau a'th fwrw dithau
ymaith o fod yn frenhin.

24 ¶ A Saul a ddywedodd wrth
Samuel, Pechais: canys troseddais air
yr ARGLWYDD, a'th eiriau dithau; o
herwydd i mi ofni y bobl, a gwrando
ar eu llais hwynt.

25 Ond yn awr maddeu, attolwg,
fy mhechod, a dychwel gyd â mi, fel
yr addolwyf yr ARGLWYDD.

26 A Samuel a ddywedodd wrth
Saul, Ni ddychwelaf gyd â thi: canys
bwriast ymaith air yr ARGLWYDD,

a'r ARGLWYDD a'th fwriodd dithau
ymaith o fod yn frenhin ar Israel.

27 A phan drodd Samuel i fyned
ymaith, efe a ymaflodd y'nghwrr ei
fantell ef; a hi a rwygodd.

28 A Samuel a ddywedodd wrtho,
Yr ARGLWYDD a rwygodd frenhin-
iaeth Israel oddi wrthyf ti heddyw,
ac a'i rhoddes i gymmydog i ti, gwel
nâ thydi.

29 A hefyd Cadernid Israel ni
ddywed gelwydd, ac nid edifarhâ:
canys nid dyn yw efe, i edifarhâu.

30 Yna y dywedodd Saul, Pechais;
anrhydedda fi, attolwg, yn awr ger
bron henuriaid fy mhobl, a cher bron
Israel, a dychwel gyd â mi, fel yr
addolwyf yr ARGLWYDD dy DDUW.

31 Felly Samuel a ddychwelodd ar
ol Saul; a Saul a addolodd yr AR-
GLWYDD.

32 ¶ Yna y dywedodd Samuel,
Cyrchwch attaf fi Agag brenhin yr
Amaleciaid. Ac Agag a ddaeth atto
ef yn hoyw. Ac Agag a ddywedodd,
Chwerwder marwolaeth yn ddiau a
aeth ymaith.

33 A Samuel a ddywedodd, Fel y
diblantodd dy gleddyf di wragedd,
felly y diblentir dy fam dithau ym
mysg gwagedd. A Samuel a ddarn-
iodd Agag ger bron yr ARGLWYDD yn
Gilgal.

34 ¶ Yna Samuel a aeth i Ramah;
a Saul a aeth i fynu i'w dŷ yn Gibeah
Saul.

35 Ac nid ymwelodd Samuel mwy-
ach â Saul hyd ddydd ei farwolaeth;
ond Samuel a alarodd am Saul: ac
edifar fu gan yr ARGLWYDD osod
Saul yn frenhin ar Israel.

PEN. XVI.

1 Samuel, wedi ei ddanfôn gan Dduw, dan rith
aberthu, yn dyfod i Bethlehem. 6 Ceryddu ei
farn ddydol ef. 13 Efe yn enneinio Dafydd.
19 Saul yn danfôn am Dafydd i lonyddu ei
yspnyd drwg.

A'R ARGLWYDD a ddywedodd
wrth Samuel, Pa hyd y galeri
di am Saul, gan i mi ei fwrw ef
ymaith o deyrnasu ar Israel? Llanw
dy gorn âg olew, a dos; mi a'th
anfonaf di at Jesse y Bethlehemiad:
canys ym mysge ei feibion ef y darperais
i mi frenhin.

2 A Samuel a ddywedodd, Pa fodd yr âf fi? os Saul a glyw, efe a'm lladd i. A dywedodd yr ARGLWYDD, Cymmer annerfuwch gyd â thi, a dywed, Deuthum i aberthu i'r ARGLWYDD.

3 A galw Jesse i'r aberth, a mi a hysbysaf i ti yr hyn a wnelych: a thi a enneini i mi yr hwn a ddywedwyf wrthy.

4 A gwnaeth Samuel yr hyn a archasai yr ARGLWYDD, ac a ddaeth i Bethlehem. A henuriaid y ddinas a ddychrynasant wrth gyfarfod âg ef; ac a ddywedasant, Ai heddychlawn dy ddyfodiad?

5 Ac efe a ddywedodd, Heddychlawn: deuthum i aberthu i'r ARGLWYDD: ymsancteiddiwch, a deuwch gyd â mi i'r aberth. Ac efe a sancteiddiodd Jesse a'i feibion, ac a'u galwodd hwynt i'r aberth.

6 ¶ A phan ddaethant, efe a edrychodd ar Eliab; ac a ddywedodd, Dïau fod enneiniog yr ARGLWYDD ger ei fron ef.

7 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Samuel, Nac edrych ar ei wyn-ebryd ef, nac ar uchder ei gorphol-aeth ef: canys gwrthodais ef. O herwydd nid edrych DUW fel yr edrych dyn: canys dyn a edrych ar y golygiad; ond yr ARGLWYDD a edrych ar y galon.

8 Yna Jesse a alwodd Abinadab, ac a barodd iddo ef fyned o flaen Samuel. A dywedodd yntau, Ni ddewisodd yr ARGLWYDD hwn chwaith.

9 Yna y gwnaeth Jesse i Sammah ddyfod. A dywedodd yntau, Ni ddewisodd yr ARGLWYDD hwn chwaith.

10 Yna y parodd Jesse i'w saith mab ddyfod ger bron Samuel. A Samuel a ddywedodd wrth Jesse, Ni ddewisodd yr ARGLWYDD y rhai hyn.

11 Dywedodd Samuel hefyd wrth Jesse, Ai dyma dy holl blant? Yntau a ddywedodd, Yr ieuangaf etto sydd yn ol; ac wele, mae efe yn bugeilio y defaid. A dywedodd Samuel wrth Jesse, Danfon, a chyrch ef: canys nid eisteddwn ni i lawr nes ei ddyfod ef yma.

12 Ac efe a anfonodd, ac a'i cyrch-

odd ef. Ac efe oedd wridgoch, a theg yr olwg, a hardd o wedd. A dywedodd yr ARGLWYDD, Cyfod, enneinia ef: canys dyma efe.

13 Yna y cymmerth Samuel gorn yr olew, ac a'i henneiniodd ef ynghanol ei frodyr. A daeth yspryd yr ARGLWYDD ar Dafydd, o'r dydd hwnnw allan. Yna Samuel a gyfododd, ac a aeth i Ramah.

14 ¶ Ond yspryd yr ARGLWYDD a giliodd oddi wrth Saul; ac yspryd drwg oddi wrth yr ARGLWYDD a'i blinodd ef.

15 A gweision Saul a ddywedasant wrtho ef, Wele yn awr, drwg yspryd oddi wrth DDUW sydd yn dy flino di.

16 Dyweded, attolwg, ein meistri ni wrth dy weision sydd ger dy fron, am iddynt geisio gwr yn medru canu telyn: a bydd, pan ddelo drwg yspryd oddi wrth DDUW arnat ti, yna iddo ef ganu â'i law; a da fydd i ti.

17 A dywedodd Saul wrth ei weision, Edrychwch yn awr i mi am wr yn medru canu yn dda, a dygwch ef attaf fi.

18 Ac un o'r llangciau a atebodd, ac a ddywedodd, Wele, gwelais fab i Jesse y Bethlehemiad, yn medru canu, ac yn rymmus o nerth, ac yn rhyfelwr, yn ddoeth o ymadrodd hefyd, ac yn wr lluniaidd; a'r ARGLWYDD sydd gyd âg ef.

19 ¶ Yna yr anfonodd Saul genhadau at Jesse, ac a ddywedodd, Anfon attaf fi Dafydd dy fab, yr hwn sydd gyd â'r praidd.

20 A Jesse a gymmerth asyn llwythog o fara, a chostrelaid o win, a mynn gafr, ac a'u hanfonodd gyd â Dafydd ei fab at Saul.

21 A Dafydd a ddaeth at Saul, ac a safodd ger ei fron ef: yntau a'i hoffodd ef yn fawr; ac efe a aeth yn gludydd arfau iddo ef.

22 A Saul a anfonodd at Jesse, gan ddywedyd, Arhosed Dafydd, attolwg, ger fy mron i: canys efe a gafodd ffafir yn fy ngolwg.

23 A phan fyddai y drwg yspryd oddi wrth DDUW ar Saul, y cymmerai Dafydd delyn, ac y canai â'i ddwyllaw: a byddai esmwythra i Saul; a da

oedd hynny iddo, a'r yspryd drwg a giliai oddi wrtho.

PEN. XVII.

1 Pan ydoedd lluoedd yr Israeliaid a'r Philistiaid yn barod i ymladd, 4 y mae Goliath yn dyfod allan yn rhyfygus, yn gofyn un i ymladd âg ef. 12 Dafydd, wedi i'w dad ei ddanfson ef i ymweled â'i frodyr, yn cynnyg ymladd âg ef. 28 Eliab yn ei ysturdio ef. 30 Ei ddwyn ef ger bron Saul. 32 Yntau yn dangos yr achos yr oedd efe mor hyderus. 38 Y mae efe heb ddim arfan, ond ffydd, yn lladd y caer. 55 Saul yn cymmeryd oydnebod o Dafydd.

YNA y Philistiaid a gasglasant eu byddinoedd i ryfel, ac a ymgynnullasant yn Sochoh, yr hon sydd yn Judah, ac a wersyllasant rhwng Sochoh ac Azecah, y'ng hwrr Dammin.

2 Saul hefyd a gwŷr Israel a ymgasglasant, ac a wersyllasant yn nyffryn Elah, ac a drefnasant y fyddin i ryfel yn erbyn y Philistiaid.

3 A'r Philistiaid oedd yn sefyll ar fynydd o'r naill du, ac Israel yn sefyll ar fynydd o'r tu arall: a dyffryn oedd rhyngddynt.

4 ¶ A daeth gwr rhyngddynt hwy allan o wersylloedd y Philistiaid, a'i enw Goliath, o Gath: ei uchder oedd chwe chufydd a rychwant.

5 A helm o bres ar ei ben, a llurig emmog a wisgai: a phwys y llurig oedd bum mil o siclau pres.

6 A bottasau pres oedd am ei draed ef, a tharian bres rhwng ei ysgwyddau.

7 A phaladr ei waywffon ef oedd fel carfan gwehydd; a blaen ei waywffon ef oedd chwe chan siel o haiarn: ac un yn dwyn tarian oedd yn myned o'i flaen ef.

8 Ac efe a safodd, ac a waeddodd ar fyddinoedd Israel, ac a ddywedodd wrthynt, I ba beth y deuwch i drefnu eich byddinoedd? Onid ydwyf fi Philistiaid, a chwithau yn weision i Saul? dewiswch i chwi wr, i ddyfod i waered attaf fi.

9 Os gall efe ymladd â mi, a'm lladd i; yna y byddwn ni yn weision i chwi: ond os myfi a'i gorchfygaf ef, ac a'i lladdaf ef; yna y byddwch chwi yn weision i ni, ac y gwasanaethwch ni.

10 A'r Philistiaid a ddywedodd,

Myfi a warndwyddais fyddinoedd Israel y dydd hwn: moeswch attaf fi wr, fel yr ymladdom ynghyd.

11 Pan glybu Saul a holl Israel y geiriau hynny gan y Philistiaid, yna y digalonasant, ac yr ofnasant yn ddirfawr.

12 ¶ A'r Dafydd hwn oedd fab i Ephratêwr o Bethlehem Judah, a'i enw Jesse; ac iddo ef yr oedd wyth o feibion: a'r gwr yn nyddiau Saul a âi yn henafgwr ym mysg gwŷr.

13 A thri mab hynaf Jesse a aethant ac a ddilynasant ar ol Saul i'r rhyfel: ac enw ei dri mab ef, y rhai a aethant i'r rhyfel, oedd Eliab y cyntaf-anedig, ac Abinadab yr ail, a Sammah y trydydd.

14 A Dafydd oedd ieuangaf: a'r tri hynaf a aeth ar ol Saul.

15 Dafydd hefyd a aeth ac a ddychwelodd oddi wrth Saul, i fugeilio defaid ei dad yn Bethlehem.

16 A'r Philistiaid a nesâodd fore a hwyr, ac a ymddangosodd ddeugain niwrnod.

17 A dywedodd Jesse wrth Dafydd ei fab, Cymmer yn awr i'th frodyr ephah o'r cras-*yd* hwn, a'r deg torth hyn, ac ar redeg dwg hwynt i'r gwersyll at dy frodyr.

18 Dwg hefyd y deg cosyn i'r hwy i dywysog y mil, ac ymwel a'th frodyr a dynt hwy yn iach, a gollwng yn rhydd eu gwystl hwynt.

19 Yna Saul, a hwythau, a holl wŷr Israel, oeddynt yn nyffryn Elah, yn ymladd â'r Philistiaid.

20 ¶ A Dafydd a gyfododd yn fore, ac a adawodd y defaid gyd â cheidwad, ac a gymmerth, ac a aeth, megis y gorchymynasai Jesse iddo ef; ac efe a ddaeth i'r gwersyll, a'r llu yn myned allan i'r gâd, ac yn bloeddio i'r frwydr.

21 Canys Israel a'r Philistiaid a ymfyddinasent, fyddin yn erbyn byddin.

22 A Dafydd a adawodd y mud oddi wrtho dan law ceidwad y do-drefn, ac a redodd i'r llu, ac a ddaeth, ac a gyfarchodd well i'w frodyr.

23 A thra yr oedd efe yn ymddiddan â hwynt, wele y gwŷr (oedd yn

sefyll rhwng y ddeu-lu) yn dyfod i fynu o fyddinoedd y Philistiaid (Goliath y Philistiaid o Gath wrth eienw) ac efe a ddywedodd yr un fath eiriau, fel y clybu Dafydd.

24 A holl wŷr Israel, pan welsant y gwr hwnnw, a ffoisant rhagddo ef, ac a ofnasant yn ddirfawr.

25 A dywedodd gwŷr Israel, Oni welsoch chwi y gwr hwn a ddaeth i fynu? diau i waradwyddo Israel y mae yn dyfod i fynu: a'r gwr a'i lladdo ef, y brenhin a gyfoethoga hwnnw â chyfoeth mawr; ei ferch hefyd a rydd efe iddo ef; a thŷ ei dad ef a wna efe yn rhydd yn Israel.

26 A Dafydd a lefarodd wrth y gwŷr oedd yn sefyll yn ei ymyl, gan ddywedyd, Beth a wneir i'r gwr a laddo y Philistiaid hwn, ac a dynno ymaith y gwaradwydd oddi ar Israel? canys pwy yw y Philistiaid dienwaed-edig hwn, pan waradwyddai efe fyddinoedd y Duw byw?

27 A'r bobl a ddywedodd wrtho ef fel hyn, gan ddywedyd, Felly y gwneir i'r gwr a'i lladdo ef.

28 ¶ Ac Eliab, ei frawd hynaf, a'i clybu pan oedd efe yn ymddiddan â'r gwŷr: a digter Eliab a ennynodd yn erbyn Dafydd; ac efe a ddywedodd, Paham y daethost i waered yma? a chyd â phwy y gadewaist yr ychydig ddefaid hynny yn yr anialwch? Myfi a adwaen dy falchder di, a drygioni dy galon: canys i weled y rhyfel y daethost ti i waered.

29 A dywedodd Dafydd, Beth a wneuthum i yn awr? Onid oes achos?

30 ¶ Ac efe a droes oddi wrtho ef at un arall, ac a ddywedodd yr un modd: a'r bobl a'i hattebasant ef air y'ngair fel o'r blaen.

31 A phan glybuwyd y geiriau a lefarodd Dafydd, yna y mynegwyd hwynt ger bron Saul: ac efe a anfonodd am dano ef.

32 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrth Saul, Na lwfrhâed calon neb o'i herwydd ef: dy was di a â ac a ymladd â'r Philistiaid hwn.

33 A dywedodd Saul wrth Dafydd, Ni elli di fyned yn erbyn y Philistiaid hwn, i ymladd âg ef: canys llangc

ydwyf ti, ac yntau sydd yn rhyfelwr o'i febyd.

34 A Dafydd a ddywedodd wrth Saul, Bugail oedd dy was di ar ddefaid ei dad; a daeth llew ac arth, ac a gymmerasant oen o'r praidd.

35 A mi a euthum ar ei ol ef, ac a'i tarewais ef, ac a'i hachubais o'i safn ef: a phan gyfododd efe i'm herbyn i, mi a ymaflais yn ei farf ef, ac a'i tarewais, ac a'i lleddais ef.

36 Felly dy was di a laddodd y llew, a'r arth: a'r Philistiaid dienwaed-edig hwn fydd megis un o honynt, gan iddo amherchi byddinoedd y Duw byw.

37 Dywedodd Dafydd hefyd, Yr ARGLWYDD, yr hwn a'm hachubodd i o grafangc y llew, ac o balf yr arth, efe a'm hachub i o law y Philistiaid hwn. A dywedodd Saul wrth Dafydd, Dos, a'r ARGLWYDD fyddo gyd â thi.

38 ¶ A Saul a wisgodd Dafydd â'i arfau ei hun, ac a roddodd helm o bres ar ei ben ef, ac a'i gwisgodd ef newn llurig.

39 A Dafydd a wregysodd ei gleddyf ar ei arfau, ac a geisiodd gerdded; am na phrofasai efe. A dywedodd Dafydd wrth Saul, Ni allaf gerdded yn y rhai hyn: canys ni phrofasai i. A Dafydd a'u diosgodd oddi am dano.

40 Ac efe a gymmerth ei ffon yn ei law, ac a ddewisodd iddo bump o ger-rig llyfnion o'r afon, ac a'u gosododd hwynt y'ng'hôd y bugeiliaid yr hon oedd ganddo, sef yn yr ysgreppan; a'i ffon-dafll oedd yn ei law: ac efe a nesâodd at y Philistiaid.

41 A'r Philistiaid a gerddodd, gan fyned a nesâu at Dafydd; a'r gwr oedd yn dwyn y darian o'i flaen ef.

42 A phan edrychodd y Philistiaid o amgylch, a chanfod Dafydd, efe a'i diystyrododd ef: canys llangc oedd efe, a gwridgoch, a theg yr olwg.

43 A'r Philistiaid a ddywedodd wrth Dafydd, Ai ci ydwyf fi, gan dy fod yn dyfod attaf fi â ffyn? A'r Philistiaid a regodd Dafydd trwy ei dduwiau ef.

44 Y Philistiaid hefyd a ddywedodd wrth Dafydd, Tyred attaf fi, a rhoddaf

dy gnawd i ehediaid y nefoedd, ac i anifeiliaid y maes.

45 Yna y dywedodd Dafydd wrth y Philistiaid, *Ti ydwyf yn dyfod attaf ni â chleddyf, ac â gwaywffon, ac â tharian; a minnau ydwyf yn dyfod attaf ti yn enw ARGLWYDD y lluoedd, Duw byddinoedd Israel, yr hwn a geblaist ti.*

46 Y dydd hwn y dyry yr ARGLWYDD dydi yn fy llaw i, a mi a'th darawaf di, ac a gymmeraf ymaith dy ben oddi arnat; ac a roddaf gelanedd gwersyll y Philistiaid y dydd hwn i ehediaid y nefoedd, ac i fwystfilod y ddaear; fel y gwypo yr holl ddaear fod Duw yn Israel.

47 A'r holl gynnulleidfa hon a gânt wybod, nad â chleddyf, nac â gwaywffon y gwared yr ARGLWYDD (canyso eiddo yr ARGLWYDD *yw* y rhyfel) ac efe a'ch rhydd chwi yn ein llaw ni.

48 A phan gyfododd y Philistiaid, a dyfod a nesâu i gyfarfod Dafydd; yna y brysiodd Dafydd, ac a redodd tu a'r fyddin i gyfarfod â'r Philistiaid.

49 A Dafydd a estynodd ei law i'r gôd, ac a gymmerth oddi yno garreg, ac a dafodd, ac a darawodd y Philistiaid yn ei dalcen: a'r garreg a soddodd yn ei dalcen ef: ac efe a syrthiodd i lawr ar ei wyneb.

50 Felly y gorthrechodd Dafydd y Philistiaid â ffon-dafll ac â charreg, ac a darawodd y Philistiaid, ac a'i lladdodd ef; er nad oedd cleddyf yn llaw Dafydd.

51 Yna y rhedodd Dafydd, ac a safodd ar y Philistiaid, ac a gymmerth ei gleddyf ef, ac a'i tynnodd o'r wain, ac a'i lladdodd ef, ac a dorrodd ei ben ef âg ef. A phan welodd y Philistiaid farw o'u cawr hwynt, hwy a ffoisiant.

52 A gwâr Israel a Judah a gyfodasant, ac a floeddiasant; ac a erlidiasant y Philistiaid, hyd y ffordd y delych i'r dyffryn, a hyd byrth Ecron. A'r Philistiaid a syrthiasant yn archolledig ar hyd ffordd Saaraim, sef hyd Gath, a hyd Ecron.

53 A meibion Israel a ddychwelasant o ymlid ar ol y Philistiaid, ac a anrheithiasant eu gwersylloedd hwynt.

54 A Dafydd a gymmerodd ben y Philistiaid, ac a'i dug i Jerusalem; a'i arfau ef a osododd efe yn ei babell.

55 ¶ A phan welodd Saul Dafydd yn myned i gyfarfod â'r Philistiaid, efe a ddywedodd wrth Abner, tywysog y filwriaeth, Mab i bwy *yw* y llanc hwn, Abner? Ac Abner a ddywedodd, *Fel y mae yn fyw dy enaid, O frenhin, nis gwn i.*

56 A dywedodd y brenhin, Ymofyn mab i bwy *yw* y gwr ieuangc hwn.

57 A phan ddychwelodd Dafydd o ladd y Philistiaid, Abner a'i cymmerodd ef ac a'i dug o flaen Saul, a phen y Philistiaid yn ei law.

58 A Saul a ddywedodd wrtho ef, Mab i bwy *wyt* ti, y gwr ieuangc? A dywedodd Dafydd, Mab i'th was Jesse y Bethlehemiad.

PEN. XVIII.

1 Jonathan yn caru Dafydd. 5 Saul yn censi gennu wrth ei glôd ef; 10 yn ceisio ei ladd ef yn ei gynddaredd; 12 yn ei ofni ef, o herwydd ei fod mor llwyddiannus; 17 yn cynnyg iddo ei ferched, i fod yn fagl iddo. 22 Dafydd, wedi ei berswadio i fod yn fab y'nglyfraith i'r brenhin, yn rhoddi deucant o flaen-grwyn y Philistiaid yn lle cynnysgaeth Michal. 28 Digasodd Saul, a gogoniant Dafydd, yn cynnyddu.

AC wedi darfod iddo ymddiddan â Saul, enaid Jonathan a ynglynmodd wrth enaid Dafydd; a Jonathan a'i carodd ef megis ei enaid ei hun.

2 A Saul a'i cymmerth ef *atto* y diwrnod hwnnw, ac ni adawai iddo ddychwelyd i dŷ ei dad.

3 Yna Jonathan a Dafydd a wnaethant gyfammod; o herwydd efe a'i carai megis ei enaid ei hun.

4 A Jonathan a ddiosgodd y fantell oedd am dano ei hun, ac a'i rhoddes i Dafydd, a'i wisgoedd, i'e, hyd yn nôd ei gleddyf, a'i fwa, a'i wregys.

5 ¶ A Dafydd a aeth i ba *le* bynnag yr anfonodd Saul ef, ac a ymddug yn ddoeth. A Saul a'i gosododd ef ar y rhyfelwyr; ac efe oedd gymmeradwy y'ngolwg yr holl bobl, ac y'ugolwg gweision Saul hefyd.

6 A bu (wrth ddyfod o honynt) pan ddychwelodd Dafydd o ladd y Philistiaid, ddyfod o'r gwagedd allan o holl ddinasoedd Israel, dan ganu a dawnsio,

i gyfarfod â'r brenhin Saul, â thympanau, â gorfoledd, ac âg offer cerdd dannau.

7 A'r gwragedd wrth ganu a ymatebent, ac a ddywedent, Lladdodd Saul ei filoedd, a Dafydd ei fyrrdiwn.

8 A digiodd Saul yn ddirfawr, a'r ymadrodd hwn oedd ddrwg yn ei olwg ef; ac efe a ddywedodd, Rhoddasant i Dafydd fyrrdiwn, ac i mi y rhoddasant filoedd: *beth mwy a roddent iddo ef, ond y frenhiniaeth?*

9 A bu Saul â'i lygad ar Dafydd o'r dydd hwnnw allan.

10 ¶ Bu hefyd drannoeth, i'r drwg yspryd oddi wrth DDUW ddyfod ar Saul; ac efe a brophwydodd yng nghanol y tŷ: a Dafydd a ganodd â'i law, fel o'r blaen: a gwaywffon oedd yn llaw Saul.

11 A Saul a daflodd y waywffon; ac a ddywedodd, Tarawaf trwy Dafydd yn y pared. A Dafydd a giliodd ddwywaith o'i wŷdd ef.

12 ¶ A Saul oedd yn ofni Dafydd; o herwydd bod yr ARGLWYDD gyd âg ef, a chilio o hono oddi wrth Saul.

13 Am hynny Saul a'i gyrrodd ef ymaith oddi wrtho, ac a'i gosododd ef yn dywysog ar fil: ac efe a aeth i mewn ac allan o flaen y bobl.

14 A Dafydd a ymddug yn ddoeth yn ei holl ffyrdd; a'r ARGLWYDD oedd gyd âg ef.

15 A phan welodd Saul ei fod ef yn ddoeth iawn, efe a'i hofnodd ef.

16 Eithr holl Israel a Judah a garodd Dafydd, am ei fod ef yn myned i mewn ac allan o'u blaen hwynt.

17 ¶ A dywedodd Saul wrth Dafydd, Wele, Merab fy merch hynaf, hi a roddaf fi i ti yn wraig: yn unig bydd i mi yn fab nerthol, ac ymladd ryfeloedd yr ARGLWYDD. (Canys dywedasai Saul, Ni bydd fy llaw i arno ef, ond llaw y Philistiaid fydd arno ef)

18 A Dafydd a ddywedodd wrth Saul, Pwy ydwyf fi? a pheth yw fy mywyd, neu dylwyth fy nhad i yn Israel, fel y byddwn yn ddaw i'r brenhin?

19 Eithr yn yr amser y dylesid rhoddi Merab merch Saul i Dafydd, hi a roddwyd i Adriel y Meholathiad yn wraig.

20 A Michal merch Saul a garodd Dafydd: a mynegasant hynny i Saul; a'r peth fu foddllawn ganddo.

21 A dywedodd Saul, Rhoddaf hi iddo ef, fel y byddo hi iddo yn fagl, ac y byddo llaw y Philistiaid yn ei erbyn ef. Felly Saul a ddywedodd wrth Dafydd, Trwy un o'r ddwy y byddi fab y'nghyfraith i mi heddyw.

22 ¶ A Saul a orchymynodd i'w weision *fel hyn*; Ymddidenwch â Dafydd yn ddirgel, gan ddywedyd, Wele, y brenhin sydd hoff ganddo dydi, a'i holl weision ef a'th garant di: yn awr gan hynny ymgyfathracha â'r brenhin.

23 A gweision Saul a adroddasant wrth Dafydd y geiriau hyn. A Dafydd a ddywedodd, Ai ysgafu yw yn eich golwg chwi ymgyfathrachu â brenhin, a minnau yn wr tlawd a gwael?

24 A gweision Saul a fynegasant iddo, gan ddywedyd, Fel hyn y llefarodd Dafydd.

25 A dywedodd Saul, Fel hyn y dywedwch wrth Dafydd; Nid yw y brenhin yn ewyllysio cynnysgaeth, ond cael cant o flaen-grwyn y Philistiaid, i ddial ar elynion y brenhin. Ond Saul oedd yn meddwl peri lladd Dafydd trwy law y Philistiaid.

26 A'i weision ef a fynegasant i Dafydd y geiriau hyn; a'r ymadrodd fu foddllawn gan Dafydd am ymgyfathrachu â'r brenhin; ac ni ddaethai yr amser etto.

27 Am hynny y cyfododd Dafydd, ac efe a aeth a'i wŷr, ac a darawodd ddau kannwr o'r Philistiaid; a Dafydd a ddygodd eu blaen-grwyn hwynt, a hwy a'u cwbl dalasaut i'r brenhin, i ymgyfathrachu o hono ef â'r brenhin. A Saul a roddodd Michal ei ferch yn wraig iddo ef.

28 ¶ A Saul a welodd ac a wybu fod yr ARGLWYDD gyd â Dafydd, a bod Michal merch Saul yn ei garu ef.

29 A Saul oedd yn ofni Dafydd

yn fwy etto: a bu Saul yn elyn i Dafydd byth.

30 Yna tywysogion y Philistiaid a sent allan: a phan elent hwy, Dafydd a fyddai ddoethach nâ holl weision Saul; a'i enw ef a aeth yn anrhydeddus iawn.

PEN. XIX.

1 Jonathan yn datguddio amcan ei dad am ladd Dafydd; 4 ac yn annog ei dad i gymmodi âg ef. 8 Maltiusus gynddaredd Saul yn torri allan yn erbyn Dafydd, o herwydd ei lwyddiant ef mewn rhyfel newydd. 12 Michal yn siommi ei thad â delw y'ngwely Dafydd. 18 Dafydd yn dyfod at Samuel yn Naioth. 20 Saul yn danfon cennadau i ddal Dafydd, 22 a Saul ei hun, yn prophuro.

A SAUL a ddywedodd wrth Jonathan ei fab, ac wrth ei holl weision, am ladd Dafydd.

2 Ond Jonathan mab Saul oedd hoff iawn ganddo Dafydd. A mynegodd Jonathan i Dafydd, gan ddywedyd, Saul fy nhad sydd yn ceisio dy ladd di: ac yn awr ymgadw, atolwg, hyd y bore, ac aros mewn lle dirgel, ac ymguddia:

3 A mi a âf allan, ac a safaf ger llaw fy nhad yn y maes y byddych di ynddo, a mi a ymddiddanaf â'm tad o'th blegid di; a hyn a welwyf, mi a'i mynegaf i ti.

4 ¶ A Jonathan a ddywedodd yn dda am Dafydd wrth Saul ei dad, ac a ddywedodd wrtho, Na pheched y brenhin yn erbyn ei was, yn erbyn Dafydd: o herwydd ni phechodd efe i'th erbyn di, ac o herwydd bod ei weithredoedd ef yn dda iawn i ti.

5 Canys efe a osododd ei einioes yn ei law, ac a darawodd y Philistiad; a'r ARGLWYDD a wnaeth iachawd-wriaeth mawr i holl Israel: ti a'igwelaist, ac a lawenychaist: paham, gan hynny, y pechi yn erbyn gwaged gwirion, gan ladd Dafydd yn ddiachos?

6 A Saul a wrandawodd ar lais Jonathan; a Saul a dyngodd, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, ni leddir ef.

7 A Jonathan a alwodd ar Dafydd; a Jonathan a fynegodd iddo ef yr holl eiriau hyn. A Jonathan a ddug Dafydd at Saul; ac efe a fu ger ei fron ef megis cynt.

8 A bu chwanege o ryfel: a Dafydd

a aeth allan ac a ymladdodd yn erbyn y Philistiaid, ac a'u tarawodd hwynt â lladdfa fawr; a hwy a ffoisant rhagddo ef.

9 A'r drwg yspryd oddi wrth yr ARGLWYDD oedd ar Saul, pan oedd efe yn eistedd yn ei dŷ â'i waywffon yn ei law: a Dafydd oedd yn canu â'i law.

10 A cheisiodd Saul daro â'i waywffon trwy Dafydd, yn y pared: ond efe a giliodd o wŷydd Saul; ac yntau a darawodd y waywffon yn y pared. A Dafydd a ffôdd, ac a ddiangodd y nos honno.

11 Saul hefyd a anfonodd gennadau i dŷ Dafydd, i'w wylid ef, ac i'w ladd ef y bore: a Michal ei wraig a fynegodd i Dafydd, gan ddywedyd, Onid achubi dy einioes heno, y fory y'th leddir.

12 ¶ Felly Michal a oollyngodd Dafydd i lawr trwy ffenestr: ac efe a aeth, ac a ffôdd, ac a ddiangodd.

13 A Michal a gymmerodd ddelw, ac a'i gosododd yn y gwely; a chlustog o *flew* geifr a osododd hi yn obennydd iddi, ac a'i gorchuddiodd â dillad.

14 A phan anfonodd Saul gennadau i ddala Dafydd, hi a ddywedodd, *Y mae* efe yn glaf.

15 A Saul a anfonodd *eilwaith* genhadau i edrych Dafydd, gan ddywedyd, Dygwch ef i fynu attaf fi yn ei wely, fel y lladdwyf ef.

16 A phan ddaeth y cennadau, wele y ddelw ar y gwely, a chlustog o *flew* geifr yn obennydd iddi.

17 A dywedodd Saul wrth Michal, Paham y twyllaist fi fel hyn, ac y gollyngaist fy ngelyn i ddiange? A Michal a ddywedodd wrth Saul, Efe a ddywedodd wrthyf, Gollwng fi; onid è, mi a'th laddaf di.

18 ¶ Felly Dafydd a ffôdd, ac a ddiangodd, ac a ddaeth at Samuel i Ramah; ac a fynegodd iddo yr hyn oll a wnaethai Saul iddo ef. Ac efe a aeth at Samuel, a hwy a drigasant yn Naioth.

19 A mynegwyd i Saul, gan ddywedyd, Wele, *y mae* Dafydd yn Naioth o fewn Ramah.

20 A Saul a anfonodd genhadau i

ddala Dafydd. A phan welsant gynulleidfa y prophwydi yn prophwydo, a Samuel yn sefyll wedi ei osod arnynt hwy, yr oedd ar gennadau Saul yspryd Duw, fel y prophwydasant hwythau hefyd.

21 A phan fynegwyd *hyn* i Saul, efe a anfonodd gennadau eraill; a hwythau hefyd a brophwydasant. A thrachefn danfonodd Saul gennadau y drydedd waith; a phrophwydasant hwythau hefyd.

22 Yna yntau hefyd a aeth i Ramah; ac a ddaeth hyd y ffynnon fawr *sydd* yn Sechu: ac efe a ofynodd, ac a ddywedodd, Pa le y *mae* Samuel a Dafydd? Ac *un* a ddywedodd, Wele, y *maent* yn Naioth o fewn Ramah.

23 Ac efe a aeth yno i Naioth yn Ramah. Ac arno yntau hefyd y daeth yspryd Duw; a chan fyned yr aeth ac y prophwydodd, nes ei ddyfod i Naioth yn Ramah.

24 Ac efe a ddiosgodd ei ddillad, ac a brophwydodd hefyd ger bron Samuel; ac a syrthiodd i lawr yn noeth yr holl ddiwrnod hwnnw, a'r holl nos. Am hynny y dywedent, *A ydyw* Saul hefyd ym mysg y prophwydi?

PEN. XX.

1 *Dafydd yn ymgynghori â Jonathan am ei ddiogelwch.* 11 *Jonathan a Dafydd yn adnewyddu eu cysummod trwy lw.* 18 *Arwydd Jonathan i Dafydd.* 24 *Saul, eisieu cael gafael ar Dafydd, yn ceisio lladd Jonathan.* 35 *Jonathan yn gariadus yn canu yn iach i Dafydd.*

A DAFYDD a ffôdd o Naioth yn Ramah; ac a ddaeth, ac a ddywedodd ger bron Jonathan, Beth a wneuthum i? beth *yw* fy anwiredd? a pheth *yw* fy mhechod o flaen dy dad di, gan ei fod efe yn ceisio fy einioes i?

2 Ac efe a ddywedodd wrtho, Na atto Duw; ni byddi farw: wele, ni wna fy nhad ddim, na mawr na bychan, heb ei fynegi i mi: paham gan hynny y celai fy nhad y peth hyn oddi wrthyf fi? Nid *felly y mae*.

3 A Dafydd a dyngodd eilwaith, ac a ddywedodd, Dy dad a wŷr yn hysbys i mi gael ffafr yn dy olwg di; am hynny y dywed, Na chaed Jona-

than wybod hyn, rhag ei dristâu ef: cyn wired a bod yr ARLWYDD yn fyw, a'th enaid dithau yn fyw, *nid oes* ond megis cam rhyngof fi ac angau.

4 Yna y dywedodd Jonathan wrth Dafydd, Dywed beth *yw* dy ewyllys, a mi a'i cwblhâf i ti.

5 A Dafydd a ddywedodd wrth Jonathan, Wele, y *dydd cyntaf* o'r mis *yw* y fory, a minnau gan eistedd a ddyln eistedd gyd â'r brenhin i fwytta: ond gollwng fi, fel yr ym-guddiwyf yn y maes hyd brydnawn y trydydd *dydd*.

6 Os dy dad a ymosyn yn fanwl am danaf; yna dywed, Dafydd gan ofyn a ofynodd *gennad* gennyf fi, i redeg i Bethlehem, ei ddinas ei hun: canys aberth blynyddol *sydd* yno i'r holl genedl.

7 Os fel hyn y dywed efe, Da; heddwch *fydd* i'th was: ond os gan ddigio y digia efe, gwybydd fod ei fryd ef ar ddrwg.

8 Gwna gan hynny drugaredd â'th was; canys i gyfanmod yr ARLWYDD y dygaist dy was gyd â thi: ac od oes anwiredd ynof fi, lladd di fi; canys i ba beth y dygi fi at dy dad?

9 A dywedodd Jonathan, Na atto Duw *hynny* i ti: canys, os gan wybod y cawn wybod fod malais wedi ei barottôi gan fy nhad i ddyfod i'th erbyn, onis mynegwn i ti?

10 A Dafydd a ddywedodd wrth Jonathan, Pwy a fynega i mi? neu beth os dy dad a'th ettyb yn arw?

11 ¶ A dywedodd Jonathan wrth Dafydd, Tyred, ac awn i'r maes. A hwy a aethant ill dau i'r maes.

12 A Jonathan a ddywedodd wrth Dafydd, O ARLWYDD DDUW Israel, wedi i mi chwilio *meddwl* fy nhad, ynghylch y pryd *hwn* y fory, *neu* drennydd; ac wele, os daioni *fydd* tu ag at Dafydd, ac oni anfonaf yna attat ti, a'i fynegi i ti;

13 Fel hyn y gwnel yr ARLWYDD i Jonathan, ac ychwaneg: os da fydd gan fy nhad *wneuthur* drwg i ti; yna y mynegaf i ti, ac a'th ollyngaf ymaith, fel yr elech mewn heddwch: a bydded yr ARLWYDD gyd â thi, megis y bu gyd â'm tad i.

14 Ac nid yn unig tra fyddwyf fi byw, y gwnai drugaredd yr ARGLWYDD â mi, fel na byddwyf fi marw:

15 Ond *hefyd* na thorr ymaith dy drugaredd oddi wrth fy nhŷ i byth; na chwaith pan ddistrywio yr ARGLWYDD elynion Dafydd, bob un oddi ar wyneb y ddaear

16 Felly y *cysfammododd* Jonathan â thŷ Dafydd; *ac efe a ddywedodd*, Gofyned yr ARGLWYDD *hyn* ar law gelynion Dafydd.

17 A Jonathan a wnaeth i Dafydd yntau dyngu, o herwydd efe a'i carai ef: canys fel y carai ei enaid ei hun, y carai efe ef.

18 A Jonathan a ddywedodd wrtho ef, Y fory *yw* y *dydd cyntaf* o'r mis: ac ymofynir am danat; o herwydd fe fydd dy eisteddle yn wag.

19 Ac wedi i ti aros dridiau, *yna* tyred i waered yn fuan; a thyred i'r lle yr ymguddiaist yndo pan oedd y peth ar *waith*, ac aros wrth faen Ezel.

20 A mi a saethaf dair o saethau tu a'i ystlys ef, fel pes gollyngwn *hwynt* at nôd.

21 Wele *hefyd*, mi a anfonaf langc, gan *ddywedyd*, Dos, cais y saethau. Os gan ddywedyd y dywedaf wrth y llangc, Wele, y saethau o'r tu yma i ti, dwg hwynt; *yna*, tyred di: canys heddwoch *sydd* i ti, ac nid oes dim *nïwed*, fel *mai* byw yr ARGLWYDD.

22 Ond os fel hyn y dywedaf wrth y llangc, Wele, y saethau o'r tu hwnt i ti; dos ymaith: canys yr ARGLWYDD a'th anfonodd ymaith.

23 Ac *am* y peth a leferais i, mi a thi, wele yr ARGLWYDD *fyddo* rhyngod fi a thi yn dragywydd.

24 ¶ Felly Dafydd a ymguddiodd yn y maes. A phan ddaeth y dydd cyntaf o'r mis, y brenhin a eisteddodd i fwytta bwyd.

25 A'r brenhin a eisteddodd ar ei eisteddfa, megis ar amseroedd eraill; *sef* ar yr eisteddfa wrth y pared: a Jonathan a gyfododd, ac Abner a eisteddodd wrth ystlys Saul; a lle Dafydd oedd wag.

26 Ac nid ynganodd Saul ddim y diwrnod hwnnw: canys meddyliodd

mai damwain oedd hyn; nad oedd efe lân, a'i *fod* yn aflan.

27 A bu drannoeth, yr ail *dydd* o'r mis, fod lle Dafydd yn wag. A dywedodd Saul wrth Jonathan ei fab, Paham na ddaeth mab Jesse at y bwyd, na doe na heddyw?

28 A Jonathan a atebodd Saul, Dafydd gan ofyn a ofynodd i mi *am gael myned* hyd Bethlehem:

29 Ac efe a ddywedodd, Gollwng fi, attolwg; o herwydd i'n tylwyth ni y *mae* aberth yn y ddinas, a'm brawd yntau a archodd i mi *fod yno*: ac yu awr, o chefais ffafr yn dy olwg, gâd i mi fyned, attolwg, fel y gwelwyf fy mrodyr. O herwydd hyn, ni ddaeth efe i fwrdd y brenhin.

30 Yna y lliidiodd digter Saul yn erbyn Jonathan; ac efe a ddywedodd wrtho, *Ti* fab y gyndyn wrthnysig, oni wn i ti ddewis mab Jesse yu waradwydd i ti, ac yu gywilydd i noethder dy fam?

31 Canys tra fyddo mab Jesse yn fyw ar y ddaear, ni'th sicrhâr di na'th deyrnas: yu awr gan hynny anfon, a chyrch ef attaf; canys marw a gaiff efe.

32 A Jonathan a atebodd Saul ei dad, ac a ddywedodd wrtho, Paham y bydd efe marw? beth a wnaeth efe?

33 A Saul a ergydiodd waywffon atto ef, i'w daro ef. Wrth hyn y gwybu Jonathan *fod* ei dad ef wedi rhoi ei fryd ar ladd Dafydd.

34 Felly Jonathan a gyfododd oddi wrth y bwrdd mewn llid digllawn, ac ni fwyttâodd fwyd yr ail dydd o'r mis: canys drwg oedd ganddo dros Dafydd, o herwydd i'w dad ei waradwyddo ef.

35 ¶ A'r bore yr aeth Jonathan i'r maes erbyn yr amser a osodasai efe i Dafydd, a bachgen bychan gyd âg ef.

36 Ac efe a ddywedodd wrth ei fachgen, Rhêd, cais yn awr y saethau yr ydwyf fi yn eu saethu. A'r bachgen a reddodd: yntau a saethodd saeth y tu hwnt iddo ef.

37 A phan ddaeth y bachgen hyd y fan *yr oedd* y saeth a saethasai Jonathan, y llefodd Jonathan ar ol y bach-

gen, ac a ddywedodd, Onid *yw* y saeth o'r tu hwnt i ti?

38 A llefodd Jonathan ar ol y bachgen, Cyflymma, bryisia, na sâf. A bachgen Jonathan a gasglodd y saethau, ac a ddaeth at ei feistr.

39 A'r bachgen ni wyddai ddim: yn unig Jonathan a Dafydd a wyddent y peth.

40 A Jonathan a roddodd ei offer at ei fachgen, ac a ddywedodd wrtho, Dos, dwg y *rhui-hyn* i'r ddinas.

41 ¶ A'r bachgen a aeth ymaith; a Dafydd a gyfododd oddi wrth y dehau, ac a syrthiodd i lawr ar ei wyneb, ac a ymgrymmodd dair gwaith. A hwy a gusanasant bob un eu gilydd, ac a wylasant y naill wrth y llall; a Dafydd a ragorodd.

42 A dywedodd Jonathan wrth Dafydd, Dos mewn heddwach: yr hyn a dyngasom ni ein dau yn enw yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD fyddo rhyngof fi a thi, a rhwng fy had i a'th had dithau, *safed hynny* yn dragywydd. Ac efe a gyfododd ac a aeth ymaith: a Jonathan a aeth i'r ddinas.

PEN. XXI.

1 *Dafydd yn Nob yn cael gan Ahimelech fara cyssegredig, 7 a Dïeg yno yn bresennol. 8 Dafydd yn cymmeryd cleddyf Goliath: 10 yn cymmeryd arno ynfydu yn Gath.*

YNA y daeth Dafydd i Nob at Ahimelech yr offeiriad. Ac Ahimelech a ddychrynodd wrth gyfarfod â Dafydd; ac a ddywedodd wrtho, Paham yr *ydwyf* ti yn unig, ac heb neb gyd â thi?

2 A dywedodd Dafydd wrth Ahimelech yr offeiriad, Y brenhin a orchymynodd i mi beth, ac a ddywedodd wrthyf, Na chaed neb wybod dim o'r peth *am* yr hwn y'th anfonais, ac y gorchymynais i ti: a'r gweision a gyfarwyddais i i'r lle a'r lle.

3 Ac yn awr beth sydd dan dy law? dod i mi bùm *torth* yn fy llaw, neu y peth sydd i'w gael.

4 A'r offeiriad a atebodd Dafydd, ac a ddywedodd, Nid oes fara cyffredin dan fy llaw i; eithr y mac bara cyssegredig: os y llangciau a ymgadwasant o'r lleiaf oddi wrth wragedd.

5 A Dafydd a atebodd yr offeiriad, ac a ddywedodd wrtho, Diau attal gwragedd oddi wrthym ni er ys dau ddydd neu dri, er pan gychwynais i; llestri y llangciau *hefyd* ydynt sanctaidd, a'r bara sydd megis cyffredin, i'e, pettai wedi ei gyssegru heddyw yn y llestr.

6 Felly yr offeiriad a roddodd iddo ef y bara sanctaidd: canys nid oedd yno fara, ond y bara gosod, yr hwn a dynnasid ymaith oddi ger bron yr ARGLWYDD, i osod bara brwd yn y dydd y tynnid ef ymaith.

7 Ac yr oedd yno y diwrnod hwnnw un o weision Saul yn aros ger bron yr ARGLWYDD, a'i enw Dïeg, o Edomiaid, y pennaf o'r bugeiliaid oedd gan Saul.

8 ¶ A dywedodd Dafydd wrth Ahimelech, Onid oes yma dan dy law di waywffon, neu gleddyf? canys ni ddygais fy nghleddyf na'm harfau chwaith i'm llaw, o herwydd bod gorchymyn y brenhin ar ffwrst.

9 A dywedodd yr offeiriad, Cleddyf Goliath y Philistiad, yr hwn a leddaist ti yn nyffryn Elah; wele ef wedi ei oblygu mewn brethyn o'r tu ol i'r ephod: o chymmeri hwnnw i ti, cymmer; canys nid oes yma yr un arall ond hwnnw. A Dafydd a ddywedodd, Nid oes o fath hwnnw; dyro ef i mi.

10 ¶ Dafydd hefyd a gyfododd, ac a ffôdd y dydd hwnnw rhag ofn Saul, ac a aeth at Achis brenhin Gath.

11 A gweision Achis a ddywedasant wrtho ef, Onid hwn *yw* Dafydd brenhin y wlad? onid i hwn y canasant yn y dawnsiau, gan ddywedyd, Saul a laddodd ei filoedd, a Dafydd ei fyrddiwn?

12 A Dafydd a osododd y geiriau hynny yn ei galon, ac a ofnodd yn ddirfawr rhag Achis brenhin Gath.

13 Ac efe a newidiodd ei wedd yn eu golwg hwynt; ac a gymmerth arno ynfydu rhwng eu dwylaw hwynt, ac a gripiodd ddrysau y porth, ac a ollyngodd ei boeryn i lawr ar ei farf.

14 Yna y dywedodd Achis wrth ei weision, Wele, gwelwch y gwr yn gwallgofi; paham y dygasoch ef attaf fi?

15 Ai eisieu ynfydion sydd arnaf fi, pan ddygasoch hwn i ynfydu o'm blaen i? a gaiff hwn ddyfod i'm tŷ i?

PEN. XXII.

1 *Minteioedd yn cyrchu at Dafydd, i Adulam. 3 Yntau yn Mispah yn gorchymyn ei dad a'i fam i frenhin Moab: 5 ac wedi cael rhybudd gan Gad, yn dyfod i Bareth. 6 Saul, wrth ei erlid ef, yn achwyn rhag anffyddlondeb ei weision. 9 Döeg yn cyhuddo Ahimelech. 11 Saul yn gorchymyn lladd yr offeiriad. 17 Y rhedegwyr yn nacáu; a Döeg yn gweuthur ei orchymyn ef. 20 Abiathar yn diangc, ac yn dagn y newyddion i Dafydd.*

A DAFYDD a aeth ymaith oddi yno, ac a ddiangodd i ogof Adulam: a phan glybu ei frodyr a holl dŷ ei dad ef *hynny*, hwy a aethant i waered atto ef yno.

2 Ymgynnullodd hefyd atto ef bob gwr helbulus, a phob gwr a oedd mewn dyled, a phob gwr cystuddiedig o feddwl; ac ese a fu yn dywysog arnynt hwy: ac yr oedd gyd âg ef ynghylch pedwar cant o wŷr.

3 ¶ A Dafydd a aeth oddi yno i Mispah Moab; ac a ddywedodd wrth frenhin Moab, Deled, attolwg, fy nhad a'm mam i aros gyd â chwi, hyd oni wpywyf beth a wnel Duw i mi.

4 Ac ese a'u dug hwynt ger bron brenhin Moab: ac arosasant gyd âg ef yr holl ddyddiau y bu Dafydd yn yr amddiffynfa.

5 ¶ A Gad y prophwyd a ddywedodd wrth Dafydd, Nac aros yn yr amddiffynfa; dos ymaith, a cherdda rhagot i wlad Judah. Felly Dafydd a ymadawodd, ac a ddaeth i goed Hareth.

6 ¶ A phan glybu Saul gael gwybodaeth am Dafydd, a'r gwŷr oedd gyd âg ef (a Saul oedd yn aros yn Gibeah dan bren yn Ramah, a'i waywffon yn ei law, a'i holl weision yn sefyll o'i amgylch)

7 Yna Saul a ddywedodd wrth ei weision oedd yn sefyll o'i amgylch, Clywch, attolwg, feibion Jemini: A ddyry mab Jesse i chwi oll feusydd, a gwinllannoedd? a esyd efe chwi oll yn dywysogion ar filoedd, ac yn dywysogion ar gannoedd;

8 Gan i chwi oll gyd-fwriadu i'm herbyn i, ac nad oes a fynego i mi wneuthur o'm mab i gynghrair â mab

Jesse, ac nid oes neb o honoch yn ddrwg ganddo o'm plegid i, nac yn datguddio i mi ddarfod i'm mab annog fy ngwas i gynllwyn i'm herbyn, megis y dydd hwn?

9 ¶ Yna yr atebodd Döeg yr Edomiad (yr hwn oedd wedi ei osod ar weision Saul) ac a ddywedodd, Gwelais fab Jesse yn dyfod i Nob at Ahimelech mab Ahitub.

10 Ac ese a ymgynghorodd drosto ef â'r ARGLWYDD; ac a roddes fwyd iddo ef; cleddyf Goliath y Philistiad a roddes ese *hefyd* iddo.

11 Yna yr anfonodd y brenhin i alw Ahimelech yr offeiriad, mab Ahitub, a holl dŷ ei dad ef, *sef* yr offeiriad oedd yn Nob. A hwy a ddaethant oll at y brenhin.

12 A Saul a ddywedodd, Gwranddo yn awr, mab Ahitub. Dywedodd yntau, Wele fi, fy arglwydd.

13 A dywedodd Saul wrtho ef, Paham y cyd-fwriadasoch i'm herbyn i, ti a mab Jesse, gan i ti roddi iddo fara, a chleddyf, ac ymgynghori â Duw drosto ef, fel y cyfodai yn fy erbyn i gynllwyn, megis heddyw?

14 Ac Ahimelech a atebodd y brenhin, ac a ddywedodd, Pwy yn mysg dy holl weision di *sydd mor* ffyddlawn a Dafydd, ac yn ddaw i'r brenhin, ac yn myned wrth dy orchymyn, ac yn anrhydeddus yn dy dŷ di?

15 Ai y dydd *hwnnw* y dechreuais i ymgynghori â Duw drosto ef? na atto Duw i mi. Na osoded y brenhin ddim yn erbyn ei was, *nac* yn erbyn neb o dŷ fy nhad: canys ni wybu dy was di ddim o hyn oll, *nac* ychydig na llawer.

16 A dywedodd y brenhin, Gan farw y byddi farw, Ahimelech, tydi a holl dŷ dy dad.

17 ¶ A'r brenhin a ddywedodd wrth y rhedegwyr oedd yn sefyll o'i amgylch ef, Trowch, a lleddwch offeiriad yr ARGLWYDD; o herwydd bod eu llaw hwynt hefyd gyd â Dafydd, ac o herwydd iddynt wybod ffoi o hono ef, ac na fynegasant i mi. Ond gweision y brenhin nid estyntent eu llaw i ruthro ar offeiriad yr ARGLWYDD.

18 A dywedodd y brenhin wrth Döeg, Tro di, a rhuthra ar yr offeiriad.

A Döeg yr Edomiad a drodd, ac a rithodd ar yr offeiriad, ac a laddodd y diwrnod hwnnw bump a phedwar ugain o wŷr, yn dwyu ephod lian.

19 Efe a darawodd hefyd Nob, dinas yr offeiriad, â min y cleddyf, yn wr ac yn wraig, yn ddyn bach ac yn blentyn sugno, ac yn ých, ac yn asyn, ac yn oen, â min y cleddyf.

20 ¶ Ond un mab i Ahimelech mab Ahitub, a'i enw Abiathar, a ddiangodd, ac a ffôdd ar ol Dafydd.

21 Ac Abiathar a fynegodd i Dafydd, ddarfod i Saul ladd offeiriad yr **ARGLWYDD**.

22 A dywedodd Dafydd wrth Abiathar, Gwybúm y dydd hwnnw, pan oedd Döeg yr Edomiad yno, gan fynegi y mynegai efe i Saul: myfi a fúm achlysur *marwolaeth* i holl dylwyth tý dy dad di.

23 Aros gyd â mi; nac ofna: canys yr hwn sydd yn ceisio fy einioes i, sydd yn ceisio dy einioes dithau: ond gyd â mi *y byddi* di gadwedig.

PEN. XXIII.

1 *Dafydd, wedi ymosym â'r Arglwydd trwy Abiathar, yn gwaredu Ceilah: 7 a chŵedi i Dduw ddangos iddo ddyfodiad Saul, a bradurrieth y Ceiliaid, yn diangc o Ceilah. 14 Jonathan yn dyfod i Ziph, ac yn ei gysuro ef. 19 Y Ziphiaid yn dangos i Saul pu le yr oedd efe. 25 Yntau yn diangc rhug Saul ym Maon, trwy ddyfod o'r Philistiaid i'r wlad; 29 ao yn trigo yn En-geli.*

YNA y mynegasant i Dafydd, gan ddywedyd, Wele y Philistiaid yn ymladd yn erbyn Ceilah; ac y maent hwy yn anrheithio yr ysguboriau.

2 Am hynny y gofynodd Dafydd i'r **ARGLWYDD**, gan ddywedyd, A áf fi a tharo y Philistiaid hyn? A'r **ARGLWYDD** a ddywedodd wrth Dafydd, Dos, a tharo y Philistiaid, ac achub Ceilah.

3 A gwŷr Dafydd a ddywedasant wrtho ef, Wele, ni yn ofnus yma yn Judah: pa faint mwy os awn i Ceilah, yn erbyn byddinoedd y Philistiaid?

4 Yna Dafydd eilwaith a ymgynghorodd â'r **ARGLWYDD**. A'r **ARGLWYDD** a'i hattebodd ef, ac a ddywedodd, Cyfod, dos i waered i Cei-

lah: canys myfi a roddaf y Philistiaid yn dy law di.

5 A Dafydd a'i wŷr a aethant i Ceilah, ac a ymladdodd â'r Philistiaid; ac a ddug eu gwartheg hwynt, ac a'u tarawodd hwynt â lladdfa fawr. Felly y gwaredodd Dafydd drigolion Ceilah.

6 A bu, pan ffôdd Abiathar mab Ahimelech at Dafydd i Ceilah, ddwyn o hono ef ephod yn ei law.

7 ¶ A mynegwyd i Saul ddyfod Dafydd i Ceilah. A dywedodd Saul, Duw a'i rhoddodd ef yn fy llaw i: canys cauwyd arno ef pan ddaeth i ddinas â phyrth ac â barrau *iddi*.

8 A Saul a alwodd yr holl bobl ynghyd i ryfel, i fyned i waered i Ceilah, i warchae ar Dafydd ac ar ei wŷr.

9 ¶ A gwybu Dafydd fod Saul yn bwriadu drwg i'w erbyn ef: ac efe a ddywedodd wrth Abiathar yr offeiriad, Dwg yr ephod.

10 Yna y dywedodd Dafydd, O **ARGLWYDD** DDUW Israel, gan glywed y clybu dy was, fod Saul yn ceisio dyfod i Ceilah, i ddistrywio y ddinas er fy mwyn i.

11 A ddyry arglwyddi Ceilah fi yn ei law ef? a ddaw Saul i waered, megis y clybu dy was? O **ARGLWYDD** DDUW Israel, mynega, attolwg, i'th was. A'r **ARGLWYDD** a ddywedodd, Efe a ddaw i waered.

12 Yna y dywedodd Dafydd, A ddyry arglwyddi Ceilah fyfi a'm gwŷr yn llaw Saul? A'r **ARGLWYDD** a ddywedodd, Rhoddant.

13 ¶ Yna y cyfododd Dafydd a'i wŷr, y *rhai oedd* ynghylch chwe chant, ac a aethant o Ceilah, ac a rodiasant lle y gallent. A mynegwyd i Saul, fod Dafydd wedi diangc o Ceilah; ac efe a beidiodd a myned allan.

14 A Dafydd a arhosodd yn yr anialwch mewn amddiffynfeydd, ac a arhodd mewn mynydd, yn anialwch Ziph: a Saul a'i ceisiodd ef bob dydd; ond ni roddodd Duw ef yn ei law ef.

15 A gwelodd Dafydd fod Saul wedi myned allan i geisio ei einioes ef: a Dafydd oedd yn anialwch Ziph, mewn coed.

16 A Jonathan mab Saul a gyfododd, ac a aeth at Dafydd i'r coed; ac a gryfhâodd ei law ef yn Nuw.

17 Dywedodd hefyd wrtho ef, Nac ofna: canys llaw Saul fy nhad ni'th gaiff di; a thi a deyrnesi ar Israel, a minnau a fyddaf yn nesaf attat ti: a Saul fy nhad *sydd* yn gwybod hyn hefyd.

18 A hwy ill dau a wnaethant gyffammad ger bron yr ARGLWYDD. A Dafydd a arhosodd yn y coed; a Jonathan a aeth i'w dŷ ei hun.

19 Yna y daeth y Ziphiaid i fynu at Saul i Gibeah, gan ddywedyd, Onid yw Dafydd yn ymguddio gyd â ni mewn amddiffynfeydd yn y coed, ym mryn Hachilah, yr hwn *sydd* o'r tu dehau i'r diffaethwch?

20 Ac yn awr, O frenhin, tyred i waered yn ol holl ddymuniad dy galon; a *bydded* arnom ni ei roddi ef yn llaw y brenhin.

21 A dywedodd Saul, Bendigedig *fyddoch* chwi gan yr ARGLWYDD: canys tosturiasoch wrthyf.

22 Ewch, attolwg, parottôwch; *etto* mynnwch wybod hefyd, ac edrychwch am ei gynniweirfa ef, lle y mae efe yn tramwy, a phwy a'i gwelodd ef yno: canys dywedwyd i mi, ei fod ef yn gyfrwys iawn.

23 Edrychwch gan hynny, a mynnwch wybod yr holl lochesau y mae efe yn ymguddio ynddynt, a dychwelwch attaf fi â sicrydd, fel yr elwyf gyd â chwi: ac os bydd efe yn y wlad, mi a chwiliaf am dano ef trwy holl filoedd Judah.

24 A hwy a gyfodasant, ac a aethant i Ziph o flaen Saul: ond Dafydd a'i wŷr *oedd* yn anialwch Maon, yn y rhos o'r tu dehau i'r diffaethwch.

25 Saul hefyd a'i wŷr a aeth i'w geisio ef. A mynegwyd i Dafydd: am hynny efe a ddaeth i waered i graig, ac a arhosodd yn anialwch Maon. A phan glybu Saul *hynny*, efe a erlidiodd ar ol Dafydd yn anialwch Maon.

26 A Saul a aeth o'r naill du i'r mynydd, a Dafydd a'i wŷr o'r tu arall i'r mynydd: ac yr *oedd* Dafydd yn bryisio i fyned ymaith rhag ofn Saul;

XXIV. *ac yntau yn arbed ei fyncyd ef.* canys Saul a'i wŷr a amgylchynasant Dafydd a'i wŷr, i'w dala hwynt.

27 ¶ Ond cennad a ddaeth at Saul, gan ddywedyd, Brysia, a thyred: canys y Philistiaid a ymdaenasant ar hyd y wlad.

28 Am hynny y dychwelodd Saul o erlid ar ol Dafydd; ac efe a aeth yn erbyn y Philistiaid: o herwydd hynny y galwasant y fan honno Sela Hammah-lecoth.

29 ¶ A Dafydd a aeth i fynu oddi yno, ac a arhosodd yn amddiffynfeydd En-gedi.

PEN. XXIV.

1 *Dafydd, mewn ogof yn En-gedi, yn torri cwr mantell Saul, ac yn arbed ei einioes ef; 8 ac wrth hynny yn dangos ei ddiniweidrwydd. 16 Saul yn cydnabod â'i fai, ac yn cymmyrd llw gan Dafydd, ac yn ymadael.*

A PHAN ddychelodd Saul oddi ar ol y Philistiaid, mynegwyd iddo, gan ddywedyd, Wele, Dafydd yn anialwch En-gedi.

2 Yna y cymmerth Saul dair mil o wŷr etholedig, o holl Israel; ac efe a aeth i geisio Dafydd a'i wŷr, ar hyd coppa creigiau y geifr gwylltion.

3 Ac efe a ddaeth at gorllanau y defaid, ar y ffordd; ac yno *yr oedd* ogof: a Saul a aeth i mewn i wasanaethu ei gorph. A Dafydd a'i wŷr *oedd* yn aros yn ystlysau yr ogof.

4 A gwŷr Dafydd a ddywedasant wrtho ef, Wele y dydd *am* yr hwn y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Wele, fi yn rhoddi dy elyn yn dy law di, fel y gwnelech iddo megis y byddo da yn dy olwg. Yna Dafydd a gyfododd, ac a dorrodd gwrr y fantell *oedd* am Saul yn ddirgel.

5 Ac wedi hyn calon Dafydd a'i tarawodd ef, o herwydd iddo dorri cwr *mantell* Saul.

6 Ac efe a ddywedodd wrth ei wŷr, Na atto yr ARGLWYDD i mi wneuthur y peth hyn i'm meist, enneiniog yr ARGLWYDD, i estyn fy llaw yn ei erbyn ef; oblegid enneiniog yr ARGLWYDD *yw* efe.

7 Felly yr attaliodd Dafydd ei wŷr â'r geiriau *hyn*, ac ni adawodd iddynt gyfodi yn erbyn Saul. A Saul a gododd i fynu o'i ogof, ac a aeth i ffordd.

8 Ac ar ol hyn Dafydd a gyfod-

odd, ac a aeth allan o'r ogof; ac a lefodd ar ol Saul, gan ddywedyd, Fy arglwydd frenhin. A phan edrychodd Saul o'i ôl, Dafydd a ostyngodd ei wyneb tu a'r ddaear, ac a ymgrymmodd.

9 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrth Saul, Paham y gwrandewi eiriau dynion, gan ddywedyd, Wele, y mae Dafydd yn ceisio niwed i ti?

10 Wele, dy lygaid a welsant y dydd hwn ddarford i'r ARGLWYDD dy roddi di yn fy llaw i heddyw yn yr ogof: a dywedwyd wrthyf am dy ladd di; ond fy enaid a'th arbedodd di: a dywedais, Nid estynaf fy llaw yn erbyn fy meistr; canys enneiniog yr ARGLWYDD yw efe.

11 Fy nhad hefyd, gwel, ie, gwel gwrr dy fantell yn fy llaw i: canys pan dorrais ymaith gwrr dy fantell di, heb dy ladd; gwybydd a gwel nad oes yn fy llaw i ddrygioni na chamwedd, ac na phechais i'th erbyn: etto yr wyt ti yn hela fy einioes i, i'w dala hi.

12 Barned yr ARGLWYDD rhyngof fi a thithau, a dialed yr ARGLWYDD fi arnat ti: ond ni bydd fy llaw i arnat ti.

13 Megis y dywed yr hen ddiareb, Oddi wrth y rhai anwir y daw anwiredd: ond ni bydd fy llaw i arnat ti.

14 Ar ol pwy y daeth brenhin Israel allan? ar ol pwy yr ydwyt ti yn erlid? ar ol ci marw, ar ol chwannen.

15 Am hynny bydded yr ARGLWYDD yn farnwr, a barned rhyngof fi a thi; edryched hefyd, a dadleued fy nadl, ac achubed fi o'th law di.

16 ¶ A phan orphenodd Dafydd lefaru y geiriau hyn wrth Saul, yna y dywedodd Saul, Ai dy lef di yw hon, fy mab Dafydd? A Saul a ddyrchafodd ei lef, ac a wyllodd.

17 Efe a ddywedodd hefyd wrth Dafydd, Cyfiawnach wyt ti nâ myfi: canys ti a delais i mi dda, a minnau a delais i ti ddrwg.

18 A thi a ddangosaist heddyw wneuthur o honot â mi ddaioni: o herwydd rhoddodd yr ARGLWYDD fi yn dy law di, ac ni'm lleddaist.

19 Oblegid os caffai wr ei clyn, a

ollyngai efe ef mewn ffordd dda? am hynny yr ARGLWYDD a dalo i ti ddaioni, am yr hyn a wnaethost i mi y dydd hwn.

20 Ac wele yn awr, mi a wn gan deyrnasu y teyrnesi di, ac y sicrhêir brenhiniaeth Israel yn dy law di.

21 Twng dithau wrthyf fi yn awr i'r ARGLWYDD, na thorri ymaith fy had i ar fy ol, ac na ddifethi fy enw i o dŷ fy nhad.

22 A Dafydd a dyngodd wrth Saul. A Saul a aeth i'w dŷ: Dafydd hefyd a'i wŷr a aethant i synu i'r amddiffynfa.

PEN. XXV.

1 *Marwolaeth Samuel.* 2 *Dafydd yn Paran yn danfon at Nabal:* 10 *a chuedi ei gyffrôi trwy dæogrydd Nabal, ar fedr ei ddifetha ef.* 14 *Abigail yn cuel gwybod hynny, 18 yn cymeryd anrheg, 23 a thrwy ei doethineb 32 yn dyhuddo Dafydd.* 36 *Nabal wedi clywed hynny, yn marw.* 39 *Dafydd yn priodi Abigail ac Ahinoam.* 44 *Rhoddi Michal i Phalti.*

A BU farw Samuel; a holl Israel a ymgynnullasant, ac a alarasant am dano ef, ac a'i claddasant ef yn ei dŷ yn Ramah. A Dafydd a gyfododd, ac a aeth i waered i anialwch Paran.

2 Ac yr oedd gwr ym Maon, a'i gyfoeth yn Carmel; a'r gwr oedd fawr iawn, ac iddo ef yr oedd tair mil o ddefaid, a mil o eifr: ac yr oedd efe yn cneifio ei ddefaid yn Carmel.

3 Ac enw y gwr oedd Nabal; ac enw ei wraig Abigail: a'r wraig oedd yn dda ei deall, ac yn deg ei gwedd: a'r gwr oedd galed, a drwg ei weithredoedd; a Chalebiad oedd efe.

4 ¶ A chlybu Dafydd yn yr anialwch, fod Nabal yn cneifio ei ddefaid.

5 A Dafydd a anfonodd ddeg o langciau; a Dafydd a ddywedodd wrth y llangciau, Cerddwch i synu i Carmel, ac ewch at Nabal, a chyferchwch well iddo yn fy enw i.

6 Dywedwch fel hyn hefyd wrtho ef sydd yn byw mewn llwyddiant, Caffech di heddwch, a'th dŷ heddwch, a'r hyn oll sydd eiddot ti heddwch.

7 Ac yn awr clywais fod rhai yn cneifio i ti: yn awr y bugeliad sydd gennynt a fuant gyd â ni, ni wnaethom sarhâd arnynt hwy, ac ni bu ddim yn

eisieu iddynt, yr holl ddyddiau y buant hwy yn Carmel.

8 Gofyn i'th langciau, a hwy a fynegant i ti: gan hynny caed y llangciau hyn ffafr yn dy olwg di (canys ar ddiwrnod da y daethom ni) dyro, attolwg, yr hyn a ddelo i'th law, i'th weision, ac i'th fab Dafydd.

9 Ac wedi dyfod llangciau Dafydd, hwy a ddywedasant wrth Nabal yn ol yr holl eiriau hynny yn enw Dafydd, ac a dawsant.

10 ¶ A Nabal a atebodd weision Dafydd, ac a ddywedodd, Pwy yw Dafydd? a phwy yw mab Jesse? llawer sydd o weision heddyw yn torri ymaith bob un oddi wrth ei feistr.

11 A gymmeraf fi fy mara a'm dwfr, a'm cig a leddais i'm cneifwyr, a'u rhoddi i wŷr nis gwn o ba le y maent?

12 Felly llangciau Dafydd a droisant i'w ffordd, ac a ddychwelasant, ac a ddaethant, ac a fynegasant iddo ef yr holl eiriau hynny.

13 A Dafydd a ddywedodd wrth ei wŷr, Gwregyswch bob un ei gleddyf. Ac ymwregysodd pob un ei gleddyf; ymwregysodd Dafydd hefyd ei gleddyf: ac ynghylch pedwar cant o wŷr a aeth i fynu ar ol Dafydd, a dau gant a drigasant gyd â'r dodrefn.

14 ¶ Ac un o'r llangciau a fynegodd i Abigail gwraig Nabal, gan ddywedyd, Wele, Dafydd a anfonodd gennadau o'r anialwch i gyfarch gwell i'n meistr ni; ond efe a'u difenwodd hwynt.

15 A'r gwŷr fu dda iawn wrthym ni; ac ni wnaed sarhad arnom ni, ac ni bu i ni ddim yn eisieu yr holl ddyddiau y rhodiasom gyd â hwynt, pan oeddym yn y maes.

16 Mur oeddynt hwy i ni nos a dydd, yr holl ddyddiau y buom gyd â hwynt yn cadw y defaid.

17 Yn awr gan hynny gwybydd, ac ystyria beth a wnelech: canys parot-towyd drwg yn erbyn ein meistr ni, ac yn erbyn ei holl dŷ ef: canys efe sydd fab i Belial, fel na ellir ymddiddan âg ef.

18 ¶ Yna Abigail a frysiodd, ac a gymmerth ddau cant o fara, a dwy gostrelaid o win, a phump o ddefaid

wedi eu gwneuthur yn barod, a phŵm hobaid o gras-*yd*, a chan *swp* o resin, a dau can *teisen* o ffigys, ac a'u gosododd ar asynod.

19 A hi a ddywedodd wrth ei gweision, Cerddwch o'm blaen i; wele, fi yn dyfod ar eich ol: ond wrth Nabal ei gwr nid ynganodd hi.

20 Ac a hi yn marchogaeth ar asyn, ac yn dyfod i waered ar hyd ystlys y mynydd; yna, wele, Dafydd a'i wŷr yn dyfod i waered i'w herbyn; a hi a gyfarfu â hwynt.

21 (A dywedasai Dafydd, Dïau gadw o honof fi yn ofer yr hyn oll *oedd* gan hwn yn yr anialwch, fel na bu dim yn eisieu o'r hyn oll *oedd* ganddo ef: canys efe a dalodd i mi ddrwg dros dda.

22 Felly y gwnelo Duw i elynion Dafydd, ac ychwaneg, os gadawaf o'r hyn oll *sydd* ganddo ef, erbyn goleuni y bore, *un* a biso ar bared)

23 A phan welodd Abigail Dafydd, hi a frysiodd ac a ddisgynodd oddi ar yr asyn, ac a syrthiodd ger bron Dafydd ar ei hwyneb, ac a ymgyrmodd hyd lawr,

24 Ac a syrthiodd wrth ei draed ef, ac a ddywedodd, Arnaf fi, fy arglwydd, arnaf fi *bydded* yr anwiredd; a llefared dy wasanaethferch, attolwg, wrthyt, a gwranddo eiriau dy law-forwyn.

25 Attolwg, na osoded fy arglwydd ei galon yn erbyn y gwr Belial hwn, *sef* Nabal: canys fel y *mae* ei enw ef, felly y *mae* yntau; Nabal *yw* ei enw ef, ac ynfydrwydd *sydd* gyd âg ef: a minnau dy wasanaethferch, ni welais weision fy arglwydd, y rhai a anfonais.

26 Ac yn awr, fy arglwydd, *fel* y mae yr ARGLWYDD yn fyw, ac *mai* byw dy enaid di, gan i'r ARGLWYDD dy luddias di rhag dyfod i *dywallt* gwaed, ac i ymddial â'th law dy hun; yn awr bydded dy elynion di, a'r sawl a geisiant niwed i'm harglwydd, megis Nabal.

27 Ac yn awr yr anrheg yma, yr hon a ddug dy wasanaethferch i'm harglwydd, rhodder hi i'r llangciau sydd yn canlyn fy arglwydd.

28 A maddeu, attolwg, gamwedd dy wasanaethferch: canys yr AR-

GLWYDD gan wneuthur a wna i'm harglwydd dŷ sicr; o herwydd fy arglwydd sydd yn ymladd rhyfeloedd yr ARGLWYDD, a drygioni ni chafwyd ynot ti yn dy *holl* ddyddiau.

29 Er cyfodi o ddy'n i'th erlid di, ac i geisio dy enaid; etto enaid fy arglwydd a fydd wedi ei rwymo yn rhwymyn y bywyd gyd â'th ARGLWYDD dy DDUW; ac enaid dy elynion a chwyrn-deifi efe, *fel* o ganol ceudab y ffon-daf.

30 A phan wnelo yr ARGLWYDD i'm harglwydd yn ol yr hyn oll a lefarodd efe o ddaioni am danat, a phan y'th osodo di yu flaenor ar Israel;

31 Yna ni bydd hyn yn ochenaid i ti, nac yn dramgwydd calon i'm harglwydd, ddarfod i ti dywallt gwaed heb achos, neu ddial o'm harglwydd ef ei hun: ond pan wnelo DUW ddaioni i'm harglwydd, yna cofia di dy law-forwyn.

32 ¶ A dywedodd Dafydd wrth Abigail, Bendigedig *fyddo* ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn a'th anfonodd di y dydd hwn i'm cyfarfod i:

33 Bendigedig hefyd *fo* dy gynghor, a bendigedig *fyddy*ch dithau yr hon a'm lluddiaist y dydd hwn rhag dyfod i *dywallt* gwaed, ac i ymddial â'm llaw fy hun.

34 Canys yn wir, *fel* y mae ARGLWYDD DDUW Israel yn fyw, yr hwn a'm hattaliodd i rhag dy ddrygu di, oni buasai i ti frysio a dyfod i'm cyfarfod, diau na adawsid i Nabal, erbyn goleuni y bore, *un* a bisai ar bared.

35 Yna y cymmerodd Dafydd o'i llaw hi yr hyn a ddygasai hi iddo ef; ac a ddywedodd wrthi hi, Dos i fynu mewn heddwch i'th dŷ: gwel, mi a wrandewais ar dy lais, ac a dderbyniais dy wyneb.

36 ¶ Ac Abigail a ddaeth at Nabal; ac wele, *yr oedd* gwledd ganddo ef yn ei dŷ, fel gwledd brenhin: a chalon Nabal *oedd* lawen ynndo ef; canys meddwi iawn oedd efe: am hynny nid ynganodd hi wrtho ef air, na bychan na mawr, nes goleuo y bore.

37 A'r bore pan aeth ei feddwdod allan o Nabal, nynegodd ei wraig iddo

ef y geiriau hynny; a'i galon ef a fu farw o'i fewn, ac efe a aeth *fel* carreg.

38 Ac ynghylch *pen* y deng niwrnod y tarawodd yr ARGLWYDD Nabal, fel y bu efe farw.

39 ¶ A phan glybu Dafydd farw Nabal, efe a ddywedodd, Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD, yr hwn a ddadl-euodd achos fy sarhad i oddi ar law Nabal, ac a attaliodd ei was rhag drwg: canys yr ARGLWYDD a drodd ddrygioni Nabal a rei ben ei hun. Dafydd hefyd a anfonodd i ymddiddan âg Abigail, am ei chymmeryd hi yn wraig iddo.

40 A phan ddaeth gweision Dafydd at Abigail i Carmel, hwy a lefarasant wrthi, gan ddywedyd, Dafydd a'n hanfonodd ni attat ti, i'th gymmeryd di yn wraig iddo.

41 A hi a gyfododd, ac a ymgrymmodd ar ei hwyneb hyd lawr; ac a ddywedodd, Wele, dy forwyn yn wasanaethferch i olchi traed gweision fy arglwydd.

42 Abigail hefyd a frysiodd, ac a gyfododd, ac a farchogodd ar asyn, a phump o'i llangcesau yn ei chanlyn: a hi a aeth ar ol cenhadau Dafydd, ac a aeth yn wraig iddo ef.

43 A Dafydd a gymmerth Ahinoam o Jezreel, a hwy a fuant ill dwyoedd yn wragedd iddo ef.

44 ¶ A Saul a roddasai Michal ei ferch, gwraig Dafydd, i Phalti mab Laïs, o Alim.

P E N. XXVI.

1 Saul, wedi i'r Ziphiaid ddatguddio Dafydd, yn dyfod i Hachilah yn ei erbyn ef. 5 Dafydd yn dyfod i'r wersyllfa, ac yn rhwyntro i Abime ludd Saul; etto yn cymmeryd ei wayffson ef a'i ddufrlestr. 13 Dafydd yn ceryddu Abner; 18 ac yn cynghori Saul. 21 Saul yn cydnabod ei fai.

A'R Ziphiaid a ddaethant at Saul i Gibeah, gan ddywedyd, Onid *ydyw* Dafydd yn llechu ym mryn Hachilah, ar gyfer y diffaethwch?

2 Yna y cyfododd Saul, ac a aeth i waered i anialwch Ziph, a thair mil o etholedigion gwŷr Israel gyd âg ef, i geisio Dafydd yn anialwch Ziph.

3 A Saul a wersyllodd ym mryn Hachilah, yr hwn *sydd* ar gyfer y diffaethwch, wrth y ffordd; a Dafydd

oedd yn aros yn yr anialwch; ac efe a welodd fod Saul yn dyfod ar ei ol ef i'r anialwch.

4 Am hynny Dafydd a anfonodd ysbīwyr, ac a wybu ddyfod o Saul yn sicr.

5 ¶ A Dafydd a gyfododd, ac a ddaeth i'r lle y gweryllasai Saul ynddo: a chanfu Dafydd y lle yr oedd Saul yn gorwedd ynddo, ac Abner mab Ner, tywysog ei lu. A Saul oedd yn gorwedd yn y wersyllfa, a'r bobl yn gwerylluo o'i amgylch ef.

6 Yna y llefarodd Dafydd, ac y dywedodd wrth Ahimelech yr Hethiad, ac wrth Abisai mab Serfiah, brawd Joab, gan ddywedyd, Pwy a â i waered gyd â mi at Saul i'r gweryll? A dywedodd Abisai, Myfi a âf i waered gyd â thi.

7 Felly y daeth Dafydd ac Abisai at y bobl liw nos. Ac wele, Saul yn gorwedd ac yn cysgu yn y wersyllfa, a'i waywffon wedi ei gwthio i'r ddaear wrth ei obennydd ef: ac Abner a'r bobl oedd yn gorwedd o'i amgylch ef.

8 Yna y dywedodd Abisai wrth Dafydd, Duw a roddes heddyw dy elyn yn dy law di: yn awr gan hynny gād i mi ei daro ef, attolwg, â gwaywffon, hyd y ddaear un waith, ac nis ail-darawaf ef.

9 A Dafydd a ddywedodd wrth Abisai, Na ddifetha ef: canys pwy a estynai ei law yn erbyn enneiniog yr ARGLWYDD, ac a fyddai ddiieuog?

10 Dywedodd Dafydd hefyd, Fel y mae yr ARGLWYDD yn fyw, naill ai yr ARGLWYDD a'i tery ef; ai ei ddydd ef a ddaw i farw; ai efe a ddiagnu i'r rhyfel, ac a ddifethir.

11 Yr ARGLWYDD a'm cadwo i rhag estyn fy llaw yn erbyn enneiniog yr ARGLWYDD: ond yn awr, cymmer, attolwg, y waywffon sydd wrth ei obennydd ef, a'r llestr dwfr, ac awn ymaith.

12 A Dafydd a gymmerth y waywffon, a'r dwfr oddi wrth obennydd Saul; a hwy a aethant ymaith; ac nid oedd neb yn gweled, nac yn gwybod, nac yn neffro: canys yr oeddynt oll yn cysgu; o herwydd trwmwsg oddi

wrth yr ARGLWYDD a syrthiasai arnynt hwy.

13 ¶ Yna Dafydd a aeth i'r tu hwnt, ac a safodd ar ben y mynydd o hirbell (ac encyd fawr rhyngddynt)

14 A Dafydd a lefodd ar y bobl, ac ar Abner mab Ner, gan ddywedyd, Onid attebi di, Abner? Yna Abner a atebodd, ac a ddywedodd, Pwy ydwyt ti sydd yn llefain ar y brenhin?

15 A Dafydd a ddywedodd wrth Abner, Onid gwr ydwyt ti? a phwy sydd fel ti yn Israel? a phaham na chedwaist dy arglwydd frenhin? canys daeth un o'r bobl i ddifetha y brenhin dy arglwydd di.

16 Nid da y peth hyn a wnaethost ti. Fel y mae yr ARGLWYDD yn fyw, meibion euog o farwolaeth ydych chiwi, am na chadwasoch eich meistr, enneiniog yr ARGLWYDD. Ac yn awr edrychwch pa le y mae gwaywffon y brenhin, a'r llestr dwfr oedd wrth ei obennydd ef.

17 A Saul a adnabu lais Dafydd, ac a ddywedodd, Ai dy lais di yw hwn, fy mab Dafydd? A dywedodd Dafydd, Fy llais i ydyw, fy arglwydd frenhin.

18 Dywedodd hefyd, Paham y mae fy arglwydd fel hyn yn erlid ar ol ei was? canys beth a wneuthum? neu pa ddrygioni sydd yn fy llaw?

19 Yn awr gan hynny, attolwg, gwrandawed fy arglwydd frenhin eiriau ei wasanaethwr. Os yr ARGLWYDD a'th annogodd di i'm herbyn, arogled offrwm: ond os meibion dynion, melliagedig fyddant hwy ger bron yr ARGLWYDD; o herwydd hwy a'm gyrrasant i allan heddyw, fel nad ydwyf yn cael glynu yn etifeddiaeth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Dos, gwasanaetha dduwiau dieithr.

20 Yn awr, gan hynny, na syrthied fy ngwaed i i'r ddaear o flaen wyneb yr ARGLWYDD: canys brenhin Israel a ddaeth allan i geisio chwannen, megis un yn hela petris yn y mynyddoedd.

21 ¶ Yna Saul a ddywedodd, Pechais: dychwel, Dafydd fy mab: canys ni'th ddrygaf mwy; o herwydd gwerthfawr fu fy einioes i yn dy olwg di y

dydd hwn: wele, ynfyd y gwneuthum, a mi a gyfeiliornais yn ddirfawr.

22 A Dafydd a atebodd, ac a ddywedodd, Wele waywffon y brenhin; deled un o'r llangciau drosodd, a chyrrched hi.

23 Yr ARGLWYDD a dalo i bob un ei gyfiawnder, a'i ffyddlondeb: canys yr ARGLWYDD a'th roddodd di heddyw yn fy llaw i; ond nid estywnn i fy llaw yn erbyn enneiniog yr ARGLWYDD.

24 Ac wele, megis y bu werthfawr dy einioes di heddyw yn fy ngolwg i, felly gwerthfawr fyddo fy einioes innau y'ngolwg yr ARGLWYDD, a gwareded fi o bob cyfyngdra.

25 Yna y dywedodd Saul wrth Dafydd, Bendigedig *fych* di, fy mab Dafydd: hefyd ti a wnai fawredd, ac a orchfygi rhag llaw. A Dafydd a aeth i ffordd; a Saul a ddychwelodd i'w fangre ei hun.

PEN. XXVII.

1 *Saul yn clywedd bod Dafydd yn Gath, ac heb ei geisio ef mwyach.* 5 *Dafydd yn cael Siclag gan Achis; 8 a chan yspellio gwledydd eraill, yn peri i Achis goelio mai yn erbyn Judah yr ymladdasai efe.*

A DAFYDD a ddywedodd yn ei galon, Yn awr difethir fi ryw ddydd trwy law Saul: nid oes dim well i mi na diangc i dir y Philistiaid; fel yr anobeithio Saul *ddyfod o hyd* i mi, ac na'm ceisio mwy yn holl derfynau Israel. Felly y diangaf o'i law ef.

2 A Dafydd a gyfododd, ac a dramwyodd, efe a'r chwe channwr *oedd* gyd âg ef, at Achis mab Maoch, brenhin Gath.

3 A Dafydd a arhosodd gyd âg Achis yn Gath, efe a'i wŷr, bob un gyd â'i deulu; Dafydd a'i ddwy wragedd, Ahinoam y Jezreelees, ac Abigail gwraig Nabal y Carmelees.

4 A mynegwyd i Saul, ffoi o Dafydd i Gath: ac ni chwane-godd efe ei geisio ef mwy.

5 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrth Achis, O chefais yn awr ffafir yn dy olwgd i, rhodder i mi le yn un o'r maes-drefi, fel y trigwyf yno: canys paham yr erys dy was di yn ninas y brenhin gyd â thi?

6 Yna Achis a roddodd iddo ef y

dydd hwnnw Siclag: am hynny y mae Siclag yn eiddo brenhinoedd Judah hyd y dydd hwn.

7 A rhifedi y dyddiau yr arhosodd Dafydd y'ngwlad y Philistiaid, *oedd* flwyddyn a phedwar mis.

8 ¶ A Dafydd a'i wŷr a aethant i fynu, ac a ruthasant ar y Gesuriaid, a'r Gezriaid, a'r Amaleciaid: canys hwynt-hwy gynt *oedd* yn preswyllo yn y wlad, ffordd yr elych i Sur, ie, hyd wlad yr Aipht.

9 A Dafydd a darawodd y wlad; ac ni adawodd yn fyw wr na gwraig: ac a ddug y defaid, a'r gwartheg, a'r asynod, a'r camelod, a'r gwisgoedd, ac a ddychwelodd ac a ddaeth at Achis.

10 Ac Achis a ddywedodd, I ba le y rhuthrasoch chwi heddyw? A dywedodd Dafydd, Yn erbyn tu dehau Judah, ac yn erbyn tu dehau y Jerahmeiliaid, ac yn erbyn tu dehau y Ceneaid.

11 Ac ni adawsai Dafydd yn fyw wr na gwraig, i ddwyn *chwedlau* i Gath; gan ddywedyd, Rhag mynegi o honynt i'n herbyn, gan ddywedyd, Fel hyn y gwnaeth Dafydd, ac felly *y bydd* ei arfer ef yr holl ddyddiau yr arhoso efe y'ngwlad y Philistiaid.

12 Ac Achis a gredodd Dafydd, gan ddywedyd, Efe a'i gwnaeth ei hun yn ffiائد gan ei bobl ei hun Israel; am hynny y bydd efe yn was i mi yn dragywydd.

PEN. XXVIII.

1 *Achis yn hyderu ar Dafydd.* 3 *Saul wedi difetha y deiniaid, 4 yn ei ofn, wedi i Dduw ei wrthod, 7 yn myned at ddeuines: 9 a honno yn codi i fynu Samuel.* 15 *Saul, wrth glywedd ei ddinyst, yn llewygu: 21 a'r uwraig a'i weisio yn ei nerthu ef â hwyd.*

A'R Philistiaid yn y dyddiau hynny a gynnnullasant eu byddin-oedd yn llw, i ymladd yn erbyn Israel. A dywedodd Achis wrth Dafydd, Gwybydd di yn hysbys, yr âi di gyd a mi allan i'r gwersylloedd, ti a'th wŷr.

2 A dywedodd Dafydd wrth Achis, Yn ddiâu ti a gai wybod beth a all dy was ei wneuthur. A dywedodd Achis wrth Dafydd, Yn wir minnau a'th osodaf di yn geidwad ar fy mhen i byth.

3 ¶ A Samuel a fuasai farw ; a holl Israel a alarasant am dano ef, ac a'i claddasant yn Ramah, sef yn ei ddinas ei hun. A Saul a yrrasai ymaith y swynyddion a'r dewiniaid o'r wlad.

4 ¶ A'r Philistiaid a ymgynnullasant ac a ddaethant ac a wersyllasant yn Sunem : a Saul a gasglodd holl Israel ynghyd ; a hwy a wersyllasant yn Gilboa.

5 A phan welodd Saul wersyll y Philistiaid, efe a ofnodd, a'i galon a ddychrynodd yn ddirfawr.

6 A phan ymgynghorodd Saul â'r ARGLWYDD, nid atebodd yr ARGLWYDD iddo, na thrwy freuddwydion, na thrwy Urim, na thrwy brophwydi.

7 ¶ Yna y dywedodd Saul wrth ei weision, Ceisiwch i mi wraig o berchen yspryd dewiniaeth, fel yr elwyf atti, ac yr ymofynwyf â hi. A'i weision a ddywedasant wrtho, Wele, y mae gwraig o berchen yspryd dewiniaeth yn Endor.

8 A Saul a newidiodd ei ddull, ac a wisgodd ddillad eraill ; ac efe a aeth, a dau wr gyd âg ef, a hwy a ddaethant at y wraig liw nos. Ac efe a ddywedodd, Dewinia, attolwg, i mi trwy yspryd dewiniaeth, a dwg i fynu attaf fi yr hwn a ddywedwyf wrthyf.

9 A'r wraig a ddywedodd wrtho ef, Wele, ti a wyddost yr hyn a wnaeth Saul, yr hwn a ddifethodd y swynyddion a'r dewiniaid o'r wlad : paham gan hynny yr ydwyf ti yn gosod magl yn erbyn fy einioes i, i beri i mi farw ?

10 A Saul a dyngodd wrthi hi i'r ARGLWYDD, gan ddywedyd, *Fel mai byw yr ARGLWYDD*, ni ddigwydd i ti niwed am y peth hyn.

11 Yna y dywedodd y wraig, Pwy a ddygaf fi i fynu attaf ti? Ac efe a ddywedodd, Dwg i mi Samuel i fynu.

12 A'r wraig a ganfu Samuel, ac a lefodd â llef uchel : a'r wraig a lefarodd wrth Saul, gan ddywedyd, Paham y twyllaist fi? canys ti yw Saul.

13 A'r brenhin a ddywedodd wrthi hi, Nac ofna : canys beth a welaist ti? A'r wraig a ddywedodd wrth Saul, Duwiau a welais yn dyrchafu o'r ddaear.

14 Yntau a ddywedodd wrthi, Pa ddull sydd arno ef? A hi a ddywedodd, Gwr hen sydd yn dyfod i fynu, a hwnnw yn gwisgo mantell. A gwybu Saul mai Samuel oedd efe ; ac efe a ostyngodd ei wyneb i lawr, ac a ymgrymmodd.

15 ¶ A Samuel a ddywedodd wrth Saul, Paham yr atfonyddaist arnaf, gan beri i mi ddyfod i fynu? A dywedodd Saul, Y mae yn gyfyng iawn arnaf fi : canys y mae y Philistiaid yn rhyfela yn fy erbyn i, a Duw a giliodd oddi wrthyf fi, ac nid yw yn fy ateb mwyach, na thrwy law prophwydi, na thrwy freuddwydion : am hynny y gelwais arnat ti, i hysbysu i mi beth a wnawn.

16 Yna y dywedodd Samuel, Paham gan hynny yr ydwyf ti yn ymofyn â mi, gan i'r ARGLWYDD gilio oddi wrthyf, a bod yn elyn i ti?

17 Yr ARGLWYDD yn ddiau a wnaeth iddo, megis y llefarodd trwy fy llaw i : canys yr ARGLWYDD a rwygodd y frenhiniaeth o'th law di, ac a'i rhoddes hi i'th gymmydog, i Dafydd.

18 O herwydd na wrandewaist ti ar lais yr ARGLWYDD, ac na chyflawniaist lidiowgrwydd ei ddigter ef yn erbyn Amalec ; am hynny y gwnaeth yr ARGLWYDD y peth hyn i ti y dydd hwn.

19 Yr ARGLWYDD hefyd a ddyry Israel gyd â thi yn llaw y Philistiaid ; ac y fory y byddi di a'th feibion gyd â mi : a'r ARGLWYDD a ddyry werlylloedd Israel yn llaw y Philistiaid.

20 Yna Saul a frysiodd ac a syrthiodd o'i hŷd gyhyd ar y ddaear, ac a ofnodd yn ddirfawr, o herwydd geiriau Samuel : a nerth nid oedd ynndo ; canys ni fwyttasai fwyd yr holl ddiwrnod na'r holl noson honno.

21 ¶ A'r wraig a ddaeth at Saul, ac a ganfu ei fod ef yn ddychrynedig iawn ; a hi a ddywedodd wrtho ef, Wele, gwrandaodd dy law-forwyn ar dy lais di, a gosodais fy einioes mewn enbydrwydd, ac ufuddhêais dy eiriau a leferaist wrthyf :

22 Yn awr gan hynny gwrando dithau, attolwg, ar lais dy wasanaeth-

ferch, a gâd i mi osod ger dy fron di dammaid o fara; a bwytta, fel y byddo nerth ynot, pan elech i'th ffordd.

23 Ond esfe a wrthododd, ac a ddywedodd, Ni fwyttâf. Etto ei weision a'r wraig hefyd a'i cymmellasant ef; ac esfe a wrandawodd ar eu llais hwynt. Ac esfe a gyfododd oddi ar y ddaear, ac a eisteddodd ar y gwely.

24 Ac yr oedd gan y wraig lo bras yn tŷ; a hi a frysiodd ac a'i lladodd ef, ac a gymmerth beilliaid, ac a'i tylinodd, ac a'i pobodd yn gri:

25 A hi a'i dug ger bron Saul, a cher bron ei weision: a hwy a fwytasant. Yna hwy a gyfodasant, ac a aethant ymaith y noson honno.

PEN. XXIX.

1 Dafydd, wrth fyned gyd â'r Philistiaid, 3 yn cael ei wrthod gan y tywysogion. 6 Achis yn ei ollwng ef ymaith, ac yn canmol ei fyddlondeb ef.

YNA y Philistiaid a gynnullasant eu holl fyddinoedd i Aphec: a'r Israellaid oedd yn gwersyllu wrth ffynnon sydd yn Jezreel.

2 A thywysogion y Philistiaid oedd yn tramwy yn gannoedd, ac yn filoedd: ond Dafydd a'i wŷr oedd yn cerdded yn olaf gyd âg Achis.

3 Yna tywysogion y Philistiaid a ddywedasant, Beth a wna yr Hebraid hyn yma? Ac Achis a ddywedodd wrth dywysogion y Philistiaid, Onid dyma Dafydd, gwas Saul brenhin Israel, yr hwn a fu gyd â mi y dyddiau hyn, neu y blynyddoedd hyn, ac ni chefais ddim bai ynddo ef, er y dydd y syrthiodd esfe attaf hyd y dydd hwn?

4 A thywysogion y Philistiaid a lidiasant wrtho; a thywysogion y Philistiaid a ddywedasant wrtho, Gwna i'r gwr hwn ddychwelyd i'w le a osodaist iddo, ac na ddeled i waered gyd â ni i'r rhyfel; rhag ei fod yn wrthwynebwyr i ni yn y rhyfel: canys â pha beth y rhyngai hwn fodd i'w feistr? onid â phennau y gwŷr hyn?

5 Onid hwn yw Dafydd, am yr hwn y canasant wrth eu gilydd yn y dawnsiau, gan ddywedyd, Saul a laddodd ei filoedd, a Dafydd ei fyrddiwn?

6 ¶ Yna Achis a alwodd Dafydd,

ac a ddywedodd wrtho, Fel mai byw yr ARGLOWYDD, diau dy fod di yn uniawn, ac yn dda yn fy ngolwg i, pan elit allan, a phan ddelit i mewn gyd â mi yn y gwersyll: canys ni chefais ynot ddrygioni, o'r dydd y daethost attaf fi hyd y dydd hwn: eithr nid wyt ti wrth fodd y tywysogion.

7 Dychwel yn awr, gan hynny, a dos mewn heddwch, ac na anfoddlona dywysogion y Philistiaid.

8 ¶ A dywedodd Dafydd wrth Achis, Ond beth a wneuthum i? a pheth a gefaist ti yn dy was, o'r dydd y deuthum o'th flaen di hyd y dydd hwn, fel na ddelwn i ymladd yn erbyn gelynyon fy arglwydd frenhin?

9 Ac Achis a atebodd ac a ddywedodd wrth Dafydd, Gwn mai da wyt ti yn fy ngolwg i, megis angel Duw: ond tywysogion y Philistiaid a ddywedasant, Ni ddaw esfe i fynu gyd â ni i'r rhyfel.

10 Am hynny yn awr cyfod yn fore, a gweision dy feistr y rhai a ddaethant gyd â thi: a phan gyfodoch yn fore, a phan oleuo i chwi, ewch ymaith.

11 Felly Dafydd a gyfododd, esfe a'i wŷr, i fyned ymaith y bore, i ddychwelyd i dir y Philistiaid. A'r Philistiaid a aethant i fynu i Jezreel.

PEN. XXX.

1 Yr Amaleciaid yn gyspeilio Siclag. 7 Dafydd yn ymofyn â Duw, ac yn cael cysur i'w herlid hwy; 11 a thrwy waith Aiphitiaid, yn cael ei ddwyn at y gelynyon, ac yn ynnill adref yr holl yspail. 22 Cyfraith Dafydd am rannu yr yspail yn uniawn rhwng yr ymluddwyr a'r rhai a gadwent yr yspail. 26 Esfe yn anfon ar- rhegion i'w gyspeillion.

APHAN ddaeth Dafydd a'i wŷr i Siclag y trydydd dydd, yr Amaleciaid a ruthrasent ar du y dehau, ac ar Siclag, ac a darawsent Siclag, ac a'i llosgasant hi â thàn.

2 Caeth-gludasent hefyd y gwragedd oedd ynddi: o fychan hyd fawr ni laddasant hwy neb, eithr dygasent hwy ymaith, ac aethant i'w ffordd.

3 ¶ Felly y daeth Dafydd a'i wŷr i'r ddinas; ac wele hi wedi ei llosgi â thàn: eu gwragedd hwynt hefyd, a'u meibion, a'u merched, a gaeth-gludasid.

Dafydd yn erlid yr Amaleciaid, PEN.

4 Yna dyrchafodd Dafydd a'r bobl *oedd* gyd âg ef eu llef, ac a wylasant, hyd nad *oedd* nerth ynddynt i wylu.

5 Dwy wragedd^o Dafydd hefyd a gaeth-gludasid, Abinoam y Jezreelees, ac Abigail gwraig Nabal y Carmeliad.

6 A bu gyfyng iawn ar Dafydd; canys y bobl a feddylasant ei labyddio ef; o herwydd chwerwasai enaid yr holl bobl, bob un am ei feibion, ac am ei ferched: ond Dafydd a ymgysurodd yn yr *ARGLWYDD* ei *DDUW*.

7 A Dafydd a ddywedodd wrth Abiathar yr offeiriad, mab Ahimelech, Dwg i mi, attolwg, yr ephod. Ac Abiathar a ddug yr ephod at Dafydd.

8 A Dafydd a ymofynodd â'r *ARGLWYDD*, gan ddywedyd, A erlidiaf fi ar ol y dorf hon? a oddiweddaf fi hi? Ac efe a ddywedodd wrtho, Erlid: canys gan oddiweddyd y goddiweddi, a chan waredu y gwaredi.

9 Felly Dafydd a aeth, efe a'r chwe channwr *oedd* gyd âg ef, a hwy a ddaethant hyd afon Besor, lle yr arhosodd y rhai a adawyd yn ol.

10 A Dafydd a erlidiodd, efe a phedwar cant o wŷr (canys dau can wr a arhosasant yn ol, y rhai a flinasent fel na allent fyned dros afon Besor)

11 ¶ A hwy a gawsant Aiphth-ddyn yn y maes, ac a'i dygasant ef at Dafydd; ac a roddasant iddo fara, ac efe a fwyttâodd; a hwy a'i diodasant ef â dwfr.

12 A hwy a roddasant iddo ddarn o ffigys, a dau swp o *resin*. Ac efe a fwyttâodd, a'i yspryd a ddychwelodd atto: canys ni fwyttasai fara, ac nid yfasai ddwfr, dridiau a thair nos.

13 A Dafydd a ddywedodd wrtho, *Gwas* i bwy *wyt* ti? ac o ba le y *daethost* ti? Ac efe a ddywedodd, Llangc o'r Aiphth *ydwyf* fi, gwas i wr o Amalec; a'm meist'r a'm gadawodd, oblegid i mi glafychu er ys tridiau bellach.

14 Nyni a ruthrasom ar du dehau y Cerethiaid, a'r *hyn sydd* eiddo Judah, a thu dehau Caleb; Siclag hefyd a losgasom ni â thân.

15 A Dafydd a ddywedodd wrtho, A fedri di fyned â mi i waered at y dorf hon? Yntau a ddywedodd, Twng

XXX. ac yn dwyn adref yr yspail.

wrthf fi i *DDUW*, na leddi fi, ac na roddi fi yn llaw fy meist'r, a mi a âf â thi i waered at y dorf hon.

16 ¶ Ac efe a'i dug ef i waered: ac wele, *hwylt* wedi ymwasgaru ar hyd wyneb yr holl dir, yn bwytta, ac yn yfed, ac yn dawnsio; o herwydd yr holl yspail fawr a ddygasent hwy o wlad y Philistiaid, ac o wlad Judah.

17 A Dafydd a'u tarawodd hwynt o'r cyfnos hyd brydnawn drannoeth: ac ni ddiangodd un o honynt, oddieithr pedwar cant o wŷr ieuaingc, y rhai a farchogasant ar gamelod, ac a ffoisant.

18 A Dafydd a achubodd yr hyn oll a ddygasai yr Amaleciaid: Dafydd hefyd a waredodd ei ddwy wragedd.

19 Ac nid oedd yn eisieu iddynt, na bychan na mawr, na mab ua merch, na'r anrhaith, na dim ag a ddygasent hwy ganddynt: hyn oll a ddug Dafydd adref.

20 Dug Dafydd hefyd yr holl ddefaid, a'r gwartheg; y rhai a yrrasant o flaen yr anifeiliaid *eraill*, ac a ddywedasant, Dyma anrhaith Dafydd.

21 ¶ A Dafydd a ddaeth at y ddau cannwr a flinasent, fel nad allent ganlyn Dafydd, ac a barasid iddynt aros wrth afon Besor: a hwy a aethant i gyfarfod Dafydd, ac i gyfarfod â'r bobl *oedd* gyd âg ef. A phan nesâodd Dafydd at y hobl, efe a gyfarchodd well iddynt.

22 Yna yr atebodd pob gwr drygionus, ac *eiddo* y fall, o'r gwŷr a aethai gyd â Dafydd, ac a ddywedasant, O herwydd nad aethant hwy gyd â ni, ni roddwn ni iddynt hwy *ddim* o'r anrhaith a achubasom ni; eithr i bob un ei wraig, a'i feibion: dygant *hwylt* ymaith, ac ymadawant.

23 Yna y dywedodd Dafydd, Ni wnewch chwi felly, fy mrodyr, am yr hyn a roddodd yr *ARGLWYDD* i n., yr hwn a'n cadwodd ni, ac a roddodd y dorf a ddaethai i'n herbyn, yn ein llaw ni.

24 Canys pwy a wrendy arnoch chi hwi yn y peth hyn? canys un fath *fydd* rhan yr hwn a elo i waered i ryfel, a rhan yr hwn a arhoso gyd â'r dordrefnu: a hwy a gyd-rannant.

25 Ac o'r dydd hwnnw allan, efe a osododd hyn yn gyfraith ac yn farned-igaeth yn Israel, hyd y dydd hwn.

26 ¶ A phan ddaeth Dafydd i Siclag, efe a anfonodd o'r anrhaith i henuriaid Judah, *sef* i'w gyfeillion (gan ddywedyd, Wele i chwi anrheg, o anrhaith gelynyon yr ARGLWYDD)

27 *Sef* i'r rhai oedd yn Bethel, ac i'r rhai oedd yn Ramoth tu a'r dehaul, ac i'r rhai oedd yn Jattir,

28 Ac i'r rhai oedd yn Aroer, ac i'r rhai oedd yn Siphmoth, ac i'r rhai oedd yn Estemoa,

29 Ac i'r rhai oedd yn Rachal, ac i'r rhai oedd yn ninasoedd y Jerameel-iaid, ac i'r rhai oedd yn ninasoedd y Ceneaid,

30 Ac i'r rhai oedd yn Hormah, ac i'r rhai oedd yn Chor-asan, ac i'r rhai oedd yn Athac,

31 Ac i'r rhai oedd yn Hebron, ac i'r holl leoedd y buasai Dafydd a'i wŷr yn cynniwair ynddynt.

P E N . X X X I .

1 *Saul, wedi colli ei wŷr, a lladd ei feibion, yn ei ludd ei hun.* 7 *Y Philistiaid yn perchenogi y dinasoedd a adawsai yr Israeliaid; 8 ac yn gorfoleddu ar y cyrph meirw.* 11 *Gwŷr Jabes Gilead yn ynnill y cyrph liw nos, ac yn eu llosgi hwy yn Jabes, ac yn eu claddu yn alarus.*

A'R Philistiaid oedd yn ymladd yn erbyn Israel: a gwŷr Israel a ffoisant rhag y Philistiaid, ac a syrthiasant yn archolledig ym mynydd Gilboa.

2 A'r Philistiaid a erlidiasant ar ol Saul a'i feibion; a'r Philistiaid a laddasant Jonathan, ac Abinadab, a Malcisa, meibion Saul.

3 A thrymhâodd y rhyfel yn erbyn Saul, a'r gwŷr bwâu a'u cawsant ef; ac efe a archollwyd yn dost gan y saethyddion.

4 Yna y dywedodd Saul wrth yr

hwn a oedd yn dwyn ei arfau ef, Tynn dy gleddyf, a thrywana fi âg ef; rhag i'r rhai dienwaededig yma ddyfod a'm trywanu i, a'm gwaradwyddo. Ond ni fynnai ei yswain ef; canys efe a ddychrynasai yn ddirfawr: am hynny Saul a gymmerodd gleddyf, ac a syrthiodd arno.

5 A phan welodd ei yswain farw o Saul, yntau hefyd a syrthiodd ar ei gleddyf, ac a fu farw gyd âg ef.

6 Felly y bu farw Saul, a'i dri mab, a'i yswain, a'i holl wŷr, y dydd hwnnw ynghyd.

7 ¶ A phan welodd gwŷr Israel, y rhai oedd o'r tu hwnt i'r dyffryn, a'r rhai oedd o'r tu hwnt i'r Iorddonen, ffoi o wŷr Israel, a marw Saul a'i feibion, hwy a adawsant y dinasoedd, ac a ffoisant; a'r Philistiaid a ddaethant ac a drigasant ynddynt.

8 A'r bore, pan ddaeth y Philistiaid i ddiosg y lladdedigion, hwy a gawsant Saul a'i dri mab yn gorwedd ym mynydd Gilboa.

9 A hwy a dorasant ei ben ef, ac a ddiosgasant ei arfau ef, ac a anfonasant i wlad y Philistiaid o bob parth, i fynegi yn nhŷ eu delwau hwynt, ac ym mys y bohl.

10 A gosodasant ei arfau ef yn nhŷ Astaroth; a'i gorph ef a hoeliasant hwy ar fur Beth-san.

11 ¶ A phan glybu trigolion Jabes Gilead yr hyn a wnaethai y Philistiaid i Saul;

12 Yr holl wŷr nerthol a gyfodasant, ac a gerddasant ar hyd y nos, ac a ddygasant ymaith gorph Saul, a chyrrh ei feibion ef, oddi ar fur Beth-san, ac a ddaethant i Jabes, ac a'u llosgasant hwynt yno.

13 A hwy a gymmerasant eu hesgryn hwynt, ac a'u claddasant dan bren yn Jabes, ac a ymprydiasant saith niwrnod.

Yr Ail Llyfr i SAMUEL; yr hwn a elwir hefyd,
Ail Llyfr y BRENHINOEDD.

PEN. I.

1 Yr Amaleciad, a ddygasai newyddion o'r gystaf-
an, ac a'i cyhuddasai ei hun o farwolaeth Saul,
yn cael ei ladd. 17 Dafydd yn gwneuthur
marcnad i Saul a Jonathan.

AC ar ol marwolaeth Saul, pan
ddychwelasai Dafydd o ladd yr
Amaleciaid, wedi aros o Dafydd ddeu-
ddydd yn Siclag;

2 Yna, y trydydd dydd, wele wr
yn dyfod o'r gwersyll oddi wrth Saul,
a'i ddillad wedi eu rhwygo, a phridd
ar ei ben: a phan ddaeth efe at Da-
fydd, efe a syrthiodd i lawr, ac a ym-
grymmodd.

3 A Dafydd a ddywedodd wrtho
ef, O ba le y daethost ti? Yntau a
ddywedodd wrtho, O wersyll Israel y
diengais i.

4 A dywedodd Dafydd wrtho ef,
Pa fodd y bu? mynega, attolwg, i
mi. Yntau a ddywedodd, Y bobl a
ffôdd o'r rhyfel, a llawer hefyd o'r
bobl a syrthiodd, ac a fuant feirw; a
Saul a Jonathan ei fab a fuant feirw.

5 A Dafydd a ddywedodd wrth y
llangc oedd yn mynegi iddo, Pa fodd
y gwyddost ti farw Saul a Jonathan
ei fab?

6 A'r llangc, yr hwn oedd yn myn-
egi iddo, a ddywedodd, Digwyddodd
i mi ddyfod i fynydd Gilboa; ac wele,
Saul oedd yn pwyso ar ei waywffon:
wele hefyd, y cerbydau a'r marchog-
ion yn erlid ar ei ol ef.

7 Ac efe a edrychodd o'i ol, ac a'm
canfu i, ac a alwodd arnaf fi. Min-
nau a ddywedais, Wele fi.

8 Dywedodd yntau wrthyf, Pwy
ryt ti? Minnau a ddywedais wrtho,
Amaleciad ydwyf fi.

9 Ac efe a ddywedodd wrthyf fi,
Sâf, attolwg, arnaf, a lladd fi: canys
cyfyngder a ddaeth arnaf, o herwydd
bod fy holl einioes ynof fi etto.

10 Felly mi a sefais arno ef, ac a'i
lleddais ef; canys mi a wyddwn na
byddai efe byw ar ol ei gwympo: a
chymmerais y goron oedd ar ei ben

ef, a'r freichled oedd am ei fraich ef, ac
a'i dygais hwynt yma at fy arglwydd.

11 Yna Dafydd a ymaflodd yn ei
ddillad, ac a'u rhwygodd hwynt; a'r
holl wŷr hefyd y rhai oedd gyd âg ef.

12 Galarasant hefyd, ac wylasant,
ac ymprydiasant hyd yr hwyr, am
Saul ac am Jonathan ei fab, ac
am bobl yr ARGLWYDD, ac am dŷ
Israel; o herwydd iddynt syrthio trwy
y cleddyf.

13 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrth
y llangc oedd yn mynegi hyn iddo, O
ba le y'th henyw di? Yntau a ddy-
wedodd, Mab i wr dieithr o Amalec-
iad ydwyf fi.

14 A dywedodd Dafydd wrtho,
Pa fodd nad ofnaist ti estyn dy law,
i ddifetha enneiniog yr ARGLWYDD?

15 A Dafydd a alwodd ar un o'r
gweision, ac a ddywedodd, Nesâ.
rhuthra iddo ef. Ac efe a'i tarawodd
ef, fel y bu efe farw.

16 A dywedodd Dafydd wrtho ef,
Bydded dy waed di ar dy ben dy hun:
canys dy enau dy hun a dystiolaethodd
yn dy erbyn, gan ddywedyd, Myfi a
leddais enneiniog yr ARGLWYDD.

17 ¶ A Dafydd a alarnadodd yr
alarnad hon am Saul ac am Jonathan
ei fab:

18 (Dywedodd hefyd am ddyysgu
meibion Judah i saethu â bwa: wele,
y mae yn ysgrifenedig yn llyfr Jazer):

19 O ardderchawgrwydd Israel, efe
a archollwyd ar dy uchelfâoedd di:
pa fodd y cwympodd y cedyrn!

20 Nac adroddwch hyn yn Gath;
na fynegwch yn heolydd Asclon:
rhag llawenychu merched y Philistiaid,
rhag gorfoleddu o ferched y rhai dien-
waededig.

21 O fynyddoedd Gilboa, na ddis-
gyned arnoch chwi wliht na gwlaw, na
meusydd o offrymmau: canys yno y
bwriwyd ymaith darian y cedyrn yn
ddirmygus, tarian Saul, fel pe buasai
heb ei enneinio ag olew.

22 Oddi wrth waed y lladdedigion,

oddi wrth frasder y cedyrn, ni throdd bwa Jonathan yn ol, a chleddyf Saul ni ddychwelodd yn wag.

23 Saul a Jonathan oedd gariadus ac anwyl yn eu bywyd, ac yn eu marwolaeth ni wahanwyd hwynt: cynt oeddynt nâ'r eryrod, a chryfach oedd- ynt nâ'r llewod.

24 Merched Israel, wylwch am Saul, yr hwn oedd yn eich dilladu chwi âg ysgarlad, gyd âg hyfrydwch, yr hwn oedd yn gwisgo addurn-wisg aur ar eich dillad chwi.

25 Pa fodd y cwmpodd y cedyrn y'nghanol y rhyfel! Jonathan, ti a laddwyd ar dy uchelfäoedd.

26 Gofid sydd arnaf am danat ti, fy mrawd Jonathan: cu iawn fuost gennyf fi: rhyfeddol oedd dy gariad tu ag attaf fi, tu hwnt i gariad gwragedd.

27 Pa fodd y syrthiodd y cedyrn, ac y difethwyd arfau rhyfel!

PEN. II.

1 *Dafydd, ar archiad Duw, yn myned gyd â'i wŷr i Hebron; lle y gunaed ef yn frenhin ar Judah: 5 yn canmol gwŷr Jabes Gilead, am eu caredigrwydd i Saul. 8 Abner yn gwneuthur Isboeth yn frenhin ar Israel. 12 Ymlaid creulaen rhwng deuddeg o wŷr Abner a deuddeg o wŷr Joab. 18 Lladd Asahel. 25 Joab, ar ddeisyfiad Abner, yn galw y bobl yn ol. 32 Claddedigaeth Asahel.*

AC ar ol hyn yr ymofynodd Dafydd â'r ARGLWYDD, gan ddywedyd, A âf fi i fynu i'r un o ddinasoedd Judah? A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho ef, Dos i fynu. A dywedodd Dafydd, I ba le yr âf i fynu? Dywedodd yntau, I Hebron.

2 A Dafydd a aeth i fynu yno, a'i ddwy wragedd hefyd, Ahinoam y Jezreelees, ac Abigail gwraig Nabal y Carmeliad.

3 A Dafydd a ddug i fynu ei wŷr y rhai oedd gyd âg ef, pob un â'i deulu: a hwy a arhosasant yn ninasoedd Hebron.

4 A gwŷr Judah a ddaethant, ac a cneiniasant Dafydd yno yn frenhin ar dŷ Judah. A mynegasant i Dafydd, gan ddywedyd, mai gwŷr Jabes Gilead a gladdasant Saul.

5 ¶ A Dafydd a anfonodd gennad- au at wŷr Jabes Gilead, ac a ddywed- odd wrthynt, Bendigedig ydych chiwi gan yr ARGLWYDD y rhai a wnaeth-

och y drugaredd hon â'ch arglwydd Saul, ac a'i claddasoch ef.

6 Ac yn awr yr ARGLWYDD a wnelo â chwi drugaredd a gwirionedd: min- nau hefyd a dalaf i chwi am y daioni hwn, oblegid i chwi wneuthur y peth hyn.

7 Yn awr gan hynny ymnerthed eich dwylaw, a byddwch feibion grym- mus: canys marw a fu eich arglwydd Saul, a thŷ Judah a'm henneiniasant innau yn frenhin arnynt.

8 ¶ Ond Abner mab Ner, tywysog y filwriaeth oedd gan Saul, a gymmerth Isboeth mab Saul, ac a'i dug ef dros- odd i Mahanaim;

9 Ac efe a'i gosododd ef yn frenhin ar Gilead, ac ar yr Assuriaid, ac ar Jezreel, ac ar Ephraim, ac ar Benjamin, ac ar holl Israel.

10 Mab deugein-mlwydd oedd Is- boeth mab Saul, pan ddechreuodd deyrnasu ar Israel; a dwy flynedd y teyrnasodd efe. Tŷ Judah yn unig oedd gyd â Dafydd.

11 (A rhifedi y dyddiau y bu Da- fydd yn frenhin yn Hebron ar dŷ Judah, oedd saith mlynedd, a chwe mis)

12 ¶ Ac Abner mab Ner, a gweis- ion Isboeth mab Saul, a aethant allan o Mahanaim i Gibeon.

13 Joab hefyd mab Serfiah, a gweis- ion Dafydd, a aethant allan, ac a gyf- arfuant ynghyd wrth lynn Gibeon: a hwy a eisteddasant wrth y llynn, rhai o'r naill du, a'r lleill wrth y llynn o'r tu arall.

14 Ac Abner a ddywedodd wrth Joab, Cyfoded yn awr y llangciau, a chwareuant ger ein bronnau ni. A dywedodd Joab, Cyfodant.

15 Yna y cyfodasant, ac yr aethant drosodd dan rif, deuddeg o Benjamin, sef oddi wrth Isboeth mab Saul, a deuddeg o weision Dafydd.

16 A phob un a ymaflodd ym mhen ei gilydd, ac a yrrodd ei gleddyf yu ystlys ei gyfaill; felly y cyd-syrthias- ant hwy. Am hynny y galwyd y lle hwnnw Helcath Hassurim, yn Gibeon.

17 A bu ryfel caled iawn y dwthwn hwnnw; a tharawyd Abner, a gwŷr Israel, o flaen gweision Dafydd.

18 ¶ A thri mab Serfiah oedd yno, Joab, ac Abisai, ac Asahel : ac Asahel oedd mor fuan ar ei draed ag un o'r iyrchod sydd yn y maes.

19 Ac Asahel a ddilynodd ar ol Abner ; ac wrth fyned ni throdd ar y tu dehau nac ar y tu aswy, oddi ar ol Abner.

20 Yna Abner a edrychodd o'i ol, ac a ddywedodd, Ai tydi yw Asahel ? A dywedodd yntau, Iē, myfi.

21 A dywedodd Abner wrtho ef, Tro ar dy law ddehau, neu ar dy law aswy, a dal i ti un o'r llangciau, a chymmer i ti ei arfau ef. Ond ni fynnai Asahel droi oddi ar ei ol ef.

22 Ac Abner a ddywedodd eil-waith wrth Asahel, Cilia oddi ar fy ol i : paham y tarawaf di i lawr ? canys pa fodd y codwn fy ngolwg ar Joab dy frawd di wedi hynny ?

23 Ond efe a wrthododd ymado. Am hynny Abner a'i tarawodd ef â bôn y waywffon dan y bummed ais, a'r waywffon a aeth allan o'r tu cefn iddo ; ac efe a syrthiodd yno, ac a fu farw yn ei le : a phawb a'r oedd yn dyfod i'r lle y syrthiasai Asahel ynddo, ac y buasai farw, a safasant.

24 Joab hefyd ac Abisai a erlidiasant ar ol Abner : pan fachludodd yr haul, yna y daethant hyd fryn Ammah, yr hwn sydd gyferbyn a Giah, tu ag anialwch Gibeon.

25 ¶ A meibion Benjamin a ymgasglasant ar ol Abner, ac a aethant yn un fintai, ac a safasant ar ben bryn.

26 Yna Abner a alwodd ar Joab, ac a ddywedodd, Ai byth y difa y cleddyf ? oni wyddost ti y bydd chwerwder yn y diwedd ? hyd ba bryd gan hynny y byddi heb ddywedyd wrth y bobl am ddychwelyd oddi ar ol eu brodyr ?

27 A dywedodd Joab, Fel mai byw Duw, oni buasai yr hyn a ddywedaist, diau yna y bore yr aethai y bobl i fynu, bob un oddi ar ol ei frawd.

28 Felly Joab a udganodd mewn udgorn ; a'r holl bobl a safasant, ac nid erlidiasant mwyach ar ol Israel, ac ni chwaneasant ymladd mwyach.

29 Ac Abner a'i wŷr a aethant trwy y gwastadedd ar hyd y nos honno,

ac a aethant dros yr Iorddonen, ac a aethant trwy holl Bithron, a daethant i Mahanaim.

30 A Joab a ddychwelodd oddi ar ol Abner : ac wedi iddo gasglu yr holl bobl ynghyd, yr oedd yn eisieu o weision Dafydd bedwar gwr ar bymtheg, ac Asahel.

31 A gweision Dafydd a darawsent o Benjamin, ac o wŷr Abner, dri chant a thriugain gwr, fel y buant feirw.

32 ¶ A hwy a gymmerasant Asahel, ac a'i claddasant ef ym meddrod ei dad, yr hwn oedd yn Bethlehem. A Joab a'i wŷr a gerddasant a'r hyd y nos, ac yn Hebron y goleuodd arnynt.

PEN. III.

1 Dafydd yn myned yn gryfach tra y parhâodd y rhyfel. 2 Geni chwe mab iddo ef yn Hebron. 6 Abner yn anfoddlawn i Isboseth, 12 yn citio at Dafydd. 13 Dafydd yn ei dderbyn ef, don ammod iddo ef ddwyn iddo ei wraig Michal. 17 Abner, wedi ymddiddan â'r Israeliuid, yn cuel guledd gan Dafydd, a'i ollung ymaith. 22 Joab yn dychwelyd o'r rhyfel, yn anfoddlawn i Dafydd, ac yn lladd Abner. 28 Dafydd yn mellaithio Joab, 31 ac yn galaru am Abner.

A BU ryfel hir rhwng tŷ Saul a thŷ Dafydd : a Dafydd oedd yn myned gryfach gryfach, ond tŷ Saul oedd yn myned wannach wannach.

2 ¶ A meibion a anwyd i Dafydd yn Hebron : a'i gyntaf-aunedig ef oedd Amnon, o Ahinoam y Jezreelees ;

3 A'i ail fab oedd Chileab, o Abigail gwraig Nabal y Carmeliad ; a'r trydydd, Absalom, mab Maachah, ferch Talmai brenhin Gesur ;

4 A'r pedwerydd, Adoniah, mab Haggith ; a'r pumed, Sephatiah, mab Abital ;

5 A'r chweched, Ithream, o Eglah gwraig Dafydd. Y rhai hyn a anwyd i Dafydd yn Hebron.

6 ¶ A thra yr ydoedd rhyfel rhwng tŷ Saul a thŷ Dafydd, yr oedd Abner yn ymgnio dros dŷ Saul.

7 Ond i Saul y buasai ordderchwraig a'i henw Rispah, merch Aiah : ac Isboseth a ddywedodd wrth Abner, Paham yr aethost i mewu at ordderchwraig fy nhad ?

8 Yna y digiodd Abner yn ddirfawr o herwydd geiriau Isboseth, ac a ddywedodd, A'i pen ci ydychfi fi, yr hwn

ydwyf heddyw yn erbyn Judah yn gwneuthur trugaredd â thŷ Saul dy dad di, â'i frodyr, ac â'i gyfeillion, a heb dy rodidi di yn llaw Dafydd, pan osodaist i'm herbyn fai *am* y wraig hon heddyw?

9 Fel hyn y gwnelo Duw i Abner, ac fel hyn y chwanego iddo, ond megis y tyngodd yr ARGLWYDD wrth Dafydd, felly y gwnaf iddo ef;

10 Gan droi y frenhiniaeth oddi wrth dŷ Saul, a dyrchafu gorsedd-faingc Dafydd ar Israel, ac ar Judah, o Dan hyd Beer-seba.

11 Ac ni feiddiodd efe mwyach ateb gair i Abner, rhag ei ofn ef.

12 ¶ Ac Abner a anfonodd gennadau at Dafydd drosto ei hun, gan ddywedyd, Eiddo pwy *yw* y wlad? a chan ddywedyd, Gwna gynghrair â mi; ac wele, fy llaw i *fydd* gyd â thi, i droi attat ti holl Israel.

13 ¶ A dywedodd yntau, Da; myfi a wnaf gyfammod â thi: etto un peth yr ydwyf fi yn ei geisio gennyt, gan ddywedyd, Ni weli fy wyneb, oni ddygi di yn gyntaf Michal merch Saul, pan ddelech i edrych yn fy wyneb.

14 A Dafydd a anfonodd gennadau at Isboeth mab Saul, gan ddywedyd, Dyro i mi fy ngwraig Michal, yr hon a ddyweddiâis i mi am gant o flaen-grwyn y Philistiaid.

15 Ac Isboeth a anfonodd, ac a'i dug hi oddi wrth ei gwr, *sef* oddi wrth Phaltiel mab Lais.

16 A'i gwr a aeth gyd â hi, gan fyned ac wylo ar ei hol hi, hyd Mahurim. Yna y dywedodd Abner wrtho ef, Dos, dychwel. Ac efe a ddychwelodd.

17 ¶ Ac Abner a lefarodd wrth henuriaid Israel, gan ddywedyd, Cyn hyn yr oeddych chiwi yn ceisio Dafydd yn frenhin arnoch.

18 Ac yn awr gwnewch *hynny*: canys yr ARGLWYDD a lefarodd am Dafydd, gan ddywedyd, Trwy law Dafydd fy ngwas y gwardaf fy mhobol Israel o law y Philistiaid, ac o law eu holl elynion.

19 Dywedodd Abner hefyd wrth Benjamin. Ac Abner a aeth i ymddiddan â Dafydd yn Hebron, am yr

hyn oll *oedd* dda y'ngolwg Israel, ac y'ngolwg holl dŷ Benjamin.

20 Felly Abner a ddaeth at Dafydd i Hebron, ac ugeinwr gyd âg ef. A Dafydd a wnaeth wledd i Abner, ac i'r gwŷr *oedd* gyd âg ef.

21 A dywedodd Abner wrth Dafydd, Mi a gyfodaf, ac a âf, ac a gasglaf holl Israel at fy arglwydd frenhin, fel y gwnelont gyfammod â thi, ac y teyrnasech di ar yr hyn oll a chwennych dy galon. A Dafydd a ollyngodd Abner ymaith; ac efe a aeth mewn heddwch.

22 ¶ Ac wele, weision Dafydd a Joab yn dyfod oddi wrth y dorf, ac anrhaith fawr a ddygasent hwy ganddynt (ond nid *oedd* Abner gyd â Dafydd yn Hebron; canys efe a'i gollyngasai ef ymaith, ac yntau a aethai mewn heddwch)

23 Pan ddaeth Joab a'r holl lu *oedd* gyd âg ef, mynegwvd i Joab, gan ddywedyd, Abner mab Ner a ddaeth at y brenhin; ac efe a'i gollyngodd ef ymaith, ac efe a aeth mewn heddwch.

24 A Joab a ddaeth at y brenhin, ac a ddywedodd, Beth a wnaethost ti: wele, daeth Abner attat ti; paham y gollyngaist ef i fyned ymaith?

25 Ti a adwaenit Abner mab Ner, mai i'th dwyllo di y daeth efe, ac i wybod dy fynediad allan, a'th ddyfodiad i mewn, ac i wybod yr hyn oll yr wyt ti yn ei wneuthur.

26 A Joab a aeth allan oddi wrth Dafydd, ac a anfonodd gennadau ar ol Abner; a hwy a'i dygasant ef yn ol oddi wrth ffynnon Sirah, heb wybod i Dafydd.

27 A phan ddychwelodd Abner i Hebron, Joab a'i trodd ef o'r neilldu yn y porth, i ymddiddan âg ef mewn heddwch; ac a'i tarawodd ef yno dan y bummed *ais*, fel y bu efe farw, o herwydd gwaed Asahel ei frawd ef.

28 ¶ Ac wedi hynny y clybu Dafydd, ac y dywedodd, Dieuog *ydwyf* fi a'm brenhiniaeth ger bron yr ARGLWYDD byth, oddi wrth waed Abner mab Ner:

29 Syrthied ar ben Joab, ac ar holl dŷ ei dad ef: fel na phallo *fod*

un o dŷ Joab yn ddiiferllyd, neu yn wahan-glwysus, neu yn ymgynnal wrth fagl, neu yn syrthio ar gledddyf, neu mewn eisieu bara.

30 Felly Joab ac Abisai ei frawd ef a laddasant Abner, o herwydd lladd o hono ef Asahel eu brawd hwynt mewn rhyfel yn Gibeon.

31 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrth Joab, ac wrth yr holl bobl *oedd* gyd âg ef, Rhwygwch eich dillad, ac ymwregyswch mewn sachllan, a galerwch o flaen Abner. A'r brenhin Dafydd oedd yn myned ar ol yr elor.

32 A hwy a gladdasant Abner yn Hebron. A'r brenhin a ddyrchafodd ei lef, ac a wylodd wrth fedd Abner; a'r holl bobl a wylasant.

33 A'r brenhin a alarnadodd am Abner, ac a ddywedodd, Ai fel y mae yr ynfyd yn marw, y bu farw Abner?

34 Dy ddwyllaw nid *oeddynt* yn rhwym, ac nid oedd dy draed wedi eu rhoddi mewn egwydydd: syrthiaist fel y syrthiai un o flaen meibion enwir. A'r holl bobl a chwanegasant wylo am dano ef.

35 A phan ddaeth yr holl bobl i beri i Dafydd fwytta bara, a hi etto yn ddydd, Dafydd a dyngodd, gan ddyweddy, Fel hyn y gwnelo Duw i mi, ac fel hyn y chwanego, os archwaethaf fara, na dim oll, nes machludo yr haul.

36 A'r holl bobl a wybuant *hynny*, a da oedd *hyn* yn eu golwg hwynt: a'r hyn oll a wnai y brenhin, oedd dda y'ngolwg y bobl.

37 A'r holl bobl a holl Israel a wybuant y diwrnod hwnnw, na ddarfuasai o fodd y brenhin ladd Abner mab Ner.

38 A'r brenhin a ddywedodd wrth ei weision, Oni wyddoch chwi i dywysog ac i wr mawr syrthio heddyw yn Israel?

39 A minnau *ydwyf* eiddil heddyw, er fy enneinio yn frenhin; a'r gwŷr hyn, meibion Serſiah, *sydd* ry galed i mi. Yr ARGLWYDD a dâl i'r hwn a wnaeth y drwg yn ol ei ddrygioni.

PEN. IV.

1 Tra yr oedd yr Israeliaid yn ddychrynedig o achos marwolaeth Abner, 2 Baanah a Rechab yn lladd Isboseth, ac yn dilyn ei ben ef i Hebron. 9 Dafydd yn peri eu lladd hwythau, a chladdu pen Isboseth.

A PHAN glybu mab Saul farw o Abner yn Hebron, ei ddwyllaw a laesasant, a holl Israel a ofnasant.

2 A dau wr oedd gan fab Saul yn dywysogion ar dorfoedd: enw un *oedd* Baanah, ac enw yr ail Rechab, meibion Rimmon y Beerthiad, o feibion Benjamin: (canys Beerth hefyd a gyfrifid i Benjamin:

3 A'r Beerthiaid a ffoisent i Gittaim, ac a fuasant yno yn ddiethriad hyd y dydd hwn)

4 Ac i Jonathan, mab Saul, yr *oedd* mab cloff o'i draed. Mab pŵm mlwydd oedd efe pan ddaeth y gair am Saul a Jonathan o Jezreel; a'i fammaeth a'i cymmerth ef, ac a ffôdd: a bu, wrth frysio o honi i ffoi, iddo ef syrthio, fel y cloffodd efe. A'i enw ef *oedd* Mephiboseth.

5 A meibion Rimmon y Beerthiad, Rechab a Baanah, a aethant ac a ddaethant, pan wresogasai y dydd, i dŷ Isboseth; ac efe oedd yn gorwedd ar wely ganol dydd.

6 Ac wele, hwy a ddaethant i mewn i ganol y tŷ, *fel* rhai yn prynu gwenith; a hwy a'i tarawsant ef dan y bum-med *asen*: a Rechab a Baanah ei frawd a ddiangasant.

7 A phan ddaethant i'r tŷ, yr oedd efe yn gorwedd ar ei wely o fewn ystafell ei wely: a hwy a'i tarawsant ef, ac a dorrasant ei ben ef; ac a gymmerasant ei ben ef, ac a gerddasant trwy y gwastadedd ar hyd y nos.

8 A hwy a ddygasant ben Isboseth at Dafydd i Hebron; ac a ddywedasant wrth y brenhin, Wele ben Isboseth mab Saul, dy elyn di, yr hwn a geisiodd dy einioes di: a'r ARGLWYDD a roddes i'm harglwydd frenhin ddial y dydd hwn ar Saul, ac ar ei had.

9 ¶ A Dafydd a atebodd Rechab a Baanah ei frawd, meibion Rimmon y Beerthiad, ac a ddywedodd wrthynt, Fel *mai* byw yr ARGLWYDD, yr hwn a ryddhâodd fy enaid o bob cyfyngdra,

10 Pan fynegodd un i mi, gan ddywedyd, Wele, bu farw Saul (ac yr oedd yn ei olwg ei hun megis un yn dwyn llawen-chwedl) mi a ymaflais ynddo, ac a'i lleddais ef yn Siclag, yr hwn a *dybiasai* y rhoddaswn iddo obrwy am ei chwedl:

11 Pa faint mwy y *gwnaf* i ddyinion annuwiol a laddasant wr cyfiawn yn ei dŷ ar ei wely? Yn awr, gan hynny, oni cheisaf ei waed ef ar eich llaw chwi? ac oni thorraf chwi ymaith oddi ar y ddaear?

12 A Dafydd a orchymynodd i'w langciau; a hwy a'u lladdasant hwy, ac a dorrasant eu dwylaw hwynt a'u traed, ac a'u crogasant hwy uwch ben y llyn yn Hebron. Ond pen Isbo-
seth a gymmerasant hwy, ac a'i claddasant ym meddrod Abner, yn Hebron.

PEN. V.

1 *Y llwythau yn dyfod i Hebron i canneinio Dafydd yn frenhin ar Israel.* 4 *Oedran Dafydd.* 6 *Dafydd yn ynnill Sion oddi ar y Jebusiaid, ac yn trigo ynddi.* 11 *Hiram yn anfon at Dafydd.* 13 *Geni meibion iddo yn Jerusalem.* 17 *Dafydd, trwy gyfarwyddyd Duw, yn taraw y Philistiaid yn Baul-perasim, 22 ac wrth y morwydd.*

YNA holl lwythau Israel a ddaethant at Dafydd i Hebron, ac a lefasasant, gan ddywedyd, Wele, dy asgwrn di a'th gnawd *ydyd* ni.

2 Cyn hyn hefyd, pan oedd Saul yn frenhin arnom ni, ti oeddit yn arwain Israel allan, ac yn eu dwyn i mewn: a dywedodd yr ARGLWYDD wrthyt ti, Ti a borthi fy mhobl Israel, a thi a fyddi yn flaenor ar Israel.

3 Felly holl henuriaid Israel a ddaethant at y brenhin i Hebron: a'r brenhin Dafydd a wnaeth gyfammod â hwynt yn Hebron, ger bron yr ARGLWYDD: a hwy a enneiniasant Dafydd yn frenhin ar Israel.

4 ¶ Mab deng mlwydd ar hugain oedd Dafydd pan ddechreuodd deyrnasu; a deugain mlynedd y teyrnasodd efe.

5 Yn Hebron y teyrnasodd efe ar Judah saith mlynedd a chwe mis: ac yn Jerusalem y teyrnasodd efe dair blynedd ar ddeg ar hugain ar holl Israel a Judah.

6 ¶ A'r brenhin a'i wŷr a ethant i

Jerusalem, at y Jebusiaid, preswylwyr y wlad: y rhai a lefasant wrth Dafydd, gan ddywedyd, Ni ddeui di yma, oni thynni ymaith y deillion a'r cloffion: gan dybied, Ni ddaw Dafydd yma.

7 Ond Dafydd a ynnillodd amddiffynfa Sion: honno yw dinas Dafydd.

8 A dywedodd Dafydd y dwthwn hwnnw, Pwy bynnag a elo i fynu i'r gwttter, ac a darawo y Jebusiaid, a'r cloffion, a'r deillion, *y rhai sydd* gâs gan enaid Dafydd, *hwnnw fydd blaenor.* Am hynny y dywedasant, Y dall a'r cloff ni ddaw i mewn i'r tŷ.

9 A Dafydd a drigodd yn yr amddiffynfa, ac a'i galwodd hi, Dinas Dafydd. A Dafydd a adeiladodd oddi amgylch, o Milo ac oddi mewn.

10 A Dafydd a aeth rhagddo, ac a gynyddodd yn fawr; ac ARGLWYDD Dduw y lluoedd oedd gyd âg ef.

11 ¶ A Hiram brenhin Tyrus a anfonodd gennadau at Dafydd, a choed cedr, a seiri prennau, a seiri meini: a hwy a adeiladasant dŷ i Dafydd.

12 A gwybu Dafydd i'r ARGLWYDD ei sicrhâu ef yn frenhin ar Israel, a dyrchafu o hono ei frenhiniaeth ef er mwyn ei bobl Israel.

13 ¶ A Dafydd a gymmerodd etto ordderchwagedd a gwragedd o Jerusalem, wedi iddo ddyfod o Hebron: a ganwyd etto i Dafydd feibion a merched.

14 A dyma enwau y rhai a anwyd iddo ef yn Jerusalem; Sammuah, a Sobab, a Nathan, a Solomon,

15 Ibhah hefyd, ac Elisua, a Nepheg, a Japhia,

16 Elisama hefyd, ac Eliada, ac Eliphalet.

17 ¶ Ond pan glybu y Philistiaid iddynt enneinio Dafydd yn frenhin ar Israel, yr holl Philistiaid a ddaethant i fynu i geisio Dafydd. A Dafydd a glybu, ac a aeth i waered i'r amddiffynfa.

18 A'r Philistiaid a ddaethant, ac a ymdaenasant yn nyffryn Rephaim.

19 A Dafydd a ymfynodd â'r ARGLWYDD, gan ddywedyd, A âf fi

i fynu at y Philistiaid? a roddi di hwynt yn fy llaw i? A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Dafydd, Dos i fynu: canys gan roddi y rhoddaf y Philistiaid yn dy law di.

20 A Dafydd a ddaeth i Baal-perasim; a Dafydd a'u tarawodd hwynt yno; ac a ddywedodd, Yr ARGLWYDD a wahanodd fy ngelynion o'm blaen i, megis gwahanu dyfroedd. Am hynny y galwodd efe enw y lle hwnnw, Baal-perasim.

21 Ac yno y gadausant hwy eu delwau; a Dafydd a'i wŷr a'u llosgodd hwynt.

22 ¶ A'r Philistiaid etto a chwangeasant ddyfod i fynu, ac a ymdaenasant yn nyffryn Rephaim.

23 A Dafydd a ymofynnodd â'r ARGLWYDD; ac efe a ddywedodd, Na ddos i fynu: amgylchyna o'r tu ol iddynt, a thyred arnynt hwy gyferbyn a'r morwydd.

24 A phan glywech drwst cerddediad ym mrig y morwydd, yna ymegnia: canys yna yr ARGLWYDD a â allan o'th flaen di, i daro gwersyll y Philistiaid.

25 A Dafydd a wnaeth megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD iddo ef; ac a darawodd y Philistiaid o Geba, hyd oni ddelech i Gazer.

PEN. VI.

1 Dafydd yn cyrchu yr arch o Ciriath-jearim ar fenn newydd. 6 Taro Uzzah yn Peres Uzzah. 11 Duw yn bendithio Obed-Edom o achos yr arch. 12 Dafydd yn dwyn yr arch i Sion gyd âg aberthau, ac yn dawnsio o'i blaen hi; a Michal yn ei ddirmygu ef am hynny. 17 Efe yn gosod yr arch mewn pabell, gyd â llawenydd mawr a guledda. 20 Michal, am geryddu Dafydd am ei lawenydd duwiol, yn amhklant-awwy hyd farwolaeth.

A CHASGLODD Dafydd etto yr holl etholedigion yn Israel, sef deng mil ar hugain.

2 A Dafydd a gyfododd, ac a aeth, a'r holl bobl oedd gyd âg ef, o Baale Judah, i ddwyn i fynu oddi yno arch Duw; enw yr hon a elwir ar enw ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn sydd yn aros arni rhwng y cerubiaid.

3 A hwy a osodasant arch Duw ar fenn newydd; ac a'i dygasant hi o dŷ Abinadab yn Gibeah: Uzzah

hefyd ac Ahio, meibion Abinadab, oedd yn gyrru y fenn newydd.

4 A hwy a'i dygasant hi o dŷ Abinadab yn Gibeah, gyd âg arch Duw; ac Ahio oedd yn myned o flaen yr arch.

5 Dafydd hefyd a holl dŷ Israel oedd yn chwarae ger bron yr ARGLWYDD, â phob offer o goed ffynnidwydd, sef â thelynau, ac â nablau, ac â thympanau, ac âg udgyrn, ac â symbalau.

6 ¶ A phan ddaethant i lawr-dyrnu Nachon, Uzzah a estynodd ei law at arch Duw, ac a ymaslodd ynddi hi; canys yr ychain oedd yn ei hysgwyd.

7 A digofaint yr ARGLWYDD a lidiodd wrth Uzzah; a Duw a'i tarawodd ef yno am yr amryfusedd hyn; ac efe a fu farw yno wrth arch Duw.

8 A bu ddrwg gan Dafydd, am i'r ARGLWYDD rwygo rhwygiad ar Uzzah: ac efe a alwodd y lle hwnnw Peres Uzzah, hyd y dydd hwn.

9 A Dafydd a ofnodd yr ARGLWYDD y dydd hwnnw; ac a ddywedodd, Pa fodd y daw arch yr ARGLWYDD attaf fi?

10 Ac ni fynnai Dafydd fudo arch yr ARGLWYDD atto ef i ddinas Dafydd: ond Dafydd a'i trodd hi i dŷ Obed-Edom y Gethiad.

11 Ac arch yr ARGLWYDD a arhosodd yn nhŷ Obed-Edom y Gethiad dri mis: a'r ARGLWYDD a fendithiodd Obed-Edom, a'i holl dŷ.

12 ¶ A mynegwyd i'r brenhin Dafydd, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD a fendithiodd dŷ Obed-Edom, a'r hyn oll oedd ganddo, er mwyn arch Duw. Yna Dafydd a aeth, ac a ddug i fynu arch Duw o dŷ Obed-Edom, i ddinas Dafydd, mewn llawenydd.

13 A phan gychwynodd y rhai oedd yn dwyn arch yr ARGLWYDD chwech o gamrau, yna efe a offrymmodd ychain a phasedigion.

14 A Dafydd a ddawnsiodd â'i holl egni ger bron yr ARGLWYDD; a Dafydd oedd wedi ymwregysu âg ephod lian.

15 Felly Dafydd a holl dŷ Israel a ddygasant i fynu arch yr Ar-

GLWYDD, trwy floddest, a sain udgorn.

16 Ac fel yr oedd arch yr ARGLWYDD yn dyfod i mewn i ddinas Dafydd, yna Michal merch Saul a edrychodd trwy ffenestr, ac a ganfu y brenhin Dafydd yn neidio, ac yn llemmain o flaen yr ARGLWYDD; a hi a'i dirmygodd ef yn ei chalon.

17 ¶ A hwy a ddygasant i mewn arch yr ARGLWYDD, ac a'i gosodasant yn ei lle, y'nghanol y babell, yr hon a osodasai Dafydd iddi. A Dafydd a offrymmodd boeth-offrymmau ac offrymmau hëdd ger bron yr ARGLWYDD.

18 Ac wedi gorphen o Dafydd offrymmu poeth-offrwm ac offrymmau hëdd, efe a fendithiodd y bobl yn enw ARGLWYDD y lluoedd.

19 Ac efe a rannodd i'r holl bobl, *sef* i holl dyrfa Israel, yn wr ac yn wraig, i bob un deisen o fara, ac un dryll o *gig*, ac un gostrelaid o *πιν*. Felly yr aeth yr holl bobl bawb i'w dŷ ei hun.

20 ¶ Yna y dychwelodd Dafydd i fendigo ei dŷ: a Michal merch Saul a ddaeth i gyfarfod Dafydd; ac a ddywedodd, O mor ogoneddus oedd brenhin Israel heddyw, yr hwn a ymddiosgodd heddyw y'ngwŷydd llawforwynion ei weision, fel yr ymddiosgai un o'r ynfydion gan ymddiosg!

21 A dywedodd Dafydd wrth Michal, Ger bron yr ARGLWYDD, yr hwn a'm dewisodd i o flaen dy dad di, ac o flaen ei holl dŷ ef, gan orchymyn i mi fod yn flaenor ar bobl yr ARGLWYDD, ar Israel, y *chwareuais*: a mi a chwareuaf ger bron yr ARGLWYDD.

22 Byddaf etto waelach nâ hyn, a byddaf ddirmygus yn fy ngolwg fy hun: a chyd â'r llawforwynion (*am* y rhai y dywedaist wrthyf) y'm gogonddir.

23 Am hynny i Michal merch Saul ni bu etifedd hyd ddydd ei marwolaeth.

PEN. VII.

1 Nathan yn canmol amcan Dafydd a'r adeiladu tŷ i'r Arglwydd; 4 ac ar ol hynny, trwy air Duw, yn gwarafulu iddo. 12 Yn addau iddo

ddaioni a bendithion yn ei had. 18 Groeddi a diolch Dafydd.

APHAN eisteddodd y brenhin yn ei dŷ, a rhoddi o'r ARGLWYDD lonydd iddo ef rhag ei holl elynion oddi amgylch;

2 Yna y dywedodd y brenhin wrth Nathan y prophwyd, Wele yn awr, fi yn preswyllo mewn tŷ o gedrwydd, ac arch Duw yn aros o fewn y cortynnau.

3 A Nathan a ddywedodd wrth y brenhin, Dos, gwna yr hyn oll sydd yn dy galon: canys yr ARGLWYDD sydd gyd â thi.

4 ¶ A bu, y noson honno, i air yr ARGLWYDD ddyfod at Nathan, gan ddywedyd,

5 Dos, a dywed wrth fy ngwas Dafydd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Ai tydi a adeiledi i mi dŷ, lle y cyfanneddwyf fi?

6 Canys nid arhosais mewn tŷ, er y dydd yr arweiniais blant Israel o'r Aipht, hyd y dydd hwn, eithr bŵm yn rhodio mewn pabell ac mewn tabernacl.

7 Ym mha *le* bynnag y rhodiais gyd â holl feibion Israel, a yngenais i air wrth un o lwythau Israel, i'r rhai y gorchymynais borthi fy mhobl Israel, gan ddywedyd, Paham nad adeiladasoch i mi dŷ o gedrwydd?

8 Ac yn awr fel hyn y dywedi wrth fy ngwas Dafydd; Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Myni a'th gymmerais di o'r gorlan, oddi ar ol y praidd, i fod yn flaenor ar fy mhobl, ar Israel.

9 A bŵm gyd â thi ym mha *le* bynnag y rhodiaist; torrais ymaith *hefyd* dy holl elynion di o'th flaen, a gwneuthum enw mawr i ti, megis enw y rhai mwyaf ar y ddaear.

10 (Gosodaf hefyd i'm pobl Israel *le*; a phlannaf ef, fel y trigo efe yn ei *le* ei hun, ac na symmudo mwyach: a meibion anwiredd ni chwanegant ei gystuddio ef, megis gynt;

11 *Sef* er y dydd yr ordeiniais i farnwyr ar fy mhobl Israel, ac y rhoddais lonyddwch i ti oddi wrth dy holl elynion) A'r ARGLWYDD sydd yn mynegi i ti, y gwna efe dŷ i ti.

12 ¶ A phan gyflawner dy ddydd-iaiu di, a huno o honot gyd â'th dadau, mi a gyfodaf dy had di ar dy ol, yr hwn a ddaw allan o'th ymysgaroedd di, a mi a gadarnhâf ei frenhiniaeth ef.

13 Efe a adeilada dŷ i'm henw i; minnau a gadarnhâf orseddfaingc ei frenhiniaeth ef byth.

14 Myfi a fyddaf iddo ef yn dad, ac yntau fydd i mi yn fab. Os tros-edda efe, mi a'i ceryddaf â gwialen ddydol, ac â dyrnodiau meibion dynion:

15 Ond fy nhrugaredd nid ymedy âg ef, megis ag y tynnais hi oddi wrth Saul, yr hwn a fwriais ymaith o'th flaen di.

16 A'th dŷ di a sicrhêir, a'th frenhiniaeth yn dragywydd o'th flaen di: dy orseddfaingc a sicrhêir byth.

17 Yn ol yr holl eiriau hyn, ac yn ol yr holl weledigaeth hon, felly y llefarodd Nathan wrth Dafydd.

18 ¶ Yna yr aeth y brenhin Dafydd i mewn, ac a eisteddodd ger bron yr ARGLWYDD; ac a ddywedodd, Pwy *ydwyf* fi, O Arglwydd DDUW? a pheth *yw* fy nhŷ, pan ddygit fi hyd yma?

19 Ac etto bychan oedd hyn yn dy olwg di, O Arglwydd DDUW; ond ti a leferaist hefyd am dŷ dy was dros hir amser: ai dyma arfer dyn, O Arglwydd DDUW?

20 A pha beth mwyach a ddywed Dafydd ychwaneg wrthyf? canys ti a adwaenost dy was, O Arglwydd DDUW.

21 Er mwyn dy air di, ac yn ol dy feddwl dy hun, y gwnaethost yr holl fawredd hyn, i beri i'th was eu gwybod.

22 Am hynny y'th fawrhâwyd, O ARGLWYDD DDUW: canys nid oes neb fel tydi, ac nid oes Duw onid ti, yn ol yr hyn oll a'glywsom ni â'n clustiau.

23 A pha un genedl ar y ddaear *sydd* megis dy bobl, megis Israel, yr hon yr aeth Duw i'w gwaredu yn bobl iddo ei hun, ac i osod iddo enw, ac i wneuthur eroch chwi bethau mawr ac ofnadwy dros dy dir, ger bron dy bobl y rhai a waredaist i ti o'r

Aipht, oddi wrth y cenhedloedd a'u duwiau?

24 Canys ti a sicrhêaist i ti dy bobl Israel yn bobl i ti byth: a thi, ARGLWYDD, ydwyf iddynt hwy yn DDUW.

25 Ac yn awr, O ARGLWYDD DDUW, cwblhâ byth y gair a leferaist am dy was, ac am ei dŷ ef, a gwna megis y dywedaist.

26 A mawrhâer dy enw yn dragywydd; gan ddywedyd, ARGLWYDD y lluoedd *sydd* DDUW ar Israel: a bydded tŷ dy was Dafydd wedi ei sicrhâu ger dy fron di.

27 Canys ti, O ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, a fynegaist i'th was, gan ddywedyd, Adeiladaf dŷ i ti: am hynny dy was a gafodd yn ei galon weddio attat ti y weddi hon.

28 Ac yn awr, O Arglwydd DDUW, tydi *sydd* DDUW, a'th eiriau di *sydd* wirionedd, a thi a leferaist am dy was y daioni hwn.

29 Yn awr gan hynny rhynged bodd i ti fendigo tŷ dy was, i fod ger dy fron di yn dragywydd: canys ti, O Arglwydd DDUW, a leferaist, ac â'th fendith di y bendithier tŷ dy was yn dragywydd.

PEN. VIII.

1 *Dafydd yn darostung y Philistiaid a'r Moabiaid.* 3 *Yn taro Hadadezer a'r Syriaid.* 10 *Toi yn anfon Joram âg anrhegion i'w fendithio ef.* 11 *Dafydd yn cyssegru yr anrhegion a'r yspail i Dduw:* 14 *yn gosod pennaethiaid yn Edom.* 16 *Swyddogion Dafydd.*

AC wedi hyn tarawodd Dafydd y Philistiaid, ac a'u darostyngodd hwynt: a Dafydd a ddug ymaith Metheg-ammah o law y Philistiaid.

2 Ac efe a darawodd Moab, ac a'u mesurodd hwynt â llinyn, gan eu cwympo hwynt i lawr: ac efe a fesurodd â dau llinyn, i ladd; ac â llinyn llawn, i gadw yn fyw. *Ac felly* y Moabiaid fuant i Dafydd yn weision, yn dwyn treth.

3 ¶ Tarawodd Dafydd hefyd Hadadezer mab Rehob, brenhin Sobah, pan oedd efe yn nymed i ynnill ei derfynau wrth afon Euphrates.

4 A Dafydd a ynnillodd oddi arno ef fil o *gerbydau*, a saith cant o farchogion, ac ugain mil o wŷr traed: a

thorodd Dafydd linyunau garr meirch pob cerbyd, ac efe a adawodd o honynt gan cerbyd.

5 A phan ddaeth y Syriaid o Damascus, i gynnorthwyo Hadadezer brenhin Sobah, Dafydd a laddodd o'r Syriaid ddwy fil ar hugain o wŷr.

6 A Dafydd a osododd swyddogion yn Syria Damascus; a'r Syriaid a fuant weision i Dafydd, yn dwyn treth. A'r ARGLWYDD a gadwodd Dafydd ym mha le bynnag yr aeth efe.

7 Dafydd hefyd a gymmerth y tariannau aur oedd gan weision Hadadezer, ac a'u dug hwynt i Jerusalem.

8 O Betah hefyd, ac o Berothai, dinasoedd Hadadezer, y dug y brenhin Dafydd lawer iawn o bres.

9 ¶ Pan glybu Toi brenhin Hamath, daro o Dafydd holl lu Hadadezer;

10 Yna Toi a anfonodd Joram ei fab at y brenhin Dafydd, i gyfarch gwel iddo, ac i'w fendithio, am iddo ymladd yn erbyn Hadadezer, a'i faeddu ef (cans y gwr rhyfelgar oedd Hadadezer yn erbyn Toi) a llestri arian, a llestri aur, a llestri pres, ganddo:

11 Y rhai hefyd a gyssegrodd y brenhin Dafydd i'r ARGLWYDD, gyd â'r arian a'r aur a gyssegrasai efe, o'r holl genhedloedd a oresgynasai ef;

12 Oddi ar Syria, ac oddi ar Moab, ac oddi ar feibion Ammon, ac oddi ar y Philistiaid, ac oddi ar Amalec, ac o unrhaith Hadadezer mab Rehob, brenhin Sobah.

13 A Dafydd a ynnillodd iddo enw, pan ddychwelodd efe o ladd y Syriaid, yn nyffryn yr halen, sef tair mil ar bymtheg.

14 ¶ Ac efe a osododd bennaethiaid ar Edom; ar holl Edom y gosododd efe bennaethiaid, a bu holl Edom yn weision i Dafydd. A'r ARGLWYDD a gadwodd Dafydd, i ba le bynnag yr aeth efe.

15 A theyrnasodd Dafydd ar holl Israel; ac yr oedd Dafydd yngwneuthur barn a chyfiawnder i'w holl bobl.

16 A Joab mab Serfiah oedd ben ar y llu; a Jehosaphat mab Ahilud yn gofiadur;

17 A Sadoc mab Ahitub, ac Ahi-

melech mab Abiathar, oedd offeiriaid; a Seraiah yn ysgrifenydd;

18 Benaiah hefyd mab Jehoiada oedd ar y Cerethiaid a'r Pelethiaid; a meibion Dafydd oedd dywysogion.

PEN. IX.

1 Dafydd, trwy law Siba, yn danfon am Mephiboseth; 7 ac, er mwyn Jonathan, yn ei dderbyn ef i'w fwrdd, ac yn edfryd iddo gwbl ag oedd eiddo Saul; 9 ac yn gwneuthur Siba yn oruchwyliwr iddo ef.

A DAFYDD a dywedodd, A oes etto un wedi ei adael o dŷ Saul, fel y gwnelwyf drugaredd âg ef, er mwyn Jonathan?

2 Ac yr oedd gwas o dŷ Saul a'i enw Siba. A hwy a'i galwasant ef at Dafydd. A'r brenhin a ddywedodd wrtho ef, Ai tydi yw Siba? A dywedodd yntau, Dy was yw efe.

3 A dywedodd y brenhin, A oes neb etto o dŷ Saul, fel y gwnelwyf drugaredd Duw âg ef? A dywedodd Siba wrth y brenhin, Y mae etto fab i Jonathan, yn gloff o'i draed.

4 A dywedodd y brenhin wrtho, Pa le y mae efe? A Siba a ddywedodd wrth y brenhin, Wele ef yn nhŷ Machir, mab Ammiel, yn Lo-debar.

5 ¶ Yna y brenhin Dafydd a anfonodd, ac a'i cyrchodd ef o dŷ Machir, mab Ammiel, o Lo-debar.

6 A phan ddaeth Mephiboseth mab Jonathan, mab Saul, at Dafydd, efe a syrthiodd ar ei wyneb, ac a ymgrymmodd. A Dafydd a ddywedodd, Mephiboseth. Dywedodd yntau, Wele dy was.

7 ¶ A Dafydd a ddywedodd wrtho ef, Nac ofna: cans gan wneuthur y gwnaf drugaredd â thi, er mwyn Jonathan dy dad, a mi a roddaf yn ei ol i ti holl dir Saul dy dad; a thi a fwytâi fara ar fy mwrdd i yn wastadol.

8 Ac efe a ymgrymmodd, ac a ddywedodd, Beth ydyw dy was di, pan edrychit ar gi marw o'mi bath i?

9 ¶ Yna y brenhin a alwodd ar Siba gwas Saul, ac a ddywedodd wrtho, Yr hyn oll oedd eiddo Saul, ac eiddo ei holl dŷ ef, a roddais i fab dy feistr di.

10 A thi a erddi y tir iddo ef, ti, a'th feibion, a'th weision, ac a'u dygi i

mewn, fel y byddo bara i fab dy feistr di, ac y bwyttâo efe: a Mephiboseth, mab dy feistr di, a fwyty yn wastadol fara ar fy mwrdd i. Ac i Siba yr *oedd* pymtheg o feibion, ac ugain o weision.

11 Yna y dywedodd Siba wrth y brenhin, Yn ol yr hyn oll a orchymynodd fy arglwydd y brenhin i'w was, felly y gwna dy was. Yna y *dywedodd Dafydd*, Mephiboseth a fwyty ar fy mwrdd i, fel un o feibion y brenhin.

12 Ac i Mephiboseth yr *oedd* mab bychan, a'i enw *oedd* Micha. A phawb a'r *oedd* yn cyfanneddu tŷ Siba *oedd* weision i Mephiboseth.

13 A Mephiboseth a drigodd yn Jerusalem: canys ar fwrdd y brenhin yr *oedd* efe yn bwytta yn wastadol: ac yr *oedd* efe yn gloff o'i ddaudroed.

PEN. X.

1 Y *dirmyg* a wnaed â'r cennadon a anfonasai *Dafydd* i gysuro Hanun mab Nahas. 6 Joab ac Abisai yn gorchfygu yr Ammoniaid, er bod y Syriaid yn eu cynnorthwyo. 15 Sobach yn ail-ganglu y Syriaid, a *Dafydd* yn ei ladd ef yn Helam.

AC ar ol hyn y bu i frenhin meibion Ammon farw, a Hanun ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

2 Yna y dywedodd *Dafydd*, Mi a wnaf garedigrwydd â Hanun mab Nahas, megis y gwnaeth ei dad ef garedigrwydd â mi. A *Dafydd* a anfonodd gyd â'i weision i'w gysuro ef am ei dad. A gweision *Dafydd* a ddaethant i wlad meibion Ammon.

3 A thywysogion meibion Ammon a ddywedasant wrth Hanun eu harglwydd, Wyt ti yn tybied mai anrhydeddu dy dad di y mae *Dafydd*, o herwydd iddo ddanfon cysurwyr attat ti? onid er mwyn chwilio y ddinas, a'i throedio, a'i difetha, yr anfonodd *Dafydd* ei weision attat ti?

4 Yna Hanun a gymmerth weision *Dafydd*, ac a eilliodd hanner eu barfau hwynt, ac a dorrodd eu dillad hwynt yn eu hanner, hyd eu cluniau, ac a'u gollyngodd hwynt ymaith.

5 Pan fynegwyd *hyn* i *Dafydd*, efe a anfonodd i'w cyfarfod hwynt; canys y gwŷr *oedd* wedi cywilyddio yn fawr. A dywedodd y brenhin,

Arhoswch yn Jericho hyd oni thyfo eich barfau chwi; ac *yna* dychwelwch.

6 ¶ A meibion Ammon a welsant eu bod yn ffaidd gan *Dafydd*; a meibion Ammon a anfonasant ac a gyflogasant y Syriaid o Beth-rehob, a'r Syriaid o Soba, ugain mil o wŷr traed, a chan frenhin Maachah fil o wŷr, ac o Istob ddeuddeng mil o wŷr.

7 A phan glybu *Dafydd*, efe a anfonodd Joab, a holl lu y cedyrn.

8 A meibion Ammon a ddaethant, ac a luniaethasant ryfel wrth ddrws y porth: a'r Syriaid o Soba, a Rehob, ac o Istob, a Maachah, *oedd* o'r neilldu yn y maes.

9 Pan ganfu Joab fod wyneb y rhyfel yn ei erbyn ef ym mlaen ac yu ol, efe a etholodd o holl etholedigion Israel, ac a ymfyddinodd yn erbyn y Syriaid.

10 A gweddill y bobl a roddes efe dan law Abisai ei frawd, i'w byddino yn erbyn meibion Ammon.

11 Ac efe a ddywedodd, Os trech fydd y Syriaid nâ mi, *yna* bydd di i mi yn gynnorthwy: ond os meibion Ammon fyddant trech nâ thi, *yna* y deufaf i'th gynnorthwyo dithau.

12 Bydd bybyr, ac ymwrolwn dros ein pobl, a thros ddinasoedd ein Duw: a gwnaed yr **ARGLWYDD** yr hyn fyddo da yn ei olwg ef.

13 A nesâodd Joab, a'r bobl *oedd* gyd âg ef, yn erbyn y Syriaid i'r rhyfel: a hwy a ffoisant o'i flaen ef.

14 A phan welodd meibion Ammon ffoi o'r Syriaid, hwythau a ffoisant o flaen Abisai, ac a aethant i'r ddinas. A dychwelodd Joab oddi wrth feibion Ammon, ac a ddaeth i Jerusalem.

15 ¶ A phan welodd y Syriaid eu lladd o flaen Israel, hwy a ymgynnullasant ynghyd.

16 A Hadarezer a anfonodd, ac a ddug y Syriaid *oedd* o'r tu hwnt i'r afon: a hwy a ddaethant i Helam, a Sobach tywysog llu Hadarezer o'u blaen.

17 A phan fynegwyd i *Dafydd* *hynny*, efe a gasglodd holl Israel, ac a aeth dros yr Iorddonen, ac a ddaeth i Helam: a'r Syriaid a ymfyddinasant

yn erbyn Dafydd, ac a ymladdasant âg ef.

18 A'r Syriaid a ffoisant o flaen Israel; a Dafydd a laddodd o'r Syriaid, wŷr saith cant o gerbydau, a deugain mil o wŷr meirch: ac efe a darawodd Sobach tywysog eu llu hwynt, fel y bu efe farw yno.

19 A phan welodd yr holl frenhinoedd oedd weision i Hadarezer, eu lladd hwynt o flaen Israel, hwy a heddychasant âg Israel, ac a'u gwasanaethasant hwynt. A'r Syriaid a ofnasant gynnorthwyo meibion Aminon mwyach.

PEN. XI.

1 Dafydd, tra yr ydoedd Joab yn gwarchae ar Rabbah yn godinebu gyd â Bathseba: 6 yn anfon am Urias adref, i geisio coluro ei odineb: 14 yn anfon llythyr gyd âg ef at Joab, i heri iddo farw. 18 Joab yn danfon newyddion o'i farwolaeth ef i Dafydd. 26 Dafydd yn cymeryd Bathseba yn wraig iddo.

AC wedi pen y flwyddyn, yn yr amser y byddai y brehinoedd yn myned allan i rufel, danfonodd Dafydd Joab a'i weision gyd âg ef, a holl Israel; a hwy a ddistrywiasant feibion Ammon, ac a warchaeasant ar Rabbah: ond Dafydd oedd yn aros yn Jerusalem.

2 ¶ A bu ar brydnawn-gwaith gyfodi o Dafydd oddi ar ei wely, a rhodio ar nen tŷ y brenhin: ac oddi ar y nen efe a ganfu wraig yn ymolchi; a'r wraig oedd dëg iawn yr olwg.

3 A Dafydd a anfonodd ac a ymfynodd am y wraig: ac un a ddywedodd, Onid hon yw Bathseba merch Eliam, gwraig Urias yr Hethiad?

4 A Dafydd a anfonodd gennadau, ac a'i cymmerth hi; a hi a ddaeth i mewn atto ef, ac efe a orweddodd gyd â hi (ac yr oedd hi wedi ei glanhau oddi wrth ei haflendid) a hi a dychwelodd i'w thŷ ei hun.

5 A'r wraig a feichiogodd, ac a anfonodd ac a fyngodd i Dafydd, ac a ddywedodd, Yr ydwyf fi yn feichiog.

6 ¶ A Dafydd a anfonodd at Joab, gan ddywedyd, Danfon attaf fi Urias yr Hethiad. A Joab a anfonodd Urias at Dafydd.

7 A phan ddaeth Urias atto ef, Dafydd a ymfynodd am lwyddiant

Joab, ac am lwyddiant y bobl, ac am ffyniant y rhyfel.

8 Dywedodd Dafydd hefyd wrth Urias, Dos i waered i'w thŷ, a golch dy draed. Ac Urias a aeth allan o dŷ y brenhin, a saig y brenhin a aeth ar ei ol ef.

9 Ond Urias a gysgodd wrth ddrws tŷ y brenhin gyd â holl weision ei arglwydd, ac nid aeth i waered i'w thŷ ei hun.

10 Yna y mynegasant i Dafydd, gan ddywedyd, Nid aeth Urias i waered i'w thŷ ei hun. A Dafydd a ddywedodd wrth Urias, Onid o'w daith yr ydwyt ti yn dyfod? pahan nad âit ti i waered i'w thŷ dy hun?

11 A dywedodd Urias wrth Dafydd, Yr arch, ac Israel hefyd, a Judah, sydd yn aros mewn pebyll; a Joab fy arglwydd, a gweision fy arglwydd, sydd yn gwersyllu ar hyd wyneb y maes: a âf fi gan hynny i'm tŷ fy hun, i fwytta, ac i yfed, ac i orwedd gyd â'm gwraig? fel mai byw di, ac fel mai byw dy enaid di, ni wnaaf y peth hyn.

12 A Dafydd a ddywedodd wrth Urias, Aros yma etto heddyw, ac y fory y'w ollngaf di. Ac Urias a arhosodd yn Jerusalem y dwthwn hwnnw a thrannoeth.

13 A Dafydd a'i galwodd ef, i fwytta ac i yfed ger ei fron ef, ac a'i meddwodd ef: ac yn yr hwyr efe a aeth i orwedd ar ei wely gyd â gweision ei arglwydd, ac nid aeth i waered i'w thŷ ei hun.

14 ¶ A'r bore yr ysgrifennodd Dafydd llythyr at Joab, ac a'i hanfonodd yn llaw Urias.

15 Ac efe a ysgrifennodd yn ei lythyr, gan ddywedyd, Gosodwch Urias ar gyfer wyneb y rhyfelwyr glewaf; a dychwelwch oddi ar ei ol ef, fel y tarawer ef, ac y byddo marw.

16 A phan oedd Joab yn gwarchae ar y ddinas, efe a osodd Urias yn y lle y gwyddai efe fod gwŷr nerthol ynddo.

17 A gwŷr y ddinas a aethant allan, ac a ymladdasant â Joab: a syrthiodd rhai o'r bobl o weision Dafydd; ac Urias yr Hethiad a fu farw hefyd.

18 ¶ Yna Joab a anfonodd, ac a fynegodd i Dafydd holl hanes y rhyfel:

19 Ac a orchymynodd i'r gennad, gan ddywedyd, Pan orphenech lefaru holl hanes y rhyfel wrth y brenhin;

20 Os cyfyd lldiwogrwydd y brenhin, ac os dywed wrthyt, Paham y nesasoch at y ddinas i ymladd? oni wyddech y taflent hwy oddi ar y gaer?

21 Pwy a darawodd Abimelech mab Jerubbeseth? onid gwraig a dafydd arno ef ddarn o faen melin oddi ar y mur, fel y bu efe farw yn Thebes? paham y nesasoch at y mur? yna y dywedti, Dy was Urias yr Hethiad a fu farw hefyd.

22 ¶ Felly y gennad a aeth, ac a ddaeth ac a fynegodd i Dafydd yr hyn oll yr anfonasai Joab ef o'i blegid.

23 A'r gennad a ddywedodd wrth Dafydd, Yn ddiau y gwŷr oeddynt drech nâ ni, ac a ddaethant attom ni i'r maes, a ninnau a aethom arnynt hwy hyd ddrws y porth.

24 A'r saethyddion a saethasant at dy weision oddi ar y mur; a rhai o weision y brenhin a fuant feirw; a'th was Urias yr Hethiad a fu farw hefyd.

25 Yna Dafydd a ddywedodd wrth y gennad, Fel hyn y dyweddi di wrth Joab; Na fydded hyn ddrwg yn dy olwg di: canys y naill fel y llall a ddifetha y cleddyf: cadarnhâ dy ryfel yn erbyn y ddinas, a distrywiwch hi; a chysura dithau ef.

26 ¶ A phan glybu gwraig Urias farw Urias ei gwr, hi a alarodd am ei phriod.

27 A phan aeth y galar heibio, Dafydd a anfonodd, ac a'i cyrchodd hi i'w dŷ, i fod iddo yn wraig; a hi a ymddug iddo fab. A drwg y'ngolwg yr ARGLWYDD oedd y peth a wnaethai Dafydd.

PEN. XII.

1 *Dummeq Nathan am yr oenig, yn peri i Dafydd fod yn farw arno ei hun.* 7 *Dafydd, wedi i Nathan ei geryddu, yn cyfaddef ei bechod, ac yn cael maddewant:* 15 *yn galaru ac yn gweiddio drws y plentyn, tra oedd fyw.* 24 *Geni Solomon, a'i enwi Jedidiah.* 26 *Dafydd yn ynwll Rabbah, ac yn ardeithio ei phobl hi.*

A'R ARGLWYDD a anfonodd Nathan at Dafydd. Ac efe a ddaeth atto ef, ac a ddywedodd

wrtho, Dau wr oedd yn yr un ddinas; y naill yn gyfoethog, a'r llall yn dlawd.

2 Gan y cyfoethog yr oedd llawer iawn o ddefaid a gwartheg:

3 A chan y tlawd nid oedd dim ond un oenig fechan, yr hon a brynasai efe, ac a fagasai; a hi a gynnyddasai gyd âg ef, a chyd â'i blant: o'i dammaid ef y bwyttâi hi, ac o'i gwpan ef yr yfai hi, ac yn ei fynwes ef y gorweddai hi, ac yr oedd hi iddo megis merch.

4 Ac ymdeithydd a ddaeth at y gwr cyfoethog; ond efe a arbedodd gymmeryd o'i ddefaid ei hun, ac o'i wartheg ei hun, i arlwyo i'r ymdeithydd a ddaethai atto; ond efe a gymmerth oenig y gwr tlawd, ac a'i parottodd i'r gwr a ddaethai atto.

5 A digofaint Dafydd a enynnodd yn ddifawr wrth y gwr; ac efe a ddywedodd wrth Nathan, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, euog o farwolaeth yw y gwr a wnaeth hyn.

6 A'r oenig a dâl efe adref yn bedwar dyblyg; o herwydd iddo wneuthur y peth hyn, ac nad arbedodd.

7 ¶ A dywedodd Nathan wrth Dafydd, *Ti yw* y gwr. Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel; Myfi a'th enneiniais di yn frenhin ar Israel, myfi hefyd a'th waredais di o law Saul:

8 Rhoddais *hefyd* i ti dŷ dy arglwydd, a gwagedd dy arglwydd yn dy fynwes, a mi a roddais i ti dŷ Israel a Judah; a phe rhy sychan *fuasai hynny*, myfi a roddaswn i ti fwy o lawer.

9 Paham y dirmygaist air yr ARGLWYDD, i wneuthur drwg yn ei olwg ef? Urias yr Hethiad a darewaist ti â'r cleddyf, a'i wraig ef a gymmerai i ti yn wraig, a thi a'i lleddaist ef â chleddyf meibion Ammon.

10 Yn awr gan hynny nid ymedy y cleddyf â'th dŷ di byth; o herwydd i ti fy nirmygu i, a chymmeryd gwraig Urias yr Hethiad i fod yn wraig i ti.

11 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele, myfi a gyfodaf i'th erbyn ddrwg o'th dŷ dy hun, a mi a ddygaf dy wragedd di y'ngwydd dy lygaid, ac a'u rhoddaf *hwyt* i'th gymmydog, ac efe a orwedd gyd â'th wragedd di y'ngolwg yr haul hwn.

12 Er i ti wneuthur mewn dirgelwch; etto myfi a wnaif y peth hyn ger bron holl Israel, a cher bron yr haul.

13 A dywedodd Dafydd wrth Nathan, Pechais yn erbyn yr ARGLWYDD. A Nathan a ddywedodd wrth Dafydd, Yr ARGLWYDD hefyd a dynnodd ymaith dy bechod di: ni byddi di marw.

14 Etto, o herwydd i ti beri i elynion yr ARGLWYDD gablu trwy y peth hyn, y plentyn a anwyd i ti a fydd marw yn ddiau.

15 ¶ A Nathan a aeth i'w dŷ. A'r ARGLWYDD a darawodd y plentyn a blantasai gwraig Urias i Dafydd; ac efe a aeth yn glaf iawn.

16 Dafydd am hynny a ymbiliodd â Duw dros y bachgen; a Dafydd a ymprydiodd ympryd, ac a aeth ac a orweddodd ar y ddaear ar hyd y nos.

17 A henuriaid ei dŷ ef a gyfodasant atto ef, i beri iddo godi oddi ar y ddaear: ond ni fynnai efe, ac ni fwyttâi fara gyd â hwynt.

18 Ac ar y seithfed dydd y bu farw y plentyn. A gweision Dafydd a ofnasant fynegi iddo ef farw y bachgen: canys dywedasant, Wele, tra oedd y bachgen yn fyw, y llefarasom wrtho, ond ni wrandawai ar ein llais; pa fodd gan hynny yr ymofidia, os dywedwn wrtho farw y plentyn?

19 Ond pan welodd Dafydd ei weision yn sibrd, deallodd Dafydd farw y plentyn: a Dafydd a ddywedodd wrth ei weision, A fu farw y plentyn? A hwy a ddywedasant, Efe a fu farw.

20 Yna Dafydd a gyfododd oddi ar y ddaear, ac a ymolchodd, ac a ymneinciodd, ac a newidiodd ei ddillad, ac a ddaeth i dŷ yr ARGLWYDD, ac a addolodd: wedi hynny y daeth efe i'w dŷ ei hun; ac a ofynodd, a hwy a roddasant iddo fara, ac efe a fwyttâodd.

21 Yna ei weision a ddywedasant wrtho ef, Pa beth yw hyn a wnaethost ti? dros y plentyn byw yr ymprydiaist, ac yr wylaist; ond pan fu y plentyn farw, ti a gyfodaist ac a fwyttâist fara.

22 Ac efe a ddywedodd, Tra yr ydoedd y plentyn yn fyw, yr ympryd-

iais ac yr wylais: canys mi a ddywedais, Pwy a wŷr a drugarhâ yr ARGLWYDD wrthyf, fel y byddo byw y plentyn?

23 Ond yn awr efe fu farw, i ba beth yr ymprydiwn? a allaf fi ei ddwyn ef yn ei ol mwyach? myfi a âf atto ef, ond ni ddychwel efe attaf fi.

24 ¶ A Dafydd a gysurodd Bathseba ei wraig, ac a aeth i mewn atti hi, ac a orweddodd gyd â hi: a hi a ymddŷg fab, ac efe a alwodd ei enw ef Solomon. A'r ARGLWYDD a'i carodd ef.

25 Ac efe a anfonodd trwy law Nathan y prophwyd; ac efe a alwodd ei enw ef Jedidiah, oblegid yr ARGLWYDD.

26 ¶ A Joab a ymladdodd yn erbyn Rabbah meibion Ammon, ac a ynnillodd y frenhinol ddinas.

27 A Joab a anfonodd gennadau at Dafydd, ac a ddywedodd, Rhysfelais yn erbyn Rabbah, ac a ynnillais ddinas y dyfroedd.

28 Yn awr gan hynny casglodd weddill y bobl, a gwersylla yn erbyn y ddinas, ac ynnill hi; rhag i mi ynnill y ddinas, a galw fy enw i arni hi.

29 A Dafydd a gasglodd yr holl bobl, ac a aeth i Rabbah, ac a ymladdodd yn ei herbyn, ac a'i hynnillodd hi.

30 Ac efe a gymmerodd goron eu brenhin hwynt oddi am ei ben (a'i phwys hi oedd dalent o aur, gyd â'r maen gwerthfawr) a hi a osodwyd ar ben Dafydd. Ac efe a ddug ymaith o'r ddinas anrhaith fawr iawn.

31 Ac efe a ddug ymaith y bobl oedd ynddi, ac a'u gosododd dan lifiau, a than ogau heyrn, a than fwyell heyrn, ac a'u bwriodd hwynt i'r odyneu calch: ac felly y gwnaeth i holl ddinasoedd meibion Ammon. A dychwelodd Dafydd a'r holl bobl i Jerusalem.

PEN. XIII.

1 Amnon yn caru Tamar; a thwy gynghor Jonadab, yn cymmydd arno fod yn glaf, ac yn ei threisio hi; 15 ac yna yn ei chasáu hi, ac yn ei thro'i ymaith yn gywilyddus. 19 Absalom yn ei derbyn hi, ac yn celu ei amcan; 23 ac, wrth gneifio ei ddefaid, yn lladd Amnon. 30 Dafydd yn pruddhâu wrth glywed hynny; a Jonadab yn ei gysuro ef. 37 Absalom yn ffoi at Talmai i Gesur.

A Car ol hyn yr oedd gan Absalom mab Dafydd chwaer dëg, a'i henw Tamar: ac Amnon mab Dafydd a'i carodd hi.

2 Ac yr oedd mor flin ar Amnon, fel y clefychodd efe o herwydd Tamar ei chwaer: canys gwyrif *oedd* hi; ac anhawdd y gwelai Amnon wneuthur dim iddi hi.

3 Ond gan Amnon yr oedd cyfaill, a'i enw Jonadab, mab Simeah, brawd Dafydd: a Jonadab *oedd* wr call iawn.

4 Ac efe a ddywedodd wrtho ef, Ti fab y brenhin, paham *yr ydwyf* yn curio fel hyn beunydd? oni fynegi di i mi? Ac Amnon a ddywedodd wrtho ef, Caru yr ydwyf fi Tamar, chwaer Absalom fy mrawd.

5 A Jonadab a ddywedodd wrtho ef, Gorwedd ar dy wely, a chymmer arnat fod yn glaf: a phan ddelo dy dad i'th edrych, dywed wrtho ef, Deued, attolwg, Tamar fy chwaer i roddi bwyd i mi, ac i arlwyo y bwyd yn fy ngolwg, fel y gweiwyf, ac y bwyttâwyf o'i llaw hi.

6 ¶ Felly Amnon a orweddodd, ac a gymmerth arno fod yn glaf. A'r brenhin a ddaeth i'w edrych ef; ac Amnon a ddywedodd wrth y brenhin, Deued, attolwg, Tamar fy chwaer i grasu dwy deisen yn fy ngolwg i, fel y bwyttâwyf o'i llaw hi.

7 Yna Dafydd a anfonodd adref at Tamar, gan ddywedyd, Dos yn awr i dŷ Amnon dy frawd, a pharottoâ fwyd iddo.

8 Felly Tamar a aeth i dŷ Amnon ei brawd (ac efe oedd yn gorwedd) a hi a gymmerth beilliaid, ac a'i tylinodd, ac a wnaeth deisenau yn ei wÿdd ef, ac a grasodd y teisenau.

9 A hi a gymmerth badell, ac a'u tywalltodd *hwynt* ger ei fron ef: ond efe a wrthododd fwyta. Ac Amnon a ddywedodd, Gyrrwch allan bawb oddi wrthyf fi. A phawb a aethant allan oddi wrtho ef.

10 Yna Amnon a ddywedodd wrth Tamar, Dwg y bwyd i'r ystafell, fel y bwyttâwyf o'th law di. A Thamar a gymmerth y teisenau a wnaethai hi, ac a'u dug at Amnon ei brawd i'r ystafell.

11 A phan ddug hi *hwynt* atto ef i fwyta, efe a ymaflodd ynndi hi, ac a ddywedodd wrthi hi, Tyred, gorwedd gyd â mi, fy chwaer.

12 A hi a ddywedodd wrtho, Paid, fy mrawd; na threisia fi: canys ni wnair fel hyn yn Israel: na wna di yr ynfyrwydd hyn.

13 A minnau, i ba le y bwriaf ymaith fy ngwarth? a thi a fyddi fel un o'r ymfydion yn Israel. Yn awr, gan hynny, ymddiddan, attolwg, â'r brenhin: canys ni ommedd efe fi i ti.

14 Ond ni fynnai efe wrando ar ei llais hi; eithr efe a fu drech nâ hi, ac a'i treisiodd, ac a orweddodd gyd â hi.

15 ¶ Yna Amnon a'i casâodd hi â châs mawr iawn: canys mvy *oedd* y câs â'r hwn y casasai efe hi, nâ'r cariad â'r hwn y carasai efe hi. Ac Amnon a ddywedodd wrthi hi, Cyfod, dos ymaith.

16 A hi a ddywedodd wrtho ef, Nid oes achos: y drygioni hwn, *sef* fy ngyrru ymaith, *sydd* fwy nâ'r llall a wnaethost â mi. Ond ni wrandawai efe arthi hi.

17 Eithr efe a alwodd ar ei langc, ei weinidog, ac a ddywedodd, Gyrrwch hon yn awr allan oddi wrthyf fi; a chlôa y drws ar ei hol hi.

18 Ac am dani *hi yr oedd* mantell symmudliw: canys â'r cyfryw fentyll y dilledid merched y brenhin, *y rhai oedd* forwynion. Yna ei weinidog ef a'i dug hi allan, ac aglôdd y drws ar ei hol hi.

19 ¶ A Thamar a gymmerodd ludw ar ei phen, ac a rwygodd y fantell symmudliw *oedd* am dani, ac a osododd ei llaw ar ei phen, ac a aeth ymaith dan weiddi.

20 Ac Absalom ei brawd a ddywedodd wrthi hi, Ai Amnon dy frawd a fu gyd â thi? er hynny yn awr taw â son, fy chwaer: dy frawd di *yw* efe; na osod dy galon ar y peth hyn. Felly Tamar a drigodd yn ymddifad yn nhŷ Absalom ei brawd.

21 ¶ Ond pan glybu y brenhin Dafydd yr holl bethau hynny, efe a ddigiodd yn aruthr.

22 Ac ni ddywedodd Absalom wrth Amnon na drwg na da: canys Absalom a gasaodd Amnon, o herwydd iddo dreisio Tamar ei chwaer ef.

23 ¶ Ac ar ol dwy flynedd o ddyddiau, yr oedd gan Absalom rai yn cneifio yn Baal-hasor, yr hwn sydd wrth Ephraim: ac Absalom a wahoddodd holl feibion y brenhin.

24 Ac Absalom a ddaeth at y brenhin, ac a ddywedodd, Wele, yn awr, rai yn cneifio i'th was di; deued, attolwg, y brenhin a'i weision gyd â'th was.

25 A dywedodd y brenhin wrth Absalom, Nag ê, fy mab, ni ddeuwn ni i gyd yn awr; rhag i ni ormesu arnat ti. Ac efe a fu daer arno: ond ni fynnai efe fyned; eithr efe a'i bendithiodd ef.

26 Yna y dywedodd Absalom, Oni ddaw Amnon fy mrawd yn awr gyd â ni? A'r brenhin a ddywedodd wrtho ef, I ba beth yr â efe gyd â thi?

27 Etto Absalom a fu daer arno, fel y gollyngodd efe Amnon gyd âg ef, a holl feibion y brenhin.

28 ¶ Ac Absalom a orchymynodd i'w langciau, gan ddywedyd, Edrychwch, attolwg, pan fyddo llawen calon Amnon gan win, a phan ddywedwyf wrthyich, Tarêwch Amnon; yna lledwch ef, nac ofnwch: oni orchymynais i chi? ymwrolwch, a byddwch feibion glewion.

29 A llangciau Absalom a wnaethant i Amnon fel y gorchymynasai Absalom. A holl feibion y brenhin a gyfodasant, a phob un a farchogodd ar ei ful, ac a ffoisant.

30 ¶ A thra yr oeddynt hwy ar y ffordd, y daeth y chwedl at Dafydd, gan ddywedyd, Absalom a laddodd holl feibion y brenhin, ac ni adawyd un o honynt.

31 Yna y brenhin a gyfododd, ac a rwygodd ei ddillad, ac a orweddodd ar y ddaear; a'i holl weision oedd yn sefyll ger llaw, a'u gwisgoedd yn rhwygedig.

32 A Jonadab mab Simeah, brawd Dafydd, a attebodd ac a ddywedodd, Na thybied fy arglwydd iddynt hwy ladd

yr holl langciau, sef meibion y brenhin; canys Amnon yn unig a fu farw: canys yr oedd yn mryd Absalom hynny, er y dydd y treisiodd efe Tamar ei chwaer ef.

33 Ac yn awr na osoded fy arglwydd frenhin y peth at ei galon, gan dybied farw holl feibion y brenhin: canys Amnon yn unig a fu farw.

34 Ond Absalom a ffôdd. A'r llanc yr hwn oedd yn gwylio a ddyrchafodd ei lygaid, ac a edrychodd; ac wele, bobl lawer yn dyfod ar hyd y ffordd o'i ol ef, ar hyd ystlys y mynydd.

35 A Jonadab a ddywedodd wrth y brenhin, Wele, feibion y brenhin yn dyfod: fel y dywedodd dy was, felly y mae.

36 A phau orphenasai efe ymddiddan, wele, meibion y brenhin a ddaethant, ac a ddyrchafasant eu llef, ac a wylasant. A'r brenhin hefyd a'i holl weision a wylasant âg wylofaen mawr iawn.

37 ¶ Ac Absalom a ffôdd, ac a aeth at Talmai mab Ammihud brenhin Gesur: a Dafydd a alarodd am ei fab bob dydd.

38 Ond Absalom a ffôdd, ac a aeth i Gesur; ac yno y bu efe dair blynedd.

39 Ac enaid Dafydd y brenhin a hiraethodd am fyned at Absalom: canys efe a gysurasid am Amnon, gan ei farw efe.

PEN. XIV.

1 Joab yn gosod gurraig weddw o Tecoah, trwy ddammeg, i droi calon y brenhin i gyrchu ei fab adref; ac yn ei ddwyn ef i Jerusalem. 25 Tegwch, gwallt, a phlant Absalom. 28 Joab, ym mhen dwy flynedd, yn dwyn Absalom i iŷyddi y brenhin.

YNA Joab mab Serfiah a wyb fod calon y brenhin tu ag at Absalom.

2 A Joab a anfonodd i Tecoah, ac a gyrchodd oddi yno wraig ddoeth, ac a ddywedodd wrthi, Cymmer arnat, attolwg, alaru, a gwisg yn awr alar-wisg, ac nac ymira âg olew, eithr bydd fel gwraig yn galaru er ys llawer o ddyddiau am y marw:

3 A thyred at y brenhin, a llefara

wrtho yn ol yr ymadrodd hyn. A Joab a osododd yr ymadroddion yn ei genau hi.

4 ¶ A'r wraig o Tecoa, pan ddywedodd wrth y brenhin, a syrthiodd i lawr ar ei hwyneb, ac a ymgrymmodd, ac a ddywedodd, Cynnorthwya, O frenhin.

5 A dywedodd y brenhin wrthi hi, Beth a ddarfu i ti? A hi a ddywedodd, Yn wir gwraig weddw ydwyf fi, a'in gwr a fu farw.

6 Ac i'th law-forwyn yr oedd dau fab, a hwynt ill dau a ymrysonasant yn y maes; ond nid oedd athrywynwr rhyngddynt hwy; ond y naill a darawodd y llall, ac a'i lladdodd ef.

7 Ac wele yr holl dylwyth a gyfododd yn erbyn dy law-forwyn, a hwy a ddywedasant, Dyro yr hwn a darawodd ei frawd, fel y lladdom ni ef, am einioes ei frawd a laddodd efe; ac y difethom hefyd yr etifedd: felly y diffoddent fy marworyn, yr hwn a adawyd, heb adael i'm gwr nac enw nac eppil ar wyneb y ddaear.

8 A'r brenhin a ddywedodd wrth y wraig, Dos i'th dŷ; a mi a roddaf orchymyn o'th blegid di.

9 A'r wraig o Tecoa a ddywedodd wrth y brenhin, Bydded y camwedd hwn arnaf fi, fy arglwydd frenhin, ac ar dŷ fy nhad i, a'r brenhin a'i orseddfaingc ef yn ddieuog.

10 A'r brenhin a ddywedodd, Dwg attaf fi yr hwn a yngano wrthyf, ac ni chaiff mwyach gyffwrdd â thi.

11 Yna hi a ddywedodd, Cofied, attolwg, y brenhin dy ARGLWYDD DDUW, rhag amlhâu dialwyr y gwaed i ddistrywio, a rhag difetha o honynt hwy fy mab i. Ac efe a ddywedodd, Fel mai byw yr ARGLWYDD, ni syrth un o wallt pen dy fab di i lawr.

12 Yna y dywedodd y wraig, Attolwg, gâd i'th law-forwyn ddywedyd gair wrth fy arglwydd frenhin. Yntau a ddywedodd, Dywed.

13 A'r wraig a ddywedodd, Pahan gan hynny y meddyliaist fel hyn yn erbyn pobl DDUW? canys y mae y brenhin yn llefaru y gair hwn megis un beius, gan na ddug y brenhin adref ei herwr.

14 Canys gan farw yr ydym ni yn marw, ac ydym fel dyfroedd wedi eu tywallt ar y ddaear, y rhai ni chesglir: gan na ddug Duw ei einioes, efe a feddylodd foddion, fel na yrrer ymaith ei herwr oddi wrtho.

15 Ac yn awr mi a ddenthum i ymddiddan â'm harglwydd frenhin am y peth hyn, oblegid i'r bobl fy nychrynu i: am hynny y dywedodd dy law-forwyn, Ymddiddanaf yn awr â'r brenhin; ond odid fe a wna y brenhin ddymuniad ei law-forwyn.

16 Canys y brenhin a wrendy, fel y gwaredo efe ei law-forwyn o law y gwr a fynnai fy nifetha i a'm mab hefyd o etifeddiaeth DDUW.

17 A'th law-forwyn a ddywedodd, Bydded, attolwg, gair fy arglwydd frenhin yn gysur: canys fel angel Duw ydwyf fy arglwydd frenhin, i wrando y da a'r drwg: a'r ARGLWYDD dy DDUW fydd gyd â thi.

18 Yna yr atebodd y brenhin, ac y dywedodd wrth y wraig, Na chela, attolwg, oddi wrthyf fi y peth yr ydwyf yn ei ofyn i ti. A dywedodd y wraig, Llefared yn awr fy arglwydd frenhin.

19 A'r brenhin a ddywedodd, A ydyw llaw Joab gyd â thi yn hyn oll? A'r wraig a atebodd ac a ddywedodd, Fel mai byw dy enaid di, fy arglwydd frenhin, nid gwiw troi ar y llaw ddehau nac ar y llaw aswy oddi wrth yr hyn oll a ddywedodd fy arglwydd frenhin: canys dy was Joab a orchymynodd i mi, ac a osododd yr holl eiriau hyn y'ngenau dy law-forwyn:

20 Ar fedr troi y chwedl y gwnaeth dy was Joab y peth hyn: ond fy arglwydd sydd ddoeth, fel doethineb angel Duw, i wybod yr hyn oll sydd ar y ddaear.

21 ¶ A'r brenhin a ddywedodd wrth Joab, Wele yn awr, gwneuthum y peth hyn: dos, a dwg y llanc Absalom yn ei ol.

22 Â Joab a syrthiodd i lawr ar ei wyneb, ac a ymgrymmodd, ac a fendithiodd y brenhin. A Joab a ddywedodd, Heddyw y gwybu dy was di gael o honof ffair yn dy olwg di,

fy arglwydd frenhin, am i'r brenhin gyflawni dymuniad ei was.

23 A Joab a gyfododd, ac a aeth i Gesur, ac a ddug Absalom i Jerusalem.

24 A'r brenhin a ddywedodd, Tröed i'w dŷ ei hun; ac nac edryched yn fy wyneb i. Felly Absalom a drodd i'w dŷ ei hun, ac ni welodd wyneb y brenhin.

25 ¶ Ac nid oedd wr mor glodfawr am ei degwch ag Absalom o fewn holl Israel: o wadn ei droed hyd ei goryn nid oedd wrthuni ynddo ef.

26 A phan gneifai efe ei ben (canys un waith yn y flwyddyn y torrai efe ei wallt: o herwydd ei fod yn drwm arno, am hynny efe a'i torrai ef) efe a bwysai wallt ei ben yn ddau can siel, wrth bwys y brenhin.

27 A thri mab a anwyd i Absalom, ac un ferch, a'i henw hi oedd Tamar: yr oedd hi yn wraig dég yr olwg.

28 ¶ Felly Absalom a drigodd ddwy flynedd gyfan yn Jerusalem, ac ni welodd wyneb y brenhin.

29 Am hynny Absalom a ddanfonodd am Joab, i'w anfon ef at y brenhin; ond ni ddeuai efe atto ef: ac efe a anfonodd etto yr ail waith, ond ni ddeuai efe ddim.

30 Am hynny efe a ddywedodd wrth ei weision, Gwelwch randir Joab ger fy llaw i, a haidd sydd ganddo ef yno; ewch a llosgwch hi â than. A gweision Absalom a losgasant y rhandir â than.

31 Yna Joab a gyfododd, ac a ddaeth at Absalom i'w dŷ, ac a ddywedodd wrtho, Paham y llosgodd dy weision di fy rhandir i â than?

32 Ac Absalom a ddywedodd wrth Joab, Wele, mi a anfonais attat ti, gan ddywedyd, Tyred yma, fel y'th anfonwyf at y brenhin, i ddywedyd, I ba beth y deuthum i o Gesur? gwell fuasai i mi fy mod yno etto: ac yn awr gadawer i mi weled wyneb y brenhin; ac od oes gamwedd ynof, lladded fi.

33 Yna Joab a ddaeth at y brenhin, ac a fynegodd iddo ef. Ac efe a alwodd am Absalom. Yntau a

ddaeth at y brenhin, ac a ymgrymmodd iddo i lawr ar ei wyneb ger bron y brenhin. A'r brenhin a gusanodd Absalom.

PEN. XV.

1 Absalom, trey ei fwyneidd-dra, yn lladratta calonnau Israel: 7 ac, yn rhith talu adduned, yn cael cennad i fyned i Hebron: 10 ac yn gwneuthur cyd-furiad maur yno. 13 Dafydd, wrth glyuced hynny, yn sfoi o Jerusalem. 19 Ittai heb ymadael âg ef. 24 Danfon Sadoc ac Abiathur yn eu hol â'r arch. 30 Dafydd a'i gyfeillion yn myned i fynydd yr Olew-wydd, dan wyllo: 31 yn mellidigo cynghor Ahitophel; 32 ac yn anfon Husai yn ei ol.

AC wedi hyn y parottodd Absalom iddo ei hun gerbydau, a meirch, a dengwr a deugain i redeg o'i flaen.

2 Ac Absalom a gyfodai yn fore, ac a safai ger llaw ffordd y porth: ac Absalom a alwai atto bob gwr yr oedd iddo fatter i ddyfod at y brenhin am farn, ac a ddywedai, O ba ddinas yr ydwyf ti? Yntau a ddywedai, O un o lwythau Israel y mae dy was.

3 Ac Absalom a ddywedai wrtho ef, Wele, y mae dy fatterion yn dda, ac yn uniawn; ond nid oes neb dan y brenhin a wrandawo arnat ti.

4 Dywedai Absalom hefyd, O na'm gosodid i yn farnwr yn y wlad, fel y delai attaf fi bob gwr a fyddai ganddo hawl neu gynghaws; myfi a wnawn gyfiawnder iddo.

5 A phan nesai neb i ymgrymmu iddo ef, efe a estynai ei law, ac a ymaflai ynddo ef, ac a'i cusanai.

6 Ac fel hyn y gwnai Absalom i holl Israel y rhai a ddeuent am farn at y brenhin. Felly Absalom a laddrattâodd galon holl wŷr Israel.

7 ¶ Ac ym mhen deugain mlynedd y dywedodd Absalom wrth y brenhin, Gâd i mi fyned, attolwg, a thalu fy adduned a addunedais i'r ARGWLWYDD, yn Hebron.

8 Canys dy was a addunedodd adduned, pan oeddwn i yn aros o fewn Gesur yn Syria, gan ddywedyd, Os gan ddychwelyd y dychwel yr ARGWLWYDD fi i Jerusalem, yna y gwasanaethaf yr ARGWLWYDD.

9 A'r brenhin a ddywedodd wrtho ef, Dos mewn heddwch. Felly efe a gyfododd, ac a aeth i Hebron.

10 ¶ Eithr Absalom a anfonodd vsbïwyr trwy holl lwythau Israel, gan ddywedyd, Pan glywoch lais yr ud-gorn, yna dywedwch, Absalom sydd yn teyrnasu yn Hebron.

11 A dau cant o wŷr a aethant gyd âg Absalom o Jerusalem, ar wahodd; ac yr oeddynt yn myned yn eu gwiriondeb, ac heb wybod dim oll.

12 Ac Absalom a anfonodd am Ahitophel y Giloniad, cynghorwr Dafydd, o'i ddinas, o Giloh, tra oedd efe yn offrymmu aberthau. A'r cydfradwriaeth oedd gryf; a'r bobl oedd yn amlhâu gyd âg Absalom yn wastadol.

13 ¶ A daeth cennad at Dafydd, gan ddywedyd, Y mae calon gwŷr Israel ar ol Absalom.

14 A dywedodd Dafydd wrth ei holl weision y rhai oedd gyd âg ef yn Jerusalem, Cyfodwch, a ffônw; canys ni ddiangwn ni gan Absalom: brysiwch i fyned; rhag iddo ef frysio a'n dala ni, a dwyn drwg arnom ni, a tharo y ddinas â min y cleddyf.

15 A gweision y brenhin a ddywedasant wrth y brenhin, Wele, dy weision yn barod, ar ol yr hyn oll a ddewisio fy arglwydd frenhin.

16 A'r brenhin a aeth, a'i holl dylwyth ar ei ol. A'r brenhin a adawodd ddeg o ordderchwagedd i gadw y tŷ.

17 A'r brenhin a aeth ymaith, a'r holl bobl ar ei ol; a hwy a arhosasant mewn lle o hirbell.

18 A'i holl weision ef oedd yn cerdded ger ei law ef: yr holl Cerethiaid a'r holl Pelethiaid, a'r holl Gethiaid, a chwe channwr a ddaethai ar ei ol ef o Gath, oedd yn cerdded o flaen y brenhin.

19 ¶ Yna y dywedodd y brenhin wrth Ittai y Gethiad, Paham yr âi di hefyd gyd â ni? Dychwel, a thrig gyd â'r brenhin: canys allud ydwyt ti, a ïeithr hefyd allan o'th fro dy hun.

20 Doe y daethost ti; a fudwn i di heddyw i fyned gyd â ni? Myfi a âf; dychwel di, a dwg dy frodyr gyd â thi: trugaredd a gwirionedd fyddo gyd â thi.

21 Ac Ittai a atebodd y brenhin,

ac a ddywedodd, *Fel mai* byw yr ARGWLWYDD, ac *mai* byw fy arglwydd frenhin, yn ddiâu yn y lle y byddo fy arglwydd frenhin ynddo, pa un bynnag ai mewn angau ai mewn einioes, yno y bydd dy was hefyd.

22 A Dafydd a ddywedodd wrth Ittai, Dos, a cherdda drosodd. Ac Ittai y Gethiad a aeth drosodd, a'i holl wŷr, a'r holl blant oedd gyd âg ef.

23 A'r holl wlad oedd yn wylofain â llef uchel; a'r holl bobl a aethant drosodd. A'r brenhin a aeth dros afon Cidron, a'r holl bobl a aeth drosodd, tu a ffordd yr anialwch.

24 ¶ Ac wele, Sadoc, a'r holl Lefiaid oedd gyd âg ef, yn dwyn arch cyfammod DUW; a hwy a osodasant i lawr arch DUW: ac Abiathar a aeth i fynu, nes darfod i'r holl bobl ddyfod allan o'r ddinas.

25 A dywedodd y brenhin wrth Sadoc, Dychwel âg arch DUW i'r ddinas: os caf fi ffafr y'ngolwg yr ARGWLWYDD, efe a'm dwg eilwaith, ac a bar i mi ei gweled hi, a'i babell.

26 Ond os fel hyn y dywed efe; Nid wyf foddllawn i ti; wele fi, gwnaed i mi fel y byddo da yn ei olwg.

27 A'r brenhin a ddywedodd wrth Sadoc yr offeiriad, Onid gweledydd ydwyt ti? dychwel i'r ddinas mewn heddwch, a'th ddau fab gyd â thi, *sef* Ahimaas dy fab, a Jonathan mab Abiathar.

28 Gwelwch, mi a drigaf y'ngwastadedd yr anialwch, nes dyfod gair oddi wrthyh i'w fynegi i mi.

29 Felly Sadoc ac Abiathar a ddygasant yn ei hol arch DUW i Jerusalem; ac a arhosasant yno.

30 ¶ A Dafydd a aeth i fynu i *fryn* yr Olew-wydd; ac yr oedd yn myned i fynu ac yn wylo, a'i ben wedi ei orchuddio, ac yr oedd efe yn myned yn droednoeth. A'r holl bobl y rhai oedd gyd âg ef a orchuddiasant bawb ei ben, ac a aethant i fynu, gan fyned ac wylo.

31 ¶ A mynegwyd i Dafydd, gan ddywedyd, Y mae Ahitophel ym mysgr y cyd-fwriadwyr gyd âg Absalom. A Dafydd a ddywedodd, e. O ARG-

GLWYDD, tro, attolwg, gynghor Ahitophel yn ffolineb.

32 ¶ A phan ddaeth Dafydd i ben y bryn yr addolodd efe DDUW ynddo, wele, Husai yr Arciad yn ei gyfarfod ef, wedi rhwygo ei bais, a phridd ar ei ben.

33 A Dafydd a ddywedodd wrtho, Od âi drosodd gyd â nui, ti a fyddi yn faich arnaf.

34 Ond os dychweli i'r ddinas, a dywedyd wrth Absalom, Dy was di, O frenhin, fyddaf fi; gwas dy dad *fûm* hyd yn hyn, ac yn awr dy was dithau *fyddaf*: ac felly y diddymmi i mi gynghor Ahitophel.

35 Oni bydd gyd â thi yno Sadoc ac Abiathar yr offeiriad? am hynny pob gair a glywech o ddy y brenhin, mynega i Sadoc ac i Abiathar yr offeiriad.

36 Wele, y mae yno gyd â hwynt eu dau fab, Ahimaas *mab* Sadoc, a Jonathan *mab* Abiathar: danfonwch gan hynny gyd â hwynt attaf fi bob peth a'r a glywoch.

37 Felly Husai, cyfaill Dafydd, a ddaeth i'r ddinas; ac Absalom a ddaeth i Jerusalem.

PEN. XVI.

- 1 Siba, trwy arhegion a chelwyddau, yn cael etifeddiaeth ei feistr. 5 Simeï yn mellidithio Dafydd yn Bahurim. 9 Dafydd, trwy amynedd, yn ei gadw ei hun ac eraill rhag dial. 15 Husai yn gwtrogo i mewn i gyfrinach Absalom. 20 Cynghor Ahitophel.

AC wedi myned o Dafydd ychydig dros ben y bryn, wele, Siba gwas Mephiboseth yn ei gyfarfod ef â chwpl o asynod wedi eu cyfrwyo, ac arnynt hwy yr *oedd* dau can *torth* o fara, a chan swp o resynau, a chant o ffrwythydd hâf, a chostrelaid o win.

2 A dywedodd y brenhin wrth Siba, Beth *yw* y rhai hyn *sydd* gennyf? A Siba a ddywedodd, Asynod i dylwyth y brenhin i farchogaeth, a bara a ffrwythydd hâf i'r llangciau i'w bwytta, a gwin i'r lluddedig i'w yfed yn yr aualwch, *ydylt hwy*.

3 A'r brenhin a ddywedodd, A pha le y mae mab dy feistr? A Siba a ddywedodd wrth y brenhin, Wele, y mae efe yn aros yn Jerusalem: canys efe

a ddywedodd, Tŷ Israel a roddant drachefn i mi heddyw frenhiniaeth fy nhad.

4 Yna y dywedodd y brenhin wrth Siba, Wele, eiddot ti yr hyn oll *oedd* *eiddo* Mephiboseth. A Siba a ddywedodd, Yr ydwyf yn attolwg gael o honof ffafr yn dy olwg di, fy arglwydd frenhin.

5 ¶ A phan ddaeth y brenhin Dafydd hyd Bahurim, wele, un o dylwyth tŷ Saul yn dyfod allan oddi yno, a'i enw ef *oedd* Simeï, mab Gera: efe a ddaeth allan, dan gerdded a mellidigo.

6 Ac efe a daflodd Dafydd â cherig, a holl weision y brenhin Dafydd: ac yr *oedd* yr holl bobl a'r holl gedryn ar ei law ddehau ac ar ei law aswy ef.

7 Ac fel hyn y dywedai Simeï wrth fellidithio; Tyred allan, tyred allan, wr gwaedlyd, a gwr i'r fall.

8 Yr ARGLWYDD a drodd arnat ti holl waed tŷ Saul, yr hwn y teyrnes-aist yn eile; a'r ARGLWYDD a roddodd y frenhiniaeth yn llaw Absalom dy fab: ac wele, di *wedi dy ddul* yn dy ddrygioni; canys gwr gwaedlyd *wyt* ti.

9 ¶ Yna y dywedodd Abisai mab Seriah wrth y brenhin, Paham y mellidithia y ci marw hwn fy arglwydd frenhin? gâd i mi fyned drosodd, attolwg, a thorri ei ben ef.

10 A'r brenhin a ddywedodd, Beth *sydd* i mi a *wnelwyf* â chwi, meibion Seriah? felly mellidithied, o herwydd yr ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Mellidithia Dafydd. Am hynny pwy a ddywed, Paham y gwnai fel hyn?

11 A Dafydd a ddywedodd wrth Abisai, ac wrth ei holl weision, Wele, fy mab, yr hwn a ddaeth allan o'm hymysgaroedd i, yn ceisio fy einioes: ac yn awr pa faint mwy y *cais* y Benjaminiaid hwn? Gadewch iddo, a mellidithied: canys yr ARGLWYDD a archodd iddo.

12 Fe a allai yr edrych yr ARGLWYDD ar fy nghystudd i, ac y dryr yr ARGLWYDD i mi ddaioni am ei fellidith ef y dydd hwn.

13 Ac fel yr *oedd* Dafydd a'i wŷr

Husai yn myned at Absalom, ac PEN. XVII. *yn difwyno cynghor Ahitophel.*

yn myned ar hyd y ffordd, Simeï yntau oedd yn myned ar hyd ystlys y mynydd, ar ei gyfer ef; ac fel yr oedd efe yn myned, efe a felldithiai, ac a daslai gerrig, ac a fwriai lwch i'w erbyn ef.

14 A daeth y brenhin, a'r holl bobl oedd gyd âg ef, yn lluddedig, ac a orphwsodd yno.

15 ¶ Ac Absalom a'r holl bobl, gwŷr Israel, a ddaethant i Jerusalem, ac Ahitophel gyd âg ef.

16 A phan ddaeth Husai yr Arciad, cyfaill Dafydd, at Absalom, Husai a ddywedodd wrth Absalom, Byw fo y brenhin, byw fyddo y brenhin.

17 Ac Absalom a ddywedodd wrth Husai, Ai dyma dy garedigrwydd di i'th gyfaill? paham nad aethost ti gyd â'th gyfaill?

18 A Husai a ddywedodd wrth Absalom, Nag ê; eithr yr hwn a ddewiso yr ARGLWYDD, a'r holl yma, a holl wŷr Israel, eiddo ef fyddaf fi, a chyd âg ef yr arhosaf fi.

19 A phwy hefyd a wasanaethaf? onid ger bron ei fab ef? Megis y gwasanaethais ger bron dy dad di, felly y byddaf ger dy fron dithau.

20 ¶ Yna y dywedodd Absalom wrth Ahitophel, Moeswch eich cyngbor beth a wnawn ni.

21 Ac Ahitophel a ddywedodd wrth Absalom, Dos i mewn at ordderchwragedd dy dad, y rhai a adawodd efe i gadw y tŷ: pan glywo holl Israel dy fod yn ffaidd gan dy dad, yna y cryfhêir llaw y rhai oll *sydd* gyd â thi.

22 Felly y taenasant i Absalom babell ar nen y tŷ: ac Absalom a aeth i mewn at ordderchwragedd ei dad, y'ngwŷydd holl Israel.

23 A chynghor Ahitophel, yr hwn a gyngorai efe yn y dyddiau hynny, oedd fel ped ymofynai un â gair Duw: felly yr oedd holl gynghor Ahitophel, gyd â Dafydd a chyd âg Absalom.

PEN. XVII.

1 Cynghor Husai, trwy encylls Duw, yn difwyno cynghor Ahitophel. 15 Dawson dirgel gydnabyddiaeth i Dafydd. 23 Ahitophel yn

ymgrogï. 25 Geneuthur Amasa yn gaptên. 27 Dafydd yn cael ymborth ym Mahanaim.

DYWEDODD Ahitophel hefyd wrth Absalom, Gâd i mi yn awr ddewis deuddeng mil o wŷr, a mi a gyfodaf ac a erlidiaf ar ol Dafydd y nos hon.

2 A mi a ddeuaf arno tra *fyddo* ef yn lluddedig, ac yn wan ei ddwyllaw, ac a'i brawychaf ef: a ffy yr holl bobl *sydd* gyd âg ef; a mi a darawaf y brenhin yn unig.

3 A throaf yr holl bobl attat ti: megis pe dychwelai pob un, *yw* y gwr yr ydwyt ti yn ei geisio: *felly* yr holl bobl fydd mewn heddwch.

4 A da fu y peth y'ngolwg Absalom, ac y'ngolwg holl henuriaid Israel.

5 Yna y dywedodd Absalom, Galw yn awr hefyd ar Husai yr Arciad, a gwrandawn beth a ddywedo yntau hefyd.

6 A phan ddaeth Husai at Absalom, llefarodd Absalom wrtho ef, gan ddywedyd, Fel hyn y dywedodd Ahitophel: a wnawn ni ei gynghor ef? onid ê, dywed di.

7 A dywedodd Husai wrth Absalom, Nid da y cynghor a gynghorodd Ahitophel y waith hon.

8 Canys (eb Husai) ti a wyddost am dy dad a'i wŷr, mai cryfion *ydnyt* hwy, a chrenlawn eu meddwl, megis arth wedi colli ei chenawon yn y maes: dy dad hefyd *sydd* ryfelwr, ac nid erys efe dros nos gyd â'r bobl.

9 Wele, yn awr y mae efe yn llechu mewn rhyw ogof, neu mewn rhyw le: a phan syrthio *rhai* o honynt yn y dechre, yna y *bobl* a glyw, ac a ddywed, Bu laddfa ym mysg y bobl *sydd* ar ol Absalom.

10 Yna yr un grymmus, yr hwn y mae ei galon fel calon llew, a lwfrhâ: canys gwŷr holl Israel mai glew *yw* dy dad di, ac *mai* gwŷr grymmus *yw* y rhai *sydd* gyd âg ef.

11 Am hynny y cynghoraf, lwyrgasglu attat ti holl Israel, o Dan hyd Beer-seba, fel y tywod wrth y môr o amlra, a myned o'th wyneb di dy hun i'r rhyfel.

12 Felly y deuwn arno ef i un o'r lleoedd yr hwn y cefir ef ynddo, ac

a ruthwrn arno ef fel y syrth y gwllith ar y ddaear: ac ni adewir *dim* o hono ef, nac un chwaith o'r holl wŷr *sydd* gyd âg ef.

13 Ond os i ddinas yr ymgasgl ef, yna holl Israel a ddygant raffau at y ddinas honno, a ni a'i tynnwn hi i'r afon, fel na chaffer yno un garregan.

14 A dywedodd Absalom, a holl wŷr Israel, Gwell *yw* cynghor Husai yr Arciad ná chynghor Ahitophel. Canys yr ARGLWYDD a ordeiniasai ddiddymmu cynghor da Ahitophel, fel y dygai yr ARGLWYDD ddrwg ar Absalom.

15 ¶ Yna y dywedodd Husai wrth Sadoc ac wrth Abiathar yr offeiriad, Fel hyn ac fel hyn y cynghorodd Ahitophel i Absalom, ac i henuriaid Israel; ac fel hyn ac fel hyn y cynghorais innau.

16 Yn awr gan hynny anfonwch yn fuan, a mynegwch i Dafydd, gan ddywedyd, Nac aros dros nos y'ngwas-tadedd yr anialwch, ond gan fyned dos; rhag difa y brenhin a'r holl bobl *sydd* gyd âg ef.

17 Jonathan hefyd ac Ahimaas oedd yn sefyll wrth En-rogel; ac fe aeth llangces ac a fynegodd iddynt. Hwytiau a aethant ac a fynegasant i'r brenhin Dafydd: canys ni allent hwy ymddangos i fyned i'r ddinas.

18 Etto llangc a'u gwelodd hwynt, ac a fynegodd i Absalom: ond hwy a aethant ymaith ill dau yn fuan, ac a ddaethant i dŷ gwr yn Bahurim, ac iddo ef *yr oedd* pydew yn ei gyntedd; a hwy a aethant i waered yno.

19 A'r wraig a gymmerth ac a ledodd glawr ar wyneb y pydew, ac a daenodd arno falurion yd; fel na wybuwyd y peth.

20 A phan ddaeth gweision Absalom at y wraig i'r tŷ, hwy a ddywedasant, Pa le y *mae* Ahimaas a Jonathan? A'r wraig a ddywedodd wrthynt, Hwytiau a aethant dros yr aber ddwfr. A phan geisiasant, ac nas cawsant *hwynt*, yna y dychwelasant i Jerusalem.

21 Ac ar ol iddynt hwy fyned ymaith, yna y lleill a ddaethant i fynu o'r pydew, ac a aethant ac a fynegas-

ant i'r brenhin Dafydd; ac a ddywedasant wrth Dafydd, Cyfodwch, ac ewch yn fuan dros y dwfr: canys fel hyn y cynghorodd Ahitophel yn eich erbyn chwi.

22 Yna y cododd Dafydd a'r holl bobl y rhai *oedd* gyd âg ef, ac a aethant dros yr Iorddonen: erbyn goleuo y bore nid oedd un yn eisieu a'r nad aethai dros yr Iorddonen.

23 ¶ A phan welodd Ahitophel na wneuthid ei gynghor ef, efse a gyfrwyodd *ei* asyn, ac a gyfododd, ac a aeth i'w dŷ ei hun, i'w ddinas, ac a wnaeth drefu ar ei dŷ, ac a ymgrogodd, ac a fu farw, ac a gladdwyd ym meddrod ei dad.

24 Yna Dafydd a ddaeth i Mahanaim. Ac Absalom a aeth dros yr Iorddonen, efse a holl wŷr Israel gyd âg ef.

25 ¶ Ac Absalom a osododd Amasa yn lle Joab ar y llw. Ac Amasa *oedd* fab i wr a'i enw Ithra, yr hwn *oedd* Israeliad, yr hwn a aeth i mewn at Abigail merch Nahas, chwaer Serfiah, mam Joab.

26 Felly y gwersyllodd Israel ac Absalom y'ngwlad Gilead.

27 ¶ A phan ddaeth Dafydd i Mahanaim, Sobi mab Nahas o Rabbath meibion Ammon, a Machir mab Amiel o Lo-debar, a Barzilai y Gileadiad o Rogelim,

28 A ddygasant welyau, a chawgiau, a llestri pridd, a gwenith, a haidd, a blawd, a chras-*yd*, a ffa, a ffachys, a chras-*bys*,

29 A mël, ac ymenyn, a defaid, a chaws gwartheg, i Dafydd, ac i'r bobl *oedd* gyd âg ef, i'w bwytta. Canys dywedasant, *Y mae* y bobl yn newynog, yn flin hefyd, ac yn sychedig yn yr anialwch.

PEN. XVIII.

1 *Dafydd yn edrych ar y lluoedd yn myned allan, ac yn rhoddi gorchymyn ynghylch Absalom. 6 Lludfa fawr ar yr Israeliad ynghned Ephraim. 9 Absalom ynghrôg wrth ei wallt mewn derwen; a Joab yn ei ludd ef, ac yn ei fwrw mewn pydew. 18 Lle Absalom. 19 Ahimaas a Chusi yn dwyn newyddion i Dafydd. 33 Dafydd yn galaru am Absalom.*

ADAFYDD a gyfrifodd y bobl *oedd* gyd âg ef, ac a osododd arnynt hwy filwriad a channwriad.

2 A Dafydd a anfonodd o'r bobl y drydedd ran dan law Joab, a'r drydedd ran dan law Abisai mab Serfiah, brawd Joab, a'r drydedd ran dan law Ittai y Gethiad. A'r brenhin a ddywedodd wrth y bobl, Gau fyned yr âf finnau hefyd gyd â chwi.

3 Ond y bobl a atebodd, Nid âi di allan: canys os gan ffoi y ffown ni, ni osodant hwy eu meddwl arnom ni; ac os bydd marw ein hanner ni, ni osodant eu meddwl arnom: ond yn awr yr ydwyt ti fel deng mil o honom ni: yn awr gan hanyu gwell yw i ti fod i'n cynuorthwyo ni o'r ddinas.

4 A dywedodd y brenhin wrthynt hwy, Gwnaf yr hyn fyddo da yn eich golwg chwi. A'r brenhin a safodd ger llaw y porth; a'r holl bobl a aethaut allan yn ganoedd ac yn filoedd.

5 A'r brenhin a orchymynodd i Joab, ac Abisai, ac Ittai, gan ddywedyd, *Byddwch* esmwyth, er fy mwyn i, wrth y llangc Absalom. A'r holl bobl a glywsant pan orchymynodd y brenhin i'r holl flaenoriaid yn achos Absalom.

6 ¶ Felly yr aeth y bobl i'r maes i gyfarfod Israel: a'r rhyfel fu y'ng hoed Ephraim.

7 Ac yno y lladdwyd pobl Israel o flaen gweision Dafydd; ac yno y bu lladdfa fawr y dwthwn hwnnw, sef ugain mil.

8 Canys y rhyfel oedd yno wedi gwsgaru ar hyd wyneb yr holl wlad: a'r coed a ddisfethodd swy o'r bobl nag a ddisfethodd y cleddyf y diwrnod hwnnw.

9 ¶ Ac Absalom a gyfarfu â gweision Dafydd yn eu hwyneb. Ac Absalom oedd yn marchogaeth ar ful, a'r mul a aeth dan dewfrig derwen fawr, a'i ben ef a lynodd yn y dderwen: felly yr oedd efe rhwng y nefoedd a'r ddaear; a'r mul oedd daao ef a aeth ymaith.

10 A rhyw un a ganfu hynny, ac a fynegodd i Joab, ac a ddywedodd, Wele, gwelais Absalom y'ng hrog mewn derwen.

11 A dywedodd Joab wrth y gwr oedd yn mynegi iddo, Ac wele, ti a'i gwelaist ef; pahan nas tarewaist ef

yno i'r llawr, ac arnaf fi roddi i ti ddeg sicl o arian, ac un gwregys?

12 A dywedodd y gwr wrth Joab, Pe cawn bwyso ar fy llaw fil o siclau arian, nid estynwn fy llaw yn erbyn mab y brenhin: canys gorchymynodd y brenhin lle y clywsom ni wrthyt ti, ac wrth Abisai, ac wrth Ittai, gan ddywedyd, Gwyliwch *gyffwrdd* o neb â'r llangc Absalom.

13 Os amgen, mi a wnaethwn ffalster yn erbyn fy einioes: canys nid oes dim yn guddiedig oddi wrth y brenhin; titiau hefyd a safusit yn fy erbyn.

14 Yna y dywedodd Joab, Nid arhoaf fel hyn gyd â thi. Ac efe a gymmerth dair o biccellau yn ei law, ac a'u brathodd trwy galon Absalom, ac efe etto yn fyw y'ng hanol y dderwen.

15 A'r deg llangc y rhai oedd yn dwyn arfau Joab a amgylchnasant, ac a darawsant Absalom, ac a'i lladdasant ef.

16 A Joab a udganodd mewn udgorn; a'r bobl a ddychwelodd o erlid ar ol Israel: canys Joab a attaliodd y bobl.

17 A hwy a gymmerasant Absalom, ac a'i bwriasant ef mewn ffos fawr yn y coed, ac a osodasant arno garnedd gerrig fawr iawn: a holl Israel a ffoisant bob un i'w babell.

18 ¶ Ac Absalom a gymmerasai ac a osodasai iddo yn ei fywyd golofn, yn nyffryn y brenhin: canys efe a ddywedodd, Nid oes fab gennyf i wneuthur coffa am fy enw: ac efe a alwodd y golofn ar ei enw ei hun. A hi a elwir Lle Absalom, hyd y dydd hwn.

19 ¶ Yna Ahimaas mab Sadoc a ddywedodd, Gâd i mi redeg yn awr, a mynegi i'r brenhin, ddartod i'r ARGWLWYDD ei ddial ef ar ei elynion.

20 A Joab a ddywedodd wrtho ef, Ni byddi di yn gennadwr y dydd hwn, eithr mynegi ddiwrnod arall: ond heddyw ni byddi di gennad, o herwydd marw mab y brenhin.

21 Yna y dywedodd Joab wrth Cusi, Dos, dywed i'r brenhin yr hyn a welaist. A Chusi a yngrymmodd i Joab, ac a redodd.

22 Yna Ahimaas mab Sadoc a ddy-

wedodd eilwaith wrth Joab, Beth bynnag a fyddo, gâd i minnau, attolwg, redeg ar ol Cusi. A dywedodd Joab, I ba beth y rhedi di, fy mab, gan nad oes gennyf gennadwriaeth addas?

23 Ond beth bynnag a fyddo (*eb efe*) gâd i mi redeg. A dywedodd yntau wrtho, Rhed. Felly Ahimaas a redodd ar hyd y gwastadedd, ac a aeth heibio i Cusi.

24 A Dafydd oedd yn eistedd rhwng y ddau borth: a'r gwylieddydd a aeth ar nen y porth ar y mur, ac a ddyrchafodd ei lygaid, ac a edrychodd; ac wele, wr yn rhedeg ei hunan.

25 A'r gwylieddydd a waeddodd, ac a fynegodd i'r brenhin. A'r brenhin a ddywedodd, Os ei hun y *mae* efe, cennadwriaeth sydd yn ei enau ef. Ac efe a ddaeth yn fuan, ac a nesâodd.

26 A'r gwylieddydd a ganfu wr arall yn rhedeg: a'r gwylieddydd a alwodd ar y porthor, ac a ddywedodd, Wele, wr *arall* yn rhedeg ei hunan. A dywedodd y brenhin, Hwn hefyd sydd gennad.

27 A'r gwylieddydd a ddywedodd, Yr ydwyf fi yn gweled rhediad y blaenaf fel rhediad Ahimaas mab Sadoc. A dywedodd y brenhin, Gwr da yw hwnnw, ac â chennadwriaeth dda y daw efe.

28 Ac Ahimaas a alwodd, ac a ddywedodd wrth y brenhin, Heddwich: ac a ymgrymmodd i lawr ar ei wyneb ger bron y brenhin, ac a ddywedodd, Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD dy DDUW, yr hwn a warchaeodd ar y gwyr a gyfodasant eu llaw yn erbyn fy arglwydd frenhin.

29 A'r brenhin a ddywedodd, Ai diangol y llangc Absalom? A dywedodd Ahimaas, Gwelais gythrwf mawr, pan anfonodd Joab was y brenhin, a'th was dithau, ond ni wybŷm i beth *ydoedd*.

30 A'r brenhin a ddywedodd, Tro heibio; sâf yma. Ac efe a drodd heibio, ac a safodd.

31 Ac wele, Cusi a ddaeth. A dywedodd Cusi, Cennadwri, arglwydd frenhin: canys yr ARGLWYDD a'th ddialodd di heddyw ar bawb a'r a ymgyfododd i'th erbyn.

32 A dywedodd y brenhin wrth Cusi, A ddiangodd y llangc Absalom? A dywedodd Cusi, Fel y llangc hwnnw y byddo gelynion fy arglwydd frenhin, a'r holl rai a ymgyfodant i'th erbyn di er niwed i ti.

33 ¶ A'r brenhin a gyffrôdd, ac a aeth i fynu i ystafell y porth, ac a wylodd: ac fel hyn y dywedodd efe wrth fyned; O fy mab Absalom, fy mab, fy mab Absalom: O na buaswn farw drosot ti, Absalom, fy mab, fy mab.

PEN. XIX.

1 *Joab yn peri i'r brenhin beidio â galaru. 9 Yr Israeliaid yn dacr am ddwyn y brenhin adref. 11 Dafydd yn anfon at yr offeiriaid i gynhyrfu gwŷr Judah. 18 Simeï yn cael ei bardwn: 24 a Mephiboseth ei esgusodi. 32 Barzilai yn cael cennad i'fyned adref; a chymmeryd Chimham ei fab ef i dŷ y brenhin. 41 Yr Israeliaid yn ymsennu â gwŷr Judah, am ddwyn y brenhin adref hebddynt hwy.*

A MYNEGWYD i Joab, Wele, y brenhin yn wylo, ac yn galaru am Absalom.

2 A'r fuddugoliaeth a aeth y dwthwn hwnnw ynalar i'r holl bobl: canys clywodd y bobl y diwrnod hwnnw ddywedyd, dristâu o'r brenhin am ei fab.

3 A'r bobl a aethant yn lladradaid y diwrnod hwnnw i mewn i'r ddinas, fel pobl a fyddai yn myned yn lladradaid wedi eu cywilyddio wrth ffoi o ryfel.

4 Ond y brenhin a orchuddiodd ei wyneb; a'r brenhin a waeddodd â llef uchel, O fy mab Absalom, Absalom, fy mab, fy mab.

5 A Joab a ddaeth i mewn i'r tŷ at y brenhin, ac a ddywedodd, Gwaradwyddaist heddyw wynebau dy holl weision, y rhai a ymddiffynasant dy einioes di heddyw, ac einioes dy feibion a'th ferched, ac einioes dy ordderchwragedd;

6 Gan garu dy gaseion, a chasau dy garedigion: canys dangosaist heddyw nad oedd ddim gennyf dy dywysogion, na'th weision: o herwydd mi a wn heddyw, pe Absalom fuaasai byw, a ninnau i gyd yn feirw heddyw, mai da fuaasai *hynny* yn dy olwg di.

7 Cyfod yn awr gan hynny, cerddo allan, a dywed yn deg wrth dy weis-

ion : canys yr wyf fi yn tyngu i'r ARGWYDD, os ti nid âi allan, nad erys neb gyd â thi y nos hon ; a gwaeth fydd hyn i ti nâ'r holl ddrwg a ddaeth i'th erbyn di o'th febyd hyd yr awr hon.

8 Yna y brenhin a gyfododd, ac a eisteddodd yn y porth. A mynegwyd i'r holl bobl, gan ddywedyd, Wele y brenhin yn eistedd yn y porth. A'r holl bobl a ddaethant o flaen y brenhin : canys Israel a ffoisai bob un i'w babell.

9 ¶ Ac yr oedd yr holl bobl yn ymryson trwy holl lwythau Israel, gan ddywedyd, Y brenhin a'n gwaredodd ni o law ein gelynyon, ac efe a'n gwaredodd ni o law y Philistiaid ; ac yn awr efe a ffôdd o'r wlad rhag Absalom.

10 Ac Absalom, yr hwn a enneiniasom ni arnom, a fu farw mewn rhyfel : ac yn awr paham yr ydych heb sôn am gyrchu y brenhin drachefn ?

11 ¶ A'r brenhin Dafydd a anfonodd at Sadoc ac at Abiathar yr offeiriaid, gan ddywedyd, Lleferwch wrth henuriaid Judah, gan ddywedyd, Paham yr ydych chwi olaf i ddwyn y brenhin yn ei ol i'w dŷ ? canys gair holl Israel a ddaeth at y brenhin, hyd ei dŷ.

12 Fy mrodyr ydych chwi ; fy asgwrn a'm cnawd ydych chwi : paham gan hynny yr ydych yn olaf i ddwyn y brenhin adref ?

13 Dywedwch hefyd wrth Amasa, Onid fy asgwrn i a'm cnawd twt ti ? Fel hyn y gwnelo Duw i mi, ac fel hyn y chwanego, onid tywysog y llu fyddi di ger fy mron i yn lle Joab byth.

14 Ac efe a drodd galon holl wŷr Judah, fel calon un gwr ; a hwy a anfonasant at y brenhin, gan ddywedyd, Dychwel di a'th holl weision.

15 Felly y brenhin a ddychwelodd, ac a ddaeth i'r Iorddonen. A Judah a ddaeth i Gilgal, i fyned i gyfarfod â'r brenhin, i ddwyn y brenhin dros yr Iorddonen.

16 ¶ A Simei mab Gera, mab Jemini, yr hwn oedd o Bahurim, a frysiodd, ac a ddaeth i waered gyd â gwŷr

Judah, i gyfarfod â'r brenhin Dafydd.

17 A mil o wŷr o Benjamin oedd gyd âg ef ; Siba hefyd gwas tŷ Saul, a'i bymtheng mab a'i ugain gwas gyd âg ef : a hwy a aethant dros yr Iorddonen, o flaen y brenhin.

18 Ac ysgraff a aeth drosodd i ddwyn trwodd dylwyth y brenhin, ac i wneuthur yr hyn fyddai da yn ei olwg ef. A Simei mab Gera a syrthiodd ger bron y brenhin, pan ddaeth efe dros yr Iorddonen ;

19 Ac a ddywedodd wrth y brenhin, Na ddannodod fy arglwydd i mi anwiredd, ac na chofia yr hyn a wnaeth dy was yn anwir y dydd yr aeth fy arglwydd frenhin o Jerusalem, i osod o'r brenhin hynny at ei galon.

20 Canys dy was sydd yn cydnabod bechu o honof fi : ac wele, deuthum heddyw yn gyntaf o holl dŷ Joseph, i ddyfod i waered i gyfarfod â'm harglwydd frenhin.

21 Ac Abisai mab Serfiah a atebodd, ac a ddywedodd, Ai o herwydd hyn ni roddir Simei i farwolaeth, am iddo felddithio ennei niog yr ARGWYDD ?

22 A dywedodd Dafydd, Beth sydd i mi a wnelwyf â chwi, meibion Serfiah, fel y byddych i mi yn wrthwynebyddwr heddyw ? a roddir i farwolaeth heddyw neb yn Israel ? canys oni wn i, na'i heddyw yr ydwyf fi yn frenhin ar Israel ?

23 A'r brenhin a ddywedodd wrth Simei, Ni byddi di farw : a'r brenhin a dyngodd wrtho ef.

24 ¶ Mephiboseth mab Saul hefyd a ddaeth i waered i gyfarfod â'r brenhin ; ac ni olchasai efe ei draed, ac ni thorrasai ei farf, ac ni olchasai ei ddillad, er y dydd yr aethai y brenhin hyd y dydd y daeth efe drachefn mewn heddwch.

25 A phan ddaeth efe i Jerusalem i gyfarfod â'r brenhin, yna y dywedodd y brenhin wrtho ef, Paham nad aethost ti gyd â mi, Mephiboseth ?

26 Ac efe a ddywedodd, Fy arglwydd frenhin, fy ngwas a'm twyllodd i : canys dywedodd dy was, Cyf-

rywaf i mi asyn, fel y marchogwyf arno, ac yr elwyf at y brenhin; o herwydd cloff *yw* dy was.

27 Ac efe a enllibiodd dy was wrth fy arglwydd frenhin; ond fy arglwydd frenhin *sydd* fel angel Duw: am hynny gwna *yr hyn fyddo* da yn dy olwg.

28 Canys nid oedd holl dŷ fy nhad i ond dynion meirw ger bron fy arglwydd y brenhin; etto tydi a osodaist dy was ym mhlith y rhai oedd yn bwytta ar dy fwrdd dy hun: pa gyf-iawnder gan hynny sydd i mi bellach i waeddi mwy ar y brenhin?

29 A'r brenhin a ddywedodd wrtho, I ba beth yr adroddi dy fatterion ym mhellach? dywedais, Ti a Siba rheu-nwch y tir.

30 A Mephiboseth a ddywedodd wrth y brenhin, Ië, cymmered efe y cwbl, gan ddyfod fy arglwydd frenhin i'w dŷ mewn heddwch.

31 ¶ A Barzilai y Gileadiad a ddaeth i waered o Rogelim, ac a aeth dros yr Iorddonen gyd â'r brenhin, i'w hebrwng ef dros yr Iorddonen.

32 A Barzilai oedd hen iawn, yn fab pedwar ugain mlwydd: efe oedd yn darparu lluniaeth i'r brenhin tra yr ydoedd efe ym Mahanaim; canys gwr mawr iawn oedd efe.

33 A'r brenhin a ddywedodd wrth Barzilai, Tyred drosodd gyd â mi, a mi a'th borthaf di gyd â mi yn Jeru-salem.

34 A Barzilai a ddywedodd wrth y brenhin, Pa faint *yw* dyddiau blynyddoedd fy einioes i, fel yr elwn i fynu gyd â'r brenhin i Jerusalem?

35 Mab pedwar ugain mlwydd *ydwyf* fi heddyw: a wn i ragoriaeth rhwng da a drwg? a ddichon dy was di archwaethu yr hyn a fwyttâf, neu yr hyn a yfaf? a glywaf fi bellach lais cerddorion a cherddoresau? paham gan hynny y bydd dy was mwyach yn faich ar fy arglwydd frenhin?

36 Dy was a â ychydig tu hwnt i'r Iorddonen gyd â'r brenhin: a paham y talai y brenhin i mi gyfryw daled-igaeth?

37 Gâd, attolwg, i'th was ddy-chwelyd yn fy ol, fel y byddwyf marw

yn fy ninas fy hun, ac fel y'm cladder ym ineddrod fy nhad a'm mam: ac wele, Chimham dy was, efe a â dros-odd gyd â'm harglwydd frenhin, a gwna iddo yr hyn *fyddo* da yn dy olwg.

38 A dywedodd y brenhin, Chimham a â gyd â mi, a mi a wnaif iddo ef yr hyn *fyddo* da yn dy olwg di: a pheth bynnag a erfyniech di arnaf fi, mi a'i gwnaif erot.

39 A'r holl bobl a aethant dros yr Iorddonen. Y brenhin hefyd a aeth drosodd: a'r brenhin a gusanodd Barzilai, ac a'i bendithiodd ef; ac efe a ddychwelodd i'w fangre ei hun.

40 Yna y brenhin a aeth i Gilgal, a Chimham a aeth gyd âg ef. A holl bobl Judah a hebryngasant y brenhin, a hanner pobl Israel hefyd.

41 ¶ Ac wele, holl wŷr Israel a ddaethant at y brenhin, ac a ddywedasant wrth y brenhin, Paham y lladrattâodd ein brodyr ni, gwŷr Judah, dydi, ac y dygasant y brenhin a'i dylwyth dros yr Iorddonen, a holl wŷr Dafydd gyd âg ef?

42 Ac atebodd holl wŷr Judah i wŷr Israel, Oblegid câr agos *yw* y brenhin i ni: paham gan hynny y digiasoch chwi am y peth hyn? a fwyttasom ni *ddim* ar *draul* y brenhin? neu a anrhegodd efe ni âg anrheg?

43 A gwŷr Israel a atebasant wŷr Judah, ac a ddywedasant, Deg rhan *sydd* i ni yn y brenhin; hefyd *y mae* i ni yn Dafydd fwy nag i chwi: paham gan hynny y ddiystyraist fi? onid myfi a ddywedais yn gyntaf am gyrchu adref fy mrenhin? Ac ymadrodd gwŷr Judah oedd galettach nag ymadrodd gwŷr Israel.

PEN. XX.

1 Seba, o achos yr ymrfael, yn codi plaid yn Israel. 3 Deg gordderchurraig Dafydd mewn carcher tragyrwydol. 4 Gwneuthur Amasa yn bennaeth ar Judah; a Joab yn ei ladd ef. 14 Joab yn criid Seba i Abel. 16 Gwraig ddoeth yn achub y ddinas, trwy dorri pen Seba. 23 Swyddogion Dafydd.

AC yno y digwyddodd bod gwr i'r fall, a'i enw Seba, mab Bichri, gwr o Jemini; ac efe a udganodd mewn udgorn, ac a ddywedodd, Nid oes i mi *ddim* rhan yn Da-

fydd, nac etifeddiaeth i ni ym mab Jesse: pawb i'w babell, O Israel.

2 Felly holl wŷr Israel a aethant i fynu odŷi ar ol Dafydd, ar ol Seba mab Bichri: ond gwŷr Judah a lynasant wrth eu brenhin, o'r Iorddonen hyd Jerusalem.

3 ¶ A daeth Dafydd i'w dŷ ei hun i Jerusalem; a'r brenhin a gymmerth y deg gordderchwraig a adawsai efe i gadw y tŷ, ac a'u rhoddes hwynt mewn cadwraeth, ac a'u porthodd hwynt; ond nid aeth efe i mewn atynt hwy: eithr buant yn rhwym hyd ddydd eu marwolaeth, yn byw mewn gweddwdod.

4 ¶ Yna y dywedodd y brenhin wrth Amasa, Cynnull i mi wŷr Judah erbyn y trydydd dydd; a bydd dithau yma.

5 Felly Amasa a aeth i gynnull Judah: ond efe a drigodd yn hŵy nâ'r amser terfynedig a osodasai efe iddo.

6 A dywedodd Dafydd wrth Abisai, Seba mab Bichri a'n dryga ni yn waeth nag Absalom: cymmer di weision dy arglwydd, ac erlid ar ei ol ef, rhag iddo gael y dinasoedd caerog, ac ymachub o'n golwg ni.

7 A gwŷr Joab, a'r Cerethiaid, y Pelethiaid *hefyd*, a'r holl gedyrn, a aethant ar ei ol ef; ac a aethant allan o Jerusalem, i erlid ar ol Seba mab Bichri.

8 Pan oeddynt hwy wrth y maen mawr sydd yn Gibeon, Amasa a aeth o'u blaen hwynt. A Joab oedd wedi gwregysu ei gochl oedd am dano, ac arni yr oedd gwregys â chleddyf wedi ei rwymo ar ei lwynau ef yn ei wain; a phan gerddai efe, *y cleddyf* a syrthiai.

9 A dywedodd Joab wrth Amasa, *A wyt ti yn lawen, fy mrawd? A llaw ddehau Joab a ymaflodd ym marf Amasa i'w gusanu ef.*

10 Ond ni ddaliodd Amasa ar y cleddyf oedd yn llaw Joab: felly efe a'i tarawodd ef âg ef dan y bummed ais, ac a olyngodd ei berfedd ef i'r llawr, ac nid ail darawodd ef; ac efe a fu farw. Felly Joab ac Abisai ei frawd a ganlynodd ar ol Seba mab Bichri.

11 Ac un o weision Joab oedd yn sefyll yn ei ynyl ef, ac a ddywedodd, Pwy bynnag a ewyllsio yn dda i Joab, a phwy bynnag sydd gyd â Dafydd, *eted* ar ol Joab.

12 Ac Amasa oedd yn ymdrybaeddu mewn gwaed y'ughanol y brifffordd. A phan welodd y gwr yr holl bobl yn sefyll, efe a symmudodd Amasa oddi ar y brifffordd i'r maes, ac a daflodd gadach arno, pan welodd efe bawb a'r oedd yn dyfod atto ef yn sefyll.

13 Pan symmudwyd ef oddi ar y brifffordd, yr holl wŷr a aethant ar ol Joab, i erlid ar ol Seba mab Bichri.

14 ¶ Ac efe a dramwyodd trwy holl lwythau Israel i Abel, ac i Bethmaachah, ac i holl *leuedd* Berim: a hwy a ymgasglasant, ac a aethant ar ei ol ef.

15 Felly y daethant hwy, ac a warchaeasant arno ef yn Abel Bethmaachah, ac a fwriasant glawdd yn erbyn y ddinas, *yr hon* a safodd ar y rhagfur: a'r holl bobl y rhai oedd gyd â Joab oedd yn curo y mur, i'w fwrw i lawr.

16 ¶ Yna gwraig ddoeth o'r ddinas a lefodd, Clywch, clywch: dywedwch, attolwg, wrth Joab, Nesâ hyd yma, fel yr ymddiddanwyf â thi.

17 Pan nesâodd efe atti hi, y wraig a ddywedodd, Ai ti yw Joab? Dywedodd yntau, *Ie*, myfi. A hi a ddywedodd wrtho ef, Gwrando eiriau dy law-forwyn. Dywedodd yntau, Yr ydwyf yn gwrando.

18 Yna hi a ddywedodd, Hwy a lefarent gynt, gan ddywedyd, Diau yr ymofyant âg Abel: ac felly y dibennent.

19 Myfi wyf un o heddychol ffyddloniaid Israel: yr wyt ti yn ceisio difetha dinas a mam yn Israel: paham y difethi di etifeddiaeth yr ARGWLWYDD?

20 A Joab a atebodd ac a ddywedodd, Na atto Duw, na atto Duw, i mi na difetha na dinystrio.

21 Nid felly y mae y peth: eithr gwr o fynydd Ephraim (Seba mab Bichri dan ei enw) a ddyrchafodd ei law yn erbyn y brenhin, yn erbyu

Dafydd. Rhoddwch ef yn unig, a mi a âf ymaith oddi wrth y ddinas. A dywedodd y wraig wrth Joab, Wele, ei ben ef a fwrir attat ti dros y mur.

22 Yna y wraig o'i doethineb a aeth at yr holl bobl. A hwy a dorrasant ben Seba mab Bichri, ac a'i taflasant allan i Joab. Ac efe a udganodd mewn udgorn; a hwy a wasgarwyd oddi wrth y ddinas, bob un i'w pabellau. A Joab a ddychwelodd i Jerusalem at y brenhin.

23 ¶ Yna Joab oedd ar holl luoedd Israel; a Benaiah mab Jehoiada ar y Cerethiaid, ac ar y Pelethiaid;

24 Ac Adoram oedd ar y dreth; a Jehosphat mab Ahilud yn gofiadur;

25 Sefa hefyd yn ysgrifenydd; a Sadoc ac Abiathar yn offeiriaid;

26 Ira hefyd y Jairiad oedd benllywydd ynghylch Dafydd.

PEN. XXI.

1 Y tair blynedd newyn, o achos y Gibeoniaid, yn peidio, trwy grogi saith o feibion Saul.
10 Caredigrwydd Rispah tu ag at y marw.
12 Dafydd yn claddu esgyrn Saul a Jonathan:
15 Pedair cûd yn erbyn y Philistiaid; lle y lladdodd pedwar o gedyrn Dafydd bedwar o gwari.

ABU newyn yn nyddiau Dafydd dair blynedd olynol. A Dafydd a ymfynodd ger bron yr ARGLWYDD. A'r ARGLWYDD a ddywedodd, O herwydd Saul, ac o herwydd ei dŷ gwaedlyd ef, y mae hyn; oblegid lladd o hono ef y Gibeoniaid.

2 A'r brenhin a alwodd am y Gibeoniaid, ac a ymddiddanodd â hwynt (a'r Gibeoniaid hynny nid oeddynt o feibion Israel, oud o weddill yr Amorïaid; a meibion Israel a dyngasai iddynt hwy: etto Saul a geisiodd eu lladd hwynt, o'i serch i feibion Israel a Judah)

3 A Dafydd a ddywedodd wrth y Gibeoniaid, Beth a wnaif i chwi? ac â pha beth y gwnaf gymmod, fel y bendithioch chwi etifeddiaeth yr ARGLWYDD?

4 A'r Gibeoniaid a ddywedasant wrtho, Ni fynwn ni nac arian nac aur gan Saul, na chan ei dŷ ef; ac ni fynwn ni ladd neb yn Israel. Ac efe a

ddywedodd, Yr hyn a ddywedoch chwi, a wnaif i chwi.

5 A hwy a ddywedasant wrth y brenhin, Y gwr a'n difethodd ni, ac a fwriadodd i'n herbryn ni, i'n dinstrio ni rhag aros yn un o derfynau Israel,

6 Rhodder i ni saith o wŷr o'i feibion ef, fel y crogom ni hwynt i'r ARGLWYDD yn Gibeah Saul, dewisedig yr ARGLWYDD. A dywedodd y brenhin, Myfi a'u rhoddaf.

7 Ond y brenhin a arbedodd Mephiboseth, mab Jonathan, mab Saul, o herwydd llw yr ARGLWYDD yr hwn oedd rhyngddynt hwy, rhwng Dafydd a Jonathan mab Saul.

8 Ond y brenhin a gymmerth ddau fab Rispah merch Aiah, y rhai a ymddûg hi i Saul, sef Armoni a Mephiboseth; a phùm mab Michal merch Saul, y rhai a blantodd hi i Adriel mab Barzilai y Maholathiaid:

9 Ac efe a'u rhoddes hwynt yn llaw y Gibeoniaid; a hwy a'u crogasant hwy yn y mynydd ger bron yr ARGLWYDD: a'r saith hyn a gyd-gwmpasant, ac a roddwyd i farwolaeth yn y dyddiau cyntaf o'r cynhauf, yn nechreud cynhauf yr haidd.

10 ¶ A Rispah merch Aiah a gymmerth sachlian, a hi a'i hestynodd ef iddi ar y graig, o ddechre y cynhauf nes difery dwfr arnynt hwy o'r nefoedd, ac ni adawodd hi i ehediaid y nefoedd orphwys arnynt hwy y dydd, na bwystil y maes liw nos.

11 A mynegwyd i Dafydd yr hyn a wnaethai Rispah merch Aiah, gorderchwraig Saul.

12 ¶ A Dafydd a aeth ac a ddug esgyrn Saul, ac esgyrn Jonathan ei fab, oddi wrth berchenogion Jabes Gilead, y rhai a'u lladrattasant hwy o heol Bethsan, yr hon y crogasai y Philistiaid hwynt ynddi, y dydd y lladdodd y Philistiaid Saul yn Gilboa.

13 Ac efe a ddug i fynu oddi yno esgyrn Saul, ac esgyrn Jonathan ei fab; a hwy a gasglasant esgyrn y rhai a grogasid.

14 A hwy a gladdasant esgyrn Saul a Jonathan ei fab y'ngwlad Benjamin, yn Sela, ym meidrod Cis ei dad: a

hwy a wnaethant yr hyn oll a orchymynasai y brenhin. A bu Duw fodd-lawn i'r wlad ar ol hyn.

15 ¶ A bu eilwaith ryfel rhwng y Philistiaid ac Israel; a Dafydd a aeth i waered a'i weision gyd âg ef, ac a ymladdasant â'r Philistiaid. A diffygiodd Dafydd.

16 Ac Isbibenob, yr hwn oedd o feibion y cawr (a phwys ei wayffon yn dri chan *sicl* o bres) ac wedi ei wregysu â *chleddyf* newydd, a feddyliodd ladd Dafydd.

17 Ond Abisai mab Serfiah a'i helpiodd ef, ac a darawodd y Philistiad, ac a'i lladdodd ef. Yna gwyr Dafydd a dyngasant wrtho ef, gan ddywedyd, Nid âi di allan mwyach gyd â ni i ryfel, rhag i ti ddiffoddi goleumi Israel.

18 Ac ar ol hyn fe fu eilwaith ryfel yn Gob yn erbyn y Philistiaid: yna Sibbechai yr Husiad a laddodd Saph, yr hwn oedd o feibion y cawr.

19 A bu etto ryfel yn Gob yn erbyn y Philistiaid: ac Elhanan mab Jaare-oregim, y Bethlehemiad, a darawodd *frawd* Goliath y Gethiad; a phren ei wayffon ef oedd fel carfan gwehydd.

20 A bu etto ryfel yn Gath: ac yr oedd gwr corphol, a chwech o fysedd ar bob llaw iddo, a chwech o fysedd ar bob troed iddo, pedwar ar hugain o rifedi; efe hefyd oedd fab i'r cawr.

21 Ac efe a amharchodd Israel; a Jonathan mab Simea, brawd Dafydd, a'i lladdodd ef.

22 Y pedwar hyn a aned i'r cawr yn Gath, ac a gwympasant trwy law Dafydd, a thrwy law ei weision ef.

PEN. XXII.

Psalm o ddiolchgarwch am alluog ymwared Duw, a'i amryw fendithion.

A DAFYDD a lefarodd wrth yr ARGLWYDD eiriau y gân hon, yn y dyddy gwaredodd yr ARGLWYDD ef o law ei holl elynion, ac o law Saul.

2 Ac efe a ddywedodd, Yr ARGLWYDD yw fy nghraig, a'm hymddiffynfa, a'm gwaredydd i;

3 Duw fy nghraig, ynddo ef yr ymi-

ddiriedaf: fy nharian, a chorn fy iachawdriaeth, fy uchel-dŵr a'm noddfa, fy achubwr; rhag trais y'm hachub-aist.

4 Galwaf ar yr ARGLWYDD canmoladwy: felly y'm cedwir rhag fy ngelynyon.

5 Canys gofidion angau a'm cylchynasant; afonydd y fall a'm dychrynasant i.

6 Doluriau uffern a'm hamgylchynasant; maglau angau a'm rhagflaenasant.

7 Yn fy nghyfyngdra y gelwais ar yr ARGLWYDD, ac y gwaeddais ar fy NUW; ac efe a glybu fy llef o'i deml, a'm gwaedd a aeth i'w glustiau ef.

8 Yna y cynhyrfodd ac y crynodd y ddaear: seiliau y nesoedd a gyffroisasant ac a ymsiglasant, am iddo ef ddogio.

9 Dyrchafodd mŵg o'i ffroenau ef, a than o'i enau ef a ysodd: glo a ennynasant ganddo ef.

10 Efe a ogwyddodd y nesoedd, ac a ddisgynodd; a thywyllwch oedd dau ei draed ef.

11 Marchogodd efe hefyd ar y cerub, ac a ehododd: i'e, efe a welwyd ar adenydd y gwynt.

12 Efe a osododd y tywyllwch yn bebyll o'i amgylch; *sef* casgliad y dyfroedd, a thew-gymmylau yr awyr.

13 Gan y disgleirdeb ger ei fron ef yr enynnodd y marwor tanllyd.

14 Yr ARGLWYDD a daranodd o'r nesoedd, a'r Goruchaf a roddes ei lef.

15 Ac efe a anfonodd ei saethau, ac a'u gwasgarodd hwynt; mellit, ac a'u drylliodd hwynt.

16 Gwaledodion y môr a ymddangosodd, a seiliau y byd a ddinoethwyd, gan gerydd yr ARGLWYDD, a chan chwythad anadl ei ffroenau ef.

17 Efe a anfonodd oddi uchod; cymmerodd fi; tynnodd fi o ddyfroedd lawer.

18 Gwaredodd fi rhag fy ngelyn cadarn, a rhag fy nghaseion; am eu bod yn drech nâ mi.

19 Achubasant fy mlaen yn nydd fy ngofid: ond yr ARGLWYDD oedd gyunaliad i mi.

20 Efe a'm dug i ehangder: efe a'm gwaredodd i, am iddo ymhoffi ynof.

21 Yr ARGLWYDD a'm gobrwydd yn ol fy nghyfiawnder: yn ol glendid fy nwyllaw y talodd efe i mi.

22 Canys mi a gedwais ffyrdd yr ARGLWYDD, ac ni chiliais yn annuwiol oddi wrth fy Nuw.

23 O herwydd ei holl farnedigaethau ef *oedd* ger fy mron i: ac oddi wrth ei ddeddfau ni chiliais i.

24 Bùm hefyd berffaith ger ei fron ef; ac ynigedwais rhag fy anwirredd.

25 A'r ARGLWYDD a'm gobrwydd innau yn ol fy nghyfiawnder; yn ol fy nglendid o flaen ei lygaid ef.

26 A'r trugarog y gwnai drugaredd; â'r gwr perffaith y gwnai berffeithrwydd.

27 A'r glân y gwnai lendid; ac â'r cyndyu yr ymgrydnyddi.

28 Y bobl gystuddiedig a waredi: ond y *mae* dy lygaid ar y rhai uchel, i'w darostwng.

29 Canys ti *yw* fy nghanwyll i, O ARGLWYDD; a'r ARGLWYDD a lewyrcha fy nhywyllwch.

30 Oblegid ynot ti y rhedaf trwy fyddin: trwy fy Nuw y llammaf dros fur.

31 Duw *sydd* berffaith ei ffordd; ymadrodd yr ARGLWYDD *sydd* buriedig: tarian *yw* efe i bawb a ymddiriedant ynddo.

32 Canys pwy *sydd* Dduw, heb law yr ARGLWYDD? a phwy *sydd* graig, eithr ein Duw ni?

33 Duw *yw* fy nghadernid a'm uerth; ac a rwyddhâodd fy ffordd i yn berffaith.

34 Efe sydd yn gwneuthur ty nhraed fel *traed* ewigod; ac efe sydd yn fy ngosod ar fy uchelfâoedd.

35 Efe sydd yn dysgu fy nwyllaw i ryfel; fel y dryllir bwa dur *yn* fy mreichiau.

36 Rhodaist hefyd i mi darian dy iachawdwriaeth; ac â'th fwynder y lliosogaist fi.

37 Ehengaist fy ngherddediad danaf; fel na lithrodd fy sodlau.

38 Erlidiais fy ngelynyon, a difeth-

ais hwynt; ac ni ddychwelais nes eu difa hwynt.

39 Dif'ëais hwynt hefyd, a thrywenais hwynt, fel na chyfodent; a hwy a syrthiasant dan fy nhraed i.

40 Canys ti a'm gwregysaist i â nerth i ryfel: y rhai a ymgyfodent i'm herbyn, a ddarostyngaist danaf.

41 Rhodaist hefyd i mi warrau fy ngelynyon; fel y difethwn fy nghlas-eion.

42 Disgwyliasant, ond nid *oedd* achubydd; *sef* am yr ARGLWYDD, ond nid atebodd hwynt.

43 Yna y maluriais hwynt fel llwch y ddaear; melais hwynt fel tom yr heolydd, a thaenais hwynt.

44 Gwaredaist fi rhag cynhennau fy mhobl; cedwaist fi yn ben *ar* genhedloedd: pobl nid adnabùm a'm gwasanaethant.

45 Meibion dieithr a gymmerant arnynt ymddarostwng i mi: pan glywant, gwrandawant arnaf fi.

46 Meibion dieithr a ballant, ac a ddychrynant o'u carchardai.

47 Byw fyddo yr ARGLWYDD, a bendigedig *fyddo* fy nghraig; a dyrchafar Duw, craig fy iachawdwriaeth.

48 Duw sydd yn fy nial i, ac sydd yn darostwng pobloedd danaf fi,

49 Ac sydd yn fy nhywys i o blith fy ngelynyon: ti hefyd a'm dyrchafaist uwch law y rhai a gyfodent i'm herbyn; rhag y gwr twdent y'm hachub-aist i.

50 Am hynny y moliannaf di, O ARGLWYDD, ym mhlith y ceniedloedd, ac y canaf i'th enw.

51 *Efe sydd* dŵr iachawdwriaeth i'w frenhin; ac yn gwneuthur trugaredd i'w enneiniog, i Dafydd, ac i'w had yn dragywydd.

PEN. XXIII.

¹ *Dafydd yn ei ciriau diweddaf yn dangos fod ei ffydd ef yn addewidion Duw tu hwnt i bob deall dynol.* ⁶ *Anghyffelyb gyflwr yr annuwiol.* ⁸ *Enwau oeddyr Dafydd.*

DYMA eiriau diweddaf Dafydd. Dywedodd Dafydd iab Jesse, a dywedodd y gwr a osodwyd yn uch el, enneiniog Duw Jacob, a pheraidd ganiadydd Israel;

2 Yspryd yr ARGLWYDD a letar-

odd ynof fi, a'i ymadrodd ef oedd ar fy nhabod.

3 Duw Israel a ddywedodd wrth-ys fi, Craig Israel a ddywedodd, *Bydded* llywodraethwr ar ddynion yn gyfiawn, yn llywodraethu *me'n* ofn Duw:

4 Ac *efe a fydd* fel y bore-oleuni, pan gyfodo haul foregwaith heb gymmlau: *fel* eginyn *a dyf* o'r ddaear, gan lewyrchiad yn ol gwlaw.

5 Er nad *yw* fy nhŷ i felly gyd â Duw; etto cyfammod tragywyddol a wnaeth *efe* â mi, wedi ei luniaethu yn hollol ac yn sicr; canys fy holl iachawdwriaeth, a'm holl ddymuniaid *yw*, er nad *yw* yn peri *iddo* flaguro.

6 ¶ A'r anwir *fyddant* oll fel drain wedi eu bwrw heibio: canys mewn llaw nis cymmerir hwynt.

7 Ond y gwr a gyffyrddo â hwynt a ddiffynnir â haiarn, ac â phaladr gwayffon; ac â than y lloggir hwynt yn *eu* lle.

8 ¶ Dyma enwau y cedyrn oedd gan Dafydd. Y Tachmoniad a eisteddai yu y gadair, yn bennaeth y tywysogion (hwnnw oedd Adino yr Eśniad) *efe a ruthrodd* yn erbyn wyth cant, y rhai a laddodd *efe* ar unwaith.

9 Ac ar ei ol ef *yr oedd* Eleazar mab Dodo, mab Ahohi, *ym mhlith* y tri cedyrn, gyd â Dafydd, pan ddifenwasant hwy y Philistiaid a ymgynnullasant yno i ryfel, a phan aeth gwŷr Israel ymaith.

10 *Efe* a gyfododd, ac a darawodd ar y Philistiaid, nes diffygio ei law ef, a glynu o'i law ef wrth y cleddyf: a'r ARGLWYDD a wnaeth iachawdwriaeth mawr y diwrnod hwnnw; a'r bobl a ddychwelasant ar ei ol ef yn unig i anrheithio.

11 Ac ar ei ol ef *yr oedd* Sammah mab Age yr Harriad. A'r Philistiaid a ymgynnullasant yn dorŷ; ac *yr oedd* yno ran o'r maes yn llawn o ffacbys: a'r bobl a ffôdd o flaen y Philistiaid.

12 Ond *efe* a safodd y'nghanol y rhandir, ac a'i hachubodd, ac a laddodd y Philistiaid. Felly y gwnaeth yr ARGLWYDD ymwardd mawr.

13 A thri o'r deg pennaeth ar hugain a ddisgynasant, ac a ddaethant y

cyntauaf at Dafydd i ogof Adulam: a thorf y Philistiaid oedd yn gweryllu yn nyffryn Rephaim.

14 A Dafydd oedd yna mewn ymddiffynfa; a sefyllfa y Philistiaid *yd- oedd* yna yn Bethlehem.

15 A blysiodd Dafydd, a dywedodd, Pwy a'm dioda i â dwfr o bydew Bethlehem, yr hwn *sydd* wrth y porth?

16 A'r tri chedyrn a ruthrasant trwy wersyll y Philistiaid, ac a dynnasant ddwfr o bydew Bethlehem, yr hwn oedd wrth y porth, ac a'i cymmerasant hefyd, ac a'i dygasant at Dafydd: ond ni fynnai *efe* ei yfed, eithr *efe* a'i diod-offrymmodd ef i'r ARGLWYDD;

17 Ac a ddywedodd, Na atto yr ARGLWYDD i mi wneuthur hyn: *onid* gwaed y gwŷr a aethant mewn *enbydrwydd* am eu heinioes *yw* hwn? Am hynny ni fynnai *efe* ei yfed. Hyn a wnaeth y tri chedyrn hynny.

18 Ac Abisai brawd Joab, mab Seriah, oedd bennaf o'r tri. Ac *efe* a gyfododd ei wayffon yn erbyn tri chant, ac a'u lladdodd *hwynt*: ac iddo ef *yr oedd* yr enw ym mhlith y tri.

19 Onid anrhydeddusaf oedd *efe* o'r tri? a bu iddynt yn dywysog: etto ni chyrhaeddodd *efe* y tri *cyntaf*.

20 A Benaiah mab Jehoiada, mab gwr grynimus o Cabseel, aml ei weithredoedd, *efe* a laddodd ddau o gedyrn Moab; ac *efe* a aeth i waered, ac a laddodd lew mewn pydew yn amser eira.

21 Ac *efe* a darawodd Aiph-ddyn, gwr golygus o faint: ac yn llaw yr Aiphriad *yr oedd* gwayffon; eithr *efe* a ddaeth i waered atto ef â ffon, ac a ddug y wayffon o law yr Aiphriad, ac a'i lladdodd ef â'i wayffon ei hun.

22 Hyn a wnaeth Benaiah mab Jehoiada: ac iddo *yr oedd* yr enw ym mhlith y tri chedyrn.

23 Anrhydeddusach oedd nâr deg ar hugain; ond ni chyrhaeddodd *efe* y tri *cyntaf*: a Dafydd a'i gosododd ef ar ei wŷr o gard.

24 Asahel brawd Joab oedd un o'r deg ar hugain; Elhanan mab Dodo y Bethlehemiad,

25 Sammah yr Harodiad, Elica yr Harodiad,

26 Heles y Paltiad, Ira mab Icces y Tecoiad,

27 Abiezer yr Anathothiad, Mebunnai yr Husathiad,

28 Salmon yr Ahohiad, Maharai y Netophathiad,

29 Heleb mab Baanah y Netophathiad, Ittai mab Ribai o Gibeah meibion Benjamin,

30 Benaiah y Pirathoniad, Hidai o afonydd Gaas,

31 Abi-albon yr Arbathiad, Azmaeth y Barhumriad,

32 Eliahba y Saalboniad; o feibion Jasen, Jonathan,

33 Sanmah yr Harariad, Ahiam mab Sarar yr Harariad,

34 Eliphelet mab Ahasbai, mab y Maachathiad, Eliam mab Ahitophel y Giloniad,

35 Hesrai y Carmeliad, Paarai yr Arbiad,

36 Igal mab Nathan o Sobah, Bani y Gadiad,

37 Selec yr Ammoniad, Naharai y Beerothiad yn dwyn arfau Joab mab Serfiah,

38 Ira yr Ithriad, Gareb yr Ithriad,

39 Urias yr Hethiad: dau ar bymtheg ar hugain o gwbl.

PEN. XXIV.

1 *Satan yn tentio Dafydd, ac yntau yn gyrru Joab i rifo y bobl. 5 Y capteniaid, ym mhyn y naw mis a'r ugain niwrnod, yn dwyn cyfrif o dri chan mil ar ddeg o ryfelwyr. 10 Dafydd yn cael ei ddewis o dri pla; ac yn dewis tridiau o'r nodau: 15 ac wedi lladd deng mil a thriugain o'r bobl, yn edisfarhau, ac wrth hynny yn achub dinystr Jerusalem. 18 Dafydd, trwy gyngor Gad, yn prynu llaw-dyrnu Arafnah; a'r pla yn peidio, wedi iddo ef uberthu.*

ATHRACHEFN digllonedd yr ARGLWYDD a ennynodd yn erbyn Israel; ac efe a annogodd Dafydd yn eu herbyn hwynt, i ddywedyd, Dos, cyfrif Israel a Judah.

2 Canys y brenhin a ddywedodd wrth Joab tywysog y llu *oedd* ganddo ef, Dos yn awr trwy holl lwythau Israel, o Dan hyd Beerseba, a chyfrif y bobl, fel y gwypwyf rifedi y bobl.

3 A Joab a ddywedodd wrth y brenhin, Yr ARGLWYDD dy DDUW a chwanoego y bobl yn gan cymmaint ag y maent, fel y gwelo llygaid fy arglwydd frenhin: ond pahan yr ewyll-

ysia fy arglwydd frenhin y peth hyn?

4 A gair y brenhin fu drech na Joab, ac na thywysogion y llu. Joab am hynny a aeth allan, a thywysogion y llu, o wýdd y brenhin, i gyfrif pobl Israel.

5 ¶ A hwy a aethant dros yr Iorddonen, ac a wersyllasant yn Aröer, o'r tu deheu i'r ddinas *sydd* y'nghanol dyffryn Gad, a thu a Jazer.

6 Yna y daethant i Gilead, ac i wlad Tahtim-hodsi; daethant *hefyd* i Danjaan, ac o amgylch i Sidon;

7 Daethant *hefyd* i ymddiffynfa Tyrus, ac i holl ddinasoedd yr Hefiaid, a'r Canaaneaid; a hwy a aethant i du deheu Judah, i Beerseba.

8 Felly y cychynasant yr holl wlad, ac a ddaethant ym mhyn naw mis ac ugain niwrnod i Jerusalem.

9 A rhoddes Joab nifer cyfrif y bobl at y brenhin: ac Israel ydoedd wyth gan mil o wýr grymmus yn tyunu cleddyf; a gwýr Judah *oedd* bum can mil o wýr.

10 ¶ A chalon Dafydd a'i tarawodd ef, ar ol iddo gyfrif y bobl. A dywedodd Dafydd wrth yr ARGLWYDD, Pechais yn ddirdfawr yn yr hyn a wneuthum: ac yn awr dilëa, attolwg, O ARGLWYDD, anwiredd dy was; canys ynfyd iawn y gwneuthum.

11 A phan gyfododd Dafydd y bore, daeth gair yr ARGLWYDD at Gad y prophwyd, gweledydd Dafydd, gan ddywedyd,

12 Dos a dywed wrth Dafydd, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Yr ydwyf fi yn gosod tri *pheth* o'th flacn di; dewis i ti un o honynt, a gwnaf hynny i ti.

13 Felly Gad a ddaeth at Dafydd, ac a tyngodd iddo, ac a ddywedodd wrtho, A *fynni* ddyfod i ti saith mlynedd o newyn yn dy wlad? neu ffoi dri mis o flaen dy elynion, a hwy yn dy erlid? ai ynte bod haint yn y wlad dri diwrnod? Yn awr ymgynghora, ac edrych pa beth a attebaf i'r hwn a'm hanfonodd i.

14 A dywedodd Dafydd wrth Gad, Y mae yn gyfyng iawn arnaf fi: bid i mi syrthio yn awr yn llaw yr ARGLWYDD (canys aml *yn* ei drugaredd-

au ef) ac na chwmpwyf yn llaw dyn.

15 Yna y rhoddes yr ARGLWYDD haint yn Israel, o'r bore hyd yr amser nodedig: a bu farw o'r bobl, o Dan hyd Beerseba, ddeng mil a thriugain o wŷr.

16 A phan estynasai yr angel ei law at Jerusalem i'w dinystrio hi, edifarhâodd ar yr ARGLWYDD y drwg hwn, ac a ddywedodd wrth yr angel oedd yn dinystrio y bobl, Digon bellach: attal dy law. Ac angel yr ARGLWYDD oedd wrth lawr-dyrnu Arafnah y Jebusiad.

17 A llefarodd Dafydd wrth yr ARGLWYDD, pan ganfu efe yr angel a darawsai y bobl, a dywedodd, Wele, myfi a bechais, ac a wneuthum yn ddrygonus: ond y defaid hyn, beth a wnaethant hwy? bydded, attolwg, dy law arnaf fi, ac ar dŷ fy nhad.

18 ¶ A Gad a ddaeth at Dafydd y dwthwn hwnnw, ac a ddywedodd wrtho, Dos i fynu, cyfod allor i'r ARGLWYDD yn llawr-dyrnu Arafnah y Jebusiad.

19 A Dafydd a aeth i fynu, yn ol gair Gad, fel y gorchymynasai yr ARGLWYDD.

20 Ac Arafnah a edrychodd, ac a ganfu y brenhin a'i weision yn dyfod tu ag atto. Ac Arafnah a aeth allan,

ac a ostyngodd ei wyneb i lawr ger bron y brenhin.

21 Ac Arafnah a ddywedodd, Pahan y daeth fy arglwydd frenhin at ei was? A dywedodd Dafydd, I brynu gennyt ti y llawr-dyrnu, i adeiladu allor i'r ARGLWYDD, fel yr attalier y pla oddi wrth y bobl.

22 A dywedodd Arafnah wrth Dafydd, Cymmered, ac offrymmed fy arglwydd frenhin yr hyn fyddo da yn ei olwg: wele yr ychain yn boeth-offrwm, a'r ffustiau ac offer yr ychain yn lle cynnu.

23 Hyn oll a roddodd Arafnah, megis brenhin, i'r brenhin. A dywedodd Arafnah wrth y brenhin, Yr ARGLWYDD dy DDUW a fyddo boddlaw'n i ti.

24 A dywedodd y brenhin wrth Arafnah, Nag ê; eithr gan brynu y prynaf ef mewn pris gennyt: ac nid offrymmaf i'r ARGLWYDD fy NUW boeth-offrymmau rhad. Felly Dafydd a brynodd y llawr-dyrnu a'r ychain, er deg a deugain o siclau arian.

25 Ac yno yr adeiladodd Dafydd allor i'r ARGLWYDD, ac a offrymmodd boeth-offrymmau ac offrymmau hêdd. A'r ARGLWYDD a gymmododd â'r wlad, a'r pla a attaliwyd oddi wrth Israel.

Llyfr Cyntaf y BRENHINOEDD; yr hwn a elwir hefyd, Trydydd Llyfr y BRENHINOEDD.

PEN. I.

1 Abisag yn ymgeleddu Dafydd. 5 Adoniah, anwylyd Dafydd, yn ei wneuthur ei hun yn frenhin. 11 Nathan yn cyngori 15 i Bathseba ddywedyd i'r brenhin, 22 ac yn dywedyd gyf â hi. 28 Dafydd yn adnewyddu ei lu i Bathseba. 32 Saïoc a Nathan, trwy archiad Dafydd, yn enneinio Solomon yn frenhin; a'r bobl yn gorfoleddu. 41 Jonathan yn adrodd hynny, a gwahoddiwr Adoniah yn ffoi. 50 Adoniah yn cymmyrd noddfa wrth gyrr yr allor; a than ummod, yn cael ei ollusg yn rhydd.

A'R brenhin Dafydd oedd hen, ac a aethai mewn oedran; er iddynt ei enhuddo ef mewn dillad, etto ni chynhesai efe.

2 Am hynny ei weision a ddywedasant wrtho, Ceisier i'm harglwydd

frenhin langces o forwyn; a safed hi o flaen y brenhin, a bydded yn gwneuthur ymgeledd iddo, a gorwedded yn dy fynwes, fel y gwresogo fy arglwydd frenhin.

3 A hwy a geisiasant langces dëg trwy holl fro Israel; ac a gawsant Abisag y Sunamees, ac a'i dygasant hi at y brenhin.

4 A'r llangces oedd dëg iawn, ac oedd yn ymgeleddu y brenhin, ac yn ei wasanaethu ef: ond ni bu i'r brenhin a wnaeth â hi.

5 ¶ Ac Adoniah mab Haggith a ymddyrfafodd, gan ddywedyd, Myfi a fyddaf frenhin: ac efe a ddarparodd

iddo gerbydau a gwŷr meirch, a dengwr a deugain i redeg o'i flaen.

6 A'i dad nid anfoddlonasai ef yn ei ddyddiau, gan ddywedyd, Paham y gwnaethost fel hyn? yntau hefyd oedd dêg iawn o bryd; ac efe a anesid wedi Absalom.

7 Ac o'i gyfrinach y gwnaeth efe Joab mab Serfiah, ac Abiathar yr offeiriad: a hwy a gynnorthwyasant ar ol Adoniah.

8 Ond Sadoc yr offeiriad, a Benaiah mab Jehoiada, a Nathan y prophwyd, a Simei, a Rei, a'r gwŷr cedryn a fuasai gyd â Dafydd, nid oedd-ynt gyd âg Adoniah.

9 Ac Adoniah a laddodd ddefaid, a gwartheg, a phasgedigion, wrth faen Zohelath, yr hwn sydd wrth En-rogel, ac a wahoddodd ei holl frodyr meibion y brenhin, a holl wŷr Judah gweision y brenhin.

10 Ond Nathan y prophwyd, a Benaiah, a'r gwŷr cedryn, a Solomon ei frawd, ni wahoddodd efe.

11 ¶ Am hynny y dywedodd Nathan wrth Bathseba mam Solomon, gan ddywedyd, Oni chlywaist ti fod Adoniah mab Haggith yn teyrnasu, a'n harglwydd Dafydd heb wybod hynny?

12 Tyred gan hynny yn awr, attolwg, rhoddaf i ti gynghor, fel yr achubech dy einioes dy hun, ac einioes Solomon dy fab.

13 Dos, a cherdda i mewn at y brenhin Dafydd, a dywed wrtho, Oni thyngaist ti, fy arglwydd frenhin, wrth dy wasanaeth-wraig, gan ddywedyd, Solomon dy fab di a deyrnasa yn ddiau ar fy ol i, ac efe a eistedd ar fy ngorsedd-faingc i? paham gan hynny y mae Adoniah yn teyrnasu?

14 Wele, tra fyddech yno etto yn llefaru wrth y brenhin, minnau a ddeuaf i mewn ar dy ol di, ac a sicrhâf dy eiriau di.

15 ¶ A Bathseba a aeth i mewn at y brenhin, i'r ystafell. A'r brenhin oedd hen iawn; ac Abisag y Sunamees oedd yn gwasanaethu y brenhin.

16 A Bathseba a ostyngodd ei phen, ac a ymgyrmodd i'r brenhin.

A'r brenhin a ddywedodd, Beth a fynni di?

17 Hithau a ddywedodd wrtho, Fy arglwydd, ti a dyngaist i'r ARGLWYDD dy DDUW wrth dy wasanaethyddes, gan ddywedyd, Solomon dy fab a deyrnasa yn ddiau ar fy ol i, ac efe a eistedd ar fy ngorsedd-faingc i:

18 Ac yu awr, wele, Adoniah sydd frenhin; ac yr awr hon, fy arglwydd frenhin, nis gwyddost ti hyn.

19 Ac efe a laddodd wartheg, ac anifeiliaid breision, a defaid lawer iawn, ac a wahoddodd holl feibion y brenhin, ac Abiathar yr offeiriad, a Joab tywysog y filwriaeth: ond dy was Solomon ni wahoddodd efe.

20 Tithau, fy arglwydd frenhin, y mae llygaid holl Israel arnat ti, am fynegi iddynt pwy a eistedd ar orsedd-faingc fy arglwydd y brenhin ar ei ol ef.

21 Os amgen, pan orweddodd fy arglwydd frenhin gyd â'i dadau, yna y cyfrifir ti a'm mab Solomon yn bechaduriaid.

22 ¶ Ac wele, tra yr oedd hi etto yn ymddiddan â'r brenhin, y daeth Nathan y prophwyd hefyd i mewn.

23 A hwy a fynegasant i'r brenhin, gan ddywedyd, Wele, Nathan y prophwyd. Ac efe a aeth i mewn o flaen y brenhin, ac a ymgyrmodd i'r brenhin â'i wyneb hyd lawr.

24 A dywedodd Nathan, Fy arglwydd frenhin, a ddywedaist ti, Adoniah a deyrnasa ar fy ol i, ac efe a eistedd ar fy ngorsedd-faingc?

25 Canys efe a aeth i waered heddyw, ac a laddodd ychain, ac anifeiliaid breision, a defaid lawer, ac a wahoddodd holl feibion y brenhin, a thywysogion y filwriaeth, ac Abiathar yr offeiriad; ac wele hwynt yn bwytta ac yn yfed o'i flaen ef, ac y maent yn dywedyd, Bydded fyw y brenhin Adoniah.

26 Ond myfi dy was, a Sadoc yr offeiriad, a Benaiah mab Jehoiada, a'th was Solomon, ni wahoddodd efe.

27 Ai trwy fy arglwydd frenhin y bu y peth hyn, heb ddangos o honot i'th was, pwy a eistedd ar orsedd-faingc fy arglwydd y brenhin ar ei ol ef?

28 ¶ A'r brenhin Dafydd a ateb-

odd ac a ddywedodd, Gelwch Bathseba attaf fi. A hi a ddaeth o flaen y brenhin, ac a safodd ger bron y brenhin.

29 A'r brenhin a dyngodd, ac a ddywedodd, *Fely mae yr ARGLWYDD yn fyw, yr hwn a waredodd fy enaid i allan o bob cyfyngder,*

30 Yn ddiau megis y tyngais wrthyt ti i ARGLWYDD DDUW Israel, gan ddywedyd, Solomon dy fab a deyrnasa yn ddiau ar fy ol i, ac efe a eistedd ar fy ngorsedd-faingc i yn fy lle i; felly y gwnaf y dydd hwn.

31 Yna Bathseba a ostyngodd ei pheu a'i hwyneb i lawr, ac a ymgrymmodd i'r brenhin, ac a ddywedodd, Bydded fy arglwydd frenhin Dafydd fyw byth.

32 ¶ A'r brenhin Dafydd a ddywedodd, Gelwch attaf fi Sadoc yr offeiriad, a Nathan y prophwyd, a Benaiah mab Jehoiada. A hwy a ddaethant o flaen y brenhin.

33 A'r brenhin a ddywedodd wrthynt, Cymmerwch weision eich arglwydd gyd â chwi, a pherwch i Solomon fy mab farchogaeth ar fy mules fy hun, a dygwch ef i waered i Gihon.

34 Ac enneinied Sadoc yr offeiriad a Nathan y prophwyd ef yuo yn frenhin ar Israel: ac udgenwch mewn udgorn, a dywedwch, Bydded fyw y brenhin Solomon.

35 Deuwch chwithau i fynu ar ei ol ef, a deued efe i fynu, ac eistedded ar fy ngorseddfa i; ac efe a deyrnasa yn fy lle i: canys ef a ordeiniais i fod yn flaenor ar Israel ac ar Judah.

36 A Benaiah mab Jehoiada a atebodd y brenhin, ac a ddywedodd, Amen: yr un modd y dywedo ARGLWYDD DDUW fy arglwydd frenhin.

37 Megis y bu yr ARGLWYDD gyd â'm harglwydd y brenhin, felly bydded gyd â Solomon, a gwnaed yn fwy ei orsedd-faingc ef nâ gorsedd-faingc fy arglwydd y brenhin Dafydd.

38 Felly Sadoc yr offeiriad, a Nathan y prophwyd, a Benaiah mab Jehoiada, a'r Cerethiaid, a'r Pelethiaid, a aethant i waered, ac a wnaethant i Solomon farchogaeth ar fules y brenhin Dafydd, ac a aethant âg ef i Gihon.

39 A Sadoc yr offeiriad a gymmer-

odd gorn o olew allan o'r babel, ac a enneiniodd Solomon. A hwy a udganasant mewn udgorn: a'r holl bobl a ddywedasant, Bydded fyw y brenhin Solomon.

40 A'r holl bobl a aethant i fynu ar ei ol ef, yn canu pibellau, ac yn llawenychu â llawenydd mawr, fel y rhwygai y ddaear gan eu swm hwynt.

41 ¶ A chlybu Adoniah, a'i holl wahoddedigion y rhai oedd gyd âg ef, pan ddarfuasai iddynt fwytta. Joab hefyd a glywodd lais yr udgorn; ac a ddywedodd, Paham y mae twrf y ddinas yn derfysgol?

42 Ac efe etto yn llefaru, wele, daeth Jonathan mab Abiathar yr offeiriad. A dywedodd Adoniah, Tyred i mewn: canys gwr grymmus ydwyf ti, a daioni a fynegi di.

43 A Jonathan a atebodd ac a ddywedodd wrth Adoniah, Yn ddiau ein harglwydd frenhin Dafydd a osododd Solomon yn frenhin.

44 A'r brenhin a anfonodd gyd âg ef Sadoc yr offeiriad, a Nathan y prophwyd, a Benaiah mab Jehoiada, a'r Cerethiaid, a'r Pelethiaid; a hwy a barasant iddo ef farchogaeth ar fules y brenhin.

45 A Sadoc yr offeiriad a Nathan y prophwyd a'i henneniasant ef yn frenhin yn Gihon: a hwy a ddaethant i fynu oddi yno yn llawen; a'r ddinas a derfysgodd. Dyna y twrf a glywsoch chwi.

46 Ac y mae Solomon yn eistedd ar orsedd-faingc y frenhiniaeth.

47 A gweision y brenhin a ddaethant hefyd i fendithio ein harglwydd frenhin Dafydd, gan ddywedyd, Dy DDUW a wnelo enw Solomon yn well nâ'th enw di, ac a wnelo yn fwy ei orsedd-faingc ef nâ'th orsedd-faingc di. A'r breuhin a ymgrymmodd ar y gwely.

48 Fel hyn hefyd y dywedodd y brenhin; Bendigedig fyddo ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn a roddodd heddyw un i eistedd ar fy ngorsedd-faingc, a'm llygaid inuau yn gweled hynny.

49 A'r holl wahoddedigion, y rhai oedd gyd âg Adoniah, addychryasant,

ac a gyfodasant, ac a aethant bob un ei ffordd.

50 ¶ Ac Adoniah oedd yn ofni rhag Solomon; ac a gyfododd, ac a aeth ac a ymaffodd y'nghyrn yr allor.

51 A mynegwyd i Solomon, gan ddywedyd, Wele, y mae Adoniah yn ofni y brenhin Solomon: canys wele, efe a ymaffodd y'nghyrn yr allor, gan ddywedyd, Tynged y breiniin Solomon i mi heddyw, na ladd efe ei was â'r cleddyf.

52 A dywedodd Solomon, Os bydd efe yn wr da, ni syrth *un* o'i wallt ef i lawr; ond os ceir drygioni ynddo ef, efe a fydd marw.

53 A'r brenhin Solomon a anfonodd, a hwy a'i dygasant ef oddi wrth yr allor. Ac efe a ddaeth, ac a ymgrymmodd i'r brenhin Solomon. A dywedodd Solomon wrtho, Dos i'th dŷ.

PEN. II.

1 *Dafydd yn rhoi cynghor i Solomon, 3 i fod yn dduwiol, 5 ynghylch Joab, 7 Barzilai, 8 a Simeï; 10 ac yn marw. 12 Solomon yn frenhin ar ei ol ef. 13 Adoniah yn ceisio gan Bathseba ddywedyd wrth Solomon am Abisag, ac yn cael ei ddihenydd. 26 Abiathar yn cael ei hoell, ac yn colli yr offeiriadueth. 28 Joab yn ffoi at gyrn yr allor, a'i ladd ef: 35 a gosod Benaiah yn lle Joab, a Sadoc yn lle Abiathar. 36 Simeï yn cael gorchymyn i aros yn Jerusalem; ac am fyned i Gath, yn gorfod arno farw.*

YNA dyddiau Dafydd a nesasant i farw; ac efe a orchymynodd i Solomon ei fab, gan ddywedyd,

2 Myfi wyf yn myned ffordd yr holl ddaear: am hynny ymnertha, a bydd wr.

3 A chadw gadwraeth yr ARGLWYDD dy DDUW, i rodio yn ei ffyrdd ef, i gadw ei ddeddfau ef, a'i orchymynion, a'i farnedigfathau, a'i dystiolaethau, fel yr ysgrifenywyd yng nghyfraith Moses; fel y llwyddych yn yr hyn oll a wnelych, ac i ba le bynnag y troech:

4 Fel y cyflawno yr ARGLWYDD ei air a lefarodd efe wrthyf, gan ddywedyd, Os dy feibion a gadwant eu ffyrdd, i rodio ger fy mron mewn gwirionedd, â'u holl galon, ac â'u holl enaid, ni thorrir (eb efe) na byddo o honot wr ar orsedd-faingc Israel.

5 Tithau hefyd a wyddost yr hyn a

wnaeth Joab mab Serfiah â mi, a'r hyn a wnaeth efe i ddau o dywysogion lluoedd Israel, i Abner mab Ner, ac i Amasa mab Jether, y rhai a laddodd efe, ac a ollyngodd waed rhyfel mewn heddwoch, ac a roddodd waed rhyfel ar ei wregys *oedd* am ei lwynau, ac yn ei esgidiau *oedd* am ei draed.

6 Am hynny gwna yn ol dy ddoethineb, ac na âd i'w benllwydni ef ddisgyn i'r bedd mewn heddwoch.

7 Ond i feibion Barzilai y Gileadiad y gwnai garedigrwydd, a byddant ym mysg y rhai a fwyttânt *ar* dy fwrdd di: canys felly y daethant attaf fi pan oeddwn yn ffoi rhag Absalom dy frawd di.

8 Wele hefyd Simeï mab Gera, mab Jemini, o Bahurim, gyd â thi, yr hwn a'm melldithiodd i â melldith dost, y dydd yr euthum i Mahanaim: ond efe a ddaeth i waered i'r Iorddonen i gyfarfod â mi; a mi a dyngais i'r ARGLWYDD wrtho ef, gan ddywedyd, Ni'th laddaf â'r cleddyf.

9 Ond yn awr na âd di ef heb gopedigaeth: canys gwr doeth *ydwyf* ti, a gwyddost beth a wnai iddo: dwg dithau ei benwynni ef i waered i'r bedd mewn gwaed.

10 Felly Dafydd a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd yn ninas Dafydd.

11 A'r dyddiau y teyrnasodd Dafydd ar Israel *oedd* ddengain mlynedd: saith mlynedd y teyrnasodd efe yn Hebron, a thair blynedd ar ddeg ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

12 ¶ A Solomon a eisteddodd ar orsedd-faingc Dafydd ei dad; a'i frenhiniaeth ef a sicrhâwyd yn ddirfawr.

13 ¶ Ac Adoniah mab Haggith a ddaeth at Bathseba mam Solomon. A hi a ddywedodd, Ai heddychlawn dy ddyfodiad? Yntau a ddywedodd, Heddychlawn.

14 Ac efe a ddywedodd, *Y mae* i mi air â thi. Hithau a ddywedodd, Dywed.

15 Yntau a ddywedodd, *Ti* a wyddost mai eiddof fi *oedd* y frenhiniaeth, ac i holl Israel osod eu hwynebau ar fy ngwneuthur i yn frenhin: eithr trodd y frenhiniaeth, ac a aeth i'm

brawd : canys trwy yr ARGLWYDD yr aeth hi yn eiddo ef.

16 Ond yn awr dymunaf gennynt un dymuniad ; na ommedd fi. Hithau a ddywedodd wrtho, Dywed.

17 Yntau a ddywedodd, Dywed, attolwg, wrth y brenhin Solomon (canys ni ommedd efe dydi) am roddi o hono ef Abisag y Sunamees yn wraig i mi.

18 A dywedodd Bathseba, Da ; mi a ddywedaf drosot ti wrth y brenhin.

19 ¶ Felly Bathseba a aeth at y brenhin Solomon, i ddywedyd wrtho ef dros Adoniah. A'r brenhin a gododd i'w chyfarfod hi, ac a ostyngodd iddi, ac a eisteddodd ar ei orseddfaingc, ac a barodd osod gorsedd-faingc i fam y brenhin : a hi a eisteddodd ar ei ddeheulaw ef.

20 Yna hi a ddywedodd, Un dymuniad bychan yr ydwyf fi yn ei ddymuno gennynt ; na ommedd fi. A'r brenhin a ddywedodd wrthi hi, Gofyn, fy mam : canys ni'th ommeddaf.

21 A hi a ddywedodd, Rhodder Abisag y Sunamees yn wraig i Adoniah dy frawd.

22 A'r brenhin Solomon a atebodd ac a ddywedodd wrth ei fam, Paham y ceisi di Abisag y Sunamees i Adoniah ? gofyn hefyd y frenhiniaeth iddo ef (canys fy mrawd hyn nâ mi ydyw efe) a chyd âg ef y mae Abiathar yr offeiriad, a Joab mab Serfiah.

23 A'r brenhin Solomon a dyngodd i'r ARGLWYDD, gan ddywedyd, Fel hyn y gwnelo Duw i mi, ac fel hyn y chwanelo, onid yn erbyn ei einioes y llefarodd Adoniah y gair hwn.

24 Yn awr gan hynny, *fel mai* byw yr ARGLWYDD, yr hwn a'm sicrhâodd i, ac a wnaeth i mi eistedd ar orsedd-faingc Dafydd fy nhad, yr hwn hefyd a wnaeth i mi dŷ, megis y dywedasai efe ; heddyw yn ddiâu y rhoddir Adoniah i farwolaeth.

25 A'r brenhin Solomon a anfonodd gyd â Benaiah mab Jehoiada ; ac efe a ruthrodd arno ef, fel y bu efe farw.

26 ¶ Ac wrth Abiathar yr offeiriad

y dywedodd y brenhin, Dos i Anathoth, i'th fro dy hun ; canys gwr *yn haeddu* marwolaeth ydwyf ti : ond ni laddaf di y pryd hwn ; o herwydd dwyn o honot arch yr Arglwydd DUW o flaen fy nhad Dafydd, ac am dy gystuddio yn yr hyn oll y cystuddiwyd fy nhad.

27 Felly y bwriodd Solomon Abiathar ymaith o fod yn offeiriad i'r ARGLWYDD ; fel y cyflawnai air yr ARGLWYDD, yr hwn a ddywedasai efe am dŷ Eli yn Siloh.

28 ¶ A'r chwedl a ddaeth at Joab : canys Joab a wyrasai ar ol Adoniah, er na wyrasai efe ar ol Absalom. A ffôdd Joab i babell yr ARGLWYDD, ac a ymaffodd y'nghyrn yr allor.

29 A mynegwyd i'r brenhin Solomon, ffoi o Joab i babell yr ARGLWYDD ; ac wele, *y mae efe* wrth yr allor. A Solomon a anfonodd Benaiah mab Jehoiada, gan ddywedyd, Dos, rhuthra arno ef.

30 A daeth Benaiah i babell yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd wrtho ef, Fel hyn y dywed y brenhin ; Tyred allan. Yntau a ddywedodd, Na ddeuaf ; eithr yma y byddaf farw. A Benaiah a ddug drachefn air at y brenhin, gan ddywedyd, Fel hyn y dywedodd Joab, ac fel hyn y'm hattebodd.

31 A dywedodd y brenhin wrtho ef, Gwna fel y dywedodd efe, a rhuthra arno ef, a chladd ef ; fel y tynnech y gwaed gwirion a dywalltodd Joab, oddi arnaf fi, ac oddi ar dŷ fy nhad i.

32 A'r ARGLWYDD a ddychwel ei waed ef ar ei hen ei hun ; o herwydd efe a ruthrodd ar ddau wr cyfiawnach a gwell nag ef ei hun, ac a'u lladdodd hwynt â'r cleddyf, a Dafydd fy nhad heb wybod ; *sef* Abner mab Ner, tywysog llu Israel, ac Amasa mab Jether, tywysog llu Judah.

33 A'u gwaed hwynt a ddychwel ar ben Joab, ac ar ben ei had ef yn dragywydd : ond i Dafydd, ac i'w had, ac i'w dŷ, ac i'w orsedd-faingc, y bydd heddwch yn dragywydd gan yr ARGLWYDD.

34 Felly yr aeth Benaiah mab Je-

hoiada i fynu, ac a ruthrodd arno, ac a'i lladdodd. Ac efe a gladdwyd yn ei dŷ ei hun yn yr anialwch.

35 ¶ A'r brenhin a osododd Benaiah mab Jehoiada yn ei le ef ar y filwriaeth. A'r brenhin a osododd Sadoc yr offeiriad yn lle Abiathar.

36 ¶ A'r brenhin a anfonodd ac a alwodd am Simeï, ac a ddywedodd wrtho, Adeilada i ti dŷ yn Jerusalem, ac aros yno, ac na ddos allan oddi yno nac yma na thraw.

37 Canys bydd, y dydd yr elych allan, ac yr elych dros afon Cidron, gan wybod y cai di wybod y lleddir di yn farw : dy waed fydd ar dy ben dy hun.

38 A dywedodd Simeï wrth y brenhin, Da *yw* y gair : fel y dywedodd fy arglwydd frenhin, felly y gwna dy was. A Simeï a drigodd yn Jerusalem ddyddiau lawer.

39 Eithr ym mhen tair blynedd y ffôdd dau was i Simeï at Achis, mab Maachah, brenhin Gath. A mynegwyd i Simeï, gan ddywedyd, Wele, dy weision di yn Gath.

40 A Simeï a gyfododd, ac a gyfrwyodd ei asyn, ac a aeth i Gath at Achis, i geisio ei weision : i.e., Simeï a aeth, ac a gyrchodd ei weision o Gath.

41 A mynegwyd i Solomon, fyned o Simeï o Jerusalem i Gath, a'i ddychwelyd ef.

42 A'r brenhin a anfonodd ac a alwodd am Simeï, ac a ddywedodd wrtho, Oni pherais i ti dyngu i'r ARGWLWYDD, ac oni thystiolaethais wrthyt, gan ddywedyd, Yn y dydd yr elych allan, ac yr elych nac yma nac accw, gan wybod gwybydd y lleddir di yn farw ? a thi a ddywedaist wrthyf, Da *yw* y gair a glywas.

43 Paham gan hynny na chedwaist lw yr ARGWLWYDD, a'r gorchymyn a orchymynais i ti ?

44 A dywedodd y brenhin wrth Simeï, Ti a wyddost yr holl ddrygioni a wŷr dy galon, yr hwn a wnaethost di yn erbyn Dafydd fy nhad : yr ARGWLWYDD am hynny a ddychwelodd dy ddrygioni di ar dy ben dy hun ;

45 A bendigedig *fydd* y brenhin

Solomon, a gorsedd-faingc Dafydd a sicrhâir o flaen yr ARGWLWYDD yn dragywydd.

46 Felly y gorchymynodd y brenhin i Benaiah mab Jehoiada ; ac efe a aeth allan, ac a ruthrodd arno ef, fel y bu efe farw. A'r frenhiniaeth a sicrhâwyd yn llaw Solomon.

PEN. III.

1 *Solomon yn priodi merch Pharaoh : 2 ac wrth aberthu yn uchelfa Gibcon, 5 yn cael gan Duw ei ddewis rodd, ac yn dewis doethineb ; ac yn cael doethineb, a chyfoeth, ac arhwydedd. 16 Barn Solomon rhwng y ddeuy buttain, yn ei wneuthur ef yn enwog.*

A SOLOMON a ymgyfathrachodd â Pharaoh brenhin yr Aipt, ac a briododd ferch Pharaoh, ac a'i dug hi i ddinas Dafydd, nes darfod iddo adeiladu ei dŷ ei hun, a thŷ yr ARGWLWYDD, a mur Jerusalem oddi amgylch.

2 Etto y bobl oedd yn aberthu mewn uchelfâoedd, o herwydd nad adeiladasid tŷ i enw yr ARGWLWYDD, hyd y dyddiau hynny.

3 A Solomon a garodd yr ARGWLWYDD, gan rodio yn neddfau Dafydd ei dad : etto mewn uchelfâoedd yr oedd efe yn aberthu ac yn arogl-darthu.

4 A'r brenhin a aeth i Gibcon i aberthu yno : canys honno *oedd* uchelfa fawr. Mil o boeth-offrymmau a offrymmodd Solomon ar yr allor honno.

5 ¶ Yn Gibcon yr ymddangosodd yr ARGWLWYDD i Solomon mewn breuddwyd liw nos : a dywedodd Duw, Gofyn beth a roddaf i ti.

6 A dywedodd Solomon, Ti a wnaethost â'th was Dafydd fy nhad fawr drugaredd, megis y rhodiodd efe o'th flaen di mewn gwirionedd, ac mewn cyfiawnder, ac mewn uniondeb calon gyd â thi ; i.e., cedwaist iddo y drugaredd fawr hon, a rhoddaist iddo fab i eistedd ar ei orsedd-faingc, fel y *gwelir* heddyw.

7 Ac yn awr, O ARGWLWYDD fy NUW, ti a wnaethost i'th was deyrnasu yn lle Dafydd fy nhad : a minnau yn fachen bychan : ni fedraf fyned nac allan nac i mewn.

8 A'th was *sydd* ym mysgr dy bobl, y rhai a ddewisaist ti ; pobl aml, y

rhai ni rifir ac nis cyfrifir gan liosowg-rwydd.

9 Am hynny dyro i'th was galon ddeallus, i farnu dy bobl, i ddeall rhagor rhwng da a drwg: canys pwyl a ddichon farnu dy liosog bobl hyn?

10 A'r peth fu dda y'ngolwg yr ARGLWYDD, am ofyn o Solomon y peth hyn.

11 A Duw a ddywedodd wrtho, O herwydd gofyn o honot y peth hyn, ac na ofynaist i ti ddyddiau lawer, ac na ofynaist i ti olud, ac na cheisiaist einioes dy elynion, eithr gofynaist i ti ddeall i wrando barn:

12 Wele, gwneuthum yn ol dy eiriau; wele, rhoddais i ti galon ddoeth a deallus, fel na bu dy fath o'th flaen, ac na chyfyd dy fath ar dy ol.

13 A rhoddais i ti hefyd yr hyn nis gofynaist, golud, a gogoniant hefyd; fel na byddo un o'th fath ym mysg y brenhinoedd, dy holl ddyddiau di.

14 Ac os rhodi yn fy ffyrdd i, gan gadw fy neddsau a'm gorchymynion, megis y rhodiodd Dafydd dy dad, estynaf hefyd dy ddyddiau di.

15 A Solomon a ddeffrôdd; ac wele, breuddwyd oedd. Ac efe a ddaeth i Jerusalem, ac a safodd o flaen arch cyfammod yr ARGLWYDD, ac a offrymmodd offrymmau poeth, ac a aberthodd aberthau hédd, ac a wnaeth wledd i'w holl weision.

16 ¶ Yna dwy wragedd o butteiniaid a ddaethant at y brenhin, ac a safasant ger ei fron ef.

17 A'r naill wraig a ddywedodd, O fy arglwydd, myfi a'r wraig hon oeddym yn trigo yn yr un tŷ; a mi a esgorais yn tŷ gyd â hi.

18 Ac ar y trydydd dydd wedi esgor o honof fi, yr esgorodd y wraig hon hefyd; ac yr oeddym ni ynghyd, heb arall yn tŷ gyd â ni, ond nyni ein dwyoedd yn tŷ.

19 A mab y wraig hon a fu farw liw nos; o herwydd hi a orwedodd arno ef.

20 A hi a gododd y'nghanol y nos, ac a gymmerodd fy mab i o'm hymyl, tra yr ydoedd dy law-forwyn yn cysgu, ac a'i gosododd ef yn ei mynwes hi,

a'i mab marw hi a osododd hi yn fy mynwes innau.

21 A phan godais i y bore i beri i'm mab sugno, wele, marw oedd efe: ac wedi i mi ddal arno y bore, wele, nid fy mab i, yr hwn a esgoraswn i, ydoedd efe.

22 A'r wraig arall a ddywedodd, Nag ê; eithr fy mab i yw y byw, a'th fab dithau yw y marw. A hon a ddywedodd, Nag ê; eithr dy fab di yw y marw, a'm mab i yw y byw. Fel hyn y llefarasant o flaen y brenhin.

23 Yna y dywedodd y brenhin, Hon sydd yn dywedyd, Dyma fy mab i sydd fyw, a'th fab dithau yw y marw: a hon accw sydd yn dywedyd, Nag ê; eithr dy fab di yw y marw, a'm mab innau yw y byw.

24 A dywedodd y brenhin, Dygwch i mi gleddyf. A hwy a ddygasant gleddyf o flaen y brenhin.

25 A'r brenhin a ddywedodd, Rhennwch y bachgen byw yn ddau, a rhoddwch yr hanner i'r naill, a'r hauner i'r llall.

26 Yna y dywedodd y wraig bioedd y mab byw wrth y brenhin (canys ei hymysgaroedd a gynhesasai wrth ei mab) ac a lefarodd, O fy arglwydd, rhoddwch iddi hi y bachgen byw, ac na leddwch ef ddim: ond y llall a ddywedodd, Na fydded eiddo fi na thithau, eithr rhennwch ef.

27 Yna yr atebodd y brenhin, ac y dywedodd, Rhoddwch y bachgen byw iddi hi, ac na leddwch ef ddim: dyna ei fam ef.

28 A holl Israel a glywsant y farn a farnasai y brenhin; a hwy a ofnasant y brenhin: canys gwelsant fod doethineb Duw ynddo ef, i wneuthur barn.

PEN. IV.

1 Tywysogion Solomon, 7 a deddeg suryddog ei lys ef; 20, 24 a heddwch a heluethrwydd ei frenhiniaeth; 22 ac arlwy ei fferdd, 26 a'i stablau; 29 a'i ddoethineb, 32 a'i llyfrau.

A'R brenhin Solomon oedd frenhin ar holl Israel.

2 A dyma y tywysogion oedd ganddo ef: Azariah mab Sadoc, yr offeiriad;

3 Elihoreph ac Abiah, meibion Sisa,

oedd ysgrifenyddion; Jehosaphat mab Ahilud, yn gofiadur;

4 Benaiah mab Jehoiada *oedd* ar y llu; a Sadoc ac Abiathar, yn offeiriad;

5 Ac Azariah mab Nathan *oedd* ar y swyddogion; a Zabud mab Nathan *oedd* benllywydd, ac yn gyfaill i'r brenhin;

6 Ac Ahisar *oedd* benteulu; ac Adoniram mab Abda, ar y deyrnged.

7 ¶ A chan Solomon yr ydoedd deuddeg o swyddogion ar holl Israel, y rhai a barottôent luniaeth i'r brenhin a'i dŷ: mis yn y flwyddyn yr *oedd* ar bob un ddarparu.

8 Dyma eu henwau hwynt. Mab Hur, ym mynydd Ephraim.

9 Mab Decar ym Macas, ac yn Saalbin, a Beth-semes, ac Elon-bethanan.

10 Mab Hessed, yn Aruboth: iddo ef yr *oedd* Sochoh, a holl dir Hopher.

11 Mab Abinadab *oedd* yn holl ardal Dor: Taphath merch Solomon *oedd* yn wraig iddo ef.

12 Baana mab Ahilud *oedd* yn Taanach, a Megido, a Bethsean oll, yr hon *sydd* ger llaw Sartanah, is law Jezreel, o Bethsean hyd Abel-meholah, hyd y tu hwnt i Joceam.

13 Mab Geber *oedd* yn Ramoth-Gilead: iddo ef yr *oedd* trefydd Jair mab Manasseh, y rhai *sydd* yn Gilead: eiddo ef *oedd* ardal Argob, yr hon *sydd* yn Basan; sef tri ugain o ddinasoedd mawrion, â chaerau, a barrau pres.

14 Ahinadab mab Ido *oedd* ym Mahanaim.

15 Ahimaas *oedd* yn Naphtali: yntau a gymmerodd Basmath merch Solomon yn wraig.

16 Baana mab Husai *oedd* yn Aser ac yn Aloth.

17 Jehosaphat mab Paruah *oedd* yn Issachar.

18 Simei mab Ela *oedd* o fewn Benjamin.

19 Geber mab Uri *oedd* y'ngwlad Gilead, gwlad Sehon brenhin yr Amorïaid, ac Og brenhin Basan; a'r unig swyddog *oedd* yn y wlad *ydoedd* ef.

20 ¶ Judah ac Israel *oedd* aml, fel

y tywod *sydd* ger llaw y môr o anldra, yn bwyta ac yn yfed, ac yn gwneuthur yn llawen.

21 A Solomon *oedd* yn llywodraethu ar yr holl deyrnasoedd, o'r afon hyd wlad y Philistiaid, ac hyd derfyn yr Aiphth: yr oeddynt hwy yn dwyn anrhegion, ac yn gwasanaethu Solomon holl ddyddiau ei einioes ef.

22 ¶ A bwyd Solomon beunydd *oedd* ddeg corus ar hugain o beilliaid, a thri ugain corus o flawd;

23 Deg o ychain pasgedig, ac ugain o ychain porfadwy, a chant o ddefaid, heb law ceirw, ac iyrchod, a buail, ac ednod breision.

24 Canys efe *oedd* yn llywodraethu ar y tu yma i'r afon oll, o Tiphrah hyd Azzah, ar yr holl frenhinoedd o'r tu yma i'r afon: ac yr *oedd* iddo ef heddwch o bob parth iddo o amgylch.

25 Ac yr *oedd* Judah ac Israel yn preswyllo yn ddiogel, bob un dan ei winwydden a than ei ffygysbren, o Dau hyd Beerseba, holl ddyddiau Solomon.

26 ¶ Ac yr *oedd* gan Solomon ddeugain mil o bresebaw meirch i'w gerbydau, a deuddeng mil o wŷr meirch.

27 A'r swyddogion hynny a barottôent luniaeth i Solomon y brenhin, ac i bawb a ddelai i fwrdd y brenhin Solomon, pob un yn ei fis: ni adawsant eisieu dim.

28 Haidd hefyd a gwellt a ddygasant hwy i'r meirch, ac i'r cyflwm gamelod, i'r fan lle y byddai y *swyddogion*, pob un ar ei ran.

29 ¶ A Duw a roddodd ddoethineb i Solomon, a deall mawr iawn, a hel-aethdra calon, fel y tywod *sydd* ar fin y môr.

30 A doethineb Solomon *oedd* fwy na doethineb holl feibion y dwyrain, ac na holl ddoethineb yr Aiphth.

31 Ië, doethach *oedd* efe nag un dyn; nag Ethan yr Ezrahïad, na Heman, na Chalcol, na Darda, meibion Mahol: a'i enw ef *oedd* ym mhlith yr holl genhedloedd oddi amgylch.

32 Ac efe a lefarodd dair mil o ddiarhebbion: a'i ganiadau ef *oedd* fel a phump.

33 Llfarodd hefyd am brennau,

o'r cedrwydd *sydd* yn Libanus, hyd yr isop a dŷf allan o'r pared: ac efe a lefarodd am anifeiliaid, ac am ehed-iaid, ac am ymlusgiaid, ac am bysgod.

34 Ac o bob pobloedd y daethpwyd i wrando doethineb Solomon, oddi wrth holl frenhinoedd y ddaear, y rhai a glywsent am ei ddoethineb ef.

PEN. V.

1 *Hiram yn gyrru i gyfarach Solomon, ac yn cael groyhodd ei fod ef ar fedr adeiladu y deml, ac yn addawo d'fnyddiau i'r gwaiith. 7 Hiram yn bendithio Duw dros Solomon, yn cael ymborth i'w deulu, ac yn gyrru coed i Solomon. 13 Rhifedi gweithwyr Solomon.*

HIRAM *hefyd* brenhin Tyrus a anfonodd ei weision at Solomon (canys clybu enneinio o honynt hwy ef yn frenhin yn lle ei dad) canys hoff oedd gan Hiram Dafydd bob amser.

2 A Solomon a anfonodd at Hiram, gan ddywedyd,

3 *Ti* a wyddost am Dafydd fy nhad, na allai efe adeiladu tŷ i enw yr ARGLWYDD ei DDUW, gan y rhyfel-oedd oedd o'i amgylch ef, nes rhoddi o'r ARGLWYDD hwynt dan wadnau ei draed ef.

4 *Eithr* yn awr yr ARGLWYDD fy NUW a roddodd i mi lonydd oddi amgylch, *fel nad oes* na gwrthwynebydd, nac ymgyfarfod niweidiol.

5 Ac wele, fi â'm bryd ar adeiladu tŷ i enw yr ARGLWYDD fy NUW; megis y llefarodd yr ARGLWYDD wrth Dafydd fy nhad, gan ddywedyd, *Dy fab, yr hwn a osodaf fi yn dy le di ar dy orsedd-faingc di, efe a adeilada dŷ i'm henw i.*

6 Yn awr, gan hynny, gorchymyn dorri o honynt i mi gedrwydd o Libanus; a'm gweision i a fyddant gyd â'th weision di: a rhoddaf attat gyflog dy weision, yn ol yr hyn a ddywedych: canys ti a wyddost nad *oes* yn ein plith ni wr a fedro gymynu coed megis y Sidoniaid.

7 ¶ A bu, pan glybu Hiram eiriau Solomon, lawenyachu o hono ef yn ddirfawr, a dywedyd, *Bendigedig yw yr ARGLWYDD* heddyw, yr hwn a roddes i Dafydd fab doeth ar y bobl liosog yma.

8 A Hiram a anfonodd at Solomon,

gan ddywedyd, Gwrandewais ar yr hyn a anfonaist attaf: mi a wnaf dy holl ewyllys di am goed cedrwydd, a choed ffynnidwydd.

9 Fy ngweision a'u dygant i waered o Libanus hyd y môr: a mi a'u gyrraf hwynt yn gludeiriau ar hyd y môr, hyd y fan a osodych di i mi; ac yno y datodaf hwynt, a chymmer di *hwynt*: ond ti a wnai fy ewyllys innau, gan roddi ymborth i'm teulu i.

10 Felly yr oedd Hiram yn rhoddi i Solomon o goed cedrwydd, ac o goed ffynnidwydd, ei holl ddymuniad.

11 A Solomon a roddodd i Hiram ugain mil corus o wenith *yn* gynnal-iaeth i'w dŷ, ac ugain corus o olew coeth: felly y rhoddai Solomon i Hiram bob blwyddyn.

12 A'r ARGLWYDD a roddes ddoeth-ineb i Solomon, fel y dwedasai wrtho: a bu heddwch rhwng Hiram a Solomon; a hwy a wnaethant gyf-ammud ill dau.

13 ¶ A'r brenhin Solomon a gyfododd dreth o holl Israel, a'r dreth oedd ddeng mil ar hugain o wŷr.

14 Ac efe a'u hanfonodd hwynt i Libanus, deng mil yn y mis *ar* gylch: mis y byddent yn Libanus, a dau fis gartref. Ac Adoniram oedd ar y dreth.

15 Ac yr oedd gan Solomon ddeng mil a thriugain yn dwyn beichiau, a phedwar ugain mil yn naddu cerrig yn y mynydd;

16 Heb law pen-swyddogion Solomon, y rhai *oedl* ar y gwaith, sef tair mil a thrichant, yn llywodraethu y bobl a weithient yn y gwaith.

17 A'r brenhin a orchymynodd ddwyn o honynt hwy feini mawr, a meini costus, a meini nâdd, i sylfaenu y tŷ.

18 Felly seiri Solomon, a seiri Hiram, a'r Gibliaid, a naddasant. ac a ddarparasant goed a cherrig i adeiladu y tŷ.

PEN. VI.

1 *Adeiladu teml Solomon, 5 a'i yntafelloedd. 11 Addewid Duw i'r deml. 15 Byrddio ac addurno y deml. 23 Y cerubiaid. 31 Y dorau. 36 Y cyntedd. 37 Yr hyd y buwyd yn adeiladu y deml.*

AC yn y bedwar-ugeinfed a phedwar cant o flynyddoedd wedi dyfod meibion Israel allan o'r Aipht, yn y bedwaredd flwyddyn o deyrnasiad Solomon ar Israel, yn y mis Ziff, hwnnw *yw* yr ail mis, y dechreuodd efe adeiladu tŷ yr ARGLWYDD.

2 A'r tŷ a adeiladodd y brenhin Solomon i'r ARGLWYDD *oedd* dri-ugain cufydd ei hŷd, ac *ugain cufydd* ei led, a deg cufydd ar hugain ei uchder.

3 A'r porth o flaen teml y tŷ *oedd* *ugain cufydd* ei hŷd, yn un hŷd a lled y tŷ; ac yn ddeg cufydd ei led, o flaen y tŷ.

4 Ac efe a wnaeth i'r tŷ ffenestri, yn llydain oddi fewn, ac yn gyfyng oddi allan.

5 ¶ Ac efe a adeiladodd wrth fur y tŷ ystafelloedd oddi amgylch mur y tŷ, ynghylch y deml, a'r gafell; ac a wnaeth gelloedd o amgylch.

6 Yr ystafell isaf *oedd* bùm cufydd ei lled, a'r ganol chwe cufydd ei lled, a'r drydedd yn saith cufydd ei lled: canys efe a roddasai ategion o'r tu allan i'r tŷ oddi amgylch, fel na rwymid y *trawstiau* ym mur y tŷ.

7 A'r tŷ, pan adeiladwyd ef, a adeiladwyd o gerrig wedi eu cwbl naddu cyn eu dwyn yno: fel na chlybwyd na morthwyllion, na bwyll, *nac* un offeryn haiarn, yn y tŷ, wrth ei adeiladu.

8 Drws y gell ganol *oedd* ar ystlys dehau y tŷ; ac ar hyd grisiau troedig y dringid i'r ganol, ac o'r ganol i'r drydedd.

9 Felly yr adeiladodd efe y tŷ, ac a'i gorphenodd; ac a fyrddiodd y tŷ â thrawstiau ac ystyllod o gedrwydd.

10 Ac efe a adeiladodd ystafelloedd wrth yr holl dŷ, yn bùm cufydd eu uchder: ac â choed cedr yr oeddynt yn pwyso ar y tŷ.

11 ¶ A daeth gair yr ARGLWYDD at Solomon, gan ddywedyd,

12 *Am* y tŷ yr wyt ti yn ei adeiladu, os rhodi di yn fy neddfau i, a gwneuthur fy marnedigaethau, a chadw fy holl orchymynion, gan rodio ynddynt; yna y cyflawnaf â thi fy ngair a leferais wrth Dafydd dy dad.

13 A mi a breswyliaf ym mysg

meibion Israel, ac ni adawaf fy mhobol Israel.

14 Felly yr adeiladodd Solomon y tŷ, ac a'i gorphenodd.

15 Ac efe a fyrddiodd barwydydd y tŷ oddi fewn âg ystyllod cedrwydd, o lawr y tŷ hyd y llogail y byrddiodd efe ef â choed oddi fewn: byrddiodd hefyd lawr y tŷ â phlangciau o ffynnidwydd.

16 Ac efe a adeiladodd *ugain cufydd* ar ystlysau y tŷ âg ystyllod cedr, o'r llawr hyd y parwydydd: felly yr adeiladodd iddo o fewn, *sef* i'r gafell, i'r cyssegr sancteiddiolaf.

17 A'r tŷ, *sef* y deml o'i flaen ef, *oedd* ddeugain cufydd ei hŷd.

18 A chedrwydd y tŷ oddi fewn *oedd* wedi eu cerfio yn gnapiau, ac yn flodau agored: y cwbl *oedd* gedrwydd; ni welid carreg.

19 A'r gafell a ddarparodd efe yn y tŷ o fewn, i osod yno arch cyfammod yr ARGLWYDD.

20 A'r gafell yn y pen blaen *oedd* *ugain cufydd* o hŷd, ac *ugain cufydd* o led, ac *ugain cufydd* ei uchder: ac efe a'i gwisgodd âg aur pur; *felly hefyd* y gwisgodd efe yr allor o gedrwydd.

21 Solomon *hefyd* a wisgodd y tŷ oddi fewn âg aur pur; ac a roddes farrau ar draws, wrth gadwyni aur, o flaen y gafell, ac a'u gwisgodd âg aur.

22 A'r holl dŷ a wisgodd efe âg aur, nes gorphen yr holl dŷ: yr allor hefyd oll, yr hon *oedd* wrth y gafell, a wisgodd efe âg aur.

23 ¶ Ac efe a wnaeth yn y gafell ddau o gerubiaid, o bren olew-wydd, *pob un yn* ddeg cufydd ei uchder.

24 A'r naill aden i'r cerub *oedd* bùm cufydd, a'r aden arall i'r cerub *oedd* bùm cufydd: deg cufydd *oedd* o'r naill gwrr i'w adenydd ef hyd y cwrr arall i'w adenydd ef.

25 A'r ail cerub *oedd* o ddeg cufydd: un fesur ac un agwedd *oedd* y ddau gerub.

26 Uchder y naill gerub *oedd* ddeg cufydd; ac felly yr *oedd* y cerub arall.

27 Ac efe a osododd y cerubiaid yn y tŷ oddi fewn: ac

iaid a ymledasant, fel y cyffyrddodd aden y naill â'r *naill* bared, ac aden y cerub arall oedd yn cyffwrdd â'r pared arall; a'u hadenydd hwy y'ngnaol y tŷ oedd yn cyffwrdd â'u gilydd.

28 Ac efe a wisgodd y cerubiaid âg aur.

29 A holl barwydydd y tŷ o amgylch a gerfiodd efe â cherfiedig luniau cerubiaid, a phalmwydd, a blodau agored; o fewn ac oddi allan.

30 Llawn y tŷ hefyd a wisgodd efe âg aur, oddi fewn ac oddi allan.

31 ¶ Ac i ddrws y gafell y gwnaeth efe ddorau o goed olew-yydd; cappan y drws a'r gorsingau oedd hummed ran y pared.

32 Ac ar y ddwy ddor o goed olew-yydd y cerfiodd efe gerfiadau cerubiaid, a phalmwydd, a blodau agored, ac a'u gwisgodd âg aur, ac a ledodd aur ar y cerubiaid, ac ar y palmwydd.

33 Ac felly y gwnaeth efe i ddrws y deml orsingau o goed olew-yydd, y rhai oedd bedwaredd ran y pared.

34 Ac yr oedd y ddwy ddor o goed ffynnidwydd: dwy ddalen blygedig oedd i'r naill ddor, a dwy ddalen blygedig i'r ddor arall.

35 Ac efe a gerfiodd gerubiaid, a phalmwydd, a blodau agored, *arnynt*; ac a'u gwisgodd âg aur, yr hwn a gymhwyswyd ar y cerfiad.

36 ¶ Ac efe a adeiladodd y cyntedd nesaf i mewn â thair rhes o gerrig nâdd, ac â rhes o drawstiau cedrwydd.

37 ¶ Yn y bedwaredd flwyddyn y sylfaenwyd tŷ yr ARGLWYDD, ym mis Ziff:

38 Ac yn yr unfed flwyddyn ar ddeg, ym mis Bul (dyna yr wythfed mis) y gorphenwyd y tŷ, a'i holl rannau, a'i holl berthynasau. Felly *mewn* saith mlynedd yr adeiladodd efe ef.

PEN. VII.

1 Adeiladu tŷ Solomon, 2 a thŷ coed Libanus, 6 a'r porth colofnau, 7 a phorth y fraudle, 8 a thŷ merch Pharaoh. 13 Gwaith Hiram ar y ddwy golofn. 23 Y mdr taudd. 27 Y deg ystôl. 38 Y deg noe bres. 40 A'r holl lestri.

EITHR ei dŷ ei hun a adeiladodd Solomon mewn tair blynedd ar ddeg, ac a orphenodd ei holl dŷ.

2 ¶ Efe a adeiladodd dŷ coedwig Libanus, yn gan cufydd ei hŷd, ac yn

ddeg cufydd a deugain ei led, ac yn ddeg cufydd ar hugain ei uchder, ar bedair rhes o golofnau cedrwydd, a thrawstiau cedrwydd ar y colofnau.

3 Ac efe a dôwyd â chedrwydd oddi arnodd ar y trawstiau oedd ar y pum colofn a deugain, pymtheg yn y rhes.

4 Ac yr oedd tair rhes o ffenestri, goleu ar gyfer goleu, yn dair rhengc.

5 A'r holl ddrwsau a'r gorsingau oedd ysgwâr, felly yr oedd y ffenestri; a goleu ar gyfer goleu, yn dair rhengc.

6 ¶ Hefyd efe a wnaeth borth o golofnau, yn ddeg cufydd a deugain ei hŷd, ac yn ddeg cufydd ar hugain ei led: a'r porth oedd o'u blaen hwynt; a'r colofnau eraill a'r swmmerau oedd o'u blaen hwythau.

7 ¶ Porth yr orseddfa hefyd, yr hwn y barnai efe ynddo, a wnaeth efe yn borth barn: ac efe a wisgwyd â chedrwydd o'r naill gwrr i'r llawr hyd y llall.

8 ¶ Ac i'w dŷ ei hun, yr hwn y trigai efe ynddo, yr oedd cyntedd arall o fewn y porth o'r un fath waith. Gwnaeth hefyd dŷ i ferch Pharaoh, yr hon a briodasai Solomon, fel y porth hwn.

9 Hyn oll oedd o feini costus, wedi eu naddu wrth fesur, a'u lladd â llif, oddi fewn ac oddi allan, a hynny o'r sylfaen hyd y llogail; ac felly o'r tu allan hyd y cyntedd mawr.

10 Ac efe a sylfaenid â meini costus, â meini mawr, â meini o ddeg cufydd, ac â meini o wyth gufydd.

11 Ac oddi arnodd yr oedd meini costus (wedi eu naddu wrth fesur) a chedrwydd.

12 Ac i'r cyntedd mawr yr oedd o amgylch, dair rhes o gerrig nâdd, a rhes o drawstiau cedrwydd, i gyntedd tŷ yr ARGLWYDD oddi fewn, ac i borth y tŷ.

13 ¶ A'r brenhin Solomon a anfonodd ac a gyrchodd Hiram o Tyrus.

14 Mab gwraig weddw oedd hwn o lwyth Naphtali, a'i dad yn wr o Tyrus: gôf pres ydoedd efe; a llawn ydoedd o ddoethineb, a deall, a gwybodaeth, i weithio pob gwaith o bres. Ac efe a ddaeth at y brenhin Solomon, ac a weithiodd ei holl waith ef.

15 Ac efe a fwriodd ddwy golofn o bres; deunaw cufydd *oedd* uchder pob colofn; a llinyn o ddeuddeg cufydd a amgylch bob un o'r ddwy.

16 Ac efe a wnaeth ddau gnaf o bres tawdd, i'w rhoddi ar bennau y colofnau; pùm cufydd *oedd* uchder y naill gnaf, a phùm cufydd uchder y cnaf arall.

17 Efe a wnaeth rwydwaith, a phlethiadau o gadwynwaith, i'r cnapiau *oedd* ar ben y colofnau; saith i'r naill gnaf, a saith i'r cnaf arall.

18 Ac efe a wnaeth y colofnau, a dwy res o bomgranadau o amgylch ar y naill rwydwaith, i guddio y cnapiau *oedd* uwch ben; ac felly y gwnaeth efe i'r cnaf arall.

19 A'r cnapiau y rhai *oedd* ar y colofnau *oedd* o waith lili, yn y porth, yn bedwar cufydd.

20 Ac i'r cnapiau ar y ddwy golofn oddi arnodd, ar gyfer y canol, *yr oedd pomgranadau*, y rhai *oedd* wrth y rhwydwaith; a'r pomgranadau *oedd* ddau cant, yn rhesau o amgylch, ar y cnaf arall.

21 Ac efe a gyfododd y colofnau ym mhorth y deml: ac a gyfododd y golofn ddehau, ac a alwodd ei henw hi Jachin; ac efe a gyfododd y golofn aswy, ac a alwodd ei henw hi Boaz.

22 Ac ar ben y colofnau *yr oedd* gwaith lili. Felly y gorphenwyd gwaith y colofnau.

23 ¶ Ac efe a wnaeth fôr tawdd, yn ddeg cufydd o ymyl i ymyl: yn grwn oddi amgylch, ac yn bùm cufydd ei uchder; a llinyn o ddeg cufydd ar hugain a'i hamgylch oddi amgylch.

24 A chnapiau a'i hamgylchent ef dan ei ymyl o amgylch, deg mewn cufydd *oedd* yn amgylchu y môr o amgylch: y cnapiau *oedd* yn ddwy res, wedi eu bwrw pan fwriwyd yntau.

25 Sefyll *yr oedd* ar ddeuddeg o ychain; tri *oedd* yn edrych tu a'r gogledd, a thri yn edrych tu a'r gorllewin, a thri yn edrych tu a'r deheu, a thri yn edrych tu a'r dwyrain: a'r môr arnynt oddi arnodd, a'u pennau ol hwynt oll o fewn.

26 Ei dewder hefyd *oedd* ddyrn-

fedd, a'i ymyl fel gwaith ymyl cwpan, a blodau lili: dwy fil o bathau a annai ynddo.

27 ¶ Hefyd efe a wnaeth ddeg o ystolion pres; pedwar cufydd *oedd* hÿd pob ystôl, a phedwar cufydd ei lled, a thri chufydd ei huchder.

28 A dyma waith *yr ystolion*: ystlysau *oedd* iddynt, a'r ystlysau *oedd* rhwng y delltenau:

29 Ac ar *yr ystlysau oedd* rhwng y delltenau, *yr oedd* llewod, ychain, a cherubiaid; ac ar y dellt *yr oedd* ystôl oddi arnodd; ac oddi tan y llewod a'r ychain *yr oedd* cyssylltiadau o waith tenau.

30 A phedair olwyn bres *oedd* i bob ystôl, a phlangciau pres; ac yn eu pedair congl *yr oedd* ysgwyddau iddynt: dan y noe *yr oedd* ysgwyddau, wedi eu toddi ar gyfer pob cyssylltiad.

31 A'i genau oddi fewn y cwmpas, ac oddi arnodd, *oedd* gufydd; a'i genau hi *oedd* grwn, ar waith *yr ystôl*, yn gufydd a hanner; ac ar ei hymyl hi *yr oedd* cerfiadau, a'i hystlysau yn bedwar ochrog, nid yn grynon.

32 A'r pedair olwyn *oedd* dan *yr ystlysau*, ac echelau *yr olwynion* yn *yr ystôl*; ac uchder pob olwyn yn gufydd a hanner cufydd.

33 Gwaith *yr olwynion hefyd oedd* fel gwaith olwynion menn; eu hechelau, a'u bothau, a'u cammegau, a'u hadenydd, *oedd* oll yn doddedig.

34 Ac *yr oedd* pedair ysgwydd wrth bedair congl pob ystôl: o'r ystôl *yr oedd* ei hysgwyddau hi.

35 Ac ar ben *yr ystôl yr oedd* cwmpas o amgylch, o hanner cufydd o uchder; ar ben *yr ystôl hefyd yr oedd* ei hymylau a'i thaleithiau o'r un.

36 Ac efe a gerfiodd ar ystyllod ei hymylau hi, ac ar ei thaleithiau hi, gerubiaid, llewod, a phalmwydd, wrth noethder pob un, a chyssylltiadau oddi amgylch.

37 Fel hyn y gwnaeth efe y deg ystôl: un doddiad, un fesur, ac un agwedd, *oedd* iddynt hwy oll.

38 ¶ Gwnaeth hefyd ddeng noe bres: deugain bath a ddaliai pob noe; yn bedwar cufydd bob noe; ac un noe ar bob un o'r deg ystôl.

39 Ac efe a osododd bùm ystól ar ystlys ddehau y tŷ, a phump ar yr ystlys aswy i'r tŷ: a'r môr a osododd efe ar y tu dehau i'r tŷ, tu a'r dwyrain, ar gyfer y dehau.

40 ¶ Gwnaeth Hiram hefyd ynoeau, a'r rhawiau, a'r cawgiau: a Hiram a orphenodd wneuthur yr holl waith, yr hwn a wnaeth efe i'r brenhin Solomon, yn nhŷ yr ARGLWYDD.

41 Y ddwy golofn, a'r cnapiau coronog y rhai *oedd* ar ben y ddwy golofn; a'r ddau rwydwaith, i guddio y ddau gnaf coronog *oedd* ar ben y colofnau;

42 A phedwar cant o bomgranadau i'r ddau rwydwaith, dwy res o bomgranadau i un rhwydwaith, i guddio y ddau gnaf coronog *oedd* ar y colofnau;

43 A'r deg ystól, a'r deg noe ar yr ystolion;

44 Ac un môr, a deuddeg o ychain dan y môr;

45 A'r crochanau, a'r rhawiau, a'r cawgiau; a'r holl lestri a wnaeth Hiram i'r brenhin Solomon, i dŷ yr ARGLWYDD, *oedd* o bres gloyw.

46 Yngwastadedd yr Iorddonen y toddodd y brenhin hwynt mewn cleidir, rhwng Succoth a Sarthan.

47 A Solomon a beidiodd â *phwyso* yr holl lestri, o herwydd eu lliosowgrwydd anfeidrol hwynt: ac ni wybu wyd pwys y pres chwaith.

48 A Solomon a wnaeth yr holl ddodrefn a *berthynai* i dŷ yr ARGLWYDD: yr allor aur, a'r bwrdd aur, yr hwn *yr oedd* y bara gosod arno;

49 A phùm canhwylbren o'r tu dehau, a phump o'r tu aswy, o flaen y gafell, yn'aur pur; a'r blodau, a'r llusernau, a'r gefeiliau, o aur;

50 Y phiolau *hefyd*, a'r saltringau, a'r cawgiau, a'r llwyau, a'r thuserau, o aur coeth; a bachau dorau y tŷ, o fewn y cyssegr sancteiddiaf, a dorau tŷ y deml, *oedd* aur.

51 Felly y gorphenwyd yr holl waith a wnaeth y brenhin Solomon i dŷ yr ARGLWYDD. A Solomon a ddug i mewn yr hyn a gyssegrasai Dafydd ei dad; yr arian, a'r aur, a'r do-

drefn, a roddodd efe ym mhlith trysorau tŷ yr ARGLWYDD.

PEN. VIII.

1 *Gwyl cyssegriad y deml. 12, 55 Bendiath Solomon, 22 a'i'weddai, 62 a'i'hédd-aberth.*

YNA Solomon a gasglodd henuriaid Israel, a holl bennau y llwythau, a thywysogion tadau meibion Israel, at y brenhin Solomon, yn Jerusalem, i ddwyn i fynu arch cyfammod yr ARGLWYDD o ddinas Dafydd, honno *yw* Sion.

2 A holl wŷr Israel a ymgynnulasant at y brenhin Solomon, ar yr wyl, ym mis Ethanim, hwnnw *yw* y seithfed mis.

3 A holl henuriaid Israel a ddaethant, a'r offeiriaid a godasant yr arch i fynu.

4 A hwy a ddygasant i fynu arch yr ARGLWYDD, a phabell y cyfarfod, a holl lestri y cyssegr y rhai *oedd* yn y babell, a'r offeiriaid a'r Lefiaid a'u dygasant hwy i fynu.

5 A'r brenhin Solomon, a holl gynulleidfa Israel, y rhai a ymgynnulasai atto ef, *oedd* gyd âg ef o flaen yr arch, yn aberthu defaid, a gwartheg, y rhai ni rifid ac ni chyfrifid gan lliosowgrwydd.

6 Felly yr offeiriaid a ddygasant arch cyfammod yr ARGLWYDD i'w lle ei hun, i gafell y tŷ, i'r cyssegr sancteiddiaf, dan adenydd y cerubiaid.

7 Canys y cerubiaid *oedd* yn lledu eu hadenydd dros le yr arch; a'r cerubiaid a orchuddient yr arch, a'i barrau oddi arnodd.

8 A'r barrau a estynasant, fel y gwelid pennau y barrau o'r cyssegr o flaen y gafell, ond nis gwelid oddi allan: yno y maent hwy hyd y dydd hwn.

9 Nid *oedd* dim yn yr arch ond y ddwy lech faen a osodasai Moses yno yn Horeb, lle y cyfammododd yr ARGLWYDD â meibion Israel, pan *oedd* ynt yn dyfod o wlad yr Aipht.

10 A phan ddaeth yr offeiriaid allan o'r cyssegr, y cwmwl a lanwodd dŷ yr ARGLWYDD,

11 Fel na allai yr offeiriaid sefyll i wasanaethu, o herwydd y cwmwl:

cans y gogoniant yr ARGLWYDD a lanwasai dŷ yr ARGLWYDD.

12 ¶ Yna y dywedodd Solomon, Yr ARGLWYDD a ddywedodd, y preswyliai efe yn y tywyllwch.

13 Gan adeiladu yr adeiledais dŷ yn breswylfod i ti; trigle i ti i aros yn dragywydd ynddo.

14 A'r brenhin a drodd ei wyneb, ac a fendithiodd holl gynnulleidfa Israel. A holl gynnulleidfa Israel oedd yn sefyll.

15 Ac efe a ddywedodd, Bendigedig fyddo ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn a lefarodd â'i enau wrth Dafydd fy nhad, ac a'i cwblhâodd â'i law, gan ddywedyd,

16 Er y dydd y dygais fy mhobl Israel allan o'r Aipht, ni ddewisais ddinas o holl lwythau Israel i adeiladu tŷ, fel y byddai fy enw i yno: eithr dewisais Dafydd i fod ar fy mhobl Israel.

17 Ac yr oedd ym mryd Dafydd fy nhad adeiladu tŷ i enw ARGLWYDD DDUW Israel.

18 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Dafydd fy nhad, O herwydd bod yn dy fryd di adeiladu tŷ i'm henw i, da y gwnaethost fod *hynny* yn dy galon.

19 Etto nid adeiledi di y tŷ: ond dy fab di, yr hwn a ddaw allan o'th lwynau di, efe a adeilada y tŷ i'm henw i.

20 A'r ARGLWYDD a gywirodd ei air a lefarodd efe; a mi a gyfodais yn lle Dafydd fy nhad, ac a eisteddais ar deyrngadair Israel, megis y lefarodd yr ARGLWYDD, ac a adeiledais dŷ i enw ARGLWYDD DDUW Israel.

21 A mi a osodais yno le i'r arch, yr hon y mae ynddi gyfammod yr ARGLWYDD, yr hwn a gyfammododd efe â'n tadau ni, pan ddug efe hwynt allan o wlad yr Aipht.

22 ¶ A Solomon a safodd o flaen allor yr ARGLWYDD, y'ngŵydd holl gynnulleidfa Israel, ac a estynnodd ei ddwylaw tu a'r nefoedd:

23 Ac efe a ddywedodd, O ARGLWYDD DDUW Israel, nid oes Duw fel tydi, yn y nefoedd oddi uchod, uac ar y ddaear oddi isod, yn cadw

cyfammod a thrugaredd â'th weision, sydd yn rhodio ger dy fron di â'u holl galon;

24 Yr hwn a gedwaist â'th was Dafydd fy nhad yr hyn a leferaist wrtho: traethaist hefyd â'th enau, a chwblhêaist â'th law, megis heddyw y mae.

25 Ac yn awr, O ARGLWYDD DDUW Israel, cadw â'th was Dafydd fy nhad yr hyn a leferaist wrtho, gan ddywedyd, Ni thorrir ymaith oddi wrthyt *nu byddo* gwr ger fy mron i yn eistedd ar deyrngadair Israel; os dy feibion a gadwant eu ffordd, i rodio ger fy mron i, megis y rhodiaist ti ger fy mron.

26 Ac yn awr, O DDUW Israel, poed gwir, attolwg, fyddo dy air a leferaist wrth dy was Dafydd fy nhad.

27 Ai gwir yw, y preswylia Duw ar y ddaear? wele, y nefoedd, a nefoedd y nefoedd, ni allant dy gynnwys di; pa faint llai y *dichon* y tŷ hwn a adeiledais i?

28 Etto edrych ar weddi dy was, ac ar ei ddeisyfiad ef, O ARGLWYDD fy Nuw, i wrando ar y llef a'r weddi y mae dy was yn ei gweddio heddyw ger dy fron di:

29 Fel y byddo dy lygaid yn agored tu a'r tŷ yma nos a dydd, tu a'r lle y dywedaist am dano, Fy enw a fydd yno: i wrando ar y weddi a weddio dy was yn y lle hwn.

30 Gwrando gan hynny ddeisyfiad dy was, a'th bobl Israel, pan weddiant yn y lle hwn: clyw hefyd o le dy breswylfa, *sef* o'r nefoedd; a phan glywech, maddeu.

31 ¶ Os pecha gwr yn erbyn ei gymmydog, a gofyn ganddo raith, gan ei dyngu ef, a dyfod y llw o flaen dy allor di yn y tŷ hwn:

32 Yna clyw di yn y nefoedd, gwna hefyd, a barna dy weision, gan ddamnio y drygionus i ddwyn ei ffordd ef ar ei ben; a chau gyfiawnhâu y cyfiawn, trwy roudi iddo ef yn ol ei gyfiawnder.

33 ¶ Pan darawer dy bobl Israel o flaen y gelyn, am iddynt bechu yn dy erbyn di, os dychwelant attat ti,

a chyfaddef dy enw, a gweddîo, ac ymbil â thi yn y tŷ hwn :

34 Yna gwrandu di yn y nefoedd, a maddeu bechod dy bobl Israel, a dychwel hwynt i'r tir a roddaist i'w tadau hwynt.

35 ¶ Pan gauer y nefoedd, fel na byddo gwlaw, o herwydd pechu o honynt i'th erbyn ; os gweddiant yn y lle hwn, a chyfaddef dy enw, a dychwelyd oddi wrth eu pechod, pan gystuddiech di hwynt :

36 Yna gwrandu di yn y nefoedd, a maddeu bechod dy weision, a'th bobl Israel, fel y dysgech iddynt y ffordd oreu y rhodiant ynddi, a dyro wlaw ar dy dir a roddaist i'th bobl yn etifeddiaeth.

37 ¶ Os bydd newyn yn y tir, os bydd haint, llosgfa, malldod, locustiaid, os bydd y lindys ; pan warchaeo ei elyn arno ef, y'ngwlad ei ddinasoedd, pa bla bynnag, pa glefyd bynnag, a fyddo ;

38 Pob gweddî, pob deisyfiad, a fyddo gan un dyn, neu gan dy holl bobl Israel, y rhai a wyddant bawb bla ei galon ei hun, ac a estynant eu dwylaw tu a'r tŷ hwn :

39 Yna gwrandu di yn y nefoedd, mangre dy breswylfod, a maddeu ; gwna hefyd, a dyro i bob un yn ol ei holl ffyrdd, yr hwn yr adwaenost ei galon (cans ti yn unig a adwaenost galonnau holl feibion dynion)

40 Fel y'th ofnont di yr holl ddyddiau y byddont byw ar wyneb y tir a roddaist i'n tadau ni.

41 ¶ Ac am y dieithrddyn hefyd ni byddo o'th bobl Israel, ond dyfod o wlad bell er mwyn dy enw ;

42 (Cans clywant am dy enw mawr di, a'th law gref, a'th fraich estynedig) pan ddél a gweddîo tu a'r tŷ hwn :

43 Gwrandu di yn y nefoedd, mangre dy breswylfod, a gwna yn ol yr hyn oll a'r a lefo y dieithrddyn arnat am dano : fel yr adwaeno holl bobl y ddaear dy enw di, i'th ofni di, fel y mae dy bobl Israel, ac y gwypon't mai ar dy enw di y gelwir y tŷ hwn a adeileidais i.

44 ¶ Os â dy bobl di allan i ryfel yn erbyn eu gelyn, ar hyd y ffordd yr

anfonych hwynt, os gweddiant ar yr ARGLWYDD tu a ffordd y ddinas a ddewisaist ti, a'r tŷ yr hwn a adeileidais i'th enw di :

45 Yna gwrandu yn y nefoedd ar eu gweddî hwynt, ac ar eu deisyfiad, a gwna farn iddynt.

46 ¶ Os pechant i'th erbyn (cans nid oes dyn ni phecha) a digio o honot wrthyn, a'u rhoddi hwynt o flaen eu gelynyon, fel y caeth-gludont hwynt yn gaethion i wlad y gelyn, ym mhell neu yn agos ;

47 Os dychwelant at eu calon yn y wlad y caeth-gludwyd hwynt iddi, a dychwelyd, ac erfyn arnat y'ngwlad y rhai a'u caeth-gludasant, gan ddywedyd, Pechasom, troseddasom hefyd, a gwnaethom yn annuwiol ;

48 A dychwelyd attat ti â'u holl galon, ac â'u holl enaid, y'ngwlad eu gelynyon a'u caeth-gludasant hwynt, a gweddîo arnat ti tu a'u gwlad a roddaist i'w tadau, a'r ddinas a ddewisaist, a'r tŷ a adeileidais i'th enw di :

49 Yna gwrandu di yn y nefoedd, mangre dy breswylfod, eu gweddî hwynt, a'u deisyfiad, a gwna farn iddynt.

50 A maddeu i'th bobl a bechasant i'th erbyn, a'u holl gamweddau yn y rhai y troseddasant i'th erbyn, a phâr iddynt gael trugaredd ger bron y rhai a'u caeth-gludasant, fel y trugarhâont wrthyn hwy :

51 Cans dy bobl di a'th etifeddiaeth ydynt hwy, y rhai a ddygaist ti allan o'r Aipht, o ganol y ffwrn haiarn :

52 Fel y byddo dy lygaid yn agored i ddeisyfiad dy was, a deisyfiad dy bobl Israel, i wrando arnynt hwy pa bryd bynnag y galwont arnat ti.

53 Cans ti a'u neillduaist hwynt yn etifeddiaeth i ti o holl bobl y ddaear, fel y lleferaist trwy law Moses dy was, pan ddygaist ein tadau ni allan o'r Aipht, O ARGLWYDD DDUW.

54 Ac wedi gorphen o Solomon weddîo ar yr ARGLWYDD yr holl weddî a'r deisyfiad yma, efe a gyfododd oddi ger bron allor yr ARGLWYDD, o ostwng ar ei liniau, ac o estyn ei ddwyllaw tu a'r nefoedd.

55 Ac efe a safodd, ac a fendith-

iodd holl gynulleidfa Israel â llef uchel, gan ddywedyd,

56 Bendigedig fyddo yr ARGLWYDD, yr hwn a roddes lonyddwch i'w bobl Israel, yn ol yr hyn oll a lefarodd efe: ni syrthiodd un gair o'i holl addewidion da ef, y rhai a addawodd efe trwy law Moses ei was.

57 Yr ARGLWYDD ein Duw fyddo gyd â ni, fel y bu gyd â'n tadau: na wrthododd ni, ac na'n gadawed ni:

58 I ostwng ein calonnau ni iddo ef, i rodio yn ei holl ffyrdd ef, ac i gadw ei orchymynion ef, a'i ddeddfau, a'i farnedigaethau, y rhai a orchymynodd efe i'n tadau ni.

59 A bydded fy ngeiriau hyn, y rhai a ddeisyfais ger bron yr ARGLWYDD, yn agos at yr ARGLWYDD ein Duw ddydd a nos, i wneuthur barn â'i was, a barn â'i bobl Israel beunydd, fel y byddo yr achos:

60 Fel y gwypo holl bobl y ddaear mai yr ARGLWYDD sydd DDUW, ac nad oes arall.

61 Bydded gan hynny eich calon yn berffaith gyd â'r ARGLWYDD ein Duw ni, i rodio yn ei ddeddfau ef, ac i gadw ei orchymynion ef, fel heddyw.

62 ¶ A'r brenhin a holl Israel gyd âg ef a aberthasant aberth ger bron yr ARGLWYDD.

63 A Solomon a aberthodd aberth hêdd, yr hwn a offrymmodd efe i'r ARGLWYDD, sef dwy fil ar hugain o wartheg, a chwech ugain mil o ddefaid. Felly y brenhin a holl feibion Israel a gyssegrasant dŷ yr ARGLWYDD.

64 Y dwthwn hwnnw y sancteiddiodd y brenhin ganol y cyntedd oedd o flaen tŷ yr ARGLWYDD: canys yno yr offrymmodd efe y poeth-offrymmau, a'r bwyd-offrymmau, a brasder yr offrymmau hêdd: o herwydd yr allor bres, yr hon oedd ger bron yr ARGLWYDD, oedd rŷ fechan i dderbyn y poeth-offrymmau, a'r bwyd-offrymmau, a brasder yr offrymmau hêdd.

65 A Solomon a gadwodd y pryd hwnnw wyl, a holl Israel gyd âg ef, cynulleidfa fawr, o ddyfodia Hamath hyd afon yr Aipht, ger bron yr AR-

GLWYDD ein Duw, saith o ddyddiau a saith o ddyddiau, sef pedwar diwrnod ar ddeg.

66 A'r wythfed dydd y gollyngodd efe ymaith y bobl: a hwy a fendithiasant y brenhin, ac a aethant i'w pebyll yn hyfryd ac â chalon lawen, am yr holl ddaioni a wnaethai yr ARGLWYDD i Dafydd ei was, ac i Israel ei bobl.

PEN. IX.

1 *Ammod Duw â Solomon mewn gwledigaeth.*

10 *Solomon a Hiram yn awrhegu eu gilydd.*

15 *Y cenhedloedd yn guethion, a'r Isrealiaid*

yn weision parchedig, y'ngwaith Solomon.

24 *Merch Pharaoh yn symmude i'w thŷ.*

25 *Cyhoedd aberthau blynyddol Solomon.*

26 *Ei lynges ef yn cyrchu aur o Ophir.*

A PHAN orphenodd Solomon adeiladu tŷ yr ARGLWYDD, a thŷ y brenhin, a chwbl o ddymuniad Solomon yr hyn a ewyllsiodd efe ei wneuthur;

2 Yr ARGLWYDD a ymddangosodd i Solomon yr ail waith, fel yr ymddangosasai iddo yn Gibeon.

3 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Gwrandewais dy weddi di a'th ddeisyfiad di, yr hwn a ddeisyfaist ger fy mron i: cyssegrais y tŷ yma a adeiledaist, i osod fy enw ynddo byth; fy llygaid hefyd a'm calon fydd yno yn wastadol.

4 Ac os rhodi di ger fy mron i, megis y rhodiodd Dafydd dy dad, mewn perffeithrwydd calon ac uniondeb i wneuthur yn ol yr hyn oll a orchymynais i ti, ac os cedwi fy neddfau a'm barnedigaethau:

5 Yna mi a sicrhâf orsedd-faingc dy frenhiniaeth di ar Israel yn dragywydd, fel y lleferais wrth Dafydd dy dad, gan ddywedyd, Ni phalla i ti wr ar orsedd-faingc Israel.

6 Os gan ddychwelyd y dychwelwch chwi a'ch meibion oddi ar fy ol i, ac heb gadw fy ngorchymynion a'm deddfau, y rhai a roddais o'ch blaen chwi, eithr myned a gwasanaethu duwiau dieithr, ac ymgyrmyu iddynt hwy:

7 Yna y torra'i Israel oddi ar wyneb y tir a roddais iddynt hwy; a'r tŷ hwa a gyssegrais i'm henw, a fwriaf allan o'm golwg; ac Israel fydd yn ddiareb ac yn wawd ym mysg yr holl bobloedd:

8 A'r tŷ uchel hwn, pawb a gynniweiro heibio iddo, a synna wrtho, ac a chwibana: dywedant hefyd, Pahanam y gwnaeth yr ARGLWYDD fel hyn i'r wlad hon, ac i'r tŷ yma?

9 A hwy a ddywedant, Am iddynt wrthod yr ARGLWYDD eu DUW, yr hwn a ddug eu tadau hwynt allan o dir yr Aipht, ac ymaffyd mewn duwiau dieithr, ac ymgrymmu iddynt, a'u gwasanaethu hwynt; am hynny y dug yr ARGLWYDD arnynt hwy yr holl ddrwg hyn.

10 ¶ Ac ym mhen yr ugain mlynedd, *wedi* adeiladu o Solomon y ddau dŷ, sef tŷ yr ARGLWYDD, a thŷ y brenhin;

11 (*Am* i Hiram brenhin Tyrus ddwyn i Solomon goed cedr, a choed ffynnidwydd, ac aur, yn ol ei holl ewyllys ef) y brenhin Solomon a roddes i Hiram ugain ninas y'ngwlad Galilee.

12 A Hiram a ddaeth o Tyrus i edrych y dinasoedd a roddasai Solomon iddo ef; ac nid oeddynt wrth ei fodd ef.

13 Ac efe a ddywedodd, Pa ddinasoedd *yw* y rhai hyn a roddaist i mi, fy mrawd? Ac efe a'u galwodd hwynt Gwlad Cabul, hyd y dydd hwn.

14 A Hiram a anfonodd i'r brenhin chwech ugain talent o aur.

15 ¶ A dyma swm y dreth a gododd y brenhin Solomon, i adeiladu tŷ yr ARGLWYDD, a'i dŷ ei hun; a Milo, a mur Jerusalem, Hasor, a Megido, a Gezer.

16 Pharaoh brenhin yr Aipht a aethai i fynu, ac a ynnillasai Gezer, ac a'i llosgasai hi â than, ac a laddasai y Canaanaid oedd yn trigo yn y ddinas, ac a'i rhoddasai hi yn anrheg i'w ferch, gwraig Solomon.

17 A Solomon a adeiladodd Gezer, a Beth-horon isaf,

18 A Baalath, a Thadmor yn yr analwch, o fewn y wlad,

19 A holl ddinasoedd y trysorau y rhai oedd gan Solomon, a dinasoedd y cerbydau, a dinasoedd y gwŷr meirch, a'r hyn *oedd* ewyllys gan Solomon ei adeiladu yn Jerusalem, ac yn Libanus, ac yn holl dir ei lywodraeth.

20 Yr holl bobl y rhai a adawyd o'r Amoriaid, Hethiaid, Pereziaid, Hefiaid, a'r Jebusiaid, y rhai nid *oeddynt* o feibion Israel;

21 *Sef* eu meibion hwy, y rhai a adawsid ar eu hol hwynt yn y wlad, y rhai ni allodd meibion Israel eu lladd; ar y rhai hynny y cyfododd Solomon dreth wriogaeth hyd y dydd hwn.

22 Ond o feibion Israel ni wnaeth Solomon *un* yn gaeth-was: rhyfelwyr iddo ef *oeddynt*, a gweision iddo, a thywysogion iddo, a chapteniaid iddo, a thywysogion ei gerbydau, a'i wŷr meirch.

23 Y rhai hyn *oedd* bennaf ar y swyddogion *oedd* ar waith Solomon, pŵm cant a deg a deugain, oedd yn llywodraethu y bobl oedd yn gweithio yn y gwaith.

24 ¶ A merch Pharaoh a ddaeth i fynu o ddinas Dafydd i'w thŷ ei hun, yr hwn a adeiladasai Solomon iddi hi: yua efe a adeiladodd Milo.

25 ¶ A thair gwaith yn y flwyddyn yr offrymmai Solomon boeth-offrymmau ac offrynniau hêdd ar yr allor a adeiladasai efe i'r ARGLWYDD: ac efe a arogl-darthodd ar yr *allor oedd* ger bron yr ARGLWYDD. Felly efe a orphenodd y tŷ.

26 ¶ A'r brenhin Solomon a wnaeth longau yn Esion-gaber, yr hon *sydd* wrth Eloth, ar fin y môr coch, yng ngwlad Edom.

27 A Hiram a anfonodd ei weision yn y llongau, y rhai *oedd* longwyr yn medru *oddi wrth* y môr, gyd â gweision Solomon.

28 A hwy a ddaethant i Ophir, ac a ddygasant oddi yno bedwar cant ac ugain o dalentau aur, ac a'u dygasant at y brenhin Solomon.

PEN. X.

1 *Brenhines Seba yn rhyfedd ganddi ddoethineb Solomon.* 14 *Swm ei aur ef:* 16 *ei durianau:* 18 *ei orsedd-faingc ifori:* 21 *ei lestri:* 24 *ei anrhegion:* 26 *ei gerbydau a'i archogion:* 28 *ei deyrnged.*

A PHAN glybu brenhines Seba glôd Solomon, am enw yr ARGLWYDD, hi a ddaeth i'w brofi ef â chwestiynau caled.

2 A hi a ddaeth i Jerusalem â llu mawr iawn, â chamelod yn dwyn aroglau, ac aur lawer iawn, a meini gwerthfawr. A hi a ddaeth at Solomon, ac a lefarodd wrtho ef yr hyn oll oedd yn ei chalon.

3 A Solomon a fynegodd iddi hi ei holl ofnyon: nid oedd *dim* yn guddiedig rhag y brenhin, a'r na fynegodd efe iddi hi.

4 A phan welodd brenhines Seba holl ddoethineb Solomon, a'r tŷ a adeiladasai efe,

5 A bwyd ei fwrdd, ac eisteddiad ei weision, a threfn ei weinidogion, a'u dillad hwynt, a'i drullïadau ef, a'i esgynfa ar hyd yr hon yr âi efe i fynu i dŷ yr ARGLWYDD; nid oedd mwyach yspryd yuddi.

6 A hi a ddywedodd wrth y brenhin, Gwir yw y gair a glywais yn fy ngwlad am dy ymadroddion di, ac am dy ddoethineb.

7 Etto ni chredais y geiriau, nes i mi ddyfod, ac i'm llygaid weled: ac wele, ni fynegodd i mi yr hanner: mwy yw dy ddoethineb a'th ddaioni nâr glôd a glywais i.

8 Gwŷn fyd dy wŷr di, gwŷn fyd dy weision hyn, y rhai sydd yn sefyll yn wastadol ger dy fron di, yn clywed dy ddoethineb.

9 Bendigedig fyddo yr ARGLWYDD dy DDUW, yr hwn a'th hoffodd di, i'th roddi ar deyrngadair Israel: o herwydd cariad yr ARGLWYDD tu ag at Israel yn dragywydd, y gosododd efe di yn frenhin, i wneuthur barn a chyfiawnder.

10 A hi a roddes i'r brenhin chwech ugain talent o aur, a phêr-aroglau lawer iawn, a meini gwerthfawr. Ni ddaeth y fath bêr-aroglau mwyach, cyn amlod a'r rhai a roddodd brenhines Seba i'r brenhin Solomon.

11 A llongau Hiram befyd, y rhai a gludent aur o Ophir, a ddygasant o Ophir lawer iawn o goed almugim, ac o feini gwerthfawr.

12 A'r brenhin a wnaeth o'r coed almugim annelau i dŷ yr ARGLWYDD, ac i dŷ y brenhin, a thelynau a psaltringau i gantorion. Ni ddaeth y fath goed almugim, ac ni welwyd hyd y dydd hwn.

13 A'r brenhin Solomon a roddes i frenhines Seba ei holl ddymunïad, yr hyn a ofynodd hi, heb law yr hyn a roddodd Solomon iddi hi o'i frenhinol haelioni. Felly hi a ddychwelodd ac a aeth i'w gwlad, hi a'i gweision.

14 ¶ A phwys yr aur a ddeuai i Solomon bob blwyddyn, oedd chwe chant a thriugain a chwech o dalentau aur;

15 Heb law yr hyn a gâi efe gan y marchnadwyr, ac o farsiaudiaeth y llysieuwyr, a chan holl frenhinoedd Arabia, a thywysogion y wlad.

16 ¶ A'r brenhin Solomon a wnaeth ddau gant o dariannau aur dilyn; chwe chan *sicl* o aur a roddodd efe ym mhob tarian:

17 A thri chant o fwcledi o aur dilyn; tair punt o aur a roddes efe ym mhob bwyled. A'r brenhin a'u rhoddes hwynt yn nhŷ coedwig Libanus.

18 ¶ A'r brenhin a wnaeth orsedd-faingc fawr o ifori, ac a'i gwisgodd hi âg aur o'r goreu.

19 Chwech o risiau oedd i'r orsedd-faingc; a phen crwn oedd i'r orsedd-faingc o'r tu ol iddi, a chanllawiau o bob tu i'r eisteddle, a dau lew yn sefyll yn ymyl y canllawiau.

20 A deuddeg o lewod oedd yn sefyll yno ar y chwe gris o'r ddeutu. Ni wnaethpwyd y fath yn un deyrnas.

21 ¶ A holl lestri yfed y brenhin Solomon oedd o aur; a holl lestri tŷ coedwig Libanus oedd aur pur: nid oedd arian *yddynt*. Ni roddid dim bri arno yn nyddiau Solomon.

22 O herwydd llongau Tarsis oedd gan y brenhin ar y môr, gyd â llongau Hiram. Unwaith yn y tair blynedd y deuai llongau Tarsis, yn dwyn aur, ac arian, ac ifori, ac eppäod, a pheunod.

23 A'r brenhin Solomon a ragorodd ar holl frenhinoedd y ddaear, mewn cyfoeth a doethineb.

24 ¶ A'r holl fyd oedd yn ceisio *gweled* wyneb Solomon, i glywed ei ddoethineb ef, a roddasai Duw yn ei galon ef.

25 A hwy a ddygasant bob un ei arheg, llestri arian, a llestri aur, a gwisgoedd, ac arfau, a phêr-aroglau,

meirch, a mulod, dogn bob blwyddyn.

26 ¶ A Solomon a gasglodd gerbydau, a marchogion: ac yr oedd ganddo fil a phedwar cant o gerbydau, a deuddeng mil o farchogion; y rhai a osododd efe yn ninasoedd y cerbydau, a chyd â'r brenhin yn Jerusalem.

27 A'r brenhin a wnaeth yr arian yn Jerusalem fel cerrig, a'r cedrwydd a wnaeth efe fel sycomorwydd yn y dol-dir, o amdra.

28 ¶ A meirch a ddygid i Solomon o'r Aipht, ac edafedd lliu: marchnadyddion y brenhin a gymmerent yr edafedd llin dan bris.

29 A cherbyd a ddeuai i fynu ac a âi allan o'r Aipht am chwe chan sicl o arian, a march am gant a deg a deugain: ac fel hyn i holl frenhinoedd yr Hethiaid, ac i frenhinoedd Syria, y dygent hwy feirch trwy eu llaw hwynt.

PEN. XI.

1 *Gwagedd a gorderchadon Solomon. 4 Y rhai hyany yn ei henaint yn ei dynnu ef i gaudduwiaeth. 9 Duw yn ei fygwth ef. 14 Gwrthwynebwyr Solomon oedd, Hadad, a aeth i'r Aipht; 25 Rezon, a deyrnasodd yn Damascus; 26 a Jeroboam, i'r hwn y prophwyddodd Ahiah. 41 Gweithredoedd, a theyrnasiad, a marwolaeth Solomon. 43 Rehobam yn teyrnasu ar ei ol ef.*

OND y brenhin Solomon a garodd lawer o wragedd dieithr (heb law merch Pharaoh) Moabeesau, Ammonesau, Edomeesau, Sidoneesau, a Hethesau;

2 O'r cenhedloedd am y rhai y dywedasai yr ARGLWYDD wrth feibion Israel, Nac ewch i mewn attynt hwy, ac na ddeuant lwythau i mewn atoch chwi: diau y tröant eich calonau chwi ar ol eu duwiau hwynt. Wrthyt hwy y glynodd Solomon mewn cariad.

3 Ac yr oedd ganddo ef saith gant o wragedd, yn frenhinesau; a thri chant o ordderchwagedd: a'i wragedd a droisant ei galon ef.

4 A phan heneiddiodd Solomon, ei wragedd a droisant ei galon ef ar ol duwiau dieithr: ac nid oedd ei galon ef berffaith gyd â'r ARGLWYDD ei Dduw, fel y buasai calon Dafydd ei dad ef.

5 Canys Solomon a aeth ar ol

Astoreth duwies y Sidoniaid, ac ar ol Milcom ffeidd-dra yr Ammoniaid.

6 A Solomon a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD; ac ni chyflawnodd *fyned* ar ol yr ARGLWYDD, fel Dafydd ei dad.

7 Yna Solomon a adeiladodd uchelfa i Chemos, ffeidd-dra Moab, yn y bryn *sydd* ar gyfer Jerusalem; ac i Moloch, ffeidd-dra meibion Ammon.

8 Ac felly y gwnaeth efe i'w holl wragedd dieithr, y rhai a rogl-darthasant ac a aberthasant i'w duwiau.

9 ¶ A'r ARGLWYDD a ddigiodd wrth Solomon, o herwydd troi ei galon ef oddi wrth ARGLWYDD Dduw Israel, yr hwn a ymddangosasai iddo ef ddwy waith,

10 Ac a orchymynasai iddo am y peth hyn, nad elai efe ar ol duwiau dieithr: ond ni chadwodd efe yr hyn a orchymynasai yr ARGLWYDD.

11 Am hynny y dywedodd yr ARGLWYDD wrth Solomon, O herwydd bod hyn ynot ti, ac na chedwaist fy nghyfammed a'm deddfau a orchymynais i ti; gan rwygo y rhwygaf y frenhiniaeth oddi wrthyt ti, ac a'i rhoddaf hi i'th was di.

12 Etto yn dy ddyddiau di ni wnaf hyn, er mwyn Dafydd dy dad: o law dy fab di y rhwygaf hi.

13 Ond ni rwygaf yr holl frenhiniaeth; un llwyth a roddaf i'th fab di, er mwyn Dafydd fy ngwas, ac er mwyn Jerusalem yr hon a etholais.

14 ¶ A'r ARGLWYDD a gyfododd wrthwynebwyr i Solomon, Hadad yr Edomiaid. O had y brenhin yn Edom yr oedd efe.

15 Canys pan oedd Dafydd yn Edom, a Joab tywysog y filwriaeth yn myned i fynu i gladdu y lladedigion, wedi iddo daro pob gwrryw yn Edom;

16 Canys chwe mis yr arhosodd Joab yno â holl Israel, nes difetha pob gwrryw yn Edom.

17 Yr Hadad hwnnw a ffôdd, a gwŷr Edom o weision ei dad gyd âg ef, i fyned i'r Aipht; a Hadad yu fachgen bychan etto.

18 A hwy a gyfodasant o Midian, ac a ddaethant i Paran: ac a gymmerasant wŷr gyd â hwynt o Paran,

ac a ddaethant i'r Aipht, at Pharaoh brenhin yr Aipht; ac efe a roddes iddo ef dŷ, ac a ddywedodd *am roddi* bwyd iddo, ac a roddodd dir iddo.

19 A Hadad a gafodd ffafr fawr y'ngolwg Pharaoh, ac efe a roddes iddo ef yn wraig chwaer ei wraig ei hun, chwaer Tahpenes y frenhines.

20 A chwaer Tahpenes a ymddŷg iddo ef Genubath ei fab; a Tahpenes a'i diddyfnodd ef yn nhŷ Pharaoh: a Genubath fu yn nhŷ Pharaoh ym mysgr meibion Pharaoh.

21 A phan glybu Hadad yn yr Aipht, huno o Dafydd gyd â'i dadau, a marw o Joab tywysog y filwriaeth, Hadad a ddywedodd wrth Pharaoh, Gollwng fi, fel yr elwyf i'm gwlad fy hun.

22 A dywedodd Pharaoh wrtho ef, Ond pa beth sydd arnat ei eisieu gyd â mi, pan wyt, wele, yn ceisio myned i'th wlad dy hun? Ac efe a ddywedodd, Dim; eithr gan ollwng gollwng fi.

23 ¶ A Duw a gyfododd wrthwynebw'r arall yn ei erbyn ef, Rezon mab Eliada, yr hwn a ffoisai oddi wrth Hadadezer brenhin Soba ei arglwydd:

24 Ac efe a gynnulodd wŷr atto, ac a aeth yn dywysog ar fyddin, pan laddodd Dafydd hwynt o *Sobah*; a hwy a aethant i Damascus, ac a drigasant yuddi, ac a deyrnasasant yn Damascus.

25 Ac yr oedd efe yn wrthwynebw'r i Israel holl ddyddiau Solomon, heb law y drwg a *wnaeth* Hadad: ac efe a ffeiddiodd Israel, ac a deyrnasodd ar Syria.

26 ¶ A Jeroboam mab Nebat, Ephraetad o Serehah (ac enw ei fam ef *oedd* Serfah, yr hon *oedd* wraig weddw) gwas i Solomon, a ddyrchafodd hefyd ei law yn erbyn y brenhin.

27 Ac o achos hyn y dyrchafodd efe ei law yn erbyn y brenhin: Solomon a adeiladodd Milo, ac a gauodd adwyau dinas Dafydd ei dad.

28 A'r gwr Jeroboam *oedd* rymmus o nerth: a Solomon a ganfu y llanc hwnnw yn *medru* gwneuthur gwaith, ac a'i gwnaeth ef yn oruchwyliwr ar holl faich tŷ Joseph.

29 A'r pryd hwnnw, a Jeroboam yn myned allan o Jerusalem, y prophwyd Ahiah y Siloniad a'i cafodd ef ar y ffordd, ac efe oedd wedi ei wisgo mewn gwisg newydd, a hwynt ill dau *oeddynt* yn unig yn y maes.

30 Ac Ahiah a ymaffodd yn y wisg newydd *oedd* am dano ef, ac a'i rhwygodd yn ddeuddeg o ddarnau.

31 Ac efe a ddywedodd wrth Jeroboam, Cymmer i ti ddeg darn: canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Duw Israel, Wele fi yn rhwygo y frenhiniaeth o law Solomon, a rhoddaf ddeg llwyth i ti:

32 (Ond un llwyth fydd iddo ef, er mwyn fy ngwas Dafydd, ac er mwyn Jerusalem, y ddinas a etholais i o holl lwythau Israel)

33 Oblegid iddynt fy ngwrthod i, ac ymgrymmu i Astoreth duwies y Sidoniaid, ac i Chemos duw y Moabiaid, ac i Milcom duw meibion Ammon, ac na rodiasant yn fy ffyrdd i, i wneuthur yr *hyn oedd* uniawn yn fy ngolwg i, ac i *wneuthur* fy neddfau a'm barnedigaethau, fel Dafydd ei dad.

34 Ond ni chymmeraf yr holl frenhiniaeth o'i law ef: eithr gwnaf ef yn dywysog holl ddyddiau ei einioes, er mwyn Dafydd fy ngwas, yr hwn a ddewisais i, yr hwn a gadwodd fy ngorchymynion a'm deddfau i:

35 Eithr cymmeraf yr holl frenhiniaeth o law ei fab ef, a rhoddaf o honi i ti ddeg llwyth.

36 Ac i'w fab ef y rhoddaf un llwyth: fel y byddo goleuni i'm gwas Dafydd yn wastadol ger fy mron yn Jerusalem, y ddinas a ddewisais i mi i osod fy enw yno.

37 A thi a gymmeraf fi, fel y teyrnasech yn ol yr hyn oll a ddymuno dy galon; a thi a fyddi frenhin ar Israel.

38 Ac os gwraudewi di ar yr hyn oll a orchymynwyf i ti, a rhodio yn fy ffyrdd i, a gwneuthur yr *hyn sydd* uniawn yn fy ngolwg i, i gadw fy neddfau a'm gorchymynion, fel y gwnaeth Dafydd fy ngwas; yna mi a fyddaf gyd â thi, ac a adeiladaf i ti dŷ sicr, fel yr adeiledais i Dafydd, a mi a roddaf Israel i ti.

39 A mi a gystuddiaf had Dafydd oblegid hyn; etto nid yn dragywydd.

40 Am hynny Solomon a geisiodd ladd Jeroboam. A Jeroboam a gyfododd, ac a ffôdd i'r Aiphth, at Sisac brenhin yr Aiphth; ac efe a fu yn yr Aiphth hyd farwolaeth Solomon.

41 ¶ A'r rhan arall o weithredoedd Solomon, a'r hyn oll a wnaeth efe, a'i ddoethineb ef, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr gweithredoedd Solomon?

42 A'r dyddiau y teyrnasodd Solomon yn Jerusalem, ar holl Israel, oedd ddeugain mlynedd.

43 A Solomon a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd yn ninas Dafydd ei dad; a Rehoboam ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XII.

1 Yr Israeliad wedi ymgasglu yn Sichem i gromi Rehoboam, trwy Jeroboam yn ceisio rhyddhâd ganddo. 6 Rehoboam yn gwrthod cyngor yr henafgwyr, a thrwy gynghor y gwyr ieuaingc, yn eu hatteb hwy yn arw. 16 Deg llwyth yn gwrthryfela, ac yn lladd Adoram, ac yn gyrru Rehoboam i ffoi. 21 Rehoboam yn casglu llu, a Semaiah yn gwarafun iddo. 25 Jeroboam yn ymgadarnhâu â threfydd, 26 a thrwy ddelw-addoliaeth y ddau lo.

YNA Rehoboam a aeth i Sichem: canys i Sichem y daethai holl Israel i'w urddo ef yn frenhin.

2 A phan glybu Jeroboam mab Nebat, ac efe etto yn yr Aiphth (canys efe a ffoisai o wÿdd Solomon y brenhin, a Jeroboam a arhosasai yn yr Aiphth)

3 Hwyl a anfonasant, ac a alwasant arno ef. A Jeroboam a holl gynnulleidfa Israel a ddaethant, ac a ymddiddanasant â Rehoboam, gan ddywedyd,

4 Dy dad di a wnaeth ein hiau ni yn drom: ac yn awr ysgafnhâ beth o gaethiwed caled dy dad, ac o'i iau drom ef a roddodd efe arnom ni, ac ni a'th wasanaethwn di.

5 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch etto dridiau; yna dychwelwch attaf fi. A'r bobl a aethant ymaith.

6 ¶ A'r brenhin Rehoboam a ymgynghorodd â'r henuriaid a fuasai yn sefyll ger bron Solomon ei dad ef, tra yr ydoedd efe yn fyw, ac a ddywedodd,

Pa fodd yr vdych chwi yn cynghori attab i'r bobl hyn?

7 A hwy a lefarasant wrtho ef, gan ddywedyd, Os byddi di heddyw was i'r bobl hyn, a'u gwasanaethu hwynt, a'u hatteb hwynt, a llefaru wrthynt eiriau tég; yna y byddant weision i ti byth.

8 Ond efe a wrthododd gynghor yr henuriaid, yr hwn a gynghorasent iddo ef; ac efe a ymgynghorodd â'r gwyr ieuaingc a gynnyddasai gyd âg ef, a'r rhai oedd yn sefyll ger ei fron ef:

9 Ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Beth yr ydych chwi yn ei gynghori, fel yr attebom y bobl hyn, y rhai a lefarasant wrthyf, gan ddywedyd, Ysgafnhâ yr iau a roddodd dy dad arnom ni?

10 A'r gwyr ieuaingc, y rhai a gynnyddasent gyd âg ef, a lefarasant wrtho, gan ddywedyd, Fel hyn y dywedi di wrth y bobl yma, y rhai a lefarasant wrthyf, gan ddywedyd, Dy dad di a drymhâodd ein hiau ni, ond ysgafnhâ di hi arnom ni; fel hyn y lleferi di wrthynt; Fy mys bach fydd breisgach nâ llwynau fy nhad.

11 Ac yn awr fy nhad a'ch llwythodd â iau drom, a minnau a chwanegef ar eich iau chwi: fy nhad a'ch cospodd chwi â ffrewyllau, a mi a'ch cospodd chwi âg ysgorpionau.

12 ¶ A daeth Jeroboam a'r holl bobl at Rehoboam y trydydd dydd, fel y llefarasai y brenhin, gan ddywedyd, Dychwelwch attaf fi y trydydd dydd.

13 A'r brenhin a atebodd y bobl yn arw, ac a wrthododd gynghor yr henuriaid, a gynghorasent hwy iddo;

14 Ac a lefarodd wrthynt hwy yn ol cynghor y gwyr ieuaingc, gan ddywedyd, Fy nhad a wnaeth eich iau chwi yn drom, a minnau a chwanegef ar eich iau chwi: fy nhad a'ch ceryddodd chwi â ffrewyllau, a minnau a'ch ceryddaf chwi âg ysgorpionau.

15 Ac ni wrandawodd y brenhin ar y bobl. O herwydd yr achos oedd oddi wrth yr ARGLWYDD, fel y cwblhâid ei air ef, yr hwn a lefarasai yr ARGLWYDD trwy law Ahiah y Siloniaid wrth Jeroboam mab Nebat.

16 ¶ A phan welodd holl Israel na wrandawai y brenhin arnynt gan hwy, y bobl a attebasant y brenhin, gan ddywedyd, Pa ran sydd i ni yn Dafydd? nid oes i ni etifeddiaeth ym mab Jesse: O Israel, dos i'th bebyll; edrych yn awr ar dy dŷ dy hun, Dafydd. Felly Israel a aethant i'w pebyll.

17 Ond meibion Israel, y rhai oedd yn preswylion yn nasoedd Judah, Rehoboam a deyrnasodd arnynt hwy.

18 A'r brenhin Rehoboam a anfonodd Adoram, yr hwn oedd ar y dreth; a holl Israel a'i llabyddiasant ef â meini, fel y bu efe farw. Am hynny y brenhin Rehoboam a brysurodd i fyned i'w gerbyd, i ffoi i Jerusalem.

19 Felly Israel a wrthryfelasant yn erbyn tŷ Dafydd hyd y dydd hwn.

20 A phan glybu holl Israel ddychwelyd o Jeroboam, hwy a anfonasant ac a'i galwasant ef at y gynnull-eidfa, ac a'i gosodasant ef yn frenhin ar holl Israel: nid oedd yn myned ar ol tŷ Dafydd, ond llwyth Judah yn unig.

21 ¶ A phan ddaeth Rehoboam i Jerusalem, efe a gasglodd holl dŷ Judah, a llwyth Benjamin, cant a phedwar ugain mil o trŷr dewisol, cymmwys i ryfel, i ymladd yn erbyn tŷ Israel, i ddwyn drachefn y frenhiniaeth i Rehoboam mab Solomon.

22 Ond gair Duw a ddaeth at Semaiah gwr Duw, gan ddywedyd,

23 Adrodd wrth Rehoboam mab Solomon brenhin Judah, ac wrth holl dŷ Judah a Benjamin, a gweddill y bobl, gan ddywedyd,

24 Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD, Nac ewch i fynu, ac nac ymleddwch yn erbyn eich brodyr meibion Israel; dychwelwch bob un i'w dŷ ei hun; canys trwof fi y mae y peth hyn. A hwy a wrandawsant ar air yr ARGLWYDD, ac a ddychwelasant i fyned ymaith, yn ol gair yr ARGLWYDD.

25 ¶ Yna Jeroboam a adeiladodd Sicheg ym mynydd Ephraim, ac a drigodd ynddi hi; ac a aeth oddi yno, ac a adeiladodd Penuel.

26 A Jeroboam a feddyliodd yn ei

galon, Yn awr y dychwel y frenhiniaeth at dŷ Dafydd.

27 Os â y bobl hyn i fynu i wneuthur aberthau yn nhŷ yr ARGLWYDD yn Jerusalem, yna y try calon y bobl hyn at eu harglwydd Rehoboam brenhin Judah, a hwy a'm lladdant i, ac a ddychwelant at Rehoboam brenhin Judah.

28 Yna y brenhin a ymgynghorodd, ac a wnaeth ddau lo aur, ac a ddywedodd wrthynt hwy, Gormod yw i chwi fyned i fynu i Jerusalem: wele dy dduwiau di, O Israel, y rhai a'th ddug di i fynu o wlad yr Aipht.

29 Ac efe a osododd un yu Bethel, ac a osododd y llall yn Dan.

30 A'r peth hyn a aeth yn bechod: oblegid y bobl a aethant ger bron y naill hyd Dan.

31 Ac efe a wnaeth dŷ uchelfëydd, ac a wnaeth offeiriaid o'r rhai gwaelaf o'r bobl, y rhai nid oedd o feibion Lefi.

32 A Jeroboam a wnaeth uchelwyl yn yr wythfed mis, ar y pymthegfed dydd o'r mis, fel yr uchelwyl oedd yn Judah; ac efe a offrymmodd ar yr allor (felly y gwnaeth efe yn Bethel) gan aberthu i'r lloi a wnaethai efe: ac efe a osododd yn Bethel offeiriaid yr uchelfäoedd a wnaethai efe.

33 Ac efe a offrymmodd ar yr allor a wnaethai efe yn Bethel, y pymthegfed dydd o'r wythfed mis, sef yn y mis a ddychymmygasai efe yn ei galon ei hun; ac efe a wnaeth uchelwyl i feibion Israel: ac efe a aeth i fynu at yr allor i arogl-darthu.

PEN. XIII.

1 Llaw Jeroboam, yr hon a estynasai efe yn erbyn yr hwn a brophwydasai yn erbyn yr allor yn Bethel, yn gwywo; 6 a thrwy weddi y prophwyd, yn myned yn iach. 7 Y prophwyd yn gwrthod crocsaw y brenhin, ac yn myned ymaith o Bethel. 11 Hen brophwyd yn ei hudo ef, ac yn ei droi yn ei ol. 20 Duw yn ei geryddau ef; 24 a llew yn ei ladd ef; 26 a'r hen brophwyd yn ei gladdu ef, 31 ac yn cadarnhau ei brophwydoliaeth ef. 33 Cynnyrwydd Jeroboam.

AC wele gwr i DDUW a ddaeth o Judah, trwy air yr ARGLWYDD, i Bethel: a Jeroboam oedd yn sefyll wrth yr allor i arogl-darthu.

2 Ac efe a lefodd yn erbyn yr allor, trwy air yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, O allor, allor, fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Wele, mab a enir i dŷ Dafydd, a'i enw Josiah; ac efe a abertha arnat ti offeiriaid yr uchelf'ëydd y rhai sydd yn arogl-darthu arnat ti, a hwy a losgant esgyrn dynion arnat ti.

3 Ac efe a roddodd arwydd y dwthwn hwnnw, gan ddywedyd, Dyma yr argoel a lefarodd yr ARGLWYDD; Wele yr allor a rwygir, a'r lludw sydd arni a dywelltir.

4 A phan glybu y brenhin air gwr Duw, yr hwn a lefodd efe yn erbyn yr allor yn Bethel, yna Jeroboam a estynodd ei law oddi wrth yr allor, gan ddywedyd, Deliwch ef. A diffwrthyodd ei law ef yr hon a estynasai efe yn ei erbyn ef, fel na allai efe ei thynnu hi atto.

5 Yr allor hefyd a rwygodd, a'r lludw a dywalltwyd oddi ar yr allor, yn ol yr argoel a roddasai gwr Duw trwy air yr ARGLWYDD.

6 A'r brenhin a atebodd ac a ddywedodd wrth wr Duw, Gweddïa, at-
tolwg, ger bron yr ARGLWYDD dy Dduw, ac ymbildrosaf fi, fel yr adferer fy llaw i mi. A gwr Duw a weddiodd ger bron yr ARGLWYDD; a llaw y brenhin a adferwyd iddo ef, ac a fu fel cynt.

7 A'r brenhin a ddywedodd wrth wr Duw, Tyred adref gyd â mi, a chymmer luniaeth, a mi a roddaf rodd i ti.

8 A gwr Duw a ddywedodd wrth y brenhin, Pe rhoddi i mi hanner dy dŷ, ni ddeuwn i gyd â thi; ac ni fwyttâwn fara, ac ni yfwn ddwfr, yn y fan hon:

9 Canys fel hyn y gorchymynwyd i mi trwy air yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Na fwytta fara, ac nac yf ddwfr; na ddychwel chwaith ar hyd y ffordd y daethost.

10 Felly efe a aeth ymaith ar hyd ffordd arall, ac ni ddychwelodd ar hyd y ffordd y daethai ar hyd-ddi i Bethel.

11 ¶ Ac yr oedd rhyw hen brophwyd yn trigo yn Bethel; a'i fab a ddaeth ac a fynegodd iddo yr holl

waith a wnelasai gwr Duw y dydd hwnnw yn Bethel: a hwy a fynegasant i'w tad y geiriau a lefarasai efe wrth y brenhin.

12 A'u tad a ddywedodd wrthynt, Pa ffordd yr aeth efe? A'i feibion a welsent y ffordd yr aethai gwr Duw, yr hwn a ddaethai o Judah.

13 Ac efe a ddywedodd wrth ei feibion, Cyfrwywch i mi yr asyn. A hwy a gyfrwyasant iddo yr asyn; ac efe a farchogodd arno.

14 Ac efe a aeth ar ol gwr Duw, ac a'i cafodd ef yn eistedd dan dderwen; ac a ddywedodd wrtho, Ai tydi yw gwr Duw yr hwn a ddaethost o Judah? Ac efe a ddywedodd, Ie, myfi.

15 Yna efe a ddywedodd wrtho, Tyred adref gyd â mi, a bwytta fara.

16 Yntau a ddywedodd, Ni allaf ddychwelyd gyd â thi, na dyfod gyd â thi; ac ni fwyttâf fara, ac nid yfaf ddwfr gyd â thi yn y fan hon.

17 Canys dywedwyd wrthyf trwy ymadrodd yr ARGLWYDD, Na fwytta fara, ac nac yf ddwfr yno; ac na ddychwel gan fyned trwy y ffordd y daethost ar hyd-ddi.

18 Dywedodd yntau wrtho, Prophwyd hefyd ydwyf fi fel tithau; ac angel a lefarodd wrthyf trwy air yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Dychwel ef gyd â thi i'th dŷ, fel y bwyttâo fara, ac yr yfo ddwfr. Ond efe a ddywedodd gelwydd wrtho.

19 Felly efe a ddychwelodd gyd âg ef, ac a fwyttâodd fara yn ei dŷ ef, ac a yfodd ddwfr.

20 ¶ A phan oeddynt hwy yn eistedd wrth y bwrdd, daeth gair yr ARGLWYDD at y prophwyd a barasai iddo ddychwelyd:

21 Ac efe a lefodd ar wr Duw yr hwn a ddaethai o Judah, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; O herwydd i ti anufuddhâu i air yr ARGLWYDD, ac na chedwaist y gorchymyn a orchymynodd yr ARGLWYDD dy Dduw i ti,

22 Eithr dychwelaist, a bwyttâist fara, ac yfaist ddwfr, yn y lle am yr hwn y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf ti, Na fwytta fara, ac nac yf

ddwfr; nid â dy gelain di i feddrod dy dadau.

23 ¶ Ac wedi iddo fwytta bara, ac wedi iddo yfed, efe a gyfrwyodd iddo yr asyn, *sef* i'r prophwyd a barasai efe iddo ddychwelyd.

24 Ac wedi iddo fyned ymaith, llew a'i cyfarfu ef ar y ffordd, ac a'i lladdodd ef: a bu ei gelain ef wedi ei bwrw ar y ffordd, a'r asyn oedd yn sefyll yn ei ymyl ef, a'r llew yn sefyll wrth y gelain.

25 Ac wele, wŷr yn myned heibio, ac a ganfuant y gelain wedi ei thafu ar y ffordd, a'r llew yn sefyll wrth y gelain: a hwy a ddaethant ac a adroddasant *hynny* yn y ddinas yr oedd yr hen brophwyd yn aros ynddi.

26 A phan glybu y prophwyd, yr hwn a barasai iddo ef ddychwelyd o'r ffordd, efe a ddywedodd, Gwr Duw *yw* efe, yr hwn a anufuddhâodd air yr ARGLWYDD: am hynny yr ARGLWYDD a'i rhoddodd ef i'r llew, yr hwn a'i drylliodd ef, ac a'i lladdodd ef, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarodd efe wrtho ef.

27 Ac efe a lefarodd wrth ei feibion, gan ddywedyd, Cyfrwywch i mi yr asyn. A hwy a'i cyfrwyasant.

28 Ac efe a aeth, ac a gafodd ei gelain ef wedi ei thafu ar y ffordd, a'r asyn a'r llew yn sefyll wrth y gelain: ac ni fwyttasai y llew y gelain, ac ni ddrylliasai efe yr asyn.

29 A'r prophwyd a gymmerth gelain gwr Duw, ac a'i gosododd hi ar yr asyn, ac a'i dug yn ei hol. A'r hen brophwyd a ddaeth i'r ddinas, i alaru, ac i'w gladdu ef.

30 Ac efe a osododd ei gelain ef yn ei feddrod ei hun; a hwy a alarasant am dano ef, *gan ddywedyd*, O fy nrawd!

31 Ac wedi iddo ei gladdu ef, efe a lefarodd wrth ei feibion, gan ddywedyd, Pan fyddwyf farw, cleddwch finnau hcfyd yn y bedd y claddwyd gwr Duw ynddo; gosodwch fy esgryn i wrth ei esgryn ef.

32 Canys diammeu y bydd yr hyn a lefodd efe trwy air yr ARGLWYDD yn erbyn yr allor *sydd* yn Bethel, ac yn erbyn holl dai yr uchelfëydd *sydd* yn ninasoedd Samaria.

33 ¶ Wedi y peth hyn ni ddychwelodd Jeroboam o'i ffordd ddrygionus; ond efe a wnaeth drachefu o wehilion y bobl offeiriad i'r uchelfëydd: y neb a fynnai, efe a'i cyssegrai ef, ac efe a gâi fod yn offeiriad i'r uchelfëydd.

34 A'r peth hyn a aeth yn bechod i dŷ Jeroboam, i'w ddiwreiddio hefyd, ac i'w ddileu oddi ar wyneb y ddaear.

PEN. XIV.

1 *Jeroboam, pan glefychodd ei fab Abiah, yn gyrru ei teraig yn ddeithr âg anrhegion i'r prophwyd Ahiah i Siloh. 5 Ahiah, ar rybudd Duw, yn cyhoeddi barn Duw. 17 Abiah yn marw, a'i gladdu ef. 19 Nadab yn dyfod ar ol Jeroboam. 21 Drygionus lyncodraeth Rehoboam. 25 Sisac yn anrheithio Jerusalem. 29 Abiam yn dyfod ar ol Rehoboam.*

Y PRYD hwnnw y clefychodd Abiah mab Jeroboam.

2 A Jeroboam a ddywedodd wrth ei wraig, Cyfod, attolwg, a newid dy ddillad, fel na wypont mai ti *yw* gwraig Jeroboam; a dos i Siloh: wele, yno *y mae* Ahiah y prophwyd, yr hwn a ddywedodd wrthyf *y byddwn* frenhin ar y bobl yma.

3 A chymmer yn dy law ddeg o fara, a theisenu, a chostrelaid o fel, a dos atto ef: efe a fynega i ti beth a dderfydd i'r bachgen.

4 A gwraig Jeroboam a wnaeth felly; ac a gyfododd ac a aeth i Siloh, ac a ddaeth i dŷ Ahiah. Ond ni allai Ahiah weled; o herwydd ei lygaid ef a ballasai oblegid ei henaint.

5 ¶ A dywedodd yr ARGLWYDD wrth Ahiah, Wele, y mae gwraig Jeroboam yn dyfod i geisio peth gennyf dros ei mab; canys claf *yw* efe: fel hyn ac fel hyn y dywedi wrthi hi: canys pan ddelo hi i mewn, hi a ymddieithra.

6 A phan glybu Ahiah drwst ei thraed hi yn dyfod i'r drws, efe a ddywedodd, Tyred i mewn, gwraig Jeroboam; i ba beth yr wyt tu yn ymddieithro? canys myfi a anfonwyd attat ti â *newyddion* caled.

7 Dos, dywed wrth Jeroboam, Fel hyn y dywedodd ARGLWYDD DDuw Israel; Yn gymmaint a darfod i mi dy ddyrchafu di o blith y bobl, a'th wneuthur di yn flaenor ar fy mhobl Israel,

8 A thorri ymaith y frenhiniaeth oddi wrth dŷ Dafydd, a'i rhoddi i ti; ac na buost ti fel fy ngwas Dafydd, yr hwn a gadwodd fy ngorchymynion, a'r hwn a rodiodd ar fy ol i â'i holl galon, i wneuthur yn unig yr hyn oedd uniawn yn fy ngolwg i,

9 Ond a wnaethost ddrwg y tu hwnt i bawb a fu o'th flaen di; ac a aethost ac a wnaethost i ti dduwiau dieithr, a delwau todddedig, i'm digio i, ac a'm testiaist i o'r tu ol i'th gefn:

10 Am hynny, wele fi yn dwyn drwg ar dŷ Jeroboam; a thorraf ymaith oddi wrth Jeroboam yr hwn a biso ar bared, y gwarchäeedig a'r gweddilledig yn Israel; a mi a fwriaf allan weddillion tŷ Jeroboam, fel y bwrir allan dom, nes ei ddarfod.

11 Y cwn a fwytty yr hwn fyddo farw o eiddo Jeroboam yn y ddinas; ac adar y nesoedd a fwytty yr hwn fyddo farw yn y maes: canys yr ARGLWYDD a'i dywedodd.

12 Cyfod di gan hynny, dos i'th dŷ: a phan ddelo dy draed i'r ddinas, bydd marw y bachgen.

13 A holl Israel a alarant am dano ef, ac a'i claddant ef: canys efe yn unig o Jeroboam a ddaw i'r bedd; o herwydd cael ynddo ef beth daioni tu ag at ARGLWYDD DDUW Israel, yn nhŷ Jeroboam.

14 Yr ARGLWYDD hefyd a gyfyd iddo frenhin ar Israel, yr hwn a dyrr ymaith dŷ Jeroboam y dwthwn hwnnw: ond pa beth? ie, yn awr.

15 Canys yr ARGLWYDD a dery Israel, megis y siglir y gorsen mewn dwfr; ac a ddiwreiddia Israel o'r wlad dda hon a roddodd efe i'w tadau hwynt, ac a'u gwasgar hwynt tu hwnt i'r afon; o herwydd gwneuthur o'honynt eu llwyni, gan aunog yr ARGLWYDD i ddigofaint.

16 Ac efe a ddyry heibio Israel, er mwyn pechodau Jeroboam, yr hwn a bechodd, a'r hwn a wnaeth i Israel bechu.

17 ¶ A gwraig Jeroboam a gyfododd, ac a aeth ymaith, ac a ddaeth i Tirsah: ac a hi yn dyfod i drothwy y tŷ, bu farw y bachgen.

18 A hwy a'i claddasant ef, a holl

Israel a alarasant am dano, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe trwy law ei was Abiah y prophwyd.

19 A'r rhan arall o weithredoedd Jeroboam, fel y rhyfelodd efe, ac fel y teyrnasodd efe, wele hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhin-oedd Israel.

20 A'r dyddiau y teyrnasodd Jeroboam, oedd ddwy flynedd ar hugain: ac efe a hunodd gyd â'i dadau; a Nadab ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

21 ¶ A Rehoboam mab Solomon a deyrnasodd yn Judah. Mab un mlwydd a deugain oedd Rehoboam pan aeth efe yn frenhin, a dwy flynedd ar bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem, y ddinas a ddewisasai yr ARGLWYDD o holl lwythau Israel, i osod ei enw yno. Ac enw ei fam ef oedd Naamah, Ammonees.

22 A Judah a wnaeth ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD; a hwy a'i hannogasant ef i eiddigedd, rhagor yr hyn oll a wnaethai eu tadau, yn eu pechodau a wnaethent.

23 Canys hwy a adeiladasant iddynt uchelfëydd, a delwau, a llwyni ar bob bryn uchel, a than bob pren gwyrddlas.

24 A gwŷr sodomiaidd oedd yn y wlad: gwnaethant hefyd yn ol holl ffeidd-dra y cenhedloedd a fwriasai yr ARGLWYDD allan o flaen meibion Israel.

25 ¶ Ac yn y bummed flwyddyn i'r brenhin Rehoboam, Sisac brenhin yr Aipt a ddaeth i fynu yn erbyn Jerusalem.

26 Ac efe a ddug ymaith drysorau tŷ yr ARGLWYDD, a thrysorau tŷ y brenhin; efe a'u dug hwynt ymaith oll: dug ymaith hefyd yr holl dariannau aur a wnaethai Solomon.

27 A'r brenhin Rehoboam a wnaeth yn eu lle hwynt dariannau pres, ac a'u rhoddodd hwynt i gadw yn llaw tywysogion y rhedegwyr, y rhai oedd yn cadw drws tŷ y brenhin.

28 A phan elai y brenhin i dŷ yr ARGLWYDD, y rhedegwyr a'u dygent hwy, ac a'u hadferent i ystafell y rhedegwyr.

29 ¶ A'r rhan arall o weithred-

oedd Rehoboam, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

30 A rhyfel fu rhwng Rehoboam a Jeroboam yr holl ddyddiau.

31 A Rehoboam a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd. Ac enw ei fam ef oedd Naamah, Ammonees. Ac Abiam ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XV.

1 *Annucial deyrnasiad Abiam.* 8 *Asa ar ei ol ef,* 11 *yn teyrnasu yn ddaionus;* 16 *a'r rhyfel rhyngddo ef a Baasu, yn peri iddo gwneuthur cynghrair â Benhadad.* 24 *Jehosaphat yn dyfod ar ei ol ef.* 25 *Drygionus lywodraeth Nadab.* 27 *Brad Baasa yn ei erbyn ef, yn cyflawni prophwydoliaeth Ahiah.* 31 *Hanes Nadab, a'i farwolaeth.* 33 *Drygionus lywodraeth Baasa.*

AC yn y ddeunawfed flwyddyn i'r brenhin Jeroboam mab Nebat, yr aeth Abiam yn frenhin ar Judah.

2 Tair blynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem. Ac enw ei fam ef oedd Maachah, merch Abisalom.

3 Ac efe a rodiodd yn holl bechodau ei dad, y rhai a wnaethai efe o'i flaen ef: ac nid oedd ei galon ef berffaith gyd â'r ARGLWYDD ei DDUW, fel calon Dafydd ei dad.

4 Ond er mwyn Dafydd y rhoddodd yr ARGLWYDD ei DDUW iddo ef oleuni yn Jerusalem; i gyfodi ei fab ef ar ei ol ef, ac i sicrhau Jerusalem:

5 O herwydd gwneuthur o Dafydd yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac na chilioedd oddi wrth yr hyn oll a orchymynodd efe iddo holl ddyddiau ei einioes, ond yn achos Uriah yr Hethiad.

6 A rhyfel a fu rhwng Rehoboam a Jeroboam holl ddyddiau ei einioes.

7 A'r rhan arall o weithredoedd Abiam, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah? A rhyfel a fu rhwng Abiam a Jeroboam.

8 Ac Abiam a hunodd gyd â'i dadau, a hwy a'i claddasant ef yn ninas Dafydd. Ac Asa ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

9 ¶ Ac yn yr ugeinfed flwyddyn i

Jeroboam brenhin Israel yr aeth Asa yn frenhin ar Judah.

10 Ac un mlynedd a deugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem. Ac enw ei fam ef oedd Maachah, merch Abisalom.

11 Ac Asa a wnaeth yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, fel Dafydd ei dad.

12 Ac efe a yrrodd ymaith y gwŷr sodomiaidd o'r wlad, ac a fwriodd ymaith yr holl ddelwau a wnaethai ei dadau.

13 Ac efe a symmudodd Maachah ei fam o fod yn frenhines, o herwydd gwneuthur o honi hi ddelw mewn llwyn; ac Asa a ddrylliodd ei delw hi, ac a'i llosgodd wrth afon Cidron.

14 Ond ni fwriwyd ymaith yr uchelfeydd: etto calon Asa oedd berffaith gyd â'r ARGLWYDD ei holl ddyddiau ef.

15 Ac efe a ddug i mewn gyssegredig bethau ei dad, a'r pethau a gyssegrasai efe ei hun, i dŷ yr ARGLWYDD, yn arian, yn aur, ac yn llestri.

16 ¶ A rhyfel a fu rhwng Asa a Baasa brenhin Israel eu holl ddyddiau hwynt.

17 A Baasa brenhin Israel a aeth i fynu yn erbyn Judah, ac a adeiladodd Ramah; fel na adawai efe i neb fyned allan na dyfod i mewn at Asa brenhin Judah.

18 Yna Asa a gymmerodd yr holl arian a'r aur a adawsid yn nhrysorau tŷ yr ARGLWYDD, a thrysorau tŷ y brenhin, ac efe a'u rhoddodd hwynt yn llaw ei weision: a'r brenhin Asa a anfonodd at Benhadad mab Tabrimmon, mab Hezion, brenhin Syria, yr hwn oedd yn trigo yn Damascus, gan ddywedyd,

19 Cyfammod sydd rhyngof fi a thi, rhwng fy nhad i a'th dad di: wele, mi a anfonais i ti anrheg o arian, ac aur; tyred, diddymma dy gyfammod â Baasa brenhin Israel, fel y cilio efe oddi wrth y fi.

20 Felly Benhadad a wrandawodd ar y brenhin Asa, ac a anfonodd dywysogion y lluoedd, y rhai oedd ganddo ef, yn erbyn dinasoedd Israel, ac a darawodd Ijon, a Dan, ac Abel-

bethmaachah, a holl Cinneroth, gyd â holl wlad Naphtali.

21 A phan glybu Baasa *hymny*, efe a beidiodd ag adeiladu Ramah; ac a drigodd yn Tirsah.

22 Yna y brenhin Asa a gasglodd holl Judah, heb lysu *neb*: a hwy a gymmerasant gerrig Ramah, a'i choed, â'r rhai yr adeiladasai Baasa; a'r brenhin Asa a adeiladodd â hwynt Geba Benjamin, a Mispah.

23 A'r rhan arall o holl hanes Asa, a'i holl gadernid ef, a'r hyn oll a wnaeth efe, a'r dinasoedd a adeiladodd efe, onid *ydnyt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah? eithr yn amser ei henaint efe a glafychodd o'i draed.

24 Ac Asa a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd ei dad; a Jehosaphat ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

25 ¶ A Nadab mab Jeroboam a ddechreuodd deyrnasu ar Israel yn yr ail flwyddyn i Asa brenhin Judah; ac a deyrnasodd ar Israel ddwy flynedd.

26 Ac efe a wnaeth ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a rodiodd yn ffordd ei dad, ac yn ei bechod ef â'r hwn y gwnaeth efe i Israel bechu.

27 ¶ A Baasa mab Ahiah, o dŷ Issachar, a gyd-fwriadodd yn ei erbyn ef; a Baasa a'i tarawodd ef yn Gibbethon *eiddo* y Philistiaid: canys Nadab a holl Israel oedd yn gwarchae ar Gibbethon.

28 A Baasa a'i lladdodd ef yn y drydedd flwyddyn i Asa brenhin Judah, ac a deyrnasodd yn ei le ef.

29 A phan deyrnasodd, efe a darawodd holl dŷ Jeroboam; ni adawodd un *perchen* anadl i Jeroboam, nes ei ddisfetha ef, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe trwy law ei was Ahiah y Siloniad:

30 Am bechodau Jeroboam y rhai a bechasai efe, a *throy* y rhai y gwnaethai efe i Israel bechu; o herwydd ei waith ef yn digio ARGLWYDD DDuw Israel.

31 A'r rhan arall o hanes Nadab, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid *ydnyt* yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel?

32 A rhyfel a fu rhwng Asa a Baasa brenhin Israel eu holl ddyddiau hwynt.

33 Yn y drydedd flwyddyn i Asa brenhin Judah y teyrnasodd Baasa mab Ahiah ar holl Israel yn Tirsah, bedair blynedd ar hugain.

34 Ac efe a wnaeth ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a rodiodd yn ffordd Jeroboam, ac yn ei bechod ef *trwy* yr hwn y gwnaeth efe i Israel bechu.

PEN. XVI.

1, 7 *Prophcydoliaeth Jehu yn erbyn Baasa. 5 Elah yn dyfod ar ei ol ef: 8 a Zimri, trwy frad, ar ei ol yntau; 11 ac yn dwyn i ben brophcydoliaeth Jehu. 15 Omri yn ei yrru ef i'w logsi ei hun; 21 a chwedi ymrannu o'r bobl, yn gorthrechu Tibni, 23 yn adeiladu Samaria, 25 yn teyrnasu yn annuwiol. 27 Ahab ar ei ol ef, 29 yn teyrnasu yn ysgeler. 34 Mellidith Josua yn dyfod i Hiel am adeiladu Jericho.*

YNA y daeth gair yr ARGLWYDD at Jehu mab Hanani yn erbyn Baasa, gan ddywedyd,

2 O herwydd i mi dy ddyrchafu o'r llwch, a'th wneuthur yn flaenor ar fy mhobl Israel, a rhodio o honot tithau yn ffordd Jeroboam, a pheri i'm pobl Israel bechu, gan fy nigio â'u pechodau;

3 Wele fi yn torri ymaith hiliogaeth Baasa, a hiliogaeth ei dŷ ef: a mi a wnaf dy dŷ di fel tŷ Jeroboam mab Nebat.

4 Y cwn a fwytty yr hwn fyddo marw o'r eiddo Baasa yn y ddinas; ac adar y nefoedd a fwytty yr hwn fyddo marw o'r eiddo ef yn y maes.

5 A'r rhan arall o hanes Baasa, a'r hyn oll a wnaeth efe, a'i gadernid ef, onid *ydnyt* yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel?

6 A Baasa a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd yn Tirsah; ac Elah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

7 Hefyd trwy law Jehu mab Hanani y prophwyd y bu gair yr ARGLWYDD yn erbyn Baasa, ac yn erbyn ei dŷ ef, o herwydd yr holl ddrygioni a wnaeth efe y'ngolwg yr ARGLWYDD, gan ei ddiogio ef trwy waith ei ddwyllaw; gan fod fel tŷ Jeroboam, ac oblegid iddo ei ladd ef.

8 ¶ Yn y chweched flwyddyn ar hugain i Asa brenhin Judah y teyrnas-

odd Elah mab Baasa ar Israel yn Tirsah, ddwy flynedd.

9 A Zimri ei was ef, tywysog ar hanner y cerbydau, a gyd-fwriadodd yn ei erbyn ef, ac efe yn yfed yn feddw, yn Tirsah, yn nhŷ Arsa, yr hwn oedd ben-teulu yn Tirsah.

10 A Zimri a aeth ac a'i tarawodd ef, ac a'i lladdodd, yn y seithfed flwyddyn ar hugain i Asa brenhin Judah, ac a deyrnasodd yn ei le ef.

11 ¶ A phan ddechreuodd efe deyrnasu, ac eistedd ar ei deyrngadair, efe a laddodd holl dŷ Baasa: ni adawodd efe iddo ef *un* i biso yn erbyn y pared, na'i geraint, na'i gyfeillion.

12 Felly Zimri a ddinystriodd holl dŷ Baasa, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarodd efe yn erbyn Baasa trwy law Jehu y prophwyd.

13 O herwydd holl bechodau Baasa, a phechodau Elah ei fab ef, *trwy* y rhai y pechasant hwy, a thrwy y rhai y gwnaethant i Israel bechu, gan ddigio ARGLWYDD DDUW Israel â'u gwagedd.

14 A'r rhan arall o hanes Elah, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid *dynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel?

15 ¶ Yn y seithfed flwyddyn ar hugain i Asa brenhin Judah y teyrnasodd Zimri saith niwrnod yn Tirsah: a'r bobl oedd yn gwersyllu yn erbyn Gibbethon *iddo* y Philistiaid.

16 A chlybu y bobl y *rhai oedd* yn y gwersyll ddywedyd, Zimri a gyd-fwriadodd, ac a laddodd y brenhin. A holl Israel a goronasant Omri, tywysog y llu, yn frenhin y dwthwn hwnnw ar Israel, yn y gwersyll.

17 Ac Omri a aeth i fynu, a holl Israel gyd âg ef, o Gibbethon; a hwy a warchaeasant ar Tirsah.

18 A phan welodd Zimri fod y ddinas wedi ei hynnill, efe a aeth i balas tŷ y brenhin, ac a losgodd dŷ y brenhin am ei ben â than, ac a fu farw;

19 Am ei bechodau yn y rhai y pechodd efe, gan wneuthur drygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD, gan rodio yn ffordd Jeroboam, ac yn ei bechod a wnaeth efe i beri i Israel bechu.

20 A'r rhan arall o hanes Zimri, a'i gyd-fracwriaeth a gyd-fwriadodd efe; onid *dynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel?

21 ¶ Yna yr ymrannodd pobl Israel yn ddwy ran: rhan o'r bobl oedd ar ol Tibni mab Ginath, i'w osod ef yn frenhin, a rhan ar ol Omri.

22 A'r bobl oedd ar ol Omri a orchfygodd y bobl oedd ar ol Tibni mab Ginath: felly Tibni a fu farw, ac Omri a deyrnasodd.

23 ¶ Yn yr unfed flwyddyn ar ddeg ar hugain i Asa brenhin Judah y teyrnasodd Omri ar Israel ddeuddeng mlynedd: yn Tirsah y teyrnasodd efe chwe blynedd.

24 Ac efe a brynodd fynydd Samaria gan Semer, er dwy dalent o arian; ac a adeiladodd yn y mynydd, ac a alwodd enw y ddinas a adeiladasai efe, ar ol enw Semer, arglwydd y mynydd, Samaria.

25 ¶ Ond Omri a wnaeth ddrygioni y'ngŵydd yr ARGLWYDD, ac a wnaeth yn waeth nâ'r holl rai *u fuasai* o'i flaen ef.

26 Canys efe a rodiodd yn holl ffordd Jeroboam mab Nebat, ac yn ei bechod ef, *trwy* yr hwn y gwnaeth efe i Israel bechu, gan ddigio ARGLWYDD DDUW Israel â'u gwagedd hwynt.

27 A'r rhan arall o hanes Omri yr hyn a wnaeth efe, a'i rymmsuder a wnaeth efe, onid *dynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel?

28 Ac Omri a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd yn Samaria, ac Ahab ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

29 ¶ Ac Ahab mab Omri a ddechreuodd deyrnasu ar Israel yn y drydedd flwyddyn ar bymtheg ar hugain i Asa brenhin Judah: ac Ahab mab Omri a deyrnasodd ar Israel yn Samaria ddwy flynedd ar hugain.

30 Ac Ahab mab Omri a wnaeth ddrygioni y'ngolwg yr ARGLWYDD y tu hwnt i bawb o'i flaen ef.

31 Canys ysgafn oedd ganddo ef rodio ym mhrechodau Jeroboam mab Nebat, ac efe a gymmerth yn wraig Jezebel merch Ethbaal brenhin y Si-

doniaid, ac a aeth ac a wasanaethodd Baal, ac a ymgrymmodd iddo.

32 Ac efe a gyfododd allor i Baal yn nhŷ Baal, yr hwn a adeiladasai efe yn Samaria.

33 Ac Ahab a wnaeth lwyn. Ac Ahab a wnaeth fwy i ddigio ARGLWYDD DDUW Israel nâ holl frenhinoedd Israel a fuasai o'i flaen ef.

34 ¶ Yn ei ddyddiau ef Hiel y Betheliad a adeiladodd Jericho: yn Abiram ei gyntaf-anedig y sylfaenodd efe hi, ac yn Segub ei *fab* ieuangaf y gosododd efe ei phyrth hi, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe trwy law Josua mab Nun.

PEN. XVII.

1 *Eltas, wedi prophwydo yn erbyn Ahab, yn cael ei borthi gan cigfrain yn Cerith, 10 a chan wraig weddw yn Sarephtah, 15 a honno yn cael rhad penllad, 17 a chyfodi ei mab o farw i ffw, 24 ac yn credu Eltas.*

AC Elias y Thesbiad, un o breswylwyr Gilead, a ddywedodd wrth Ahab, *Fel mai* byw ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn yr ydwyf yn sefyll ger ei fron, ni bydd y blynyddoedd hyn na gwllith na gwllaw, ond yn ol fy ngair i.

2 A gair yr ARGLWYDD a ddaeth atto ef, gan ddywededyd,

3 Dos oddi yma, a thro tu a'r dwyrain, ac ymguddia wrth afon Cerith, yr hon *sydd* ar gyfer yr Iorddonen.

4 Ac o'r afon yr yfi; a mi a berais i'r cigfrain dy borthi di yno.

5 Felly efe a aeth, ac a wnaeth yn ol gair yr ARGLWYDD: canys efe a aeth, ac a arhosodd wrth afon Cerith, yr hon *sydd* ar gyfer yr Iorddonen.

6 A'r cigfrain a ddygent iddo fara a chig y bore, a bara a chig brydnawn: ac efe a yfai o'r afon.

7 Ac yn ol talm o ddyddiau y sychodd yr afon: oblegid na buasai wlaw yn y wlad.

8 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth atto ef, gan ddywededyd,

9 Cyfod, dos i Sarephtah, yr hon *sydd yn perthyn* i Sidon, ac aros yno: wele, gorchymynais i wraig weddw dy borthi di yno.

10 Felly efe a gyfododd, ac a aeth i Sarephtah. A phan ddaeth efe at

borth y ddinas, wele yno wraig weddw yn casglu briw-wŷdd: ac efe a alwodd arni, ac a ddywedodd, Dwg, attolwg, i mi ychydig ddwfr mewn llestr, fel yr yfwyf.

11 Ac a hi yn myned i'w gyrchu, efe a alwodd arni, ac a ddywedodd, Dwg, attolwg, i mi dammaid o fara yn dy law.

12 A hi a ddywedodd, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD dy DDUW, nid oes gennyf deisen, ond llonaid llaw o flawd mewn celwrn, ac ychydig olew mewn ystên: ac wele fi yn casglu dau o friw-wŷdd, i fyned i mewn, ac i barrottôi hynny i mi ac i'm mab, fel y bwyttâom hynny, ac y byddom feirw.

13 Ac Elias a ddywedodd wrthi, Nac ofna, dos, gwna yn ol dy air: etto gwna i mi o hynny deisen fechan yn gyntaf, a dwg i mi; a gwna i ti ac i'th fab ar ol hynny.

14 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel, Y blawd yn y celwrn ni threulir, a'r olew o'r ystên ni dderfydd, hyd y dydd y rhoddo yr ARGLWYDD wlaw ar wyneb y ddaear.

15 A hi a aeth, ac a wnaeth yn ol gair Elias: a hi a fwyttâodd, ac yntau, a'i thylwyth, *ysbaid* blwyddyn.

16 Ni ddarfu y celwrn blawd, a'r ystên olew ni ddarfu, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a ddywedasai efe trwy law Elias.

17 ¶ Ac wedi y pethau hyn y clefydodd mab gwraig y tŷ, ac yr oedd ei glefyd ef mor gryf, fel na thrigodd anadl ynddo.

18 A hi a ddywedodd wrth Elias, Beth *sydd* i mi a *wnehwysf* â thi, gwr Duw? a ddaethost ti attaf i goffâu fy anwiredd, ac i ladd fy mab?

19 Ac efe a ddywedodd wrthi, Moes i mi dy fab. Ac efe a'i cymmerth ef o'i mynwes hi, ac a'i dug ef i fynu i ystafell yr oedd efe yn aros ynddi, ac a'i gosododd ef ar ei welyei hun.

20 Ac efe a lefodd ar yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, O ARGLWYDD fy NUW, a ddrygaist ti y wraig weddw yr ydwyf fi yn ymdeithio gyd â hi, gan ladd ei mab hi?

21 Ac efe a ymestynodd ar y bachgen dair gwaith, ac a lefodd ar yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, O ARGLWYDD fy NUW, dychweled, at-tolwg, enaid y bachgen hwn iddo eil-waith.

22 A'r ARGLWYDD a wrandawodd ar lef Elias; ac enaid y bachgen a ddychwelodd i mewn iddo, ac efe a ddadebrodd.

23 Ac Elias a gymmerodd y bachgen, ac a'i dug ef i waered o'r ystafell i'r tŷ, ac a'i rhoddes ef i'w fam: ac Elias a ddywedodd, Gwel, byw yw dy fab.

24 ¶ A'r wraig a ddywedodd wrth Elias, Yn awr wrth hyn y gwn mai gwr Duw ydwyf ti, ac mai gwirionedd yw gair yr ARGLWYDD yn dy enau di.

PEN. XVIII.

1 Elias, pan oedd dosta y newyn, wedi ei yrru at Ahab, yn cyfarfod âg Obadiah; 9 a hwnnw yn dweyn Ahab at Elias: 17 ac yntau yn argyhoeddi Ahab; a thrwy dân o'r nef, yn cael y maes ar brophwydi Baul; 41 a thrwy weddi yn cael gwlaer, ac yn canlyn Ahab i Jezreel.

AC ar ol dyddiau lawer daeth gair yr ARGLWYDD at Elias, yn y drydedd flwyddyn, gan ddywedyd, Dos, ymddangos i Ahab; a mi a roddaf wlaw ar wyneb y ddaear.

2 Ac Elias a aeth i ymddangos i Ahab. A'r newyn oedd dost yn Samaria.

3 Ac Ahab a alwodd Obadiah, yr hwn oedd ben-teulu iddo: (ac Obadiah oedd yn ofni yr ARGLWYDD yn fawr:

4 Canys pan ddistrywiodd Jezebel brophwydi yr ARGLWYDD, Obadiah a gymmerodd gant o brophwydi, ac a'u cuddiodd hwynt bob yn ddeg a deugain mewn ogof, ac a'u porthodd hwynt â bara ac â dwfr)

5 Ac Ahab a ddywedodd wrth Obadiah, Dos i'r wlad, at bob ffynnon ddwfr, ac at yr holl afonydd: ysgatfydd ni a gawn laswellt, fel y cadwom yn fyw y ceffylau a'r mulod, fel na adawom i'r holl anifeiliaid gollu.

6 Felly hwy a rannasent y wlad rhyngddynt i'w cherdded: Ahab a aeth y naill ffordd ei hunan, ac Obadiah a aeth y ffordd arall ei hunan.

7 ¶ Ac fel yr oedd Obadiah ar y ffordd, wele Elias yn ei gyfarfod ef: ac efe a'i hadnabu ef, ac a syrthiodd ar ei wyneb, ac a ddywedodd, Onid ti yw fy arglwydd Elias?

8 Yntau a ddywedodd wrtho, Ië, myfi: dos, dywed i'th arglwydd, Wele Elias.

9 Dywedodd yntau, Pa bechod a wneuthum i, pan roddit ti dy was yn llaw Ahab i'm lladd?

10 Fel mai byw yr ARGLWYDD dy DDUW, nid oes genedl na brenhiniaeth yr hon ni ddanfonodd fy arglwydd iddi i'th geisio di; a phan ddywedent, Nid yw efe yma, efe a dyngai y frenhiniaeth a'r genedl, na chawsent dydi.

11 Ac yn awr yr wyt ti yn dywedyd, Dos, dywed i'th arglwydd, Wele Elias.

12 A phan elwyf fi oddi wrthyt ti, yspryd yr ARGLWYDD a'th gymmer di lle nis gwn i; a phan ddelwyf i fynegi i Ahab, ac yntau heb dy gael di, efe a'm lladdi i: ond y mae dy was di yn ofni yr ARGLWYDD o'm mebyd.

13 Oni fynegwyd i'm harglwydd yr hyn a wneuthum i, pan laddodd Jezebel brophwydi yr ARGLWYDD, fel y cuddiais gan-wr o brophwydi yr ARGLWYDD, bob yn ddeng-wr a deugain mewn ogof, ac y porthais hwynt â bara ac â dwfr?

14 Ac yn awr ti a ddywedi, Dos, dywed i'th arglwydd, Wele Elias: ac efe a'm lladdi i.

15 A dywedodd Elias, Fel mai byw ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn yr wyf yn sefyll ger ei fron, heddyw yn ddiâu yr ymddangosaf iddo ef.

16 Yna Obadiah a aeth i gyfarfod Ahab, ac a fynegodd iddo. Ac Ahab a aeth i gyfarfod Elias.

17 A phan welodd Ahab Elias, Ahab a ddywedodd wrtho, Onid ti yw yr hwn sydd yu blino Israel?

18 Ac efe a ddywedodd, Ni fliniais i Israel; ond tydi, a thŷ dy dad: am i chwi wrthod gorchymynion yr ARGLWYDD, ac i ti rodio ar ol Baalim.

19 Yn awr gan hynny anfon, a chasgl attaf holl Israel i fynydd Car-

mel, a phrophwydi Baal, pedwar cant a deg a deugain, a phrophwydi y llwyni, pedwar cant, y rhai sydd yn bwytta ar fwrdd Jezebel.

20 Felly Ahab a anfonodd at holl feibion Israel, ac a gasglodd y prophwydi ynghyd i fynydd Carmel.

21 Ac Elias a ddaeth at yr holl bobl, ac a ddywedodd, Pa hyd yr ydych chiwi yn cloffi rhwng dau feddwl? os yr **ARGLWYDD sydd DDUW**, ewch ar ei ol ef; ond os Baal, ewch ar ei ol yntau. A'r bobl nid atebasant iddo air.

22 Yna y dywedodd Elias wrth y bobl, Myfi fy hunan wyf yn fyw o brophwydi yr **ARGLWYDD**; ond prophwydi Baal *ydylt* bedwar cant a deng-wr a deugain.

23 Rhodder gan hynny i ni ddau fustach; a dewisant hwy iddynt un bustach, a darniant ef, a gosodant ar goed, ond na osodant dân *dano*: a minnau a barottôaf y bustach a'rall, ac a'i gosodaf ar goed, ac ni roddaf dân *dano*.

24 A gelwch chiwi ar enw eich duwiau, a minnau a alwaf ar enw yr **ARGLWYDD**: a'r **DUW** a attebo trwy dân, bydded efe **DDUW**. A'r holl bobl a atebasant ac a ddywedasant, Da yw y peth.

25 Ac Elias a ddywedodd wrth brophwydi Baal, Dewiswch i chiwi un bustach, a pharottôwch ef yn gyntaf; canys llawer *ydych* chiwi: a gelwch ar enw eich duwiau, ond na osodwch dân *dano*.

26 A hwy a gymmerasant y bustach a roddasid iddynt, ac a'i parottoisant, ac a alwasant ar enw Baal o'r bore hyd hanner dydd, gan ddywedyd, Baal, gwrando ni; ond nid *oedd* llef, na neb yn ateb: a hwy a lammasant ar yr allor a wnelsid.

27 A bu ar hanner dydd, i Elias eu gwatwar hwynt, a dywedyd, Gwaeddwch â llef uchel: canys duw *yw* efe; naill ai ymddiddan *ymae*, neu erlid, neu ymdeithio y mae efe; fe a allai ei fod yn cysgu, ac *mai rhaid* ei ddeffro ef.

28 A hwy a waeddasant â llef uchel, ac a'u torrasant eu hunain yn

ol eu harfer â chyllill ac âg ellynod, nes i'r gwaed ffrydio arnynt.

29 Ac wedi iddi fyned dros hanner dydd, a phrophwydo o honynt nes offrymmu yr *hwyr-offrrwm*; etto nid *oedd* llef, na neb yn ateb, nac yn ystyried.

30 A dywedodd Elias wrth yr holl bobl, Nesêwch attaf fi. A'r holl bobl a nesasant atto ef. Ac efe a gyweiriodd allor yr **ARGLWYDD**, *yr hon* a ddrylliasid.

31 Ac Elias a gymmerth ddeuddeg o gerrig, yn ol rhifedi llwythau meibion Jacob, yr hwn y daethai gair yr **ARGLWYDD** atto, gan ddywedyd, Israel fydd dy enw di.

32 Ac efe a adeiladodd â'r meini allor yn enw yr **ARGLWYDD**; ac a wnaeth ffos o gylch lle dau fesur o had, o angyloch yr allor.

33 Ac efe a drefnodd y coed, ac a ddarniodd y bustach, ac a'i gosododd ar y coed;

34 Ac a ddywedodd, Llenwch bedwar celyrnaid o ddwfr, a thywelltwch ar y poeth-offrrwm, ac ar y coed. Ac efe a ddywedodd, Gwnewch eilwaith; a hwy a wnaethant eilwaith. Ac efe a ddywedodd, Gwnewch y drydedd waith; a hwy a wnaethant y drydedd waith.

35 A'r dyfroedd a aethant o amgylch yr allor, ac a lanwodd y ffos o ddwfr.

36 A phan offrymmid yr *hwyr-offrrwm*, Elias y prophwyd a nesâodd, ac a ddywedodd, O **ARGLWYDD DDUW** Abraham, Isaac, ac Israel, gwybydder heddyw mai ti *sydd DDUW* yn Israel, a minnau yn was i ti, ac *mai trwy* dy air di y gwneuthum i yr holl bethau hyn.

37 Gwrando fi, O **ARGLWYDD**, gwrando fi, fel y gwypo y bobl hyn mai tydi *yw* yr **ARGLWYDD DDUW**, ac *mai* ti a ddychwelodd eu calon hwy drachefn.

38 Yna tân yr **ARGLWYDD** a syrthiodd, ac a ysodd y poeth-offrrwm, a'r coed, a'r cerrig, a'r llwch, ac a leibiodd y dwfr *oedd* yn y ffos.

39 A'r holl bobl a welsant, ac a syrthiasant ar eu hwynebau, ac a ddy-

wedasant, Yr ARGLWYDD, efe *sydd* DDUW, yr ARGLWYDD, efe *sydd* DDUW.

40 Ac Elias a ddywedodd wrthyt hwy, Deliwch brophwydi Baal; na ddianged gwr o honynt. A hwy a'u daliasant: ac Elias a'u dygodd hwynt i waered i afon Cison, ac a'u lladdodd hwynt yno.

41 ¶ Ac Elias a ddywedodd wrth Ahab, Dos i fynu, bwyta ac yf; canys *wel*e drwst llawer o wlaw.

42 Felly Ahab a aeth i fynu i fwyta ac i yfed. Ac Elias a aeth i fynu i ben Carmel; ac a ymostyngodd ar y ddaear, ac a osododd ei wyneb rhwng ei liniau;

43 Ac a ddywedodd wrth ei langc, Dos i fynu yn awr, edrych tu a'r môr. Ac efe a aeth i fynu ac a edrychodd, ac a ddywedodd, Nid *oes* dim. Dywedodd yntau, Dos etto saith waith.

44 A'r seithfed waith y dywedodd efe, Wele, gwmmwl bychan fel cledr llaw gwr yn dyrchafu o'r môr. A dywedodd yntau, Dos i fynu, dywed wrth Ahab, Rhwym *dy gerbyd*, a dos i waered, fel na'th rwystro y gwlaw.

45 Ac yn yr ennyd honno y nef-oedd a dduodd gan gymylau a gwynt; a bu gwlaw mawr. Ac Ahab a farchogodd, ac a aeth i Jezreel.

46 A llaw yr ARGLWYDD oedd ar Elias; ac efe a wregysodd ei lwynau, ac a redodd o flaen Ahab nes ei ddyfod i Jezreel.

PEN. XIX.

1 *Elias, wrth fygwth Jezebel, yn ffoi i Beerseba; 4 a phan oedd sin ganddo ei einioes, yn cael cysur gan angel. 9 Duw yn ymddangos iddo yn Horeb, ac yn ei anfon ef i enmeinio Haaael, Jehu, ac Elisëus. 19 Elisëus, wedi canu yn iuch i'r eiddo, yn canlyn Elias.*

AC Ahab a fynegodd i Jezebel yr hyn oll a wnaethai Elias; a chyd â phob peth, y modd y lladdasai efe yr holl brophwydi â'r cleddyf.

2 Yna Jezebel a anfonodd gennad at Elias, gan ddywedyd, Fel hyn y gwnelo y duwiau, ac fel hyn y chwangont, oni wnaef erbyn y pryd *hwn* y fory dy einioes di fel einioes un o honynt hwy.

3 A phan welodd efe *hymny*, efe a gyfododd, ac a aeth am ei einioes, ac a ddaeth i Beerseba, yr hon *sydd* yn Judah, ac a adawodd ei langc yno.

4 ¶ Ond efe a aeth i'r anialwch daith diwrnod, ac a ddaeth ac a eisteddodd dan ferywen; ac a ddeisyfodd iddo gael marw: dywedodd hefyd, Digon yw; yn awr, ARGLWYDD, cymmer fy einioes: canys nid *ydwyf* fi well na'm tadau.

5 Ac fel yr oedd efe yn gorwedd ac yn cysgu dan ferywen, wele, angel a gyffyrddodd âg ef, ac a ddywedodd wrtho, Cyfod, bwyta.

6 Ac efe a edrychodd; ac wele, deisen wedi ei chrasu ar farwor, a phiolaid o ddwfr wrth ei ben ef. Ac efe a fwyttâodd ac a yfodd, ac a gysgodd drachefn.

7 Ac angel yr ARGLWYDD a ddaeth drachefn yr ail waith, ac a gyffyrddodd âg ef, ac a ddywedodd, Cyfod a bwyta; canys *y mae* i ti lawer o ffordd.

8 Ac efe a gyfododd, ac a fwyttâodd ac a yfodd; a thrwy rym y bwyd hwnnw y cerddodd efe ddeugain niwrnod a deugain nos, hyd Horeb mynydd Duw.

9 ¶ Ac yno yr aeth efe i fewn ogof, ac a lettyodd yno. Ac wele, air yr ARGLWYDD atto ef; ac efe a ddywedodd wrtho, Beth *a wna*i di yma, Elias?

10 Ac efe a ddywedodd, Dygais fawr zêl dros ARGLWYDD DDUW y lluoedd; o herwydd i feibion Israel wrthod dy gyfammod di, a distrywio dy allorau di, a lladd dy brophwydi â'r cleddyf: a mi fy hunan a adawyd; a cheisio y maent ddwyn fy einioes innau.

11 Ac efe a ddywedodd, Dos allan, a sâf yn y mynydd ger bron yr ARGLWYDD. Ac wele, yr ARGLWYDD yn myned heibio, a gwynt mawr a chryf yn rhwygo y mynyddoedd, ac yn dryllio y creigiau o flaen yr ARGLWYDD; *ond* nid *oedd* yr ARGLWYDD yn y gwynt: ac ar ol y gwynt, daear-gryn; *ond* nid *oedd* yr ARGLWYDD yn y ddaear-gryn:

12 Ac ar ol y ddaear-gryn, tân;

ond nid oedd yr ARGLWYDD yn y tân : ac ar ol y tân, llef ddistaw fain.

13 A phan glybu Elias, efe a oblygodd ei wyneb yn ei fantell, ac a aeth allan, ac a safodd wrth ddrws yr ogof. Ac wele, lef yn dyfod atto, yr hon a ddywedodd, Beth a wnai di yma, Elias?

14 Dywedodd yntau, Dygais fawr zêl dros ARGLWYDD DDUW y lluoedd; o herwydd i feibion Israel wrthod dy gyfammod di, a distrywio dy allorau, a lladd dy brophwydi â'r cleddyf: a mi fy hunan a adawyd; a cheisio y maent fy einioes innau i'w dwyn hi ymaith.

15 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Dos, dychwel i'th ffordd i analwlch Damascus: a phan ddelych, enneinia Hazael yn frenhin ar Syria;

16 A Jchu mab Nimsi a enneini di yn frenhin ar Israel; ac Elisëus mab Saphat, o Abel-meholah, a enneini di yn brophwyd yn dy le dy hun.

17 A'r hwn a ddiango rhag cleddyf Hazael, Jehu a'i lladd ef: ac Elisëus a ladd yr hwn a ddiango rhag cleddyf Jehu.

18 A mi a adewais yn Israel saith o filoedd, y gliniau oll ni phlygasant i Baal, a phob genau a'r nis cusanodd ef.

19 ¶ Felly efe a aeth oddi yno, ac a gafodd Elisëus mab Saphat yn aredig, â deuddeg cwpl o ychain o'i flaen, ac efe oedd gyd â'r deuddegfed. Ac Elias a aeth heibio iddo ef, ac a fwr-iodd ei fantell arno ef.

20 Ac efe a adawodd yr ychain, ac a redodd ar ol Elias, ac a ddywedodd, Attolwg, gâd i mi gusanu fy nhad a'm mam, ac yna mi a ddeuaf ar dy ol. Ac yntau a ddywedodd wrtho, Dos, dychwel; cany beth a wneuthum i ti?

21 Ac efe a ddychwelodd oddi ar ei ol ef, ac a gymmerth gwpl o ychain, ac a'u lladdodd, ac âg offer yr ychain y berwodd efe eu cig hwynt, ac a'i rhoddodd i'r bobl, a hwy a fwyttasant. Yna efe a gyfododd ac a aeth ar ol Elias, ac a'i gwasanaethodd ef.

PEN. XX.

1 *Benhadad, yn anffoddlawen i ũrogaeth Ahab, yn gwarchae ar Samaria. 13 Lladd y Syriaid,*

trwy gyngor y prophwyd. 22 Y Syriaid, fel y dywedasai y prophwyd i Ahab, yn dyfod yn ei erbyn ef yn Aphec; 28 a thrwy air y prophwyd, a barn Duw, yn cael eu taro drachefn, 31 ac yn ymrôdi, ac Ahab dan ammod yn gollwng ymaith Benhadad. 35 Y prophwyd, trwy ddammeg, yn peri i Ahab ei farau ei hun, ac yn datgan barn Duw yn ei erbyn ef.

A BENHADAD brenhin Syria a gasglodd ei holl lu, a deuddeg brenhin ar hugain gyd âg ef, a meirch, a cherbydau: ac efe a aeth i fynu, ac a warchaeodd ar Samaria, ac a ryfelodd i'w herbyn hi.

2 Ac efe a anfonodd gennadau at Ahab brenhin Israel, i'r ddinas.

3 Ac a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed Benhadad, Dy arian a'th aur sydd eiddof fi; dy wragedd hefyd, a'th feibion glanaf, ydynt eiddof fi.

4 A brenhin Israel a attebodd ac a ddywedodd, Yn ol dy air di, fy arglwydd frenhin, myfi a'r hyn oll sydd gennyf ydym eiddot ti.

5 A'r cennadau a ddychwelasant, ac a ddywedasant, Fel hyn yr ymadroddodd Benhadad, gan ddywedyd, Er i mi anfon attat ti, gan ddywedyd, Dy arian a'th aur, a'th wragedd, a'th feibion, a roddi di i mi:

6 Etto ynghylch y pryd hwn y fory yr anfonaf fy ngweision attat ti, a hwy a chwiliant dy dŷ di, a thai dy weision: a phob peth dymunol yn dy olwg a gymmerant hwy yn eu dwylaw, ac a'i dygant ymaith.

7 Yna brenhin Israel a alwodd holl henuriaid y wlad, ac a ddywedodd, Gwybyddwch, attolwg, agwelwch mai ceisio drygioni y mae hwn: canys efe a anfonodd attaf fi am fy ngwragedd, ac am fy meibion, ac am fy arian, ac am fy aur; ac nis gommeddais ef.

8 Yr holl henuriaid hefyd, a'r holl bobl, a ddywedasant wrtho ef, Na wrando, ac na chyttuna âg ef.

9 Am hynny y dywedodd efe wrth gennadau Benhadad, Dywedwch i'm harglwydd y brenhin, Am yr hyn oll yr anfonaist ti at dy was ar y cyntaf, mi a'i gwnaf: ond ni allaf wneuthur y peth hyn. A'r cennadau a aethant, ac a ddygasant air iddo drachefn.

10 A Benhadad a anfonodd atto ef, ac a ddywedodd, Fel hyn y gwnelo y duwiau i mi, ac fel hyn y chwanegont,

os bydd pridd Samaria ddigon o ddyrneidiau i'r holl bobl sydd i'm canlyn i.

11 A brenhin Israel a atebodd ac a ddywedodd, Dywedwch wrtho, Nac ymfrostied yr hwn a wregyso ei arfau, fel yr hwn sydd yn eu diosg.

12 A phan glywodd efe y peth hyn (ac efe yn yfed, efe a'r brenhinoedd, yn y pebyll) efe a ddywedodd wrth ei weision, Ymosodwch. A hwy a ymosodasant yn erbyn y ddinas.

13 ¶ Ac wele, rhyw brophwyd a nesâodd at Ahab brenhin Israel, ac a ddywedodd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Oni welaiſt ti yr holl dyrfa fawr hon? wele, mi a'i rhoddaf yn dy law di heddyw, fel y gwypech mai myfi yw yr ARGLWYDD.

14 Ac Ahab a ddywedodd, Trwy bwy? Dywedodd yntau, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Trwy wŷr ieuaingc tywysogion y taleithiau. Ac efe a ddywedodd, Pwy a drefna y fyddin? Dywedodd yntau, Tydi.

15 Yna efe a gyfrifodd wŷr ieuaingc tywysogion y taleithiau, ac yr oeddynt yn ddau cant a deuddeg ar hugain: ac ar eu hol hwynt efe a gyfrifodd yr holl bobl, cwbl o feibion Israel, yn saith mil.

16 A hwy a aethant allan ganol dydd. A Benhadad oedd yn yfed yn feddw yn y pebyll, efe a'r brenhinoedd, y deuddeg brenhin ar hugain oedd yn ei gynnorthwyo ef.

17 A gwŷr ieuaingc tywysogion y taleithiau a aethant allan yn gyntaf: a Benhadad a anfonodd allan, a hwy a fynegasant iddo, gan ddywedyd, Daeth gwŷr allan o Samaria.

18 Ac efe a ddywedodd, Os am heddwch y daethant allan, deliwch hwynt yn fyw; ac os i ryfel y daethant allan, deliwch hwynt yn fyw.

19 Felly yr aethant hwy allan o'r ddinas, sef gwŷr ieuaingc tywysogion y taleithiau, a'r llu yr hwn oedd ar eu hol hwynt.

20 A hwy a laddasant bawb ei wr; a'r Syriaid a ffoisant, ac Israel a'u hertidiodd hwynt: a Benhadad brenhin Syria a ddiangodd ar farch, gyd â'r gwŷr meirch.

21 A brenhin Israel a aeth allan, ac a darawodd y meirch a'r cerbydau, ac a laddodd y Syriaid â lladdfa fawr.

22 ¶ A'r prophwyd a nesâodd at frenhin Israel, ac a ddywedodd wrtho, Dos, ymgryfhâ, gwybydd hefyd, ac edrych beth a wnelech; canys ym mhen y flwyddyn brenhin Syria a ddaw i fynu i'th erbyn di.

23 A gweision brenhin Syria a ddywedasant wrtho ef, Duwiau y mynyddoedd yw eu duwiau hwynt, am hynny trech fuant nâ ni: ond ymladdwn â hwynt yn y gwastadedd, a ni a'u gorthrechwn hwynt.

24 A gwna hyn; Tynn ymaith y brenhinoedd bob un o'i le, a gosod gaptenciaid yn eu lle hwynt.

25 Rhifa hefyd i ti lu, fel y llu a gollaist, meirch am feirch, a cherbyd am gerbyd: a ni a ymladdwn â hwynt yn y gwastadtir, ac a'u gorthrechwn hwynt. Ac efe a wrandawodd ar eu llais hwynt, ac a wnaeth felly.

26 Ac ym mhen y flwyddyn Benhadad a gyfrifodd y Syriaid, ac a aeth i fynu i Aphec, i ryfela yn erbyn Israel.

27 A meibion Israel a gyfrifwyd, ac oeddynt oll yn bresennol, ac a aethant i'w cyfarfod hwynt: a meibion Israel a wersyllasant ar eu cyfer hwynt, fel dwy ddiadell fechan o eifer; a'r Syriaid oedd yn llenwi y wlad.

28 ¶ A gwr i Dduw a nesâodd, ac a lefarodd wrth frenhin Israel, ac a ddywedodd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; O herwydd dywedyd o'r Syriaid, Duw y mynyddoedd yw yr ARGLWYDD, ac nid Duw y dyffryn-oedd yw efe; am hynny y rhoddaf yr holl dyrfa fawr hon i'th law di, a chwi a gewch wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD.

29 A hwy a wersyllasant y naill ar gyfer y llall saith niwrnod. Ac ar y seithfed dydd y rhyfel a aeth ynghyd: a meibion Israel a laddasant o'r Syriaid gan mil o wŷr traed mewn un diwrnod.

30 A'r lleill a ffoisant i Aphec, i'r ddinas; a'r mur a syrthiodd ar saith mil ar hugain o'r gwŷr a adawsid: a Benhadad a ffôdd, ac a ddaeth i'r ddinas o ystafell i ystafell.

31 ¶ A'i weision a ddywedasant wrtho, Wele yn awr, clywsom am frenhinoedd tŷ Israel, mai brenhinoedd trugarog *ydynt* hwy: gosodwn, attolwg, sachlian am ein llwynau, a rhaffau am ein pennau, ac awn at frenhin Israel; ond odid efe a geidw dy einioes di.

32 Yno y gwregysasant sachlian am eu llwynau, a rhaffau am eu pennau, ac a ddaethant at frenhin Israel, ac a ddywedasant, Benhadad dy was a ddywedwed, Attolwg gâd i mi fyw. Dywedodd yntau, *A ydyw* efe etto yn fyw? fy mrawd *yw* efe.

33 A'r gwŷr oedd yn disgwyl yn ddyfal a *ddeuai dim* oddi wrtho ef, ac a'i cippiasant ar frys: ac a ddywedasant, Dy fraud Benhadad. Dywedodd yntau, Ewch, dygwch ef. Yna Benhadad a ddaeth allan atto ef; ac efe a barodd iddo ddyfod i fynu i'r cerbyd.

34 A *Benhadad* a ddywedodd wrtho, Y dinasoedd a ddug fy nhad i oddi ar dy dad di, a roddaf drachefn; a chai wneuthur heolydd i ti yn Damascus, fel y gwnaeth fy nhad yn Samaria. A *dywedodd Ahab*, Mi a'th ollyngaf dan yr ammod *hwn*. Felly efe a wnaeth gyfammod âg ef, ac a'i gollyngodd ef ymaith.

35 ¶ A rhyw wr o feibion y prophwydi a ddywedodd wrth ei gymmydog trwy air yr ARGLWYDD, Taro fi, attolwg. A'r gwr a wrthododd ei daro ef.

36 Dywedodd yntau wrtho, o herwydd na wrandewaist ar lais yr ARGLWYDD, wele, pan elech oddi wrthyf, llew a'th ladd di. Ac efe a aeth oddi wrtho ef, a llew a'i cyfarfu ef, ac a'i lladdodd.

37 Yna efe a gafodd wr arall, ac a ddywedodd, Taro fi, attolwg. A'r gwr a'i tarawodd ef, gan ei daro a'i archolli.

38 Felly y prophwyd a aeth ymaith, ac a safodd o flaen y brenhin ar y ffordd, ac a ymddieithrodd â lludw ar ei wyneb.

39 A phan ddaeth y brenhin heibio, efe a lefodd ar y brenhin, ac a ddywedodd, Dy was a aeth i ganol y

rhyfel, ac wele, gwr a drodd heibio, ac a ddug wr attaf fi, ac a ddywedodd, Cadw y gwr hwn: os gan golli y cyll efe, yna y bydd dy einioes di yn lle ei einioes ef, neu ti a deli dalent o arian.

40 A thra yr oedd dy was yn ymdroi yma ac accw, efe a ddiangodd. A brenhin Israel a ddywedodd wrtho, Felly y *bydd* dy farn di; ti a'i rhodd-aist *ar lawr*.

41 Ac efe a frysiodd, ac a dynnodd ymaith y lludw oddi ar ei wyneb: a brenhin Israel a'i hadnabu ef, mai o'r prophwydi yr *oedd* efe.

42 Ac efe a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; O herwydd i ti ollwng ymaith *o'th* law y gwr a nodais i'w ddfifetha, dy einioes di fydd yn lle ei einioes ef, a'th bobl di yn lle ei bobl ef.

43 A brenhin Israel a aeth i'w dŷ ei hun yn drist ac yn ddigllawn, ac a ddaeth i Samaria.

PEN. XXI.

1 *Ahab yn athrist am ei nacchu o winllan Naboth.* 5 *Naboth, ar lythyras Jezebel, yn cael barn i farw am gabledd;* 15 *ac Ahab yn perchennogi ei winllan ef.* 17 *Elias yn datgan barn Duw yn erbyn Ahab a Jezebel.* 25 *A Duw, ar edifeirwoch Ahab, yn oedi ei farnedigaeth.*

A DIGWYDDODD ar ol y pethau hyn, fod gwinllan gan Naboth y Jezeeliad, yr hon *oedd* yn Jezeel, wrth balas Ahab brenhin Samaria.

2 Ac Ahab a lefarodd wrth Naboth, gan ddywedyd, Dyro i mi dy winllan, fel y byddo hi i mi yn ardd lysiau, canys *y mae* hi yn agos i'm tŷ i: a mi a roddaf i ti am dani hi winllan well nâ hi; *neu*, os da fydd gennyf, rhoddaf i ti ei gwerth hi yn arian.

3 A Naboth a ddywedodd wrth Ahab, Na atto yr ARGLWYDD i mi roddi tref-tadaeth fy hynafiaid i ti.

4 Ac Ahab a ddaeth i'w dŷ yn athrist ac yn ddigllawn, o herwydd y gair a lefarasai Naboth y Jezeeliad wrtho ef; canys efe a ddywedasai, Ni roddaf i ti dref-tadaeth fy hynafiaid. Ac efe a orwedodd ar ei wely, ac a drodd ei wyneb ymaith, ac ni fwyttâi fara.

5 ¶ Ond Jezebel ei wraig a ddaeth atto ef, ac a ddywedodd wrtho, Pahan y mae dy yspryd mor athrist, ac nad wyt yn bwytta bara?

6 Ac efe a ddywedodd wrthi, O herwydd i mi lefaru wrth Naboth y Jezreeliad, a dywedyd wrtho, Dyro i mi dy winllan er arian: neu, os mynni di, rhoddaf i ti winllan am dani. Ac efe a ddywedodd, Ni roddaf i ti fy ngwinllan.

7 A Jezebel ei wraig a ddywedodd wrtho, Ydwyt ti yn awr yn teyrnasu ar Israel? cyfod, bwytta fara, a llawenyched dy galon; myfi a roddaf i ti winllan Naboth y Jezreeliad.

8 Felly hi a ysgrifennodd llythrau yn enw Ahab, ac a'u seliodd â'i sel ef, ac a anfonodd y llythrau at yr henuriaid, ac at y pennaethiaid oedd yn ei ddinas yn trigo gyd â Naboth.

9 A hi a ysgrifennodd yn y llythrau, gan ddywedyd, Cyhoeddwoch ympryd, a gosodwch Naboth uwch ben y bobl.

10 Cyflêwch hefyd ddau wr, o feibion y fall, gyferbyn âg ef, i dystiolaethu i'w erbyn ef, gan ddywedyd, Ti a geblaist DDUW a'r brenhin. Ac yna dygwch ef allan, a llabyddiwch ef, fel y byddo efe marw.

11 A gwŷr ei ddinas, sef yr henuriaid a'r pennaethiaid, y rhai oedd yn trigo yn ei ddinas ef, a wnaethant yn ol yr hyn a anfonasai Jezebel attynt hwy, ac yn ol yr hyn oedd ysgrifenedig yn y llythrau a anfonasai hi attynt hwy.

12 Cyhoeddasant ympryd, a chyflêasant Naboth uwch ben y bobl.

13 A dau wr, o feibion y fall, a ddaethant, ac a eisteddasant ar ei gyfer ef: a gwŷr y fall a dystiolaethasant yn ei erbyn ef, sef yn erbyn Naboth, ger bron y bobl, gan ddywedyd, Naboth a gablodd DDUW a'r brenhin. Yna hwy a'i dygasant ef allan o'r ddinas, ac a'i llabyddiasant ef â meini, fel y bu efe farw.

14 Yna yr anfonasant hwy at Jezebel, gan ddywedyd, Naboth a labyddiwyd, ac a fu farw.

15 ¶ A phan glybu Jezebel labyddio Naboth, a'i farw, Jezebel a

ddywedodd wrth Ahab, Cyfod, perchennoga winllan Naboth y Jezreeliad, yr hwn a wrthododd ei rhoddi i ti er arian; canys nid byw Naboth, eithr marw yw.

16 A phan glybu Ahab farw Naboth, Ahab a gyfododd i fyned i waered i winllan Naboth y Jezreeliad, i gymmeryd meddiant ynddi.

17 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth at Elias y Thesbiad, gan ddywedyd,

18 Cyfod, dos i waered i gyfarfod Ahab brenhin Israel, yr hwn sydd yn Samaria: wele efe y'ngwinllan Naboth, yr hon yr aeth efe i waered iddi i'w meddiannu.

19 A llefara wrtho ef, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, A leddaist ti, ac a feddiennaist hefyd? Llefara hefyd wrtho ef, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Yn y fan lle y llyfodd y cwn waed Naboth, y llŷf cwn dy waed dithau hefyd.

20 A dywedodd Ahab wrth Elias, A gefaist ti fi, O fy ngelyn? Dywedodd yntau, Cefais: oblegid i ti ymwerthu i wneuthur yr hyn sydd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD.

21 Wele fi yn dwyn drwg arnat ti, a mi a dynnaf ymaith dy hiliogaeth di, ac a dorraf oddi wrth Ahab yr hwn a biso ar bared, y gwarchaeedig hefyd, a'r gweddilledig yn Israel:

22 A mi a wnaf dy dŷ di fel tŷ Jeroboam niab Nebat, ac fel tŷ Baasa mab Ahiah, o herwydd y digter trwy yr hwn y'm digiaist, ac y gwnaethost i Israel bechu.

23 Am Jezebel hefyd y llefarodd yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Y cwn a fwytty Jezebel wrth fur Jezreel.

24 Y cwn a fwytty yr hwn a fyddo marw o'r eiddo Ahab yn y ddinas: a'r hwn a fyddo marw yn y maes a fwytty adar y nefoedd.

25 ¶ Diau na bu neb fel Ahab, yr hwn a ymwerthodd i wneuthur drwg y'ngolwg yr ARGLWYDD: o herwydd Jezebel ei wraig a'i hannogai ef.

26 Ac efe a wnaeth yn fhaidd iawn, gan fyned ar ol delwau, yn ol yr hyn oll a wnaeth yr Amoriaid, y rhai a

yrrodd yr ARGLWYDD allan o flaen meibion Israel.

27 A phan glybu Ahab y geiriau hyn, efe a rwygodd ei ddillad, ac a osododd sachlian am ei gnawd, ac a ymprydiodd, ac a orweddodd mewn sachlian, ac a gerddodd yn araf.

28 A gair yr ARGLWYDD a ddaeth at Elias y Thesbiad, gan ddywedyd,

29 Oni weli di fel yr ymostwng Ahab ger fy mron? am iddo ymostwng ger fy mron i, ni ddygaf y drwg yn ei ddyddiau ef; ond yn nyddiau ei fab ef y dygaf y drwg ar ei dŷ ef.

PEN. XXII.

1 *Ahab wedi ei dwyllo gan y gau brophwydi, yn ol gair Micheah, yn cael ei ladd yn Ramoth-Gilead. 37 Y cwn yn llyfu ei waed ef, ac Ahaziah yn teyrnasu ar ei ol ef. 41 Daionus-lywodraeth Jehosaphat, 45 a'i weithredoedd. 50 Jehoram yn frenhin ar ei ol ef. 51 Drygionus lywodraeth Ahaziah.*

A BUANT yn aros dair blynedd heb ryfel rhwng Syria ac Israel.

2 Ac yn y drydedd flwyddyn, Jehosaphat brenhin Judah a ddaeth i waered at frenhin Israel.

3 (A brenhin Israel a ddywedodd wrth ei weision, Oni wyddoch mai eiddo ni *yw* Ramoth-Gilead, a'n bod ni yn tewi, heb ei dwyn hi o law brenhin Syria?)

4 Ac efe a ddywedodd wrth Jehosaphat, A âi di gyd â mi i ryfel i Ramoth-Gilead? A Jehosaphat a ddywedodd wrth frenhin Israel, *Yr ydwyf* fi fel tithau, fy mhobl i fel dy bobl dithau, fy meirch i fel dy feirch dithau.

5 Jehosaphat hefyd a ddywedodd wrth frenhin Israel, Ymgynghora, attolwg, heddyw â gair yr ARGLWYDD.

6 Yna brenhin Israel a gasglodd y prophwydi, ynghylch pedwar cant o wŷr, ac a ddywedodd wrthynt, A âf fi yn erbyn Ramoth-Gilead i ryfel, neu a beidiaf fi? Dywedasant hwythau, Dos i fynu; canys yr ARGLWYDD a'i dryy hi yn llaw y brenhin.

7 A Jehosaphat a ddywedodd, Onid oes yma un prophwyd i'r ARGLWYDD mwyach, fel yr ymgynghorem âg ef?

8 A brenhin Israel a ddywedodd

wrth Jehosaphat, *Y mae etto un gwr trwy yr hwn y gallem ymgynghori â'r ARGLWYDD: eithr câs yw gennyf fi ef; canys ni phrophwyda efe i mi ddaioni, namyn drygioni, Micheah mab Jimlah yw efe.* A dywedodd Jehosaphat, Na ddyweded y brenhin felly.

9 Yna brenhin Israel a alwodd ar un o'i ystafellyddion, ac a ddywedodd, Prysura yma Micheah mab Jimlah.

10 A brenhin Israel a Jehosaphat brenhin Judah oeddynt yn eistedd bob un ar ei deyrn-gadair, wedi gwisgo eu brenhinol wisgoedd, mewn llannerch wrth ddrws porth Samaria; a'r holl brophwydi oedd yn prophwydo ger eu bron hwynt.

11 A Sedeciah mab Cenaarah a wnaeth iddo gym heigrn; ac efe a ddywedodd, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD, A'r rhai hyn y corni di y Syriaid, nes i ti eu difa hwynt.

12 A'r holl brophwydi oedd yn prophwydo fel hyn, gan ddywedyd, Dos i fynu i Ramoth-Gilead, a llwydda: canys yr ARGLWYDD a'i dryy hi yn llaw y brenhin.

13 A'r gennad a aethai i alw Micheah a lefarodd wrtho ef, gan ddywedyd, Wele yn awr eiriau y prophwydi yn unair yn dda i'r brenhin: bydded, attolwg, dy air dithau fel gair un o honynt, a dywed y goreu.

14 A dywedodd Micheah, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, yr hyn a ddywedo yr ARGLWYDD wrthyf, hynny a lefaraf fi.

15 ¶ Felly efe a ddaeth at y brenhin. A'r brenhin a ddywedodd wrtho, Micheah, a awn ni i ryfel yn erbyn Ramoth-Gilead, ai peidio? Dywedodd yntau wrtho, Dos i fynu, a llwydda: canys yr ARGLWYDD a'i dryy hi yn llaw y brenhin.

16 A'r brenhin a ddywedodd wrtho, Pa sawl gwaith y'th dynghedaf di, na ddywedech wrthyf ond gwirionedd yn enw yr ARGLWYDD?

17 Ac efe a ddywedodd, Gwelais holl Israel ar wasgar ar hyd y mynyddoedd, fel defaid ni byddai iddynt fugail. A dywedodd yr ARGLWYDD, Nid oes feistr arnynt hwy; dychweled

pob un i'w dŷ ei hun mewn heddwch.

18 A brenhin Israel a ddywedodd wrth Jehosaphat, Oni ddywedais i wrthyt ti, na phrophwydai efe ddaioni i mi, eithr drygioni?

19 Ac efe a ddywedodd, Clyw gan hynny air yr ARGLWYDD: Gwelais yr ARGLWYDD yn eistedd ar ei orseddfa, a holl lu y nefoedd yn sefyll yn ei ymyl, ar ei law ddeheu ac ar ei law aswy.

20 A'r ARGLWYDD a ddywedodd, Pwy a dwylla Ahab, fel yr elo efe i fynu ac y syrthio yn Ramoth-Gilead? Fynu un a ddywedodd fel hyn, ac arall oedd yn dywedyd fel hyn.

21 Ac yspryd a ddaeth allan, ac a safodd ger bron yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Myfi a'i twyllaf ef. A dywedodd yr ARGLWYDD wrtho, Pa fodd?

22 Dywedodd yntau, Mi a âf allan, ac a fyddaf yn yspryd celwyddog y'ngenau ei holl brophwydi ef. Ac efe a ddywedodd, Twylli a gorchfygi ef: dos ymaith, a gwna felly.

23 Ac yn awr wele, yr ARGLWYDD a roddodd yspryd celwyddog y'ngenau dy holl brophwydi hyn; a'r ARGLWYDD a lefarodd ddrwg am danat ti.

24 Ond Sedeciah mab Cenaarah a nesâodd, ac a darawodd Micheah dan ei gern, ac a ddywedodd, Pa ffordd yr aeth yspryd yr ARGLWYDD oddi wrthyf fi i ymddiddan â thydi?

25 A Micheah a ddywedodd, Wele, ti a gai weled y dwthwn hwnnw, pan elych di o ystafell i ystafell i ymguddio.

26 A brenhin Israel a ddywedodd, Cymmer Micheah, a dwg ef yn ei ol at Amon tywysog y ddinas, ac at Joas mab y brenhin;

27 A dywed, Fel hyn y dywed y brenhin; Rhowch hwn yn y carchardy, a bwydwch ef â bara cystudd ac â dwfr blinder, nes i mi ddyfod mewn heddwch.

28 A dywedodd Micheah, Os gan ddychwelyd y dychweli di mewn heddwch, ni lefarodd yr ARGLWYDD ynof fi. Dywedodd hefyd, Gwrandewch *lyn* yr holl bobl.

29 Felly brenhin Israel a Jehosa-

phat brenhin Judah a aethant i fynu i Ramoth-Gilead.

30 A brenhin Israel a ddywedodd wrth Jehosaphat, Mi a newidiaf fy nillad, ac a âf i'r rhyfel; ond gwisg di dy ddillad *dy hun*. A brenhin Israel a newidiodd ei ddillad, ac a aeth i'r rhyfel.

31 A brenhin Syria a orchymynasai i dywysogion y cerbydau, oedd ganddo (*sef* deuddeg ar hugain) gan ddywedyd, Nac ymleddwch â bychan nac â mawr, ond â brenhin Israel yn unig.

32 A phan welodd tywysogion y cerbydau Jehosaphat, hwy a ddywedasant, Diau brenhin Israel *yw* efe. A hwy a droisant i ymladd yn ei erbyn ef: a Jehosaphat a waeddodd.

33 A phan welodd tywysogion y cerbydau nad brenhin Israel oedd efe, hwy a ddychwelasant oddi ar ei ol ef.

34 A *rhyw* wr a dynnodd mewn bwa ar ei amcan, ac a darawodd frenhin Israel rhwng cyssylltiadau y llur ig: am hynny efe a ddywedodd wrth ei gerbydwr, Tro dy law, a dwg fi allan o'r fyddin; canys fe a'm clwyfyd i.

35 A'r rhyfel a gryfhâodd y dwthwn hwnnw: a'r brenhin a gynnelid i fynu yn ei gerbyd yn erbyn y Syriaid; ac efe a fu farw gyd â'r hwyr: a gwaed yr archoll a ffrydiodd i ganol y cerbyd.

36 Ac fe aeth cyhoeddiad trwy y gwersyll ynghylch machludiad yr haul, gan ddywedyd, *Eled* pob un i'w ddinas, a phob un i'w wlad ei hun.

37 ¶ Felly y bu farw y brenhin, ac y daeth efe i Samaria; a hwy a gladdasant y brenhin yn Samaria.

38 A golchwyd ei gerbyd ef yn llynn Samaria; a'r cwn a lyfasant ei waed ef: yr arfau hefyd a olchwyd; yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe.

39 A'r rhan arall o hanesion Ahab, a'r hyn oll a wnaeth efe, a'r ty ifori a adeiladodd efe, a'r holl ddinasoedd a adeiladodd efe, onid *ydynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel?

40 Felly Ahab a hunodd gyd â'i dadau; ac Ahaziah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

41 ¶ A Jehosaphat mab Asa a aeth yn frenhin ar Judah yn y bedwaredd flwyddyn i Ahab brenhin Israel.

42 Jehosaphat oedd fab pymtheng mlwydd ar hugain pan aeth efe yn frenhin; a phùm mlynedd ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem. Ac enw ei fam ef oedd Azubah, merch Silhi.

43 Ac efe a rodiodd yn holl ffordd Asa ei dad, ni wyrodd efe oddi wrthi hi, gan wneuthur yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD. Er hynny ni thynnwyd ymaith yr uchelfëydd; y bobl oedd etto yn offrymmu ac yn arogl-darthu yn yr uchelfëydd.

44 A Jehosaphat a heddychodd â brenhin Israel.

45 A'r rhan arall o hanes Jehosaphat, a'i rhymsudra a wnaeth efe, a'r modd y rhyfelodd efe, onid *ydnyt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicle brenhinoedd Judah?

46 A'r rhan arall o'r sodomiaid a'r a adawyd yn nyddiau Asa ei dad ef, efe a'u dilëodd o'r wlad.

47 Yna nid oedd brenhin yn Edom: ond rhaglaw oedd yn lle brenhin.

48 Jehosaphat a wnaeth longau môr i fyned i Ophir am aur: ond nid aethant; canys y llongau a ddrylliodd yn Ezion-gaber.

49 Yna y dywedodd Ahaziah mab Ahab wrth Jehosaphat, Eled fy ngweision i gyd â'th weision di yn y llongau: ond ni fynnai Jehosaphat.

50 ¶ A Jehosaphat a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd ei dad; a Jehoram ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

51 ¶ Ahaziah mab Ahab a aeth yn frenhin ar Israel yn Samaria, yn y ddwyfed flwyddyn ar bymtheg i Jehosaphat brenhin Judah; ac a deyrnasodd ar Israel ddwy flynedd.

52 Ac efe a wnaeth ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a rodiodd yn ffordd ei dad, ac yn ffordd ei fam, ac yn ffordd Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu.

53 Canys efe a wasanaethodd Baal, ac a ymgrymmodd iddo, ac a ddiiodd ARGLWYDD DDUW Israel, yn ol yr hyn oll a wnaethai ei dad.

Ail Lyfr y BRENHINOEDD; yr hwn a elwir hefyd, Pedwerydd Llyfr y BRENHINOEDD.

PEN. I.

1 *Moab yn gwrthryfelu.* 2 *Ahaziah yn gyrru at Baal-zebul, ac yn cael ei farw gan Elias.* 3 *Elias dduywaith yn dduyn tân o'r nefoedd ar yr rhai a anfonasai Ahaziah i'w ddal ef, 15 yn tosturio wrth y trydydd tywysog; a churedi ei gysuro gan angel, yn dangos i'r brenhin ei farwolaeth.* 17 *Jehoram mab Ahab yn teyrnasu yn lle Ahaziah.*

YNA Moab a wrthryfelodd yn erbyn Israel, wedi marwolaeth Ahab.

2 Ac Ahaziah a syrthiodd trwy ddellt o'i lofft, yr hon oedd yn Samaria, ac a glefydhodd: ac efe a anfonodd gennadau, ac a ddywedodd wrthynt, Ewch, ac ymofynwch â Baal-zebul duw Ecron, a fyddaf fi byw o'r clefyd hwn.

3 Ac angel yr ARGLWYDD a ddy-

wedodd wrth Elias y Thesbiad, Cyfod, dos i fynu i gyfarfod â chennadau brenhin Samaria, a dywed wrthynt, Ai am nad oedd Duw yn Israel, yr ydych chiwi yn myned i ymofyn â Baal-zebul duw Ecron?

4 Ac am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Ni ddisgyni o'r gwely y dringaist arno, eithr gan farw y byddi farw. Ac Elias a aeth ymaith.

5 ¶ A phan ddychwelodd y cennadau atto ef, efe a ddywedodd wrthynt, Paham y dychwelasoch chiwi?

6 A hwy a ddywedasant wrtho, Gwr a ddaeth i fynu i'n cyfarfod ni, ac a ddywedodd wrthym ni, Ewch, dychwelwch at y brenhin a'ch anfonodd, a lleferwch wrtho, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Ai am nad

oes Duw yn Israel, yr ydwyt ti yn anfon i ymofyn â Baal-zebub duw Ecron? o herwydd hynny ni ddisgyni o'r gwely y dringaist arno, eithr gan farw y byddi farw.

7 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa ddull oedd ar y gwr a ddaeth i fynu i'ch cyfarfod chwi, ac a lefarodd wrthywch yr ymadroddion yma?

8 A hwy a ddywedasant wrtho, Gwr blewog oedd efe, wedi ymwregysu hefyd â gwregys croen am ei lwynau. Dywedodd yntau, Elias y Thesbiad oedd efe.

9 Yna efe a anfonodd atto ef dywysog ar ddeg a deugain, ynghyd â'i ddeg a deugain: ac efe a aeth i fynu atto ef (ac wele ef yn eistedd ar ben bryn) ac a lefarodd wrtho, Ti wr Duw, y brenhin a lefarodd, Tyred i waered.

10 Ac Elias a atebodd ac a ddywedodd wrth dywysog y deg a deugain, Os gwr Duw ydwyf fi, disgyned tân o'r nefoedd, ac ysed di a'th ddeg a deugain. A tân a ddisgynodd o'r nefoedd, ac a'i hysodd ef a'i ddeg a deugain.

11 A'r brenhin a anfonodd eilwaith atto ef dywysog arall ar ddeg a deugain, â'i ddeg a deugain: ac efe a atebodd ac a ddywedodd, O wr Duw, fel hyn y dywedodd y brenhin, Tyred i waered yn ebrwydd.

12 Ac Elias a atebodd ac a ddywedodd wrthynt hwy, Os gwr Duw ydwyf fi, disgyned tân o'r nefoedd, ac ysed di a'th ddeg a deugain. A tân Duw a ddisgynodd o'r nefoedd, ac a'i hysodd ef a'i ddeg a deugain.

13 ¶ A'r brenhin a anfonodd etto y trydydd tywysog ar ddeg a deugain, â'i ddeg a deugain: a'r trydydd tywysog ar ddeg a deugain a aeth i fynu, ac a ddaeth ac a ymgrymmodd ar ei liniau ger bron Elias, ac a ymbiliodd âg ef, ac a lefarodd wrtho, O wr Duw, attolwg, bydded fy einioes i, ac einioes dy ddeg gwas a deugain hyn, yn werthfawr yn dy olwg di.

14 Wele, disgynodd tân o'r nefoedd, ac a ysodd y ddau dywysog cyntaf ar ddeg a deugain, a'u deg a deugeiniau: am hynny yn awr bydd-

ed fy einioes i yn werthfawr yn dy olwg di.

15 Ac angel yr ARGLWYDD a lefarodd wrth Elias, Dos i waered gyd âg ef, nac ofna ef. Ac efe a gyfododd, ac a aeth i waered gyd âg ef at y brenhin.

16 Ac efe a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD, O herwydd i ti anfon cennadau i ymofyn â Baal-zebub duw Ecron (ai am nad oes Duw yn Israel i ymofyn â'i air?) am hynny ni ddisgyni o'r gwely y dringaist arno, eithr gan farw y byddi farw.

17 ¶ Felly efe a fu farw, yn ol gair yr ARGLWYDD yr hwn a lefarasai Elias: a Jehoram a deyrnasodd yn ei le ef, yn yr ail flwyddyn i Jehoram mab Jehosaphat brenhin Judah; am nad oedd mab iddo ef.

18 A'r rhan arall o hanes Ahaziah y rhai a wnaeth efe, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicle brenhinoedd Israel?

PEN. II.

1 *Eltas, wrth ganu yn iach i Elisëus, yn hollti yr Iorddonen ô'i fanteill; 9 a chweddi rhoi ei ddymuniad i Elisëus, yn cael ei dderbyn i'r nefoedd mewn cerbyd tanlyd. 12 Elisëus yn hollti yr Iorddonen â manieill Eltas; ac eraill yn gwybod wrth hynny ei fod ef yn lle Eltas. 16 Meibion y prophwydi yn mynnu chwilio am Eltas, a heb ei gael ef. 19 Elisëus â halen yn iacháu y dufr. 23 Eirth yn distrywio y plant a feldigasai Elisëus.*

A PHAN oedd yr ARGLWYDD ar gymmeryd i fynu Elias mewn corwynt i'r nefoedd, aeth Elias ac Elisëus allan o Gilgal.

2 Ac Elias a ddywedodd wrth Elisëus, Aros, attolwg, yma: canys yr ARGLWYDD a'm hanfonodd i Bethel. Ac Elisëus a ddywedodd, Fel mai byw yr ARGLWYDD, ac mai byw dy enaid dithau, nid ymadawaf â thi. Felly hwy a aethant i waered i Bethel.

3 A meibion y prophwydi, y rhai oedd yn Bethel, a ddaethant allan at Elisëus, ac a ddywedasant wrtho, A wyddost ti mai heddyw y mae yr ARGLWYDD yn dwyn dy feistr oddi arnat ti? Dywedodd yn tau, Mi a wn hynny hefyd, tewch chwi â sôn.

4 Ac Elias a ddywedodd wrtho,

Aros yma, attolwg; canys yr ARGLWYDD a'm hanfonodd i Jericho. Dywedodd yntau, *Fel mai byw yr ARGLWYDD, ac mai byw dy enaid dithau, nid ymadawaf â thi.* Felly hwy a ddaethant i Jericho.

5 A meibion y prophwydi, y rhai oedd yn Jericho, a ddaethant at Elisëus, ac a ddywedasant wrtho, A wyddost ti mai heddyw y mae yr ARGLWYDD yn dwyn dy feistr oddi arnat ti? Yntau a ddywedodd, Mi a wn *hynny* hefyd, tewch chwi â sôn.

6 Ac Elias a ddywedodd wrtho, Aros yma, attolwg; canys yr ARGLWYDD a'm hanfonodd i'r Iorddonen. Dywedodd yntau, *Fel mai byw yr ARGLWYDD, ac mai byw dy enaid dithau, nid ymadawaf â thi.* A hwy a aethant ill dau rhagddynt.

7 A dengwr a deugain o feibion y prophwydi a aethant, ac a safasant ar gyfer o bell: a hwy ill dau a safasant wrth yr Iorddonen.

8 Ac Elias a gymmerth ei fantell, ac a'i plygodd ynghyd, ac a darawodd y dyfroedd, a hwy a ymwahanasant yma ac accw, fel yr aethant hwy trwodd ill dau ar *dir* sych.

9 ¶ Ac wedi iddynt fyned drosodd, Elias a ddywedodd wrth Elisëus, Gofyn y peth a wnelwyf i ti, cyn fy nghymeryd oddi wrthyt. A dywedodd Elisëus, Bydded gan hynny, attolwg, ddau parth o'th yspryd di arnaf fi.

10 Dywedodd yntau, Gofynaist beth anhawdd: os gweli fi *wrth fy* nghymeryd oddi wrthyt, fe fydd i ti felly; ac onid ê, ni bydd.

11 Ac fel yr oeddynt hwy yn myned dan rodio ac ymddiddan, wele gerbyd tanllyd, a meirch tanllyd, a hwy a'u gwahanasant hwynt ill dau. Ac Elias a ddyrchafodd mewn corwynt i'r nefoedd.

12 ¶ Ac Elisëus oedd yn gweled, ac efe a lefodd, Fy nhad, fy nhad, cerbyd Israel, a'i farchogion. Ac nis gwelodd ef mwyach: ac efe a ymaffodd yn ei ddillad, ac a'u rhwygodd yn ddeuddarn.

13 Ac efe a gododd i fynu fantell Elias a syrthiasai oddi wrtho ef; ac a

ddychwelodd, ac a safodd wrth fin yr Iorddonen.

14 Ac efe a gymmerth fantell Elias a syrthiasai oddi wrtho ef, ac a darawodd y dyfroedd, ac a ddywedodd, Pa le y mae ARGLWYDD DDUW Elias? Ac wedi iddo yntau daraw y dyfroedd, hwy a wahanwyd yma ac accw. Ar Elisëus a aeth drosodd.

15 A phan welodd meibion y prophwydi ef, y rhai oedd yn Jericho ar ei gyfer, hwy a ddywedasant, Gorphwysodd yspryd Elias ar Elisëus. A hwy a ddaethant i'w gyfarfod ef, ac a ymgrymmasant hyd lawr iddo.

16 ¶ A hwy a ddywedasant wrtho, Wele yn awr, y mae gyd â'th weision ddeg a deugain o wŷr cryfion; elont yn awr, ni a attolygwn, a cheisiant dy feistr: rhag i yspryd yr ARGLWYDD ei ddwyn ef, a'i fwrw ar ryw fynydd, neu mewn rhyw ddyffryn. Dywedodd yntau, Na anfonwch.

17 Etto buant daer arno, nes cywilyddio o hono, ac efe a ddywedodd, Anfonwch. A hwy a anfonasant ddengwr a deugain, y rhai a'i ceisiasant ef dridiau, ond nis cawsant.

18 A hwy a ddychwelasant atto ef, ac efe oedd yn aros yn Jericho; ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Oni ddywedais i wrthych, Nac ewch?

19 ¶ A gwŷr y ddinas a ddywedasant wrth Elisëus, Wele, attolwg, ansawdd y ddinas, da yw, fel y mae fy arglwydd yn gweled: ond y dyfroedd sydd ddrwg, a'r tir yn ddiffaeth.

20 Ac efe a ddywedodd, Dygwch i mi phiol newydd, a dodwch ynddi halen. A hwy a'i dygasant atto ef.

21 Ac efe a aeth at ffynnonell y dyfroedd, ac a fwridd yr halen yno, ac a ddywedodd, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD, Mi a iachêais y dyfroedd hyn; ni bydd oddi yno farwolaeth mwyach, na diffwrthdra.

22 Felly yr iachâwyd y dyfroedd hyd y dydd hwn, yn ol gair Elisëus yr hwn a ddywedasai efe.

23 ¶ Ac efe a aeth i fynu oddi yno i Bethel: ac fel yr oedd efe yn myned i fynu ar hyd y ffordd, plant bychain a ddaeth allan o'r ddinas, ac a'i gwartarasant ef, ac a ddywedasant wrtho

ef, Dos i fynu moelyn, dos i fynu moelyn.

24 Ac efe a drodd yn ei ol, ac a edrychodd arnynt, ac a'u melldithiodd yn enw yr ARGLWYDD. A dwy arth a ddaeth allan o'r goedwig, ac a ddrylliodd o'honynt ddau blentyn a deugain.

25 Ac efe a aeth oddi yno i fynydd Carmel, ac oddi yno efe a ddychwelodd i Samaria.

PEN. III.

1 *Jehoram yn teyrnasu.* 4 *Mesa yn gwrthryfela.* 6 *Jehoram, a Jehosaphat, a brenhin Edom mewn cyfyngder am ddwfr, trwy Elisëus yn cael dwfr, ac addewid o fuddugoliaeth.* 21 *Y Moabiada, wedi eu twyllo gan liw y dwfr wrth ddyfnod i yspelliô, yn cael eu gorchfygu.* 26 *Brenhin Moab, trwy aberthu mab brenhin Edom, yn gyrru Israel i'w gwlad.*

A JEHORAM mab Ahab a aeth yn frenhin ar Israel yn Samaria, yn y ddeunawfed flwyddyn i Jehosaphat brenhin Judah, ac a deyrnasodd ddeuddeng mlynedd.

2 Ac efe a wnaeth ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, ond nid fel ei dad nac fel ei fam: canys efe a fwriodd ymaith ddelw Baal, yr hon a wnelsai ei dad.

3 Etto efe a lynodd wrth bechodau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu: ni chiliodd efe oddi wrthynt hwy.

4 ¶ A Mesa brenhin Moab oedd berchen defaid, ac a dalai i frenhin Israel gan-mil o ŵyn, a chan-mil o hyrddod gwlanog.

5 Ond wedi marw Ahab, brenhin Moab a wrthryfelodd yn erbyn brenhin Israel.

6 ¶ A'r brenhin Jehoram a aeth allan y pryd hwnnw o Samaria, ac a gyfrifodd holl Israel.

7 Efe a aeth *hefyd* ac a anfonodd at Jehosaphat brenhin Judah, gan ddywedyd, Brenhin Moab a wrthryfelodd i'm herbyn i: a ddeui di gyd â mi i ryfel yn erbyn Moab? Dywedodd yntau, Mi âf i fynu; myfi a fyddaf fel tithau, fy mhobl i fel dy bobl dithau, fy meirch i fel dy feirch dithau.

8 Ac efe a ddywedodd, Pa ffordd yr awn ni i fynu? Dywedodd yntau, Ffordd anialwch Edom.

9 Felly yr aeth brenhin Israel, a brenhin Judah, a brenhin Edom; ac a aethant o amgylch ar eu taith saith niwrnod: ac nid oedd dwfr i'r fyddin, nac i'r anifeiliaid oedd yn eu canlyn hwynt.

10 A brenhin Israel a ddywedodd, Gwae fi, o herwydd i'r ARGLWYDD alw y tri brenhin hyn ynghyd i'w rhoddi yn llaw Moab.

11 A Jehosaphat a ddywedodd, Onid oes yma brophwyd i'r ARGLWYDD, fel yr ymofynom ni â'r ARGLWYDD trwyddo ef? Ac un o weision brenhin Israel a atebodd ac a ddywedodd, *Y mae* yma Elisëus mab Saphat, yr hwn a dywalltodd ddwfr ar ddwyllaw Elias.

12 A Jehosaphat a ddywedodd, *Y mae gair yr ARGLWYDD* gyd âg ef. Felly brenhin Israel, a Jehosaphat, a brenhin Edom, a aethant i waered atto ef.

13 Ac Elisëus a ddywedodd wrth frenhin Israel, Beth *sydd* i mi a *wnebydd* â thi? dos at brophwydi dy dad, ac at brophwydi dy fam. A brenhin Israel a ddywedodd wrtho, Nag ê: canys yr ARGLWYDD a alwodd y tri brenhin hyn ynghyd i'w rhoddi yn llaw Moab.

14 Ac Elisëus a ddywedodd, *Fel mai* byw ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn yr ydwyf yn sefyll ger ei fron, oni bâi fy mod i yn perchi wyneb Jehosaphat brenhin Judah, nid edrychaswn i arnat ti, ac ni'th welswn.

15 Ond yn awr dygwch i mi gerddor. A phan ganodd y cerddor, daeth llaw yr ARGLWYDD arno ef.

16 Ac efe a ddywedodd, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Gwna y dyffryn hwn yn llawn ffosydd.

17 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Ni welwch wynt, ac ni welwch wlaw; etto y dyffryn hwn a lenwir o ddwfr, fel yr yfoch chwi, a'ch anifeiliaid, a'ch ysgrubliaid.

18 A pheth ysgafn yw hyn y'ngolwg yr ARGLWYDD: efe a ddyry Moab yn eich llaw chwi hefyd.

19 A chwi a darëwch bob dinas gaerog, a phob dinas ddetholedig; a phob pren tég a fwrwch chwi i lawr;

yr holl ffynhonnau dyfroedd hefyd a gauwch chwi, a phob darn o dir da a ddfwfnwch chwi â cherrig.

20 A'r bore pan offrymmwyd y bwyd-offrwm, wele, ddyfroedd yn dyfod o ffordd Edom; a'r wlad a lanwyd o ddyfroedd.

21 ¶ A phan glybu yr holl Moabïaid fod y brenhinoedd hynny wedi dyfod i fynu i ymladd yn eu herbyn hwynt, y galwyd ynghyd bawb a'r a allai wisgo arfau, ac uchod, a hwy a safasant ar y terfyn.

22 A hwy a gyfodasant yn fore, a'r haul a gyfodasai ar y dyfroedd; a'r Moabïaid a ganfuant ar eu cyfer y dyfroedd yn goch fel gwaed:

23 A hwy a ddywedasant, Gwaed yw hwn: gan ddfetha y difethwyd y brenhinoedd, a hwy a darawsant bawb eu gilydd: am hynny yn awr at yr anrhaith, Moab.

24 A phan ddaethant at wersyll Israel, yr Israeliïd a gyfodasant, ac a darwsant y Moabïaid, fel y ffoisant o'u blaen hwynt: a hwy a aethant rhagddynt, gan daro y Moabïaid yn eu gwlad eu hun.

25 A hwy a ddistrywiasant y dinasoedd, ac i bob darn o dir da y bwrïasant bawb ei garreg, ac a'i llanwasant; a phob ffynnon ddwfr a gauasant hwy, a phob pren da a gwympasant hwy i lawr: yn unig yn Cirharaseth y gadawsant ei cherrig; etto y rhai oedd yn taflu a'i hamgylchynasant, ac a'i tarawsant hi.

26 ¶ A phan welodd brenhin Moab fod y rhyfelwr yn drech nag ef, efe a gymmerth saith gant o wŷr gyd âg ef yn tynnu cleddyf, i ruthro ar frenhin Edom: ond nis gallasant hwy.

27 Yna efe a gymmerodd ei fab cyntaf-anedig ef, yr hwn oedd i deyrnasu yn ei le ef, ac a'i hoffrymmodd ef yn boeth-offrwm ar y mur. A bu llid mawr yn erbyn Israel: a hwy a aethant ymaith oddi wrtho ef, ac a ddychwelasant i'w gwlad eu hun.

PEN. IV.

1 *Elisæus trov rad penllad yn amhâu olew y wraig weddau ddyledog.* 12 *Yn cael mab i'r Sunamees, 18 ac yn ei gyfodi ef o farw i fyw: 38 yn iachâu y cael yn Gilgal: 42 yn portâi can-ur âg ugain torth o fara.*

ARHYW wraig o wragedd meibion y prophwydi a lefodd ar Elisæus, gan ddywedyd, Dy was fy ngwr a fu farw; a thi a wyddost fod dy was yn ofni yr ARGLWYDD: a'r echwynwr a ddaeth i gymmeryd fy nau fab i i fod yn gaethion iddo.

2 Ac Elisæus a ddywedodd wrthi, Beth a wnaft i ti? mynega i mi, beth sydd gennynt ti yn dy dŷ? Dywedodd hithau, Nid oes dim gan dy law-forwyn yn tŷ, ond ystenaïd o olew.

3 Ac efe a ddywedodd, Dos, cais i ti lestri oddi allan gan dy holl gymmydogion, sef llestri gweigion, nid ychydig.

4 A phan ddelych i mewn, cau y drws arnat, ac ar dy feibion, a thywallt i'r holl lestri hynny; a dod heibio yr hwn a fyddo llawn.

5 Felly hi a aeth oddi wrtho ef, ac a gauodd y drws arni, ac ar ei meibion: a hwynt-hwy a ddygasant y llestri atti hi; a hithau a dywalltodd.

6 Ac wedi llenwi y llestri, hi a ddywedodd wrth ei mab, Dwg i mi etto lestr. Dywedodd yntau wrthi, Nid oes mwyach un llestr. A'r olew a beiddiodd.

7 Yna hi a ddaeth ac a fynegodd i wr Duw. Dywedodd yntau, Dos, gwerth yr olew, a thâl dy ddyled; a bydd di fyw, ti a'th feibion, ar y rhan arall.

8 ¶ A bu ar ryw ddiwrnod i Elisæus dramwyo i Sunem; ac yno yr oedd gwraig oludog, yr hon a'i cynmellodd ef i fwytta bara. A chynifer gwaith ag y tramwyai efe heibio, efe a droai yno i fwytta bara.

9 A hi a ddywedodd wrth ei gwr, Wele yn awr, mi a wn mai gwr sanctaidd i DDUW ydyw hwn, sydd yn cyn niwair heibio i ni yn wastadol.

10 Gwnawn, attolwg, ystafell fechan ar y mur; a gosodwn iddo yno wely, a bwrdd, ac ystôl, a chanhwyllbren: fel y tro efe yno, pan ddelo efe at-tom ni.

11 Ac ar ddydd-gwaith efe a ddaeth yno, ac a drodd i'r ystafell, ac a orphwysodd yno.

12 Ac efe a ddywedodd wrth Gehazi ei was, Galw ar y Sunamees hon.

Yntau a alwodd arni hi: hithau a safodd ger ei fron ef.

13 Dywedodd hefyd wrtho, Dywed yn awr wrthi hi, Wele, ti a ofelaist trosom ni â'r holl ofal yma; beth sydd i'w wneuthur erot ti? a oes a fynnych di ei ddywyd wrth y brenhin, neu wrth dywysog y llu? Hithau a ddywedodd, Y'nghanol fy mhobl yr ydwyf fi yn trigo.

14 Ac efe a ddywedodd, Beth gan hynny sydd i'w wneuthur erddi hi? A Gehazi a ddywedodd, Yn ddiau nid oes iddi fab, a'i gwr sydd hen.

15 Ac efe a ddywedodd, Galw hi. Ac efe a'i galwodd hi; a hi a safodd yn y drws.

16 Ac efe a ddywedodd, Ynghylch y pryd hwn wrth amser bywiolaeth, ti a golleidi fab. Hithau a ddywedodd, Nag ê, fy arglwydd, gwr Duw, na ddywed gelwydd i'th law-forwyn.

17 A'r wraig a feichiogodd, ac a ddug fab y pryd hwnnw, yn ol amser bywiolaeth yr hyn a lefarasai Elisëus wrthi hi.

18 ¶ A'r bachgen a gynnyddodd, ac a aeth ddydd-gwaith allan at ei dad at y medelwyr.

19 Ac efe a ddywedodd wrth ei dad, Fy mhen, fy mhen. Dywedodd yntau wrth langc, Dwg' ef at ei fam.

20 Ac efe a'i cymmerth, ac a'i dug ef at ei fam. Ac efe a eisteddodd ar ei gliniau hi hyd hanner dydd, ac a fu farw.

21 A hi a aeth i fynu, ac a'i gosododd ef i orwedd ar wely gwr Duw, ac a gauodd y drws arno, ac a aeth allan.

22 A hi a alwodd ar ei gwr, ac a ddywedodd, Anfon, attolwg, gyd â mi un o'r llangciau, ac un o'r asenod: canys mi a redaf hyd at wr Duw, ac a ddychwelaf.

23 Dywedodd yntau, Paham yr âi di atto ef heddyw? nid yw hi na newyddloer, na Sabboth. Hithau a ddywedodd, Pob peth yn dda.

24 Yna hi a gyfrwyodd yr asen; ac a ddywedodd wrth ei llangc, Gyrr, a dos rhagot: nac aros am danaf fi i farchogaeth, onid archwyf i ti.

25 Felly hi a aeth, ac a ddaeth at

wr Duw i fynydd Carmel. A phan welodd gwr Duw hi o bell, efe a ddywedodd wrth Gehazi ei was, Wele y Sunamees honno.

26 Rhed yn awr, attolwg, i'w chyfarfod, a dywed wrthi hi, A wyl ti yn iach? a ydyw dy wr yn iach? a ydyw y bachgen yn iach? Dywedodd hithau, Iach.

27 A phan ddaeth hi at wr Duw i'r mynydd, hi a ymaflodd yn ei draed ef: a Gehazi a nesâodd i'w gwthio hi ymaith. A gwr Duw a ddywedodd, Gâd hi yn lloyydd: canys ei henaid sydd ofidus ynddi; a'r ARGLWYDD a'i celodd oddi wrthyf fi, ac nis mynegodd i mi.

28 Yna hi a ddywedodd, A ddymunais i fab gan fy arglwydd? oni ddywedais, Na thwylla fi?

29 Yna efe a ddywedodd wrth Gehazi, Gwregysa dy lwynau, a chymmer fy ffon yn dy law, a dos ymaith: o chyfarfyddi â neb, na chyfarch iddo; ac o chyfarch neb di, nac ateb ef: a gosod fy ffon i ar wyneb y bachgen.

30 A mam y bachgen a ddywedodd, Fel mai byw yr ARGLWYDD, ac mai byw dy enaid di, nid ymadawaf fi â thi. Ac efe a gyfododd, ac a aeth ar ei hol hi.

31 A Gehazi a gerddodd o'u blaen hwynt, ac a osododd y ffon ar wyneb y bachgen: ond nid oedd na lleferydd, na chlywed. Am hynny efe a ddychwelodd i'w gyfarfod ef; ac a fynegodd iddo, gan ddywyd, Ni ddeffrôdd y bachgen.

32 A phan ddaeth Elisëus i mewn i'r tŷ, wele y bachgen wedi marw, yn gorwedd ar ei wely ef.

33 Felly efe a ddaeth i mewn, ac a gauodd y drws arnynt ill dau, ac a weddiodd ar yr ARGLWYDD.

34 Ac efe a aeth i fynu, ac a orweddodd ar y bachgen, ac a osododd ei enau ar ei enau yntau, a'i lygaid ar ei lygaid ef, a'i ddwyllaw ar ei ddwyllaw ef, ac efe a ymestynodd arno ef; a chynnesodd cnawd y bachgen.

35 Ac efe a ddychwelodd, ac a rodiodd yn y tŷ i fynu ac i waered; ac a aeth i fynu, ac a ymestynodd arno ef: a'r bachgen a disiodd hyd

yn seithwaith, a'r bachgen a agorodd ei lygaid.

36 Ac efe a alwodd ar Gehazi, ac a ddywedodd, Galw y Sunamees hon. Ac efe a alwodd arni hi. A hi a ddaeth atto ef. Dywedodd yntau, Cymmer dy fab.

37 A hi a aeth i mewn, ac a syrthiodd wrth ei draed ef, ac a ymgrymmodd hyd lawr, ac a gymmerodd ei mab, ac a aeth allan.

38 ¶ Ac Elisëus a ddychwelodd i Gilgal. Ac yr oedd newyn yn y wlad; a meibion y prophwydi oedd yn eistedd ger ei fron ef: ac efe a ddywedodd wrth ei was, Trefna y crochan mawr, a berw gawl i feibion y prophwydi.

39 Ac un a aeth allan i'r maes i gasglu bresych, ac a gafodd winwydden wýllt, ac a gasglodd o honi fresych gwylltion lonaid ei wisg, ac a ddaeth ac a'u briwodd yn y crochan cawl: canys nid adwaenent hwynt.

40 Yna y tywalltasant i'r gwýr i fwytta. A phan fwyttasant o'r cawl, hwy a waeddasant, ac a ddywedasant, O wr Duw, y mae angau yn y crochan: ac ni allent ei fwytta.

41 Ond efe a ddywedodd, Dygwch ffawd. Ac efe a'i bwriodd yn y crochan: dywedodd hefyd, Tywallt i'r bobl, fel y bwyttàont. Ac nid, oedd dim niwed yn y crochan.

42 ¶ A daeth gwr o Baal-salisa, ac a ddug i wr Duw o fara blaenffrwyth, ugain torth haidd, a thwysenau o ýd newydd yn ei gibau. Ac efe a ddywedodd, Dod i'r bobl, fel y bwyttàont.

43 A'i weinidog ef a ddywedodd, I ba beth y rhoddaf hyn ger bron canwr? Dywedodd yntau, Dyro i'r bobl, fel y bwyttàont: canys fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Hwy a fwyttànt, a bydd gweddill.

44 Felly efe a'i rhoddodd ger eu bron hwynt: a hwy a fwyttasant, ac a weddillasant, yn ol gair yr ARGLWYDD.

PEN. V.

1 Naaman, wrth chwedl ei gaeth-fortryn, yn myned i Samaria i'w iacháu o'i wahan-glwylf. 8 Elisëus yn ei yrru ef i'r Iorddonen i'w iacháu;

15 yn gurthod ei roddion ef, ac yn rhoi iddo beth o'r ddaear. 20 Gehazi yn enw ei feistr yn cymmyrd rhoddion Naaman, ac yn cael gwahan-glwylf tragywddol.

A NAAMAN, tywysog llu brenhin Syria, oedd wr mawr yng ngolwg ei arglwydd, ac yn anrhydeddu; canys trwyddo ef y rhoddasai yr ARGLWYDD ymwarded i Syria: ac yr oedd efe yn wr cadarn nerthol, ond yr oedd yn wahan-glwylfus.

2 A'r Syriaid a aethant allan yn finteioedd, ac a gaeth-gludasent o wlad Israel langces fechau; a honno oedd yn gwasanaethu gwraig Naaman.

3 A hi a ddywedodd wrth ei meistr-es, O na byddai fy arglwydd o flaen y prophwyd sydd yn Samaria: canys efe a'i hiachâi ef o'i wahan-glwylf.

4 Ac un a aeth ac a fynegodd i'w arglwydd, gan ddywedyd, Fel hyn ac fel hyn y dywedodd y llangces o wlad Israel.

5 A brenhin Syria a ddywedodd, Dos, cerdda, a mi a anfonaf lythyr at frenhin Israel. Ac efe a aeth ymaith, ac a ddug gyd âg ef ddeg talent o arian, a chwe mil o aur, a deg pâr o ddillad.

6 Ac efe a ddug y llythyr at frenhin Israel, gan ddywedyd, Yn awr pan ddél y llythyr hwn attat ti, wele, anfonais attat ti Naaman fy ngwas, fel yr iachâit ef o'i wahan-glwylf.

7 A phan ddarllenodd brenhin Israel y llythyr, efe a rwygodd ei ddillad, ac a ddywedodd, Ai Duw ydwyf fi, i farwâu, ac i fywâu, pan anfonai efe attaf fi i iachâu gwr o'i wahan-glwylf? gwybyddwch gan hynny, attolwg, a gwelwch mai ceisio achos y mae efe i'm herbryn i.

8 ¶ A phan glybu Elisëus gwr Duw rwygo o frenhin Israel ei ddillad, efe a anfonodd at y brenhin, gan ddywedyd, Paham y rhwygaist dy ddillad? deued yn awr attaf fi, ac efe a gaiff wybod fod prophwyd yn Israel.

9 Yna Naaman a ddaeth â'i feirch ac â'i gerbydau, ac a safodd wrth ddrws tŷ Elisëus.

10 Ac Elisëus a anfonodd atto ef gennad, gan ddywedyd, Dos ac ymolch saith waith yn yr Iorddonen;

a'th gnawd a ddychwel i ti, a thithau a lanhêir.

11 Ond Naaman a ddiogodd, ac a aeth ymaith; ac a ddywedodd, Wele, mi a feddyliais ynof fy hun, gan ddyfod y deuai efe allan, ac y safai efe, ac y galwai ar enw yr ARGLWYDD ei DUW, ac y gosodai ei law ar y fan, ac yr iachâu i gwahan-glwyfus.

12 Onid gwell Abana a Pharpar, afonydd Damascus, nâ holl ddyfroedd Israel? oni allaf ymolchi ynddynt hwy, ac ymlanhâu? Felly efe a drodd, ac a aeth ymaith mewn digter.

13 A'i weision a nesasant, ac a lefasant wrtho, ac a ddywedasant, Fy nhad, *pe* dywedasai y prophwyd beth mawr wrthyt ti, onis gwnelsit? pa faint mwy, gan iddo ddywedyd wrthyt, Ymolch, a bydd lân?

14 Ac yna efe a aeth i waered, ac a ymdrochodd saith waith yn yr Iorddonen, yn ol gair gwr DUW: a'i gnawd a ddychwelodd fel cnawd dyn bach, ac efe a lanhâwyd.

15 ¶ Ac efe a ddychwelodd at wr DUW, efe a'i holl fintai, ac a ddaeth ac a safodd ger ei fron ef; ac a ddywedodd, Wele, yn awr y gwn nad oes DUW trwy yr holl ddaear, ond yn Israel: am hynny cymmer yn awr, atolwg, rodd gan dy was.

16 Ond efe a ddywedodd, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, yr hwn yr ydwyf yn sefyll ger ei fron, ni chymmeraf. Ac efe a gymmellodd arno ei chymmeryd; etto efe a'i gwrthododd.

17 A Naaman a ddywedodd, Oni roddir yn awr i'th was lywyth cwpl o fulod o ddaear? canys ni offrymma dy was mwyach boeth-offrwm nac aberth i dduwiau eraill, ond i'r ARGLWYDD.

18 Yn y peth hyn yr ARGLWYDD a faddeuo i'th was; pan elo fy arglwydd i dŷ Rimmon i addoli yno, a phwyso ar fy llaw i, a *phan* ymgrymmwyf finnau yn nhŷ Rimmon; pan ymgrymmwyf yn nhŷ Rimmon, maddeded yr ARGLWYDD i'th was yn y peth hyn.

19 Ac efe a ddywedodd wrtho, Dos mewn heddwch. Ac efe a aeth oddi wrtho ef encyd o ffordd.

20 ¶ Ond Gehazi, gwas Elisëus gwr DUW, a ddywedodd, Wele, fy

meistr a arbedodd Naaman y Syriad hwn, heb gymmeryd o'i law ef yr hyn a ddygasai efe: *fel mai* byw yr ARGLWYDD, mi a redaf ar ei ol ef, ac a gymmeraf ryw beth ganddo ef

21 Felly Gehazi a ganlynodd ar ol Naaman. A phan welodd Naaman *ef* yn rhedeg ar ei ol, efe a ddisgynodd oddi ar y cerbyd i'w gyfarfod ef, ac a ddywedodd, *A yw* pob peth yn dda?

22 Dywedodd yntau, *Y mae* pob peth yu dda. Fy meistr a'm hanfonodd i, gan ddywedyd, Wele, yr awr hon dau langc o fynydd Ephraim, o feibion y prophwydi, a ddaeth attaf ti: dyro *yn awr* iddynt hwy dalent o arian, a dau bâr o ddillad.

23 A Naaman a ddywedodd, Bydd foddllawn, cymmer ddwy dalent. Ac efe a fu daer arno ef; ac a rwymodd ddwy dalent o arian mewn dwy gôd, a deubar o ddillad; ac efe a'u rhoddodd at ddau o'i weision, i'w dwyn o'i flaen ef.

24 A phan ddaeth efe i'r bwlch, efe a'u cymmerth o'u llaw hwynt, ac a'u rhoddodd i gadw yn tŷ; ac a ollyngodd ymaith y gwŷr, a hwy a aethiant ymaith.

25 Ond efe a aeth i mewn, ac a safodd o flaen ei feistr. Ac Elisëus a ddywedodd wrtho ef, O ba le *y daethost* ti, Gehazi? Dywedodd yntau, Nid aeth dy was *nac* yma na thraw.

26 Ac efe a ddywedodd wrtho, Onid aeth fy nghalon *gyd â thi*, pan drodd y gwr oddi ar ei gerbyd i'th gyfarfod di? *a ydoedd* hi amser i gymmeryd arian, ac i gymmeryd gwisgoedd, ac olew-wyddlannau, a gwinllannau, a defaid, a gwartheg, a gweision, a morwynion?

27 Am hynny gwahan-glwyf Naaman a lŷn wrthyt ti, ac wrth dy had yn dragywydd. Ac efe a aeth ymaith o'i wŷdd ef yn wahan-glwyfus *cyn wryned* â'r eira.

PEN. VI.

- 1 *Elisëus yn caniatâu i feibion y prophwydi gael eheni eu terynau; ac yn peri i'r haiarn nofo: 8 yn datguddio cyfrinach brehin Syria. 18 Y llŷ a yrrwyd i ddal Elisëus, yn cael eu taro â dallineb; 19 a churedi eu dŷyn i Samaria, yn cael eu gollung ymaith. 24 Y newyn yn Samaria yn peri i'w ragedd fuylla eu plant. 30 Y brehin yn gyrru i ludd Elisëus.*

AMEIBION y prophwydi a ddywedasant wrth Elisëus, Wele yn awr, y lle yr hwn yr ydym ni yn trigo ynddo ger dy fron di, sydd rŷ gyfyng i ni.

2 Awn yn awr hyd yr Iorddonen, fel y cymmerom oddi yno bawb ei drawst, ac y gwnelom i ni yno le i gyfanneddu ynddo. Dywedodd yntau, Ewch.

3 Ac un a ddywedodd, Bydd fodd-lawn, attolwg, a thyred gyd â'th weision. Dywedodd yntau, Mi a ddeuaf.

4 Felly efe a aeth gyd â hwynt. A hwy a ddaethant at yr Iorddonen, ac a dorrasant goed.

5 A phan oedd un yn bwrw i lawr drawst, ei fwyell ef a syrthiodd i'r dwfr. Ac efe a waeddodd, ac a ddywedodd, Och fi, fy meist; canys benthg oedd.

6 A gwr Duw a ddywedodd, Pa le y syrthiodd? Yntau a ddangosodd iddo y fan. Ac efe a dorrodd bren, ac a'i taflodd yno; a'r haiarn a nofiodd.

7 Ac efe a ddywedodd, Cymmer i synu i ti. Ac efe a estynnodd ei law, ac a'i cymmerodd.

8 ¶ A brenhin Syria oedd yn rhyfela yn erbyn Israel; ac efe a ymgynghorodd â'i weision, gan ddywedyd, Yn y lle a'r lle *y bydd* fy ngwersyllfa.

9 A gwr Duw a anfonodd at frenhin Israel, gan ddywedyd, Ymgadw rhag myned i'r lle a'r lle: canys yno y disgynnodd y Syriaid.

10 A brenhin Israel a anfonodd i'r lle *am* yr hwn y dywedasai gwr Duw wrtho, ac y rhybuddiasai ef, ac a ymgadwodd yno, nid unwaith, ac nid dwywaith.

11 A chalon brenhin Syria a gythryblwyd herwydd y peth hyn; ac efe a alwodd ar ei weision, ac a ddywedodd wrthynt, Oni fynegwch i mi pwy o honom ni *sydd* gyd â brenhin Israel?

12 Ac un o'i weision ef a ddywedodd, Nid *oes neb*, fy arglwydd frenhin: ond Elisëus y prophwyd, yr hwn *sydd* yn Israel, a fynega i frenhin Israel y geiriau a leferi di y'nghanol dy ystafell wely.

13 ¶ Ac efe a ddywedodd, Ewch, ac edrychwch pa le *y mae* efe, fel yr

anfonwyf i'w gyrchu ef. A mynegwyd iddo, gan ddywedyd, Wele, yn Dothan *y mae* efe.

14 Am hynny efe a anfonodd yno feirch a cherbydau, a llu mawr: a hwy a ddaethant liw nos, ac a amgylchynasant y ddinas.

15 A phan gododd gweinidog gwr Duw yn fore, a myned allan, wele, lu yn amgylchynu y ddinas, â meirch ac â cherbydau. A'i was a ddywedodd wrtho ef, Aha, fy meist, pa fodd y gwnawn?

16 Ac efe a ddywedodd, Nac ofna: canys amlach *yw* y rhai *sydd* gyd â ni nâ'r rhai *sydd* gyd â hwynt.

17 Ac Elisëus a weddiodd, ac a ddywedodd, O ARGLWYDD, agor, attolwg, ei lygaid ef, fel y gwelo. A'r ARGLWYDD a agorodd lygaid y llanc; ac efe a edrychodd: ac wele y mynydd yn llawn meirch a cherbydau tanllyd o amgylch Elisëus.

18 A phan ddaethant i waered atto ef, Elisëus a weddiodd ar yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Taro, attolwg, y genedl hon â dallineb. Ac efe a'u tarawodd hwy â dallineb, yn ol gair Elisëus.

19 ¶ Ac Elisëus a ddywedodd wrthynt, Nid hon *yw* y ffordd, ac nid hon *yw* y ddinas: deuwch ar fy ol i, a mi a'ch dygaf chwi at y gwr yr ydych chiwi yn ei geisio. Ond efe a'u harweiniodd hwynt i Samaria.

20 A phan ddaethant hwy i Samaria, Elisëus a ddywedodd, O ARGLWYDD, agor lygaid y rhai hyn, fel y gwelont. A'r ARGLWYDD a agorodd eu llygaid hwynt; a hwy a welsant: ac wele, y'nghanol Samaria *yr oeddynt*.

21 A brenhin Israel a ddywedodd wrth Elisëus, pan welodd efe hwynt, Gan daro a darawaf *hwynt*, fy nhad?

22 Dywedodd yntau, Na tharo: a darewit ti y rhai a gaethiwaist â'th gleddyf, ac â'th fwa dy hun? gosod fara a dwfr ger eu bron hwynt, fel y bwyttâont ac yr yfont, ac yr elont at eu harglwydd.

23 Ac efe a arlwyodd iddynt hwy arlwyfawr: a hwy a fwyttasant ac a yfasant; ac efe a'u gollyngodd hwynt ymaith, a hwy a caethant at eu har-

glwydd. Felly byddinoedd Syria ni chwanegasant ddyfod mwyach i wlad Israel.

24 ¶ Ac wedi hyn Benhadad brenhin Syria a gynnulodd ei holl lu, ac a aeth i fynu, ac a warchaeodd ar Samaria.

25 Ac yr oedd newyn mawr yn Samaria: ac wele, yr oeddynt hwy yn gwarchae arni hi, nes bod pen asyn er pedwar ugain sicl o arian, a phedwaredd ran cab o dom colommennod er pum sicl o arian.

26 Ac fel yr oedd brenhin Israel yn myned heibio ar y mur, gwraig a lefodd arno ef, gan ddywedyd, Achub, fy arglwydd frenhin.

27 Dywedodd yntau, Oni achub yr ARGLWYDD dydi, pa fodd yr achubaf fi di? Ai o'r ysgubor, neu o'r gwin-wrŷf?

28 A'r brenhin a ddywedodd wrthi hi, Beth a ddarfu i ti? Hithau a ddywedodd, Y wraig hon a ddywedodd wrthyf, Dyro dy fab, fel y bwyttâom ef heddyw; a'm mab innau a fwyttâwn ni y fory.

29 Felly ni a ferwasom fy mab i, ac a'i bwyttasom ef: a mi a ddywedais wrthi hithau y diwrnod arall, Dyro dithau dy fab, fel y bwyttâom ef: ond hi a guddiodd ei mab.

30 ¶ A phan glybu y brenhin eiriau y wraig, efe a rwygodd ei ddillad, ac a aeth heibio ar y mur; a'r bobl a edrychodd, ac wele, sachlian oedd am ei gnawd ef oddi fewn.

31 Ac efe a ddywedodd, Fel hyn y gwnelo Duw i mi, ac fel hyn y chwanego, os saif pen Elisëus mab Saphat arno ef heddyw.

32 Ond Elisëus oedd yn eistedd yn ei dŷ, a'r henuriaid yn eistedd gyd âg ef. A'r brenhin a anfonodd wr o'i flaen: ond cyn dyfod y gennad atto ef, efe a ddywedodd wrth yr henuriaid, A welwch chwi fel yr anfonodd mab y llofrudd hwn i gymmeryd ymaith fy mhen i? Edrychwch pan ddél y gennad i mewn, cauwch y drws, a deliwch ef wrth y drws: onid yw trwst traed ei arglwydd ar ei ol ef?

33 Ac efe etto yn ymddiddan â hwynt, wele y gennad yn dyfod i

mewn atto ef: ac efe a ddywedodd, Wele y drwg hwn sydd oddi wrth yr ARGLWYDD; paham y disgwyliaf wrth yr ARGLWYDD mwy?

PEN. VII.

1 Elisëus yn prophwydo helaethrwydd anghredadwy yn Samaria. 3 Pedwar gwahan-gleifus yn myned i wersyll y Syriaid, ac yn dangos iddynt ffoi. 12 Y brenhin yn cael hynny yn wir, ac yn yspeilio pebyll y Syriaid. 17 Y pennaeth ni choel'iai eiriau y prophwyd, yn cael ei sathru dan draed nes ei farw.

YNA Elisëus a ddywedodd, Gwrandewch air yr ARGLWYDD: Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Ynghylch y pryd hwn y fory y gwerthir sat o beilliaid er sicl, a dau sat o haidd er sicl, ym mhorth Samaria.

2 Yna tywysog yr oedd y brenhin yn pwyso ar ei law a attebodd wr Duw, ac a ddywedodd, Wele, pe gwnai yr ARGLWYDD ffenestri yn y nefoedd, a fyddai y peth hyn? Dywedodd yntau, Wele, ti a'i gweli â'ih lygaid, ond ni fwyttâi o hono.

3 ¶ Ac yr oedd pedwar gwr gwahan-gleifus wrth ddrws y porth; a hwy a ddywedasant wrth eu gilydd, Paham yr ydym ni yn aros yma nes ein meirw?

4 Os dywedwn ni, Awn i mewn i'r ddinas, newyn sydd yn y ddinas, a ni a fyddwn feirw yno; ac os trigwn yma, ni a fyddwn feirw hefyd. Am hynny deuwch yn awr, ac awn i wersyll y Syriaid: o chadwant ni yn fyw, byw fyddwn; ac os lladdant ni, byddwn feirw.

5 A hwy a gyfodasant ar dorriad dydd i fyned i wersyll y Syriaid. A phan ddaethant at gwrr eithaf gwersyll y Syriaid, wele, nid oedd neb yno.

6 Cans yr ARGLWYDD a barasai i wersyll y Syriaid glewch trwst cerbydau, a thrwst meirch, trwst llu mawr: a hwy a ddywedasant wrth eu gilydd, Wele brenhin Israel a gyflogodd i'n herbyn ni frenhinoedd yr Hethiaid, a brenhinoedd yr Aipht, i ddyfod arnom ni.

7 Am hynny hwy a gyfodasant, ac a ffoisant, ar lasiad dydd, ac a adawsant eu pebyll, a'u meirch, a'u hasynod, sef y gwersyll fel yr ydoedd, ac a ffoisant am eu heirioes.

8 A phan ddaeth y rhai gwahan-glywys hyn hyd gwrr eithaf y gwersyll, hwy a aethant i un babbell, ac a fwyttasant, ac a yfasant, ac a gymmerasant oddi yno arian, ac aur, a gwisgoedd, ac a aethant, ac a'i cuddiasant, ac a ddychwelasant; ac a aethant i babbell arall, ac a gymmerasant oddi yno, ac a aethant, ac a'i cuddiasant.

9 Yna y dywedodd y naill wrth y llall, Nid ydym ni yn gwneuthur yn iawn; y dydd hwn *sydd* ddydd llawen-chwedl, ac yr ydym ni yn tewi â sôn; os arhoswn ni hyd oleuni y bore, rhyw ddrwg a ddigwydd i ni: deuwch gan hynny yn awr, ac awn fel y mynegom i dŷ y brenhin.

10 Felly hwy a ddaethant, ac a waeddasant ar borthor y ddinas; a hwy a fynegasant iddynt, gan ddywedyd, Daethom i wersyll y Syriaid, ac wele nid *oedd* yno neb, na llais dyn, ond y meirch yn rhwym, a'r asynod yn rhwym, a'r pebyll megis *yr oeddynt o'r blaen*.

11 Ac efe a alwodd ar y porthorion; a hwy a'i mynegasant i dŷ y brenhin oddi fewn.

12 ¶ A'r brenhin a gyfododd liwnos, ac a ddywedodd wrth ei weision, Mynegaf yn awr i chwi yr hyn a wnaeth y Syriaid i ni. Gwyddent mai newynog *oeddynt* ni; am hynny yr aethant ymaith o'r gwersyll i ym-guddio yn y maes, gan ddywedyd, Pan ddelont hwy allan o'r ddinas, ni a'u daliwn hwynt yn fyw, ac a awn i mewn i'r ddinas.

13 Ac un o'r gweision a atebodd ac a ddywedodd, Cymmer yn awr bump o'r meirch a adawyd, y rhai a adawyd yn y ddinas, (wele, *y maent* hwy fel holl liaws Israel, y rhai a arhosasant ynddi; wele, *y maent* hwy fel holl liaws Israel y rhai a ddarfuant) ac anfonwn, ac edrychwn.

14 Felly hwy a gymmerasant feirch dau gerbyd: a'r brenhin a anfonodd ar ol gwersyll y Syriaid, gan ddywedyd, Ewch, ac edrychwch.

15 A hwy a aethant ar eu hol hwynt hyd yr Iorddonen, ac wele yr holl ffordd ydoedd yn llawn o ddillad

a llestri, y rhai a fwriasai y Syriaid ymaith wrth frysio: a'r cennadau a ddychwelasant ac a fynegasant i'r brenhin.

16 A'r bobl a aethant allan, ac a anrheithiasant wersyll y Syriaid: a bu sat o beilliaid er siel, a dau sat o haid er siel, yn ol gair yr **ARGLWYDD**.

17 ¶ A'r brenhin a osododd y tywysog yr oedd efe yn pwyso ar ei law i *wylied* ar y porth: a'r bobl a'i mathrasant ef yn y porth, ac efe fu farw, megis y llefarasai gwr Duw, yr hwn a ddywedasai *hynny* pan ddaeth y brenhin i waered atto ef.

18 A bu megis y llefarasai gwr Duw wrth y brenhin, gan ddywedyd, Dau sat o haid er siel, a sat o beilliaid er siel, fydd y pryd *hwn* y fory ym mhorth Samaria.

19 A'r tywysog a atebasai wr Duw, ac a ddywedasai, Wele, *pe gwnai* yr **ARGLWYDD** ffenestri yn y nefoedd, a fyddai y peth hyn? Dywedodd yntau, Wele ti a'i gweli â'th lygaid, ond ni fwyttâi o hono.

20 Ac felly y bu iddo ef: canys y bobl a'i sathrasant ef yn y porth, ac efe a fu farw.

PEN. VIII.

- 1 *Y Sunamees, wedi gadael ei gwlad saith mlynedd i ffoi rhag y newyn, yn cael gan y brenhin ei thir yn ei ol, er mwyn gwyrthiau Elisëus.*
 7 *Hanael, wedi clyued y brophwydoliaeth, yn lladd ei feistr, ac yn teyrnasu yn ei le ef.* 16 *Annwviol tywodraeth Jehoram ar Judah.* 20 *Edom a Libnah yn cilio oddi wrth Judah.* 23 *Ahaziah yn frenhin ar ol Jehoram,* 25 *a'i tywodraeth annwviol ef.* 28 *Efe yn ymweled & Jehoram, oedd friuredig yn Jeareel.*

YNA Elisëus a lefarodd wrth y wraig y bywhasai efe ei mab, gau ddywedyd, Cyfod, a dos ti a'th dylwyth, ac ymdeithia lle y gellych ymdeithio: canys yr **ARGLWYDD** a alwodd am newyn, a *hwnnw* a ddaw ar y wlad saith mlynedd.

2 A'r wraig a gyfododd, ac a wnaeth yn ol gair gwr Duw: a hi a aeth, hi a'i thylwyth, ac a ymdeithiodd y'ngwlad y Philistiaid saith mlynedd.

3 Ac ym mhen y saith mlynedd, y wraig a ddychwelodd o wlad y Phi-

listiaid : a hi a aeth i weiddi ar y brenhin am ei thŷ, ac am ei thir.

4 A'r brenhin oedd yn ymddiddan â Gehazi gwas gwr Duw, gan ddywedyd, Adrodd i mi, attolwg, yr holl bethau mawr a wnaeth Elisëus.

5 Ac fel yr oedd efe yn mynegi i'r brenhin y modd y bywhasai efe y marw, yna wele y wraig y bywhasai efe ei mab yn gweiddi ar y brenhin am ei thŷ, ac am ei thir. A Gehazi a ddywedodd, Fy arglwydd frenhin, dyma y wraig, a dyma ei mab yr hwn a ddarfu i Elisëus ei fychâu.

6 A'r brenhin a ofynodd i'r wraig; a hithau a fynegodd iddo ef. A'r brenhin a roddodd iddi ryw ystafellydd, gan ddywedyd, Dod drachefn yr hyn oll oedd eiddi hi, a holl gnwd y maes, o'r dydd y gadawodd hi y wlad hyd y pryd hwn.

7 ¶ A daeth Elisëus i Damascus: a Benhadad brenhin Syria oedd glaf; a mynegwyd iddo ef, gan ddywedyd, Daeth gwr Duw yma.

8 A'r brenhin a ddywedodd wrth Hazael, Cymmer anrheg yn dy law, a dos i gyfarfod â gwr Duw; ac ymofyn â'r ARGLWYDD trwyddo ef, gan ddywedyd, A fyddaf fi byw o'r clefyd hwn?

9 Felly Hazael a aeth i'w gyfarfod ef, ac a gymmerth anrheg yn ei law, a phob peth a'r a oedd dda o Damascus, sef llwyth deugain o gamelod; ac a ddaeth, ac a safodd o'i flaen ef, ac a ddywedodd, Benhadad brenhin Syria dy fab a'm hanfonodd attat, gan ddywedyd, A fyddaf fi byw o'r clefyd hwn?

10 Ac Elisëus a ddywedodd wrtho, Dos, a dywed wrtho, Diau y gelli fyw: etto yr ARGLWYDD a ddangosodd i mi y bydd efe marw yn ddiâu.

11 Ac efe a osododd ei wyneb, ac a ddaliodd sylw arno, nes cywilyddio o hono ef: a gwr Duw a wylodd.

12 A Hazael a ddywedodd, Pahan y mae fy arglwydd yn wlo? Dywedodd yntau, Am fy mod yn gwybod y drwg a wnai di i feibion Israel: eu hamddiffynfaoedd hwynt a losgi di â than, a'u gwŷr ieuainge a

leddi â'r cleddyf, a'u plant a bwyi, a'u gwragedd beichiogion a rwygi.

13 A Hazael a ddywedodd, Pa beth! ai ci yw dy was, fel y gwnelai efe y mawr beth hyn? Ac Elisëus a ddywedodd, Yr ARGLWYDD a ddangosodd i mi y byddi di yn frenhin ar Syria.

14 Felly efe a aeth ymaith oddi wrth Elisëus, ac a ddaeth at ei arglwydd; yr hwn a ddywedodd wrtho, Beth a ddywedodd Elisëus wrthyt ti? Ac efe a atebodd, Efe a ddywedodd wrthyf, y byddit ti byw yn ddiâu.

15 A thrannoeth efe a gymmerth wrthban, ac a'i gwlychodd mewn dwfr, ac a'i lledodd ar ei wyneb ef, fel y bu efe farw: a Hazael a deyrnasodd yn ei le ef.

16 ¶ Ac yn y bummed flwyddyn i Joram mab Ahab brenhin Israel, a Jehosaphat yn frenhin yn Judah, y dechreuodd Jehoram mab Jehosaphat brenhin Judah deyrnasu.

17 Mab deuddeng mlwydd ar hugain oedd efe pan ddechreuodd deyrnasu; ac wyth mlynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

18 Ac efe a rodiodd yn ffordd brenhinoedd Israel, fel y gwnai tŷ Ahab: canys merch Ahab oedd yn wraig iddo: felly efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD.

19 Ond ni fynnai yr ARGLWYDD ddifetha Judah, er mwyn Dafydd ei was; megis yr addawsai efe, y rhoddai iddo oleuni, ac i'w feibion yn dragywydd.

20 ¶ Yn ei ddyddiau ef y gwrthryfelodd Edom oddi tan law Judah, ac y gosodasant frenhin arnynt eu hunain.

21 A Joram a aeth trosodd i Sair, a'r holl gerbydau gyd âg ef; ac efe a gyfododd liw nos, ac a darawodd yr Edomiaid oedd yn ei amgylchu ef, a thywysogion y cerbydau: a'r bobl a ffordd i'w pebyll.

22 Er hynny Edom a wrthryfelodd oddi tan law Judah hyd y dydd hwn: yna y gwrthryfelodd Libnah y pryd hwnnw.

23 A'r rhan arall o hanes Joram, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid ydynt

hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

24 A Joram a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd gyd â'i dadau yn minas Dafydd; ac Ahaziah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

25 ¶ Yn y ddeuddegfed flwyddyn i Joram mab Ahab brenhin Israel yr aeth Ahaziah mab Jehoram brenhin Judah yn frenhin.

26 Mab dwy flwydd ar hugain oedd Ahaziah pan aeth efe yn frenhin; ac un flwyddyn y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Athaliah, merch Omri brenhin Israel.

27 Ac efe a rodiodd yn ffordd tŷ Ahab, ac a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, fel tŷ Ahab: canys dâw tŷ Ahab ydoedd efe.

28 ¶ Ac efe a aeth gyd â Joram mab Ahab i ryfel yn erbyn Hazael brenhin Syria i Ramoth-Gilead; a'r Syriaid a darawsant Joram.

29 A Joram y brenhin a ddychwelodd i Jezreel i ymiachâu o'r briwiau a roisai y Syriaid iddo ef yn Ramah, wrth ymladd o hono ef yn erbyn Hazael brenhin Syria: ac Ahaziah mab Jehoram brenhin Judah a aeth i waered i ymweled â Joram mab Ahab yn Jezreel; canys claf ydoedd.

PEN IX.

1 *Elisëus yn danfon prophwyd ieuange i enneinio Jehu yn Ramoth-Gilead. 4 Y prophwyd wedi gwneuthur ei neges, yn ffoi. 11 Jehu, wedi ei wneuthur yn frenhin gan y milwyr, yn lladd Joram ym maes Naboth. 27 Lladd Ahaziah yn Gur, a'i gladdu yn Jerusaleum. 30 Testu Jezebel allan trwy ffenestr, a chwm yn ei bwyta hi.*

AC Elisëus y prophwyd a alwodd un o feibion y prophwydi, ac a ddywedodd wrtho, Gwregysa dy lwynau, a chymmer y phiolaid olew hon yn dy law, a dos i Ramoth-Gilead.

2 A phan ddelych yno, edrych yno am Jehu mab Jehosaphat, mab Nimsi; a dos i mewn, a phâr iddo godi o fysg ei frodyr, a dwg ef i ystafell ddirgel:

3 Yna cymmer y phiolaid olew, a thywallt ar ei ben ef, a dywed, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Mi a'th enneiniais di yn frenhin ar Is-

rael: yna agor y drws, a ffô, ac nac aros.

4 ¶ Felly y llangc, *sef* llangc y prophwyd, a aeth i Ramoth-Gilead.

5 A phan ddaeth efe, wele tywysogion y llu oedd yn eistedd: ac efe a ddywedodd, Y mae i mi air â thi, O dywysog. A dywedodd Jehu, A pha un o honom ni oll? Dywedodd yntau, A thydi, O dywysog.

6 Ac efe a gyfododd, ac a aeth i mewn i'r tŷ: ac yntau a dywalltodd yr olew ar ei ben ef, ac a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel; Myfi a'th enneiniais di yn frenhin ar bobl yr ARGLWYDD, *sef* ar Israel.

7 A thi a darewi dŷ Ahab dy arglwydd; fel y dialwyf fi waed fy ngweision y prophwydi, a gwaed holl weision yr ARGLWYDD, ar law Jezebel.

8 Canys holl dŷ Ahab a ddifethir: a mi a dorraf ymaith oddi wrth Ahab yr hwn a biso ar bared, y gwarchâeedig hefyd, a'r hwn a adawyd yu Israel.

9 A mi a wnafl dŷ Ahab fel tŷ Jeroboam mab Nebat, ac fel tŷ Baasa mab Ahiah.

10 A'r cwn a fwyttânt Jezebel yn rhandir Jezreel, ac ni bydd a'i claddo hi. Ac efe a agorodd y drws, ac a ffôdd.

11 ¶ A Jehu a aeth allan at weision ei arglwydd, a dywedwyd wrtho ef, *A yw* pob peth yn dda? paham y daeth yr ynyd hwn attat ti? Dywedodd yntau wrthynt, Chwi a adwaenoch y gwr, a'i ymadroddion.

12 Dywedasant hwythau, Celwydd, mynega yn awr i ni. Dywedodd yntau, Fel hyn ac fel hyn y llefarodd wrthyf, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Mi a'th enneiniais di yn frenhin ar Israel.

13 A hwy a frysiasant, ac a gymmerasant bob un ei wisg, ac a'i gosodasant dano ef ar ben uchaf y grisiau, ac a ganasant mewn udgorn, ac a ddywedasant, Jehu sydd frenhin.

14 A Jehu mab Jehosaphat mab Nimsi a gyd-fwriadodd yn erbyn Joram: (a Joram oedd yn cadw Ramoth-

Gilead, efe a holl Israel, rhag Hazael brenhin Syria :

15 Ond Joram y brenhin a ddychwelasai i ymiachâu i Jezreel, o'r archollion *û*r rhai yr archollasai y Syriaid ef wrth ymladd o hono yn erbyn Hazael brenhin Syria.) A dywedodd Jehu, Os mynnwch chwi nac eled *un* diangol o'r ddinas i fyned i fynegi i Jezreel.

16 Felly Jehu a farchogodd mewn cerbyd, ac a aeth i Jezreel (canys Joram oedd yn gorwedd yno.) Ac Ahaziah brenhin Judah a ddaethai i waered i ymweled â Joram.

17 A gwyliwr oedd yn sefyll ar y tŵr yn Jezreel, ac a ganfu faintai Jehu pan oedd efe yn dyfod, ac a ddywedodd, Yr ydwyf yn gweled mintai. A Joram a ddywedodd, Cymmer wr march, ac anfon i'w cyfarfod hwynt, a dywedod, *Ai* heddwach?

18 A gwr march a aeth i'w gyfarfod ef, ac a ddywedodd, Fel hyn y dywed y brenhin, *A oes* heddwach? A dywedodd Jehu, Beth *sydd* i ti a *ofynych* am heddwach? tro yn fy ol i. A'r gwyliwr a fynegodd, gan ddywedyd, Y gennad a ddaeth hyd attynt hwy, ond nid yw efe yn dychwelyd.

19 Yna efe a anfonodd yr ail gwr march, ac efe a ddaeth attynt hwy, ac a ddywedodd, Fel hyn y dywedodd y brenhin, *A oes* heddwach? A dywedodd Jehu, Beth *sydd* i ti a *ofynych* am heddwach? tro yn fy ol i.

20 A'r gwyliwr a fynegodd, gan ddywedyd, Efe a ddaeth hyd attynt hwy, ond nid yw efe yn dychwelyd: a'r gyriad *sydd* fel gyriad Jehu mab Nimsi; canys y mae efe yn gyrru yn ynyd.

21 A Joram a ddywedodd, Rhwym y cerbyd. Yntau a rwymodd ei gerbyd ef. A Joram brenhin Israel a aeth allan, ac Ahaziah brenhin Judah, pob un yn ei gerbyd, a hwy a aethant yn erbyn Jehu, a chyfarfuant âg ef yn rhandir Naboth y Jezreeliad.

22 A phan welodd Joram Jehu, efe a ddywedodd, *A oes* heddwach, Jehu? Dywedodd yntau, Pa heddwach tra *fyddo* putteindra Jezebel dy fam di, a'i hudoliaeth, *mor* aml?

23 A Joram a drodd ei law, ac a ffôdd, ac a ddywedodd wrth Ahaziah, *Y mae* bradwriaeth, O Ahaziah.

24 A Jehu a gymmerth fwa yn ei law, ac a darawodd Joram rhwng ei ysgwyddau, fel yr aeth y saeth trwy ei galon ef, ac efe a syrthiodd yn ei gerbyd.

25 *A Jehu* a ddywedodd wrth Bidcar ei dywysog, Cymmer, bwrw ef i randir maes Naboth y Jezreeliad: canys cofia pan oeddym ni, mi a thi, yn marchogaeth ynghyd ein dau ar ol Ahab ei dad ef, roddi o'r **ARGLWYDD** arno ef y baich hwn.

26 Dïau, meddai yr **ARGLWYDD**, gwaed Naboth, a gwaed ei feibion, a welais i neithiwr, a mi a dalaf i ti yn y rhandir hon, medd yr **ARGLWYDD**. Gan hynny cymmer a bwrw ef yn awr yn y rhandir hon, yn ol gair yr **ARGLWYDD**.

27 ¶ Ond pan welodd Ahaziah brenhin Judah *hynny*, efe a ffôdd ar hyd ffordd tŷ yr ardd. A Jehu a ymlidiodd ar ei ol ef, ac a ddywedodd, Tarêwch hwn hefyd yn ei gerbyd. *A hwy a'i tarawsant* ef yn rhiw Gur, yr hon *sydd* wrth Ibleam; ac efe a ffôdd i Megido, ac a fu farw yno.

28 A'i weision a'i dygasant ef mewn cerbyd i Jerusalem, ac a'i claddasant ef yn ei feddrod gyd â'i dadau, yn ninas Dafydd.

29 Ac yn yr unfed flwyddyn ar ddeg i Joram mab Ahab yr aethai Ahaziah yn frenhin ar Judah.

30 ¶ A phan ddaeth Jehu i Jezreel, Jezebel a glybu *hynny*, ac a golurodd ei hwyneb, ac a wisgodd yn wŷch am ei phen, ac a edrychodd trwy ffenestr.

31 A phan oedd Jehu yn dyfod i mewn i'r porth, hi a ddywedodd, *A fu* heddwach i Zimri, yr hwn a laddodd ei feistr?

32 Ac efe a ddyrchafodd ei wyneb at y ffenestr, ac a ddywedodd, Pwy *sydd* gyd â mi, pwy? A dau *neu* dri o'rystafellyddion a edrychasant arno ef.

33 Yntau a ddywedodd, Testfwich hi i lawr. A hwy a'i taflasant hi i lawr; a thaenllwyd *peth* o'i gwaed hi ar y pared, ac ar y meirch; ac efe a'i mathrodd hi.

34 A phan ddaeth efe i mewn, efe a fywttâodd ac a yfodd, ac a ddywedodd, Edrychwch am y *wraig* felldigedig honno, a chleddwch hi; canys merch brenhin *ydyw* hi.

35 A hwy a aethant i'w chladdu hi, ond ni chawsant o honi onid y ben-glog, a'r traed, a chledrau y dwylaw.

36 Am hynny hwy a ddychwelasant, ac a fynegasant iddo ef. Dywedodd yntau, Dyna air yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarodd efe trwy law ei wasanaethwr Elias y Thesbiad, gan ddywedyd, Yn rhandir Jezreel y bwytty y cwn gnawd Jezebel:

37 A chelain Jezebel a fydd fel tommen ar wyneb y maes, yn rhandir Jezreel; fel na ellir dywedyd, Dyma Jezebel.

PEN. X.

1 Jehu trwy lythyrau yn peri torri pennau deng mab a thriugain Ahab; 8 ac yn ei esguodi ei hun â phrofwyrdoliaeth Elias: 12 yn lladd dau a deugain o frodyr Ahaziah wrth y tŷ cuzifio: 15 yn cymmeryd Jehonadab atto; 18 a thrywygyfyrystdra yn difetha holl addolwyr Baal: 29 yn canlyn pechodau Jeroloom. 32 Hazael yn gorthrymnu Israel. 34 Joachaz yn frenhin ar ol Jehu.

AC i Ahab yr oedd deng mab a thriugain yn Samaria. A Jehu a ysgrifenedd lythyrau, ac a anfonodd i Samaria, at dywysogion Jezreel, ac at yr henuriaid, ac at dadmaethod Ahab, gan ddywedyd,

2 Ac yn awr pan ddêl y llythyr hwn atoch chwi, canys gyd â chwi y *mae* meibion eich arglwydd, a chenrych chwi y *mae* cerbydau, a meirch, a dinasoedd caerog, ac arfau:

3 Yna edrychwch yr hwn sydd oreu, ac yn gymhwysaf o feibion eich arglwydd, a gosodwch ef ar deyrngadair ei dad, ac ymleddwch dros dŷ eich arglwydd.

4 A hwy a ofnasant yn ddirfawr, ac a ddywedasant, Wele, dau frenhin ni safasant o'i flaen ef: pa fodd gan hynny y safwn ni?

5 Am hynny yr anfonodd yr hwn oedd ar y tŷ, a'r hwn oedd ar y ddinas, a'r henuriaid, a'r tadmaethod, at Jehu, gan ddywedyd, Dy weision di *ydy*m ni, a'r hwn oll a ddywedych di wrthym, a wnawn ni; ni wnawn ni

neb yn frenhin: gwna yr *hyn* a fyddo da yn dy olwg.

6 Yna efe a ysgrifenedd yr ail llythyr attynt hwy, gan ddywedyd, Os eiddof fi *fyddwch*, ac os ar fy llais i y gwrandewch, cymmerwch bennau y gwŷr, meibion eich arglwydd, a deuwch attaf fi y pryd hwn y fory i Jezreel. A meibion y brenhin, *sef* deng-nyn a thriugain, oedd gyd â phen-naethiaid y ddinas, y rhai oedd yn eu meithrin hwynt.

7 A phan ddaeth y llythyr attynt, hwy a gymmerasant feibion y brenhin, ac a laddasant ddeng-nyn a thriugain, ac a osodasant eu pennau hwynt mewn basgedau, ac a'u danfonasant atto ef i Jezreel.

8 ¶ A chennad a ddaeth ac a fynegodd iddo ef, gan ddywedyd, Hwy a ddygasant bennau meibion y brenhin. Dywedodd yntau, Gosodwch hwynt yn ddau bentwr wrth ddrws y porth hyd y bore.

9 A'r bore efe a aeth allan, ac a safodd, ac a ddywedodd wrth yr holl hobl, Cyfiawn *ydy*ch chwi: wele, myfi a gyd-fwriedais yn erbyn fy arglwydd, ac a'i lleddais ef: ond pwy a laddodd yr holl rai hyn?

10 Gwybyddwch yn awr na syrth *dim* o air yr ARGLWYDD i'r ddaear, yr hwn a lefarodd yr ARGLWYDD am dŷ Ahab: canys gwnaeth yr ARGLWYDD yr hyn a lefarodd efe trwy law Elias ei was.

11 Felly Jehu a darawodd holl weddillion tŷ Ahab yn Jezreel, a'i holl bennaethiaid ef, a'i gyfneseisiaid ef, a'i offeiriaid, fel na adawyd un y'ngweddill.

12 ¶ Ac efe a gyfododd, ac a aeth ymaith hefyd, ac a ddaeth i Samaria. Ac fel yr oedd efe wrth dŷ cneifio y bugeiliaid ar y ffordd,

13 Jehu a gyfarfu â brodyr Ahaziah brenhin Judah, ac a ddywedodd, Pwy *ydy*ch chwi? Dywedasant hwythau, Brodyr Ahaziah *ydy*m ni; a ni a ddaethom i waered i gyfarch gwell i feibion y brenhin, ac i feibion y frenhines.

14 Ac efe a ddywedodd, Deliwch hwynt yn fyw. A hwy a'u daliasant

hwy yn fyw, ac a'u lladdasant hwy wrth bydew y tŷ cneifio, *sef* dau wr u deugain, ac ni adawodd efe wr o honynt.

15 ¶ A phan aethai efe oddi yno, efe a gyfarfu â Jehonadab mab Rechab yn cyfarfod âg ef, ac a gyfarchodd well iddo, ac a ddywedodd wrtho, A yw dy galon di yn uniawn, fel y *mae* fy nghalon i gyd â'th galon di? A dywedodd Jehonadab, Ydyw. Od ydyw (*eb efe*) moes dy law. Rhoddodd yntau ei law, ac efe a barodd iddo ddyfod i fynu atto i'r cerbyd.

16 Ac efe a ddywedodd, Tyred gyd â mi, a gwel fy zêl i tu ag at yr ARGLWYDD. Felly hwy a wnaethant iddo farchogaeth yn ei gerbyd ef.

17 A phan ddaeth efe i Samaria, efe a darawodd yr holl rai a adawsid i Ahab yn Samaria, nes iddo ei ddinystrio ef, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe wrth Elias.

18 ¶ A Jehu a gynnullodd yr holl bobl ynghyd, ac a ddywedodd wrthynt, Ahab a wasanaethodd Baal ychydig, ond Jehu a'i gwasanaetha ef lawer.

19 Ac yn awr gelwch attaf fi holl brophwydi Baal, ei holl weision, a'i holl offeiriaid ef, na fydded un yn eisieu; canys aberth mawr *sydd* gennyf i Baal: pwy bynnag a fyddo yn eisieu, ni bydd efe byw. Ond Jehu a wnaeth *hyn* mewn cyfrwysdra, fel y difethai efe addolwyr Baal.

20 A Jehu a ddywedodd, Cyhoedd-wch gymnianfa sanctaidd i Baal. A hwy a'i cyhoeddasant.

21 A Jehu a anfonodd trwy holl Israel: a holl addolwyr Baal a ddaethant, ac nid oedd un yn eisieu a'r ni ddaethai: a hwy a ddaethant i dŷ Baal, a llanwyd tŷ Baal o ben bwy gilydd.

22 Ac efe a ddywedodd wrth yr hwn *oedd geidwad* ar y gwisgoedd, Dwg allan wisgoedd i holl addolwyr Baal. Ac efe a ddug wisgoedd iddynt.

23 A Jehu a aeth i mewn, a Jehonadab mab Rechab, i dŷ Baal, ac a ddywedodd wrth addolwyr Baal, Chwiliwch ac edrychwch, rhag bod yma gyd â chwi *neb* o weision yr

ARGLWYDD, ond addolwyr Baal yn unig.

24 A phan ddaethant i mewn i wneuthur aberthau, a phoeth-offrymmau, Jehu a osododd iddo allan bedwar ugeinwr, ac a ddywedodd, Os diangc yr un o'r dynion a ddygais i'ch dwylaw chwi, einioes yr hwn y *diango ganddo fydd* am ei einioes ef.

25 A phan orphenodd efe wneuthur y poeth-offrwm, Jehu a ddywedodd wrth y swyddogion a'r tywysogion, Ewch i mewn, lleddwch hwynt, na ddeled neb allan. Felly hwy a'u tarawsant hwy â min y cleddyf: a'r swyddogion a'r tywysogion a'u tafiasant *hwy* allan, ac a aethant i ddinas tŷ Baal.

26 A hwy a ddygasant allan ddelwau tŷ Baal, ac a'u llosgasant hwy.

27 A hwy a ddistrywiasant ddelw Baal, ac a ddinystriasant dŷ Baal, ac a'i gwnaethant ef yn domdy hyd heddyw.

28 Felly y dilëodd Jehu Baal allan o Israel.

29 ¶ Etto pechodau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu, ni throdd Jehu oddi wrthynt hwy, *sef oddi wrth* y lloi aur *oedd* yn Bethel, a'r rhai *oedd* yn Dan.

30 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Jehu, O herwydd i ti wneuthur yn dda, gan wneuthur yr *hyn oedd* un-iawn yn fy ngolwg i, yn ol yr hyn oll a'r *a oedd* yn fy nghalon i y gwnaethost i dŷ Ahab, meibion y bedwaredd genhedlaeth i ti a eisteddant ar orseddfaingc Israel.

31 Ond nid edrychodd Jehu am rodio y'nghyfraith ARGLWYDD DDUW Israel â'i holl galon: canys ni throdd efe oddi wrth bechodau Jeroboam, yr hwn a wnaeth i Israel bechu.

32 ¶ Yn y dyddiau hynny y dechreuodd yr ARGLWYDD dorri cyrrau Israel: a Hazael a'u tarawodd hwynt yn holl derynfau Israel;

33 O'r Iorddonen *tu u* chodiad haul, *sef* holl wlad Gilead, y Gadiaid, a'r Reubeniaid, a'r Manassiaid, o Aroer (yr hon *sydd* wrth afon Arnon) Gilead a Basan hefyd.

34 A'r rhan arall o hanes Jehu, a'r

hyn oll a'r a wnaeth efe, a'i holl gadernid ef; onid *ydnyt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel?

35 A Jehu a hunodd gyd â'i dadau, a chladdwyd ef yn Samaria, a Joahaz ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

36 A'r dyddiau y teyrnasodd Jehu ar Israel yn Samaria oedd wyth mlynedd ar hugain.

PEN. XI.

1 *Achub Joas gan ei fodryb Joseba, pan laddodd Athaliah yr had brenhinol, a'i guddio chwe blynedd yn nhŷ Dduw. 4 Jehoiada, trwy gynorthwyr y tycysogion, ar y seithfed flwyddyn yn ei wneuthur ef yn frenhin. 15 Lladd Athaliah. 17 Jehoiada yn adferu gwasaeth Duw.*

A PHAN welodd Athaliah mam Ahaziah farw o'i mab, hi a gyfododd, ac a ddifethodd yr holl had brenhinol.

2 Ond Joseba merch y brenhin Joram, chwaer Ahaziah, a gymmerth Joas mab Ahaziah, ac a'i lladrattâodd ef o fysg meibion y brenhin y rhai a laddwyd: a hwy a'i cuddiasant ef a'i fammaeth yn ystafell y gwelyau, rhag Athaliah, fel na laddwyd ef.

3 Ac efe a fu gyd â hi y'ng'hûdd yn nhŷ yr ARGLWYDD chwe blynedd: ac Athaliah oedd yn teyrnasu ar y wlad.

4 ¶ Ac yn y seithfed flwyddyn yr anfonodd Jehoiada, ac y cymmerth dywysogion y cannoedd, a'r capteniaid, a'r swyddogion, ac a'u dug hwynt i mewn atto i dŷ yr ARGLWYDD, ac a wnaeth â hwynt gyfammod, ac a wnaeth iddynt dyngu yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac a ddangosodd iddynt fab y brenhin.

5 Ac efe a orchymynodd iddynt, ganddywedyd, Dyma y peth a wnewch chi; Trydedd ran o honoch sydd yn dyfod i mewn ar y Sabboth, a gadwant wyliadwriaeth tŷ y brenhin.

6 A thrydedd ran fydd ym mhorth Sur: a thrydedd ran yn y porth o'r tu ol i'r swyddogion: felly y cedwch wyliadwriaeth y tŷ rhag ei dorri.

7 A deuparth o honoch oll sydd yn myned allan ar y Sabboth, a gadwant wyliadwriaeth tŷ yr ARGLWYDD, ynghylch y brenhin.

8 A chwi a amgylchynwch y bren-

hin o bob parth, pob un â'i arfau yn ei law; a'r hwn a ddelo i'r rhesau, lladder ef: a byddwch gyd â'r brenhin pan elo efe allan, a phan ddelo efe i mewn.

9 A thywysogion y cannoedd a wnaethant yn ol yr hyn oll a orchymynasai Jehoiada yr offeiriad, a chymmerasant bawb eu gwŷr y rhai oedd yn dyfod i mewn ar y Sabboth, gyd â'r rhai oedd yn myned allan ar y Sabboth; ac a ddaethant at Jehoiada yr offeiriad.

10 A'r offeiriad a roddodd i dywysogion y cannoedd waywffyn a tharianau y brenhin Dafydd, y rhai oedd yn nhŷ yr ARGLWYDD.

11 A'r swyddogion a safasant bob un â'i arfau yn ei law, o'r tu dehau i'r tŷ, hyd y tu aswy i'r tŷ, wrth yr allor a'r tŷ, amgylch ogylch y brenhin.

12 Ac efe a ddug allan fab y brenhin, ac a roddodd y goron arno ef, a'r dystiolaeth; a hwy a'i hurddasant ef yn frenhin, ac a'i henneiniasant ef; curasant hefyd eu dwylaw, a dywedasant, Byw fyddo y brenhin.

13 ¶ A phan glybu Athaliah drwst y bobl yn rhedeg, hi a ddaeth i mewn at y bobl i dŷ yr ARGLWYDD.

14 A phan edrychodd hi, wele, y brenhin oedd yn sefyll wrth y golofn yn ol yr arfer, a'r tywysogion a'r udgyrn yn ynyl y brenhin, a holl bobl y wlad yn llawen, ac yn canu mewn udgyrn. Ac Athaliah a rwygodd ei dillad, ac a waeddodd, Bradwriaeth, bradwriaeth.

15 A Jehoiada yr offeiriad a orchymynodd i dywysogion y cannoedd, y rhai oedd wedi eu gosod ar y llu, ac a ddywedodd wrthynt, Dygwch hi o'r tu allan i'r rhesau; a'r hwn a ddelo ar ei hol hi, lladder ef â'r cleddyf: canys dywedasai yr offeiriad, Na ladder hi yn nhŷ yr ARGLWYDD.

16 A hwy a osodasant ddwyllaw arni hi, a hi a aeth ar hyd y ffordd feirch i dŷ y brenhin, ac yno y lladdwyd hi.

17 ¶ A Jehoiada a wnaeth gyfammod rhwng yr ARGLWYDD a'r brenhin a'r bobl, i fod o honynt yn bobl i'r ARGLWYDD; a rhwng y brenhin a'r bobl.

18 A holl bobl y wlad a aethant i dŷ Baal, ac a'i dinystrasant ef a'i allorau, ei ddelwau hefyd a ddrylliasant hwy yn chwilfrw, lladdasant hefyd Mattan offeiriad Baal o flaen yr allorau. A'r offeiriad a osododd oruchwylwyr ar dŷ yr ARGLWYDD.

19 Efe a gymmerth hefyd dywysogion y cannoedd, a'r capteniaid, a'r swyddogion, a holl bobl y wlad, a hwy a ddygasant i waered y brenhin o dŷ yr ARGLWYDD, ac a ddaethant ar hyd ffordd porth y swyddogion, i dŷ y brenhin: ac efe a eisteddodd ar orseddfa y brenhinoedd.

20 A holl bobl y wlad a lawenychasant, a'r ddinas a lonyddodd: a hwy a laddasant Athaliah â'r cleddyf wrth dŷ y brenhin.

21 Mab saith mlwydd oedd Joas pan aeth efe yn frenhin.

PEN. XII.

¹ Joas yn teyrnasu yn dduwiol tra fu fyw Jehoiada; ⁴ ac yn peri cyweirio y deml. ¹⁷ Tvoi Hazael oddi wrth Jerusalem âg anrheg o'r frysorau cyssegredig. ¹⁹ Ei weisio yn lladd Joas, ac Amasiah yn myned yn frenhin ar ei ol ef.

YN y seithfed flwyddyn i Jehu y dechreuodd Joas deyrnasu, a deugain mlynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem. Ac enw ei fam ef oedd Sibiah o Beerseba.

2 A Joas a wnaeth yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD ei holl ddyddiau, yn y rhai y dysgodd Jehoiada yr offeiriad ef.

3 Er hynny ni thynnasid ymaith yr uchelfeydd: y bobl oedd etto yn offrymmu ac yn arogl-darthu yn yr uchelfeydd.

4 ¶ A Joas a ddywedodd wrth yr offeiriad, Holl arian y pethau cyssegredig a ddyger i mewn i dŷ yr ARGLWYDD, arian y gwr a gynniweiro, arian gwerth eneidiau pob un, a'r holl arian a glywo neb ar ei galon eu dwyn i mewn i dŷ yr ARGLWYDD.

5 Cymmered yr offeiriad hynny iddynt, pawb gan ei gydnabod, a chyweiriant adwyau y tŷ, pa le bynnag y caffer adwy ynddo.

6 Ond yn y drydedd flwyddyn ar

hugain i'r brenhin Joas, nid adgyweiriasai yr offeiriad agennau y tŷ.

7 Yna y brenhin Joas a alwodd am Jehoiada yr offeiriad, a'r offeiriad eraill, ac a ddywedodd wrthynt, Pahan nad ydych chwi yn cyweirio agennau y tŷ? yn awr gan hynny, na dderbyniwch ariangan eich cydnabod, ond rhoddwch hwy at gyweirio adwyau y tŷ.

8 A'r offeiriad a gyd-syniasant na dderbynient arian gan y bobl, ac na chyweiriant agennau y tŷ.

9 Eithr Jehoiada yr offeiriad a gymmerth gist, ac a dylodd dwll yn ei chaead, ac a'i gosododd hi o'r tu dehau i'r allor, ffordd y delai un i mewn i dŷ yr ARGLWYDD: a'r offeiriad, y rhai oedd yn cadw y drws, a roddent yno yr holl arian a ddygid i mewn i dŷ yr ARGLWYDD.

10 A phan welent fod llawer o arian yn y gist, y dae ysgrifenydd y brenhin, a'r arch-offeiriad, i fynu, ac a roent mewn codau, ac a gyfrifent yr arian a gawsid yn nhŷ yr ARGLWYDD.

11 A hwy a roddasant yr arian wedi eu cyfrif, yn nwyllaw gweithwyr y gwaith, goruchwylwyr tŷ yr ARGLWYDD: a hwy a'i talasant i'r seiri pren, ac i'r adeiladwyr oedd yn gweithio tŷ yr ARGLWYDD.

12 Ac i'r seiri meini, ac i'r naddwyr cerrig, ac i brynu coed a cherrig nâdd, i gyweirio adwyau tŷ yr ARGLWYDD, ac am yr hyn oll a aethai allan i adgyweirio y tŷ.

13 Etto ni wnaed yn nhŷ yr ARGLWYDD gwppanau arian, psaltringau, cawgiau, udgyrn, na llestri aur, na llestri arian, o'r arian a ddygasid i mewn i dŷ yr ARGLWYDD.

14 Eithr hwy a'i rhoddasant i weithwyr y gwaith; ac a gyweiriasant â hwynt dŷ yr ARGLWYDD.

15 Ac ni cheisiasant gyfrif gan y dynion y rhoddasant hwy yr arian yn eu dwyllaw i'w rhoddi i weithwyr y gwaith: canys yr oeddynt hwy yn gwneuthur yn ffyddlawn.

16 Yr arian dros gamwedd a'r arian dros bechodau, ni ddygpwyd i mewn i dŷ yr ARGLWYDD: eiddo yr offeiriad oeddynt hwy.

17 ¶ Yna Hazael brenhin Syria a aeth i fynu, ac a ymladdodd yn erbyn Gath, ac a'i hynnillodd hi: a Hazael a osododd ei wyneb i fyned i fynu yn erbyn Jerusalem.

18 A Joas brenhin Judah a gymmerth yr holl bethau cyssegredig a gyssegrasai Jehosaphat, a Jehoram, ac Ahaziah, ei dadau ef, brenhinoedd Judah, a'i gyssegredig bethau ef ei hun, a'r holl aur a gafwyd yn nhrysorau tŷ yr ARGLWYDD, a thŷ y brenhin, ac a'u hanfonodd at Hazael brenhin Syria, ac efe a ymadawodd oddi wrth Jerusalem.

19 ¶ A'r rhan arall o hanes Joas, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid *dynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicle brenhinoedd Judah?

20 A'i weision ef a gyfodasant, ac a gyd-fwriadasant fradwriaeth; ac a laddasant Joas yn nhŷ Milo, wrth ddyfod i waered i Sila.

21 A Jozachar mab Simeath, a Jozabad mab Somer, ei weision ef, a'i tarawsant ef, ac efe a fu farw; a hwy a'i claddasant ef gyd â'i dadau yn ninas Dafydd: ac Amasiah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XIII.

1 Annuciol lywodraeth Joahaz; 3 a Hasael yn ei orthrymma ef; ac yntau yn cael ymwared trwy weddi. 8 Joas yn teyrnasu yn ei le ef; 10 ei annuciol lywodraeth yntau. 12 Jeroboam yn dyfod ar ei ol ef. 14 Elisëus wrth farw yn prophyrdo y gorchfygai Joas y Syriaid dair gwaith. 20 Y Moabiaid yn dyfod yn erbyn y wlad, ac esgyrn Elisëus yn cyfodi gwr marw. 22 Hasael yn marw, a Joas deirgwaith yn gorchfygu Benhadad.

YN y drydedd flwyddyn ar hugain i Joas mab Ahaziah brenhin Judah, y teyrnasodd Joahaz mab Jehu ar Israel yn Samaria, a dwy flynedd ar bymtheg y teyrnasodd ef.

2 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a rodiodd ar ol pechodau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu; ni throdd oddi wrthynt hwy.

3 ¶ A digofaint yr ARGLWYDD a lidiodd yn erbyn Israel; ac efe a'u rhoddodd hwynt yn llaw Hazael brenhin Syria, ac yn llaw Benhadad mab Hazael, eu holl ddyddiau hwynt.

4 A Joahaz a erfyniodd ar yr AR-

GLWYDD, a gwrandawodd yr ARGLWYDD arno ef; o herwydd iddo ganfod gorthrymder Israel, canys brenhin Syria a'u gorthrymmai hwynt.

5 (A'r ARGLWYDDA roddodd achubwr i Israel, fel yr aethant oddi tan law y Syriaid: a meibion Israel a drigasant yn eu pebyll fel cynt.

6 Etto ni throisant hwy oddi wrth bechodau tŷ Jeroboam, yr hwn a wnaeth i Israel bechu, *eithr* rhodiasant ynddynt hwy: a'r llwyn hefyd a safai yn Samaria.)

7 Ac ni adawodd efe i Joahaz o'r bobl, ond deg a deugain o wŷr meirch, a deg cerbyd, a deng mil o wŷr traed: o herwydd brenhin Syria a'u dinystriasai hwynt, ac a'u gwnaethai hwynt fel llwch wrth ddyrnu.

8 ¶ A'r rhan arall o hanes Joahaz, a'r hyn oll a wnaeth efe, a'i gadernid, onid *dynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicle brenhinoedd Israel?

9 A Joahaz a hunodd gyd â'i dadau, a chladdasant ef yn Samaria, a Joas ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

10 ¶ Yn y ddwyfed flwyddyn ar bymtheg ar hugain i Joas brenhin Judah, y teyrnasodd Joas mab Joahaz ar Israel yn Samaria: un mlynedd ar bymtheg y teyrnasodd ef.

11 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD: ni throdd efe oddi wrth holl bechodau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu; *eithr* efe a rodiodd ynddynt.

12 A'r rhan arall o hanes Joas, a'r hyn oll a wnaeth efe, a'i gadernid, trwy yr hwn yr ymladdodd efe âg Amasiah brenhin Judah, onid *dynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicle brenhinoedd Israel?

13 A Joas a hunodd gyd â'i dadau, a Jeroboam a eisteddodd ar ei deyrngadair ef: a Joas a gladdwyd yn Samaria gyd â brenhinoedd Israel.

14 ¶ Ac yr oedd Elisëus yn glaf o'r cleyd y bu efe farw o hono, a Joas brenhin Israel a ddaeth i waered atto ef, ac a wylodd ar ei wyneb ef, ac a ddywedodd, O fy nhad, fy nhad, cerbyd Israel, a'i farchogion.

15 Ac Elisëus a ddywedodd wrtho

ef, Cymmer fwa a saethau. Ac efe a gymmerth fwa a saethau.

16 Ac efe a ddywedodd wrth frenhin Israel, Dod dy law ar y bwa. Ac efe a roddodd ei law: ac Elisëus a osododd ei ddwyllaw ar ddwyllaw y brenhin.

17 Ac efe a ddywedodd, Agor y ffenestr tu a'r dwyrain. Yntau a'i hagorodd. Yna y dywedodd Elisëus, Saetha. Ac efe a saethodd. Dywedodd yntau, Saeth ymwarded yr ARGLWYDD, a saeth ymwarded rhag Syria; a thi a darewi y Syriaid yn Aphec, nes *eu difa hwynt*.

18 Hefyd efe a ddywedodd, Cymmer y saethau. Ac efe a'u cymmerodd. Ac efe a ddywedodd wrth frenhin Israel, Taro y ddaear. Ac efe a darawodd dair gwaith, ac a beidiodd.

19 A gwr Duw a ddigiodd wrtho ef, ac a ddywedodd, *Dylesit* daro bump neu chwech o weithiau, yna y tarawsit Syria nes *ei difa*: ac yn awr tair gwaith y tarewi Syria.

20 ¶ Ac Elisëus a fu farw, a hwy a'i claddasant ef. A minteioedd y Moabiaid a ddaethant i'r wlad y flwyddyn honno.

21 A phan oeddynt hwy yn claddu gwr, wele hwy a ganfuant dorf, ac a fwriasant y gwr i feddrod Elisëus. A phan aeth y gwr i lawr a chyffwrdd âg esgyrn Elisëus, efe a ddad-ebrodd, ac a gyfododd ar ei draed.

22 ¶ A Hazael brenhin Syria a orthrymmodd Israel holl ddyddiau Joahaz.

23 A'r ARGLWYDD a drugarhòodd wrthynt hwy, ac a dosturiodd wrthynt hwy, ac a dròdd attynt hwy, er mwyn ei gyfammod âg Abraham, Isaac, a Jacob, ac ni fynuai eu dinystrio hwynt, ac ni fwriodd efe hwynt allan o'i olwg hyd yn hyn.

24 Felly Hazael brenhin Syria a fu farw; a Benhadad ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

25 A Joas mab Joahaz a ynnillodd yn eu hol o law Benhadad mab Hazael, y dinasoedd a ddygasai efe o law Joahaz ei dad ef mewn rhyfel: Joas a'i tarawodd ef dair gwaith, ac a ddug adref ddinasoedd Israel.

PEN. XIV.

1 *Amasiah y brenhin da.* 5 *Ei gyflawnder ar y rhai a laddasai ei dad ef:* 7 *a'i oruchafueth ar Edom.* 8 *Amasiah yn annog Joas, ac yn cael ei orchfygu a'i yspellio.* 16 *Jeroboam yn dyfod yn lle Joas.* 19 *Llad Amasiah trwy fraduriaeth.* 21 *Azariah yn dyfod ar ei ol ef.* 23 *Annuriol deyrnasiad Jeroboam:* 29 *a Zachariah yn dyfod yn ei le yntau.*

YN yr ail flwyddyn i Joas mab Joahaz brenhin Israel y teyrnasodd Amasiah mab Joas brenhin Judah.

2 Mab pùm mlwydd ar hugain oedd efe pan aeth yn frenhin, a naw mlynedd ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef *oedd* Joàdan o Jerusalem.

3 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, etto nid fel Dafydd ei dad; *ond* efe a wnaeth yn ol yr hyn oll a wnaethai Joas ei dad ef.

4 Er hynny ni thynnwyd ymaith yr uchelfÿdd: y bobl oedd etto yn aberthu ac yn arogl-darthu yn yr uchelfÿdd.

5 ¶ A phan sicrhâwyd ei deyrnas yn ei law ef, efe a laddodd ei weision y rhai a laddasant y brenhin ei dad ef.

6 Ond ni laddodd efe feibion y lleiddiaid; fel y mae yn ysgrifenedig yn llyfr cyfraith Moses, yn yr hon y gorchymynasai yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Na ladder y tadau dros y meibion, ac na ladder y meibion dros y tadau; ond lladder pob un am ei bechod ei hun.

7 Efe a darawodd o'r Edomiaid, yn nyffryn yr halen, ddeng mil, ac a ynnillodd y graig mewn rhyfel, ac a alwodd ei henw Joctheel, hyd y dydd hwn.

8 ¶ Yna Amasiah a anfonodd genadau at Joas mab Joahaz, mab Jehu brenhin Israel, gan ddywedyd, Tyred, gwelwn wyneb ein gilydd.

9 A Joas brenhin Israel a anfonodd at Amasiah brenhin Judah, gan ddywedyd, Yr ysgellyn yn Libanus a anfonodd at y gedrwydden yn Libanus, gan ddywedyd, Dyro dy ferch i'm mab i yn wraig. A bwystfil y maes yr hwn *oedd* yn Libanus a dramwyodd ac a sathrodd yr ysgellyn.

10 Gan daro y tarewaist yr Edomiaid, am hynny dy galon a'th falchiodd: ymfrostita, ac eistedd yn dy dŷ: canys i ba beth yr ymyrri i'th ddrwg dy hun, fel y syrthit ti, a Judah gyd â thi?

11 Ond ni wrandawai Amasiah. Am hynny Joas brenhin Israel a aeth i fynu, a hwy a welsant wynebaw eu gilydd, efe ac Amasiah brenhin Judah, yn Beth-semes, yr hon sydd yn Judah.

12 A Judah a darawyd o flaen Israel; a hwy a ffoisant bawb i'w pebyll.

13 A Joas brenhin Israel a ddaliodd Amasiah brenhin Judah, mab Joas, mab Ahaziah, yn Beth-semes, ac a ddaeth i Jerusalem, ac a dorrodd i lawr fur Jerusalem, o borth Ephraim hyd borth y gongl, bedwar can cufydd.

14 Ac efe a gymmerth yr holl aur a'r arian, a'r holl lestri a'r a gafwyd yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac yn nhrysorau tŷ y brenhin, a gwystlon, ac a ddychwelodd i Samaria.

15 ¶ A'r rhan arall o hanes Joas, yr hyn a wnaeth efe, a'i gadernid, ac fel yr ymladdodd efe âg Amasiah brenhin Judah, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicle brenhinoedd Israel?

16 A Joas a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd yn Samaria gyd â brenhinoedd Israel; a Jeroboam ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

17 ¶ Ac Amasiah mab Joas brenhin Judah a fu fyw ar ol marwolaeth Joas mab Joahaz brenhin Israel bymtheng mlynedd.

18 A'r rhan arall o hanes Amasiah, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicle brenhinoedd Judah?

19 Ond hwy a frad-fwriadasant yn ei erbyn ef yn Jerusalem; ac efe a ffôdd i Lachis: etto hwy a anfonasant ar ei ol ef i Lachis, ac a'i lladdasant ef yn o.

20 A hwy a'i dygasant ef ar feirch, ac efe a gladdwyd yn Jerusalem gyd â'i dadau, yn ninas Dafydd.

21 ¶ A holl bobl Judah a gymmerasant Azariah (ac yntau yn fab un

mlwydd ar bymtheg) ac a'i hurddasant ef yn frenhin yn lle Amasiah ei dad.

22 Efe a adeiladodd Elath, ac a'i rhoddodd hi drachefn i Judah, ar ol huno o'r brenhin gyd â'i dadau.

23 ¶ Yn y bymthegfed flwyddyn i Amasiah mab Joas brenhin Judah y teyrnasodd Jeroboam mab Joas brenhin Israel yn Samaria; un mlynedd a deugain y teyrnasodd efe.

24 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD: ni chiliodd efe oddi wrth holl bechodau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu.

25 Efe a ddug adref derfyn Israel o'r lle yr eir i mewn i Hamath hyd fôr y rhos, yn ol gair ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn a lefarasai efe trwy law ei was Jonah mab Amittai y prophwyd, yr hwn oedd o Gath-Hepher.

26 Canys yr ARGLWYDD a welodd gystudd Israel yn fin iawn: canys nid oedd neb gwarchaeddig, na neb wedi ei adael, na chynnorhwydd i Israel.

27 Ac ni lefarasai yr ARGLWYDD y dilëai efe enw Israel oddi tan y nef-oedd: ond efe a'u gwardodd hwynt trwy law Jeroboam mab Joas.

28 ¶ A'r rhan arall o hanes Jeroboam, a'r hyn oll a'r a wnaeth efe, a'i gadernid ef, y modd y rhyfelodd efe, a'r modd y dug efe adref Damascus a Hamath, i Judah yn Israel, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicle brenhinoedd Israel?

29 A Jeroboam a hunodd gyd â'i dadau, sef gyd â brenhinoedd Israel; a Zachariah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XV.

1 Daionus deyrnasiad Azariah. 5 Efe yn marw o'r gwahan-glywys; a Jotham yn dyfod yn ei le ef. 8 Zachariah, y diweddaf o genedi Jehu, yn teyrnasu yn ddyrygonus; a'i ladd ef gan Sâlum. 13 Sâlum yn teyrnasu fis; a Menahem yn ei ladd ef. 16 Menahem yn cael nerth gan Pul. 22 Pecachiah yn dyfod yn ei le ef. 25 Pecah yn ei ladd ef. 29 Tiglath-pileser yn gorthrymmu Pecah; a Hosea yn ei ladd ef. 32 Jotham y brenhin da. 38 Ahaz yn dyfod ar ei ol ef.

YN y seithfed flwyddyn ar hugain i Jeroboam brenhin Israel

y teyrnasodd Azariah mab Amasiah brenhin Judah.

2 Mab un mlwydd ar bymtheg ydoedd efe pan ddechreuodd deyrnasu, a deuddeng mlynedd a deugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem; ac enw ei fam *oedd* Jecholiah o Jerusalem.

3 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnellsai Amasiah ei dad ef;

4 Ond na thynnwyd ymaith yr uchelfeydd: y bobl oedd etto yn aberthu ac yn arogl-darthu yn yr uchelfeydd.

5 ¶ A'r ARGLWYDD a darawodd y brenhin, fel y bu efe wahan-glwyfus hyd ddydd ei farwolaeth, ac y trigodd mewn tŷ o'r neilldu: a Jotham mab y brenhin *oedd* ar y tŷ yn barnu pobl y wlad.

6 A'r rhan arall o hanes Azariah, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid *ydnyt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

7 Ac Azariah a hunodd gyd â'i dadau, a chladdasant ef gyd â'i dadau yn ninas Dafydd; a Jotham ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

8 ¶ Yn y drydedd flwyddyn ar bymtheg ar hugain i Azariah brenhin Judah, y teyrnasodd Zachariah mab Jeroboam ar Israel yn Samaria chwe mis.

9 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, megis y gwnaethai ei dadau: ni throdd efe oddi wrth bechodau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu.

10 A Sàlum mab Jabes a fradfwriadodd yn ei erbyn ef, ac a'i tarawodd ef ger bron y bobl, ac a'i lladdodd ef, ac a deyrnasodd yn ei le ef.

11 A'r rhan arall o hanes Zachariah, wele, *y mae* yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel.

12 Dyma air yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe wrth Jehu, gan ddywedyd, Meibion y bedwaredd ganhedlaeth i ti a eisteddant ar orseddfa Israel. Ac felly y bu.

13 ¶ Sàlum mab Jabes a ddechreuodd deyrnasu yn y bedwaredd

flwyddyn ar bymtheg ar hugain i Uziah, brenhin Judah, a mis cyfan y teyrnasodd efe yn Samaria.

14 Canys Menahem mab Gadi a aeth i fynu o Tirsah, ac a ddaeth i Samaria, ac a darawodd Sàlum mab Jabes yn Samaria, ac a'i lladdodd ef, ac a deyrnasodd yn ei le ef.

15 A'r rhan arall o hanes Sàlum, a'i fradwriaeth ef yr hon a frad-fwriadodd efe, wele hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel.

16 ¶ Yna Menahem a darawodd Tiphshah, a'r rhai oll *oedd* ynddi, a'i therfynau, o Tirsah: o herwydd nad agorasant *iddo ef*, am hynny y tarawodd efe *hi*; a'i holl wragedd beichigion a rwygodd efe.

17 Yn y bedwaredd flwyddyn ar bymtheg ar hugain i Azariah brenhin Judah y teyrnasodd Menahem mab Gadi ar Israel, a deng mlynedd y teyrnasodd efe yn Samaria.

18 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD: ni throdd efe yn ei holl ddyddiau oddi wrth bechodau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu.

19 A Pul brenhin Assyria a ddaeth yn erbyn y wlad; a Menahem a roddodd i Pul fil o dalentau arian, fel y byddai ei law gyd âg ef, i sicrhau y frenhiniaeth yn ei law ef.

20 A Menahem a gododd yr arian ar Israel, *sef* ar yr holl rai cedyrn o allu, ar bob un ddeg sicl a deugain o arian, i'w rhoddi i frenhin Assyria; felly brenhin Assyria a ddychwelodd, ac nid arhosodd yno yn y wlad.

21 ¶ A'r rhan arall o hanes Menahem, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid *ydnyt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Israel?

22 A Menahem a hunodd gyd â'i dadau; a Phecahiah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

23 ¶ Yn y ddegfed flwyddyn a deugain i Azariah brenhin Judah y teyrnasodd Pecahiah mab Menahem ar Israel yn Samaria, a dwy flynedd y teyrnasodd efe.

24 Ac efe a wnaeth *yr hyn oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD: ni

throdd efe oddi wrth bechodau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu.

25 A Pecah mab Remaliah ei dywsog ef a frad-fwriadodd yn ei erbyn ef, ac a'i tarawodd ef yn Samaria, yn llys y brenhin, gyd âg Argob, ac Arieh, a chyd âg ef ddeng wr a deugain o feibion y Gileadiaid: ac efe a'i lladdodd ef, ac a deyrnasodd yn ei le ef.

26 A'r rhan arall o hanes Pecahiah, a'r hyn oll a wnaeth efe, wele hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr chroniclel brenhinoedd Israel.

27 ¶ Yn y ddeuddegfed flwyddyn a deugain i Azariah brenhin Judah y teyrnasodd Pecah mab Remaliah ar Israel yn Samaria, ac ugain mlynedd y teyrnasodd efe.

28 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, ni throdd efe oddi wrth bechodau Jeroboam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu.

29 Yn nyddiau Pecah brenhin Israel y daeth Tiglath-pileser brenhin Assyria, ac a ynnillodd Ijon, ac Abethmaachah, a Janoah, Cedec hefyd, a Hazor, a Gilead, a Galilee, holl wlad Naphtali, ac a'u caeth-gludodd hwynt i Assyria.

30 A Hosea mab Elah a frad-fwriadodd fradwriaeth yn erbyn Pecah mab Remaliah, ac a'i tarawodd ef, ac a'i lladdodd, ac a deyrnasodd yn ei le ef, yn yr ugeinfed flwyddyn i Jotham mab Uzziiah.

31 A'r rhan arall o hanes Pecah, a'r hyn oll a wnaeth efe, wele hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr chroniclel brenhinoedd Israel.

32 ¶ Yn yr ail flwyddyn i Pecah mab Remaliah brenhin Israel y dechreuodd Jotham mab Uzziiah brenhin Judah deyrnasu.

33 Mab pum mlwydd ar hugain oedd efe pan ddechreuodd deyrnasu, ac un mlwydd ar bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Jerusa, merch Sadoc.

34 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD: yn ol yr hyn oll a'r a wnelsai Uzziiah ei dad.

35 ¶ Er hynny ni thynnwyd ymaith yr uchelfÿydd; y bobl oedd etto yn aberthu ac yn arogl-darthu yn yr uchelfÿydd. Efe a adeiladodd y porth uchaf i dŷ yr ARGLWYDD.

36 ¶ A'r rhan arall o hanes Jotham, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chroniclel brenhinoedd Judah?

37 Yn y dyddiau hynny y dechreuodd yr ARGLWYDD anfon yn erbyn Judah, Resin brenhin Syria, a Phecah mab Remaliah.

38 A Jotham a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd ei dad, ac Ahaz ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XVI.

1 Annwylol lywodraeth Ahaz. 5 Ahaz yn cyflogi Tiglath-pileser yn erbyn Resin a Phecah. 10 Ahaz yn anfon portreid allor o Damascus i Uriah, ac yn mynnu yr allor bres iddo ei hun i offrynnu arni. 17 Ahaz yn yspeilio y deml. 19 A Hezeiah yn teyrnasu ar ei ol ef.

YN y ddwyfed flwyddyn ar bymtheg i Pecah mab Remaliah y dechreuodd Ahaz mab Jotham brenhin Judah deyrnasu.

2 Mab ugain mlwydd oedd Ahaz pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un mlynedd ar bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem, ac ni wnaeth efe yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD ei Dduw, fel Dafydd ei dad:

3 Eithr rhodiodd yn ffordd brenhinoedd Israel, ac a dynnodd ei fab trwy y tân, yn ol ffeidd-dra y cenbedloedd a fwriasai yr ARGLWYDD allan o flaen meibion Israel.

4 Ac efe a aberthodd yn yr uchelfÿydd, ac ar y bryniau, a than bob pren gwyrrdlas.

5 ¶ Yna y daeth Resin brenhin Syria, a Phecah mab Remaliah brenhin Israel, i fynu i Jerusalem i ryfel: a hwy a warchaeasant ar Ahaz; ond ni allasant hwy ei orchfygu ef.

6 Yn yr amser hwnnw Resin brenhin Syria a ddug drachefn Elath at Syria, ac a yrrodd yr Iuddewon o Elath: a'r Syriaid a ddaethant i Elath, ac a breswylasant yno hyd y dydd hwn.

7 Yna Ahaz a anfonodd geunadau

at Tiglath-pileser brenhin Assyria, gan ddywedyd, Dy was di a'th fab di *ydwyf* fi: tyred i fynu, a gwared fi o law brenhin Syria, ac o law brenhin Israel, y rhai sydd yn cyfodi yn fy erbyn i.

8 Ac Ahaz a gymmerth yr arian a'r aur a gafwyd yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac yn nhrysorau tŷ y brenhin, ac a'u hanfonodd yn anrheg i frenhin Assyria.

9 A brenhin Assyria a wrandawodd arno ef; a brenhin Assyria a ddaeth i fynu i Damascus, ac a'i hynnillodd hi, ac a gaeth-gludodd ei *thrigolion* i Cir, ac a laddodd Resin.

10 ¶ A'r brenhin Ahaz a aeth i Damascus i gyfarfod Tiglath-pileser brenhin Assyria, ac a welodd allor *oedd* yn Damascus: a'r brenhin Ahaz a anfonodd at Uriah yr offeiriad agwedd yr allor a'i phortreid, yn ol ei holl wneuthuriad.

11 Ac Uriah yr offeiriad a adeiladodd allor yn ol yr hyn oll a anfonasai y brenhin Ahaz o Damascus: felly y gwnaeth Uriah yr offeiriad, erbyn dyfod y brenhin Ahaz o Damascus.

12 A phan ddaeth y brenhin o Damascus, y brenhin a ganfu yr allor: a'r brenhin a nesâodd at yr allor, ac a offrymmodd arni hi.

13 Ac efe a losgodd ei boeth-offrwm, a'i fwyd offrwm, ac a dywalltodd ei ddiod-offrwm, ac a daenellodd waed ei offrymmau hëdd ar yr allor.

14 A'r allor bres, yr hon *oedd* ger bron yr ARGLWYDD, a dynnodd efe ymaith o dalcen y tŷ, oddi rhwng yr allor a thŷ yr ARGLWYDD, ac a'i rhoddes hi o du gogledd yr allor.

15 A'r brenhin Ahaz a orchymynodd i Uriah yr offeiriad, gan ddywedyd, Llosg ar yr allor fawr y poeth-offrwm boreuol, a'r bwyd-offrwm pryd-nhawol, poeth-offrwm y brenhin hefyd, a'i fwyd-offrwm ef, a phoeth-offrwm holl bobl y wlad, a'u bwyd-offrwm hwynt, a'u diodydd-offrwm lwynt; a holl waed y poeth-offrwm, a holl waed yr aberth, a daenelli di arni hi: a bydded yr allor bres i mi i ymofyn.

16 Ac Uriah yr offeiriad a wnaeth

yn ol yr hyn oll a orchymynasai y brenhin Ahaz.

17 ¶ A'r brenhin Ahaz a dorrodd ddailadau yr ystolion, ac a dynnodd ymaith y noe oddi arnynt hwy, ac a ddisgynodd y môr oddi ar yr ychain pres *oedd* tano, ac a'i rhoddodd ar bal-mant cerrig.

18 A gorchudd y Sabboth yr hwn a adeiladasent hwy yn tŷ, a dyfodfa y brenhin oddi allan, a drodd efe *oddi wirth* dŷ yr ARGLWYDD, o achos brenhin Assyria.

19 ¶ A'r rhan arall o hanes Ahaz yr hyn a wnaeth efe, onid *ydnyt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

20 Ac Ahaz a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd, a Hezeciah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XVII.

1 *Drygionus lywodraeth Hosea. 3 Wedi ei ddarostwng gan Salmaneser, y mae yn ymgysfuriadu â So brenhin yr Aipt yn ei erbyn ef. 5 Caeth-gludo Samaria am eu pechodau. 24 Y cenhedloedd ddeithr, a blannetid yn Samaria, wedi i lewod eu blino, yn geneuthur cymmyg o amryw grefydd.*

YN y ddeuddegfed flwyddyn i Ahaz brenhin Judah, y teyrnasodd Hosea mab Elah yn Samaria ar Israel, naw mlynedd y teyrnasodd efe.

2 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, etto nid fel brenhinoedd Israel y rhai a fusasai o'i flaen ef.

3 ¶ A Salmaneser brenhin Assyria a ddaeth i fynu yn ei erbyn ef, a Hosea a aeth yn was iddo ef, ac a ddug iddo anrhegion.

4 A brenhin Assyria a gafodd fradwriaeth yn Hosea: canys efe a ddanfonasai gennadau at So brenhin yr Aipt, ac ni ddanfonasai anrheg i frenhin Assyria, fel y *byddai efe arferol* bob blwyddyn: am hynny brenhin Assyria a gauodd arno ef, ac a'i rhwymodd ef mewn carchardy.

5 ¶ Yna brenhin Assyria a aeth i fynu trwy yr holl wlad, ac a aeth i fynu i Samaria, ac a warchaeodd arni hi dair blynedd.

6 ¶ Yn y nawfed flwyddyn i Hosea,

yr ynnillodd brenhin Assyria Samaria, ac y caeth-gludodd efe Israel i Assyria, ac a'u cyflëodd hwynt yn Halah ac yn Habor, wrth afon Gozan, ac yn ninasoedd y Mediaid.

7 Felly y bu, am i feibion Israel bechu yn erbyn yr ARGLWYDD eu DUW, yr hwn a'u dygasai hwynt i fynu o wlad yr Aipht, oddi tan law Pharaoh brenhin yr Aipht, ac am iddynt ofni duwiau deieithr,

8 A rhodio yn neddfau y cenhedloedd, y rhai a fwriasai yr ARGLWYDD allan o flaen meibion Israel, ac yn y deddfau a wnaethai brenhinoedd Israel.

9 A meibion Israel a wnaethant yn ddirgel bethau nid oedd uniawn yn erbyn yr ARGLWYDD eu DUW, ac a adeiladasant iddynt uchelfëydd yn eu holl ddinasoedd, o dŵr y gwylwyr hyd y ddinas gaerog.

10 Gosodasant hefyd iddynt ddelwau a llwyni ar bob bryn uchel, a than bob pren írlas :

11 Ac a arogl-darthasant yno yn yr holl uchelfëydd, fel y cenhedloedd y rhai a gaeth-gludasai yr ARGLWYDD o'u blaen hwynt ; a gwnaethant bethau drygionus i ddigio yr ARGLWYDD.

12 A hwy a wasanaethasant eilunod, am y rhai y dywedasai yr ARGLWYDD wrthynt, Na wnewch y peth hyn.

13 Er i'r ARGLWYDD dystiolaethu yn erbyn Israel, ac yn erbyn Judah, trwy law yr holl brophwydi, a phob gweledydd, gan ddywedyd, Dychwelwch o'ch ffyrdd drygionus, a chedwch fy ngorchymynion, a'm deddfau, yn ol yr holl gyfraith a orchymynais i'ch tadau, a'r hon a anfonais atoch trwy law fy ngweision y prophwydi.

14 Etto ni wrandawsant, eithr caledasant eu gwarrau fel gwarrau eu tadau, y rhai ni chredasant yn yr ARGLWYDD eu DUW.

15 A hwy a ddirmygasant ei ddeddfau ef, a'i gyfammod yr hwn a wnaethai efe a'u tadau hwynt, a'i dystiolaethau ef y rhai a dystiolaethodd efe i'w herbyn ; a rhodiasant ar ol oferedd, ac a aethant yn ofer : aethant hefyd ar ol y cenhedloedd y rhai oedd

o'u hamgylch, am y rhai y gorchymynasai yr ARGLWYDD iddynt, na wnelent fel hwynt.

16 A hwy a adawsant holl orchymynion yr ARGLWYDD eu DUW, ac a wnaethant iddynt ddelwau tawdd, nid amgen dau lo : gwnaethant hefyd lwyn, ac ymgrymmasant i holl lu y nefoedd, a gwasanaethasant Baal.

17 A hwy a dynnasant eu meibion a'u merched trwy y tân, ac a arferasant ddewiniaeth, a swynion, ac a ymwerthasant i wneuthur yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, i'w ddigio ef.

18 Am hynny yr ARGLWYDD a ddigiodd yn ddirfawr wrth Israel, ac a'u bwriodd hwynt allan o'i olwg : ni adawyd ond llwyth Judah yn unig.

19 Ni chadwodd Judah chwaith orchymynion yr ARGLWYDD eu DUW, eithr rhodiasant yn neddfau Israel y rhai a wnelent hwy.

20 A'r ARGLWYDD a ddiystyrodd holl had Israel, ac a'u cystuddiodd hwynt, ac a'u rhoddodd hwynt yn llaw anrheithwyr, nes iddo eu bwrw allan o'i olwg.

21 Canys efe a rwygodd Israel oddi wrth dŷ Dafydd ; a hwy a wnaethant Jeroboam mab Nebat yn frenhiiu : a Jeroboam a yrrodd Israel oddi ar ol yr ARGLWYDD, ac a wnaeth iddynt bechu pechod mawr.

22 Canys meibion Israel a rodiasant yn holl bechodau Jeroboam, y rhai a wnaeth efe, heb gilio oddi wrthynt :

23 Nes i'r ARGLWYDD fwrw Israel allan o'i olwg, fel y llefarasai trwy law ei holl weision y prophwydi : ac Israel a gaeth-gludwyd allan o'i wlad ei hun i Assyria, hyd y dydd hwn.

24 ¶ A brenhin Assyria a ddug bobl o Babilon, ac o Cuthah, ac o Afa, o Hamath hefyd, ac o Sepharfaim, ac a'u cyflëodd hwynt yn ninasoedd Samaria, yn lle meibion Israel. A hwy a feddiannasant Samaria, ac a drigasant yn ei dinasoedd hi.

25 Ac yn nechre eu trigias hwy yno, nid ofnasant hwy yr ARGLWYDD ; am hynny yr ARGLWYDD a anfonodd

lewod yn eu plith hwynt, y rhai a laddasant rai o honynt.

26 Am hynny y mynegasant i frenhin Assyria, gan ddywedyd, Y cenhedloedd y rhai a fudaist ti, ac a gyflëaist yn ninasoedd Samaria, nid adwaenant ddefod Duw y wlad: am hynny esfe a anfonodd lewod yn eu mysg hwynt, ac wele, lladdasant hwynt, am na wyddent ddefod Duw y wlad.

27 Yna brenhin Assyria a orchymynodd, gan ddywedyd, Dygwch yno un o'r offeiriaid a ddygasoch oddi yno, i fyned ac i drigo yno, ac i ddysgu iddynt ddefod Duw y wlad.

28 Felly un o'r offeiriaid a ddygasent hwy o Samaria a ddaeth ac a drigodd yn Bethel, ac a ddysgodd iddynt pa fodd yr ofnent yr ARGLWYDD.

29 Etto pob cenedl oedd yngwneuthur eu duwiau eu hun, ac yn eu gosod yn nhai yr uchelfëydd a wnaethai y Samariaid, pob cenedl yn eu dinasoedd yr oeddynt yn preswyllo ynddynt.

30 A gwÿr Babilon a wnaethant Succoth-Benoth, a gwÿr Chuth a wnaethant Nergal, a gwÿr Hamath a wnaethant Asima,

31 A'r Afiad a wnaethant Nibhaz a Thartac, a'r Sepharfaid a losgasant eu meibion yn tân i Adrammelech ac i Anammelech duwiau Sepharfaim.

32 Felly hwy a ofnasant yr ARGLWYDD, ac a wnaethant iddynt rai o'u gwehilion yn offeiriaid yr uchelfëydd, y rhai a wnaethant *aberthau* iddynt yn nhai yr uchelfëydd.

33 Yr ARGLWYDD yr oeddynt hwy yn ei ofni, a gwasanaethu yr oeddynt eu duwiau, yn ol defod y cenhedloedd y rhai a ddygasent oddi yno.

34 Hyd y dydd hwn y maent hwy yn gwneuthur yn ol eu hen arferion: nid ydynt yn ofni yr ARGLWYDD, ac nid ydynt yn gwneuthur yn ol eu deddfau hwynt, nac yn ol eu harfer, nac yn ol y gyfraith na'r gorchymyn a orchymynodd yr ARGLWYDD i feibion Jacob, yr hwn y gosododd esfe ei enw, Israel.

35 A'r ARGLWYDD a wnaethai gyfammod â hwynt, ac a orchymynasai iddynt, gan ddywedyd, Nac ofnwch

dduwiau dieithr, ac nac ymgrymmwch iddynt, ac na wasanaethwch hwynt, ac nac aberthwch iddynt:

36 Ond yr ARGLWYDD yr hwn a'ch dug chwi i fynu o wlad yr Aipht â nerth mawr, ac â braich estynedig, ef a ofnwch chwi, ac iddo esf yr ymgrymmwch, ac iddo yr aberthwch.

37 Y deddfau hefyd, a'r barnedig-aethau, a'r gyfraith, a'r gorchymyn, a ysgrifonodd esfe i chwi, a gedwch chwi i'w gwneuthur byth; ac nac ofnwch dduwiau dieithr.

38 Ac nac anghofiwch y cyfammod a ammodais â chwi, ac nac ofnwch dduwiau dieithr:

39 Eithr ofnwch yr ARGLWYDD eich Duw; ac esfe a'ch gwared chwi o law eich holl elynion.

40 Ond ni wrandawsant hwy, eithr yn ol eu hen arfer y gwnaethant hwy.

41 Felly y cenhedloedd hyn oedd yn ofni yr ARGLWYDD, ac yn gwasanaethu eu delwau cerfiedig; eu plant a'u hwyron: fel y gwnaeth eu tadau, y maent hwy yn gwneuthur hyd y dydd hwn.

PEN. XVIII.

1 Y brenhin duwiol Hezeciah 4 yn dilëu delwaddoliaeth, ac yn llwyddo. 9 Caeth-gludo Samaria am eu pechodau. 13 Senacherib yn dyfod yn erbyn Judah; a theyrnged yn ei ddyhuddo ef. 17 Senacherib yn danfon Rabsaceh yr ail waith; ac yntau yn difenwi Hezeciah, a thrwy gubl-eiriau yn unnog y bobl i droi at frenhin Assyria.

AC yn y drydedd flwyddyn i Hosea mab Elah brenhin Israel, y teyrnasodd Hezeciah mab Ahaz brenhin Judah.

2 Mab pùm mlwydd ar hugain oedd esfe pan aeth yn frenhin, a naw mlynedd ar hugain y teyrnasodd esfe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Abi, merch Zachariah.

3 Ac esfe a wnaeth yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnaethai Dafydd ei dad ef.

4 ¶ Efe a dynnodd ymaith yr uchelfëydd, ac a ddrylliodd y delwau, ac a dorrodd y llwyni, ac a faluriodd y sarp bres a wnelasai Moses; canys hyd y dyddiau hynny yr oedd meibion Israel yn arogl-darthu iddi hi: ac esfe a'i galwodd hi Nehustan. gle

5 Yn ARGLWYDD DUW Israel yr ymddiriedodd efe, ac ar ei ol ef ni bu ei fath ef ym mhlith holl frenhin-oedd Judah, nac *ym mysg* y rhai a fuasai o'i flaen ef.

6 Canys efe a lynodd wrth yr ARGLWYDD, ni throdd efe oddi ar ei ol ef, eithr efe a gadwodd ei orchymynion ef, y rhai a orchymynasai yr ARGLWYDD wrth Moses.

7 A'r ARGLWYDD fu gyd âg ef; i ba le bynnag yr aeth, efe a lwyddodd: ac efe a wrthryfelodd yn erbyn brenhin Assyria, ac nis gwasanaethodd ef.

8 Efe a darawodd y Philistiaid hyd Gazah a'i therfymau, o dŵr y gwylwyr hyd y ddinas gaerog.

9 ¶ Ac yn y bedwaredd flwyddyn i'r brenhin Hezeciah (houno *oedd* y seithfed flwyddyn i Hosea mab Elah brenhin Israel) y daeth Salmaneser brenhin Assyria i fynu yn erbyn Samaria, ac a warchaeodd arni hi.

10 Ac ym mhen y tair blynedd yr ynnillwyd hi; yn y chweched flwyddyn i Hezeciah (houno *oedd* y nawfed flwyddyn i Hosea brenhin Israel) yr ynnillwyd Samaria.

11 A brenhin Assyria a gaethgludodd Israel i Assyria, ac a'u cyfleoedd hwynt yn Halah ac yn Habor, wrth afon Gozan, ac yn ninasoedd y Mediaid :

12 Nam na wrandawsent ar lais yr ARGLWYDD eu Duw, eithr troseddau ei gyfammod ef, a'r hyn oll a orchymynasai Moses gwas yr ARGLWYDD, ac na wrandawent arnynt, ac nas gwnaent hwynt.

13 ¶ Ac yn y bedwaredd flwyddyn ar ddeg i'r brenhin Hezeciah, y daeth Senacherib brenhin Assyria i fynu yn erbyn holl ddinasoedd caerog Judah, ac a'u hynnillodd hwynt.

14 A Hezeciah brenhin Judah a anfonodd at frenhin Assyria i Lachis, gan ddywedyd, Pechais, dychwel oddi wrthyf: dygaf yr hyn a roddych arnaf. A brenhin Assyria a osododd ar Hezeciah brenhin Judah, dri chant o dalentau arian, a deg ar hugain o dalentau aur.

15 A Hezeciah a roddodd *iddo* yr holl arian a gafwyd yn nhŷ yr AR-

GLWYDD, ac yn nhrysoerau tŷ y brenhin.

16 Yn yr amser hwnaw y torrodd Hezeciah yr aur oddi ar ddrysau teml yr ARGLWYDD, ac oddi ar y colofnau a orchuddiasai Hezeciah brenhin Judah, ac a'u rhoddes hwynt i frenhin Assyria.

17 ¶ A brenhin Assyria a anfonodd Tartan, a Rabsaris, a Rabsaceh, o Lachis, at frenhin Hezeciah, â llu dirfawr yn erbyn Jerusalem. A hwy a aethant i fynu, ac a ddaethant i Jerusalem. Ac wedi eu dyfod i fynu, hwy a ddaethant ac a safasant wrth bistyll y llynn uchaf, yr hwn *sydd* ym mhrif-ffordd maes y pannwr.

18 Ac wedi iddynt alw ar y brenhin, daeth allan atynt hwy Eliacim mab Hilciah, yr hwn *oedd* ben-teulu, a Sebnah yr ysgrifenydd, a Joah mab Asaph y cofiadur.

19 A Rabsaceh addyweddodd wrth ynt hwy, Dywedwch yn awr wrth Hezeciah, Fel hyn y dywedodd y brenhin mawr, brenhin Assyria, Pa hyder *yw* hwn yr wyt yn ymddiried ynddo?

20 Dywedyd yr ydwyf (ond *nid ydynt ond* geiriau ofer) *Y mae gennyf* gynghor a nerth i ryfel. Ar bwy y mae dy hyder, pan wrthryfelaist i'm herbyn i?

21 Wele yn awr, y mae dy hyder ar y sŵn gorsen ddrylliedig hon, ar yr Aipht, yr hon pwy bynnag a bwysu arni, hi a â i gledd ei law ef, ac a dylla trwyddi hi: felly *y mae* Pharaoh brenhin yr Aipht i bawb a hyderant arno ef.

22 Ac os dywedwch wrthyf, Yn yr ARGLWYDD ein Duw yr ydym ni yn ymddiried; onid efe *yw* yr hwn y tynnodd Hezeciah ymaith ei uchelfeydd, a'i allorau, ac y dywedodd wrth Judah, ac wrth Jerusalem, O flaen yr allor hon yr ymgrymmwch chwi yn Jerusalem?

23 Yn awr gan hynny dod wystlon, attolwg, i'm harglwydd brenhin Assyria, a rhoddaf i ti ddwy fil o feirch, os gelli di roddi rhai a farchogo arnynt hwy.

24 A pha fodd y troi di ymaith

wyneb un capten o'r gweision lleiaf i'm harglwydd, ac yr ymddiriedi yu yr Aipht am gerbydau a gwŷr meirch?

25 Ai heb yr ARGLWYDD y deuthum i fynu yn erbyn y lle hwn, i'w ddinystrio ef? Yr ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Dos i fynu yu erbyn y wlad hon, a dinystria hi.

26 Yna y dywedodd Eliacim mab Hilciah, a Sebnah, a Joah, wrth Rabsaceh, Llefara, attolwg, wrth dy weision yn Syriaeg (cansys yr ydym ni yn ei deall hi) ac nac ymddiddan â ni yn iaith yr Iuddewon, lle y clywo y bobl sydd ar y mur.

27 Ond Rabsaceh a ddywedodd wrthynt, Ai at dy feistr di, ac attat tithau, yr anfonodd fy meistr fi, i lefaru y geiriau hyn? onid at y dynion sydd yn eistedd ar y mur; fel y bwyttâont eu tom eu hun, ac yr yfont eu trwngc eu hun gyd â chwi, yr anfonodd fi?

28 Felly Rabsaceh a safodd, ac a waeddodd â llef uchel yn iaith yr Iuddewon, llefarodd hefyd, a dywedodd, Gwrandewch air y brenhin mawr, brenhin Assyria.

29 Fel hyn y dywedodd y brenhin, Na thwyllled Hezeciah chwi; cansys ni ddichon efe eich gwaredu chwi o'm llaw i.

30 Ac na phared Hezeciah i chwi ymddiried yn yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD gan waredu a'n gwared ni, ac ni roddir y ddinas hon yn llaw brenhin Assyria.

31 Na wrandewch ar Hezeciah: cansys fel hyn y dywed brenhin Assyria, Gwnewch fwynder â mi, a deuwch allan attaf fi, ac yna bwyttêwch bob un o'i winwydden ei hun, a phob un o'i ffigysbren, ac yfed pawb ddwfr ei ffynnon ei hun:

32 Nes i mi ddyfod a'ch dwyn chwi i wlad megis eich gwlad eich hun, gwlad yd a gwin, gwlad bara a gwinllannoedd, gwlad olew olewydd a mêl, fel y byddoch fyw, ac na byddoch feirw: ac na wrandewch ar Hezeciah, pan hudo efe chwi, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD a'n gwared ni.

33 A lwyr-wareddoddi yr un o dduw-

iau y cenhedloedd ei wlad o law brenhin Assyria?

34 Mae duwiau Hamath, ac Arpad? mae duwiau Sepharfaim, Hena, ac Ifah? a achubasant hwy Samaria o'm llaw i?

35 Pwy sydd ym mhlith holl dduwiau y gwledydd a waredasant eu gwlad o'm llaw i, fel y gwaredai yr ARGLWYDD Jerusalem o'm llaw i?

36 Eithr y bobl a dawsant, ac nid attebasant air iddo: cansys gorchymyn y brenhin oedd hyn, gan ddywedyd, Nac attebwch ef.

37 Yna y daeth Eliacim mab Hilciah, yr hwn oedd ben-teulu, a Sebnah yr ysgrifenydd, a Joah mab Asaph y cofiadur, at Hezeciah, a'u dillad yu rhwygedig, ac a fynegasant iddo eiriau Rabsaceh.

PEN. XIX.

1 Hezeciah yn galaru, ac yn anfon at Esaiah i weddio drosto. 6 Esaiah yn ei gysuro ef. 8 Senacherib yn myned i ymladd â Thirhacah, ac yn danfon at Hezeciah lythyr yn llawr cableiriau. 14 Gweddi Hezeciah. 20 Esaiah yn prophyrdo am falchder a dinystr Senacherib, a daioni Sion. 35 Angel yn lladd yr Assyriaid. 36 Ei feibion ei hun yn lladd Senacherib yn Ninesch.

A PHAN glybu y brenhin Hezeciah hynny, efe a rwygodd ei ddillad, ac a ymwisgodd â sachlian, ac a aeth i mewn i dŷ yr ARGLWYDD.

2 Ac efe a anfonodd Eliacim, yr hwn oedd ben-teulu, a Sebnah yr ysgrifenydd, a henuriaid yr offeiriaid, wedi ymwisgo mewn sachlian, at Esaiah y prophwyd mab Amos.

3 A hwy a ddywedasant wrtho ef, Fel hyn y dywed Hezeciah, Diwrnod cyfyngdra, a cherydd, a chabledd, yw y dydd hwn: cansys y plant a ddaethant hyd yr enedigaeth, ond nid oes grym i esgor.

4 Fe allai y gwrendy yr ARGLWYDD dy Dduw holl eiriau Rabsaceh, yr hwn a anfonodd brenhin Assyria ei feistr ef i gablu y Duw byw, ac y cerydda efe y geiriau a glybu yr ARGLWYDD dy Dduw: am hynny dyrcha dy weddi dros y gweddill sydd i'w gael.

5 Felly gweision y brenhin Hezeciah a ddaethant at Esaiah.

6 ¶ Ac Esaiah a ddywedodd wrth-

ynt, Fel hyn y dywedwch wrth eich meist, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Nac ofna y geiriau a glywaist, *trwy* y rhai y cablodd gweision brenhin Assyria fi.

7 Wele fi yn rhoddi arno ef wynt, ac efe a glyw swn, ac a ddychwel i'w wlad: gwnaf hefyd iddo syrthio gan y cleddyf yn ei wlad ei hun.

8 ¶ Yna y dychwelodd Rabsaceh, ac a gafodd frenhin Assyria yn ymladd yn erbyn Libnah: canys efe a glywsai fyned o hono ef ymaith o Lachis.

9 A phan glybu efe am Tirhacah brenhin Ethiopia, gan ddywedyd, Wele efe a ddaeth allan i ryfela â thi; efe a anfonodd gennadau drachefn at Hezeciah, gan ddywedyd,

10 Fel hyn y lleferwch wrth Hezeciah brenhin Judah, gan ddywedyd, Na thwyllid dy DDUW di, yr hwn yr wyt yn ymddiried ynddo, gan ddywedyd, Ni roddir Jerusalem yn llaw brenhin Assyria.

11 Wele, ti a glywaist yr hyn a wnaeth brenhinoedd Assyria i'r holl wledydd, gan eu difrodi hwynt: ac a waredir di?

12 A waredodd duwiau y cenhedloedd hwynt, y rhai a ddarfu i'm tadau i eu dinystrio; *sef* Gozan, a Haran, a Reseph, a meibion Eden y rhai *oedd* o fewn Thelasar?

13 Mae brenhin Hamath, a brenhin Arpad, a brenhin dinas Sepharfaim, Hena, ac Ifah?

14 ¶ A Hezeciah a gymmerodd y llythyrâu o law y cennadau, ac a'u darllenodd hwy: a Hezeciah a aeth i synu i dŷ yr ARGLWYDD, ac a'u lledodd hwynt ger bron yr ARGLWYDD.

15 A Hezeciah a weddiodd ger bron yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, O ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn wyt yn trigo *rhwyng* y cerubiaid, tydi sydd DDUW, tydi yn unig, i holl deyrnasoedd y ddaear; ti a wnaethost y nefoedd a'r ddaear.

16 Gogwydda, ARGLWYDD, dy glust, a gwrando: agor dy lygaid, ARGLWYDD, ac edrych; a gwrando eiriau Senacherib, yr hwn a anfonodd i ddifenwi y Duw byw.

17 Gwir *yw*, O ARGLWYDD, i

frenhinoedd Assyria ddifa yr holl genhedloedd a'u tir,

18 A rhoddi eu duwiau hwynt yn tân: canys nid *oeddynt* hwy dduwiau, eithr gwaith dwylaw dyn, o goed a maen: am hynny y dinystriasant hwynt.

19 Yn awr gan hynny, O ARGLWYDD ein Duw ni, achub ni, atolwg, o'i law ef, fel y gwypo holl deyrnasoedd y ddaear mai tydi *yw* yr ARGLWYDD DDUW, tydi yn unig.

20 ¶ Yna Esaiah mab Amos a anfonodd at Hezeciah, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel, Gwrandewais ar yr hyn a weddiaist arnaf i yn erbyn Senacherib brenhin Assyria.

21 Dyma y gair a lefarodd yr ARGLWYDD yn ei erbyn ef, Y forwyn merch Sion a'th ddirmygodd di, ac a'th watwarodd; merch Jerusalem a ysgydwodd ben ar dy ol di.

22 Pwy a ddifenwaist ti, ac a gebl-aist? ac yn erbyn pwy y dyrchefaist ti *dy* lef, ac y codaist yn uchel dy lygaid? yn erbyn Sanct Israel.

23 Trwy law dy gennadau y cebl-aist ti yr ARGLWYDD, ac y dywedaist, A lliaws fy ngherbydau y dringais i uchelder y mynyddoedd, i ystlysau Libanus; a mi a dorraf uchelder ei gedrwydd ef, a'i ddewis fyfnidwydd ef, âf hefyd i'w letty eithaf, ac i goedwig ei ddol-dir ef.

24 Myfi a gloddiais, ac a yfais ddyfroedd ddeithr, ac â gwadnau fy nhraed y dyhysbyddais holl afonydd y gwarchâedig.

25 Oni chlywaist ti ddarparu o honof fi hyn er ys talm, ac i mi lunio hynny er y dyddiau gynt? yn awr y dygais hynny i ben, fel y byddit i ddinystrio dinasoedd caerog yn garneddau dinystriol.

26 Am hynny eu trigolion yn gwtoglaw a ddychrynwyd, ac a gywillyddiwyd: oeddynt *megis* gwellt ymaes, fel gwŷrdd-lyisiau, *neu* las-welltyn ar bennau *tai*, neu ŷd wedi deifio cyn addfedu.

27 Dy eisteddiad hefyd, a'th fynediad allan, a'th ddyfodiad i mewn, a adnabum i, a'th gynddeiriogrwydd i'm herbyn.

28 Am i ti ymgynddeiriogi i'm herbyn, ac i'th ddadwrdd ddyfod i fynu i'm clustiau i; am hynny y gosodaf fy mâch yn dy ffroen, a'm ffrwyn yn dy weflau, ac a'th ddychwelaf di ar hyd yr un ffordd ag y daethost.

29 A hyn fydd yn argoel i ti, O Hezeciah: Y flwyddyn hon y bwyttâi a dyddio o hono ei hun, ac yn yr ail flwyddyn yr attwf; ac yn y drydedd flwyddyn hauwch, a medwch, plennwch winllannoedd hefyd, a bwyttêwch eu ffrwyth hwynt.

30 A'r gweddill o dŷ Judah yr *hwn* a adewir, a wreiddia eilwaith i waered, ac a ddwg ffrwyth i fynu.

31 Canys gweddill a â allan o Jerusalem, a'r rhai diangol o fynydd Sion: zêl ARGLWYDD y *lloedd* a wna hyn.

32 Am hynny fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD am frenhin Assyria, Ni ddaw efe i'r ddinas hon, ac ni ergydia saeth yno; hefyd ni ddaw efe o'i blaen hi â tharian, ac ni fwrw glawdd i'w herbyn hi.

33 Ar hyd yr un ffordd ag y daeth, y dychwel efe, ac ni ddaw i mewn i'r ddinas hon, medd yr ARGLWYDD.

34 Canys mi a ddiffynnaf y ddinas hon, i'w chadw hi er fy mwyn fy hun, ac er mwyn Dafydd fy ngwas.

35 ¶ A'r noson honno yr aeth angel yr ARGLWYDD, ac a darawodd y'ngwersyll yr Assyriaid bump a phedwar ugain a chant o filoedd: a phan gyfodasant yn fore drannoeth, wele hwynt oll yn gelaneddau meirwon.

36 Felly Senacherib brenhin Assyria a ymadawodd, ac a aeth ymaith, ac a ddychwelodd, ac a drigodd yn Ninifeh.

37 A bu, fel yr oedd efe yn addoli yn nhŷ Nisroch ei dduw, i Adramelech a Sareser ei feibion ei ladd ef â'r cleddyf; a hwy a ddiangasant i wlad Armenia: ac Esarhâdon ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XX.

1 Hezeciah, wedi cael rhybudd o'i faricolaeth, trwy weddi yn cael estyn ei oes. 8 Yr haul yn myned yn ei ol ddeg o raddau, yn argoel o'r adlewid honno. 12 Berodach-Baladan yn danfon i ymceied â Hezeciah, o herwydd y rhyfeddod hwnne; ac felly yn cael gwyb-

odaeth am ei drysorau ef. 14 Esaiah yn cael gwybod hynny, ac yn rhag-fynegi y caethglud i Babilon. 21 Manasseh yn frenhin ar ol Hezeciah.

YN y dyddiau hynny y clefychoedd Hezeciah hyd farw: ac Esaiah y prophwyd mab Amos a ddaeth atto, ac a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD, Trefna dy dŷ; canys marw fyddi, ac ni byddi byf.

2 Yna efe a drodd ei wyneb at y pared, ac a weddiodd at yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

3 Attolwg, ARGLWYDD, cofia yr awr hon i mi rodio ger dy fron di mewn gwirionedd, ac â chalon berffaith, agwneuthur o honof yr *hynoedd* dda yn dy olwg di. A Hezeciah a wylodd âg wylofain mawr.

4 A chyn myned o Esaiah allan i'r cyntedd canol, daeth gair yr ARGLWYDD atto, gan ddywedyd,

5 Dychwel, a dywed wrth Hezeciah blaenor fy mhobl i, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Dafydd dy dad, Clywais dy weddi di, gwelais dy ddragau: wele fi yn dy iachâu di; y trydydd dydd yr âi di i fynu i dŷ yr ARGLWYDD.

6 A mi a chwaneaf at dy ddyddiau di bymtheng mlynedd, ac a'th waradaf di a'r ddinas hon o law brenhin Assyria: diffynnaf hefyd y ddinas hon er fy mwyn fy hun, ac er mwyn Dafydd fy ngwas.

7 A dywedodd Esaiah, Cymmerwch swp o ffigys. A hwy a gymmerasant, ac a'i gosodasant ar y cornwyd, ac efe a aeth yn iach.

8 ¶ A Hezeciah a ddywedodd wrth Esaiah, Pa arwydd *fydd* yr iachâ yr ARGLWYDD fi, ac yr âf fi i fynu i dŷ yr ARGLWYDD y trydydd dydd?

9 Ac Esaiah a ddywedodd, Hyn *fydd* i ti yn argoel oddi wrth yr ARGLWYDD, y gwna yr ARGLWYDD y gair a lefarodd efe: A â y cysgod ddeg o raddau ym mlaen, neu a ddychwel efe ddeg o raddau yn ol?

10 A Hezeciah a ddywedodd, Hawdd yw i'r cysgod ogwyddo ddeg o raddau: nid *fydd*, ond dychwelod y cysgod yn ei ol ddeg o raddau.

11 Ac Esaiah y prophwyd a lef-

odd ar yr ARGLWYDD: ac efe a drodd y cysgod ar hyd y graddau, ar hyd y rhai y disgynasai efe yn neial Ahaz, ddeg o raddau yn ei ol.

12 ¶ Yn yr amser hwnnw yr anfonodd Berodach-Baladan, mab Baladan brenhin Babilon, lythrau ac anrheg at Hezeciah: canys efe a glywsai fod Hezeciah yn glaf.

13 A Hezeciah a wrandawodd arnynt, ac a dangosodd iddynt holl dŷ ei drysor, yr arian, a'r aur, a'r pŕ-arogiau, a'r olew goreu, a holl dŷ ei arfau, a'r hyn oll a gafwyd yn ei drysorau ef: nid oedd dim yn ei dŷ ef, nac yn ei holl gyfoeth ef, a'r nas dangosodd Hezeciah iddynt.

14 ¶ Yna Esaiah y prophwyd a ddaeth at y brenhin Hezeciah, ac a ddywedodd wrtho, Beth a ddywedodd y gwŷr hyn? ac o ba le y daethant attat ti? A dywedodd Hezeciah, O wlad bell y daethant hwy, *sef* o Babilon.

15 Yntau a ddywedodd, Beth a welsant hwy yn dy dŷ di? A dywedodd Hezeciah, Yr hyn oll oedd yn fy nhŷ i a welsant hwy: nid oes dim yn fy nhrysorau i nas dangosais iddynt hwy.

16 Ac Esaiah a ddywedodd wrth Hezeciah, Gwrando air yr ARGLWYDD.

17 Wele y dyddiau yn dyfod, pan ddyger i Babilon yr hyn oll sydd yn dy dŷ di, a'r hyn a gyuhilodd dy dadau hyd y dydd hwn: ni adewir dim, medd yr ARGLWYDD.

18 Cymmerant hefyd o'rh feibion di, y rhai a ddaw allan o honot, y rhai a genhedli di, a hwy a fyddant yn ystafellyddion yn llys brenhin Babilon.

19 Yna Hezeciah a ddywedodd wrth Esaiah, Da yw gair yr ARGLWYDD; yr hwn a leferaiist. Dywedodd hefyd, Onid da os bydd neddwch a gwirionedd yn fy nyddiau i?

20 ¶ A'r rhan arall o hanes Hezeciah, a'i holl rym ef, ac fel y gwnaeth efe y llynn, a'r pistyll, ac y dug efe y dyfroedd i'r ddinas, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

21 A Hezeciah a hunodd gyd â'i dadau: a Manasseh ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XXI.

1 *Teyrnasiad Manasseh; 3 a'i ddelw-addoliaeth. 10 Ei annwioledeb ef yn achos o brophwydoliaethau yn erbyn Judah. 17 Amon ar ei ol ef; 19 a'i annwioledeb yntau. 23 Ei weision yn ei ladd ef, a'r bobl yn eu lladd hwythau; a Josiah yn myned yn frenhin.*

MAB deuddeng mlwydd oedd Manasseh pan ddechreuodd efe deyrnasu, a phymtheng mlynedd a deugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Heph-sibah.

2 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol ffieidd-dra y cenhedloedd a fwr-iodd yr ARGLWYDD allan o flaen meibion Israel.

3 Canys efe a adeiladodd drachefn yr uchelfŷydd addinystriasai Hezeciah ei dad ef; ac a gyfododd allorau i Baal, ac a wnaeth lwyn, fel y gwnelsai Ahab brenhin Israel, ac a addolodd holl lu y nefoedd, ac a'u gwasanaethodd hwynt.

4 Adeiladodd hefyd allorau yn nhŷ yr ARGLWYDD, am yr hwn y dywedasai yr ARGLWYDD, Yn Jerusalem y gosodaf fy enw.

5 Ac efe a adeiladodd allorau i holl lu y nefoedd yn nau gyntedd tŷ yr ARGLWYDD.

6 Ac efe a dynnodd ei fab trwy dân, ac a arferodd hudoliaeth, a brudiau, ac a fawrhâodd swynyddion, a dewiniaid: efe a wnaeth lawer o ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, i'w ddiigio ef.

7 Ac efe a osododd ddelw gorfiedig y llwyn a wnelsai efe, yn y tŷ am yr hwn y dywedasai yr ARGLWYDD wrth Dafydd, ac wrth Solomon ei fab, Yn y tŷ hwn, ac yn Jerusalem, yr hon a ddewisais i o holl lwythau Israel, y gosodaf fi fy enw yn dragywydd:

8 Ac ni symmudaf mwyach droed Israel o'r wlad a roddais i'w tadau hwynt: yn unig os gwyliant a'r wneuthur yr hyn oll a orchymynais iddynt, ac yn ol yr holl gyfraith a orchymynodd fy ngwas Moses iddynt.

9 Ond ni wrandawsant hwy: a Manasseh a'u cyfeiliornodd hwynt i

wneuthur yn waeth nâ'r cenedloedd a ddifethasai yr ARGLWYDD o flaen meibion Israel.

10 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD trwy law ei weision y prophwydi, gan ddywedyd,

11 O herwydd i Manasseh brenhin Judah wneuthur y ffeidd-dra hyn, a gwneuthur yn waeth nâ'r hyn oll a wnaethai yr Amoriaid a fu o'i flaen ef, a pheri i Judah bechu trwy ei eilunod:

12 Oblegid hynny, fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel, Wele fi yn dwyn drwg ar Jerusalem a Judah, fel y merwino dwy-glust y sawl a'i clywant.

13 A mi a estynaf linyr mesur Samaria ar Jerusalem, a phwys tŷ Ahab: golchaf hefyd Jerusalem fel y gylch un gwppan, yr hwn pan olcho, efe a'i trŷ ar ei wyneb.

14 A mi a wrthodaf weddill fy etiffdiaeth, ac a'u rhoddaf hwynt yn llaw eu gelynyon, a hwy a fyddant yn anrhaith ac yn yspail i'w holl elynion:

15 Am iddynt wneuthur yr hyn oedd ddrwg yn fy ngolwg i, a'u bod yn fy nigio i, er y dydd y daeth eu tadau hwynt allan o'r Aipht, hyd y dydd hwn.

16 Manasseh hefyd a dywalltodd lawer iawn o waed gwirion, hyd oni lanwodd efe Jerusalem o ben bwy gilydd, heb law ei bechod trwy yr hwn y gwnaeth efe i Judah bechu, gan wneuthur yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD.

17 ¶ A'r rhan arall o hanes Manasseh, a'r hyn a wnaeth efe, a'i bechod a bechodd efe, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

18 A Manasseh a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd y'ngardd ei dŷ ei hun, sef y'ngardd Uzza; ac Amon ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

19 ¶ Mab dwy flwydd ar hugain oedd Amon pan ddechreuodd efe deyrnasu, a dwy flynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Mesulemeth, merch Harus o Jotbah.

20 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd

ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, fel y gwnelsai Manasseh ei dad.

21 Ac efe a rodiodd yn yr holl ffyrdd y rhodiasai ei dad ynddynt, ac a wasanaethodd yr eilunod a wasanaethasai ei dad, ac a ymgrymmodd iddynt:

22 Ac efe a wrthododd ARGLWYDD DDUW ei dadau, ac ni rodiodd yn ffordd yr ARGLWYDD.

23 ¶ A gweision Amon a fradfwriadasant yn ei erbyn ef, ac a laddasant y brenhin yn ei dŷ ei hun.

24 A phobl y wlad a laddodd yr holl rai a fradfwriadasant yn erbyn y brenhin Amon: a phobl y wlad a osodasant Josiah ei fab ef yn frenhin yn ei le ef.

25 A'r rhan arall o hanes Amon, yr hyn a wnaeth efe, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah:

26 A chladdwyd ef yn ei feddrod y'ngardd Uzza; a Josiah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XXII.

1 Duwioldeb Josiah, 3 a'i ofal am gyrcirio y deml. 8 Hilciah yn cael llyfr y gyfraith, a Josiah yn gyrru at Huldah i ymgynghori â'r Arglwydd. 15 Huldah yn prophwydo dinstyr Jerusalem, ond yr oedd hynny dros amser Josiah.

MAB wyth mlwydd oedd Josiah pan aeth efe yn frenhin, ac un mlynedd ar ddeg ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Jedidah, merch Adaiah o Boscath.

2 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd un-iawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a rodiodd yn holl ffyrdd Dafydd ei dad, ac ni throdd ar y llaw ddehau nac ar y llaw aswy.

3 ¶ Ac yn y ddeunawfed flwyddyn i frenhin Josiah, y brenhin a anfonodd Saphan, mab Asaliah, mab Mesulam, yr ysgrifenydd, i dŷ yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

4 Dos i fynu at Hilciah yr arch-offeiriad, fel y cyfriso efe yr arian a ddygpwyd i dŷ yr ARGLWYDD, y rhai a gasglodd ceidwaid y drws gan y bobl:

5 A rhoddant hwy yn llaw gweithwyr y gwaith, y rhai sydd olygwyr ar dŷ yr

ARGLWYDD: a rhoddant hwy i'r rhai sydd yn gwneuthur y gwaith sydd yn nhŷ yr **ARGLWYDD**, i gyweirio agenau y tŷ,

6 I'r seiri coed, ac i'r adeiladwyr, ac i'r seiri maen, ac i brynu coed a cherrig nâdd, i adgyweirio y tŷ.

7 Etto ni chyfrifwyd â hwynt am yr arian a roddwyd yn eu llaw hwynt, am eu bod hwy yn gwneuthur yn ffyddlawn.

8 ¶ A Hilciah yr arch-offeiriad a ddywedodd wrth Saphan yr ysgrifenydd, Cefais lyfr y gyfraith yn nhŷ yr **ARGLWYDD**: a Hilciah a roddodd y llyfr at Saphan, ac efe a'i darllenodd ef.

9 A Saphan yr ysgrifenydd a ddaeth at y brenhin, ac a adroddodd y peth i'r brenhin, ac a ddywedodd, Dy weision di a gasglasant yr arian a gafwyd yn tŷ, ac a'i rhoddasant yn llaw gweithwyr y gwaith, y rhai sydd olygwyr ar dŷ yr **ARGLWYDD**.

10 A Saphan yr ysgrifenydd a fynegodd i'r brenhin, gan ddywedyd, Hilciah yr offeiriad a roddodd i mi lyfr: a Saphan a'i darllenodd ef ger bron y brenhin.

11 A phan glybu y brenhin eiriau llyfr y gyfraith, efe a rwygodd ei ddillad.

12 A'r brenhin a orchymynodd i Hilciah yr offeiriad, ac i Ahicam mab Saphan, ac i Achbor mab Michaiah, ac i Saphan yr ysgrifenydd, ac i Asahiah gwas y brenhin, gan ddywedyd,

13 Ewch, ymofynwch â'r **ARGLWYDD** drosaf fi, a thros y bobl, a thros holl Judah, am eiriau y llyfr hwn a gafwyd: canys mawr yw llid yr **ARGLWYDD** yr hwn a ennynodd i'n herbyn ni, o herwydd na wrandawodd ein tadau ni ar eiriau y llyfr hwn, i wneuthur yn ol yr hyn oll a ysgrifenywyd o'n plegid ni.

14 Felly Hilciah yr offeiriad, ac Ahicam, ac Achbor, a Saphan, ac Asahiah a aethant at Huldah y brophwydes, gwraig Sâlum mab Ticfah, mab Harhas, ceidwad y gwisgoedd: a hi oedd yn trigo yn Jerusalem yn yr ysgoldŷ, a hwy a ymddiddanasant â hi.

15 ¶ A hi a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y dywedodd **ARGLWYDD** Dduw Israel, Dywedwch i'r gwr a'ch anfonodd chwi attaf fi;

16 Fel hyn y dywed yr **ARGLWYDD**, Wele fi yn dwyn drwg ar y lle hwn, ac ar ei drigolion, sef holl eiriau y llyfr a ddarllenodd brenhin Judah.

17 Am iddynt fy ngwrthod i, ac arogl-darthu i dduwiau deithr, i'm digio i â holl waith eu dwylaw: am hynny yr ennyn fy llid yn erbyn y lle hwn, ac nis diffoddir ef.

18 Ond wrth frenhin Judah, yr hwn a'ch anfonodd chwi i ymgynghori â'r **ARGLWYDD**, fel hyn y dywedwch wrtho ef, Fel hyu y dywed **ARGLWYDD** Dduw Israel, Am y geiriau a glywaist ti;

19 Oblegid i'th galon feddalhâu, ac i tithau ymostwng o flaen yr **ARGLWYDD**, pan glywaist yr hyn a leferais yn erbyn y lle hwn, ac yn erbyn ei drigolion, y byddent yn anghyfanedd ac yn felldith, ac am rwygo o honot dy ddillad, ac wylo ger fy mron i; minnau hefyd a wrandewais, medd yr **ARGLWYDD**.

20 O herwydd hynny, wele, mi a'th gymmeraf di ymaith at dy dadau, a thi a ddygir i'th fedd mewn heddwch, fel na welo dy lygaid yr holl ddrwg yr ydwyf fi yn ei ddwyn ar y fan hon. A hwy a ddygasant air i'r brenhin drachefn.

PEN. XXIII.

1 Josiah yn peri darllen y gyfraith y'nglŷydd yr holl bobl: 3 yn adnewyddu cyfammod yr Arglwydd: 4 yn difetha yr eilun-addolwyr a'u hofferiaid: 15 yn llosgi esgyrn y meirw ar allor Bethel, fel y daroganesid: 21 yn caidw Pasc ardderchog: 24 yn difetha y consurcyr, a phob ffieidd-dra. 26 Ddugn ddigofaint Dduw yn erbyn Judah. 29 Josiah yn cyffroi Pharaoh-Nechoh, ac yn cael ei ladd ym Megido. 31 Joahaz yn frenhin ar ei ol ef; a Pharaoh-Nechoh yn ei garcharu ef, ac yn gwneuthur Joacim yn frenhin. 36 Annwriol lywodraeth Joacim.

A'R brenhin a anfonodd, a holl henuriaid Judah a Jerusalem a ymgynnullasant atto ef.

2 A'r brenhin a aeth i fynu i dŷ yr **ARGLWYDD**, a holl wŷr Judah, a holl drigolion Jerusalem gyd âg ef, yr offeiriad hefyd, a'r prophwydi, a'r

holl bobl o fychan hyd fawr: ac efe a ddarllenodd, lle y clywsant hwy, holl eiriau llyfr y cyfammod, *yr hwn* a gawsid yn nhŷ yr *ARGLWYDD*.

3 ¶ A'r brenhin a safodd wrth y golofn, ac a wnaeth gyfammod ger bron yr *ARGLWYDD*, a'r fyned ar ol yr *ARGLWYDD*, ac a'r gadw ei orchymynion ef, a'i dystiolaethau, a'i ddeddfau, â'i holl galon, ac â'i holl enaid, i gyflawni geiriau y cyfammod hwn, y rhai *oedd* ysgrifenedig yn y llyfr hwn. A'r holl bobl a safodd wrth y cyfammod.

4 A'r brenhin a orchymynodd i Hilciah yr arch-offeiriad, ac i'r offeiriad o'r ail *radd*, ac i geidwaid y drws, ddwyn allan o deml yr *ARGLWYDD* yr holl lestri a wnelid i Baal, ac i'r llwyn, ac i holl lu y nesoedd: ac efe a'u llosgodd hwynt o'r tu allan i Jerusalem, ym meusydd Cidron, ac a ddug eu lludw hwynt i Bethel.

5 Ac efe a ddiswyddodd yr offeiriad a osodasai brenhinoedd Judah i arogl-darthu yn yr uchelfÿydd, yn ninasoedd Judah, ac yn amgylchoedd Jerusalem: a'r rhai *oedd* yn arogl-darthu i Baal, i'r haul, ac i'r lleuad, ac i'r planedau, ac i holl lu y nesoedd.

6 Efe a ddug allan hefyd y llwyn o dŷ yr *ARGLWYDD*, i'r tu allan i Jerusalem, hyd afon Cidron, ac a'i llosgodd ef wrth afon Cidron, ac a'i malodd yn llwch, ac a daflodd ei lwch ar feddau meibion y bobl.

7 Ac efe a fwriodd i lawr dai y sodomiaid; y rhai *oedd* wrth dŷ yr *ARGLWYDD*, lle yr *oedd* y gwragedd yn gwau cortynnau i'r llwyn.

8 Ac efe a ddug yr holl offeiriad allan o ddinasoedd Judah, ac a halogodd yr uchelfÿydd yr *oedd* yr offeiriad yn arogl-darthu arnynt, o Geba hyd Beerseba, ac a ddistrywiodd uchelfÿydd y pyrth, y rhai *oedd* wrth ddrws porth Josua tywysog y ddinas, y rhai *oedd* ar y llaw aswy i bawb *a ddelai* i borth y ddinas.

9 Ettho offeiriad yr uchelfÿydd ni ddaethant i synu at allor yr *ARGLWYDD* i Jerusalem, ond hwy a fwyttasant fara croyw ym mysg eu brodyr.

10 Ac efe a halogodd Topheth, yr

hon *sydd* yn nyffryn meibion Hinnom, fel na thynnai neb ei fab na'i ferch trwy dân i Moloch.

11 Ac efe a ddifethodd y meirch a roddasai brenhinoedd Judah i'r haul, wrth ddyfodfa tŷ yr *ARGLWYDD*, wrth ystafell Nathan-melech yr ystafellydd, yr hwn *oedd* yn y pentref, ac a losgodd gerbydau yr haul yn tân.

12 Yr allorau hefyd, y rhai *oedd* ar nen ystafell Ahaz, y rhai a wnelid brenhinoedd Judah, a'r allorau a wnelid Manasseh yn nau gytedd tŷ yr *ARGLWYDD*, a ddistrywiodd y brenhin, ac a'u bwriodd *hwynt* i lawr oddi yno, ac a daflodd eu llwch hwynt i afon Cidron.

13 Y brenhin hefyd a ddfwynodd yr uchelfÿydd *oedd* ar gyfer Jerusalem, y rhai *oedd* o'r tu dehau i fynydd y llygredigaeth, y rhai a adeiladasai Solomon brenhin Israel i Astoreth ffeidd-dra y Sidoniaid, ac i Chemos ffeidd-dra y Moabiaid, ac i Milchom ffeidd-dra meibion Ammon.

14 Ac efe a ddrylliodd y delwau, ac a dorrodd y llwyni, ac a lanwodd eu lle hwynt âg esgyrn dynion.

15 ¶ Yr allor hefyd, yr hon *oedd* yn Bethel, a'r uchelfa a wnaethai Jerobam mab Nebat, yr hwn a wnaeth i Israel bechu, i.e. yr allor honno a'r uchelfa a ddistrywiodd efe, ac a losgodd yr uchelfa, ac a'i malodd yn llwch, ac a losgodd y llwyn.

16 A Josiah a edrychodd, ac a ganfu feddau, y rhai *oedd* yno yn y mynydd, ac a anfonodd, ac a gymmerth yr esgyrn o'r beddau, ac a'u llosgodd ar yr allor, ac a'i halogodd hi, yn ol gair yr *ARGLWYDD* yr hwn a gyhoeddasai gwr Duw, yr hwn a bregethasai y geiriau hyn.

17 Yna efe a ddywedodd, Pa ditl *yw* hwn yr ydyf fi yn ei weled? A gwŷr y ddinas a ddywedasant wrtho, Bedd gwr Duw, yr hwn a ddaeth o Judah, ac a gyhoeddodd y pethau hyn a wnaethost ti i allor Bethel, *ydyw*.

18 Ac efe a ddywedodd, Gadewch ef yn llonydd; nac ymyrred neb â'i esgyrn ef. Felly yr achubasant ei esgyrn ef, gyd âg esgyrn y prophwyd a ddaethai o Samaria.

19 Josiah hefyd a dynnodd ymaith holl dai yr uchelfeydd, y rhai oedd yn ninasoedd Samaria, y rhai a wnelasai brenhinoedd Israel i ddigio yr *ARGLWYDD*, ac a wnaeth iddynt yn ol yr holl weithredoedd a wnelasai efe yn Bethel.

20 Ac efe a laddodd holl offeiriad yr uchelfeydd oedd yno, ar yr allorau, ac a losgodd esgyrn dynion arnynt, ac a ddychwelodd i Jerusalem.

21 ¶ A'r brenhin a orchymynodd i'r holl bobl, gan ddywedyd, Gwnewch Basc i'r *ARGLWYDD* eich Duw, fel y *mae* yn ysgrifenedig yn llyfr y cyfammed yn hwn.

22 Yn ddiau ni wnaed y fath Basc â hwn, er dyddiau y barnwyr a farnasant Israel, nac yn holl ddyddiau brenhinoedd Israel, na brenhinoedd Judah.

23 Ac yn y ddeunawfed flwyddyn i frenhin Josiah y cynhaliwyd y Pasc hwn i'r *ARGLWYDD* yn Jerusalem.

24 ¶ Y swynyddion hefyd, a'r dewiniaid, a'r delwau, a'r eilunod, a'r holl ffeidd-dra, y rhai a welwyd y'ngwlad Judah, ac yn Jerusalem, a dynnodd Josiah ymaith: fel y cyflawnai efe eiriau y gyfraith; y rhai oedd ysgrifenedig yn y llyfr a gafodd Hiliach yr offeiriad yn nhŷ yr *ARGLWYDD*.

25 Ac ni bu o'i flaen frenhin o'i fath ef, yr hwn a drodd at yr *ARGLWYDD* â'i holl galon, ac â'i holl enaid, ac â'i holl egni, yn ol cwbl o gyfraith Moses, ac ar ei ol ef ni chyfododd ei fath ef.

26 ¶ Er hynny ni throdd yr *ARGLWYDD* oddi wrth lid ei ddigofaint mawr, *trwy* yr hwn y llidiodd ei ddigllonedd ef yn erbyn Judah, o herwydd yr holl ddigter *trwy* yr hwn y digiasai Manasseh ef.

27 A dywedodd yr *ARGLWYDD*, Judah hefyd a fwriaf ymaith o'm golwg, fel y bwriais ymaith Israel, ac a wrthodaf y ddinas hon Jerusalem, yr hon a ddetholais, a'r tŷ *am* yr hwn y dywedais, Fy enw a fydd yno.

28 A'r rhan arall o hanes Josiah, a'r hyn oll a wnaeth efe, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

29 ¶ Yn ei ddyddiau ef y daeth Pharaoh-Nechoh brenhin yr Aipht i fynu yn erbyn brenhin Assyria, hyd afon Euphrates: a'r brenhin Josiah a aeth i'w gyfarfod ef, a Pharaoh a'i lladdodd ef ym Megido, pan ei gwelodd ef.

30 A'i weision a'i dygasant ef mewn cerbyd yn farw o Megido, ac a'i dygasant ef i Jerusalem, ac a'i claddasant ef yn ei feddrod ei hun. A phobl y wlad a gymmerasant Joahaz mab Josiah, ac a'i henneiniasant ef, ac a'i hurddasant yn frenhin yn lle ei dad.

31 ¶ Mab tair blwydd ar hugain oedd Joahaz pan aeth efe yn frenhin, a thri mis y teyrnasodd efe yn Jerusalem; ac enw ei fam ef oedd Hamutal, merch Jeremiah o Libnah.

32 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr *ARGLWYDD*, yn ol yr hyn oll a wnaethai ei dadau ef.

33 A Pharaoh-Nechoh a'i rhwymodd ef yn Riblah y'ngwlad Hamath, fel na theyrnasai efe yn Jerusalem: ac a osododd dreth ar y wlad o gan talent o arian, a thalent o aur.

34 A Pharaoh-Nechoh a osododd Eliacim mab Josiah yn frenhin yn lle Josiah ei dad, ac a drodd ei enw ef Joacim: ac efe a ddug ymaith Joahaz, ac efe a ddaeth i'r Aipht, ac yno y bu efe farw.

35 A Joacim a roddodd i Pharaoh yr arian, a'r aur; ond efe a drethodd y wlad i rodai yr arian wrth orchymyn Pharaoh: efe a gododd yr arian a'r aur ar bobl y wlad, ar bob un yn ol ei dreth, i'w rhoddi i Pharaoh-Nechoh.

36 ¶ Mab pum mlwydd ar hugain oedd Joacim pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un mlynedd ar ddeg y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Zebudah, merch Pedaiach o Ruma.

37 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr *ARGLWYDD*, yn ol yr hyn oll a wnelasai ei dadau.

PEN. XXIV.

1 Joacim wedi ei orchfygu gan Nabuchodonosor, yn gwrthryfela yn ei erbyn ef; ac felly yn dilyn dinystr arno ei hun. 6 Joachin yn teyrn-

asu ar ei ol ef. 7 Brenhin Babilon yn gorchfygu brenhin yr Aipt. 8 Drwg lywodraeth Joachin. 10 Ynnill Jerusalem, a chaethgludo y bobl i Babilon. 17 Gwneuthur Sedeciah yn frenhin; a'i ddwrwg lywodraeth ef yn uchos o lwyrr-ddingystr Jerusalem.

YN ei ddyddiau ef y daeth Nabuchodonosor brenhin Babilon i fynu, a Joacim a fu was iddo ef dair blynedd: yna efe a drodd, ac a wrthryfelodd yn ei erbyn ef.

2 A'r ARGLWYDD a anfonodd yn ei erbyn ef dorfoedd o'r Caldeaid, a thorfoedd o'r Syriaid, a thorfoedd o'r Moabiaid, a thorfoedd o feibion Ammon, ac a'u hanfonodd hwynt yn erbyn Judah i'w dinystrio hi, yn ol gair yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarasai efe trwy law ei weision y prophwydi.

3 Yn ddiâu trwy orchymyn yr ARGLWYDD y bu *hyn* yn erbyn Judah, i'w bwrw allan o'i olwg ef, o achos pechodau Manasseh, yn ol yr hyn oll a wnaethai efe;

4 A hefyd o herwydd y gwaed gwirion a ollyngodd efe: (canys efe a lanwodd Jerusalem o waed gwirion) a hynny ni fynnai yr ARGLWYDD ei faddeu.

5 ¶ A'r rhan arall o hanes Joacim, a'r hyn oll a'r a wnaeth efe, onid *dynt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Judah?

6 A Joacim a hunodd gyd â'i dadau; a Joachin ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

7 Ac ni ddaeth brenhin yr Aipt mwyach o'i wlad: canys brenhin Babilon a ddygasai yr hyn oll a oedd iddo brenhin yr Aipt, o afon yr Aipt hyd afon Euphrates.

8 ¶ Mab deunaw mlwydd *oedd* Joachin pan aeth efe yn frenhin; a thri mis y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef *oedd* Nehusta, merch Elnathan o Jerusalem.

9 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnaethai ei dad.

10 ¶ Yn yr aniser hwnnw y daeth gweision Nabuchodonosor brenhin Babilon i fynu yn erbyn Jerusalem, a gwarchaewyd ar y ddinas.

11 A Nabuchodonosor brenhin

Babilon a ddaeth yn erbyn y ddinas, a'i weision ef a warchaewasant arni hi

12 A Joachin brenhin Judah a aeth allan at frenhin Babilon, efe, a'i fam, a'i weision, a'i dywysogion, a'i ystafelyddion: a brenhin Babilon a'i daliodd ef yn yr wythfed flwyddyn o'i deyrnasiad.

13 Ac efe a ddug oddi yno holl drysorau tŷ yr ARGLWYDD, a thrysorau tŷ y brenhin, ac a dorrodd yr holl lestri aur a wnelasai Solomon brenhin Israel yn nheml yr ARGLWYDD, fel y llefarasai yr ARGLWYDD.

14 Ac efe a ddug ymaith holl Jerusalem, yr holl dywysogion hefyd, a'r holl gedyrn nerthol, *sef* deng mil o gaethion, a phob saer, a gôf: ni adawyd ond pobl dlodion y wlad *yno*.

15 Efe hefyd a ddug ymaith Joachin i Babilon, a mam y brenhin, a gwragedd y brenhin, a'i ystafelyddion, a chedyrn y wlad a ddug efe i gaethiwed o Jerusalem i Babilon.

16 A'r holl wŷr nerthol, *sef* saith mil; ac o seiri a gofaint, mil, y rhai oll *oedd* gryfion a rhyfelwyr: hwynt-hwy a ddug brenhin Babilon yn gaeth i Babilon.

17 ¶ A brenhin Babilon a osodd Mattaniah brawd ei dad ef yn frenhin yn ei le ef, ac a drodd ei euw ef yn Sedeciah.

18 Mab un mlwydd ar hugain *oedd* Sedeciah pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un mlynedd ar ddeg y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef *oedd* Hamutal, merch Jeremiah o Libnah.

19 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnaethai Joachin.

20 Canys trwy ddigofaint yr ARGLWYDD y bu hyn yn Jerusalem ac yn Judah, nes iddo eu taflu hwynt allan o'i olwg, fod i Sedeciah wrthryfela yn erbyn brenhin Babilon.

PEN. XXV.

1 Cylchynu Jerusalem. 4 Dal Sedeciah, a lladd ei feibion, a thynnu ei lygaid ef. 8 Nabuzardan yn difrodi y ddinas; ac yn drwyn y gweddill, ond ychydig dlodion, i gaethiwed: 13 yn arweithio ac yn drwyn ymaith y trysorau. 18 Lladd y boneddigion yn Ritlah.

22 Wedi lladd Gedaliah, a osododd yn dem arnynt, y mae y lleill yn ffui i'r Aqsh. 27 Efl-merodach yn dyrchafu Joachin yn ei lys.

AC yn y nawfed flwyddyn o'i deyrnasiad ef, yn y degfed mis, ar y degfed dydd o'r mis, y daeth Nabuchodonosor brenhin Babilon, efe a'i holl lu yn erbyn Jerusalem, ac a wersyllodd yn ei herbyn hi, a hwy a adeiladasant yn ei herbyn hi wrthglawdd o'i hamgylch hi.

2 A bu y ddinas y'ngwarchae hyd yr unfed flwyddyn ar ddeg i'r brenhin Sedeciah.

3 Ac ar y nawfed dydd o'r pederydd mis y trymhâodd y newyn yn y ddinas, ac nid oedd bara i bobl y wlad.

4 ¶ A'r ddinas a dorwyd, a'r holl ryfelwyr a ffoisant liw nos ar hyd ffordd y porth, rhwng y ddau fur, y rhai sydd wrth ardd y brenhin (a'r Caldeaid oedd wrth y ddinas o amgylch) a'r brenhin a aeth y ffordd tu a'r rhos.

5 A llu y Caldeaid a erlidiasant ar ol y brenhin, ac a'i daliasant ef yn rhosydd Jericho : a'i holl lu ef a wasgarodd oddi wrtho.

6 Felly hwy a ddaliant y brenhin, ac a'i dygasant ef i fynu at frenhin Babilon i Riblah ; ac a roddasant farn yn ei erbyn ef.

7 Lladdasant feibion Sedeciah hefyd o flaen ei lygaid, ac a dynnasant lygaid Sedeciah, ac a'i rhwymasant ef mewn gefynnau pres, ac a'i dygasant ef i Babilon.

8 ¶ Ac yn y pummed mis, ar y seithfed dydd o'r mis (honno oedd y bedwaredd flwyddyn ar bymtheg i frenhin Nabuchodonosor brenhin Babilon) y daeth Nabuzaradan y distain, gwas brenhin Babilon, i Jerusalem.

9 Ac efe a losgodd dŷ yr ARGLWYDD, a thŷ y brenhin, a holl dai Jerusalem, a phob tŷ mawr a losgodd efe â thân.

10 A holl lu y Caldeaid, y rhai oedd gyd a'r distain, a dorrasant i lawr furiau Jerusalem oddi amgylch.

11 A Nabuzaradan y distain a ddug ymaith y rhan arall o'r bobl a adawsid yn y ddinas, a'r ffoaduriaid a giliasant at frenhin Babilon, gyd â gweddill y dyrfa.

12 Ac o dlodion y wlad y gadawodd y distain rai, yn winllanwyr, ac yn arddwyr.

13 Y colofnau pres hefyd, y rhai oedd yn nhŷ yr ARGLWYDD, a'r ystolion, a'r môr pres, yr hwn oedd yn nhŷ yr ARGLWYDD, a ddrylliodd y Caldeaid, a hwy a ddygasant eu pres hwynt i Babilon.

14 Y crochanau hefyd, a'r rhawiau, a'r psaltringau, y llwyau, a'r holl lestri pres, y rhai yr oeddid yn gwasanaethu â hwynt, a ddygasant hwy ymaith.

15 Y pedyll tân hefyd, a'r cawgiau, y rhai oedd o aur yn aur, a'r rhai oedd o arian yn arian, a ddug y distain ymaith.

16 Y ddwy golofn, yr un môr, a'r ystolion a wnelsai Solomon i dŷ yr ARGLWYDD ; nid oedd bwys ar bres yr holl lestri hyn.

17 Tri chufydd ar bymtheg oedd uchder y naill golofn, a chnap pres oedd arni ; ac uchder y cnap oedd dri chufydd ; plethwaith hefyd, a phomgranadau oedd ar y cnap o amgylch, yn bres i gŷd : ac felly yr oedd yr ail golofn, â phleth-waith.

18 ¶ A'r distain a gymmerth Seraiah yr offeiriad pennaf, a Sephaniah, yr ail offeiriad, a'r tri oedd yn cadw y drws.

19 Ac o'r ddinas efe a gymmerth ystafellydd, yr hwn oedd ar y rhyfelwyr, a phumwr o'r rhai oedd yn gweled wyneb y brenhin, y rhai a gafwyd yn y ddinas, ac ysgrifenydd tywysog y llu, yr hwn oedd yn byddino pobl y wlad ; a thriugeinwr o bobl y wlad, y rhai a gafwyd yn y ddinas.

20 A Nabuzaradan y distain a gymmerth y rhai hyn, ac a'u dug at frenhin Babilon, i Riblah.

21 A brenhin Babilon a'u tarawodd hwynt, ac a'u lladdodd hwynt, yn Riblah, y'ngwlad Hamath. Felly y caethgludwyd Judah o'i wlad ei hun.

22 ¶ Ac am y bobl a adawsid y'ngwlad Judah, y rhai a adawsai Nabuchodonosor brenhin Babilon, efe a wnaeth yn swyddog arnynt hwy, Gedaliah mab Ahicam, mab Saphan.

23 A phan glybu hwy a dywysogion y lluoedd, hwynt-hwya'u gwyr, wneuth-

ur o frenhin Babilon Gedaliah yn swyddog, hwy a ddaethant at Gedaliah i Mispah, sef Ismael mab Nethaniah, a Johanan mab Careah, a Seraiah mab Tanhumeth y Netophathiad, a Jaazaniah mab Maachathiad, hwynt a'u gwŷr.

24 A Gedaliah a dyngodd wrthynt hwy, ac wrth eu gwŷr, ac a ddywedodd wrthynt, Nac ofnwch fod yn weision i'r Caldeaid: trigwch yn y tir, a gwasanaethwch frenhin Babilon, a bydd da i chi.

25 Ac yn y seithfed mis y daeth Ismael mab Nethaniah, mab Elisama o'r had brenhinol, a dengwr gyd âg ef, a hwy a darawsant Gedaliah, fel y bu efe farw: tarawsant hefyd yr Iuddewon a'r Caldeaid oedd gyd âg ef ym Mispah.

26 A'r holl bobl o fychan hyd fawr, a thywysogion y lluoedd, a gyfodasant

ac a ddaethant i'r Aiph: canys yr oeddynt yn ofui y Caldeaid.

27 ¶ Ac yn y ddwyfed flwyddyn ar bymtheg ar hugain o gaethiwed Joachin brenhin Judah, yn y deuddegfed mis, ar y seithfed dydd ar hugain o'r mis, Efil-merodach brenhin Babilon (yn y flwyddyn yr aeth efe yn frenhin) a ddyrchafodd ben Joachin brenhin Judah o'r carchardy.

28 Ac efe a ddywedodd yn deg wrtho, ac a osododd ei gadair ef goruwch cadeiriau y brenhinoedd oedd gyd âg ef yn Babilon.

29 Ac efe a newidiodd ei garcharwisg ef: ac efe a fwyttâodd fwyd yn wastadol ger ei fron ef holl ddyddiau ei einioes.

30 A'i ran ef oedd ran feunyddiol, a roddid iddo gan y brenhin, dogn dydd yn ei ddydd, holl ddyddiau ei einioes ef.

Y Llyfr Cyntaf o'r CHRONICL.

PEN. I.

1 *Llin Adda hyd Noah. 5 Meibion Japheth: 8 Meibion Ham. 17 Meibion Sem. 24 Llin Sem hyd Abraham. 29 Meibion Ismael. 32 Meibion Ceturah. 34 Hiliogaeth Abraham o Esau. 43 Brenhinoedd Edom. 51 Duciaid Edom.*

A DDA, Seth, Enos,
2 Cenan, Mahalaleel, Jered,
3 Enoch, Mathuselah, Lamech,
4 Noah, Sem, Ham, a Japheth.

5 ¶ Meibion Japheth; Gomer, a Magog, a Madai, a Jafan, a Thubal, a Mesech, a Thiras.

6 A meibion Gomer; Aschenaz, a Riphath, a Thogarmah.

7 A meibion Jafan; Elisah, a Tharsis, Cittim, a Dodanim.

8 ¶ Meibion Ham; Cus, a Misraim, Put, a Chanaan.

9 A meibion Cus; Seba, a Hafilah, a Sabta, a Raamah, a Sabtecha: a Seba, a Dedan, meibion Raamah.

10 A Chus a genhedlodd Nimrod: hwn a ddechreuodd fod yn gadarn ar y ddaear.

11 A Misraim a genhedlodd Ludim, ac Anamim, a Lehabim, a Naphthuhim,

12 Pathrusim hefyd, a Chasluhim

(y rhai y daeth y Philistiaid allan o honynt) a Chapthorim.

13 A Chanaan a genhedlodd Sidon ei gyntaf-anedig, a Heth,

14 Y Jebusiad hefyd, a'r Amoriad, a'r Girgasiad,

15 A'r Hefiad, a'r Arciad, a'r Siniad,

16 A'r Arfadiad, a'r Semariad, a'r Hamathiad.

17 ¶ Meibion Sem; Elam, ac Assur, ac Arphachsad, a Lud, ac Aram, ac Us, a Hul, a Gether, a Mesech.

18 Ac Arphachsad a genhedlodd Selah, a Selah a genhedlodd Eber.

19 Ac i Eber y ganwyd dau o feibion: enw y naill ydoedd Peleg (o herwydd mai yn ei ddyddiau ef y rhannwyd y ddaear) ac enw ei frawd oedd Joctan.

20 A Joctan a genhedlodd Almodad, a Seleph, a Hasarmafeth, a Jerah,

21 Hadoram hefyd, ac Usal, a Diclath,

22 Ac Ebal, ac Abimael, a Seba, 23 Ophir hefyd, a Hafilah, a Jobab.

Y rhai hyn oll oedd feibion Joctan.

24 ¶ Sem, Arphachsad, Selah,

25 Eber, Peleg, Reu,

26 Serug, Nahor, Terah,
27 Abram, hwnnw yw Abraham.
28 Meibion Abraham; Isaac, ac
Ismael.

29 ¶ Dyma eu cenedlaethau
hwynt: cyntaf-anedig Ismael *oedd*
Nebaioth, yna Cedar, ac Adbeel, a
Mibsam,

30 Misma, a Dumah, Massa, Ha-
dad, a Thema,

31 Jetur, Naphis, a Chedemah.
Dyma feibion Ismael.

32 ¶ A meibion Ceturah, gordderch-
wraig Abraham: hi a ymddûg Zimran,
a Jocsan, a Medan, a Midian, ac Is-
bac, a Suah. A meibion Jocsan;
Seba, a Dedan.

33 A meibion Midian; Ephah, ac
Epher, a Henoch, ac Abida, ac Eldaah:
y rhai hyn oll *oedd* feibion Ceturah.

34 Ac Abraham a genhedlodd
Isaac. Meibion Isaac; Esau ac Israel.

35 ¶ Meibion Esau; Eliphaz,
Reuel, a Jêus, a Jaalam, a Chorah.

36 Meibion Eliphaz; Teman, ac
Omar, Sephi, a Gatam, Cenaz, a
Thimna, ac Amalec.

37 Meibion Reuel; Nahath, Zerah,
Sammah, a Mizzah.

38 A meibion Seir; Lotan a Sobal,
a Sibeon, ac Anah, a Dison, ac Eser,
a Disan.

39 A meibion Lotan; Hori, a Ho-
mam: a chwaer Lotan *oedd* Timna.

40 Meibion Sobal; Alian, a Ma-
nahath, ac Ebal, Sephi, ac Onam. A
meibion Sibeon; Aiah, ac Anah.

41 Meibion Anah; Dison. A
meibion Dison; Amram, ac Esban,
ac Ithran, a Cheran.

42 Meibion Eser; Bilhan, a Za-
fan, a Jacan. Meibion Dison; Us,
ac Aran.

43 ¶ Dyma hefyd y brenhinoedd
a deyrnasasant yn nhir Edom, cyn
teyrnasu o frenhin ar feibion Israel;
Bela mab Beor: ac enw ei ddinas ef
oedd Dinhabah.

44 A phan fu farw Bela, y teyrnas-
odd yn ei le ef Jobab mab Zerah, o
Bosrah.

45 A phan fu farw Jobab, Husam
o wlad y Temaniaid a deyrnasodd yn
ei le ef.

46 A phan fu farw Husam, yn ei
le ef y teyrnasodd Hadad mab Bedad,
yr hwn a darawodd Midian ym maes
Moab: ac enw ei ddinas ef *ydoedd*
Afish.

47 A phan fu farw Hadad, y teyrn-
asodd yn ei le ef Samlah o Masrecah.

48 A phan fu farw Samlah, Saul o
Rehoboth *wrth* yr afon a deyrnasodd
yn ei le ef.

49 A phan fu farw Saul, y teyrnas-
odd yn ei le ef Baalhanan mab
Achbor.

50 A bu farw Baalhanan, a theyrnas-
odd yn ei le ef Hadad: ac enw ei
ddinas ef *oedd* Pai; ac enw ei wraig
ef Mehetabel, merch Matred, merch
Mezahab.

51 ¶ A bu farw Hadad. A duciaid
Edom *oedd*, duc Timna, duc Aliah,
duc Jetheth,

52 Duc Aholibamah, duc Elah,
duc Pinon,

53 Duc Cenaz, duc Teman, duc
Mibsar,

54 Duc Magdiel, duc Iram. Dyma
dduciaid Edom.

PEN. II.

1 Meibion Israel. 3 Hiliogaeth Judah o Tamar.
13 Meibion Jesse: 18 Hiliogaeth Caleb mab
Hesron. 21 Hiliogaeth Hesron o ferch Machir.
25 Hiliogaeth Jerameel. 34 Hiliogaeth Seonn.
42 Cainc arall o hiliogaeth Caleb. 50 Hiliog-
aeth Caleb mab Hur.

DYMA feibion Israel; Reuben,
Simeon, Lefi, a Judah, Issachar,
a Zabulon,

2 Dan, Joseph, a Benjamin, Naph-
tali, Gad, ac Aser.

3 ¶ Meibion Judah; Er ac Onan,
a Selah. Y tri *hyn* a anwyd iddo ef o
ferch Sua y Canaanee. Ond Er,
cyntaf-anedig Judah, ydoedd ddryg-
ionus y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac efe
a'i lladdodd ef.

4 A Thamar ei waudd ef a ymddûg
iddo Phares, a Zerah. Holl feibion
Judah *oedd* bump.

5 Meibion Phares; Hesron a Ha-
mul.

6 A meibion Zerah; Zimri, ac
Ethan, a Heman, a Chalcol, a Dara;
hwynt oll *oedd* bump.

7 A meibion Carmi; Achar, yr

hwn a flinodd Israel, ac a wnaeth gamwedd oblegid y diofryd-beth.

8 A meibion Ethan; Azariah.

9 A meibion Hesron, y rhai a anwyd iddo ef; Jerameel, a Ram, a Chelubai.

10 A Ram a genhedlodd Amminadab; ac Amminadab a genhedlodd Nason, pennaeth meibion Judah;

11 A Nason a genhedlodd Salma; a Salma a genhedlodd Boaz;

12 A Boaz a genhedlodd Obed; ac Obed a genhedlodd Jesse;

13 ¶ A Jesse a genhedlodd ei gyntaf-anedig Eliab, ac Abinadab yn ail, a Simma yn drydydd,

14 Nethaneel yn bedwerydd, Ràdai yn bummed,

15 Osem yn chweched, Dafydd yn seithfed:

16 A'u chwïorydd hwynt *oedd* Serfiah, ac Abigail. A meibion Serfiah; Abisai, a Joab, ac Asahel; tri.

17 Ac Abigail a ymddûg Amasa. A thad Amasa *oedd* Jether yr Ismaeliad.

18 ¶ A Chaleb mab Hesron a ynnillodd *blant* o Azubah *ei* wraig, ac o Jerioth: a dyma *ei* meibion hi; Jeser, Sobab, ac Ardon.

19 A phan fu farw Azubah, Caleb a gymmerth iddo Ephrath, a hi a ymddûg iddo Hur.

20 A Hur a genhedlodd Uri, ac Uri a genhedlodd Besaleel.

21 ¶ Ac wedi hynny yr aeth Hesron i mewn at ferch Machir, tad Gilead, ac efe a'i priododd hi pan *ydoedd* fab triugain mlwydd; a hi a ddug iddo Segub.

22 A Segub a genhedlodd Jair: ac yr *oedd* iddo ef dair ar hugain o ddinasoedd y'ngwlad Gilead.

23 Ac efe a ynnillodd Gesur, ac Aram, a threfydd Jair oddi arnynt, a Chenathi a'i phentrefydd, *sef* triugain o ddinasoedd. Y rhai hyn oll *oedd eiddo* meibion Machir tad Gilead.

24 Ac ar ol marw Hesron o fewn Caleb-efrath, Abiah gwraig Hesron a ymddûg iddo Asur, tad Tecoa.

25 ¶ A meibion Jerameel cyntaf-anedig Hesron *oedd*, Ram yr hynaf, Bunah, ac Oren, ac Osem, ac Ahiah.

26 A gwraig arall *ydoedd* i Jerameel, a'i henw Atarah: hon *oedd* fam Onam.

27 A meibion Ram cyntaf-anedig Jerameel *oedd*, Maas, a Jamin, ac Ecer.

28 A meibion Onam *oedd*, Sammai, a Jada. A meibion Sammai; Nadab, ac Abisur.

29 Ac enw gwraig Abisur *oedd* Abihail: a hi a ymddûg iddo Aban, a Molid.

30 A meibion Nadab; Seled, ac Appaim. A bu farw Seled yn ddiblant.

31 A meibion Appaim; Isi. A meibion Isi; Sesan. A meibion Sesan; Alai.

32 A meibion Jada brawd Sammai; Jether, a Jonathan. A bu farw Jether yn ddiblant.

33 A meibion Jonathan; Peleth, a Zara. Y rhai hyn *oedd* feibion Jerameel.

34 ¶ Ac nid *oedd* i Sesan feibion, ond merched: ac i Sesan *yr oeda* gwaw o Aiphtiad, a'i enw Jarha.

35 A Sesan a roddodd *ei* ferch yn wraig i Jarha *ei* was. A hi a ymddûg iddo Attai.

36 Ac Attai a genhedlodd Nathan, a Nathan a genhedlodd Zabad,

37 A Zabad a genhedlodd Ephlal, ac Ephlal a genhedlodd Obed,

38 Ac Obed a genhedlodd Jehu, a Jehu a genhedlodd Azariah,

39 Ac Azariah a genhedlodd Heles, a Heles a genhedlodd Eleasah,

40 Ac Eleasah a genhedlodd Sisamai, a Sisamai a genhedlodd Sâlum,

41 A Sâlum a genhedlodd Jecamiah, a Jecamiah a genhedlodd Elisama.

42 ¶ Hefyd meibion Caleb brawd Jerameel *oedd*, Mesa *ei* gyntaf-anedig, hwn *oedd* dad Ziph: a meibion Marerah tad Hebron.

43 A meibion Hebron; Corah, a Thappuah, a Recem, a Sema.

44 A Sema a genhedlodd Raham, tad Jorcoam: a Recem a genhedlodd Sammai.

45 A mab Sammai *oedd* Maon: a Maon *oedd* dad Bethsur.

46 Ac Ephah gordderchwraig Caleb a ymddûg Haran, a Mosa, a Gazez: a Haran a genhedlodd Gazez.

47 A meibion Jadai; Regem, a Jotham, a Gesan, a Phelet, ac Ephah, a Saaph.

48 Gordderchwraig Caleb, *sef* Maachah, a ymddûg Seber, a Thirhanah.

49 Hefyd hi a ymddûg Saaph tad Madmannah, Sefa tad Machbena, a thad Gibea: a merch Caleb *oedd* Achsah.

50 ¶ Y rhai hyn oedd feibion Caleb mab Hur, cyntaf-anedig Ephraim; Sobal tad Ciriath-jearim,

51 Salma tad Bethlehem, Hareph tad Beth-gader.

52 A meibion oedd i Sobal, tad Ciriath-jearim; Haröeh, a hanner y Manahethiaid.

53 A theuluoedd Ciriath-jearim *oedd*, yr Ithriaid, a'r Puhiaid, a'r Sumathiaid, a'r Misraiaid: o'r rhai hyn y daeth y Sareathiaid, a'r Esthuliaid.

54 Meibion Salma; Bethlehem, a'r Netophathiaid, Ataroth tÿ Joab, a hanner y Manahethiaid, y Soriaid.

55 A thylwyth yr ysgrifenyddion, y rhai a breswylent yn Jabes; y Tirathiaid, y Simeathiaid, y Suchathiaid. Dyma y Ceniaid, y rhai a ddaethant o Hemath, tad tylwyth Rechab.

PEN. III.

1 *Meibion Dafydd, 10 a'i lin ef hyd Sedeciah.*
17 *Hiliogaeth Jechoniah.*

Y RHAH hyn hefyd oedd feibion Dafydd, y rhai a anwyd iddo ef yn Hebron; y cyntaf-anedig Amnon, o Ahinoam y Jezreeles: yr ail Daniel, o Abigail y Carmeels:

2 Y trydydd, Absalon mab Maachah, merch Talmai brenhin Gesur: y pedwerydd, Adoniah mab Haggith:

3 Y pummed, Sephatiah o Abital: y chweched, Ithream o Eglah ei wraig.

4 Chwech a anwyd iddo yn Hebron, ac yno y teyrnasodd efe saith mlynedd a chwe mis: a thair blynedd

ar ddeg ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

5 A'r rhai hyn a anwyd iddo yn Jerusalem; Simeah, a Sobab, a Nathan, a Solomon, pedwar, o Bathsua merch Ammiel:

6 Ibhah hefyd, ac Elisama, ac Eliphelet,

7 A Nogah, a Nepheg, a Japhia,

8 Ac Elisama, Eliada, ac Eliphelet, naw.

9 *Dyma* holl feibion Dafydd, heb law meibion y gordderchwagedd, a Thamar eu chwaer hwynt.

10 ¶ A mab Solomon *ydoedd* Rehoboam: Abiah ei fab yntau; Asa ei fab yntau; a Jehosaphat ei fab yntau;

11 Joram ei fab yntau; Ahaziah ei fab yntau; Joas ei fab yntau;

12 Amasiah ei fab yntau; Azariah ei fab yntau; Jotham ei fab yntau;

13 Ahaz ei fab yntau; Hezeciah ei fab yntau; Manasseh ei fab yntau;

14 Amon ei fab yntau; Josiah ei fab yntau.

15 A meibion Josiah, y cyntaf-anedig *oedd* Johanan, yr ail Joacim, y trydydd Sedeciah, y pedwerydd Salum.

16 A meibion Joacim; Jechoniah ei fab ef, Sedeciah ei fab yntau.

17 ¶ A meibion Jechoniah; Assir, Salathiel ei fab yntau,

18 Malciram hefyd, a Phedaiah, a Senasar, Jecamiah, a Hosamah, a Nedabiah.

19 A meibion Pedaiah; Zorobabel, a Simei: a meibion Zorobabel; Mesulam, a Hananiah, a Selomith eu chwaer hwynt:

20 A Hasubah, ac Ohel, a Berechiah, a Hasadiah, Jusab-hesed, pump.

21 A meibion Hananiah; Pelatiah, a Jesaiah: meibion Rephaiah, meibion Arnan, meibion Obadiah, meibion Sechaniah.

22 A meibion Sechaniah; Semai-ah: a meibion Semaiah; Hattus, ac Igeal, a Bariah, a Neariah, a Saphat, chwech.

23 A meibion Neariah; Elioënai, a Hezeciah, ac Azricam, tri.

24 A meibion Eliöenai *oedd*, Hodaiah, ac Eliasib, a Phelaiah, ac Acub, a Johanan, a Dalaiah, ac Anani, saith.

PEN. IV.

1. 11 *Hiliogaeth Judah o Caleb mab Hur, 5 Aser mab Hesron. 9 Jabes, a'i weddi. 21 Hiliogaeth Selah, 24 a Simeon, a'i ddinas-oedd. 39 Eu gorfodaeth ar Gedor, a'r Amaleciaid, ym mynydd Seir.*

MEIBION Judah; Phares, Hesron, a Charmi, a Hur, a Sobal.

2 A Reaiah mab Sobal a genhedlodd Jahath; a Jahath a genhedlodd Ahumai, a Lahad. Dyma deuluoedd y Sorathiaid.

3 A'r rhai hyn *oedd* o dad Etam; Jezreel, ac Isma, ac Idbas: ac enw eu chwaer hwynt *oedd* Haselalponi.

4 A Phenuel tad Cedor, ac Ezer tad Husah. Dyma feibion Hur cyntaf-anedig Ephratah, tad Bethlehem.

5 ¶ Ac i Assur tad Tecoa yr *oedd* dwy wragedd, Helah, a Naarah.

6 A Naarah a ddug iddo Ahuzam, a Hopher, a Themeni, ac Hastari. Dyma feibion Naarah.

7 A meibion Helah *oedd*, Sereth, a Jesoar, ac Ethnan.

8 A Chos a genhedlodd Anub, a Sobebah, a theuluoedd Aharhel mab Harum.

9 ¶ Ac yr *oedd* Jabes yn anhydeddusach na'i frodyr: a'i fam a alwodd ei enw ef Jabes, gan ddywedyd, Oblegid i mi ei ddwyn ef trwy ofid.

10 A Jabes a alwodd ar DDuw Israel, gan ddywedyd, O na lwyrfendithit fi, ac na ehengit fy nherfynau, a bod dy law gyd â mi, a'm cadw oddi wrth ddrwg, fel na'm gofidier. A pharodd Duw ddyfod iddo yr hyn a ofynasai.

11 ¶ A Chelub brawd Suah a genhedlodd Mehira, yr hwn *oedd* dad Eston.

12 Ac Eston a genhedlodd Bethrapha, a Phaseah, a Thehinnah tad dinas Nahas. Dyma ddynion Rechah.

13 A meibion Cenaz; Othniel, a Seraiah: a meibion Othniel; Hathath.

14 A Meonothai a genhedlodd Ophrah: a Seraiah a genhedlodd Joab, tad glynn y crefftwyr, canys crefftwyr *oeddynt* hwy.

15 A meibion Caleb mab Jephuneh; Iru, Elah, a Naam: a meibion Elah *oedd*, Cenaz.

16 A meibion Jehaleleel; Ziph, a Ziphah, Tiria, ac Asareel.

17 A meibion Ezrah *oedd*, Jether, a Mered, ac Ephraim, a Jalon: a hi a ddug Miriam, a Sammai, ac Isbah tad Estemoa.

18 A'i wraig ef Jehudiah a ymddug Jered tad Gedor, a Heber tad Socho, a Jecuthiel tad Zanoah. A dyma feibion Bithiah merch Pharaoh, yr hon a gymmerth Mered.

19 A meibion ei wraig Hodiah, chwaer Naham, tad Ceilah y Garmiad, ac Estemoa y Maachathiad.

20 A meibion Simon *oedd*, Amnon, a Rimnah, Benhanan, a Thilon. A meibion Isi *oedd*, Zoheth, a Benzoheth.

21 ¶ A meibion Selah mab Judah *oedd*, Er tad Lechah, a Laadah tad Maresah, a theuluoedd tylwythgweithyddion llian main o dŷ Asbea,

22 A Jocim, a dynion Chozeba, a Joas, a Saraph, y rhai *oedd* yn arglywdiaethu ar Moab, a Jasubilehem. Ac y mae y pethau hyn yn hen.

23 Y rhai hyn *oedd* grochenyddion yn cyfanneddu ym mysg planwydd a chaeau; gyd â'r brenhin yr arhosasant yno yn ei waith ef.

24 ¶ Meibion Simeon *oedd*, Nemuel, a Jamin, Jarib, Zerah, a Saul:

25 Sálum ei fab yntau, Mibsam ei fab yntau, Misma ei fab yntau.

26 A meibion Misma; Hamuel ei fab yntau, Zacchur ei fab yntau, Simeime ei fab yntau.

27 Ac i Simeiri *yr oedd* un ar bymtheg o feibion, a chwech o ferched, ond i'w frodyr ef nid *oedd* nemmawr o feibion: ac nid amlhasai eu holl deulu hwynt megis meibion Judah.

28 A hwy a breswylasant yn Beerseba, a Moladah, a Hasar-sual.

29 Yn Bilhah hefyd, ac yn Esem, ac yn Tolad,

30 Ac yn Bethuel, ac yn Hormah, ac yn Siclag,

31 Ac yn Beth-marcaboth, ac yn Hasar-susim, ac yn Beth-birei, ac yn Saaraim. Dyma eu dinasoedd hwynt, nes teyrnasu o Dafydd.

32 A'u trefydd hwynt *oedd*, Etam, ac Ain, Rimmon, a Thochen, ac Asan; pump o ddinasoedd.

33 A'u holl bentrefi hwynt hefyd, y rhai *oedd* o amgylch y dinasoedd hyn hyd Baal. Dyma eu trigfannau hwynt, a'u hachau.

34 A Mesobab, a Jamlech, a Josah mab Amasiāh,

35 A Jöel, a Jehu mab Josibiah, fab Seraiah, fab Asiel,

36 Ac Elioēnai, a Jaacobah, a Jesohaiāh, ac Asaiāh, ac Adiel, a Jesimiel, a Benaiah,

37 A Ziza mab Sippi, fab Alon, fab Jedaiah, fab Simri, fab Semaiah.

38 Y rhai hyn erbyn *eu* henwau a *aethant* yn bennaethiaid yn eu teuluoedd, ac a amlhasant dylwyth eu tatau yn fawr.

39 ¶ A hwy a *aethant* i flaenau Gedor, hyd at du dwyrain y dyffryn, i geisio porfa i'w praidd.

40 A hwy a gawsant borfa fras, a da, a gwlad ehang *ei* therfynau, a heddychlawn a thangnefeddus: canys y rhai a breswylasant yno o'r blaen *oedd* o Cam.

41 A'r rhai hyn yn ysgrifenedig erbyn eu henwau a ddaethant yn nyddiau Hezeciah brenhin Judah, ac a darawsant eu pebyll a'r anneddau a gafwyd yno, ac a'u difrodasant hwy hyd y dydd hwn, a thrigasant yn eu lle hwynt; am *fod* porfa i'w praidd hwynt yno.

42 Ac o honynt hwy, *sef* o feibion Simeon, yr aeth pŵm cant o ddynion i fynydd Seir, a Phelatiāh, a Neariah, a Rephaiah, ac Uzziel, meibion Isi, yn ben arnynt.

43 Tarawsant hefyd y gweddill a ddiangasai o Amalec, ac a wladychasant yno hyd y dydd hwn.

PEN. V.

1 Llin Reuben (yr hwn a gollodd *ei* enedigaeth-fraint) hyd y caethgludiad i Babilon. 9 Eu trigias, a'u gorsfoduth ar yr Hagariaid. 11

Pennaduriaid a thrigloedd Gad. 18 Rhifedi a gorsfoduth Reuben, a Gad, a hanner llyrth Manasseh. 23 Trigloedd a phennaduriaid yr hanner llyrth hwnnw. 25 Eu caethiwed o herwydd eu pechod.

A MEIBION Reuben, cyntaf-anedig Israel (canys *efe oedd* gyntaf-anedig, ond am iddo halogi gwely ei dad, rhoddwyd ei enedigaeth-fraint ef i feibion Joseph, mab Israel; ac ni chyfrifir ei achau ef yn ol yr enedigaeth-fraint:

2 Canys Judah a ragorodd ar ei frodyr, ac o hono ef *y daeth* blaenor: a'r enedigaeth-fraint a *roddwyd* i Joseph.)

3 Meibion Reuben cyntaf-anedig Israel *oedd*, Hanoeh, a Phàlu, Herson, a Charmi.

4 Meibion Jöel; Semaiah ei fab ef, Gog ei fab yntau, Simeï ei fab yntau,

5 Michah ei fab yntau, Reaiah ei fab yntau, Baal ei fab yntau,

6 Beerah ei fab yntau, yr hwn a *gaeth*-gludodd Tilgath-pilneser brenhin Assyria: hwn *ydoedd* dywysog i'r Reubeniad.

7 A'i frodyr ef yn eu teuluoedd, wrth gymmyrd eu hachau yn eu cenhedlaethau: y pennaf *oedd* Jieïl, a Zechariah,

8 A Bela mab Azaz, fab Sema, fab Jöel, yr hwn a gyfanneddodd yn Aroer, a hyd at Nebo, a Baal-meon.

9 Ac o du y dwyrain y preswylodd *efe*, hyd y lle yr elir i'r anialwch, oddi wrth yr afon Euphrates: canys eu hanifeiliaid hwynt a amlhasai y'ngwlad Gilead.

10 Ac yn nyddiau Saul y gwnaethant hwy ryfel yn erbyn yr Hagariaid, *y rhai* a syrthiasant trwy eu dwylaw hwynt; a thrigasant yn eu pebyll hwynt, trwy holl du dwyrain Gilead.

11 ¶ A meibion Gad a drigasant gyferbyn a hwynt y'ngwlad Basan, hyd at Salchah:

12 Jöel y pennaf, a Sapham yr ail, a Jaanai, a Saphat, yn Basan.

13 A'u brodyr hwynt o dŷ eu tad-*au oedd*, Michael, a Mesulam, a Seba, a Jorai, a Jacan, a Zia, a Heber, saith.

14 Dyma feibion Abihail fab Huri, fab Jaroah, fab Gilead, fab Michael, fab Jesisai, fab Jado, fab Buz;

15 Ahi mab Abdiel, fab Guni, y pennaf o dŷ eu tadau.

16 A hwy a drigasant yn Gilead yn Basan, ac yn ei threfydd, ac yn holl bentrefi Saron, wrth eu terfynau.

17 Y rhai hyn oll a gyfrifwyd wrth eu hachau, yn nyddiau Jotham brenhin Judah, ac yn nyddiau Jeroboam brenhin Israel.

18 ¶ Meibion Reuben, a'r Gad-iaid, a hanner llwyth Manasseh, o wŷr nerthol, dynion yn dwyn tarian a chleddyf, ac yn tynnu bwa, ac wedi eu dysgu i ryfel, oedd bedair mil a deugain a saith cant a thriugain, yn myned allan i ryfel.

19 A hwy a wnaethant ryfel yn erbyn yr Hagariaid, a Jetur, a Nephis, a Nodab.

20 A chynnorthwywyd hwynt yn erbyn y rhai hynny, a rhoddwyd yr Hagariaid i'w dwylaw hwynt, a chwbl a'r a ydoedd gyd â hwynt: canys llefasant ar DDUW yn y rhyfel, ac efe a wrandawodd arnynt, o herwydd iddynt obeithio ynddo.

21 A hwy a gaethgludasant eu hanifeiliaid hwynt; o'u camelod hwynt ddengmil a deugain, ac o ddefaid ddeucant a deg a deugain o filoedd, ac o asynod ddwy fil, ac o ddynion gan mil.

22 Canys llawer yn archolledig a fuant feirw, am fod y rhyfel oddi wrth DDUW; a hwy a drigasant yn eu lle hwynt hyd y caethiwed.

23 ¶ A meibion hanner llwyth Manasseh a drigasant yn y tir: o Basan hyd Baal-hermon, a Senir, a mynydd Hermon, yr aethant hwy yn aml.

24 Y rhai hyn hefyd oedd bennau tŷ eu tadau, sef Ephraim, ac Isi, ac Eliel, ac Azriel, a Jeremiah, a Hodafiah, a Jadiel, gwŷr cedyrn o nerth, gwŷr enwog, a phennau tŷ eu tadau.

25 ¶ A hwy a droseddasant yn erbyn Duw eu tadau, ac a butteiniasant ar ol duwiau pobl y wlad, y rhai a ddinystriasai Duw o'u blaen hwynt.

26 A Duw Israel a annogodd ys-

pryd Pul brenhin Assyria, ac yspryd Tilgath-pilneser brenhin Assyria, ac a'u caeth-gludodd hwynt (sef y Reuben-iaid, a'r Gadiaid, a hanner llwyth Manasseh) ac a'u dug hwynt i Halah, a Habor, a Hara, ac i afon Gozan, hyd y dydd hwn.

PEN. VI.

1 Meibion Lefi. 4 Llin yr offeiriaid hyd y caethgludud. 16 Teuluoedd Gersom, Cohath, a Merari. 49 Swydd Aaron, a'i lin hyd Ahimaas. 54 Dinasoedd yr offeiriaid a'r Lefiuid.

MEIBION Lefi; Gerson, Cohath, a Merari.

2 A meibion Cohath; Amram, Isar, a Hebron, ac Uzziel,

3 A phlant Amram; Aaron, Moses, a Miriam: a meibion Aaron; Nadab, ac Abihu, Eleazar, ac Ithamar.

4 ¶ Eleazar a genhedlodd Phinees, Phinees a genhedlodd Abisua,

5 Ac Abisua a genhedlodd Bucci, a Bucci a genhedlodd Uzzi,

6 Ac Uzzi a genhedlodd Zerariah, a Zerariah a genhedlodd Meraioth,

7 Meraioth a genhedlodd Amariah, ac Amariah a genhedlodd Ahitub,

8 Ac Ahitub a genhedlodd Sadoc, a Sadoc a genhedlodd Ahimaas,

9 Ac Ahimaas a genhedlodd Azariah, ac Azariah a genhedlodd Johanan,

10 A Johanan a genhedlodd Azariah (hwn oedd yn offeiriad yn y tŷ a adeiladodd Solomon yn Jerusalem)

11 Ac Azariah a genhedlodd Amariah, ac Amariah a genhedlodd Ahitub,

12 Ac Ahitub a genhedlodd Sadoc, a Sadoc a genhedlodd Sàlum,

13 A Sàlum a genhedlodd Hilciah, a Hilciah a genhedlodd Azariah,

14 Ac Azariah a genhedlodd Seraiiah, a Seraiiah a genhedlodd Jehosadac,

15 A Jehosadac a ymadawodd, pan gaeth-gludodd yr ARGLWYDD Judah a Jerusalem trwy law Nabuchodonosor.

16 ¶ Meibion Lefi; Gerson, Cohath, a Merari.

17 A dyma enwau meibion Gersom; Libni a Simei.

18 A meibion Cohath; Amram, ac Isar a Hebron, ac Uzziel.

19 Meibion Merari; Mali, a Musi. A dyma dylwyth y Lefiaid, yn ol eu tadau.

20 I Gersom; Libni ei fab, Jahath ei fab yntau, Zimmah ei fab yntau,

21 Joah ei fab yntau, Ido ei fab yntau, Zerah ei fab yntau, a Jeaterai ei fab yntau.

22 Meibion Cohath; Aminadab ei fab ef, Corah ei fab yntau, Assir ei fab yntau,

23 Elcanah ei fab yntau, ac Ebi-asaph ei fab yntau, ac Assir ei fab yntau,

24 Tahath ei fab yntau, Uriel ei fab yntau, Uziah ei fab yntau, a Saul ei fab yntau.

25 A meibion Elcanah; Amasai, ac Ahimoth.

26 Elcanah: meibion Elcanah; Sophai ei fab ef, a Nahath ei fab yntau,

27 Eliab ei fab yntau, Jeroham ei fab yntau, Elcanah ei fab yntau.

28 A meibion Samuel; y cyntaf-anedig, Fasnî, yna Abiah.

29 Meibion Merari; Mali, Libni ei fab yntau, Simeï ei fab yntau, Uz-zah ei fab yntau,

30 Simea ei fab yntau, Haggiah ei fab yntau, Asaiah ei fab yntau.

31 Y rhai hyn a osododd Dafydd yn gantorion yn nhŷ yr ARGLWYDD, ar ol gorphwys o'r arch.

32 A hwy a fuant weinidogion mewn cerdd o flaen tabernacl pabell y cyfarfod, nes adeiladu o Solomon dŷ yr ARGLWYDD yn Jerusalem: a hwy a safasant wrth eu defod yn eu gwasanaeth.

33 A dyma y rhai a weiniasant, a'u meibion hefyd: o feibion y Cohath-iaid; Heman y cantor, mab Jöel, fab Semuël,

34 Fab Elcanah, fab Jeroham, fab Eliel, fab Toah,

35 Fab Suph, fab Elcanah, fab Mahath, fab Amasai,

36 Fab Elcanah, fab Jöel, fab Azariah, fab Sephaniah,

37 Fab Tahath, fab Assir, fab Ebi-asaph, fab Corah,

38 Fab Isar, fab Cohath, fab Lefi, fab Israel.

39 A'i frawd Asaph (yr hwn oedd

yn sefyll ar ei law ddehau) sef Asaph mab Berachiah, fab Simea,

40 Fab Michael, fab Baasiah, fab Malciah,

41 Fab Ethni, fab Zerah, fab Adaiah,

42 Fab Ethan, fab Zimmah, fab Simeï,

43 Fab Jahath, fab Gersom, fab Lefi.

44 A'u brodyr hwynt, meibion Merari, oedd ar y llaw aswy: Ethau mab Cisi, fab Abdi, fab Mäluc,

45 Fab Hasabiah, fab Amasiah, fab Hilciah,

46 Fab Amsi, fab Bani, fab Samer,

47 Fab Mali, fab Musi, fab Merari, fab Lefi.

48 A'u brodyr hwynt y Lefiaid oedd gwedi eu rhoddi ar holl wasanaeth tabernacl tŷ DDUW.

49 ¶ Ond Aaron a'i feibion a aberthasant ar allor y poeth-offrwm, ac ar allor yr arogldarth, i *gyflawn*: holl wasanaeth y cyssegr sancteidd-iolaf, ac i wneuthur cymmod dros Israel, yn ol yr hyn oll a orchymynasai Moses gwas Duw.

50 Dyma hefyd feibion Aaron; Eleazar ei fab ef, Phinees ei fab yntau, Abisua ei fab yntau,

51 Buccï ei fab yntau, Uzzi ei fab yntau, Zerachiah ei fab yntau,

52 Meraioth ei fab yntau, Amariah ei fab yntau, Ahitub ei fab yntau,

53 Sadoc ei fab yntau, Ahimaas ei fab yntau.

54 ¶ A dyma eu trigleoedd hwynt yn ol eu palasau, yn eu terfynau; sef meibion Aaron, o dylwyth y Cohath-iaid: oblegid eiddynt hwy ydoedd y rhan hon.

55 A rhoddasant iddynt Hebron y'ngwlad Judah, a'i meusydd pentrefol o'i hamgylch.

56 Ond meusydd y ddinas, a'i phentrefi, a roddasant hwy i Caleb mab Jephunneh.

57 Ac i feibion Aaron y rhoddasant hwy ddinasoedd Judah, yn nodd-fa; Hebron, a Libnah a'i meusydd pentrefol, a Jattir ac Estemoa, a'u meusydd pentrefol,

58 A Hilen a'i meusydd pentrefol, a Debir a'i meusydd pentrefol,

59 Ac Asan a'i meusydd pentrefol, a Bethsemes a'i meusydd pentrefol:

60 Ac o lwyth Benjamin; Geba a'i meusyad pentrefol, ac Alemeth a'i meusydd pentrefol, ac Anathoth a'i meusydd pentrefol: eu holl ddinasoedd hwynt trwy eu teuluoedd oedd dair dinas ar ddeg.

61 Ac i'r rhan arall o feibion Cohath o deulu y llwyth hwnnw, y rhoddwyd o'r hanner llwyth, sef hanner Manasseh, ddeg dinas, wrth goelbren.

62 Rhoddasant hefyd i feibion Gersom trwy eu teuluoedd, o lwyth Issachar, ac o lwyth Aser, ac o lwyth Naphtali, ac o lwyth Manasseh yn Basan, dair ar ddeg o ddinasoedd.

63 I feibion Merari trwy eu teuluoedd, o lwyth Reuben, ac o lwyth Gad, ac o lwyth Zabulon, y rhoddasant trwy goelbren ddeuddeg o ddinasoedd.

64 A meibion Israel a roddasant i'r Lefiaid y dinasoedd hyn a'u meusydd pentrefol.

65 A hwy a roddasant trwy goelbren, o lwyth meibion Judah, ac o lwyth meibion Simeon, ac o lwyth meibion Benjamin, y dinasoedd hyn, y rhai a alwasant hwy ar eu henwau hwynt.

66 I'r rhai oedd o deuluoedd meibion Cohath, yr ydoedd dinasoedd eu trefyn, o lwyth Ephraim.

67 A hwy a roddasant iddynt hwy ddinasoedd noddfa, sef Sichem a'i meusydd pentrefol, ym mynydd Ephraim; Gezer hefyd a'i meusydd pentrefol,

68 Jocmeam hefyd a'i meusydd pentrefol, a Beth-horon a'i meusydd pentrefol,

69 Ac Ajalon a'i meusydd pentrefol, a Gathrimmon a'i meusydd pentrefol.

70 Ac o hanner llwyth Manasseh; Aner a'i meusydd pentrefol, a Bileam a'i meusydd pentrefol, i deulu y rhai oedd y'ngweddill o feibion Cohath.

71 I feibion Gersom o deulu hanner llwyth Manasseh y rhoddwyd, Golan yn Basan a'i meusydd pentrefol, Astaroth hefyd a'i meusydd pentrefol.

72 Ac o lwyth Issachar; Cedec a'i meusydd pentrefol, Daberath a'i meusydd pentrefol,

73 Ramoth hefyd a'i meusydd pentrefol, ac Anem a'i meusydd pentrefol.

74 Ac o lwyth Aser; Masal a'i meusydd pentrefol, ac Abdon a'i meusydd pentrefol,

75 Hucoc hefyd a'i meusydd pentrefol, a Rehob a'i meusydd pentrefol.

76 Ac o lwyth Naphtali; Cedec yn Galilee a'i meusydd pentrefol, Hammon hefyd a'i meusydd pentrefol, a Chiriathaim a'i meusydd pentrefol.

77 I'r rhan arall o feibion Merari y rhoddwyd o lwyth Zabulon, Rimmon a'i meusydd pentrefol, a Thabor a'i meusydd pentrefol.

78 Ac am yr Iorddonen a Jericho, sef o du dwyrain yr Iorddonen, y rhoddwyd o lwyth Reuben, Beser yn yr anialwch a'i meusydd pentrefol, Jasah hefyd a'i meusydd pentrefol,

79 Cedemoth hefyd a'i meusydd pentrefol, a Mephaath a'i meusydd pentrefol.

80 Ac o lwyth Gad, Ramoth yn Gilead a'i meusydd pentrefol, Mahanaim hefyd a'i meusydd pentrefol,

81 Hesbon hefyd a'i meusydd pentrefol, a Jazer a'i meusydd pentrefol.

P E N . VII.

1 Meibion Issachar, 6 Benjamin, 13 Naphtali, 14 Manasseh, 20, 24 Ephraim. 21 Adfyd Ephraim gan wŷr Gath. 23 Geni Beriakh. 28 Trigleoedd Ephraim. 30 Meibion Aser.

A MEIBION Issachar oedd, Tola, a Phuah, Jasub, a Simron, pedwar.

2 A meibion Tola, Uzzi, a Rephiah, a Jeriel, a Jamai, a Jibsam, a Semuel, pennaethiaid ar dŷ eu tadau: o Tola yr ydoedd gwŷr cedyrn o nerth yn eu cenedlaethau; eu rhif yn nyddiau Dafydd oedd ddwy fil ar hugain a chwe chant.

3 A meibion Uzzi; Izrahiah: a meibion Izrahiah; Michael, ac Obadiah, a Jöel, Isiah, pump: yn bennaethiaid oll.

4 A chyd â hwynt yn eu cenedlaethau, ac yn ol tŷ eu tadau, yr ydoedd byddinoedd milwyr i ryfel, un fil

ar bymtheg ar hugain : canys llawer oedd ganddynt o wragedd a meibion.

5 A'u brodyr cedyrn o nerth, o holl deuluoedd Issachar, a gyfrifwyd wrth eu hachau, yn saith mil a phedwar ugain mil oll.

6 ¶ *A meibion Benjamin oedd, Bela, a Becher, a Jediael, tri.*

7 A meibion Bela ; Esbon, ac Uzzi, ac Uzziel, a Jerimoth, ac Iri ; pump o bennau tŷ eu tadau, cedyrn o nerth, a gyfrifwyd wrth eu hachau, yn ddwy fil ar hugain a phedwar ar ddeg ar hugain.

8 A meibion Becher *oedd, Zemirah, a Joas, ac Eliezer, ac Elioënai, ac Omri, a Jerimoth, ac Abiah, ac Anathoth, ac Alemeth : y rhai hyn oll oedd feibion Becher.*

9 A hwy a rifwyd wrth eu hachau, yn ol eu cenhedlaethau, yn bennau tŷ eu tadau, yn gedyrn o nerth, yn ugain mil a dau cant.

10 A meibion Jediael ; Bilhan : a meibion Bilhan ; Jëus, a Benjamin, ac Ehud, a Chenaanah, a Zethan, a Tharsis, ac Ahisahar.

11 Y rhai hyn oll *oedd feibion Jediael, yn bennau eu tadau, yn gedyrn o nerth, yn myned allan mewn llu i ryfel, yn ddwy fil ar bymtheg a deucant.*

12 Suppim hefyd, a Huppim, meibion Ir ; Husim, meibion Aher.

13 ¶ *Meibion Naphtali ; Jasiel, a Guni, a Geser, a Sàlum, meibion Bilhah.*

14 ¶ *Meibion Manasseh ; Asriel, yr hwn a ymddûg ei wraig : (ond ei ordderchwraig o Syria a ymddûg Machir tad Gilead :*

15 A Machir a gymmerodd yn wraig *chwaer* Huppim a Suppim, ac enw eu chwaer hwynt *oedd* Maachah) ac enw yr ail *mab* Salphaad : ac i Salphaad yr oedd merched.

16 A Maachah gwraig Machir a ymddûg fab, a hi a alwodd ei enw ef Peres, ac enw ei frawd ef Seres, a'i feibion ef *oedd, Ulam, a Racem.*

17 A meibion Ulam ; Bedan. Dyma feibion Gilead fab Machir, fab Manasseh.

18 A Hammolecheth ei chwaer ef

a ymddûg Isod, ac Abiezer, a Mahalah.

19 A meibion Semida oedd, Ahian, a Sechem, a Lici, ac Aniham.

20 ¶ *A meibion Ephraim ; Suthelah, a Bered ei fab ef, a Thahath ei fab yntau, ac Eladah ei fab yntau, a Thahath ei fab yntau,*

21 ¶ *A Zabab ei fab yntau, a Suthelah ei fab yntau, ac Ezer, ac Elead : a dynion Gath, y rhai a anwyd yn y tir, a'u lladdodd hwynt, o herwydd dyfod o honynt i waered i ddwyn eu hanifeiliaid hwynt.*

22 Ac Ephraim eu tad a alarodd ddyddiau lawer ; a'i frodyr a ddaethant i'w gysuro ef.

23 ¶ *A phan aeth efe at ei wraig, hi a feichiogodd, ac a esgorodd ar fab ; ac efe a alwodd ei enw ef Beriah, am fod drygfyd yn ei dŷ ef.*

24 (*Seerah hefyd oedd ei ferch ef, a hi a adeiladodd Beth-horon yr isaf, a'r uchaf hefyd, ac Uzen-serah.*)

25 A Rephah *oedd* ei fab ef, a Reseph, a Thelah ei fab yntau, a Thahan ei fab yntau,

26 Laadan ei fab yntau, Ammihud ei fab yntau, Elisama ei fab yntau,

27 Nun ei fab yntau, Josua ei fab yntau.

28 ¶ *A'u meddiant a'u cyfanneddau oedd, Bethel a'i phentrefi, ac o du y dwyrain Naaran, ac o du y gorllewin Gezer a'i phentrefi ; a Sichein a'i phentrefi, hyd Gazah a'i phentrefi :*

29 Ac ar defynau meibion Manasseh, Bethsean a'i phentrefi, Taanach a'i phentrefi, Megido a'i phentrefi, Dor a'i phentrefi. Meibion Joseph mab Israel a drigasant yn y rhai hyn.

30 ¶ *Meibion Aser ; Imnah, ac Isuah, ac Isuai, a Beriah, a Serah eu chwaer hwynt.*

31 A meibion Beriah ; Heber, a Malchiel, hwn *yw* tad Birzafith.

32 A Heber a genhedlodd Japhlet, a Somer, a Hotham, a Sua eu chwaer hwynt.

33 A meibion Japhlet ; Pasach, a Bimhal, ac Asuath. Dyma feibion Japhlet.

34 A meibion Samer ; Ahi, a Rogah, Jehubbah, ac Aram.

35 A mab ei frawd ef Helem; Sophah, ac Imnah, a Seles, ac Amal.

36 Meibion Sophah; Suah, a Har-nepher, a Sual, a Beri, ac Imrah.

37 Beser, a Hod, a Samma, a Silsah, ac Ithran, a Beera.

38 A meibion Jether; Jephunneh; Pispah hefyd, ac Ara.

39 A meibion Ula; Arah, a Haniel, a Resia.

40 Y rhai hyn oll *oedd* feibion Aser, pennau *eu* cenedl, yn ddewis wŷr o nerth, yn bennau capteniaid. A'r cyfrif trwy eu hachau o wŷr i ryfel, *oedd* chwe mil ar hugain o wŷr.

PEN. VIII.

1 Meibion a phennaduriaid Benjamin. 33 Hynafïaid Saul a Jonathan.

BENJAMIN hefyd a genhedlodd Bela ei gyntaf-anedig, 'Asbel yr ail, ac Aharah y trydydd,

2 Nohah y pedwerydd, a Rapha y pummed.

3 A meibion Bela *oedd*, Adar, a Gera, ac Abihud,

4 Ac Abisua, a Naaman, ac Ahoah,

5 A Gera, a Sephuphan, a Huram.

6 Dyma hefyd feibion Ehud; dyma hwynt pennau cenedl preswylwyr Geba, a hwy a'u mudasant hwynt i Manahath:

7 Naaman hefyd, ac Ahiah, a Gera, efe a'u symmudodd hwynt, ac a genhedlodd Uzza, ac Abihud.

8 Cenedlodd hefyd Saharaim y'ngwlad Moab, gwedi eu gollwng hwynt ymaith: Husim a Baara *oedd* ei wragedd.

9 Ac efe a genhedlodd o Hodes ei wraig, Jobab, a Sibia, a Mesa, a Malcham,

10 A Jeus, a Sabiah, a Mirmah. Dyma ei feibion ef, pennau cenedl.

11 Ac o Husim efe a genhedlodd Ahitub, ac Elpaal.

12 A meibion Elpaal *oedd*, Eber, a Misam, a Samed, yr hwn a adeiladodd Ono, a Lod a'i phentrefi.

13 Beriah hefyd, a Sema *oedd* bennau cenedl preswylwyr Ajalon; y rhai a ymlidiasant drigolion Gath.

14 Ahio hefyd, Sasac, a Jerimoth,

15 Zebadiah hefyd, ac Arad, ac Ader,

16 Michael hefyd, ac Ispah, a Joha, meibion Beriah;

17 Zebadiah hefyd, a Mesulam, a Hezeci, a Heber,

18 Ismerai hefyd, a Jezliah, a Jobab, meibion Elpaal;

19 Jacim hefyd, a Zichri, a Zabdi,

20 Elienai hefyd, a Silthai, ac Eliel,

21 Adaiah hefyd, a Beraiah, a Simrath, meibion Simhi;

22 Ispan hefyd, a Heber, ac Eliel,

23 Abdon hefyd, a Zichri, a Hanan,

24 Hananiah hefyd, ac Elam, ac Antothiah,

25 Iphedeiah hefyd, a Phenuel, meibion Sasac;

26 Samserai hefyd, a Seharai, ac Athaliah,

27 Jaresiah hefyd, ac Eliah, a Zichri, meibion Jehoram.

28 Y rhai hyn *oedd* bennau cenedl, *sef* pennaethiaid ar eu cenedlaethau. Y rhai hyn a gyfanneddasant yn Jerusalem.

29 Yn Gibeon hefyd y preswyl-iodd tad Gibeon, ac enw ei wraig ef *oedd* Maachah.

30 Ac Abdon ei fab cyntaf-anedig ef, Sur hefyd, a Chis, a Baal, a Nadab,

31 Gedor hefyd, ac Ahio, a Zacher.

32 Micloth hefyd a genhedlodd Simeah: y rhai hyn hefyd, ar gyfer eu brodyr, a breswylasant yn Jerusalem gyd â'u brodyr.

33 ¶ Ner hefyd a genhedlodd Cis, a Chis a genhedlodd Saul, a Saul a genhedlodd Jonathan, a Malchisua, ac Abinadab, ac Esbaal.

34 A mab Jonathan *oedd* Meribbaal; a Meribbaal a genhedlodd Michah.

35 A meibion Michah; Pithon, a Melech, a Tharea, ac Ahaz.

36 Ac Ahaz a genhedlodd Jehoadah, a Jehoadah a genhedlodd Alemeth, ac Azmafeth, a Zimri: a Zimri a genhedlodd Mosa,

37 A Mosa a genhedlodd Bineah: a Rapha *oedd* ei fab ef, Eleasah ei fab yntau, Asel ei fab yntau.

38 Ac i Asel y bu chwech o feibion, a dyma eu henwau hwynt, Azri-

cam, Bocheru, ac Ismael, a Seariah, ac Obadiah, a Hanan. Y rhai hyn oll *oedd* feibion Asel.

39 A meibion Esec ei frawd ef *oedd*, Ulam ei gyntaf-anedig ef, Jehus yr ail, ac Eliphelet y trydydd.

40 A meibion Ulam *oedd* ddynion cedyrn o nerth yn saethyddion, ac yn aml eu meibion a'u hwyron, *sef* cant a deg a deugain. Y rhai hyn oll *oedd* o feibion Benjamin.

PEN. IX.

1 *Achau Israel a Judah.* 2 *Yr Israeliad*, 10 *yr offeiriad*, 14 *a'r Lefaid*, a'r *Nethiniaid*, *oedd yn trigo yn Jerusalem.* 27 *Swydd rhai o'r Lefaid.* 35 *Hynaif Saul a Jonathan.*

A HOLL Israel a rifwyd wrth eu hachau, ac wele hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr brenhinoedd Israel a Judah; a hwy a *gaeth*-gludwyd i Babilon am eu camwedd.

2 ¶ Y trigolion cyntaf hefyd *y rhai oedd* yn eu hetifeddiaeth yn eu dinas-oedd *oedd*, yr *Israeliad*, yr *offeiriad*, y *Lefaid*, a'r *Nethiniaid*.

3 Ac yn Jerusalem y trigodd *rhai* o feibion Judah, ac o feibion Benjamin, ac o feibion Ephraim, a Manasseh:

4 Uthai mab Ammihud, fab Omri, fab Imri, fab Bani, o feibion Phares fab Judah.

5 Ac o'r Siloniaid; Asaiah y cyntaf-anedig, a'i feibion.

6 Ac o feibion Zerah; Jeuel, a'u brodyr, chwe chant a deg a phedwar ugain.

7 Ac o feibion Benjamin, Sàlu mab Mesùlam, fab Hodafiah, fab Hasenuah,

8 Ibneiah hefyd mab Jeroham, ac Elah mab Uzzi, fab Michri, a Mesùlam mab Sephatiah, fab Reuel, fab Ibnijah;

9 A'u brodyr yn ol eu cenhedlaethau, naw cant a deg a deugain a chwech. Y dynion hyn oll *oedd* benau cenedl ar dŷ eu tadau.

10 ¶ Ac o'r offeiriad; Jedaiah, a Jehoiarib, a Jachin,

11 Azariah hefyd mab Hilciah, fab Mesùlam, fab Sadoc, fab Meraioth, fab Abitub, tywysog tŷ Dnuw;

12 Adaiah hefyd mab Jeroham, fab Passur, fab Malciah; a Maasia,

mab Adiel, fab Jazerah, fab Mesùlam, fab Mesilemith, fab Immer.

13 A'u brodyr, pennaf ar dŷ eu tadau, yn fil a saith cant a thriugain; yn wŷr galluog o nerth i waith gwasanaeth tŷ Dduw.

14 Ac o'r Lefaid; Semaiah mab Hasub, fab Azricam, fab Hasabiah, o feibion Merari,

15 Bacbaccar hefyd, Heres, a Galal, a Mattaniah mab Michah, fab Zichri, fab Asaph;

16 Obadiah hefyd mab Semaiah, fab Galal, fab Jeduthun; a Berechiah mab Asa, fab Elcanah, yr hwn a drigodd yn nhrefydd y Netophathiaid.

17 Y porthorion hefyd *oedd*, Sàlum, ac Accub, a Thalmon, ac Ahiman, a'u brodyr: Sàlum *ydoedd* benaf;

18 A hyd yn hyn ym mhorth y brenhin o du y dwyrain. Y rhai hyn o finteioedd meibion Lefi *oedd* borthorion.

19 Sàlum hefyd mab Core, fab Ebi-asaph, fab Corah, a'r Corahiaid ei frodyr ef o dylwyth ei dad, *oedd* ar waith y weinidogaeth, yn cadw pyrth y babell: a'u tadau hwynt ar lu yr *ARGLWYDD*, *oedd* yn cadw y ddyfodfa i mewn.

20 Phinees hefyd mab Eleazar a fuasai dwysog arnynt hwy o'r blaen: a'r *ARGLWYDD* *ydoedd* gyd âg ef.

21 Zechariah mab Meselemiah *ydoedd* borthor drws pabell y cyfarfod.

22 Hwynt oll *y rhai* a etholasid yn borthorion wrth y rhiniogau, *oedd* ddau cant a deuddeg. Hwynt hwy yn eu trefydd a rifwyd wrth eu hachau; gosodasai Dafydd a Samuel y gweledydd y rhai hynny yn eu swydd.

23 Felly hwynt a'u meibion a *safent* wrth byrth tŷ yr *ARGLWYDD*, *sef* tŷ y babell, i wylid wrth wylidwriaethau.

24 Y porthorion *oedd* ar bedwar o fannau, dwyrain, gorllewin, gogledd, a dehuw.

25 A'u brodyr, *y rhai oedd* yn eu trefydd, *oedd* i ddyfod ar y seithfed dydd, o amser i amser, gyd â hwynt.

26 Cans dan lywodraeth y Lefaid hyn, y pedwar pen porthor, yr *oedd* yr ystafelloedd a thrysorau tŷ Dduw.

27 ¶ Ac o amgylch tŷ Dduw y llettyent hwy, canys arnynt hwy yr oedd yr oruchwyliaeth, ac arnynt hwy hefyd yr oedd ei agoryd o fore i fore.

28 Ac o honynt hwy yr oedd golwgwyr ar lestri y weinidogaeth, ac mewn rhif y dygent hwynt i mewn, ac mewn rhif y dygent hwynt allan.

29 A rhai o honynt hefyd oedd wedi eu gosod ar y llestri, ac ar holl ddodrefn y cyssegr, ac ar y peilliaid, a'r gwin, a'r olew, a'r thus, a'r aroglau peraidd.

30 Rhai hefyd o feibion yr offeir-iaid oedd yn gwneuthur ennaint o'r aroglau peraidd.

31 A Mattithiah un o'r Lefiaid (yr hwn oedd gyntaf-anedig Sâlum y Corahiad) ydoedd mewn swydd ar waith y radell.

32 Ac eraill o feibion y Cohath-iaid eu brodyr hwynt, oedd ar y bara gosod, i'w ddarparu bob Sabboth.

33 A dyma y cantorion, pennau cenedl y Lefiaid, y rhai oedd mewn ystafelloedd yn ysgyfala; o herwydd arnynt yr oedd y gwaith hwnnw ddydd a nos.

34 Dyma bennau cenedl y Lefiaid, pennau trwy eu cenedlaethau: hwy a drigent yn Jerusalem.

35 ¶ Ac yn Gibeon y trigodd tad Gibeon, Jehiel, ac enw ei wraig ef oedd Maachah:

36 A'i fab cyntaf-anedig ef oedd Abdon, yna Sur, a Chis, a Baal, a Ner, a Nadab,

37 A Gedor, ac Ahio, a Zechariah, a Micloth.

38 A Micloth a genhedlodd Si-meam: a hwythau hefyd, ar gyfer eu brodyr, a drigasant yn Jerusalem gyd â'u brodyr.

39 Ner hefyd a genhedlodd Cis, a Chis a genhedlodd Saul, a Saul a genhedlodd Jonathan, a Malchisua, ac Abinadab, ac Esbaal.

40 A mab Jonathan oedd Merib- baal; a Meribbaal a genhedlodd Michah.

41 A meibion Michah oedd, Pi- thon, a Melech, a Tharea, ac Ahaz.

42 Ac Ahaz a genhedlodd Jarah, a Jarah a genhedlodd Alemeth, ac

Azmafeth, a Zimri; a Zimri hefyd a genhedlodd Mosa:

43 A Mosa a genhedlodd Bineah; a Rephaiah oedd ei fab ef, Elasaah ei fab yntau, Asel ei fab yntau.

44 Ac i Asel yr ydoedd chwech o feibion, a dyma eu henwau hwynt; Azricam, Bocheru, ac Ismael, a Sea- riah, ac Obadiah, a Hanan. Dyma feibion Asel.

P E N . X .

1 Cwmp Saul, a'i farwolaeth. 8 Gorfoedd y Philistiaid o'r achos hwnnw. 11 Caredig- rwydd Jubes Gilead tu ag at Saul a'i feibion. 13 Pechod Saul, am yr hwn yr aeth y frenhin- iaeth oddi wrtho ef i Dafydd.

A'R Philistiaid a ryfelasant yn erbyn Israel, a ffôdd gwŷr Israel o faen y Philistiaid, ac a gwympasant yn archolledig ym myn- ydd Gilboa.

2 A'r Philistiaid a erlidiasant ar ol Saul, ac ar ol ei feibion: a'r Philist- iaid a laddasant Jonathan, ac Abina- dab, a Malchisua, meibion Saul.

3 A'r rhyfel a drymhâodd yn er- byn Saul, a'r perchen bwâu a'i caw- sant ef, ac efe a archollwyd gan y saethyddion.

4 Yna y dywedodd Saul wrth yr hwn oedd yn dwyn ei arfau ef, Tynn dy gleddyf, a gwân fi âg ef, rhag dyfod y rhai dienwaededig hyn a'm gwatwar i. Ond arweinydd ei arfau ef nis gwnae, canys ofnodd yn ddirfawr. Yna y cymmerth Saul gleddyf, ac a syrthiodd arno.

5 A phan welodd arweinydd ei arfau ef farw o Saul, syrthiodd yntau hefyd ar y cleddyf, ac a fu farw.

6 Felly y bu farw Saul, a'i dri mab ef, a'i holl dylwyth a fuant feirw ynghyd.

7 A phan welodd holl wŷr Israel, y rhai oedd yn y dyffryn, ffoi o honynt hwy, a marw Saul a'i feibion; hwy a ymadawsant o'u dinasoedd, ac a ffoi- sant; a'r Philistiaid a ddaethant, ac a drigasant ynddynt.

8 ¶ A thrannoeth pan ddaeth y Philistiaid i ddiôsog y lladdedigion, hwy a gawsant Saul a'i feibion yn feirw ym mynydd Gilboa.

9 Ac wedi iddynt ei ddiôsog, hwy a gymmerasant ei ben ef, a'i arfau,

ac a anfonasant i wlad y Philistiaid o amgylch, i ddangos i'w delwau, ac i'r bobl.

10 A hwy a osodasant ei arfau ef yn nhŷ eu duwiau, a'i ben-glog a grogasant hwy yn nhŷ Dagon.

11 ¶ A phan glybu holl Jabes Gilead yr hyn oll a wnaethai y Philistiaid i Saul,

12 Pob gwr nerthol a godasant, ac a gymmerasant ymaith gorph Saul, a chyrph ei feibion ef, ac a'u dygasant i Jabes, ac a gladdasant eu hesgyrn hwynt dan y dderwen yn Jabes, ac a ymprydiasant saith niwrnod.

13 ¶ Felly y bu farw Saul, am ei gamwedd a wnaethai efe yn erbyn yr ARGLWYDD, *sef* yn erbyn gair yr ARGLWYDD yr hwn ni chadwasai efe, ac am iddo ymgynghori â dewines, i ymofyn â hi:

14 Ac heb ymgynghori â'r ARGLWYDD: am hynny y lladdodd efe ef, ac y trodd y frenhiniaeth i Dafydd mab Jesse.

PEN. XI.

¹ Enneinio Dafydd yn lle Saul, o gyttundeb cyffredin, yn Hebron. 4 Ac ymlau yn ynnill iâr Sion oddi ar y Jebusiaid, trwy trolaeth Joab. 10 Enwau cedyrn Dafydd.

YNA holl Israel a ymgasglasant at Dafydd i Hebron, gan ddywedyd, Wele, dy asgwrn a'th gnawd di ydym ni.

2 Doe hefyd, ac echdoe, pan ydoedd Saul yn frenhin, tydi *oedd* yn arwain Israel i mewn ac allan: a dywedodd yr ARGLWYDD dy DDUW wrthyf, Ti a borthi fy mhobl Israel, a thi a fyddi dywysog ar fy mhobl Israel.

3 A holl henuriaid Israel a ddaethant at y brenhin i Hebron, a Dafydd a wnaeth gyfammod â hwynt yn Hebron, ger bron yr ARGLWYDD; a hwy a enneiniasant Dafydd yn frenhin ar Israel, yn ol gair yr ARGLWYDD trwy law Samuel.

4 ¶ A Dafydd a holl Israel a aeth i Jerusaleml, hon *yw* Jebus, ac yno y Jebusiaid *oedd* drigolion y tir.

5 A thrigolion Jebus a ddywedasant wrth Dafydd, Ni ddeui i mewn yma. Etto Dafydd a ynnillodd dŵr Sion, yr hwn *yw* dinas Dafydd.

6 A dywedodd Dafydd, Pwy bynnag a darawo y Jebusiaid yn gyntaf, efe a fydd yn bennaf, ac yn dywysog. Yna yr esgynodd Joab mab Serŷah yn gyntaf, ac a fu bennaf.

7 A thrigodd Dafydd yn y tŵr: o herwydd hynny y galwasant ef Dinas Dafydd.

8 Ac efe a adeiladodd y ddinas oddi amgylch, o Milo amgylch ogyrch: a Joab a adgyweiriodd y rhan arall i'r ddinas.

9 A Dafydd a aeth ac a gynnyddodd fwyfwy, ac ARGLWYDD y lluoedd *oedd* gyd âg ef.

10 ¶ Dyma hefyd bennaethiaid y cedyrn *oedd* gan Dafydd, yn ymgryfhâu gyd âg ef yn ei deyrnas, a chyd â holl Israel, i'w wneuthur ei yn frenhin ar Israel, yn ol gair yr ARGLWYDD.

11 A dyma rif y cedyrn *oedd* gan Dafydd; Jasobeam mab Hachmoni, pen y capteniaid: hwn a ddyrchafodd ei wayffon yn erbyn tri chant, y rhai a laddwyd ar unwaith *ganddo*.

12 Ac ar ei ol ef Eleazar mab Dodo, yr Ahohiad, hwn *oedd un o'r* tri chedyrn.

13 Hwn *oedd* gyd â Dafydd yn Pasmammim; a'r Philistiaid a ymgynnullasant yno i ryfel, ac yr ydoedd rhan o'r maes yn llawn haidd, a'r bobl a ffoisant o flaen y Philistiaid.

14 A hwy a ymosodasant y'nghanol y rhandir *honno*, ac a'i hachubasant hi, ac a darawsant y Philistiaid: felly y gwaredodd yr ARGLWYDD *hwynt* âg ymward mawr.

15 ¶ A thri o'r deg pennaeth ar hugain a ddisgynasant i'r graig at Dafydd, i ogof Adulam; a llu y Philistiaid *oedd* yn gwersyllu yn nyffryn Rephaim.

16 A Dafydd yna *ydoedd* yn yr amddiffynfa, a sefyllfa y Philistiaid yna *oedd* yn Bethlehel.

17 A Dafydd a fysiiodd, ac a ddywedodd, O, pwy a rydd i mi ddioid ddwfr o bydew Bethlehel, yr hwn *sydd* wrth y porth?

18 A'r tri a ruthrasant trwy wersyll y Philistiaid, ac a dynnasant ddwfr o bydew Bethlehel, yr hwn *oedd*

wrth y porth, ac a'i cymmerasant ac a'i dygasant i Dafydd: ac ni fynnai Dafydd ei yfed ef, ond efe a'i diod-offrymmodd ef i'r **ARGLWYDD**:

19 Ac efe a ddywedodd, Na atto fy Nuw i mi wneuthur hyn. A yfaf fi waed y dynion hyn, a beryglasant cu heinioes? o herwydd mewn *enbydrwydd am* eu heinioes y dygasant ef: am hynny ni fynnai efe ei yfed. Y tri chedyrn a wnaethant hyn.

20 ¶ Ac Abisai brawd Joab oedd bennaf o'r tri. A hwn a ysgydwodd ei waywffon yn erbyn tri chant, ac a'u lladdodd *hwyt*: ac iddo *y bu* enw ym mhlith y tri.

21 O'r tri, anrhydeddusach 'nâ'r ddau *eraill*, a thywysog iddynt, oedd efe; ond ni ddaeth efe hyd y tri *cyntaf*.

22 Benaiah mab Jehoiada, mab gwr grymmus o Cabseel, mawr ei weithredoedd: efe a laddodd ddau o gedyrn Moab; ac efe a ddisgynodd ac a laddodd lew mewn pydew yn amser eira.

23 Ac efe a laddodd Aipht-ddyn, gwr pùm cufydd o fesur; ac yn llaw yr Aipht-ddyn *yr oedd* gwaywffon megis carfan gwehydd; ac yntau a aeth i waered atto ef â ffon, ac a ddug y waywffon o law yr Aipht-ddyn, ac a'i lladdodd ef â'i waywffon ei hun.

24 Hyn a wnaeth Benaiah mab Jehoiada, ac iddo *y bu* enw ym mhlith y tri chedyrn.

25 Wele, anrhydeddus *oedd* efe ym mysg y deg ar hugain, ond at y tri *cyntaf* ni ddaeth efe: a gosododd Dafydd ef ar ei wŷr o gard.

26 ¶ A chedyrn y llu *oedd* Asahel brawd Joab, Elhanan mab Dodo o Bethlehem,

27 Sammoth yr Harodiad, Heles y Peloniad,

28 Ira mab Icces y Tecoiad, Abi-ezer yr Anthothiad,

29 Sibbechai yr Husathiad, Ilai yr Aholiad,

30 Maharai y Netophathiad, Heled mab Baanah y Netophathiad,

31 Ithai mab Ribai o Gibeah meibion Benjamin, Benaiah y Pirathoniad,

32 Hurai o afonydd Gaas, Abiël yr Arbathiad,

33 Azmafeth y Baharumiad, Eliahba y Saalboniad,

34 Meibion Hasem y Gizoniad, Jonathan mab Sageth yr Harariad,

35 Ahiam mab Sachar yr Harariad, Eliphai mab Ur,

36 Hephher y Mecherathiad, Ahiah y Peloniad,

37 Hesro y Carmeliad, Naarai mab Ezbai,

38 Jöel mab Nathan, Mibhar mab Haggeri,

39 Selec yr Ammoniad, Naharai y Berothiad, yr hwn oedd yn dwyn arfau Joab mab Serfiath,

40 Ira yr Ithriad, Gareb yr Ithriad,

41 Urias yr Hethiad, Zabad mab Alai,

42 Adina mab Sisa y Reubeniad, pennaeth y Reubeniad, a chyd âg ef ddeg ar hugain,

43 Hanan mab Mæachah, a Josaphat y Mithriad,

44 Uzziath yr Asterathiad, Sama a Jehiel, meibion Hothan yr Aroeriad,

45 Jediael mab Simri, a Joha ei frawd ef y Tisiad,

46 Eliel y Mahafiad, a Jeribai, a Josafiah, meibion Eluaam, ac Ithmah y Moabiad,

47 Eliel, ac Obed, a Jasiel y Mesobaiad.

PEN. XII.

1 *Enwau y rhai a ddaeth at Dafydd i Siclag, 23 a'r lluoedd a ddaeth atto ef i Hebron.*

A DYMA y rhai a ddaeth at Dafydd i Siclag, ac efe etto yn cadw arno rhag Saul mab Cis: a hwy *oedd* ym mhlith y rhai cedyrn, cynnorthwywyr y rhyfel.

2 Yn arfogion â bwâu, yn medru o ddelhau ac o aswy daflu â cherrig, a saethu mewn bwâu: o frodyr Saul, o Benjamin.

3 Y pennaeth *oedd* Ahiezer, yna Joas, meibion Semaah y Gibeathiad, a Jeziel a Phelet meibion Azmafeth, a Berachah, a Jehu yr Anthothiad,

4 Ac Ismaiah y Gibeoniad, grymmus *oedd* efe ym mhlith y deg ar hugain, a goruwch y deg ar hugain; Jeremiah hefyd, a Jahaziel, a Johanan, a Jozabad y Gederathiad,

5 Eluzai, a Jerimoth, a Bealiah, a Semariah, a Sephatiah yr Haruphiad,

6 Elcanah, a Jesiah, ac Azareel, a Jöezer, a Jasobeam, y Corhüaid,

7 A Jöelah, a Zebadiah, meibion Jeroham o Gedor.

8 A rhai o'r Gadiaid a ymneillduasant at Dafydd, i'r amddiffynfa i'r anialwch, yn gedyrn o nerth, gwŷr milwrhaidd i ryfel, yn medru trin tarian a bwled, ac wynebau llewedd oedd eu lwynebau hwynt, ac megis iyrchod ar y mynyddoedd o fuander oeddynt hwy.

9 Ezer y cyntaf, Obadiah yr ail, Eliab y trydydd,

10 Mismannah y pedwerydd, Jeremiah y pummed,

11 Attai y chweched, Eliel y seithfed,

12 Johanan yr wythfed, Elzabad y nawfed,

13 Jeremiah y degfed, Machbanai yr unfed ar ddeg.

14 Y rhai hyn oedd o feibion Gad, yn gapteniaid y lluo: yr un lleiaf oedd ar gant, a'r mwyafr ar fil.

15 Dyma hwy y rhai a aethant dros yr Iorrdonen yn y mis cyntaf, a hi wedi llifo dros ei holl dorlannau, ac a yrrasant i ffö holl drigolion y dyffryn-oedd tu a'r dwyrain, a thu a'r gorllewin.

16 A rhai o feibion Benjamin a Judah a ddaethant i'r amddiffynfa at Dafydd.

17 A Dafydd a aeth i'w cyfarfod hwynt, ac a lefarodd ac a ddywedodd wrthynt, Os mewn heddwch y daethoch chwi attaf fi i'm cynnorthwyo, bydd fy nghalon yn un â chwi: ond os i'm bradychu i'm gelynyon, a minnau heb gamwedd yn fy nwyllaw, Duw ein tadau ni a edrycho, ac a geryddo.

18 A'r yspryd a ddaeth ar Amasai pennaeth y capteniaid, ac efe a ddywedodd, Eiddot ti, Dafydd, a chyd â thi, mab Jesse, y byddwn ni; heddwch, heddwch i ti, a hëdd i'th gynnorthwywyr; o herwydd dy Dduw sydd yn dy gymmorth di. Yna Dafydd a'u croesawodd hwynt, ac a'u gosododd hwy yn bennaethiaid ar y fyddin.

19 A rhai o Manasseh a droes at Dafydd, pan ddaeth efe gyd â'r Phi-

listiaid yn erbyn Saul i ryfel, ond ni chynnorthwyasant hwynt: canys penaduriaid y Philistiaid, wrth gynghor, a'i gollyngasant ef ymaith, gan ddywedyd, Efe a syrth at ei feistr Saul am ein pennau ni.

20 Fel yr oedd efe yn myned i Siclag, trodd atto ef o Manasseh, Aduah, a Jozabad, a Jediael, a Michael, a Jozabad, ac Elihu, a Silthai, y rhai oedd bennaethiaid y miloedd yn Manasseh.

21 A'r rhai hyn a gynnorthwyasant Dafydd yn erbyn y dorf: canys cedyrn o nerth oeddynt hwy oll, a chapteniaid ar y lluo.

22 Canys rhai a ddae at Dafydd beunydd y pryd hwnnw, i'w gynnorthwyo ef, hyd onid oedd efe yn lluo mawr, megis lluo Duw.

23 ¶ A dyma rifedi y pennau, y rhai yn arfogion i ryfel a ddaethant at Dafydd i Hebron, i droi brenhiniaeth Saul atto ef, yn ol gair yr ARGWLWYDD.

24 O feibion Judah, yn dwyn tarian a ffonwaw, chwe mil ac wyth cant, yn arfog i ryfel.

25 O feibion Simeon, yn gedyrn nerthol i ryfel, saith mil a chant.

26 O feibion Lefi, pedair mil a chwe chant.

27 A Jehoiada oedd dywysog ar yr Aaroniaid, a chyd âg ef dair mil a saith cant.

28 Sadoc hefyd, llange grymmus nerthol, ac o dŷ ei dad ef dau ar hugain o gapteniaid.

29 Ac o feibion Benjamin brodyr Saul, tair mil: canys hyd yn hyn llawer o honynt oedd yn dilyn tŷ Saul.

30 Ac o feibion Ephraim, ugain mil ac wyth cant, yn rymmus nerthol, yn wŷr enwog yn nhŷ eu tadau.

31 Ac o hanner llwyth Manasseh, tair mil ar bymtheg, y rhai a hysbysid erbyn eu henwau, i ddyfod i wneuthur Dafydd yn frenhin.

32 Ac o feibion Issachar, y rhai a fedrent ddeall yr amseroedd i wybod beth a ddylai Israel ei wneuthur, eu pennaethiaid hwynt oedd ddeucant, a'u holl frodyr oedd wrth eu gorchymyn hwynt.

33 O Zabulon, y rhai a aent allan i ryfel, yn medru rhyfela â phob arfau rhyfel, deng mil a deugain, yn medru byddino, a hynny yn ffyddlawn.

34 Ac o Naphtali, mil o dywysogion, a chyd â hwynt, â tharian a gwaywffon, ddwy fil ar bymtheg ar hugain.

35 Ac o'r Daniaid, wyth mil ar hugain a chwe chant, yn medru rhyfela.

36 Ac o Aser yr oedd deugain mil yn myned allan mewn byddin, yn medru rhyfela.

37 Ac o'r tu hwnt i'r Iorddonen, o'r Reubeniaid, ac o'r Gadiaid, ac o hanner llwyth Manasseh, y daeth chwech ugain mil mewn pob rhyw arfau cymmwys i ryfel.

38 Yr holl ryfelwyr hyn, yn medru byddino, a ddaethant mewn calon berffaith i Hebron, i wneuthur Dafydd yn frenhin ar holl Israel: a'r rhan arall o Israel oedd hefyd yn un feddwl i wneuthur Dafydd yn frenhin.

39 A hwy a fuant yno gyd â Dafydd dridiau, yn bwytta ac yn yfed: canys eu brodyr a arlwyasant iddynt lwy.

40 A hefyd, y rhai oedd agos atynt hwy, hyd Issachar, a Zabulon, a Naphtali, a ddygasant fara ar asynod, ac ar gamelod, ac ar fulod, ac ar ychain, yn fwyd, yn flawd, yn ffigys, ac yn resingau, ac yn win, ac yn olew, ac yn wartheg, ac yn ddefaid yn hel-aeth: o herwydd yr ydoedd llawenydd yn Israel.

PEN. XIII.

1 *Dafydd mewn rhoysg fawr yn cyrchu yr arch o Ciriath-jearim, 9 ac, o herwydd turo Uzza, yn gadael yr arch yn nhŷ Obed-edom.*

A DAFYDD a ymgynghorodd â chapteniaid y miloedd a'r canuoedd, ac â'r holl dywysogion.

2 A Dafydd a ddywedodd wrth holl gynnulleidfa Israel, Os da genych chiwi, a bod hyn o'r ARGLWYDD ein Duw, danfonwn ar led at ein brodyr y rhai a weddillwyd trwy holl diroedd Israel, a chyd â hwynt at yr offeiriaid a'r Lefaid o fewn eu dinas-

oedd a'u meusydd pentrefol, i'w cynnull hwynt attom ni.

3 A dygwn drachefn arch ein Duw attom ni; canys nid ymfynasom â hi yn nyddiau Saul.

4 A'r holl dyrfa a ddywedasant am wneuthur felly: canys uniawn oedd y peth y'ngolwg yr holl bobl.

5 Felly y casglodd Dafydd holl Israel ynghyd, o Sihor yr Aipht, hyd y ffordd y delir i Hemath, i ddwyn arch Duw o Ciriath-jearim.

6 A Dafydd a aeth i fynu, a holl Israel, i Baalah, sef Ciriath-jearim, yr hon sydd yn Judah, i ddwyn oddi yno arch yr ARGLWYDD DDUW, yr hwn sydd yn preswyllo rhwng y cerubiad, ar yr hon y gelwir ei enw ef.

7 A hwy a ddygasant arch Duw ar fenn newydd o dŷ Abinadab: ac Uzza ac Ahio oedd yn gyrru y fenn.

8 A Dafydd a holl Israel oedd yn chwarae ger bron Duw, â'u holl nerth, ac â chaniadau, ac â thelynau, ac â nablau, ac â thympanau, ac â symbalau, ac âg udgyrn.

9 ¶ A phan ddaethant hyd lawrdyrnu Cidon, Uzza a estynodd ei law i ddala yr arch, canys yr ychain oedd yn ei hysgwyd hi.

10 Ac ennynodd llid yr ARGLWYDD yn erbyn Uzza, ac efe a'i lladdodd ef, oblegid iddo estyn ei law at yr arch; ac yno y bu efe farw ger bron Duw.

11 A bu ddrwg gan Dafydd am i'r ARGLWYDD rwygo rhwygiad yn Uzza; ac efe a alwodd y lle hwnnw Peres-uzza, hyd y dydd hwn.

12 A Dafydd a ofnodd DDuW y dydd hwnnw, gan ddywedyd, Pa fodd y dygaf arch Duw i mewn attaf fi?

13 Ac ni ddug Dafydd yr arch atto ei hun i ddinas Dafydd, ond efe a'i cludodd hi i dŷ Obed-edom y Gethiad.

14 Ac arch Duw a arhosodd gyd â theulu Obed-edom, yn ei dŷ ef, dri mis. A'r ARGLWYDD a fendithiodd dŷ Obed-edom, a'r hyn oll ydoedd eiddo.

PEN. XIV.

1 *Caredigrwydd Hiram i Dafydd. 2 Dedwyddwch Dafydd o'i bobl, o'i wragedd, ac o'i blant. 8 Y ddwy oruchafiaeth a gafodd efe yn erbyn y Philistiaid.*

AHIRAM brenhin Tyrus a anfonodd gennadau at Dafydd, a choed cedr, â seiri meini, a seiri prenau, i adeiladu iddo ef dŷ.

2 A gwybu Dafydd sicrhâu o'r ARGLWYDD ef yn frenhin ar Israel: canys yr oedd ei frenhiniaeth ef wedi ei dyrchafu yn uchel, o herwydd ei dobl Israel.

3 ¶ A chymmerth Dafydd wragedd ychwaneg yn Jerusalem: a Dafydd a genhedlodd feibion ychwaneg, a merched.

4 A dyma enwau y plant oedd iddo ef yn Jerusalem: Sammuā, a Sobab, Nathan, a Solomon,

5 Ac Ibhar, ac Elisua, ac Elpalet,

6 A Nogah, a Nepheg, a Japhia,

7 Ac Elisama, a Beeliada, ac Eliphalet.

8 ¶ A phan glybu y Philistiaid fod Dafydd wedi ei enneinio yn frenhin ar holl Israel, y Philistiaid oll a aethant i fynu i geisio Dafydd: a chlybu Dafydd, ac a aeth allan yn eu herbyn hwynt.

9 A'r Philistiaid a ddaethant ac a ymwasgarasant yn nyffryn Rephaim.

10 A Dafydd a ymgynghorodd â Duw, gan ddywedyd, A âf fi i fynu yn erbyn y Philistiaid? ac a roddi di hwynt yn fy llaw i? A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Cerddi i fynu, canys mi a'u rhoddaf hwynt yu dy law di.

11 Felly yr aethant i fynu i Baalperasim, a Dafydd a'u tarawodd hwynt yno. A Dafydd a ddywedodd, Duw a dorrodd i mewn ar fy ngelynyon trwy fy llaw i, fel rhwygo dyfroedd: am hynny y galwasant hwy enw y lle hwnnw Baal-perasim.

12 A phan adawsant hwy eu duwiau, dywedodd Dafydd am eu llosgi hwynt yn tân.

13 A thrachefn etto y Philistiaid a ymwasgarasant yn y dyffryn.

14 A Dafydd a ymgynghorodd â Duw drachefn; a Duw a ddywedodd wrtho, Na ddos i fynu ar eu hol hwynt, tro ymaith oddi wrthynt, a thyred arnynt ar gyfer y morwydd.

15 A phan glywech drwst cerdded-

iad ym nraig y morwydd, yna dos allan i ryfel: canys y mae Duw wedi myned o'th flaen di, i daro llu y Philistiaid.

16 A gwnaeth Dafydd megis y gorchymynasai Duw iddo; a hwy a darawsant lu y Philistiaid o Gibeon hyd Gazer.

17 Ac enw Dafydd a aeth trwy yr holl wledydd; a'r ARGLWYDD a roddes ei arswyd ef ar yr holl genhedloedd.

PEN. XV.

1 *Dafydd yn parotthi lle i'r arch, yn trefnu yr offeiriad a'r Lefiaid i'w chyrchu hi o dŷ Obed-edom, 25 ac yn ei dwyn hi yn ei hol mewn llawenydd mawr. 29 Michal yn ei ddiystyru ef.*

ADAFYDD a wnaeth iddo dai yn ninas Dafydd, ac a barotodd le i arch Duw, ac a osododd iddi babell.

2 A Dafydd a ddywedodd, Nid yw i neb ddwyn arch Duw, ond i'r Lefiaid: canys hwynt a ddewisodd yr ARGLWYDD i ddwyn arch Duw, ac i weini iddo ef yn dragywydd.

3 A Dafydd a gynhullodd holl Israel i Jerusalem, i ddwyn i fynu arch yr ARGLWYDD i'w lle a barottoisai efe iddi hi.

4 A Dafydd a gynhullodd feibion Aaron, a'r Lefiaid.

5 O feibion Cohath; Uriel y pennaf, a'i frodyr, cant ac ugain.

6 O feibion Merari; Asaiah y pennaf, a'i frodyr, dau cant ac ugain.

7 O feibion Gersom; Joël y pennaf, a'i frodyr, cant a deg ar hugain.

8 O feibion Elisaphan; Semaiah y pennaf, a'i frodyr, dau cant.

9 O feibion Hebron; Eliel y pennaf, a'i frodyr, pedwar ugain.

10 O feibion Uzziel; Amminadab y pennaf, a'i frodyr, cant a deuddeg.

11 A Dafydd a alwodd am Sadoc ac am Abiathar yr offeiriad, ac am y Lefiaid, am Uriel, Asaiah, a Joël, Semaiah, ac Eliel, ac Amminadab,

12 Ac a ddywedodd wrthynt, Chwisydd bennau cenedl ym mhilith y Lefiaid: ymsancteiddiwch chwí a'ch brodyr, fel y dygoch i fynu arch ARGLWYDD DDuw Israel i'r lle a barottois iddi hi.

13 O herwydd nas gwnaethoch o'r dechreuad, y torrodd yr ARGLWYDD ein Duw arnom ni, oblegid na cheisiasom ef yn y modd y dylesym.

14 Felly yr offeiriaid a'r Lefiaid a ymsancteiddiasant i ddwyn i fynu arch ARGLWYDD DDUW Israel.

15 A meibion y Lefiaid a ddygasant arch Duw ar eu hysgwyddau, wrth drosolion, megis y gorchymynodd Moses, yn ol gair yr ARGLWYDD.

16 A Dafydd a ddywedodd wrth dywysogion y Lefiaid, a'r iddynt osod eu brodyr y cerddorion i leisio âg offer cerdd, nablau, a thelynuau, a symbalau, yn lleisio gan ddyrchafu llef mewn gorfoledd.

17 Felly y Lefiaid a osodasant Heman mab Jöel; ac o'i frodyr ef Asaph mab Berechiah; ac o feibion Merari eu brodyr, Ethan mab Cusaiah.

18 A chyd â hwynt eu brodyr o'r ail radd, Zechariah, Ben, a Jaaziel, a Semiramoth, a Jehiel, ac Unni, Eliab, a Benaiah, a Maasih, a Mattithiah, ac Elipheleh, a Micniah, ac Obededom, a Jehiel, y porthorion.

19 Felly Heman, Asaph, ac Ethan, y cerddorion, oeddynt i leisio â symbalau pres.

20 A Zechariah, ac Aziel, a Semiramoth, a Jehiel, ac Unni, ac Eliab, a Maasih, a Benaiah, a ganent nablau ar Alamoth.

21 A Mattithiah, ac Elipheleh, a Micniah, ac Obededom, a Jehiel, ac Azaziah, oeddynt â thelynuau ar y Seminit h i ragori.

22 Chenaniah hefyd oedd flaenor y Lefiaid ar y gân: efe a ddysgai eraill am y gân, canys cyfarwydd ydoedd.

23 A Berechiah ac Elcanah oedd borthorion i'r arch.

24 A Sebaniah, a Jehosaphat, a Nathaneel, ac Amasai, a Zechariah, a Benaiah, ac Eliezer, yr offeiriaid, oedd yn lleisio mewn udgyrn o flaen arch Duw: Obededom hefyd a Jehiah oedd borthorion i'r arch.

25 ¶ Felly Dafydd a henuriaid Israel, a thywysogion y miloedd, a aethant i ddwyn i fynu arch cyfammod yr ARGLWYDD o dŷ Obededom mewn llawenydd.

26 A phan gynnorthwyodd Duw y Lefiaid oedd yn dwyn arch cyfammod yr ARGLWYDD, hwy a offrymmasant saith o fustych, a saith o hyrdod.

27 A Dafydd oedd wedi ymwisgo mewn gwisg o lian main; a'r holl Lefiaid, y rhai oedd yn dwyn yr arch, a'r cantorion, Chenaniah hefyd meistr y gân, a'r cerddorion. Ac am Dafydd yr oedd ephod lian.

28 A holl Israel a ddygasant i fynu arch cyfammod yr ARGLWYDD â bloedd, â llais trwmped, âg udgyrn, ac â symbalau, yn lleisio gyd â'r nablau a'r telynuau.

29 ¶ A phan ydoedd arch cyfammod yr ARGLWYDD yn dyfod i ddinas Dafydd, Michal merch Saul a edrychodd trwy ffenestr, ac a ganfu Dafydd y brenhin yn dawnsio ac yn chwarae: a hi a'i dirmygodd ef yn ei chalon.

P E N . X V I .

1 Dafydd yn aberthu, 4 yn ordinio cantorion i ganu mael i Dduw, 7 yn gwneuthur Psalm o ddiolch i Dduw, 57 yn gosod gwneidogion, a phorthorion, ac offeiriaid, a cherddorion, i weini i'r arch yn wastadol.

FELLY y dygasant hwy arch Duw i mewn, ac a'i gosodasant hi y'nghanol y babel a osodasai Dafydd iddi hi: a hwy a offrymmasant offrymmau poeth ac ebyrth hëdd ger bron Duw.

2 Ac wedi i Dafydd orphen aberthu offrymmau poeth ac ebyrth hëdd, efe a fendithiodd y bobl yn enw yr ARGLWYDD.

3 Ac efe a rannodd i bob un o Israel, yn wr ac yn wraig, dorth o fara, a dryll o gig, a chostrelaid o win.

4 ¶ Ac efe a osododd ger bron arch yr ARGLWYDD weinidogion o'r Lefiaid, i gofio, ac i foliannu, ac i glodfori ARGLWYDD DDUW Israel.

5 Asaph oedd bennaf, ac yn ail iddo ef Zechariah, Jeiel, a Semiramoth, a Jehiel, a Mattithiah, ac Eliab, a Benaiah, ac Obededom: a Jeiel âg offer nablau, a thelynuau; ac Asaph oedd yn lleisio â symbalau.

6 Benaiah hefyd a Jahaziel yr offeiriaid oedd âg udgyrn yn wastadol o flaen arch cyfammod Duw.

7 ¶ Yna y dydd hwnnw y rhoddes Dafydd y Psalm hon yn gyntaf i foliannu yr ARGLWYDD, yn llaw Asaph a'i frodyr.

8 Moliennwch yr ARGLWYDD, gelwch ar ei enw ef, hysbyswch ei weithredoedd ef ym mhlith y bobloedd.

9 Cenwch iddo, clodforwch ef, ymadroddwch am ei holl ryfeddodau.

10 Ymlawenychwch yn ei enw sanctaidd ef; ymhyfryded calon y sawl a geisiant yr ARGLWYDD.

11 Ceisiwch yr ARGLWYDD a'i nerth ef, ceisiwch ei wyneb ef yn wastadol.

12 Cofiwch ei wyrthiau y rhai a wnaeth efe, ei ryfeddodau, a barnedigaeithau ei enau;

13 Chwi had Israel ei was ef, chwi meibion Jacob ei etholedigion ef.

14 Efe *yw* yr ARGLWYDD ein Duw ni; ei farnedigaeithau ef *sydd* trwy yr holl ddaear.

15 Cofiwch yn dragywydd ei gyfammod; y gair a orchymynodd efe i fil o genhedlaethau;

16 Yr hwn a gyfammododd efe âg Abraham, a'i lw i Isaac:

17 Ac a osododd efe yn ddeddf i Jacob, *ac* yn gyfammod tragywyddol i Israel,

18 Gan ddywedyd, I ti y rhoddaf dir Canaan, rhandir eich etifeddiaeth.

19 Pan nad oeddych ond ychydig, i'e, ychydig, a dieithriaid ynddi;

20 A *phan* rodient o genhedlaeth i genhedlaeth, ac o *un* frenhiniaeth at bobl eraill;

21 Ni adawodd efe i neb eu gorthrymmu: ond efe a geryddodd frenhinoedd o'u plegid hwy, *gan ddywedyd*,

22 Na chyffyrddwch â'm henneniog, ac na ddrygwch fy mhrophwydi.

23 Cenwch i'r ARGLWYDD yr holl ddaear: mynegwch o ddydd i ddydd ei iachawdwriaeth ef.

24 Adroddwch ei ogoniant ef ym mhlith y cenhedloedd; a'i wyrthiau ym mhlith yr holl bobloedd.

25 Canys mawr *yw* yr ARGLWYDD, a chanmoladwy iawn: ofnadwy hefyd sw efe goruwch yr holl dduwiau.

26 O herwydd holl dduwiau y

bobloedd *dynt* eilunod; ond yr ARGLWYDD a wnaeth y nefoedd.

27 Gogoniant a harddwch *sydd* ger ei fron ef: nerth a gorfoledd yn ei fangre ef

28 Moeswch i'r ARGLWYDD, chwi deuluoedd y bobloedd, moeswch i'r ARGLWYDD ogoniant a nerth.

29 Moeswch i'r ARGLWYDD ogoniant ei enw: dygwch aberth, a deuwlwch ger ei fron ef; ymgrymmwch i'r ARGLWYDD mewn prydferthwch sancteiddrwydd.

30 Ofnwch rhagddo ef yr holl ddaear: y byd hefyd a sicrhêir, fel na syflo.

31 Ymlawenyched y nefoedd, ac ymhyfryded y ddaear; a dywedant ym mhlith y cenhedloedd, Yr ARGLWYDD sydd yn teyrnasu.

32 Rhued y môr a'i gyflawnder; llawenhâed y maes, a'r hyn oll y *sydd* ynddo.

33 Yna prennau y coed a ganant o flaen yr ARGLWYDD, am ei fod yn dyfod i farnu y ddaear.

34 Clodforwch yr ARGLWYDD: canys da *yw*: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

35 A dywedwch, Achub ni, O Dduw ein hiachawdwriaeth, casgl ni hefyd, a gwared ni oddi wrth y cenhedloedd, i foliannu dy enw sanctaidd di, *ac* i ymgoneddu yn dy foliant.

36 Bendigedig *fyddo* ARGLWYDD Dduw Israel, o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb. A dywedodd yr holl bobl, Amen, gan foliannu yr ARGLWYDD.

37 ¶ Ac efe a adawodd yno, o flaen arch cyfammod yr ARGLWYDD, Asaph a'i frodyr, i weini ger bron yr arch yn wastadol, gwaith dydd yn ei ddydd:

38 Ac Obed-edom, a'u brodyr, wyth a thriugain; Obed-edom hefyd mab Jeduthun, a Hosah, i *fod* yn borthorion:

39 Sadoc yr offeiriad, a'i frodyr yr offeiriad, o flaen tabernacl yr ARGLWYDD, yn yr uchelfa *oedd* yn Gibeon,

40 I offrymmu poeth-offrymmau i'r ARGLWYDD ar allor y poeth-

offrw m yn wastadol fore a hwyr, yn ol yr hyn oll *sydd* ysgrifenedig y'nglyf-raith yr ARGLWYDD, yr hon a orchymynodd efe i Israel :

41 A chyd â hwynt Heman, a Jeduthun, a'r etholedigion eraill, y rhai a hysbysasid wrth *eu* henwau, i foliannu yr ARGLWYDD, am *fod* ei drugaredd ef yn dragwydd :

42 A chyd â hwynt Heman, a Jeduthun, yn lleisio âg udgyrn, ac â symbolau i'r cerddorion, ac offer cerdd Duw : a meibion Jeduthun *oedd* wrth y porth.

43 A'r holl bobl a aethant bob un i'w dŷ ei hun : a Dafydd a ddychwelodd i fendigo ei dŷ yntau.

PEN. XVII.

1 *Nathan unwaith yn foddlaun i arfeddyd Dafydd a'r adeiladu tŷ i Dduw, 3 a chweddi hynny, trwy air Duw, yn gwarafun iddo : 11 yn addaw iddo fendithion a daioni yn ei had, 16 Gweiddi Dafydd a'i ddiolch.*

A PHAN *oedd* Dafydd yn trigo yn ei dŷ, Dafydd a ddywedodd wrth Nathan y prophwyd, Wele fi yn trigo mewn tŷ o gedrwydd, ac arch cyfammod yr ARGLWYDD dan gortynnau.

2 Yna Nathan a ddywedodd wrth Dafydd, Gwna yr hyn oll *sydd* yn dy galon; canys *y mae* Duw gyd â thi.

3 ¶ A'r noson honno y daeth gair Duw at Nathan, gan ddywedyd,

4 Dos, a dywed wrth Dafydd fy ngwas, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Nid adeiledi di i mi dŷ i breswyllo *ynddo*.

5 Canys ni phreswyliais i mewn tŷ er y dydd y dygais i fynu Israel hyd y dydd hwn, ond bŵm o bahell i babell, ac o dabernacl *bwyr gilydd*.

6 Ym mha *le* bynnag y rhodiais gyd â holl Israel, a yngenis i air wrth un o farnwyr Israel (i'r rhai y gorchymynaswn borthi fy mhobl) gan ddywedyd, Paham nad adeiladasoch i mi dŷ o gedrwydd?

7 Ac yr awr hon fel hyn y dywedi wrth Dafydd fy ngwas, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Myfi a'th gymmerais di o'r gorlan, oddi ar ol y praidd, i fod yn dywysog ar fy mhobl Israel.

8 A bŵm gyd â thi, i ba *le* bynnag y rhodiaist, torrais ymaith hefyd dy holl elynion o'th flaen, a gwneuthum enw i ti megis enw y gwŷr mawr *sydd* ar y ddaear.

9 Gosodaf hefyd i'm pobl Israel *le*, ac a'u plannaf, a hwy a drigant yn eu lle, ac ni symmudir hwynt mwyach; a meibion anwiredd ni chwanegant eu cystuddio : (megis yn y cyntaf,

10 Ac er y dyddiau y gorchymynais i farnwyr *fod* ar fy mhobl Israel) darostyngaf hefyd dy holl elynion di, a mynegaf i ti yr adeilada yr ARGLWYDD i ti dŷ.

11 ¶ A bydd pan gyflawner dy ddyddiau di i fyned at dy dadau, y cyfodaf dy had ar dy ol di, yr hwn a fydd o'th feibion di, a mi a sicrhâf ei deyrnas ef.

12 Efe a adeilada i midŷ, a minnau a sicrhâf ei deyrn-gadair ef byth.

13 Myfi a fyddaf iddo ef yn dad, ac yntau fydd i mi yn fab, a'm trugaredd ni thynnaf oddi wrtho ef, megis y tynnais oddi wrth yr hwn a fu o'th flaen di.

14 Ond mi a'i gosodaf ef yn fy nhŷ, ac yn fy nheyrnas byth; a'i deyrn-gadair ef a sicrhêir byth.

15 Yn ol yr holl eiriau hyn, ac yn ol yr holl weledigaeth hon, felly y llefarodd Nathan wrth Dafydd.

16 ¶ A daeth Dafydd y brenhin, ac a eisteddodd ger bron yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Pwy *ydwyf* fi, O ARGLWYDD DDUW, a pheth *yw* fy nhŷ, pan ddygit fi hyd yma?

17 Etto bychan *yw* hyn yn dy olwg di, O DDUW; canys dywedaist am dŷ dy was dros hir o amser, a thi a edrychaist arnaf (O ARGLWYDD DDUW) fel ar gyflwr dyn uchel-radd.

18 Pa beth a chwanega Dafydd *ei ddywedyd* wrthyt mwyach am anrhydedd dy was? canys ti a adwaenost dy was.

19 O ARGLWYDD, er mwyn dy was, ac yn ol dy feddwl dy hun, y gwnaethost yr holl fawredd hyn, i ddangos pob mawredd.

20 O ARGLWYDD, nid *oes neb* fel tydi, ac nid *oes* Duw ond tydi, yn ol yr hyn oll a glywsom â'n clustiau.

21 A pha un genedl ar y ddaear sydd megis dy bobl Israel, yr hon yr aeth Duw i'w gwaredu yn bobl iddo ei hun, i osod i ti enw mawr ac ofnadwy, gan fwrw allan genhedloedd o flaen dy bobl, y rhai a waredaist ti o'r Aipht?

22 Ti hefyd a wnaethost dy bobl Israel yn bobl i ti byth: a thi, ARGLWYDD, a aethost yn DDUW iddynt hwy.

23 Am hynny yr awr hon, ARGLWYDD, y gair a lefaraist am dy was, ac am ei dŷ ef, poed sicr fyddo byth: gwna fel y llefaraist.

24 A phoed sicr fyddo, fel y mawrhâer dy enw yn dragywydd, gan ddywedyd, ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, sydd DDUW i Israel: a bydded tŷ Dafydd dy was yn sicr ger dy fron di.

25 Canys ti, O fy Nuw, a ddywed-aist i'th was, yr adeiladit ti dŷ iddo ef: am hynny y cafodd dy was weddio ger dy fron di.

26 Ac yr awr hon, ARGLWYDD (ti ydwyt DDUW, a thi a lefaraist am dŷ dy was, y daioni hwn)

27 Yn awr gan hynny bid wiw gennynt fendigo tŷ dy was, i fod ger dy fron yn dragywydd: am i ti, O ARGLWYDD, ei fendigo, bendigedig fydd yn dragywydd.

PEN. XVIII.

1 Dafydd yn darostwng y Philistiaid a'r Moabiaid; 3 yn taro Hadarezer a'r Syriaid. 9 Ton yn dawnsion Hadoram âg amrhegion i fendithio Dafydd; 11 ac yntau yn cyssegru yr amrhegion a'r ysafai i Dduw; 13 yn gosod amddiffynfeydd yn Edom. 14 Swyddogion Dafydd.

A DARFU wedi hyn, i Dafydd daro y Philistiaid, a'u darostwng hwynt, a dwyn Gath a'i phentrefi o law y Philistiaid.

2 Hefyd efe a darawodd Moab; a'r Moabiaid a fuant weision i Dafydd, yn dwyn treth.

3 ¶ Tarawodd Dafydd hefyd Hadarezer brenhin Sobah hyd Hamath, pan oedd efe yn myned i sicrhâu ei lywodraeth wrth afon Euphrates.

4 A Dafydd a ddug oddi arno ef fil o gerbydau, a saith mil o wŷr meirch, ac ugain mil o wŷr traed; a

thorrodd Dafydd lynnau garr meirch yr holl gerbydau, ond efe a adawodd o honynt gan cerbyd.

5 A phan ddaeth y Syriaid o Damascus i gynnorthwyo Hadarezer brenhin Sobah, Dafydd a laddodd o'r Syriaid ddwy fil ar hugain o wŷr.

6 A gosododd Dafydd amddiffynfeydd yn Syria Damascus: a bu y Syriaid yn weision i Dafydd, yn dwyn treth. A'r ARGLWYDD a waredodd Dafydd i ba le bynnag yr aeth.

7 A Dafydd a gymmerodd y tarianau aur oedd gan weision Hadarezer, ac a'u dug hwynt i Jerusalem.

8 Dug Dafydd hefyd o Tibhath, ac o Chun, dinasoedd Hadarezer, lawer iawn o bres, â'r hwn y gwnaeth Solomon y môr pres, a'r colofnau, a'r llestri pres.

9 ¶ A phan glybu Tou brenhin Hamath daro o Dafydd holl lu Hadarezer brenhin Sobah;

10 Efe a anfonodd at y brenhin Dafydd Hadoram ei fab, a phob llestri aur, ac arian, a phres, *gyd âg ef*, i ymfyn am ei iechyd ef, ac i'w fendithio ef, am iddo ryfela yn erbyn Hadarezer a'i daro ef: canys rhyfela yr oedd Hadarezer yn erbyn Tou.

11 ¶ Y rhai hynny hefyd a gyssegrodd y brenhin Dafydd i'r ARGLWYDD, gyd â'r arian a'r aur a ddygasai efe oddi ar yr holl genhedloedd, *sef* oddi ar Edom, ac oddi ar Moab, ac oddi ar feibion Ammon, ac oddi ar y Philistiaid, ac oddi ar Amalec.

12 Ac Abisai mab Serfiah a laddodd o Edom, yn nyffryn yr halen, dair mil ar bymtheg.

13 ¶ Ac efe a osododd amddiffynfeydd yn Edom; a'r holl Edomiaid a fuant weision i Dafydd. A'r ARGLWYDD a gadwodd Dafydd i ba le bynnag yr aeth efe.

14 ¶ A Dafydd a deyrnasodd ar holl Israel, ac yr oedd efe yn gwneuthur barn a chyfiawnder i'w holl bobl.

15 A Joab mab Serfiah oedd ar y llu; a Jehosaphat mab Ahilud yn gofiadur;

16 A Sadoc mab Ahitub, ac Abimelech mab Abiathar, oedd offeiriaid; a Sabsa yn ysgrifenydd; gle

17 Benaiah hefyd mab Jehoiada oedd ar y Cerethiaid a'r Pelethiaid; a meibion Dafydd oedd y rhai pennaf wrth law y brenhin.

PEN. XIX.

1 *Traha Hanun â'r cennadau a ddanfonasai Dafydd i'w gysuro ef am ei dad.* 6 *Yr Ammoniaid yn cael nerth gan y Syriaid; a Joab ac Abisai yn eu gorchfygu hwynt.* 16 *Sophach yn cael cymmorth etto gan y Syriaid; a Dafydd yn ei ladd ef.*

AC ar ol hyn y bu i Nahas brenhin meibion Ammon farw; a'i fab a deyrnasodd yn ei le ef.

2 A Dafydd a ddywedodd, Gwnaf garedigrwydd â Hanun mab Nahas, o herwydd gwnaeth ei dad â myfi garedigrwydd. Ac anfonodd Dafydd genhadau i'w gysuro ef am ei dad. A gweision Dafydd a ddaethant i wlad meibion Ammon, at Hanun, i'w gysuro ef.

3 A thywysogion meibion Ammon a ddywedasant wrth Hanun, Ai anrhydeddu dy dad di y mae Dafydd yn dy dŷ di, am iddo anfon cysurwyr attat ti? onid i chwilio, ac i ddifetha, ac i droedio y wlad, y daeth ei weision ef attat ti?

4 Yna y cymmerth Hanun weision Dafydd, ac a'u heilliodd hwynt, ac a dorrodd eu dillad hwynt yn eu hanner, wrth eu cluniau, ac a'u gyrrodd hwynt ymaith.

5 A hwy a aethant, ac a fynegasant i Dafydd am y gwŷr. Ac efe a anfonodd i'w cyfarfodi hwynt: (cans y gwŷr oedd wedi cywilyddio yn fawr.) A dywedodd y brenhin, Trigwch yn Jericho hyd oni thyfo eich barfau; yna dychwelwch.

6 ¶ Yna meibion Ammon a welasant ddarfod iddynt eu gwneuthur eu hunain yn gâs gan Dafydd; ac anfonodd Hanun a meibion Ammon fil o dalentau arian, i gyflogi iddynt gerbydau a marchogion o Mesopotamia, ac o Syria-maachah, ac o Sobah.

7 A chyflogasant iddynt ddeuddeng mil ar hugain o gerbydau, a brenhin Maachah a'i bobl; y rhai a ddaethant, ac a wersyllasant o flaen Medeba. A meibion Ammon hefyd a ymgasglasant o'u dinasoedd, ac a ddaethant i ryfel.

8 A phan glybu Dafydd, efe a anfonodd Joab, a holl lu y cedyrn.

9 A meibion Ammon a aethant allan, ac a ymfyddinasant wrth borth y ddinas: a'r brenhinoedd y rhai a ddelsai oedd o'r neilldu yn y maes.

10 A phan ganfu Joab fod wyneb y rhyfel yn ei erbyn ef ym mlaen ac yn ol, efe a etholodd o holl etholedigion Israel, ac a'u byddinodd hwynt yn erbyn y Syriaid.

11 A gweddill y bobl a roddes efe dan law Abisai ei frawd; a hwy a ymfyddinasant yn erbyn meibion Ammon.

12 Ac efe a ddywedodd, Os trech fydd y Syriaid nâ mi, yna bydd di yn gynnorthwy i mi: ond os meibion Ammon a fyddant trech nâ thi, yna mi a'th gynnorthwyaf dithau.

13 Bydd rymmus, ac ymwrolwn dros ein pobl, a thros ddinasoedd ein Duw; a gwnaed yr ARGLWYDD yr hyn fyddo da yn ei olwg ef.

14 Yna y nesâodd Joab, a'r bobl oedd gyd âg ef, yn erbyn y Syriaid i'r rhyfel; a hwy a ffoisant o'i flaen ef.

15 A phan welodd meibion Ammon ffoi o'r Syriaid, hwythau hefyd a ffoisant o flaen Abisai ei frawd ef, ac a aethant i'r ddinas; a Joab a ddaeth i Jerusalem.

16 ¶ A phan welodd y Syriaid eu lladd o flaen Israel, hwy a anfonasant gennadau, ac a ddygasant allan y Syriaid y rhai oedd o'r tu hwnt i'r afon; a Sophach capten llu Hadarezer oedd o'u blaen hwynt.

17 A mynegwyd i Dafydd; ac efe a gasglodd holl Israel, ac a aeth dros yr Iorddonen, ac a ddaeth arnynt hwy, ac a ymfyddinodd yn eu herbyn hwynt. A phan ymfyddinodd Dafydd yn erbyn y Syriaid, hwy a ryfelasant âg ef.

18 Ond y Syriaid a ffoisant o flaen Israel; a laddodd Dafydd o'r Syriaid saith mil o wŷr yn ymladd mewn cerbydau, a deugain mil o wŷr traed, ac a laddodd Sophach capten y llu.

19 A phan welodd gweision Hadarezer eu lladd o flaen Israel, hwy a heddyhasant â Dafydd, a gwasanæthasant ef: ac ni fyuanai y Syr-

iaid gynnorthwyo meibion Ammon mwyach.

PEN. XX.

1 *Joab yn gwarchae ar Rabbah, a Dafydd yn ei hanrheithio hi, ac yn arweithio ei phobl.*
4 *Lladd tri chawr mewn tair cād yn erbyn y Philistiaid.*

DARFU hefyd wedi gorphen y flwyddyn, yn amser myned o'r brenhinoedd allan i ryfela, arwain o Joab gadernid y llu, ac anrheithio gwlad meibion Ammon, ac efe a ddaeth ac a warchaeodd ar Rabbah: (ond Dafydd a arhosodd yn Jerusalem) a Joab a darawodd Rabbah, ac a'i dinystriodd hi.

2 A chymmerth Dafydd goron eu brenhin hwynt oddi am ei ben, a chafodd hi o bwys talent o aur, ac ynddi feini gwerthfawr, a hi a roed am ben Dafydd: ac efe a ddug anrhaith fawr iawn o'r ddinas.

3 A'r bobl oedd ynddi a ddug efe allan, ac a'u torrodd hwynt â lliſiau, ac â gogau heiyrn, ac â bwyll: ac fel hyn y gwnaeth Dafydd â holl ddinasoedd meibion Ammon. A dychwelodd Dafydd a'r holl bobl i Jerusalem.

4 ¶ Ac ar ol hyn y cyfododd rhyfel yn Gezer yn erbyn y Philistiaid: yna Sibbechai yr Husathiad a laddodd Sippai yr *hwn oedd* o feibion y cawr; felly y darostyngwyd hwynt.

5 A bu drachefn ryfel yn erbyn y Philistiaid, ac Elhanan mab Jair a laddodd Lami, brawd Goliath y Gethiad, a phaladr ei waywffon ef *oedd* fel carfan gwehydd.

6 Bu hefyd drachefn ryfel yn Gath, ac yr oedd gwr hir, a'i fysedd *oeddynt* bob yn chwech a chwech, *sef* pedwar ar hugain; yntau hefyd a anesid i'r cawr.

7 Ond pan ddifenwodd efe Israel, Jonathan mab Simea brawd Dafydd a'i lladdodd ef.

8 Y rhai hyn a anwyd i'r cawr yn Gath, ac a laddwyd trwy law Dafydd, a thrwy law ei weision ef.

PEN. XXI.

1 *Dafydd, wedi ei denatio gan Satan, yn gyrru Joab i rifo y bobl.* 5 *a chweddi dwyn cyfrif y bobl atto, yn edifar ganddo hymny,* 9 *ac yn cael ei ddewis o dair pla, ac yn dewis haint y nodau,* 14 *ac wedi marw deng mil a thriugain o'r bobl, trwy edifeiruch, yn achub dinystar*

Jerusalem. 18 *Dafydd, trwy gyngor Gad, yn prynu llawr-dyrnu Ornan, ac yn gwneuthur yno allor, a Duw trwy dân yn rhoi iddo arwydd o'i ffafr, ac yn attal y pla.* 28 *Dafydd yn aberthu yno, wedi ei attal gan angel rhug myned i Gibeon.*

ASATAN a safodd i fynu yn erbyn Israel, ac a annogodd Dafydd i gyfrif Israel.

2 A dywedodd Dafydd wrth Joab, ac wrth bennaethiaid y bobl, Ewch, cyfrifwch Israel o Beerseba hyd Dan; a dygwch attaf fi, fel y gwywyf eu rhifedi hwynt.

3 A dywedodd Joab, Chwaneged yr ARGLWYDD ei bobl yn gan cymmaint ag *ydnyt*: O fy arglwydd frenhin, onid gweision i'm harglwydd *ydnyt* hwy oll? paham y cais fy arglwydd hyn? paham y bydd efe yn achos camwedd i Israel?

4 Ond gair y brenhin a fu drech na Joab: a Joab a aeth allan, ac a dramwyodd trwy holl Israel, ac a ddaeth i Jerusalem.

5 ¶ A rhoddes Joab nifer rhifedi y bobl i Dafydd. A holl Israel oedd fil o filoedd a chan mil o wŷr yn tynnu cleddyf; a Judah *oedd* bedwar can mil a deng mil a thriugain o wŷr yn tynnu cleddyf.

6 Ond Lefi a Benjamin ni chyfrifasai efe yn eu mysg hwynt; canys ffaidd oedd gan Joab air y brenhin.

7 A bu ddrwg y peth hyn y'ngolwg Duw, ac efe a darawodd Israel.

8 A Dafydd a ddywedodd wrth Duw, Pechais yn ddifawr, o herwydd i mi wneuthur y peth hyn: ac yr awr hon, dilea, attolwg, anwiredd dy was, canys gwneuthum yn ynyd iawn.

9 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Gad, gweledydd Dafydd, gan ddywedyd,

10 Dos, a llefara wrth Dafydd, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Tri *pheth* yr ydwyf fi yn eu gosod o'th flaen di; dewis i ti un o honynt, a mi a'i gwnaif i ti.

11 Yna Gad a ddaeth at Dafydd, ac a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Cymmer i ti.

12 *Naill* ai tair blynedd o newyn; ai *dy* ddifetha dri mis o flaen dy wrthwynebwyd, a chleddyf dy elynion yn

dy oddiweddyd; ai ynte cleddyf yr ARGLWYDD, sef haint y nodau yn y tir dri diwrnod, ac angel yr ARGLWYDD yn dinystrio trwy holl derfynau Israel. Ac yr awr hon edrych pa air a ddygaf drachefn i'r hwn a'm hanfonodd.

13 A Dafydd a ddywedodd wrth Gad, Y mae yn gyfyng iawn arnaf fi; syrthiwyf, attolwg, yn llaw yr ARGLWYDD (cans ei drugareddau ef ydynt aml iawn) ac na syrthiwyf yn llaw dyn.

14 ¶ Yna y rhoddes yr ARGLWYDD haint y nodau ar Israel: a syrthiodd o Israel ddeng mil a thriugain mil o wŷr.

15 A Duw a anfonodd angel i Jerusalem i'w dinystrio hi: ac fel yr oedd yn ei dinystrio, yr ARGLWYDD a edrychodd, ac a edifarhâodd am y drwg, ac a ddywedodd wrth yr angel oedd yn dinystrio, Digon bellach, attal dy law. Ac angel yr ARGLWYDD oedd yn sefyll wrth lawr-dyrnu Ornan y Jebusiad.

16 A Dafydd a ddyrchafodd ei lygaid, ac a ganfu angel yr ARGLWYDD yn sefyll rhwng y ddaear a'r nefoedd, a'i gleddyf noeth yn ei law wedi ei estyn tu a Jerusalem. A syrthiodd Dafydd a'r henuriaid (*y rhai oedd wedi ymwisgo mewn sachlian*) ar eu hwynebau.

17 A Dafydd a ddywedodd wrth Duw, Onid myfi a ddywedais am gyfrif y bobl? a mi yw yr hwn a bechais, ac a wneuthum fawr ddrwg; ond y defaid hyn, beth a wnaethant hwy? O ARGLWYDD fy Nuw, bydded, attolwg, dy law arnaf fi, ac ar dŷ fy nhad, ac nid yn bla ar dy bobl.

18 ¶ Yna angel yr ARGLWYDD a archodd i Gad ddywedyd wrth Dafydd, am fyned o Dafydd i fynu i gyfodi allor i'r ARGLWYDD yn llawr-dyrnu Ornan y Jebusiad.

19 A Dafydd a aeth i fynu, yn ol gair Gad, yr hwn a lefarasai efe yn enw yr ARGLWYDD.

20 Yna y trodd Ornan, ac a ganfu yr angel, a'i bedwar mab gyd âg ef a ymguddiasant; ac Ornan oedd yn dyrnu gwenith.

21 A Dafydd a ddaeth at Ornan; ac edrychodd Ornan, ac a ganfu Dafydd, ac a aeth allan o'r llawr-dyrnu, ac a ymgyrmodd i Dafydd, â'i wyneb tu a'r ddaear.

22 A dywedodd Dafydd wrth Ornan, Moes i mi le y llawr-dyrnu, fel yr adeiladwyf ynddo allor i'r ARGLWYDD: dyro ef i mi am ei lawn werth; fel yr attalier y pla oddi wrth y bobl.

23 Ac Ornan a ddywedodd wrth Dafydd, Cymmer i ti, a gwnaed fy arglwydd frenhin yr hyn fyddo da yn ei olwg. Wele, rhoddaf yr ychain yn boeth-offrwm, a'r offer dyrnu yn gynud, a'r gwenith yn fwyd-offrwm: hyn oll a roddaf.

24 A'r brenhin Dafydd a ddywedodd wrth Ornan, Nid felly, ond gan brynu y prynaf ef am ei lawn werth: cans ni chymmeraf i'r ARGLWYDD yr eiddot ti, ac nid offrymmaf boeth-offrwm yn rhad.

25 Felly y rhoddes Dafydd i Ornan am y lle chwe chan sicl o aur wrth bwys.

26 Ac yno yr adeiladodd Dafydd allor i'r ARGLWYDD, ac a offrymmodd boeth-offrymmau, ac ebyrth hêdd, ac a alwodd ar yr ARGLWYDD; ac efe a'i hattebodd ef o'r nefoedd trwy dân ar allor y poeth-offrwm.

27 A dywedodd yr ARGLWYDD wrth yr angel; ac yntau a roes ei gleddyf yn ei wain drachefn.

28 ¶ Y pryd hwnnw, pan ganfu Dafydd ddarfod i'r ARGLWYDD wrando arno ef yn llawr-dyrnu Ornan y Jebusiad, efe a aberthodd yno.

29 Ond tabernacl yr ARGLWYDD, yr hon a wnelsai Moses yn yr anial-wch, ac allor y poeth-offrwm, oedd y pryd hwnnw yn yr uchelfa yn Gibeon.

30 Ac ni allai Dafydd fyned o'i blaen hi i ymofyn â Duw; cans ofnasai rhag cleddyf angel yr ARGLWYDD.

PEN. XXII.

1 Dafydd wedi gwylod y lle yr adeilodd y deml, yn proutti llawer o ddefnyddiau i'w hateried hi. 6 Dafydd yn dysgu i Solomon adeilodion Duw, a'i dŷyled wrth adeiladu y deml, 17 ac yn gorchymyn i'r tywysogion ei gynorthwyo ef.

A DYWEDODD Dafydd, Hwn yw tŷ yr ARGLWYDD DDUW, a dyma allor y poeth-offrwin i Israel.

2 Dywedodd Dafydd hefyd am gasglu y dieithriaid *oedd* yn nhir Israel; ac efe a osododd seiri meini i naddu cerrig nâdd, i adeiladu tŷ DDUW.

3 A pharottôdd Dafydd haiarn yn helaeth, tu ag at hoelion drysau y pyrth, ac i'r cyssylltiadau, a phres mor helaeth ag nad *oedd arno* bwys;

4 Coed cedr hefyd allan o rif: canys y Sidoniaid a'r Tyriaid a ddygent gedrwydd lawer i Dafydd.

5 A dywedodd Dafydd, Solomon fy mab *sydd* ieuangc a thyner, a'r tŷ a adeiledir i'r ARGLWYDD, *rhaidd iddo fod* mewn mawredd, mewn rhagoriaeth, mewn enw, ac mewn gogoniant, trwy yr holl wledydd: parottôaf yn awr tu ag atto ef. Felly y parottôdd Dafydd yn helaeth cyn ei farwolaeth.

6 ¶ Ac efe a alwodd ar Solomon ei fab, ac a orchymynodd iddo adeiladu tŷ i ARGLWYDD DDUW Israel.

7 Dywedodd Dafydd hefyd wrth Solomon, Fy mab, yr oedd yn fy mryd i adeiladu tŷ i enw yr ARGLWYDD fy NUW.

8 Eithr gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf fi, gan ddywedyd, Gwaed lawer a dywelltaist ti, a rhyfeloedd mawrion a wnaethost ti: nid adeiledi di dŷ i'm henw i, canys gwaed lawer a dywelltaist ar y ddaear yn fy ngŵydd i.

9 Wele, mab a enir i ti, efe a fydd wr llongydd, a mi a roddaf lonyddwch iddo ef gan ei holl elynion o amgylch: canys Solomon fydd ei enw ef, heddwch hefyd a thangnefedd a roddaf i Israel yn ei ddyddiau ef.

10 Efe a adeilada dŷ i'm henw, ac efe a fydd i mi yn fab, a minnau yn dad iddo yntau: sicrhâf hefyd orseddfa ei frenhiniaeth ef ar Israel byth.

11 Yn awr fy mab, yr ARGLWYDD fyddo gyd â thi, a ffynna dithau, ac adeilada dŷ yr ARGLWYDD dy DDUW, megis ag y llefarodd efe am ōanath ti.

12 Yn unig rhodded yr ARGLWYDD

i ti ddoethineb, a deall, a rhodded i ti orchymynion am Israel, fel y cadwech gyfraith yr ARGLWYDD dy DDUW.

13 Yna y ffynni, osgwyli ar wneuthur y deddfau a'r barnedigaeithau a orchymynodd yr ARGLWYDD i Moses am Israel. Ymgyrfhâ, ac ymwrola, nac ofna, ac na arswyda.

14 Ac wele, yn fy nhlodi y parottôais i dŷ yr ARGLWYDD gan mil o dalentau aur, a mil o filoedd o dalentau arian; ar bres hefyd, ac ar haiarn, nid *oes* bwys; (canys y mae yn helaeth) coed hefyd a meini a barottôais i: ychwanega dithau attynt hwy.

15 Hefyd y mae yn aml gyd â thi weithwyr gwaith, *sef* cymynwyr, a seiri maen a phren, a phob rhai celfydd yn mhob gwaith.

16 Ar aur, ar arian, ar bres, ac ar haiarn, nid *oes* rifedi. Cyfod dithau, a gweithia, a'r ARGLWYDD a fydd gyd â thi.

17 ¶ A Dafydd a orchymynodd i holl dywysogion Israel gynnorthwyo Solomon ei fab, *gan ddywedyd*,

18 Onid yw yr ARGLWYDD eich Duw gyd â chwi? ac *oni* roddes efe lonyddwch i chwi oddi amgylch? canys rhoddes yn fy llaw i drigolion y tir; a'r tir a ddarostyngwyd o flaen yr ARGLWYDD, ac o flaen ei bobl ef.

19 Yn awr rhoddwch eich calon a'ch enaid i geisio yr ARGLWYDD eich DUW; cyfodwch hefyd, ac adeiledwch gyssegr yr ARGLWYDD DDUW, i ddwyn arch cyfammod yr ARGLWYDD, a sanctaidd lestri Duw, i'r tŷ a adeiledir i enw yr ARGLWYDD.

PEN. XXIII.

1 *Dafydd yn ei henaint yn gwneuthur Solomon yn frenhin.* 2 *Rhifedi a dosparthiadau y Lefiaid.* 7 *Teuluoedd y Gersoniaid.* 12 *Meibion Cohath.* 21 *Meibion Merari.* 24 *Swydd y Lefiaid.*

A PHAN *oedd* Dafydd yn hen, ac yn llawn o ddyddiau, efe a osododd Solomon ei fab yn frenhin ar Israel.

2 ¶ Ac efe a gynhullodd holl dywysogion Israel, a'r offeiriaid, a'r Lefiaid.

3 A'r Lefiaid a gyfrifwyd o fab deng mlwydd ar hugain, ac uchod: a'u nifer hwy wrth eu pennau, bob yn wr, *oedd* onid dwy fil deugain.

4 O'r rhai yr *oedd* pedair mil ar hugain i oruchwyllo ar waith tŷ yr ARGLWYDD; ac yn swyddogion, ac yn farnwyr, chwe mil:

5 A phedair mil yn borthorion, a phedair mil yn moliannu yr ARGLWYDD â'r offer a wnelawn i, *ebe Dafydd*, i foliannu.

6 A dosparthodd Dafydd hwynt yn ddosparthiadau ym mysg meibion Lefi, *sef* Gerson, Cohath, a Merari.

7 ¶ O'r Gersoniaid yr *oedd* Laadan, a Simeï.

8 Meibion Laadan; y pennaf Jehiel, a Zetham, a Jöel, tri.

9 Meibion Simeï; Selomith, a Haziel, a Haran, tri. Y rhai hyn *oedd* bennau cenedl Laadan.

10 Meibion Simeï hefyd *oedd*, Jahath, Zina, a Jeus, a Beriah. Dyma bedwar mab Simeï.

11 A Jahath *oedd* bennaf, a Ziza yn ail: ond Jeus a Beriah nid *oedd* nemmawr o feibion iddynt; am hynny yr *oeddynt* hwy yn un cyfrif, wrth dŷ eu tad.

12 ¶ Meibion Cohath; Amram, Ishar, Hebron, ac Uzziel, pedwar.

13 Meibion Amram *oedd*, Aaron, a Moses: ac Aaron a neillduwyd i sancteiddio y cyssegr sancteiddiolaf, efe a'i feibion byth, i arogl-darthu ger bron yr ARGLWYDD, i'w wasanaethu ef, ac i fendigo yn ei enw ef yn dragywydd.

14 A Moses gwr Duw, ei feibion ef a alwyd yn llwyth Lefi.

15 Meibion Moses *oedd*, Gersom, ac Eliezer.

16 O feibion Gersom; Sebuël *oedd* y pennaf.

17 A meibion Eliezer *oedd*, Rehabiah y cyntaf. Ac i Eliezer nid *oedd* meibion eraill; ond meibion Rehabiah a amlhasant yn ddifawr.

18 O feibion Ishar; Selomith y pennaf.

19 O feibion Hebron; Jeriah y cyntaf, Amariah yr ail, Jahaziel y trydydd, a Jecameam y pedwerydd.

20 O feibion Uzziel; Michah y cyntaf, a Jesiah yr ail.

21 ¶ Meibion Merari *oedd*, Mali, a Musi. Meibion Mali; Eleazar, a Chis.

22 A bu farw Eleazar, a meibion nid *oedd* iddo ef, ond merched; a meibion Cis eu brodyr a'u priododd hwynt.

23 Meibion Musi; Mali, ac Eder, a Jerimoth, tri.

24 ¶ Dyma feibion Lefi, yn ol tŷ eu tadau, pennau *eu* cenedl, wrth eu rhifedi, dan nifer *eu* henwau, wrth eu pennau, y rhai *oedd* yn gwneuthur y gwaith i wasanaeth tŷ yr ARGLWYDD, o fab ugain mlwydd ac uchod.

25 Canys dywedodd Dafydd, ARGLWYDD DDUW Israel a roddes lonyddwch i'w bobl, i aros yn Jerusalem byth;

26 A hefyd i'r Lefiaid: ni ddygant *mwyach* y tabernacl, na dim o'i lestri, i'w wasanaeth ef.

27 Canys yn ol geiriau diweddfaf Dafydd y cyfrifwyd meibion Lefi, a fab ugain mlwydd ac uchod:

28 A'u gwasanaeth hwynt *oedd* i fod wrth law meibion Aaron yng ngweinidogaeth tŷ yr ARGLWYDD, yn y cyntedduau, ac yn y celloedd, ac ym mhuredigaeth pob sancteidd-beth, ac y'ngwaithgweinidogaeth tŷ DDUW;

29 Yn y bara gosod hefyd, ac ym mheiliaid y bwyd-offrwm, ac yn y teisenau croyw, yn y radell hefyd, ac yn y badell ffrio, ac ym mhob mesur a medroldeb:

30 Ac i sefyll bob bore i foliannu ac i ogoneddu yr ARGLWYDD, felly hefyd brydnawn:

31 Ac i offrymmu pob offrwm poeth i'r ARGLWYDD ar y Sabbothau, ar y newydd-loerau, ac ar y gwyliau gosodedig, wrth rifedi, yn ol y ddefod *sydd* arnynt yn wastadol ger bron yr ARGLWYDD.

32 Ac i gadw goruchwyliaeth pabell y cyfarfod, a goruchwyliaeth y cyssegr, a goruchwyliaeth meibion Aaron eu brodyr, y'ngwasanaeth tŷ yr ARGLWYDD.

PEN. XXIV.

1 *Dosparthu meibion Aaron yn 24 o ddosparthiadau wrth goelbren.* 20 *Rhannu y Cohathiaid 27 a'r Merariaid wrth goelbren.*

DYMA ddosparthiadau meibion Aaron. Meibion Aaron *oedd*, Nadab, ac Abihu, Eleazar, ac Ithamar.

2 A bu farw Nadab ac Abihu o flaen eu tad, ac nid oedd meibion iddynt: am hynny Eleazar ac Ithamar a offeiriadasant.

3 A Dafydd a'u dosparthodd hwynt, Sadoc o feibion Eleazar, ac Ahimelech o feibion Ithamar, yn ol euswyddau, yn eu gwasanaeth.

4 A chafwyd mwy o feibion Eleazar yn llywodraethwyr nag o feibion Ithamar; ac *fel hyn* y rhannwyd hwynt. *Yr ydoedd* o feibion Eleazar yn bennau ar dŷ eu tadau un ar bymtheg, ac o feibion Ithamar, yn ol tŷ eu tadau, wyth.

5 Felly y dosparthwyd hwynt wrth goelbrennau, y naill gyd â'r llall; canys tywysogion y cyssegr, a thywysogion *tŷ* Dduw, oedd o feibion Eleazar, ac o feibion Ithamar.

6 A Semaiah mab Nethaneel yr ysgrifenydd, o *lwyth* Lefi, a'u hysgrifenodd hwynt ger bron y brenhin, a'r tywysogion, a Sadoc yr offeiriad, ac Ahimelech mab Abiathar, a phen cenedl yr offeiriaid, a'r Lefiaid; un teulu a ddaliwyd i Eleazar, ac *un arall* a ddaliwyd i Ithamar.

7 A'r coelbren cyntaf a ddaeth i Jehoiarib, a'r ail i Jedaiah,

8 Y trydydd i Harim, y pedwerydd i Seorim,

9 Y pummed i Malchiah, y chweched i Mijamin,

10 Y seithfed i Haccos, yr wythfed i Abiah,

11 Y nawfed i Jesua, y degfed i Sechaniah,

12 Yr unfed ar ddeg i Eliasib, y deuddegfed i Jacim,

13 Y trydydd ar ddeg i Huppah, y pedwerydd ar ddeg i Jesebeab,

14 Y pymthegfed i Bilgah, yr unfed ar bymtheg i Immer,

15 Y ddeufed ar bymtheg i Hezir, y deunawfed i Aphses,

16 Y pedwerydd ar bymtheg i Pethahiah, yr ugeinfed i Jehesecel,

17 Yr unfed ar hugain i Jachin, y ddeufed ar hugain i Gamul,

18 Y trydydd ar hugain i Delaiah, y pedwerydd ar hugain i Maaziah.

19 Dyma eu dosparthiadau hwynt yn eu gwasanaeth, i fyned i dŷ yr ARGLWYDD yn ol eu defod, dan law Aaron eu tad, fel y gorchymynasai ARGLWYDD Dduw Israel iddo ef.

20 ¶ A'r lleill o feibion Lefi *oedd y rhai hyn*. O feibion Amram; Subael: o feibion Subael; Jehdeiah.

21 Am Rehabiah; Isiah *oedd* ben ar feibion Rehabiah.

22 O'r Isariaid; Selomoth: o feibion Selomoth; Jahath.

23 A meibion Hebron *oedd*, Jeriah y cyntaf, Amariah yr ail, Jahaziel y trydydd, a Jecameam y pedwerydd.

24 O feibion Uzziel; Michah: o feibion Michah; Samir.

25 Brawd Michah *oedd* Isiah: o feibion Isiah; Zechariah.

26 Meibion Merari *oedd*, Mali, a Musi: meibion Jaaziah; Beno.

27 ¶ Meibion Merari o Jaaziah; Beno, a Soham, a Zaccur, ac Ibrî.

28 O Mali y daeth Eleazar, ac ni bu iddo ef feibion.

29 Am Cis: mab Cis *oedd* Jera-meel.

30 A meibion Musi *oedd*, Mali, ac Eder, a Jerimoth. Dyma feibion y Lefiaid yn ol tŷ eu tadau.

31 A hwy a fwriasant goelbrennau ar gyfer eu brodyr meibion Aaron, ger bron Dafydd y brenhin, a Sadoc, ac Ahimelech, a phennau cenedl yr offeiriaid a'r Lefiaid; *ie*, y pen cenedl ar gyfer y brawd ieuangaf.

PEN. XXV.

1 *Rhifedi a swyddau y cantorion.* 8 *Eu dosparthu hwy yn bedwar dosparthiad ar hugain.*

ANEILLDUODD Dafydd, a thywysogion y llu, tu ag at y gwasanaeth, o feibion Asaph, a Heman, a Jeduthun, y rhai a brophwydent â thelynau, ac â nablau, ac â symbalau; a nifer y gweithwyr yn ol eu gwasanaeth ydoedd:

2 O feibion Asaph; Zaccur, a Joseph, a Nathaniah, Asarelab, meibion

Asaph, dan law Asaph, *yr hwn* oedd yn prophwydo wrth law y brenhin.

3 O Jeduthun: meibion Jeduthun; Gedaliah, a Seri, a Jesaiah, a Hasabiah, Mattithiah, chwech, dan law Jeduthun eu tad, ar y delyn yn prophwydo, i foliannu ac i glodfori yr **ARGLWYDD**.

4 O Heman: meibion Heman; Bucciah, Mattaniah, Uzziel, Sebuel, a Jerimoth, Hananiah, Hanani, Eliathah, Gidalti, a Romamti-ezer, Josbecasah, Mâlothi, Hothir, a Mahazioth:

5 Y rhai hyn oll *oedd* feibion Heman, gweledydd y brenhin y'ngeiriau Duw, i ddyrchafu y corn. Duw hefyd a roddes i Heman bedwar ar ddeg o feibion, a thair o ferched.

6 Y rhai hyn oll *oedd* dan law eu tad yn canu *yn* nhŷ yr **ARGLWYDD**, â symbalau, a nablau, a thelynau, i wasanaeth tŷ **DDUW**; yn ol trefn y brenhin i Asaph, a Jeduthun, a Heman.

7 A'u nifer hwynt, ynghyd â'u brodyr dysgedig y'nghaniadau yr **ARGLWYDD**, *sef* pob un cyfarwydd, oedd ddau cant pedwar ugain ac wyth.

8 ¶ A hwy a fwriasant goelbrennau, cylch yn erbyn *cylch*, bychan a mawr, athraw a disgybl.

9 A'r coelbren cyntaf a ddaeth dros Asaph i Joseph: yr ail i Gedaliah; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

10 Y trydydd i Zaccur; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

11 Y pedwerydd i Isri; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

12 Y pummed i Nethaniah; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

13 Y chweched i Bucciah; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

14 Y seithfed i Jesarelah; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

15 Yr wythfed i Jesaiah; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

16 Y nawfed i Mattaniah; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

17 Y degfed i Simei; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

18 Yr unfed ar ddeg i Azareel; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

19 Y deuddegfed i Hazabiah; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

20 Y trydydd ar ddeg i Subael; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

21 Y pedwerydd ar ddeg i Mattithiah; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

22 Y pymthegfed i Jerimoth; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

23 Yr unfed ar bymtheg i Hananiah; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

24 Y ddeufed ar bymtheg i Josbecasah; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

25 Y deunawfed i Hanani; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

26 Y pedwerydd ar bymtheg i Mâlothi; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

27 Yr ugeinfed i Eliathah; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

28 Yr unfed ar hugain i Hothir; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

29 Y ddeufed ar hugain i Gidalti; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

30 Y trydydd ar hugain i Mahazioth; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

31 Y pedwerydd ar hugain i Romamti-ezer; *efe*, a'i feibion a'i frodyr *oedd* ddeuddeg.

PEN. XXVI.

1 *Dosparthiadau y porthorion.* 13 Rhannu idd-gynt y pyrth wrth goelbren. 20 Y Lefaid y rhai *oedd* ar y trysorau. 29 Suredogion a barnwgr.

AM ddosparthiad y porthorion: O'r Corhïaid *yr oedd* Mesele-miah mab Core, o feibion Asaph.

2 A meibion Mesele-miah *oedd*, Zechariah y cyntaf-anedig, Jediael yr ail, Zebadiah y trydydd, Jathniel y pedwerydd,

3 Elam y pummed, Jehoanan y chweched, Elïoënai y seithfed.

4 A meibion Obed-edom; Semaiah y cyntaf-anedig, Jehozabad yr ail, Joah y trydydd, a Sachar y pedwerydd, a Nethaneel y pummed,

5 Ammiel y chweched, Issachar y seithfed, Peulthai yr wythfed: canys Duw a'i bendithiodd ef.

6 Ac i Semaiah ei fab ef y ganwyd meibion, y rhai a arglwyddiaethasant

ar dŷ eu tad: canys cedyrn o nerth oeddynt hwy.

7 Meibion Semaiah; Othni, a Rephael, ac Obed, Elzabad, ei frodyr ef oedd wŷr nerthol, sef Elihu, a Semachiah.

8 Y rhai hyn oll o feibion Obed-edom: hwynt-hwy, a'u meibion, a'u brodyr, yn wŷr nerthol mewn cryfder, tu ag at y weinidogaeth, oedd driugain a dau o Obed-edom.

9 Ac i Meselemiah, yn feibion ac yn frodyr, yr oedd tri ar bymtheg o wŷr nerthol.

10 O Hosah hefyd, o feibion Merari, yr oedd meibion; Simri y pennaf (er nad oedd efe gyntaf-anedig, etto ei dad a'i gosododd ef yn ben)

11 Hilciah yr ail, Tebaliah y trydydd, Zechariah y pedwerydd: holl feibion a brodyr Hosah oedd dri ar ddeg.

12 Ym mhlith y rhai hyn yr oedd dosparthiadau y porthorion, sef ym mhlith y pennaethiaid, ac iddynt oruchwyliaeth ar gyfer eu brodyr i wasanaethu yn nhŷ yr ARGLWYDD.

13 ¶ A hwy a fwriasant goelbrennau, fychan a mawr, yn ol tŷ eu tadau, am bob porth.

14 A choelbren Selemiah a syrthiodd tu a'r dwyrain: a thros Zechariah ei fab (cyngorwr deallgar) y bwriasant hwy goelbrennau; a'i goelbren ef a ddaeth tu a'r gogledd.

15 I Obed-edom tu a'r dehaul, ac i'w feibion, y daeth tŷ Asuppim.

16 I Suppim, a Hosah, tu a'r gorllewin, gyd â phorth Sâlecheth, yn ffordd y rhiw, yr oedd y naill oruchwyliaeth ar gyfer y llall.

17 Tu a'r dwyrain yr oedd chwech o Lefiaid, tu a'r gogledd pedwar beunydd, tu a'r dehaul pedwar beunydd, a thu ag Asuppim dau a dau.

18 A Pharbar tu a'r gorllewin, pedwar ar y ffordd, a dau yn Pharbar.

19 Dyma ddosparthiadau y porthorion, o feibion Core, ac o feibion Merari.

20 ¶ Ac o'r Lefiaid, Ahiah oedd ar drysorau tŷ DDUW, ac ar drysorau y pethau cyssegredig.

21 Am feibion Laadan: meibion y

Gersoniad Laadan, pennau tylwyth Laadan y Gersoniad, oedd Jehieli.

22 Meibion Jehieli; Zetham, a Jöel ei frawd, oedd ar drysorau tŷ yr ARGLWYDD.

23 O'r Amramiaid, a'r Ishariaid, o'r Hebroniaid, a'r Uzzieliaid:

24 A Sebul mab Gersom, mab Moses, oedd olygwr ar y trysorau.

25 A'i frodyr ef o Eleazar; Rehabiah ei fab ef, a Jesaiah ei fab yntau, a Joram ei fab yntau, a Zichri ei fab yntau, a Selomith ei fab yntau.

26 Y Selomith hwnnw a'i frodyr oedd ar holl drysorau y pethau cyssegredig a gyssegrasai Dafydd frenhin, a'r tadau pennaf, a thywysogion y miloedd a'r cannoedd, a thywysogion y llu.

27 O'r rhyfeloedd ac o'r yspail y cyssegrasant bethau i gynnal tŷ yr ARGLWYDD.

28 A'r hyn oll a gyssegrodd Samuel y gweledydd, a Saul mab Cis, ac Abner mab Ner, a Joab mab Serfiah, a phwy bynnag a gyssegrasai ddim, yr oedd efe dan law Selomith a'i frodyr.

29 ¶ O'r Ishariaid, Cenaniah a'i feibion oedd yn Israel yn swyddogion, ac yn farnwyr, ar y gwaith oddi allan.

30 O'r Hebroniaid, Hasabiah a'i frodyr, meibion nerthol, mil a saith cant oedd mewn swydd yn Israel, o'r tu hwnt i'r Iorddonen tu a'r gorllewin, yn holl waith yr ARGLWYDD, ac y'ngwasanaeth y brenhin.

31 O'r Hebroniaid, Jeriah oedd ben o'r Hebroniaid, yn ol cenhedlaethau ei dadau: yn y ddeugeinfed flwyddyn o deyrnasiad Dafydd y ceisiwyd hwynt, a chafwyd yn eu mysg hwy wŷr cryfion nerthol, yn Jazer Gilead.

32 A'i frodyr ef yn feibion nerthol oedd ddwy fil a saith cant o bennau cenedl: a Dafydd y brenhin a'u gosododd hwynt ar y Reubeniaid, a'r Gadiaid, a hanner llwyth Manasseh, ym mhob gorchwyl Duw, a gorchwyl y brenhin.

PEN. XXVII.

1 Y denddeg tywysog am bob mis. 16 Pennaethiaid y deuddeg llythy. 23 Rhwystru cyfryf y bobl. 25 Amryw swyddogion Dafydd.

PEDAIR mil ar hugain *oedd* pob dosparthiad o feibion Israel dan eu rhif, yn bennau cenedl, ac yn dywysogion miloedd a channoedd, a'u swyddogion yn gwasanaethu y brenhin ym mhob achos o'r dosparthiadau, yn dyfod i mewn, ac yn myned allan, o fis i fis, trwy holl fisoedd y flwyddyn.

2 Ar y dosparthiad cyntaf, dros y mis cyntaf, *yr oedd* Jasobeam mab Zabdiel; ac yn ei ddosparthiad ef *yr oedd* pedair mil ar hugain.

3 O feibion Peres *yr oedd* y pennaf o holl dywysogion y llu dros y mis cyntaf.

4 Ac ar ddosparthiad yr ail mis *yr oedd* Dodai yr Ahohiad, ac o'i ddosparthiad ef *yr oedd* Micloth hefyd yn gaptan; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.

5 Trydydd tywysog y llu dros y trydydd mis *oedd* Benaiah mab Jehoiada yr offeiriad pennaf; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.

6 Y Benaiah hwn *oedd* gadarn *ym mhlith* y deg ar hugain, ac oddi ar y deg ar hugain; ac yn ei ddosparthiad ef *yr oedd* Amizabad ei fab ef.

7 Y pedwerydd dros y pedwerydd mis *oedd* Asahel brawd Joab, a Zebadiah ei fab ar ei ol ef; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.

8 Y pummed dros y pummed mis *oedd* dywysog, Samhuth yr Izrahiaid; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.

9 Y chweched dros y chweched mis *oedd* Ira mab Icces, Tecoad; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.

10 Y seithfed dros y seithfed mis *oedd* Heles y Peloniad, o feibion Ephraim; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.

11 Yr wythfed dros yr wythfed mis *oedd* Sibbechai yr Husathiad, o'r Zarhaid; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.

12 Y nawfed dros y nawfed mis *oedd* Abiezer yr Anathothiad, o'r Benjaminiad; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.

13 Y degfed dros y degfed mis *oedd* Mahari y Netophathiad, o'r Zar-

haid; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.

14 Yr unfed ar ddeg dros yr unfed mis ar ddeg *oedd* Benaiah y Pirathoniad, o feibion Ephraim; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.

15 Y deuddegfed dros y deuddegfed mis *oedd* Heldai y Netophathiad, o Othniel; ac yn ei ddosparthiad ef bedair mil ar hugain.

16 ¶ Ac ar lwythau Israel: ar y Reubeniaid, Eliezer mab Zichri *oedd* dywysog; ar y Simeoniaid, Sephatiah mab Maachah:

17 Ar y Lefiaid, Hasabiah mab Cemuel: ar yr Aaroniaid, Sadoc:

18 Ar Judah, Elihu, *un* o frodyr Dafydd: ar Issachar, Omri mab Michal:

19 Ar Zabulon, Ismaiah mab Obadiah: ar Naphtali, Jerimoth mab Azriel:

20 Ar feibion Ephraim, Hosea mab Azaziah: ar hanner llwyth Manasseh, Joël mab Pedaiah:

21 Ar hanner llwyth Manasseh yn Gilead, Ido mab Zechariah: ar Benjamin, Jaasiel mab Abner:

22 Ar Dan, Azariel mab Jeroham. Dyma dywysogion llwythau Israel.

23 ¶ Ond ni chymmerth Dafydd eu rhifedi hwynt o fab ugain mlwydd ac isod; canys dywedasai yr **ARGLWYDD** yr amlhâi efe Israel megis sêr y nefoedd.

24 Joab mab Serfiah a ddechreuodd gyfrif, ond ni orphenodd efe, am fod o achos hyn lidiowgrwydd yn erbyn Israel, ac nid aeth y cyfrif hwn ym mys cyfrifon chronicl y brenhin Dafydd.

25 ¶ Ac ar drysorau y brenhin *yr oedd* Azmafeth mab Adiel: ac ar y trysordai yn y meusydd, yn y dinasoedd, yn y pentrefi hefyd, ac yn y tyrau, *yr oedd* Jehonathan mab Uzziath.

26 Ac ar weithwyr y maes, *y rhai oedd* yn llafurio y ddaear, *yr oedd* Ezri mab Celub.

27 Ac ar y gwinlannoedd *yr oedd* Simei y Ramathiad: ac ar yr hyn *oedd* yn dyfod o'r gwinlannoedd i'r selerau gwin, *yr oedd* Zabdi y Siphmriad.

28 Ac ar yr olew-wydd, a'r sycomorwydd, y rhai oedd yn y dyffryn-oedd, yr oedd Baalhanan y Gederiad: ac ar y selerau olew yr oedd Joas.

29 Ac ar yr ychain pasgedig yn Saron, yr oedd Setrai y Saroniad: ac ar yr ychain yn y dyffrynoedd, yr oedd Saphat mab Adlai.

30 Ac ar y camelod yr oedd Obil yr Ismaeliad: ac ar yr aseuod Jedeiah y Meronothiad.

31 Ac ar y defaid yr oedd Jaziz yr Hageriad. Y rhai hyn oll oedd dywysogion y golud eiddo y brenhin Dafydd.

32 A Jehonathan ewythr Dafydd frawd ei dad oedd gynghorwr, gwr doeth, ac ysgrifenydd: Jehiel hefyd mab Hachmoni oedd gyd â meibion y brenhin.

33 Ac Ahitophel oedd gynghorwr y brenhin; a Husai yr Arciad oedd gyfaill y brenhin.

34 Ac ar ol Ahitophel yr oedd Jehoiada mab Benaiah, ac Abiathar: a thywysog llu y brenhin oedd Joab.

PEN. XXVIII.

1 *Dafydd y'ngŵydd yr holl bobl, yn datcan daioni Duw iddo ef, a'i addewid i'w fab Solomon, ac yn eu hannog huxynt i ofni Duw: 9, 20 yn rhoi cysur yn Solomon i adeiladu y deml; 11 yn dangos iddo ei dull a'i phortreiaid hi, ac yn rhoddi iddo aur ac arian i'w gwneuthur hi.*

ADAFYDD a gynnullodd holl dywysogion Israel, tywysogion y llwythau, a thywysogion y dosparthiadau, y rhai oedd yn gwasanaethu y brenhin, tywysogion y miloedd hefyd, a thywysogion y cannoedd, a thywysogion holl olud a meddiant y brenhin, a'i feibion, gyd â'r ystafellyddion, a'r cedyrn, a phob un grymmusol o nerth, i Jerusalem.

2 A chyfododd Dafydd y brenhin ar ei draed, ac a ddywedodd, Gwrandedwch arnaf fi, fy mrodyr, a'm pobl; *Myfi a feddyliais yn fy nghalon adeiladu tŷ gorphwysfa i arch cyfammod yr ARGLWYDD, ac i ystôl-draed ein Duw ni, a mi a barrottôais tu ag at adeiladu.*

3 Ond Duw a ddywedodd wrthyf, Nid adeiledi di dŷ i'm henw i, canys rhyfelwr fuost, a gwaed a dywelltaist.

4 Er hynny ARGLWYDD DDUW Israel a'm hetholodd i o holl dŷ fy nhad, i fod yn frenhin ar Israel yn dragywydd: canys Judah a ddewisodd efe yn llywiawdr; ac o dŷ Judah, tŷ fy nhad i, ac o feibion fy nhad, efe a fyynai i mi deyrnasu ar holl Israel:

5 Ac o'm holl feibion innau (canys llawer o feibion a roddes yr ARGLWYDD i mi) efe hefyd a ddewisodd Solomon fy mab, i eistedd ar orseddfa brenhiniaeth yr ARGLWYDD, ar Israel.

6 Dywedodd hefyd wrthyf, Solomon dy fab, efe a adeilada fy nhŷ a'm cynteddau i; canys dewisais ef yn fab i mi, a minnau a fyddaf iddo ef yn dad.

7 A'i frenhiniaeth ef a sicrhâf yn dragywydd, os efe a ymegnia i wneuthur fy ngorchymynion a'm barnedigaethau i, megis y dydd hwn.

8 Yn awr gan hynny, y'ngŵydd holl Israel, cynulleidfa yr ARGLWYDD, a lle y clywo ein Duw ni, cedwch a cheisiwch holl orchymynion yr ARGLWYDD eich Duw, fel y meddiannoch y wlad dda hon, ac y gadawoch hi yn etifeddiaeth i'ch meibion ar eich ol yn dragywydd.

9 ¶ A thithau Solomon fy mab, adnebydd DDUW dy dad, a gwasanaetha ef â chalon berffaith, ac â meddwl ewyllysgar: canys yr ARGLWYDD sydd yn chwilio yr holl galonnau, ac yn deall pob dychymmyg meddyliau. O cheisi ef, ti a'i cai: ond os gwrthodi ef, efe a'th fwrw di ymaith yn dragywydd.

10 Gwel yn awr mai yr ARGLWYDD a'th ddewisodd di i adeiladu tŷ y cysegr: ymgryfhâ, a gwna.

11 ¶ Yna y rhoddes Dafydd i Solomon ei fab bortreiaid y porth, a'i dai, a'i selerau, a'i gellau, a'i ystafelloedd oddi fewn, a thŷ y drugareddfa,

12 A phortreiaid yr hyn oll a oedd ganddo trwy yr yspryd, am gynteddau tŷ yr ARGLWYDD, ac am yr holl ystafelloedd o amgylch, am drysorau tŷ DDUW, ac am drysorau y pethau cyssegredig:

13 Ac am ddosparthiadau yr offeiriadaid a'r Leshaid, (ac am) holl waith

gweinidogaeth tŷ yr ARGLWYDD, ac am holl lestri gwasanaeth tŷ yr ARGLWYDD.

14 *Efe a roddes* o aur wrth bwys, i'r pethau o aur tu ag at holl lestri pob gwasanaeth, ac arian i'r holl lestri arian, mewn pwys, tu ag at holl lestri pob math a'r wasanaeth :

15 Sef pwys y canhwylbrenni aur, a'u lampau aur, wrth bwys i bob canhwylbren ac i'w lampau : ac i'r canhwylbrennau arian wrth bwys, i'r canhwylbren ac i'w lampau, yn ol gwasanaeth pob canhwylbren.

16 Aur hefyd *dan* bwys, tu ag at fyrddau y *bara* gosod, i bob bwrdd ; ac arian i'r byrddau arian ;

17 Ac aur pur i'r cigweiniau, ac i'r phiolau, ac i'r dysglau, ac i'r gorfflychau aur, wrth bwys pob gorffwch : ac i'r gorfflychau arian wrth bwys pob gorffwch ;

18 Ac i allor yr arogl-darth, aur pur wrth bwys ; ac aur i bortreiad cerbyd y cerubiaid oedd yn ymledu, ac yn gorchuddio arch cyfammod yr ARGLWYDD.

19 Hyn oll, *ebe Dafydd*, a wnaeth yr ARGLWYDD i mi ei ddeall mewn ysgrifen, trwy ei law ef arnaf fi, sef holl waith y portreid hwn.

20 A dywedodd Dafydd wrth Solomon ei fab, Ymgryfhâ, ac ymegnia, a gweithia ; nac ofna, ac na arswyda : canys yr ARGLWYDD DDUW, fy Nuw i, *fydd* gyd â thi ; nid ymedy efe â thi, ac ni th wrthyd, nes gorphen holl waith gwasanaeth tŷ yr ARGLWYDD.

21 Wele hefyd ddosparthiadau yr offeiriaid a'r Lefiaid, i holl wasanaeth tŷ DDUW, a chyd â thi y *maent* yn yr holl waith, a phob un ewyllysgar cywraint i bob gwasanaeth ; y tywysogion hefyd a'r bobl oll *fyddant* wrth dy orchymyn yn gwbl.

PEN. XXIX.

1 *Dafydd trwy ei esampl ei hun, a'i eiriol, 6 yn peri i'r tywysogion ac i'r bobl offrymmu yn ewyllysgar. 10 Diolch Dafydd a'i weddi. 20 Y bobl, wedi bendithio Duw, ac abertu iddo, yn gwneuthur Solomon yn frenhin. 26 Yr hyd y teyrnasodd Dafydd, a'i farwolaeth ef.*

YNA y dywedodd Dafydd y brenhin wrth yr holl dyrfa,

Duw a ddewisodd yn unig fy mab Solomon, ac y mae efe yn ieuangc, ac yn dyner, a'r gwaith sydd fawr ; canys nid i ddyn y mae y llys, ond i'r ARGLWYDD DDUW.

2 Ac â'm holl gryfder y parottoais i dŷ fy Nuw, aur i'r *gwaith* aur, ac arian i'r arian, a phres i'r pres, a haiarn i'r haiarn, a choed i'r *gwaith* coed ; meini onix, a meini gosod, meini carbunculus, ac o amryw liw, a phob maen gwerthfawr, a meini marmor yn aml.

3 Ac etto am *fod* fy ewyllys tu a thŷ fy Nuw, y mae gennyf o'm heiddo fy hun, aur ac arian, yr *hwn* a roddaf tu ag at dŷ fy Nuw ; heb law yr hyn oll a barottoais tu a'r tŷ sanctaidd :

4 Tair mil o dalentau aur, o aur Ophiir ; a saith mil o dalentau arian puredig, i oreuro parwydydd y tai :

5 Yr aur i'r *gwaith* aur, a'r arian i'r arian ; a thu ag at yr holl waith, trwy law y rhai celfydd. Pwy hefyd a ymrŷdd yn ewyllysgar i ymgyssegru heddyw i'r ARGLWYDD ?

6 ¶ Yna tywysogion y teuluoedd, a thywysogion llwythau Israel, a thywysogion y miloedd a'r cannoedd, a swyddogion gwaith y brenhin, a offrymmasant yn ewyllysgar,

7 Ac a roddasant tu ag at wasanaeth tŷ DDUW, bum mil o dalentau aur, a deng mil o sylltau, a deng mil o dalentau arian, a deunaw mil o dalentau pres, a chan mil o dalentau haiarn.

8 A chyd â'r hwn y caid meini, hwy a'u rhoddasant i drysor tŷ yr ARGLWYDD, trwy law Jehiel y Gersoniad.

9 A'r bobl a lawenhasant pan offrymment o'u gwirfodd ; am eu bod â chalon berffuith yn ewyllysgar yn offrymmu i'r ARGLWYDD : a Dafydd y brenhin hefyd a lawenychodd â lla-wenydd mawr.

10 ¶ Yna y bendithiodd Dafydd yr ARGLWYDD y'ngwydd yr holl dyrfa, a dywedodd Dafydd, Bendigedig *wyt* ti, ARGLWYDD DDUW Israel, ein tad ni, o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb.

11 I ti, ARGLWYDD, y mae mawr-

edd, a gallu, a gogoniant, a goruchafiaeth, a harddwch: canys y cwbl yn y nefoedd ac yn y ddaear sydd eiddot ti; y deyrnas sydd eiddot ti, ARGLWYDD, yr hwn hefyd a ymddyrchfaist yn ben ar bob peth.

12 Cyfoeth hefyd ac anrhydedd a ddeuant oddi wrthyt ti, a thi sydd yn arglwyddiaethu ar bob peth, ac yn dy law di *y mae* nerth a chadernid; yn dy law di hefyd *y mae* mawrhâu, a nerthu pob dim.

13 Ac yn awr, ein Duw ni, yr ydym ni yn dy foliannu, ac yn clodfori dy enw gogoneddus.

14 Eithr pwy *ydwyf* fi, a phwy *yw* fy mhobl i, fel y caem ni rym i offrymmu yn ewyllysgar fel hyn? canys oddi wrthyt ti *y mae* pob peth, ac o'th law dy hun y rhoisom i ti.

15 O herwydd dïeithriaid *ydym* ni ger dy fron di, ac alludion fel ein holl dadau: fel cysgod *yw* ein dyddiau ni ar y ddaear, ac nid *oes* ymaros.

16 O ARGLWYDD ein Duw, yr holl amllder hyn a barottoisom ni i adeiladu i ti dŷ i'th enw sanctaidd, o'th law di *y mae*, ac eiddot ti *ydwy* oll.

17 Gwn hefyd, O fy Nuw, mai ti sydd yn profi y galon, ac yn ymfodloni mewn cyfiawnder. Myfi yn uniondeb fy nghalon, o wirfodd a offrymmais hyn oll; ac yn awr y gwelais dy bobl a gafwyd yma yn offrymmu yn ewyllysgar i ti, a hynny mewn llawenydd.

18 ARGLWYDD DDUW Abraham, Isaac, ac Israel, ein tadau, cadw hyn yn dragywydd ym mryd meddyliau calon dy bobl; a pharottôa eu calon hwynt attat ti.

19 A dyro i Solomon fy mab galon berffaith, i gadw dy orchymynion, dy dystiolaethau, a'th ddeddfau, ac i'w gwneuthur *hwynt* oll, ac i adeiladu y llys yr hwn y darperais iddo.

20 ¶ Dywedodd Dafydd hefyd wrth yr holl dyrfa, Bendithiwch, attolwg, yr ARGLWYDD eich Duw. A'r holl dyrfa a fendithiasant ARGLWYDD DDUW eu tadau, a blygasant eu pen-

nau, ac a ymgrymmasant i'r ARGLWYDD, ac i'r brenhin.

21 Aberthasant hefyd ebyrth i'r ARGLWYDD, a thrannoeth ar ol y dydd hwnnw yr aberthasant yn boeth-offrymmau i'r ARGLWYDD, fil o fustych, mil o hyrdod, a mil o wŷyn, a'u diod-offrymmau, ac ebyrth yn lliosog, dros holl Israel:

22 Ac a fwyttasant ac a yfasant ger bron yr ARGLWYDD y diwrnod hwnnw mewn llawenydd mawr. A gosodasant Solomon mab Dafydd yn frenhin yr ail waith; ac enneiniasant *ef* i'r ARGLWYDD yn flaenor, a Sadoc yn offeiriad.

23 Felly yr eisteddodd Solomon ar orseddfa yr ARGLWYDD yn frenhin, yn lle Dafydd ei dad, ac a lwyddodd; a holl Israel a wrandawsant arno.

24 Yr holl dywysogion hyno a'r cedyrn, a chyd â hynny holl feibion y brenhin Dafydd, a roddasant eu dwylaw *a'r fod* dan Solomon y brenhin.

25 A'r ARGLWYDD a fawrygodd Solomon yn rhagorol y'ngwŷydd holl Israel, ac a roddes iddo ogoniant brenhinol, math yr hwn ni bu i un brenhin o'i flaen ef yn Israel.

26 ¶ Felly Dafydd mab Jesse a deyrnasodd ar holl Israel.

27 A'r dyddiau y teyrnasodd efe ar Israel *oedd* ddeugain mlynedd: saith mlynedd y teyrnasodd efe yn Hebron, a thair *blynedd* ar ddeg ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

28 Ac efe a fu farw mewn oedran tég, yn gyflawn o ddyddiau, cyfoeth, ac anrhydedd: a Solomon ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

29 Ac *am* weithredoedd cyntaf a diweddaf y brenhin Dafydd, wele *y maent* yn ysgrifenedig y'ngeiriau Samuel y gweledydd, ac y'ngeiriau Nathan y prophwyd, ac y'ngeiriau Gad y gweledydd,

30 Gyd â'i holl frenhiniaeth ef, a'i gadernid, a'r amserau a aethant drosto ef, a thros Israel, a thros holl deyrnas-oedd y gwledydd.

PEN. I.

1 *Solomon yn offrymmu yn Gibeon; 7 yn dewis doethineb, a Duw yn bendithio ei ddewis ef. 13 Ei allu a'i gyfoeth ef.*

A SOLOMON mab Dafydd a ymgadarnhâodd yn ei deyrnas, a'r ARGLWYDD ei DDUW oedd gyd âg ef, ac a'i mawrhâodd ef yn ddirfawr.

2 A Solomon a ddywedodd wrth holl Israel, wrth dywysogion y mil-oedd a'r cannoedd, ac wrth y barnwyr, ac wrth bob llywodraethwr yn holl Israel, *sef* y pennau cenedl.

3 Felly Solomon a'r holl dyrfa gyd âg ef a aethant i'r uchelfa oedd yn Gibeon: canys yno yr oedd pabell cyfarfod Duw, yr hon a wnelsai Moses gwas yr ARGLWYDD yn yr analwch.

4 Eithr arch Duw a ddygasai Dafydd i fynu o Ciriath-jearim, i'r lle a ddarparasai Dafydd iddi: canys efe a osodasai iddi hi babell yn Jerusalem.

5 Hefyd, yr allor bres a wnelsai Bezaleel mab Uri, mab Hur, oedd yno o flaen pabell yr ARGLWYDD: a Solomon a'r dyrfa a'i hargeisiodd hi.

6 A Solomon a aeth i fynu yno at yr allor bres, ger bron yr ARGLWYDD, yr hon oedd ym mhabell y cyfarfod, a mil o boeth-offrymmiau a offrymmodd efe arni hi.

7 ¶ Y noson honno yr ymddangosodd Duw i Solomon, ac y dywedodd wrtho ef, Gofyn yr hyn a roddaf i ti.

8 A dywedodd Solomon wrth DDUW, Ti a wnaethost fawr drugaredd â'm tad Dafydd, ac a wnaethost i mi deyrnasu yn ei le ef.

9 Yn awr, O ARGLWYDD DDUW, sicrhâer dy air wrth fy nhad Dafydd; canys gwnaethost i mi deyrnasu ar bobl mor llïosog a llwch y ddaear.

10 Yn awr dyro i mi ddoethineb a gwybodaeth, fel yr elwyl allan, ac y delwyl i mewn o flaen y bobl hyn: canys pwy a ddichon farnu dy bobl llïosog hyn?

11 A dywedodd Duw wrth Solomon, O herwydd bod hyn yn dy fedd-

wl di, ac na ofynaist na chyfoeth, na golud, na gogoniant, nac einïoes dy elynion, ac na ofynaist lawer o ddyddiau chwai; eithr gofyn o honot i ti ddoethineb, a gwybodaeth, fel y bernit fy mhobl y'th osodais yn frenhin arnynt:

12 Doethineb a gwybodaeth a roddwyd i ti, cyfoeth hefyd, a golud, a gogoniant, a roddaf i ti, y rhai ni bu eu cyffelyb gan y brenhinoedd a fu o'th flaen di, ac ni bydd y cyffelyb i neb ar dy ol di.

13 ¶ A Solomon a ddaeth o'r uchelfa oedd yn Gibeon, i Jerusalem, oddi ger bron pabell y cyfarfod, ac a deyrnasodd ar Israel.

14 A Solomon a gasglodd gerbydau a marchogion; ac yr oedd ganddo fil a phedwar cant o gerbydau, a deudeng mil o wŷr meirch, ac ese a'u gosododd hwynt yn ninasoedd y cerbydau, ac yn Jerusalem gyd â'r brenhin.

15 A'r brenhin a wnaeth yr arian a'r aur yn Jerusalem *cyn amled* a'r cerrig, a chedrwydd a roddes efe fel y sycomorwydd o amltra, y rhai sydd yn tyfu yn y doldir.

16 A meirch a ddygid i Solomon o'r Aipht, ac edafedd llin: marchnadwyr y brenhin a gymmerent yr edafedd llin dan bris.

17 Canys deuent i fynu, a dygent o'r Aipht gerbyd am chwe chan *darn* o arian; a march am gant a hanner; ac felly y dygent i holl frenhinoedd yr Hethiaid, ac i frenhinoedd Syria gyd â hwynt.

PEN. II.

1, 17 *Gweithwyr Solomon wrth adeiladu y deml. 3 Solomon yn gyrru at Hiram am weithwyr a defnyddiau. 11 A Hiram yn ei ateb ef yn garedig.*

A SOLOMON a roes ei fryd ar adeiladu tŷ i enw yr ARGLWYDD, a brenhindy iddo ei hun.

2 A Solomon a rifodd ddeng mil a thriugain o gludwyr, a phedwar ugain mil o gymynwyr yn y mynydd, ac yn oruchwylwyr arnynt hwy dair mil a chwe chant.

3 ¶ A Solomon a anfonodd at

Hiram brenhin Tyrus, gan ddywedyd, Megis y gwnaethost â Dafydd fy nhad, ac yr anfonais iddo gedrwydd i adeiladu iddo dŷ i drigo ynddo, *felly gwna â minnau.*

4 Wele fi yn adeiladu tŷ i enw yr ARGLWYDD fy NUW, i'w gyssegru iddo, ac i arogl-darthu arogl-darth llysiuog ger ei fron ef, ac i'r gwas-tadol osodiad *bara*, a'r poeth-offrynnau bore a hwy, ar y Sabbothau, ac ar y newydd-loerau, ac ar osodedig wyliau yr ARGLWYDD ein DUW ni. Hyd byth y *mae* hyn ar Israel.

5 A'r tŷ a adeiladaf fi *fydd* mawr: canys mwy *yw* ein DUW ni nâ'r holl dduwiau.

6 A phwy sydd abl i adeiladu iddo ef dŷ, gan na all y nefoedd, i.e. nefoedd y nefoedd, ei amgyffred? a phwy *ydwyf* fi, fel yr adeiladwn iddo ef dŷ, ond yn unig i arogl-darthu ger ei fron ef?

7 Felly yn awr anfon i mi wr cywraint, i weithio mewn aur, ac mewn arian, ac mewn pres, ac mewn haiarn, ac mewn porphor, ac ysgarlad, a glas, ac yn medru cerfio cerfiadau gyd â'r rhai celfydd *sydd* gyd â mi yn Judah ac yn Jerusalem, y rhai a ddarparodd fy nhad Dafydd.

8 Anfon hefyd i mi goed cedr, a ffynnidwydd, ac algumimwydd o Libanus: (canys myfi a wn y medr dy weision di naddu coed Libanus) ac wele, fy ngweision innau a *fyddant* gyd â'th weision dithau;

9 A *hynny* i ddarparu i mi lawer o goed: canys y tŷ yr *ydwyf* fi a'r ei adeiladu *fydd* mawr a rhyfeddol.

10 Ac wele i'th weision, i'r seiri a naddant y coed, y rhoddaf ugain mil corus o wenith wedi ei guro, ac ugain mil corus o haid, ac ugain mil bath o win, ac ugain mil bath o olew.

11 ¶ A Hiram brenhin Tyrus a attebodd mewn ysgrifen, ac a'i hanfonodd at Solomon, O gariad yr ARGLWYDD ar ei bobl, y rhoddes efe dydi yn frenhin arnynt hwy.

12 Dywedodd Hiram hefyd, Bendigedig *fyddo* ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn a wnaeth nef a daear,

yr hwn a roddes i'r brenhin Dafydd fab doeth, gwybodus o synwyr a deall, i adeiladu tŷ i'r ARGLWYDD, a brenhindy iddo ei hun.

13 Ac yn awr mi a anfonais wr celfydd, cywraint, a deallus, o'r eiddo fy nhad Hiram:

14 Mab gwraig o ferched Dan, a'i dad yn wr o Tyrus, yn medru gweithio mewn aur, ac mewn arian, mewn pres, mewn haiarn, mewn cerrig, ac mewn coed, mewn porphor, ac mewn glas, ac mewn llian main, ac mewn ysgarlad; ac i gerfio pob cerfiad, ac i ddychymmygu pob dychymmyg a roddir atto ef, gyd â'th rai cywraint di, a rhai cywraint fy arglwydd Dafydd dy dad.

15 Ac yn awr, y gwenith, a'r haid, yr olew, a'r gwin, y rhai a ddywedodd fy arglwydd, anfoned hwynt i'w weision:

16 A ni a gymynwn goed o Libanus, yn ol dy holl raid, ac a'u dygwn hwynt i ti yn gludeiriau ar hyd y môr i Joppa: dwg dithau *hwynt* i fynu i Jerusalem.

17 ¶ A Solomon a rifodd yr holl wŷr dëithr *oedd* yn nhir Israel, wedi y rhifiad â'r hon y rhifasai Dafydd ei dad ef hwynt: a chaed tair ar ddeg a saith ugain o filoedd a chwe chant.

18 Ac efe a wnaeth o honynt hwy ddeng mil a thriugain yn gludwyr, a phedwar ugain mil yn naddwyr, yn y mynydd, a thair mil a chwe chant yn oruchwylwyr i roi y bobl ar waith.

PEN. III.

1 Y lle a'r amser yr adeiladwyd y deml. 3 Et mesur a'i haddurn. 10 Y cerubiad. 14 Y llenn a'r colofnau.

A SOLOMON a ddechreuodd adeiladu tŷ yr ARGLWYDD yn Jerusalem ym mynydd Moriah, lle yr ymddangosasai yr ARGLWYDD i Dafydd ei dad ef, yn y lle a ddarparasai Dafydd, yn llawr-dyrnu Ornan y Jebusiad.

2 Ac efe a ddechreuodd adeiladu ar yr ail *dydd* o'r ail mis, yn y bedwaredd flwyddyn o'i deyrnasiad.

3 ¶ A dyma *fesurau* sylfaeniad Solomon wrth adeiladu tŷ DDUW. Yr hŷd *oedd* o guffyddau wrth y mesur

cyntaf yn driugain cufydd; a'r lled yn ugain cufydd.

4 A'r porth *oedd* wrth dalcen y *tŷ* *oedd* un hŷd a lled y *tŷ*, yn ugain cufydd, a'i uchder yn chwech ugain cufydd; ac efe a wisgodd hwn o fewn âg aur pur.

5 A'r *tŷ* mawr a fyrddiodd efe â ffynnidwydd, y rhai a wisgodd efe âg aur dilin, ac a gerfiodd balmwydd a chadwynau ar hyd-ddo ef.

6 Ac efe a addurnodd y *tŷ* â meini gwerthfawr yn hardd, a'r aur *oedd* aur Parfaim.

7 Ië, efe a wisgodd y *tŷ*, y trawstiau, y rhiniogau, a'i barwydydd, a'i ddorau, âg aur, ac a gerfiodd gerubiaid ar y parwydydd.

8 Ac efe a wnaeth *dŷ* y cyssegr sancteiddiolaf, ei hŷd *oedd* un hŷd â lled y *tŷ*, yn ugain cufydd, a'i led yn ugain cufydd: ac efe a'i gwisgodd ef âg aur da, *sef* â chwe chan talent.

9 Ac yr *oedd* pwys yr hoelion o ddeg siel a deugain o aur; y lloffydd hefyd a wisgodd efe âg aur.

10 ¶ Ac efe a wnaeth yn nhŷ y cyssegr sancteiddiolaf ddau gerub o waith cywraint, ac a'u gwisgodd hwynt âg aur.

11 Ac adenydd y cerubiaid *oedd* ugain cufydd eu hŷd: y naill aden o bùm cufydd, yn cyrhaeddyd pared y *tŷ*; a'r aden arall o bùm cufydd yn cyrhaeddyd at aden y cerub arall.

12 Ac aden y cerub arall o bùm cufydd, yn cyrhaeddyd pared y *tŷ*; a'r aden arall o bùm cufydd, ynghyd âg aden y cerub arall.

13 Adenydd y cerubiaid hyn a ledwyd yn ugain cufydd: ac yr *oedd*-ynt hwy yn sefyll ar eu traed, a'u hwynebau tu ag i fewn.

14 ¶ Ac efe a wnaeth y wahanlen o *sidan* glas, a phorphor, ac ysgarlad, a llian main, ac a weithiodd gerubiaid ar hynny.

15 Gwnaeth hefyd ddwy golofn o flaen y *tŷ*, yn bymtheg cufydd ar hugain o hŷd, a'r cnap ar ben pob un o honynt *oedd* bùm cufydd.

16 Ac efe a wnaeth gadwyni *fel* yn y gafell, ac a'u rhoddodd ar ben y colofnau; ac efe a wnaeth gant o

bomgranadau, ac a'u rhoddodd ar y cadwynau.

17 A chyfododd y colofnau o flaen y deml, un o'r tu dehau, ac un o'r tu aswy; ac a alwodd enw y ddehau, Jachin; ac enw yr aswy Boaz.

PEN. IV.

1 Yr allor bres. 2 Y môr tawdd ar ddeuddeg o ychain. 6 Y deg noe, y canhwylbrenni a'r byrddau. 9 Y cynteddau, a'r dodrefn pres. 19 Yr offer aur.

AC efe a wnaeth allor bres, o ugain cufydd ei hŷd, ac ugain cufydd ei lled, a deg cufydd ei uchder.

2 ¶ Gwnaeth hefyd fôr tawdd, yn ddeg cufydd o ymyl i ymyl, yn grwn o amgylch, ac yn bùm cufydd ei uchder, a lllyn o ddeg cufydd ar hugain a'i hamgylchai oddi amgylch.

3 Allun ychain *oedd* dano yn ei amgylchu o amgylch, mewn deg cufydd yr *oeddynt* yn amgylchu y môr oddi amgylch: dwy res o ychain *oedd* wedi eu toddi, pan doddwyd yntau.

4 Sefyll yr *oedd* ar ddeuddeg o ychain; tri yn edrych tu a'r gogledd, a thri yn edrych tu a'r gorllewin, a thri yn edrych tu a'r dehau, a thri yn edrych tu a'r dwyrain: a'r môr arnynt oddi arnodd, a'u holl bennau ol hwynt *oedd* o fewn.

5 A'i dewder *oedd* ddyrnfedd, a'i ymyl fel gwaith ymyl cwppan, â blodau lili: a thair mil o bathau a dderbynai, ac a ddaliai.

6 ¶ Gwnaeth hefyd ddeg o noeau, ac efe a roddodd bump o'r tu dehau, a phump o'r tu aswy, i ymolchi ynddynt: trochent ynddynt ddefnydd y poeth-offrwm, ond y môr *oedd* i'r offeiriaid i ymolchi ynddo.

7 Ac efe a wnaeth ddeg canhwylbren aur yn ol eu portreiaid, ac a'u gosododd yn y deml, pump o'r tu dehau, a phump o'r tu aswy.

8 Gwnaeth hefyd ddeg o fyrddau, ac a'u gosododd yn y deml, pump o'r tu dehau, a phump o'r tu aswy: ac efe a wnaeth gant o gawgiau aur.

9 ¶ Ac efe a wnaeth gyntedd yr offeiriaid, a'r cyntedd mawr, a dorau i'r cynteddoedd; a'u dorau hwynt a wisgodd efe â phres.

10 Ac efe a osododd y môr ar yr

ystlys ddehau, tu a'r dwyrain, ar gyfer y dehau.

11 Gwnaeth Hiram hefyd y crochanau, a'r rhawiau, a'r cawgiau: a darfu i Hiram wneuthur y gwaith a wnaeth efe dros frenhin Solomon i dŷ Dduw:

12 Y ddwy golofn, a'r cuapiau, a'r coronau ar ben y ddwy golofn, a'r ddwy bleth i guddio y ddau gnaf coronog, y rhai *oedd* ar ben y colofnau:

13 A phedwar cant o bomgranadau ar y ddwy bleth; dwy res *oedd* o bomgranadau ar bob pleth, i guddio y ddau gnaf coronog *oedd* ar bennau y colofnau.

14 Ac efe a wnaeth ystolion, ac a wnaeth noeau ar yr ystolion;

15 Un môr, a deuddeg o ychain dano:

16 Y crochanau hefyd, a'r rhawiau, a'r cigweiniau, a'u holl lestri hwynt, a wnaeth Hiram ei dad i'r brenhin Solomon, yn nhŷ yr ARGLWYDD, o bres gloyw.

17 Y'ngwastadedd yr Iorddonen y toddodd y brenhin hwynt, mewn cleidir, rhwng Succoth a Seredathah.

18 Fel hyn y gwnaeth Solomon yr holl lestri hyn, yn lliosog iawn; canys anfeidrol *oedd* bwys y pres.

19 ¶ A Solomon a wnaeth yr holl lestri *oedd* yn nhŷ DDUW, a'r allor aur, a'r byrddau *oedd* â'r bara gosod arnynt,

20 A'r canhwylbrennau, a'u lampau, i oleuo yn ol y ddefod o flaen y gafell, o aur pur;

21 Y blodau hefyd, a'r lampau, a'r gefeiliau, *oedd* aur, a hwnnw yn aur perffaith.

22 Y psaltringau hefyd, a'r cawgiau, a'r llwyau, a'r thusserau, *oedd* aur pur: a drws y tŷ, a'i ddorau, o du fewn y cyssegr sancteiddiolaf, a dorau tŷ y deml, *oedd* aur.

PEN. V.

1 *Y trysorau cyssegredig.* 2 *Dwyn arch Dduw yn barch'dig i'r cyssegr.* 11 *Dduw yn ol ei foliannu, yn dangos arwydd o'i ffafr.*

FELLY y gorphenwyd yr holl waith a wnaeth Solomon i dŷ yr ARGLWYDD: a Solomon a ddug i mewn yr hyn a gyssegrasai Dafydd ei

dad; ac a osododd yn nhrysorau tŷ DDUW, yr arian, a'r aur, a'r holl lestri.

2 ¶ Yna y cynnullodd Solomon henuriaid Israel, a holl bennau y llwythau, pennau cenedl meibion Israel, i Jerusalem, i ddwyn i fynu arch cyfammod yr ARGLWYDD o ddinas Dafydd, honno *yw* Sion.

3 Am hynny holl wŷr Israel a ymgynnullasant at y brenhin ar yr wyl *oedd* yn y seithfed mis.

4 A holl henuriaid Israel a ddaethant, a'r Lefiaid a godasant yr arch.

5 A hwy a ddygasant i fynu yr arch, a phabell y cyfarfod, a holl lestri y cyssegr, y rhai *oedd* yn y babell, yr offeiriaid a'r Lefiaid a'u dygasant hwy i fynu.

6 Hefyd brenhin Solomon, a holl gynulleidfa Israel, y rhai a gynnullasant atto *ef* o flaen yr arch, a aberthasant o ddefaid, a gwartheg, fwy nag a ellid eu rhifo na'u cyfrif gan lliosowgrwydd.

7 A'r offeiriaid a ddygasant arch cyfammod yr ARGLWYDD i'w lle, i gafell y tŷ, i'r cyssegr sancteiddiolaf, hyd tan adenydd y cerubiaid.

8 A'r cerubiaid *oedd* yn lledu eu hadenydd dros le yr arch: a'r cerubiaid a gysgodent yr arch a'i throsolion, oddi arnodd.

9 A thynnasant allan y trosolion, fel y gwelid pennau y trosolion o'r arch o flaen y gafell, ac ni welid hwynt oddi allan. Ac yno y mae hi hyd y dydd hwn.

10 Nid *oedd* yn yr arch ond y ddwy lech a roddasai Moses *ynddi* yn Horeb, lle y gwnaethai yr ARGLWYDD gyfammod â meibion Israel, pan ddaethant hwy allan o'r Aipht.

11 ¶ A phan ddaeth yr offeiriaid o'r cyssegr (canys yr holl offeiriaid, y rhai a gafwyd, a ymsancteiddiasent, heb gadw dosparthiad:

12 Felly y Lefiaid, y rhai *oedd* gantorion, hwynt-hwy oll o Asaph, o Heman, o Jeduthun, â'u meibion hwynt, ac â'u brodyr, wedi eu gwisgo â llïan main, â symbalau, ac â nablau, a thelynau, yn sefyll o du dwyrain yr allor, a chyd â hwynt chwe ugain o offeiriaid yn udganu mewn udgyrn.

13 Ac fel yr oedd yr udganwyr a'r cantorion, megis un, i seinio un sain i glodfori ac i foliannu yr ARGLWYDD; ac wrth ddyrchafu sain mewn udgyrn, ac mewn symbolau, ac mewn offer cerdd, ac wrth foliannu yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Canys da yw; ac yn dragywydd y mae ei drugaredd ef: yna y llanwyd y tŷ â chwmmwl, sef tŷ yr ARGLWYDD;

14 Fel na allai yr offeriaid sefyll i wasanaethu gan y cwmwl: o herwydd gogoniant yr ARGLWYDD a lanwasai dŷ DDUW.

PEN. VI.

1 Solomon, wedi bendithio y bobl, yn bendithio Duw. 12 Gweddi Solomon wrth gyssegru y deml, allan o'r pulpud pres.

YNA y llefarodd Solomon, Yr ARGLWYDD a ddywedodd yr arhosai efe yn y tywyllwch;

2 A minnau a adeiledais dŷ yn drigfa i ti, a lle i'th breswylfod yn dragywydd.

3 A'r brenhin a drodd ei wyneb, ac a fendithiodd holl gynnulleidfa Israel (a holl gynnulleidfa Israel oedd yn sefyll)

4 Ac efe a ddywedodd, Bendigedig fyddo ARGLWYDD DDUW Israel, yr hwn a lefarodd â'i enau wrth Dafydd fy nhad, ac a gwblhâodd â'i ddwyllaw, gan ddywedyd,

5 Er y dydd y dygais i fy mhobl allan o wlad yr Aipht, ni ddetholais ddinas o holl lwythau Israel i adeiladu tŷ, i fod fy enw ynddo; ac ni ddewisais wr i fod yn flaenor ar fy mhobl Israel:

6 Ond mi a etholais Jerusalem, i fod fy enw yno; ac a ddewisais Dafydd i fod ar fy mhobl Israel.

7 Ac yr oedd ym mryd Dafydd fy nhad adeiladu tŷ i enw ARGLWYDD DDUW Israel.

8 Ond dywedodd yr ARGLWYDD wrth Dafydd fy nhad, O herwydd bod yn dy fryd di adeiladu tŷ i'm henw i, da y gwnaethost fod hynny yn dy galon:

9 Er hynny nid adeiledi di y tŷ; ond dy fab di, yr hwn a ddaeth allan o'th lwynau, efe a adeilada y tŷ i'm henw i.

10 Am hynny yr ARGLWYDD a

gwblhâodd ei air a lefarodd efe: canys mi a gyfodais yn lle Dafydd fy nhad, ac a esteddais ar orseddfa Israel, fel y llefarodd yr ARGLWYDD, ac a adeiledais dŷ i enw ARGLWYDD DDUW Israel.

11 Ac yno y gosodais yr arch; yn yr hon y mae cyfammod yr ARGLWYDD, yr hwn a ammododd efe â meibion Israel.

12 ¶ A Solomon a safodd o flaen allor yr ARGLWYDD, y'ngwŷydd holl gynnulleidfa Israel, ac a estynnodd ei ddwyllaw:

13 (Canys' Solomon a wnaethai bulpud pres, ac a'i gosodasai y'nghanol y cyntedd, yn bum cufydd ei hŷd, a phŷm cufydd ei led, a thri chufydd ei uchder; ac a safodd arnc, ac a ostyngodd ar ei liniau ger bron holl gynnulleidfa Israel, ac a estynnodd ei ddwyllaw tu a'r nefoedd)

14 Ac efe a ddywedodd, O ARGLWYDD DDUW Israel, nid oes Duw cyffelyb i ti yn y nefoedd, nac ar y ddaear; yn cadw cyfammod a thrugaredd â'th weision, sydd yn rhodio ger dy fron di â'u holl galon:

15 Yr hwn a gedwaist â'th was Dafydd fy nhad, yr hyn a leferaist wrtho; fel y lleferaist â'th enau, felly y cwblhêaist â'th law, megis y mae y dydd hwn.

16 Ac yn awr, O ARGLWYDD DDUW Israel, cadw â'th was Dafydd fy nhad, yr hyn a leferaist wrtho, gan ddywedyd, Ni thorrir ymaith oddi wrthyt na byddo gwr ger fy mron i yn eistedd ar deyrn-gadair Israel; os dy feibion a wylant ar eu ffordd, i rodio yn fy nghyfraith i, fel y rhodiaist ti ger fy mron i.

17 Yn awr gan hynny, O ARGLWYDD DDUW Israel, poed gwir fyddo dy air a leferaist wrth dy was Dafydd.

18 Ai gwir yw, y preswylia Duw gyd â dyn ar y ddaear? Wele y nefoedd, a nefoedd y nefoedd, ni allant dy amgyffred; pa faint llai y dichon y tŷ hwn a adeiledais i?

19 Edrych gan hynny ar weddi dy was, ac ar ei ddeisyfiad ef, O ARGLWYDD fy NUW, i wrando ar y llef

ac ar y weddi y mae dy was yn ei gweddio ger dy fron :

20 Fel y byddo dy lygaid yn agored tu a'r tŷ yma ddydd a nos, tu a'r lle *am* yr hwn y dywedaist, y gosodit dy enw yno; i wrando ar y weddi a weddio dy was di yn y fan hon.

21 Gwrando gan hynny ddeisyfiadau dy was, a'th bobl Israel, y rhai a weddiant yn y lle hwn: gwrando di hefyd o le dy breswylfod, *sef* o'r nefoedd; a phan glywech, maddeu.

22 ¶ Os pecha gwr yn erbyn ei gymmydog, a gofyn ganddo raith, gan ei dyngu ef, a dyfod y llw o flaen dy allor di yn y tŷ hwn :

23 Yna gwrando di o'r nefoedd; gwna hefyd, a barna dy weision; gan dalu i'r drygionus, trwy rod-di ei ffordd ef ar ei ben ei hun; a chan gyfiawnhâu y cyfiawn, trwy rod-di iddo yntau yn ol ei gyfiawnder.

24 ¶ A phan darawer dy bobl Israel o flaen y gelyn, am iddynt bechu yn dy erbyn; os dychwelant, a chyfaddef dy enw, a gweddio ac ymbil ger dy fron di yn y tŷ hwn :

25 Yna gwrando di o'r nefoedd, a maddeu bechod dy bobl Israel, a dychwelant i'r tir a roddaist iddynt hwy, ac i'w tadau.

26 ¶ Pan gauer y nefoedd, fel na byddo gwlaw, o herwydd pechu o honynt i'th erbyn; os gweddiant yn y lle hwn, a chyfaddef dy enw, a dychwelyd oddi wrth eu pechod, pan gystuddiech hwynt :

27 Yna gwrando di o'r nefoedd, a maddeu bechod dy weision, a'th bobl Israel, pan ddysegech iddynt dy ffordd dda yr hon y rhodient ynddi; a dyro wlaw ar dy wlad a roddaist i'th bobl yn etifeddiaeth.

28 ¶ Os bydd newyn yn y tir, os ydd haint, deifiad, neu falldod, os bydd locustiaid neu lindys; os gwarchae ei elyn arno ef yn ninasoedd ei wlad; *neu* pa bla bynnag, neu glefyd bynnag *a fyddo*;

29 Pob gweddi, pob deisyfiad a fyddo gan bob dyn, neu gan holl bobl Israel; pan wypo pawb ei bla ei hun, a'i ddolur, ac estyn ei ddwyllaw tu a'r tŷ hwn :

30 Yna gwrando di o'r nefoedd, o fangre dy breswylfod, a maddeu, a dyro i bob un yn ol ei holl ffyrdd, yr hwn a adwaenost ei galon ef (cans tydi yn unig a adwaenost galon meibion dynion)

31 Fel y'th ofnont, gan rodio yn dy ffyrdd di yr holl ddyddiau y byddont hwy byw ar wyneb y ddaear, yr hon a roddaist i'n tadau ni.

32 ¶ Ac am y dieithrddyn hefyd, yr hwn ni *byddo* o'th bobl di Israel, ond wedi dyfod o wlad bell, er mwyn dy enw mawr, a'th law gadarn, a'th fraich estynedig; os deuant a gweddio yn y tŷ hwn :

33 Yna gwrando di o'r nefoedd, o fangre dy breswylfod, a gwna yn ol yr hyn oll a lefo y dieithrddyn arnat; fel yr adwaeno holl bobl y ddaear dy enw di, ac y'th ofnont, fel *y mae* dy bobl Israel, ac y gwypon't mai ar dy enw di y gelwir y tŷ yma a adeileidais i.

34 ¶ Os â dy bobl allan i ryfel yn erbyn eu gelynion ar hyd y ffordd yr anfonych hwynt, os gweddiant arnat ti tu a'r ddinas yma yr hon a ddetholaist, a'r tŷ a adeileidais i'th enw di :

35 Yna gwrando o'r nefoedd ar eu gweddiant hwynt ac ar eu deisyfiad, a gwna farn iddynt.

36 ¶ Os pechant i'th erbyn (cans nid oes dyn ni phecha) a diglloni o honot i'w herbryn hwynt, a'u rhoddi o flaen eu gelynion, ac iddynt eu caethgludo yn gaethion i wlad bell neu agos;

37 Os dychwelant at eu calon yn y wlad y caethgludwyd hwynt iddi, a dychwelyd ac ymbil â thi y'ngwlad eu caethiwed, gan ddywedyd, Pechasom, troseddasom, a gwnaethom yn annuwiol;

38 Os dychwelant attat â'u holl galon, ac â'u holl enaid, y'ngwlad eu caethiwed, lle y caethgludasant hwynt, a gweddio tu a'u gwlad a roddaist i'w tadau, a'r ddinas a ddetholaist, a'r tŷ a adeileidais i'th enw di :

39 Yna gwrando di o'r nefoedd, o fangre dy breswylfod, eu gweddiant hwynt a'u deisyfiadau, a gwna farn iddynt, a maddeu i'th bobl a bechasant i'th erbyn.

40 Yn awr, O fy Nuw, bydded,

attolwg, dy lygaid yn agored, a'th glustiau yn ymwrando â'r weddi a wneir tu a'r lle yma.

41 Ac yn awr cyfod, O ARGLWYDD DDUW, i'th orphwysfa, ti ac arch dy gadernid: dillader dy offeiriad, O ARGLWYDD DDUW, â iachawdwriaeth, a llawenyched dy saint mewn daioni.

42 O ARGLWYDD DDUW, na thro ymaith wyneb dy enneiniog: cofia drugareddau Dafydd dy was.

PEN. VII.

1 *Duw yn tystiolaethu gyd â gweddi Solomon, trwy dân o'r nef, a gogoniant yn y deml; a'r bobl yn ei addoli ef. 4 Cyhoedd ebyrth Solomon. 8 Solomon, ar ol cadw gwyl y pebyll, a gwyl cysegriad yr allor, yn gollwg y bobl ymaith. 12 Duw yn ymddangos i Solomon, ac yn rhoi iddo addewidion dan ammod.*

AC wedi gorphen o Solomon weddio, tân a ddisgynodd o'r nefoedd, ac a ysodd y poeth-offrwm a'r ebyrth; a gogoniant yr ARGLWYDD a lanwodd y tŷ.

2 Ac ni allai yr offeiriad fyned i mewn i dŷ yr ARGLWYDD, o herwydd gogoniant yr ARGLWYDD a lanwasai dŷ yr ARGLWYDD.

3 A phan welodd holl feibion Israel y tân yn disgyn, a gogoniant yr ARGLWYDD ar y tŷ, hwy a ymgrymasant â'u hwynebau i lawr ar y palmant, ac a addolasant, ac a glodforasant yr ARGLWYDD, canys daionus *yw efe*; o herwydd *bod* ei drugaredd ef yn dragwydd.

4 ¶ Yna y brenhin a'r holl bobl a aberthasant ebyrth ger bron yr ARGLWYDD.

5 A'r brenhin Solomon a aberthodd aberth o ddwy fil ar hugain o ychain, a chwech ugain mil o ddefaid: felly y brenhin a'r holl bobl a gyssegrasant dŷ DDUW.

6 A'r offeiriad oedd yn sefyll yn eu goruchwyliaeth: a'r Lefiaid âg offer cerdd yr ARGLWYDD, y rhai a wnaethai Dafydd y brenhin i gyffesu yr ARGLWYDD, o herwydd yn dragwydd y *mae* ei drugaredd ef, pan oedd Dafydd yn moliannu *DUW* trwyddynt hwy: a'r offeiriad oedd yn udganu ar eu cyfer hwynt, a holl Israel oedd yn sefyll.

7 A Solomon a gyssegrodd ganol y cyntedd yr hwn *oedd* o flaen tŷ yr ARGLWYDD: canys yno yr offrymmodd efe boeth-offrymmau, a braser yr aberthau hêdd; canys ni allai yr allor bres a wnaethai Solomon dderbyn y poeth-offrwm, a'r bwyd-offrwm, a'r braser.

8 ¶ A Solomon a gadwodd wyl y pryd hwnnw saith niwrnod, a holl Israel gyd âg ef, cynnulleidfa fawr iawn, o ddyfodfa Hamath hyd afon yr Aipht.

9 Gwnaethant hefyd yr wythfed dydd gymmanfa: canys cysegriad yr allor a gadwasant hwy saith niwrnod, a'r wyl saith niwrnod.

10 Ac yn y trydydd dydd ar hugain o'r seithfed mis y gollyngodd efe y bobl i'w pabellau, yn hyfryd ac yn llawen *eu* calon, am y daioni a wnaethai yr ARGLWYDD i Dafydd, ac i Solomon, ac i Israel ei bobl.

11 Fel hyn y gorphenodd Solomon dŷ yr ARGLWYDD, a thŷ y brenhin: a'r hyn oll oedd ym mryd Solomon ei wneuthur yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac yn ei dŷ ei hun, a wnaeth efe yn llwyddiannus.

12 ¶ A'r ARGLWYDD a ymddangosodd i Solomon liw nos, ac a ddywedodd wrtho, Gwrandawais dy weddi, a mi a ddewisais y fan hon i mi yn dŷ aberth.

13 Os cauaf fi y nefoedd, fel na byddo gwlaw, neu os gorchymynaf i'r locustiaid ddifa y ddaear, ac os anfonaf haint ym mysgr fy mhobl;

14 Os fy mhobl, y rhai y gelwir fy enw arnynt, a ymostyngant, ac a weddiant, ac a geisiant fy wyneb, ac a dröant o'u ffyrdd drygionus: yna y gwrandawaf o'r nefoedd, ac y maddeuaf iddynt eu pechodau, ac yr iachâf eu gwlad hwynt.

15 Yn awr fy llygaid a fyddant yn agored, a'm clustiau yn ymwrando â'r weddi a wneir yn y fan hon.

16 Ac yn awr mi a ddetholais ac a sancteidiais y tŷ hwn, i fod fy enw yno hyd byth: fy llygaid hefyd a'm calon a fyddant yno yn wastadol.

17 A thithau, os rhödi ger fy mron i, fel y rhodiodd Dafydd dy dad, a

gwneuthur yr hyn oll a orchymynais i ti, a chadw fy neddfau a'm barned-igaethau :

18 Yna y sicrhâf deyrn-gadair dy frenhiniaeth di, megis yr ammodais â Dafydd dy dad, gan ddywedyd, Ni thorrir ymaith oddi wrthyt *na byddo* gwr yn arglwyddiaethu yn Israel.

19 Ond os dychwelwch, ac os gwrthodwch fy neddfau a'm gorchymynion a roddais ger eich brou, ac os ewch a gwasanaethu duwiau dieithr, ac ymgrymmu iddynt hwy:

20 Yna mi a'u diwreiddiaf hwynt o'm gwlad a roddais iddynt, a'r tŷ a sancteiddiais i'm henw a fwriaf allan o'm golwg, a mi a'i rhoddaf ef yn ddiareb, ac yn wawd ym mysg yr holl bobloedd.

21 A'r tŷ yma, yr hwn sydd uchel, a wna i bawb a'r a êl heibio iddo synnu; fel y dywedo, Paham y gwnaeth yr ARGLWYDD fel hyn i'r wlad hon, ac i'r tŷ hwn?

22 Yna y dywedant, Am iddynt wrthod ARGLWYDD DDuw eu tadau, yr hwn a'u dug hwy allan o wlad yr Aipht, ac *am* iddynt ymaflyd mewn duwiau dieithr, ac ymgrymmu iddynt, a'u gwasanaethu hwynt: am hynny y dug esfe yr holl ddrwg yma arnynt hwy.

PEN. VIII.

1 *Adeilad Solomon. 7 Solomon yn dwyn y cenhedloedd a adawsid dan deyrnged iddo; ac yn gwneuthur yr Israeliaid yn llywiardwyr dan.*
11 *Merch Pharaoh yn symmudo i'w thŷ.* 12 *Cyhoedd aberthau blynyddol Solomon.* 14 *Solomon yn gosod yr offeiriaid a'r Lefiaid yn eu lleoedd.* 17 *Y llynges yn cyrchu aur o Ophir.*

AC ym mhen yr ugain mlynedd, yn y rhai yr adeiladodd Solomon dŷ yr ARGLWYDD, a'i dŷ ei hun,

2 Solomon a adeiladodd y dinasoedd a roddasai Hiram i Solomon, ac a wnaeth i feibion Israel drigo yno.

3 A Solomon a aeth i Hamath-sobah, ac a'i gorchfygodd hi.

4 Ac esfe a adeiladodd Tadmor yn yr anialwch, a holl ddinasoedd y trysorau, y rhai a adeiladodd esfe yn Hamath.

5 Efe hefyd a adeiladodd Beth-horon uchaf, a Beth-horon isaf, din-

asoedd wedi eu cadarnhau â muriau, pyrth, a barrau;

6 Bahalath hefyd, a holl ddinasoedd y trysorau oedd gan Solomon, a holl ddinasoedd y cerbydau, a dinasoedd y marchogion, a'r hyn oll oedd ewyllys gan Solomon ei adeiladu yn Jerusalem, ac yn Libanus, ac yn holl dir ei arglwyddiaeth ef.

7 ¶ Yr holl bobl y rhai a adawyd o'r Hethiaid, a'r Amoriaid, a'r Phezeiaid, a'r Hefiaid, a'r Jebusiaid, y rhai nid *oeddynt* o Israel;

8 *Ond* o'u meibion hwynt, y rhai a drigasantar eu hol hwynt yn y wlad, y rhai ni ddifethasai meibion Israel, Solomon a'u gwnaeth hwynt yn drethol hyd y dydd hwn.

9 Ond o feibion Israel ni roddodd Solomon *neb* yn weision yn ei waith: canys hwynt-hwy *oeddynt* ryfelwyr, a thywysogion ei gapteniaid ef, a thywysogion ei gerbydau a'i wŷr meirch ef.

10 A dyma y rhai pennaf o swyddogion y brenhin Solomon, *sef* dau cant a deg a deugain, yn arglwyddiaethu ar y bobl.

11 ¶ A Solomon a ddug ferch Pharaoh i fynu o ddinas Dafydd i'r tŷ a adeiladasai esfe iddi hi: canys esfe a ddywedodd, Ni thrig fy ngwraig i yn nhŷ Dafydd brenhin Israel, o herwydd sanctaidd yw, oblegid i arch yr ARGLWYDD ddyfod i mewn iddo.

12 ¶ Yna Solomon a offrymmodd boeth-offrymmau i'r ARGLWYDD ar allor yr ARGLWYDD, yr hon a adeiladasai esfe o flaen y porth;

13 I boeth-offrymmu dogn dydd yn ei ddydd, yn ol gorchymyn Moses, ar y Sabbothau, ac ar y newyddloerau, ac ar y gwyliau arbennig, dair gwaith yn y flwyddyn; *sef* ar wyl y bara croyw, ac ar wyl yr wythnosau, ac ar wyl y pebyll.

14 ¶ Ac esfe a osododd, yn ol trefn Dafydd ei dad, ddosparthiadau yr offeiriaid yn eu gwasanaeth, a'r Lefiaid yn eu goruchwyliaeth, i folianu ac i weini ger bron yr offeiriaid, fel yr oedd ddyledus bob dydd yn ei ddydd, a'r porthorion yn eu dosparthiadau, wrth

bob porth: canys felly yr oedd gorchymyn Dafydd gwr Duw.

15 Ac ni throisant hwy oddi wrth orchymyn y brenhin i'r offeriaid a'r Lefiaid, am un peth, nac am y trysorau.

16 A holl waith Solomon oedd wedi ei barottôi hyd y dydd y seiliwyd tŷ yr ARGLWYDD, a hyd oni orphenwyd ef. *Felly* y gorphenwyd tŷ yr ARGLWYDD.

17 ¶ Yna yr aeth Solomon i Esion-gaber, ac i Eloth, ar fîn y môr, yng ngwlad EDOM.

18 A Hiram a anfonodd gyd â'i weision longau, a gweision cyfarwydd ar y môr; a hwy a aethant gyd â gweision Solomon i Ophir, ac a gymmerasant oddi yno bedwar cant a deg a deugain talent o aur, ac a'u dygasant i'r brenhin Solomon.

PEN. IX.

1 *Brenhines Seba yn rhyfedd ganddi ddoethineb Solomon.* 13 *Aur Solomon,* 15 *a'i dariannau,* 17 *a'i orsedd-faingc ifori,* 20 *a'i lestri,* 23 *a'i awrhegion,* 25 *a'i gerbydau a'i feirch,* 26 *a'i deyrnged.* 29 *Pa hyd y teyrnasodd efe, a'i farwolaeth.*

A PHAN glybu brenhines Seba glôd Solomon, hi a ddaeth i Jerusalem, i brofi Solomon â chwestiynau caled, â llu mawr iawn, ac â chamelod yn dwyn aroglau, ac aur lawer, a meini gwerthfawr: a hi a ddaeth at Solomon, ac a ddywedodd wrtho ef yr hyn oll oedd yn ei chalon.

2 A Solomon a fynegodd iddi hi ei holl ofynion: ac nid oedd dim yn guddiedig rhag Solomon a'r na fynegodd efe iddi hi.

3 A phan welodd brenhines Seba ddoethineb Solomon, a'r tŷ a adeiladasai efe,

4 A bwyd ei fwrdd, ac eisteddiad ei weision, a threfn ei weinidogion, a'u dillad, a'i drulliadau ef, a'u gwisgoedd, a'i esgynfa ar hyd yr hon yr âi efe i fynu i dŷ yr ARGLWYDD; nid oedd mwyach yspryd ynddi.

5 A hi a ddywedodd wrth y brenhin, Gwir yw y gair a glywais yn fy ngwlad, am dy weithredoedd di, ac am dy ddoethineb:

6 Etto ni choeliais i'w geiriau

hwynt, nes i mi ddyfod, ac i'm llygaid weled. Ac wele, ni fynegasid i mi hanner helaethrwydd dy ddoethineb: ychwanegaist at y glôd a glywais i.

7 Gwyn fyd dy wŷr di, a gwynfydedig yw dy weision hyn, y rhai sydd yn sefyll yn wastadol ger dy fron, ac yn clywed dy ddoethineb.

8 Bendigedig fyddo yr ARGLWYDD dy DDUW, yr hwn a'th hoffodd di, i'th osod ar ei orseddfa ef, yn frenhin dros yr ARGLWYDD dy DDUW: o herwydd cariad dy DDUW tu ag at Israel, i'w sicrhâu yn dragywydd; am hynny y gwnaeth efe dydi yn frenhin arnynt hwy, i wneuthur barn a chyfiawnder.

9 A hi a roddodd i'r brenhin chwech ugain talent o aur, a phêr-aroglau lawer iawn, a meini gwerthfawr: ac ni bu y fath bêr-aroglau a'r rhai a roddodd brenhines Seba i'r brenhin Solomon.

10 Gweision Hiram hefyd, a gweision Solomon, y rhai a ddygasant aur o Ophir, a ddygasant goed alummim, a meini gwerthfawr.

11 A'r brenhin a wnaeth o'r coed alummim risiau i dŷ yr ARGLWYDD, ac i dŷ y brenhin, a thelynnau a nablau i'r cantorion: ac ni welsid eu bath o'r blaen y'ngwlad Judah.

12 A'r brenhin Solomon a roddodd i frenhines Seba ei holl ddymuniad, a'r hyn a ofynnodd hi, heb law yr hyn a ddygasai hi i'r brenhin. *Felly* hi a ddychwelodd, ac a aeth i'w gwlad, hi a'i gweision.

13 ¶ A phwys yr aur a ddeuai i Solomon bob blwyddyn, oedd chwe chant a thriugain a chwech o dalentau aur;

14 Heb law yr hyn yr oedd y marchnadwyr a'r marsiandwyr yn eu dwyn: a holl frenhinoedd Arabia, a thywysogion y wlad, oedd yn dwyn aur ac arian i Solomon.

15 ¶ A'r brenhin Solomon a wnaeth ddau can tarian o aur dilin: chwe chan sicl o aur dilin a roddodd efe ym mhob tarian.

16 A thri chant o fwcledi o aur dilin: tri chan sicl o aur a roddodd efe ym mhob bwaled. A'r

brenhin a'u gosododd hwynt yn nhy coed Libanus.

17 ¶ A'r brenhin a wnaeth orseddfa fawr o ifori, ac a'i gwisgodd âg aur pur.

18 A chwech o risiau oedd i'r orseddfa, a throedle o aur, y'nglŷn wrth yr orseddfa, a chanllawiau o bob tu i'r caistledde, a dau lew yn sefyll wrth y caillawiau;

19 A deuddeg o lewod yn sefyll yno ar y chwe gris o bob tu. Ni wnaethpwyd y fath mewn un deyrnas.

20 ¶ A holl lestri diod y brenhin Solomon oedd o aur, a holl lestri tŷ coed Libanus oedd aur pur: nid oedd yr un o arian; nid oedd dim bri arno yn nyddiau Solomon.

21 Canys llongau y brenhin oedd yn myned i Tarsis gyd â gweision Hiram: unwaith yn y tair blynedd y deuai llongau Tarsis yn dwyn aur, ac arian, ac ifori, ac eppâod, a pheunod.

22 A'r brenhin Solomon a ragorodd ar holl frenhinoedd y ddaear mewn cyfoeth a doethineb.

23 ¶ A holl frenhinoedd y ddaear oedd yn ceisio gweled wyneb Solomon, i wrando ei ddoethineb a roddasai Duw yn ei galon ef.

24 A hwy a ddygasant bob un ei anrheg, llestri arian, a llestri aur, a gwisgoedd, arfau, a phêr-aroglau, meirch a mulod, dogn bob blwyddyn.

25 ¶ Ac yr oedd gan Solomon bedair mil o bresebau meirch a cherbydau, a deuddeng mil o wŷr meirch; ac efe a'u cyflëodd hwynt yn ninasoedd y cerbydau, a chyd â'r brenhin yn Jerusalem.

26 ¶ Ac yr oedd efe yn arglwyddiaethu ar yr holl frenhinoedd, o'r afon hyd wlad y Philistiaid, a hyd derfyn yr Aipht.

27 A'r brenhin a wnaeth yr arian yn Jerusalem fel cerrig, a'r cedrwydd a wnaeth efe fel y sycomorwydd yn y doldir, o amlra.

28 Ac yr oeddynt hwy yn dwyn meirch i Solomon o'r Aipht, ac o bob gwlad.

29 ¶ A'r rhan arall o weithredoedd Solomon, cyntaf a diweddaf, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig y'ngeiriau

Nathan y prophwyd, ac ym mbrophwydoliaeth Ahiah y Siloniad, ac y'ngweledigaethau Ido y gweledydd yn erbyn Jeroboam mab Nebat?

30 A Solomon a deyrnasodd yn Jerusalem ar holl Israel ddeugain mlynedd.

31 A Solomon a hunodd gyd â'i dadau, a chladdwyd ef yn ninas Dafydd ei dad; a Rehoboam ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. X.

1 Yr Israeliaid yn ymgasglu yn Sicheim i goront Rehoboam, a thrwy Jeroboam yn ceisio ganddo eu rhyddhâu hwy. 6 Rehoboam yn gwrthod cynghor yr hynafgwyr, a thrwy gynghor y gwŷr ieuaingc, yn eu hatteb hwy yn arw. 16 Deg llwyth yn eilio oddi wrtho ef, yn lladd Hadoram, ac yn ei yrru yntau i ffô.

A REHOBAM a aeth i Sicheim; canys i Sicheim y daethai holl Israel i'w urddo ef yn frenhin.

2 A phan glybu Jeroboam mab Nebat, (ac yntau yn yr Aipht, lle y ffoisai efe o'wydd Solomon y brenhin) Jeroboam a ddychwelodd o'r Aipht.

3 Canys hwy a anfonasant, ac a alwasant am dano ef. A Jeroboam a holl Israel a ddaethant, ac a ymddiddanasant â Rehoboam, gan ddywedyd,

4 Dy dad a wnaeth ein hiau ni yn drom; yn awr gan hynny ysgafuhâ beth o gaethiwed caled dy dad, ac o'i iau drom ef yr hon a roddodd efe arnom ni, a ni a'th wasanaethwn di.

5 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ym mhen y tridiau dychwelwch attaf fi. A'r bobl a aethant ymaith.

6 ¶ A'r brenhin Rehoboam a ymgynghorodd â'r henuriaid a fuasai yn sefyll o flaen Solomon ei dad ef pan ydoedd efe yn fyw, gan ddywedyd, Pa fodd yr ydych chiwi yn cynghori ateb y bobl hyn?

7 A hwy a lefarasant wrtho, gan ddywedyd, Os byddi yn dda i'r bobl yma, a'u boddloni hwynt, ac os dywedi wrthynt eiriau têg, hwy a fyddant yn weision i ti byth.

8 Ond efe a wrthododd gynghor yr henuriaid a gynghorasant hwy iddo; ac efe a ymgynghorodd â'r gwŷr ieuaingc a gynnyddasant gyd âg ef, a'r rhai oedd yn sefyll ger ei fron ef.

9 Ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Beth yr ydych chwi yn ei gyng-hori, fel yr atebom y bobl hyn, y rhai a lefarasant wrthyf, gan ddywedyd, Ysgafnhâ *beth ar yr iau* a osododd dy dad arnom ni?

10 A'r gwyr ieuaingc y rhai a gynnyddasant gyd âg ef a lefarasant wrtho, gan ddywedyd, Fel hyn y dywedi wrth y bobl a lefarasant wrthyf, gan ddywedyd, Dy dad a wnaeth ein hiau ni yn drom, ysgafnhâ dithau *hi* oddi arnom ni: fel hyn y dywedi wrthynt; Fy *mys* bach *fydd* ffyrfach nâ llwynau fy nhad.

11 Ac yn awr fy nhad a'ch llwythodd chwi â iau drom, minnau hefyd a chwanegaf ar eich iau chwi: fy nhad a'ch ceryddodd chwi â ffrewyllau, a minnau *a'ch ceryddaf* âg ysgorpcionau.

12 Yna y daeth Jeroboam, a'r holl bobl, at Rehoboam y trydydd dydd, fel y llefarasai y brenhin, gan ddywedyd, Dychwelwch attaf fi y trydydd dydd.

13 A'r brenhin a'u hattebodd hwynt yn arw: a'r brenhin Rehoboam a wrthododd gynghor yr henuriaid.

14 Ac efe a lefarodd wrthynt yn ol cynghor y gwyr ieuaingc, gan ddywedyd, Fy nhad a wnaeth eich iau chwi yn drom, a minnau a chwanegaf arni hi: fy nhad a'ch ceryddodd chwi â ffrewyllau, a minnau *a'ch ceryddaf chwi* âg ysgorpcionau.

15 Ac ni wrandawodd y brenhin ar y bobl; o herwydd yr achos oedd oddi wrth Dduw, fel y cwblhâi yr ARGLWYDD ei air a lefarasai efe trwy law Ahiah y Siloniad wrth Jeroboam mab Nabat.

16 ¶ A phan *welodd* holl Israel na wrandawai y brenhin arnynt hwy, y bobl a attebasant y brenhin, gan ddywedyd, Pa ran *sydd* i ni yn Dafydd? nid *oes* chwaith i ni etifeddiaeth ym mab Jesse: O Israel, *âed* pawb i'w pebyll; edrych yn awr *ar dy dŷ* dy hun, Dafydd. Felly holl Israel a aethant i'w pebyll.

17 Ond meibion Israel, y rhai oedd yn preswyllo yn ninasoedd Judah, Rehoboam a deyrnasodd arnynt hwy.

18 A'r brenhin Rehoboam a anfon-

odd Hadoram, yr hwn *oedd* ar y dreth, a meibion Israel a'i llabyddiasant ef â meini, fel y bu efe farw: ond y brenhin Rehoboam a brysurodd i fyned i'w gerbyd, i ffioi i Jerusalem.

19 Ac Israel a wrthryfelasant yn erbyn tŷ Dafydd hyd y dydd hwn.

PEN. XI.

1 *Rehoboam yn codi llu i ddoyn Israel dano, a Semaiah yn gwarafun iddo. 5 Rehoboam yn cadarnhâu y deyrnas âg ymddiffynfeydd ac angenrheidiau. 13 Yr offeiriad a'r Lefiaid, a'r rhai oedd yn ofni Dduw, wedi i Jeroboam eu gwrthod, yn cadarnhâu teyrnas Judah. 18 Gwragedd a phlant Rehoboam.*

A PHAN ddaeth Rehoboam i Jerusalem, efe a gasglodd o holl dŷ Judah, ac o Benjamin, gant a phedwar ugain mil o *wŷr* dewisol, cymmwys i ryfel, i ymladd âg Israel, ac i ddwyn drachefn y frenhiniaeth i Rehoboam.

2 Ond gair yr ARGLWYDD a ddaeth at Semaiah gwr Dduw, gan ddywedyd,

3 Dywed wrth Rehoboam mab Solomon brenhin Judah, ac wrth holl Israel yn Judah a Benjamin, gan ddywedyd,

4 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Nac ewch i fynu, ac nac ymleddwch yn erbyn eich brodyr; dychwelwch bob un i'w dŷ ei hun: canys trwof fi y gwnaethpwyd y peth hyn. A hwy a wrandawsant ar eiriau yr ARGLWYDD, ac a ddychwelasant, heb fyned yn erbyn Jeroboam.

5 ¶ A Rehoboam a drigodd yn Jerusalem, ac a adeiladodd ddinasoedd cedyrn yn Judah.

6 Ac efe a adeiladodd Bethlehem, ac Etam, a Thecoa,

7 A Bethsur, a Socho, ac Adûlam, 8 A Gath, a Maresah, a Ziph,

9 Ac Adoraim, a Lachis, ac Azecah,

10 A Sorah, ac Ajalon, a Hebron, y rhai *oedd* yn Judah, ac yn Benjamin; dinasoedd o gadernid.

11 Ac efe a gadarnhâodd yr amddiffynfäoedd, ac a osododd flaenor-iaid ynddynt hwy, a chellau bwyd, ac olew, a gwin.

12 Ac ym mhob dinas y *gosododd* efe dariannau, a gwaywffyn, ac a'u cadarnhâodd hwynt yn gadarn iawn, ac eiddo ef *oedd* Judah a Benjamin.

13 ¶ A'r offeiriad a'r Lefiaid, y rhai oedd yn holl Israel, a gytasant atto ef o'u holl derfynau.

14 Canys y Lefiaid a adawsant eu meusydd pentrefol, a'u meddiant, ac a ddaethant i Judah, ac i Jerusalem: canys Jeroboam a'i feibion a'u bwr-iasai hwynt ymaith o fod yn offeiriad i'r ARGLWYDD.

15 Ac efe a osododd iddo offeiriad i'r uchelfeydd, ac i'r cythreuliaid, ac i'r lloi, a wnaethai efe.

16 Ac ar eu hol hwynt, o holl lwythau Israel, y rhai oedd yn rhoddi eu calon i geisio ARGLWYDD DDUW Israel, a ddaethant i Jerusalem, i aberthu i ARGLWYDD DDUW eu tadau.

17 Felly hwy a gadarnhasant frenhiniaeth Judah, ac a gryfhasant Rehoboam mab Solomon, dros dair blynedd: canys hwy a rodiasant yn ffordd Dafydd a Solomon dair blynedd.

18 ¶ A Rehoboam a gymmerth Mahalath, merch Jerimoth mab Dafydd, yn wraig iddo, ac Abihail merch Eliab mab Jesse:

19 A hi a ymddûg iddo ef feibion, sef Jëus, a Samariah, a Zaham.

20 Ac ar ei hol hi efe a gymmerth Maachah merch Absalom: a hi a ymddûg iddo ef Abiah, ac Attai, a Ziza, a Selomith.

21 A Rehoboam a garodd Maachah merch Absalom yn fwy nâ'i holl wragedd a'i ordderchadon: canys deunaw o wragedd a gymmerth efe, a thriugain o ordderchadon; ac efe a genhedlodd wyth ar hugain o feibion, a thriugain o ferched.

22 A Rehoboam a osododd Abiah mab Maachah yn ben, yn flaenor ar ei frodyr; canys yr oedd yn ei fryd ei urddo ef yn frenhin.

23 Ac efe a fu gall, ac a wasgarodd rai o'i feibion i holl wledydd Judah a Benjamin, i bob dinas gadarn, ac a roddes iddynt hwy luniaeth yn helaeth: ac efe a geisiodd liaws o wragedd.

PEN. XII.

1 Rehoboam yn ymrthod â Dur, a Sisac yn ei goepi ef. 5 Efe a'i dywysogion yn edifarhâu wrth bregelh Semaiah, ac yn cael ymwared rhag eu dinystrio, ond nid rhug eu hanrheithio. 13 Pa hyd y teyrnasodd Rehoboam, a'i farwol-aeth ef.

AC wedi i Rehoboam sicrhâu y frenhiniaeth, a'i chadarnhâu, efe a wrthododd gyfraith yr ARGLWYDD, a holl Israel gyd âg ef.

2 Ac yn y bummed flwyddyn i'r brenhin Rehoboam, y daeth Sisac brenhin yr Aipht i fynu yn erbyn Jerusalem (o herwydd iddynt wrthryfela yn erbyn yr ARGLWYDD)

3 A mil a dau cant o gerbydau, a thri ugeinmil o wŷr meirch; ac nid oedd nifer ar y bobl a ddaeth gyd âg ef o'r Aipht, sef y Lubiaid, y Succiaid, a'r Ethiopiaid.

4 Ac efe a ynnillodd y dinasoedd cedyrn, y rhai oedd yn Judah, ac a ddaeth hyd Jerusalem.

5 ¶ Yna Semaiah y prophwyd a ddaeth at Rehoboam, a thywysogion Judah, y rhai oedd wedi ymgasglu yn Jerusalem rhag ofn Sisac, ac a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Chwi a'm gwrthodasoch i, am hynny myfi a'ch gadewais chwi yn llaw Sisac.

6 Yna tywysogion Israel a'r brenhin a ymstyngasant ac a ddywedasant, Cyfiawn yw yr ARGLWYDD.

7 A phan welodd yr ARGLWYDD iddynt hwy ymostwng, daeth gair yr ARGLWYDD at Semaiah, gan ddywedyd, Hwy a ymostyngasant; am hynny ni ddifethaf hwynt, ond rhoddaf iddynt ymwared ar fyrder; ac ni thywelltir fy llid yn erbyn Jerusalem trwy law Sisac.

8 Etto byddant yn weision iddo ef, fel yr adnabyddont fy ngwasanaeth i, a gwasanaeth teyrnasoedd y gwledydd.

9 Yna Sisac brenhin yr Aipht a ddaeth i fynu yn erbyn Jerusalem, ac a gymmerth drysorau tŷ yr ARGLWYDD, a thrysorau tŷ y brenhin, ac a'u dug hwynt ymaith oll: dug ymaith hefyd y tariannau aur a wnaethai Solomon.

10 A'r brenhin Rehoboam a wnaeth yn eu lle hwynt dariannau pres, ac a'u rhoddodd hwynt i gadw dan law tywysogion gwŷr y gard, y rhai oedd yn cadw drws tŷ y brenhin.

11 A phan elai y brenhin i dŷ yr ARGLWYDD, gwŷr y gard a ddeuent ac a'u cyrchent hwy, ac a'u dygent drachefn i ystafell gwŷr y gard.

12 A phan ymostyngodd efe, Hid yr ARGLWYDD a ddychwelodd oddi wrtho ef, fel nas dinystriai yn hollol; ac yn Judah hefyd yr oedd pob peth yn dda.

13 ¶ Felly y brenhin Rehoboam a ymgyrhâodd yn Jerusalem, ac a deyrnasodd: a mab un mlwydd a deugain oedd Rehoboam pan ddechreuodd efe deyrnasu, a dwy flynedd ar bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem, y ddinas a ddewisasai yr ARGLWYDD i osod ei enw ef ynddi, o holl lwythau Israel: ac enw ei fam oedd Naamah, Amonees.

14 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg, canys ni pharotôdd efe ei galon i geisio yr ARGLWYDD.

15 Am y gweithredoedd cyntaf a diweddaf i Rehoboam, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig y'ngeriau Semaiah y prophwyd, ac Ido y gweledydd, yn yr achau? A bu rhyfeloedd rhwng Rehoboam a Jeroboam yn wastadol.

16 A Rehoboam a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd yn ninas Dafydd; ac Abiah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XIII.

1 Abiah yn dyfod yn lle Rehoboam, ac yn rhyfela â Jeroboam: 4 yn adrodd ddiâed oedd ei achos: 13 yn rhoi ei hyder ar Dduw, ac yn gorchfygu Jeroboam. 21 Guragedd a phlant Abiah.

AC yn y ddeunawfed flwyddyn i'r brenhin Jeroboam y dechreuodd Abiah deyrnasu ar Judah.

2 Tair blynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem; ac enw ei fam ef oedd Michaiiah, merch Uriel o Gibeah. Ac yr oedd rhyfel rhwng Abiah a Jeroboam.

3 Ac Abiah a gydiodd y rhyfel â llu o ryfelwyr grymmus, sef pedwar can mil o wŷr etholedig: a Jeroboam a luniaethodd y rhyfel yn ei erbyn ef âg wyth gan mil o wŷr etholedig, grymmus, nerthol.

4 ¶ Ac Abiah a gyfododd ar fynydd Semaraim, yr hwn sydd ym mynydd Ephraim, ac a ddywedodd, O Jeroboam, a holl Israel, gwrandedwch fi;

5 Oni ddylech chwi wybod roddi

o ARGLWYDD DDUW Israel y frenhiniaeth i Dafydd ar Israel yn dragwydd, iddo ef ac i'w feibion, trwy gyfammod halen?

6 Etto Jeroboam mab Nebat, gwaw Solomon mab Dafydd, a gyfododd ac a wrthryfelodd yn erbyn ei arglwydd.

7 Ac ofer ddyinion, sef meibion y fall, a ymgasglasant atto ef, ac a ymgadarnhasant yn erbyn Rehoboam mab Solomon, pan oedd Rehoboam yn fachgen, ac yn wân ei galon, ac ni allai ymgadarnhau i'w herbyn hwynt.

8 Ac yn awr yr ydych yn meddwl ymgadarnhau yn erbyn brenhiniaeth yr ARGLWYDD, yr hon sydd yn llaw meibion Dafydd; ac yr ydych yn dyrfa fawr, a chyd â chwi y mae y lloi aur a wnaeth Jeroboam yn dduwiau i chwi.

9 Oni yrrasoch ymaith offeiriaid yr ARGLWYDD, meibion Aaron, a'r Lefiaid? ac oni wnaethoch i chwi offeiriaid fel pobl y gwledydd eraill? pwy bynnag sydd yn dyfod i'w gyssegru â bustach ieuangc ac â saith o hyrddod, hwnnw sydd yn offeiriad i'r rhai nid ydynt dduwiau.

10 Ninnau, yr ARGLWYDD yw ein Duw ni, ac nis gwrthodasom ef; a'r offeiriaid y rhai sydd yn gwasanaethu yr ARGLWYDD yw meibion Aaron, a'r Lefiaid sydd yn eu gorchwyl.

11 Ac y maent hwy yn llosgi i'r ARGLWYDD boeth-offrymmau bob bore a phob hwyr, ac arogl-darth peraid; ac yn cadw trefn y bara gosod ar y bwrdd pur, a'r canhwylbren aur a'i lampau, i losgi bob pryd-nawn: canys yr ydym ni yn cadw gorchwyliaeth yr ARGLWYDD ein Duw; ond chwi a'i gwrthodasoch ef.

12 Ac wele, Duw sydd ben gyd â ni, a'i offeiriaid ef âg udgyrn soniarus i udganu yn eich erbyn chwi. O feibion Israel, nac ymleddwch yn erbyn ARGLWYDD DDUW eich tadau; canys ni lwyddwch chwi.

13 ¶ Ond Jeroboam a barodd osod cynllwyn o amgylch, a dyfod o'u hol hwynt: felly yr oeddynt hwy o flaen Judah, a'r cynllwyn o'r tu ol iddynt.

14 A Judah a edrychodd yn ol,

ac wele ryfel iddynt ym mlaen ac yn ol; a hwy a waeddasant ar yr ARGLWYDD, a'r offeiriaid a leisiasant mewn udgyrn.

15 A gwŷr Judah a floeddiasant: a phan waeddodd gwŷr Judah, Duw a darawodd Jeroboam, a holl Israel, o flaen Abiah a Judah.

16 A meibion Israel a ffoisant o flaen Judah: a Duw a'u rhoddodd hwynt i'w llaw hwynt.

17 Ac Abiah a'i hobl a'u tarawsant hwy â lladdfa fawr: a syrthiodd yn archolledig o Israel bwm can mil o wŷr etholedig.

18 Felly y darostyngwyd meibion Israel y pryd hwnnw; a meibion Judah a orfuant, o herwydd iddynt bwysu ar ARGLWYDD DDUW eu tadau.

19 Ac Abiah a erlidiodd ar ol Jeroboam, ac a ddug oddi arno ef ddinasoedd, Bethel a'i phentrefi, a Jesanah a'i phentrefi, ac Ephraim a'i phentrefi.

20 Ac ni chafodd Jeroboam nerth mwyach yn nyddiau Abiah: ond yr ARGLWYDD a'i tarawodd ef, fel y bu efe farw.

21 ¶ Ond Abiah a ymgryfhâodd, ac a gymmerth iddo bedair ar ddeg o wragedd, ac a genhedlodd ddau fab ar hugain, ac un ar bymtheg o ferched.

22 A'r rhan arall o hanes Abiah, a'i ffyrdd ef, a'i eiriau, y maent yn ysgrifenedig yn llyfr y prophwyd Ido.

PEN XIV.

1 Asa yn dyfod ar ol Abiah, ac yn dileu delwaddoliaeth; 6 a chweddi cael heddwch, yn cadarnhau ei deyrnas âg amddiffynfeydd ac âg arfau: 9 yn galw ar Dduw, ac yn gorchfygu Zerah, ac yn yspellio yr Ethiopiaid.

FNELLY Abiah a hunodd gyd â'i dadau, a chladdasant ef yn ninas Dafydd; ac Asa ei fab a deyrnasodd yn ei le ef. Yn ei ddyddiau ef y cafodd y wlad lonydd ddeng mlynedd.

2 Ac Asa a wnaeth yr hyn oedd dda ac uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD ei DDUW.

3 Canys efe a fwriodd ymaith allorau y duwiau dieithr, a'r uchelfeydd, ac a ddrylliodd y delwau, ac a dorrodd y llwyni:

4 Ac a orchymynodd i Judah

geisio ARGLWYDD DDUW eu tadau, a gwneuthur y gyfraith a'r gorchymyn.

5 Ac efe a fwriodd ymaith o holl ddinasoedd Judah yr uchelfeydd a'r delwau: a chafodd y frenhiniaeth lonydd o'i flaen ef.

6 ¶ Ac efe a adeiladodd ddinasoedd cedyrn yn Judah, o herwydd bod y wlad yn cael lonydd, ac nad oedd rhyfel yn ei erbyn ef yn y blynyddoedd hynny; oblegid yr ARGLWYDD a roddasai lonyddwch iddo.

7 Am hynny efe a ddywedodd wrth Judah, Adeiladwn y dinasoedd hyn, ac amgylchwn hwynt â mur, â thyrau, â drysau, ac â barrau, tra fyddo y wlad o'n blaen ni; o herwydd i ni geisio yr ARGLWYDD ein Duw, ni a'i ceisiasom, ac efe a roddodd lonyddwch i ni o amgylch. Felly hwy a adeiladasant, ac a lwyddasant.

8 Ac yr oedd gan Asa lu o wŷr yn dwyn tariannau a gwaywffyn, o Judah tri chan mil, ac o Benjamin dau cant a phedwar ugain mil yn dwyn tariannau, ac yn tynnu bwa: y rhai hyn oll oedd wŷr grymmus.

9 ¶ A Zerah yr Ethiopiaid a ddaeth allan yn eu herbyn hwynt, â llu o fil o filoedd, ac â thri chant o gerbydau; ac a ddaeth hyd Maresah.

10 Yna Asa a aeth allan yn ei erbyn ef, a hwy a luniaethasant ryfel yn nyffryn Sephathah wrth Maresah.

11 Ac Asa a waeddodd ar yr ARGLWYDD ei DDUW, ac a ddywedodd, O ARGLWYDD, nid yw ddim i ti gynnorthwyo, pa un bynnag ai gyd â llawer, ai gyd â'r rhai nid oes ganddynt gryfder: cynnorthwya di ni, O ARGLWYDD ein Duw; canys pwysu yr ydym ni arnat ti, ac yn dy enw di y daethom yn erbyn y dorf hon: O ARGLWYDD, ein Duw ni ydwy't ti, na orfydded dyn i' th erbyn.

12 Felly yr ARGLWYDD a darawodd yr Ethiopiaid o flaen Asa, ac o flaen Judah; a'r Ethiopiaid a ffoisant.

13 Ac Asa a'r bobl oedd gyd âg ef a'u herlidiasant hwy hyd Gerar: a syrthiodd yr Ethiopiaid fel na allent ymadgryfhâu; canys drylliasid hwynt o flaen yr ARGLWYDD, ac o flaen ei lu

ef; a hwy a ddygasant ymaith anrhaith fawr iawn.

14 A tharawsant yr holl ddinas-oedd o amgylch Gerar; canys yr oedd dychryn yr ARGLWYDD arnynt hwy: a hwy a anrheithiasant yr holl ddinasoedd; canys anrhaith fawr oedd ynddynt.

15 Lluestai yr anifeiliaid hefyd a darawsant hwy, ac a gaethgludasant lawer o ddefaid a chamelod, ac a ddychwelasant i Jerusalem. ●

PEN. XV.

1 *Asa a Judah, a llawer o Israel, trwy annog prophwydoliaeth Azariah mab Oded, yn gwneuthur cyhoedd gyfammod â Duw: 16 yn symmudo Maachah ei fam o fod yn frenhines, o herwydd ei delw-oddoliaeth: 18 yn ducyn y pethau cyssegredig i dŷ Dduw, ac yn cael hir hedduch.*

AC yspryd Duw a ddaeth ar Azariah mab Oded.

2 Ac efe a aeth allan o flaen Asa, ac a ddywedodd wrtho, O Asa, a holl Judah, a Benjamin, gwrandewch fi; Yr ARGLWYDD sydd gyd â chwi, tra fyddoch gyd âg ef; ac os ceisiwch ef, chwia'i cewch ef: ond os gwrthodwch chwi ef, yntau a'ch gwrthyd chwithau.

3 Dyddiau lawer y bu Israel heb y gwir Dduw, a heb offeiriad yn ddysgawdwr, a heb gyfraith.

4 Ond pan ddychwelent yn eu cyfyngdra at ARGLWYDD DDUW Israel, a'i geisio ef, efe a gaid ganddynt.

5 Ac yn yr amseroedd hynny nid oedd heddwch i'r hwn oedd yn myned allan, nac i'r hwn oedd yn dyfod i mewn: ond blinder lawer oedd ar holl breswylwyr y gwledydd.

6 A chenedl a ddinystriwyd gan genedl, a dinas gan ddinas: oblegid Duw oedd yn eu poeni hwy â phob aflwydd.

7 Ymgyrfhêwch gan hynny, ac na laesed eich dwylaw: canys y mae gwobr i'ch gwaith chwi.

8 A phan glybu Asa y geiriau hyn, a prophwydoliaeth Oded y prophwyd, efe a gryfhâodd, ac a fwriodd ymaith y ffaidd eilunod o holl wlad Judah, a Benjamin, ac o'r holl ddinasoedd a ynnillasai efe o fynydd Ephraim, ac a adnewyddodd allor yr AR-

GLWYDD, yr hon oedd o flaen porth yr ARGLWYDD.

9 Ac efe a gynhullodd holl Judah, a Benjamin, a'r dieithriaid gyd â hwynt, o Ephraim a Manasseh, ac o Simeon: (canys hwy a syrthiasant atto ef yn aml o Israel, pan welsant fod yr ARGLWYDD ei DDUW gyd âg ef.)

10 Felly hwy a ymgynnullasant i Jerusalem, yn y trydydd mis, yn y bymthegfed flwyddyn o deyrnasiad Asa.

11 A hwy a aberthasant i'r ARGLWYDD y dwthwn hwnnw, o'r anrhaith a ddygasant, saith cant o eidionau, a saith mil o ddefaid.

12 A hwy a aethant dan gyfammod i geisio ARGLWYDD DDUW eu tadau, â'u holl galon, ac â'u holl enaid:

13 A phwy bynnag ni cheisiai ARGLWYDD DDUW Israel, fod ei roddi ef i farwolaeth, yn fychan ac yn fawr, yn wr ac yn wraig.

14 A hwy a dyngasant i'r ARGLWYDD â llef uchel, ac â bloedd, âg udgryn hefyd, ac â thrwmpedau.

15 A holl Judah a lawenychasant o herwydd y llw; canys â'u holl galon y tyngasant, ac â'u holl ewyllys y ceisiais ef, a hwy a'i cawsant ef: a'r ARGLWYDD a roddodd lonyddwch iddynt o amgylch.

16 ¶ A'r brenhin Asa a symmudodd Maachah ei fam o *fud* yn frenhines; o herwydd gwneuthur o honi ddelw mewn llwyn: ac Asa a dorodd ei delw hi, ac a'i drylliodd, ac a'i llosgodd wrth afon Cidron.

17 Ond ni thynnwyd ymaith yr uchelfeydd o Israel: etto yr oedd calon Asa yn berffaith ei holl ddyddiau ef.

18 ¶ Ac efe a ddug i mewn i dŷ yr ARGLWYDD yr hyn a gyssegrasai ei dad, a'r hyn a gyssegrasai efe ei hun, arian, ac aur, a llestri.

19 Ac ni bu ryfel *mwoyach* hyd y bymthegfed flwyddyn ar hugain o deyrnasiad Asa.

PEN. XVI.

1 *Asa, trwy gymmorth y Syriaid, yn rhwystro i Baasa adeiladu Ramah. 7 Hanani yn ei argyhoeddi ef am hynny, ac yntau yn ei sorw ef yngharchar. 11 Ym mhlith ei weithred-oedd eraill, y mae efe, yn ei glefyd, yn ymgais, nid â Duw, ond â'r physgywyr. 13 Ei farwolaeth ef a'i gladdidigaeth.*

YN yr unfed flwyddyn ar bymtheg ar hugain o deyrnasiad Asa, y daeth Baasa brenhin Israel i fynu yn erbyn Judah, ac a adeiladodd Ramah, fel na adawai i neb fyned allan na dyfod i mewn at Asa brenhin Judah.

2 Yna Asa a ddug allan arian, ac aur, o drysorau tŷ yr ARGLWYDD, a thŷ y brenhin, ac a'i hanfonodd at Benhadad brenhin Syria, vr hwn oedd yn trigo yn Damascus, gan ddywedyd,

3 Cyfammod sydd rhyngof fi a thi, fel y bu rhwng fy nhad i a'th dad dithau: wele, anfonais attat arian, ac aur; dos, torr dy gyfammod â Baasa brenhin Israel, fel y cilio efe oddi wrth y fi.

4 A Benhadad a wrandawodd ar y brenhin Asa, ac a anfonodd dywysogion ei luoedd yn erbyn dinasoedd Israel, a hwy a darawsant Ijon, a Dan, ac Abel-maim, a holl drysor-ddinasoedd Naphtali.

5 A phan glybu Baasa hynny, efe a beidiodd ag adeiladu Ramah, ac a adawodd ei waith i sefyll.

6 Yna Asa y brenhin a gymmerth holl Judah, a hwy a gludasant ymaith gerrig Ramah, a'i choed, â'r rhai yr adeiladai Baasa; ac a adeiladodd â hwynt Geba, a Mispah.

7 ¶ Y pryd hwnnw y daeth Hanani y gweledydd at Asa brenhin Judah, ac a ddywedodd wrtho, Gan i ti roi dy bwys ar frenhin Syria, ac na roddaist dy bwys ar yr ARGLWYDD dy DDUW, am hynny y diangodd llu brenhin Syria o'th law di.

8 Onid oedd yr Ethiopiaid a'r Lubiad yn llu dirfawr, â cherbydau ac â gwŷr meirch yn aml iawn? ond am i ti roi dy bwys ar yr ARGLWYDD, efe a'u rhoddodd hwynt yn dy law di.

9 Canys y mae llygaid yr ARGLWYDD yn edrych ar yr holl ddaear, i'w ddangos ei hun yn gryf gyd â'r rhai sydd â'u calon yn berffaith tu ag atto ef. Yufyd y gwnaethost yn hyn; am hynny rhyfeloedd fydd i'th erbyn o hyn allan.

10 Yna y digiodd Asa wrth y gweledydd, ac a'i rhoddodd ef mewn carchardy; canys yr oedd efe yn ddi-gllawn

wrtho am y peth hyn. Ac Asa a orthrymmodd rai o'r bobl y pryd hwnnw.

11 ¶ Ac wele, gweithredoedd Asa, y rhai cyntaf a'r rhai diweddaf, wele, y maent yn ysgrifenedig yn llyfr brehinoedd Judah ac Israel.

12 Ac Asa a glefychodd o'i draed yn y bedwaredd flwyddyn ar bymtheg ar hugain o'i deyrnasiad, nes i'w glef yd fyned yn ddirfawr; etto ni cheisiodd efe yr ARGLWYDD yn ei glefyd, ond y meddygon.

13 ¶ Ac Asa a hunodd gyd â'i dadau, ac a fu farw yn yr unfed flwyddyn a deugain o'i deyrnasiad.

14 A chladdasant ef yn ei feddrod ei hun, yr hwn a wnaethai efe iddo yn ninas Dafydd, a rhoddasant ef i orwedd mewn gwely a lanwasid â phêr-aroglau o amryw rywogaethau, wedi eu gwneuthur trwy waith apothecari; a hwy a gynneusant iddo ef gynneu mawr iawn.

PEN. XVII.

1 Jehosaphat yn dyfod ar ol Asa, yn teyrnasu yn ddaionus, ac yn ffynnu; 7 yn anfon Lefaid gyd â'r pennethiaid i ddyngu Judah. 10 Duw yn dychrynu ei elymion ef, a rhai o honynt yn dwyn iddo anrhegion a theyrnaged. 12 Ei sawredd, a'i gapteniaid, a'i luoedd ef.

AJEHOSAPHAT ei fab a deyrnasodd yn ei le ef, ac a ymgryf hâodd yn erbyn Israel.

2 Ac efe a roddodd fyddinoedd ym mhob un o gaerog ddinasoedd Judah, ac a roddes raglawiaid y'ngwlad Judah, ac yn ninasoedd Ephraim, y rhai a ynnillasai Asa ei dad ef.

3 A'r ARGLWYDD a fu gyd â Jehosaphat, o herwydd iddo rodio yn ffyrdd cyntaf Dafydd ei dad, ac nad ymfynodd â Baalim:

4 Eithr Duw ei dad a geisiodd efe, ac yn ei orchymynion ef y rhodiodd, ac nid yn ol gweithredoedd Israel.

5 Am hynny yr ARGLWYDD a sicrhâodd y frenhiniaeth yn ei law ef; a holl Judah a roddasant anrhegion i Jehosaphat; ac yr ydoedd iddo olud ac anrhydedd yn helaeth.

6 Ac efe a ddyrchafodd ei galon yn ffyrdd yr ARGLWYDD: ac efe a fwr-iodd hefyd yr uchelf'eydd a'r llwyu allan o Judah.

7 ¶ Hefyd yn y drydedd flwyddyn o'i deyrnasiad, efe a anfonodd at ei dywysogion, *sef* Benhail, ac Obadiâh, a Zechariah, a Nethaneel, a Michaiâh, i ddysgu yn ninasoedd Judah.

8 A chyd â hwynt *yr anfonodd efe* Lefaiâd, Semaiah, a Nethaniah, a Zebadiâh, ac Asahel, a Semiramoth, a Jehonathan, ac Adoniah, a Thobiah, a Thob-acioniah, y Lefaiâd; a chyd â hwynt Elisama, a Jehoram, yr offeir-iaid.

9 A hwy a ddysgasant yn Judah, a chyd â hwynt *yr oedd llyfr cyfraith yr* ARLWYDD: felly yr amgylchasant hwy holl ddinasoedd Judah, ac y dysgasant y bobl.

10 ¶ Ac arswyd yr ARLWYDD oedd ar holl deyrnasoedd y gwledydd oedd o amgylch Judah, fel nad ymladdasant hwy yn erbyn Jehosaphat.

11 A rhai o'r Philistiaid oedd yn dwyn i Jehosaphat anrhegion, a theyrned o arian: yr Arabiaid hefyd oedd yn dwyn iddo ef ddiadelloedd, saith mil a saith cant o hyrddod, a saith mil a saith cant o fychod.

12 ¶ Felly Jehosaphat oedd yn myned rhagddo, ac yn cynnyddu yn uchel; ac efe a adeiladodd yn Judah balasau, a dinasoedd trysorau.

13 A llawer o waith oedd ganddo ef yn ninasoedd Judah; a rhyfelwyr cedyrn nerthol yn Jerusalem.

14 A dyma eu rhifedi hwynt, yn ol tŷ eu tadau: O Judah yn dywysogion miloedd, *yr oedd* Adnah y pennaf, a chyd âg ef dri chan mil o wŷr cedyrn nerthol.

15 A cher ei law ef, Jehohanan y tywysog, a chyd âg ef ddau cant a phedwar ugain mil.

16 A cher llaw iddo ef, Amasiah, mab Zichri, yr hwn o'i wirfodd a ymroddodd i'r ARLWYDD; a chyd âg ef ddau can mil o wŷr cedyrn nerthol.

17 Ac o Benjamin, *yr oedd* Eliada yn wr cadarn nerthol, a chyd âg ef ddau can mil yn arfogion â bwâu a thariannau.

18 A cher llaw iddo ef, Jehozabad, a chyd âg ef gant a phedwar ugain unil yn barod i ryfel.

19 Y rhai hyn oedd yn gwasanaethu

y brenhin, heb law y rhai a roddasai y brenhin yn y dinasoedd caerog, trwy holl Judah.

PEN. XVIII.

1 *Jhosaphat yn ymgylfathruchu âg Ahab, ac yn myned gyd âg ef i Ramoth Gilead.* 4 *Gau brophwydi yn twyllu Ahab, a'i ladd ef yn ol gair Micheah.*

AC i Jehosaphat yr ydoedd golud ac anrhydedd yn helaeth; ac efe a ymgylfathrachodd âg Ahab.

2 Ac yn mhen *ennyd* o flyuyddoedd efe a aeth i waered at Ahab i Samaria. Ac Ahab a laddodd ddefaid a gwartheg lawer, iddo ef ac i'r bobl *oedd* gyd âg ef, ac a'i hannogodd ef i fyned i fynu *gyd âg ef* i Ramoth Gilead.

3 Ac Ahab brenhin Israel a ddywedodd wrth Jehosaphat brenhin Judah, A âi di gyd â mi i Ramoth Gilead? Yntau a ddywedodd wrtho, *Yr ydwyf* fi fel tithau, a'm pobl i fel dy bobl dithau, a *byddwn* gyd â thi yn y rhyfel.

4 ¶ Jehosaphat hefyd a ddywedodd wrth frenhin Israel, Ymgynghora, attolwg, heddyw â gair yr ARLWYDD.

5 Am hynny brenhin Israel a gasglodd o'r prophwydi bedwar cant o wŷr, ac a ddywedodd wrthynt, A awn ni yn erbyn Ramoth Gilead i ryfel, neu a beidiaf fi? Dywedasant hwythau, Dos i fynu; canys Duw a'i dyry yn llaw y brenhin.

6 Ond Jehosaphat a ddywedodd, Onid oes yma un prophwyd i'r ARLWYDD etto mwyach, fel yr ymgynghorem âg ef?

7 A brenhin Israel a ddywedodd wrth Jehosaphat, *Y mae* etto un gwr trwy yr hwn *y gallem* ymgynghori â'r ARLWYDD: ond ymae yn gâs gennyf fi ef: canys nid yw yn prophwydo i mi ddaioni, ond drygioni erioed: efe *yw* Micheah mab Imla. A dywedodd Jehosaphat, Na ddyweded y brenhin felly.

8 A brenhin Israel a alwodd ar un o'i ystafellyddion, ac a ddywedodd, Prysura Micheah mab Imla.

9 A brenhin Israel a Jehosaphat brenhin Judah oeddnt yn eistedd bob un ar ei deyrn-gadair, wedi eu gwisgo

mewn *brenhinol* wisgoedd, eistedd yr oeddynt mewn llannerch wrth ddrws porth Samaria; a'r holl brophwydi oedd yn prophwydo ger eu bron hwynt.

10 A Sedeciah mab Cnaanah a wræthai iddo ei hun gymr heiyrn, ac efe a ddywedodd, Fel hyn y dywedodd yr *ARGLWYDD*, A'r rhai hyn y corni di y Syriaid, nes i ti eu difa hwynt.

11 A'r holl brophwydi oedd yn prophwydo fel hyn, gan ddywedyd, Dos i fynu i Ramoth Gilead, a ffynna: canys yr *ARGLWYDD* a'i dyry hi yn llaw y brenhin.

12 A'r gennad a æthai i alw Micheah, a lefarodd wrtho ef, gan ddywedyd, Wele eiriau y prophwydi yn un air yn dda i'r brenhin: bydded gan hynny, attolwg, dy air dithau fel un o'r rhai hynny, a dywed y goreu.

13 A Micheah a ddywedodd, *Fel mai* byw yr *ARGLWYDD*, yr hyn a ddywedo fy NUW, hynny a lefaraf fi.

14 A phan ddaeth efe at y brenhin, y brenhin a ddywedodd wrtho, Micheah, a awn ni i ryfel yn erbyn Ramoth Gilead, neu a beidiaf fi? Dywedodd yntau, Ewch i fynu, a ffynnwch, a rhoddir hwynt yn eich llaw chwi.

15 A'r brenhin a ddywedodd wrtho, Pa sawl gwaith y'th dynghedaf di, na leferech wrthyf fi ond gwirionedd yn enw yr *ARGLWYDD*?

16 Yna efe a ddywedodd, Gwelais holl Israel yn wasgaredig ar y mynyddoedd, fel defaid ni *byddai* iddynt fugail. A dywedodd yr *ARGLWYDD*, Nid oes feistr arnynt hwy; dychweled pob un i'w dŷ ei hun mewn tangnefedd.

17 (A brenhin Israel a ddywedodd wrth Jehosaphat, Oni ddywedais i wrthyf, na phrophwydai efe ddaioni i mi, ond drygioni?)

18 Yntau a ddywedodd, Gan hynny gwranddo air yr *ARGLWYDD*, Gwelais yr *ARGLWYDD* yn eistedd ar ei orseddfa, a holl lu y nefoedd yn sefyll ar ei ddeheulaw, ac ar ei law aswy.

19 A dywedodd yr *ARGLWYDD*, Pwy a dwylla Ahab brenhin Israel, fel yr elo efe i fynu, ac y syrthio yn Ramoth Gilead? Ac un a lefarodd

gan ddywedyd fel hyn, ac arall gan ddywedyd fel hyn.

20 Yna yspryd a aeth allan, ac a safodd ger bron yr *ARGLWYDD*, ac a ddywedodd, Myfi a'i twyllaf ef. A dywedodd yr *ARGLWYDD* wrtho, Pa fodd?

21 Dywedodd yntau, Myfi a âf allan, ac a fyddaf yn yspryd celwyddog y'ngenau ei holl brophwydi ef. A dywedodd yr *ARGLWYDD*, Twylli, a gorchfygi: dos allan, a gwna felly.

22 Ac yn awr wele yr *ARGLWYDD* a roddodd yspryd celwyddog y'ngenau dy brophwydi hyn; a'r *ARGLWYDD* a lefarodd ddrwg am danat ti.

23 Yna Sedeciah mab Cnaanah a nesâodd, ac a darawodd Micheah dan ei gern, ac a ddywedodd, Pa ffordd yr aethi yspryd yr *ARGLWYDD* oddi wrthyf fi i ymddiddan â thydi?

24 A Micheah a ddywedodd, Wele, ti a gai weled y dwthwn hwnnw, pan elych di o ystafell i ystafell i ym-guddio.

25 A brenhin Israel a ddywedodd, Cymmerwch Micheah, a dygwch ef yn ei ol at Amon tywysog y ddinas, ac at Joas mab y brenhin;

26 A dywedwch, Fel hyn y dywedodd y brenhin, Rhowch hwn yn y carchardy, a bwydwch ef â bara cystudd, ac â dwfr blinder, nes i mi ddyfod eilwaith mewn heddwch.

27 Yna y dywedodd Micheah, Os gan ddychwelyd y dychweli di mewn heddwch, ni lefarodd yr *ARGLWYDD* ynof fi. Efe a ddywedodd hefyd, Gwrandewch hyn, yr holl bobl.

28 Felly brenhin Israel a Jehosaphat brenhin Judah a aethant i fynu i Ramoth Gilead.

29 A brenhin Israel a ddywedodd wrth Jehosaphat, Mi a newidiaf fy nillad, ac a âf i'r rhyfel; ond gwisg di dy ddillad. Felly brenhin Israel a newidiodd ei ddillad, a hwy a aethant i'r rhyfel.

30 A brenhin Syria a orchymynasai i dywysogion y cerbydau y rhai oedd ganddo ef, gan ddywedyd, Nac ymleddwch â bychan nac â mawr, ond â brenhin Israel yn unig.

31 A phan welodd tywysogion y

cerbydau Jehosaphat, hwy a ddywedasant, Brenhin Israel *yw* efe. A hwy a droisant i ymladd yn ei erbyn ef: ond Jehosaphat a waeddodd, a'r ARGLWYDD a'i cynnorthwyodd ef, a Duwa'u gyrrodd hwynt oddi wrtho ef.

32 A phan welodd tywysogion y cerbydau nad brenhin Israel oedd efe, hwy a ddychwelasant oddi ar ei ol ef.

33 A *rhyw* wr a dynnodd mewn bwa ar ei amcan, ac a darawodd frenhin Israel rhwng cyssylltiadau y llurig: am hynny efe a ddywedodd wrth ei gerbydwr, Tro dy law, a dwg fi allan o'r gâd; canys fe'm clwyfwyd i.

34 A'r rhyfel a gryfhâodd y dwthwn hwnnw; y brenhin Israel a gynhelid yn ei gerbyd yn erbyn y Syriaid hyd yr hwyr: ac efe a fu farw ynghylch machludiad haul.

PEN. XIX.

1 Jehu yn ceryddu Jehosaphat, ac yntau yn ymwelod â'i deyrnas, 5 ac yn rhoi athrawiaeth i'w farnwyr, 8 ac i'r offeiriad a'r Lefiaid.

A JEHOSEPHAT brenhin Judah a ddychwelodd i'w dŷ ei hun i Jerusalem mewn heddwich.

2 A Jehu mab Hanani y gweledydd, a aeth o'i flaen ef, ac a ddywedodd wrth y brenhin Jehosaphat, Ai cynnorthwyo yr annuwiol, a charu y rhai oedd yn casâu yr ARGLWYDD, a wnait ti? am hyn digofaint oddi wrth yr ARGLWYDD sydd arnat ti.

3 Er hynny pethau da a gafwyd ynot ti; canys ti a dynnaist ymaith y llwyni o'r wlad, ac a barottôaist dy galon i geisio Duw.

4 A Jehosaphat a drigodd yn Jerusalem: ac efe a aeth drachefn trwy y bobl o Beerseba hyd fynydd Ephraim, ac a'u dug hwynt eilwaith at ARGLWYDD DDUW eu tadau.

5 ¶ Ac efe a osododd farnwyr yn y wlad, trwy holl ddinasoedd caerog Judah, o ddinas bwy gilydd;

6 Ac efe a ddywedodd wrth y barnwyr, Edrychwch beth a wneloch: canys nid dros ddyn yr ydych yn baruu, ond dros yr ARGLWYDD; ac efe a fydd gyd â chwi wrth roddi barn.

7 Yn awr gan hynny bydded ofn yr ARGLWYDD arnoch chwi; gwyliwch a gwnewch *hynny*: o herwydd nid

oes anwiredd gyd â'r ARGLWYDD ein Duw, na derbyn wyneb, na chymeryd gwobr.

8 ¶ A Jehosaphat a osododd hefyd yn Jerusalem *rai* o'r Lefiaid, ac o'r offeiriad, ac o bennau tadau Israel, i *drin* barnedigaethau yr ARGLWYDD, ac amrafaelion, pan ddychwelent i Jerusalem.

9 Ac efe a orchymynodd iddynt, gan ddywedyd, Fel hyn y gwnewch mewn ofn yr ARGLWYDD, mewn ffyddlondeb, ac â chalon berffaith.

10 A pha amrafael bynnag a ddél attoch chwi oddi wrth eich brodyr, y rhai sydd yn trigo yn eu dinasoedd, rhwng gwaed a gwaed, rhwng cyfraith a gorchymyn, deddfau a barnedigaethau, rhybuddiawch hwynt na throstedd-ont yn erbyn yr ARGLWYDD, a bod digofaint arnoch chwi, ac ar eich brodyr: felly gwnewch, ac na throsteddych.

11 Ac wele, Amariah yr archoffeiriad sydd arnoch chwi ym mhob peth a *berthyn i'r* ARGLWYDD; a Zebadiah mab Ismael, blaenor tŷ Judah, ym mhob achos i'r brenhin; a'r Lefiaid yn swyddogion ger eich bron chwi. Ymwôrlwch, a gwnewch *hynny*, a'r ARGLWYDD fydd gyd â'r daionus.

PEN. XX.

1 Jehosaphat yn ei ofn yn cyhoeddi ymryd, 5 ac yn gweddi. 14 Prophuridoliaeth Juhaziel. 20 Jehosaphat yn cynghori y bobl, ac yn gosod cantorion i foliannu yr Arglwydd. 22 Mawr ddinystyr y gelynyon. 26 Y bobl, wedi bendithio Duw, yn Berachah, yn dychwelyd mewn gorfoledd. 31 Teyrnasiad Jehosaphat. 35 Ei longau ef ac Ahaziah yn dryllio.

AC wedi hyn meibion Moab a meibion Ammon a ddaethant, a chyd â hwynt *eraill* heb law yr Ammoniaid, yn erbyn Jehosaphat, i ryfel.

2 Yna y deuwyd ac y mynegwyd i Jehosaphat, gan ddywedyd, Tyrfa fawr a ddaeth yn dy erbyn di o'r tu hwnt i'r môr, o Syria; ac wele y *maent* hwy yn Hasason-Tamar, honno *yw* En-gedi.

3 A Jehosaphat a ofnodd, ac a ymroddodd i geisio yr ARGLWYDD; ac a gyhoeddodd ymryd trwy holl Judah.

4 A Judah a ymgasglasant i ofyn

cymmorth gan yr ARGLWYDD: canys hwy a ddaethant o holl ddinasoedd Judah i geisio yr ARGLWYDD.

5 ¶ A Jehosaphat a safodd y'nghynulleidfa Judah a Jerusalem, yn nhŷ yr ARGLWYDD, o flaen y cyntedd newydd,

6 Ac a ddywedodd, O ARGLWYDD DDUW ein tadau, onid *wyt* ti yn DDUW yn y nefoedd, ac yn llywodraethu ar holl deyrnasoedd y cenhedloedd; ac onid yn dy law di y *mae* nerth a chadernid, fel nad oes a ddichon dy wrthwynebu di?

7 Onid tydi ein Duw ni a yrraist ymaith breswylwyr y wlad hon o flaen dy bobl Israel, ac a'i rhoddaist hi i had Abraham dy garedigol yn dragywydd?

8 A thrigasant ynddi, ac adeiladasant i ti ynddi gyssegr i'th enw, gan ddywedyd,

9 *Pan* ddêl niwed arnom ni, *sef* cleddyf, barnedigaeth, neu haint y nodau, neu newyn; os safwn o flaen y tŷ hwn, a cher dy fron di (canys dy enw di *sydd* yn y tŷ hwn) a gwaeddi arnat yn ein cyfyngdra, ti a wrandewi ac a'n gwaredi ni.

10 Ac yn awr wele feibion Ammon a Moab, a *thrigolion* mynydd Seir, y rhai ni chaniatâist i Israel fyned atynt, pan ddaethant o wlad yr Aipht; ond hwy a droisant oddi wrthynt, ac ni ddifethasant hwynt:

11 Etto wele hwynt-hwy yn talu i ni, gan ddyfod i'n bwrw ni allan o'th etifeddiaeth di, yr hon a wnaethost i ni ei hetifeddu.

12 O ein Duw ni, oni ferni di hwynt? canys nid oes gennym ni nerth i *sefyll* o flaen y dyrfa fawr hon sydd yn dyfod i'n herbyn; ac ni wyddom ni beth a wnawn: ond arnat ti y *mae* ein llygaid.

13 A holl Judah oedd yn sefyll ger bron yr ARGLWYDD, â'u rhai bach, eu gwragedd, a'u plant.

14 ¶ Yna ar Jahaziel mab Zechariah, fab Benaiah, fab Jeiel, fab Mataniah, Lefiad o feibion Asaph, y daeth yspryd yr ARGLWYDD y'nghanol y gynulleidfa.

15 Ac efe a ddywedodd, Gwran-

dewch holl Judah, a thrigolion Jerusalem, a *thithau* freuhin Jehosaphat, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD wrthy chwi, Nac ofnwch, ac na ddigalonwch rhag y dyrfa fawr hon: canys nid eiddoch chwi y rhyfel, eithr eiddo Duw.

16 Y fory ewch i waered yn eu herbyn hwynt; wele hwynt yn dyfod i fynu wrth riu Sis, a chwi a'u goddiweddwoch hwynt y'nghwrr yr afon, tu ag anialwch Jeruel.

17 Nid *rhaid* i chwi ymladd yn y *rhyfel* hwn: sefwch yn llonydd, a gwelwch ymwarded yr ARGLWYDD tu ag attoch, O Judah, a Jerusalem: nac ofnwch, ac na ddigalonwch: ewch y fory allan yn eu herbyn hwynt, a'r ARGLWYDD *fydd* gyd â chwi.

18 A Jehosaphat a ymgrymmodd i lawr ar ei wyneb: holl Judah hefyd a holl drigolion Jerusalem a syrthiasant ger bron yr ARGLWYDD, gan addoli yr ARGLWYDD.

19 A'r *Lefiaid*, o feibion y Cohathiaid, ac o feibion y Corhiaid, a gyfodasant i foliannu ARGLWYDD DDUW Israel â llef uchel ddyrchafedig.

20 ¶ A hwy a gyfodasant yn fore, ac a aethant i anialwch Tecoa: ac wrth fyned o honynt, Jehosaphat a safodd, ac a ddywedodd, Gwrandewch fi, O Judah, a thrigolion Jerusalem; Credwch yn yr ARGLWYDD eich Duw, a chwi a sicrhêir; coeliwch ei brophwydi ef, a chwi a ffynwch.

21 Ac efe a ymgynghorodd â'r bobl, ac a osododd gantorion i'r ARGLWYDD, a rhai i foliannu prydferthwch sancteiddrwydd, pan aent allan o flaen y rhyfelwyr; ac i ddywedyd, Clodforwch yr ARGLWYDD, o herwydd ei drugaredd a *bery* yn dragywydd.

22 ¶ Ac yn yr amser y dechreuasant hwy y gân a'r moliant, y rhoddodd yr ARGLWYDD gynllwynwyr yn erbyn meibion Ammon, Moab, a *thrigolion* mynydd Seir, y rhai oedd yn dyfod yn erbyn Judah; a hwy a laddasant bawb eu gilydd.

23 Canys meibion Ammon a Moab

a gyfodasant yn erbyn trigolion mynydd Seir, i'w difrodi, ac i'w difetha hwynt: a phaa orphenasant hwy drigolion Seir, hwy a helpiasant ddfifetha pawb eu gilydd.

24 A phan ddaeth Judah hyd Mis-pah yn yr anialwch, hwy a edrychasant ar y dyrfa, ac wele hwynt yn gelaneddau meirwon yn gorwedd ar y ddaear, ac heb un diangol.

25 A phan ddaeth Jehosaphat a'i bobl i ysglyfaethu eu hypsail hwynt, hwy a gawsant yn eu mysg hwy lawer o olud, gyd â'r cyrph meirw, a thlysau dymunol (yr hyn a ysglyfaethasant iddynt) beth anfeidrol: a thridiau y buant yn ysglyfaethu yr yspail; canys mawr oedd.

26 ¶ Ac ar y pedwerydd dydd yr ymgynnullasant i ddyffryn y fendith; canys yno y bendithasant yr ARGLWYDD: am hynny y gelwir enw y fan honno, Dyffryn y fendith hyd heddyw.

27 Yna y dychwelodd holl wŷr Judah a Jerusalem, a Jehosaphat yn flaenor iddynt, i fyned yn eu hol i Jerusalem mewn llawenydd; canys yr ARGLWYDD a roddasai lawenydd iddynt hwy ar eu gelynyion.

28 A hwy a ddaethant i Jerusalem â nablau, a thelysau, ac udgyrn, i dŷ yr ARGLWYDD.

29 Ac ofn Duw oedd ar holl deyrnasoedd y ddaear, pan glywsant hwy fel y rhyfelasai yr ARGLWYDD yn erbyn gelynyion Israel.

30 Felly teyrnas Jehosaphat a gafodd lonydd: canys ei Dduw a roddodd iddo lonyddwch o amgylch.

31 ¶ A Jehosaphat a deyrnasodd ar Judah: mab pymtheng mlwydd ar hugain oedd efe pan ddechreuodd deyrnasu, a phŵm mlynedd ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Azubah merch Silhi.

32 Ac efe a rodiodd yn ffordd Asa ei dad, ac ni chiliodd oddi wrthi, gan wneuthur yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD.

33 Er hynny ni thynnwyd yr uchelfeydd ymaith: canys ni pharottoisai

y bobl eu calon etto at Dduw eu tadau.

34 A'r rhan arall o'r gweithredoedd cyntaf a diweddaf i Jehosaphat, wele hwy yn ysgrifenedig ym mysg geiriau Jehu mab Hanani, yr hwn y crybwyllir am dano yn llyfr brenhinoedd Israel.

35 ¶ Ac wedi hyn Jehosaphat brenhin Judah a ymgyfeillodd âg Ahaziah brenhin Israel, yr hwn a ymroddasai i ddrygioni.

36 Ac efe a unodd âg ef a'r wneuthur llongau i fyned i Tarsis: a gwnaethant y llongau yn Esion-gaber.

37 Yna Eliezer mab Dodafah o Maresah a brophwydodd yn erbyn Jehosaphat, gan ddywedyd, O herwydd i ti ymgyfeillachu âg Ahaziah, yr ARGLWYDD a ddrylliodd dy waith di. A'r llongau a ddrylliwyd, fel na allasant fyned i Tarsis.

PEN. XXI.

1 Jehoram yn teyrnasu ar ol Jehosaphat, ac yn Uadd ei frodyr. 5 Ei annuwioledeb ef. 8 Edom a Libnah yn troi oddi wrtho ef. 12 Prophwydoliaeth Elias yn ei erbyn ef. 16 Y Philistiaid a'r Arabiaid yn ei orthrymmu ef. 18 Ei anaele glefyd ef, a'i waradwyddus farwolaeth, a'i gladdedigaeth.

A JEHOSEPHAT a hunodd gyd â'i dadau, ac a gladdwyd gyd â'i dadau yn ninas Dafydd. A Jehoram ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

2 Ac iddo ef yr oedd brodyr, meibion Jehosaphat; Azariah, a Jehiel, a Zechariah, ac Azariah, a Michael, a Sephatiah: y rhai hyn oll oedd feibion Jehosaphat brenhin Israel.

3 A'u tad a roddodd iddynt roddion lawer, o arian, ac aur, a gwerthfawr bethau, gyd â dinasoedd caerog yn Judah: ond efe a roddodd y frenhiniaeth i Jehoram, canys efe oedd y cyntaf-anedig.

4 A Jehoram a gyfododd ar frenhiniaeth ei dad, ac a ymgadarnhâodd, ac a laddodd ei holl frodyr â'r cleddyf, a rhai hefyd o dywysogion Israel.

5 ¶ Mab deuddeng mlwydd ar hugain oedd Jehoram pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac wyth mlynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

6 Ac efe a rodiodd yn ffordd bren-

hinoedd Israel, fel y gwnelsai tŷ Ahab; canys merch Ahab oedd wraig iddo: ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD.

7 Ond ni fynnai yr ARGLWYDD iddifetha tŷ Dafydd, er mwyn y cyf- ammod a ammodasai efe â Dafydd, fel y dywedasai, y rhoddai efe iddo oleuni ac i'w feibion byth.

8 ¶ Yn ei ddyddiau ef y gwrthryfelodd Edom oddi tan law Judah, ac y gosodasant frenhin arnynt eu hun.

9 A Jehoram a aeth allan, a'i dywysogion, a'i holl gerbydau gyd âg ef: ac efe a gyfododd liw nos, ac a darawodd yr Edomiaid, y rhai oedd yu ei amgylchu ef, a thywysogion y cerbydau.

10 Felly Edom a wrthryfelodd oddi tan law Judah hyd y dydd hwn: a gwrthryfelodd Libnah y pryd hwnnw oddi tan ei law ef; o herwydd iddo ymwrthod âg ARGLWYDD DDUW ei dadau.

11 Efe hefyd a wnaeth uchelfŷydd ym mynyddoedd Judah, ac a wnaeth i drigolion Jerusalem butteinio, ac a gymhellodd Judah i *hynny*.

12 ¶ A daeth ysgrifen oddi wrth Elias y prophwyd atto ef, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Dafydd dy dad, O herwydd na rodiaist ti yn ffyrdd Jehosaphat dy dad, nac yn ffyrdd Asa brenhin Judah;

13 Eithr rhodio o honot yn ffordd brenhinoedd Israel, a gwneuthur o honot i Judah ac i drigolion Jerusalem butteinio, fel y putteiniodd tŷ Ahab, a lladd o honot dy frodyr hefyd o dŷ dy dad, y rhai *oedd* well nâ thydi:

14 Wele, yr ARGLWYDD a dery â phla mawr dy bobl di, a'th blant, a'th wragedd, a'th holl olud.

15 A thi a *gei* glefyd mawr, clefyd o'th ymysgaroedd, nes myned o'th goluddion allan gan y clefyd, o ddydd i ddydd.

16 ¶ Felly yr ARGLWYDD a gyffrôdd yn erbyn Jehoram yspryd y Philistiaid, a'r Arabiaid, y rhai *oedd* ger llaw yr Ethiopiaid.

17 A hwy a ddaethant i fynu i

Judah, ac a'i drylliasant hi, ac a gaethgludasant yr holl gyfoeth a gafwyd yn nhŷ y brenhin, a'i feibion hefyd a'i wragedd; fel na adawyd mab iddo, ond Jehoahaz yr ieuangaf o'i feibion.

18 ¶ Ac wedi hyn oll yr ARGLWYDD a'i tarawodd ef yn ei ymysgaroedd â chlefyd anaele.

19 A bu, ar ol talm o ddyddiau, ac wedi darfod yspaid dwy flynedd, ei ymysgaroedd ef a aeth allan gan ei glefyd: felly y bu efe farw o glefydau drwg. A'i bobl ni wnaethant iddo gyneuu, megis cyneuu ei dadau.

20 Mab deuddeng mlwydd ar hugain oedd efe pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac wyth mlynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem; ac efe a ymadawodd heb liraeth *am dano*: a chladdasant ef yn ninas Dafydd, ond nid ym meddrod y brenhinoedd.

PEN. XXII.

1 *Ahaziah yn dyfod ar ol Jehoram, ac yn teyrnasu yn annwylol.* 5 *Ei gynghrair ef â Joram mab Ahab, a Jehu yn ei ladd ef.* 10 *Athaliah yn difetha yr holl had brenhinol ond Joas, yr hwn a guddiasai Josaben ei fodryb, ac yn cynmeryd arni y frenhiniaeth.*

ATHRIGOLION Jerusalem a urddasant Ahaziah ei fab ieuangaf ef yn frenhin yn ei le ef: canys y fyddin a ddelsai gyd â'r Arabiaid i'r gwersyll, a laddasai y rhai hynaf oll. Felly Ahaziah mab Jehoram brenhin Judah a deyrnasodd.

2 Mab dwy flwydd a deugain *oedd* Ahaziah pan ddechreuodd efe deyrnasu; ac un flwyddyn y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef *oedd* Athaliah merch Omri.

3 Yntau hefyd a rodiodd yn ffyrdd tŷ Ahab: canys ei fam *oedd* ei gynghor ef i wneuthur drwg.

4 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, fel tŷ Ahab: canys hwynt-hwy *oedd* gynghorïaid iddo ef, ar ol marwolaeth ei dad, i'w ddinystyr ef.

5 ¶ Ac efe a rodiodd yn ol eu cynghor hwynt, ac a aeth gyd â Jehoram mab Ahab brenhin Israel i ryfel, yn erbyn Hazael brenhin Syria, yn Ramoth Gilead: a'r Syriaid a darawsant Joram.

6 Ac efe a ddychwelodd i ymiachâu

i Jezreel, o herwydd yr archollion â'r rhai y tarawsant ef yn Ramah, pan ymladdodd efe â Hazael brenhin Syria. Ac Azariah mab Jehoram brenhin Judah a aeth i waered i ymweled â Jehoram mab Ahab i Jezreel, canys claf oedd efe.

7 A dinystr Ahaziah oedd oddi wrth Dduw, wrth ddyfod at Joram: canys pan ddaeth, efe a aeth gyd â Jehoram yn erbyn Jehu mab Nimsi, yr hwn a euneiniasai yr ARGLWYDD i dorri ymaith dŷ Ahab.

8 A phan farnodd Jehu yn erbyn tŷ Ahab, efe a gafodd dywysogion Judah, a meibion brodyr Ahaziah, y rhai oedd yn gwasanaethu Ahaziah, ac efe a'u lladdodd hwynt.

9 Ac efe a geisiodd Ahaziah; a hwy a'i daliasant ef (canys yr oedd efe yn llechu yn Samaria) a hwy a'i dygasant ef at Jehu: lladdasant ef hefyd, a chladdasant ef; canys dywedasant, Mab Jehosaphat yw efe, yr hwn a geisiodd yr ARGLWYDD â'i holl galon. Felly nid oedd gan dŷ Ahaziah nerth i lynu yn y deyrnas.

10 ¶ Ond pan welodd Athaliah mam Ahaziah farw o'i mab, hi a gyfododd, ac a ddifethodd holl frenhinol had tŷ Judah.

11 Ond Josabea merch y brenhin a gymmerth Joas mab Ahaziah, ac a'i lladrataodd ef o fysg meibion y brenhin y rhai a laddwyd, ac a'i rhoddodd ef a'i fammaeth yn ystafell y gwelyau. Felly Josabea merch y brenhin Jehoram, gwraig Jehoiada yr offeiriad (canys chwaer Ahaziah ydoedd hi) a'i cuddiodd ef rhag Athaliah, fel na laddodd hi ef.

12 Ac efe a fu y'ng hŷdd gyd â hwynt yn nhŷ Dduw chwe blynedd: ac Athaliah oedd yn teyrnasu ar y wlad.

PEN. XXIII.

1 Jehoiada, wrdi gosod pethau mewn trefn, yn gwneuthur Joas yn frenhin. 12 Lladd Athaliah. 16 Jehoiada yn edfryd gwasanaethu Duw.

AC yn y seithfed flwyddyn yr ymgadarnhâodd Jehoiada, ac y cymmerodd dywysogion y cannoedd, Azariah mab Jeroham, ac Ismael

mab Johanan, ac Azariah mab Obed, a Maaseiah mab Adaiiah, ac Elisaphat mab Zichri, gyd âg ef mewn cyfammod.

2 A hwy a aethant o amgylch yn Judah, ac a gynnulasant y Lefiaid o holl ddinasoedd Judah, a phennau cenedl Israel, ac a ddaethant i Jerusalem.

3 A'r holl gynnulleidfa a wnaethant gyfammod â'r brenhin yn nhŷ Dduw: ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Wele, mab y brenhin a deyrnasa, fel y llefarodd yr ARGLWYDD am feibion Dafydd.

4 Dyma y peth a wnewch chwi; Y drydedd ran o honoch, y rhai a ddeuant i mewn ar y Sabboth, o'r offeiriaid ac o'r Lefiaid, fydd yn borthorion i'r trothwyau;

5 A'r drydedd ran fydd yn nhŷ y brenhin; a'r drydedd ran wrth borth y sylfaen; a'r holl bobl y'ng hysteddu tŷ yr ARGLWYDD.

6 Ac na ddeled neb i dŷ yr ARGLWYDD, ond yr offeiriaid, a'r gweinidogion o'r Lefiaid; deuant hwy i mewn, canys sanctaidd ydynt: ond yr holl bobl a gadwant wyliadwriaeth yr ARGLWYDD.

7 A'r Lefiaid a amgylchant y brenhin o bob tu, pob un â'i arfau yn ei law; a phwy bynnag arall a ddelo i'r tŷ, lladder ef: ond byddwch chwi gyd â'r brenhin, pan ddelo efe i mewn, a phan elo efe allan.

8 A'r Lefiaid a holl Judah a wnaethant yn ol yr hyn oll a orchymynasai Jehoiada yr offeiriad, a hwy a gymmerasant bawb eu gwŷr, y rhai oedd yn dyfod i mewn ar y Sabboth, gyd â'r rhai oedd yn myned allan ar y Sabboth: (canys ni ryddhasai Jehoiada yr offeiriad y dosparthiadau.)

9 A Jehoiada yr offeiriad a roddodd i dywysogion y cannoedd, y gwayffyn, a'r tariannau, a'r estylch, a fusasai yn eiddo y brenhin Dafydd, y rhai oedd yn nhŷ Dduw.

10 Ac efe a gyflodd yr holl bobl, a phob un â'i arf yn ei law, o'r tu deheu i'r tŷ hyd y tu aswy i'r tŷ, ynghylch yr allor a'r tŷ, yn ymyl y brenhin oddi amgylch.

11 Yna y dygasant allan fab y brenhin, a rhoddasant y goron arno ef, a'r dystiolaeth, ac a'i hurddasant ef yn frenhin: Jehoiada hefyd a'i feibion a'i henneiniasant ef, ac a ddywedasant, Byw fyddo y brenhin.

12 ¶ A phan glybu Athaliah drwst y bobl yn rhedeg, ac yn moliannu y brenhin, hi a ddaeth at y bobl i dŷ yr ARGLWYDD.

13 A hi a edrychodd, ac wele y brenhin yn sefyll wrth ei golofn yn y ddyfodfa, a'r tywysogion, a'r udgyrn yn ymyl y brenhin; a holl bobl y wlad yn llawen, ac yn lleisio mewn udgyrn; a'r cantorion âg offer cerdd, a'r rhai a fedrent foliannu. Yna Athaliah a rwygodd ei dillad, ac a ddywedodd, Bradwriaeth, bradwriaeth.

14 A Jehoiada yr offeiriad a ddug allan dywysogion y cannoedd, sef swyddogion y llu, ac a ddywedodd wrthynt, Dygwch hi allan o'r rhesau: a'r hwn a ddelo ar ei hol lù, lladder ef â'r cleddyf. Canys dywedasai yr offeiriad, Na leddwch hi yn nhŷ yr ARGLWYDD.

15 A hwy a roddasant ddwyllaw arni hi, a hi a ddaeth tu a'r porth y deuai y meirch i dŷ y brenhin, ac yno y lladdasant hwy hi.

16 ¶ A Jehoiada a wnaeth gyfammod rhyngddo ei hun, a rhwng yr holl bobl, a rhwng y brenhin, i fod yn bobl i'r ARGLWYDD.

17 Yna yr holl bobl a aethant i dŷ Baal, ac a'i distrywiasant ef, a'i alloran, ei ddelwau hefyd a ddrylliasant hwy, ac a laddasant Mattan offeiriad Baal o flaen yr allor.

18 A Jehoiada a osododd swyddau yn nhŷ yr ARGLWYDD, dan law yr offeiriad y Lefiaid, y rhai a ddosparthasai Dafydd yn nhŷ yr ARGLWYDD, i offrymmu poeth-offrymmau yr ARGLWYDD, fel y mae yn ysgrifenedig ynghyfraith Moses, mewn llawenydd a chàn, yn ol trefn Dafydd.

19 Ac efe a gyflëodd y porthorion wrth byrth tŷ yr ARGLWYDD, fel na ddelai i mewn neb a fyddai aflan mewn dim oll.

20 Cymmerodd hefyd dywysogion y cannoedd, a'r pendefigion, a'r rhai oedd

yn arglwyddiaethu ar y bobl, a holl bobl y wlad, ac efe a ddug y brenhin i waered o dŷ yr ARGLWYDD: a hwy a ddaethant trwy y porth uchaf i dŷ y brenhin, ac a gyflëasant y brenhin ar orseddfa y frenhiniaeth.

21 A holl bobl y wlad a lawenychasant, a'r ddinas a fu lonydd wedi iddynt ladd Athaliah â'r cleddyf.

PEN. XXIV.

1 Joas yn teyrnasu yn ddaionus tra fu fyw Jehoiada, 4 yn peri cyweirio y deml. 15 Marwolaeth Jehoiada, a'i barchedig angladd. 17 Joas yn troi at ddelfu-addoliaeth, ac yn lladd Zechariah mab Jehoiada. 23 Y Syriaid yn ei anrheithio ef, a Zabab a Jozabab yn ei ladd ef. 27 Amasiah yn teyrnasu ar ei ol ef.

MAB saith mlwydd oedd Joas pan ddechreuodd efe deyrnasu, a' deugain mlynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Sibeah o Beerseba.

2 A Joas a wnaeth yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD holl ddyddiau Jehoiada yr offeiriad.

3 A Jehoiada a gymmerth iddo ddwy wragedd: ac efe a genhedlodd feibion a merched.

4 ¶ Ac wedi hyn Joas a roes ei fryd ar adnewyddu tŷ yr ARGLWYDD.

5 Ac efe a gynnulodd yr offeiriad a'r Lefiaid, ac a ddywedodd wrthynt, Ewch i ddinasoedd Judah, a chesglwch gan holl Israel arian i gyweirio tŷ eich Duw, o flwyddyn i flwyddyn: prysurwch chwithau y peth. Ond ni frysiodd y Lefiaid.

6 A'r brenhin a alwodd am Jehoiada, yr offeiriad pennaf, ac a ddywedodd wrtho, Paham na cheisiaist gan y Lefiaid ddwyn o Judah, ac o Jerusalem, dreth Moses gwas yr ARGLWYDD, a chynulleidfa Israel, i babell y dystiolaeth?

7 Canys meibion Athaliah y wraig ddrygionus honno a rwygasant dŷ DDUW; a holl gyssegredig bethau tŷ yr ARGLWYDD a roisant hwy i Baalim.

8 Ac wrth orchymyn y brenhin hwy a wnaethant gist, ac a'i gosodasant hi yn mlorth tŷ yr ARGLWYDD oddi allan.

9 A rhoddasant gyhoeddiad yn Judah, ac yn Jerusalem, a'r ddwyn i'r

ARGLWYDD dreth Moses gwas Duw, yr hon a roisid ar Israel yn yr anialwch.

10 A'r holl dywysogion, a'r holl bobl a lawenychasant, ac a ddygasant, ac a fwriasant i'r gist, nes gorphen o honynt.

11 A bu, yr amser y dygpwyd y gist at swyddog y brenhin trwy law y Lefiaid, a phan welsant fod llawer o arian, ddyfod o ysgrifenydd y brenhin, a swyddog yr arch-offeiriad, a thywallt y gist, a'i chymmeryd hi, a'i dwyn drachefn i'w lle ei hun. Felly y gwnaethant o ddydd i ddydd, a chasglasant arian lawer.

12 A'r brenhin a Jehoiada a'i rhoddodd i'r rhai oedd yn gweithio gwasan-aeth tŷ yr ARGLWYDD; a chyflogasant seiri maen, a seiri pren, i gyweirio tŷ yr ARGLWYDD; a gofaint haiarn a phres, i gadarnhau tŷ yr ARGLWYDD.

13 Felly y gweithwyr a weithiasant, a'r gwaith a orphenwyd trwy eu dwylaw hwynt: a hwy a wnaethant dŷ DDUW yn ei drefn ei hun, ac a'i cadarnhasant ef.

14 A phan orphenasant hwy ef, hwy a ddygasant y gweddiill o'r arian ger bron y brenhin a Jehoiada; a hwy a wnaethant o honynt lestri i dŷ yr ARGLWYDD, sef llestri y weinidogaeth, a'r morterau, a'r llwyau, a'r llestri aur ac arian. Ac yr oeddynt hwy yn offryminu poeth-offrymmau yn nhŷ yr ARGLWYDD yn wastadol, holl ddyddiau Jehoiada.

15 ¶ Ond Jehoiada a heneiddiodd, ac oedd gyflawn o ddyddiau, ac a fu farw: mab can mlwydd a deg ar hugain oedd efe pan fu farw.

16 A hwy a'i claddasant ef yn ninas Dafydd gyd â'r brenhinoedd; canys efe a wnelsai ddaioni yn Israel, tu ag at DDUW a'i dŷ.

17 Ac wedi marw Jehoiada, tywysogion Judah a ddaethant, ac a ymgrymmasant i'r brenhin: yna y brenhin a wrandawodd arnynt hwy.

18 A hwy a adawsant dŷ ARGLWYDD DDUW eu tadau, ac a wasanaethasant y llwyni, a'r delwau: a daeth digofaint ar Judah a Jerusalem, o herwydd eu camwedd hyn.

19 Etto efe a anfonodd attynt hwy brophwydi, i'w troi hwynt at yr ARGLWYDD; a hwy a dystiolaethasant yn eu herbyn hwynt, ond ni wrandawsant hwy.

20 Ac yspryd Duw a ddaeth ar Zechariah mab Jehoiada yr offeiriad, ac efe a safodd oddi ar y bobl, ac a ddywedodd wrthynt hwy, Fel hyn y dywedodd DUW, Paham yr ydych chiwi yn troseddu gorchymynion yr ARGLWYDD? diau na ffynnwch chiwi; canys gwrthodasoch yr ARGLWYDD, amhynnyntau a'ch gwrthyd chiwithau.

21 A hwy a gyd-fwriadasant yn ei erbyn ef, ac a'i llabyddiasant ef â meini wrth orchymyn y brenhin, ynghyntedd tŷ yr ARGLWYDD.

22 Ac ni chofiodd Joas y brenhin y caredigrwydd a wnaethai Jehoiada ei dad ef âg ef, ond efe a laddodd ei fab ef: a phan oedd efe yn marw, efe a ddywedodd, Edryched yr ARGLWYDD, a gofyned.

23 ¶ Ac ym mhen y flwyddyn y daeth llu y Syriaid i fynu yn ei erbyn ef: a hwy a ddaethant yn erbyn Judah a Jerusalem, ac a ddifethasant holl dywysogion y bobl o blith y bobl, ac a anfonasant eu holl anrhaith hwynt i frenhin Damascus.

24 Canys llu y Syriaid a ddaethai âg ychydig wŷr, a'r ARGLWYDD a roddodd yn eu llaw hwynt lu mawr iawn, am iddynt wrthod ARGLWYDD DDUW eu tadau: felly y gwnaethant hwy farn yn erbyn Joas.

25 A phan aethant hwy oddi wrtho ef, (canys hwy a'i gadawsant ef mewn clefydau mawrion) ei weision ei hun a gyd-fwriadodd i'w erbyn ef, o herwydd gwaed meibion Jehoiada yr offeiriad, ac a'i lladdasant ef ar ei wely; ac efe a fu farw: a hwy a'i claddasant ef yn ninas Dafydd, ond ni chladdasant ef ym meddau y brenhinoedd.

26 A dyma y rhai a frad-fwriadasant yn ei erbyn ef; Zabad mab Simeath yr Ammonees, a Jehozabad mab Simrith y Moabees.

27 ¶ Am ei feibion ef, a maint y baich a roddwyd arno, a sylfaeniad tŷ DDUW, wele hwy yn ysgrifenedig yn

histori llyfr y brenhinoedd. Ac Amasiah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XXV.

1 Amasiah yn dechreu teyrnasu yn ddaionus: 3 yn gurenthur cyflawnder â'r bradwyr: 5 yn cyflogi llu o'r Israeliaid yn erbyn yr Edomiaid, ac ar air y prophwyd yn colli y can talent cyflog, ac yn eu gollueng hwynt ymaith: 11 yn gorchfygu yr Edomiaid. 10, 13 Yr Israeliaid yn ddigllawn am eu gollueng ymaith, yn yspellio wrth fyned adref. 14 Amasiah yn balchio am ei oruchafsaeth, ac yn gwasanaethu duwiau Edom, ac yn distyryu rhybudd y prophwyd, 17 yn cyffroi Joas i'w ddynstr ei hun. 25 Yr hyd y teyrnasodd efe. 27 Ei ladd ef trwy frad.

MAB pùm mlwydd ar hugain oedd Amasiah pan ddechreuodd efe deyrnasu, a naw mlynedd ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Jehoadan o Jerusalem.

2 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, ond nid â chalon berffaith.

3 ¶ A phan sicrhâwyd ei deyrnas iddo ef, efe a laddodd ei weision a laddasant y brenhin ei dad ef.

4 Ond ni laddodd efe eu meibion hwynt, ond *efe a wnaeth fel y mae* yn ysgrifenedig yn y gyfraith yn llyfr Moses, lle y gorchymynasai yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Ni bydd marw y tadau dros y meibion, ac ni bydd marw y meibion dros y tadau, ond pob un a fydd marw am ei bechod ei hun.

5 ¶ Ac Amasiah a gynnullodd Judah, ac a'u gwnaeth hwy, yn ol tŷ eu tadau, yn dywysogion ar filoedd, ac yn dywysogion ar gannoedd, trwy holl Judah a Benjamin: ac efe a'u cyfrifodd hwynt o fab ugain mlwydd ac uchod, ac a'u cafodd hwy yn dri chan mil o wŷr etholedig yn gallu myned i ryfel, yn medru trin gwaywffon a tharian.

6 Ac efe a gyflogodd o Israel gan mil o wŷr cedyrn nerthol, er can talent o arian.

7 Ond gwr Duw a ddaeth atto ef, gan ddywedyd, O frenhin, nac aed llu Israel gyd â thi: canys nid *yw yr ARGLWYDD* gyd âg Israel, *sef gyd â* holl feibion Ephraim.

8 Ond os myned a fynni, gwna, ymgadarnhâ i ryfel: ond Duw a wna i ti syrthio o flaen dy elynion; canys y

mae gan DDUW nerth i gynnorthwyo, ac i gwympo.

9 Ac Amasiah a ddywedodd wrth wr Duw, Ond beth a wneir am y can talent a roddais i dorf Israel? A dywedodd gwr Duw, Y mae ar law yr ARGLWYDD roddi i ti lawer mwy nâ hynny.

10 Felly Amasiah a'u neillduodd hwynt, *sef* y dorf a ddelsai atto ef o Ephraim, i fyned i'w mangre eu hun. A llidiodd eu digllonedd hwy yn ddirfawr yn erbyn Judah, a dychwelasant i'w mangre eu hun mewn llid digllawn.

11 ¶ Ac Amasiah a ymgadarnhâodd, ac a dywysodd allan ei bobl, ac a aeth i ddyffryn yr halen, ac a darawodd o feibion Seir ddeng mil.

12 Meibion Judah hefyd a gaethgludasant ddeng mil yn fyw, ac a'u dygasant i ben y graig, ac a'u tafiasant hwy o ben y graig, fel y drylliwyd hwynt oll.

13 ¶ A'r rhyfelwyr, y rhai a ddarfuasai i Amasiah eu troi yn ol rhag myned gyd âg ef i ryfel, a ruthasant ar ddinasoedd Judah, o Samaria hyd Beth-horon, ac a darawsant o honynt dair mil, ac a ysglyfaethasant anrhaith fawr.

14 ¶ Ac wedi dyfod Amasiah o ladd yr Edomiaid, efe a ddug dduwiau meibion Seir, ac a'u gosododd hwynt iddo ef yn dduwiau, ac a addolodd ger eu bron hwynt, ac a arogl-darthodd iddynt.

15 Am hynny y llidiodd digllonedd yr ARGLWYDD yn erbyn Amasiah; ac efe a anfonodd brophwyd atto ef, yr hwn a ddywedodd wrtho ef, Paham y ceisiaist ti dduwiau y bobl, y rhai nid achubasant eu pobl eu hun o'th law di?

16 A phan oedd efe yn llefaru wrtho ef, y brenhin a ddywedodd wrtho yntau, A wnaed tydi yn gynghorwr i'r brenhin? paid, i ba beth y'th darewid? A'r prophwyd a beidiodd, ac a ddywedodd, Mi a wn fod Duw wedi arfaethu dy ddinystrio di, am i ti wneuthur hyn, ac na wrandewaist ar fy nghynghor i.

17 ¶ Yna Amasiah brenhin Judah a ymgynghorodd, ac a anfonodd at

Joas mab Jehoahaz mab Jehu brenhin Israel, gan ddywedyd, Tyred, gwelwn wyneb ein gilydd.

18 A Joas brenhin Israel a anfonodd at Amasiah brenhin Judah, gan ddywedyd, Yr ysgellyn sydd yn Libanus a anfonodd at y gedrwydden sydd yn Libanus, gan ddywedyd, Dyro dy ferch i'm mab i yn wraig: a bwystfil y maes, yr hwn oedd yn Libanus, a dramwyodd, ac a sathrodd yr ysgellyn.

19 Dywedaist, Wele tarewaist yr Edomiaid, a'th galon a ddyrchafodd i ymfrostio: eistedd yu awr yn dy dŷ; paham yr wyt yn ymyrryd er drwg i ti dy hun, fel y syrthit ti, a Judah gyd â thi?

20 Ond ni wrandawai Amasiah; canys oddi wrth DDUW yr oedd hynny, fel y rhoddid hwynt yn llaw y gelyn, am iddynt geisio duwiau Edom.

21 Felly Joas brenhin Israel a aeth i fynu, a hwy a welsant wynebau eu gilydd, efe ac Amasiah brenhin Judah, yn Bethsemes, yr hon oedd yn Judah.

22 A Judah a darawyd o flaen Israel, a hwy a ffoisant bawb i'w pebyll.

23 A Joas brenhin Israel a ddaliodd Amasiah mab Joas, fab Jehoahaz brenhin Judah, yn Bethsemes, ac a'i dug ef i Jerusalem, ac a dorrodd i lawr fur Jerusalem, o borth Ephraim hyd borth y gongl, pedwar can cufydd.

24 Ac efe a gymmerth yr holl aur, a'r arian, a'r holl lestri a gafwyd yn nhŷ DDUW gyd âg Obed-edom, a thrysorau tŷ y brenhin, a'r gwystron hefyd, ac a ddychwelodd i Samaria.

25 ¶ Ac Amasiah mab Joas brenhin Judah a fu fyw, wedi marwolaeth Joas mab Jehoahaz brenhin Israel, bymtheng mlynedd.

26 A'r rhan arall o'r gweithredoedd cyntaf a diweddaf i Amasiah, wele, onid ydynt hwy yn ysgrifenedig yn llyfr brenhinoedd Judah ac Israel?

27 ¶ Ac wedi yr amser yr ymadawodd Amasiah oddi ar ol yr ARGLWYDD, hwy a frad-fwriadasant fradwriaeth yn ei erbyn ef yn Jerusalem,

ac efe a ffôdd i Lachis: ond hwy a anfonasant ar ei ol ef i Lachis, ac a'i laddasant ef yno.

28 A hwy a'i dygasant ef ar feirch, ac a'i claddasant ef gyd â'i dadau yn ninas Judah.

PEN. XXVI.

1 Uzziāh yn frenhin ar ol Amasiah, ac yn llywodraethu yu dda tra fu fyw Zechariah, ac yn llywyddo. 16 Wedi hynny yn balchio, ac yn cymmeryd arno yr offeriadaeth, ac yn cael ei daro â guchan-glucyf. 22 Efe yn marw, a Jotham yn teyrnasu ar ei ol ef.

YNA holl bobl Judah a gymerasant Uzziāh, ac yntau yn fab un mlwydd ar bymtheg, ac a'i hurddasant ef yn frenhin yn lle Amasiah ei dad.

2 Efe a adeiladodd Eloth, ac a'i dug hi drachefn i Judah, ar ol huno o'r brenhin gyd â'i dadau.

3 Mab un mlwydd ar bymtheg oedd Uzziāh pan ddechreuodd efe deyrnasu, a deuddeng mlynedd a deugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Jecholiah o Jerusalem.

4 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnaethai Amasiah ei dad ef.

5 Ac efe a ymgeisiodd â Duw yn nyddiau Zechariah, yr hwn oedd ganddo ideall y'ngweledigaethau Duw: a'r dyddiau y ceisiodd efe yr ARGLWYDD, Duw a'i llwyddodd ef.

6 Ac efe a aeth allan, ac a ryfelodd yn erbyn y Philistiaid, ac a dorrodd i lawr fur Gath, a mur Jabneh, a mur Asdod, ac a adeiladodd ddinasoedd yn Asdod, ac ym mysg y Philistiaid.

7 A Duw a'i cynnorthwyodd ef yn erbyn y Philistiaid, ac yn erbyn yr Arabiaid, y rhai oedd yn trigo yn Gur-baal, a'r Mehuniaid.

8 A'r Ammoniaid a roisant roddion i Uzziāh: a'i enw ef a aeth hyd y mynediad i'r Aipht: o herwydd efe a ymgyrffhâodd yn ddirfawr.

9 Hefyd Uzziāh a adeiladodd dyrau yn Jerusalem wrth borth y gongl, ac wrth borth y glynn, ac wrth droad y mur, ac a'u cadarnhâodd hwynt.

10 Ac efe a adeiladodd dyrau yn yr analwch, ac a gloddiodd bydewau

lauer; oblegid yr oedd ganddo lauer o anifeiliaid, yn y dyffryndir ac yn y gwastadedd: a llafurwyr a gwinllanwyr yn y mynyddoedd, ac yn Carmel: canys hoff oedd ganddo *goled* y ddaear.

11 Ac yr oedd gan Uzziah lu o ryfelwyr, yn myned allan yn fyddinoedd, yn ol nifer eu cyfrif hwynt, trwy law Jeiel yr ysgrifenydd, a Maaseiah y llywydd, dan law Hananiah, *un* o dywysogion y brenhin.

12 Holl nifer pennau cenedl y rhai cedyrn o nerth *oedd* ddwy fil a chwe chant.

13 A than eu llaw hwynt *yr oedd* llu grymmus, tri chan mil a saith mil a phum cant, yn rhyfela â chryfder nerthol, i gynnorthwyo y brenhin yn erbyn y gelyn.

14 Ac Uzziah a ddarparodd iddynt, *sef* i'r holl lu, dariannau, a gwaywffyn, a helmau, a llurigau, a bwâu, a thasfau i *daflu* cerrig.

15 Ac efe a wnaeth yn Jerusalem offer trwy gelfyddyd y rhai cywraint, i fod ar y tyrau ac ar y conglau, i ergydio saethau a cherrig mawrion: a'i enw ef a aeth ym mhell, canys yn rhyfedd y cynnorthwywyd ef, nes ei gadarnhâu.

16 ¶ Ond pan aeth yn gryf, ei galon a ddyrchafwyd i'w ddinystyr *ei hun*; canys efe a droseddodd yn erbyn yr ARGLWYDD ei DDUW: ac efe a aeth i mewn i deml yr ARGLWYDD, i arogl-darthu ar allor yr arogl-darth.

17 Ac Azariah yr offeiriad a aeth i mewn ar ei ol ef, a chyd âg ef bedwar ugain o offeiriaid yr ARGLWYDD, yn feibion grymmus:

18 A hwy a safasant yn erbyn Uzziah y brenhin, ac a ddywedasant wrtho, Ni *pherthyn* i ti, Uzziah, arogl-darthu i'r ARGLWYDD, ond i'r offeiriad meibion Aaron, y rhai a gyssegrwyd i arogl-darthu: dos allan o'r cyssegr; canys ti a droseddaist, ac ni *bydd hyn* i ti yn ogoniant oddi wrth yr ARGLWYDD DDUW.

19 Yna y lliidodd Uzziah, a'r arogl-darth i arogl-darthu *oedd* yn ei law ef: a thra ydoedd efe yn lliiog yn erbyn yr offeiriad, gwahan-glwysf a gyfododd yn ei dalcen ef, y'ngwydd yr

offeiriad, yn nhŷ yr ARGLWYDD, ger llaw allor yr arogl-darth.

20 Ac edrychodd Azariah yr arch-offeiriad a'r holl offeiriad arno ef, ac wele, *yr oedd* efe yn wahan-glwysf yn ei dalcen, a gwnaethant iddo frysio oddi yno: ac yntau hefyd a frysiodd i fyned allan, o herwydd i'r ARGLWYDD ei daraw ef.

21 Ac Uzziah y brenhin a fu wahan-glwysf hyd ddydd ei farwolaeth, ac a drigodd yn wahan-glwysf mewn tŷ neillduol; canys efe a dorrasid ymaith o dŷ yr ARGLWYDD: a Jotham ei fab ef *oedd* ar dŷ y brenhin, yn barnu pobl y wlad.

22 ¶ A'r rhan arall o weithredoedd cyntaf a diweddaf Uzziah, a ysgrifennodd Esaiah y prophwyd mab Amos.

23 Felly Uzziah a hunodd gyd â'i dadau, a chladdasant ef gyd â'i dadau ym maes beddrod y brenhinoedd; canys dywedasant, Gwahan-glwysf *ydyw* ef. A Jotham ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XXVII.

1 *Jotham yn teyrnasu yn dda, ac yn llwyddo: 5 yn darostwng yr Ammoniaid. 7 Ei deyrnasiad ef. 9 Ac Ahaz yn teyrnasu ar ei ol ef.*

MAB pum mlwydd ar hugain *oedd* Jotham pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un mlynedd ar bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem, ac enw ei fam ef *oedd* Jerusah merch Sadoc.

2 Ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* un-iawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnelsai Uzziah ei dad: eithr nid aeth efe i deml yr ARGLWYDD. A'r bobl *oedd* etto yn ymlygru.

3 Efe a adeiladodd y porth uchaf i dŷ yr ARGLWYDD: ac ar fur y tŵr yr adeiladodd efe lauer.

4 Dinasoedd hefyd a adeiladodd efe ym mynyddoedd Judah, ac yn y coedydd yr adeiladodd efe balasau a thyrau.

5 ¶ Ac efe a ryfelodd yn erbyn brenhin meibion Ammon, ac a aeth yn drech nâ hwynt. A meibion Ammon a roddasant iddo ef gan talent o arian y flwyddyn honno, a deng mil corus o wenith, a deng mil corus o

haidd. Hyn a roddodd meibion Ammon iddo ef yr ail flwyddyn a'r drydedd.

6 Felly Jotham a aeth yn gadarn, oblegid efe a barottodd ei ffyrdd ger bron yr ARGLWYDD ei DDUW.

7 ¶ A'r rhan arall o hanes Jotham, a'i holl ryfeloedd ef, a'i ffyrdd, wele, y maent yn ysgrifenedig yn llyfr brenhinoedd Israel a Judah.

8 Mab pùm mlwydd ar hugain oedd efe pan ddechreuodd deyrnasu, ac un mlynedd ar bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

9 ¶ A Jotham a hunodd gyd â'i dadau, a chladdasant ef yn ninas Dafydd. Ac Ahaz ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XXVIII.

1 *Ahaz yn teyrnasu yn ddrygionus, a'r Syriaid yn ei sino ef. 6 Yr Israeliaid yn caethgludo gwŷr Judah, a thrwy gynghor Oded y prophwyd yn eu gollwng hwy adref. 16 Ahaz yn gyrru am gymmorth i Assyria, a hynny heb leu iddo: 22 yn ei gysfyngder yn chwaneu ei ddellu-addoliath: 26 yn marw, a Hezechiah yn dyfod ar ei ol ef.*

MAB ugain mlwydd oedd Ahaz pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un mlynedd ar bymtheg y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ond ni wnaeth efe yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, fel Dafydd ei dad.

2 Eithr efe a rodiodd yn ffyrdd brenhinoedd Israel, ac a wnaeth i Baalim *ddelwau* toddedig.

3 Ac efe a arogl-darthodd yn nyffryn Ben-hinnom, ac a losgodd ei blant yn tân, yn ol ffeidd-dra y cenhedloedd a fwriasai yr ARGLWYDD allan o flaen meibion Israel.

4 Efe a aberthodd hefyd, ac a arogl-darthodd yn yr uchelfeydd, ac ar y bryniau, a than bob pren gwyrddlas.

5 Am hynny yr ARGLWYDD ei DDUW a'i rhoddodd ef yn llaw brenhin Syria; a hwy a'i tarawsant ef, ac a gaethgludasant ymaith oddi ganddo ef gaethglud fawr, ac a'u dygasant i Damascus. Ac yn llaw brenhin Israel hefyd y rhoddwyd ef, yr hwn a'i tarawodd ef â lladdfa fawr.

6 ¶ Canys Pecah mab Remaliah a laddodd yn Judah chwech ugain mil mewn un diwrnod, hwynt oll yn feib-

ion grymmus; am wrthod o honyng ARGLWYDD DDUW eu tadau.

7 A Zichri, gwr grymmus o Ephraim, a laddodd Maaseiah mab y brenhin, ac Azricam llywodraethwr y tŷ, ac Elcanah y nesaf at y brenhin.

8 A meibion Israel a gaethgludasant o'u brodyr ddau can mil, yn wragedd, yn feibion, ac yn ferched, ac a ysglyfaethasant aurhaith fawr oddi arnynt, ac a ddygasant yr yspail i Samaria.

9 Ac yno yr oedd prophwyd i'r ARGLWYDD, a'i enw Oded; ac efe a aeth allan o flaen y llu oedd yn dyfod i Samaria, ac a ddywedodd wrthynt, Wele, o herwydd digofaint ARGLWYDD DDUW eich tadau yn erbyn Judah, y rhoddodd efe hwynt yn eich llaw chwi, a lladdasoch hwynt mewn cynddaredd yn cyrhaeddyd hyd y nesoedd.

10 Ac yn awr yr ydych chwi yn amcanu darostwng meibion Judah a Jerusalem, yn gaeth-weision, ac yn gaeth-forwynion i chwi: onid oes gyd â chwi, i'e, gyd â chwi, bechodau yn erbyn yr ARGLWYDD eich DUW?

11 Yn awr gan hynny gwrandewch arnaf fi, a gollyngwch adref y gaethglud a gaethgludasoch o'ch brodyr: oblegid y mae lliodiog ddigofaint yr ARGLWYDD arnoch chwi.

12 Yna rhai o bennaethiaid meibion Ephraim, Azariah mab Johanan, Berechiah mab Mesilemoth, a Jehizciah mab Sâlum, ac Amasa mab Hadlai, a gyfodasant yn erbyn y rhai oedd yn dyfod o'r filwriaeth,

13 Ac a ddywedasant wrthynt, Ni ddygwch y gaethglud yma: canys gan i ni bechu eisoes yn erbyn yr ARGLWYDD, yr ydych chwi yn amcanu chwaneu ar ein pechodau ni, ac ar ein camweddau: canys y mae ein camwedd ni yn fawr, ac y mae digofaint lliodiog yn erbyn Israel.

14 Felly y llu a adawodd y gaethglud a'r aurhaith o flaen y tywysogion, a'r holl gynnulleidfa.

15 A'r gwŷr, y rhai a enwyd wrth eu henwau, a gyfodasant ac a gymmerasant y gaethglud, ac a ddilladasant eu holl rai noethion hwynt a'r

yspail, a dilladasent hwynt, a rhoddasant iddynt esgidiau, ac a wnaethant iddynt fwytta ac yfed; enneiniasant hwynt hefyd, a dygasant ar asynod bob un llesg, i.e. dygasant hwynt i Jericho, dinas y palmwydd, at eu brodyr. Yna hwy a ddychwelasant i Samaria.

16 ¶ Yr amser hwnnw yr anfonodd y brenhin Ahaz at frenhinoedd Assyria i'w gynorthwyo ef.

17 A'r Edomiaid a ddaethent etto, ac a darawsent Judah, ac a gaethgludasent gaethglud.

18 Y Philistiaid hefyd a ruthrasent i ddinasoedd y gwastadedd, a thu dehau Judah, ac a ynnillasant Bethsemes, ac Ajalon, a Gederoth, a Socho a'i phentrefi, Timnah hefyd a'i phentrefi, a Gimzo a'i phentrefi; ac a drigasant yno.

19 Canys yr ARGLWYDD a ddarostyngodd Judah, o achos Ahaz brenhin Israel: oblegid esfe a noethodd Judah, gan droseddu yn erbyn yr ARGLWYDD yn ddirfawr.

20 A Thilgath-pilneser brenhin Assyria a ddaeth atto ef, ac a gyfyngodd arno ef, ac nis cynnorthwyodd ef.

21 Er i Ahaz gymmeryd rhan allan o dŷ yr ARGLWYDD, ac o dŷ y brenhin, a chan y tywysogion, a'i rhoddi i frenhin Assyria; etto nis cynnorthwyodd esfe ef.

22 ¶ A'r amser yr oedd yn gyfyng arno, esfe a chwanegodd droseddu yn erbyn yr ARGLWYDD: hwn yw y brenhin Ahaz.

23 Canys esfe a aberthodd i dduwiau Damascus, y rhai a'i tarawsent ef; ac esfe a ddywedodd, Am i dduwiau brenhinoedd Syria eu cynnorthwyo hwynt, minnau a aberthaf iddynt hwy, fel y'm cynnorthwyont innau: ond hwy a fuant iddo ef ac i holl Israel yn dramgwydd.

24 Ac Ahaz a gasglodd lestri tŷ DDUW, ac a ddarniodd lestri tŷ DDUW, ac a gauodd ddrysau tŷ yr ARGLWYDD, ac a wnaeth iddo allorau ym mhob congll i Jerusalem.

25 Ac ym mhob dinas yn Judah y gwnaeth esfe uchelfëydd i arogl-darthu i dduwiau ddeithr, ac a ddigllonodd ARGLWYDD DDUW ei dadau.

26 ¶ A'r rhan arall o'i hanes ef, a'i holl ffyrdd, cyntaf a diweddaf, wele hwy yn ysgrifenedig yn llyfr brenhinoedd Judah ac Israel.

27 Ac Ahaz a hunodd gyd â'i dadau. a hwy a'i claddasant ef yn y ddinas yn Jerusalem, ond ni ddygasant hwy ef i feddrod brenhinoedd Israel. A Hezeçiah ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XXIX.

1 Y brenhin duwiol Hezeçiah, 3 yn adferu gwir grefydd, 5 yn cynghori y Lefiaid: 12 a hwythau yn ymsuncteiddio, ac yn glanhâu tŷ Dduw. 20 Hezeçiah yn aberthu ebyrth cyhoedd, lle yr oedd y Lefiaid yn barottuch ná'r offeiriad.

MAB pùm mlwydd ar hugain oedd Hezeçiah, pan ddechreuodd esfe deyrnasu, a naw mlynedd ar hugain y teyrnasodd esfe yn Jerusalem, ac enw ei fam ef oedd Abiah merch Zechariah.

2 Ac esfe a wnaeth yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, ynt ol yr hyn oll a wnelasai Dafydd ei dad.

3 ¶ Yn y flwyddyn gyntaf o'i deyrnasiad ef, yn y mis cyntaf, esfe a agorodd ddrysau tŷ yr ARGLWYDD, ac a'u cyweiriodd hwynt.

4 Ac esfe a ddug i mewn yr offeiriad, a'r Lefiaid, ac a'u casglodd hwynt ynghyd i heol y dwyrain,

5 Ac a ddywedodd wrthynt hwy, Gwrandewch fi, O Lefiaid, ymsuncteiddiwch yn awr, a sancteiddiwch dŷ ARGLWYDD DDUW eich tadau, a dygwch yr aflendid allan o'r lle sanctaidd.

6 Canys ein tadau ni a droseddasant, ac a wnaethant yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD ein DUW, ac a'i gwrthodasant ef, ac a droisant eu hwynebau oddi wrth babell yr ARGLWYDD, ac a droisant eu gwarrau.

7 Cauasant hefyd ddrysau y porth, ac a ddiffoddasant y lampau, ac nid arogl-darthasant arogl-darth, ac ni offrymmasant boeth-offrymmau yn y cyssegr i DDUW Israel.

8 Am hynny digofaint yr ARGLWYDD a ddaeth yn erbyn Judah a Jerusalem, ac esfe a'u rhoddodd hwynt yn gyffro, yn syndod, ac yn watwargerdd, fel yr ydych yn gweled â'ch llygiaid.

9 Canys wele, ein tadau ni a syrthiasant trwy y cleddyf, ein meibion hefyd, a'n merched, a'n gwragedd, *ydnyt* mewn caethiwed o herwydd hyn.

10 Yn awr y *mae* yn fy mryd i wneuthur cyfammod âg ARGLWYDD DDUW Israel; fel y tro ei ddigofaint lliديو ef oddi wrthym ni.

11 Fy meibion, na fyddwch ddi-fraw yn awr: canys yr ARGLWYDD a'ch dewisodd chwi i sefyll ger ei fron ef, i weini iddo ef, ac i fod yn gweini, ac yn arogl-darhu iddo ef.

12 ¶ Yna y Lefiaid a gyfodasant, Mahath mab Amasai, a Jöel mab Azariah o feibion y Cohathiaid: ac o feibion Merari; Cis mab Abdi, ac Azariah mab Jehaleleel: ac o'r Gersoniaid; Joah mab Zimmah, ac Eden mab Joah:

13 Ac o feibion Elisaphan; Simri, a Jeiel: ac o feibion Asaph; Zechariah, a Mattaniah:

14 Ac o feibion Heman; Jehiel, a Simei: ac o feibion Jeduthun; Semaiah, ac Uzziel.

15 A hwy a gynnulasant eu brodyr, ac a ymsancteiddiasant, ac a ddaethiant yn ol gorchymyn y brenhin, trwy eiriau yr ARGLWYDD, i lanhau tý yr ARGLWYDD.

16 A'r offeiriaid a ddaethant i fewn tý yr ARGLWYDD i'w lanhau ef, ac a ddygasant allan yr holl frynti a gawsant hwy yn nheml yr ARGLWYDD, i gyntedd tý yr ARGLWYDD. A'r Lefiaid a'i cymmerasant, i'w ddwyn ymaith allan i afon Cidron.

17 Ac yn y *dydd* cyntaf o'r mis cyntaf y dechreuasant ei sancteiddio, ac ar yr wythfed dydd o'r mis y daethant i borth yr ARGLWYDD: ac mewn wyth niwrnod y sancteiddiasant dý yr ARGLWYDD, ac yn yr unfed dydd ar bymtheg o'r mis cyntaf y gorphenasant.

18 Yna y daethant hwy i mewn at Hezeciah y brenhin, ac a ddywedasant, Glanhâsom holl dý yr ARGLWYDD, ac allor y poeth-offrwm, a'i holl lestri, a bwrdd y *bara* gosod, a'i holl lestri.

19 A'r holl lestri a fwriasant y brenhin Ahaz ymaith yn ei gamwedd, pan oedd efe yn teyrnasu a barottoisom,

ac a sancteiddiasom ni: ac wele hwy ger bron allor yr ARGLWYDD.

20 ¶ Yna Hezeciah y brenhin a gododd yn fore, ac a gasglodd dywysogion y ddinas, ac a aeth i fynu i dý yr ARGLWYDD.

21 A hwy a ddygasant saith o fustych, a saith o hyrddod, a saith o wýn, a saith o fychod geifr, yn bechaberth dros y frenhiniaeth, a thros y cyssegr, a thros Judah: ac efe a ddywedodd wrth yr offeiriaid meibion Aaron, am offrymmu y *rhai hynny* ar allor yr ARGLWYDD.

22 Felly hwy a laddasant y bustych, a'r offeiriaid a dderbyniasant y gwaed, ac a'i taenellasant ar yr allor: lladdasant hefyd yr hyrddod, a thaenellasant y gwaed ar yr allor: a hwy a laddasant yr wýn, ac a daenellasant y gwaed ar yr allor.

23 A hwy a ddygasant fychod y pech-aberth o flaen y brenhin a'r gynulleidfa, ac a osodasant eu dwylaw arnynt hwy.

24 A'r offeiriaid a'u lladdasant hwy, ac a wnaethant gymmod ar yr allor â'u gwaed hwynt, i wneuthur cymmod dros holl Israel; canys dros holl Israel yr archasai y brenhin *wneuthur* y poeth-offrwm, a'r pech-aberth.

25 Ac efe a osododd y Lefiaid yn nhý yr ARGLWYDD, â symbalau, ac â nablau, ac â thelynau, yn ol gorchymyn Dafydd, a Gad gweledydd y brenhin, a Nathan y prophwyd: canys y gorchymyn *oedd* trwy law yr ARGLWYDD, trwy law ei brophwydi ef.

26 A'r Lefiaid a safasant âg offer Dafydd, a'r offeiriaid â'r udgryn.

27 A Hezeciah a ddywedodd am offrymmu poeth-offrwm ar yr allor: a'r amser y dechreuodd y poeth-offrwm, y dechreuodd cân yr ARGLWYDD, â'r udgryn, ac âg offer Dafydd brenhin Israel.

28 A'r holl gynulleidfa oedd yn addoli, a'r cantorion yn canu, a'r udgryn yn lleisio: *hyn* oll a *barháodd* nes gorphen y poeth-offrwm.

29 A phan orphenasant hwy offrymmu, y brenhin a'r holl rai a gafwyd gyd âg ef, a ymgrymmasant, ac a addolasant.

30 A Hezeciah y brenhin a'r tywysogion a ddywedasant wrth y Lefiaid am foliannu yr ARGLWYDD, â geiriau Dafydd, ac Asaph y gweledydd. Felly hwy a foliannasant â llawenydd, ac a ymostyngasant, ac a addolasant.

31 A Hezeciah a attebodd ac a ddywedodd, Yn awr yr ymgyssegrasoch chwi i'r ARGLWYDD; nesëwch, a dygwch ebyrth, ac ebyrth moliant, i dŷ yr ARGLWYDD. A'r gynnulleidfa a ddygasant ebyrth, ac ebyrth moliant, a phob ewyllysgar o galon, boeth-offrymmau.

32 A rhifedi y poeth-offrymmau a ddug y gynnulleidfa, oedd ddeg a thriugain o fustych, cant o hyrddod, dau cant o wŷn: y rhai hyn oll oedd yn boeth-offrwm i'r ARGLWYDD.

33 A'r pethau cysegredig oedd chwe chant o fustych, a thair mil o ddefaid.

34 Ond yr oedd rhy fychan o offeiriad, fel na allent flingo yr holl boeth-offrymmau: am hynny eu brodyr y Lefiaid a'u cynnorthwasant hwy, nes gorphen y gwaith, ac nes i'r offeiriad ymgyssegru: canys y Lefiaid oedd unonach o galon i ymgyssegru na'r offeiriad.

35 Y poeth-offrymmau hefyd oedd yn aml, gyd â brasder yr hëdd-offrwm, a'r ddiôd-offrwm i'r poeth-offrymmau. Felly y trefnwyd gwasanaeth tŷ yr ARGLWYDD.

36 A Hezeciah a lawenychodd, a'r holl bobl, o herwydd parttöi o DDUW y bobl: oblegid yn ddisymwth y bu y peth.

PEN. XXX.

1 Hezeciah yn cyhoeddi Pasc arbennig ar yr ail mis, i Judah ac i Israel. 13 Y gynnulleidfa, wedi distrywio allorau delw-addoliaeth, yn cadw yr wyl bedwar diwrnod ar ddeg. 27 Yr offeiriad a'r Lefiaid yn bendithio y bobl.

A HEZECIAH a anfonodd at holl Israel a Judah, ac a ysgrifonodd lythrau hefyd at Ephraim a Manasseh, i ddyfod i dŷ yr ARGLWYDD i Jerusalem, i gynnal Pasc i ARGLWYDD DDUW Israel.

2 A'r brenhin a ymgynghorodd, a'i dywysogion, a'r holl gynnulleidfa,

yn Jerusalem, am gynnal y Pasc yn yr ail mis.

3 Canys ni allent ei gynnal ef y pryd hwnnw; oblegid nid ymsanct-eiddasai yr offeiriad ddigon, ac nid ymgasglasai y bobl i Jerusalem.

4 A da oedd y peth y'ngolwg y brenhin, ac y'ngolwg yr holl gynnulleidfa.

5 A hwy a orchymynasant gyhoeddi trwy holl Israel, o Beerseba hyd Dan, am ddyfod i gynnal y Pasc i ARGLWYDD DDUW Israel yn Jerusalem: canys ni wnaethent er ys talm fel yr oedd yn ysgrifenedig.

6 Felly y rhedegwyr a aethant â'r llythrau o law y brenhin a'i dywysogion trwy holl Israel a Judah, ac wrth orchymyn y brenhin, gan ddywedyd, O meibion Israel, dychwelwch at ARGLWYDD DDUW Abraham, Isaac, ac Israel, ac ese a ddychwel at y gweddill a ddiangodd o honoch chwi o law brenhinoedd Assyria.

7 Ac na fyddwch fel eich tadau, nac fel eich brodyr, y rhai a droseddasant yn erbyn ARGLWYDD DDUW eu tadau; am hynny ese a'u rhoddodd hwynt yn anghyfnedd, megis y gwelwch chwi.

8 Yn awr na chaledwch eich gwarr, fel eich tadau; rhoddwch law i'r ARGLWYDD, a deuwch i'w gyssegr a gyssegrodd ese yn dragywydd: a gwasanaethwch yr ARGLWYDD eich DUW, fel y tro llid ei ddigofaint ef oddi wrthych chwi.

9 Canys os dychwelwch chwi at yr ARGLWYDD, eich brodyr chwi a'ch meibion a gânt drugaredd ger bron y rhai a'u caethgludodd hwynt, fel y dychwelont i'r wlad yma: oblegid grasol a thrugarog yw yr ARGLWYDD eich DUW, ac ni thry ese ei wyneb oddi wrthych, os dychwelwch atto ef.

10 Felly y rhedegwyr a aethant o ddinas i ddinas trwy wlad Ephraim a Manasseh, hyd Zabulon: ond hwy a wawdiasant, ac a'u gwatwasant hwy.

11 Er hynny gwŷr o Aser, a Manasseh, ac o Zabulon, a ymostyngasant, ac a ddaethant i Jerusalem.

12 Llaw Duw hefyd fu yn Judah, i roddi iddynt un galon i wneuthur

gorchymyn y brenhin a'r tywysogion, yn ol gair yr ARGLWYDD.

13 ¶ A phobl lawer a ymgasglasant i Jerusalem, i gynnal gwyl y bara croyw, yn yr ail mis; cynulleidfa fawr iawn.

14 A hwy a gyfodasant, ac a fwr-iasant ymaith yr allorau oedd yn Jerusalem: bwriasant ymaith allorau yr arogl-darth, a thasflasant hwynt i afon Cidron.

15 Yna y lladdasant y Pasc ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r ail mis: yr offeiriaid hefyd a'r Lefiaid a gywilyddiasant, ac a ymsancteiddiasant, ac a ddygasant y poeth-offrymmau i dŷ yr ARGLWYDD.

16 A hwy a safasant yn eu lle, wrth eu harfer, yn ol cyfraith Moses gwr Duw: yr offeiriaid oedd yn taen-ellu y gwaed o law y Lefiaid.

17 Canys yr oedd llawer yn y gyn-ulleidfa y rhai nid ymsancteiddiasant: ac ar y Lefiaid yr oedd lladd y Pasc dros yr holl rai aflan, i'w sancteiddio i'r ARGLWYDD.

18 O herwydd llawer o'r bobl, sef llawer o Ephraim a Manasseh, Issa-char, a Zabulon, nid ymlanhasant; etto hwy a fwyttasant y Pasc, yn amgenach nag yr oedd yn ysgrifenedig. Ond Hezeciah a weddiodd drostynt hwy, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD daionus a faddeuo i bob un

19 A barrottôdd ei galon i geisio Duw, sef ARGLWYDD DDUW ei dad-
au, er na lanhâwyd ef yn ol puredig-
aeth y cyssegr.

20 A'r ARGLWYDD a wrandaw-
odd ar Hezeciah, ac a iachâodd y
bobl.

21 A meibion Israel, y rhai a gaf-
wyd yn Jerusalem, a gynnaliasant
wyl y bara croyw saith niwrnod trwy
lawenydd mawr: y Lefiaid hefyd a'r
offeiriaid oedd yn molianu yr AR-
GLWYDD o ddydd i ddydd, gan ganu
âg offer soniarus i'r ARGLWYDD.

22 A Hezeciah a ddywedodd wrth
fodd calon yr holl Lefiaid, y rhai oedd
yn dysgu gwybodaeth ddaionus yr
ARGLWYDD; a hwy a fwyttasant ar
hyd yr wyl saith niwrnod, ac a
aberthasant ebyrth hêdd, ac a gyfse-

asant i ARGLWYDD DDUW eu tadau.

23 A'r holl gynnulleidfa a ym-
gynghorasant i gynnal saith o ddydd-
iau eraill: felly y cynnaliasant saith
o ddyddiau eraill trwy lawenydd.

24 Canys Hezeciah brenhin Judah
a roddodd i'r gynnulleidfa fil o fust-
tych, a saith mil o ddefaid; a'r tywys-
ogion a roddasant i'r gynnulleidfa fil o
fustych, a deng mil o ddefaid: a llawer
o offeiriaid a ymsancteiddiasant.

25 A holl gynnulleidfa Judah a
lawenychasant, gyd â'r offeiriaid a'r
Lefiaid, a'r holl gynnulleidfa a ddaeth
o Israel, a'r dieithriaid a ddaethai o
wlad Israel, ac oeddynt yn gwladychu
yn Judah.

26 Felly y bu llawenydd mawr yn
Jerusalem: canys er dyddiau Solo-
mon mab Dafydd brenhin Israel ni bu
y cyffelyb yn Jerusalem.

27 ¶ Yna yr offeiriaid a'r Lefiaid
a gyfodasant, ac a fendithiasant y
bobl; a gwrandawyd ar eu llef hwynt,
a'u gweddi hwynt a ddaeth i'fynu i'w
breswylfa sanctaidd ef, i'r nefoedd.

PEN. XXXI.

1 Y bobl yn chwannog i ddiŷu delw-
addoliaeth. 2 Hezeciah yn trefnu
cylchoedd yr offeiriaid a'r Lefiaid,
ac yn parrottoi gwaith a chymun-
iaeth iddynt. 5 Parodrwydd y bobl
i ddatu degwm ac offrum. 11 Hezeciah
yn gosod sneyddogion i ddo-parthau y
degymmau. 20 Purdeb Hezeciah.

A C wedi gorphen hyn i gyd, holl
Israel y rhai oedd bresennol a
aethant allan i ddinasoedd Judah,
ac a ddrylliasant y delwau, ac a dorras-
ant y llwyni, ac a ddistrywiasant yr
uchelfeydd a'r allorau allan o holl
Judah a Benjamin, yn Ephraim hef-
yd a Manasseh, nes eu llwyr ddifa.
Yna holl feibion Israel a ddychweŷ-
asant bob un i'w feddiant, i'w din-
asoedd.

2 ¶ A Hezeciah a osododd ddo-
parthiadau yr offeiriaid a'r Lefiaid, yn
eu cylchoedd, pob un yn ol ei wein-
idogaeth, yr offeiriaid a'r Lefiaid i'r
poeth-offrum, ac i'r ebyrth hêdd, i
weini, ac i foliannu, ac i ganmol, ym
mhyrth gwersylloedd yr ARGLWYDD.

3 A rhan y brenhin oedd o'i olud
ei hun i'r poeth-offrymmau, sef i

boeth-offrymmau y bore a'r hwyr ac i boeth-offrymmau y Sabbothau, a'r newydd-loerau, a'r gwyliau arbennig, fel y *mae* yn ysgrifenedig y'nghyfraith yr ARGLWYDD.

4 Efe a ddywedodd hefyd wrth y bobl, trigolion Jerusalem, am roddi rhan i'r offeiriad, a'r Lefiaid, fel yr ymgryfhäent y'nghyfraith yr ARGLWYDD.

5 ¶ A phan gyhoeddwyd y gair hwn, meibion Israel a ddygasant yn aml, fläen-ffrwyth yr ýd, y gwin, a'r olew, a'r mêl, ac o holl gnwd y maes, a'r degwm o bob *peth* a ddygasant hwy yn helaeth.

6 A meibion Israel a Judah, y rhai oedd yn trigo yn ninasoedd Judah, hwythau addygasant ddegwm gwartheg a defaid, a degwm y pethau cyssegr-edig a gyssegrasid i'r ARGLWYDD eu DUW, ac a'u gosodasant bob yn bentwr.

7 Yn y trydydd mis y dechreuasant hwy seilio y pentyrrau, ac yn y seithfed mis y gorphenasant *hwynt*.

8 A phan ddaeth Hezeciah a'r ty-wysogion, a gweled y pentyrrau, hwy a fendithiasant yr ARGLWYDD a'i bobl Israel.

9 A Hezeciah a ymfynodd ä'r offeiriad a'r Lefiaid o herwydd y pentyrrau.

10 Ac Azariah yr offeiriad pennaf o dý Sadoc, a ddywedodd wrtho, ac a lefarodd, Er pan ddechreuwyd dwyn offrymmau i dý yr ARGLWYDD, bwyttasom a digonwyd ni, gweddillasom hefyd lawer iawn: canys yr ARGLWYDD a fendithiodd ei bobl; a'r gweddill *yw* yr amlra hyn.

11 ¶ A Hezeciah a ddywedodd am barotódi celloedd yn nhý yr ARGLWYDD; a hwy a'u parotioisant,

12 Ac a ddygasant i mewn y blaen-ffrwyth, a'r degwm, a'r *pethau* cyssegredig, yn ffyddlawn: a Chononiah y Lefiad *oedd* fläenor arnynt hwy, a Simei ei frawd ef yn ail.

13 Jehiel hefyd, ac Azaziah, a Nathath, ac Asahel, a Jerimoth, a Jozabad, ac Eliel, ac Ismachiah, a Mahath, a Benaiah, *oedd* swyddogion dan law Cononiah a Simei ei frawd ef,

trwy orchymyn Hezeciah y brenhin, ac Azariah blaenor tý DDUW.

14 A Chore mab Imnah y Lefiad, y porthor tu a'r dwyrain, *oedd* ar y pethau a offrymmod yn ewyllysgar i DDUW, i rannu offrymmau yr ARGLWYDD, a'r pethau saucteiddiolaf.

15 Ac wrth ei law ef yr *oedd* Eden, a Miniamin, a Jesua, a Semaiah, Amariah, a Sechaniah, yn ninasoedd yr offeiriad, yn eu swydd, i roddi i'w brodyr yn ol eu rhan, i fawr ac i fychan:

16 Heb law y gwrrywiad o'u cenedl hwynt, o fab tair blwydd ac uchod, i bawb a'r *oedd* yn dyfod i dý yr ARGLWYDD, ddogu dydd yn ei ddydd, yn eu gwasaenaeth hwynt, o fewn eu goruchwyliaethau, yn ol eu dosparthiadau;

17 I genedl yr offeiriad wrth dý eu tadau, ac i'r Lefiaid o fab ugain mlwydd ac uchod, yn ol eu goruchwyliaethau, yn eu dosparthiadau;

18 Ac i genedl eu holl blant hwy, eugwagedd, a'u meibion, a'u merched, trwy yr holl gynulleidfa: oblegid trwy eu ffyddlondeb y trinent hwy yn sanctaidd yr hyn *oedd* sanctaidd:

19 Ac i feibion Aaron, yr offeiriad, y rhai *oedd* ym meusydd pentrefol eu dinasoedd, ym mhob dinas, y gwýr a enwasid wrth eu henwau, i roddi rhannau i bob gwrrwy ym mysg yr offeiriad, ac i'r holl rai a gyfrifwyd wrth achau ym mhllith y Lefiaid.

20 ¶ Ac fel hyn y gwnaeth Hezeciah trwy holl Judah, ac efe a wnaeth yr hyn *oedd* dda ac uniawn, a'r gwirionedd, ger bron yr ARGLWYDD ei DDUW.

21 Ac ym mhob gwaith a ddechreuodd efe y'ngweinidogaeth tý DDUW, ac yn y gyfraith, ac yn y gorchymyn i geisio ei DDUW, efe a'i gwnaeth ä'i holl galon, ac a ffynnodd.

PEN. XXXII.

1 *Senacherib yn dyfod yn erbyn Judah; a Hezeciah yn ymgadarnhäu, ac yn cysuro ei bobl.* 9 *Hezeciah ac Esaiah yn gweddio yn erbyn cablled Senacherib.* 21 *Angel yn difetha llu yr Assyriaid, a hynny yn barch i Hezeciah.* 24 *Hezeciah yn gweddio yn ei glesyd, a Duw yn rhoi iddo argoel tēchyd.* 25 *Hezeciah yn*

baichio, a Duw yn ei ddarostwng ef. 27 Ei gyfoeth ef, a'i weithredoedd. 31 Ei fai ef ynghylch cennadon Babilon. 32 Efe yn marw, a Manassech yn teyrnasu ar ei ol ef.

WEDI y pethau hyn, a'u sicrhâu, y daeth Senacherib brenhin Assyria, ac a ddaeth i mewn i Judah; ac a wersyllodd yn erbyn y dinasoedd caerog, ac a feddylodd eu hynnill hwynt iddo ei hun.

2 A phan welodd Hezeciah ddyfod Senacherib, a bod ei wyneb ef i ryfela yn erbyn Jerusalem;

3 Efe a ymgynghorodd â'i dywysogion, ac â'i gedyrn, am argae dyfroedd y ffynhonnau, y rhai oedd allan o'r ddinas. A hwy a'i cynnorthwyasant ef.

4 Felly pobl lawer a ymgasglasant, ac a argaeasant yr holl ffynhonnau, a'r afon sydd yn rhedeg trwy ganol y wlad, gan ddywedyd, Paham y daw brenhinoedd Assyria, ac y cânt ddyfroedd lawer?

5 Ac efe a ymgryfhâodd, ac a adeiladodd yr holl fur drylliedig, ac a'i cyfododd i fynu hyd y tyrau, a mur arall oddi allan, ac a gadarnhâodd Milo yn ninas Dafydd, ac a wnaeth lawer o biccellau ac o dariannau.

6 Ac efe a osododd dywysogion rhyfel ar y bobl, ac a'u casglodd hwynt atto i heol porth y ddinas, ac a lefarodd wrth fodd eu calon hwynt, gan ddywedyd,

7 Ymwrolwch, ac ymgadarnhêwch; nac ofnwch, ac na ddigalonwch rhag brenhin Assyria, na rhag yr holl dyrfa sydd gyd âg ef: canys y mae gyd â ni fwy na chyd âg ef.

8 Gyd âg ef y mae braich cnawdol; ond yr ARGLWYDD ein Duw sydd gyd â ni, i'n cynnorthwyo, ac i ryfela ein rhyfeloedd. A'r bobl a hyderasant ar eiriau Hezeciah brenhin Judah.

9 ¶ Wedi hyn yr anfonodd Senacherib brenhin Assyria ei weision i Jerusalem (ond yr ydoedd efe ei hun yn rhyfela yn erbyn Lachis, a'i holl allu gyd âg ef) at Hezeciah brenhin Judah, ac at holl Judah, y rhai oedd yn Jerusalem, gan ddywedyd,

10 Fel hyn y dywedodd Senacherib brenhin Assyria, Ar ba beth yr ydych chi yn hyderu, chwi y rhai sydd yn

aros y'ngwarchae o fewn Jerusalem?

11 Ond Hezeciah sydd yn eich hudo chwi, i'ch rhoddi chwi i farw trwy newyn, a thrwy syched, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD ein Duw a'u gwared ni o law brenhin Assyria.

12 Onid yr Hezeciah hwnnw a dynnodd ymaith ei uchelfeydd ef, a'i allorau, ac a orchymynodd i Judah a Jerusalem, gan ddywedyd, O flaen un allor yr addolwch, ac ar honno yr arogl-derthwch?

13 Oni wyddoch chwi beth a wneuthum, mi a'm tadau, i holl bobl y tiroedd? ai gan allu y gallai duwiau cenhedloedd y gwledydd achub eu gwlad o'm llaw i?

14 Pwy oedd ym mysgholl dduwiau y cenhedloedd hyn (y rhai a ddarfu i'm tadau eu difetha) a allai waredu ei bobl o'm llaw i, fel y gallai eich Duw chwi eich gwaredu chwi o'm llaw i?

15 Yn awr gan hynny na thwyllodd Hezeciah chwi, ac na luded mo honoch fel hyn, ac na choeliwch iddo ef: canys ni allodd duw un genedl na theyrnas achub ei bobl o'm llaw i, nac o law fy nhadau: pa faint llai y gwared eich Duw chwydychwi o'm llaw i?

16 A'i weision ef a ddywedasant ychwaneg yn erbyn yr ARGLWYDD DDUW, ac yn erbyn Hezeciah ei was ef.

17 Ac efe a ysgrifennodd lythrau i gablu ARGLWYDD DDUW Israel, ac i lefaru yn ei erbyn ef, gan ddywedyd, Fel nad achubodd duwiau cenhedloedd y gwledydd eu pobl o'm llaw i, felly nid achub Duw Hezeciah ei bobl o'm llaw i.

18 Yna y gwaeddasant hwy â llef uchel, yn iaith yr Iuddewon, ar bobl Jerusalem y rhai oedd ar y mur, i'w hofni hwynt, ac i'w brawychu; fel yr ynnillent hwy y ddinas.

19 A hwy a ddywedasant yn erbyn Duw Jerusalem fel yn erbyn duwiau pobloedd y wlad, sef gwaith dwylaw dyn.

20 Am hynny y gweddiodd Hezeciah y brenhin, ac Esaiah y prophwyd mab Amos, ac a waeddasant i'r nefoedd.

21 ¶ A'r ARGLWYDD a anfonodd

angel, yr hwn a laddodd bob cadarn nerthol, a *phob* blaenor a thywysog y'ngwersyll brenhin Assyria. Felly efe a ddychwelodd â chywilydd *ar ei* wyneb i'w wlad ei hun. A phan ddaeth efe i dŷ ei dduw, y rhai a ddaethant allan o'i ymysgaroedd ei hun a'i lladdasant ef yno â'r cleddyf.

22 Felly y gwaredodd yr **ARGLWYDD** Hezeciah a thrigolion Jerusalem o law Senacherib brenhin Assyria, ac o law pawb *crail*, ac a'u cadwodd hwynt oddi amgylch.

23 A llawer a ddygasant roddion i'r **ARGLWYDD** i Jerusalem, a phethau gwerthfawr i Hezeciah brenhin Judah; fel y dyrchafwyd ef o hynny allan y'ngwydd yr holl genhedloedd.

24 ¶ Yn y dyddiau hynny y clefydodd Hezeciah hyd farw, ac a weddiodd ar yr **ARGLWYDD**: yntau a lefarodd wrtho, ac a roddes argoel iddo.

25 Ond ni thalodd Hezeciah drachefn yn ol yr hyn a roddasid iddo; canys ei galon ef a ddyrchafodd: a digofaint a ddaeth arno ef, ac ar Judah a Jerusalem.

26 Er hynny Hezeciah a ymostyngodd o herwydd dyrchafiad ei galon, efe a thrigolion Jerusalem; ac ni ddaeth digofaint yr **ARGLWYDD** arnynt yn nyddiau Hezeciah.

27 ¶ Ac yr oedd gan Hezeciah gyfoeth ac anrhydedd mawr iawn: ac efe a wnaeth iddo drysorau o arian, ac o aur, ac o feini gwerthfawr, o bêr-arglau hefyd, ac o dariannau, ac o bob llestri hyfryd;

28 A selerau i gnwd yr ŷd, a'r gwin, a'r olew; a phreseau i bob math a'r anifail, a chorlannau i'r diadellau.

29 Ac efe a wnaeth iddo ddinasoedd, a chyfoeth o ddefaid a gwartheg lawer: canys Duw a roddasai iddo ef gyfoeth mawr iawn.

30 A'r Hezeciah yma a argaeodd yr aber uchaf i ddyfroedd Gihon, ac a'u dug hwynt yn uniawn oddi tanodd, tu a thu y gorllewin i ddinas Dafydd. A ffynnodd Hezeciah yn ei holl waith.

31 ¶ Etto yn *neges* cenhadau tywysogion Babilon, y rhai a anfonwyd atto ef i ymofyn am y rhyfeddod a

wnaethid yn y wlad, Duw a'i gadawodd ef, i'w brofi ef, i wybod y cwbl *ag oedd* yn ei galon.

32 ¶ A'r rhan arall o hanes Hezeciah, a'i garedigrwydd ef, wele hwy yn ysgrifenedig y'ngweledigaeth Esai-ah y prophwyd mab Amos, ac yn llyfr brenhinoedd Judah ac Israel.

33 A Hezeciah a hunodd gyd â'i dadau, a chladdasant ef yn yr uchaf o feddau meibion Dafydd. A holl Judah a thrigolion Jerusalem a wnaethant anrhydedd iddo ef wrth ei farwolaeth. A Manasseh ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XXXIII.

1 *Y brenhin annuwiol Manasseh, 3 yn gosod i fynu ddelw-addoliaeth, ac heb gymmeryd rhybudd. 11 Ei gaethgludo ef i Babilon: 12 a'i weddi at Dduw yn achos o'i ryddhâd, ac yntau yn tynnu i lawr ddelw-addoliaeth. 13 Ei wreithredoedd, 20 a'i farwolaeth ef, ac Amon yn dyfod ar ei ol ef. 21 Annuwiol deyrnasiad Amon, a'i wresion yn ei badd ef. 23 Lladd y lleidiaid, a Josiah yn myned yn frenhin.*

MAB deuddeng mlwydd oedd Manasseh pan ddechreuodd efe deyrnasu, a phymtheng mlynedd a deugnau y teyrnasodd efe yn Jerusalem:

2 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr **ARGLWYDD**, yn ol ffeidd-dra y cenedloedd a fwriasai yr **ARGLWYDD** allan o flaen meibion Israel.

3 ¶ Canys efe a adeiladodd drachefn yr uchelfeydd, y rhai a ddinystriasai Hezeciah ei dad ef, ac a gyfododd allorau i Baalim, ac a wnaeth lwyni, ac a addolodd holl lu y nefoedd, ac a'u gwasanaethodd hwynt.

4 Adeiladodd hefyd allorau yn nhŷ yr **ARGLWYDD**, am yr hwn y dywedasai yr **ARGLWYDD**, Yn Jerusalem y bydd fy enw i yn dragywydd.

5 Ac efe a adeiladodd allorau i holl lu y nefoedd yn nau gyntedd tŷ yr **ARGLWYDD**.

6 Ac efe a yrrodd ei feibion trwy y tân yn nyffryn mab Hinnom, ac a arferodd frùd, a hudoliaeth, a chyfareddion, ac a fawrhôdd swynyddion, a dewiniaid: efe a wnaeth lawer o ddrwg y'ngolwg yr **ARGLWYDD**, i'w ddiogio ef.

7 Ac efe a osododd y ddelw gerf-

iedig (y ddelw a wnelsai efe) yn nhŷ DDUW, am yr hwn y dywedasai DUW wrth Dafydd, ac wrth Solomon ei fab, Yn y tŷ hwn, ac yn Jerusalem (yr hon a ddewisais i o holl lwythau Israel) y gosodaf fy enw yn dragywydd.

8 Ac ni chwanegaf symmud troed Israel oddi ar y tir a ordeiniais i'ch tadau chwi; os gwyliant a'r wneuthur yr hyn oll a orchymynais iddynt, yn ol yr holl gyfraith, a'r deddfau a'r barn-edigaethau; trwy law Moses.

9 Felly Manasseh a wnaeth i Judah a thrigolion Jerusalem gyfeiliorni, a gwneuthur yn waeth nâ'r cenhedloedd a ddifethasai yr ARGLWYDD o flaen meibion Israel.

10 Er llefaru o'r ARGLWYDD wrth Manasseh, ac wrth ei bobl, etto ni wrandawsant hwy.

11 ¶ Am hynny y dug yr ARGLWYDD arnynt hwy dywysogion llw brenhin Assyria, a hwy a ddaliasant Manasseh mewndyrysni, ac a'i rhwymasant ef â dwy gadwyn, ac a'i dygasant ef i Babilon.

12 A phan oedd gyfyng arno ef, efe a weddiodd ger bron yr ARGLWYDD ei DDUW, ac a ymostyngodd yn ddirfawr o flaen Duw ei dadau,

13 Ac a weddiodd arno ef: ac efe a fu foddllawn iddo, ac a wrandawodd ei ddymuniad ef, ac a'i dug ef drachefn i Jerusalem i'w frenhiniaeth. Yna y gwybu Manasseh mai yr ARGLWYDD oedd DDUW.

14 Wedi hyn hefyd efe a adeiladodd y mur oddi allan i ddinas Dafydd, o du y gorllewin i Gihon, yn y dyffryn, hyd y ddyfodfa i borth y pysgod, ac a amgylchodd Ophel, ac a'i cyfododd yn uchel iawn, ac a osododd dywysogion y llw yn yr holl ddinasoedd caerog o fewn Judah.

15 Ac efe a dynnodd ymaith y duwiau dieithr, a'r ddelw, allan o dŷ yr ARGLWYDD, a'r holl allorau a adeiladasai efe ym mynydd tŷ yr ARGLWYDD, ac yn Jerusalem, ac a'u taffiodd allan o'r ddinas.

16 Ac efe a gyweiriodd allor yr ARGLWYDD, ac a aberthodd arni hi

ebyrth hëdd a moliant; dywedodd hefyd wrth Judah am wasanaethu ARGLWYDD DDUW Israel.

17 Er hynny y bobl oedd etto yn aberthu yn yr uchelfëydd: etto i'r ARGLWYDD eu DUW yn unig.

18 ¶ A'r rhan arall o hanes Manasseh, a'i weddi ef at ei DDUW, a geiriau y gweledyddion a lefarasant wrtho ef yn enw ARGLWYDD DDUW Israel, wele hwynt ym mhlith geiriau brenhinoedd Israel.

19 Ei weddi ef hefyd, a'r modd y cymmododd DUW âg ef, a'i holl bechod ef, a'i gamwedd, a'r lleoedd yr adeiladodd efe ynddynt uchelfëydd, ac y gosododd lwyini, a delwau cerfiedig, cyn ymostwng o hono ef; wele hwynt yn ysgrifenedig ym mysgeiriau y gweledyddion.

20 ¶ Felly Manasseh a hunodd gyd â'i dadau, a chladdasant ef yn ei dŷ ei hun; ac Amon ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

21 ¶ Mab dwy flywdd ar hugain oedd Amon pan ddechreuodd efe deyrnasu, a dwy flynedd y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

22 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARGLWYDD, fel y gwnaethai Manasseh ei dad ef: canys Amon a aberthodd i'r holl ddelwau cerfiedig a wnelsai Manasseh ei dad ef, ac a'u gwasanaethodd hwynt.

23 Ond nid ymostyngodd efe ger bron yr ARGLWYDD, fel yr ymostyngasai Manasseh ei dad ef: eithr yr Amon yma a bechodd fwyfwy.

24 A'i weision ef a frad-fwriadasant i'w erbyn ef, ac a'i lladdasant ef yn ei dŷ ei hun.

25 ¶ Ond pobl y wlad a laddasant yr holl rai a frad-fwriadasant yr erbyn y brenhin Amon; a phobl y wlad a urddasant Josiah ei fab ef yn frenhin yn ei le ef.

PEN. XXXIV.

1 Josiah yn teyrnasu yn dduwiol, 5 ac yn dinstrio delw-aldoliaeth, 8 yn peri adgyreirio y deml. 14 Hiciah yn cael llyfr y gyfraith, a Josiah yn gyrru at Huldah i ymofyn â'r Arglwydd, 23 a hitheu yn prophwyd dinstyr Jerusalem, ond yr oeddi hynny dros amser Josiah. 29 Josiah yn peri darllen llyfr y gyfraith y'ngfëydd yr holl bobl, ac yn adnewyddu y cyfammod â Duw. Google

MAB wyth mlwydd oedd Josiah pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac yn mlynedd ar ddeg ar hugain y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

2 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd uniawn y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac a rodiodd yn ffyrdd Dafydd ei dad, ac ni ogwyddodd ar y llaw ddehau nac ar y llaw aswy.

3 ¶ Canys yn yr wythfed flwyddyn o'i deyrnasiad (tra yr ydoedd efe etto yn fagen) efe a ddechreuodd geisio Duw Dafydd ei dad: ac yn y ddeuddegfed flwyddyn efe a ddechreuodd lanhâu Judah a Jerusalem oddi wrth yr uchelfeydd, a'r llwyni, a'r delwau cerfiedig, a'r delwau toddedig.

4 Distrywiasant hefyd yn ei wlydd ef allorau Baalim; a'r delwau y rhai oedd i fynu oddi arnynt hwy a dorrodd efe: y llwyni hefyd, a'r delwau cerfiedig, a'r delwau toddedig, a ddrylliodd efe, ac a faluriodd, taenodd hefyd eu llwch hwy ar hyd wyneb beddau y rhai a aberthasent iddynt hwy.

5 Ac esgyrn yr offeiriad a losgodd efe ar eu hallorau, ac a lanhâodd Judah a Jerusalem.

6 Felly y gwnaeth efe yn ninasoedd Manasseh, ac Ephraim a Simeon, a hyd Naphtali, â'u ceibiau oddi amgylch.

7 A phan ddinystriasai efe yr allorau a'r llwyni, a dryllio o hono y delwau cerfiedig, gan eu malurio yn llwch, a thorri yr eilunod i gyd trwy holl wlad Israel, efe a ddychwelodd i Jerusalem.

8 ¶ Ac yn y ddeunawfed flwyddyn o'i deyrnasiad ef, wedi glanhâu y wlad, a'r tŷ, efe a anfonodd Saphan mab Asaliah, a Maaseia tywysog y ddinas, a Joah mab Joahaz y cofiadur, i gyweirio tŷ yr ARGLWYDD ei Dduw.

9 A phan ddaethant hwy at Hilciah yr arch-offeiriad, hwy a roddasant yr arian a ddygasid i dŷ Dduw, y rhai a gasglasai y Lefiaid oedd yn cadw a drysau, o law Manasseh ac Ephraim, ac oddi gan holl weddill Israel, ac oddi ar holl Judah a Benjamin, a hwy a ddychwelasant i Jerusalem.

10 A hwy a'i rhoddasant yn llaw y gweithwyr, y rhai oedd oruchwylwyr ar dŷ yr ARGLWYDD: hwythau a'i rhoddasant i wneuthurwyr y gwaith, y rhai oedd yn gweithio yn nhŷ yr ARGLWYDD, i gyweirio, ac i gadarnhâu y tŷ.

11 Rhoddasant hefyd i'r seiri ac i'r adeiladwyr, i brynu cerrig nâdd, a choed tu ag at y cyssylltiadau, ac i fyrdio y tai a ddinystriasai brenhinoedd Judah.

12 A'r gwŷr oedd yn gweithio yn y gwaith yn ffyddlawn: ac arnynt hwy yn olygwyr yr oedd Jahath, ac Obadiah, y Lefiaid, o feibion Merari; a Zechariah, a Mesulam, o feibion y Cohathiaid, i'w hannog: ac o'r Lefiaid, pob un a oedd gyfarwydd ar offer cerdd.

13 Yr oeddynt hefyd ar y cludwyr, ac yn olygwyr ar yr holl rai oedd yn gweithio ym mhob rhyw waitl: ac o'r Lefiaid yr oedd ysgrifenyddion, a swyddogion, a phorthorion.

14 ¶ A phan ddygasant hwy allan yr arian a ddygasid i dŷ yr ARGLWYDD, Hilciah yr offeiriad a gafodd lyfr cyfraith yr ARGLWYDD, yr hwn a roddasid trwy law Moses.

15 A Hilciah a atebodd ac a ddywedodd wrth Saphan yr ysgrifenydd, Cefais lyfr y gyfraith yn nhŷ yr ARGLWYDD. A Hilciah a roddodd y llyfr at Saphan:

16 A Saphan a ddug y llyfr at y brenhin, ac a ddug air drachefn i'r brenhin, gan ddywedyd, Yr hyn oll a roddwyd yn llaw dy weision di, y maent hwy yn ei wneuthur.

17 Casglasant hefyd yr arian a gafwyd yn nhŷ yr ARGLWYDD, a rhoddasant hwynt yn llaw y golygwyr, ac yn llaw y gweithwyr.

18 Saphan yr ysgrifenydd a fynegodd hefyd i'r brenhin, gan ddywedyd, Hilciah yr offeiriad a roddodd i mi lyfr. A Saphan a ddarllenodd ynddo ef ger bron y brenhin.

19 A phan glybu y brenhin eiriau y gyfraith, efe a rwygodd ei ddillad.

20 A'r brenhin a orchymynodd i Hilciah, ac i Ahicam mab Saphan, ac i Abdon mab Michah, ac i Saphau

yr ysgrifenydd, ac i Asaiah gwas y brenhin, gan ddywedyd,

21 Ewch, ymofynwch â'r ARGWLWYDD dros of fi, a thros y gweddill yn Israel ac yn Judah, am eiriau y llyfr a gafwyd: canys mawr yw llid yr ARGWLWYDD a dywalltodd efe arnom ni, oblegid na chadwodd ein tadau ni ari yr ARGWLWYDD, gan wneuthur yn ol yr hyn oll sydd ysgrifenedig yn y llyfr hwn.

22 Yna yr aeth Hilciah, a'r rhai a yrrodd y brenhin, at Huldah y brophwydes, gwraig Sâlum mab Ticfath, fab Hasrah, ceidwad y gwisgoedd (a hi oedd yn aros yn Jerusalem yn yr ysgoldy) ac a ymddiddanasant â hi felly.

23 ¶ A hi a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y dywedodd ARGWLWYDD DDUW Israel, Dywedwch i'r gwr a'ch anfonodd chwi attaf fi,

24 Fel hyn y dywedodd yr ARGWLWYDD, Wele fi yn dwyn drwg ar y lle hwn, ac ar ei drigolion, *sef* yr holl feldithion sydd ysgrifenedig yn y llyfr a ddarllenasant hwy ger bron brenhin Judah:

25 Am iddynt fy ngwrthod i, ac arogl-darthu i dduwiau dieithr, i'm digio i â holl waith eu dwylaw; am hynny yr ymdywallt fy llid i ar y lle hwn, ac nis diffoddir ef.

26 Ond am frenhin Judah, yr hwn a'ch anfonodd chwi i ymofyn â'r ARGWLWYDD, fel hyn y dywedwch wrtho, Fel hyn y dywed ARGWLWYDD DDUW Israel *am* y geiriau a glywaist;

27 Oblegid i'th galon feddalhâu, ac i tithau ymostwng o flaen Duw, pan glywaist ei eiriau ef yn erbyn y fan hon, ac yn erbyn ei thrigolion, ac ymostwng o honot ger fy mron, a rhywgo dy ddillad, ac wylo o'm blaen i; am hynny y gwrandewais innau, medd yr ARGWLWYDD.

28 Wele, mi a'th gymmeraf di ymaith at dy dadau, a thi a ddygir ymaith i'r bedd mewn heddwch, fel na welo dy lygaid di yr holl ddrwg yr ydwyf fi yn ei ddwyn ar y fan hon, ac yn erbyn ei phreswylwyr. Felly hwy a ddygasant air i'r brenhin drachefn.

29 ¶ Yna y brenhin a anfonodd,

ac a gynnullodd holl henuriaid Judah a Jerusalem.

30 A'r brenhin a aeth i fynu i ddy yr ARGWLWYDD, a holl wŷr Judah, a thrigolion Jerusalem, yr offeiriaid hefyd a'r Lefiaid, a'r holl bobl o fawr i fychan; ac efe a ddarllenodd, lle y clywsant hwy, holl eiriau llyfr y cyfammod, yr hwn a gawsid yn nhŷ yr ARGWLWYDD.

31 A'r brenhin a safodd yn ei le, ac a wnaeth gyfammod ger bron yr ARGWLWYDD, a'r rodio ar ol yr ARGWLWYDD, ac a'r gadw ei orchymynion ef, a'i dystiolaethau, a'i ddefodau, â'i holl galon, ac â'i holl enaid; i gwblhâu geiriau y cyfammod y rhai sydd ysgrifenedig yn y llyfr hwnnw.

32 Ac efe a wnaeth i bawb a'r a gafwyd yn Jerusalem, ac yn Benjamin, sefyll wrth yr ammod: trigolion Jerusalem hefyd a wnaethant yn ol cyfammod Duw, *sef* Duw eu tadau.

33 Felly Josiah a dynnodd ymaith y ffeidd-dra i gyd o'r holl wledydd y rhai oedd eiddo meibion Israel, ac efe a wnaeth i bawb a'r a gafwyd yn Israel wasanaethu, *sef* gwasanaethu yr ARGWLWYDD eu Duw. *Ac yn* ei holl ddyddiau ef ni throisant hwy oddi ar ol ARGWLWYDD DDUW eu tadau.

PEN. XXXV.

1 Josiah yn cadw Pasc godidog, 20 yn awng Pharaoh-necho, ac yn cael ei ladd ym Megida. 25 Galarnad Josiah.

A JOSIAH a gynnaliodd Basc i'r ARGWLWYDD yn Jerusalem: a hwy a laddasant y Pasc y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis cyntaf.

2 Ac efe a gyflëodd yr offeiriaid yn eu goruchwyliaethau, ac a'u hannogodd hwynt i weinidogaeth tŷ yr ARGWLWYDD;

3 Ac a ddywedodd wrth y Lefiaid, y rhai oedd yn dysgu holl Israel, ac oedd sanctaidd i'r ARGWLWYDD, Rhoddwch yr arch sanctaidd yn y tŷ a adeiladodd Solomon mab Dafydd brenhin Israel; na fydded hi mwyach i chwi yn faich ar ysgwydd: gwasanaethwch yn awr yr ARGWLWYDD eich Duw, a'i bobl Israel,

4 Ac ymbarottwch wrth deulu-

oedd eich tadau, yn ol eich dosparthiadau, yn ol ysgrifen Dafydd brenhin Israel, ac yn ol ysgrifen Solomon ei fab ef.

5 A sefwch yn y cyssegr yn ol dosparthiadau tylwyth tadau eich brodyr y bobl, ac yn ol dosparthiad tylwyth y Lefiaid.

6 Felly lleddwch y Pasc, ac ymsancteididwch, a pharottôwch eich brodyr, i wneuthur yn ol gair yr ARGLWYDD trwy law Moses.

7 A Josiah a roddodd i'r bobl ddiadell o wŷn, a mynnod, i gyd tu ag at y Pasc-aberthau, *sef* i bawb a'r a gafwyd, hyd rifedi deng mil ar hugain, a thair mil o eidionau; hyn oedd o gyfoeth y brenhin.

8 A'i dywysogion ef a roddasant yn ewyllysgar i'r bobl, i'r offeiriad, ac i'r Lefiaid: Hilciah, a Zechariah, a Jehiel, blaenoriaid tŷ DDUW, a roddasant i'r offeiriad tu ag at y Pasc-aberthau, ddwy fil a chwe chant o ddefaid, a thri chant o eidionau.

9 Cononiah hefyd, a Semaiah, a Nethaneel, ei frodyr, a Hasabiah, a Jehiel, a Jozabad, tywysogion y Lefiaid, a roddasant i'r Lefiaid yn Basc-ebyrth, bùm mil o ddefaid, a phùm cant o eidionau.

10 Felly y parottôwyd y gwasanaeth; a'r offeiriad a safasant yn eu lle, a'r Lefiaid yn eu dosparthiadau, yn ol gorchymyn y brenhin.

11 A hwy a laddasant y Pasc; a'r offeiriad a daenellasant y gwaed o'u llaw hwynt, a'r Lefiaid oedd yn eu blingo hwynt.

12 A chymmerasant ymaith y poeth-offrymmau, i'w rhoddi yn ol dosparthiadau teuluoedd y bobl, i offrymmu i'r ARGLWYDD, fel y mae yn ysgrifenedig yn llyfr Moses: ac felly am yr eidionau.

13 A hwy a rostiasant y Pasc wrth dân, yn ol y ddefod: a'r cyssegredig bethau eraill a ferwasant hwy mewn crochanau, ac mewn pedyll, ac mewn peiriau, ac a'u rhannasant ar redeg i'r holl bobl.

14 Wedi hynny y parottoisat iddynt eu hunain, ac i'r offeiriad; canys yr offeiriad meibion Aaron

oedd yn offrymmu y poeth-offrymmau a'r brader hyd y nos; am hynny y Lefiaid oedd yn parottôi iddynt eu hunain, ac i'r offeiriad meibion Aaron.

15 A meibion Asaph y cantorion oedd yn eu sefyllfa, yn ol gorchymyn Dafydd, ac Asaph, a Heman, a Jeduthun gweledydd y brenhin; a'r porthorion ym mhob porth: ni chaent hwy ymado o'u gwasanaeth; canys eu brodyr y Lefiaid a barrottôent iddynt hwy.

16 Felly y parrottôwyd holl wasanaeth yr ARGLWYDD y dwthwn hwnnw, i gynnal y Pasc, ac i offrymmu poeth-offrymmau ar allor yr ARGLWYDD, yn ol gorchymyn y brenhin Josiah.

17 A meibion Israel y rhai a gafwyd, a gynnalasant y Pasc yr amser hwnnw, a gwyl y bara croyw, saith niwrnod.

18 Ac ni chynnaliasid Pasc fel hwnnw yn Israel, er dyddiau Samuel y prophwyd: ac ni chynnaliodd neb o frenhinoedd Israel gyffelyb i'r Pasc a gynnaliodd Josiah, a'r offeiriad, a'r Lefiaid, a holl Judah, a'r neb a gafwyd o Israel, a thrigolion Jerusalem.

19 Yn y ddeunawfed flwyddyn o deyrnasiad Josiah y cynnaliwyd y Pasc hwn.

20 ¶ Wedi hyn oll, pan barottoisai Josiah y tŷ, Necho brenhin yr Aipt a ddaeth i fynu i ryfela yn erbyn Charcemis wrth Euphrates: a Josiah a aeth allan yn ei erbyn ef.

21 Yntau a anfonodd gennadau atto ef, gan ddywedyd, Beth sydd i mi a wnelwyf â thi, O frenhin Judah? nid yn dy erbyn di y daethum i heddyw, ond yn erbyn tŷ arall y mae fy rhyfel i; a Duw a archodd i mi frysio: paid di â Duw, yr hwn sydd gyd â mi, fel na ddifetho efe dydi.

22 Ond ni throai Josiah ei wyneb oddi wrtho ef, eithr newidiodd ei ddillad i ymladd yn ei erbyn ef, ac ni wrandawodd ar eiriau Necho o enau Duw, ond efe a ddaeth i ymladd i ddyffryn Megido.

23 A'r saethyddion a saethasant at y brenhin Josiah: a'r brenhin a ddywedodd wrth ei weision, Dyg-

wch fi ymaith, canys clwyfwyd fi yn dost.

24 Felly ei weision a'i tynnasant ef o'r cerbyd, ac a'i gosodasant ef yn yr ail cerbyd yr hwn *oedd* ganddo; dygasant ef hefyd i Jerusalem, ac efe fu farw, ac a gladdwyd ym meddrod ei dadau. A holl Judah a Jerusalem a alarasant am Josiah.

25 ¶ Jeremiah hefyd a alarnadodd am Josiah, a'r holl gantorion a'r cantoresau yn eu galarnadau a soniant am Josiah hyd heddyw, a hwy a'i gwnaethant yn ddefod yn Israel; ac wele hwynt yn ysgrifenedig yn y galarnadau.

26 A'r rhan arall o hanes Josiah, a'i ddaioni ef, yn ol yr *hyn oedd* ysgrifenedig yn nghyfraith yr *ARGLWYDD*,

27 A'i weithredoedd ef, cyntaf a diweddaf, wele hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr brenhinoedd Israel a Judah.

PEN. XXXVI.

1 *Joahaz yn frenhin ar ol Josiah; a Pharaoh yn ei ddiswyddo ef, ac yn ei ddwyn i'r Aipht. 5 Joacim yn teyrnasu yn ddyrgionus, a'i ddwyn ef yn rhwym i Babilon. 9 Joachin yn teyrnasu yn ddyrgionus, a'i ddwyn yntau i Babilon. 11 Sedeciah y brenhin drygionus, yn dystyru y prophwydi, ac yn gurthwysela yn erbyn Nebuchodonosor. 14 Llyfr-ddiwrddi Jerusalem am bechodau yr offeiriaid a'r bobl. 22 Cyrus yn cyhoeddi yr adeiledd y deml.*

YNA pobl y wlad a gymmerasant Joahaz mab Josiah, ac a'i hurddasant ef yn frenhin yn lle ei dad yn Jerusalem.

2 Mab tair blwydd ar hugain *oedd* Joahaz pan ddechreuodd efe deyrnasu; a thri mis y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

3 A brenhin yr Aipht a'i diswyddodd ef yn Jerusalem; ac a drethodd ar y wlad gan talent o arian, a thalent o aur.

4 A brenhin yr Aipht a wnaeth Eliacim ei frawd ef yn frenhin ar Judah a Jerusalem, ac a drodd ei enw ef yn Joacim. A Necho a gymmerodd Joahaz ei frawd ef, ac a'i dug i'r Aipht.

5 ¶ Mab pum mlwydd ar hugain *oedd* Joacim pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un mlynedd ar ddeg y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac efe

a wnaeth yr *hyn oedd* ddrwg y'ngolwg yr *ARGLWYDD* ei *DDUW*.

6 Nebuchodonosor brenhin Babilon a ddaeth i fynu yn ei erbyn ef, ac a'i rhwymodd ef mewn cadwynau pres, i'w ddwyn i Babilon.

7 Nebuchodonosor hefyd a ddug o lestri tŷ yr *ARGLWYDD* i Babilon, ac a'u rhoddodd hwynt yn ei deml o fewn Babilon.

8 A'r rhan arall o hanes Joacim, a'i ffeidd-dra ef y rhai a wnaeth efe, a'r hyn a gafwyd arno ef, wele hwynt yn ysgrifenedig yn llyfr brenhinoedd Israel a Judah. A Joachin ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

9 ¶ Mab wyth mlwydd *oedd* Joachin pan ddechreuodd efe deyrnasu, a thri mis a deng niwrnod y teyrnasodd efe yn Jerusalem; ac efe a wnaeth yr *hyn oedd* ddrwg y'ngolwg yr *ARGLWYDD*.

10 Ac ym mhen y flwyddyn yr anfonodd y brenhin Nebuchodonosor, ac a'i dug ef i Babilon, gyd â llestri dymunol tŷ yr *ARGLWYDD*: ac efe a wnaeth Sedeciah ei frawd ef yn frenhin ar Judah a Jerusalem.

11 ¶ Mab un mlwydd ar hugain *oedd* Sedeciah pan ddechreuodd efe deyrnasu, ac un mlynedd ar ddeg y teyrnasodd efe yn Jerusalem.

12 Ac efe a wnaeth yr *hyn oedd* ddrwg y'ngolwg yr *ARGLWYDD* ei *DDUW*, ac nid ymostyngodd efe o flaen Jeremiah y prophwyd, yr *hwn oedd* yn llefaru o enau yr *ARGLWYDD*.

13 Ond efe a wrthryfelodd yn erbyn brenhin Nebuchodonosor, yr hwn a wnaethai iddo dyngu i *DDUW*: ond efe a galedodd ei warr, ac a gryfhâodd ei galon, rhag dychwelyd at *ARGLWYDD* *DDUW* Israel.

14 ¶ Holl dywysogion yr offeiriaid hefyd, a'r bobl, a chwanegasant gamfucheddu, yn ol holl ffeidd-dra y ceuhedloedd; a hwy a halogasant dŷ yr *ARGLWYDD*, yr hwn a sancteiddiasai efe yn Jerusalem.

15 Am hynny *ARGLWYDD* *DDUW* eu tadau a anfonodd atynt hwy trwy law ei genuadau, gan fore-godi, ac anfon: am ei fod ef yn tostaro wrth ei bobl, ac wrth ei breswylfod.

16 Ond yr oeddynt hwy yn gwatwar cenhadau Duw, ac yn tremygu ei eiriau ef, ac yn gwawdio ei brophwydi ef; nes cyfodi o ddigofaint yr ARGLWYDD yn erbyn ei bobl, fel nad oedd iachâd.

17 Am hynny efe a ddygodd i fynu arnynt hwy frenhin y Caldeaid, yr hwn a laddodd eu gwŷr ieuangc hwy â'r cleddyf yn nhŷ eu cysegr, ac nid arbedodd na gwr ieuangc na morwyn, na hen, na'r hwn oedd yn cammu gan oedran: efe a'u rhoddodd hwynt oll yn ei law ef.

18 Holl lestri tŷ DDUW hefyd, mawrion a bychain, a thrysorau tŷ yr ARGLWYDD, a thrysorau y brenhin a'i dywysogion: y rhai hynny oll a ddug efe i Babilon.

19 A hwy a losgasant dŷ DDUW, ac a ddistrywiasant fur Jerusalem; a'i holl balasau hi a losgasant hwy â than, a'i holl lestri dymunol a ddinystriasant.

20 A'r rhai a ddiangasai gan y cleddyf, a gaeth-gludodd efe i Ba-

bilon: lle y buant hwy yn weision iddo ef ac i'w feibion, nes teyrnasu o'r Persiaid:

21 I gyflawni gair yr ARGLWYDD trwy enau Jeremiah, nes mwynhâu o'r wlad ei Sabbothau; canys yr holl ddyddiau y bu hi yn anghyfannedd, y gorphwysodd hi, i gyflawni deng mlynedd a thriugain.

22 ¶ Ac yn y flwyddyn gyntaf i Cyrus brenhin Persia (fel y cyflawnid gair yr ARGLWYDD yr hwn a ddywedwyd trwy enau Jeremiah) yr ARGLWYDD a gyffrôdd yspryd Cyrus brenhin Persia, fel y cyhoeddodd efe trwy ei holl frenhiniaeth, a hynny mewn ysgrifen, gan ddywedyd,

23 Fel hyn y dywed Cyrus brenhin Persia, ARGLWYDD DDUW y nefoedd a roddodd holl deyrnasoedd y ddaear i mi, ac efe a orchymynodd i mi adeiladu tŷ iddo yn Jerusalem, yr hon sydd yn Judah. Pwy sydd yn eich mysg chwi o'i holl bobl ef? yr ARGLWYDD ei DDUW fyddo gyd âg ef, ac eled i fynu.

LLYFR EZRA.

PEN. I.

1 *Cyrus yn gorchymyn adeiladu y deml.* 5 *Y bobl yn ymbarrotlôl i ddychwelyd yn eu hol.* 7 *Cyrus yn rhoi yn ol lestri y deml i Sebasar.*

Yn y flwyddyn gyntaf i Cyrus brenhin Persia (i gyflawni gair yr ARGLWYDD o enau Jeremiah) cyffrôdd yr ARGLWYDD yspryd Cyrus brenhin Persia, fel y cyhoeddodd efe trwy ei holl deyrnas, a hynny hefyd mewn ysgrifen, gan ddywedyd,

2 Fel hyn y dywed Cyrus brenhin Persia, ARGLWYDD DDUW y nefoedd a roddes i mi holl deyrnasoedd y ddaear, ac efe a orchymynodd i mi adeiladu iddo ef dŷ yn Jerusalem, yr hon sydd yn Judah.

3 Pwy sydd o honoch o'i holl bobl ef? bydded ei DDUW gyd âg ef, ac eled i fynu i Jerusalem, yr hon sydd yn Judah, ac adeiladed dŷ ARGLWYDD DDUW Israel (dyna y DDUW) yr hwn sydd yn Jerusalem.

4 A phwy bynnag a adawyd mewn un man lle y mae efe yn ymdeithio, cynnorthwyed gwŷr ei wlad ef âg arian, ac âg aur, ac â golud, ac âg anifeiliaid, gyd âg ewyllysgar offrwm tŷ DDUW yr hwn sydd yn Jerusalem.

5 ¶ Yna y cododd pennau cenedl Judah a Benjamin, a'r offeiriaid a'r Lefiaid, a phob un y cyffrôdd Duw ei yspryd, i fyned i fynu i adeiladu tŷ yr ARGLWYDD yr hwn oedd yn Jerusalem.

6 A'r rhai oll o'u hamgylch a'u cynnorthwasant hwy â llestri arian, ac aur, a golud, ac âg anifeiliaid, ac â phethau gwerthfawr, heb law yr hyn oll a offrymmwyd yn ewyllysgar.

7 ¶ A'r brenhin Cyrus a ddug allan lestri tŷ yr ARGLWYDD, y rhai a ddygasai Nebuchodonosor allan o Jerusalem, ac a roddasai efe yn nhŷ ei dduwiau ei hun.

8 Y rhai hynny a ddug Cyrus bren-

hin Persia allan trwy law Mithredath y trysorydd, ac a'u rhifodd hwynt at Sesbassar pennaeth Judah.

9 A dyma eu rhifedi hwynt; Deg ar hugain o gawgiau aur, mil o gawgiau arian, naw ar hugain o gyllill,

10 Deg ar hugain o orflychau aur, deg a phedwar cant o ail *fath* o orflychau arian, a mil o lestri eraill.

11 Yr holl lestri, yn aur ac yn arian, oedd bwm mil a phedwar cant. Y rhai hyn oll a ddug Sesbassar i fynu gyd â'r gaethglud a ddygwyd i fynu o Babilon i Jerusalem.

PEN. II.

1 Rhifedi y bobl a ddychwelodd, 36 a'r offeiriad, 40 a'r Lefiaid, 43 a'r Nethiniaid, 55 a gweision Solomon, 62 a'r offeiriad ni sedrent ddungos eu hachau. 64 Rhifedi y cwbl, a'u golud. 68 Eu hoffrymman.

A DYMA feibion y dalaethy rhai a ddaeth i fynu o gaethiwed y gaethglud, yr hon a gaethgludasai Nebuchodonosor brenhin Babilon i Babilon, ac a ddychwelasant i Jerusalem a Judah, pob un i'w ddinas ei hun;

2 Y rhai a ddaeth gyd â Zorobabel: Jesua, Nehemiah, Seraiah, Reelaiah, Mordecai, Bilsan, Mispar, Bigfai, Rehum, Baanah. Rhifedi gwyr pobl Israel.

3 Meibion Paros, dwy fil a deuddeg ac wyth ugain.

4 Meibion Sephatiah, tri chant a deuddeg a thriugain.

5 Meibion Arah, saith cant a phymtheg a thriugain.

6 Meibion Pahath-Moab, o feibion Jesua a Joab, dwy fil wyth cant a deuddeg.

7 Meibion Flam, mil dau cant a phedwar ar ddeg a deugain.

8 Meibion Zattu, naw cant a phump a deugain.

9 Meibion Zaccai, saith cant a thriugain.

10 Meibion Bani, chwe chant a dau a deugain.

11 Meibion Bebai, chwe chant a thri ar hugain.

12 Meibion Azgad, mil dau cant a dau ar hugain.

13 Meibion Adoniam, chwe chant a chwech a thriugain.

14 Meibion Bigfai, dwy fil ac onid pedwar triugain.

15 Meibion Adin, pedwar cant a phedwar ar ddeg a deugain.

16 Meibion Ater o Hezeciah, onid dau pum ugain.

17 Meibion Besai, tri chant a thri ar hugain.

18 Meibion Jorah, cant a deuddeg.

19 Meibion Hasum, dau cant a thri ar hugain.

20 Meibion Gibbar, pymtheg a phedwar ugain.

21 Meibion Bethlehem, cant a thri ar hugain.

22 Gwyr Netophah, onid pedwar triugain.

23 Gwyr Anathoth, cant ac wyth ar hugain.

24 Meibion Azmafeth, dau a deugain.

25 Meibion Ciriath-arim, Cepherah, a Beeroh, saith cant a thri a deugain.

26 Meibion Ramah a Gaba, chwe chant ac un ar hugain.

27 Gwyr Michmas, cant a dau ar hugain.

28 Gwyr Bethel ac Ai, dau cant a thri ar hugain.

29 Meibion Nebo, deuddeg a deugain.

30 Meibion Magbis, cant ac onid pedwar triugain.

31 Meibion Elam arall, mil dau cant a phedwar ar ddeg a deugain.

32 Meibion Harim, tri chant ac ugain.

33 Meibion Lod, Hadid, ac Ono, saith cant a phump ar hugain.

34 Meibion Jericho, tri chant a phump a deugain.

35 Meibion Senaah, tair mil a chwe chant a deg ar hugain.

36 ¶ Yr offeiriad: meibion Jedajah, o dy Jesua, naw cant deg a thriugain a thri.

37 Meibion Immer, mil a deuddeg a deugain.

38 Meibion Pasur, mil dau cant a saith a deugain.

39 Meibion Harim, mil a dau ar bymtheg.

40 ¶ Y Lefiaid: meibion Jesua a Chadmiel, o feibion Hodafiah, pedwar ar ddeg a thriugain.

41 ¶ Y cantoriaid: meibion Asaph, cant ac wyth ar hugain.

42 ¶ Meibion y porthorion: *sef* meibion Sálum, meibion Ater, meibion Talmon, meibion Accub, meibion Hatita, meibion Sobai, *oedd* oll gant ac onid un deugain.

43 ¶ Y Nethiniaid: meibion Siha, meibion Hasupha, meibion Tabbaoth,

44 Meibion Ceros, meibion Siaha, meibion Padon,

45 Meibion Lebanah, meibion Hagabah, meibion Accub,

46 Meibion Hagab, meibion Samlai, meibion Hanan,

47 Meibion Gidel, meibion Gahar, meibion Reaiah,

48 Meibion Resin, meibion Necoda, meibion Gazzam,

49 Meibion Uzza, meibion Paseah, meibion Besai,

50 Meibion Asnah, meibion Mehunim, meibion Nephusin,

51 Meibion Bacuc, meibion Hapcupha, meibion Harhur,

52 Meibion Basluth, meibion Mehida, meibion Harsa,

53 Meibion Barcos, meibion Sise-
ra, meibion Thamah,

54 Meibion Nesiiah, meibion Hatpha.

55 ¶ Meibion gweision Solomon: meibion Sotai, meibion Sophereth, meibion Pheruda,

56 Meibion Jaalah, meibion Darcon, meibion Gidel,

57 Meibion Sephatiah, meibion Hattil, meibion Pochereth o Sebaim, meibion Ami.

58 Yr holl Nethiniaid, a meibion gweision Solomon, *oedd* dri chant deuddeg a phedwar ugain.

59 A'r rhai hyn a aethant i fynu o Tel-melah, Tel-harsa, Cerub, Adan, ac Immer: ond ni fedrent ddangos tŷ eu tadau, na'u hiliogaeth, ai o Israel yr *oeddynt*:

60 Meibion Delaiah, meibion Tobiah, meibion Necoda, chwe chant a deuddeg a deugain.

61 ¶ A meibion yr offeiriad: meibion Habaijah, meibion Cos, meibion Barzilai; (yr hwn a gymmerasai wraig o ferched Barzilai y Gilead-

iad, ac a alwasid ar eu henw hwynt.)

62 Y rhai hyn a geisiasant eu hysgrifen *ym mhliith* yr achau, ond ni chafwyd hwynt: am hynny y bwriwyd hwynt allan o'r offeiriadaeth.

63 A'r Tirsatha a ddywedodd wrth-ynt, na fwyttäent o'r pethau sancteiddiaf, hyd oni chyfodai offeiriad ág Urim ac á Thunmim.

64 ¶ Yr holl dyrfa ynghyd, *oedd* ddwy fil a deugain tri chant a thri-ugain:

65 Heb law eu gweision a'u morwynion; y rhai hynny *oedd* saith mil tri chant a dau ar bynthege ar hugain: ac yn eu mysge *yr oedd* dau cant yn gantorion ac yn gantoresau.

66 Eu meirch *oedd* saith cant ac onid pedwar deugain; eu mulod yn ddau cant ac yn bump a deugain;

67 Eu camelod yn bedwar cant ac yn bynthege ar hugain; *eu* hasynod yn chwe mil saith cant ac ugain.

68 ¶ Ac o'r pennau cenedl pan ddaethant i dŷ yr ARGLWYDD, yr lwn *oedd* yn Jerusalem, *rhai* a offrymmasant o'u gwaith eu hun tu ag at dŷ yr ARGLWYDD, i'w gyfodi yn ei le.

69 Rhoddasant yn ol eu gallu i drysordy y gwaith, un fil a thriugain o ddracmonau aur, a phùm mil o bunnoedd o arian, a chant o wisgoedd offeiriad.

70 Yna yr offeiriad a'r Lefiaid, a *rhai* o'r bobl, a'r cantorion, a'r porthorion, a'r Nethiniaid, a drigasant yn eu dinasoedd; a holl Israel yn eu dinasoedd.

PEN. III.

1 Gosod i fynu yr allor. 4 Amled yr offrymmau. 7 Parotlbi gweithwyr. 8 Gosod sylfeini y deml gyd â lluwenydd maser a gular.

A PHAN ddaeth y seithfed mis, a meibion Israel yn eu dinasoedd, y bobl a ymgasglasant i Jerusalem megis unr gwr.

2 Yna y cyfododd Jesua mab Josadac, a'i frodyr yr offeiriad, a Zorobabel mab Salathiel, a'i frodyr, ac a adeiladasant allor Duw Israel, i offrymmu arni offrymmau poeth, fel yr ysgrifenasid ynghyfraith Moses gwr Duw.

3 A hwy a osodasant yr allor ar ei

hystolion (canyys yr oedd arnynt ofn pobl y wlad) ac a offrymmasant arni boeth-offrymmau i'r ARGLWYDD, poeth-offrymmau bore a hwy'r.

4 Cadwasant hefyd wyl y pebyll, fel y mae yn ysgrifenedig, ac a offrymmasant boeth-aberth beunydd dan rifedi, yn ol y ddefod, dogn dydd yn ei ddydd;

5 Ac wedi hynny y poeth-offrwm gwastadol, ac offrwm newydd-loerau, a holl sanctaidd osodedig wyliau yr ARGLWYDD, offrwm ewyllysgar pob un a offrymmai o hono ei hun, a offrymmasant i'r ARGLWYDD.

6 O'r dydd cyntaf i'r seithfed mis y dechreuasant offrymmu poeth-offrymmau i'r ARGLWYDD. Ond teml yr ARGLWYDD ni sylfaenasid etto.

7 Rhoddasant hefyd arian i'r seiri maen, ac i'r seiri pren; a bwyd, a diod, ac olew, i'r Sidoniaid, ac i'r Tyriaid, am ddwyn coed cedr o Libanus hyd y môr i Joppa: yn ol caniatâd Cyrus brenhin Persia iddynt hwy.

8 ¶ Ac yn yr ail flwyddyn wedi eu dyfod hwy i dŷ DDUW i Jerusalem, yn yr ail mis, y dechreuodd Zorobabel mab Salathiel, a Jesua mab Josadac, a'r rhan arall o'u brodyr hwynt yr offeiriaid a'r Lefiaid, a'r rhai oll a ddaethai o'r caethiwed i Jerusalem; ac a osodasant y Lefiaid, o fab ugeinmlwydd ac uchod, yn olygwyr ar waith tŷ yr ARGLWYDD.

9 Yna y safodd Jesua, a'i feibion a'i frodyr, Cadmiel a'i feibion, meibion Judah yn gyttân, i oruchwyllo ar weithwyr y gwaith yn nhŷ DDUW: meibion Henadad, a'u meibion hwythau a'u brodyr y Lefiaid.

10 A phan oedd y seiri yn sylfaenu teml yr ARGLWYDD, hwy a osodasant yr offeiriaid yn eu gwisgoedd âg udgyrn, a'r Lefiaid meibion Asaph â symbolau, i foliannu yr ARGLWYDD, yn ol ordinhâd Dafydd brenhin Israel.

11 A hwy a gyd-ganasant, wrth foliannu ac wrth glodfori yr ARGLWYDD, mai da oedd, mai yn dragywydd yr ydoedd ei drugaredd ef ar Israel. A'r holl bobl a floeddiasant â bloedd fawr, gan foliannu yr ARGLWYDD, am sylfaenu tŷ yr ARGLWYDD.

12 Ond llawer o'r offeiriaid a'r Lefiaid, a'r pennau cenedl, y rhai oedd hen, ac a welsent y tŷ cyntaf, wrth sylfaenu y tŷ hwn yn eu golwg, a wylasant â llef uchel; a llawer oedd yn dyrchafu llef mewn bloedd gorfoledd:

13 Fel nad oedd y bobl yn adnabod sain bloedd y llawenydd oddi wrth sain wylofain y bobl: canys y bobl oedd yn bloeddio â bloedd fawr, a'r swn a glywid ym mhell.

P E N . I V .

1 Gwrthwynebwy'r Judah, am na chynhwysid iddynt adeiladu y deml gyd â'r Iuddeon, yn ceisio llestair ei hadeiladu hi. 7 Eu llythyr hwy at Artaxerxes. 17 Gorchymyn Artaxerxes. 23 Rhwystro adeiladu y deml.

YNA gwrthwynebwy'r Judah a Benjamin a glywsant fod meibion y gaethglud yn adeiladu y deml i ARGLWYDD DDUW Israel;

2 Ac a ddaethant at Zorobabel, ac at y pennau cenedl, ac a ddywedasant wrthynt, Adeiladwn gyd â chwi: canys fel chwithau y ceisiwn eich DUW chwi; ac iddo ef yr ydym ni yn aberthu, er dyddiau Êsarhâdon brenhin Assyria, yr hwn a'n dug ni i fynu yma.

3 Eithr dywedodd Zorobabel a Jesua, a'r rhan arall o bennau cenedl Israel, wrthynt, Nid yw i chwi ac i ninnau adeiladu tŷ i'n DUW ni; eithr nyni a gyd-adeiladwn i ARGLWYDD DDUW Israel, megis y'n gorchymynodd y brenhin Cyrus, brenhin Persia.

4 A phobl y wlad oedd yn anghysuro pobl Judah, ac yn eu rhwystro hwy i adeiladu,

5 Ac yn cyflogi cynghorwyr yn eu herbyn hwynt i ddiddymmu eu cyngor hwynt, holl ddyddiau Cyrus brenhin Persia, a hyd deyrnasiad Darius brenhin Persia.

6 Ac yn nheyrnasiad Ahasferus, yn nechreuad ei deyrnasiad ef, yr ysgrifenasant atto achwyn yn erbyn trigolion Judah a Jerusalem.

7 ¶ Ac yn nyddiau Artaxerxes yr ysgrifennodd Bislam, Mithridath, Ta-beel, a'r rhan arall o'u cyfeillion, at Artaxerxes brenhin Persia; ac ysgrifennu y llythyr a ysgrifenyd yn Syriaeg, ac a eglurwyd yn Syriaeg.

8 Rehum y cofiadur a Simsai yr ysgrifenydd a ysgrifenasant llythyr yn erbyn Jerusalem at Artaxerxes y brenhin, fel hyn :

9 Yna yr ysgrifennodd Rehum y cofiadur, a Simsai yr ysgrifenydd a'r rhan arall o'u cyfeillion, y Dinaiaid, yr Apharsathchiaid, y Tarpeliaid, yr Apharsiaid, yr Archefiaid, y Babiloniaid, y Susanchiaid, y Dehafiaid, yr Elamiaid,

10 A'r rhan arall o'r bobl y rhai a ddug Asnappar mawr ac enwog, ac a osododd efe yn ninasoedd Samaria, a'r rhan arall tu yma i'r afon, a'r amser a'r amser.

11 ¶ Dyma ystyr y llythyr a anfonasant atto ef, sef at Artaxerxes y brenhin; Dy wasanaethwyr o'r tu yma i'r afon, a'r amser a'r amser.

12 Bid hysbys i'r brenhin, fod yr Iuddewon a ddaethant i fynu oddi wrthyt ti attom ni, wedi dyfod i Jerusalem, ac yn adeiladu y ddinas wrthryfelgar ddrygionus, a'r muriau a sylfaenasant hwy, ac a gyd-wniasant y sylfaenau.

13 Yn awr bydded hysbys i'r brenhin, os adeiledir y ddinas hon, a gorphen ei chaerau, na roddant na tholl, na theyrned, na threth; felly y drygi drysor y brenhinoedd.

14 Ac yn awr o herwydd ein bod ni yn cael ein cynnalïaeth o lys y brenhin, ac nad oedd weddaidd i ni weled gwarth y brenhin; am hynny yr anfonasom ac yr hysbysasom i'r brenhin,

15 Fel y ceisier yn llyfr historiau dy dadau: a thi a gei yn llyfr yr historiau, ac a elli wybod, fod y ddinas hon yn ddinas wrthryfelgar, niweidiol i frenhinoedd a thaleithiau, a bod yn gwneuthur brad-fwriad o fewn hon er ys talm: am hynny y dinystriwyd y ddinas hon.

16 Yr ydym yn hysbysu i'r brenhin, os y ddinas hon a adeiledir, a'r muriau a sylfaenir, wrth hynny ni fydd i ti ran o'r tu yma i'r afon.

17 ¶ Yna yr aifonodd y brenhin air at Rehum y cofiadur, a Simsai yr ysgrifenydd, a'r rhan arall o'u cyfeillion hwynt y rhai a drigent yn Sa-

maria, ac at y lleill o'r tu hwnt i'r afon, Tangnefedd, a'r amser a'r amser.

18 Y llythyr a anfonasoch attaf, a ddarllenwyd yn eglur ger fy mron.

19 A mi a osodais orchymyn, a chwiliwyd; a chafwyd fod y ddinas hon er ys talm yn ymddyrchafu yn erbyn brenhinoedd, a gwneuthur ynddi anufudd-dod a gwrthryfel.

20 A brenhinoedd cryfion a fu ar Jerusalem, yn llywodraethu ar bawb o'r tu hwnt i'r afon; ac iddynt hwy y rhoddid toll, teyrned, a threth.

21 Yn awr rhoddwch orchymyn, i beri i'r gwyr hynny beidio, ac nad adeilader y ddinas honno, hyd oni roddwyf fi orchymyn etto.

22 A gwylwch wneuthur yn amryfus yn hyn: paham y tyf niwed i ddrygu y brenhinoedd?

23 ¶ Yna pan ddarllenwyd ystyr llythyr Artaxerxes y brenhin o flaen Rehum a Simsai yr ysgrifenydd, a'u cyfeillion, hwy a aethant i fynu ar frys i Jerusalem at yr Iuddewon, ac a wnaethant iddynt beidio trwy fraich a chryfder.

24 Yna y peidiodd gwaith tŷ Dduw yr hwn sydd yn Jerusalem; ac y bu yn sefyll hyd yr ail flwyddyn o deyrnasiad Darius brenhin Persia.

PEN. V.

1 Zorobabel a Jesua, wedi eu hannog gan Haggai a Zechariah, yn rhwyddhâu adeiladu y deml.
3 Tatnai a Setharboznai heb allel rhwystro yr Iuddewon. 6 Eu llythyr hwy at Darius yn erbyn yr Iuddewon.

YNA y prophwydi, Haggai y prophwyd, a Zechariah mab Ido, a brophwydasant i'r Iuddewon oedd yn Judah ac yn Jerusalem; yn enw Duw Israel y prophwydasant iddynt.

2 Yna Zorobabel mab Salathiel, a Jesua mab Josadac, a godasant, ac a ddechreuasant adeiladu tŷ Dduw yr hwn sydd yn Jerusalem: a prophwydi Duw oedd gyd â hwynt yn eu cynnorthwyo.

3 ¶ Y pryd hwnnw y daeth atynt hwy Tatnai tywysog y tu yma i'r afon, a Setharboznai, a'u cyfeillion, ac fel hyn y dywedasant wrthynt; Pwy a roddes i chwi orchymyn i adeiladu y tŷ hwn, ac i sylfaenu y muriau hyn?

4 Yna fel hyn y dywedasom wrthynt; Beth yw enwau y gwŷr a adeiladant yr adeiladaeth yma?

5 A golwg eu Duw oedd ar henuriaid yr Iuddewon, fel na wnaethant iddynt beidio, nes dyfod yr achos at Darius: ac yna yr attebasant trwy lythyr am hyn.

6 ¶ Ystyr y llythyr a anfonodd Tatnai tywysog y tu yma i'r afon, a Setharboznai, a'i gyfeillion yr Apharsachiaid, y rhai oedd o'r tu yma i'r afon, at y brenhin Darius:

7 Anfonasant lythyr atto ef, ac fel hyn yr ysgrifenasid ynddo; Pob heddwch i'r brenhin Darius.

8 Bydded hysbys i'r brenhin, fyned o honom ni i dalaeth Judea, i dŷ y Duw mawr, a bod yn ei adeiladu ef â meini mawr, a bod yn gosod coed yn ei barwydydd ef; a bod y gwaith yn myned rhagddo ar frys, a'i fod yn liwyddo yn eu dwylaw hwynt.

9 Yna y gofynasom i'r henuriaid hynny, ac a ddywedasom wrthynt fel hyn; Pwy a roddes i chwi orchymyn i adeiladu y tŷ hwn, ac i sylfaenu y mur yma?

10 Gofynasom hefyd iddynt eu henwau, fel yr hysbysem i ti, ac fel yr ysgrifenenem enwau y gwŷr oedd yn bennau iddynt.

11 A'r geiriau hyn a attebasant hwy i ni, gan ddywedyd, Nyni ydym weision Duw nef a daear, ac yn adeiladu y tŷ yr hwn a adeiladwyd cyn hyn lawer o flynyddoedd; a brenhin mawr o Israel a'i hadeiladodd, ac a'i seiliodd ef.

12 Eithr wedi i'n tadau ni ddigio Duw y nefoedd, efe a'u rhoddes hwynt yn llaw Nebuchodonosor brenhin Babilon y Caldead; a'r tŷ hwn a ddinystriodd efe, ac a gaethgludodd y bobl i Babilon.

13 Ond yn y flwyddyn gyntaf i Cyrus brenhin Babilon y rhoddes y brenhin Cyrus orchymyn i adeiladu y tŷ Dduw hwn.

14 A llestri tŷ Dduw hefyd o aur ac arian, y rhai a ddygasai Nebuchodonosor o'r deml yn Jerusalem, ac a'u dygasai i deml Babilon, y rhai hynny a ddug y brenhin Cyrus allan o deml

Babilon, a rhoddwyd hwynt i un Sesbassar wrth ei enw, yr hwn a osodasai efe yn dywysog;

15 Ac efe a ddywedodd wrtho, Cymmer y llestri hyn, dos, dwg hwynt i'r deml yn Jerusalem, ac adeilader tŷ Dduw yn ei le.

16 Yna y daeth y Sesbassar hwnnw, ac a osododd sylfaeni tŷ Dduw yn Jerusalem. Ac o'r pryd hwnnw hyd yr awr hon yr ydys yn ei adeiladu, ac nis gorphenwyd ef.

17 Ac yn awr (os da gan y brenhin) ceisier yn nhrysordy y brenhin yna yn Babilon, a ddarfu i'r brenhin Cyrus osod gorchymyn am adeiladu y tŷ Dduw hwn yn Jerusalem; ac anfoned y brenhin ei ewyllys attom am y peth hyn.

PEN. VI.

1 Darius, wedi gweled gorchymyn Cyrus, yn rhoi gorchymyn newydd i yrru gwaith y deml ym mlaen. 13 Gorphen y deml, trwy gymmorth y gelynion, a chyfarwyddiad y prophwydi. 16 Caidw gwyl y cysegrïad, 19 a gwyl y Pasg.

YNA y brenhin Darius a osododd orchymyn; a chwiliwyd yn nhŷ y llyfrau, lle y cedwid y trysorau yu Babilon.

2 A chafwyd yn Achmetha, yn y llys yn nhalaeth Media, ryw lyfr, ac fel hyn yr ysgrifenasid ynddo yn goffadwriaeth:

3 Yn y flwyddyn gyntaf i'r brenhin Cyrus y gosododd y brenhin Cyrus orchymyn am dŷ Dduw o fewn Jerusalem, Adeilader y tŷ, y fan lle yr aberthent aberthau, a gwnaer yn gadarn ei sylfeini; yn driugain cufydd ei uchder, ac yn driugain cufydd ei led:

4 Yn dair rhes o feini mawr, a rhes o goed newydd: a rhodder y draul o dŷ y brenhin.

5 A llestri tŷ Dduw hefyd, yn aur ac yn arian, y rhai a ddug Nebuchodonosor o'r deml yn Jerusalem, ac a ddug efe adref i Babilon, rhodder hwynt i'w dwyn i'r deml yn Jerusalem, i'w lle, a gosoder hwynt yn nhŷ Dduw.

6 Yn awr Tatnai tywysog y tu hwnt i'r afon, Setharboznai, a'ch cyfeillion yr Apharsachiaid, y rhai ydych o'r tu hwnt i'r afon, ciliwch oddi yno.

7 Gadewch yn llonydd waith tŷ.

DDUW hwn: adeiladed tywysogion a henuriaid yr Iuddewon y tŷ hwn i DDUW yn ei le.

8 Gosodais hefyd orchymyn am yr hyp a wnewch i henuriaid yr Iuddewon hyn wrth adeiladu y tŷ DDUW hwn; mai o gyfoeth y brenhin, *sef* o'r deyrnged o'r tu hwnt i'r afon, y rhoddir traul i'r gwŷr hyn, fel na pheidio y *gwaith*.

9 A'r hyn a *fyddo* anghenrheidiol i boeth-offrymmau Duw y nefoedd, yn eidionau, neu yn hyrddod, neu yn ŵyn, yn ŷd, yn halen, yn win, ac yn olew, yn ol yr hyn a ddywedod yr offeiriad *sydd* yn Jerusalem, rhodder iddynt bob dydd yn ddbaid:

10 Fel yr offrymmont aroglau peraidd i DDUW y nefoedd, ac y gweddi-ont dros einioes y brenhin, a'i feibion.

11 Gosodais hefyd orchymyn, pa ddyd bynnag a newidio y gair hwn, tyner coed o'i dŷ ef, a gosoder i sefyll, ac ar hwnnw croger ef; a bydded ei dŷ ef yn dommen am hynny.

12 A'r Duw, yr hwn a wnaeth i'w enw breswyllo yno, a ddinystria bob brenhin a phobl, a estyno ei law i newidio ac i ddistrywio y tŷ hwn eiddo Duw yn Jerusalem. Myfi Darius a osodais y gorchymyn; gwnl-er ef yn ebrwydd.

13 ¶ Yna Tatnai tywysog y tuyma i'r afon, Setharboznai, a'u cyfeillion, megis yr anfonodd y brenhin Darius, felly y gwnaethant yn ebrwydd.

14 A henuriaid yr Iuddewon a adeiladasant, ac a lwyddasant trwy brophwydoliaeth Haggai y prophwyd, a Zechariah mab Ido; i.e. adeiladasant, a gorphenasant, wrth orchymyn Duw Israel, ac wrth orchymyn Cyrus a Darius, ac Artaxerxes brenhin Persia.

15 A'r tŷ hwn a orphenwyd y tryd-ydd dydd o fis Adar, pan oedd y chewched flwyddyn o deyrnasiad y brenhin Darius.

16 ¶ A meibion Israel, yr offeiriad a'r Lefiaid, a'r rhan arall o feibion y gaethglud, a gyssegrasant y tŷ hwn eiddo Duw mewn llawenydd;

17 Ac a offrymmasant wrth gyssegru y tŷ hwn eiddo Duw, gant o

ychain, dau cant o hyrddod, pedwar cant o ŵyn, a deuddeg o fychod geifr, yn bech-aberth dros Israel, yn ol rhifedi llwythau Israel.

18 Gosodasant hefyd yr offeiriad yn eu dosparthiadau, a'r Lefiaid yn eu cylchoedd hwythau, i wasanaeth Duw yn Jerusalem, yn ol ysgrifen llyfr Moses.

19 Meibion y gaethglud hefyd a gadwasant y Pasc ar y pedwerydd *dydd* ar ddeg o'r mis cyntaf.

20 Canys yr offeiriad a'r Lefiaid a ymlanhasant yn gyttûn, yn lân i gyd oll, ac a aberthasant y Pasc dros holl feibion y gaethglud, a throes eu brodyr yr offeiriad, a throtynt eu hunain.

21 A meibion Israel, y rhai a ddychwelasant o'r gaethglud, a phob un a ymneillduasai oddi wrth halogedig-aeth cenhedloedd y wlad attynt hwy, i geisio ARGLWYDD DDUW Israel, a fwytasant,

22 Ac a gadwasant wyl y bara croyw saith niwrnod mewn llawenydd: canys yr ARGLWYDD a'u llawenhasai hwynt, ac a droisai galon brenhin Assyria attynt hwy, i'w cynnorthwyo hwynt y'ngwaith tŷ DDUW, Duw Israel.

PEN. VII.

1 Ezra yn myned i fynu i Jerusalem, 11 wedi cael cennod a gorchymyn gan Artaxerxes; 27 ac yn bendithio Duw am ei drugaredd.

AC wedi y pethau hyn, yn nheyrn-asiad Artaxerxes brenhin Persia, Ezra mab Seraiah, fab Azariah, fab Hilciah,

2 Fab Sâlum, fab Sadoc, fab Ahi-tub,

3 Fab Amariah, fab Azariah, fab Meraioth,

4 Fab Zerariah, fab Uzzi, fab Bucci,

5 Fab Abisua, fab Phinees, fab Eleazar, fab Aaron yr offeiriad pennaf:

6 Yr Ezra hwn a aeth i fynu o Babilon; ac efe *oedd* ysgrifenydd cyflwyn y'nghyfraith Moses, yr hon a roddasai ARGLWYDD DDUW Israel: a'r brenhin a roddes iddo ef ei holl ddymuniad, fel yr *ydoedd* llaw yr ARGLWYDD ei DDUW arno ef.

7 A rhai a aethant i fynu o feibion Israel, ac o'r offeiriad, a'r Lefiaid, a'r cantorion, a'r porthorion, a'r Nethiniaid, i Jerusalem, yn y seithfed flwyddyn i'r brenhin Artaxerxes.

8 Ac efe a ddaeth i Jerusalem yn y pummed mis, yr hwn oedd yn y seithfed flwyddyn i'r brenhin.

9 Canys ar y dydd cyntaf o'r mis cyntaf y dechreuodd efe fyned i fynu o Babilon; ac ar y dydd cyntaf o'r pummed mis y daeth efe i Jerusalem, fel yr oedd daionus law ei DDUW gyd âg ef.

10 Canys Ezra a barottoisai ei galon i geisio cyfraith yr ARGLWYDD, ac i'w gwneuthur, ac i ddysgu yn Israel ddeddfau a barnedigaethau.

11 ¶ A dyma ystyr y llythyr a roddodd y brenhin Artaxerxes i Ezra yr offeiriad a'r ysgrifenydd, sef ysgrifenydd geiriau gorchymynion yr ARGLWYDD, a'i ddeddfau ef i Israel.

12 Artaxerxes brenhin y brenhin-odd at Ezra yr offeiriad, ysgrifenydd deddf Duw y nefoedd, perffaith dangnefedd, a'r amser a'r amser.

13 Myfi a osodais orchymyn, fod i bwy bynnag yn fy nheyrnas i o bobl Israel, ac o'i offeiriad ef, a'i Lefiaid, sydd ewyllysgar i fyned i Jerusalem, gael myned gyd â thi.

14 O herwydd dy anfon di oddi wrth y brenhin, a'i saith gynghoriaid, i ymweled â Judah ac â Jerusalem, wrth gyfraith dy DDUW yr hon sydd yn dy law di;

15 Ac i ddwyn yr arian a'r aur a offrymmodd y brenhin a'i gynghoriaid, o honynt eu hunain, i DDUW Israel, yr hwn y mae ei breswylfa yn Jerusalem,

16 A'r holl arian a'r aur a fedrych ei gael yn holl dalaeth Babilon, gyd âg offrymmau gwirfodd y bobl a'r offeiriad, y rhai a offrymmant o honynt eu hunain tu ag at dŷ eu Duw yn Jerusalem:

17 Fel y prynech yn ebrwydd â'r arian hynny ychain, byrddod, wyn, a'u bwyd-offrymmau, a'u diod-offrymmau, a'u hoffrwm hwynt ar allor tŷ eich Duw yn Jerusalem.

18 A'r hyn a fyddo da gennynt ti, a chan dy frodyr, ei wneuthur â'r rhan arall o'r arian a'r aur, gwnewch yn ol ewyllys eich Duw.

19 A'r llestri, y rhai a roddwyd i ti i wasanaeth tŷ dy DDUW, dod adref o flaen dy DDUW yn Jerusalem.

20 A pheth bynnag ychwaneg a fyddo anghenrhaid i dŷ dy DDUW, yr hyn a ddigwyddo i ti ei roddi, a roddi di o drysordy y brenhin.

21 A minnau y brenhin Artaxerxes ydwyf yn gosod gorchymyn i holl drysorwyr y tu hwnt i'r afon, beth bynnag a geisio Ezra, offeiriad, ac ysgrifenydd deddf Duw y nefoedd, genynych, gwneler yn ebrwydd;

22 Hyd gan talent o arian, a hyd gan corus o wenith, a hyd gan bath o win, a hyd gan bath o olew, a halen heb fesur.

23 Beth bynnag yw gorchymyn Duw y nefoedd, gwneler yn ddyfal i dŷ Duw y nefoedd: canys paham y byddai lliidiowgrwydd yn erbyn teyrnas y brenhin a'i feibion?

24 Yr ydym yn hysbysu i chwi hefyd, am yr holl offeiriad, a'r Lefiaid, cantorion, porthorion, Nethiniaid, a gweinidogion y tŷ Duw hwn, na ellir bwrw arnynt doll, na theyrned, na threth.

25 Tithau, Ezra, yn ol doethineb dy DDUW, yr hwn sydd yn dy law, gosod swyddogion a barnwyr, i faru yr holl bobl o'r tu hwnt i'r afon, y rhai oll a fedrant gyfraith dy DDUW; a dysgwch y rhai nis medrant.

26 A phwy bynnag ni wnelo gyfraith dy DDUW, a chyfraith y brenhin, gwneler barn yn ebrwydd arno ef, pa un bynnag ai i farwolaeth, ai i'w ddëol, ai i ddirwy o dda, ai i garchar.

27 ¶ Bendigedig fyddo ARGLWYDD DDUW ein tadau, yr hwn a roddes fel hyn y'nghalon y brenhin, i harddu tŷ yr ARGLWYDD yr hwn sydd yn Jerusalem:

28 Ac a barodd i mi drugaredd o flaen y brenhin a'i gynghoriaid, ac o flaen holl gedyrn dywysogion y brenhin. A mi a gynnorthwywyd, fel yr oedd llaw yr ARGLWYDD fy NUW

arnaf fi, a chesglais o Israel bennaethiaid i fyned i fynu gyd â mi.

PEN. VIII.

1 Pa rai a ddychwelasant gyd âg Ezra o Babilon. 15 Ezra yn danfon ut Ido am weinidogion i'r deml: 21 yn cadw ympryd: 24 yn gorchymyn y trysorau i gadwraeth yr offeiriaid. 31 Y bobl yn dyfod o Ahafa i Jerusalem. 33 Prysio y trysor yn y deml. 36 Rhai gorchymyn y brenhin at y pendefigion.

A DYMA eu pennau cenedl hwynt, a'u hachau, y rhai a aeth i fynu gyd â mi, yn nheyrnasiad Artaxerxes y brenhin, allan o Babilon.

2 O feibion Phinees; Gersom: o feibion Ithamar; Daniel: o feibion Dafydd; Hattus:

3 O feibion Sechaniah, o feibion Pharos; Zechariah: a chyd âg ef y rhifwyd wrth eu hachau gant a deg a deugain o wrywiaid.

4 O feibion Pahath-Moab; Elihoenai mab Zeremiah, a chyd âg ef ddau cant o wrywiaid.

5 O feibion Sechaniah; mab Jahaziel, a chyd âg ef dri chant o wrywiaid.

6 O feibion Adin hefyd; Ebed mab Jonathan, a chyd âg ef ddeg a deugain o wrywiaid.

7 Ac o feibion Elam; Jesaiah mab Athaliah, a chyd âg ef ddeg a thriugain o wrywiaid.

8 Ac o feibion Septhiah; Zebadiah mab Michael, a chyd âg ef bedwar ugain o wrywiaid.

9 O feibion Joab; Obadiah mab Jehiel, a chyd âg ef ddau cant a deunaw o wrywiaid.

10 Ac o feibion Selomith; mab Josiphia, a chyd âg ef wyth ugain o wrywiaid.

11 Ac o feibion Bebai; Zechariah mab Bebai, a chyd âg ef wyth ar hugain o wrywiaid.

12 Ac o feibion Azgad; Johanan mab Haccatan, a chyd âg ef ddeng mab a chant.

13 Ac o feibion olaf Adonicam, dyma hefyd eu henwau hwynt, Eliphelet, Jeiel, a Semaiiah, a chyd â hwynt driugain o wrywiaid.

14 Ac o feibion Bigfai; Uthai, a

Zabbud, a chyd â hwynt ddeg a thriugain o wrywiaid.

15 ¶ A chesglais hwynt wrth yr afon sydd yn myned i Ahafa; ac yno y gwersyllasom ni dridiau: a mi a ystyriais y bobl, a'r offeiriaid, ond ni chefais yno *neb* o feibion Lefi.

16 Yna yr anfonais am Eliezer, am Ariel, am Semaiiah, ac am Elnathan, ac am Jarib, ac am Elnathan, ac am Nathan, ac am Zechariah, ac am Mesulam, y pennaethiaid; ac am Joiarib, ac am Elnathan, y rhai doethion:

17 A rhoddais orchymyn gyd â hwynt at Ido, pennaeth yn y fan *a elwir* Chasiphia; a gosodais yn eu pennau hwynt eiriau i'w traethu wrth Ido, a'i frodyr y Nethiniaid, yn y fan *a elwir* Chasiphia, fel y dygent attom ni weinidogion i dŷ ein Duw.

18 A hwy a ddygasant attom (fel yr *oedd* daionus law ein Duw arnom ni) wr deallgar o feibion Mali, fab Lefi, fab Israel, a Serebiah, a'i feibion, a'i frodyr, ddeunaw;

19 A Hasabiah, a chyd âg ef Jesaiah o feibion Merari, a'i frodyr, a'u meibion, ugain;

20 Ac o'r Nethiniaid, a roddasai Dafydd a'r tywysogion y'ngwasanaeth y Lefiaid, dau cant ac ugain o Nethiniaid: hwynt oll a hysbysasid erbyn eu henwau.

21 ¶ Ac yno, wrth afon Ahafa, y cyhoeddais ympryd, i ymgystuddio ger bron ein Duw ni, i geisio ganddo ef ffordd uniawn i ni, ac i'n plant, ac i'n golud oll.

22 Canys cywilydd oedd gennyf geisio gan y brenhin fyddin a gwŷr meirch, i'n cynnorthwyo rhag y gelyu ar y ffordd: canys llefarasem wrth y brenhin, gan ddywedyd, Llaw ein Duw ni sydd er daioni ar bawb a'i ceisiant ef, a'i gryfder a'i ddigter yn erbyn pawb a'i gadawant ef.

23 Am hynny yr ymprydiasom ac yr ymbiliasom á'n Duw am hyn; ac efe a wrandawodd arnom.

24 ¶ Yna y neillduais ddeuddeg o bennaethiaid yr offeiriaid, Serebiah, Hasabiah, a deg o'u brodyr gyd â hwynt;

25 Ac a bwysais attynt hwy yr arian, a'r aur, a'r llestri, *sef* offrrwm tŷ ein Duw ni, yr hyn a offrymmasai y brenhin, a'i gynghoriaid, a'i dywysogion, a holl Israel, y rhai a gawsid yno.

26 Ie, pwysais i'w dwylaw hwynt chwe chant a deg a deugain talent o arian, ac o lestri arian gan talent, a chan talent o aur;

27 Ac ugain o orflychau aur o fil o ddracmonau; a dau lestr o bres melyn da, mor brydferth ag aur.

28 A dywedais wrthynt, Sanctaidd ydych chiw i'r ARGLWYDD; a'r llestri ydynt sanctaidd; yr arian hefyd a'r aur sydd offrrwm gwirfodd i ARGLWYDD DDUW eich tadau.

29 Gwylwch, a chedwch hwynt, hyd oni phwysoch hwynt ger bron pennaethiaid yr offeiriaid a'r Lefiaid, a phennau cenedl Israel yn Jerusalem, y'nghelloedd tŷ yr ARGLWYDD.

30 Felly yr offeiriaid a'r Lefiaid a gymmerasant bwys yr arian, a'r aur, a'r llestri, i'w dwyn i Jerusalem i dŷ ein Duw ni.

31 ¶ A chychwynasom oddi wrth afon Ahafa, ar y deuddegfed dydd o'r mis cyntaf, i fyned i Jerusalem: a llaw ein Duw oedd arnom ni, ac a'n gwaredodd o law y gelyn, a'r rhai oedd yn cynllwyn ar y ffordd.

32 A ni a ddaethom i Jerusalem, ac a arhosasom yno dridiau.

33 ¶ Ac ar y pedwerydd dydd y pwyswyd yr arian, a'r aur, a'r llestri, yn nhŷ ein Duw ni, trwy law Merimoth mab Uriah yr offeiriad; ac Eleazar mab Phinees oedd gyd âg ef; a Jozabad mab Jesua, a Noadiah mab Binnui, y Lefiaid, oedd gyd â hwynt:

34 Wrth rifedi, ac wrth bwys pob un. A'r holl bwysau a ysgrifenyd y pryd hwnnw.

35 Meibion y gaethglud, y rhai a ddaeth o'r caethiwed, a offrymmasant boeth-offrymmau i DDUW Israel, *sef* deuddeg o fustych dros holl Israel, onid pedwar pum ugain o hyrdod, namyn tri pedwar ugain o wŷn, a deuddeg o fychod yn bech-aberth: y cwbl oedd yn offrrwm poeth i'r ARGLWYDD.

36 ¶ A rhoddasant orchymyn y

brenhin at bendefigion y brenhin, a thywysogion y tu hwnt i'r afon: a hwy a gynnorthwyasant y bobl, a thŷ DDUW.

PEN. IX.

1 *Ezra yn gweiddio am fod y bobl yn ymgysfath-rachu â dicituriaid; 5 yn gweddio Duw, ac yn cyfaddfe eu pechodau hwynt.*

AC wedi darfod hynny, y tywysogion a ddaethant attaf fi, gan ddywedyd, Nid ymneillduodd pobl Israel, a'r offeiriaid, a'r Lefiaid, oddi wrth bobl y gwledydd: *gwnaethant* yn ol eu ffeidd-dra hwynt; *sef* y Canaanaid, yr Hethiaid, y Phereziaid, y Jebusiaid, yr Ammoniaid, y Moabiaid, yr Aiphitiaid, a'r Amoriaid.

2 Canys gymmerasant o'u merched iddynt eu hun, ac i'w meibion; a'r had sanctaidd a ymgymysgodd â phobl y gwledydd: a llaw y pennaethiaid a'r tywysogion fu gyntaf yn y camwedd hyn.

3 Pan glywais innau hyn, mi a rwygais fy nillad a'm gwisg, ac a dynnais wallt fy mhen a'm barf, ac a eisteddais yn synn.

4 Yna yr ymgasglodd attaf fi bob un a'r a ofnodd eiriau Duw Israel, am gamwedd y rhai: a gaethgludasid; a nyfi a eisteddais yn synn hyd yr aberth prydnhawrol.

5 ¶ Ac ar yr aberth prydnhawrol mi a gyfodais o'm cystudd; ac wedi i mi rwygo fy nillad a'm gwisg, mi a ostyngais ar fy ngliniau, ac a ledais fy nwyllaw at yr ARGLWYDD fy NUW,

6 Ac a ddywedais, O fy NUW, y mae arnaf gywilydd a gorchwyledd godi fy wyneb attat ti, fy NUW; o herwydd ein hanwireddau ni a aethant yn aml dros ben, a'n camwedd a dyfodd hyd y nesoedd.

7 Er dyddiau ein tadau yr ydym ni mewn camwedd mawr hyd y dydd hwn; ac am ein hanwireddau y rhoddwyd ni, ein brenhinoedd, a'n hoffeiriaid, i law brenhinoedd y gwledydd, i'r cleddyf, i gaethiwed, ac i anrhaith, ac i warthrudd wyneb, megis heddyw.

8 Ac yn awr dros ennyd fechan y daeth gras oddi wrth yr ARGLWYDD ein Duw, i adael i ni weddill i ddiangl, ac i roddi i ni hoel yn ei le

sanctaidd ef; felygoleuai ein Duw ein llygaid, ac y rhoddaï i ni ychydig orphwysdra yn ein caethiwed.

9 Canys caethion *oeddym* ni; ond ni adawodd ein Duw ni yn ein caethiwed, eithr parodd i ni drugaredd o flaen brenhinoedd Persia, i roddi i ni orphwysdra i ddyrchafu tŷ ein Duw ni, ac i gyfodi ei leoedd angbyfannedd ef, ac i roddi i ni fur yn Judah a Jerusalem.

10 Ac yn awr beth a ddywedwn wedi hyn, O ein Duw? canys gadawson dy orchymynion di,

11 Y rhai a orchymynaist trwy law dy weision y prophwydi, gan ddywedyd, Y wlad yr ydych yn myned iddi i'w meddiannu, gwlad halogedig *ys* hi, trwy halogedigaeth pobl y gwledydd, oblegid eu ffieidd-dra hwynt, y rhai a'i llanwasant hi â'u hafiendid o gwrr bwy gilydd.

12 Ac yn awr, na roddwch eich merched i'w meibion hwynt, ac na chymmerwch eu merched hwynt i'ch meibion chwi, ac na cheisiwch eu heddwch hwynt na'u daioni byth: fel y cryfhâoch, ac y mwynhâoch ddaioni y wlad, ac y gadawoch hi yn etifeddâeth i'ch meibion byth.

13 Ac wedi yr hyn oll a ddaeth arnom am ein drwg weithredoedd, a'n mawr gamwedd, am i ti ein Duw ein cospi yn llai na'n hanwiredd, a rhoddi i ni ddiangfa fel hyn;

14 A dorrem ni drachefn dy orchymynion di, ac ymgyfathrachu â'r ffaidd bobl hyn? oni ddig it wrthym, nes *ein* difetha, fel na *byddai un* gweddill na diangol?

15 ARGLWYDD DDUW Israel, cyfiaw'n *ydwynt* ti; eithr gweddill diangol ydym ni, megis heddyw: wele ni o' th flaen di yn ein camweddau; canys ni allwn ni sefyll o' th flaen di am hyn.

PEN. X.

1 *Sechaniah yn annog Ezra i ddiwygio y priodasau dieithr.* 6 *Ezra yn galaru, ac yn casglu y bobl ynghyd.* 9 *Y bobl, trwy eiriol Ezra, yn edifarhau, ac yn addaw gwelldhau.* 15 *Ezra gosol am gyflawni hynny.* 18 *Ezra y rhai a briodasau wragedd dieithr.*

AC wedi i Ezra weddio a chyffesu, gan wlo a syrthio i lawr o flaen tŷ DDUW, tyrfa fawr o Israel

a ymgasglasant atto ef, yn wŷr, ac yn wragedd, ac yn blant: canys y bobl a wylasant âg wylofaïn mawr.

2 Yna y llefarodd Sechaniah mab Jehiel, o feibion Elam, ac a ddywedodd wrth Ezra, Ni a bechasom yn erbyn ein Duw, ac a gyttaliasom â gwagedd dieithr o bobl y wlad: etto yn awr y mae gobaith i Israel am hyn.

3 Yn awr, gan hynny, gwnawn gyfammod â'n Duw, a'r fwrw allan yr holl wragedd, a'u plant, wrth gynghor yr ARGLWYDD, a'r rhai a ofnast orchymynion ein Duw: a gwneler yn ol y gyfraith.

4 Cyfod; canys arnat ti *y mae* y peth: a ni a *fyddwn* gyd â thi: ym-wrola, a gwna.

5 Yna y cyfododd Ezra, ac a dyngodd bennaethiaid yr offeiriaid a'r Lefiaid, a holl Israel, a'r wneuthur yn ol y peth hyn. A hwy a dyngasant.

6 ¶ Yna y cyfododd Ezra o flaen tŷ DDUW, ac a aeth i ystafell Johanan mab Eliasib: a *phan* ddaeth yno, ni fwyttâodd fara, ac nid yfodd ddwfr; canys galaru yr oedd am gamwedd y gaethglud.

7 A chyhoeddasant yn Judah a Jerusalem, a'r i holl feibion y gaethglud ymgasglu i Jerusalem;

8 A phwy bynnag ni ddelai o fewn tridiau, yn ol cynghor y pennaethiaid a'r henuriaid, efe a gollai ei holl olud, ac yntau a ddidolidd oddi wrth gynnulleidfa y rhai a gaethgludasid.

9 ¶ Felly holl wŷr Judah a Benjamin a ymgasglasant i Jerusalem o fewn tridiau: hynny *oedd* y nawfed mis, ar yr ugeinfed *dydd* o'r mis; a'r holl bobl a eisteddasant yn heol tŷ DDUW, yn crynu o achos y peth *hyn*, ac o achos y gwlawogydd.

10 Ac Ezra yr offeiriad a gyfododd, ac a ddywedodd wrthynt, Chwi a bechasoch, ac a gyttaliasoch â gwragedd dieithr, gan ychwanegu ar bechod Israel.

11 Ac yn awr rhoddwch foliant i ARGLWYDD DDUW eich tadau, a gwnewch ei ewyllys ef; ac ysgerwch oddi wrth bobl y tir, ac oddi wrth y gwragedd dieithr.

12 A holl dyrfa Israel a atebasant ac a ddywedasant â llef uchel, Yn ol dy air di y mae arnom ni wneuthur.

13 Eithr y bobl sydd lawer, a'r amser yn wlawog, ac ni ellir sefyll allan, ac nid gwaith un diwrnod na dau *ydyw*: canys pechasom yn ddirfawr yn y peth hyn.

14 Safed yn awr ein pennaethiaid o'r holl dyrfa, a deued y rhai o'n dinasoedd a gyttaliasant â gwragedd dieithr, ar amseroedd gosodedig, a henuriaid pob dinas, a'u barnwyr gyd â hwynt, nes troi digter ein Duw oddi wrthym am y peth hyn.

15 ¶ Yn unig Jonathan mab Asahel, a Jahasiah mab Ticfah, a osodwyd ar hyn: Mesulam hefyd a Sabethai y Lefiad a'u cynnorthwyasant hwy.

16 A meibion y gaethglud a wnaethant felly. Ac Ezra yr offeirriad, a'r gwŷr *oedd* bennau cenedl tŷ eu tadau, a hwynt oll wrth eu henwau, a neillduwyd, ac a eisteddasant ar y dydd cyntaf o'r degfed mis, i ymofyn am y peth hyn.

17 A hwy a wnaethant ben â'r holl wŷr a gyttaliasent â gwragedd dieithr, erbyn y dydd cyntaf o'r mis cyntaf.

18 ¶ A chafwyd o feibion yr offeiriaid, y rhai a gyttaliasent â gwragedd dieithr: o feibion Jesua mab Josadac, a'i frodyr; Maaseiah, ac Eliezer, a Jarib, a Gedaliah.

19 A hwy a roddasant eu dwylaw a'r fwrw allan eu gwragedd; a chan iddynt bechu, a *offrymmasant* hwrdd o'r praid dros eu camwedd.

20 Ac o feibion Immer; Hanani, a Zebadiah.

21 Ac o feibion Harim; Maaseiah, ac Eliah, a Semaiah, a Jehiel, ac Uziah.

22 Ac o feibion Pasur; Elioënai, Maaseiah, Ismael, Nethaneel, Jozabad, ac Elasah.

23 Ac o'r Lefiad; Jozabad, a Simeï, a Chelaiah, (hwinnw *yw* Celita) Pethahiah, Judah, ac Eliezer.

24 Ac o'r cantorion; Eliasib: ac o'r porthorion; Sâlum, a Thelem, ac Uri.

25 Ac o Israel: o feibion Paros; Ramiâh, a Jesiah, a Malchiâh, a Miamin, ac Eleazar, a Malchiâh, a Benaiah.

26 Ac o feibion Elam; Mattaniah, Zechariah a Jehiel, ac Abdi, a Jeremoth, ac Eliah.

27 Ac o feibion Zattu; Elioënai, Eliasib, Mattaniah, a Jeremoth, a Zabad, ac Aziza.

28 Ac o feibion Bebai; Jehohanai, Hananiah, Zabbai, ac Athlai.

29 Ac o feibion Bani; Mesulam, Mâluch, ac Adaiah, Jasub, a Seal, a Ramoth.

30 Ac o feibion Pahath-Moab, Adna, a Chelal, Benaiah, Maaseiah, Mattaniah, Bezaleel, a Binnui, a Manasseh.

31 Ac o feibion Harim; Eliezer, Isiah, Malchiâh, Semaiah, Simeon,

32 Benjamin, Mâluch, a Semariah.

33 O feibion Hasum; Mattenai, Mattathah, Zabad, Eliphelet, Jeremai, Manasseh, a Simeï.

34 O feibion Bani; Maadai, Amram, ac Uel,

35 Benaiah, Bedeiah, Cêlu,

36 Faniah, Meremoth, Eliasib,

37 Mattaniah, Mattenai, a Jaasau,

38 A Bani, a Binnui, a Simeï,

39 A Selemiah, a Nathan, ac Adaiah,

40 Machnadebai, Sasai, Sarai,

41 Azareel, a Selemiah, a Semariah,

42 Sâlum, Amariah, a Joseph.

43 O feibion Nebo; Jeiel, Mattithiah, Zabad, Zebina, Jadau, a Jöel, a Benaiah.

44 Y rhai hyn oll a gymmerasant wragedd dieithr: ac yr oedd *i rai* o houynt wragedd a ddygasai blant iddynt.

LLYFR NEHEMIAH.

PEN. I.

1 *Nehemiah, wrth glywed gan Hanani ddrwg gyfwr Jerusalem, yn galaru, ac yn ymprydio, ac yn gweddio. 5 Ei weddi ef.*

GEIRIAU Nehemiah mab Hachaliah. A bu ym mis Cisleu, yn yr ugeinfed flwyddyn, pan oeddwn i ym mrenhinlllys Susan,

2 Ddyfod o Hanani, un o'm brodyr, efe a gwŷr o Judah; a gofynais iddynt am yr Iuddewon a ddiangasai, y rhai a adawsid o'r caethiwed, ac am Jerusalem.

3 A hwy a ddywedasant wrthyf, Y gweddillion, y rhai a adawyd o'r gaethglud yno yn y dalaeth ydynt mewn blinder mawr a gwaradwydd: mur Jerusalem hefyd a ddrylliwyd, a'i phyrth a losgwyd â than.

4 ¶ A phan glywais y geiriau hyn, myfi a eisteddais ac a wylais, ac a alerais *dalm* o ddyddiau; a bŷm yn ymprydio, ac yn gweddio ger bron Duw y nefoedd;

5 A dywedais, Attolwg, ARGWLWYDD Dduw y nefoedd, y Duw mawr ac ofnadwy, yr hwn sydd yn cadw cyfammod a thrugaredd i'r rhai a'i carant ef ac a gadwant ei orchymynion:

6 Bydded, attolwg, dy glust yn clywed, a'th lygaid yn agored, i wrando ar weddi dy was, yr hon yr ydwyf fi yn ei gweddio ger dy fron di yr awr hon ddydd a nos, dros feibion Israel dy weision, ac yn cyffesu pechodau meibion Israel, y rhai a bechasom i'th erbyn: myfi hefyd a thy fy nhad a bechasom.

7 Gwnaethom yn llygredig iawn i'th erbyn, ac ni chadwasom y gorchymynion, na'r deddfau, na'r barnedig-aethau, a orchymynaist i Moses dy was.

8 Cofia, attolwg, y gair a orchymynaist wrth Moses dy was, gan ddyweddy, Os chwi a droseddych, myfi a'ch gwasgaraf chwi ym mys y bobloedd:

9 Ond os dychwelwch attaf fi, a chadwfyngorchymynion, a'u gwneuthur hwynt; pe gyrrid rhai o honoch

chwi hyd eithaf y nefoedd, *etto* mi a'u casglaf hwynt oddi yno, ac a'u dygaf i'r lle a etholais i drigo o'm henw yuddo.

10 A hwy ydynt dy weision a'th bobl, y rhai a waredaist â'th fawr allu, ac â'th law nerthol.

11 Attolwg, ARGWLWYDD, bydded yn awr dy glust yn gwranddo ar weddi dy was, ac ar weddi dy weision y rhai sydd yn ewyllysio ofni dy enw: llwydda hefyd, attolwg, dy was herid-yw, a chaniattâ iddo *gael* trugaredd ger bron y gwr hwn. Canys myfi oedd drulliad i'r brenhin.

PEN. II.

1 *Artaxerxes, pan wybu yr achos yr oedd Nehemiah yn alhrist, yn ei awfon ef â llythrau ac â gorchymynion i Jerusalem. 9 Nehemiah yn dyfod i Jerusalem, a'r gelynyon yn ddrwg ganddynt hynny. 12 Ynlau yn gyfrinachol yn golygu adfai y caeru, 17 ac yn annog yr Iuddewon i adeiladu Jerusalem, er gwaethaf eu gelynyon.*

AC ym mis Nisan, yn yr ugeinfed flwyddyn i Artaxerxes y brenhin, yr oedd gwin o'i flaen ef: a mi a gymmerais y gwin, ac a'i rhoddais i'r brenhin. Ond ni byddwn arferol o fod yn drist ger ei fron ef.

2 Am hynny y brenhin a ddywedodd wrthyf, Paham y mae dy wyneb-ryd yn drist, a thithau heb fod yn glaf? nid yw hyn ond tristwch calon. Yna yr ofnais yn ddirfawr:

3 A dywedais wrth y brenhin, Byw fyddo y brenhin yn dragywydd: paham na thristâi fy wyneb, pan fyddai y ddinas, tŷ beddrod fy nhadau, wedi ei dinstrio, a'i phyrth wedi eu hysu â than?

4 A'r brenhin a ddywedodd wrthyf, Pa beth yr wyt ti yn ei ddymunio? Yna y gweddiais ar Dduw y nefoedd.

5 A mi a ddywedais wrth y brenhin, O rhynga bodd i'r brenhin, ac od yw dy was yn gymmeradwy ger dy fron di, a'r i ti fy anfon i Judah, i ddinas beddrod fy nhadau, fel yr adeiladwyf hi.

6 A'r brenhin a ddywedodd wrthyf (a'i wraig yn eistedd yn ei ymyl ef) Pa hyd y bydd dy daith di, a pha bryd y

dychweli? A gwelodd y brenhin yn dda fy anfon i, a minnau a nodais iddo amser.

7 Yna y dywedais wrth y brenhin, O rhynga bodd i'r brenhin, rhodder i mi lythyrau at y tywysogion o'r tu hwnt i'r afon, fel y trosglwyddont fi nes fy nyfod i Judah;

8 A llythyr at Asaph, ceidwad coedwig y brenhin, fel y rhoddo efe i mi goed i wneuthur trawstiau i byrth y palas y rhai a *berthyn* i'r tŷ, ac i fur y ddinas, ac i'r tŷ yr elwyf iddo. A'r brenhin a roddodd i mi, fel yr *oedd* daionus law fy Nuw arnaf fi.

9 ¶ Yna y daethum at y tywysogion o'r tu hwnt i'r afon, ac a roddais iddynt lythyrau y brenhin. (A'r brenhin a anfonasai dywysogion y llu, a marchogion gyd â mi.)

10 Pan glybu Sanbàlat yr Horoniad, a Thobiah y gwas, yr Ammoniad, y *peth hyn*, bu ddrwg iawn ganddynt, am ddyfod dyn i geisio daioni i feibion Israel.

11 Felly mi a ddeuthum i Jerusalem, ac a fŷm yno dridiau.

12 ¶ A chyfodais liw nos, myfi ac ychydig wŷr gyd â mi; ac ni fynegais i neb beth a roddasai fy Nuw yn fy nghalon ei wneuthur yn Jerusalem: ac anifail nid *oedd* gennyf, ond yr anifail yr oeddwn yn marchogaeth arno.

13 A mi a euthum allan liw nos, trwy borth y glynn, ar gyfer ffynnon y ddraig, ac at borth y dom; a deliais sylw ar furiau Jerusalem y rhai oedd wedi eu dryllo, a'i phyrth y rhai oedd wedi eu hysu â thàn.

14 Yna y tramwyais i borth y ffynnon, ac at bysgod-lyn y brenhin: ac nid *oedd* le i'r anifail *oedd* danaf i fyned heibio.

15 A mi a euthum i fynu gan làn yr afon liw nos, ac a ddeliais sylw ar y mur, ac a ddychwelais, ac a ddaethum trwy borth y glynn, ac *felly* y trôais yn ol.

16 A'r pennaethiaid ni wyddent i ba le yr aethwn i, na pheth yr oeddwn yn ei wneuthur; a hyd yn hyn ni fynegaswn *ddim* i'r Iuddeuon nac i'r offeiriaid, nac i'r pendefigion, nac i'r

pennaethiaid, nac i'r rhan arall oedd yn gwneuthur y gwaith.

17 ¶ Yna y dywedais wrthynt, Yr ydych yn gweled yr adfyd yr ydym ynddo, fod Jerusalem wedi ei dinystrio, a'i phyrth wedi eu llosgi â thàn: deuwlch, ac adeiladwn fur Jerusalem, fel na byddom mwyach yn waradwydd.

18 Yna y mynegais iddynt fod llaw fy Nuw yn ddaionus tu ag attaf; a geiriau y brenhin hefyd y rhai a ddywedasai efe wrthyf. A hwy a ddywedasant, Cyfodwn, ac adeiladwn. Felly y cryfhasant eu dwylaw i ddaioni.

19 Ond pan glybu Sanbàlat yr Horoniad, a Thobiah y gwas, yr Ammoniad, a Gesem yr Arabiad, *hyn*, hwy a'n gwatwarasant ni, ac a'n dirmygasant, ac a ddywedasant, Pa beth *yw* hyn yr ydych chwi yn ei wneuthur? a wrthryfelwch chwi yn erbyn y brenhin?

20 Yna yr atebais hwynt, ac y dywedais wrthynt, Duw y nefoedd, efe a'n llwydda ni; a minnau ei weision ef a gyfodwn, ac a adeiladwn: ond nid *oes* i chwi ran, na chyfiawnder, na choffadwriaeth yn Jerusalem.

PEN. III.

1 Enwau a threfn y rhai a adeiladasant gaerau Jerusalem.

YNA Eliasib yr arch-offeiriad a gyfododd, a'i frodyr yr offeiriaid, a hwy a adeiladasant borth y defaid; hwy a'i cyssegrasant, ac a osodasant ei ddorau ef; ie, hyd dŵr Meah y cyssegrasant ef, a hyd dŵr Hananeel.

2 A cher llaw iddo ef yr adeiladodd gwŷr Jericho. A cher llaw iddynt hwy yr adeiladodd Zaccur mab Imri.

3 A meibion Hassenaah a adeiladasant borth y pysgod; hwynt-hwy a osodasant ei drawstiau ef, ac a osodasant ei ddorau, ei gloiau, a'i farrau.

4 A cher eu llaw hwynt y cyweiriodd Meremoth mab Uriah, mab Cos. A cher eu llaw hwynt y cyweiriodd Mesulam mab Berechiah, mab Mesezabeel. A cher eu llaw hwynt y cyweiriodd Sadoc mab Baana.

5 A cher llaw iddynt hwy y cyweiriodd y Tecoiaid; ond eu gwŷr mawr ni osodasant eu gwddf y'ngwasanaeth eu Harglwydd.

6 A Jehoiada mab Paseah, a Mesulam mab Besodeiah, a gyweiriasant yr hen borth; hwy a osodasant ei drawstiau ef, ac a osodasant i fynu ei ddorau, a'i gloiau, a'i farrau.

7 A cher eu llaw hwynt y cyweiriodd Melatiah y Gibeoniad, a Jadon y Meronothiad, gwŷr Gibeon a Mispah, hyd orseddfa y llywydd oedd tu yma i'r afon.

8 Ger llaw iddo ef y cyweiriodd Uzziel mab Harhaiah, o'r gofaint aur. Ger llaw iddo yntau y cyweiriodd Hananiah, mab *uu* o'r apothecariad: a hwy a gyweiriasant Jerusalem hyd y mur llydan.

9 A cher eu llaw hwynt y cyweiriodd Rephaiah mab Hur, tywysog hanner rhan Jerusalem.

10 A cher llaw iddynt hwy y cyweiriodd Jedaiah mab Harumaph, ar gyfer ei dŷ. A Hattus mab Hasabaniah a gyweiriodd ger llaw iddo yntau.

11 Malchiah mab Harim, a Hasub mab Pahath-Moab, a gyweiriasant ran arall, a thŵr y ffyrnau.

12 A cher llaw iddo ef y cyweiriodd Sâlum mab Halohes, tywysog hanner rhan Jerusalem, efe a'i ferched.

13 Porth y glynn a gyweiriodd Hanun, a thrigolion Zanoah; hwynt-hwy a'i hadeiladasant ef, ac a osodasant ei ddorau ef, ei gloiau, a'i farrau, a mil o guffyddau ar y mur, hyd borth y dom.

14 Ond porth y dom a gyweiriodd Malchiah mab Rechab, tywysog rhan o Beth-hacerem; efe a'i hadeiladodd, ac a osododd ei ddorau, ei gloiau, a'i farrau.

15 A Sâlum mab Col-hozeh, tywysog rhan o Mispah, a gyweiriodd borth y ffynnon; efe a'i hadeiladodd, ac a'i tóodd, ac a osododd ei ddorau ef, ei gloiau, a'i farrau, a mur pysgodlyn Sisoah, wrth ardd y brenhin, a hyd y grisiau sydd yn dyfod i waered o ddinas Dafydd.

16 Ar ei ol ef y cyweiriodd Nehe-miah mab Azbuc tywysog hanner

rhan Bethsur, hyd ar gyfer beddrod Dafydd, a hyd y pysgod-lyn a wnelid, a hyd dŷ y cedyrn.

17 Ar ei ol ef y cyweiriodd y Lef-iaid, Rehum mab Bani. Ger llaw iddo ef y cyweiriodd Hazabiah, tywysog hanner rhan Ceilah, yn ei fro ei hun.

18 Ar ei ol ef eu brodyr hwynt a gyweiriasant, Bafai mab Henadad, tywysog hanner rhan Ceilah.

19 A cher llaw iddo ef y cyweiriodd Ezer mab Jesua, tywysog Mispah, ran arall ar gyfer y ddringfa i dŷ yr arfau, wrth y drofa.

20 Ar ei ol ef Baruc mab Zabbai yn awyddus a gyweiriodd y mesur arall, o'r drofa hyd ddrws tŷ Eliasib yr arch-offeiriad.

21 Ar ei ol ef Meremoth mab Uriah, fab Cos, a gyweiriodd y mesur arall, o ddrws tŷ Eliasib hyd dalcen tŷ Eliasib.

22 Ac ar ei ol ef yr offeiriad, gwŷr y gwastadedd a gyweiriasant.

23 Ar ei ol ef y cyweiriodd Benjamin, a Hasub, gyferbyn â'u tŷ. Wedi yntau Azariah mab Maaseiah, mab Ananiah, a gyweiriodd wrth ei dŷ.

24 Ar ei ol yntau Binnui mab Henadad a gyweiriodd fesur arall, o dŷ Azariah hyd y drofa, sef hyd y gongl.

25 Palal mab Uzai, ar gyfer y drofa, a'r tŵr sydd yn myned allan o ucheldy y brenhin, yr hwn sydd wrth gyntedd y'carchar. Ar ei ol ef, Pedaiah mab Paros.

26 A'r Nethiniaid, y rhai oedd yn trigo yn Ophel, hyd ar gyfer porth y dwfr, tu a'r dwyrain, a'r tŵr oedd yn myned allan.

27 Ar ei ol yntau y Tecoiaid a gyweiriasant fesur arall, ar gyfer y tŵr mawr sydd yn myned allan, hyd fur Ophel.

28 Oddi ar borth y meirch, yr offeiriad a gyweiriasant bob un gyferbyn â'i dŷ.

29 Ar euhol hwynt Sadoc mab Immer a gyweiriodd ar gyfer ei dŷ. Ac ar ei ol yntau y cyweiriodd Semaiah mab Sechaniah, ceidwad porth y dwyrain.

30 Ar ei ol ef y cyweiriodd Hananiah mab Selemiah, a Hanan chweched

mab Salaph, y mesur arall. Ar ei ol yntau Mesulam mab Berechiah a gyweiriodd ar gyfer ei ystafell.

31 Ar ei ol yntau Malchiah, mab y gof aur, a gyweiriodd hyd dŷ y Nethiniaid, a'r marchnadyddion ar gyfer porth Miphcad, hyd ystafell y gongl.

32 A rhwng ystafell y gongl a phorth y defaid, yr eurfychod a'r marchnadyddion a gyweiriasant.

PEN. IV.

1 *Nehemiah yn gweithio, ac yn myned rhagddo yn adeiladu Jerusalem, er bod y gelynion yn ei watwar. 7 A phan wybu eu diglonedd a'u cyffrinach hwy, yn gosod gwyladiuriaeth, 13 yn arfogi y gweithwyr, 19 ac yn dysgu iddynt rhyfela.*

PAN glybu Sanbàlat ein bod ni yn adeiladu y mur, efe a gynddeir-iogodd ynddo, ac a lidiodd yn ddirfawr, ac a watwarodd yr Iuddewon.

2 Ac efe a lefarodd o flaen ei frodyr a llu Samaria, ac a ddywedodd, Beth y mae yr Iuddewon gweiniaid hyn yn ei wneuthur? a adewir iddynt hwy? a aberthant? a orphenant mewn diwrnod? a godant hwy y cerrig o'r tyrrau llwch, wedi eu llogsi?

3 A Thobiah yr Ammoniad oedd yn ei ymyl, ac efe a ddywedodd, Er eu bod hwy yn adeiladu, etto ped elai lwynog i fynu, efe a fwriai i lawr eu mur cerrig hwynt.

4 Gwrando, O ein Duw; canys yr ydym yn ddirmygus: dychwel hefyd eu gwaradwydd ar eu pennau hwynt, a dod hwynt yn anrhaith y'ngwlad y caethiwed:

5 Ac na orchuddia eu hanwiredd hwynt, ac na ddilêer eu pechod hwynt o'th wydd di: canys digiasant *dydi* ger bron yr adeiladwyr.

6 Felly nyri a adeiladasom y mur; a chyfannwyd yr holl fur hyd ei hanner: canys yr oedd gan y bobl galon i weithio.

7 ¶ Ond pan glybu Sanbàlat, a Thobiah, a'r Arabiaid, a'r Ammoniaid, a'r Asdodiaid, gwbl-gyweirio muriau Jerusalem, a dechreu cau yr adwyau; yna y lliadasant yn ddirfawr:

8 A hwynt oll a frad-fwriadasant ynghyd i ddyfod i ymladd yn erbyn Jerusalem, ac i'w rhwystro.

9 Yna y gweddiasom ar ein Duw,

ac y gosodasom wyliadwriaeth yn eu herbyn hwynt ddydd a nos, o'u plegid hwynt.

10 A Judah a ddywedodd, Nerth y cludwyr a wanhâodd, a phridd lawer *sydd*, fel na allwn ni adeiladu y mur.

11 A'n gwrthwynebwyr a ddywedasant, Ni chânt wybod, na gwelod, nes i ni ddyfod i'w mysg hwynt, a'u lladd, a rhwystro eu gwaith hwynt.

12 A phan ddaeth yr Iuddewon oedd yn preswyllo yn eu hymyl hwynt, dywedasant wrthym ddengwaith, O'r holl leoedd *trwy* y rhai y gallech ddychwelyd attom ni, *y byddant ar-noch chwî.*

13 ¶ Am hynny mi a osodais *rai* yn y lleoedd isaf, o'r tu ol i'r mur, ac yn y lleoedd uchaf; yn ol eu teuluoedd hefyd y gosodais y bobl, â'u cleddyfau, *â'u* gwaywffyn, ac â'u bwâu.

14 A mi a edrychais, ac a gyfodais, ac a ddywedais wrth y pendefigion, a'r swyddogion, ac wrth y rhan arall o'r bobl, Nac ofnwch rhagddynt: cofiwch yr **ARGLWYDD** mawr ac ofnadwy, ac ymleddwch dros eich brodyr, eich meibion a'ch merched, eich gwregedd a'ch tai.

15 A phan glybu ein gelynion fod *y peth* yn hysbys i ni, Duw a ddi-ddymmodd eu cynghor hwynt; a ninnau oll a ddychwelasom at y mur, bawb i'w waith.

16 Ac o'r dydd hwnnw, hanner fy ngweision oedd yn gweithio yn y gwaith, a'u hanner hwynt oedd yn dal gwaywffyn, a thariannau, a bwâu, a llurigau; a'r tywysogion oedd ar ol holl dŷ Judah.

17 Y rhai oedd yn adeiladu ar y mur, ac yn dwyu beichiau, a'r rhai oedd yn llwytho, oeddynt âg un llaw yn gweithio yn y gwaith, ac â'r *llaw* arall yn dal arf.

18 Canys pob un o'r adeiladwyr oedd wedi gwregysu ei gleddyf ar ei glun, ac yn adeiladu: a'r hwn oedd yn lleisio mewn udgorn *ydoedd* yn fy myml i.

19 ¶ A mi a ddywedais wrth y pendefigion, ac wrth y swyddogion, ac wrth y rhan arall o'r bobl, Y gwaith

sydd fawr a helaeth, a nynt a wasgarwyd ar hyd y mur, ym mhell oddi wrth eu gilydd.

20 Yn y fan lie y clywoch sain yr udgorn, yno ymgesglwch attom. Ein Duw ni a ymladd drosom.

21 Felly yr oeddem ni yn gweithio yn y gwaith: a'u hanner hwynt yn dal gwaywffyn, o gyfodiad y wawr hyd gyfodiad y sêr.

22 Dywedais hefyd y pryd hwnnw wrth y bobl, Llettyed pob un â'i was yn Jerusalem, fel y byddont i ni yn wylriadwriaeth y nos, a'r dydd *mewn* gwaith.

23 Felly myfi, a'm brodyr, a'm gweision, a'r gwylywyr oedd ar fy ol, ni ddiosgasom ein dillad, ond a ddiosgai pob un i'w golchi.

PEN. V.

1 Yr Iuddewon yn cwyno rhag eu dyledion, a'u pryd, a'u caethiwed. 6 Nehemiah yn ceryddu yr usurwyr, ac yn peri iddynt roi yr occr a'r pryd yn ei ol: 14 yn maddeu ei gynnalïaeth i'r bobl, ac yn cadw tŷ.

AC yr oedd gweiddi mawr gan y bobl, a'u gwragedd, yn erbyn yr Iuddewon eu brodyr.

2 Canys yr oedd rhai yn dywedyd, *Y mae llawer o honom ni, ein meibion, a'n merched: am hynny yr ydym yn cymmyrd yd, fel y bwyttâom, ac y byddom byw.*

3 Yr oedd rhai hefyd yn dywedyd, Ein meusytd, a'n gwinllannoedd, a'n tai, yr ydym ni yn eu gwystlo, fel y prynom yd rhag y newyn.

4 Ac yr oedd rhai eraill yn dywedyd, Benthyciasom arian i *datu* treth y brenhin, a hynny ar ein tiroedd a'n gwinllannoedd.

5 Ac yn awr, ein cnawd ni sydd fel cnawd ein brodyr, ein plant ni fel eu plant hwy: ac wele ni yn darostwng ein meibion a'n merched yn weision, ac y mae rhai o'n merched ni wedi eu caethiwo, ac heb fod gennym i'w rhyddhâu; canys gan eraill y mae ein meusydd a'n gwinllannoedd hyn.

6 ¶ Yna y llidiais yn ddirfawr, pan glywais eu gwaedd hwynt, a'r geiriau hyn.

7 Fy nghalon hefyd a feddylïodd yno, a mi a ddwrdaiais y pendefigion,

a'r swyddogion, ac a ddywedais wrthynt, Yr ydych chwi yn cymmyrd occraeth bob un gan ei frawd. A gosodais yn eu herbyn hwynt gynulleidfa fawr.

8 Dywedais hefyd wrthynt, Nyni yn ol ein gallu a brynasom ein brodyr yr Iuddewon, y rhai a werthasid i'r cenhedloedd; ac a ydych chwithau yn gwerthu eich brodyr? neu a werthir hwynt i ni? Yna y tawsant, ac ni chawsant air i ateb.

9 A mi a ddywedais, Nid da y peth yr ydych chwi yn ei wneuthur: oni ddylech chwi rodio mewn ofn ein Duw ni, o achos gwaradwydd y cenhedloedd ein gelynyon?

10 Myfi hefyd, a'm brodyr, a'm llangciau, ydym yn echwyno iddynt arian ac yd: peidiwn, attolwg, â'r occraeth yma.

11 Rhoddwch, attolwg, iddynt heddyw eu meusydd, eu gwinllannoedd, a'u holew-wydd lannoedd, a'u tai drachefn; a chanfed *ran* yr arian, a'r yd, y gwin, a'r olew, yr ydych chwi yn ei fynnu ganddynt.

12 Hwythau a ddywedasant, Nyni a'u rhoddwn drachefn, ac ni cheisiwn *ddim* ganddynt; felly y gwnawn fel yr ydwyt yn llefaru. Yna y gelwais yr offeiriad, ac a'u tyngais hwynt a'r wneuthur yn ol y gair hwn.

13 A mi a ysgydais odre *fy ngwisg*, ac a ddywedais, Felly yr ysgydwo Duw bob gwr o'i dŷ, ac o'i lafur, yr hwn ni chwblhâo y gair hwn, ac felly y byddo efe yn ysgydwedig, ac yn wag. A'r holl gynulleidfa a ddywedasant, Amen; ac a foliannasant yr ARGWLWYDD. A'r bobl a wnaeth yn ol y gair hwn.

14 ¶ Ac o'r dydd y gosodwyd fi yn dywysog iddynt hwy y'ngwlad Judah, o'r ugeinfed flwyddyn hyd y ddeuddegfed flwyddyn ar hugain i Artaxerxes y brenhin, *sef* deuddeng mlynedd, ni fwyttâis i na'm brodyr fara y tywysog.

15 Ond y tywysogion cyntaf, y rhai a *fuasai* o'm blaen i, fuasant drymion ar y bobl, ac a gymmerasant ganddynt fara a gwin, heb law deugain sicl o arian; eu llangciau hefyd a arglwydd-

laethent ar y bobl: ond ni wneuthum i felly, rhag ofn Duw.

16 Eithr myfi a gyweiriais *ran* y'ngwaith y mur hwn, ac ni phrynasom *un* maes: a'm holl weision i a ymgynnullasant yno at y gwaith.

17 Ac *yr oedd* ar fy mwrdd i, o Iuddewon ac o swyddogion, ddengwr a saith utgain, heb law y rhai oedd yn dyfod attom ni o'r cenhedloedd y rhai *oedd* o'n hamgylch.

18 A'r hyn a arlwyid beunydd *oedd* un ÿch, chwech o ddefaid dewisol, ac adar wedi eu parottoi i mi; a phob deng niwrnod *y rhoddid* gwin o bob math, yn ddiamdlawd: ac er hyn ni cheisiais fara y tywysog; canys trwm oedd y caethiwed ar y bobl yma.

19 Cofia fi, O fy Nuw, er lles i mi, *yn ol* yr hyn oll a wneuthum i'r bobl hyn.

PEN. VI.

1 *Sanbàlat, trwy dichellion, a chuoelna, a hruidiu gau, yn ceisio dychrynu Nehemiah. 15 Gorphen adeiladu Jerusalem; a hynny yn ddychryn fr gelynion. 17 Pendefigion Judah a'i gelynion yn deall cyfrinach eu gilydd.*

A PHAN glybu Sanbàlat, a Thobiah, a Gesem yr Arabiad, a'r rhan arall o'a gelynion, adeiladu o honof fi y mur, ac nad oedd adwy wedi ei gadael yddo; (er na osodaswn i y pryd hwnnw y dorau ar y pyrth)

2 Yna yr anfonodd Sanbàlat a Gesem attaf, gan ddywedyd, Tyred, ac ymgysarfyddwn ynghyd yn *un o'r* pentrefi y'ngwastadedd Ono. Ac yr oeddynt hwy yn bwriadu gwneuthur niwed i mi.

3 Minnau a anfonais genhadau attynt hwy, gan ddywedyd, Gwaith mawr *yr ydwyf* fi yn ei wneuthur; o herwydd hynny ni allaf ddyfod i waered: pamam y safai y gwaith, pan ymadawn âg ef, a dyfod i waered attoch chwi?

4 Etto hwy a anfonasant attaf fi yn y wedd hon bedair gwaith; ac yn y modd hwnnw yr atebais hwynt.

5 Yna Sanbàlat a anfonodd ei was attaf fi y bunmed waith yr un ffunud, â llythyr agored yn ei law:

6 Ynddo yr oedd yn ysgrifenedig, Ym mysg y cenhedloedd y mae y gair, a' Gasmu sydd yn dywedyd, dy fod di a'r Iuddewon yn amcanu gwrthryfela:

o herwydd hynny dy fod di yn adeiladu y mur, fel y byddit frenhin arnynt, yn ol y geiriau hyn.

7 A'th fod dithau hefyd wedi gosod prophwydi i bregethu am danat yn Jerusalem, gan ddywedyd, *Ymae* brenhin yn Judah. Ac yn awr y fath ymadroddion a hyn a glyw y brenhin: gan hynny tyred yn awr, ac ymgynghorwn ynghyd.

8 Yna yr anfonais atto, gan ddywedyd, Ni ddarfu yn ol yr ymadroddion hyn yr ydwyt ti yn eu dywedyd; ond o'th galon dy huu yr ydwyt yn eu dychymygu hwynt.

9 Oblegid hwynt-hwy oll oedd yn ceisio eiu hofni ni, gan ddywedyd, Eu dwylaw hwy a laesant oddi wrth y gwaith, fel nas gwneir ef. Gan hynny cryfhâ yn awr, *O DDUW*, fy nwyllaw i.

10 A mi a ddaethum i dŷ Semaiah mab Delaiah, mab Mehetabeel, yr hwn *oedd* wedi cau arno; ac efe a ddywedodd, Cyfarfyddwn yn nhŷ *D*Duw, a chauwn ddrysau y deml: canys y maent yn dyfod i'th ladd di; a lliwnos y deuant i'th ladd di.

11 Yna y dywedais, A ffŷ gwr o'm bath i? neu pwy *sydd* fel myfi yr hwn a elai i'r deml, fel y byddai byw? Nid âf i mewn.

12 Ac wele, gwybŷm nad Duw a'i hanfonasai ef; ond llefaru o hono ef y brophwydoliaeth hon yn fy erbyn i: canys Tobiah a Sanbàlat a'i cyflogasant ef.

13 O herwydd hyn y cyflogasid ef, fel y'm hofnid i, ac y gwaw'n felly, ac y pechwn; ac y byddai *hynny* ganddynt yn enllib *i'm herbyn*, fel y'm gwaradwyddent.

14 O fy Nuw, cofia Tobiah a Sanbàlat, yn ol eu gweithredoedd hynny: a Noadiah y brophwydes hefyd, a'r rhan arall o'r prophwydi y rhai oedd yn fy nychrynu i.

15 ¶ A'r mur a orphenwyd ar y pummed *dydd* ar hugain o Elul, mewn deuddeng niwrnod a deugain.

16 A phan glybu ein holl elynion ni *hynny*, a gweled o'r holl geuhedloedd y rhai *oedd* o'n hamgylch, hwy a ofnasant, ac a lwfrhasant yn ddirfawr

ynddynt eu hun: canys gwybuant mai trwy ein Duw ni y gwnelsid y gwaith hwn.

17 ¶ Ac yn y dyddiau hyn pendefigion Judah oedd yn mynych-ddanfon eu llythrau at Tobiah; a'r eiddo Tobiah oedd yn dyfod atynt hwythau.

18 Canys yr oedd llawer yn Judah mewn cynghrair âg ef; oberwydd daw oedd ese i Sechaniah mab Arah; a Johanan ei fab ef a gymmerasai ferch Mesulam mab Berechiah yn wraig iddo.

19 A'i gymmwynasau ef y byddent hwy yn eu mynegi ger fy mron i; fy ngeiriau innau hefyd y byddent yn eu hadrodd iddo yntau. A Thobiah a anfonodd llythrau i'm dychrynu i.

PEN. VII.

1 *Nehemiah yn gorchymyn Jerusalem i Hanani a Hananiah.* 5 *Llyr achau y rhai a ddaeth gyntaf allan o Babilon,* 8 *a'r bobl,* 39 *a'r offeiriad,* 43 *a'r Lefaid,* 46 *a'r Nethiniaid,* 57 *a gweision Solomon,* 63 *yr offeiriad ni fedrent gael eu hachau.* 66 *Rhifedi y cwbl, a'u golud,* 70 *a'u hoffrynnau.*

AC wedi adeiladu y mur, a chyfodi o honof y dorau, a gosod y porthorion, a'r cantorion, a'r Lefaid;

2 Yna mi a orchymynais i Hanani fy mrawd, ac i Hananiah tywysog y palas yn Jerusalem (canys ese oedd wr ffyddlawn, ac yn ofni Duw yn fwy na llawer)

3 A mi a ddywedais wrthynt, Nac agorer pyrth Jerusalem nes gwresogi yr haul; a thra fyddont hwy yn sefyll yno, cauant y drysau, a phreniant: a mi a osodais wylwyr o drigolion Jerusalem, pob un yn ei wyladwriaeth, a phob un ar gyfer ei dy.

4 A'r ddinas oedd ehang a mawr; ac ychydig bobl ynddi: a'r tai nid oeddynt wedi eu hadeiladu.

5 ¶ A'm Duw a roddodd yn fy nghalon gynnall y pendefigion, y tywysogion hefyd, a'r bobl, i'w cyfrif wrth eu hachau. A mi a gefais llyr achau y rhai a ddaethai i fynu yn gyntaf, a chefais yn ysgrifenedig ynddo,

6 Dyma feibion y dalaeth, y rhai a ddaeth i fynu o gaethiwed y gaethglud a gaethgludasai Nebuchodonosor brenhin Babilon, ac a ddychwelasant

i Jerusalem, ac i Judah, pob un i'w ddinas ei huu;

7 Y rhai a ddaethant gyd â Zorobabel: Jesua, Nehemiah, Azariah, Ramiah, Nahamani, Mordecai, Bilsan, Mispereth, Bigfai, Nehum, Baanah. Dyma rifedi dynion pobl Israel;

8 Meibion Paros, dwy fil cant a deuddeg a thriugain.

9 Meibion Sephatiah, tri chant a deuddeg a thriugain.

10 Meibion Arah, chwe chant a deuddeg a deugain.

11 Meibion Pahath-Moab, o feibion Jesua a Joab, dwy fil ac wyth cant a thri ar bymtheg.

12 Meibion Elam, mil dau cant a phedwar ar ddeg a deugain.

13 Meibion Zattu, wyth cant a phump a deugain.

14 Meibion Zaccai, saith cant a thriugain.

15 Meibion Binnui, chwe chant ac wyth a deugain.

16 Meibion Bebai, chwe chant ac wyth ar hugain.

17 Meibion Azgad, dwy fil tri chant a dau ar hugain.

18 Meibion Adonicam, chwe chant a saith a thriugain.

19 Meibion Bigfai, dwy fil a saith a thriugain.

20 Meibion Adin, chwe chant a phymtheg a deugain.

21 Meibion Ater o Hezeciah, tri ar bymtheg a phedwar ugain.

22 Meibion Hasum, tri chant ac wyth ar hugain.

23 Meibion Besai, tri chant a phedwar ar hugain.

24 Meibion Hariph, cant a deuddeg.

25 Meibion Gibeon, pymtheg a phedwar ugain.

26 Gwyr Bethlehem a Netophah, cant ac wyth a phedwar ugain.

27 Gwyr Anathoth, cant ac wyth ar hugain.

28 Gwyr Beth-asmafeth, dau a deugain.

29 Gwyr Ciriath-jearim, Cephirah, a Beeroth, saith cant a thri a deugain.

30 Gwyr Ramah a Gaba, chwe chant ac un ar hugain.

31 Gwŷr Michmas, cant a dau ar hugain.

32 Gwŷr Bethel ac Ai, cant a thri ar hugain.

33 Gwŷr Nebo arall, deuddeg a deugain.

34 Meibion Elam arall, mil dau cant a phedwar ar ddeg a deugain.

35 Meibion Harim, tri chant ac ugain.

36 Meibion Jericho, tri chant a phump a deugain.

37 Meibion Lod, Hadid, ac Ono, saith cant ac un ar hugain.

38 Meibion Senaah, tair mil naw cant a deg ar hugain.

39 ¶ Yr offeriaid: meibion Jedaiah, o dŷ Jesua, naw cant a thri ar ddeg a thriugain.

40 Meibion Immer, mil a deuddeg a deugain.

41 Meibion Pasur, mil dau cant a saith a deugain.

42 Meibion Harim, mil a dau ar bymtheg.

43 ¶ Y Lefiaid: meibion Jesua, o Cadmiel, ac o feibion Hodefah, pedwar ar ddeg a thriugain.

44 ¶ Y cantorion: meibion Asaph, cant ac wyth a deugain.

45 ¶ Y porthorion: meibion Sâl-um, meibion Ater, meibion Talmon, meibion Accub, meibion Hatita, meibion Sobai, cant a thri ar bymtheg ar hugain.

46 ¶ Y Nethiniaid: meibion Siha, meibion Hasupha, meibion Tab-both,

47 Meibion Ceros, meibion Sîa, meibion Padon,

48 Meibion Lebanah, meibion Hagaba, meibion Salmi,

49 Meibion Hanan, meibion Gîdel, meibion Gahar,

50 Meibion Reaiah, meibion Resin, meibion Necoda,

51 Meibion Gazzam, meibion Uz-za, meibion Phaseah,

52 Meibion Besai, meibion Meun-
im, meibion Nephisesim,

53 Meibion Bacbuc, meibion Ha-
cupha, meibion Harhur,

54 Meibion Baslith, meibion Me-
hida, meibion Harsa,

55 Meibion Barcos, meibion Si-
sera, meibion Thamah,

56 Meibion Nesiah, meibion Ha-
tipha.

57 ¶ Meibion gweision Solomon: meibion Sotai, meibion Sophereth, meibion Perida,

58 Meibion Jaala, meibion Dar-
con, meibion Gîdel,

59 Meibion Sepathiah, meibion Hattil, meibion Pochereth o Sebaim, meibion Amon.

60 Yr holl Nethiniaid, a meibion gweision Solomon, *oedd* dri chant a deuddeg a phedwar ugain.

61 A'r rhai hyn a ddaethant i fynu o Tel-melah, Tel-haresa, Cerub, Adon, ac Immer: ond ni fedrent ddangos tŷ eu tadau, na'u hiliogaeth, ai o Israél *yr oeddynt*.

62 Meibion Delaiah, meibion To-
biah, meibion Necoda, chwe chant a dau a deugain.

63 ¶ Ac o'r offeriaid: meibion Habaiiah, meibion Cos, meibion Barzilai, yr hwn a gymmerth *wn* o ferched Barzilai y Gileadiad yn wraig, ac a alwyd ar eu henw hwynt.

64 Y rhai hyn a geisiasant eu hys-grifen *ym mhlith* yr achau, ond nis cafwyd: am hynny y bwriwyd hwynt allan o'r offeriadaeth.

65 A'r Tirsatha a ddywedodd wrth-
ynt, na fwyttânt o'r pethau sanct-
eiddiolaf, hyd oni chyfodai offeriad
âg Urim ac â Thummim.

66 ¶ Yr holl gynnulleidfa ynghyd
oedd ddwy fil a deugain tri chant a thriugain.

67 Heb law eu gweision hwynt a'u morwynion, y rhai hynny *oedd* saith mil tri chant a dau ar bymtheg ar hugain: a chanddynt hwy *yr oedd* dau cant a phump a deugain o gantorion ac o gantoresau.

68 Eu meirch hwynt *oedd* saith cant ac un ar bymtheg ar hugain; a'u mulod yn ddau cant a phump a deugain;

69 Y camelod *oedd* bedwar cant a phymtheg ar hugain; yr asynod *oedd* chwe mil saith cant ac ugain.

70 ¶ A rhai o'r tadau pennaf a roddasant tuag at y gwaith. Y Tirsatha

a roddodd i'r trysor fil o ddracmonau aur, deg a deugain o phiolau, pŵm cant a deg ar hugain o wisgoedd offeiriad.

71 A rhai o'r tadau pennaf a roddasant i drysor y gwaith ugain mil o ddracmonau aur, a dwy fil a deucant o bunnau o arian.

72 A'r hyn a roddodd y rhan arall o'r bobl oedd ugain mil o ddracmonau aur, a dwy fil o bunnau yn arian, a saith a thriugain o wisgoedd offeiriad.

73 A'r offeiriad, a'r Lefiaid, a'r porthorion, a'r cantorion, a rhai o'r bobl, a'r Nethiniaid, a holl Israel, a drigasant yn eu dinasoedd. A phan ddaeth y seithfed mis, yr oedd meibion Israel yn eu dinasoedd.

PEN. VIII.

¹ Dwriol arfer gwrando a darllen y gyfraith. ⁹ Nehemiuh, ac Ezra, a'r Lefiaid, yn cysuro y bobl. ¹³ Parodrwydd y bobl i wrando, ac i ddygu. ¹⁶ Cadic gwyl y pebyll.

A'R holl bobl a ymgasglasant o un fryd i'r heol oedd o flaen porth y dwfr, ac a ddywedasant wrth Ezra yr ysgrifenydd, am ddwyn llyfr cyfraith Moses, yr hon a orchymynasai yr ARGLWYDD i Israel.

2 Ac Ezra yr offeiriad a ddug y gyfraith o flaen y gynnulleidfa o wŷr, a gwragedd, a phawb a'r a oedd yn medru gwrando yn ddeallus, ar y dydd cyntaf o'r seithfed mis.

3 Ac efe a ddarllenodd ynddo ar wyneb yr heol oedd o flaen porth y dwfr, o'r bore hyd hanner dydd, ger bron y gwŷr, a'r gwragedd, a'r rhai oedd yn medru deall: a chlustiau yr holl bobl oedd yn gwrando ar lyfr y gyfraith.

4 Ac Ezra yr ysgrifenydd a safodd ar bulpud o goed, yr hwn a wnelid i'r peth hyn; a chyd âg ef y safodd Matithiah, a Sema, ac Anaiah, ac Uriah, a Hilciah, a Maaseiah, ar ei law ddehau ef; a Phedaiah, a Misael, a Malchiah, a Hasum, a Hasbadanah, Zechariah, a Mesulam, ar ei law aswy ef.

5 Ac Ezra a agorodd y llyfr yng ngwŷydd yr holl bobl (canys yr oedd efe oddi ar yr holl bobl) a phan agorodd, yr holl bobl a safasant.

6 Ac Ezra a fendithiodd yr ARGLWYDD, y Duw mawr. A'r holl bobl a attebasant, Amen, Amen, gan ddyrchafu eu dwylaw: a hwy a ymgrymmasant, ac a addolasant yr ARGLWYDD a'u hwynebaw tu a'r ddaer.

7 Jesua hefyd, a Bani, Serebiah, Jamin, Accub, Sabbethai, Hodiah, Maaseiah, Celita, Azariah, Jozabad, Hanan, Pellaiah, a'r Lefiaid, oedd yn dysgu y gyfraith i'r bobl, a'r bobl yn sefyll yn eu lle.

8 A hwy a ddarllenasant yn eglur yn y llyfr, ynghyfraith Duw; gan osod allan y synwyr, fel y deallent wrth ddarllen.

9 ¶ A Nehemiah, efe yw y Tirsatha, ac Ezra yr offeiriad a'r ysgrifenydd, a'r Lefiaid y rhai oedd yn dysgu y bobl, a ddywedasant wrth yr holl bobl, Y mae heddyw yn sanctaidd i'r ARGLWYDD eich Duw; na alerwch, ac na wylwch: canys yr holl bobl oedd yn wylo pan glywsant eiriau y gyfraith.

10 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch, bwyttêwch y breision, ac yfwech y melysion, ac anfonwch rannau i'r hwn nid oes ganddo ddim yn barod; canys y mae heddyw yn sanctaidd i'n Harglwydd: am hynny na thristêwch; canys llawenydd yr ARGLWYDD yw eich nerth chwi.

11 A'r Lefiaid a ostegasant yr holl bobl, gan ddywedyd, Tewch: canys y dydd heddyw sydd sanctaidd, ac na thristêwch.

12 A'r holl bobl a aethant i fwytta ac i yfed, ac i anfon ymaith rannau, ac i wneuthur llawenydd mawr; o herwydd iddynt ddeall y geiriau a ddysgasant hwy iddynt.

13 ¶ A'r ail dydd, tadau pennaf yr holl bobl, yr offeiriad, a'r Lefiaid, a ymgynnullasant at Ezra yr ysgrifenydd, i'w dysgu y ngeiriau y gyfraith.

14 A hwy a gawsant yn ysgrifenedig yn y gyfraith, yr hyn a orchymynasai yr ARGLWYDD trwy law Moses, y dylai meibion Israel drigo mewn bythod ar wyl y seithfed mis;

15 Ac y dylent gyhoeddi, a gyrru gair trwy eu holl ddinasoedd, a thryw Jerusalem, gan ddywedyd, Ewch i'r

mynydd, a dygwch ganghennau olew-
wydd, a changau pinwydd, a changau
y myrtwydd, a changau y palmwydd,
a changhennau o'r prennau cauad-
frig, i wneuthur bythod, fel y *mae* yn
ysgrifenedig.

16 ¶ Felly y bobl a æthant allan,
ac a'u dygasant, ac a wnaethant iddynt
fythod, bob un ar ei nen, ac yn eu
cynteddoedd, ac yn'ghynteddoedd tŷ
Dduw, ac yn heol porth y dwfr, ac
yn heol porth Ephraim.

17 A holl gynnulleidfa y rhai a
ddychwelasant o'r caethiwed, a wnaeth-
ant fythod, ac a eisteddasant yn y
bythod: canys er dyddiau Josua mab
Nun hyd y dydd hwnnw ni wnaethai
meibion Israel felly. Ac yr oedd
llawenydd mawr iawn.

18 Ac *Ezra* a ddarllenodd yn llyfr
cyfraith Dduw beunydd, o'r dydd
cyntaf hyd y dydd diweddfaf. A hwy
a gynnalasant yr wyl saith niwraod;
ac ar yr wythfed dydd y *bu* cymmanfa,
yn ol y ddefod.

PEN. IX.

1 Ymryd cyhoedd, ac edifeirioc y bobl. 4 Y
Lefiaid yn gwnethur duwïol cyffes o ddaioni
Dduw, a drygioni y bobl.

A Car y pedwerydd dydd ar hugain
o'r mis hwn, meibion Israel a
ymgynnullasant mewn ymryd, ac
mewn sachlian, a phridd arnadynt.

2 A had Israel a ymneillduasant
oddi wrth bob dieithriaid, ac a saf-
asant ac a gyffasant eu pechodau, ac
anwireddau eu tadau.

3 A chodasant i fynu yn eu lle, ac
a ddarllenasant yn llyfr cyfraith yr
ARGLWYDD eu DUW, bedair gwaith
yn y dydd; a phedair gwaith yr ym-
gyffasant, ac yr ymgrymmasant i'r
ARGLWYDD eu DUW.

4 ¶ Yna y safodd ym mhulpud y
Lefiaid, Jesua, a Bani, Cadmiel, Se-
baniah, Bunni, Serebiah, Bani, a Che-
nani; a gwaeddasant â llef uchel ar
yr ARGLWYDD eu DUW:

5 A'r Lefiaid, Jesua, a Cadmiel,
Bani, Hasabniah, Serebiah, Hodiah,
Sebaniah, a Phethahiah, a ddywedas-
ant, Cyfodwch, bendithiwrch yr AR-
GLWYDD eich DUW o dragywyddoldeb
hyd dragywyddoldeb: a bendith-

ier dy enw gogoneddus a dyrchafedig,
goruwch pob bendith a moliant.

6 Ti yn unig wyt ARGLWYDD: ti a
wnaethost y nefoedd, nefoedd y nef-
oedd, a'u holl luoedd hwynt, y ddaear
a'r hyn oll *sydd* arni, y moroedd a'r
hyn oll *sydd* ynddynt; a thi *sydd* yn
eu cynnal hwynt oll; a llu y nefoedd
sydd yn ymgrymmu i ti.

7 Ti *yw* yr ARGLWYDD DDUW,
yr hwn a ddetholaist Abram, ac a'i
dygaist ef allan o Ur y Caldeaid, ac a
roddaist iddo enw Abraham:

8 A chefaist ei galon ef yn ffydd-
lawn ger dy fron di, ac a wnaethost
gyfammod âg ef, a'r rodidi yn ddiâu
i'w had ef wlad y Canaanaid, yr
Hefiaid, yr Amoriaid, a'r Phereziaid,
a'r Jebusiaid, a'r Girgasiaid; ac a
gwblhëaist dy eiriau: o herwydd cyf-
iawn *wyt*.

9 Gwelaist hefyd gystudd ein tadau
yn yr Aipht; a thi a wrandewaist eu
gwaeedd hwynt wrth y môr coch:

10 A thi a wnaethost arwyddion a
rhyfeddodau ar Pharaoh, ac ar ei holl
weision, ac ar holl bobl ei wlad ef:
canys gwybuost i'r rhai hyn falchio
yn eu herbyn hwynt. A gwnaethost
i ti enw, fel y *gwelir* y dydd hwn.

11 Y môr hefyd a holltaist o'u
blaen hwynt, fel y treiddiasant trwy
ganol y môr ar hyd sychdir; a'u
herlidwyr a fwriaist i'r gwaelod, fel
maen i ddyfroedd cryfion:

12 Ac a'u harweiniaist hwy liw
dydd mewn colofn gwmmwl, a lliw
nos mewu colofn dân, i oleuo iddynt
hwy y ffordd yr oeddynt yn myned ar
hyd-ddi.

13 Ti a ddisgynaist hefyd ar fyn-
ydd Sinai, ac a ymddiddenaist â
hwynt o'r nefoedd; rhoddaist hefyd
iddynt farnedigaethau uniawn, a chyf-
reithiau gwir, deddfau a gorchymyn-
ion daionus:

14 A'th Sabboth sanctaidd a hys-
bysaist iddynt; gorchymynion hefyd,
a deddfau, a chyfreithiau a orchym-
ynaist iddynt, trwy law Moses dy
was:

15 Bara hefyd o'r nefoedd a rodd-
aist iddynt yn eu newyn, a dwfr o'r
grraig a dynnaist iddynt yn eu syched;

a thi a ddywedaist wrthynt, y deuent i etifeddu y wlad a dyngasit a'r ei rhoddi iddynt.

16 Ond hwynt-hwy a'n tadau ni a falchiasaut, ac a galedasant eu gwarrau, ac ni wrandawsant ar dy orchymynion di;

17 Ac a wrthodasant wrando, ac ni chofiasant dy ryfeddodau, y rhai a wnelsit ti erddynt; caledasant hefyd eu gwarrau, a gosodasant ben arnynt i ddychwelyd i'w caethiwed yn eu cyndyarwydd: etto ti *ydwynt* DDUW parod i faddeu, graslawn, a thrugarog, hwyrfrydig i ddigter, ac aml o drugaredd, ac ni wrthodaist hwynt.

18 Hefyd, pan wnaethent iddynt lo toddedig, a dywedyd, Dyma dy dduw di yr hwn a'th ddug di i fynu o'r Aipht, a chablasent yn ddirfawr;

19 Er hynny, yn dy aml dosturiaethau, ni adewaist ti hwynt yn yr anialwch: y golofn gwmmwl ni chilioedd oddi wrthynt trwy y dydd, i'w harwain hwynt ar hyd y ffordd; na'r golofn dân trwy y nos, i oleuo iddynt, ac i ddangos y ffordd y cerddent ynddi.

20 Dy yspryd daionus hefyd a rodداist i'w dysgu hwynt, ac nid ateliaist dy faana rhag eu genau; dwfr hefyd a rodداist iddynt yn eusyched.

21 Felly deugain mlynedd y porthaist hwynt yn yr anialwch, heb fod arnynt eisieu *dim*: eu gwisgoedd ni heneiddiasant, a'u traed ni chwyddasant.

22 A thi a rodداist iddynt frenhiniaethau a phobloedd, a rhennaist hwynt i gonglau. Felly hwy a feddiannasant wlad Sihon, a gwlad brenhin Hesbon, a gwlad Og brenhin Basan.

23 Lliosogaist hefyd eu meibion hwynt fel sêr y nefoedd, ac a'u dygaist hwynt i'r wlad a ddywedasant wrth eu tadau y deuent iddi i'w meddiannu.

24 Felly y meibion a aethant i mewn, ac a feddiannasant y wlad, a thi a ddarostyngaist drigolion y wlad, y Canaanaid, o'u blaen hwynt, ac a'u rhoddaist yn eu llaw hwynt, eu brenhinoedd hefyd, a phobloedd y wlad, fel y gwnaent iddynt yn ol eu hewyllys.

25 A hwy a ynnillasant ddinasoedd

cedyrn, a daear fras, ac a feddiannasant dai llawn o bob daioni, pydewau cloddiedig, gwinllannoedd, ac oleuwydd-lannoedd, a choed ffirwythlawn yn aml; a hwy a swyttasant, ac a ddigonwyd, ac a frasa'wyd, ac a ymhyrtydasant yn dy fawr ddaioni di.

26 Etto hwy a anufuddhasant, ac a wrthryfelasant yn dy erbyn, tafiasant hefyd dy gyfraith o'r tu ol i'w cefn, a'th brophwydi a laddasant, y rhai a dystiolaethasant wrthynt am ddychwelyd attat; ac a gablasant yn ddirfawr.

27 Am hynny ti a'u rhoddaist hwynt yn llaw eu gorthrymwy, y rhai a'u cystuddiasant: ac yn amser eu cyfyngdra, pan waeddasant arnat, a'u gwrandewaist *hwynt* o'r nefoedd, ac yn ol dy aml dosturiaethau rhoddaist iddynt achubwyr, y rhai a'u hachubasant o law eu gwrthwynebwyr.

28 Ond pan lonyddodd arnynt, dychwelasant i wneuthur drygioni yn dy wydd di: am hynny y gadewaist hwynt yn llaw eu gelynyon, y rhai a arglwyddiaethasant arnynt: etto pan ddychwelasant, a gwaeddi arnat, tithau o'r nefoedd a wrandewaist, ac a'u gwaredaist hwynt, yn ol dy dosturiaethau, lawer o amseroedd.

29 A thi a dystiolaethaist yn eu herbyn hwynt, i'w dychwelyd at dy gyfraith di: ond hwy a falchiasant, ac ni wrandawsant ar dy orchymynion, eithr pechasant yn erbyn dy farnedigaethau (y rhai os gwna dyn *hwynt*, efe fydd byw ynddynt) a gwnaethant ysgwydd i gilio, ac a galedasant eu gwarrau, ac ni wrandawsant.

30 Er hynny ti a'u hoedaist hwynt flynnyddoedd lawer, ac a dystiolaethaist wrthynt trwy dy yspryd yn dy brophwydi; ond ni wrandawsant: am hynny y rhoddaist hwynt yn llaw pobl y gwledydd.

31 Etto, er mwyn dy fawr drugareddau, ni lwyr-ddifethaist hwynt, ac ni wrthodaist hwynt; canys Duw graslawn a thrugarog *ydwynt*.

32 Ac yn awr, O ein Duw ni, y Duw mawr, cadarn, ac ofnadwy, yr hwn *wyt* yn cadw cyfammod a thru-

garedd; na fydded bychan o'th faen di yr holl ffinder a ddigwyddodd i ni, i'n brenhinoedd, i'n tywysogion, ac i'n hofferiaid, ac i'n prophwydi, ac i'n tadau, ac i'th holl bobl, er dyddiau brenhinoedd Assyria hyd y dydd hwn.

33 Tithau *ydwyt* gyfiawn yn yr hyn oll a ddigwyddodd i ni: caws gwirionedd a wnaethost ti, a ninnau a wnaethom yn annuwiol.

34 Ein brenhinoedd hefyd, ein tywysogion, ein hofferiaid, a'n tadau, ni chadwasant dy gyfraith, ac ni wrandawsant ar dy orchymynion, na'th dystiolaethau, y rhai a dystiolaethaist wrthynt.

35 A hwy ni'th wasanaethasant yn eu brenhiniaeth, nac yn dy fawr ddaioni a roddaist iddynt, nac yn y wlad ehang a bras yr hon a osodaist o'u blaen hwynt; ac ni ddychwelasant oddi wrth eu drwg weithredoedd.

36 Wele ni heddyw yn weision; ac *am* y wlad a roddaist i'n tadau ni, i fwytta ei ffrwyth a'i daioni, wele ni yn weision ynddi.

37 A mawr yw ei thoreth hi i'r brenhinoedd a osodaist arnom ni am ein pechodau: ac arglwyddiaethu y maent ar ein cyrph, ac ar ein hanifeiliaid, yn ol eu hewyllys; ac *yr ydym* mewn cyfyngder mawr.

38 Ac o herwydd hyn oll yr ydym yn gwneuthur *cyfammod* sicr, ac yn *ei* ysgrifennu; ac *y mae* ein tywysogion, ein Lefiaid, a'n hofferiaid, yn *ei* selio.

PEN. X.

1 *Enwau y rhai a seliasant y cyfammod rhwng Duw a'r bobl.* 29 *Pyngciau y cyfammod.*

A'R rhai a seliodd *oedd*, Nehemiah y Tirsatha, mab Hachaliah, a Sidciah,

2 Seraiah, Azariah, Jeremiah,

3 Pasur, Amariah, Malchiah,

4 Hattus, Sebaniah, Maluch,

5 Harim, Meremoth, Obadiah,

6 Daniel, Ginnethon, Baruch,

7 Mesulam, Abiah, Mibamin,

8 Maaiah, Bilgai, Semaiah: dyma yr offeriaid.

9 A'r Lefiaid: Jesua mab Azaniah, Binui o feibion Henadad, Cadmiel;

10 A'u brodyr hwynt; Sebaniah,

Hodiah, Celita, Pelaiah, Hanan,

11 Micha, Rehob, Hasabiah,

12 Zaccur, Serebiah, Sebaniah,

13 Hodiah, Bani, Beninu.

14 Pennaethiaid y bobl; Paros,

Pahath-Moab, Elam, Zattu, Bani,

15 Bunni, Azgad, Bebai,

16 Adoniah, Bigfai, Adin,

17 Ater, Hizciah, Azzur,

18 Hodiah, Hasum, Besai,

19 Hariph, Anathoth, Nebai,

20 Magpias, Mesulam, Hesir,

21 Mesezabeel, Sadoc, Jàdua,

22 Pelatiah, Hanan, Anaiah,

23 Hosea, Hananiah, Hasub,

24 Hãlohes, Pileha, Sobec,

25 Rehun, Hasabnah, Maaseiah,

26 Ac Ahiah, Hanan, Anan,

27 Máluch, Harim, Baanah.

28 ¶ A'r rhan arall o'r bobl, yr offeriaid, y Lefiaid, y porthorion, y cantorion, y Nethimiaid, a phawb a'r a ymneillduasent oddi wrth bobl y gwledydd at gyfraith DDUW, eu gwragedd hwynt, eu meibion, a'u merched, pawb a'r a oedd â gwybod-aeth ac â deall ganddo:

29 Hwy a lynasant wrth eu brodyr, eu pennaethiaid, ac a aethant mewn rhaith a llw a'r rodio y'nghyfraith DDUW, yr hon a roddasid trwy law Moses gwas DUW: ac a'r gadw ac a'r wneuthur holl orchymynion yr ARGLWYDD ein Harglwydd ni, a'i farnedigaethau, a'i ddeddfau:

30 Ac a'r na roddem ein merched i bobl y wlad: ac na chymmerem eu merched hwy i'n meibion ni:

31 Ac o *byddai* pobl y tir yn dwyn marchnadoedd, neu ddim lluniaeth ar y dydd Sabboth i'w werthu, na phrynem *ddim* ganddynt ar y Sabboth, neu ar y dydd sanctaidd; ac y gadawem heibio y seithfed flwyddyn, a chodi pob dyled.

32 A ni a osodasom arnom ddeddfau, a'r i ni roddi traian siel yn y flwyddyn, tu ag at wasanaeth tŷ ein DUW ni,

33 A thu ag at y bara gosod, a'r bwyd-offrwm gwastadol, a thu ag at y poeth-offrwm gwastadol, y Sabbothau, y newydd-loerau, a'r gwylian ar-

bennig, a thu ag at y cyssegredig *bethou*, a thu ag at y pech-ebyrth, i wneuthur cymmod dros Israel; a *thu ag at holl waith tŷ ein Duw.*

34 A ni a fwriasom goel-brennau yr offeiriad, y Lefiaid, a'r bobl, am goed yr offrwm, fel y dygent *hwynt* i dŷ ein Duw ni, yn ol tai ein tadau ni, ar amserau nodedig, o flwyddyn i flwyddyn, i'w llosgi ar allor yr **ARGLWYDD** ein Duw, fel y *mae* yn ysgrifenedig yn y gyfraith:

35 Ac i ddwyn blaen-ffrwyth ein tir, a blaen-ffrwyth o bob ffrwyth o bob pren, o flwyddyn i flwyddyn, i dŷ yr **ARGLWYDD**:

36 A'r rhai cwyntaf-anedig o'n meibion, ac o'n hanifeiliaid (fel y *mae* yn ysgrifenedig yn y gyfraith) a chyntaf-anedigion ein gwartheg, a'u defaid, i'w dwyn i dŷ ein Duw, at yr offeiriad sydd yn gwasanaethu yn nhŷ ein Duw ni.

37 A blaenion ein toes, a'n hoffrymmau, a ffrwyth pob pren, gwin ac olew, a ddygem at yr offeiriad i gelloedd tŷ ein Duw, a degwm ein tir i'r Lefiaid; fel y *caŷ* y Lefiaid hwythau ddegwm trwy holl ddinasoedd ein llafur ni.

38 A bydd yr offeiriad, mab Aaron, gyd â'r Lefiaid, pan fyddo y Lefiaid yn degymmu: a dyged y Lefiaid i fynu ddegfed ran y degwm i dŷ ein Duw ni, i'r celloedd yn y trysordy.

39 Canys meibion Israel a meibion Lefi a ddygant offrwm yr ŷd, y gwin, a'r olew, i'r ystafelloedd, lle y *mae* llestri y cyssegr, a'r offeiriad sydd yn gweini, a'r porthorion, a'r cantorion; ac nac ymwrthodwn â thŷ ein Duw.

PEN. XI.

1 *Y tywysogion, a'r rhai a cwyllsient, a'r ddegfed gur a ddeucisid wrth goel-bren, yn trigo yn Jerusalem.* 3 *Rhol o'u hennau hwynth.* 20 *Y bobl eraill yn trigo mewn dinasoedd eraill.*

A THYWYSOGION y bobl a drigasant yn Jerusalem: a'r rhan arall o'r bobl a fwriasant goel-brennau i ddwyn un o'r deg i drigo yn Jerusalem y ddinas sanctaidd, a naw rhan i *fol* yn y dinasoedd *eraill*.

2 A'r bobl a fendithiasant yr holl

wŷr a ymroddasent yn ewyllysgar i breswyllo yn Jerusalem.

3 ¶ A dyma bennaethiaid y dalaeth, y rhai a drigasant yn Jerusalem: ond yn ninasoedd Judah pawb a drigasant yn eu meddiant o fewn eu dinasoedd, *sef* Israel, yr offeiriad, a'r Lefiaid, a'r Nethiniaid, a meibion gweision Solomon.

4 A *rhai* o feibion Judah, ac o feibion Benjamin a drigasant yn Jerusalem. O feibion Judah; Athaiah mab Uzziah, fab Zechariah, fab Amariah, fab Sephatiah, fab Mahalaleel, o feibion Peres;

5 Maaseiah hefyd mab Baruch, fab Colhoseh, fab Hazaiiah, fab Adaiiah, fab Joiarib, fab Zechariah, fab Siloni.

6 Holl feibion Peres y rhai oedd yn trigo yn Jerusalem, *oedd* bedwar cant ac wyth a thriugain o wŷr grymmus.

7 A dyma feibion Benjamin; Sâlû mab Mesûlam, fab Jöed, fab Pedaiah, fab Colaiah, fab Maaseia, fab Ithiel, fab Jesaiah.

8 Ac ar ei ol ef Gabbai, Sâlai; naw cant ac wyth ar hugain.

9 A Jöel mab Zichri *oedd* swyddog arnynt hwy: a Judah mab Senuah yn ail ar y ddinas.

10 O'r offeiriad: Jedaiah mab Joiarib, Jachin.

11 Sernaiah mab Hilciah, fab Mesulam, fab Sadoc, fab Meraioth, fab Abitub, blaenor tŷ **D**uw.

12 A'u brodyr y rhai oedd yn gweithio gwaith y tŷ, *oedd* wyth cant a dau ar hugain: ac Adaiiah mab Jeroham, fab Pelaliah, fab Amsi, fab Zechariah, fab Pasur, fab Malchiah,

13 A'i frodyr, pennau cenedl, dau cant a dau a deugain: ac Amasai mab Azareel, fab Ahazai, fab Mesilemoth, fab Immer,

14 A'u brodyr hwynt, yn gedyrn o nerth, *oedd* gant ac wyth ar hugain: a Zabdiel mab Haggadolim yn swyddog arnynt.

15 Ac o'r Lefiaid: Semaiah mab Hasub, fab Azricam, fab Hasabiah, fab Bunni.

16 Sabbethai hefyd, a Jozabad o

bennaethiaid y Lefiaid, oedd oruchaf ar y gwaith o'r tu allan i dŷ Dŵw.

17 Mattaniah hefyd mab Micha, fab Zabdi, fab Asaph, oedd bennaf i ddechreu tâl diolch mewn gweddi: a Bacbuciah yn ail o'i frodyr; ac Abda mab Sammua, fab Galal, fab Jeduthun.

18 Yr holl Lefiaid yn y ddinas sanct-aidd, oedd ddau cant a phedwar a phedwar ugain.

19 A'r porthorion, Accub, Talmon, a'u brodyr yn cadw y pyrth, oedd gant a deuddeg a thriugain.

20 ¶ A'r rhan arall o Israel, o'r offeiriad ac o'r Lefiaid a drigent yn holl ddinasoedd Judah, pob un yn ei etifeddiaeth.

21 Ond y Nethiniaid oeddynt yn aros yn y tŵr: Siha a Gispa oedd ar y Nethiniaid.

22 A swyddog y Lefiaid yn Jerusalem, oedd Uzzi mab Bani, fab Hasabiah, fab Mattaniah, fab Micha: o feibion Asaph, y cantorion oedd ar waith tŷ Dŵw.

23 Canys gorchymyn y brenhin am danynt hwy oedd, fod ordinhâd safadwy i'r cantorion, dogn dydd yn ei ddydd.

24 A Phethahiah mab Mesezabeel, o feibion Zerach mab Judah, oedd wrth law y brenhin ym mhob peth a berthynai i'r bobl.

25 Ac am y trefydd a'u meusydd, rhai o feibion Judah a drigasant y'nghaer Arba a'i phentrefi, ac yn Dibon a'i phentrefi, ac yn Jecabseel a'i phentrefi,

26 Ac yn Jesua, ac ym Moladah, ac yn Beth-phelet,

27 Ac yn Hasar-sual, ac yn Beerseba a'i phentrefi,

28 Ac yn Siclag, ac ym Mechonah ac yn ei phentrefi,

29 Ac yn En-rimmon, ac yn Sa-reah, ac yn Jarmuth,

30 Zanoah, Adulam, a'u trefydd, Lachis a'i meusydd, yn Azecah a'i phentrefi. A hwy a wladychasant o Beerseba hyd ddyffryn Hinnom.

31 A meibion Benjamin o Geba a drigasant ym Michmas, ac Aia, a Bethel, a'u pentrefi,

32 Yn Anathoth, Nob, Ananiah,
33 Hasor, Ramah, Gittaim,
34 Hadid, Seboim, Nebalat,
35 Lod, ac Ono, glynn y crefftwyr.

36 Ac o'r Lefiaid yr oedd rhannau yn Judah, ac yn Benjamin.

PEN. XII.

1 Yr offeiriad, 8 a'r Lefiaid a ddaeth i fynu gyd â Zorobabel. 10 Hiliogaeth yr offeiriad. 22 Rhai o'r Lefiaid pennaf. 27 Cyhoedd gyssegrïad muriau Jerusalem. 44 Gosod swyddau i'r offeiriad ac i'r Lefiaid yn y deml.

DYMA hefyd yr offeiriad a'r Lefiaid, y rhai a ddaethant i fynu gyd â Zorobabel mab Selathiel, a Jesua: sef Seraiah, Jeremiah, Ezra, 2 Amariah, Mâluch, Hattus, 3 Sechaniah, Rehun, Meremoth, 4 Ido, Ginnetho, Abiah, 5 Miamin, Maadiah, Bilgah, 6 Semaiah, a Joiarib, Jedaiah, 7 Sâlû, Amoc, Hilciah, Jedaiah: dyma bennaethiaid yr offeiriad, a'u brodyr yn nyddiau Jesua.

8 A'r Lefiaid: Jesua, Binnui, Cadmiel, Serebiah, Judah; a Mattaniah oedd ar y gerdd, efe a'i frodyr.

9 Bacbuciah hefyd ac Unni, eu brodyr hwynt, oedd ar eu cyfer yn y gwyliadwriaethau.

10 ¶ A Jesua a genhedlodd Joiacim, a Joiacim a genhedlodd Eliasib, ac Eliasib a genhedlodd Joiada,

11 A Joiada a genhedlodd Jonathan, a Jonathan a genhedlodd Judaa.

12 Ac yn nyddiau Joiacim, yr offeiriad hyn oedd bennau cenedl: o Seraiah, Meraiah; o Jeremiah, Hananiah;

13 O Ezra, Mesulam; o Amariah, Jehohanan;

14 O Melichu, Jonathan; o Sebaniah, Joseph;

15 O Harim, Adna; o Meraioth, Helcal;

16 O Ido, Zechariah; o Ginnethon, Mesulam;

17 O Abiah, Zichri; o Miniamin, o Moadiah, Piltai;

18 O Bilgah, Sammua; o Semaiah, Jehonathan;

19 Ac o Joiarib, Mattenai; o Jedaiah, Uzzi;

20 O Sâlai, Calai; o Amoc, Eber;

21 O Hileiah, Hasabiah; o Jedaiah, Nethaneel.

22 ¶ Y Lefiaid yn nyddiau Elisib, Joiada, a Johanan, a Jadau, oedd wedi eu hysgrifenu yn bennau cenedl: a'r offeiriad hyd deyrnasiad Darius y Persiad.

23 Meibion Lefi, y pennau cenedl, oedd wedi eu hysgrifenu yn llyfr y chronicleu, hyd ddyddiau Johanan mab Elisib.

24 A phennaethiaid y Lefiaid, oedd Hasabiah, Serebiah, a Jesua mab Cadmiel, a'u brodyr ar eu cyfer, i ogoneddu ac i foliannu, yn ol gorchymyn Dafydd gwr Duw, gwyliadwriaeth ar gyfer gwyliadwriaeth.

25 Mattaniah, a Bacuchiah, Obadiah, Mesulam, Talmon, Accub, a oedd borthorion, yn cadw gwyliadwriaeth wrth drothwyau y pyrth.

26 Y rhai hyn oedd yn nyddiau Joiachim mab Jesua, fab Josadac, ac yn nyddiau Nehemiah y tywysog, ac Ezra yr offeiriad a'r ysgrifenydd.

27 ¶ Ac y'nghyssegriad mur Jerusalem y ceisiasant y Lefiaid o'u holl leoedd, i'w dwyn i Jerusalem, i wneuthur y cyssegriad â gorfoledd, mewn diolchgarwch, ac mewn cân, â symbalau, nablau, ac â thelynu.

28 A meibion y cantorion a ymgynnullasant o'r gwastadedd o amgylch i Jerusalem, ac o drefydd Nethophathi,

29 Ac o dŷ Gilgal, ac o feusydd Geba ac Azmafeth: canys y cantorion a adeiladasent bentrefi iddynt o amgylch Jerusalem.

30 Yr offeiriad hefyd a'r Lefiaid a ymlanhasant; glanhasant hefyd y bobl, a'r pyrth, a'r mur.

31 A mi a berais i dywysogion Judah ddringo ar y mur; a gosodais ddwy fintai fawr o rai yn moliannu; a mynediad y naill oedd ar y llaw ddeheu ar y mur tu a phorth y dom:

32 Ac ar eu hol hwynt yr aeth Hosaiah, a hanner tywysogion Judah,

33 Azariah hefyd, Ezra, a Mesulam,

34 Judah, a Benjamin, a Semaiah, a Jeremiah,

35 Ac o feibion yr offeiriad âg

udgyrn, Zechariah mab Jonathan, fab Semaiah, fab Mattaniah, fab Michaiiah, fab Zaccur, fab Asaph;

36 A'i frodyr ef, Semaiah, ac Azarael, Milalai, Gilalai, Maai, Nethaneel, a Judah, Hanani, âg offer cerdd Dafydd gwr Duw, ac Ezra yr ysgrifenydd o'u blaen hwynt.

37 Ac wrth borth y ffynnon, yr hon oedd ar eu cyfer hwynt, y dringasant ar risiaudinas Dafydd yn nringfa y mur, oddi ar dŷ Dafydd, hyd borth y dwfr tu a'r dwyrain.

38 A'r ail fintai o'r rhai oedd yn moliannu, oedd yn myned ar eu cyfer hwynt, a innau ar eu hol; a hanner y bobl oedd ar y mur, oddi ar dŵr y ffyrnau, hyd y mur llydan;

39 Ac oddi ar borth Ephraim, ac oddi ar yr hen borth, ac oddi ar borth y pysgod, a thŵr Hananeel, a thŵr Meah, hyd borth y defaid; a hwy a safasant ym mhorth y wyladwriaeth.

40 Felly y ddwy fintai, y rhai oedd yn moliannu, a safasant yn nhŷ Duw, a minnau, a hanner y swyddogion gyd â mi:

41 Yr offeiriad hefyd; Eliachim, Maaseiah, Miniamin, Michaiiah, Elioenai, Zechariah, Hananiah, âg udgyrn;

42 Maaseiah hefyd, a Semaiah, ac Eleazar, ac Uzzi, a Jehohanan, a Malchiah, ac Elam, ac Ezra. A'r cantorion a ganasant yn groch, a Jazrahiah eu blaenor.

43 A'r diwrnod hwnnw yr aberthasant ebyrth mawrion, ac y llawenhasant: canys Duw a'u llawenychasai hwynt â llawenydd mawr: y gwragedd hefyd a'r plant a orfoleddasant: fel y clybuwyd llawenydd Jerusalem hyd ym mhell.

44 ¶ A'r dwthwn hwnnw y gosodwyd gwŷr ar gelloedd y trysorau, ar yr offrymmau, ar y blaen-firwyth, ac ar y degymmau, i gasglu iddynt hwy o feusydd y dinasoedd y rhannau cyfreithlawn i'r offeiriad a'r Lefiaid: canys llawenydd Judah oedd ar yr offeiriad ac ar y Lefiaid y rhai oedd yn sefyll yno.

45 Y cantorion hefyd a'r porthorion a gadwasant wyladwriaeth eu Duw, a gwyliadwriaeth y glanhâd, yn

ol gorchymyn Dafydd, a Solomon ei fab.

46 Canys gynt, yn nyddiau Dafydd ac Asaph, yr oedd y pen-cantorion, a chaniadau canmoliaeth a moliant i Dduw.

47 Ac yn nyddiau Zorobabel, ac yn nyddiau Nehemiah, holl Israel oedd yn rhoddi rhannau i'r cantorion, a'r porthorion, dogn dydd yn ei ddydd: a hwy a gyssegrasant *bethau sanctaidd* i'r Lefiaid; a'r Lefiaid a'u cyssegrasant i feibion Aaron.

PEN. XIII.

1 *Darllen y gyfraith, a gyrru y bobl gymmysg o blith Israel.* 4 *Nehemiah, pan ddychwoelodd, yn peri glanhau yr ystafelloedd;* 10 *yn dwyn swyddau tŷ Dduw i well trefn,* 15 *yn llestair halogi y Sabboth,* 23 *a phriodi gwagedd o estron gnedl.*

Y DWTHWN hwnnw y darllenyd yn llyfr Moses lle y clybu y bobl; a chafwyd yn ysgrifenedig ynddo, na ddylai yr Ammoniad na'r Moabiad ddyfod i gynnulleidfa Duw yn dragywydd;

2 Am na chyfarfuasant â meibion Israel â bara ac â dwfr, eithr cyflogasant Baalam yn eu herbyn i'w mell-dithio hwynt: etto ein Duw ni a drodd y felldith yn fendith.

3 A phan glywsant hwy y gyfraith, hwy a neillduasant yr holl rai cymmysg oddi wrth Israel.

4 ¶ Ac o flaen hyn, Eliasib yr offeiriad, yr hwn a osodasid ar ystafell tŷ ein Duw ni, *oedd* gyfathrachwr i Tobiah:

5 Ac efe a wnaeth iddo ef ystafell fawr; ac yno y byddent o'r blaen yn rhoddi y bwyd-offrymmau, y thus, a'r llestri, a degwm yr ŷd, y gwin, a'r olew, a orchymynasid *eu rhoddi* i'r Lefiaid, a'r cantorion, a'r porthorion, ac offrymmau yr offeiriad.

6 Ac yn hyn i gyd o *aqser* ni bŵm i yn Jerusalem: canys yn y ddeuddegfed flwyddyn ar hugain i Artaxerxes brenhin Babilon y deuthum i at y brenhin, ac ym mhen *talm* o ddyddiau y cefais gennad gan y brenhin;

7 Ac a ddaethum i Jerusalem, ac a ddeallais y drygioni a wnaethai Eliasib er Tobiah, gau wneuthur iddo

ystafell y'nghynteddoedd tŷ Dduw.

8 A bu ddrwg iawn gennyf; am hynny mi a fwriais holl ddodrefn tŷ Tobiah allan o'r ystafell.

9 Erchais hefyd iddynt lanhau yr ystafelloedd: a mi a ddygais yno drachefn lestri tŷ Dduw, yr offrw m a'r thus.

10 ¶ Gwybŵm hefyd fod rhannau y Lefiaid heb eu rhoddi *iddynt*: canys ffoisai y Lefiaid a'r cantorion, y rhai oedd yn gwneuthur y gwaith, bob un i'w faes.

11 Yna y dwrdiais y swyddogion, ac y dywedais, Paham y gwrthodwyd tŷ Dduw? A mi a'u cesglais hwynt ynghyd, ac a'u gosodais yn eu lle.

12 Yna holl Judah a ddygasant ddegwm yr ŷd, a'r gwin, a'r olew, i'r trysordai.

13 A mi a wneuthum yn drysorwyr ar y trysorau, Seleemiah yr offeiriad, a Sadoc yr ysgrifenydd, a Phedaiah, o'r Lefiaid: a cher llaw iddynt hwy yr *oedd* Hanan mab Zaccur, mab Mat-taiah: canys ffyddlawn y cyfrifid hwynt, ac arnynt hwy yr *oedd* rhannu i'w brodyr.

14 Cofia fi, fy Nuw, o herwydd hyn; ac na ddileâ fy ngharedigrwydd a wneuthum i dŷ fy Nuw, ac i'w wyl-iadwriaethau ef.

15 ¶ Yn y dyddiau hynny y gwelais yn Judah *rai* yn sengi gwin-wryfau ar y Sabboth, ac yn dwyn i mewn ysgubau ŷd, ac yn llwytho asynod, gwin hefyd, a grawnwin, a ffigys, a phob beichiau, ac yn *eu* dwyn i Jerusalem ar y dydd Sabboth: a mi a dystiolaethais *yn eu herbyn* ar y dydd y gwerthasant luniaeth.

16 Y Tririad hefyd oedd yn trigo ynddi, ac yn dwyn pysgod, a phob peth gwerthadwy, y rhai yr oeddynt hwy yn *eu* gwerthu ar y Sabboth: i feibion Judah, ac yn Jerusalem.

17 Yna y dwrdiais bendefigion Judah, ac y dywedais wrthynt, Pa beth drygionus *yw* hwn yr ydych chiwi yn ei wneuthur, gan halogi y dydd Sabboth?

18 Onid fel hyn y gwnaeth eich tadau chiwi? ac oni ddug ein Duw ni yr holl ddrwg hyn *arnom ni*, ac ar

y ddinas hon? a chwithau ydych yn ychwanegu digofaint ar Israel, trwy halogi y Sabboth.

19 A phan dywyllasai pyrth Jerusalem cyn y Sabboth, yr erchais gau y dorau, ac a orchymynais nad agorid hwynt hyd wedi y Sabboth: a mi a osodais rai o'm gweision wrth y pyrth, fel na ddelai baich i mewn ar ddydd y Sabboth.

20 Felly y marchnadwyr, a gwerthwyr pob peth gwerthadwy, a lettyasant o'r tu allan i Jerusalem unwaith neu ddwy.

21 A mi a dystiolaethais yn eu herbyn hwynt, ac a ddywedais wrthynt, Paham yr ydych chwi yn aros dros nos wrth y mur? os gwnewch eilwaith, mi a estynaf fy llaw i'ch erbyn. O'r pryd hwnnw ni ddaethant ar y Sabboth *mwyach*.

22 A mi a ddywedais wrth y Lefiaid, Am iddynt ymlanhâu, a dyfod i gadw y pyrth, gan sancteiddio y dydd Sabboth. *Am* hyn hefyd cofia fi, fy Nuw, ac arbed fi yn ol lliaws dy drugaredd.

23 ¶ Yn y dyddiau hynny hefyd y gwelais Iuddewon a briodasent Asdodeesau, Amoneesau, a Moabeesau, yn wragedd iddynt:

24 A'u plant hwy oedd yn llefaru y naill hanner o'r Asdodiaeg, ac heb fedru ymddiddan yn iaith yr Iuddewon, ond yn ol tafodiaith y ddeubar bobl.

25 Yna yr ymyronais â hwynt, ac y melldithiais hwynt; tarewais hefyd rai o honynt, ac a bliciais eu gwallt hwynt: a mi a'u tyngais hwynt trwy Dduw, gan ddywedyd, Na roddwch eich merched i'w meibion hwynt, ac na chymmerwch o'u merched hwynt i'ch meibion, nac i chwi eich hunain.

26 Onid o achos y rhai hyn y pechodd Solomon brenhin Israel? er na bu brenhin cyffelyb iddo ef ym mysg cenhedloedd lawer, yr hwn oedd hoff gan ei Dduw, a Duw a'i gwnaeth ef yn frenhin ar holl Israel; etto gwragedd dieithr a wnaethant iddo ef bechu.

27 Ai arnoch chwi y gwrandawn, i wneuthur yr holl ddrygioni mawr hwn, gan droseddu yn erbyn ein Duw, trwy briodi gwragedd dieithr?

28 Ac un o feibion Joiada, mab Elisib yr arch-offeiriad, oedd ddaw i Sanbalat yr Horoniad: yr hwn a ymlidiais i oddi wrthyf.

29 O fy Nuw, cofia hwynt, am iddynt halogi yr offeiriadaeth, a chyffammadod yr offeiriadaeth, a'r Lefiaid.

30 Yna y glanhêais hwynt oddi wrth bob estron; gosodais hefyd oruchwyliaethau i'r offeiriad ac i'r Lefiaid, pob un yn ei waith;

31 Ac at goed yr offrwm mewn amserau nodedig, ac at y blaen-ffrwythau. Cofia fi, O fy Nuw, er daioni.

LLYFR ESTHER.

PEN. I.

1 *Ahasferus yn gwrneuthur gwleddoedd brenhinol: 10 yn anfon i gyrchu atto y frenhines Fasti; a hithau yn gwrthod dyfod. 15 Ahasferus, trwy gyngor Memuchan, yn gwrneuthur cyfraith a'r fod o'r gwr yn ben ar eu gwragedd.*

YN nyddiau Ahasferus (efe yw Ahasferus yr hwn oedd yn teyrnasu o India hyd Ethiopia, *sef* ar gant a saith ar hugain o daleithiau)

2 Yn y dyddiau hynny, pan eisteddodd y brenhin Ahasferus ar orseddfa ei frenhiniaeth, yr hon oedd yn Susan y brenhinllys,

3 Yn y drydedd flwyddyn o'i deyrnasiad, efe a wnaeth wledd i'w holl

dywysogion, a'i weision; cadernid Persia, a Media, y rhaglawiad, a thywysogion y taleithiau, oedd ger ei fron ef.

4 Fel y dangosai efe gyfoeth a gogoniant ei deyrnas, ac anrhydedd a phrydferthwch ei fawredd, ddyddiau lawer, *sef* cant a phedwar ugain o ddyddiau.

5 Ac wedi gorphen y dyddiau hynny, y brenhin a wnaeth i'r holl bobl a gafwyd yn Susan y brenhinllys, o'r mwyaf hyd y lleiaf, wledd dros saith niwrnod, y'nglyntedd gardd palas y brenhin.

6 *Lle yr oedd llenni gwynion,*

gwyrdion, a rhudd-gochion, wedi eu cylymmu â llinynnau sidan, ac â phorphor, wrth fodrwyau arian, a cholofnau marmor: y gwelyau oedd o aur ac arian, ar balmant o *faen* grisial, a marmor, ac alabaster, a jasinct.

7 Ac yfed diod *yr oeddynt* mewn llestri aur, a chyfnewid amryw lestri, a gwin brenhinol lawer, yn ol gallu y brenhin.

8 Yr yfed hefyd oedd wrth ddefod, nid oedd neb yn cymmiell: canys gosodasai y brenhin *orchymyn* ar bob swyddwr *o fewn* ei dŷ, a'r wneuthur yn ol ewyllys pawb.

9 Y frenhines Fasti hefyd a wnaeth wledd i'r gwagedd *yn* y brenhin-dy oedd eiddo Ahasferus y brenhin.

10 ¶ Ar y seithfed dydd, pan oedd lawen calon y brenhin gan win, efe a ddywedodd wrth Mehuman, Biztha, Harbona, Bigtha, ac Abagtha, Zethar, a Charcas, y saith ystafellydd oedd yn gweini ger bron y brenhin Ahasferus,

11 Am gyrchu y frenhines Fasti o flaen y brenhin, yn y frenhinol goron, i ddangos i'r bobloedd ac i'r tywysogion ei glendid hi: canys glân yr *olwg ydoedd* hi.

12 Ond y frenhines Fasti a wrthododd ddyfod wrth air y brenhin trwy law ei ystafellyddion: am hynny y lliododd y brenhin yn ddirfawr, a'i ddigllonedd ef a ennynodd ynddo.

13 ¶ Yna y dywedodd y brenhin wrth y doethion oedd yn gwybod yr amserau, (canys felly *yr oedd* arfer y brenhin tu ag at bob rhai a fyddai yn gwybod cyfraith a barn:

14 A nesaf atto ef oedd Carsena, Sethar, Admatha, Tarsis, Meres, Marsena, a Memuchan, saith dywysog Persia a Media, y rhai oedd yn gweled wyneb y brenhin, ac yn eistedd yn gyntaf yn y frenhiniaeth)

15 Beth sydd i'w wneuthur wrth y gyfraith i'r frenhines Fasti, am na wnaeth hi archiad y brenhin Ahasferus trwy law yr ystafellyddion?

16 Yna Memuchan a ddywedodd ger bron y brenhin a'r tywysogion, Nid yn erbyn y brenhin yn unig y gwnaeth Fasti y frenhines ar fai, ond yn erbyn yr holl dywysogion hefyd,

a'r holl bobloedd *sydd* trwy holl daleithiau y brenhin Ahasferus.

17 Canys gweithred y frenhines a â allan at yr holl wragedd, fel y tremygant eu gwŷr yn eu golwg eu hun, pan ddywedant, Y brenhin Ahasferus a archodd gyrchu Fasti y frenhines o'i flaen; ond ni ddaeth hi.

18 Arglwyddesau Persia a Media, y rhai a glywsant weithred y frenhines, a ddywedant heddyw wrth holl dywysogion y brenhin. Felly y *bydd* mwy nâ digon o ddirmyg a digter.

19 Os bydd boddolawn gan y brenhin, eled brenhinol orchymyn oddi wrtho ef, ac ysgrifener ef ym mysg cyfreithiau y Persiaid a'r Mediaid, fel na throsetter ef; na ddél Fasti *mwy* ger bron y brenhin Ahasferus; a rhodded y brenhin ei brenhin-fraint hi i'w chyfeilles yr hon sydd well nâ hi.

20 A phan glywer gorchymyn y brenhin, yr hwn a wnelo efe, trwy ei holl frenhiniaeth (yr hon sydd fawr) yna yr holl wragedd a roddant arhwydedd i'w gwŷr, o'r mwyaf hyd y lleiaf.

21 A da oedd y peth y'ngolwg y brenhin a'r tywysogion; a'r brenhin a wnaeth yn ol gair Memuchan:

22 Canys efe a anfonodd lythyrau i holl daleithiau y brenhin, i.e. i bob talaeth yn ol ei ysgrifen, ac at bob pobl yn ol eu tafodiaith ei hun; a'r fod pob gwr yn arglwyddiaethu yn ei dŷ ei hun; a chyhoeddi *hyn* yn ol tafodiaith pob rhyw bobl.

P E N . II.

1 *Dewis brenhines i Ahasferus o fysg y gwyrgrifon glanaf.* 5 *Mordecai tadmaeth Esther.* 8 *Hegai yn gweled Esther yn well nag un o'r lleill.* 13 *Y modd y glanhêid y gwyrgrifon, ac yr âent i mewn at y brenhin.* 15 *Esther yn rhyngau bodd y brenhin yn orcu, ac yn cael ei gurneuthur yn frenhines.* 21 *Mordecai yn datguddio brodor-iaeth; ac ysgrifenu hynny yn y chroniclel.*

WEDI y pethau hyn, pan lonyddodd digllonedd y brenhin Ahasferus, efe a gofiodd Fasti, a'r hyn a wnelasai hi, a'r llyn a farnasid arni.

2 Am hynny gweision y brenhin, y rhai oedd yn gweini iddo, a ddywedasant, Ceisier i'r brenhin langcesau tég yr olwg o wryfon:

3 A gosodedd y brenhin swyddogion

trwy holl daleithiau ei frenhiniaeth, a chasglant hwythau bob llangces dëg yr olwg, o wryf, i Susan y brenhinllys, i dŷ y gwragedd, dan law Hege ystafellydd y brenhin, ceidwad y gwragedd; a rhodder iddynt bethau i'w glanhâu:

4 A'r llangces a fyddo da y'ngolwg y brenhin, a deyrnasa yn lle Fasti. A da oedd y peth hyn y'ngolwg y brenhin; ac felly y gwnaeth efe.

5 ¶ Yn Susan y brenhinllys yr oedd rhyw Iuddew a'i enw Mordecai, mab Jair, fab Simei, fab Cis, gwr o Jemini;

6 Yr hwn a ddygasid o Jerusalem gyd â'r gaethglud, a gaethgludasid gyd â Jechoniah brenhin Judah, yr hwn a ddarfuasai i Nebuchodonosor brenhin Babilon ei gaethgludo.

7 Ac efe a fagasai Hadassah (hono yw Esther) merch ei ewythr ef frawd ei dad; canys nid oedd iddi dad na mam: a'r llangces oedd weddeiddlws, a glân yr olwg; a phan fuasai ei thad a'i mam hi farw, Mordecai a'i cymmerasai hi yn ferch iddo.

8 ¶ A phan gyhoeddwyd gair y brenhin a'i gyfraith, pan gasglasid hefyd langcesau lawer i Susan y brenhinllys dan law Hegai, cymmerwyd Esther i dŷ y brenhin, dan law Hegai ceidwad y gwragedd.

9 A'r llangces oedd dëg yn ei olwg ef, a hi a gafodd ffafr ganddo; am hynny efe ar frys a barodd roddi iddi bethau i'w glanhâu, a'i rhannau, a rhoddi iddi saith o langcesau golygus, o dŷ y brenhin: ac efe a'i symmudodd hi a'i llangcesau i'r fan oreu yn nhŷ y gwragedd.

10 Ond ni fynegasai Esther ei phobl, na'i chenedl: canys Mordecai a orchymynasai iddi nad ynganai.

11 A Mordecai a rodiodd beunydd o flaen cyntedd tŷ y gwragedd, i wybod llwyddiant Esther, a pheth a wnelid iddi.

12 ¶ A phan ddigwyddai amser pob llangces i fyned i mewn at y brenhin Ahasferus, wedi bod iddi hi yn ol defod y gwragedd ddeuddeng mis (canys felly y cyflawnid dyddiau eu puredigaeth hwynt; chwe mis mewn

olew myrr, a chwe mis mewn përaoglau, a phethau eraill i lanhâu y gwragedd)

13 Yna fel hyn y deuai y llangces at y brenhin; Pa beth bynnag a ddywedai hi *am dano* a roddid iddi, i fyned gyd â hi o dŷ y gwragedd i dŷ y brenhin.

14 Gyd â'r hwyr yr âi hi i mewn, a'r bore hi a ddychwelai i dŷ arall y gwragedd, dan law Saasgaz, ystafellydd y brenhin, ceidwad y gorderchadon: ni ddeuai hi i mewn at y brenhin mwyach, oddieithr i'r brenhin ei chwennych hi, a'i galw hi wrth ei henw.

15 ¶ A phan ddigwyddodd amser Esther, merch Abihail ewythr Mordecai (yr hon a gymmerasai efe yn ferch iddo) i fyned i mewn at y brenhin, ni cheisiodd hi ddim ond yr hyn a ddywedasai Hegai, ystafellydd y brenhin, ceidwad y gwragedd: ac Esther oedd yn cael ffafr y'ngolwg pawb a'r oedd yn edrych arni.

16 Felly Esther a gymmerwyd at y brenhin Ahasferus, i'w frenhin-dy ef, yn y degfed mis (hwnnw yw mis Tebeth) yn y seithfed flwyddyn o'i deyrnasiad ef.

17 A'r brenhin a hoffodd Esther rhagor yr holl wragedd, a hi a gafodd ffafr a charedigrwydd yn ei wydd ef rhagor yr holl wryfson; ac efe a osododd y deyrn-goron ar ei phen hi, ac a'i gwnaeth yn frenhines yn lle Fasti.

18 Yna y gwnaeth y brenhin wledd fawr i'w holl dywysogion a'i weision, sef gwledd Esther; ac efe a wnaeth ryddid i'r taleithiau, ac a roddodd roddion yn ol gallu y brenhin.

19 A phan gasglwyd y gwryfson yr ail waith, yna Mordecai oedd yn eistedd ym mhorth y brenhin.

20 Nid oedd Esther yn mynegi ei chenedl, na'i phobl; megis y gorchymynasai Mordecai iddi: canys Esther oedd yn gwneuthur yr hyn a ddywedasai Mordecai, *fel cynt pan* oedd hi yn ei meithrin gyd âg ef.

21 ¶ Yn y dyddiau hynny (pan oedd Mordecai yn eistedd ym mhorth y brenhin) y lliodd Bigthan a The-

rez, dau o ystafellyddion y brenhin, *sef* o'r rhai oedd yn cadw y trothwy, a cheisiasant estyn llaw yn erbyn y brenhin Ahasferus.

22 A'r peth a wybu Mordecai; ac efe a'i mynegodd i Esther y frenhines; ac Esther a'i dywedodd wrth y brenhin, yn enw Mordecai.

23 A phan chwiliwyd y peth, fe a gafwyd *felly*: am hynny y crogwyd hwynt ill dau ar bren. Ac ysgrifenydwyd *hynny* mewn llyfr chronicl ger bron y brenhin.

PEN. III.

1 *Ahasferus yn dyrchafu Haman, ac yntau am i Mordecai ei ddiystyru, yn ceisio diol ar yr holl Iuddewon; 7 ac yn burw coel-lren; 8 a thrywy cullib yn cael gan y brenhin wneuthur cyfraith i ladd yr holl Iuddewon.*

WEDI y pethau hyn, y brenhin Ahasferus a fawrhâodd Haman mab Hammadetha yr Agagiad, ac a'i dyrchafodd ef; gosododd hefyd ei orsedd-faingc ef goruwch yr holl dywysogion *oedd* gyd âg ef.

2 A holl weision y brenhin, y rhai *oedd* ym mhorth y brenhin, *oedd* yn ymgrymmu, ac yn ymostwng i Haman; canys *felly* y gorchymynasai y brenhin am dano ef: ond nid ymgrymmodd Mordecai, ac nid ymostyngodd.

3 Yna gweision y brenhin, y rhai *oedd* ym mhorth y brenhin, a ddywedasant wrth Mordecai, Paham yr ydwyt ti yn troseddu gorchymyn y brenhin?

4 Ac er eu bod hwy beunydd yn dywedyd wrtho *fel hyn*, etto ni wrandawai efe arnynt hwy; am hynny y mynegasant i Haman, i edrych a safai geiriau Mordecai: canys efe a fynegasai iddynt mai Iuddew *ydodd* efe.

5 A phan welodd Haman nad *oedd* Mordecai yn ymgrymmu, nac yn ymostwng iddo, Haman a lanwyd o ddigllonedd.

6 Er hynny *diystyr* *oedd* ganddo yn ei olwg ei hun estyn llaw yn erbyn Mordecai ei hunan; canys mynegasant iddo bobl Mordecai: am hynny Haman a geisiodd ddfifetha yr holl Iuddewon, y rhai *oedd* trwy holl frenhiniaeth Ahasferus, *sef* pobl Mordecai.

7 ¶ Yn y mis cyntaf (hwnnw *yw* mis Nisan) yn y ddeuddegfed flwyddyn i'r brenhin Ahasferus, efe a barodd fwrw Pwr (hwnnw *yw*, y coel-bren) ger bron Haman, o ddydd i ddydd, ac o fis i fis, *hyd* y deuddegfed *mis*, hwnnw *yw* mis Adar.

8 ¶ A Haman a ddywedodd wrth y brenhin Ahasferus, Y mae rhyw bobl wasgaredig a gwahanedig ym mhlith y bobloedd, trwy holl daleithiau dy frenhiniaeth; a'u cyfreithiau hwynt *sydd* yn amrafaelio oddi wrth yr holl bobl, ac nid ydynt yn gwneuthur cyfreithiau y brenhin; am hynny nid buddiol i'r brenhin eu dioddef hwynt.

9 O bydd boddlawm gan y brenhin, ysgrifener am eu difetha hwynt. a deng mil o dalentau arian a dalaf ar ddwyllaw y rhai a wnant y weithred hon, i'w dwyn i drysorau y brenhin.

10 A thynnodd y brenhin ei fodrwy oddi am ei law, ac a'i rhoddes i Haman mab Hammadetha yr Agagiad, gwrthwynebwr yr Iuddewon.

11 A'r brenhin a ddywedodd wrth Haman, Rhodder yr arian i ti, a'r bobl, i wneuthur â hwynt fel y byddo da yn dy olwg.

12 Yna y galwyd ysgrifenyddion y brenhin, yn y mis cyntaf, ar y trydydd dydd ar ddeg o'r *mis* hwnnw, ac yr ysgrifenydwyd, yn ol yr hyn oll a orchymynasai Haman, at bendefigion y brenhin, ac at y dugiaid *oedd* ar bob talaeth, ac at dywysogion pob pobl i bob talaeth yn ol ei ysgrifen, ac *at* bob pobl yn ol eu tafod-iaith; yn enw y brenhin Ahasferus yr ysgrifenasid, ac â modrwy y brenhin y seliasid *hyn*.

13 A'r llythyrau a anfonwyd gyd â'r rhedegwyr i holl daleithiau y brenhin; i ddinystrio, i ladd, ac i ddfifetha yr holl Iuddewon, yn ieuaingc ac yn hen, yn blant ac yn wragedd, mewn un dydd, *sef* ar y trydydd *dydd* ar ddeg o'r deuddegfed *mis* (hwnnw *yw* mis Adar) ac i ysglyfaethu eu hyspail hwynt.

14 Testun yr ysgrifen, i roi gorchymyn ym mhob talaeth, a gyhoedd-

wyd i'r holl bobloedd, i fod yn barod erbyn y diwrnod hwnnw.

15 Y rhedegwyr a aethant, wedi eu cymmell trwy air y brenhin, a'r gorchymyn a roddasid yn Susan y brenhinllys. Y brenhin *hefyd* a Haman a eisteddasant i yfed, a dinasyddion Susan oedd yn athrist.

PEN. IV.

1 *Mawr alar Mordecai a'r Iuddewon.* 4 *Esther, pan wybu hynny, yn danfon at Mordecai, ac ynata yn dangos iddi yr achos, ac yn ei chynghori hi i eiriol drostynt hwy.* 10 *Hithau yn ymesgusodi, a Mordecai yn ei hygueth hi: 15 a hithau yn gosod ympryd, ac yn uddaw eiriol drostynt.*

PAN wybu Mordecai yr hyn oll a wnelsid, Mordecai a rwygodd ei ddillad, ac a wisgodd sach-lian a lludw, ac a aeth allan i ganol y ddinas, ac a waeddodd â chwerw-lef uchel.

2 Ac efe a ddaeth hyd o flaen porth y brenhin: ond ni *cheid* dyfod i borth y brenhiu mewn gwisg o sach.

3 Ac ym nihob talaeth a lle a'r y daethai gair y brenhin a'i orchymyn *iddo, yr oedd* galar mawr gan yr Iuddewon, ac ympryd, ac wylofain, ac oernad; a llawer a orweddent mewn sach-lian a lludw.

4 ¶ Yna llangcesau Esther a'i hys-tafellyddion hi a ddaethant ac a fynegasant *hynny* iddi hi. A'r frenhines a dristâodd yn ddirfawr; a hi a ddanfonodd wisgoedd i ddilladu Mordecai, ac i dynnu ymaith ei sach-lian ef oddi am dano; ond ni chymmerai efe *hwynt*.

5 Am hynny Esther a alwodd ar Hathach, *un* o ystafellyddion y brenhin, yr hwn a osodasai efe i *wasan-uetlu* o'i blaen hi; a hi a orchymynodd iddo am Mordecai, fynnu gwybod pa beth *oedd* hyn, ac am ba beth *yr ydoedd* hyn.

6 Yna Hathach a aeth allan at Mordecai i heol y ddinas, yr hon *sydd* o flaen porth y brenhin.

7 A Mordecai a fynegodd iddo yr hyn oll a ddigwyddasai iddo; a swm yr arian y rhai a addawsai Haman eu talu i drysorau y brenhin am yr Iuddewon, i'w difetha hwynt.

8 Ac efe a roddodd iddo destun ys-grifen y gorchymyn a osodasid yn Susan i'w dinystrio hwynt, i'w ddangos i Esther, ac i'w fynegi iddi, ac i orchymyn iddi fyned i mewn at y brenhin, i ymbil âg ef, ac i ymihédd o'i flaen ef dros ei phobl.

9 A Hathach a ddaeth ac a fynegodd i Esther eiriau Mordecai.

10 ¶ Ac Esther a ddywedodd wrth Hathach, ac a orchymynodd iddo *ddy-wcedyd* wrth Mordecai;

11 Holl weision y brenhin, a phobl taleithiau y brenhin, ydynt yn gwybod, mai pa wr bynnag, neu wraig a ddelo i mewn at y brenhin i'r cyntedd nesaf i mewn, heb ei alw, un o'i gyfreithiau ef *yw ei farwolaethu ef*, oddi-eithr yr hwn yr estyno y brenhin y deyrn-wialen aur iddo, fel y byddo byw: ac ni'm galwyd i ddyfod i mewn at y brenhin, bellach *er ys deng niwrnod* ar hugain.

12 A hwy a fynegasant i Mordecai eiriau Esther.

13 Yna Mordecai a ddywedodd am iddynt ateb Esther; Na feddwl yn dy galon y diengi *yn nhŷ* y brenhin rhagor yr holl Iuddewon.

14 O herwydd os tewi â sôn a wnaidi y pryd hwn, esmwythdra ac ymwarded a gyfyd i'r Iuddewon o le arall, tithau a thŷ dy dad a gyfrgollir: a phwy sydd yn gwybod ai o herwydd y *fath* anser a hwn y daethost ti i'r frenhiniaeth?

15 ¶ Yna Esther a ddywedodd am ateb Mordecai *fel hyn*.

16 Dos a chasgl yr holl Iuddewon a gaffer yn Susan, ac ymprydwch drosof fi, na fwyttewch *hefyd* ac nac yfwch *dros* dridiau, nos na dydd: a minnau a'm llangcesau a ymprydiaf felly: ac felly yr âf i mewn at y brenhin, yr hwn *beth* nid *yw* gyfreithlawn: ac o derfydd am danaf, darfydded.

17 Felly Mordecai a aeth ymaith, ac a wnaeth yn ol yr hyn oll a orchymynasai Esther iddo.

PEN. V.

1 *Esther, wrth anturio ar ffafr y brenhin, yn cael estyn atti y deyrn-wialen aur, ac yn gwahodd y brenhin a Haman i'r wledd.* 6 A

charedi cael cysur gan y brenhin am y peth yr oedd hi yn ei geisio, yn eu gwahodd hwy drannoeth i wledd arall. 9 Haman yn fwlch o'i godiad, yn ddrwg ganddo fod Mordecai yn ei ddiystyru ef, 14 a thrwy gynghor Zeres yn gwneuthur crog-bren iddo ef.

AC ar y trydydd dydd, Esther a ymwisgodd *mewn* brenhinol *wisgoedd*, ac a safodd y'ngyntedd tŷ y brenhin o'r tu fewn, ar gyfer tŷ y brenhin: a'r brenhin oedd yn eistedd ar ei deyrn-gadair yn y brenhindy gyferbyn â drws y tŷ.

2 A phan welodd y brenhin Esther y frenhines yn sefyll yn y cyntedd, hi a gafodd ffafir yn ei olwg ef: a'r brenhin a estynodd y deyrn-wialen aur oedd yn ei law ef tu ag at Esther; ac Esther a nesodd, ac a gyffyrddodd â phen y deyrn-wialen.

3 Yna y brenhin a ddywedodd wrthi, Beth a fynni di, y frenhines Esther? a pha beth *yw* dy ddeisyfiad? hyd yn hanner y frenhiniaeth, ac fe a'i rhoddir i ti.

4 A dywedodd Esther, O rhyngabodd i'r brenhin, deled y brenhin a Haman heddyw i'r wledd a wneuthum iddo.

5 A'r brenhin a ddywedodd, Perwch i Haman frysio i wneuthur yn ol gair Esther. Felly y daeth y brenhin a Haman i'r wledd a wnaethai Esther.

6 ¶ A'r brenhin a ddywedodd wrth Esther y'ngyfeddach y gwin, Beth yr wyt ti yn ei ofyn, ac fe a roddir i ti? a pheth yr wyt ti yn ei geisio? *gofyn* hyd yn hanner y frenhiniaeth, ac fe a'i cwblhêir.

7 Ac Esther a atebodd, ac a ddywedodd, Fy nymuniad a'm deisyfiad *yw*,

8 O chefais ffafir y'ngolwg y brenhin, ac o rhyglydda bodd i'r brenhin roddi fy nymuniad, a gwneuthur fy neisyfiad; deled y brenhin a Haman i'r wledd a arlwywyf iddynt, ac y fory y gwnaf yn ol gair y brenhin.

9 ¶ Yna Haman a aeth allan y dwthwn hwnnw yn llawen, ac yn hyfryd ei galon: ond pan welodd Haman Mordecai yn mhorth y brenhin, na chyfodasai ef, ac na syffasai erddo ef, Haman a gyflawnwyd o ddigllonedd yn erbyn Mordecai.

10 Er hynny Haman a ymatlaliodd; a phan ddaeth i'w dŷ ei hun, efe a anfonodd, ac a alwodd am ei garedigion, a Zeres ei wraig.

11 A Haman a adroddodd iddynt ogoniant ei gyfoeth, ac amltra ei feibion, a'r hyn oll y mawrhasai y brenhin ef ynddynt, ac fel y dyrchafasai y brenhin ef goruwch y tywysogion a gweision y brenhin.

12 A dywedodd Haman hefyd, Ni wahoddodd Esther y frenhines *neb* gyd â'r brenhin i'r wledd a wnaethai hi, ond myfi; ac y fory hefyd y'm gwahoddwyd atti hi gyd â'r brenhin.

13 Ond nid yw hyn oll yn llesáu i mi, tra fyddwyf fi yn gweled Mordecai yr Iuddew yn eistedd ym mhorth y brenhin.

14 ¶ Yna y dywedodd Zeres ei wraig, a'i hollgaredigion wrtho, Parotôer pren o ddeg cufydd a deugain o uchder, a'r bore dywed wrth y brenhin am grogi Mordecai arno; yna dos gyd â'r brenhin i'r wledd yn llawen. A da oedd y peth ger bron Haman, am hynny efe a barottôdd y crog-bren.

PEN. VI.

1 *Ahasferus* wrth ddarllen yn y chronicle am y gwansanaeth da a wnaethai Mordecai iddo, yn *gofulu* am wneuthur tâl iddo. 4 *Human* wrth geisio peri crogi Mordecai, *meun* ancybod yn rhoi cyngor i beri iddo gael parch, 12 yn *cwyno* mor drwch *fuasai*, a'r eiddo ei hun yn dangos iddo ei dynged.

YNOSON honno cwsig y brenhin a giliodd ymaith; am hynny efe a archodd ddwyn llyfr cofadwriaethau hanesion yr amseroedd; a darlennwyd hwynt ger bron y brenhin.

2 Yna y cafwyd yn ysgrifenedig yr hyu a fynegasai Mordecai am Bigthana, a Theres, dau o ystafellyddion y brenhin, o'r rhai oedd yn cadw y trothwy; *sef* y rhai a geisiasent estyn llaw yn erbyn y brenhin Ahasferus.

3 A dywedodd y brenhin, Pa anrhydedd neu fawredd a wnaed i Mordecai am hyn? A gweision y brenhin, *sef* ei weimdogion ef, a ddywedasant, Ni wnaed dim erddo ef.

4 ¶ A'r brenhin a ddywedodd, Pwy *sydd* yn y cyntedd? (A Haman a

ddaethai i gyntedd nesaf allan tŷ y brenhin, i ddywedyd wrth y brenhin am grogi Mordecai ar y pren a barottoisai efe iddo)

5 A gweision y brenhin a ddywedasant wrtho, Wele Haman yn sefyll yn y cyntedd. A dywedodd y brenhin, Deled i mewn.

6 A phan ddaeth Haman i mewn, dywedodd y brenhin wrtho, Beth a wneir i'r gwr y mae y brenhin yn ewyllsio ei anrhydeddu? (Yna Haman a ddywedodd yn ei galon, I bwy yr ewyllsya y brenhin wneuthur anrhydedd yn fwy nag i mi?)

7 A Haman a ddywedodd wrth y brenhin, Y gwr y mae y brenhin yn chwennych ei anrhydeddu,

8 Dygant y wisg frenhinol iddo yr hon a wisg y brenhin, a'r march y merchyg y brenhin arno, a rhodder y frenhinol goron am ei ben ef:

9 A rhodder y wisg, a'r march, yn llaw un o dywysogion ardderchoccaf y brenhin, a gwisgant am y gwr y mae y brenhin yn chwennych ei anrhydeddu, a pharant iddo farchogaeth ar y march trwy heol y ddinas, a chyhoeddant o'i flaen ef, Fel hyn y gwneir i'r gwr y mae y brenhin yn chwennych ei anrhydeddu.

10 Yna y brenhin a ddywedodd wrth Haman, Brysia, cymmer y wisg a'r march, fel y lleferai, a gwna felly i Mordecai yr Iuddew, yr hwn sydd yn eistedd ym mhorth y brenhin: na âd heb wneuthur dim o'r hyn oll a leferai.

11 Felly Haman a gymmerth y wisg a'r march, ac a wisgodd am Mordecai, ac a wnaeth hefyd iddo farchogaeth trwy heol y ddinas, ac a gyhoeddodd o'i flaen ef, Fel hyn y gwneir i'r gwr y mae y brenhin yn mynnu ei anrhydeddu.

12 ¶ A dychwelodd Mordecai i borth y brenhin. A Haman a frysiodd i'w dŷ yn alarus, wedi gorchuddio ei beu.

13 A Haman a adroddodd i Zeres ei wraig, ac i'w holl garedigion, yr hyn oll a ddigwyddasai iddo. Yna ei ddoethion, a Zeres ei wraig, a ddywedasant wrtho, Os o had yr Iudd-

ewon y mae Mordecai, yr hwn y dechreuai syrthio o'i flaen, ni orchfygi mo hono, ond gan syrthio y syrthio o'i flaen ef.

14 Tra yr oeddynt hwy etto yn ymddiddan âg ef, ystafellyddion y brenhin a ddaethant, ac a gyrchasant Haman ar frys i'r wledd a wnelasai Esther.

PEN. VII.

1 *Father wrth wneuthur croesaw i'r brenhin ac i Haman, yn gofyn ei heinioes ei hun a'i phobl, 5 yn achwyn ar Haman, 7 a'r brenhin yn ei ddiig, wrth glywed sôn am y crog-bren u wneuthai Haman i Mordecai, yn peri ei grogi ef ar hwnnw.*

FELLY daeth y brenhin a Haman i gyfeddach gyd âg Esther y frenhines.

2 A dywedodd y brenhin wrth Esther drachefn yr ail dydd, wrth gyfeddach y gwin, Beth yw dy ddymuniaid, Esther y frenhines? ac fe a roddir i ti; a pha beth yw dy ddeisyfiad? gofyn hyd yn hanner y deyrnas, ac fe a' cwblhêir.

3 A'r frenhines Esther a atebodd, ac a ddywedodd, O chefais ffafr yn dy olwg di, O frenhin, ac o rhyglydda bodd i'r brenhin, rhodder i mi fy einioes ar fy nymuniad, a'm pobl ar fy neisyfiad.

4 Canys gwerthwyd ni, myfi a'm pobl, i'n dinystrio, i'n lladd, ac i'n difetha: ond pe gwerthasid ni yn gaeth-weision ac yn gaeth-forwynion, mi a dawswn â sôn, er nad yw y gwrthwynebwr yn cystadlu colled y brenhin.

5 ¶ Yna y llefarodd y brenhin Ahasferus, ac y dywedodd wrth Esther y frenhines, Pwy yw hwnnw? a pha le y mae efe, yr hwn a glywai ar ei galon wneuthur felly?

6 A dywedodd Esther, Y gwrthwynebwr a'r gelyn yw yr Haman ddrygionus hwn. Yna Haman a ofnodd ger bron y brenhin a'r frenhines.

7 ¶ A'r brenhin a gyfododd yn ei ddigllonedd o gyfeddach y gwin, ac a aeth i ardd y palas: a Haman a safodd i ymbil âg Esther y frenhines am ei einioes; canys efe a welodd fod drwg wedi ei barottôi yn ei erbyn ef oddi wrth y brenhin.

8 Yna y dychwelodd y brenhin o ardd y palas i dŷ cyfeddach y gwin. Ac yr oedd Haman wedi syrthio ar y gwely *yr oedd* Esther arno. Yna y dywedodd y brenhin, Ai treisio y frenhines hefyd *y mae efe* yn tŷ gyd â mi? *Hwy yn gyntaf ag* yr aeth y gair allan o enau y brenhin, hwy a orchuddiasant wyneb Haman.

9 A Harbonah un o'r ystafellyddion a ddywedodd y'ngŵydd y brenhin, Wele hefyd y crog-bren a barottôdd Haman i Mordecai, yr hwn a lefarodd ddaioni am y brenhin, yn sefyll yn nhŷ Haman, yn ddeg cufydd a deugain o uchder. Yna y dywedodd y brenhin, Crogwch ef ar hwnnw.

10 Felly hwy a grogasant Haman ar y pren a barasai efe ei ddarparu i Mordecai. Yna digllonedd y brenhin a lonyddodd.

PEN. VIII.

1 Cysfodiad Mordecai. 3 Esther yn eiriol am alw llythyrau Haman yn eu hol. 7 Ahasferus yn rhoi cennad i'r Iuddewon i'w hymddiffyn eu hun. 15 Anrhydedd Mordecai, a llawenydd yr Iuddewon.

Y DWTHWN hwnnw y rhoddodd y brenhin Ahasferus i'r frenhines Esther dŷ Haman gwrthwynebwr yr Iuddewon. A Mordecai a ddaeth o flaen y brenhin; canys Esther a fynegasai beth *oedd* efe iddi hi.

2 A'r brenhin a dynnodd ymaith y fodrwy a gymmerasai efe oddi wrth Haman, ac a'i rhoddodd i Mordecai. Ac Esther a osododd Mordecai ar dŷ Haman.

3 ¶ Ac Esther a lefarodd drachefn ger bron y brenhin, ac a syrthiodd wrth ei draed ef; wylodd hefyd, ac ymbiliodd âg ef am fwrw ymaith ddrygioni Haman yr Agagiad, a'i fwriad yr hwn a fwriadasai efe yn erbyn yr Iuddewon.

4 A'r brenhin a estynnodd y deyrnwialen aur tu ag at Esther. Yna Esther a gyfododd, ac a safodd o flaen y brenhin,

5 Ac a ddywedodd, O bydd bodd-lawn gan y brenhin, ac o chefais ffafr o'i flaen ef, ac *od ydyw* y peth yn iawn ger bron y brenhin, a minnau yn gymmeradwy yn ei olwg ef; ysgrifener

am alw yn ol llythyrau bwriad Haman mab Hammedatha yr Agagiad, y rhai a ysgrifennodd efe i ddifetha yr Iuddewon *sydd* trwy holl daleithiau y brenhin.

6 Canys pa fodd y gallaf edrych ar y drygyd a gaiff fy mhobl? a pha fodd y gallaf edrych ar ddifetha fy nghenedl?

7 ¶ A'r brenhin Ahasferus a ddywedodd wrth Esther y frenhines, ac wrth Mordecai yr Iuddew, Wele tŷ Haman a roddais i Esther, a hwy a i crogasant ef ar y pren, am iddo estyn ei law yn erbyn yr Iuddewon.

8 Ysgrifennwch chwithau hefyd dros yr Iuddewon fel y gweloch yn dda, yn enw y brenhin, ac inseliwch â modrwy y brenhin: canys yr ysgrifen a ysgrifennwyd yn enw y brenhin, ac a seliwyd â modrwy y brenhin, ni all neb ei ddatroi.

9 Yna y galwyd ysgrifenyddion y brenhin yr amser hwnnw yn y trydydd mis (hwnnw *yw* y mis Sifan) ar y trydydd *dydd* ar hugain o hono, ac ysgrifennwyd (yn ol yr hyn oll a orchymynodd Mordecai) at yr Iuddewon, ac at y rhaglawiad, y pennaduriaid hefyd, a thywysogion y taleithiau, y rhai *oedd* o India hyd Ethiopia, *sef* cant a saith ar hugain o daleithiau, i bob talaeth wrth ei ysgrifen, ac *at* bob pobl yn ol eu tafod-iaith: at yr Iuddewon hefyd yn ol eu hysgrifen hwynt, ac yn ol eu tafod-iaith.

10 Ac efe a ysgrifennodd yn enw y brenhin Ahasferus, ac a'i seliodd â modrwy y brenhin; ac a anfonodd llythyrau gyd â'r rhedegwyr yn marchogaeth ar feirch, dromedariaid, mulod, ac ebolion cesig:

11 *Trwy* y rhai y caniattâodd y brenhin i'r Iuddewon, y rhai *oedd* ym mhob dinas, ymgynull, a sefyll am eu heinioes, i ddinystrio, i ladd, ac i ddifetha holl allu y bobl a'r dalaetha osodai arnynt, yu blaunt ac yn wragedd, ac i ysglyfaethu eu hyspail hwynt;

12 Mewn un dydd, trwy holl daleithiau y brenhin Ahasferus, *sef* ar y trydydd *dydd* ar ddeg o'r deuddegfed mis, hwnnw *yw* mis Adar.

13 Testun yr ysgrifen, i roddi gorchymyn ym mhob talaeth, a gyoeddwyd i bob rhyw bobl; ac a'r fod yr Iuddewon yn barod erbyn y diwrnod hwnnw i ymddial ar eu gelyniön.

14 Y rhedegwyr, y rhai oedd yn marchogaeth y dromedariaid a'r mulod, a aethant ar frys, wedi eu gyrru trwy air y brenhin; a'r gorchymyn a roddasid yn Susan y brenhinllys.

15 ¶ A Mordecai a aeth allan o wýdd y brenhin mewn brenhinol wisg o rudd-goch, a gwýn, ac á choron fawr o aur, ac *mewn* dillad sidan a phorphor; a dinas Susan a orfoleddodd ac a lawenychodd:

16 I'r Iuddewon yr oedd goleuni, a llawenydd, a hyfrydwch, ac anrhydedd.

17 Ac ym mhob talaeth, ac ym mhob dinas, lle y daeth gair y brenhin a'i orchymyn, yr oedd llawenydd a hyfrydwch gan yr Iuddewon, gwledd hefyd a diwrnod daionus: a llawer o bobl y wlad a aethant yn Iuddewon; oblegid arswyd yr Iuddewon a syrthiasai arnynt hwy.

PEN. IX.

1 Yr Iuddewon (trwy fod y *Ulywodraethwyr*, rhag ofn Mordecai, yn eu helpio hwynt) yn lladd eu gelyniön, a deng mab Haman. 12 Ahasferus, ar ddymuniad Esther, yn caniatáu diwrnod etto, i ladd ac i grogi meibion Haman. 20 Gwneuthur dau ddiwrnod y Purim yn wyliau.

FELLY yn y deuddegfed mis (hwnnw yw mis Adar) ar y trydydd dydd ar ddeg o hono, pan nesâodd gair y brenhin a'i orchymyn i'w cwblhau; yn y dydd y gobeithiasai gelyniön yr Iuddewon y caent fuddugoliaethu arnynt (ond yn y gwrthwynebi hynny y bu; canys yr Iuddewon a arglwyddiaethasant ar eu caseion)

2 Yr Iuddewon a ymgynnullasant yn eu dinasoedd, trwy holl daleithiau y brenhin Ahasferus, i estyn llaw yn erbyu y rhai oedd yn ceisio niwed iddynt: ac ni safodd neb yn eu hwynebau; canys eu harswyd a syrthiasai ar yr holl bobloedd.

3 A holl dywysogion y taleithiau, a'r pendefigion, a'r duciaid, a'r rhai oedd yn gwneuthur y gwaith oedd eiddo y brenhin, oedd yn cynnorth-

wyo yr Iuddewon: canys arswyd Mordecai a syrthiasai arnynt hwy.

4 Canys mawr oedd Mordecai yn nhý y brenhin, a'i glòd ef oedd yn myned trwy yr holl daleithiau: o herwydd y gwr hwn Mordecai oedd yn myned rhagddo, ac yn cynnyddu.

5 Felly yr Iuddewon a darawsant eu holl elynion â dyrnod y cleddyf, a lladdedigaeth, a distryw; a gwnaethant i'w caseion yn ol eu hewyllys eu hun.

6 Ac yn Susan y brenhinllys, yr Iuddewon a laddasant ac a ddifethasant bùm cant o wýr.

7 Parsandatha hefyd, a Dalphon, ac Aspatha,

8 Roratha hefyd, ac Adalia, ac Aridatha,

9 Parmasta hefyd, ac Arisai, Aridai hefyd, a Bajezatha,

10 Deng mab Haman mab Hammedatha, gwrthwynebwr yr Iuddewon, a laddasant hwy: ond nid estynasant eu llaw ar yr anrhaith.

11 ¶ Y dwthwn hwnnw nifer y lladdedigion yn Susan y brenhin-dy a ddaeth ger bron y brenhin.

12 A dywedodd y brenhin wrth Esther y frenhines, Yr Iuddewon a laddasant ac a ddifethasant yn Susan y brenhinllys, bùm cant o wýr, a deng mab Haman; yn y rhan arall o daleithiau y brenhin beth a wnaethant hwy? beth gan hynny yw dy ddymuniad? ac fe a roddir i ti; a pheth yw dy ddeisyfiad ym mhellach? ac fe a'i gwneir.

13 Yna y dywedodd Esther, O rhyglydda bodd i'r brenhin, caniatâer y fory i'r Iuddewon sydd yn Susan gwneuthur yn ol y gorchymyn heddyw: a chrogant ddeng mab Haman ar y pren.

14 A'r brenhin a ddywedodd am wneuthur felly, a'r gorchymyn a roddwyd yn Susan: a hwy a grogasant ddeng mab Haman.

15 Felly yr Iuddewon, y rhai oedd yn Susan, a ymgynnullasant ar y pedwerydd dydd ar ddeg o fis Adar hefyd, ac a laddasant dri chant o wýr yn Susan: ond nid estynasant eu llaw ar yr yspail.

16 A'r rhan arall o'r Iuddewon, y rhai oedd yn nhaleithiau y brenhin, a ymgasglasant, ac a safasant am eu heinioes, ac a gawsant lonyddwch gan eu gelynion, ac a laddasant bymtheng mil a thriugain o'u caseion: ond nid estynasant eu llaw ar yr anrhaith.

17 Ar y trydydd dydd ar ddeg o fis Adar y bu hyn, ac ar y pedwerydd dydd ar ddeg o hono y gorphwysasant, ac y cynnaliasant ef yn ddydd gwledd a gorfoledd.

18 Ond yr Iuddewon, y rhai oedd yn Susan, a ymgynnullasant ar y trydydd dydd ar ddeg o hono, ac ar y pedwerydd dydd ar ddeg o hono; ac ar y pymthegfed o hono y gorphwysasant, a gwuaethant ef yn ddydd cyfeddach a llawenydd.

19 Am hynny Iuddewon y pentrefi, y rhai oedd yn trigo mewn dinas-oedd heb gaerau, oedd yn cynnal y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis Adar, mewn llawenydd a chyfeddach, ac yn ddiwrnod daionus, ac i anfon rhannau i'w gilydd.

20 ¶ A Mordecai a ysgrifonodd y geiriau hyn, ac a anfonodd lythyrau at yr holl Iuddewon oedd trwy holl daleithiau y brenhin Ahasferus, yn agos ac ym mhell,

21 I ordeinio iddynt gadw y pedwerydd dydd ar ddeg o fis Adar, a'r pymthegfed dydd o hono, bob blwyddyn;

22 Megis y dyddiau y cawsai yr Iuddewon ynddynt lonydd gan eu gelynion, a'r mis yr hwn a ddychwelasai iddynt o dristwch i lawenydd, ac o alar yn ddydd daionus: gan eu cynnal hwynt yn ddyddiau gwledd a llawenydd, a phawb yn anfon anrhegion i'w gilydd, a rhoddion i'r rhai angenus.

23 A'r Iuddewon a gymmerasant arnynt wneuthur fel y dechreuasent, ac fel yr ysgrifenasai Mordecai attynt.

24 Canys Haman mab Hammedatha yr Agagiad, gwrthwynebwr yr holl Iuddewon, a arfaethasai yn erbyn yr Iuddewon, am eu difetha hwynt; ac efe a fwriasai Pwr (hwnnw yw y coel-bren) i'w dinystrio hwynt, ac i'w difetha:

25 A phan ddaeth Esther o flaen y brenhin, efe a archodd trwy lythyrau, ddychwelyd ei ddrwg-fwriad ef, yr hwn a fwriadodd efe yn erbyn yr Iuddewon, ar ei ben ei hun; a'i grogi ef a'i feibion ar y pren.

26 Am hynny y galwasant y dyddiau hynny Pwrim, ar enw y Pwr: am hynny, o herwydd holl eiriau y llythyr hwn, ac o herwydd y peth a welasant hwy am y peth hyn, a'r peth a ddi-gwyddasai iddynt,

27 Yr Iuddewon a ordeiniasant, ac a gymmerasant arnynt, ac ar eu had, ac ar yr holl rai oedd yn un â hwynt, na phallai bod cynnal y ddau ddydd hynny, yn ol eu hysgrifen hwynt, ac yn ol eu tymmor, bob blwyddyn:

28 Ac y byddai y dyddiau hynny i'w cofio, ac i'w cynnal trwy bob cenhedlaeth, a phob teulu, pob tal-aeth, a phob dinas; sef na phallai y dyddiau Pwrim hynny o fysg yr Iuddewon, ac na ddarfyddai eu coffadwriaeth hwy o blith eu had.

29 Ac ysgrifonodd Esther y frenhines merch Abihail, a Mordecai yr Iuddew, trwy eu holl rym, i sicrhâu ail lythyr y Pwrim hwn.

30 Ac efe a anfonodd lythyrau at yr holl Iuddewon, trwy y cant a'r saith dalaeth ar hugain o frenhiniaeth Ahasferus, a geiriau heddwch a gwirionedd;

31 I sicrhâu y dyddiau Pwrim hynny yn eu tymhorau, fel yr ordeiniasai Mordecai yr Iuddew, ac Esther y frenhines, iddynt hwy, ac fel yr ordeiniasent hwythau drostynt eu hun, a thros eu had, eiriau yr ymprydiau a'u gwaedd.

32 Ac ymadrodd Esther a gadarnhâodd achosion y dyddiau Pwrim hynny: ac ysgrifenydd hyn mewn llyfr.

PEN. X.

1 Mawredd Ahasferus, 3 a chyfodiad Mordecai.

A'R brenhin Ahasferus a osododd dreth ar y wlad, ac ar ynysoddedd y môr.

2 A holl weithredoedd ei rym ef, a'i gadernid, a hysbyswydd o fawredd Mordecai, a'r hwn y mawrhâodd y

brenhin ef, onid *ydylnt* hwy yn ysgrifenedig yn llyfr chronicl brenhinoedd Media a Persia?

3 Canys Mordecai yr Iuddeu oedd yn nesaf i'r brenhin Ahasferus, ac yn

fawr gan yr Iuddewon, ac yn gymmeradwy ym mysgr lliaws ei frodyr : yn ceisio daioni i'w bobl, ac yn dywedyd *am* heddwch i'w holl hiliog-aeth.

LLYFR JOB.

PEN. I.

1 Sancteiddrwydd Job, a'i gyfoeth, a'i dduwial ofal dros ei blant. 6 Satan yn ymddangos ger bron Duw; a thrwy enllib yn cael cennad i demtio Job. 13 Job yn ei golled am ei olud a'i blant, ac yn ei alar, yn bendithio Duw.

YR oedd gwr y'ngwlad Us a'i enw Job; ac yr oedd y gwr hwnnw yn berffaith ac yn uniawn, ac yn ofni Duw, ac yn cilio oddi wrth ddrygioni.

2 Ac iddo y ganwyd saith o feibion, a thair o ferched.

3 A'i olud oedd saith mil o ddefaid, a thair mil o gamelod, a phùm can iau o ychain, a phùm cant o asenod, a llawer iawn o wasanaethyddion; ac yr oedd y gwr hwn yn fwyaf o holl feibion y dwyrain.

4 A'i feibion ef a fient ac a wnaent wledd yn eu tai, bob un *ar* ei ddiwrnod; ac a anfonent ac a wahoddent eu tair chwïorydd, i fwytta ac i yfed gyd â hwynt.

5 A phan ddeuai dyddiau y wledd oddi amgylch, yna Job a anfonai ac a'u sancteiddiai hwynt, ac a gyfodai yn fore, ac a offrymmai boeth-offrymmau, *yn ol* eu rhifedi hwynt oll: canys dywedodd Job, Fy meibion ond odid a bechasant, ac a felldithiasant **DDUW** yn eu calonnau. Felly y gwnai Job yr holl ddyddiau hynny.

6 ¶ A dydd a ddaeth i feibion Duw ddyfod i sefyll ger bron yr **ARGLWYDD**; a Satan hefyd a ddaeth yn eu plith hwynt.

7 A'r **ARGLWYDD** a ddywedodd wrth Satan, O ba le yr ydwyt ti yn dyfod? A Satan a atebodd yr **ARGLWYDD**, ac a ddywedodd, O dramwy ar hyd y ddaear, ac o ymrodio ynddi.

8 A dywedodd yr **ARGLWYDD** wrth Satan, A ddeliaist ti ar fy ngwas Job, nad oes gyffelyb iddo ar y ddaear, yn

wr perffaith ac uniawn, yn ofni Duw, ac yn cilio oddi wrth ddrygioni?

9 Yna Satan a atebodd yr **ARGLWYDD**, ac a ddywedodd, Ai yn ddiachos y mae Job yn ofni Duw?

10 Oni chaeist o'i amgylch ef, ac o amgylch ei dŷ, ac ynghylch yr hyn oll *sydd* eiddo oddi amgylch? ti a fendithiaist waith ei ddwyllaw ef, a'i ddâ ef a gynnyddodd ar y ddaear.

11 Eithr estyn yn awr dy law, a chyffwrdd â'r hyn oll *sydd* ganddo, ac ese a'th felldithia o flaen dy wyneb.

12 A'r **ARGLWYDD** a ddywedodd wrth Satan, Wele yr hyn oll *sydd* eiddo ef yn dy law di; yn unig yn ei erbyn ef ei hun nac estyn dy law. Felly Satan a aeth allan oddi ger bron yr **ARGLWYDD**.

13 ¶ A dydd a ddaeth, pan oedd ei feibion ef a'i ferched yn bwytta ac yn yfed gwin yn nhŷ eu brawd hynaf.

14 A daeth cennad at Job, ac a ddywedodd, Yr ychain oedd yn aredig, a'r asenod oedd yn pori ger llaw iddynt;

15 A'r Sabeaid a ruthrasant, ac a'u dygasant ymaith; y llangeiau hefyd a darawsant hwy â min y cleddyf, a mi fy hunan yn unig a ddiengais i fynegi i ti.

16 Tra yr oedd hwn yn llefaru, un arall hefyd a ddaeth, ac a ddywedodd, Tân Duw a syrthiodd o'r nesoedd, ac a losgodd y defaid, a'r gweision, ac a'u hysodd hwynt; ond myfi fy hunan yn unig a ddiengais i fynegi i ti.

17 Tra yr *yoedd* hwn yn llefaru, un arall hefyd a ddaeth, ac a ddywedodd, Y Caldeaid a osodasant dair byddin, ac a ruthrasant i'r camelod, ac a'u dygasant ymaith, ac a darawsant y llangeiau â min y cleddyf; a minnau fy hun yn unig a ddiengais i fynegi i ti.

18 Tra yr *ydoedd* hwn yn llefaru, un arall hefyd a ddaeth, ac a ddywedodd, Dy feibion a'th ferched oedd yn bwytta ac yn yfed gwin yn nhŷ eu brawd hynaf:

19 Ac wele, gwŷnt mawr a ddaeth oddi ar yr anialwch, ac a darawodd wrth bedair congyl y tŷ, ac efe a syrthiodd ar y llangciau, a buant feirw; ond myfi fy hun yn unig a ddiengais i fynegi i ti.

20 Yna y cyfododd Job, ac a rwygodd ei fantell, ac a eilliodd ei ben, ac a syrthiodd i lawr, ac a addolodd

21 Ac a ddywedodd, Noeth y daethum o groth fy mam, a noeth y dychwelaf yno. Yr *ARGLWYDD* a roddodd, a'r *ARGLWYDD* a ddygodd ymaith; bendigedig fyddo enw yr *ARGLWYDD*.

22 Yn hyn i gyd ni phechodd Job, ac ni roddodd yn ynfyd *ddim* yn erbyn Duw.

PEN. II.

1 *Satan yn ymddangos ger bron Duw, ac yn cael cennad etto i demtio Job; 7 ac yn ei daro ef â chornwydydd blin. 9 Job yn ceryddu ei wraig am geisio ganddo fellthio Duw. 11 Ei dri chyfaill yn cyd-ddolurio âg ef mewn distawrwydd.*

A *DYDD* a ddaeth i feibion Duw ddyfod i sefyll ger bron yr *ARGLWYDD*; a Satan hefyd a ddaeth yn eu plith hwynt i sefyll ger bron yr *ARGLWYDD*.

2 A'r *ARGLWYDD* a ddywedodd wrth Satan, O ba le yr ydwyt ti yn dyfod? A Satan a atebodd yr *ARGLWYDD*, ac a ddywedodd, O dramwy ar hyd y ddaear, ac o ymrodio ynddi.

3 A'r *ARGLWYDD* a ddywedodd wrth Satan, A ddelaist ti ar fy ngwas Job, nad oes gyffelyb iddo ar y ddaear, yn wr perffaith ac uniawn, yn ofni Duw, ac yn cilio oddi wrth ddrygioni? ac yn parhau yn ei berffeithrwydd, er i ti fy annog i yn ei erbyn ef, i'w ddifa ef heb achos?

4 A Satan a atebodd yr *ARGLWYDD*, ac a ddywedodd, Croen am groen, a'r hyn oll *sydd* gan wr a ddyry efe am ei einioes.

5 Eithr estyn yn awr dy law, a chyffwrdd â'i esgyrn ef ac â'i gnawd,

ac efe a'th fellthio di o flaen dy wyneb.

6 ¶ A'r *ARGLWYDD* a ddywedodd wrth Satan, Wele ef yn dy law di; etto cadw ei hoedl ef.

7 ¶ Felly Satan a aeth allan oddi ger bron yr *ARGLWYDD*, ac a darawodd Job â chornwydydd blin, o wadn ei droed hyd ei goryn.

8 Ac efe a gymmerth gragen i ymgrafu â hi; ac a eisteddodd yn y lludw.

9 ¶ Yna ei wraig a ddywedodd wrtho, A wyt ti etto yn parhau yn dy berffeithrwydd? melldithia *DDUW*, a bydd farw.

10 Ond efe a ddywedodd wrthi, Lleferai fel y llefarai un o'r ynfydion: a dderbyniwn i gan *DDUW* yr hyn sydd dda, ac oni dderbyniwn yr hyn sydd ddrwg? Yn hyn i gyd ni phechodd Job â'i wefusau.

11 ¶ A phan glybu tri chyfaill Job yr holl ddrwg yma a ddigwyddasai iddo ef, hwy a ddaethant bob un o'i fangre ei hun; Eliphaz y Temaniad, a Bildad y Suhiad, a Sophar y Namathiad: canys hwy a gyttunasant i ddyfod i gyd-ofidio âg ef, ac i'w gysuro.

12 A phan ddyrchafasant eu llygaid o bell, ac heb ei adnabod ef, hwy a ddyrchafasant eu llef, ac a wylasant; rhwygasant hefyd bob un ei fantell, a thaenasant lwch ar eu pennau tu a'r nefoedd.

13 Felly hwy a eisteddasant gyd âg ef ar y ddaear saith niwrnod a saith noswaith; ac nid oedd *neb* a ddywedai air wrtho ef: canys gwelent fyned ei ddolur ef yn fawr iawn.

PEN. III.

1 *Job yn melldithio dydd ei enedigath. 13 Esmyrthder marwolaeth. 20 Job yn sifnganddo ei einioes, o achos ei gystudd.*

W *EDI* hyn Job a agorodd ei enau, ac a fellthiodd ei ddydd.

2 A Job a lefarodd, ac a ddywedodd,

3 Darfydded am y dydd y'm ganwyd ynddo, a'r nos y dywedwyd, Yn-nillwyd gwrryw.

4 Bydded y dydd hwnnw yn dy-

wyllwch, a Duw oddi uchod heb ei ystyried; ac na thywynned llewyrch arno.

5 Tywyllwch a chysgod marwol-aeth a'i halogo, ac arhosed cwmmwl arno; dued y diwrnod a'i dychryno.

6 Y nos honno, tywyllwch a'i cymmero; na chydier hi â dyddiau y flwyddyn, ac na ddeued i rifedi y misoedd.

7 Bydded y noswaith honno yn unig, ac na fydded gorfoledd ynddi.

8 A'r rhai a felldithiant y dydd, ac sydd barod i gyffroi eu galar, a'i mell-dithio hi.

9 A bydded sêr ei chyf-ddydd hi yn dywyll: disgwylied am oleuni, ac na fydded iddi; ac na chaffed weled y wawr ddydd:

10 Am na chauodd ddrysau croth fy mam, ac na chuddiodd ofid oddi wrth fy llygaid.

11 Paham na bûm farw o'r bru? na threngais pan ddaethum allan o'r groth?

12 Paham y derbyniodd gliniau fyfi? a phaham y *cevais* fronnau i sugno?

13 O herwydd yn awr mi a gawswn orwedd, a gorphwys, a huno: yna y buasai llonyddwch i mi;

14 Gyd â brenhinoedd a chyng-horwyr y ddaear, y rhai a adeiladasant iddynt eu hunain fannau ang-hyfannedd;

15 Neu gyd â thywysogion âg aur ganddynt, y rhai a lanwasant eu tai âg arian;

16 Neu fel erthyl cuddiedig, ni buaswn ddim; megis pludd bychain heb weled goleuni.

17 Yno yr annuwiolion a beidiant â'u cyffro; ac yno y gorphwys y rhai lluddedig.

18 Y rhai a garcharwyd a gânt yno lonydd ynghyd; ni chlywant lais y gorthrymmydd.

19 Bychan a mawr sydd yno; a'r gwas a ryddhâwyd oddi wrth ei feistr.

20 Paham y rhoddir goleuni i'r hwn sydd mewn llafur, a bywyd i'r gofidus ei enaid?

21 Y rhai sydd yn disgwyl am farwolaeth ac heb ei *chael*; ac yn cloddio

am dani yn fwy nag am drysorau cuddiedig?

22 Y rhai a lawenychant mewn hyfrydwch, ac a orfoleddant, pan gaffont y bedd?

23 Paham y rhoddir goleuni i'r dyn y mae ei ffordd yn guddiedig, ac y cauodd Duw arno?

24 Oblegid o flaen fy mwyd y daw fy uchenaid; a'm rhuadau a dywelltir megis dyfroedd.

25 Canys yr hyn a sawr ofnais a ddaeth arnaf, a'r hyn a arswydais a ddigwyddodd i mi.

26 Ni chefais na llonydd nac esmwythdra, ac ni orphwysais: er hynny daeth cynnwrf.

PEN. IV.

1 *Eliphaz yn ceryddu Job am na bâi ganddo ffydd, 7 yn dangos nad ar y cyfiawn, ond ar yr anwir y daw barnedigaeithau Duw. 12 Ei weledigaeith erchyll ef, i ddarostwag godid-ourgrwydd y creaduriaid ger bron Duw.*

YNA Eliphaz y Temaniad a atebodd ac a ddywedodd,

2 *Pe profem ni air wrthyt, a fyddai blin gennyt ti? ond pwy a all attal ei ymadroddion?*

3 Wele, ti a ddsygaist lawer, ac a gryfhêaist ddwyllaw wedi llaesu.

4 Dy ymadroddion a godasant i fyru yr hwn oedd yn syrthio; a thi a nerthaist y gliuniau oedd yn cammu.

5 Ond yn awr, daeth arnat tithau, ac y mae yn ffin gennyt; cyffyrddodd â thi, a chyffrôaist.

6 Onid *dyma* dy ofn di, dy hyder, perffeithrwydd dy ffydd, a'th obaith?

7 Cofia, attolwg, pwy, ac efe yn ddiniwed, a gollwyd? a pha le y torrwyd y rhai uniawn ymaith?

8 Hyd y gwelais i, y rhai a arddant anwiredd, ac a hauant ddrygioni, a'u medant.

9 Gan anadl Duw y difethir hwynt, a chan chwythad ei ffroenau ef y darfyddant.

10 Rhwad y llew, a llais y llew creulawn, a dannedd cenawon y llewod a dorrwyd.

11 Yr hen lew a fethodd o eisieu ysglyfaeth; a chenawon y llew mawr a wasgarwyd.

12 Ac attaf fi y dygwyd gair yn

ddirgel: a'm clust a dderbiniodd ychydig o hono.

13 Ym mhlith meddyliau *yn dyfod* o weledigaethau y nos, pau syrthio trwmgws ar ddyinion,

14 Ofu a ddaeth arnaf, a dychryn, ac a wnaeth i'm holl esgryn grynu.

15 Yna yspryd a aeth heibio o flaen fy wyneb; ac a wnaeth i flew fy nghnawd sefyll.

16 Efe a safodd ac nid adwaenwn ei agwedd ef: drychiolaeth *oedd* o flaen fy llygaid, *bu* distawrwydd, a mi a glywais *lef yn dywedyd*,

17 A fydd dyn marwol yn gyfiawn-ach na Duw? a fydd gwr yn burach na'i wneuthurwr?

18 Wele, yn ei wasanaethwyr ni roddes ymddiried; ac yn erbyn ei angelion y gosododd ynfydrwydd:

19 Pa faint llai ar y rhai sydd yn trigo mewn tai o glai, y rhai *sydd* â'u sail mewn pridd, y rhai a falurir yn gynt na gwyfyn?

20 O'r bore hyd hwyr y malurir hwynt; difethir hwynt yu dragywydd heb *neb* yn ystyried.

21 Onid aeth y rhagoriaeth *oedd* ynddynt ymaith? hwy a fyddant feirw, ac nid mewn doethineb.

PEN. V.

1 *Ynicedd a ddaw o eisieu ystyried.* 3 *Afwydd yw diwedd yr annwciol.* 6 *Rhaid yw costo Duw mewn adfyd.* 17 *Dedwydd ddiwedd ceryddon Dur.*

GALW yn awr, od oes *neb* a ettyb i ti, ac at bwy o'r saint y troi di?

2 Canys digllondeb a ladd yr ynfyd, a chenfigen a ladd yr annoeth.

3 Mi a welais yr ynfyd yn gwreiddio: ac a felldithiais ei drigfa ef yn ddisym-mwth.

4 Ei feibion ef a bellhêir oddi wrth iachawdwriaeth: dryllir hwynt hefyd yn y porth, ac nid oes gwaredydd.

5 Yr hwn y bwyty y newynog ei gynhauf, wedi iddo ei gymmeryd o blith drain, a'r sychedig a lwngc eu cyfoeth.

6 Er na ddaw cystudd allan o'r pridd, ac na flagura gofid allan o'r ddaear:

7 Ond dyn a aned i flinder, fel yr cheda gwreichionen i fynu.

8 Etto myfia ymgynghorwn â Duw: ac ar **D**uw y rhoddwn fy achos:

9 Yr hwn sydd yn gwneuthur pethau mawrion ac anchwiliadwy; rhyfeddol heb rifedi:

10 Yr hwn sydd yn rhoddi gwlaw ar wyneb y ddaear; ac yn danfon dyfroedd ar wyneb y meusydd:

11 Gan osod rhai isel mewn uchelder; fel y dyrchetir y galarus i iachawdwriaeth.

12 Efe sydd yn diddymmu amcanion y cyfrwys, fel na allo eu dwylaw ddwyn dim i ben.

13 Efe sydd yn dal y doethion yn eu cyfrwysdra: a chynghor y cyndyn a ddiddymmir.

14 Lliw dydd y cyfarfyddant â thywyllwch, a hwy a balsalant hanner dydd megis lliw nos.

15 Yr hwn hefyd a achub y tlawd rhag y cleddyf, rhag eu safn hwy, a rhag llaw y cadarn.

16 Felly y mae gobaith i'r tlawd, ac anwiredd yn cau ei safn.

17 Wele gwyn ei fyd y dyn a geryddo Duw; am hynny na ddiystyra gerydd yr Hollalluog.

18 Canys efe a glwyfa, ac a rwym: efe a archolla, a'i ddwyllaw ef a iachânt.

19 Mewn chwech o gyfyngderau efe a'th wared di; ie, mewn saith ni chyffwrdd drwg â thi.

20 Mewn newyn efe a'th wared rhag marwolaeth: ac mewn rhyfel rhag nerth y cleddyf.

21 Rhag ffirewyll tafod y'th guddir; ac ni ofni rhag dinystr pan ddelo.

22 Mewn dinystr a newyn y chwerddi; ac ni ofni rhag bwystfilod y ddaear.

23 Canys â cherrig y maes y *byddi* mewn cynghrair; a bwystfil y maes hefyd fydd heddychol â thi.

24 A thi a gei wybod y *bydd* heddwch yn dy luest: a thi a ymweli â'th drigfa, ac ni phechi.

25 A chei wybod hefyd mai lliosog *fydd* dy had, a'th hiliogaeth megis gwellt y ddaear.

26 Ti a ddeui mewn henaint i'r bedd, fel y cyfyd ysgafn o yd yn ei amser.

27 Wele hyn, ni a'i chwiliasom,

felly y mae: gwrando hynny, a gwybydd er dy fwyn dy hun.

PEN. VI.

1 Job yn dangos nad heb achos y mae yn cwyno: 8 yn deisyf cael marw, ac felly yn sicr ganddo y cuiff gysur: 14 yn argyhoeddi ei gyfeillion o angharedigrwydd.

A JOB a atebodd ac a ddywedodd,

2 O gan bwysu na phwysid fy ngofid, ac na chyd-godid fy nhrychineb mewn cloriannau!

3 Canys yn awr trymmach fyddai nâ thywod y môr: am hynny y pallodd gennyf.

4 O herwydd y mae saethau yr Hollalluog ynof, y rhai y mae eu gwenwyn yn yfed fy yspryd: dychrynfâau Duw a ymfyddinasant i'm herbyn.

5 A rua asyn gwÿllt uwch ben glaswellt? a fref ych uwch ben ei borthiant?

6 A fwyttêir peth diflas heb halea? a oes flas ar wyn wÿ?

7 Y pethau a wrthododd fy enaid eu cyffwrdd, sydd megis bwyd gofidus i mi.

8 O na ddeuai fy nymuniad! ac na roddai Duw yr hyn yr ydwyf yn ei ddisgwyl!

9 Sef rhingu bodd i DDUW fy nryllio, a gollwng ei law yn rhydd, a'm torri ymaith.

10 Yna cysur a fyddai etto i mi, iê, mi a ymgaledwn mewn gofid; nac arbeded, canys ni chelais ymadroddion y sanctaidd.

11 Pa nerth sydd i mi i obeithio? a pha ddiwedd fydd i mi, fel yr estynwn fy hoedl?

12 Ai cryfder cerrig yw fy nghryfder? a ydyw fy nghnawd o bres?

13 Onid ydyw fy nghymmorth ynof fi? a fwrwydd doethineb yn llwyr oddi wrthyf?

14 I'r cystuddiol y byddai trugaredd oddi wrth ei gyfaill; ond efe a adawodd ofn yr Hollalluog.

15 Fy mrodyr a'm twyllasant megis afon: aethant heibio fel llifeiriant afonydd;

16 Y rhai a dduasant gan rew, ac yr ymguddiodd eira ynddynt:

17 Yr amser y cynhesant, hwy a dorrir ymaith: pan wresogo yr hin, hwy a ddarfyddant allan o'u lle.

18 Llwybrau eu ffordd hwy a giliant: hwy a ânt yn ddiddym, ac a gollir.

19 Byddinoedd Tema a edrychasant, mintoieodd Seba a ddisgwyliasant am danynt.

20 Hwy a gywilyddiwyd, am iddynt obeithio; hwy a ddaethant hyd yno, ac a wladeiddiasant.

21 Canys yn awr nid ydych chwi ddim; chwi a welsoch fy nhaslu i lawr, ac a ofnasoch.

22 A ddywedais i, Dygwch i mi? neu, O'ch golud rhoddwch roddion drosof fi?

23 Neu, Gwardwch fi o law y gelyn? neu, Rhyddhêwch fi o law y cedyrn?

24 Dysgwch fi, a myfi a dawaf: a gwnewch i mi ddeall ym mha beth y camgymmerais.

25 Mor gryfion ydyw geiriau uniondeb! ond pa beth a argyhoedda argyhoeddiad un o honoch chwi?

26 Ai argyhoeddi ymadroddion a amcenwch chwi â geiriau un diobaith, y rhai sydd megis gwynt?

27 Chwi a ruthrwyd hefyd am ben yr amddifad, ac a gloddiwch bwl i'ch cyfaill.

28 Yn awr gan hynny byddwch foddolawn; edrychwch arnaf fi; canys y mae yn eglur i chwi os dywedaf gelwydd.

29 Dychwelwch, attolwg, na fydded anwiredd; iê, trowch etto, y mae fy nghyfiawnder yn hyn.

30 A oes anwiredd yn fy nhafod? oni ddeall tafod fy ngenau gam flas?

PEN. VII.

1 Job yn ei esgusodi ei hun am ddeisyfu angau; 12 yn cwyno anesmwythed yw arno, 17 ac mor wylidurrus ydyw Duw.

O NID oes amser trefynedig i ddyn ar y ddaear? onid yw ei ddyddiau ef megis dyddiau gwas cyflog?

2 Megis y dyheua gwas am gysgod, ac y disgwyl cyflog-ddyn wobwr ei waith:

3 Felly y gwnaethpwyd i mi feddiannu misoedd o oferedd, a nosweithiau blinion a osodwyd i mi.

PEN. VIII.

4 Pan orweddwyf, y dywedaf, Pa bryd y codaf, ac yr ymedy y nos? canys caf ddiagon o ymdroi hyd y cyfddydd.

5 Fy nghnawd a wisgodd bryfed a thom priddlyd: fy nghroen a agenodd, ac a aeth yn ffaidd.

6 Fy nyddiau sydd gynt nâ gwennol gwehydd, ac a ddarfuant heb obaith.

7 Cofia mai gwynt yw fy hoedl: ni wêl fy llygad ddaioni mwyach.

8 Y llygad a'm gwelodd, ni'm gwel mwyach: dy lygaid sydd arnaf, ac nid ydwyf.

9 Fel y derfydd y cwmwl, ac yr â ymaith: felly yr hwn sydd yn disgyn i'r bedd, ni ddaw i fynu mwyach.

10 Ni ddychwel mwy i'w dŷ: a'i le nid edwyn ef mwy.

11 Gan hynny ni warafunaf i'm genau; mi a lefaraf y'nghyfyngdra fy yspryd; myfi a gwynaf yn chwervder fy enaid.

12 Ai môr ydwyf, neu forfil, gan dy fod yn gosod cadwriaeth arnaf?

13 Pan ddywedwyf, Fy ngwely a'm cysura, fy ngorweddfa a esmwythâ fy nghwynfan;

14 Yna y'm brawychi â breuddwydion, ac a'm dychryni â gweledig-aethau:

15 Am hynny y dewisai fy enaid ymdagu, a marwolaeth yn fwy nâ'm hoedl.

16 Ffieiddiais einioes, ni fynnwn fyw byth: paid â mi, canys oferedd ydyw fy nyddiau.

17 Pa beth ydyw dyn, pan fawrhêt ef? a phan osodit dy feddwl arno?

18 Ac ymweled âg ef bob bore, a'i brofi ar bob moment?

19 Pa hyd y byddi heb gilio oddi wrthyf, ac na adewi fi yn llonydd tra llyngcwyf fy mhoeryn?

20 Myfi a bechais, beth a wnaif i ti, O geidwad dyn? paham y gosod-aist fi yn nôd i ti, fel yr ydwyf yn faich i mi fy hun?

21 A phaham na faddeui fy nghamwedd, ac na fwri heibio fy anwiredd? canys yn awr yn y llwch y gorweddaf, a thi a'm ceisi yn fore, ond ni byddaf.

1 Bildad yn dangos gyflawned ydyw Duw, gan ei fod yn gwneuthur â phawb yn ol ei weithred: 8 yn dangos o'r hen oesoedd gynt, mor sicr yw dilynstr y rhagrithiwr: 20 yn bwro at Job gyflawned y gwna Duw â phawb.

Y NA Bildad y Suhriad a attebodd ac a ddywedodd,

2 Pa hyd y dywedi di hynny? ac y bydd geiriau dy enau megis gwynt cryf?

3 A wyra Duw farn? neu a wyra yr Hollalluog gyfiawnder?

4 Os dy feibion a bechasant yn ei erbyn ef; a bwrw o hono ef hwyt ymaith am eu camwedd;

5 Os tydi a fore-godi at Duw, ac a weddii ar yr Hollalluog;

6 Os pur ac uniawn fyddi, yn wir efe a ddefry attat ti yr awrhon, ac a wna drigfa dy gyfiawnder yn llwyddiannus.

7 Er bod dy ddechreuad yn fychan: etto dy ddiwedd a gynnydda yn ddirfawr.

8 Oblegid gofyn, attolwg, i'r oes gynt, ac ymbarottoa i chwilio eu hynafiaid hwyt.

9 (Canys er doe yr ydym ni, ac ni wyddom ddim, o herwydd cysgod yw ein dyddiau ni ar y ddaear.)

10 Oni ddysgant hwy di? ac oni ddywedant i ti? ac oni ddygant ymadroddion allan o'u calon?

11 A gyfyd brwynen heb wlybaniaeth? a dŷf hesg heb ddwfr?

12 Tra fyddo hi etto yn wyrddlas heb ei thorri, hi a ywya o flaen pob glas-wellyn.

13 Felly y mae llwybrau pawb a'r sydd yn gollwng Duw dros gof, ac y derfydd am obaith y rhagrithiwr:

14 Yr hwn y torrir ymaith ei obaith; ac fel tŷ pryf coppyn y bydd ei hyder ef.

15 Efe a bwysa ar ei dŷ, ond ni saif, efe a ymeiſf ynddo, ond ni phery.

16 Y mae efe yn i'r o flaen yr haul, ac yn ei ardd y daw ei frig allan.

17 Plethir ei wraidd ef ynghylch y pentwr, ac efe a wêl le cerrig.

18 Os diwreiddia efe ef allan o'ile, efe a'i gwâd ef, gan ddywedyd, Ni'th welais.

19 Wele, dyma lawenydd ei ffordd ef: ac o'r ddaear y blagura eraill.

20 Wele, ni wrthyd Duw y perffaith, ac nid ymeist ef yn llaw y rhai drygionus;

21 Oni lanwo ef dy enau di â chwerthin, a'th wesusau â gorfoledd.

22 A gwisgir dy gaseion di â chywilydd, ac ni bydd llusty yr annuwiol.

PEN. IX.

¹ Job yn cydnabod gyfiawnerd yw Duw, ac yn dangos nad guriw ymryson âg ef. ²² Nad wrth ei gystudd y mae barnu gwiriondeb dyn.

YNA Job a atebodd ac a ddywedodd,

2 Yn wir mi a wn mai felly y mae: canys pa fodd y cyfiawnhéir dyn gyd â Duw?

3 Os mÿn ef ymryson âg ef, ni all ateb iddo am un peth o fil.

4 Ymae ef yn ddoeth o galon, ac yn alluog o nerth: pwy a ymgaledodd yn ei erbyn ef, ac a lwyddodd?

5 Yr hwn sydd yn symmud mynyddoedd, ac heb wybod iddynt: yr hwn sydd yn eu dymchwelyd hwynt yn ei ddigofaint.

6 Yr hwn sydd yn cynhyrfu y ddaear allan o'i lle, fel y cryno ei cholofnau hi.

7 Yr hwn a ddywed wrth yr haul, ac ni chyfyd: ac a selia ar y sér.

8 Yr hwn yn unig sydd yn taenu y nefoedd, ac yn sathru ar donnau y môr.

9 Yr hwn sydd yn gwneuthur Arc-turus, Orion, a Phleïades, ac ystafelloedd y dehau.

10 Yr hwn sydd yn gwneuthur pethau mawrion anchwiliadwy, a rhyfeddodau aneirif.

11 Wele, ef e a â heibio i mi, ac nis gwelaf ef; ac ef e a â rhagddo, ac ni chanfyddaf ef.

12 Wele, ef e a ysglyfaetha, pwy a'i lluddia? pwy a ddywed wrtho, Pa beth yr wyt yn ei wneuthur?

13 Oni thrÿ Duw ei ddigllonedd ymaith, dano ef y crymma cynnorthwywyr balchder.

14 Pa faint llai yr atebaf iddo ef, ac y gallaf ddewis fy ngeiriau i ymresymmu âg ef?

15 I'r hwn, pe bawn cyfiawn, nid atebwn, eithr ymbiliwn â'm barnwr.

16 Pe galwaswn, a phed atebasai ef e i mi, ni chredwn y gwrandawai ef fy lleferydd.

17 Canys ef e a'm dryllia â chorwynt, ac a amlhâ fy archollion yn ddiachos.

18 Ni ddioddef ef e i mi gymmeryd fy anadl: ond ef e a'm lleiww â chwerwder.

19 Os soniſ am gadernid, wele ef yn gadarn: ac os am farn, pwy a ddadleu drosof fi?

20 Os myfi a ymgyfiawnhâf, fy ngenau a'm barn yn euog: os perffaith y dywedaf fy mod, ef e a'm barn yn gildyn.

21 Pe byddwn berffaith, etto nid adwaenwn fy enaid: ffaidd fyddai gennyf fy einioes.

22 Dyma un peth, am hynny mi a'i dywedais: y mae ef yn difetha y perffaith a'r annuwiol.

23 Os lladd y ffrewyll yn ddisymmwth, ef e a chwarrd am ben profedigaeth y diniwed.

24 Y ddaear a roddwyd yn llaw yr annuwiol: ef e fwrw hûg dros wyn-ebau ei barnwyr hi: onid ê, pa le y mae, a phwy yw ef e?

25 A'm dyddiau i sydd gynt nâ rhedegwr: ffôant ymaith heb weled daioni.

26 Aethant heibio megis llongau buain; megis yr eheda eryr at ymborth.

27 Os dywedaf, Gollyngaf fy nghwyn dros gof; mi a adawaf fy nhrymder, ac a ymgysuraf:

28 Yr wyf yn ofni fy holl ddoluriau: gwn na'm berni yn wirion.

29 Os euog fyddaf, pahan yr ymfinaf yn ofer?

30 Os ymolchaf mewn dwfr eira, ac os glanhâf fy nwyllaw yn lân;

31 Etto ti a'm trochi yn y pwll; a'm dillad a'm ffeiddiant.

32 Canys nid gwr fel myfi yw ef e, fel yr atebwn iddo, ac y delem ynghyd i farn.

33 Nid oes rhyngom ni ddyddiwr a all osod ei law arnom ein dau.

34 Tynned ymaith ei wialen oddi arnaf; ac na ddychryned ei ofn ef fyfi:

35 Yna y dywedwn, ac nid ofnwn ef: ond nid felly y mae gyd â myfi.

PEN. X.

1 Job yn cymmeryd rhyddid i achwyn, ac yn ymlïw â Duw o achos ei gystudd. 18 yn cwyno ei fod yn fyw, ac yn erfyn cael ychydig esmwythdra cyn ei farw

Y MAE fy enaid yn blino ar fy einioes: arnaf fy hun y gadawaf fy nghwyn; ac yn chwervder fy enaid y lefaraf.

2 Dywedaf wrth DDUW, Na farn fi yn euog; gwna i mi wybod paham yr ymysoni â mi.

3 Ai da i ti orthrymmu, fel y distyrit waith dy ddwyllaw, ac y llwyrchit gynghor yr annuwiol?

4 Ai llygaid o gnawd sydd i ti? ai fel y gwel dyn y gweli di?

5 *A ydyw* dy ddyddiau di fel dyddiau dyn? *a ydyw* dy flynyddoedd di fel dyddiau gwr,

6 Pan geisi fy anwiredd, a phan ymfyni am fy mhechod?

7 Ti a wyddost nad ydwyf annuwiol; ac nid oes a waredo o'th law di.

8 Dy ddwyllaw di a'm gweithiasant, ac a'm cyd-luniasant o amgylch; etto fy nifetha yr wyt.

9 Cofia, attolwg, mai fel clai y gwnaethost fi; ac a ddygi di fi i'r pridd drachefn?

10 Oni thywelltaist fi fel llaeth; ac oni cheulaist fi fel caws?

11 Ti a'm gwisgaist i â chroen, ac â chnawd; ti a'm diffynnaist i âg esgyrn ac â gïau.

12 Bywyd a thrugaredd a ddarper-aist i mi, a'th ymgeledd a gadwodd fy yspryd.

13 A'r *pethau* hyn a guddiaist ti yn dy galon: gwn *fod* hyn gyd â thi.

14 Os pechaf, ti a'm gwyli, ac ni'm glanhêi oddi wrth fy anwiredd.

15 Os ydwyf annuwiol, gwae fi; ac os cyfiawn ydwyf, *er hynny* ni chodaf fy mhen: *yr ydwyf* yn llawn o warthrudd, am hynny gwel fy nghystudd:

16 Canys cynnyddu y mae: fy hela yr ydwyt fel llew creulawn: er hynny drachefn ti a wnei yn rhyfedd â mi.

17 Yr wyt ti yn adnewyddu dy dystion i'm herbyn, ac yn amlhâu dy ddigofaint wrthyf; cyfnewidiau a rhyfel *sydd* i'm herbyn.

18 Paham gan hynny y dygaist fi allan o'r groth? *O na* buaswn farw, ac na'm gwelsai llygad!

19 Mi a fuaswn megis pe na buaswn, a myfi a ddygasid o'r bru i'r bedd.

20 Onid ychydig *yw* fy nyddiau? paid *gan hynny*, gâd i'm lonydd, fel yr ymgysurwyf ychydig;

21 Cyn myned o honof lle ni ddychwelwyf, i dir tywyllwch a chysgod angau;

22 Tir tywyllwch fel y fagddu, a chysgod angau, a heb drefn; *lle y mae* y goleuni fel y tywyllwch.

PEN. XI.

1 *Sophar yn ceryddu Job am ei gyfiawnhâu ei hun, 5 ac yn dangos mor anchwiliadwy ydyw doethineb Duw. 13 Sicred yw bendith edifeitroch.*

A SOPHAR y Naamathiad a atebodd ac a ddywedodd,

2 Oni atebir amler geiriau? ac a gyfiawnhêir gwr siaradus?

3 Ai dy gelwyddau a wna i wŷr dewi? a phan watwarech, oni bydd a'th waradwyddo?

4 Canys dywedaist, Pur *ydyw* fy nysgeidiaeth, a glân ydwyf yn dy olwg di.

5 Ond, O na lefarai Duw, ac *nad* agorai ei wesusau yn dy erbyn,

6 A mynegi i ti ddirgeledigaethau doethineb, eu bod yn ddau cymmaint a'r hyn sydd! cydnebydd gan hynny i DDUW ofyn gennyf lai nag a haeddai dy anwiredd.

7 A elli di wrth chwilio gael gafael ar DDUW? a elli di gael yr Hollalluog hyd berffeithrwydd?

8 Cyfuwch a'r nefoedd *ydyw*, beth a wnei di? dyfnach nag uffern *yw*, beth a elli di ei wybod?

9 *Mae* ei fesur ef yn hŵy na'r ddaear ac yn llettach na'r môr.

10 Os tyrr efe ymaith, ac os carchara: os casgl ynghyd, pwy a'i rhwystra ef?

11 Canys efe a edwyn ofer ddyinion, ac a wêl anwiredd; onid ystyria efe gan hynny?

12 Dyn gwag er hynny a gymmer arno fod yn ddoeth; er geni dyn fel llwdn asen-wyllt.

13 Os dydi a barottôï dy galon, ac a estyni dy ddwyllaw atto ef;

14 Od oes drygioni yn dy law, bwrw ef ymaith ym mhell, ac na ddioddef i anwiredd drigo yn dy luestai:

15 Canys yna y codi dy wyneb yn ddiffrychau; i.e., byddi safadwy, ac nid ofni:

16 Oblegid ti a ollyngi dy ofid dros gof: fel dyfroedd y rhai a aethant heibio y cofi ef.

17 Dy oedran hefyd a fydd disgleiriach nâ hanner dydd; llewyrchi, a byddi fel y boreddydd.

18 Hyderus fyddi hefyd, o herwydd bod gobaith: i.e., ti a gloddi, ac a orweddi mewn diogelwch.

19 Ti a orweddi hefyd, ac ni bydd a'th ddychryno, a llawer a ymbiliant â'th wyneb.

20 Ond llygaid yr annuwiolion a ddiffygiant, metha ganddynt ffoi, a'u gobaith fydd fel ymadawiad yr enaid.

PEN. XII.

1 Job yn ei ymddiffyn ei hun yn erbyn ei gyfeillion oedd yn ei geryddu; 7 yn cydnabod fod Duw yn hollalluog.

A JOB a atebodd ac a ddywedodd,

2 Diau mai chwychwi sydd bobl; a chyd â chwi y bydd marw doethineb.

3 Eithr y mae gennyf fi ddeall fel chwithau, nid ydwyf fi waeth nâ chwithau; a phwy ni wyr y fath bethau a hyn?

4 Yr ydwyf fel un a watwarid gan ei gymmydog, yr hwn a eilw ar Duw, ac efe a'i hettyb: gwatwar-gerdd yw y cyfiawn perffaith.

5 Lamp ddiystyr ym meddwl y llwyddiannus, yw yr hwn sydd barod i lithro â'i draed.

6 Llwyddiannus yw lluestai yspeilwyr, ac y mae diogelwch i'r rhai sydd yn cyffroi Duw, y rhai y cyfoethoga Duw eu dwylaw.

7 Ond gofyn yn awr i'r anifeiliaid, a hwy a'th ddysgant, ac i ehediaid yr awyr, a hwy a fynegant i ti.

8 Neu dywed wrth y ddaear, a hi a'th ddysg: a physgod y môr a hysbysant i ti.

9 Pwy ni wyr yn y rhai hyn oll,

mai llaw yr ARGLWYDD a wnaeth hyn?

10 Yr hwn y mae einioes pob peth byw yn ei law, ac anadl pob math ar ddyn.

11 Onid y glust a farna ymadroddion? a'r genau a archwaetha ei fwyd?

12 Doethineb sydd mewn henuriaid; a deall mewn hir ddyddiau.

13 Gyd âg ef y mae doethineb a chadernid, cyngnor a deall sydd ganddo.

14 Wele, efe a ddistrywia, ac nid adeiledir: efe a gau ar wr, ac nid agorir arno.

15 Wele, efe a attal y dyfroedd, a hwy a sychant: efe a'u denfyn hwynt, a hwy a ddadymchwelant y ddaear.

16 Gyd âg ef y mae nerth a doethineb: efe biau y twylledig, a'r twyllodrus.

17 Efe sydd yn gwneuthur i gynghorhoriad fyned yn anrhaith; ac efe a ynyfda farnwyr.

18 Efe sydd yn dattod rhwym brenhioedd, ac yn rhwymo gwregys am eu llwynau hwynt.

19 Efe sydd yn gwneuthur i dywysogion fyned yn anrhaith; ac a blyga y rhai cedyrn.

20 Efe sydd yn dwyn ymaith ymadrodd y ffyddlawn; ac yn dwyn synwyr y rhai hen.

21 Efe sydd yn tywallt diystyrwch ar dywysogion; ac yn gwanhâu nerth y rhai cryfion.

22 Efe sydd yn datguddio pethau dyfnion allan o dywyllwch; ac yn dwyn cysgod angau allan i oleuni.

23 Efe sydd yn amlhâu y cenhedloedd, ac yn eu distrywio hwynt: efe sydd yn ehengi ar y cenhedloedd, ac efe a'u dwg hwynt i gyfyngdra.

24 Efe sydd yn dwyn calon penaethiaid pobl y ddaear; ac efe a wna iddynt grwydro mewn anialwch heb ffordd.

25 Hwy a balsalant yn y tywyllwch heb oleuni; ac efe a wna iddynt hwy gyfeiliorni fel meddwyn.

PEN. XIII.

1 Job yn argyhoeddi ei gyfeillion am eu bod yn dueddol, 14 yn dangos ei ymadiried yn Nuw; 20 ac yn dymuno cael gwybod ei bechodau, ac amcan Duw wrth ei gyfuddio ef.

WELE, fy llygad a welodd *hyn* oll; fy nghlust a'i clywodd ac a'i dealodd.

2 Mi a wn yn gystal a chwithau: nid ydwyf waeth na chwithau.

3 Yn wir myfi a lefaraf wrth yr Hollalluog, ac yr ydwyf yn chwenychu ymresymmu â Duw.

4 Ond rhai yn asio celwydd *ydych* chwi: meddygon diddym *ydych* chwi oll.

5 O gan dewi na thawech; a *hynny* a fyddai i chwi yn ddoethineb.

6 Clywch, attolwg, fy rheswm, a gwrandewch ar ddadl fy ngwefusau.

7 A ddywedwch chwi anwiredd dros DDUW? ac a ddywedwch chwi dywll er ei fwyn ef?

8 A dderbyniwch chwi ei wyneb ef? a ymrysonwch chwi dros DDUW?

9 Ai da *fydd hyn* pan chwilio efe chwi? a dwyllwch chwi ef fel twyllo dyn?

10 Gan geryddu efe a'ch cerydda chwi, os derbyniwch wyneb yn ddirgel.

11 Oni ddychryna ei ardderchowgrwydd ef chwi? ac oni syrth ei arswyd ef arnoch?

12 Cyffelyb i ludw *ydyw* eich coffadwriaeth chwi; a'ch cyrph i gyrph o glai.

13 Tewch, gadewch lonydd, fel y llefarwyf finnau; a deued arnaf yr hyn a *ddelo*.

14 Paham y cymmeraf fy nghnawd â'm dannedd? ac y gosodaf fy einioes yn fy llaw?

15 Pe lladdai efe fi, etto mi a obeithiaf ynddo ef: er hynny fy ffyrdd a ddiffynnaf ger ei fron ef.

16 Hefyd efe *fydd* iachawdwriaeth i mi: canys ni ddaw rhagrithiwr yn ei wdd ef.

17 Gan wrando gwrandewch fy ymadrodd, ac a fynegwyf, a'ch clustiau.

18 Wele yn awr trefnais *fy* achos, gwn y'm cyfiawnhêir.

19 Pwy ydyw yr *hwn* a ymddadleu â mi? canys yn awr os tawaf, mi a drengaf.

20 Ond dau *beth* na wna i mi: yna nid ymguddiaf rhagot.

21 Pellhâ dy law oddi arnaf: ac na ddychryned dy ddychryn fi.

22 Yna galw, a myfi a atebaf: neu myfi a lefaraf, ac ateb di fi.

23 Pa faint o gamweddau ac o bechodau *sydd* ynof? pâr i mi wybod fy nghamwedd a'm pechod.

24 Paham y cuddi dy wyneb, ac y cymmeri fi yn elyn i ti?

25 A ddrylli di ddeilen ysgwydedig? a ymlidi di softyn sych?

26 Canys yr wyt ti yn ysgrifenu pethau chwerwon yn fy erbyn; ac yn gwneuthur i mi feddiannu camweddau fy ieuengctid.

27 Ac yr ydwyf ti yn gosod fy nhraed mewn cyffion, ac yn gwylled ar fy holl lwybrau; ac yn nodi gwadnau fy nhraed.

28 Ac efe, megis pydrni a heneiddia, fel dilledyn yr hwn a ysa gwyfyn.

PEN. XIV.

1 Job yn ymbil â Duw am ei ffafr, o herwydd byrrred oes dyn, a sicred marwolaeth. 7 Er nas gellir cael einioes, wedi ei cholli unwaith, etto y mae efe yn disgwyl am gael ei newidio. 16 Trwy bechod y mae y creadur dan lygredigaeth.

DYN a aned o wraig *sydd* fyr o ddyddiau, a llawn o helbul.

2 Fel blodeuyn y daw allan, ac y torrir ef ymaith; ac efe a gilia fel cysgod, ac ni saif.

3 A agori di dylgaid ar y fath yma? ac a ddygi di fi i farn gyd â thi?

4 Pwy a ddyry *beth* glân allan o *beth* aflan? neb.

5 Gan *fud* ei ddyddiau ef wedi eu rhagderfynu, rhifedi ei fisoedd ef gyd â thi, a gosod o honot ei derfynau, fel nad êl drostynt:

6 Tro oddi wrtho, fel y gorphwyso, hyd oni orpheno, fel gwas cyflog, ei ddiwrnod.

7 Canys y mae gobaith o bren, er ei dorri, y blagura efe etto, ac na phaid ei flagur ef â *thyf*.

8 Er heneiddio ei wreiddyn ef yn y ddaear, a marweiddio ei foncyff ef yn y pridd;

9 Efe a flagura oddi wrth arogl dyfroedd, ac a fwrw ganghennau fel planhigyn.

10 Ond gwr a fydd marw, ac a dorrir ymaith; a dyn a drenga, a phale y mae?

11 Fel y mae dyfroedd yn pallu o'r

môr, a'r afon yn myned yn ddiysbydd, ac yn sychu:

12 Felly gwr a orwedd, ac ni chyfyd hyd oni *byddo* heb nesoedd; ni ddihunant, ac ni ddeffroant o'u cwsg.

13 O na chuddit fi yn y bedd! *na'm* cedwit yn ddirgel, nes troi dy lid ymaith; *na* osodit amser nodedig i mi, a'm cofio!

14 Os bydd gwr marw, a fydd efe byw *drachefu*? disgwyliaf holl ddyddiau yr milwriaeth, hyd oni ddelo fy nghyfnewidiad.

15 Gelwi, a myfi a'th atebaf; chwennychi waith dy ddwyllaw.

16 Canys yr awr hon y rhifi fy nghamrau: onid wyt yn gwylid ar fy mhochod?

17 Fy nghamwedd a selied mewn côd; a thi a wniaist i fynu fyanwiredd.

18 Ac yn wir, y mynydd a syrthio a ddiiflanna; a'r graig a symmudir o'i lle.

19 Dyfroedd a dreuliant y cerrig; yr wyt yn golchi ymaith y pethau sydd yn tyfu o bridd y ddaear, ac yn gwneuthur i obaith dyn golli.

20 Yr wyt yn ei orchfygu ef yn dragwydd, fel yr elo ymaith: a chan newidio ei wyneb ef, yr wyt yn ei ddanfon ef i ffordd.

21 Ei feibion ef a ddaw i anrhydedd, ac nis gwybydd efe: a hwy a ostyngir, ac ni w'yr efe oddi wrthynt:

22 Ond ei gnawd arno a ddoluria, a'i enaid ynddo a alara.

PEN. XV.

¹ *Eliphaz yn ceryddu Job am ei annuwioldeb yn ei gyfaunhâu ei hun; 17 ac yn profi o bennau yr hen bobl, mor anesmwyth yw yr annuwiol.*

YNA Eliphaz y Temaniad a atebodd ac a ddywedodd,

2 A adrodd *gwr* doeth wybodaeth o wynt? ac a leinw efe ei fol â'r dwyreinwynt?

3 A ymresymma efe â gair ni fuddia? neu âg ymadroddion *y rhai* ni wna efe lesâd â hwynt?

4 Yn ddiau ti a dorraist ymaith ofn: yr ydwynt yn attal gweddi ger bron Duw.

5 Canys dy enau a draetha dy anwir- edd; ac yr wyt yn dewis tafod y cyfrwys.

6 Dy enau di sydd yn dy fwrw yn

euog, ac nid myfi: a'th wesusau sydd yn tystiolaethu yn dy erbyn.

7 A aned tydi yn gyntaf dyn? a lunied tydi o flaen y bryniau?

8 A glywaist ti gyfrinach Duw? ac a atteli di ddoethineb gyd â thi dy hun?

9 Beth a wyddost ti a'r nas gwyddom ni? *beth* a ddealli di, heb fod hynny hefyd gennym ninnau?

10 Y *mae* yn ein mysg ni y penllwyd, a'r oedramus hefyd; hyn o oedran nâ'th dad di.

11 Ai bychan gennyt ti ddiddanwch Duw? a oes dim dirgel gyd â thi?

12 Pa beth sydd yn dwyn dy feddwl oddi arnat? ac ar ba beth yr amneidia dy lygaid,

13 Gan i ti droi dy feddwl yn erbyn Duw, a gollwng y *fath* eiriau allan o'th enau?

14 Pa beth *yw* dyn, i fod yn lân? a'r hwn a aned o wraig, i fod yn gyfiawn?

15 Wele, ni roddes efe ymddiried yn ei saint; a'r nesoedd nid ydynt lân yn ei olwg ef.

16 Pa faint mwy ffaidd a drewedig *ydyw* dyn, yr hwn sydd yn yfed anwir- edd fel dwfr?

17 Dangosaf i ti, gwranddo arnaf; a'r hyn a welais a fynegaf.

18 Yr hyn a fyngodd gwyr doethion oddi wrth eu tadau, ac nis celasant:

19 I'r rhai yn unig y rhoddwyd y ddaear: ac ni ddaeth allud yn eu plith hwy.

20 Holl ddyddiau yr annuwiol y bydd efe yn ymosidio: a rhifedi y blynyddoedd a guddiwyd oddi wrth y traws.

21 Trwst ofnadwy *sydd* yn ei glustiau ef: mewn heddwch y daw y di- ystrydd arno.

22 Ni chred efe y dychwel allan o dywyllwch: ac y mae y cleddyf yn gwylid arno.

23 Y mae efe yn crwydro am fara, pa le *y byddo*: efe a w'yr fod dydd tywyllwch yn barod wrth ei law.

24 Cystudd a chyfyngdra a'i braw- ycha ef; *hwy* a'i gorchlifigant, fel bren- hin parod i ryfel.

25 Canys efe a estynodd ei law yn

erbyn Duw; ac yn erbyn yr Hollalluog yr ymnerthodd.

26 Efe a rêd yn y gwddf iddo ef, trwy dewdwr torrau ei dariannau :

27 Canys efe a dôdd ei wyneb â'i frasder : ac a wnaeth dyrch o *floneg* ar ei denewynau.

28 A thrigo y mae mewn dinasoedd wedi eu dinystrio, a thai anghyfanedd, y rhai sydd barod i fod yn garneddau.

29 Ni chyfoethoga efe, ni phery ei olud ef chwaith; ac nid estyn efe eu perffeithrwydd hwy ar y ddaear.

30 Nid ymedy efe allan o dywyllwch, y fflam a wywa ei frig ef; ac efe a ymedy trwy anadl ei enau ef.

31 Yr *hwn* a dwylled nac ymddirieded mewn oferedd : canys oferedd fydd ei wobr ef.

32 Efe a dorri ymaith cyn ei ddydd; a'i gangen ni lasa.

33 Efe a ddihidla ei rawn anadfedd fel gwinwydden; ac a fwrw ei flodeuyn fel olew-wydden.

34 Canys cynnulleidfa rhagrithwyr fydd unig : a thân a ysa luestai gwobrwyr.

35 Y maent yn ymddwyn blinder, ac yn esgor ar wagedd : a'u bol sydd yn darpar twyll.

PEN. XVI.

1 *Job yn beio ar ei gyfeillion, eu hannhrugarocced; 7 yn dangos mor dostur yw ei gyflwr, 17 ac yn ymddiffyn ei ddiniweidrwydd.*

A JOB a atebodd ac a ddywedodd,

2 Clywais lawer o'r fath hyn : cysurwyr gofidus *ydych* chwi oll.

3 Oni *cheir* diwedd ar eiriau ofer? neu pa beth sydd yn dy gryfhâu di i ateb?

4 Mi a fedrwn ddywedyd fel chwithau : pe byddai eich enaid chwi yn lle fy enaid i, medrwn bentyrro geiriau i'ch erbyn, ac ysgwyd fy mhen arnoch.

5 Ond mi a'ch cryfhâwn chwi â'm genau; a symmudiad fy ngwefusau a esmwythâi eich gofid.

6 Os llefaraf fi, nid esmwythâ fy nolur; ac os peidiaf, ai llai fy ngofid?

7 Ond yn awr efe a'm blinodd i; anrheithiaist fy holl gynnulleidfa :

8 A chroen-grychaist fi, a hynny

sydd dystiolaeth : a'm culni yn codi ynof, a dystiolaetha yn fy wyneb.

9 Yn ei ddigllondeb *y'm* rhwyga yr lwn a'm casâ : efe a ysgyrniga ddannedd arnaf; fy ngwrthwynebwr a flaenllymmodd ei lygaid yn fy erbyn.

10 Hwya ledasant eu safnau arnaf; tarawsant fy nghernau yn ddirmygus; ymgasglasant ynghyd yn fy erbyn.

11 Duw a'm rhoddes i'r anwir; ac a'm trodd i ddwyllaw yr annuwiolion.

12 Yr oeddwn yn esmwyth, ond efe a'm drylliodd, ac a ymaffodd yn fy ngwddf, ac a'm drylliodd yn chwilfriw, ac a'm cododd yn nôd iddo ei hun.

13 Ei saethyddion ef sydd yn fy amgylchu; y mae efe yn hollti fy arenau, ac nid ydyw yn arbed; y mae yn tywallt fy mustl ar y ddaear.

14 Y mae yn fy rhwygo â rhwygiad ar rwygiad : y mae efe yn rhedeg arnaf fel cawr.

15 Gwnïais sachlen ar fy nghroen, a halogais fy nghorn yn y llwch.

16 Fy wyneb sydd fudr gan wylu, a chysgod marwolaeth *sydd* ar fy amrantau :

17 Er nad oes gamwedd yn fy nwyllaw; a *bod* fy ngweddi yn bur.

18 O ddaearen, na orchuddia fy ngwaed, ac na fydded lle i'm gwaedd.

19 Wele hefyd yn awr fy nhyst yn y nefoedd; a'm tystiolaeth yn yr uchelder.

20 Fy nghyfeillion sydd yn fy ngwawdio : fy llygad a ddiferodd *ddagrau* wrth Dduw.

21 O *na* chai un ymddadleu â Duw dros ddyn, fel mab dyn dros ei gymmydog!

22 Canys *pan ddél* ychydig flynyddoedd, yna mi a rodiaf lwybr *ar hyd* yr *hwn* ni ddychwelaf.

PEN. XVII.

1 *Job yn apelio oddi wrth ddygnion at Dduw. 6 Y gall anhhrugarodd dygnion wrth y cystuddiol, beri i'r duwiol synnu; ond nas gull beri iddynt ddigalonni. 11 Nad mewn bywyd, ond mewn marwolaeth, y mae ei oraith ef.*

FY anadl a lygrwyd, fy nyddiau a ddiffoddwyd, beddau *sydd barod* i mi.

2 Onid oes watwarwyd â mi?

ac onid yw fy llygad yn aros yn eu chwerwedd hwynt?

3 Dyro i lawr yn awr, dyro i mi feichiau gyd â thi: pwy *ydwy* esfe a dery ei law yn fy llaw i?

4 Canys cuddiaist eu calon hwynt oddi wrth ddeall: am hynny ni ddyrchefi di *hwyt*.

5 Yr hwn a ddywed weniath i'w gyfeillion, llygaid ei feibion esfe a ballant.

6 Yn ddiâu esfe a'm gosododd yn ddiareb i'r bobl, ac o'r blaen yr oeddw'n megis tympan iddynt.

7 Am hynny y tywyllodd fy llygad gan-ddigllonedd, ac *y mae* fyaelodau oll fel cysgod.

8 Y rhai uniauwn a synnant am hyn; a'r diniwed a ymgyfyd yn erbyn y rhagrithiwr.

9 Y cyfiawn hefyd a ddeil ei ffordd; a'r glân ei ddwyllaw a chwanea gyfder.

10 Ond chwi oll, dychwelwch, a deuwch yn awr: am na chaf fi *wr* doeth yn eich plith chwi.

11 Fy nyddiau a aeth heibio, fy amcanion a dynned ymaith; *sef* meddyliau fy nghalon.

12 Gwmanant y nos yn ddydd: byr *yw* y goleuni, o herwydd tywyllwch.

13 Os disgwyliaf, y bedd *sydd* dŷ i mi: mewn tywyllwch y cyweiriaf fy ngwely.

14 Gelwais ar y pwll, Tydi *yw* fy nhad: ar y pryf, Fy mam a'm chwaer *wyl*.

15 A pha le yn awr *y mae* fy ngobaith? pwy hefyd a genfydd fy ngobaith?

16 Disgynant i farrau y pwll, pan *fyddo ein* cyd-orphwysfa yn y llwch.

PEN. XVIII.

1 *Bildad yn beio ar Job, am ei ryfgyg a'i anni-oddefgarwch. 5 Trueni yr annuwiol.*

A BILDAD y Suhriad a atebodd ac a ddywedodd,

2 Pa *bryd* y derfydd eich ymadrodd? ystyriwch, wedi hynny ninnau a lesarwn.

3 Paham y cyfrifed nyni fel anifeiliaid? ac yr ydym yn wael yn eich golwg chwi?

4 O yr hwn sydd yn rhwygo ei

cnaid yn ei ddigllondeb: ai er dy fwyn di y gadewir y ddaear? neu y symmudir y graig allan o'i lle?

5 Ië, goleuni yr annuwiolion a ddiffoddir, a gwreichionen ei dân esfe ni lewyrcha.

6 Goleuni a dywylla yn ei luesty esfe; a'i lusern a ddiffydd gyd âg esfe.

7 Camrau ei gryfder esfe a gyfyngir, a'i gynghor ei hua a'i bwrw esfe i lawr.

8 Canys esfe a deflir i'r rhwyd erbyn ei draed, ac ar faglau y rhodia esfe.

9 Magl a ymeifl yn ei sawdl *esfe*, a'r gwilliad fydd trech nag esfe.

10 Hoeyn a guddied iddo esfe yu y ddaear, a magl iddo ar y llwybr.

11 Braw a'i brawycha esfe o amgylch, ac a'i gyrr i *gymmeryd* ei draed.

12 Ei gryfder fydd newynllyd, a dinystr *fydd* parod wrth ei ystlys.

13 Efe a ysa gryfder ei groen esfe: cyntaf-anedig angau a fwytty ei gryfder esfe.

14 Ei hyder esfe a dynnir allan o'i luesty: a *hynny* a'i harwain esfe at frenhin dychryniadau.

15 Efe a drig yn ei luest esfe, am nad eiddo esfe *ydwy*: brwmstan a wasgerir ar ei drigfa esfe.

16 Ei wraidd a sychant oddi tan-odd, a'i frig a dorrir oddi arnodd.

17 Ei goffadwriaeth a gollir o'r ddaear, ac ni bydd enw iddo ar wyneb yr heol.

18 Efe a yrrir allan o oleuni i dywyllwch: esfe a ymlidir allan o'r byd.

19 Ni *bydd* iddo fab nac wŷr ym mysg ei bobl; nac un wedi ei adael yn ei drigfannau esfe.

20 Y rhai a ddél ar ei ol, a synna arnynt o herwydd ei ddydd esfe; a'r rhai o'r blaen a gawsant fraw.

21 Yn wir, dyma drigleoedd yr anwir; a dyma le *y dyn* nid edwyn DDUW.

PEN. XIX.

1 *Job yn cwyno grealoned yw ei gyfeillion; ac yn dangos fod ynddo ef ddiagon o drueni i borthi eu grealondeb hwy. 21, 28 Yn ymbil am dosturi, 25 ac yn credu yr ail-gyfodiad.*

A JOB a atebodd ac a ddywed-odd,

2 Pa hyd y cystuddiuch fy enaid ? ac y'm drylliuch â geiriau ?

3 Dengwaith bellach y'm gwaradwyddasoch ; ac nid cywilydd gennych ymgaledu i'm herbyn.

4 Hefyd pe byddai wir wneuthur o honof fi yn amryfus ; gyd â mi y trig fy amryfusedd.

5 Yn wir os ymfawrygwch yn fy erbyn, a dadleu fy ngwaradwydd i'm herbyn :

6 Gwybyddwch yn awr mai Duw a'm dymchwelodd i, ac a'm hamgylchodd â'i rwyd.

7 Wele, llefas rhag trawsder, ond ni'm hattebir : gwaeddas, ond nid oes farn.

8 Efe a gauodd fy ffordd, fel nad elwyf drosodd : y mae efe yn gosod tywyllwch ar fy llwybrau.

9 Efe a ddiosgodd fy ngogoniant oddi am danaf ; ac a ddygodd ymaith goron fy mhen.

10 Y mae efe yn fy nistrywio oddi amgylch, ac yr ydwyf yn myned ymaith : ac efe a symmudodd fy ngobaith fel pren.

11 Gwnaeth hefyd i'w ddigofaint gynneu yn fy erbyn ; ac a'm cyfrifodd iddo fel un o'i elynion.

12 Ei dorfoedd sydd yn dyfod ynghyd, ac yn palmantu eu ffyrdd yn fy erbyn, ac yn gwersyllu o amgylch fy mhabeil.

13 Efe a bellhâodd fy mrodyr oddi wrthyf, a'r rhai oedd yn fy adnabod hefyd a ymddieithrasant oddi wrthyf.

14 Fy nghyfnasaf a ballasant, a'r rhai oedd o'm cydnabod a'm hanghofiasant.

15 Y rhai oedd yn trigo yn fy nhŷ, a'm morwynion, sydd yn fy nghyfrif yn ddieithr : allud ydwyf yn eu golwg.

16 Gelwais ar fy ngwasanaethwr, ac nid attebodd ; ymbiliais âg ef â'm genau.

17 Ddieithr oedd fy anadl i'm gwraig, er ymbil o honof â hi er mwyn fy mhlant o'm corph.

18 Plant hefyd a'm diystyrent : cyfodais, a dywedasant i'm herbyn.

19 Fy holl gyfrinachwyr sydd yn

fy ffieiddio : a'r rhai a gerais a droisant yn fy erbyn.

20 Fy esgyrn a lynodd wrth fy nghroen, ac wrth fy nghnawd ; ac â chroen fy nannedd y diengais.

21 Trugarhêwch wrthyf, trugarhêwch wrthyf, fy nghyfeillion ; canys llaw Duw a gyffyrddodd â mi.

22 Paham yr ydych chwi yn fy erlid i fel Duw, heb gael digon ar fy nghnawd ?

23 O nad ysgrifenid fy ngeiriau yn awr ! O na argreffid hwynt mewn llyfr !

24 O nad ysgrifenid hwynt yn y graig drws byth â phin o haiarn ac â phlwm !

25 Canys myfi a wn fod fy Mhrynwyr yn fyw, ac y saif yn y diwedd ar y ddaear.

26 Ac er ar ol fy nghroen i bryfed ddifetha y corph hwn, etto caf weled Duw yn fy nghnawd :

27 Yr hwn a gaf fi i mi fy hun ei weled, a'm llygaid a'i gwelant, ac nid arall ; er i'm harennau ddarfod ynof.

28 Eithr chwi a ddylech ddywedyd, Paham yr erlidiwn ef ? canys gwreiddyn y matter a gaed ynof.

29 Ôfnwch am danoch rhag y cleddyf : canys y mae digofaint yn dwyn cospedigaethau y cleddyf, fel y gwybyddoch fod barn.

PEN. XX.

Sophar yn dangos cysfwr a rhan yr annuociol.

YNA Sophar y Naamathiad a attebodd ac a ddywedodd,

2 Am hynny y mae fy meddyliau yn peri i mi atteb ; ac am hyn y mae brys arnaf.

3 Yr ydwyf yn clywed cerydd gwaradwyddus i mi ; ac y mae yspryd fy neall yn peri i mi atteb.

4 Oni wyddost ti hyn erioed, er pan osodwyd dyn ar y ddaear,

5 Mai byr yw gorfoledd yr annuociolion, a llawenydd y rhagrithwyr dros funud awr ?

6 Pe dyrchafai ei odidowgrwydd ef i'r nefoedd, a chyrlhaeddyd o'i ben ef hyd y cymmylau ;

7 Efe a gollir yn dragywydd fel ei

dom: y rhai a'i gwelsant a ddywedant, Pa le y mae efe?

8 Efe a eheda ymaith megis breuddwyd, ac ni cheir ef: ac efe a ymlidir fel gweledigaeth nos.

9 Y llygad a'i gwelodd, ni wél ef mwy: a'i le ni chenfydd mwy o hono.

10 Ei feibion a gais foddloni y tlodion: a'i ddwyllaw a roddant adref eu golud hwynt.

11 Ei esgyrn sydd yn llawn o bechod ei ieuengctid, yr hwn a orwedd gyd âg ef yn y pridd.

12 Er bod drygioni yn felus yn ei enau ef; er iddo ei gau dan ei dafod;

13 Er iddo ei arbed, ac heb ei ado; eithr ei attal o fewn taflod ei enau:

14 Ei fwyd a drŷ yn ei amysgaroedd: bustl aspiaid *ydyw* o'i fewn ef.

15 Efe a lyngcodd gyfoeth, ac efe a'i chwyda: Duw a'i tym allan o'i fol ef.

16 Efe a sugn wenwyn aspiaid: tafod gwiber a'i lladd ef.

17 Ni chaiff weled afonydd, ffrydiau, ac aberoedd o fel ac ymenyn.

18 Y mae efe yn rhoddi adref yr hyn a lafuriodd am dano, ac nis llwngc: yn ol ei olud y rhydd adref, ac heb gael llawenydd o hono.

19 Am iddo ddryllio, a gadaw y tlodion; ysglyfaethu tŷ nid adeiladodd;

20 Diau na chaiff lonydd yn ei fol, na weddill o'r hyn a ddymunodd.

21 Ni bydd gweddill o'i fwyd ef; am hynny ni ddisgwyl neb am ei ddâ ef.

22 Pan gyflawner ei ddiagonoldeb, cyfyng fydd arno; llaw pob *dyn* blin a ddaw arno.

23 Pan fyddo efe ar fedr llenwi ei fol, Duw a ddenfyn arno angerdd ei ddigofaint; ac a'i gwlawia hi arno ef ym mysg ei fwyd.

24 Efe a ffŷy oddi wrth arfau haiarn; a'r bwa dur a'i trywana ef.

25 Efe a dynhir, ac a ddaw allan o'r corph, a gloyw-lafn a ddaw allan o'i fustl ef; dychryn fydd arno.

26 Pob tywyllwch a fydd cuddiedig yn ei ddirgeloedd ef: tân heb ei chwythu a'i hysa ef: yr hyn a adawer yn ei luestai ef, a ddrygir

27 Y nefoedd a ddatguddiant ei

anwiredd ef, a'r ddaear a gyfyd yn ei erbyn ef.

28 Cynnydd ei dŷ ef a gilia: ei ddâ a lifa ymaith yn nydd ei ddigofaint ef.

29 Dyma ran dyn annuwiol gan DDUW; a'r etifeddiaeth a osodwyd iddo gan DDUW.

PEN. XXI.

1 *Job yn dangos fod iddo achos i ofidio, ic, ym marn dyn.* 7 *Bod yr annuwiol weithiau yn gymmaint eu llycyddiant, ag y pair iddynt ddiystyru Duw:* 16 *a bod eu dinystr hwy weithiau yn eglur.* 23 *Nad oes ragor rhwng y llywyddiannus a'r truenus yn angau;* 30 *ac mai mewn byd arall y mae barnedigaeth yr annuwiol.*

A JOB a attebodd ac a ddywedodd,

2 Gan wrando gwrandewch fy ymadrodd; a bydded hyn yn lle eich cysur.

3 Dioddefwch fi, a minnau a lefaraf; ac wedi i mi ddywedyd, gwarwarwch.

4 A minnau, *ydwys* fi yn *gwneithur* fy nghwyn wrthi ddyn? ac os *ydwys*, paham na byddai gyfyng ar fy spryd?

5 Edrychwch arnaf, a synnwch; a gosodwch eich llaw ar eich ganau.

6 Minnau pan gofiwyf, a ofnaf; a dychryn a ymeist yn fy nghnawd.

7 Paham y mae yr annuwiolion yn byw, yn heneiddio, ac yn cryfhâu *mewn* cyfoeth?

8 Eu had hwy *sydd* safadwy o'u blaen gyd â hwynt, a'u hiliogaeth yn eu golwg.

9 Eu tai *sydd mewn* heddwch allan o ofn; ac nid *ydyw* gwialen Duw arnynt hwy.

10 Y mae eu tarw hwynt yn cyffôi, ac ni chyll ei had; ei fuwch ef a fwrlo, ac nid erthyla.

11 Danfonant allan eu rhai bychain fel diadell, a'u bechgyn a neidiant.

12 Cymmerant dympan a thelyn, a llawenychant wrth lais yr organ.

13 Treuliant eu dyddiau mewn daioni, ac mewn moment y disgynant i'r bedd.

14 Dywedant hefyd wrth DDUW, Cilia oddi wrthym; canys nid ydym yn chwennych gwybod dy ffyrdd.

15 Pa beth *ydyw* yr Hollalluog,

fel y gwasaenathem ef? a pha fudd fydd i ni os gweddiwn arno?

16 Wele, nid *ydyw* eu daioni hwy yn eu llaw eu hun: pell yw cynghor yr annuwiol oddi wrthyf fi.

17 Pa sawl gwaith y diffydd canwyll yr annuwiolion? ac y daw eu dinystr arnynt hwy? *DUW* a ran otidiau yn ei ddig.

18 Y maent hwy fel sofr o flaen gwynt, ac fel mân-us yr hwn a gipia y corwynt.

19 Duw a guddia ei anwiredd ef i'w feibion: efe a dâl iddo, ac efe a'i gwybydd.

20 Ei lygaid a welant ei ddinystr ef; ac efe a yf o ddigofaint yr Hollalluog.

21 Canys pa wynfyd *sydd ganddo* ef yn ei dŷ ar ei ol, pan hannerer rhifedi ei fisoedd ef?

22 A ddysg *neb* wybodaeth i Dduw? gan ei fod yn barnu y rhai uchel.

23 Y naill sydd yn marw yn ei gyflawn nerth, ac *efe* yn esmwyth ac yn heddychol yn gwbl.

24 Ei fronnau ef sydd yn llawn llaeth, a'i esgyrn yn iraidd gan fêr.

25 A'r llall *sydd* yn marw mewn chwerverder enaid, ac ni fwyttâodd mewn hyfrydwch.

26 Hwy a orweddaent ynghyd yn y pridd, a'r pryfed a'u gorchuddia hwynt.

27 Wele, mi a adwaen eich meddyliau, a'r bwriadau yr ydych chiwi yn eu dychymmygu ar gam yn fy erbyn.

28 Canys dywedwch, Pa le *y mae* tŷ y pendefig? a pha le *y mae* lluesty anneddau yr annuwiolion?

29 Oni ofynasoch chiwi i'r rhai oedd yn myned heibio ar hyd y ffordd? ac onid adwaenoch chiwi eu harwyddion hwy?

30 Mai hyd ddydd dinystr yr arbedir y drygionus; yn nydd cynddarodd y dygir hwynt allan.

31 Pwy a fynega ei ffordd ef yn ei wyne ef? a phwy a dâl iddo fel y gwnaeth?

32 Etto efe a ddygir i'r bedd, ac a crys yn y pentwr.

33 Y mae priddellau y dyffryn yn

felus iddo, a phob dyn a dynn ar ei ol ef, megis *yr aeth* aneirif o'i flaen ef.

34 Pa fodd gan hynny y cysurwch fi âg oferedd, gan fod canawedd yn eich atebion chiwi?

PEN. XXII.

1 *Eliphaz yn dangos nad yw daioni dyn yn gwneuthur dim lles i Dduw: 5 yn cyhuddo Job o amryw bechodau: 21 yn ei gyngori ef i edifarhâu, trwy addeuiddion o drugaredd.*

YNA Eliphaz y Temaniad a atebodd ac a ddywedodd,

2 A wna gwr lesâd i Dduw, fel y gwna y synhwyrol lesâd iddo ei hun?

3 Ai digrifwch *ydyw* i'r Hollalluog dy fod di yn gyfiawn? neu *ai* elw dy fod yn perffeithio dy ffyrdd?

4 Ai rhag dy ofn y cerydda efe dydi? neu yr â efe gyd â thi i farn?

5 Onid *ydyw* dy ddygioni di yn aml? a'th anwireddau heb derfyn?

6 Canys cymmeraiست wystl gan dy frawd yn ddiachos; a diosgaist ddillad y rhai noethion.

7 Ni roddaist ddwfr i'w yfed i'r lluddedig; a thi a atteliaist fara oddi wrth y newynog.

8 Ond y gwr cadarn, efe bioedd y ddaear; a'r anrhydeddus a drigai ynddi.

9 Danfonaist ymaith wragedd gweddwon yn waglaw; a breichiau y rhai amddifad a dorrrwyd.

10 Am hynny *y mae* maglau o'th amgylch, ac ofn disymmwth yn dy ddychrynu di;

11 Neu dywyllwch, *rhag* gweled o honot: a llawer o ddyfroedd a'th orchuddiant.

12 Onid *ydyw* Duw yn uchelder y nefoedd? gwel hefyd uchder y sêr, mor uchel ydynt.

13 A thi a ddywedi, Pa fodd y gwyr Duw? a farn efe trwy y cwm-mwl tywyll?

14 Y tew gymmlau *sydd* loches iddo, ac ni wêl; ac y mae efe yn rhodio ar gylch y nefoedd.

15 A ystyriaist di yr hen ffordd a sathrodd y gwyr enwir?

16 Y rhai a dorrrwyd pan nid *oedd* amser; a fon a dywalltwyd ar eu sylfaen hwy.

17 Hwy a ddywedasant wrth

DDuw, Cilia oddi wrthym: a pha beth a wna yr Hollalluog iddynt hwy?

18 Etto efe a lanwasai eu tai hwy o ddaioni: ond pell yw cymghor yr anauwiolion oddi wrthyf fi.

19 Y rhai cyfiawn a welant, ac a lawenychant: a'r diniwed a'u gwatwar hwynt.

20 Gan na thorred ymaith ein sylwedd ni, eithr y tân a ysodd eu gweddill hwy.

21 Ymarfer, attolwg, âg ef, a bydd heddychlawn: o hyn y daw i ti ddaioni.

22 Cymmer y gyfraith, attolwg, o'i enau ef, a gosod ei eiriau ef yn dy galon.

23 Os dychweli at yr Hollalluog, ti a adeiledir, symmudi anwiredd ym mhell oddi wrth dy luestai.

24 Rhoddi aur i gadw fel pridd, ac aur Ophir fel cerrig yr asonydd.

25 A'r Hollalluog fydd yn amddiffyn i ti, a thi a gei amlra o arian.

26 Canys yna yr ymhoffi yn yr Hollalluog, ac a ddyrchefi dy wyneb at Dduw.

27 Ti a weddii arno ef, ac efe a'th wrendy; a thi a deli dy addunedau.

28 Pan ragluniec di beth, efe a sicrhêir i ti; a'r goleuni a lewyrcha ar dy ffyrdd.

29 Pan ostynger hwynt, yna y dywedi di, *Y mae* goruchafiaeth; ac efe a achub y gostyngedig *ei olwg*.

30 Efe a wareda ynys y diniwed: a thrwy lendid dy ddwyllaw y gwaredir hi.

PEN. XXIII.

1 Job yn kiraethu am fyned ger bron Dduw, 6 o hyder ar ei drugaredd ef. 8 Y mae Dduw, er ei fod yn amoelectig, yn dal ar ein ffyrdd ni. 11 Gwiriondeb Job. 13 Bod barn Dduw yn anghyfeirddiol.

A JOB a atebodd ac a ddywedodd,

2 Y mae fy ymadrodd heddyw yn chwerw: fy nialedd sydd drymmach na'm huchenaid.

3 O na wyddwn pa le y cawn ef! fel y deawn at ei eisteddfa ef!

4 Trefnwn fy matter ger ei fron ef, a llanwn fy ngenau â rhesymmau.

5 Mynnwn wybod â pha eiriau y'm

hattebai; a deall pa beth a ddywedai efe wrthyf.

6 A ddadleu efe i'm herbyn â hel-aethrwydd ei gadernid? Na wna; ond efe a osodai *nerth* ynof.

7 Yno yr uniawn a ymresymmai âg ef: felly mi a ddiangwn byth gan fy marnwr.

8 Wele, ym mlaen yr âf, ond nid ydyw efe yno; yn ol hefyd, ond ni fedraf ei ganfod ef:

9 Ar y llaw aswy, lle y mae efe yn gweithio, ond ni fedraf ei weled ef: ar y llaw ddeheu y mae yn yinguddio, fel na chaf ei weled:

10 Ond efe a edwyn fy ffordd i: wedi iddo fy mhrofi, myfi a ddeuaf allan fel aur.

11 Fy nhroed a ddilynodd ei gerddediad ef: cedwais ei ffordd ef, ac ni wyrais.

12 Nid ydwyf chwaith yn cilio oddi wrth orchymyn ei wefusau ef: hoffais eiriau ei enau ef yn fwy na'm *hymborth* anghenrheidiol.

13 Ond y mae efe yn un, a phwy a'i trŷ ef? a'r hyn y mae ei enaid ef yn ei chwennychu, efe a'i gwna.

14 Canys efe a gyflawna yr hyn a osodwyd i mi: ac y mae ganddo lawer o'r fath bethau.

15 Am hynny y dychrynais rhag ei ofn ef: ystyriais, ac ofnais ef.

16 Canys Duw a feddalhâodd fy nghalon, a'r Hollalluog a'm cythryblodd:

17 O herwydd na thorrwyd fi ymaith o flaen y tywyllwch, ac na chuddiodd efe y tywyllwch o'm gŵydd.

PEN. XXIV.

1 Bod anwiredd yn fynych yn diang rhag ei gopsi, 17 a bod barn ddîrgel i'r annuwiol.

PAHAM, gan na chuddiwyd yr amseroedd rhag yr Hollalluog, na welai y rhai sydd yn ei adnabod ef, ei ddyddiau ef?

2 Y mae rhai yn symmudo terfynau; yn ysglyfaethu defaid, ac yn ymborthi *arnynt*.

3 Y maent yn gyrru asynod yr amddifad ymaith: maent yn cymmeryd ych y wraig weddw ar wylt.

4 Maent yn troi yr anghenog allan

o'r ffordd : tlodion y ddaear a ymgyllechant.

5 Wele, y maent *fel* asynod gwylltion yn yr anialwch, yn myned allan i'w gwaith, gan geisio ysglyfaeth yn fore : y diffaethwch *sydd yn dwyn* iddynt fwyd, *ac i'w plant*.

6 Medant eu hŷd yn y maes ; a gwinllan yr annuwiol a gasglant.

7 Gwnant i'r tlawd lettya yn noeth heb ddillad, ac heb wisg mewn oerni.

8 Gwlychant, gan lfeiriant y mynyddoedd ; ac o eisieu diddosrwydd, y cofeidiant graig.

9 Tynnant yr amddifad oddi wrth y fron : cymmerant wylt gan y tlawd.

10 Gwnant *iddo* fyned yn noeth heb ddillad ; a dygant ddyrneidiau *lloffa* y rhai newynog.

11 *Y rhai* sydd yn gwneuthur olew o fewn eu parwydydd hwynt, *ac* sydd yn sathru *eu* cafnau gwin, ydynt sychedig.

12 Y mae gwŷr yn griddfan o'r ddinas, ac y mae eneidiau y rhai archolledig yn gweiddi ; ac nid yw Duw yn rhoi ffolineb *yn eu herbyn*.

13 Y rhai hynny sydd ym mhlith y rhai sydd yn gwrthwynebu goleuni ; nid ydynt yn adnabod ei ffyrdd, nac yn aros yn ei lwybrau.

14 Gyd â'r gloeadu y cyfyd y lleiddiaid, ac y lladd efe y tlawd a'r anghenog ; a'r nos y bydd *efe* fel lleidr.

15 A llygad y godinebwr sydd yn gwylled am y cyfnos, gan ddywedyd, Ni chaiff llygad fy ngweled ; ac efe a esyd hŷg ar ei wyneb.

16 Yn y tywyll y maent yn cloddio trwy dai, *y rhai* a nodasant iddynt eu hunain liw dydd : nid adwaenant hwy oleuni.

17 Canys megis cysgod marwolaeth *ydwy* y bore iddynt hwy : dychryn cysgod marwolaeth *yw*, os edwyn neb *hwynt*.

18 Ysgafn *ydwy* ar wyneb y dyfroedd ; melldigedig *ydwy* eu rhandir hwy ar y ddaear : ni thrŷ efe ei wyneb *at ffordd* y gwinllannoedd.

19 Sychder a gwres sydd yn cipio dyfroedd eira : *felly* y bedd *y rhai* a bechasant.

20 Y groth a'i gollwng ef dros gof,

melus fydd gan y pryf ef ; ni chofir ef mwy : ac anwiredd a dorrrir fel pren.

21 Y mae efe yn dryllio yr amhlantadwy, *yr hon* ni phlanta ; ac nid ydyw yn gwneuthur daioni i'r weddw.

22 Ac y mae efe yn tynnu y rhai cedyrn wrth ei nerth : y mae efe yn codi, ac nid oes *neb* diogel o'i einioes.

23 Er rhoddi iddo fod mewn diogelwch, ar yr hyn y mae ei bwys ; etto *y mae* ei lygaid ef ar eu ffyrdd hwy.

24 Hwynt-hwy a ddyrchafwyd dros ychydig, ond hwy a ddarfuant, ac a ostyngwyd ; hwy a ddygpwyd ymaith fel pawb *erail*, ac a dorrrwyd ymaith fel pen tywysen.

25 Ac onid *ydwy felly* yn awr, pwy a'm gwna i yn gelwyddog, ac a esyd fy ymadrodd yn ddiddym ?

PEN. XXV.

Bildad yn dangos na all neb fod yn gyfiawn ger bron Duw.

YNA Bildad y Suhiad a atebodd ac a ddywedodd,

2 Arglywyddiaeth ac ofn *sydd* gyd âg ef : y mae efe yn gwneuthur heddwch yn ei uchel-fannau.

3 A oes gyfrif o'i louedd ef ? ac ar bwy ni chyfyd ei oleuni ?

4 Pa fodd y cyfiawnhêir dyn gyd â Duw ? neu pa fodd y bydd yr hwn a aned o wraig yn lân ?

5 Wele hyd yn nôd y lleuad, ac ni lewyrcha hi ; a'r sêr nid ydynt bur yn ei olwg ef :

6 Pa faint llai dyn, *yr hwn* sydd bryf ; a mab dyn, *yr hwn* sydd abwydyn ?

PEN. XXVI.

1 Job yn ceryddu anhruharog yspryd Bildad ; 5 ac yn cydnabod fod gallu Duw yn arseidrol, ac yn anchwilindwy.

AJOB a atebodd ac a ddywedodd,

2 Pwy a gynnorthwyaist ti ? ai y dinerth ? a achubaist ti y braich *sydd* heb gadernid ?

3 Pa fodd y cynghoraist ti yr annoeth ? ac y mynegaist yn helaeth y peth fel y mae ?

4 Wrth bwy y mynegaist ymadrodd-

ion? ac yspryd pwy a ddaeth allan o honot ti?

5 *Pethau* meirw a lunir oddi tan y dyfroedd, a'r rhai sydd yn trigo ynddynt hwy.

6 *Y mae* uffern yn noeth ger ei fron ef: ac nid oes dō ar ddistryw.

7 *Y mae* efe yn taenu y gogledd ar y gwagde: y mae efe yn crogi y ddaear ar ddiiddym.

8 *Y mae* efe yn rhwymo y dyfroedd yn ei gymylau; ac nid ydyw y cwmwl yn hollti danynt hwy.

9 *Y mae* efe yn attal wyneb ei orsedd-faingc: y mae efe yn taenu ei gwmmwl arni hi.

10 Efe a amgylchodd wyneb y dyfroedd â therfynau, nes dibennu goleuni a thywyllwch.

11 *Y mae* colofnau y nefoedd yn crynu, ac yn synnu wrth ei gerydd ef.

12 Efe a ranna y môr â'i nerth; ac a dery falchder â'i ddoethineb.

13 Efe a addurnodd y nefoedd â'i Yspryd: ei law ef a luniodd y sarpth dorchog.

14 Wele dyma rannau ei ffyrdd ef: ond mor fychan ydyw y peth yr ydym ni yn ei glywed am dano ef! ond pwy a ddeall daranau ei gadernid ef?

PEN. XXVII.

1 *Job yn dangos ei burdeb, 8 ac nad oes gobaiith i'r rhagrithiwr. 11 Y troir bendithion yr enwir yn feldithion.*

A JOB a barablodd eilwaith, ac a ddywedodd,

2 *Y mae* Duw yn fyw, yr *hwn* a ddug ymaith fy marn; a'r Hollalluog, yr *hwn* a ofidiodd fy enaid;

3 Tra *fyddo* fy anadl ynof, ac yspryd Duw yn fy ffroenau;

4 Ni ddywed fy ngwefusau anwiredd, ac ni thraetha fy nhafod dwyll.

5 Na atto Duw i mi eich cyfiawnhâu chwi: oni threngwyf, ni symmudaf fy mherffeithrwydd oddi wrthyf.

6 *Yn* fy nghyfiawnder y glynais, ac nis gollyngaf hi: ni waradwydda fy nghalon *fi* tra fyddwyf byw.

7 Bydded fy ngelyn fel yr annuwiol; a'r hwn sydd yn codi yn fy erbyn, fel yr anwir.

8 Canys pa obaith sydd i'r rhag-

rithiwr, er elwa o hono ef, pan dynno Duw ei enaid ef allan?

9 *A wrendy* Duw ar ei lef, pan ddelo cyfyngder arno?

10 *A ymlawenycha* efe yn yr Hollalluog? a eilw efe ar Dduw bob amser?

11 *Myfi* a'ch dysgaf chwi trwy law Duw: ni chelaf yr hyn sydd gyd â'r Hollalluog.

12 *Wele*, chwychwi oll a'i gwelsoch; a phaham yr ydych chwi felly yn ofera *mewn* oferedd?

13 *Dyma* ran dyn annuwiol gyd â Duw; ac etifeddiaeth y rhai traws, yr *hon* a gânt hwy gan yr Hollalluog.

14 *Os* ei feibion ef a amlhêir, *hwy* a amlhêir i'r cleddyf: a'i hiliogaeth ef ni ddigonir â bara.

15 *Ei* weddillion ef a gleddir ym marwolaeth: a'i wragedd gweddwon ni wylant.

16 *Er* iddo bentyrri arian fel llwch, a darparu dillad fel clai;

17 *Efe* a'i darpara, ond y cyfiawn a'i gwisg: a'r diuiwed a gyfranna yr arian.

18 *Efe* a adeiladodd ei dŷ fel gwyfyn, ac fel bwth a wna gwyliwr.

19 *Y cyfoethog* a huno, ac nis cesglir ef: efe a egyr ei lygaid, ac nid *yw*.

20 *Dychryniadau* a'i goddiweddant ef fel dyfroedd: corwynt a'i lladratta ef liw nos.

21 *Y dwyreinwynt* a'i cymmer ef ffordd, ac efe a â ymaith; ac a'i teiff ef fel corwynt allan o'i le.

22 *Canys* DUW a deiff arno ef, ac nid arbed: gan ffoi, efe a fynnai ffoi rhag ei law ef.

23 *Curant* eu dwylaw arno, ac a'i hyssiant allan o'i le.

PEN. XXVIII.

1 *Bod* gwybodaeth am bethau naturiol. 12 *Ond* mai godidog ddawn Duw yw doethineb.

DIAU fod gwythen i'r arian; a lle i'r aur, *lle* y coethant ef.

2 *Haiarn* a dynnir allan o'r pridd; ac o'r garreg y toddir pres.

3 *Efe* sydd yn gosod terfyn ar dywyllwch, ac yn chwilio allan bob perffeithrwydd; *hyd* yn nôd meini tywyllwch a chysgod angau.

4 *Y mae* yr afon yn torri allan oddi

wrth y trigolion, y dyfroedd a anghof-
iwyd gan y troed: hwy a sychasant ac
a aethant ymaith oddi wrth ddynion.

5 Y ddaearen, o honi y daw bara:
tröwyd megis tân oddi tani.

6 Ei cherrig hi a fyddant le i saphir;
a phriddellau aur sydd iddi.

7 Y mae llwybr nid adnabu aderyn,
ac ni chanfu llygad barcod:

8 Yr hwn ni sathrodd cenawon
llew; nid aeth hen lew trwyddo.

9 Y mae efe yn estyn ei law at y
gallestr: y mae efe yn dymchwelyd
mynyddoedd o'r gwraidd.

10 Y mae efe yn peri i afonydd
dorri trwy y creigiau; ac y mae ei
lygad ef yn gweled pob peth gwerth-
fawr.

11 Y mae efe yn rhwymo yr afo-
nydd rhag llifo, ac yn dwyn peth dirgel
allan i oleuni.

12 Ond pa le y ceir doethineb? a
pha le y mae trigle deall?

13 Ni wŷr dyn beth a dâl hi; ac ni
cheir hi yn nhir y rhai byw.

14 Y mae y dyfnder yn dywedyd,
Nid ydyw hi ynof fi: ac y mae y môr
yn dywedyd, Nid ydyw hi gyd â
myfi.

15 Ni cheir hi er aur pur; ac ni
ellir pwyso ei gwerth hi o arian.

16 Ni chyffelybir hi i'r aur o
Ophir; nac i'r onix gwerthfawr, nac
i'r saphir.

17 Nid aur a grial a'i cystadla hi:
na llestr o aur dilin fydd gydwerth
iddi.

18 Ni chofir y cwrel, na'r gabis:
canys gwell yw caffaeliad doethineb
uâ gemmau.

19 Ni ellir cyffelybu y topaz o
Ethiopia iddi hi: ni chyd-brisir hi
âg aur pur.

20 Gan hynny o ba le y daw doeth-
ineb? a pha le y mae mangre deall?

21 Canys hi a guddied oddi wrth
lygaid pob dyn byw; a hi a guddiwyd
oddi wrth ehediaid y nefoedd.

22 Colledigaeth a marwolaeth sydd
yn dywedyd, Ni a glywsom â'u
clustiau sôn am dani hi.

23 Duw sydd yn deall ei ffordd
hi; ac efe a edwyn ei lle hi.

24 Canys y mae efe yn edrych ar

eithafoedd y ddaear, ac yn gweled dan
yr holl nefoedd;

25 I wneuthur pwys i'r gwynt; ac
efe a bwysa y dyfroedd wrth fesur.

26 Pan wnaeth efe ddedd i'r
gwlaw, a ffordd i fellt y taranau:

27 Yna efe a'i gwelodd hi, ac a'i
mynegodd hi; efe a'i parottôdd hi, a
hefyd efe a'i chwiliodd hi allan.

28 Ac wrth ddyn efe a ddywedodd,
Wele, ofni yr Arglwydd, hynny ydyw
doethineb; a chulio oddi wrth ddrwg,
sydd ddeall.

PEN. XXIX.

Job yn cwyno iddo ei hun, o herwydd ei lwyd-
iant a'i anrhydedd o'r blaen.

YNA Job a barabloodd drachefn,
ac a ddywedodd,

2 O na bawn i fel yn y misoedd
o'r blaen; fel yn y dyddiau pan gad-
wai Duw fi;

3 Pan wnaï efe i'w oleuni lewyrchu
ar fy mhen, wrth oleuni yr hwn y
rhodiwn trwy dywyllwch;

4 Pan oeddwn yn nyddiau fy ieu-
engctid, a dirgelwch Duw ar fy
mhabel;

5 Pan oedd yr Hollalluog etto gyd
â mi, a'm plant o'm hamgylch;

6 Pan olchwn fy nghamrau âg
ymenyn, a phan dywalltai y graig i mi
afonydd o olew;

7 Pan awn i allan i'r porth trwy
y dref; pan barottôwn fy eisteddfa
yn yr heol:

8 Llangciau a'm gwelent, ac a
ymguddient; a henuriaid a gyfodent,
ac a safent i fynu.

9 Tywysogion a attalient eu hymad-
roddion, ac a osodent eu llaw ar eu
genau.

10 Pendefigion a dawent â sôn, a'u
tafod a lynai wrth dafod eu genau.

11 Pan y'm clywai clust, hi a'm
bendithiai; a phan y'm gwelai llygad,
efe a dystiolaethai gyd â mi:

12 Am fy mod yn gwaredu y tlawd
a fyddai yn gweiddi, a'r amddi-
fad, a'r hwn ni byddai gynnorthwyrw
iddo.

13 Bendith yr hwn oedd ar ddarvoud
am dano, a ddeuai arnaf; a gwnawu i
galon y wraig weddw lawenyachu.

14 Gwisgwn gyfiawnder, a hithau

a wisgai am danaf fi: a'm barn fyddai fel mantell a choron.

15 Llygaid oeddwn i'r dall; a thraed oeddwn i'r cloff.

16 Tad oeddwn i'r anghenog; a'r cwyn ni wyddwn a chwiliwn allan.

17 Drylliwn hefyd gildannedd yr anghyfiawn, ac a dynwn yr ysglyf-aeth allan o'i ddannedd ef.

18 Yna y dywedwn, Byddaf farw yn fy nŷth; a byddaf mor aml fy nryddiau â'r tywod.

19 Fy ngwreiddyn oedd yn ymdaenu wrth y dyfroedd; a'r gwllith a arhosodd ar hyd nos ar fy mrig.

20 Fy ngogoniant oedd i'r ynof fi; a'm bwa a adnewyddai yn fy llaw.

21 Hwy a wrandawent arnaf, ac a ddisgwylent; distawent wrth fy nghyngor.

22 Ar ol fy ymadrodd ni ddywedent hwy eilwaith; a'm hymadrodd a ddiferai arnynt hwy.

23 A hwy a ddisgwylent am danaf fel am y gwllaw; ac a ledent eu genau fel am y diweddar-wlaw.

24 Os chwarddwn arnynt hwy, ni chredent; ac ni wnaent hwy i lewyrch fy wyneb syrthio.

25 Dewiswn eu ffordd hwynt, eisteddwa yn bennaf, a thrigwn fel brenhin mewn llu, megis yr hwn a gysura rai galarus.

PEN. XXX.

1 Troi anrhydedd Job yn ddygn ddiystyrwch; 15 a'i hawddfyd yn adfyd.

OND yn awr y rhai sydd ieuangach nâ mi sydd yn fy ngwatwar, y rhai y diystyraswn eu tadau i'w gosod gyd â chwn fy nefaid.

2 I ba beth y gwasanaethai cryfdwr eu dwylaw hwynt i mi? darfuasai am henaint ynddynt hwy.

3 Gan anghen a newyn, unig oedd-ynt: yn ffoi i'r anialwch gynt, yn ddiffaeth ac yn wyllt:

4 Y rhai a dorrent yr hoccys mewn brysglwyni, a gwraidd meryw yn fwyd iddynt.

5 Hwy a yrrid ymaith o fysg dynion, (gwaeddent ar eu hol hwy, fel ar ol lleidr)

6 I drigo mewn holltau afonydd,

mewn tyllau y ddaear, ac yn y creigiau.

7 Hwy a ruent ym mhlith perthi: hwy a ymgasglent dan ddaeadl.

8 Meibion yr ynfyd, a meibion rhai anenwog oeddynt: gwaelach nâ'r ddaear oeddynt.

9 Ac yn awr eu cân hwy ydwyf fi, a myfi sydd yn destun iddynt.

10 Y maent yn fy ffeiddio, yn cilio ym mhell oddi wrthyf: ac nid arbedant boeri yn fy wyneb.

11 Oblegid iddo ddattod fy rhaff, a'm cystuddio; hwythau a ollyngasant y ffrwyn yu fy ngolwg i.

12 Y rhai ieuangc sydd yn codi ar fy llaw ddehau; y maent yn gwrthio fy nbraed, ac yn sarau i'm herbyn ffyrdd eu dinystr.

13 Anrheithiant fy llwybr, ychwanegant fy nbrueni, heb fod help iddynt.

14 Y maent hwy yn dyfod arnaf megis dafwr trwy adwy lydan: y maent yn ymdreiglo arnaf wrth yr anrhaith.

15 Dychryniadau a dröwyd arnaf: fel gwynt yr erlidiant fy enaid: a'm hiachawdwriaeth a â heibio fel cwm-mwl.

16 Am hynny yr ymdywallt fy enaid yn awr arnaf; dyddiau cystudd a ymaffasant ynof.

17 Y nos y tyllir fy esgyrn o'm mewn: a'm gïau nid ydynt yn gor-phwys.

18 Trwy fawr nerth fy nghlefyd, fy ngwisg a newidiodd: efe a'm hain-gylcha fel coler fy mhais.

19 Efe a'm taffodd yn y clai; ac aethum yn gyffelyb i lwch a lludw.

20 Yr ydwyf yn llefain arnat ti, ac nid ydwyf yn gwrando: yr ydwyf yn sefyll, ac nid ystyri wrthyf.

21 Yr wyt yn troi yn greulawn yn fy erbyn; yr wyt yn fy ngwrthwynebu â nerth dy law.

22 Yr wyt yn fy nyrchafu i'r gwynt; yr ydwyf yn gwneuthur i mi farchogaeth arno, ac yr ydwyf yn toddi fy sylwedd.

23 Canys myfi a wn y dygi di fi i farwolaeth; ac i'r tŷ rhagderfyndedig i bob dyn byw.

24 Diau nad estyn ef law i'r bedd, er bod gwaedd ganddynt yn ei ddiustr ef.

25 Oni wylais i dros yr hwn oedd galed ei fyd? oni ofidiodd fy enaid dros yr anghenog?

26 Pan edrychais am ddaioni, drygyd a ddaeth: pan ddisgwyliais am oleuni, tywyllwch a ddaeth.

27 Fy amysgaroedd a ferwasant, ac ni orphwasasant: dyddiau cystudd a'm rhagflaenasant.

28 Cerddais yn alarus heb yr haul: codais, a gwaeddais yn y gynulleidfau.

29 Yr ydwyf yn frawd i'r dreigiâu, ac yn gyfaill i gywion yr estrys.

30 Fy nghroen a dduodd am danaf, a'm hesgyrn a losgasant gan wres.

31 Aeth fy nhelyn hefyd yn alar, a'm horgan fel llais rhai yn wylo.

PEN. XXXI.

Job ar gyhoedd yn dangos ei burdeb mewn amrywio bethau.

MYFI a wneuthum ammod â'm llygaid; pahan gan hynny y meddyliwn am forwyn?

2 Canys pa ran sydd oddi wrth Dduw oddi uchod? a pha etifeddiaeth sydd oddi wrth yr Hollalluog o'r uchelder?

3 Onid oes dinystr i'r anwir? a di-aledd dieithr i'r rhai sydd yn gwneuthur anwiredd?

4 Onid ydyw efe yn gweled fy ffyrdd i? ac yn cystrif fy holl gamrau?

5 Os rhodiais mewn oferedd, ac os prystrodd fy nbroed i dwyllo;

6 Pwysed fi mewn cloriannau cyf-iawn, a mynned Duw wybod fy mherffithrwydd.

7 Os gwyrdd fy ngherddediad allan o'r ffordd; a myned o'm calon ar ol fy llygaid; neu lynu dim aflau wrth fy nwyllaw:

8 Yna hauwyf fi, a bwyttâd arall; i'e, dadwreiddier fy hiliogaeth i.

9 Os twyllod fy nghalon gan wraig, ac os cynllwynais wrth ddrws fy nghymmydog;

10 Maled fy ngwraig innau i wr arall; ac ymgrymmed eraill arni hi.

11 Canys ysgelerder ydyw hyn, ac

anwiredd ydyw i'w gospi gan farnwyr.

12 Canys tân ydyw a ysa oni anrheithio, ac efe a ddadwreiddia fy holl ffirwyth.

13 Os diystyrtais achos fy ngwas a'm gwasanaethferch, pan ymrysonet â mi;

14 Pa beth gan hynny a wnaif pan godo Duw? a phan ymwelo efe, pa beth a atebaf iddo?

15 Onid yr hwn a'm gwnaeth i yn y groth, a'i gwnaeth yntau? ac onid yr un a'n lluniodd yn y bru?

16 Os atteliais ddim o ddeisyfiad y tlawd, ac os gwneuthum i lygaid y weddw ddiffygio;

17 Ac os bwyttâis fy mwyd yn unig, ac oni swyttâodd yr amddifad o hono;

18 (Canys efe a gynnyddodd gyd â mi, fel gyd â thad, o'm hieuengctid; ac o groth fy mam mi a'i tywysais hi)

19 Os gwelais neb yn marw o eisieu dillad, a'r anghenog heb wisg:

20 Os ei lwynau ef ni'm beudithiasant, ac oni chynhesodd efe gan gnu fy nefaid i;

21 Os codais fy llaw yn erbyn yr amddifad, pan welwn fy nghymmorth yn y porth:

22 Syrthied fy mraich oddi wrth fy ysgwydd, a thorrer fy mraich oddi wrth y cymmal.

23 Canys ofn dinystr Duw oedd arnaf; a chan ei uchelder ef ni allwn oddef.

24 Os gosodais fy ngobaith mewn aur; ac os dywedais wrth aur coeth, Fy ymddiried wyt;

25 Os llawenychais am fod fy nghyfoeth yn fawr, ac oblegid i'm llaw gael llawer;

26 Os edrychais ar yr haul pan dywynnai, a'r lleuad yn cerdded yn ddisglaer;

27 Ac os hudwyd fy nghalon yn guddiedig, ac os fy ngenau a gusanodd fy llaw:

28 Hyn hefyd fuasai anwiredd i'w gospi gan y barnwyr: canys gwadaswn Dduw uchod.

29 Os llawenychais i am drychin-

eb yr hwn a'm casâi, ac os ymgodais pan ddigwyddodd drwg iddo:

30 (Ac ni ddioddefais i dafnod fy ngenau bechu; gan ofyn ei einioes ef trwy felldithio.)

31 Oni ddywedodd dynion fymhabell, O nâ chaem o'i gnawd ef! ni ddigonor ni.

32 Ni lettyodd dġeithr ddyn yn yr heol: agorais fy nrysau i'r fforddoliol.

33 Os cuddiais fy nghamweddau fel Adda; gan guddio fy anwiredd yn fy mynwes;

34 A ofnais i dyrfa liosog, neu a'm dychrynai dirmyg teulu; fel y tawn heb fyned allan o'm drws?

35 O am un a'm gwrandawai! wele, fy nymuniad yw, i'r Hollalluog fy atteb i, ac ysgrifenu o'm gwrthwynebwyr lyfr.

36 Diau y dygwn ef ar fy ysgwydd; a rhwymwn ef yn lle coron i mi.

37 Mynegwn iddo rifedi fy nghamrau; fel tywysog y nesâwn atto.

38 Os ydyw fy nhir i yn llefain yn fy erbyn, ac os ydyw ei gwysau ef yn cyd-wylo;

39 Os bwyttêais i ei gnwd ef heb arian, ac os cystuddiais enaid ei berchennogion ef:

40 Tyfed ysgall yn lle gwenith, a bulwg yn lle haidd.

Diweddwyd geiriau Job.

PEN. XXXII.

1 *Elihu yn ddig wrth Job a'i gyfeillion: 6 ac, am nad yw doethineb yn dyfod o henaint, yn enghwsodi hyfder ei ieucngtidi ei hun; 11 ac yn beio arnynt hwy, nad oeddynt yn boddloni Job. 16 Ei zêl ef i lesaru.*

FELLY y tri gwr yma a beidiasant ag atteb i Job, am ei fod ef yn gyfiawn yn ei olwg ei hun.

2 Yna digofaint Elihu, mab Barachel y Buziad, o genedl Ram, a gynneuodd: ei ddigofaint ef a enynnodd yn erbyn Job, am farnu o hono ei enaid yn gyfiawn o flaen Duw.

3 A'i ddigofaint ef a gynneuodd yn erbyn ei dri chyfaill, am na chawsent hwy atteb, ac er hynny, farnu o'honynt Job yn euog.

4 Elihu hwyf y arhosasai ar Job

nes darfod iddo lesaru: canys yr oedd-ynt hwy yn hŷn nag ef o oedran.

5 Pan welodd Elihu nad oedd atteb gan y tri wŷr hyn, yna y cynneuodd ei ddigofaint ef.

6 Ac Elihu, mab Barachel y Buziad, a attebodd ac a ddywedodd, Ieuangc ydwyf o oedran, chwithau ydych hen iawn: am hynny yr arswydais, ac yr ofnais ddangos fy meddwl i chwi.

7 Dywedais, Dyddiau a draethant, a lliaws o flynyddoedd a ddysgant ddoethineb.

8 Ond y mae yspryd mewn dyn; ac ysprydoliaeth yr Hollalluog sydd yn gwneuthur iddynt hwy ddeall.

9 Nid yw gŵyr mawrion ddoeth bob amser: ac nid yw henafgwyr yn deall barn.

10 Am hynny y dywedais, Gwrando fi; minnau a ddangosaf fy meddwl.

11 Wele, disgwyliais wrth eich geiriau; clust-ymwrandewais â'ch rhesymmau, tra y chwiliasocho chwi am eiriau.

12 Iê, mi a ddeliais arnoch: ac wele, nid oedd un o honoch yn argyhoeddi Job, gan atteb ei eiriau ef:

13 Rhag dywedyd o honoch, Ni a gawsom ddoethineb: Duw sydd yn ei wthio ef i lawr, ac nid dyn.

14 Erna hwyliodd efe ei ymadroddion yn fy erbyn i: ac nid attebaf finnau iddo â'ch geiriau chwi.

15 Hwy a synnasant, nid attebasant mwy; peidiasant â llefaru.

16 Wedi disgwyl o honof (canys ni lefarent, eithr sefyll heb atteb mwy)

17 *Dywedais*, Minnau a attebaf fy rhan, minnau a ddangosaf fy meddwl.

18 Canys yr ydwyf yn llawn geiriau: y mae yr yspryd sydd ynof yn fy nghymmell i.

19 Wele, fy mol sydd fel gwin nid agorid arno: y mae efe yn hollti fel costrelau newyddion.

20 Dywedaf, fel y caffwyf fy anadl: agoraf fy ngwefusau, ac attebaf.

21 Ni dderbyniaf yn awr wynebneg: ni wenhieithiaf wrth ddyn.

22 Canys ni fedraf wenhieithio; pe gŵnawn, buan y'm cymmerai fy Ngwneuthurwr ymaith.

PEN. XXXIII.

1 Eiliu yn ymgynnyg i ymrwymu â Job dros Dduw, mewn pardeb a llawerdd-dra; 8 yn dangos nad yw Duw rymedig i roi cyfrif o'i ffyrdd i ddyn. 14 Duw yn galw dyn i edifeiroch, trwy weledigaethau, 19 trwy gystuddiau, 23 a thrwy ei weinidogion. 31 Y mae efe yn awgwrdd Job i wrando.

O HERWYDD paham, Job, clyw, attolwg, fy ymadroddion; a gwrando fy holl eiriau.

2 Wele yr ydwyf yn awr yn agoryd fy ngenau; mae fy nhafod yn dywedyd yn nhabod fy ngenau.

3 O uniondeb fy nghalon y bydd fy ngeiriau; a'm gwefusau a adroddant wybodaeth bar.

4 Yspryd Duw a'm gwnaeth i; ac anadl yr Hollalluog a'm bywiocâ-odd i.

5 Os gelli, ateb fi: ymbarottôa, a saf o'm blaen i.

6 Wele fi, yn ol dy ddymuniaid di, yn lle Duw: allan o'r clai y torrwyd finnau.

7 Wele, ni'th ddychryna fy arswyd i, ac ni bydd fy llaw yn drom arnat.

8 Dywedais yn ddiâu lle y clywais i, a myfi a glywais lais dy ymadroddion:

9 Pur ydwyf fi heb gamwedd: glân ydwyf, ac heb anwiredd ynof.

10 Wele, efe a gafodd achosion yn fy erbyn: y mae efe yn fy nghyfrif yn elyn iddo.

11 Y mae yn gosod fy nhraed yn y cyffion: y mae yn gwylid fy holl lwybrau.

12 Wele, yn hysp nid ydwyf gyfiawn. Mi a'th atebaf, mai mwy ydyw Duw na dyn.

13 Paham yr ymrysoni yn ei erbyn ef? o herwydd nid ydyw efe yn rhoi cyfrif am ddim o'i weithredoedd.

14 Canys y mae Duw yn llefaru unwaith, i.e., ddwywaith; ond ni ddeall dyn.

15 Trwy hân, a thrwy weledigaeth nos, pan syrthio trwmwsg ar ddyinion, wrth heppian ar wely;

16 Yna yr egr ydwyf glustiau dynion, ac y selia efe addysg iddynt:

17 I dynnu dyn oddi wrth ei waith, ac i guddio balchder oddi wrth ddyinion.

18 Y mae efe yn cadw ei enaid ef

rhag y pwll; a'i hoedl ef rhag ei cholli trwy y cleddyf.

19 Ac efe a geryddir trwy ofid ar ei wely; a lliaws ei esgyrn ef â gofid caled:

20 Fel y ffeiddio ei fywyd ef fara, a'i enaid fywyd blasus.

21 Derfydd ei gnawd ef allan o olwg: saif ei esgyrn allan, y rhai ni welid o'r blaen.

22 Nesâu y mae ei enaid i'r bedd, a'i fywyd i'r dinystrwyr.

23 Os bydd gyd âg ef gennad o ladmerydd, un o fil, i ddangos i ddyinion ei uniondeb:

24 Yna efe a drugarhâ wrtho, ac a ddywed, Gollwng ef, rhag disgyn o hono i'r clawdd: myfi a gefais iawn.

25 Ireiddiach fydd ei gnawd na bachgen: efe a ddychwel at ddyddiau ei ieuengctid.

26 Efe a weddïa ar Dduw, ac yntau a fydd boddlawn iddo; ac efe a edrych yn ei wyneb ef mewn gorfolodd: canys efe a dâl i ddyinion ei gyfiawnder.

27 Efe a edrych ar ddyinion, ac os dywed neb, Mi a hecbais, ac a wyrais uniondeb, ac ni lwyddodd i mi;

28 Efe a wared ei enaid ef rhag myned i'r clawdd, a'i fywyd a wél oleuni.

29 Wele, hyn oll a wna Duw ddwywaith neu dair â dyn,

30 I ddwyn ei enaid ef o'r pwll, i'w oleuo â goleuni y rhai byw.

31 Gwrando, Job, clyw fi: taw, a mi a lefaraf.

32 Od oes geiriau gennyf, ateb fi: llefara; canys chwennychwn dy gyfiawnhâu di.

33 Ond ê, gwrando arnaf fi: bydd ddistaw, a myfi a ddysgaf i ti ddoethineb.

PEN. XXXIV.

1 Eiliu yn beio ar Job, am furw ar Dduw fod yn anghyfiawn. 10 Nas galw Duw Hollalluog fod yn anghyfiawn. 31 Rhaid i ddyinion ymddarostwng i Dduw. 34 Eiliu yn cerddu Job.

AC Eiliu a lefarodd ac a ddywedodd,

2 Ha wŷr doethion, gwrandewch fy ymadroddion; a chwychari y rhai

ydych yn gwybod, clust-ymwran-dewch.

3 Canys y glust a farn ymadroddion, fel yr archwaetha y genau fwyd.

4 Dewisw i ni farn, gwybyddwn rhyngom pa beth sydd dda.

5 Canys dywedodd Job, Cyfiawn ydwyf: a Duw a dduw ymaith fy marn.

6 A ddywedaf fi gelwydd yn erbyn fy matter fy hun? anaele *yw* fy archoll heb gamwedd.

7 Pa wr sydd fel Job, yr hwn a yf watwargerdd fel dwfr?

8 Ac a rodio y'nghymdeithas gyd â gweithredwyr anwiredd, ac sydd yn myned gyd â dynion annuwiol.

9 Canys dywedodd, Ni fuddia i wr ymhyfyrdâ â Duw.

10 Am hynny chwychwi wŷr calonnog, gwrandewch arnaf. Pell oddi wrth DDUW fyddo *gwneuthur* annuwioldeb, ac oddi wrth yr Hollalluog *weithredw* anwiredd.

11 Canys efe a dâl i ddyn ei waith; ac efe a wna i wr gael yn ol ei ffyrdd ei hun.

12 Diau hefyd na wna Duw yn annuwiol; ac na wyra yr Hollalluog farn.

13 Pwy a roddes iddo ef lywodraethu y ddaear? a phwy a osododd yr holl fydd?

14 Os gesyd ei galon ar *ddyn*, os casgl efe atto ei hun ei yspryd a'i anadl ef;

15 Pob cnawd a gyd-drenga, a dyn a ddychwel i'r pridd.

16 Ac od *oes* ddeall *ynot*, gwrando hyn: clust-ymwrando â llef fy ymadroddion.

17 A gaiff yr hwn sydd yn casâu barn, lywodraethu? ac a ferni di yr hwn sydd gyfiawn odiaeth, yn annuwiol?

18 A ddywedir wrth frenhin, Drygionus *ydwyf?* ac, Annuwiol *ydych*, wrth dywysogion?

19 Pa faint llai wrth yr hwn ni dderbyn wynebau tywysogion, ac nid edwyn y goludog o flaen y tlawd? canys gwaith ei ddwyllaw ef *ydylnt* oill.

20 Hwyl a fyddant meirw mewn moment, a hammer nos y cynhyrfa y

bobl, ac yr ânt ymaith: a'r cadarn a symmudir heb *waith* llaw.

21 Canys ei lygaid ef *sydd* ar ffyrdd dyn, ac efe a wêl ei holl gamrau ef.

22 Nid *oes* dywyllwch, na chysgod angau, lle y gall y rhai sydd yn gweithio anwiredd, ymguddio.

23 Canys ni esyd *DUW* ar ddyn ychwaneg *nug* a *haeddo*; fel y gallo efe fyned i gyfraith â Duw.

24 Efe a ddryllia rai cedyrn yn aneirif, ac a esyd eraill yn eu lle hwynt.

25 Am hynny efe a edwyn eu gweithredoedd hwy: a phan newidio efe y nos, hwy a ddryllir.

26 Efe a'u tery hwynt, megis rhai annuwiol, yn amlwg:

27 Am iddynt goll oddi ar ei ol ef, ac nad ystyrient ddiim o'i ffyrdd ef:

28 Gan ddwyn gwaedd y tlawd atto ef, ac efe a wrendy waedd y cystuddiol.

29 Pan esmwythâo efe, pwy a anesmwythâ? a phan guddio efe ei wyneb, pwy a edrych arno? pa un bynnag ai yn erbyn cenedl, ai yn erbyn dyn yn unig:

30 Fel na theyrnasai dyn ffuantus, ac na rwyder y bobl.

31 Ond wrth DDUW, yr hwn a ddywed, Mi a faddeuais, nid anrheithiaf, y *dylid dywedyd*;

32 Heb law a welaf, dysg di fi: o gwneuthur anwiredd, ni wnaif fi mwy.

33 Ai wrth dy feddwl di y *byddai?* efe a'i tâl, pa un bynnag a wnelych ai gwrthod, ai dewis; ac nid myfi: am hynny dywed yr hyn a wyddost.

34 Gwŷr call, dywedant i mi; a'r gwr doeth, clywed fi.

35 Job a ddywedodd yn annoeth; a'i eiriau *ydylnt* heb ddoethineb.

36 Fy Nhad, profer Job hyd y diwedd, am *roddi* atebion dros ddyngion anwir.

37 Canys efe a chwanegodd ysgelderder at ei bechod; efe a gurodd ei *ddwyllaw* yn ein plith ni, ac a amlhâodd ei eiriau yn erbyn Duw.

ddrwg iddo ef. 9 Bod llawer yn' gwaeddi ar Dduw yn eu cystudd, ac heb gael eu gwando, o eicis ffydd.

AC Elihu a lefarodd ac a ddywedodd,

2 A gyfrifaist di yn uniawn ddyweddy o honot, *Y mae* fy nghyfiawnder i yn fwy nâ'r eiddo Duw?

3 Canys dywedaist, Pa les a wna *hynny* i ti? pa beth a ynnillaf? *er fy nglanhâu* oddi wrth fy mhechod?

4 Myfi a atebaf i ti, ac i'th gyfeillion gyd â thi.

5 Edrych ar y nefoedd, a gwel; ac edrych ar y cymmylau, *y rhai* sydd uwch nâ thi.

6 Os pechi, pa *nixed* a wnei di iddo ef? os aml fydd dy anwireddau, pa beth yr wyt yn ei wneuthur iddo ef?

7 Os cyfiawn fyddi, pa beth yr wyt yn ei roddi iddo ef? neu pa beth y mae efe yn ei gael ar dy law di?

8 I wr fel tydi, dy annuwioldeb, ac i fab dyn, dy gyfiawnder, *a all ryw beth.*

9 Gan faint y gorthrymder, hwy a wnant i'r *gorthrymmedig* lefain: hwy a floeddiant rhag braich y cedyrn.

10 Ond ni ddywed neb, Pa le y mae Duw, yr hwn a'm gwnaeth i; yr hwn sydd yn rhoddi *achosion* i ganu y nos?

11 Yr hwn sydd yn ein dysgu yn fwy nag anifeiliaid y ddaear, ac yn ein gwneuthur yn ddoethach nag ehediaid y nefoedd.

12 Yna hwy a waeddant rhag balchder y rhai drwg, ac ni chlyw efe.

13 Diau na wrendy Duw oferedd, ac nad edrych yr Hollalluog arno.

14 Er dyweddy o honot na weli ef, *etto y mae* barn ger ei fron ef: disgwyl dithau wrtho.

15 Ac yn awr, am nad *yw felly*, efe a ymwelodd yn ei ddigofaint; etto ni w'yr efe mewn dirfawr galedi:

16 Am hynny y lleda Job ei safn yn ofer; ac yr amlhâ eiriau heb wybodaeth.

PEN. XXXVI.

1 Elihu yn dangos bod Duw yn gyfiawn yn ei ffydd. 16 Y modd y mac pechodau Job yn atnal bendithion Duw. 24 Rhaid yw mawrhâu gweithredoedd Duw.

AC Elihu a aeth rhagddo, ac a ddywedodd,

2 Goddef i mi ychydig, a myfi a fynegaf i ti, *fod gennyf* ymadroddion etto dros DDUW.

3 O bell y cymmeraf fy ngwybod-aeth, ac i'm Gwneuthurwr y rhoddaf gyfiawnder.

4 Canys yn wir nid celwydd *fydd* fy ymadroddion: y perffaith o wybodaeth *sydd* gyd â thi.

5 Wele, cadarn *ydyw* Duw, ac ni ddiystyra efe *neb*: cadarn o gadernid a doethineb *yw* efe.

6 Nid achub efe fywyd yr annuwiol; ond efe a rydd uniondeb i'r trueniaid.

7 Ni thynn efe ei olwg oddi ar y cyfiawn; eithr *y maent* gyd â brenhinoedd, ar yr orsedd-faingc; ïe, efe a'u sicrhâ yn dragywydd, a hwy a ddyrchefir.

8 Ac os *hwy* a rwymir â gefynnau, ac a ddêlir â rhaffau gorthrymder;

9 Yna efe a ddengys iddynt hwy eu gwaith, a'u hanwireddau, amlhâu o honynt:

10 Ac a egyr eu clustiau hwy i *dderbyn* cerydd; ac a ddywed am droi o honynt oddi wrth anwiredd.

11 Os gwrandawant hwy, a'i wasanaethu *ef*, hwy a dreuliant eu dyddiau mewn daioni, a'u blynyddoedd mewn hyfrydwch.

12 Ac oni wrandawant, difethir hwy gan y cleddyf; a hwy a drengant heb wybodaeth.

13 Ond y rhai rhagrithiol o galon a chwanegant ddig: ni waeddant pan rwymo efe hwynt.

14 Eu henaid hwythau fydd marw mewn ieuengctid, a'u bywyd gyd â'r aflan.

15 Efe a wared y truan yn ei gystudd, ac a egyr eu clustiau hwynt mewn gorthrymder.

16 Felly hefyd efe a'th symmudasai di o enau cyfyngdra i ehangder, lle nid oes gwasgfa; a saig dy fwrdd di *fuasai* yn llawn brasder.

17 Ond ti a gyflawnaist farn yr annuwiol: barn a chyfiawnder a ym-aflant *ynot*.

18 O dherwydd *o bod* ledigofaint,

gochel rhag iddo dy gymmeryd di ymaith â'i ddyrnod: yna ni'th wared iawn mawr.

19 A brisia efe ar dy olud di? *na phrisia*, ar aur, nac ar holl gadernid nerth.

20 Na chwennych y nos, pan dor-
rèr pobl ymaith yn eu lle.

21 Ymochel, nac edrych ar an-
wiredd: canys hynny a ddewisaist o
flaen cystudd.

22 Wele, Duw trwy ei nerth a
ddyrchafa: pwy sydd yn dysgu fel efe?

23 Pwy a orchymynodd ei ffordd
ef iddo? a phwy a ddywed, Gwnaeth-
ost anwiredd?

24 Cofia fawrhâu ei waith ef, ar
yr hwn yr edrych dynion.

25 Pob dyn a'i gwel; a dyn a'i
cenfydd o bell.

26 Wele, mawr *yw* Duw, ac nid
adwaenom ef; ac ni fedrir chwilio
allan nifer ei flynyddoedd ef.

27 Canys efe a wna y defnynnau
dyfroedd yn fân: hwy a dywalltant
wlaw fel y byddo ei darth;

28 Yr hwn a ddisera, ac a ddef-
nyнна y cymmylau, ar ddyyn yr helaeth.

29 Hefyd, a ddeall *dyn* daeniadau
y cymmylau, a thwrf ei babell ef?

30 Wele, efe a daenodd ei oleuni
arno, ac a orchuddiodd waelod y môr.

31 Canys â hwynt y barn efe y
bobloedd, ac y rhydd efe fwyd yn hel-
aeth.

32 Efe a guddia y goleuni â chym-
mylau; ac a rydd orchymyn iddo *na*
thywynno trwy y *cwmwl* sydd rhyng-
ddynt.

33 Ei dwrf a fynega am dano, a'r
anifeiliaid am y tarth.

PEN. XXXVII.

1 Rhaid *yw* ofni Duw o herwydd ei weithred-
oedd. 15 Bod ei ddoethineb ef yn anchwil-
ladwy gyddynt hwy.

W RTH hyn hefyd y cryn fy
nghalon, ac y dychlamma hi
o'i lle.

2 Gan wrando gwrandedwch ar swm
ei lef, ac ar y sain a ddaw allan o'i
enau ef.

3 Efe a'i hyfforddia dan yr holl nef-
oedd, a'i fellt hyd eithafoedd y ddaear.

4 Swm a rua ar ei ol ef: efe a wna

daranau â llais ei odidowgrwydd, ac
ni oeda efe hwynt, pan glywir ei
dwrf ef.

5 Duw a wna daranau â'i lais yn
rhyfedd: y mae yn gwneuthur pethau
mwy nag a wyddom ni.

6 Canys efe a ddywed wrth yr eira,
Bydd *ar* y ddaear; ac wrth gawod o
wlaw, ac wrth wlaw mawr ei nerth ef.

7 Efe a selia law pob dyn, fel yr
adwaeno pawb ei waith ef.

8 Yna yr â y bwystfil i'w loches,
ac y trig yn ei le.

9 O'r dehau y daw corwynt; ac
oerni oddi wrth y gogledd.

10 A'i wynt y rhydd Duw rew: a
lled y dyfroedd a gyfyngir.

11 Hefyd efe a fina gwmmwl yn
dyrhâu; efe a wasgar ei gwmmwl
goleu.

12 Ac y mae hwnnw yn ymdroi
oddi amgylch wrth ei lywodraeth ef:
fel y gwneloñt hwy beth bynnag a
orchymyno efe iddynt, ar hyd wyneb
y byd ar y ddaear.

13 Pa un bynnag ai yn gospedig-
aeth, ai i'w ddaear, ai er daioni, efe a
bâr iddo ddyfod.

14 Gwrando hyn, Job; sâf, ac
ystyria ryfeddodau Duw.

15 A wyddost ti pa bryd y dos-
parthodd Duw hwynt, ac y gwnaeth
efe i oleuni ei gwmmwl lewyrchu?

16 A wyddost ti oddi wrth bwysau
y cymmylau, rhyfeddodau yrhwn sydd
berffeith-gwbl o wybodaeth?

17 Pa fodd *y mae* dy ddillad yn
gynnes, pan baro efe y ddaear yn
dawl â'r deheu-wynt?

18 A daenaist ti gyd âg ef yr wybr-
en, *yr hon* a sicrhawyd fel drych
toddedig?

19 Gwna i ni wybod pa beth a
ddywedwn wrtho: ni fedrwn ni gyflêu
ein geiriau gan dywyllwch.

20 A fynegir iddo ef os llefaraf? os
dywed neb, diau y llyngcir ef.

21 Ac yn awr, ni wêl *neb* y gol-
euni disglær *sydd* yn y cymmylau:
ond myned y mae y gwynt, a'u puro
hwynt.

22 O'r gogledd-wynt y daw hindda:
y mae yn Nuw ogoniant mwy ofn-
adwy.

23 Am yr Hollalluog, ni allwn ni mo'i gael ef: ardderchawg yw o nerth, a barn, a helaethrwydd cyfiawnder: ni chystuddia efe.

24 Am hynny yr ofna dynion ef: nid edrych efe ar neb doeth eu calon.

PEN. XXXVIII.

1 *Duo yn annog Job i ateb. 4 Duw, trwy ei alluog weithredoedd, yn dangos i Job ei anwybodaeth, 31 a'i wendid.*

YNA yr ARGLWYDD a atebodd Job allan o'r corwynt, ac a ddywedodd,

2 Pwy yw hwn sydd yn tywyllu cynghor âg ymadroddion heb wybodaeth?

3 Gwregysa dy lwynau yn awr fel gwr; a mynega i mi yr hyn a ofynwyf i ti.

4 Pa le yr oeddit ti pan sylfaenais i y ddaear? mynega, os medri ddeall.

5 Pwy a osododd ei mesurau hi, os gwyddost? neu pwy a estynnodd linyrn arni hi?

6 Ar ba beth y sicrhâwyd ei sylfeini hi? neu pwy a osododd ei chonglfaen hi?

7 Pan gyd-ganodd sêr y bore, ac y gorfoleddodd holl feibion Duw.

8 A phwy a gauodd y môr â dorau, pan ruthrodd efe allan megis pe deuai allan o'r groth?

9 Pan osodais i y cwmwl yn wisg iddo, a niwl tew ya rhwymyn iddo,

10 Pan osodais fy ngorchymyn arno, a phan osodais drosolion a dorau,

11 Gan ddywedyd, Hyd yma yr deui, ac nid ym mhellach; ac yma yr attelir ymchwydd dy donnau di.

12 A orchymynaist ti y bore er dy ddyddiau? a ddangosaist ti i'r wawrdydd ei lle,

13 I ymafyd yn eithafodd y ddaear, fel yr ysgydwer yr annuwiol allan o honi hi?

14 Canys hi a ymnewidia fel clai y sel; a hwy a safant fel dillad.

15 Ac attelir eu goleuni oddi wrth yr annuwiol: dryllir y braich dyrchafedig.

16 A ddaethost ti i eigion y môr? ac a rodiaist ti y'nghilfachau y dyfnder?

17 A agorwyd pyrth marwolaeth i ti? neu a welaist ti byrth cysgod angau?

18 A ystyriaist ti led y ddaear? mynega, os adwaenost ti hi i gyd.

19 Pa ffordd yr eir lle y trig gol-euni? a pha le y mae lle y tywyllwch?

20 Fel y cymmerit ef hyd ei derfyn, ac y medrit y llwybrau i'w dŷ ef.

21 A wyddit ti yna y genid tydi. ac y byddai rhifedi dy ddyddiau ya fawr?

22 A aethost ti i drysorau yr eira? neu a welaist ti drysorau y cenllysg,

23 Y rhai a gedwais i hyd amser cyfyngder, hyd ddydd ymladd a rhyfel?

24 Pa ffordd yr ymranna goleuni yr hwn a wasgar y dwyrein-wynt ar y ddaear?

25 Pwy a rannodd ddyfrlle i'r llif-ddyfroedd? a ffordd i fellt y tarauau,

26 I wlawio ar y ddaear lle ni byddo dyn; ar yr anialwch, sydd heb ddynd ynddo?

27 I ddigoni y tir diffaeth a gwŷllt, ac i beri i gwnd o laswellt dyfu?

28 A oes dad i'r gwlaw? neu pwy a ghenhedlodd ddefnynnau y gwllith?

29 O groth pwy y daeth yr iâ allau? a phwy a ghenhedlodd lwydrew y nefoedd?

30 Y dyfroedd a guddir megis â charreg, ac wyneb y dyfnder a rewodd.

31 A rwymi di hyfrydwch Pleiades? neu a ddattodi di rywmau Orion?

32 A ddygi di allan Mazzaroth yu eu hamser? neu a dywysai di Arcturus a'i feibion?

33 A adwaenost ti ordeiniadau y nefoedd? a osodi di ei lywodraeth ef ar y ddaear?

34 A ddyrchefi di dy lef ar y cwm-mwl, fel y gorchuddio helaethrwydd o ddyfroedd dydi?

35 A ddanfoni di fellt allan, fel yr elont ac y dywedont wrthyt, Wele ni?

36 Pwy a osododd ddoethineb yn yr amysgaroedd? neu pwy a roddodd ddeall i'r galon?

37 Pwy a gyfrif y cymmylau trwy ddoethineb? a phwy a all attal costrelau y nefoedd,

38 Pan droer y llwch yn dom, fel y glyno y priddellau yughyd?

39 A elli di hela ysglyfaeth i'r

llew? neu a elli di lenwi gwange cenawon y llewod,

40 Pan ymgrymmant yn eu lloch-esau, pan eisteddant mewn ffâu i gynllwyn?

41 Pwy a ddarpar i'r gigfran ei bwyd? pan lefe ei chywion ar Dduw, gwibiant o eisieu bwyd.

PEN. XXXIX.

1 *Am y geifr gwylltion, a'r cwigod; 5 yr asyn gwŷllt, 9 yr unicorn, 13 y paen, a'r cefnys; 19 y march, 26 y gwalch, 27 a'r eryr.*

A WYDDOST ti yr amser i eifr gwylltion y creigiau lydmu? a fedri di wylled yr amser y bwrw yr ewigod loi?

2 A gyfrifi di y misoedd a gyflawnant hwy? ac a wyddost ti yr amser y llydnant?

3 Ymgrymmant, bwriant eu llydnod, ac ymadawant â'u gofid.

4 Eu llydnod a gryfhâ, cynnyddant yn y maes: ânt allan, ac ni ddychwelant attynt hwy.

5 Pwy a ollyngodd yr asyn gwŷllt yn rhydd? neu pwy a ddattododd rwyman yr asyn gwŷllt?

6 Yr hwn y gosodais yr anialwch yn ddy iddo, a'r disfaethwch yn drigfa iddo.

7 Efe a chwardd am ben lliaws tref: ni wrendy ar lais y geilwad.

8 Cilfachau y mynyddoedd yw ei borfa ef, ac efe a chwilia am bob glaswelltyn.

9 A gyttuna yr unicorn i'rh wasanaethu di? a erys efe wrth dy bresbau di?

10 A rwymi di unicorn â'i ddd mewn rhych? a lyfna efe y dolydd ar dy ol di?

11 A ymddiriedi wrtho, am fod ei gryfder yn fawr? a adewi di dy lafur iddo?

12 A goeli di ef, y dwg efe dy had di drachefn, ac y casgl efe ef i'rh lawr-dyrnu di?

13 A reddaist ti adenydd hyfryd i'r peunod? neu adenydd a phlu i'r estrys?

14 Yr hon a âd ei hwyau yn y ddaear, ac a'u cynhesa yn y llwch;

15 Ac y mae hi yn gollwng dros gof

y gallai draed eu dryllio hwynt, neu anifail y maes eu sathru.

16 Caled yw hi wrth ei chywion, fel pe na byddent eiddi hi: ei gwaith hi sydd ofer, heb ofn;

17 Oblegid na roddes Duw iddi ddoethineb, ac na chyfranodd iddi ddeall.

18 Yr amser yr ymgodo hi yn uchel, hi a ddiystyra y march a'i farchog.

19 A roddaist ti gryfder i farch? neu a ddysgaist iddo weryru?

20 A ddychryni di ef fel ceiliog rhedyn? dychryn ydyw ardderchog-rwydd ei ffiroen ef.

21 Ei draed ef a gloddiant ym y dyffryn, ac efe a lawenycha yn ei gryfder: efe a â allan i gyfarfod arfau.

22 Efe a ddiystyra arswyd, ac ni ddychryna efe; ac ni ddychwel yn ei ol rhag y cleddyf.

23 Y cawell saethau a drystia yn ei erbyn, y ddiaglaer waywffon a'r darian.

24 Efe a lwngc y ddaear gan greu-londeb a chynddaredd: ac ni chred mai llais yr udgorn yw.

25 Efe a ddywed ym mblith yr udgyra, Ha, ha; ac a arglota o bell ryfel, twrf tywysogion, a'r bloeddio.

26 Ai trwy dy ddoethineb di yr eheda y gwalch, ac y lleda efe ei adenydd tu a'r deheu?

27 Ai wrth dy orchymyn di yr ymgysyd yr eryr, ac y gwna efe ei nyth yn uchel?

28 Y trig efe ac yr erys mewn craig; ac ar ysgythredd y graig, a'r lle cadarn?

29 Oddi yno y chwilia am fwyd; ei lygaid a ganfyddant o bell.

30 Ei gywion hefyd a sugnant waed: a lle y byddo celamedd, yno y bydd efe.

PEN. XL.

1 *Job yn ymostonwng ger bron Duw. 6 Duw yn ei gyffwrddi ef i dangos ei gyflawnder, a'i allu, a'i ddoethineb. 15 Am y behemoth.*

YR ARGLWYDD hefyd a at-tebodd Job, ac a ddywedodd,

2 Ai dysgeidiaeth yw ymryson â'r Hollalluog? a argyhoeddo Dduw, at-tebed i hyuny.

3 ¶ A Job a atebodd yr ARGWLWYDD, ac a ddywedodd,

4 Wele, gwael ydwyf; pa beth a atebaf i ti? mi a osodaf fy llaw ar fy ngenau.

5 Dywedais unwaith; ond nid atebaf: ie, ddwywaith; ond ni chwangeaf.

6 ¶ A'r ARGWLWYDD a atebodd Job allan o'r corwynt, ac a ddywedodd,

7 Gwregysa yn awr dy lwynau fel gwr; a myfi a ofynaf i ti, mynega dithau i mi.

8 A wnei di fy marn i yn ofer? a ferni di fi yn anghyfiawn, i'th gyfiawnhâu dy hun?

9 A oes i ti fraich fel i DDUW? neu a wnei di daranau â'th lais fel yntau?

10 Ymdrwsia yn awr â mawredd ac â godidowgrwydd, ac ymwig â gogoniant ac â phrydferthwch.

11 Gwasgara gynddaredd dy ddigofaint; ac edrych ar bob balch, a thafi ef i lawr.

12 Edrych ar bob balch, a gostwng ef; a mathra yr annuwiol yn eu lle.

13 Cuddia hwynt ynghyd yn y pridd, a rhwym eu hwynebau hwynt mewn lle cuddiedig.

14 Yna hefyd myfi a addefaf i ti, y gall dy ddeheulaw dy achub.

15 ¶ Yn awr wele y behemoth, yr hwn a wneuthum gyd â thi; glaswellt a fwytty efe fel ŷch.

16 Wele yn awr, ei gryfder ef sydd yn ei lwynau, a'i nerth ym mogel ei fol.

17 Efe a gyfyd ei gynffon fel cedrwydden: gewynnau ei arenau ef sydd blethedig.

18 Pibellau pres ydyw ei esgyrn ef: ei esgyrn sydd fel ffyn heiyrn.

19 Pennaf o ffyrdd Duw ydyw efe: yr hwn a'i gwnaeth, a all beri i'w gleddyf nesâu atto ef.

20 Y mynyddoedd yn ddiâu a ddygant laswellt iddo: ac yno y chwery holl anifeiliaid y maes.

21 Efe a orwedd dan goedydd cysgodfawr, mewn lloches o gyrs a siglynydd.

22 Coed cysgodfawr a'i gorchudd-

iant â'u cysgod: helyg yr afon a'i hamgylchant.

23 Wele, efe a ŷf yr afon, ac ni phrysurâ: efe a obeithiai y tynnai efe yr lorrddonen i'w safn.

24 A ddeil neb ef o flaen ei lygaid? a dylla neb ei drwyn ef â bachau?

PEN. XLI.

Mawr allu Duw yn y lesiathan.

A DYNNI di y lesiathan allan â bâch? neu a rwymi di ei dafod ef â rhaff?

2 A osodi di fâch yn ei drwyn ef? neu a dylli di asgwrn ei ên ef â mynawyd?

3 A fawr ymbil efe â thi? a ddywed efe wrthyt ti yn dæg?

4 A wna efe ammod â thi? a gymmeri di ef yn was tragwyddol?

5 A chwareui di âg ef fel âg aderyn? neu a rwymi di ef i'th langcesau?

6 A swppera cyfeillion arno? a gyfrannant hwy ef rhwng marsiandwyr?

7 A lenwi di ei groen ef â phigau heiyrn? neu ei ben â thryferau?

8 Gosod dy law arno ef; cofia y rhyfel; na wna mwy.

9 Wele, ofer ydyw ei obaith ef: oni chwimp un gan ei olwg ef?

10 Nid oes neb mor hyderus a'i godi ef: a phwy a saif ger fy mron i?

11 Pwy a roddodd i mi yn gyntaf, a mi a dalaf? beth bynnag sydd dan yr holl nesoedd, eiddof fi yw.

12 Ni chelaf ei aelodau ef, na'i gryfder, na gweddeidd-dra ei ystum ef.

13 Pwy a ddatguddia wyneb ei wisg ef? pwy a ddaw atto ef â'i ffrwyn ddau-ddyblyg?

14 Pwy a egyr ddorau ei wyneb ef? ofnadwy yw amgylchoedd ei ddannedd ef.

15 Ei falchder yw ei emmau, wedi eu cau ynghyd megis â sel gaeth.

16 Y mae y naill mor agos at y llall, fel na ddaw gwynt rhyngddynt.

17 Pob un a lŷn wrth eu gilydd; hwy a gyd-ymgyssylltant, fel na wahrenir hwy.

18 Wrth ei disian ef y tywynna goleuni, a'i lygaid ef sydd fel amrantau y bore.

19 Fflaglau a ânt allan, a gwreichion tanlyd a neidiant o'i enau ef.

20 Mwg a ddaw allan o'i ffroenau, fel o bair neu grochan berwedig.

21 Ei anadl a wna i'r glo losgi, a ffam a ddaw allan o'i enau.

22 Yn ei wddf y trig cryfder, a thristwch a drŷ yn llawenydd o'i flaen ef.

23 Llawethau ei gnawd a lynant ynghyd: caledodd ynddo ei hun, fel na syflo.

24 Caled ydyw ei galon fel carreg; a chaled fel darn o'r maen isaf i *felin*.

25 Rhai cryfion a ofnant pan godo efe: rhag ei ddrylliadau ef yr ymlanhânt.

26 Cleddyf yr hwn a'i tarawo, ni ddeil; y waywffon, y biccell, na'r llurig.

27 Efe a gyfrif haiarn fel gwellt, a phres fel pren pwr.

28 Ni phâr saeth iddo ffoi: cerrig tafi a dröed iddo yn soft.

29 Piccellau a gyfrifir fel softyn; ac efe a chwadd wrth ysgwyd gwaywffon.

30 Dano ef y bydd megis darnau llymion o lestri pridd: efe a daena bethau llymion ar hyd y clai.

31 Efe a wna i'r dyfnder ferwi fel crochan: efe a esyd y môr fel crochan o ennaint.

32 Efe a wna lwybr goleu ar ei ol; *fel* y tybygid *fod* y dyfnder yn frigwyn.

33 Nid oes ar y ddaear gyffelyb iddo, yr hwn a wnaethpwyd heb ofn.

34 Efe a edrych ar bob *peth* uchel: brenhin *ydyw* ar holl feibion balchder.

PEN. XLII.

1 *Job yn ymrôl i Dduw: 7 A Duo yn barnu achos Job yn oreu, ac yn peri i'w gyfeillion ymrôl iddo, ac yn ei dderbyn ef yn gymmeradwry, 10 ac yn ei fawrhâu, ac yn ei fendithio. 16 Oedran a marvolaeth Job.*

A JOB a atebodd yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd,

2 Myfi a wn y gelli di bob *peth*; ac na attelir un meddwl oddi wrthyt.

3 Pwy *ydyw* yr hwn sydd yn cuddio cyngor heb wybodaeth? am hynny y lleferais yr hyn nis deallais; *pethau rhy* ryfedd i mi, y rhai nis gwyddwn.

4 Gwrando, attolwg, a myfi a lefar-

af: gofynaf i ti, dysg dithau finnu.

5 Myfi a glywais â'm clustiau sôn am danat: ond yn awr fy llygad a'th welodd di.

6 Am hynny y mae yn ffaidd gennyf fi *fy hun*; ac yr ydywyf yn edifarhâu mewn llwch a lludw.

7 ¶ Ac wedi dywedyd o'r ARGLWYDD y geiriau hyn wrth Job, yr ARGLWYDD a ddywedodd wrth Eliphaz y Temaniad, Fy nigofaint a gynuododd yn dy erbyn di, ac yn erbyn dy ddau gyfaill; am na ddywedasoeh am danaf fi yn uniawn fel fy ngwasanaethwr Job.

8 Yn awr gan hynny cymmerwch i chwi saith o fustych, a saith o hyrddod, ac ewch at fy ngwasanaethwr Job, ac offrymmwch boeth-aberth drosoch; a gweddïed fy ngwasanaethwr Job drosoch: canys mi a dderbynias ei wyneb ef: fel na wnelwyf i chwi *yn ol eich* ffolineb, am na ddywedasoeh yr uniawn am danaf fi, fel fy ngwasanaethwr Job.

9 Felly Eliphaz y Temaniad, a Bildad y Subiad, a Sophar y Namathiad, a aethant ac a wnaethant fel y dywedasai yr ARGLWYDD wrthynt. A'r ARGLWYDD a dderbyniodd wyneb Job.

10 Yna yr ARGLWYDD a ddychwelodd gaeithwed Job, pan weddiodd efe dros ei gyfeillion: a'r ARGLWYDD a chwaneodd yr hyn oll a *fuasai* gan Job, yn ddau ddyblyg.

11 Yna ei holl geraint, a'i holl garesau, a phawb o'i gydnabod ef o'r blaen, a ddaethant atto, ac a fwyttas ant fwyd gyd âg ef yn ei dŷ, ac a gwynasant iddo, ac a'i cysurasant ef, am yr holl ddrwg a ddygasai yr ARGLWYDD arno ef: a hwy a roddasant iddo bob un ddarn o arian, a phob un dlws o aur.

12 Felly yr ARGLWYDD a fendithiodd ddiwedd Job yn fwy nâ'i ddechreuad: canys yr oedd ganddo bedair mil ar ddeg o ddefaid, a chwe mil o gamelod, a mil o gyplau ychain, a mil o asenod.

13 Ac yr oedd iddo saith o feibion, a thair o ferched.

14 Ac efe a alwodd enw y gyntaf,

Jemimah; ac enw yr ail Cēsiah; ac enw y drydedd, Ceren-happuc.

15 Ac ni cheid gwragedd mor lân a merched Job yn yr holl wlad honno: a'u tad a roddes iddynt hwy etifedd-iaeth yn mahlith eu brodyr.

16 A Job a fu fyw wedi hyn gant a deugain o flynyddoedd; ac a welodd o'i feibion, a meibion ei feibion, bed-air cenedlaeth.

17 Felly Job a fu farw yn hen, ac yn llawn o ddyddiau.

LLYFR Y PSALMAU.

PSALM I.

1 *Dedwydduch y duwiol.* 4 *Annedwydduch yr annuwiol.*

GWYN ei fyd y gwr ni rodia y'nghyngor yr annuwiolion, ac ni saif yn ffordd pechaduriaid, ac nid eistedd yn eisteddfa gwatwarwyr.

2 Ond sydd â'i ewylls y'nghyfraith yr ARGLWYDD; ac yn myfyrio yn ei gyfraith ef ddydd a nos.

3 Ac efe a fydd fel pren wedi ei blannu ar lân afonydd dyfroedd, yr hwn a rydd ei ffrwyth yn ei bryd; a'i ddalen ni wywa, a pha beth bynnag a wnel, efe a lwydda.

4 Nid felly y bydd yr annuwiol; ond fel mân us yr hwn a chwal y gwynt ymaith.

5 Am hynny yr annuwiolion ni safant yn y farn, na pechaduriaid yng nghynnulleidfa y rhai cyfiawn.

6 Canys yr ARGLWYDD a edwyn ffordd y rhai cyfiawn: ond ffordd yr annuwiolion a ddifethir.

PSALM II.

1 *Brenhiniaeth Crist.* 10 *A chynghori brenhinoedd i'w derbyn.*

PAHAM y terfysga y cenedl-oedd, ac y myfyria y bobloedd beth ofer?

2 Y mae brenhinoedd y ddaear yn ymosod, a'r pennaethiaid yn ymgynghori ynghyd, yn erbyn yr ARGLWYDD, ac yn erbyn ei Crist ef, *gan ddywedyd*,

3 Drylliwn eu rhwymau hwy, a thastwn eu rheffynau oddi wrthym.

4 Yr hwn sydd yn preswyllo yn y nefoedd a chwardd: yr ARGLWYDD a u gwatwar hwynt.

5 Yna y llefara efe wrthynt yn ei lid, ac yn ei ddigllonrwydd y dychryna efe hwynt.

6 Minnau a osodais fy Mrenhin ar Sion fy mynydd sanctaidd.

7 Mynegaf y ddeddf: dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, *Fy Mab ydwyf ti*; myfi heddyw a'th genhdalais.

8 Gofyn i mi, a rhoddaf y cenedl-oedd yn etifeddiaeth i ti, a therfynau y ddaear i'th feddiant.

9 Drylli hwynt â gwialen haiarn; maluri hwynt fel llestr pridd.

10 Gan hynny yr awr hon, frenhinoedd, byddwch synhwyrol: barnwyr y ddaear, cymmerwch ddysg.

11 Gwasanaethwch yr ARGLWYDD mewn ofn, ac ymlawenhêwch mewn dychryn.

12 Cusenwch y Mab, rhag iddo ddigio, a'ch difetha chwi o'r ffordd, pan gynneuo ei lid ef, ond ychydig. Gwyn eu byd pawb a ymddiriedant yuddo ef.

PSALM III.

Diogeluch, nawdd, ac amddiffyn Dwr.

Psalm Dafydd, pan ffrôd efe rhag Absalom ei fab.

ARGLWYDD, mor aml yw fy nhrallodwyr? llawer yw y rhai sydd yn codi i'm herbyn.

2 Llawer yw y rhai sydd yn dywedyd am fy enaid, Nid oes iachawd-wriaeth iddo yn ei DDUW. Selah.

3 Ond tydi, ARGLWYDD, *ydwyf* darian i mi; fy ngogoniant, a dyrchafydd fy mhen.

4 A'm llef y gelwais ar yr ARGLWYDD, ac efe a'm clybu o'i flynydd sanctaidd. Selah.

5 Mi a orweddais, ac a gysgais; ac a ddeffröais; canys yr ARGLWYDD a'm cynnaliodd.

6 Nid ofnaf fyrddiwn o bobl, y rhai o amgylch a ymosodasant i'm herbyn.

7 Cyfod, ARGLWYDD; achub fi, fy NUW : canys tarewaist fy holl elynion ar garr yr ên; torraist ddarnedd yr annuwiolion.

8 Iachawdwriaeth sydd eiddo yr ARGLWYDD : dy fendith sydd ar dy bobl. Selah.

PSALM IV.

1 *Dafydd yn gweddïo a'r goel ei wrando : 2 yn ceryddu, ac yn cynghori ei elynion.* 6 *Yn ffagr Duw y mae dedwyddwch dyn.*

I'r Pencerdd ar Neginoth, Psalm Dafydd.

GWRANDO fi pan alwyf, O DDUW fy nghyfiawnder : mewn cyfyngder yr ebengaist arnaf ; trugarhâ wrthyf, ac erglyw fy ngweddi.

2 O feibion dynion, pa hyd y *trowch* fy ngogoniant yn warth? yr hoffwch wegi, ac yrargeiswch gelwydd? Selah.

3 Ond gwybyddwch i'r ARGLWYDD neillduo y duwiol iddo ei bun : yr ARGLWYDD a wrendy pan alwyf arno.

4 Ofawch, ac na phechwch : ymddiddenwch â'ch calon ar eich gwely, a thewch. Selah.

5 Aberthwch ebyrth cyfiawnder ; a gobeithiwch yn yr ARGLWYDD.

6 Llauer sydd yn dywedyd, Pwy a ddengys i ni ddaioni? ARGLWYDD, dyrcha arnom lewyrch dy wyneb.

7 Rhoddaist lawenydd yn fy nghalon, mwy nâ'r amser yr amlhâodd eu hÿd a'u gwin hwynt.

8 Mewn heddwch hefyd y gorweddaf, ac yr hunaf : canys ti, ARGLWYDD, yn unig a wnei i mi drigo mewn diogelwch.

PSALM V.

1 *Dafydd yn gweddïo, ac yn datgan ei ddiwydrwydd yn gweddïo.* 4 *Ni ffufria Duw yr emwir.* 7 *Dafydd yn dangos ei ffydd, ac yn gweddïo ar Dduw am ei gyfarwyddo ef,* 10 *a difetha ei elynion,* 11 *a chadw y dduwiol.*

I'r Pencerdd ar Nehiloth, Psalm Dafydd.

GWRANDO fy ngeiriau, ARGLWYDD ; deall fy mysfyrdod.

2 Erglyw ar lef fy ngwaedd, fy Mrenhin, a'm DDUW : canys arnat y gweddïaf.

3 Yn fore, ARGLWYDD, y clywi fy llef ; yn fore y cyfeiriaf fy ngweddi attat, ac yr edrychaf i fy nu.

4 O herwydd nid wyf ti DDUW yn ewyllysio anwiredd : a drwg ni thrig gyd â thi.

5 Ynfydion ni safant yn dy olwg : casâist holl weithredwyr anwiredd.

6 Difethi y rhai a ddywedant gelwydd : yr ARGLWYDD a ffeiddia y gwr gwaedlyd a'r twylloddrus.

7 A minnau a ddeuaf i'th dÿ di yn amllder dy drugaredd ; ac a addolaf tu a'th deml sanctaidd yn dy ofn di.

8 ARGLWYDD, arwain fi yn dy gyfiawnder, o achos fy ngelynyon ; ac uniona dy ffordd o'm blaen.

9 Canys nid oes uniondeb yn eu genau ; eu ceudod sydd anwireddau : bedd agored yw eu cêg ; gwenhieithiant â'u tafod.

10 Distrywia hwynt, O DDUW ; syrthiant oddi wrth eu cynghorion : gyrr hwynt ymaith yn amllder eu camweddau : canys gwrthryfelasant i'th erbyn.

11 Ond llawenhâed y rhai oll a ymddiriedant ynot ti : llafar-ganant yn dragywydd ; am i ti orchuddio drostynt : a'r rhai a garant dy enw, gorfoleddant ynot.

12 Canys ti, ARGLWYDD, a fendithi y cyfiawn : â charedigrwydd megis â tharian y coroni di ef.

PSALM VI.

1 *Achwyrton Dafydd yn ei glefyd.* 8 *Y mae efe trwy ffydd yn ymorfoleddu ar ei elynion.*

I'r pencerdd ar Neginoth ar y Seminit, Psalm Dafydd.

ARGLWYDD, na cherydda fi yn dy lidiowgrwydd, ac na chospa fi yn dy lid.

2 Trugarhâ wrthyf, ARGLWYDD ; canys llesg ydwyf fi : iachâ fi, O ARGLWYDD ; canys fy eagyrn a gystuddiwyd.

3 A'm henaid a ddychrynwyd yn ddirfawr : tithau, ARGLWYDD, pa hyd?

4 Dychwel, ARGLWYDD, gwared fy enaid : achub fi er mwyn dy drugaredd.

5 Canys yn angau nid oes goffa am danat : yn y bedd pwy a'th folianna?

6 Diffygiais gan fy ochain ; bob nos yr ydwyf yn gwneuthur fy ngwely yn foddfa : yr ydwyf fi yn gwlychu fy ngorweddfa â'm dagrau.

7 Treuliodd fy llygad gan ddipter : heneiddiodd o herwydd fy holl elynion.

8 Ciliwch oddi wrthyf, holl weithredwyr anwiredd ; canys yr AR-

GLWYDD a glywodd lef fy wylofain.

9 Clybu yr ARGLWYDD fy neisyfiad : yr ARGLWYDD a dderbyn fy ngweddi.

10 Gwaradwydder a thrallder yn ddirfawr fy holl elynion : dychweler a chywilyddier hwynt yn ddisymmwrth.

PSALM VII.

1 *Dafydd yn gweddio yn erbyn malais ei elynion, ac yn dangos ei wiriondeb; 10 a thrwy ffydd yn gweled yr amddiffynnid ef, ac y difethid ei elynion.*

Sigaion Dafydd, yr hwn a ganodd efe i'r ARGLWYDD oblegid geiriau Cus mab Jemini.

A RGLWYDD fy NUW, ynot yr ymddiriedais : achub fi rhag fy holl erlidwyr, a gwared fi.

2 Rhag iddo larpio fy enaid fel llew, gan ei rwygo, pryd na byddo gwaredydd.

3 O ARGLWYDD fy NUW, os gwneuthum hyn; od oes anwiredd yn fy nwyllaw;

4 O thelais ddrwg i'r neb oedd heddychol â mi (ie, mi a waredais yr hwn sydd elyn i mi heb achos)

5 Erlidied y gelyn fy enaid, a goddiedded : sathred hefyd fy mywyd i'r llawr, a gosoded fy ngogoniant yn y llwch. Selah.

6 Cyfod, ARGLWYDD, yn dy ddigllonedd, ymddyrrcha, o herwydd llid fy ngelynon : deffro hefyd drosaf i'r farn a orchymynaist.

7 Felly cynulleidfa y bobloedd a'th amgylchynant : er eu mwyn dychwel dithau i'r uchelder.

8 Yr ARGLWYDD a farn y bobloedd : barn fi, O ARGLWYDD, yn ol fy nghyfiawnder, ac yn ol fy mherffeithrwydd sydd ynof.

9 Darfydded weithian anwiredd yr annuwolion, eithr cyfarwydda di y cyfiawn : canys y Duw cyfiawn a chwilia y calonnau a'r arenau.

10 Fy ymddiffyn sydd o DDUW, Iachawdwr y rhai uniawn o galon.

11 Duw sydd Farnydd cyfiawn, a Duw sydd ddigllawn beunydd wrth yr annuwol.

12 Oni ddychwel yr annuwol, efe a hoga ei gleddyf : efe a annelodd ei fwa, ac a'i parottôdd.

13 Parottôdd hefyd iddo arfau anghueol : efe a drefnodd ei saethau yn erbyn yr erlidwyr.

14 Wele, efe a ymddwng anwiredd, ac a feichiogodd ar gamwedd, ac a esgorodd ar gelwydd.

15 Torrodd bwill, cloddiodd ef, syrthiodd hefyd yn y clawdd a wnaeth.

16 Ei anwiredd a ymchwel ar ei ben ei hun, a'i draha a ddisgyn ar ei goppa ei hun.

17 Clodforaf yr ARGLWYDD yn ol ei gyfiawnder, a chanmolaf enw yr ARGLWYDD goruchaf.

PSALM VIII.

Mawrygu gogoniant Duw, wrth ei weithredoedd, ac wrth ei gariad tu ag at ddydd.

I'r Pencerdd ar Gittiith, Psalm Dafydd.

A RGLWYDD ein IOR ni, mor ardderchawg yw dy enw ar yr holl ddaear! yr hwn a osodaist dy ogoniant uwch y nefoedd.

2 O enau plant bychain a rhai yn sugno y peraist nerth, o achos dy elynion, i ostegu y gelyn a'r ymddialydd.

3 Pan edrychwyf ar y nefoedd, gwaith dy fysedd; y lloer a'r sêr, y rhai a ordeiniaist;

4 Pa beth yw dyn, i ti i'w gofio? a mab dyn, i ti i ymweled âg ef.

5 Canys gwnaethost ef ychydig i'n nâ'r angelion, ac a'i coronaist â gogoniant ac â harddwch.

6 Gwnaethost iddo arglwyddiaethu ar weithredoedd dy ddwyllaw; gosodaist bob peth dan ei draed ef:

7 Defaid ac ychain oll, ac anifeiliaid y maes hefyd;

8 Ehediaid y nefoedd, a physgod y môr, ac y sydd yn tramwyo llwybrau y moroedd.

9 ARGLWYDD ein IOR, mor ardderchawg yw dy enw ar yr holl ddaear!

PSALM IX.

1 *Dafydd yn molianu Duw am wneuthur barn; 11 ac yn annog eraill i'w glodfori ef, 13 ac yn gweddio n'r iddo gael achos i'w folianu ef.*

I'r Pencerdd ar Muth-labben, Psalm Dafydd.

C LODFORAF di, O ARGLWYDD, â'm holl galon : mynegaf dy holl ryfeddodau.

2 Llawenycaf a gorfoleddaf ynot : canaf i'th enw di, y Goruchaf.

3 Pan ddychweler fy ngelynon yu

eu hol, hwy a gwmpant ac a ddifethir o'th flaen di.

4 Canys gwnaethost fy marn a'm matter yn dda: eisteddaist ar orsedd-faingc, gan farnu yn gyfiawn.

5 Ceryddaist y cenhedloedd, distrywiaist yr annuwiol; eu henw hwynt a ddilëaist byth bythol.

6 Ha elyn, darfu am ddinystr yn dragwydd: a diwreiddiaist y dinasoedd; darfu eu coffadwriaeth gyd â hwynt.

7 Ond yr ARGLWYDD a bery yn dragwydd: efe a barottôdd ei orsedd-faingc i farn.

8 Ac efe a farn y byd mewn cyf-iawnder: efe a farn y bobloedd mewn uniondeb.

9 Yr ARGLWYDD hefyd fydd noddfa i'r gorthrymmedig, noddfa yn amser trallod.

10 A'r rhai a adwaenant dy enw, a ymddiriedant ynot: canys ni adewaist, O ARGLWYDD, y rhai a'th geisient.

11 Canmolwch yr ARGLWYDD, yr hwn sydd yn preswyllo yn Sion: mynegwch ym mysig y bobloedd ei weithredoedd ef.

12 Pan ymofyno efe am waed, efe a'u cofia hwynt: nid anghofia waedd y cystuddiol.

13 Trugarhâ wrthyf, ARGLWYDD; gwel fy mlinder gan fy nghaseion, fy nyrchafydd o byrth angau:

14 Fel y mynegwyf dy holl foliant ym mhyrth merch Sion: llawenyfach yn dy iachawdwriaeth.

15 Y cenhedloedd a soddasant yn y ffos a wnaethant: yn y rhwyd a guddiasant, y daliwyd eu troed eu hun.

16 Adweinir yr ARGLWYDD wrth y farn a wna: yr annuwiol a faglwyd y'ngweithredoedd ei ddwyllaw ei hun. Higgsaion; Selah.

17 Y rhai drygionus a ymchwelant i uffern, a'r holl ghenhedloedd a anghofiant DDUW.

18 Canys nid anghofir y tlawd byth: gobaith y trueiniaid ni chollir byth.

19 Cyfod, ARGLWYDD; na offydded dyn: barnar y cenhedloedd ger dy fron di.

20 Gosod, ARGLWYDD, ofn arnynt: fel y gwybyddo y cenhedloedd mai dynion ydynt. Selah.

PSALM X.

1 Dafydd yn cwyno wrth Dduw rhag traha yr annuwiol; 12 ac yn gweiddio am ymwared; 16 ac yn dangos ei hyder.

PAHAM, ARGLWYDD, y sefi o bell? yr ymguddi yn amser cyfyngder?

2 Yr annuwiol mewn balchder a erlid y tlawd: dalier hwynt yn y bwriadau a ddychymmyasant.

3 Canys yr annuwiol a ymffrostia am ewyllys ei galon; ac a fendithia y cybydd, yr hwn y mae yr ARGLWYDD yn ei ffieiddio.

4 Yr annuwiol, gan uchder ei ffroen, ni chais DDUW: nid yw Duw yn ei holl feddylliau ef.

5 Ei ffyrdd sydd flin bob amser; uchel yw dy farnedigaethau allan o'i olwg ef: chwythu y mae yn erbyn ei holl elynion.

6 Dywedodd yn ei galon, Ni'm symmudir: o herwydd ni byddaf mewn drygfyd hyd genhedlaeth a chenhedlaeth.

7 Ei enau sydd yn llawn melldith, a dichell, a thwyll: dan ei dafod y mae camwedd ac anwiredd.

8 Y mae efe yn eistedd y'nghynllwynfa y pentrefi: mewn cilfachau y lladd efe y gwirion: ei lygaid a dremiant yn ddirgel ar y tlawd.

9 Efe a gynllwynna mewn dirgelwch megis llew yn ei ffâu: cynllwyn y mae i ddal y tlawd: efe a ddeil y tlawd, gan ei dynnu i'w rwyd.

10 Efe a ymgrymma, ac a ym-ostwng, fel y cwympto tyrfa trueiniaid gan ei gedyrn ef.

11 Dywedodd yn ei galon, Anghofiodd Duw: cuddiodd ei wyneb; ni wêl byth.

12 Cyfod, ARGLWYDD; O DDUW, dyrcha dy law: nac anghofia y cystuddiol.

13 Paham y dirmyga yr annuwiol DDUW? dywedodd yn ei galon, Nid ymofyni.

14 Gwelaist hyn; canys ti a ganfyddi anwiredd a cham, i roddi tâl â'th ddwyllaw dy hun: arnat ti y gedy y tlawd; ti yw cynnorthwywr yr ymddifad.

15 Torr fraich yr annuwiol a'r dryg-

ionus: cais ei ddrygioni ef hyd na chaffech ddim.

19 Yr ARGLWYDD sydd frenhin byth ac yn dragywydd: difethwyd y cenhedloedd allan o'i dir ef.

17 ARGLWYDD, clywaist ddymuniad y tlodion: parottôi eu calon hwynt, gwrendy dy glust arnynt;

18 I farnu yr ymddifad a'r gor-thrymmedig, fel na chwanego dyn daearol beri ofn mwyach.

PSALM XI.

1 Dafydd yn ymgysuro yn Nuw yn erbyn ei clynon. 4 Rhagddarbodaeth a chyfiawnder Duw.

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

YN yr ARGLWYDD yr wyf yn ymddiried: pa fodd y dywedwch wrth fy enaid, Ehedai'ch mynydd fel aderyn?

2 Canys wele, y drygionus a annelant fwa, parottoisant eu saethau ar y llinyn; i saethu yn ddirgel y rhai uniawn o galon.

3 Canys y seiliau a ddinystriwyd, pa beth a wna y cyfiawn?

4 Yr ARGLWYDD sydd yn nheml ei sancteiddrwydd; gorseddfa yr ARGLWYDD sydd yn y nefoedd: y mae ei lygaid ef yn gweled, ei amrantau yn profi meibion dynion.

5 Yr ARGLWYDD a brawf y cyfiawn: eithr câs gan ei enaid ef y drygionus, a'r hwn sydd hoff ganddo drawsder.

6 Ar yr annuwiolion y gwlawia efe faglau, tân a brwmstan, a phoethwynt ystormus: dyma ran eu phiöl hwynt.

7 Canys yr ARGLWYDD cyfiawn a gâr gyfiawnder: ei wyneb a edrych ar yr uniawn.

PSALM XII.

1 Dafydd, heb ganddo ddim cysur dynol, yn erbyn cymmorth gan Dduw, 3 ac yn ymgysuro â barnedigathau Duw ar yr enwir, a'i ymddiried yn mhrofedig addeuioion Duw.

I'r Pencerdd ar Seminit, Psalm Dafydd.

ACHUB, ARGLWYDD; canys darfu y trugarog: o herwydd pallodd y ffyddloniaid o blith meibion dynion.

2 Oferedd a ddywedant bob un wrth ei gymmydog: â gwefus wen-

hieithgar, ac â chalon ddau ddyblyg, y llefarant.

3 Torred yr ARGLWYDD yr holl wefusau gwenhieithus, a'r tafod a ddywedo fawrhydri.

4 Y rhai a ddywedant, A'n tafod y gorfyddwn; ein gwefusau sydd eiddom ni: pwy sydd arglwydd arnom ni?

5 O herwydd arhaith y rhai cystuddiedig, o herwydd uchenaidd y tlodion, y cyfodaf yn awr (medd yr ARGLWYDD) rhoddaf mewn iachawdwriaeth yr hwn y magler iddo.

6 Geiriau yr ARGLWYDD ydynt eiriau purion; fel arian wedi ei goethi mewn ffwrn bridd, wedi ei buro seithwaith.

7 Ti, ARGLWYDD, a'ucedwi hwynt: cedwi hwynt rhag y genhedlaeth hon yn dragywydd.

8 Yr annuwiolion a rodiant o angylch, pan ddyrchafer y gwaelaf o feibion dynion.

PSALM XIII.

1 Dafydd yn cwyno bod yn oedi ei ymwared ef: 3 yn gweddïo am ras i'w raglaenu: 5 yn ymfrosto yn nhrugaredd Duw.

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

PA hyd, ARGLWYDD, y'm hanghosi? ai yn dragywydd? pa hyd y cuddi dy wyneb rhagof?

2 Pa hyd y cymmeraf gynghorion yn fy enaid, gan fod blinder beunydd yn fy nghalon? pa hyd y dyrchefir fy ngelyn arnaf?

3 Edrych a chlywfi, O ARGLWYDD fy Nuw: goleua fy llygaid, rhag i mi huno yn yr angau:

4 Rhag dywedyd o'm gelyn, Gorchfygais ef; ac i'm gwrthwynebwyr lawenychu, os gogwyddaf.

5 Minnau hefyd a ymddiriedais yn dy drugaredd di; fy nghalon a ymlawenycha yn dy iachawdwriaeth: canaf i'r ARGLWYDD, am iddo synio arnaf.

PSALM XIV.

1 Dafydd yn dangos llygredigaeth natur dyn: 4 yn argyhoeddi yr annuwiol trwy oleuni a cydwobod eu hun: 7 yn ymgoneddu yn iachawdwriaeth Duw.

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

YR nyfyd a ddywedodd yn ei galon, Nid oes un Duw. Ym-

lygrasant; ffeiddwaith a wnaethant :
nid oes a wnel ddaioni.

2 Yr ARGLWYDD a edrychodd i
lawr o'r nefoedd ar feibion dynion, i
weled a oedd neb deallgar, yn ym-
geisio â Duw.

3 Ciliodd pawb; cyd-ydddifwyn-
asant: nid oes a wnel ddaioni, nac
oes un.

4 Oni wŷr holl weithredwyr anwir-
edd? y rhai sydd yn bwyta fy mhobl
fel y bwyttânt fara: ni alwasant ar
yr ARGLWYDD.

5 Yno y dychrynasant gan ofn;
canys y mae Duw y'nghenedlaeth y
cyfiawn.

6 Cyngor y tlawd a waradwydd-
asoch chwi; am fod yr ARGLWYDD
yn obaith iddo.

7 Pwy a ddyry iachawdwriaeth i
Israel o Sion! pan ddychwelo yr
ARGLWYDD gaethiwed ei bobl, yr
ymhyfryda Jacob, ac y llawenhâ
Israel.

PSALM XV.

*Dafydd yn dangos pa fath sydd ar ddinasyddion
Sion.*

Psalm Dafydd.

A RGLWYDD, pwy a drig yn dy
babell? pwy a breswylia ym
mynydd dy sancteiddrwydd?

2 Yr hwn a rodia yn berffaith, ac a
wnel gyfiawnder, ac a ddywed wir yn
ei galon:

3 Heb absennu â'i dafod, heb
wneuthur drwg i'w gymmydog, ac
heb dderbyn enllib yn erbyn ei gym-
mydog.

4 Yr hwn y mae y drygionus yn
ddirmygus yn ei olwg; ond a anrhy-
dedda y rhai a ofnant yr ARGLWYDD:
yr hwn a dwng i'w niwed ei hun, ac ni
newidia.

5 Yr hwn ni roddes ei arian ar
usuriaeth, ac ni chymmer wobr yn
erbyn y gwirion. A wnelo hyn, nid
ysgogir yn dragywydd.

PSALM XVI.

1 *Dafydd, o anymddiried i'w haeddigaethau ei
hun, ac o gŵs ar ddelw-addoliacth, yn cyrchu at
Dduw am ymwarod: 5 yn dangos gobaith ei
ahcedigaeth, yr adgyfodiad, a bywyd tragy-
wyddol.*

Michtam Dafydd.

CADW fi, O DDuw: canys ynot
yr ymddiriedaf.

2 *Fy enaid*, dywedaist wrth yr
ARGLWYDD, *Fy Arglwydd ydwyf* ti:
fy nâ nid yw ddim i ti:

3 *Onid* i'r saint sydd ar y ddaear, a'r
rhai rhagorol, yn y rhai y mae fy holl
hyfrydwch.

4 Gofidiau a amlhânt i'r rhai a
frysiant ar ol duw dieithr: eu diod-
offrwm o waed nid offrymmaf fi, ac ni
chymmeraf eu henwau yn fy ngwef-
usau.

5 Yr ARGLWYDD yw rhan fy eti-
feddiaeth i a'm phiol: ti a gyaneli fy
nghoelbren.

6 Y llinynsau a syrthiodd i mi
mewa lleoedd hyfryd; ie, y mae i mi
etifeddiaeth dŷg.

7 Bendithiaf yr ARGLWYDD, yr
hwn a'm cynghorodd: fy arenau hefyd
a'm dysgant y nos.

8 Gosodais yr ARGLWYDD bob
amser ger fy mron: am ei fod ar fy
neheulaw, ni'm hysgogir.

9 O herwydd hynny llawenychodd
fy nghalon, ac ymhyfyrododd fy ngo-
goniant: fy nghnawd hefyd a orphwys
mewn gobaith.

10 Canys mi adewi fy enaid yn
uffern; ac ni oddefi i'th Sanct weled
llygredigaeth.

11 Dangosi i mi lwybr bywyd:
digonolrwydd llawenydd sydd ger dy
fron, ar dy ddeulaw y mae digrifwch
yn dragywydd.

PSALM XVII.

1 *Dafydd, o hyder ar ei wiriondeb, yn gofyn cym-
worth Duw yn erbyn ei elymion; 10 yn dangos
eu balchder, a'u dichell, a'u creulondeb hwy;
13 yn gweddi'o yn eu herbyn hwy, mewn hyder
ar ei obaith.*

Gweddi Dafydd.

CLYW, ARGLWYDD, gyfiawnder;
ystyria fy llefain, gwrando fy
ngweddi o wefusau didwyll.

2 Deued fy marn oddi ger dy fron;
edryched dy lygaid ar uniondeb.

3 Profaist fy nghalon, gofysyaist fi
y nos; chwiliaist fi, ac ni chei ddim:
bwriedais na throsteddai fy ngenau.

4 Tu ag at am weithredoedd dynion,
wrth eiriau dy wefusan yr ymgedwais
rhag llwybrau yr yspeilydd.

5 Cynnal fy ngherddediad yn dy lwybrau, *fel* na lithro fy nbraed.

6 Mi a elwais arnat; canys gwrandedwi arnaf fi, O DDUW: gostwng dy glust attaf, *ac* erglyw fy ymadrodd.

7 Dangos dy ryfedd drugareddau, O Achubydd y rhai a ymddiriedant *ynot*, rhag y sawl a ymgyfodant yn erbyn dy ddeheulaw.

8 Cadw fi fel canwyll llygad: cudd fi dan gysgod dy adenydd,

9 Rhag yr annuwilion, y rhai a'm gorthrymmant; *rhag* fy ngelymion marwol, *y rhai* a'm hamgylchant.

10 Cauasant gan eu brasder: â'u genau y llefant mewn balchder.

11 Ein cynniweirfa ni a gylchynasant hwyrawrhon: gosodasant eullygiaid i dynnu i lawr i'r ddaear.

12 Eu dull *sydd* fel llew a chwenychai ysglyfaethu, ac megis llew ieuangc yn aros mewn lleoedd dirgel.

13 Cysod, ARGLWYDD, achub ei flaen ef, cwmpa ef: gwared fy enaid rhag yr annuwil, *yr hwn yw* dy gleddyf di.

14 Rhag dynion *y rhai yw* dy law, O ARGLWYDD, rhag dynion y byd, *y rhai* y mae eu rhan yn y bywyd *yma*, a'r rhai y llenwaist eu boliau â'th guddiedig *drysor*: llawn ydynt o feibion, a gadawant eu gweddill i'w rhai bychain.

15 Myfi a edrychaf ar dy wyneb mewn cyfiawnder: digonir fi, pan ddiuhunwyf, â'th ddelw di.

PSALM XVIII.

Dafydd yn moliannu Duw am ei amryw a'i ryfeddol fendithion.

I'r Pencerdd, *Psalms* Dafydd, gwas yr ARGLWYDD, yr hwn a lefarodd wrth yr ARGLWYDD eiriau y gân hon, yn y dydd y gwaredodd yr ARGLWYDD ef o law ei holl elynion, ac o law Saul: ac efe a ddywedodd,

CARAF di, ARGLWYDD fy nghadernid.

2 Yr ARGLWYDD *yw* fy nghraig, a'm hymddiffynfa, a'm gwaredydd; fy NUW, fy nghadernid, yn yr hwn yr ymddiriedaf; fy nharian, a chorn fy iachawdwriaeth, a'm huchel-dŵr.

3 Galwaf ar yr ARGLWYDD canmoladwy: felly y'm cedwir rhag fy ngelymion.

4 Gofidion angau a'm cylchynasant, ac afonydd y fall a'm dychrynasant i.

5 Gofidiau uffern a'm cylchynasant: maglau angau a achubasant fy mlaen.

6 Yn fy nghyfyngder y gelwais ar yr ARGLWYDD, ac y gwaeddais ar fy NUW: efe a glybu fy llef o'i deml, a'm gwaedd ger ei fron a ddaeth i'w glustiau ef.

7 Yna y siglodd ac y crynodd y ddaear; a seiliau y mynyddoedd a gynhyrffodd ac a ymsiglodd, am iddo ef ddygio.

8 Dyrchafodd mŵg o'i ffroenau, a thân a ysodd o'i enau: glo a ennynasant ganddo.

9 Efe hefyd a ostyngodd y nefoedd, ac a ddisgynodd: a thywyllwch *oedd* dan ei draed ef.

10 Marchogodd hefyd ar y cerub, ac a ehododd: i'e, efe a ehododd ar adenydd y gwynt.

11 Efe a wnaeth dywyllwch yn ddirgelfa iddo; a'i babell o'i amgylch *oedd* dywyllwch dyfroedd, a thew gymmylau yr awyr.

12 Gan y disgleirdeb *oedd* ger ei fron, ei gymmylau a aethant heibio; cenllysg a marwor tanllyd.

13 Yr ARGLWYDD hefyd a daranodd yn y nefoedd, a'r Goruchaf a roddes ei lef; cenllysg a marwor tanllyd.

14 Ië, efe a anfonodd ei saethau, ac a'u gwasgarodd hwynt; ac a saethodd ei fellt, ac a'u gorchfygodd hwynt.

15 Gwaelodion y dyfroedd a welwyd, a seiliau y byd a ddinoethwyd gan dy gerydd di, O ARGLWYDD, a chan chwythad anadl dy ffroenau.

16 Anfonodd oddi uchod, cymmerodd fi, tynnodd fi allan o ddyfroedd lawer.

17 Efe a'm gwaredodd oddi wrth fy ngelyn cadarn, a rhag fy nghaseion: canys yr oeddylt yn drech nâ mi.

18 Achubasant fy mlaen yn nydd fy ngofid: ond yr ARGLWYDD *oedd* gynaliad i mi.

19 Dug fi hefyd i ehangder: gwaredodd fi; canys ymhoffodd ynof.

20 Yr ARGLWYDD a'm gwrwyodd

yn ol fy nghyfiawnder; yn ol glendid fy nwyllaw y talodd efe i mi.

21 Canys cedwais ffyrdd yr ARGLWYDD, ac ni chiliais yn annuwiol oddi wrth fy NUW.

22 O herwydd ei holl farnedig-aethau ef oedd ger fy mron i, a'i ddeddfau ni fwriais oddi wrthyf.

23 Bûm hefyd yn berffaith gyd âg ef, ac ymgedwais rhag fy anwiredd.

24 A'r ARGLWYDD a'm gobrwyodd yn ol fy nghyfiawnder, yn ol purdeb fy nwyllaw o flaen ei lygaid ef.

25 A'r trugarog y gwnai drugaredd; â'r gwr perffaith y gwnai berffeithrwydd.

26 A'r glân y gwnai lendid; ac â'r cyndyn yr ymgyndynni.

27 Canys ti a waredi y bobl gystuddiedig: ond ti a ostyngi olygon uchel.

28 O herwydd ti a oleui fy nghanwyll: yr ARGLWYDD fy NUW a lewyrcha fy nhywyllwch.

29 Oblegid ynot ti y rhedais trwy fyddin; ac yn fy NUW y llemmais dros fur.

30 Duw sydd berffaith ei ffordd: gair yr ARGLWYDD sydd wedi ei buro: tarian yw efe i bawb a ymddiriedant ynddo.

31 Canys pwy sydd DUW heb law yr ARGLWYDD? a phwy sydd graig ond ein DUW ni?

32 Duw sydd yn fy ngwregysu â nerth, ac yn gwneuthur fy ffordd yn berffaith.

33 Gosod y mae efe fy nhraed fel traed ewigod; ac ar fy uchel-fannau y'm sefydla.

34 Efe sydd yn dysgu fy nwyllaw i ryfel; fel y dryllier bwa dur yn fy mreichiau.

35 Rhoddaist hefyd i mi darian dy iachawdwriaeth; a'th ddeheulaw a'm cynnaliodd, a'th fwynder a'm lliosogodd.

36 Ehengaist fy ngherddediad danaf; fel na lithrodd fy nhraed.

37 Erlidiais fy ngelynion, ac a'u goddiweddais: ac ni ddychwelais nes eu difa hwynt.

38 Archollais hwynt, fel na allent godi: syrthiasant dan fy nhraed.

39 Canys gwregysaist fi â nerth i ryfel: darostyngaist danaf y rhai a ymgododd i'm herbryn.

40 Rhoddaist hefyd i mi warrau fy ngelynion; fel y difethwn fy nghaseion.

41 Gwaeddasant, ond nid oedd achubydd: sef ar yr ARGLWYDD, ond nid atebodd efe hwynt.

42 Maluriais hwynt hefyd fel llwch o flaen y gwyrnt: teflais hwynt allan megis tom yr heolydd.

43 Gwaredaist fi rhag cynhennau y bobl; gosodaist fi yn ben cenhedloedd: pobl nid adnabûm, a'm gwasanaethant.

44 Pan glywant am danaf, ufuddhânt i mi: meibion dieithr a gymmerant arnynt ymddarostwng i mi.

45 Meibion dieithr a ballant ac a ddychrynant allan o'u dirgel fannau.

46 Byw yw yr ARGLWYDD, a bendithier fy nghraig: a dyrchafer DUW fy iachawdwriaeth.

47 Duw sydd yn rhoddi i mi allu ymddial, ac a ddarostwng y bobloedd danaf.

48 Efe sydd yn fy ngwared oddi wrth fy ngelynion: ie, ti a'm dyrchefi uwchlaw y rhai a gyfodant i'm herbryn: achubaist fi rhag y gwr traws.

49 Am hynny y moliannaf di, O ARGLWYDD, ym mhlith y cenhedloedd, ac y canaf i'th enw.

50 Efe sydd yn gwneuthur mawr ymwared i'w Frenhin; ac yn gwneuthur trugaredd i'w enneiniog, i Dafydd, ac i'w had ef byth.

PSALM XIX.

1 *Bod y creaduriaid yn dangos gogoniant Duw; 7 a'i air yn dangos ei ras ef. 12 Dafydd yn gweddïo am ras.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

YNEFOEDD sydd yn datgan gogoniant Duw; a'r ffurfafen sydd yn mynegi gwaith ei ddwyllaw ef.

2 Dydd i ddydd a draetha ymadrodd, a nos i nos a ddengys wybodaeth.

3 Nid oes iaith nac ymadrodd, lle ni chlybuwyd eu lleferydd hwynt.

4 Eu llinyn a aeth trwy yr holl ddaear, a'u geiriau hyd eithafocdd.

byd: i'r haul y gosododd efe labell ynddynt;

5 Yr hwn *sydd* fel gwr priod yn dyfod allan o'i ystafell: *ac* a ymlawenhâ fel cawr i redeg gyrfa.

6 O eithaf y nefoedd y *mae* ei fynediad ef allan, a'i amgylchiad hyd eu heithafoedd hwynt: *ac* nid ymgudd dim oddi wrth ei wres ef.

7 Cyfraith yr ARGLWYDD *sydd* berffaith, yn troi yr enaid: tystiolaeth yr ARGLWYDD *sydd* sicr, *ac* yn gwneuthur y gwirion yn ddoeth.

8 Deddfau yr ARGLWYDD *sydd* uniawn, yn llawenhâu y galon: gorchymyn yr ARGLWYDD *sydd* bur, yn goleuo y llygaid.

9 Ofn yr ARGLWYDD *sydd* lân, yn parhâu yn dragywydd; barnau yr ARGLWYDD *dynt* wirionedd, cyfiawn *dynt* i gyd.

10 Mwy dymunol *ynt* nag aur, i'e, nag aur coeth lawer: melysach hefyd nâ'r mêl, *ac* nâ diferiad diliau mêl.

11 Ynddynt hwy hefyd y rhybuddir dy was: o'u cadw y *mae* gwobr lawer.

12 Pwy a ddeall ei gamweddau? glanhâ fi oddi wrth fy *meiau* cuddiedig.

13 Attal hefyd dy was oddi wrth *hechodau* rhyfygus; na arglwyddiaethont arnaf: yna y'm perffeithir, *ac* y'm glanhêir oddi wrth anwiredd lawer.

14 Bydded ymadroddion fy ngenau, a myfyrdod fy nghalon, yn gymmeradwy ger dy fron, O ARGLWYDD, fy nghraig a'm prynwr.

PSALM XX.

1 Yr eglwys yn bendithio y Brenhin yn ei fawrhydi. 7 Ei hyder hi y'ngghymorth Duw.

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

GWRANDAWED yr ARGLWYDD arnat yn nydd cyfyngder: enw DUW Jacob a'th ddi-ffynno.

2 Anfoned i ti gymmorth o'r cyssegr, a nerthed di o Sion.

3 Cofied dy holl offrymmau, a bydded foddolawn i'th boeth-offrwm. Selah.

4 Rhodded i ti wrth *fodd* dy galon; a chyflawned dy holl gynghor.

5 Gorfoleddwn yn dy iachawdwriaeth di, a dyrchafwn faner yn enw

ein DUW: cyflawned yr ARGLWYDD dy holl ddymuniadau.

6 Yr awr hon y gwn y gwared yr ARGLWYDD ei enneiniog: efe a wrendy arno o nefoedd ei sancteiddrwydd, yn nerth iechyd eidddehulaw ef.

7 *Ymddiried* rhai mewn cerbydau, a rhai mewn meirch: ond ny ni a gofiwn enw yr ARGLWYDD ein DUW.

8 Hwy a gwympasant, *ac* a syrthiasant; ond ny ni a gyfodasom, *ac* a safasom.

9 Achub, ARGLWYDD: gwrandawed y Brenhin arnom yn y dydd y llefom.

PSALM XXI.

1 Tâl diolch am fuddugoliaeth: 7 a hyder o' gael ychwaneg o lwyddiant.

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

A RGLWYDD, yn dy nerth y llawenycha y Brenhin: *ac* yn dy iachawdwriaeth di mor ddirfawr yr ymhyfryda!

2 Deisyfiad ei galon a roddaist iddo; a dymuniad ei wefusau nis gommeddaist. Selah.

3 Canys achubaist ei flaen ef â bendithion daioni: gosodaist ar ei ben ef goron o aur coeth.

4 Gofynodd oes gennyf, a rhoddaist iddo: *i'e*, hir oes, byth *ac* yn dragywydd.

5 Mawr *yw* ei ogoniant yn dy iachawdwriaeth: gosodaist arno ogouiant a phrydfertwch.

6 Canys gwnaethost ef yn fendithion yn dragywyddol; llawenychaist ef â llawenydd â'th wynebpryd.

7 O herwydd bod y Brenhin yn ymddiried yn yr ARGLWYDD, a thrwy drugaredd y Goruchaf nid ysgogir ef.

8 Dy law a gaiff afael ar dy holl elynion: dy ddehulaw a gaiff afael ar dy gaseion.

9 Ti a'u gw nai hwynt fel ffwr danllyd yn amser dy lid: yr ARGLWYDD yn ei ddigllonedd a'u llwngc hwynt, a'r tân a'u hysa hwynt.

10 Eu ffirwyth hwynt a ddiaystri di oddi ar y ddaear, a'u had o blith meibion dynion.

11 Canys bwriadasant ddrwg i'th erbyn: meddylasant amcan, heb allu o'honynt ei *gwblhâu*.

12 Am hynny y gwnei iddynt droi eu cefnau: ar dy lynnau y parottói di *saethau* yn erbyn eu hwynebaw.

13 Ymddyrycha, ARGLWYDD, yn dy nerth: canwn, a chanmolwn dy gadernid.

PSALM XXII.

1 *Dafydd yn achwyn mewn anghysur mawr: 9 yn gweddio mewn cyfyngder mawr; 23 ac yn clodfodi Duw.*

I'r Pencerdd ar Aieleth hasahar, Psalm Dafydd.

FY NUW, fy NUW, paham y'm gwrthodaist? *paham yr ydwyf* mor bell oddi wrth fy iachawdwriaeth, a geiriau fy llefain?

2 Fy NUW, llefain yr ydwyf y dydd, ac ni wrandewi; y nos hefyd, ac nid oes ostep i mi.

3 Ond tydi *wyt* sanctaidd, *O dydi* yr hwn wyt yn cyfanneddu ym moliant Israel.

4 Ein tadau a obeithiasant ynot: gobeithiasant, a gwaredaist hwynt.

5 Arnat ti y llefasant, ac achubwyd hwynt: ynot yr ymddiriedasant, ac nis gwaradwyddwyd hwynt.

6 A minnau, pryf *ydwyf*, ac nid gwr; gwarthrudd dynion, a dirmyg y bobl.

7 Pawb a'r a'm gwelant, a'm gwarant: llaesant weſt, ysgydwant ben, *gan ddywedyd*,

8 Ymddiriedodd yn yr ARGLWYDD; gwareded ef: achubed ef, gan ei fod yn dda ganddo.

9 Canys ti a'm tynnaist o'r groth: gwnaethost i mi obeithio *pan oeddwn* ar fronau fy mam.

10 Arnat ti y'm bwriwyd o'r bru: o groth fy mam fy NUW *ydwyf*.

11 Nac ymbellhâ oddi wrthyf; o herwydd cyfyngder *sydd* agos: canys nid oes cynnorthwywr.

12 Teirw lawer a'm cylchynasant: gwrdd *deirw* Basan a'm hamgylchasant.

13 Agorasant arnaf eu genau, *fel* llew rheibus a rhuadwy.

14 Fel dwfr y'm tywalltwyd, a'm hegyrn oll a ymwahanasant: fy nghalon sydd fel cŵyr; hâ a doddodd y'nghanol fy mherfedd.

15 Fy nerth a wywodd fel pridd-lestr; a'm tafod a lynodd wrth daſtiod

fy ngenau: ac i lwch angau y'm dygaist.

16 Canys cwn a'm cylchynasant; cynulleidfa y drygionus a'm hamgylchasant: trywanasant fy nwyllaw a'm traedd.

17 Gallaf gyfrif fy holl esgyrn: y maent yn tremio *ac* yn edrych arnaf.

18 Y maent yn rhannu fy nillad yn eu mysg, ac ar fy ngwisg yn bwrw coelbren.

19 Ond tydi, ARGLWYDD, nac ymbellhâ: fy nghadernid, bryisia i'm cynnorthwyo.

20 Gwared fy enaid rhag y cleddyf, fy unig *enaid* o feddiant y ci.

21 Achub fi rhag safn y llew: canys o blith cyrn unicorniaid y'm gwrandaewaist.

22 Mynegaf dy enw i'm brodyr: y'nghanol y gynnulleidfa y'th folaf.

23 Y rhai sydd yn ofni yr ARGLWYDD, molwch ef: holl had Jacob, gogoneddwch ef; a holl had Israel, ofnwch ef.

24 Canys ni ddirmygodd, ac ni ffeiddiodd gystudd y tlawd; ac ni chuddiodd ei wyneb rhagddo: ond pan lefodd efe arno, efe a wrandawodd.

25 Fy mawl *sydd* o honot ti yn y gynnulleidfa fawr: fy addunedau a dalaf ger bron y rhai a'i hofnant ef.

26 Y tlodion a fwyttânt, ac a ddiwellir: y rhai a geisiant yr ARGLWYDD, a'i moliant ef: eich calon fydd byw yn dragywydd.

27 Holl derfynau y ddaear a gofiant, ac a droânt at yr ARGLWYDD: a holl dylwythau y cenedloedd a addolant ger dy fron di.

28 Canys eiddo yr ARGLWYDD *yw* y deyrnas: ac efe *sydd* yn llywodraethu ym mhllith y cenedloedd.

29 Yr holl *rai* breision ar y ddaear a fwyttânt, ac a addolant: y rhai a ddisgynant i'r llwch, a ymgrymmant ger ei fron ef; ac nid oes neb a all gadw yn fyw ei enaid ei hun.

30 *Eu* had a'i gwasanaetha ef: cyfrifir ef i'r ARGLWYDD yn genhedlaeth.

31 Deuant, ac adroddant ei gyfiawnder ef i'r bobl a enir, mai efe a wnaeth *hyn*.

PSALM XXIII.

Hyder Dafydd ar ras Duw.

Psaln Dafydd.

YR ARGLWYDD *yw* fy Mugail;
ni bydd eisieu arnaf.

2 Efe a wna i mi orwedd mewn porfeydd gwelltog: efe a'm tywys ger llaw y dyfroedd tawel.

3 Efe a ddychwel fy enaid: efe a'm harwain ar hyd llwybrau cyfiawnder er mwyn ei enw.

4 Ie, pe rhodiwn ar hyd glyn cysgod angau, nid ofnaf niwed: canys *yr wyt* ti gyd â mi; dy wialen a'th sffon a'm cysurant.

5 Ti a arlwyi ford ger fy mron y'ngŵydd fy ngwrthwynebwy: iraiſt fy mhen âg olew; fy phiol sydd lawn.

6 Daioni a thrugaredd yn ddiâu a'm canlyuant holl ddyddiau fy mywyd: a phreswyliaf yn nhŷ yr ARGLWYDD yn dragywydd.

PSALM XXIV.

1 *Arglwyddiaeth Duw yn y byd hwn.* 3 *Dinasyddion ei ysbrydol deyrnas ef.* 7 *Cynghor i'w dderbyn ef.*

Psaln Dafydd.

EIDDO yr ARGLWYDD y ddaear, a'i chyflawnder; y byd, ac a breswylia ynddo.

2 Canys efe a'i seiliodd ar y moroedd, ac a'i sicrhâodd ar yr afonydd.

3 Pwy a esgyn i fynydd yr ARGLWYDD? a phwy a saif yn ei le sanctaidd ef?

4 Y glân ei ddwyllaw, a'r pur ei galon; yr hwn ni ddyrchafodd ei feddwl at wagedd, acni thyngodd i dwyllo.

5 Efe a dderbyn fendith gan yr ARGLWYDD, a chyfiawnder gan Dduw ei iachawdwriaeth.

6 Dyma genhedlaeth y rhai a'i ceisiant ef, y rhai a geisiant dy wyneb di, O Jacob. Selah.

7 O byrth, dyrchefwch eich pennau; ac ymddyrcchefwch, ddrysau dragywyddol; a Brenhin y gogoniant a ddaw i mewn.

8 Pwy *yw* y Brenhin gogoniant hwn? yr ARGLWYDD nerthol a chadarn, yr ARGLWYDD cadarn mewn rhyfel.

9 O byrth, dyrchefwch eich pennau; ac ymddyrcchefwch, ddrysau tra-

gywyddol; a Brenhin y gogoniant a ddaw i mewn.

10 Pwy *yw* y Brenhin gogoniant hwn? ARGLWYDD y lluoedd, efe *yw* Brenhin y gogoniant. Selah.

PSALM XXV.

1 *Hyder Dafydd yn ei weddi.* 7 *Y mae yn gweddio am faddeuant pechodau, 16 ac am gymmorth mewn trallod.*

Psaln Dafydd.

ATTAT ti, O ARGLWYDD, y dyrchafaf fy enaid.

2 O fy Nuw, ynot ti yr ymddiriedais: na'm gwaradwydder; na orfoledded fy ngelynyon arnaf.

3 Ie, na waradwydder neb sydd yn disgwyl wrthyt ti: gwaradwydder y rhai a droeddant heb achos.

4 Pâr i mi wybod dy ffyrdd, O ARGLWYDD: dysg i mi dy lwybrau.

5 Tywys fi yn dy wirionedd, a dysg fi: canys ti *yw* Duw fy iachawdwriaeth; wrthyt ti y disgwyliaf ar hyd y dydd.

6 Cofia, ARGLWYDD, dy dosturiaethau, a'th drugareddau: canys erioed *y maent* hwy.

7 Na chofia bechodau fy ieuengctid, na'm camweddau: yn ol dy drugaredd meddwl di am danaf, er mwyn dy ddaioni, ARGLWYDD.

8 Da ac uniawn *yw* yr ARGLWYDD: o herwydd hynny y dysg efe bechaduriaid yn y ffordd.

9 Y rhai llariaidd a hyffordda efe mewn barn: a'i ffordd a ddysg efe i'r rhai gostyngedig.

10 Holl lwybrau yr ARGLWYDD *ydynt* drugaredd a gwirionedd, i'r rhai a gadwant ei gyfammod a'i dystiolaethau ef.

11 Er mwyn dy enw, ARGLWYDD, maddeu fy anwiredd: canys mawr *yw*.

12 Pa wr *yw* efe sydd yn ofni yr ARGLWYDD? efe a'i dysg ef yn y ffordd a ddewisio.

13 Ei enaid ef a erys mewn daioni: a'i had a etifedda y ddaear.

14 Dirgelwch yr ARGLWYDD *sydd* gyd â'r rhai a'i hofnant ef: a'i gyfammod hefyd, i'w cyfarwyddo hwynt.

15 Fy llygaid *sydd* yn wastad ar yr ARGLWYDD: canys efe a ddwg fy nhraed allan o'r rhwyd.

16 Tro attaf, a thrugarhâ wrthyf: canys unig a thlawd ydwyf.

17 Gofidiau fy nghalon a helaethwyd: dwg fi allan o'm cyfyngderau.

18 Gwel fy nghystudd a'm helbul, a maddeu fy holl bechodau.

19 Edrych ar fy ngelynion; canys amlhasant; â chasineb traws hefyd y'm casasant.

20 Cadw fy enaid, ac achub fi: na'm gwaradwydder; canys ymddiriedais ynot.

21 Cadwed perffeithrwydd ac uniondeb fi: canys yr wyf yn disgwyl wrthyt.

22 O DDUW, gwared Israel o'i holl gyfyngderau.

PSALM XXVI.

Dafydd yn cyrchu at Dduw, mewn hyder o'i diniweidrydd.

Psalm Dafydd.

BARN fi, ARGLWYDD; canys rhodiais yn fy mherffeithrwydd: ymddiriedais hefyd yn yr ARGLWYDD; am hynny ni lithraf.

2 HOLA fi, ARGLWYDD, a phrawf fi: chwilia fy arenau a'm calon.

3 Canys dy drugaredd sydd o flaen fy llygaid: ac mi a rodiais yn dy wirionedd.

4 Nid eisteddais gyd â dynion coegion; a chyd â'r rhai trofâus nid âf.

5 Casêais gynnulleidfâ y drygionus; a chyd â'r annuwiolion nid eisteddaf.

6 Golchaf fy nwyllaw mewn diniweidrydd: a'th allor, O ARGLWYDD, a amgylchynaf:

7 I gyhoeddi â llef clodforedd, ac i fynegi dy holl ryfeddodau.

8 ARGLWYDD, hoffais drigfan dy dŷ, a lle preswylfa dy ogoniant.

9 Na chasgl fy enaid gyd â phechaduriaid, na'm bywyd gyd â dynion gwaedlyd.

10 Y rhai y mae ysgelerder yn eu dwyllaw, a'u deheulaw yn llawn gwobrau.

11 Eiithr mi a rodiaf yn fy mherffeithrwydd: gwared fi, a thrugarhâ wrthyf.

12 Fy nhroed sydd yn sefyll ar yr uniawn: yn y cynnulleidfaoedd y'th fendithiaf, O ARGLWYDD.

PSALM XXVII.

1 Dafydd yn ategu ei ffydd, trwy allu Duw, 4 trwy ei serch i wasanaeth Duw, 9 a thrwy weddi.

Psalm Dafydd.

YR ARGLWYDD yw fy ngoleuni a'm iachawdwriaeth; rhag pwy yr ofnaf? yr ARGLWYDD yw nerth fy mywyd; rhag pwy y dychrynaf?

2 Pan nesâodd y rhai drygionus, sef fy ngwrthwynebwy'r a'm gelynion, i'm herbyn, i fwytta fy nghnawd, hwy a dramgwyddasant ac a syrthiasant.

3 Pe gwersyllai llu i'm herbyn, nid ofna fy nghalon: pe cyfodai câd i'm herbyn, yn hyn ni a fyddaf hyderus.

4 Un peth a ddeisyfais i gan yr ARGLWYDD, hynny a geisiaf; sef: caffael trigo yu nhŷ yr ARGLWYDD holl ddyddiau fy mywyd, i edrych ar brydferthwch yr ARGLWYDD, ac i ymofyn yn ei deml.

5 Canys yn y dydd blin y'm cuddia o fewn ei babell: yn nirgelfa ei babell y'm cuddia; ar graig y'm cyfyd i.

6 Ac yn awr y dyrcha efe fy mhen goruwch fy ngelynion o'm hamgylch: am hynny yr aberthiaf yn ei babell ef ebyrth gorfoledd; canaf, ië, canmolaf yr ARGLWYDD.

7 Clyw, O ARGLWYDD, fy lleferwyd pan lefwyf: trugarhâ hefyd wrthyf, a gwrandao arnaf.

8 Pan ddywedaist, Ceisiwch fy wyneb; fy nghalon a ddywedodd wrthyt, Dy wyneb a geisiaf, O ARGLWYDD.

9 Na chuddia dy wyneb oddi wrthyf; na fwrw ymaith dy was mewn soriant: fy nghymmorth fuost; na âd fi, ac na wrthod fi, O DDUW fy iachawdwriaeth.

10 Pan yw fy nhad a'm mam yn fy ngwrthod, yr ARGLWYDD a'm derbyn.

11 Dysg i mi dy ffordd, ARGLWYDD, ac arwain fi ar hyd llwybrau uniondeb, o herwydd fy ngelynion.

12 Na ddyro fi i fynu i ewyllys fy ngelynion: canys gau dystion, a rhai a adroddant drawsder, a gyfodasant i'm herbyn.

13 *Diffygiaswn*, pe na chredaswn weled daioni yr ARGLWYDD yn nhir y rhai byw.

14 Disgwyl wrth yr ARGLWYDD: ymwrola, ac efe a nertha dy galon: disgwyl, meddaf, wrth yr ARGLWYDD.

PSALM XXVIII.

1 *Dafydd yn gweddïo yn daer yn erbyn ei elgion; 6 yn bendithio Duw, 9 ac yn gweddïo dros y bobl.*

Psalms Dafydd.

ARNAT ti, ARGLWYDD, y gwaeddaf; fy nghraig, na ddis-tawa wrthyf: rhag, o thewi wrthyf, i mi fod yn gyffelyb i rai yn disgyn i'r pwll.

2 Erglyw lef fy ymbil pan waeddyf arnat, pan ddyrchafwyf fy nwyllaw tu ag at dy gafell sanctaidd.

3 Na thynn fi gyd â'r annuwiolion, a chyd â gweithredwyr anwiredd; y rhai a lefarant heddwch wrth eu cymmydogion, a drwg yn eu calon.

4 Dyro iddynt yn ol eu gweithred, ac yn ol drygioni eu dychymygion: dyro iddynt yn ol gweithredoedd eu dwyllaw; tâl iddynt eu haedderig-aethau.

5 Am nad ystyriant weithredoedd yr ARGLWYDD, na gwaith ei ddwyllaw ef, y dinstria efe hwynt, ac nis adeilada hwynt.

6 Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD: canys clybu lef fy ngweddiau.

7 Yr ARGLWYDD *yw* fy nerth, a'm tarian; ynddo ef yr ymddiriedodd fy nghalon, a myfi a gynnorthwywyd: o herwydd hyn y llawenychodd fy nghalon, ac ar fy nghân y clodfor-af ef.

8 Yr ARGLWYDD *sydd* nerth i'r cyfryw rai, a chadernid iachawdwr-iaeth ei Enneiniog *yw* efe.

9 Cadw dy bobl, a bendithia dy etifeddiaeth: portha hwynt hefyd, a dyrcha hwynt yn dragywydd.

PSALM XXIX.

1 *Dafydd yn annog tywysogion i roi gogoniant i Dduw; 3 o herwydd ei fawr allu, 11 a'i ymddiffyn i'w bobl.*

Psalms Dafydd.

MOESWCH i'r ARGLWYDD, chwi *feibion* cedyrn, moeswch i'r ARGLWYDD ogoniant a nerth.

2 Moeswch i'r ARGLWYDD ogoniant ei enw: addolwch yr ARGLWYDD ym mhrydferthwch ei sancteiddrwydd.

3 Llef yr ARGLWYDD *sydd* ar y dyfroedd: Duw y gogoniant a darana; yr ARGLWYDD *sydd* ar y dyfroedd mawrion.

4 Llef yr ARGLWYDD *sydd* mewn grym: llef yr ARGLWYDD *sydd* mewn prydfferthwch

5 Llef yr ARGLWYDD *sydd* yn dryllio y cedrwydd: i'e, dryllia yr ARGLWYDD gedrwydd Libanus.

6 Efe a wna iddynt lamma fel llo; Libanus a Sirion, fel llwdn unicorn.

7 Llef yr ARGLWYDD a wasgara y fflammau tân.

8 Llef yr ARGLWYDD a wna i'r anialwch grynu: yr ARGLWYDD a wna i anialwch Cades grynu.

9 Llef yr ARGLWYDD a wna i'r ewigod lydnu, ac a ddynoetha y coed-ydd: ac yn ei deml pawb a draetha ei ogoniant ef.

10 Yr ARGLWYDD sydd yn eistedd ar y llifeiriant; i'e, yr ARGLWYDD a eistedd yn Frenhin yn dragywydd.

11 Yr ARGLWYDD a ddyry nerth i'w bobl: yr ARGLWYDD a fendithia ei bobl â thangnefedd.

PSALM XXX.

1 *Dafydd yn molï Dduw am ei ymcedd; 4 yn annog eraill i'w glodfori, wrth weled fel yr add Duw yn gwneuthur âg ef.*

Psalms neu Gân o gyssegrïad tŷ Dafydd.

MAWRYGAF di, O ARGLWYDD: canys dyrchefaist fi, ac ni lawenêaist fy ngelymion o'm plegid.

2 ARGLWYDD fy NUW, llefais arnat, a thithau a'm hiachêaist.

3 ARGLWYDD, dyrchefaist fy enaid o'r bedd: cedwaist fi yn fyw, rhag disgyn o honof i'r pwll.

4 Cenwch i'r ARGLWYDD, ei saint ef; a chlodforwch wrth goffadwriaeth ei sancteiddrwydd ef.

5 Canys ennyd fechan *y bydd* yn ei lid; yn ei foddlonrwydd *y mae* bywyd: dros brydnawn yr erys wylofaïn, ac erbyn y bore *y bydd* gorfoledd.

6 Ac mi a ddywedais yn fy llwyddiant, Ni'm syflir yn dragywydd.

7 O'th ddaioni, ARGLWYDD, y

gosodaist gryfder yn fy mynydd: cuddiaist dy wyneb, a bŵm helbulus.

8 Arnat ti, ARGLWYDD, y llefais, ac â'r ARGLWYDD yr ymbiliais.

9 Pa fudd sydd yn fy ngwaed, pan ddisgynwyf i'r ffos? a glodfona y llwch di? a fynega efe dy wirionedd?

10 Clyw, ARGLWYDD, a thrugarhâ wrthyf: ARGLWYDD, bydd gynnorthwywr i mi.

11 Trôaist fy ngalar yn llawenydd i mi: diosgaist fy sachwisg, a gwregysaist fi â llawenydd;

12 Fel y cano fy ngogoniaat i ti, ac na thawo. O ARGLWYDD fy NUW, yn dragywyddol y'th foliannaſ.

PSALM XXXI.

1 *Dafydd yn dangos ei ymddiried yn Nnw, ac yn gofyn ei help ef; 7 yn ymlawenyohu yn ei drugaredd ef; 9 yn gweddïo yn ei adfyd, 19 ac yn molianu Duw am ei ddaioni.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

YNOT ti, ARGLWYDD, yr ymddiriedais: na'm gwaradwydder yn dragywydd: gwared fi yn dy gyfiawnder.

2 Gogwydda dy glust attaf; gwared fi ar frys: bydd i mi yn graig gadarn, yn dŷ ymddiffyn i'm cadw.

3 Canys fy nghraig a'm castell ydwyf: gan hynny er mwyn dy enw tywys fi, ac arwain fi.

4 Tynn fi allan o'r rhwyd a guddiasant i mi: canys ti yw fy nerth.

5 I'th law y gorchymynaf fy spryd: gwaredaist fi, O ARGLWYDD DDUW y gwirionedd.

6 Casêais y rhai sydd yn dal ar ofer-wagedd: minnau a obeithiaf yn yr ARGLWYDD.

7 Ymlawenhâf ac ymhyfrydaf yn dy drugaredd: canys gwelaist fy adfyd; adnabuost fy enaid mewn cyfyngderau;

8 Ac ni warchaeast fi yn llaw y gelyn; ond gosodaist fy nhraed mewn ehangder.

9 Trugarhâ wrthyf, ARGLWYDD; canys cyfyng yw arnaf: dadwinodd fy llygad gan ofid, i.e. fy enaid a'm bol.

10 Canys fy mywyd a ballodd gan ofid, a'm blynyddoedd gan ochain: fy nerth a ballodd o herwydd fy anwiredd, a'm hesgyrn a bydrasant.

11 Yn warthrudd yr ydwyf ym

mysg fy holl elynion, a hymny yn ddirfawr ym mysg fy nghymmydogion; ac yn ddychrym i'r rhai a'm hadwaenant: y rhai a'm gwelent allan, a gilient oddi wrthyf.

12 Anghofwyd fi fel un marw allan o feddwl: yr ydwyf fel llestr methedig.

13 Canys clywais ogan llaweroedd; dychryn oedd o bob parth: pan gydymgynghorasant yn fy erbyn, y bwriadasant fy nieneidio.

14 Ond mi a obeithiais ynot ti, ARGLWYDD: dywedais, Fy NUW ydwyf.

15 Yn dy law di y mae fy amserau: gwared fi o law fy ngelynaion, ac oddi wrth fy erlidwyr.

16 Llewyrcha dy wyneb ar dy was: achub fi er mwyn dy drugaredd.

17 ARGLWYDD, na waradwydder fi: canys gelwais arnat: gwaradwydder yr annuwïolion, torrer hwynt i'r bedd.

18 Gosteger y gwefusau celwyddog, y rhai a ddywedant yn galed, trwy falchder a diystyrwch, yn erbyn y cyfiaw'n.

19 Mor fawr yw dy ddaioni a rodd-aist i gadw i'r sawl a'th ofnant; ac a wnasthost i'r rhai a ymddiriedant ynot, ger bron meibion dynion!

20 Cuddi hwynt yn nîrgelfa dy wyneb rhag balchder dynion: cuddi hwynt mewn pabell rhag cynnen tafodau.

21 Bendigedig fyddo yr ARGLWYDD: canys dangosodd yn rhyfedd ei garedigrwydd i mi mewn dinas gadarn.

22 Canys mi a ddywedais yn fy ffrwst, Fe'm bwriwyd allan o'th olwg: er hynny ti a wrandewaist lais fy ngweddiau pan lefais arnat.

23 Cerwch yr ARGLWYDD, ei holl saint ef: yr ARGLWYDD a geidw y ffyddloniaid, ac a dâl yn ehelaeth i'r neb a wna falchder.

24 Ymwrolwch, ac efe a gryfhâ eich calon, chwychwi oll y rhai ydych yn gobeithio yn yr ARGLWYDD.

PSALM XXXII.

1 *Ym maddeuant pechodau y mae dedwyddwch yn sefyll.* 3 *Bod cyfaddef pechodau yn esmwythi'n ar y gduwrybod.* 8 *Addewidion Duw yn dilyn llawenydd.*

Psalm Dafydd er athrawiaeth.

GWYN ei fyd y neb y maddeuwyd ei droseidd, ac y cuddiwyd ei bechod.

2 Gwŷn ei fyd y dyn ni chyfrif yr ARGLWYDD iddo anwiredd, ac ni byddo dichell yn ei yspryd.

3 Tra y tewais, heneiddiodd fy esgyrn, gan fy rhuaed ar hyd y dydd.

4 Canys trymhâodd dy law arnaf ddydd a nos: fy irder a drowyd yn sychder hâf. Selah.

5 Addefais fy mhechod wrthyt, a'm hanwiredd ni chuddiais: dywedais, Cyffesaf yn fy erbyn fy hun fy anwireddau i'r ARGLWYDD; a thi a faddeuaist anwiredd fy mhechod. Selah.

6 Am hyn y gweddïa pob duwiol arnat ti yn yr amser y'th geffir: yn ddiâu yn llifeiriant dyfroedd mawrion, ni chânt nesâu atto ef.

7 Ti ydwyt loches i mi; cedwi fi rhag ing: amgylchyni fi â chaniadau ymwarded. Selah.

8 Cyfarwyddaf di, a dysgaf di yn y ffordd yr elych: a'm llygad arnat y'th gynghoraf.

9 Na fyddwch fel march, neu ful, heb ddeall: yr hwn yn mae rhaid attal ei ên â gensa, ac â firwyn, rhag ei ddynesâu attat.

10 Gofidiau lawer fydd i'r annuwïol: ond y neb a ymddiriedo yn yr ARGLWYDD, trugaredd a'i cylchyna ef.

11 Y rhai cyfiawn, byddwch lawen a hyfryd yn yr ARGLWYDD: a'r rhai uniawn o galon oll, cenwch yn llafar.

PSALM XXXIII.

1 Bod yn rhaid moliannu Duw, am ei ddaioni, 6 am ei allu, 12 am ei ragluniaeth. 20 Ar Dduw y mae hyderu.

YMLAWENHEWCH, y rhai cyfiawn, yn yr ARGLWYDD: i'r rhai uniawn gweddus yw mawl.

2 Molwch yr ARGLWYDD â'r delyn: cenwch iddo â'r nabl, ac â'r degtant.

3 Cenwch iddo ganiad newydd: cenwch yn gerddgar, yn soniarus.

4 Canys uniawn yw gair yr ARGLWYDD; a'i holl weithredoedd a wnaed mewn ffyddlondeb.

5 Efe a gâr gyfiawnder a barn: o

drugaredd yr ARGLWYDD y mae y ddaear yn gyflawn.

6 Trwy air yr ARGLWYDD y gwnaethpwyd y nefoedd; a'u holl luoedd hwy trwy yspryd ei enau ef.

7 Casglu y mae efe ddyfroedd y môr ynghyd megis pentwr: y mae yn rhoddi y dysnderoedd mewn trys-orau.

8 Ofned yr holl ddaear yr ARGLWYDD: holl drigolion y byd arswydant ef.

9 Canys efe a ddywedodd, ac *felly* y bu: efe a orchymynodd, a hynny a safodd.

10 Yr ARGLWYDD sydd yn diddymmu cynghor y cenedloedd: y mae efe yn diddymmu amcanion pobloedd.

11 Cynghor yr ARGLWYDD a saif yn dragywydd; meddyliau ei galon o genhedlaeth i genhedlaeth.

12 Gwŷn ei byd y genedl y mae yr ARGLWYDD yn Dduw iddi; a'r bobl a ddetholodd efe yn etifeddiaeth iddo ei hun.

13 Yr ARGLWYDD sydd yn edrych i lawr o'r nefoedd: y mae yn gweled holl feibion dynion.

14 O breswyl ei drigfa yr edrych efe ar holl drigolion y ddaear.

15 Efe a gyd-luniodd eu calon hwynt: efe a ddeall eu holl weithredoedd.

16 Ni waredir brenhin gan liaws llu: ni ddiangc cadarn trwy ei fawr gryfder.

17 Peth ofer yw march i ymwarded: ac nid achub efe neb trwy ei fawr gryfder.

18 Wele, y mae llygad yr ARGLWYDD ar y rhai a'i hofniant ef, sef ar y rhai a obeithiant yn ei drugaredd ef;

19 I waredu eu henaid rhag angau, ac i'w cadw yn fyw yn amser newyn.

20 Ein henaid sydd yn disgwyl am yr ARGLWYDD: efe yw ein porth a'n tarian.

21 Canys ynddo ef y llawenycha ein calon, o herwydd i ni obeithio yn ei enw sanctaidd ef.

22 Bydded dy drugaredd, ARGLWYDD, arnom ni, megis yr ydym yn ymddiried ynot.

PSALM XXXIV.

1 *Dafydd yn clodfodi Duw, ac yn annog eraill i wneuthur hynny, wrth a brofasai efe. 8 Dedwydd yw y rhai sydd yn ymddiried yn Nuw. 11 Cyngor i ofni Duw. 15 Rhagorffraint y cyfiawn.*

Psalm Dafydd, pan newidiodd efe ei wedd o flaen Abimelech; yr hwn a'i gyrrodd ef ymaith, ac efe a ymadawodd.

BENDITHIAF yr ARGLWYDD bob amser: ei foliant *fydd* yn fy ngenau yn wastad.

2 Yn yr ARGLWYDD y gorfoledda fy enaid: y rhai gostyngedig a glywant *hyn*, ac a lawenychant.

3 Mawrygwch yr ARGLWYDD gyd â mi; a chyd-ddyrchafwn ei enw ef.

4 Ceisiais yr ARGLWYDD, ac efe a'm gwrandawodd; gwaredodd fi hefyd o'm holl ofn.

5 Edrychasant arno, a hwy a oleuwyd; a'u hwynebaw ni chywilyddiwyd.

6 Y tlawd hwn a lefodd, a'r ARGLWYDD a'i clybu, ac a'i gwaredodd o'i holl drallodau.

7 Angel yr ARGLWYDD a gastella o amgylch y rhai a'i hofnant ef, ac a'u gwared hwynt.

8 Profwch, a gwelwch mor dda *yw* yr ARGLWYDD: gwÿn ei fyd y gwr a ymddiriedo ynddo.

9 Ofnwch yr ARGLWYDD, ei saint ef: canys nid oes eisieu ar y rhai a'i hofnant ef.

10 Y mae eisieu a newyn ar y llewod ieuainc: ond y sawl a geisiant yr ARGLWYDD, ni bydd arnynt eisieu dim daioni.

11 Deuwch, blant, gwrandewch arnaf: dysgaf i chwi ofn yr ARGLWYDD.

12 Pwy *yw* y gwr a chwennych fywyd, ac a gâr *hir* ddyddiau, i weled daioni?

13 Cadw dy dafod rhag drwg, a'th wefussu rhag traethu twyll.

14 Cilia oddi wrth ddrwg, a gwna dda; ymgais â thangnefedd, a dilyn hi.

15 Llygaid yr ARGLWYDD *sydd* ar y cyfiawn: a'i glustiau *sydd yn agored* i'w llefain hwynt.

16 Wyneb yr ARGLWYDD *sydd yn*

erbyn y rhai a wna ddrwg, i dorri eu coffa oddi ar y ddaear.

17 Y rhai cyfiawn a lefant; a'r ARGLWYDD a glyw, ac a'u gwared o'u holl drallodau.

18 Agos *yw* yr ARGLWYDD at y rhai drylliedig o galon; ac efe a geidw y rhai briwedig o yspryd.

19 Aml ddrygau a *gaiff* y cyfiawn: ond yr ARGLWYDD a'i gwared ef oddi wrthynt oll.

20 Efe a geidw ei holl esgyrn ef: ni thorrir un o honynt.

21 Drygioni a ladd yr annuwiol: a'r rhai a gasant y cyfiawn, a anrheithir.

22 Yr ARGLWYDD a wared eneidiau ei weision: a'r rhai oll a ymddiriedant ynddo ef, nid anrheithir hwynt.

PSALM XXXV.

1 *Dafydd yn gweddio am ddiogelwch iddo ei hun, a gwarth i'w elynion: 11 yn uchwyn rhug y cam a wnaent âg ef. 22 Ac wrth hynny, yn annog Duw yn eu herbyn hwy.*

Psalm Dafydd.

DADLEU *fy nadl*, ARGLWYDD, yn erbyn y rhai a ddadleuant i'm herbyn: ymladd â'r rhai a ymladdant â mi.

2 Ymafael yn y darian a'r astalch, a chyfod i'm cymmorth.

3 Dwg allan y waywffon, ac argaea yn erbyn fy erlidwyr: dywed wrth fy enaid, *Myfi yw* dy iachawdwriaeth.

4 Cywilyddier a gwaradwydder y rhai a geisiant fy enaid: ymchweler yn eu hol a gwarthâer y sawl a fwrriadant fy nrygu.

5 Byddant fel ūs o flaen y gwynt: ac angel yr ARGLWYDD yn eu herlid.

6 Bydded eu sfford yn dywyllwch ac yn lithrigfa: ac angel yr ARGLWYDD yn eu hymlid.

7 Canys heb achos y cuddiasant eu rhwyd i mi *mewn* pydew, *yr hwn* heb achos a gloddiasant i'm henaid.

8 Deued arno ddistryw ni wypo; a'i rwyd yr hon a guddiodd, a'i dalio: syrthied yn y distryw hwnnw.

9 A llawenycha fy enaid i yn yr ARGLWYDD: *efe* a ymhyfryda yn ei iachawdwriaeth ef.

10 Fy holl esgyrn a ddywedant, O ARGLWYDD, pwy *sydd* fel tydi, yn gwaredu y tlawd rhag yr hwn a fyddo

trech nag ef; y truan hefyd a'r tlawd, rhag y neb a'i hyspeilio?

11 Tystion gau a gyfodasant: holasant i mi yr hyn nis gwn oddi wrtho.

12 Talasant i mi ddrwg dros dda, i yspeilio fy enaid.

13 A minnau, pan glafychent hwy, oeddwn â'm gwisg o sachlen: gostyngais fy enaid âg ympryd, a'm gweddi a ddychwelodd i'm mynwes fy hun.

14 Ymddygais fel *pe buasai* yn gyfaill, *neu* yn frawd i mi: ymostyngais mewn galarwisg, fel un yn galaru *am ei fam*.

15 Ond ymlawenhasant hwy yn fy adfyd i, ac ymgasglasant: *ie*, ymgasglodd efryddion yn fy erbyn, ac nis gwyddwn; rhwygasant *fi*, ac ni pheidient.

16 Ym mysg y gwatwarwyr rhag-rithiol mewn gwleddoedd, ysgyrnygasant eu dannedd arnaf.

17 Arglwydd, pa hyd yr edrychi di *ar hyn?* gwared fy enaid rhag eu distryw hwynt, fy unig *enaid* rhag y llewod.

18 Mi a'th glodforaf yn y gynnull-eidfa fawr: moliannaf di ym mblith pobl lawer.

19 Na lawenychant o'm herwydd y rhai sydd elynion i mi heb achos: y sawl a'm casânt yn ddiachos, *nac* amneidiant â llygad.

20 Gan nad ymddiddanant yn dang-nesfeddus; eithr dychymygant eiriau dichellgar yn erbyn *y rhai* llonydd yn y tir.

21 Lledasant eu safn arnaf, gan ddywedyd, Ha, ha, gwelodd ein llygad.

22 Gwelaist *hyn*, ARGLWYDD: na thaw dithau; *nac* ymbellhâ oddi wrth-ys, O ARGLWYDD.

23 Cyfod, a deffro i'm barn, *sef* i'm dadl, fy NUW a'm Harglwydd.

24 Barn *fi*, ARGLWYDD fy NUW, yn ol dy gyfiawnder; ac na lawenhânt o'm plegid.

25 Na ddywedant yn eu calon, O ein gwynfyd: na ddywedant, Llyngc-asom ef.

26 Cywilyddier a gwaradwydder hwy i gyd, y rhai sydd lawen am fy nrygfyd: gwisger â gwarth ac â chy-

wilydd y rhai a ymfawrygant i'm herbyn.

27 Caned a llawenyched y rhai a hoffant fy nghyfiawnder: dywedant hefyd yn wastad, Mawryger yr ARGLWYDD, yr hwn a gâr lwyddiant ei was.

28 Fy nhafod innau a lefara am dy gyfiawnder a'th foliant ar hyd y dydd.

PSALM XXXVI.

1 *Blin gyflwr yr annuwiol.* 5 *Godidowgrwydd trugaredd Duw.* 10 *Dafydd yn gweddie am ffwr i blant Duw.*

I'r Pencerdd, *Psalm* Dafydd gwas yr ARGLWYDD.

Y MAE anwiredd yr annuwiol yn dywedyd o fewn fy nghalon, nad oes ofn DUW o flaen ei lygaid ef.

2 O herwydd ymwenhieithio y mae efe iddo ei hun yn ei olwg ei hunan, nes cael ei anwiredd yn atcas.

3 Geiriau ei enau *dynt* anwiredd a thwyll: peidiodd â bod yn gall i wneuthur daioni.

4 Anwiredd a ddychymmyg efe ar ei wely: efe a'i gesyd ei hun ar ffordd nid *yw* dda; nid *ffiaidd* ganddo ddrygioni.

5 Dy drugaredd, ARGLWYDD, *sydd* hyd y nesoedd, a'th wirionedd hyd y cymmylau.

6 Fel mynyddoedd cedyrn y mae dy gyfiawnder; dyfader mawr *yw* dy farnedigaethau: dyn ac anifail a gedwi di, ARGLWYDD.

7 Mor werthfawr *yw* dy drugaredd, O Dduw! am hynny yr ymddiried meibion dynion dan gysgod dy adenydd.

8 Llawn-ddigonir hwynt â braser dy dŷ; ac âg a fon dy hyfrydwch y diodi hwynt.

9 Canys gyd â thi y mae ffynnon y bywyd: yn dy oleuni di y gwelwn oleuni.

10 Estyn dy drugaredd i'r rhai a'th adwaenant, a'th gyfiawnder i'r rhai uniawn o galon.

11 Na ddeued troed balchder i'm herbyn: na syfled llaw yr annuwiol *fi*.

12 Yno y syrthiodd gweithwyr anwiredd: gwthiwyd hwynt i lawr, ac ni allant gyfodi.

PSALM XXXVII.

Dafydd yn amnog i amynedd, ac i hydurs er Dduw, o herwydd y rhagor sydd rhwng cyflwr y duwiol a'r annuwiol.

Psalm Dafydd.

NAC ymddigia o herwydd y rhai drygionus, ac na chenfigenna wrth y rhai a wnant anwiredd.

2 Canys yn ebrwydd y torrir hwynt i'r llawr fel glaswellt, ac y gwywant fel gwyrrdd lysiau.

3 Gobeithia yn yr ARLWYDD, a gwna dda; *felly* y trigi yn y tir, a thi a borthir yn ddiâu.

4 Ymddigrifa hefyd yn yr ARLWYDD; ac efe a ddyry i ti ddymuniadau dy galon.

5 Treigla dy ffordd ar yr ARLWYDD, ac ymddiried ynddo; ac efe a'i dwg i ben.

6 Efe a ddwg allan dy gyfiawnder fel y goleuni, a'th farn fel hanner dydd.

7 Distawa yn yr ARLWYDD, a disgwyl wrtho: nac ymddigia o herwydd yr hwn a lwyddo ganddo ei ffordd, wrth y gwr sydd yn gwneuthur ei ddrwg amcanion.

8 Paid â digofaint, a gâd ymaith gynddaredd: nac ymddigia er diin i wneuthur drwg.

9 Canys torrir ymaith y drwg ddynion: ond y rhai a ddisgwylant wrth yr ARLWYDD, hwynt-hwy a etifeddant y tir.

10 Canys etto ychydigyn, ac ni *welir* yr annuwiol: a thi a edrychi am ei le ef, ac ni *bydd dim* o hono.

11 Eithr y rhai gostyngedig a etifeddant y ddaear, ac a ymhyfydant gan liaws tangnefedd.

12 Yr annuwiol a amcana yn erbyn y cyfiawn, ac a ysgyrnysa ei ddannedd arno.

13 Yr ARLWYDD a chwadd am ei ben ef: canys gwel fod ei ddydd ar ddyfod.

14 Yr annuwiolion a dynnasant eu cleddyf, ac a annelasant eu bwa, i fwrw i lawr y tlawd a'r anghenog, ac i ladd y rhai uniawn eu ffordd.

15 Eu cleddyf a â yn eu calon eu hunain, a'u bwâau a ddryllir.

16 Gwell *yw* yr ychydig sydd gan

y cyfiawn nâ mawr olud annuwiolion lawer.

17 Canys breichiau yr annuwiolion a dorrir: ond yr ARLWYDD a gynnal y rhai cyfiawn.

18 Yr ARLWYDD a edwyn ddyddiau y rhai perffaith: a'u hetifeddiaeth hwy fydd yn dragywydd.

19 Nis gwaradwyddir hwy yn amser drygfyd: ac yn amser newyn y cânt ddigon.

20 Eithr collir yr annuwiolion, a gelynyon yr ARLWYDD fel brasder wyn a ddiplannant: yn fwg y diflannant hwy.

21 Yr annuwiol a echwyna, ac ni thâl adref: ond y cyfiawn sydd drugarog, ac yn rhoddi.

22 Canys *y rhai* a sendigo efe, a etifeddant y tir; a'r *rhai* a felldithio efe, a dorrir ymaith.

23 Yr ARLWYDD a fforddia gerddediad gwr *da*: a da fydd ganddo ei ffordd ef.

24 Er iddo gwympto, ni lwyr-fwrir ef i lawr: canys yr ARLWYDD sydd yn ei gynnal *ef* â'i law.

25 Mi a fûm ieuangc, ac yr ydwyf yn hen; etto ni welais y cyfiawn wedi ei adu, na'i had yn cardotta bara.

26 Bob amser *y mae efe* yn drugarog, ac yn rhoddi benthyg; a'i had a fendithir.

27 Cilia di oddi wrth ddrwg, a gwna dda; a chyfannedda yn dragywydd.

28 Canys yr ARLWYDD a gâr farn, ac ni edy ei saint; cedwir hwynt yn dragywydd: ond had yr annuwiol a dorrir ymaith.

29 Y rhai cyfiawn a etifeddant y ddaear, ac a breswylant ynddi yn dragywydd.

30 Genau y cyfiawn a fynega ddoethineb, a'i dafod a draetha farn.

31 Deddf ei *DDuwsydd* yn ei galon ef; a'i gamrau ni lithrant.

32 Yr annuwiol a wylia ar y cyfiawn, ac a gais ei ladd ef.

33 Ni âd yr ARLWYDD ef yn ei law ef, ac ni âd ef yn euog pan ei barner.

34 Gobeithia yn yr ARLWYDD, a chadw ei ffordd ef, ac efe a'th ddyrch-

afa fel yr etifeddech y tir: pan ddi-fether yr annuwiolion, ti a'i gweli.

35 Gwelais yr annuwiol yn gad-arn, ac yn frigog fel y lawryf gwyrdd.

36 Er hynny efe a aeth ymaith, ac wele, nid *oedd mwy* o hono: a mi a'i ceisiais, ac nid oedd i'w gael.

37 Ystyr y perffaith, ac edrych ar yr uniawn: canys diwedd y gwr *hwnnw* *fydd* tangnefedd.

38 Oud y troseddwy'r a gyd-ddis-trywir: diwedd yr annuwiolion a dorrr ymaith.

39 A iachawdwriaeth y cyfiawn *sydd* oddi wrth yr ARGLWYDD: *efe yw* eu nerth yn amser trallog.

40 A'r ARGLWYDD a'u cymmorth hwynt, ac a'u gwared: efe a'u gwared hwynt rhag yr annuwiolion, ac a'u ceidw hwynt, am iddynt ymddiried ynddo.

PSALM XXXVIII.

Dafydd yn ersyn ar Dduw dosturio wrth ei dostur gyflwr ef.

Psalm Dafydd; er coffa.

A RGLWYDD, na cherydda fi yn dy lid: ac na chospa fi yn dy ddigllonedd.

2 Canys y mae dy saethau y'nglŷn ynof, a'th law yn drom arnaf.

3 Nid oes iechyd yn fy nghnawd, o herwydd dy ddigllonedd; ac nid oes heddwch i'm hcsgryn, oblegid fy mhechod.

4 Canys fy nghamweddau a aethant dros fy mhen: megis baich trwm y maent yn rhŷ drwm i mi.

5 Fy nghleisiau a bydrasant, ac a lygrasant, gan fy ynfydrwydd.

6 Crymmwyd a darostyngwyd fi yn ddirfawr: beunydd yr ydwyf yn myned yn alarus.

7 Canys fy lwynau a lanwyd o ffeidd-*glwyf*; ac nid oes iechyd yn fy ughnawd.

8 Gwanhâwyd, a drylliwyd fi yn dra-mawr: rhuais gan aflonyddwch fy nghalon.

9 O'th flaendi, ARGLWYDD, *y mae* fy holl ddymuniad; ac ni chuddiwyd fy uchenaid oddi wrthyf.

10 Fy nghalon sydd yn lllammu; fy nerth a'm gadawodd; a llewyrch fy llygnid nid *yw* chwaith gennyf.

11 Fy ngharedigion a'm cyfeillion a safent oddi ar gyfer fy mhla; a'm cysneseifiad a safent o hirbell.

12 Y rhai hefyd a geisient fy einioes, a osodasant faglau; a'r rhai a geisient fy niwed, a draethent anwiredau, ac a ddychymygent ddichellion ar hyd y dydd.

13 A minnau fel byddar ni chlywn; eithr *oeddwn* fel mudan heb agoryd ei enau.

14 Felly yr oeddwn fel gwr ni chlywai, ac heb argyhoeddion yn ei enau.

15 O herwydd i mi obeithio ynot, ARGLWYDD; ti, ARGLWYDD fy NUW, a wrandewi.

16 Canys dywedais, *Gwrando fi*, rhag llawenychu o *honynt* i'm herbyn: pan lithrai fy nbroed, ymfawrygent i'm herbyn.

17 Canys parod *wyf* i gloffi, a'm dolur *sydd* ger fy mron yn wastad.

18 Diau y mynegaf fy anwiredd, ac y pryderaf o herwydd fy mhechod.

19 Ac *y mae* fy ngelynion yn fyw, ac yn gedyrn: amlhâwyd hefyd y rhai a'm casânt ar gam.

20 A'r rhai a dalant ddrwg dros dda, a'm gwrthwynebant; am fy mod yn dilyn daioni.

21 Na âd fi, O ARGLWYDD: fy NUW, nac ymbellhâ oddi wrthyf.

22 Brysia i'm cymmorth, O ARGLWYDD fy iachawdwriaeth.

PSALM XXXIX.

1 *Gofal Dafydd am ei feddyliau: 4 ystyried fyrred ac ofered oes dyn: 7 parch barnedig- aethau Duw, 10 a gweddi, yn sffwyno ei annioddefgarwoch ef.*

Psalm Dafydd i'r Pencerdd, *sef* i Jeduthun.

D YWEDAIS, Cadwaf fy ffyrdd, rhag pechu â'm tafod: cadwaf sffwyn yn fy ngenau, tra fyddo yr annuwiol yn fy ngolwg.

2 Tewais yn ddistaw, *ie*, tewais â daioni; a'm dolur a gyffrôdd.

3 Gwresogodd fy nghalon o'm mewn: tra yr oeddwn yn myfyrio, enynodd tân, a mi a leferais â'm tafod.

4 ARGLWYDD, pâr i mi wybod fy niwedd, a pheth *yw* mesur fy nyddiau; *fel* y gwypwyf o ba oedran y *byddaf* fi.

5 Wele, gwnaethost fy nyddiau *fel* dyrnfedd; a'm heinioes *sydd* megis diddym yn dy olwg di: diau mai cwbl wagedd *yw* pob dyn, pan fo ar y goreu. Selah.

6 Dyn yn ddiau *sydd* yn rhodio mewn cysgod, ac yn ymdrafferthu yn ofer: efe a dyrra *olud*, ac nis gŵyr pwy a'i casgl.

7 Ac yn awr beth a ddisgwyliaf, O ARGLWYDD? fy ngobaith *sydd* ynot ti.

8 Gwared fi o'm holl gamweddau; ac na osod fi yn waradwydd i'r ynyd.

9 Aethum yn fud, ac nid agorais fy ngenau: canys ti a wnaethost *hyn*.

10 Tynn dy bla oddi wrthyf: gan ddyrnod dy law y darfum i.

11 Pan gosit ddy'n â cheryddon am anwired, dattodit fel gwyfyn ei ardderchowgrwydd ef: gwagedd yn ddiau *yw* pob dyn. Selah.

12 Gwrando fy ngweddi, ARGLWYDD, a chlyw fy llef; na thaw wrth fy wylofain: canys ymdeithydd *ydwyf* gyd â thi, ac alltud, fel fy holl dadau.

13 Paid â mi, fel y cryfhâwyf cyn fy myned, ac na byddwyf mwy.

PSALM XL.

1 *Y lles sydd o hideru ar Dduw.* 6 *Ufudd-dod yw yr aberth goreu.* 11 *Drygau Dafydd yn peri iddo weddio yn daerach.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

DISGWYLIAIS yn ddyfal am yr ARGLWYDD; ac efe a ymstyngodd attaf, ac a glybu fy llefain.

2 Cyfododd fi hefyd o'r pydew erchyll, allan o'r pridd tomlyd; ac a osododd fy nhraed ar graig, gan hwylio fy ngherddediad.

3 A rhoddodd yn fy ngenau ganiad newydd o foliant i'n DUW ni: llawer a welant *hyn*, ac a ofnant, ac a ymddiriedant yn yr ARGLWYDD.

4 Gwŷn ei syd y gwr a osodo yr ARGLWYDD yn ymddiried iddo; ac ni thrŷ at feilchion, nac at y rhai a wyrant at gelwydd.

5 Lliosog y gwnaethost ti, O ARGLWYDD fy NUW, dy ryfeddodau, a'th amcanion tu ag attom: ni ellir yn drefnus eu cyfrif hwynt i ti: pe

mynegwn, a *phe* traethwn *hwynt*, amlach ydynt nag y gellir eu rhifo.

6 Aberth ac offrw m nid ewyllysiaist; agoraist fy nghlustiau: poeth-offrwm a phech-aberth nis gofyn-aist.

7 Yna y dywedais, Wele yr ydwyf yn dyfod: yn rhol y llyfr yr ysgrifenywd am danaf.

8 Da gennyf wneuthur dy ewyllys, O fy NUW: a'th gyfraith *sydd* o fewn fy nghalon.

9 Pregethais gyfiawnder yn y gynulleidfa fawr: wele, nid atteliais fy ngwefusau; ti, ARGLWYDD, a'i gwyddost.

10 Ni chuddiais dy gyfiawnder o fewn fy nghalon; traethais dy ffyddlondeb, a'th iachawdwriaeth: ni chelais dy drugaredd na'th wirionedd yn y gynulleidfa liosog.

11 Tithau, ARGLWYDD, nac attal dy drugareddau oddi wrthyf: cadwed dy drugaredd a'th wirionedd fi byth.

12 Canys drygau anifeiriol a'm cylchynasant o amgylch: fy mhechodau a'm daliasant, fel na allwn edrych i fynu: amlach ydynt nâ gwallt fy mhen; am hynny y pallodd fy nghalon gennyf.

13 Rhynged bodd i ti, ARGLWYDD, fy ngwaredu: brysia, ARGLWYDD, i'm cymmorth.

14 Cyd-gywilyddier a gwaradwydder y rhai a geisiant fy einioes i'w difetha; gyrrer yn eu hol a chywilyddier y rhai a ewyllysiant i mi ddrwg.

15 Anrheithier hwynt yn wobr am eu gwaradwydd, y rhai a ddywedant wrthyf, Ha, ha.

16 Llawenyched ac ymhyfryded ynot ti y rhai oll a'th geisiant: dyweded y rhai a garant dy iachawdwriaeth bob amser, Mawryger yr ARGLWYDD.

17 Ond *yr wyf* fi yn dlawd ac yn anghenus; *ello* yr ARGLWYDD a feddwl am danaf: fy nghymmorth a'm gwaredydd *ydwyf* ti; fy NUW, na hir drig.

PSALM XLI.

1 *Gofal Dduw droo y tlawd.* 4 *Dafydd yn cwyno rhag brad ei elynion;* 10 *yn gilio at Dduw am gymmorth.* Digitized by Google

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

GWYN ei fyd a ystiria wrth y tlawd: yr ARGLWYDD a'i gwared ef yn amser adfyd.

2 Yr ARGLWYDD a'i ceidw, ac a'i bywhâ; gwynfydedig fydd ar y ddaear: na ddod dithau ef wrth ewyllys ei elynion.

3 Yr ARGLWYDD a'i nertha ef ar ei glaf wely: cyweiri ei holl wely ef yn ei glefyd.

4 Mi a ddywedais, ARGLWYDD, trugarhâ wrthyf: iachâ fy enaid; canys pechais i'th erbyn.

5 Fy ngelynion a lefarant ddrwg am danaf, gan ddywedyd, Pa bryd y bydd efe farw, ac y derfydd am ei enw ef?

6 Ac os daw i'm hedrych, efe a ddywed gelwydd; ei galon a gasgl atti anwiredd: pan êl allan, efe a'i traetha.

7 Fy holl gaseion a gyd-hustyngant i'm herbyn: yn fy erbyn y dychymygant ddrwg i mi.

8 Aflwydd, meddant, a lŷn wrtho: a chan ei fod yn gorwedd, ni chyfyd mw.

9 Hefyd y gwr oedd anwyl genyfy, yr hwn yr ymddiriedais iddo, ac a fwyttâodd fy mara, a ddyrchafodd ei sawdl i'm herbyn.

10 Eithr ti, ARGLWYDD, trugarhâ wrthyf; a chyfod fi, fel y talwyf iddynt.

11 Wrth hyn y gwn hoffi o honot fi, am na chaiff fy ngelyn orfoleddu i'm herbyn.

12 Ond am danaf fi, yn fy mherffieithrwydd y'm cynneli, ac y'm gosodi ger dy fron yn dragywydd.

13 Bendigedig fyddo ARGLWYDD DDUW Israel, o dragywyddoldeb a hyd dragywyddoldeb. Amen, ac Amen.

PSALM XLII.

1 Zêl Dafydd i weiddio Duw yn ei deml. 5 Y mae yn cynhyrfu ei enaid i roi ei oglud ar Dduw.

I'r Pencerdd, Maschil, i feibion Corah.

FNEL y brefa yr hydd am yr afonydd dyfroedd, felly yr hiraetha fy enaid am danat ti, O DDUW.

2 Sychedig yw fy enaid am DDUW,

am y Duw byw: pa bryd y deauf ac yr ymddangosaf ger bron Duw?

3 Fy nagrau oedd fywd i mi ddydd a nos, tra dywedant wrthyf bob dydd, Pa le y mae dy DDUW?

4 Tywalltwn fy enaid ynof, pan gofiwn hynny: canys aethwn gyd â'r gynnulleidfa, cerddwn gyd â hwynt i dŷ DDUW, mewn sain cân a moliant, fel tyrsa yn cadw gwyl.

5 Paham, fy enaid, y'th ddarostyngir, ac yr ymderfysgi ynof? go-beithia yn Nuw: oblegid moliannaf ef etto, am iachawdwriaeth ei wynebpryd.

6 Fy Nuw, fy enaid a ymddarostwng ynof: am hynny y cofiaf di, o dir yr Iorrdonen, a'r Hermoniaid o fryn Misar.

7 Dyfnder a eilw ar ddyfnder, wrth swm dy bistylloedd di: dy holl donnau a'th lifeiriant a aethant dros-of fi.

8 Etto yr ARGLWYDD a orchymyn ei drugaredd liw dydd, a'i gân fydd gyd â mi liw nos; sef gweddi ar DDUW fy einioes.

9 Dywedaf wrth DDUW fy nghraig, Paham yr anghofiaist fi? paham y rhodiaf yn alarus trwy orthrymder y gelyn?

10 Megis â chleddyf yn fy esgryn y mae fy ngwrthwynebwy'r yn fy ngwaradwyddo, pan ddywedant wrthyf bob dydd, Pa le y mae dy DDUW?

11 Paham y'th ddarostyngir, fy enaid? a phaham y terfysgi ynof? ymddiried yn Nuw: canys etto y moliannaf ef, sef iachawdwriaeth fy wyneb, a'm Duw.

PSALM XLIII.

1 Dafydd yn gweddio am gael ei ddwyn drachefn i'r deml; ac yn addaw groanaethu Duw yn llawen: 5 yn cynhyrfu ei enaid i ymddiried yn Nuw.

BARN fi, O DDUW, a dadleu fy nadl yn erbyn y genhedlaeth annhrugarog: gwared fi rhag y dyn twyllodrus ac anghyfiawn.

2 Canys ti yw Duw fy nerth: paham y'm bwri ymaith? paham yr âf yn alarus trwy orthrymder y gelyn?

3 Anfon dy oleuni a'th wirionedd: tywysant hwy fi; ac arweiniant fi i

fyudd dy sancteiddrwydd, ac i'th beyll.

4 Yna yr âf at allor Duw, at DDUW hyfrydwch fy ngorfoledd; a mi a'th foliannaf ar y delyn, O DDUW, fy NUW.

5 Paham y'th ddarostyngir, fy enaid? a phaham y terfysgi ynof? gobeithia yn NUW; canys etto y moliannaf ef, sef iachawdwriaeth fy wyneb, a'm DUW.

PSALM XLIV.

1 Yr eglwys, wrth goso daioni Duw tu ag atti o'r blaen, 7 yn cwyno rhag ei drygfyd presennol; 17 yn dangos ei phurdeb, 24 ac yn gwceddio yn ddifrif am gymmorth.

I'r Pencerdd, i feibion Corah, Maschil.

DUW, clywsom â'n clustiau, ein tadau a fynegasant i ni, y weithred a wnaethost yn eu hamser hwynt, yn y dyddiau gynt.

2 Ti â'th law a yrraist allan y cenhedloedd, ac a'u plennaist hwythau: ti a ddrygaist y bobloedd, ac a'u cynydddaist hwythau.

3 Canys nid â'u cleddyf eu hun y goresgynasat y tir, nid eu braich a barodd iachawdwriaeth iddynt; eithr dy ddeheulaw di, a'th fraich, a llewyrch dy wyneb, o herwydd i ti eu hoffi hwynt.

4 Ti, DDUW, yw fy Mrenhin: gorchymyn iachawdwriaeth i Jacob.

5 Ynot ti y cilgwithwn ni ein gelynyon: yn dy enw di y sathrwn y rhai a gyfodant i'n herbwn.

6 O herwydd nid yn fy mwa yr ymddiriedaf; nid fy nghleddyf chwaith a'm hachub.

7 Eithr ti a'n hachubaist ni oddi wrth ein gwrthwynebwy, ac a waradwydaist ein caseion.

8 Yn NUW yr ymfrostiwn trwy y dydd; a ni a glodforwn dy enw yn dragywydd. Selah.

9 Ond ti a'n bwriaist ni ymaith, ac a'n gwaradwydaist; ac nid wyt yn myned allan gyd â'n lluoedd.

10 Gwnaethost i ni droi yn ol oddi wrth y gelyn: a'n caseion a anrheithiasant iddynt eu hun.

11 Rhoddaist ni fel defaid i'w bwytta; a gwasgeraist ni ym mysg y cenhedloedd.

12 Gwerthaist dy bobl heb elw, ac ni chwaneaist dy olud o'u gwerth hwynt.

13 Gosodaist ni yn warthrudd i'n cymmydogion, yn watwargerdd ac yn wawd i'r rhai ydynt o'n hamgylch.

14 Gosodaist ni yn ddiareb ym mysg y cenhedloedd, yn rhai i ysgwyd pen arnynt ym mysg y bobloedd.

15 Fy ngwarthrudd sydd beunydd ger fy mron, a chywilydd fy wyneb a'm tôdd:

16 Gan lais y gwarthruddwr a'r cablwr; o herwydd y gelyn a'r ymddialwr.

17 Hyn oll a ddaeth arnom; etto ni'th anghofiasom di, ac ni buom anffyddllawn yn dy gyfammod.

18 Ni thrôdd ein calon yn ei hol, ac nid aeth ein cerddediad allan o'th lwybr di;

19 Er i ti ein curo yn nhrigfa dreigiau, a thoi drosom â chysgod angau.

20 Os anghofiasom enw ein Duw, neu estyn ein dwylaw at DDUW di-eithr:

21 Oni chwilia Duw hyn allan? canys efe a w'yr ddirigeloedd y galon.

22 Ie, er dy fwyn di y'n lleddir beunydd; cyfrifir ni fel defaid i'w lladd.

23 Deffro, paham y cysgi, O ARGWLWYDD? cyfod, na fwrw ni ymaith yn dragywydd.

24 Paham y cuddi dy wyneb? ac yr anghofi ein cystudd a'n gorthrymder?

25 Canys gostyngwyd ein henaid i'r llwch: glynodd ein bol wrth y ddaear.

26 Cyfod yn gynhorthwy i ni, a gwared ni er mwyn dy drugaredd.

PSALM XLV.

1 Mawrhydi a rhad brenhiniaeth Crist. 10 Dyledswydd yr eglwys, a'r budd sydd o hynny.

I'r Pencerdd ar Sosannim, i feibion Corah, Maschil, Cân cariadau.

TRAETHA fy nghalon beth da: dywedyd yr ydwyf y pethau a wneuthum i'r brenhin: fy nhafod sydd bin ysgrifenydd buan.

2 Teccach ydwyf nâ meibion dynion: tywalltwyd gras ar dy wefusau:

o herwydd hynny y'th fendithiodd Duw yn dragywydd.

3 Gwregysa dy gleddyf ar dy glun, O Gadarn, â'th ogoniant a'th harddwch.

4 Ac yn dy harddwch marchoga yn llwyddiannus, o herwydd gwirionedd, a lledneisrwydd, a chyfiawnder; a'th ddeheulaw a ddyg i ti bethau ofnadwy.

5 Pobl a syrthiant danat; o herwydd dy saethau llymion yn glynu ynghalon gelynyon y Brenhin.

6 Dy orsedd di, O DDUW, sydd byth ac yn dragywydd: teyrnwialen uniondeb yw teyrnwialen dy frenhiniaeth di.

7 Ceraist gyfiawnder, a chasêaist ddrygioni: am hynny y'th enneiniodd Duw, sef dy DDUW di, âg olew llawenydd yn fwy na'th gyfeillion.

8 Arogl myrr, aloes, a chasia, sydd ar dy holl wisgoedd: allan o'r palasau ifori, â'r rhai y'th lawenhasant.

9 Merched brenhinoedd oedd ym mhlith dy bendefigesau: safai y frenhines ar dy ddeheulaw mewn aur coeth o Ophir.

10 Gwrandu, ferch, a gwel, a gostwng dy glust; ac anghofia dy bobl dy hun, a thŷ dy dad.

11 A'r Brenhin a chwennych dy degwch: canys esfe yw dy Ior di; ymostwng dithau iddo ef.

12 Merch Tyrus hefyd fydd yno âg anrheg; a chyfoethogion y bobl a ymbiliant â'th wyneb.

13 Merch y Brenhin sydd oll yn ogoneddus o fewn: gemwaith aur yw ei gwisg hi.

14 Mewn gwaith edau a nodwydd y dygir hi at y Brenhin: y morwynion y rhai a ddeuant ar ei hol, yn gyfillesau iddi, a ddygir attat ti.

15 Mewn llawenydd a gorfoledd y dygir hwynt: deuant i lys y Brenhin.

16 Dy feibion fydd yn lle dy dadau, y rhai a wnai yn dywysogion yn yr holl dir.

17 Paraf gofio dy enw ym mhob cenhedlaeth, ac oes: am hyuny y bobl a'th foliannant byth ac yn dragywydd.

PSALM XLVI.

1 Yr ymddiried sydd gan yr eglwys yn Nnew. 8 Cynghor i gatyried hynny.

I'r Pencerdd i feibion Corah, cân ar Alamoeth.

DUW sydd noddfa a nerth i ni, cymmorth hawdd ei gael mewn cyfyngder.

2 Am hynny nid ofnwn pe symudai y ddaear, a phe treiglid y mynyddoedd i ganol y môr:

3 Er rhuo a therfysgu o'i ddyfroedd, er crynu o'r mynyddoedd gan ei ymchwyydd ef. Selah.

4 Y mae afon, a'i ffrydiau a lawenhânt ddinas Duw; cyssegr preswylfeydd y Goruchaf.

5 Duw sydd yn ei chanol; nid ysgog hi: Duw a'i cynnorthwya yn fore iawn.

6 Y cenhedloedd a derfysgasant, y teyrnasoedd a ysgogasant: esfe a roddes ei lef, toddodd y ddaear.

7 Y mae ARGLWYDD y lluoedd gyd â ni; y mae DUW Jacob yn ymddiffynfa i ni. Selah.

8 Deuwch, gwelwch weithredoedd yr ARGLWYDD; pa anghyfanedd-dra a wnaeth esfe ar y ddaear.

9 Gwna i ryfeloedd beidio hyd eithaf y ddaear; esfe a ddryllia y bwa, ac a dyrr y waywffon, esfe a lysg y cerbydau â than.

10 Peidiwch, a gwybyddwch mai myfi sydd DDUW: dyrcheffir fi ym mys y cenhedloedd, dyrcheffir fi ar y ddaear.

11 Y mae ARGLWYDD y lluoedd gyd â ni; ymddiffynfa i ni yw Duw Jacob. Selah.

PSALM XLVII.

Cynghori y cenhedloedd i groesawu teyrnas Crist yn llawen.

I'r Pencerdd, Psalm i feibion Corah.

YR holl bobl, curwch ddwyllaw; llafar genwch i DDUW â llef gorfoledd.

2 Canys yr ARGLWYDD goruchaf sydd ofnadwy; Brenhin mawr ar yr holl ddaear.

3 Esfe a ddwg y bobl danom ni, a'r cenhedloedd dan ein traed.

4 Esfe a ddetol ein hetifeddiaeth i ni, ardderchowgrwydd Jacob, yr hwn a hoffodd esfe. Selah.

5 Dyrchafodd Duw â llawen-foedd, yr ARGLWYDD â sain udgorn.

6 Cenwch fawl i DDUW, cenwch: cenwch fawl i'n Brenhin, cenwch.

7 Canys Brenhin yr holl ddaear *yw* Duw: cenwch fawl yn ddeallus.

8 Duw sydd yn teyrnasu ar y cenhedloedd: eistedd y mae Duw ar orsedd-faingc ei sancteidrwydd.

9 Pendefigion y bobl a ymgasglasant ynghyd, *sef* pobl Duw Abraham: canys tariannau y ddaear *ydylt* eiddo Duw: dirfawr y dyrchafwyd ef.

PSALM XLVIII.

Addurn a rhagorffaint yr eglwys.

Cân a Psalm i feibion Corah.

MAWR *yw* yr ARGLWYDD, a thra molianus, yn ninas ein DUW ni, *yn* ei fynydd sanctaidd.

2 Tegwch bro, llawenydd yr holl ddaear, *yw* mynydd Sion, *yn* ystlysau y gogledd, dinas y Brenhin mawr.

3 Duw yn ei phalasu a adwaenir yn ymddiffynfa.

4 Canys wele y brenhinoedd a ymgynnullasant, aethant heibio ynghyd.

5 Hwyl a welsant, felly y rhyfeddasant; brawychasant, *ac* aethant ymaith ar ffrwst.

6 Dychryn a ddaeth arnynt yno, *a* dolur, megis gwraig yn esgor.

7 A gwynt y dwyrain y drylli longau y môr.

8 Megis y clywsom, felly y gwel-som yn ninas ARGLWYDD y lloedd, yn ninas ein DUW ni: Duw a'i sicrhâ hi yn dragywydd. Selah.

9 Meddylasom, O DDUW, am dy drugaredd y'nghanol dy deml.

10 Megis *y mae* dy enw, O DDUW, felly *y mae* dy fawl hyd eithafoedd y tir: cyflawn o gyfiawnder *yw* dy ddeheulaw.

11 Llawenyched mynydd Sion, *ac* ymhyfryded merched Judah, o herwydd dy farnedigaethau.

12 Amgylchwch Sion, *ac* ewch o'i hamgylch hi; rhifwch ei thyrâu hi.

13 Ystyriwch ei rhagfuriau, edrychwch ar ei phalasu; fel y mynegoch i'r oes a ddelo ar ol.

14 Canys y Duw hwn *yw* ein DUW ni byth *ac* yn dragywydd: efe a'n tywys ni hyd angau.

PSALM XLIX.

1 *Eiriol difrif i adeiladu ffydd yr adgyfodiad, nid ar allu bydol, ond ar Dduw.* 16 *Na ddylid rhyfeddu wrth luyddiant bydol.*

I'r Pencerdd, Psalm i feibion Corah.

CLYWCH hyn, yr holl bobloedd; gwrandewch *hyn*, holl drigolion y byd:

2 Yn gystal gwreng a bonheddig, cyfoethog a thlawd ynghyd.

3 Fy ngenau a draetha ddoethineb; a myfyrdod fy nghalon *fydd* am ddeall.

4 Gostyngaf fy nghlust at ddiar-eb; fy nammeg a ddatguddiaf gyd â'r delyn.

5 Paham yr ofnaf yn amser adfyd, *pan* y'm hamgylchyno anwiredd fy sodlau?

6 Rhai a ymddiriedant yn eu golud, *ac* a ymfrostiant yn lliosowgrwydd eu cyfoeth.

7 Gan waredu ni wared neb *ei* frawd, *ac* ni all efe roddi iawn drosto i DDUW:

8 (Canys gwerthfawr *yw* pryniad eu henaid, a hynny a baid byth)

9 Fel y byddo efe byw byth, *ac* na welo lygredigaeth.

10 Canys efe a wêl *fod* y doethion yn meirw, yr un ffunud y derfydd am ffol *ac* ynfyd, gadawant eu golud i erail.

11 Eu meddwl *yw*, *y pery* eu tai yn dragywydd, a'u trigfeydd hyd genhedlaeth a chenedlaeth: euwant *eu* tiroedd ar eu henwau eu hunain.

12 Er hynny dyn mewn anrhydedd, nid erys: tebyg *yw* i anifeiliaid a ddifethir.

13 Eu ffordd yma *yw* eu hynfydrwydd: etto eu hiliogaeth ydynt fodd-law'n i'w hymadrodd. Selah.

14 Fel defaid y gosodir hwynt yn uffern; angau a ymborth arnynt; a'r rhai cyfiawn a lywodraetha arnynt y bore; a'u tegwch a dderfydd yn y bedd, o'u cartref.

15 Etto Duw a wared fy enaid i o ffeiddiant uffern: canys efe a'm derbyn i. Selah.

16 Nac ofna *pan* gyfoethogo un, *pan* ychwanego gogoniant ei dŷ ef.

17 Canys wrth *farw* ni dddwg efe

ddim ymaith, ac ni ddisgyn ei ogoniant ar ei ol ef.

18 Er iddo yn ei fywyd fendithio ei enaid: canmolant dithau, o byddi da wrthyt dy hun.

19 Efe a â at genhedlaeth ei dadau, ac ni welant oleuni byth.

20 Dyn mewn anrhydedd, ac heb ddeall, sydd gyffelyb i anifeiliaid a ddifethir.

PSALM L.

1 *Mawrhydi Duw yn ei eglwys.* 5 *Ei drefn ef am gasglu y saint ynghyd.* 7 *Nad oes eucyllys gan Dduw mewn seremoniau,* 14 *ond mewn gwir ufudd-dod.*

Psalm Asaph.

DUW y duwiau, *sef* yr **ARGLWYDD**, a lefarodd, ac a alwodd yr ddaear, o godiad haul hyd ei fachludiad.

2 Allan o Sïon, perffeithrwydd tegwch, y llewyrchodd Duw.

3 Ein Duw ni a ddaw, ac ni bydd distaw: tân a ysa o'i flaen ef, a thymestl ddirfawr fydd o'i amgylch.

4 Geilw ar y nefoedd oddi uchod, ac ar y ddaear, i farnu ei bobl.

5 Cseglwch fy saint ynghyd attaf fi, y rhai a wnaethant gyfammod â mi trwy aberth.

6 A'r nefoedd a fynegant ei gyfiawnder ef: canys Duw ei hun *sydd* Farnwr. Selah.

7 Clywch, fy mhobl, a mi a lefaraf; O Israel, a mi a dystiolaethaf i'th erbyn: Duw, *sef* dy **Dduw** di, *ydwyf* fi.

8 Nid am dy aberthau y'th ger-yddaf, na'th boeth-offrymmau, *am nad oeddynt* ger fy mron i yn wastad.

9 Ni chymmeraf fustach o'th dŷ, *na* bychod o'th gorlannau.

10 Canys holl fwystfilod y coed *ydylt* eiddof fi, a'r anifeiliaid ar fil o fynyddoedd.

11 Adwaen holl adar y mynyddoedd: a gwŷllt anifeiliaid y maes *ydylt* eiddof fi.

12 Os bydd newyn arnaf, ni ddywedaf i ti: canys y byd a'i gyflawnder *sydd* eiddof fi.

13 A fwyttâf fi gig teirw? neu a yfaf fi waed bychod?

14 Abertha foliant i **Dduw**; a thâl i'r Goruchaf dy addunedau:

15 A galw arnaf fi yn nydd trallod: mi a'th waredaf, a thi a'm gogoneddi.

16 Ond wrth yr annuwiol y dywedodd Duw, Beth sydd i ti a fynegech ar fy neddfau, neu a gymmerech ar fy nghyfammod yn dy enau?

17 Gan dy fod yn casâu addysg, ac yn taflu fy ngeiriau i'th ol.

18 Pan welaist leidr, cyttunaist âg ef; a'th gyfran *oedd* gyd â'r godinebwy.

19 Gollyngaist dy safn i ddrvgioni, a'th dafod a gyd-bletha ddichell.

20 Eisteddaist a dywedaist yn erbyn dy frawd: rhoddaist enllib i fab dy fam.

21 Hyn a wnaethost, a mi a-dewais: tybiaist dithau fy mod yn gwbl fel ti dy hun: *ond* mi a'th argyhoeddaf, ac a'u trefnaf o flaen dy lygaid.

22 Deallwch hyn yn awr, y rhai ydych yn anghofio Duw; rhag i mi *eich* rhwygo, ac na *byddo* gwaredydd.

23 Yr hwn a abertho foliant, a'm gogonedda i: a'r neb a osodo *ei* ffordd *yn iawn*, dangosaf iddo iachawdwr-iaeth Duw.

PSALM LI.

1 *Dafydd yn gweddio am faddewant pechodau, ac yn gurneuthur cyffes ddirif o honnynt:* 6 *yn gweddio am ei sancteiddio.* 16 *Nad oes eucyllys gan Dduw mewn aberth, ond mewn purdeb calon.* 18 *Y mae yn gweddio dros yr eglwys.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd, pan ddaeth Nathan a prophwyd atto, wedi iddo fyned i mewn at Bathseba.

TRUGARHA wrthef, O **Dduw**, yn ol dy drugarowgrwydd: yn ol lliaws dy dosturiaethau, dilëa fy anwireddau.

2 Golch fi yn llwyr-ddwys oddi wrth fy anwiredd, a glanhâ fi oddi wrth fy mhechod.

3 Canys yr wyf yn cydnabod fy nghamweddau: a'm pechod *sydd* yn wastad ger fy mron.

4 Yn dy erbyn di, dydi dy hunan, y pechais, ac y gwneuthum y-drwg *hwn* yn dy olwg: fel y'th gyfiawnhâer pan leferych, ac y byddit bur pau farnech.

5 Wele, mewn anwiredd y'm llun-

iwyd; ac mewn pechod y beichiogodd fy mam arnaf.

6 Wele, ceraiſt wirionedd oddi mewn: a pheri i mi wybod doethineb yn y dirgel.

7 Glanhâ fi âg isop, a mi a lan-hêir: golch fi, a byddaf wynnach nâ'r eira.

8 Pâr i mi glywed gorfoledd a llawenydd; fel y llawencho yr esgryn a ddrylliaist.

9 Cuddia dy wyneb oddi wrth fy mhochodau, a dilëa fy holl anwir-eddau.

10 Crëa galon lân ynof, O DDUW; ac adnewyddâ yspryd uniawn o'm mewn.

11 Na fwrw fi ymaith oddi ger dy fron; ac na chymmer dy yspryd sanct-aidd oddi wrthyf.

12 Dyro drachefn i mi orfoledd dy iachawdwriaeth; ac a'th hael yspryd cynnal fi.

13 Yna y dysgaf dy ffyrdd i rai anwir; a phechaduriaid a droir attat.

14 Gwared fi oddi wrth waed, O DDUW, Duw fy iachawdwriaeth: a'm tafod a gân yn llafar am dy gyf-iawnder.

15 ARGLWYDD, agor fy ngwef-usau, a'm genau a fynega dy foliant.

16 Canys ni chwennychi aberth; pe amgen, mi a'i rhoddwn: poeth-offrwm ni fynni.

17 Aberthau Duw ydynt yspryd drylliedig: calon ddrylliog gystudd-iedig, O DDUW, ni ddirmygi.

18 Gwna ddaioni yn dy ewyllysgar-wch i Sion: adeilada furiau Jerusaleu.

19 Yna y byddi foddlaw'n i ebyrth cyfiawnder, i boeth-offrwm ac aberth llosg: yna yr offrymmant fustych ar dy allor.

PSALM LII.

1 Dafydd yn barnu ar goegni Dŷeg, ac yn prophwydo ei ddinystr ef, 6 ac y llawenhâ y cyfiawn o'i blegid. 8 Dafydd, o'i hyder ar drugaredd Duw, yn rhoddi diolch.

I'r Pencerdd, Maschil, Psalm Dafydd, pan ddaeth Dŷeg yr Edomiad a mynegi i Saul, a dywedyd wrtho, Daeth Dafydd i dŷ Ahimelech.

PAHAM yr ymfrosti mewn dryg-ioni, O gadarn? y mae trugar-edd Duw yn parhâu yn wastadol.

2 Dy dafod a ddychymmyg ysgel-erder; fel ellyn llym, yn gwneuthur twyll.

3 Hoffaist ddrygioni yn fwy nâ daioni; a chelwydd yn fwy nâ thraethu cyfiawnder. Selah.

4 Hoffaist bob geiriau distryw, O dafod twyllodrus.

5 Duw a'th ddistrywia dithau yn dragywydd: efe a'th gipia di ymaith, ac a'th dynn allan o'th babel, ac a'th ddiwreiddia o dir y rhai byw. Selah.

6 Y cyfiawn hefyd a welant, ac a ofnant, ac a chwarddant am ei ben.

7 Wele y gwr ni osododd DDUW yn gadernid iddo; eithr ymddiriedodd yn lliosowgrwydd ei olud, ac a ym-nerthodd yn ei ddrygioni.

8 Ond myfi sydd fel olew-wydden werdd yn nhŷ DDUW: ymddiriedaf yn nhrugaredd Duw byth ac yn dragywydd.

9 Clodforaf di yn dragywydd, o herwydd i ti wneuthur hyn: a dis-gwyliaf wrth dy enw; canys da yw ger bron dy saint.

PSALM LIII.

1 Dafydd yn gosod allan lygredigaeth dyn na-turiol; 4 yn argyhoeddi yr annuwiol wrth oleuni eu cydwytod eu hun; 6 yn ymgoneddu yn iachawdwriaeth Duw.

I'r Pencerdd ar y Mahalath, Maschil, Psalm Dafydd.

DYWEDODD yr ynfyd yn ei galon, Nid oes un Duw. Ym-lygrasant, a gwnaethant ffaidd anwir-edd: nid oes un yn gwneuthur daioni.

2 Edrychodd Duw i lawr o'r nefoedd ar feibion dynion, i edrych a oedd neb yn ddeallus, ac yn ceisio Duw.

3 Ciliaſai pob un o honynt yn wysg ei gefn: cyd-ymddifwynasant; nid oes a wnel ddaioni, nac oes un.

4 Oni wŷr gweithredwyr anwiredd? y rhai sydd yn bwytta fy mhobl, fel y bwyttânt fara: ni alwasant ar DDUW.

5 Yno yr ofnasant gan ofn, lle nid oedd ofn: canys Duw a wasgar-odd esgryn yr hwn a'th warchaeodd: gwaradwyddaist hwynt, am i DDUW eu dirmygu hwy.

6 O na roddid iachawdwriaeth i Israel o Sion! pan ymchwelo DUW

Gweddi Dafydd mewn cyfyngder. PSALMAU. *Ei achwyniad rhag ei elynion.*
gaethiwed ei bobl, y llawenycha Jacob, ac yr ymhyfryda Israel.

PSALM LIV.

1 *Dafydd yn cwyno rhag y Ziphiaid, ac yn gweddio am iachawduriaeth: 4 ac, o hyder ar gymnorth Duw, yn addaw aberth.*

I'r Pencerdd ar Neginoth, Maschil, *Psalm* Dafydd, pan ddaeth y Ziphiaid a dywedyd wrth Saul, Onid ydyw Dafydd yn ymguddio gyd â ni?

ACHUB fi, O DDUW, yn dy enw; a barn fi yn dy gaderuid.

2 Duw, clyw fy ngweddi; gwranddo ymadrodd fy ngenau.

3 Canys dieithriaid a gyfodasant i'm herbyn, a'r trawsion a geisiant fy enaid: ni osodasant DDUW o'u blaen. Selah.

4 Wele, Duw sydd yn fy nghyn-northwyo: yr Arglwydd sydd ym mysg y rhai a gynnaliant fy enaid.

5 Efe a dâl ddrwg i'm gelynyon: torr hwynt ymaith yn dy wirionedd.

6 Aberthaf i ti yn ewyllysgar: clodforaf dy enw, O ARGLWYDD; canys da yw.

7 Canys efe a'm gwaredodd o bob trallod; a'm llygad a welodd ei ewyllys ar fy ngelynyon.

PSALM LV.

1 *Dafydd yn ei weddi yn cwyno ei gyflwr erchyll: 9 yn gweddio yn erbyn ei elynion, ac yn achwyn rhag eu hanwiredd a'u brud hwy: 16 yn ymgysuro, o herwydd nawdd Duw yn ei gadw, ac o herwydd gwaredwydd ei elynion.*

I'r Pencerdd ar Neginoth, Maschil, *Psalm* Dafydd.

GWRANDO fy ngweddi, O DDUW; ac nac ymguddia rhag fy neisyfiad.

2 Gwranddo arnaf, ac erglyw fi: cwynfan yr ydwyf yn fy ngweddi, a thuchan,

3 Gan lais y gelyn, gan orthrymder yr annuwiol: o herwydd y maent yn bwrw anwiredd arnaf, ac yn fy nghasâu yn lliديو.

4 Fy nghalon a ofidia o'm mewn: ac ofn angau a syrthiodd arnaf.

5 Ofn ac arswyd a ddaeth arnaf, a dychryn a'm gorchuddiodd.

6 A dywedais, O na bai i mi adenydd fel colommen! yna yr ehedwn ymaith, ac y gorphwysu.

7 Wele, crwydrwn ym mhell, ac arhoswn yn yr anialwch. Selah.

8 Brysiwn i ddiangc, rhag y gwynt ystormus a'r dymmestl.

9 Dinystria, O ARGLWYDD, a gwahan eu tafodau: canys gwelais drawsder a chynnen yn y ddinas.

10 Dydd a nos yr amgylchant hi ar ei muriau: ac y mae anwiredd a blinder yn ei chanol hi.

11 Anwireddau sydd yn ei chanol hi; ac ni chilia twyll a dichell o'i heol-ydd hi.

12 Canys nid gelyn a'm difenwodd; yna y dioddefaswn: nid fy nghas-ddyn a ymfawrygodd i'm herbyn; yna mi a ymguddiaswn rhagddo ef:

13 Eithr tydi, ddyn, fy nghydradd, fy fforddwr, a'm cydnabod,

14 Y rhai oedd felus gennym gygyfrinach, ac a rodiasom i dy Dduw ynghyd.

15 Rhuthred marwolaeth arnynt, a disgynant i uffern yn fyw: canys drygioni sydd yn eu cartref, ac yn eu mysg.

16 Myfi a waeddaf ar Dduw; a'r ARGLWYDD a'm hachub i.

17 Hwyr a bore, a hanner dydd, y gweddïaf, a byddaf daer: ac efe a glyw fy lleferydd.

18 Efe a waredodd fy enaid mewn heddwch oddi wrth y rhyfel oedd i'm herbyn: canys yr oedd llawer gyd â mi.

19 Duw a glyw, ac a'u darostwng hwynt, yr hwn sydd yn aros erioed, Selah: am nad oes gyfnewidiau iddynt, am hynny nid ofnant Dduw.

20 Efe a estynodd ei law yn erbyn y rhai oedd heddychlawn âg ef: efe a dorrodd ei gyfammod.

21 Llyfnach oedd ei enau nag ymenyn, a rhyfel yn ei galon: tynerach oedd ei eiriau nag olew, a hwynt yn gleddyfau noethion.

22 Bwrw dy faich ar yr ARGLWYDD, ac efe a'th gynnal di: ni âd i'r cyfiawn ysgogi byth.

23 Tithau, Dduw, a'u disgyni hwynt i bydew dinystr: gwyr gwaedlyd a thwyllodrus ni byddant bwr hanner eu dyddiau; ond myfi a obeithïaf gygot ti.

PSALM LVI.

1 *Dafydd, wrth weddio Duw o hyder ar ei air, yn cwyno rhag ei elynion: 9 yn datgan ei ymddiried y'ngair Duw, ac yn addaw ei foliannu Duw.*

I'r Pencerdd ar Jonath Elem Rechocim, Michtam Dafydd, pan ddaliodd y Philistiaid ef yn Gath.

TRUGARHA wrthyf, O DDUW: canys dyn a'm llyngcai: beunydd, gan ymladd, y'm gorthrymma.

2 Beunydd y'm llyngcai fy ngelynyon: canys llawer sydd yn rhyfela i'm herbyn, O DDUW Goruchaf.

3 Y dydd yr ofnwyf, mi a ymddiriedaf ynot ti.

4 Yn Nuw y clodforaf ei air, yn Nuw y gobeithiaf; nid ofnaf beth a wnel cnawd i mi.

5 Beunydd y cam-gymmerant fy ngeiriau: eu holl feddyliau sydd i'm herbyn er drwg.

6 Hwy a ymgasglant, a lechant, ac a wylant fy nghamrau, pan ddiswyliant am fy enaid.

7 A ddiangant hwy trwy anwiredd? disgyn y bobloedd hyn, O DDUW, yn dy lidiowgrwydd.

8 Ti a gyfrifaist fy symmudiadau: dod fy nagrau yn dy gostrel: onid ydynt yn dy lyfr di?

9 Y dydd y lleswyf arnat, yna y dychwelir fy ngelynyon yn eu gwrthol: hyn a wn; am fod Duw gyd â mi.

10 Yn Nuw y moliannaf ei air: yn yr ARGLWYDD y moliannaf ei air.

11 Yn Nuw yr ymddiriedais: nid ofnaf beth a wnel dyn i mi.

12 Arnaf fi, O DDUW, y mae dy addunedau: talaf i ti foliant.

13 Canys gwaredaist fy enaid rhag angau: oni waredi fy nhraed rhag syrthio, fel y rhodiwyf ger bron Duw y'ngoleuni y rhai byw?

PSALM LVII.

1 *Dafydd yn cilio at Dduw trwy weddi, ac yn cwyno ei enbyd gyflwr: 7 yn ymgysuro i foliannu Duw.*

I'r Pencerdd, Al-taschith, Michtam Dafydd; pan fôdd rhag Saul i'r ogof.

TRUGARHA wrthyf, O DDUW, trugarhâ wrthyf: canys ynot y gobeithiodd fy enaid; ie, y'ngghysgod dy adenydd y gobeithiaf, hyd onid êl yr aflwydd hwn heibio.

2 Galwaf ar DDUW goruchaf; ar DDUW a gwblhâ â mi.

3 Efe a enfyn o'r nefoedd, ac a'm gwared oddi wrth warthrudd yr hwn a'm llyngcai. Selah. Denfyn Duw ei drugaredd a'i wirionedd.

4 Fy enaid sydd ym mysg llewod: gorwedd yr wyf ym mysg dynion poethion, sef meibion dynion, y rhai y mae eu dannedd yn wayffyn a saethau, a'u tafod yn gleddyf llym.

5 Ymddyrycha, DDUW, uwch y nefoedd; a bydded dy ogoniant ar yr holl ddaear.

6 Darparasant rwyd i'm traed; crymwyd fy enaid: cloddiasant bydew o'm blaen; syrthiasant yn ei ganol. Selah.

7 Parod yw fy nghalon, O DDUW, parod yw fy nghalon: canaf a chanmolaf.

8 Deffro, fy ngogoniant; deffro, nabl a thelyn: deffroaf yn fore.

9 Clodforaf di, ARGLWYDD, ym mysg y bobloedd: canmolaf di ym mysg y cenhedloedd.

10 Canys mawr yw dy drugaredd hyd y nefoedd, a'th wirionedd hyd y cymmylau.

11 Ymddyrycha, DDUW, uwch y nefoedd; a bydded dy ogoniant ar yr holl ddaear.

PSALM LVIII.

1 *Dafydd yn argyhoeddi barnwyr enwir: 3 yn dangos naturiaeth yr annuwiol; 6 ac yn ymrô i farnedigathau Duw, 10 y rhai a bâr i'r cyfiawen lawenyachu.*

I'r Pencerdd, Al-taschith, Michtam Dafydd.

Al cyfiawnder yn ddiau a draethwch chwi, O gynnulleidfa? a fernwch chwi uniondeb, O feibion dynion?

2 Anwiredd yn hytrach a weithredwch yn y galon: trawsder eich dwylaw yr ydych yn ei bwysu ar y ddaear.

3 O'r groth yr ymddieithriodd y rhai annuwiol: o'r bru y cyfeiliornasant, gan ddywedyd celwydd.

4 Eu gwenwyn sydd fel gwenwyn sarp: y maent fel y neidr fyddar yr hon a gau ei chlustiau;

5 Yr hon ni wrendy ar lais y rhinwyr, er cyfarwydded fyddo y swynwr.

6 Dryllia, O DDUW, eu dannedd yn eu geneuau : torr, O ARGLWYDD, gil-ddannedd y llewod ieuaingc.

7 Todder hwynt fel dyfroedd *sydd* yn rhedeg yn wastad : pan saetho eu saethau, byddant megis wedi eu torri.

8 Aed ymaith fel malwoden dawdd, neu erthyl gwraig ; fel na welont yr haul.

9 Cyn i'ch crochanau glywed y mieri, efe a'u cymmerhwynt ymaith megis â chorwynt, yn fyw, ac yn ei ddigofaint.

10 Y cyfiawn a lawenycha pan welo ddial : efe a ylch ei draed yng ngwaed yr annuwiol.

11 Fel y dywedo dyn, Diau fod ffwrwyth i'r cyfiawn : diau fod Duw a farna ar y ddaear.

PSALM LIX.

1 *Dafydd yn gweddïo am gael ei wared oddi wrth ei elynion : 6 yn curyno rhag eu creulondeb hwy : 9 yn ymddiried yn Nuw : 11 yn gweddïo yn eu herbryn hwy ; 16 ac yn clodfori Duw.*

I'r Pencerdd, Al-taschith, Michtam Dafydd ; pan yrrodd Saul rai i gadw y tŷ i'w ludd ef.

FY NUW, gwared fi oddi wrth fy ngelnyion : ymddiffyn fi oddi wrth y rhai a ymgyfodant i'm herbryn.

2 Gwared fi oddi wrth weithredwyr anwiredd, ac achub fi rhag y gwŷr gwaedlyd.

3 Canys wele, cynllwynasant yn erbyn fy enaid : ymgasglodd cedyrn i'm herbryn ; nid ar fy mai na'm pechod i, O ARGLWYDD.

4 Rhedant, ymbarottôant, heb anwiredd *ynof fi* : deffro dithau i'm cym-morth, ac edrych.

5 A thi, ARGLWYDD DDUW y lluoedd, Duw Israel, deffro i ymweled â'r holl genhedloedd : na thrugarhâ wrth neb a wnant anwiredd yn faleisus. Selah.

6 Dychwelant gyd â'r hwyr, cyfarthant fel cwn, ac amgylchant y ddinas.

7 Wele, bytheiriant â'u genau : cleddyfau *sydd* yn eu gwefusau : canys pwy (*meddant*) a glyw ?

8 Ond tydi, O ARGLWYDD, a'u gwatwari hwynt ; ac a chwerddi am ben yr holl genhedloedd.

9 O *herwydd* ei nerth ef, y disgwyliaf wrthyt ti : canys Duw *yw* fy ymddiffynfa.

10 Fy Nuw trugarog a'm rhagflaena : Duw a wna i mi weled *fy ewyllys* ar fy ngelnyion.

11 Na ladd hwynt, rhag i'm pobl anghofio : gwasgar hwynt yn dy nerth, a darostwng hwynt, O Arglwydd ein tarian.

12 *Am* bechod eu genau, ac ymaddrodd eu gwefusau, dalier hwynt yn eu balchder : ac am y felldith a'r celwydd a draethant.

13 Difa *hwynt* yn dy lid, difa, fel na *byddont* : a gwybyddant mai Duw sydd yn llywodraethu yn Jacob, hyd eithafoedd y ddaear. Selah.

14 A dychwelant gyd â'r hwyr, a chyfarthant fel cwn, ac amgylchant y ddinas.

15 Crwydrant am fwyd ; ac onis digonir, grwgnachant.

16 Minnau a ganaf am dy nerth, i'e, llafar-ganaf aim dy drugaredd yn fore : canys buost yn ymddiffynfa i mi, ac yn noddfa yn y dydd y *bu* cyfyngder arnaf.

17 I ti, fy nerth, y canaf : canys Duw *yw* fy ymddiffynfa, a Duw fy nhrugaredd.

PSALM LX.

1 *Dafydd yn curyno wrth Dduw am farnedigaethau o'r blaen ; 4 ac yr aurhon, ar obaith gwell, yn gweddïo am ymuedd : 6 yn ymgwuro yn addeuidion Duw, ac yn deisyf cael yr help y rhoisai ei hyder arno.*

I'r Pencerdd ar Susan-eduth, Michtam Dafydd, i ddysgu ; pan ymladdodd yn erbyn Syriaid Mesopotamia, a Syriaid Sobah, pan ddychwelodd Joab, a lladd deuddeng mil o'r Edomiaid yn nyffryn yr halen.

O DDUW, bwriast ni ymaith, gwasgeraist ni, a sorraist : dychwel attom drachefu.

2 Gwnaethost i'r ddaear grynu, a holltaist hi : iachâ ei briwiau ; canys y mae yn crynu.

3 Dangosaist i'th bobl galedi : do-daist ni â gwin madronod.

4 Rhoddaist faner i'r rhai a'th ofnant, i'w dyrchafu o herwydd y gwirionedd. Selah.

5 Fel y gwareder dy rai anwyl : achub â'th ddeheulaw, a gwrando fi.

6 Duw a lefarodd yn ei sancteiddrwydd, Llawenycaf: rhannaf Sichem, a mesuraf ddyffryn Succoth.

7 Eiddof fi *yw* Gilead, ac eiddof fi Manasseh: Ephraim hefyd *yw* nerth fy mhen; Judah *yw* fy neddfwr.

8 Moab *yw* fy nghrochan golchi; dros Edom y bwriaf fy esgid: Philistia, ymorfoledda di o'm plegid i.

9 Pwy a'm dwg i'r ddinas gadarn? pwy a'm harwain hyd yn Edom?

10 Onid tydi, DDUW, yr *hwn* a'n bwriast ymaith? a *thydi*, O DDUW, yr *hwn* nid âit allan gyd â'n lluoedd?

11 Moes i ni gynhorthwy rhag cyfyngder: canys ofer *yw* ymwared dyn.

12 Yn NUW y gwnawn wroldeb: canys efe a sathr ein gelynion.

PSALM LXI.

1 Dafydd yn cilio at Dduw, wrth a brofasai o'r blaen: 4 ac yn addunedu ei wasanaethu ef yn wastadol, o herwydd ei addewidion.

I'r Pencerdd ar Neginoth, Psalm Dafydd.

CLYW, O DDUW, fy llefain; gwranddo ar fy ngweddi.

2 O eithaf y ddaear y llefaf attat, pan lesmeirio fy nghalon: arwain fi i graig a fyddo uwch nâ mi.

3 Canys buost yn noddfa i mi, ac yn dŵr cadarn rhag y gelyn.

4 Preswyliaf yn dy babel byth: a'm hymddiried sydd dan orchudd dy adenydd. Selah.

5 Canys ti, DDUW, a glywaist fy addunedau: rhoddaist etfeddiaeth i'r rhai a ofnau dy enw.

6 Ti a estyni oes y Brenhin; ei flynyddoedd *fyddant* fel cenhedlaethau lawer.

7 Efe a erys byth ger bron Duw: darpar drugaredd a gwirionedd, *fel* y cadwont ef.

8 Felly y canmolaf dy enw yn dragwydd, fel y talwyf fy addunedau beunydd.

PSALM LXII.

1 Dafydd, wrth ddangos ei hyder ar Dduw, yn digalonni ei elynion; 5 ac, yn yr un hyder, yn rhoi calon yn y duwiol. 9 Nad *yw* i neb roi ei oghud ar bethau bydol. 11 Gallu a thrugaredd a berthyn i Dduw.

I'r Pencerdd, i Jeduthun, Psalm Dafydd.

WRTH DDUW yn unig y disgwyl fy enaid: o hono ef y *Jaw* fy iachawdwriaeth.

2 Efe yn unig *yw* fy nghraig, a'm hiachawdwriaeth, a'm hymddiffyn; ni'm mawr ysgogir.

3 Pa hyd y bwriedwch aflwydd yn erbyn gwr? lleddir chwi oll; a *byddwch* fel magwyr ogwyddedig, neu bared ar ei ogwydd.

4 Ymgynghorasant yn unig i'w fwrw ef i lawr o'i fawredd; hoffasant gelydd: â'u geneau y bendithiant, ond o'u mew'n y melldithiant. Selah.

5 O fy enaid, disgwyl wrth DDUW yn unig: canys ynddo ef *y mae* fy ngobaith.

6 Efe yn unig *yw* fy nghraig, a'm hiachawdwriaeth; *efe yw* fy ymddiffynfa: ni'm hysgogir.

7 Yn NUW *y mae* fy iachawdwriaeth a'm gogoniant: craig fy nghadernid, a'm noddfa *sydd* yn NUW.

8 Gobeithwch ynddo ef bob amser; O bobl, tywelltwch eich calon ger ei fron ef: Duw *sydd* noddfa i ni. Selah.

9 Gwagedd yn ddïau *yw* meibion dynion, geudab *yw* meibion gwŷr: i'w gosod yn y clorian, *ysgafnach* ydynt hwy i gyd na gwegi.

10 Nac ymddiriedwch mewn trawder, ac mewn trais na fyddwch ofer: os cynnydda golud, na roddwch eich calon arno.

11 Unwaith y dywedodd Duw, clywais hynny ddwywaith; mai eiddo Duw *yw* cadernid.

12 Trugaredd hefyd *sydd* eiddot ti, O Arglwydd: canys ti a deli i bob dyn yn ol ei weithred.

PSALM LXIII.

1 Hiraeth Dafydd am Dduw. 4 Y modd y bendithiai *efe* Dduw. 9 Ei hyder o ddinystr ei elynion, a'i ddiogelwch ei hun.

Psalm Dafydd, pan oedd efe yn niffeithwch Judah.

TL, O DDUW, *yw* fy NUW i; yn fore y'th geisiaf: sychedodd fy enaid am danat, hiraethodd fy nghnawd am danat, mewn tir cras a sychedig heb ddwfr;

2 I weled dy nerth a'th ogoniant, fel y'th welais yn y cyssegr.

3 Canys gwell *yw* dy drugaredd di nâ'r bywyd: fy ngwefusau a'th folianant.

4 Fel hyn y'th glodforaf yn fy mywyd: dyrchafaf fy nwyllaw yn dy enw.

5 Megis *â* mer ac *â* brasder y digonir fy enaid; a'm genau a'th fawl â gwefusau llafar:

6 Pan y'th gofiwyf ar fy ngwely, myfyriaf am danat y'ngwyliaidwriaethau y nos.

7 Canys buost gynhorthwy i mi; am hynny y'ngghysgod dy adenydd y gorfoleddaf.

8 Fy enaid a lŷn wrthyt: dy ddeheulaw a'm cynnal.

9 Ond y rhai a geisiant fy enaid i ddistryw, a ânt i iselderau y ddaear.

10 Syrthiant ar fin y cleddyf: rhan llwynogod fyddant.

11 Ond y Brenhin a lawenycha yn Nuw: gorfoledda pob un a dyngo iddo ef: eithr cauir genau y rhai a ddywedant gelwydd.

PSALM LXIV.

1 *Dafydd yn gweddîo am ymweared, ac yn cwyno rhag ei elynion: 7 yn addaw iddo ei hun, y câi weled y fath amlwg ddinystyr ar ei elynion, ag a barai i'r cyfiawen lawenychu o'i blegid.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

CLYW fy llef, O DDUW, yn fy ngweddi: cadw fy einioes rhag ofn y gelyn.

2 Cudd fi rhag cyfrinach y rhai drygionus; rhag terfysg gweithredwyr anwiredd:

3 Y rhai a hogant eutafod fel cleddyf, ac a ergydiant eu saethau, sef geiriau chwerwon:

4 I saethu y perffaith yn ddirgel: yn ddisymmwth y saethant ef, ac nid ofnant.

5 Ymwrolant *metn* peth drygionus: ymchwedleuant ani osod maglau yn ddirgel; dywedant, Pwy a'u gwel hwynt?

6 Chwiliant allan anwireddau; gorphenant ddyfal chwilio: ceudod a chalon pob un o honynt sydd ddofn.

7 Eithr Duw a'u saetha hwynt; *â* saeth ddisymmwth yr archollir hwynt.

8 Felly hwy a wnant i'w tafodau eu hun syrthio arnynt: pob un a'u gwelo a gilia.

9 A phob dyn a ofna, ac a fynega waith Duw: canys doeth-ystyriant ei waith ef.

10 Y cyfiawen a lawenycha yn yr ARGLWYDD, ac a obeithia ynddo; a'r rhai uniawn o galon oll a orfoleddant.

PSALM LXV.

1 *Dafydd yn molianu Duw am ei ras. 4 Dedwydduch etholedigion Duw, oblegid amryw ddoniau.*

I'r Pencerdd, Psalm a Chân Dafydd.

MAWL a'th erys di yn Sïon, O DDUW: ac i ti y telir yr adduned.

2 Ti yr hwn a wrandewi weddi, attat ti y daw pob cnawd.

3 Pethau anwir a'm gorchfygasant: ein camweddau ni, ti a'u glanhêi.

4 Gwyn ei fyd yr hwn a ddewisoch, ac a nesâech attat; fel y trigo yn dy gynteddoedd: ny ni ddigonir â daioni dy ddy, sef dy deml sanctaidd.

5 Attebi i ni trwy bethau ofnadwy, yn dy gyfiawnder, O DDUW ein hiachawdwriaeth; gobaith holl gyrrau y ddaear, a'r rhai sydd bell ar y môr.

6 Yr hwn a sicrhâ y mynyddoedd trwy ei nerth, ac a wregysir â chadernid.

7 Yr hwn a ostega dwrf y moroedd, twrf eu tonnau, a therfysg y bobloedd.

8 A phreswylwyr eithafoedd y byd a ofnant dy arwyddion: gwnai i derfyn bore a hwyr lawenychu.

9 Yr wyt yn ymweled â'r ddaear, ac yn ei dyfrhâu hi: yr ydwynt yn ei chyfoethogi hi yn ddirfawr âg a fon Duw, yr hon sydd yn llawn dwfr: yr wyt yn parottôi yd iddynt, pan ddarperaist felly iddi.

10 Gan ddyfrhâu ei chefnau, a gostwng ei rhychau, yr ydwynt yn ei mwydo hi â chafodau, ac yn bendithio ei chnwd hi.

11 Coroni yr ydwynt y flwyddyn â'th ddaioni; a'th lwybrau a ddiferant fraser.

12 Diferant ar borfeydd yr anialwch: a'r brynïau a ymwregysant â hyfrydwch.

13 Y dolydd a wisgir â defaid, a'r dyffrynoedd a orchuddir âg yd; am hynny y bloeddiant, ac y canant.

PSALM LXVI.

1 *Dafydd yn annog i folianu Duw, 5 i ddal ei weithredoedd ef, 8 i'w fendithio am ei ddoniau grasuol: 12 yn addaw drosio ei hun new*

anarth crefyddol i Dduw: 16 yn datgan enwedig ddonian Duw iddo ef.

I'r Pencerdd, Cân neu Psalm.

LAWEN-FLOEDDIWCH i DDUW, yr holl ddaear.

2 Datgenwch ogoniant ei enw: gwnewch ei foliant yn ogoneddus.

3 Dywedwch wrth DDUW, Mor ofnadwy *wyt yn* dy weithredoedd! o herwydd maint dy nerth, y cymmer dy elynion arnynt fod yn ddarostyngedig i ti.

4 Yr holl ddaear a'th addolant di, ac a ganant i ti; *ie*, canant i'th enw. Selah.

5 Deuwch, a gwelwch weithredoedd Duw: ofnadwy *yw yn* ei weithred tu ag at feibion dynion.

6 Trodd efe y môr yn sychdir: aethant trwy yr afon ar draed: yna y llawenychasom yndo.

7 Efe a lywodraetha trwy ei gadernid byth; ei lygaid a edrychant ar y cenedloedd: nac ymddyrfafed y rhai anufudd. Selah.

8 O bobloedd, bendithiwch ein Duw, a pherwch glywed llais ei fawlfef:

9 Yr hwn sydd yn gosod ein henaid mewn bywyd, ac ni âd i'n troed lithro.

10 Canys profaist ni, O DDUW: coethaist ni, fel coethi arian.

11 Dygaist ni i'r rhwyd; gosodaist wasgfa ar ein llwynau.

12 Peraist i ddynion farchogaeth ar ein pennau; aethom trwy y tân a'r dwfr: a thi a'n dygaist allan i *le* di-wall.

13 Deuaf i'th dŷ âg offrymmau poeth: talaf i ti fy addunedau,

14 Y rhai a adroddodd fy ngwefusau, ac a ddywedodd fy ngenau yn fy nghyfyngder.

15 Offrymmaf i ti boeth-offrymmau breision, ynghyd âg arogl-darth hyrddod; aberthaf ychain a bychod. Selah.

16 Deuwch, gwrandewch, y rhai oll a ofnwch DDUW; a mynegaf yr hyn a wnaeth efe i'm henaid.

17 Llefais arno â'm genau, ac efe a ddyrchafwyd â'm tafod.

18 Pe edrychaswn ar anwiredd yn fy nghalon, ni wrandawsai yr Arglwydd.

19 Duw yn ddiau a glybu, ac a wrandawodd ar lais fy ngweddi.

20 Bendigedig *fyddo* Duw, yr hwn ni throdd fy ngweddi *oddi wrtho*, na'i drugaredd ef oddi wrthyf finnau.

PSALM LXVII.

1 *Gweddi am helaethu teyrnas Dduw, 3 er llawenydd i'r bobl, 6 ac er amhlâu bendithion Duw.*

I'r Pencerdd ar Neginoth, Psalm neu Cân.

DUW a drugarhâo wrthym, ac a'n bendithio; a thywynned ei wyneb arnom. Selah.

2 Fel yr adwaener dy ffordd ar y ddaear, a'th iachawdwriaeth ym mhlith yr holl genhedloedd.

3 Molianned y bobl di, O DDUW; molianned yr holl bobl dydi.

4 Llawenhâed y cenedloedd, a byddant hyfryd: canys ti a ferni y bobl yn uniawn, ac a lywodraethi y cenedloedd ar y ddaear. Selah.

5 Molianned y bobl di, O DDUW; molianned yr holl bobl dydi.

6 *Yna* y ddaear a rydd ei ffrwyth; a Duw, *sef* ein Duw ni, a'n bendithia.

7 Duw a'n bendithia; a holl deryfynau y ddaear a'i hofniant ef.

PSALM LXVIII.

1 *Gweddi wrth symmudo yr arch. 4 Cynghor i foliannu Duw am ei drugareddau; 7 am ei ofal dros ei eglwys; 19 am ei fauor drugareddau.*

I'r Pencerdd, Psalm neu Cân Dafydd.

CYFODED Duw, gwasgarer ei elynion: a ffôed ei gaseion o'i flaen ef.

2 Chweli *hwynt* fel chwalu mwg: fel y tawdd cwyr wrth y tân, difether y rhai annuwiol o flaen Duw.

3 Ond llawenycher y rhai cyfiawn, a gorfoleddant ger bron Duw; a byddant hyfryd o lawenydd.

4 Cenwch i DDUW, canmolwch ei enw: dyrchefwch yr hwn sydd yn marchogaeth ar y nefoedd, a'i enw yn JAH, a gorfoleddwch ger ei fron ef.

5 Tad yr amddisad, a Barnwr y gweddwon, *yw* Duw, yn ei breswylfa sanctaidd.

6 Duw sydd yngosod yr unig mewn teulu: yn dwyn allan y rhai a rwymwyd mewn gefynnau; ond y rhai cundyn a breswylant *gras-dir*.

7 Pan aethost, O DDUW, o flaen

dy bobl, pan gerdaist trwy yr anialwch; Selah:

8 Y ddaear a grynodd, a'r nefoedd a ddiferasant o flaen Duw: Sinai yntau a grynodd o flaen Duw, *sef* Duw Israel.

9 Dyhidlaist wlaw graslawn, O DDUW, ar dy etifeddiaeth: ti a'i gwrteithiaist wedi ei blino.

10 Dy gynnulleidfa di sydd yn trigo ynddi: yn dy ddaioni, O DDUW, yr wyt yn darparu i'r tlawd.

11 Yr ARGLWYDD a roddes y gair; mawr oedd mintai y rhai a'i pregethent.

12 Brenhinoedd byddinog a ffoisant ar ffrwst: a'r hon a drigodd yn tŷ, a rannodd yr yspail.

13 Er gorwedd o honoch ym mysg y crochanau, *byddwch fel* esgyll colommen wedi eu gwisgo âg arian, a'i hadenydd âg aur melyn.

14 Pan wasgarodd yr Hollalluog frenhinoedd ynddi, yr oedd hi yn wen fel eira yn Salmon.

15 Mynydd Duw *sydd fel* mynydd Basan; yn fynydd cribog *fel* mynydd Basan.

16 Paham y llemmwich, chwi fynyddoedd cribog? *dyma* y mynydd a chwennychodd DUW ei breswyllo; ie, preswylia yr ARGLWYDD *ynddo* byth.

17 Cerbydau Duw *ydnyt* ugain mil, *sef* miloedd o angelion: yr Arglwydd *sydd* yn eu plith *megis* yn Sinai yn y cyssegr.

18 Dyrchefaist i'r uchelder, caethgludaist gaethiwed: derbyniaist roddion i ddyinion; ie, i'r rhai cyndyn hefyd, fel y preswyliai yr ARGLWYDD DDUW *yn eu plith*.

19 Bendigedig *fyddo* yr Arglwydd, *yr hwn* a'n llwytha beunydd *â daioni*; *sef* Duw ein hiachawdwriaeth. Selah.

20 Ein Duw ni *sydd* DDUW iachawdwriaeth; aci'r ARGLWYDD DDUW *y perthyn* diangŷâu rhag marwolaeth.

21 Duw yn ddiâu a archolla ben ei elynion; a choppa walltog yr hwn a rodio rhagddo yn ei gamweddau.

22 Dywedodd yr Arglwydd, Dygaf *fy mhobl* drachefn o Basan, dygaf *hwynt* drachefn o ddyfnder y môr:

23 Fel y trocher dy droed y'ngwaed dy elynion, a thafod dy gŵn yn yr unrhyw.

24 Gwelsant dy fynediad, O DDUW; mynediad fy NUW, fy Mrenhin, yn y cyssegr.

25 Y cantorion a aethant o'r blaen, a'r cerddorion ar ol; yn eu mysg *yr oedd* y llangcesau yn canu tympanau.

26 Bendithiwch DDUW yn y cynulleidfaeoedd, *sef* yr Arglwydd, *y rhai ydych* o ffynnon Israel.

27 Yno *y mae* Benjamin fychan *â'u* llywydd, tywysogion Judah *â'u* cynulleidfa; tywysogion Zabulon, a thywysogion Naphtali.

28 Dy DDUW a orchymynodd dy nerth: cadarnhâ, O DDUW, yr hyn a wnaethost ynom ni.

29 Brenhinoedd a ddygant i ti anrheg er mwyn dy deml yn Jerusalem.

30 Cerydda dyrfa y gwaywffyn, cynulleidfa y gwrdd-deirw, gyd â lloi y bobl, *fel* y delont yn ostyngedig â darnau arian: gwasgar y bobl *sydd* dda ganddynt ryfel.

31 Pendefigion addeuant o'r Aipht; Ethiopia a estyn ei dwylaw yn brysur at DDUW.

32 Teyrnasoedd y ddaear, cenwch i DDUW; canmolwch yr Arglwydd, Selah:

33 Yr hwn a ferchyg ar nef y nefoedd, *y rhai oedd* erioed: wele efe yn anfon ei les, a honno yn llef nerthol.

34 Rhoddwch i DDUW gadernid: ei oruchelder *sydd* ar Israel, a'i nerth yn yr wybrennau.

35 Ofnadwy *wyt*, O DDUW, o'th gyssegr: Duw Israel *yw* efe *sydd* yn rhoddi nerth a chadernid i'r bobl. Bendigedig *fyddo* Duw.

PSALM LXIX.

1 *Dafydd yn curyno ei gystudd*; 13 *yn gweddio am gynoared*; 22 *yn ddisfyddu ei elynion i ddiangatr*; 30 *yn molianu Duw gyd â diolch*.

I'r Pencerdd ar Sosannim, *Psalm* Dafydd.

ACHUB fi, O DDUW; canys y dyfroedd a ddaethant i mewn hyd at *fy* enaid.

2 Soddais mewn tom ddfwn, lle nid oes sefyllfa: daethum i ddyfnder dyfroedd, a'r ffrwd a lifodd drosof.

3 Bliniais yn llefain, sychodd fy

ngheg : pallodd fy llygaid, tra yr ydwyf yn disgwyl wrth fy Nuw.

4 Amlach nâ gwallt fy mhen yw y rhai a'm casânt heb achos : cedyrn yw fy ngelynon diachos, y rhai a'm difethent : yna y telais yr hyn ni chymmerais.

5 O DDUW, ti a adwaenost fy nfydrwydd; ac nid yw fy nghamweddau guddiedig rhagot.

6 Na chywilyddier o'm plegid i y rhai a obeithiant ynot ti, Arglwydd DDUW y lluoedd : na waradwydder o'm plegid i y rhai a'th geisiant di, O DDUW Israel.

7 Canys er dy fwya di y dygais warthrudd, ac y tôdd cywilydd fy wyneb.

8 Aethum yn ddiethr i'm brodyr, ac fel estron gan blant fy mam.

9 Canys zêl dy dŷ a'm hysodd; a gwaradwyddiad y rhai a'th waradwyddent di, a syrthiodd arnaf fi.

10 Pan wylais, gan gystuddio fy enaid âg ympryd, bu hynny yn waradwydd i mi.

11 Gwisgais hefyd sachlian; ac aethum yn ddiareb iddynt.

12 Yn fy erbyn y chwedleuai y rhai a eisteddent yn y porth; ac i'r medd-won yr oeddwn yn wawd.

13 Ond myfi, fy ngweddi sydd attat ti, O ARGLWYDD, *mewn* amser cymmeradwy : O DDUW, yn lliosowgrwydd dy drugaredd gwrando fi, yng ngwirionedd dy iachawdwriaeth.

14 Gwared fi o'r dom, ac na soddwyf : gwareder fi oddi wrth fy nghas-ion, ac o'r dyfroedd dyfnion.

15 Na lifed y ffrwd ddwfr drosof, ac na lyngced y dyfnder fi; na chaued y pydew chwaith ei safn arnaf.

16 Clyw fi, ARGLWYDD; canys da yw dy drugaredd : yn ol lliaws dy dosturiaethau edrych arnaf.

17 Ac na chuddia dy wyneb oddi wrth dy was; canys y *mae* cyfyngder arnaf : brysia, gwrando fi.

18 Nesâ at fy enaid, a gwared ef : achub fi o herwydd fy ngelynon.

19 Ti a adwaenost fy ngwarthrudd, a'm cywilydd, a'm gwaradwydd : fy holl elynion ydynt ger dy fron di.

20 Gwarthrudd a dorrodd fy nghal-

on; yr ydwyf mewn gofid : a disgwyliais am rai i dosturio *wrthyf*, ac nid oedd neb; ac am gysurwyr, ac ni chefais neb.

21 Rhoddasant hefyd fustl yn fy mwyd, ac a'm diodasant yn fy syched â finegr.

22 Bydded eu hwrdd yn fagl ger eu bron, a'u llwyddiant yn dram-gwydd.

23 Tywyller eu llygaid, fel na welont; a gwna i'w llwynau grynu bob amser.

24 Tywallt dy ddig arnynt; a chyrhaedded llioiowgrwydd dy ddigofaint hwynt.

25 Bydded eu preswylfod yn anghyfnannedd; ac na fydded a drigo yn eu pebyll.

26 Canys erlidiasant yr hwn a darawsit ti; ac am ofid y rhai a archollaist ti, y chwedleuant.

27 Dod ti anwiredd at eu hanwiredd hwynt; ac na ddelont i'th gyfiawnder di.

28 Dilëer hwynt o lyfr y rhai byw; ac na ysgrifener hwynt gyd â'r rhai cyfiawn.

29 Minnau, truan a gofidus *ydwyf* : dy iachawdwriaeth di, O DDUW, a'm dyrchafo.

30 Moliannaf enw Duw ar gân, a mawrygaf ef mewn mawl.

31 A *hyn* fydd well gan yr ARGLWYDD nag *ŷch neu* fustach corniog, carnol.

32 Y trueiniaid a lawenychant *pan* welant *hyn* : eich calon chwithau, y rhai a geiswch DDUW, a fydd byw.

33 Canys gwrendy yr ARGLWYDD ar dlodion, ac ni ddiystyra efe ei garcharorion.

34 Nefoedd a daear, y môr a'r hyn oll a ymlusgo ynddo, molant ef.

35 Canys Duw a achub Sion, ac a adeilada ddinasoedd Judah; fel y trigont yno, ac y meddiannont hi.

36 A hiliogaeth ei weision a'i meddiannant hi : a'r rhai a hoffant ei enw ef, a breswyliant ynddi.

PSALM LXX.

Dafydd yn ymbil â Duw am gyflwm ddinystri & anurwiol, a'i nawdd i'r duwiol.

I'r Pencerdd, *Psalm Dafydd i goffa.*

O DDUW, *prysura* i'm gwaredu; bryisia, ARGLWYDD, i'm cymmorth.

2 Cywilyddier a gwarthrudder y rhai a geisiant fy enaid: tröer yn eu hol a gwaradwydder y rhai a ewyllysiant ddrwg i mi.

3 Datröer yn lle gwobr am eu cywilydd, y rhai a ddywedant, Ha, ha.

4 Llawnyched, a gorfoledded ynot ti y rhai oll a'th geisiant; a dyweded y rhai a garant dy iachawdwriaeth yn wastad, Mawryger Duw.

5 Minnau *ydwyf* dlawd ac anghenus; O DDUW, bryisia attaf: fy nghymmorth a'm gwaredydd *ydwyf* ti, O ARGLWYDD; na hir drig.

PSALM LXXI.

1 Dafydd, mewn hyder ffydd, a phrauf o ffwr Duw, yn gweddio drosto ei hun, ac yn erbyn gelynyon ei enaid: 14 yn addaw bod yn ddi-ancadad: 17 yn gweddio am nerth i barhau: 19 Yn molianu Duw, ac yn addaw gwneuthur hynny yn llawen.

Y NOT ti, O ARGLWYDD, y gobeithiais; na'm cywilyddier byth.

2 Achub fi, a gwared fi yn dy gyfiawnder: gostwng dy glust attaf, ac achub fi.

3 Bydd i mi yn drigfa gadarn, i ddyfod iddi bob amser: gorchymyn-aist fy achub; canys ti *yw* fy nghraig a'm hymddiffynfa.

4 Gwared fi, O fy Nuw, o law yr annuwiol, o law yr anghyfiawn a'r traws.

5 Canys ti *yw* fy ngobaith, O Arglwydd Dduw; fy ymddiried o'm hieuengctid.

6 Wrthyt ti y'm cynnaliwyd o'r bru; ti a'm tynnaist o groth fy mam: fy mawl *fydd* yn wastad am danat ti.

7 Oeddwn i lawer megis yn rhyfeddod: eithr tydi *yw* fy nghadarn noddfa.

8 Llanwer fy ngenau *û*'th foliant, ac *â*'th ogoniant beunydd.

9 Na fwrw fi ymaith yn amser henaint: na wrthod fi pan ballo fy nerth.

10 Canys fy ngelynyon sydd yn dywedyd i'm herbyn; a'r rhai a ddisgwyliant am fy enaid a gyd-yngyng-horant,

11 Gan ddywedyd, Duw a'i gwrthododd ef: erlidwch a deliwch ef; canys nid oes gwaredydd.

12 O DDUW, na fydd bell oddi wrthyf: fy Nuw, bryisia i'm cymmorth.

13 Cywilyddier a difether y rhai a wrthwynebant fy enaid: *â* gwarth ac *â* gwaradwydd y gorchuddier y rhai a geisiant ddrwg i mi.

14 Minnau a obeithiaf yn wastad, ac a'th foliannaf di fwyfwy.

15 Fy ngenau a fynega dy gyfiawnder a'th iachawdwriaeth beunydd: canys ni wn rifedi *arnynt*.

16 Ynghadernid yr Arglwydd Dduw y cerddaf: dy gyfiawnder di yn unig a gofiaf fi.

17 O'm hieuengctid y'm dysgaist, O DDUW: hyd yn hyn y mynegais dy ryfeddodau.

18 Na wrthod fi chwaith, O DDUW, mewn henaint a phen-llwydni; hyd oni fynegwyf dy nerth i'r genhedlaeth hon, a'th galernid i bob un a ddelo.

19 Dy gyfiawnder hefyd, O DDUW, *sydd* uchel, yr hwn a wnaethost bethau mawrion: pwy, O DDUW, *sydd* delbyg i ti?

20 *Ti*, yr hwn a wnaethost i mi weled aml a blin gystuddiau, a'm bywhâi drachefn, ac a'm cyfodi drachefn o orddyfnder y ddaear.

21 Amlhâi fy mawredd, ac a'm cysuri oddi amgylch.

22 Minnau a'th foliannaf ar offeryn nabl, *sef* dy wironedd, O fy Nuw: canaf i ti *â*'r delyn, O Sanct Israel.

23 Fy ngwefusau a fyddant hyfryd pan ganwyf i ti; a'm henaid, yr hwn a waredaist.

24 Fy nhafod hefyd a draetha dy gyfiawnder beunydd: o herwydd cywilyddiwyd a gwaradwyddwyd y rhai a geisiant niwed i mi.

PSALM LXXII.

1 Dafydd, wrth weddio dros Solomon, yn dangos daioni a gogoniant ei deyrnas ef yn y cyngod, ond mewn kwirionedd, teyrnas Crist: 18 yn bendithio Duw.

Psalms i Solomon.

O DDUW, dod i'r Brenhin dy farnedigaethau, ac i fab y Brenhin dy gyfiawnder.

2 Efe a farn dy bobl mewn cyf-iawnder, a'th drueiniaid â barn.

3 Y mynyddoedd a ddygant heddwch i'r bobl, a'r brynau, trwy gyf-iawnder.

4 Efe a farn drueiniaid y bobl, efe a achub feibion yr anghenus, ac a ddyryllia y gorthrymydd.

5 Tra fyddo haul a lleuad y'th ofnaut, yn oes oesoedd.

6 Efe a ddisgyn fel gwlaw ar gnu gwlan; fel cawodydd yn dyfrhâu y ddaear.

7 Yn ei ddyddiau ef y blodeua y cyfiawn; ac amllder o heddwch fydd tra fyddo lleuad.

8 Ac efe a lywodraetha o fôr hyd fôr, ac o'r afon hyd derfynau y ddaear.

9 O'i flaen ef yr ymgrymma trigolion yr anialwch: a'i elynion a lyfant y llwch.

10 Brenhinoedd Tarsis a'r ynys-oedd a dalant anhreg: brenhinoedd Sheba a Seba a ddygant rodd.

11 Ië, yr holl frenhinoedd a ymgrymmant iddo: yr holl genhedloedd a'i gwasanaethant ef.

12 Canys efe a wared yr anghenog pan waeddo: y truan hefyd, a'r hwn ni byddo cynnorthwywr iddo.

13 Efe a arbed y tlawd a'r rheidus, ac a achub eneidiau y rhai anghenus.

14 Efe a wared eu henaid oddi wrth dwyll a thrawsder: a gwerthfawr fydd eu gwaged yn ei olwg ef.

15 Byw hefyd fydd efe, a rhoddir iddo o aur Seba: gweddiant hefyd drosto ef yn wastad: beunydd y clodforir ef.

16 Bydd dyrnaid o ýd ar y ddaear ym mhen y mynyddoedd: ei ffrwyth a ysgwyd fel Libanus; a phobl y ddinas a flodeuant fel gwellt y ddaear.

17 Ei enw fydd yn dragywydd: ei enw a bery tra fyddo haul; ac ymfendithiant ynddo: yr holl genhedloedd a'i galwant yn wýnfydedig.

18 Bendigedig fyddo yr ARGLWYDD DDUW, DUW Israel, yr hwn yn unig sydd yn gwneuthur rhyfeddodau.

19 Bendigedig hefyd fyddo ei enw gogoneddus ef yn dragywydd; a'r holl

ddaear a lanwer o'i ogomant. Amen, ac Amen.

20 Gorphengweddiau Dafydd mab Jesse.

PSALM LXXIII.

1 Y prophwyd, wedi gorfod rhyw brofedigaeth, 2 ar yr achlysur huanaw, yn dangos llwyddiant yr awwir; 13 a'r briw a gafodd efe wrth hynny, sef anymddiried. 15 Ei orfodaeth, sef gwybod amcan Duw, yn difetha yr annuwiol, ac yn cynnal y cyfiawn.

Psalm i Asaph.

YN ddiau da yw Duw i Israel; sef i'r rhai glân o galon.

2 Miunau, braidd na lithrodd fy nhraed: prin na thripiodd fy ngherddediad.

3 Canys cenfigennais wrth y rhai ynfyd, pan welais lwyddiant y rhai annuwiol.

4 Canys nid oes rhwymau yn eu marwolaeth; a'u cryfder sydd heini.

5 Nid ydynt mewn blinder fel dynion eraill; ac ni ddialeddir arnynt hwy gyd â dynion eraill.

6 Am hynny y cadwynodd balchder hwynt, ac y gwisg trawsder am danynt fel dilledyn.

7 Eu llygaid a saif allan gan frasier: aethant dros feddwl calon o gyfoeth.

8 Y maent wedi llygru, yn chwedl-eua yn ddrygionus am drawsder; yn dywedyd yn uchel.

9 Gosodasant eu genau yn erbyn y nefoedd: a'u tafod a gerdd trwy y ddaear.

10 Am hynny y dychwel ei bobl ef yma; ac y gwesgir iddynt ddwfr phiol lawn.

11 Dywedant hefyd, Pa fodd y gwyr DUW? a oes gwybodaeth gan y Goruchaf?

12 Wele, dyma y rhai annuwiol, a'r rhai sydd lwyddiannus yn y byd, ac a amlhasant olud.

13 Diau mai yn ofer y glanhêais fy nghalon, ac y golchais fy nwyllaw mewn diniweidrwydd.

14 Canys ar hyd y dydd y'm maeddwyd; fy ngherydd a ddeuai bob bore.

15 Os dywedwn, Mynegaf fel hyn; wele, â chenhedlaeth dy blant di y gwnawn gam.

16 Pan amcenais wybod hyn, blin oedd hynny yn fy ngolwg i;

17 Hyd onid aethum i gyssegr Duw: *yna* y dcallais eu diwedd hwynt.

18 Diau osod o honot hwynt mewn llithrigfa, a chwympo o honot hwynt i ddinystyr.

19 Mor ddisymmwth yr aethant yn anghyfannedd! pallasant, a darfuant gan ofn.

20 Fel breuddwyd wrth ddihuno un; *felly*, O Arglwydd, pan ddefiroech, y dirmygi eu gwedd hwynt.

21 Fel hyn y gofidiodd fy nghalon, ac y'm pigwyd yn fy arenau.

22 Mor ynfyd oeddwn, ac heb wybod; anifail oeddwn o'th flaen di.

23 Etto yr ydwyf yn wastad gyd â thi: ymaffaist yn fy llaw ddehau.

24 A'th gynghor y'm harweini; ac wedi hynny y'm cymmeri i ogoniant.

25 Pwy sydd gennyf fi yn y nef-oedd ond tydi? ac ni ewyllysiais ar y ddaear neb gyd â thydi.

26 Pallodd fy nghnawd a'm calon: ond nerth fy nghalon a'm rhan yw Duw yn dragywydd.

27 Canys wele, difethir y rhai a bellhânt oddi wrthyt: torraist ymaith bob un a butteinio oddi wrthyt.

28 Minnau, nesáu at DDUW sydd dda i mi: yn yr Arglwydd DDUW y gosodais fy ngobaith, i draethu dy holl weithredoedd.

PSALM LXXIV.

1 *Y prophwyd yn cwyno anrheithio y cyssegr: 10 yn erfyn cymmorth gan Dduw, wrth ystyried ei allu, 18 a'i elynion enllibus, a'i blant a'i gyfammod.*

Maschil i Asaph.

PAHAM, DDUW, y'n bwriaist heibio yn dragywydd, ac y myga dy ddigofaint yn erbyn defaid dy borfa?

2 Cofia dy gynnulleidfa yr hon a brynaist gynt; a llwyth dy etifeddiaeth yr hwn a waredaist; mynydd Sion hwn, y preswylly ynddo.

3 Dyrcha dy draed at anrhaith dragywyddol; *sef* at yr holl ddrwg a wnaeth y gelyn yn y cyssegr.

4 Dy elynion a ruasant y'nghanol

dy gynnulleidfaeodd; gosodasant eu bannerau yn arwyddion.

5 Hynod oedd gwyr, fel y codasai fwyll mewn dyrys-goes.

6 Ond yn awr y maent yn dryllio ei chierfiadau ar unwaith â bwyll ac â morthwylion.

7 Bwriasant dy gyssegroedd yn tân; hyd lawr yr halogasant breswylfa dy enw.

8 Dywedasant yn eu calonnau, Cyd-anrheithiwn hwynt: llosgasant holl synagogau Duw yn y tir.

9 Ni welwn ein harwyddion: nid oes brophwyd mwy, nid oes gennym a wyr pa hyd.

10 Pa hyd, DDUW, y gwarthrudda y gwrthwynebwyr? a gabla y gelyn dy enw yn dragywydd?

11 Paham y tynni yn ei hol dy law, *sef* dy ddeheulaw? tynn hi allan o ganol dy fynwes.

12 Canys Duw yw fy Mrenhin o'r dechreuad, gwneuthurwr iachawd-wriaeth o fewn y tir.

13 Ti yn dy nerth a berthais y môr: drylliaist bennau dreigiau yn y dyfroedd.

14 Ti a ddrylliaist ben lesiathan; rhoddaist ef yn fwyd i'r bobl yn yr anialwch.

15 Ti a holltaist y ffynnon a'r afon: ti a dddhysbyddaist afonydd cryfion.

16 Y dydd sydd eiddot ti, y nos hefyd sydd eiddot ti: ti a barottoaist oleuni a haul.

17 Ti a osodaist holl derfynau y ddaear: ti a luniaist haf a gauaf.

18 Cofia hyn, i'r gelyn gablu, O ARGLWYDD, ac i'r bobl ynfyd ddi-enwi dy enw.

19 Na ddyro enaid dy durtur i gynnulleidfa y gelynion: nac anghofia gynnulleidia dy drueiniaid byth.

20 Edrych ar y cyfammod: canys llawn yw tywyll-leoedd y ddaear o drigfannau trawsder.

21 Na ddychweled y tlawd yn waradwyddus: molianned y truan a'r anghenus dy enw.

22 Cyfod, O DDUW, dadleu dy ddadl: cofia dy waradwydd gan yr ynfyd beunydd.

23 Nac anghofia lais dy elynion:

dadwrdd y rhai a godant i'rh erbyn sydd yn dringo yn wastadol.

PSALM LXXV.

1 *Y prophwyd yn molianu Duw; 2 yn addaw barnu yn gyfiawn; 4 yn ceryddu y beilchion, trwy ystyried rhagluniaeth Duw; 9 yn molianu Duw, ac yn addaw gwneuthur cyflawnder.*

I'r Pencerdd, Al-taschith, Psalm neu Gân i Asaph.

CLODFORWN dydi, O DDUW, clodforwn; canys agos yw dy enw; dy ryfeddodau a fynegant *hynny*.

2 Pan dderbyniwyf y gynnulleidfa, mi a farnaf yn uniawn.

3 Ymddattododd y ddaear, a'i holl drigolion: myfi sydd yn cynnal ei cholofnau. Selah.

4 Dywedais wrth y rhai ynfyd, Nac ynfydwch; ac wrth y rhai annuwiol, Na ddyrchefwch *eich* corn.

5 Na ddyrchefwch eich corn yn uchel: *na* ddywedwch yn warsyth.

6 Canys nid o'r dwyrain, nac o'r gorllewin, nac o'r dehaw, *y daw* goruchafiaeth.

7 Ond Duw *sydd* yn barnu; efe a ostwng y naill, ac a gyfyd y llall.

8 Oblegid *y mae* phiol yn llaw yr ARGLWYDD, a'r gwin sydd goch; yn llawn cymmysg, ac efe a dywalltodd o hono: etto holl annuwiolion y tir a wasgant, *ac* a yfant ei waelodion.

9 Minnau a fynegaf yn dragywydd, *ac* a ganaf i DDUW Jacob.

10 Torraf hefyd holl gyrm y rhai annuwiol; *a* chyrn y rhai cyfiawn a ddyrchefir.

PSALM LXXVI.

1 *Datgan mawredd Duw yn ei eglwys. 11 Cynghor i'w wasanaethu ef yn barchedig.*

I'r Pencerdd ar Neginoth, Psalm neu Gân i Asaph.

HYNOD yw Duw yn Judah; mawr yw ei enw ef yn Israel.

2 Ei babel hefyd sydd yn Salem, a'i drigfa yn Sion.

3 Yna y torrodd efe saethau y bwa, y tarian, y cleddyf hefyd a'r frwydr. Selah.

4 Gogoneddusach *wyt* a chadarnach na mynyddoedd yr yspail.

5 Yspeiliwyd y cedyrn galon, hunasant eu hûn: a'r holl wŷr o nerth ni chawsant eu dwylaw.

6 Gan dy gerydd di, O DDUW Jacob, y rhoed y cerbyd a'r march i gysgu.

7 Tydi, tydi, *wyt* ofnadwy; a phwy a saif o'th flaen pan *ennyno* dy ddigter?

8 O'r nefoedd y peraist glywed barn; ofnodd, a gostegodd y ddaear,

9 Pan gyfododd Duw i farn, i achub holl rai llednais y tir. Selah.

10 Diau cynddaredd dyn a'th folianna di: gweddill cynddaredd a wa-herddi.

11 Addunedwch, a thelwch i'r ARGLWYDD eich Duw: y rhai oll ydynt o'i amgylch ef, dygant anrheg i'r ofnadwy.

12 Efe a dyrr ymaith yspryd tywysogion: *y mae* yn ofnadwy i frenhinoedd y ddaear.

PSALM LXXVII.

1 *Y Psalmydd yn dangos pa ymdrech creulawn a fusasai rhyngddo ac anobaith; 10 a'r oruchafiaeth a gafodd, wrth ystyried mawr a grasuol weithredoedd Duw.*

I'r Pencerdd, i Jeduthun, Psalm i Asaph.

A'M llef y gwaeddais ar DDUW, a'm llef ar DDUW; ac efe a'm gwrandawodd.

2 Yn nydd fy nhrallod y ceisais yr Arglwydd: fy archoll a redodd liw nos, ac ni pheidiodd: fy enaid a wrthododd *ei* ddiddanu.

3 Cofiais DDUW, ac a'm cythryblwyd: cwynais, a therfysgwyd fy yspryd. Selah.

4 Deliaist fy llygaid yn neffro: synnodd arnaf, fel na allaf lefaru.

5 Ystyriais y dyddiau gynt, blynyddoedd yr hen oesoedd.

6 Cofio yr ydwyf fy nghân y nos: yr ydwyf yn ymddiddan a'm calon; fy yspryd sydd yn chwilio yn ddyfal.

7 Ai yn dragywydd y bwrw yr ARGLWYDD heibio? ac oni bydd efe boddlawm mwy?

8 A ddarfu ei drugaredd ef dros byth? a balla *ei* addewid ef yn oes oesoedd?

9 A anghofiodd Duw drugarhâu? a gauodd efe ei drugareddau mewn soriant? Selah.

10 A dywedais, *Dyma* fy ngwen-

did: *etto cofiaf* flynyddoedd deheulaw y Goruchaf.

11 Cofiaf weithredoedd yr ARGWYDD; i.e., cofiaf dy wyrthiau gyt.

12 Myfyriaf hefyd ar dy holl waith, ac am dy weithredoedd y chwedl-euaf.

13 Dy ffordd, O DDUW, *sydd* yn y cyssegr: pa dduw *mor* fawr a'n Duw ni?

14 Ti *yw* y Duw sydd yn gwneuthur rhyfeddodau: dangosaist dy nerth yn mysg y bobloedd.

15 Gwaredaist â'th fraich dy bobl, meibion Jacob a Joseph. Selah.

16 Y dyfroedd a'th welsant, O DDUW, y dyfroedd a'th welsant: hwy a ofnasant; y dyfnderau hefyd a gynhyrwyd.

17 Y cymmlau a dywalltasant ddwfr: yr wybrenau a roddasant dwrf: dy saethau hefyd a gerddasant.

18 Twrf dy daran a *glywyd* o angyloch: mellta oleuasant y byd; cyffrôdd a chrynodd y ddaear.

19 Dy ffordd *sydd* yn y môr, a'th lwybrau yn y dyfroedd mawrion; ac nid adweinir dy ôl.

20 Tywysaist dy bobl fel defaid, trwy law Moses ac Aaron.

PSALM LXXXVIII.

1 *Cynghor i ddysgu ac i bregethu cyfraith Dduw.*
 9 *Histori digofaint Duw yn erbyn yr anghrediniol, a'r anafudd.* 67 *Wedi burw heibio yr Israeliaid, y mae Duw yn dewis Judah, Sion, a Dafydd.*

Maschil i Asaph.

GWRANDO fy nghyfraith, fy mhobl: gostyngwch eich clust at eiriau fy ngenau.

2 Agoraf fy ngenau mewn diareb: traethaf ddammegion o'r cynfyd:

3 Y rhai a glywsom ac a wybuom, ac a fynegodd ein tadau i ni.

4 Ni chelwn rhag eu meibion, gan fynegi i'r oes a ddél foliant yr ARGWYDD, a'i nerth, a'i ryfeddodau y rhai a wnaeth efe.

5 Canys efe a sicrhâodd dystiolaeth yn Jacob, ac a osododd gyfraith yn Israel, y rhai a orchymynodd efe i'n tadau eu dysgu i'w plant:

6 Fel y gwybyddai yr oes a ddél,

sef y plant a enid; a *phun* gyfodent, y mynegent *hwy* i'w plant hwythau:

7 Fel y gosodent eu gobaith ar DDUW, heb anghofio gweithredoedd Duw, eithr cadw ei orchymynion ef:

8 Ac na byddent fel eu tadau, yn genhedlaeth gyndyn a gwrthryfelgar; yn genhedlaeth ni osododd ei chalon yn uniawn, ac nid yw eu hyspryd ffyddlawn gyd â Duw.

9 Meibion Ephraim, yn arfog ac yn saethu â bwa, a droisant eu *cefnau* yn uydd y frwydr.

10 Ni chadwasant gyfammod Duw, eithr gwrthodasant rodio yn ei gyfraith ef;

11 Ac anghofiasant ei weithredoedd a'i ryfeddodau, y rhai a ddangosasai efe iddynt.

12 Efe a wnaethai wyrthiau o flaen eu tadau hwynt yn nhir yr Aipht, *ym* maes Soan.

13 Efe a barthodd y môr, ac a aeth â hwynt drwodd; gwnaeth hefyd i'r dwfr sefyll fel pentwr.

14 Y dydd hefyd y tywysodd efe hwynt â chwmml, ac ar hyd y nos â goleuni tân.

15 Efe a holltodd y creigiau yn yr anialwch; a rhoddes ddiod *oddi yno* megis o ddyfnderau dirfawr.

16 Canys efe a ddug ffrydiau allan o'r graig, ac a dynnodd i lawr megis afonydd o ddyfroedd.

17 Er hynny chwanegasant etto bechu yn ei erbyn ef, gan ddigio y Goruchaf yn y diffaethwch.

18 A themtiasant DDUW yn eu calon, gan ofyn bwyd wrth eu blys.

19 Llefarasant hefyd yn erbyn Duw; dywedasant, A ddichon Duw arlwyo bwrdd yn yr anialwch?

20 Wele, efe a darawodd y graig, fel y pistyllodd dwfr, ac y llifodd afonydd; a ddichon efe roddi bara hefyd? a ddarpara efe gig i'w bobl?

21 Am hynny y clybu yr ARGWYDD, ac y digiodd: a than a ennynodd yn erbyn Jacob, a digofaint hefyd a gynneuodd yn erbyn Israel;

22 Am na chredent yn Nuw, ac na obeithient yn ei iachawdwriaeth ef:

23 Er iddo ef orchymyn i'r wybr-

ennau oddi uchod, ac agoryd drysau y nefoedd,

24 A gwlawio manna arnynt i'w fwytta, a rhoddi iddynt yd y nefoedd.

25 Dyn a fwyttâodd fara angelion: anfonodd iddynt fwyd yn ddigonol.

26 Gyrrodd y dwyrein-wynt yn y nefoedd: ac yn ei nerth y dug efe ddeheu-wynt.

27 Gwlawiodd hefyd gig arnynt fel llwch, ac adar asgellog fel tywod y môr.

28 Ac a wnaeth *iddynt* gwmpo o fewn eu gwersyll, o amgylch eu preswylfeydd.

29 Felly y bwyttasant, ac y llwyrdiwallwyd hwynt; ac efe a barodd eu dymuniad iddynt;

30 Nid ommeddwyd hwynt o'r hyn a flysiasant: Er hynny, tra *yr ydoedd* eu bwyd yn eu safnau,

31 Digllonedd Duw a gynneuoedd yn eu herbyn hwynt, ac a laddodd y rhai brasaf o honynt, ac a gwmpodd etholedigion Israel.

32 Er hyn oll pechasant etto, ac ni chredasant i'w ryfeddodau ef.

33 Am hynny y treuliodd efe eu dyddiau hwynt mewn oferedd, a'u blynyddoedd mewn dychryn.

34 Pan laddai efe hwynt, hwy a'i ceisient ef, ac a ddychwelent, ac a geisient Dduw yn fore.

35 Cofient hefyd mai Duw *oedd* eu Craig, ac mai y Goruchaf Dduw *oedd* eu Gwaredydd.

36 Er hynny, rhagrithio yr oedd-ynt iddo ef â'u genau, a dywedyd celwydd wrtho â'u tafod:

37 A'u calon heb fod yn uniawn gyd âg ef, na'u bod yn ffyddlawn yn ei gyfammod ef.

38 Er hynny efe yn drugarog a faddeuodd eu hanwiredd, ac ni ddi-fethodd *hwynt*: ië, trodd ymaith ei ddigofaint yn fynych, ac ni chyffrôdd ei holl lid.

39 Cansy efe a gofiai mai cnawd *oedd* ynt, a gwynt yn myned, ac heb ddychwelyd.

40 Pa sawl gwaith y digiasant ef yn yr anialwch, ac y gofidiasant ef yn y diffaethwch?

41 Ië, troisant a phrofasant Dduw, ac a osodasant derfyn i Sanct yr Israel.

42 Ni chofiasant ei law ef, na'r dydd y gwaredodd efe hwynt oddi wrth y gelyn.

43 Fel y gosodasai efe ei arwyddion yn yr Aipht, a'i ryfeddodau ym maes Soan:

44 Ac y troisai eu hafonydd yn waed; a'u ffrydiau, fel na allent yfed.

45 Anfonodd gymmysgbla yn eu plith, yr hon a'u difâodd hwynt; a llyffaint i'w difetha.

46 Ac efe a roddodd eu cnwd hwynt i'r lindys, a'u llafur i'r locust.

47 Distrywiodd eu gwinwydd â chenllysg, a'u sycomorwydd â rhew.

48 Rhoddodd hefyd eu hanifeiliaid i'r cenllysg, a'u golud i'r melt.

49 Anfonodd arnynt gynddaredd ei lid, llidiowgrwydd, a digter, a chyfyngder, trwy anfon angelion drwg.

50 Cymhwysodd ffordd i'w ddigofaint: nid attaliodd eu henaid oddi wrth angau; ond eu bywyd a roddodd efe i'r haint.

51 Tarawodd hefyd bob cyntafanedig yn yr Aipht; *sef* blaenion eu nerth *hwynt* ym mhebyll Ham:

52 Ond efe i yrrodd ei bobl ei hun fel defaid, ac a'u harweiniodd hwynt fel praidd yn yr anialwch.

53 Tywysodd hwynt hefyd yn ddiogel, fel nad ofnasant: a'r môr a orchuddiodd eu gelynyon hwynt.

54 Hwythau a ddug efe i oror ei sancteiddrwydd; i'r mynydd hwn, a ynnillodd ei ddeheulaw ef.

55 Ac efe a yrrodd allan y cenhedloedd o'u blaen hwynt, ac a rannodd iddynt etifeddiaeth wrth liny, ac a wnaeth i lwythau Israel drigo yn eu pebyll hwynt.

56 Er hynny temtiasant a digiasant Dduw Goruchaf, ac ni chadwasant ei dystiolaethau:

57 Eithr ciliasant a buant anffyddlawn fel eu tadau: troisant fel bwa twyllodrus.

58 Digiasant ef hefyd â'u huchel-fannau; a gyrrasant eiddigedd arno â'u cerfiedig ddelwau.

59 Clybu Duw *hyn*, ac a ddig-

iodd, ac a ffeiddiodd Israel yn ddirfawr :

60 Fel y gadawodd efe dabernacl Siloh, y babell a osodasai efe ym mysg dynion ;

61 Ac y rhoddodd ei nerth mewn caethiwed, a'i brydferthwch yn llaw y gelyn.

62 Rhoddes hefyd ei bobl i'r cleddyf; a digiodd wrth ei etifeddiaeth.

63 Tân a ysodd eu gwyr ieuainge ; a'u morwynion ni phriodwyd.

64 Eu hoffeirïaid a laddwyd â'r cleddyf; a'u gwragedd gweddwon nid wylasant.

65 Yna y deffrôdd yr Arglwydd fel un o gysgu, fel cadarn yn bloeddio gwedi gwin.

66 Ac efe a darawodd ei elynion o'r tu ol: rhoddes iddynt warth tragwyddol.

67 Gwrthododd hefyd babell Joseph, ac ni etholodd lwyth Ephraim :

68 Ond efe a etholodd lwyth Judah, mynydd Sion, yr hwn a hoffodd.

69 Ac a adeiladodd ei gyssegr fel llys uchel, fel y ddaear yr hon a seiliodd efe yn dragwydd.

70 Etholodd hefyd Dafydd ei was, ac a'i cymmerth o gorlannau y defaid :

71 Oddi ar ol y defaid cyfebron, y daeth ag ef i borthi Jacob ei bobl, ac Israel ei etifeddiaeth.

72 Yntau a'u porthodd hwynt yn ol perffeithrwydd ei galon; ac a'u trinodd wrth gyfarwyddyd ei ddwyllaw.

PSALM LXXIX.

1 Y Psalmiudd yn cwyno difrod Jerusalem: 8 yn gweiddio am ymwared; 13 ac yn addaw diolch.

Psalm i Asaph.

Y CENHEDLOEDD, O DDUW, a ddaethant i'th etifeddiaeth; halogasant dy deml sanctaidd: gosodasant Jerusalem yn garneddau.

2 Rhoddasant gelanedd dy weision yn fwyd i adar y nefoedd, a chig dy saint i fwystfilod y ddaear.

3 Tywalltasant eu gwaed fel dwfr o amgylch Jerusalem: ac nid oedd a'u claddai.

4 Yr ydym ni yn warthrudd i'n

cymmydogion; dirmyg a gwatwargerdd i'r rhai sydd o'n hamgylch.

5 Pa hyd, ARGLWYDD? a ddigi di yn dragwydd? a lysg dy eiddigedd di fel tân?

6 Tywallt dy lid ar y cenhedloedd ni'th adnabuant, ac ar y teyrnasoedd ni alwasant ar dy enw.

7 Canys yasant Jacob, ac a wnaethant ei breswylfa yn anghyfanedd.

8 Na chofia yr anwireddau gynt i'n herbyn: brysia, rhagflaened dy dostur drugareddau ni: canys llesg iawn y'n gwnaethpwyd.

9 Cynnorthwya ni, O DDUW ein hiachawdwriaeth, er mwyn gogoniant dy enw: gwared ni hefyd, a thrugarhâ wrth ein pechodau, er mwyn dy enw.

10 Paham y dywed y cenhedloedd, Pa le y mae eu Duw hwynt? bydded hysbys ym mhlith y cenhedloedd yn ein golwg ni, wrth ddial gwaed dy weision yr hwn a dywalltwyd.

11 Deued uchenaid y carcharorion ger dy fron: yn ol mawredd dy nerth cadw blant marwolaeth.

12 A thâl i'n cymmydogion ar y seithfed i'w mynwes, eu cabledd trwy yr hon y'th gablasant di, O Arglwydd.

13 A ninnau dy bobl a defaid dy borfa, a'th foliannwn di yn dragwydd: datganwn dy foliant o genhedlaeth i genhedlaeth.

PSALM LXXX.

1 Dafydd yn ei weddi yn cwyno trueni yr eglwys. 8 Duoni Duw o'r blaen yn trefi yn farnedig-acthau. 14 Y mae yn gweiddio am ymwared.

Fr Pencerdd ar Sosannim Eduth, Psalm i Asaph.

GWRANDO, O Fugail Israel, yr hwn wyt yn arwain Joseph fel praidd; ymddisgleiria, yr hwn wyt yn eistedd rhwng y cerubiad.

2 Cyfod dy nerth o flaen Ephraim a Benjamin a Manasseh, a thyred yn iachawdwriaeth i ni.

3 Dychwel ni, O DDUW, a llewyrcha dy wyneb; a ni a achubir.

4 O ARGLWYDD DDUW y lluoedd, pa hyd y sorri wrth weddi dy bobl?

5 Porthaist hwynt â bara dagrau;

a diodaist hwynt â dagrau wrth fesur mawr.

6 Gosodaist ni yn gynnen i'n cymydogion; a'n gelynon a'n gwarant yn eu mysg eu hun.

7 O DDUW y lluoedd, dychwel ni, a llewyrcha dy wyneb; a ni a achubir.

8 Mudaist winwydden o'r Aipht: bwriaist y cenedloedd allan, a phlen-naist hi.

9 Arloesaist o'i blaen, a pheraist i'w gwraidd wreiddio, a hi a lanwodd y tir.

10 Cuddiwyd y mynyddoedd gan ei chysgod; a'i changhennau oedd fel cedrwydd rhagorol.

11 Hi a estynodd ei changau hyd y môr, a'i blagar hyd yr afon.

12 Palam y rhwygaist ei chaeau, fel y tyuno pawb a elo heibio ar hyd y ffordd ei grawn hi?

13 Y baedd o'r coed a'i turia, a bwystfil y maes a'i pawr.

14 O DDUW y lluoedd, dychwel, attolwg: edrych o'r nefoedd, a chenfydd, ac ymwêl â'r winwydden hon;

15 A'r winllan a blannodd dy ddeheulaw, ac â'r planhigyn a gadarnhêaist i ti dy hun.

16 Llosgwyd hi â than; torrwyd hi i lawr: gan gerydd dy wyneb y difethir hwynt.

17 Bydded dy law dros wr dy ddeheulaw, a thros fab y dyn yr hwn a gadarnhêaist i ti dy hun.

18 Felly ni chiliwn yn ol oddi wrthyt ti: bywhâ ni, a ni a alwn ar dy enw.

19 O ARGLWYDD DDUW y lluoedd, dychwel ni, llewyrcha dy wyneb; a ni a achubir.

PSALM LXXXI.

1 Y mac yn annog i roi cyhoedd ddiolch i Dduw. 4 Bod Dduw yn gofyn hynny o ddyted, oblegid ei ddoniau. 8 Dduw, wrth annog i ufudd-dod, yn cynyo rhag e hwnsfudd-dod hwy, yr hwn sydd niweidiol iddynt.

I'r Pencerdd ar Gittith, Psalm i Asaph.

CENWCH yn llafar i DDUW ein cadernid: cenwch yn llawen i DDUW Jacob.

2 Cymmerwch psalm, a moeswch dympan, y delyn fwyn a'r nabl.

3 Udgenwch udgorn yn y lloer

newydd, yn yr amser nodedig, yn nydd ein luchel-wyl.

4 Canys deddf yw hyn i Israel, a defod i DDUW Jacob.

5 Efe a'i gosododd yn dystiolaeth yn Joseph, pan aeth efe allan trwy dir yr Aipht: lle y clywais iaith ni ddeallwn.

6 Tynnais ei ysgwydd oddi wrth y baich: ei ddwyllaw a ymadawsant â'r crochanau.

7 Mewn cyfyngder y gelwaist, ac mi a'th waredais: gwrandewais di yn nirgelwch y daran: profais di wrth ddyfroedd Meribah. Selah.

8 Clyw, fy mhobl, a mi a dystiolaethaf i ti: Israel, os gwrandewi arnaf;

9 Na fydded ynot dduw arall; ac nac ymgyrma i dduw dieithr.

10 Myfi yr ARGLWYDD dy DDUW yw yr hwn a'th ddug di allan o dir yr Aipht: lleda dy safn, a mi a'i llanwaf.

11 Ond ni wrandawai fy mhobl ar fy llef; ac Israel ni'm mynnai.

12 Yna y gollyngais hwynt y'nghyndynrwydd eu calon: aethant wrth eu cynghor eu hunain.

13 O na wrandawsai fy mhobl arnaf; na rodiasai Israel yn fy ffyrdd!

14 Buan y gostyngaswn eu gelynon, ac y troiswn fy llaw yn erbyn eu gwrthwynebwyr.

15 Caseion yr ARGLWYDD a gymmerasent arnynt ymostwng iddo ef: a'u hamser hwythau fuasai yn dragywydd.

16 Bwydasai hwynt hefyd â braser gwenith: ac â mêl o'r graig y'th ddiwallaswn.

PSALM LXXXII.

1 Dafydd, wedi cynghori y barnwyr, 5 a cheryddu eu hesgeulusdra hwy, 8 yn erfyn ur Dduw farnu.

Psalm i Asaph.

DUW sydd yn sefyll y'nghynnull-eidfa y galluog: ym mhlith y duwiau y barn efe.

2 Pa hyd y bernwch ar gam? ac y derbyniwch wyneb y rhai ynnuwiol? Selah.

3 Bernwch y tlawd a'r amddifad: cyfiawnhêwch y cystuddiedig a'r rheidus. Digitized by Google

4 Gwardwch y tlawd a'r anghehus : achubwch hwynt o law y rhai annuwiol.

5 Ni wyddant, ac ni ddeallant ; mewn tywyllwch y rhodiant : holl sylfaenau y ddaear a symmudwyd o'u lle.

6 Myfi a ddywedais, Duwiau ydych chwi ; a meibion y Goruchaf ydych chwi oll.

7 Eithr byddwch feirw fel dynion, ac fel un o'r tywysogion y syrthiwch.

8 Cyfod, O DDUW, barna y ddaear : canys ti a etifeddi yr holl ghenhedloedd.

PSALM LXXXIII.

1 *Achwyn wrth Dduw rhag brad y gelyn.* 9 *Gweddi yn erbyn y rhai sydd yn gorthrymmu yr eglwys.*

Cân neu Psalm i Asaph.

O DDUW, na ostega : na thaw, ac na fydd lonydd, O DDUW.

2 Canys wele, dy elynion sydd yn terfysgu ; a'th gaeion yn cyfodi eu pennau.

3 Ymgyfrinachasant yn ddichellgar yn erbyn dy bobl, ac ymgynghorasant yn erbyn dy rai dirgel di.

4 Dywedasant, Deuwch, a difethwn hwynt fel na byddont yn genedl ; ac na chofier enw Israel mwyach.

5 Canys ymgynghorasant yn unfryd ; ac ymwnaethant i'th erbyn.

6 Pebyll Edom, a'r Ismaeliaid ; y Moabiaid, a'r Hagariaid ;

7 Gebal, ac Ammon, ac Amalec ; y Philistiaid, gyd â phreswylwyr Tyrus.

8 Assur hefyd a ymgwplysodd â hwynt : buant fraich i blant Lot. Selah.

9 Gwna di iddynt fel i Midian ; megis i Sisera, megis i Jabin, wrth afon Cison :

10 Yn Endor y difethwyd hwynt : aethant yn dail i'r ddaear.

11 Gwna eu pendefigion fel Oreb, ac fel Zeeb ; a'u holl dywysogion fel Zebah, ac fel Zalmunnah :

12 Y rhai a ddywedasant, Cymmerwn i ni gyfanneddau Duw i'w meddiannu.

13 Gosod hwynt, O fy Nuw, fel olwyn ; fel sofr o flaen y gwynt.

14 Fel y llysg tân goed, ac fel y goddeithia fflam fynyddoedd ;

15 Felly erlid di hwynt â'th dymestl, a dychryna hwynt â'th gorwyt.

16 Llanw eu hwynebau â gwarth ; fel y ceisient dy enw, O ARGLWYDD.

17 Cywilyddier a thralloder hwynt yn dragywydd ; ïe, gwaradwydder a difether hwynt :

18 Fel y gwympont mai tydi, yr hwn yn unig wyt JEHOFAH wrth dy enw, wyt Oruchaf ar yr holl ddaear.

PSALM LXXXIV.

1 *Dafydd yn hiraethu am gyfundeb y cysegr ;* 4 *ac yn dangos mor ddedwydd yw y rhai sydd yn aros ynddo : 8 ac yn gweddio a'r gael o hono yntau fyned yno dracheft.*

I'r Pencerdd ar Gittith, Psalm i feibion Corah.

MOR hawddgar yw dy bebyll di, O ARGLWYDD y lluoedd !

2 Fy enaid a hiraetha, ïe, ac a flysia am gynteddau yr ARGLWYDD : fy nghalon a'm cnawd a waeddant am y Duw byw.

3 Aderyn y tô hefyd a gafodd dŷ, a'r wrenol nŷth iddi, lle y gesyd ei chywion ; sef dy allorau di, O ARGLWYDD y lluoedd, fy Mreuhin, a'm Duw.

4 Gwŷn fyd preswylwyr dy dŷ : yn wastad y'th foliannant. Selah.

5 Gwŷn ei fyd y dyn y mae ei gadernid ynot ; a'th ffyrdd yn eu calon :

6 Y rhai yn myned trwy ddyffryn Bacha a'i gwnant yn ffynnon : a'r gwlaw a leinw y llynau.

7 Ant o nerth i nerth ; ymddengys pob un ger bron Duw yn Sion.

8 O ARGLWYDD DDUW y lluoedd, clyw fy ngweddi : gwranddo, O DDUW Jacob. Selah.

9 O DDUW ein tarian, gwel, ac edrych ar wyneb dy Enneiniog.

10 Canys gwell yw diwrnod yn dy gynteddau di nâ mil : dewiswn gadw drws yn nhŷ fy Nuw, o flaen trigo ym mhebyll annuwioldeb.

11 Canys haul a tharian yw yr ARGLWYDD DDUW : yr ARGLWYDD a rydd ras a gogoniant : ni attal efe ddim daioni oddi wrth y rhai a rodiant yn berffaith.

12 O ARGLWYDD y lluoedd, gwyn fyd y dyn a ymddiried ynot.

PSALM LXXXV.

1 *Dafydd, wedi profi trugareddau Duw o'r blaen, yn gweddîo a'r iddynt barhâu; 8 ac, o hyder ar ddaioni Duw, yn addaw diogwyf wrthym.*

I'r Pencerdd, Psalm i feibion Corah.

GRASLAWN fuost, O ARGLWYDD, i'th dir: dychwelaist gaethiwed Jacob.

2 Maddeuaist anwiredd dy bobl: cuddiaist eu holl bechod. Selah.

3 Tynnaist ymaith dy holl lid: trôaist oddi wrth lidiowgrwydd dy ddipter.

4 Tro ni, O DDUW ein hiachawdwriaeth, a thorr ymaith dy ddigofaint oddi wrthym.

5 Ai byth y digi wrthym? a estyni di dy soriant hyd genhedlaeth a chenedlaeth?

6 Oni throi di a'n bywhâu ni, fel y llawenycho dy bobl ynot ti?

7 Dangos i ni, ARGLWYDD, dy drugaredd, a dod i ni dy iachawdwriaeth.

8 Gwrandawaf beth a ddywed yr ARGLWYDD DDUW: canys efe a draetha heddwch i'w bobl, ac i'w saint: ond na throiant at ynfyrdrwydd.

9 Dïau *fod* ei iechyd ef yn agos i'r rhai a'i hofnant; fel y trigo gogoniant yn ein tir ni.

10 Trugaredd a gwirionedd a ymfyrfuant; cyfiawnder a heddwch a ymgusanasant.

11 Gwirionedd a dardda o'r ddaear; a chyfiawnder a edrych i lawr o'r nefoedd.

12 Yr ARGLWYDD hefyd a rydd ddaioni; a'n daear a rydd ei chnwd.

13 Cyfiawnder a â o'i flaen ef; ac a esyd ei draed ef ar y ffordd.

PSALM LXXXVI.

1 *Dafydd yn cadarnhâu ei weddi, trwy wybod fod ganddo ffydd; 5 trwy ddaioni a gallu Duw: 11 yn deisyf parhâu o'r gras cyntaf. 14 Ac, wrth gwyno rhag y balch, yn ersyn rhyw arwydd o ddaioni Duw.*

Gweddî Dafydd.

GOSTWNG, O ARGLWYDD, dy glust, gwrando fi: canys truan ac anghenus ydwyf.

2 Cadw fy enaid; canys sanctaidd ydwyf: achub di dy was, O fy NUW, yr hwn sydd yn ymddiried ynot.

3 Trugarhâ wrthyf, ARGLWYDD: canys arnat y llefaf beunydd.

4 Llawenhâ enaid dy was: canys attat ti, Arglwydd, y dyrchafaf fy enaid.

5 Canys ti, O ARGLWYDD, ydwyf dda, a maddeugar; ac o fawr drugaredd i'r rhai oll a alwant arnat.

6 Clyw, ARGLWYDD, fy ngweddî; ac ymwrando â llais fy ymbil.

7 Yn nydd fy nghyfyngder y llefaf arnat: canys gwrandewi fi.

8 Nid oes fel tydi ym mwyg y duwiau, O ARGLWYDD; na gweithredoedd fel dy weithredoedd di.

9 Yr holl genhedloedd y rhai a wnaethost a ddeuant, ac a addolant ger dy fron di, O Arglwydd; ac a ogoneddant dy enw.

10 Canys ydwyf fawr, ac yn gwneuthur rhyfeddodau: ti yn unig wyt DDUW.

11 Dysg i mi dy ffordd, O ARGLWYDD; mi a rodïaf yn dy wirionedd: una fy nghalon i ofni dy enw.

12 Moliannaf di, O Arglwydd fy NUW, â'm holl galon: a gogoneddaf dy enw yn dragywydd.

13 Canys mawr yw dy drugaredd tu ag attaf fi: a gwaredaist fy enaid o uffern isod.

14 Rhai beilchion a gyfodasant i'm herbyn, O DDUW, a chynnulleidfa y trawsion a geisiasant fy enaid; ac ni'th osodasant di ger eu bron.

15 Eithr ti, O Arglwydd, wyt DDUW trugarog a graslawn; hwyr-frydig i lid, a helaeth o drugaredd a gwirionedd.

16 Edrych arnaf, a thrugarhâ wrthyf: dyro dy nerth i'th was, ac achub fab dy wasanaethferch.

17 Gwna i mi arwydd er daioni: fel y gwelo fy nghaseion, ac y gwaradwydder hwynt; am i ti, O ARGLWYDD, fy nghynnorthwyo â'm diddanu.

PSALM LXXXVII.

1 *Naturïaeth a gogoniant yr eglwys. 4 Cynnydd, a pharch, a diddanwch, aelodau yr eglwys.*

Psalm neu Gân i feibion Corah.

EI sail sydd ar y mynyddoedd sanctaidd.

2 Yr ARGLWYDD a gâr byrth Sïon yn fwy nâ holl breswylfeydd Jacob.

3 Gogoneddus bethau a ddywedir am danat ti, O ddinas Duw. Selah.

4 Cofiaf Rahab a Babilon wrth fy nghydnabod: wele Philistia, a Thyru, ynghyd âg Ethiopia. Yno y gauwyd hwn.

5 Ac am Sïon y dywedir, Y gwr a'r gwr a anwyd ynddi: a'r Goruchaf ei hun a'i sicrhâ hi.

6 Yr ARGLWYDD a gyfrif pan ysgrifeno y bobl, eni hwn yno. Selah.

7 Y cantorion a'r cerddorion a fyddant yno: fy holl ffynhonnau sydd ynot ti.

PSALM LXXXVIII.

Gueddi yn cynnwys achwyn chwerau-dost.

Psalm neu Gân i feibion Corah, i'r Pencerdd ar Mahalath Leanno, Maschil Heman yr Ezrahiaid.

OARGLWYDD Duw fy iachawdwriaeth, gwaeddais o'th flaen ddydd a nos.

2 Deued fy ngweddi ger dy fron: gostwng dy glust at fy llefain.

3 Canys fy enaid a lanwyd o flinderau; a'm heinioes a nesâ i'r beddrod.

4 Cyfrifwyd fi gyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll: ydwyf fel gwr heb nerth.

5 Yn rhydd ym mysy y meirw, fel rhai wedi eu lladd, yn gorwedd mewn bedd, y rhai ni chofni mwy; a hwy a dorwyd oddi wrth dy law.

6 Gosodaist fi yn y pwll isaf, mewn tywyllwch, yn y dyfnderau.

7 Y mae dy ddigofaint yn pwyso arnaf; ac â'th holl donnau y'm cystuddiaist. Selah.

8 Pellhêaist fy nghydnabod oddi wrthyf; gwnaethost fi yn ffeidd-dra iddynt: gwarchaewyd fi, fel nad âwu allan.

9 Fy llygad a ofidiodd gan fy nghystudd: llefais arnat, ARGLWYDD, beunydd; estynais fy nwyllaw attat.

10 Ai i'r meirw y gwnai ryfeddod?

a gyfyd y meirw a'th folianu di? Selah.

11 A draethir dy drugaredd mewn bedd? a'th wirionedd yn nistryw?

12 A adweinir dy ryfeddod yn y tywyllwch? a'th gyfiawnder yn nhir anghof?

13 Ond myfi a lefais arnat, ARGLWYDD; yn fore yr achub fy ngweddi dy flaen.

14 Paham, ARGLWYDD, y gwrthodi fy enaid? y cuddi dy wyneb oddi wrthyf?

15 Truan ydwyf fi, ac ar drangcedigaeth o'm hieuengctid: dygais dy ofn, ac yr ydwyf yn petruso.

16 Dy soriant a aeth dros of; dy ddychrynedigaethau a'm torrodd ymaith.

17 Fel dwfr y'm cylchynasant beunydd, ac y'm cyd-amgylchasant.

18 Câr a chyfaill a yrraist ym mhell oddi wrthyf, a'm cydnabod i dywyllwch.

PSALM LXXXIX.

1 Dafydd yn molianu Duw am ei gyfarnmod, 5 am ei ryfeddal allu, 14 am ei ofal broo ei eglwys, 19 am ei ffafri freahiniaeth Dafydd: 38 yna yn cwyno am yr hyn a ddigwyddasai yn y gwrthwcyneb, 46 yn ymyliw â Duw, yn ei weddio, ac yn ei fendithio.

Maschil Ethan yr Ezrahiaid.

TRUGAREDDAU yr ARGLWYDD a ddatganaf byth: â'm genau y mynegaf dy wirionedd o genhedlaeth hyd genhedlaeth.

2 Canys dywedais, Adeiledir trugaredd yn dragywydd: yn y nefoedd y sicrhâi dy wirionedd.

3 Gwnaethum ammod â'm he-tholedig, tyngais i'm gwas Dafydd.

4 Yn dragywydd y sicrhâf dy had di; ac o genhedlaeth i genhedlaeth yr adeiladaf dy orsedd-faingc di. Selah.

5 A'r nefoedd, O ARGLWYDD, a foliannant dy ryfeddod; a'th wirionedd y'ngynnulleidfa y saint.

6 Canys pwy yn y nef a gystedlir â'r ARGLWYDD? pwy a gyffelybir i'r ARGLWYDD ym mysy meibion y cedyrn?

7 Duw sydd ofnadwy iawn yng nghynnulleidfa y saint, ac i'w arswydo yn ei holl amgylchoedd.

8 O ARGLWYDD DDUW y lluoedd, pwy *sydd* fel tydi, yn gadarn IOR? a'th wirionedd o'th amgylch?

9 Ti wyt yn llywodraethu ymchwydd y môr: pan gyfodo ei donnau, ti a'u gostegi.

10 Ti a ddrylliaist yr Aipht, fel un lladedig: trwy nerth dy fraich y gwasgeraist dy elynion.

11 Y nefoedd *ydymt* eiddot ti, a'r ddaear *sydd* eiddot ti: ti a seiliaist y byd a'i gyflawnder.

12 Ti a grëaist ogledd a dehau: Tabor a Hermon a lawenychant yn dy enw.

13 Y mae i ti fraich a chadernid: cadarn yw dy law, ac uchel yw dy ddeheulaw.

14 Cyfiawnder a barn *yw* trigfa dy orsedd-faingc: trugaredd a gwirionedd a ragflaenant dy wyneb.

15 Gwyn *eu* byd y bobl a adwaenant yr hyfrydlais: yn llewyrch dy wyneb, O ARGLWYDD, y rhodiant hwy.

16 Yn dy enw di y gorfoleddant beunydd; ac yn dy gyfiawnder yr ymddyrchafant.

17 Canys godidowgrwydd eu cadernid hwynt *ydwynt* ti; ac yn dy ewylls da y dyrchefir ein corn ni.

18 Canys yr ARGLWYDD *yw* ein tarian; a Sanct Israel *yw* ein Brenhin.

19 Yna yr ymddiddenaist mewn gwledigaeth á'th Sanct, ac a ddywedaist, Gosodais gymmorth ar *un* cadarn: dyrchefais *un* etholedig o'r bobl.

20 Cefais Dafydd fy ngwasanaethwr: enneiniais ef á'm holew sanct-aidd:

21 Yr hwn y sicrhêir fy llaw gyd âg ef; a'm braich a'i nertha ef.

22 Ni orthrymma y gelyn ef; a'r mab anwir nis cystuddia ef.

23 Ac mi a goethaf ei elynion o'i flaen; a'i gaseion a darawaf.

24 Fy ngwirionedd hefyd a'm trugaredd *fydd* gyd âg ef; ac yn fy enw y dyrchefir ei gorn ef.

25 A gosodaf ei law yn y môr, a'i ddeheulaw yn yr afonydd.

26 Efe a lefa arnaf, Ti *yw* fy

Nhad, fy Nuw, a Chraig fy iachawdwriaeth.

27 Minnau a'i gwnaf yntau yn gynfab, goruwch brenhinoedd y ddaear.

28 Cadwaf iddo fy nhrugaredd yn dragywydd; a'm cyfammod fydd sicr iddo.

29 Gosodaf befyd ei had yn dragywydd; a'i orsedd-faingc fel dyddiau y nefoedd.

30 Os ei feibion a adawant fy nghyfraith, ac ni rodiant yn fy marn-edigaethau;

31 Os fy neddfau a halogant, a'm gorchymynion ni chadwant:

32 Yna mi a ymwelaf á'u camwedd á gwialen, ac á'u hanwiredd á ffrewyllau.

33 Ond ni thorraf fy nhrugaredd oddi wrtho, ac ni phallaf o'm gwirionedd.

34 Ni thorraf fy nghyfammod, ac ni newidiaf yr hyn a ddaeth allan o'm genau.

35 Tyngais unwaith i'm sancteiddrwydd, na ddywedwn gelwydd i Dafydd.

36 Bydd ei had ef yn dragywydd, a'i orsedd-faingc fel yr haul ger fy mron i.

37 Sicrhêir ef yn dragywydd fel y lleuad, ac *fel* tyst ffyddlawn yn y nef. Selah.

38 Ond ti a wrthodaist ac a ffeiddiaist, ti a ddigiaist wrth dy Enneiniog.

39 Diddymmaist gyfammod dy was; halogaist ei goron, *gan ei thafiu* i lawr.

40 Drylliaist ei holl gaeau ef; gwnaethost ei ymddiffynfeydd yn adwyau.

41 Yr holl fforddion a'i hyspeilant ef: aeth yn warthrudd i'w gymmydogion.

42 Dyrchefaist ddeheulaw ei wrthwynebwyrr; llawenhêaist ei holl elynion.

43 Tröaist hefyd fin ei gleddyf, ac ni chadarnhêaist ef mewn rhyfel.

44 Peraist i'w harddwch ddarfod, a bwriaist ei orsedd-faingc i lawr.

45 Byrhêaist ddyddiau ei ieuengc-

tid: tóaist gywilydd drosto ef. Selah.

46 Pa hyd, ARGLWYDD, yr ymguddi? ai yn dragwydd? a lysg dy ddigofaint di fel tân?

47 Cofia pa amser sydd i mi: pamam y crëaist holl blant dynion yn ofer?

48 Pa wr a fydd byw, ac ni wél farwolaeth? a wared efe ei enaid o law y bedd? Selah.

49 Pa le y mae dy hen drugareddau, O ARGLWYDD, y rhai a dyngaist i Dafydd yn dy wirionedd?

50 Cofia, O ARGLWYDD, waradwydd dy weision, yr hwn a ddygaist yn fy mynwes gan yr holl bobloedd fawrion;

51 A'r hwn y gwaradwyddodd dy elynion, O ARGLWYDD; â'r hwn y gwaradwyddasant ôl troed dy Enneiniog.

52 Bendigedig fyddo yr ARGLWYDD yn dragwydd. Amen, ac Amen.

PSALM XC.

1 Moses yn datgan rhagluniaeth Duw: 3 yn cwyno rhag breuolder dyn, 7 a cheryddon Duw, 10 a byrred yr einioes: 12 ac yn gweddio am gael gwylbodaeth a phrawf o ddaionus ragluniaeth Duw.

Gweddi Moses gwr Duw.

TI, ARGLWYDD, fuost yn breswylfa i ni ym mhob cenhedlaeth.

2 Cyn gwneuthur y mynyddoedd, a llunio o honot y ddaear, a'r byd; ti hefyd wyt Dduw, o dragwyddoldeb hyd dragwyddoldeb.

3 Troi ddyn i ddinystyr; a dywedi, Dychwelwch, feibion dynion.

4 Canys mil o flynyddoedd ydynt yn dy olwg di fel doe, wedi yr êl heibio, ac fel gwylbiadwriaeth nos.

5 Dygi hwynt ymaith megis â llif-eiriant; y maent fel hûn: y bore y maent fel llysiuyn a newidir.

6 Y bore y blodeua, ac y tŷf; prydawn y torrir ef ymaith, ac y gwywa.

7 Canys yn dy ddig y difethwyd ni, ac yn dy lidiowgrwydd y'n brawychwyd.

8 Gosodaist ein hanwiredd ger dy

fron, ein dirgel bechodau y'ngoleuni dy wyneb.

9 Canys ein holl ddyddiau ni a ddarfuant gan dy ddigofaint di: treuliasom ein blynyddoedd fel chwedl.

10 Yn nyddiau ein blynyddoedd y mae deng mlynedd a thriugain: ac os o gryfder y cyrheuddir pedwar ugain mlynedd, etto eu nerth sydd boen a blinder; canys ebrwydd y derfydd, a ni a ehedwn ymaith.

11 Pwy a edwyn nerth dy soriant? canys fel y mae dy ofn, y mae dy ddigter.

12 Dysg i ni felly gyfrif ein dyddiau, fel y dygom ein calon i ddoethineb.

13 Dychwel, ARGLWYDD, pa hyd? ac edifarhâ o ran dy weision.

14 Diwalla ni yn fore â'th drugaredd; fel y gorfoleddom ac y llawenydom dros ein holl ddyddiau.

15 Llawenhâ ni yn ol y dyddiau y cystuddiaist ni, a'r blynyddoedd y gwelsom ddrwyfyd.

16 Gweler dy waith tu ag at dy weision, a'th ogoniant tu ag at eu plant hwy.

17 A bydded prydfertlwch yr ARGLWYDD ein Duw arnom ni: a threfna weithred ein dwylaw ynom ni; ie, trefna waith ein dwylaw.

PSALM XCI.

1 Cystwr y duwiol, 3 a'u diogeloch, 9 a'u trigias; 11 eu gwaeision, 14 a'u caredigion; a dinedd y cwbl.

YR hwn sydd yn trigo yn nirgelwch y Goruchaf, a erys y'ngghysgod yr Hollalluog.

2 Dywedaf am yr ARGLWYDD, Fy noddfa a'm hymddiffynfa ydyw: fy Nuw; ynddo yr ymddiriedaf.

3 Canys efe a'th wareda di o fagl yr heliwr, ac oddi wrth haint echryslawn.

4 A'i asgell y cysgoda efe trosot, a than ei adenydd y byddi diogel: ei wirionedd fydd darian ac astalch i ti.

5 Nid ofni rhag dychryn nos; na rhag y saeth a ehedo y dydd:

6 Na rhag yr haint a rodio yn y tywyllwch; na rhag y dinystyr a ddiystrio ganol dydd.

7 Wrth dy dystlys y cwmp mil, a

deng mil wrth dy ddeheulaw : ond ni ddaw yn agos attat ti.

8 Yn unig ti a ganfyddi â'th lygaid, ac a weli dâl y rhai annuwiol.

9 Am i ti wneuthur yr ARGLWYDD fy noddfa, *sef* y Goruchaf, yn breswylfa i ti ;

10 Ni ddigwydd i ti niwed, ac ni ddaw pla yn agos i'th babell.

11 Canys efe a orchymyn i'w angelion am danat ti, dy gadw yn dy holl ffyrdd.

12 Ar *eu* dwylaw y'th ddygant, rhag taro dy droed wrth-garreg.

13 Ar y llew a'r asp y cerddi : y cenaw llew a'r ddraig a fethri.

14 Am iddo roddi ei serch arnaf, am hynny y gwardaf ef : dyrchafaf ef, am iddo adnabod fy enw.

15 Efe a eilw arnaf, a mi a'i gwrandawaf : mewn ing *y byddaf* fi gyd âg ef, y gwardaf, ac y gogoneddaf ef.

16 Digonaf ef â hir ddyddiau ; a dangosaf iddo fy iachawdwriaeth.

PSALM XCII.

1 Dofydd yn annog i foliannu Duw, 4 am ei faer weithredoedd, 6 am ei farnedigaethau ar yr enwir, 10 a'i ddiuioni i'r duwiol.

Psalm neu Gân ar y dydd Sabboth.

DA *yw* moliannu yr ARGLWYDD, a chanu *mawl* i'th enw di, y Goruchaf :

2 A mynegi y bore am dy drugarodd, a'th wirionedd y nosweithiau ;

3 Ar' ddegtant, ac ar y nabl ; *ac* ar y delyn yn fyfyrïol.

4 Canys llawenychaist fi, O ARGLWYDD, â'th weithred : y'ngwaith dy ddwylaw y gorfoleddaf.

5 Mor fawredig, O ARGLWYDD, *yw* dy weithredoedd ! dwfn iawn *yw* dy feddyliau.

6 Gwr annoeth ni w'yr, a'r ynfyd ni ddeall hyn.

7 Pan flodeuo y rhai annuwiol fel y llysiuyn, a blaguro holl weithredwyr anwiredd ; *hynny sydd* i'w dinystrio byth bythoedd.

8^d Tithau, ARGLWYDD, *wyt* ddyrchafedig yn dragywydd.

9 Canys wele, dy elynion, O ARGLWYDD, wele, dy elynion a ddifethir : gwasgerir holl weithredwyr anwiredd.

10 Ond fy nghorn i a ddyrcheff fel unicorn : âg olew i'r y'm hennleinir.

11 Fy llygad hefyd a wêl *fy ngwynfyd* ar fy ngwrthwynebwy'r : fy nghlustiau a glywânt *fy ewyllys* am y rhai drygionus a gyfodant i'm herbryn.

12 Y cyfiawn a flodeua fel palmwydden ; *ac* a gynnydda fel cedrwydden yn Libanus.

13 Y rhai a blannwyd yn nhŷ yr ARGLWYDD, a flodeuant y'ngnyntedd-oedd ein Duw.

14 Ffrwythant etto yn *eu* henaint ; tîrfion ac iraidd fyddant :

15 I fynegi mai uniawn *yw* yr ARGLWYDD fy nghraig ; *ac* nad *oes* anwiredd ynddo.

PSALM XCIII.

Mawrhydi, gallu, a sancteiddrwydd teyrnas Crist.

YR ARGLWYDD sydd ynteyrnasu, efe a wisgodd ardderchogwrwydd ; gwisgodd yr ARGLWYDD nerth, *ac* ymwregysodd : y byd hefyd a sicrhâwyd, fel na syflo.

2 Darparwyd dy orsedd-faingc erioed : ti *wyt* er tragywyddoldeb.

3 Y llifeiriaint, O ARGLWYDD, a ddyrchafasant, y llifeiriaint a ddyrchafasant eu twrf ; y llifeiriaint a ddyrchafasant eu tonnau.

4 Yr ARGLWYDD yn yr uchelder *sydd* gadarnach nâ thwrf dyfroedd lawer, nâ chedyrn donnau y môr.

5 Sicr iawn *yw* dy dystiolaethau : sancteiddrwydd a weddai i'th dŷ, O ARGLWYDD, byth.

PSALM XCIV.

*1 Y prophwyd, wrth alw am gyfaender, yn cwyno rhag trais ac annuwioldeb : 8 yn dysgu rhugluniaeth Duw : 12 yn dangos dedwyddwch cystudd. 16 Mai Duw *yw* ymddiffynnwr y cystuddiedig.*

O ARGLWYDD DDUW y dial, O DDUW y dial, ymddisgleiria.

2 Ymddyrrha, Farnwr y byd : tâl eu gwobr i'r beilchion.

3 Pa hyd, ARGLWYDD, y caiff yr annuwiolion, pa hyd y caiff yr annuwiol orfoleddu ?

4 Pa hyd y siaradant *ac* y dywedant yn galed ? yr ymfawryga holl weithredwyr anwiredd ?

5 Dy bobl, ARGLWYDD, a ddrylliant ; a'th etifeddiaeth a gystuddiant.

6 Y weddw a'r dŵieithr a laddant, a'r ymddifad a ddieneidiant.

7 Dywedant hefyd, Ni wêl yr ARGLWYDD; ac nid ystyria Duw Jacob hyn.

8 Ystyriwch, chwi rai annoeth ym mysg y bobl: ac ynfydion, pa bryd y deallwch?

9 Oni chlyw yr hwn a blannodd y glust? oni wêl yr hwn a lumodd y llygad?

10 Oni cherydda yr hwn a gospa y cenedloedd? oni wyr yr hwn sydd yn dysgu gwybodaeth i ddyd?

11 Gwyr yr ARGLWYDD feddyliau dyn, mai gwagedd ydynt.

12 Gwŷn ei fyd y gwr a geryddi di, O ARGLWYDD, ac a ddysgi yn dy gyfraith:

13 I beri iddo lonydd oddi wrth ddyddiau drygfyd, hyd oni chloddier ffos i'r annuwiol.

14 Canys ni âd yr ARGLWYDD ei bobl, ac ni wrthyd efe ei etifeddiaeth.

15 Eithr barn a ddychwel at gyfraiander: a'r holl rai uniawn o galon a ânt ar ei ol.

16 Pwy a gyfyd gyd â mi yn erbyn y rhai drygionus? pwy a saif gyd â mi yn erbyn gweithredwyr anwiredd?

17 Oni buasai yr ARGLWYDD yn gymmorth i mi, braidd na thrigasai fy enaid mewn distawrwydd.

18 Pan ddywedais, Llithrodd fy nbroed: dy drugaredd di, O ARGLWYDD, a'm cynnaliodd.

19 Yn amler fy meddyliau o'm mewn, dy ddiddanwch di a lawenycha fy enaid.

20 A fydd cyd-ymdeithas i ti â gor-sedd-faingc anwiredd, yr hon a lunia anwiredd yn lle cyfraith?

21 Yn finteioedd y deuant yn erbyn enaid y cyfiawn, a gwaed gwirion a farnant yn euog.

22 Eithr yr ARGLWYDD sydd yn ymddiffynfa i mi; a'm Duw yw craig fy nodded.

23 Ac efe a dâl iddynt eu hanwiredd, ac a'u tyrr ymaith yn eu drygioni: yr ARGLWYDD ein Duw a'u tyrr hwynt ymaith.

1 Cynghor i foliann Duw, 3 o hercydd ei fawredd, 6 a'i ddaioni; 8 ac na themtier ef.

DEUWCH, canwn i'r ARGLWYDD: ymlawenhawn yn nerth ein hiechyd.

2 Deuwn ger ei fron ef â dŵloch: canwn yn lasar iddo â psalman.

3 Canys yr ARGLWYDD sydd Dduw mawr, a Brenhin mawr goruwch yr holl dduwiau.

4 Yr hwn y mae gorddyfnderau y ddaear yn ei law, ac uchelderau y mynyddoedd yn eiddo.

5 Y môr sydd eiddo, ac efe a'i gwnaeth: a'i ddwylaw a luniasant y sychdir.

6 Deuwch, addolwn, ac ymgrym-mwn: gostyngwn ar ein gliniau ger bron yr ARGLWYDD ein Gwneuth-urwr.

7 Canys efe yw ein Duw ni; a ninnau ym bobl ei borfa, a defaid ei law. Heddyw, os gwrandewch ar ei lesferydd,

8 Na chaledwch eich calonnau, megis yn yr ymrysonfa, fel ym nydd profedigaeth yn yr anialwch:

9 Pan demtiodd eich tadau fi, y profasant fi, ac y gwelsant fy ngweithredoedd.

10 Deugain mlynedd yr ymrysonais â'r genhedlaeth hon, a dywedais, Pobl gyfeiliornus yn eu calon ydynt hwy, ac nid adnabuant fy ffyrdd:

11 Wrth y rhai y tyngais yn fy lliid, na ddelent i'm gorphwysfa.

PSALM XCVI.

1 Cynghor i glodfori Duw, 4 am ei fawredd, 8 a'i frenhiniaeth, 11 a'i farn gyffredinol.

CENWCH i'r ARGLWYDD ganiad newydd: cenwch i'r ARGLWYDD, yr holl ddaear.

2 Cenwch i'r ARGLWYDD, bendig-wch ei enw; cyhoeddwch o ddydd i ddydd ei iachawdwriaeth ef.

3 Datgenwch ym mysg y cenedloedd ei ogoniant ef, ym mhllith yr holl bobloedd ei ryfeddodau.

4 Canys mawr yw yr ARGLWYDD, a chanmoladwy iawn: ofnadwy yw efe goruwch yr holl dduwiau.

5 Canys holl dduwiau y bobloedd

ydant eilunod: ond yr ARGLWYDD a wnaeth y nefoedd.

6 Gogoniant a harddwch *sydd* o'i flaen ef; nerth a hyfrydwch *sydd* yn ei gyssegr.

7 Tylwythau y bobl, rhoddwch i'r ARGLWYDD, rhoddwch i'r ARGLWYDD ogoniant a nerth.

8 Rhoddwch i'r ARGLWYDD ogoniant ei enw: dygwch offrwm, a deuwch i'w gynteddoedd.

9 Addolwch yr ARGLWYDD mewn prydfferthwch sancteiddrwydd: yr holl ddaear, ofnwch ger ei fron ef.

10 Dywedwch ym mysg y cenhedloedd, Yr ARGLWYDD sydd yn teyrnasu; a'r byd a sicrhâodd ef, fel nad ysgogo: efe a farna y bobl yn uniawn.

11 Llawenhâed y nefoedd, a gorfoledded y ddaear; rhued y môr a'i gyflawnder.

12 Gorfoledded y maes, a'r hyn oll y *sydd* ynddo: yna holl brennau y coed a ganant

13 O flaen yr ARGLWYDD: canys y mae yn dyfod, canys y mae yn dyfod i farnu y ddaear: efe a farna y byd trwy gyflawnder, a'r bobloedd â'i wirionedd.

PSALM XCVII.

1 Mawrhydi teyrnas Dduw. 7 Yr eglwys yn llawenyachu o herwydd barnedigaethau Duw ar ddeto-addolwyr. 10 Cynghor i dduwioldeb a llawenydd.

YR ARGLWYDD sydd yn teyrnasu; gorfoledded y ddaear: llawenyched ynysoedd lawer.

2 Cymmylau a thywyllwch *sydd* o'i amgylch ef: cyflawnder a barn *yw* trigfa ei orsedd-faingc ef.

3 Tân a â allan o'i flaen ef, ac a lysg ei elynion o amgylch.

4 Ei fellt a lewyrchasant y byd: y ddaear a welodd, ac a grynodd.

5 Y mynyddoedd a doddasant fel cwyr o flaen yr ARGLWYDD, o flaen Arglwydd yr holl ddaear.

6 Y nefoedd a fynegant ei gyflawnder ef, a'r holl bobl a welant ei ogoniant.

7 Gwaradwydder y rhai oll a wasanaethant ddেলw gerfiedig, y rhai a

ymffrostant mewn eilunod: addolwch ef, yr holl dduwiau.

8 Sion a glywodd, ac a lawenychoedd; a merched Judah a orfoleddasant, o herwydd dy farnedigaethau di, O ARGLWYDD.

9 Canys ti, ARGLWYDD, *wyt* oruchel goruch yr holl ddaear: dirfawr y'th ddurychafwyd goruch yr holl dduwiau.

10 Y rhai a gerwch yr ARGLWYDD, casêwch ddrygioni: efe sydd yn cadw eneidiau ei saint; efe a'u gwared o law y rhai annuwiol.

11 Hauwyd goleuni i'r cyfiawn, a llawenydd i'r rhai uniawn o galon.

12 Y rhai cyfiawn, llawenychwch yn yr ARGLWYDD; a molienwch wrth goffadwriaeth ei sancteiddrwydd ef.

PSALM XCVIII.

1 Dafydd yn annog yr Iuddewon, 4 a'r cenhedloedd, 7 a'r holl greaduriaid, i glodfori Duw.

Psalm.

CENWCH i'r ARGLWYDD ganiad newydd: canys efe a wnaeth *bethau* rhyfedd: ei ddeheulaw a'i fraich sanctaidd a barodd iddo fuddugoliaeth.

2 Hysbysodd yr ARGLWYDD ei iachawdwriaeth: datguddiodd ei gyflawnder y'ngolwg y cenhedloedd.

3 Cofiodd ei drugaredd a'i wirionedd i dŷ Israel: holl derfynau y ddaear a welsant iachawdwriaeth eiu Duw ni.

4 Cenwch yn llafar i'r ARGLWYDD, yr holl ddaear: llefwch, ac ymlawenhêwch, a chenwch.

5 Cenwch i'r ARGLWYDD gyd â'r delyn; gyd â'r delyn, a llef psalm.

6 A'r udgyrn a sain cornet, cenwch yn llafar o flaen yr ARGLWYDD y Brenhin.

7 Rhued y môr a'i gyflawnder; y byd a'r rhai a drigant o'i fewn.

8 Cured y llifeiriaint eu dwylaw; a chyd-ganed y mynyddoedd

9 O flaen yr ARGLWYDD: canys y mae yn dyfod i farnu y ddaear: efe a farna y byd â chyflawnder, a'r bobloedd âg uniondeb.

PSALM XCIX.

1 Dafydd yn gosod allan deyrnas Dduw yn Sion :
5 ac yn annog pawb, wrth esampyl yr hen dadau,
i addoli Duw yn ei fynydd sanctaidd.

YR ARLWYDD sydd yn teyrnasu; cryned y bobloedd: eis-tedd y mae rhwng y cerubiaid; ym-gynhyrfed y ddaear.

2 Mawr yw yr ARLWYDD yn Sion, a dyrchafedig yw efe goruwch yr holl bobloedd.

3 Moliannant dy enw mawr ac ofnadwy; canys sanctaidd yw.

4 A nerth y Brenhin a hoffa farn: ti a sicrhêi uniondeb, barn a chyfiawnder a wnai di yn Jacob.

5 Dyrchefwch yr ARLWYDD ein Duw, ac ymgrymmwch o flaen ei ystôl-draed ef: canys sanctaidd yw.

6 Moses ac Aaron ym mhlith ei offeiriad ef; a Samuel ym mysg y rhai a alwant ar ei enw: galwasant ar yr ARLWYDD, ac efe a'u gwrandawodd hwynt.

7 Llefardd wrthynt yn y golofn gwmmwl: cadwasant ei dystiolaethau, a'r ddeddf a roddodd efe iddynt.

8 Gwrandewaist arnynt, O ARLWYDD ein Duw: Duw oeddit yn eu herbed, iê, pan ddielit am eu dychmygion.

9 Dyrchefwch yr ARLWYDD ein Duw, ac ymgrymmwch ar ei fynydd sanctaidd: canys sanctaidd yw yr ARLWYDD ein Duw.

PSALM C.

1 Cynghor i foliannu Duw yn llawen-hyfryd,
3 am ei fawredd, 4 ac am ei allu.

Psalm o foliant.

CENWCH yn llafar i'r ARLWYDD, yr holl ddaear.

2 Gwasanaethwch yr ARLWYDD mewn llawenydd: deuwch o'i flaen ef â chân.

3 Gwybyddwch mai yr ARLWYDD sydd DDUW: efe a'n gwnaeth, ac nid ni ein hunain: ei bobl ef ydym, a defaid ei borfa.

4 Ewch i mewn i'w byrth ef â diolch, ac i'w gynteddau â mawl: diolchwch iddo, a bendithiwch ei enw.

5 Canys da yw yr ARLWYDD: ei drugaredd sydd yn dragywydd; a'i

wirionedd hyd genhedlaeth a cheuhedlaeth.

PSALM CI.

Dafydd yn gweuthur adduned a phroffes o dducioldeb.

Psalm Dafydd.

CANAF am drugaredd a barn: i ti, ARLWYDD, y canaf.

2 Byddaf ddeallus mewn ffordd berffaith. Pa bryd y deni attaf? rhodiad mewn perffeithrwydd fy nghalon o fewn fy nhŷ.

3 Ni osodaf ddim anwir o flaen fy llygaid: câs gennyf waith y rhai cildynnus; ni lŷn wrthyf fi.

4 Calon gyndyn a gilia oddi wrthyf: nid adnabyddaf ddyndrygionus.

5 Torraf ymaith yr hwn a enllibio ei gymmydog yn ddirgel: yr uchel o olwg, a'r balch ei galon, ni allaf ei ddiodef.

6 Fy llygaid fydd ar ffyddloniaid y tir, fel y trigont gyd â mi: yr hwn a rodio mewn ffordd berffaith, hwnnw a'm gwasanaetha i.

7 Ni thrig o fewn fy nhŷ yr un a wnelo dwyll: ni thrig yn fy ngolwg yr un a ddywedo gelwydd.

8 Yn fore y torraf ymaith holl an-nuwiolion y tir, i ddiwreiddio holl weithredwyr anwiredd o ddinas yr ARLWYDD.

PSALM CII.

1 Y prophwyd yn ei weddi yn cwyno yn chwernod: 12 yn cymmeryd cysur o drugyddioldeb a thrugaredd Duw. 18 Bod yn rhaid cadw coffa o drugareddau Duw. 23 Y mar yn ategu ei wendid âg anghyffwrddiolter Duw.

Gweddi y cystuddiedig, pan fyddo mewn blinder, ac yn tywallt ei gŵyn ger bron yr ARLWYDD.

ARLWYDD, clyw fy ngweddi, a deled fy llef attaf.

2 Na chudd dy wyneb oddi wrthyf yn nydd fy nghyfyngder, gostwng dy glust attaf: yn y dydd y galwyf, brysia, gwrando fi.

3 Canys fy nyddiau a ddarfuant fel mŵg, a'm hesgyrn a boethasant fel aelwyd.

4 Fy nghalon a darawyd, ac a wywod fel llysieuyn; fel yr anghobais fwytta fy mara.

5 Gan lais fy nhuchan y glynnodd fy esgyrn wrth fy nghnawd.

6 Tebyg wyf i belican yr anialwch: ydwyf fel dylluan y diffaethwch.

7 Gwyliais, ac ydwyf fel aderyn y tô, unig ar ben y tÿ.

8 Fy ngelynion a'm gwaradwyddant beunydd: y rhai a ynfydant wrthyf, a dyngasant yn fy erbyn.

9 Canys bwyttëais ludw fel bara, a chymmysgais fy niod âg wylofain;

10 O herwydd dy lid di a'th ddigofaint: canys codaist fi i fynu, a thefaist fi i lawr.

11 Fy nyddiau *sydd* fel cysgod yn cilio; a minnau fel glas-welltyn a wywais.

12 Tithau, ARGLWYDD, a barhêi yn dragywyddol, a'th goffadwriaeth hyd genhedlaeth a chenedlaeth.

13 Ti a gyfodi, *ac* a drugarhêi wrth Sïon: canys yr amser i drugarhâu wrthi, ië, yr amser nodedig, a ddaeth.

14 Oblegid y mae dy weision yn hoffi ei meini, ac yn tosturio wrth ei llwch hi.

15 Felly y cenedloedd a ofnant enw yr ARGLWYDD, a holl frenhin-oedd y ddaear dy ogoniant.

16 Pan adeilado yr ARGLWYDD Sïon, y gwelir ef yn ei ogoniant.

17 Efe a edrych ar weddi y gwael, ac ni ddiystyrodd eu dymuniad.

18 Hyn a ysgrifenis i'r genhedlaeth a ddél: a'r bobl a grëir a foliannant yr ARGLWYDD.

19 Canys efe a edrychodd o uchelder ei gyssegr: yr ARGLWYDD a edrychodd o'r nefoedd ar y ddaear;

20 I wrando uchenaid y carchar-orion; ac i ryddhâu plant angau;

21 I fynegi enw yr ARGLWYDD yn Sïon, a'i foliant yn Jerusalem:

22 Pan gasgler y bobl ynghyd, a'r teyrnasoedd i wasanaethu yr ARGLWYDD.

23 Gostyngodd efe fy nerth ar y ffordd; byrhâodd fy nyddiau.

24 Dywedais, Fy Nuw, na chymmer fi ymaith y'nghanol fy nyddiau: dy flynyddoedd di *sydd* yn oes oes-oedd.

25 Yn y dechreuad y seiliaist y ddaear; a'r nefoedd *ydyn* waith dy ddwyllaw.

26 Hwya a ddarfyddant, a thi a bar-

hêi: ië, hwy oll a heneiddiant fel dilledyn; fel gwisg y newidi hwynt, a hwy a newidir.

27 Tithau yr un *ydwyf*, a'th flynyddoedd ni ddarfyddant.

28 Plant dy weision a barhânt, a'u had a sicrhêir ger dy fron di.

PSALM CIII.

1 *Cynghor i fendithio Duw, am ei drugareidd, 15 a'i ddianwadlwch.*

Psalm Dafydd.

FY enaid, bendithia yr ARGLWYDD; a chwbl sydd ynof, ei enw sanct-aidd ef.

2 Fy enaid, bendithia yr ARGLWYDD; ac nac anghofia ei holl ddoniau ef:

3 Yr hwn sydd yn maddeu dy holl anwireddau; yr hwn sydd yn iachâu dy holl lesgedd:

4 Yr hwn sydd yn gwaredu dy fywyd o ddistryw: yr hwn sydd yn dy goroni â thrugaredd ac â thosturi:

5 Yr hwn sydd yn diwallu dy enau â daioni; *fel* yr adnewyddir dy ieuengctid fel yr eryr.

6 Yr ARGLWYDD sydd yn gwneuthur cyfiawnder a barn i'r rhai gorthrym-medig oll.

7 Hysbysodd ei ffyrdd i Moses; ei weithredoedd i feibion Israel.

8 Trugarog a graslawn *yw* yr ARGLWYDD; hwyrfrydig i lid, a mawr o drugarowgrwydd.

9 Nid byth yr ymryson efe: ac nid byth y ceidw efe *ei ddigofaint*.

10 Nid yn ol ein pechodau y gwnaeth efe â ni; ac nid yn ol ein hanwireddau y talodd efe i ni.

11 Canys cyfuwch ag *yw* y nefoedd uwchlaw y ddaear, y rhagorodd ei drugaredd ef ar y rhai a'i hofnant ef.

12 Cyn belled ag *yw* y dwyrain oddi wrth y gorllewin, y pellhâodd efe ein camweddau oddi wrthym.

13 Fel y tosturia tad wrth *ei* blant, *felly* y tosturia yr ARGLWYDD wrth y rhai a'i hofnant ef.

14 Canys efe a edwyn ein defnydd ni: cofia mai llwch *ydym*.

15 Dyddiau dyn *sydd* fel glas-welltyn: megis blodeuyn y maes, felly y blodeua efe.

16 Canys y gwynt a â drosto, ac ni

bydd mwy o hono; a'i le nid edwyn ddim o hono ef mwy.

17 Ond trugaredd yr ARGLWYDD sydd o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb, ar y rhai a'i hofnant ef; a'i gyfiawnder i blant eu plant;

18 I'r sawl a gadwant ei gyfammod ef, ac a gofiant ei orchymyunion i'w gwneuthur.

19 Yr ARGLWYDD a barrantôdd ei orseddfa yn y nefoedd: a'i frenhiniaeth ef sydd yn llywodraethu ar bob' peth.

20 Bendithiwch yr ARGLWYDD, ei angelion ef, cedyrn o nerth, yngwneuthur ei air ef, gan wrando ar leferydd ei air ef.

21 Bendithiwch yr ARGLWYDD, ei holl lnoedd ef; ei holl weision yn gwneuthur ei ewyllys ef.

22 Bendithiwch yr ARGLWYDD, ei holl weithredoedd ef, ym mhob man o'i lywodraeth: fy enaid, bendithia yr ARGLWYDD.

PSALM CIV.

¹ Myfyrdod ar godarn allu, ⁷ a rhyfeddol ragddarbodaeth Duw. ³¹ Bod gogoniant Duw yn dragywyddol. ³³ Y prophwyd yn adduno molionau Duw yn ddibaid.

FY enaid, bendithia yr ARGLWYDD. O ARGLWYDD fy NUW, tra mawr ydwyf; gwisgaist ogoniant a harddwch.

2 Yr hwn wyt yn gwisgo goleuni fel dilledyn: ac yn taeu y nefoedd fel llen.

3 Yr hwn sydd yn gosod tylathau ei ystafelloedd yn y dyfroedd; yn gwneuthur y cymylau yn gerbyddo; ac yn rhodio ar adenydd y gwynt.

4 Yr hwn sydd yn gwneuthur ei gennadon yn ysprydion; a'i weinidogion yn dân ffamillyd.

5 Yr hwn a seiliodd y ddaear ar ei sylfeini, fel na symmudo byth yn dragywydd.

6 T'baist hi â'r gorddyfnder, megis â gwisg: y dyfroedd a safent goruwch y mynyddoedd.

7 Gan dy gerydd di y ffoisant: rhag swm dy daran y prysurasant ymaith.

8 Gan y mynyddoedd yr ymgodant: ar hyd y dyffrynoedd y disgynant, i'r lle a seiliaist iddynt.

9 Gosodaist derfyn, fel nad elont

drosodd; fel na ddychwelont i orchuddio y ddaear.

10 Yr hwn a yrr y ffynhonnau i'r dyffrynoedd, y rhai a gerddant rhwng y brynau.

11 Diodant holl fwystfilod y maes: yr asynod gwylltion a dorrant eu syched.

12 Adar ynefoedd a drigant ger llaw iddynt, y rhai a leiaiant oddi rhwng y cangau.

13 Y mae efe yn dyfrhâu y brynau o'i ystafelloedd: y ddaear a ddigonir o ffrwyth dy weithredoedd.

14 Y mae yn peri i'r gwellt dyfu i'r anifeiliaid, a llyisiau i wasanaeth dyn: fel y dycco fara allan o'r ddaear:

15 A gwin, yr hwn a lawenycha galon dyn; ac olew, i beri i'w wyneb ddisgleirio; a bara, yr hwn a gynnal galon dyn.

16 Prennau yr ARGLWYDD sydd lawn sugn: cedrwydd Libanus, y rhai a blannodd efe;

17 Lle y nytha yr adar: y ffynnidwydd yw tŷ y ciconia.

18 Y mynyddoedd uchel sydd noddfa i'r geifr; a'r creigiau i'r cwningod.

19 Efe a wnaeth y lleuad i amserau nodedig: yr haul a edwyn ei fachludaid.

20 Gwnai dywyllwch, a nos fydd: ynddi yr ymlusga pob bwystfil coed.

21 Y cenawon llewod a ruant am ysglyfaeth, ac a geisiant eu bwyd gau DDUW.

22 Pan godo haul, ymgasglant, a gorwedant yn eu llochesau.

23 Dyn a â allan i'w waith, ac i'w orchwyl hyd yr hwyr.

24 Mor lliosog yw dy weithredoedd, O ARGLWYDD! gwnaethost hwynt oll mewn doethineb: llawn yw y ddaear o'th gyfoeth.

25 Felty y mae y môr mawr, llydan: yno y mae ymlusgiaid heb rifedi, bwystfilod bychain a mawrion.

26 Yno yr â y llongau: yno y mae y lesiathan, yr hwn a luniaist i chwarae ynddo.

27 Y rhai hyn oll a ddisgwyliant wrthyt; am roddi iddynt eu bwyd yn ei bryd.

28 A roddech iddynt, a gasglant: agori dy law, a diwellir hwynt â daioni.

29 Ti a guddi dy wyneb, hwythau a dralodir: dygi ymaith eu hanadl, a threngant, a dychwelant i'w llwch.

30 Pan ollyngych dy yspryd, y creir hwynt; ac yr adnewyddi wyneb y ddaear.

31 Gogoniant yr ARGLWYDD fydd yn dragywydd: yr ARGLWYDD a lawenycha yn ei weithredoedd.

32 Efe a edrych ar y ddaear, a hi a gryna: efe a gyffwrdd â'r mynyddoedd, a hwy a fygant.

33 Canaf i'r ARGLWYDD tra fyddwyf fyw: canaf i'm Duw tra fyddwyf.

34 Bydd melus fy mysyrddod am dano: mi a lawenychaf yn yr ARGLWYDD.

35 Darfydded y pechaduriaid o'r tir, na fydded yr annuwiolion mwy. Fy enaid, bendithia di yr ARGLWYDD. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CV.

1 *Cynghor i foliannu Duw, ac i chwilio allan ei weithredoedd ef. 7 Ystori rhagluniaeth Duw tu ag at Abraham, 16 a Joseph, 23 a Jacob yn yr Aiph, 26 a Moses yn gwaredu yr Israeliaid, 37 a'r Israeliaid wedi eu dwyn allan o'r Aiph, yn eu porthi hwy yn yr anialwch, ac yn eu plesnu y'ngwlad Canaan.*

CLODFORWCH yr ARGLWYDD; gelwch ar ei enw: mynegwch ei weithredoedd ym mysg y bobloedd.

2 Cenwch iddo, canmolwch ef: ymddiddennwch am ei holl ryfeddodau ef.

3 Gorfoleddwch yn ei enw sanctaidd: llawenyched calon y rhai a geisiant yr ARGLWYDD.

4 Ceisiwch yr ARGLWYDD a'i nerth: ceisiwch ei wyneb ef bob amser.

5 Cofiwch ei ryfeddodau y rhai a wnaeth efe; ei wyrthiau, a barnedig-aethau ei enau;

6 Chwi had Abraham ei was ef, chwi meibion Jacob ei etholedigion.

7 Efe yw yr ARGLWYDD ein Duw ni: ei farnedigaethau ef sydd trwy yr holl ddaear.

8 Cofiodd ei gyfammod byth, y gair a orchymynodd efe i fil o genhedlaethau:

9 Yr hyn a ammododd efe âg Abraham, a'i lw i Isaac;

10 A'r hyn a osododd efe yn ddeddf i Jacob, ac yn gyfammod dragywyddol i Israel;

11 Gan ddywedyd, I ti y rhoddaf dir Canaan, rhandir eich etifeddiaeth.

12 Pan oeddynt ychydig o rifedi, ie, ychydig, a dieithriaid ynddi:

13 Pan rodient o genhedlaeth i genhedlaeth, o'r naill deyrnas at bobl arall:

14 Ni adawodd i neb eu gorthrymu: ie, ceryddodd frenhinoedd o'u plegid;

15 *Gan ddywedyd*, Na chyffyrddwch â'm rhai enneiniog, ac na ddrygwch fy mhrophwydi.

16 Galwodd hefyd am newyn ar y tir: a dinystriodd holl gynnalïaeth bara.

17 Anfonodd wr o'u blaen hwynt, Joseph, yr hwn a werthwyd yn was.

18 Cystuddiasant ei draed ef mewn gefyn: ei enaid a aeth mewn beigrn:

19 Hyd yr amser y daeth ei air ef: gair yr ARGLWYDD a'i profodd ef.

20 Y brenhin a anfonodd, ac a'i gollyngodd ef; llywodraethwr y bobl, ac a'i rhyddhâodd ef.

21 Gosododd ef yn arglwydd ar ei dy, ac yn llywydd ar ei holl gyfoeth:

22 I rwymo ei dywysogion ef wrth ei ewylllys; ac i ddysgu doethineb i'w henuriaid ef.

23 Aeth Israel hefyd i'r Aiph; a Jacob a ymdeithiodd yn nhir Ham.

24 Ac efe a gynnyddodd ei bobl yn ddirfawr; ac a'u gwnaeth yn gryfach nâ'u gwrthwynebwyd.

25 Trodd eu calon hwynt i gasâu ei bobl ef, i wneuthur yn ddichellgar â'i weision.

26 Efe a anfonodd Moses ei was; ac Aaron, yr hwn a ddewisasai.

27 Hwy a ddangosasant ei arwyddion ef yn eu plith hwynt, a rhyfeddodau yn nhir Ham.

28 Efe a anfonodd dywyllwch, ac a dywyllodd; ac nid anufuddhasant hwy ei air ef.

29 Efe a drodd eu dyfroedd yn waed, ac a laddodd eu pysgod.

30 Eu tir a heigiodd lyffaint yn ystafelloedd eu brenhinoedd.

31 Efe a ddywedodd, a daeth cymysgbla, a llau yn eu holl fro hwynt.

32 Efe a wnaeth eu gwlaw hwynt yn genllysg, ac yn fflammau tân yn eu tir.

33 Tarawodd hefyd eu gwinwydd, a'u ffigyswydd; ac a ddrylliodd goed eu gwlad hwynt.

34 Efe a ddywedodd, a daeth y locustiaid, a'r lindys, yn aneirif;

35 Y rhai a swyttasant yr holl laswellt yn eu tir hwynt, ac a ddifasant ffirwyth eu daear hwynt.

36 Tarawodd hefyd bob cyntafanedig yn eu tir hwynt, blaen-ffirwyth eu holl nerth hwynt.

37 Ac a'u dug hwynt allan âg arian ac aur; ac heb un llesg yn eu llwythau.

38 Llawnychodd yr Aipht pan aethant allan: canys syrthiasai eu harswyd arnynt hwy.

39 Efe a daenodd gwmmwl yn dô, a thân i oleuo liw nos.

40 Gofynasant, ac esfe a ddug soffieir; ac a'u diwallodd â bara nefol.

41 Efe a holltodd y graig, a'r dyfroedd a ddylifodd; cerddasant ar hyd lleoedd sychion yn afonydd.

42 Canys esfe a gofiodd ei air sanctaidd, ac Abraham ei was.

43 Ac a ddug ei bobl allan mewn llawenydd; ei etholedigion mewn gorfoledd.

44 Ac a roddes iddynt diroedd y cenhedloedd: a meddiannasant lafur y bobloedd.

45 Fel y cadwent ei ddeddfau ef, ac y cynnalient ei gyfreithiau. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CVI.

1 Y Psalmiudd yn annog i foliannu Duw: 4 yn gweddiio am faddewant pechodau, megis y gurnaeth Duw â'r tadau. 7 Ystori o wrthryfelgarwch y bobl, a thrugaredd Duw. 47 Y mae esfe yn diweddu â gweddi ac â moliant.

MOLWCH yr ARGLWYDD. Clodforwch yr ARGLWYDD; canys da yw: o herwydd ei drugaredd a bery yn dragywydd.

2 Pwy a draetha nerthoedd yr ARGLWYDD? ac a fynega ei holl fawl ef?

3 Gwyn eu byda gadwant farn, a'r hwn a wnel gyfiawnder bob amser.

4 Coſa fi, ARGLWYDD, yn ol dy

raslonrwydd i'th bobl; ymwêl â mi â'th iachawdwriaeth.

5 Fel y gwelwyf ddaioni dy etholedigion, fel y llawenychwyf yn llawenydd dy genedl di, fel y gorfoleddwyf gyd â'th etifeddiaeth.

6 Pechasom gyd â'n tadau; gwnaethom gamwedd, anwiredus fuom.

7 Ein tadau ni ddeallasant dy ryfeddodau yn yr Aipht, ni chofiasant liosowgrwydd dy drugareddau; eithr gwrthryfelgar fuont wrth y môr, sef y môr coch.

8 Etto esfe a'u hachubodd hwynt er mwyn ei enw, i beri adnabod ei gadernid.

9 Ac a geryddodd y môr coch, fel y sychodd esfe: a thywysodd hwynt trwy y dyfnder, megis trwy yr anialwch.

10 Achubodd hwynt hefyd o law eu digasog; ac a'u gwaredodd o law y gelyn.

11 A'r dyfroedd a doisant eu gwrthwynebwyd; ni adawyd un o honynt.

12 Yna y credasant ei eiriau ef; canasant ei fawl ef.

13 Yn y fan yr anghofiasant ei weithredoedd ef; ni ddisgwylasant am ei gynghor ef:

14 Eithr blysiasant yn ddirfawr yn yr anialwch; a themtiasant DDuw yn y diffaethwch.

15 Ac esfe a roddes eu dymuniad iddynt; eithr esfe a anfonodd gulni i'w henaid.

16 Cenfignasant hefyd wrth Moses yn y gwersyll, ac wrth Aaron sant yr ARGLWYDD.

17 Y ddaear a agorodd, ac a lyngodd Dathan, ac a orchuddiodd gynulleidfa Abiram.

18 Cynneuodd tân hefyd yn eu cynulleidfa hwynt: fflam a losgodd y rhai annuwiol.

19 Llo a wnaethant yn Horeb; ac ymgrymmasant i'r ddelw dawdd.

20 Felly y troisant eu gogoniant i lun eidion yn pori glaswellt.

21 Anghofiasant DDuw eu Hachubwr, yr hwn a wnelsai bethau mawrion yn yr Aipht;

22 Pethau rhyfedd yn nhir Haru; pethau ofnadwy wrth y môr coch.

23 Am hynny y dywedodd y dinystriai efe hwynt, oni buasai i Moses ei etholedig sefyll ar yr adwy o'i flaen ef; i droi ymaith ei lidiowgrwydd ef, rhag eu dinystrio.

24 Diystyrasant hefyd y tir dymunol: ni chredasant ei air ef:

25 Ond grwgnachasant yn eu pebyll; ac ni wrandawsant ar lais yr ARGLWYDD.

26 Yna y dyrchafodd efe ei law yn eu herbyn hwynt, i'w cwmpo yn yr anialwch;

27 Ac i gwmpo eu had ym mys y cenhedloedd; ac i'w gwasgaru yn y tiroedd.

28 Ymgysylltasant hefyd â Baal-peor, a bwyttasant ebyrth y meirw.

29 Felly y digiasant ef â'u dychymygion eu hun; ac y tarawodd pla yn eu mys hwy.

30 Yna y safodd Phinees, ac a iawn-farnodd: a'r pla a attaliwyd.

31 A chyfrifwyd *hyn* iddo yn gyfiawnder, o ghenhedlaeth i ghenhedlaeth byth.

32 Lli diasant ef hefyd wrth ddyfroedd y gynnen; fel y bu ddrwg i Moses o'u plegid hwynt:

33 O herwydd cythruddo o honynt ei yspryd ef, fel y cam-ddyweddodd â'i wefusau.

34 Ni ddinystriasant y bobloedd, am y rhai y dywedasai yr ARGLWYDD wrthynt:

35 Fithr ymgymmysgasant â'r cenhedloedd; a dysgasant eu gweithredoedd hwynt:

36 A gwasanaethasant eu delwau hwynt; y rhai a fu yn fagl iddynt.

37 Aberthasant hefyd eu meibion a'u merched i gythreuliaid,

38 A a dywalltasant waed gwirion, *sef* gwaed eu meibion a'u merched, y rhai a aberthasant i ddelwau Canaan: a'r tir a halogwyd â gwaed.

39 Felly yr ymbalogsant yn eu gweithredoedd eu hun, ac y putteiniasant gyd â'u dychymygion.

40 Am hynny y cynneuoedd dig yr ARGLWYDD yn erbyn ei bobl, fel y fflieiddiodd efe ei etifeddiaeth.

41 Ac efe a'u rhoddes hwynt yn

llaw y cenhedloedd; a'u caseion a lywodraethasant arnynt.

42 Eu gelynion hefyd a'u gorthrymmasant; a darostyngwyd hwynt dan eu dwylaw hwy.

43 Llauer gwaith y gwaredodd efe hwynt; hwythau a'u digiasant ef â'u cynghor eu hun, a hwy a wanhychwyd am eu hanwiredd.

44 Etto efe a edrychodd pan oedd ing arnynt, pan glywodd eu llefain hwynt.

45 Ac efe a gofiodd ei gyfammod â hwynt, ac a edifarhâodd yn ol lliosowgrwydd ei drugareddau:

46 Ac a wnaeth iddynt gael trugaredd gan y rhai oll a'u caethiwai.

47 Achub ni, O ARGLWYDD ein Duw, a chynnull ni o blith y cenhedloedd, i glodfori dy enw sanctaidd, ac i orfoleddu yn dy foliant.

48 Bendigedig *fyddo* ARGLWYDD DDUW Israel erioed ac yn dragywydd: a dywedded yr holl bobl, Amen. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CVII.

1 *Dafydd yn annog y gwaredigion, wrth glodfori Duw, i ystyried ei amryw ragluniaeth ef, 4 tu ag at fforddoliion, 10 a chaethion, 17 a rhai cleifion, 23 a morcyr, 33 ac yn amrafac. ddamweiniau y bywyd hwn.*

CLODFORWCH yr ARGLWYDD; canys da wyf: o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

2 *Felly* dywedded gwaredigion yr ARGLWYDD, y rhai a waredodd efe o law y gelyn;

3 Ac a gasglodd efe o'r tiroedd, o'r dwyrain, ac o'r gorllewin, o'r gogledd, ac o'r deheu.

4 Crwydrasant yn yr anialwch mewn ffordd ddisathr, heb gael dinas i aros ynddi:

5 Yn newynog ac yn sychedig, eu henaid a lewygodd ynddynt.

6 Yna y llefasant ar yr ARGLWYDD yn eu cyfyngder; ac efe a'u gwaredodd o'u gorthrynderau.

7 Ac a'u tywysodd hwynt ar hyd y ffordd niawin, i fyned i ddinas gyfanreddol.

8 O na foliant yr ARGLWYDD am ei ddaioni, a'i ryfeddodau i feibion dynion!

9 Canys efe a ddiwalla yr enaid sychedig, ac a leinw yr enaid newynog â daioni.

10 Y rhai a breswylant yn y tywyllwch a chysgod angau, yn rhwym mewn cystudd a haiarn;

11 O herwydd anufuddhâu o honynt eiriau Duw, a dirmygu cynghor y Goruchaf.

12 Am hynny yntau a ostyngodd eu calon â blinder: syrthiasant, ac nid *oedd* cynnorthwywr.

13 Yna y gwaeddasant ar yr ARGLWYDD yn eu cyfyngder; ac efe a'u hachubodd o'u gorthrymderau.

14 Dug hwynt allan o dywyllwch a chysgod angau; a drylliodd eu rhwymau hwynt.

15 O na foliantent yr ARGLWYDD am ei ddaioni, a'i ryfeddodau i feibion dynion!

16 Canys efe a dorrodd y pyrth pres, ac a ddrylliodd y barrau heilyn.

17 Ynfydion, oblegid eu camweddau, ac o herwydd eu hanwireddau, a gystuddir.

18 Eu henaid a ffieiddiai bob bwyd; a daethant hyd byrth angau.

19 Yna y gwaeddasant ar yr ARGLWYDD yn eu cyfyngder; ac efe a'u haclubodd o'u gorthrymderau.

20 Anfonodd ei air, ac iachâodd hwynt, ac a'u gwaredodd o'u dinystr.

21 O na foliantent yr ARGLWYDD am ei ddaioni, a'i ryfeddodau i feibion dynion!

22 Aberthant hefyd aberth moliant; a mynegant ei weithredoedd ef mewn gorfoledd.

23 Y rhai a ddisgynant mewn llongau i'r môr, gan wneuthur eu gorchwyl mewn dyfroedd mawrion.

24 Hwya a welant weithredoedd yr ARGLWYDD, a'i ryfeddodau yn y dyfnder.

25 Canys efe a orchymyn, a chyfyd tymmestl-wynt, yr hwn a ddyrchafa ei tonnau ef.

26 Hwya a esgynant i'r nefoedd, disgynant i'r dyfnder: tawdd eu henaid gan flinder.

27 Ymdröant, ac ymsymmudant fel meddwyn: a'u holl ddoethineb a ballodd.

28 Yna y gwaeddant ar yr ARGLWYDD yn eu cyfyngder; ac efe a'u dwg allan o'u gorthrymderau.

29 Efe a wna yr ystorm yn dawel; a'i thonnau a ostegant.

30 Yna y llawenhânt am eu gostegu; ac efe a'u dwg i'r porthladd a ddymentent.

31 O na foliantent yr ARGLWYDD am ei ddaioni, a'i ryfeddodau i feibion dynion!

32 A dyrchafant ef y'ng hynulleidfa y bobl, a moliannant ef yn eisteddfod yr henuriaid.

33 Efe a wna afonydd yn ddiffaethwch, a ffynhonnau dyfroedd yn sychdir;

34 A thir ffrwythlawn yn ddiffrwyth, am ddrygioni y rhai a drigant ynddo.

35 Efe a dry yr anialwch yn llyn dwfr, a'r tir cras yn ffynhonnau dwfr.

36 Ac yno y gwna i'r newynog aros; fel y darparont ddinas i gyfanneddu:

37 Ac yr hauont feusydd, ac y plannont winlannoedd, y rhai a ddygant ffrwyth toreithiog.

38 Ac efe a'u bendithia hwynt fel yr amlhânt yn ddirfawr, ac ni âd i'w hanifeiliaid leihâu.

39 Lleihêir hwynt hefyd, a gostyngir hwynt, gan gyfyngder, drygyd, a chyni.

40 Efe a dywallt ddirmyg ar foneddigion, ac a wna iddynt grwydro mewn anialwch heb ffordd.

41 Ond efe a gyfyd y tlawd o gystudd, ac a wna *iddo* deuluoedd fel praidd.

42 Y rhai uniawn a welant *hyn*, ac a lawenychant: a phob anwiredd a gau ei safn.

43 Y neb *sydd* ddoeth, ac a gadwo hyn, hwy a ddeallant drugareddau yr ARGLWYDD.

PSALM CVIII.

1 *Dafydd yn ymceroli i foliantent Duw: 5 yn gweddio am gymnorth Duw yn ol ei addewid.*

11 *Ei hyder ef ar gynhorthwy Duw.*

Cân neu Psalm Dafydd.

PAROD yw fy nghalon, ODDUW: canaf a chanmolaf â'm gogoniant.

2 Deffro, y nabl a'r delyn: minnau a ddeffrôaf yn fore.

3 Clodforaf di, ARGLWYDD, ym mysg y bobloedd: canmolaf di ym mysg y cenedloedd.

4 Canys mawr *yw* dy drugaredd oddi ar y nefoedd: a'th wirionedd a *gyrhaedd* hyd yr wybren.

5 Ymddyrycha, O DDUW, uwch y nefoedd: a bydded dy ogoniant ar yr holl ddaear;

6 Fel y gwareder dy rai anwyl: achub a'th ddeheulaw, a gwranddo fi.

7 Duw a lefarodd yn ei sancteiddrwydd, Llawenychaf, rhannaf Sicheu, a mesuraf ddyffryn Succoth.

8 Eiddof fi *yw* Gilead; eiddof fi Manasseh; Ephraim hefyd *yw* nerth fy mhen: Judah *yw* fy neddfwr.

9 Moab *yw* fy nghrochan golchi; tros Edom y taflaf fy esgid: buddugoliaethaf ar Philistia.

10 Pwy a'm dwg i'r ddinas gadarn? pwy a'm dwg hyd yn Edom?

11 Onid *tydi*, O DDUW, *yr hwn* a'n bwriast; ymaith? ac onid âi di allan, O DDUW, gyd â'n lluoedd?

12 Dyro i ni gynhorthwy rhag cyfyngder: canys gau *yw* ymwarded dyn.

13 Trwy DDUW y gwnawn wroldeb: canys efe a sathr ein gelynyon.

PSALM CIX.

1 *Dafydd yn cwyno rhag enllib ei elynion, ac yn rhiith Judas yn eu melldigo hwy: 16 yn dangos eu pechod hwy: 21 yn cwyno rhag ei drueni ei hun; ac yn gweddio am help: 30 yn addaw bod yn ddiolchgar.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

NA thaw, O DDUW fy moliant.

2 Canys genau yr annuwiol a genau y twyllodrus a ymagorasant arnaf: â thafod celwyddog y llefarasant i'm herbyn.

3 Cylchynasant fi hefyd â geiriau câs; ac ymladdasant â mi heb achos.

4 Am fyngharedigrwydd y'm gwrthwynebant: minnau a arferaf weddi.

5 Talasant hefyd i mi ddrwg am dda, a châs am fy nghariad.

6 Gosod *dithau un* annuwiol arno ef; a safed Satan wrth ei ddeheulaw ef.

7 Pan farner ef, eled yn euog; a bydded ei weddi yn bechod.

8 Ychydig fyddo ei ddyddiau; a chymmered arall ei swydd ef.

9 Bydded ei blant yn amddifad, a'i wraig yn weddw.

10 Gan grwydro hefyd crwydred ei blant ef, a chardottant: ceisiant hefyd *eu bara* o'u hanghyfannedd leoedd.

11 Rhwyded y ceisiad yr hyn oll sydd ganddo; ac anrheithied dieithriaid ei lafur ef.

12 Na fydded *neb* a estyno drugaredd iddo; ac na fydded *neb* a drugarhâo wrth ei amddifad ef.

13 Torreri ymaith ei hiliogaeth ef: dilêer eu henw yn yr oes nesaf.

14 Cofier anwiredd ei dadau o flaen yr ARGLWYDD; ac na ddilêer pechod ei fam ef.

15 Byddant bob amser ger bron yr ARGLWYDD, fel y torro efe ymaith eu coffadwriaeth o'r tir.

16 Am na chofiodd wneuthur trugaredd, eithr erlid o hono y truan a'r tlawd, a'r cystuddiedig o galon, i'w ladd.

17 Hoffodd felldith, a hi a ddaeth iddo: ni fynnai fendith, a hi a bellhaodd oddi wrtho.

18 Ië, gwisgodd felldith fel dilledyn; a hi a ddaeth fel dwfr i'w fewn, ac fel olew i'w esgryn.

19 Bydded iddo fel dilledyn *yr hwn* a wisgo efe, ac fel gwregys a'i gwregyso efe yn wastadol.

20 Hyn *fyddo* tâl fy ngwrthwynebwyr gan yr ARGLWYDD, a'r rhai a ddywedant ddrwg yn erbyn fy enaid.

21 Tithau, ARGLWYDD DDUW, gwna erof fi er mwyn dy enw: am *fod* yn dda dy drugaredd, gwared fi.

22 Canys truan a thlawd *ydwyf* fi, a'm calon a archollwyd o'm mewn.

23 Aethum fel cysgod pan gilio: fel locust y'm hysgwdwir.

24 Fy ngliniau a aethant yn egwan gan ympryd; a'm cnawd a guriodd o eisieu brasder.

25 Gwaradwydd hefyd oeddwn iddynt: *pan* welent fi, siglent eu penau.

26 Cynnorthwya fi, O ARGLWYDD fy NUW; achub fi yn ol dy drugaredd:

27 Fel y gwypont mai dy law di *yw* hyn; *mai ti*, ARGLWYDD, a'i gwnaethost.

28 Melldithiant hwy, ond bendithia

di: cywilyddier hwynt, pan gyfodant; a llawenyched dy was.

29 Gwisger fy ngwrthwynebwyr â gwarth, ac ymwisgant â'u cywilydd, megis â chochl.

30 Clodforaf yr ARGLWYDD yn ddirfawr â'm genau; ië, moliannaf ef ym mysg llawer.

31 O herwydd efe a saif ar ddeheulaw y tlawd, i'w achub oddi wrth y rhai a farnant ei enaid.

PSALM CX.

1 *Brenhiniaeth, 4 offeiradaeth, 5, 7 a goruchafiaeth Crist.*

Psalms Dafydd.

DYWEODD yr ARGLWYDD wrth fy Arglwydd, Eistedd ar fy neheulaw, hyd oni osodwyf dy elynion yn faingc i'th draed.

2 Gwialen dy nerth a enfyu yr ARGLWYDD o Sion: llywodraetha di y'nghanol dy elynion.

3 Dy bobl a fyddant ewyllysgar yn nydd dy nerth, mewn harddwch sancteiddrwydd o groth y wawr: y mae gwlith dy enedigaeth i ti.

4 Tyngodd yr ARGLWYDD, ac nid edifarah, Ti *wyt* offeiriad yn dragywyddol, yn ol urdd Melchisedec.

5 Yr Arglwydd ar dy ddeheulaw a drywana frenhinoedd yn nydd ei ddigofaint.

6 Efe a farn ym mysg y cenedloedd; lleinw *leoedd* â chelaneddau: archolla ben llawer gwlad.

7 Efe a yf o'r afon ar y ffordd: am hynny y dyrcha efe ei ben.

PSALM CXI.

1 *Y Psalmydd, trwy ei esampl ei hun, yn annog eraill i foliannu Duw, am ei ogoneddus 5 a'i rasul weithredoedd. 10 Mai ofn Duw sydd yn magn gwir ddoethineb.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Clodforaf yr ARGLWYDD â'm holl galon, y'nghymmanfa y rhai uniawn, ac yn y gynulleidfa.

2 Mawr *yw* gweithredoedd yr ARGLWYDD, wedi eu ceisio gan bawb a'u hoffant.

3 Gogoniant a harddwch *yw* ei waith ef; a'i gyfiawnder sydd yn parhau byth.

4 Gwnaeth gofio ei ryfeddodau:

graslawn a thrugarog *yw* yr ARGLWYDD.

5 Rhoddodd ymborth i'r rhai a'i hofnant ef: efe a gofia ei gyfammod yn dragywydd.

6 Mynegodd i'w bobl gadernid ei weithredoedd, i roddi iddynt etifedd-iaeth y cenedloedd.

7 Gwirionedd a barn *yw* gweithredoedd ei ddwyllaw ef: ei holl orchymynion *ydyn* sicr:

8 Wedi eu sicrhau byth ac yn dragywydd, a'u gwneuthur mewn gwirionedd ac unionder.

9 Anfonodd ymwared i'w bobl: gorchymynodd ei gyfammod yn dragywyddol: sancteiddiol ac ofnadwy *yw* ei enw ef.

10 Dechreuad doethineb *yw* ofn yr ARGLWYDD: deall da *sydd* gan y rhai a wnant ei orchymynion ef: y mae ei foliant ef yn parhau byth.

PSALM CXII.

1 *Dauvioldeb sydd iddi addewid o'r bywyd yma, 4 ac o'r bywyd a ddaw. 10 Y bydd drwg gan yr anwir weled llyoyddiant y dauviol.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Gwyn ei fyd y gwr a ofna yr ARGLWYDD, ac sydd yn hoffi ei orchymynion ef yn ddirfawr.

2 Ei had fydd cadarn ar y ddaear: cenedlaeth y rhai uniawn a fendithir.

3 Golud a chyfoeth *fydd* yn ei dŷ ef: a'i gyfiawnder sydd yn parhau byth.

4 Cyfyd goleuni i'r rhai uniawn yn y tywyllwch: trugarog, a thosturiol, a chyfiawn, *yw* efe.

5 Gwr da sydd gynnwynasgar, ac yn rhoddi benthg: wrth farn y llywodraetha efe ei achosion.

6 Yn ddiau nid ysgogir ef byth: y cyfiawn fydd byth mewn cofadwr-iaeth.

7 Nid ofna efe rhag chwedl drwg: ei galon sydd ddisigl, yn ymddiried yn yr ARGLWYDD.

8 Attegwyd ei galon: nid ofna efe, hyd oni welo ei ewyllys ar ei elynion.

9 Gwasgarodd, rhoddodd i'r tlodion; a'i gyfiawnder sydd yn parhau byth; ei gorn a ddyrchefir mewn gogoniant.

10 Yr annuwiol a wel *hyn*, ac a

ddigia; efe a ysgyrnyga ei ddannedd, ac a dawdd ymaith: derfydd am ddymuniad y rhai annuwiol.

PSALM CXIII.

1 Cynghor i foliannu Duw, o herwydd ei ardderchogrwydd, 6 a'i drugaredd.

MOLWCH yr ARLWYDD. Gweision yr ARLWYDD, molwch, *ïe*, molwch enw yr ARLWYDD.

2 Bendigedig fyddo enw yr ARLWYDD o hyn allan ac yn dragywydd.

3 O godiad haul hyd ei fachludiad moliannus *yw* enw yr ARLWYDD.

4 Uchel *yw* yr ARLWYDD goruwch yr holl genhedloedd; a'i ogoniant *sydd* goruwch y nefoedd.

5 Pwy *sydd* fel yr ARLWYDD ein Duw ni, yr hwn *sydd* yn preswyllo yn uchel?

6 Yr hwn a ymddarostwng i edrych y *pethau* yn y nefoedd, ac yn y ddaear?

7 Efe *sydd* yn codi y tlawd o'r llwch, ac yn dyrchafu yr anghenus o'r dommen,

8 I'w osod gyd â phendefigion, *ïe*, gyd â phendefigion ei bobl.

9 Yr hwn a wna i'r amhmlantadwy gadw tŷ, a bod yn llawen-fam plant. Canmolwch yr ARLWYDD.

PSALM CXIV.

Dafydd, trwy esampyl y creaduriaid nudion, yn annog i ofni Duw yn ei eglwys.

PAN aeth Israel o'r Aipht, tŷ Jacob oddi wrth bobl anghyfiaith;

2 Judah oedd ei sancteiddrwydd, ac Israel ei arglwyddiaeth.

3 Y môr a welodd *hyn*, ac a giliodd; yr Iorrdonen a drodd yn ol.

4 Yr mynyddoedd a neidiasant fel hyrddod, a'r bryniau fel wŷn defaid.

5 Beth *ddarf*u i ti, O fôr, pan giliaist? tithau Iorrdonen, *paham* y troaist yn ol?

6 *Paham*, fynyddoedd, y neidiech fel hyrddod? a'r bryniau fel wŷn defaid?

7 Ofna, di ddaear, rhag yr ARLWYDD, rhag DUW Jacob:

8 Yr hwn *sydd* yn troi y graig yn llyn dwfr, a'r gallestr yn ffynnon dyfroedd.

PSALM CXV.

1 O herwydd bod Duw yn wir-ogoneddus, 4 ac eilunod yn wagedd, 9 y mae y Psalmydd yn cynghori rhai hyder ar Dduw. 12 Y dylid bendithio Duw am ei fendithion.

NID i ni, O ARLWYDD, nid i ni, ond i'th enw dy hun dod ogoniant, er mwyn dy drugaredd, ac er mwyn dy wirionedd.

2 Paham y dywedai y cenedloedd, Pa le yn awr y mae eu Duw hwynt?

3 Ond ein Duw ni *sydd* yn y nefoedd: efe a wnaeth yr hyn a fynnodd oll.

4 Eu delwau hwy *ydynt* o aur ac arian, gwaith dwylaw dynion.

5 Genau *sydd* iddynt, ond ni lefarant; llygaid *sydd* ganddynt, ond ni welant:

6 Y mae clustiau iddynt, ond ni chlywant; ffroenau *sydd* ganddynt, ond ni aroglant:

7 Dwylaw *sydd* iddynt, ond ni theimlant; traed *sydd* iddynt, ond ni cherddant; ni leisiant chwaith â'u gwddf.

8 Y rhai a'u gwnant ydynt fel hwythau, a phob un a ymddirieddynt.

9 O Israel, ymddiried di yn yr ARLWYDD: efe *yw* eu porth a'u tarian.

10 Tŷ Aaron, ymddiriedwch yn yr ARLWYDD: efe *yw* eu porth a'u tarian.

11 Y rhai a ofnwch yr ARLWYDD, ymddiriedwch yn yr ARLWYDD: efe *yw* eu porth a'u tarian.

12 Yr ARLWYDD a'n cofiodd ni: efe a'n bendithia: bendithia efe dŷ Israel; bendithia efe dŷ Aaron.

13 Bendithia efe y rhai a ofnant yr ARLWYDD, fychain a mawrion.

14 Yr ARLWYDD a'ch chwanea chwi fwyfwy, chwychwi a'ch plant hefyd.

15 Bendigedig *ydych* chwi gan yr ARLWYDD, yr hwn a wnaeth nef a daear.

16 Y nefoedd, *ïe*, y nefoedd *ydynt* eiddo yr ARLWYDD: a'r ddaear a roddes efe i feibion dynion.

17 Y meirw ni foliannant yr AR-

GLWYDD, na'r neb sydd yn disgyn i ddistawrwydd.

18 Ond nyini a fendithiwn yr ARGLWYDD o hyn allan ac yn dragywydd. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CXVI.

1 *Dafydd yn dangos ei gariad a'i ddyled tu ag at Dduw am ei wared ef: 12 ac yn ymagnio i fod yn ddiolchgar.*

DA gennyf wrando o'r ARGLWYDD ar fy llef, a'm gweddi-au.

2 Am ostwng o hono ei glust ataf, am hynny llefaf dros fy nyddiau arno ef.

3 Gofidion angau a'm cylchynasant, a gofidiau uffern a'm daliasant: ing a blinder a gefais.

4 Yna y gelwais ar enw yr ARGLWYDD; Attolwg, ARGLWYDD, gwared fy enaid.

5 Graslaw'n yw yr ARGLWYDD, a chyfiawn; a thosturiol yw ein DUW ni.

6 Yr ARGLWYDD sydd yn cadw y rhai annichellgar: tlodais, ac ese a'm hachubodd.

7 Dychwel, O fy enaid, i'th orphwysfa; canys yr ARGLWYDD fu dda wrthyt.

8 O herwydd i ti waredu fy enaid oddi wrth angau, fy llygaid oddi wrth ddragau, a'm traed rhag llithro.

9 Rhodiaf o flaen yr ARGLWYDD yn nhir y rhai byw.

10 Credais, am hynny y lleferais: cystuddiwyd fi yn ddirfawr.

11 Mi a ddywedais yn fy ffrwst, Pob dyn sydd gelwyddog.

12 Beth a dalaf i'r ARGLWYDD, am ei holl ddoniau i mi?

13 Phïol iachawdwriaeth a gymmeraf, ac ar enw yr ARGLWYDD y galwaf.

14 Fy addunedau a dalaf i'r ARGLWYDD, yn awr y'ngŵydd ei holl bobl ef.

15 Gwerthfawr y'ngolwg yr ARGLWYDD yw marwolaeth ei saint ef.

16 O ARGLWYDD, yn ddiâu dy was di ydwyf fi; dy was di ydwyf fi, mab dy wasanaeth-wraig: dattodaist fy rhwymau.

17 Aberthaf i ti aberth moliant; a galwaf ar enw yr ARGLWYDD.

18 Talaf fy addunedau i'r ARGLWYDD, yn awr y'ngŵydd ei holl bobl,

19 Y'ngyhnteddoedd tŷ yr ARGLWYDD, yn dy ganol di, O Jerusalem. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CXVII.

Cynghor i foliannu Duw am ei drugaredd a'i wirionedd.

MOLWCH yr ARGLWYDD, yr holl genhedloedd: clodforwch ef, yr holl bobloedd.

2 O herwydd ei drugaredd ef tu ag attom ni sydd fawr: a gwirionedd yr ARGLWYDD a bery yn dragywydd. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CXVIII.

1 *Cynghor i foliannu Duw am ei drugaredd.*

5 *Y Psalmydd, wrth a brofasai efe ei hun, yn dangos mor dda ydyw hyderu ar Dduw.*

19 *Mynegi dyfodiad Crist yn ei deyrnas, dan rith a chysgod y Psalmydd.*

CLODFORWCH yr ARGLWYDD; canys da yw: o herwydd ei drugaredd a bery yn dragywydd.

2 Dywedwed Israel yr awr hon, fod ei drugaredd ef yn parhâu yn dragywydd.

3 Dywedwed tŷ Aaron yn awr, fod ei drugaredd ef yn parhâu yn dragywydd.

4 Yn awr dywedwed y rhai a ofnant yr ARGLWYDD; fod ei drugaredd ef yn parhâu yn dragywydd.

5 Mewn ing y gelwais ar yr ARGLWYDD; yr ARGLWYDD a'm clybu, ac a'm gosododd mewn ehangder.

6 Yr ARGLWYDD sydd gyd â mi, nid ofnaf: beth a wna dyn i mi?

7 Yr ARGLWYDD sydd gyd â mi ym mhlith fy nghynnorthwywyr: am hynny y caf weled fy eawyllys ar fy nghaseion.

8 Gwell yw gobeithio yn yr ARGLWYDD, nag ymddiried mewn dyn.

9 Gwell yw gobeithio yn yr ARGLWYDD, nag ymddiried mewn tywysogion.

10 Yr holl genhedloedd a'm hamgylchynasant: ond yn enw yr ARGLWYDD mi a'u torraf hwynt ymaith.

11 Amgylchynasant fi; iē, amgylchynasant fi: ond yn enw yr ARGLWYDD mi a'u torraf hwynt ymaith.

12 Amgylchynasant fi fel gwenyn; diffoddasant fel tân drain: o herwydd yn enw yr ARGLWYDD mi a'u torraf hwynt ymaith.

13 Gan wthio y gwthiaist fi, fel y syrthiwn: ond yr ARGLWYDD a'm cynnorthwyodd.

14 Yr ARGLWYDD *yw* fy nerth a'm cân; ac sydd iachawdwriaeth i mi.

15 Llef gorfoledd a iachawdwriaeth sydd ym mhebyll y cyfiawn: deheulaw yr ARGLWYDD sydd yn gwneuthur grymmusder.

16 Deheulaw yr ARGLWYDD a ddyrchafwyd: deheulaw yr ARGLWYDD sydd yn gwneuthur grymmusder.

17 Ni byddaf farw, ond byw; a mynegaf weithredoedd yr ARGLWYDD.

18 Gan gospi y'm cospodd yr ARGLWYDD: ond ni'm rhoddodd i farwolaeth.

19 Agorwch i mi byrth cyfiawnder: âf i mewn iddynt, a chlodforaf yr ARGLWYDD.

20 Dyma borth yr ARGLWYDD; y rhai cyfiawn a ânt i mewn iddo.

21 Clodforaf di; o herwydd i ti fy ngwranddo, a'th fod yn iachawdwriaeth i mi.

22 Y maen a wrthododd yr adeiladwyr, a aeth yn ben i'r gongl.

23 O'r ARGLWYDD y daeth hyn; hyn *oedd* ryfedd yn ein golwg ni.

24 Dyma y dydd a wnaeth yr ARGLWYDD; gorfoleddwn a llawenychwn ynddo.

25 Attolwg, ARGLWYDD, achub yn awr: attolwg, ARGLWYDD, pâr yn awr lwyddiant.

26 Bendigedig *yw* a ddél yn enw yr ARGLWYDD: bendithiasom chwi o ddy yr ARGLWYDD.

27 Duw *yw* yr ARGLWYDD, yr hwn a lewyrchodd i ni: rhwymwch yr aberth â rhaffau, hyd wrth gyrn yr allor.

28 Fy Nuw *ydwyt* ti, a mi a'th glodforaf: dyrchafaf di, fy Nuw.

29 Clodforwch yr ARGLWYDD;

cans da *yw*: o herwydd yn dragywydd y *pery* ei drugaredd ef.

PSALM CXIX.

Y Psalm hon sydd yn cynnwys amryw weddiâu, a molianau, ac addeuidion ufudd-dod.

ALEPH.

GWYN fyd y rhai perffaith eu ffordd, y rhai a rodiant yng nghyfraith yr ARGLWYDD.

2 Gwyn fyd y rhai a gadwant ei dystiolaethau ef; ac a'i ceisiant ef â'u holl galon.

3 Y rhai hefyd ni wnant anwiredd, hwy a rodiant yn ei ffyrdd ef.

4 Ti a orchymynaist gadw dy orchymynion yn ddyfal.

5 O am gyfeirio fy ffyrdd i gadw dy ddeddfau!

6 Yna ni'm gwaradwyddid, pan edrychwn ar dy holl orchymynion.

7 Clodforaf di âg uniondeb calon, pan ddysgwyf farnedigaethau dy gyfiawnder.

8 Cadwaf dy ddeddfau; O na âd fi yn hollol.

BETH.

9 Pa fodd y glanhâ llangc ei lwybr? wrth ymgadw yn ol dy air di.

10 A'm holl galon y'th geisiais: na âd i mi gyfeiliorni oddi wrth dy orchymynion.

11 Cuddiais dy ymadroddion yn fy nghalon, fel na phechwn i'th erbyn.

12 Ti, ARGLWYDD, *wyt* fendigedig: dysg i mi dy ddeddfau.

13 A'm gwefusau y treuthais holl farnedigaethau dy enau.

14 Bu mor llawen gennyf ffordd dy dystiolaethau, â'r holl olud.

15 Yn dy orchymynion y myfyriaf, ac ar dy lwybrau yr edrychaf.

16 Yn dy ddeddfau yr ymddigrifaf: nid anghosaf dy air.

GIMEL.

17 Bydd dda wrth dy was, *fel* y byddwyf byw, ac y cadwyf dy air.

18 Datguddia fy llygaid, fel y gwelwyf bethau rhyfedd allan o'th gyfraith di.

19 Dieithr *ydwyt* fi ar y ddaear: na chudd di rhagof dy orchymynion.

20 Drylliwyd fy enaid gan awydd i'th farnedigaethau bob amser.

21 Ceryddaist y beilchion mell-digedig, y rhai a gyfeiliornant oddi wrth dy orchymynion.

22 Tro oddi wrthyf gywilydd a dirmyg: oblegid dy dystiolaethau di a gedwais.

23 Tywysogion hefyd a eisteddasant, ac a ddywedasant i'm herbyn: dy was dithau a fyfyriai yn dy ddeddfau.

24 A'th dystiolaethau oeddynt fy hyfrydwch a'm cynghorwyr.

DALETH.

25 Glynodd fy enaid wrth y llwch: bywhâ fi yn ol dy air.

26 Fy ffyrdd a fynegais, a gwrandedwaist fi: dysg i mi dy ddeddfau.

27 Gwna i mi ddeall ffordd dy orchymynion; a mi a fyfyriaf yn dy ryfeddodau.

28 Diferodd fy enaid gan ofid: nertha fi yn ol dy air.

29 Cymmer oddi wrthyf ffordd y celwydd; ac yn raslawn dod i mi dy gyfraith.

30 Dewisais ffordd gwirionedd: gosodais dy farnedigaethau o'm blaen.

31 Glynais wrth dy dystiolaethau: O ARGLWYDD, na'm gwaradwydda.

32 Ffordd dy orchymynion a redaf, pan echangech fy nghalon.

HE.

33 Dysg i mi, O ARGLWYDD, ffordd dy ddeddfau, a chadwaf hi hyd y diwedd.

34 Gwna i mi ddeall, a chadwaf dy gyfraith; ie, cadwaf hi a'm holl galon.

35 Gwna i mi gerdded yn llwybr dy orchymynion: canys ynddo y mae fy ewyllys.

36 Gostwng fy nghalon at dy dystiolaethau, ac nid at gybydd-dra.

37 Tro heibio fy llygaid, rhag edrych ar wagedd; a bywhâ fi yn dy ffyrdd.

38 Sicrhâ dy air i'th was, yr hwn sydd yn ymroddi i'th ofn di.

39 Tro heibio fy ngwaradwydd yr wyf yn ei ofni: canys dy farnedigaethau sydd dda.

40 Wele, awyddus ydwyf i'th orchymynion: gwna i mi fyw yn dy gyfiawnder.

FAU.

41 Deued i mi dy drugaredd, ARGLWYDD, a'th iachawdwriaeth yn ol dy air.

42 Yna yr atebaf i'm cablydd: o herwydd yn dy air y gobeithiais.

43 Na ddwg dithau air y gwirionedd o'm genau yn llwyr: o herwydd yn dy farnedigaethau di y gobeithiais.

44 A'th gyfraith a gadwaf yn wastadol, byth ac yn dragywydd.

45 Rhodiaf hefyd mewn ehangder: o herwydd dy orchymynion di a geisiaf.

46 Ac am dy dystiolaethau di y llefaraf o flaen brenhinoedd, ac ni bydd cywilydd gennyf.

47 Ac ymddigrifaf yn dy orchymynion, y rhai a hoffais.

48 A'm dwylaw a ddyrchafaf at dy orchymynion, y rhai a gerais; a mi a fyfyriaf yn dy ddeddfau.

ZAIN.

49 Cofia y gair wrth dy was, yn yr hwn y peraist i mi obeithio.

50 Dyma fy nghysur yn fy nghystudd: canys dy air di a'm bywhâ odd i.

51 Y beilchion a'm gwatwarasant yn ddirfawr: er hynny ni throais oddi wrth dy gyfraith di.

52 Cofiais, O ARGLWYDD, dy farnedigaethau erioed; ac ymgysurais.

53 Dychryn a ddaeth arnaf, oblegid yr annuwiolion, y rhai sydd yn gadu dy gyfraith di.

54 Dy ddeddfau oedd fy nghân yn nhŷ fy mhererindod.

55 Cofiais dy enw, ARGLWYDD, y nos; a chedwais dy gyfraith.

56 Hyn oedd gennyf, am gadw o honof dy orchymynion di.

CHETH.

57 O ARGLWYDD, fy rhan ydwyf; dywedais y cadwn dy eiriau.

58 Ymbiliais â'th wyneb a'm holl galon: trugarhâ wrthyf yn ol dy air.

59 Meddyliais am fy ffyrdd, a throais fy nhraed at dy dystiolaethau di.

60 Brysiais, ac nid oedais gadw dy orchymynion.

61 Minteioedd yr annuwiolion a'm hyspeiliasant: ond nid anghofiais dy gyfraith di.

62 Hanner nos y cyfodaf i'th folianu, am farnedigaethau dy gyfiawnder.

63 Cyfaill *ydwyf* fi i'r rhai oll a'th ofnant, ac i'r rhai a gadwant dy orchymynion.

64 Llawn yw y ddaear o'th drugaredd, O ARGLWYDD: dysg i mi dy ddeddfau.

TETH.

65 Gwnaethost yn dda â'th was, O ARGLWYDD, yn ol dy air.

66 Dysg i mi iawn ddeall a gwybodaeth: o herwydd dy orchymynion di a gredais.

67 Cyn fy nghystuddio, yr oeddwn yn cyfeiliorni: ond yn awr cedwais dy air di.

68 Da *ydwyf*, a daionus: dysg i mi dy ddeddfau.

69 Y beilchion a glytiasant gelywydd i'm herbyn: minnau a gadwaf dy orchymynion â'm holl galon.

70 Cyn frased a'r bloneg yw eu calon: minnau a ymddigrifais yn dy gyfraith di.

71 Da *yw* i mi fy nghystuddio; fel y dysgwn dy ddeddfau.

72 Gwell i mi gyfraith dy enau, nâ miloedd o aur ac arian.

IOD.

73 Dy ddwyllaw a'm gwnaethant, ac a'm lluniasant: pâr i mi ddeall, fel y dysgwyf dy orchymynion.

74 Y rhai a'th ofnant a'm gwelant, ac a lawenychant; oblegid gobeithio o honof yn dy air di.

75 Gwn, ARGLWYDD, mai cyfiawn *yw* dy farnedigaethau; ac *mai* mewn ffyddlondeb y'm cystuddiaist.

76 Bydded, attolwg, dy drugaredd i'm cysuro, yn ol dy air i'th wasanaethwr.

77 Deued i mi dy drugareddau, fel y byddwyf byw: o herwydd dy gyfraith *yw* fy nigrifwch.

78 Cywilyddier y beilchion, canys gwnant gam â mi yn ddiachos: *ond* myfi a fyfyrfa i yn dy orchymynion di.

79 Trôer attaf fi y rhai a'th ofnant di, a'r rhai a adwaenant dy dystiolaethau.

80 Bydded fy nghalon yn berffaith yn dy ddeddfau; fel na'm cywilyddier.

CAPH.

81 Diffygiodd fy enaid am dy iachawdwriaeth: wrth dy air yr ydwyf yn disgwyl.

82 Y mae fy llygaid yn pallu am dy air, gan ddywedyd, Pa bryd y'm diddeni?

83 Canys ydwyf fel costrel mewn mwg; *ond* nid anghofiais dy ddeddfau.

84 Pa nifer *yw* dyddiau dy was? pa bryd y gwnei farn ar y rhai a'm herliant?

85 Y beilchion a gloddiasant byllau i mi, yr hyn nid *yw* wrth dy gyfraith di.

86 Dy holl orchymynion *ydynt* wirionedd: ar gam y'm herliasant; cymmorth fi.

87 Braidd na'm difasant ar y ddaear: minnau ni adewais dy orchymynion.

88 Bywhâ fi yn ol dy drugaredd; felly y cadwaf dystiolaeth dy enau.

LAMED.

89 Yn dragywydd, O ARGLWYDD, y mae dy air wedi ei sicrhau yn y nefoedd.

90 Dy wirionedd *sydd* hyd genhedlaeth a chenedlaeth: seiliaist y ddaear, a hi a saif.

91 Wrth dy farnedigaethau y safant heddyw: canys dy weision *yw* pob peth.

92 Oni bâi *fod* dy ddeddf yn hyfrydwch i mi, darfuasai yna am danaf yn fy nghystudd.

93 Byth nid anghofiaf dy orchymynion: canys â hwynt y'm bywhaist.

94 Eiddot ti *ydwyf*, cadw fi: o herwydd dy orchymynion a geisiais.

95 Y rhai annuwiol a ddisgwyliasant am danaf i'm difetha: *ond* dy dystiolaethau di a ystyriaf fi.

96 Yr ydwyf yn gweled diwedd ar bob perffeithrwydd: *ond* dy orchymynion di *sydd* dra ehang.

MEM.

97 Mor gu gennyf dy gyfraith di! hi *yw* fy myfyrdod beunydd.

98 A'th orchymynion yr ydwyf yn fy ngwneuthur yn ddoethach na'm gelynion: canys byth *y maent* gyd â mi.

99 Deallais fwy nâ'm holl athrawion: o herwydd dy dystiolaethau yw fy myfyrdod.

100 Deallais yn well nâ'r henuriaid, am fy mod yn cadw dy orchymynion di.

101 Attelais fy nhraed oddi wrth bob llwybr drwg, fel y cadwn dy air di.

102 Ni chiliais oddi wrth dy farnedigaethau: o herwydd ti a'm dysgaist.

103 Mor felus yw dy eiriau i'm genau! *melusach* nâ mêl i'm safn.

104 Trwy dy orchymynion di y pywllais: am hynny y casêais bob gau lwybr.

NUN.

105 Llusern yw dy air i'm traed, a llwyrch i'm llwybr.

106 Tyngais, a chyflawnaf, y cadwn farnedigaethau dy gyfiawnder.

107 Cystuddiwyd fi yn ddirfawr: bywhâ fi, O ARGLWYDD, yn ol dy air.

108 Attolwg, ARGLWYDD, bydd foddlaw'n i ewyllysgar offrymmau fy ngenau, a dysg i mi dy farnedigaethau.

109 *Y mae* fy enaid yn fy llaw yn wastadol: er hynny nid wyf yn anghofio dy gyfraith.

110 Y rhai annuwiol a osodasant fagl i mi: ond ni chyfeiliornaes oddi wrth dy orchymynion.

111 Cymmerais dy orchymynion yn etifeddiaeth dros byth: o herwydd llawenydd fy nghalon *ydylt*.

112 Gostyngais fy nghalon i wneuthur dy ddeddfau byth, *hyd* y diwedd.

SAMECH.

113 Meddyliau *ofer* a gasêais; a'th gyfraith di a hoffais.

114 Fy lloches a'm tarian *ydwyf*: yn dy air y gobeithiaf.

115 Ciliwch oddi wrthyf, rai drygionus: canys cadwaf orchymynion fy Nuw.

116 Cynnal fi yn ol dy air, fel y byddwyf byw: ac na âd i mi gywil-ddio am fy ngobaith.

117 Cynnal fi, a diangol fyddaf: ac ar dy ddeddfau yr edrychaf yn wastadol.

118 Sethraist y rhai oll a gyfeiliornant oddi wrth dy ddeddfau: canys twyllodrus yw eu dichell hwynt.

119 Bwriast heibio holl annuwiolion y tir *fel* sothach: am hynny yr hoffais dy dystiolaethau.

120 Dychrynodd fy nghnawd rhag dy ofn, ac ofnais rhag dy farnedigaethau.

AIN.

121 Gwnaethum farn a chyfiawnder: na âd fi i'm gorthrymmwyr.

122 Mechnia dros dy was er daioni: na âd i'r beilclion fy ngorthrymmu.

123 Fy llygaid a ballasant am dy iachawdwriaeth, ac am ymadrodd dy gyfiawnder.

124 Gwna i'th was yn ol dy drugaredd, a dysg i mi dy ddeddfau.

125 Dy was *ydwyf* fi; pâr i mi ddeall, fel y gwypwyf dy dystiolaethau.

126 Amser yw i'r ARGLWYDD weithio: diddymasant dy gyfraith di.

127 Am hynny yr hoffais dy orchymynion yn fwy nag aur; ie, yn fwy nag aur coeth.

128 Am hynny uniawn y cyfrifais dy orchymynion *am* bob *peth*; a chasêais bob gau lwybr.

PE.

129 Rhyfedd yw dy dystiolaethau: am hynny y ceidw fy enaid hwynt.

130 Agoriad dy eiriau a rydd oleuni: pair ddeall i rai annichellgar.

131 Agorais fy ngenau, a dyhêais: oblegid awyddus oeddwn i'th orchymynion di.

132 Edrych arnaf, a thrugarhâ wrthyf, yn ol dy arfer i'r rhai a garant dy enw.

133 Cyfarwydda fy nghamrau yn dy air: ac na lywodraethed dim awiredd arnaf.

134 Gwared fi oddi wrth orthrymder dynion: felly y cadwaf dy orchymynion.

135 Llwyrrha dy wyneb ar dy was: a dysg i mi dy ddeddfau.

136 Afonydd o ddyfroedd a redant o'm llygaid: am na chadwasant dy gyfraith di.

TSADI.

137 Cyfiawn *ydwyf* ti, O ARGLWYDD, ac uniawn yw dy farnedigaethau.

138 Dy dystiolaethau y rhai a or-

chymynaist, *ydylt* gyfiawn, a ffydd-lawn iawn.

139 Fy zêl a'm difaodd; o herwydd i'm gelynion anghofio dy eiriau di.

140 Purwyd dy ymadrodd yn ddirfawr: am hynny y mae dy was yn ei hoffi.

141 Bychan *ydwyf* fi, a dirmygus: ond nid anghofiais dy orchymynion.

142 Dy gyfiawnder *sydd* gyfiawnder byth, a'th gyfraith *sydd* wirionedd.

143 Adfyd a chystudd a'm goddiweddasant: a'th orchymynion *oedd* fy nigrifwch.

144 Cyfiawnder dy dystiolaethau a *bery* yn dragywydd: gwna i mi ddeall, a byw fyddaf.

COPH.

145 Llefais â'm holl galon; clyw fi, O ARGLWYDD: dy ddeddfau a gadwaf.

146 Llefais arnat; achub fi, a chadwaf dy dystiolaethau.

147 Achubais flaen y cyfddydd; a gwaeddais; wrth dy air y disgwyliais.

148 Fy llygaid a achubasant flaen gwyliadwriaethau *y nos*, i fyfyrion yn dy air di.

149 Clyw fy llef yn ol dy drugaredd: ARGLWYDD, bywhâ fi yn ol dy farnedigaethau.

150 Y rhai a ddilynant ysgelerder a nesasant *arnaf*: ymbellasant oddi wrth dy gyfraith di.

151 Tithau, ARGLWYDD, *wyt* agos; a'th holl orchymynion *sydd* wirionedd.

152 Er ys talm y gwyddwn am dy dystiolaethau, seilio o honot hwynt yn dragywydd.

RESH.

153 Gwel fy nghystudd, a gwared fi: canys nid anghofiais dy gyfraith.

154 Dadleu fy nadl, a gwared fi: bywhâ fi yn ol dy air.

155 Pell *yw* iachawdwriaeth oddi wrth y rhai annuwiol: o herwydd ni cheisiant dy ddeddfau di.

156 Dy drugareddau, ARGLWYDD, *sydd* aml: bywhâ fi yn ol dy farnedigaethau.

157 Llawer *sydd* yn fy erlid, ac yn fy ngwrthwynebu; *er hynny* ni throais oddi wrth dy dystiolaethau.

158 Gwelais y troseddwy, a gresynais am na chadwent dy air di.

159 Gwel fy mod yn hoffi dy orchymynion: ARGLWYDD, bywhâ fi yn ol dy drugarowgrwydd.

160 Gwirionedd o'r dechreuad *yw* dy air; a phob un o'th gyfiawn farnedigaethau a *bery* yn dragywydd.

SCHIN.

161 Tywysogion a'm herlidiasant heb achos: er hynny fy nghalon a grynai rhag dy air di.

162 Llawen ydwyf fi oblegid dy air, fel un yn cael ysglyfaeth lawer.

163 Celwydd a gasêais, ac a ffeiddiais: a'th gyfraith di a hoffais.

164 Seithwaith yn y dydd yr ydwyf yn dy glodfori; o herwydd dy gyfiawn farnedigaethau.

165 Heddwch mawr fydd i'r rhai a garant dy gyfraith: ac nid *oes* dramgywydd iddynt.

166 Disgwyliais wrth dy iachawdwriaeth di, O ARGLWYDD; agwneuthum dy orchymynion.

167 Fy enaid a gadwodd dy dystiolaethau; a hoff iawn gennyf hwynt.

168 Cedwais dy orchymynion a'th dystiolaethau: canys *y mae* fy holl ffyrdd ger dy fron di.

TAU.

169 Nesâed fy ngwaedd o'th flaen, ARGLWYDD: gwna i mi ddeall yn ol dy air.

170 Deued fy ngweddi ger dy fron: gwared fi yn ol dy air.

171 Fy ngwefusau a draetha foliant, pan ddysgech i mi dy ddeddfau.

172 Fy nhaod a ddatgan dy air: o herwydd dy holl orchymynion *sydd* gyfiawnder.

173 Bydded dy law i'm cynnorthwyo: o herwydd dy orchymynion di a ddewisais.

174 Hiraethais, O ARGLWYDD, am dy iachawdwriaeth; a'th gyfraith *yw* fy hyfrydwch.

175 Bydded byw fy enaid, fel y'th folianno di; a chynnorthwyed dy farnedigaethau fi.

176 Cyfeiliornais fel dafad wedi colli: cais dy was; oblegid nid anghofiais dy orchymynion.

PSALM CXX.

1 *Dafydd yn gweddio yn erbyn Döeg; 3 yn cer-yddu ei dafod ef: 5 yn cwyno fod yn rhaid iddo gyttal a bucheddu gyd â'r aneir.*

Caniad y graddau.

AR yr ARGLWYDD y gwaeddais yn fy nghyfyngder, ac esfe a'm gwrandawodd i.

2 ARGLWYDD, gwared fy enaid oddi wrth wesusau celwyddog, ac oddi wrth dafod twyllodrus.

3 Beth a roddir i ti? neu pa beth a wneir i ti, dydi dafod twyllodrus?

4 Llymion saethau cawr, ynghyd â marwor meryw.

5 Gwae fi, fy mod yn preswyllo ym Mesech, yn cyfanneddu ym mhebyll Cedar.

6 Hir y trigodd fy enaid gyd â'r hwn oedd yn casâu tangnefedd.

7 Heddychol ydwyf fi: ond pan lefarwyf, y maent yn barod i ryfel.

PSALM CXXI.

Muwr ddîngeluch y duwiol, sydd yn hyderu ar naodd ac ymddiffyn Duw.

Caniad y graddau.

DYRCHAFAF fy llygaid i'r mynyddoedd, o'r lle y daw fy nghymmorth.

2 Fy nghymmorth a ddaw oddi wrth yr ARGLWYDD, yr hwn a wnaeth nefoedd a daear.

3 Ni âd esfe i'th droed lithro: ac ni hun a dy geidwad.

4 Wele, ni hun a ac ni chwsg ceidwad Israel.

5 Yr ARGLWYDD yw dy geidwad: yr ARGLWYDD yw dy gysgod ar dy ddeheulaw.

6 Ni'th dery yr haul y dydd, na'r lleuad y nos.

7 Yr ARGLWYDD a'th geidw rhag pob drwg: esfe a geidw dy enaid.

8 Yr ARGLWYDD a geidw dy fynediad, a'th ddyfodiad, o'r pryd hwn hyd yn dragywydd.

PSALM CXXII.

1 *Dafydd yn dangos ei lawenydd dros yr eglwys; 6 ac yn gweddio am heddwch iddi.*

Caniad y graddau, o'r eiddo Dafydd.

LLAWENYCHAIS pan ddywedent wrthyf, Awn i dŷ yr ARGLWYDD.

2 Ein tracd a safant o fewn dy byrth di, O Jerusalem.

3 Jerusalem a adeiladwyd fel dinas wedi ei chyd-gysylltu ynddi ei hun.

4 Yno yr esgyn y llwythau, llwythau yr ARGLWYDD, yn dystiolaeth i Israel, i foliannu enw yr ARGLWYDD.

5 Canys yno y gosodwyd gorsedd-feingciau barn, gorsedd-feingciau tŷ Dafydd.

6 Dymunwch heddwch Jerusalem: llwyddym y rhai a'th hoffant.

7 Heddwch fyddo o fewn dy ragfur, a ffyniant yn dy balasau.

8 Er mwyn fy mrodyr a'm cyfeillion y dywedaf yn awr, Heddwch fyddo i ti.

9 Er mwyn tŷ yr ARGLWYDD ein Duw, y ceisiaf i ti ddaioni.

PSALM CXXIII.

1 *Y duwiol yn dangos eu hyder ar Dduw; 3 ac yn gweddio a'r gael eu gwared oddi wrth ddirmyg.*

Caniad y graddau.

ATTAT ti y dyrchafaf fy llygaid, ti yr hwn a breswyli yn y nefoedd.

2 Wele, fel y mae llygaid gweision ar law eu meistrad, neu fel y mae llygaid llaw-forwyn ar law ei meistres; felly y mae ein llygaid ni ar yr ARGLWYDD ein DUW, hyd oni thrugarhâo esfe wrthym ni.

3 Trugarhâ wrthym, ARGLWYDD, trugarhâ wrthym; canys llanwyd ni â dirmyg yn ddirfawr.

4 Yn ddirfawr y llanwyd ein henaid â gwatwargerdd y rhai goludog, ac â diystyrwch y beilchion.

PSALM CXXIV.

Yr eglwys yn bendithio Duw am ei ryfeddol ymwared.

Caniad y graddau, o'r eiddo Dafydd.

ONI buasai yr ARGLWYDD yr hwn a fu gyd â ni, y gall Israel ddywedyd yn awr;

2 Oni buasai yr ARGLWYDD yr hwn a fu gyd â ni, pan gyfododd dynion yn ein herbryn:

3 Yna y'n llyngcasent ni yn fyw, pan enynnodd eu llid hwynt i'n herbryn:

4 Yua y dyfroedd a lifasai drosom, y ffrwd a aethai dros ein henaid:

5 Yna yr aethai dros elu henaid ddyfroedd chwyddedig.

6 Bendigedig fyddo yr ARGLWYDD, yr hwn ni roddodd ni yn ysglyfaeth i'w dannedd hwynt.

7 Ein henaid a ddiangodd fel aderyn o fagl yr adarwyr: y fagl a dorwyd, a ninnau a ddianghasom.

8 Ein porth ni sydd yn enw yr ARGLWYDD, yr hwn a wnaeth nefoedd a daear.

PSALM CXXV.

1 *Diogelwch y rhai sydd yn ymddiried yn Nuw.*
4 *Gweddï dros y duciol, ac yn erbyn yr an-
nuciol.*

Caniad y graddau.

Y RHAI a ymddiriedant yn yr ARGLWYDD, fyddant fel mynydd Sion, yr hwn ni syflir, ond a bery yn dragywydd.

2 Fel y mae Jerusalem a'r mynyddoedd o'i hamgylch; felly y mae yr ARGLWYDD o amgylch ei bobl, o'r pryd hwn hyd yn dragywydd.

3 Canys ni orphwys gwialen annuwioldeb ar randir y rhai cyfiawn; rhag i'r rhai cyfiawn estyn eu dwylaw at anwiredd.

4 O ARGLWYDD, gwna ddaioni i'r rhai daionus, ac i'r rhai uniawn yn eu calonnau.

5 Ond y rhai a ymdroant i'w trofeydd, yr ARGLWYDD a'u gyrr gyd â gweithredwyr anwiredd: a bydd tangnefedd ar Israel.

PSALM CXXVI.

1 *Yr eglwys, wrth ddangos coffa o'i rhyfeddol ymcared allan o gaethiwed, 4 yn gweddïo am lwyddiant, ac yn ei brophwydo.*

Caniad y graddau.

PAN ddychweloddyr ARGLWYDD gaethiwed Sion, yr oeddym fel rhai yn breuddwydio.

2 Yna y llanwyd ein genau â chwerthin, a'n tafod â chanu: yua y dywedasant ym mysg y cenedloedd, Yr ARGLWYDD a wnaeth bethau mawrion i'r rhai hyn.

3 Yr ARGLWYDD a wnaeth i ni bethau mawrion; am hynny yr ydym yn llawen.

4 Dychwel, ARGLWYDD, ein caethiwed ni, fel yr afonydd yn y debau.

5 Y rhai sydd yn hau mewn dagrau, a fedant mewn gorfoledd.

6 Yr hwn sydd yn myned rhagddo, ac yn wylo, gan ddwyn had gwerthfawr, gan ddyfod a ddaw mewn gorfoledd, dan gludo ei ysgubau.

PSALM CXXVII.

1 *Rhinwedd bendithion Duw. 3 Dawn Duw yw plant rhinweddol.*

Caniad y graddau i Solomon.

OS yr ARGLWYDD nid adeilada y tŷ, ofer y llafuria ei adeiladwyr wrtho: os yr ARGLWYDD ni cheidw y ddinas, ofer y gwylia y ceidwad.

2 Ofer i chwi fore-godi, myned yn hwyr i gysgu, bwytta bara gofidiau: felly y rhydd efc hŷn i'w anwlyd.

3 Wele, plant ydynt etifeddiaeth yr ARGLWYDD: ei wobwr ef yw ffrwyth y groth.

4 Fel y mae saethau yn llaw y cadarn; felly y mae plant ieuengctid.

5 Gwyn ei fyd y gwr a lanwodd ei gawell saethau â hwynt: nis gwaradwyddir hwy, pan ymddidnant â'r gelynyon yn y porth.

PSALM CXXVIII.

Yr amryw fendithion sydd yn canlyn y rhai a ofnant Duw.

Caniad y graddau.

GWYN ei fyd pob un sydd yn ofni yr ARGLWYDD; yr hwn sydd yn rhodio yn ei ffyrdd ef.

2 Canys mwynhâi lafur dy ddwyllaw: gwyn dy fyd, a da fydd i ti.

3 Dy wraig fydd fel gwinwydden ffrwythlawr ar hyd ystlysau dy dŷ: dy blant fel planhigion olew-wydd o amgylch dy ford.

4 Wele, fel hyn yn ddiâu y bendithir y gwr a ofno yr ARGLWYDD.

5 Yr ARGLWYDD a'th fendithia allan o Sion; a thi a gai weled daioni Jerusalem holl ddyddiau dy einioes:

6 A thi a gai weled plant dy blant, a thangnefedd ar Israel.

PSALM CXXIX.

1 *Y mae yn annog i foliannu Duw, am gadu Israel yn ei fawr gystuddiau. 5 Melliithio y rhai a gasant eglwys Dduw.*

Caniad y graddau.

LLAWER gwaith y'm cystudd-Israel ddyweddy yn awr:

2 Llauer gwaith y'm cystuddjasant o'm hieuengctid: etto ni'm gorfuant.

3 Yr arddwyr a arddasant ar fy nghefn: estynasant eu cwysau' yn hiron.

4 Yr ARGLWYDD *sydd* gyfiawn: efe a dorrodd raffau y rhai annuwiol.

5 Gwaradwydder hwy oll, a gyrrer yn eu hol, y rhai a gasant Sion.

6 Byddant fel glaswellt pen tai, yr hwn a wywa cyn y tynner ef ymaith:

7 A'r hwn ni leinw y pladurwr ei law; na'r hwn fyddo yn rhwymo yr ysgubau, ei fynwes.

8 Ac ni ddywed y rhai a ânt heibio, Bendith yr ARGLWYDD arnoch: bendithiwn chwi yn enw yr ARGLWYDD.

PSALM CXXX.

1 Y Psalmydd yn dangos ei obaith mewn gweddi; 5 a'i ddiodefgarwch mewn gobaith. 7 Y mae yn annog Israel i obeithio yn Nuw.

Caniad y graddau.

OR dyfnder y llefais arnat, O ARGLWYDD.

2 ARGLWYDD, clyw fy llefain; ys-tyried dy glustiau wrth lef fy ngweddi-
au.

3 Os creffi ar anwireddau, ARGLWYDD, O ARGLWYDD, pwy a saif?

4 Ond *y mae* gyd â thi faddeuant, fel y'th ofner.

5 Disgwyliaf am yr ARGLWYDD: disgwyl fy enaid, ac yn ei air ef y go-beithiaf.

6 Fy enaid *sydd yn disgwyl* am yr ARGLWYDD yn fwy nag *y mae* y gwylwyr am y bore; *yn fwy nag y mae* y gwylwyr am y bore.

7 Disgwylid Israel am yr ARGLWYDD; o herwydd *y mae* trugaredd gyd â'r ARGLWYDD, ac aml ymwaredd gyd âg ef.

8 Ac efe a wared Israel oddi wrth eu holl anwireddau.

PSALM CXXXI.

1 Dafydd yn dangos ei ostyngeiddrwydd; 3 ac yn annog Israel i obeithio yn Nuw.

Caniad y graddau, o'r eiddo Dafydd.

O ARGLWYDD, nid ymfalchiodd fy nghalon, ac nid ymddyrfhafodd fy llygaid: ni rodiais chwaith mewn pethau rhÿ fawr, a rhÿ uchel i mi.

2 Eithr gosodais a gostegais fy enaid, fel un wedi ei ddiddyfnu oddi

wrth ei fam: fy enaid *sydd* ynof fel un wedi ei ddiddyfnu.

3 Disgwylid Israel wrth yr ARGLWYDD, o'r pryd hwn hyd yn dragywydd.

PSALM CXXXII.

1 Dafydd yn ei weddi yn dangos i Dduw ei dduwiol ofal dros yr arch: 8 yn gweddio wrth symmudo yr arch; 11 ac yn ail-adrodd adderidion Dduw iddo.

Caniad y graddau.

O ARGLWYDD, cofia Dafydd, a'i holl flinder:

2 Y modd y tyngodd efe wrth yr ARGLWYDD, ac yr addunodd i rymmus DDUW Jacob.

3 Ni ddeuaf i fewn pabell fy nhÿ, ni ddringaf ar erchwyn fy ngwely;

4 Ni roddaf gwsg i'm llygaid, na hÿn i'm hamrantau,

5 Hyd oni chaffwyf le i'r ARGLWYDD, preswylfod i rymmus DDUW Jacob.

6 Wele, clywsom am dani yn Ephratah: cawsom hi ym meusydd y coed.

7 Awn i'w bebyll ef; ymgrymmwn o flaen ei faingc-draed ef.

8 Cyfod, ARGLWYDD, i'th orphwysfa; ti, ac arch dy gadernid.

9 Gwisged dy offeiriaid gyfiawnder; a gorfoledded dy saint.

10 Er mwyn Dafydd dy was, na thro ymaith wyneb dy Enneiniog.

11 Tyngodd yr ARGLWYDD *mewn* gwirionedd i Dafydd; ni thry efe oddi wrth hynny; O firwyth dy gorph y gosodaf ar dy orsedd-faingc.

12 Os ceidw dy feibion fy nghyff-ammmod a'm tystiolaeth, y rhai a ddysgwyf iddynt; eu meibion hwythau yn dragywydd a eisteddant ar dy orsedd-faingc.

13 Canys dewisodd yr ARGLWYDD Sion; ac a'i chwennychodd yn drigfa iddo ei hun.

14 Dyma fy ngorphwysfa yn dragywydd: yma y trigaf; canys chwen-nychais hi.

15 Gan fendithio y bendithiaf ei lluniaeth: diwallaf ei thlodion â bara.

16 Ei hofferiaid hefyd a wisgaf âg iachawdwriaeth: a'i saint dan ganu a ganant.

17 Yua y paraf i gorn Dafydd flaguro: darperais lamp i'm Hen-neiniog.

18 Ei elynion ef a wisgaf â chywilydd: aruo yntau y blodeua ei goron.

PSALM CXXXIII.

Budd cymmunedeb y saint.

Caniad y graddau, o'r eiddo Dafydd.

WELE, mor ddaionus ac mor hyfryd yw trigo o frodry nghyd.

2 *Y mae fel yr ennaint gwerthfawr ar y pen, yn disgyn ar hyd y farf, sef barf Aaron; yr hwn oedd yn disgyn ar hyd ymyl ei wisgoedd ef:*

3 Fel gwllith Hermon, ac fel y gwllith yn disgyn ar fynyddoedd Sion: canys yno y gorchymynodd yr ARGLWYDD y fendith, sef bywyd yn draglywydd.

PSALM CXXXIV.

Y mae yn annog i fenaithio Duw.

Caniad y graddau.

WELE, holl weision yr ARGLWYDD, bendithiwch yr ARGLWYDD, y rhai ydych yn sefyll yn nhŷ yr ARGLWYDD y nos.

2 Dyrchefwch eich dwylaw yn y cyssegr; a bendithiwch yr ARGLWYDD.

3 Yr ARGLWYDD yr hwn a wnaeth nefoedd a daear, a'th fendithio di allan o Sion.

PSALM CXXXV.

1 *Y mae yn annog i glodfori Duw, am ei drugaredd, 5 am ei allu, 8 ac am ei farnedig-aethau. 15 Ofered yw eilunod. 19 Y mae yn annog i fendithio Duw.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Molwch enw yr ARGLWYDD; gwision yr ARGLWYDD, molwch ef.

2 Y rhai ydych yn sefyll yn nhŷ yr ARGLWYDD, y'nglynteddoedd tŷ ein Duw ni,

3 Molwch yr ARGLWYDD; canys da yw yr ARGLWYDD: cenwch i'w enw; canys hyfryd yw.

4 Oblegid yr ARGLWYDD a dde-tholodd Jacob iddo ei hun, ac Israel yn briodoriaeth iddo.

5 Canys mi a wn mai mawr yw yr ARGLWYDD; a bod ein Harglwydd ui goruwch yr holl dduwiau.

6 Yr ARGLWYDD a wnaeth yr hyn oll a fynnai yn y nefoedd, ac yn y ddaear, yn y môr, ac yn yr holl ddyfnderau.

7 Y mae yn codi tARTH o eithaf-oedd y ddaear; mellt a wnaeth efe ynghyd â'r gwllaw; gan ddwyn y gwynt allan o'i drysorau.

8 Yr hwn a darawodd gyntaf-anedig yr Aipht, yn ddyng ac yn anifail.

9 Danfonodd arwyddion a rhyfeddodau i'th ganol di, yr Aipht; ar Pharaoh, ac ar ei holl weision.

10 Yr hwn a darawodd genhedl-oedd lawer, ac a laddodd frenhinoedd cryfion;

11 Sehon brenhin yr Amoriaid, ac Og brenhin Basau, a holl frenhin-iaethau Canaan:

12 Ac a roddodd eu tir hwynt yn etifeddiaeth, yn etifeddiaeth i Israel ei bobl.

13 Dy enw, O ARGLWYDD, a bery yn draglywydd; dy goffadwriaeth, O ARGLWYDD, o genhedlaeth i genhedlaeth.

14 Canys yr ARGLWYDD a farna ei bobl, a bydd edifar ganddo o ran ei weision.

15 Delwau y cenedloedd ydynt arian ac aur, gwaith dwylaw dyn.

16 Genau sydd iddynt, ond ni lefarant; llygaid sydd ganddynt, ond ni welant.

17 Y mae clustiau iddynt, ond ni chlywant; nid oes chwaith anadl yn eu genau.

18 Fel hwynt y mae y rhai a'u gwnant, a phob un a ymddiriedo ynddynt.

19 Tŷ Israel, bendithiwch yr ARGLWYDD: bendithiwch yr ARGLWYDD, tŷ Aaron.

20 Tŷ Lefi, bendithiwch yr ARGLWYDD: y rhai a ofnwch yr ARGLWYDD, bendithiwch yr ARGLWYDD.

21 Bendithier yr ARGLWYDD o Sion, yr hwn sydd yn trigo yn Jeru-salem. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CXXXVI.

Y mae yn annog i foliannu Duw am ei drugareddau neuillduol.

CLODFORWCH yr ARGLWYDD; canys da yw: o her-

wydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

2 Clodforwch DDUW y duwiau : oblegid ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

3 Clodforwch ARGLWYDD yr arglwyddi : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

4 Yr hwn yn unig *sydd* yn gwneuthur rhyfeddodau : canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

5 Yr hwn a wnaeth y nefoedd mewn doethineb : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

6 Yr hwn a estynnodd y ddaear oddi ar y dyfroedd : oblegid ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

7 Yr hwn a wnaeth oleuadau mawrion : canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd :

8 Yr haul, i lywodraethu y dydd : canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd :

9 Y lleuad a'r sêr, i lywodraethu y nos : canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

10 Yr hwn a darawodd yr Aipht yn eu cyntaf-anedig : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd :

11 Ac a ddug Israel o'u mysg hwynt : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd :

12 A llaw gref, ac â braich estynedig : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

13 Yr hwn a rannodd y môr coch yn ddwy ran : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

14 Ac a wnaeth i Israel fyned trwy ei ganol : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

15 Ac a ysgytiodd Pharaoh a'i lu yn y môr coch : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

16 Ac a dywysodd ei bohl trwy yr anialwch : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

17 Yr hwn a darawodd frenhinoedd mawrion : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd :

18 Ac a laddodd frenhinoedd ardderchog : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd :

19 Sehon brenhin yr Amoriaid : o

herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd :

20 Ac Og brenhin Basan : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd :

21 Ac a roddodd eu tir hwynt yn etifeddiaeth : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd :

22 Yn etifeddiaeth i Israel ei was : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

23 Yr hwn yn ein hisel-radd a'n cofiodd ni : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd :

24 Ac a'n hachubodd ni oddi wrth ein gelynyon : o herwydd ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

25 Yr hwn *sydd* yn rhoddi ymborth i bob cnawd : canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

26 Clodforwch DDUW y nefoedd : canys ei drugaredd *sydd* yn dragywydd.

PSALM CXXXVII.

1 *Dianwadatwoch yr Iuddewon mewn caethiwed.*
7 *Y prophwyd yn mellidithio Edom a Babel.*

W RTH afonydd Babilon, yno yr eisteddasom, ac wylasom, pan feddylasom am Sion.

2 Ar yr helyg o'u mewn y crogasom ein telynu.

3 Canys yno y gofynnodd y rhai a'n caethiwasent i ni gân ; a'r rhai a'n hanrheithiasai, lawenydd, *gan ddywedyd* ; Cenwch i ni *rai* o ganiadau Sion.

4 Pa fodd y canwn gerdd yr ARGLWYDD mewn gwlad ddiieithr ?

5 Os anghofiaf di, Jerusalem, anghofied fy neheulaw *ganu*.

6 Glyned fy nhafod wrth dafnod fy ngenau, oni chofiaf di ; oni chodaf Jerusalem goruwch fy llawenydd penaf.

7 Cofia, ARGLWYDD, blant Edom yn nydd Jerusalem ; y rhai a ddywedant, Dinoethwch, dinoethwch *hi*, hyd ei sylfaen.

8 O ferch Babilon, a anrheithir : gwyn *ei* fyd a dalu i ti fel y gwnaethost i ninnau.

9 Gwyn *ei* fyd a gymmero ac a darawo dy *rai* bach wrth y meini.

PSALM CXXXVIII.

1 *Dafydd yn molianu Duw am wirionedd ei air: 4 yn prophwydo y bydd i frcnhinoedd y ddaear folianu Duw: 7 yn dangos ei ymddiried yn Nuw.*

Psalms Dafydd.

CLODFORAF di â'm holl galon; y'ngwýdd y duwiau y canaf i ti.

2 Ymgrymmaf tu a'th deml sanctaidd, a chlodforaf dy enw, am dy drugaredd a'th wirionedd: oblegid ti a fawrhêaist dy air uwch law dy enw oll.

3 Y dydd y llefais, y'm gwrandedaist; ac a'm cadarnhêaist â nerth yn fy enaid.

4 Holl frenhinoedd y ddaear a'th glodforant, O ARGLWYDD, pan glywant eiriau dy enau.

5 Canant hefyd am ffyrdd yr ARGLWYDD: canys mawr yw gogoniant yr ARGLWYDD.

6 Er bod yr ARGLWYDD yn uchel, etto efe a edrych ar yr isel: ond y balch a edwyn efe o hirbell.

7 Pe rhodiwn y'nghanol cyfyngder, ti a'm bywhâit: estynit dy law yn erbyn digofaint fy ngelynion, a'th ddeheulaw a'm hachubai.

8 Yr ARGLWYDD a gyflawna â mi: dy drugaredd, ARGLWYDD, sydd yn dragywydd: nac esgeulusa waith dy ddwyllaw.

PSALM CXXXIX.

1 *Dafydd yn molianu Duw am ei ragluniaeth sydd yn canfod pob peth: 19 yn ffeiddio wrth annuwiol: 23 yn gweddio am burdeb.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

ARGLWYDD, chwiliaist, ac adnabuost fi.

2 Ti a adwaenost fy eisteddiad a'm cyfodiad: dealli fy meddwl o bcll.

3 Amgylchyni fy llwybr a'm goreddfa; a hysbys wyt yn fy holl ffyrdd.

4 Canys nid oes air ar fy nhafod, ond wele, ARGLWYDD, ti a'i gwyddost oll.

5 Amgylchynaist fi yn ol ac ym mlaen, a gosodaist dy law arnaf.

6 *Dyma* wybodaeth rý ryfedd i mi: uchel yw, ni fedraf oddi wrthi.

7 I ba le yr âf oddi wrth dy yspryd? ac i ba le y ffôaf o'th wýdd?

8 Os dringaf i'r nefoedd, yno yr wyt ti: os cyweinraf fy ngwely yn uffern, wele di yno.

9 Pe cymmerwn adenydd y wawr, a phe trigwn yn eithafoedd y môr:

10 Yno hefyd y'm tywysai dy law, ac y'm daliai dy ddeheulaw.

11 Pe dywedwn, Dïau y tywyllwch a'm cuddiaid; yna y byddai y nos yn oleuni o'm hamgylch.

12 Ni thywylla y tywyllwch rhagot ti; ond y nos a oleua fel dydd: un ffunud yw tywyllwch a goleuni i ti.

13 Canys ti a feddiennaist fy arenau: tôaist fi y'nghroth fy mam.

14 Clodforaf di; canys ofnadwy a rhyfedd y'm gwnaed: rhyfedd yw dy weithredoedd; a'm heuaid a wýr hynny yn dda.

15 Ni chuddiwyd fy sylwedd oddi wrthyt, pan y'm gwnaethpwyd yn ddirgel, ac y'm cywreiniwyd yn iselder y ddaear.

16 Dy lygaid a welsant fy anelwig ddefnydd; ac yn dy lyfr di yr ysgrifenwyd hwynt oll, y dydd y lluniwyd hwynt, pan nad oedd yr un o honynt.

17 Am hynny mor werthfawr yw dy feddyliau gennyf, O Dduw! mor fawr yw eu swm hwynt!

18 Pe cyfrifwn hwynt, amlach ydynt nâ'r tywod; pan ddeffrôwyf, gyd â thi yr ydwyf yn wastad.

19 Yn ddïau, O Dduw, ti a ledidi yr annuwiol: am hynny y gwýr gwaedlyd, ciliwch oddi wrthyf:

20 Y rhai a ddywedant ysgelerder yn dy erbyn; dy elynion a gymmerant dy enw yn ofer.

21 Onid câs gennyf, O ARGLWYDD, dy gaseion di? onid ffaidd gennyf y rhai a gyfodant i'th erbyn?

22 A châs cyslaw'n y casêais hwynt: cyfrifais hwynt i mi yn elynion.

23 Chwilia fi, O Dduw, a gwybydd fy nghalon: prawf fi, a gwybydd fy meddyliau.

24 A gwel a oes ffordd annuwiol gennyf, a thywys fi yn y ffordd dragywyddol.

PSALM CXL.

1 *Dafydd yn gweddio am gael ei waredu oddi wrth Saul a Diôg: 8 yn gweddio yn eu herbyn hwy: 12 yn ymgysuro, trwy ymddiried yn Nuw.*

I'r Pencerdd, Psalm Dafydd.

GWARED fi, O ARGLWYDD, oddi wrth y dyn drwg: cadw fi rhag y gwr traws.

2 Y rhai sydd yn bwriadu drygioni yn eu calon: ymgasglant beunydd i ryfel.

3 Golymmasant eu tafodau fel sarph: gwenwyn asp *sydd* dan eu gwefusau. Selah.

4 Cadw fi, O ARGLWYDD, rhag dwylaw yr annuwiol; cadw fi rhag y gwr traws: y rhai a fwriadasant fachellu fy nbraed.

5 Y beilchion a guddiasant faglau i mi, ac a estynasant rwyd wrth dannau ar ymyl y llwybrau: gosodasant hoenyddau ar fy medr. Selah.

6 Dywedais wrth yr ARGLWYDD, Fy NUW *ydwyf* ti: clyw, O ARGLWYDD, lef fy ngweddiau.

7 ARGLWYDD DDUW, nerth fyiachawdwriaeth, gorchuddiaist fy mhen yn nydd brwydr.

8 Na chaniattâ, ARGLWYDD, ddymuniad yr annuwiol: na lwydda ei ddrwg feddwl; *rhag* eu balchïo hwynt. Selah.

9 Y pennaf o'r rhai a'm hamgylchyno, blinder eu gwefusau a'u gorchuddio.

10 Syrthied marwor arnynt: a bwrier hwynt yn tân; ac mewn ceufosydd, fel na chyfodant.

11 Na sicrhâer dyn siaradus ar y ddaear: drwg a hela y gwr traws i'r ddistryw.

12 Gwn y dadleu yr ARGLWYDD ddadl y truan, ac y barna efe y tlodion.

13 Y cyfiawn yn ddiâu a glodforant dy enw di: y rhai uniawn a drigant ger dy fron di

PSALM CXLI.

1 *Dafydd yn gweddïo a'r fod ei arch ef yn gymmeradwy, 3 a'i gydwylod yn bur, 7 a'i ciniões yn ddiogel oddi wrth faglau.*

Psalm Dafydd.

ARGLWYDD, yr wyf yn gwaeddi arnat: brysia attaf; clyw fy llais, pan lefwyf arnat.

2 Cyfeirier fy ngweddi ger dy fron *fel* arogl-darth, a dychafiad fy nwyllaw *fel* yr offrmw prydnhawnol.

3 Gosod, ARGLWYDD, gadwraeth

o flaen fy ngenau: cadw ddrws fy ngwefusau.

4 Na ostwng fy nghalon at *ddim* drwg, i fwriadu gweithredoedd drygioni gyd â gwŷr a weithredant anwiredd: ac na âd i mi fwytta o'u dant-eithion hwynt.

5 Cured y cyfiawn fi yn garedig, a cherydded fi: na thorred eu holew pennaf *hwynt* fy mhen: canys fy ngweddi *fydd* etto yn eu drygau hwynt.

6 Pan daster eu barnwyr i lawr mewn lleoedd carregog, clywant fy ngeiriau; canys melus ydynt.

7 Y mae ein hegyru ar wasgar ar fin y bedd, megis un yn torri neu yn hollti *coed* ar y ddaear.

8 Eithr arnat ti, O ARGLWYDD DDUW, *y mae* fy llygaid: ynot ti y gobeithiais; na âd fy enaid yn ddiymgeledd.

9 Cadw fi rhag y fagl a osodasant i mi, a hoenyddau gweithredwyr anwiredd.

10 Cyd-gwyped y rhai annuwiol yn eu rhwydau eu hun, tra yr elwyf fi heibio.

PSALM CXLII.

Dafydd yn dangos mai gweddïo Dduw oedd ei holl gysur ef mewn trallod.

Maschil Dafydd; Gweddi pan oedd efe yn yr ogof.

GWAEDDAIS â'm llef ar yr ARGLWYDD; â'm llef yr ymbiliais â'r ARGLWYDD.

2 Tywalltais fy myfyrdod o'i flaen ef; a mynegais fy nghystudd ger ei fron ef.

3 Pan ballodd fy yspryd o'm mewn, tithau a adwaenit fy llwybr. Yn y ffordd y rhodiwn, y cuddiasant i mi fagl.

4 Edrychais ar y tu dehau, a deliais sylw, ac nid *oedd* neb a'm badwaenai: pallodd noddod i mi; nid *oedd* neb yn ymofyn am fy enaid.

5 Llefais arnat, O ARGLWYDD; a dywedais, *Ti yw* fy ngobaith, a'm rhan yn nhair y rhai byw.

6 Ystyr wrth fy ngwaedd; canys truan iawn ydwyf: gwared fi oddi wrth fy erlidwyr; canys trech ydynt nâ mi.

7 Dwg fy enaid allan o garchar,

fel y molianwyf dy enw: y rhai cyf-iawn a'm cylchynant; canys ti a fyddi da wrthyf.

PSALM CXLIII.

1 *Dafydd yn gweddio am ffufr mewn barn: 3 yn cwyno rhag ei ofidiau: 5 yn eudarnhau ei ffydd trwy ffyrio a gweddio: 7 yn gweddio am ras, 9 am ymored, 10 am sancteiddrwydd, 12 am ddingstr ar ei elynion.*

Psalm Dafydd.

A RGLWYDD, clyw fy ngweddii, a gwranddo ar fy neisfyfiadau: erglyw fi yn dy wirionedd, ac yn dy gyfiawnder.

2 Ac na ddos i farn á'th was: o herwydd ni chyfiawnhêir neb byw yn dy olwg di.

3 Canys y gelyn a erlidiodd fy enaid: curodd fy enaid i lawr: gwnaeth i mi drigo mewn tywyllwch, fel y rhai a fu feirw er ys talm.

4 Yna y pallodd fy yspryd o'm mewn: ac y synnodd fy nghalon ynof.

5 Cofiais y dyddiau gynt; myfyriais ar dy holl waith: ac y'ngweithredoedd dy ddwyllaw y myfyriaf.

6 Lledais fy nwyllaw attat: fy enaid fel tir sychedig *sydd yn hiraethu* am danat. Selah.

7 O ARGLWYDD, gwranddo fi yn ebrwydd: pallodd fy yspryd: na chuddia dy wyneb oddi wrthyf; rhag fy mod yn gyffelyb i'r rhai a ddisgynant i'r pwll.

8 Pâr i mi glywed dy drugarowgrydd y bore; o herwydd ynot ti y gobeithiaf: pâr i mi wybod y ffordd y rhodiwyf; oblegid attat ti y dyrchafaf fy enaid.

9 Gwared fi oddi wrth fy ngelynyion, O ARGLWYDD: gyd â thi yr ym-guddiais.

10 Dysg i mi glywed dy drugarowgrydd y bore; canys ti *yw* fy Nuw: tywysed dy yspryd daionus fi i dir umiondeb.

11 Bywhâ fi, O ARGLWYDD, er mwyn dy enw: dwg fy enaid allan o ing, er mwyn dy gyfiawnder.

12 Ac er dy drugaredd dinystria fy ngelynyion, a difetha holl gystuddwyr fy enaid: oblegid dy was di *ydwyf* fi.

PSALM CXLIV.

1 *Dafydd yn bendithio Dduw am ei drugaredd tu ag atto ef, a thu ag at bob dyn: 5 yn gweddio a'r i Dduw yn alluog ei waredu ef oddi wrth ei*

elynyion: 9 yn addaw bendithio Dduw: 11 yn gweddio dros ddedrwydd gyflwr y deyrnas.

Psalm Dafydd.

B ENDIGEDIG *fyddo* yr ARGLWYDD fy nerth, yr hwn sydd yn dysgu fy nwyllaw i ymladd, a'm bysedd i ryfela.

2 Fy nhrugaredd, a'm hymddiffynfa; fy nhŵr, a'm gwaredydd: fy nharian *yw efe*, ac ynddo y gobeithiais; yr hwn sydd yn darostwng fy mhobl danaf.

3 ARGLWYDD, beth *yw* dyn, pan gydnabyddit ef? *neu* fab dyn, pan wnait gyfrif o hono?

4 Dyn sydd debyg i wagedd; ei ddyddiau *sydd* fel cysgod yn myned heibio.

5 ARGLWYDD, gostwng dy nefoedd, a disgyn: cyffwrdd â'r mynyddoedd, a mygant.

6 Saetha feltt, a gwasgar hwynt; ergydia dy saethau, a difa hwynt.

7 Anfon dy law oddi uchod; achub a gwared fi o ddyfroedd mawrion, o law plant estron;

8 Y rhai y llefara eu genau wagedd, ac *y mae* eu deheulaw yn ddeheulaw ffalsder.

9 Canaf i ti, O Dduw, ganiad newydd: ar y nabl a'r dectant y canaf i ti.

10 *Efe* sydd yn rhoddi iachawdwr-iaeth i frenhinoedd; yr hwn sydd yn gwaredu Dafydd ei was oddi wrth y cleddyf niweidiol.

11 Achub fi, a gwared fi o law meibion estron, y rhai y llefara eu genau wagedd, ac *y mae* eu deheulaw yn ddeheulaw ffalsder:

12 Fel *y byddo* ein meibion fel planwydd yn tyfu yn eu hieuegctid; a'n merched fel conglsaen nádd, wrth gyffelybrwydd palas:

13 *Fel y byddo* ein celloedd yn llawn, yn trefnu pob rhyw luniaeth; a'n defaid yn dwyn miloedd a myrddiwn yn ein heolydd:

14 *A'n* hychain yn gryfion i lasurio; heb na rhuthro i mewn, na myned allan; na gwaedd yn ein heolydd.

15 Gwyn *eu* byd y bobl *y mae* felly iddynt: gwyn *eu* byd y bobl *y mae* yr ARGLWYDD yn Dduw iddynt.

PSALM CXLV.

1 *Dafydd yn moliannu Duw, o herwydd ei enw, 8 ei ddaioni, 11 ei frenhiniaeth, 14 ei ragddar-bodaeth, 17 a'i drugaredd yn achub.*

Clodfaredd Dafydd.

DYRCHAFAF di, fy NUW, O Frenhin; a bendithiaf dy enw byth ac yn dragywydd.

2 Beunydd y'th fendithiaf; a'th enw a folaf byth ac yn dragywydd.

3 Mawr yw yr ARGLWYDD, a chanmoladwy iawn; a'i fawredd sydd anchwiliadwy.

4 Cenhedlaeth wrth genhedlaeth a fawl dy weithredoedd, ac a fynega dy gadernid.

5 Ardderchowgrwydd gogoniant dy fawredd, a'th bethau rhyfedd, a draethaf.

6 Traethant hwy gadernid dy weithredoedd ofnadwy: mynegaf finnau dy fawredd.

7 Coffadwriaeth amler dy ddaioni a draethant; a'th gyfiawnder a ddatganant.

8 Graslawn a thrugarog yw yr ARGLWYDD; hwyrfrydig i ddig, a mawr ei drugaredd.

9 Daionus yw yr ARGLWYDD i bawb: a'i drugaredd sydd ar ei holl weithredoedd.

10 Dy holl weithredoedd a'th glodforant, O ARGLWYDD; a'th saint a'th fendithiant.

11 Dywedant am ogoniaut dy frenhiniaeth; a thraethant dy gadernid:

12 I beri i feibion dynion adnabod ei gadernid ef, a gogoniant ardderchowgrwydd ei frenhiniaeth.

13 Dy frenhiniaeth di sydd frenhiniaeth dragywyddol: a'th lywodraeth a bery yn oes oesoedd.

14 Yr ARGLWYDD sydd yn cynnal y rhai oll a syrthiant, ac sydd yn codi pawb a ddarostyngwyd.

15 Llygaid pob peth a ddisgwyliaut wrthyt; ac yr ydwynt yn rhoddi eu bwyd iddynt yn ei bryd;

16 Gan agoryd dy law, a diwallu pob peth byw a'th ewyllys da.

17 Cyfiawn yw yr ARGLWYDD yn ei holl ffyrdd, a sanctaidd yn ei holl weithredoedd.

18 Agos yw yr ARGLWYDD at y

rhai oll a alwant arno, at y rhai oll a alwant arno mewn gwirionedd.

19 Efe a wna ewyllys y rhai a'i hofnant: gwrendy hefyd eu llefain, ac a'u hachub hwynt.

20 Yr ARGLWYDD sydd yn cadw pawb a'i carant ef; ond yr holl rai annuwiol a ddifetha efe.

21 Traetha fy ngenau foliant yr ARGLWYDD: a bendithied pob cnawd ei enw sanctaidd ef byth ac yn dragywydd.

PSALM CXLVI.

1 *Y Psalmydd yn addunedu moliant gwastadol i Dduw: 3 yn annog na hyderer ar ddy. 5 Duw yn unig, o herwydd ei allu, a'i gyfiawnder, a'i drugaredd, a'i frenhiniaeth, sydd wiu hyderu arno.*

MOLWCH yr ARGLWYDD. Fy enaid, mola di yr ARGLWYDD.

2 Molaf yr ARGLWYDD yn fy myw: canaf i'm Duw tra fyddwyf.

3 Na hyderwch ar dywysogion, nac ar fab dyn, yr hwn nid oes iachawdwriaeth ynddo.

4 Ei anadl a â allan, efe a ddychwel i'w ddaear: y dydd hwnnw y derfydd am ei holl amcanion ef.

5 Gwyn ei fyd yr hwn y mae Duw Jacob yn gymmorth iddo, sydd â'i obaith yn yr ARGLWYDD ei DDUW:

6 Yr hwn a wnaeth nesoedd a daear, y môr, a'r hyn oll y sydd ynddynt: yr hwn sydd yn cadw gwirionedd yn dragywydd:

7 Yr hwn sydd yn gwneuthur barn i'r rhai gorthrymmedig, yn rhoddi bara i'r newynog. Yr ARGLWYDD sydd yn gollwng y carcharorion yn rhydd.

8 Yr ARGLWYDD sydd yn agoryd llygaid y deillion: yr ARGLWYDD sydd yn codi y rhai a ddarostyngwyd: yr ARGLWYDD sydd yn hoffi y rhai cyfiawn.

9 Yr ARGLWYDD sydd yn cadw y dieithriaid: efe a gynnal yr amddifad a'r weddw; ac a ddadymchwel ffordd y rhai annuwiol.

10 Yr ARGLWYDD a deyrnasa byth, sef dy DDUW di, Sion, dros genhedlaeth a chenhedlaeth. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CXLVII.

1 *Y prophwyd yn annog i foliannu Duw, am ei ofal dros ei eglwys; 4 am ei allu, 6 a'i dru-*

garedd, 7 a'i ragluniaeth, 12 a'i fendithion ar y ddyrnas; 15 a'i allu ar y rheu a'r eira, a phob tycydd arall; 19 a'i ddeddfau yn yr eglwys.

MOLWCH yr ARGLWYDD: canys da yw canu i'n Duw ni; o herwydd hyfryd yw, ie, gweddus yw mawl.

2 Yr ARGLWYDD sydd yn adeiladu Jerusalem: efe a gasgl wasgaredigion Israel.

3 Efe sydd yn iachâu y rhai briwedig o galon, ac yn rhwymo eu doluriau.

4 Y mae efe yn rhifo rhifedi y sêr: geilw hwynt oll wrth eu henwau.

5 Mawr yw ein HARGLWYDD, a mawr ei nerth: aneirif yw ei ddeall.

6 Yr ARGLWYDD sydd yn dyrchafu y rhai Hariaidd; gan ostwng y rhai annuwiol hyd lawr.

7 Cyd-genwch i'r ARGLWYDD mewndiolchgarwch: cenwch i'n Duw a'r delyn;

8 Yr hwn sydd yn toi y nefoedd â chymylau, yn parotôl gwlaw i'r ddaear, gan beri i'r gwellt dyfu ar, y mynyddoedd.

9 Efe sydd yn rhoddi i'r anifail ei borthiant, ac i gwion y gigfran, pan lefant.

10 Nid oes hyfrydwch ganddo yn nerth march: ac nid ymhoffa efe yn egeiriau gwr.

11 Yr ARGLWYDD sydd hoff ganddo y rhai a'i hofnant ef; sef y rhai a ddisgwyliant wrth ei drugaredd ef.

12 Jerusalem, mola di yr ARGLWYDD: Sion, molianna dy DDuw.

13 O herwydd efe a gadarnhâodd farrau dy byrth: efe a fendithiodd dy blant o'th fewn.

14 Yr hwn sydd yn gwneuthur dy fro yn heddychol, ac a'th ddiwalla di â braser gwenith.

15 Yr hwn sydd yn anfon ei orchymyn ar y ddaear: a'i air a rêd yn dra buan.

16 Yr hwn sydd yn rhoddi eira fel gwlan; ac a daena rew fel lludw.

17 Yr hwn sydd yn bwrw ei iâ fel tammeidiau: pwy a erys gan ei oerni ef?

18 Efe a enfynd ei air, ac a'u tawdd

hwynt: â'i wynt y chwyth efe, a'r dyfroedd a lifant.

19 Y mae efe yn mynegi ei eiriau i Jacob, ei ddeddfau a'i farnedigaethau i Israel.

20 Ni wnaeth efe felly âg un genedl; ac nid adnabuant ei farnedigaethau ef. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CXLVIII.

1 Y Psalmydd yn annog y creaduriaid nefol, 7 a daearol, 11 a rhesymol, i foliannu Duw.

MOLWCH yr ARGLWYDD. Molwch yr ARGLWYDD o'r nefoedd: molwch ef yn yr uchelderau.

2 Molwch ef, ei holl angelion: molwch ef, ei holl luoedd.

3 Molwch ef, haul a lleuad: molwch ef, yr holl sêr goleuni.

4 Molwch ef, nef y nefoedd; a'r dyfroedd y rhai ydych oddi ar y nefoedd.

5 Molant enw yr ARGLWYDD: o herwydd efe a orchymynodd, a hwy a grëwyd.

6 A gwnaeth iddynt barhâu byth yn dragwydd: gosododd ddeddf, ac nis troseddir hi.

7 Molwch yr ARGLWYDD o'r ddaear, y dreigiau, a'r holl ddyfnderau:

8 Tân, a chenllysg; eira, a tharth; gwynt ystormus, yn gwneuthur ei air ef:

9 Y mynyddoedd, a'r brynau oll; y coed ffrwythlawn, a'r holl gedrwydd:

10 Y bwystfilod, a phob anifail; yr ymlusgiaid, ac adar asgellog:

11 Brenhinoedd y ddaear, a'r holl bobloedd; tywysogion, a holl farnwyr y byd:

12 Gwŷr ieuangc, a gwryfson hefyd; henafgwyr, a llangciau.

13 Molant enw yr ARGLWYDD: o herwydd ei enw ef yn unig sydd ddyrchafadwy; ei ardderchowgrwydd ef sydd uwch law daear a nefoedd.

14 Ac efe sydd yn dyrchafu corn ei bobl, moliant ei holl saint; sef meibion Israel, pobl agos atto. Molwch yr ARGLWYDD.

PSALM CXLIX.

1 Y prophwyd yn annog i foliannu Duw, am ei gariad tu ag ut yr eglwys, 5 ac am y gellu a roddes efe i'r eglwys.

MOLWCH yr ARGLWYDD.
Cenwch i'r ARGLWYDD gan-
iad newydd, a'i foliant ef y'ng hynnull-
eidfa y saint.

2 Llawnhâed Israel yn yr hwn a'i
gwnaeth: gorfoledded meibion Sion
yn eu Brenhin.

3 Molant ei enw ef ar y dawns:
canant iddo ar dympan a thelyn.

4 Oherwydd hoffoddyr ARGLWYDD
ei bobl: efe a brydfertha y rhai lled-
nais â iachawdwriaeth.

5 Gorfoledded y saint mewn go-
goniant: a chanant ar eu gwelyau.

6 *Bydded* ardderchog *foliant* Duw
yn eu genau, a chleddyf dau-finiog yn
eu dwylaw;

7 I wneuthur dial ar y cenedloedd,
a chosp ar y bobloedd;

8 I rwymo eu brenhinoedd â chad-
wynau, a'u pendefigion â gefynnau
heyrn;

9 I wneuthur arnynt y farn ysgrif-
enedig: yr ardderchowgrwydd hwn
sydd i'w holl saint ef. Molwch yr
ARGLWYDD.

PSALM CL.

1 *Y mae yn annog i foliannu Duw, 3 â phob
math a'r offer cerdd.*

MOLWCH yr ARGLWYDD.
Molwch DDUW yn ei sanct-
eiddrwydd: molwch ef yn ffurfafen
ei nerth.

2 Molwch ef am ei gadernid: mol-
wch ef yn ol amllder ei fawredd.

3 Molwch ef â llais udgorn: mol-
wch ef â nabl ac â thelyn.

4 Molwch ef â thympan ac â dawns:
molwch ef â thannau ac âg organ.

5 Molwch ef â symbalau soniarus:
molwch ef â symbalau llafar.

6 Pob perchen anadl, molianedd
yr ARGLWYDD. Molwch yr AR-
GLWYDD.

LLYFR Y DIARHEBION.

PEN. I.

1 *Arfer y diarhebiau. 7 Cynghor i ofni Duw,
ac i gredni ei wir; 10 i ochel hŷd pechaduriaid.*
20 *Doethineb yn cynno sod yn ei ddiystyrn hi,*
24 *ac yn bygwth y rhai a'i ddiystyrent.*

DIARHEBION Solomon mab
Dafydd, brenhin Israel;

2 I wybod doethineb ac addysg, i
ddeall geiriau synwyr;

3 I gymmeryd athrawiaeth deall,
cyfiawnder, a barn, ac uniondeb;

4 I roi callineb i'r anghall, ac i'r
bachgen wybodaeth a synwyr.

5 Y doeth a wrendy, ac a chwanega
addysg; a'r deallgar a ddaw i gyng-
horion pwyllog;

6 I ddeall diareb, a'i dehongl; geir-
iau y doethion, a'u dammegion.

7 ¶ Ofn yr ARGLWYDD *yw* de-
chreuad gwybodaeth: ond ffyliaid a
ddiystyrant ddoethineb ac addysg.

8 Fy mab, gwranddo addysg dy dad,
ac nac ymado â chyfraith dy fam:

9 Cans cynnydd gras a *fyddant*
hwy i'w ben, a chadwyni am dy wddf
di.

10 ¶ Fy mab, os pechaduriaid a'th
denant, na chyttuna.

11 Os dywedant, Tyred gyd â ni,
cynllwynawn am waed, ymguddiwn yn
erbyn y gwirion yn ddiachos:

12 Llyngcwn hwy yn fyw, fel y
bedd; ac yn gyfan, fel rhai yn disgyu
i'r pydew:

13 Nyni a gawn bob cyfoeth
gwerthfawr, nyni a lanwn ein tai âg
yspail:

14 Bwrw dy goel-bren yn ein mysg;
bydded un pwr i ni i gyd.

15 Fy mab, na rodia yn y ffordd
gyd â hwynt; attal dy droed rhag eu
llwybr hwy.

16 Cans eu traed a redant i ddry-
gion, ac a brysurant i dywallt gwaed.

17 Diau gwaith ofer yw taenu
rhwyd y'ngolwg pob perchen aden.

18 Ac y maent hwy yn cynllwyn
am eu gwaed eu hun: am eu heinioes
eu hun y maent yn llechu.

19 Felly y mae llwybrau y rhai oll
sydd chwannog i elw; *yr hwn* a ddwg
einioes ei berchenogion.

20 ¶ Doethineb sydd yn gweiddi
oddi allan; y mae hi yn adrodd ei llef-
erydd yn yr heolydd:

21 Y mae hi yn llefain ym mhrif-

leoedd y dyrfa, yn nrysau y pyrth; yn y ddinas y mae hi yn traethu ei hymadroddion, gan ddywedyd,

22 Pa hyd, chwi ynfydion, y cerwch ynfydrwydd? a chwi watwarwyr, y bydd hoff gennych watwar? ac y casâ ffyliaid wybodaeth?

23 Dychwelwch wrth fy ngherydd: wele mi a dywalltaf fy yspryd i chwi, fy ngeiriau a hysbysaf i chwi.

24 ¶ Yn gymmaint ag i mi eich gwahodd, ac i chwithau wrthod; i mi eastyn fy llaw, a neb heb ystyried;

25 Ond dystyrasoch fy holl gynghor i, ac ni fynnech ddim o'm cerwydd:

26 Minnau hefyd a chwarrddaf yn eich dialedd chwi; mi a wawdiaf pan syrthio arnoch yr hyn yr ydych yn ei ofni;

27 Pan ddél arnoch yr hyn yr vdych yn ei ofni megis distryw, ac y dél eich dialedd arnoch megis corwynt; a dyfod arnoch wasgfa a chaledi:

28 Yna y galwant arnaf, ond ni wrandawaf; yn fore y'm ceisiant, ond ni'm cânt:

29 Canys câs fu ganddynt wybodaeth, ac ofn yr ARGLWYDD ni ddewiasant.

30 Ni chymmerent ddim o'm cynghor i; dirmygasant fy holl gerydd.

31 Am hynny hwy a gânt swytta ffrwyth eu ffordd eu hunain, a'u llenwi â'u cynghorion eu hunain.

32 Canys esmwythdra y rhai ang-hall a'u lladd; a llwyddiant y rhai ffol a'u difetha.

33 Er hynny y sawl a wrandawo arnaf fi, a gaiff aros yn ddiogel, ac a gaiff lonyddwch oddi wrth ofn drwg.

PEN. II.

1 Doethineb yn addaw duwioldeb i'w phlant, 10 a diogelwch rhag cyfeillach ddrwg, 20 a chyfarwyddyd mewn ffyrdd da.

FY mab, os derbyni di fy ngeiriau, ac os cuddi fy ngorchymynion gyd â thi;

2 Fel y parch i'th glust wrando ar ddoethineb, ac y gogwyddech dy galon at ddeall;

3 Ië, os gwaeddi ar ol gwybodaeth, os cyfodi dy lef am ddeall;

4 Os ceisi hi fel arian, os chwili am dani fel am drysorau cuddiedig;

5 Yna y cei ddeall ofn yr ARGLWYDD, ac y cei wybodaeth o DDUW.

6 Canys yr ARGLWYDD sydd yn rhoi doethineb: allan o'i enau ef y mae gwybodaeth a deall yn dyfod.

7 Y mae ganddo y'nghadw i'r rhai uniawn wir ddoethineb: tarian yw efe i'r sawl a rodiant yn uniawn.

8 Y mae efe yn cadw llwybrau barn, ac yn cadw ffordd ei saint.

9 Yna y cei di ddeall cyfiawnder, a barn, ac uniondeb, a phob llwybr daionus.

10 ¶ Pan ddelo doethineb i mewn i'th galon, a phan fyddo hyfryd gan dy enaid wybodaeth;

11 Yna cynghor a'th gynnal, a synwyr a'th geidw:

12 I'th achub di oddi wrth y ffordd ddrwg, ac oddi wrth y dyn a lefaro drawsedd;

13 Y rhai a ymadawant â llwybrau uniondeb, i rodio mewn ffyrdd tywyllwch;

14 Y rhai a ymlawenychant i wneuthur drwg, ac a ymddigrifant yn anwiredd y drygionus;

15 Y rhai sydd â'u ffyrdd yn geimion, ac yn gildyn yn eu llwybrau:

16 I'th wared oddi wrth y fenyw estronaidd, oddi wrth y ddieithr wenhieithus ei geiriau;

17 Yr hon a ymedy â llywodraethwr ei hieuengctid, ac a ollwng dros gog gyfammod ei Duw.

18 Canys y mae ei thŷ yn gwyro at angau, a'i llwybrau at y meirw.

19 Pwy bynnag a elo i mewn atti hi, ni ddychwelant, ac nid ymafaelant yn llwybrau y rhywyd.

20 Fel y rhodjoch di ar hyd ffordd gwŷr da, a chadw llwybrau y cyfiawn.

21 Canys y gwŷr cyfiawn a breswylant y ddaear, a'r rhai perffaith a gânt aros ynddi.

22 Ond yr annuwiolion a dorrir oddi ar y ddaear, a'r troseddwy'r a ddiwreiddir allan o honi.

PEN. III.

1 *Y mae yn annog i usudd-dod, 5 a ffydd, 7 a marwâd, 9 a dwyfolder, 11 ac amynedd. 13 Deduwydd elw doethineb. 19 Gallu 21 a chymmucynasau doethineb. 27 Cynghor i fod yn gariadus, 30 yn heddychol, 31 ac yn foddlongur. 33 Cyflwr melli digedig yr awir.*

FY mab, na ollwng fy nghyfraith dros gof; ond cadwed dy galon fy ngorchymynion :

2 Canys hir-ddyddiau, a blynyddoedd bywyd, a heddwch, a chwanebant hwy i ti.

3 Na âd i drugaredd a gwirionedd ymadael â thi: clymma hwy am dy wddf, ysgrifena hwy ar lech dy galon.

4 Felly y cei di ras a deall da ger bron Duw a dynion.

5 ¶ Gobeithia yn yr ARGLWYDD â'th holl galon; ac nac ymdiried i'th ddeall dy hun.

6 Yn dy holl ffyrdd cydnebydd ef, ac esfe a hyfforddia dy lwybrau.

7 ¶ Na fydd ddoeth yn dy olwg dy hun: ofna yr ARGLWYDD, a thynn ymaith oddi wrth ddyrgioni.

8 Hynny a fydd iechyd i'th fogail, a mêr i'th esgyrn.

9 ¶ Anrhydedda yr ARGLWYDD â'th gyfoeth, ac â'r peth pennaf o'th holl ffrwyth:

10 Felly y llenwir dy ysguboriau â digonoldeb, a'th win-wryfoedd a dorant gan win newydd.

11 ¶ Fy mab, na ddirmyga gerydd yr ARGLWYDD; ac na flina ar ei gosp-edigaeth ef;

12 Canys y neb a fyddo Duw yn ei garu, esfe a'i cerydda, megis tad ei fab anwyl ganddo.

13 ¶ Gwyn ei fyd y dyn a gaffo ddoethineb, a'r dyn a ddygo ddeall allan.

14 Canys gwell yw ei marsiandiaeth hi nâ marsiandiaeth o arian, a'i chynnyrch hi sydd well nag aur coeth.

15 Gwerthfawroccach yw hi nâ gemmau: a'r holl bethau dymunol nid ydynt gyffelyb iddi.

16 Hir-hoedl sydd yn ei llaw ddehau hi; ac yn ei llaw aswy y mae cyfoeth a gogoniant.

17 Ei ffyrdd hi sydd ffyrdd hyfrydwch, a'i holl lwybrau hi ydynt heddwch.

18 Pren bywyd yw hi i'r neb a ymaflo ynddi: a gwyn ei fyd a ddalio ei afael ynddi hi.

19 Yr ARGLWYDD trwy ddoethineb a seiliodd y ddaear; trwy ddeall y sicrhâodd esfe y nefoedd.

20 Trwy ei wybodaeth ef yr holltodd y dyfuderau, ac y defnyna yr wybrennau wliith.

21 ¶ Fy mab, na ollwng hwynt allan o'th olwg: cadw ddoethineb a phwyll.

22 Yna y byddant yn fywyd i'th enaid, ac yn ras i'th wddf.

23 Yna y cei rodio dy ffordd yn ddiöfal, a'th droed ni thrangwydda.

24 Pan orweddych, nid ofni; ti a orweddi, a'th gwsg fydd melus.

25 Nac ofna rhag braw disymmwth, na rhag dinystr yr annuwiol pan ddolo.

26 Canys yr ARGLWYDD a fydd dy hyder di, ac a geidw dy droed rhag ei ddal.

27 ¶ Na attal ddaioni oddi wrth y rhai y perthyn iddynt, pan fyddo ar dy law ei wneuthur.

28 Na ddywed wrth dy gymmydog, Cerdda ymaith, a thyred amser arall, ac y fory mi a roddaf; a chennyt beth yn awr.

29 Na feddwl ddrwg yn erbyn dy gymmydog, ac yntau yn trigo yn ddiöfal yn dy ymyl.

30 ¶ Nac ymryson â neb heb achos, os esfe ni wnaeth ddrwg i ti.

31 ¶ Na chenfigenna wrth wr traws, ac na ddewis yr un o'i ffyrdd ef.

32 Canys ffaidd gan yr ARGLWYDD y cyndyn: ond gyd â'r rhai uniawn y mae ei gyfrinach ef.

33 ¶ Melldith yr ARGLWYDD sydd yn nhÿ yr annuwiol: ond esfe a fendithia drigfa y cyfiawn.

34 ¶ Diau esfe a watwar y gwatwarus: ond ei ras a rydd esfe i'r gostyngedig.

35 Y doethion a etifeddant anrhydedd, a gwarth fydd dyrchafiad ffyliaid.

PEN. IV.

1 *Solomon, er mwyn dysgu usudd-dod i eraill, 3 yn dangos pa athrwiaeth a gafodd esfe gan ei rieni, 5 i geisio doethineb, 14 ac i ochi*

llwybrau yr annuwiol. 20 Y mae yn annog i fydd, 23 ac i sancteiddrwydd.

GWRANDEWCH, blant, addysg tad, ac erglywch i ddysgu deall.

2 Canys yr ydwyf fi yn rhoddi i chwi addysg dda: na wrthodwch fy ughyfraith.

3 Canys yr oeddwn yn fab i'm tad, yn dyner ac yn anwyl y'ngolwg fy mam.

4 Efe a'm dysgai, ac a ddywedai wrthyf, Dalied dy galon fy ngeiriau: cadw fy ngorchymymion, a bydd fyw.

5 Cais ddoethineb, cais ddeall: na âd dros gof, ac na wyra oddi wrth eiriau fy ngenau.

6 Nac ymâd â hi, a hi a'th geidw: câr hi, a hi a'th wared di.

7 Pennaf peth yw doethineb: cais ddoethineb; ac â'th holl gyfoeth cais ddeall.

8 Dyrchafa di hi, a hithau a'th ddyrchafa di: hi a'th ddwg di i anrhydedd, os cofleidi hi.

9 Hi a rydd ychwaneg o ras i'th ben di: iê, hi a rydd i ti goron gogoniant.

10 Gwrando, fy mab, a derbyn fy ngeiriau; a blynyddoedd dy fywyd a amlhéir.

11 Yr ydwyf yn dy ddysgu yn ffordd doethineb; ac yn dy dywys yn llwybrau uniondeb.

12 Pan rodiech, dy gerddediad ni bydd cyfyng; a phan redech, ni thramgyddi.

13 Ymafael mewn addysg, ac na ollwng hi: cadw hi; canys dy fywyd di yw hi.

14 ¶ Na ddos i lwybr yr annuwiolion, ac na rodia ar hyd ffordd y drygionus.

15 Gochel hi, na ddos ar hyd-ddi; cilia oddi wrthi hi, a dos heibio.

16 Canys ni chysgant nes gwneuthur drwg; a'u cwsg a gollant, nes iddynt gwympo *rhyw ddyd*.

17 Canys y maent yn bwytta bara annuwioldeb, ac yn yfed gwin trais.

18 Ond llwybr y cyfiawn *sydd* fel y goleuni, yr hwn a lewyrcha i'wyfhyd ganol dydd.

19 *Eithr* ffordd y drygionus *sydd* fel y tywyllwch: ni wyddant wrth ba beth y tramgwyddant.

20 ¶ Fy mab, gwrando ar fy ngeiriau: gogwydda dy glust at fy ymardroddion.

21 Na âd iddynt fyned ymaith o'th olwg: cadw hwynt y'nghanol dy galon.

22 Canys bywyd *ydynt* i'r neb a'u caffont, ac iechyd i'w holl gnawd.

23 ¶ Cadw dy galon yn dra di-esgeulus; canys allan o honi y mae bywyd yn dyfod.

24 Bwrw oddi wrthyt enau taogaid, a gwefusau trofâs ym mhell oddi wrthyt.

25 Edryched dy lygaid yn uniawn; ac edryched dy amrantau yn uniawn o'th fraen.

26 Ystyria lwybr dy draed: a threfner dy holl ffyrdd yn uniawn.

27 Na thro ar y llaw ddehau nac ar y llaw aswy; symmud dy droed oddi wrth ddrygionu.

PEN. V.

1 *Solomon yn annog i geisio doethineb: 3 yn dangos ysgelder putteindra ac anllywodraeth: yn annog i foddlonrwydd, haelioni, a diweirdeb. 22 Bod eu pechodau eu hun yn goddiwos yr annuwiol.*

FY mab, gwrando ar fy noethineb, a gostwng dy glust at fy neall:

2 Fel y gellych ystyried pwyll, a'th wefusau gadw gwybodaeth.

3 ¶ Canys gwefusau y ddiethr a ddirant *fel* y dil mêl, a'i genau *sydd* llyfnach nag olew:

4 Ond ei diwedd hi a fydd chwerw fel y wermod, yn llym fel cleddyf dauñniog.

5 Ei thraed hi a ddisgynant i angau; a'i cherddediad a sang uffern.

6 Rhag i ti ystyrio ffordd bywyd, y symmud ei chamrau hi, heb wybod i ti.

7 Yr awr hon gan hynny, O blant, gwrandewch arnaf fi, ac nac ymadêweh â geiriau fy ngenau.

8 Cadw dy ffordd ym mhell oddi wrthi hi, ac na nesâ at ddrws ei thy hi:

9 Rhag i ti roddi dy harddwch i craill, a'th flynyddoedd i'r creulawn:

10 Rhag llenwi yr estron â'th gyfoeth di, ac i'th lafur *fod* yn nhŷ y ddiethr,

11 Ac o'r diwedd i ti ochain, wedi i'th gnawd a'th gorph gurio,

12 A dywedyd, Pa fodd y casêais i addysg! *pa fodd* y dirmygodd fy nghalon gerydd!

13 Ac na wrandewais ar lais fy athrawon, ac na ostyngais fy nghlust i'm dysgawdwy'r!

14 Bûm o fewn ychydig at bob drwg, y'nghanol y gynnulleidfa a'r dyrfa.

15 ¶ Yf ddwfr o'th bydedw dy hun, a ffrydiau allan o'th ffynnon dy hun.

16 Tardded dy ffynhonnau allan, a'th ffrydiau dwfr yn yr heolydd.

17 Byddant yn eiddot ti dy hun yn unig, ac nid yn eiddo dieithriaid gyd â thi.

18 Bydded dy ffynnon yn fendigedig: ac ymlawenhâ gyd â gwraig dy ieuengctid.

19 *Bydded fel* ewig gariadus, ac fel iyrches hawddgar: gâd i'w bronnau hi dy lenwi bob amser, ac ymfoddlona yn ei chariad hi yn wastadol.

20 A phaham, fy mab, yr ymddig-rifi yn y wraig ddieithr, ac y cofleidi fynwes yr hon nid yw eiddot ti?

21 Canys ffyrdd dyn *sydd* y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac y mae efe yn dal ar ei holl lwybrau ef.

22 ¶ Ei anwreidd ei hun a ddeil yr annuwiol, ac efe a ddêlir â rhaffau ei bechod ei hun.

23 Efe a fydd farw o eisieu addysg; a rhag maint ei ffolineb yr â ar gyf-eiliorn.

PEN. VI.

1 *Yn erbyn mechniaeth, 6 a seguryd, 12 ac ysgelerder. 16 Saith beth cês gan Ddau. 20 Bendithion ufudd-dod. 25 Drygioni putteindra.*

FY mab, os mechniaist dros dy gymmydog, ac os tarewaist dy law yn llaw y dieithr,

2 Ti a faglwyd â geiriau dy enau, ti a ddaliwyd â geiriau dy enau.

3 Gwna hyn yr awr hon, fy mab, a gwared dy hun, gan i ti syrthio i law dy gymmydog; cerdda, ac ymostwng iddo, ac ymbil â'th gymmydog.

4 Na ddyro gwsg i'th lygaid, na lûu i'th amrantau.

5 Gwared dy hun fel yr iwrch o

law yr *heliwr*, ac fel aderyn o law yr adarwr.

6 ¶ Cerdda at y morgrugyn, tydi ddiogyn; edrych ar ei ffyrdd ef, a bydd ddoeth:

7 Nid oes ganddo neb i'w arwain, i'w lywodraethu, nac i'w feistrolî;

8 *Ac er hynny* y mae efe yn parot-tôî ei fwyd yr hâf, *ac* yn casglu ei lun-iaeth y cynhauaf.

9 Pa hyd, ddiogyn, y gorweddi? pa bryd y cyfodi o'th gwsg?

10 Etto ychydig gyysgu, ychydig hep-ian, ychydig blethu dwylaw i gyysgu.

11 Felly y daw tlodi arnat fel ym-deithydd, a'th anghen fel gwr arfog.

12 ¶ Dyn i'r fall, a gwr anwir, a rodia â genau cyndyn.

13 Efe a amneidia â'i lygaid, efe a lefara â'i draed, efe a ddysg â'i fysedd.

14 *Y mae* pob rhyw gyndynrwydd yn ei galon; y mae yn dychymmyg drygioni bob amser, yn peri cynhen-
nau.

15 Am hynny ei ddinistr a ddaw arno yn ddisymmwth: yn ddisym-
mwth y dryllir ef, fel na byddo medd-
yginiath.

16 ¶ Y chwe *pheth* hyn sydd gâs gan yr ARGLWYDD: iê, saith *beth sydd* ffaidd ganddo ef:

17 Llygaid beilchion, tafod cel-
wyddog, a'r dwylaw a dywalltant waed gwirion,

18 Y galon a ddychymmygo fedd-
yliau drwg, traed yn rhedeg yn fuan i ddrygioni,

19 Tyst celwyddog yn dywedyd celwydd, a'r neb a gyfodo gynneu rhwng brodyr.

20 ¶ Fy mab, cadw orchymyn dy dad, ac nag ymado â chyfraith dy fam.

21 Rhwym hwynt ar dy galon yn wastadol; cwlwm hwynt am dy wddf.

22 Pan rodiech, hi a'th gyfar-
wydda; pan orweddych, hi a'th wyl-
ia; pan ddeffröych, hi a gydymddi-
ddan â thi.

23 Canys canwyll *yw* y gorchy-
myn; a goleuni *yw* y gyfraith; a sffordd i fywyd *yw* ceryddon addysg:

24 I'th gadw rhag y fenyw ddrwg, a rhag gweniaith tafod y ddieithr.

25 Na chwennych ei phryd hi yn

dy galon; ac na âd iddi dy ddal â'i hamrantau.

26 Oblegid y fenyw butteinig *y daw dyn* i dammaid o fara; a gwraig gwr *arall* a hela yr enaid gwerthfawr.

27 A ddichon gwr ddwyn tân yn ei fynwes, heb losgi ei ddillad?

28 A ddichon gwr rodio ar hyd marwor, ac heb losgi ei draed?

29 Felly, pwy bynnag a êl at wraig ei gymmydog; y neb a gyffyrddo â hi, ni bydd glân.

30 Ni ddirmyga *neb* leidr a ladrattâo i ddiwallu ei enaid, pan fyddo arno newyn:

31 Ond os dèlir ef, efe a dâl yn saith ddyblyg; efe a rydd cymmaint oll ag a feddo yn ei dÿ.

32 *Ond* y neb a wnel odineb â benyw, sydd heb synwyr; y neb a'i gwnel, a ddifetha ei enaid ei hun.

33 Archoll a gwarth a gaiff efe; a'i gywilydd ni ddilêir.

34 Canys cynddaredd *yw* eiddigedd gwr; am hynny nid erbyd efe yn nydd dial.

35 Ni bydd ganddo bris ar ddim iawn; ac ni foddlonir ef, er rhoi rhoddion lawer.

PEN. VII.

1 *Solomon yn cyngkori bod mewn pur a chariadus gyfeillach â ddoethineb. 6 Wrth a welai efe ei hun, yn dangos, 10 cyfrwydra puttain, 22 ac enbyd wiriondeb yr ieuangc nryfus: 24 yn cyngkori gochelyd y cyfryw annuw-ioddeb.*

FY mab, cadw fy ngeiriau, a chuddia fy ngorchymynion gyd â thi.

2 Cadw fy ngorchymynion, a bydd fyw; a'm cyfraith fel canwyll dy lygad.

3 Rhwym hwynt am dy fysedd, ysgrifena hwynt ar lech dy galon.

4 Dywed wrth ddoethineb, Fy chwaer *wyt* ti; a galw ddeall yn gares:

5 Fel y'th gadwont oddi wrth y wraig ddiêithr, a rhag y fenyw â'r ymadrodd gwenhieithus.

6 ¶ Canys a mi yn ffenestr fy nhÿ, mi a edrychais trwy fy nellt;

7 A mi a welais ym mysy y ffyliaid, iê, mi a ganfum ym mhlith yr ieuengctid, ddyng ieuangc heb ddeall ganddo,

8 Yn myned ar hyd yr heol ger llaw ei chongl hi; ac efe a âi ar hyd y ffordd i'w thÿ hi,

9 Yn y cyfnos gyd â'r hwyr, pan oedd hi yn nos du ac yn dywyll:

10 Ac wele fenyw yn cyfarfod âg ef, a chanddi ymddygiad puttain, ac â chalon ddichellgar.

11 (Siaradus ac anufudd *yw* hi; ei thraed nid arhōant yn ei thÿ:

12 Weithiau yn y drws, weithiau yn yr heolydd, ac yn cynllwyn ym mhob congll)

13 Hi a ymafaelodd ynddo, ac a'i cusanodd, ac âg wyneb digywilydd hi a ddywedodd wrtho,

14 *Yr oedd* arnaf fi aberthau hêdd; heddyw y cywiraes fy adduned:

15 Ac am hynny y daethum allan i gyfarfod â thi, i chwilio am dy wyneb; a chefais afael arnat.

16 Mi a drwsiais fy ngwely â llenni, ac â cherfiadau a llieniau yr Aipt.

17 Mi a fwg-derthais fy ngwely â myrr, aloes, a synamon.

18 Tyred, moes i ni ymlenwi o garu hyd y bore; ymhyfrydwn â chariad.

19 Canys nid *yw* y gwr gartref; efe a aeth i ffordd bell:

20 Efe a gymmerth godaid o arian yn ei law; efe a ddaw adref ar y dydd ammodol.

21 Hi a'i troes ef â'i haml eiriau tég, ac â gweniaith ei gwefusau hi a'i cymhellodd ef.

22 Efe a'i canlynodd hi ar frys, fel yr ych yn myned i'r lladdfa, neu fel ynyd yn myned i'r cyffion i'w gospi:

23 Hyd oni ddryllio y saeth ei afu ef; fel yr aderyn yn prysuro i'r fagl, heb wybod *ei bod* yn erbyn ei einioes ef.

24 ¶ Yn awr gan hynny, *fy* meibion, gwrandewch arnaf fi, acystyriwch eiriau fy ngenau.

25 Na thuadded dy galon at ei ffyrdd hi, na chyfeiliorna ar hyd ei llwybrau hi.

26 Canys llawer a gwypodd hi yn archolledig; iê, *gwyr* grymmus lawer a laddodd hi.

27 Ffordd i uffern *yw* ei thŷ hi, yn disgyn i ystafelloedd angau.

PEN. VIII.

1 *Enwoced 6 ac eglured yw doethineb. 10 Godidowgrwydd, 12 naturiaeth, 15 gallu, 18 cyfoeth, 22 a thragyryddoldeb doethineb. 32 Bod doethineb yn ddymunol, o achos y deddyddwch y mae yn ei ddwyn.*

ONID *yw* doethineb yn gweiddi? a deall yn llefain?

2 Ym mhen lleoedd uchel, ger llaw y ffordd, lle mae llwybrau lawer, y mae hi yn sefyll.

3 Ger llaw y pyrth, ym mhen y dref, yn ymyl y drysau, *y mae* hi yn llefain:

4 Arnoch chwi, wŷr, yr wyf fi yn galw; ac at feibion dynion y mae fy llais.

5 Ha ynfydion, deallwch gyfrwysder; a chwi wŷr anghall, byddwch o galon ddeallus.

6 Gwrandewch: canys myfi a draethaf i chwi bethau ardderchog; ac a agoraf fy ngwefusau ar bethau uniawn.

7 Canys fy ngenau a draetha wirionedd; a ffaidd gan fy ngwefusau ddrygioni.

8 Holl eiriau fy ngenau *ydylt* gyf-iawn; nid oes ynddynt na gwyrni na thrawsedd.

9 *Y maent* hwy oll yn amlwg i'r neb a ddeallo, ac yn uniawn i'r rhai a gafodd wybodaeth.

10 Derbyniwch fy addysg, ac nid arian; a gwybodaeth o flaen aur etholedig.

11 Canys gwell *yw* doethineb nâ gemmau: nid oes dim dymunol cyffelyb iddi.

12 Myfi doethineb wyf yn trigo gyd â challineb: yr ydwyf yn cael allan wybodaeth cynghor.

13 Osfi yr ARGLWYDD *yw* casâu drygioni: balchder, ac uchder, a ffordd ddrygionus, a'r genau traws, sydd gâs gennyf fi.

14 Mi biau gynghor; a gwir ddoethineb: deall *ydwyf* fi; mi biau nerth.

15 Trwof fi y teyrnasa brenhin-oedd, ac y barna y pennaethiaid gyf-iawnder.

16 Trwof fi y rheola tywysogion a

phendefigion, *sef* holl farnwyr y ddaear.

17 Y sawl a'm carant i, a garaf finnau; a'r sawl a'm ceisiant yn fore, a'm cânt.

18 Gyd â myfi *y mae* cyfoeth, ac anrhydedd, golud parhâus, a chyf-iawnder.

19 Gwell *yw* fy ffrwyth i nag aur, ië, nag aur coeth; a'm cynnyrch *sydd well* na'r arian detholedig.

20 Ar hyd ffordd cyfiawnder yr arweiniaf, ar hyd canol llwybrau barn:

21 I beri i'r rhai a'm carant etifeddu sylwedd: a mi a lanwaf eu trysorau.

22 Yr ARGLWYDD a'm meddian-nodd i yn nechreuad ei ffordd, cyn ei weithredoedd erioed.

23 Er tragwyddoldeb y'm heneiniwyd, er y dechreuad, cyn bod y ddaear.

24 Pryd nad *oedd* dyfnder y'm cenhedlwyd, cyn *bod* ffynhonnau yn llawn o ddyfroedd.

25 Cyn sylfaenu y mynyddoedd, o flaen y bryniau, y'm cenhedlwyd:

26 Cyn gwneuthur o hono ef y ddaear, na'r meusydd, nac uchder llwch y byd.

27 Pan barottôdd efe y nefoedd, *yr oeddwn* i yno: pan osododd efe gylch ar wyneb y dyfnder:

28 Pan gadarnhâodd efe y cymylau uwch ben: a phan nerthodd efe ffynhonnau y dyfnder:

29 Pan roddes efe ei ddeddf i'r môr, ac i'r dyfroedd, na thorrent ei orchymyn ef: pan osododd efe sylfeini y ddaear:

30 Yna yr oeddwn i gyd âg ef *megis* un wedi ei feithrin *gyd âg ef*: ac yr oeddwn yn hyfrydwch *iddo* beunydd, yn ymlawenhâu ger ei fron ef bob amser;

31 Ac yn llawenychu y'nghyfaneddle ei ddaear ef; a'm hyfrydwch *oedd* gyd â meibion dynion.

32 Yr awrhon gan hynny, O feibion, gwrandewch arnaf; canys gwyn eu byd a gadwant fy ffridd i.

33 Gwrandewch addysg, a byddwch ddoethion; nac ymwrthodwch â hi.

34 Gwyn ei fyd y dyn a wrandawo arnaf, ac a wyllo yn ddyfal beunydd wrth fy nrysau, gan warchod wrth byst fy mhyrth i.

35 Canys y neb a'm caffo i, a gaiff fywyd, ac a feddianna ewylls da gan yr ARGLWYDD.

36 Ond y neb a becho yn fy erbyn, a wna gam â'i enaid ei hun: fy holl gaseion a garant angau.

PEN. IX.

1 *Addysg 4 ac athræwiaeth doethineb.* 13 *Arfer 16 ac amryfusedd ynfydrwydd.*

DOETHINEB a adeiladodd ei thŷ, hi a naddodd ei saith golofn.

2 Hi a laddodd ei hanifeiliaid; hi a gymmysgodd ei gwin, ac a huliodd ei bwrdd.

3 Hi a yrrodd ei llaw-forwynion: y mae yn llefain oddi ar fannau uchel y ddinas:

4 Pwy bynnag *sydd* annichellgar, tröed i mewn yma: *ac* wrth yr annoeth y mae hi yn dywedyd,

5 Deuwch o'r gwin a byyttêwch o'm bara, ac yfwch o'r gwin a gymmysgais.

6 Ymadêwch â'r rhai ffol, a byddwch fyw; a cherddwch yn ffordd deall.

7 Yr hwn a geryddo watwarwr, a gaiff waradwydd iddo ei hun: a'r hwn a feio ar y drygionus, a gaiff anaf.

8 Na cherydda watwarwr, rhag iddo dy gasâu: cerydda y doeth, ac efe a'th gâr di.

9 Dyro *addysg* i'r doeth, ac efe fydd doethach: dysg y cyfiawn, ac efe a chwanea ei ddsgeidiaeth.

10 Dechreuad doethineb *yw* ofn yr ARGLWYDD: a gwybodaeth y sanctaid *yw* deall.

11 Canys trwof fi yr amlhêir dy ddyddiau, ac y chwanegir blynyddoedd dy einioes.

12 Os doeth fyddi, doeth fyddi i ti dy hun: ond os gwatwarwr fyddi, tydi dy hun a'i dygi.

13 ¶ Gwraig ffol a *fydd* siaradus; anghall *yw*, ac ni wŷr ddim:

14 Canys hi a eistedd ar ddrws ei thŷ, ar faingc, yn y lleoedd uchel yn y ddinas,

15 I alw ar y neb a fyddo yn myn-

ed heibio, y rhai sydd yn cerdded eu ffyrdd yn uniawn:

16 Pwy bynnag *sydd* ehud, tröed yma: a phwy bynnag sydd ddisynwyr, a hi a ddywed wrtho,

17 Dyfroedd lladrad sydd felus, a bara cudd sydd beraidd.

18 Ond ni wŷr efe mai meirw *yto* y rhai *sydd* yno; a bod ei gwahoddyr hi yn nyfnder uffern.

PEN. X.

O'r bennod yma hyd y bummed ar hugain, y mae amryw addysg ynglych rhinweddau da, a'u gwrthwyneb feiau.

DIARHEBION Solomon. Mab doeth a wna dad llawen, a mab fiol a dristâ ei fam.

2 Ni thyccia trysorau drygioni: ond cyfiawnder a wared rhag angau.

3 Ni edy yr ARGLWYDD i enaid y cyfiawn newynu: ond efe a chwâl ymaith gyfoeth y drygionus.

4 Y neb a weithio â llaw dwyllodrus, fydd tlawd: ond llaw y diwyd a gyfoethoga.

5 Mab synhwyrol *yw* yr hwn a gasgl amser hâf: ond mab gwaradwyddus *yw* yr hwn a gwsg amser cynhauf.

6 Bendithion *fydd* ar ben y cyfiawn: ond trawsedd a gau ar enau y drygionus.

7 Cofadwriaeth y cyfiawn *sydd* fendigedig: ond enw y drygionus a bydra.

8 Y galon ddoeth a dderbyn orchymynion: ond y ffol ei wesusau a gwymp.

9 Y neb a rodio yn uniawn, a rodia yn ddiogel: ond y neb a gam-dry ei ffyrdd, a fydd hynod.

10 Y neb a amneidio â'i lygaid, a bair flinder: a'r ffol ei wesusau a gwymp.

11 Ffynnon bywyd *yw* genau y cyfiawn: ond trawsedd a gau ar enau y drygionus.

12 Casineb a gyfyd gynhennau: ond cariad a guddia bob camwedd.

13 Y'ngwesusau y synhwyrol y ceir doethineb: ond gwialen a *weddai* i gefn yr anghall.

14 Y doethion a ystorian wybod-

aeth: ond dinystr *sydd* gyfagos i enau y ffol.

15 Cyfoeth y cyfoethog *yw* dinas ei gadernid ef: ond dinystr y tlodion *yw* eu tlodi.

16 Gwaith y cyfiawn a *dynn* at fywyd: ond ffrwyth y drygionus tu ag at bechod.

17 *Ar* y ffordd i fywyd *y mae* y neb a gadwo addysg: ond y neb a wrthodo gerydd, *sydd* yn cyfeiliorni.

18 A guddio gâs *â* gwefusau celwyddog, a'r neb a ddywed enllib, *sydd* ffol.

19 Yn amler geiriau ni bydd pall ar bechod: ond y neb a attalio ei wefusau *sydd* synhwyrol.

20 Tafod y cyfiawn *sydd fel* arian detholedig: calon y drygionus ni thâl ond ychydig.

21 Gwefusau y cyfiawn a borthant lawer: ond y ffyliaid, o ddiffyg synwyr, a fyddant feirw.

22 Bendith yr *ARGLWYDD* a gyfoethoga; ac ni ddwg flinder gyd â hi.

23 Hyfryd gan ffol wneuthur drwg: a chan wr synhwyrol *y mae* doethineb.

24 Y peth a ofno y drygionus, a ddaw iddo: ond y peth a ddeisyfo y rhai cyfiawn, *Duw* a'i rhydd.

25 Fely mae y corwynt yn myned heibio, felly ni *bydd* y drygionus *mwy*: ond y cyfiawn *sydd* sylfaen a bery byth.

26 Megis finegr i'r dannedd, a mwg i'r llygaid, felly *y bydd* y diog i'r neb a'i gyrrant.

27 Ofn yr *ARGLWYDD* a estyn ddyddiau: ond blynyddoedd y drygionus a fyrrhêr.

28 Gobaith y cyfiawn *fydd* llawenydd: ond gobaith y drygionus a dderfydd am dano.

29 Ffordd yr *ARGLWYDD sydd* gadernid i'r perffaith: ond dinystr *fydd* i'r rhai a wnant anwiredd.

30 Y cyfiawn nid ysgog byth: ond y drygionus ni phreswylant y ddaear.

31 Genau y cyfiawn a ddwg allan ddoethineb: a'r tafod cyndyn a dorri ymaith.

32 Gwefusau y cyfiawn a wyddant beth *sydd* gymmeradwy; ond genau y drygionus a *lesura* drawsedd.

PEN. XI.

CLORIANNAU anghywir *sydd* ffaidd gan yr *ARGLWYDD*: ond carreg uniawn *sydd* foddolawn ganddo ef.

2 *Pan* ddél balchder, fe ddaw gwarth: ond gyd â'r gostyngedig *y mae* doethineb.

3 Perffieithrwydd yr uniawn a'u tywys hwynt: ond trawsedd yr anffyddloniaid a'u difetha hwynt.

4 Ni thycia cyfoeth yn nydd digofaint: ond cyfiawnder a wared rhag angau.

5 Cyfiawnder y perffaith a'i hyfforddia ef: ond o achos ei ddrygioni y syrth y drygionus.

6 Cyfiawnder y cyfiawn a'u gwared hwynt: ond troseddwy'r ddélir yn eu drygioni.

7 *Pan* fyddo marw dyn drygionus, fe a ddarfu am ei obaith *ef*: a gobaith y traws a gyfrgollir.

8 Y cyfiawn a waredir o gyfyngder, a'r drygionus a ddaw yn ei le ef.

9 Rhagrithiwr â'i enau a lygra ei gymmydog: ond y cyfiawn a waredir trwy wybodaeth.

10 Yr holl ddinas a ymlawenhâ o herwydd llwyddiant y cyfiawn: a phan gyfrgoller y drygionus, *y bydd* gorfol-
edd.

11 Trwy fendith y cyfiawn y dyrchefir y ddinas: ond trwy enau y drygionus y dinystrir hi.

12 Y neb *sydd* ddisynwyr a ddiystyra ei gymmydog; ond y synhwyrol a daw â sôn.

13 Yr hwn a rodia yn athrodwr, a ddatguddia gyfrinach: ond y ffyddlawn ei galon a gela y peth.

14 Lle ni *byddo* cynghor, y bobl a syrthiant: ond lle y *byddo* llawer o gynghorwyr, *y bydd* diogelwch.

15 Blinder mawr a gaiff y neb a fachnïo dros ddiethr-ddyn: ond y neb a gasâo fachnïaeth, *fydd* diogel.

16 Fwraig rasol a gaiff anrhydedd; a'r galluog a gânt gyfoeth.

17 Gwr trugarog *sydd* dda wrth ei enaid ei hun: ond y creulawn a flina ei gnawd ei hun.

18 Y drygionus a wna waith twyll-

odrus : ond i'r neb a hauo gyfiawnder, y bydd gwobr sicr.

19 Fel yr arwain cyfiawnder i fywyd : felly dilyn drygioni a *dyrcys* i angau.

20 Ffiaidd gan yr ARGLWYDD y neb sydd gyndyn eu calonnau : eithr hoff ganddo ef y rhai sydd berffaith yn eu ffyrdd.

21 Er maint fyddo cymymorth, y drygionus ni bydd dieuog : ond had y cyfiawn a waredir.

22 Fel modrwy aur yn nhrwyn hwch, yw benyw lân heb synwyr.

23 Deisyfiad y cyfiawn sydd ar ddaioni yn unig : ond gobai'th y drygionus sydd ddipter.

24 Rhyw un a wasgar ei ddâ, ac efe a chwane'gir iddo : a rhyw un arall a arbed mwy nag a weddai, ac a syrth i dlodi.

25 Yr enaid hael a frasêir : a'r neb a ddyfrhâo, a ddyfrhêir yntau hefyd.

26 Y neb a attalio ei yd, y bobl a'i mellidithia : ond bendith a fydd ar ben y neb a'i gwertho.

27 Y neb a ddyfal geisio ddaioni, a ynnill ewyllys da : ond y neb a geisio ddrwg, iddo ei hun y daw.

28 Y neb a roddo ei ôglud ar ei gyfoeth, a syrth : ond y cyfiawn a floadant megis cangen.

29 Y neb a flino ei dŷ ei hun, a berchennoga y gwynt : a'r ffol a fydd gwas i'r syuhwyrlo ei galon.

30 Ffrwyth y cyfiawn sydd megis pren y bywyd : a'r neb a ynnillo eneidiau, sydd ddoeth.

31 Wele, telir i'r cyfiawn ar y ddaear : pa faint mwy i'r drygionus a'r pechadur ?

PEN. XII.

Y NEB a garo addysg, a gâr wybodaeth : ond y neb a gasâo gerydd, anifeilaidd yw.

2 Gwr da a gaiff ffafr gan yr ARGLWYDD : ond gwr o ddichellion drwg a ddamnia efe.

3 Ni sicrhêir dyn trwy ddrygioni : ond gwraidd y cyfiawn nid ysgoga.

4 Gwraig rymmus sydd goron i'w gwr : ond y waradwyddus sydd megis pydrni yn ei esgyrn ef.

5 Meddyliau y cyfiawn sydd uniawn : a chynghorion y drygionus sydd dwyll-odrus.

6 Geiriau y drygionus yw cynllwyn am waed : ond genau yr uniawn a'u gwared hwynt.

7 Difethir y drygionus, fel na byddont hwy : ond tŷ y cyfiawn a saif.

8 Yn ol ei ddeall y canmolir gwr : ond gwr cyndyn ei galon a ddiystyrir.

9 Gwell yw yr hwn a'i cydnabyddo ei hun yn wael, ac sydd was iddo ei hun, na'r hwn a'i hanrhydeddo ei hun, ac sydd arno eisieu bara.

10 Y cyfiawn a fydd ofalus am fywyd ei anifail : ond tosturi y drygionus sydd greulawn.

11 Y neb a lafurio ei dir, a ddigonir o fara : ond y neb a ganlyno ofer-wyr, disynwyr yw.

12 Y drygionus sydd yn deisyf rhwyd y drygionus : ond gwreiddyn y cyfiawn a rydd ffrwyth.

13 Trwy drosedd ei wesusau y meglir y drygionus : ond y cyfiawn a ddaw allan o gyfyngder.

14 Trwy ffrwyth ei enau y digonir gwr â daioni ; a thaledigaeth dwylaw dyn a dêlir iddo.

15 Ffordd yr ynfyd sydd uniawn yn ei olwg ei hun : ond y neb a wrandawo ar gynghor sydd gall.

16 Mewn un dydd y gwybyddir digter yr ynfyd : ond y call a guddia gywilydd.

17 Y neb a ddywedo y gwir, a ddengys gyfiawnder : ond gau dyst a draetha dwyll.

18 Rhyw ddyn a ddywed eiriau fel brath cleddyf : ond tafod y doethion sydd feddyginiaeth.

19 Gwefus gwirionedd a saif byth : ond tafod celwyddog ni saif funud awr.

20 Dichell sydd y'nghalon y rhai a ddychymygant ddrwg : ond i gynghorwyr heddwch y bydd llawenydd.

21 Ni ddigwydd i'r cyfiawn ddim blinder : ond y drygionus a lenwir â drwg.

22 Ffiaidd gan yr ARGLWYDD wesusau celwyddog : ond y rhai a wnant yn ffyddlawn, a ryngant fodd iddo ef.

23 Gwr pwyllog a gela wybodaeth :

ond calon ffyliaid a gyhoedda ffolineb.

24 Llaw y diesgeulus a deyrnasa: a llaw y twyllodrus a fydd dan deyrnged.

25 Gofid y'nghalon gwr a bair iddi grymmu: ond gair da a'i llawenhâ hi.

26 Y cyfiawn a ragora ar ei gymnydog: ond ffordd y rhai drygionus a'u twylla hwynt.

27 Ni rostia y twyllodrus ei helwriaeth: ond golud y dyn diesgeulus sydd werthfawr.

28 Yn ffordd cyfiawnder y mae bywyd; ac yn ei llwybrau hi nid oes marwolaeth.

PEN. XIII.

MAB doeth a wrendy ar athrawiaeth ei dad: ond gwatwarwr ni wrendy ar gerydd.

2 Gwr a fwynhâ ddaioni o ffrwyth ei enau: ac enaid yr anghyfiawn a fwynhâ drawsedd.

3 Y neb a geidw ei enau, a geidw ei einioes: ond y neb a ledw ei wesusau, a ddinystir.]

4 Enaid y diog a ddeisyf, ac ni chuiſſ ddiin: ond enaid y diwyd a wneir yn fras.

5 Câs gan y cyfiawn gelwydd: ond y drygionus sydd ffiائد, ac a ddaw i gywilydd.

6 Cyfiawnder a geidw y perffaith yn ei ffordd: ond annuwioldeb a ddymchwel y pechadur.

7 Rhyw un a ymfrostia ei fod yn gyfoethog, ac heb ddim ganddo: ac arall ei fod yn dlawd, a chyfoeth lawer iddo.

8 Iawn am einioes gwr yw ei ddâ: ond y tlawd ni chlyw gerydd.

9 Goleuni y cyfiawn a lawenhâ: ond canwyll y drygionus a ddiffoddir.

10 Trwy falchedd yn unig y cyffry cynnen: ond gyd â'r pwylllog y mae doethineb.

11 Golud a gasgler trwy oferedd, a leihêir; ond y neb a gasglo â'i law a chwanea.

12 Gobaith a oeder a wanhâ y galon: ond pren y bywyd yw deisyfiad, pan ddêl i ben.

13 Yr hwn a ddirmygo y gair, a

ddifethir: ond yr hwn sydd yn ofni y gorchymyn, a obrwyir.

14 Cyfraith y doeth sydd ffynnon bywyd, i gilio oddi wrth faglau angau.

15 Deall da a ddyry ras: ond ffordd troseddwy'r sydd galed.

16 Pob call a wna bethau trwy wybodaeth: ond yr ynfyd a ddengys ynfydrwydd.

17 Cennad annuwiol a syrth i ddrygioni: ond cennad ffyddlawn sydd iechyd.

18 Tlodi a gwaradwydd fydd i'r hwn a wrthodo addysg: ond yr hwn a gadwo gerydd, a anrhydeddir.

19 Dymuniad wedi ei gyflawni, sydd felus gan yr enaid: ond ffiائد gan ynyfdion gilio oddi wrth ddrygioni.

20 Yr hwn a rodia gyd â doethion, fydd doeth: ond yr hwn sydd gyfaill i ynyfdion, a gystuddir.

21 Drygyd a erlyn bechaduriaid: ond daioni a dêlir i'r rhai cyfiawn.

22 Y gwr daionus a âd eufeddiaeth i feibion ei feibion: a golud y pechadur a roddwyd i gadw i'r cyfiawn.

23 Llauer o ymborth sydd yn maes y tlodion: ond y mae a ddinystir o eisieu barn.

24 Yr hwn a arbedo y wialen, sydd yn casâu ei fab: ond yr hwn a'i câr ef, a'i cerydda mewn amser.

25 Y cyfiawn a fwytty hyd oni ddigoner ei enaid: ond bol yr annuwlion fydd mewn eisieu.

PEN. XIV.

GWRAIG ddoeth a adeilada ei thŷ: ond y ffolog a'i tynn ef i lawr â'i dwylaw.

2 Yr hwn sydd yn rhodio yn ei unionder, sydd yn ofni yr ARGLWYDD; a'r hwn sydd gyndyn yn ei ffyrdd, sydd yn ei ddirmygu ef.

3 Y'ngenau y ffol y mae gwialen balchder: ond gwefusau y doethion a'u ceidw hwynt.

4 Lle nid oes ychain, glân yw y preseb: ond llauer o guwd sydd yn dyfod trwy nerth yr ych.

5 Tyst ffyddlawn ni ddywed gelwydd: ond gau dyst a draetha gelwyddau.

6 Y gwatwarwr a gais ddoethineb,

ac nis caiff: ond gwybodaeth *sydd* hawdd i'r deallus.

7 Dos ymaith oddi wrth wr ffol, pan wypech nad oes *ganddo* wefusau gwybodaeth.

8 Doethineb y call *yw* deall ei ffordd ei hun: ond ffolineb y ffyliaid *yw* twyll.

9 Y ffyliaid a ymhyfrydant mewn camwedd: ond ym mhlith y rhai uniawn *y mae* ewyllys da.

10 Y galon sydd yn gwybod chwerwder ei benaid ei hun: a'r di-eithr ni bydd gyfrannog o'i llawenydd hi.

11 Tŷ yr annuwiolion a ddinystir: ond pabell y rhai uniawn a flodeua.

12 Y mae ffordd sydd uniawn y'ngolwg dyn: ond ei diwedd hi *yw* ffyrdd angau.

13 Iê, wrth chwerthin y bydd blin ar y galon; a diwedd y llawenydd hwnnw *yw* tristwch.

14 Y gwrthnysig o galon a gaiff ddiagon o'i ffyrdd ei hun: ond y gwr daionus a *gilia* oddi wrtho ef.

15 Yr ehud a goelia bob gair: a'r call a ddeil ar ei gamrau.

16 Y doeth sydd yn ofni, ac yn cilio oddi wrth ddrygioni: ond y ffol sydd ffrom a hyderus.

17 *Gwr* digllawm a wna ffolineb: a chås *yw* y gwr dichellgar.

18 Y rhai ehud a etifeddant ffolineb: ond y rhai call a goronir â gwybodaeth.

19 Y rhai drygionus a ymostyngant ger bron y daionus: a'r annuwiol ym mhyrth y cyfiawn.

20 Y tlawd a gasêir, iê, gan ei gymmydog ei hun: ond llawer fydd yn caru y cyfoethog.

21 A ddirmygo ei gymmydog, sydd yn pechu: ond y trugarog wrth y tlawd, gwÿn ei fyd ef.

22 Onid ydyw y rhai a ddychymygant ddrwg yn cyfeiliorni? eithr trugaredd a gwirionedd *a fydd* i'r sawl a ddychymygant ddaioni.

23 Ym mhob llafur y mae elw: ond o eiriau gwefusau nid oes dim ond tlodi.

24 Coron y doethion *yw* eu cyfoeth: ond ffolineb y ffyliaid *sydd* ffolineb.

25 Tyst ffyddlawm a weryd eneidiau: ond y twyllodrus a ddywed gelwyddau.

26 Yn ofn yr ARGLWYDD *y mae* gobaith cadarn: ac i'w blant ef y bydd noddfa.

27 Ofn yr ARGLWYDD *yw* ffynnon y bywyd, i ddiangc rhag maglau angau.

28 Mewn amlder y bobl *y mae* anrhydedd y brenhin: ac o ddiffyg pobl y dinystir y tywysog.

29 Y diog i ddigofaint *sydd* yn llawn o synwyr: ond y digllawm ei yspryd a ddyrshafa ynfyrdrwydd.

30 Calon iach *yw* bywyd y cnawd: ond cenfigen a bydra yr esgyrr.

31 Y neb a orthrymma y tlawd, a gywilyddia ei greawdydd: ond y neb a drugarhâo wrth yr aughenus, a'i hanrhydedda ef.

32 Y drygionus a yrrir ymaith yn ei ddrygioni: ond y cyfiawn a obeithia pan fyddo yn marw.

33 Doethineb sydd yn gorphwys y'nghalon y call: ond yr *hyn sydd* y'nghalon ffyliaid a wybyddir.

34 Cyfiawnder a ddyrchafa genedl: ond cywilydd pobloedd *yw* pechod.

35 Ewyllys da y brenhin *sydd* ar ei was synhwyrrol: ond ei ddigofaint a fydd ar was gwaradwyddus.

PEN. XV.

ATTEB arafaidd a ddettry lid: ond gair garw a gyffry ddigofaint.

2 Tafod y synhwyrrol a draetha wybodaeth yn dda: ond genau y ffyliaid a dywallt ffolineb.

3 Ym mhob lle y mae llygaid yr ARGLWYDD, yn canfod y drygionus a'r daionus.

4 Pren y bywyd *yw* tafod iach: ond trawsedd ynddo *sydd* rwyg yn yr yspryd.

5 Dyn ffol a ddiystyra addysg ei dad: ond y neb a ddioddefo gerydd, sydd gall.

6 Yn nhŷ y cyfiawn *y bydd* mawr gyfoeth: ond am olud yr annuwiol y mae trallod.

7 Gwefusau y doethion a wasgar-

ant wybodaeth: ond calon y ffyliaid ni wna felly.

8 Aberth yr annuwiol *sydd* ffaidd gan yr ARGLWYDD: ond gweddi yr uniawn *sydd* hoff ganddo.

9 Ffordd yr annuwiol *sydd* ffaidd gan yr ARGLWYDD: ond ese a gâr y neb a ddilyn gyfiawnder.

10 Cerydd *sydd* flin gan y neb a drÿ oddi ar y ffordd: a'r neb a gasâo gerydd, a fydd marw.

11 Uffern a dinystr *sydd* ger bron yr ARGLWYDD: pa faint mwy, calonau plant dynion?

12 Ni châr y gwatwarwr mo y neb a'i ceryddo; ac nid â at y doethion.

13 Calon lawen a wna wyneb siriol: ond trwy ddolur y galon y torrir yr yspryd.

14 Calon y synhwyrol a ymgais â gwybodaeth: ond genau y ffyliaid a borthir â ffolineb.

15 Holl ddyddiau y cystuddiedig *sydd* flin: ond gwledd wastadol yw calon lawen.

16 Gwell *yw* ychydig gyd âg ofn yr ARGLWYDD, nâ thrysor mawr a thrallod gyd âg ef.

17 Gwell *yw* prÿd o ddail lle byddo cariad, nag ých pasgedig a châs gyd âg ef.

18 Gwr digllawn a gyffry gynnen: ond *gwr* hwyrfrydig i lid a dyrr ymryson.

19 Ffordd y diog *sydd* fel cae drain: ond ffordd yr uniawn *sydd* wastad.

20 Mab doeth a lawenhâ ei dad: ond dyn ffol a ddiystyra ei fam.

21 Ffolineb *sydd* hyfryd gan yr ynfyd: ond *gwr* deallus a rodia yn uniawn.

22 Ofer fydd bwriadau lle ni byddo cynghor: ac mewn amlder cynghor-wyr y sicrhêir *hwyt*.

23 Llawenydd fydd i wr o herwydd ymadrodd ei enau; ac *O* mor dda *yw* gair yn ei amser!

24 Ffordd y bywyd *sydd* fry i'r synhwyrol, i ochel uffern obry.

25 Yr ARGLWYDD a ddiwreiddia dÿ y beilchion: ond ese a sicrhâ derfyn y weddw.

26 Meddyliau yr annuwiol *sydd*

ffiaidd gan yr ARGLWYDD: ond geiriau y glân ýnt beraidd.

27 Y neb a fyddo dra-chwaanog i elw, a derfysga ei dÿ: ond y neb a gasâo roddion, fydd byw.

28 Calon y cyfiawn a fyfyria i ateb: ond genau y drygionus a dywallt allan ddrwg.

29 Pell *yw* yr ARGLWYDD oddi wrth y rhai annuwiol: ond ese a wrendy weddi y cyfiawn.

30 Llewyrch y llygaid a lawenhâ y galon: a gair da a frasa yr esgyrn.

31 Y glust a wrandawo ar gerydd y bywyd, a breswylia ym mhlith y doethion.

32 Y neb a wrthodo addysg, a ddiystyra ei enaid ei hun: ond y neb a wrandawo ar gerydd, a feddianna ddeall.

33 Addysg doethineb *yw* ofn yr ARGLWYDD; ac o flaen anrhydedd yr â gostyngyddrwydd.

PEN. XVI.

PAROTTOAD y galon mewn dyn, ac ymadrodd y tafod, oddi wrth yr ARGLWYDD *y mae*.

2 Holl ffyrdd dyn *ydunt* lân yn ei olwg ei hun: ond yr ARGLWYDD a bwysa yr ysprydion.

3 Treigla dy weithredoedd ar yr ARGLWYDD, a'th feddyliau a safant.

4 Yr ARGLWYDD a wnaeth bob *peth* er ei fwyn ei hun: a'r annuwiol hefyd erbyn y dydd drwg.

5 Ffiaidd gan yr ARGLWYDD bob dyn uchel galon: *er* maint *fyddo* ei gymmorth, ni bydd dieuog.

6 Trwy drugaredd a gwirionedd y dilêir pechod: a thrwy ofn yr ARGLWYDD *y mae* ymado oddi wrth ddrwg.

7 Pan fyddo ffyrdd *gwr* yn rhyngu bodd i'r ARGLWYDD, ese a bair i'w elynion fod yn heddychol âg ef.

8 Gwell *yw* ychydig trwy gyfiawnder, nâ chnwd mawr trwy gam.

9 Calon dyn a ddychymmyg ei ffordd: ond yr ARGLWYDD a gyfarwydda ei gerddediad ef.

10 Ymadrodd Duw *sydd* y'ngwefusau y brenhin: ni wyra ei enau ef mewn barn.

11 Pwys a chloriannau cywir, yr ARGLWYDD *a'u piau*: ei waith ef *yw* holl gerrig y gôd.

12 Ffaiidd *yw* i frenhinoedd wneuthur annuwioldeb: canys trwy gyfiawnder y cadarnhêir yr orsedd.

13 Gwefusau cyfiawn *sydd* gymmeradwy gan frenhinoedd; a'r brenhin a gâr a draetho yr uniawn.

14 Digofaint y brenhin *sydd* megis cennad angau; ond gwr doeth a'i gostega.

15 Yn siriol wynebpryd y brenhin *y mae* bywyd: a'i ewyllys da ef *sydd* megis cwmmwl gwlaw diweddar.

16 Cael doethineb, *O* mor well *yw* nag aur coeth! a chael deall, mwy dymunol *yw* nag arian.

17 Sarn y cyfiawn *yw* dychwelyd oddi wrth ddrwg: y neb a gadwo ei ffordd, a geidw ei enaid.

18 Balchder *sydd yn myned* o flaen dinystr: ac uchder yspryd o flaen cwmp.

19 Gwell *yw* bod yn ostyngedig gyd â'r gostyngedig, na rhannu yr yspail gyd â'r beilchion.

20 *A* drino fatter yn ddoeth, a gaiff ddaioni: a'r neb a ymddiriedo yn yr ARGLWYDD, *O* gwyn ei fydw hwnnw!

21 *Y* doeth ei galon a elwir yn ddeallus; a melusder y gwefusau a chwanega ddydsgeidiaeth.

22 Ffynnon y bywyd *yw* deall i'w pherchennog: ond addysg ffyliaid *yw* ffolineb.

23 Calon y doeth a reola ei enau ef yn synhwyrol, ac a chwanega addysg i'w wefusau.

24 Geiriau têtg *ydylt* megis dil mêl, yn felus i'r enaid, ac yn iachus i'r esgyrn.

25 Mae ffordd a dybir ei bod yn uniawn y'ngolwg dyn: ond ei diwedd *yw* ffyrdd marwolaeth.

26 *Y* neb a lafurio, a lafurio iddo ei hun; canys ei enau a'i gofyn ganddo.

27 Dyn i'r fall *sydd* yn cloddio drwg: ac ar ei wefusau *yr erys* fel tân poeth.

28 Dyn cyndyn a bair ymryson: a'r hustyngwr a neilldua dywysogion.

29 Gwr traws a huda ei gymmyd-og, ac a'i tywys i'r ffordd nid *yw* dda.

30 Efe a gau ei lygaid i ddychym- myg trawsedd; gan symmud ei wefusau y dwg efe ddrwg i ben.

31 Coron aurhydeddus *yw* penllwydni, os bydd mewn ffordd cyfiawnder.

32 Gwell *yw* y diog i ddigofaint, nâr cadarn; a'r neb a reola ei yspryd ei hun, nâr hwn a ynnillo ddinas.

33 *Y* coel-bren a fwrir i'r arffed: ond oddi wrth yr ARGLWYDD *y mae* ei holl lwodraethiad ef.

PEN. XVII.

GWELL *yw* tammaid sych a llonyddwch gyd âg ef, na thý yn llawn o aberthau gyd âg ymryson.

2 Gwas synhwyrol a feistrola ar fab gwaradwyddus; ac a gaiff ran o'r etiffediaeth yn mhlith y brodyr.

3 *Y* tawddlestr *sydd* i'r arian, a'r ffwrn i'r aur: ond yr hwn a brawf y calonnau *yw* yr ARGLWYDD.

4 *Y* drygionus a wrendy ar wefus anwir: a'r celwyddog a rydd glust i dafod drwg.

5 *Y* neb a watwaro y tlawd, *sydd* yn gwaradwyddo ei wneuthurwr ef: a'r neb a ymddigrifo mewn cystudd, ni bydd dieuog.

6 Coron yr henafigwyr *yw* eu hwyrion: ac anrhydedd y plant *yw* eu tatau.

7 Anweddaidd *yw* i ffol ymadrodd rhagorol; mwy o lawer i bendeig wefusau celwyddog.

8 Maen gwerthfawr *yw* anrheg y'ngolwg ei pherchennog: pa le bynnag y tro, hi a ffynna.

9 *Y* neb a guddia bechod, *sydd* yn cisio cariad: ond y neb a adnewyddfa fai, *sydd* yn neillduo tywysogion.

10 *Un* sèn a ofna y call yn fwy, nâ phe baeddid y ffol ganwaith.

11 *Y* dyn drwg *sydd* â'i fryd ar derfysg yn unig: a chennad greulawn a anfonir yn ei erbyn ef.

12 Gwell i wr gyfarfod âg arthes wedi colli ei chenawon, nag â'r ffol yn ei ffolineb.

13 *Y* neb a dalo ddrwg dros dda, nid ymedy drwg â'i dý ef.

14 Pen y gynnen *sydd* megis ped

agorid argae: am hynny gâd ymaith ymryson cyn ymyrryd arni.

15 Y neb a gyfiawnhâo y drygionus, ac a gondemnio y gwirion; fhaidd gan yr ARGLWYDD *dydynt* ill dau.

16 Paham y *bydd* gwerth yn llaw y ffol i berchennogi doethineb, ac *yntau* heb galon *ganddo*?

17 Cydymmaith a gâr bob amser: a brawd a anwyd erbyn caledi.

18 Dyn heb bwyll a dery ei law, ac a fachnia o flaen ei gyfaill.

19 Y neb sydd hoff *ganddo* ym-sennu, sydd hoff *ganddo* bechod; a'r hwn sydd yn gwneuthur ei ddrws yn uchel, sydd yn ceisio niwed.

20 Y cyndyn ei galon ni chaiff ddaioni: a'r hwn sydd drofâus yn ei dafod, a syrth i ddrwg.

21 Y neb a genhedlo un ffol, a *ymnill* iddo ei hun dristwch: ac ni bydd lawen tad yr ynsyd.

22 Calon lawen a wna lês *fel* meddyginiaeth: ond meddwl trwm a sych yr esgyrn.

23 Yr annuwiol a dderbyn rodd o'r fynwes, i gam-droi llwybrau barn.

24 Doethineb *sydd* yn wyneb y deallgar: ond llygaid y ffyliaid *sydd* y'ngyrrau y byd.

25 Mab ffol a *bair* ddigllonedd i'w dad, a chwerverder i'w fam.

26 Hefyd nid da cospi y cyfiawn, na tharo pennaethiaid, *pan fyddant* ar yr iawn.

27 Gwr synhwyrol a attal ei ymaddroddion: a gwr pwylllog sydd ymarhous ei yspryd.

28 Y ffol, tra tawo, a gyfrifir yn ddoeth; a'r neb a gauo ei wefusau, yn ddeallus.

PEN. XVIII.

Y NEILLDUOL a gais wrth ei ddeisyfiad *ei hun*, ac a ymyrra â phob peth.

2 Y ffol nid hoff *ganddo* ddeall; ond bod i'w galon ei datguddio ei hun.

3 Wrth ddyfodiad y drygionus y daw ddiystyrwch, a chyd â gogan gwaradwydd.

4 Geiriau y'ngenau gwr *sydd fel* dyfroedd dyfnion; a ffynnon doethineb *sydd* megis afon yn llifo.

5 Nid da derbyn wyneb yr annuwiol, i ddymchwelyd y cyfiawn mewn barn.

6 Gwefusau y ffol a ânt i mewn i gynnen, a'i enau a eilw am ddyruodiau.

7 Genau y ffol *yw* ei ddinystyr, a'i wefusau *sydd* fagl i'w enaid.

8 Geiriau yr hustyngwr *sydd* megis archollion, ac a ddisgynant i gilfachau y bol.

9 Y neb a fyddo diog yn ei waith, sydd frawd i'r treulgar.

10 Tŵr cadarn *yw* enw yr ARGLWYDD: atto y rhêd y cyfiawn, ac y mae yn ddiogel.

11 Cyfoeth y cyfoethog sydd iddo yn ddinas gadarn, ac yn fur uchel, yn ei dyb ei hun.

12 Cyn dinystyr y balchïa calon gwr; a chyn anrhydedd y *bydd* gostyngeidrwydd.

13 Y neb a attebo beth cyn ei glywed, ffolineb a chywilydd *fydd* iddo.

14 Yspryd gwr a gynnal ei glefyd ef: ond yspryd cystuddiedig pwy a'i cyfyd?

15 Calon y pwylllog a berchennoga wybodaeth; a chlust y doethion a gais wybodaeth.

16 Rhodf dyn a ehanga arno, ac a'i dwg ef ger bron pennaethiaid.

17 Y cyntaf yn ei hawl a *dybir* ei fod yn gyfiawn: ond ei gymmydog a ddaw ac a'i chwilia ef.

18 Y coel-bren a wna i gynhennau beidio, ac a athrywyn rhwng cedyrn.

19 Anhaws *yw ymnill* *ewylllys* da brawd pan ddigier, nâ dinas gadarn: a'u hymryson *sydd* megis trosol castell.

20 A ffrwyth genau gwr y diwellir ei fol; ac o ffrwyth y gwefusau y digonir ef.

21 Angau a bywyd *sydd* ym meddiant y tafod: a'r rhai a'i hoffant ef, a fwyttânt ei ffrwyth ef.

22 Y neb sydd yn cael gwraig, sydd yn cael *peth* daionus, ac yn cael ffatr gan yr ARGLWYDD.

23 Y tlawd a ymbil; a'r cyfoethog a ettyb yn erwin.

24 Y neb y mae iddo gyfeillion, cadwed gariad: ac y mae cyfaill a lŷn *wrthyt* yn well nâ brawd.

PEN. XIX.

GWELL *yw* y tlawd a rodio yn ei uniondeb, nâ'r traws ei w-fusau, ac yntau yn ffol.

2 Hefyd, *bod* yr enaid heb wybodaeth, nid *yw* dda; a'r hwn sydd brysur ei draed a becha.

3 Ffolineb dyn a wyra ei ffordd ef: a'i galon a ymddigia yn erbyn yr ARGLWYDD.

4 Cyfoeth a chwanega lawer o gyfeillion: ond y tlawd a ddidolir odd wrth ei gymmydog.

5 Tyst celwyddog ni bydd dieuog: a lluniwr celwyddau ni ddiangc.

6 Llauer a ymbilant o flaen pen-defig: a phawb *sydd* gyfaill i'r hael.

7 Holl frodyr y tlawd a'i casânt ef: pa faint mwy yr ymbellhâ ei gyfeillion oddi wrtho? er maint a ymnheddo, ni throant atto.

8 A gaffo ddoethineb a gâr ei enaid: a gadwo ddeall a ymnull ddaioni.

9 Tyst celwyddog ni bydd dieuog: a thraethwr celwyddau a ddifethir.

10 Nid gweddaidd i ffol hyfrydwch: anweddeiddiach o lawer i was arglwyddiaethu ar bennaethiaid.

11 Synwyr dyn a oeda ei ddigofaint ef: a harddwch *yw* iddo fyned dros gamwedd.

12 Llud y brenhin *sydd* megis rhwad llew ieuangc: ond ei ffafr ef *sydd* megis gwllth ar laswellt.

13 Mab ffol *sydd* orthrymder i'w dad: ac ymserth gwraig *sydd* megis defni parhâus.

14 Tŷ a chyfoeth *ynt* eufeddiaeth y tadau: ond *rhodd* yr ARGLWYDD *yw* gwraig bwylllog.

15 Syrthni a bair drwmgwsg: ac enaid twyllodrus a newyna.

16 Y neb a gadwo y gorchymyn a geidw ei enaid: a'r neb a esgeulusa ei ffyrdd fydd marw.

17 Y neb a gymmero drugaredd ar y tlawd, *sydd* yn rhoddi echwyn i'r ARGLWYDD; a'i rodd a dâl efe iddo drachefn.

18 Cerydda dy fab tra fyddo go-baith; ac nac arbeded dy enaid ef, i'w ddifetha.

19 Y mawr ei ddog a ddwg gosp-

edigaeth: canys os ti a'i gwaredi, rhaid i ti wneuthur hynny drachefn.

20 Gwrando gynghor, a chymmer addysg; fel y byddech ddoeth yn dy ddiwedd.

21 Bwriadau lawer *sydd* y'nghalon dyn: ond cynghor yr ARGLWYDD, hwnnw a saif.

22 Deisyfiad dyn *yw* ei drugaredd ef: a gwell *yw* y dyn tlawd nâ'r gwr celwyddog.

23 Ofn yr ARGLWYDD a *dywys*: i fywyd: a'r *neb y byddo ganddo* a erys yn ddiwall, heb i ddrwg ymweled âg ef.

24 Y *dyn* swrth a gudd ei law yn ei fynwes, ac ni estyn hi at ei enau.

25 Taraw watwarwr, a'r ehud fydd gyfrwysach: a phan geryddech y deallus, efe a ddeall wybodaeth.

26 Mab gwaradwyddus gwarthus a anrheithia ei dad, ac a yrr ei fam ar grwydr.

27 Fy mab, paid â gwrando yr addysg a *bair i ti* gyfeiliorni oddi wrth eiriau gwybodaeth.

28 Tyst y fall a watwar farn: a genau y drygionus a lwngc anwiredd.

29 Barn *sydd* barod i'r gwatwarwyr, a chleisiau i gefn y ffyliaid.

PEN. XX.

GWATWARUS *yw* gwin, a ther-fysgaidd *yw* diod gadarn: pwy bynnag a siommir ynddi, nid *yw* ddoeth.

2 Megis rhwad llew ieuangc *yw* ofn y brenhin: y mae *y neb* a'i cyffrô ef i ddigofaint yn pechu *yn erbyn* ei enaid ei hun.

3 Anrhydeddus *yw* i wr beidio ag ymrhyon: ond pob ffol a fŷn ymyr-
raeth.

4 Y diog nid ardd, o herwydd oer-der *y gauaf*; *am hynny* y cardotta efe y cynhauaf, ac ni *chaiſſ* ddim.

5 *Megis*-dyfroedd dyfnion *yw* pwyll y'nghalon gwr: etto y gwr call a'i tynn allan.

6 Llauer dyn a gyhoedda ei drugarowrwydd ei hun: ond pwy a gaiff wr ffyddlawn?

7 Y cyfiawn a rodia yn ei uniondeb: gwŷn eu byd ei blant ar ei ol ef.

8 Brenhin yn eistedd ar orsedd barn, a wasgar â'i lygaid bob drwg.

9 Pwy a ddichon ddywedyd, Mi a lanhâis fy nghalon, glân wyf oddi wrth fy mhechod?

10 Amryw bwysau, ac amryw fesurau, ffiائد gan yr ARGLWYDD bob un o'r ddau.

11 Bachgen a adweinir wrth ei waith, ai pur ai uniawn *yw* ei waith.

12 Y glust yn clywed, a'r llygad yn gweled, yr ARGLWYDD a wnaeth bob un o'r ddau.

13 Na châr gysgu, rhag dy fyned yn dlawd: agor dy lygaid, fel y'th ddigon-er â bara.

14 Drwg, drwg, medd y prynwr: ond pan êl o'r neilldu, efe a ymfrostita.

15 Y mae aur, a gemmau lawer: ond gwefusau gwybodaeth *sydd* ddo-dresfryn gwerthfawr.

16 Cymmer wisg y gwr a fachnïo dros estron; a chymmer wystl ganddo dros estrones.

17 Melus gan wr fara *trwy* ffalsedd: ond o'r diwedd ei enau a lenwir â graian.

18 Bwriadau a sicrhêir trwy gyng-
hor: a thrwy gynghor diesgeulus dos i ryfela.

19 Y neb a fyddo athrodwr a ddat-
guddia gyfrinach: am hynny nac ym-
yrr â'r hwn a wenhieithio â'i wefusau.

20 Y neb a felldithio ei dad neu ei fam, ei ganwyll a ddiffoddir yn y ty-
wyllwch du.

21 Etifeddiaeth a geir ar frys yn y dechreuad; ond ei diwedd ni fendithir.

22 Na ddywed, Mi a dalaf ddrwg: disgwyl wrth yr ARGLWYDD, ac efe a'th achub.

23 Ffiائد gan yr ARGLWYDD am-
ryw bwysau; a chlorian twyllodrus nid *yw* dda.

24 Oddi wrth yr ARGLWYDD *y mae* cerddediad gwr: ond beth a dde-
all dyn o'i ffordd ei hun?

25 Magl *yw* i wr lyngcu peth cys-
segredig; ac wedi addunedu, ymosfyn.

26 Brenhin doeth a wasgar yr an-
nuwiol, ac a dry yr olwyn arnynt.

27 Canwyll yr ARGLWYDD *yw*

yspryd dyn, yn chwilio holl gelloedd y bol.

28 Trugaredd a fyddlondeb a gad-
want y brenhin; a'i orseddfa a gad-
arnhêir trwy drugaredd.

29 Gogoniant gwyr ieuaingc *yw*
eu nerth; a harddwch henafgwyr *yw*
gwalt gwyn.

30 Cleisiau briw a lanhâ ddrwg:
felly *y gwna* dyrnodiau gelloedd y bol.

PEN. XXI.

FEL afonydd o ddwfr *y mae* cal-
on y brenhin yn llaw yr AR-
GLWYDD: efe a'i try hi lle y mynno.

2 Pob ffordd gwr *sydd* uniawn yu
ei olwg ei hun: ond yr ARGLWYDD
a bwysa y calonau.

3 Gwneuthur cyfiawnder a barn
sydd well gan yr ARGLWYDD uag
aberth.

4 Uchder golwg, a balchder calon,
ac âr yr annuwiol, *sydd* bechod.

5 Bwriadau y diesgeulus *sydd* at
helaethrwydd yn unig: ond yr eiddo
pob prysur at eisieu yn unig.

6 Trysorau a gasgler â thafod cel-
wyddog, a chwelir megis gwagedd
gan y neb *sydd* yn ceisio angau.

7 Anrhaith yr annuwiol a'u difetha
hwynt, am iddynt wrthod gwneuthur
barn.

8 Trofâu a dieithr *yw* ffordd dyn:
ond y pur *sydd* uniawn ei waith.

9 Gwell *yw* bod mewn congl yn
nen tŷ, nâ bod gyd â gwraig anynad
mewn tŷ ehang.

10 Enaid yr annuwiol a ddeisyf
ddrwg: nid grasol *yw* ei gymmydog
yn ei olwg ef.

11 Pan gosper gwatwarwr, y bydd
yr ehud callach: a phan ddysger y
doeth, efe a dderbyn wybodaeth.

12 Call y mae y cyfiawn yn ystyr-
ied am dŷ yr annuwiol: ond y mae
DUIW yn difetha y rhai annuwiol am
eu drygioni.

13 Y neb a gauo ei glust rhag llef
y tlawd, a sefain ei hunan, ac nis
gwrandewir ef.

14 Rhodd yn y dirgel a dyrr ddig-
ofaint; a gwobr yn y fynwes, lid
cryf.

15 Llawen gan y cyfiawn wneuth-

ur barn : ond dinystr *fydd* i weithwyr anwiredd.

16 Dyn yn myned ar gyfeiliorn oddi ar ffordd deall, a orphwys y'nghynulleidfa y meirw.

17 Y neb a garo ddifyrrwch, a *ddaw* i dlodi : a'r neb a garo win ac olew, ni bydd cyfoethog.

18 Yr annuwiol a *roddir* yn iawn dros y cyfiawn, a'r troseddwr dros yr uniawn.

19 Gwell *yw* aros yn yr anialwch, nâ chyd â gwraig anynad ddigllawn.

20 Y *mae* trysor dymunol, ac olew, yn nhrigfa y doeth ; ond dyn ffol a'u llwngc hwynt.

21 Y neb a ddilyno gyfiawnder a thrugaredd, a gaiff fywyd, cyfiawnder, ac anrhydedd.

22 Y doeth a ddring i ddinas y cedyrn, ac a fwrw i lawr y cadernid y mae hi yn hyderu arno.

23 Y neb a gadwo ei enau a'i dafod, a geidw ei enaid rhag cyfyngder.

24 Y balch a'r gwatwarwr uchel, *yw* enw y gwr a wnelo beth mewn digllonedd balch.

25 Deisyfiad y diog a'i lladd : canys ei ddwyllaw a wrthodant weithio.

26 Yn hyd y dydd y mae yn fawr ei awydd : ond y cyfiawn a rydd, ac ni arbed.

27 Aberth y rhai annuwiol *sydd* ffaidd : pa faint mwy, *pan* offrymant mewn meddwl drwg ?

28 Tyst celwyddog a ddifethir : ond y gwr a wrandawo, a lefara yn wastad.

29 Gwr annuwiol a galeda ei wyn-eb : ond yr uniawn a gyfarwydda ei ffordd.

30 Nid oes doethineb, na deall, na chynghor, yn erbyn yr ARGLWYDD.

31 Y march a ddarperir erbyn dydd y frwydr : ond ymwared *sydd* oddi wrth yr ARGLWYDD.

PEN. XXII.

MWY dymunol *yw* enw *da* nâ chyfoeth lawer ; a *gwell* *yw* ffafr dda nag arian, ac nag aur.

2 Y tlawd a'r cyfoethog a gydgyfarfyddant : yr ARGLWYDD *yw* gwneuthurwr y rhai hyn oll.

3 Y call a genfydd y drwg, ac a ymgudd : ond y ffyliaid a ânt rhag-ddynt, ac a gospir.

4 Gwobr gostyngeddwydd *ac* ofn yr ARGLWYDD, *yw* cyfoeth, ac anrhydedd, a bywyd.

5 Drain a maglau *sydd* yn ffordd y cyndyn : y neb a gadwo ei enaid, a fydd bell oddi wrthynt hwy.

6 Hyfforddia blentyn ym mhen ei ffordd ; a phan heneiddio nid ymedy â hi.

7 Y cyfoethog a arglwyddiaetha ar y tlawd ; a gwas *fydd* yr hwn a gaffo fenthyg i'r gwr a roddo fenthyg.

8 Y neb a hauo anwiredd a fêd flinder ; a gwialen ei ddigofaint ef a balla.

9 Yr hael ei lygad a fendithir : canys efe a rydd o'i fara i'r tlawd.

10 Bwrw allan y gwatwarwr, a'r gynnen a â allan ; ie, yr ymryson, a'r gwarth a dderfydd.

11 Y neb a garo lenid calon, *am* ras ei wefusau a *gaiff* y brenhin yn garedig iddo.

12 Llygaid yr ARGLWYDD a gadwant wybodaeth ; ac efe a ddinystria eiriau y troseddwr.

13 Medd y diog, Y mae llew allan ; fo'm lleddir y'nghanol yr heol-ydd.

14 Ffos ddofn *yw* genau gwragedd dïeithr : y neb y byddo yr ARGLWYDD yn ddig wrtho, a syrth yno.

15 Ffolineb *sydd* yn rhwym yng nghalon plentyn ; ond gwialen cerydd a'i gyrr ym mhell oddi wrtho.

16 Y neb a orthrymmo y tlawd er ychwanegu ei *gyfoeth*, a'r neb a roddo i'r cyfoethog, a *ddaw* i dlodi yn ddiarnmeu.

17 Gogwydda dy glust, a gwrandao eiriau y doethion, a gosod dy galon ar fy ngwybodaeth.

18 Canys peth peraidd *yw* os cedwi hwynt yn dy galon ; cymhwysir hwynt hefyd yn dy wefusau.

19 Fel y byddo dy obaith yn yr ARGLWYDD, yr hysbysais i ti heddyw, ie, i ti.

20 Oni ysgrifenis i ti eiriau ardderchog o gynghor a gwybodaeth,

21 I beri i ti adnabod sicrwydd

geiriau gwirionedd, fel y gallit ateb geiriau y gwirionedd i'r neb a anfonant attat?

22 Na yspeilia mo'r tlawd, o herwydd ei fod yn dlawd: ac na orthrymma y cystuddiol yn y porth.

23 Canys yr ARGLWYDD a ddadleu eu dadl hwynt, ac a orthrymma enaid y neb a'u gorthrymmo hwynt.

24 Na fyddgydymmaith i'r digllawn; ac na chyd-gerdd â gwr lliodiog:

25 Rhag i ti ddysgu ei lwybrau ef, a chael magl i'th enaid.

26 Na fydd un o'r rhai a roddant eu dwylaw, o'r rhai a fachniant am ddyled.

27 Oni bydd gennyt i dalu, paham y cymerai esfe dy wely oddi tanat?

28 Na symmud mo'r hen derfyn, yr hwn a osododd dy dadau.

29 A welaist ti wr diesgeulus yn ei orchwyl? esfe a saif ger bron brenhinoedd, ac ni saif ger bron rhai iselradd.

PEN. XXIII.

PAN eisteddych i fwytta gyd â thywysog, ystyria yn ddyfal beth sydd ger dy fron:

2 A gosod gyllell ar dy geg, os byddi ddyn blysg.

3 Na ddeisyf ei ddanteithion ef: canys hwyd twyllodrus ydyw.

4 Nac ymfina i ymgyfoethogi: dod heibio dy synwyr dy hun.

5 A beri di i'th lygaid ehedeg ar y peth nid yw? canys golud yn ddiâu a gymmer adenydd, ac a eheda ymaith megis eryr tu a'r wybr.

6 Na fwytta fwyd y drwg ei lygad; ac na chwennych mo'i ddanteithion ef.

7 Canys fel y meddylia yn ei galon, felly esfe a ddywed wrthyt: Bwytta ac yf; a'i galon heb fod gyd â thi.

8 Y tammaid a fwyttêaist a fwri i fynu, a'th eiriau melus a gollu.

9 Na lesfara lle y clywo y ffol: canys esfe a ddiystyra ddoethineb dy eiriau.

10 Na symmud mo'r hen derfyn; ac na ddos i feusydd yr amddifad:

11 Canys eu Gwardwr hwynt sydd nerthol; ac a ymddiffyn eu cweryl hwynt yn dy erbyn di.

12 Gosod dy galon ar addysg, a'th glustiau ar eiriau gwybodaeth.

13 Na thynn gerydd oddi wrth dy blentyn: os curi ef â gwialen, ni bydd esfe farw.

14 Cur ef â gwialen, a thi a achubi ei enaid rhag uffern.

15 Fy mab, os dy galon di fydd doeth, fy nghalon innau a lawenycha;

16 Iê, fy arenau a grychneidia; pan draetho dy wefusau di gyfiawnder.

17 Na wynfyded dy galon wrth bechaduriaid: ond aros yn ofn yr ARGLWYDD yn hyd y dydd.

18 Canys yn ddiâu y mae gwobr; ac ni phalla dy ddisgwyliad.

19 Erglyw, fy mab, a bydd ddoeth; a chyfarwydda dy galon yn y ffordd.

20 Na fydd ym mysg y rhai sydd yn meddwi ar win; ym mysg y rhai glythion ar gig.

21 Canys y meddw a'r glwth a ddaw i dlodi: a chysgu a bair fyned mewn gwisg garpiog.

22 Gwrando ar dy dad a'th genhedlodd: ac na ddiystyra dy fam pan heneiddio.

23 Pryn y gwir, ac na werth; felly doethineb, ac addysg, a deall.

24 Tad y cyfiawn a orfoledda yn fawr; a'r neb a genhedlo fab doeth, a lawenhâ o'i blegid.

25 Dy dad a'th fam a lawenycha; a'r hon a'th ymddûg a orfoledda.

26 Fy mab, moes i mi dy galon; dalied dy lygaid ar fy ffyrdd i.

27 Canys ffos ddofn yw puttain: a phydw cyfyng yw y ddiethr.

28 Iê, hi a gynllwyn fel gwilliad; ac a chwanea bechaduriaid ym mysg dynion.

29 I bwy y mae gwae? i bwy y mae ochain? i bwy y mae cynnen? i bwy y mae dadwrdd? ac i bwy y mae gweliau heb achos? i bwy y mae llygaid cochion?

30 I'r neb sydd yn aros wrth y gwin: i'r neb sydd yn myned i ymfyn am win cymmysgedig.

31 Nac edrych ar y gwin pan fyddo coch, pan ddangoso ei liw yn y cwppan, pan ymgynhyrfo yn iawn.

32 Yn y diwedd esfe a frâth fel sarph, ac a biga fel neidr.

33 Dy lygaid a edrychant ar wragedd dëithr, a'th galon a draetha drawsdedd.

34 Ti a fyddi megis un yn cysgu y'nghanol y môr, ac fel un yn cysgu ym mhen yr hwylybren.

35 Curent fi, meddi, ac ni chlafychais; dulient fi, ac nis gwybûm: pan ddeffrôwyf, mi a âf rhagof; mi a'i ceisiaf drachefn.

PEN. XXIV.

NA chenfigenna wrth wÿr annuwiol; ac na chwennych fod gyd â hwynt:

2 Canys eu calon a fyfyrfa anrhaith, a'u gwefusau a draetha flinder.

3 Trwy ddoethineb yr adeiledir tÿ, a thrwy ddeall y sicrhêir ef:

4 A thrwy wybodaeth y llenwir y celloedd o bob golud gwerthfawr a hyfryd.

5 Gwr doeth sydd nerthol; a gwr pwylllog a chwanega ei nerth.

6 Canys trwy gynghor doeth y gwnei dy ryfel: a thrwy lawer o gynghorwyr y bydd diogelwch.

7 Rhÿ uchel yw doethineb i ffol; ni egyr efe ei enau yn y porth.

8 Y neb a fwriada ddrygau, a elwir yn ysgeler.

9 Bwriad y ffol sydd bechod; a ffiائد gan ddynion y gwatwarus.

10 Os llwfrhêi mewn amser cyfyngder, bychan yw dy nerth.

11 Gwared y rhai a lusgir i angau: a ymadewit â'r neb sydd barod i'w lladd?

12 Os dywedi, Wele, ni wyddom ni hyn: onid yw pwyswr y calonnau yn deall? a'r hwn sydd yn cadw dy enaid, oni wÿr efe? ac oni thâl efe i bob un yn ol ei weithred?

13 Fy mab, bwytta fêl; canys da yw: a'r dil mêl; canys melus yw i'th enau.

14 Felly y bydd gwybodaeth doethineb i'th enaid: os cei di hi, yn ddïau fe fydd gwobr, a'th obaith ni phalla.

15 Na chynllwyn di (O annuwiol) wrth drigfa y cyfiawn; nac anrheithia ei orphwysfa ef.

16 Canys seithwaith y syrth y cyfiawn, ac efe a gyfyd drachefn: ond

yr annuwiolion a syrthiant mewn drygion.

17 Pan syrthio dy elyn, na lawenycha: a phan dramgwyddo, na orfoledded dy galon:

18 Rhag i'r ARGLWYDD weled, a bod hynny yn ddrwg yn ei olwg ef, ac iddo droi ei ddig oddi wrtho ef attat ti.

19 Nac ymddigia o herwydd y drwg-wëithredwyr; na chenfigena wrth yr annuwiolion:

20 Canys ni bydd gwobr i'r drygionus: canwyll yr annuwiolion a ddi-ffoddir.

21 Fy mab, ofna yr ARGLWYDD a'r brenhin, ac nac ymyr â'r rhai auwastad:

22 Canys yn ddisymmwrth y cyfyd eu distryw hwy: a phwy a wÿr eu dynystr hwy ill dau?

23 ¶ Dyma hefyd bethau doethion. Nid da derbyn wyneb mewn barn.

24 Y neb a ddywedo wrth yr annuwiol, Cyfiawn wyt; y bobl a'i melldithiant ef, cenedloedd a'i ffi-eiddiant ef:

25 Ond i'r neb a'i ceryddo, y bydd hyfrydwch; a bendith dda a ddigwydd iddynt.

26 Pawb a gusana wefusau y neb a attebo eiriau uniawn.

27 Darpara dy orchwyl oddi allan, a dospartha ef i ti yn y maes: ac wedi hynny adeilada dy dÿ.

28 Na fydd dyst heb achos yn erbyn dy gymmydog: ac na huda â'th wefusau.

29 Na ddywed, Mi a wnaf iddo ef fel y gwnaeth yntau i minnau; mi a dalaf i'r gwr yn ol ei weithred.

30 Mi a euthum heibio i faes y dyn diog, a heibio i winllan yr anghall;

31 Ac wele, codasai drain ar hyd-ddo oll; danadl a guddiasai ei wyneb ef; a'i fagwyr gerrig a syrthiasai i lawr.

32 Gwelais hyn, a mi a ystyriais yn ddwys; edrychais arno, a chymmerais addysg.

33 Ychydig gysgu, ychydig hepiau, ychydig wasgu dwylaw i gysgu:

34 Felly y daw dy dlodi megis ymdeithydd, a'th anghen fel gwr arfog.

PEN. XXV.

1 Addysg ynghylch brenhinoedd, 8 a gochel achosion i ymarafaelio.

DYMA hefyd ddiarhebion Solomon, y rhai a gasglodd gwŷr Hezechiah brenhin Judah.

2 Anrhydedd Duw *yw* dirgelu peth: ond anrhydedd brenhin *yw* chwilio peth allan.

3 Y nefoedd am uchder, y ddaear am ddyfnder, a chalon brenhinoedd, ni *ellir* eu chwilio.

4 Tynn yr ammhuredd oddi wrth yr arian, a daw i'r gôf-arian lestr.

5 Tynn yr annuwiol o olwg y brenhin, a'i orseddfa ef a gadarnhêir trwy gyfiawnder.

6 Nac ymgonedda ger bron y brenhin; ac na sâf yn lle *gwŷr* mawr:

7 Canys gwell i ti ddywedyd wrthyt, Tyred yma i fynu, nâ'th fwrw yn is ger bron pendefig yr hwn a welodd dy lygaid.

8 Na ddos allan i gynhennu ar frys: rhag *na wrypech* beth a wnelych yn ei diwedd, wedi dy gwilyddio gan dy gymmydog.

9 Ymresymma â'th gymnydog *ei hun*: ond na ddatguddia gyfrinach i arall:

10 Rhag i'r neb a fyddo yngwrando ddwyn gwarth arnat ti; ac i'th gywilydd na thro ymaith.

11 Gair a ddyweder mewn amser *sydd megis* afalau aur mewn gwaith arian cerfedig.

12 Ceryddwr doeth i'r glust a wrandawo, *sydd fel* anwyl-dlws euraid, a gwisg o aur rhagorol.

13 Megis oerder eira yn amser cynhauaf, *yw* cennad ffyddlawn i'r rhai a'i gyrrant: canys ese a lawenycha enaid ei feistriaid.

14 Y neb a ymfrostio o achos gau rodd, *sydd guffelyb* i gymnylau a gwŷnt heb wlaw.

15 Trwy hir-ymaros y boddlonir pendefig: a thafod esmwyth a dyrr asgwrn.

16 Pan gaffech fêl, bwyttâ a'th wasanaetho: rhag wedi dy lenwi o hono, i ti ei chwydu ef.

17 Cadw dy droed allan o dŷ dy

gymmydog: rhag iddo fïno arnat, a'th gasâu.

18 Y neb a ddygo gam-dystiolaeth yn erbyn ei gymmydog, sydd megis gordd, a chleddyf, a saeth lem.

19 Hyder ar ffalswr yn nydd cyfyngder, *sydd megis* dant wedi ei dorri, a throed wedi tyrfu.

20 Fel yr hwn a ddygo ymaith wisg yn amser oerfel, *ac fel* finegr ar nitr, felly *y mae* yr hwn sydd yn canu caniadau i galon drist.

21 Os dy elyn a newyna, portha ef â bara; ac os sycheda, dod iddo ddiöd i'w hyfed:

22 Canys marwor a bentyrri ar ei ben ef; a'r ARGLEWYDD a dâl i ti.

23 Gwynt y gogledd a yrr y gwlaw ymaith: felly *y gyrr* wynebpryd digllawn dafod athrodgar.

24 Gwell *yw* trigo mewn congl yn nen tŷ, nâ chyd â gwraig anynad mewn tŷ ehang.

25 Fel dyfroedd oerion i enaid sychedig, *yw* newyddion da o wlad bell.

26 Gwr cyfiawn wedi syrthio i lawr ger bron y drygionus, *sydd megis* ffynnon wedi ei chymmysgu â gofer budr.

27 Nid da bwyttâ llawer o fêl: *ac* felly chwilio eu hanrhydedd, *nid* anrhydedd *yw*.

28 Y neb ni byddo ganddo attal ar ei yspryd ei hun, *sydd megis* dinas ddrylliog heb gaer.

PEN. XXVI.

1 Addysg ynghylch ymfydion, 13 a rhai aegurlyd; 17 ac ynghylch dynion cynhennus, trafferthus.

MEGIS ôd yr hâf, neu wlaw y cynhauaf, felly nid cymmwys i'r ffol anrhydedd.

2 Fel yr aderyn wrth grwydro, a'r wennol wrth ehedeg, felly y feldith ddiachos ni ddaw.

3 Ffrewyll i farch, ffwyn i asyn, a gwialen i gefn yr ynfyd.

4 Na atdeb ynfyd yn ol ei ynfydrwydd; rhag dy fod yn gyffelyb iddo.

5 Atdeb yr ynfyd yn ol ei ynfydrwydd; rhag iddo fod yn ddoeth yn ei olwg ei hun.

6 Y neb a yrru negesau gyd âg ua

anghall, a dyrr ymaith y traed, ac a yf golled.

7 Nid gogyhyd esgeiriau y cloff: felly dammeg y'ngenu ffyliaid.

8 Fel un yn rhwymo carreg mewn taf; felly y *gwana* y neb a anrhydeddo ffol.

9 Fel draen yn myned i law dyn meddw; felly y *mae* diareb y'ngenu yr anghall.

10 Y *Duw* mawr yr hwn a luniodd bob *peth*, sydd yn gobrwo y ffol, ac yn talu i'r troseddwy.

11 Megis y *mae* y ci yn dychwelyd at ei chwydfa; felly y *mae* y ffol yn dychwelyd at ei ffolineb.

12 A weli di wr doeth yn ei olwg ei hun? gwell *yw* y gobaith am ffol nag am hwnnw.

13 Y *mae* llew *mawr* ar y ffordd, medd y diog, y *mae* llew yn yr heol-ydd.

14 Fel y drws yn troi ar ei goly, felly y *trý* y diog yn ei wely.

15 Y diog a guddia ei law yn ei fynwes; blin ganddo ei hestyn at ei enau drachefn.

16 Doethach *yw* y diog yn ei olwg ei hun, nâ seithwyr yn adrodd rheswm.

17 Y neb wrth fyned heibio a ymyrro â chynnen ni *phertbyn* iddo, sydd *megis* un yn cymmeryd ci erbyn ei glustiau.

18 Fel *dyn* gwallgofus a daslo bentewynion tân, saethau, ac *arfau* marwolaeth;

19 Felly y *mae* y gwr a dwyllo ei gymmydog, ac a ddywed, Onid cellwair yr ydwyf?

20 Megis pan ddarfyddo y coed, y diffydd y tân: felly pryd na *byddo* athrodwr, derfydd y gynnen.

21 Fel glo i'r marwor, a choed i'r tân; felly y *mae* gwr cynhennus i enyn cynnen.

22 Geiriau yr athrodwr sydd *megis* archollion, a hwy a ddisgynuant i gelloedd y bol.

23 Fel sorod arian wedi eu hwrw dros ddryll o lestr pridd; felly y *mae* gwefusau poeth, a chalon ddrwg.

24 Y digasog a ragrithia â'i wefusau, ac yn ei galon yn bwriadu twyll.

25 Pan ddywedo efe yn dæg, na

ymddiried iddo: canys y *mae* saith ffeidd-dra yn ei galon ef.

26 Trwy gyfrwysder y cuddir digasedd: ond ei ddygioni a ddatguddir yn y gynnulleidfa.

27 Y neb a gloddio bydew, a syrth ynddo; a'r neb a dreiglo garreg, atto y dychwel.

28 Y tafod celwyddog a gasâ y neb a gystuddio efe; a'r genau gwenhieithus a wna ddinystr.

PEN XXVII.

1 Ynghylch serch arnom ein hunain. 5 Am wir gariad. 11 Gofalu am ochel rhoystrau: 23 a gofalu dros â' thylothyth.

NAC ymfrostia o'r dydd y fory: canys ni wyddost beth a ddi-gwydd *menw* diwrnod.

2 Canmoled arall dydi, ac nid dy enau dy hun; estron, ac nid dy wefusau dy hunan.

3 Trom *yw* y garreg, a phwysfawr *yw* y tywod: ond digofaint y ffol sydd drymmach nâ hwy ill dau.

4 Creulawn *yw* llid, fel llif-ddwfr *yw* digofaint; a phwy a ddichon sefyll o flaen cefnigen?

5 Gwell *yw* cerydd cyhoedd nâ chariad cuddiedig.

6 Ffyddlawn *yw* archollion y car-edig: ond cusanau y digasog *ydynt* dwyllodrus.

7 Y dyn llawn a fathra y dil mêl: ond i'r newynog pob *peth* chwerw sydd felus.

8 Gwr yn ymdaith o'i le ei hun, sydd debyg i aderyn yn cilio o'i nyth.

9 Olew ac arogl-darth a lawenycha y galon; felly y *gwana* mwynder cyf-aill trwy gynghor ffyddlawn.

10 Nac ymado â'th gydymmaith dy hun, a chydymmaith dy dad; ac na ddos i dý dy frawd yn amser dy orthrymder: *canys* gwell *yw* cymmydog yn agos nâ brawd ym mhell.

11 Bydd ddoeth, fy mab, a llawenycha fy nghalon; fel y gallwyf ateb i'r neb a'm gwaradwyddo.

12 Y call a wél y drwg *yn dyfod*, ac a ymgudd: ond yr anghall a ânt rhagddynt, ac a gospir.

13 Cymmer wisg yr hwn a fach-nio dros y dieithr; a chymmer wystl ganddo dros y ddieithr.

14 Y neb a fendithio ei gydymmaith â llef uchel y bore pan gyfodo, cyfrifir *hyn* yn felldith iddo.

15 Defni parhâus ar ddiwrnod gwlawog, a gwraig anynad, cyffelyb ydynt.

16 Y mae yr hwn a'i cuddio hi, *megis* yn cuddio y gwynt, ac olew ei ddeheulaw, *yr hwn* a ymddengys.

17 Haiarn a hoga haiarn: felly gwr a hoga wyneb ei gyfaill.

18 Y neb a gadwo ei ffigysbren, a fwyty o'i ffrwyth ef; a'r neb a wasanaetho ei feistr, a ddaw i anrhydedd.

19 *Megis* mewn dwfr *y mae* wyneb *yn ateb* i wyneb: felly *y mae* calon dyn i ddyd.

20 Ni lenwir uffern na distryw: felly ni lenwir llygaid dyn.

21 *Fel* y tawddlestr i'r arian, a'r ffwrnes i'r aur: felly *y mae* gwr i'w glôd.

22 Er i ti bwyo ffol mewn mortar â phestl ym mhlith gwenith; *etto* nid ymedy ei ffolineb âg ef.

23 Edrych yn ddyfal ar dy anifeiliaid, a gofala am dy braidd.

24 Canys cyfoeth ni *phery* byth: ac a *bery* y goron o genhedlaeth i genhedlaeth?

25 Y gwair a flaendardda, a'r glaswellt a ymddengys, a llysiau y mynyddoedd a gesglir.

26 Yr wŷn a'th ddillada, ac o'r geifr y *cei* werth tir.

27 Hefyd *ti a gei* ddigon o laeth geifr yn fwyd i ti, yn fwyd i'th dylwyth, ac *yn* gynnalïaeth i'th langoesau.

PEN. XXVIII.

Athrawiaethau cyffredinol ynghylch annuwioldeb, a duwiol burdeb.

YR annuwiol a ffy heb neb yn ei erlid: ond y rhai cyfiawn sydd hŷf *megis* llew.

2 O herwydd camwedd gwlad, aml *fydd* ei phennaethiaid: ond lle y byddo gwr pwylllog synhwyrol, y pery hi yn hir.

3 Gwr tlawd yn gorthrymmu tlodion, *sydd debyg* i lif-ddwfr yr hwn ni âd luniaeth.

4 Y rhai a ymadawant â'r gyfraith, a ganmolant yr annuwiol: ond y neb

a gadwant y gyfraith, a ymladd â hwynt.

5 Dynion annuwiol ni ddeallant farn: ond y neb a geisiant yr **ARGLWYDD**, a ddeallant bob *peth*.

6 Gwell *yw* y tlawd a rodio yn ei uniondeb, nâ'r traws ei ffyrdd, er ei *fod* yn gyfoethog.

7 Y neb a gadwo y gyfraith, *sydd* fab deallus: ond y neb a fyddo cydymmaith i loddestwyr, a gywilyddia ei dad.

8 Y neb a chwanego ei gyfoeth trwy usuriaeth ac occraeth, *sydd* yn casglu i'r neb a fydd trugarog wrth y tlawd.

9 Y neb a dry ei glust *ymaith* rhag gwrandio y gyfraith, *fydd* ffaidd ei weddi hefyd.

10 Y neb a ddeno y cyfiawn i ffordd ddrwg, a syrth yn ei bydew ei hun: ond y cyfiawn a feddianna ddaioni.

11 Gwr cyfoethog *sydd* ddoeth yn ei olwg ei hun: ond y tlawd deallus a'i chwilia ef allan.

12 Pan fyddo llawen y cyfiawn, *y mae* anrhydedd mawr: ond pan ddyrchafer yr annuwiolion, y chwilir am ddyd.

13 Y neb a guddio ei bechodau, ni lwydda: ond y neb a'u haddefo, ac a'u gadawo, a gaiff drugaredd.

14 Gwŷn ei fyd y dyn a ofno yn wastadol: ond y neb a galedo ei galon, a ddigwydda i ddrwg.

15 *Fel* y llew rhuadus, a'r arth wangucus, *yw* llywydd annuwiol i bobl dlodion.

16 Pennadur heb ddeall *sydd* yn fawr ei drawsedd: *ond* y neb a gasâo gybydd-dra, a estyn ei ddyddiau.

17 Dyn a wnelo drawsedd i waed neb, a ffy i'r pwll; nac attalied neb ef.

18 Y neb a rodio yn uniawn, a waredir: ond y *neb a fyddo* traws ei ffyrdd, a syrth ar unwaith.

19 Y neb a lafurio ei dir, a ddigonir o fara: ond y neb a ganlyno oferwyr, a gaiff ddigon o dlodi.

20 Gwr ffyddlawn a fydd aml ei fendithion: ond y neb a brysuro i fod yn gyfoethog, ni bydd digerydd.

21 Nid da derbyn wyneb: canys

y cyfryw wr am dammaid o fara a wna gam.

22 Gwr drwg ei lygad a brysura i ymglyfoethogi: ond bychan y gwyr efe y daw tloidi arno.

23 Y neb a geryddo ddyn, a gaiff yn y diwedd fwy o ffafr nâ'r neb a draetho weniaith â'i dafod.

24 Y neb a yspeilio ei dad neu ei fam, ac a ddywed, Nid *yw* hyn gamwedd, sydd gymmar i ddinystriwr.

25 Gwr uchel ei feddwl a ennyn gynnen: ond y neb a ymddiriedo yn yr ARGLWYDD, a wneir yn fras.

26 Y neb a ymddiriedo yn ei galon ei hun, sydd fflo: ond y neb a rodio yn bwyllog, a achubir.

27 Y neb a roddo i'r tlawd, ni bydd anghen arno: ond y neb a guddio ei lygaid, a gaiff lawer o felldithion.

28 Pan ddyrchafer yr annuwiol, dynion a ymguddia: ond wedi darfod am danynt, yr amlhéir y cyfiawn.

PEN. XXIX.

1 *Addysg ynghylch llywodraeth gyffredinol, 15 a neillduol.* 22 *Ynghylch lid, balchder, lladrad, llyfrder, ac anwreidd-dra, a llygredigaeth ucyddogion.*

GWR a gerydder yn fynych ac a galeda ei wâr, a ddryllir yn ddisymmwth, fel na byddo meddyginiath.

2 Pan amlhâer y cyfiawn, y bobl a lawenychant: ond pan fyddo yr annuwiol yn llywodraethu, y bobl a ocheneidia.

3 Gwr a garo ddoethineb a lawenycha ei dad: ond y neb a fyddo gyfaill i butteiniaid, a ddifa ei ddâ.

4 Brenhin trwy farn a gadarnhâ y wlad: ond y neb a garo anrhegion, â'i dinystria hi.

5 Y gwr a ddywedo weniaith wrth ei gymmydog, sydd yn taenu rhwyd i'w draed ef.

6 Y'ng hamwedd dyn drwg y *mae* magl: ond y cyfiawn a gân ac a fydd lawen.

7 Y cyfiawn a ystyria fatter y tlodion: ond yr annuwiol ni ofala am ei wybod.

8 Dynion gwatwarus a faglant ddinas: ond y doethion a druant ynaith ddigofaint.

9 Os gwr doeth a ymryson â dyn fflo, pa un bynnag a wnel a'i digio a'i chwerthin, etto ni *bydd* llyonyddwch.

10 Gwyr gwaedlyd a gasânt yr uniawn: ond yr uniawn a gais ei enaid ef.

11 Y fflo a dywallt ei holl feddwl: ond *gwr* doeth a'i hattal hyd yn ol.

12 Os llywydd a wrendy ar gelwydd, ei holl weision *fyddant* annuwiol.

13 Y tlawd a'r twyllodrus a gydgyfarfyddant; a'r ARGLWYDD a lewyrcha eu llygaid hwy ill dau.

14 Y brenhin a farno y tlodion yn ffyddlawn, ei orsedd a sicrhêir byth.

15 Y wialen a cherydd a rydd ddoethineb: ond mab a gaffo ei rwysg *ei hun*, a gywilyddia ei fam.

16 Pan amlhâo y rhai annuwiol, yr amlhâ camwedd: ond y rhai cyfiawn a welant eu cwyp hwy.

17 Cerydda dy fab, ac efe a bair i ti lonyddwch; ac a bair hyfrydwch i'th enaid.

18 Lle ni *byddo* gweledigaeth, methu a wna y bobl: ond y neb a gadwo y gyfraith, gwyn ei fyd ef.

19 Ni chymmer gwas addysg ar eiriau: canys er ei fod yn deall, etto nid ettyb.

20 A weli di ddyn prysur yn ei eiriau? gwell *yw* y gobaith am y fflo nag am dano ef.

21 Y neb a ddygo ei was i fynu yn foethus o'i febyd, o'r diwedd efe a fydd *fel* mab *iddo*.

22 Gwr digllawn a ennyn gynnen; a'r llidiog sydd aml ei gamwedd.

23 Balchder dyn a'i gostwng ef: ond y gostyngedig o yspryd a gynnal anrhydedd.

24 Y neb a fo cyfrannog â lleidr, a gasâ ei enaid ei hun: efe a wrendy ar felldith, ac nis mynega.

25 Ofn dyn sydd yn dwyn magl: ond y neb a ymddiriedo yn yr ARGLWYDD a ddyrchefir.

26 Llauer a ymgeisiant âg wyneb y llywydd: ond oddi wrth yr ARGLWYDD y *mae* barn pob dyn.

27 Ffiائد gan y cyfiawn wr anghyfiawn: a ffiائد gan yr annuwiol wr uniawn ei sffordd.

PEN. XXX.

1 *Cyffes Agur o'i ffydd.* 7 *Dau bwngc ei weddi ef.* 10 *Na ddylid gwneuthur cam â'r rhai gwaelaf.* 11 *Pedair cenhellaeth ddrygionus.* 15 *Pedwar peth ni ellir eu digoni.* 17 *Na ddylid ddiystyru tad a mam.* 18 *Pedwar peth anhawdd eu gwybod.* 21 *Pedwar peth ni ellir eu dioddef.* 24 *Pedwar peth doeth dros ben.* 29 *Pedwar peth maunfrydig.* 32 *Rhaid yw achub blaen digofaint.*

GEIRIAU Agur mab Jaceh, *sef* y brophwydoliaeth : y gwr a lefarodd wrth Ithiel, wrth Ithiel, *meddus*, ac Ucal.

2 Yn wir yr ydwyf yn ffolach nâ neb, ac nid oes deall dyn gennyf.

3 Ni ddysgais ddoethineb, ac nid oes gennyf wybodaeth y sanctaidd.

4 Pwy a esgynodd i'r nesfodded, neu a ddisgynodd? pwy a gasglodd y gwynt yn ei ddyrnau? pwy a rwymodd y dyfroedd mewn dilledyn? pwy a gadarnhâodd holl derfynau y ddaear? beth yw ei enw ef, a pheth yw enw ei fab, os gwyddost?

5 Holl air Duw sydd bur : tarian yw efe i'r neb a ymddiriedant ynddo.

6 Na ddyro ddim at ei eiriau ef, rhag iddo dy geryddu, a'th gael yn gelwyddog.

7 Dau beth yr ydwyf yn eu gofyn gennyf, na ommedd hwynt i mi cyn fy marw.

8 Tynn ym mhell oddi wrthyf wagedd a' chelwydd; na ddyro i mi na thlodi na chyfoeth; portha fi â'm digonedd o fara :

9 Rhag i mi ymlenwi, a'th wadu di, a dyweddy, Pwy yw yr ARGLOWYDD? a rhag i mi fyned yn dlawd, a lladratta, a chymeryd enw fy Nuw yn ofer.

10 Nac achwyn ar was wrth ei feistr, rhag iddo dy felldithio, a'th gael yn euog.

11 Y mae cenhedlaeth a felldithia ei thad, a'i mam ni fendithia.

12 Y mae cenhedlaeth lân yn ei golwg ei hun, er nas glanhâwyd oddi wrth ei hastendid.

13 Y mae cenhedlaeth, O mor uch-el yw ei llygaid! a'i hamrantau a ddyrchafwyd.

14 Y mae cenhedlaeth, a'i dannedd yn gleddyfau, a'i chiddannedd yn gyll-

yll, i ddifa y tlodion oddi ar y ddaear, a'r anghenus o blith dynion.

15 Pr gele y mae dwy ferch, yn llefain, Moes, moes. Tri pheth ni ddiwellir; ie, pedwar peth ni ddywedant byth, Digon :

16 Y bedd; y groth amhblantadwy; y ddaear ni ddiwellir â dyfroedd; a'r tân ni ddywed, Digon.

17 Llygad yr hwn a watwaro ei dad, ac a ddiystyrow usuddhâu ei fam, a dynn cigfrain y dyffryn, a'r cywion eryrod a'i bwyty.

18 Tri pheth sydd guddiedig i mi; ie, pedwar peth nid adwaen :

19 Ffordd eryr yn yr awyr, ffordd neidr ar graig, ffordd llong y'nghanol y môr, a ffordd gwr gyd â morwyn.

20 Felly y mae ffordd merch odinebus; hi a fwyty, ac a sych ei safn, ac a ddywed, Ni wneuthum i anwiredd.

21 O herwydd tri pheth y cynhyrfir y ddaear, ac o herwydd pedwar, y rhai ni ddichon hi eu dioddef :

22 O herwydd gwas pan deyrnaso; ac un ffol pan lanwer ef o fwyd;

23 O herwydd gwraig atgas pan brioder hi; a llaw-forwyn a elo yn aeres i'w meistres.

24 Y mae pedwar peth bychain ar y ddaear, ac etto y maent yn ddoeth iawn:

25 Nid yw y morgrug bobl nerthol, etto y maent yn darparu eu lluniaeth yr hâf;

26 Y cwingod nid ydynt bobl rymms, etto hwy a wnant eu tai yn y graig;

27 Y locustiaid nid oes brenhin iddynt, etto hwy a ânt allan yn dorfeydd;

28 Y pryf coppyn a ymafaela â'i ddwyllaw, ac y mae yn llys y brenhin.

29 Y mae tri pheth a gerddant yn hardd, ie, pedwar peth a rodiant yn weddus :

30 Llew cryf ym mhllith anifeiliaid, ni thrý yn ei ol er neb;

31 Milgi cryf yn ei feingefn, a bwch, a brenhin, yr hwn ni chyfyd neb yn ei erbyn.

32 Os buost ffol yn ymddyrchafu, ac os meddyliaist ddrwg, dyro dy law ar dy enau.

33 Yn ddiâu corddi llaeth a ddwg allan ymenyn, a gwasgu ffroenau a

dynn allan waed: felly cymmell lliid a ddwg allan gynnen.

PEN. XXXI.

1 *Addysg Lemuel ynghylch diuceirdeb a chymhedrolder. 6 Bod yn rhaid cysuru ac ymddiffyn y cystuddiedig. 10 Cimd u chynheddfau gwraig dda.*

GEIRIAU Lemuel frenhin; y brophwydoliaeth a ddysgodd ei fam iddo.

2 Pa *beth* fy mab? pa beth mab fy nghroth? ie, pa beth mab fy addunedau?

3 Na ddyro i wragedd dy nerth; na'th ffyrdd i'r hyn a ddisfetha frenhinoedd.

4 Nid *gwedduidd* i frenhinoedd, O Lemuel, nid *gweddaidd* i frenhinoedd yfed gwin; nae i bennaduriaid ddiöod gadarn:

5 Rhag iddynt yfed, ac ebargofi y ddeddf; a newidio barn yr un o'r rhai gorthrymmedig.

6 Rhoddwch ddiöod gadarn i'r neb sydd ar ddarfod am dano; a gwin i'r rhai trwm eu calon.

7 Yfed efe, fel yr anghofio ei dlodi; ac nas meddyllo am ei flinfyd mwy.

8 Agor dy enau dros y mud, yn achos holl blant dinystr.

9 Agor dy enau, barn yn gyfiawn; a dadleu dros y tlawd a'r anghenus.

10 ¶ Pwy a fedr gael gwraig rinweddol? gwerthfawroccach *yw* hi na'r carbwncl.

11 Calon ei gwr a ymddiried ynddi, fel na bydd arno eisieu anrhaith.

12 Hi a wna iddo les, ac nid drwg, holl ddyddiau ei bywyd.

13 Hi a gais wlan a llin, ac a'i gweithia â'i dwylaw yn ewyllysgar.

14 Tebyg *yw* hi i long marsiandwr; hi a ddwg ei hymborth o bell.

15 Hi a gyfyd hefyd liw nos, ac a rydd fwyd i'w thylwyth, a'u dogn i'w llangesau.

16 Hi a feddwl am faes, ac a'i pryn ef; â gwaith ei dwylaw hi a blanna winllan.

17 Hi a wregysa ei llwynau â nerth, ac a gryfhâ ei breichiau.

18 Hi a wêl *fod* ei marsiandiaeth yn fuddiol; ni ddiffydd ei chanwyll ar hyd y nos.

19 Hi a rydd ei llaw ar y werthyd, a'i llaw a ddeil y cogail.

20 Hi a egyr ei llaw i'r tlawd, ac a estyn ei dwylaw i'r anghenus.

21 Nid ofna hi am ei thylwyth rhag yr eira; canys ei holl dŷ hi a ddilledir âg ysgarlad.

22 Hi a weithia iddi ei hun garpedau; ei gwisg *yw* sidan a phorphor.

23 Hynod *yw* ei gwr hi yn y pyrth, pan eisteddo gyd â henuriaid y wlad.

24 Hi a wna lian main, ac a'i gwerth, ac a rydd wregysau at y marsiandwr.

25 Nerth ac anrhydedd *yw* ei gwisg; ac yn yr amser a ddaw hi a chwardd.

26 Hi a egyr ei genau yn ddoeth; a chyfraith trugaredd *sydd* ar ei thafod hi.

27 Hi a graffa ar ffyrdd tylwyth ei thŷ: ac ni fwytty hi fara seguryd.

28 Ei phlant a godant, ac a'i galwant yn ddedwydd; ei gwr *hefyd*, ac a'i canmol hi:

29 Llauer merch a weithiodd yn rymms; ond ti a ragoraist arnynt oll.

30 Siommedig *yw* ffafr, ac ofer *yw* tegwch; ond benyw yn ofni yr **ARGLWYDD**, hi a gaiff glöd.

31 Rhoddwch iddi o ffrwyth ei dwylaw; a chanmoled ei gweithredoedd hi yn y pyrth.

LLYFR ECCLESIASTES, neu y PREGETHWYR.

PEN. I.

1 *Y Pregethwr yn dangos ofered gorchwylion dyn: 4 o herwydd bod y creaduriaid yn ddirorhwys yn eu cylchoedd; 9 nad ydynt yn dwyn dim newydd, a bod yr hen bethau wedi eu hebarargofi; 12 ac o herwydd mai felly y cafodd efe worth chwilio doethineb.*

GEIRIAU y Pregethwr, mab Dafydd, brenhin yn Jerusalem.

2 Gwagedd o wagedd, medd y Pregethwr, gwagedd o wagedd; gwagedd *yw* y cwbl.

3 Pa fudd sydd i ddyn o'i holl lafur a gymmer efe dan yr haul?

4 Un genhedlaeth a â ymaith a chenedlaeth *arall* a ddaw: ond y ddaear a saif byth.

5 Yr haul hefyd a gyfyd, a'r haul a fachlud, ac a brysura i'w lle y mae yn codi.

6 Y gwynt a â i'r dehau, ac a amgylcha i'r gogledd: y mae yn myned oddi amgylch yn wastadol, y mae y gwynt yn dychwelyd yn ei gwmpas-oedd:

7 Yr holl afonydd a redant i'r môr, etto nid yw y môr yn llawn: o'r lle y daeth yr afonydd, yno y dychwelant eilwaith.

8 Pob peth sydd yn llawn blinder; ni ddichon dyn ei draethu: ni chaiff y llygad ddigon o edrych, ac ni ddigonir y glust â chlywed.

9 Y peth a fu, a fydd; a'r peth a wnaed, a wneir: ac nid oes dim newydd dan yr haul.

10 A oes dim y gellir dywedyd am dano, Edrych ar hwn, dyma beth newydd? efe fu eisoes yn yr hen amser o'n blaen ni.

11 Nid oes goffa am y pethau gynt; ac ni bydd cofia am y pethau a ddaw, gan y rhci a ddaw ar ol.

12 ¶ Myfi y Pregethwr oeddwn frenhin ar Israel yn Jerusalem:

13 Ac a roddais fy mryd ar geisio a chwilio trwy ddoethineb, am bob peth a wnaed dan y nefoedd: y llafur blin yma a roddes Duw ar feibion dynion i ymguro ynddo.

14 Mi a welais yr holl weithredoedd a wnaed dan haul; ac wele, gwagedd a gorthrymder yspryd yw y cwbl.

15 Ni ellir uniawni yr hyn sydd gam, na chyfrif yr hyn sydd ddiffygol.

16 Mi a ymddidenais â'm calon fy hun, gan ddywedyd, Wele, mi a aethum yn fawr, ac a gesglais ddoethineb tu hwnt i bawb a fu o'm blaen i yn Jerusalem; a'm calon a ddeallodd lawer o ddoethineb a gwybodaeth.

17 Mi a roddais fy nghalon hefyd i wybod doethineb, ac i wybod ynfydrwydd a ffolineb: mi a wybum fod hyn hefyd yn orthrymder yspryd.

18 Canys mewn llawer o ddoethineb y mae llawer o ddig: a'r neb a chwanegeo wybodaeth, a chwanegeo ofid.

1 Ofered gwaith dyn yn ei ddiffyrroch. 12 Er bod y doeth yn well na'r ynfyd, etto yr un diredd sydd i bob un o'r ddau. 18 Ofered llafur dyn, gan fod yn rhaid iddo adael y cwbl, ni ŵyr i bwy. 24 Nad oes dim well na chymeryd llawenydd o'n llafur; etto rhodd Duw yw hynny.

MI a ddywedais yn fy nghalon, Iddo yn awr, mi a'th brofas â llawenydd; am hynny cymmer dy fydd yn ddifyr: ac wele, hyn hefyd sydd wagedd.

2 Mi a ddywedais am chwerthin, Ynfyd yw: ac am lawenydd, Pa beth a wna?

3 Mi a geisiais yn fy nghalon ymroddi i win (etto yn arwain fy nghalon mewn doethineb) ac i gosleidio ffolineb, hyd oni welwn beth oedd y da hwnnw i feibion dynion, yr hyn a wnant hwy dan y nefoedd holl ddyddiau eu bywyd.

4 Mi a wneuthum i mi waith mawr; mi a adeiledais i mi dai; mi a blennais i mi winllannoedd:

5 Mi a wneuthum erddi a pherllannau, ac a blennais ynddynt breunau o bob ffrwyth:

6 Mi a wneuthum lynnau dwfr, i ddyfrhâu â hwynt y llwyni sydd yn dwyn coed:

7 Mi a ddarperais weision a morwynion; hefyd yr oedd i mi gaethweision tŷ; i.e. yr oeddwn i yn berchen llawer o wartheg a defaid, tu hwnt i bawb a fuasai o'm blaen i yn Jerusalem:

8 Mi a bentyrrais i mi hefyd arian ac aur, a thrysor pennaf brenhinoedd a thaleithiau: mi a ddarperais i mi gantorion a chantoresau, a phob rhyw offer cerdd, difyrwrch meibion dynion.

9 A mi a aethum yn fawr, ac a gynyddais yn fwy na neb a fuasai o'm blaen i yn Jerusalem: a'm doethineb oedd yn sefyll gyd â mi.

10 A pha beth bynnag a ddeisyfai fy llygaid, ni ommeddwn hwynt: ni attaliwn fy nghalon oddi wrth ddim hyfryd; canys fy nghalon a lawenychai yn fy holl lafur: a hyn oedd fy rhan i o'm holl lafur.

11 Yna mi a edrychais ar fy holl

weithredoedd a wnaethai fy nwyllaw, ac ar y llafur a lafuriais yn ei wneuthur: ac wele, hyn oll *oedd* wagedd a gorthrymder yspryd, ac nid *oedd* dim budd dan yr haul.

12 A mi a drôais i edrych ar ddoethineb, ac ar ynyfdrwydd a ffolineb (canys beth a *wnai* y dyn a ddeuai ar ol y brenhin? y peth a wnaed eisoes.)

13 Yna mi a welais fod doethineb yn rhagori ar ffolineb, fel y mae gol-euni yn rhagori ar dywyllwch.

14 Y doeth *sydd* â'i lygaid yn ei ben; ond y ffol a rodia yn y tywyllwch: ac etto mi a welais yr un damwain yn digwydd iddynt oll.

15 Yna y dywedais yn fy nghalon, Fel y digwydd i'r ffol, y digwydd i minnau; pa beth gan hynny a dâl i mi fod yn ddoeth *mwyach*? Yna y dywedais yn fy nghalon, *fod* hyn hefyd yn wagedd.

16 Canys ni *bydd* coffa am y doeth mwy nag am yr annoeth yn dragywydd; y pethau *sydd* yr awr hon, yn y dyddiau a ddaw a ollyngir oll dros gof: a pha fodd y mae y doeth yn marw? fel yr annoeth.

17 Am hynny câs gennyf einioes; canys blin gennyf y gorchwyl a wneir dan haul; canys gwagedd a gorthrymder yspryd *yw* y cwbl.

18 ¶ Ië, câs gennyf fy holl lafur yr ydwyf fi yn ei gymmeryd dan haul; am fod yn rhaid i mi ei adael i'r neb a fydd ar fy ol i.

19 A phwy a wŷr ai doeth ai annoeth fydd efe? etto efe a fydd feistr ar fy holl lafur yr hwn a gymmerais, ac yn yr hwn y bŷm ddoeth dan haul. Dyma wagedd hefyd.

20 Am hynny mi a drôais i beri i'm calon anobeithio o'r holl lafur a gymmerais dan yr haul.

21 Canys y mae dyn yr hwn y *mae* ei lafur yn bwylllog, yn synhwyrol, ac yn aiawn: ac y mae yn ei adael yn rhan i'r neb ni lafuriodd wrtho. Hyn hefyd *sydd* wagedd, a gorthrymder mawr.

22 Canys beth *sydd* i ddyn o'i holl lafur a gorthrymder ei galon, yr hwn a gymmerodd efe dan haul?

23 Canys ei holl ddyddiau *sydd* orthrymder, a'i lafur yn ofid: ië, ni chymmer ei galon esmwythdra y nos. Hyn hefyd *sydd* wagedd.

24 ¶ Nid oes daioni mwy i ddyn, *nag* iddo fwytta ac yfed, a pheri i'w enaid gael daioni o'i lafur. Hyn hefyd a welais, mai o law Duw yr *oedd* hyn.

25 Canys pwy a ddichon fwytta, a phwy a'i mwynhâi o'm blaen i?

26 Canys i'r dyn a fyddo da yn ei olwg ef, y rhydd *DUW* ddoethineb, a gwybodaeth, a llawenydd; ond i'r pechadur y rhydd efe boen i gasglu ac i dyrru, i'w roddi i'r *neb a fyddo* da ger bron Duw. Hynny hefyd *sydd* wagedd, a gorthrymder yspryd.

PEN. III.

1 *Bod anghenrhaid gyfnewid yr amseroedd, yn ychwanegu gwagedd at lafur dyn.* 11 *Godid-owgrwydd gweithredoedd Duw: 16 ond dyn, Duw a farn ei weithredoedd ef yn y byd a ddau; ac yma ni bydd ond cyffelyb i anifail.*

Y *MÆ* amser i bob peth, ac amser i bob amcan dan y nefoedd:

2 Amser i eni, ac amser i farw; amser i blannu, ac amser i dynnu y *peth* a blannwyd;

3 Amser i ladd, ac amser i iachâu; amser i fwrw i lawr, ac amser i adeiladu;

4 Amser i wylo, ac amser i chwerthin; amser i alaru, ac amser i ddawnsio;

5 Amser i daflu cerrig ymaith, ac amser i gasglu cerrig ynghyd; amser i ymgoffeidio, ac amser i ochel ymgoffeidio;

6 Amser i geisio, ac amser i golli; amser i gadw, ac amser i fwrw ymaith;

7 Amser i rwygo, ac amser i wnïo; amser i dewi, ac amser i ddywedyd;

8 Amser i garu, ac amser i gasâu; amser i ryfel, ac amser i heddwch.

9 Pa fudd *sydd* i'r gweithydd yn yr hyn y mae yn llafurio?

10 Mi a welais y blinder a roddes Duw ar feibion dynion, i ymfalio ynddo.

11 Efe a wnaeth bob *peth* yn dêg yn ei amser: efe a osododd y hyd hefyd yn eu calonnau hwy, fel na allo dyn gael allan y gwaith a wnaeth Duw o'r dechreuad hyd y diwedd.

12 Mi a wn nad oes dim da ynddynt, ond bod i *ddyn* fod yn llawen, a gwneuthur daioni yn ei fywyd.

13 A bod i bob dyn fwytta ac yfed, a mwynhâu daioni o'i holl lafur; rhodd Duw yw hynny.

14 Mi a wn beth bynnag a wnel Duw, y bydd hynny byth; ni ellir na bwrw atto, na thynnu dim oddi wrtho: ac y mae Duw yn gwneuthur *hyn*, fel yr ofnai *dynion* ger ei fron ef.

15 Y peth a fu o'r blaen sydd yr awr hon; a'r peth sydd ar ddyfod a fu o'r blaen: Duw ei hun a ofyn y peth a aeth heibio.

16 ¶ Hefyd mi a welais dan yr haul le barn, yno yr *oedd* anuwioldeb; a lle cyfiawnder, yno yr *oedd* anwiredd.

17 Mi a ddywedais yn fy nghalon Duw a farn y cyfiawn a'r anghyfiawn: canys *y mae* amser i bob amcan, ac i bob gwaith yno.

18 Mi a ddywedais yn fy nghalon, am gyflwr meibion dynion; fel y byddai i Dduw eu hamlygu hwynt, ac y gwelent hwythau mai anifeiliaid ydynt.

19 Canys digwydd meibion dynion a ddigwydd i'r anifeiliaid; yr un digwydd sydd iddynt: fel y mae y naill yn marw, felly y bydd marw y llall; i'e, yr un chwythad sydd iddynt oll; fel nad oes mwy rhagoriaeth i ddyn nag i anifail: canys gwagedd *yw* y cwbl.

20 Y mae y cwbl yn myned i'r un lle: pob un sydd o'r pridd, a phob un a dry i'r pridd eilwaith.

21 Pwy a edwyn yspryd dyn yr hwn sydd yn esgyn i fynu, a chwythad anifail yr hwn sydd yn disgyn i waered i'r ddaear?

22 Am hynny mi a welaf nad oes dim well nag i ddyn ymlawenyachu yn ei weithredoedd ei hun; canys hyn *yw* ei ran ef: canys pwy a'i dwg ef i weled y peth fydd ar ei ol?

PEN. IV.

1 *Bod trais, 4 a cenfigen, 5 a seguryd, 7 a chybydd-dod, 9 a neillduolrwydd, 13 a gwrthmysgrydd, yn sekwanegu ar wagedd dyn.*

FELLY mi a ddychwelais, ac a edrychais ar yr holl orthrym-

derau sydd dan yr haul: ac wele ddaagrau y *rhai* gorthrymmedig heb neb i'w cysuro; ac ar law eu treiswyr *yr oedd* gallu, a hwythau heb neb i'w cysuro.

2 A mi a ganmolais y meirw y rhai sydd yn barod wedi marw, yn fwy nâ'r byw y rhai sydd yn fyw etto.

3 Gwell nâ'r ddau yw y neb ni bu erioed, yr hwn ni welodd y gwaith blin sydd dan haul.

4 ¶ A mi a welais fod pob llafur, a phob uniondeb gwaith dyn, yn periddo genfigen gan ei gymmydog. Hyn hefyd *sydd* wagedd a gorthrymder yspryd.

5 Y ffol a wasg ei ddwyllaw ynghyd, ac a fwyty ei gnawd ei hun.

6 Gwell *yw* llonaid llaw *trwy* lonyddwch, nâ llonaid dwy law *trwy* flinder a gorthrymder yspryd.

7 ¶ Yna mi a drôais, ac a welais wagedd dan yr haul.

8 Y mae un *yn unig*, ac heb ail; i'e, nid oes iddo na mab na brawd; ac etto nid oes diwedd ar ei lafur oll: i'e, ni chaiff ei lygaid ddigon o gyfoeth; *ni ddywed efe*, I bwy yr ydwyf yn llafurio, ac yn difuddio fy enaid oddi wrth hyfrydwch? Hyn hefyd *sydd* wagedd, a dyma drafferth blin.

9 ¶ Gwell *yw* dau nag un, o achos bod iddynt wobwr da am eu llafur.

10 Canys os syrthiant, y naill a gyfyd y llall: ond gwae yr unig; canys pan syrthio efe, nid oes ail i'w gyfodi.

11 Hefyd os dau a gyd-orweddant, hwy a ymgynhesant; ond yr unig, pa fodd y cynhesa efe?

12 Ac os cryfach fydd un nag ef, dau a'i gwrthwynebant yntau; a rhaff deircainge ni thorrir ar frys.

13 ¶ Gwell *yw* bachgen tlawd a doeth, nâ brenhin hen ac ynfyd, yr hwn ni fedr gymmeryd rhybudd mwyach:

14 Canys *y naill* sydd yn dyfod allan o'r carchardy i deyrnasu, a'r llall wedi ei eui yn ei frenhiniaeth *yn myned* yn dlawd.

15 Mi a welais y rhai byw oll y rhai sydd yn rhodio dan yr haul, gyd â'r ail mab yr hwn a saif yn ei le ef.

16 Nid oes diben ar yr holl bobl, sef ar y rhai oll a fu o'u blaen hwynt, a'r rhai a ddêl ar ol, ni lawenychant ynddo: gwagedd yn ddiâu a blinder yspryd yw hyn hefyd.

PEN. V.

1 Gwagedd y'ngwasanaeth Duw, 8 mewn grwg-nach yn erbyn trais, 9 ac mewn cyfoeth. 18 Rhodd Duw yw cael llawenydd o'i cyfoeth.

GWYLLIA ar dy droed pan fydd-ech yn myned i dŷ Dduw, a bydd barottach i wrando nag i roi aberth ffyliaid; canys ni wyddant hwy eu bod yn gwneuthur drwg.

2 Na fydd rŷ brysur â'th enau, ac na frysied dy galon i draethu dim ger bron Duw: canys Duw sydd yn y nesoedd, a thithau sydd ar y ddaear; ac am hynny bydded dy eiriau yn anaml.

3 Canys breuddwyd a ddaw o drallod lawer: ac ymadrodd y ffol o laweroedd o eiriau.

4 Pan addunedech adduned i Dduw, nac oeda ei thalu: canys nid oes ganddo flas ar rai ynfyd; y peth a addunedai, tâl.

5 Gwell i ti fod heb addunedu, nag i ti addunedu, a bod heb dalu.

6 Na âd i'th enau beri i'th gnawd bechu; ac na ddywed ger bron yr angel, Amryfusedd fu: paham y digiai Duw wrth dŷ leserydd, a difetha gwaith dy ddwyllaw?

7 Canys mewn llaweroedd o freuddwydion y mae gwagedd, ac mewn llawer o eiriau: ond ofna di Dduw.

8 ¶ Os gweli dreisio y tlawd, a thrawswyro barn a chyfiawnder mewn gwlad; na ryfedda o achos hyn: canys y mae yr hwn sydd uwch na'r uchaf yn gwylied, ac y mae un sydd uwch na hwynt.

9 ¶ Cynnyrch y ddaear hefyd sydd i bob peth: wrth dir llafur y mae y brenhin yn byw.

10 Y neb a garo arian, ni ddigonir âg arian; na'r neb a hoffo amltra, â chynnyrch. Hyn hefyd sydd wagedd.

11 Lle y byddo llawer o ddâ y bydd llawer i'w ddifa: pa fudd gan hynny sydd i'w perchennog, ond eu gwled â'u llygaid?

12 Melus yw hûn y gweithiwr, pa un bynnag ai ychydig ai llawer a fwyt-

tâo: ond llawnder y cyfoethog ni âd iddo gysgu.

13 Y mae trueni blin a welais dan yr haul, cyfoeth wedi eu cadw yn niwed i'w perchennog.

14 Ond derfydd am y cyfoeth hynny trwy drallod blin; ac efe a ynnill fab, ac nid oes dim yn ei law ef.

15 Megis y daeth allan o groth ei fam yn noeth, y dychwel i fyned modd y daeth, ac ni ddwg ddim o'i lafur, yr hyn a ddygo ymaith yn ei law.

16 A hyn hefyd sydd ofid blin; yn hollol y modd y daeth, felly yr â efe ymaith: a pha fudd sydd iddo ef a lafuriodd am y gwynt?

17 Ei holl ddyddiau y bwytty efe mewn tywllwch, mewn digter mawr, gofid, a lliid.

18 ¶ Wele y peth a welais i: da yw a theg i ddyw fwytta ac yfed, a chymmeryd byd da o'i holl lafur a lafuria dan yr haul, holl ddyddiau ei fywyd, y rhai a roddes Duw iddo: canys hynny yw ei ran ef.

19 Iê, i bwy bynnag y rhoddes Duw gyfoeth a golud; ac y rhoddes iddo ryddid i fwytta o honynt, ac i gymmeryd ei ran, ac i lawenychu yn ei lafur; rhodd Duw yw hyn.

20 Canys ni fawr-gofia efe ddyddiau ei fywyd; am fod Duw yn ateb i lawenydd ei galon ef.

PEN. VI.

1 Ofered yw cyfoeth heb eu harfer. 3 Am blant, 6 a henaint heb gyfoeth. 9 Ofered golwg a deisffadau anwastad. 11 Diweddglwm ar bob gwagedd.

Y MAE drwg a welais dan haul, a hwnnw yn fawr ym mysg dynion:

2 Gwr y rhoddodd Duw iddo gyfoeth, a golud, ac anrhydedd, heb arno eisieu dim i'w enaid a'r a ddymunai; a Duw heb roi gallu iddo i fwytta o hono, ond estron a'i bwytty. Dyma wagedd, ac y mae yn ofid blin.

3 ¶ Os ynnill gwr gant o blant, ac a fydd byw lawer o flynyddoedd, fel y bo dyddiau ei flynyddoedd yn llawer, os ei enaid ni ddiwellir â daioni, ac oni bydd iddo gladdedigaeith; mi a ddywedaf, mai gwell yw erthyl nag ef.

4 Canys mewn oferedd y daeth, ac

yn y tywyllwch yr ymedy, a'i enw a guddir â thywyllwch.

5 Yntau ni welodd mo'r haul, ac ni wybu *ddim*: mwy o lonyddwch sydd i hwn nag i'r llall.

6 ¶ Pe byddai efe fyw ddwy fil o flynnydoedd, etto ni welodd efe ddaioni: onid i'r un lle yr â pawb?

7 Holl lasur dyn *sydd* dros ei enau, ac etto ni ddiwellir ei enaid ef.

8 Canys pa ragoriaeth sydd i'r doeth mwy nag i'r annoeth? beth sydd i'r tlawd a fedr rodio ger bron y rhai byw?

9 ¶ Gwell *yw* golwg y llygaid nag ymdaith yr enaid. Hyn hefyd *sydd* wagedd a gorthrymder yspryd.

10 Beth bynnag fu, y mae enw aruo; ac y mae yn hysbys mai dyn *yw* efe: ac ni ddichon efe ymrison â'r neb sydd drech nag ef.

11 ¶ Gan fod llawer o bethau yn amlhâu gwagedd, beth *yw* dyn well?

12 Canys pwy a wŷr beth *sydd* ddâ i ddyn yn y bywyd *hwn* holl ddyddiau ei fywyd ofer y rhai a dreulia efe fel cysgod? canys pwy a ddengys i ddyn beth a ddigwydd ar ei ol ef dan yr haul?

P E N . VII.

1 *Help yn erbyn gwagedd, yw enw da, 2 marwolaethau y cnaud, 7 amynedd, 11 doethineb. 23 Anharosod ydyw cael doethineb.*

GWELL *yw* enw *da* nag ennaint gwerthfawr; a dydd marwolaeth nâ dydd genedigaeth.

2 ¶ Gwell *yw* myned i dŷ galar, nâ myned i dŷ gwledd: canys hynny *yw* diwedd pob dyn; a'r byw a'i gesyd at ei galon.

3 Gwell *yw* digter nâ chwerthin: canys trwy dristwch yr wynebpryd y gwellhêir y galon.

4 Calon doethion *fydd* yn nhŷ y galar; ond calon ffyliaid yn nhŷ llawenydd.

5 Gwell *yw* gwrando sên y doeth, nâ gwrando cân ffyliaid.

6 Canys chwerthiniad dyn ynfyd *sydd* fel clindarddach drain dan grochan. Dyma wagedd hefyd.

7 ¶ Yn ddiau trawsedd a ynfyda y doeth, a rhodd a ddifetha y galon.

8 Gwell *yw* diweddïad peth nâ'i

ddechreuad: gwell *yw* y dioddefgar o yspryd nâ'r balch o yspryd.

9 Na fydd gyflym yn dy yspryd i ddogio: oblegid dig sydd yn gorphwys ym mynwes ffyliaid.

10 Na ddywed, Paham y bu y dyddiau o'r blaen yn well nâ'r dyddiau hyn? canys nid o ddoethineb yr wyt yn ymofyn am y peth hyn.

11 ¶ *Da yw* doethineb gyd âg etiffediaeth: ac o *hynny y mae* elw i'r rhai sydd yn gweled yr haul.

12 Canys cysgod *yw* doethineb, a chysgod *yw* arian: ond rhagoriaeth gwybodaeth *yw*, bod doethineb yn rhoddi bywyd i'w pherchennog.

13 Edrych ar orchwyl *Duw*: canys pwy a all unioni y peth a gammodd ef?

14 Yn amser gwynfyd bydd lawen; ond yn amser adfyd ystyria: *Duw* hefyd a wnaeth y naill ar gyfer y llall, er mwyn na châi dyn ddim ar ei ol ef.

15 Hyn oll a welais yn nyddiau fy ngwagedd: y mae *un* cyfiawn yn diflannu yn ei gyfiawnder, ac y mae *un* annuwiol yn estyn ei *ddyddiau* yn ei ddrygioni.

16 Na fydd rŷ gyfiawn; ac na chymmer arnat fod yn rhŷ ddoeth: paham y'th ddfithit dy hun?

17 Na fydd rŷ annuwiol; ac na fydd ffol: paham y byddit farw cyn dy amser?

18 *Da* i ti ymafael yn hyn; ac oddi wrth hyn na ollwng dy law: canys y neb a ofno *Dduw*, a ddaw allan o honynt oll.

19 Doethineb a nertha y doeth, yn fwy nâ deg o gedyrn a fyddant yn y ddinas.

20 Canys nid *oes* dyn cyfiawn ar y ddaear a wna ddaioni, ac ni phechia.

21 Na osod dy galon ar bob gair a ddyweder; rhag i ti glywed dy was yn dy felldithio.

22 Canys llawer gwaith hefyd y gŵyr dy galon, ddarford i ti dy hun felldithio eraill.

23 ¶ Hyn oll a brofais trwy ddoethineb: mi a ddywedais, *Mi* a fyddaf ddoeth; a hithau ym mhell oddi wrthyf.

24 Y peth sydd bell a dwfn iawn, pwy a'i caiff?

25 Mi a drôais â'm calon i wybod, ac i chwilio, ac i geisio doethineb, a rheswm; ac i adnabod annuwioldeb ffolineb, sef ffolineb, ac ynyfdrwydd:

26 Ac mi a gefais beth chwerwach nag angau, y wraig y mae ei chalon yn faglau ac yn rhwydau, a'i dwylaw yn rhwymau: y neb sydd dda gan Dduw, a waredir oddi wrthi hi; ond pechadur a ddêlir ganddi.

27 Wele, hyn a gefais (medd y Pregethwr) wrth chwilio o'r naill beth i'r llall, i gael y rheswm;

28 Yr hwn beth etto y chwilia fy enaid am dano, ac ni chefais: un gwr a gefais ym mblith mil; ond un wraig yn eu plith hwy oll nis cefais.

29 Wele hyn yn unig a gefais; wneuthur o Dduw ddyn yn uniawn: ond hwy a chwiliasant allan lawer o ddychymygon.

PEN. VIII.

1 Am ufuddhau brenhinoedd. 6 Rhaid yw dal ar ragluniaeth Duw. 12 Gwell yw y hyd ar y dauviol mewn adfyd, nag ar yr annuwiol mewn haereddfyd. 16 Mor anchwiliadwy yw gweithredoedd Duw.

PWY sydd debyg i'r doeth? a phwy a fedr ddeongl peth? doethineb gwr a lewyrcha ei wyneb, a nerth ei wyneb ef a newidir.

2 Yr ydwyf yn dy rybuddio i gadw gorchymyn y brenhin, a hynny o herwydd llw Duw.

3 Na ddos ar frys allan o'i olwg ef; na sâf mewn peth drwg: canys efe a wna a fynno ei hun.

4 Lle y byddo gair y brenhin, y mae gallu: a phwy a ddywed wrtho, Beth yr wyt ti yn ei wneuthur?

5 Y neb a gadwo y gorchymyn, ni wybydd oddi wrth ddrwg; a chalon y doeth a edwyn amser a barn.

6 ¶ Canys y mae amser a barn i bob amcan; ac y mae trueni dyn yn fawr arno.

7 Canys ni wŷr efe beth a fydd: canys pwy a ddengys iddo pa bryd y bydd?

8 Nid oes un dyn yn arglwyddiaethu ar yr yspryd, i attal yr yspryd; ac nid oes ganddo allu yn nydd marwolaeth:

ac nid oes bwrw arfau yn y rhyfel hwnnw; ac nid achub annuwioldeb ei pherchennog.

9 Hyn oll a welais i, a gosodais fy nghalon ar bob gorchwyl a wneir dan haul: y mae amser pan arglwyddiaetha dyn ar ddyd er drwg iddo.

10 Ac felly mi a welais gladdu y rhai annuwiol, y rhai a ddaethent ac a aethent o le y Sanctaidd; a hwy a ebargosiwyd yn y ddinas lle y gwnaethent felly. Gwagedd yw hyn hefyd.

11 O herwydd na wneir barn yn erbyn gweithred ddrwg yn fuan, am hynny calon plant dynion sydd yn llawn ynddynt i wneuthur drwg.

12 ¶ Er gwneuthur o bechadur ddrwg ganwaith, ac estyn ei ddyddiau ef; etto mi a wn yn ddiâu y bydd daioni i'r rhai a ofnânt Dduw, y rhai a arswydant ger ei fron ef.

13 Ond ni bydd daioni i'r annuwiol, ac ni estyn efe ei ddyddiau, y rhai sydd gyffelyb i gysgod; am nad yw yn ofni ger bron Duw.

14 Y mae gwagedd a wneir ar y ddaear; bod y cyfiawn yn damwain iddynt yn ol gwaith y drygionus; a bod y drygionus yn digwyddo iddynt yn ol gwaith y cyfiawn. Mi a ddywedais fod hyn hefyd yn wagedd.

15 Yna mi a ganmolais lawenydd, am nad oes dim well i ddyd dan haul, nâ bwytta ac yfed, a bod yn llawen: canys hynny a lŷn wrth ddyd o'i lafur, ddyddiau ei fywyd, y rhai a roddes Duw iddo dan yr haul.

16 ¶ Pan osodais i fy nghalon i wybod doethineb, ac i edrych ar y drafferth a wneir ar y ddaear (canys y mae ni wêl hûn â'i lygaid na dydd na nos)

17 Yna mi a edrychais ar holl waith Duw, na ddichon dyn ddeall y gwaith a wneir dan haul: oblegid er i ddyd lafurio i geisio, etto nis caiff; i.e, pe meddyliai y doeth fynnu gwybod, etto ni allai efe gael hynny.

PEN. IX.

1 Yr un fath bethau a ddigwydd i'r drwg ac i'r da. 4 Bod yn anghenrhaid i ddynton farw. 7 Cysur yw eu holl ran hwy yn y fuchedd yma. 11 Bod rhagluniaeth Duw yn llywodraethu pob peth. 13 Gwell yw doethineb nâ chryfder.

ER hyn oll mi a ystyriais yn fy nghalon, i ddangos hyn oll: *bod* y cyfiawn, a'r doethion, a'u gweithredoedd, yn llaw Duw: ni wŷr dyn gariad, neu gâs, wrth yr hyn oll *sydd* o'u blaen.

2 Yr un peth a *ddamwain* i bawb fel eu gilydd: yr un peth a *ddamwain* i'r cyfiawn, ac i'r annuwiol; i'r da ac i'r glân, ac i'r arian; i'r neb a abertha, ac i'r neb ni abertha: fel y *mae* y da, felly y *mae* y pechadur; a'r neb a dyngo, fel y *neb* a ofno dyngu.

3 Dyma ddrwg ym mysg yr holl *bethau* a wneir dan haul; *sef* bod yr un diben i bawb: hefyd calon meibion dynion *sydd* yn llawn drygioni, ac ynfydrwydd *sydd* yn eu calon tra fyddant fyw, ac ar ol hynny y *maent* yn *myned* at y meirw.

4 ¶ Canys i'r neb a fo y'ngghymdeithas y rhai byw oll, y mae gobauith: canys gwell yw ci byw na llew marw.

5 O herwydd y rhai byw a wyddant y byddant feirw: ond nid oes dim gwybodaeth gan y meirw, ac nid oes iddynt wobr mwyach; canys eu coffa hwynt a anghofwyd.

6 Eu cariad hefyd, a'u câs, a'u cenfigen, a ddarfu yn awr; ac nid oes iddynt gyfran byth mwy o ddim oll a wneir dan yr haul.

7 ¶ Dos, bwytta dy fwyd yn llawen, ac yf dy win â chalon hyfryd: canys yn awr cymmeradwy gan DDUW dy weithredoedd.

8 Bydded dy ddillad yn wŷnion bob amser; ac na fydded diffyg olew ar dy ben.

9 Dwg dy fyd yn llawen gyd â'th wraig anwyl holl ddyddiau bywyd dy oferedd, y rhai a roddes efe i ti dan yr haul, holl ddyddiau dy oferedd: canys dyna dy ran di yn y bywyd *yma*, ac yn dy lafur a gymmeri dan yr haul.

10 Beth bynnag a ymafael dy law ynddo i'w wneuthur, gwna â'th holl egni: canys nid oes na gwaith, na dychymmyg, na gwybodaeth, na doethineb, yn y bedd, lle yr wyt ti yn myned.

11 ¶ Mi a drôais, ac a welais dan haul, nad *yw* y rhedfa yn eiddo y cyflym, na'r rhyfel yn eiddo y cedyru, na'r bwyd yn eiddo y doethion, na chyfoeth

yn eiddo y pwylllog, na ffafr yn eiddo y cyfarwydd; ond amser a damwain a ddigwydd iddynt oll.

12 Canys ni wŷr dyn chwaith ei amser: fel y pysgod a ddêlir â'r rhwyd niweidiol, ac fel yr adar a ddêlir yn y delm; felly y ddêlir plant dynion yn amser drwg, pan syrthio arnynt yn ddisymmwrth.

13 ¶ Hefyd y doethineb hyn a welais i dan haul, ac *sydd* fawr genydfi:

14 Yr *oedd* dinas fechan, ac ynddi ychydig wŷr; a brenhin mawr a ddaeth yn ei herbyn hi, ac a'i hamgylchynodd, ac a gododd glawdd uchel yn ei herbyn:

15 A chafwyd ynddi wr tlawd doeth, ac efe a waredodd y ddinas honno â'i ddoethineb; etto ni chofiodd neb y gwr tlawd hwnnw.

16 Yna y dywedais, Gwell yw doethineb nâ nerth: er hynny dirmygir doethineb y tlawd, ac ni wrandewir ar ei eiriau ef.

17 Geiriau y doethion a wrandewir mewn distawrwydd, rhagor bloedd yr hwn sydd yn llywodraethu ym mysg ffyliaid.

18 Gwell yw doethineb nag arfau rhyfel; ond un pechadur a ddinystria lawer o ddaioni.

PEN. X.

1 *Pethau i ddal arnynt ynghylch doethineb ac ynfydrwydd.* 16 *Am anillywodraeth.* 18 *diogi,* 19 *ac arian.* 20 *Rhaid i bawb feddwel yn barchedig o'r brenhin.*

GWYBED meirw a wnant i en-naint yr apothecari ddrewi; felly y gwna ychydig ffolineb i wr arderchog o herwydd doethineb ac anrhydedd.

2 Calon y doeth *sydd* ar ei ddeheu-law; a chalon y ffol ar ei law aswy.

3 Iê, y ffol pan rodio ar y ffordd, sydd â'i galon yn pallu, ac y mae yn dywedyd wrth bawb ei *fod* yn ffol.

4 Pan gyfodo yspryd pennadur yn dy erbyn, nac ymado â'th le: canys ymostwng a ostega bechodau mawrion.

5 Y mae drwg a welais dan yr haul, cyffelyb i gyfeiliorni sydd yn dyfod oddi ger bron y llywydd:

6 Gosodir ffolineb mewn graddau uchel, a'r cyfoethog a eistedd mewn lle isel.

7 Mi a welais weision ar feirch, a thywysogion yn cerdded fel gweision ar y ddaear.

8 Y sawl a gloddio bwl, a syrth ynddo; a'r neb a wasgareo gae, sarph a'i brath.

9 Y sawl a symmudo gerrig, a gaiff ddolur oddi wrthynt; a'r neb a hollto goed, a gaiff niwed oddi wrthynt.

10 Os yr hajarn a byla, oni hoga efe y min, rhaid iddo roddi mwy o nerth: etto doethineb sydd ragorol i gyfarwyddo.

11 Os brath sarph heb swyno, nid gwell yw dyn siaradus.

12 Geiriau genau y doeth sydd rasol: ond gwefusau y ffol a'i difetha ef ei hun.

13 Ffolineb yw dechreuad geiriau ei enau ef: a diweddiad geiriau ei enau sydd anaf ymfydrwydd.

14 Y ffol hefyd sydd aml ei eiriau: ni wŷr neb beth a fydd; a phwy a fynega iddo pa beth fydd ar ei ol ef?

15 Llafur y ffyliaid a flina bawb o honynt: canys ni fedr efe fyned i'r ddinas.

16 ¶ Gwae di y wlad sydd â bachgen yn frenhin i ti, a'th dywysogion yn bwyttu yn fore.

17 Gwyn dy fydd di y wlad sydd â'th frenhin yn fab i bendefigion, a'th dywysogion yn bwyttu eu bwyd yn eu hamser, er cryfder, ac nid er meddwod.

18 ¶ Trwy ddiogi lawer yr adfeilia yr adeilad; ac wrth laesu y dwylaw y gollwg y tŷ ddefni.

19 ¶ Arlwyant wledd i chwerrthin, a gwin a lawenycha y rhai byw; ond arian sydd yn ateb i bob peth.

20 ¶ Na felldithia y brenhin yn dy feddwl; ac yn ystafell dy wely na felldithia y cyfoethog: canys ehediad yr awyr a gyhoedda y llais, a pherchen adain a fynega y peth.

PEN. XI.

1 Addyg at gariad perfffaith. 7 Rhaid yw meddwl am angau mewn bynydd, 9 ac am ddydd y farn mewn ieuengctid.

BWRW dy fara ar wyneb y dyfroedd; canys ti a'i cei ar ol llawer o ddyddiau.

2 Dyro ran i saith, a hefyd i wyth: canys ni wyddost pa ddrwg a ddigwydd ar y ddaear.

3 Os bydd y cymmlau yn llawn gwlaw, hwy a ddefnyant ar y ddaear: ac os tu a'r debau neu tu a'r gogledd y syrth y pren; lle y syrthio y pren, yno y bydd efe.

4 Y neb a ddalio ar y gwynt, ni haua; a'r neb a edrycho ar y cymmlau, ni feda.

5 Megis nas gwyddost ffordd yr yspyr, na pha fodd y ffurfhêir yr esgyrn y'nghroth y feichiog; felly ni wyddost waith Duw, yr hwn sydd yn gwneuthur y cwbl.

6 Y bore haua dy had, a phrydnawn nac attal dy law: canys ni wyddost pa un a ffynna, ai hyn yma ai hyn accw, ai ynte da fyddant ill dau yn yr un ffunud.

7 ¶ Melus yn ddiâu yw y goleuni, a hyfyd yw i'r llygaid weled yr haul.

8 Ond pe byddai dyn fyw lawer o flynyddoedd, a bod yn llawen ynddynt oll; etto cofied ddyddiau tywyllwch; canys llawer fyddant. Beth bynnag a ddigwydda, oferedd yw.

9 ¶ Gwna yn llawen, wr ieuangc, yn dy ieuengctid, a llawenyched dy galon yn nyddiau dy ieuengctid, a rhodia yn ffyrdd dy galon, ac y'ngolwg dy lygaid: ond gwybydd y geilw Duw di i'r farn am hyn oll.

10 Am hynny bwrw ddig oddi wrth dy galon, a thro ymaith ddrwg oddi wrth dy gnawd: canys gwagedd yw mebyd ac ieuengctid.

PEN. XII.

1 Rhaid yw meddwl am ein Gwneuthurwr mewn pryd. 8 Gofal y Pregethur am adeiladu eraill. 13 Ofn Duw yw yr help pennaf yn erbyn pob gwagedd ac oferedd.

COFIA yn awr dy Greawdwr yn nyddiau dy ieuengctid, cyn dyfod y dyddiau blin, a nesâu o'r blyn-yddoedd yn y rhai y dywedi, Nid oes i mi ddim diddanwch ynddynt:

2 Cyn tywyllu yr haul, a'r goleuni, a'r lleuad, a'r sér, a dychwelyd y cymmlau ar ol y gwlaw:

3 Yr amser y cryna ceidwaid y tŷ ac y crymma y gwŷr cryfion, ac y

metha y rhai sydd yn malu, am eu bod yn ychydig, ac y tywylla y rhai sydd yn edrych trwy ffenestri;

4 A chau y pyrth yn yr heolydd, pan fo isel swn y malu, a'i gyfodi wrth lais yr aderyn, a gostwng i lawr holl ferched cerdd:

5 Ië, yr amser yr ofuant yr hyn sydd uchel, ac yr arswydant yn y ffordd, ac y blodeua y pren almon, ac y bydd y ceiliog rhedyn yn faich, ac y palla chwant: pan elo dyn i dŷ ei hir gartref, a'r galarwyr yn myned o bob tu yn yr heol:

6 Cyn torri y llinyn arian, a chyn torri y cawg aur, a chyn torri y piser ger llaw y ffynnon, neu dorri yr olwyn wrth y pydew.

7 Yna y dychwel y pridd i'r ddaear fel y bu, ac y dychwel yr yspryd at Dduw yr hwn a'i rhoes ef.

8 ¶ Gwagedd o wagedd, medd y Pregethwr; gwagedd yw y cwbl.

9 A hefyd, am fod y Pregethwr yn ddoeth, efe a ddysgodd etto wybodaeth i'r bobl; ie, efe a ystyriodd, ac a chwiliodd allan, ac a drefnodd ddiarhebion lawer.

10 Chwiliodd y Pregethwr am eiriau cymmeradwy; a'r hyn oedd ysgrifenedig oedd uniawn, sef geiriau gwirionedd.

11 Geiriau y doethion sydd megis symbylau, ac fel hoelion wedi eu sicrhâu gan feistriaid y gynnulleidfa, y rhai a roddir oddi wrth un bugail.

12 Ym mhellach hefyd, fy mab, cymmer rybudd wrth y rhai hyn; nid oes diben ar wneuthur llyfrau lawer, a darllen llawer sydd flinder i'r cnawd.

13 ¶ Swm y cwbl a glybuwyd yw, Ofna Dduw, a chadw ei orchymynion: canys hyn yw holl ddyled dyn.

14 Canys Duw a ddwg bob gweithred i farn, a phob peth dirgel, pa un bynnag fyddo ai da ai drwg.

CANIAD SOLOMON.

PEN. I.

1 *Cariad yr eglwys ar Grist.* 5 Y mae hi yn cyfaddef ei gwrthuni, 7 ac yn gweddio am gael ei chyfarwyddo at ei ddiadell ddefaid ef. 8 Crist yn ei chyfarwyddo hi ut bebyll y bugeiliaid: 9 a chan ddangos ei gariad tu ug atti, 11 yn gwneuthur iddi addewidion gruswsol. 12 Crist a'i eglwys yn ymgaredigo.

CAN y caniaidau, eiddo Solomon. 2 Cusaned fi â chusanau ei fin: canys gwell yw dy gariad nâ gwin.

3 O herwydd arogl dy ennaint dationus, ennaint tywalltedig yw dy enw: am hynny y llangesau a'th garant.

4 Tynn fi, ni a redwn ar dy ol. Y brenhin a'm dug i i'w ystafellau: ni a ymhyfrydwn ac a ymlawenhâwn ynot; ni a gofiwn dy gariad yn fwy nâ gwin: y rhai uniawn sydd yn dy garu.

5 Du ydwyf fi, ond hawddgar (merched Jerusalem) fel pebyll Cedar, fel llenni Solomon.

6 Nac edrychwch arnaf, am fy mod yn ddu, ac am i'r haul edrych arnaf:

meibion fy mam a ddigiasant wrthyf, gosodasant fi i gadw gwinllannoedd eraill; fy ngwinllan fy hun nis cedwais.

7 Mynega i mi, yr hwn a hoffodd fy enaid, pa le yr wyt yn bugeilio, pa le y gwnei iddynt orwedd ganol dydd: canys paham y byddaf megis un yn troi heibio wrth ddiadellau dy gyfeillion?

8 ¶ Oni wyddost ti, y deccaf o'r gwagedd, dos allan rhagot ar hyd ôl y praidd, a phortha dy fynnod ger llaw pebyll y bugeiliaid.

9 I'r meirch y'ngherbyddau Pharaoh y'th gyffelybais, fy anwylyd.

10 Hardd yw dy ruddiau gan dlysau, a'th wddf gan gadwyni.

11 Tlysau o aur, a boglynnau o arian, a wnawn i ti.

12 ¶ Tra yw y brenhin ar ei fwrdd, fy nardus i a rydd ei arogl.

13 Fy anwylyd sydd i mi yn bwysu myrr; rhwng fy mronnau yr erys dros nos.

14 Cangen o rawn camphir yw fy

anwylyd i mi, y'ngwinllannoedd Engedi.

15 Wele di yn dæg, fy anwylyd, wele di yn dæg; *y mae* i ti lygaid colomennod.

16 Wele di, fy anwylyd, yn dæg, ac yn hawddgar; ein gwely hefyd *sydd* iraidd.

17 Swmmerau ein tai *sydd* gedrwydd; ein distiau *sydd* ffynnidwydd.

PEN. II.

1 *Y cariad sydd rhwng Crist a'i eglwys. 8 Gobaith, 10 a galwedigaeth yr eglwys; 14 a gofal Crist drosti. 16 Proffes yr eglwys, a'i ffydd, a'i gobaith.*

RHOSYN Saron, a lili y dyffrynoedd, *ydwyf*.

2 Megis lili ym mysg y drain, felly *y mae* fy anwylyd ym mysg y merched.

3 Megis pren afalau ym mysg prennau y coed, felly *y mae* fy anwylyd ym mhlith y meibion: bu dda genyf eistedd dan ei gysgod ef, a'i ffrwyth oedd felus i'm genau.

4 Efe a'm dug i'r gwin-dy, a'i faner drosof *ydoedd* gariad.

5 Cynneliwch fi â phottelau, cysurwch fi âg afalau; canys claf *ydwyf* fi o gariad.

6 Ei law aswy *sydd* dan fy mhen, a'i ddeheulaw *sydd* yn fy nghofleidio.

7 Merched Jerusalem, tynghedaf chwi trwy iyrchod ac ewigod y maes, na chyffrôch, ac na ddeffrôch *fy* nghariad, hyd oni fynno ei hun.

8 ¶ *Dyma* lais fy anwylyd! wele ef yn dyfod, yn neidio ar y mynyddoedd, ac yn llammu ar y brynau.

9 Tebyg *yw* fy anwylyd i iwrch neu lwdn hydd; wele efe yn sefyll y tu ol i'n pared, yn edrych trwy y ffenestri, yn ymddangos trwy y dellt.

10 Fy anwylyd a lefarodd, ac a ddywedodd wrthyf, Cyfod, fy anwylyd, a thyred di, fy mhrydferth.

11 Canys wele y gauaf a aeth heibio, y gwlaw a basiodd, ac a aeth ymaith.

12 Gwelwyd y blodau ar y ddaear, daeth amser i'r adar i ganu, clywyd llais y durtur yn ein gwlad.

13 Y ffygysbren a fwridd allan ei ffigys irion, a'r gwinwydd a'u hegin

grawn a roddasant arogl tég. Cyfod di, fy anwylyd, a thyred di, fy mhrydferth.

14 ¶ Fy ngholommen, *yr hon wyf* yn holltau y graig, yn lloches y grisiau, gâd i mi weled dy wyneb, gâd i mi glywed dy lais: canys dy lais *sydd* beraidd, a'th olwg yn hardd.

15 Deliwch i ni y llwynogod, y llwynogod bychain, y rhai a ddiŵynant y gwinllannoedd: canys *y mae* i'n gwinllannoedd egin grawnwin.

16 ¶ Fy anwylyd *sydd* eiddof fi, a minnau yn eiddo yntau; y mae efe yn bugeilio ym mysg y lili.

17 Hyd oni wawrio y dydd, a chilio o'r cysgodau; tro, bydd debyg, fy anwylyd, i iwrch, neu lwdn hydd ym mynyddoedd Bether.

PEN. III.

1 *Ymdrech yr eglwys, a'i gorfodaeth mewn profedigaeth. 6 Yr eglwys yn ymogoneddu yng Nghrist.*

LLIW nos yn fy ngwely y ceisiais i'w hwn a hoffa fy enaid: ceisiais ef, ac nis cefais.

2 Codaf yn awr, ac âf o amgylch y ddinas, trwy yr heolydd a'r ystrydoedd, ceisiaf yr hwn a hoffa fy enaid: ceisiais ef, ac nis cefais.

3 Y gwylwyr, y rhai a âent o amgylch y ddinas, a'm cawsant: *gofynais*, A welsoch chwi yr hwn *sydd* hoff gan fy enaid?

4 Nid aethwn i nepell oddi wrthlynt, hyd oni chefais yr hwn *sydd* hoff gan fy enaid: deliais ef, ac nis gollyngais, hyd oni ddygais ef i dŷ fy mam, ac i ystafell yr hon a'm hymddûg.

5 Merched Jerusalem, tynghedaf chwi trwy iyrchod ac ewigod y maes, na chyffrôch ac na ddeffrôch *fy* nghariad, hyd oni fynno ei hun.

6 ¶ Pwy *yw* hon *sydd* yn dyfod i fynu o'r analwch megis colofnau mwg, wedi ei phêr-arogli â myrr, ac â thus, ac â phob powdr yr apothecari?

7 Wele ei wely ef, *sef* yr eiddo Solomon; *y mae* tri ugain o gedym o'i amgylch, *sef* o gedym Israel.

8 Hwyt oll a ddalient gleddyf, wedi eu dysgu i ryfel, pob un â'i gleddyf ar ei glun, rhag ofn liw nos.

9 Gwnaeth y brenhin Solomon iddo gerbyd o goed Libanus.

10 Ei byst ef a wnaeth efe o arian, ei lawr o aur, ei lenni o borphor; ei ganol a balmantwyd â chariad, i ferched Jerusalem.

11 Ewch allan, merched Sion, ac edrychwch ar y brenhin Solomon yn y goron â'r hon y coronodd ei fam ef yn ei ddydd dyweddi ef, ac yn nydd llawenydd ei galon ef.

PEN. IV.

1 *Crist yn gosod allan hawddgar ddoniau yr eglwys: 8 yn dangos ei gariad tu ag atti. 16 Yr eglwys yn gweiddio a'r gael ei gwneuthur yn gymmlys i'w bresennoldeb ef.*

WELE di yn dæg, fy anwylyd, wele di yn dæg; dy lygaid ydynt golommenaid rhwng dy lawethau; dy wallt sydd fel diadell o eifr, y rhai a ymddangosant o fynydd Gilead.

2 Dy ddannedd sydd fel diadell o ddefuid gwastad-gnaif, y rhai a ddaethant i fynu o'r olchfa; y rhai oeddynt bob un yn dwyn dau oen, ac nid oedd un ynddynt yn ddiieppil.

3 Dy wesusau sydd fel edau ysgarlad, a'th barabl yn weddus: dy arleisiau rhwng dy lawethau sydd fel darn o bomgranad.

4 Dy wddf sydd fel tŵr Dafydd, yr hwn a adeiladwyd yn dŷ arfau; tariannau fil sydd yn crogi ynddo, i gyd yn estylch y cedyrn.

5 Dy ddwy fron sydd fel dau lwdn iwrch o efelliaid yn pori ym mys g lili.

6 Hyd oni wawrio y dydd, a chilio o'r cysgodau, âf i fynydd y myrr, ac i fryn y thus.

7 Ti oll ydwynt dæg, fy anwylyd; ac nid oes ynot frycheuyn.

8 ¶ Tyred gyd â mi o Libanus, fy nyweddi, gyd â mi o Libanus: edrych o ben Amanah, o goppa Senir a Hermon, o lochesau y llewod, o fynyddoedd y llewpardiaid.

9 Dygaist fy nghalon, fy chwaer, a'm dyweddi; dygaist fy nghalon âg un o'th lygaid, âg un gadwyn wrth dy wddf.

10 Mor dæg yw dy gariad, fy chwaer, a'm dyweddi! pa faint gwell

yw dy gariad nâ gwïn, ac arogl dy olew nâ'r holl bêr-aroglau!

11 Dy wesusau, fy nyweddi, sydd yn diferu fel dil mêl: y mae mêl a llaeth dan dy dafod, ac arogl dy wisg-oedd fel arogl Libanus.

12 Gardd gauedig yw fy chwaer, a'm dyweddi: ffynnon glöedig, ffynnon seliedig yw.

13 Dy blanhigion sydd berllan o bomgranadau, a ffrwyth peraid, camphir, a nardus;

14 Iê, nardus a saffrwn, calamus a synamon, a phob pren thus, myrr, ac aloes, ynghyd â phob rhagorol bêr-lyisiau.

15 Ffynnon y gerddi, ffynnon y dyfroedd byw, a ffrydiau o Libanus.

16 ¶ Deffro di, ogledd-wynt, a thyred ddeheu-wynt, chwyth ar fy ngardd, fel y gwasgarer ei phêr-aroglau: deued fy anwylyd i'w ardd, a bwyttâed ei ffrwyth peraid ei hun.

PEN. V.

1 *Crist yn deffrô i yr eglwys â'i alwad. 2 Yr eglwys, weidi profi cariad Crist, yn glaf o gariad. 9 Portreindu Crist wrth ei radau.*

DEUTHUM i'm gardd, fy chwaer, a'm dyweddi: cesglais fy myrr gyd â'm pêr-arog, bwyttêais fy nil gyd â'm mêl, yfais fy ngwïn gyd â'm llaeth: bwyttêwch, gyfeillion, yfwch, iê, yfwch yn helaeth, fy rhai anwyl.

2 ¶ Myfi sydd yn cysgu, a'm calon yn neffro: llais fy anwylyd yw yn curo, gan ddywedyd, Fy chwaer, fy anwylyd, fy ngholommen, fy nihalog, agor i mi: canys llanwyd fy mhen â gwllith, a'm gwallt â defnynnau y nos.

3 Diosgais fy mhais; pa fodd y gwisgaf hi? golchais fy nhraed; pa fodd y diwynaf hwynt?

4 Fy anwylyd a estynodd ei law trwy y twll; a'm hymysgaroedd a gyffrôdd er ei fwyn.

5 Mi a gyfodais i agori i'm hanwyl; a'm dwylaw a ddiferasant gan fyrr, a'm bysedd gan fyrr yn diferu ar hyd hespennau y clo.

6 Agorais i'm hanwyl; ond fy anwylyd a giliaisai, ac a aethai ymaith:

fy enaid a lewygodd pan lefarodd: ceisiais, ac nis ceiais; gelwais ef, ond ni'm hattebodd.

7 Y gwylwyr y rhai a âent o amgylch y ddinas a'm cawsant, a'm tarawsant, a'm harchollasant: gwylwyr y caerau a ddygasant fy ngorchudd oddi arnaf.

8 Merched Jerusalem, gorchymynaf i chwi, os cewch fy anwylyd, fynegi iddo fy mod yn glaf o gariad.

9 ¶ Beth *yw* dy anwylyd rhagor anwylyd *arall*, y deccaf o'r gwragedd? beth *yw* dy anwylyd rhagor anwylyd *arall*, pan orchymyni i ni felly?

10 Fy anwylyd *sydd* wyn a gwridog, yn rhagori ar ddengmil.

11 Ei ben *fel* aur coeth, ei wallt yn grych, yn ddu fel y fran.

12 Ei lygaid fel *llygaid* colommennod wrth afonydd dyfroedd, wedi eu golchi â llaeth, wedi eu gosod yn gymmws.

13 Ei ruddiau fel gwely pêr-lysiau, *fel* blodau peraidd: ei wefusau *fel* lili yn dferu myrr dferol.

14 Ei ddwyllaw *sydd fel* modrwyau aur, wedi eu llenwi o beryl: ei fol *fel* disglair ifori wedi ei wisgo â saphir.

15 Ei goesau *fel* colofnau marmor wedi eu gosod ar wadnau o aur coeth: ei wynebpryd fel Libanus, mor ddewisol a chedrwydd.

16 Melus odiaeth *yw* ei enau; ië, *y mae* efe oll yn hawddgar. Dyma fy anwylyd, dyma fy nghyfaill, O ferched Jerusalem.

PEN. VI.

1 *Yr eglwys yn gwneuthur profes o'i ffydd yng Nghrist.* 4 *Crist yn dangos hawddgar ddomiau yr eglwys,* 10 *a'i gariad ef tu ag atti.*

IBA le yr aeth dy anwylyd, y deccaf o'r gwragedd? i ba le y trodd dy anwylyd? fel y ceisiom ef gyd â thi.

2 Fy anwylyd a aeth i waered i'w ardd, i welyau y pêr-lysiau, i ymborth yn y gerddi, ac i gasglu lili.

3 Myfi *wyf* eiddo fy anwylyd, a'm hanwylyd yn eiddof finnau, yr hwn sydd yn bugeilio ym mysg y lili.

4 ¶ *Têg ydwynt* ti, fy anwylyd, megis Tirsah, gweddus megis Jerusalem, osnadwy megis *llu* banerog.

5 Tro dy lygaid oddi wrthyf, canys hwy a'm gorchfygasant: dy wallt *sydd* fel diadell o eifr y rhai a ymddangosasant o Gilead.

6 Dy ddannedd *sydd* fel diadell o ddefaid a ddai i fynu o'r olchfa, y rhai sydd bob un yn dwyn dau oen, ac heb *un* yn ddiieppil yn eu mysg.

7 Dy arleisiau rhwng dy lawethau *sydd* fel darn o bomgranad.

8 Y mae tri ugain o frenhinesau, ac o ordderch-wragedd bedwar ugain, a llangcesau heb rifedi.

9 Un *ydyw* hi, fy ngholommen, fy nihilog; unig ei mam *yw* hi, dewisol *yw* hi gan yr hon a'i hesgorodd: y merched a'i gwelsant, ac a'i galwasant yn ddedwydd; y brenhinesau a'r gorderch-wragedd, a hwy a'i canmolasant hi.

10 ¶ Pwy *yw* hon a welir fel y wawr, yn dëg fel y lleuad, yn bur fel yr haul, yn ofnadwy fel *llu* banerog?

11 Euthum i waered i'r ardd gnau, i edrych am firwythydd y dyffryn, i weled a flodeuasai y winwydden, a flodeuasai y pomgranadau.

12 Heb wybod i mi y'm gwnaeth fy enaid *megis* cerbydau Ammi-nadib.

13 Dychwel, dychwel, y Sulamees; dychwel, dychwel, fel yr edrychom arnat. Beth a welwch chwi yn y Sulamees? *Megis* tyrfa dau lu.

PEN. VII.

1 *Hysbysrwydd pellach o radau yr eglwys.* 10 *Yr eglwys yn gwneuthur profes o'i ffydd, ac o'i dymuniad.*

MOR dëg *yw* dy draed mewn esgidiau, ferch pendefig! cymmalau dy forddwydydd *sydd* fel tlysau, gwaith dwyllaw y cywraint.

2 Dy fogail *sydd fel* gorflwch crwn, heb eisieu lleithder: dy fru *fel* twrr gwenith wedi ei amgylchu â lili.

3 Dy ddwy fron megis dau lwdu iwrch o efelliad.

4 Dy wddf fel tŵr o ifori; dy lygaid *fel* pysgod-lynnnoedd yn Hesbon wrth borth Bath-rabbim: dy drwyn fel tŵr Libanus yn edrych tu a Damascus.

5 Dy ben *sydd* arnat fel Carmel, a gwallt dy ben fel porphor; y brenhiu *sydd* wedi ei rwymo yn y rhodfeydd.

6 Mor dêg ydwyt ac mor hawddgar, fy nghariad, am hyfrydwch!

7 Dy uchder yma sydd debyg i balmwydden, a'th fronnau i'r grawn-sypiau.

8 Dywedais, Dringaf i'r balmwydden, ymaflaf yn ei cheingciau: ac yn awr dy fronnau fyddant megis grawn-ganghennau y winwydden, ac arogl dy ffroenau megis afalau;

9 A thafnod dy enau megis y gwin goreu i'm hanwylyd, yn myned i waered yn felus, ac yn peri i wefusau y rhai a fyddo yn cysgu lefaru.

10 ¶ Eiddo fy anwylyd *ydwyf* fi, ac attaf fi *y mae* ei ddymuniad ef.

11 Tyred, fy anwylyd, âwn i'r maes, a llettywn yn y pentrefi.

12 Bore-godwn i'r gwinllannoedd; edrychwn a flodeuodd y winwydden, a agorodd egin y grawnwin, a flodeuodd y pomgranadau: yno y rhoddaf fy nghariad i ti.

13 Y mandragorau a roddasant arogledd, ac wrth ein drysau *y mae* pob rhyw odidawg *ffrwythau*, newydd a hen, *y rhai* a rois i gadw i ti, fy anwylyd.

PEN. VIII.

1 *Cariad yr eglwys tu ag at Grist.* 6 *Mor angerddol yw cariad.* 8 *Galwad y cenhedloedd.* 14 *Yr eglwys yn gweddïo am ddyfodiad Crist.*

O NA bait megis brawd i mi, yn sugno bronnau fy mam! *pan* y'th gawn allan, cusanwn di; etto ni'm dirmygid.

2 Arweiniwn, *a* dygwn di i dŷ fy mam, *yr hon* a'm dysgai: parwn i ti yfed gwin llysieuog o sugn fy mhomgranadau.

3 Ei law aswy *fyddai* dan fy mhen, a'i law ddehau a'm cofleidiai.

4 Tynghedaf chwi, ferched Jerusalem, na chyffrôch, ac na ddeffrôch *fy* nghariad, hyd oni fynno ei hun.

5 (Pwy *yw* hon sydd yn dyfod i fynu o'r anialwch, *ac* yn pwysu ar ei hanwylyd?) Dan yr afallen y'th gyfodais: yno y'th esgorodd dy fam; yno y'th esgorodd *yr hon* a'th ymddûg.

6 ¶ Gosod fi megis sel ar dy galon, fel sel ar dy fraich: canys cariad *sydd* gryf fel angau; eiddigedd *sydd* greulawn fel y bedd: ei farwor *sydd* farwor tanllyd, a ffiam angerddol *iddynt*.

7 Dyfroedd lawer ni allant ddi-ffoddi cariad, ac afonydd nis boddant: pe rhoddai wr holl gyfoeth ei dŷ am gariad, gan ddirmygu y dirmygid hynny.

8 ¶ *Y mae* i ni chwaer fechan, ac nid *oes* fronnau iddi: beth a wnawn i'n chwaer y dydd y dyweder am dani?

9 Os caer *yw* hi, ni a adeiladwn arni balas arian; ac os drws *yw* hi, ni a'i cauwn hi âg ystyllod cedrwydd.

10 Caer *ydwyf* fi, a'm bronnau fel tyrau: yna yr oeddwn yn ei olwg ef megis wedi cael tangnefedd.

11 Yr oedd gwinllan i Solomon yn Baalhamon: efe a osododd y winllan i warcheidwaid; pob un a ddygai am ei ffrwyth fil o *ddarnau* arian.

12 Fy ngwinllan *sydd* ger fy mron: mil *a roddir* i ti, Solomon, a dau cant i'r rhai a gadwant ei ffrwyth hi.

13 O yr hon a drigi yn y gerddi, y cyfeillion a wrandawant ar dy lais: pâr i mi ei glywed.

14 ¶ Brysia, fy anwylyd, a bydd debyg i iwrch neu lwdn hydd ar fyn-yddoedd y pâr-lysiâu.

LLYFR y Prophwyd ESAIAH.

PEN. I.

1 *Esaiah yn achwyn ar Judah am ei hannuffddod: 5 yn gofidio am ei barnedigaeth hi: 10 yn edliw iddynt eu holl wasanaeth: 16 yn annog i edifeiruch, trwy adderidion a bygythion: 21 yn cwyno eu hannuwioldeb hwy, ac yn datgan barnedigaethau Duw: 25 yn addaw gras; 28 ac yn bygwth dinystr ar yr annuwiol.*

GWELEDIGAETH *Esaiah* Gmab Amos, yr hon a welodd efe am Judah a Jerusalem, yn nyddiau Uzziah, Jotham, Ahaz, a Hezeciah, brenhinoedd Judah.

2 Gwrandewch, nefoedd; clyw, dithau, ddaear: canys yr **ARGLWYDD** a lefarodd, Megais a meithrinais feibion, a hwy a wrthryfelasant i'm herbyn.

3 Yr *ÿch* a edwyn ei feddiannydd, a'r asyn breseb ei berchennog: *ond* Israel nid edwyn, fy mhobl ni ddeall.

4 O genhedlaeth bechadurus, pobl lwythog o anwiredd, had y rhai drygionus, meibion yn llygru: gwrthodasant yr **ARGLWYDD**, digiasant Sanct Israel, ciliasant yn ol!

5 ¶ I ba beth y'ch tarewir mwy? cildynrwydd a chwanegwch: y pen oll *sydd* glwyfus, a'r holl galon yn llesg.

6 O wadn y troed hyd y pen nid oes dim cyfan yndo; *ond* archollion, a chleisiau, a gweliau crawnllwyd: ni wasgwyd hwynt, ac ni rwymwyd, ac ni thynrwyd âg olew.

7 *Y mae* eich gwlad yn anrheithiedig, eich dinasoedd wedi eu llosgi â thân: eich tir a dieithriaid yn ei ysu yn eich gŵydd, ac wedi ei anrheithio fel ped ymchwelai estroniaid ef.

8 Merch Sion a adewir megis lluesty mewn gwinllan, megis lletty mewn gardd cucumerau, megis dinas warchâeedig.

9 Oni buasai i **ARGLWYDD** y lluoedd adael i ni ychydig iawn o wedd-ill, fel Sodom y buasem, a chyffelyb fuasem i Gomorrah.

10 ¶ Gwrandewch air yr **ARGLWYDD**, tywysogion Sodom; clywch gyfraith ein Duw ni, pobl Gomorrah.

11 Beth *yw* lliosowgrwydd eich aberthau i mi? medd yr **ARGLWYDD**: llawn ydwyf o boeth-aberthau hyrddod, ac o frasder anifeiliaid breision; gwaed bustych hefyd, ac ŵyn, a bychod, nid ymhyfrydais ynddynt.

12 Pan ddeloch i ymddangos ger fy mron, pwy a geisiodd hyn ar eich llaw, *sef* sengi fy nghynteddau?

13 Na chwanegwch ddwyn offrwm ofer: arogl-darth sydd ffiائد gennyf; ni allaf oddef y newydd-loerau na'r sabbothau, cyhoeddi cymmanfa; anwiredd *ydyw*, *sef* yr uchel-wyl gyfarfod.

14 Eich lleuadau newydd a'ch gwyliau gosodedig a gasâodd fy enaid: y maent yn faich arnaf; bliniais yn eu dwyn.

15 A phan estynoch eich dwylaw, mi a guddiaf fy llygaid rhagoch: hefyd pan weddioch lawer, ni wrandawaf: eich ddwyloch sydd lawn o waed.

16 ¶ Ymolchwch, ymlanhêwch, bwr-*iwch* ymaith ddrygioni eich gweithred-*oedd* oddi ger bron fy llygaid: peid-*iwch* â gwneuthur drwg.

17 Dysgwch wneuthur daioni: ceis-*iwch* farn, gwnewch uniondeb i'r gor-*thrymmedig*, gwnewch farn i'r am-*ddifad*, dadleuwch dros y weddw.

18 Dewch yr awr hon, ac ym-*resymmwn*, medd yr **ARGLWYDD**: pe byddai eich pechodau fel ysgarlad, ânt cyn wÿnned a'r eira; pe cochent fel porphor, byddant fel gwlan.

19 Os byddwch ewyllysgar ac ufudd, daioni y tir a fwyttêwch.

20 Ond os gwrthodwch, ac os an-*ufuddhêwch*, â chleddyf y'ch ysir: canys genau yr **ARGLWYDD** a'i llef-*arodd*.

21 ¶ Pa wedd yr aeth y ddinas ffyddlawn yn buttain! cyflawn fu o farn: llettyodd cyfiawnder ynddi; ond yr awr hon lleiddiaid.

22 Dy arian a aeth yn sothach, dy win sydd wedi ei gymmysgu â dwfr;

23 Dy dywysogion *sydd* gydnyd, ac yn gyfrannogion â lladron; pob un yn caru rhoddion, ac cyn dilyn

gwobrau: ni farnant yr amddifad, a chwyn y weddw ni chaiff ddyfod atynt.

24 Am hynny, medd yr Arglwydd, ARGLWYDDY lluoedd, cadarn *DDUW* Israel, Aha, ymgysuraf ar fy ngwrthwynebwy, ac ymddialaf ar fy ngelynyon.

25 ¶ A mi a ddychwelaf fy llaw arnat, ac a lân-buraf dy sothach, ac a dynnaf ymaith dy holl alcalm.

26 Adferaf hefyd dy farwyr fel cynt, a'th gynghoriaid megis yn y dechreu: wedi hynny y'th elwir yn Ddinas cyfiawnder, yn Dref ffyddlawn.

27 Sion a waredir â barn, a'r rhai a ddychwelant ynddi â chyfiawnder.

28 ¶ A dinystr y troseddwy'r pechaduriaid *fydd* ynghyd: a'r rhai a ymadawant â'r ARGLWYDD, a ddi-fethir.

29 Canys cywilyddiant o achos y derw a chwennychasoch; a gwarthruddir chwi am y gerddi a ddetholasoch.

30 Canys byddwch fel derwen â'i dail yn syrthio, ac fel gardd heb ddwfr iddi.

31 A'r cadarn fydd fel carth, a'i weithydd fel gwreichionen: a hwy a losgant ill dau ynghyd, ac ni bydd a'u diffoddo.

PEN. II.

1 *Esaiah yn prophwydo dyfodiad brenhiniaeth Crist.* 6 *Annuwioledeb yw yr achos y mae Duo yn gwrthod dyn.* 10 *Y mae yn annog i ofni, o herwydd maint yw gallu maurhydi Duw.*

Y GAIR yr hwn a welodd Esaiah mab Amos, am Judah a Jerusalem.

2 A bydd yn y dyddiau diweddaf, fod mynydd tŷ yr ARGLWYDD wedi ei barottôdi ym mhen y mynyddoedd, ac yn ddyrchafedig goruwch y bryniau; a'r holl genhedloedd a ddylifant atto.

3 A phobloedd lawer a ânt ac a ddywedant, Deuwch, ac esgynwn i fynydd yr ARGLWYDD, i dŷ Duw Jacob; ac efe a'n dysg ni yn ei ffyrdd, a ni a rodiwn yn ei lwybrau ef: canys y gyfraith a â allan o Sion, a gair yr ARGLWYDD o Jerusalem.

4 Ac efe a farna rhwng y cenhedloedd, ac a gerydda bobloedd lawer: a hwy a gurant eu cleddyfau yn sychau, a'u gwaywffyn yn bladuriau: ni chyfyd cenedl gleddyf yn erbyn cenedl, ac ni ddysgant ryfel mwyach.

5 Tŷ Jacob, deuwch, a rhodiwn y'ngoleuni yr ARGLWYDD.

6 ¶ Am hynny y gwrthodaist dy bobl, tŷ Jacob, am eu bod wedi eu llenwi allan o'r dwyrain, a'u bod yn swynwyr megis y Philistiaid, ac mewn plant dieithriaid yr ymfoddlonant.

7 A'u tir sydd gyflawn o arian ac aur, ac nid oes diben ar eu trysorau; a'u tir sydd lawn o feirch, ac nid oes diben ar eu cerbydau.

8 Eu tir hefyd sydd lawn o eilunod; i waith eu dwylaw eu hun yr ymgrymant, i'r hyn a wnaeth eu bysedd eu hun:

9 A'r gwreng sydd yn ymgrymmu, a'r bonheddig yn ymostwng: am hynny na faddeu iddynt.

10 ¶ Dos i'r graig, ac ymgûdd yn y llwch, rhag ofn yr ARGLWYDD, a rhag gogoniant ei fawredd ef.

11 Uchel drem dyn a iselir, ac uchder dynion a ostyngir; a'r ARGLWYDD yn unig a ddyrchefir yn y dydd hwnnw.

12 Canys dydd ARGLWYDDY lluoedd *fydd* ar bob balch ac uchel, ac ar bob dyrchafedig; ac efe a ostyngir.

13 Ac ar holl uchel a dyrchafedig gedrwydd Libanus, ac ar holl dderw Basan,

14 Ac ar yr holl fynyddoedd uchel, ac ar yr holl fryniau dyrchafedig,

15 Ac ar bob tŵr uchel, ac ar bob magwyr gadarn,

16 Ac ar holl longau Tarsis, ac ar yr holl luniau dymunol.

17 Yna yr iselir uchelder dyn, ac y gostyngir uchder dynion: a'r ARGLWYDD yn unig a ddyrchefir yn y dydd hwnnw.

18 A'r eilunod a fwrw esfe ymaith yn hollol.

19 A hwy a ânt i dyllau y creigiau, ac i ogofau llychlyd, rhag ofn yr ARGLWYDD, a rhag gogoniant ei fawredd ef, pan gyfodo esfe i gynhyrfu y ddaear.

20 Yn y dydd hwnnw y teifi dyn ei eilunod arian, a'i eilunod aur (y rhai

a wnaethant iddynt i'w haddoli) i'r wadd, ac i'r ystlummod :

21 I fyned i agennau y creigiau, ac i goppäau y clogwyni, rhag ofn yr ARGLWYDD, a rhag gogoniant ei fawredd ef, pan gyfodo efe i gynhyrfu y ddaear.

22 Peidiwch chwithau â'r dyn yr hwn *sydd* â'i anadl yn ei ffroenau : canys ym mha beth y gwneir cyfrif o hono?

PEN. III.

1 *Y mawr waradwydd sydd yn dyfod o bechu.* 9 *Diggywilydd-dra y bobl.* 12 *Traha a chybydd-dod y llywodraethwyr.* 16 *Pe ddiäledd a ddaw am fulchder y gwragedd.*

CANYS wele yr Arglwydd, ARGLWYDD y lluoedd, a dynn ymaith o Jerusalem, ac o Judah, y cynnalïaeth a'r ffon, holl gynnalïaeth bara, a holl gynnalïaeth dwfr,

2 Y cadarn, a'r rhyfelwr, y brawdwr, a'r prophwyd, y synhwyr, a'r henwr,

3 Y tywysog deg a deugain, a'r anrhydeddus, a'r cynghorwr, a'r crefftwr celfydd, a'r areithiwr hyawdl.

4 A rhoddaf blant yn dywysogion iddynt, a bechgyn a arglwyddïaetha arnynt.

5 A'r bobl a orthrymmir y naill gan y llall, a phob un gan ei gymmydog : y bachgen yn erbyn yr henwr, a'r gwael yn erbyn yr anrhydeddus, a ymfalchia.

6 Pan ymaflo gwr yn ei frawd o dý ei dad, *gan ddywedyd*, Y mae dillad gennyf, bydd dywysog i ni ; a *bydded* y cwmp hwn dan dy law di :

7 Yntau a dwng yn y dydd hwnnw, gan ddywedyd, Ni byddaf iachâwr ; canys yn fy nhý nid oes fywd na dillad : na osodwch fi yn dywysog i'r bobl.

8 Canys cwmpodd Jerusalem, a syrthiodd Judah ; o herwydd eu tafod hwynt a'u gweithredoedd *sydd* yn erbyn yr ARGLWYDD, i gyfrôi llygaid ei ogoniant ef.

9 ¶ Dull eu hwynebau hwynt a dystiolaetha yn eu herbyn ; a'u pechod fel Sodom a fynegant, ac ni chelant : gwae eu henaid, canys talasant ddrwg iddynt eu hunain.

10 Dywedwch mai da *fydd* i'r

cyfiawn : canys ffrwyth eu gweithredoedd a fwynhânt.

11 Gwae yr anwir, drwg *fydd iddo* : canys gwobr ei ddwyllaw ei hun a fydd iddo.

12 ¶ Fy mhobl *sydd* â'u treiswyr yn fechgyn, a gwragedd a arglwyddïaetha arnynt. O fy mhobl, y rhai a'th dywysant sydd yn peri i ti gyfeiliorni, a ffordd dy lwybrau a ddis-trywiant.

13 Yr ARGLWYDD sydd yn sefyll i ymddadleu, ac yn sefyll i farnu y bobloedd.

14 Yr ARGLWYDD a ddaw i farn â henuriaid ei bobl, a'u tywysogion : canys chwi a borasoch y wíllan ; anrhaith y tlawd *sydd* yn eich tai.

15 Beth *sydd* i chwi a guroch ar fy mhobl, ac a faloch ar wynebau y tlodion? medd ARGLWYDD DDUW y lluoedd.

16 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd, O herwydd balchïo o ferched Sïon, a rhodio â gwddf estynedig, ac â llygaid gwammal, gan rodio a rhygyngu *wrth* gerdded, a thrystio â'u traed :

17 Am hynny y clafra yr ARGLWYDD gorynnau merched Sïon ; a'r ARGLWYDD a ddinoetha eu gwarthle hwynt.

18 Yn y dydd hwnnw y tynn yr ARGLWYDD ymaith addurn yr esgidïau, y rhwydwaith hefyd, a'r lloerawg wisgoedd,

19 Y cadwynau, a'r breichledau, a'r moledau,

20 Y penguwch, ac addurn y coesau, a'r ysnodennau, a'r dwyfronnegau, a'r clust-dlysau,

21 Y modrwyau, ac addurn y trwyn, 22 Y gwisgoedd symudliw, a'r mentyll, a'r misyrnau, a'r crych-nodwyddau,

23 Y drychau hefyd, a'r llian meinwch, a'r cocyllau, a'r gynau.

24 A bydd yn lle pêr-arogl, ddrewi ; bydd hefyd yn lle gwregys, rwygiad ; ac yn lle iawn drefn gwallt, foelni ; ac yn lle dwyfronneg, gwregys o sachliân ; a llogfa yn lle prydferthwch.

25 Dy wýr a syrthiant gan y cleddyf, a'th gadernid trwy ryfel.

26 A'i phyrth hi a ofidiant, ac a alarant : a hithau yn anrheithiedig a eistedd ar y ddaear.

PEN. IV.

Mewn dygn adfyd, teyrnas Crist a fydd noddled.

AC yu y dydd hwnnw saith o wragedd a ymaflant mewn un gwr, gan ddywedyd, Ein bara ein hun a fwyttâwn, a'n dillad ein hun a wisgwn : yn unig galwer dy enw di arnom ni ; cymmer ymaith ein gwarth ni.

2 Y pryd hwnnw y bydd Blaguryn yr ARGLWYDD yn brydfferthwch ac yn ogoniant ; a ffrwyth y ddaear yn rhagorol ac yn hardd i'r rhai a ddiangasant o Israel.

3 A bydd, am yr hwn a adewir yn Sion, ac a weddillir yn Jerusalem, y dywedir wrtho, *O sanct ; sef* pob un a'r a ysgrifenwyd ym mhlith y rhai byw yn Jerusalem :

4 Pan ddarffo i'r ARGLWYDD olchi budreddi merched Sion, a charthu gwaed Jerusalem o'i chanol, mewn yspryd barn, ac mewn yspryd llosgfa.

5 A'r ARGLWYDD a grea ar bob trigfa o fynydd Sion, ac ar ei gymmanfaoedd, gwmwl a mwg y dydd, a llewyrch tân fflamlyd y nos : canys ar yr holl ogoniant *y bydd* ymddiffyn.

6 A phabell fydd yn gysgod y dydd rhag gwres, ac yn noddfa ac yn ddi-ddos rhag tymniestl a rhag gwlaw.

PEN. V.

1 Trwy ddammeg y winllan, y mae Duw yn esgusodi bod ei farnedigaethau cyn doded. 8 Ei farnedigaethau ef yn erbyn cybydd-dod, 11 a thrhythyllwch, 13 ac annuwiolecb, 20 ac anghyfiawnder. 26 Y rhai a ddiawleda dros Dduw.

CANAF yr awr hon i'm hanwylyd, ganiad fy anwylyd am ei winllan. Gwinllan sydd i'm hanwylyd mewn bryn tra ffrwythlawn.

2 Ac efe a'i cloddiodd hi, ac a'i digarregodd, ac a'i plannodd o'r winwydden oreu, ac a adeiladodd dŵr yn ei chanol, ac a drychodd winwrŷ ynddi : ac efe a ddisgwyliodd *iddi* ddwyn grawnwin, hithau a ddug rawn gwylltion.

3 Ac yr awr hon, preswylwyr Jerusalem, a gwŷr Judah, bernwch, atolwg, rhyngof fi a'm gwinllan.

4 Beth oedd i'w wneuthur ychwaneg i'm gwinllan, nag a wneuthum ynddi? paham, a mi yn disgwyl *iddi* ddwyn grawnwin, y dug hi rawn gwylltion?

5 Ac yr awr hon mi a hysbysaf i chwi yr hyn a wnaaf i'm gwinllan : tynnaf ymaith ei chae, fel y porer hi ; torraf ei magwyr, fel y byddo hi yn sathrfa.

6 A mi a'i gosodaf hi yn ddfrod : nid ysgythrir hi, ac ni chloddir hi ; ond mieri a drain a gyfyd : ac i'r cymnylau y gorchymynaf na wlawiont wlaw arni.

7 Diau, gwinllan ARGLWYDD y lluoedd *yw* tŷ Israel, a gwŷr Judah *yw* ei blanhigyn hyfryd ef : ac efe a ddisgwyliodd am farn, ac wele drais ; am gyfiawnder, ac wele lef.

8 ¶ Gwae y rhai sydd yn cyssylltu tŷ at dŷ, ac yn cydio maes wrth faes, hyd *oni byddo* eisieu lle, ac y trigoch chwi yn unig y'nghanol y tir.

9 Lle y clywais *y dywedodd* ARGLWYDD y lluoedd, Yn ddiâu bydd tai lawer, mawrion a thêg, yn anghyannedd heb drigiannydd.

10 Canys deg cyfair o winllan a ddygant un bath, a lle homer a ddwg ephah.

11 ¶ Gwae y rhai a gyfodant yn fore, i ddilyn diod gadarn, a arhosant hyd yr hwyr, *hyd oni* ennyno y gwin hwynt.

12 Ac yn eu gwleddoedd hwynt y mae y delyn, a'r nabl, y dympan, a'r bibell, a'r gwin : ond am waith yr ARGLWYDD nid edrychant, a gweithred ei ddwyllaw ef nid ystyriant.

13 ¶ Am hynny y caeth-gludwyd fy mhobl, am nad *oes ganddynt* wybodaeth : a'u gwŷr anrhydeddus *sydd* newynog, a'u lliaws a wywodd gan syched.

14 Herwydd hynny yr ymehangodd uffern, ac yr agorodd ei safn yn anferth ; ac yno y disgyn eu gogoniant, a'u lliaws, a'u rhwysg, a'r hwn a lawenycha ynddi.

15 A'r gwreng a grymmir, a'r gallog a ddarostyngir, a llygaid y rhai uchel a iselir.

16 Ond ARGLWYDD y lluoedd a

ddyrchefir mewn barn; a'r Duw sanctaidd a sancteiddir mewn cyfiawnder.

17 Yr wŷn hefyd a borant yn ol eu harfer; a dieithraidd a fwyttant ddiifeithfaoedd y breision.

18 Gwae y rhai a dynnant anwir-odd â rheffynau oferedd, a phechod megis â rhaffau mewn :

19 Y rhai a ddywedant, Brysied, a phrysured ei orchwyl, fel y gwelom; nesâed hefyd, a deued cyngor Sanct yr Israel, fel y gwypom..

20 ¶ Gwae y rhai a ddywedant am y drwg, Da yw; ac am y da, Drwg yw; gan osod tywyllwch am oleuni, a goleuni am dywyllwch; y rhai a osodant chwerw am felus, a melus am chwerw.

21 Gwae y rhai sydd ddoethion yn eu golwg eu hun, a'r rhai deallgar yn eu golwg eu hun.

22 Gwae y rhai cryfion i yfed gwin, a'r dynion nerthol i gymysgu diod gadarn :

23 Y rhai a gyfiawnhânt yr anwir er gwobr, ac a gymmerant ymaith gyfiawnder y rhai cyfiawn oddi ganddynt.

24 Am hynny megis ag yr ysa y fflag dân y soft, ac y difa y ffiam y mân-us; *felly* y bydd eu gwreiddyn hwynt yn bydredd, a'u blodeuyn a gyfyd i fynu fel llwch; am iddynt ddiystyru cyfraith ARGLWYDD y lluoedd, a dirmygu gair Sanct yr Israel.

25 Am hynny yr ennynodd llid yr ARGLWYDD yn erbyn ei bobl, ac yr estynodd esfe ei law arnynt, ac a'u tarawodd hwynt; a chrynodd y mynyddoedd, a bu eu celanedd hwynt yn rhwygedig y'nghanol yr heolydd. Er hyn oll ni ddychwelodd ei lid ef, ond etto y mae ei law ef wedi ei hestyn allan.

26 ¶ Ac esfe a gyfyd faner i'r cenhedloedd o bell, ac a chwibana arnynt hwy o eithaf y ddaear: ac wele, ar frys yn fuan y deuant.

27 Ni bydd un bliu na thram-gwyddedig yn eu plith; ni huno yr un, ac ni chwag: ac ni ddattodir gwregys ei lwynau, ac ni ddryllir carrai ei esgidiau.

28 Yr hwn sydd â'i saethau yn

lymion, a'i holl swâau yn amelog: carnau ei feirch ef a gyfrifir fel calllestr, a'i olwynion fel corwynt.

29 Ei ruad fydd fel llew; esfe a rua fel cenawon llew: esfe a chwyrna hefyd, ac a ymeifi yn yr ysglyfaeth; esfe a ddiangc hefyd, ac a'i dwg ymaith yn ddiogel, ac ni bydd achubydd.

30 Ac esfe a rua arnynt y dydd hwnnw, fel rhuad y môr: os edrychir ar y tir, wele dywyllwch, a chyfyngder, a'r goleuni a dywyllir yn ei nes-oedd.

PEN. VI.

1 Eisaiah, mewn gweledigaeth, yn gweled Duw yn ei ogoniant; 5 a chweddi ofni, yn cael ei gadarnhau i'w gennadwri. 9 Y mae yn dangos gwrthnysigrwydd y bobl, nes eu dinystrio. 13 Y gweddill a fydd cadwedig.

YN y flwyddyn y bu farw y brenhin Uziah, y gwelais hefyd yr ARGLWYDD yn eistedd ar eisteddfa uchel a dyrchafedig, a'i odre yn llenwi y deml.

2 Y seraphiaid oedd yn sefyll oddi ar hynny: chwech adain ydoedd i bob un; â dwy y cuddiai ei wyneb, ac â dwy y cuddiai ei draed, ac â dwy yr ehedai.

3 A llefodd y naill wrth y llall, ac a ddywedodd, Sanct, Sanct, Sanct, yw ARGLWYDD y lluoedd, yr holl ddaear sydd lawn o'i ogoniant ef.

4 A physt y rhiniogau a symmudasant gan lef yr hwn oedd yn llefain, a'r tŷ a lanwyd gan fŵg.

5 ¶ Yna y dywedais, Gwae fi: canys darfu am danaf: o herwydd gwr halogedig ei wefusau ydwyf fi, ac ym mysg pobl halogedig o wefusau yr ydwyf yn trigo: canys fy llygaid a welsant y brenhin, ARGLWYDD y lluoedd.

6 Yna yr ehedodd attaf un o'r seraphiaid, ac yn ei law farworyn a gymmerasai esfe oddi ar yr allor mewn gefail:

7 Ac a'i rhoes i gyffwrdd â'm genu, ac a ddywedodd, Wele, cyffyrddodd hwn â'th wefusau, ac ymadawodd dy anwiredd, a glanhâwyd dy bechod.

8 Clywais hefyd lef yr ARGLWYDD yn dywedyd, Pwy a anfonaf? a phwy

a â drosom ni: Yna y dywedais, Wele fi, anfon fi.

9 ¶ Ac efe a ddywedodd, Dos, a dywed wrth y bobl hyn, Gan glywed clywch, ond na ddeallwch; a chan weled gwelwch, ond na wybyddwch.

10 Brasâ galon y bobl hyn, a thrymhâ eu clustiau, a chau eu llygaid; rhag iddynt weled â'u llygaid, a chlywed â'u clustiau, deall â'u calon, a dychwelyd, a'u meddyginiaethu.

11 Yna y dywedais, Pa hyd, ARGWLWYDD? Ac efe a atebodd, Hyd oni anrheithier y dinasoedd heb drigiannydd, a'r tai heb ddyd, a gwneuthur y wlad yn gwbl anghyfanedd,

12 Ac i'r ARGWLWYDD bellhâu dynion, a bod ymadawiad mawr y'nghanol y wlad.

13 ¶ Ac etto bydd ynddi ddegwm, a hi a ddychwel, ac a borir; fel y llwyfen a'r dderwen, y rhai wrth fwrw eu dail y mae sylwedd ynddynt: *felly* yr had sanctaidd fydd ei sylwedd hi.

PEN. VII.

1 *Ahaz, pan oedd ofn Resin a Phecah yn ei ffino ef, yn cael cysur gan Esaiah.* 10 *Ahaz, wedi cael cennad i ddewis argoel, yn ei wrthod; ac yn cael, yn lle arcydd, addewid o Grist.* 17 *Prophwydo y daw diuledd arno ef o Assyria.*

ABU yu nyddiau Ahaz mab Jotham, mab Uzziâh brenhin Judah, ddyfod o Resin brenhin Syria, a Phecah mab Remaliah, brenhin Israel, i fynu tu a Jerusalem, i ryfela arni: ond ni allodd ei gorchfygu.

2 A mynegwyd i dŷ Dafydd, gan ddywedyd, Syria a gyd-syniodd âg Ephraim. A'i galon ef a gyffrôdd, a chalonn ei bobl, megis y cyuhyrfa prennau y coed o flaen y gwynt.

3 Yna y dywedodd yr ARGWLWYDD wrth Esaiah, Dos allan yr awr hon i gyfarfod Ahaz, ti a Sear-jasub dy fab, wrth myl pistyll y llyn uchaf, ym mhrif-ffordd maes y pannwr:

4 A dywed wrtho, Ymgadw, a bydd lonydd; nac ofna, ac na feddaliâd dy galon, rhag dwy gloren y pentewynion myglyd hyn, rhag angerdd llid Resin, a Syria, a mab Remaliah:

5 Canys Syria, ac Ephraim, a mab Remaliah, a ymgynghorodd gynghor drwg yn dy erbyn, gan ddywedyd,

6 Esgynwn yn erbyn Judah, a blinwn hi, torrwn hi hefyd attom, a gosodwn frenhin yn ei chanol hi; *sef* mab Tabeal.

7 Fel hyn y dywed yr ARGWLWYDD DDUW; Ni saif, ac ni bydd hyn.

8 Canys pen Syria yw Damascus, a phen Damascus yw Resin; ac o fewn pùm mlynedd a thri ugain y torrir Ephraim rhag bod yn bobl.

9 Hefyd pen Ephraim yw Samaria, a phen Samaria yw mab Remaliah. Oni chredwch, diau ni sicrhêir chwi.

10 ¶ A'r ARGWLWYDD a chwanegodd lefaru wrth Ahaz, gan ddywedyd,

11 Gofyn i ti arwydd gan yr ARGWLWYDD dy DDUW; gofyn o'r dyfnder, neu o'r uchelder oddi arnodd.

12 Ond Ahaz a ddywedodd, Ni ofynaf, ac ni themtiaf yr ARGWLWYDD.

13 A dywedodd yntau, Gwrandedwch yr awr hon, tŷ Dafydd; Ai bychan gennyh ffino dynion, oni ffinoch hefyd fy Nuw?

14 Am hynny yr ARGWLWYDD ei hun a ddyry i chwi arwydd; Wele, morwyn a fydd feichiog, ac a esgor ar fab, ac a eilw ei enw ef, Immanuel.

15 Ymenyn a mêl a fwytty efe; fel y medro ymwrthod â'r drwg, ac ethol y da.

16 Canys cyn medru o'r bachgen ymwrthod â'r drwg, ac ethol y da, y gwrthodir y wlad a ffieiddiaist, gan ei dau frenhin.

17 ¶ Yr ARGWLWYDD a ddwg arnat ti, ac ar dy bobl, ac ar dŷ dy dadau, ddyddiau ni ddaethant er y dydd yr ymadawodd Ephraim oddi wrth Judah, *sef* brenhin Assyria.

18 A bydd yn y dydd hwnnw, i'r ARGWLWYDD chwibanu am y gwybedyn *sydd* yn eithaf afonydd yr Aipht, ac am y wenhynen *sydd* yn nhir Assyria:

19 A hwy a ddeuant, ac a orphwysant oll yn y dyffrynoedd anghyfaneddol, ac y'nghromlechydd y creigiau, ac yn yr ysbyddaid oll, ac yn y perthi oll.

20 Yn y dydd hwnnw yr eillia yr Argwlwydd â'r ellyn a gyflogir, *sef* â'r

rhai o'r tu hwnt i'r afon, *sef* â brenhin Assyria, y pen, a blew y traed; a'r farf hefyd a ddifa efe.

21 A bydd yn y dydd hwnnw, i wr fagu anneir-fuwch, a dwy ddafad.

22 Bydd hefyd o amllder y llaeth a roddant, iddo fwytta ymenyn: canys ymenyn a mêl a fwytty pawb a adewir o fewn y tir.

23 A bydd y dydd hwnnw, fod pob lle yr hwn y bu ynddo fil o winwydd er mil o arian *bathol*, yn fieri ac yn ddrain y bydd.

24 A saethau ac â bwâu y daw yno: canys yn fieri ac yn ddrain y bydd yr holl wlad.

25 Fithr yr holl fynyddoedd y rhai a geibir â cheibiau, ni ddaw yno ofn mieri na drain: ond bydd yn hebryngfa gwartheg, ac yn sathrfa defaid.

PEN. VIII.

1 *Ym Maher-shalal-has-baz y mae efe yn prophwydo y darostyngir Syria ac Israel gan Assyria; 5 a Judah hefyd am eu hanffyddlondeb: 9 nas gellir gwrthwynebu barnedigaeth Duw: 11 y bydd cysur i'r rhai a ofno Dduw. 19 Tralloed bliu ar ddolw-oddolwyr.*

A'R ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Cymmer i ti rôl fawr, ac ysgrifena arni â phin dyn, am Maher-shalal-has-baz.

2 A chymmerais yn dystiolaeth i mi dystion ffyddlawn, Uriah yr offeiriad, a Zechariah mab Jeberechiah.

3 A mi a nesêais at y brophwydes; a hi a feichiogodd, ac a esgorodd ar fab. Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Galw ei enw ef, Maher-shalal-has-baz.

4 Canys cyn y medro y bachgen alw, Fy nhad, neu, Fy mam, golud Damascus ac yspail Samaria a ddygir ymaith o flaen brenhin Assyria.

5 ¶ A chwanegodd yr ARGLWYDD lesaru wrthyf drachefn, gan ddywedyd,

6 O herwydd i'r bobl hyn wrthod dyfroedd Siloah, y rhai sydd yn cerdded yn araf, a *chymmeryd* llawenydd o Resin, a mab Remaliah:

7 Am hynny, wele, mae yr Arglwydd yn dwyn arnynt ddyfroedd yr afon, yn gryfion ac yn sawrion, *sef* brenhin Assyria, a'i holl ogoniant; ac

efe a esgyn ar ei holl afonydd, ac ar ei holl geulennydd ef.

8 Iê, trwy Judah y treiddia efe: efe a lifa, ac a â drosodd, efe a gyrhaedd hyd y gwddf; ac estyniad ei adenydd ef fydd llonaid lled dy dir di, O Immanuel.

9 ¶ Ymgyfeillechwch, bobloedd, a chwi a ddryllir: gwrandewch, holl belledigion y gwledydd; ymwregyswch, a chwi a ddryllir; ymwregyswch, a chwi a ddryllir.

10 Ymgynghorwch gynghor, ac fe a ddiddymmir; dywedwch y gair, ac ni saif: canys *y mae* Duw gyd â ni.

11 ¶ Canys fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf â llaw gref, ac efe a'm dysgodd na rodiwn yn ffordd y bobl hyn, gan ddywedyd,

12 Na ddywedwch, Cyd-fwriad, wrth y rhai oll y dywedo y bobl hyn, Cyd-fwriad: nac ofnwch chwaith eu hofn hwynt, ac na arswydwch.

13 ARGLWYDD y lluoedd ei hun a sancteiddiwch; a *bydded* efe yn ofn i chwi, a *bydded* efe yn arswyd i chwi:

14 Ac efe a fydd yn noddfa; ond yn faen tramgwydd ac yn graig rhywstr i ddau dŷ Israel, yn fagl ac yn rhwyd i breswylwyr Jerusalem.

15 A llawer yn eu mysg a dramgwyddant, ac a syrthiant, ac a ddryllir, ac a rwydir, ac a ddêlir.

16 Rhwym y dystiolaeth, selia y gyfraith ym mhlith fy nisgyblion.

17 A minnau a ddisgwyliaf am yr ARGLWYDD sydd yn cuddio ei wyneb oddi wrth dŷ Jacob, ac a wyliaf am dano.

18 Wele fi a'r plant a roddes yr ARGLWYDD i mi, yn arwyddion ac yn rhyfeddodau yn Israel; oddi wrth ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn sydd yn trigo ym mynydd Sion.

19 ¶ A phan ddywedant wrthyf, Ymofynwch â'r swynyddion, ac â'r dewiniaid, y rhai sydd yn hustyng, ac yn sibrd: onid â'u Duw yr ymofyn pobl? dros y byw at y meirw?

20 At y gyfraith, ac at y dystiolaeth: oni ddywedant yn ol y gair hwn, *hynny sydd* am nad oes oleuni ynddynt.

21 A hwy a dramwyant trwyddi, yn galed arnynt ac yn newyng: a

bydd pan newynont, yr ymddigiant, ac y melldithiant eu brenhin a'u Duw, ac a edrychant i fyfynu.

22 A hwy a edrychant ar y ddaear; ac wele, drallod a thywyllwch, niwl cyfyngder: a byddant wedi eu gwthio i dywyllwch.

PEN. IX.

1 *Pa lawenydd a fydd y'ghanol blinderau, trwy frenhiniaeth a genedigaeth Crist. 8 Barnedigaethau yn erbyn Israel, am eu balchder, 13 am eu rhagrith, 18 ac am eu hanedifeirwch.*

ETTO ni bydd y tywyllwch yn ol yr hyn a fu yn y gofid; megis yn yr amser cyntaf y cyffyrddodd yn ysgafn â thir Zabalon a thir Naphtali, ac wedi hynny yn ddwysach y cystuddiodd hi wrth ffordd y môr, tu hwnt i'r lorddonen, yn Galilee y ceuhedloedd.

2 Y bobl a rodiasant mewn tywyllwch, a welsant oleuni mawr: y rhai sydd yn aros yn nhir cysgod angau, y llewyrchodd goleuni arnynt.

3 Amlhêaist y genhedlaeth, ni chwaneaist lawenydd; llawenychasant ger dy fron megis y llawenydd amser cynhauaf, ac megis y llawenychant wrth rannu yspail.

4 Canys drylliaist iau ei faich ef, a ffon ei ysgwydd ef, gwialen ei orthrymmwr, megis yn nydd Midian.

5 Canys pob câd y rhyfelwr sydd mewn trwst, a dillad wedi eu trybaeddu mewn gwaed; ond bydd hwn trwy losgiad a chynnud tân.

6 Canys Bachgen a aned i ni, Mab a roddwyd i ni, a bydd y llywodraeth ar ei ysgwydd ef: a gelwir ei enw ef, Rhyfeddol, Cynghorwr, y Duw cadarn, Tad tragywyddoldeb, Tywysog tangnefedd.

7 Ar helaethrwydd ei lywodraeth a'i dangnefedd ni bydd diwedd, ar orseddfa Dafydd, ac ar ei frenhiniaeth ef, i'w threfnu hi, ac i'w chadarnhâu â barn ac â chyfiawnder, o'r pryd hwn, a hyd byth. Zêl ARGLWYDD y lluoedd a wna hyn.

8 ¶ Yr Arglwydd a anfonodd air i Jacob; ac efe a syrthiodd ar Israel.

9 A'r holl bobl a wybydd, sef Ephraim a thrigiannydd Samaria, y

rhai a ddywedant mewn balchder, ac mewn mawredd calon,

10 Y priddfeini a syrthiasant, ond â cherrig nâdd yr adeiladwn: y sycamorwydd a dorwyd, ond ni a'u newidiwn yn gedrwydd.

11 Am hynny yr ARGLWYDD a ddyrchafa wrthwynebwy'r Resin yn ei erbyn ef, ac a gyssyllta ei elynion ef ynghyd;

12 Y Syriaid o'r blaen, a'r Philistiaid hefyd o'r ol: a hwy a ysant Israel yn safnrhwth. Er hyn i gyd ni ddychwelodd ei lid ef, ond etto y mae ei law ef yn estynedig.

13 ¶ A'r bobl ni ddychwelant at yr hwn a'u tarawodd, ac ni cheisiant ARGLWYDD y lluoedd.

14 Am hynny y tyr'r ARGLWYDD oddi wrth Israel ben a chynffon, caugen a brwynen, yn yr un dydd.

15 Yr henwr a'r anrhydeddus yw y pen: a'r prophwyd sydd yn dysgu celwydd, efe yw y gynffon.

16 Canys cyfarwyddwyr y bobl hyn sydd yn peri iddynt gyfeiliorni, a llyngcwyd y rhai a gyfarwyddir ganddynt.

17 Am hynny nid ymlawenhâ yr ARGLWYDD yn eu gwyr ieuainc hwy, ac wrth eu hamddifad a'u gweddwon ni thosturia: canys pob un o honynt sydd ragrithiwr a drygionus, a phob genau yn traethu ynfydrwydd. Er hyn oll ni ddychwelodd ei lid ef, ond etto y mae ei law ef yn estynedig.

18 ¶ O herwydd anwiredd a lysg fel tân; y mieri a'r drain a ysa efe, ac a gynneu yn nyrysni y coed; a hwy a ddyrchafant fel ymddyrehafiad mwg.

19 Gan ddigofaint ARGLWYDD y lluoedd y tywylla y ddaear, ac y bydd y bobl fel ymborth tân: nid eiriach neb ei frawd.

20 Ac efe a gipia ar y llaw ddeheu, ac a newyma; bwyty hefyd ar y llaw aswy, ac nis digonir hwynt: bwyttânt bawb gig ei fraich ei hun:

21 Manasseh, Ephraim; ac Ephraim, Manasseh: hwythau ynghyd yn erbyn Judah. Er hyn oll ni ddychwelodd ei lid ef, ond etto y mae ei law ef yn estynedig.

PEN. X.

1 Gwae y rhai trawsion. 5 Assyria, gwialen rhagrithwyr, am ei falchder a dorrir. 20 Yr achabir gweddill o Israel. 24 Cyswro Israel, trwy addaw iddynt gael eu gwared oddi wrth Assyria.

GWAE y rhai sydd yn gwneuthur deddfau anwir, a'r ysgrifenyddion sydd yn ysgrifenu blinder;

2 I ymchwelyd y tlodion oddi wrth farn, ac i ddwyn barn anghenogion fy mhobl: fel y byddo gweddwon yn yspail iddynt, ac yr anrheithiont yr amddifad.

3 A pha beth a wnewch yn nydd yr ymweliad, ac yn y distryw a ddaw o bell? at bwy y ffowch am gynnorthwy? a pha le y gadêwch eich gogoniant?

4 Hebof fi y crymmant dan y carcharorion, a than y rhai a laddwyd y syrthiant. Er hyn oll ni ddychwelodd ei lid ef, oud etto y mae ei law ef yn estynedig.

5 ¶ Gwae Assur, gwialen fy lliid, a'r sffon yn eu llaw hwynt yw fy nigofaint.

6 At genedl ragrithiol yr anfonaf ef, ac yn erbyn pobl fy nigter y gorchymynaf iddo yspeilio yspail, ac ysglyfaethu ysglyfaeth, a'u gosod hwynt yn sathrfa megis tom yr heolydd.

7 Ond nid felly yr amcana efe, ac nid felly y meddwl ei galon; eithr y mae yn ei fryd ddiffetha a thorri ymaith genhedloedd nid ychydig.

8 Canys efe a ddywed, Onid yw fy nhywysogion i gyd yn frenhinoedd?

9 Onid fel Charchemis yw Calno? onid fel Arpad yw Hamath? onid fel Damascus yw Samaria?

10 Megis y cyrhaeddodd fy llaw deyrnasoedd yr eilunod, a'r rhai yr oedd eu delwau cerfiedig yn rhagori ar yr eiddo Jerusalem a Samaria:

11 Onid megis y gwneuthum i Samaria ac i'w heilunod, felly y gwnaf i Jerusalem ac i'w delwau hithau?

12 A bydd pan gyflawno yr Arglwydd ei holl waith ym mynydd Sion, ac yn Jerusalem, yr ymwelaf â ffrwyth mawredd calon brenhin Assur, ac â gogoniant uchelder ei lygaid ef:

13 Canys dywedodd, Trwy nerth

fy llaw y gwneuthum hyn, a thrwy fy noethineb; o herwydd doeth ydwyf: ac mi a symmudais derfynau pobl-oedd, a'u trysorau a yspeiliais, ac a fwriais i'r llawr y trigolion fel gwr grymmus.

14 A'm llaw a gafodd gyfoeth y bobloedd fel nŷth; ac megis y cesglir wyau wedi eu gado, y cesglais yr holl ddaear; ac nid oedd a symmudai aden, nac a agorai safn, nac a ynganai.

15 A ymfirostia y fwyell yn erbyn yr hwn a gymmyno a hi? a ymfawryga y llif yn erbyn yr hwn a'i tynno? megis pe ymddyrchafai y wialen yn erbyn y rhai a'i codai hi i fynu, neu megis pe ymddyrchafai y sffon, fel pe na byddai yn bren.

16 Am hynny yr hebrwng yr Arglwydd, Arglwydd y lluoedd, ym mhlith ei freision ef gulni; a than ei ogoniant ef y llysg llosgiad megis llosgiad tân.

17 A bydd goleuni Israel yn dân, a'i Sanct ef yn fflam: ac efe a lysg, ac a ysa ei ddrain a'i fieri mewn un dydd:

18 Gogoniant ei goed hefyd, a'i ddoldir, a ysa efe, enaid a chorph: a byddant megis pan lesmeirio banerwr.

19 A phrenau gweddill ei goed ef a fyddant o rifedi, fel y rhifo plentyn hwynt.

20 ¶ A bydd yn y dydd hwnnw, na chwanea gweddill Israel, a'r rhai a ddiangodd o dŷ Jacob, ymgynnal mwyach ar yr hwn a'u tarawodd: ond pwysant ar yr ARGLWYDD Sanct Israel mewn gwirionedd.

21 Y gweddill a ddychwel, sef gweddill Jacob, at y Duw cadarn.

22 Canys pe byddai dydobl di Israel fel tywod y môr, gweddill o honynt a ddychwel: darfodiad terfynedig a lifa drosodd mewn cyflawnder.

23 Canys darfodedigaeth, a honno yn derfynedig, a wna Arglwydd Dduw y lluoedd y'nghanol yr holl dir.

24 ¶ Am hynny fel hyn y dywed Arglwydd Dduw y lluoedd, Fy mhobl yr hwn a breswyh yn Sion, nac ofna rhag yr Assyriad: â gwialen y'th dery di, ac efe a gyfyd ei sffon i'th erbyn, yn ol sffordd yr Aipht.

25 Canys etto ychydig bach, ac fe a dderfydd y llid, a'm digofaint yn eu dinystr hwy.

26 Ac ARGLWYDD y lluoedd a gyfyd ffrewyll yn ei erbyn ef, megis lladdfa Midian y'nghraig Oreb: ac fel y bu ei wialen ar y môr, felly y cyfyd efe hi yn ol ffordd yr Aipht.

27 A bydd yn y dydd hwnnw, y symmudir ei faich ef oddi ar dy ysgwydd di, a'i iau ef oddi ar dy wâr di; a dryllir yr iau, o herwydd yr eneniad.

28 Daeth at Aiath, tramwyodd i Migron, ym Michmas y rhoddes ei ddodrefn i gadw.

29 Aethant trwy y rhôd, yn Geba y llettyasant: dychrynodd Ramah; Gibeah Saul a ffoes.

30 Bloeddia *û'th* lef, merch Gàlim: pâr ei chlywed hyd Lais, O Anathoth dlawd.

31 Ymbellâodd Madmenah: trigolion Gebim a ymgasglasant i ffoi.

32 Etto y dydd hwnnw y saif efe yn Nob; efe a gyfyd ei law yn *erbyn* mynydd merch Sion, bryn Jerusalem.

33 Wele, yr Arglwydd, ARGLWYDD y lluoedd, yn ysgythrhu y gangen â dychryn: a'r rhai uchel o gyrph a dorrrir ymaith, a'r rhai goruchel a ostyngir.

34 Ac efe a dyrr ymaith frysylwyni y coed â haiarn; a Libanus trwy un cryf a gwypm.

PEN. XI.

1 Heddychol frenhiniaeth y Blaguryn a dardda o wreiddyn Jesse. 10 Gorfodius adnewyddiad Israul, a gaiwedigaeth y cenhedloedd.

YNA y daw allan wialen o gyff Jesse; a Blaguryn a dÿf o'i wraidd ef.

2 Ac yspryd yr ARGLWYDD a orphwys arno ef; yspryd doethineb a deall, yspryd cynghor a chadernid, yspryd gwybodaet ac ofn yr ARGLWYDD;

3 Ac a wna ei ddeall ef yn fywiog yn ofn yr ARGLWYDD: ac nid wrth olwg ei lygaid y barn efe, nac wrth glywed ei glustiau y cerydda efe.

4 Ond efe a farn y tlodion mewn cyfiawnder, ac a argyhoedda dros rai llariaidd y ddaear mewn uniondeb: ac

efe a dery y ddaear â gwialen ei enau, ac âg anadl ei wesusau y lladd efe yr anwir.

5 A chyfiawnder fydd gwregys ei lwynau ef, a ffyddlondeb yn wregys ei arenau.

6 A'r blaidd a drig gyd â'r oen, a'r llewpard a orwedd gyd â'r mynn; y llo hefyd, a chenua y llew, a'r anifail bras, fyddant ynghyd, a bachgen bychan a'u harwain.

7 Y fuwch hefyd a'r arth a borant ynghyd; eu llydnod a *gyd*-orweddant: y llew, fel yr ÿch, a bawr wellt.

8 A'r plentyn sugno a chwery wrth dwll yr asp; ac ar ffau y wiber yr estyn yr hwn a ddidddyfnwyd ei law.

9 Ni ddrygant ac ni ddifethant yn holl fynydd fy sancteiddrwydd: canys y ddaear a fydd llawn o wybodaeth yr ARGLWYDD, megis y mae y dyfroedd yn toi y môr.

10 ¶ Ac yn y dydd hwnnw y bydd gwreiddyn Jesse, yr hwn a saif yn arwydd i'r bobloedd: âg ef yr ymgais y cenhedloedd: a'i orphwysfa *fydd* yn ogoniant.

11 Bydd hefyd yn y dydd hwnnw, i'r Arglwydd fwrw eilwaith ei law i feddiannu gweddill ei bobl, y rhai a weddillir gan Assyria, a chan yr Aipht, a chan Pathros, a chan Ethiopia, a chan Elam, a chan Sinar, a chan Hamath, a chan ynysodd y môr.

12 Ac efe a gyfyd faner i'r cenhedloedd, ac a gynnull grwydriaid Israel, ac a gasgl wasgaredigion Judah o bedair congyl y ddaear.

13 Cenfigen Ephraim a ymedy hefyd, a gwrthwynebwy'r Judah a dorrrir ymaith: ni chenfigena Ephraim wrth Judah, ac ni chyfynga Judah ar Ephraim.

14 Ond hwy a ehedant ar ysgwyddau y Philistiaid tu a'r gorllewin; yng-hyd yr yspeiliant feibion y dwyrain: hwy a osodant eu llaw ar Edom a Moab, a meibion Ammon fydd *metn* ufudd-dod iddynt.

15 Yr ARGLWYDD hefyd a ddfroda dafod môr yr Aipht, ac â'i wynt nerthol efe a gyfyd ei law ar yr afon, ac a'i tery hi yn y saith ffrwd, ac a wna fyned drosodd yn droedsych.

16 A hi a fydd yn brif-ffordd i weddill ei bobl ef y rhai a adewir o Assyria, megis ag y bu i Israel yn y dydd y daeth efe i fynu o dir yr Aipht.

PEN. XII.

Llaen ddiolch y fyddloniaid am drugareddau Duw.

YNA y dywedi yn y dydd hwnnw, Molaf di, O ARGLWYDD: er i ti sorri wrthyf, dychwelir dy lid, a thi a'm cysuri.

2 Wele, Duw *yw* fy iachawdwr-iaeth; gobeithiaf, ac nid ofnaf: canys yr ARGLWYDD DDUW *yw* fy nerth a'm cân; efe hefyd *yw* fy iachawdwr-iaeth.

3 Am hynny mewn llawenydd y tynnwch ddwfr o ffynhonnau iachawdwr-iaeth.

4 A chwi a ddywedwch yn y dydd hwnnw, Molwch yr ARGLWYDD, gelwch ar ei enw, hysbyswch ei weithredoedd ef ym mhlith y bobloedd, cofiwch mai dyrchafedig *yw* ei enw ef.

5 Cenwch i'r ARGLWYDD; canys godidowgrwydd a wnaeth efe: hysbys *yw* hyn yn yr holl dir.

6 Bloeddia a chroch-lefa, breswylferch Sion; canys mawr *yw* Sanct Israel o'th fewn di.

PEN. XIII.

1 Duw yn byddino lluoedd ei ddigofaint: 6 yn bygwoth distrywio Babilon trwy y Mediaid. 19 Difrod Babilon.

BAICH Babilon, yr hwn a welodd Esaiah mab Amos.

2 Dyrchefwch faner ar y mynydd uchel, dyrchefwch lef attynt, ysgyd-wch law, fel yr elont i fewn pyrth y pendefigion.

3 Myfi a orchymynais i'm rhai sanctaidd; gelwais hefyd fy nghedyrn i'm digter, y rhai a ymhyfrydant yn fy nyrchafiad.

4 Llef tyrfa yn y mynyddoedd, yn gyffelyb i bobl lawer; sw'n twrf teyrnasoedd y cenhedloedd wedi ymgynnull: ARGLWYDD y lluoedd sydd yn cyfrif llu y rhyfel.

5 Dyfod y maent o wlad bell, o eithaf y nefoedd; *sef* yr ARGLWYDD ac arfau ei lidiowgrwydd, i ddifa yr holl dir.

6 ¶ Udwch: canys agos *yw* diwrnod yr ARGLWYDD; megis anrhaith oddi wrth yr Hollalluog y daw.

7 Am hynny yr holl ddwyllaw a laesa; a chalon pob dyn a dawdd.

8 A hwy a ofnant; gwewyr a doluriau a'u deil hwynt; megis *gwraig* yn esgor yr ymofiant; pawb wrth ei gyfaill a ryfedda; eu hwynebau *fyddant* wynebau ffamillyd.

9 Wele ddydd yr ARGLWYDD yn dyfod, yn greulawn â digofaint a digter lliidiog, i osod y wlad yn ddiffaethwch; a'i phechaduriaid a ddifa efe allan o honi.

10 Canys sér y nefoedd, a'u planedau, ni roddant eu llewyrch: yr haul a dywyllir yn ei godiad, a'r lloer ni oleua â'i llewyrch.

11 A mi a ymwelaf â'r byd *am* ei ddrygioni, ac â'r annuwiolion *am* eu hanwiredd: a gwnaf i falchder y rhai rhyfygus beidio; gostyngaf hefyd uchder y rhai ofnadwy.

12 Gwnaf ddyn yn werthfawrocach nag aur coeth; ie, dyn nâ chýn o aur Ophir.

13 Am hynny yr ysgydwaf y nefoedd, a'r ddaear a gryn o'i lle, yn nigofaint ARGLWYDD y lluoedd, ac yn nydd llid ei ddigter ef.

14 A hi a fydd megis ewig wedi ei tharfu, ac fel dafad heb neb a'i colledo; pawb a wynebant at eu pobl eu hun, a phawb i'w gwlad eu hun a ffoant.

15 Pob un a geffir *ynddi* a drywenir; a phawb a chwaneger *atti* a syrth trwy y cleddyf.

16 Eu plant hefyd a ddryllir o flaen eu llygaid; eu tai a yspeilir, a'u gwragedd a dreisir.

17 Wele fi yn cyfodi y Mediaid yn eu herbyn hwy, y rhai ni roddant fri ar arian; a'r aur nid ymhyfrydant ynddo.

18 *Eu* bwâu hefyd a ddryllia y gwyr ieuaingc, ac *wrth* ffrwyth bru ni thosturiant: eu llygad nid eiriach y rhai bach.

19 ¶ A Babilon, prydferthwoh y teyrnasoedd, gogoniant godidowgrwydd y Caldeaid, fydd megis dinystr Duw ar Sodom y Gomorrah.

20 Ni chyfanneddir hi yn dragywydd, ac ni phreswylir hi o genhedlaeth i genhedlaeth; ac ni phabella yr Arabiad yno, a'r bugeiliaid ni chorlannant yno.

21 Ond anifeiliaid gwylltion yr anialwch a orweddant yno; a'u tai hwynt a lenwir o ormesiaid, a chywion yr estrys a drigant yno, a'r ellyllon a lamnant yno:

22 A'r cathod a gyd-attebant yn ei gweddw-dai hi, a'r dreigiau yn y palasoedd hyfryd: a'i hamser sydd yn agos i ddyfod, a'i dyddiau nid oedir.

PEN. XIV.

1 *Duw yn dragarog yn adnewyddu Israel: 4 a'u gorfoledd hwythau yn erbyn Babilon. 24 Amcan Duw yn erbyn Assyria. 29 Bygwth Palestina.*

CANYS YR ARGLWYDD a dosturia wrth Jacob, ac a ddethol Israel etto, ac a bair iddynt orphwys yn eu tir eu hunain: a'r dieithr a ymgysyllta â hwynt, a hwy a lyuant wrth dŷ Jacob.

2 Y bobl hefyd a'u cymmer hwynt, ac a'u dygant i'w lle, a thŷ Israel a'u meddianna hwynt yn nhir yr ARGLWYDD, yn weision ac yn forwynion: a hwy a gaethiawnt y rhai a'u caethiwodd hwythau, ac a lywodraethant ar eu gorthrymwr.

3 ¶ A bydd, yn y dydd y rhoddo yr ARGLWYDD lonyddwch i ti oddi wrth dy ofid, ac oddi wrth dy ofn, ac oddi wrth y caethiwed caled y gwasanaethaist ynddo,

4 I ti gymmeryd y ddiareb hon yn erbyn brenhin Babilon, a dywedyd, Pa wedd y peidiodd y gorthrymmwr? ac y peidiodd y dref aur?

5 Yr ARGLWYDD a ddrylliodd ffon yr anwriaid, a theyrn-wialen y llyw-iaudwyr.

6 Yr hwn sydd yn taro y bobloedd mewn digllonedd â phla gwastadol, yr hwn sydd yn llywodraethu y cenedloedd mewn lliديوgrwydd, a erlidir heb *neb* yn lluddias.

7 Gorphwysodd a llonyddodd yr holl ddaear; canasant o lawenydd.

8 Y ffynnidwydd hefyd a chedwydd Libanus a lawenhasant yn dy erbyn, gan ddywedyd, Er pan or-

wddaist, nid esgynodd cynmynydd i'u herbyn.

9 Uffern oddi tanodd a gynhyrfodd o'th achos, i gyfarfod â thi wrth dy ddyfodiad: hi a gyfododd y meirw i ti, *sef* holl dywysogion y ddaear; cyfododd holl frenhinoedd y cenedloedd o'u gorseddfaoedd.

10 Y rhai hymny oll a lefarant, ac a ddywedant wrthyt, A wanhawyd tithau fel ninnau? a aethost ti yn gyffelyb i ni?

11 Disgynwyd dy falchder i'r bedd, a thrwst dy nablau: tanat y taenir pryf, pryfed hefyd a'th dóant.

12 Pa fodd y syrthiaist o'r nesoedd, Lusiffer, mab y wawr ddydd! *pa fodd* y'th dorwyd ti i lawr, yr hwn a wanhâist y cenedloedd!

13 Canys ti a ddywedaist yn dy galon, Mi a ddringaf i'r nesoedd; oddi ar sêr Duw y dyrchafaf fy ngorseddfa; a mi a eisteddaf ym mynydd y gynnulleidfa, yn ystlysau y gogledd.

14 Dringaf yn uwch nâ'r cymmylau; tebyg fyddaf i'r Goruchaf.

15 Er hymny i uffern y'th ddisgynir, i ystlysau y ffos.

16 Y rhai a'th welant a edrychant arnat yn graff, ac a'th ystyriant, gan ddywedyd, Ai dyma y gwr a wnaeth i'r ddaear grynu, ac a gynhyrfodd deyrnasoedd?

17 A osododd y byd fel anialwch, ac a ddinystriodd ei ddinasoedd, heb ollwng ei garcharorion yn rhydd tu ag adref?

18 Holl frenhinoedd y cenedloedd, *ie*, hwy oll a orweddasant mewn gogoniant, bob un yn ei dŷ ei hun:

19 Eithr tydi a friwyd allan o'th fedd, fel cangen ffraidd, *neu* wisg y lladdedigion, y rhai a drywanwyd â chleddyf; y rhai a ddisgynent i gerrig y ffos, fel celain wedi ei mathru.

20 Ni byddi mewn un bedd â hwynt, o herwydd dy dir a ddifethaist, a'th bobl a leddaist: ni bydd had yr annuwiol enwog byth.

21 Darperwch laddfa i'w feibion ef, am anwiredd eu tadau; rhag codi o honynt a goresgyn y tir, a llenwi wyneb y byd â dinasoedd.

22 Minnau a gyfodaf yn eu herbyn

hwynt medd ARGLWYDD y lluoedd, ac a dorraf allan o Babilon enw a gweddill, a mab, ac wŷr, medd yr ARGLWYDD:

23 Ac a'i gosodaf hi yn feddiant i aderyn y hwn, ac yn byllau dyfroedd; ysgubaf hi hefyd âg ysgubau distryw, medd ARGLWYDD y lluoedd.

24 ¶ Tyngodd ARGLWYDD y lluoedd, gan ddywedyd, Diau megis yr amcenais, felly y bydd; ac fel y hwrjedais, hynny a saif;

25 Am ddryllio Assur yn fy nhir: canys mathraf ef ar fy mnyddoedd; yna y cilia ei iau ef oddi arnynt, ac y symmudir ei faich ef oddi ar eu hysgyddau hwynt.

26 Dyma y cyngor a gymmerwyd am yr holl ddaear; a dyma y llaw a estynwyd ar yr holl genhedloedd.

27 O herwydd ARGLWYDD y lluoedd a'i bwriadodd, a phwy a'i dddymma? ei law ef hefyd a estynwyd, a phwy a'i trŷ yn ol?

28 Yn y flwyddyn y bu farw y brenhin Ahaz, y bu y baich hwn.

29 ¶ Palestina, na lawenycha di oll, er torri gwialen dy darawydd: o herwydd o wreiddyn y sarph y daw gwiber allan, a'i ffrwyth hi fydd sarph danllyd hedegog.

30 A chynblant y tlodion a ymborthant, a'r rhai anghenus a orweddant mewn diogelwch: a mi a laddaf dy wreiddyn â newyn, yntau a ladd dy weddill.

31 Uda, borth; gwaedda, ddinas; Palestina, ti oll a doddwyd: canys mŵg sydd yn dyfod o'r gogledd, ac ni bydd unig yn ei amseroedd nodedig ef.

32 A pha beth a attebir i genhadau y genedl? seilio o'r ARGLWYDD Sion, ac y gobeithia trueiniaid ei bobl ef ynddi.

PEN. XV.

Tostur gyflur Moab.

BAICH Moab. O herwydd y nos y dinystriwyd Ar Moab, ac y distâwyd hi; o herwydd y nos y dinystriwyd Cir Moab, ac y distâwyd hi.

2 Aeth i fynu i Baith, ac i Dibon, i'r uchelfeydd, i wyllo: am Nebo, ac am Medeba, yr uda Moab: bydd

moelai ar eu holl beunau, a phob barf wedi ei heillio.

3 Yn eu heolydd yr ymwregysant â sachlian: ar bennau eu tai, ac yn eu heolydd, yr uda pob un, gan wyllo yn hidl.

4 Gwaedda, Hesbon hefyd, ac Elealeh: hyd Jahas y clywir eu llefain hwynt: am hynny arfogion Moab a floeddiant, pob un a flina ar ei einioes.

5 Fy nghalon a waedda am Moab, ei ffoaduriaid hi a ûnt hyd Soar, fel anner deirblwydd; mewn wylofain y dringant hyd allt Lubith: canys codant waedd diaystr ar hyd ffordd Heronaim.

6 O herwydd dyfroedd Nimrim a fyddant yn anrhaith: canys gwywodd y llysiau, darfu y gwellt; nid oes gwŷrddlesni.

7 Am hynny yr helaethrwydd a gawsant, a'r hyn a roisant i gadw, a ddygant i afon yr helyg.

8 Canys y gweiddi a amgylchynodd derfyn Moab, eu hudfa hyd Eglaim, a'u hochain hyd Beer-elim.

9 Canys dyfroedd Dimon a lenwir o waed; canys gosodaf ychwaneg ar Dimon, llewod ar yr hwn a ddiango ym Moab, ac ar weddill y wlad.

PEN. XVI.

1 Annog Moab i wuddhâu i frenhiniaeth Crist. 6 Bygwoth Moab am eu balchder. 9 Y prophwyd yn cwynfan drosti. 12 Barnedigacht Moab.

Awr y tir, o Sela i'r anialwch, i fynydd merch Sion.

2 Bydd fel aderyn yn gwibio wedi ei fwrw allan o'r nŷth; felly y bydd merched Moab wrth rydau Arnon.

3 Ymgynghora, gwna farn, gwna dy gysgod fel nos y'ngnanol hanner dydd; cuddia y rhai gwasgaredig, na ddatguddia y wrwydrad.

4 Triged fy ngwasgaredigion gyd â thi, Moab, bydd di loches iddynt rhag y dinystrydd; canys diweddwyd y gorthrymmydd, yr anrheithiwr a beidiodd, y mathrwy'r a ddarfuant o'r tir.

5 A gorsedd-faingc a ddarperir mewn trugaredig; ac arni yr eistedd efe mewn gwirionedd, o fewn pabell Dafydd, yn barnu ac yn ceisio barnu, ac yn prysuro cyfiawnder.

6 ¶ Clywsom am falchder Moab (balch iawn *yw*) am ei falchder, a'i draha, a'i ddigllonedd: *ond* nid felly y bydd ei gelwyddau.

7 Am hynny yr uda Moab am Moab, pob un a uda: am sylfeini Cir-hareseth y griddfenwch; yn ddiâu hwy a darawyd.

8 Canys gwinwydd Hesbon a wanhasant; *ac am* winwydden Sibmah, arglwyddi y cenhedloedd a ysgydwasant ei phêr-winwydd hi; hyd Jazer y cyrhaeddasant; crwydrasant *ar hyd* yr anialwch; eichanghenau a ymestynasant, *ac a* aethant dros y môr.

9 ¶ Am hynny y galaraf âg wylofain Jazer, gwinwydden Sibmah; dyfrhâf di, Hesbon, ac Elealeh, â'm dagrau: canys ar dy ffrwythydd hâf, ac ar dy gynhauaf, y syrthiodd bloedd.

10 Y llawenydd hefyd a'r gorfolodd a ddarfu o'r dolydd; ni chenir, ac ni floeddir yn y gwinllannoedd; ni sathr sathrydd win yn y gwryfoedd; gwnaethum i'w bloedd *gynhauaf* beidio.

11 Am hynny y rhua fy ymysgaroedd am Moab fel telyn, a'm perfedd am Cirhares.

12 ¶ A phan weler fino o Moab ar yr uchelfan, yna y daw efe i'w gyssegr i weddio; ond ni thycia iddo.

13 Dyma y gair a lefarodd yr ARGWYDD am Moab, er yr amser hwnnw.

14 Ond yn awr y lefarodd yr ARGWYDD, gan ddywedyd, O fewn tair blynedd, fel blynyddoedd gwas cyflog, y dirmygir gogoniant Moab, a'r holl dyrfa fawr; a'r gweddill *fydd* ychydig bach a dirym.

PEN. XVII.

1 *Bygwith Syria, ac Israel.* 6 *Gweddill a ymwrthyd â delw-addoliaeth;* 9 *a'r lleill a gânt ddialledd am eu kannurioldeb.* 12 *Gwae gelynyon Israel.*

BAICH Damascus. Wele Damascus wedi ei symmud o *fod* yn ddinas, a charnedd wedi syrthio a fydd hi.

2 Gwrthodwyd dinasoedd Aroer: i ddiadellau y byddant, y rhai a orweddant, ac ni *bydd* a'u dychryno.

3 A derfydd ymddiffynfa o Eph-

raim, a brenhiniaeth o Damascus, a gweddill Syria: fel gogoniant meibion Israel y byddant, medd ARGWYDD y lluoedd.

4 Ac ar y dydd hwnnw y bydd i ogoniant Jacob feinhâu, a brasder ei gig ef a gulhâ.

5 Ac efe a fydd fel pan gasglo y cynhauafwr yd, a medi â'i fraich y twysenau: a bydd fel casglydd twysenau y'nglynn Rephaim.

6 ¶ (Etto ynddo y gadewir lloffion grawnwin, fel ysgydwad olew-wydd-en, *sef* dau neu dri o rawn y'mlaen y brig, a phedwar neu bump yn ei changhennau ffrwythlawn eithaf, medd ARGWYDD DDuw Israel.

7 Yn y dydd hwnnw yr edrych dyn at ei wneuthurwr, a'i lygaid a edrychant ar Sanct Israel:

8 Ac nid edrych am yr allorau, y *rhai ydynt* waith ei ddwylaw; i.e, nid edrych am yr hyn a wnaeth ei fysedd, na'r llwyni, na'r delwau.)

9 ¶ Yn y dydd hwnnw y bydd eu dinasoedd cedyrn fel cangen wrthod-edig, a'r brig, y rhai a adawsant o herwydd meibion Israel: felly y bydd anghyfnedd-dra.

10 O herwydd anghofio o honot DDuw dy iachawdwriaeth, ac na chofiaist graig dy gadernid: am hynny y plenni blanhigion hyfryd, ac yr impi hwynt â changhennau dieithr.

11 Y dydd y gwnei i'th blanhigyn dyfu, a'r bore y gwnei i'th had flodeuo: *ond bydd* y cynhauaf yn bentwr ar ddydd llesgedd a dolur gofidus.

12 ¶ Gwae dyrfa pobloedd lawer, fel twrf y môr y trystiant; ac i dwrf y bobloedd a drystant fel swm dyfroedd lawer.

13 Fel swm dyfroedd lawer y trystia y bobl; a *DUW* a'u cerydda hwynt, a hwy a ffoant ym mhell, ac a erlidir fel peiswyn mynydd o flaen y gwynt, ac fel peth yn treiglo ym mlaen corwynt.

14 Ac wele drallod ar brydnawn, a chyn y bore ni *bydd*. Dyma ran y rhai a'n hanrheithiant ni, a choel-breu y rhai a'n hyspeiliant ni.

PEN. XVIII.

Duo, o ofal dros ei bobl, yn addaw distrywio yr Ethioptiaid: 7 ac o hynny y duo cynnydd i'r eglwys.

GWAE y tir sydd yn cysgodi âg adenydd, yr hwn sydd tu hwnt 1 afonydd Ethiopia:

2 Yr hwn a hebrwng genhadau hyd y môr, ac ar hyd wyneb y dyfroedd, mewn llestri brwyn, gan ddywedyd, Ewch, gennadon cyflym, at genhedlaeth wasgaredig ac yspeilledig, at bobl ofnadwy er pan ydynt ac etto, cenedlaeth wedi ei mesur a'i sathru, yr hon yr yspeiliodd yr afonydd ei thir.

3 Holl drigolion y byd, a phreswylwyr y ddaear, gwelwch pan gyfodo efe faner ar y mynyddoedd, a chlywch pan udgano âg udgorn.

4 Canys fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Byddaf lonydd, a mi a ystyriaf yn fy annedd, megis gwres eglur ar lysiau, fel niwl gwllith y'ngwres cynhauaf.

5 Canys o flaen cynhauaf, pan fyddo y blodeuyn yn berffaith, a'r grawnwin surion yn addfedu yn y blod-euyn: efe a dyrr y brig â chrymmanau, ac a dynn ymaith ac a dyrr y canghennau.

6 Gadewir hwynt ynghyd i adar y mynyddoedd, ac i anifeiliaid y ddaear: ac arnynt y bwrw yr adar yr hâf, a holl anifeiliaid y ddaear a auafa arnynt.

7 ¶ Yr amser hwnnw y dygir rhodd i ARGLWYDD y lluoedd gan bobl wasgaredig ac yspeilledig, a chan bobl ofnadwy er pan ydynt ac etto, cenedl wedi ei mesur a'i sathru, yr hon yr yspeiliodd yr afonydd ei thir, i le euw ARGLWYDD y lluoedd, sef i fynydd Sion.

PEN. XIX.

1 Gwaradwydd yr Aipht. 11 Ynydrwydd eu jendefigion hwy. 18 Galw yr Aipht at yr eglwys. 23 Cynghwair yr Aipht, Assyria, ac Israel.

BAICH yr Aipht. Wele yr ARGLWYDD yn marchogaeth ar gwmmwl ysgafn, ac efe a ddaw i'r Aipht: ac eilunod yr Aipht a gyn-

hyrfant rhagddo ef, a chalon yr Aipht a dawdd yn ei chanol.

2 Gyrraf hefyd yr Aiphtiaid yn erbyn yr Aiphtiaid, a hwy a ymladdant bob un yn erbyn ei frawd, a phob un yn erbyn ei gymmydog; dinas yn erbyn dinas, a theyrnas yn erbyn teyrnas.

3 Ac yspryd yr Aipht a balla yn ei chanol, a mi a ddiidymaf ei chynghor hi: yna yr ymofynant âg eilunod, ac â swynyddion, ac â dewiniaid, ac â brudwyr.

4 A mi a gauaf yr Aipht yn llaw arglwydd caled; a brenhin cadarn a lywodraetha arnynt, medd yr Arglwydd, ARGLWYDD y lluoedd.

5 A'r dyfroedd a ddarfyddant o'r môr, yr afon hefyd a â yn hesp ac yn sech.

6 A hwy a drôant yr afonydd ym mhell; y ffrydiau ymddiffyn a ddyhysbyddir, ac a sychant: torrir ymaith bob corsen a hesgen.

7 Y papur-frwyn wrth yr afon, ar fin yr afon, a phob peth a hauwyd wrth yr afon, a wywa, a chwelir, ac ni bydd mwy.

8 Y pysgodwyr hefyd a dristânt, a'r rhai oll a fwriant fachau i'r afonydd a alarant: felly y rhai a daenant rwydau ar hyd wyneb y dyfroedd a lesgânt.

9 Gwaradwyddir hefyd y rhai a weithiant feinllin, a'r rhai a weuant rwydwaith.

10 A hwy a dorrir yn eu bwriadau, y rhai oll a wnant argaeau a physgodlynnau.

11 ¶ Diau ynfydion yw tywysogion Soan; cyngbor doethion gynghorwyr Pharaoh a aeth yn ynfyd: pa fodd y dywedwch wrth Pharaoh, Mab y doethion ydwyf fi, mab hen frenhin-oedd?

12 Mae hwynt? mae dy ddoethion? a mynegant i ti yr awr hon, a gwybyddant pa gyngbor a gymmerodd ARGLWYDD y lluoedd yn erbyn yr Aipht.

13 Tywysogion Soan a ynfydasant; twyllwyd tywysogion Noph, a phen-naethiaid eu llwythau a hudasant yr Aipht.

14 Cymmysgodd yr ARGLWYDD ynddi yspryd gwrthnysigrwydd; a hwy a wnaethant i'r Aipht gyfeiliorni yn ei holl waith, fel y cyfeiliorna meddwyn yn ei chwydfa.

15 Ac ni bydd gwaith i'r Aipht, yr hwn a wnelo y pen na'r gloren, y gangen na'r frwynen.

16 Y dydd hwnnw y bydd yr Aipht fel gwagedd; canys hi a ddychryna, ac a ofna rhag ysgydwad llaw ARGLWYDD y lluoedd, yr hon a ys-gydw a efe arni hi.

17 A bydd tir Judah yn arswyd i'r Aipht: pwy bynnag a'i cofia hi, a ofna ynddo ei hun; o herwydd cyng-hor ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn a gymmerodd efe yn ei herbryn hi.

18 ¶ Y dydd hwnnw y bydd pùm dinas yn nhir yr Aipht yn llefaru iaith Canaan, ac yn tyngu i ARGLWYDD y lluoedd: Dinas distryw y gelwir un.

19 Y dydd hwnnw y bydd allor i'r ARGLWYDD y'nghanol tir yr Aipht, a cholofn i'r ARGLWYDD ger llaw ei therfyn hi.

20 Yn arwydd hefyd ac yn dystiol-aeth y bydd i ARGLWYDD y lluoedd yn nhir yr Aipht. Canys llefant ar yr ARGLWYDD o herwydd y gorthrym-wyr; ac efe a enfyn iddynt iachawd-wr a phennaeth, ac efe a'u gwared hwynt.

21 A'r ARGLWYDD a adweinir gan yr Aipht; i.e. yr Aiphtiaid a adwaen-ant yr ARGLWYDD yn y dydd hwnnw: gwnant hefyd aberth ac offrwm, ac addunant adduned i'r ARGLWYDD, ac a'i talant.

22 Yr ARGLWYDD hefyd a dery yr Aipht; efe a'i tery ac a'i hiachâ; hwythau a drôant at yr ARGLWYDD, ac efe a'u gwrendy hwynt, ac a'u hiachâ hwynt.

23 ¶ A'i dydd hwnnw y bydd prif-fordd o'r Aipht i Assyria, ac yr â yr Assyriad i'r Aipht, a'r Aiphtiaid i As-syria: a'r Aiphtiaid gyd â'r Assyriaid a wasanaethant.

24 Y dydd hwnnw y bydd Israel yn drydydd gyd â'r Aipht, a chyd âg Assyria, sef yn fendith o fewn y tir:

25 Yr hwn a fendithia ARGLWYDD

y lluoedd, gan ddywedyd, Bendigedig yw yr Aipht fy mhobl i, ac Assyria gwaith fy nwyllaw, ac Israel fy eti-feddiaeth.

PEN. XX.

*Arwydd a chysgod yn rhag-arwyddocâu caeth-
iwed yr Aipht ac Ethiopia.*

YN y flwyddyn y daeth Tartan i Asdod (pan ddanfonodd Sar-gon brenhin Assyria ef) ac yr ymladd-odd yn erbyn Asdod, ac a'i hynnil-odd hi;

2 Yr amser hwnnw y bu gair yr ARGLWYDD trwy law Esaiah mab Amos, gan ddywedyd, Dos, a dattod y sach-lian oddi am dy lwynau, a diosg dy esgidiau oddi am dy draed. Ac efe a wnaeth felly, gan rodio yn noeth, ac heb esgidiau.

3 Dywedodd yr ARGLWYDD hefyd, Megis y rhodiodd fy ngwas Esai-ah yn noeth ac heb esgidiau dair blynedd yn arwydd ac yn argoel yn erbyn yr Aipht, ac yn erbyn Ethi-opia;

4 Felly yr arwain brenhin Assyria gaethiwed yr Aipht, a chaethglud Ethiopia, sef yn llangciau a henaf-gwyr, yn noethion ac heb esgidiau, ac yn din-noeth, yn warth i'r Aipht.

5 Brawychant a chywilyddiant o achos y Ethiopia eu gobaith hwynt, ac o achos yr Aipht eu gogoniant hwy.

6 A'r dydd hwnnw y dywed pres-wylwyr yr ynys hon, Wele, fel hyn y mae ein gobaith ni, lle y ffoisom am gymmorth i'n gwared rhag brenhin Assyria: a pha fodd y diangwn?

PEN. XXI.

1 Y prophwyd, wrth gwyno caethiwed ei bobl, mewn gwledigaeth yn gwled carymp Babilon gan y Mediaid a'r Persiaid. 11 Edom yn gwaithwr y prophwyd, a'i hannog i edifarhân. 13 Amser nodedig adfyd Arabia.

BAICH anialwch y môr. Fel y mae corwynt yn y delau yn myned trwodd; felly y daw o'r anial-wch, o wlad ofnadwy.

2 Gwledigaeth galed a fynegwyd i mi. Yr anffyddllawn sydd yn anffyddlloni, a'r dinystrwydd sydd yn dinystrio. Elam, dring; Media, gwar-chae; gwnaethum i'w holl riddan hi ddarfod.

3 Am hynny y llanwyd fy llwynau o ddolur; gwewyr a'm daliasant fel gwewyr gwraig yn esgor; syrthiais wrth ei glywed, brawychais wrth ei weled.

4 Cyfeiliornodd fy nghalon, braw a'm dychrynodd; efe a drodd fy nghyfnos ddymanol yn ddychryn i mi.

5 Parottôa y bwrdd, gwylia yn y ddisgwylfa, bwyttâ, ff; cyfodwch, dywysogion; enmeinwch y darian.

6 O herwydd fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Dos, gosod wyliedydd, myneged yr hyn a welo.

7 Ac efe a welodd gerbyd, a dau o wŷr meirch, cerbyd asynod, a cherbyd camelod; ac efe a ystyriodd yn ddyfal iawn dros ben.

8 Ac efe a lefodd, Llew: fy arglwydd, ar y ddisgwylfa yr wyf fi yn sefyll liw dydd yn wastad, ac ar fy nghadwriaeth yr ydwyf yn sefyll bob nos.

9 Ac wele, yma y mae yn dyfod gerbyd o wŷr, a dau o wŷr meirch. Ac efe a attebodd ac a ddywedodd, Syrthiodd, syrthiodd Babilon; a holl ddelwau cerfiedig ei duwiau hi a ddrylliodd efe i lawr.

10 O fy nyrnïad, a chnwd fy llawrdyrnu! yr hyn a glywais gan ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, a fynegais i chwi.

11 ¶ Baich Dumah. Arnaf fi y mae yn galw o Seir, Y gwyliedydd, beth am y nos? y gwyliedydd, beth am y nos?

12 Dywedodd y gwyliedydd, Daeth y bore a'r nos hefyd: os ceisiwch, ceisiwch: dychwelwch, deuwch.

13 ¶ Baich ar Arabia. Yn y coed yn Arabia y lletŷwch chwi, ffordd-olion Dedanim.

14 Dygwch ddyfroedd i gyfarfod â'r sychedig, trigolion tir Tema, achabwch flaen y crwydrus â'i fara.

15 O herwydd rhag cleddyfau y ffoisant, rhag y cleddyf noeth, a rhag y bwa annelog, a rhag trymder rhyfel.

16 O herwydd fel hyn y dywedodd yr Arglwydd wrthyf fi, Cyn pen blwyddyn, o fath blwyddyn gwas cyflog, y derfydd hefyd holl amshydded Cedar:

17 A'r gweddill o rifedi saethyddion gwŷr cedyrn meibion Cedar, a leihêir: canys ARGLWYDD DDUW Israel a'i dywedodd.

PEN. XXII.

1 Y prophwyd yn ceryno dyfodiad y Persiaid i Judea: 8 yn beio ar eu synwyr ddynol, a'u llawenydd bydol hwy: 15 yn prophwydo y diwyddid Sebna, 20 ac y gosodid Eliacin yn ei le ef; yr hwn oedd arwydd o frenhinaeth Crist.

BAICH glynn gweledigaeth. Beth a ddarfu i ti yn awr, pau ddringait ti oll i nennau y tai?

2 Ti yr hon wyt yn llawn terfysg, yn ddinas derfysgol, yn ddinas lawen: dy laddedigion ni laddwyd â chleddyf, na'h feirw mewn rhyfel.

3 Dy holl dywysogion a gyd-ffoissant, gan yperchen bwâau y rhwymwyd hwynt: y rhai oll a gafwyd ynot a gyd-rwymwyd, y rhai a ffoisant o bell.

4 Am hynny y dywedais, Edrychwch oddi wrthyf; mi a wylaf yn chwerv, na lasuriwch fy nghysuro, am ddinystyr merch fy mhobl.

5 O herwydd diwrnod blinder yw, a mathru, a dyrysni, gan Arglwydd DDUW y lluoedd, y'nglynn gweledigaeth, yn difurio y gaer, ac yn gwaeddi i'r mynydd.

6 Elam hefyd a ddug y cawell saethau, mewn cerbydau dynion a gwŷr meirch; Cîr hefyd a ddinoethodd y darian.

7 A bydd dy ddyffrynoedd dewisol yn llawn o gerbydau, a'r gwŷr meirch a ymfyddiant tu a'r porth.

8 ¶ Ac efe a ddinoethodd dô Judah, ac yn y dydd hwnnw yr edrychaist ar arfogaeth tŷ y goedwig.

9 A gwasoeth rwygiadau dinas Dafydd, mai aml oeddynt; a chasglasoch ddyfroedd y pysgodlyn isaf.

10 Rhifasoch hefyd dai Jerusalem, a thynnasoch y tai i lawr i gadarnhâu y mur.

11 A rhwng y ddau fur y gwnaethoch lynn i ddyfroedd yr hen bysgodlyn: ond nid edrychasoch am ei wneuthurwr, nid ystyriasoch yr hwn a'i lluniodd ef er ys talm.

12 A'r dydd hwnnw y gwahoddodd Arglwydd DDUW y lluoedd rui i wyl-

ofain, ac i alarnad, ac i foeledd, ac i ymwregysu â sach-lian:

13 Ac wele lawenydd a gorfoledd, gan ladd gwartheg, a lladd defaid, gan fwyttta cig, ac yfed gwin: bwyttawn ac yfwn; canys y fory, *meddant*, y byddwn feirw.

14 A datguddiwyd *hyn* lle y clywais gan ARGLWYDD y lluoedd, Yn ddiâu ni lanhêir yr anwiredd hyn, hyd oni byddoch feirw, medd Arglwydd DDuw y lluoedd.

15 ¶ Fel hyn y dywed Arglwydd DDuw y lluoedd, Cerdda, dos at y trysorydd hwn, *sef* at Sebna, yr hwn *sydd* benteulu, a *dywed*,

16 Beth *sydd* i ti yma? a phwy *sydd* gennyt ti yma, pan drychaist i ti yma fedd, fel yr hwn a drychai ei fedd yn uchel, ac a naddai iddo ei hun drigfa mewn craig?

17 Wele yr ARGLWYDD yn dy fudo di â chaethiwed tost, a chan wisgo a'th wisg di.

18 Gan dreiglo y'th dreigla di, *fel* treiglo pêl i wlad ehang: yno y byddi farw, ac yno y *bydd* cerbydau dy ogoniant yn warth i dŷ dy feistr.

19 Yna y'th yrraf o'th sefyllfa, ac o'th sefyllfa y dinystria efe di.

20 ¶ Ac yn y dydd hwnnw y galwaf ar fy ngwas Eliacim mab Hilciah:

21 A'th wisg di hefyd y gwisgaf ef, ac â'th wregys di y nerthaf ef; a than ei law ef y rhoddaf dy lywodraeth di: ac efe a fydd yn dad i breswylwyr Jerusalem, ac i dŷ Judah.

22 Rhoddaf hefyd agoriad tŷ Dafydd ar ei ysgwydd ef: yna yr egyr efe, ac ni *bydd* a gauo; ac efe a gau, ac ni *bydd* a agoro.

23 A mi a'i sicrhâf ef *fel* hoel mewn man sicr; ac efe a fydd yn orseddfa gogoniant i dŷ ei dad.

24 Ac arno ef y crogant holl ogoniant tŷ ei dad hll ac eppil; yr holl fân lestri; o'r llestri meiliau, hyd yr holl offer cerdd.

25 Yn y dydd hwnnw, medd ARGLWYDD y lluoedd, y symmudir yr hoel a hoeliwyd yn y man sicr, a hi a dorrir, ac a syrth: torrir hefyd y llwyth oedd arni; canys yr ARGLWYDD a'i dywedodd.

PEN. XXIII.

1 Gofidus gwymyp Tyrus. 17 Ex tracch ddy-chueliad hwy.

BAICH Tyrus. Llongau Tarsis, fel nad oes na thŷ, na chyntedd: o dir Chittim y datguddiwyd iddynt.

2 Distêwch drigolion yr ynys, yr hon y mae marchnadyddion Sidon, y rhai sydd yn tramwy y môr, yn dŷ lenwi.

3 Ac wrth ddyfroedd lawer, had Sihor, cynhauaf yr afon *yw* ei chnwd hi: felly marchnadfa cenedloedd *yw* hi.

4 Cywilyddia, Sidon: canys y môr, *ie*, cryfder y môr, a lefarodd, gan ddywedyd, Nid ymddygais, ac nid esgorais, ni fegais wŷr ieuaingc chwaith, ac ni feithrinais forwynion.

5 Megis wrth glywed sôn am yr Aiphtiaid, yr ymofidiant wrth glywed sôn am Tyrus.

6 Ewch trosodd i Tarsis; udwch, breswylwyr yr ynys.

7 Ai hon *yw* eich *dinas* lawen chwi, yr hon y mae ei hynafiaeth er y dyddiau gynt? ei thraed a'i dygant hi i ymdaith i bell.

8 Pwy a gynghorodd hyn yn erbyn Tyrus goronog, yr hon yr *ydoedd* ei marchnattawyr yn dywysogion, a'i marsiandwyr yn bendeffigion y ddaear?

9 ARGLWYDD y lluoedd a fwriadodd hyn, i ddiwino balchder pob gogoniant, ac i ddirmygu holl bendeffigion y ddaear.

10 Dos trwy dy wlad fel afon, O ferch Tarsis: nid oes nerth mwyach.

11 Estynodd ei law ar y môr, dychrynodd y teyrnasoedd; gorchymynodd yr ARGLWYDD am *ddinas* y farsiantiaeth, ddinystrio ei chadernid.

12 Ac efe a ddywedodd, Ni chai orfoleddu mwyach, yr orthrymmedig forwyn, merch Sidon; cyfod, dos i Chittim; yno chwaith ni bydd llonyddwch.

13 Wele dir y Caldeaid; nid oedd y bobl hyn, *nes* i Assur ei sylfaenu hi i drigolion yr anialwch: dyrchafasant ei thyllau, cyfodasant ei phalasaau; ac efe a'i tynnodd hi i lawr.

14 Llongau Tarsis, udwch; canys anrheithiwyd eich nerth.

15 A'r dydd hwnnw yr anghofir Tyrus ddeng mlynedd a thriugain, megis dyddiau un brenhin: ym mhen y deng mlynedd a thriugain y cân Tyrus megis puttain.

16 Cymmer y delyn, amgylchyna y ddinas, ti buttain anghofiedig: cân gerdd yn dda: cân lawer fel y'th gosfer.

17 ¶ Ac ym mhen y deng mlynedd a thriugain yr ARGLWYDD a ymwêl â Thyru, a hi a ddychwel at ei helw, ac a butteinia â holl deyrnaoedd y byd ar wyneb y ddaear.

18 Yna y bydd ei marchnad a'i helw yn sancteiddrwydd i'r ARGLWYDD: ni thrysorir ac nis cedwir: canys eiddo y rhai a drigant o flaen yr ARGLWYDD fydd ei marsiandiaeth, i fwytta yn ddigonol, ac yn ddillad parhâus.

PEN. XXIV.

1 Tostur farnedigaethau Duw ar y wlad. 13 Y llawen glodfora y gwceddill Dduw. 16 Y dyrchafa Duw ei deyrnas yn ei farnedigaethau.

WELE yr ARGLWYDD yn gwneuthur y ddaear yn wag, ac yn ei difwyno hi; canys efe a ddadymchwel ei hwyneb hi, ac a wasgar ei thrigolion.

2 Yna bydd yr un sfunud i'r bobl ac i'r offeiriad, i'r gwas ac i'w feistr, i'r llaw-forwyn ac i'w meistres, i'r prynydd ac i'r gwerthydd, i'r hwn a roddo ac i'r hwn a gymmero echwyn, i'r hwn a gymmero lôg ac i'r hwn a dalô lôg iddo.

3 Gan waghâu y gwaghêir, a chan yspeilio yr yspeilir y wlad; canys yr ARGLWYDD a lefarodd y gair hwn.

4 Galarodd a diflannodd y ddaear, llesgâodd a dadwinodd y byd, dihoenodd pobl feilchion y ddaear.

5 Y ddaear hefyd a halogwyd dan ei phreswylwyr: canys troseddasant y cyfreithiau, newidiasant y deddfau, diddymasant y cyfammod tragwyddol.

6 Am hynny melldith a ysodd y tir, a'r rhai oedd yn trigo ynddo a anrheithiwyd; am hynny preswylwyr y

tir a losgwyd, ac ychydig ddyinion a adawyd.

7 Galarodd y gwin, llesgâodd y winwydden, y rhai llawen galon oll a riddfanasant.

8 Darfu llawenydd y tympanau, peidiodd trwst y gorfoleddwyr, darfu hyfrydwch y delyn.

9 Nid yfant win dan ganu; chwerw fydd diod gref i'r rhai a'i hyfant.

10 Drylliwyd y ddinas wagedd; cauwyd pob tŷ, fel na ddeler i mewu.

11 Y mae llefain am win yn yr heolydd; tywyllodd pob llawenydd, hyfrydwch y tir a fudodd ymaith.

12 Yn y ddinas y gadawyd anghyffannedd'rwydd, âg anrhaith hefyd y dryllir y porth.

13 ¶ Oblegid bydd o fewn y tir, y'nghanol y bobloedd, megis ysgyd-wad olew-wydden, ac fel grawn lloffa pan ddarffo cynhauaf y gwin.

14 Hwyl a ddyrchafant eu llef, ac a ganant; o herwydd godidowgrwydd yr ARGLWYDD, bloeddiant o'r môr.

15 Am hynny gogoneddwch yr ARGLWYDD yn y dyffrnoedd, enw ARGLWYDD DDUW Israel yn ynys-oedd y môr.

16 ¶ O eithafoedd y ddaear y clywsom ganiadau, sef gogoniant i'r cyfiawn. A dywedais, O fy nghulni, O fy nghulni, gwae fi! y rhai anffyddlawn a wnaethant yn anffyddlawn, ie, gwnaeth yr anffyddlawn o'r fath anffyddlonaf.

17 Dychryn, a ffos, a magl fydd arnat ti, breswlydd y ddaear.

18 A'r hwn a ffŷ rhag trwst y dychryn, a syrth yn y ffos; a'r hwn a gyfodo o ganol y ffos, a ddêlir yn y fagl: o herwydd ffenestri o'r uchelder a agorwyd, a seiliau y ddaear sydd yn crynu.

19 Gan ddryllio yr ymddrylliodd y ddaear, gan rwygo yr ymrwygodd y ddaear, gan symmud yr ymsymmudodd y ddaear.

20 Y ddaear gan symmud a ymsymmud fel meddwyn, ac a ymsigla megis bwth; a'i chamwedd fydd trwm arni; a hi a syrth, ac ni chyfyd mwy.

21 Yr amser hwnnw ym wêl yr

ARGLWYDD â llu yr uchel, yr hwn sydd yn yr uchelder, ac â brenhinoedd y ddaear ar y ddaear.

22 A chesglir hwynt fel y cesglir carcharorion mewn daeardy, a hwy a garcherir mewn carchar, ac ym mahan llawer o ddyddiau yr ymwelir â hwynt.

23 Yna y lleuad a wrida, a'r haul a gywilyddia, pan deyrnaso ARGLWYDD y lluoedd ym mynydd Sion ac yn Jerusalem, ac o flaen ei henuriaid mewn gogoniant.

PEN. XXV.

1 Y prophwyd yn molianu Duw am ei farnedigaethau, 6 am ei ddoniau ymward, 9 ac am ei orfoledd iachawdwriaeth.

O ARGLWYDD, fy Nuw yd-wyt; dyrchafaf di, molianaf dy euw; canys gwnaethost ryfeddodau: dy gynghorion er ys talm sydd wirionedd a sicrwydd.

2 Canys gosodaist ddinas yn bentwr, a thref gadarn yn garnedd; palas dieithriaid, fel na byddo ddinas; nid adeiledir hi byth.

3 Am hynny pobl nerthol a'th ogonedda, dinas y cenhedloedd ofuadwy a'th arswyda:

4 Canys buost nerth i'r tlawd, a chadernid i'r anghenog yn ei gyfyngder, yn nodded rhag tymmestl, yn gysgod rhag gwres, pan oedd gwynt y cedyrn fel tymmestl yn erbyn mur.

5 Fel gwres mewn sychder y darostyngi dwrf dieithriaid; sef gwres â chysgod cwmmwl; darostyngir cangene yr ofnadwy.

6 ¶ Ac ARGLWYDD y lluoedd a wna i'r holl bobloedd yn y mynydd hwn wledd o basgedigion, gwledd o loyw-win; o basgedigion breision, a gloyw-win puredig.

7 Ac efe a ddifa yn y mynydd hwn y gorchudd sydd yn gorchuddio yr holl bobloedd, a'r llenn yr hon a daenwyd ar yr holl genhedloedd.

8 Efe a lwngc angau mewn buddugoliaeth; a'r Arglwydd Dduw a sych ymaith ddagrau oddi ar bob wyneb; ac efe a dynn ymaith warthrudd ei bobl oddi ar yr holl ddaear: canys yr ARGLWYDD a'i llefarodd.

9 ¶ A'r dydd hwnnw y dywedir, Wele, dyma ein Duw ni; gobeith-

iasom ynddo, ac efe a'u ceidw: dyma yr ARGLWYDD; gobeithiasom ynddo, gorfoleddwn a llawenychwn yn ei iachawdwriaeth ef.

10 Canys llaw yr ARGLWYDD a orphwys yn y mynydd hwn, a Moab a sethri tano, fel sathru gwellt mewn tommen.

11 Ac efe a estyn ei ddwyllaw yn eu canol hwy, fel yr estyn nofedydd ei ddwyllaw i nofio; ac efe a ostwng eu balchder hwynt ynghyd âg yspail eu dwyllaw.

12 Felly y gogwydda, y gostwng, ac y bwrw efe i lawr hyd y llwch, gadernid uchelder dy gaerau.

PEN. XXVI.

1 Cŵn yn annog i hyderu ar Dduw, 5 o herwydd ei farnedigaethau, 12 a'i ffafr i'w bobl. 20 Cynghor i ddisgwyl wrth Dduw.

Y DYDD hwnnw y cenir y gân hon yn nhir Judah: Dinas gadarn sydd i ni; DUW a esyd iachawdwriaeth yn gaerau ac yn rhagfur.

2 Agorwch y pyrth, fel y ddel y genedl gyfiawn i mewn, yr hon a geidw wirionedd.

3 Ti a gedwi mewn tangnesedd heddychol yr hwn sydd â'i feddylfryd arnat ti; am ei fod yn ymddiried ynot.

4 Ymddiriedwch yn yr ARGLWYDD byth; o herwydd yn yr ARGLWYDD DDUW y mae cadernid tragywyddol.

5 ¶ Canys efe a ostwng breswylwyr yr uchelder; tref uchel a ostwng efe: efe a'i darostwng hi i'r llawr, ac a'i bwrw hi i'r llwch.

6 Troed a'i sathr hi, sef traed y trueiniaid, a chamrau y tlodion.

7 Uniondeb yw llwybr y cyfiawn; tydi yr uniawn wyt yn pwysu ffordd y cyfiawn.

8 Ar lwybr dy farnedigaethau hefyd y'th ddisgwylasom, ARGLWYDD; dymuniad ein henaid sydd at dy enw, ac at dy goffiadwriaeth.

9 A'm henaid y'th ddymunais liw nos; â'm hyspryd hefyd o'm mewn y'th fore-geisiaf: canys preswylwyr y byd a ddysgant gyfiawnder, pan fyddo dy farnedigaethau ar y ddaear.

10 Gwneler cymmwynas i'r annuwiol, etto ni ddysg efe gyfiawnder;

yn nhir ynondeb y gwna ar gam, ac ni wél uchelder yr ARGLWYDD.

11 Ni welant, ARGLWYDD, pan ddyrchafer dy law: *eithr* cânt weled, a chywilyddiant am *eu* heiddigedd *wrth* y bobl; *ie*, tân dy elynion a'u hysa hwynt.

12 ¶ ARGLWYDD, ti a drefni i ni heddwch: canys ti hefyd a wnaethost ein holl weithredoedd ynom ni.

13 O ARGLWYDD ein DUW, arglwyddi *eraill* heb dy law di a arglwyddiaethasant arnom ni; yn unig trwot ti y coffâwn dy enw.

14 Meirw *ydant*, ni byddant fyw; ymadawsant, ni chyfodant; am hynny y gofwaist a difethaist hwynt, dinystruist hefyd bob coffa am danynt.

15 Ychwanegaist ar y genedl, O ARGLWYDD, ychwanegaist ar y genedl; ti a ogoneddwyd; i a'i symmud-asit ym mhell i holl gyrrau y ddaear.

16 Mewn adfyd, ARGLWYDD, yr ymwelsant â thi; tywalltasant weddi *pan oedd* dy gospedigaeth arnynt.

17 Fel y gofidia *ac* y gwaedda gwraig feichiog dan ei gwewyr, *pan* fyddo agos i esgor; felly yr oeddym o'th flaen di, ARGLWYDD.

18 Beichiasom, gofidiasom, oeddym fel ped esgorem ar wynt; ni wnaethom ymwared ar y ddaear, a phreswylwyr y byd ni syrthiasant.

19 Dy feirw a fyddant byw, *fel* fy nghorph i yr adgyfodant. Deffrôwch, a chenwch, preswylwyr y llwch: canys dy wliith *sydd fel* gwliith llyisiau, a'r ddaear a fwrw y meirw allan.

20 ¶ Tyred, fy mhobl, dosi'th ystafelloedd, a chau dy ddrysau arnat: llecha megis ennyd bach, hyd onid elo y llid heibio.

21 Canys wele yr ARGLWYDD yn dyfod allan o'i fangre, i ymweled âg anwiredd preswylwyr y ddaear: a'r ddaear a ddatguddia ei gwaed, ac ni chuddia mwyach ei lladdedigion.

PEN. XXVII.

1 Gofal Duw dros ei winllan. 7 Y mae rhagor rhwng ei geryddon ef a'i farnedigaethau. 12 Eglwys yr Iuddewon a'r Cenhedloedd.

Y DYDD hwnnw yr ymwél yr ARGLWYDD â'i gleddyf caled, mawr, a chadarn, â lesiathau y sarph

hir-braff, *ie*, â lesiathan y sarph dorchog: ac efe a ladd y ddraig *sydd* yn y môr.

2 Yn y dydd hwnnw cenwch iddi, Gwinllan y gwin coch.

3 Myfi yr ARGLWYDD a'i ceidw; ar *bob* moment y dyfrhâf hi: cadwaf hi nos a dydd, rhag i *neb* ei drygu.

4 Nid oes lidiowgrwydd ynof: pwy a osodai *fieri a drain* yn fy erbyn mewn rhyfel? myfi a âwn trwyddynt, mi a'u llogsw'n hwynt ynghyd.

5 Neu ymafed yn fy nerth i, *fel* y gwnelo heddwch â mi, *ac* efe a wna heddwch â mi.

6 Efe a wna i hiliogaeth Jacob wreiddio; Israel a flodeua, ac a flaendardda; a hwy a lanwant wyneb y byd â chnwd.

7 ¶ A darwodd efe ef fel y tarawodd y rhai a'i tarawsai ef? a laddwyd ef fel lladdfa ei laddedigion ef?

8 Wrth fesur, pan êl allan, yr ymddadleu âg ef: y mae yn attal ei wynt garw ar ddydd dwyrein-wynt.

9 Am hynny trwy hyn y glanhêir anwiredd Jacob; a dyma yr holl ffrwyth, tynnu ymaith ei bechod: pan wnelo efe holl gerrig yr allor fel cerrig calch briwedig, ni saif y llwyni na'r delwau.

10 Etto y ddinas gadarn *fydd* unig, a'r annedd wedi ei adael, a'i wrthod megis yn anialwch: yno y pawr y llo, ac y gorwedd, ac y difa ei blagur hi.

11 Pan wywo ei brig hi, hwy a dorri: gwragedd a ddaw, *ac* a'i llogswant hi; canys nid pobl ddeallgar *ydant*: am hynny yr hwn a'u gwnaeth ni thosturia wrthynt, a'r hwn a'u lluniodd ni thrugarhâ wrthynt.

12 ¶ A'r dydd hwnnw y bydd i'r ARGLWYDD ddyrnu, o ffrwd yr afon hyd afon yr Aipht: a chwi meibion Israel a gesglir bob yn un ac un.

13 Ac yn y dydd hwnnw yr udgenir âg udgorn mawr; yna y daw y rhai ar ddarfod am danynt yn nhir yr Assyria, a'r rhai a wasgarwyd yn nhir yr Aipht, ac a addolant yr ARGLWYDD yn y mynydd sauctaidd yn Jerusalem.

PEN. XXVIII.

1 Y prophwyd yn bygwth Ephraim am eu balchder a'u meddwod. 5 Y gwceddill a ddyrech-

efr yn nheyrnas Crist. 7 Y mae yn argyhoeddi eu hamryfusedd hwy, 9 a'u drwg athrylith i ddygu, 15 a'u diofalwch. 16 Addewid o Crist, y sail sicr. 18 Y profir eu diofalwch hwy. 23 Eu hannog hwy i ystyried pnyllog ragluniaeth Duw.

GWAE goron balchder, medd-won Ephraim; yr hwn y mae ardderchowgrwydd ei ogoniant yn flodeuyn diflannedig, yr hwn sydd ar ben y dyffrynoedd breision, y rhai a orchfygwyd gan win.

2 Wele, un grymmus a nerthol sydd gan yr ARGLWYDD, fel tymmestl cenllysg, neu gorwynt dinystriol, fel liffeiriant dyfroedd mawrion yn liffo drosodd, yr hwn a fwrw i lawr â llaw.

3 Dan draed y sethrir coron balchder, meddwon Ephraim.

4 Ac ardderchowgrwydd ei ogoniant, yr hwn sydd ar ben y dyffryn bras, fydd blodeuyn diflannedig, megis ffigysen gynnar cyn yr haf, yr hon pan welo yr hwn a edrycho arni, efe a'i llwngc hi, a hi etto yn ei law.

5 ¶ Yn y dydd hwnnw y bydd ARGLWYDD y lluoedd yn goron ardderchowgrwydd, ac yn goron gogoniant i weddill ei bobl;

6 Ac yn yspryd barn i'r hwn a eisteddo ar farn, ac yn gadernid i'r rhai a ddychwelant y rhyfel i'r porth.

7 ¶ Ac er hynny hwy a gyfeiliornasant trwy win, ac a amryfusasant trwy ddiiod gadarn: yr offeiriad a'r prophwyd a gyfeiliornasant trwy ddiiod gadarn, difawyd hwy gan win, cyfeiliornasant trwy ddiiod gadarn, amryfusasant mewn gwledigaeth, tramgwyddasant mewn barn.

8 Canys y byrddau oll sydd lawn o chwydfa a budreddi, heb le glân.

9 ¶ I bwy y dysg efe wybodaeth? ac i bwy y pâr efe ddeall yr hyn a glywo? i'r rhai a ddiddefnwyd oddi wrth laeth, y rhai a dynnwyd oddi wrth y bronau.

10 Canys rhoddir gorchymyn ar orchymyn, gorchymyn ar orchymyn; llin ar lin, llin ar lin; ychydig yma, ac ychydig accw.

11 Canys â bloesgni gwefusau, ac â thafodiaith ddieithr, y llefara efe wrth y bobl hyn.

12 Y rhai y dywedodd efe wrthynt,

Dyma orphwysdra, gadewch i'r diffygiol orphwysu, a dyma esmwythder; ond ni fynnent wrando.

13 Eithr gair yr ARGLWYDD oedd iddynt yn orchymyn ar orchymyn, yn orchymyn ar orchymyn; yn llin ar lin, yn llin ar lin; ychydig yma, ac ychydig accw; fel yr elent ac y syrthient yn ol, ac y dryllier, ac y magler, ac y dalier hwynt.

14 ¶ Am hynny gwrandewch air yr ARGLWYDD, ddyinion gwatwarus, llywodraethwyr y bobl hyn, y rhai sydd yn Jerusalem.

15 Am i chwi ddywedyd, Gwnaethom ammod âg angau, ac âg uffern y gwnaethom gyngrhair; panddél ffrewyll lifeiriol, ni ddaw attom ni: canys gosodasom ein gobaith ar gelwydd, a thian ffalsder y llechasom.

16 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Wele fi yn sylfaenu maen yn Sion, maen profedig, congl-faen gwerthfawr, sylfaen safadwy; ni frysia yr hwn a gredo.

17 A mi a osodaf farn wrth linynt, a chyfiawnder wrth bwys; y cenllysg a ysguba noddfa celwydd, a'r dyfroedd a foddant y lloches.

18 ¶ A diddymmir eich ammod âg angau, a'ch cyngrhair âg uffern ni saif; pan ddél y ffrewyll lifeiriol, byddwch yn sathrfa iddi.

19 O'r amser y delo, y cymmer chwi: canys daw bob bore, ddydd a nos; a blinder yn unig fydd i beri deall yr hyn a glywir.

20 Canys byrrach yw y gwely nag y galler ymestyn ynddo; a chul yw y cwrlid i ymdroi ynddo.

21 Canys yr ARGLWYDD a gyfyd megis ym mynydd Perasim, efe a ddigia megis y'nglynn Gibeon, i wneuthur ei waith, ei ddieithr-waith; ac i wneuthur ei weithred, ei ddieithr-weithred.

22 Ac yn awr na watwarwch, rhag cadarnhâu eich rhwymau: canys clywais fod darfodedigaeth derfynol oddi wrth ARGLWYDD DDUW y lluoedd ar yr holl dir.

23 ¶ Clywch, a gwrandewch fy llais; ystyriwch, a gwrandewch fy lleferydd.

24 Ydyw yr arddwr yn aredig ar hyd y dydd i hau? ydyw efe yn agor-yd ac yn llyfnu ei dir?

25 Onid wedi iddo lyfnhâu ei wyn-eb, y taena efe y ffachys, ac y gwasgar y cwmin, ac y bwrw y gwenith ardderchog, a'r haidd nodedig, a'r rhÿg yn ei gyfle?

26 Canys ei Dduw a'i hyfforddia ef mewn synwyr, ac a'i dysg ef.

27 Canys nid âg ôg y dyrnir ffachys, ac ni throir olwyn menn ar gwmin; eithr dyrnir ffachys â ffon, a chwmin â gwialen.

28 Yd bara a felir; ond gan ddyrnu ni ddyrn y dyrnwr ef yn wastadol, ac ni ysiga ef âg olwyn ei fenn, ac nis mâl ef â'i wÿr meirch.

29 Hyn hefyd a ddaw oddi wrth ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn sydd ryfedd yn ei gynghor, ac ardderchog yn ei waith.

PEN. XXIX.

1 Gorthrum farnedigaeth Duw ar Israel. 7 Na ddigomir ei gelymion hi. 9 Anneallgarwch, 13 a rhagrith yr Iuddewon. 18 Addaw sancteiddio y duwiol.

GWAE Ariel, Ariel, y ddinas y trigodd Dafydd ynddi: ychwanegwch flwyddyn at flwyddyn; lladdant ebyrth.

2 Etto mi a gyfyngaf ar Ariel, a bydd galar, a griddfan; a hi a fydd i mi fel Ariel.

3 A gwersyllaf yn grwn i'th erbyn, ac a warchaeaf i'th erbyn mewn gwarchdwr, ac a gyfodaf wrthglawdd yn dy erbyn.

4 A thi a ostyngir, o'r ddaear y lleferi, ac o'r llwch y bydd isel dy leferydd; dy lais fydd hefyd o'r ddaear fel llaiswynwr, a'th ymadrodd a hustng o'r llwch.

5 A thyrfya dy ddiethriaid fydd fel llwch mân, a thyrfya y cedyrn fel peiswyn yn myned heibio; ie, bydd yn ddisymmwth ddiattreg.

6 Oddi wrth ARGLWYDD y lluoedd y gofwyir trwy daranau, a thrwy ddaear-gryn a thwrff mawr, trwy gorwynt, a thymnestl, a fflam dân ysol.

7 ¶ Yna y bydd tyrfya yr holl genhedloedd y rhai a ryfelant yn erbyn Ariel, fel breuddwyd gweledigaeth

nos, sef y rhai oll a ymladdant yn ei herbyn hi a'i hymddiffynfa, ac a warchaeant arni.

8 Ie, bydd megis newynog a freuddwydio, ac wele ef yn bwytta; a phan ddeffrô, gwag fydd ei enaid: ac megis y sychedig a freuddwydio, ac wele ef yn yfed; a phan ddeffrô, wele ef yn ddiffygiol, a'i enaid yn chwennych *diôd*: felly y bydd tyrfya yr holl genhedloedd a lueddant yn erbyn mynydd Sion.

9 ¶ Arefwch, a rhyfeddwch; bloedd-iwch, a gwaeddwoch: meddwasant, ac nid trwy win; pen-feddwasant, ac iud trwy ddiôd gadarn.

10 Canys tywalltodd yr ARGLWYDD arnoch yspryd trwmgwsg, ac a gauodd eich llygaid chwi: eich prophwydi, a'ch pennaethiaid, y gwel-edyddion, a orchuddiodd efe.

11 A gweledigaeth pob un o hon-*ynt* sydd i chwi fel geiriau llyfr seliedig, yr hwn os rhoddant ef at un a fedr ar lyfr, gan ddywedyd, Darllen hwn, attolwg: yna y dywed, Ni allaf; canys seliwyd ef.

12 Os rhoddir y llyfr at yr hwn ni fedr ar lyfr, gan ddywedyd, Darllen hwn, attolwg: yna y dywed, Ni fedraf ar lyfr.

13 ¶ Am hynny y dywedodd yr ARGLWYDD, O herwydd bod y bobl hyn yn nesâu attaf â'u genau, ac yn fy anrhydeddu â'u gwefusau, a phellhâu eu calon oddi wrthyf, a bod eu hofn tu ag attaf fi wedi ei ddsygu allan o athrawiaeth dynion;

14 Am hynny wele fi yn myned rhagof i wneuthur yn rhyfedd ym mys y bobl hyn, sef gwyrthiau a rhyfeddod: canys difethlir doethineb eu doethion hwynt, a deall eu rhai deallgar hwynt a ymguddia.

15 Gwae y rhai a ddyfn-geisiant i guddio eu cynghor oddi wrth yr ARGLWYDD, ac y mae eu gweithredoedd mewn tywyllwch, ac a ddywedant, Pwy a'n gwel ni? a phwy a'n hedwyn?

16 Diau fel clai crochenydd y cyf-rifir eich trosfeydd chwi. Canys a ddywed y gwaith am y gweithydd, Ni'm gwnaeth i? neu a ddywed y peth

a luniwyd am yr hwn a'i lluniodd, Nid yw ddeallus?

17 Onid ychydig bach *fydd* etto hyd oni throir Libanus yn ddol-dir, a'r dol-dir a gyfrifir yn goed?

18 ¶ A'r dydd hwnnw y rhai byddar a glywant eiriau y llyfr, a llygaid y deillion a welant allan o niwl a thywyllwch.

19 A'r rhai llariaidd a chwanegant lawenychu yn yr ARGLWYDD; a'r dynion tlodion a ymhyfrydant yn Sanct Israel.

20 Canys darfu am yr ofnadwy, a difethwyd y gwatwarus, a'r rhai oll a wylant am anwiredd a dorrrir ym-aith;

21 Y rhai a wnant ddyd yn dros-eddwr o herwydd gair, ac a osodant faglau i'r hwn a geryddo yn y porth, ac a wnant i'r cyfiawn wyro am beth coeg.

22 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, yr hwn a waredodd Abraham, am dŷ Jacob, Weithian ni chywilyddir Jacob, ac ni lasa ei wyneb ef.

23 Eithr pan welo efe ei feibion, gwaith fy nwyllaw, o'i fewn, hwy a sancteiddiant fy enw, i.e. sancteiddiant Sanct Jacob, ac a ofnant DDUW Israel.

24 A'r rhai cyfeiliornus o yspryd a ddsygant ddeall, a'r grwgnachwyr a ddsygant addysg.

PEN. XXX.

1 *Y prophwyd yn lygwith y bobl am hyderu ar yr Aipht, 8 ac am ddiystyru gair Duw. 18 Trugareddau Duw i'w eglwys. 27 Digofaint Duw, a llawenydd y bobl am ddinystyr Assyria.*

GWAE y meibion cyndyn, medd yr ARGLWYDD, a gymmerant gynghor, ond nid gennyf fi; ac a orchuddiant â gorchudd, ac nid o'm hyspryd i, i chwanegu pechod ar bechod:

2 Y rhai sydd yn myned i ddisgyn i'r Aipht (heb ymfyn â mi) i ymnerthu yn nerth Pharaoh, ac i ymddiried y'ngghysgod yr Aipht.

3 Am hynny y bydd nerth Pharaoh yn gywilydd i chwi, a'r ymddiried y'ngghysgod yr Aipht yn waradwydd.

4 Canys bu ei dywysogion yn Soan, a'i gennadau a ddaethant i Hanes.

5 Hwylent oll a gywilyddiwyd o herwydd y bobl ni fuddia iddynt, ni byddant yn gynhorthwy nac yn llesâd, eithr yn warth ac yn waradwydd.

6 Baich anifeiliaid y deheu. I dir cystudd ac ing, *lle y daw* o honynt yr heu lew a'r llew ieuangc, y wiber a'r sarph danllyd hedegog, y dygant eu golud ar gefnau asynod, a'u trysorau ar gefnau camelod, at bobl ni wna les.

7 Canys yn ddiles ac yn ofer y cynnorthwya yr Aiphtiaid: am hynny y llefais arni, Eu nerth hwylent *yw* aros yn llonydd.

8 ¶ Dos yn awr, ysgrifena hyn mewn llech ger eu bron hwylent, ac ysgrifena mewn llyfr, fel y byddo hyd y dydd diweddaf yn oes oesoedd;

9 Mai pobl wrthryfelgar *yw* y rhai hyn, plant celwyddog, plant ni fynnant wrando cyfraith yr ARGLWYDD:

10 Y rhai a ddywedant wrth y gwel-edyddion, Na welwch; ac wrth y prophwydi, Na prophwydwch i ni bethau uniawn; traethwch i ni weniaith, prophwydwch i ni siommedig-aeth:

11 Ciliwch o'r ffordd, ciliwch o'r llwybr; perwch i Sanct Israel beidio â ni.

12 Am hynny fel hyn y dywed Sanct Israel, Am wrthod o honoch y gair hwn, ac ymddiried o honoch mewn twyll a cham, a phwyso ar hynny:

13 Am hynny y bydd yr anwiredd hyn i chwi fel rhwygiad chwyddedig mewn mur uchel ar syrthio, yr hwn y daw ei ddrylliad yn ddisymniwth heb attreg.

14 Canys efe a'i dryllia hi fel dryllio llestr crochenydd, gan guro heb arbed; fel na chaffer ym mysg ei darnau gragen i gymmeryd tân o'r aelwyd, nac i godi dwfr o'r ffos.

15 Canys fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW, Sanct Israel, Trwy ddychwelyd a gorphwys y byddwch gadwedig; mewn *Google* gwelwch a go-

baith y bydd eich cadernid: ond ni fynnech.

16 Eithr dywedasoeh, Nid *felly*; canys ni a ffown ar feirch; am hynny y ffowch: a marchogwn ar *feirch* buain; am hynny y bydd buan y rhai a'ch erlidio.

17 Mil a *ffŷ* wrth gerydd un; ac wrth gerydd pump y ffowch, hyd oni'ch gadawer megis hwyllbren ar ben mynydd, ac fel baner ar fryn.

18 ¶ Ac am hynny y disgwyl yr ARGLWYDD i drugarhâu wrthych, i'e, am hynny yr ymddyrrhaif i dosturio wrthych; canys Duw cyfiawnder *yw* yr ARGLWYDD. Gwyn eu byd y rhai oll a ddisgwylant wrtho.

19 Canys y bobl a drig yn Sion o fewn Jerusalem: gan wylo nid wyli; gan drugarhâu efe a drugarhâu wrthyt; wrth lef dy waedd, pan ei clywo, efe a'th ateb di.

20 A'r Arglwydd a rydd i chwi fara ing, a dwfr gorthrymder; ond ni chornelir dy athrawon mwy, eithr dy lygaid fyddant yn gweled dy athrawon:

21 A'th glustiau a glywant air o'th ôl yn dywedyd, Dyma y ffordd, rhodiwch ynddi, pan bwysoch ar y llaw ddehau, neu pan bwysoch ar y llaw aswy.

22 Yna yr halogwch ball dy gerddelw arian, ac ephod dy dawdddelw aur; gwasgeri hwynt fel cadach misglwyf, a dywedi wrthynt, Dos ymaith.

23 Ac efe a rydd wlaw i'th had pan hauech dy dir, a bara cnwd y ddaear, ac efe a fydd yn dew ac yn aml; a'r dydd hwnnw y pawr dy anifeiliaid mewn porfa helaeth.

24 Dy ychain hefyd a'th asynod, y rhai a lafuriant y tir, a borant ebran pur, yr hwn a nithiwyd â gwyntyll ac â gogr.

25 Bydd hefyd ar bob mynydd uchel, ac ar bob bryn dyrchafedig, afonydd a ffrydiau dyfroedd, yn nydd y lladdfa fawr, pan syrthio y tyrau.

26 A bydd llewyrch y lleuad fel llewyrch yr haul, a llewyrch yr haul fydd saith mwy, megis llewyrch saith

niwrnod, yn y dydd y rhwyma yr ARGLWYDD friw ei bobl, ac yr iachâo archoll eu dynnod hwynt.

27 ¶ Wele enw yr ARGLWYDD yn dyfod o bell, yn llosgi gan ei ddigofaint ef, a'i faich *sydd* drwm; ei wefusau a lanwyd o ddipter, a'i dafod *sydd* megis tân ysol.

28 Ei anadl hefyd, megis afon lif-eiriol, a gyrhaedd hyd hanner y gwddf, i nithio y cenedloedd â gogr oferedd; a bydd ffirwyn y'ngenua y bobloedd, yn *eu* gyrru ar gyfeiliorn.

29 Y gân fydd gennyh megis y noswaith y sancteiddir uchel-wyl; a llawenydd calon, megis pan elo un â phibell i fyned i fynydd yr ARGLWYDD, at gadarn yr Israel.

30 A'r ARGLWYDD a wna glywed ardderchowgrwydd ei lais, ac a ddengys ddisgyniad ei fraich, mewn digter lliديو, ac â fflam dân ysol, â gwasgarfa, ac â thymmestl, ac â cherrig cenllysg.

31 Canys â llais yr ARGLWYDD y distrywir Assur, yr *hwn* a darawai â'r wialen.

32 A pha le bynnag yr elo y wialen ddiysgog, yr hon a esyd yr ARGLWYDD arno ef, gyd â thympanau a thelynau y bydd: ac â rhyfel tost yr ymladd efe yn ei erbyn.

33 Canys darparwyd Tophet er doe, i'e, parottôwyd hi i'r brenhin: efe a'i dyfnhâodd *hi*, ac a'i ehangodd: ei chynneud *sydd* dân a choed lawer; anadl yr ARGLWYDD, megis afon o frwmstan, sydd yn ei hennyn hi.

PEN. XXXI.

1 *Y prophwyd yn dangos melli'dedig ynfyrwydd y bobl, yn hyderu ar yr Aipht, ac yn ymworthod â Duw.* 6 *Y mae yn annog i edifarhâu;* 8 *ac yn dangos cwmp Assyria.*

GWAE y rhai a ddisgynant i'r Aipht am gynhorthwy, ac a ymddiriedant mewn meirch, ac a hyderant ar gerbydau, am *eu bod* yn aml; ac ar wŷr meirch, am *eu bod* yn nerthol iawn: ond nid edrychant am Sanct Israel, ac ni cheisiant yr ARGLWYDD.

2 Etto *y mae* efe yn ddoeth, ac a ddaw â chospedigaeth, ac ni eilw ei air yn ol; eithr cyfyd yn erbyn tŷ y

rhai drygionus, ac yn erbyn cynhorthwy y rhai a weithredant anwiredd.

3 Yr Aiphtiaid hefyd *ydyn* ddyinion, ac nid Duw; a'u meirch yn gnawd, ac nid yn yspryd. Pan estyno yr ARGLWYDD ei law, yna y syrth y cynnorthwywr, ac y cwmp y cynnorthwyedig, a hwynt oll a gyd-ballant.

4 Canys fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Megis y rhua hen lew a'r llew ieuangc ar ei ysglyfaeth, yr hwn er galw lliaws o fugeiliaid yn ei erbyn, ni ddychryn rhag eu llef hwynt, ac nid ymostwng er eu twrf hwynt: felly y disgyn ARGLWYDD y lluoedd i ryfela dros fynydd Sion, a thros ei fryn ef.

5 Megis adar yn ehedeg, felly yr ymddiffyn ARGLWYDD y lluoedd Jerusalem; gan ymddiffyn a gwared, gan basio heibio ac achub.

6 ¶ Dychwelwch at yr hwn y llwyr-giliodd meibion Israel oddi wrtho.

7 O herwydd yn y dydd hwnnw gwrthodant bob un ei eilunod arian, a'i eilunod aur, y rhai a wnaeth eich dwylaw eich hun yn bechod i chwi.

8 ¶ A'r Assyriad a syrth trwy gleddyf, nid eiddo gwr grymmus; a chleddyf, nid eiddo dyn gwael, a'i difa ef: ac efe a ffy rhag y cleddyf, a'i wŷr ieuangc a fyddant dan dreth.

9 Ac efe a â i'w graig rhag ofn; a'i dywysogion a ofnant rhag y faner, medd yr ARGLWYDD, yr hwn y *mae* ei dân yn Sion, a'i ffwrn yn Jerusalem.

PEN. XXXII.

1 Bendithion teyrnas Crist. 9 Rhag-ddangos difrod; 15 ac addaw adnewyddiad ar ol hynny.

WELE, brenhin a deyrnasa mewn cyfiawnder, a thywysogion a lywodraethant mewn barn.

2 A gwr fydd megis yn ymguddfa rhag y gwynt, ac yn lloches rhag y dymmestl; megis afonydd dyfroedd mewn sychdir, megis cysgod craig fawr mewn tir sychedig.

3 Yna llygaid y rhai a welant ni chaur, a chlustiau y rhai a glywant a wrandawant.

4 Calon y rhai ehud hefyd a ddeall wybodaeth, a thafod y rhai bloesg a brysura lefaru yn eglur.

5 Ni elwir mwy y coegddyn yn fonheddig, ac ni ddywedir am y cybydd, Hael *yw*.

6 Canys coegwr a draetha goegni, a'i galon a wna anwiredd, i ragrithio, ac i draethu amryfusedd yn erbyn yr ARGLWYDD, i ddiddymmu enaid y newynog; ac efe a wna i ddiod y sychedig ballu.

7 Arfau y cybydd *sydd* ddrygionus: efe a ddychymmyg ddichellion i ddfwyno y trueiniaid trwy ymadroddion gau; pan draetho yr anghenus yr iawn.

8 Ond yr hael a ddychymmyg haelioni; ac ar haelioni y saif efe.

9 ¶ Cyfodwch, wragedd diwaith; clywch fy llais: gwrandewch fy ymadrodd, ferched diofal.

10 Dyddiau gyd â blwyddyn y trallodir chwi, wragedd difraw: canys darfu y cynhauaf gwin, ni ddaw cynnull.

11 Ofnwch, rai difraw; dychrynwch, rai diofal: ymddiosgwch, ac ymnoethwch, a gwregyswch *sach-lian* am eich llwynau.

12 Galarant am y tethau, am y meusydd hyfryd, am y winwydden ffwrwythlawn.

13 Cyfyd drain a mieri ar dir fy mhobl, ie, ar bob tŷ llawenydd yn y ddinas hyfryd.

14 Canys y palasau a wrthodir, lliosowgrwydd y ddinas a adewir, yr amddiffynfeydd a'r tyrau fyddant yn ogofeydd hyd byth, yn hyfyrdwch asynod gwylltion, yn borfa diadellau;

15 Hyd oni thywallter arnom yr yspryd o'r uchelder, a bod yr anialwch yn ddol-dir, a chyfrif y dol-dir yn goed-tir.

16 Yna y trig barn yn yr anialwch, a chyfiawnder a erys yn y dol-dir.

17 A gwaith cyfiawnder fydd heddwch; ie, gweithred cyfiawnder *fyda* llonyddwch, a diogelwch, hyd byth.

18 A'm pobl a drig mewn preswylfa heddychlawn, ac mewn anneddau diogel, ac mewn gorphwysfa oedd llonydd:

19 Pan ddisgyno cenllysg ar y coed, ac y gostyngir y ddinas mew lle isel.

20 Gwyn eich byd y rhai a hauwch ger llaw pob dyfroedd, y rhai a yrrwch draed yr ŷch a'r asyn yno.

PEN. XXXIII.

1 *Barnedigaethau Duw yn erbyn gelynyon yr eglwys.* 13 *Rhogorfraint y duwiol.*

GWAE di anrheithiwr, a thi heb dy anrheithio; a thi anffyddlawn, er na wnaed yn anffyddlawn â thi: pan ddarffo i ti anrheithio, y'th anrheithir; a phan ddarffo i ti fod yn anffyddlawn, byddant anffyddlawn i ti.

2 **ARGLWYDD**, trugarhâ wrthym; wrthyt y disgwylasom: bydd fraich iddynt bob bore, a'n hiachawdwriaeth ninnau yn amser cystudd.

3 Wrth lais y twrf y gwbiodd y bobl; wrth ymddyrfhafu o honot y gwasgarwyd y cenedloedd.

4 A'ch yspail a gynnullir *fel* cynnulliad lindys; *fel* gwibiad ceiliogod rhedyn y rhêd efe arnynt.

5 Dyrchafwyd yr **ARGLWYDD**; canys preswyllo y mae yn yr uchelder: efe a lanwodd Sion o farn a chyfiawnder.

6 A sicrwydd dy amserau, a nerth iachawdwriaeth, fydd doethineb a gwybodaeth: ofn yr **ARGLWYDD** yw ei drysor ef.

7 Wele, eu rhai dewrion a waeddant oddi allan: cennadon heddwch a wylant yn chwerw.

8 Aeth y prif-ffyrdd yn ddisathr, darfu cynniweirydd llwybr: diddymmodd y cyfammod, diystyrodd y dinasoedd, ni wnaeth gyfrif o ddyinion.

9 Galarodd a llesgâodd y ddaear; cywilyddiodd Libanus, a thorrrwyd ef; Saron a aeth megis anialwch, ysgydwyd Basan hefyd a Charmel.

10 Cyfodaf yn awr, medd yr **ARGLWYDD**: ymddyrfhafaf weithian; ymgodaf bellach.

11 Chwi a ymddygwch us, ac a esgorwch ar soff; eich anadl *fel* tân a'ch ysa chwi.

12 A'r bobloedd fyddant *fel* llosgfa calch, *fel* drain wedi eu torri y llosgir hwy yn tân.

13 ¶ **G**wrandewch, belledigion, yr hyn a wneuthum; a gwybyddwch, gymmydogion, fy nerth.

14 Pechaduriaid a ofnasant yn Sion, dychryn a ddaliodd y rhagrithwyr: pwy o honom a drig gyd â'r tân ysol? pwy o honom a breswylia gyd â llosgfeydd tragywyddol?

15 Yr hwn a rodia *mewn* cyfiawnder, ac a draetha uniondeb, a wrthid elw trawsder, a ysgydw o ei law rhag derbyn gwobr, a gauo ei glust rhag clywed celanedd, ac a gauo ei lygaid rhag edrych ar ddyrgioni.

16 Efe a breswylia yr uchelderau; cestyll y creigiau *fydd* ei ymddiffynfa ef: ei fara a roddir iddo, ei ddwfr *fydd* sicr.

17 Dy lygaid a welant y brenhin yn ei degwch: gwelant y tir pell.

18 Dy galon a fyfyria ofn; pa le y *mae* yr ysgrifenydd? pa le y *mae* y trysorwr? pa le y *mae* rhifwr y tyrau?

19 Ni chei weled pobl greulawn, pobl o iaith ddyfnach nag a ddeallech di, *neu* floesg dafod, *fel* na ddeallech.

20 Gwel, Sion, dinas ein cyfarfod: dy lygaid a welant Jerusalem; y breswylfa lonydd, y babell ni thynnir i lawr, ac ni syflir un o'i hoelion byth, ac ni thorrir un o'i rhaffau.

21 Eithr yr **ARGLWYDD** ardderchog *fydd* yno i ni, yn fangre afonydd a ffrydiau llydain: y rhwyf-long nid â trwyddo, a llong odidawg nid â drosto.

22 Canys yr **ARGLWYDD** yw ein barnwr, yr **ARGLWYDD** yw ein deddfwr, yr **ARGLWYDD** yw ein brenhin; efe a'n ceidw.

23 Gollyngasant dy raffau, ni chadarnhasant eu hwyllbren yn iawn, ni thaenasant yr hwl; yna y rhennir ysglyfaeth yspail fawr, y cloffion a ysglyfaethant yr ysglyfaeth.

24 Ac ni ddywed y preswlydd, Claf ydwyf: maddeuir anwiredd y bobl a drigant ynddi.

PEN. XXXIV.

1 *Y barnedigaethau y mae Duw yn diol ei eglwys â hwynt.* 11 *Di-frod ei gelynyon hi.* 16 *Sicred yw y brophwydoliaeth.*

NESEWCH, genhedloedd, i glywed, a gwrandewch, bobl-

oedd; gwrandawed y ddaear ac o y sydd ynddi, y byd a'i holl gwnd.

2 Canys lliediowgrwydd yr ARGLWYDD *sydd* ar yr holl genhedloedd, a'i sorriant ar eu holl luoedd hwynt: difrododd hwynt, rhoddes hwynt i'r lladdfa.

3 A'u lladedigion a fwrir allan, a'u dreviant o'u celanedd a gyfyd i fynu, y mynyddoedd hefyd a doddant o'u gwaed hwynt.

4 Holl lu y nefoedd hefyd a ddatodir, a'r nefoedd a blygir fel llyfr: a'i holl lu a syrth, fel y syrthiai deilen o'r winwydden, ac fel *ffigysen* yn syrthio oddi ar y pren.

5 Canys fy nghleddyf a drochir yn y nefoedd: wele, ar Edom y disgyn i farn, ac ar y bobl a ysgymmunais.

6 Cleddyf yr ARGLWYDD a lanwyd o waed, tewychodd gan frasder, a chan waed w'n a bychod, gan frasder arenau hyrddod: canys mae i'r ARGLWYDD aberth yn Bosrah, a lladdfa fawr yn nhir Edom.

7 A disgyn yr unicorniaid gyd â hwynt, a'r bustych gyd â'r teirw, a'u tir hwynt a feddwa o'u gwaed hwynt, a'u llwch fydd tew o frasder.

8 Canys diwrnod dial yr ARGLWYDD, blwyddyn taledigaeth yn achos Sion, *yw*.

9 A'i hafonydd a droir yn bÿg, a'i llwch yn frwmstan, a'i daear yn bÿg llosgedig.

10 Nis diffoddir nos na dydd; ei mwg a ddring byth: o genhedlaeth i genhedlaeth y diffaethir hi; ni *bydd* cynniweirydd trwyddi byth bythoedd.

11 ¶ Y pelican hefyd a'r draenog a'i meddianna; y dylluan a'r gigfran a drigant ynddi; ac efe a'estyn arni llyn annhrefn, a meini gwagedd.

12 Ei phendefigion hi a alwant i'r frenhiniaeth, ond ni *bydd* yr un yno, a'i holl dywysogion hi fyddant ddi-dym.

13 Cyfyd hefyd *yn* ei phalasau ddrain, danadl ac ysgall o fewn ei cheurydd: a hi a fydd yn drigfa dreigiau, yn gyntedd i gywion yr estrys.

14 Ac anifeiliaid gwylltion yr anialwch, a'r cathod, a ymgysfarfyddant: yr ellyll a eilw ar ei gyfaill; yr w'yll a

orphwys yno hefyd, ac a gaiff orphwysfa iddi.

15 Yno y nytha y dylluan, ac y dodwa, ac y deora, ac a gasgl yn ei chysgod; y fylturiaid a ymgasglant yno hefyd, pob un gyd â'i gymhar.

16 ¶ Cesiwch allan o lyfr yr ARGLWYDD, a darllenwch; ni phallaun o hyn, ni bydd un heb ei gymhar; canys fy ngenau, efe a orchymynodd, a'i yspryd, efe a'u casglodd hwynt.

17 Efe hefyd a fwriodd y coel-bren iddynt, a'i law ef a'i rhannodd hi iddynt wrth llyn: meddiannant hi hyd byth, a phreswylant ynddi o genhedlaeth i genhedlaeth.

PEN. XXXV.

1 *Hysfrydwch a godidowgrwydd teyrnas Crist.*
3 *Cysuro y gwociniaid trwy rinweddau a breiniau yr cfengyl.*

YR anialwch a'r anghyfannedd a lawenychant o'u plegid; y diffaethwch hefyd a orfoledda, ac a fodeua fel rhosyn.

2 Gan fodeuo y blodeua, ac y llawenycha hefyd â llawenydd ac â chân: gogoniant Libanus a roddir iddo, godidowgrwydd Carmel a Saron: hwy a welant ogoniant yr ARGLWYDD, a godidowgrwydd ein Duw ni.

3 ¶ Cadarnhêwch y dwylaw llesg, a chryfhêwch y gliniau gwociniaid.

4 Dywedwch wrth y rhai ofnus o galon, Ymgryfhêwch, nac ofnwch: wele, eich Duw chwi a ddaw â dial, *ie*, Duw â thaledigaeth; efe a ddaw, ac a'ch achub chwi.

5 Yna yr agorir llygaid y deillion, a chlustiau y byddarion a agorir.

6 Yna y lamma y cloff fel hydd, ac y cân tafod y mudan: canys dyfroedd a dyrr allan yn yr anialwch, ac afonydd yn y diffaethwch.

7 Y crasdir hefyd fydd yn llynn, a'r tir sychedig yn ffynhonnau dyfroedd; yn nhriga y dreigiau, a'u gorweddfa, *y bydd* cyfle corsennau a brwyn.

8 Yna y bydd prif-ffordd, a ffordd; a ffordd sanctaidd y gelwir hi: yr halogedig nid â ar hyd-ddi; canys hi a fydd i'r rhai hynny: a rodio y ffordd, pe *byddent* ynyfydion, ni chyfeiliornant.

9 Ni bydd yno lew, a bwystfil gomesol ni ddring iddi, ac nis ceir yno; eithr y rhai gwarddol a rodiant yno.

10 A gwaredigion yr ARGLWYDD a ddychwelant, ac a ddeuant i Sion â chaniadau, ac â llawenydd tragywyddol ar eu pen: goddiweddant lawenydd a hyfrydwch, a chystudd a galar a ffy ymaith.

PEN. XXXVI.

1 *Senacherib yn dyfod yn erbyn Judah. 4 Rabsaceh wedi ei anfon gan Senacherib, trwy resymmau cablaidd, yn ceisio gan y bobl droi oddi wrth Hezeciah. 22 Mynegi ei eiriau ef i Hezeciah.*

AC yn y bedwaredd flwyddyn ar ddeg i'r brenhin Hezeciah, y daeth Senacherib brenhin Assyria i fynu yn erbyn holl gaerog ddinasoedd Judah, ac a'u goresgynodd hwynt.

2 A brenhin Assyria a anfonodd Rabsaceh o Lachis i Jerusalem, at y brenhin Hezeciah, â llu dirfawr. Ac efe a safodd wrth bistyll y llynn uchaf, ym mhrif-ffordd maes y pannwr.

3 Ac aeth atto ef Eliacim mab Hilciah, yr hwn oedd benteulu, a Sebna yr ysgrifenydd, a Joah mab Asaph y cofiadur.

4 ¶ A dywedodd Rabsaceh wrthynt, Dywedwch yn awr wrth Hezeciah, Fel hyn y dywed y brenhin mawr, brenhin Assyria, Pa hyder yw hwn yr ymddiriedi ynddo?

5 Dywedais, meddi, (ond nid ydynt ond geiriau ofer) Cynghor a nerth sydd gennyf i ryfel: ar bwy, attolwg, yr hyderi, pan wyt yn gwrthryfela i'm herbyn?

6 Wele, hyderaist ar y ffon gorsen ddrylliedig honno, ar yr Aipht; yr hon pwy bynnag a bwyso arni, hi a â i gleidr ei law ef, ac a dylla trwyddi: felly y mae Pharaoh brenhin yr Aipht i bawb a hyderant arno.

7 Ond os dywedi wrthyf, Yn yr ARGLWYDD ein DUW yr ydym yn ymddiried: onid efe yw yr hwn y darfu i Hezeciah dynnu i lawr ei uchelfeydd, a'i allorau, a dywedyd wrth Judah a Jerusalem, O flaen yr allor hon yr addolwch?

8 Ac yn awr dod wystlon, attolwg, i'm harglwydd brenhin Assyria, a mi

a roddaf i ti ddwy fil o feirch, os gelli di roddi rhai a farchogo arnynt.

9 A pha fodd y troi di ymaith wyneb un capten o'r gweision lleiaf i'm harglwydd, ac yr ymddiriedi yn yr Aipht am gerbydau ac am farchogion?

10 Ai heb yr ARGLWYDD y daethum i fynu yr awr hon yn erbyn y wlad hon i'w dinystrio? yr ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Dos i fynu yn erbyn y wlad hon, a dinystria hi.

11 ¶ Yna y dywedodd Eliacim, a Sebna, a Joah, wrth Rabsaceh, Llefara, attolwg, wrth dy weision yn Syriaeg; canys yr ydym ni yn ei deall: ac na lesara wrthym yn iaith yr Iuddewon, lle y clywo y bobl sydd ar y mur.

12 ¶ Ond Rabsaceh a ddywedodd, Ai at dy feistr ac attat tithau yr anfonodd fy meistr fi i lesaru y geiriau hyn? onid at y dynion sydd yn eistedd ar y mur yr anfonodd fi, fel y hwyttâont eu tom eu hun, ac yr yfont eu trwngc eu hun gyd â chwi?

13 A safodd Rabsaceh, a gwaeddodd â llef uchel yn iaith yr Iuddewon, ac a ddywedodd, Gwrandewch eiriau y brenhin mawr, brenhin Assyria.

14 Fel hyn y dywed y brenhin, Na thwyllled Hezeciah chwi: canys ni ddichon efe eich gwaredu chwi.

15 Ac na phared Hezeciah i chwi ymddiried yn yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD gan waredu a'ch gwared chwi, ni roddir y ddinas hon yn llaw brenhin Assyria.

16 Na wrandewch ar Hezeciah: canys fel hyn y dywed brenhin Assyria, Gwnewch fwynder â mi, a deuwch allan attaf, a bwyttêwch bob un o'i winwydden ei hun, a phob un o'i ffygysbren, ac yfed pawb ddwfr ei ffynnon ei hun;

17 Nes i mi ddyfod a'ch dwyn chwi i wlad megis eich gwlad eich hun, gwlad yd a gwin, gwlad bara a gwinllannoedd.

18 Gwyltwch rhag i Hezeciah eich hudo chwi, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD a'n gwared ni. A waredodd un o dduwiau y cenedloedd ei wlad o law brenhin Assyria?

19 Mae duwiau Hamath ac Arphad? mae duwiau Sepharfaim? a waredasant hwy Samaria o'm llaw i?

20 Pwy sydd ym mhlith holl ddawiau y gwledydd hyn a'r a waredasant eu gwlad o'm llaw i, fel y gwardedai yr ARGLWYDD Jerusalem o'm llaw?

21 Eithr hwy a dawsant, ac nid attebasant air iddo: canys gorchymyn y brenhin oedd hyn, gan ddywedyd, Nac attebwch ef.

22 ¶ Yna y daeth Eliacim mab Hilciah, yr hwn oedd benteulu, a Sebna yr ysgrifenydd, a Joah mab Asaph y cofiadur, at Hezeciah â'u dillad yn rhywedig, ac a fynegasant iddo eiriau Rabsaceh.

PEN. XXXVII.

1 Hezeciah, yn ei dristwch, yn gyrru at Esaiah i gael ganddo weddi'o drosto ef a'i bobl. 6 Esaiah yn eu gysuro hwy. 8 Senacherib yn myned i ymladd â Thirhacah, ac yn anfon llythyrau cblaidd at Hezeciah. 14 Gweddï Hezeciah. 21 Esaiah yn prophwydo balchuler a cherymp Senacherib, a llwyddiant Sion. 26 Angel yn lladd yr Assyriaid. 37 Lladd Senacherib yn Ninesh gan ei feibion ei hun.

A PHAN glybu y brenhin Hezeciah hynny, efe a rwygodd ei dhillad, ac a ymwisgodd mewn sach-lian, ac a aeth i dŷ yr ARGLWYDD.

2 Ac a anfonodd Eliacim y penteulu, a Sebna yr ysgrifenydd, a henuriaid yr offeiriaid, wedi ymwisgo mewn sach-lian, at Esaiah y prophwyd mab Amos.

3 A hwy a ddywedasant wrtho, Fel hyn y dywedodd Hezeciah, Diwrnod cyfyngder, a cherydd, a chabledd, yw y dydd hwn: canys y plant a ddaethant hyd yr enedigaeth, ond nid oes grym i esgor.

4 Fe allai y gwrendy yr ARGLWYDD dy DDUW eiriau Rabsaceh, yr hwn a anfonodd brenhin Assyria ei feistr i gablu y DUW byw, ac y cer-ydda efe y geiriau a glybu yr ARGLWYDD dy DDUW: am hynny dyrcha dŷ weddi dros y gweddill sydd i'w gael.

5 Felly gweision y brenhin Hezeciah a ddaethant at Esaiah.

6 ¶ A dywedodd Esaiah wrthynt,

Fel hyn y dywedwch wrth eich meistr, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Nac ofna y geiriau a glywaist, trwy y rhai y cablodd gweision brenhin Assyria fi.

7 Wele fi yn rhoddi arno ef wynt, ac efe a glyw swn, ac a ddychwel i'w wlad: gwnaf hefyd iddo syrthio gan y cleddyf yn ei wlad ei hun.

8 ¶ Yna y dychwelodd Rabsaceh, ac a gafodd frenhin Assyria yn rhyfela yn erbyn Libnah: canys efe a glywsai ddarfod iddo fyned o Lachis.

9 Ac efe a glywodd sôn am Tirhacah brenhin Ethiopia, gan ddywedyd, Efe a aeth allan i ryfela â thi. A phan glywodd hynny, efe a anfonodd genhadau at Hezeciah, gan ddywedyd,

10 Fel hyn y dywedwch wrth Hezeciah brenhin Judah, gan ddywedyd, Na thwyllled dy DDUW di, yr hwn yr wyt yn ymddried ynddo, gan ddywedyd, Ni roddir Jerusalem yn llaw brenhin Assyria.

11 Wele, ti a glywaist yr hyn a wnaeth brenhinoedd Assyria i'r holl wledydd, gan eu difrodi hwynt; ac a waredir di?

12 A waredodd duwiau y cenhedloedd hwynt, y rhai a ddarfu i'm tatau eu dinystrio, sef Gozan, a Haran, a Reseph, a meibion Eden, y rhai oedd o fewn Telassar?

13 Mae brenhin Hamath, a brenhin Arphad? a brenhin diwas Sepharfaim, Hena ac Ifah?

14 ¶ A chymmerth Hezeciah y llythyr o law y cennadau, ac a'i darllenodd; a Hezeciah a aeth i fynu i dŷ yr ARGLWYDD, ac a lledodd ger bron yr ARGLWYDD.

15 A Hezeciah a weddiodd at yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

16 ARGLWYDD y lluoedd, DUW Israel, yr hwn wyt yn trigo rhwng y cerubiaid, ti ydwyf DDUW, i.e., tydi yn unig, i holl deyrnasoedd y ddaear: ti a wnaethost y nefoedd a'r ddaear.

17 Gogwydda, ARGLWYDD, dy glust, a gwrando; agor dy lygaid, ARGLWYDD, ac edrych: gwraudo hefyd holl eiriau Senacherib, yr hwn a anfonodd i ddfenwi y DUW byw.

18 Gwir *yw*, O ARGLWYDD, i frenhinoedd Assyria ddifa yr holl genbedloedd a'u gwledydd,

19 A rhoddi eu duwiau hwy yn tân: canys nid *oeddynt* hwy dduwiau, ond gwaith dwylaw dyn, o goed a maen: am hyany y dinystriasant hwynt.

20 Yr awr hon gan hynny, O ARGLWYDD ein Duw, achub ni o'i law ef; fel y gwypo holl deyrnasoedd y ddaear mai ti *yw* yr ARGLWYDD, tydi yn unig.

21 ¶ Yna Esaiah mab Amos a anfonodd at Hezeciah, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel, O herwydd i ti weddio attaf fi yn erbyn Senacherib brenhin Assyria:

22 Dyma y gair a lefarodd yr ARGLWYDD yn ei erbyn ef, Y forwyn merch Sion a'th ddirmygodd, ac a'th watwarodd: merch Jerusalem a ysgydwoedd ben ar dy ol.

23 Pwy a ddfifenwaist ac a geblaist? ac yn erbyn pwy y dyrchefaist *dy* lef, ac y cyfodaist yn uchel dy lygaid? yn erbyn Sanct Israel.

24 Trwy law dy weision y ceblaist yr Arglwydd, ac y dywedaist, A lliaws fy ngherbydau y daethum i fynu i uchelder y mynyddoedd, i ystlysau Libanus; a mi a dorraf uchelder ei gedrwydd, a'i ddewis sffynnidwydd; âf hefyd i'w gwrr uchaf, ac i goed ei ddol-dir.

25 Myfi a gloddiais, ac a yfais ddwfr; â gwadnau fy nhraed hefyd y sychais holl afonydd y gwarchæedig.

26 Oni chlywaist wneuthur o honof hyn er ys talm, a'i lunio er y dyddiau gynt? yn awr y dygais hynny i ben, fel y byddit i ddistrywio dinasoedd caerog yn garneddau dinystriol.

27 Am hynny eu trigolion yn gwtoglaw a ddychrynwyd ac a gywil-yddiwyd: oeddynt *megis* gwellt y maes, fel gwýrdd-lysiâu, a glas-wellt ar bennau *tai*, neu *yd* wedi deifio cyn addfedu.

28 Dy eisteddiad hefyd, a'th fynediad allan, a'th ddyfodiad i mewn, a adnabûm, a'th gynddeiriowgrwydd i'm herbyn.

29 Am i ti ymgynddeiriogi i'm herbyn, ac i'th ddadwrdd ddyfod i fynu i'm clustiau; am hynny y rhoddaf fy mâch yn dy ffroen di, a'm ffrwyn yn dy weflau, ac a'th ddychwelaf di ar hyd yr un ffordd ag y daethost

30 A hyn *fydd* yn arwydd i ti, *Hezeciah*: Y flwyddyn hon y bwyttêi a dyfo o hono ei hun; ac yn yr ail flwyddyn yr attwf; ac yn y drydedd flwyddyn hauwch a medwch, plennwch winllannoedd hefyd, a bwyttêwch eu ffrwyth hwynt.

31 A'r gweddill o dÿ Judah, yr *hwn* a adewir, a wreiddia eilwaith i waered, ac a ddwg ffrwyth i fynu.

32 Canys gweddill a â allan o Jerusalem, a'r rhai diangol o fynydd Sion: zêl ARGLWYDD y lluoedd a wna hyn.

33 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am frenhin Assyria, Ni ddaw efe i'r ddinas hon, ac nid ergydia efe saeth yno; hefyd ni ddaw o'i blaen â tharian, ac ni fwrw glawdd i'w herbyn.

34 Ar hyd yr un ffordd ag y daeth y dychwel, ac ni ddaw i mewn i'r ddinas hon, medd yr ARGLWYDD.

35 Canys mi a ddiffynnaf y ddinas hon, i'w chadw hi er fy mwyn fy hun, ac er mwyn Dafydd fy ngwas,

36 ¶ Yna yr aeth angel yr ARGLWYDD, ac a darawodd y'ngwersyll yr Assyriaid gant a phedwar ugain a phump o filoedd: a phan gyfodasant yn fore drannoeth, wele hwynt oll yn gelaneddau meirwon.

37 ¶ Felly Senacherib brenhin Assyria a ymadawodd, ac a aeth, ac a ddychwelodd, ac a drigodd yn Ninesef.

38 ¶ A hu, fel yr ydoedd efe yn addoli yn nhÿ Nisroch ei dduw, i Adrammelech a Sareser ei feibion, ei daraw ef â'r cleddyf; a hwy a ddiangasant i wlad Armenia. Ac Esarhadon ei fab a deyrnasodd yn ei le ef.

PEN. XXXVIII.

1 *Hezeciah*, wedi cael cennadwri o'i farwol-aeth, trwy weddi yn cael estyn ei einioes. 8 Yr haul yn myned ddeg o raddau yn ei ol, yn argoel o'r addewid honno. 9 Cân diolch *Hezeciah*.

YN y dyddiau hynny y clasfychoedd Hezeciah hyd farw. ¶ Ac

Esaiah y prophwyd mab Amos a ddaeth atto ef, ac a ddywedodd wrtho, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Trefna dy dŷ; canys marw fyddi, ac ni byddi byw.

2 Yna Hezeciah a droes ei wyneb at y pared, ac a weddiodd at yr ARGLWYDD.

3 A dywedodd, Attolwg, ARGLWYDD, cofia yr awr hon i mi rodio ger dy fron di mewn gwirionedd ac â chalon berffaith, a gwneuthur o honof yr hyn oedd dda yn dy olwg. A Hezeciah a wylodd âg wylofain mawr.

4 ¶ Yna y bu gair yr ARGLWYDD wrth Esaiah, gan ddywedyd,

5 Dos a dywed wrth Hezeciah, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Dafydd dy dad, Clywais dy weddi di, gwelais dy ddagrau; wele, mi a chwaneaf at dy ddyddiau di bymtheng mlynedd.

6 Ac o law brenhin Assyria y'th waredaf di a'r ddinas: a mi a ddiffynnaf y ddinas hon.

7 A hyn fydd i ti yn arwydd oddi wrth yr ARGLWYDD, y gwna yr ARGLWYDD y gair hwn a lefarodd;

8 Wele fi yn dychwelyd cysgod y graddau, yr hwn a ddisgynodd yn neial Ahaz gyd â'r haul, ddeg o raddau yn ei ol. Felly yr haul a ddychwelodd ddeg o raddau, ar hyd y graddau y disgynasai ar hyd-ddynt.

9 ¶ Ysgrifen Hezeciah brenhin Judah, pan glafychasai, a byw o hono o'i glefyd.

10 Myfi a ddywedais yn nhorriad fy nyddiau, Af i byrth y bedd; di-fuddiwyd fi o weddill fy mlynnydoedd.

11 Dywedais, Ni chaf weled yr ARGLWYDD IOR yn nhir y rhai byw: ni welaf ddyn mwyach ym mysg trigolion y byd.

12 Fy nhrigfa a aeth, ac a symmudwyd oddi wrthyf fel lloest bugail: torrais ymaith fy hoedl megis gwehydd; â nychdod y'm tyrr ymaith: o ddydd hyd nos y gwnei ben am danaf.

13 Cyfrifais hyd y bore, mai megis llew y dryllia esfe fy holl esgyrn: o ddydd hyd nos y gwnei ddiben arnaf.

14 Megis garan neu wennol, felly

trydar a wneuthum; griddfenais megis colommen; fy llygaid a ddyrchafwyd i fynu: O ARGLWYDD, gorthrym-mwyd fi; esmwythâ arnaf.

15 Beth a ddywedaf? canys dywedodd wrthyf, ac esfe a'i gwna: mi a gerddaf yn araf fy holl flynyddoedd yn chwerwedd fy enaid.

16 Arglwydd, trwy y pethau hyn yr ydys yn byw, ac yn yr holl *bethau* hyn y mae bywyd fy yspryd i; felly yr iachêi, ac y bywhêi fi.

17 Wele yn lle heddwch i mi chwerwder chwerw: ond o gariad ar fy enaid y gwaredaist ef o bwll llygr-edigaeth: canys ti a deffaiest fy holl bechodau o'r tu ol i'th gefn.

18 Canys y bedd ni'th fawl di, angau ni'th glodfora: y rhai sydd yndisgyn i'r pwll ni obeithiant am dy wirionedd.

19 Y byw, y byw, esfe a'th fawl di, fel yr wyf fi heddyw: y tad a hysbysa i'r plant dy wirionedd.

20 Yr ARGLWYDD sydd i'm cadw: am hynny y canwn fy nghaniadau, holl ddyddiau ein heinioes, yn nhŷ yr ARGLWYDD.

21 Canys Esaiah a ddywedasai, Cymmerant swp o ffigys, a rhwymant yn balatr ar y cornwyd, ac esfe a fydd byw.

22 A dywedasai Hezeciah, Pa arwydd fydd y caf fyned i fynu i dŷ yr ARGLWYDD?

PEN. XXXIX.

1 Merodach-baladan yn anfon i ymweled â Hezeciah o herwydd y rhyfeddod, ac wrth hynny yn cael gwybodaeth o'i drysorau ef: 3 ac Esaiah yn cael gwybod hynny, ac yn rhag-fyngi y caeth-glud i Babilon.

YN yr amser hwnnw Merodach-baladan, mab Baladan, brenhin Babilon, a anfonodd lythyrau ac anrheg at Hezeciah: canys esfe a glywsai ei fod ef yn glaf, a'i fyned yn iach.

2 A Hezeciah a lawenychodd o'u herwydd hwynt, ac a ddangosodd iddynt dŷ ei drysorau, yr arian, a'r aur, a'r llysieuau, a'r olew gwerthfawr, a holl dŷ ei arfau, a'r hyn oll a gafwyd yn ei drysorau ef: nid oedd dim yn ei dŷ ef, nac yn ei holl gyfoeth ef, a'r nas dangosodd Hezeciah iddynt.

3 ¶ Yna y daeth Esaiah y prophwyd at y brenhin Hezeciah, ac a ddywedodd wrtho, Beth a ddywedodd y gwŷr hyn? ac o ba le y daethant attat? A dywedodd Hezeciah, O wlad bell y daethant attaf fi, *sef* o Babilon.

4 Yntau a ddywedodd, Beth a welsant hwy yn dy dŷ di? A dywedodd Hezeciah, Yr hyn oll *oedd* yn fy nhŷ i a welsant: nid oes dim yn fy nhrys-orau a'r nas dangosais iddynt.

5 Yna Esaiah a ddywedodd wrth Hezeciah, Gwrando air ARGLWYDD y lluoedd.

6 Wele y dyddiau yn dyfod, pan ddygir i Babilon yr hyn oll *sydd* yn dy dŷ di, a'r hyn a gynnillodd dy dadau di hyd y dydd hwn: ni adewir dim, medd yr ARGLWYDD.

7 Cymmerant hefyd o'th feibion di, y rhai a ddaw o honot, *sef* y rhai a genhedli, fel y byddont ystafellyddion yn llys brenhin Babilon.

8 Yna y dywedodd Hezeciah wrth Esaiah, Da *yw* gair yr ARGLWYDD, yr hwn a leferais. Dywedodd hefyd, Canys bydd heddwch a gwirionedd yn fy nyddiau i.

PEN. XL.

1 *Cyhoeddi yr efengyl.* 3 *Pregeth Ioan fedyddiwr, 9 a'r apostolion.* 12 *Y prophwyd, trwy ddangos fod Duw yn hollalluog,* 18 *ac nad oes dim cyffelyb na chyfarfart iddo,* 26 *yn cysuro y bobl.*

CYSURWCH, cysurwch fy mhobl, medd eich Duw.

2 Dywedwch wrth fodd calon Jerusalem, llefwch wrthi hi, gyflawni ei milwriaeth, ddilêu ei hanwiredd: o herwyd derbyniodd o law yr ARGLWYDD yn ddau-ddyblyg am ei holl bechodau.

3 ¶ Llef un yn llefain yn yr anialwch, Parottôwch ffordd yr ARGLWYDD, unionwch lwybr i'n Duw ni yn y diffaethwch.

4 Pob pant a gyfodir, a phob mynydd a bryn a ostyngir: y gwŷr a wneir yn uniawn, a'r anwastad yn wastadedd.

5 A gogoniant yr ARGLWYDD a ddatguddir, a phob cnawd ynghyd a'i gwel; canys genau yr ARGLWYDD a lefarodd *hyn*.

6 Y llef a ddywedodd, Gwaedda.

Yntau a ddywedodd, Beth a waeddaf? Pob cnawd sydd wellt, a'i holl odidowgrwydd fel blodeuyn y maes.

7 Gwywa y gwelltyn, syrth y blod-euyn; canys yspryd yr ARGLWYDD a chwythodd arno: gwellt yn ddiâu *yw* y bobl.

8 Gwywa y gwelltyn, syrth y blod-euyn; ond gair ein Duw ni a saif byth.

9 ¶ Dring rhagot, yr efengyles Sïon, i fynydd uchel; dyrchafa dy lef trwy nerth, O efengyles Jerusalem: dyrchafa, nac ofna; dywed wrth ddiinasoedd Judah, Wele eich Duw chwi.

10 Wele yr Arglwydd DDuw a ddaw yn erbyn y cadarn, a'i fraich a lywodraetha drosto: wele ei wobrgyd âg ef, a'i waith o'i flaen.

11 Fel bugail y portha efe ei braidd; â'i fraich y casgl ei wŷn, ac a'u dwg yn ei fynwes, ac a goledda y mammogiaid.

12 ¶ Pwy a fesurodd y dyfroedd yn ei ddwrn, ac a fesurodd y nesoedd â'i rychwant, ac a gymhwysodd bridd y ddaear mewn mesur, ac a bwysodd y mynyddoedd mewn pwysau, a'r brynau mewn cloriannau?

13 Pwy a gyfarwyddodd yspryd yr ARGLWYDD, ac yn wr o'i gynghor a'i cyfarwyddodd ef?

14 A phwy yr ymgynghorodd efe, iê, *pwyl* a'i cyfarwyddodd, ac a'i dysgodd yn llwybr barn, ac a ddysgodd iddo wybodaeth, ac a ddangosodd iddo ffordd dealldwriaeth?

15 Wele, y cenhedloedd a gyfrifwyd fel defnyn o gelwrn, ac fel mân-lwch y cloriannau; wele, fel brycheuyn y cymmer efe yr ynysoedd i fynu.

16 Ac nid digon Libanus i gynneu *tân*; nid digon ei fwystfilod chwaith yn boeth-offrwm.

17 Yr holl genhedloedd *dynt* megis diddym ger ei fron ef; yn llai na dim, ac *nâ* gwagedd, y cyfrifwyd hwynt ganddo.

18 ¶ I bwy gan hynny y cyffelybwch DDuw? a pha ddelw a osodwch iddo?

19 Y crefftwr a dawdd gerf-ddelw

a'r eurych a'i goreura, ac a dawdd gadwyni arian.

20 Yr hwn sydd dlawd ei offrwm a ddewis bren ni phydra; efe a gais atto saer cywraint, i barottôl cerf-ddelw yr hon ni syfl.

21 Oni wybuoch? oni chlywsoch? oni fynegwad i chwi o'r dechreuad? oni ddeallasod er seilaid y ddaear?

22 Efe sydd yn eistedd ar amgylchoedd y ddaear, a'i thrigolion sydd fel locustiaid; yr hwn a daena y nefoedd fel llenn, ac a'i lleda fel pabell i drigo ynddi:

23 Yr hwn a wna lywodraethwyr yn ddiddym; fel gwagedd y gwna efe farnwyr y ddaear.

24 Ie, ni phlennir hwynt, nis heuir chwaith; ei foncyff hefyd ni wreiddia yn y ddaear: ac efe a chwyth arnynt, a hwy a wywant, a chorwynt a'u dwg hwynt ymaith fel sofr.

25 I bwy gan hynny y'm cyffelybwch, ac y'm cystedlir, medd y Sanct?

26 Dyrchefwch eich llygaid i fynu, ac edrychwch pwy a grëodd y rhai hyn, a ddwg eu llu hwynt allan mewn rhifedi: efe a'u geilw hwynt oll wrth eu henwau; gan amler ei rym ef, a'i gadarn allu, ni phalla un.

27 Paham y dywedi, Jacob, ac y lleferi, Israel, Cuddiwyd fy ffordd oddi wrth yr ARGLWYDD, a'm barn a aeth heibio i'm DUW?

28 ¶ Oni wyddost, oni chlywaist, na ddiffygia ac na flina DUW tragywyddoldeb, yr ARGLWYDD, Creawdwr cyrrau y ddaear? ni ellir chwilio allan ei synwyr ef.

29 Yr hwn a rydd nerth i'r diffygiol, ac a amlhâ gryfder i'r dirym.

30 Canys yr ieuengctid a ddiffygia ac a flina, a'r gwŷr ieuaingc gan syrthio a syrthiant:

31 Eithr y rhai a obeithiant yn yr ARGLWYDD a adnewyddant eu nerth; ehedant fel eryrod; rhedant ac ni flinant; rhodiant ac ni ddiffygiant.

PEN. XLI.

1 Duw yn ym-ymilio â'i bobl, ynghylch ei drwgareddau i'w eglwys, 10 a'i addewidion; 21 ac ynghylch oferedd delwau ac eilnod.

DISTEWCH, ynysoedd, ger fy mron; adnewydded y cenedl-

oedd eu nerth: deuant yn nês, yna llefarant; cyd-nesâwn i farn.

2 Pwy a gyfododd y cyfiawn o'r dwyrain, a'i galwodd at ei droed, a roddodd y cenedloedd o'i flaen ef, ac a wnaeth iddo lywodraethu ar frenhinoedd? efe a'u rhoddodd hwynt fel llwch i'w gleddyf, ac fel sofr gwasgar-edig i'w fwa ef.

3 Y mae efe yn eu herlid hwynt, ac yn myned yn ddiogel; ar hyd llwybr ni cherddasai efe â'i draed.

4 Pwy a weithredodd ac a wnaeth hyn, gan alw y cenedlaethau o'r dechreuad? Myfi yr ARGLWYDD y cyntaf, myfi hefyd fydd gyd â'r diweddaf.

5 Yr ynysoedd a welsant, ac a ofnasant; eithafoedd y ddaear a ddychrynasant, a nesasant, ac a ddaethant.

6 Pob un a gynnorthwyodd ei gymmydog, ac a ddywedodd wrth ei frawd, Ymgryf hâ.

7 Felly y saer a gysurodd yr eurych, a'r morthwyliwr yr hwn oedd yn taro ar yr eingion, gan ddywedyd, Y mae yn barod i'w asio; ac efe a'i sicrhâodd â hoelion, fel nad ysgogir.

8 Eithr ti, Israel, fy ngwas ydwyti, Jacob yr hwn a etholais, had Abraham fy anwylyd.

9 Ti yr hwn a gymmerais o eithafoedd y ddaear, ac y'th elwais oddi wrth ei phendefigion, ac y dywedais wrthyf, Fy ngwas wyt ti; dewisais di, ac ni'th wrthodais.

10 ¶ Nac ofna; canys yr ydwyf fi gyd â thi: na lwfrhâ; canys myfi yw dy Dduw: cadarnhâf di, cynnorthwyaf di hefyd, a chynnalaf di â dheulaw fy nghyfiawnder.

11 Wele, cywilyddir a gwaradwyddir y rhai oll a lidiasant wrthyf: dy wrthwynebwyf a fyddant megis diddym, ac a ddisfethir.

12 Ti a'u ceisi, ac nis cei hwynt, sef y dynion a ymgynhenasant â thi: y gwŷr a ryfelant â thi fyddant megis diddym, a megis peth heb ddim.

13 Nac myfi yr ARGLWYDD dy Dduw a ymaflaf yn dy ddeheulaw, a ddywed wrthyf, Nac ofna, myfi a'th gynnorthwyaf.

14 Nac ofna, di bryf Jacob, gwŷr

Israel; myfi a'th gynnorthwyaf, medd yr *ARGLWYDD*, a'th waredydd, Sanct Israel.

15 Wele, gosodaf di yn fenn-ddyrnu newydd ddanheddog; y mynyddoedd a ddyrni ac a feli, gosodi hefyd y brynau fel mwlwg.

16 Nithi hwynt, a'r gwynt a'u dwg ymaith, a'r corwynt a'ugwasgar hwynt: a thii a lawenychii yn yr *ARGLWYDD*, yn Sanct Israel y gorfoleddi.

17 *Pan* geisio y trueiniaid a'r tldion ddwfr, ac nis *cânt*; *pan* ballo eu tafod o syched, myfi yr *ARGLWYDD* a'u gwrandaaf hwynt, *myfi* Duw Israel nis gadawaf hwynt.

18 Aoraf afonydd ar leoedd uchel, a ffynhonnau y'nghanol y dyffrynoedd: gwnaf y diffaethwch yn llynn dwfr, a'r crasdir yn ffrydiau dyfroedd.

19 Gosodaf yn yr amialwch y cedrwydd, sittah, myrtwydd, ac olewydd; gosodaf yn y diffaethwch ffynnidwydd, ffawydd, a'r pren box yng-hyd;

20 Fel y gwelont, ac y gwybyddont, ac yr ystyriont, ac y deallont ynghyd mai llaw yr *ARGLWYDD* a wnaeth hyn, a Sanct Israel a'i creodd.

21 Deuwch yn nês á'ch cwyn, medd yr *ARGLWYDD*; dygwch eich *rhesymau* cadarnaf medd brenhin Jacob.

22 Dygant *hwylt* allan, a mynegant i ni y pethau a ddigwyddant: mynegwch y pethau gynt beth *ydyn!*, fel yr ystyriont, ac y gwypom eu diwedd hwynt; neu traethwch i ni y pethau a ddaw.

23 Mynegwch y pethau a ddaw ar ol *hyn*, fel y gwypom mai duwiau *ydych* chwi; gwnewch hefyd dda neu ddrwg, fel y synno arnom, ac y gwelom ynghyd.

24 Wele, peth heb ddim *ydych* chwi, a'ch gwaith sydd ddiddym: ffi-aidd *yw y gur* a'ch dewiso chwi.

25 Cyfodais un o'r gogledd, ac efe a ddaw: o gyfodiad haul y geilw efe ar fy enw; ac efe a ddaw ar dywysogion fel ar glai, ac fel y sathr crochenydd bridd.

26 Pwy a fynegodd o'r dechreuad, fel y gwybyddom? ac ym mlaen llaw, fel y dywedom, Cyfiawn *yw?* nid oes

a fynega, nid oes a draetha chwaith, ac nid oes a glyw eich ymadroddion.

27 Y cyntaf a *ddywed* wrth Sion, Wele, wele hwynt; rhoddaf hefyd efengylwr i Jerusalem.

28 Canys edrychais, ac nid *oedd* neb, i'e, yn eu plith, ac nid *oedd* gyng-horwr, pan ofynais iddynt, a fedrai at-teb gair.

29 Wele, hwynt oll *ydyn!* wag-edd; a'u gweithredoedd yn ddiddym: gwynt a gwagedd *yw* eu tawdd-ddelwau.

PEN. XLII.

1 *Swydd Crist*, ynghyd á'i lareidd-dra a'i ddi-ancadalu. 5 *Addewid Duw iddo ef.* 10 *Y mae yn annog i foliannu Duw am ei efengyl: 17 ac yn beio ar y bobl am eu hunghrediniasth.*

WELE fy ngwas, yr hwn yr ydwyf yn ei gynnal; fy etholedig, *i'r hwn* y mae fy enaid yn foddolawn: rhoddais fy yspryd arno; efe a ddwg allan farn i'r cenhedloedd.

2 Ni waedda, ac ni ddyrchafa, ac, ni phair glywed ei lef yn yr heol.

3 Ni ddryllia gorsen ysig, ac ni ddiffydd lin yn mygu: efe a ddwg allan farn at wirionedd.

4 Ni phalla efe, ac ni ddigalonna, hyd oni osodo farn ar y ddaear; yr ynysoedd hefyd a ddisgwyliant am ei gyfraith ef.

5 ¶ Fel hyn y dywed yr *ARGLWYDD* *DDUW*, creawdydd y nefoedd a'i hestynydd; lledydd y ddaear a'i chnwd; rhoddydd anadl i'r bobl arni, ac yspryd i'r rhai a rodiant yuddi:

6 Myfi yr *ARGLWYDD* a'th elwais mewn cyfiawnder, ac ymaflaf yn dy law, cadwaf di hefyd, a rhoddaf di yu gyfammod pobl, ac yu oleuni Cenhedloedd;

7 I agoryd llygaid y deillion, i ddwyn allan y carcharor o'r carchar, a'r rhai a eisteddant *mewn* tywyllwch o'r carchardy.

8 Myfi *yw* yr *ARGLWYDD*; dyma fy enw: a'm gogoniant ni roddaf i arall, na'm mawl i ddelwau cerfiedig.

9 Wele y pethau o'r blaen a ddaethant i ben, a mynegi yr ydwyf fi beth-

au newydd; traethaf hwy i chwi cyn eu tarddu allan.

10 Cenwch i'r ARGLWYDD gân newydd, a'i fawl ef o eithaf y ddaear; y rhai a ddisgynwch i'r môr, ac sydd ynddo; yr ynsoedd a'u trigolion.

11 Y diffaethwch a'i ddinasoedd, dyrchafant eu llef, y maes-drefni a breswylia Cedar; caned preswylwyr y graig, bloeddiant o ben y mynyddoedd.

12 Rhoddant ogoniant i'r ARGLWYDD, a mynegant ei fawl yn yr ynsoedd.

13 Yr ARGLWYDD a â allan fel cawr, fel rhyfelwr y cyffry eiddigedd; efe a waedda, ië, efe a rua; ac a fydd trech nâ'i elynion.

14 Tewais er ys talm, distewais, ymatteliais; llefaf fel gwraig yn esgor, difwynaf, a difethaf ar unwaith.

15 Mi a wnafl y mynyddoedd a'r brynau yn ddiffaethwch, a'u holl wellt a wywaf; ac a wnafl yr afonydd yn ynsoedd, a'r llynnoedd a sychaf.

16 Arweinïaf y deilliaid ar hyd ffordd nid adnabuant; a gwnaf iddynt gerdded ar hyd llwybrau nid adnabuant; gwnaf dywyllwch yn oleuni o'u blaen hwynt, a'r pethau ceimion yn uniawn. Dyma y pethau a wnafl iddynt, ac nis gadawaf hwynt.

17 ¶ Troir yn eu hol, a llwyr-waradwyddir y rhai a ymddiriedant mewn delwau cerfedig, y rhai a ddywedant wrth y delwau tawdd, Chwi yw ein duwiau ni.

18 O fyddariaid, gwrandewch; a'r deillion, edrychwch i weled.

19 Pwy sydd ddall ond fy ngwas i? neu fyddar fel fy nghennad a anfonais? pwy mor ddall a'r perffaith, a dall fel gwas yr ARGLWYDD?

20 Er gweled llawer, etto nid ystyri; er agoryd clustiau, etto ni wrendy.

21 Yr ARGLWYDD sydd foddllawn er mwyn ei gyfiawnder, efe a fawrhâ y gyfraith, ac a'i gwna yn anrhydeddus.

22 Etto dyma bobl a yspeiliwyd, ac a anrheithiwyd: hwy a faglwyd oll mewn tyllau, mewn carchardai hefyd y cuddiwyd hwynt: y maent yn ys-

pail, ac heb waredydd; yn anrhaith, ac heb a ddywedai, Dyro yn ei ol.

23 Pwy o honoch a wrendy hyn? pwy a ystyr, ac a glyw erbyn yr amser a ddaw?

24 Pwy a roddes Jacob yn anrhaith, ac Israel i'r yspeilwyr? omid yr ARGLWYDD, yr hwn y pechasom i'w erbyn? canys ni fynnent rodio yn ei ffyrdd, ac nid ufuddhâent i'w gyfraith.

25 Am hynny y tywalltodd efe arno lidiowgrwydd ei ddigter, a chryfder rhyfel: efe a'i hennynodd oddi amgylch, ond ni wybu efe; llogodd ef hefyd, ond nid ystyriodd.

PEN. XLIII.

1 Yr Arglwydd yn cysuro ei eglwys a'i addewidion: 8 yn appello at y bobl, i fod yn dystion o'i hollalluowgrwydd: 14 yn rhug fynegi iddynt ddynyst Babilon, 18 a rhyfeddol ymwared ei bobl: 22 yn argyhoeddi y bobl megis rhai diegus.

OND yr awr hon fel hyn y dywed yr ARGLWYDD dy Greawdwr di, Jacob, a'th luniwr di, Israel, Nac ofna; canys gwaredais di: gelwais di erbyn dy enw; eiddof fi ydwyf.

2 Pan elych trwy y dyfroedd, myfi a fyddaf gyd â thi; a thrwy yr afonydd, fel na lifant drosot: pan rodiech trwy y tân, ni'th losgir; ac ni ennyn y ffiam arnat.

3 Canys myfi yw yr ARGLWYDD dy DUW, Sanct Israel dy waredydd: myfi a roddais yr Aipht yn iawn trosot, Ethiopia a Seba am danat.

4 Er pan aethost yn werthfawr yn fy ngolwg, y'th ogoneddwyd, a mi a'th hoffais; am hynny y rhoddaf ddyinion am danat ti, a phobloedd dros dy einioes di.

5 Nac ofna; canys yr ydwyf fi gyd â thi: o'r dwyrain y dygaf dy had, ac o'r gorllewin y'th gasglaf.

6 Dywedaf wrth y gogledd, Dod; ac wrth y dehaw, Nac attal: dwg fy meibion o bell, a'm merched o eithaf y ddaear:

7 Sef pob un a elwir ar fy enw: canys i'm gogoniant y creais ef, y lluniais ef, ac y gwneuthum ef.

8 ¶ Dwg allan y bobl ddall sydd

a llygaid iddynt, a'r byddariaid sydd a chlustiau iddynt.

9 Casgler yr holl genhedloedd yng-hyd, a chynnuller y bobloedd; pwy yn eu mysg a fynega hyn, ac a draetha i ni y pethau o'r blaen? dygant eu tystion, fel y cyfiawnhâer hwynt; neu wrandawant, a dywedant, Gwir yw.

10 Fy nhystion i *ydych* chwi, medd yr ARGLWYDD, a'm gwas yr hwn a ddewisais; fel yr adnabyddoch, ac y credochoch fi, ac y dealloch mai myfi yw: o'm blaen nid *oedd* Duw wedi ei ffurfio, ac ni bydd ar fy ol.

11 Myfi, myfi yw yr ARGLWYDD; ac nid oes geidwad ond myfi.

12 Myfi a fynegais, ac a achubais, ac a ddangosais, pryd nad *oedd duw* dieithr yn eich mysg: am hynny chwi *ydych* fy nhystion (medd yr ARGLWYDD) mai myfi sydd DDUW.

13 Ie, cyn *bod* dydd yr *ydwyf* fi; ac nid oes a wared o'm llaw: gwnaf, a phwy a'i lluddia?

14 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, eich gwaredydd chwi, Sanct Israel, Er eich mwyn chwi yr anfonais i Babilon, ac y tynnais i lawr eu holl bennaduriaid, a'r Caldeaid, *sydd* a'u bloedd mewn llongau.

15 Myfi yr ARGLWYDD yw eich Sanct chwi, creawdydd Israel, eich brenhin chwi.

16 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, yr hwn a wna ffordd yn y môr, a llwybr yn y dyfroedd crytion;

17 Yr hwn a ddwg allan y cerbyd a'r march, y llu a'r cryfder; cydorweddant, ni chodant: darfuant, fel llin y diffoddasant.

18 ¶ Na chofiwch y pethau o'r blaen, ac nac ystyriwch y pethau gynt.

19 Wele fi yn gwneuthur peth newydd: yr awr hon y dechreu; oni chewch ei wybod? Gwnaf ffordd yn yr anialwch, ac afonydd yn y diffaethwch.

20 Bwystfil y maes, y dreigiau; a chywion yr estrys, a'm gogoneddant; am roddi o honof ddwfr yn yr anialwch, a'r afonydd yn y diffaethwch, i roddi diod i'm pobl, fy newisedig.

21 Y bobl hyn a luniais i mi fy nun; fy moliant a fynegant.

22 ¶ Eithr ni elwaist arnaf, Jacob; ond blinaist arnaf, Israel.

23 Ni ddygaist i mi filod dy offrymmau poeth, ac ni'm hanrhydeddaist â'th ebyrth: ni pherais i ti fy ngwasanaethu âg offrwm, ac ni'th finiais âg arogl-darth.

24 Ni phrynaist i mi galamus âg arian, ac ni'm llenwaist â brasder dy ebyrth: eithr ti a wnaethost i mi wasanaethu â'th bechodau, blinaist fi â'th anwiredau.

25 Myfi, myfi yw yr hwn a ddilëa dy gamweddau, er fy mwyn fy hun, ac ni chofiaf dy bechodau.

26 Dwg ar gof i mi, cyd-y addeddieuwn: adrodd di, fel y'th gyfiawnhâer.

27 Dy dad cyntaf a bechodd, a'th athrawon a wnaethant gamwedd i'm herbyn.

28 Am hynny yr halogais dywysogion y cyssegr, ac y rhoddais Jacob yn ddiolfryd-beth, ac Israel yn waradwydd.

PEN. XLIV.

1 *Duw yn cyswro ei eglwys â'i addewidion. 7 Gwagedd ac oferedd eilunod; 9 ac ynfyd-rycdd y rhai a'u gwna. 21 Y mae yn annog i foliannu Duw am ei ymwared, ac am ei hollalluowgrwydd.*

AC yn awr gwrando, Jacob fy ngwas, ac Israel yr hwn a ddewisais.

2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, yr hwn a'th wnaeth, ac a'th luniodd o'r groth, efe a'th gynnorthwya: Nac ofna, fy ngwas Jacob; a thi Jesurun, yr hwn a ddewisais.

3 Canys tywalltaf ddyfroedd ar y sychedig, a ffrydiau ar y sychdir: tywalltaf fy yspryd ar dy had, a'm bendith ar dy hiliogaeth:

4 A hwy a dyfant *megis* ym mysg glaswellt, fel helyg wrth ffrydiau dyfroedd.

5 Hwn a ddywed, Eiddo yr ARGLWYDD *ydwyf* fi; a'r llall a'i geilw *ei hun* ar enw Jacob; ac arall a ysgrifena â'i law, Eiddo yr ARGLWYDD *ydwyf*, ac a *ym-gyfenwa* ar enw Israel.

6 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, brenhin Israel a'i waredydd, ARGLWYDD y lloedd, Myfi yw y cynt-

af, diweddaf ydwyf fi hefyd; ac nid oes Duw ond myfi.

7 Pwy hefyd, fel fi, a eilw, a fyn-ega, ac a esyd hyn yn drefnus i mi, er pan osodais yr hen bobl? neu mynegant iddynt y pethau sydd ar ddyfod, a'r pethau a ddaw.

8 Nac ofnwch, ac nac arswydwch; onid er hynny o amser y traethais i ti, ac y mynegais? a'm tystion ydych chiwi. A oes Duw ond myfi? i.e., nid oes Duw: nid adwaen i yr un.

9 ¶ Oferedd ydynt hwy oll y rhai a luniant ddelw gerfiedig, ni wna eu pethau dymunol lesâd: tystion ydynt iddynt eu hun, na welant, ac na wyddant; fel y byddo cywilydd arnynt.

10 Pwy a luniai dduw, neu a fwr-iai ddelw gerfiedig, heb wneuthur dim lles?

11 Wele, ei holl gyfeillion a gywilyddir, y seiri hefyd o ddynion y maent: casgler hwynt oll, safant i fynu; etto hwy a ofnant, ac a gyd-gywilyddiant.

12 Y gôf â'r efail a weithia yn y glo, ac a'i llunia â morthwylion, ac â nerth ei fraich y gweithia efe hi: newynog yw hefyd, a'i nerth a balla; nid yf ddwfr, ac y mae yn diffygio.

13 Y saer pren a estyn ei linyn; efe a'i llunia hi wrth linyn coch; efe a'i cymhwysa hi â bwyell, ac a'i gweithia wrth gwmpas, ac a'i gwna ar ol delw dyn, fel prydfferthwch dyn, i aros mew'n tŷ.

14 Efe a dyrr iddo gedrwydd, ac a gymmer y cypres-wydden a'r dderwen, ac a ymguia ym mysg prennau y coed; efe a blanna onnen, a'r gwlaw a'i maetha.

15 Yna y bydd i ddy'n i' gynneu tân: canys efe a gymmer o honi, ac a ymdwymna; i.e., efe a'i llysg, ac a boba fara; gwna hefyd dduw, ac a'i haddola ef; gwna ef yn ddelw gerfiedig, ac a ymgrymma iddo.

16 Rhan o hono a lysg efe yn tân; wrth ran o hono y bwyty gig, y rhostia rost, fel y diwaller ef: efe a ymdwymna hefyd, ac a ddywed, Aha, ymdwymuais, gwelais dân.

17 A'r rhan arall yn dduw y gwna, yn ddelw gerfiedig iddo; efe a yn-

grymma iddo, ac a'i haddola, ac a weddia arno, ac a ddywed, Gwared fi; canys fy nuw ydwyf.

18 Ni wyddant, ac ni ddeallant; canys DUW a gauodd eu llygaid hwynt rhag gweled, a'u calonnau rhag deall.

19 Ie, ni feddwl neb yn ei galon, i.e., nid oes wybodaeth na deall i ddywedyd, Llosgais ran o hono yn tân, ac ar ei farwor y pobais fara, y rhostiais gig, ac y bwyttëais; ac a wnaf fi y rhan arall yn ffeiddbeth? a ymgrymmaf i foncyff o bren?

20 Ymborth ar ludw y mae; calou siommedig a'i gŵyr-drodd ef, fel na waredo ei enaid, ac na ddywedo, Onid oes celwydd yn fy neheulaw?

21 ¶ Meddwl hyn, Jacob ac Israel; canys fy ngwas ydwyf ti; lluniais di, gwas i mi ydwyf; Israel, ni'th ang-hofir gennyf.

22 Dilëais dy gamweddau fel cwm-mwl, a'th bechodau fel niwl: dy-chwel attaf fi; canys myfi a'th waredais di.

23 Cenwch, nefoedd: canys yr ARGLWYDD a wnaeth hyn: bloedd-iwch, gwaelodion y ddaear; bloedd-iwch gau, fynyddoedd, y coed a phob pren ynddo: canys gwaredodd yr ARGLWYDD Jacob, ac yn Israel yr ymogonedda efe.

24 Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD dy waredydd, a'r hwn a'th luniodd o'r groth, Myfi yw yr ARGLWYDD sydd yn gwneuthur pob peth, yn estyn y nefoedd fy hunan, yn lledu y ddaear o honof fy hun:

25 Yn diddymmu arwyddion y rhai celwyddog, ac yn ynfydu dew-iniaid; yn troi y doethion yn eu hol, ac yn gwneuthur eu gwybodaeth yn ynfyd:

26 Yr hwn a gyflawna air ei was, ac a gwblhâ gynghor ei gennadon; yr hwn a ddywed wrth Jerusalem, Tŷ a breswylir; ac wrth ddinasoedd Judah, Chwi a adeiledir, a chyfodaf ei hadwyau:

27 Yr hwn wyf yn dywedyd wrth y dyfnder, Bydd sych; a mi a sychaf dy afonydd:

28 Yr hwn wyf yn dywedyd wrth

Cyrus, Fy mugail *yw*, ac efe a gyflawna fy holl ewyllys: gan ddywedyd wrth Jerusalem, Ti a adeiledir; ac wrth y deml, Ti a sylfeinir.

PEN. XLV.

1 Duw yn galw Cyrus er myrn ei eglwys: 5 yn gofyn ufudd-dod am ei fod yn hollalluog: 20 yn dangos ofered ydyw cilunod, wrth ei allu yn ymcarred.

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD wrth ei enneiniog, wrth Cyrus, yr hwn yr ymaflais i yn ei ddeheulaw, i ddarostwng cenhedloedd o'i flaen ef: a mi a ddattodaf lwynau brenhinoedd; i agoryd y dorau o'i flaen ef, a'r pyrth ni cheuir:

2 Mi a âf o'th flaen di, ac a un-ionaf y gŵyr-geimion; y dorau pres a dorraf, a'r barrau heyrn a ddrylliaf:

3 Ac a roddaf i ti drysorau cuddiedig, a chuddfeydd dirgel, fel y gwpech mai myfi yr ARGLWYDD, yr hwn a'th alwodd erbyn dy enw, *yw* Duw Israel.

4 Er mwyn Jacob fy ngwas, ac Israel fy etholedig, y'th elwais erbyn dy enw: mi a'th gyfenwais, er na'm hadwaenit:

5 ¶ Myfi *ydwyf* yr ARGLWYDD, ac nid arall, nid *oes* Duw ond myfi; gwregysais di, er na'm hadwaenit:

6 Fel y gwyypont o godiad haul, ac o'r gorllewin, nad neb ond myfi: myfi *yw* yr ARGLWYDD, ac nid arall:

7 Yn llunio goleuni, ac yn crëu tywyllwch; yn gwneuthur llwyddiant, ac yn crëu drygfyd: myfi yr ARGLWYDD sydd yn gwneuthur hyn oll.

8 Desfnynwch, nefoedd, oddi uchod, a thywallted yr wybrennau gyfiawnder; ymagored y ddaear, ffrwythed iachawdwriaeth a chyfiawnder, cyddarddant: myfi yr ARGLWYDD a'u creais.

9 Gwae a ymrysono â'i luniwr. *Ymrysoned* priddell â phriddellau y ddaear. A ddywed y clai wrth ei luniwr, Beth a wnei? neu, Y mae dy waith heb ddwylaw iddo?

10 Gwae a ddywedo wrth *ei* dad, Beth a genhedli? neu wrth y wraig, Beth a esgoraist?

11 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Sanct Israel, a'i luniwr, Gofynwch i mi y pethau a ddaw am fy

meibion, a gorchymynwch fi am waith fy nwyllaw.

12 Myfi a wneuthum y ddaear, ac a grëais ddyn arni: myfi, *ie*, fy nwyllaw i a estynasant y nefoedd, ac a orchymynais eu holl luoedd.

13 Myfi a'i cyfodais ef mewn cyfiawnder, a'i holl ffyrdd a gyfarwyddaf; efe a adeilada fy ninas, efe a ollwng fy ngharcharorion, heb na gwerth na gobrwy, medd ARGLWYDD y lluoedd.

14 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Llafur yr Aipht, a marsiandiaeth Ethiopia, a'r Sabeaid hirion, a ddeuant attat ti, ac eiddot ti fyddant; ar dy ol y deuant; mewn cadwyni y deuant trosodd: ac ymgrym-mant i ti; attat y gweddiant, *gan ddywedyd*, Yn ddiâu ynot ti *y mae* Duw, ac nid *oes* arall, nac *oes* Duw.

15 Ti yn ddiâu *wyt* DDUW yn ym-guddio, O DDUW Israel yr achubwr!

16 Cywilyddir a gwaradwyddir hwynt oll; seiri delwau a ânt ynghyd i waradwydd.

17 Israel a achubir yn yr ARGLWYDD â iachawdwriaeth dragywyddol: ni'ch cywilyddir ac ni'ch gwaradwyddir byth bythoedd.

18 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, creawdydd y nefoedd, y Duw ei hun a luniodd y ddaear, ac a'i gwnaeth; efe a'i sicrhâodd hi, ni chrëodd hi yn ofer, i'w phreswyllo y lluniodd hi: Myfi *yw* yr ARGLWYDD, ac nid neb amgen.

19 Ni leferais mewn dirgelwch, mewn man tywyll o'r ddaear; ni ddywedais wrth had Jacob, Ceisiwch fi yn ofer. Myfi yr ARGLWYDD wyf yn llefaru cyfiawnder, ac yn mynegi pethau uniau.

20 ¶ Ymgesglwch, a deuwch; cyd-nesêwch, rai diangol y cenhedloedd; nid *oes* gwybodaeth gan y rhai a ddyrchasant goed eu cerf-ddelw, ac a weddiant dduw nid all achub.

21 Mynegwch, a nesêwch *hwyt*; cyd-ymgynghorant hefyd; pwy a draethodd hyn er cynt? *pwyl* a'i mynegodd er y pryd hwnnw? onid myfi yr ARGLWYDD? ac nid *oes* Duw arall ond myfi; yn DDUW cyfiawn, ac yn achubydd; nid *oes* ond myfi.

22 Trowch eich wynebau attaf fi, holl gyrrau y ddaear, fel y'ch achuber: canys myfi wyf DDUW, ac nid neb arall.

23 I mi fy hun y tyngais, aeth y gair o'm genau *mewn* cyfiawnder, ac ni ddychwel, Mai i mi y plyga pob glin, y twng pob tafod.

24 Yn ddiau yn yr ARGLWYDD (*medd un*) y *mae* i mi gyfiawnder a nerth; atto ef y deuir; a chywilyddir pawb a ddigiant wrtho.

25 Yn yr ARGLWYDD y cyfiawn-hêir, ac yr ymgonedda holl had Israel.

PEN. XLVI.

1 *Na allai eitunod Babilon eu hachub eu hunain.*
 3 *Bod Duw yn achub ei bobl hyd y diwedd.*
 5 *Nad yw eitunod gyffelyb i Dduw mewn gallu,* 12 *nac mewn ymwarded presennol.*

CRYMMODD Bêl, plygodd Nebo; eu delwau oedd ar fwyst-filod, ac ar anifeiliaid: eich clud a lwythwyd yn drwm; llwyth *ydylt* i'r diffygiol.

2 Gostyngant, cyd-grymmant: ni allent achub y llwyth, ond aethant mewn caethiwed eu hunain.

3 ¶ Tŷ Jacob, gwrandewch arnaf fi, a holl weddill tŷ Israel, y rhai a ddygpwyd *gennyf* o'r groth, ac a arweddwyd o'r brù:

4 Hyd henaient hefyd myfi *yw*; i.e., myfi a'ch dygaf hyd oni ben-wynnoch: gwneuthum, arweddaf hefyd; i.e., dygaf, a gwaredaf *chwi*.

5 ¶ I bwy y'm gwnewch yn debyg, ac y'm cystedlwch, ac y'm cyffelybwch, fel y byddom debyg?

6 Hwyl wastraffant aur o'r pwrs, ac a bwysant arian mewn clorian, a gyffogant eurych, ac efe a'i gweithia yn dduw: gostyngant, ac ymgrymmant.

7 Dygant ef ar ysgwyddau, dygant ef, ac a'i gosodant yn ei le, ac efe a saif; ni syf o'i le: os llefa *un* arno, nid ettyb, ac nis gwared ef o'i gystudd.

8 Cofiwch hyn, a hyddwch wŷr: adgofiwch, droseddwyr.

9 Cofiwch y pethau gynt erioed; canys myfi *ydwyf* DDUW, ac nid neb arall; Duw *ydwyf*, ac heb fy math;

10 Yn mynegi y diwedd o'r dechreuad, ac er cynt yr hyn ni wnaed

etto, yn dywedyd, Fy nghynghor a saif, a'm holl ewyllys a wnaf:

11 Yn galw aderyn o'r dwyrain, y gwr a wna fy nghynghor o wlad bell: dywedais, a mi a'i dygaf i ben; mi a'i lluniais, a mi a'i gwnaf.

12 ¶ Gwrandewch arnaf fi, y rhai cedyrn galon, y rhai pell oddi wrth gyfiawnder.

13 Nesêais fy nghyfiawnder; ni bydd bell, a'm biachawdwriaeth nid erys: rhoddaf hefyd iachawdwriaeth yn Sion i'm gogoniant Israel.

PEN. XLVII.

1 *Barnedigaethau Duw ar Babilon a Chaldea,* 6 *am eu hunnhrugarotrgwydd,* 7 *a'u balchder,* 10 *a'u rhyfys:* 11 *ac nas gellir eu gwrthwnebu.*

DISGYN ac eistedd yn y llwch, *ti* forwyn-ferch Babilon, eistedd ar lawr: nid oes orsedd-faingc, *ti* ferch y Caldeaid; canys ni'th alwant mwy yn dyner ac yn foethus.

2 Cymmer y meini melin, a mala flawd; datguddia dy lawethau, noetha dy sodlau, dinoetha dy forddwydydd, dos trwy yr afonydd.

3 Dy noethni a ddatguddir, dy warth hefyd a welir: dialaf, ac nid *fel* dyn *y'th* gyfarysddaf.

4 Ein gwaredydd ni, ei enw yw ARGLWYDD y lluoedd, Sanct Israel.

5 Eistedd yn ddistaw, a dos i dy-wyllwch, *ti* ferch y Caldeaid: canys ni'th alwant mwy yn Arglwyddes y teyrnasoedd.

6 ¶ Digiais wrth fy mhobl, halogais fy etifeddiaeth, a rhoddais hwynt yn dy law di: ni chymmeriaist drugaredd arnynt; rhoddais dy iau yu drom iawn ar yr henuriaid.

7 ¶ A dywedaist, Byth y byddaf arglwyddes: felly nid ystyriaist hyn, ac ni chofiaist ei diwedd hi.

8 Am hynny yn awr gwrando hyn, y foethus, yr hon a drigi yn ddiöfal, yr hon a ddywedi yn dy galon, Myfi *sydd*, ac nid neb ond myfi: nid eisteddaf yn wedd, ac ni chaf wybod beth yw dieppiledd.

9 Ond y ddau *beth* hyn a ddaw i ti yn ddisymmwrth yr un dydd, dieppiledd a gweddwdod: yn gwbl y deuant arnat, am amler dy ludoliaethau, a mawr nerth dy swyniouggle

10 ¶ Canys ymddiriedaist yn dy ddrygioni: dywedaist, Ni'm gwel *neb*. Dy ddoethineb a'th wybodaeth a'th hurtiant; a dywedaist yn dy galon, Myfi *sydd*, ac nid *neb* arall ond myfi.

11 Am hynny y daw arnat ddrygyfyd, yr hwn ni chei wybod ei gyfodiad; a syrth arnat ddinystr ni gelli ei ochelyd: i'e, daw arnat ddistryw yn ddisymmwth, heb wybod i ti.

12 Sâf yn awr gyd â'th swynion, a chyd âg amllder dy hudoliaethau, yn y rhai yr ymfinaist o'th ieuengctid; i *edrych* a elli wneuthur lles, i *edrych* a fyddi grymmus.

13 Ymfinaist yn amllder dy gyng-horion dy hun. Safed yn awr astronomyddion y nefoedd, y rhai a dremiant ar y sêr, y rhai a hysbysant am y misoedd, ac achubant di oddi wrth y *pethau* a ddeuant arnat.

14 Wele, hwy a fyddant fel soft; y tân a'u llysg hwynt; ni waredant eu heinioes o feddiant y fflam: ni *bydd* marworyn i ymdwymno, *na* thân i eistedd ar ei gyfer.

15 Felly y byddant hwy i ti gyd â'r rhai yr ymfinaist, *sef* dy farsiantdwy'r o'th ieuengctid; crwydrasant bob un ar ei duedd; nid oes *un* yn dy achub di.

PEN. XLVIII.

1 *Dduw*, i argyhoeddi y bobl o'u hynod gyndynrwydd, yn datguddio ei brophwydoliaethau. 9 *Er* ei swyn ei hun y mae efe yn eu gwared hwy. 12 *Y* mae yn eu hannog hwy i fod yn ufudd, o herwydd ei allu a'i ragtuniaeth ef: 16 yn cwyno eu cildynrwydd hwy. 20 *O'i* sawr allu y mae yn gwared ei bobl o Babilon.

GWRANDEWCH hyn, tŷ Jacob, y rhai a elwir ar enw Israel, ac a ddaethant allan o ddyfroedd Judah; y rhai a dyngant i enw yr **ARGLWYDD**, ac a goffânt am **DDUW** Israel, nid mewn gwirionedd, nac mewn cyfiawnder.

2 Canys hwy a'u galwant eu hunain o'r ddinas sanctaidd, ac a bwysant ar **DDUW** Israel; enw yr hwn *yw* **ARGLWYDD** y lluoedd.

3 Y *pethau* gynt a fynegais er y pryd hwnnw, a daethant o'm genau, a mi a'u traethais; mi a'u gwnaethum yn ddisymmwth, daethant i ben.

4 *O* herwydd i mi wybod dy *fod*

di yn galed, a'th warr *fel* gieuen haiarn, a'th dalcen yn bres;

5 Mi a'i mynegais i ti er y pryd hwnnw; adroddais i ti cyn *ei* ddyfod; rhag dywedyd o honot, Fy nelw a'u gwnaeth, fy ngherf-ddelw a'm tawdd-ddelw a'u gorchymynodd.

6 Ti a glywaist, gwel hyn oll; ac oni fynegwch chwithau *ef?* adroddais i ti bethau newyddion o'r pryd hwn, a phethau cuddiedig, y rhai ni wyddit oddi wrthynt.

7 Yn awr y crëwyd hwynt, ac nid er y dechreuad, cyn y dydd ni chlywaist sôn am danynt: rhag dywedyd o honot, Wele, gwyddwn hwynt.

8 Ië, nis clywsit, ac nis gwyddit chwaith, nid agorais dy glust y pryd hwnnw: canys gwyddwn y byddit lwy'r anffyddlawn, a'th alw o'r groth yn **Droseddwr**.

9 ¶ *Er* mwyn fy enw yr oedaf fy llid, ac *er* fy mawl yr ymattaliaf oddi wrthynt, rhag dy ddifetha.

10 Wele, myfi a'th burais, ond nid fel arian; dewisais di mewn pair cystudd.

11 *Er* fy mwyn fy hun, *er* fy mwyn fy hun, y gwnaf *hyn*; canys pa fodd yr halogid *fy* *enw?* ac ni roddaf fy ngogoniant i arall.

12 ¶ *Gw*rando arnaf fi, Jacob, ac Israel, yr hwn a elwais: myfi *yw*; myfi *yw* y cyntaf, a mi *yw* y diweddaf.

13 Fy llaw i hefyd a seiliodd y ddaear, a'm deheulaw i a rychwantodd y nefoedd: *pan* alwyf fi arnynt, hwy a gyd-safant.

14 Ymgesglwch oll, a gwrandewch, pwy o honynt hwy a fynegodd hyn? **Yr ARGLWYDD** a'i hoffodd: efe a wna ei ewyllys ar Babilon, a'i fraich a *fydd* ar y Caldeaid.

15 Myfi, myfi a leferais, ac a'i gelwais ef: dygais ef, ac efe a lwydda ei ffordd ef.

16 ¶ *Nesêwch* attaf, gwrandewch hyn; ni leferais o'r cyntaf yn ddirgel; er y pryd y mae hynny yr *ydwyf* finnau yno: ac yn awr yr **ARGLWYDD** **DDUW** a'i *Yspryd* a'm hanfonodd.

17 Fel hyn y dywed yr **ARGLWYDD** dy **Waredydd**, Sanct Israel; Myfi *yw* yr **ARGLWYDD** dy **DDUW**, yr hwn

wyf yn dy ddysgu di i wellhâu, gan dy arwain yn y ffordd y dylit rodio.

18 O na wrandawsit ar fy ngorchymynion! yna y buasai dy heddwch fel afon, a'th gyfiawnder fel tonnau y môr:

19 A buasai dy had fel y tywod, ac eppil dy gorph fel ei raian ef: ni thorrasid, ac ni ddinystriasid ei enw oddi ger fy mron.

20 ¶ Ewch allan o Babilon, ffowch oddi wrth y Caldeaid, â llef gorfoledd mynegwch ac adroddwch hyn, traethwch ef hyd eithafoedd y ddaear; dywedwch, Gwaredodd yr ARGLWYDD ei was Jacob.

21 Ac ni sychedasant *pan* arweiniodd hwynt yn yr anialwch: gwnaeth i ddwfr bistyllio iddynt o'r graig: holltodd y graig hefyd, a'r dwfr a ddylifodd.

22 Nid oes heddwch, medd yr ARGLWYDD, i'r rhai annuwiol.

PEN. XLIX.

1 *Crist wedi ei anfon at yr Iuddewon, yn achwyn rhagddynt.* 5 *Ei anfon ef at y Cenhedloedd ïg addewidion grasusol.* 13 *Bod cariad Duw tu ag at ei eglwys yn dragywyddol.* 18 *Hel-aeth adferu yr eglwys.* 24 *Y galluog ymwared allan o'r caethiwed.*

GWRANDEWCH arnaf, ynys-oedd; ac ystyriwch, bobl o bell; Yr ARGLWYDD a'm galwodd o'r groth; o ymysgaroedd fy mam y gwnaeth goffa am fy enw.

2 Gosododd hefyd fy ngenau fel cleddyf llym, y'nghysgod ei law y'm cuddiodd; a gwnaeth fi yn saeth loyw, cuddiodd fi yn ei gawell saethau;

3 Ac a ddywedodd wrthyf, Fyngwas i *ydwyf* ti, Israel, yr hwn yr ymogonedd af ynot.

4 Minnau a ddywedais, Yn ofer y llafuriais, yn ofer ac am ddim y treuliais fy nerth; er hynny *y mae* fy marn gyd â'r ARGLWYDD, a'm gwaith gyd â'm Duw.

5 ¶ Ac yn awr, medd yr ARGLWYDD, yr hwn a'm lluniodd o'r groth yn was iddo, i ddychwelyd Jacob atto ef, Er nad ymgasglodd Israel, etto gogoneddus fyddaf fi y'ngolwg yr ARGLWYDD, a'm Duw fydd fy nerth.

6 Ac efe a ddywedodd, Gwael yw dy fod yn was i mi, i gyfodi llwythau

Jacob, ac i adferu rhai cadwedig Israel: mi a'th roddaf hefyd yn oleuni i'r Cenhedloedd, fel y byddydh yn iachawdwriaeth i mi hyd eithaf y ddaear.

7 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Gwaredydd Israel, a'i Sanct, wrth y dirmygedig o enaid, wrth yr hwn sydd ffaidd gan y genedl, wrth was llywodraethwyr; Brenhinoedd a welant, ac a gyfodant; tywysogion hefyd a ymgrymmant, er mwyn yr ARGLWYDD, yr hwn sydd ffyddlawn, Sanct Israel, ac efe a'th ddewisodd di.

8 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Mewn amser boddlongar y'th wrandewais, ac yn nydd iachawdwriaeth y'th gynnorthwya; i a mi a'th gadwaf, ac a'th roddaf yn gyfammod y bobl, i sicrhâu y ddaear, i beri etifeddu yr etifeddiaethau anghyfanneddol;

9 Fel y dywedych wrth y carcharorion, Ewch allan; wrth y rhai *sydd* mewn tywillwch, Ymddangoswch. Ar y ffyrdd y porant, ac yu yr holl uchel-fannau *y bydd* eu porfa hwynt.

10 Ni newynant, ac ni sychedant; ac nis tery gwres na haul hwynt: o herwydd yr hwn a dosturia wrthynt a'u tywys, ac a'u harwain wrth y ffynhonnau dyfroedd.

11 A mi a wnaf fy holl fynydd yn ffordd, a'm prif-ffyrdd a gyfodir.

12 Wele, y rhai hyn a ddeuant o bell: ac wele, y rhai accw o'r gogledd, ac o'r gorllewin; a'r rhai yma o dir Sinim.

13 ¶ Cenwch, nefoedd; a gorfol-edda, ddaear; bloeddiwch ganu, y mynyddoedd: canys yr ARGLWYDD a gysurodd ei bobl, ac a drugarhâ wrth ei drueiniaid.

14 Etto dywedodd Sion, Yr ARGLWYDD a'm gwrthododd, a'm Harglwydd a'm hanghofiodd.

15 A anghofia gwraig ei phlentyn sugno, fel na thosturio wrth fab ei chroth? ïe, hwy a allant anghofio, etto myfi nid anghofiaf di.

16 Wele, ar gledr *fy* nwyllaw y'th argreffais; dy furiau *sydd* ger fy mron bob amser.

17 Dy blant a frysiant; y rhai a'th

ddinystriant, ac a'th ddistrywiant, a ânt allan o honot.

18 ¶ Dyrcha dy lygaid oddi amgylch, ac edrych: y rhai hyn oll a ymgasglant, ac a ddeuant attat. *Fel mai* byw fi, medd yr ARGLWYDD, diau y gwisgi hwynt oll fel harddwisg, ac y rhwymy hwynt *am danat* fel priod-ferch.

19 Canys dy ddiffaethwch a'th anialwch, a'th dir dinystriol, yn ddiâu fydd yn awr yn rhÿ gysyng gan breswylwyr; a'r rhai a'th lyngcant a ym-bellhânt.

20 Plant dy ddiëppiledd a ddywedant etto lle y clywech, Cysfyng yw y lle hwn i mi; dod le i mi, fel y preswylwyf.

21 Yna y dywedi yn dy galon, Pwy a genhedlodd y rhai hyn i mi, a mi yn ddiëppil, ac yn unig, yn gaeth, ac ar grwydr? a phwy a fagodd y rhai hyn? Wele, myfi a adawyd fy hunan; o ba le y *daeth* y rhai hyn?

22 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW, Wele, cyfodaf fy llaw at y cenhedloedd, a dyrchafaf fy maner at y bobloedd; a dygant dy feibion yn eu mynwes, a dygir dy ferched ar ysgwyddau.

23 Brenhinoedd hefyd fydd dy dadmaethod, a'u brenhinesau dy fammaethod; crynimant i ti â'u hwynebau tu a'r llawr, a llyfant lwch dy draed; a chei wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD: canys ni chywilyddir y rhai a ddisgwyliant wrthyf fi.

24 ¶ A ddygir y caffaeliad oddi ar y cadarn? neu a waredir y rhai a garcherir yn gyfiawn?

25 Ond fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Ië, carcharorion y cadarn a ddygir, ac anrhaith y creulawn a ddiangc: canys myfi a ymrysonaf â'th ymrysonydd, a myfi a achubaf dy feibion.

26 Gwnaf hefyd i'th orthrymmwyr fwytta eu cig eu hunain, ac ar eu gwaed eu hun y meddwant fel ar win melus; a gwybydd pob cnawd mai myfi yr ARGLWYDD *yw* dy achubydd, a'th gadarn waredydd di, Jacob.

PEN. L.

1 *Crist yn dangos nad efe yw yr achos y gwerthodwyd yr Iuddewon, am ei fod yn abl i'w hachub hwy, 5 am ei fod yn usudd i yrneuthur hynny, 7 ac am ei fod yn ymddiried y'nghymhorth Duw. 10. Annog i hyderu ar Dduw, ac nid arnom ein hunain.*

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD, Pa le y *mae* llythyr ysgar eich mam, *trwy* yr hwn y gollyngais hi ymaith? neu pwy o'm dyledwyr y gwerthais chwi iddo? Wele, am eich anwireddau yr ymwerthasoch, ac am eich camweddau y gollyngwyd ymaith eich mam.

2 Paham, pan ddeuthum, nad oedd neb i'm *derbyn*? pan elwais, nad attebodd neb? Gan gwttogi a gwttogodd fy llaw, fel na allai ymwared? neu onid oes ynof nerth i achub? wele, â'm cerydd y sychaf y môr, gwneuthum yr afonydd yn ddiffaethwch: eu pysgod a ddrewant o eisieu dwfr, ac a fyddant feirw o syched.

3 Gwisgaf y nefoedd â thywyllwch, a gosodaf sach-lian yn dô iddynt.

4 Yr Arglwydd DDUW a roddes i mi dafod y dysgedig, i sedru mewn pryd lefaru gair wrth y diffygiol: defry fi bob bore, defry i mi glust i glywed fel y dysgedig.

5 ¶ Yr Arglwydd DDUW a agorodd fy nghlust, a minnau ni wrthwynebaeis, ac ni chiliais yn fy ol.

6 Fy nghorph a roddais i'r curwyr, a'm cernau i'r rhai a dynnai y blew: ni chuddiais fy wyneb oddi wrth waradwydd a phoerred.

7 ¶ O herwydd yr Arglwydd DDUW a'm cymhorth; am hynny ni'm cywilyddir: am hynny gosodais fy wyneb fel callestr, a gwn na'm cywilyddir.

8 Agos *yw* yr hwn a'm cyfiawnhâ; pwy a ymryson â mi? safwn ynghyd: pwy *yw* fy ngwrthwynebw'r nesâed attaf.

9 Wele, yr Arglwydd DDUW a'm cynnorthwya; pwy *yw* yr hwn a'm bwrw yn euog? wele, hwynt oll a heneiddiant fel dilledyn; y gwyfyn a'u hysa hwynt.

10 ¶ Pwy yn eich mysg sydd yn ofni yr ARGLWYDD, yn gwrandaw ar lais ei was ef, yn rhodio *me'n* tywyllwch, ac heb lewyrh iddo? gobeith-

ied yn enw yr ARGLWYDD, ac ymddirieded yn ei DDUW.

11 Wele, chwi oll y rhai ydych yn cynneu tân, ac yn eich amgylchu eich hunain â gwreichion; rhodiwch wrth lewyrch eich tân, ac wrth y gwreichion a gynneuasoch. O'm llaw i y bydd hyn i chwi; mewn gofid y gorweddwch.

PEN. LI.

1 Cynghor i hyderu ar Grist, yn ol esampyl Abraham, 3 o herwydd ei addewidion cyrsurfawr, 4 a'i gyfaith ymwared, 7 a marwoldeb dyn. 9 Bod Crist a'i sanctaidd fraich yn ymddiffyn yr eiddo rhag ofn dyn. 17 Y mae yn cwyno aafyd Jerusalem, 21 ac yn addaw ymwared.

GWRANDEWCH arnaf fi, ddi-lynwyr cyfiawnder, y rhai a geisiwch yr ARGLWYDD: edrychwch ar y graig y'ch naddwyd, ac ar geudod y ffos y'ch cloddiwyd o honynt.

2 Edrychwch ar Abraham eich tad, ac ar Sarah a'ch esgorodd: canys ei hunan y gelwais ef, ac y bendithiais, ac yr amllhêais ef.

3 O herwydd yr ARGLWYDD a gysura Sion: efe a gysura ei holl ang-hyfannedd-leoedd hi; gwna hefyd ei haniaiwch hi fel Eden, a'i diffaethwch fel gardd yr ARGLWYDD: ceir ynddi lawenydd a hyfrydwch, diolch, a llais cân.

4 ¶ Gwrandewch arnaf, fy mhobl; clust-ymwrandewch â mi, fy nghenedl: canys cyfraith a â allan oddi wrthyf, a gosodaf fy marn yn oleuni pobloedd.

5 Agos yw fy nghyfiawnder; fy iachawdwriaeth a aeth allan, fy mreichi-iau hefyd a farnant y bobloedd: yr ynysodd a ddisgwylant wrthyf, ac a ymddiriedant yn fy mraich.

6 Dyrchewch eich llygaid tu a'r nefoedd, ac edrychwch ar y ddaear isod: canys y nefoedd a ddarfyddant fel mwg, a'r ddaear a heneiddia fel dilledyn, a'i phreswylwyr yr un modd a fyddant meirw; ond fy iachawdwriaeth i a fydd byth, a'm cyfiawnder ni dderfydd.

7 ¶ Gwrandewch arnaf, y rhai a adwaenoch gyfiawnder, y bobl sydd â'm cyfraith yn eu calon: nac ofnwch waradwydd dynion, ac nac arswydwch rhag eu difenwad.

8 Canys y pryf a'u bwytty fel dill-

edyn, a'r gwyfyn a'u hysa fel gwlan: eithr fy nghyfiawnder a fydd yn dragwydd, a'm hiachawdwriaeth o genhedlaeth i genhedlaeth.

9 ¶ Deffro, deffro, gwisg nerth, O fraich yr ARGLWYDD; deffro fel yn y dyddiau gynt, yn yr oesoedd gynt. Onid ti yw yr hwn a dorraist Rahab, ac a archollaist y ddraig?

10 Onid ti yw yr hwn a sychaist y môr, dyfroedd y dyfnder mawr? yr hwn a wnaethost ddyfnderoedd y môr yn ffordd i'r gwaredigion i fyned drwodd?

11 Am hynny y dychwel gwaredigion yr ARGLWYDD, a hwy a ddeuant i Sion â chanu, ac â llawenydd dragwyddol ar eu pennau: goddiweddant lawenydd a hyfrydwch; gofid a griddfan a ffy ymaith.

12 Myfi, myfi, yw yr hwn a'ch diddana chwi: pwy wyt ti, fel yr ofnit ddyd yr hwn fydd marw, a mab dyu yr hwn a wneir fel glaswelltyn?

13 Ac a anghofi yr ARGLWYDD dy wneuthurwr, yr hwn a estynodd y nefoedd, ac a seiliodd y ddaear? ac a ofnaist bob dydd yn wastad rhag lliid y gorthrymmydd, fel pe darparai i ddinystrio? a pha le y mae lliid y gorthrymmydd?

14 Y carcharor sydd yn brysiu i gael ei ollwng yn rhydd, fel na byddo farw yn y pwll, ac na phallo ei fara ef.

15 Eithr myfi yw yr ARGLWYDD dy DDUW, yr hwn a barthodd y môr, pan ruodd ei donnau: ei enw yw ARGLWYDD y lluoedd.

16 Gosodais hefyd fy ngeiriau yn dy enau, ac y'nghysgod fy llaw y'th dôais, fel y plannwn y nefoedd, ac y seiliwn y ddaear, ac y dywedwn wrth Sion, Fy mhobl ydwyf.

17 ¶ Deffro, deffro, cyfod, Jerusalem, yr hon a yfaist o law yr ARGLWYDD gwppan ei lidiowgrwydd ef; yfaist waddod y cwppan erchyll, ie, sugnaist ef.

18 Nid oes arweinydd iddi o'r holl feibion a esgorodd; ac nid oes a ym-aflo yn ei llaw o'r holl feibion a fagodd.

19 Y ddau beth hyn a ddigwyddasant i ti; pwy a ofidia trosot? din-yrstr, a distryw; a newyn, a chleddyf: trwy bwy y'th gysuraf?

20 Dy feibion a lewygasant, gorrweddant ym mhén pob heol fel tarw gwyllt *metn* magl: llawn ydynt o lid-iowgrwydd yr ARGLWYDD, a cherwydd dy DDUW.

21 ¶ Am hynny gwrando fi yn awr, y druan, a'r feddw, ac nid *trwy* win.

22 Fel hyn y dywed dy Arglwydd, yr ARGLWYDD, a'th DDUW di, yr *hwn* a ddadleu *dros* ei bobl, Wele, cymmerais o'th law y cwppan erchyll, *sef* gwaddod cwppan fy lli-d-iowgrwydd: ni chwanegi ei yfed mwy.

23 Eithr rhoddaf ef yn llaw dy gystuddwyr; y rhai a ddywedasant wrth dy enaid, Gostwng, fel yr elom drosot: a thi a osodaist dy gorph fel y llawr, ac fel heol i'r rhai a elent drosto.

PEN. LII.

1 *Crist yn perswadio ei eglwys i gredw ei rad brynedigaeth ef, 7 i dderbyn gweinigogion yr adbrynedigaeth, 9 i lawenychu yn ei gallu hi, 11 ac i'w rhyddhau eu hunain oddi wrth gaethiued. 13 Y dyrchefir teyrnas Crist.*

DEFFRO, deffro, gwisg dy nerth, Sion; gwisg wisgoedd dy ogoniant, sanctaidd ddinas Jerusalem: canys ni ddaw o'th fewn mwy ddienwaededig nac aflan.

2 Ymysgwyd o'r llwch, cyfod, eistedd, Jerusalem: ymddattod oddi wrth rwymanu dy wddf, *ti* gaethferch Sion.

3 Canys fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD, Yn rhad yr ymwerthasoch; ac nid âg arian y'ch gwaredir.

4 Canys fel hyn y dywedodd yr Arglwydd DDUW, Fy mhobl a aeth i waered i'r Aipht yn y dechreuad, i ymdaith yno; a'r Assyriaid a'u gorthrymmodd yn ddiachos.

5 Ac yn awr beth *sydd* yma i mi, medd yr ARGLWYDD, pan ddygid fy mhobl ymaith yn rhad? eu llywodraethwyr a wna *iddynt* udo, medd yr ARGLWYDD; a phob dydd yn wastad y ceblir fy enw.

6 Am hynny y caiff fy mhobl adnabod fy enw: am hynny y *cânt* *wybod* y dydd hwnnw, mai myfi *yw* yr hwn sydd yn dywedyd: wele, myfi *ydyw*.

7 ¶ Mor weddaidd ar y mynyddoedd *yw* traed yr hwn sydd yn efengyl

ylu, yn cyhoeddi heddwch; a'r hwn sydd yn mynegi daioni, yn cyhoeddi iachawdwriaeth; yn dywedyd wrth Sion, Dy DDUW di sydd yn teyrnasu!

8 Dy wylwyr a ddyrchafant lef; gyd â'r llef y cyd-ganant: canys gwelant lygad yn llygad, pan ddychwelo yr ARGLWYDD Sion.

9 ¶ Bloeddiwch, cyd-genweh, anialwch Jerusalem: canys yr ARGLWYDD a gysurodd ei bobl, *efe* a waredodd Jerusalem.

10 Diosgodd yr ARGLWYDD fraich ei sancteiddrwydd y'ngolwg yr holl genhedloedd; a holl gyrrau y ddaear a welant iachawdwriaeth ein DUW ni.

11 ¶ Ciliwch, ciliwch, ewch allan oddi yno, na chyffyrddwch â dim halogedig; ewch allan o'i chanol; ymlanhêwch, y rhai a ddygwch lestri yr ARGLWYDD.

12 Canys nid ar frys yr ewch allan, ac nid ar ffô y cerddwch: canys yr ARGLWYDD a â o'ch blaen chwi, a DUW Israel a'ch casgl chwi.

13 ¶ Wele, fy ngwas a lwydda; efe a godir, a ddyrchefir, ac a fydd uchel iawn.

14 Megis y rhyfeddodd llawer wrthyt (mor llygredig *oedd* ei wedd yn anad neb, a'i brÿd yn anad meibion dnyon!)

15 Felly y taenella efe genhedloedd lawer; brenhinoedd a gauant eu genau wrtho ef: canys gwelant yr hyn ni fynegasid iddynt, a deallant yr hyn ni chlywsent.

PEN. LIII.

1 *Y prophwyd yn cwyno rhag anghrediniaeth, ac yn egrusodi rhwystr y groes, 4 trwy ddangos y daioni a ddaw o ddiodeffaint Crist, 10 a ffyniant y groes.*

PWY a gredodd i'n hymadrodd? ac i bwy y datguddiwyd braich yr ARGLWYDD?

2 Canys efe a dÿf o'i flaen ef fel blaguryn, ac fel gwreiddyn o dir sych: nid oes na phrÿd na thegwch iddo: pan edrychom arno, ni bydd prÿd fel y dymunem ef.

3 Dirmygedig yw, a dÿstyraf o'r gwÿr; gwr gofidus, a chynnesin â dolur: ac yr *oeddym* megis yn cuddio ein hwynebau *oddi* wrtho: dir-

mygedig oedd, ac ni wnaethom gyfrif o hono.

4 ¶ Diau efe a gymmerth ein gwendid ni, ac a ddug ein doluriau : etto ni a'i cyfrifasom ef wedi ei faeddu, ei daro gan DDUW, a'i gystuddio.

5 Ond efe a archollwyd am ein camweddau ni, efe a ddrylliwyd am ein hanwireddau ni : cospedigaeth ein heddwoch ni oedd arno ef : a thrwy ei gleisiau ef yr iachâwyd ni.

6 Nyni oll a grwydrasom fel defaid ; troisom bawb i'w ffordd ei hun : a'r ARGLWYDD a roddes arno ef ein hanwiredd ni i gyd.

7 Efe a orthrymmwyd, ac efe a gystuddiwyd, ac nid agorai ei enau : fel oen yr arweinid ef i'r lladdfa, ac fel y tau dafad o flaen y rhai a'i cneifiai, felly nid agorai yntau ei enau.

8 O garchar ac o farn y cymmerwyd ef : a phwy a draetha ei oes ef ? canys efe a dorwyd o dir y rhai byw ; rhoddwyd pla arno ef am gamwedd fy mhobl.

9 Ac efe a wnaeth ei fedd gyd â'r rhai anwir, a chyd â'r cyfoethog yn ei farwolaeth ; am na wnaethai gam, ac nad oedd twyll yn ei enau.

10 ¶ Eithr yr ARGLWYDD a fynnai ei ddryllio ef ; efe a'i clwyfodd : pan osodo efe ei enaid yn aberth dros bechod, efe a wêl ei had, efe a estyn ei ddyddiau ; ac ewyllys yr ARGLWYDD a lwydda yn ei law ef.

11 O lafur ei enaid y gwel, ac y diwellir : fy ngwas cyfiawn a gyfiawnhâ lawer trwy ei wybodaeth ; canys efe a ddwg eu hanwireddau hwynt.

12 Am hynny y rhannaf iddo ran gyd â llawer, ac efe a ranna yr yspail gyd â'r cedyrn : am iddo dywallt ei enaid i farwolaeth : ac efe a gyfrifwyd gyd â'r troseddwy ; ac efe a ddug bechodau llaweroedd, ac a eiriolodd dros y troseddwy.

PEN. LIV.

1 Y prophwyd, er myn cysuro y Cenhedloedd, yn prophwydo helacthrwydd yr eglwys ; 4 eu diogelwch hwy, 6 a'u sicr ymwaered allan o gystudd, 11 a'u hadeilad dŷ, 15 a'u diogel gadwedigaeth.

CAN, di amhmlantadwy nid esgorodd ; bloeddia ganu, a gor-

foledda, yr hon nid esgorodd : o herwydd amlach meibion yr hon a adawyd, nâ'r hon y mae gwr iddi, medd yr ARGLWYDD.

2 Helaetha le dy babel, ac estynant gortynnau dy breswylfeydd : nac attal, estyn dy raffau, a sicrhâ dy hoelion.

3 Canys ti a dorri allan ar y llaw ddehau ac ar y llaw aswy ; a'th had a etifedda y Cenhedloedd, a dinasoedd anrheithiedig a wnant yn gyfanneddol.

4 Nac ofna ; canys ni'th gywil-yddir : ac na'th waradwydder, am na'th warthruddir ; canys ti a anghosi waradwydd dy ieuengctid, a gwarthrudd dy weddwod ni choi mwyach.

5 Canys dy briod yw yr hwn a'th wnaeth, (ARGLWYDD y lluoedd yw ei enw) dy waredydd hefyd, Sanct Israel, DUW yr holl ddaear y gelwir ef.

6 Canys fel gwraig wrthodedig, a chystuddiedig o yspryd, y'th alwodd yr ARGLWYDD, a gwraig ieuengctid, pan oeddit wrthodedig, medd dy DDUW.

7 Dros ennyd fechan y'th adewais ; ond â mawr drugareddau y'th gasglaf.

8 Mewn ychydig sorriant y cuddiais fy wyneb oddi wrthyt ennyd awr ; ond â thrugaredd dragwyddol y trugarhâf wrthyt, medd yr ARGLWYDD dy waredydd.

9 Canys fel dyfroedd Noah y mae hyn i mi : canys megis y tyngais nad elai dyfroedd Noah mwy dros y ddaear ; felly y tyngais na ddigiwn wrthyt, ac na'th geryddwn.

10 Canys y mynyddoedd a giliant, a'r bryniau a symmudant : eithr fy nhrugaredd ni chilia oddi wrthyt, a chyfammod fy hêdd ni syfl, medd yr ARGLWYDD sydd yn trugarhâu wrthyt.

11 ¶ Y druan, helbulus gan dymhestl, y ddigysur, wele, mi a osodaf dy gerrig di â charbuncl, ac a'th sylfaenaf â meini saphir.

12 Gwnaf hefyd dy ffenestri o risial, a'th byrth o feini disglaer, a'th holl derfynau o gerrig dymunol.

13 Dy holl feibion hefyd fyddant

wedi eu dysgu gan yr ARGLWYDD; a mawr *fydd* heddwch dy feibion.

14 Mewn cyfiawnder y'th sicrhêir: byddi bell oddi wrth orthrymder, canys nid ofni; ac oddi wrth ddychryn, canys ni nesâ attat.

15 Wele, gan ymgasglu hwy a ymgasglant, ond nid o honof fi: pwy bynnag o honot ti a ymgasglo i'th erbyn, esfe a syrth.

16 Wele, myfi a grëais y gôf, yr hwn a chwÿth y marwor yn tân, ac a ddefnyddia arf i'w waith; myfi hefyd a grëais y dinystrydd i ddistrywio.

17 ¶ Ni lwydda un offeryn a lurier i'th erbyn; a thi a wnei yn euog bob tafod a gyfodo i'th erbyn mewn barn. Dyma eusfeddiaeth gweision yr ARGLWYDD, a'u cyfiawnder hwy *sydd* oddi wrth yf fi, medd yr ARGLWYDD.

PEN. LV.

1 Y prophwyd, trwy addeicidion o Grist, yn galw pob i gredau, 6 ac i edifarchâu. 8 Dedwydd llwyddiant y rhai a gredo.

O DEUWCH i'r dyfroedd, bob un y mae syched arno, i'e, yr hwn nid oes arian ganddo; deuwch, prynwch, a bwyttêwch; i'e, deuwch, prynwch win a llaeth, heb arian, ac heb werth.

2 Paham y gweriwch arian am yr hyn nid ydyw fara? a'ch llafur am yr hyn nid yw yn digoni? gan wrando gwrandewch arnaf fi, a bwyttêwch yr hyn *sydd* dda; ac ymhyfryded eich enaid mewn brasder.

3 Gogwyddwch eich clust, a deuwch attaf; gwrandewch, a bydd byw eich enaid: a mi a wnaf gyfammod tragywyddol â chwi, *sef* sicr drugar-eddau Dafydd.

4 Wele, rhoddais ef yn dyst i'r bobl, yn flaenor ac yn athraw i'r bobloedd.

5 Wele, cenedl nid adweini a elwi, a chehedloedd n'ith adwaenai di a rêd attat, er mwyn yr ARGLWYDD dy DDUW, ac o herwydd Sanct Israel: canys esfe a'th ogoneddodd.

6 ¶ Ceisiwch yr ARGLWYDD, tra y galler ei gael ef; gelwch arno, tra fyddo yn agos.

7 Gadawed y drygionus ei ffordd, a'r gwr anwir ei feddyliau; a dy-

chweled at yr ARGLWYDD, ac esfe a gymmer drugaredd arno; ac at ein DUW ni, o herwydd esfe a arbed yn helaeth.

8 ¶ Canys nid fy meddyliau i yw eich meddyliau chwi, ac nid eich ffyrdd chwi yw fy ffyrdd i, medd yr ARGLWYDD.

9 Canys *fel* y mae y nefoedd yn uwch nâ'r ddaear, felly uwch yw fy ffyrdd i nâ'ch ffyrdd chwi, a'm meddyliau i nâ'ch meddyliau chwi.

10 Canys fel y disgyn y gwlaw a'r eira o'r nefoedd, ac ni ddychwel yno, eithr dyfrhâ y ddaear, ac a wna iddi darddu a thyfu, fel y rhoddo had i'r hauwr, a bara i'r bwyttâwr:

11 Felly y bydd fy ngair, yr hwn a ddaw o'm genau: ni ddychwel attaf yn wag; eithr esfe a wna yr hyn a fynnywyf, ac a lwydda *yn y peth* yr anfonais ef o'i blegid.

12 Canys mewn llawenydd yr ewch allan, ac mewn hêdd y'ch arweinir; y mynyddoedd a'r brynau a floeddiant ganu o'ch blaen, a holl goed y maes a gurant ddwyllaw.

13 Yn lle drain y cyfyd ffynnidwydd, yn lle mieri y cyfyd myrtwydd: a hyn fydd i'r ARGLWYDD yn euw, ac yn arwydd tragywyddol, yr hwn ni thorrir ymaith.

PEN. LVI.

1 Y prophwyd yn annog i sancteiddrwydd; 3 ac yn addaw y bydd sancteiddiad yn gyffredinol, heb dderbyn scyneb heb. 9 Y mae esfe yn rhoi anglod i'r gwylwyr deillion.

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD, Cedwch farn, a gwnewch gyfiawnder; canys fy iachawdwriaeth *sydd* ar ddyfod, a'm cyfiawnder ar ymddangos.

2 Gwÿn ei fyd y dyn a wnelo hyn, a mab y dyn a ymaflo ynddo; gan gadw y Sabboth heb ei halogi, a chadw ei law rhag gwneuthur dim drwg.

3 ¶ Ac na lefared y dëithr-fab, yr hwn a lynodd wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD gan ddiidoli a'm didolodd oddi wrth ei bobl; ac na ddywedded y disbaddedig, Wele fi yn bren crin.

4 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD wrth y rhai disbaddedig, y

rhai a gadwant fy Sabbothau, ac a ddewisant yr hyn a ewyllsiwyf, ac a ymaflant yn fy nghyfammod i;

5 Iê, rhoddaf iddynt yn fy nhÿ, ac o fewn fy magwrydd, le ac enw gwell nâ meibion ac nâ merched: rhoddaf iddynt enw tragywyddol, yr hwn ni thorrir ymaith.

6 A'r meibion dieithr, y rhai a lynant wrth yr ARGLWYDD, gan ei wasanaethu ef, a chan garu enw yr ARGLWYDD, i fod yn weision iddo ef, pob un a gadwo y Sabboth heb ei halogi, ac a ymaflo yn fy nghyfammod;

7 Dygaf hwythau hefyd i fynydd fy sancteiddrwydd, a llawenydhaf hwynt yn nhÿ fy ngweddi: eu poeth-offrymmau hefyd a'u hebyrth *fyddant* gymmeradwy ar fy allor: canys fy nhÿ i a elwir yn dÿ gweddi i'r holl bobloedd.

8 Medd yr Arglwydd Dduw, yr hwn a gasgl wasgaredigion Israel, Etto mi a gasglaf *eraill* atto ef, gyd â'r rhai sydd wedi eu casglu atto.

9 ¶ Pob bwystfil y maes, deuwich i ddifa, a phob bwystfil yn y coed.

10 Deillion *yw* ei wyliedyddion: ni wyddant hwy oll *ddim*, cŵn mudion *ydylnt* hwy oll, heb fedru cyfarth; yn cysgu, yn gorwedd, ac yn caru hepian.

11 Iê, cŵn gwangcus *ydylnt*, ni chydnybyddant â'u digon, a bugeiliaid *ydylnt* ni fedrant ddeall; wynebant oll at eu ffordd eu hun, pob un at ei elw ei hun o'i gwrr.

12 Deuwch, *meddant*, cyrchaf wim, ac ymlanwn o ddiödd gref; a bydd y fory megis heddyw, a mwy o lawer iawn.

PEN. LVII.

1 *Bendigedig farwolaeth y cyfiawn.* 3 *Duw yn argyhoeddi yr Iuddewon, am eu puttein-iudd ddelw-addoliaeth;* 13 *yn rhoi addewidion efengylaidd i'r edifeiriol.*

DARFU am y cyfiawn, ac ni esyd neb at ei galon; a'r gwÿr trugarog a gymmerir ymaith, heb neb yn deall mai o flaen drygfyd y cymmerir y cyfiawn ymaith.

2 *Efe* a â i dangnefedd, hwy a orphwysant yn eu hystafelloedd, *sef pob un* a rodia *yn* ei uniondeb.

3 ¶ Nesêwch yma, meibion yr

hudoles, had y godinebus, a'r buttain.

4 Yn erbyn pwy yr ymddigrifwch? yn erbyn pwy y lledwch safn, ac yr estynwch dafod? onid meibion camwedd a had ffasedd *ydych* chwi?

5 Y rhai a ymwresogwch âg eilunod dan bob pren deiliog, gan ladd y plant yn y glynnoedd dan gromlech-ydd y creigiau.

6 Y'nghabol-feini yr afon *y mae* dy ran; hwynt-hwy *yw* dy gwtws: iddynt hwy hefyd y tywelltaist ddiödd-offrwm, ac yr offrymmaist fwyd-offrwm. Ai yn y rhai hyn yr ymgysurwn?

7 Ar fynydd uchel a dyrchafedig y gosodaist dy wely: dringaist hefyd yno i aberthu aberth.

8 Y'nghil y drysau hefyd a'r pyst y gosodaist dy goffadwriaeth: canys *ym-ddinoethaist i arall* heb fy llaw i, a dringaist; helaethaist dy wely, ac a wnaethost *ammod* rhyngot â hwynt; ti a hoffaist eu gorweddle hwynt pa le bynnag y gwelaist.

9 Cyfeiriaist hefyd at y brenhin âg ennaint, ac amlhêaist dy bêr-aroglau: arfonastaist hefyd dy genhadau i bêll, ac ymostyngaist hyd uffern.

10 Ym maint dy ffordd yr ymfli-aist; ac ni ddywedaist, Nid oes obaith: cefaist fywyd dy law; am hynny ni chlefychaist.

11 Pwy hefyd a arswydaist ac a ofnaist, fel y dywedaist gelwydd, ac na chofiaist fi, ac nad ystyriaist yn dy galon? oni thewais i â sôn er ys talm, a thithau heb fy ofni?

12 Myfi a fynegaf dy gyfiawnder, a'th weithredoedd; canys ni wnant i ti les.

13 ¶ Pan waeddech, gwareded dy gynnulleidfaeoedd di: eithr y gwynt a'u dwg hwynt ymaith oll; oferedd a'u cymmer *hwynt*: ond yr hwn a obeithia ynof fi a etifedda y tir, ac a feddianna fynydd fy sancteiddrwydd.

14 Ac efe a ddywed, Palmentwch, palmentwch, parottôwch y ffordd, cyfodwch y rhwystr o ffordd fy mhobl.

15 Canys fel hyn y dywed y Goruchel a'r dyrchafedig, yr hwn a breswylia dragywyddoldeb, ac *y mae* ei enw yn Sanctaidd, Y goruchelder a'r cyssegr a breswylia; a chyd â'r cys-

tuddiedig a'r isel o yspryd, i fywhâu y rhai isel o yspryd, ac i fywhâu calon y rhai cystuddiedig.

16 Canys nid byth yr ymrysonaf, ac nid yn dragywydd y digiaf: o herwydd yr yspryd a ballai o'm blaen i, a'r eneidiau a wneuthum i.

17 Am anwiredd ei gyfydd-dod ef y digiais, ac y tarewais ef: ymguddiais, a digiais, ac efe a aeth rhagddo yn gildynnus ar hyd ffordd ei galon.

18 Ei ffyrdd a welais, a mi a'i iachâf ef: tywysaf ef hefyd, ac adferaf gysur iddo, ac i'w alarwyr.

19 Myfi sydd yn creû ffrwyth y gwefusau; Heddwch, heddwch, i bell, ac i agos, medd yr ARGLWYDD; a mi a'i iachâf ef.

20 Ond y rhai anwir sydd fel y môr yn dygyfor, pan na allo fod yn llonydd, yr hwn y mae ei ddyfroedd yn bwrw allan dom a llaid.

21 Ni bydd heddwch, medd fy NUW, i'r rhai annuwiol.

PEN. LVIII.

1 Y prophwyd wedi ei yrru i argyhoeddi rhagrith, 3 yn dangos beth yw ympryd ffuantus, a gwir ympryd, 8 yn dangos pa addewidion sydd dydedus am dduwioldeb, 13 ac am gadw y Sabbath.

LLEFA â'th gêg, nac arbed; dyrchafa dy lais fel udgorn, a mynega i'm pobl eu camwedd, a'u pechodau i dŷ Jacob.

2 Etto beunydd y'm ceisiant, ac a ewyllysiant wybod fy ffyrdd, fel cenedl a wnelai gyfiawnder, ac ni wrthodai farnedigaeth ei Duw: gofynant i mi farnedigaethau cyfiawnder, ewyllysiant nesâu at DDuw.

3 ¶ Paham, meddant, yr ymprydiasom, ac nis gwelaist? y cystuddiasom ein henaid, ac nis gwybuost? Wele, yn y dydd yr ymprydioch yr ydych yn cael gwynfyd, ac yn mynnu eich holl ddyledion.

4 Wele, i ymryson a chynnen yr ymprydwch, ac i daro â dwrn anwiredd: nac ymprydwch fel y dydd *hwn*, i beri clywed eich llais yn yr uchelder.

5 Ai dyma yr ympryd a ddewisais? dydd i ddyn i gystuddio ei enaid? ai crym-mu ei ben fel brwynen *ydyw*, a thaenu sach-lian a lludw dano? ai

hyn a elwi yn ympryd, ac yn ddiwrnod cymmeradwygan yr ARGLWYDD?

6 Onid dyma yr ympryd a ddewisais? dattod rhwymau anwiredd, tynnu ymaith feichiau trymmion, a gollwng y rhai gorthrymmedig yn rhyddion, a thorri o honoch bob iau?

7 Onid torri dy fara i'r newynog, a dwyn o honot y crwydraid i dŷ? a phan welych y noeth, ei ddilladu; ac nad ymguddiech oddi wrth dy gnawd dy hun?

8 ¶ Yna y tyrn dy oleuni allan fel y wawr, a'th iechyd a dardda yn fuan: a'th gyfiawnder a â o'th flaen; gogoniant yr ARGLWYDD a'th ddilyn.

9 Yna y gelwi, a'r ARGLWYDD a ettyb; y gwaeddi, ac efe a ddywed, Wele fi. Os bwri o'th fysg yr iau, estyn bŷs, a dywedyd oferedd;

10 Os tynni allan dy enaid i'r newynog, a diwallu yr enaid cystuddiedig: yna dy oleuni a gyfd mewn tywyllwch, a'th dywyllwch *fydd* fel hanner dydd:

11 A'r ARGLWYDD a'th arwain yn wastad, ac a ddiwalla dy enaid ar sychder, ac a wna dy esgyrn yn freision: a thi a fyddi fel gardd wedi ei dyfrhâu, ac megis ffynnon ddwfr, yr hon ni phalla ei dyfroedd.

12 A'r rhai a fyddant o honot ti a adeiladant yr hen ddiffaeth-leoedd; ti a gyfodi sylfeini llawer cenhedlaeth: a thi a elwir yn gauwr yr adwy, yn gyweiriwr llwybrau i gyfanneddu ynddynt.

13 ¶ O throi dy droed oddi wrth y Sabbath, heb wneuthur dy ewyllys ar fy nydd sanctaidd; a galw y Sabbath yn hyfrydwch; sanct yr ARGLWYDD yn ogoneddus; a'i anrhydeddu ef, heb wneuthur dy ffyrdd dy hun, heb geisio dy ewyllys dy hun, na dywedyd *dy eiriau dy hun*:

14 Yna yr ymhyfydi yn yr ARGLWYDD, ac mi a wnaaf i ti farchogaeth ar uchelfÿdd y ddaear, ac a'th borthaf âg etifeddiaeth Jacob dy dad: canys genau yr ARGLWYDD a'i llefarodd.

PEN. LIX.

1 Ysgeler naturiaeth pechod. 3 Pechodau yr Iudewcon. 9 Am bechod y daw asturydd. 16 O Dduw yn unig y mae iachawduriaeth. 20 Cysfammod y Prynwyr.

WELE, ni fy rhâwyd llaw yr ARGLWYDD, fel na allo achub; ac ni thrymhâodd ei glust ef, fel na allo glywed:

2 Eithr eich anwireddau chwi a ysgarodd rhyngoch chwi a'ch DUW, a'ch pechodau a guddiasant ei wyneb oddi wrthy ch, fel na chlywo.

3 Canys eich dwylaw a halogwyd â gwaed, a'ch bysedd â chamwedd: eich gwefusau a draethasant gelwydd, eich tafod a fyfyriodd anwiredd.

4 Nid oes a alwo am gyfiawnder, nac a ddadleu dros y gwirionedd: y maent yn gobeithio mewn gwagedd, ac yn dywedyd celwydd; yn beichiogi ar flinder, ac yu esgor ar anwiredd.

5 Wyau asp a ddodwasant, a gweoedd y pryf-coppyn a wëant: yr hwn a fwytty o'u hwyau a fydd marw, a'r hwn a sathrer a dyrr allan yn wiber.

6 Eu gwëoedd hwy ni byddant yn wisgoedd, ac nid ymddilladant â'u gweithredoedd: eu gweithredoedd yd-ynt weithredoedd anwiredd, a gwaith trawsder sydd yn eu dwylaw.

7 Eu traed a redant i ddrygioni, a hwy a frysiant i dywallt gwaed gwirion: eu meddyliau sydd feddyliau anwir; distryw a dinystr sydd ar eu ffyrdd hwyt.

8 Ffordd heddwch nid adwaenant; ac nid oes gyfiawnder yn eu llwybrau: gwnaethant iddynt lwybrau ceimion: pwy bynnag a rodio yno, nid edwyn heddwch.

9 ¶ Am hynny y ciliodd barnedigaeth oddi wrthym, ac ni'n goddiweddodd cyfiawnder: disgwyliasom am oleuni, ac wele dywyllwch; am ddisgleirdeb, ac yn y fagddu yr ydym yn rhodio.

10 Palfalasom fel deillion â'r pared, ië, fel rhai heb lygaid y palfalasom: tramgyddasom ar hanner dydd fel y cyfnos; oeddem mewn lleoedd angfyfannedd fel rhai meirw.

11 Nyni oll a ruasom fel eirth, a chan riddfan y griddffanasom fel colommennod: disgwyliasom am farn, ac nid oes dim; am iachawdwriaeth, ac ymbellhâodd oddi wrthym.

12 Canys amlhâodd ein camweddau

ger dy fron, a thystiolaethodd ein pechodau i'n herbyn: o herwydd ein camweddau sydd gyd â ni; a'n hanwireddau, ni a'u hadwaenom:

13 Camweddau, a dywedyd celwydd yn erbyn yr ARGLWYDD, a chilio oddi ar ol ein DUW, dywedyd trawsder, ac anufudd-dod, myfyrio a thraethu o'r galon eiriau gau.

14 Barn hefyd a dröed yn ei hol, a chyfiawnder a safodd o hirbell: canys gwirionedd a gwymppodd yn yr heol, ac uniondeb ni all ddyfod i mewn.

15 Ië, gwirionedd sydd yn pallu, a'r hwn sydd yn cilio oddi wrth ddrygioni a'i gwna ei hun yn yspail; a gwelodd yr ARGLWYDD hyn, a drwg oedd yn ei olwg nad oedd barn.

16 ¶ Gwelodd hefyd nad oedd gwr, a rhyfeddodd nad oedd eiriolwr: am hynny ei fraich a'i hachubodd, a'i gyfiawnder ei hun a'i cynnaliodd.

17 Canys efe a wisgodd gyfiawnder fel llurig, a helm iachawdwriaeth am ei ben; ac a wisgodd wisgoedd dial yn ddillad; ië, gwisgodd zël fel cochl.

18 Yn ol y gweithredoedd, ië, yn eu hol hwynt, y tâl efe, llid i'w wrthwynebwy, taledigaeth i'w elynion; taledigaeth i'r ynysoedd a dâl efe.

19 Felly yr ofnant enw yr ARGLWYDD o'r gorllewin, a'i ogoniant ef o godiad haul: pan ddelo y gelyn i mewn fel ason, yspryd yr ARGLWYDD a'i hymlid ef ymaith.

20 ¶ Ac i Sion y daw y gwaredydd, ac i'r rhai a droânt oddi wrth anwiredd yn Jacob, medd yr ARGLWYDD.

21 A minnau, dyma fy nghyfammod â hwynt, medd yr ARGLWYDD; Fy yspryd yr hwn sydd arnat, a'm geiriau y rhai a osodais yn dy enau, ni chiliaent o'th enau, nac o enau dy had, nac o enau had dy had, medd yr ARGLWYDD, o hyn allan byth.

PEN. LX.

1 Gogoniant yr eglwys pan ddelo y cenhedlodd yn dra aml atti; 15 a'r bendithion mawr a fydd ar ol ychydig gystudd.

CYFOD, llewyrcha; canys daeth dy oleuni, a chyfododd gogoniant yr ARGLWYDD arnat.

2 Canys wele, tywyllwch a orchuddia y ddaear, a'r fagddu y bobloedd: ond arnat ti y cyfyd yr ARGLWYDD, a'i ogoniant a welir arnat.

3 Cenhedloedd hefyd a rodiant at dy oleuni, a brenhinoedd at ddisgleirdeb dy gyfodiad.

4 Cyfod dy lygaid oddi amgylch, ac edrych; ymgasglasant oll, daethant attat: dy feibion a ddeuant o bell, a'th ferched a segir wrth *dy* ystlys.

5 Yna y cei weled, ac yr ymddisgleiri; dy galon hefyd a ofna, ac a helaethir; am droi attat liosowgrwydd y môr, golud y cenhedloedd a ddaw i ti.

6 Lliaws y camelod a'th orchuddiant, *sef* cyflym gamelod Midian ac Ephah; hwynt oll o Seba a ddeuant; aur a thus a ddygant; a moliant yr ARGLWYDD a fyngant.

7 Holl ddefaid Cedar a ymgasglant attat ti, hyrddod Nebaioth a'th wasanaethant: hwy a ddeuant i fynu yn gymmeradwy ar fy allor, a mi a anrhydeddaf dŷ fy ngogoniant.

8 Pwy *yw* y rhai hyn a ehedant fel cwmmwl, ac fel colommennod i'w ffenestri?

9 Yn ddiâu yr ynysoedd a'm disgwylant, a llongau Tarsis yn bennaf, i ddwyn dy feibion o bell, eu harian *hefyd* a'u haur gyd â hwynt, i enw yr ARGLWYDD dy DDUW, ac i Sanct Israel, am iddo dy ogoneddu di.

10 A meibion dieithr a adeiladant dy furiau, a'u brenhinoedd a'th wasanaethant; canys yn fy nig y'th dareuais, ac o'm hewyllys da fy hun y tosturiais wrthyt.

11 Am hynny dy byrth a fyddant yn agored yn wastad, ni cheuir hwynt na dydd na nos, i ddwyn attat olud y cenhedloedd, fel y dyger eu brenhinoedd hwynt hefyd.

12 Canys y genedl a'r deyrnas ni'th wasanaetho di, a ddifethir; a'r cenhedloedd hynny a lwyrr ddiynstrir.

13 Gogoniant Libanus a ddaw attat, y ffynnidwydd, ffawydd, a box ynghyd, i harddu lle fy nghyssegr; harddaf hefyd le fy nhraed.

14 A meibion dy gystuddwyr a ddeuant attat yn ostyngedig: a'r rhai

oll a'th ddiystyrasant a ymostyngant wrth wadnau dy draed, ac a'th alwiant yn Ddinas yr ARGLWYDD, yn Siou Sanct Israel.

15 Lle y buost yn wrthodedig ac yn gâs, ac heb gynniweirydd *trwt*, gwnaff di yn ardderchowgrwydd tragwyddol, ac yn llawenydd i'r holl genhedlaethau.

16 Sugni hefyd laeth y cenhedloedd, i'e, bronnau brenhinoedd a sugni; a chei wybod mai myfi yr ARGLWYDD *yw* dy achubydd, a'th waredydd *yw* cadarn Dduw Jacob.

17 Yn lle pres y dygaf aur, ac yn lle haiarn y dygaf arian, ac yn lle coed, bres, ac yn lle cerrig, haiarn; a gwnaff dy swyddogion yn heddychol, a'th drethwyr yn gyfiawn.

18 Ni chlywir mwy *sôn* am drais yn dy wlad, *na* distryw na diynstr yn dy derynau: eithr ti a elwi dy fagwrydd yn Iachawdwriaeth, a'th byrth yn Foliant.

19 Ni bydd yr haul i ti mwyach yn oleuni y dydd, a'r lleuad ni oleua yn llewyrch i ti: eithr yr ARGLWYDD fydd i ti yn oleuni tragwyddol, a'th DDUW yn ogoniant i ti.

20 Ni fachluda dy haul mwyach, a'th leuad ni phalla: o herwydd yr ARGLWYDD fydd i ti yn oleuni tragwyddol, a dyddiau dy alar a ddarfyddant.

21 Dy bobl hefyd *fyddant* gyfiawn oll: etifeddant y tir byth, *sef* blaguryn fy mhlanhigion, gwaith fy nwyllaw, fel y'm gogonedder.

22 Y bychan a fydd yn fil, a'r gwael yn genedl gref. Myfi yr ARGLWYDD a brysuraf hynny yn ei amser.

PEN. LXI.

1 *Sydd* *Criat.* 4 *Parodwydd* 7 a *bendithion* y *ffyddloniaid.*

YSPRYD yr ARGLWYDD DDUW *sydd* arnaf; o herwydd yr ARGLWYDD a'm henneniodd i efengylu i'r rhai llariaidd; ese a'm hanfonodd i rwymo y rhai ysig eu calon, i gyhoeddi rhyddid i'r caethion, ac agoriad carchar i'r *rhai sydd yn* rhwym;

2 I gyhoeddi blwyddyn gymmeradwy yr ARGLWYDD a dydd dial ein Duw ni; i gysuro pob galatar;

3 I osod i alarwyr Sion, ac i roddi iddynt ogoniant yn lle lludw, olew llawenydd yn lle galar, gwisg moliant yn lle yspryd cystuddiedig; fel y gelwid hwynt yn Brennau cyfiawnder, yn Blanhigyn yr ARGLWYDD, fel y gogonedder ef.

4 ¶ Adeiladant hefyd yr hen ddi-faethfa, cyfodant yr anghyfanneddfa gynt, ac adnewyddant ddinasoedd di-faeth, ac anghyfannedd-drallawer oes.

5 A dieithriaid a safant ac a borthiant eich praid, a meibion dieithr fydd arddwyr a gwinllanwyr i chwi.

6 Chwithau a elwir yn Offeiriaid i'r ARGLWYDD: Gweinidogion ein DUW ni, meddir wrthych; golud y cenedloedd a fwynhêwch, ac yn eu gogoniant hwy yr ymddyrfchewch.

7 ¶ Yn lle eich cywilydd y ceuch ddau-ddyblyg; ac yn lle gwaradwydd hwy a lawenychant yn eu rhan: am hynny yn y tir y meddiannant ran ddwbl; llawenydd tragywyddol fydd iddynt.

8 Canys myfi yr ARGLWYDD a hoffaf gyfiawnder; yr wyf yn casâu trais yn boeth-offrwm, ac a gyfarwyddaf eu gwaith mewn gwirionedd, ac a wnaf â hwynt gyfammod tragywyddol.

9 Eu had hwynt hefyd a adweinir ym mysg y cenedloedd, a'u hiliogaeth hwynt ynghanol y bobl: y rhai a'u gwelant a'u hadwaenant, mai hwynt-hwy yw yr had a fendithiodd yr ARGLWYDD.

10 Gan lawenyachu y llawenyfach yn yr ARGLWYDD, fy enaid a orfol-edda yn fy NUW: canys gwisgodd fi â gwisgoedd iachawdwriaeth, gwisgodd fi â mantell cyfiawnder; megis y mae priod-fab yn ym-wisgo â harddwisg, ac fel yr ym-drwsia priod-ferch â'i thlysau.

11 Canys megis y gwna y ddaear i'w 'gwellt dyfu, ac fel y gwna gardd i'w hadau egino, felly y gwna yr Arglwydd IOR i gyfiawnder a moliant darddu ger bron yr holl genhedloedd.

PEN. LXII.

1 Awyddus chwant y prophwyd i gadarnhâu yr eglwys yn addewidion Duw. 5 Dyledswydd y gweinidogion wrth brgethu yr efengyl, 10 a pharottôl y bobl i'w derbyn.

ER mwyn Sion ni thawaf, ac er mwyn Jerusalem ni ostegaf, hyd onid elo ei chyfiawnder hi allan fel disgleirdeb, a'i hiachawdwriaeth hi fel lamp yn llosgi.

2 A'r cenedloedd a welant dy gyfiawnder, a'r holl frenhinoedd dy ogoniant: yna y gelwir arnat enw newydd, yr hwn a enwa genau yr ARGLWYDD.

3 Byddi hefyd yn goron gogoniant yn llaw yr ARGLWYDD, ac yn dalaith frenhinol yn llaw dy DDUW.

4 Ni ddywedir am danat mwy, Gwrthodedig; am dy dir hefyd ni ddywedir mwy, Anghyfannedd: eithr ti a elwir Hephisbah; a'th dir, Beulah: canys y mae yr ARGLWYDD yn dy hoffi, a'th dir a briodir.

5 Canys fel y prioda gwr ieuangc forwyn, y prioda dy feibion dydi; ac â llawenydd priod-fab am briod-ferch, y llawenycha dy DDUW o'th blegid di.

6 Ar dy furiau di, Jerusalem, y gosodais geidwaid, y rhai ni thawant ddydd na nos yn wastad: y rhai ydych yn cofio yr ARGLWYDD, na ddistêwch;

7 Ac na adêwch ddistawrwydd iddo, hyd oni sicrhâo, ac hyd oni osodo Jerusalem yn foliant ar y ddaear.

8 Tyngodd yr ARGLWYDD i'w ddeheulaw, ac i'w fraich nerthol, Yn ddi-au ni roddaf dy fyd mwyach yn ymborth i'th elynion; a meibion dieithr nid yfant dy win, yr hwn y llafuriaist am dano:

9 Eithr y rhai a'i casglant a'i bwytânt, ac a foliannant yr ARGLWYDD; a'r rhai a'i cynnullasant a'i hyfant o fewn cynteddoedd fy sancteiddrwydd.

10 ¶ Cynniweiriwch, cynniweiriwch trwy y pyrth: parottôwch ffordd y bobl; palmentwch, palmentwch brif-ffordd; digarregwch hi: cyfodwch faner i'r bobloedd.

11 Wele, yr ARGLWYDD a gyhoeddodd hyd eithaf y ddaear, Dywedwch wrth ferch Sion, Wele dy iachawdwriaeth yn dyfod, wele ei gyflog gyd âg ef, a'i waith o'i flaen.

12 Galwant hwynt hefyd yn Bobl sanctaidd, yn Waredigion yr ARGLWYDD: tithau a elwir, Yr hon a geisiwyd, Dinas nis gwrthodwyd.

PEN. LXIII.

1 Crist yn dangos pwy ydych, 2 pa beth yw ei oruchafarth ar ei elynion, 7 a pha beth yw ei drugaredd tu ag at ei eglwys. 10 Yn ei gyf-iawn ddigllonedd y mae yn meddwl am ei hael drugaredd. 15 Yr eglwys yn ei gweddi, 17 a'i hachwyn, yn gwneuthur profles o'i ffydd.

PWY yw hwn yn dyfod o Edom, yn goch ei ddillad o Bosrah? hwn sydd hardd yn ei wisg, yn ym-daith yn amllder ei rym? Myfi, yr hwn a lefaraf mewn cyfiawnder, ac wyf gadarn i iachâu.

2 Paham yr ydwyf yn goch dy ddillad, a'th wisgoedd fel yr hwn a sathrai mewn gwin-wrÿf?

3 Sethrais y gwin-wrÿf fy hunan, ac o'r bobl nid oedd un gyd â mi; canys mi a'u sathraf hwynt yn fy nig, ac a'u mathraf hwynt yn fy llioiwg-rwydd; a'u gwaed hwynt a daenellir ar fy nillad, a'm holl wisgoedd a lych-winaf.

4 Canys dydd dial sydd yn fy nghalon, a blwyddyn yn ngwaredigion a ddaeth.

5 Edrychais hefyd, ac nid oedd gynnorthwywr; rhyfeddais hefyd am nad oedd gynnaliwr: yna fy mraich fy hun a'm hachubodd, a'm llioiwg-rwydd a'm cynaliodd.

6 A mi a sathraf y bobl yn fy nig, ac a'u meddwaf hwynt yn fy llioiwg-rwydd; a'u cadernid a ddisgynaf i'r llawr.

7 ¶ Cofiaf drugareddau yr ARG-LWYDD, a moliant Duw, yn ol yr hyn oll a roddodd Duw i ni, ac amllder ei ddaioni i dŷ Israel, yr hyn a roddodd efe iddynt yn ol ei dosturiaethau, ac yn ol amllder ei drugareddau.

8 Canys efe a ddywedodd, Diau fy mhobl ydynt hwy, meibion ni ddywedodd gelwydd; felly efe a aeth yn Iachawdwr iddynt.

9 Yn eu holl gystudd hwynt efe a gystuddiwyd, ac angel ei gynddrychioldeb a'u hachubodd hwynt; yn ei gar-iad, ac yn ei drugaredd y gwaredodd efe hwynt: efe a'u dygodd hwynt, ac a'u harweiniodd yr holl ddyddiau gynt.

10 ¶ Hwytthau oeddynt wrthryfel-gar, ac a ofidiasant ei Yspryd sanct-aidd ef: am hynny y trodd efe yn elyn iddynt, ac yr ymladdodd yn eu herbyn.

11 Yna y cofnodd efe y dyddiau gynt, Moses a'i bobl, gan ddywedyd, Mae yr hwn a'u dygodd hwynt i fynu o'r môr, gyd â bugail ei braidd? mae yr hwn a osododd ei yspryd sanctaidd o'i fewn ef?

12 Yr hwn a'u tywysodd hwynt â deheulaw Moses, ac â'i ogoneddus fraich, gan hollti y dyfroedd o'u blaen hwynt, i wneuthur iddo ei hun enw tragwyddol?

13 Yr hwn a'u harweimodd hwynt trwy y dyfnderau, fel march yn yr anialwch, fel na thramgwyddent?

14 Fel y disgyn anifail i'r dyffryn, y gwna yspryd yr ARG-LWYDD iddo orphwys: felly y tywysaist dy bobl, i wneuthur i ti enw gogoneddus.

15 ¶ Edrych o'r nefoedd, a gwel o anedd dysancteiddrwydd a'th ogon-iant: mae dy zêl a'th gadernid, llios-owgrwydd dy dosturiaethau a'th dru-gareddau tu ag attaf fi? a ymattalias-ant?

16 Canys ti yw ein Tad ni, er nad edwyn Abraham ni, ac na'n cydneb-ydd Israel: ti, ARG-LWYDD, yw ein Tad ni, ein gwaredydd; dy enw sydd erioed.

17 ¶ Paham, ARG-LWYDD, y gwnaethost i ni gyfeiliorni allan o'th ffyrdd? ac y caledaist ein calonnau oddi wrth dy ofn? Dychwel er mwyn dy weision, llwythau dy etifeddiaeth.

18 Dros ychydig ennyd y medd-iannodd dy bobl sanctaidd: ein gwrth-wynebwyr a fathrasant dy gyssegr di.

19 Nyni ydym eiddot ti: erioed ni buost yn arglwyddiaethu arnynt hwy; ac ni elwid dy enw arnynt.

PEN. LXIV.

1 Yr eglwys yn gweddi ar i Dduw egluro ei allu; 5 ac wrth fawrygn trugaredd Duw, yn cyfaddef ei llygreddigaeth naturiol: 9 yn curyno rhag ei chystudd.

ONA rwygit y nefoedd, a disgyn, fel y toddai y mynyddoedd o'th flaen di,

2 Fel pan losgo y tân greision, y pair y tân i'r dwfr serwi; i hysbysu dy enw i'th wrthwynebwyr, fel yr ofno y cenedloedd rhagot!

3 Pan wnaethost bethau ofnadwy ni ddisgwylasom am dnynt, y dis-

gynaist, a'r mynyddoedd a doddasant o'th flaen.

4 Ac erioed ni chlywsant, ni dderbyniasant â chlustiau, ac ni welodd llygad, O Dduw, ond tydi, *yr hyn* a ddarparodd efe i'r neb a ddisgwyl wrtho.

5 Cyfarfyddi â'r hwn sydd lawen, ac a wna gyfiawnder; *y rhai* yn dy fyrrdd a'th gofiant di: wele, ti a ddigiaist, pan bechasom: ynddynt hwy y mae para, a ni a fyddwn cadwedig.

6 Eithr yr ydym ni oll megis *peth* aflan, ac megis bratiau budron *yw* ein holl gyfiawnderau; a megis deilen y syrthiasom ni oll; a'n hanwiredau, megis gwynt, a'n dug ni ymaith.

7 Ac nid oes a alwo ar dy enw, nac a ymgfyd i ymafalyt ynot: canys cuddiaist dy wyneb oddi wrthym; difëaist ni, o herwydd ein hanwiredau.

8 Ond yn awr, O ARGLWYDD, ein Tad ni *ydwyt* ti: nyni *ydym* glai, a thithau *yw* ein lluniwr ni; ie, gwaith dy law *ydym* ni oll.

9 ¶ Na ddigia, ARGLWYDD, yn ddirfawr, ac na chofia anwiredd yn dragywydd: wele, edrych, attolwg, dy bobl di *ydym* ni oll.

10 Dy sanctaidd ddinasoedd sydd anialwch; Sion *sydd* yn ddiffaethwch, a Jerusalem yn anghyfannedd.

11 Tÿ ein sancteiddrwydd a'n harddwch ni, lle y moliannai ein tadau dydi, a losgwyd â than; a'n holl bethau dymunol sydd yn anrhaith.

12 A ymatteli di, ARGLWYDD, wrth *y pethau* hyn? a dewi di, ac a gystuddi di ni yn ddirfawr?

PEN. LXV.

1 Galwedigaeth y Cenhedloedd. 2 Gurrthod yr Iuddeon, am eu hanghrediniaeth, a'u delicaddoliaeth, a'u rhagrith. 8 Gweddill a achubir. 11 Barnedigaethau ar yr anwir, a bendithion ar y duwiol. 17 Dedwydd gyflwr Jerusalem newydd.

CEISIWYD fi gan *y rhai* ni ymofynasant *am danaf*; cafwyd fi gan *y rhai* ni'm ceisiasant: dywedais, Wele fi, wele fi, wrth genhedlaeth ni alwyd ar fy enw i.

2 Estynais fy llaw ar hyd y dydd at bobl wrthryfelgar, y rhai a rodient y ffordd nid *oedd* dda, yn ol eu meddyliaid eu hun;

3 Pobl y rhai a'm lldient i yn wastad yn fy wyneb; yn aberthu mewn gerddi, ac yn arogl-darthu ar allorau pridd-feini;

4 Y rhai a arhōent ym mysg y beddau, ac a lettyent yn y mynwentau; y rhai a fwyttāent gig môch, ac isgell ffaidd *bethau yn* eu llestri;

5 Y rhai a ddywedent, Sāf ar dy ben dy hun; na nesā attaf fi: canys sancteiddiach ydwyf nā thydi. Y rhai hyn *sydd* fŵg yn fy ffroenau, tân yn llosgi ar hyd y dydd.

6 Wele, ysgrifenwyd ger fy mron: ni thawaf; eithr talaf, ie, talaf i'w mynwes,

7 Eich anwiredau chwi, ac anwiredau eich tadau ynghyd (medd yr ARGLWYDD) y rhai a arogl-darthasant ar y mynyddoedd, ac a'm cablasant ar y bryniau: am hynny y mesuraf eu hen weithredoedd hwynt i'w mynwes.

8 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Megis y ceir gwin newydd mewn swp o rawn, ac y dywedir, Na ddifwyna ef; canys *y mae* bendith ynddo: felly y gwnaf er mwyn fy ngweision, na ddistrywiwyf hwynt oll.

9 Eithr dygaf had allan o Jacob, ac o Judah *un* a etifeddo fy mynyddoedd: a'm hetholedigion a'i hetifeddant, a'm gweision a drigant yno.

10 Saron hefyd fydd yn gorlan defaid, a glynn Achor yn orweddfa gwartheg, i'm pobl y rhai a'm ceisiasant.

11 ¶ Ond chwi *yw* y rhai a wrthodwch yr ARGLWYDD, a anghofiwch fy mynydd sanctaidd, a arlwywch fwrdd i'r llu accw, ac a lenwch ddiōd-offrwm i'r niferi accw.

12 Rhifaf chwithau i'r cleddyf, a chwi oll a ymostyngwch i'r lladedigaeth: o herwydd pan elwais chwi, nid attebasoch; pan leferais, ni wrandawsoch; ond gwnaethoch ddrygioni yn fy ngolwg, a dewisasoch yr hyn nid oedd dda gennyf.

13 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD Dduw; Wele, fy ngweision a fwyttānt, a chwithau a newytwch: wele, fy ngweision a yfant, a chwithau a sychedwch: wele, fy ngweision a lawenychant, a chwithau a fydd cywilydd *arnoch*: gle

14 Wele, fy ngweision a ganant o hyfrydwch calon, a chwithau a waeddwch rhag gofid calon, ac audwch rhag cystudd yspryd.

15 A'ch enw a adêwch yn feiddith gan fy etholedigion: canys yr ARGLWYDD DDŪW a'th ladd di, ac a eilw ei weision *ar* enw arall:

16 Fel y bo i'r hwn a ymfendigo ar y ddaear, ymfendigo yn Nuw y gwirionedd; ac i'r hwn a dyngo ar y ddaear, dyngu i DDŪW y gwirionedd: am anghofio y trallodau gynt, ac am eu cuddio hwynt o'm golwg.

17 ¶ Canys wele fi yn crêu nef-oedd newydd, a daear newydd: a'r rhai cyntaf ni chofir, ac ni feddylir am danant.

18 Eithr llawenychwch a gorfol-eddwch yn dragywydd *yn y pethau* a grêwyf fi: canys wele fi yn crêu Jerusalem yn orfoledd, a'i phobl yn llawenydd.

19 Gorfoleddaf hefyd yn Jerusalem, a llawenychaf yn fy mhobl: ac ni chlywir ynddi mwyach lais wylofaïn, na llef gwaedd.

20 Ni bydd o hynny allan blentyn o oed, na henafgwr, yr hwn ni chyflawnodd ei ddyddiau: canys y bachgen fydd marw yn fab canmlwydd; ond y pechadur yn fab canmlwydd a feiddithir.

21 A hwy a adeiladant dai, ac â'u cyfanneddant; plannant hefyd winllannoedd, a bwyttânt eu ffrwyth.

22 Nid adeiladant hwy, fel y cyfanneddo arall; ac ni phlannant, fel y bwyttâo arall: eithr megis dyddiau pren *y bydd* dyddiau fy mhobl, a'm hetholedigion a hir-fwynhânt waith eu dwylaw.

23 Ni lasuriant yn ofer, ac ni chenhedlant i drallod: canys had rhai bendedig yr ARGLWYDD *dynt* hwy, a'u heppil gyd â hwynt.

24 A bydd cyn galw o honynt, i mi ateb; ac a hwy etto yn llefaru, mi a wrandawaf.

25 Y blaidd a'r oen a borant ynghyd; y llew fel fych a bawr wellt; a'r sarph, llwch *fydd* eibwyd hi: niddrygantac ni ddistrywiant yn fy hollfynydd sanctaidd, medd yr ARGLWYDD.

PEN. LXVI.

1 Y mŷn y gogoneddus Ddŵ ei wasanaethu mewn gostymgedig burdeb: 5 y mae yn cysuro y gostymgedig â rhyfeddol genhedliad, 10 a grusolth ddoniau yr eglwys. 15 Test farnedigaeithau Duw yn erbyn yr annuwiol. 19 Y bydd i'r cenedloedd eglwys sanctaidd, 24 ac y cânt weled dammedigaeth yr annuwiol.

FY nef *yw* fy ngorsedd-faingc, a'r ddaear *yw* lleithig fy nhraed: mae y tŷ a adeiledwch i mi? ac mae y fan y gorphwysaf?

2 Canys *y pethau* hyn oll a wnaeth fy llaw, a *thrwof fi* y mae hyn oll, medd yr ARGLWYDD: ond ar hwn yr edrychaf, *sef* ar y truan a'r cystuddiedig o yspryd, ac sydd yn crynu wrth fy ngair.

3 Yr hwn a laddo fych, *sydd fel* yr hwn a laddo wr; yr hwn a abertho oen, *sydd fel* yr hwn a dorfynglo gi; yr hwn a offrymamo offrwm, *sydd fel ped offrymmai* waed môch; yr hwn a arogl-dartho thus, *sydd fel pe* bendigai eilun: ie, hwy a ddewisasant eu ffyrdd eu hun, a'u henaid a ynahyfyddodd yn eu ffeidd-dra.

4 Minnau a ddewisaf eu dychymygyion hwynt, ac a ddygaf arnynt yr hyn a ofnant: am alw o honof, ac nid *oedd* a atebai; lleferais, ac ni wrandawasant: eithr gwnaethant yr hyn oedd ddrwg yn fy ngolwg, a'r hyn nid oedd dda gennyf a ddewisasant.

5 ¶ Gwrandewch air yr ARGLWYDD, y rhai a grynwch wrth ei air ef; Eich brodyr y rhai a'ch casasant, ac a'ch gyrrasant ar encil er mwyn fy enw i, a ddywedasant, Gogonedder yr ARGLWYDD: etto i'ch llawenydd chwi y gwelir ef, a hwy a waradwyddir.

6 Llef soniarus o'r ddinas, llef o'r deml, llef yr ARGLWYDD yn talu y pwyth i'w elynion.

7 Cyn ei chlafychu, yr esgorodd; cyn dyfod gwewyr arni, y rhyddhâwyd hi ar fab.

8 Pwy a glybu y fath beth a hyn? pwy a welodd y fath bethau a hyn? A wneir i'r ddaear dyfu mewn un dydd? a enir cenedl *ar* unwaith? Pan glafychodd Sion, yr esgorodd hefyd ar ei meibion.

9 A ddygaf fi i'r enedigaeth, ac oni pharaf esgor? medd yr ARGLWYDD: at baraf fi esgor, ac a luddiaf? medd dy DDUW.

10 Llawenhêwch gyd â Jerusalem, a byddwch hyfryd gyd â hi, y rhai oll a'i cerwch hi: llawenhêwch gyd â hi yn llawen, y rhai oll a alerwch o'i phlegid hi:

11 Fel y sugnoch, ac y'ch diwaller â bronnau ei diddanwch hi; fel y godroch, ac y byddoch hyfryd gan helaethrwydd ei gogoniant hi.

12 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele, mi a estynaf iddi heddwch fel afon, a gogoniant y cenhedloedd fel ffrwd lifeiriol: yna y sugnwch, ar ei hystlys *hi* y'ch dygir, ac ar ei gliniau y'ch diddenir.

13 Fel un yr hwn y diddana ei fam ef, felly y diddanaf fi chwi; ac yn Jerusalem y'ch diddenir.

14 A phan weloch *hyn*, y llawenyha eich calon; eich esgyrn hefyd a flodeuant fel llysiueyn: ac fe adweinir llaw yr ARGLWYDD tu ag at ei weision, a'i lidiowgrwydd wrth ei elynion.

15 Canys wele yr ARGLWYDD a ddaw â than, ac â'i gerbydau fel trowynt, i dalu ei ddigter â lliidiowgrwydd, a'i gerydd â sflammau tân.

16 Canys yr ARGLWYDD a ymddadleu â than ac â'i gleddyf yn erbyn pob cnawd; a lladdedigion yr ARGLWYDD fyddant aml.

17 Y rhai a ymsancteiddiant, ac a ymlanhânt yn y gerddi, yn ol eu gilydd, yn y canol, gan fwytta cig môch, a ffeidd-dra, a llygod, a gyd-ddiwedd-ir, medd yr ARGLWYDD.

18 Canys mi a adwaen eu gweithredoedd hwynt a'u meddyliau: y mae yr amser yn dyfod, i gasglu yr holl ghenhedloedd a'r ieithoedd; a hwy a ddeuant, ac a welant fy ngogoniant.

19 A gosodaf yn eu mysgr arwydd, ac anfonaf y rhai diangol o honynt at y cenhedloedd, i Tarsis, Affrica, a Lydia, y rhai a dynnant mewu bwa, i Italia, a Groeg, i'r ynysoedd pell, y rhai ni chlywsant sôn am danaf, ac ni welsant fy ngogoniant; a mynegant fy ngogoniant ym mysgr y cenhedloedd.

20 A hwy a ddygant eich holl frodyr o blith yr holl ghenhedloedd, yn offrrwm i'r ARGLWYDD, ar feirch, ac ar gerbydau, ac ar elorau meirch, ac ar fulod, ac ar anifeiliaid buain, i'm mynydd sanctaidd Jerusalem, medd yr ARGLWYDD, megis y dwg meibion Israel offrrwm mewn llestr glân i dy yr ARGLWYDD.

21 Ac o honynt hwy y cymmeraf rai yn offeiriad ac yn Lefiaid, medd yr ARGLWYDD.

22 Canys megis y saif ger fy mron y nefoedd newydd a'r ddaear newydd, y rhai a wnaf fi, medd yr ARGLWYDD, felly y saif eich had chwi, a'ch enw chwi.

23 Bydd hefyd o newydd-loer i newydd-loer, ac o Sabboth i Sabboth, i bob cnawd ddyfod i addoli ger fy mron i, medd yr ARGLWYDD.

24 A hwy a ânt allan, ac a edrychant ar gelanedd y rhai a wnaethant gamwedd i'm herbyn: canys eu pryf ni bydd marw, a'u tân ni ddiffydd; a byddant yn ffeidd-dra gan bob cnawd.

LLYFR y Prophwyd JEREMIAH.

PEN. I.

1 Amser 3 a galwad Jeremiah. 11 Ei brophwydol weledigaeth ef um y wiulen almon, a'r crochan berwedig. 15 Ei drom gennadwri ef yn erbyn Judah. 17 Duw yn ei gysuro ef, i'wly addaw iddo ei gymhorth.

GEIRIAU Jeremiah mab Hiciah, o'r offeiriad y rhai oedd yn Anathoth, o fewn tir Benjamin:

2 Yr hwn y daeth gair yr AR-

GLWYDD atto, yn nyddiau Josiah mab Amon brenhin Judah, yn y drydedd fwyddyn ar ddeg o'i deyrnasiad ef.

3 Ac fe ddaeth yn nyddiau Jehoiacim mab Josiah brenhin Judah, nes darfod un mlynedd ar ddeg i Sedeciah mab Josiah brenhin Judah, hyd ddygiad Jerusalem i gaethiwed yn y pummed mis.

4 Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

5 Cyn i mi dy lunio di yn y groth, mi a'th adnabŷm; a chyn dy ddyfod o'r groth, y sancteiddais di; a mi a'th roddais yn brophwyd i'r cenhedloedd.

6 Yna y dywedais, O Arglwydd Dduw, wele, ni fedraf ymadrodd; canys bachgen ydwyf fi.

7 ¶ Ond yr ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Na ddywed, Bachgen ydwyf: canys ti a âi at y rhai oll y'th anfonwyf, a'r hyn oll a orchymynwyf i ti a ddywedi.

8 Nac ofna rhag eu hwynebau hwynt: canys yr ydwyf fi gyd â thi i'th waredu, medd yr ARGLWYDD.

9 Yna yr estynodd yr ARGLWYDD ei law, ac a gyffyrddodd â'm genau. A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Wele, rhoddais fy ngeiriau yn dy enau di.

10 Gwel, heddyw y'th osodais ar y cenhedloedd, ac ar y teyrnasoedd, i ddiwareiddio, ac i dynnu i lawr, i ddi-fetha, ac i ddistrywio, i adeiladu, ac i blannu.

11 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd, Jeremiah, beth a weli di? Minnau a ddywedais, Gwialen almon a welaf fi.

12 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Da y gwelaist; canys mi a brysuraf fy ngair i'w gyflawni.

13 A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf yr ail waith, gan ddywedyd, Beth a weli di? A mi a ddywedais, Mi a welaf grochan berwedig, a'i wyn-eb tu a'r gogledd.

14 Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, O'r gogledd y tyrr drwg allan ar holl drigolion y tir.

15 Canys wele, myfi a alwaf holl deuluoedd teyrnasoedd y gogledd, medd yr ARGLWYDD, a hwy a ddeuant, ac a osodant bob un ei orsedd-faingc wrth ddrws porth Jerusa-lem, ac yn erbyn ei muriau oll o am-gylch, ac yn erbyn holl ddinasoedd Judah.

16 A mi a draethaf fy marnedig-aethau yn eu herbyn, am holl anwir-edd y rhai a'm gadawsant, ac a rogl-

darthasant i dduwiau eraill, ac a addol-asant weithredoedd eu dwylaw eu hunain.

17 ¶ Am hynny gwregysa dy lwyn-au, a chyfod, a dywed wrthynt yr hyn oll yr ydwyf yn ei orchymyn i ti: nac arswyda eu hwynebau, rhag i mi dy ddistrywio di ger eu bron hwynt.

18 Canys wele, heddyw yr ydwyf yn dy roddi di yn ddinas gaerog, ac yn golofn haiarn, ac yn fur pres, yn erbyn yr holl dir, yn erbyn brenhin-odd Judah, yn erbyn ei thywysogion, yn erbyn ei hoffeiriaid, ac yn erbyn pobl y tir.

19 Ymladdant hefyd yn dy erbyn, ond ni'th orchfygant: canys myfi sydd gyd â thi i'th ymwared, medd yr AR-GLWYDD.

PEN. II.

1 *Duo, wedi dangos ei garedigrwydd o'r blaen, yn ymlw â'r Iuddeuon am droi oddi artho-mor ddiachos, 9 y tu hwnt i baob eraill. 14 Mai hwynt-lwy eu hunain yw yr uchos o'n hafstrwydd. 20 Pechodau Judah. 31 Gwrthod ei hyder ef.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf fi, gan ddywedyd,

2 Cerdda, a llefa y'nghlustiau Je-rusalem, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Cofrais di, car-edigrwydd dy ieuengctid, a serch dy ddyweddi, pan y'm canlynaist yn y diffaethwch, mewn tir ni hauwyd.

3 Israel ydoedd sancteiddrwydd i'r ARGLWYDD, a blaen-ffrwyth ei gnwd ef: pawb oll a'r a'i bwyttâo, a bech-ant; drwg a ddigwydd iddynt, medd yr ARGLWYDD.

4 Gwrandewch air yr ARGLWYDD, tŷ Jacob, a holl deuluoedd tŷ Israel.

5 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Pa anwiredd a gafodd eich tadau chwi ynof fi, gan iddynt ymbellhâu oddi wrthyf, a rhodio ar ol oferedd, a myned yn ofer?

6 Ac ni ddywedant, Pa le y mae yr ARGLWYDD a'n dug ni i fynu o dir yr Aipht; a'n harweiniodd trwy yr anialwch; trwy dir diffaeth, a phyll-au; trwy dir sychder, a chysgod ang-au; trwy dir nid aeth gwr trwyddo, ac ni thrigodd dyn ynddo?

7 Dygais chwi hefyd i wlad gnyd-fawr, i fwyttâ ei ffrwyth a'i daroni:

eithr pan ddaethoch i mewn, halogas-och fy nhir i, a gwnaethoch fy etfeddiaeth i yn ffeidd-dra.

8 Yr offeiriaid ni ddywedasant, Pa le y mae yr ARGLWYDD? a'r rhai sydd yn trin y gyfraith nid adnabuant fi: y bugeiliaid hefyd a droseddasant i'm herbyn, a'r prophwydi a brophwydasant yn enw Baal, ac a aethant ar ol y pethau ni wnaent lesâd.

9 ¶ Oblegid hyn, mi a ddadleuaf â chwi etto, medd yr ARGLWYDD; ië, dadleuaf â meibion eich meibion chwi.

10 Canys ewch dros ynyssoedd Chittim, ac edrychwch; a danfonwch i Cedar, ac ystyriwch yn ddiwyd, ac edrychwch a fu y cyfryw beth.

11 A newidiodd *un* genedl eu duwiau, a hwy heb *fod* yn dduwiau? eithr fy mhobl i a newidiodd eu gogoniant am yr *hyn* ni wna lesâd.

12 O chwi nefoedd, synnwch wrth hyn, ac ofnwch yn aruthrol, a byddwch anghyfannedd iawn, medd yr ARGLWYDD.

13 Canys dau ddrwg a wnaeth fy mhobl; hwy a'm gadawsant i, ffynnon y dyfroedd byw, ac a gloddiasant iddynt eu hunain bydewau, ië, bydewau wedi eu torri, ni ddaliant ddwfr.

14 ¶ Ai gwas *ydyw* Israel? ai gwas a anwyd yn tŷ *yw* efe? pahan yr yspeiliwyd ef?

15 Y llewod ieuaingc a ruasant arno ac a leisiasant; a'i dir ef a osodasant yn anrhaith, a'i ddinasoedd a losgwyd heb drigiannydd.

16 Meibion Noph hefyd a Thahapanes a dorasant dy goryn di.

17 Onid tydi a beraist hyn i ti dy hun, am wrthod o honot yr ARGLWYDD dy DDUW, pan ydoedd efe yn dy arwain ar hyd y ffordd?

18 A'r awr hon, beth *sydd* i ti a *wnelych* yn ffordd yr Aipht, i yfed dwfr Nilus? a pheth *sydd* i ti yn ffordd Assyria, i yfed dwfr yr afon?

19 Dy ddrygioni dy hun a'th gospa di, a'th wrthdro a'th gerydda: gwybydd dithau a gwel, mai drwg a chwerw *ydyw* gwrthod o honot yr ARGLWYDD dy DDUW, ac nad *ydyw* fy ofn i

ynot ti, medd Arglwydd DDUW y lluoedd.

20 ¶ Oblegid er ys talm mi a dorais dy iau di, ac a ddrylliais dy rwymau; a thi a ddywedaist, Ni throeddaf; er hynny ti a wibiaist, gan butteinio ar bob bryn uchel, a than bob pren deiliog.

21 Etto myfi a'th blannaswn yn bêr-winwydden, o'r iawn had oll: pa fodd gan hynny y'th drôwyd i mi yn blanhigyn afrywiog gwinwydden ddi-eithr?

22 Canys pe byddai i ti ymolchi â nitr, a chymmerdy i ti lawer o sebon; *etto* nodwyd dy anwiredd ger fy mron i, medd yr Arglwydd DDUW.

23 Pa fodd y dywedi, Ni halogwyd fi, ac nid euthum ar ol Baalim? Edrych dy ffordd yn y glynn, gwybydd beth a wnaethost; camel buân *ydwyt* yn amgylchu ei ffyrdd.

24 Asen wŷllt wedi ei chynnefino â'r anialwch, wrth ddymuniad ei chal-on yn yfed gwynt, wrth ei hachlysur pwy a'i trŷ ymaith? pawb a'ra'i ceisiant hi, nid ymfliant; yn ei mis y cânt hi.

25 Cadw dy droed rhag noethni, a'th geg rhag syched. Tithau a ddywedaist, Nid oes obaith. Nac oes: canys cerais ddiethriaid, ac ar eu hol hwynt yr âf fi.

26 Megis y cywilyddia lleidr pau ddalier ef, felly y cywilyddia tŷ Israel; hwynt-hwy, eu brenhinoedd, eu tywysogion, a'u hofferiaid, a'u prophwydi;

27 Y rhai a ddywedant wrth bren, Tydi *yw* fy nhad; ac wrth garreg, Ti a'm cenhedlaist. Canys hwy a droisant attaf fi wegil, ac nid wyneb: ond yn amser eu hadfyd y dywedant, Cyfod, a chadw ni.

28 Eithr pa le y mae dy dduwiau, y rhai a wnaethost i ti? codant, os gallant dy gadw yn amser dy adfyd: canys *wrth* rifedi dy ddinasoedd y mae dy dduwiau di, O Judah.

29 Pahan yr ymddadleuwch â mi? chwi oll a droseddasoch i'm herbyn, medd yr ARGLWYDD.

30 Yn ofer y tarewais eich plant chwi, ni dderbyniasant gerydd: eich cleddyf eich hun a ddifâodd eich prophwydi, megis llew yn distrywio.

31 ¶ O genhedlaeth, gwelwch air yr ARGLWYDD: A fûm i yn anialwch i Israel? yn dir tywyllwch? paham y dywed fy mhobl, Arglwyddi ydym ni, ni ddeuwn ni mwy attat ti?

32 A anghofia morwyn ei harddwisg? neu y briodas-ferch ei thlysau? etto fy mhobl i a'm hanghofiasant ddyddiau aneirif.

33 Paham yr wyt ti yn cyweirio dy ffordd i geisio cariad? am hynny hefyd y dysgaist dy ffyrdd i rai drygonus.

34 Hefyd yn dy odre di y cafwyd gwaed eneidiau y tlodion diniwed; gaid wrth chwilio y cefais hyn, eithr ar y rhai hyn oll.

35 Etto ti a ddywedi, Am fy mod yn ddiniwed, yn ddiau y trÿ ei lid ef oddi wrthyf. Wele, dadleuaf â thi, am ddywedyd o honot, Ni phechais.

36 Paham y gwibi di cymmaint i newidio dy ffordd? canys ti a waradwyddir o herwydd yr Aiphth, fel y'th waradwyddwyd o herwydd Assyria.

37 Hefyd ti a ddeui allan oddi wrtho, a'th ddwyllaw ar dy ben: oblegid yr ARGLWYDD a wrthododd dy hyder di, ac ni lwyddi ynddynt.

PEN. III.

1 Mawr drugaredd Duw yn ysgeler butteindra Judah. 6 Mai gwaeth yw Judah nag Israel. 12 Adddecidion yr efengyl i'r edifeiriol. 20 Duw yn argyhoeddi ac yn galw Israel, a hwythau yn gwneuthur cyffes gyhoedd o'u pechodau.

HWY a ddywedant, O gyrr gwr ei wraig ymaith, a myned o honi oddi wrtho ef, ac iddi fod yn eiddo gwr arall, a ddychwel efe attu hi mwyach? oni lwyr halogir y tir hwnnw? ond ti a butteiniaist *gyl â* chyfeillion lawer; etto dychwel attaf fi, medd yr ARGLWYDD.

2 Dyrchafa dy lygaid i'r lleoedd uchel, ac edrych pa le ni putteiniaist. Ti a eisteddaist ar y ffyrdd iddynt hwy, megis Arabiaid yn yr anialwch; ac a halogaist y tir â'th butteindra, ac â'th ddrvgioni.

3 Am hynny yr attaliwyd y cafodwyd, ac ni bu gwlaw diweddar; a thalcen putteinwraig oedd i ti; gwrthodaist gywilyddio.

4 Oni lefi di arnaf fi o hyn allan,

Fy nhad, ti yw tywysog fy ieuengctid?

5 A ddeil efe *ci ddig* byth? a'i ceidw yn dragywydd? Wele, dywed-aist a gwnaethost yr hyn oedd ddrwg hyd y gellaist.

6 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf yn amser Josiah y brenhin, A welaist ti hyn a wnaeth Israel wrthnysig? Hi a aeth i bob mynydd uchel, a than bob pren deiliog, ac a butteiniodd yno.

7 A mi a ddywedais, wedi iddi wneuthur hyn i gyd, Dychwel attaf fi. Ond ni ddychwelodd. A Judah ei chwaer anffyddlawn hi a welodd *hynny*.

8 A gwelais yn dda, am yr achosion oll y putteiniodd Israel wrthnysig, ollwng o honof hi ymaith, ac a roddais iddi ei llythyr ysgar: er hyn ni ofnodd Judah ei chwaer anffyddlawn; eithr aeth a phutteiniodd hithau hefyd.

9 A chan ysgafnder ei phutteindra yr halogodd hi y tir; canys gyd â'r maen a'r pren y putteiniodd hi.

10 Ac er hyn oll hefyd, ni ddychwelodd Judah ei chwaer anffyddlawn attaf fi â'i holl galon, eithr mewn rhagrith, medd yr ARGLWYDD.

11 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Israel wrthnysig a'i cyfiawnhâodd ei hun rhagor Judah anffyddlawn.

12 ¶ Cerdda, a chyhoedda y geiriau hyn tu a'r gogledd, a dywed, Ti Israel wrthnysig, dychwel, medd yr ARGLWYDD, ac ni adawaf i'm llid syrthio arnoch: canys trugarog *ydwyf* fi, medd yr ARGLWYDD, ni ddaliaf *lid* yn dragywydd.

13 Yn unig cydnebydd dy anwired, drosedd o honot yn erbyn yr ARGLWYDD dy DDUW, a gwasgaru o honot dy ffyrdd i ddiethriaid dan bob pren deiliog, ac ni wrandawech ar fy llef, medd yr ARGLWYDD.

14 Trowch, chwi blant gwrthnysig, medd yr ARGLWYDD; canys myfi a'ch priodais chwi: a mi a'ch cymmeraf chwi, un o ddinas, a dau o deulu, ac a'ch dygaf chwi i Sion:

15 Ac a roddaf i chwi fugeiliaid wrth *fodd* fy nghalon, y rhai a'ch porthant chwi â gwybodaeth, ac â deall.

16 Ac wedi darfod i chwi amlhâu a chynnyddu ar y ddaear, yn y dyddiau hynny, medd yr ARGLWYDD, ni ddywedant mwy, Arch cyfammod yr ARGLWYDD; ac nis meddwl calon am dani, ac ni chofir hi; nid ymwelant â hi chwaith, ac ni wneir hynny mwy.

17 Yn yr amser hwnnw y galwant Jerusalem yn orseddfa yr ARGLWYDD; ac y ceglir atti yr holl genhedloedd, at enw yr ARGLWYDD, i Jerusalem: ac ni rodiant mwy yn ol cildynrwydd eu calon ddyrgionus.

18 Yn y dyddiau hynny y rhodia tŷ Judah gyd â thŷ Israel, a hwy a ddeuant ynghyd, o dir y gogledd, i'r tir a roddais i yn etifeddiaeth i'ch tadau chwi.

19 Ond ni a ddywedais, Pa fodd y'th osodaf ym mhlith y plant, ac y rhoddaf i ti dir dymunol, *sef* etifeddiaeth ardderchog lluoedd y cenhedloedd? ac a ddywedais, Ti a elwi arnaf fi, Fy nhad, ac ni throi ymaith oddi ar fy ol i.

20 ¶ Yn ddiau *fel* yr anffyddlona gwraig oddi wrth ei chyfaill; selly, tŷ Israel, y buoch anffyddlawn i mi, medd yr ARGLWYDD.

21 Llef a glywyd yn y manau uchel, wylofain a dymuniadau meibion Israel: canys gwyrasant eu ffordd, ac anghofasant yr ARGLWYDD eu Duw.

22 Ymchwelwch, feibion gwrthnysig, a mi a iachâf eich gwrthnysigrwydd chwi. Wele ni yn dyfod attat ti; oblegid ti *yw* yr ARGLWYDD ein Duw.

23 Diau *fod* yn ofer *ymddiried* am help o'r bryniau, ac o liaws y mynyddoedd: diau *fod* iachawdwriaeth Israel yn yr ARGLWYDD ein Duw ni.

24 Canys gwarth a ysodd lasur ein tadau o'n hieuengetid; eu defaid a'u gwartheg, eu meibion a'u merched.

25 Gorwedd yr ydym yn ein cywilydd, a'n gwarth a'n tôdd ni: canys yn erbyn yr ARGLWYDD ein Duw y pechasom, nyini a'n tadau, o'n hieuengetid hyd y dydd heddyw, ac ni wrandawsom ar lais yr ARGLWYDD ein Duw.

PEN. IV.

1 Duw yn galw Israel trwy ei addeuad; 3 yn annog Judah i edifarhâu trwy farnedigaethan ofnadwy. 19 Tostur guynfan am drueni Judah.

ISRAEL, os dychweli, dychwel attaf fi, medd yr ARGLWYDD: hefyd os rhoi heibio dy ffeidd-dra oddi ger fy mron, yna ni'th symudir.

2 A thi a dyngi, Byw *yw* yr ARGLWYDD, mewn gwirionedd, mewn barn, ac mewn cyfiawnder: a'r cenhedloedd a ymfendithiant ynddo; ie, ynddo ef yr ymglodforant.

3 ¶ Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD wrth wŷr Judah, ac wrth Jerusalem; Braenerwch i chwi fraenar, ac na heuwch mewn drain.

4 Ynienwaedwch i'r ARGLWYDD, a rhoddwch heibio ddienuwaediad eich calon, chwi gwŷr Judah, a thrigolion Jerusalem: rhag i'm digofaint ddyfod allan. fel tân, a llosgi fel na *byddo* difoddydd, o herwydd drygioni eich amcanion.

5 Mynegwch yn Judah, a chyhoeddwch yn Jerusalem, a dywedwch, Udgenwch udgorn yn y tir; gwaeddwch, ymgesglwch, a dywedwch, Ymgynnullwch, ac âwn i'r dinasoedd caerog.

6 Codwch faner tu a Sion: ffowch, ac na sefwch; canys mi a ddygaf ddrwg o'r gogledd, a dinystr mawr.

7 Y llew a ddaeth i fynu o'i loches, a difethwr y Cenhedloedd a gychwynodd, ac a aeth allan o'i drigle, i wneuthur dy dir yn orwag; a'th ddinasoedd a ddinystrir heb drigiannydd.

8 Am hyn ymwregyswch â llian sach; galerwch ac udwch: canys angerdd llid yr ARGLWYDD ni throes oddi wrthym ni.

9 Ac yn y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y derfydd am galon y brenhin, ac am galon y pennaethiaid: yr offeiriad hefyd a synnant, a'r prophwydi a ryfeddant.

10 Yna y dywedais, O ARGLWYDD DDUW, yn sicr gan dwyllo ti a dwyllaist y bobl yma a Jerusalem, gan ddywedyd, Bydd heddwch i chwi; ac etto fe ddaeth y cleddyf hyd at yr enaid.

11 Yn yr amser hwnnw y dywedir wrth y bobl hyn, ac wrth Jerusalem, Gwynt sych yr uchel-leoedd yn y diffaethwch tu a merch fy mhobl, nid i nithio, ac nid i buro ;

12 Gwynt llawn o'r lleoedd hynny a ddaw attaf fi : weithian hefyd myfi a draethaf farn yn eu herbyn hwy.

13 Wele, megis cymmlau y daw i synu, a'i gerbydau megis corwynt : ei feirch sydd ysgafnach nâ'r eryrod. Gwae nyu ; canys ni a anrheithiwyd.

14 O Jerusalem, golch dy galon oddi wrth ddrygioni, fel y byddech gadwedig : pa hyd y llettyi o'th fewn goeg amcanion ?

15 Canys llef sydd yn mynegi allan o Dan, ac yn cyhoeddi cystudd allan o fynydd Ephraim.

16 Coffêwch i'r cenedloedd, wele, cyhoeddwyd yn erbyn Jerusalem, ddyfod gwylwyr o wlad bell, a llefaru yn erbyn dinasoedd Judah.

17 Megis ceidwaid maes y maent o amgylch yn ei herbyn ; am iddi fy niglloni, medd yr ARGLWYDD.

18 Dy ffordd di a'th amcanion a wnaethant hyn i ti : dyma dy ddrygioni di ; am ei fod yn chwerw, am ei fod yn cyrhaeddyd hyd at dy galon di.

19 ¶ Fy môl, fy môl ; gofidus wyf o barwydenau fy nghalon ; mae fy nghalon yn terfysgu ynof : ni allaf dewi, am i ti glywed sain yr udgorn, O fy enaid, a gwaedd rhyfel.

20 Dinystr ar ddinystr a gyhoeddwyd ; canys yr holl dir a anrheithiwyd : yn ddisymmwth y distrywiwyd fy lluestai i, a'm cortenni yn ddiattreg.

21 Pa hyd y gwelaf faner, ac y clywaf sain yr udgorn ?

22 Canys y mae fy mhobl i yn nyfyd heb fy adnabod i ; meibion anghall ydynt, ac nid deallgar hwynt : y maent yn synhwyrol i wneuthur drwg, eithr gwneuthur da ni fedrant.

23 Mi a edrychais ar y ddaear, ac wele, afluniaidd a gwag oedd ; ac ar y nefoedd, a goleuni nid oedd ganddynt.

24 Mi a edrychais ar y mynyddoedd, ac wele yr oeddynt yn crynu ; a'r holl fryniau a ymysgydwent.

25 Mi a edrychais, ac wele, nid

oedd dyn, a holl adar y nefoedd a gliasent.

26 Mi a edrychais, ac wele y dol-dir yn anialwch, a'i holl ddinasoedd a ddistrywiasid o flaen yr ARGLWYDD, gan lidiowgrwydd ei ddigter ef.

27 Canys fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD, Y tir oll fydd diffaethwch : ac etto ni wnaef ddiben.

28 Am hynny y galara y ddaear, ac y tywylla y nefoedd oddi uchod : o herwydd dywedyd o honof fi, Mi a'i bwriedais, ac ni bydd edifar gennyf, ac ni throf oddi wrtho.

29 Rhag trwst y gwŷr meirch a'r saethyddion y ffŷ yr holl ddinas ; hwy a ânt i'r dyrysi, ac a ddringant ar y creigiau : yr holl ddinasoedd a adewir, ac heb neb a drigo ynddynt.

30 A thithau yr anrheithiedig, beth a wnei ? Er ymwisgo o honot âg ysgarlad, er i ti ymdrwsio â thlysau aur, er i ti liwio dy wyneb â lliwiau, yn ofer y'th wnei dy hun yn dêg ; dy gariadau a'th ddirmygant, ac a geisiant dy einioes.

31 Canys clywais lef megis gwraig yn esgor, cyfyngder fel benyw yn esgor ar ei hetifedd cyntaf, llef merch Sion, yn ochain, ac yn lledu ei dwylaw, gan ddywedyd, Gwae fi yr awr hon, oblegid diffygiodd fy enaid gan leiddiaid.

PEN. V.

1 Barnedigaethau Duw ar yr Iuddewon, am eu gwrthnysigrwydd, 7 am eu godineb, 10 am eu hannuwioldeb, 19 am iddynt ddiystyru Duw, 25 am eu mawr lygredigueth yn eu llywodraeth fydol 30 ac eglwysig.

RHEDWCH yma a thraw ar hyd heolydd Jerusalem, ac edrychwch yr awr hon, mynnwch wybod hefyd, a cheisiwch yn ei heolydd hi, o chewch wr, a oes a wnel farn, a gais wirionedd, a myfi a'i harbedaf hi.

2 Ac er dywedyd o honynt, Byw yw yr ARGLWYDD, etto yn gelwyddog y tyngant.

3 O ARGLWYDD, onid ar y gwirionedd y mae dy lygaid di ? ti a'u tar-ewaist hwynt, ac nid ymfodiasant ; difëaist hwynt, eithr gwrthodasant dderbyn cerydd : hwy a wnaethant eu hwynebau yn galettach nâ chraig, gwrthodasant ddychwelyd.

4 A mi a ddywedais, Yn sicr tlodion *ydyw* y rhai hyn, ynfydion ydynt: canys nid adwaenant ffordd yr ARGLWYDD, na barn eu DUW.

5 Mi a âf rhagof at y gwŷr mawr, ac a ymddiddanaf â hwynt; canys hwy a wybuant ffordd yr ARGLWYDD, a barn eu DUW: eithr y rhai hyn a gyd-dorasant yr iau, ac a ddrylliasant y rhwymau.

6 Oblegid hyn llew o'r coed a'u tery hwy, blaidd o'r anialwch a'u distrywia hwy, llewpard a wylia ar eu dinasoedd hwy: pawb a'r a ddêl allan o honynt a rwygir: canys eu camweddau a amlhasant, eu gwrth-drofeydd a chwanegasant.

7 ¶ Pa fodd y'th arbedwn am hyn? dy blant a'm gadawsant i, ac a dyngasant i'r rhai nid ydynt dduwiau: a phan ddiwellais hwynt, gwnaethant odineb, ac a heidiasant i dŷ y buttain.

8 Oeddynt fel meirch porthiannus y bore; gweryrent bob un ar wraig ei gymmydog.

9 Onid ymwelaf am y pethau hyn? medd yr ARGLWYDD: oni ddial fy enaid ar gyfryw genedl â hon?

10 ¶ Dringwch ar ei muriau hi, a distrywiwch, ond na orphenwch yn llwyr: tynnwch ymaith ei mur-ganllawiau hi; canys nid eiddo yr ARGLWYDD ydynt.

11 Oblegid tŷ Israel a thŷ Judah a wnaethant yn anffyddlawn iawn â mi, medd yr ARGLWYDD.

12 Celwyddog fuant yn erbyn yr ARGLWYDD, a dywedasant, Nid efe *yw*; ac ni ddaw drygfyd arnom, ac ni welwn gleddyf na newyn:

13 A'r prophwydi a fuant fel gwynt, a'r gair nid *yw* ynddynt: fel hyn y gwneir iddynt hwy.

14 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD DUW y lluoedd, Am i chwi ddywedyd y gair hwn, wele fi yn rhoddi fy ngeiriau yn dy enau di yn dân, a'r bobl hyn yn gynnud, ac efe a'u difa hwynt.

15 Wele, mi a ddygaf arnoch chwi, tŷ Israel, genedl o bell, medd yr ARGLWYDD: cenedl nerthol *ydyw*, cenedl a fu er ys talm, cenedl ni wyddost

ei hiaith, ac ni ddealli beth a ddywedant.

16 Ei chawell saethau hi sydd fel bedd agored, cedyrn ydynt oll.

17 A hi a fwytty dy gynhauaf di, a'th fara, yr hwn a gawsai dy feibion di a'th ferched ei fwytta: hi a fwytty dy ddefaid di a'th wartheg; hi a fwytty dy winwydd a'th ffigyswydd: dy ddinasoedd cedyrn, y rhai yr wyt yn ymddiried ynddynt, a dloda hi â'r cleddyf.

18 Ac er hyn, yn y dyddiau hynny, medd yr ARGLWYDD, ni wnafl fi gwbl ben â chwi.

19 ¶ A bydd pan ddywedoch, Paham y gwna yr ARGLWYDD ein DUW hyn oll i ni? ddywedyd o honot tithau wrthynt, Megis y gwrthodasoch fi, ac y gwasanaethasoch dduwiau dieithr yn eich tir eich hun; felly y gwasanaethwch ddieithriaid mewn tir ni byddo eiddo chwi.

20 Mynegwch hyn yn nhŷ Jacob, a chyhoeddwch hyn yn Judah, gan ddywedyd,

21 Gwranddo hyn yn awr, ti bobl ynfyd ac heb ddeall; y rhai y mac llygaid iddynt, ac ni welant; a chlustiau iddynt, ac ni chlywant:

22 Onid ofnwch chwi fi? medd yr ARGLWYDD: oni chrynwch rhag fy mron, yr hwn a osodais y tywod ym derfyn i'r môr trwy ddeddf dragywyddol, fel nad elo dros hwnnw; er i'r tonnau ymgyrchu, etto ni thycia iddynt; er iddynt derfysgu, etto ni ddeuant dros hwnnw?

23 Eithr i'r bobl hyn y mac calon wrthnysig ac anufuddgar: hwynt-hwy a giliasant, ac a aethant ymaith.

24 Ac ni ddywedant yn eu calon, Ofnwn weithian yr ARGLWYDD ein DUW, yr hwn sydd yn rhoi y gwlaw cynnar a'r diweddar yn ei amser: *efe* a geidw i ni ddefodol wythnosau cynhauaf.

25 ¶ Eich anwireddau chwi a droes heibio y rhai hyn, a'ch pechodau chwi a attaliasant ddaioni oddi wrthych.

26 Canys ym mysg fy mhobl y ceir anwiriad, y rhai a wylant megis un yn gosod maglau: gosodant offer dinystr, dynion a ddaliant.

27 Fel cawell yn llawn o adar, felly y mae eu tai hwynt yn llawn o dwyll: am hynny y cynnyddasant, ac yr ymgyfoethogasant.

28 Tewychasant, disgleiriasant, aethant hefyd tu hwnt i weithredoedd y drygionus; ni farnant farn yr amddifad, etto ffynnasant; ac ni farnant farn yr anghenus.

29 Onid ymwelaf am y pethau hyn? medd yr ARGLWYDD; oni ddial fy enaid ar gyfryw genedl a hon?

30 ¶ Peth aruthr ac erchyll a wnaed yn y tir.

31 Y prophwydi a brophwydant gelwydd, yr offeiriad hefyd a lywodraethant hwyf eu gwaith hwynt; a'm pobl a hoffant gynny: etto beth a wnewch yn niwedd hyn?

PEN. VI.

1 Y gelynion a yrrwyd yn erbyn Judah, 4 yn ymgynuro. 6 Duw yn gosod y gelynion ar waith o herwydd pechodau ei bobl. 9 Y prophwyd yn cwyno rhag barnedigaethau Duw o herwydd eu pechodau hwy: 18 yn cyhocddi digofaint Duw: 26 yn galw y bobl i alaru, o herwydd barnedigaethau Duw, am eu pechodau hwy.

YMGYNNULLWCH i ffoi, meibion Benjamin, o ganol Jerusalem, ac yn Tecoa udgenwch udgorn; a chodwch fflagl yn Beth-hacerem: canys drwg a welir o'r gogledd, a dinystr mawr.

2 Cyffelybais ferch Sion i wraig dêg foethus.

3 Atti hi y daw y bugeiliaid â'u diadellau; yn ei herbyn hi o amgylch y gosodant eu pebyll; porant bob un yn ei le.

4 Parottôwch ryfel yn ei herbyn hi; codwch, ac âwn i fynu ar hanner dydd. Gwae ni, o herwydd ciliodd y dydd, canys cysgodau yr hwyr a ymestynasant.

5 Codwch, ac âwn i fynu o hyd nos, a distrywiwn ei phalasaui hi.

6 ¶ Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Torrwch goed, a chodwch glawdd yn erbyn Jerusalem. Dyma y ddinas sydd i ymweled â hi; gorthrymder yw hi oll o'i mewn.

7 Megis y gwna ffynnon i'w dwfr darddu allan, felly y mae hi yn bwrw allan ei drygioni: trais ac yspail a

glywir ynddi; gofid a dyrnodiau sydd yn wastad ger fy mron.

8 Cymmer addysg, O Jerusalem, rhag i'm henaid i ymado oddi wrthyt; rhag i mi dy osod di yn anrhaith, yn dir anghyfanneddol.

9 ¶ Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Gan lossa y lloffant weddill Israel fel gwinwydden: tro dy law yn ei hol, megis casglydd grawnwin i'r basgedau.

10 Wrth bwy y dywedaf fi, a phwy a rybuddiaf, fel y clywant? Wele, eu clust hwy sydd ddiennwadedig, ac ni allant wrando: wele, dirmygus ganddynt air yr ARGLWYDD; nid oes ganddynt ewylls iddo.

11 Am hynny yr ydwyf fi yn llawn o lid yr ARGLWYDD; bliniais yn ymattal: tywalltaf ef ar y plant yn yr heol, ac ar gynnulleidfa y gwŷr ieuaingc hefyd: canys y gwr a'r wraig a ddêlir, yr henwr a'r llawn o ddyddiau.

12 A'u tai a ddigwyddant i eraill, eu meusydd a'u gwragedd hefyd: canys estynaf fy llaw ar drigolion y wlad, medd yr ARGLWYDD.

13 Oblegid o'r lleiaf o honynt hyd y mwyaf, pob un sydd yn ymrôl i gybydd-dod: ac o'r prophwyd hyd yr offeiriad, pob un sydd yn gwneuthur ffalsder.

14 A hwy a iachasant friw merch fy mhobl i yn esmwyth, gan ddywed-yd, Heddwch, heddwch; er nad oedd heddwch.

15 A ydoedd arnynt hwy gywilydd pan wneleant ffeidd-dra? nid ydoedd arnynt hwy ddim cywilydd, ac ni fedrent wrido: am hynny y cwmpant ym mys y rhai a gwmpant; yn yr amser yr ymwelwyf â hwynt y cwmpant, medd yr ARGLWYDD.

16 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Sefwch ar y ffyrdd, ac edrychwch, a gofynwch am yr hen lwybrau, lle mae ffordd dda, a rhodiwch ynddi; a chwi a gewch orphwysdra i'ch eneidiau. Ond hwy a ddywedasant, Ni rodiwn ni ynddi.

17 A mi a osodais wylwyr arnoch chwi, gan ddywed-yd, Gwrandewch ar sain yr udgorn. Hwyrthau a ddywedasant, Ni wrandawn ni ddim.

18 ¶ Am hynny clywch, genhedloedd; a thi gynnulleidfa, gwybydd pa bethau sydd yn eu plith hwynt.

19 Gwrando, tydi y ddaear, wele fi yn dwyn drygyfod ar y bobl hyn, sef ffrwyth eu meddyliau eu hunain; am na wrandawsant ar fy ngeiriau, na'm cyfraith, eithr gwrthodasant hi.

20 I ba beth y daw i mi thus o Seba, a chalamus peraidd o wlad bell? eich poeth-offrymmau nid ydynt gymmeradwy, ac nid melus eich aberthau gennyf.

21 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele fi yn rhoddi tramgwyddiadau i'r bobl hyn, fel y tramgwyddo wrthynt y tadau a'r meibion ynghyd; cymmydog a'i gyfaill a ddifethir.

22 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele bobl yn dyfod o dir y gogledd, a chenedl fawr a gyfyd o ystlysau y ddaear.

23 Yn y bwa a'r waywffon yr ymaflant; creulawn ydynt, ac ni chymmerant drugaredd: eu llais a rha megis y môr, ac ar feirch y marchogant yn daclus, megis gwŷr i ryfel yn dy erbyn di, merch Sion.

24 Clywsom sôn am danynt; ein dwylaw a laesasant; blinder a'n daliodd, fel gofid gwraig yn esgor.

25 Na ddos allan i'r maes, ac na rodia ar hyd y ffordd: canys cleddyf y gelyn ac arswyd sydd oddi amgylch.

26 ¶ Merch fy mhobl, ymwregysa â sach-lian, ac ymdroa yn y lludw; gwna i ti gwynfan a galar tost, megis am unig fab: canys y distrywiwr a ddaw yn ddisymmwth arnom ni.

27 Mi a'th roddais di yn dŵr, ac yn gadernid ym mysg fy mhobl, i wybod ac i brofi eu ffordd hwy.

28 Cyndyn o'r fath gyndynnaf ydynt oll, yn rhodio âg enllib: efydd a haiarn ynt; llygru y maent hwy oll.

29 Llosgodd y fegin; gan dân y darfu y plwm; yn ofer y toddodd y toddydd: canys ni thynnwyd y rhai drygionus ymaith.

30 Yn arian gwrthodedig y galwant hwynt; am wrthod o'r ARGLWYDD hwynt.

PEN. VII.

1 Anfon Jeremiah i alw am wir-edifeirwch, i luddias y caethiwd. 8 Y mae yn llysu en hofer ymddiried hwy, 12 trwy esamp! Siloh. 17 Y mae yn eu bygwth am eu delw-oddol-weth: 21 yn llysu ebyrth yr anafudd; 29 yn eu harnog i alaru, o achos eu ffieidd-dra yn Tophet, 32 a'r bamedigaethau a ddoi am hynny.

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah oddi wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

2 Sâf di ym mhorth tŷ yr ARGLWYDD, a chyhoedda y gair hwn yno, a dywed, Gwrandewch air yr ARGLWYDD, chwi holl Judah, y rhai a ddeuwch i mewn trwy y pyrth hyn i addoli yr ARGLWYDD.

3 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Gwellhêwch eich ffyrdd, a'ch gweithredoedd; ac ni a wna i chwi drigo yn y man yma.

4 Nac ymddiriedwch mewn geiriau celwyddog, gan ddywedyd, Teml yr ARGLWYDD, teml yr ARGLWYDD, teml yr ARGLWYDD ydynt.

5 Canys os gan wellhâu y gwellhêwch eich ffyrdd, a'ch gweithredoedd; os gan wneuthur y gwnewch farn rhwng gwr a'i gymmydog;

6 Ac ni orthrymmwch y dieithr, yr amddifad, a'r weddw; ac ni thywelltwch waed gwirion yn y fan hon; ac ni rodiwch ar ol duwiau dieithr, i'ch niwed eich hun;

7 Yna y gwnaf i chwi drigo yn y fan hon, yn y tir a roddais i'ch tadau chwi, yn oes oesoedd.

8 ¶ Wele chwi yn ymddiried mewn geiriau celwyddog ni wnant les.

9 Ai yn lladratta, yn lladd, ac yn godinebu, a thyngu anudon, ac arogl-darthu i Baal, a rhodio ar ol duwiau dieithr, y rhai nid adwaenoch;

10 Y deuwch ac y sefchw ger fy mron i yn y tŷ hwn, yr hwn y gelwir fy enw i arno, ac y dywedwch, Rhyddhâwyd ni i wneuthur y ffieidd-dra hyn oll?

11 Ai yn lloches lladron yr aeth y tŷ yma, ar yr hwn y gelwir fy enw i, ger bron eich llygaid? wele, minnau a welais hyn, medd yr ARGLWYDD.

12 Eithr, attolwg, ewch i'm lle, yr hwn a fu yn Siloh, lle y gosodais fy

enw ar y cyntaf, ac edrychwch beth a wneuthum i hwnnw, o herwydd anwiredd fy mhobl Israel.

13 Ac yn awr, am wneuthur o honoch yr holl weithredoedd hyn, medd yr **ARGLWYDD**, minnau a leferais wrthy ch, gan godi yn fore, a llefaru, etto ni chlywsoch; a gelwais arnoch, ond nid atebasoch:

14 Am hynny y gwnaf i'r tŷ *hwn* y gelwir fy enw arno, yr hwn yr ydych yn ymddiried ynddo, ac i'r lle a roddais i chwi ac i'ch tadau, megis y gwneuthum i Siloh.

15 A mi a'ch taflaf allan o'm golwg, fel y teffais eich holl frodyr, *sef* holl had Ephraim.

16 Am hynny na weddia dros y bobl hyn, ac na ddyrchafa waedd na gweddi drostynt, ac nac eiriol arnaf: canys ni'th wrandawaf.

17 ¶ Oni weli di beth y maent hwy yn ei wneuthur yn ninasoedd Judah, ac yn heolydd Jerusalem?

18 Y plant sydd yn casglu cynnudd, a'r tadau yn cynneu tân, a'r gwragedd yn tyliino toes, i wneuthur teisenau i frenhines y nef, ac i dywallt diod-offrymmau i dduwiau dieithr, i'ni digio i.

19 Ai fi y maent hwy yn ei ddigio? medd yr **ARGLWYDD**: ai hwynt eu hun, er cywilydd i'w hwynebaw eu hun?

20 Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd **Dduw**, Wele, fy lliid a'm digofaint a dywelltir ar y man yma, ar ddyn ac ar anifail, ar goed y maes, ac ar ffrwyth y ddaear; ac efe a lysg, ac nis diffoddir.

21 ¶ Fel hyn y dywed **ARGLWYDD** y lluoedd, **Duw** Israel; Rhoddwch eich poeth-offrymmau at eich aberthau, a bwyttêwch gig.

22 Canys ni ddywedais i wrth eich tadau, ac ni orchymynais iddynt, y dydd y dygais hwynt o dir yr **Aipht**, am boeth-offrymmau neu aberthau:

23 Eithr y peth hyn a orchymynais iddynt, gan ddywedyd, Gwrandewch ar fy llef, a mi a fyddaf **Dduw** i chwi, a chwithau fyddwch yn bobl i minnau; a rhodiwch yn yr holl ffyrdd

a orchymynais i chwi, fel y byddo yn ddaionus i chwi.

24 Eithr ni wrandawsant, ac ni ostyngasant eu clust, ond rhodiasant yn ol cynghorion a childynrwydd eu calon ddrygionus, ac aethant yn ol, ac nid ym mlaen.

25 O'r dydd y daeth eich tadau chwi allan o wlad yr **Aipht** hyd y dydd hwn, mi a ddanfonais atoch fy holl wasanaethwyr y prophwydi, *bob* dydd gan fore-godi, ac anfon:

26 Er hynny ni wrandawsant arnaf fi, ac ni ostyngasant eu clust, eithr caledasant eu gwarrau; gwnaethant yn waeth nâ'u tadau.

27 Am hynny ti a ddywedi y geiriau hyn oll wrthynt; ond ni wrandawant arnat: gelwi hefyd arnynt; ond nid atebant di.

28 Eithr ti a ddywedi wrthynt, Dyma genedl ni wrendy ar lais yr **ARGLWYDD** ei **Duw**, ac ni dderbyn gerydd: darfu am y gwirionedd, a thorrwyd hi ymaith o'u genau hwynt.

29 ¶ Cneifia dy wallt, *O Jerusalem*, a bwrw i ffordd; a chyfyd gwynfan ar y lleoedd uchel: canys yr **ARGLWYDD** a fwriodd i ffordd ac a wrthododd genhedlaeth ei ddigofaint.

30 Canys meibion Judah a wnaethant ddrwg yn fy ngolwg, medd yr **ARGLWYDD**: gosodasant eu ffeidd-dra yn y tŷ yr hwn y gelwir fy enw arno, i'w halogi ef.

31 A hwy a adeiladasant uchelfeydd Tophet, yr hon *sydd* y'nglynn mab Hinnom, i losgi eu meibion a'u merched yn tân, yr hyn ni orchymynais, ac ni feddylodd fy nghalon.

32 ¶ Am hynny wele y dyddiau yn dyfod, medd yr **ARGLWYDD**, na elwir hi mwy Tophet, na glynn mab Hinnom, namyn glynn lladdedigaeath; canys claddant o fewn Tophet, nes bod eisieu lle.

33 A bydd celanedd y bobl hyn yn fwyd i adar y nefocedd, ac i anifeiliaid y ddaear; ac ni bydd a'u tarfo.

34 Yna y gwnaf i lais llawenydd, a llais digrifwch, llais priod-fab, a llais priod-ferch, ddarfod allan o ddiinasoedd

Judah, ac o heolydd Jerusalem; canys yn anrhaith y bydd y wlad.

PEN. VIII.

1 *Gofid yr Iuddewon, yn fyw ac yn farric. 4 Y mae yn edliw iddynt eu hynfyd a'u digwilydd anedifeirwch: 13 yn dangos y farn dost a gaent hwy, 18 ac yn cwyno eu henbyd gyflur hwy.*

YN yr amser hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y dygant hwy esgryn brenhinoedd Judah, ac esgryn ei dywysogion, ac esgryn yr offeiriaid, ac esgryn y prophwydi, ac esgryn trigolion Jerusalem, allan o'u beddau.

2 A hwy a'u taenant o flaen yr haul, ac o flaen y lleuad, a holl lu y nefoedd y rhai a garasant hwy, a'r rhai a wasanaethasant, a'r rhai y rhodiasant ar eu hol, a'r rhai a geisiasant, a'r rhai a addolasant: ni chesglir hwynt, ac nis cleddir; yn dommen ar wyneb y ddaear y byddant.

3 Ac angau a ddewisir o flaen bywyd gan yr holl weddillion a adewir o'r teulu drwg hwn, y rhai a adewir yn y lleoedd oll y gyrrais i hwynt yno, medd ARGLWYDD y lluoedd.

4 ¶ Ti a ddywedi wrthynt hefyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; A gwypant hwy, ac ni chodant? a drŷ efe ymaith, ac oni ddychwel?

5 Paham y ciliodd pobl Jerusalem yma yn eu hol âg encil tragwyddol? glynasant mewn twyll, gwrthodasant ddychwelyd.

6 Mi a wrandewais ac a glywais, ond ni ddywedent yn iawn: nid edifarhâodd neb am ei anwiredd, gan ddywedyd, Beth a wneuthum i? pob un oedd yn troi i'w yrfa, megis march yn rhuthro i'r frwydr.

7 Iê, y ciconia yn yr awyr a edwyn ei dymhorau; y durtur hefyd, a'r aran, a'r wennol, a gadwant amser eu dyfodiad; eithr fy mhobl i ni wyddant farn yr ARGLWYDD.

8 Pa fodd y dywedwch, Doethion ydym ni, a chyfraith yr ARGLWYDD sydd gyd â ni? wele, yn ddiâu ofer y gwnaeth hi; ofer yw pin yr ysgrifenyddion.

9 Y doethion a waradwyddwyd, a ddychrynwyd, ac a ddaliwyd: wele, gwrthodasant air yr ARGLWYDD; a pha ddoethineb sydd ynddynt?

10 Am hynny y rhoddaf eu wragedd hwynt i eraill, a'u meusydd i'r rhai a'u meddianno: canys o'r lleiaf hyd y mwyaf, pob un sydd yn ymroi i gybydd-dod; o'r prophwyd hyd at yr offeiriad, pawb sydd yn gwneuthur ffalsder.

11 Iachasant hefyd archoll merch fy mhobl yn ysgafn, gan ddywedyd, Heddwch, heddwch, pryd nad oedd heddwch.

12 A fu gywilydd arnynt hwy pan wnaethant ffeidd-dra? na fu ddim cywilydd arnynt, ac ni fedrasant wrido: am hynny y syrthiant ym mysg y rhai a syrthiant: yn amser eu hymweliad y syrthiant, medd yr ARGLWYDD.

13 ¶ Gan ddifa y difaf hwynt, medd yr ARGLWYDD; ni bydd grawnwin ar y winwydden, na ffigys ar y ffigysbren, a'r ddeilen a syrth; a'r hyn a roddais iddynt a ymedy â hwynt.

14 Paham yr ydym ni yn aros? ymgesglwch ynghyd, ac âwn i'r dinasoedd cedyrn, a distawn yno: canys yr ARGLWYDD ein Duw a'n gostegodd, ac a roes i ni ddwfr bustl i'w yfed, o herwydd pechu o honom yn erbyn yr ARGLWYDD.

15 Disgwyl yr oeddym am heddwch, etto ni ddaeth daioni; am amser meddyginiaeth, ac wele ddychryn.

16 O Dan y clywir ffroeniad ei feirch ef; gan lais gweryriad ei gedyrn ef y crynodd yr holl ddaear: canys hwy a ddaethant, ac a fwyttasant y tir, ac oll a oedd ynddo; y ddinas a'r rhai sydd yn trigo ynddi.

17 Canys wele, mi a ddanfonaf seirph, aspiaid i'ch mysg, y rhai nid oes swyn rhagddynt: a hwy a'ch brathant chwi, medd yr ARGLWYDD.

18 ¶ Pan ymgysurwn yn erbyn gofid, fy nghalon sydd yn gofidio ynof.

19 Wele, lais gwaedd merch fy mhobl, oblegid y rhai o wlad bell: Onid ydyw yr ARGLWYDD yn Sion? onid yw ei brenhin hi ynddi? paham y'm digiasant â'u delwau cerfiedig, ac âg oferedd dieithr?

20 Y cynhauf a aeth heibio, darfu yr hâf, ac nid ydym ni gadwedig.

21 Am friw merch fy mhobl y'm

briwyd i; galerais : daliodd synder fi.

22 Onid oes driagl yn Gilead? onid oes yno physygywr? paham na wellhâ iechyd merch fy mhobl.

PEN. IX.

1 Jeremïah yn cwynfan o achos amryw bechodau yr Iuddewon, 9 a'u barnedigaethau. 12 An-
 usudd-dou yw achos eu chwero ofid hwy. 17 Y mae yn eu hannog i gwynfan o achos eu
 dinystr: 23 ac i hyderu, nid arnynt eu hun-
 ain, ond ar Ddw. 25 Y mae yn bygwth
 Iuddewon a Chenhedloedd hefyd.

O NA bâi fy mhen yn ddyfroedd, a'm llygaid yn ffynnon o ddagrau, fel yr wylwn ddydd a nos am ladeddigion-merch fy mhobl!

2 O na byddai i mi yn yr anialwch letty fforddion, fel y gadâwn fy mhobl, ac yr elwn oddi wrthynt! canys hwynt oll *ydynt* odinebus, a chymmanfa anffyddloniaid.

3 A hwy a annelasant eu tafod fel eu bwa i gelwydd; ac nid at wirionedd yr ymgryffasant ar y ddaear: canys aethant o ddrwg i ddrwg, ac nid adnabuant fi, medd yr ARGLWYDD.

4 Gochelwch bawb ei gymmydog, ac na choelied neb ei frawd: canys pob brawd gan ddisodli a ddisodla, a phob cymmydog a rodia yn dwyllodrus.

5 Pob un hefyd a dwylla ei gymmydog, a'r gwir nis dywedant: hwy a ddysgasant eu tafodau i ddywedyd celwydd, ymflinasant yn gwneuthur anwiredd.

6 Dy drigfan *sydd* y'nghanol twyll: o herwydd twyll y gwrthodasant fy adnabod i, medd yr ARGLWYDD.

7 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Wele fi yn eu toddi hwynt, ac yn eu profi hwynt: canys pa wedd y gwnaf o herwydd merch fy mhobl?

8 Saeth lêm *yw* eu tafod hwy, yn dywedyd twyll: â'i enau y traetha un heddwrth wrth ei gymmydog, eithr o'i fewn y gesyd gynllwyn iddo.

9 ¶ Onid ymwelaf â hwynt am hyn? medd yr ARGLWYDD: oni ddial fy enaid ar gyfryw genedl a hon?

10 Dros y mynyddoedd y codaf wylofain a chwynfan, a galar dros Jannerchau yr anialwch; am eu llosgi hwynt, fel na thramwyo neb trwy-

ddynt, ac na chlywir llais ysgrubliaid: adar y nesoedd a'r anifeiliaid hefyd a giliasant, aethant ymaith.

11 A mi a wnaif Jerusalem yn garneddau, ac yn drigfan dreigiau; a dinasoedd Judah a wnaif yn ddi-
 ffaethwch heb breswlydd.

12 ¶ Pa wr *sydd* ddoeth a ddeall hyn? a phwy y traethodd genau yr ARGLWYDD wrtho, fel y mynego, pa-ham y darfu am y tir, ac y llosgwyd fel anialwch heb gynniweirydd?

13 A dywedodd yr ARGLWYDD, Am wrthod o honynt fy nghyfraith, yr hon a roddais ger eu bron hwynt, ac na wrandawsant ar fy llef, na rhodio ynddi;

14 Eithr myned yn ol cyndynrwydd eu calon eu hun, ac yn ol Baalim, yr hyn a ddysgodd eu tadau iddynt:

15 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Welc, mi a'u bwydaf hwynt, y bobl hyn, â wermod, ac a'u diodaf hwynt â dwfr bustl.

16 Gwasgaraf hwynt hefyd ym mysg cenedloedd nid adnabuant hwy na'u tadau: a mi a ddanfonaf ar eu hol hwynt gleddyf, hyd oni ddifethwyf hwynt.

17 ¶ Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Edrychwch, a gelwch am alar-wragedd i ddyfod, a danfonwch am y rhai cyfarwydd, i beri iddynt ddyfod;

18 A brysio, a chodi cwynfan am danom ni, fel y gollyngo ein llygaid ni ddagrau, ac y difero ein hamrantau ni ddwfr.

19 Canys llais cwynfan a glybwyd o Sion, Pa wedd y'n hanrheithiwyd! Ni a lwy'r waradwyddwyd; o herwydd i ni adael y tir, o herwydd i'n trigfannau ein bwrw ni allan.

20 Etto gwrandewch air yr ARGLWYDD, O wragedd, a derbynied eich clust air ei enau ef; dysgwch hefyd gwynfan i'ch merched, a galar bob un i'w gilydd.

21 O herwydd dringodd angau i'n ffenestri, ac efe a ddaeth i'n palasau, i ddistrywio y rhai bychain oddi allau, a'r gwyr ieuangc o'r heolydd.

22 Dywed, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Celaneddau dynion a syrthiant megis tom ar wyneb y maes, ac megis y dyrniad ar ol y medelwr, ac ni chynnull *neb hwynt*.

23 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Nac ymfrostied y doeth yn ei ddoethineb, ac nac ymfrostied y cryf yn ei gryfder, ac nac ymfrostied y cyfoethog yn ei gyfoeth;

24 Eithr y neb a ymfrostio, ymfrostied yn hyn, *ei fod yn deall*, ac yn fy adnabod i, mai myfi *yw* yr ARGLWYDD a wna drugaredd, barn a chyfiawnder yn y ddaear: o herwydd yn y rhai hynny yr ymhyfrydais, medd yr ARGLWYDD.

25 ¶ Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD, pan ymwelwyf â phob enwaededig ynghyd â'r rhai dienwaededig;

26 A'r Aipht, ac â Judah, ac âg Edom, ac â meibion Ammon, ac â Moab, ac â'r rhai oll *sydd* yn y cyrrau. eithaf, a'r rhai a drigant yn yr anialwch: canys yr holl genhedloedd *hyn sydd* ddiennwaededig, a holl dŷ Israel *sydd* â chalon ddiennwaededig.

PEN. X.

1 Yr anghyffelybrwydd *sydd rhwng Duw ac eilunod*. 17 Y mae yn annog i ochel y gofidiau *sydd* ar ddyfod: 19 yn cwyno anrhaith y tabernacl gan fugeiliaid ynfydion: 23 yn gwneuthur gueddi ostyngedig.

GWRANDEWCH y gair a ddywed yr ARGLWYDD wrthyech chwi, tŷ Israel:

2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Na ddysgwch ffordd y cenedloedd, ac nac ofnwch arwyddion y nefoedd: canys y cenedloedd a'u hofnant hwy.

3 Canys deddfau y bobloedd *sydd* oferedd: o herwydd cymmyna *un* bren o'r coed (gwaith llaw y sac) â bwyell.

4 Ag arian ac âg aur yr harddant ef; â hoelion ac â morthwylion y sicrhânt ef, fel na syfio.

5 Megis palmwydden, syth *ydynt* hwy, ac ni lefarant: y mae yn rhaid eu dwyn hwy, am na allant gerdded. Nac ofnwch hwynt; canys ni allant wneuthur drwg, a gwneuthur da nid oes ynddynt.

6 Yn gymmaint ag nad oes *neb* fel tydi, ARGLWYDD: mawr *wyt*, a mawr *yw* dy enw mewn cadernid.

7 Pwy ni'th ofna di, Brenhin y cenedloedd? canys i ti y gweddai: o herwydd ym mysg holl ddoethion y cenedloedd, ac ym mysg eu holl deyrnasoedd hwy, nid oes *neb* fel tydi.

8 Eithr cyd-ynfydasant ac amhwyllasant: athrawiaeth oferedd yw cŷff.

9 Arian wedi ei yrru yn ddalennau a ddygir o Tarsis, ac aur o Uphaz, gwaith y celfydd, a dwylaw y toddydd: sidan glas a phorphor *yw* eu gwisg hwy; gwaith y celfydd *ynt* oll.

10 Eithr yr ARGLWYDD *ydyw* y gwir DDUW, efe *yw* y DUW byw, a'r Brenhin tragywyddol: rhag ei lid ef y cryna y ddaear, a'r cenedloedd ni allant ddioddef ei sorriant ef.

11 Fel hyn y dywedwch wrthynt: Y duwiau ni wnaethant y nefoedd a'r ddaear, difethir hwynt o'r ddaear, ac oddi tan y nefoedd.

12 Efe a wnaeth y ddaear trwy ei nerth, efe a sicrlâodd y byd trwy ei ddoethineb, ac a estynodd y nefoedd trwy ei synwyr.

13 Pan roddo efe ei lais, *y bydd* twrf dyfroedd yn y nefoedd, ac efe a wna i'r tarth ddyrchafu o eithafoedd y ddaear: efe a wna fellt gyd â'r gwlaw, ac a' ddwg y gwynt allan o'i drysorau.

14 Ynfyd yw pob dyn yn *ei* wybodaeth; gwaradwyddwyd pob toddydd trwy y ddelw gerfiedig: canys celwydd *yw* ei ddelw dawdd, ac nid oes anadl ynddynt.

15 Oferedd *ynt*, a gwaith cyfeiliorni: yn amser eu gofwy y difethir hwynt.

16 Nid fel y rhai hyn *yw* rhan Jacob: canys lluniwr pob *peth yw* efe, ac Israel *yw* gwialen ei etfeddiaeth ef. ARGLWYDD y lluoedd *yw* ei enw.

17 Casgl o'r tir dy farsiandiaeth, yr hon wyt yn trigo yn yr ymddiffynfa.

18 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele fi yn taffu trigolion y tir y waith hon, a chyfyngaf arnynt, fel y caffont *felly*.

19 ¶ Gwae fi am fy mriw, dolurus

yr fy archoll: ond mi a ddywedais, Yn ddiâu dyma ofid, a mi a'i dygaf.

20 Fy mhabell i a anrheithiwyd, a'm rhaffau oll a dorrwyd; fy mhlant a aethant oddi wrthyf, ac nid *ydylt*: nid oes mwy a led o fy mhabell, nac a gyfyd fy llenni.

21 Canys y bugeiliaid a ynfydasant, ac ni cheisiasant yr ARGLWYDD: am hynny ni lwyddant; a *defaid* eu porfa hwy oll a wasgerir.

22 Wele, trwst y sôn a ddaeth, a chynnwrf mawr o dir y gogledd, i osod dinasoedd Judah yn ddiffaethwch, ac yn drigfan dreigiau.

23 ¶ Gwn, ARGLWYDD, nad eiddo dyn ei ffordd: nid ar law gwr a rodio y *mae* llywodraethu ei gerddediad.

24 Cospa fi, ARGLWYDD, etto mewn barn; nid yn dy lid, rhag i ti fy ngwneuthur yn dddiwyd.

25 Tywallt dy lid ar y cenhedloedd y rhai ni'th adnabuant, ac ar y teuluoedd ni'alwasant ar dy enw: canys bwyttasant Jacob, i.e., bwyttasant ef, difasant ef hefyd, ac anrheithiasant ei gyfannedd.

PEN. XI.

1 *Jeremiah yn cyhoeddi cyfammod Duw; 8 yn ceryddu yr Iuddewon am fod yn anafudd iddo, 11 yn prophwydo y ddi drygau arnynt hwy, 18 ac ar wŷr Anathoth, am gyd-furiadu lladd Jeremiah.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah oddi wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

2 Gwrandewch eiriau y cyfammod hwn, a dywedwch wrth wŷr Judah, ac wrth breswylwyr Jerusalem:

3 Dywed hefyd wrthynt, Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel; Melldigidig *fyddo* y gwr ni wrendy ar eiriau y cyfammod hwn,

4 Yr hwn a orchymynais i'ch tadau chwi y dydd y dygais hwynt o wlad yr Aipht, o'r ffwrn haiarn, gan ddywedyd, Gwrandewch ar fy llef, a gdwewch hwynt, yn ol yr hyn oll a orchymynwyf i chwi: felly chwi a fyddwch yn bobl i mi, a minnau a fyddaf yn DDUW i chwithau:

5 Fel y gallwyf gwblhâu y llw a dyngais wrth eich tadau, a'r roddi iddynt dir yn lleifrio o laeth a mêl, megis y *mae* heddyw. Yna yr atebais,

ac y dywedais, O ARGLWYDD, felly y byddo.

6 Yna yr ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Cyhoedda y geiriau hyn oll yn ninasoedd Judah, ac yn heoludd Jerusalem, gan ddywedyd, Gwrandewch eiriau y cyfammod hwn, a gwnewch hwynt.

7 Canys gan dystiolaethu y tystiolaethais wrth eich tadau, y dydd y dygais hwynt i fynu o dir yr Aipht, hyd y dydd hwn, trwy godi yn fore, a thystiolaethu, gan ddywedyd, Gwrandewch ar fy llais.

8 Ond ni wrandawsant, ac ni ogwyddasant eu clust, eithr rhodiasant bawb yn ol cyndynrwydd eu calon ddrygionus: am hynny y dygaf arnynt holl eiriau y cyfammod hwn, yr hwn a orchymynais *iddylt* ei wneuthur, ond ni wnaethant.

9 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Cyd-fradwriaeth a gafwyd y'ngwŷr Judah, ac ym mysg trigolion Jerusalem.

10 Troisant at anwiredd eu tadau gynt, y rhai a wrthodasant wrando fy ngeiriau: a hwy a aethant ar ol duwiau dieithr i'w gwasanaethu hwy: tŷ Judah a thŷ Israel a dorrasant fy nghyfammod yr hwn a wneutham â'u tadau hwynt.

11 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele fi yn dwyn drwg arnynt, yr hwn nis gallant fyned oddi wrtho: yna y gwaeddant arnaf, ac ni wrandawaf hwynt.

12 Yna dinasoedd Judah a thrigolion Jerusalem a ânt, ac a waeddant ar y duwiau yr arogl-darthant iddynt: ond gan waredu ni allant eu gwared hwynt yn amser eu drygfyd.

13 Canys *yn ol* rhifedi dy ddimasoedd yr oedd dy dduwiau, O Judah; ac *yn ol* rhifedi heoludd Jerusalem y gosodasoch allorau i'r peth gwaradwyddus *hwnnw*, i.e., allorau i fŷg-darthu i Baal.

14 Am hynny na weddia dros y bobl hyn, ac na chyfod waedd neu weddi drostynt: canys ni wrandawaf yr amser y gwaeddant arnaf o herwydd eu drygfyd.

15 Beth a wna fy anwyl yn fy nhŷ,

gan iddi wneuthur ysgelerder lawer? a'r cig cyssegredig a aeth ymaith oddi wrthyt: pan wnelit ddrygioni, yna y llawenyshit.

16 Olew-wydden ddeiliog dæg, o ffrwyth prydfethr, y galwodd yr ARGLWYDD dy enw: trwy drwst cynnwrf mawr y cynneuodd tân ynddi, a'i changhennau a dorrwyd.

17 Canys ARGLWYDD y lluoedd, yr hwn a'th blannodd, a draethodd ddrwg yn dy erbyn, o herwydd drygioni tŷ Israel a thŷ Judah, y rhai a wnaethant yn eu herbyn eu hun, i'm digio i, trwy fŵg-darthu i Baal.

18 ¶ A'r ARGLWYDD a hysbysodd i mi, a mi a'i gwn; yna y dangosaist i mi eu gweithredoedd hwy.

19 A minnau oeddwn fel oen, neu fustach a ddygid i'w ladd; ac ni wyddwn fwriadu o honynt fwriadau yn fy erbyn i, gan ddywedyd, Distrywiwn y pren ynghyd a'i ffrwyth, a difethwn ef o dir y rhai byw, fel na chofier ei enw ef mwy.

20 Eithr O ARGLWYDD y lluoedd, barnwr cyfiawnder, a chwiliwr yr arennau a'r galon, gwelwyf dy ddialledd arnynt; canys i ti y datguddiais fy nghwyn.

21 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am wŷr Anathoth, y rhai a geisiant dy einioes, gan ddywedyd, Na phrophwyda yn enw yr ARGLWYDD, rhag dy farw trwy ein dwylaw ni:

22 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Wele fi yn ymweled â hwynt: y gwŷr ieuainc a fyddant feirw trwy y cleddyf, a'u meibion a'u merched a fyddant feirw o newyn.

23 Ac ni bydd gweddill o honynt; canys mi a ddygaf ddrygfyd ar wŷr Anathoth, sef blwyddyn eu gofwy.

PEN. XII.

1 Jeremiah yn cwyno rhag llywyddiant yr annwïol, a thrwy ffydd yn gwled eu cwmp hwy. 5 Duw yn ei rybuddio ef o fraduriaeth ei frodyr yn ei erbyn; 7 ac yn gofidio dros ei etifeddiaeth; 14 ac yn addaw i'r edifeiriol gael aychwelyd o gaethiwed.

CYFIAWN wyt, ARGLWYDD, pan ddadleuwyf â thi: er hynny ymresymmaf â thi am dy farned-

igaethau: Paham y llwydda ffordd yr anwir, ac y ffynna yr anffyddloniaid oll?

2 Plennaist hwy, i'e, gwreiddiasant; cynnyddant, i'e, dygant ffrwyth; agos wyt yn eu genau, a phell oddi wrth eu harenau.

3 Ond ti, ARGLWYDD, a'm hadwaenost i; ti a'm gwelaist, ac a brofaist fy nghalon tu ag attat; tynn allan hwynt megis defaid i'r lladdfa, a pharottoa hwynt erbyn dydd y lladdfa.

4 Pa hyd y galara y tir, ac y gwywa gwellt yr holl faes, oblegid drygioni y rhai sydd yn trigo ynddo? methodd yr anifeiliaid a'r adar, oblegid iddynt ddywedyd, Ni wêl efe ein diwedd ni.

5 ¶ O rhedaist ti gyd â'r gwŷr traed, a hwy yn dy flino, pa fodd yr ymdarewi â'r meirch? ac os blinasant di mewn tir heddychlawn, yn yr hwn yr ymddiriedaist, yna pa fodd y gwnai yn ymchwydd yr Iorddonen?

6 Canys dy frodyr, a thŷ dy dad, i'e, y rhai hynny a wnaethant yn anffyddlawn â thi; hwynt-hwy hefyd a waeddasant yn groch ar dy ol: na choelia hwy, er iddynt ddywedyd geiriau tég wrthyt.

7 ¶ Gadewais fy nhŷ, gadewais fy etifeddiaeth; mi a roddais anwylyd fy enaid yn llaw ei gelynion.

8 Fy etifeddiaeth sydd i mi megis llew yn y coed, rhuo y mae i'm herbyn; am hynny casêais hi.

9 Y mae fy etifeddiaeth i mi fel aderyn brith; y mae yr adar o amgylch yn ei herbyn hi: deuwch, ymgwsglwh, holl fwystfilod y maes; deuwch i ddifa.

10 Bugeiliaid lawer a ddistrywiasant fy ngwinllan; sathrasant fy rhandir, fy rhandir dirion a wnaethant yn ddiffaethwch anrheithiol.

11 Gwnaethant hi yn anrhaith, ac wedi ei hanrheithio y galara hi wrthyt: y tir i gyd a anrheithiwyd, am nad oes neb yn ei gymmeryd at ei galon.

12 Anrheithwyr a ddaethant ar yr holl fryniau trwy yr anialwch: canys cleddyf yr ARGLWYDD a ddifetha o'r naill gwrr i'r ddaear hyd y cwrr arall i'r ddaear: nid oes heddwch i un cnawd.

13 Hauasant wenith, ond hwy a

sedant ddrain; ymboenasant, ond ni thycia iddynt: a hwy a gywilyddiant am eich ffrwythydd chwi, o herwydd lliid digofaint yr ARGLWYDD.

14 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD yn erbyn fy holl gymmydogion drwg, y rhai sydd yn cyffwrdd â'r etifeddiaeth a berais i'm pobl Israel ei hetifeddu, Wele, mi a'u tynnaf hwy allan o'u tir, ac a dynnaf dŷ Judah o'u mysg hwynt.

15 Ac wedi i mi eu tynnu hwynt allan, mi a ddychwelaf ac a drugarhâf wrthynt; a dygaf hwynt drachefn bob un i'w etifeddiaeth, a phob un i'w dir.

16 Ac os gan ddsygu y dysgant ffyrdd fy mhobl, i dyngu i'm henw, Byw yw yr ARGLWYDD (megis y dysgasant fy mhobl i dyngu i Baal) yna yr adeiledir hwy y'nghanol fy mhobl.

17 Eithr oni wrandawant, yna gan ddiwreiddio y diwreiddiaf fi y genedl hon, a chan ddifetha myfi a'i dinystriaf hi, medd yr ARGLWYDD.

PEN. XIII.

1 *Trwy arwydd y gwregys llian a guddiwyd yn Exiprates, y mae Duw yn rhag-ddangos dinystri ei bobl.* 12 *Trwy adamsneg costrelau a llenwid â gwin, yn rhag-fynegi y meddwid hwy â drygfyd.* 15 *Y mae yn eu hannog i ochel y barnedigaethau sydd ar ddyfod; 22 ac yn dangos mai eu ffeidd-dra hwy oedd yr achos o hynny.*

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD wrthyf, Dos a chais i ti wregys llian, a dod ef am dy lwynau, ac na ddod ef mewn dwfr.

2 Felly y ceisiais wregys yn ol gair yr ARGLWYDD, ac a'i dodais am fy llwynau.

3 A daeth gair yr ARGLWYDD ataf eilwaith, gan ddywedyd,

4 Cymmer y gwregys a gefaist, ac sydd am dy lwynau, a chyfod, dos i Euphrates, a chuddia ef mewn twll o'r graig.

5 Felly mi a aethum ac a'i cuddiais ef yn Euphrates, megis y gorchymynasai yr ARGLWYDD i mi.

6 Ac ar ol dyddiau lawer y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Cyfod, dos i Euphrates, a chymmer oddi yno y gwregys a orchymynais i ti ei guddio yno.

7 Yna yr aethum i Euphrates, ac a

gloddiais, ac a gymmerais y gwregys o'r man lle y cuddiaswn ef: ac wele, pydrasai y gwregys, ac nid oedd efe dda i ddim.

8 A daeth gair yr ARGLWYDD ataf, gan ddywedyd,

9 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Felly y gwnaf i falchder Judah, a mawr falchder Jerusalem bydru.

10 Y bobl ddrygionus hyn, y rhai a wrthodant wrando fy ngeiriau i, y rhai a rodiant y'nghyndynrwydd eu calon, ac a ânt ar ol duwiau dieithr, i'w gwasanaethu hwynt, ac i ymostwng iddynt, a fyddant fel y gwregys yma, yr hwn nid yw dda i ddim.

11 Canys megis ag yr ymwasg gwregys am lwynau gwr, felly y gwneuthum i holl dŷ Israel a holl dŷ Judah lynu wrthyf, medd yr ARGLWYDD, i fod i mi yn bobl, ac yn enw, ac yn foliant, ac yn ogoniant: ond ni wrandawent.

12 ¶ Am hynny y dywedi wrthynt y gair yma; Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel, Pob costrel a lenwir â gwin. A dywedant wrthynt, Oni wyddom ni yn sicr y llenwir pob costrel â gwin?

13 Yna y dywedi wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele fi yn llenwi holl drigolion y tir hwn, ie, y brenhinoedd sydd yn eistedd yn lle Dafydd ar ei orsedd-faingc ef, yr offeiriaid hefyd, a'r prophwydi, a holl breswylwyr Jerusalem, â meddwdod.

14 Tarawaf hwy y naill wrth y llall, y tadau a'r meibion ynghyd, medd yr ARGLWYDD: nid arbedaf, ac ni thru-garhâf, ac ni resyuaf, ond eu difetha hwynt.

15 ¶ Clywch, a gwrandewch, na falchiwch: canys yr ARGLWYDD a lesarodd.

16 Rhoddwch ogoniant i'r ARGLWYDD eich Duw, cyn iddo ef ddwyn tywyllwch, a chyn i chwi daro eich traed wrth y mynyddoedd tywyll; a thra fyddoch yn disgwyl am oleuni, iddo ef ei droi yn gysgod angau, a'i wneuthur yn dywyllwch.

17 Ond oni wrandewch chwi hyn, fy enaid a wyla mewn lleoedd dirgel am eich balchder; a'm llygaid gan

wylo a wylant, ac a ollyngant ddagrau, o achos dwyu diadell yr ARGLWYDD i gaethiwed.

18 Dywed wrth y brenhin a'r frenhines, Ymostyngwch, eisteddych i lawr: canys disgynodd eich pendefigaeth, *sef* coron eich anrhydedd.

19 Dinasoedd y dehau a gauir, ac ni bydd a'u hagoro; Judah i gyd a gaeth-gludir, yn llwyr y dygir hi i gaethiwed.

20 Codwch i fynu eich llygaid, a gwelwch y rhai sydd yn dyfod o'r gogledd: pa le y *mae* y ddiadell a roddwyd i ti, *sef* dy ddiadell brydferth?

21 Beth a ddywedi pan ymwelo â thi? (canys ti a'u dysgaist hwynt yn dywysogion, ac yn ben arnat:) cni oddiwes gofidiau di megis gwraig yn esgor?

22 ¶ Ac o dywedi yn dy galon, Paham y digwydd hyn i mi? o herwydd amler dy anwiredd y noethwyd dy odre, ac y dinoethwyd dy sodlau.

23 A newidia yr Ethiopiad ei groen, neu y llewpard ei frychni? *felly* chwithau a ellwch wneuthur da, y rhai a gymefinwyd â gwneuthur drwg.

24 Am hynny y chwalaf hwynt megis sofr yn myned ymaith gyd â gwynth y diffaethwch.

25 Dyma dy gyfran di, y rhan a fesurais i ti, medd yr ARGLWYDD; am i ti fy anghofio i, ac ymddiried mewn celwydd.

26 Am hynny y dinoethais innau dy odre di dros dy wyneb, fel yr amlyger dy warth.

27 Gwelais dy odineb a'th weryriad, brynti dy butteindra, a'th ffeidd-dra ar y bryniau yn y meusydd. Gwae di, Jerusalem: a ymlanhêi di? pa bryd bellach?

PEN. XIV.

1 *Y newyn tost, 7 yn peri i Jeremiah weddio.*
10 *Ni ffin yr Arglwydd ymbil âg ef dros y bobl.* 13 *Nad yw gau-brophwydi yn esgus iddynt hwy.* 17 *Cyffrôi Jeremiah i gwyno drostynt hwy.*

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at Jeremiah o achos y drudaniaeth.

2 Galar Judah, a'i phyrth a lesgâant; y maent yn ddu hyd lawr, a gwaedd Jerusalem a ddyrchafodd i fynu.

3 A'u boneddigion a hebryngasant eu rhai bychain i'r dwfr: daethant i'r ffosydd, ni chawsant ddwfr; dychwelasant â'u llestri yn weigion: cywilyddio a gwlaiddio a wnaethant, a chuddio eu pennau.

4 Oblegid agennu o'r ddaear, am nad oedd gwlaw ar y ddaear, cywilyddiodd y llafurwyr, cuddiasant eu pennau.

5 Iê, yr ewig hefyd a lydnodd yn y maes, ac a'i gadawodd, am nad oedd gwellt.

6 A'r asynod gwylltion a safasant yn y lleoedd uchel; yfasant wynt fel dreigiau: eu llygaid hwy a ballasant, am nad oedd gwellt.

7 ¶ O ARGLWYDD, er i'n hanwireddau dystiolaethu i'n herbyn, gwna di er mwyn dy enw: canys aml yw ein cildyrwydd ni; pechasom i'th erbyn.

8 Gobaith Israel, a'i geidwad yn amser adfyd, paham y byddi megis pererin yn y tir, ac fel ymdeithydd yn troi i lettya dros noswaith?

9 Paham y byddi megis gwr wedi synnu? fel gwr cadarn heb allu achub? etto yr *ydwyf* yn ein mysgr ni, ARGLWYDD, a'th enw di a elwir arnom: na âd ni.

10 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD wrth y bobl hyn, Fel hyn yr hoffasant hwy grwydro, ac ni attaliasant eu traed: am hynny nis mÿn yr ARGLWYDD hwy; yr awr hon y cofia efe eu hanwiredd hwy, ac a ymwêl â'u pechodau.

11 Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Na weddia dros y bobl hyn am ddaioni.

12 Pan ymprydiant, ni wrandawaf eu gwaedd hwynt; a phan offrym-mant boeth-offrwm a bwyd-offrwm, ni byddaf boddlawn iddynt: ond â'r cleddyf, ac â newyn, ac â haint, y difaf hwynt.

13 ¶ Yna y dywedais, O ARGLWYDD DDUW, wele, mae y prophwydi yn dywedyd wrthynt, Ni

Cospedigaeth y gau brophwydi. PEN. XV.

welwch chwi gleddyf, ac ni ddaw newyn attoch; eithr mi a roddaf heddwch sicr i chwi yn y lle yma.

14 Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Y prophwydi sydd yn prophwydo celwyddau yn fy enw i; nid anfonais hwy, ni orchymynais iddynt chwaith, ac ni leferais wrthynt: gau weledigaeth, a dewiniaeth, a choegedd, a thwyll eu calon eu hun, y maent hwy yn eu prophwydo i chwi.

15 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am y prophwydi sydd yn prophwydo yn fy enw i, a minnau heb eu hanfon hwynt, etto hwy a ddywedant, Cleddyf a newyn ni bydd yn y tir hwn; Trwy gleddyf a newyn y difethir y prophwydi hynny.

16 A'r bobl y rhai y maent yn prophwydo iddynt, a fyddant wedi eu tafu allan yn heolydd Jerusalem, o herwydd y newyn a'r cleddyf; ac ni bydd neb i'w claddu, hwynt-hwy, na'u gwragedd, na'u meibion, na'u merchod: canys mi a dywalltaf arnynt eu drygioni.

17 ¶ Am hynny y dywedi wrthynt y gair yma, Difered fy llygaid i ddaagrau nos a dydd, ac na pheidiant: canys â briw mawr y briwyd y wryf merch fy mhobl, ac â phla tost iawn.

18 Os âf fi allan i'r maes, wele rai wedi eu lladd â'r cleddyf; ac o deuf i mewn i'r ddinas, wele rai llesg o newyn: canys y prophwyd a'r offeir-iad hefyd sydd yn amgylchu i dir nid adwaenant.

19 Gan wrthod a wrthodaist ti Judah? neu a ffeiddiodd dy enaid di Sïon? paham y tarewaist ni, ac nad oes i ni feddyginiaeth? disgwylasom am heddwch, ac nid oes daioni; ac am amser iachâd, ac wele flinder.

20 Yr ydym yn cydnabod, ARGLWYDD, ein camwedd, ac anwiredd ein tadau; oblegid ni a bechasom yn dy erbyn di.

21 Na ffeiddia ni, er mwyn dy enw, ac na fwrw i lawr orseddfa dy Ogoniant: cofia, na thorr dy gyfammod â ni.

22 A oes neb ym mhlith oferedd y c enhedloedd a wna iddi wlawio? neu a rydd y nefoedd gawodau? Onid ti

Lhwyr wrthodiad yr Iuddewon. yw efe, O ARGLWYDD ein DUW ni? am hynny arnat ti y disgwyliwn ni: canys ti a wnaethost y pethau hyn oll.

PEN. XV.

1 *Lhwyr wrthodiad, ac amryw farnedigaethan yr Iuddewon.* 10 *Jeremiaih yn cugno rhag eu hatgarrwydd hwy; ac yn derbyn addewid iddo ei hun,* 12 *a bygwth arnynt hwythau:* 15 *yn gweddio,* 19 *ac yn cael addewid grasusol.*

A DYWEDODD yr ARGLWYDD wrthyf, Pe safai Moses a Samuel ger fy mron, etto ni byddai fy serch ar y bobl yma; bwrw hwy allan o'm golwg, ac elont ymaith.

2 Ac os dywedant wrthyf, I ba le yr âwn? tithau a ddywedi wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Y sawl sydd i angau, i angau; a'r sawl i'r cleddyf, i'r cleddyf; a'r sawl i'r newyn, i'r newyn; a'r sawl i gaethiwed, i gaethiwed.

3 A mi a osodaf arnynt bedwar rhywogaeth, medd yr ARGLWYDD: y cleddyf, i ladd; a'r cwn, i larpio; ac adar y nefoedd, ac anifeiliaid y ddaear, i ysu ac i ddifa.

4 Ac a'u rhoddaf hwynt i'w symmudo i holl deyrnaoedd y ddaear; herwydd Manasseh mab Hezeciah brenhin Judah, am yr hyn a wnaeth efe yn Jerusalem.

5 Canys pwy a drugarhâ wrthyf ti, O Jerusalem? a phwy a gwyna i ti? a phwy a dry i ymofyn pa fodd yr wyt ti?

6 Ti a'm gadewaist, medd yr ARGLWYDD, ac a aethost yn ol: am hynny yr estynaf fy llaw yn dy erbyn di, ac a'th ddifethaf; myfi a fliniais yn edifarhâu.

7 A mi a'u chwalaf hwynt â gwyntyll ym mhyrth y wlad: diblantaf, difethaf fy mhobl, gan na ddychwelant oddi wrth eu ffyrdd.

8 Eu gweddwon a amlhasant i mi tu hwnt i dywod y môr: dygais arnynt yn erbyn mam y gwyr ieuangc, anrheithiwr ganol dydd; perais iddo syrthio yn ddisymmwth arni hi, a dychryn ar y ddinas.

9 Yr hon a blantodd saith, a lesgâodd: ei henaid hi a lesneiriodd, ei haul a fachludodd tra yr oedd hi yn

ddydd; hi a gywilyddiodd, ac a waradwyddwyd; a rhoddaf y gweddillion o honynt i'r cleddyf y'ngwŷydd eu gelynion, medd yr ARGLWYDD.

10 ¶ Gwae fi, fy mam, ymddwŷyn o honot fi, yn wr ymryson, ac yn wr cynnen i'r holl ddaear: ni logais, ac ni logwyd i mi; *etto* pawb o honynt sydd yn fy mellidithio i.

11 Yr ARGLWYDD a ddywedodd, Yn ddiau bydd dy weddill di mewn daionia, yn ddiau gwnaf i'r gelyn fod yn dda wrthyt, yn amser adfyd ac yn amser cystudd.

12 A dyrr haiarn yr haiarn o'r gogledd, a'r dur?

13 Dy gyfoeth a'th drysorau a roddaf yn yspail, nid am werth, ond oblegid dy holl bechodau, trwy dy holl deryfynau.

14 Gwnaf i ti fyned hefyd gyd â'th elynion i dir nid adwaenost: canys tân a enynnodd yn fy nigofaint, arnoch y llysg.

15 ¶ Ti a wyddost, ARGLWYDD; cofia fi, ac ymwêl â mi, a dïal drosof ar fy erlidwyr; na ddwg fi ymaith yn dy hir-ymaros: gwybydd ddwyn o honof waradwydd er dy fwyn di.

16 Dy eiriau a gaed, a mi a'u bwyttëais hwynt; ac yr oedd dy air di i mi yn llawenydd ac yn hyfrydwch fy nghalon: canys dy enw di a alwyd arnaf fi, O ARGLWYDD DDUW y lluoedd.

17 Nid eisteddais y'ngghymmanfa y gwatwarwyr, ac nid ymhyfrydais: eisteddais fy hunan o herwydd dy law di; canys ti a'm llenwaist i o lid.

18 Paham y mae fy nolur i yn dragwyddol? a'm pla yn anaele, fel na ellir ei iachâu? a fyddi di i mi megis celwyddog, *neu fel* dyfroedd a ballant?

19 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Os dychweli, yna y'th ddygaf eilwaith, a thi a sefi ger fy mron; os tynti ymaith y gwerthfawr oddi wrth y gwael, byddi fel fy ngenau i: dychwelant hwy attat ti, ond na ddychwelant di attynt hwy.

20 Gwnaf di hefyd i'r bobl yma yn fagwyr efydd gadarn; a hwy a ryfelant yn dy erbyn di, eithr ni'th orchfygant: canys yr ydwyf fi gyd â thi,

i'th achub ac i'th wared, medd yr ARGLWYDD.

21 A mi a'th waredaf di o law y rhai drygionus, ac a'th ryddhaf di o law yr ofnadwy.

PĒN. XVI.

1 Y prophwyd, trwy gygodion, sef trwy ymattal oddi wrth briodas, ac oddi wrth dai galar a gwledda, yn rhag-ddangos llwy'r ddifrod yr Iuddewon, 10 am eu bod yn waeth nŷ'u tadau; 14 y bydd rhyfeddach eu hymwared hwy allan o guethiwed, nag allan o'r Aiph; 16 y tâl Duw iddynt eu delw-addoliaeth yn ddau-ddyblyg.

GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth hefyd attaf fi, gan ddywedyd,

2 Na chymmer i ti wraig, ac na fydded i ti feibion na merched, yn y lle hwn.

3 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am y meibion ac am y merched a anwyd yn y lle hwn, ac am eu mammau a'u dug hwynt, ac am eu tadau a'u cenhedlodd hwynt yn y wlad hon;

4 O angau nychlyd y byddant feirw: ni alerir am danynt, ac nis cleddir hwynt: byddant fel tail ar wyneb y ddaear, a darfyddant trwy y cleddyf, a thrwy newyn; a'u celaneddau fydd yn ymborth i adar y nefoedd, ac i anifeiliaid y ddaear.

5 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Na ddos i dŷ y galar, ac na ddos i alaru, ac na chwyna iddynt: canys myfi a gymmerais ymaith fy heddwch oddi wrth y bobl hyn, medd yr ARGLWYDD, sef trugaredd a thosturi.

6 A byddant feirw yn y wlad hon, fawr a bychan: ni chleddir hwynt, ac ni alerir am danynt; nid ymdorrir ac nid ymfoelir drostynt.

7 Ni rannant iddynt *fwyd* mewn galar, i roi cysur iddynt am y marw; ac ni pharant iddynt yfed o phiöl cysur, am eu tad, neu am eu mam.

8 Na ddos i dŷ gwledd, i eistedd gyd â hwynt i fwytta ac i yfed.

9 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel; Wele, myfi a baraf i lais cerdd a llawenydd, i lais y priod-fah, ac i lais y briod-ferch, ddarfod o'r lle hwn, o flaen eich llygaid, ac yn eich dyddiau chwi. Digitized by Google

10 ¶ A phan ddangosech i'r bobl yma yr holl eiriau hyn, ac iddynt hwythau ddywedyd wrthyt, Am ba beth y llefarodd yr ARGLWYDD yr holl fawr-ddrwg hyn i'n herbryn ni? neu, Pa beth yw ein hanwiredd? neu, Beth yw ein pechod a bechasom yn erbyn yr ARGLWYDD ein Duw?

11 Yna y dywedi wrthynt, O herwydd i'ch tadau fy ngadael i, medd yr ARGLWYDD, a myned ar ol duwiau dieithr, a'u gwasanaethu hwynt, ac ymgrymmu iddynt, a'm gwrthod i, a bod heb gadw fy nghyfraith;

12 A chwithau a wnaethoch yn waeth na'ch tadau (canys wele chwi yn rhodio bob un yn ol cyndynrwydd ei galon ddrwg, heb wrando arnaf)

13 Am hynny mi a'ch taffaf chwi, o'r tir hwn, i wlad nid adwaenoch, chwi na'ch tadau; ac yno y gwasanaethwch dduwiau dieithr ddydd a nos, lle ni ddangosaf i chwi ffafr.

14 ¶ Gan hynny wele y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD, pryd na ddywedir mwyach, Byw yw yr ARGLWYDD, yr hwn a ddug feibion Israel i fynu o dir yr Aipht:

15 Eithr, Byw yw yr ARGLWYDD, yr hwn a ddug i fynu feibion Israel o dir y gogledd, ac o'r holl diroedd lle y gyrrasai efe hwynt: a mi a'u dygaf hwynt drachefn i'w gwlad a roddais i'w tadau.

16 ¶ Wele fi yn anfon am bysgodwyr lawer, medd yr ARGLWYDD, a hwy a'u pysgottant hwy; ac wedi hynny mi a anfonaf am helwyr lawer, a hwy a'u heliant hwynt oddi ar bob mynydd, ac oddi ar bob bryn, ac o ogofeydd y creigiau.

17 Canys y mae fy ngolwg ar eu holl ffyrdd hwynt: nid ydynt guddiedig o'm gŵydd i, ac nid yw eu hanwiredd hwynt guddiedig oddi ar gyfer fy llygaid.

18 Ac yn gyntaf myfi a dalaf yn ddwbl am eu hanwiredd a'u pechod hwynt; am iddynt halogi fy nhir â'u ffaidd gelanedd; i.e. â'u ffeidd-dra y llanwasant fy etifeddiaeth.

19 O ARGLWYDD, fy nerth a'm cadernid, a'm noddfa yn nydd blinder; attat ti y daw y Cenhedloedd o eithaf-

oedd y ddaear, ac a ddywedant, Diau mai celwydd a ddarfu i'n tadau ni ei etifeddu, oferedd, a phethau heb les ynddynt.

20 A wna dyn dduwiau iddo ei hân, a hwythau heb fod yn dduwiau?

21 Am hynny wele, mi a wnaaf iddynt wybod y waith hon, dangosaf iddynt fy llaw a'm grym: a chânt wybod mai yr ARGLWYDD yw fy enw.

PEN. XVII.

1 Caethiwed Judah am eu pechod. 5 Melldithio ymddiried mewn dyn, 7 a bendithio ymddiried yn Nuw. 9 Nas gall y galon dwyllodrus dwyllo Duw. 12 Iachawdwriaeth Duw. 15 Y prophwyd yn cwyno rhag y rhai oedd yn gwasgar ei brophwydoliaeth ef. 19 Ei anfon ef i adnewyddu y cyfammod, trwy sancteiddio y Sabboth.

PECHOD Judah a ysgrifenwyd â phin o haiarn, âg ewin o adamant y cerfiwyd ef ar lech eu calon, ac ar gyrn eich allorau;

2 Gan fod eu meibion yn cofio eu hallorau a'u llwyni wrth y pren deiliog ar y bryniau uchel.

3 O fy mynydd yn y maes, dy olud a'th holl drysorau di a roddaf yn anrhaith, a'th uchelfeydd i bechod, trwy dy holl derfynau.

4 Ti a adewir hefyd dy hunan, heb dy etifeddiacth a roddais i ti; a mi a wnaaf i ti wasanaethu dy elynion mewn tir nid adwaenost: canys cynneuasoch dân yn fy nig, yr hwn a lysg byth.

5 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Melldigedig fyddo y gwr a hydero mewn dyn, ac a wnelo gnawd yn fraich iddo, a'r hwn y cilio ei galon oddi wrth yr ARGLWYDD.

6 Canys efe a fydd fel y grug yn y diffaethwch, ac ni wél pan ddél daioni; eithr efe a gyfannedda boeth-fannau yn yr anialwch, mewn tir hallt ac anghyfanneddol.

7 Bendigedig yw y gwr a ymddiriedo yn yr ARGLWYDD, ac y byddo yr ARGLWYDD yn hyder iddo.

8 Canys efe a fydd megis pren wedi ei blannu wrth y dyfroedd, ac a eastyn ei wraidd wrth yr afon, ac ni wŷr oddi wrth ddyfod gwres; ei ddeilen fydd i'r, ac ar flwyddyn sychder ni ofala, ac ni phaid â ffirwytho.

9 ¶ Y galon sydd fwy ei thwyll nâ dim, a drwg ddiobaith ydyw; pwy a'i hedwyn?

10 Myfi yr ARGLWYDD sydd yn chwilio y galon, yn profi yr arenau, i roddi i bob un yn ol ei ffyrdd, ac yn ol ffirwyth ei weithredoedd.

11 Fel petris yn eistedd, ac heb ddëor, yw yr hwn a helio gyfoeth yn annheilwng: yn hanner ei ddyddiau y gedy hwynt, ac yn ei ddiwedd ynyfyd fydd.

12 ¶ Gorsedd ogoneddus ddyrchafedig o'r dechreuad, yw lle ein cyssegr ni.

13 O ARGLWYDD, gobaith Israel, y rhai oll a'th wrthodant a waradwyddir, ysgrifeni'r yn y ddaear y rhai a giliant oddi wrthyf, am iddynt adael yr ARGLWYDD, ffynnon y dyfroedd byw.

14 Iachâ fi, O ARGLWYDD, a mi a iachêir; achub fi, a mi a achubir: canys tydi yw fy moliant.

15 ¶ Wele hwynt yn dywedyd wrthyf, Pa le y mae gair yr ARGLWYDD? deued bellach.

16 Ond myfi ni phrysura's rhag bod yn fugail ar dy ol di: ac ni ddymunais y dydd blyn, ti a'i gwyddost: yr oedd yr hyn a ddaeth o'm gwefusau yn uniawn ger dy fron di.

17 Na fydd yn ddychryn i mi; ti yw fy ngobaith yn nydd y drygfyd.

18 Gwaradwydder fy erlidwyr, ac na'm gwaradwydder i; brawycher hwynt, ac na'm brawycher i: dwg arnynt ddydd drwg, a dryllia hwynt â drylliad dau-ddyblyg.

19 ¶ Fel hyn y dywedodd o'r ARGLWYDD wrthyf, Cerdda, a sâf ym mhorth meibion y bobl, trwy yr hwn yr â brenhinoedd Judah i mewn, a thrwy yr hwn y deuant allan, ac yn holl byrth Jerusalem;

20 A dywed wrthynt, Gwrandewch air yr ARGLWYDD, brenhinoedd Judah, a holl Judah, a holl breswylwyr Jerusalem, y rhai a ddeuwch trwy y pyrth hyn.

21 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Disgwyliwch ar eich eneidiau, ac na ddygwch faich ar y dydd Sabboth, ac na ddygwch ef i mewn trwy byrth Jerusalem.

22 Ac na ddygwch faich allan o'ch tai ar y dydd Sabboth, ac na wnewch ddim gwaith; eithr sancteiddiwch y dydd Sabboth, fel y gorchymynais i'ch tadau.

23 Ond ni wrandawsant, ac ni ogwyddasant eu clust; eithr caledasant eu gwarrau rhag gwrando, a rhag derbyn addysg.

24 Er hynny os dyfal-wrandewch arnaf, medd yr ARGLWYDD, heb ddwyn baich trwy byrth y ddinas hon ar y dydd Sabboth, ond sancteiddio y dydd Sabboth, heb wneuthur dim gwaith arno:

25 Yna y daw trwy byrth y ddinas hon, frenhinoedd a thywysogion yn eistedd ar orsedd Dafydd, yn marchogaeth mewn cerbydau, ac ar feirch, hwy a'u tywysogion, gwŷr Judah, a phreswylwyr Jerusalem; a'r ddinas hon a gyfanneddir byth.

26 Ac o ddinasoedd Judah, ac o amgylchoedd Jerusalem, ac o wlad Benjamin, ac o'r gwastadedd, ac o'r mynydd, ac o'r dehau, y daw rhai yn dwyn poeth-offrymmau, ac aberthau, a bwyd-offrymmau, a thus, ac yn dwyn aberthau moliant i dŷ yr ARGLWYDD.

27 Ond os chwi ni wrendy arnaf, i sancteiddio y dydd Sabboth, heb ddwyn baich, wrth ddyfod i byrth Jerusalem, ar y dydd Sabboth: yna mi a gynneuf dân yn ei phyrth hi, ac efe a ysa balasau Jerusalem, ac nis diffoddir.

PEN. XVIII.

1 *Trwy arwydd o'r crochenydd, y dangosir cyflwyn allu Duw i wneuthur â phob cenedl y peth a fyfno.* 11 *Bygwith ar Judah am gilio oddi wrth Dduw.* 18 *Jeremiah yn gweddio yn erbyn y rhai oedd mewn cyd-furiedd iddo.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah oddi wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

2 Cysod, a dos i waered i dŷ y crochenydd, ac yno y paraf i ti glywed fy ngeiriad.

3 Yna mi a euthum i waered i dŷ y crochenydd, ac wele ef yn gwneuthur ei waith ar droellau.

4 A'r llestr yr hwn yr oedd efe yn ei wneuthur o glai, a ddifwynwyd yn llaw y crochenydd; felly efe a'i

gwnaeth ef drachefn yn llestr arall, fel y gwelodd y crochenydd yn dda ei wneuthur ef.

5 Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

6 Oni allaf fi, fel y crochenydd hwn, wneuthur i chwi, tŷ Israel? medd yr ARGLWYDD. Wele, megis ag y mae y clai yn llaw y crochenydd, felly yr ydych chwithau yn fy llaw i, tŷ Israel.

7 Pa bryd bynnag y dywedwyf am ddiwreiddio, a thynnu i lawr, a difetha cenedl neu frenhiniaeth;

8 Os y genedl honno y dywedais yn ei herbyn a dry oddi wrth ei drygioni, myfi a edifarhâf am y drwg a amcenais ei wneuthur iddi.

9 A pha bryd bynnag y dywedwyf am adeiladu, ac am blannu cenedl neu frenhiniaeth;

10 Os hi a wna ddrygioni yn fy ngolwg, heb wrando ar fy llais, minnau a edifarhâf am y daioni â'r hwn y dywedais y gwnawn les iddi.

11 ¶ Yn awr gan hynny, attolwg, dywed wrth wŷr Judah, ac wrth breswylwyr Jerusalem, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele fi yn llunio drwg i'ch erbyn, ac yn dychymygu dychymmyg i'ch erbyn: dychwylwch yr awr hon bob un o'i ffordd ddrwg, a gwnewch eich ffyrdd a'ch gweithredoedd yn dda.

12 Hwytiau a ddywedasant, Nid oes obaith; ond ar ol ein dychymygion ein hunain yr âwn, a gwnawn bob un amcan ei ddrwg galon ei hun.

13 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Gofynwch, attolwg, ym mys y cenhedloedd, pwy a glywodd y cyfryw bethau? Gwnaeth y forwyn Israel beth erchyll iawn.

14 A wrthyd dyn eira Libanus, yr hwn sydd yn dyfod o graig y maes? neu a wrthodir y dyfroedd oerion rhedegog sydd yn dyfod o le arall?

15 O herwydd i'm pobl fy anghofio i, hwy a arogl-darhasant i wagedd, ac a wnaethant iddynt dramgwyddo yn eu ffyrdd, allan o'r hen lwybrau, i gerdded llwybrau ffordd ddisathr;

16 I wneuthur eu tir yn anghyfanedd, ac yn chwibaniad byth: pob

un a elo heibio iddo a synna, ac a ysgwyd ei ben.

17 Megis â gwynt y dwyrain y chwalaf hwynt o flaen y gelyn; fy ngwegil ac nid fy wyneb a ddangosaf iddynt yn amser eu dialedd.

18 ¶ Yna y dywedasant, Deuwch a dychymygnwch ddychymygion yn erbyn Jeremiah; canys ni chyll y gyfraith gan yr offeiriad, na chynghor gan y doeth, na'r gair gan y prophwyd: deuwch, tarawn ef â'r tafod, ac nac ystyriwn yr un o'i eiriau ef.

19 Ystyria di wrthyf, O ARGLWYDD, a chlyw lais y rhai sydd yn ymryson â mi.

20 A delir drwg dros dda? canys cloddiasant ffos i'm henaid: cofia i mi sefyll ger dy fron di i ddywedyd daioni drostynt, ac i droi dy ddig oddi wrthynt.

21 Am hynny dyro eu plant hwy i fynu i'r newyn, a thywallt eu gwaed hwynt trwy nerth y cleddyf; a bydded eu gwragedd heb eu plant, ac yn weddwon; lladder hefyd eu gwŷr yn feirw, a tharawer eu gwŷr ieuaingc â'r cleddyf yn y rhyfel.

22 Clywer eu gwaedd o'u tai, pan ddygech fyddin arnynt yn ddisymmwith; canys cloddiasant ffos i'm dal, a chuddiasant faglau i'm traed.

23 Tithau, O ARGLWYDD, a wyddost eu holl gynghor hwynt i'm herbyn i'm lladd i: na faddeu eu hanwiredd, ac na ddilëa eu pechodau o'th wŷdd; eithr byddant dramgwyddedig ger dy fron; gwna hyn iddynt yn amser dy ddigofaint.

PEN. XIX.

1 Dan rith torri llestr crochenydd, y mae yn rhag-ddangos distryw yr Iuddecon am eu pechodau.

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD; Dos, a chais ystên bridd y crochenydd, a chymmer o henuriaid y bobl ac o henuriaid yr offeiriad,

2 A dos allan i ddyffryn mab Hinnom, yr hwn sydd wrth ddrws porth y dwyrain, a chyhoedda yno y geiriau a ddywedwyf wrthyf;

3 A dywed, Brenhinoedd Judah, a phreswylwyr Jerusalem, clywch air yr ARGLWYDD; Fel hyn y dywed

ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel; Wele fi yn dwyn ar y lle hwn ddrwg, yr hwn pwy bynnag a'i clywo, ei glustiau a ferwinant.

4 Am iddynt fy ngwrthod i, a dieithrio y lle hwn, ac arogl-darthu ynddo i dduwiau dieithr, y rhai nid adwaenent hwy, na'u tadau, na brenhinoedd Judah, a llenwi o honynt y lle hwn o waed gwirioniaid;

5 Adeiladasant hefyd uchelfeydd Baal, i losgi eu meibion â than yn boeth-offrymmau i Baal; yr hyn ni orchymynais, ac ni ddywedais, ac ni feddyliodd fy nghalon:

6 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD, pryd na elwir y lle hwn mwyach Tophet, na Dyffryn mab Hinnom, ond Dyffryn y lladdfa.

7 A mi a wnaf yn ofer gynghor Judah a Jerusalem yn y lle hwn, a pharaf iddynt syrthio gan y cleddyf o flaen eu gelynion, a thrwy law y rhai a geisiant eu heinioes hwy: rhoddaf hefyd eu celaneddau hwynt yn fwyd i ehediaid y nefoedd, ac i anifeiliaid y ddaear.

8 A mi a wnaf y ddinas hon yn anghyfannedd, ac yn ffaidd; pob un a elo heibio iddi a synna ac a chwibana, o herwydd ei holl ddialleddau hi.

9 A mi a baraf iddynt swytta cnawd eu meibion, a chnawd eu merched, bwyttânt hefyd bob un gnawd ei gyfaill, yn y gwarchae a'r cyfyngder, â'r hwn y cyfynga eu gelynion, a'r rhai sydd yn ceisio eu heinioes, arnynt.

10 Yna y torri yr ystên y'ngwyydd y gwyr a êl gyd â thi;

11 Ac y dywedi wrthynt, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Yn y modd hwn y drylliaf y bobl hyn, a'r ddinas hon, fel y drylliaf un lestr pridd, yr hwn ni ellir ei gyfannu mwyach; ac yn Tophet y cleddir hwynt, o eisieu lle i gladdu.

12 Fel hyn y gwnaf i'r lle hwn, medd yr ARGLWYDD, ac i'r rhai sydd yn trigo ynddo; a mi a wnaf y ddinas hon megis Tophet.

13 A thai Jerusalem, a thai brenhinoedd Judah, a fyddant halogedig fel mangre Tophet; o herwydd yr

holl dai y rhai yr arogl-darthasant ar eu pennau i holl lu y nefoedd, ac y tywalltasant ddi-diod-offrymmau i dduwiau dieithr.

14 Yna y daeth Jeremiah o Tophet, lle yr anfonasai yr ARGLWYDD ef i brophwydo, ac a safodd y'ngnytedd tŷ yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd wrth yr holl bobl,

15 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel; Wele fi yn dwyn ar y ddinas hon, ac ar ei holl drefydd, yr holl ddrygau a leferais i'w herbyn, am galedu o honynt eu gwarrau, rhag gwranddo fy ngeiriau.

PEN. XX.

1 Pasur yn taro Jeremiah, ac yn cael enw neu-ydd, a barn ofnadwy. 7 Jeremiah yn achwyn rhag dirmyg 10 a bradheriaeth, 14 ac yn cwyno ei eni.

PAN glybu Pasur mab Immer yr offeriad, yr hwn oedd yn belywodraethwr yn nhŷ yr ARGLWYDD, i Jeremiah brophwydo y geiriau hyn;

2 Yna Pasur a darawodd Jeremiah y prophwyd, ac a'i rhoddodd ef yn y carchar oedd yn y porth uchaf i Benjamin, yr hwn oedd wrth dŷ yr ARGLWYDD.

3 A thrannoeth Pasur a ddug Jeremiah allan o'r carchar. Yna Jeremiah a ddywedodd wrtho ef, Ni allwodd yr ARGLWYDD dy enw di Pasur, ond Magor-missabib.

4 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele fi yn dy wneuthur di yn ddychryn i ti dy hun, ac i'r rhai oll a'th garant; a hwy a syrthiant ar gleddyf eu gelynion, a'th lygaid di yn gwleu: rhoddaf hefyd holl Judah yn llaw brenhin Babilon, ac efe a'u caethgluda hwynt i Babilon, ac a'u lladd hwynt â'r cleddyf.

5 Rhoddaf hefyd holl olud y ddinas hon, a'i holl lafur, a phob dim a'r y sydd werthfawr ganddi, a holl drysorau brenhinoedd Judah a roddaf fi yn llaw eu gelynion, y rhai a'u hanrheithiant hwynt, ac a'u cymmerant, ac a'u dygant i Babilon.

6 A thithau, Pasur, a phawb a'r sydd yn trigo yn dy dŷ, a ewch i gaethiwed; a thi a ddeui i Babilon, ac yno y byddi farw, ac yno y'th

gleddir, ti, a'r rhai oll a'th garant, y rhai y prophwyaist iddynt yn gelyddog.

7 ¶ O ARLWYDD, ti a'm hudaist, a mi a hudwyd : cryfach oeddit nâ mi, a gorchfygaist : yr ydwyf yn watwargerdd ar hyd y dydd, pob un sydd yn fy ngwatwar.

8 Canys er pan leferais, mi a waeddais, trais ac anrhaith a lefais; am fod gair yr ARLWYDD yn waradwydd ac yn watwargerdd i mi beunydd.

9 Yna y dywedais, Ni soniaf am dano ef, ac ni lefaraf yn ei enw ef mwyach: ond *ei air* ef oedd yn fy nghalon yn llosgi fel tân, wedi ei gau o fewn fy esgyrn, a mi a fliniais yn ymattal, ac ni allwn *beidio*.

10 ¶ Canys clywais ogan llawer, dychryn o amgylch: Mynegwch, *meddant*, a ninnau a'i mynegwn: pob dyn heddychol â ni *oedd* yn disgwyl i mi gloffi, *gan ddywedyd*, Ysgatfydd efe a hudir, a ni a'i gorchfygwn ef, ac a ymddialwn arno.

11 Ond yr ARLWYDD *oedd* gyd â mi fel un cadarn ofnadwy: am hynny fy erlidwyr a dramgwyddant, ac ni orchfygant; gwaradwyddir hwynt yn ddirfawr, canys ni lwyddant: nid anghofir *eu* gwarth tragwyddol byth.

12 Ond tydi, ARLWYDD y lluoedd, yr hwn wyt yn profi y cyfiawn, yn gweled yr arenau a'r galon, gâd i mi weled dy ddiacledd arnynt: canys i ti y datguddiais fy nghwyn.

13 Cenwch i'r ARLWYDD, mol-iennwch yr ARLWYDD: canys efe a achubodd enaid y tlawd o law y drygionus.

14 ¶ Melldigedig *fyddo* y dydd y'm ganwyd arno: yn fendiger y dydd y'm hesgorodd fy mam.

15 Melldigedig *fyddo* y gwr a fynegodd i'm tad, gan ddywedyd, Ganwyd i ti blentyn gwrryw; gan ei lawenychu ef yn fawr.

16 A bydded y gwr hwnnw fel y dinasoedd a ymchwelodd yr ARLWYDD, ac ni bu edifar ganddo: a chaffed efe glywed gwaedd y bore, a bloedd bryd hanner dydd:

17 Am na laddodd fi wrth ddyfod o'r groth; neu na buasai fy mam yn fedd i mi, a'i chroth yn feichiog *arnaf* byth.

18 Paham y deuthum i allan o'r groth, i weled poen a gofid, fel y darfyddai fy nyddiau mewn gwarth?

PEN. XXI.

1 Sedeciah yn anfon at Jeremiah i ymofyn pa beth a ddiqwyddai o ryfel Nebuchodonosor.

3 Jeremiah yn darogan gwarchae tost, a chaethiwed gofidus: 8 y mae yn cynghori y bobl i droi at y Caldeaid; 11 ac yn edliw i dŷ y brenhin.

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah oddi wrth yr ARLWYDD, pan anfonodd y brenhin Sedeciah atto ef Pasur mab Melchiah, a Sephaniah mab Maaseiah yr offeiriad, gan ddywedyd,

2 Ymofyn, attolwg, â'r ARLWYDD drosom ni (canys y mae Nebuchodonosor brenhin Babilon yn rhyfela yn ein herbyn ni) i edrych a wna yr ARLWYDD â ni yn ol ei holl ryfeddodau, fel yr elo efe i fynu oddi wrthym ni.

3 ¶ Yna y dywedodd Jeremiah wrthynt, Fel hyn y dywedwch wrth Sedeciah;

4 Fel hyn y dywed ARLWYDD DDUW Israel, Wele fi yn troi yn eu hol yr arfau rhyfel *sydd* yn eich dwylaw, y rhai yr ydych yn ymladd â hwynt yn erbyn brenhin Babilon, ac *yn erbyn* y Caldeaid, y rhai sydd yn gwarchae arnoch o'r tu allan i'r gaer, a mi a'u casglaf hwynt i ganol y ddinas hon.

5 A mi fy hun a ryfelaf i'ch erbyn â llaw estynedig, ac â braich gref, mewn sorriant, a llid, a digofaint mawr.

6 Tarawaf hefyd drigolion y ddinas hon, yn ddyd, ac yn anifail: byddant feirw o haint mawr.

7 Ac wedi hynny, medd yr ARLWYDD, y rhoddaf Sedeciah brenhin Judah, a'i weision, a'r bobl, a'r *rhai* a weddillir yn y ddinas hon, gan yr haint, gan y cleddyf, a chan y newyn. i law Nebuchodonosor brenhin Babilon, ac i law eu gelynion, ac i law y rhai sydd yn ceisio eu heinioes: ac efe a'u tery hwynt â min y cleddyf:

ni thosturia wrthynt, ac nid erbyd, ac ni chymmer drugaredd.

8 ¶ Ac wrth y bobl hyn y dywedi, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele fi yn rhoddi ger eich bron ffordd einioes, a ffordd angau.

9 Yr hwn a drigo yn y ddinas hon a leddir gan y cleddyf, a chan y newyn, a chan yr haint; ond y neb a elo allan, ac a gilio at y Caldeaid, y rhai sydd yn gwarchae arnoch, a fydd byw, a'i einioes fydd yn ysglyfaeth iddo.

10 Canys mi a osodais fy wyneb yn erbyn y ddinas hon, er drwg, ac nid er da, medd yr ARGLWYDD: yn llaw brenhin Babilon y rhoddir hi, ac ese a'i llysg hi â than.

11 ¶ Ac am dŷ brenhin Judah, dywed, Gwrandewch air yr ARGLWYDD.

12 O tŷ Dafydd, fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Bernwch uniondeb y bore, ac achubwch y gorthrymmedig o law y gorthrymmwr, rhag i'm llid dorri allan fel tân, a llosgi fel na allo neb ei ddiffodd, o herwydd drygioni eich gweithredoedd.

13 Wele fi yn dy erbyn, yr hon wyt yn preswyllo y dyffryn, a chraig y gwastadedd, medd yr ARGLWYDD; y rhai a ddywedwch, Pwy a ddaw i waered i'n herbyn? neu, Pwy a ddaw i'n hanneddau?

14 Ond mi a ymwelaf â chwi yn ol ffrwyth eich gweithredoedd, medd yr ARGLWYDD; a mi a gynneuaf dân yn ei choedwig, ac ese a ysa bob dim o'i hamgylch hi.

PEN. XXII.

1 Y mae yn annog i edifeirwch, trwy addeu-
idion a bygythion. 10 Barn Sâlum, 13 Je-
hoiactn, 20 a Choniach.

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD, Dos di i waered i dŷ brenhin Judah, a llefara yno y gair hwn;

2 A dywed, Gwrande air yr ARGLWYDD, frenhin Judah, yr hwn wyt yn eistedd ar frenhin-faingc Dafydd, ti, a'th weision, a'th bobl y rhai sydd yn dyfod i mewn trwy y pyrth hyn:

3 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Gwnewch farn a chyfiawnder, a gwaredwch y gorthrymmedig o law y

gorthrymmwr: na wnewch gam, ac na threisiwch y dieithr, yr amddifad, na'r weddw, ac na thywelltwch waed gwirion yn y lle hwn.

4 Canys os gan wneuthur y gwnewch y peth hyn, daw trwy byrth y tŷ hwn frenhinoedd yn eistedd ar deyrn-gadair Dafydd, yn marchogaeth mewn cerbydau, ac ar feirch, ese a'i weision, a'i bobl.

5 Eithr oni wrandewch y geiriau hyn, i mi fy hun y tyngaf, medd yr ARGLWYDD, y bydd y tŷ hwn yn anghyfannedd.

6 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am dŷ brenhin Judah; Gilead wyt i mi, a phen Libanus: etto yn ddiâu mi a'th wnafl yn ddiffaethwch, ac yn ddinasoedd anghyfanneddol.

7 Parotôaf hefyd i'th erbyn anrheithwyr, pob un â'i arfau; a hwy a dorrant dy ddewis gedrwydd, ac a'u bwriant i'r tân.

8 A chenhedloedd lawer a ânt heb law y ddinas hon, ac a ddywedant bob un wrth ei gilydd, Paham y gwnaeth yr ARGLWYDD fel hyn i'r ddinas fawr hon?

9 Yna yr atebant, Am iddynt ymwrthod â chyfammod yr ARGLWYDD eu Duw, ac addoli duwiau dieithr, a'u gwasanaethu hwynt.

10 ¶ Nac wylwch dros y marw, ac na ymosidwch am dano, ond gan wlo wylwch am yr hwn sydd yn myned ymaith: canys ni ddychwel mwyach, ac ni wêl wlad ei enedigaeth.

11 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am Sâlum mab Josiah brenhin Judah, yr hwn a deyrnasodd yn lle Josiah ei dad, yr hwn a aeth allan o'r lle hwn; Ni ddychwel ese yno mwyach.

12 Eithr yn y lle y caethgludasant ef iddo, yno y bydd ese marw; ac ni wêl ese y wlad hon mwyach.

13 ¶ Gwae yr hwn a adeilado ei dŷ trwy anghyfiawnder, a'i ystafellau trwy gam; gan beri i'w gymmydog ei wasanaethu yn rhad, ac heb roddi iddo am ei waith:

14 Yr hwn a ddywed, Mi a adeiladaf i mi dŷ ehang, ac ystafellau helaeth; ac a nâdd iddo ffenestri, a

llofft o gedrwydd, wedi ei lliwio â fermilion.

15 A gei di deyrnasu, am i ti ymgau mewn cedrwydd? oni fwyttâ-odd ac oni yfodd dy dad, ac oni wnaeth efe farn a chyfiawnder, ac yna *y bu* dda iddo?

16 Efe a farnodd gwyn y tlawd a'r anghenus; yna y llwyddodd: onid fy adnabod i *oedd* hyn? medd yr ARGLWYDD.

17 Er hynny dy lygaid di a'th galon nid *dynt* ond ar dy gybyddod, ac ar dywallt gwaed gwirion, ac ar wneuthur trais, a cham.

18 Am hynny fel hyu y dywed yr ARGLWYDD am Jehoiacim mab Josiah brenhin Judah, Ni alarant am dano, *gan ddywedyd*, O fy mrawd! neu, O fy chwaer! ni alarant am dano ef, *gan ddywedyd*, O ior! neu, O ei ogoniant ef!

19 A chladdedigaeth asyn y cleddir ef, wedi ei lusgo a'i dasflu tu hwnt i byrth Jerusalem.

20 ¶ Dring i Libanus, a gwaedda; cyfod dy lef yn Basan, a bloeddia o'r bylchau: canys dinystriwyd y rhai oll a'th garant.

21 Dywedais wrthyt pan oedd esmwyth arnat: tithau a ddywedaist, Ni wrandawaf. Dyma dy arfer o'th ieuengctid, na wrandewaist ar fy llais.

22 A gwynt a ysa dy holl fugeiliaid, a'th gariadau a ânt i gaethiwed: yna y'th gywilyddir, ac y'th waradwyddir am dy holl ddrygioni.

23 Ti yr hon wyt yn trigo yn Libanus, yn nythu yn y cedrwydd, mor hawddgar fyddi pan ddelo gwewyr arnat, *fel* cnofeydd gwraig yn esgor!

24 *Fel mai* byw fi, medd yr ARGLWYDD, pe byddai Coniah mab Jehoiacim brenhin Judah yn fodrwy ar fy neheulaw, diau y tynnwn di oddi yno:

25 A mi a'th roddaf di yn llaw y rhai sydd yn ceisio dy einioes, ac yn llaw y rhai y mae arnat osn eu hwyn-ebau, sef i law Nebuchodonosor brenhin Babilon, ac i law y Caldeaid.

26 Bwriaf dithau hefyd, a'th fam a'th esgorodd, i wlad ddieithr, yr

hon ni'ch ganwyd ynddi, ac yno y byddwch farw.

27 Ond i'r wlad y bydd arnynt hiraeth am ddychwelyd iddi, ni ddychwelant yno.

28 Ai delw ddirmygus ddrylliedig *yw* y gwr hwn Coniah? ai llestr *yw* heb hoffder ynddo? paham y bwriwyd hwynt ymaith, efe a'i had, ac y taflwyd hwynt i wlad nid adwaenant?

29 O ddaear, ddaear, ddaear, gwrando air yr ARGLWYDD.

30 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Ysgrifenwch y gwr hwn yn ddiblant, gwr ni ffynna yn ei ddyddiau: canys ni ffynna o'i had ef un a eisteddo ar orseddfa Dafydd, nac a lywodraetho mwyach yn Judah.

PEN. XXIII.

1 *Y mae yn prophwydo yr adferir y praidd gwasgaredig: 5 yn dangos y teyrnasa Crist, ac y gwared efe hwy. 9 Yn erbyn gau brophcydi, 33 a gwaioarwyr y gwir brophcydi.*

GWAE y bugeiliaid sydd yn difetha ac yn gwasgaru defaid fy mhorfa, medd yr ARGLWYDD.

2 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel yn erbyn y bugeiliaid sydd yn bugeilio fy mhobl, Chwi a wasgarasoch fy nefaid, ac a'u hymldiasoch, ac nid ymwelsoch â hwynt: wele fi yn ymwled â chwi, am ddrygioni eich gweithredoedd, medd yr ARGLWYDD.

3 A mi a gasglaf weddill fy nefaid o'r holl wledydd lle y gyrrais hwynt, a mi a'u dygaf hwynt drachefn i'w corlannau; yna yr amlhânt ac y chwanegant.

4 Gosodaf hefyd arnynt fugeiliaid, y rhai a'u bugeilia hwynt; ac nid ofnant mwyach, ac ni ddychrynant, ac ni byddant yn eisieu, medd yr ARGLWYDD.

5 ¶ Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD, y cyfodaf i Dafydd Flaguryn cyfiawn, a Brenhin a deyrnasa ac a lwydda, ac a wna farn a chyfiawnder ar y ddaear.

6 Yn ei ddyddiau ef yr achubir Judah, ac Israel a breswylia yn ddiogel: a hyn *fydd* ei enw ar yr hwn y gelwir ef, YR ARGLWYDD EIN CYFIAWNDER.

7 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD, pryd na ddywedant mwyach, Byw yw yr ARGLWYDD, yr hwn a ddug feibion Israel i fynu o wlad yr Aipht:

8 Eithr, Byw yw yr ARGLWYDD, yr hwn a ddug i fynu, ac a dywysodd had tŷ Israel o dir y gogledd, ac o bob gwlad lle y gyrraswn i hwynt; a hwy a gânt aros yn eu gwlad eu hun.

9 ¶ O herwydd y prophwydi y torrodd fy nghalon ynof, fy holl esgryn a grynant: yr ydwyf fel un meddw, ac fel un wedi i win ei orchfygu; o herwydd yr ARGLWYDD, ac o herwydd geiriau ei sancteiddrwydd ef.

10 Canys llawn yw y ddaear o odinebwyr: canys o herwydd llwon y gofidiodd y ddaear, ac y sychodd tirion leoedd yr anialwch; a'u helynt sydd ddrwg, a'u cadernid nid yw uniawn.

11 Canys y prophwyd a'r offeiriad hefyd a ragrithasant: yn fy nhŷ hefyd y cefais eu drygioni hwynt, medd yr ARGLWYDD.

12 Am hynny y bydd eu ffordd yn llithrig iddynt yn y tywyllwch; gyrrir hwynt rhagddynt, a syrthiant ynddi: canys myfi a ddygaf arnynt ddrygfyd, sef blwyddyn eu gofwy, medd yr ARGLWYDD.

13 Ar brophwydi Samaria y gwelais hefyd beth diflas: prophwydasant yn Baal, a hudasant fy mhobl Israel.

14 Ac ar brophwydi Jerusalem y gwelais beth erchyll: torri priodas, a rhodio mewn celwydd: cynnorthwyant hefyd ddwylyw y drygonus, fel na ddychwel neb oddi wrth ei ddrygioni: y mae y rhai hyn oll i mi fel Sodom, a'i thrigolion fel Gomorrah.

15 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd am y prophwydi, Wele, mi a'u bwydaf hwynt â'r wermod, ac a'u diodaf hwynt â dwfr bustl: canys oddi wrth brophwydi Jerusalem yr aeth lledrith allan i'r holl dir.

16 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Na wrandewch ar eiriau y prophwydi sydd yn prophwydo i chwi:

y maent yn eich gwneuthur yn ofer: gweledigaeth eu calon eu hunain a lefarant, ac nid o enau yr ARGLWYDD.

17 Gan ddywedyd y dywedant wrth fy nirmygwyr, Yr ARGLWYDD a ddywedodd, Bydd i chwi heddwch; ac wrth bob un sydd yn rhodio wrth amcan ei galon ei hun y dywedant, Ni ddaw arnoch niwed.

18 Canys pwy a safodd y'ngyfrinach yr ARGLWYDD, ac a welodd ac a glywodd ei air ef? pwy hefyd a ddaliodd ar ei air ef, ac a'i gwrandawodd?

19 Wele, corwynt yr ARGLWYDD a aeth allan mewn llidiowgrwydd, sef corwynt angerddol a syrth ar ben y drygonus.

20 Digofaint yr ARGLWYDD ni ddychwel, nes iddo wneuthur, a nes iddo gwblhâu meddwl ei galon: yn y dyddiau diweddaf y deallwch hynny yn eglur.

21 Ni hebryngais i y prophwydi hyn, etto hwy a redasant; ni leferais wrthynt, er hynny hwy a brophwydasant.

22 A phe safasant yn fy nghyngor, a phe traethasant fy ngeiriau i'm pobl; yna y gwnaethent iddynt ddychwelyd o'u ffordd ddrwg, ac oddi wrth ddrygioni eu gweithredoedd.

23 Ai Duw o agos ydwyf fi, medd yr ARGLWYDD, ac nid Duw o bell?

24 A lecha un mewn dirgelleoedd, fel nas gwelwyf fi ef? medd yr ARGLWYDD: onid ydwyf fi yn llenwi y nefoedd a'r ddaear? medd yr ARGLWYDD.

25 Mi a glywais beth a ddywedodd y prophwydi sydd yn prophwydo celwydd yn fy enw, gan ddywedyd, Breuddwydiais, breuddwydiais.

26 Pa hyd y bydd hyn y'ngalon y prophwydi sydd yn prophwydo celwydd? i'e, prophwydi hudoliaeth eu calon eu hunain ydynt.

27 Y rhai sydd yn meddwl peri i'm pobl anghofio fy enw trwy eu breuddwydion a fynegant bob un i'w gymmydog; fel yr anghofiodd eu tadau fy enw, er mwyn Baal.

28 Y prophwyd sydd â breuddwyd ganddo, myneged freuddwyd; a'r hwn y mae ganddo fy ngair, llefared fy ngair *mwyn* gwirionedd: beth *yw* yr us wrth y gwenith? medd yr ARGLWYDD.

29 Onid *yw* fy ngair i megis tân? medd yr ARGLWYDD; ac fel gordd yn dryllio y graig?

30 Am hynny wele fi yn erbyn y prophwydi, medd yr ARGLWYDD, y rhai sydd yn lladratta fy ngeiriau, bob un oddi ar ei gymmydog.

31 Wele fi yn erbyn y prophwydi, medd yr ARGLWYDD, y rhai a lyfnhânt eu tafodau, ac a ddywedant, Efe a ddywedodd.

32 Wele fi yn erbyn y rhai a brophwydant freuddwydion celwyddog, medd yr ARGLWYDD, ac a'u mynegant, ac a hudant fy mhobl â'u celwyddau, ac â'u gwagedd, a mi heb eu gyrru hwynt, ac heb orchymyn iddynt: am hynny ni wnant ddim lles i'r bobl hyn, medd yr ARGLWYDD.

33 ¶ A phan ofyno y bobl hyn, neu y prophwyd, neu yr offeiriad, i ti, gan ddywedyd, Beth *yw* baich yr ARGLWYDD? yna y dywedi wrthynt, Pa faich? eich gwrthod a wnafl, medd yr ARGLWYDD.

34 A'r prophwyd, a'r offeiriad, a'r bobl, y rhai a ddywedo, Baich yr ARGLWYDD, myfi a ymwelaf â'r gwr hwnnw, ac â'i dŷ.

35 Fel hyn y dywedwch bob un wrth ei gymmydog, a phob un wrth ei frawd, Beth a atebodd yr ARGLWYDD? a pha beth a lefarodd yr ARGLWYDD?

36 Ond am faich yr ARGLWYDD na wnewch goffa mwyach; canys baich i bawb fydd ei air ei hun: o herwydd chwydychwi a wyrasoch eiriau y Duw byw, ARGLWYDD y luoedd, ein Duw ni.

37 Fel hyn y dywedi wrth y prophwyd, Pa ateb a roddodd yr ARGLWYDD i ti? a pha beth a lefarodd yr ARGLWYDD?

38 Ond gan eich bod yn dywedyd, Baich yr ARGLWYDD; am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Am i chwi ddywedyd y gair hwn, Baich yr

ARGLWYDD, a mi wedi anfon attoch, gan ddywedyd, Naddywedwch, Baich yr ARGLWYDD:

39 Am hynny wele, myfi a'ch llwyr anghofiaf chwi, ac mi a'ch gadawaf chwi, a'r ddinas yr hon a roddais i chwi ac i'ch tadau, ac a'ch bwriaf allan o'm golwg.

40 A mi a roddaf arnoch warthrudd tragwyddol, a gwaradwydd tragwydd, yr hwn nid anghofir.

PEN. XXIV.

1 *Dan rith ffigys da a drwg, 4 y mae yn dargan yr adferiad y rhai a aethai ynghaethiued, 8 ac y distrywid Sedcciah a'r lleill.*

YR ARGLWYDD a ddangosodd i mi, ac wele ddau gawell o ffigys wedi eu gosod ar gyfer teml yr ARGLWYDD, wedi i Nebuchodonosor brenhin Babilon gaethgludo Jehoniah mab Jehoiaxim brenhin Judah, a thywysogion Judah, gyd â'r seiri a'r gofaint o Jerusalem, a'u dwyn i Babilon.

2 Un cawell *oedd* o ffigys da iawn, fel ffigys yr addfediad cyntaf: a'r cawell arall *oedd* o ffigys drwg iawn, y rhai ni ellid eu bwytta rhag eu drycied.

3 Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Beth a weli di, Jeremiah? A mi a ddywedais, Ffigys: y ffigys da, yn dda iawn; a'r rhai drwg, yn ddrwg iawn, y rhai ni ellir eu bwytta rhag eu drycied.

4 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

5 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Duw Israel, Fel y ffigys da hyn, felly y cydnabyddaf fi gaethglud Judah, y rhai a anfonais o'r lle hwn i wlad y Caldeaid er daioni.

6 Canys mi a osodaf fy ngolwg arnynt er daioni, ac a'u dygaf drachefn i'r wlad hon, ac a'u hadeiladaf hwynt, ac ni thynnaf i lawr; plannaf hefyd hwynt, ac nis diwreiddiaf.

7 Rhoddaf hefyd iddynt galon i'm hadnabod, mai yr ARGLWYDD *ydwyf*: a hwy a fyddant yn bobl i mi, a minnau a fyddaf yn Dduw iddynt hwy: canys hwy a droant attaf fi â'u holl galon.

8 ¶ Ac fel y ffygys drwg, y rhai ni ellir eu bwyttu rhag eu drycied (dïau fel hyn y dywed yr ARGLWYDD) felly y rhoddaf Sedeciah brenhin Judah, a'i bennaethiaid, a gweddill Jerusalem, y rhai a weddillwyd yn y wlad hon, a'r rhai sydd yn trigo yn nhir yr Aipht:

9 Ië, rhoddaf hwynt i'w symmud i holl deyrnasoedd y ddaear, er drwg iddynt, i fod yn waradwydd ac yn ddiareb, yn watwargerdd ac yn fell-dith, ym mhob man lle y gyrrwyf hwynt.

10 A mi a anfonaf arnynt y cleddyf, newyn, a haint, nes eu darfod oddi ar y ddaear yr hon a roddais iddynt ac i'w tadau.

PEN. XXV.

1 *Jeremiah yn argyhoeddi yr Iuddewon am eu hanufudd-dod i'r prophwydi; 8 yn rhag-synegi deng mlynedd a thriugain o gaethiwed, 12 a chweddi hynny, dynstr Babilon. 15 Dan rith y phiolaid win, y mae yn dargogan dynstr yr holl genhedloedd. 34 Udfa y bugeiliaid.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah am holl bobl Judah, yn y bedwaredd flwyddyn i Jehoiacim mab Josiah brenhin Judah, hon oedd y flwyddyn gyntaf i Nebuchodonosor brenhin Babilon:

2 Yr hwn a lefarodd y prophwyd Jeremiah wrth holl bobl Judah, ac wrth holl breswylwyr Jerusalem, gan ddywedyd,

3 Er y drydedd flwyddyn ar ddeg i Josiah mab Amon brenhin Judah, hyd y dydd hwn, (honno yw y drydedd flwyddyn ar hugain) y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, ac mi a ddywedais wrthyf, gan fore-godi a llefaru, ond ni wrandawsoch.

4 A'r ARGLWYDD a anfonodd atoch chwi ei holl weision y prophwydi, gan fore-godi a'u hanfon; ond ni wrandawsoch, ac ni ogwyddasoch eich clust i glywed.

5 Hwy a ddywedent, Dychwelwch yr awr hon bob un oddi wrth ei ffordd ddrwg, ac oddi wrth ddrygioni eich gweithredoedd; a thrigwch yn y tir a roddodd yr ARGLWYDD i chwi ac i'ch tadau, byth ac yn dragywydd:

6 Ac nac ewch ar ol duwiau di-eithr, i'w gwasanaethu, ac i ymgrymu iddynt; ac na lidiwch fi â gweithredoedd eich dwylaw, ac ni wnafl niwed i chwi.

7 Er hynny ni wrandawsoch arnaf, medd yr ARGLWYDD, fel y digiech fi â gweithredoedd eich dwylaw, erdrwg i chwi eich hunain.

8 ¶ Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, O herwydd na wrandawsoch ar fy ngeiriau,

9 Wele, mi a anfonaf ac a gymmeraf holl deuluoedd y gogledd, medd yr ARGLWYDD, a Nebuchodonosor brenhin Babilon fy ngwas, a mi a'u dygaf hwynt yn erbyn y wlad hon, ac yn erbyn ei phreswylwyr, ac yn erbyn yr holl genhedloedd hyn oddi amgylch; difrodaf hwynt hefyd, a gosodaf hwynt yn syndod, ac yn chwibanïad, ac yn anrhaith tragywyddol.

10 Paraf hefyd i lais hyfrydwch, ac i lais llawenydd, i lais y priod-fab, ac i lais y briod-ferch, i swm y meini melinau, ac i lewyrch y canwyllau, ballu ganddynt.

11 A'r holl dir hwn fydd yn ddiffaethwch, ac yn syndod; a'r cenedloedd hyn a wasanaethant frenhin Babilon ddeng mlynedd a thriugain.

12 A phan gyflawner deng mlynedd a thriugain, myfi a ymwelaf â brenhin Babilon, ac â'r genedl honno, medd yr ARGLWYDD, am eu hanwiredd, ac â gwlad y Caldeaid; a mi a'i gwnaf hi yn anghyfnedd tragywyddol.

13 Dygaf hefyd ar y wlad honno fy holl eiriau, y rhai a leferais i yn ei herbyn, *sef cwbl ag sydd ysgrifenedig yn y llyfr hwn*; yr hyn a brophwydodd Jeremiah yn erbyn yr holl genhedloedd.

14 Canys cenedloedd lawer a brenhinoedd mawrion a fynnant wasanaeth ganddynt hwythau: a mi a dalaf iddynt yn ol eu gweithredoedd, ac yn ol gwaith eu dwylaw eu hun.

15 ¶ Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Duw Israel, wrthyf fi, Cymmer phiol win y digofaint yma o'm llaw, a dod hi i'w hyfed i'r holl genhedloedd y rhai yr wyf yn dy anfon attynt.

16 A hwy a yfant, ac a frawychant, ac a wallgofant, o herwydd y cleddyf yr hwn a anfonaf yn eu plith.

17 Yna mi a gymmerais y phiol o law yr ARGLWYDD, ac a'i rhoddais i'w hyfed i'r holl genhedloedd y rhai yr anfonasai yr ARGLWYDD fi attynt:

18 I Jerusalem, ac i ddinasoedd Judah, ac i'w breuhinoedd, ac i'w thywysogion: i'w gwneuthur hwynt yn ddiffaethwch, yn syndod, yn chwibaniad, ac yn felldith, (fel y mae heddyw)

19 I Pharaoh brenhin yr Aipt, ac i'w weision, ac i'w dywysogion, ac i'w holl bobl;

20 Ac i'r holl bobl gymmysg, ac i holl frenhinoedd gwlad Us, a holl frenhinoedd gwlad y Philistiaid, ac i Ascelon, ac Azzah, ac Ecron, a gweddill Asdod;

21 I Edom, a Moab, a meibion Ammon;

22 I holl frenhinoedd Tyrus hefyd, ac i holl frenhinoedd Sidon, ac i frenhinoedd yr ynysoedd y rhai sydd dros y môr;

23 I Dedan, a Thema, a Buz; ac i bawb o'r cyrrau eithaf;

24 Ac i holl frenhinoedd Arabia, ac i holl frenhinoedd y bobl gymmysg, y rhai sydd yn trigo yn yr anialwch;

25 Ac i holl frenhinoedd Zimri, ac i holl frenhinoedd Elam, ac i holl frenhinoedd y Mediaid;

26 Ac i holl frenhinoedd y gogledd, agos a phell, bob un gyd â'u gilydd; ac i holl deyrnasoedd y byd, y rhai sydd ar wyneb y ddaear: a brenhin Sesach a yf ar eu hol hwynt.

27 A thi a ddywedi wrthynt, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Yfych a meddwch, a chwydwch a syrthiwch, ac na chyfodwch, o herwydd y cleddyf yr hwn a anfonwyf i'ch plith.

28 Ac os gwrthodant dderbyn y phiol o'th law di i yfed, yna y dywedi wrthynt, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Diau yr yfych.

29 Canys wele fi yn dechreu drygu y ddinas y gelwir fy enw arni, ac a ddiengwch chwi yn ddigerydd? Na

ddiengwch; canys yr ydwyf fi yn galw am gleddyf ar holl drigolion y ddaear, medd ARGLWYDD y lluoedd.

30 Am hynny prophwyda yn eu herbryn yr holl eiriau hyn, a dywed wrthynt, Yr ARGLWYDD oddi uchod a rua, ac a rydd ei lef o drigle ei sancteiddrwydd; gan ruo y rhua efe ar ei drigle, bloedd fel rhai yn sathru *grawwin*, a rydd efe yn erbyn holl breswylwyr y ddaear.

31 Daw twrf hyd eithafoedd y ddaear; canys y mae cwyn rhwng yr ARGLWYDD a'r cenhedloedd: efe a ymddadlau â phob cnawd, y drygionus a ddyry efe i'r cleddyf, medd yr ARGLWYDD.

32 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Wele ddrwg yn myned allan o genedl at genedl, a chorwynt mawr yn cyfodi o ystlysau y ddaear.

33 A lladedigion yr ARGLWYDD a fyddant y dwthwn hwnnw o'r *naill* gwrr i'r ddaear hyd y cwr *arall* i'r ddaear: ni alerir drostynt, ac nis cesglir, ac nis cleddir hwynt; fel tommen y byddant ar wyneb y ddaear.

34 ¶ Udwch, fugeiliaid, a gwaedd-wch; ac ymdreiglwch mewn lludw, chwi flaenoriaid y praidd: canys cyflawnwyd dyddiau eich lladedigaeth, a'ch gwasgarfa; a chwi a syrthiwch fel llestr dymunol.

35 Metha gan y bugeiliaid ffoi, a chan flaenoriaid y praidd ddiangc.

36 *Clywir* llef gwaedd y bugeiliaid, ac udfa blaenoriaid y praidd: canys yr ARGLWYDD a anrheithiodd eu porfa hwynt.

37 A'r anneddau heddychlawn a ddryllir, gan lid digofaint yr ARGLWYDD.

38 Efe a wrthododd ei loches, fel cenaw llew: canys y mae eu tir yn anghyfannedd, gan lid y gorthrym-mwr, a chan lid ei ddigofaint ef.

PEN. XXVI.

1 *Jeremiah, trwy addeuridion a bygythion, yn annog y bobl i edifeirwch: 8 a'i ddal ef am hynny, 10 a'i ddwyn ger bron. 12 Ei ateb ef drosto ei hun; 16 a'i farnu yn ddiueog, trwy esampul Michah, 20 ac Uriah, 24 a thrwy ofal Ahicam.* Digitized by Google

YN nechre teyrnasiad Jehoiacim mab Josiah brenhin Judah, y daeth y gair hwn oddi wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Sâf y' nghyntedd tŷ yr ARGLWYDD, a llefara wrth holl ddinasoedd Judah, y rhai a ddél i addoli i dŷ yr ARGLWYDD, yr holl eiriau a orchymynwyf i ti eu llefaru wrthynt; na attal air:

3 I edrych a wrandawant, ac a ddychwelant bob un o'i ffordd ddrwg; fel yr edifarhâwyf finnau am y drwg a amcenais ei wneuthur iddynt, am ddrygioni eu gweithredoedd.

4 A dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Oni wrandewch arnaf i rodio yn fy nghyfraith, yr hon a roddais ger eich bron,

5 I wrando ar eiriau fy ngweision y prophwydi, y rhai a anfonais attoch, gan godi yn fore, ac anfon, ond ni wrandawsoch chwi;

6 Yna y gwnaf y tŷ hwn fel Siloh, a'r ddinas hon a wnaf yn felldith i holl genhedloedd y ddaear.

7 Yr offeiriaid hefyd, a'r prophwydi, a'r holl bobl a glywsant Jeremiah yn llefaru y geiriau hyn yn nhŷ yr ARGLWYDD.

8 ¶ A phan ddarfu i Jeremiah lefaru yr hyn oll a orchymynasai yr ARGLWYDD ei ddywedyd wrth yr holl bobl; yna yr offeiriaid, a'r prophwydi, a'r holl bobl a'i daliasant ef, gan ddywedyd, Ti a fyddi farw yn ddiâu.

9 Paham y prophwydaist yn enw yr ARGLWYDD, gan ddywedyd, Fel Siloh y bydd y tŷ hwn, a'r ddinas hon a wneir yn anghyfannedd heb breswylwr? Felly ymgasglodd yr holl bobl yn erbyn Jeremiah yn nhŷ yr ARGLWYDD.

10 ¶ Pan glybu tywysogion Judah y geiriau hyn, yna hwy a ddaethant i fynu o dŷ y brenhin i dŷ yr ARGLWYDD, ac a eisteddasant ar ddrws porth newydd tŷ yr ARGLWYDD.

11 Yna yr offeiriaid a'r prophwydi a lefarasant wrth y tywysogion, ac wrth yr holl bobl, gan ddywedyd, Barn marwolaeth sydd ddyledus i'r

gwr hwn: canys efe a brophwydodd yn erbyn y ddinas hon, megis y clywsoch â'ch clustiau.

12 ¶ Yna y llefarodd Jeremiah wrth yr holl dywysogion, ac wrth yr holl bobl, gan ddywedyd, Yr ARGLWYDD a'm hanfonodd i brophwydo yn erbyn y tŷ hwn, ac yn erbyn y ddinas hon, yr holl eiriau a glywsoch.

13 Gan hynny gwellhêwch yn awr eich ffyrdd â'ch gweithredoedd, a gwrandewch ar lais yr ARGLWYDD eich DUW; ac fe a edifarhâ yr ARGLWYDD am y drwg a lefarodd efe i'ch erbyn.

14 Ac am danaf fi, wele fi yn eich dwylaw; gwnewch i mi fel y gweloch yn dda ac yn uniawn.

15 Ond gwybyddwch yn sicr, os chwi a'm lladd, eich bod yn dwyn gwaed gwirion arnoch eich hunain, ac ar y ddinas hon, ac ar ei thrigolion: canys mewn gwirionedd yr ARGLWYDD a'm hanfonodd attoch i lefaru, lle y clywech, yr holl eiriau hyn.

16 ¶ Yna y tywysogion, a'r holl bobl, a ddywedasant wrth yr offeiriaid a'r prophwydi, Ni haeddai y gwr hwn farn marwolaeth: canys yn enw yr ARGLWYDD ein DUW y llefarodd efe wrthym.

17 Yna rhai o henuriaid y wlad a godasant, ac a lefarasant wrth holl gynnulleidfa y bobl, gan ddywedyd,

18 Michah y Morasthiad oedd yn prophwydo yn nyddiau Hezeciah brenhin Judah, ac efe a lefarodd wrth holl bobl Judah, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Sion a erddir fel maes, a Jerusalem a fydd yn garneddau, a mynydd y tŷ yn uchelfÿydd i goed.

19 A roddodd Hezeciah brenhin Judah, a holl Judah ef i farwolaeth? oni ofnodd efe yr ARGLWYDD, ac oni weddiodd efe ger bron yr ARGLWYDD, fel yr edifarhâodd yr ARGLWYDD am y drwg a draethasai efe yn eu herbyn? Fel hyn y gwnaem ddrwg mawr yn erbyn ein heneidiau.

20 Ac yr oedd hefyd wr yn prophwydo yn enw yr ARGLWYDD, Uriah mab Semaiah, o Ciriath-jearim. yr hwn a brophwydodd yn erbyn y

ddinas hon, ac yn erbyn y wlad hon, yn ol holl eiriau Jeremiah.

21 A phan glywodd y brenhin Jehoiacim, a'i holl gedryn, a'r holl dywysogion, ei eiriau ef, y brenhin a geisiodd ei ladd ef: ond pan glywodd Uriah, efe a ofnodd, ac a ffôdd, ac a aeth i'r Aipht.

22 A'r brenhin Jehoiacim a anfonodd wŷr i'r Aipht, sef Elnathan mab Achbor, a gwŷr gyd âg ef i'r Aipht.

23 A hwy a gyrchasat Uriah allan o'r Aipht, ac a'i dygasant ef at y brenhin Jehoiacim, yr hwn a'i lladdodd ef â'r cleddyf, ac a fwriodd ei gelain ef i feddau y cyffredin.

24 Eithr llaw Ahicam mab Saphan oedd gyd â Jeremiah, fel na roddwyd ef i law y bobl i'w ladd.

PEN. XXVII.

1 *Dan rith rhwymau ac icuau, y mae yn prophwydo y darostyngid dan Nebuchodonosor y brenhinoedd oedd gymmydogion iddo. 8 Y mae yn eu hannog i ymrôï, ac na chredent y gau brophwydi. 12 Y mae yn geneuthur yr un peth i Sedeciah: 19 yn darogan y dygid yr hyn a adawsid o'r llestri i Babilon, ac y byddent yno hyd ddydd yr ymueliad.*

YN nechre teyrnasiad Jehoiacim mab Josiah brenhin Judah, y daeth y gair hwn at Jeremiah oddi wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD wrthyf, Gwna i ti rwymau a gefynnau, a dod hwynt am dy wddf;

3 Ac anfon hwynt at frenhin EDOM, ac at frenhin Moab, ac at frenhin meibion Ammon, ac at frenhin Tyrus, ac at frenhin Sidon, yn llaw y cenhadau a ddelo i Jerusalem at Sedeciah brenhin Judah;

4 A gorchymyn iddynt ddywedyd wrth eu harglwyddi, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Fel hyn y dywedwch wrth eich arglwyddi;

5 Myfi a wneuthum y ddaear, y dyn a'r anifail sydd ar wyneb y ddaear, â'm grym mawr, ac â'm braich estynedig, ac a'u rhoddais hwynt i'r neb y gwelais yn dda.

6 Ac yn awr mi a roddais yr holl diroedd hyn yn llaw Nebuchodonosor

brenhin Babilon sy ngwas; a mi a roddais hefyd anifeiliaid y maes i'w wasanaethu ef.

7 A'r holl genhedloedd a'i gwasanaethant ef a'i fab, a mab ei fab, nes dyfod gwir amser ei wlad ef; yna cenedloedd lawer a brenhinoedd mawrion a fynnant wasanaeth ganddo ef.

8 Ond y genedl a'r deyrnas nis gwasanaetho ef, sef Nebuchodonosor brenhin Babilon, a'r rhai ni roddant eu gwddf dan iau brenhin Babilon; â'r cleddyf, ac â newyn, ac â haint, yr ymwelaf â'r genedl honno, medd yr ARGLWYDD, nes i mi eu difetha hwynt trwy ei law ef.

9 Am hynny na wrandewch ar eich prophwydi, nac ar eich dewiniaid, nac ar eich breuddwydwyr, nac ar eich hudolion, nac ar eich swynyddion, y rhai sydd yn llefaru wrthyf, gan ddywedyd, Nid rhaid i chwi wasanaethu brenhin Babilon:

10 Canys celwydd y mae y rhai hyn yn ei brophwydo i chwi, i'ch gyrru chwi ym mhell o'ch gwlad, ac fel y bwriwn chwi ymaith, ac y methoch.

11 Ond y genedl a roddo ei gwddf dan iau brenhin Babilon, ac a'i gwasanaetho ef, y rhai hynny a adawaf fi yn eu gwlad eu hun, medd yr ARGLWYDD; a hwy a'i llafuriant hi, ac a drigant ynddi.

12 ¶ Ac mi a leferais wrth Sedeciah brenhin Judah yn ol yr holl eiriau hyn, gan ddywedyd, Rhoddwch eich gwarrau dan iau brenhin Babilon, a gwasanaethwch ef a'i bobl, fel y byddoch byw.

13 Paham y byddwch feirw, ti a' th bobl, trwy y cleddyf, trwy newyn, a thrwy haint, fel y dywedodd yr ARGLWYDD yn erbyn y genedl ni wasanaethai frenhin Babilon?

14 Am hynny na wrandewch ar eiriau y prophwydi y rhai a lefarrant wrthyf, gan ddywedyd, Nid rhaid i chwi wasanaethu brenhin Babilon: canys y maent yn prophwydo celwydd i chwi.

15 O herwydd nid myfi a'u hanfonodd hwynt, medd yr ARGLWYDD,

er hynny hwy a brophwydant yn fy euw ar gelwydd, fel y gyrrwn chwi ymaith, ac y darfyddai am danoch chwi, a'r prophwydi sydd yn prophwydo i chwi.

16 Myfi a leferais hefyd wrth yr offeiriaid, a'r holl bobl hyn, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Na wrandewch ar eiriau eich prophwydi, y rhai sydd yn prophwydo i chwi, gan ddywedyd, Wele, llestri tŷ yr ARGLWYDD a ddygir yn eu hol o Babilon, bellach ar frys; canys celwydd y maent yn ei brophwydo i chwi.

17 Na wrandewch arnynt, gwasanaethwch chwi frenhin Babilon, a byddwch fyw: paham y byddai y ddinas hon yn ddiffaethwch?

18 Ond os prophwydi *ydnt* hwy, ac od ydyw gair yr ARGLWYDD gyd â hwynt, eiriolant yr awr hon ar ARGLWYDD y lluoedd, nad elo y llestri a adawyd yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac yn nhŷ brenhin Judah, ac yn Jerusalem, i Babilon.

19 ¶ Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, am y colofnau, ac am y môr, ac am yr ystolion, ac am y rhan arall o'r llestri a adawyd yn y ddinas hon,

20 Y rhai ni ddug Nebuchodonosor brenhin Babilon ymaith, pan gaethgludodd efe Jechoniah, mab Jehoiacim brenhin Judah, o Jerusalem i Babilon, a holl bendefigion Judah a Jerusalem:

21 Ië, fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, am y llestri a adawyd yn nhŷ yr ARGLWYDD, ac yn nhŷ brenhin Judah a Jerusalem;

22 Hwy a ddygir i Babilon, ac yno y byddant hyd y dydd yr ymwelwyf â hwynt, medd yr ARGLWYDD: yna y dygaf hwynt i fynu, ac y dychwelaf hwynt i'r lle hwn.

PEN. XXVIII.

1 Hananiah yn gau brophwydo y dychwelai y llestri yn eu hol, a Jechoniah hefyd. 5 Jeremiah yn dymuno bod hynny yn wir, ac yn dangos mai y diwedd a ddengys pa rai sydd wir brophwydi. 10 Hananiah yn torri iau Jeremiah. 12 Jeremiah yn darogan iau haiarn, 15 a murwolaeth Hananiah.

AC yn y flyddydd honno, yn nechre teyrnasiad Sedeciah brenhin Judah, yn y bedwaredd flyddydd, ar y punned mis, y llefarodd Hananiah mab Azur y prophwyd, yr hwn oedd o Gibeon, wrth y fi yn nhŷ yr ARGLWYDD, y'ngwŷydd yr offeiriaid a'r holl bobl, gan ddywedyd,

2 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, gan ddywedyd, Myfi a dorrais iau brenhin Babilon.

3 O fewn yspaid dwy flynedd myfi a ddygaf drachefn i'r lle hwn holl lestr tŷ yr ARGLWYDD, y rhai a gymmerth Nebuchodonosor brenhin Babilon ymaith o'r lle hwn, ac a'u dug i Babilon.

4 Ac mi a ddygaf Jechoniah mab Jehoiacim brenhin Judah, a holl gaethglud Judah, y rhai a aethant i Babilon, drachefn i'r lle hwn, medd yr ARGLWYDD; canys mi a dorraf iau brenhin Babilon.

5 ¶ Yna Jeremiah y prophwyd a ddywedodd wrth Hananiah y prophwyd, y'ngwŷydd yr offeiriaid, ac y'ngwŷydd yr holl bobl, y rhai oedd yn sefyll yn nhŷ yr ARGLWYDD;

6 Ië, y prophwyd Jeremiah a ddywedodd, Amen, poed felly y gwneio yr ARGLWYDD; yr ARGLWYDD a gyflawno dy eiriau di, y rhai a brophwydaist, am ddwyn drachefn lestri tŷ yr ARGLWYDD, a'r holl gaethglud, o Babilon i'r lle hwn.

7 Etto, gwrando di yr awr hon y gair yma, yr hwn a lefaraf fi lle y clywech di, a lle clywo yr holl bobl;

8 Y prophwydi y rhai a fuant o'm blaen i, ac o'th flaen dithau erioedd, a brophwydasant yn erbyn gwledydd lawer, ac yn erbyn teyrnaoedd mawrion, am ryfel, ac am ddrygfyd, ac am haint.

9 Y prophwyd a brophwydo am heddwch, pan ddêl gair y prophwyd i ben, yr adnabyddir y prophwyd, mai yr ARGLWYDD a'i hanfonodd ef mewn gwirionedd.

10 ¶ Yna Hananiah y prophwyd a gymmerodd y gefyn oddi am wddf Jeremiah y prophwyd, ac a'i torrodd ef.

11 A Hananiah a lefarodd y'ngwŷydd yr holl bobl, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Y modd hyn y torraf fi iau Nebuchodonosor brenhin Babilon o fewn yspaid dwy flynedd oddi ar warr pob cenedl. A Jeremiah y prophwyd a aeth i ffordd.

12 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD at Jeremiah y prophwyd (wedi i Hananiah y prophwyd dorri y gefyn oddi am wddf y prophwyd Jeremiah) gan ddywedyd,

13 Dos di, a dywed i Hananiah, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Gefynnau pren a dorraist ti; ond ti a wnei yn eu lle hwynt efynnau o haiarn.

14 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Rhoddaf iau o haiarn ar warr yr holl genhedloedd hyn, fel y gwasanaethont Nebuchodonosor brenhin Babilon, a hwy a'i gwasanaethant ef: mi a roddais hefyd anifeiliaid y maes iddo ef.

15 ¶ Yna Jeremiah y prophwyd a ddywedodd wrth Hananiah y prophwyd, Gwrando yn awr, Hananiah; Ni anfonodd yr ARGLWYDD mo honot ti; ond yr wyt yn peri i'r bobl hyn ymddiried mewn celwydd.

16 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele, mi a'th fwriaf di oddi ar wyneb y ddaear: o fewn y flwyddyn hon y byddi farw, o herwydd i ti ddysgu gwrthryfel yn erbyn yr ARGLWYDD.

17 Felly Hananiah y prophwyd a fu farw y flwyddyn honno, yn y seithfed mis.

PEN. XXIX.

1 Jeremiah yn anfon llythyr at y rhai oedd y'nghaethiwd Babilon, a'r fod o honynt yn llonydd yno; 8 ac na choelient freuddwydion eu prophwydi; 10 ac y caent ddychwelyd yn eu hol ym mhen 70 o flynyddoedd. 15 Y mae yn rhag-fymegi dinstyr y lleill, am eu hanfudd-dod; 20 ac yn dangos erchyll ddiwed Ahab a Sedeciah, dau brophwyd celwyddog. 24 Semaiah yn ysgrifenu llythyr yn erbyn Jeremiah: 30 a Jeremiah yn dangos ei farnedigraeth yntau.

DYMA eiriau y llythyr a anfonodd Jeremiah y prophwyd o Jerusalem at weddill henuriaid y

gaethglud, ac at yr offeiriad, ac at y prophwyd, ac at yr holl bobl y rhai a gaethgludasai Nebuchodonosor o Jerusalem i Babilon.

2 (Wedi myned Jechoniah y brenhin, a'r frenhines, a'r ystafellyddion, tywysogion Judah a Jerusalem, a'r seiri a'r gofaint, allan o Jerusalem)

3 Yn llaw Elasah mab Saphan, a Gemariah mab Hilciah, y rhai a anfonodd Sedeciah brenhin Judah at Nebuchodonosor brenhin Babilon i Babilon, gan ddywedyd,

4 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, wrth yr holl gaethglud, yr hon a berais ei chaethgludo o Jerusalem i Babilon;

5 Adeiledwch dai, a phreswylwch ynddynt; a phlennwch erddi, a bwytwewch eu ffrwyth hwynt.

6 Cymmerwch wragedd, ac ynillwch feibion a merched; a chymmerwch wragedd i'ch meibion, a rhoddwch eich merched i wŷr, fel yr esgoront ar feibion a merched, ac yr amhlâoch chwi yno, ac na leihâoch.

7 Ceisiwch hefyd heddwch y ddinas yr hon y'ch caethgludais iddi, a gweddiwch ar yr ARGLWYDD drosti hi; canys yn ei heddwch hi y bydd heddwch i chwithau.

8 ¶ O herwydd fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Na thwyllled eich prophwydi y rhai sydd yn eich mysg chwi mo honoch, na'ch dewiniaid; ac na wrandewch ar eich breuddwydion y rhai yr ydych chwi yn peri eu breuddwydio:

9 Canys y maent hwy yn prophwydo i chwi ar gelwydd yn fy enw i; ni anfonais i mo honynt, medd yr ARGLWYDD.

10 ¶ O herwydd fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Pan gyflawner yn Babilon ddeng mlynedd a thriugain, yr ymwelaf â chwi, ac a gyflawnaaf â chwi fy ngair daionus, trwy eich dwyn chwi drachefn i'r lle hwn.

11 Oblegid myfi a wn y meddyliau yr wyf fi yn eu meddwl am danoch chwi, medd yr ARGLWYDD, meddyliau heddwch ac nid niwed, i rododi i chwi y diwedd yr ydych chwi yn ei ddisgwyl.

12 Yna y gelwch chwi arnaf, ac yr ewch ac y gweddiwch arnaf fi, a minnau a'ch gwrandawaf.

13 Ceisiwch fi hefyd, a chwi a'm cewch, pan y'm ceisioch â'ch holl galon.

14 A mi a adawaf i chwi fy nghael, medd yr ARGLWYDD, a mi a ddychwelaf eich caethiwed, a a'ch casglaf chwi o'r holl genhedloedd, ac o'r holl leoedd y rhai y'ch gyrrais iddynt, medd yr ARGLWYDD; a mi a'ch dygaf chwi drachefn i'r lle y perais eich caethgludo chwi allan o hono.

15 ¶ O herwydd i chwi ddywedyd, Yr ARGLWYDD a gyfododd brophwydi i ni yn Babilon:

16 *Gwybyddwch* mai fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am y brenhin sydd yn eistedd ar deyrn-gadair Dafydd, ac am yr holl bobl sydd yn trigo yn y ddinas hon, ac am eich brodyr y rhai nid aethant allan gyd â chwi i gaethglud;

17 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Wele fi yn anfon arnynt y cleddyf, a newyn, a haint, a mi a'u gwnaf hwynt fel y ffigys bryntion, y rhai ni ellir eu bwytta, rhag eu drycced.

18 A mi a'u herlidiaf hwynt â'r cleddyf, â newyn, ac â haint; ac mi a'u rhoddaf hwynt i'w symmud i holl deyrnasoedd y ddaear, yn felldith, ac yn chwithdra, ac yn chwibaniaid, ac yn warth ym mysg yr holl genhedloedd lle y gyrrais i hwynt;

19 Am na wrandawsant ar fy ngeiriau, medd yr ARGLWYDD, y rhai a anfonais i attynt gyd â'm gweision y prophwydi, gan gyfodi yn fore, a'u hanfon; ond ni wrandawech, medd yr ARGLWYDD.

20 ¶ Gan hynny gwrandewch air yr ARGLWYDD, chwi oll o'r gaethglud a anfonais o Jerusalem i Babilon:

21 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, am Ahab mab Colaiah, ac am Sedeciah mab Maaseiah, y rhai sydd yn prophwydo celwydd i chwi yn fy enw i, Wele, myfi a'u rhoddaf hwynt yn llaw Nebuchodonosor brenhin Babilon, ac

efe a'u lladd hwynt y'ngwŷydd eich llygaid chwi.

22 A holl gaethglud Judah, yr hon sydd yn Babilon, a gymmerant y rheg hon oddi wrthynt hwy, gan ddywedyd, Gwneled yr ARGLWYDD dydi fel Sedeciah ac fel Ahab, y rhai a rostiodd brenhin Babilon wrth y tân.

23 Am iddynt wneuthur ysgelerder yn Israel, a gwneuthur godineb gyd â gwragedd eu cymmogigion, a llefaru o honynt eiriau celwyddog yn fy enw i, y rhai ni orchymynais iddynt; a minnau yn gwybod, ac yn dyst, medd yr ARGLWYDD.

24 ¶ Ac wrth Semaiah y Nehelamïad y lleferi, gan ddywedyd,

25 Fel hyn y llefarodd ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, gan ddywedyd, Am i ti anfon yn dy enw dy hun lythyrâu at yr holl bobl sydd yn Jerusalem, ac at Sephaniah mab Maaseiah yr offeiriad, ac at yr holl offeiriad, gan ddywedyd,

26 Yr ARGLWYDD a'th osododd di yn offeiriad yn lle Jehoiada yr offeiriad, i fod yn olygwr yn nhŷ yr ARGLWYDD, ar bob gwr gorphwyllog, ac yn cymmyrd arno brophwydo, i'w roddi ef mewn carchar, a chyffion:

27 Ac yn awr paham na cheryddaist ti Jeremiah o Anathoth, yr hwn sydd yn prophwydo i chwi?

28 Canys am hynny yr anfonodd attom ni i Babilon, gan ddywedyd, Hir fydd y caethiwed hwn: adeiledwch dai, a phreswylwch ynddynt; a phlennwch erddi, a bwyttwch eu ffirwyth hwynt.

29 A Sephaniah yr offeiriad a ddarllenodd y llythyr hwn lle y clywodd Jeremiah y prophwyd.

30 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD at Jeremiah, gan ddywedyd,

31 Anfon at yr holl gaethglud, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am Semaiah y Nehelamïad; O herwydd i Semaiah brophwydo i chwi, a minnau heb ei anfon ef, a pheri o hono i chwi ymddiried mewn celwydd:

32 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele, mi a ymwelaf â Semaiah y Nehelamïad, ac â'i had

ef: ni bydd iddo un a drigo ym mysg y bobl hyn, ac ni chaiff efe weled y daioni a wnaf fi i'm pobl, medd yr ARGLWYDD; am iddo ddysgu gwrthryfel yn erbyn yr ARGLWYDD.

PEN. XXX.

1 *Duw yn dangos i Jeremiah y dychwelai yr Iuddewon; 4 ac ar ol eu trallod y cânt ymïwred. 10 Y mae yn cysuro Jacob: 18 y bydd eu dychwelïad hwy yn rasusol: 23 y syrth digofaint ar yr awir.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah oddi wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

2 Fel hyn y llefarodd yr ARGLWYDD, Duw Israel, gan ddywedyd, Ysgrifena i ti yr holl eiriau a leferais i wrthynt mewn llyfr.

3 Canys wele y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD, i mi ddychwelïd caethiwed fy mhobl Israel a Judah, medd yr ARGLWYDD: a mi a'u dygaf hwynt drachefn i'r wlad a roddais i'w tadau, a hwy a'i meddiannant hi.

4 ¶ Dyma hefyd y geiriau a lefarodd yr ARGLWYDD am Israel, ac am Judah.

5 O herwydd fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Llef dychryn a glywsom ni, ofn, ac nid heddwch.

6 Gofynwch yr awr hon, ac edrychwch a esgora gwrryw; pahan yr ydwyf fi yn gweled pob gwr â'i ddwy-law ar ei lwynau, fel gwraig wrth esgor, ac y trôwyd yr holl wynebau yn lesni?

7 Och! canys mawr yw y dydd hwn, heb gyffelyb iddo: amser blinder yw hwn i Jacob; ond efe a waredir o hono.

8 Canys y dydd hwnnw, medd ARGLWYDD y lluoedd, y torraf fi ei iau ef oddi ar dy warr di, a mi a ddryllïaf dy rwymau, ac ni chaiff dieithriaïd wneuthur iddo ef eu gwasanaethu hwynt mwyach.

9 Eithr hwy a wasanaethant yr ARGLWYDD eu Duw, a Dafydd eu brenhin, yr hwn a godaf fi iddynt.

10 ¶ Ac nac ofna di, O fy ngwas Jacob, medd yr ARGLWYDD; ac na frawycha di, O Israel: canys wele, mi a'th achubaf di o bell, a'th had o dir eu caethiwed; a Jacob a ddy-

chwel, ac a orphwys, ac a gaiff lonydd, ac ni bydd a'i dychryno.

11 Canys yr ydwyf fi gyd â thi, medd yr ARGLWYDD, i'th achub di: er i mi wneuthur pen am yr holl genhedloedd lle y'th wasgerais, etto ni wnaf ben am danat ti; eithr mi a'th geryddaf di mewn barn, ac ni'th adawaf yn gwbl ddigerydd.

12 Oblegid fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Anafus yw dy yssigtod, a dolurus yw dy archoll.

13 Nid oes a ddadleuo dy gŵyn, fel y'th iachâer; nid oes feddyginiaeth iechyd i ti.

14 Dy holl gariadau a'th anghofasant: ni cheisiant mo honot ti; canys mi a'th darewais â dyrnod gelyn, sef â chospedigaeth y creulawn, am amllder dy anwiredd: *oblegid* dy bechodau a amlhasant.

15 Pahan y bloeddi am dy yssigtod? anafus yw dy ddolur, gan amllder dy anwiredd: o *herwydd* amlhâu o'th bechodau y gwneuthum hyn i ti.

16 Am hynny y rhai oll a'th ysant a ysir; a chwbl o'th holl elynion a ânt i gaethiwed; a'th anrheithwyr di a fyddant yn anrhaith, a'th holl yspeilwyr a roddaf fi yn yspail.

17 Canys myfi a roddaf iechyd i ti, ac a'th iachâf di o'th friwiau, medd yr ARGLWYDD; oblegid hwy a'th alwasant di, yr hon a yrrwyd ymaith, gan ddywedyd, Dyma Sion, yr hon nid oes neb yn ei cheisio.

18 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele, myfi a ddychwelaf gaethiwed pebyll Jacob, ac a gymmeraf drugaredd ar ei anneddau ef; a'r ddinas a adeileid ar ei charnedd, a'r llys a erys yn ol ei arfer.

19 A moliant a â allan o honynt, a llais rhai yn gorfoleddu: a mi a'u hamlâf hwynt, ac ni byddant anaml; a mi a'u hanrhydeddaf hwynt, ac ni byddant wael.

20 Eu meibion hefyd fydd megis cynt, a'u cynnulleidfa a sicrhêir ger fy mron; a mi a ymwelaf â'u holl orthrymmwyr hwynt.

21 A'u pendefigion fydd o honynt eu hun, a'u llywiawdwr a ddaw allan o'u mysg eu hun; a mi a baraf iddo

nesâu, ac efe a ddaw attaf: canys pwyl yw hwn a lwyr roddodd ei galon i nesâu attaf fi? medd yr ARGLWYDD.

22 A chwi a fyddwch yn bobl i mi, a minnau a fyddaf yn DDUW i chwithau.

23 Wele, gorwynt yr ARGLWYDD yn myned allan *mewn* digter, corwynt parhâus; ar ben annuwiolion yr erys.

24 Ni ddychwel digofaint lliedig yr ARGLWYDD, nes iddo ei wneuthur, ac nes iddo gyflawni meddyliau ei galon: yn y dyddiau diweddaff y deallwch hyn.

PEN. XXXI.

1 *Adferu Israel; 10 a chyhoeddi hynny. 15 Rahel yn gularu am ei phlant. 18 Ephraim yn edifarhâu, ac yn cael ei ddwyn adref drachefn. 22 Atdeuir o Grist. 27 Ei ofal ef dros ei eglwys. 31 Ei gyfammod neurydd ef. 35 Sicrwydd 38 a helacethrwydd yr eglwys.*

YR amser hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y byddaf DDUW i holl deuluoedd Israel; a hwythau a fyddant bobl i mi.

2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Y bobl y *rhai* a weddillwyd gan y cleddyf, a gafodd ffafyr yn yr anialwch, pan aethum i beri llonyddwch iddo ef, *sef* i Israel.

3 Er ys talm yr ymddangosodd yr ARGLWYDD i mi, *gan ddywedyd*, A chariad tragwyddol y'th gerais: am hynny tynnais di â thrugaredd.

4 Myfi a'th adeiladaf etto, a thi a adeiledir, O forwyn Israel: ymdrws i etto â'th dympanau, ac a âi allan gyd â'r chwareuyddion dawns.

5 Ti a blenni etto winllannoedd ym mynyddoedd Samaria: y planwyr a blannant, ac a'u mwynhânt yn gyffredin.

6 Canys daw y dydd y llefa y gwylwyr ym mynydd Ephraim, Codwch, ac âwn i fynu i Sion at yr ARGLWYDD ein Duw.

7 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Cenwch orfoledd i Jacob, a chrechwenwch ym mhlith rhai penaf y cenhedloedd: cyhoeddwch, molwch, a dywedwch, O ARGLWYDD, cadw dy bobl gweddill Israel.

8 Wele, mi a'u harweiniaf hwynt o dir y gogledd, ac a'u casglaf hwynt o

ystlysau y ddaear, y dall a'r cloff, y feichiog a'r hon sydd yn esgor, ar unwaith gyd â hwynt: cynnulleidfa fawr a ddychwelant yma.

9 Mewn wylofain y deuant, ac mewn tosturiaethau y dygaf hwynt: gwnaf iddynt rrodio wrth ffrydiau dyfroedd mewn ffordd uniawn yr hon ni thripiant ynddi: oblegid myfi sydd dad i Israel, ac Ephraim yw fy nghyntaf-anedig.

10 ¶ Gwrandewch air yr ARGLWYDD, O genhedloedd, a mynegwch yn yr ynsoedd o bell, a dywedwch, Yr hwn a wasgarodd Israel, a'i casgl ef, ac a'i ceidw fel bugail ei braidd.

11 O herwydd yr ARGLWYDD a waredodd Jacob, ac a'i hachubodd ef o law yr hwn oedd drech nag ef.

12 Am hynny y deuant ac y canant yn uchelder Sion; a hwy a redant at ddaioni yr ARGLWYDD, am wenith, ac am win, ac am olew, ac am eppil y defaid a'r gwartheg: a'u henaid fydd fel gardd ddyfradwy; ac ni ofidiant mwyach.

13 Yna y llawenycha y forwyn yn y dawns, a'r gwŷr ieuaingc a'r henafgwyr ynghyd: canys myfi a droaf eu galar yn llawenydd, ac a'u diddanaf hwynt, ac a'u llawenyhaf o'u tristwch.

14 A mi a ddiwallaf enaid yr offeiriad â brasder, a'm pobl a ddig-onir â'm daioni, medd yr ARGLWYDD.

15 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Llef a glywyd yn Ramah, cwynfan ac wylofain chwerw; Rahel yn wylo am ei meibion, ni fynnai ei chysuro am ei meibion, o herwydd nad oedd ynt.

16 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Attal dy lef rhag wylo, a'th lygaid rhag dagrau: canys y mae tâl i'th lasur, medd yr ARGLWYDD; a hwy a ddychwelant o dir y gelyn.

17 Ac y mae gobaith yn dy ddiwedd, medd yr ARGLWYDD, y dychwel dy blant i'w bro eu hun.

18 ¶ Gan glywed y clywais Ephraim yn cwynfan *fel hyn*; Cospaist ti, a mi a gospwyd, fel llo heb ei gynnesfina *â'r iau*: dychwel di fi, a mi a

ddychwelir; oblegid ti *yw* yr **ARGLWYDD** fy **NUW**.

19 Yn ddiau wedi i mi ddychwelyd, mi a edifarhêais; ac wedi i mi wybod, mi a darewais *fy* morddwyd: myfi a gywilyddiwyd, ac a waradwyddwyd hefyd, am i mi ddwyn gwarth *fy* ieuengtid.

20 Ai mab hoff gennyf *yw* Ephraim? ai plentyn hyfrydwch *yw*? canys er pan leferais i yn ei erbyn ef, gan gosio y cofiaf ef etto: am hynny *fy* inherfedd a ruant am dano ef; gan drugarhâu y trugarhâf wrtho ef, medd yr **ARGLWYDD**.

21 Cyfod i ti arwyddion ffordd, gosod i ti garneddau uchel: gosod dy galon tu a'r brif-ffordd, y ffordd yr aethost: dychwel, forwyn Israel, dychwel i'th ddinasoedd hyn.

22 ¶ Pa hyd yr ymgrwydri, O ferch wrthnysig? oblegid yr **ARGLWYDD** a grëodd beth newydd ar y ddaear; Benyw a amgylcha wr.

23 Fel hyn y dywed **ARGLWYDD** y lluoedd, Duw Israel; Dywedant etto y gair hwn y'ngwlad Judah, ac yn ei dinasoedd, pan ddychwelwyf eu caethiwed hwynt; Yr **ARGLWYDD** a'th fendithio, trigfa cyfiawnder, mynydd sancteiddrwydd.

24 Yna arddwyr a bugeiliaid a breswylant ynddi hi Judah, ac yn ei holl ddinasoedd ynghyd.

25 O herwydd yr enaid diffygiol a ddigonais, a phob enaid trist a lenwais.

26 Ar hyn y deffrôais, ac yr edrychais, a melus oedd *fy* hûn gennyf.

27 ¶ Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr **ARGLWYDD**, yr hauaf dŷ Israel a thŷ Judah â had dyn ac â had anifail.

28 Ac megis y gwyliais arnynt, i ddiwreiddio, ac i dynnu i lawr, ac i ddinystrio, ac i ddisfetha, ac i ddrygu; felly y gwyliaf arnynt i adeiladu ac i blannu, medd yr **ARGLWYDD**.

29 Yn y dyddiau hynny ni ddywedant mwyach, Y tadau a fwyttasant rawnwin surion, ac ar ddannedd y plant y mae dincod.

30 Ond pob un a fydd farw yn ei anwiredd ei hun: pob un a'r a fwy-

tâo rawnwin surion, ar ei ddannedd ef y bydd dincod.

31 ¶ Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr **ARGLWYDD**, y gwnaf gyfammod newydd â thŷ Israel, ac â thŷ Judah:

32 Nid fel y cyfammod a wneuthum â'u tadau hwynt ar y dydd yr ymestlais yn eu llaw hwynt i'w dwyn allan o dir yr Aipht (yr hwn *fy* nghyfammod a ddarfu iddynt hwy ei ddi-ddymmu, er *fy* mod i yn briod iddynt, medd yr **ARGLWYDD**)

33 Ond dyma y cyfammod a wnaaf i â thŷ Israel ar ol y dyddiau hynny, medd yr **ARGLWYDD**; Myfi a roddaf *fy* nghyfraith o'u mewn hwynt, ac a'i hysgrifenaf hi yn eu calonnau hwynt; a mi a fyddaf iddynt hwy yn **DDUW**, a hwythau a fyddant yn bobl i mi.

34 Ac ni ddysgant mwyach bob un ei gymmydog, a phob un ei frawd, gan ddywedyd, Adnabyddwch yr **ARGLWYDD**: o herwydd hwynt-hwy oll o'r lleiaf o honynt hyd y mwyaf o honynt a'm hadnabyddant, medd yr **ARGLWYDD**; oblegid mi a fadd-euaf eu hanwiredd, a'u pechod ni chofiaf mwyach.

35 ¶ Fel hyn y dywed yr **ARGLWYDD**, yr hwn sydd yn rhoddi yr haul yn oleuni dydd, defodau y lloer a'r sêr yn oleuni nos, yr hwn sydd yn rhwygo y môr pan ruo ei donnau; **ARGLWYDD** y lluoedd *yw* ei enw:

36 Os cilia y defodau hynny o'm gŵydd i, medd yr **ARGLWYDD**, yna had Israel a baid â bod yn genedl ger *fy* mron i yn dragywydd.

37 Fel hyn y dywed yr **ARGLWYDD**; Os gellir mesur y nefoedd oddi uchod, a chwilio sylfeini y ddaear hyd isod, minnau hefyd a wrthodaf holl had Israel, am yr hyn oll a wnaethant hwy, medd yr **ARGLWYDD**.

38 ¶ Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr **ARGLWYDD**, yr adeiledir y ddinas i'r **ARGLWYDD**, o dŵr Hana-neel hyd borth y gongl.

39 A'r llinyn mesur a â allan etto ar ei gyfer ef, ar fryn Gareb, ac a amgylcha hyd Goath.

40 A holl ddyffryn y celaneddau, a'r lludw, a'r holl feusydd, hyd afon Cidron,

hyd gongl porth y meirch tu a'r dwyrain, a fydd sanctaidd i'r ARGLWYDD; nis diwreiddir, ac nis dinystrir mwyach byth.

PEN. XXXII.

1 Jeremiah, wedi ei garcharu gan Sedeciah am ei brophwydoliaeth, 6 yn prynu maes Hanameel. 13 Baruch yn rhaid iddo gauwr yr ysgrifenedau, megis yn arwyddion o ddychurial y bobl. 16 Jeremiah, yn ei weddi, yn achwyn wrth Dduw. 26 Duw yn sicrhau y caethiwed am eu pechodau hwy, 36 ac yn addaw iddynt rasuol ddychweliad.

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah oddi wrth yr ARGLWYDD yn y ddegfed flwyddyn i Sedeciah brenhin Judah, honno oedd y ddeunawfed flwyddyn i Nebuchodonosor.

2 Canys y pryd hwnnw yr oedd llu brenhin Babilon yn gwarchae ar Jerusalem: a Jeremiah y prophwyd ydoedd wedi cau arno y'nglyntedd y carchar, yr hwn oedd yn nhŷ brenhin Judah.

3 Canys Sedeciah brenhin Judah a gauasai arno ef, gan ddywedyd, Paham y prophwyd, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele, mi a roddaf y ddinas hon yn llaw brenhin Babilon, ac efe a'i hynnill hi;

4 Ac ni ddiangc Sedeciah brenhin Judah o law y Caldeaid, ond efe a roddir yn ddiau yn llaw brenhin Babilon, ac efe a ymddiddan âg ef enau y'ngenu, a'i lygaid ef a edrychiant yn ei lygaid yntau;

5 Ac efe a arwain Sedeciah i Babilon, ac yno y bydd efe hyd oni ymwelwyl fi ag ef, medd yr ARGLWYDD: er i chwi ymladd â'r Caldeaid, ni lwyddwch.

6 ¶ A Jeremiah a lefarodd, Gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf fi, gan ddywedyd,

7 Wele Hanameel mab Sâlum dy ewythr yn dyfod attaf, gan ddywedyd, Pryn i ti fy maes, yr hwn sydd yn Auathoth: oblegid i ti y mae cyfiawnder y pryniad i'w brynu ef.

8 Felly Hanameel mab fy ewythr frawd fy nhad a ddaeth attaf fi i gyteld y carchardy, yn ol gair yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd wrthyf, Pryn, attolwg, fy maes sydd yn Ana-

thoth yn nhir Benjamin: canys i ti y mae cyfiawnder yr etifeddiaeth, ac i ti y perthyn ei ollwng; pryn ef i ti. Yna y gwybúm mai gair yr ARGLWYDD oedd hwn.

9 A mi a brynais y maes oedd yn Auathoth gan Hanameel mab fy ewythr frawd fy nhad, ac a bwysais iddo yr arian, saith sicl a deg darn o arian.

10 A mi a ysgrifenis hyn mewn llyfr, ac a'i seliais; cymmerais hefyd dystion, a phwysais yr arian mewn cloriannau.

11 Yna mi a gymmerais llyfr y pryniad, sef yr hwn oedd wedi ei selio wrth gyfraith a defod, a'r hwn oedd yn agored.

12 A mi a roddais llyfr y pryniad at Baruch mab Neriah, mab Maaseiah, y'ngwŷydd Hanameel mab fy ewythr, ac y'ngwŷydd y tystion a ysgrifenasent llyfr y prynedigaeth, yng ngwŷydd yr holl Iuddewon oedd yn eistedd y'nglyntedd y carchardy.

13 ¶ A mi a orchymynais i Baruch yn eu gŵydd hwynt, gan ddywedyd,

14 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lloedd, Duw Israel; Cymmer y llyfrau hyn, sef y llyfr hwn o'r pryniad yr hwn sydd seliedig, a'r llyfr agored hwn, a dod hwynt mewn llestr pridd, fel y parhâont ddyddiau lawer.

15 O herwydd fel hyn y dywed ARGLWYDD y lloedd, Duw Israel; Tai, a meusydd, a gwinllannoedd, a feddiennir etto yn y wlad hon.

16 ¶ Ac wedi i mi roddi llyfr y pryniad at Baruch mab Neriah, myf a weddiais ar yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

17 O ARGLWYDD DDUW, wele, ti a wnaethost y nefoedd a'r ddaear, â'th fawr allu ac â'th fraich estynedig; nid oes dim rhŷ anhawdd i ti.

18 Yr wyt yn gwneuthur trugaredd i filoedd, ac yn talu anwireddau y tadau i fynwes eu meibion ar eu hol hwynt: y DUW mawr, cadarn, ARGLWYDD y lloedd yw ei enw;

19 Mawr mewn cynghor, a galluog ar weithred (canys y mae dy lygaid yn agored ar holl ffyrdd meibion dyniou, i roddi i bob un yn ol ei

ffyrdd, ac yn ol ffrwyth ei weithred-oedd)

20 Yr hwn a osodaist arwyddion a rhyfeddodau y'ngwlad yr Aipht hyd y dydd hwn, ac yn Israel, ac ym mlysg dynion *erail*; ac a wnaethost i ti enw, megis heddyw;

21 Ac a ddygaist dy bobl Israel allan o dir yr Aipht, âg arwyddion, ac â rhyfeddodau, ac â llaw gref, ac â braich estynedig, ac âg ofn mawr;

22 Ac a roddaist iddynt y wlad yma, yr hon a dyngaist wrth eu tadau y rhoddit iddynt, *sef* gwlad yn llifeirio o laeth a mêl.

23 A hwy a ddaethant i mewn, ac a'i meddiannasant hi; ond ni wrandawsant ar dy lais, ac ni roddiasant yn dy gyfraith: ni wnaethant ddim o'r hyn oll a orchymynaist iddynt ei wneuthur: am hynny y peraist i'r holl niwed hyn ddigwydd iddynt.

24 Wele, peiriannau ergydion a ddaeth ar y ddinas i'w goresgyn hi; a'r ddinas a roddir i law y Caldeaid, y rhai sydd yn ymladd yn ei herbyn, o herwydd y cleddyf, a'r newyn, a'r haint: a'r hyn a ddywedaist ti, a gwblhâwyd; ac wele, ti a'i gweli.

25 A thi a ddywedaist wrthyf, O ARGLWYDD DDUW, Pryn i ti y maes âg arian, a chymmer dystion: gan fod y ddinas wedi ei rhoddi i law y Caldeaid.

26 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD at Jeremiah, gan ddywedyd,

27 Wele, myfi *yw* yr ARGLWYDD, DUW pob cnawd: a oes dim rhÿ anhawdd i mi?

28 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele fi yn rhoddi y ddinas hon yn llaw y Caldeaid, ac yn llaw Nebuchodonosor brenhin Babilon, ac efe a'i hynnill hi.

29 A'r Caldeaid, y rhai a ryfelant yn erbyn y ddinas hon, a ddeuant ac a fflaglant y ddinas hon â thân, ac a'i llosgant hi, a'r tai y rhai yr arogl-darthasant ar eu pennau i Baal, ac y tywalltasant ddiöd-offrwm i dduwiau diieithr, i'm digio i.

30 Oblegid meibion Israel, a meibion Judah, oeddynt yn gwneuthur yn unig yr hyn oedd ddrwg yn fy ngol-

wg i o'u mebyd: o herwydd meibion Israel oeddynt yn unig yn fy niglloni i â gweithredoedd eu dwylaw, medd yr ARGLWYDD.

31 Canys i'm digofaint, ac i'm llid, y bu y ddinas hon i mi, er y dydd yr adeiladasant hi hyd y dydd hwn, i beri ei symmud oddi ger bron fy wyneb:

32 Am holl ddyrgioni meibion Israel a meibion Judah, y rhai a wnaethant i'm digio i, hwynt-hwy, eu brenhinoedd, eu tywysogion, eu hoffeiraiaid, a'u prophwydi, a gwÿr Judah, a phreswylwyr Jerusalem.

33 Er i mi eu dysgu, gan fore-godi i roddi addysg *iddynt*, etto ni wrandawsant i gymmeryd athrawiaeth; eithr troisant attaf fi eu gwarrau, ac nid eu hwynebau:

34 Eithr gosodasant eu ffeidd-dra yn y tÿ y gelwir fy enw arno, i'w halogi ef.

35 A hwy a adeiladasant uchelfeydd Baal, y rhai *sydd* yn nyffryn mab Hinnom, i wneuthur i'w meibion a'u merched fyned trwy y *tân* i Moloch; yr hyn ni orchymynais iddynt, ac ni feddyliodd fy nghalon iddynt wneuthur y ffeidd-dra hyn, i beri i Judah bechu.

36 ¶ Ac yn awr am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, DUW Israel, am y ddinas hon, am yr hon y dywedwch chwi, Rhoddir hi i law brenhin Babilon, trwy y cleddyf, a thrwy newyn, a thrwy haint.

37 Wele, myfi a'u cynnullaf hwynt o'r holl diroedd, y rhai yn fy nig a'm llid a'm sorriant mawr y gyrrais hwynt iddynt; ac a'u dygaf yn eu hol i'r lle hwn, ac a wnaf iddynt breswyllo yn ddiogel.

38 A hwy a fyddant yn bobl i mi, a minnau a fyddaf yn DDUW iddynt hwythau.

39 A mi a roddaf iddynt un galon ac un ffordd, i'm hofni byth, er lles iddynt ac i'w meibion ar eu hol.

40 A mi a wnaf â hwynt gyffammed tragywyddol, na thröaf oddi wrthynt, heb wneuthur lles iddynt; a mi a osodaf fy ofn yn eu calonau, fel na chiliont oddi wrthyf.

41 Ië, mi a lawenyhaf ynddynt, gan wneuthur lles iddynt, a mi a'u plannaf hwynt yn y tir hwn yn sicr, â'm holl galon, ac â'm holl enaid.

42 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Megis y dygais i ar y bobl hyn yr holl fawr ddrwg hyn, felly y dygaf fi arnynt yr holl ddaioni a addewais iddynt.

43 A meusydd a feddiennir yn y wlad yma, *am* yr hon yr ydych chwi yn dywedyd, Anghyfannedd *yw* hi, heb ddyn nac anifail; yn llaw y Caldeaid y rhoddwyd hi.

44 Meusydd a brynant am arian, ac a ysgrifenant mewn llyfrau, ac a'u seliant, ac a gymmerant dystion yn nhir Benjamin, ac yn amgylchoedd Jerusalem, ac yn ninasoedd Judah, ac yn ninasoedd y mynyddoedd, ac yn ninasoedd y gwastad, ac yn ninasoedd y deheu: canys mi a ddychwelaf eu caethiwed hwynt, medd yr ARGLWYDD.

PEN. XXXIII.

1 *Duw yn addaw i'r gaethglud rasmusol ddychwelïad, 9 a llawen gyfuer, 12 a llywodraeth ddiysgog, 15 a Christ, Blaguryn cyflawnder; 17 y parhâi eu brenhiniacth a'u hofffeiriadaeth; 20 a sicrwydd o had bendigedig.*

GAIR yr ARGLWYDD hefyd a ddaeth at Jeremiah yr ail waith (ac efe etto yn garcharor y'nghyntedl y carchardy) gan ddywedyd,

2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD yr hwn a'i gwnaeth, yr ARGLWYDD yr hwn a'i lluniodd i'w sicrhâu, yr ARGLWYDD *yw* ei enw:

3 Galw arnaf, a mi a'th atebaf, ac a ddangosaf i ti *bethau* mawrion, a chedyrn, y rhai nis gwyddost.

4 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Duw Israel, am dai y ddinas hon, ac am dai brenhinoedd Judah, y rhai a ddinystriwyd â pheiriannau rhyfel, ac â chleddyf;

5 Y maent yn dyfod i ymladd â'r Caldeaid, ond i'w llenwi â chelanedd dynion, y rhai a leddais yn fy lliid a'm digofaint, ac am i mi guddio fy wyneb oddi wrth y ddinas hon am eu holl ddrygioni hwynt.

6 Wele, myfi a ddygaf iddi hi iechyd a meddyginiaeth, a mi a'u meddyg-

iniaethaf hwynt, ac a ddadguddiaf iddynt amllder o heddwch a gwirionedd.

7 A mi a ddychwelaf gaethiwed Juslah, a chaethiwed Israel, a mi a'u hadeiladaf hwynt megis yn y dechreuad.

8 A mi a'u puraf hwynt oddi wrth eu holl anwiredd a bechasant i'm herbyn; a mi a faddeuaf iddynt eu holl bechodau *trwy* y rhai y pechasant i'm herbyn, a *throy* y rhai y troseddasant yn fy erbyn.

9 ¶ A *hyn* fydd i mi yn enw llawenydd, yn glôd ac yn ogoniant o flaen holl genhedloedd y ddaear, y rhai a glywant yr holl ddaioni yr ydywyf fi yn ei wneuthur iddynt: a hwythau a ofnant ac a grynant am yr holl ddaioni a'r holl lwyddiant yr ydywyf fi yn eu gwneuthur i'r *ddinas* hon.

10 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Clywir etto yn y lle hwn (*am* yr hwn y dywedwch, Anialwch *yw* efe, heb ddyn ac heb anifail, yn ninasoedd Judah, ac yn heolydd Jerusalem, y rhai a wnaed yn anghyfannedd, heb ddyn ac heb breswylwr, ac heb anifail)

11 Llef gorfoledd a llef llawenydd, llef y priod-fab a llef y briod-ferch, llef rhai yn dywedyd, Molwch ARGLWYDD y lluoedd; o herwydd dationus *yw* yr ARGLWYDD, oblegid ei drugaredd a *bery* yn dragywydd; *llef* rhai yn dwyn offrwm moliant i dŷ yr ARGLWYDD: canys mi a ddychwelaf gaethiwed y wlad, megis yn y dechreuad, medd yr ARGLWYDD.

12 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Bydd etto yn y lle yma, *yr hwn sydd* anghyfanneddol heb ddyn ac heb anifail, ac yn ei holl ddinasoedd, drigfa bugeiliaid yn corlannu y praidd.

13 Yn ninasoedd y mynydd, yn ninasoedd y gwastad, ac yn ninasoedd y deheu, ac y'ngwlad Benjamin, ac yn amgylchoedd Jerusalem, ac yn ninasoedd Judah, yr â defaid etto, dan law yr hwn sydd yn *eu* rhifo, medd yr ARGLWYDD.

14 Wele y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD, fel y cyflawnwyf y

peth daionus a addewals i dŷ Israel, ac i dŷ Judah.

15 ¶ Yn y dyddiau hynny, ac yn yr amser hwnnw, y paraf i Flaguryn cyfiawnder flaguro i Dafydd; ac efe a wna farn a chyfiawnder yn y tir.

16 Yn y dyddiau hynny Judah a waredir, a Jerusalem a breswylia yn ddiogel; a hwn *yw yr entw* y gelwir ef, Yr ARGLWYDD ein cyfiawnder.

17 ¶ Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Ni phalla i Dafydd wr yn eistedd ar frenhin-faingc tŷ Israel.

18 Ac ni phalla i'r offeiriad y Lefiaid wr ger fy mron i, i offrymmu poeth-offrwm, ac i offrymmu bwyd-offrwm, ac i wneuthur aberth yn dragwydd.

19 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth at Jeremiah, gan ddywedyd,

20 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Os gellwch ddiddymmu fy nghyfammmod â'r dydd, a'm cyfammod â'r nos, ac na byddo dydd a nos yn eu hamser;

21 Yna y diddymmir fy nghyfammmod â Dafydd fy ngwas, na byddo iddo fab yn teyrnasu ar ei deyrn-gadair ef, ac â'r Lefiaid yr offeiriad fy ngweinidogion.

22 Megis na ellir cyfrif llu y nef-oedd, ac na ellir mesur tywod y môr; felly myfi a amlhâf had Dafydd fy ngwas, a'r Lefiaid y rhai sydd yn gweini i mi.

23 Hefyd, gair yr ARGLWYDD a ddaeth at Jeremiah, gan ddywedyd,

24 Oni weli di pa beth y mae y bobl hyn yn ei lefaru, gan ddywedyd, Y ddau deulu a ddewisodd yr ARGLWYDD, efe a'u gwrthododd hwynt? felly y dirmygasant fy mhobl, fel nad ydynt mwyach yn genedl yn eu golwg hwynt.

25 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Os fy nghyfammmod â'r dydd ac â'r nos ni *sais*, ac oni osodais i ddefodau y nefoedd a'r ddaear:

26 Yna had Jacob a Dafydd fy ngwas a wrthodaf fi, fel na chymmerwyf o'i had ef lywodraethwyr ar had Abraham, Isaac, a Jacob: canys mi a ddychwelaf eu caethiwed hwynt, ac a drugarhâf wrthynt.

PEN. XXXIV.

1 *Jeremiah yn prophwydo caethiwed Sedeciah, a'r ddinas.* 8 *Y tyrysgogion a'r bobl, tredi iddynt ryddhâu eu caeth-weision, y'ngwrthurynb i gyfammmod Duw, yn eu cymmeryd hwy druchefn.* 12 *Jeremiah, am eu hanufudd-dod, yn eu rhoddi hwy a Sedeciah yn nwyllaw eu gelynyon.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah oddi wrth yr ARGLWYDD (pan oedd Nebuchodonosor brenhin Babilon, a'i holl lu, a holl deyrnasocdd y ddaear *y rhai oedd* dan lywodraeth ei law ef, a'r holl bobloedd, yn rhyfela yn erbyn Jerusalem, ac yn erbyn ei holl ddinasoedd hi) gan ddywedyd,

2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Duw Israel, Dos, a llefara wrth Sedeciah brenhin Judah, a dywed wrtho, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wlefi yn rhoddi y ddinas hon i law brenhin Babilon, ac efe a'i llysg hi â than:

3 Ac ni ddiengi dithau o'i law ef, canys diau y'th ddèlir, ac y'th roddir i'w law ef; a'th lygaid di a gânt weled llygaid brenhin Babilon, a'i enau ef a ymddiddan â'th enau di, a thithau a âi i Babilon.

4 Er hynny, O Sedeciah brenhin Judah, gwranddo air yr ARGLWYDD; Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am danat ti, Ni byddi di farw trwy y cleddyf:

5 Mewn heddwoch y byddi farw: a hwy a losgant *bêr-aroglau* i ti, fel y llosgwyd i'th dadau, y brenhinoedd gynt, y rhai a fu o'th flaen di; a hwy a alarant am danat ti, *gan ddywedyd*, O arglwydd! canys myfi a ddywedais y gair, medd yr ARGLWYDD.

6 Yna Jeremiah y prophwyd a lefarodd wrth Sedeciah brenhin Judah yr holl eiriau hyn yn Jerusalem,

7 Pan oedd llu brenhin Babilon yn rhyfela yn erbyn Jerusalem, ac yn erbyn holl ddinasoedd Judah y rhai a adawsid, yn erbyn Lachis, ac yn erbyn Azecah: canys y dinasoedd caerog hyn a adawsid o ddinasoedd Judah.

8 ¶ Y gair yr hwn a ddaeth at Jeremiah oddi wrth yr ARGLWYDD, wedi i'r brenhin Sedeciah wneuthur cyfammod â'r holl bobl *oedd* yn Jerusalem, am gyhoeddi iddynt ryddid;

9 I ollwng o bob un ei wasanaethwr, a phob un ei wasanaethferch, y rhai fyddent Hebreadd neu Hebrees, yn rhyddion; ac na cheisiai neb wasanaeth ganddynt, *sef* gan ei frawd o Iudew.

10 A phan glybu yr holl bennaethiaid, a'r holl bobl y rhai a aethent i'r cyfammod, am ollwng o bob un ei wasanaethwr a phob un ei wasanaethferch yn rhyddion, fel na cheisient wasanaeth ganddynt mwyach, yna hwy a wrandawsant, ac a'u gollyngasant ymaith.

11 Ond wedi hynny yr edifarhâodd arnynt, a hwy a ddygasant yn eu hol eu gweision a'u morwynion, y rhai a ollyngasant yn rhyddion, ac a'u caethiwasant hwy yn weision ac yn forwynion.

12 ¶ Am hynny y daeth gair yr ARGLWYDD at Jeremiah oddi wrth yr ARGLWYDD, gan ddywedyd,

13 Fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW Israel, Mi a wneuthum gyfammod â'ch tadau chwi, y dydd y dygais hwynt allan o dir yr Aipht, o dŷ y caethiwed, gan ddywedyd,

14 Ym mben saith mlynedd gollyngwch bob un ei frawd o Hebreadd, yr hwn a werthwyd i ti, ac a'lh wasanaethodd chwe blynedd; gollwng ef yn rhydd oddi wrthyt: ond ni wrandawodd eich tadau arnaf, ac ni ogwyddasant eu clustiau.

15 A chwithau a gymmerasech edifeirwch heddyw, ac a wnaethech yr hyn oedd uniawn yn fy ngolwg, am gyhoeddi rhyddid bob un i'w gymnydog; a chwi a wnaethech gyfammod yn fy ngŵydd i, yn y tŷ y gelwir fy enw arno:

16 Ond chwi a ddychwelasoeh, ac a halogasoeh fy enw, ac a ddygasoeh yn eu hol bob un ei wasanaethwr, a phob un ei wasanaethferch, y rhai a ollyngasech yn rhyddion wrth eu heywyllys eu hun: caethiwasoeh hwynt hefyd i fod yn weision ac yn forwynion i chwi.

17 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Ni wrandawsoeh arnaf fi, gan gyhoeddi rhyddid bob un i'w frawd, a phob un i'w gymnydog: wele

fi yn cyhoeddi i'ch erbyn, medd yr ARGLWYDD, ryddid i'r cleddyf, i'r haint, ac i'r newyn, ac mi a wnaef eich symmud chwi i holl deyrnasoedd y ddaear.

18 A mi a roddaf y dynion a droseddodd fy nghyfammiod, y rhai ni chwblhasant eiriau y cyfammod a wnaethant ger fy mron, wedi iddynt fyled rhwng rhannau y llo, yr hwn a holltasant yn ddau,

19 Tywysogion Judah, a thywysogion Jerusalem, yr ystafellyddion, a'r offeiriaid, a holl bobl y wlad y rhai a aethant rhwng rhannau y llo,

20 Ië, mi a'u rhoddaf hwynt yn llaw eu gelynyon, ac yn llaw y rhai sydd yn ceisio eu heinioes: a'u celain fydd yn fwyd i ehediaid y nefoedd, ac i anifeiliaid y ddaear.

21 A mi a roddaf Sedeciah brenhin Judah, a'i dywysogion, i law eu gelynyon, ac i law y rhai sydd yn ceisio eu heinioes, ac yn llaw llu brenhin Babilon, y rhai a aethant i fynu oddi wrthyhch.

22 Wele, mi a orchymynaf, medd yr ARGLWYDD, ac a wnaef iddynt droi yn ol at y ddinas hon, a hwy a ryfelant yn ei herbyn hi, ac a'i goresgynant hi, ac a'i llosgant hi â than: ac mi a wnaef ddinasoedd Judah yn anghyfanedd heb breswlydd.

PEN. XXXV.

1 Trwy ddangos *usudd-dod* y Rechabiaid, 12 y mae Jeremiah yn barnu ar *anusudd-dod* yr Iuddeicon. 18 Duw yn bendithio y Rechabiaid am eu *hufudd-dod*.

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah oddi wrth yr ARGLWYDD, yn nyddiau Jehoiacim mab Josiah brenhin Judah, gan ddywedyd,

2 Dos di i dŷ y Rechabiaid, a llefara wrthynt, a phar iddynt ddyfod i dŷ yr ARGLWYDD, i un o'r ystafelloedd, a dod iddynt win i'w yfed.

3 Yna myfi a gymmerais Jaazaniah, mab Jeremiah, mab Habazaniah, a'i frodyr, a'i holl feibion, a holl deulu y Rechabiaid;

4 A mi a'u dygais hwynt i dŷ yr ARGLWYDD, i ystafell meibion Hanan mab Igdaliah, gwr i DDUW, yr hon oedd wrth ystafell y tywysogion, yr

hon sydd goruwch ystafell Maaseiah mab Sâlum, ceidwad y drws.

5 A mi a roddais ger bron meibion tŷ y Rechabiaid phiolau yn llawn o win, a chwppanau, a mi a ddywedais wrthynt, Yfwrch win.

6 Ond hwy a ddywedasant, Nid yfwrch ni ddim gwin: o herwydd Jonadab mab Rechab ein tad a roddodd i ni orchymyn, gan ddywedyd, Nac yfwrch win, na chwychi na'ch plant, yn dragywydd.

7 Nac adeiledwch dŷ, ac na heuwch had, ac na phlennwch winllan, ac na fydded gennych chwi: ond mewn pebyll y preswylwch eich holl ddyddiau; fel y byddoch chwi fyw ddyddiau lawer ar wyneb y ddaear, lle yr ydyck yn ddiethriaid.

8 A nyhi a wrandawsom ar lais Jonadab mab Rechab ein tad, am bob peth a orchymynodd efe i ni; nad yfwrch ni win ein holl ddyddiau, nyhi, ein gwragedd, ein meibion, a'n merched;

9 Ac nad adeiladem i ni dai i'w preswyllo; ac nid oes gennym na gwinnllan, na maes, na had.

10 Eithr trigo a wnaethom mewn pebyll, a gwrandaw, a gwneuthur yn ol yr hyn oll a orchymynodd Jonadab ein tad i ni.

11 Ond pan ddaeth Nebuchodnosor brenhin Babilon i fynu i'w wlad, nyhi a ddywedasant, Deuwch, ac âwn i Jerusalem, rhag llu y Caldeaid, a rhag llu yr Assyriaid: ac yn Jerusalem yr ydynt ni yn preswyllo.

12 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD at Jeremiah, gan ddywedyd,

13 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Dos, a dywed wrth wŷr Judah, ac wrth breswylwyr Jerusalem, Oni chymmerwch chwi addysg i wrando ar fy ngeiriau? medd yr ARGLWYDD.

14 Geiriau Jonadab mab Rechab, y rhai a orchymynodd efe i'w feibion, nad yfwrch win, a gyflawnwyd: canys nid yfant hwy win hyd y dydd hwn; ond hwy a wrandawant ar orchymyn eu tad: a minnau a ddywedais wrthynt chwi, gan godi yn fore, a llefaru; ond ni wrandawsom arnaf.

15 Myfi a anfonais hefyd atoch chwi fy holl weision y prophwydi, gan godi yn fore, ac anfon, gan ddywedyd, Dychwelwch yn awr bawb oddi wrth ei ffordd ddrwg, a gwellhêwch eich gweithredoedd, ac nac ewch ar ol duwiau ddiethr, i'w gwasanaethu hwynt; a chwi a drigwch yn y wlad yr hon a roddais i chwi ac i'ch tadau: ond ni ogwyddasoch eich clustiau, ac ni wrandawsom arnaf.

16 Gan i feibion Jonadab mab Rechab gyflawni gorchymyn eu tad, yr hwn a orchymynodd efe iddynt; ond y bobl yma ni wrandawsom arnaf fi:

17 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD DUW y lluoedd, Duw Israel, Wele fi yn dwyn ar Judah, ac ar holl drigolion Jerusalem, yr holl ddrwg a leferais yn eu herbyn: o herwydd i mi ddywedyd wrthynt, ond ni wrandawsom; a galw arnynt, ond nid attebasant.

18 ¶ A Jeremiah a ddywedodd wrth dylwyth y Rechabiaid, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, O herwydd i chwi wrando ar orchymyn Jonadab eich tad, a chadw ei holl orchymynion ef, a gwneuthur yn ol yr hyn oll a orchymynodd efe i chwi:

19 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel; Ni phalla i Jonadab mab Rechab wr i sefyll ger fy mron i yn dragywydd.

PEN. XXXVI.

1 Jeremiah yn peri i Baruch ysgrifennu ei brophwydoliaeth ef, 5 a'i darllen ar gyhoedd. 11 Y tyrysogion, wedi cael gwybodaeth o hynny trwy Michaiah, yn anfon Jehudi i gyrchu y llyfr, ac yn ei ddarllen: 19 yn erchi i Baruch ymguddio, efe a Jeremiah. 20 Y brenhin Jehoiacim wedi clywed sôn am y llyfr, yn gwrando peth o hono, ac yn ei losgi ef. 27 Jeremiah yn adrodd ei furn ef. 32 Baruch yn ysgrifennu y llyfr o newydd.

AC yn y bedwaredd flwyddyn i Jehoiacim mab Josiah brenhin Judah, y daeth y gair hwn oddi wrth yr ARGLWYDD at Jeremiah, gan ddywedyd,

2 Cymmer i ti blyg llyfr, ac ysgrifenna ynddo yr holl eiriau a leferais i wrthyt yn erbyn Israel, ac yn erbyn Judah, ac yn erbyn yr holl genhedl-

oedd, o'r dydd y lleferais i wrthyt ti, er dyddiau Josiah hyd y dydd hwn.

3 Fe allai pan glywo tŷ Judah yr holl ddrwg yr ydwyf fi yn amcanu ei wneuthur iddynt, y dychwelant bob un o'i ffordd ddrygionus, fel y maddcuwyf eu hanwiredd a'u pechod.

4 Yna Jeremiah a alwodd Baruch mab Neriah; a Baruch a ysgrifennodd o enau Jeremiah holl eiriau yr ARGLWYDD, y rhai a lefarasai efe wrtho, mewn plyg llyfr.

5 A Jeremiah a orchymynodd i Baruch, gan ddywedyd, Cauwyd arnaf fi, ni allaf fi fyned i dŷ yr ARGLWYDD.

6 Am hynny dos di, a darllen o'r llyfr a ysgrifenaist o'm genau, eiriau yr ARGLWYDD, lle y clywo y bobl, yn nhŷ yr ARGLWYDD, ar y dydd ymryd; a lle y clywo holl Judah hefyd, y rhai a ddelont o'u dinasoedd, y darlleni di hwynt.

7 Fe allai y daw eu gweddi hwynt ger bron yr ARGLWYDD, ac y dychwelant bob un o'i ffordd ddrygionus: canys mawr yw y llid a'r digofaint a draethodd yr ARGLWYDD yn erbyn y bobl hyn.

8 Felly Baruch mab Neriah a wnaeth yn ol yr hyn oll a orchymynasai Jeremiah y prophwyd iddo, gan ddarllen o'r llyfr eiriau yr ARGLWYDD yn nhŷ yr ARGLWYDD.

9 Ac yn y bummed flwyddyn i Jehoiacim mab Josiah brenhin Judah, ar y nawfed mis, y cyhoeddasant ymryd ger bron yr ARGLWYDD, i'r holl bobl yn Jerusalem, ac i'r holl bobl a ddaethent o ddinasoedd Judah i Jerusalem.

10 Yna Baruch a ddarllenodd o'r llyfr eiriau Jeremiah, yn nhŷ yr ARGLWYDD, yn ystafell Gemariah mab Saphan yr ysgrifenydd, yn y cyntedd uchaf, wrth ddrws porth newydd tŷ yr ARGLWYDD, lle y clybu yr holl bobl.

11 ¶ Pan glybu Michaiiah mab Gemariah, mab Saphan, holl eiriau yr ARGLWYDD allan o'r llyfr;

12 Yna efe a aeth i waered i dŷ y brenhin i ystafell yr ysgrifenydd: ac wele, yr holl dywysogion oedd yno yn

eistedd; *sef* Elisama yr ysgrifenydd, a Delaiah mab Semaiah, ac Elnathan mab Achbor, a Gemariah mab Saphan, a Sedeciah mab Hauaniah, a'r holl dywysogion.

13 A Michaiiah a fynegodd iddynt yr holl eiriau a glywsai efe pan ddarllenasai Baruch y llyfr lle y clybu y bobl.

14 Yna yr holl dywysogion a anfonasant Jehudi mab Nethaniah, mab Selemiah, mab Cusi, at Baruch, gan ddywedyd, Cymmer yn dy law y llyfr y darlennaist allan o hono lle y clybu bobl, a thyred. Felly Baruch mab Neriah a gymmerodd y llyfr yn ei law, ac a ddaeth attynt.

15 A hwy a ddywedasant wrtho, Eistedd yn awr, a darllen ef lle y clywom ni. Felly Baruch a'i darllenodd lle y clywsant hwy.

16 A phan glywsant yr holl eiriau, hwy a ofnasant bawb gyd â'u gilydd; a hwy a ddywedasant wrth Baruch, Gan fynegi mynegwu yr holl eiriau hyn i'r brenhin.

17 A hwy a ofnasant i Baruch, gan ddywedyd, Mynega i ni yn awr, Pa fodd yr ysgrifenaist ti yr holl eiriau hyn o'i enau ef?

18 Yna Baruch a ddywedodd wrthynt, Efe a draethodd yr holl eiriau hyn wrthyf fi â'i enau, a minnau a'u ysgrifenuais hwynt yn y llyfr âg ingc.

19 Yna y tywysogion a ddywedasant wrth Baruch, Dos ac ymguddia, ti a Jeremiah; ac na wyped neb pa lle y byddoch chiwi.

20 ¶ A hwy a aethant at y brenhin i'r cyntedd (ond hwy a gadwasant y llyfr yn ystafell Elisama yr ysgrifenydd) ac a fynegasant yr holl eiriau lle y clybu y brenhin.

21 A'r brenhin a anfonodd Jehudi i gyrchu y llyfr. Ac efe a'i dug ef o ystafell Elisama yr ysgrifenydd. A Jehudi a'i darllenodd lle y clybu y brenhin, a lle y clybu yr holl dywysogion oedd yn sefyll yn ymyl y brenhin.

22 A'r brenhin oedd yn eistedd yn y gauafdy, yn y nawfed mis; a than wedi ei gymneu ger ei fron.

23 A phan ddarllenasai Jehudi dair dalen neu bedair, yna efe a'i torrodd â

chylllell ysgrifenydd, ac a'i bwriodd i'r tân oedd yn yr aelwyd, nes darfod o'r holl lyfr gan y tân oedd ar yr aelwyd.

24 Etto nid ofnasant, ac ni rwygasant eu dillad, na'r brenhin, nac yr un o'i weision y rhai a glywsant yr holl eiriau hyn.

25 Etto Elnathan, a Delaiah, a Gemariah, a ymbhiliasant â'r brenhin na losgai efe y llyfr; ond ni wrandawai efe arnynt.

26 Ond y brenhin a orchymynodd i Jerameel mab Hammelech, a Seraiah mab Azriel, a Selemiah mab Abdiel, ddala Baruch yr ysgrifenydd, a Jeremiah y prophwyd: ond yr ARGLWYDD a'u cuddiodd hwynt.

27 ¶ Yna y daeth gair yr ARGLWYDD at Jeremiah (wedi i'r brenhin losgi y llyfr, a'r geiriau a ysgrifenasai Baruch o enau Jeremiah) gan ddywedyd,

28 Cymmer i ti etto lyfr arall, ac ysgrifena arno yr holl eiriau cyntaf y rhai oedd yn y llyfr cyntaf, yr hwn a losgodd Jehoiacim brenhin Judah:

29 A dywed wrth Jehoiacim brenhin Judah, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Ti a losgaist y llyfr hwn, gan ddywedyd, Paham yr ysgrifenaist ynddo, gan ddywedyd, Diau y daw brenhin Babilon, ac a anrheithia y wlad hon; ac efe a wna i ddyd ac i anifail ddarfod o honi?

30 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am Jehoiacim brenhin Judah; Ni bydd iddo ef a eisteddo ar frenhinfaingc Dafydd: a'i gelain ef a fwrir allan i wres y dydd, ac i rew y nos.

31 A mi a ymwelaf âg ef, ac â'i had, ac â'i weision, am eu hanwiredd; a mi a ddygaf arnynt hwy, ac ar drigolion Jerusalem, ac ar wŷr Judah, yr holl ddrwg a leferais i'w herbyn, ond ni wrandawsant.

32 ¶ Yna Jeremiah a gymmerth lyfr arall, ac a'i rhoddodd at Baruch mab Neriah yr ysgrifenydd; ac efe a ysgrifennodd ynddo o enau Jeremiah holl eiriau y llyfr a losgasai Jehoiacim brenhin Judah yn tân: a chwanegevyd attynt etto eiriau lawer fel hwythau.

PEN. XXXVII.

1 Wedi darfod i'r Aiphthaid yrru y Caldeaid ymaith o warchae ar Jerusalem, y mae y brenhin Sedeciah yn anfon at Jeremiah i weddio dros y bobl. 6 Jeremiah yn prophwydo y dychwelai y Caldeaid, ac y gorchfygent. 11 Ei ddal ef megis ffoadur, a'i faeddu, a'i garcharu. 16 Y mae efe yn sicrhau Sedeciah o'r caethiwed: 18 yn ymbil am gael ei ollwng yn rhydd; ac yn cael peth ffufr.

A'R brenhin Sedeciah mab Josiah a deyrnasodd yn lle Coniah mab Jehoiacim, yr hwn a wnaeth Nebuchodonosor brenhin Babilon yn frenhin y'ngwlad Judah.

2 Ond ni wrandawodd efe, na'i weision, na phobl y tir, ar eiriau yr ARGLWYDD, y rhai a draethodd efe trwy law Jeremiah y prophwyd.

3 A'r brenhin Sedeciah a aufonodd Jehuchal mab Selemiah, a Sephaniah mab Maaseiah yr offeiriad, at Jeremiah y prophwyd, gan ddywedyd, Gweddia, *attolwg*, drosom ni ar yr ARGLWYDD ein Duw.

4 A Jeremiah oedd yn myned i mewn ac allan ym mysg y bobl: canys ni roddasant hwy ef etto yn y carchardy.

5 A llu Pharaoh a ddaethai allan o'r Aipht: a phan glybu y Caldeaid oedd yn gwarchae ar Jerusalem sôn am danynt, hwy a aethant ymaith oddi wrth Jerusalem.

6 ¶ Yna gair yr ARGLWYDD a ddaeth at Jeremiah y prophwyd, gan ddywedyd,

7 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Duw Israel; Fel hyn y dywedwch chi wrth frenhin Judah, yr hwn a'ch anfonodd chiwi attaf fi i ymofyn â mi; Wele, llu Pharaoh, yr hwn a ddaeth allan yn gynhorthwy i chiwi, a ddychwel i'w wlad ei hun i'r Aipht.

8 A'r Caldeaid a ddychwelant, ac a ryfelant yn erbyn y ddinas hon, ac a'i hynnilliant, ac a'i llosgant â thân.

9 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Na thwyllwch eich hunain, gan ddywedyd, Diau yr â y Caldeaid oddi wrthym ni: oblegid nid ânt hwy.

10 Canys pe tarawech chiwi holl lu y Caldeaid y rhai sydd yn rhyfela i'ch erbyn, fel na weddillid o honynt ond gwŷr archolledig, etto hwy a

gyfodent bob un yn ei babell, ac a losgent y ddinas hon â than.

11 ¶ A phan aeth llu y Caldeaid ymaith oddi wrth Jerusalem, rhag llu Pharaoh;

12 Yna Jeremiah a aeth allan o Jerusalem, i fyned i wlad Benjamin, i ymlithro oddi yno y'nghanol y bobl.

13 A phan oedd efe ym mhorth Benjamin, yr oedd yno ben-swyddog, a'i enw ef oedd Iriah, mab Selemiah, mab Hananiah; ac efe a ddaliodd Jeremiah y prophwyd, gan ddywedyd, Cilio at y Caldeaid yr wyt ti.

14 Yna y dywedodd Jeremiah, Nid gwir; nid ydwyff yn cilio at y Caldeaid. Ond ni wrandawai efe arno: felly Iriah a ymasfodd yn Jeremiah, ac a'i dygodd ef at y tywysogion.

15 Am hunny y tywysogion a ddigiasant wrth Jeremiah, ac a'i tarawsant, ac a'i rhoddasant yn y carchardy yn nhŷ Jonathan yr ysgrifenydd: o herwydd hwnnw a wnaethent hwy yn garchardy.

16 ¶ Pan ddaeth Jeremiah i'r daeardy, ac i'r cabanau, ac wedi i Jeremiah aros yno ddyddiau lawer;

17 Yna y brenhin Sedeciah a anfonodd, ac a'i cymmerodd ef allan: a'r brenhin a ofynodd iddo yn gyfrinachol yn ei dŷ ei hun, ac a ddywedodd, A oes gair oddi wrth yr ARGLWYDD? A dywedodd Jeremiah, Oes: canys tydi, *eb efe*, a roddir yn llaw brenhin Babilon.

18 Jeremiah hefyd a ddywedodd wrth y brenhin Sedeciah, Pa bechod a wneuthum i i'th erbyn di, neu yn erbyn dy weision, neu yn erbyn y bobl hyn, pau y'm rhoddasoch yn y carchardy?

19 Pa le y mae eich prophwydi a brophwydasant i chwi, gan ddywedyd, Ni ddaw brenhin Babilon i'ch erbyn, nac yn erbyn y wlad hon?

20 Ac yn awr gwrando, attolwg, O fy arglwydd frenhin: attolwg, deued fy ngweddi ger dy fron; fel na pharech i mi ddychwelyd i dŷ Jonathan yr ysgrifenydd, rhag fy marw yno.

21 Yna y brenhin Sedeciah a orchymynodd iddynt hwy roddi Jere-

miah y'nghyntedd y carchardy, a rhoddi iddo ef deisen o fara beunydd o heol y pobyddion, nes darfod yr holl fara yn y ddinas. Felly Jeremiah a arhosodd y'nghyntedd y carchardy.

PEN. XXXVIII.

1 *Jeremiah, er gam-achwyn, yn cael ei fwrw i daeardy Malchiah: 7 ac Ebedmelech yn cael peth rhyddid iddo ef. 14 Jeremiah, trwy ymddiddan cyfrinachol, yn cynghori i'r brenhin achub ei einioes trwy ymroi; 24 a thrwy archiad y brenhin, yn celu yr ymddiddan hwnnw oddi wrth y tywysogion.*

YNA Sephatiah mab Mattan, a Gedaliah mab Pasur, a Juchal mab Selemiah, a Phasur mab Malchiah, a glywsant y geiriau a draethasai Jeremiah wrth yr holl bobl, gan ddywedyd,

2 Fel hyn y dywedodd yr ARGLWYDD; Yr hwn a arhoso yn y ddinas hon, a fydd farw trwy y cleddyf, trwy newyn, a thrwy haint: ond y neb a elo allan at y Caldeaid, a fydd byw; canys ei einioes fydd yn ysglyfaeth iddo, a byw fydd.

3 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Y ddinas hon a roddir yn ddiâu yn llaw llu brenhin Babilon, yr hwn a'i hynnill hi.

4 Yna y tywysogion a ddywedasant wrth y brenhin, Rhodder, attolwg, y gwr hwn i farwolaeth: oblegid fel hyn y mae efe yn gwanhâu dwylaw y rhyfelwyr a adawyd yn y ddinas hon, a dwylaw yr holl bobl, wrth ddywedyd wrthynt yn ol y geiriau hyn: o herwydd nid yw y gwr hwn yn ceisio llwyddiant i'r bobl hyn, ond niwed.

5 A'r brenhin Sedeciah a ddywedodd, Wele ef yn eich llaw chwi: canys nid yw y brenhin wr a ddichon ddim yn eich erbyn chwi.

6 Yna hwy a gymmerasant Jeremiah, ac a'i bwriasant ef i daeardy Malchiah mab Hammelech, yr hwn oedd y'nghyntedd y carchardy: a hwy a ollyngasant Jeremiah i waered wrth raffau. Ac nid oedd ddyfr yn y daeardy, ond tom: felly Jeremiah a lynnodd yu y dom.

7 ¶ A phan glybu Ebedmelech yr Ethiopiad (un o'r ystafellyddion yr hwn oedd yn nhŷ y brenhin) iddynt

hwy roddi Jeremiah yn y daeardd (a'r brenhin yn eistedd ym mhorth Benjamin)

8 Ebedmelech a aeth allan o dŷ y brenhin, ac a lefarodd wrth y brenhin, gan ddywedyd,

9 O fy arglwydd frenhin, drwg y gwnaeth y gwŷr hyn ynghwbl ag a wnaethant i Jeremiah y prophwyd, yr hwn a fwriasant hwy i'r daeardd; ac efe a fydd marw o newyn yn y fan lle y mae, o herwydd nid oes bura mwyach yn y ddinas.

10 Yna y brenhin a orchymynodd i Ebedmelech yr Ethiopiad, gan ddywedyd, Cymmer oddi yma ddengwr ar hugain gyd â thi, a chysod Jeremiah y prophwyd o'r daeardd cyn ei farw.

11 Felly Ebedmelech a gymmerodd y gwŷr gyd âg ef, ac a aeth i dŷ y brenhin dan y trysordd, ac a gymmerodd oddi yno hen garpiau, a hen bwdr-fratiau, ac a'u gollyngodd i waered at Jeremiah i'r daeardd wrth raffau.

12 Ac Ebedmelech yr Ethiopiad a ddywedodd wrth Jeremiah, Gosod yn awr yr hen garpiau, a'r pwdr-fratiau hyn, dan dy geseiliau oddi tan y rhaffau. A Jeremiah a wnaeth felly.

13 Felly hwy a dynnasant Jeremiah i fynu wrth y rhaffau, ac a'i codasant ef o'r daeardd; a Jeremiah a arhosodd ynghyntedd y carchardy.

14 ¶ Yna y brenhin Sedeciah a anfonodd, ac a gymmerodd Jeremiah y prophwyd atto i'r trydydd cyntedd, yr hwn sydd yn nhŷ yr ARGLWYDD; a'r brenhin a ddywedodd wrth Jeremiah, Mi a ofynaf i ti beth: na chela ddim oddi wrthyf fi.

15 A Jeremiah a ddywedodd wrth Sedeciah, Os mynegaf i ti, oni roddi di fi i farwolaeth? ac os rhoddaf i ti gynghor, oni wrandewi di arnaf?

16 Felly y brenhin Sedeciah a dyngodd wrth Jeremiah yn gyfrinachol, gan ddywedyd, *Fel mai* byw yr ARGLWYDD, yr hwn a wnaeth i ni yr enaid hwn, ni roddaf fi di i farwolaeth, ac ni roddaf di yn llaw y gwŷr hyn sydd yn ceisio dy einioes.

17 Yna y dywedodd Jeremiah

wrth Sedeciah, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Duw y lluoedd, Duw Israel, Os gan fyned yr âi di allan at dywysogion brenhin Babilon, yna y bydd dy enaid fyw, ac ni losgir y ddinas hon â thân; a thithau a fyddi fyw, ti a'th deulu.

18 Ond onid âi di allan at dywysogion brenhin Babilon, yna y ddinas hon a roddir i law y Caldeaid, a hwy a'i llosgant hi â thân, ac ni ddiengi dithau o'u llaw hwynt.

19 A'r brenhin Sedeciah a ddywedodd wrth Jeremiah, Yr ydwyf fi yn ofni yr Iudewon a gillasant at y Caldeaid, rhag iddynt hwy fy rhoddi i yn eu llaw hwynt, ac i'r rhai hynny fy ngwatwar.

20 A Jeremiah a ddywedodd, Ni roddant ddim: gwranddo, attolwg, ar lais yr ARGLWYDD, yr hwn yr ydwyf fi yn ei draethu i ti; felly y bydd yn dda i ti, a'th enaid a fydd byw.

21 Ond os gwrthodi fyned allan, dyma y gair a ddangosodd yr ARGLWYDD i mi:

22 Ac wele, yr holl wragedd, y rhai a adawyd yn nhŷ brenhin Judah, a ddygir allan at dywysogion brenhin Babilon; a hwy a ddywedant, Dy gyfeillion a'th hudasant, ac a'th orchfygasant; dy draed a lyncasant yn y dom, a hwythau a droisant yn eu hol.

23 Felly hwy a ddygant allan dy holl wragedd a'th blant at y Caldeaid, ac ni ddiengi dithau o'u llaw hwynt; canys â llaw brenhin Babilon y'th ddèlir; a'r ddinas hon a losgi â thân.

24 ¶ Yna y dywedodd Sedeciah wrth Jeremiah, Na chaffed neb wybod y geiriau hyn, ac ni'th roddir i farwolaeth.

25 Ond os y tywysogion a glywant i mi ymddiddan â thi, ac os deuant attat ti, a dywedyd wrthynt, Mynega yn awr i ni beth a draethaist ti wrth y brenhin; na chela oddi wrthym ni, ac ni roddwn ni mo honot ti i farwolaeth; a pha beth a draethodd y brenhin wrthynt tithau:

26 Yna dywed wrthynt, Myfi a weddiais yn ostyngedig ger bron y

brenhin, na yrrai efe fi drachefn i dŷ Jonathan, i farw yno.

27 Yna yr holl dywysogion a ddaethant at Jeremiah, ac a'i holasant ef: ac efe a fynegodd iddynt yn ol yr holl eiriau hyn, y rhai a orchymynasai y brenhin: felly hwy a beidiasant ag ymddiddan âg ef, canys ni chafwyd clywed y peth.

28 A Jeremiah a arhosodd y'nglyntedd y carchardy hyd y dydd yr ynnillwyd Jerusalem; ac yno yr oedd efe pan ynnillwyd Jerusalem.

PEN. XXXIX.

1 Ynnill Jerusalem. 4 Tynnu llygaid Sedeciah, a'i anfon i Babilon. 8 Difrodi y ddinas, 9 a chaethiwo y bobl. 11 Nebuchodonosor yn rhoi gorchymyn a'r fod yn dda wrth Jeremiah. 15 Addewid Duw i Ebedmelech.

YN y nawfed flwyddyn i Sedeciah brenhin Judah, ar y degfed mis, y daeth Nebuchodonosor brenhin Babilon, a'i holl lu, yn erbyn Jerusalem, ac a warchaeasant arni.

2 Yn yr unfed flwyddyn ar ddeg i Sedeciah, yn y pedwerydd mis, ar y nawfed dydd o'r mis, y torrwyd y ddinas.

3 A holl dywysogion brenhin Babilon a ddaethant i mewn, ac a eisteddasant yn y porth canol, sef Nergal-sareser, Samgar-nebo, Sarsechim, Rabsaris, Nergal-sareser, Rabmag, a holl dywysogion eraill brenhin Babilon.

4 ¶ A phan welodd Sedeciah brenhin Judah hwynt, a'r holl ryfelwyr, hwy a ffoisant, ac a aethant allan o'r ddinas liw nos, trwy ffordd gardd y brenhin, i'r porth rhwng y ddau fur: ac efe a aeth allan tu a'r anialwch.

5 A llu y Caldeaid a erlidiasant ar eu hol hwynt, ac a oddiweddasant Sedeciah yn rhosydd Jericho, ac a'i daliasant ef, ac a'i dygasant at Nebuchodonosor brenhin Babilon, i Riblah y'ngwlad Hamath; lle y rhoddodd efe farn arno.

6 Yna brenhin Babilon a laddodd feibion Sedeciah yn Riblah o flaen ei lygaid ef: brenhin Babilon hefyd a laddodd holl bendeifigion Judah.

7 Ac efe a dynnodd lygaid Sede-

ciah, ac a'i rhwymodd ef â chadwynau i'w ddwyn yn Babilon.

8 ¶ A'r Caldeaid a losgasant dŷ y brenhin, a thai y bobl, â than; a hwy a ddrylliasant furiau Jerusalem.

9 Yna Nebuzaradan pennaeth y milwyr a gaethgludodd i Babilon weddill y bobl y rhai a adawsid yn y ddinas, a'r encilwyr y rhai a giliasent atto ef, ynghyd â gweddill y bobl y rhai a adawsid.

10 A Nebuzaradan pennaeth y milwyr a adawodd o dlodion y bobl, y rhai nid oedd dim ganddynt, yng ngwlad Judah, ac efe a roddodd iddynt winllannoedd a meusydd y pryd hwnnw.

11 ¶ A Nebuchodonosor brenhin Babilon a roddodd orchymyn am Jeremiah i Nebuzaradan pennaeth y milwyr, gan ddywedyd,

12 Cymmer ef, a bwrw olwg arno, ac na wna iddo ddim niwed; ond megis y dywedo efe wrthyt ti, felly gwna iddo.

13 Felly Nebuzaradan pennaeth y milwyr a anfonodd, Nebusasban hefyd, Rabsaris, a Nergal-sareser, Rabmag, a holl bennaethiaid brenhin Babilon:

14 Ië, hwy a anfonasant, ac a gymmerasant Jeremiah o gyntedd y carchardy, ac a'i rhoddasant ef at Gedaliah mab Ahicam, mab Saphan, i'w ddwyn adref: felly efe a drigodd ym mysg y bobl.

15 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth at Jeremiah, pan oedd efe wedi cau arno y'nglyntedd y carchar, gan ddywedyd,

16 Dos, a dywed i Ebedmelech yr Ethiopiad, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Wele, mi a baraf i'm geiriau ddyfod yn erbyn y ddinas hon er niwed, ac nid er lles, a hwy a gwblhêir o flaen dy wyneb y dwthwu hwnnw.

17 Ond myfi a'th waredaf di y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD, ac ni'th roddir yn llaw y dynion yr ydwyf ti yn ofni rhagddynt.

18 Canys gan achub mi a'th achubaf, ac ni syrthi trwy y cleddyf, eithr

bydd dy einioes yn ysglyfaeth i ti, am i ti ymddiried yno fî, medd yr ARGLWYDD.

PEN. XI.

1 *Jeremiah, wedi darfod i Nebuzaradan ei ollwng ef yn rhydd, yn myned at Gedaliah: 7 ar Iuddewon oedd ar wasgur yn ymguzgu atto ef. 13 Johanan yn datguddio braduriaeth Ismael, heb gael ei gredu.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah oddi wrth yr ARGLWYDD, wedi i Nebuzaradan pennaeth y milwyr ei ollwng ef yn rhydd o Ramah, wedi iddo ei gymmeryd ef, ac yntau yn rhwym mewn cadwyni ymmysg holl gaethglud Jerusalem a Judah, y rhai a gaethgludasid i Babilon.

2 A phennaeth y milwyr a gymmerodd Jeremiah, ac a ddywedodd wrtho, Yr ARGLWYDD dy DDUW a lefarodd y drwg yma yn erbyn y lle hwn.

3 A'r ARGLWYDD a'i dug i ben, ac a wnaeth megis y llefarodd: am i chwi bechu yn erbyn yr ARGLWYDD, ac na wrandawsoch ar ei lais ef, am hynny y daeth y peth hyn i chwi.

4 Ac yn awr wele, mi a'th ryddhêais di heddyw o'r cadwynau oedd am dy ddwyllaw: os da gennynt ti ddyfod gyd â mi i Babilon, tyred, a myfi a fyddaf da wrthyt: ond os drwg y gweli ddyfod gyd â mi i Babilon, paid; wele yr holl dir o'th flaen di: i'r fan y byddo da a boddlawnt gennynt fyned, yno dos.

5 Ac yn awr ac efe etto heb ddychwelyd, *efe u ddywedodd*, Dychwel at Gedaliah mab Ahicam, mab Saphan, yr hwn a osododd brenhin Babilon ar ddinasoedd Judah, ac aros gyd âg ef ym mhlith y bobl: neu dos lle y gwelech di yn dda fyned. Felly pennaeth y milwyr a roddodd iddo ef Iuniaeth a rhodd, ac a'i gollyngodd ef ymaith.

6 Yna yr aeth Jeremiah at Gedaliah mab Ahicam i Mispah, ac a arhosodd gyd âg ef ymmysg y bobl a adawsid yn y wlad.

7 ¶ A phan glybu holl dywysogion y lluoedd, y rhai oedd ar hyd y wlad, hwynt-hwy a'u gwyr, i frenhin Babilon osod Gedaliah mab Ahicam ar y

wlad, ac iddo roddi dan ei law ef wyr, a gwagedd, a phlant, ac o dlodion y wlad, o'r rhai ni chaethgludasid i Babilon;

8 Yna hwy a ddaethant at Gedaliah i Mispah, *sef* Ismael mab Nethaniah, a Johanan a Jonathan meibion Careah, a Seraiah mab Tanhumeth, a meibion Ephai y Netophathiad, a Jezaniah mab Maachathiad, hwynt-hwy a'u gwyr.

9 A Gedaliah mab Ahicam mab Saphan a dyngodd wrthynt hwy, ac wrth eu gwyr, gan ddywedyd, Nac ofnwch wasanaethu y Caldeaid: trigwch yn y wlad, a gwasanaethwch frenhin Babilon, felly y bydd daioni i chwi.

10 Am danaf finnau, wele, mi a drigaf ym Mispah, i wasanaethu y Caldeaid, y rhai a ddeuant attom ni: chwithau, cesglwch win, a ffrwythydd hâf, ac olew, a dodwch hwynt yn eich llestri, a thrigwch yn eich dinasoedd, y rhai yr ydych yn eu meddiannu.

11 A phan glybu yr holl Iuddewon y rhai oedd ym Moab, ac ymmysg meibion Ammon, ac yn Edom, ac yn yr holl wledydd, i frenhin Babilon adael gweddill o Judah, a gosod Gedaliah mab Ahicam mab Saphan yn llywydd arnynt hwy;

12 Yna yr holl Iuddewon a ddychwelasant o'r holl leoedd lle y gyrasid hwynt, ac a ddaethant i wlad Judah at Gedaliah i Mispah, ac a gasglasant win a ffrwythydd hâf lawer iawn.

13 ¶ Johanan hefyd mab Careah, a holl dywysogion y lluoedd y rhai oedd ar hyd y wlad, a ddaethant at Gedaliah i Mispah,

14 Ac a ddywedasant wrtho, A wyddost ti yn hysbys i Baalis, brenhin meibion Ammon, anfon Ismael mab Nethaniah i'th ladd di? Ond ni chredodd Gedaliah mab Ahicam iddynt hwy.

15 Yna Johanan mab Careah a ddywedodd wrth Gedaliah ym Mispah yn gyfrinachol, gan ddywedyd, Gâd i mi fyned, attolwg, a mi a laddaf Ismael mab Nethaniah, ac ni chaiff

neb wybod : paham y lladdai efe di, fel y gwasgerid yr holl Iuddewon y rhai a ymgasglasant attat ti, ac y darfyddai am y gweddill yn Judah ?

16 Ond Gedaliah mab Ahicam a ddywedodd wrth Johanan mab Careah, Na wna y peth hyn, canys celwydd yr ydwyt ti yn ei ddywedyd am Ismael.

PEN. XLI.

1 Ismael, trwy fraduriaeth, yn lladd Gedaliah ac eraill, ac yn amcanu, efe a'r lleill, ffoi at yr Ammoniaid. 11 Johanan yn ynnill y caethion, ac yn medduel ffoi i'r Aiph.

AC yn y seithfed mis daeth Ismael mab Nethaniah mab Elisama o'r had brenbinol, a phendefigion y brenhin, sef dengwr gyd âg ef, at Gedaliah mab Ahicam i Mispah : a hwy a fwyttasant yno fara ynghyd ym Mispah.

2 Ac Ismael mab Nethaniah a gyfododd, *efe* a'r dengwr oedd gyd âg ef, ac a darawsant Gedaliah mab Ahicam mab Saphan â'r cleddyf, ac a'i lladdasant ef, yr hwn a osodasai brenhin Babilon yn llywydd ar y wlad.

3 Ismael hefyd a laddodd yr holl Iuddewon oedd gyd âg ef, *sef* gyd â Gedaliah, ym Mispah, a'r Caldeaid y rhai a gafwyd yno, y rhyfelwyr.

4 A'r ail dydd wedi iddo ef ladd Gedaliah, heb neb yn gwybod,

5 Yna y daeth gwŷr o Sichem, o Siloh, ac o Samaria, *sef* pedwar ugeinwr, wedi eillio eu barfau, a rhwygo eu dillad, ac ymdorri, âg offrymmau ac â thus yn eu dwylaw, i'w dwyn i dŷ yr ARGLWYDD.

6 Ac Ismael mab Nethaniah a aeth allan o Mispah i'w cyfarfod hwynt, gan gerdded rhagddo, ac wylo : a phan gyfarfu efe â hwynt, efe a ddywedodd wrthynt, Deuwch at Gedaliah mab Ahicam.

7 A phan ddaethant hwy i ganol y ddinas, yna Ismael mab Nethaniah a'u lladdodd hwynt, *ac a'u bwriodd* i ganol y pydew, *efe* a'r gwŷr *oedd* gyd âg ef.

8 Ond dengwr a gafwyd yn eu mysg hwynt, y rhai a ddywedasant wrth Ismael, Na ladd ni : oblegid y mae gennym ni drysor yn y maes, o

wenith, ac o haidd, ac o olew, ac o fêl. Felly efe a beidiodd, ac ni laddodd hwynt ym mysg eu brodyr.

9 A'r pydew i'r hwn y bwriodd Ismael holl gelaneddau y gwŷr, a laddasai efe er mwyn Gedaliah, *yw* yr hwn a wnaethai y brenhin Asa, rhag ofn Baasa brenhin Israel : hwnnw a ddarfu i Ismael mab Nethaniah ei lenwi â'r rhai a laddasid.

10 Yna Ismael a gaethgludodd holl weddill y bobl y rhai *oedd* ym Mispah, *sef* merched y brenhin, a'r holl bobl y rhai a adawsid ym Mispah, ar y rhai y gosodasai Nebuzardan pennaeth y milwyr Gedaliah mab Ahicam yn llywydd : ac Ismael mab Nethaniah a'u caethgludodd hwynt, ac a ymadawodd i fyned drosodd at feibion Ammon.

11 ¶ Ond pan glybu Johanan mab Careah, a holl dywysogion y llu y rhai *oedd* gyd âg ef, yr holl ddrwg a wnaethai Ismael mab Nethaniah ;

12 Yna hwy a gymmerasant eu holl wŷr, ac a aethant i ymladd âg Ismael mab Nethaniah, ac a'i cawsant ef wrth y dyfroedd mawrion y rhai *sydd* yn Gibeon.

13 A phan welodd yr holl bobl, y rhai *oedd* gyd âg Ismael, Johanan mab Careah, a holl dywysogion y llu y rhai *oedd* gyd âg ef, yna hwy a lawenychasant.

14 Felly yr holl bobl, y rhai a gaethgludasai Ismael ymaith o Mispah, a droisant ac a ddychwelasant, ac a aethant at Johanan mab Careah.

15 Ond Ismael mab Nethaniah a ddiangodd, ynghyd âg wythnyn, oddi gan Johanan, ac a aeth at feibion Ammon.

16 Yna Johanan mab Careah, a holl dywysogion y llu y rhai *oedd* gyd âg ef, a gymmerasant holl weddill y bobl, y rhai a ddygasai efe yn eu bol oddi ar Ismael mab Nethaniah, o Mispah (wedi iddo ef ladd Gedaliah mab Ahicam) *sef* cedyrn ryfelwyr, a'r gwragedd, a'r plant, a'r ystafell-yddion, y rhai a ddygasai efe o Gibeon.

17 A hwy a aethant oddi yno, ac a eisteddasant yn nhrigfa Cimham,

yn agos at Bethlehem, i fyned i'r Aipht,

18 Rhag y Caldeaid : o herwydd eu bod yn eu hofni hwynt, am i Ismael mab Nethaniah ladd Gedaliah mab Ahicam, yr hwn a roddasai brenhin Babilon yn llywydd yn y wlad.

PEN. XLII.

1 *Johanan yn erfyn ar Jeremiah ymofyn â Duw, ac yn addaw bod yn ufudd i'w euryllys ef. 7 Jeremiah yn dangos i'w ddiogelwch yn Judea, 13 a dilynir yn yr Aipht. 19 Y mae yn beio ar eu rhagrith hwy yn peri ymofyn â'r Arglwydd am yr hyn nid oedd yn eu bryd ei wneuthur.*

FELLY holl dywysogion y llw, a Johanan mab Careah, a Jezaniah mab Hosaiah, a'r holl bobl, o fychan hyd fawr, a nesasant,

2 Ac a ddywedasant wrth Jeremiah y prophwyd, Attolwg, gwrando ein deisyfiad ni, a gweddia drosom ni ar yr ARGLWYDD dy DDUW, *sef* dros yr holl weddill hyn, (canys nyni a adawyd o lawer yn ychydig, fel y mae dy lygaid yn ein gweled ni)

3 Fel y dangoso yr ARGLWYDD dy DDUW i ni y ffordd y mae i ni rodio ynddi, a'r peth a wnelom.

4 Yna Jeremiah y prophwyd a ddywedodd wrthynt, *Myfi a'ch clywais chi*; wele, mi a weddiaf ar yr ARGLWYDD eich DUW yn ol eich geiriau chwi, a pheth bynnag a ddywedo yr ARGLWYDD am danoch, myfi a'i mynegaf i chwi: nid attaliaf ddim oddi wrthych.

5 A hwy a ddywedasant wrth Jeremiah, Yr ARGLWYDD fyddo dyst cywir a ffyddlawn rhyngom ni, onis gwnawn yn ol pob gair a anfono yr ARGLWYDD dy DDUW *gyd â* thi attom ni.

6 Os da neu os drwg *fydd*, ar lais yr ARGLWYDD ein DUW (yr hwn yr ydym ni yn dy anfon atto) y gwrandawn ni; fel y byddo da i ni, pan wrandawom ar lais yr ARGLWYDD ein DUW.

7 ¶ Ac ym mhen y deng niwrnod y daeth gair yr ARGLWYDD at Jeremiah.

8 Yna efe a alwodd ar Johanan mab Careah, ac ar holl dywysogion

y llw y rhai *oedd* gyd âg ef, ac ar yr holl bobl o fychan hyd fawr,

9 Ac a ddywedodd wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Duw Israel, yr hwn yr anfonasoch fi atto i rodli i lawr eich gweddiau ger ei fron ef;

10 Os trigwch chwi yn wastad yn y wlad hon, myfi a'ch adeiladaf chwi, ac nis tynnaf i lawr, myfi a'ch plannaf chwi, ac nis diwreiddiaf: oblegid y mae yn edifar gennyf am y drwg a wneuthum i chwi.

11 Nac ofnwch rhag brenhin Babilon, yr hwn y mae arnoch ef ofn; nac ofnwch ef, medd yr ARGLWYDD: canys myfi a *fyddaf* gyd â chwi i'ch achub, ac i'ch gwaredu chwi o'i law ef.

12 A mi a roddaf i chwi drugaredd, fel y trugarlâo efe wrthyhch, ac y dygo chwi drachefn i'ch gwlad eich hun.

13 ¶ Ond os dywedwch, Ni thrigwn ni yn y wlad hon, heb wrando ar lais yr ARGLWYDD eich DUW,

14 Gan ddywedyd, Nag é: ond i wlad yr Aipht yr awn ni, lle ni welwn ryfel, ac ni chlywn sain udgorn, ac ni bydd arnom newyn bara, ac yno y thrigwn ni:

15 Am hynny, O gweddill Judah, gwrandewch yn awr air yr ARGLWYDD, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Os chwi gan osod a osodwch eich wynebau i fyned i'r Aipht, ac a ewch i ymdeithio yno,

16 Yna y bydd i'r cleddyf, yr hwn yr ydych yn ei ofni, eich goddiwes chwi yno yn nhir yr Aipht; a'r newyn yr hwn yr ydych yn gofalu rhagddo, a'ch dilyn chwi yn yr Aipht; ac yno y byddwch feirw.

17 Felly y bydd i'r holl wŷr a osodasant eu hwynebau i fyned i'r Aipht, i aros yno, hwy a leddir a'r cleddyf, â newyn, ac â haint: ac ni bydd un o honynt y'ngweddill, neu yn ddiangol, gan y dialedd a ddygaf fi arnynt.

18 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Megis y tywalltwyd fy llid a'm dig-

ofaint ar breswylwyr Jerusalem; felly y tywelltir fy nigofaint arnoch chwithau, pan ddeloch i'r Aiph: a chwi a fyddwch yn felldith, ac yn syndod, ac yn rheg, ac yn warth, ac ni chewch weled y lle hwn mwyach.

19 ¶ O gweddill Judah, yr ARGLWYDD a ddywedodd am danoch, Nac ewch i'r Aiph: gwybyddwch yn hysbys i mi eich rhybuddio chwi heddyw.

20 Canys rhagrithiasoch yn eich calonnau, wrth fy anfon i at yr ARGLWYDD eich DUW, gan ddywedyd, Gweddïa drosom ni ar yr ARGLWYDD ein DUW, a mynega i ni yn ol yr hyn oll a ddywedo yr ARGLWYDD ein DUW, a nyuni a'i gwnawn.

21 A mi a'i mynegais i chwi heddyw, ond ni wrandawsoch ar lais yr ARGLWYDD eich DUW, nac ar ddim oll a'r y danfonodd efe fi attoch o'i blegid.

22 Ac yn awr gwybyddwch yn hysbys, mai trwy y cleddyf, a thrwy newyn, a thrwy haint, y byddwch chwi feirw yn y lle yr ydych yn ewyllsio myned i ymdeithio ynddo.

PEN. XLIII.

1 *Johanan yn anghoelio prophwydoliaeth Jeremiah, ac yn ei ddwyn ef ac eraill i'r Aiph.*
 8 *Jeremiah trwy gysgod, yn prophwydo y goroesgynid yr Aiph gan y Babiloniaid.*

A PHAN ddarfu i Jeremiah lefaru wrth yr holl bobl holl eiriau yr ARGLWYDD eu DUW, am y rhai yr anfonasai yr ARGLWYDD eu DUW ef atynt, *sef* yr holl eiriau hyn:

2 Yna y llefarodd Azariah mab Hosaiah, a Johanan mab Careah, a'r holl ddynion beilchion, gan ddywedyd wrth Jeremiah, Celwydd yr wyt ti yn ei ddywedyd; ni anfonodd yr ARGLWYDD ein DUW ni mo honot ti i ddywedyd, Nac ewch i'r Aiph i ymdeithio yno.

3 Eithr Baruch mab Neriah a'th annogodd di i'n herbyn ni, i gael ein rhoddi ni yn llaw y Caldeaid, i'n lladd, ac i'n caethgludo i Babilon.

4 Ond ni wrandawodd Johanan mab Careah, na holl dywysogion y llu, na'r holl bobl, ar lais yr ARGLWYDD, i drigo yn nhir Judah:

5 Eithr Johanan iuab Careah, a holl dywysogion y llu, a ddygasant ymaith holl weddill Judah, y rhai a ddychwelasant oddi wrth yr holl genhedloedd lle y gyrrasid hwynt, i aros y'ngwlad Judah;

6 Yn wŷr, a gwagedd, a phlant, a merched y brenhin, a phob enaid a'r a adasai Nebuzaradan peunaeth y milwyr gyd â Gedaliah mab Ahicani mab Saphan, y prophwyd Jeremiah hefyd, a Baruch mab Neriah.

7 Felly hwy a ddaethant i wlad yr Aiph: canys ni wrandawsant ar lais yr ARGLWYDD; fel hyn y daethant i Tapanhes.

8 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth at Jeremiah yn Tapanhes, gan ddywedyd,

9 Cymmer yn dy law gerrig mawrion, a chuddia hwynt yn y clai yn yr odyn briddfaen, yr hon *sydd* yn nrws tŷ Pharaoh, yn Tapanhes, y'ngolwg gwŷr Judah;

10 A dywed wrthynt, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Wele, mi a anfonaf, ac a gymmeraf Nebuchodonosor brenhin Babilon fy ngwas, ac a nosodaf ei frenhinfaingc ef ar y cerrig hyn y rhai a guddiais, ac efe a daena ei frenhinol babell arnynt.

11 A phan ddelo, efe a dery wlad yr Aiph; y rhai *sydd* i angau, âg angau; a'r rhai *sydd* i gaethiwed, a chaethiwed; a'r rhai *sydd* i'r cleddyf, â'r cleddyf.

12 A mi a gynneuaf dân yn nhai duwiau yr Aiph, ac efe a'u llysg hwynt, ac a'u caethgluda hwynt; ac efe a ymwisg â gwlad yr Aiph fel y gwisg bugail ei ddillad: ac efe a â allan oddi yno mewn heddwch.

13 Ac efe a dyrr ddelwau tŷ yr haul, yr hwn *sydd* y'ngwlad yr Aiph; ac efe a lysg dai duwiau yr Aiph a thân.

PEN. XLIV.

1 *Jeremiah yn adrodd dinystr Judah am eu delw-addoliaeth; 11 yn prophwydo dinystr y rhai a wnant ddelw-addoliaeth yn yr Aiph.*
 15 *Gurthysigrwydd yr Iuddewon; 20 a Jeremiah yn eu bygwth hwy o'i herwydd, 29 ac yn lle arwydd yn prophwydo dinystr yr Aiph.*

Y GAIR yr hwn a ddaeth at Jeremiah, am yr holl Iuddewon yr rhai oedd yn trigo yng ngwlad yr Aipht, ac yn preswyllo ym Migdol, ac yn Tapanhes, ac yn Noph, ac y'ngwlad Pathros, gan ddywedyd,

2 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Chwi a welsoch yr holl ddrwg a ddygais i ar Jerusalem, ac ar holl ddinasoedd Judah; ac wele hwy heddyw yn anghyfannedd, ac heb breswlydd ynddynt:

3 O achos eu drygioni yr hwn a wnaethant i'm digio i, gan fyned i arogl-darthu, ac i wasanaethu duwiau dieithr, y rhai nid adwaenent, na hwy, na chwithau, na'ch tadau.

4 Er i mi anfon attoch fy holl weision y prophwydi, gan fore-godi, ac anfon, i ddywedyd, Na wnewch, attolwg, y ffeidd-beth hyn, yr hwn sydd gâs gennyf ti:

5 Etto ni wrandawsant, ac ni ogwyddasant eu clust, i ddychwelyd oddi wrth eu drygioni, fel nad arogl-darthent i dduwiau dieithr.

6 Am hynny y tywalltwyd fy llid a'm digofaint, ac y llogodd ese yn ninasoedd Judah, ac yn heolydd Jerusalem; ac y maent hwy yn anghyfannedd, ac yn ddiffaethwch, fel y gwelir heddyw.

7 Ac yn awr fel hyn y dywed ARGLWYDD DDUW y lluoedd, Duw Israel, Paham y gwnewch y mawr ddrwg hwn yn erbyn eich eneidiau, i dorri ymaith oddi wrthy ch wr a gwraig, plentyn, a'r hwn sydd yn sugno, allan o Judah, fel na adawer i chwi weddill?

8 Gan fy nigio i â gweithredoedd eich dwylaw, gan arogl-darthu i dduwiau dieithr y'ngwlad yr Aipht, yr hon yr aethoch i aros ynddi, i'ch difetha eich hunain, ac i fod yn felldith ac yn warth ym mysg holl genhedloedd y ddaear.

9 A anghofiasoch chwi ddrygioni eich tadau, a drygioni brenhinoedd Judah, a drygioni eu gwragedd hwynt, a'ch drygioni eich hunain, a drygioni eich gwragedd, y rhai a wnaethant

hwy y'ngwlad Judah, ac yn heolydd Jerusalem?

10 Nid ydynt wedi ymostwng hyd y dydd hwn, ac nid ofnasant, ni roddasant chwaith yn fy nghyfraith, nac yn fy neddfau, y rhai a roddais i o'ch blaen chwi, ac o flaen eich tadau.

11 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel; Wele, myfi a osodaf fy wyneb yn eich erbyn chwi er niwed, ac i ddifetha holl Judah.

12 A mi a gymmeraf weddill Judah, y rhai a osodasant eu hwynebau i fyned i wlad yr Aipht i aros yno, a hwy a ddifethir oll; y'ngwlad yr Aipht y syrthiant: trwy y cleddyf a thrwy newyn y difethir hwynt: o fychan hyd fawr, trwy y cleddyf a thrwy newyn y byddant feirw: a hwy a fyddant yn felldith, ac yn syndod, ac yn rheg, ac yn warth.

13 Canys myfi a ymwelaf â thrigolion gwlad yr Aipht, fel yr ymwelais â Jerusalem, â chleddyf, â newyn, ac â haint:

14 Fel na byddo un a ddiango, nac a adawer o weddill Judah, y rhai a aethant i ymdeithio yno i wlad yr Aipht, i ddychwelyd i wlad Judah, yr hon y mae eu hewyllys ar ddychwelyd i aros ynddi; canys ni ddychwel ond y rhai a ddiangant.

15 ¶ Yna yr holl wŷr y rhai a wyddent i'w gwragedd arogl-darthu i dduwiau dieithr, a'r holl wragedd y rhai oedd yn sefyll yno, cynulleidfa fawr, yr holl bobl y rhai oedd yn trigo y'ngwlad yr Aipht, yn Pathros, a atebasant Jeremiah, gan ddywedyd,

16 Am y gair a leferaiest ti wrthym ni yn enw yr ARGLWYDD, ni wrandawn ni arnat.

17 Ond gan wneuthur y gwnawn ni bob peth a'r ddelo allan o'n genau, gan arogl-darthu i frenhines y nefoedd, a thywallt iuddi hi ddiodydd-offrwm, megis y gwnaethom, nyini a'n tadau, ein brenhinoedd a'n tywysogion, yn ninasoedd Judah, ac yn heolydd Jerusalem: canys yna yr oeddem ni yn ddigonol o fara, ac yn dda, ac heb weled drwg.

18 Ond er pan beidiasom ag arogl-

darthu i frenhines y nefoedd, ac â thywallt diod-offrwm iddi hi, bu arnom eisieu pob *dim*: trwy gleddyf hefyd a thrwy newyn y darfuom ni.

19 A phan oeddem ni yn arogl-darthu i frenhines y nefoedd, ac yn tywallt diod-offrwm iddi; ai heb ein gwŷr y gwnaethom ni iddi hi deisenau i'w haddoli hi, ac y tywalltasom ddiôd-offrwm iddi?

20 ¶ Yna Jeremiah a ddywedodd wrth yr holl bobl, wrth y gwŷr, ac wrth y gwagedd, ac wrth yr holl bobl a'i hattebasant ef felly, gan ddywedyd,

21 Oni chofiodd yr ARGLWYDD yr arogl-darth a arogl-darthasoch chwi yn ninasoedd Judah, ac yn heolydd Jerusalem, chwychwi a'ch tadau, eich brenhinoedd a'ch tywysogion, a phobl y wlad? *ac oni* ddaeth yn ei feddwl ef?

22 Fel na allai yr ARGLWYDD gyd-ddwyn yn hŵy, o achos drygioni eich gweithredoedd, a chan y ffaidd bethau a wnaethech: am hynny yr aeth eich tir yn anghyfannedd, ac yn syndod, ac yn felldith, heb breswlydd, megis *y gwelir* y dydd hwn.

23 O herwydd i chwi arogl-darthu, ac am i chwi bechu yn erbyn yr ARGLWYDD, ac na wrandawsoch ar lais yr ARGLWYDD, ac na rodiasoch yn ei gyfraith ef, nac yn ei ddeddfau, nac yn ei dystiolaethau; am hynny y digwyddodd i chwi yr aflwydd hwn, fel *y gwelir* heddyw.

24 A Jeremiah a ddywedodd wrth yr holl bobl, ac wrth yr holl wragedd, Gwrandewch air yr ARGLWYDD, holl Judah y rhai *ydych* y'ngwlad yr Aipht.

25 Fel hyn y llefarodd ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, gan ddywedyd, Chwychwi a'ch gwagedd a lesarasoed â'ch genau, ac a gyflawnasoch â'ch dwylaw, gan ddywedyd, Gan dalu ni a dalwn ein haddunedau y rhai a addunasom, am arogl-darthu i frenhines y nefoedd, ac am dywallt diod-offrwm iddi; llwyr y cwblhêwch eich addunedau, a llwyr y telwch yr hyn a addunedasoch.

26 Am hynny gwrandewch air yr ARGLWYDD, holl Judah y rhai sydd yu aros y'ngwlad yr Aipht; Wele,

myfi a dyngais i'm henw mawr, medd yr ARGLWYDD, na elwir fy enw i mwyach, o fewn holl wlad yr Aipht y'ngenau un gwr o Judah, gan ddywedyd, Bywyw yr ARGLWYDD DUW.

27 Wele, mi a wyliaf arnynt hwy er niwed, ac nid er daioni: a holl wŷr Judah, y rhai *sydd* y'ngwlad yr Aipht, a ddiffethir â'r cleddyf, ac â newyn, hyd oni ddarfyddont.

28 A'r rhai a ddiangant gan y cleddyf, ac a ddychwelant o wlad yr Aipht i wlad Judah, *fyddant* ychydig o nifer: a holl weddill Judah, y rhai a aethant i wlad yr Aipht i aros yno, a gânt wybod gair pwy a saif, ai yr eiddof fi, ai yr eiddynt hwy.

29 ¶ A hyn *fydd* yn arwydd i chwi, medd yr ARGLWYDD, *sef* yr ymwelaf â chwi yn y lle hwn, fel y gwypoch y saif fy ngeiriau i'ch erbyn chwi er niwed.

30 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele, myfi a roddaf Pharaoh-hophra brenhin yr Aipht yn llaw ei elynion, ac yn llaw y rhai sydd yn ceisio ei einioes ef, fel y rhoddais i Sedeciah brenhin Judah yn llaw Nebuchodnosor brenhin Babilon ei elyn, a'r hwn oedd yn ceisio ei einioes.

PEN. XLV.

1 *Baruch*, yn ei anghysur, 4 yn cael ei ddysgu, a'i gysuro gan Jeremiah.

Y GAIR yr hwn a lefarodd Jeremiah y prophwyd wrth Baruch mab Neriah, pan ysgrifenasai efe y geiriau hyn o enau Jeremiah mewn llyfr, yn y bedwaredd flwyddyn i Jehoiacim mab Josiah brenhin Judah, gan ddywedyd,

2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Duw Israel, wrthyt ti, Baruch;

3 Tydi a ddywedaist, Gwae fi yn awr! canys yr ARGLWYDD a chwangedd dristwch ar fy ngofid; myfi a ddiffygais yn fy ochain, ac nid wyf yu cael gorphwysdra.

4 ¶ Fel hyn y dywedi wrtho ef, Yr ARGLWYDD a ddywed fel hyn, Wele, myfi a ddistrywiaf yr hyn a adeiledais, a mi a ddiwreiddiaf yr hyn a blennais, nid amgen yr holl wlad hon.

5 Ac a geisi di sawredd i ti dy hun?

Na chais: canys wele, myfi a ddygaf ddrwg ar bob cnaud, medd yr ARGLWYDD: ond mi a roddaf i ti dy einioes yu ysglyfaeth ym mha le bynag yr elych di.

PEN. XLVI.

1 *Jeremiah yn prophwydo dinistr Ilu Pharaoh wrth Euphrates, 13 ac y goresgynid yr Aipht gan Nebuchodonosor. 27 Y mae yn cyturo Jacob yn eu cerydd.*

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at Jeremiah y prophwyd, yn erbyn y Cenhedloedd,

2 Yn erbyn yr Aipht, yn erbyn Ilu Pharaoh-necho brenhin yr Aipht, yr hwn oedd wrth afon Euphrates yn Charchemis, yr hwn a ddarfu i Nebuchodonosor brenhin Babilon ei daraw, yn y bedwaredd flwyddyn i Jehoiacim iab Josiah brenhin Judah.

3 Teiclwh y darian a'r astalch, a nesêwch i ryfel.

4 Cenglwch y meirch, ac ewch arnynt, farchogion; sefwech yn *eich* helmau, gloywch y gwaywffyn, gwisgwch y llurigau.

5 Paham y gwelais hwynt yn ddychrynedig, wedi cilio yn eu hol, a'u cedyrn wedi eu curo i lawr, a ffoi ar ffrwst, ac heb edrych yn eu hol? dychryn *sydd* o amgylch, medd yr ARGLWYDD.

6 Na chaed y buan ffoi, na'r cadarn ddiangc; tu a'r gogledd, ger llaw afon Euphrates, y tripiant, ac y syrthiant.

7 Pwy *yw* hwn *sydd* yn ymgodi fel afon, a'i ddyfroedd yn dygyfor fel yr afonydd?

8 Yr Aipht *sydd* fel afon yn ymgodi, a'i dyfroedd *sydd* yn dygyfor fel yr afonydd: a hi a ddywed, Mi a âf i fynu, *ac* a orchuddiaf y ddaear; myfi a ddifethaf y ddinas, a'r rhai *sydd* yn trigo ynddi.

9 O feirch, deuwch i fynu; a chwithau gerbydau, ymgynndeiriogwch; a deuwch allan y cedyrn; yr Ethiopiaid, a'r Libiaid, y rhai *sydd* yn dwyn tarian; a'r Lydiaid, y rhai *sydd* yn teimlo *ac* yn annelu bwa.

10 Canys dydd ARGLWYDD DDUW y lluoedd *yw* hwn, dydd dial, fel yr ymddialo efe ar ei elynion: a'r cleddyf

a ysa, ac a ddigonir, ac a feddwir â'u gwaed hwynt: canys aberth sydd i ARGLWYDD DDUW y lluoedd yn nhir y gogledd wrth afon Euphrates.

11 O forwyn, merch yr Aipht, dos i fynu i Gilead, a chymmer driagl: yn ofer yr arferi lawer o feddyginiaethau; canys ni bydd iachâd i ti.

12 Y cenhedloedd a glywsant dy waradwydd, a'th waedd a lanwodd y wlad; canys cadarn wrth gadarn a dramgwyddodd, a hwy ill dau a gyd-syrthiasant.

13 ¶ Y gair yr hwn a lefarodd yr ARGLWYDD wrth Jeremiah y prophwyd, y deuai Nebuchodonosor brenhin Babilon, *ac* y tarawai wlad yr Aipht.

14 Mynegwch yn yr Aipht, cyhoeddwch ym Migdol, hysbyswch yn Noph, ac yn Tapanhes: dywedwch, Sâf, a bydd barod; oblegid y cleddyf a ysa dy amgylchoedd.

15 Paham y syrthiodd dy rai cryfion? ni safasant, am i'r ARGLWYDD eu gwthio hwynt.

16 Efe a wnaeth i lawer syrthio, i'e, pawb a syrthiodd ar eu gilydd; a hwy a ddywedasant, Cyfodwch, a dychwelwn at ein pobl, i wlad ein genedigiaeth, rhag cleddyf y gorthrymwr.

17 Yno y gwaeddasant, Pharaoh brenhin yr Aipht *nid yw ond* trwst; aeth dros yr amser nodedig.

18 *Fel mui* byw fi, medd y Brenhin, enw yr hwn *yw* ARGLWYDD y lluoedd, cyn sicred *a bod* Tabor yn y mynyddoedd, a Charmel yn y môr, efe a ddaw.

19 O ferch drigiannol yr Aipht, gwna i ti offer caethglud; canys Noph a fydd anghyfannedd, *ac* a ddifethir heb breswlydd.

20 Yr Aipht *sydd* anner brydferth, y mae dinistr yn dyfod: o'r gogledd y mae yn dyfod.

21 Ei gwŷr cyflog hefyd *sydd* o'i mewn hi fel llo i pasgedig: canys hwythau hefyd a droisant eu hwynebau, *ac* a gyd-ffoisant; *ac* ni safasant, o herwydd dydd eu gofid, *ac* amser eu gofwy a ddaethai arnynt.

22 Ei llais hi a â allan fel sarph:

cansys â llu yr ânt hwy, ac â bweyll y deuant yu ei herbyn hi, fel cymmynwyr coed.

23 Hwy a gymmynant i lawr ei choed hi, medd yr ARGLWYDD, er na ellir ei chwilio: cansys amlach fyddant nâ'r ceiliogod rhedyn, ac heb rifedi arnynt.

24 Merch yr Aipht a gywilyddir; hi a roddir yn llaw pobl y gogledd.

25 ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, sydd yn dywedyd, Wele, myfi a ymwelaf â lliaws No, ac â Pharaoh, ac â'r Aipht, ac â'i duwiau hi, ac â'i brenhinoedd, sef â Pharaoh, ac â'r rhai sydd yn ymddiried ynddo.

26 A mi a'u rhoddaf hwynt yn llaw y rhai sydd yn ceisio eu heinioes, ac yn llaw Nebuchodonosor brenhin Babilon, ac yn llaw ei weision ef; ac wedi hynny hi a gyfanneddir megis y dyddiau gynt, medd yr ARGLWYDD.

27 ¶ Ond nac ofna di, O fy ngwas Jacob; a thithau Israel, na ddychryna; cansys wele, myfi a'th gadwaf di o bell, a'th had o wlad eu caethiwed; a Jacob a ddychwel, ac a orphwys, ac a fydd esmwyth arno, ac heb neb a'i dychryno.

28 O fy ngwas Jacob, nac ofna, medd yr ARGLWYDD; cansys yr ydwyf fi gyd â thi; cansys mi a wnaf ddiben ar yr holl genhedloedd y rhai y'th fwriais attynt; ond ni wnaf fi ddiben arnat ti; eithr mi a'th gospaf di mewn barn, ac ni'th dorraf ymaith yn llwyr.

PEN. XLVII.

Dinystr y Philistiaid.

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at Jeremiah y prophwyd yn erbyn y Philistiaid, cyu i Pharaoh dario Gaza.

2 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele, dyfroedd a gyfodant o'r gogledd, ac a fyddant fel afon lifeiriol, a hwy a lifant dros y wlad, a'r hyn sydd ynddi; y ddinas, a'r rhai sydd yn aros ynddi; yna y dynion a waeddant, a holl breswylwyr y wlad a udant.

3 Rhag swm twrf carnau ei feirch cryfion, rhag trwst ei gerbydau, a thrwst ei olwynion ef, y tadau nid ed-

rychant yn ol ar eu plant, gan wendid dwylaw:

4 O achos y dydd sydd yn dysod i ddistrywio yr holl Philistiaid, ac i ddinystrio o Tyrus a Sidon bob cynnorthwywr ag y sydd y'ngweddill: oblegid yr ARGLWYDD a ddinystria y Philistiaid, gweddill ynys Caphtor.

5 Moelni a ddaeth ar Gaza, torrwyd ymaith Ascelon, *gyd â'r rhan arall o'u dyffrynoedd hwynt*: pa hyd yr ymrwygi di?

6 O cleddyf yr ARGLWYDD, pa hyd ni lonyddi? dychwel i'th wain, gorphwys a bydd ddistaw.

7 Pa fodd y llonydda efe, gan i'r ARGLWYDD ei orchymyn ef yn erbyn Ascelon, ac yn erbyn glân y môr: yno y gosododd ef.

PEN. XLVIII.

1 Barnedigaeth Moab, 7 am eu balchder, 11 a'u difolwch, 14 a'u hyder cnaodol, 26 a'u diystryroch ar Ddano, a'i bobl. 47 Adferu Moab.

FEL hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, yn erbyn Moab, Gwae Nebo, cansys hi a anrheithiwyd: gwaradwyddwyd Ciriathaim, ac ynnillwyd hi; Misgab a waradwyddwyd, ac a ddychrynwyd.

2 Ni bydd ymfrost Moab mwy: yn Hesbon hwy a ddychymmygasant ddrwg i'w herbyn hi; Deuwch, dinystriwn hi i lawr, fel na byddo yn genedl. Tithau Madmeu a dorrir i lawr, y cleddyf a'th erlid.

3 Llef yn gweiddi a glywir o Horonâim; anrhaith, a dinystr mawr.

4 Moab a ddistrywiwyd, gwuaeth ei rhai bychain glywed gwaedd.

5 Cansys yn rluw Luhith, galar a â i fynu mewn wylofain, ac y'ngoriwaered Horonâim, y gelynyon a glywsant waedd dinystr.

6 Ffowch, achubwch eich einioes; a byddwch fel y grug yn yr anialwch.

7 ¶ O herwydd am i ti ymddiried yn dy weithredoedd a'th drysorau dy bun, tithau a ddêlir: Chemos hefyd a â allan i gaethiwed, a'i offeiriaid a'i dywysogion ynghyd.

8 A'r anrheithiwr a ddaw i bob dinas, ac ni ddiangc un ddinas: eithr derfydd am y diffyrn, a'r gwastad a

ddifwynir, megis y dywedodd yr ARGLWYDD.

9 Rhoddwch adenydd i Moab, fel yr ehedo ac yr elo ymaith; canys ei dinasoedd hi a fyddant anghyfannedd, heb breswyllydd ynddynt.

10 Melldigedig *fyddo* yr hwn a wneulo waith yr ARGLWYDD yn dwyll-odrus, a melldigedig *fyddo* yr hwn a attalio ei gleddyf oddi wrth waed.

11 ¶ Moab a fu esmwyth arni er ei hieuengctid, a hi a orphwysodd ar ei gwaddod, ac ni thywalltwyd hi o lestr i lestr, ac nid aeth hi i gaethiwed: am hynny y safodd ei blas arni, ac ni newidiodd ei harogl.

12 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD, pan anfonwyf fudwyr, y rhai a'i mudant hi, ac a waghânt ei llestri hi, ac a ddrylliant eu costrelau.

13 A Moab a gywilyddia oblegid Chemos, fel y cywilyddiodd tŷ Israel oblegid Bethel eu hyder hwynt.

14 ¶ Pa fodd y dywedwch chwi, Cedryn *ydym* ni a gwŷr nerthol i ryfel?

15 Moab a anrheithiwyd, ac a aeth i fynu o'i dinasoedd, a'i dewis wŷr ieuaingc a ddisgynasant i'r lladdfa, medd y Brenhin, a'i enw ARGLWYDD y lluoedd.

16 Agos *yw* dinystyr Moab i ddyfod, a'i dialedd hi sydd yn brysio yn fffest.

17 Alaethwch drosti hi, y rhai ydych o'i hamgylch; a phawb a'r a edwyn ei henw hi, dywedwch, Pa fodd y torrwyd y ffon gref, a'r wialen hardd!

18 O breswylferch Dibon, disgyn o'th ogoniant, ac eistedd mewn syched; canys anrheithiwr Moab a ddaw i'th erbyn, ac a ddinystria dy amddiffynfeydd.

19 Preswylferch Aröer, sâf ar y ffordd, a gwylia; gofyn i'r hwn a fyddo yn ffoi, ac i'r hwn a ddiango, a dywed, Beth a ddarfu?

20 Gwaradwyddwch Moab, canys hi a ddinystriwyd: udwch, a gwaedd-wch; mynegwch yn Arnon anrheithio Moab;

21 A barn a ddaw ar y tir gwas-

tad, ar Holon, ac ar Jahasah, ac ar Mephaath,

22 Ac ar Dibon, ac ar Nebo, ac ar Beth-diblahthâim,

23 Ac ar Ciriathâim, ac ar Beth-gamul, ac ar Beth-meon,

24 Ac ar Cerioth, ac ar Bosrah, ac ar holl ddinasoedd gwlad Moab, ym mhell ei yn agos.

25 Corn Moab a ysgythrywyd, a'i braich hi a dorwyd, medd yr ARGLWYDD.

26 ¶ Meddwch hi, oblegid hi a *ym-fawrygodd* yn erbyn yr ARGLWYDD: i'e, Moab a ymdrybaedda yn ei chwydfa, am hynny y bydd hi hefyd yn watwargerdd.

27 Ac oni bu Israel yn watwargerdd i ti? a gafwyd ef ym mysg lladron? canys er pan soniaist an dano, yr ymgynhyrfaist.

28 Trigolion Moab, gadewch y dinasoedd, ac arhoswch yn y graig, a byddwch megis colommen *yr hon* a nytha yn yr ystlysau ar fin y twll.

29 Nyni a glywsom falchder Moab (*y mae hi yn falch iawn*) ei huchder, ei rhyfyg, a'i hymchwyyd, ac uchder ei chalon.

30 Myfi a adwaen ei llid hi, medd yr ARGLWYDD; ond nid felly y *bydd*; ei chelwyddau hi ni wnant felly.

31 Am hynny yr udaf fi dros Moab, ac y gwaeddaf dros holl Moab: *fy nghalon* a riddfana dros wŷr Ciriheres.

32 Myfi a wylaf drosot ti, gwinwydden Sibmah, âg wylafain Jazer; dy gangau a aethant dros y môr, hyd fôr Jazer y cyrhaeddant: yr anrheithiwr a ruthrodd ar dy ffrwythydd hâf, ac ar dy gynhauaf gwin.

33 A dygir ymaith lawenydd a gorfoledd o'r doldir, ac o wlad Moab, a mi a wnaf i'r gwin ddarfod o'r casnau: ni sathr neb trwy floddest; *eu* bloddest ni *bydd* bloddest.

34 O floedd Hesbon hyd Elealeh, a hyd Jahaz, y llesasant, o Soar hyd Horonâim, *fel* anner deirblwydd: canys dyfroedd Nimrim a fyddant anghyfannedd.

35 Mi a wnaf *hefyd* ballu ym

Moab, medd yr ARGLWYDD, yr hwn sydd yn offrymmu mewn uchelfêydd, a'r hwn sydd yn arogl-darthu i'w dduwiau.

36 Am hynny y lleisia fy nghalon am Moab fel pibellau, ac am wŷr Cir-heres y lleisia fy nghalon fel pibellau: oblegid darfod y golud a gasglodd.

37 Oblegid pob pen a fydd moel, a phob barf a dorri; ar bob llaw y bydd rhwygiadau, ac am y llwynau, sach-lian.

38 Ar holl bennau tai Moab, a'i heolydd oll, y bydd alaeth: oblegid myfi a dorraf Moab fel llestr heb hoffder ynddo, medd yr ARGLWYDD.

39 Hwŷ a udant, gan ddywedyd, Pa fodd y bwriwyd hi i lawr! pa fodd y trodd Moab ei gwarr trwy gywil-ydd! Felly Moab a fydd yn watwargerdd, ac yn ddychryn i bawb o'i hamgylch.

40 Cansys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele, efe a eheda fel eryr, ac a leda ei adenydd dros Moab.

41 Y dinasoedd a oresgynir, a'r amddiffynfeydd a ynnillir, a chalon cedryn Moab fydd y dydd hwnnw fel calon gwraig wrth esgor.

42 A Moab a ddifethir o fod yn bobl, am iddi ym-fawrygu, yn erbyn yr ARGLWYDD.

43 Ofn, a ffos, a magl a ddaw arnat ti, trigiannol Moab, medd yr ARGLWYDD.

44 Y neb a ffŷ rhag yr ofn, a syrth yn y ffos; a'r hwn a gyfyd o'r ffos, a ddêlir yn y fagl: cansys myfi a ddygaf arni, sef ar Moab, flwyddyn eu hymweliad, medd yr ARGLWYDD.

45 Ynghysgod Hesbon y safodd y rhai a ffoisant rhag y cadernid: eithr tân a ddaw allan o Hesbon, a fflam o ganol Sihon, ac a ysa gongl Moab, a choryn y meibion trystfawr.

46 Gwae di, Moab; darfu am bobl Chemos: cansys cymmerwyd ymaith dy feibion yn gaethion, a'th ferched yn gaethion.

47 ¶ Etto myfi a ddychwelaf gaethi-wed Moab yn y dyddiau diweddaf, medd yr ARGLWYDD. Hyd yma y nue barn Moab.

PEN. XLIX.

1 *Barnedigaeth yr Ammoniaid: 6 a'u hadferiad. 7 Barnedigaeth Edom, 23 Damascus, 28 Cedar, 30 Hazer, 34 ac Elam. 39 Adferiad Elam.*

AM feibion Ammon, fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Onid oes meibion i Israel? onid oes etifedd iddo? paham y mae eu brenhin hwynt yn etifeddu Gad, a'i bobl yn aros yn ei ddinasoedd ef?

2 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD, pan wnelwyf glywed trwst rhyfel yn Rabbah meibion Ammon; a hi a fydd yn garnedd anghyfanneddol, a'i merched hi a losgir â thân: yna Israel a feddianna y rhai a'i meddiannasant ef, medd yr ARGLWYDD.

3 Uda, Hesbon, am anrheithio Ai: gwaeddwch, chwi merched Rabbah, ymwregyswch mewn sach-lian; al-aethwch, a gwibiwch gan y gwrychoedd: oblegid eu brenhin a â i gaethi-wed, ei offeiriaid a'i bennaethiaid ynghyd.

4 Paham yr ymfrosti di yn y dyffr-ynoedd? llifodd dy ddyffryn di ymaith, O ferch wrthnysig, yr hon a ymddiriedodd yn ei thrysorau, gan ddywedyd, Pwy a ddaw attaf hi?

5 Wele, myfi a ddygaf arswyd arnat ti, medd ARGLWYDD DDUW y lluoedd, rhag pawb o'th amgylch: a chwi a yrrir allan bob un o'i flaen, ac ni bydd a gasglo y crwydrad.

6 Ac wedi hynny myfi a ddychwelaf gaethi-wed meibion Ammon, medd yr ARGLWYDD.

7 ¶ Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd am Edom, Onid oes doethineb mwy yn Teman? a fethodd cyng-hor gan y rhai deallgar? a fethodd eu doethineb hwynt?

8 Ffowch, trowch eich cefnau, ewch yn isel i drigo, preswylwyr Dedan: cansys mi a ddygaf ddinystr Esau arno, amser ei ofwy.

9 Pe deuai cynhauafwyr gwin attaf ti, oni weddillent hwy loffion grawn? pe lladron liv nos, hwy a anrheithient nes cael digon.

10 Ond myfi a ddinoethais Esau, ac a ddatguddiais ei lochesau ef, fel na

allo lechu: ei had ef a ddifethwyd, a'i frodyr a'i gymmydogion, ac nid *yw* efe.

11 Gâd dy amddifad, myfi a'u cadwaf *hwynt* yn fyw; ac ymddirieded dy weddwon ynof fi.

12 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele, y rhai nid oedd eu barn i yfed o'r phîol, gan yfed a yfasant, ac a ddiengi di yn ddigerydd? na ddiengi, eithr tithau a yfi yn sicr.

13 Canys i mi fy hun y tyngais, medd yr ARGLWYDD, mai yn anghyfanedd, yn warth, yn anialwch, ac yn felldith, y bydd Bosrah; a'i holl ddinasoedd yn ddiffaethwch tragywyddol.

14 Myfi a glywais chwedl oddi wrth yr ARGLWYDD, bod cennad wedi ei anfon at y cenhedloedd, *yn dywedyd*, Ymgesglwch, a deuwch yn ei herbyn hi, a chyfodwch i'r rhyfel.

15 O herwydd wele, myfi a'th wnaif di yn fychan ym mysg y cenhedloedd, ac yn wael ym mhllith dynion.

16 Dy erwindeb a'th dwyllodd, a balchder dy galon, ti yr hon ydwyf yn aros y'nghromlechydd y graig, ac yn meddiannu uchelder y bryn: er i ti osod dy nyth cyn uchel a'r eryr, myfi a wnaif i ti ddisgyn oddi yno, medd yr ARGLWYDD.

17 Edom hefyd a fydd yn anghyfanedd: pawb a'r a elo heibio iddi a syuna, ac a chwibana am ei holl ddialledau hi.

18 Fel yn ninystr Sodom a Gomorrah, a'i chymmydogesau, medd yr ARGLWYDD; ni phreswylia neb yno, ac nid erys mab dyn ynddi.

19 Wele, fel llew y daw i fynu oddi wrth ymchwydd yr Iorddonen, i drigfa y cadarn; eithr mi a wnaif iddo reddeg yn ddisymmwth oddi wrthi hi: a phwy *sydd wr* dewisol, a osodwyf fi arni hi? canys pwy *sydd* fel myfi? a phwy a esyd i mi amser? a phwy *yw* y bugail hwnnw a saif o'm blaen i?

20 Am hynny gwrandewch gynghor yr ARGLWYDD, yr hwn a gymmerodd efe yn erbyn Edom, a'i fwrïadau a fwrïadodd efe yn erbyn preswylwyr Teman: yn ddiâu y rhai lleiaf o'r praidd a'u llusgant hwy; yn ddiâu

efe a wna yn anghyfanedd eu trigleoedd gyd â hwynt.

21 Gan lef eu cwmp hwynt y cryn y ddaear: llais eu gwaedd hwynt a glybuwyd yn y môr coch.

22 Wele, fel eryr y daw i fynu, ac efe a eheda ac a leda ei adenydd dros Bosrah: yna y bydd calon cedyrn Edom y dydd hwnnw fel calon gwraig wrth esgor.

23 ¶ Am Damascus. Hamath ac Arpad a waradwyddwyd; o herwydd hwy a glywsant chwedl drwg; llesmeiriasant; y *mae* gofal ar y môr heb fedru gorphwys.

24 Damascus a lesgâodd, ac a ymdrî i ffoi, ond dychryn a'i goddiweddodd hi; gwasgfa a phoenau a'i daliodd hi fel gwraig yn esgor.

25 Pa fodd na adewir dinas moliant, caer fy llawenydd?

26 Am hynny ei gwîr ieuaingc a syrthiant yn ei heolydd, a'r holl ryfelwyr a ddifethir y dydd hwnnw, medd ARGLWYDD y lluoedd.

27 A mi a gynneuaf dân ym mur Damascus, ac efe a ddifa lysoedd Benhadad.

28 ¶ Am Cedar, ac am deyrnas-oedd Hasor, y rhai a ddinystrïa Nebuchodonosor brenhin Babilon, fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Cyfodwch, ewch i fynu yn erbyn Cedar, ac anrheithiwch feibion y dwyrain.

29 Eu lloestai a'u diadellau a gymmerant ymaith; eu llenni, a'u holl lestri, a'u camelod, a gymmerant iddynt eu hunain; a hwy a floeddiant arnynt, Y *mae* ofn o amgylch.

30 ¶ Ffowch, ciliwch ym mhell, ewch yn isel i drigo, preswylwyr Hasor, medd yr ARGLWYDD: o herwydd Nebuchodonosor brenhin Babilon a gymmerodd gynghor yn eich erbyn chwi, ac a fwrïadodd fwrïad yn eich erbyn chwi.

31 Cyfodwch, ac ewch i fynu at y genedl oludog, yr hon sydd yn trigo yn ddiöfal, medd yr ARGLWYDD, heb ddorau na barrau iddi; wrthynt eu hunain y *maent* yn trigo.

32 A'u camelod a fydd yn anrhaith, a'u minteioedd anifeiliaid yn yspail, a mi a wasgaraf tu a phob gwynt y

rhai sydd yn y conglau eithaf; a myfi a ddygaf o bob ystlys iddi eu dinystr hwynt, medd yr ARGLWYDD.

33 Hasor hefyd fydd yn drigfa dreigiau, ac yn anghyfannedd byth: ni phreswylia neb yno, ac nid ers y mab dyn ynddi.

34 ¶ Gair yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at Jeremiah y prophwyd yn erbyn Elam, yn nechre teyrnasiad Sedeciah brenhin Judah, gan ddywedyd,

35 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd: Wele fi yn torri bwa Elam, eu cadernid pennaf hwynt.

36 A mi a ddygaf ar Elam bedwar gwynt o bedwar eithaf y nefoedd, a mi a'u gwasgaraf hwynt tu a'r holl wyntoedd hyn; ac ni bydd cenedl at yr hon ni ddelo rhai o grwydraid Elam.

37 Canys mi a yrraf ar Elam ofn eu gelynion, a'r rhai a geisiant eu heinioes; a myfi a ddygaf arnynt aflwydd, sef angerdd fy nigofaint, medd yr ARGLWYDD; a mi a anfonaf y cleddyf ar eu hol, nes i mi eu difetha hwynt.

38 A mi a osodaf fy nheyrn-gadair yn Elam, a mi a ddifethaf oddi yno y brenhin a'r tywysogion, medd yr ARGLWYDD.

39 ¶ Ond yn y dyddiau diweddaf, myfi a ddychwelaf gaethiwed Elam, medd yr ARGLWYDD.

PEN. L.

1, 9, 21, 35 *Barnedigaeth Babilon.* 4, 17, 33
Ymwared Israel.

Y GAIR a lefarodd yr ARGLWYDD yn erbyn Babilon, ac yn erbyn gwlad y Caldeaid, trwy Jeremiah y prophwyd.

2 Mynegwch ym mysg y cenedloedd, a chyhoeddwch, a chodwch arwydd; cyhoeddwch, na chelwch: dywedwch, Goresgynwyd Babilon, gwaradwyddwyd Bêl, drylliwyd Merodach: ei heilunod a gywilyddiwyd, a'i delwau a ddrylliwyd.

3 Canys o'r gogledd y daw cenedl yn ei herbyn hi, yr hon a wna ei gwlad hi yn anghyfannedd, fel na byddo preswlydd ynddi: yn ddyn ac yn anifail y mudant, ac y ciliant ymaith.

4 ¶ Yn y dyddiau hynny, ac yn yr

amser hwnnw, medd yr ARGLWYDD, meibion Israel a ddeuant, hwy a meibion Judah ynghyd, dan gerdded ac wylo yr ânt, ac y ceisiant yr ARGLWYDD eu Duw.

5 Hwy a ofynant y ffordd i Sion, tu ag yno y bydd eu hwynebau hwynt: Deuwch, meddant, a glynwn wrth yr ARGLWYDD, trwy gyfammod tragywyddol yr hon nid anghofir.

6 Fy mhobl a fu fel praidd colledig; eu bugeiliaid a'u gyrrasant hwy ar gyfeiliorn, ar y mynyddoedd y troisant hwynt ymaith: aethant o fynydd i fryn, anghofiasant eu gorweddfa.

7 Pawb a'r a'u cawsant a'u difasant, a'u gelynion a ddywedasant, Ni wnaethom ni ar fai; canys hwy a bechasant yn erbyn yr ARGLWYDD, trigle cyfiawnder; sef yr ARGLWYDD, gobaith eu tadau.

8 Ciliwch o ganol Babilon, ac ewch allan o wlad y Caldeaid; a byddwch fel bychod o flaen y praidd.

9 ¶ O herwydd wele, myfi a gyfodaf ac a ddygaf i fynu yn erbyn Babilon gynnulleidfa cenedloedd mawrion o dir y gogledd: a hwy a ymfyddinant yn ei herbyn; oddi yno y goresgynir hi: eu saethau fydd fel saethau cadarn cyfarwydd; ni ddychwelant yn ofer.

10 A Chaldea fydd yn yspail: pawb a'r a'i hyspeiliant hi a ddigonir, medd yr ARGLWYDD.

11 Am i chwi fod yn llawen, am i chwi fod yn hyfryd, chwi fathrwyf fy etifeddiaeth, am i chwi frasâu fel anner mew'n glaswellt, a beichio fel teirw;

12 Eich mam a gywilyddir yn ddirfawr, a'r hon a'ch ymddûg a waradwyddir: wele, yr olaf o'r cenedloedd yn anialwch, yn grasdir, ac yn ddi-faethwch.

13 O herwydd digofaint yr ARGLWYDD nis preswylir hi, eithr hi a fydd i gyd yn anghyfannedd: pawb a'el heibio i Babilon a synna, ac a chwibana am ei holl ddaledau hi.

14 Ymfyddinwch yn erbyn Babilon o amgylch; yr holl berchen bwaau, saethwch atti, nac arbedwch saethau: oblegid hi a bechodd yn erbyn yr ARGLWYDD.

15 Bloeddiwch yn ei herbyn hi o amgylch ; hi a roddes ei llaw : ei sylfeini hi a syrthiasant, ei muriau a fwrwyd i lawr ; o herwydd dial yr ARGLWYDD *yw* hyn : dielwch arni : fel y gwnaeth, gwnewch iddi.

16 Torrwch ymaith yr hauwr o Babilon, a'r hwn a ddalio grymman ar amser cynhauaf : rhag cleddyf y gorthrymmwr y tróant bob un at ei bobl ei hun, ac y ffoant bob un i'w wlad.

17 ¶ Fel dafad ar wasgar *yw* Israel ; llewod a'i hymldiasant ymaith : brenhin Assyria yn gyntaf a'i hysodd, a'r Nebuchodonosor yma brenhin Babilon yn olaf a'i diesgyrnodd.

18 Am hynny fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel ; Wele, myfi a ymwelaf â brenhin Babilon, ac â'i wlad, fel yr ymwelais â brenhin Assyria.

19 A mi a ddychwelaf Israel i'w drigfa, ac efe a bawr ar Carmel a Basan ; ac ar fynydd Ephraim a Gilead y digonir ei enaid ef.

20 Yn y dyddiau hynny, ac yn yr amser hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y ceisir anwiredd Israel, ac ni *bydd* ; a phechodau Judah, ond nis ceir hwynt : canys myfi a faddeuaf i'r rhai a weddillwyf.

21 ¶ Dos i fynu yn erbyn gwlad Merathâim, *ie*, yn ei herbyu hi, ac yn erbyn trigolion Pecod : anrheithia di a difroda ar eu hol hwynt, medd yr ARGLWYDD, a gwna yn ol yr hyn oll a orchymynais i ti.

22 Trwst rhyfel *sydd* yn y wlad, a dinystr mawr.

23 Pa fodd y drylliwyd ac y torrwyd gordd yr holl ddaear ! pa fodd yr aeth Babilon yn ddiffaethwch ym mysg y cnhedloedd !

24 Myfi a osodais fagl i ti, a thithau Babilon a ddaliwyd, a heb wybod i ti : ti a gafwyd ac a ddaliwyd, o herwydd i ti ymryson yn erbyn yr ARGLWYDD.

25 Yr ARGLWYDD a agorodd ei drysor, ac a ddug allan arfau ei ddigofaint : canys gwaith ARGLWYDD Dduw y lluoedd *yw* hyn y'ngwlad y Caldeaid.

26 Deuwch yn ei herbyn o'r cwrr

eithaf, agorwch ei hysguboriau hi ; dyrnwch hi fel pentwr *yd*, a llwyr ddinystriwch hi : na fydded gweddill o honi.

27 Lleddwch ei holl fustych hi ; disgynant i'r lladdfa : gwae hwynt ; canys eu dydd a ddaeth, ac amser eu hymweliad.

28 Llef y rhai a ffoant ac a ddiangant o wlad Babilon, i ddangos yn Sion ddial yr ARGLWYDD ein Duw ni, dial ei deml ef.

29 Gelwch y saethyddion ynghyd yn erbyn Babilon ; y perchen bwäau oll, gwersyllwch i'w herbyn hi o amgylch ; na chafed neb ddiangc o honi : telwch iddi yn ol ei gweithred ; ac yn ol yr hyn oll a wnaeth hi, gwnewch iddi : o herwydd hi a fu falch yn erbyn yr ARGLWYDD, yn erbyn Sanct Israel.

30 Am hynny ei gwyr ieuangc a syrthiant yn ei heolydd hi ; a'i holl ryfelwyr a ddifethir y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD.

31 Wele fi yn dy erbyn di, O falch, medd ARGLWYDD Dduw y lluoedd : o herwydd dy ddydd a ddaeth, yr amser yr ymwelwyf â thi.

32 A'r balch a dramgwydda ac a syrth, ac ni *bydd* a'i cyfodo : a mi a gynneuaf dân yn ei ddinasoedd, ac efe a ddifa ei holl amgylchoedd ef.

33 ¶ Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd ; Meibion Israel a meibion Judah a orthrymmwyd ynghyd ; a phawb a'r a'u caethiwodd hwynt a'u daliasant yn dynn, ac a wrthodasant eu gollwng hwy ymaith.

34 Eu Gwardwr *sydd* gryf ; ARGLWYDD y lluoedd *yw* ei enw ; efe a lwyr ddadleu eu dadl hwynt, i beri llonydd i'r wlad, ac aflonyddwch i breswylwyr Babilon.

35 ¶ Cleddyf *sydd* ar y Caldeaid, medd yr ARGLWYDD, ac ar drigolion Babilon, ac ar ei thywysogion, ac ar ei doethion.

36 Cleddyf *sydd* ar y celwyddog ; a hwy a ynfydant : cleddyf *sydd* ar ei chedyrn ; a hwy a ddychrynant.

37 Cleddyf *sydd* ar ei meirch, ac ar ei cherbydau, ac ar yr holl werin *sydd* yn ei chanol hi ; a hwy a fydd-

ant fel gwragedd: cleddyf sydd ar ei thrysorau; a hwy a yspeilir.

38 Sychder sydd ar ei dyfroedd hi; a hwy a sychant: o herwydd gwlad delwau cerfiedig yw hi, ac mewn eilunod y maent yn ynfydu.

39 Am hynny anifeiliaid gwylltion yr anialwch, a chathod a arhosant yno, a chywion yr estrys a drigant ynddi: ac ni phreswylir hi mwyach byth; ac nis cyfanneddir hi o genhedlaeth i genhedlaeth.

40 Fel yr ymchwelodd Duw Sodom a Gomorrah, a'i chymydogesau, medd yr ARGLWYDD; felly ni phreswylia neb yno, ac ni erys mab dyn ynddi.

41 Wele, pobl a ddaw o'r gogledd, a chenedl fawr, a brenhinoedd lawer a godir o eithafoedd y ddaear.

42 Y bwa a'r wayffon a ddaliant; creulawn ydynt, ac ni thosturiant: eu llef fel môr a rua, ac ar feirch y marchogant yn daclus i' th erbyn di, merch Babilon, fel gwr i ryfel.

43 Brenhin Babilon a glywodd sôn am danynt, a'i ddwyllaw ef a lesgasant: gwasgfa a'i daliodd ef, a gwewyr fel gwraig wrth esgor.

44 Wele, fel llew y daw i fynu oddi wrth ymchwyydd yr Iorddonen i drigfa y cadarn: eithr mi a wnaif iddo ef redeg yn ddisymmwrth oddi wrthi hi: a phwy sydd wr dewisol a osodwyf fi arni hi? canys pwy sydd fel myfi? a phwy a esyd i mi yr amser? a phwy yw y bugail hwnnw a saif o'm blaen i?

45 Am hynny gwrandedwch chwi gyngor yr ARGLWYDD, yr hwn a gymerodd efe yn erbyn Babilon, a'i fwriadau a fwriadodd efe yn erbyn gwlad y Caldeaid: yn ddiâu y rhai lleiaf o'r praidd a'u llusgant hwy; yn ddiâu efe a wna yn anghyfnedd eu trigleoedd gyd â hwynt.

46 Gan drwst goresgyniad Babilon y cynhyrfa y ddaear, ac y clywir y waedd ym nysg y cenedloedd.

PEN. LI.

1 Tost farnedigaeth Duw yn erbyn Babilon, er myn dial am Israel. 59 Jeremiah yn rhoddi llyfr y brophwydoliaeth at Serniah, i'w swro i Euphrates, a hynny i arwyddocâu y soddaid Babilon dros byth.

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele myfi a godaf wynt dinystriol yn erbyn Babilon, ac yn erbyn y rhai sydd yn trigo y'nghanol y rhai a godant yn fy erbyn i;

2 A mi a anfonaf i Babilon nithwyr, a hwy a'i nithiant hi, ac a waghânt ei thir hi; o herwydd hwy a fyddant yn ei herbyn hi o amgylch ar ddydd blinder.

3 Yn erbyn yr hwn a annelo, aneled y saethydd ei fwa, ac yn erbyn yr hwn sydd yn ymddyrchafu yn ei lurig; nac arbedwch ei gwyr ieuaingc, difrodwch ei holl lu hi.

4 Felly y rhai lladdedig a syrthiant y'ngwlad y Caldeaid, a'r rhai a drywanwyd yn ei heolydd hi.

5 Canys Israel ni adawyd, na Judah gan ei DDUW, gan ARGLWYDD y lluoedd: er bod eu gwlad hwynt yn llawn o gamwedd yn erbyn Sanct yr Israel.

6 Ffowch o ganol Babilon, ac achubwch bawb ei enaid ei hun: na adêwch eich difetha yn ei hanwiredd hi: oblegid amser dial yw hwn i'r ARGLWYDD; ese a dâl y pwyth iddi hi.

7 Phïol aur oedd Babilon yn llaw yr ARGLWYDD, yn meddwi pob gwlad: yr holl genhedloedd a yasant o'i gwin hi; am hynny y cenedloedd a ynfyasant.

8 Yn ddisymmwrth y syrthiodd Babilon, ac y drylliwyd hi: udwch drosti, cymmerwch driagl i'w dolur hi, i edrych a iachâ hi.

9 Nym i iachasom Babilon, ond nid aeth hi yn iach; gadêwch hi, ac awn bawb i'w wlad: canys ei barn a gyrhaedd i'r nesoedd, ac a ddyrchafwyd hyd yr wybrau.

10 Yr ARGLWYDD a ddug allan ein cyfiawnder ni: deuwch a thraethwn yn Sïon waith yr ARGLWYDD ein Duw.

11 Gloywch y saethau; cesglwch y tariannau: yr ARGLWYDD a gyfododd yspryd brenhinoedd Media: oblegid y mae ei fwriad ef yn erbyn Babilon, i'w dinystrio hi; canys dial yr ARGLWYDD yw hyn, dial ei deml ef.

12 Dyrchefwch faner ar furiau Babilon; cadarnhêwch y wyladwriaeth;

gosodwch i fynu y gwylwyr; darperwch y cynllwynwyr: canys yr ARGLWYDD a fwriadodd, ac efe a wnaeth hefyd yr hyn a lefarodd yn erbyn trigolion Babilon.

13 Tydi yr hon ydwyt yn aros ar ddyfroedd lawer, yn aml dy drysorau, dy ddiwedd di a ddaeth, *sef* mesur dy gybydd-dod.

14 ARGLWYDD y lluoedd a dyngodd iddo ei hun, *gan ddywedyd*, Dīau y'th lanwaf â dynion megis â lindys; a hwy a ganant floddest i'th erbyn.

15 Efe a wnaeth y ddaear trwy ei nerth, *ac* a sicrhâodd y byd trwy ei ddoethineb, ac a daenodd y nefoedd trwy ei ddeall.

16 Pan roddo efe *ei* lef, *y mae* twrf dyfroedd yn y nefoedd, ac y mae efe yn codi y niwloedd o eithaf y ddaear: ac efe sydd yn gwneuthur y mellt gyd â'r gwlaw, ac yn dwyn y gwynt allan o'i drysorau.

17 Ynfyd yw pob dyn o wybodaeth; gwaradwyddwyd pob toddydd gan y ddelw gerfiedig: canys celwyddog *yw* ei ddelw dawdd, ac nid *oes* chwythad ynddynt.

18 Oferedd *ydynt*, gwaith cyfeil-iorni: yn amser eu hymweliad y difethir hwynt.

19 Nid fel y rhai hyn, eithr Llun-iwr y cwbl oll, *yw* rhan Jacob; ac *Israel yw* gwialen ei etifeddiaeth ef. ARGLWYDD y lluoedd *yw* ei enw ef.

20 Ti *wyt* forthwyl i mi, *ac* arfau rhyfel: canys â thi y drylliaf y cenedloedd, ac â thi y dinystrïaf deyrnasoedd;

21 A thi hefyd y gwasgaraf y march a'r marchwr; ac â thi y drylliaf y cerbyd a'i farchog;

22 A thi y drylliaf fi wr a gwraig; ac â thi y drylliaf hen ac ieuangc; ac â thi y drylliaf y gwr ieuangc a'r forwyn;

23 A thi hefyd y drylliaf fi y bu-gail a'i braidd; ac â thi y drylliaf yr arddwr a'i iau ychain; ac â thi y drylliaf y tywysogion a'r pennaethiaid.

24 A mi a dalaf i Babilon, ac i holl brwsylwyr Caldea, eu holl

ddrwg a wnaethant yn Sion, yn eich golwg chwi, medd yr ARGLWYDD.

25 Wele fi i'th erbyn di, O fynydd dinystriol, yr hwn *wyt* yn dinystrïo yr holl ddaear, medd yr ARGLWYDD; a myfi a estynaf fy llaw arnat, ac a'th dreiglaf di i lawr o'r creigiau, ac a'th wnaf di yn fynydd llosg.

26 Ac ni chynmerant o honot faen congl, na sylfaen; ond diffaethwch tragywyddol a fyddi di, medd yr ARGLWYDD.

27 Dyrchefwch faner yn y tir; lleis-iwch ydgoron ym mysg y cenedloedd: darperwch y cenedloedd yn ei herbyn hi; gelwch ynghyd deyrnasoedd Ararat, Minni, ac Aschenaz, yn ei herbyn hi; gosodwch dywysog yn ei herbyn hi; gwnewch i feirch ddyfod i fynu cyn amled a'r lindys blewog.

28 Darperwch y cenedloedd yn ei herbyn hi, gyd â brenhinoedd Media, a'i thywysogion, a'i holl ben-naethiaid, a holl wlad ei lywodraeth ef.

29 Y ddaear hefyd a gryna ac a ofidia: oblegid fe gyflawnir hwriadau yr ARGLWYDD yn erbyn Babilon, i wneuthur gwlad Babilon yn anghyfan-nedd heb drigiannol *ynddi*.

30 Cedyrn Babilon a beidiasant ag ymladd, *ac* y maent hwy yn aros o fewn *eu* hamddiffynfeydd: pallodd eu nerth hwynt; aethant yn wrageddos: ei hanneddau hi a losgwyd, a'i barrau a dorwyd.

31 Rhedegwr a rêd i gyfarfod â rhedegwr, a chennad i gyfarfod â chennad, i fynegi i frenhin Babilon ores-gion ei ddinas ef o'i chwrr,

32 Ac ynnill y rhydau, a losgi o honynt y cyrs â than, a synnu ar y rhyfelwyr.

33 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel; Merch Babilon *sydd* fel llawr-dyrnu; amser ei dyrnu hi a ddaeth: ac ar fyrder y daw amser cynhauaf iddi.

34 Nebuchodonosor brenhin Babilon a'm hysodd, ac a'm hysigodd i; efe a'm gwnaeth fel llestr gwag; efe a'm llyngcodd fel draig, ac a lanwodd ei fôl o'm danteithion; efe a'm bwr-iodd i allan.

35 Y cam a wnaed i mi ac i'm cnawd a ddeto ar Babilon, medd preswylferch Sion; a'm gwaed i ar drigolion Caldea, medd Jerusalem.

36 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele, myfi a ddadleuaf dy ddad di, ac a ddialaf drosot ti; a mi a ddyhsbyddaf ei môr hi, ac a sychaf ei ffynhonnau hi.

37 A bydd Babilon yn garneddau, yn drigfa dreigiau, yn syndra, ac yn chwibaniad, heb breswyllydd.

38 Cyd-ruant fel llewod; bloeddiant fel cenawon llewod.

39 Yn eu gwres hwynt y gosodaf wleddoedd iddynt, a mi a'u meddwaf hwynt, fel y llawenychont, ac y cysgont hûn dragywyddol, ac na ddeffront, medd yr ARGLWYDD.

40 Myfi a'u dygaf hwynt i waered fel wÿn i'r lladdfa, fel hyrddod a bychod.

41 Pa fodd y goresgynwyd Sesach! pa fodd yr ynnillwyd gogoniant yr holl ddaear! pa fodd yr aeth Babilon yn syndod ym mysig y cenhedloedd!

42 Y môr a ddaeth i fynu ar Babilon: hi a orchuddiwyd âg anluder ei donnau ef.

43 Ei dinasoedd hi a aethant yn anghyfaunedd, yn grasdir, ac yn ddiffaethwch; gwlad ni thrig un gwr ynddi, ac ni thramwya mab dyn trwyddi.

44 A mi a ymwelaf â Bêl yn Babilon, a mi a dynnaf o'i safn ef yr hyn a lyngcodd; a'r cenhedloedd ni ddylifant atto mwyach; i.e., mur Babilon a syrth.

45 Deuwch allan o'i chanol, O fy mhobl, ac achubwch bob un ei enaid rhag llid digofaint yr ARGLWYDD,

46 A rhag llwfrhâu eich calonau, ac ofni rhag y chwedl a glywir yn y wlad: a'r *naill* flwyddyn y daw chwedl newydd, ac ar ol hynny chwedl newydd y flwyddyn *arall*; a thrais yn y wlad, llywodraethwr yn erbyn llywodraethwr.

47 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod, yr ymwelwyf â delwau Babilon; a'i holl wlad hi a waradwyddir, a'i holl rai lladdedig hi a syrthiant yn ei chanol.

48 Yna y nefoedd a'r ddaear, a'r hyn oll *sydd* ynddynt, a ganant o herwydd Babilon: oblegid o'r gogledd y daw yr anrheithwyr atti, medd yr ARGLWYDD.

49 Fel y *gwnaeth* Babilon i'r rhai lladdedig o Israel syrthio, felly yn Babilon y syrth lladdedigion yr holl ddaear.

50 Y rhai a ddiangasoch gan y cleddyf, ewch ymaith; na sefwich: cofiwch yr ARGLWYDD o bell, a deued Jerusalem yn eich cof chwi.

51 Gwaradwyddwyd ni, am i ni glywed cabledd: gwarth a orchuddiodd ein hwynebâu; canys daeth estroniaid i gyssegroedd tÿ yr ARGLWYDD.

52 Am hynny wele y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD, pan ymwelwyf fi â'i delwau hi; a thrwy ei holl wlad hi yr archolledig a riddfan.

53 Er i Babilon ddyrchafu i'r nefoedd, ac er iddi gadarnhâu ei hymddiffynfa yn uchel; *etto* anrheithwyr a ddaw atti oddi wrthyf fi, medd yr ARGLWYDD.

54 Sain gwaedd a *glywir* o Babilon, a dinstyr mawr o wlad y Caldeaid.

55 O herwydd yr ARGLWYDD a anrheithiodd Babilon, ac a ddinystriodd y mawrair allan o honi hi, er rhuo o'i thonnau fel dyfroedd lawer, a rhoddi twrf eu llef hwynt.

56 Canys yr anrheithiwr a ddaeth yn ei herbyn hi, *sef* yn erbyn Babilon, a'i chedyrn hi a ddaliwyd; eu bwa a dorwyd: canys ARGLWYDD DDUW y gwobr a obrwya yn sicr.

57 A myfi a feddwaf ei thywysogion hi, a'i doethion, ei phennaethiaid, a'i swyddogion, a'i chedyrn: a hwy a gysgant hûn dragywyddol, ac ni deffraont, medd y Brenhin, enw yr hwn *yw* ARGLWYDD y lluoedd.

58 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Gan ddryllio y dryllir llydain suriau Babilon, a'i huchel byrth a losgir â thân; a'r bobl a ymboenant mewn oferedd, a'r cenhedloedd mewn tân, a hwy a ddiffygiant.

59 ¶ Y gair yr hwn a orchymynodd

Jeremiah y prophwyd i Seraiah mab Neriah, mab Maaseiah, pan oedd efe yn myned gyd â Sedeciah brenhin Judah i Babilon, yn y bedwaredd flwyddyn o'i deyrnasiad ef. A Seraiah oedd dywysog llonydd.

60 Felly Jeremiah a ysgrifennodd yr holl astwydd oedd ar ddyfod yn erbyn Babilon, mewn un llyfr; sef yr holl eiriau a ysgrifennwyd yn erbyn Babilon.

61 A Jeremiah a ddywedodd wrth Seraiah, Pan ddelych i Babilon, a gwelwch, a darllen yr holl eiriau hyn;

62 Yna dywed, O ARLWYDD, ti a leferaisst yn erbyn y lle hwn, am ei ddynystrio, fel na byddai ynddo breswyllydd, na dyn nac anifail, eithr ei fod yn anghyfnedd tragywyddol.

63 A phan ddarfyddo i ti ddarllen y llyfr hwn, rhwym faen wrtho, a bwrw ef i ganol Euphrates :

64 A dywed, Fel hyn y soddir Babilon, ac ni chyfyd hi, gan y drwg a ddygaf fi arni: a hwy a ddiffygiant. Hyd hyn y mae geiriau Jeremiah.

PEN. LII.

¹ Sedeciah yn gurthryfela. ⁴ Amgylchynu Jerusalem, a'i gorchfygu. ⁸ Lladd meibion Sedeciah, a thynnu ei lygaid yntau. ¹² Nebuzaradan yn llosgi ac yn anrheithio y ddinas; ²⁴ yn dweyn caethion ymaitth. ³¹ Eflmwerodach yn dychrafu Jehoiacin.

MAB un mlwydd ar hugain oedd Sedeciah pan ddechreuodd efe deyrnasu; ac un mlynedd ar ddeg y teyrnasodd efe yn Jerusalem: ac enw ei fam ef oedd Hamutal, merch Jeremiah o Libnah.

2 Ac efe a wnaeth yr hyn oedd ddrwg y'ngolwg yr ARLWYDD, yn ol yr hyn oll a wnaethai Jehoiacin.

3 O herwydd gan ddigofaint yr ARLWYDD y bu yn Jerusalem ac yn Judah, hyd oni fwriadodd efe hwynt allan o'i olwg, wrthryfela o Sedeciah yn erbyn brenhin Babilon.

4 ¶ Ac yn y nawfed flwyddyn o'i deyrnasiad ef, yn y degfed mis, ar y degfed dydd o'r mis, y daeth Nebuchodonosor brenhin Babilon, efe a'i holl lu, yn erbyn Jerusalem, ac a wersyllasant yn ei herbyn hi, ac a adeiladasant gyferbyn â hi ymddiffynfa o amgylch ogyrch.

5 Felly y ddinas a fu y'ngwarchae hyd yr unfed flwyddyn ar ddeg i'r brenhin Sedeciah.

6 Yn y pedwerydd mis, yn y nawfed dydd o'r mis, y newyn a drymhâodd yn y ddinas, fel nad oedd bara i bobl y wlad.

7 Yna y torrwyd y ddinas; a'r holl ryfelwyr a ffoisant, ac a aethant allan o'r ddinas liw nos, ar hyd ffordd y porth rhwng y ddau fur, yr hwn oedd wrth ardd y brenhin (a'r Caldeaid oedd wrth y ddinas o amgylch) a hwy a aethant ar hyd ffordd y rhos.

8 ¶ Ond llu y Caldeaid a ymlidiasant ar ol y brenhin, ac a oddiweddasant Sedeciah yn rhosydd Jericho, a'i holl lu ef a wasgarwyd oddi wrtho.

9 Yna hwy a ddaliasant y brenhin, ac a'i dygasant ef at frenhin Babilon i Riblah, y'ngwlad Hamath; ac efe a roddodd farn arno ef.

10 A brenhin Babilon a laddodd feibion Sedeciah y'ngwyllydd ei lygaid ef: efe a laddodd hefyd holl dywysogion Judah yn Riblah.

11 Yna efe a dynnodd lygaid Sedeciah, ac a'i rhwymodd ef â chadwyni: a brenhin Babilon a'i harweiniodd ef i Babilon, ac a'i rhoddodd ef mewn carchardy hyd ddydd ei farwolaeth.

12 ¶ Ac yn y pumed mis, ar y degfed dydd o'r mis (hon oedd y bedwaredd flwyddyn ar bymtheg i'r brenhin Nebuchodonosor brenhin Babilon) y daeth Nebuzaradan pennaeth y milwyr (yr hwn a safai ger bron brenhin Babilon) i Jerusalem;

13 Ac efe a losgodd dŷ yr ARLWYDD, a thŷ y brenhin; a holl dai Jerusalem, a phob tŷ mawr, a losgodd efe â thân.

14 A holl lu y Caldeaid y rhai oedd gyd â phennaeth y milwyr, a ddrylliasant holl furiau Jerusalem o amgylch.

15 Yna Nebuzaradan pennaeth y milwyr a gaethgludodd rai o'r bobl wael, a'r gweddill o'r bobl a adawsid yn y ddinas, a'r ffoaduriaid a giliasant at frenhin Babilon, a'r gweddill o'r bobl.

16 Ond Nebuzaradan pennaeth y

milwyr a adawodd *rai* o dlodion y wlad yn winllanwyr ac yn arddwyr.

17 A'r Caldeaid a ddrylliasant y colofnau pres y rhai *oedd* yn nhŷ yr ARGLWYDD, a'r ystolion, a'r môr pres yr hwn *oedd* yn nhŷ yr ARGLWYDD; a hwy a ddygasant eu holl bres hwynt i Babilon.

18 A hwy a ddygasant ymaith y crochanau, a'r rhawiau, a'r psaltringau, a'r cawgiau, a'r thusserau, a'r holl lestri pres, y rhai yr *oedd* yn gwasanaethu â hwynt.

19 A'r phiolau, a'r pedyll tân, a'r cawgiau, a'r crochanau, a'r canhwylbrennau, a'r thusserau, a'r cwppanau, y rhai *oedd* o aur yn aur, a'r rhai *oedd* o arian yn arian, a gymmerodd pennaeth y milwyr ymaith.

20 Y ddwy golofn, un môr, a deuddeg o ychain pres, y rhai *oedd* dan yr ystolion, y rhai a wnaethai y brenhin Solomon, yn nhŷ yr ARGLWYDD: nid *oedd* pwys ar bres yr holl lestri hyn.

21 Ac *am* y colofnau, deunaw cufydd *oedd* uchder un golofn, a llinyn o ddeuddeg cufydd *oedd* yn ei hamgylchu: a'i thewder yn bedair modfedd; ac yn gau yr *oedd*.

22 A chnap pres *oedd* arni, a phùm cufydd *oedd* uchder un cnap; a rhwydwaith a phomgranadau ar y cnap o amgylch, yn bres i gyd: ac fel hyn yr *oedd* yr ail golofn a'i phomgranadau.

23 A'r pomgranadau *oeddynt*, onid pedwar, cant ar ystlys: yr holl bomgranadau ar y rhwydwaith o amgylch *oedd* gant.

24 ¶ A phennaeth y milwyr a gymmerodd Seraiah yr arch-offeiriad, a Sephaniah yr ail offeiriad, a'r tri *oedd* yn cadw y drws.

25 Ac efe a gymmerodd o'r ddinas ystafellydd, yr hwn *oedd* swyddog ar y rhyfelwyr; a seith-wyr o weision pennaf y brenhin, y rhai a gafwyd yn yddinas; a phen-ysgrifenydd y llu, yr hwn

a fyddai yn byddino pobl y wlad; a thri ugeinwr o bobl y wlad, y rhai a gafwyd y'nghanol y ddinas.

26 A Nebuzaradan pennaeth y milwyr a gymmerodd y rhai hyn, ac a aeth â hwynt i Riblah, at frenhin Babilon.

27 A brenhin Babilon a'u tarawodd hwynt, ac a'u lladdodd hwynt yn Riblah, y'ngwlad Hamath. Fel hyn y caethgludwyd Judah o'i wlad ei hun.

28 Dyma y bobl a gaethgludodd Nebuchodonosor yn y seithfed flwyddyn, tair mil a thri ar hugain o luddewon.

29 Yn y ddeunawfed flwyddyn i Nebuchodonosor efe a gaethgludodd o Jerusalem wyth gant a deuddeg ar hugain o ddynion.

30 Yn y drydedd flwyddyn ar hugain i Nebuchodonosor, Nebuzaradan pennaeth y milwyr a gaethgludodd saith gant a phump a deugain o luddewon: yr holl ddynion hyn *oedd* bedair mil a chwe chant.

31 ¶ Ac yn y ddwyfed flwyddyn ar bymtheg ar hugain wedi caethgludo Jehoiacin brenhin Judah, yn y deuddegfed mis, ar y pummed dydd ar hugain o'r mis, Efil-merodach brenhin Babilon (yn y flwyddyn *gyntaf* o'i deyrnasiad) a ddyrchafodd ben Jehoiacin brenhin Judah, ac a'i dug ef allan o'r carcharday

32 Ac a ddywedodd yn dæg wrtho, ac a osododd ei frenhin-faingc ef uwch law gorsedd-feingciau y brenhinoedd, y rhai *oedd* gyd âg ef yn Babilon.

33 Ac efe a newidiodd ei garcharwisg ef: ac efe a fwyttâodd fara ger ei fron ef yn wastad, holl ddyddiau ei einioes.

34 Ac *am* ei luniaeth ef, lluniaeth gwastadol a roddwyd iddo gan frenhin Babilon, dogn dydd yn ei ddydd hyd ddydd ei farwolaeth, holl ddyddiau ei einioes.

PEN. I.

1 *Gofidus gyflur Jerusalem o herwydd ei phechodau, 12 a hithau yn cwyno rhag ei gofid, 18 ac yn cyfaddef bod barnedigasthau Dnu yn gyflawn.*

PA fodd y mae y ddinas aml ei phobl yn eistedd ei hunan! *pa fodd y mae y liosog ym mhlith y cenhedloedd megis yn weddw! pa fodd y mae tywysoges y taleithiau dan deyrnged!*

2 *Y mae hi yn wylo yn hidl liw nos, ac y mae ei dagrau ar ei gruddiau, heb neb o'i holl gariadau yn ei chysuro: ei holl gyfeillion a fuant anghywir iddi, ac a aethant yn elynion iddi.*

3 *Judah a fudodd ymaith gan flinder, a chan faint caethiwed; y mae hi yn aros ym mys y cenhedloedd, heb gael gorphwysdra: ei holl erlidwyr a'i goddiweddasant hi mewn lleoedd cyfyng.*

4 *Y mae ffyrdd Sion yn galaru, o eisieu rhai yn dyfod i'r wyl arbennig: ei holl byrth hi sydd anghyfanedd, ei hofferiadaid yn ucheneidio, ei morwynion yn ofidus, a hithau yn flin arni.*

5 *Ei gwrthwynebwy'r dynt benaf, y mae ei gelynnion yn ffynnu: canys yr ARGLWYDD a'i gofidiodd hi am amlder ei chamweddau; ei phlant a aethant i gaethiwed o flaen y gelyn.*

6 *A holl harddwch merch Sion a ymadawodd â hi; y mae ei thywysogion hi fel hyddod heb gael porfa, ac yn myned yn ddinerth o flaen yr ymlidiwr.*

7 *Y mae Jerusalem, yn nyddiau ei blinder a'i chaledi, yn cofio ei holl hyfrydwch oedd iddi yn y dyddiau gynt, pan syrthiodd ei phobl hi yn llaw y gelyn, heb neb yn ei chynnorthwo hi: y gelynnion a'i gwelsant hi, ac a chwarddasant am ben ei sabothau.*

8 *Jerusalem a bechodd bechod; am hynny y symmudwyd hi: yr holl rai a'i hanrhydeddent sydd yn ei dystyru hi, o herwydd iddynt weled ei noethni hi: ie, y mae hi yn ucheneidio, ac yn troi yn ei hol.*

9 *Ei haflendid sydd yn ei godre, nid yw hi yn meddwl am ei diwedd; am hynny y syrthiodd hi yn rhyfedd, heb neb yn ei chysuro: edrych, ARGLWYDD, ar fy mlinder; canys ymfawrygodd y gelyn.*

10 *Y gwrthwynebwr a estynodd ei law ar ei holl hoff-bethau hi: hi a welodd y cenhedloedd yn dyfod i mewn i'w chyssegr, i'r rhai y gorchymynasit ti na ddelent i'w gynnull-eidda.*

11 *Y mae ei holl bobl hi yn ucheneidio, yn ceisio bwyd: hwy a roddasant eu hoff-bethau am fwyd i ddadebru yr enaid: edrych, ARGLWYDD, a gwel; canys dirmygus ydwyf fi.*

12 ¶ *Onid gwaeth gennych chwi, y fforddolion oll? gwelwch ac edrychwch, a oes y fath ofid a'm gofid i, yr hwn a wnaethpwyd i mi, â'r hwn y gofidiodd yr ARGLWYDD fi yn nydd angerdd ei ddigter.*

13 *O'r uchelder yr anfonodd efe dan i'm hesgyrn i, yr hwn a aeth yn drech nâ hwynt: efe a ledodd rwyd o flaen fy nhraed, ac a'm dychwelodd yn fy ol; efe a'm gwnaeth yn anrheithiedig, ac yn ofidus ar hyd y dydd.*

14 *Rhwymwyd iau fy nghamweddau â'i law ef: hwy a blethwyd, ac a ddaethant i fynu am fy ngwddf: efe a wnaeth i'm nerth syrthio; yr ARGLWYDD a'm rhoddodd mewn dwylaw, oddi tan y rhai ni allaf gyfodi.*

15 *Yr ARGLWYDD a fathrodd fy holl rai grymmus o'm mewn; efe a gyhoeddodd i'm herbyn gymmanfa, i ddifetha fy ngwyr ieuainc: fel gwinwryf y sathrodd yr ARGLWYDD y forwyn, merch Judah.*

16 *Am hyn yr ydwyf yn wylo; y mae fy llygad, fy llygad yn rhedeg gan ddwfr, o herwydd pellhâu oddi wrthyf ddiddanwr a ddadebrai fy enaid: fy meibion sydd anrheithiedig, am i'r gelyn orchfygu.*

17 *Sion a ledodd ei dwylaw, heb neb yn ei diddanu: yr ARGLWYDD a orchymynodd am Jacob, fod ei elyn-*

ion yn ei gylch: Jerusalem sydd fel gwraig fisglwyfus yn eu mysg hwynt.

18 ¶ Cyfiawn yw yr ARGLWYDD; oblegid myfi a fûm anufudd i'w air ef: gwrandewch, attolwg, bobloedd oll, a gwelwch fy ngofid: fy morwynion a'm gwŷr ieuaingc a aethant i gaethiwed.

19 Gelwais am fy nghariadau, a hwy a'm twyllasant; fy offeiraid a'm henafgwyr a drengasant yn y ddinas, tra oeddynt yn ceisio iddynt fwyd i ddadebru eu henaid.

20 Gwel, O ARGLWYDD; canys y mae yn gyfyng arnaf: fy ymysgaroedd a gyffroisant, fy nghalon a drodd ynof; o herwydd fy mod yn rhŷ anufudd: y mae y cleddyf yn difetha oddi allan, megis marwolaeth sydd gartref.

21 Clywsant fy mod i yn uchen-aidio: nid oes a'm diddano: fy holl elynion, pan glywsant fy nrygfyd, a lawenychasant am i ti wneuthur hynny: ond ti a ddygi i ben y dydd a gyhoeddaist, a hwy a fyddant fel finnau.

22 Deued eu holl ddrygioni hwynt o'th flaen di; a gwna iddynt hwy fel y gwnaethost i minnau, am fy holl gamweddau: oblegid y mae fy uchen-aidiau yn aml, a'm calon yn ofidus.

P. E. N. II.

1 Jeremiah yn galaru am ofid Jerusalem: 20 ac yn cwyno wrth Dduw faint oedd.

PA fodd y dug yr ARGLWYDD gwmmwl ar ferch Sion yn ei sorriant, ac y bwriodd degwch Israel i lawr o'r nesoedd, ac na chofiodd leithig ei draed yn nydd ei ddigofaint!

2 Yr Arglwydd a lyngcodd, heb arbed, holl annedlau Jacob; efe a ddifrododd yn ei ddigter amddiffyn-feydd merch Judah; efe a'u tynnodd hwynt i lawr, ac a ddifwynodd y deyrnas a'i thywysogion.

3 Mewn sorriant digllawn y torodd efe holl gorn Israel: efe a dynnodd ei ddeheulaw yn ei hol oddi wrth y gelyn; ac yn erbyn Jacob y cynneodd megis ffiam danllyd, yr hon a ddifa o amgylch.

4 Efe a annelodd ei fwa fel gelyn; safodd â'i ddeheulaw fel gwrthwyn-ebwr, ac a laddodd bob diin hyfryd

i'r golwg, ym mhabell merch Sion: fel tân y tywalltodd efe ei ddigofaint.

5 Yr Arglwydd sydd megis gelyn: efe a lyngcodd Israel, efe a lyngcodd ei holl balasau hi: efe a ddifwynodd ei hymddiffynfeydd, ac a wnaeth gwynfan a galar yn aml ym merch Judah.

6 Efe a anrheithiodd ei babell fel gardd; efe a ddinystriodd leoedd ei gymmanfa: yr ARGLWYDD a wnaeth anghofio yn Sion yr uchelwyl a'r sabboth, ac yn llioiowgrwydd ei sorriant y dirmygodd efe y brenhin a'r offeiraid.

7 Yr ARGLWYDD a wrthododd ei allor; a ffieiddiodd eigyssegr; rhoddodd gaerau ei phalasau hi yn llaw y gelyn: rhoddasant floedd yn nhŷ yr ARGLWYDD, megis ar ddydd uchelwyl.

8 Yr ARGLWYDD a fwriadodd ddi-fwyno mur merch Sion; efe a estynodd liny, ac nid attaliodd ei law rhag difetha: am hynny y gwnaeth efe i'r rhagfur ac i'r mur alaru; cyd-lesgasant.

9 Ei phyrth a soddasant i'r ddaear; efe a ddifethodd ac a ddrylliodd ei barrau hi: ei breuhin a'i thywysogion ydynt ym mysg y cenedloedd: heb gyfraith y mae; a'i phrophwydi heb gael gweledigaeth gan yr ARGLWYDD.

10 Henuriaid merch Sion a eisteddant ar lawr, a dawant â sôn; gosodasant lwch ar eu pennau; ymwregysasant â sach-lian: gwryfson Jerusalem a ostyngasant eu pennau i lawr

11 Fy llygaid sydd yn pallu gan ddagrau, fy ymysgaroedd a gyffroisant, fy afu a dywalltwyd ar y ddaear; o herwydd dinystr merch fy mhobl, pan lewygodd y plant a'r rhai yn sugno yn heolydd y ddinas.

12 Hwy a ddywedant wrth eu mamau, Pa le y mae yd a gwin? pan lewygent fel yr archolledig yn heolydd y ddinas, pan dywalltent eu heneidiau ym mynwes eu mamau.

13 Pa beth a gymmeraf yn dyst i ti? beth a gyffelybaf i ti, O ferch Jerusalem? beth a gystadlaaf â thi, fel

y'th ddiddanwyf, O forwyn, merch Sion? canys y mae dy ddinystr yn fawr fel y môr; pwy a'th iachâ di?

14 Dy brophwydi a welsant i ti gelwydd a diflasrwydd; ac ni ddatguddiasant dy anwiredd, i droi ymaith dy gaethiwed: eithr hwy a welsant i ti feichiau celwyddog, ac achosion deol.

15 Y rhai oll a dramwyent y ffordd, a gurent eu dwylaw arnat ti; chwibanent, ac ysgydwent eu pennau ar ferch Jerusalem, gan ddywedyd, Ai dyma y ddinas a alwent yn berffeithrwydd tegwch, yn llawenydd yr holl ddaear!

16 Dy holl elynion a ledasant eu safnau arnat ti; a chwibanasant, ac a esgyrnygasant ddannedd, ac a ddywedasant, Llyngcasom hi: yn ddiau dyma y dydd a ddisgwylasom ni; ni a'i cawsom, ni a'i gwelsom.

17 Yr ARGLWYDD a wnaeth yr hyn a ddychymygodd; ac a gyflawnodd ei air yr hwn a orchymynodd efe er y dyddiau gynt: efe a ddisfrododd, ac nid arbedodd; efe a wnaeth i'r gelyn lawenyachu yn dy erbyn di; efe a ddyrchafodd gorn dy wrthwyneb-wyr di.

18 Eu calon hwynt a waeddodd ar yr ARGLWYDD, O fur merch Sion, tywallt ddaagrau ddydd a nos fel afon: na orphwys, ac na pheidied canwyll dy lygad.

19 Cyfod, cyhoedda liw nos; yn nechre y wyladwriaeth tywallt dy galon fel dwfr ger bron yr ARGLWYDD: dyrchafa dy ddwylaw atto ef am einioes dy blant, y rhai sydd yn llewygu o newyn ym mhen pob heol.

20 ¶ Edrych, ARGLWYDD, a gwel i bwy y gwnaethost fel hyn: a fwytty y gwragedd eu ffrwyth eu hun, plant o rychwant o hyd? a leddir yr offeiriad a'r prophwyd y'nghyssegr yr ARGLWYDD?

21 Ieuangc a hen sydd yn gorwedd ar lawr yn yr heolydd: fy morwynion a'm gwyr ieuangc a syrthiasant trwy y cleddyf: ti a'u lleddaist hwynt yn nydd dy sorriant, lleddaist hwy heb arbed.

22 Gelwaist megis ar ddydd uchelwyl fy nychryn o amgylch, fel na ddi-

angodd ac na adawyd neb yn nydd sorriant yr ARGLWYDD: y gelyn a ddisfethodd y rhai a faethais ac a fegais i.

PEN. III.

1 *Y ffyddloniaid yn cwynsan am eu gofidiau: 22 a thrwy drugareddiau Duw, yn cadarnhau eu gobaith: 37 yn cydnabod cyfauster Dur: 55 yn gweddio am ymcarod iddynt eu hunain, 64 a dial ar eu gelynon.*

MYFI yw y gwr a welodd flinder gan wialen ei ddigofaint ef.

2 I dywyllwch, ac nid i oleuni, yr arweiniodd ac y tywysodd efe fi.

3 Yn fy erbyn i yn ddiau y trodd efe, ac y mae efe yn troi ei law ar hyd y dydd.

4 Efe a wnaeth fy nghnawd a'm croen yn hen; efe a ddrylliodd fy esgyrn.

5 Efe a adeiladodd i'm herbyn, ac a'm hamgylchodd â bustl ac â blinder.

6 Efe a'm gosododd mewn tywyll leodd, fel y rhai sydd wedi marw er ys talm.

7 Efe a gauodd o'm hamgylch, fel nad elwyf allan: efe a wnaeth fy llyffethair i yn drom.

8 Pau lefwyf, a phan floeddiwyf, efe a gau allan fy ngweddi.

9 Efe a gauodd fy ffyrdd â cherrig nâdd; efe a wyrodd fy llwybrau.

10 Yr oedd efe i mi fel arth yn cynllwyn, neu lew mewn flocesau.

11 Efe a wyrodd fy ffyrdd, ac a'm drylliodd; yn anrheithiedig y gwnaeth fi.

12 Efe a annelodd ei fwa, ac a'm gosododd fel nôd i saeth.

13 Efe a wnaeth i saethau ei gawell fyned i'm harenau.

14 Gwatwargerdd oeddwn i'm holl bobl, a'u cân ar hyd y dydd.

15 Efe a'm llanwodd â chwerwder; efe a'm meddwodd i â'r wermod.

16 Efe a dorrodd fy nannedd â cherrig, ac a'm trybaeddodd yn y llwch.

17 A phellêaist fy enaid oddi wrth heddwch; anghofais ddaioni.

18 A mi a ddywedais, Darfu am fy nerth a'm gobaith oddi wrth yr ARGLWYDD.

19 Cofia fy mlinder a'm gofid, y wermod a'r bustl.

20 Fy enaid gan gofio a gofia, ac a ddarostyngwyd ynof fi.

21 Hyn yr ydwyf yn ei adgofio; am hynny y gobeithiaf.

22 ¶ Trugareddau yr ARGLWYDD yw na ddarfau am danomi ni: o herwydd ni phalla ei dosturiaethau ef.

23 Bob bore *y deuant* o newydd: mawr yw dy fyddlondeb.

24 Yr ARGLWYDD yw fy rhan i, medd fy enaid; am hynny y gobeithiaf ynddo.

25 Daionus yw yr ARGLWYDD i'r rhai a ddisgwyliant wrtho, ac i'r enaid a'i ceisio.

26 Da yw gobeithio a disgwyl yn ddistaw am iachawdwriaeth yr ARGLWYDD.

27 Da yw i wr ddwyn yr iau yn ei ieuengctid.

28 Efe a eistedd ei hunan, ac a daw â son; am iddo ei dwyn hi arno.

29 Efe a ddyry ei enau yu y llwch, i edrych a oes obaith.

30 Efe a ddyry ei gern i'r hwn a'i tarawo: efe a lenwir â gwaradwydd.

31 Oblegid nid yn dragywydd y gwrthyd yr ARGLWYDD:

32 Ond er iddo gvstuddio, etto efe a dosturia, yn ol amllder ei drugareddau.

33 Canys nid o'i fodd y blina efe, nac y cystuddia blant dynion.

34 I fathru holl garcharorion y ddaear dan ei draed,

35 I wyro barn gwr o flaen wyneb y Goruchaf.

36 Nid yw yr ARGLWYDD yn gweled yn dda wneuthur cam â gwr yn ei fatter.

37 ¶ Pwy a ddywed y bydd dim, heb i'r ARGLWYDD ei orchymyn?

38 Oni ddaw o enau y Goruchaf ddrwg a da?

39 Paham y grwgnach dyn byw, gwr am gospedigaeth ei bechod?

40 Ceisiwn a chwiawn ein ffyrdd, a dychwelwn at yr ARGLWYDD.

41 Dyrchafwn ein calonnau a'n dwylaw at DDUW yn y nefoedd.

42 Nyni a wnaethom gamwedd, ac a fuom anufudd; tithau nid arbadaist.

43 Gorchuddiaist ni â sorriant, ac erlidiaist ni: lleddaist, nid arbadaist.

44 Ti a'th guddiaist dy hun â chwmmwl, fel na ddeuai ein gweddi trwodd.

45 Ti a'n gwnaethost yn sorod ac yn ysgubion y'nghanol y bobl.

46 Ein holl elynion a ledasant eu safnau yn ein herbyn.

47 Dychryn a magl a ddaeth arnom, anrhaith a dynystr.

48 Fy llygad a ddiferodd ffrydiau o ddwfr, o herwydd dinystr merch fy mhobl.

49 Fy llygad a ddiferodd, ac ni pheidiodd, am nad oes gorphwysdra:

50 Hyd oni edrycho, ac oni ystyrio yr ARGLWYDD o'r nefoedd.

51 Y mae fy llygad yn blino fy enaid, o herwydd holl ferched fy minas.

52 Fy ngelynyon gan hela a'm heliasant yn ddiachos, fel aderyn.

53 Torrasant ymaith fy einioes yn y pwll, a bwriasant gerrig arnaf.

54 Y dyfroedd a lifasant dros fy mhen; dywedais, Torrwyd fi ymaith.

55 ¶ Gelwais ar dy enw di, O ARGLWYDD, o'r pwll isaf.

56 Ti a glywaist fy llef: na chudd dy glust rhag fy uchenaid a'm gwaedd.

57 Ti a ddaethost yn nês y dydd y gelwais arnat: dywedaist, Nac ofna.

58 Ti, O ARGLWYDD, a ddadleuaist gyd â'm henaid: gwaredaist fy einioes.

59 Ti, O ARGLWYDD, a welaist fy ngham: barnu di fy marn i.

60 Ti a welaist eu holl ddiawl hwynt, a'u holl amcanion i'm herbyn i.

61 Clywaist eu gwaradwydd, O ARGLWYDD, a'u holl fwriadau i'm herbyn;

62 Gwefusau y rhai a godant i'm herbyn, a'u myfyrdod i'm herbyn ar hyd y dydd.

63 Edrych ar eu heisteddiad a'u cyfodiad; myfi yw eu cân hwynt.

64 ¶ Tâl y pwyth iddynt, O ARGLWYDD, yn ol gweithred eu dwylaw.

65 Dod iddynt ofid calon, dy fell-dith iddynt.

66 Erlid hwynt â digofaint, a di-

fetha hwy oddi tan nefoedd yr ARGLWYDD.

PEN. IV.

1 *Sion yn cwyno ei thostur gyflwr: 13 yn cyffesu ei phechodau. 21 Bygythio Edom; 22 a chysuro Sion.*

PA fodd y tywyllodd yr aur! y newidiodd yr aur coeth da! tafwyd cerrig y cyssegr ym mhen pob heol.

2 Gwerthfawr feibion Sion, a chystal ag aur pur, pa fodd y cyfrifwyd hwynt fel ystenau pridd, gwaith dwylaw y crochenydd!

3 Y dreigiau a dynnant allan eu bronau, a roddant sugn i'w cenawon: merch fy mhobl a aeth yn greulawn, fel yr estrysiaid yn yr anialwch.

4 Tafod y plentyn sugno sydd yn glynu wrth dafnod ei enau gan syched: y plant a ofynant fara, ond nid oedd a dorrai iddynt.

5 Y rhai a ymborthent yn foethus, a ddifethwyd yn yr heolydd: y rhai a feithrinwyd mewn ysgarlad, a gosfeidiaint y tommennydd.

6 Canys mwy yw anwiredd merch fy mhobl nâ phechod Sodom, yr hon a ddinystriwyd megis yn ddisymmwth, ni safodd llaw arni.

7 Purach oedd ei Nazarëaid hi nâ'r eira, gwynnach oeddynt nâ'r llaeth, gwridoccach oeddynt o gorph nâ'r cwrel, a'u trwsiad oedd o saphir.

8 Duach yw yr olwg arnynt nâ'r glöyn; nid adweinir hwynt yn yr heolydd: eu croen a lÿn wrth eu hesgyrn; gwywodd, aeth yn debyg i ben.

9 Gwell yw y rhai a laddwyd â chleddyf, nâ'r rhai a laddwyd â newyn; oblegid y rhai hyn a ddihoenant, wedi eu trywanu o eisieu cnwd y maes.

10 Dwylaw gwragedd tosturiol a ferwasant eu plant eu hun: eu hymborth oeddynt yn ninystr merch fy mhobl.

11 Yr ARGLWYDD a gyflawnodd ei ddigter, a dywalltodd lidiowgrwydd ei sorriant, ac a gynneuodd dân yn Sion, yr hwn a ddisfodd ei seiliau hi.

12 Ni choeliasai brenhinoedd y ddaear, na holl drigolion y byd, y

deuai y gwrthwynebwr a'r gelyn i mewn i byrth Jerusalem.

13 ¶ Am bechodau ei phrophwydi, ac anwiredd ei hoffeiraiaid, y rhai a ollyngasant waed y rhai cyfiawn o'i mewn hi;

14 Gwibiasant fel deillion yn yr heolydd, ac ymddifwynasant gan waed, fel na ellid cyfwrdd â'u dillad hwynt.

15 Gwaeddasant arnynt, Ciliwch; aflan yw; ciliwch, ciliwch, na chyffyrddwch; pan ffoisant, ac yr aethant ymaith. Dywedent ym mysig y cenhedloedd, Ni thrigant hwy yma mwyach.

16 Sorriant yr ARGLWYDD a'u gwasgarodd hwynt; nid edrych efe arnynt mwy: ni pharchent hwy yr offeiraiaid, ni thosturient wrth yr henafgwyr.

17 Ninuau hefyd, ein llygaid a ballasant am ein cynnorthwy ofer: gan ddisgwyl disgwyl yr oeddem ni wrth genhedlaeth ni allai ein hachub.

18 Hwylaw a olrheiniant ein cerdded-iaid, fel na allwn fyned ar hyd ein heolydd: y mae ein diwedd ni yn agos, ein dyddiau ni a gyflawnwyd; canys daeth ein diwedd ni.

19 Buanach yw ein herlidwyr nag eryrod yr awyr: y maent yn ein herlid ni ar y mynyddoedd, yn ein cynllwyn yn yr anialwch.

20 Anadl ein ffroenau, enneiniog yr ARGLWYDD, a ddaliwyd yn eu rhwydau hwynt, am yr hwn y dywedasant, Dan ei gysgod ef y byddwn ni byw ym mysig y cenhedloedd.

21 Bydd lawen a hyfryd, merch Edom, yr hon wyt yn trigo yn nhir Us: daw y cwppan attat tithau hefyd; ti a feddwi, ac a ymnoethi.

22 ¶ Gorphenwyd dy gospedig-aeth di, merch Sion; ni chaethgluda efe di mwy: efe a ymwel â'th anwiredd di, merch Edom; efe a ddatguddia dy bechodau.

PEN. V.

Tostur gwynfan Sion, mewn gweddi at Dduw.

COFIA, O ARGLWYDD, beth a ddaeth i ni: edrych a gwel ein gwaradwydd.

2 Ein hetifeddiaeth ni a drôwyd i estroniaid, a'n tai i ddiethriaid.

3 Ymddifad ydym heb dadau; ein mamau sydd megis gweddwon.

4 Yr ydym yn yfed ein dwfr am arian; ein coed sydd yn dyfod am werth.

5 Ein gwarrau sydd dan erlid; llafurio yr ydym, nid oes gorphwysdra i ni.

6 Rhoisom ein llaw i'r Aiphthiaid, i'r Assyriaid, i gael digon o fara.

7 Ein tadau a bechasant, ac nid ydynt: ninnau sydd yn dwyn eu cosp hwynt.

8 Gweision sydd yn llywodraethu arnom ni, heb fod a'n gwaredo o'u llaw hwynt.

9 Mewn enbydrwydd am ein heinioes y dygasom ein bara i mewn, o herwydd cleddyf yr anialwch.

10 Ein croen a dduodd fel ffwrn, gan y newyn tost.

11 Hwyl a dreisiasant y gwragedd yn Sion, a'r morwynion yn ninasoedd Judah.

12 Crogasant dywysogion â'u dwylaw; ni pherchid wynebau yr henafgwyr.

13 Hwyl a gymmerasant y gwylr ieuaingc i falu; a'r plant a syrthiasant dan y coed.

14 Yr henafgwylr a beidiasant â'r porth; y gwylr ieuaingc â'u cerdd.

15 Darfu llawenydd ein calon: ein dawns a drodd yn alar.

16 Syrthiodd y goron oddi am ein pen: gwae ni yn awr bechu o honom.

17 Am hyn y mae ein calon yn ofidus; am hyn y tywyllodd ein llygaid.

18 O herwydd mynydd Sion, yr hwn a anrheithiwyd, y mae y llwynogod yn rhodio ynddo.

19 Ti, ARGLWYDD, a barhêi byth; dy orsedd-faingc yn oes oesoedd.

20 Paham yr anghofi ni byth, ac y gadewi ni dros hir ddyddiau?

21 Dychwel ni, O ARGLWYDD, attat ti, a ni a ddychwelir: adnewyddda ein dyddiau megis cynt.

22 Eithr ti a'n llwylr wrthodaist ni: ti a ddigiaist wrthym ni yn ddirfawr.

LLYFR y Prophwyd EZECHIEL.

PEN. I.

1 Yr amser y prophwyddodd Ezeziel yn Chebar. 4 Gweledigaeth y pedwar Cherub, 15 y pedwar olwyn, 26 a gogoniant Duw.

A DARFU yn y ddegfed flwyddyn ar hugain, yn y pedwerydd mis, ar y pummed dydd o'r mis (a mi ym mysg y gaethglud wrth afon Chebar) agoryd y nefoedd; a gwelwau weledigaethau Duw.

2 Yn y pummed dydd o'r mis (honno oedd y bummed flwyddyn o gaethgludiad brenhin Jehoiachin)

3 Y daeth gair yr ARGLWYDD yn eglur at Ezeziel yr offeiriad, mab Buzi, yn nhir y Caldeaid, wrth afon Chebar; ac yno y bu llaw yr ARGLWYDD arno ef.

4 ¶ Yna yr edrychais, ac wele yn dyfod o'r gogledd gorwynt, a chwmmwl mawr, a thân yn ymgymeryd, a disgleirdeb o amylch iddo; ac o'i ganol, sef o ganol y tân, fel lliw ambr.

5 Hefyd o'i ganol y daeth cyffelyb-

rwydd i bedwar peth byw. A dyma eu hagwedd hwynt, Dull dyn oedd iddynt.

6 A phedwar wyneb i bob un, a phedair aden i bob un o honynt.

7 A'u traed yn draed uniawn; a gwadn eu traed fel gwadn troed llo; a gwreichioni yr oeddynt fel lliw efydd gloyw.

8 Ac yr oedd dwylaw dyn oddi tan eu hadenydd, ar eu pedwar ystlys; eu hwynebau hefyd a'u hadenydd oedd ganddynt ill pedwar.

9 Eu hadenydd hwynt oedd wedi eu cyssylltu y naill wrth y llall: pan gerddent ni throent; âent bob un yn uniawn rhag ei wyneb.

10 Dyma ddull eu hwynebau hwynt; Wyneb dyn, ac wyneb llew, oedd ar y tu dehau iddynt ill pedwar: ac wynebeb ych o'r tu aswy iddynt ill pedwar, ac wyneb eryr iddynt ill pedwar.

11 Dyma eu hwynebau hwynt; a'u hadenydd oedd wedi eu dosparthu oddi arnodd, dwyl i bob un wedi eu

cysylltu â'u gilydd, a dwy oedd yn cuddio eu cyrph.

12 Aent hefyd bob un yn uniawn rhag ei wyneb; i'r lle y byddai yr yspryd ar fyned, yno yr âent; ni throent pan gerddent.

13 Dyma ddull y pethau byw; Eu gwelediad oedd fel niarwor tân yn llosgi, ac fel gwelediad ffaglau: yr oedd efe yn ymgerdded rhwng y pethau byw, a disglauer oedd y tân, a mellt yn dyfod allan o'r tân.

14 Rhedai hefyd, a dychwelai y pethau byw, fel gwelediad mellten.

15 ¶ Edrychais hefyd ar y pethau byw: ac wele, ar lawr yn ymyl y pethau byw un olwyn, gyd â'i bedwar wyneb.

16 Dull yr olwynion a'u gwaith oedd fel lliw beryl: a'r un dull oedd iddynt ill pedair; a'u gwedd hwynt a'u gwaith fel pe byddai olwyn yng nghanol olwyn.

17 Pan elent, âent ar eu pedwar ochr: ni throent pan gerddent.

18 Eu cantau hefyd oedd gyfwrch ag yr oeddynt yn ofnadwy: a'u cantau oedd yn llawn llygaid oddi amgylch ill pedwar.

19 A phan gerddai y pethau byw, yr olwynion a gerddent wrthynt; a phan ymgodai y pethau byw oddi ar y ddaear, yr ymgodai yr olwynion.

20 I'r lle y byddai yr yspryd i fyned, yr âent, yno yr oedd eu hyspryd ar fyned; a'r olwynion a ymgodent ar eu cyfer hwynt: canys yspryd y peth byw oedd yn yr olwynion.

21 Cerddent pan gerddent hwythau, a safent pan safent hwythau; a phan ymgodent hwy oddi ar y ddaear, yr olwynion a ymgodent ar eu cyfer hwythau: canys yspryd y peth byw oedd yn yr olwynion.

22 Ac yr oedd ar bennau y pethau byw ddull y ffurfafen, fel lliw grisial ofnadwy, wedi ei hestyn dros eu pennau hwynt oddi arnodd.

23 A than y ffurfafen yr oedd eu hadenydd hwynt yn uniawn, y naill tu ag at y llall: dwy i bob un, yn eu cuddio o'r naill du, a dwy i bob un yn cuddio eu cyrph, o'r tu arall.

24 A mi a glywn swm eu hadenydd

hwynt, fel swm dyfroedd lawer, fel swm yr Hollalluog, pan gerddent: swm lleferydd, fel swm llu: pan safent, llaesent eu hadenydd.

25 Ac yr oedd llais oddi ar y ffurfafen yr hon oedd ar eu pennau hwynt, pan safent, ac y llaesent eu hadenydd.

26 ¶ Ac oddi ar y ffurfafen yr hon oedd ar eu pennau hwynt, yr oedd cyffelybrwydd gorsedd-faingc, fel gwelediad maen saphir, ac ar gyffelybrwydd yr orsedd-faingc yr oedd oddi arnodd arno ef gyffelybrwydd megis gwelediad dyn.

27 Gwelais hefyd megis lliw ambr, fel gwelediad tân o'i fewn o amgylch: o welediad ei lwynau ac uchod, ac o welediad ei lwynau ac isod, y gwelais megis gwelediad tân, a disgleirdeb iddo oddi amgylch.

28 Fel gwelediad y bwa a fydd yn y cwmmwl ar ddydd gwlawog, fel hyn yr oedd gwelediad y disgleirdeb o amgylch. Dyma welediad cyffelybrwydd gogoniant yr ARGLWYDD. A phan welais, syrthiais ar fy wyneb, a chlywais lais un yn llefaru.

PEN. II.

1 *Awdurdod Ezeiel, 6 a'i addysg. 9 Plyg llyfr ei orthrom brophwydoliaeth ef.*

AC efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, sâf ar dy draed, a mi a lefaraf wrthyf.

2 A'r yspryd a aeth ynof, pan lefarodd efe wrthyf, ac a'm gosododd ar fy nhraed, fel y clywais yr hwn a lefarodd wrthyf.

3 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, yr ydwyf fi yn dy ddanfon di at feibion Israel, at genedl wrthryfelgar, y rhai a wrthryfelasant i'm herbyn; hwynt-hwy a'u tadau a droseddasant i'm herbyn, hyd gorph y dydd hwn.

4 Meibion wyneb-galed hefyd a chadarn-galon yr wyf fi yn dy ddanfon atynt: dywed dithau wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW.

5 A pha un bynnag a wnelont ai gwrando, ai peidio (canys tŷ gwrthryfelgar ydynt) etto cânt wybod fod prophwyd yn eu mysg hwynt.

6 ¶ Tithau, fab dyn, nac ofna rhagddynt, ac na arswyda er eu geir-

iau hwynt, er bod gwrthryfelwyr a drain gyd â thi, a thithau yn trigo ym mysg ysgorpionau: nac ofna rhag eu geiriau hwynt, ac na ddychryna gan eu hwynebau hwynt, er mai tŷ gwrthryfelgar ydynt.

7 Etto llefara di fy ngeiriau wrthynt, pa un bynnag a wnelont ai gwrando ai peidio; canys gwrthryfelgar ydynt.

8 Tithau fab dyn, gwrando yr hyn yr ydwyf fi yn ei lefaru wrthynt, Na fydd di wrthryfelgar fel y tŷ gwrthryfelgar hwn: lledda dy safn, a bwyttu yr hyn yr ydwyf fi yn ei roddi i ti.

9 ¶ Yna yr edrychais, ac wele law wedi ei hanfon attaf, ac wele ynddi blyg llyfr.

10 Ac efe a'i dabblygodd o'm blaen i: ac yr oedd efe wedi ei ysgrifenu wyneb a chefn; ac yr oedd wedi ysgrifenu arno, galar, a griddfan, a gwae.

P E N. III.

1 Ezeziel yn bwyttu y plyg llyfr: 4 a Duw yn ei nerthu ef: 15 ac yn dangos iddo reol prophwydoliaeth: 22 ac yn cau ac yn egori genau y prophwyd.

AC efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, bwyttu yr hyn a geffych, bwyttu y llyfr hwn, a dos a llefara wrth dŷ Israel.

2 Yna mi a agorais fy safn, ac efe a wnaeth i mi fwyttu y llyfr hwnnw.

3 Dywedodd hefyd wrthyf, Bwyda dy sŵl, a llanw dy berfedd, fab dyn, â'r llyfr hwn yr ydwyf fi yn ei roddi attaf. Yna y bwyttâis; ac yr oedd efe yn fy safn fel mêl o felusder.

4 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, cerdda, dos at dŷ Israel, a llefara â'm geiriau wrthynt.

5 Canys nid at bobl o iaith ddi-eithr ac o dasodiaith galed y'th anfonir di, ond at dŷ Israel;

6 Nid at bobloedd lawer o iaith ddi-eithr ac o dasodiaith galed, y rhai ni ddealli eu hymadroddion. Oni wrandawsai y rhai hynny arnat, pe y'th anfonaswn attant?

7 Etto tŷ Israel ni fynnant wrando arnat ti; canys ni fynnant wrando arnaf fi: oblegid tâl-gryfion a chaledgalon ydynt hwy, holl dŷ Israel.

8 Wele, gwnaethum dy wyneb yn

gryf yn erbyn eu hwynebau hwynt, a'th dâl yn gryf yn erbyn eu talcenuau hwynt.

9 Gwnaethum dy dalcen fel adamant, yn galettach nâ'r gallestr: nac ofna hwynt, ac na ddychryna rhag eu hwynebau, er mai tŷ gwrthryfelgar ydynt.

10 Dywedodd hefyd wrthyf, Ha fab dyn, derbyn â'th galon, a chlyw â'th glustiau, fy holl eiriau a lefarwyf wrthynt.

11 Cerdda hefyd, a dos at y gaethglud, at feibion dy bobl, a llefara hefyd wrthynt, a dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; pa un bynnag a wnelont ai gwrando ai peidio.

12 Yna yr yspryd a'm cymmerodd, a chlywn swm cynnwrf mawr o'm hol, yn dywedyd, Bendigedig fyddo goniant yr ARGLWYDD o'i le.

13 A swn adenydd y pethau byw oedd yn cyffwrdd â'u gilydd, a swn yr olwynion ar eu cyfer hwynt, a swm cynnwrf mawr.

14 A'r yspryd a'm cyfododd, ac a'm cymmerodd ymaith, a mi a aethum yn chwew yn angerdd fy yspryd; ond llaw yr ARGLWYDD oedd greff arnaf.

15 ¶ A mi a ddeuthum i Tel-abib, at y gaethglud oedd yn aros wrth ason Chebar, a mi a eisteddais lle yr oeddynt hwythau yn eistedd, i.e. eisteddais yno saith niwrnod yn synn yn eu plith hwynt.

16 Ac ym mhen y saith niwrnod y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

17 Mab dyn, mi a'th wneuthum di yn wlydedydd i dŷ Israel: am hynny gwrando y gair o'm genau, a rhybuddia hwynt oddi wrthyf fi.

18 Pan ddywedwyf wrth y drygionus, Gan farw y byddi farw; oni rybuddi ef, ac oni leferi i rybuddio y drygionus oddi wrth ei ddyrgffordd, fel y byddo byw; y drygionus hwn a fydd marw yn ei anwiredd: ond ei waed ef a ofynaf fi ar dy law di.

19 Ond os rhybuddi y drygionus, ac yntau heb droi oddi wrth ei ddyrgioni, na'i ffordd ddyrgionus, efe a fydd

marw yn ei ddyrgioni; ond ti a achubaist dy enaid.

20 Hefyd pan ddychwelo y cyfiawn oddi wrth ei gyfiawnder, a gwneuthur camwedd, a rhoddi o honof dramgwydd o'i flaen ef, efe fydd marw: am na rybuddiaist ef, am ei bechod y bydd efe marw, a'i gyfiawnder yr hwn a wnaeth efe ni chofir; ond ei waed ef a ofynaf ar dy law di.

21 Ond os tydi a rybuddi y cyfiawn, rhag pechu o'r cyfiawn, ac na phecho efe; gan fyw y bydd efe byw, am ei rybuddio: a thithau a achubaist dy enaid.

22 ¶ Ac yno y bu llaw yr ARGLWYDD arnaf, ac efe a ddywedodd wrthyf, Cyfod, dos i'r gwastadedd, ac yno y llefaraf wrthyf.

23 Yna y cyfodais, ac yr euthum i'r gwastadedd: ac wele ogoniant yr ARGLWYDD yn sefyll yno, fel y gogoniant a welswn wrth afon Chebar: a mi a syrthiais ar fy wyneb.

24 Yna yr aeth yr yspryd ynof, ac a'm gosododd ar fy nhraed, ac a ymddiddanodd â mi, ac a ddywedodd wrthyf, Dos, a chau arnat o fewn dy dŷ.

25 Tithau fab dyn, wele, hwy a roddant rwymau arnat, ac a'th rwymant â hwynt, ac na ddos allan yn eu plith.

26 A mi a wnaf i'th dafod lynu wrth dafod dy enau, a thi a wneir yn fud, ac ni byddi iddynt yn geryddwr: canys tŷ gwrthryfelgar ydynt.

27 Ond pan lefarwyf wrthyf, yr agoraf dy safn, a dywedi wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Yr hwn a wrandawo, gwrandawed; a'r hwn a beidio, peidied: canys tŷ gwrthryfelgar ydynt.

PEN. IV.

1 Dan rith a chysgod amgylchynu y ddinas, y mae yn dangos yr amser o wrthryfel Jeroboam hyd y caethiwd: 9 a throgy ddarparu llun-iaeth mewn gwarchae, yn dangos dotedd fyddai y neyrn.

TITHAU fab dyn, cymmer i ti briddlech, a dod hi o'th flaen, a llunia arni ddinas Jerusalem:

2 A gwarchae yn ei herbyn hi, ac adeilada wrthi warchglawdd, a bwrw

o'i hamgylch hi wrthglawdd; dod hefyd wersylloedd wrthi, a gosod offer rhyfel yn ei herbyn o amgylch.

3 Cymmer i ti hefyd badell haiarn, a dod hi yn fur haiarn rhyngot a'r ddinas; a chyfeiria dy wyneb atti, a bydd mewn gwarchaeedigaeth, a gwarchae di arni. Arwydd fydd hyn i dŷ Israel.

4 Gorwedd hefyd ar dy ystlys aswy, a gosod anwiredd tŷ Israel arni; wrth rifedi y dyddiau y gorweddych afni, y dygi eu hanwiredd hwynt.

5 Canys rhoddais arnat ti flynyddoedd eu hanwiredd hwynt, wrth rifedi y dyddiau, tri chan niwrnod a deg a phedwar ugain: felly y dygi anwiredd tŷ Israel.

6 A phan orphenych y rhai hynny, gorwedd eilwaith ar dy ystlys ddehau, a thi a ddygi anwiredd tŷ Judah ddeugain niwrnod: pob diwrnod am flywyddyn a roddais i ti.

7 A chyfeiria dy wyneb at warchaeedigaeth Jerusalem, a'th fraich yn noeth; a thi a brophwydi yn ei herbyn hi.

8 Wele hefyd, rhoddais rwymau arnat, fel na throech o ystlys i ystlys, nes gorphen o honot ddyddiau dy warchaeedigaeth.

9 ¶ Cymmer i ti hefyd wenith, a haidd, a ffa, a ffachbys, a millet, a chorby, a dod hwynt mewn un llestr, a gwna hwynt i ti yn fara, dros rifedi y dyddiau y gorweddych ar dy ystlys: tri chan niwrnod a deg a phedwar ugain y bwyttêi ef.

10 A'th fwyd a fwyttêi a fydd wrth bwys, ugain sicl yn y dydd: o amser i amser y bwyttêi ef.

11 Y dwfr hefyd a yfi wrth fesur; chweched ran hin a yfi, o amser i amser.

12 Ac fel teisen haidd y bwyttêi ef; ti a'i cresi hi hefyd wrth dail tom dyn, yn eu gŵydd hwynt.

13 A dywedodd yr ARGLWYDD, Felly y bwyttf meibion Israel eu bara halogedig ym mysg y cenhedloedd y rhai y gyrraf hwynt attynt.

14 Yna y dywedais, O ARGLWYDD DDUW, Wele, ni halogwyd fy enaid, ac ni fwyttêais furgyn neu ysglyfaeth o'm

hieungctid hyd yr awr hon; ac ni ddaeth i'm safn gig ffaidd.

15 Yntau a ddywedodd wrthyf, Wele, mi a roddais i ti fiswail gwartheg yn lle tom dyn, ac â hwynt y gwnei dy fara.

16 Dywedodd hefyd wrthyf, Mab dyn, wele fi yn torri ffon bara yn Jerusalem, fel y bwyttâont fara dan bwys, ac mewn gofal; ac yr yfонт ddwfr dan fesur, ac mewn syndod.

17 Fel y byddo arnynt eisieu bara a dwfr, ac y synnont un gyd âg arall, ac y darfyddont yn eu hanwiredd.

PEN. V.

1 *Dan rith a chysegod y gwllt, 5 y mae yn dangos barnedigueth Jerusalem am eu hanufudd-dod; 12 a hynny trwy newyn, a chleddyf, a gwasgarfa.*

TITHAU fab dyn, cymmer i ti gyllell lem, cymmer i ti ellyn eillio, ac eillia dy ben a'th farf: yna y cymmeri i ti gloriannau pwys, ac y rhenni hwynt.

2 Traian a losgi yn tân y'nghanol y ddinas, pan gyflawner dyddiau y gwarchae; traian a gymmeri hefyd, ac a'i tarewi â'r gyllell o'i amgylch; a thraian a daeni gyd â'r gwynt: a mi a dynnaf gleddyf ar eu hol hwynt.

3 Cymmer hefyd oddi yno ychydig o nifer, a chylymma hwynt yn dy odre.

4 A chymmer eilwaith *rai* o honynt hwy, a thaf hwynt i ganol y tân, a llosg hwynt yn tân: o hono y daw allan dân i holl dŷ Israel.

5 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Jerusalem *yw* hon: gosodais hi ym mys y cenedloedd a'r tiroedd o'i hamgylch.

6 A hi a newidodd fy marnedigaethau i ddrygioni yn fwy nâ'r cenedloedd, a'm deddfau yn fwy nâ'r gwledydd *sydd* o'i hamgylch: canys gwrthodasant fy marnedigaethau, a'm deddfau, ni rodiasant ynddynt.

7 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Am i chwi amlhâu yn fwy nâ'r cenedloedd *sydd* o'ch amgylch, heb rodio o honoch yn fy neddfau, na gwneuthur fy marnedigaethau, ac na wnaethoch yn ol barn-

edigaethau y cenedloedd *sydd* o'ch amgylch;

8 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Wele fi, ie, myfi, *ydwyf* yn dy erbyn, a gwnaf yn dy ganol di farnedigaethau y'ngolwg y cenedloedd.

9 A gwnaf ynot yr hyn ni wneuthum, ac nis gwnaf ei fath mwy; am dy holl ffeidd-dra.

10 Am hynny y tadau a fwyttânt y plant yn dy fysg di, a'r plant a fwytty eu tadau; a gwnaf ynot farnedigaethau, a mi a daenaf dy holl weddill gyd â phob gwynt.

11 Am hynny, *fel mai* byw fi, medd yr ARGLWYDD DDUW, Yn ddiâu am halogi o honot fy nghyssegr â'th holl ffeidd-dra ac â'th holl frynti, am hynny hefyd y prinhâf finnau *di*; ac nid arbed fy llygad, ac ni thosturiaf chwaith.

12 ¶ Dy draian fyddant feirw o'r haint, ac a ddarfyddant o newyn, yn dy ganol; a thraian a syrthiant ar y cleddyf o'th amgylch; a thraian a daenaf gyd â phob gwynt: a thynnaf gleddyf ar eu hol hwynt.

13 Felly y gorphenir fy nig, ac y llonyddaf fy lliidiowgrwydd yn eu herbyn hwynt, ac ymgysuraf: a hwy a gânt wybod mai myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais yn fy ngwŷn, pan orphenwyf fy lliid ynddynt.

14 A rhoddaf di hefyd yn anrhaith, ac yn warth ym mys y cenedloedd *sydd* o'th amgylch, y'ngolwg pawb a'el heibio.

15 Yna y bydd y gwaradwydd a'r gwarthrudd yn ddysg ac yn syndod i'r cenedloedd *sydd* o'th amgylch, pan wnelwyf ynot farnedigaethau mewn dig a lliidiowgrwydd, a cherydd lliidiog. Myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais.

16 Pan anfonwyf arnynt ddrwg saethau newyn, y rhai fyddant i'w difetha, y rhai a ddanfonaf i'ch difetha: casglaf hefyd newyn arnoch, a thorraf eich ffon bara:

17 Anfonaf hefyd arnoch newyn, a bwystfil drwg; ac efe a'th ddi-blanta di: haint hefyd a gwaed a dramwya drwt ti; a dygaf gleddyf

arnat. Myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais.

PEN. VI.

1 *Barnedigaeth Israel am eu delw-addoliueth.*
8 *Gweddill a fendithir.* 11 *Annog y ffyddloniaid i gwyno eu gofid.*

A DAETH gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Mab dyn, gosod dy wyneb tu a mynyddoedd Israel, a phrophwyda yn eu herbyn;

3 A dywed, Mynyddoedd Israel, gwrandewch air yr ARGLWYDD DDUW: Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW wrth y mynyddoedd ac wrth y bryniau, wrth y nentydd ac wrth y dyffrynoedd; Wele fi, iē, myfi yn dwyn cleddyf arnoch, a mi a ddinystriaf eich uchel-leoedd.

4 Eich allorau hefyd a ddifwynir, a'ch haul-ddelwau a ddryllir: a chwympaf eich archolledigion o flaen eich eilunod.

5 A rhoddaf gelanedd meibion Israel ger bron eu heilunod, a thaenaf eich esgyrn o amgylch eich allorau.

6 Yn eich holl drigfeydd y dinasoedd a anrheithir, a'r uchelfeydd a ddifwynir; fel yr anrheithier ac y difwyner eich allorau, ac y torrer ac y peidio eich eilunod, ac y torrer ymaith eich haul-ddelwau, ac y dilēer eich gweithredoedd.

7 Yr archolledig hefyd a syrth yn eich canol; a chewch wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD.

8 ¶ Etto gadawaf weddill, fel y byddo i chwi rai wedi diangc gan y cleddyf ym mysg y cenedloedd, pan wasgarer chwi trwy y gwledydd.

9 A'ch rhai diangol a'm cofiant i ym mysg y cenedloedd y rhai y caethgludir hwynt attynt, am fy nryllio â'u calon butteinllyd, yr hon a giliodd oddi wrthyf; ac â'u llygaid, y rhai a butteiniasant ar ol eu heilunod: yna yr ymfieiddiant ynddynt eu hun am y drygioni a wnaethant yn eu holl ffeidd-dra.

10 A chânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, ac na leferais yn ofer am wneuthur iddynt y drwg hwn.

11 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Taro â'th law, a

chur â'th droed, a dywed, O, rhag holl ffeidd-dra drygioni tŷ Israel: canys trwy gleddyf, trwy newyn, a thrwy haint, y syrthiant.

12 Y pellennig a fydd marw o'r haint, a'r cyfagos a syrth gan y cleddyf; y gweddilledig hefyd a'r gwarchæeedig a fydd marw o newyn: fel hyn y gorphenaf fy lliidiowgrwydd arnynt.

13 A chewch wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, pan fyddo eu harcholledigion hwynt ym mysg eu heilunod o amgylch eu hallorau, ar bob bryn uchel, ar holl bennau y mynyddoedd, a than bob pren îr, a than bob derwen gauadfrig, lle y rhoddasant arogl peraid i'w holl eilunod.

14 Felly yr estynaf fy llaw arnynt, a gwnaf y tir yn anrhaith; iē, yn fwy anrheithiol nâ'r anialwch tŷ a Diblath, trwy eu holl drigfeydd: a chânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD.

PEN. VII.

1 *Llewr amrhaith Israel.* 16 *Galarus edifeirwch y rhai a ddiangent.* 20 *Y gelynyon yn halogi y cysegr, o herwydd ffeidd-dra yr Israeliaid.* 23 *Dan rith cadwyn y mae yn dangos eu gofidus gaethiwed hicy.*

A DAETH gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Tithau, fab dyn, fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW wrth dir Israel; Diwedd, diwedd a ddaeth ar bedair congl y tir.

3 Daeth yr awr hon ddiwedd arnat, a mi a anfonaf fy nig arnat ti; barnaf di hefyd yn ol dy ffyrdd, a rhoddaf dy holl ffeidd-dra arnat.

4 Fy llygad hefyd ni'th arbed di, ac ni thosturiaf: eithr rhoddaf dy ffyrdd arnat ti, a'th ffeidd-dra fydd yn dy ganol di: fel y gwypoch mai myfi yw yr ARGLWYDD.

5 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Drwg, drwg unig, wele, a ddaeth.

6 Diwedd a ddaeth, daeth diwedd: y mae yn gwyllo am danat; wele, efc a ddaeth.

7 Daeth y boregwaith attaf, preswlydd y tir: daeth yr amser, agos yw y dydd terfysg, ac nid adsaitu mynyddoedd.

8 Weithian ar fyrder y tywalltaf fy llid arnat, ac y gorphenaf fy nig wrthyt: barnaf di hefyd yn ol dy ffyrdd, a rhoddaf dy holl ffeidd-dra arnat.

9 A'm llygad nid arbed, ac ni thosturiaf: rhoddaf arnat yn ol dy ffyrdd, a'th ffeidd-dra a fydd yn dy ganol di; a chewch wybod mai myfi yr ARGLWYDD sydd yn taro.

10 Wele y dydd, wele efe yn dyfod: y boregwaith a aeth allan; blodeuodd y wialen, blagurodd balchder.

11 Cyfododd traha yn wialen drygioni: ni bydd un o'honynt, nac o'u lliaws, nac o'r eiddynt, na galar drosynt.

12 Yr amser a ddaeth, y dydd a nesâodd: na lawenyched y prynwr, ac na thristâed y gwerthwr: canys mae digllonedd ar ei holl liaws hi.

13 Canys y gwerthydd ni ddychwel at yr hyn a werthwyd, er eu bod etto yn fyw: oblegid y weledigaeth sydd am ei holl liaws, y rhai ni ddychwelant: ac nid ymgyrfhâ neb yn anwirredd ei uchfedd.

14 Udganasant yr udgorn, i barotôl pawb: etto nid â neb i'r rhyfel; am fod fy nigllonedd yn erbyn eu holl liaws.

15 Y cleddyf fydd oddi allan, yr haint hefyd a'r newyn o fewn: yr hwn fyddo yn y maes, a fydd farw gan gleddyf; a'r hwn a fyddo yn y ddinas, newyn a haint a'i difa ef.

16 ¶ Etto eu rhai diangol hwy a ddiangant, ac ar y mynyddoedd y byddant hwy i gyd fel colommennod y dyffryn yn griddfan, bob un am ei anwiredd.

17 Yr holl ddwyllaw a laesant, a'r holl liniau a ânt yn ddwfr.

18 Ymwregysaut hefyd mewn sachlian, ac arswyd a'u tîa hwynt; a bydd cywilydd ar bob wyneb, a moelni ar eu holl bennau hwynt.

19 Eu harian a dafiant i'r heolydd, a'u haur a roir heibio: eu harian na'u haur ni ddichon eu gwared hwynt yn nydd digter yr ARGLWYDD: eu heinaid ni ddiwallant, a'u coluddion ni lanwant: o herwydd tramgwydd eu hanwiredd ydyw.

20 ¶ A thegwch ei harddwch ef a

osododd efe yn rhagoriaeth: ond gwnaethant ynddo ddelwau eu ffeidd-dra a'u brynti: am hynny y rhoddais ef ym mhell oddi wrthynt.

21 Ac mi a'i rhoddaf yn llaw dieithriaid yn yspail, ac yn anrhaith i rai drygonus y tir; a hwy a'i halogant ef.

22 Tröaf hefyd fy wyneb oddi wrthynt, a halogant fy nigelfa: ie, anrheithwyr a ddaw iddi, ac a'i halogant.

23 ¶ Gwna gadwyn; canys llanwyd y tir o farw waedlyd, a'r ddinas sydd lawn o drais.

24 Am hynny y dygaf rai gwaethaf y cenhedloedd, fel y meddiannont eu tai hwynt: gwnaf hefyd i falchder y cedyrn beidio; a'u cyssegroedd a halogir.

25 Y mae dinystr yn dyfod; a hwy a geisiant heddwch, ac nis cânt.

26 Daw trychineb ar drychineb, a bydd chwedl ar chwedl: yna y ceisiant weledigaeth gan y prophwyd; ond cyfraith a gyll gan yr offeriad, a chynghor gan yr henuriaid.

27 Y brenhin a alara, a'r tywysog a wisgir âg anrhaith, a dwylaw pobl y tir a drallodir: gwnaf â hwynt yn ol eu ffordd, ac â'u barnedigaethau y barnaf hwynt; fel y gwybyddont mai myfi yw yr ARGLWYDD.

PEN. VIII.

1 Ezeziel, mew'n gweledigaeth yn Jerusalem, 5 yn cael dangos iddo ddelw eiddgedd, 7 ac ystafelloedd y delwau, 13 a galarwyr Tamuz, 15 a'r rhai oedd yn addoli tu a'r haul. 18 Digofaint Duw am eu delw-addoliaeth hwy.

A BU yn y chweched flwyddyn, yn y chweched mis, ar y pummed dydd o'r mis, a mi yn eistedd yn fy nhŷ, a henuriaid Judah yn eistedd ger fy mron, syrthio o law yr ARGLWYDD DDW arnaf yno.

2 Yna yr edrychais, ac wele gyffelybrwydd fel gwelediad tân; o welediad ei lwynau ac isod, yn dân; ac o'i lwynau ac uchod, fel gwelediad disgleirdeb, megis lliw ambr.

3 Ac efe a estynodd lun llaw, ac a'm cymmerodd erbyn cudyn o'm pen: a chododd yr yspryd fî rhwng y ddaer a'r nesoedd; ac o'm dug i Je-

rusalem mewn gweledigaethau Duw, hyd ddrws y porth nesaf i mewn, yr hwn sydd yn edrych tu a'r gogledd, lle yr ydoedd eisteddfa delw yr eiddigedd, yr hon a wna eiddigedd.

4 Ac wele yno ogoniant Duw Israel, fel y weledigaeth a welswn yn y gwastadedd.

5 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, cyfod yn awr dy lygaid tu a ffordd y gogledd. Felly y cyfodais fy llygaid tu a ffordd y gogledd; ac wele, tu a'r gogledd, wrth borth yr allor, ddelw yr eiddigedd hon yn y cyntedd.

6 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, a weli di beth y maent hwy yn ei wneuthur, y ffeidd-dra mawr y mae tŷ Israel yn ei wneuthur yma, i'm gyrru ym mhell oddi wrth fy nghyssegr? ac etto dychwel, cei weled ffeidd-dra mwy.

7 ¶ Ac efe a'm dug i ddrws y cyntedd; a phan edrychais, wele dwll yn y pared.

8 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Mab dyn, cloddia yn y pared: a phan gloddiais yn y pared, wele ddrws.

9 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dos i mewn, ac edrych y ffeidd-dra drygionus ymaent hwy yn eu gwneuthur yma.

10 Felly mi a euthum, ac a edrychais; ac wele bob llun ymlusgiad, ac anifail ffaidd, a holl eilunod tŷ Israel, wedi eu portreio ar y pared o amgylch ogyrch:

11 A dengwr a thriugain o henuriaid tŷ Israel yn sefyll ar eu cyfer hwynt, a Jaazaniah mab Saphan yn sefyll yn eu canol: pob un a'i thusser yn ei law, a chwmmwl tew o fwg-darth oedd yn dyrchafu.

12 Ac efe a ddywedodd wrthyf, A weli di, fab dyn, yr hyn y mae henuriaid Israel yn ei wneuthur yn y tywyllwch, bob un o fewn ei ddelw-gelloedd? canys dywedant, Nid yw yr ARGLWYDD yn ein gweled; gadawodd yr ARGLWYDD y ddaear.

13 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Tro etto, cei weled ffeidd-dra mwy, y rhai y maent hwy yn eu gwneuthur.

14 Ac efe a'm dug i ddrws porth

tŷ yr ARGLWYDD, yr hwn oedd tu a'r gogledd, ac wele yno wragedd yn eistedd yn wylo am Tammuz.

15 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, A weli di *hyn*, fab dyn? dychwel etto, cei weled ffeidd-dra mwy nâ hyn.

16 Ac efe a'm dug i gyntedd tŷ yr ARGLWYDD oddi fewn, ac wele wrth ddrws teml yr ARGLWYDD, rhwng y porth a'r allor, ynghylch punwr ar hugain, a'u cefnau tu ag at deml yr ARGLWYDD, a'u hwynebau tu a'r dwyrain; ac yr oeddynt hwy yn ymgrymmu i'r haul tu a'r dwyrain.

17 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, A weli di *hyn*, fab dyn? ai peth ysgafn gan dŷ Judah wneuthur y ffeidd-dra a wnant yma? canys llanwasant y tir â thrais, a gwrthdroisant i'm cyffroi i; ac wele hwy yn gosod blaguryn wrth eu trwyn.

18 Minnau hefyd a wnaf mewn llid: nid arbed fy llygad, ac ni thosturiaf: ac er iddynt sefain yn fy nghlustiau â llef uchel, ni wrandawaf hwynt.

PEN. IX.

1 Gweledigaeth yn dangos yr uchbid rhai, 5 ac y distrycid y lleill. 8 Duw yn gwrthod gwrando eiriol drostynt.

LLEFODD hefyd â llef uchel lle y clywais, gan ddywedyd, Gwnewch i swyddogion y ddinas nesâu, a phob un â'i arf dinystr yn ei law.

2 Ac wele chwech o wŷr yn dyfod o ffordd y porth uchaf, yr hwn sydd yn edrych tu a'r gogledd, a phob un â'i arf dinystr yn ei law: ac yr oedd un gwr yn eu mysg hwynt wedi ei wisgo â llian, a chorn du ysgrifenydd wrth ei glun; a hwy a aethant i mewn, ac a safasant wrth yr allor bres.

3 A gogoniant Duw Israel a gyfododd oddi ar y cherub yr ydoedd efe arno, hyd riniog y tŷ. Ac efe a lefodd ar y gwr oedd wedi ei wisgo â llian, yr hwn yr oedd corn du ysgrifenydd wrth ei glun:

4 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Dos trwy ganol y ddinas, trwy ganol Jerusalem, a nodâ nòd ar dal-cennau y dynion sydd yn ucheneidio

ac yn gweiddi am y ffeidd-dra oll a wneir yn ei chanol hi.

5 ¶ Ac wrth y lleill y dywedodd efe lle y clywais, Ewch trwy y ddinas ar ei ol ef, a tharêwch; nac arbeded eich llygad, ac na thosturiwch.

6 Lleddwch yn farw yr henwr, y gwr ieuangc, a'r forwyn, y plant hefyd a'r gwragedd; ond na ddeuwch yn agos at un gwr y byddo y nôd arno: ac ar fy nghyasegr y dechreuwch. Yna y dechreuasent ar y gwŷr hen, y rhai oedd o flaen y tŷ.

7 Dywedodd wrthynt hefyd, Halogwch y tŷ, a llenwch y cynteddoedd o rai lladdedig; ewch allan. Felly hwy a aethant allan, ac a darawsant yn y ddinas.

8 ¶ A bu, a hwy yn lladd, a'm gadaw innau, i mi syrthio ar fy wyneb, a gwaeddi, a dywedyd, O ARGLWYDD DDUW, a ddifethi di holl weddill Israel, wrth dywallt dy lid ar Jerusalem?

9 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Anwiredd tŷ Israel a thŷ Judah sydd fawr dros ben; a llawn yw y tir o waed, a llanwyd y ddinas o gamwedd: o herwydd dywedant, Gwrthododd yr ARGLWYDD y ddaear, ac nid yw yr ARGLWYDD yn gweled.

10 Ac am danaf fi, nid erbyd fy llygad, ac ni thosturiaf; rhoddaf eu ffordd eu hun ar eu pennau.

11 Ac wele, y gwr wedi ei wisgo â llian, yr hwn yr oedd y corn du wrth ei glun, yn dwyn gair drachefn, gan ddywedyd, Gwneuthum fel y gorchy-mynaist i mi.

PEN. X.

1 Gweledigaeth y marwor tân a wasgerid dros y ddinas. 8 Gweledigaeth y cherubiaid.

YNA yr edrychais, ac wele yn y ffurfafen, yr hon oedd uwch ben y cherubiaid, megis maen saphir, fel dull cyffelybrwydd gorseddfa, a welid arnynt hwy.

2 Ac efe a lefarodd wrth y gwr a wisgasid â llian, ac a ddywedodd, Dos i mewn rhwng yr olwynion, hyd dan y cherub, a llanw dy ddwyllaw o farwor tanllyd oddi rhwng y cherubiaid, a thaena ar y ddinas. Ac efe a aeth o flaen fy llygaid.

3 A'r cherubiaid oedd yn sefyll o du dehau y tŷ, pan aeth y gwr i mewn; a'r cwmmwl a lanwodd y cyntedd nesaf i mewn.

4 Yna y cyfododd gogoniant yr ARGLWYDD oddi ar y cherub, ac a safodd oddi ar riniog y tŷ; a'r tŷ a lanwyd â'r cwmmwl, a llanwyd y cyntedd o ddisgleirdeb gogoniant yr ARGLWYDD.

5 A swm adenydd y cherubiaid a glybuwyd hyd y cyntedd nesaf allan, fel swm Duw Hollalluog pan lefarai.

6 Bu hefyd, wedi iddo orchymyn i'r gwr a wisgasid â llian, gan ddywedyd, Cymmer dân oddi rhwng yr olwynion, oddi rhwng y cherubiaid; fyned o hono ef, a sefyll wrth yr olwynion.

7 Yna yr estynodd un cherub ei law oddi rhwng y cherubiaid i'r tân yr hwn oedd rhwng y cherubiaid, ac a gymmerth, ac a roddodd beth yn nwyllaw yr hwn a wisgasid â llian: yntau a'i cymmerodd, y a aeth allan.

8 ¶ A gwelid yn y cherubiaid llun llaw dyn dan eu hadenydd.

9 Edrychais hefyd, ac wele bedair olwyn wrth y cherubiaid, un olwyn wrth un cherub, ac un olwyn wrth cherub arall: a gwelediad yr olwynion oedd fel lliw maen beryl.

10 A'u gwelediad, un wedd oedd iddynt ill pedair, fel pe byddai olwyn y'nghanol olwyn.

11 Pan gerddent, ar eu pedwar ochr y cerddent; ni throënt pan gerddent, ond lle yr edrychai y pen, y cerddent ar ei ol ef; ni throënt pan gerddent.

12 Eu holl gnawd hefyd, a'u cefnau, a'u dwyllaw, a'u hadenydd, a'r olwynion oedd yn llawn llygaid oddi amgylch; sef yr olwynion oedd iddynt ill pedwar.

13 Galwyd hefyd lle y clywais arnynt hwy, sef ar yr olwynion, O olwyn.

14 A phedwar wyneb oedd i bob un; yr wyneb cyntaf yn wyneb cherub, a'r ail wyneb yn wyneb dyn, a'r trydydd yn wyneb llew, a'r pedwerydd yn wyneb eryr.

15 A'r cherubiaid a ymddyrchaf

asant. Dyma y peth byw a welais wrth afon Chebar.

16 A phan gerddai y cherubiaid, y cerddai yr olwynion wrthynt; a phan godai y cherubiaid eu hadenydd i ymddyrchafu oddi ar y ddaear, yr olwynion hwythau ni throent chwaith oddi wrthynt.

17 Safent, pan safent hwythau; a chodent gyd â hwy, pan godent hwythau; canys yspryd y peth byw oedd ynddynt.

18 Yna gogoniant yr ARGLWYDD a aeth allan oddi ar riniog y tŷ, ac a safodd ar y cherubiaid.

19 A'r cherubiaid a godasant eu hadenydd, ac a ymddyrchafasant oddi ar y ddaear o flaen fy llygaid: a'r olwynion oedd yn eu hymyl, pan aethant allan: a safodd pob un wrth ddrws porth y dwyrain i dŷ yr ARGLWYDD; a gogoniant Duw Israel oedd arnynt oddi arnodd.

20 Dyma y peth byw a welais dan DDUW Israel, wrth afon Chebar: a gwybŷm mai y cherubiaid oeddynt.

21 Pedwar wyneb oedd i bob un, a pnedair aden i bob un, a chyffelybrwydd dwylaw dyn dan eu hadenydd.

22 Cyffelybrwydd eu hwynebau oedd yr un wynebau ag a welais wrth afon Chebar, eu dull hwynt a hwythau: cerddent bob un yn uniawn rhag ei wyneb.

PEN. XI.

1 *Rhyfyr y tywysogion.* 4 *Eu pechod a'u barn-edigaeth.* 13 *Ezecciel yn cwyno, a Duw yn dangos iddo ei arfaeth wrth achub gueddill,* 21 *a chospi yr annwïol.* 22 *Gogoniant Duw yn gadael y ddinas.* 24 *Dychwelyd Ezecciel at y guethglad.*

YNA y'm cyfododd yr yspryd, ac y'm dug hyd borth dwyrain tŷ yr ARGLWYDD, yr hwn sydd yn edrych tu a'r dwyrain: ac wele bŷmwr ar hugain yn nrws y porth; ac yn eu mysg y gwelwn Jaazaniah mab Azur, a Phelatiah mab Benaiah, tywysogion y bobl.

2 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ha fab dyn, dyma y gwŷr sydd yn dychymygu anwiredd, ac yn cynghori drwg gynghor yn y ddinas hon:

3 Y rhai a ddywedant, Nid yw

yn agos, adeiladwn dai; hi yw y crochan, a ninnau y cig.

4 Am hymny prophwyda i'w herbyn hwynt, prophwyda, fab dyn.

5 Yna y syrthiodd yspryd yr ARGLWYDD arnaf, ac a ddywedodd wrthyf, Dywed; Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Tŷ Israel, fel hyn y dywedasoeh: canys mi a wn y pethau sydd yn dyfod i'ch meddwl chwi, bob un o honynt.

6 Amlhasoeh eich lladdedigion o fewn y ddinas hon, a llanwasoeh ei heolydd hi â chelaneddau.

7 Am hymny, fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Eich lladdedigion, y rhai a osodasoeh yn ei chanol hi, yw y cig; a hithau yw y crochan; chwithau a ddygaf allan o'i chanol.

8 Y cleddyf a ofnasoeh, a'r cleddyf a ddygaf arnoch, medd yr ARGLWYDD DDUW.

9 Dygaf chwi hefyd allan o'i chanol hi, a rhoddaf chwi yn llaw di-eithriaid, a gwnaf farn yn eich mysg.

10 Ar y cleddyf y syrthiwch, ar derfyn Israel y barnaf chwi; fel y gwypoch mai myfi yw yr ARGLWYDD.

11 Y ddinas hon ni bydd i chwi yn grochan, ni byddwch chwithau yn gig o'i mewn; ond ar derfyn Israel y barnaf chwi:

12 A chewch wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD: canys ni rodiasoeh yn fy neddfau, ac ni wnaethoch fy marnedigaethau; ond yn ol defodau y cenedloedd o'ch amgylch y gwnaethoch.

13 ¶ A phan brophwydais, bu farw Pelatiah mab Benaiah: yna syrthiais ar fy wyneb, a gwaeddais â llef uchel, a dywedais, O ARGLWYDD DDUW, a wnai di drangc ar weddill Israel?

14 A daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywededy,

15 Ha fab dyn, dy frodyr, dy frodyr, dynion dy geraint, a holl dŷ Israel yn gwbl, ydyw y rhai y dywedodd preswylwyr Jerusalem wrthynt, Ymbellhewch oddi wrth yr ARGLWYDD; i ni y rhodded y tir hwn yn etifeddiaeth.

16 Dywed am hymny, Fel hyn y

dywed yr ARGLWYDD DDUW; Er gyrru o honof hwynt ym mhell ym mysg y cenhedloedd, ac er gwasgaru o honof hwynt trwy y gwledydd, etto byddaf yn gyssegr bychan iddynt yn y gwledydd lle y deuant.

17 Dywed gan hynny, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Casglaf chwi hefyd o fysg y bobloedd, a chynnullaf chwi o'r gwledydd y'ch gwasgarwyd ynddynt, a rhoddaf i chwi dir Israel.

18 A hwy a ddeuant yno, ac a symudant ei holl frynti hi a'i holl ffeidd-dra allan o honi hi.

19 A rhoddaf iddynt un galon, ac yspryd newydd a roddaf ynoch; tynnaf hefyd y galon garreg ymaith o'u cnawd hwynt, a rhoddaf iddynt galonq gig:

20 Fel y rhodiont yn fy neddfau, ac y cadwont fy marnedigaethau, ac y gwnelont hwynt: a hwy a fyddant yn bobl i mi, a minnau a fyddaf DDUW iddynt hwy.

21 Ond *am y rhai* y mae eu calon yn myned ar ol meddwl eu brynti a'u ffeidd-dra, rhoddaf eu ffordd hwynt ar eu pennau eu hun, medd yr ARGLWYDD DDUW.

22 ¶ Yna y cherubiaid a gyfodasant eu hadenydd, a'r olwynion yn eu hymyl, a gogoniant Duw Israel oedd arnynt oddi arnodd.

23 A gogoniant yr ARGLWYDD a ymddyrfhafodd oddi ar ganol y ddinas, ac a safodd ar y mynydd *sydd* o'r tu dwyrain i'r ddinas.

24 ¶ Yna yr yspryd a'm cododd i, ac a'm dug hyd Caldea at y gaethglud mewn gwledigaeth trwy yspryd Duw. A'r weledigaeth a welswn a ddyrfhafodd oddi wrthyf.

25 Yna y lleferais wrth y rhai o'r gaethglud holl eiriau yr ARGLWYDD, y rhai a ddangosasai efe i mi.

PEN. XII.

1 Rhith ac arwydd symmudiad Ezeziel, 8 yn dangos caethiwed Sedeciah. 17 Dychryn Ezeziel yn dangos anghyfunedd-dra yr Iuddewon. 21 Beio ar rhyfysus ddiareb yr Iuddewon. 26 Ebrwydded y weledigaeth.

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

2 Trigo yr wyt ti, fab dyn, y'nghanol tŷ gwrthryfelgar, y rhai y mae llygaid iddynt i weled, ac ni welant; clustiau iddynt i glywed, ac ni chlywant: canys tŷ gwrthryfelgar *ydnyt*.

3 A thithau, fab dyn, gwna i ti offer caethglud, a muda liw dydd o flaen eu llygaid hwynt; i.e, muda o'th le 'dy hun i le arall y'ngwŷdd eu llygaid hwynt: nid hwyrach y gwelant, er eu *bod* yn dŷ gwrthryfelgar.

4 A dwg allan dy ddodrefn liw dydd y'ngwŷdd eu llygaid, fel dodrefn caethglud: a dos allan yn yr hwyr y'ngwŷdd eu llygaid, fel rhai yn myned allan i gaethglud.

5 Cloddia i ti o flaen eu llygaid hwynt trwy y mur, a dwg allan trwy hwnnw.

6 Ar *dy* ysgwydd y dygi y'ngwŷdd eu llygaid hwynt, yn y tywyll y dygi allan: dy wyneb a guddi, fel na wellech y ddaear: canys *yn* arwydd y'th roddais i dŷ Israel.

7 Ac mi a wneuthum felly fel y'm gorchymynwyd: dygais fy offer allan liw dydd, fel offer caethglud; ac yn yr hwyr y cloddiais trwy y mur â'm llaw: yn y tywyll y dygais allan, ar *fy* ysgwydd y dygais o flaen eu llygaid hwynt.

8 ¶ A'r bore y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

9 Ha fab dyn, oni ddywedodd tŷ Israel, y tŷ gwrthryfelgar, wrthyf, Beth yr wyt ti yn ei wneuthur?

10 Dywed di wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, I'r tywysog yn Jerusalem y mae y baich hwn, ac i holl dŷ Israel y rhai *sydd* yn eu mysg.

11 Dywed, Eich arwydd chwi *ydwyf* fi: fel y gwnaethum i, felly y gwneir iddynt hwy: mewn caethglud yr ânt i gaethiwed.

12 A'r tywysog yr hwn *sydd* yn eu canol a ddwg ar ei ysgwydd yn y tywyll, ac a â allan: cloddiant trwy y mŵr, i ddwyn allan trwyddo: ei wyneb a guddia fel na welo efe y ddaear â'i lygaid.

13 A mi a daenaf fy rhwyd arno ef, fel y dalier ef yn fy rhwyd: a dygaf ef i Babilon, i'r y Caldeaid; ac ni

wél efe hi, etto yno y bydd efe marw.

14 A gwasgaraf yr holl rai sydd yn ei gylch ef i'w gynnorthwyo, a'i holl fyddinoedd, tu a phob gwynt; a thynaf gleddyf ar eu hol hwynt.

15 A hwy a gânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, wedi gwasgaru o honof hwynt ym mysg y cenedloedd, a'u taenu ar hyd y gwledydd.

16 Etto gweddillaf o honynt ychydig ddyinion oddi wrth y cleddyf, oddi wrth y newyn, ac oddi wrth yr haint; fel y mynegont eu holl ffeidd-dra ym mysg y cenedloedd, lle y delont: a gwybyddant mai myfi yw yr ARGLWYDD.

17 ¶ Gair yr ARGLWYDD hefyd a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

18 Ha fab dyn, bwyttéi dy fara dan grynnu, a'th ddwfr a yfi mewn dychryn a gofal:

19 A dywed wrth bobl y tir, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW am drigolion Jerusalem, ac am wlad Israel, Eu bara a fwyttânt mewn gofal, a'u dwfr a yfant mewn syndod, fel yr anrheithir ei thir o'i chyflawnder, am drais y rhai oll a drigant ynddi.

20 A'r dinasoedd cyfanneddol a anghyfanneddir, a'r tir a fydd anrheithiol; felly y gwybyddwch mai myfi yw yr ARGLWYDD.

21 ¶ A daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

22 Ha fab dyn, beth yw y ddiareb hon gennych am dir Israel, gan ddywedyd, Y dyddiau a estynwyd, a darfu am bob gweledigaeth?

23 Am hynny dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Gwnaf i'r ddiareb hon beidio, fel nad arferont hi yn ddiareb mwy yn Israel: ond dywed wrthynt, Y dyddiau sydd agos, a sylwedd pob gweledigaeth.

24 Canys ni bydd mwy un weledigaeth ofer, na dewiniaeth wenhieithus o fewn tŷ Israel.

25 Canys myfi yw yr ARGLWYDD: mi a lefaraf, a'r gair a lefarwyf a wneir; nid oedir ef mwy: o herwydd yn eich dyddiau chwi, O dŷ gwrthryfelgar, y dywedaf y gair, ac a'i gwnaf, medd yr ARGLWYDD DDUW.

26 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

27 Ha fab dyn, wele dŷ Israel yn dywedyd, Y weledigaeth a wél efe fydd wedi dyddiau lawer, a phrophwydo y mae efe am amseroedd pell.

28 Am hynny dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Nid oedir dim o'm geiriau mwy, ond y gair a ddywedais a wneir, medd yr ARGLWYDD DDUW.

PEN. XIII.

¹ *Argyhoeddi prophwydi celwyddog, 10 a'u pridd-galch heb dymhernu. 17 Y prophwydesus a'u clustogau.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

2 Prophwyda, fab dyn, yn erbyn prophwydi Israel, y rhai sydd yn prophwydo, a dywed wrth y rhai a brophwydant o'u calon eu hua, Gwrandewch air yr ARGLWYDD.

3 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Gwae y prophwydi ynfyd, y rhai a rodiant yn ol eu hyspryd eu hun, ac heb weled *dim*.

4 Dy brophwydi, Israel, ydynt fel llwynogod yn yr anialwch.

5 Ni safasoch yn yr adwyau, ac ni chauasoch y cae i dŷ Israel, i sefyll yn y rhyfel ar ddydd yr ARGLWYDD.

6 Gwagedd a gau-ddewiniaeth a welsant, y rhai a ddywedant, Dywedodd yr ARGLWYDD; a'r ARGLWYDD heb eu hanfon hwynt: a pharasant i eraill ddisgwyl am gyflawni y gair.

7 Onid ofer weledigaeth a welsoch, a gau-ddewiniaeth a draethasoch, pan ddywedasoch, Yr ARGLWYDD a ddywedodd; a minnau heb ddywedyd?

8 Am hynny, fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Am lefaru o honoch wagedd, a gweled o honoch gelwydd; am hynny wele fi i'ch erbyn, medd yr ARGLWYDD DDUW.

9 A bydd fy llaw yn erbyn y prophwydi sydd yn gweled gwagedd, ac yn dewinio celwydd; y'nghyfrinach fy mhobl ni byddant, ac o fewn ysgrifen tŷ Israel ni ysgrifeni hwynt, i dir Israel hefyd ni ddeuant; a gwybyddwch mai myfi yw yr ARGLWYDD DDUW.

10 ¶ O achos, ie, o achos ludo o honynt fy mhobl, gan ddywedyd,

Heddwch; ac nid oedd heddwch; un a adeiladai bared, ac wele eraill yn ei briddo â *chlai* heb ei dymheru.

11 Dywed wrth y rhai a'i priddant â *phridd* rhydd, y syrth efe: canys cur-wlaw a fydd, a chwithau gerrig cenllysg a syrthiuch; a gwynt tymhestlog a'i rhwyga.

12 Wele, pan syrthio y pared, oni ddywedir wrthyh, *Mae* y clai â'r hwn y priddasoch *ef*?

13 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Minnau a'i rhwygaf â gwynt tymhestlog yn fy llid; a cur-wlaw fydd yn fy nig, a cherrig cenllysg yn *fy* llioiogrwydd, i'w ddfetha.

14 Felly y bwriaf i lawr y pared a briddasoch â *phridd* heb ei dymheru, ac a'i tynnaf hyd lawr, fel y dinoether ei sylfaen, ac efe a syrth, a chwithau a ddfethir yn ei ganol ef; a chewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

15 Fel hyn y gorphenaf fy llid ar y pared, ac ar y rhai a'i priddasant â *phridd* heb dymheru, a dywedaf wrthyh, Y pared nid *yw*, na'r rhai a'i priddasant:

16 *Sef* prophwydi Israel, y rhai a brophwydant am Jerusalem, ac a welant iddi weledigaethau heddwch, ac nid oes heddwch, medd yr ARGLWYDD DDUW.

17 ¶ Tithau fab dyn, gosod dy wyneb yn erbyn merched dy bobl, y rhai a brophwydant o'u calon eu hun; a phrophwyda yn eu herbyn hwynt,

18 A dywed, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Gwae y gwniadyddesau clustogau dan holl benlinoedd fy mhobl, a'r rhai a weithiant foledau am ben pob corpholaeth, i hela eneidiau. Ai eneidiau fy mhobl a heliuch chwi, ac a gedwch chwi yn fyw yr eneidiau a *ddél* attoch?

19 Ac a halogwch chwi fi ym mysg fy mhobl er dyneidiau o haidd, ac am dammeidiau o fara, i ladd yr eneidiau ni ddylent farw, a chadw yn fyw yr eneidiau ni ddylent fyw, gan ddywedyd o honoch gelwydd wrth fy mhobl, y rhai a wrandawent gelwydd?

20 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Wele fi yn er-

byn eich clustogau chwi, â'r rhai yr ydych yno yn hela eneidiau, i beri *iddynt* ehedeg, a rhwygaf hwynt oddi wrth eich breichiau; a gollyngaf yr eneidiau, *sef* yr eneidiau yr ydych yn eu hela, i beri *iddynt* ehedeg.

21 Rhwygaf hefyd eich moledau chwi, a gwaredaf fy mhobl o'ch llaw, ac ni byddant mwy yn eich llaw chwi yn helpa; a chewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

22 Am dristâu calon y cyfiawn trwy gelwydd, a minnau heb ei ofidio ef; ac am gadarnhâu dwylaw yr annuw-iol, fel na ddychwelai o'i ffordd ddrygionus, trwy addaw iddo einioes.

23 O herwydd hynny ni welwch wagedd, ac ni ddewiniuch ddewiniaeth mwy; canys gwaredaf fy mhobl o'ch llaw chwi; a chewch wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

PEN. XIV.

1 *Duw yn attech delw-addolcyr yn ol meddwl eu calon eu hun.* 6 *Eu hannog lury i edifarhâu, rhag ofn barnedigaethau, o herwydd gau brophwydi.* 12 *Sicr farn Duw ar ddanfôn newyn,* 15 *a bwystfod niuceidiol,* 17 *a chleddyf,* 19 *a haint y nodau.* 22 *Gweddill a achubir, er cwsmp i eraill.*

YNA y daeth attaf wŷr o henuriaid Israel, ac a eisteddasant o'm blaen.

2 A daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

3 Y gwŷr hyn, O fab dyn, a ddyrchafasant eu heilunod yn eu calonnau, ac a roddasant dramgwydd eu hanwiredd ar gyfer eu hwynebau: gan ynofyn a ymosyn y cyfryw â myfi?

4 Am hynny ymddiddan â hwynt, a dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Pob un o dŷ Israel, yr hwn a ddyrchafo ei eilunod yn ei galon, ac a osodo dramgwydd ei anwiredd ar gyfer ei wyneb, ac a ddaw at y prophwyd; myfi yr ARGLWYDD a attebaf yr hwn a ddelo yn ol amllder ei eilunod,

5 I ddal tŷ Israel yn eu calonnau, am iddynt ymddieithrio oddi wrthyf oll trwy eu heilunod.

6 ¶ Am hynny dywed wrth dŷ Israel, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW: Trowch, a dychwelwch oddi

wrtheich eilunod, a throwch eich wyn-
elbau oddi wrth eich holl ffeidd-dra.

7 Canys pob un o dŷ Israel, ac o'r
dieithr a ymdeithio o fewn Israel, a
ymneillduo oddi ar fy ol i, ac a ddyrch-
afo ei eilunod yn ei galon, ac a osodo
dramgwydd ei anwiredd ar gyfer ei
wyneb, ac a ddêl at brophwyd i ymof-
yn â myfi trwyddo ef; myfi yr AR-
GLWYDD a attebaf iddo trwof fy hun.

8 Gosodaf hefyd fy wyneb yn erbyn
y gwr hwnnw, a gwnaf ef yn arwydd
ac yn ddiareb, a thorraf ef ymaith o
fysg fy mhobl; fel y gwypoch mai
myfi yw yr ARGLWYDD.

9 Ac os twyllir y prophwyd pan
lesaro air, myfi yr ARGLWYDD a
dwyllodd y prophwyd hwnnw; a mi
a estynaf hefyd fy llaw arno ef, ac a'i
difethaf o fysg fy mhobl Israel.

10 A hwy a ddygant eu hanwiredd:
un fath fydd anwiredd yr ymofynydd
ag anwiredd y prophwyd:

11 Fel na chyfeiliorno tŷ Israel
mwy oddi ar fy ol, ac na haloger hwy
mwy â'u holl droseddau; ond bod o
honynt i mi yn bobl, a minnau iddynt
hwy yn DDUW, medd yr Arglwydd
DDUW.

12 ¶ A gair yr ARGLWYDD a
ddaeth attaf drachefn, gan ddywedyd,

13 Ha fab dyn, pan becho gwlad
i'm herbyn trwy wneuthur camwedd,
yna yr estynaf fy llaw arni, a thorraf
ffon ei bara hi, ac anfonaf arni newyn,
ac a dorraf ymaith o honi ddyn ac
anifail.

14 Pe byddai yn ei chanol y tri
wŷr hyn, Noah, Daniel, a Job, hwynt-
hwy yn eu cyfiawnder a achubent eu
henaid eu hun yn unig, medd yr AR-
GLWYDD DDUW.

15 ¶ Os bwystfil niweidiol a yrraf
trwy y wlad, a'i difa o hwnnw, fel y
byddo yn anghyfannedd, heb gynni-
weirydd rhag ofn y bwystfil:

16 *Pê byddai* y tri wŷr hyn yn ei
chanol, *fel mai* byw fi, medd yr AR-
GLWYDD DDUW, ni waredent na
meibion na merched; hwynt-hwy yn
unig a waredid, a'r tŷ a fyddai yn
anghyfannedd.

17 ¶ Neu os cleddyf a ddygaf ar y
tir hwnnw, a dywedyd o honof, Cyn-

niwair, gleddyf, trwy y tŷ; fel y tor-
rwyf ymaith o hono ddyd ac anifail:

18 A'r tri wŷr hyn yn ei ganol,
fel mai byw fi, medd yr ARGLWYDD
DDUW, ni achubent na meibion na
merched, ond hwynt-hwy yn unig a
achubid.

19 ¶ Neu os haint a anfonaf i'r
wlad honno, a thywallt o honof fy lliid
arni mewn gwaed, gan dorri ymaith o
honi ddyn ac anifail;

20 A Noah, Daniel, a Job, yn ei
chanol hi; *fel mai* byw fi, medd yr
ARGLWYDD DDUW, ni waredent na
mab na merch; hwynt-hwy yn eu
cyfiawnder a waredent eu heneidiau
eu hun yn unig.

21 Canys fel hyn y dywed yr AR-
GLWYDD DDUW; Pa faint mwy pan
anfonwyf fy mhedair drygfarn, cleddyf,
a newyn, a bwystfil niweidiol, a
haint, ar Jerusalem, i dorri ymaith o
honi ddyn ac anifail?

22 ¶ Etto wele, bydd ynndi wedd-
ill diangol, y rhai a ddygir allan, yn
feibion a merched: wele hwynt yn
dyfod allan attoch, a chewch weled
eu ffyrdd hwynt a'u gweithredoedd;
fel yr ymgysuroch o herwydd yr adfyd
a ddygais ar Jerusalem, *sef* yr hyn oll
a ddygais arni.

23 Iê, cysurant chwi, pan wel-
och eu ffordd a'u gweithredoedd: a
chewch wybod nad heb achos y
gwneuthum yr hyn oll a wneuthum
i'w herbyn hi, medd yr ARGLWYDD
DDUW.

PEN. XV.

2 *Trwy ddangos mor anghymhwys i wneuthur
defnydd o honi ydyso y winwydden, 6 y dang-
osir y llysid ac y gwrthodid Jerusalem.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth
attaf, gan ddywedyd,

2 Ha fab dyn, beth yw coed y
winwydden *fwy* nâ phob coed *arall*,
neu gaingc yr hon sydd ym mys-
g prennau ycoed?

3 A gymmerir o honi goed i wneuthur
gwaith? a gymmerant o honi hoel
i grogi un offeryn arni?

4 Wele, yn ymborth i'r tân y
rhoddir hi; difaodd y tân ei deuben
hi, ei chanol a ologsgyd: a wasan-
aetha hi mewn gwag?

5 Wele, pan oedd gyfan, nid oedd gymhwys i ddim gwaith: pa faint lai, gan ei difa o dân a'i golosgi, y bydd hi etto gymmwys i waith?

6 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Megis pren y winwydden ym mysg prennau y coed, yr hon a roddais yn ymborth i'r tân, felly y rhoddaf drigolion Jerusalem.

7 A gosodaf fy wyneb yn eu herbyn hwynt: o'r *naill* dân y deuant allan, a *thân arall* a'u difa hwynt; fel y gwypoch mai myfi *yw* yr Arglwydd, pan osodwyf fy wyneb i'w herbyn hwynt.

8 Gwnaf hefyd y wlad yn anrhaith, am wneuthur o honynt gam wedd, medd yr Arglwydd Dduw.

PEN. XVI.

1 *Trwy gyffelybrwydd o ddyn bach mewn gofidus gyflwr, y dangosir cyflwr naturiol Jerusalem. 6 Anfeidrol gariad Dduw tu ag atti hi: 15 a'i hanferth butteindra hithau; 35 u'i barn dost. 44 Bod ei phechod hi yn gymmaint a'r eiddo ei mam, ac yn fwy nŵr eiddo ei chwiorydd Sodom a Gomorrah; ac am hynny yn galw am farn-edigaethau. 60 Addaw trugaredd iddi yn y diwedd.*

A DAETH gair yr Arglwydd attaf, gan ddywedyd,

2 Ha fab dyn, gwna i Jerusalem adnabod ei ffeidd-dra,

3 A dywed, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw wrth Jerusalem; Dy drigfa a'th enedigaeth *sydd* o wlad Canaan: dy dad *oedd* Amoriad, a'th fam yn Hittees.

4 Ac *am* dy enedigaeth, ar y dydd y'th anwyd ni thorwyd dy fogail, ac mewn dwfr ni'th olchwyd i'th feddallhau; ni'th gyweiriwyd chwaith â halen, ac ni'th rwymwyd â rhwymyn.

5 Ni thosturiodd llygad wrthyt, i wneuthur i ti un o hyn, i dosturio wrthyt; ond ar wyneb y maes y'th dafswyd, i ffeiddio dy einioes, ar y dydd y'th aned.

6 ¶ A phan dramwysais heibio i ti, a'th weled yn ymdrybaeddu yn dy waed, dywedais wrthyt yn dy waed, Bydd fyw; i.e. dywedais wrthyt yn dy waed, Bydd fyw.

7 Yn fyrddiwn y'th wneuthum fel gwellt y maes, a thi a gynnyddaist ac a aethost yn fawr, ac a ddaethost i harddwch godidog: *dy* fronnau a

chwyddasant, a'th wallt a dyfodd, a thi yn llom ac yn noeth *o'r blaen*.

8 Pan euthum heibio i ti, ac edrych arnat, wele dy amser yn amser serchowgrwydd: yna lledais fy aden drosot, a chuddiais dy noethni: tyngais hefyd i ti, ac euthum mewn cyfammod â thi, medd yr Arglwydd Dduw, a thi a aethost yn eiddof fi.

9 Yna mi a'th olchais â dwfr; i.e. golchais dy waed oddi wrthyt, ac irais di âg olew.

10 Mi a'th wisgais hefyd â gwaith edau a nodwydd, rhoddais i ti hefyd esgidiau o groen daear-foch, a gwregysais di â llïan main, a gorchuddiais di â sidan.

11 Mi a'th herddais hefyd â harddwch, a rhoddais freichledau am dy ddwyllaw, a chadwyn am dy wddf.

12 Rhoddais hefyd dlws ar dy dalcen, a thlysau wrth dy glustiau, a choron hardd am dy ben.

13 Felly y'th harddwyd âg aur ac arian; a'th wisg *oedd* llïan main, a sidan, a gwaith edau a nodwydd; peilliaid, a mêl, ac olew a fwyttëit: tég hefyd odiaeth oeddit, a ffynnaist yn frenhiniaeth.

14 Aeth allan *hefyd* i ti enw ym mysg y cenedloedd, am dy degwch: canys cyflawn *oedd* gan fy harddwch yr hwn a osodaswn arnat, medd yr Arglwydd Dduw.

15 ¶ Ond ti a ymddiriedaist i'th degwch, a phutteiniaist o herwydd dy enw, a thywelltaist dy butteindra ar bob cynniweirydd; eiddo ef ydoedd.

16 Cymmeraist *hefyd* o'th ddillad, a gwnaethost i ti uchelfëydd brithion, a phutteiniaist arnynt: *y fath* ni ddaw, ac ni bydd *felly*.

17 A chymmeraist offer dy harddwch o'm haur ac o'm harian i, y rhai a roddaswn i ti, a gwnaethost i ti ddelwau gwyr, a phutteiniaist gyd â hwynt.

18 Cymmeraist *hefyd* dy wisgoedd o waith edau a nodwydd, ac a'u wisg-aist hwynt: fy olew *hefyd* a'm harogldarth a roddaist o'u blaen hwynt.

19 Felly fy mwyd yr hwn a roddaswn i ti, yn beilliaid, ac yn olew, ac yn fêl, *a'r rhai* y'th borthaswn di; rhoddaist hynny hefyd o'u blaen hwynt

yn arogl peraidd: *fel hyn* y bu, medd yr **ARGLWYDD DDUW**.

20 Cymmeraist hefyd dy feibion a'th ferched, y rhai a blantasit i mi; y rhai hyn a aberthaist iddynt i'w bwytta. *Ai* bychan *hyn* o'th butteindra di,

21 Ladd o honot fy mhlant, a'u rhoddi hwynt i'w tynnu trwy y *tân* iddynt?

22 Ac yn dy holl ffeidd-dra a'th butteindra ni chofiaist ddyddiau dy ieuengctid, pan oeddit lom a noeth, a'th fod yn ymdrybaeddu yn dy waed.

23 A bu ar ol dy holl ddyrgioni (Gwae, gwae i ti, medd yr **ARGLWYDD DDUW**)

24 Adeiladu o honot i ti uchelfa, a gwneuthur i ti uchelfa ym mhob heol.

25 Ym mhen pob ffordd yr adeiledaist dy uchelfa, a gwnaethost dy degwch yn ffaidd, ac a ledaist dy draed i bob cynniweirydd, ac amlhêaist dy butteindra.

26 Putteiniaist hefyd gyd â meibion yr Aipht dy gymmydogion, mawr eu cnawd; ac a amlhêaist dy butteindra, i'm digio i.

27 Am hynny wele, estynais fy llaw arnat, a phrinhêais dy ran, a rhoddais di wrth ewyllys dy gaseion. merched y Philistiaid, y rhai sydd gwilydd ganddynt dy ffordd ysgeler.

28 Putteiniaist hefyd gyd â meibion Assur, o eisieu cael dy ddigon; a hefyd wedi putteinio gyd â hwynt, ni'th ddigonwyd.

29 Amlhêaist hefyd dy butteindra y'ngwlad Canaan hyd Caldea; ac etto ni'th ddigonwyd â hyn.

30 Mor llesg yw dy galon, medd yr **ARGLWYDD DDUW**, gan i ti wneuthur hyn oll, *sef* gwaith putteinwraig yn llywodraethu!

31 Pan adeiledaist dy uchelfa ym mhen pob ffordd, ac y gwnaethost dy uchelfa ym mhob heol; ac nid oeddit fel puttain, gan dy fod yn dirmygu gwobr;

32 *Ond fel* gwraig a dorrai ei phriodas, ac a gymmerai ddieithriaid yn lle ei gwr.

33 I bob puttain y rhoddant wobr;

ond tydi a roddi dy wobr i'th holl gariadau, ac a'u gobrwyi hwynt i ddyfod attat oddi amgylch i'th butteindra.

34 Ac ynot ti y mae y gwrthwyn-eb i wragedd *eraill* yn dy butteindra, gan na phutteiniodd neb ar dy ol di: canys lle y rhoddi wobr, ac na roddir gwobr i ti, yna yr wyt yn y gwrthwyn-eb.

35 ¶ Gan hynny, O buttain, clyw air yr **ARGLWYDD**:

36 Fel hyn y dywed yr **ARGLWYDD DDUW**; Am dywallt dy frynti, a datguddio dy noethni trwy dy butteindra gyd â'th gariadau, a chyd â holl eilunod dy ffeidd-dra, a thrwy waed dy feibion y rhai a roddaist iddynt;

37 Am hynny wele fi yn casglu dy holl gariadau gyd â'r rhai yr ymddig-rifaist, a'r rhai oll a geraist, gyd â'r rhai oll a gasêaist; *ie*, casglaf hwynt i'th erbyn oddi amgylch, ac a ddi-noethaf dy noethni iddynt, fel y gwelont dy holl noethni.

38 Barnaf di hefyd â barnedigaethau putteiniaid, a'r rhai a dywalltant waed; a rhoddaf i ti waed mewn llid-iowgrwydd ac eiddigedd.

39 *Iê*, rhoddaf di yn eu dwylaw hwynt, a hwy a ddinystriant dy uchelfa, ac a fwriant i lawr dy uchelleoedd: diosgant di hefyd o'th ddillad, a chymmerant ddodrefn dy harddwch, ac a'th adawant yn llom ac yn noeth.

40 Dygant hefyd dyrfa i'th erbyn, ac a'th labyddiant â meini, ac â'u cleddyfau y'th drywanant.

41 Llosgant *hefyd* dy dai â than, a gwnant arnat farnedigaethau y'ngolwg gwragedd lawer: a mi a wnaaf i ti beidio â phutteinio, a hefyd ni roddi wobr mwy.

42 Felly y lonyddaf fy llid i'th erbyn, a symmud fy eiddigedd oddi wrthyt; mi a lonyddaf hefyd, ac ni ddigiaf mwy.

43 Am na chofiaist ddyddiau dy ieuengctid, ond annogaist fi i lid yn hyn oll; am hynny wele, myfi a roddaf dy ffordd ar *dy* ben, medd yr **ARGLWYDD DDUW**: fel na wnelech yr ysgelerder hyn am ben dy holl ffeidd-dra.

44 ¶ Wele, pob diarhebydd a ddiarheba am danat, gan ddywedyd, Fel y fam y mae y ferch.

45 Merch dy fam, yr hon a ffeiddiodd ei gwr a'i meibion, ydwyd ti; a chwaer dy chwïorydd ydwyd, y rhai a ffeiddiasant eu gwŷr a'u meibion, eich mam oedd Hittees, a'ch tad yn Amoriad.

46 A'th chwaer hynaf yw Samaria, hi a'i merched, yn trigo ar dy law aswy: a'th chwaer ieuangach nâ thi, yr hon sydd yn trigo ar dy law ddehau, yw Sodom a'i merched.

47 Etto ni rodiaist yn eu ffyrdd hwynt, ac nid yn oleu ffeidd-dra hwynt y gwnaethost: megis *peltai hynny* ychydig bach, ymlygrast yn fwy nâ hwy yn dy holl ffyrdd.

48 Fel mai byw fi, medd yr ARGLWYDD DDUW, ni wnaeth Sodom dy chwaer, na hi na'i merched, fel y gwnaethost ti a'th ferched.

49 Wele, hyn oedd anwiredd dy chwaer Sodom, Balchder, digonedd bara, ac amler o seguryd oedd ynddi ac yn ei merched, ac ni chryfhâodd hi law yr anghenog a'r tlawd.

50 A hwy a ymddyrfhasant, ac a wnaethant ffeidd-dra o'm blaen i: am hynny y symmudais hwynt, fel y gwelais yn ddu.

51 Samaria hefyd ni phechodd fel hanner dy bechod di; ond tydi a amlhêaist dy ffeidd-dra yn fwy nâ hwynt, ac a gyfiawnhêaist dy chwïorydd yn dy holl ffeidd-dra a wnaethost.

52 Tithau yr hon a fernaist ar dy chwïorydd, dwg dy waradwydd am dy bechodau y rhai a wnaethost yn ffeiddiach nâ hwynt: cyfiawnach vdynt nâ thi: cywilyddia dithau, a dwg dy waradwydd, gan gyfiawnhâu o honot dy chwïorydd.

53 Pan ddychwelwyf eu caethiwed hwynt, caethiwed Sodom a'i merched, a chaethiwed Samaria a'i merched, yna y *dychwelaf* gaethiwed dy gaethion dithau a'th ferched yn eu canol hwynt:

54 Fel y dygech dy warth, ac y'th waradwydder, am yr hyn oll a wnaethost, gan gysuro o honot hwynt.

55 Pan ddychwelo dy chwïorydd,

Sodom a'i merched, i'w hen gyflwr, a phan ddychwelo Samaria a'i merched i'w hen gyflwr, yna tithau a'th ferched a ddychwelwch i'ch hen gyflwr.

56 Canys nid oedd mo'r sôn am Sodom dy chwaer yn dy enau yn nydd dy falchder:

57 Cyn datguddio dy ddrygioni, megis yn amser dy waradwydd gan ferched Syria, a'r holl rai o'i hamgylch, merched y Philistiaid, y rhai a'th ddistyryant o bob parth.

58 Dy ysgelerder, a'th ffeidd-dra hefyd, ti a'u dygaist hwynt, medd yr ARGLWYDD.

59 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Felly y gwnaf â thi fel y gwnaethost, yr hon a ddistyryaist lw, i ddiddymmu y cyfammod.

60 ¶ Etto mi a gofiaf fy nghyfammod â thi yn nyddiau dy ieuengctid, ac a sicrhâf i ti gyfammod tragywyddol.

61 Yna y cofi dy ffyrdd, ac y cywilyddi, pan dderbyniech dy chwïorydd hŷn nâ thi, gyd â'r rhai ieuangach nâ thi: a rhoddaf hwynt yn ferched i ti, a hynny nid wrth dy ammod di.

62 A mi a sicrhâf fy nghyfammod â thi; a chei wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD.

63 Fel y cofiech di, ac y cywilyddiech, ac na byddo i ti mwy agoryd safn gan dy waradwydd, pan ddyhudder fi tu ag attat, am yr hyn oll a wnaethost, medd yr ARGLWYDD DDUW.

PEN. XVII.

- 1 *Trwy ddamneg o ddau cryr a gwinwydden, 11 y dangosir barnedigaeth Duw ar Jerusalem, am droi oddi wrth Babilon at yr Aiph.*
22 Duw yn addaw plannu cedrwydden yr efenngyl.

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

2 Mab dyn, traetha ddychymmyg, a diarheba ddiareb wrth dŷ Israel,

3 A dywed, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Eryr mawr, mawr ei adenydd, hir ei asgell, llawn plu, yr hwn oedd iddo amryu llwiau,

a ddaeth i Libanus, ac a gymmerth frigyn uchaf y gedrwydden.

4 Torrodd frig ei blagur hi, ac a'i dug i dir marsandiaeth: yn ninas marchnadyddion y gosododd efe ef.

5 A chymmerth o had y tir, ac a'i bwriodd mewn maes ffrwythlawn; efe a'i gosododd ef wrth ddyfroedd lawer, ac a'i plannodd fel hedydd.

6 Ac efe a dyfodd, ac a aeth yn winwydden wasgarog, isel o dwf, a'i changau yn troi atto ef; a'i gwraidd oedd dano ef: felly yr aeth yn winwydden, ac y dug geingciau, ac y bwriodd frig.

7 Yr oedd hefyd ryw eryr mawr, mawr ei esgyll, ac â llawer o blu: ac wele y winwydden hon yn plygu ei gwraidd tu ag atto ef, ac yn bwrw ei cheingciau tu ag atto, i'w dyfrhâu ar hyd rhigolau ei phlaniad.

8 Mewn maes da wrth ddyfroedd lawer y plannasid hi, i fwrw brig, ac i ddwyn ffrwyth, fel y byddai yn winwydden hardd-deg.

9 Dywed, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, A lwydda hi? oni thynn efe ei gwraidd hi? ac oni thyrr efe ei ffrwyth hi, fel y gwywo? sych holl ddail ei brig, ac nid trwy fraich mawr, na thrwy bobl lawer, i'w thynnu hi o'i gwraidd.

10 Iê, wele, wedi ei phlannu, a lwydda hi? gan wywo oni wywa, pan gyffyrddo gwynt y dwyrain â hi? yn rhigolau ei thwf y gwywa.

11 ¶ Daeth hefyd air yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

12 Dywed yr awr hon wrth y tŷ gwrthryfelgar, Oni wyddoch beth yw hyn? dywed, Wele, daeth brenhin Babilon i Jerusalem, ac efe a gymmerodd ei brenhin hi, a'i thywysogion, ac a'u dug hwynt gyd âg ef i Babilon:

13 Ac a gymmerodd o'r had brenhinol, ac a wnaeth âg ef gyfammod, ac a'i dug ef dan lw; cymmerodd hefyd gedyrn y wlad:

14 Felly y byddai y deyrnas yn isel, heb ymddyrchafu, eithr sefyll o honi trwy gadw ei gyfammod ef.

15 Ond gwrthryfelodd i'w erbyn, gan anfon ei genhadau i'r Aipht, fel

y rhoddid iddo feirch, a phobl lawer. A lwydda efe? a ddiangc yr hwn a wnelo hyn? neu a ddiddymma efe y cyfammod, ac a waredir ef?

16 Fel mai byw fi, medd yr ARGLWYDD DDUW, ynghartref y brenhin yr hwn a'i gwnaeth ef yn frenhin, yr hwn y diystyrododd efe ei lw, a'r hwn y diddymmodd efe ei gyfammod, gyd âg ef y bydd efe marw ynghanol Babilon.

17 Ac ni wna Pharaoh â'i lu mawr, ac â'i fintai liosog, ddim gyd âg ef mewn rhyfel, wrth godi clawdd, ac wrth adeiladu cestyll, i dorri ymaith lawer einioes.

18 Gan ddiystyru o hono y llw, gan ddiddymmu y cynghrair (cansys wele, efe a roddasai ei law) a gwneuthur o hono hynny oll, ni ddiangc.

19 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Fel mai byw fi, fy llw yr hwn a ddiystyrododd efe, a'm cyfammod yr hwn a ddiddymmodd efe, hwnnw a roddaf fi ar ei ben ef.

20 Cansys taenaf fy rhwyd arno, ac efe a ddêlir yn fy rhwyd, a dygaf ef i Babilon, ac yno yr ymddadleuaf âg ef am ei gamwedd a wnaeth i'm herbyn.

21 A'i holl ffoaduriaid ynghyd a'i holl fyddinoedd a syrthiant gan y cleddyf, a'r gweddill a wasgerir gyd â phob gwynt; fel y gwypoch mai myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais.

22 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Mi a gymmeraf hefyd frig y gedrwydden uchel, ac a'i gosodaf: o frig ei blagur y torraf un tyner, a mi a'i plannaf ar fynydd uchel a dyrchafedig.

23 Ar fynydd uchelder Israel y plannaf ef: ac efe a fwrw frig, ac a ddwg ffrwyth, ac a fydd yn gedrwydden hardd-deg: a phob aderyn o bob rhyw asgell a drig dani; dau gysgod ei changhennau y trigant.

24 A holl brennau y maes a gânt wybod mai myfi yr ARGLWYDD a ostyngais y pren uchel, ac a ddyrchafais y preu isel; a sychais y pren îr, ac a ireiddiais y pren crin: myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais, ac a'i gwncuthuni.

PEN. XVIII.

1 *Dduw yn argyhoeddi anghyflawn ddiareb y grauwwin surion; 5 yn dangos y modd y gwna efe â thad cyfiaw'n: 10 ac â mab anghyflawn i dad cyfiaw'n: 14 ac â mab cyfiaw'n i dad anghyflawn: 19 ac â'r annuwiol a edifarhâo: 24 ac â'r dduwiol a ymadawo â'i dduwioldeb. 25 Y mae yn ymddyffyn ei gyfiawnder, 31 ac yn annog i edifeirwch.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

2 Paham gennyh arferu y ddiareb hon am dir Israel, gan ddywedyd, Y tadau a fwyttasant rawnwin surion, ac ar ddannedd y plant y mae dincod?

3 *Fel mai* byw fi, medd yr ARGLWYDD DDUW, ni bydd i chwi mwy arferu y ddiareb hon yn Israel.

4 Wele, yr holl eneidiau eiddof fi ydynt; fel enaid y tad, felly hefyd enaid y mab, eiddof fi ydynt; yr enaid a becho, hwnnw a fydd marw.

5 ¶ Canys os bydd gwr yn gyfiaw'n, ac yn gwneuthur barn a chyfiawnder,

6 Heb fwyta ar y mynyddoedd, na chyfodi ei lygaid at eilunod tŷ Israel, ac heb halogâ gwraig ei gymmydog, na nesâu at wraig fisglwyfus,

7 Na gorthrymmu neb, ond a roddes ei wystl i'r dyledwr yn ei ol, ni threisiodd drais, ei fara a roddodd i'r newynog, ac a ddilladodd y noeth,

8 Ni roddes ar usuriaeth, ac ni chymmerodd ychwaneg, ei law a dynnodd yn ei hol oddi wrth anwiredd, gwir farn a wnaeth rhwng gwr a gwr,

9 Yn fy neddfau y rhodiodd, a'm barnedigaethau a gadwodd, i wneuthur gwirionedd: cyfiaw'n *yw*; gan fyw efe a fydd byw, medd yr ARGLWYDD DDUW.

10 ¶ Os cenhedla efe fab yn lleidr, ac yn tywallt gwaed, ac a wna gyfelyb i'r un o'r *pethau* hyn,

11 Ac ni wna yr un o'r *pethau* hynny, ond ar y mynyddoedd y bwyty, a gwraig ei gymmydog a haloga,

12 Yr anghenus a'r tlawd a orthrymma, trais a dreisia, gwystl ni rydd drachefn, ac at eilunod y cyfyd ei lygaid, a wnaeth ffieidd-dra,

13 Ar usuriaeth y rhoddes, ac ychwaneg a gymmerth; gan hynny a

fydd efe byw? Ni bydd byw: gwnaeth yr holl ffieidd-dra hyn; gan farw y bydd farw; ei waed a fydd arno ei hun.

14 ¶ Ac wele, os cenhedla fab a wêl holl bechodau ei dad y rhai a wnaeth efe, ac a ysturia, ac ni wna felly,

15 Ar y mynyddoedd ni fwyty, a'i lygaid ni chyfyd at eilunod tŷ Israel, ni haloga wraig ei gymmydog,

16 Ni orthrymma neb chwaith, ni attal wystl, ac ni threisia drais, ei fara a rydd i'r newynog, a'r noeth a ddillada,

17 Ni thry ei law oddi wrth yr anghenus, usuriaeth na llog ni chymmer, fy marnau a wna, yn fy neddfau y rhodia: hwnnw ni bydd farw am anwiredd ei dad; gan fyw y bydd efe byw.

18 Ei dad, am orthrymmu yn dost, a threisio ei frawd trwy orthrech, a gwneuthur yr hyn nid *oedd* dda ym mysg ei bobl, wele, efe a fydd marw yn ei anwiredd.

19 ¶ Etto chwi a ddywedwch, Paham? oni ddwg y mab anwiredd y tad? Pan wnelo y mab farn a chyfiawnder, a chadw fy holl ddeddfau, a'u gwneuthur hwynt, gan fyw efe a fydd byw.

20 Yr enaid a becho, hwnnw a fydd marw. Y mab ni ddwg anwiredd y tad, a'r tad ni ddwg anwiredd y mab: cyfiawnder y cyfiaw'n fydd arno ef, a drygioni y drygionus fydd arno yntau.

21 Ond os yr annuwiol a ddychwel oddi wrth ei holl bechodau y rhai a wnaeth, a chadw fy holl ddeddfau, a gwneuthur barn a chyfiawnder, efe gan fyw a fydd byw, ni bydd efe marw.

22 Ni chofir iddo yr holl gamweddu a wnaeth: yn ei gyfiawnder a wnaeth y bydd efe byw.

23 Gan ewyllysio a ewyllysiwn i farw yr annuwiol, medd yr ARGLWYDD DDUW, ac na ddychwelai oddi wrth ei ffyrdd, a byw?

24 ¶ Ond pan ddychwelo y cyfiaw'n oddi wrth ei gyfiawnder, a gwneuthur anwiredd, a gwneuthur yn ol yr holl ffieidd-dra a wnelo yr an-

ni wniol; a fydd efe byw? ni chofir yr holl gyfiawnderau a wnaeth efe: yn ei gamwedd yr hwn a wnaeth, ac yn ei bechod a bechodd, ynddynt y bydd efe marw.

25 ¶ Etto chwi a ddywedwch, Nid cymmwys yw ffordd yr ARGLWYDD. Gwrandewch yr awr hon, tŷ Israel, onid yw gymmwys fy ffordd i? onid eich ffyrdd chwi nid ydynt gymmwys?

26 Pan ddychwelo y cyfiawn oddi wrth ei gyfiawnder, a gwneuthur an wiredd, a marw ynddynt; am ei anwiredd a wnaeth y bydd efe marw.

27 A phan ddychwelo yr annuwol oddi wrth ei ddrygioni yr hwn a wnaeth, a gwneuthur barn a chyfiawnder, hwnnw a geidw yn fyw ei enaid.

28 Am iddo ystyried, a dychwelyd oddi wrth ei holl gamweddau y rhai a wnaeth, gan fyw y bydd byw, ni bydd marw.

29 Etto tŷ Israel a ddywedant, Nid cymmwys yw ffordd yr ARGLWYDD. Tŷ Israel, onid cymmwys fy ffyrdd i? onid eich ffyrdd chwi nid ydynt gymmwys?

30 Am hynny barnaf chwi, tŷ Israel, bob un yn ol ei ffyrdd ei hun, medd yr ARGLWYDD DDUW. Dychwelwch, a throwch oddi wrth eich holl gamweddau; fel na byddo anwiredd yn dramgwydd i chwi.

31 ¶ Bwriwch oddi wrthych eich holl gamweddau y camweddasoeh ynddynt, a gwnewch i chwi galon newydd, ac yspryd newydd: canys pahan, tŷ Israel, y byddwch feirw?

32 Canys nid oes ewylllys gennyf i farwolaeth y marw, medd yr ARGLWYDD DDUW. Dychwelwch gan hynny, a byddwch fyw.

PEN. XIX.

1 *Cwynfan am dyrwysogion Israel, trwy ddammeg o genawon llew a ddidid meun pydew; 10 ac um Jerusalem, trwy ddammeg o winwydden anrheithiedig.*

CYMMER dithau alarnad am dyrwysogion Israel,

2 A dywed, Beth yw dy fam? llewes: gorweddodd ym mysg llewod, ynghanol y llewod ieuaingc y maethodd hi ei chenawon.

3 A hi a ddug i fynu un o'i chenawon: efe a aeth yn llew ieuangc, ac a ddysgodd ysglyfaethu ysglyfaeth; bwyttâodd ddynion.

4 Yna y cenhedloedd a glywsant sôn am dano; daliwyd ef yn eu ffos hwynt, a dygasant ef mewn cadwynau i dir yr Aipht.

5 A phan welodd iddi ddisgwyl, a darfod am ei gobaith, hi a gymmerodd un arall o'i chenawon, ac a'i gwuaeth ef yn llew ieuangc.

6 Yntau a dramwyodd ym mysg y llewod; efe a aeth yn llew ieuangc, ac a ddysgodd ysglyfaethu ysglyfaeth; bwyttâodd ddynion.

7 Adnabu hefyd eu gweddwon hwynt, a'u dinasoedd a anrheithiodd efe; i.e. anrheithiwyd y tir a'i gyflawnder gan lais ei ruad ef.

8 Yna y cenhedloedd a ymosodasant yn ei erbyn ef o amgylch o'r tal-eithiau, ac a daenasant eu rhwyd arno; ac efe a ddaliwyd yn eu ffos hwynt.

9 A hwy a'i rhoddasant ef yng ngharchar mewn cadwyni, ac a'i dygasant at frenhin Babilon: dygasant ef i ymddiffynfeydd, fel na chlywid ei lais ef mwy ar fynyddoedd Israel.

10 ¶ Dy fam sydd fel gwinwydden yn dy waed di, wedi ei phlannu wrth ddyfroedd: ffrwythlawna brigog oedd, o herwydd dyfroedd lawer.

11 Ac yr oedd iddi wiail cryfion yn deyrn-wiail. llywodraethwyr, a'i huchder oedd uchel ym mysg y tew-frig; fel y gwelid hi yn ei huchder yn amler ei changhennau.

12 Ond hi a ddiwreiddiwyd, mewn lliidiowgrwydd, bwriwyd hi i'r llawr, a gwynt y dwyrain a wywodd ei ffrwyth hi: ei gwaiil cryfion hi a dorrwyd ac a wywasant; tân a'u hysodd.

13 Ac yr awr hon hi a blannwyd mewn anialwch, mewn tir cras a sych-edig.

14 A thân a aeth allan o wialen ei changhennau, ysodd ei ffrwyth hi, fel nad oedd ynddi wialen gref yn deyrn-wialen i lywodraethu. Galarnad yw hwn, ac yn alarnad y bydd.

PEN. XX.

1 *Duo yn gwrthod gadael i henuriaid Israel ym-gynghori ũg ef: 5 yn adrodd ystori eu han-*

ufudd-dod hwy yn yr Aipht, 10 yn yr anialwch, 27 ac yn eu gwlad: 33 yn addaw eu cynnull hwy trwy yr efengyl. 45 Dan enw coedwig y mae yn dangos dinystr Jerusalem.

YN y seithfed flwyddyn, o fewn y pummed mis, ar y degfed dydd o'r mis, y daeth gwŷr o henuriaid Israel i ymgyngori â'r ARGLWYDD, ac a eisteddasant ger fy mron i.

2 Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

3 Ha fab dyn, llefara wrth henuriaid Israel, a dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Ai i ymofyn â mi yr ydych chiwi yn dyfod? Fel mai byw fi, medd yr ARGLWYDD DDUW, ni fynnaf gennyh ymofyn â mi.

4 A ferni di hwynt, mab dyn, a ferni di hwynt? gwna iddynt wybod ffeidd-dra eu tadau:

5 ¶ A dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Ar y dydd y dewisais Israel, ac y tyngais wrth had tŷ Jacob, ac y'm gwneuthum yn hysbys iddynt yn nhir yr Aipht, pan dyngais wrthynt, gan ddywedyd, Myfi yw yr ARGLWYDD eich DUW chiwi;

6 Yn y dydd y tyngais wrthynt a'r eu dwyn hwynt allan o dir yr Aipht, i wlad yr hon a ddarparaswn iddynt, yn llifeirio o laeth a mêl; yr hon yw gogoniant yr holl diroedd:

7 Yna y dywedais wrthynt, Bwriwch ymaith bob un ffeidd-dra ei lygaid, ac nac ymhalogwch âg eilunod yr Aipht. Myfi yw yr ARGLWYDD eich DUW chiwi..

8 Er hynny gwrthryfelasant i'm herbyn, ac ni fynnent wrando arnaf: ni fwriasant ymaith ffeidd-dra eu llygaid bob un, ac ni adawsant eilunod yr Aipht. Yna y dywedais, Tywalltaf arnynt fy lliidiowgrwydd, i gyflawni fy nig arnynt y'nghanol gwlad yr Aipht.

9 Etto gwneuthum er mwyn fy enw, rhag ei halogi yngolwg y cenedloedd y rhai yr oeddynt hwy yn eu mysg; y'ngŵydd pa rai yr ymhysbysais iddynt hwy, wrth eu dwyn hwynt allan o dir yr Aipht.

10 ¶ Am hynny y dygais hwynt

allan o dir yr Aipht, ac a'u dygais hwynt i'r anialwch.

11 A rhoddais iddynt fy neddfau, a hysbysais iddynt fy marnedigaethau; y rhai y bydd byw ynddynt y dyn a'u gwna hwynt.

12 Rhoddais hefyd iddynt fy sabbothau, i fod yn arwydd rhyngof fi a hwynt, i wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD a'u sancteiddiodd hwynt.

13 Er hynny tŷ Israel a wrthryfelasant i'm herbyn yn yr anialwch: ni rodiasant yn fy neddfau, ond diystyrasant fy marnedigaethau, y rhai y bydd byw ynddynt y dyn a'u gwnelo hwynt; fy sabbothau hefyd a halogasant yu ddirfawr. Yna y dywedais y tywalltwn fy lliid arnynt yn yr anialwch, i'w difetha hwynt.

14 Etto gwneuthum er mwyn fy enw, fel na halogid ef y'ngolwg y cenedloedd, y rhai y dygais hwynt allan yn eu gŵydd.

15 Ac etto mi a dyngaswn iddynt yn yr anialwch, na ddygwn hwynt i'r wlad a roddaswn iddynt, yn llifeirio o laeth a mêl; honno yw gogoniant yr holl wledydd:

16 O herwydd iddynt ddiystyru fy marnedigaethau, ac na rodiasant yn fy neddfau, ond halogi fy sabbothau: canys eu calon oedd yn myned ar ol eu heilunod.

17 Etto tosturiodd fy llygaid wrthynt rhag eu dinystrio, ac ni wneuthuni ddiben am danynt yn yr anialwch.

18 Ond mi a dywedais wrth eu meibion hwynt yn yr anialwch, Na rodiwch yn neddfau eich tadau, ac na chedwch eu barnedigaethau hwynt, nac ymhalogwch chwaith â'u heilunod hwynt.

19 Myfi yw yr ARGLWYDD eich DUW chiwi; rhodiwch yn fy neddfau, a chedwch fy marnedigaethau, a gwnewch hwynt:

20 Sancteiddiwch hefyd fy sabbothau; fel y byddont yn arwydd rhyngof fi a chwithau, i wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD eich DUW chiwi.

21 Y meibion hwythau a wrthryfelasant i'm herbyn: yn fy neddfau ni rodiasant, a'm barnedigaethau ni chadwasant trwy eu gwneuthur hwynt, y

rhai y bydd byw ynddynt y dyn a'u gwneulo hwynt: halogasant fy sabbothau: yna y dywedais y tywalltwn fy lliid arnynt, i gyflawni fy nig wrthynt yn yr anialwch.

22 Etto trôais heibio fy llaw, a gwneuthum er mwyn fy enw, fel na halogid ef y'ngolwg y cenedloedd y rhai y dygaswn hwynt allan yn eu gwydd.

23 Hefyd mi a dyngaswn wrthynt yn yr anialwch, a'r eu gwasgaru hwynt ym mysg y cenedloedd, a'u taenu hwynt ar hyd y gwledydd;

24 O herwydd fy marnedigaethau ni wnaethent, ond fy neddfau a ddiystyrasant, fy sabbothau hefyd a halogasant, a'u llygaid oedd ar ol eilunod eu tadau.

25 Minnau hefyd a roddais iddynt ddeddfau nid oeddynt dda, a barnedigaethau ni byddent fyw ynddynt:

26 Ac a'u halogais hwynt yn eu hoffrymmau, wrth dynnu trwy dân bob peth a egoro y groth, fel y dinystriwn hwynt; fel y gwybyddent mai myfi yw yr ARGLWYDD.

27 ¶ Am hynny, fab dyn, llefara wrth dŷ Israel, a dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Etto yn hyn y'm cablodd eich tadau, gan wneuthur o honynt gamwedd i'm herbyn.

28 Canys dygais hwynt i'r tir a dyngaswn a'r ei roddi iddynt, a gwelasant bob bryn uchel, a phob pren brigog; ac aberthasant yno euhebyrth, ac yno y rhoddasant eu hoffrymmau digllonedd: yno hefyd y gosodasant eu harogl peraidd, ac yno y tywalltasent eu diod-offrymmau.

29 Yna y dywedais wrthynt, Beth yw yr uchelfa yr ydych chi yn myned iddi? a Bamah y galwyd ei henw hyd y dydd hwn.

30 Am hynny dywed wrth dŷ Israel, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Ai ar ffordd eich tadau yr ymhalogwch chi? ac a butteinwch chi ar ol eu ffeidd-dra hwynt?

31 Canys pan offrymmoch eich offrymmau, gan dynnu eich meibion trwy y tân, yr ymhalogwch wrth eich holl eilunod hyd heddyw: a fynnaf fi

gennyh ymofyn â mi, tŷ Israel? Fel mai byw fi, medd yr ARGLWYDD DDUW, nid ymofynir â mi gennyh.

32 Eich bwriad hefyd ni bydd ddim, yr hyn a ddywedwch, Byddwn fel y cenedloedd, fel teuluoedd y gwledydd, i wasanaethu pren a maen.

33 ¶ Fel mai byw fi, medd yr ARGLWYDD DDUW, yn ddiâu â llaw gadarn, ac â braich estynedig, ac â lliديوgrwydd tywalltedig, y teyrnasaf arnoch.

34 A dygaf chi allan ym mysg y bobloedd, a chasglaf chi o'r gwledydd y rhai y'ch gwasgarwyd ynddynt, â llaw gadarn, ac â braich estynedig, ac â lliديوgrwydd tywalltedig.

35 A dygaf chi i anialwch y bobloedd, ac ymddadleuaf â chi yno wyneb yn wyneb.

36 Fel yr ymddadleuais â'ch tadau yn anialwch tir yr Aipht, felly yr ymddadleuaf â chwithau, medd yr ARGLWYDD DDUW.

37 A gwnaf i chi fyned dan y wialen, a dygaf chi i rwym y cyfammod.

38 A charthaf o honoch y rhai gwrthryfelgar, a'r rhai a droseddant i'm herbyn: dygaf hwynt o wlad eu hymdaith, ac i wlad Israel ni ddeuant: a chewch wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD.

39 Chwithau, tŷ Israel, fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Ewch, gwasanaethwch bob un ei eilunod, ac ar ol hyn hefyd, oni wrandewch arnaf fi: ond na halogwch mwy fy enw sanctaidd â'ch offrymmau ac â'ch eilunod.

40 Canys yn fy mynydd sanctaidd, ym mynydd uchelder Israel, medd yr ARGLWYDD DDUW, yno y'm gwasanaetha holl dŷ Israel, cwbl o'r wlad: yno y byddaf foddllawn iddynt; ac yno y gofynaf eich offrymmau, a blaen-ffrywyth eich offrymmau, gyd â'ch holl sanctaidd bethau.

41 Byddaf foddllawn i chi gyd â'ch arogl peraidd, pan ddygywif chi allan o blith y bobloedd, a'ch casglu chi o'r tiroedd y'ch gwasgarwyd ynddynt; a mi a sancteiddir ynoch yng ngolwg y cenedloedd.

42 Hefyd cewch wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, pan ddygwylf chwi i dir Israel, i'r tir y tyngais am ei roddi i'ch tadau.

43 Ac yno y cofiwch eich ffyrdd, a'ch holl weithredoedd y rhai yr ynhalogasocho ynddynt; fel yr alaroch arnoch eich hun am yr holl ddrygioni a wnaethoch.

44 A chewch wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, pan wnelwyf â chwi er mwyn fy enw, nid yn ol eich ffyrdd drygionus chwi, nac yn ol eich gweithredoedd llygredig, O tŷ Israel, medd yr ARGLWYDD DDUW.

45 ¶ Daeth drachefn air yr ARGLWYDD ataf, gan ddywedyd,

46 Gosod dy wyneb, fab dyn, tu a'r dehau, i'e difera eiriau tu a'r dehau, a phrophwyda yn erbyn coed maes y dehau;

47 A dywed wrth goed y dehau, Gwranddo air yr ARGLWYDD: Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Wele fi yn cynneu ynot ti dân, ac efe a ysa ynot ti bob pren îr, a phob pren sych: fflagl y fflam ni ddiffydd, a'r holl wynebaw o'r dehau hyd y gogledd a losgir ynddo.

48 A phob cnawd a welant mai myfi yr ARGLWYDD a'i cynneuais: nis diffoddir ef.

49 Yna y dywedais, O ARGLWYDD DDUW, y maent hwy yn dywedyd am danaf, Onid dammegion y mae hwn yn eu traethu?

PEN. XXI.

1 Ezeziel yn prophwydo yn erbyn Jerusalem trwy arwydd ucheneidid. 8 Y cleddyf gloyw-lym, 18 yn erbyn Jerusalem, 25 yn erbyn y frenhiniaeth, 28 ac yn erbyn yr Ammoniaid.

A DAETH gair yr ARGLWYDD ataf, gan ddywedyd,

2 Gosod dy wyneb, fab dyn, tu a Jerusalem, a difera dy eiriau tu a'r cyssegroedd, a phrophwyda yn erbyn gwlad Israel,

3 A dywed wrth wlad Israel, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Wele fi i'th erbyn, tynnaf hefyd fy nghleddyf o'i wain, a thorraf o honot gyfiawn ac anghyfiawn.

4 O herwydd y torraf o honot gyfiawn ac anghyfiawn, am hynny y daw

fy nghleddyf allan o'i wain yn erbyn pob cnawd o'r dehau hyd y gogledd;

5 Fel y gwypo pob cnawd i mi yr ARGLWYDD dynnu fy nghleddyf allan o'i wain: ni ddychwel efe mwyl.

6 Ochain dithau, fab dyn, gyd âg ysgitod lwynau; i'e, ochain yn chwewr yn eu golwg hwynt.

7 A bydd, pan ddywedant wrthyt, Am ba beth yr ydwynt yn ochain? yna ddywedyd o honot, Am y chwedl newydd, am ei fod yn dyfod fel y toddo pob calon, ac y llaeso y dwylaw oll, ac y pallo pob yspryd, a'r gliniau oll a ânt fel dwfr; wele efe yn dyfod, ac a fydd, medd yr ARGLWYDD DDUW.

8 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth ataf, gan ddywedyd,

9 Prophwyda, fab dyn, a dywed, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Dywed, Cleddyf, cleddyf a hogwyd, ac a loywyd.

10 Efe a hogwyd i ladd lladdfa, efe a loywyd fel y byddai ddisglaer: a lawenychwn ni? y mae efe yn dirmygu gwialen fy mab, fel pob pren.

11 Ac efe a'i rhoddes i'w loywi, i'w ddal mewn llaw; y cleddyf hwn a hogwyd, ac a loywyd, i'w roddi yn llaw y lleiddiad.

12 Gwaedda ac uda, fab dyn; canys hwn fydd ar fy mhobl, hwn fydd yn erbyn holl dywysogion Israel; dychryn gan y cleddyf fydd ar fy mhobl: am hynny taro law ar forddwyd.

13 Canys profiad yw; a pheth os y cleddyf a ddiystyra y wialen? ni bydd efe mwyl, medd yr ARGLWYDD DDUW.

14 Tithau, fab dyn, prophwyda, a tharo law wrth law, a dybler y cleddyf y drydedd waith: cleddyf y lladdedigion, cleddyf lladdedigiaeth y gwŷr mawr ydyw, yn myned i'w hystafelloedd hwynt.

15 Rhoddais flaen y cleddyf yn erbyn eu holl byrth hwynt, i doddi eu calon, ac i amhâu eu tramgwyddiadau: O, gwnaed ef yn loyw, hogwyd ef i ladd.

16 Dos ryw ffordd, naill ar y llaw ddehau, ai ar y llaw aswy, lle y tueddo dy wyneb.

17 Minnau hefyd a darawaf y naill law yn y llall, ac a lonyddaf fy llid : myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais.

18 ¶ A daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

19 Tithau, fab dyn, gosod i ti ddwy ffordd, fel y delo cleddyf brenhin Babilon ; o un tir y deuant ill dwy : a dewis le, ym mhen ffordd y ddinas y dewisi ef.

20 Gosod ffordd iddyfod o'r cleddyf tu a Rabbath meibion Ammon, a thu a Judah yn erbyn Jerusalem gaerog.

21 Canys safodd brenhin Babilon ar y groes-ffordd, ym mhen y ddwy ffordd, i ddewinio dewiniaeth : gloywodd ei saethau, ymfynodd â delwau, edrychodd mewn afu.

22 Yn ei law ddehau yr oedd dewiniaeth Jerusalem, am osod capteniaid i agoryd safn mewn lladdedigaeth, i ddyrchafu llef gyd â bloedd, i osod offer rhyfel yn erbyn y pyrth, i fwrw clawdd, i adeiladu ymddiffynfa.

23 A hyn fydd ganddynt, fel dewinio dewiniaeth gwagedd yn eu golwg hwynt, i'r rhai a dyngasant lwon : ond efe a gofia yr anwiredd, i'w dâl hwynt.

24 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Am beri o honoch gofio eich anwiredd, gan amlygu eich camweddau, fel yr ymddengys eich pechodau yn eich holl weithredoedd ; am beri o honoch eich cofio, y'ch dèlir â llaw.

25 ¶ Tithau, halogedig annuwiol dywysog Israel, yr hwn y daeth ei ddydd, yn amser diwedd anwiredd,

26 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW ; Symmud y meitr, a thynn ymaith y goron ; nid yr un fydd hon : cyfod yr isel, gostwng yr uchel.

27 Dymchwelaf, dymchwelaf, dymchwelaf hi ; ac ni bydd *marfach* hyd oni ddelo yr hwn y mae yn gyfiawn iddo ; ac iddo ef y rhoddaf hi.

28 ¶ Prophwyda dithau, fab dyn, a dywed, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW am feibion Ammon, ac am eu gwaradwydd hwynt ; dywed di, Y cleddyf, y cleddyf a dynnwyd : i ladd y gloywyd ef, i ddi-fetha o herwydd y disgleirdeb :

29 Wrth weled gwagedd i ti, wrth ddewinio i ti gelwydd, i'th roddi ar yddfau y lladdedigion, y drygionus y rhai y daeth eu dydd, yn amser diwedd eu hanwiredd.

30 A ddychwelaf fi ef i'w wain ? yn y lle y'th grëwyd, yn uhir dy gynnefin, y'th farnaf.

31 A thywalltaf fy niglionedd arnat, â than fy llidiowgrwydd y chwythaf arnat, a rhoddaf di yn llaw dynion poethion, cywraint i ddinystrio.

32 I'r tân y byddi yn ymborth ; dy waed fydd y'nghanol y tir ; n'i'th gofir *marfach* : canys myfi yr ARGLWYDD a'i dywedais.

PEN. XXII.

1 *Rhestr o bechodau Jerusalem.* 18 *Y llysg Duw hwynt megis sothach yn ei ffwrn.* 23 *Llygredigueth yr holl brophyrudi, a'r effeiri-iaid, a'r tywysogion, a'r bobl.*

GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf drachefn, gan ddywedyd,

2 Tithau, fab dyn, a ferni di, a ferni ddinas y gwaed ? i'e, ti a wnei iddi wybod ei holl feidd-dra.

3 Dywed dithau, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW ; Tywallt gwaed y mae y ddinas yn ei chanol, i ddyfod o'i hamser, ac eilunod a wnaeth hi yn ei herbyn ei hun i ymhalogi.

4 Euog wyt yn dy waed, yr hwn a dywelltaist ; a halogedig yn dy eilunod, y rhai a wnaethost : a thi a nesëaist dy ddyddiau, a daethost hyd at dy flynyddoedd : am hynny y'th wneuthum yn warth i'r cenedloedd, ac yn watwargerdd i'r holl wledydd.

5 *Y rhai* agos a'r *rhai* pell oddi wrthyt a'th watwariant, yr halogedig o enw, ac aml dy drallod.

6 Wele, tywysogion Israel oedd-ynt ynot, bob un yn ei allu i dywallt gwaed.

7 Dirmygasant ynot dad a mam ; gwnaethant yn dwyllodrus â'r dïeithr o'th fewn : gorthrymmasant ynot yr amddifad a'r weddw.

8 Dirmygaist fy mhethau sanctaidd, a halogaist fy sabbothau.

9 Athrodwyr oedd ynot i dywallt gwaed ; ar y mynyddoedd hefyd y bwyttasant ynot ti : gwnant ysgelerder o'th fewn.

10 Ynot ti y datguddient noethni eu tad: yr aflan o fisglwyf a ddarostyngent ynot.

11 Gwnae wr hefyd ffeidd-dra â gwraig ei gymmydog; a gwr a halogai ei waudd ei hun mewn ysgelerder; ië, darostyngai gwr ynot ei chwaer ei hun, merch ei dad.

12 Gwohr a gymmerant ynot am dywallt gwaed; cymmeraiust usuriaeth ac ocræeth, ac elwaist ar dy gymmydogion trwy dwyll, ac anghofiaist fi, medd yr ARGLWYDD DDUW.

13 ¶ Am hynny wele, tarewais fy llaw wrth dy gybydd-dod yr hwn a wnaethost, ac am y gwaed oedd o'th fewn.

14 A bery dy galon, a gryfhâ dy ddwyylaw yn y dyddiau y bydd i mi a wnelwyf â thi? myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais, ac a'i gwnaf.

15 Canys gwasgaraf di ym mysg y cenhedloedd, a thaenaf di ar hyd y gwledydd, a gwnaf i'th aflendid ddarfod allan o honot.

16 A thi a etifeddi ynot dy hun y'ngwýdd y cenhedloedd; a chei wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD.

17 A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

18 Ha fab dyn, tŷ Israel a aeth gennyf yn ammhuredd: pres, ac alcarn, a haiarn, a phlwm, ydynt oll y'nghanol y pair: ammhuredd arian ydynt.

19 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Am eich bod chwi oll yn ammhuredd, am hynny wele fi yn eich casglu chwi i ganol Jerusalem.

20 Fel casglu arian, a phres, a haiarn, a phlwm, ac alcarn, i ganol y ffwrn, i chwythu tân arnynt i'tw toddi; felly yn fy llid, a'm dig, y casglaf chwi, ac a'ch gadawaf yno, ac a'ch toddaf.

21 Ië, casglaf chwi, a chwythaf arnoch â than fy lliidiogrwydd, fel y todder chwi yn ei chanol hi.

22 Fel y toddir arian y'nghanol y pair, felly y toddir chwi yn ei chanol hi; fel y gwypoch mai myfi yr ARGLWYDD a dywelltais fy lliidiogrwydd arnoch.

23 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

24 Dywed wrthi hi, fab dyn, Ti yw y tir sydd heb ei buro, heb wlawio arno yn nydd digter.

25 Cyd-fradwriaeth ei phrophwydi o'i mewn, sydd fel llew rhuadwy yn ysglyfaethu ysglyfaeth; eneidiau a ysasant; trysor a phethau gwerthfawr a gymmerasant; ei gweddwon hi a amlhasant hwy o'i mewn.

26 Ei hofferiaid a dreisiasant fy nghyfraith, ac a halogasant fy mhethau sanctaidd: ni wnaethant ragor rhwng cysegredig a halogedig, ac ni wnaethant wybod rhagor rhwng yr aflan a'r glân; cuddiasant hefyd eu llygaidd oddi wrth fy sabbothau, a halogwyd fi yn eu mysg hwynt.

27 Ei phennaethiaid oedd yn ei chanol fel bleiddiaid yn ysglyfaethu ysglyfaeth, i dywallt gwaed, i ddifetha eneidiau, er elwa elw.

28 Ei phrophwydi hefyd a'u priddasant hwy â *chlai* annhymherus, gan weled gwagedd, a dewinio iddynt gelwydd, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, a'r ARGLWYDD heb ddywedyd.

29 Pobl y tir a arferasant dwyll, ac a dreisiasant drais, ac a orthrymmasant y truan a'r tlawd; y dieithr hefyd a orthrymmasant yn anghyfiawn.

30 Ceisiais hefyd wr o honynt i gau y cae, ac i sefyll ar yr adwy o'mi blaen dros y wlad, rhag ei dinstrio; ac nis cefais.

31 Am hynny y tywelltais fy nigofaint arnynt, â than fy lliidiogrwydd y difethais hwynt; eu ffordd eu hun a roddais ar eu pennau hwynt, medd yr ARGLWYDD DDUW.

PEN. XXIII.

1 *Putteindra Aholah ac Aholibah.* 22 *Dialeddu ar Aholibah gan ei chariadau.* 36 *Y prophwyd yn argyhoeddi eu godineb hwy ill ddyoedd, 45 ac yn dangos eu barn hwy.*

YNA y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Ha fab dyn, dwy wraig oedd ferched i'r un fam;

3 A phutteiniasant yn yr Aipt, yn eu hieuengctid y putteiniasant: yno y

pwyswyd ar eu bronnau, ac yno yr ysigasant ddidennau eu morwyndod.

4 A'u henwau hwynt *oedd*, Aholah yr hynaf, ac Aholibah ei chwaer: ac yr oeddynt yn eiddof fi, a phlantasant feibion a merched. Dyma eu henwau; Samaria *yw* Aholah, a Jerusalem Aholibah.

5 Ac Aholah a butteiniodd pan oedd eiddof fi, ac a ymserchodd yn ei chariadau, ei chymmydogion yr Assyriaid;

6 Y rhai a wisgid â glas, yn dduciaid ac yn dywysogion, o wŷr ieuaingc dymunol i gyd, yn farchogiou yn marchogaeth meirch.

7 Fel hyn y gwnaeth hi ei phutteindra â hwynt, â dewis feibion Assur oll, a chyd â'r rhai oll yr ymserchodd ynddynt, â'u holl eilunod hwynt yr ymhalogodd hi.

8 Ac ni adawodd ei phutteindra a *ddygasai* hi o'r Aipht: canys gorweddasant gyd â hi yn eu hieuengctid, a hwy a ysigasant fronnau ei morwyndod hi, ac a dywalltasent eu putteindra arni.

9 Am hynny y rhoddais hi yn llaw ei chariadau, *sef* yn llaw meibion Assur, y rhai yr ymserchodd hi ynddynt.

10 Y rhai hynny a ddatguddiasant ei noethni hi: hwy a gymmerasant ei meibion hi a'i merched, ac a'i lladdasant hithau â'r cleddyf: a hi a aeth yn enwog ym mysg gwragedd; canys gwnaethent farn arni.

11 A phan welodd ei chwaer Aholibah, hi a lygrodd ei thraserch yn fwy nâ hi, a'i phutteindra, yn fwy nâ phutteindra ei chwaer.

12 Ymserchodd ym meibion Assur, y duciaid a'r tywysogion o gymmydogion, wedi eu gwisgo yn wych iawn, yn farchogion yn marchogaeth meirch, yn wŷr ieuaingc dymunol i gyd.

13 Yna y gwelais ei halogi hi, a bod un ffordd ganddynt ill dwy;

14 Ac iddi hi chwanegu ar ei phutteindra: canys pan welodd wŷr wedi eu llunio ar y pared, delwau y Caldeaid wedi eu llunio â fermilion,

15 Wedi eu gwregysu â gwregys

am eu llwynau, yn rhagori mewn lliwiau am eu pennau, mewn golwg yn dywysogion oll, o ddull meibion Babilon yn Caldea, tir eu genedigaeth:

16 Hi a ymserchodd ynddynt pan eu gwelodd â'i llygaid, ac a anfonodd gennadau attynt i Caldea.

17 A meibion Babilon a ddaethant atti i wely cariad, ac a'i halogasant hi â'u putteindra; a hi a ymhalogodd gyd â hwynt, a'i meddwl a giliodd oddi wrthynt.

18 Felly y datguddiodd hi ei phutteindra, ac y datguddiodd ei noethni. Yna y ciliodd fy meddwl oddi wrthi, fel y ciliasai fy meddwl oddi wrth ei chwaer hi.

19 Etto hi a chwanegodd ei phutteindra, gan gofio dyddiau ei hieuengctid, yn y rhai y putteiniasai hi yn nhir yr Aipht.

20 Canys hi a ymserchodd yn ei gordderchwyr, y rhai yr *oedd* eu cnawd *fel* cnawd asynod, a'u *diferlif fel* diferlif meirch.

21 Felly y cofiaist ysgelerder dy ieuengctid, pan ysigwyd dy ddidennau gan yr Aiphtiaid, am fronnau dy ieuengctid.

22 ¶ An hynny, Aholibah, fel hyn y dywed yr **ARGLWYDD** DDUW, Wele fi yn cyfodi dy gariadau i'th erbyn, y rhai y ciliodd dy feddwl oddi wrthynt, a dygaf hwynt i'th erbyn o amgylch:

23 Meibion Babilon a'r holl Caldeaid, Pecod, a Soa, a Coa, a holl feibion Assur gyd â hwynt; yn wŷr ieuaingc dymunol, yn dduciaid a thywysogion i gyd, yn bennaethaidd ac yn enwog, yn marchogaeth meirch, bawb o honynt.

24 A deuant i'th erbyn â menni, cerbydau, ac olwynion, ac â chynnull-eidfa o bobl; gosodant i'th erbyn oddi amgylch astalch, a tharian, a helm: a rhoddaf o'u blaen hwynt farnedigaeth, a hwy a'th farnant â'u barnedigaethau eu hun.

25 A mi a osodaf fy eiddigedd yn dy erbyn, a hwy a wnant â thi yn lldiog: dy drwyn a'th glustiau a dynnant ymaith; a'th weddill a syrth gan y cleddyf: hwy a ddaliant dy feibion

a'th ferched; a'th weddill a ysir gan y tân.

26 Dïosgant hefyd dy ddillad, a dygant dy ddodrefn hyfryd.

27 Felly y gwnaf i'th ysgelerder, a'th butteindra o dir yr Aipht, beidio â thi; fel na chodech dy lygaid atynt, ac na chofiech yr Aipht mwy.

28 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Wele fi yn dy roddi yn llaw y rhai a gasëaist, yn llaw y rhai y ciliodd dy feddwl oddi wrthynt.

29 A gwnant â thi yn atgas, ac a gymmerant dy holl lafur, ac a'th adawant di yn lloam ac yn noeth: a datguddir noethni dy butteindra; ië, dy ysgelerder a'th butteindra.

30 Mi a wnaf hyn i ti, am butteinio o honot ar ol y cenhedloedd, am dy halogi gyd â'u heilunod hwynt.

31 Ti a rodiaist yn ffordd dy chwaer; am hynny y rhoddaf linnau ei chwppan hi yn dy law di.

32 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Dwf'n a helaeth gwppan dy chwaer a yfi: ti a fyddi i'th watwar, ac i'th ddirmygu: y mae llawer yn genni ynddo.

33 Ti a lenwir â meddwod ac â gofid, o gwppan syndoc ac anrhaith, o gwppan dy chwaer Samaria.

34 Canys ti a yfi, ac a sugni o hono; drylli hefyd ei ddarnau ef, ac a dynni ymaith dy fronnau dy hun: canys myfi a'i lleferais, medd yr ARGLWYDD DDUW.

35 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, O herwydd i ti fy anghofio, a'm bwrw o honot tu ol i'th gefn; am hynny dwg dithau dy ysgelerder a'th butteindra.

36 ¶ Dywedodd yr ARGLWYDD hefyd wrthyf, A ferni di, fab dyn, Aholah ac Aholibah? ië, mynega iddynt eu ffeidd-dra;

37 Iddynt dorri priodas, a bod gwaed yn eu dwylaw, ië, gyd â'u heilunod y putteinasant; eu meibion hefyd y rhai a blantasant i mi, a dynnasant trwy dân iddynt i'w hysu.

38 Gwnaethant hyn ychwaneg i mi; fy nghyssegr a aflanhasant yn y dydd hwnnw, a'm sabbothau a halogasant.

39 Canys pan laddasant eu meibion i'w heilunod, yna y daethant i'm cyssegr yn y dydd hwnnw, i'w halogi ef; ac wele, fel hyn y gwnaethant y'nghanol fy nhŷ.

40 A hefyd gan anfon o honoch am wŷr i ddyfod o bell, y rhai yr anfonwyd cennad atynt, ac wele daethant; er mwyn pa rai yr ymolchaist, y lliwiaist dy lygaid, ac yr ymherddaist â harddwch.

41 Eisteddaist hefyd ar wely anrhydeddus, a bord drefnus o'i flaen, a gosodaist arno fy arogl-darth a'm hollower i.

42 A llais tyrfa heddychol oedd gyd â hi: a chyd â'r cyffredin y dygwyd y Sabeaid o'r anialwch, y rhai a roddasant freichledau am eu dwylaw hwynt, a choronau hyfryd am eu pennau hwynt.

43 Yna y dywedais wrth yr hen ei phutteindra, A wnant hwy yn awr butteindra gyd â hi, a hithau gyd â hwythau?

44 Etto aethant atti fel myned at buttein-wraig; felly yr aethant at Aholah ac Aholibah, y gwragedd ysgeler.

45 ¶ A'r gwŷr cyfiawn hwythau a'u barnant hwy â barnedigaeth putteiniaid, ac â barnedigaeth rhai yn tywallt gwaed: canys putteinio y maent, a gwaed sydd yn eu dwylaw.

46 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Dygaf i fynu dyrfa arnynt hwy, a rhoddaf hwynt i'w mudo ac i'w hanrheithio.

47 A'r dyrfa a'u llabyddiant hwy â meini, ac a'u torrnt hwy â'u cleddyfau: eu meibion a'u merched a laddant, a'u tai a losgant â than.

48 Fel hyn y gwnaf finnau i ysgelerder beidio o'r wlad, fel y dysgir yr holl wragedd na wnelont yn ol eich ysgelerder chwi.

49 A hwy a roddant eich ysgelerder i'ch erbyn, a chwi a ddygwch bechodau eich eilunod; ac a gewch wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD DDUW.

PEN. XXIV.

1 Tricy ddammeg o grochan berwedig, 6 u dangosir sicr ddinystyr Jerusalem. 15 Tricy fod

Ezeziel heb alarn am farwolaeth ei wraig, 19 y dangosir bod gofid yr Iuddewon y tu hant i bob tristwch.

DRACHEFN yn y nawfed flwyddyn, yn y degfed mis, ar y degfed dydd o'r mis, y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Ysgrifena i ti enw y dydd hwn, fab dyn, *ie*, corph y dydd hwn: ymosododd brenhin Babilon yn erbyn Jerusalem o fewn corph y dydd hwn.

3 A thraetha ddiareb wrth y tŷ gwrthryfelgar, a dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Gosod y crochan, gosod, a thywallt hefyd ddwfr ynddo.

4 Casgl ei ddrylliau iddo, pob dryll tŷg, y morddwyd, a'r ysgwyddog; llanw ef â'r dewis esgyrn.

5 Cymmer ddewis o'r praid, a chynneu yr esgyrn dano, a berw ef yn ferwedig; *ie*, berwed ei esgyrn o'i fewn.

6 ¶ Am hynny yr ARGLWYDD DDUW a ddywed fel hyn, Gwae ddinas y gwaed, y crochan yr hwn y mae ei yscùm ynddo, ac nid aeth ei yscùm allan o hono: tynn ef allan bob yn ddryll: na syrthied coel-bren arno.

7 O herwydd ei gwaed sydd yn ei chanol: ar goppa craig y gosododd hi ef; nis tywalltodd ar y ddaear, i fwrw arno lwch:

8 I beri i lid godi i wneuthur dial; rhoddais ei gwaed hi ar goppa craig, rhag ei guddio.

9 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Gwae ddinas y gwaed: minnau a wnaef ei thaullwyth yn fawr.

10 Amlhá y coed, cynneu y tân, difa y cig, a gwna goginiaeth, a llosg-er yr esgyrn.

11 A dod ef ar ei farwor yn wag, fel y twymno, ac y llosgo ei bres, ac y toddo ei aflendid ynddo, ac y darfyddo ei yscùm.

12 Ymflinodd â chelwyddau, ac nid aeth ei hyscùm mawr allan o honi: yn tân y *bwrir* ei hyscùm hi.

13 Yn dy aflendid y mae ysgelder: o herwydd glanhâu o honof di, ac nid wyt lân, o'th aflendid ni'th lan-

hêir mwy, hyd oni pharwyf i'm llid orphwys arnat.

14 Myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais: daw, a gwnaf; nid âf yn ol, ac nid arbedaf, ac nid edifarhâf. Yn ol dy ffyrdd, ac yn ol dy weithredoedd y barnant di, medd yr ARGLWYDD DDUW.

15 ¶ A gair yr ARGLWYDD addaeth attaf, gan ddywedyd,

16 Wele, fab dyn, fi yn cymmeryd oddi wrthynt ddymuniant dy lygaid â dymod: etto na alara ac na wyla, ac na ddeued dy ddagrau.

17 Taw â llefain, na wna farwnad; rhwym dy gap am dy ben, a dod dy esgidiau am dy draed, ac na chau ar dy enau, na fwytta chwaith fara dynion.

18 Felly y lleferais wrth y bobl y bore; a bu farw fy ngwraig yn yr hwyr; a gwneuthum y bore drannoeth fel y gorchymnasid i mi.

19 ¶ A'r bobl a ddywedasant wrthyf, Oni fynegi i ni beth yw hyn i ni, gan i ti wneuthur *felly*?

20 Yna y dywedais wrthynt, Gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

21 Dywed wrth dŷ Israel, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Wele fi yn halogi fy nghyssegr, goidowgrwydd eich nerth, dymuniant eich llygaid, ac anwyldra eich enaid: a'ch meibion a'ch merched, y rhai a adawsoch, a syrthiant gan y cleddyf.

22 Ac fel y gwneuthum i, y gwnewch chwithau; ni chauwch ar eich geneuau, ac ni fwyttêwch fara dynion.

23 *Byddwch* â'ch capiau am eich pennau, a'ch esgidiau am eich traed: ni alerwch, ac ni wylwch; ond am eich anwiredd y dihoenwch, ac ochen-eidiwch bob un wrth ei gilydd.

24 Felly y mae Ezeziel yn arwydd i chwi: yn ol yr hyn oll a wnaeth efe y gwnewch chwithau: a phan ddelo hyn, chwi a gewch wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD DDUW.

25 Tithau fab dyn, *onid* yn y dydd y cymmeraf oddi wrthynt eu nerth, llawenydd eu gogoniant, dymuniant eu llygaid, ac anwyldra eu henaid, eu meibion a'u merched; ogle

26 Y dydd hwnnw y daw yr hwn a ddiango, attat, i beri i ti ei glywed â'th glustiau?

27 Yn y dydd hwnnw yr agorir dy safn wrth yr hwn a ddiango; lleferi hefyd, ac ni byddi fud mwy: a byddi iddynt yn arwydd; fel y gwyppont mai myfi yw yr ARGLWYDD.

PEN. XXV.

1 *Dial Duw ar yr Ammoniaid, am eu rhyfug yn erbyn yr Iuddeon; 8 ac ar Moab a Seir, 12 ac ar Edom, 15 ac ar y Philistiaid.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

2 Ha fab dyn, gosod dy wyneb yn erbyn meibion Ammon, a phrophwyda yn eu herbyn hwynt;

3 A dywed wrth feibion Ammon, Gwrandewch air yr ARGLWYDD DDUW; Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW, Am ddywedyd o honot, Haha, yn erbyn fy nghyssegr, pan halogwyd: ac yn erbyn tir Israel, pan anrheithiwyd; ac yn erbyn tŷ Judah, pan aethant mewn caethglud:

4 Am hynny wele fi yn dy roddi di yn etifeddiaeth i feibion y dwyrain, fel y gosodant eu palasau ynot, ac y gosodant eu pebyll o'th fewn: hwy a ysant dy ffrwyth, a hwy a yfant dy laeth.

5 Rhoddaf hefyd Rahbah yn drigfa camelod, a meibion Ammon yn orweddfa defaid: fel y gwypoch mai myfi yw yr ARGLWYDD.

6 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; O herwydd taro o honot dy ddwyllaw, a churo o honot â'th draed, a llawenychu o honot yn dy galon â'th holl ddirmyg yn erbyn tir Israel;

7 Am hynny wele, mi a estynaf fy llaw arnat, ac a'th roddaf yn fwyd i'r cenhedloedd, ac a'th dorraf ymaith o fysg y bobloedd, ac a'th ddifethaf o'r tiroedd: dinystrïaf di; fel y gwypech mai myfi yw yr ARGLWYDD.

8 ¶ Fel hyn ydywed yr ARGLWYDD DDUW; Am ddywedyd o Moab a Seir, Wele dŷ Judah fel yr holl genhedloedd:

9 Am hynny wele fi yn agori ystlys Moab o'r dinasoedd, o'i ddinasoedd ef y rhai sydd yn ei gyrrau, gogoniant

y wlad, Beth-jesimoth, Baal-meon, a Ciriathâim,

10 I feibion y dwyrain ynghyd â meibion Ammon, a rhoddaf hwynt yn etifeddiaeth; fel na chofier meibion Ammon ym mysg y cenhedloedd.

11 Gwnaf farn hefyd ar Moab; fel y gwypont mai myfi yw yr ARGLWYDD.

12 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Am i Edom wneuthur yn erbyn tŷ Judah wrth wneuthur dial, a gwneuthur camwedd mawr, ac ynniddial arnynt;

13 Am hynny, medd yr ARGLWYDD DDUW, yr estynaf innau fy llaw ar Edom, a thorraf o honi ddyd ac anifail; a gwnaf hi yn anrhaith o Teman; a'r rhai o Dedan a syrthiant gan y cleddyf.

14 A rhoddaf fy nialedd ar yr Edomiaid trwy law fy mhobl Israel: a hwy a wnant âg Edom yn ol fy nighlunedd, ac yn ol fy lliid; fel y gwypont fy nialedd, medd yr ARGLWYDD DDUW.

15 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Am wneuthur o'r Philistiaid trwy ddial, a dialu dial trwy ddirmyg calon, i'w dinystrïo am yr hen gâs;

16 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Wele fi yn estyn fy llaw ar y Philistiaid, a thorraf ymaith y Cerethiaid, a difethaf weddill porthladd y môr.

17 A gwnaf arnynt ddialedd mawr trwy gerydd lliodig; a chânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, pan roddwyf fy nialedd arnynt.

PEN. XXVI.

1 *Bygweth Tyrus, am ei rhyfug yn erbyn Jerusalem. 7 Gallu Nebuchodonosor yn ei herbyn hi. 15 Cwynfan a syndod y môr, o herwydd ei chrymp hi.*

A C yn yr unfed flwyddyn ar ddeg, y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gau ddywedyd,

2 Ha fab dyn, o herwydd dywedyd o Tyrus am Jerusalem, Aha, torrwyd hi, pyrth y bobloedd: trodd attaf fi: fo'm llenwir; anrheithiedig yw hi:

3 Am hynny fel hyn y dywed yr

ARGLWYDD DDUW; Wele fi i'th erbyn, O Tyrus, a chodaf genhedloedd lawer i'th erbyn, fel y cyfyd y môr ei donnau.

4 A hwy a ddinystriant geurydd Tyrus, a'i thyrau a ddinystriant: minnau a grafaf ei llwch o honi, ac a'i gwnaf yn goppa craig.

5 Yn daenfa rhwydau y bydd yng nghanol y môr: canys myfi a lefarodd *hyn*, medd yr ARGLWYDD DDUW: a hi a fydd yn yspail i'r cenhedloedd.

6 Ei merched hefyd y rhai *sydd* yn y maes a leddir â'r cleddyf; fel y gwypon't mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

7 ¶ Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Wele fi yn dwyn ar Tyrus, o'r gogledd, Nebuchodonosor brenhin Babilon, brenhin brenhinoedd, â meirch, ac â cherbydau, ac â marchogion, a thorfoedd, a phobl lawer.

8 Dy ferched a ladd efe yn y maes â'r cleddyf; ac a esyd wrthglawdd i'th erbyn, ac a fwrw glawdd i'th erbyn, ac a gyfyd darian i'th erbyn.

9 Ac efe a esyd beiriannau rhyfel yn erbyn dy geurydd, a'th dyrau a fwrw efe i lawr â'i fwyceill.

10 Gan amllder ei feirch ef, eu llwch a'th döa: dy geurydd a gynhyrfant gan swyn y marchogion, a'r olwynion, a'r cerbydau, pan ddelo trwy dy byrth di, fel dyfod i ddinas adwyog.

11 A charnau ei feirch y sathr efe dy heolydd oll: dy bobl a ladd efe â'r cleddyf, a'th sefyll-fannau cedyrn a ddisgyn i'r llawr.

12 A hwy a anrheithiant dy gyfoeth, ac a yspeiliant dy farchnadaeth; ac a ddinystriant dy geurydd, a'th dai dymunol a dynnant i lawr: a'th gerrig, a'th goed, a'th bridd, a osodant yng nghanol y dyfroedd.

13 A gwnaf i swyn dy ganiadau beidio; ac ni chlywir mwy lais dy delynuau.

14 A gwnaf di yn goppa craig: taenfa rhwydau fyddi; ni'th adeiledir mwy: canys myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais, medd yr ARGLWYDD DDUW.

15 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW wrth Tyrus; Oni chryn yr ynnysoedd gan swyn dy gwmp,

pan waeddo yr archolledig, pan ladder lladdfa yn dy ganol?

16 Yna holl dywysogion y môr a ddisgynant o'u gorsedd-feingciau, ac a fwriant ymaith eu mantelloedd, ac a ddiosgant eu gwisgoedd symmudliw: dychryn a wisgant, ar y ddaear yr eisteddant, ac a ddychrynant ar *bob* moment, ac a synnant wrthyt.

17 Codant hefyd alarnad am danat, a dywedant wrthyt, Pa fodd y'th ddi-fethwyd, *yr hon* a breswylier gan forwyr, y ddinas ganmoladwy, yr hon oedd gref ar y môr, hi a'i thrigolion, y rhai a roddasant eu harswyd ar ei holl ymdeithwyr hi!

18 Yr awr hon yr ynnysoedd a ddychrynant *yn* nydd dy gwmp; ie, yr ynnysoedd y rhai *sydd* yn y môr a drallodir wrth dy fynediad di ymaith.

19 Canys fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Pan roddwyd di yn ddinas anrheithiedig, fel y dinasoedd nis cyfanneddir; gan ddwyn arnat y dyfnder, fel y'th guddio dyfroedd lawer;

20 A'th ddisgyn o honof gyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll, at y bobl gynt, a'th osod yn iselderau y ddaear, yn yr hen anrhaith, gyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll, fel na'th breswylier; a rhoddi o honof ogoniant yn nhir y rhai byw:

21 Gwnaf di yn ddychryn, ac ni byddi: er dy geisio, ni'th geir mwy, medd yr ARGLWYDD DDUW.

PEN. XXVII.

¹ *Cyfoeth Tyrus; 26 a'i hanfad gwmp.*

GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf drachefn, gan ddywedyd,
2 Tithau fab dyn, cyfod alarnad am Tyrus;

3 A dywed wrth Tyrus, O dydi yr hon wyt yn trigo wrth borthladdoedd y môr, marchnadyddes y bobloedd i ynnysoedd lawer, fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Tyrus, ti a ddywedaist, Myfi *wyf* berffaith o degwch.

4 Dy derfynau *sydd* y'nghanol y môr; dy adeiladwyr a berffeithiasant dy degwch.

5 Adeiladasant dy holl vstyllod o: fyfnidwydd a Senir: cymmerasant

gedrwydd o Libanus i wneuthur hwylbren i ti.

6 Gweithiasant dy rwyfau o dderw o Basan: mintai yr Assuriaid a wuaethant dy feingciau o ifori o ynysoedd Chittim.

7 Llian main o'r Aipht o symmudliw oedd yr hyn a ledit i fod yn hwyl i ti; glas a phorphor o ynysoedd Elisah, oedd dy dô.

8 Trigolion Sidon ac Arfad oedd dy rwyfwyr: dy ddoethion di, Tyrus, o'th fewn, oedd dy long-lywiawdwyr.

9 Henuriaid Gebal a'i doethion oedd ynot yn cau dy agennau: holl longau y môr a'u llongwyr oedd ynot ti i farchnatta dy farchnad.

10 Y Persiaid, a'r Ludiaid, a'r Phutiaid, oedd ryfelwyr i ti yn dy luoedd: tarian a helm a grogasant ynot; hwy a roddasant i ti harddwch.

11 Meibion Arfad oedd gyd â'th luoedd ar dy gaerau oddi amgylch, a'r Gammadiaid yn dy dyrau: crogasant eu tariannau ar dy gaerau oddi amgylch; hwy a berffeithiasant dy degwch.

12 Tarsis oedd dy farchnadyddes o herwydd amldra pob golud; âg arian, haiarn, alcarn, a phlwm, y marchnattasant yn dy ffeiriau.

13 Jafan, Tubal, a Mesech, hwythau oedd dy farchnadyddion: marchnattasant yn dy farchnad am ddyinion a llestri pres.

14 Y rhai o dŷ Togarmah a farchnattasant yn dy ffeiriau â meirch, a marchogion, a mulod.

15 Meibion Dedan oedd dy farchnadwyr; ynysoedd lawer oedd farchnadoedd dy law: dygasant gyrn ifori ac ebenus yn anrheg i ti.

16 Aram oedd dy farchnadydd o herwydd amled pethau o'th waith di: am garbuncl, porphor, a gwaith edau a nodwydd, a llian meinllin, a chwrel, a gemmau, y marchnattasant yn dy ffeiriau.

17 Judah a thir Israel, hwythau oedd dy farchnadyddion: marchnattasant yn dy farchnad am wenith Minith, a Phannag, a mêl, ac olew, a thriagl.

18 Damascus oedd dy farchnadydd

yn amlder dy waith o herwydd lliaws pob golud; am win Helbon, a gwlan gwyn.

19 Dan hefyd a Jafan yn cynniwair a farchnattasant yn dy farchnadoedd: haiarn wedi ei weithio, cassia, a'r calamus, oedd yn dy farchnad.

20 Dedan oedd dy farchnadydd mewn brethynau gwerthfawr i gerbydau.

21 Arabia, a holl dywysogion Cedar, oedd hwythau farchnadyddion i ti am ŵyn, hyrdod, a bychod: yn y rhai hyn yr oedd dy farchnadyddion.

22 Marchnadyddion Seba a Ramah, hwythau oedd dy farchnadyddion: marchnattasant yn dy ffeiriau am bob prif bêr-aroglau, ac am bob maen gwerthfawr, ac aur.

23 Haran, a Channeh, ac Eden, marchnadyddion Seba, Assur, a Chilmad, oedd yn marchnatta â thi.

24 Dyma dy farchnadyddion am bethau perffaith, am frethynau gleision, a gwaith edau a nodwydd, ac am gistiau gwiagoedd gwerthfawr, wedi eu rhwymo â rhaffau, a'u gwneuthur o gedrwydd ym mysg dy farchnadaeth.

25 Llongau Tarsis oedd yn canu am danat yn dy farchnad; a thi a lanwyd, ac a ogoneddwyd yn odiaeth y'nghanol y moroedd.

26 ¶ Y rhai a'th rwyfasant a'th ddygasant i ddyfroedd lawer: gwynt y dwyrain a'th ddrylliodd y'nghanol y moroedd.

27 Dy olud, a'th ffeiriau, dy farchnadaeth, dy forwyr, a'th feistriaid llongau, cyweirwyr dy agennau, a marchnadwyr dy farchnad, a'th ryfelwyr oll y rhai sydd ynot, a'th holl gynnulleidfau yr hon sydd yn dy ganol, a syrthiant y'nghanol y môr, ar ddydd dy gwmp di.

28 Wrth lef gwaedd dy feistriaid llongau, y tonnau a gyffroant.

29 Yna pob rhwyfwr, y morwyr, holl lywyddion y moroedd, a ddisgynant o'u llongau, ar y tir y safant;

30 A gwnant glywed eu llef am danat, a gwaeddant yn chwerw, a chodant lwch ar eu pennau, ac ymdrybaeddant yn y lludw.

31 A hwy a'w gwnant ieu lunain

yn foelion am danat, ac a ymwregysant â sach-lian, ac a wylant am danat â chwewalar, *meewn* chwewedd calon.

32 A chodant am danat alarnad yn eu cwynfan, a galarant am danat, *gan ddywedyd*, Pwy oedd fel Tyrus, fel yr hon a ddinstriwyd y'nghanol y môr!

33 Pan ddelai dy farchnadaeth o'r moroedd, diwellit bobloedd lawer; âg amler dy olud a'th farchnadaeth y cyfoethogaist frenhinoedd y ddaear.

34 Y pryd y'th dorrer gan y môr yn nyfnderau y dyfroedd, dy farchnad a'th holl gynnulleidfa a syrthiant yn dy ganol.

35 Holl breswylwyr yr ynysoedd a synnant am danat, a'u brenhinoedd a ddychrynant ddychryn; hwy a drallodir yn eu hwynebaw.

36 Y marchnadyddion ym mysg y bobloedd a chwibanant arnat: dychryn fyddi, ac ni byddi byth mwyach.

PEN. XXVIII.

1 *Barnedigaeth Duw ar dywysog Tyrus, am ei falchder yn erbyn Duw.* 11 *Cwynfan am fod ei fawr ogoniant ef wedi ei lygru gan bechod.* 20 *Barnedigaeth Sidon.* 24 *Adferu Israel.*

DAETH gair yr ARGLWYDD ataf drachefn, gan ddywedyd,

2 Ha fab dyn, dywed wrth dywysog Tyrus, Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Am falchio dy galon, a dywedyd o honot, Duw *ydwyf* fi, eistedd yr ydwyf *yn* eisteddfa Duw y'nghanol y moroedd; a thi yn ddyn, ac nid yn DDUW, er gosod o honot dy galon fel calon Duw:

3 Wele di yn ddoethach nâ Daniel; ni chuddir dim dirgelwch oddi wrthyt:

4 Trwy dy ddoethineb a'th ddeallgarwch y cefaist gyfoeth i ti, iê, y cefaist aur ac arian i'th drysorau:

5 Trwy dy fawr ddoethineb ac wrth dy farchnadaeth yr amlhêaist dy gyfoeth, a'th galon a falchiodd o herwydd dy gyfoeth:

6 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Am osod o honot dy galon fel calon Duw,

7 O herwydd hynny wele fi yn dwyn i'th erbyn ddiethriaid, y trawsaf o'r cenhedloedd; a thynnant eu cleddyfau ar degwch dy ddoethineb, a halogant dy loywer.

8 Disgynant di i'r ffos, a byddi farw o farwolaeth yr archolledig y'nghanol y môr.

9 Gan ddywedyd a ddywedi di o flaen dy leiddiad, Duw *ydwyf* fi? a thi a *fyddi* yn ddyn, ac nid yn DDUW, yn llaw dy leiddiad.

10 Byddi farw o farwolaeth y di-enwaeddig, trwy law dieithriaid: canys myfi a'i dywedais, medd yr ARGLWYDD DDUW.

11 ¶ Gair yr ARGLWYDD a ddaeth ataf drachefn, gan ddywedyd,

12 Cyfod, fab dyn, alarnad am frenhin Tyrus, a dywed wrtho, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Ti seliwr nifer, llawn o ddoethineb, a chyflawn o degwch:

13 Ti a fuost yn Eden, gardd Duw: pob maen gwerthfawr a'th orchuddiai, sardius, tophas, ac adamant, beryl, onix, a jaspis, saphir, rubi, a smaragdus, ac aur: gwaith dy dympanau a'th bibellau a barottôwyd ynot ar y dydd y'th grëwyd.

14 Cherub enneiniog *ydroyt* yn gorchuddio; ac *felly* y'th roddaswn; oeddit ar sanctaidd synydd Duw: ymrodiaist y'nghanol y cerrig tanllyd.

15 Perffaith oeddit ti yn dy ffyrdd er y dydd y'th grëwyd, hyd oni chaed ynot aswiredd.

16 Yn amler dy farchnadaeth y llanwasant dy ganol â thrais, a thi a bechaist: am hynny y'th halogaf allan o fynydd Duw, ac y'th ddifethaf di, gerub yn gorchuddio, o ganol y cerrig tanllyd.

17 Balchiodd dy galon yn dy degwch, llygraist dy ddoethineb o herwydd dy loywer: bwriaf di i'r llawr; o flaen brenhinoedd y'th osodaf, fel yr edrychont arnat.

18 Trwy amler dy anwiredd, ag anwiredd dy farchnadaeth, yr halog-aist dy gyssegroedd: am hynny y dygaf dân allan o'th ganol, hwnnw a'th ysa; a gwnaf di yn lludw ar y ddaear y'ngolwg pawb a'th welant.

19 Y rhai a'th adwaenant oll ym mysg y bobloedd, a synnant o'th achos: dychryn fyddi, ac ni byddi byth.

20 ¶ Yna gair yr ARGLWYDD a ddaeth ataf, gan ddywedyd,

21 Gosod, fab dyn, dy wyneb yn erbyn Sidon, a phrophwyda yn ei herbryn hi,

22 A dywed, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Wele fi i'th erbyn, Sidon; fel y'm gogonedder yn dy ganol, ac y gwympont mai myfi yw yr ARGLWYDD, pan wnelwyf ynddi farnedigaethau, ac y'm sancteiddier ynddi.

23 Canys anfonaf iddi haint, a gwaed i'w heolydd; a bernir yr archolledig o'i mewn â'r cleddyf, yr hwn fydd arni oddi amgylch; a chânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD.

24 ¶ Ac ni bydd mwy i dŷ Israel, o'r holl rai o'u hamgylch a'r a'u dirmygasant, ysbyddaden bigog, na draenen ofidus; a chânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD DDUW.

25 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Pan gasglwyf dŷ Israel o fysg y bobloedd y rhai y gwasgarwyd hwy yn eu plith, ac yr ymsancteiddiwyf ynddynt y'ngolwg y cenedloedd; yna y trigant yn eu gwlad a roddais i'm gwas Jacob.

26 Ie, trigant ynddi yn ddiogel, ac adeiladant dai, a phlannant winllannoedd; a phreswylant mewn diogelwch, pan wnelwyf farnedigaethau â'r rhai oll a'u dirmygant hwy o'u hamgylch; fel y gwympont mai myfi yw yr ARGLWYDD eu Duw.

PEN. XXIX.

1 *Barnedigaeth Pharaoh, am ei fraduriaeth i Israel.* 8 *Dinystr yr Aipht;* 13 *a'i hadferu ym mhen deugain mlynedd.* 17 *Nebuchodonosor yn cael yr Aipht yn gyflog ac yn woobr am gopsi Tyrus.* 21 *Yr adferir Israel.*

YN y degfed mis o'r ddegfed flwyddyn, ar y deuddegfed dydd o'r mis, y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Gosod, fab dyn, dy wyneb yn erbyn Pharaoh brenhin yr Aipht, a phrophwyda yn ei erbyn ef, ac yn erbyn yr Aipht oll.

3 Llesara, a dywed, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Wele fi i'th erbyn, Pharaoh brenhin yr Aipht, y ddraig fawr yr hwn sydd yn gorwedd y'nghanol ei afonydd, yr hwn a ddywedodd, Eiddof fi yw fy afon,

a mi a'i gwneuthum hi i mi fy huu.

4 Eithr gosodaf fachau yn dy fochgernau, a gwnaf i bysgod dy afonydd lynu yn dy emmau, a chodaf di o ganol dy afonydd; ie, holl bysgod dy afonydd a lynant wrth dy emmau.

5 A mi a'th adawaf yn yr anialwch, ti a holl bysgod dy afonydd: syrthi ar wyneb y maes, ni'th gesglir, ac ni'th gynnnullir; i fwystflod y maes ac i ehediaid y nefoedd y'th roddais yn ymborth.

6 A holl drigolion yr Aipht a gânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, am iddynt fod yn ffon gorsen i dŷ Israel.

7 Pan ymaffasant ynot erbyn dy law, ti a dorraist, ac a rwygaist eu holl ysgwydd: a phan bwysasant arnat, ti a dorraist, ac a wnaethost i'w holl arenau sefyll.

8 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Wele fi yn dwyn arnat gleddyf, a thorraf ymaith o honot ddynt ac anifail.

9 A bydd tir yr Aipht yn ddinystr ac yn anrhaith; a chânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD: am iddo ddywedyd, Eiddof fi yw yr afon, a myfi a'i gwneuthum.

10 Am hynny wele fi yn dy erbyn di, ac yn erbyn dy afonydd, a gwnaf dir yr Aipht yn ddiffaethwch anrheithiedig, ac yn anghyfanedd, o dŵr Syeneh hyd yn nherfyn Ethiopia.

11 Ni chynniwair troed dyn trwyddi, ac ni chynniwair troed anifail trwyddi, ac nis cyfanneddir hi ddeugain mlynedd.

12 A mi a wnafl wlad yr Aipht yn anghyfanedd y'nghanol gwledydd anghyfaneddol, a'i dinasoedd fyddant yn anghyfanedd ddeugain mlynedd y'nghanol dinasoedd anrheithiedig; a mi a wasgaraf yr Aiphtiaid ym mysg y cenedloedd, ac a'u taenaf hwynt ar hyd y gwledydd.

13 ¶ Etto fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Ym mhen deugain mlynedd y casglaf yr Aiphtiaid o fysg y bobloedd lle y gwasgarwyd hwynt.

14 A dychwelaf gaethiwed yr Aipht, ie, dychwelaf hwynt i dir Pathros, i

dir eu preswylfa; ac yno y byddant yn frenhiniaeth isel.

15 Isaf fydd o'r brenhiniaethau, ac nid ymddyrrhaif mwy oddi ar y cenhedloedd: canys lleihaf hwynt, rhag arglwyddiaethu ar y cenhedloedd.

16 Ac ni bydd hi mwy i dŷ Israel yn hyder, yn dwyn ar gof eu hanwired, pan edrychont hwy ar eu hol hwythau: eithr cânt wybod mai myfi yw yr Arglwydd DDUW.

17 ¶ Ac yn y mis cyntaf o'r seithfed flwyddyn ar hugain, ar y dydd cyntaf o'r mis, y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

18 Ha fab dyn, Nebuchodonosor brenhin Babilon a wnaeth i'w lu wasanaethu gwasanaeth mawr yn erbyn Tyrus: pob pen a foelwyd, a phob ysgwydd a ddinoethwyd; ond nid oedd am Tyrus gyflog iddo, ac i'w lu, am y gwasanaeth a wasanaethodd efe yn ei herbyn hi:

19 Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Wele fi yn rhoddi tir yr Aipht i Nebuchodonosor brenhin Babilon, ac efe a gymmer ei lliaws hi, ac a yspellia ei hyspail hi, ac a ysglyfaetha ei hysglyfaeth hi, fel y byddo hi yn gyflog i'w lu ef.

20 Am ei waith yr hwn a wasanaethodd efe yn ei herbyn hi, y rhoddais iddo dir yr Aipht, o herwydd i mi y gweithiasant, medd yr Arglwydd DDUW.

21 ¶ Yn y dydd hwnnw y gwnaf i gorn tŷ Israel flaguro, a rhoddaf i tithau agoriad genau yn eu canol hwynt: a chânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD.

PEN. XXX.

† *Dinystyr yr Aipht a'i chynnorthu ywyr. 20 Y cadarnhéir braich Babilon i dorri brach yr Aipht.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

2 Prophwyda, fab dyn, a dywed, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Udwech, Och o'r diwrnod!

3 Canys agos dydd, i.e., agos dydd yr ARGLWYDD, dydd cymmylog; amser y cenhedloedd fydd efe.

4 A'r cleddyf a ddaw ar yr Aipht, a bydd gofid blin yn Ethiopia, pan

syrthio yr archolledig yn yr Aipht, a chymmyrd o honnynt ei lliaws hi, a dinystrio ei seiliau.

5 Ethiopia, a Libya, a Lydia, a'u gwerin oll, Chub hefyd, a meibion y tir sydd yn y cyfammod, a syrthiant gyd â hwynt gan y cleddyf.

6 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Y rhai sydd yn cynnal yr Aipht a syrthiant hefyd, a balchder ei nerth hi a ddisgyn: syrthiant ynddi gan y cleddyf o dŵr Syneh, medd yr Arglwydd DDUW.

7 A hwy a wneir yn anghyfannedd ym mhlith y gwledydd anghyfanneddol, a'i dinasoedd fydd y'nghanol y dinasoedd anrheithiedig.

8 A chânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, pan roddwyf dân yn yr Aipht, ac y torrer ei holl gynnorthu ywyr hi.

9 Y dydd hwnnw cenhadau aânt allan oddi wrthyf fi mewn llongau, i ddychrynu Ethiopia ddiöfal, a bydd gofid blin arnynt fel yn nydd yr Aipht: canys wele ef yn dyfod.

10 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Gwnaf hefyd i liaws yr Aipht ddarfod trwy law Nebuchodonosor brenhin Babilon.

11 Efe a'i bobl gyd âg ef, y rhai trawson o'r cenhedloedd, a ddygir i ddifetha y tir: a hwy a dynnant eu cleddyfau ar yr Aipht, ac a lanwant y wlad â chelanedd.

12 Gwnaf hefyd yr afonydd yn sychder, a gwerthaf y wlad i law y drygionus; i.e., anrheithiaf y wlad a'i chyflawnder trwy law dieithriaid: myfi yr ARGLWYDD a'i dywedodd.

13 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Difethaf hefyd y delwau, a gwnaf i'r eilunod ddarfod o Noph; ac ni bydd tywysog mwyach o dir yr Aipht: ac ofn a roddaf yn nhir yr Aipht.

14 Pathros hefyd a anrheithiaf, a rhoddaf dân yn Soan, a gwnaf farnedigaethau yn No.

15 A thywalltaf fy lliid ar Sin, cryfder yr Aipht; ac a dorraf ymaith liaws No.

16 A mi a roddaf dân yn yr Aipht; gan ofidio y gofidia Sin, a No a

twygir, a bydd ar Noph gyfyngderau beunydd.

17 Gwŷr ieuaingc Afen a Phibeseth a syrthiant gan y cleddyf; ac i gaethiwed yr ânt hwy.

18 Ac ar Tehaphnehes y tywylla y diwrnod, pan dorrwyf yno ieuau yr Aipht: a balchder ei chryfder a dderfydd ynddi: cwmml a'i cuddia hi, a'i merched a ânt i gaethiwed.

19 Felly y gwnaef farnedigaethau yn yr Aipht; fel y gwypont mai myfi yw yr ARGLWYDD.

20 ¶ Ac yn y mis cyntaf o'r unfed flwyddyn ar ddeg, ar y seithfed dydd o'r mis, y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

21 Ha fab dyn, torrais fraich Pharaoh brenhin yr Aipht; ac wele, nis rhwymir i roddi meddyginiaethau wrtho, i osod rhwymyn i rwymo, i'w gryfhâu i ddal y cleddyf.

22 Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Wele fi yn erbyn Pharaoh brenhin yr Aipht, a mi a dorraf ei freichiau ef, y cryf, a'r hwn oedd ddrylliedig; ac a wnaef i'r cleddyf syrthio o'i law ef.

23 A mi a wasgaraf yr Aiphtiaid ym mysg y cenhedloedd, ac a'u taenaf hwynt ar hyd y gwledydd.

24 A mi a gadarnhâf freichiau brenhin Babilon, ac a roddaf fy nghleddyf yn ei law ef: ond mi a dorraf freichiau Pharaoh, ac efe a ochain o'i flaen ef âg ocheneidiau un archolliedig.

25 Ond mi a gadarnhâf freichiau brenhin Babilon, a breichiau Pharaoh a syrthiant; fel y gwypont mai myfi yw yr ARGLWYDD, wedi i mi roddi fy nghleddyf yn llaw brenhin Babilon, ac iddo yntau ei estyn ef ar wlad yr Aipht.

26 A mi a wasgaraf yr Aiphtiaid ym mysg y cenhedloedd, ac a'u taenaf hwynt ar hyd y gwledydd; fel y gwypont mai myfi yw yr ARGLWYDD.

PEN. XXXI.

1 Aarodd i Pharaoh 3 ogoniant Assyria, 10 a'i chwymyp am ei balchder. 18 Yr un dinystyr ar yr Aipht.

AC yn y trydydd mis o'r unfed flwyddyn ar ddeg, ar y dydd

cyntaf o'r mis, y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Dywed, fab dyn, wrth Pharaoh brenhin yr Aipht, ac wrth ei liaws; I bwy yr ydwyt debyg yn dy sawredd?

3 ¶ Wele, Assur oedd gedrwydden yn Libanus, yn ddeg ei cheingciau, a'i brig yn cysgodi, ac yn uchel ei huchder, a'i brigyn oedd rhwng y tewfrig.

4 Dyfroedd a'i maethasai hi, y dyfnder a'i dyrchafasai, a'i hafonydd yn cerdded o amgylch ei phlanfa, bwriodd hefyd ei ffrydiau at holl goed y maes.

5 Am hynny yr ymddyrchafodd ei huchder hi goruwch holl goed y maes, a'i cheingciau a amhasant, a'i changhennau a ymestynasant, o herwydd dyfroedd lawer, pan fwrriodd hi allan.

6 Holl ehediaid y nefoedd a nythent yn ei cheingciau hi, a holl fwstfilod y maes a lydnent dan ei changhennau hi; i.e. yr holl genhedloedd lliosog a eisteddent dan ei chysgod hi.

7 Felly teg ydoedd hi yn ei mawredd, yn hyd ei brig; o herwydd ei gwraidd ydoedd wrth ddyfroedd lawer.

8 Y cedrwydd y'ngardd Duw ni allent ei chuddio hi: y ffynnidwydd nid oeddynt debyg i'w cheingciau hi, a'r ffawydd nid oeddent fel ei changhennau hi; ac un pren y'ngardd yr Arglwydd nid ydoedd debyg iddi hi yn ei thegwch.

9 Gwnaethwn hi yn ddeg gan liaws ei changhennau: a holl goed Eden, y rhai oedd y'ngardd Duw, a genfigenasant wrthi hi.

10 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; O herwydd ymddyrchafu o honot mewn uchder, a rhoddi o honi ei brig ym mysg y tewfrig, ac ymddyrchafu ei chalon yn ei huchder;

11 Am hynny y rhoddais hi yn llaw cadarn y cenhedloedd: gan wneuthur y gwna efe iddi; am ei drygioni y bwriais hi allan.

12 A dieithriaid, rhai ofnadwy y cenhedloedd, a'i torrasant hi ymaith, ac a'i gadawsant hi: ar y mynyddoedd ac yn yr holl ddyffrnoedd y syrthiodd ei brig hi, a'i changhennau a dorrrwyd yn holl afonydd y ddaear; a holl bobl-

oedd y tir a ddisgynasant o'i chysgod hi, ac a'i gadawsant hi.

13 Holl ehediaid y nefoedd a drigant ar ei chyff hi, a holl fwystfilod y maes a fyddant ar ei changhennau hi;

14 Fel nad ymddyrrhafo holl goed y dyfroedd yn eu huchder, ac na roddont eu brigyn rhwng y tewfrig, ac na safo yr holl goed dyfradwy yn eu huchder: canys rhoddwyd hwynt oll i farwolaeth yn y tir isaf y'nghanol meibion dynion, gyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll.

15 Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Yn y dydd y disgynodd hi i'r bedd, gwneuthum alaru: toais y dyfnder am dani hi, ac attelrais ei hafonydd, fel yr attaliwyd dyfroedd lawer: gwneuthum i Libanus alaru am dani hi, ac yr ydoedd ar holl goed y maes lesmar am dani hi.

16 Gan swm ei chwmp hi y cynhyrfais y cenhedloedd, pan wneuthum iddi ddisgyn i uffern gyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll, a holl goed Eden, y dewis a'r goreu yn Libanus, y dyfradwy oll, a ymgysurant yn y tir isaf.

17 Hwythau hefyd gyd â hi a ddisgynant i uffern at laddedigion y cleddyf, a'r rhai oedd fraich iddi hi, y rhai a drigasant dan ei chysgod hi y'nghanol y cenhedloedd.

18 ¶ I bwy felly ym mysg coed Eden yr oeddit debyg mewn gogoniant a mawredd? etto ti a ddisgynir gyd â choed Eden i'r tir isaf; gorweddi y'nghanol y rhai dienwaededig, gyd â lladdedigion y cleddyf. Dyma Pharaoh a'i holl liaws, medd yr Arglwydd Dduw.

PEN. XXXII.

¹ *Cuynfan am erchyll gwmp yr Aipht. 11 Cleddyf Babilon a'i dinystru hi. 17 Y dygir hi i waered i uffern ym mhilith y cenhedloedd dienwaededig.*

AC yn y deuddegfed mis o'r ddeuddegfed flwyddyn, ar y dydd cyntaf o'r mis, y daeth gair yr ARGLOWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Ha fab dyn, cyfod alarnad am Pharaoh brenhin yr Aipht, a dywed wrtho, Tebygaist i lew ieuangc y cenhedloedd, ac yr ydwynt ti fel mortol yn

y moroedd: a daethost allan gyd â'th afonydd; cythryblaist hefyd y dyfroedd â'th draed, a methraist eu hafonydd hwynt.

3 Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Minnau a daenaf fy rhwyd arnat â chynulleidfa pobloedd lawer; a hwy a'th godant yn fy rhwyd i.

4 Gadawaf di hefyd ar y tir, taflaf di ar wyneb y maes, a gwnaf i holl ehediaid y nefoedd drigo arnat ti; ie, o honot ti y diwallaf fwystfilod yr holl ddaear.

5 Rhoddaf hefyd dy gig ar y mynyddoedd, a llanwaf y dyffrynoedd â'th uchder di.

6 Mwydaf hefyd â'th waed y tir yr wyt yn nosio ynddo, hyd y mynyddoedd; a llenwir yr afonydd o honot.

7 Ie, cuddiaf y nefoedd wrth dy ddiffoddi, a thywyllaf eu sêr hwynt: yr haul a guddiaf â chwmmwl, a'r lleuad ni wna i'w goleuni oleuo.

8 Tywyllaf arnat holl lewyrch gol-euadau y nefoedd, a rhoddaf dywyllwch ar dy dir, medd yr Arglwydd Dduw.

9 A digiaf galon pobloedd lawer, pan ddygwylf dy ddinistr ym mysg y cenhedloedd i diroedd nid adnabuost.

10 A gwnaf i bobloedd lawer ryfeddu wrthyt, a'u brenhinoedd a ofnant yn fawr o'th blegid, pan wnelwyf i'm cleddyf ddisgleirio o flaen eu hwynebau hwynt; a hwy ar bob munud a ddychrynant, bob un am ei einioes, yn nydd dy gwmp.

11 ¶ Canys fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Cleddyf brenhin Babilon a ddaw arnat ti.

12 A chleddyfam y rhai cedyrn y ewympaf dy liaws, byddant oll yn gedryn y cenhedloedd; a hwy a nrrheithiant falchder yr Aipht, a'i holl liaws hi a ddinistrir.

13 Difethaf hefyd ei holl anifeiliaid hi oddi wrth ddyfroedd lawer; ac ni sathr troed dyn hwynt mwy, ac ni fathra carnau anifeiliaid hwynt.

14 Yna y gwnaf yn ddyfnion eu dyfroedd hwynt, a gwnaf i'w hafonydd gerdded fel olew, medd yr Arglwydd Dduw.

15 Pan roddwyf dir yr Aipht yn

anrhaith, ac anrheithio y wlad o'i llawnder, pan darawyf y rhai oll a breswylant ynndi, yna y cânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD.

16 Dyma y galar a alarant am dani hi: merched y cenedloedd a alarant am dani hi; galarant am dani hi, *sef* am yr Aipht, ac am ei lliaws oll, medd yr Arglwydd DDUW.

17 ¶ Ac yn y ddeuddegfed flwyddyn, ar y pymthegfed dydd o'r mis, y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

18 Cwyna, fab dyn, am liaws yr Aipht, a disgyn hi, hi a merched y cenedloedd enwog, i'r tir isaf, gyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll.

19 Teccach nâ phwy oeddit? disgyn a gorwedd gyd â'r rhai dienwaededig.

20 Syrthiant y'nghanol y rhai a laddwyd â'r cleddyf: i'r cleddyf y rhoddwyd hi; llusgwch hi a'i lliaws oll.

21 Llefared cryfion y cedyrn wrthi hi o ganol uffern gyd â'i chynnorthwywyr: disgynasant, gorweddant yn ddienwaededig, wedi eu lladd â'r cleddyf.

22 Yno y mae Assur a'i holl gynulleidfa, a'i feddau o amgylch; wedi eu lladd oll, a syrthio trwy y cleddyf.

23 Yr hon y rhoddwyd eu beddau yn ystlysau y pwll, a'i chynulleidfa ydoedd o amgylch ei bedd; wedi eu lladd oll, a syrthio trwy y cleddyf, y rhai a barasant arswyd yn nhir y rhai byw.

24 Yno y mae Elam a'i holl liaws o amgylch ei bedd, wedi eu lladd oll, a syrthio trwy y cleddyf, y rhai a ddisgynasant yn ddienwaededig i'r tir isaf, y rhai a barasant eu harswyd yn nhir y rhai byw; etto hwy a ddygasant eu gwaradwydd gyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll.

25 Y'nghanol y rhai lladdedig y gosodasant iddi wely ynghyd â'i holl liaws; a'i beddau o'i amgylch: y rhai hynny oll yn ddienwaededig, a laddwyd â'r cleddyf: er peri eu harswyd yn nhir y rhai byw, etto dygasant eu gwaradwydd gyd â'r rhai a ddisgyn-

ant i'r pwll: y'nghanol y lladdedigion y rhoddwyd ef.

26 Yno y mae Mesech, Tubal, a'i holl liaws; a'i beddau o amgylch: y rhai hynny oll yn ddienwaededig, wedi eu lladd â'r cleddyf, er peri o honynt eu harswyd yn nhir y rhai byw.

27 Ac ni orweddant gyd â'r cedyrn a syrthiasant o'r rhai dienwaededig, y rhai a ddisgynasant i uffern â'u harfau rhyfel: a rhoddasant eu cleddyfau dan eu pennau; eithr eu hanwireddau fydd ar eu hesgyrn hwy, er eu bod yn arswyd i'r cedyrn yn nhir y rhai byw.

28 A thithau a ddryllir ym mys y rhai dienwaededig, ac a orweddi gyd â'r rhai a laddwyd â'r cleddyf.

29 Yno y mae Edom, a'i brenhin-oedd a'i holl dywysogion, y rhai a roddwyd â'u cadernid gyd â'r rhai a laddwyd â'r cleddyf: hwy a orweddant gyd â'r rhai dienwaededig, a chyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll.

30 Yno y mae holl dywysogion y gogledd, a'r holl Sidoniaid, y rhai a ddisgynant gyd â'r lladdedigion; gyd â'u harswyd y cywilyddiant am eu cadernid; gorweddant hefyd yn ddienwaededig gyd â'r rhai a laddwyd â'r cleddyf, ac a ddygant eu gwaradwydd gyd â'r rhai a ddisgynant i'r pwll.

31 Pharaoh a'u gwel hwynt, ac a ymgysura yn ei holl liaws, Pharaoh a'i holl lu wedi eu lladd â'r cleddyf, medd yr Arglwydd DDUW.

32 Canys rhoddais fy ofn yn nhir y rhai byw; a gw'nair iddo orwedd y'nghanol y rhai dienwaededig, gyd â lladdedigion y cleddyf, *sef* i Pharaoh ac i'w holl liaws, medd yr Arglwydd DDUW.

PEN. XXXIII.

1 Yn ol dyled gwyltior yn rhybuddio y bobl, 7 y dysgir ar gos i Eseciel ei ddyled yntau. 10 Duss yn dangos mor uniauen ydyo ei ffrdd ef tu ar at yr edifeiriol, a thu ag at y rhai a giho oddi wrtho: 17 yn ymddiffyn ei gyfawnder. 21 Wrth glywed darfod ynnill Jerusalem, y mae yn prophwydo dinstyr y wlad. 30 Bamedigaeithau Duw yn erbyn y rhai a wahoarent y prophwydi.

A DAETH gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Llefara, fab dyn, wrth feibion dy bobl, a dywed wrthynt, Pan ddygwylf gleddyf ar wlad, a chymmeryd o bobl y wlad ryw wr o'i chyrrau, a'i roddi yn wyliedydd iddynt:

3 Os gwel efe gleddyf yn dyfod ar y wlad, ac udganu mewn udgorn, a rhybuddio y bobl;

4 Yna yr hwn a glywo lais yr udgorn, ac ni chymmer rybudd; eithr dyfod o'r cleddyf a'i gymmeryd ef ymaith, ei waed fydd ar ei ben ei hun.

5 Efe a glybu lais yr udgorn, ac ni chymmerodd rybudd; ei waed fydd arno: ond yr hwn a gymmero rybudd, a wared ei enaid.

6 Ond pan welo y gwyliedydd y cleddyf yn dyfod, ac ni udgana mewn udgorn, a'r bobl heb eu rhybuddio; eithr dyfod o'r cleddyf a chymmeryd un o honynt, efe a ddaliwyd yn ei anwiredd, ond mi a ofynaf ei waed ef ar law y gwyliedydd.

7 ¶ Felly dithau, fab dyn, yn wyliedydd y'th roddais i dŷ Israel; fel y clywech air o'm genau, ac y rhybuddiech hwynt oddi wrthyf fi.

8 Pan ddywedwyf wrth yr annuwiol, *Ti* annuwiol, gan farw a fyddi farw; oni leferi di i rybuddio yr annuwiol o'i ffordd, yr annuwiol hwn a fydd marw yn ei anwiredd, ond ar dy law di y gofynaf ei waed ef.

9 Ond os rhybuddi di yr annuwiol o'i ffordd, i ddychwelyd o honi; os efe ni ddychwel o'i ffordd, efe fydd farw yn ei anwiredd, a thithau a war-edaist dy enaid.

10 ¶ Llefara hefyd wrth dŷ Israel, ti fab dyn, Fel hyn gan ddywedyd y dywedwch; Os *yw* ein hanwireddau a'n pechodau arnom, a ninnau yn dihoeni yddynt, pa fodd y byddem ni byw?

11 Dywed wrthynt, *Fel mai* byw fi, medd yr Arglwydd *Dduw*, ni ymhoffaf ym marwolaeth yr annuwiol; ond troi o'r annuwiol oddi wrth ei ffordd a byw: dychwelwch, dychwelwch oddi wrth eich ffyrdd drygionus; canys, tŷ Israel, palham y byddwch feirw?

12 Dywed hefyd, fab dyn, wrth feibion dy bobl, Cyfiawnder y cyfiawn

nis gwared ef yn nydd ei anwiredd: felly am annuwioldeb yr annuwiol, ni syrth efe o'i herwydd yn y dydd y dychwelo oddi wrth ei anwiredd; ni ddichon y cyfiawn chwaith fyw oblegid ei gyfiawnder yn y dydd y pecho.

13 Pan ddywedwyf wrth y cyfiawwn, Gan fyw y caiff fyw; os efe a hydera ar ei gyfiawnder, ac a wna anwiredd, ei holl gyfiawnderau ni ehofir; ond am ei anwiredd a wnaeth, am dano y bydd efe marw.

14 A phan ddywedwyf wrth yr annuwiol, Gan farw y byddi farw; os dychwel efe oddi wrth ei bechod, a gwneuthur barn a chyfiawnder;

15 Os yr annuwiol a ddadrydd wylt, ac a rydd yn ei ol yr hyn a dreisiodd, a rhodio yn neddfau y bywyd, heb wneuthur anwiredd; gan fyw y bydd efe byw, ni bydd marw.

16 Ni choffeir iddo yr holl bechodau a bechodd: barn a chyfiawnder a wnaeth; efe gan fyw a fydd byw.

17 ¶ A meibion dy bobl a ddywedant, Nid yw uniawn ffordd yr ARGLWYDD: eithr eu ffordd hwynt nid yw uniawn.

18 Pan ddychwelo y cyfiawn oddi wrth ei gyfiawnder, a gwneuthur anwiredd, efe a fydd marw ynddynt.

19 A phan ddychwelo yr annuwiol oddi wrth ei annuwioldeb, a gwneuthur barn a chyfiawnder, yn y rhai hynny y bydd efe byw.

20 Etto chwi a ddywedwch nad uniawn ffordd yr ARGLWYDD. Barn af chwi, tŷ Israel, bob un yn ol ei ffyrdd ei hun.

21 ¶ Ac yn y degfed *mis* o'r ddeuddegfed flwyddyn o'n caethgludiad ni, ar y pummed *dydd* o'r *mis*, y daeth un a ddiangasai o Jerusalem attaf fi, gan ddywedyd, Tarawyd y ddinas.

22 A llaw yr ARGLWYDD a fuasai arnaf yn yr hwyr, cyn dyfod y diangydd, ac a agorasai fy safn, nes ei ddyfod attaf y bore; ie, ymagorodd fy safn, ac ni bŵm sud mwyach.

23 Yna y daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

24 Ha fab dyn, preswylwyr y diffaethwch hyn yn nhir Israel ydynt yn llefaru, gan ddywedyd, Abraham oedd

un, ac a feddiannodd y tir; ninnau ydym lawer, i ni y rhoddwyd y tir yn etifeddiaeth.

25 Am hynny dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Yr ydych yn bwytta ynghyd â'r gwaed, ac yn dyrchafu eich llygaid at eich gau-dduwiau, ac yn tywallt gwaed; ac a feddiennwch chwi y tir?

26 Sefyll yr ydych ar eich cleddyf, gwnaethoch ffieidd-dra, halogasoeh hefyd bob un wraig ei gymmydog; ac a feddiennwch chwi y tir?

27 Fel hyn y dywedi wrthynt, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; *I'el mai* byw fi, trwy y cleddyf y syrth y rhai sydd yn y diffaethwch; a'r hwn sydd ar wyneb y maes, i'r bwystfil y rhoddaf ef i'w fwytta; a'r rhai sydd yn yr amddiffynfeydd ac mewn ogofeydd, a fyddant feirw o'r haint.

28 Canys gwnaf y tir yn anrhaith, *ie*, yn anrhaith; a balchder ei nerth ef a baid, ac anrheithir mynyddoedd Israel, heb gynniweirydd ynddynt.

29 A chânt wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, pan wnelwyf y tir yn anrhaith, *ie*, yn anrhaith, am eu holl ffieidd-dra a wnaethant.

30 ¶ Tithau fab dyn, meibion dy bobl sydd yn siarad i'th erbyn wrth y parwydydd, ac o fewn drysau y tai, ac yn dywedyd y naill wrth y llall, pob un wrth ei gilydd, gan ddywedyd, Deuwch, attolwg, a gwrandewch beth yw y gair sydd yn dyfod oddi wrth yr ARGLWYDD.

31 Deuant hefyd attat fel y daw y bobl, ac eisteddant o'th flaen *fel* fy mhobl, gwrandawant hefyd dy eiriau, ond nis gwnant hwy: canys â'u gen-euau y dangosant gariad, a'u calon sydd yn myned ar ol eu cybydd-dod.

32 Wele di hefyd iddynt fel cân cariad un hyfrydlais, ac yn canu yn dda: canys gwrandawant dy eiriau, ond nis gwnant hwynt.

33 A phan ddelo hyn (wele ef yn dyfod) yna y cânt wybod fod prophwyd yn eu mysg.

PEN. XXXIV.

1 Argyhoeddi y bugeiliaid; 7 a barn Dduw yn eu herbyn hwy; 11 a'i ragluniaeth dros ei ddiadeli. 20 Brenhiniaeth Crist.

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

2 Prophwyda, fab dyn, yn erbyn bugeiliaid Israel; prophwyda, a dywed wrthynt, wrth y bugeiliaid, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Gwae fugeiliaid Israel y rhai sydd yn eu porthi eu hunain: oni phortha y bugeiliaid y praidd?

3 Y brasder a fwyttêwch, a'r gwlan a wisgwch, y bras a leddwch; ond ni phorthlwch y praidd.

4 Ni chryfhasoch y rhai llesg, ac ni feddyginiaethasoeh y glaf, ni rwymasoeh y ddrylliedig chwaith, a'r gyfeiliornus ni ddygasoch adref, a'r golledig ni cheisiasoch; eithr llywodraethasoeh hwynt â thrais ac â chreulondeb.

5 A hwy a wasgarwyd o eisieu bugail: a buant yn ymborth i holl fwystfilod y maes, pan wasgarwyd hwynt.

6 Fy nefaid a grwydrasant ar hyd yr holl fynyddoedd, ac ar bob brynu uchel: *ie*, gwasgarwyd fy mhraidd ar hyd holl wyneb y ddaear, ac nid oedd a'u ceisiai, nac a ymofynai *am danynt*.

7 ¶ Am hynny, fugeiliaid, gwrandewch air yr ARGLWYDD.

8 *Fel mai* byw fi, medd yr Arglwydd Dduw, am fod fy mhraidd yn yspail, a bod fy mhraidd yn ymborth i holl fwystfilod y maes, o eisieu bugail, ac na cheisiodd fy mugeiliaid fy mhraidd, eithr y bugeiliaid a'u porthasant eu hun, ac ni phorthasant fy mhraidd:

9 Am hynny, O fugeiliaid, gwrandewch air yr ARGLWYDD.

10 Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Wele fi yn erbyn y bugeiliaid: a gofynaf fy mhraidd ar eu dwylaw hwynt, a gwnaf iddynt beidio â phorthi y praidd; a'r bugeiliaid ni phorthant eu hun mwy: canys gwaredaf fy mhraidd o'u safn hwy, fel na byddont yn ymborth iddynt.

11 ¶ Canys fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw, Wele myfi, *ie*, myfi a ymofynaf am fy mhraidd, ac a'u ceisiaf hwynt.

12 Fel y cais bugail ei ddiadell ar y dydd y byddo ym mysg ei ddefaid gwasgaredig, felly y ceisiaf finnau fy nefaid, ac a'u gwaredaf hwynt o bob

lle y gwasgarer hwynt iddo ar y dydd cymmylog a thywyll.

13 A dygaf hwynt allan o fysg y bobloedd, a chasglaf hwynt o'r tiroedd, a dygaf hwynt i'w tir eu hun, a phorthaf hwynt ar fynyddoedd Israel wrth yr afonydd, ac yn holl drigfannau y wlad.

14 Mewn porfa dda y porthaf hwynt, ac ar uchel fynyddoedd Israel y bydd eu corlan hwynt: yno y gorweddant mewn corlan dda, ie, *mewn* porfa fras y porant ar fynyddoedd Israel.

15 Myfi a borthaf fy mhraidd, a myfi a'u gorweddfaaf hwynt, medd yr Arglwydd Dduw.

16 Y golledig a geisiaf, a'r darfedig a ddychwelaf, a'r friwedig a rwymaf, a'r lesg a gryfhaf: eithr dinystrïaf y fras a'r gref; â barn y porthaf hwynt.

17 Chwithau, fy mhraidd, fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw, Wele fi yn barnu rhwng milyn a milyn, rhwng yr hyrddod a'r bychod.

18 Ai bychan gennych bori o honoch y borfa dda, oni bydd i chwi sathru dan eich traed y rhan arall o'ch porfeydd? ac yfed o honoch y dyfroedd dyfnion, oni bydd i chwi sathru y rhan arall â'ch traed?

19 A'm praidd i, y maent yn pori sathrfa eich traed chwi; a mathrfa eich traed a yfant.

20 ¶ Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw wrthynt hwy; Wele myfi, ie, myfi a farnaf rhwng milyn bras a milyn cul.

21 O herwydd gwthio o honoch âg ystlys ac âg ysgwydd, a chornio o honoch â'ch cynn y rhai llesg oll, hyd oni wasgarasoch hwynt allan:

22 Am hynny y gwardaf fy mhraidd, fel na byddont mwy yn yspail; a barnaf rhwng milyn a milyn.

23 Cyfodaf hefyd un bugail arnynt, ac esfe a'u portha hwynt, *sef* fy ngwas Dafydd; esfe a'u portha hwynt, ac esfe a fydd yn fugail iddynt.

24 A minnau yr ARGLWYDD a fyddaf yn Dduw iddynt, a'm gwas Dafydd yn dywysog yn eu mysg: myfi yr ARGLWYDD a leferais hyn.

25 Gwnaf hefyd â hwynt gyfam-

mod heddwch, a gwnaf i'r bwystfil drwg beidio o'r tir: a hwy a drigant yn ddiogel yn yr anialwch, ac a gysgant yn y coedydd.

26 Hwynt hefyd ac amgylchoedd fy mryn a wnaif yn fendith: a gwnaf i'r gwlaw ddisgyn yn ei amser; cawodydd bendith a fydd.

27 A rhydd pren y maes ei ffrwyth, a'r tir a rydd ei gynnrych, a byddant yn eu tir eu hun mewn diogelwch, ac a gânt wybod mai myfi *yw* yr ARGLWYDD, pan dorrwyf rwymau eu hiau hwynt, a'u gwared hwynt o law y rhai oedd yn mynnu gwasanaeth ganddynt.

28 Ac ni byddant mwyach yn yspail i'r cenhedloedd, a bwystfil y tir nis hwynt hwynt; eithr trigant mewn diogelwch, ac ni bydd a'u dychryno.

29 Cyfodaf iddynt hefyd blanhigyn enwog, ac ni byddant mwy wedi trengi o newyn yn y tir, ac ni ddygant mwy waradwydd y cenhedloedd.

30 Fel hyn y cânt wybod mai myfi yr ARGLWYDD eu Duw *sydd* gyd â hwynt, ac *mai* hwythau, tŷ Israel, *yw* fy mhobl i, medd yr Arglwydd Dduw.

31 Chwithau, fy mhraidd, defaid fy mhorfa, dynion *ydych* chwi, myfi *yw* eich Duw chwi, medd yr Arglwydd Dduw.

PEN. XXXV.

Barnedigaeith mynydd Seir am eu cŵs tu ag at Israel.

A DAETH gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

2 Gosod dy wyneb, fab dyn, tu ag at fynydd Seir, a phrophwyda yn ei erbyn,

3 A dywed wrtho, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Wele fi i'th erbyn di, mynydd Seir, estynaf hefyd fy llaw i'th erbyn, a gwnaf di yn anghyannedd ac yn ddiffaethwch.

4 Gosodaf dy ddinasoedd yn ddiffaethwch, a thithau a fyddi yn anghyannedd, fel y gwypech mai myfi *yw* yr ARGLWYDD.

5 Am fod gennynt alanasdra tragywyddol, a thywallt o honot *waed* meibion Israel â min y cleddyf, yn amser eu gofid, yn amser diwedd eu hanwiredd *hwynt*:

6 Am hynny fel mai byw fi, medd yr Arglwydd DDUW, mi a'th wnaif di yn waed, a gwaed a'th ymlid di: gan na chasêi waed, gwaed a'th ddilyn.

7 Gwnaf hefyd fynydd Seir yn anrhaith ac yn ddiffaethwch; a thorraf ymaith o hono yr hwn a elo allan, a'r hwn a ddychwelo.

8 Llanwaf hefyd ei fynyddoedd ef â'i laddedigion: yn dy fryniau, a'th ddyffrynoedd, a'th holl afonydd, y syrth y rhai a laddwyd â'r cleddyf.

9 Gwnaf di yn anrhaith tragywyddol, a'th ddinasoedd ni ddychwelant; fel y gwypoch mai myfi yw yr ARGLWYDD.

10 Am ddywedyd o honot, Y ddwy genedl a'r ddwy wlad hyn fyddant eiddof fi, a nynt a'i meddiannwn; er bod yr ARGLWYDD yno:

11 Am hynny fel mai byw fi, medd yr Arglwydd DDUW, gwnaf yn ol dy ddig, ac yn ol dy genfigen, y rhai o'th gâs yn eu herbyn hwynt a wnaethost; fel y'm hadwaener yn eu mysg hwynt, pan y'th farnwyf di.

12 A chei wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, ac i mi glywed dy holl gableda a draethaist yn erbyn mynyddoedd Israel, gan ddywedyd, Anrheithiwyd hwynt; i ni y rhoddwyd hwynt i'w difa.

13 Ymfawrygasoch hefyd â'ch geneuau yn fy erbyn i, ac amlhasoch eich geiriau i'm herbyn: mi a'u clywais.

14 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Pan lawenycho yr holl wlad, mi a'th wnaif di yn anghyfanedd.

15 Yn ol dy lawenydd di am feddiant tŷ Israel, o herwydd ei anrheithio, felly y gwnaf i tithau: anrhaith fyddi di, mynydd Seir, ac Edom oll i gyd; fel y gwypont mai myfi yw yr ARGLWYDD.

PEN. XXXVI.

1 Cysuro gwlad Israel, trwy ddiynystr y cenhedloedd a wnaent yn drahaus â hi, 8 a thrwy addaw bendithion Duw iddi. 16 Mai am eu pechodau y gwrthodwyd Israel, 21 ond yr adferir hwy drachefn, heb iddynt ei haeddu. 25 Bendithion brehiniaeth Crist.

TITHAU fab dyn, prophwyda wrth fynyddoedd Israel, a dywed, Gwrandewch, fynyddoedd Israel, air yr ARGLWYDD.

2 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW, O herwydd dywedyd o'r gelyn hyn am danoch chwi, Aha, aeth yr hen uchelfâon hefyd yn etifeddiaeth i ni:

3 Am hynny prophwyda, a dywed, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; o herwydd iddynt eich anrheithio, a'ch llyngau o amgylch, i fod o honoch yn etifeddiaeth i weddill y cenhedloedd, a myned o honoch yn watwargerdd tafodau, ac yn ogan pobloedd:

4 Am hynny, mynyddoedd Israel, gwrandewch air yr Arglwydd DDUW; Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW wrth mynyddoedd ac wrth y bryniau, wrth yr afonydd ac wrth y dyffrynoedd, wrth y diffaethwch anghyfaneddol, ac wrth y dinasoedd gwrthodedig, y rhai a aeth yn yspail, ac yn watwar i'r rhan arall o'r cenhedloedd o'u hamgylch:

5 Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Diau yn angerdd fy eiddigedd y lleferais yn erbyn y rhan arall o'r cenhedloedd, ac yn erbyn holl Edom, y rhai a roddasant fy nhir i yn etifeddiaeth iddynt eu hun, â llawenydd eu holl galon, trwy feddwl dirmygus, i'w yrru allan yn yspail.

6 Am hynny prophwyda am dir Israel, a dywed wrth y mynyddoedd ac wrth y bryniau, wrth yr afonydd ac wrth y dyffrynoedd, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Wele, yn fy eiddigedd ac yn fy llid y lleferais, o herwydd dwyn o honoch waradwydd y cenhedloedd.

7 Am hynny fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Myfi a dyngais, Diau y dwg y cenhedloedd sydd o'ch amgylch chwi eu gwaradwydd.

8 ¶ A chwithau, mynyddoedd Israel, a fwrwch allan eich ceingciau, ac a ddygwch eich ffrwyth i'm pobl Israel; canys agos ydynt ar ddyfod.

9 Canys wele fi attoch, ië, trôaf attoch, fel y'ch coledder ac y'ch hauer.

10 Amlhâf ddynion ynoch chwi hefyd, holl dy Israel i gyd, fel y cyfanredder y dinasoedd, ac yr adeilader y diffaethwch.

11 Ië, amlhâf ynoch ddyn ac anifail; a hwy a chwanegant ac a ffrwyth-

ant; a gwnaf i chwi breswyllo fel yr oeddych gynt; i.e., gwnaf i *chwi* well nag *yn* eich dechreuad, fel y gwypoch mai myfi *yw* yr ARGWLWYDD.

12 Ie, gwnaf i ddyinion rodio arnoch, *sef* fy mhobl Israel; a hwy a'th etifeddant di, a byddi yn etifeddiaeth iddynt, ac ni ychwanegi eu gwneuthur hwy yn amddifad mwy.

13 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; O herwydd eu bod yn dywedyd wrthy, Yr wyt ti yn difa dyinion, ac yn gwneuthur dy genhedloedd yn amddifad;

14 Am hynny ni fwyttêi ddyinion mwy, ac ni wnai dy genhedloedd inwyach yn amddifad, medd yr Arglwydd DDUW.

15 Ac ni adawaf glywed gwaradwydd y cenedloedd ynot ti mwy, ni ddygi chwaith warth y cenedloedd inwyach, ac ni wnei mwy i'th genhedloedd syrthio, medd yr Arglwydd DDUW.

16 ¶ Daeth hefyd air yr ARGWLWYDD attaf, gan ddywedyd,

17 Ha fab dyn, pan oedd tŷ Israel yn trigo yn eu tir eu hun, hwy a'i halogasant ef â'u ffordd ac â'u gweithredoedd eu hun: eu ffordd ydoedd ger fy mron i fel aflendid gwraig fisglwyfus.

18 Yna y tywelltais fy lliid arnynt, am y gwaed a dywalltasent ar y tir, ac am eu delwau *trwy y rhai* yr halogasant ef;

19 Ac a'u gwasgerais hwynt ym mhllith y cenedloedd, a hwy a chwalwyd ar hyd y gwledydd; yn ol eu ffyrdd ac yn ol eu gweithredoedd y bernais hwynt.

20 A phan ddaethant at y cenedloedd y rhai yr aethant atynt, hwy a halogasant fy enw sanctaidd, pan ddywedid wrthynt, Dyma bobl yr ARGWLWYDD, ac o'i wlad ef yr aethant allan.

21 ¶ Er hynny arbedais *hwynt* er mwyn fy enw sanctaidd, yr hwn a halogodd tŷ Israel yn mysg y cenedloedd y rhai yr aethant atynt.

22 Am hynny dywed wrth dŷ Israel, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW, Nid er eich mwyn chwi, tŷ

Israel, yr ydwyf fi yn gwneuthur *hyn*, ond er mwyn fy enw sanctaidd, yr hwn a halogasoch chwi ym mysg y cenedloedd lle yr aethoch.

23 A mi a sancteiddaf fy enw mawr, yr *hwn* a halogwyd ym mysg y cenedloedd, yr hwn a halogasoch chwi yn eu mysg hwynt; fel y gwypo y cenedloedd mai myfi *yw* yr ARGWLWYDD, medd yr Arglwydd DDUW, pan ymsancteiddiwyf ynoch o flaen eich llygaid.

24 Canys mi a'ch cymmeraf chwi o fysg y cenedloedd, ac a'ch casglaf chwi o'r holl wledydd, ac a'ch dygaf i'ch tir eich hun.

25 ¶ Ac a daenllaf arnoch ddwfr glân, fel y byddoch lân: oddi wrth eich holl frynti, ac oddi wrth eich holl eilunod, y glanhâf chwi.

26 A rhoddaf i chwi galon newydd, yspryd newydd hefyd a roddaf o'ch mewn chwi; a thynnaf y galon garreg o'ch cnawd chwi, ac mi a roddaf i chwi galon gig.

27 Rhoddaf hefyd fy yspryd o'ch mewn, a gwnaf i chwi rodio yn fy neddfau, a chadw fy marnedigaethau, a'u gwneuthur.

28 Cewch drigo hefyd yn y tir a roddais i'ch tadau; a byddwch yn hobl i mi, a minnau a fyddaf DDUW i chwithau.

29 Achubaf chwi hefyd oddi wrth eich holl aflendid; a galwaf am yr ŷd, ac a'i hamlhâf, ac ni roddaf arnoch newyn.

30 Amlhâf hefyd ffrwyth y coed, a chynnyrch y maes, fel na ddygoch mwy waradwydd newyn ym mysg y cenedloedd.

31 Yna y cofwch eich ffyrdd drygionus, a'ch gweithredoedd nid oedd-ynt dda, a byddwch yn ffiائد gennyh eich hunain, am eich anwireddau ac am eich ffeidd-dra.

32 Nid er eich mwyn chwi yr ydwyf fi yn gwneuthur *hyn*, medd yr Arglwydd DDUW; bydded hysbys i chwi: tŷ Israel, gwridwch a chywil-yddiwch am eich ffyrdd eich hun.

33 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Yn y dydd y glanhâwyf chwi o'ch holl anwireddau, y paraf hefyd

i chwi gyfannedu y dinasoedd, ac yr adeiledir yr anghyfannedd-leoedd.

34 A'r tir anrheithiedig a goleddir, lle y bu yn anrhaith y'ngolwg pob cynniweirydd.

35 A hwy a ddywedant, Y tir anrheithiedig hwn a eth fel garrd Eden, a'r dinasoedd anghyfannedd, ac anrheithiedig, a dinystriol, a aethant yn gaerog, ac a gyfanneddir.

36 Felly y cenhedloedd y rhai a weddillir o'ch amgylch, a gânt wybod mai myfi yr ARGLWYDD sydd yn adeiladu y lleoedd dinystriol, ac yn plannu eich mannau anrheithiedig: myfi yr ARGLWYDD a'i lleferais, ac a'i gwnaf.

37 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW, Ymfynir â myfi etto gan dŷ Israel, i wneuthur hyn iddynt; amlhâf hwynt â dynion fel praidd.

38 Fel y praidd sanctaidd, fel praidd Jerusalem yn ei huchel-wyliau, felly y dinasoedd anghyfannedd fyddant lawn o finteioedd o ddyinion; fel y gwypont mai myfi yw yr ARGLWYDD.

PEN. XXXVII.

1 Trwy adgyfodi esgyrn sychion, 11 yr adfywioecir marw obaith Israel. 15 Trwy gydio dau bren, 18 yr arwyddocêir cyssylltu Israel at Judah. 20 Addewidion brenhiniaeth Crist.

BU llaw yr ARGLWYDD arnaf, ac a'm dug allan yn yspryd yr ARGLWYDD, ac a'm gosododd yng nghanol dyffryn, a hwnnw oedd yn llawn esgyrn.

2 Ac efe a wnaeth i mi fyned heibio iddynt o amgylch ogyrch: ac wele hwynt yn aml iawn ar wyneb y dyffryn; wele hefyd sychion iawn oedd-ynt.

3 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ha fab dyn, a fydd byw yr esgyrn hyn? A mi a ddywedais, O Arglwydd DDUW, ti a'i gwyddost.

4 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Prophwya am yr esgyrn hyn, a dywed wrthynt, O esgyrn sychion, clywch air yr ARGLWYDD.

5 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW wrth yr esgyrn hyn; Wele fi yn dwyn anadl i'ch mewn, fel y byddoch byw.

6 Gïau hefyd a roddaf arnoch, a pharaf i gig gyfodi arnoch, gwisgaf chwi hefyd â chroen, a rhoddaf anadl ynoch; fel y byddoch byw, ac y gwypoch mai myfi yw yr ARGLWYDD.

7 Yna y prophwydais fel y'm gorchymynasid; ac fel yr oeddwn yn prophwydo, bu swn, ac wele gynnwrf, a'r esgyrn a ddaethant ynghyd, asgwrn at ei asgwrn.

8 A phan edrychais, wele cyfodasai gïau a chig arnynt, a gwisgasai croen am danynt; ond nid oedd anadl ynddynt.

9 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Prophwya tu a'r gwynt, prophwya, fab dyn, dywed wrth y gwynt, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; O anadl, tyred oddi wrth y pedwar gwynt, ac anadla ar y lladdedigion hyn, fel y byddont byw.

10 Felly y prophwydais fel y'm gorchymynasid; a'r anadl a ddaeth ynddynt, a buant fyw, a safasant ar eu traed, yn llu mawr iawn.

11 ¶ Yna y dywedodd wrthyf, Ha fab dyn, yr esgyrn hyn ydynt dŷ Israel oll: wele, dywedant, Ein esgyrn a wywasant, a'n gobaith a gollodd; torrwyd ni ymaith o'n rhan ni.

12 Am hynny prophwya, a dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Wele fi yn agori eich beddau, fy mhobl, codaf chwi hefyd o'ch beddau, a dygaf chwi i dir Israel.

13 A chewch wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD, pau agorwyf eich beddau, a phan gyfodwyf chwi i fynu o'ch beddau, fy mhobl,

14 Ac y rhoddwyf fy yspryd ynoch, ac y byddoch byw, ac y gosodwyf chwi yn eich tir eich hun: yna y cewch wybod mai myfi yr ARGLWYDD a leferais, ac a wneuthum hyn, medd yr ARGLWYDD.

15 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

16 Tithau fab dyn, cymmer i ti un pren, ac ysgrifena arno, I Judah, ac i feibion Israel ei gyfeillion. A chymmer i ti bren arall, ac ysgrifena arno, I Joseph pren Ephraim, ac i holl dŷ Israel ei gyfeillion:

17 A chydia hwynt y naill wrth y

llall yn un pren i ti; fel y byddont yn un yn dy law di.

18 ¶ A phan lefaro meibion dy bobl wrthyt, gan ddywedyd, Oni fynegi i ni beth *yw* hyn gennyf?

19 Dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Wele fi yn cymmeryd pren Joseph, yr hwn sydd yn llaw Ephraim, a llwythau Israel ei gyfeillion, a mi a'u rhoddaf hwynt gyd âg ef, *sef* gyd â phren Judah, ac a'u gwnaf hwynt yn un pren, fel y byddont yn fy llaw yn un.

20 ¶ A bydded yn dy law o flaen eu llygaid hwynt, y prennau yr ysgrifenydh arnynt;

21 A dywed wrthynt, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw, Wele fi yn cymmeryd meibion Israel o fysg y cenedloedd yr aethant attynt, ac mi a'u casglaf hwynt o amgylch, ac a'u dygaf hwynt i'w tir eu hun.

22 A gwnaf hwynt yn un genedl o fewn y tir ym mynyddoedd Israel, ac un brenhin fydd yn frenhin iddynt oll: ni byddant hefyd mwy yn ddwy genedl, ac ni rennir hwynt mwyach yn ddwy frenhiniaeth:

23 Ac ni ymhalogant mwy wrth eu heilunod, na thrwy eu ffeidd-dra, nac yn eu holl anwireddau: eithr cadwaf hwynt o'u holl drigfaon, y rhai y pechasant ynddynt, a mi a'u glanhâf hwynt; fel y byddont yn bobl i mi, a minnau a fyddaf yn Dduw iddynt hwythau.

24 A'm gwas Dafydd fydd brenhin arnynt; i.e., un bugail fydd iddynt oll: yn fy marnedigaethau hefyd y rhodiant, a'm deddfau a gadwant, ac a wnant.

25 Trigant hefyd yn y tir a roddais i'm gwas Jacob, yr hwn y trigodd eich tadau ynddo; a hwy a drigant ynddo, hwy a'u meibion, a meibion eu meibion byth; a Dafydd fy ngwas fydd dywysog iddynt yn dragywydd.

26 Gwnaf hefyd â hwynt gyfammod hêdd; ammod tragywyddol a fydd â hwynt: a gosodaf hwynt, ac a'u hamlhaaf, a rhoddaf fy nghyssegr yn eu mysg hwynt yn dragywydd.

27 A'm tabernacl fydd gyd â hwynt; i.e., myfi a fyddaf iddynt yn

Dduw, a hwythau a fyddant i mi yn bobl.

28 A'r cenedloedd a gânt wybod mai myfi yr ARGLWYDD sydd yn sancteiddio Israel; gan fod fy nghyssegr yn eu mysg hwynt yn dragywydd.

PEN. XXXVIII.

1 Llu 8 a malais Gog. 14 Barn Dduw yn ei erbyn ef.

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

2 Gosod dy wyneb, fab dyn, yn erbyn Gog, tir Magog, pen-tywysog Mesech a Thubal, a phrophwyda yn ei erbyn,

3 A dywed, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Wele fi yn dy erbyn di, Gog, pen-tywysog Mesech a Thubal.

4 Dychwelaf di hefyd, a rhoddaf fachau yn dy fochgernau, a mi a'th ddygaf allan, a'th holl lu, y meirch a'r marchogion, wedi eu gwisgo i gyd â phob rhyw *arfau*, yn gynnulleidfa fawr â thariannau ac estylch, hwynt oll yn dwyn cleddyfau:

5 Persia, Ethiopia, a Libya, gyd â hwynt; hwynt oll yn *dwyn* tarian a helm:

6 Gomer a'i holl fyddinoedd; tŷ Togarmah o ystlysau y gogledd, a'i holl fyddinoedd; a phobl lawer gyd â thi.

7 Ymbarottôa, i.e., parottôa i ti dy hun, ti a'th holl gynnulleidfa y rhai a ymgynnullasant attaf, a bydd yn gadwraeth iddynt.

8 ¶ Wedi dyddiau lawer yr ymwelir â thi; yn y blynyddoedd diweddfaf y deui i dir wedi ei ddwyn yn ei ol oddi wrth y cleddyf, wedi ei gasglu o bobloedd lawer yn erbyn mynyddoedd Israel, y rhai a suant yn anghyfnedd bob amser: eithr efe a ddygwyd allan o'r bobloedd, a hwynt oll a drigant mewn diogelwch.

9 Dringi hefyd fel tymmestl, deui, a byddi fel cwmwl i guddio y ddaear, ti a'th holl fyddinoedd, a phobloedd lawer gyd â thi.

10 Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Bydd hefyd yn y dydd hwnnw i bethau ddyfod i'th feddwl, a thi a feddyli feddwl drwg. ogle

11 A thi a ddywedi, Mi a âf i fynu i wlad maes-drefydd; âf at y rhai llonydd, y rhai sydd yn preswyllo yn ddiogel, gau drigo oll heb gaerau, ac heb drosolion na dorau iddynt,

12 I yspeilio yspail, i ysglyfaethu ysglyfaeth, i ddychwelyd dy law ar anghyfannedd-leoedd, y rhai a gyfanedddir yr awr hon, ac ar y bobl a gasglwyd o'r cenedloedd, y rhai a ddarparasant anifeiliaid a golud, ac ydynt yn trigo y'nghanol y wlad.

13 Seba a Dedan, a marchnadyddion Tarsis hefyd, â'u holl lewod ieu-aingc, a ddywedent wrthyt, Ai i yspeilio yspail y daethost ti? ai i ysglyfaethu ysglyfaeth y cesglaist y gynulleidfa? ai i ddwyn ymaith arian ac aur, i gymmeryd anifeiliaid a golud, i yspeilio yspail fawr?

14 ¶ Am hynny prophwyda, fab dyn, a dywed wrth Gog, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Y dydd hwnnw pan breswyllo fy mhobl Israel yn ddiotal, oni chei di wybod?

15 A thi a ddeui o'th fangre dy hun o ystlysau y gogledd, ti a phobl lawer gyd â thi, hwynt oll yn marchogaeth ar feirch, yn dyrfa fawr, ac yn llu lliosog.

16 A thi a âi i fynu yn erbyn fy mhobl Israel, fel cwmml i guddio y ddaear: yn y dyddiau diweddaf y bydd hyn; a mi a'th ddygaf yn erbyn fy nhir, fel yr adwaeno y cenedloedd fi, pan ymsancteidiwyf ynot ti, Gog, o flaen eu llygaid hwynt.

17 Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Ai tydi yw yr hwn y lleferais am dano yn y dyddiau gynt, trwy law fy ngweision, prophwydi Israel, y rhai a brophwydasant y dyddiau hynny flynyddoedd lawer, y dygwn di yn eu herbyn hwynt?

18 A bydd yn y dydd hwnnw, yn y dydd y delo Gog yn erbyn tir Israel, medd yr Arglwydd DDUW, i'm llid gyfodi yn fy sorriant.

19 Canys yn fy eiddigedd, ac yn angerdd fy nigllonedd y dywedais, Yn ddiau bydd yn y dydd hwnnw ddychryn mawr yn nhir Israel;

20 Fel y cryno pysgod y môr, ac ehediaid y nefoedd, a bwystfilod y

maes, a phob ymlusgiad a ymlusgo ar y ddaear, a phob dyn ar wyneb y ddaear, ger fy mron i; a'r mynyddoedd a ddryllir i lawr, a'r grisiau a syrthiant, a phob mur a syrth i lawr.

21 A mi a alwaf am gleddyf yn ei erbyn trwy fy holl fynyddoedd, medd yr Arglwydd DDUW; cleddyf pob un fydd yn erbyn ei frawd.

22 Mi a ddadleuaf hefyd yn ei erbyn ef â haint ac â gwaed: gwlawiaf hefyd gurwlaw, a cherrig cenllysg, tân a brwmstan, arno ef, ac ar ei holl fyddinoedd, ac ar y bobloedd lawer sydd gyd âg ef.

23 Fel hyn yr ymfawrygaf, ac yr ymsancteiddiaf; a pharaf fy adnabod y'ngolwg cenedloedd lawer, fel y gwypont mai myfi yw yr ARGLWYDD.

PEN. XXXIX.

1 Barn Duw yn erbyn Gog. 8 Buddugoliarth Israel. 11 Claddu Gog yn Hamon-gog. 17 Gwledd yr adar. 23 Wedi dial ar Israel am ei bechodau, efe a gesglir drachefn trwy ffaf drugywddol.

PROPHWYDA hefyd, fab dyn, yn erbyn Gog, a dywed, Fel hyn y dywed yr Arglwydd DDUW; Wele fi yn dy erbyn di, Gog, penytwysog Mesech a Thubal.

2 A mi a'th ddychwelaf, ac ni adawaf o honot ond y chweched ran, ac a'th ddygaf i fynu o ystlysau y gogledd, ac a'th ddygaf ar fynyddoedd Israel:

3 Ac a darawaf dy fwa o'th law aswy, a gwnaf i'th saethau syrthio o'th law ddehau.

4 Ar fynyddoedd Israel y syrthi, ti a'th holl fyddinoedd, a'r bobloedd sydd gyd â thi: i'r ehediaid, i bob rhyw aderyn, ac i fwystfilod y maes, y'th roddaf i'th ddifa.

5 Ar wyneb y maes y syrthi; canys myfi a'i dywedais, medd yr Arglwydd DDUW.

6 Anfonaf hefyd dân ar Magog, ac ym mysg y rhai a breswylant yr ynysoedd yn ddiraw; fel y gwypont mai myfi yw yr ARGLWYDD.

7 Felly y gwnaf adnabod fy enw sanctaidd y'nghanol fy mhobl Israel, ac ni adawaf halogi fy enw sanctaidd mwy: a'r cenedloedd a gânt wybod y

mai myfi *yw* yr **ARGLWYDD**, y Sanct yn Israel.

8 ¶ Wele efe a ddaeth, ac a ddarfu, medd yr **Arglwydd DDUW**; dyma y diwrnod am yr hwn y dywedais.

9 A phreswylwyr dinasoedd Israel a ânt allan, ac a gynneuant ac a losgant yr arfau, a'r tarian a'r astalch, y bwa a'r saethau, a'r llaw-ffon a'r wayw-ffon; i.e., llosgant hwynt yn tân saith mlynedd.

10 Ac ni ddygant goed o'r maes, ac ni thorrant *ddim* o'r coedlydd; canys â'r arfau y cynneuant dân: a hwy a yspeiliant eu hyspeilwyr, ac a ysglyfaethant *oddi ar* eu hysglyfaethwyr, medd yr **Arglwydd DDUW**.

11 ¶ Bydd hefyd yn y dydd hwnnw, i mi roddi i Gog le bedd yno yn Israel, dyffryn y fforddoliaion o du dwyraia y môr: ac efe a gau *ffroenau* y fforddoliaion: ac yno y claddant Gog a'i holl dyrfa, a galwant *ef* Dyffryn Hamon-gog.

12 A thý Israel fydd yn eu claddu hwynt saith mis, er mwyn glanhâu y tir.

13 I.e., holl bobl y tir a'u claddant; a *hyn* fydd enwog iddynt y dydd y'm gogonedder, medd yr **Arglwydd DDUW**.

14 A hwy a neillduant wýr gwas-tadol, y rhai a gynniweiriant trwy y wlad i gladdu gyd â'r fforddoliaion y rhai a adawyd ar wyneb y ddaear, i'w glanhâu hi: ym mhen saith mis y chwiliant.

15 A'r tramwywyr a gynniweiriant trwy y tir, pan welo *un* asgwrn dyn, efe a gyfyd nód wrtho, hyd oni chladdo y claddwyr ef yn nyffryn Hamon-gog.

16 Ac enw y ddinas hefyd *fydd* Hamonah: felly y glanhânt y wlad.

17 ¶ Tithau fab dyn, fel hyn y dywed yr **Arglwydd DDUW**; Dywed wrth bob rhyw aderyn, ac wrth holl fwystfilod y maes, Ymgesglwch a deuwch; ymgynnullwch oddi am-gylch at fy aberth yr ydwyf fi yn ei aberthu i chwi, aberth mawr ar fyn-yddoedd Israel, fel y bwyttâoch gig, ac yr yfoch waed.

18 Cig y cedyrn a fwyttêwch, a

chwi a yfwch waed tywysogion y ddaear, hyrddod, wyn, a bychod, bus-tych, yn basgedigion Basan oll.

19 Bwyttêwch hefyd frasder hyd ddigon, ac yfwch waed hyd oni feddwoch, o'm haberth a aberthais i chwi.

20 Felly y'ch diwellir ar fy mwrdd i â meirch a cherbydau, â *gwýr* ced-yrn a phob rhyfelwr, medd yr **Arglwydd DDUW**.

21 A gosodaf fy ngogoniant ym mysg y cenedloedd, a'r holl genhedloedd a gânt weled fy marnedig-aeth yr hon a wneuthum, a'm llaw yr hon a osodais arnynt.

22 A thý Israel a gânt wybod mai myfi *yw* yr **ARGLWYDD** eu **DUW** hwynt o'r dydd hwnnw allan.

23 ¶ Y cenedloedd hefyd a gânt wybod mai am eu hanwiredd eu hun y caethgludwyd tý Israel: o herwydd gwneuthur o'honynt gamwedd i'm herbyn, am hynny y cuddiais fy wyneb oddi wrthynt, ac y rhoddais hwynt yn llaw eu gelynyon: felly hwy a syrthias-ant oll trwy y cleddyf.

24 Yn ol eu haflendid eu hun, ac yn ol eu hanwireddau, y gwneuthum â hwynt, ac y cuddiais fy wyneb oddi wrthynt.

25 Am hynny fel hyn y dywed yr **Arglwydd DDUW**; Yr awr hon y dychwelaf gaethiwed Jacob, tosturiaf hefyd wrth holl dý Israel, a gwynfyd-af dros fy enw sanctaidd;

26 Wedi dwyn o'honynt eu gwaradwydd, a'u holl gamweddau a wnaeth-ant i'm herbyn, pan drigent yn eu tir eu hun yn ddifraw, a heb ddychrynydd.

27 Pan ddychwelwyf hwynt oddi wrth y bobloedd, a'u casglu hwynt o wledydd eu gelynyon, ac y'm sanct eiddier ynddynt y'ngolwg cenedl-oedd lawer;

28 Yna y cânt wybod mai myfi *yw* yr **ARGLWYDD** eu **DUW** hwynt, yr hwn a'u caethgludais hwynt ym mysg y cenedloedd, ac a'u cesglais hwynt i'w tir eu hun, ac ni adewais mwy *un* o'honynt yno.

29 Ni chuddiaf chwaith fy wyneb mwy oddi wrthynt; o herwydd ty-

welltais fy spryd ar dŷ Israel, medd yr Arglwydd Dduw.

PEN. XL.

1 *Amser, a dull, a diben y weledigaeth.* 6 *Portreiaid porth y dwyrain,* 20 *a phorth y gogledd,* 24 *a phorth y dehau,* 32 *a phorth y dwyrain,* 35 *a phorth y gogledd.* 39 *Yr wyth bwrdd.* 44 *Yr ystafelloedd.* 48 *Porth y tŷ.*

YN y bummed flwyddyn ar hugain o'n caethgludiad ni, yn nechre y flwyddyn, ar y degfed *dydd* o'r mis, yn y bedwaredd flwyddyn ar ddeg wedi taro y ddinas, o fewn corph y dydd hwnnw y daeth llaw yr ARGLWYDD arnaf, ac a'm dug yno.

2 Yngweledigaethau Duw y dug efe fi i dir Israel, ac a'm gosododd ar fynydd uchel iawn, ac arno *yr oedd* megis adail dinas o du y dehau.

3 Ac efe a'm dug yno: ac wele wr a'i welediad fel gwelediad pres, ac yn ei law llyn llin, a chorsen fesur: ac yr ydoedd efe yn sefyll yn y porth.

4 A dywedodd y gwr wrthyf, Ha fab dyn, gwel â'th lygaid, gwrando hefyd â'th glustiau, a gosod dy galon ar yr hyn oll a ddangoswyf i ti: o herwydd er mwyn dangos i ti *hyn* y'th ddygwyd yma: mynega i dŷ Israel yr hyn oll a weli.

5 Ac wele fur o'r tu allan i'r tŷ o amgylch ogylch: a chorsen fesur yn llaw y gwr, yn chwe chufydd o *hŷd*, wrth guffydd a dyrnfedd: ac efe a fesurodd led yr adeiladaeth yn un gorsen, a'r uchder yn un gorsen.

6 ¶ Ac efe a ddaeth i'r porth *oedd* â'i wyneb tu a'r dwyrain, ac a ddringodd ar hyd ei risiau ef, ac a fesurodd riniog y porth yn un gorsen o led, a'r rhiniog arall yn un gorsen o led.

7 A *phob* ystafell *oedd* un gorsen o hŷd, ac un gorsen o led: a phùm cufydd *oedd* rhwng yr ystafelloedd: a rhiniog y porth, wrth gyntedd y porth o'r tu mewn, *oedd* un gorsen.

8 Efe a fesurodd hefyd gyntedd y porth oddi fewn, yn un gorsen.

9 Yna y mesurodd gyntedd y porth yn wyth guffydd, a'i byst yn ddau guffydd, a chyntedd y porth *oedd* o'r tu mewn.

10 Ac ystafelloedd y porth tu a'r dwyrain *oedd* dair o'r tu yma, a thair

o'r tu accw; un fesur *oeddynt* ill tair: ac un mesur *oedd* i'r pyst o'r tu yma ac o'r tu accw.

11 Ac efe a fesurodd led drws y porth yn ddeg cufydd, a hŷd y porth yn dri chufydd ar ddeg.

12 A'r terfyn o flaen yr ystafelloedd *oedd* un cufydd *o'r naill du*, a'r terfyn o'r tu arall yn un cufydd, a'r ystafelloedd *oedd* chwe chufydd o'r tu yma, a chwe chufydd o'r tu accw.

13 Ac efe a fesurodd y porth o nen y *naill* ystafell hyd nen un arall, yn bùm cufydd ar hugain o led, drws ar gyfer drws.

14 Ac efe a wnaeth byst o dri ugain cufydd, a *hynny* hyd bost y cyntedd, amgylch ogylch y porth.

15 Ac o wyneb porth y dyfodiad i mewn, hyd wyneb cyntedd y porth oddi mewn, *yr oedd* deg cufydd a deugain.

16 A ffenestri cyfyng *oedd* i'r ystafelloedd, ac i'w pyst o fewn y porth o amgylch ogylch; ac felly *yr oedd* i'r bwäau meini: a ffenestri *oedd* o amgylch ogylch o fewn; ac *yroedd* palmwydd ar *bob* post.

17 Ac efe a'm dug i'r cyntedd nesaf allan, ac wele yno ystafelloedd, a phalmant wedi ei wneuthur i'r cyntedd o amgylch ogylch; deg ystafell ar hugain *oedd* ar y palmant.

18 A'r palmant gan ystlys y pyrth ar gyfer hŷd y pyrth, *oedd* y palmant oddi tanodd.

19 Ac efe a fesurodd y lled o wyneb y porth isaf hyd wyneb y cyntedd oddi fewn, yn gan cufydd oddi allan tu a'r dwyrain a'r gogledd.

20 ¶ A'r porth yr hwn *oedd* â'i wyneb tu a'r gogledd, ar y cyntedd nesaf allan, a fesurodd efe ei hŷd a'i led.

21 A'i ystafelloedd ef *oedd* dair o'r tu yma, a thair o'r tu accw; ac yr ydoedd ei byst, a'i fwäau meini, wrth fesur y porth cyntaf, yn ddeg cufydd a deugain eu hŷd, a'r lled yn bùm cufydd ar hugain.

22 Eu ffenestri hefyd, a'u bwäau meini, a'u palmwydd, *oedd* wrth fesur y porth *oedd* â'i wyneb tu a'r dwyrain; ar hŷd saith o risiau hefyd y

dringent iddo; a'i fwäau meini *oedd* o'u blaen hwynt.

23 A borth y cyntedd nesaf i mewn *oedd* ar gyfer y porth tu a'r gogledd, a thu a'r dwyrain: ac efe a fesurodd o borth i borth gan cufydd.

24 ¶ Wedi hynny efe a'm dug i tu a'r dehau, ac wele borth tu a'r dehau, ac efe a fesurodd ei byst a'i fwäau meini wrth y mesurau hyn.

25 Ffenestri hefyd *oedd* iddo ac i'w fwäau meini, o amgylch ogylch, fel y ffenestri hynny, yn ddeg cufydd a deugain o hÿd, ac yn bùm cufydd ar hugain o led.

26 Saith o risiau hefyd *oedd* ei esgynfa ef, a'i fwäau meini o'u blaen hwynt: *yr oedd* hefyd iddo balmwydd, un o'r tu yma, ac un o'r tu accw, ar ei byst ef.

27 Ac *yr oedd* porth yn y cyntedd nesaf i mewn tu a'r dehau, ac efe a fesurodd o borth i borth, tu a'r dehau, gan cufydd.

28 Ac efe a'm dug i'r cyntedd nesaf i mewn trwy borth y dehau: ac a fesurodd borth y dehau wrth y mesurau hyn;

29 A'i ystafelloedd, a'i byst, a'i fwäau meini, wrth y mesurau hyn: ac *yr oedd* ffenestri ynddo, ac yn ei fwaau meini, o amgylch ogylch: deg cufydd a deugain *oedd* yr hÿd, a phùm cufydd ar hugain y lled.

30 A'r bwäau meini o amgylch ogylch *oedd* bùm cufydd ar hugain o hÿd, a phùm cufydd o led.

31 A'i fwäau meini *oedd* tu a'r cyntedd nesaf allan; a phalmwydd *oedd* ar ei byst; ac wyth o risiau *oedd* ei esgynfa ef.

32 ¶ Ac efe a'm dug i'r cyntedd nesaf i mewn tu a'r dwyrain: ac a fesurodd y porth wrth y mesurau hyn.

33 A'i ystafelloedd, a'i byst, a'i fwäau meini, *oedd* wrth y mesurau hyn: ac *yr oedd* ffenestri ynddo ef, ac yn ei fwäau meini o amgylch ogylch: yr hÿd *oedd* ddeg cufydd a deugain, a'r lled yn bùm cufydd ar hugain.

34 A'i fwäau meini *oedd* tu a'r cyntedd nesaf allan; a phalmwydd *oedd* ar ei byst o'r tu yma, ac o'r tu accw; a'i esgynfa *oedd* wyth o risiau.

35 ¶ Ac efe a'm dug i borth y gogledd, ac a'i mesurodd wrth y mesurau hyn:

36 Ei ystafelloedd, ei byst, a'i fwaau meini, a'r ffenestri iddo o amgylch ogylch: yr hÿd *oedd* ddeg cufydd a deugain, a'r lled *oedd* bùm cufydd ar hugain.

37 A'i byst *oedd* tu a'r cyntedd nesaf allan; a phalmwydd ar ei byst o'r tu yma, ac o'r tu accw; a'i esgynfa *oedd* wyth o risiau.

38 A'r celloedd a'u drysau *oedd* wrth byst y pyrth, lle y golchent y poeth-offrwm.

39 ¶ Ac y'nghyntedd y porth *yr oedd* dau fwrdd o'r tu yma, a dau fwrdd o'r tu accw, i ladd y poeth-offrwm, a'r pech-aberth, a'r aberth dros gamwedd, arnynt.

40 Ac ar yr ystlys oddi allan, lle y dringir i ddrws porth y gogledd, *yr oedd* dau fwrdd; a dau fwrdd ar yr ystlys arall, yr hwn *oedd* wrth gyntedd y porth.

41 Pedwar bwrdd *oedd* o'r tu yma, a phedwar bwrdd o'r tu accw, ar ystlys y porth; wyth bwrdd, ar y rhai y lladdent eu *haberthau*.

42 A'r pedwar bwrdd i'r poeth-offrwm *oedd* o gerrig nâdd, yn un cufydd a hanner o hÿd, ac yn un cufydd a hanner o led, ac yn un cufydd o uchder: arnynt hwy hefyd y gosodent yr offer y rhai y lladdent yr offrwm poeth a'r aberth â hwynt.

43 Hefyd *yr oedd* bachau, o un ddyrnfedd, wedi eu parotôï o fewn, o amgylch ogylch: a chig yr offrwm *oedd* ar y byrddau.

44 ¶ Ac o'r tu allan i'r porth nesaf i mewn *yr oedd* ystafelloedd y cantorion o fewn y cyntedd nesaf i mewn, yr hwn *oedd* ar ystlys porth y gogledd; a'u hwynebau *oedd* tu a'r dehau: un *oedd* ar ystlys porth y dwyrain, a'i wyneb tu a'r gogledd.

45 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Yr ystafell hon, yr hon *sydd* â'i hwyneb tu a'r dehau, *sydd* i'r offeiriad ceidwaid cadwraeth y tÿ.

46 A'r ystafell yr hon *sydd* â'i hwyneb tu a'r gogledd, *sydd* i'r offeiriad ceidwaid cadwraeth yr allor: y

rhai hyn yw meibion Sadoc, y rhai ydynt o feibion Lefi, yn nesâu at yr ARGWLWYDD i weini iddo.

47 Felly efe a fesurodd y cyntedd, yn gan cufydd o hÿd, ac yn gan cufydd o led, yn bedeirongl; a'r allor oedd o flaen y tÿ.

48 ¶ Ac efe a'm dug i borth y tÿ, ac a fesurodd bob post i'r porth, yn bùm cufydd o'r naill du, ac yn bùm cufydd o'r tu arall: a lled y porth oedd dri chufydd o'r naill du, a thri chufydd o'r tu arall.

49 Y cyntedd oedd ugain cufydd o hÿd, ac un cufydd ar ddeg o led: ac efe a'm dug ar hyd y grisiau ar hyd y rhai y dringent iddo: hefyd yr ydoedd colofnau wrth y pyst, un o'r naill du, ac un o'r tu arall.

PEN. XLI.

Mesur, a rhannau, ac ystafelloedd, ac addurn y deml.

AC efe a'm dug i i'r deml, ac a fesurodd y pyst yn chwe chufydd o led o'r naill du, ac yn chwe chufydd o led o'r tu arall, fel yr oedd lled y babell.

2 Lled y drws hefyd oedd ddeg cufydd; ac ystlysau y drws yn bùm cufydd o'r naill du, ac yn bùm cufydd o'r tu arall: ac efe a fesurodd ei hÿd ef yn ddeugain cufydd, a'r lled yn ugain cufydd.

3 Ac efe a aeth tu ag i mewn, ac a fesurodd bost y drws yn ddau gufydd, a'r drws yn chwe chufydd, a lled y drws yn saith gufydd.

4 Ac efe a fesurodd ei hÿd ef yn ugain cufydd; a'r lled yn ugain cufydd o flaen y deml: ac efe a ddywedodd wrthyf, Dyma y cyssegr sancteiddiolaf.

5 Ac efe a fesurodd bared y tÿ yn chwe chufydd; a lled pob ystlys-gell yn bedwar cufydd o amgylch ogylch i'r tÿ.

6 A'r celloedd oedd dair, cell ar gell, ac yn ddeg ar hugain o weithiau: ac yr oeddynt yn cyrhaeddyd at bared y tÿ yr hwn oedd i'r ystafelloedd o amgylch ogylch, fel y byddent y'nglÿn; ac nid oeddynt y'nglÿn o fewn pared y tÿ.

7 Ac fe a ehangwyd, ac oedd yn

myned ar dro uwch-uwch i'r celloedd: o herwydd tro y tÿ oedd yn myned i fynu o amgylch y tÿ: am hynny y tÿ oedd ehangach oddi arnodd; ac felly y dringid o'r isaf i'r uchaf trwy y ganol.

8 Gwelais hefyd uchder y tÿ o amgylch ogylch: seiliau y celloedd oedd gorsen helaeth o chwe chufydd mawrion.

9 A thewder y mur yr hwn oedd i'r gell o'r tu allan, oedd bùm cufydd; a'r gweddill oedd le i'r celloedd y rhai oedd o fewn.

10 A rhwng yr ystafelloedd yr oedd lled ugain cufydd ynghylch y tÿ o amgylch ogylch.

11 A drysau yr ystlys-gell oedd tu a'r llannerch weddill; un drws tu a'r gogledd, ac un drws tu a'r dehau: a lled y fan a weddillasid oedd bùm cufydd o amgylch ogylch.

12 A'r adeiladaeth yr hon oedd o flaen y llannerch neillduol, ar y cwrr tu a'r gorllewin, oedd ddeg cufydd a thriugain o led; a mur yr adeiladaeth oedd bùm cufydd o dewder o amgylch ogylch, a'i hÿd oedd ddeg cufydd a phedwar ugain.

13 Ac efe a fesurodd y tÿ, yn gan cufydd o hÿd; a'r llannerch neillduol, a'r adeiladaeth, a'i pharwydydd, yn gan cufydd o hÿd.

14 A lled wyneb y tÿ, a'r llannerch neillduol tu a'r dwyrain, oedd gan cufydd.

15 Ac efe a fesurodd hÿd yr adeiladaeth ar gyfer y llannerch neillduol yr hon oedd o'r tu cefn iddo, a'i ystafelloedd o'r naill du, ac o'r tu arall yn gan cufydd, gyd â'r deml oddi fewn, a drysau y cyntedd.

16 Y gorsingau, a'r ffenestri cyfyng, a'r ystafelloedd o amgylch ar eu tri uchder, ar gyfer y rhiniog a ystyllennasid â choed o amgylch ogylch, ac o'r llawr hyd y ffenestri, a'r ffenestri hefyd a ystyllennasid;

17 Hyd uwch ben y drws, a hyd y tÿ o fewn ac allan, ac ar yr holl bared o amgylch ogylch o fewn ac allan, wrth fesurau.

18 A cherubiaid hefyd ac â phalmwydd y gweithiasid ef, palmwydden

rhwng pob dau gerub: a dau wyneb oedd i bob cherub.

19 Canys wyneb dyn oedd tu a'r balmwydden o'r naill du, ac wyneb llew tu a'r balmwydden o'r tu arall: yr oedd wedi ei weithio ar hyd y tŷ o amgylch ogylch.

20 Cherubiaid a phalmwydd a weithiasid o'r ddaear hyd oddi ar y drws, ac ar bared y deml.

21 Pedwar ochrog oedd pyst y deml, ac wyneb y cysegr; gwelediad y naill fel gwelediad y llall.

22 Yr allor bren oedd dri chufydd ei huchder, a'i hyd yn ddau gufydd: a'i chonglau, a'i huchder, a'i pharwydd, oedd o bren. Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dyma y bwrdd sydd ger bron yr ARGLWYDD.

23 Ac yr ydoedd dau ddrws i'r deml ac i'r cysegr:

24 A dwy ddor i'r drysau, sef dwy ddor blygedig; dwy ddor i'r naill ddrws, a dwy ddor i'r llall.

25 A gwnaethid arnynt, ar ddrysau y deml, gerubiaid a phalmwydd, fel y gwneuthid ar y parwydydd: ac yr oedd trawstiau coed ar wyneb y cyntedd o'r tu allan.

26 Ffenestri cyfyng hefyd a phalmwydd oedd o bob tu, ar ystlysau y porth, ac ar ystafelloedd y tŷ, a'r trawstiau.

PEN. XLII.

1 Ystafelloedd yr offeiriaid; 13 a'r defnydd a wnaid â hwynt. 19 Mesurau y cyntedd nesaf allan.

AC efe a'm dug i'r cyntedd nesaf allan, y ffordd tu a'r gogledd; ac a'm dug i'r ystafell oedd ar gyfer y llannerch neillduol, yr hon oedd ar gyfer yr adail tu a'r gogledd.

2 Drws y gogledd oedd ar gyfer hyd y can cufydd, a lled y deg cufydd a deugain.

3 Ar gyfer yr ugain cufydd y rhai oedd i'r cyntedd nesaf i mewn, ac ar gyfer y palmant yr hwn oedd i'r cyntedd nesaf allan, yr ydoedd ystafell ar gyfer ystafell yn dri uchder.

4 Ac o flaen yr ystafelloedd yr oedd rhodfa yn ddeg cufydd o led oddi fewn, ffordd o un cufydd, a'u drysau tu a'r gogledd.

5 A'r ystafelloedd uchaf oedd gulion: o herwydd yr ystafelloedd oedd ynt uwch nâ'r rhai hyn, nâ'r rhai isaf ac nâ'r rhai canol o'r adeiladaeth.

6 Canys yn dri uchder yr oeddynt hwy, ac heb golofnau iddynt fel colofnau y cyntedd oedd: am hynny yr oeddynt hwy yn gyfyngach nâ'r rhai isaf ac nâ'r rhai canol o'r llawr i fynu.

7 A'r mur yr hwn oedd o'r tu allan ar gyfer yr ystafelloedd, tu a'r cyntedd nesaf allan o flaen yr ystafelloedd, oedd ddeg cufydd a deugain ei hŷd.

8 O herwydd hŷd yr ystafelloedd y rhai oedd yn y cyntedd nesaf allan oedd ddeg cufydd a deugain: ac wele, o flaen y deml yr oedd can cufydd.

9 Ac oddi tan yr ystafelloedd hyn yr ydoedd mynediad i mewn o du y dwyrain, ffordd yr elid iddynt hwy o'r cyntedd nesaf allan.

10 O fewn tewder mur y cyntedd tu a'r dwyrain, ar gyfer y llannerch neillduol, ac ar gyfer yr adeiladaeth, yr oedd yr ystafelloedd.

11 A'r ffordd o'u blaen hwynt oedd fel gwelediad yr ystafelloedd y rhai oedd tu a'r gogledd; un hŷd â hwynt oeddynt, ac un lled â hwynt: a'u holl fynediad allan oedd yn ol eu dull hwynt, ac yn ol eu drysau hwynt.

12 Ac fel drysau yr ystafelloedd y rhai oedd tu a'r dehau, yr oedd drws ym mhen y ffordd, y ffordd ym mhen y mur yn uniawn tu a'r dwyrain, yn y ddyfodfa i mewn.

13 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ystafelloedd y gogledd ac ystafelloedd y dehau, y rhai sydd ar gyfer y llannerch neillduol, ystafelloedd sanctaidd yw y rhai hynny, lle y bwytyr yr offeiriaid y rhai a nesânt at yr ARGLWYDD, y pethau sanctaidd cysegredig: yno y gosodant y sanctaidd bethau cysegredig, a'r bwyd-offrwm, a'r pechaberth, a'r aberth dros gamwedd; canys y lle sydd sanctaidd.

14 A phan elo yr offeiriaid i mewn iddynt, nid ânt allan o'r cysegr i'r cyntedd nesaf allan, eithr yno y gosodant eu dillad y rhai y gwasauaethant ynddynt; am eu bod yn sanctaidd; ac a wisgant wisgoedd eraill, ac a nesânt at yr hyn a berthyn i'r bobl.

15 Pan orphenasai efe fesuro y tŷ oddi fewn, efe a'm dug i tu a'r porth *sydd* â'i wyneb tu a'r dwyrain, ac a'i mesurodd ef o amgylch ogylch.

16 Efe a fesurodd du y dwyrain â chorsen fesur, yn bùm cant o gorsennau, wrth y gorsen fesur oddi amgylch.

17 Efe a fesurodd du y gogledd yn bùm can corsen, wrth y gorsen fesur oddi amgylch.

18 Y tu dehau a fesurodd efe yn bùm can corsen, wrth y gorsen fesur.

19 ¶ Efe a aeth o amgylch i du y gorllewin, ac a fesurodd bùm can corsen, wrth y gorsen fesur.

20 Efe a fesurodd ei bedwar ystlys ef: mur *oedd* iddo ef o amgylch ogylch, yn bùm can *corsen* o hŷd, ac yn bùm can *corsen* o led, i wahanu rhwng y cyssegr a'r digyssegr.

PEN. XLIII.

1 Gogoniant Duw yn dychwelyd i'r deml. 7 Pechod Israel yn rhwystro cynnrychioldeb Duw. 10 Y prophwyd yn eu hannog hwy i edifarhau, ac i gau cyfraith y tŷ. 13 Mesurau 18 a defodau yr allor.

AC efe a'm dug i'r porth, *sef* y porth *sydd* yn edrych tu a'r dwyrain.

2 Ac wele ogoniant Duw Israel yn dyfod o ffordd y dwyrain; a'i lais fel swn dyfroedd lawer, a'r ddaear yn disgleirio o'i ogoniant ef.

3 Ac yr *oedd* yn ol gwelediad y weledigaeth a welais, *sef* yn ol y weledigaeth a welais pan ddaethum i ddi-fetha y ddinas: a'r gweledigaethau *oedd* fel y weledigaeth a welswn wrth afon Chebar: yna y syrthiais ar fy wyneb.

4 A gogoniant yr ARGLWYDD a ddaeth i'r tŷ *ar hyd* ffordd y porth *sydd* â'i wyneb tu a'r dwyrain.

5 Felly yr yspryd a'm cododd, ac a'm dug i'r cyntedd nesaf i mewn, ac wele, llanwasai gogoniant yr ARGLWYDD y tŷ.

6 Clywn *ef* hefyd yn llefaru wrthyf o'r tŷ; ac yr *oedd* y gwr yn sefyll yn fy myl.

7 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ha fab dyn, *dyma* le fy ngorseddfa, a lle gwadnau fy nhraed, lle y trigaf ym

mysg meibion Israel yn dragywydd; a'm henw sanctaidd ni haloga tŷ Israel mwy, *na* hwynt-hwy, na'u brenhinoedd, trwy eu putteindra, na thrwy gyrph meirw eu brenhinoedd *yn* eu huchel-leoedd.

8 Wrth osod eu rhiniog wrth fy rhiniog i, a'u gorsin wrth fy ngorsin i, a phared rhyngof fi â hwynt, hwy a halogasant fy enw sanctaidd â'u ffeiddra y rhai a wnaethant: am hynny mi a'u hysais hwy yn fy llid.

9 Pellhânt yr awr hon eu putteindra, a chelanedd eu brenhinoedd oddi wrthyf fi, a mi a drigaf yn eu mysg hwy yn dragywydd.

10 ¶ Ti fab dyn, dangos y tŷ i dŷ Israel, fel y cywilyddiont am eu hanwireddau; a mesurant y portreiad.

11 Ac os cywilyddiant am yr hyn oll a wnaethant, hysbysa iddynt ddull y tŷ, a'i osodiad, a'i fynediadau allan, a'i ddyfodiadau i mewn, a'i holl ddull, a'i holl ddeddfau, a'i holl ddull, a'i holl gyfreithiau; ac ysgrifena o flaen eu llygaid hwynt, fel y cadwont ei holl ddull ef, a'i holl ddeddfau, ac y gwneiont hwynt.

12 Dyma gyfraith y tŷ; Ar ben y mynydd *y bydd* ei holl derfyn ef, yn gyssegr sancteiddiolaf o amgylch ogylch: wele, dyma gyfraith y tŷ.

13 ¶ A dyma fesurau yr allor wrth gufyddau. Y cufydd *sydd* gufydd a dyrnfedd; y gwaelod *fydd* yn gufydd, a'r lled yn gufydd, a'i hymyl-waith ar ei min o amgylch *fydd* yn rhychwant: a dyma le uchaf yr allor.

14 Ac o'r gwaelod *ar* y llawr, hyd yr ystôl isaf, *y bydd* dau gufydd, ac un cufydd o led; a phedwar cufydd o'r ystôl leiaf hyd yr ystôl fwyaf, a chufydd o led.

15 Felly yr allor *fydd* bedwar cufydd; ac o'r allor *y bydd* hefyd tu ag i fyru bedwar o gyrn.

16 A'r allor *fydd* ddeuddeg *cufydd* o hŷd, a deuddeg o led, yn ysgwâr yn ei phedwar ystlys.

17 A'r ystôl *fydd* bedwar *cufydd* ar ddeg o hŷd, a phedwar ar ddeg o led, yn ei phedwar ystlys; a'r myl-waith o amgylch iddi yn hanner cufydd; a'i gwaelod *yn* gufydd o am-

gylch; a'i grisiau yn edrych tu a'r dwyrain.

18 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ha fab dyn, fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Dyma ddeddfau yr allor, yn y dydd y gwnele hi, i boeth-offrymmu poeth-offrwm arni, ac i daenellu gwaed arni.

19 Yna y rhoddi at yr offeiriaid y Lefiaid (y rhai sydd o had Sadoc yn nesâu attaf fi, medd yr Arglwydd Dduw, i'm gwasanaethu) fustach ieuangc yn bech-aberth.

20 A chymmer o'i waed ef, a dyro ar ei phedwar corn hi, ac ar bedair congl yr ystôl, ac ar yr ymyl o amgylch: fel hyn y glanhêi ac y cyssegrî hi.

21 Cymmeri hefyd fustach y pech-aberth, ac efe a'i llysg ef yn y lle nod-edig i'r tŷ, o'r tu allan i'r cyssegr.

22 Ac ar yr ail dydd ti a offrymmi fwch geifr perffeith-gwbl yn bech-aberth; a hwy a lanhânt yr allor, megis y glanhasant hi â'r bustach.

23 Pan orphenych eighlanhâu, tia offrymmi fustach ieuangc perffeith-gwbl, a hwrdd perffeith-gwbl o'r praidd.

24 Ac o flaen yr ARGLWYDD yr offrymmi hwynt; a'r offeiriaid a fwr-iant halen arnynt, ac a'u hoffrymmant hwy yn boeth-offrwm i'r ARGLWYDD.

25 Saith niwrnod y darperi fwch yn bech-aberth bob dydd; darparant hefyd fustach ieuangc, a hwrdd o'r praidd, o rai perffeith-gwbl.

26 Saith niwrnod y cyssegrant yr allor, ac y glanhânt hi, ac yr ymgyssegrant.

27 A phan ddarffo y dyddiau hyn, bydd ar yr wythfed dydd, ac o hynny allan, i'r offeiriaid offrymmu ar yr allor eich poeth-offrymmau a'ch ebyrth hêdd: a mi a fyddaf foddlawu i chwi, medd yr Arglwydd Dduw.

PEN. XLIV.

1 Porth y dcygrain a berthyn yn unig i'r tywysog.

4 Ceryddu yr offeiriaid am halogi y cyssegr.

9 Na chaiff delw-addolwyr swydd yr offeiriaid; 15 ond meibion Sadoc a'i caiff. 17

Ordeiniadau i'r offeiriaid.

AC efe a wnaeth i mi ddychwelyd ar hyd ffordd porth y cyssegr nesaf allan, yr hwn sydd yn edrych tu a'r dwyrain, ac yr oedd yn gauad.

2 Yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Y porth hwn fydd gauad; nid agorir ef, ac nid â neb i mewn trwyddo ef: o herwydd ARGLWYDD Dduw Israel a aeth i mewn trwyddo ef; am hynny y bydd yn gauad.

3 I'r tywysog y mae; y tywysog, efe a eistedd ynddo i fwytta bara o flaen yr ARGLWYDD: ar hyd ffordd cyntedd y porth hwnnw y daw efe i mewn, a hyd ffordd yr un yr â efę allan.

4 ¶ Ac efe a'm dug i ffordd porth y gogledd o flaen y tŷ: a mi a edrychais, ac wele, llanwasai gogoniant yr ARGLWYDD dŷ yr ARGLWYDD: a mi a syrthiais ar fy wyneb.

5 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Gosod dy galon, fab dyn, a gwel â'th lygaid, clyw hefyd â'th glustiau yr hyn oll yr ydwyf yn ei ddywedyd wrthyf, am holl ddeddfau tŷ yr ARGLWYDD, ac am ei holl gyfreithiau; a gosod dy feddwl ar ddyfodfa y tŷ, ac ar bob mynedfa allan o'r cyssegr.

6 A dywed wrth y gwrthryfelgar, sef tŷ Israel, Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Digon i chwi hyn, tŷ Israel, o'ch holl ffeidd-dra;

7 Gan ddwyn o honoch ddiethriaid dienwaededig o galon, a dienwaededig o gnawd, i fod yn fy nghyssegr i'w halogi ef, sef fy nhŷ i, pan offrymmasoch fy mara, y brasder a'r gwaed; a hwy a dorrasant fy nghyffammad, o herwydd eich holl ffeidd-dra chwi.

8 Ac ni chadwasoch gadwraeth fy mhethau cyssegredig; eithr gosodasoch i chwi eich hunain geidwaid ar fy nghadwraeth yn fy nghyssegr.

9 ¶ Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Ni ddaw i'm cyssegr un mab dieithr dienwaededig o galon, a dienwaededig o gnawd, o'r holl feibion dieithr y rhai sydd ym mysg meibion Israel.

10 A'r Lefiaid y rhai a giliasant ym mhell oddi wrthyf, pan gyfeiliornodd Israel, y rhai a grwydrasant oddi wrthyf ar ol eu delwau, hwy a ddygant eu hanwired.

11 Etto hwy a fyddant yn fy nghyssegr, yn weinidogion *mewn* swydd ym mhyrth y tŷ, ac yn gweini i'r tŷ: hwy a laddant yr offrwm poeth, ac aberth y bobl, a hwy a safant o'u blaen hwy i'w gwasanaethu hwynt.

12 O herwydd gwasanaethu o honynt hwy o flaen eu heilunod, a bod o honynt i dŷ Israel yn dramgwydd i anwiredd, am hynny y dyrchefais fy llaw yn eu herbyn hwynt, medd yr Arglwydd Dduw, a hwy a ddygant eu hanwiredd.

13 Ac ni ddeuant yn agos attaf fi i offeiriadu i mi, nac i nesau at yr un o'm pethau sanctaidd yn y cysegr sancteiddiolaf: eithr dygant eu cywilydd, a'u ffeidd-dra a wnaethant.

14 Eithr gwnaf hwynt yn geidwaid cadwraeth y tŷ, yn ei holl wasanaeth, ac yn yr hyn oll a wneir ynddo.

15 ¶ Yna yr offeiriad y Lefiaid, meibion Sadoc, y rhai a gadwasant gadwraeth fy nghyssegr, pan gyfeil-iornodd meibion Israel oddi wrthyf, hwynt-hwy a nesânt attaf fi i'm gwasanaethu, ac a safant o'm blaen i offrymmu i mi y brasder a'r gwaed, medd yr Arglwydd Ior.

16 Hwy a ânt i mewn i'm cyssegr, a hwy a nesânt at fy mwrdd i'm gwasanaethu, ac a gadwant fy nghadwraeth.

17 ¶ A phan ddelont i byrth y cyntedd nesaf i mewn, gwisgant wisgoedd llian; ac na ddeued gwlan am danynt, tra y gwasanaethant ym mhyrth y cyntedd nesaf i mewn, ac o fewn.

18 Capiâu llian fydd am eu pennau hwynt, a llodrau llian fydd ain eu llwynau hwynt: nac ymwregysant â dim a baro chwŷs.

19 A phan elont i'r cyntedd nesaf allan, *sef* at y bobl i'r cyntedd oddi allan, diosgant eu gwisgoedd y rhai y gwasanaethasant ynddynt, a gosodant hwynt o fewn celloedd y cyssegr, a gwisgant ddillad eraill; ac na chyssegrant y bobl â'u gwisgoedd.

20 Eu pennau hefyd ni eilliant, ac ni ollyngant *eu* gwallt *yn laes*: gan dalgrynnu talgrynnant eu pennau.

21 Hefyd, nac yfed un offeiriad win, pan ddelont i'r cyntedd nesaf i mewn.

22 Na chymmerant chwaith yn wragedd iddynt wraig weddw, neu ys-garedig; eithr morwynion o had tŷ Israel, neu y weddw a fyddo gweddw offeiriad, a gymmerant.

23 A dysgant i'm pobl *ragor* rhwng y sanctaidd a'r halogedig, a gwnant iddynt wybod *gwahan* rhwng arian a glân.

24 Ac mewn ymrafael hwy a safant mewn barn, *ac* a farnant yn ol fy marnedigaethau i: cadwant hefyd fy nghyfreithiau a'm deddfau yn fy holl uchel-wylliau; a sancteiddiant fy sabothau.

25 Ni ddeuant chwaith at ddynt marw i ymhalogi: eithr wrth dad, ac wrth fam, ac wrth fab, ac wrth ferch, wrth frawd, ac wrth chwaer yr hon ni bu eiddo gwr, y gallant ymhalogi.

26 Ac wedi ei buredigaeth y cyfrifir iddo saith niwrnod.

27 A'r dydd yr elo i'r cyssegr, o fewn y cyntedd nesaf i mewn, i weini yn y cyssegr, offrymmed ei bech-aberth, medd yr Arglwydd Dduw.

28 A bydd yn etifeddiaeth iddynt hwy; myfi *yw* eu hetifeddiaeth hwy. Ac na roddwch berchennogaeth iddynt hwy yn Israel; myfi *yw* eu perchennogaeth hwy.

29 Y bwyd-offrwm, a'r pech-aberth, a'r aberth dros gamwedd, a fwyttânt hwy; a phob peth cyssegredig yn Israel fydd eiddynt hwy.

30 A blaenion pob blaen-ffrwyth o bob *peth*, a phob offrwm pob dim oll o'ch holl offrymmau, fydd eiddo yr offeiriad: blaen-ffrwyth eich toes hefyd a roddwch i'r offeiriad, i osod benth ar dy dŷ.

31 Na fwyttâd yr offeiriad ddim a fu farw ei hun, neu ysglyfaeth o aderyn neu o anifail.

PEN. XLV.

1 Rhendir y cyssegr, 6 a'r eiddo y ddinas, 7 a'r tywysog. 9 Ordeiniadau i'r tywysog.

A PHAN rannoch y tir wrth goelbren yn etifeddiaeth, yr offrymmwch i'r ARGLWYDD offrwm cyssegredig o'r tir; yr hŷd *fydd* pum mil ar hugain o gorsennau o hŷd, a dengmil o led. Cyssegredig *fydd* hynny yn ei holl derfyn o amgylch.

2 O hyn y bydd i'r cyssegr bùm cant ar hÿd, a phùm cant ar led, yn bedeirongl oddi amgylch; a deg cufydd a deugain, yn faes pentrefol iddo o amgylch.

3 Ac o'r mesur hwn y mesuri bùm mil ar hugain o hÿd, a dengmil o led; ac yn hwnnw y bydd y cyssegr, a'r lle sancteiddiolaf.

4 Y rhan gyssegredig o'r tir fydd i'r offeiriad, y rhai a wasanaethant y cyssegr, y rhai a nesânt i wasan-aethu yr ARGLWYDD; ac efe a fydd iddynt yn lle tai, ac yn gyssegrfa i'r cyssegr.

5 A'r pùm mil ar hugain o hÿd, a'r dengmil o led, fydd hefyd i'r Lefiaid y rhai a wasanaethant y tÿ, yn etifeddiaeth ugain o ystafelloedd.

6 ¶ Rhoddwch hefyd bùm mil o led, a phùm mil ar hugain o hÿd, yn berchennogaeth i'r ddinas, ar gyfer off-rwm y rhan gyssegredig: i holl dÿ Israel y bydd hyn.

7 ¶ A rhan fydd i'r tywysog o'r tu yma ac o'r tu accw i offrwm y rhan gyssegredig, ac i berchennogaeth y ddinas, ar gyfer y rhan gyssegredig, ac ar gyfer etifeddiaeth y ddinas, o du y gorllewin tu a'r gorllewin, ac o du y dwyrain tu a'r dwyrain: a'r hÿd fydd ar gyfer pob un o'r rhannau, o derfyn y gorllewin hyd derfyn y dwyrain.

8 Yn y tir y bydd ei etifeddiaeth ef yn Israel, ac ni orthrymma fy nhywysogion fy mhobl i mwy; a'r rhan arallo'r tir a roddant i dÿ Israel yn ol eu llwythau.

9 ¶ Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; Digon i chwi hyn, tywysogion Israel; bwriwch ymaith drawsder a difrod, gwnewch hefyd farn a chyfiawnder, tynnwch ymaith eich trethau oddi ar fy mhobl, medd yr Arglwydd Dduw.

10 Bydded gennyh gloriannau un-iawn, ac ephah un-iawn, a bàth un-iawn.

11 Bydded yr ephah a'r bàth un fesur; gan gynnwys o'r bàth ddegfed ran homer, a'r ephah ddegfed rau homer: wrth yr homer y bydd eu mesur hwynt.

12 Y sicl fydd ugain gerah: ugain sicl, a phùm sicl ar hugain, a phym-theg sicl fydd maneh i chwi.

13 Dyma yr offrwm a offrymwch: chweched ran ephah o homer o wenith; felly y rhoddwch chweched ran ephah o homer o haidd.

14 Am ddeddf yr olew, bàth o olew, degfed ran bàth a roddwch o'r corus; yr hyn yw homer o ddeg bàth: o herwydd deg bàth yw homer.

15 Un milyn hefyd o'r praidd a offrymmwch o bob deucant, allan o ddolydd Israel, yn fwyd-offrwm, ac yn boeth-offrwm, ac yn aberthau hëdd, i wneuthur cymmod drostynt, medd yr Arglwydd Dduw.

16 Holl bobl y tir fyddant dan yr offrwm hwn i'r tywysog yn Israel.

17 Ac ar y tywysog y bydd poeth-offrwm, a bwyd-offrwm, a diod-offrwm, ar yr uchel-wyliau, a'r newydd-loerau, a'r sabbothau, trwy holl osod-edig wyliau tÿ Israel: efe a ddarpara bech-aberth, a bwyd-offrwm, a phoeth-offrwm, ac aberthau hëdd, i wneuthur cymmod dros dÿ Israel.

18 Fel hyn y dywed yr Arglwydd Dduw; O fewn y mis cyntaf, ar y dydd cyntaf o'r mis, y cymmeri fustach ieuangc perffeith-gwbl, ac y puri y cyssegr.

19 Yna y cymmer yr offeiriad o waed y pech-aberth, ac a'i rhydd ar orsingau y tÿ, ac ar bedair congl ystôl yr allor, ac ar orsingau porth y cyntedd nesaf i mewn.

20 Felly y gwnei hefyd ar y seithfed dydd o'r mis, dros y neb a becho yn amryfus, a thros yr ehud: felly y purwch y tÿ.

21 Yn y mis cyntaf, ar y pedwerydd dydd ar ddeg o'r mis, y bydd i chwi y pasc; gwyl fydd i chwi saith niwrnod: bara croyw a fwyttêwch.

22 A'r tywysog a ddarpara ar y dydd hwnnw drosto ei hun, a thros holl bobl y wlad, fustach yn bech-aberth.

23 A saith niwrnod yr wyl y darpara efe yn offrwm poeth i'r ARGLWYDD, saith o fustych, a saith o hyrdod perffeith-gwbl, bob dydd o'r

saith niwrnod; a bwch geifr yn bech-
aberth bob dydd.

24 Bwyd-offrwm hefyd a ddarpara
efe, *sef* ephah gyd â *phob* bustach, ac
ephah gyd â *phob* hwrdd; a hin o
olew gyd â'r ephah.

25 Yn y seithfed *mis*, ar y pym-
thegfed dydd o'r *mis*, y gwna y cy-
ffelyb ar yr wyl *dros* saith niwrnod;
sef fel y pech-aberth, fel y poeth-
offrwm, ac fel y bwyd-offrwm, ac fel
yr olew.

PEN. XLVI.

1 Ordeiniadau i'r tywysog pan addolo; 9 ac i'r
bobl. 16 Trefn am etifeddiaeth y tywysog.
19 Y cyntedd i ferwi ac i bobl.

FEL hyn y dywed yr Arglwydd
DDUW; Porth y cyntedd nesaf
i mewn, yr hwn sydd yn edrych tu a'r
dwyrain, fydd yn gauad y chwe diwr-
nod gwaith; ond ar y dydd sabboth yr
agorir ef, ac efe a agorir ar ddydd y
newydd-loer.

2 A'r tywysog a ddaw *ar hyd* ffordd
cyntedd y porth oddi allan, ac a saif
wrth orsing y porth; a'r offeiriaid a
ddarparant ei boeth-offrwm ef a'i
aberthau hêdd, ac efe a addola wrth
riniog y porth; ac a â allan: a'r
porth ni cheuir hyd yr hwyr.

3 Pobl y tir a addokant hefyd *wrth*
ddrws y porth hwnnw, ar y sabbothau
ac ar y newydd-loerau, o flaen yr AR-
GLWYDD.

4 A'r offrwm poeth a offrymmo y
tywysog i'r ARGLWYDD ar y dydd
sabboth, *fydd* chwech o wŷn perffeith-
gwbl, a hwrdd perffeith-gwbl:

5 A bwyd-offrwm o ephah gyd â'r
hwrdd, a rhodd ei law o fwyd-offrwm
gyd â'r wŷn, a hin o olew gyd â'r ephah.

6 Ac ar ddydd y newydd-loer, bus-
tach ieuangc perffeith-gwbl, a chwech
o wŷn, a hwrdd: perffeith-gwbl fydd-
ant.

7 Ac efe a ddarpara ephah gyd â'r
bustach, ac ephah gyd â'r hwrdd, yn
fwyd-offrwm; a chyd â'r wŷn fel y
cyrhaeddo ei law ef, a hin o olew
gyd â *phob* ephah.

8 A phan ddelo y tywysog i mewn,
ar hyd ffordd cyntedd y porth y daw
i mewn, ac ar hyd y ffordd honno yr
â allan.

9 ¶ A phan ddelo pobl y tir o flaen
yr ARGLWYDD ar y gwyliau gosod-
edig, yr hwn a ddelo i mewn ar hyd
ffordd porth y gogledd i addoli, a â
allan i ffordd porth y dehau; a'r hwn
a ddelo ar hyd ffordd porth y dehau,
a â allan ar hyd ffordd porth y gog-
ledd: na ddychweled i ffordd y porth
y daeth i mewn trwyddo, eithr eled
allan ar ei gyfer.

10 A phan ddelont hwy i mewn, y
daw y tywysog yn eu mysg hwy; a
phan elont allan, yr â yntau allan.

11 Ac ar y gwyliau a'r uchel-
wyliau *hefyd* y bydd y bwyd-offrwm o
ephah gyd â *phob* bustach, ac ephah
gyd â *phob* hwrdd, a rhodd ei law
gyd â'r wŷn, a hin o olew gyd â'r
ephah.

12 A phan ddarparo y tywysog
boeth-offrwm gwirfodd, neu aberthau
hêdd gwirfodd i'r ARGLWYDD, yna
yr egyr *un* iddo y porth sydd yn
edrych tu a'r dwyrain, ac efe a ddar-
para ei boeth-offrwm a'i aberthau
hêdd, fel y gwnaeth ar y dydd sab-
both; ac a â allan: ac un a gau y
porth ar ol ei fyned ef.

13 Oen blwydd perffeith-gwbl *hef-
yd* a ddarperi yn boeth-offrwm i'r
ARGLWYDD beunydd: o fore i fore y
darperi ef.

14 Darperi hefyd yn fwyd-offrwm
gyd âg ef o fore i fore, chweched ran
ephah, a thrydedd ran hin o olew, i
gymmysgu y peilliaid, yn fwyd-offrwm
i'r ARGLWYDD, *trwy* ddeddf dragy-
wyddol byth.

15 Fel hyn y darparant yr oen, a'r
bwyd-offrwm, a'r olew, o fore i fore,
yn boeth-offrwm gwastadol.

16 ¶ Fel hyn y dywed yr Ar-
glwydd DDUW; Os rhydd y tywysog
rodd i neb o'i feibion o'i etifeddiaeth,
eiddo ei feibion fydd hynny, eu per-
chennogaeth *fydd* hynny wrth etifedd-
iaeth.

17 Ond pan roddo efe rodd o'i
etifeddiaeth i un o'i weision, bydded
hefyd eiddo hwnnw hyd flwyddyn
y rhyddid; yna y dychwel i'r tywys-
og: etto ei etifeddiaeth *fydd* eiddo ei
feibion, iddynt hwy.

18 Ac na chymmered y tywysog o

etifeddiaeth y bobl, i'w gorthrymmu hwynt allan o'u perchennogaeth; *eithr* rhodded etifeddiaeth i'w feibion o'i berchennogaeth ei hun: fel na wasgarer fy mhobl bob un allan o'i berchennogaeth.

19 ¶ Ac efe a'm dug trwy y ddyfodfa *oedd* ar ystlys y porth, i ystafelloedd cyssegredig yr offeiriad y rhai oedd yn edrych tu a'r gogledd: ac wele yno le ar y ddau ystlys tu a'r gorllewin.

20 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dyma y fan lle y beirw yr offeiriad yr aberth dros gainwedd a'r pechaberth, a lle y pobant y bwyd-offrwm; fel na ddygont hwynt i'r cyntedd nesaf allan, i sancteiddio y bobl.

21 Ac efe a'm dug i'r cyntedd nesaf allan, ac a'm tywysodd heibio i bedair congl y cyntedd; ac wele gyntedd ym mhob congl i'r cyntedd.

22 Ym mhedair congl y cyntedd *yr ydoedd* cynteddan cysylltiedig o ddeugain *cufydd* o hyd, a deg ar hugain o led: un fesur *oedd* y conglau ill pedair.

23 Ac *yr ydoedd* adail newydd o amgylch ogylch iddynt ill pedair, a cheginau wedi eu gwneuthur oddi tan y muriau oddi amgylch.

24 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dyma dŷ y cogau, lle y beirw gweinidogion y tŷ aberth y bobl.

PEN. XLVII.

1 Gweledigaeth y dyfroedd sanctaidd; 6 a'u rhinweedd. 13 Terfynau y wlad; 22 a'irhanu worth goel-bren.

AC efe a'm dug i drachefn i ddrws y tŷ; ac wele ddwfr yn dyfod allan oddi tan riniog y tŷ tu a'r dwyrain: o herwydd wyneb y tŷ *oedd tu* a'r dwyrain; a'r dyfroedd *oedd* yn disgyn oddi tanodd o ystlys dehau y tŷ, o du y dehau i'r allor.

2 Ac efe a'm dug i ar *hyd* ffordd y porth tu a'r gogledd, ac a wnaeth i mi amgylchu y ffordd oddi allan hyd y porth nesaf allan *ar hyd* y ffordd sydd yn edrych tu a'r dwyrain; ac wele ddyfroedd yn tarddu ar yr ystlys dehau.

3 A phan aeth y gwr yr hwn *oedd* 4'r llinyn yn ei law allan tu a'r dwyr-

ain, efe a fesurodd fil o guffyddau, ac a'm tywysodd i trwy y dyfroedd; a'r dyfroedd hyd y fferau.

4 Ac efe a fesurodd fil *eraill*, ac a'm tywysodd trwy y dyfroedd; a'r dyfroedd hyd y gliniau: ac a fesurodd fil *eraill*, ac a'm tywysodd trwodd; a'r dyfroedd hyd y lwynau:

5 Ac efe a fesurodd fil *eraill*; ac a fon *oedd* yr hon ni allwn fyned trwyddi: canys codasai y dyfroedd yn ddyfroedd nofiadwy, yn a fon ni ellid myned trwyddi.

6 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthyf, A welaist ti *hyn*, fab dyn? Yna y'm tywysodd, ac y'm dychwelodd hyd lân yr a fon.

7 Ac wedi i mi ddychwelyd, wele ar fin yr a fon goed lawer iawn o'r tu yma ac o'r tu accw.

8 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Y dyfroedd *hyn* sydd yn myned allan tu a bro y dwyrain, ac a ddisgynant i'r gwastad, ac a ânt i'r môr: ac wedi eu myned i'r môr, yr iachêir y dyfroedd.

9 A bydd i bob peth byw, yr hwn a ymlusgo, pa le bynnag y delo yr afonydd, gael byw: ac fe fydd pysgod lawer iawn, o herwydd dyfod y dyfroedd *hyn* yno: canys iachêir hwynt, a phob dim lle y delo yr a fon fydd byw.

10 A bydd i'r pysgodwyr sefyll arni, o En-gedi hyd En-eglaim; hwy a fyddant yn daenfa rhwydau: eu pysgod fydd yn ol eu rhyw, fel pysgod y môr mawr, yn llawer iawn.

11 Ei lleoedd lleidiog a'i chorsydd ni iachêir; i halen y rhoddir hwynt.

12 Ac wrth yr a fon y cyfyd, ar ei min o'r ddeutu, pob pren ymborth; ei ddalen ni syrth, a'i ffrwyth ni dderfydd: yn ei fisoedd y dwg ffrwyth newydd; o herwydd ei ddyfroedd, hwy a ddaethant allan o'r cyssegr: am hynny y bydd ei ffrwyth yn ymborth, a'i ddalen yn feddyginiaeth.

13 ¶ Fel *hyn* y dywed yr Arglwydd Dduw; Dyma y terfyn wrth yr hwn y rhennwch y tir yn etifeddiaeth i ddeuddeg llwyth Israel: Joseph a *gaiff* *ddwy* o rannau. ogle

14 Hefyd chwi a'i hetifeddwch ef, bob un cystal a'i gilydd; *am* yr hwn y tyngais a'r ei roddi i'ch tadau: a'r tir hwn a syrh i chwi yn etifeddiaeth.

15 A dyma derfyn y tir o du y gogledd, o'r môr mawr tu a Hethlon, ffordd yr êir i Zedad:

16 Hamath, Berothah, Sibraim, yr hwn *sydd* rhwng terfyn Damascus a therfyn Hamath; Hasar-hattichon, yr hwn *sydd* ar derfyn Hauran.

17 A'r terfyn o'r môr fydd Hasar-enan, terfyn Damascus, a'r gogledd tu a'r gogledd, a therfyn Hamath. A dyma du y gogledd.

18 Ac ystlys y dwyrain a fesurwch o Hauran, ac o Damascus, ac o Gilead, ac o dir Israel *wrth* yr Iorddonen, o'r terfyn hyd fôr y dwyrain. A dyma du y dwyrain.

19 A'r ystlys ddehau tu a'r dehau, o Tamar hyd ddyfroedd cynnen Cades, yr afon hyd y môr mawr. A dyma yr ystlys ddehau tu a Theman.

20 A thu y gorllewin *fydd* y môr mawr, o'r terfyn hyd oni ddeuer ar gyfer Hamath. Dyma du y gorllewin.

21 Felly y rhennwch y tir hwn i chwi, yn ol llwythau Israel.

22 ¶ Bydd hefyd i chwi ei rannu ef wrth goel-bren yn etifeddiaeth i chwi, ac i'r dieithriaid a ymdeithiant yn eich mysg, y rhai a genhedla blant yn eich plith: a byddant i chwi fel un wedi ei eni yn y wlad ym mysg meibion Israel; gyd â chwi y cânt etifeddiaeth ym mysg llwythau Israel.

23 A bydd ym mha lwyth bynnag yr ymdeithio y dieithr, yno y rhoddwch ei etifeddiaeth ef, medd yr Arglwydd Dduw.

PEN. XLVIII.

1, 23 Rhandiroedd y deuddeg llwyth. 8 Rhandir y cyssegr; 15 a'r ddinas, a'i phentrefydd; 21 a'r tyrcysog. 30 Mesurau pyrth y ddinas.

A DYMA enwau y llwythau. O gwrr y gogledd ar duedd ffordd Hethlon, ffordd yr êir i Hamath, Hasar-enan, terfyn Damascus tu a'r gogledd, i duedd Hamath, (canys y rhai hyn oedd ei derfynau dwyrain a gorllewin) *rhan* i Dan.

2 Ac ar derfyn Dan, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, *rhan* i Aser.

3 Ac ar derfyn Aser, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, i Naphtali *ran*.

4 Ac ar derfyn Naphtali, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, i Manasseh *ran*.

5 Ac ar derfyn Manasseh, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, i Ephraim *ran*.

6 Ac ar derfyn Ephraim, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, i Reuben *ran*.

7 Ac ar derfyn Reuben, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, i Judah *ran*.

8 ¶ Ac ar derfyn Judah, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, y bydd yr offrwm a offrymmoch yn bùm mil ar hugain o *gorsennau* o led, ac o hÿd fel un o'r rhannau, o du y dwyrain hyd du y gorllewin: a'r cyssegr fydd yn ei ganol.

9 Yr offrwm a offrymmoch i'r ARGLWYDD *fydd* bùm mil ar hugain o hÿd, a dengmil o led.

10 Ac eiddo y rhai hyn fydd yr offrwm cyssegredig, *sef* eiddo yr offeiriaid *fydd* pùm mil ar hugain tu a'r gogledd o *hÿd*, a dengmil tu a'r gorllewin o led; felly dengmil tu a'r dwyrain o led, a phùm mil ar hugain tu a'r dehau o hÿd: a chyssegr yr ARGLWYDD fydd yn ei ganol.

11 I'r offeiriaid cyssegredig o feibion Sadoc *y bydd*, y rhai a gadwasant fy nghadwraeth, y rhai ni chyfeiliornasant pan gyfeiliornodd plant Israel, megis y cyfeiliornodd y Lefiaid.

12 A bydd eiddo y rhai hyn a offrymmir o offrwm y tir, yn sancteidd-beth cyssegredig wrth derfyn y Lefiaid.

13 A'r Lefiaid a *gânt*, ar gyfer terfyn yr offeiriaid, bùm mil ar hugain o hÿd, a dengmil o led: pob hÿd *fydd* bùm mil ar hugain, a'r lled yn ddengmil.

14 Hefyd ni werthant *ddim* o hono, ac ni chyfnewidiant, ac ni throsglwyddiant flaen-ffrwyth y tir; o herwydd cyssegredig *yw* i'r ARGLWYDD.

15 ¶ A'r pùm mil gweddill o'r lled, ar gyfer y pùm mil ar hugain, fydd digyssegredig, yn drigfa ac yn

faes pentrefol i'r ddinas, a'r ddinas fydd yn ei ganol.

16 A dyma ei fesurau ef; Ystlys y gogledd fydd bùm cant a phedair mil, ac ystlys y dehau yn bùm cant a phedair mil, felly o du y dwyrain yn bùm cant a phedair mil, a thu a'r gorllewin yn bùm cant a phedair mil.

17 A maes pentrefol y ddinas fydd hefyd tu a'r gogledd yn ddeucant a deg a deugain, ac yn ddeucant a deg a deugain tu a'r dehau, ac yn ddeucant a deg a deugain tu a'r dwyrain, ac yn ddeucant a deg a deugain tu a'r gorllewin.

18 A'r gweddill o'r hŷd, ar gyfer offrwm y rhan gyssegredig, fydd yn ddengmil tu a'r dwyrain, ac yn ddengmil tu a'r gorllewin: ac ar gyfer offrwm y rhan gyssegredig y bydd; a'i gnwd fydd yn ymborth i weinidogion y ddinas.

19 A gweinidogion y ddinas a'i gwasanaethant o holl lwythau Israel.

20 Yr holl offrwm fydd bùm mil ar hugain, wrth bùm mil ar hugain: yn bedeirongl yr offrymmwch yr offrwm cyssegredig, gyd â pherchennogaeth y ddinas.

21 ¶ A'r hyn a adewir fydd i'r tywysog, o ddeutu yr offrwm cyssegredig, ac o berchennogaeth y ddinas, ar gyfer y pùm mil ar hugain, o'r offrwm tu a therfyn y dwyrain, a thu a'r gorllewin, ar gyfer y pùm mil ar hugain tu a therfyn y gorllewin, gyferbyn a rhannau y tywysog: a'r offrwm cyssegredig fydd; a chyssegryfa y tŷ fydd y'nghanol hynny.

22 Felly o berchennogaeth y Lefiaid, ac o berchennogaeth y ddinas, y'nghanol yr hyn sydd i'r tywysog rhwng terfyn Judah a therfyn Benjamin, eiddo y tywysog fydd.

23 Ac am y rhan arall o'r llwythau,

o du y dwyrain hyd du y gorllewin, y bydd rhan i Benjamin.

24 Ac ar derfyn Benjamin, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, y bydd rhan i Simeon.

25 Ac ar derfyn Simeon, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, rhan i Issachar.

26 Ac ar derfyn Issachar, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, rhan i Zabulon.

27 Ac ar derfyn Zabulon, o du y dwyrain hyd du y gorllewin, rhan i Gad.

28 Ac ar derfyn Gad, ar y tu dehau tu a'r dehau, y terfyn fydd o Tamar hyd ddyfroedd cynnen Cades, a hyd yr afon tu a'r môr mawr.

29 Dyma y tir a rennwch wrth goel-bren yn etifeddiaeth i lwythau Israel, a dyma eu rhannau hwynt, medd yr Arglwydd DDUW.

30 ¶ Dyma hefyd fynediad allan y ddinas, o du y gogledd pùm cant a phedair mil o fesurau.

31 A phyrth y ddinas fydd ar enwau llwythau Israel, tri phorth tu a'r gogledd; porth Reuben yn un, porth Judah yn un, porth Lefi yn un.

32 Ac ar du y dwyrain pùm cant a phedair mil: a thri phorth; sef porth Joseph yn un, porth Benjamin yn un, porth Dan yn un.

33 A thu a'r dehau pùm cant a phedair mil o fesurau: a thri phorth; porth Simeon yn un, a phorth Issachar yn un, a phorth Zabulon yn un.

34 Tu a'r gorllewin y bydd pùm cant a phedair mil, a'u tri phorth; porth Gad yn un, porth Aser yn un, a phorth Naphtali yn un.

35 Deunaw mil o fesurau oedd hi o amgylch: ac enw y ddinas o'r dydd hwnnw allan fydd, Yr ARGLWYDD sydd yno.

LLYFR DANIEL.

PEN. I.

1 Caethiwed Jehoiacim. 3 Aspenas yn cymmeryd Daniel, Hananiah, Misiel, ac Azariah, i'w dyngu y'ngwybodaeth y Caldeaid: 8 a hys-thau yn gurthod i han o swyd y brenhin, ac wrth

fyttia ffa, ac yfed dufr, yn myned yn dda arnynt. 17 Eu godidog ddoethineb hwy.

YN y drydedd flwyddyn o deyrnasiad Jehoiacim brenhin Judah, y daeth Nebuchodonosor brenhin

Babilon i Jerusalem, ac a warchaeodd arni.

2 A'r ARGLWYDD a roddes i'w law ef Jehoiacim brenhin Judah, a rhan o lestri tŷ DDUW; yntau a'u dug hwynt i wlad Sinar, i dŷ ei dduw ef; ac i drysordy ei dduw y dug efe y llestri.

3 ¶ A dywedodd y brenhin wrth Aspenaz ei ben-ystafellydd, am ddwyn o feibion Israel, ac o'r had brenhinol, ac o'r tywysogion,

4 Fechgyn y rhai ni byddai ynddynt ddim gwrthuni, eithr yn dda yr olwg, a deallgar ym mhob doethineb, ac yn gwybod gwybodaeth, ac yn deall cyfarwyddyd, a'r rhai y byddai grym ynddynt i sefyll yn llys y brenhin, i'w dysgu ar lyfr ac yn iaith y Caldeaid.

5 A'r brenhin a ddognodd iddynt ran beunydd o fwyd y brenhin, ac o'r gwinn a yfai efe; felly i'w maethu hwynt dair blynedd, fel y safent ar ol hynny ger bron y brenhin.

6 Ac yr ydoedd yn eu plith hwynt o feibion Judah, Daniel, Hananiah, Misael, ac Azariah :

7 A'r pen-ystafellydd a osododd arnynt enwau: canys ar Daniel y gosododd efe Beltesassar; ac ar Hananiah, Sadrach; ac ar Misael, Meshach; ac ar Azariah, Abednego.

8 ¶ A Daniel a roddes ei fryd, nad ymhalogai efe trwy ran o fwyd y brenhin, na thrwy y gwinn a yfai efe: am hynny efe a ddymunodd ar y pen-ystafellydd, na byddai raid iddo ymhalogi.

9 A Duw a roddes Daniel mewn ffafwr a thiriondeb gyd â'r pen-ystafellydd.

10 A'r pen-ystafellydd a ddywedodd wrth Daniel, Ofni yr ydwyf fi fy arglwydd y brenhin, yr hwn a osododd eich bwyd chwi a'ch diod chwi: o herwydd, paham y gwelai efe eich wynebaw yn gulach nâ'r bechgyn sydd fel chwithau? felly y parch fy mhen yn ddyledus i'r brenhin.

11 Yna y dywedodd Daniel wrth Melsar, yr hwn a osodasai y pen-ystafellydd ar Daniel, Hananiah, Misael, ac Azariah,

12 Prawf, attolwg, dy weision ddeg

diwrnod, a rhoddant i ni ffa i'w bwytta, a dwfr i'w yfed.

13 Yna edrycher ger dy fron di ein gwedd ni, a gwedd y bechgyn sydd yn bwytta rhan o fwyd y brenhin: ac fel y gwelych, gwna â'th weision.

14 Ac efe a wrandawodd arnynt yn y peth hyn, ac a'u profodd hwynt ddeg o ddyddiau.

15 Ac ym mhen y deng niwrnod y gwelid eu gwedd hwynt yn deccach, ac yn dewach o gnawd, nâ'r holl fechgyn oedd yn bwytta rhan o fwyd y brenhin.

16 Felly Melsar a gymmerodd ymaith ran eu bwyd hwynt, a'r gwinn a yfent; ac a roddes iddynt ffa.

17 ¶ A'r bechgyn hynny ill pedwar, Duw a roddes iddynt wybodaeth a deall ym mhob dysg a doethineb: a Daniel a hyfforddiodd efe ym mhob gwledigaeth a breuddwydion.

18 Ac ym mhen y dyddiau y dywedasai y brenhin am eu dwyn hwynt i mewn, yna y pen-ystafellydd a'u dug hwynt ger bron Nebuchodonosor.

19 A'r brenhin a chwedleuodd â hwynt; ac ni ehafwyd o honynt oll un fel Daniel, Hananiah, Misael, ac Azariah: am hynny y safasant hwy ger bron y brenhin.

20 Ac ym mhob rhyw ddoethineb a deall a'r a ofynai y brenhin iddynt, efe a'u cafodd hwynt yn ddeg gwel nâ'r holl ddewiniaid a'r astronomyddion oedd o fewn ei holl frenhiniaeth ef.

21 A bu Daniel hyd y flwyddyn gyntaf i'r brenhin Cyrus.

PEN. II.

1 Nebuchodonosor yn anghesio ei freuddwyd, a thrwy addeiwion a bygythion yn ceisio gan y Caldeaid ei ddangos iddo: 10 hwythau yn cydnabod nas gallent, ac yn cael barn marwolaeth.

14 Daniel, wedi cael peth yspaid, yn cael allan y breuddwyd; 19 yn bendithio Duw; 24 yn attal y farn, ac yn dyfod ger bron y brenhin. 31 Y breuddwyd, 36 a'i ddehongliad; 46 a chyfyodiad Daniel.

AC yn yr ail flwyddyn o deyrnasiad Nebuchodonosor, y breuddwydiodd Nebuchodonosor freuddwydion, a thrallodwyd ei yspryd ef, a'i gwsq a dorrodd oddi wrtho.

2 A'r brenhin a archodd alw am y dewiniaid, ac am yr astronomyddion,

ac am yr hudolion, ac am y Caldeaid, i fynegi i'r brenhin ei freuddwydion: a hwy a ddaethant ac a safasant ger bron y brenhin.

3 A'r brenhin a ddywedodd wrth-ynt, Breuddwydiais freuddwyd, a thralodwyd fy yspryd am wybod y breuddwyd.

4 Yna y Caldeaid a lefarasant wrth y brenhin yn Syriaeg, O frenhin, bydd fyw yn dragywydd: adrodd dy freuddwyd i'th weision, a mynegwn y dehongliad.

5 Attebodd y brenhin a dywedodd wrth y Caldeaid, Aeth y peth oddi wrthyf: oni fynegwch y breuddwyd i mi, a'i ddehongliad, gwneir chwi yn ddrylliau, a'ch tai a osodir yn domen.

6 Ond os y breuddwyd a'i ddehongliad a ddangoswch, cewch roddion, a gwobrau, ac anrhydedd mawr o'm blaen i: am hynny dangoswch y breuddwyd, a'i ddehongliad.

7 Attebasant eilwaith a dywedasant, Dyweded y brenhin y breuddwyd i'w weision, ac ni a ddangoswn ei ddehongliad ef.

8 Attebodd y brenhin a dywedodd, Mi a wn yn hysbys mai oedi yr amser yr ydych chwi; canys gwelwch fyned y peth oddi wrthyf.

9 Ond oni wnewch i mi wybod y breuddwyd, un gyfraith fydd i chwi: canys gair celwyddog a llygredig a ddarparasoch ei ddywedyd o'm blaen, nes newid yr amser: am hynny dywedwch i mi y breuddwyd, a mi a gaf wybod y medrwch ddangos i mi ei ddehongliad ef.

10 ¶ Y Caldeaid a attebasant o flaen y brenhin, ac a ddywedasant, Nid oes dyn ar y ddaear a ddichon ddangos yr hyn y mae y brenhin yn ei ofyn: ac ni cheisiodd un brenhin, na phennaeth, na llywydd, y fath beth a hwn gan un dewin, nac astronomydd, na Chaldead.

11 Canys dŷeithr yw y peth a gais y brenhin, ac nid oes neb arall a fedr ei ddangos o flaen y brenhin, ond y duwiau, y rhai nid yw eu trigfa gyd â chnawd.

12 O achos hyn y digiodd y bren-

hin ac y creulonodd yn ddîrfawr, ac a orchymynodd ddifetha holl ddoethion Babilon.

13 Yna yr aeth y gyfraith allan am ladd y doethion; ceisiasant hefyd Daniel a'i gyfeillion i'w lladd.

14 ¶ Yna yr attebodd Daniel trwy gynghor a doethineb i Arioch, pendistain y brenhin, yr hwn a aethai allan i ladd doethion Babilon:

15 Efe a lefarodd ac a ddywedodd wrth Arioch, distain y brenhin, Paham y mae y gyfraith yn myned ar y fath frys oddi wrth y brenhin? Ynô Arioch a fynegodd y peth i Daniel.

16 Yna Daniel a aeth i mewn, ac a ymbiliodd â'r brenhin am roddi iddo amser, ac y dangosai efe y dehongliad i'r brenhin.

17 Yna yr aeth Daniel i'w dŷ, ac a fynegodd y peth i'w gyfeillion, Hananiah, Misael, ac Azariah:

18 Fel y ceisient drugareddau gau Dduw y nefoedd yn achos y dirgelwch hwn; sel na ddifethid Daniel a'i gyfeillion gyd â'r rhan arall o ddoethion Babilon.

19 ¶ Yna y datguddiwyd y dirgelwch i Daniel mewn gweledigaeth nos: yna Daniel a fendithiodd Dduw y nefoedd.

20 Attebodd Daniel a dywedodd, Bendigedig fyddo enw Duw o dragywyddoldeb hyd dragywyddoldeb: canys doethineb a nerth ydynt eiddo ef.

21 Ac efe sydd yn newid amserau, a thymhorau: efe sydd yn symmud brenhinoedd, ac ya gosod brenhinoedd: efe sydd yn rhoddi doethineb i'r doethion, a gwybodaeth i'r rhai a fedrant ddeall.

22 Efe sydd yn datguddio y pethau dyfnion a chuddiedig: efe a wŷr beth sydd yn y tywyllwch, a chyd âg ef y mae y goleuni yn trigo.

23 Tydi Dduw fy nhadau yr ydywyf fi yn diolch iddo, ac yn ei foliannu, o herwydd rhoddi o honot ddoethineb a nerth i mi, a pheri i mi wybod yn awr yr hyn a geisiasom gennynt: canys gwnaethost i ni wybod yr hyn a ofynodd y brenhin.

24 ¶ O herwydd hyn yr aeth Daniel at Arioch, yr hwn a osodasai y

brenhin i ddifetha doethion Babilon: efe a aeth, ac a ddywedodd wrtho fel hyn; Na ddifetha ddoethion Babilon; dwg fi o flaen y brenhin, a mi a ddangosaf i'r brenhin y dehongliad.

25 Yna y dug Arioch Daniel o flaen y brenhin ar frys, ac a ddywedodd wrtho fel hyn; Cefais wr o blant caethiwed Judah, yr hwn a fynega i'r brenhin y dehongliad.

26 Attebodd y brenhin, a dywedodd wrth Daniel (yr hwn yr oedd ei enw Bêltesassar) A elli di fyncgi i mi y breuddwyd a welais, a'i ddehongliad?

27 Attebodd Daniel o flaen y brenhin, a dywedodd, Ni all doethion, astronomyddion, dewiniaid, na brudwyr, ddangos i'r brenhin y dirgelwch y mae y brenhin yn ei ofyn:

28 Ond y mae Duw yn y nefoedd yn datguddio dirgeledigaethau, ac a fynegodd i'r brenhin Nebuchodonosor beth a fydd yn y dyddiau diweddas. Dy freuddwyd a gweledigaethau dy ben yn dy wely *ydoedd* hyn yma:

29 Ti frenhin, dy feddyliau a godasant yn dy ben ar dy wely, beth oedd i ddyfod ar ol hyn: a'r hwn sydd yn datguddio dirgeledigaethau, a fynegodd i ti beth a fydd.

30 Minnau hefyd, nid o herwydd y doethineb sydd ynof fi yn fwy nâ neb byw, y datguddiwyd i mi y dirgelwch hwn: ond o'u hachos *hwylt* y rhai a fynegant y dehongliad i'r brenhin, ac fel y gwybyddit feddyliau dy galon.

31 ¶ Ti frenhin oedit yn gweled, ac wele ryw ddelw fawr: y ddelw fawr hon, yr oedd ei disgleirdeb yn rhagorol, oedd yn sefyll gyferbyn a thi; a'r olwg arni *ydoedd* ofnadwy.

32 Pen y ddelw hon *ydoedd* o arian, ei bôl a'i morddwydydd o bres,

33 Ei choesau o haiarn, ei thraed oedd beth o honynt o haiarn, a *pheth* o honynt o bridd.

34 Edrych yr oedit hyd oni thorwyd allan garreg, nid trwy waith dwylaw, a hi a darawodd y ddelw ar

ei thraed o haiarn a phridd, ac a'u maluriodd hwynt.

35 Yna yr haiarn, y pridd, y pres, yr arian, a'r aur, a gyd-faluriasant, ac oeddynt fel mân us yn *dyfod* o'r lloriau-dyrnu hâf; a'r gwynt a'u dug hwynt ymaith, ac ni chaed lle iddynt; a'r garreg yr hon a darawodd y ddelw a aeth yn fynydd mawr, ac a lanwodd yr holl ddear.

36 ¶ Dyma y breuddwyd: dywedwn hefyd ei ddehongliad o flaen y brenhin.

37 Ti frenhin *wyt* frenhin brenhinoedd: canys Duw y nefoedd a roddodd i ti frenhiniaeth, gallu, a nerth, a gogoniant.

38 A pha le bynnag y preswylia plant dymon, efe a roddes dan dy law fwystfilod y maes, ac ehediaid y nefoedd, ac a'th osododd di yn arglwydd arnynt oll: ti *yw* y pen aur hwnnw.

39 Ac ar dy ol di y cyfyd brenhiniaeth arall is nâ thi, a thrydedd frenhiniaeth arall o bres, yr hon a lywodraetha ar yr holl ddear.

40 Bydd hefyd y bedwaredd frenhiniaeth yn gref fel haiarn: canys yr haiarn a ddryllia, ac a ddofa bob *peth*: ac fel haiarn yr hwn a ddryllia bob *peth*, y maluria ac y dryllia hi.

41 A lle y gwelaist y traed a'r bysedd *peth* o honynt o bridd crochenydd, a *pheth* o honynt o haiarn, brenhiniaeth rannedig fydd; a bydd ynddi *beth* o gryfder haiarn, o herwydd gwelwed o honot haiarn wedi ei gymmysgu â phridd cleilyd.

42 Ac fel yr *ydoedd* bysedd y traed *peth* o haiarn, a *pheth* o bridd; *felly* y bydd y frenhiniaeth, o ran yn gref, ac o ran yn frau.

43 A lle y gwelaist haiarn wedi ei gymmysgu â phridd cleilyd, ymgymmysgant â had dyn; ond ni lynant y naill wrth y llall, megis nad ymgymmysga haiarn â phridd.

44 Ac yn nyddiau y brenhinoedd hyn, y cyfyd Duw y nefoedd frenhiniaeth yr hon ni ddistrywir byth: a'r frenhiniaeth ni adewir i bobl eraill; ond hi a faluria, ac a dreulia yr holl frenhiniaethau hyn, a hi a saif yn dra-gwywydd.

45 Lle y gwelaist dorri carreg o'r mynydd, yr hon ni *thorwyd* â llaw, a malurio o honi yr haiarn, y pres, y pridd, yr arian, a'r aur; hysbysodd y Duw mawr i'r brenhin beth a fydd wedi hyn: felly y breuddwyd *sydd* wir, a'i ddehongliad yn ffyddlawn.

46 ¶ Yna y syrthiodd Nebuchodonosor y brenhin ar ei wyneb, ac a addolodd Daniel; gorchymynodd hefyd am offrymmu iddo offrwm ac arogl-darth.

47 Attebodd y brenhin a dywedodd wrth Daniel, Mewn gwirionedd y *gwn* mai eich Duw chwi *yw* Duw y duwiau, ac Arglwydd y brenhinoedd, a datguddiudd dirgeledigaethau, o herwydd medru o honot ddatguddio y dirgelwch hwn.

48 Yna y brenhin a fawrygodd Daniel, ac a roddes iddo roddion mawrion lawer; ac efe a'i gwnaeth ef yn bennaeth ar holl dalaeth Babilon, ac yn ben i'r swyddogion ar holl ddoethion Babilon.

49 Yna Daniel a ymbiliodd â'r brenhin, ac yntau a osododd Sadrach, Mesach, ac Abednego ar lywodraeth talaeth Babilon: ond Daniel a eisteddodd ym mhorth y brenhin.

PEN. III.

1 Nebuchodonosor yn cyssegru delw fawr yn Dura.

8 Achwyn ar Sadrach, Mesach, ac Abednego, am nad addolent y ddelw; 13 a chwedi eu bygrwth, yn gwanethur cyffes ddaionus. 19 Duw yn eu gwared hwy allan o'r ffwrn dân. 26 Nebuchodonosor, wrth weled y rhyfeddod, yn bendithio Duw.

NEBUCHODONOSOR y brenhin a wnaeth ddelw aur, ei huchder *oedd* yn dri ugain cufydd, ei lled yn chwe chufydd; ac efe a'i gosododd hi i fynu y'ngwastadedd Dura, o fewn talaeth Babilon.

2 Yna Nebuchodonosor y brenhin a anfonodd i gasglu ynghyd y tywysogion, duciaid, a phendefigion, y rhaglawiaid, y trysorwyr, y cyfreithwyr, y trethwyr, a holl lywodraethwyr y taleithiau, i ddyfod wrth gyssegru y ddelw a gyfodasai Nebuchodonosor y brenhin.

3 Yna y tywysogion, duciaid, a phendefigion, rhaglawiaid, y trysorwyr, y cyfreithwyr, y trethwyr, a holl

lywodraethwyr y taleithiau, a ymgasglasant ynghyd wrth gyssegru y ddelw a gyfodasai Nebuchodonosor y brenhin: a hwy a safasant o flaen y ddelw a gyfodasai Nebuchodonosor.

4 A chyhoeddwr a lefodd yn groch, Wrthych chwi, bobloedd, genhedloedd, a ieithoedd, y dywedir, ¶

5 Pan glywoch swm y cornet, y chwibanogl, y delyn, y dulsimer, y psaltring, y symphon, a phob rhyw gerdd, y syrthiwch ac yr addolwch y ddelw aur a gyfododd Nebuchodonosor y brenhin.

6 A'r hwn ni syrthio ac ni addolo, yr awr honno a fwrr i ganol ffwrn o dân poeth.

7 Am hynny yr amser hwnnw pan glywodd yr holl bobloedd sain y cornet, y chwibanogl, y delyn, y dulsimer, y psaltring, a phob rhyw gerdd, y bobloedd, y cenedloedd, a'r ieithoedd oll, a syrthiasant ac a addolasant y ddelw aur a gyfodasai Nebuchodonosor y brenhin.

8 ¶ O ran hymny yr amser hwnnw y daeth gwŷr o Caldea, ac a gyhuddasant yr Iuddewon.

9 Adroddasant a dywedasant wrth Nebuchodonosor y brenhin, Bydd fyw, frenhin, yn dragywydd.

10 Ti, frenhin, a osodaist orchymyn, a'r i bwy bynnag a glywai sain y cornet, y chwibanogl, y delyn, y dulsimer, y psaltring, a'r symphon, a phob rhyw gerdd, syrthio ac ymgrymmu i'r ddelw aur:

11 A phwy bynnag ni syrthiai ac nid ymgrymmai, y teffid ef i ganol ffwrn o dân poeth.

12 Y mae gwŷr o Iuddewon a osodaist ti ar oruchwyliaeth talaeth Babilon, Sadrach, Mesach, ac Abednego; y gwŷr hyn, O frenhin, ni wnaethant gyfrif o honot ti; dy dduwiau nid addolant, ac nid ymgrymmant i'r ddelw aur a gyfodaist.

13 ¶ Yna Nebuchodonosor mewn lliidiowgrwydd a digter a ddywedodd am gyrchu Sadrach, Mesach, ac Abednego. Yna y dygpywyd y gwŷr hyn o flaen y brenhin.

14 Adroddodd Nebuchodonosor a dywedodd wrthynt, Ai gwir hyn, Sad-

rach, Mesach, ac Abednego? oni addolwch chwi fy nuwiau i, ac oni ymgrymmwch i'r ddelw aur a gyfodais i?

15 Yr awr hon *wele*, os byddwch chwibarod pan glywoch sain y cornet, y chwibanogl, y delyn, y dulsimer, y pŵltring, a'r symphon, a phob rhyw gerdd, i syrthio ac i ymgrymmu i'r ddelw a wneuthum, *da*: ac onid ymgrymmwch, yr awr honno y bwrir chwi i ganol ffwrn o dân poeth; a pha DDUW *yw* efe a'ch gwared chwi o'm dwylaw i?

16 Sadrach, Mesach, ac Abednego a attebasant ac a ddywedasant wrth y brenhin, Nebuchodonosor, nid *ydy*m ni yngofalu am ateb i ti yn y peth hyn.

17 *Wele*, y mae ein Duw ni, yr hwn yr ydym ni yu ei addoli, yn abl i'n gwared ni allan o'r ffwrn danllyd boeth: ac efe a'n gwared ni o'th law di, O frenhin.

18 Ac onid ê, bydded hysbys i ti, frenhin, na addolwn dy dduwiau, ac nad ymgrymmwn i'th ddelw aur a gyfodaist.

19 ¶ Yna y llanwyd Nebuchodonosor o lidiowgrwydd, a gwedd ei wyneb ef a newidiodd yn erbyn Sadrach, Mesach, ac Abednego; *am hynny* y llesarodd ac y dywedodd am dwymno y ffwrn seithwaith mwy nag y byddid arfer o'i thwymno hi.

20 Ac efe a ddywedodd wrth wŷr cryfion nerthol, y rhai *oedd* yn ei lu ef, am rwymo Sadrach, Mesach, ac Abednego, i'w bwrw i'r ffwrn o dân poeth.

21 Yna y rhwymwyd y gwŷr hynny yn eu peisiau, eu llofrau, a'u cwccyllau, a'u dillad *erail*, ac a'u bwriwyd i ganol y ffwrn o dân poeth.

22 Gan hynny o achos *bod* gorchymyn y brenhin yn gaeth, a'r ffwrn yn boeth ragorol, ffiam y tân a laddodd y gwŷr hynny a fwriasant i fynu Sadrach, Mesach, ac Abednego.

23 A'r tri wŷr hyn, Sadrach, Mesach, ac Abednego, a syrthiasant y'nghanol y ffwrn o dân poeth yn rhwym.

24 Yna y synnodd ar Nebuchodonosor y brenhin, ac y cyfododd ar

frys, atebodd *hefyd* a dywedodd wrth ei gynghoriaid, Onid tri wŷr a fwriasom ni i ganol y tân yn rhwym? Hwy a attebasant ac a ddywedasant wrth y brenhin, Gwir, O frenhin.

25 Attebodd a dywedodd yntau, *Wele* fi yn gweled pedwar gwŷr rhyddion yn rhodio y'nghanol y tân, ac nid oes niwed arnynt; a dull y pedwerydd sydd debyg i Fab Duw.

26 ¶ Yna y nesâodd Nebuchodonosor at enau y ffwrn o dân poeth, ac a lesarodd ac a ddywedodd, O Sadrach, Mesach, ac Abednego, gwasanaethwyr y Duw goruchaf, deuwh allan, a deuwh *yma*. Yna Sadrach, Mesach, ac Abednego a ddaethant allan o ganol y tân.

27 A'r tywysogion, duciaid, a phendefigion, a chynghoriaid y brenhin, a ymgasglasant ynghyd, ac a welsant y gwŷr hyn, y rhai ni finiasai y tân ar eu cyrph, ac ni ddeifiasai flewyn o'u pen, ni newidiasai eu peisiau chwaith, ac nid aethai sawr y tân arnynt.

28 Attebodd Nebuchodonosor a dywedodd, Bendigedig *yw* Duw Sadrach, Mesach, ac Abednego, yr hwn a anfonodd ei angel, ac a waredodd ei weision a ymddriedasant ynddo, ac a dorrasant orchymyn y brenhin, ac a roddasant eu cyrph, rhag gwasanaethu nac ymgrymmu o honynt i un duw, ond i'w Duw eu hun.

29 Am hynny y gosdir gorchymyn gennyf fi, Pob pobl, cenedl, a iaith, yr hon a ddywedo ddim ar fai yn erbyn Duw Sadrach, Mesach, ac Abednego, a wneir yn ddrylliau, a'u tai a wneir yn dommen: o herwydd nad oes duw arall a ddichon wared fel hyn.

30 Yna y mawrhâodd y brenhin Sadrach, Mesach, ac Abednego, o fewn talaeth Babilon.

PEN. IV.

1 Nebuchodonosor yn cyfadddef brenhinimeth Duw; 4 yn adrodd ei freuddwydion, a'r dewiniaid heb fedru mo'n dehongl. 8 Daniel yn gwirandio y breuddwyd, 19 ac yn ei ddehongl. 28 Ystori o'r hyn a ddigeryddodd.

NEBUCHODONOSOR frenhin at yr holl bobloedd, cenedloedd, a ieithoedd, y rhai a drigant

yn yr holl ddaear; Aml fyddo heddwch i chwi.

2 Mi a welais yn dda fynegi yr arwyddion a'r rhyfeddodau a wnaeth y goruchaf DDUW â mi.

3 Mor fawr *yw* ei arwyddion ef! ac mor gedyrn *yw* ei ryfeddodau! ei deyrnas ef *sydd* deyrnas dragywyddol, a'i lywodraeth ef *sydd* o genhedlaeth i genhedlaeth.

4 ¶ Myfi Nebuchodonosor oeddwn esmwyth arnaf yn fy nhŷ, ac yn hoyw yn fy llys.

5 Gwelais freuddwyd yr *hwn* a'm hofnodd, meddyliau hefyd yn fy ngwely a gweledigaethau fy mhen a'm dychrynasant.

6 Am hynny y gosodwyd gorchymyn gennyf fi, a'r ddwyn ger fy mron holl ddoethion Babilon, fel yr hysbysent i mi ddehongliad y breuddwyd.

7 Yna y dewiniaid, yr astronomyddion, y Caldeaid, a'r brudwyr, a ddaethant: a mi a ddywedais y breuddwyd o'u blaen hwynt; ond ei ddehongliad nid hysbysasant i mi.

8 ¶ Ond o'r diwedd daeth Daniel o'm blaen i (yr hwn *yw* ei enw Beltesassar, yn ol enw fy nuw i, yr hwn hefyd y *mae* yspryd y duwiau sanctaidd ynddo) a'm breuddwyd a draethais o'i flaen ef, *gan ddywedyd*,

9 Beltesassar, pennaeth y dewiniaid, o herwydd i mi wybod *fod* yspryd y duwiau sanctaidd ynot ti, ac nad oes un dirgelwch yn anhawdd i ti, dywed weledigaethau fy mreuddwyd yr hwn a welais, a'i ddehongliad.

10 A *dyma* weledigaethau fy mhen ar fy ngwely; Edrych yr oeddwn, ac wele bren y'nghanol y ddaear, a'i uchder yn fawr.

11 Mawr oedd y pren a chadarn, a'i uchder a gyrhaeddai hyd y nefoedd; *yr ydoedd* hefyd i'w weled hyd yn eithaf yr holl ddaear.

12 Ei ganghennau *oedd* dêg, a'i ffrwyth yn aml, ac ymborth arno i bob *peth*: dano yr ymgysgodai bwystfilod y maes, ac adar y nefoedd a drigent yn ei ganghennau ef, a phob cnawd a fwyttai o hono.

13 Edrych yr oeddwn y'ngweledigaethau fy mhen ar fy ngwely, ac

wele wyliedydd, a sanct yn diagyn o'r nefoedd,

14 Yn llefain yn groch, ac yn dywedyd fel hyn, Torrwch y pren, ac ysgythrwch ei wrysg ef, ysgydwch ei ddail ef, a gwasgerwch ei ffrwyth: cilied y bwystfil oddi tano, a'r adar o'i ganghennau.

15 Er hynny gadêwch foncyff ei wraidd ef yn y ddaear, mewn rhwym o haiarn a phres, ym mhlith gwellt y maes; gwlycher ef hefyd â gwllith y nefoedd, a *bydded* ei ran gyd â'r bwystfilod y'ngwellt y ddaear.

16 Newidier ei galon ef o *fod* yn galon dyn, a rhodder iddo galon bwystfil: a chyfnewidier saith amser arno.

17 O ordinhâd y gwlydiyddion y *mae* y peth hyn, a'r dymuniad wrth ymadrodd y rhai sanctaidd: fel y gwypo y rhai byw mai y Goruchaf a lywodraetha ym mrenhiniaeth dynion, ac a'i rhydd i'r neb y mynno efe, ac a esyd arni y gwaelaf o ddyinion.

18 *Dyma* y breuddwyd a welais i Nebuchodonosor y brenhin. Tithau, Beltesassar, dywed ei ddehongliad ef, o herwydd nas gall holl ddoethion fy nheyrnas hysbysu y debongliad i mi: eithr ti a elli; am *fod* yspryd y duwiau sanctaidd ynot ti.

19 ¶ Yna Daniel, yr hwn *ydoedd* ei enw Beltesassar, a synnodd dros un awr, a'i feddyliau a'i dychrynasant ef. Attebodd y brenhin, a dywedodd, Beltesassar, na ddychryned y breuddwyd ti, na'i ddehongliad. Attebodd Beltesassar, a dywedodd, Fy arglwydd, *deued* y breuddwyd i'th gaseion, a'i ddehongliad i'th elynion.

20 Y pren a welaist, yr hwn a dyfasai, ac a gryfhasai, ac a gyrhaeddasai ei uchder hyd y nefoedd, ac *oedd* i'w weled ar hyd yr holl ddaear;

21 A'i ddail yn dêg, a'i ffrwyth yn aml, ac ymborth i bob *peth* ynddo; tan yr hwn y trigai bwystfilod y maes, ac y preswyliai adar y nefoedd yn ei ganghennau:

22 Ti, frenhin, *yw* efe; tydi a dyfaist, ac a gryfhëaist: canys dy fawredd a gynnyddodd, ac a gyrhaeddodd hyd y nefoedd, a'th lywodraeth hyd eithaf y ddaear.

23 Alle y gwelodd y brenhin wlyedydd, a sanct yn disgyn o'r nefoedd, ac yn dywedyd, Torrwch y pren, a dinystriwch ef, er hynny gadêwch foncyff ei wraidd ef yn y ddaear, mewn rhwym o haiarn a phres, ym mhlith gwellt y maes, a gwlycher ef â gwllith y nefoedd, a bydded ei ran gyd â bwystfil y maes, hyd oni gyfnewiduo saith amser arno ef.

24 Dyma y dehongliad, O frenhin, a dyma ordinhâd y Goruchaf, yr hwn sydd yn dyfod ar fy arglwydd frenhin.

25 Canys gyrrant ti oddi wrth ddyinion, a chyd â bwystfil y maes y bydd dy drigfa, â gwellt hefyd y'th borthant fel eidionau, ac a'th wlychant â gwllith y nefoedd, a saith amser a gyfnewidia arnat ti, hyd oni wypech mai y Goruchaf sydd yn llywodraethu ym mrenhiniaeth dynion, ac yn ei rhoddi i'r neb a fynno.

26 A lle y dywedasant am adael boncyff gwraidd y pren; dy frenhiniaeth fydd sicr i ti wedi i ti wybod mai y nefoedd sydd yn llywodraethu.

27 Am hynny, frenhin, bydded foddllawn gennyf fy nghyngor, a thorr ymaith dy bechodau trwy gyfiawnder, a'th anwireddau trwy drugarbâu wrth drueiniaid, i edrych a fydd estyniad ar dy heddwch.

28 ¶ Daeth *hyn* oll ar Nebuchodonosor y brenhin.

29 Ym mhen deuddeng mis yr oedd efe yn rhodio yn llys brenhiniaeth Babilon.

30 Lefarodd y brenhin, a dywedodd, Onid hon yw Babilon fawr, yr hon a adeileddais i yn frenhindy yng nghryfder fy nerth, ac er gogoniant fy mawrhydi?

31 A'r gair etto y'ngenau y brenhin, syrthiodd llef o'r nefoedd, *yn dywedyd*; Wrthyt ti, frenhin Nebuchodonosor, y dywedir, Aeth y frenhiniaeth oddi wrthyt.

32 A thi a yrrir oddi wrth ddyinion, a'th drigfa fydd gyd â bwystfilod y maes; â gwellt y'th borthant fel eidionau; a chyfnewidir saith amser arnat; hyd oni wypech mai y Goruchaf sydd yn llywodraethu ym mrenhiniaeth

dynion, ac yn ei rhoddi i'r neb y mynno.

33 Yr awr honno y cyflawnwyd y gair ar Nebuchodonosor, ac y gyrrwyd ef oddi wrth ddyinion, ac y porodd wellt fel eidionau, ac y gwlychwyd ei gorph ef gan wllith y nefoedd, hyd oni thyfodd ei flew ef fel *plu* eryrod, a'i ewinedd fel *ewinedd* adar.

34 Ac yn niwedd y dyddiau, myfi Nebuchodonosor a ddyrchefais fy llygaid tu a'r nefoedd, a'm gwybodaeth a ddychwelodd attaf, a bendithiais y Goruchaf, a moliennais a gogoneddais yr hwn sydd yn byw byth, am *iod* ei lywodraeth ef yn llywodraeth dragwyddol, a'i frenhiniaeth hyd genhedlaeth a chenedlaeth.

35 A holl drigolion y ddaear a gyfrifir megis yn ddiidym: ac yn ol ei ewylls ei hun y mae yn gwneuthur â llu y nefoedd, ac â thrigolion y ddaear; ac nid oes a attalio ei law ef, neu a ddywedo wrtho, Beth yr wyt yn ei wneuthur?

36 Yn yramser hwnnw y dychwelodd fy synwyr attaf fi, a *deuthum* i ogoniant fy mrenhiniaeth, fy harddwcha'm hoywder a ddychwelodd attaf fi, a'm cyngoriaid a'm tywysogion a'm ceisiasant; felly y'm sicrhâwyd yn fy nheyrnas, a chwanegwyd i mi fawredd rhagorol.

37 Yr awr hon myfi Nebuchodonosor ydwyf yn moliannu, ac yn mawrygu, ac yn gogoneddu Brenhin y nefoedd, yr hwn y *mae* ei holl weithred-oedd yn wirionedd, a'i lwybrau yn farn, ac a ddichon ddarostwng y rhai a rodiant mewn balchder.

PEN. V.

1 *Annuwiol wledd Belsassar.* 5 Yr ysgrifennaw, yr hon ni fedrai y dewiniaid mo'i darllen, yn blino y brenhin. 10 *Dwyn Daniel ger bron, ar air y frenhines:* 17 yntau yn ceryddu y brenhin am ei falchder a'i ddelw-uddoliaeth; 25 ac yn darllen, ac yn dirnâd yr ysgrifennaw. 30 *Trosi y llywodraeth at y Mediaid.*

BELSASSAR y brenhin a wnaeth wledd fawr i fil o'i dywysogion, ac a yfodd win y'ngwÿydd y mil.

2 Wrth flas y gwin y dywedodd Belsassar am ddwyn y llestri aur ac arian, a ddygasai Nebuchodonosor ei dad ef o'r deml yr hon oedd yn Jerusaleml, fel yr yfai y brenhin a'i dywys-

ogion, ei wragedd a'i ordderchadon, ynddynt.

3 Yna y dygwyd y llestri aur a ddygasid o deml tŷ DDUW, yr hwn oedd yn Jerusalem: a'r brenhin a'i dywysogion, ei wragedd a'i ordderchadon, a yfasant ynddynt.

4 Yfasant win, a moliannasant y duwiau o aur ac o arian, o brcs, o haiarn, o goed, ac o faen.

5 ¶ Yr awr honno bysedd llaw dyn a ddaethant allan, ac a ysgrifenasant ar gyfer y canhwylbren ar galchiad pared llys y brenhin; a gwelodd y brenhin ddarn y llaw a ysgrifennodd.

6 Yna y newidiodd lliw y brenhin, a'i feddyliau a'i cyffroisant ef, fel y dattododd rhwymau ei lwynau ef, ac y curodd ei liniau ef y naill wrth y llall.

7 Gwaeddodd y brenhin yn groch am ddwyn i mewn yr astronomyddion, y Caldeaid, a'r brudwyr: a llefarodd y brenhin, a dywedodd wrth ddoethion Babilon, Pa ddyn bynnag a ddarllo y ysgrifen hon, ac a ddangoso i mi ei dehongliad, efe a wisgir â phorphor, ac a geiff gadwyn aur am ei wddf, a chaisf lywodraethu yn drydydd yn y deyrnas.

8 Yna holl ddoethion y brenhin a ddaethant i mewn; ond ni fedrent ddarllen yr ysgrifen, na mynegi i'r brenhin ei dehongliad.

9 Yna y mawr-gyffrôdd y brenhin Belsassar, a'i wedd a ymnewidiodd ynddo, a'i dywysogion a synnasant.

10 ¶ Y frenhines, o herwydd geiriau y brenhin a'i dywysogion, a ddaeth i dŷ y wledd: a llefarodd y frenhines, a dywedodd, Bydd fyw byth, frenhin; na chyffrôed dy feddyliau di, ac na newidied dy wedd.

11 Y mae gwr yn dy deyrnas yr hwn y mae yspryd y duwiau sanctaidd ynddo, ac yn nyddiau dy dad y caed ynddo ef oleuni, a deall, a doethineb fel doethineb y duwiau: a'r brenhin Nebuchodonosor dy dad a'i gosododd ef yn bennaeth y dewiniaid, astronomyddion, Caldeaid, a brudwyr, sef y brenhin dy dad di.

12 O herwydd cael yn y Daniel hwnnw, yr hwn y rhoddes y brenhin

iddo enw Beltesassar, yspryd rhagorol, a gwybodaeth a deall, dehongl breuddwydion, ac egluro dammegion, a dattod cylymmau: galwer Daniel yr awrhon, ac efe a ddengys y dehongliad.

13 Yna y dygpwyd Daniel o flaen y brenhin: a llefarodd y brenhin, a dywedodd wrth Daniel, Ai tydi yw Daniel, yr hwn wyt o feibion caethglud Judah, y rhai a ddug y brenhin fy nhad i o Judah?

14 Myfi a glywais sôn am danat, fod yspryd y duwiau ynot, a chael ynot ti oleuni, a deall, a doethineb rhagorol.

15 Ac yr awr hon dygwyd y doethion, yr astronomyddion o'm blaen, i ddarllen yr ysgrifen hon, ac i fynegi i mi ei dehongliad: ond ni fedrent ddangos dehongliad y peth.

16 Ac mi a glywais am danat ti, y medri ddehongl dehongliadau, a dattod cylymmau; yr awr hon os medri ddarllen yr ysgrifen, a hysbysu i mi ei dehongliad, tydi a wisgir â phorphor, ac a gei gadwyn aur am dy wddf, ac a gei lywodraethu yn drydydd yn y deyrnas.

17 ¶ Yna yr atebodd Daniel, ac y dywedodd o flaen y brenhin, Bydded dy roddion i ti, a dod dy anrhegion i arall; er hynny yr ysgrifen a ddarllenaf i'r brenhin, a'r dehongliad a hysbysaf iddo.

18 O frenhin, y Duw goruchaf a roddeis i Nebuchodonosor dy dad di frenhiniaeth, a mawredd, a gogoniant, ac anrhydedd.

19 Ac o herwydd y mawredd a roddeis efa iddo, y bobloedd, y cenhedloedd, a'r ieithoedd oll, oedd yn crynu ac yn ofni rhagddo ef: yr hwn a fynnai a laddai, a'r hwn a fynnai a gadwai yn fyw; hefyd y neb a fynnai a gyfodai, a'r neb a fynnai a ostyngai.

20 Eithr pan ymgododd ei galon ef, a chaledu o'i yspryd ef mewn balchder, efe a ddisgynwyd o orseddfa ei frenhiniaeth, a'i ogoniant a dynnasant oddi wrtho.

21 Gyrrwyd ef hefyd oddi wrth feibion dynion, a gwnaethpwyd ei galon fel bwystfil, a chyd â'r asynod

gwylltion yr oedd ei drigfa: â gwellt y porthasant ef fel eidion, a'i gorph a wlychwyd gan wllth y nefoedd, hyd oni wybu mai y Duw goruchaf oedd yn llywodraethu ym mrenhiniaeth dynion, ac yn gosod arni y neb a fynno.

22 A thithau, Belsassar ei fab ef, ni ddarostyngaist dy galon, er gwybod o honot hyn oll;

23 Eithr ymddychefaist yn erbyn Arglwydd y nefoedd, a llestri ei dŷ ef a ddygasant ger dy fron di, a thithau a'th dywysogion, dy wragedd a'th ordderchadon, a yfasoch win ynddynt; a thi a foliennaist dduwiau o arian ac o aur, o bres, haiarn, pren, a maen, y rhai ni welant, ac ni chlywant, ac ni wyddant *ddim*: ac nid anrhydeddaist y Duw y *mae* dy anadl di yn ei law, a'th holl ffyrdd yn eiddo.

24 Yna yr anfonwyd darn y llaw oddi ger ei fron ef, ac yr ysgrifenwyd yr ysgrifen hon.

25 ¶ A dyma yr ysgrifen a ysgrifenwyd: MENE, MENE, TECĒL, UPHARSIN.

26 Dyma ddehongliad y peth: MENE; Duw a rifodd dy frenhiniaeth, ac a'i gorphenodd.

27 TECĒL; Ti a bwyswyd yn y cloriannau, ac a'th gaed yn brin.

28 PERES; Rhannwyd dy frenhiniaeth, a rhoddwyd hi i'r Mediaid a'r Persiaid.

29 Yna y gorchymynodd Belsassar, a hwy a wisgasant Daniel â phorphor, ac â chadwyn aur am ei wddf; a chyhoeddwyd am dano, y byddai efe yn drydydd yn llywodraethu yn y frenhiniaeth.

30 ¶ Y noson honno y lladdwyd Belsassar brenhin y Caldeaid.

31 A Darius y Mediad a gymmerodd y frenhiniaeth, ac efe yn ddwy flwydd a thri ugain oed.

PEN. VI.

1 *Gwneuthur Daniel yn ben ar y rhaglawiad; 4 hwythau yn cyd-furiadu yn ei erbyn ef, ac yn cael gan y brenhin osod cyfraith annuciol: 10 achwyn ar Daniel am dorri y gyfraith honno, a'i furw i ffau y llewod; 18 a Duw yn ei gadw ef: 24 y llewod yn difa ei wrthcynhebyr ef: 25 a gosod cyfraith i orchymyn molannu Duw.*

GWELODD Darius yn dda osod ar y deyrnas chwe ugain o dywysogion, i fod ar yr holl deyrnas;

2 Ac arnynt hwy yr oedd tri rhaglaw (y rhai yr oedd Daniel yn bennaf o honynt) i'r rhai y rhoddai y tywysogion gyfrif, fel na byddai y brenhin mewn colled.

3 Yna y Daniel hwn oedd yn rhagori ar y rhaglawiad a'r tywysogion, o herwydd *bod* yspryd rhagorol ynddo ef: a'r brenhin a feddylodd ei osod ef ar yr holl deyrnas.

4 ¶ Yna y rhaglawiad a'r tywysogion oedd yn ceisio cael achlysur yn erbyn Daniel o ran y frenhiniaeth: ond ni fedrent gael un achos na bai; o herwydd ffyddlawn oedd efe, fel na chadw ynddo nac amryfussed na bai.

5 Yna y dywedodd y gwŷr hwn, Ni chawn yn erbyn y Daniel hwn ddim achlysur, oni chawn *beth* o ran cyfraith ei Dduw yn ei erbyn ef.

6 Yna y rhaglawiad a'r tywysogion hyn a aethant ynghyd at y brenhin, ac a ddywedasant wrtho fel hyn; Darius frenhin, bydd fyw byth.

7 Holl raglawiad y deyrnas, y swyddogion, a'r tywysogion, y cyinghoriad, a'r duciaid, a ymgynghorasant am osod deddf frenhinol, a chadarnhâu gorchymyn, fod bwrw i ffau y llewod pwy bynnag a archai arch gan un Duw na dyn dros ddeng niwrnod ar hugain, ond gennyt ti, O frenhin.

8 Yr awr hon, O frenhin, sicrhâ y gorchymyn, a selia yr ysgrifen, fel nas newidier; yn ol cyfraith y Mediaid a'r Persiaid, yr hon ni newidir.

9 O herwydd hyn y seliodd y brenhin Darius yr ysgrifen a'r gorchymyn.

10 ¶ Yna Daniel, pan wybu selio yr ysgrifen, a aeth i'w dŷ, a'i ffenestri yn agored yn ei ystafell tu a Jerusalem; tair gwaith yn y dydd y gostyngai efe ar ei liniau, ac y gweddiai, ac y cyffesai o flaen ei Dduw, megis y gwnai efe cyn hynny.

11 Yna y gwŷr hyn a ddaethant ynghyd, ac a gawsant Daniel yn gweddio ac yn ymbil o flaen ei Dduw.

12 Yna y nesasant, ac y dywedasant o flaen y brenhin am orchymyn y brenhin; Oni seliaist ti orchymyn,

mai i ffau y llewod y bwridd pa ddydd bynnag a ofynai gan un Duw na dyn *ddim* dros ddeng niwrnod ar hugain, ond gennyt ti, O frenhin? Attebodd y brenhin, a dywedodd, *Y mae* y peth yn wir, yn ol cyfraith y Mediaid a'r Persiaid, yr hon ni newidir.

13 Yna yr attebasant ac y dywedasant o flaen y brenhin, *Y Daniel*, yr hwn *sydd* o feibion caethglud Judah, ni wnaeth gyfrif o honot ti, frenhin, nac o'r gorchymyn a seliaist, eithr tair gwaith yn y dydd y mae yn gweddio ei weddi.

14 Yna y brenhin, pan glybu y gair *hwn*, aeth yn ddrwg iawn ganddo, ac a roes ei fryd gyd â Daniel ar ei waredu ef: ac a fu hyd fachludiad haul yn ceisio ei achub ef.

15 Yna y gwŷr hynny a ddaethant ynghyd at y brenhin, ac a ddywedasant wrth y brenhin, *Gwybydd*, frenhin, mai cyfraith y Mediaid a'r Persiaid *gw*, na newidier un gorchymyn na deddf a osodo y brenhin.

16 Yna yr archodd y brenhin, a hwy a ddygasant Daniel, ac a'i bwriasant i ffau y llewod. *Yna* y brenhin a lefarodd ac a ddywedodd wrth Daniel, *Dy Dduw* yr hwn yr ydwyt yn ei wasanaethu yn wastad, efa a' thachub di.

17 A dygwyd carreg ac a'i gosodwyd ar enau y ffau; a'r brenhin a'i seliodd hi â'i sel ei hun, ac â sel ei dywysogion, fel na newidid yr ewyllys am Daniel.

18 ¶ Yna yr aeth y brenhin i'w lys, ac a fu y noson honno heb fwyd: ac ni adawodd ddwyn difyrwrch o'i flaen; ei gwsg hefyd a giliodd oddi wrtho.

19 Yna y cododd y brenhin yn fore iawn ar y wawr ddydd, ac a aeth ar frys at ffau y llewod.

20 A phan nesâodd efe at y ffau, efe a lefodd ar Daniel â llais trist. Llefarodd y brenhin, a dywedodd wrth Daniel, Daniel, gwasanaethwr y Duw byw, a all dy Dduw di, yr hwn yr wyt yn ei wasanaethu yn wastad, dy gadw di rhag y llewod?

21 Yna y dywedodd Daniel wrth y brenhin, O frenhin, bydd fyw byth.

22 Fy Nuw a anfonodd ei angel,

ac a gauodd safnau y llewod, fel na wnaethant i mi niwed: o herwydd puredd a gaed ynof ger ei fron ef; a hefyd ni wnaethum niwed o'th flaen dithau, frenhin.

23 Yna y brenhin fu dda iawn ganddo o'i achos ef, ac a archodd gyfodi Daniel allan o'r ffau. Yna y codwyd Daniel o'r ffau; ac ni chaed niwed arno, o herwydd credu o hono yn ei Dduw.

24 ¶ Yna y gorchymynodd y brenhin, a hwy a ddygasant y gwŷr hynny a gyhuddasant Daniel, ac a'u bwriasant i ffau y llewod, hwy, a'u plant, a'u gwragedd; ac ni ddaethant i waelod y ffau hyd oni orchfygodd y llewod hwynt, a dryllio eu holl esgyrn.

25 ¶ Yna yr ysgrifennodd y brenhin Darius at y bobloedd, at y cenedloedd a'r ieithoedd oll y rhai oedd yn trigo yn yr holl ddaear; Heddwch a amhlâer i chwi.

26 Gennyf fi y gosodwyd cyfraith, a'r fod trwy holl lywodraeth fy nheyrnas, i bawb grynu ac ofni rhag Duw Daniel: o herwydd efe *sydd* Dduw byw, ac yn parhâu byth; a'i frenhiniaeth ef yw yr hon ni ddifethir, a'i lywodraeth *fydd* hyd y diwedd.

27 Y mae yn gwaredu ac yn achub, ac yn gwneuthur arwyddion a rhyfeddodau yn y nefoedd ac ar y ddaear; yr hwn a waredodd Daniel o feddiant y llewod.

28 A'r Daniel hwn a lwyddodd yn nheyrnasiad Darius, ac yn nheyrnasiad Cyrus y Persiad.

PEN. VII.

1 *Gweledigaeth y pedwar anifail.* 9 *Brenhiniaeth Duw.* 15 *Dirnad y weledigaeth.*

YN y flwyddyn gyntaf i Belsasar, brenhin Babilon, y gwelodd Daniel freuddwyd, a gweledigaethau ei ben ar ei wely. Yna efe a ysgrifennodd y breuddwyd, ac a draethodd swm y geiriau.

2 Llefarodd Daniel, a dywedodd, Mi a welwn yn fy ngweledigaeth y nos, ac wele bedwar gwynt y nefoedd yn ymryson ar y môr mawr.

3 A phedwar bwystfil mawr a ddaethant i synu o'r môr, yn amryw y naill oddi wrth y llall: *gle*

4 Y cyntaf oedd fel llew, ac iddo adenydd eryr: edrychais hyd oni thynwyd ei adenydd, a'i gyfodi oddi wrth y ddaear, a sefyll o hono ar ei draed fel dyn, a rhoddi iddo galon dyn.

5 Ac wele, anifail arall, yr ail, yn debyg i arth; ac efe a ymgyfododd ar y naill ystlys, ac yr oedd tair asen yn ei safn ef rhwng ei ddannedd: ac fel hyn y dywedent wrtho, Cyfod, bwytta gig lawer

6 Wedi hyn yr edrychais, ac wele un arall megis llewpard, ac iddo bedair aden aderyn ar ei gefn: a phedwar pen oedd i'r bwystfil; a rhoddwyd llywodraeth iddo.

7 Wedi hyn y gwelwn mewn gwledigaethau nos, ac wele bedwerydd bwystfil, ofnadwy, ac erchyll, a chryf ragorol; ac iddo yr oedd dannedd mawrion o haiarn: yr oedd yn bwytta, ac yn dryllio, ac yn sathru y gweddill dan ei draed: hefyd yr ydoedd efe yn amryw oddi wrth y bwystfilod oll y rhai a fiasai o'i flaen ef, ac yr oedd iddo ddeg o gyrn.

8 Yr oeddwn yn ystyried y cynn; ac wele, cyfododd corn bychan arall yn eu mysg hwy, a thynwyd o'r gwraidd dri o'r cynn cyntaf o'i flaen ef: ac wele lygaid fel llygaid dyn yn y corn hwnnw, a genau yn traethu mawrhydri.

9 ¶ Edrychais hyd oni fwrwyd i lawr y gorseddfeydd, a'r Hen ddihenydd a eisteddodd: ei wisg oedd cynwynned a'r eira, a gwallt ei ben fel gwlan pur; ei orseddfa yn fflam dân, a'i olwynion yn dân poeth.

10 Afon danllyd oedd yn rhedeg, ac yn dyfod allan oddi ger ei fron ef: mil o filoedd a'i gwasanaethent, a myrdd fyrddiwn a safent ger ei fron: y farn a eisteddodd, ac agorwyd y llyfrau.

11 Edrychais yna, o achos llais y geiriau mawrion a draethodd y corn; ie, edrychais hyd oni laddwyd y bwystfil, a difetha ei gorph ef, a'i roddi i'w losgi yn tân.

12 A'r rhan arall o'r bwystfilod, eu llywodraeth a ddygpwyd ymaith; a rhoddwyd iddynt einioes dros ysbaid ac amser.

13 Mi a welwn mewn gwledig-

aethau nos, ac wele, megis Mab y dyn oedd yn dyfod gyd â chymmylau y nefoedd; ac at yr Hen ddihenydd y daeth, a hwy a'i dygasant ger ei fron ef.

14 Ac efe a roddes iddo lywodraeth, a gogoniant, a brenhiniaeth, fel y byddai i'r holl bobloedd, cenedloedd, a ieithoedd ei wasanaethu ef: ei lywodraeth sydd lywodraeth dragywyddol, yr hon nid â ymaith, a'i frenhiniaeth ni ddifethir.

15 ¶ Myfi Daniel a ymosodais yn fy yspryd y'nghanol fy nghorph, a gwledigaethau fy mhen a'm dychryasant.

16 Nesêais at un o'r rhai a safent ger llaw, a cheisiais ganddo y gwirionedd am hyn oll. Ac efe a ddywedodd i mi, ac a wnaeth i mi wybod dehongliad y pethau.

17 Y bwystfilod mawrion hyn, y rhai sydd bedwar, ydynt bedwar brenhin, y rhai a gyfodant o'r ddaear.

18 Eithr saint y Goruchaf a dderbyniant y frenhiniaeth, ac a feddiant y frenhiniaeth hyd byth, a hyd byth bythoedd.

19 Yna yr ewyllisiais wybod y gwirionedd am y pedwerydd bwystfil, yr hwn oedd yn amrywio oddi wrth ynt oll, yn ofnadwy iawn, a'i ddannedd o haiarn, a'i ewinedd o bres; yn bwytta, ac yn dryllio, ac yn sathru y gweddill â'i draed:

20 Ac am y deg corn oedd ar ei ben ef, a'r llall yr hwn a gyfodasai, ac y syrthiasai tri o'i flaen; sef y corn yr oedd llygaid iddo, a genau yn traethu mawrhydri, yr olwg arno oedd yn arwach nâ'i gyfeillion.

21 Edrychais, a'r corn hwn a wnaeth ryfel ar y saint, ac a fu drech nâ hwynt;

22 Hyd oni ddaeth yr Hen ddihenydd, a rhoddi barn i saint y Goruchaf, a dyfod o'r amser y meddianuai y saint y frenhiniaeth.

23 Fel hyn y dywedodd efe; Y pedwerydd bwystfil fydd y bedwaredd frenhiniaeth ar y ddaear, yr hon a fydd amryw oddi wrth yr holl frenhiniaethau, ac a ddifa yr holl ddaear, ac a'i sathr hi, ac a'i dryllia.

24 A'r deg corn o'r frenhiniaeth

hon fydd deg brenhin y rhai a gyfodant: ac un arall a gyfyd ar eu hol hwynt; ac efe a amrywia oddi wrth y rhai cyntaf, ac a ddarostwng dri brenhin.

25 Ac efe a draetha eiriau yn erbyn y Goruchaf, ac a ddifa saint y Goruchaf, ac a feddwl newidio amseroedd a chyfreithiau: a hwy a roddir yn ei law ef, hyd amser ac amseroedd a rhan amser.

26 Yna yr eistedd y farn, a'i lywodraeth a ddygant, i'w difetha ac i'w distrywio hyd y diwedd.

27 A'r frenhiniaeth a'r llywodraeth, a mawredd y frenhiniaeth dan yr holl nefoedd, a roddir i bobl saint y Goruchaf, yr hwn y mae ei frenhiniaeth yn frenhiniaeth dragywyddol, a phob llywodraeth a wasanaethant ac a ufuddhânt iddo.

28 Hyd yma y mae diwedd y peth. Fy meddyliau i Daniel a'm dychrynodd yn ddirfawr, a'm gwedd a newidiodd ynof; eithr mi a gedwais y peth yn fy nghalon.

PEN. VIII.

1 Gweledigaeth yr hwrdd a'r bwch. 13 MMCCC o ddyddiau uberth. 15 Gabriel yn cysuro Daniel, ac yn dirnad y weledigaeth.

YN y drydedd flwyddyn o deyrnasiad Belsassar y brenhin, yr ymddangosodd i mi weledigaeth, sef i myfi Daniel, wedi yr hon a ymddangosasai i mi ar y cyntaf.

2 Gwelais hefyd mewn gweledigaeth (a bu pan welais, mai yn Susan y brenhin-llys, yr hwn sydd o fewn talaeth Flam, yr oeddwn i) i e, gwelais mewn gweledigaeth, ac yr oeddwn i wrth afon Ulai.

3 Yna y cyfodais fy llygaid, ac a welais, ac wele ryw hwrdd yn sefyll wrth yr afon, a deugorn iddo; a'r ddau gorn oedd uchel, ac un yn uwch na'r llall; a'r uchaf a gyfodasai yn olaf.

4 Gwelwn yr hwrdd yn cornio tu a'r gorllewin, tu a'r gogledd, a thu a'r dehau, fel na safai un bwystfil o'i flaen ef, ac nid oedd a achubai o'i law ef; ond efe a wnaeth yn ol ei ewyllys ei hun, ac a aeth yn fawr.

5 Ac fel yr oeddwn yn ystyried, wele hefyd fwch geifr yn dyfod o'r

gorllewin, ar hyd wyneb yr holl ddaear, ac heb gyffwrdd â'r ddaear; ac i'r bwch yr oedd corn hynod rhwng ei lygaid.

6 Ac efe a ddaeth hyd at yr hwrdd deugorn a welswn i yn sefyll wrth yr afon, ac efe a redodd atto ef yn angerdd ei nerth.

7 Gwelais ef hefyd yn dyfod hyd at yr hwrdd, ac efe a fu chwercwr wrtho, ac a darawodd yr hwrdd, ac a dorrodd ei ddau gorn ef, ac nid oedd nerth yn yr hwrdd i sefyll o'i flaen ef, eithr efe a'i bwriodd ef i lawr, ac a'i sathrodd ef; ac nid oedd a allai achub yr hwrdd o'i law ef.

8 Am hynny y bwch geifr a aeth yn fawr iawn; ac wedi ei gryfhâu, torrodd y corn mawr: a chododd pedwar o rai hynod yn ei le ef, tu a phedwar gwynt y nefoedd.

9 Ac o un o honynt y daeth allan gorn bychan, ac a dyfodd yn rhagorol, tu a'r dehau, a thu a'r dwyrain, a thu a'r hyfryd-wlad.

10 Aeth yn fawr hefyd hyd lu y nefoedd, a bwriodd i lawr rai o'r llu, ac o'r sêr, ac a'u sathrodd hwynt.

11 Ymfawrygodd hefyd hyd at dywysog y llu, a dygwyd ymaith yr offrawm gwastadol oddi arno ef, a bwrwyd ymaith le ei gyssegr ef.

12 A rhoddwyd iddo lu yn erbyn yr offrawm beunyddiol o herwydd camwedd, ac efe a fwriodd y gwirionedd i lawr; felly y gwnaeth, ac y llwyddodd.

13 ¶ Yna y clywais ryw sant yn llefaru, a dywedodd rhyw sant arall wrth y rhyw sant hwnnw oedd yn llefaru, Pa hyd y bydd y weledigaeth am yr offrawm gwastadol, a chamwedd anrhaith, i roddi y cyssegr a'r llu yn sathrfa?

14 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Hyd ddwy fil a thri chant o ddiwrnodiau: yna y purir y cyssegr.

15 ¶ A phan welais i Daniel y weledigaeth, a cheisio o honof y deall, yna wele, safodd ger fy mron megis rhith gwr.

16 A chlywais lais dyn rhwng glannau Ulai, ac efe a lefodd ac a ddywedodd, Gabriel, gwna i hwn ddeall y weledigaeth.

17 Ac efe a ddaeth yn agos i'r lle y safwn; a phan ddaeth, mi a ddychrynaist, ac a syrthiais ar fy wyneb: ac efe a ddywedodd wrthyf, Deall, fab dyn; o herwydd y weledigaeth fydd yn amser y diwedd.

18 A thra yr oedd efe yn llefaru wrthyf, syrthiais mewn trwmgwsg i lawr ar fy wyneb: ac efe a gyffyrddodd â mi, ac a'm cyfododd yn fy sefyll.

19 Dywedodd hefyd, Wele fi yn hysbysu i ti yr hyn a fydd yn niwedd y digter; canys ar yr amser gosodedig y bydd y diwedd.

20 Yr hwrdd deugorn a welaist, yw brenhinoedd Media a Phersia.

21 A'r bwch blewog yw brenhin Groeg; a'r corn mawr, yr hwn sydd rhwng ei lygaid ef, dyna y brenhin cyntaf.

22 Lle torrwyd ef, ac y cyfododd pedwar yn ei le, pedair brenhiniaeth a gyfodant o'r un genedl, ond nid un nerth ag ef.

23 A thu a diwedd eu brenhiniaeth hwynt, pan gyflawner y troseddwy, y cyfyd brenhin wyneb-greulaw, ac yn deall dammegion.

24 A'i nerth ef a gryfhâ, ond nid trwy ei nerth ei hun; ac efe a ddinystria yn rhyfedd, ac a lwydda, ac a wna, ac a ddinystria y cedyrn, a'r bobl sanctaidd.

25 A thrwy ei gyfrwysdra y ffynna ganddo dwyllo; ac efe a ymfawryga yn ei galon, a thrwy heddwch y dinystria efe lawer: ac efe a saif yn erbyn tywysog y tywysogion; ond efe a ddryllir heb law.

26 A gweledigaeth yr hwyr a'r bore, yr hon a draethwyd, sydd wirionedd: selia dithau y weledigaeth, o herwydd dros ddyddiau lawer y bydd.

27 Minnau Daniel a aethum yn llesg, ac a fûm glaf ennyd o ddyddiau; yna y cyfodais, ac y gwneuthum orchwyl y brenhin, ac a synnais o herwydd y weledigaeth, ond nid oedd neb yn ei deall.

PEN. IX.

1 Daniel yn ystyried amser y caithwed; 3 ac yn cyffesu ei bechodau; 16 ac yn gweddio am adnewyddu Jerusalem. 20 Gabriel yn dangos iddo y deg wythnos a thriugain.

YN y flwyddyn gyntaf i Darius mab Ahasferus, o had y Mediaid, yr hwn a wnaethid yn frenhin ar deyrnas y Caldeaid,

2 Yn y flwyddyn gyntaf o'i deyrnasiad ef, myfi Daniel a ddeallais wrth lyfrau rhifedi y blynyddoedd, am y rhai y daethai gair yr ARGLWYDD at Jeremiah y prophwyd, y cyflawnai efe ddeng mlynedd a thriugain yn anghyannedd-dra Jerusalem.

3 ¶ Yna y troais fy wyneb at yr Arglwydd DDUW, i geisio trwy weddi ac ymbil, ynghyd âg ympryd, a sach-lian, a lludw.

4 A gweddïais ar yr ARGLWYDD fy NUW, a chyffesais, a dywedais, Attolwg, Arglwydd DDUW mawr ac ofnadwy, ceidwad cyfammod a thru-garedd i'r rhai a'i carant, ac i'r rhai a gadwant ei orchymynion;

5 Pechasom, a gwnaethom gamwedd, a buom anwir, gwrthryfelasom hefyd, sef trwy gilio oddi wrth dy orchymynion, ac oddi wrth dy farnedigaethau.

6 Ni wrandawsom chwaith ar y prophwydi dy weision, y rhai a lefarasant yn dy enw di, wrth ein brenhinoedd, ein tywysogion, ein tadau, ac wrth holl bobl y tir.

7 I ti, ARGLWYDD, y perthyn cyfiawnder, ond i ni gywilydd wynebau, megis heddyw; i wŷr Judah, ac i drigolion Jerusalem, ac i holl Israel, yn agos ac ym mhell, trwy yr holl wledydd lle y gyraist hwynt, am eu camwedd a wnaethant i'th erbyn.

8 ARGLWYDD, y mae cywilydd wynebau i ni, i'n brenhinoedd, i'n tywysogion, ac i'n tadau, o herwydd i ni bechu i'th erbyn.

9 Gan yr ARGLWYDD ein DUW y mae trugareddau a maddeuant, er gwrthryfelu o honum i'w erbyn.

10 Ni wrandawsom chwaith ar lais yr ARGLWYDD ein DUW, i rodio yn ei gyfreithiau ef y rhai a roddodd efe o'n blaen ni, trwy law ei weision y prophwydi.

11 Ie, holl Israel a droseddasant dy gyfraith di, sef trwy gilio rhag gwrandao ar dy lais di: am hynny y tywalltwyd arnom ni y felldith a'r llw

a ysgrifenydd y'nghyfraith Moses gwasanaethwr DUW, am bechu o honom yn ei erbyn ef.

12 Ac esfe a gyflawuodd ei eiriau y rhai a lefarodd esfe yn ein herbyn ni, ac yn erbyn ein barnwyr y rhai a'n barnent, gan ddwyn arnom ni ddialledd mawr; canys ni wnaethpwyd dan yr holl nefoedd megis y gwnaethpwyd ar Jerusalem.

13 Megis y mae yn ysgrifenedig y'nghyfraith Moses y daeth yr holl ddrygfyd hyn arnom ni: etto nid ymbiliasom o flaen yr ARGLWYDD ein DUW, gan droi oddi wrth ein hanwired, a chan ddeall dy wirionedd di.

14 Am hynny y gwyliodd yr ARGLWYDD ar y dialedd, ac a'i dug arnom ni; o herwydd cyfiawn yw yr ARGLWYDD ein DUW yn ei holl weithredoedd y mae yn eu gwneuthur: canys ni wrandawsom ni ar ei lais ef.

15 Etto yr awr hon, O ARGLWYDD ein DUW, yr hwn a ddygaist dy bobl allan o wlad yr Aipht â llaw gref, ac a wnaethost i ti enw megis heddyw, nyny a bechasom, ni a wnaethom anwired.

16 ¶ O ARGLWYDD, yn ol dy holl gyfiawnderau, attolwg, tröer dy lid-iowgrwydd a'th ddirgter oddi wrth dy ddinas Jerusalem, dy fynydd sanctaidd; o herwydd am ein pechodau, ac am anwiredau ein tadau, y mae Jerusalem a'th bobl yn waradwydd i bawb o'n hamgylch.

17 Ond yr awr hon gwranddo, O ein DUW ni, ar weddi dy was, ac ar ei ddeisyfiadau, a llewyrcha dy wyneb ar dy gyssegr anrheithiedig, er mwyn yr ARGLWYDD.

18 Gostwng dy glust, O fy NUW, a chlyw; agor dy lygaid, a gwel ein hanrhaith ni, a'r ddinas y gelwir dy enw di arni: oblegid nid o herwydd ein cyfiawnderau ein hun yr ydym ni yn tywallt ein gweddiâu ger dy fron, eithr o herwydd dy aml drugareddau di.

19 Clyw, ARGLWYDD; arbed, ARGLWYDD; ystyr, O ARGLWYDD, a gwna; nac oeda er dy fwyn dy hun, O fy NUW: o herwydd dy enw di a alwyd ar y ddinas hon, ac ar dy bobl.

20 ¶ A mi etto yn llefaru, ac yn gweddio, ac yn cyffesu fy mhechod, a phechod fy mhobl Israel, ac yn tywallt fy ngweddi ger bron yr ARGLWYDD fy NUW dros fynydd sanctaidd fy NUW;

21 Iê, a mi etto yn llefaru mewn gweddi, yna y gwr, Gabriel, yr hwn a welswn mewn gwledigaeth yn y dechreuad, gan ehedeg yn fuan, a gyffyrddodd â mi ynghylch pryd yr offrwm prydnbawnol.

22 Ac esfe a barodd i mi ddeall, ac a ymddiddanodd â mi, ac a ddywedodd, Daniel, daethum yn awr allan i beri i ti fedru deall.

23 Yn nechre dy weddiâu yr aeth y gorchymyn allan, ac mi a ddeuthum i'w syngi i ti: canys anwyl ydwyf ti: ystyr dithau y peth, a deall y weledigaeth.

24 Deng-wythnos a thriugain a derfynwyd ar dy bobl, ac ar dy ddinas sanctaidd, i ddbennu camwedd, ac i selio pechodau, ac i wneuthur cymmod dros anwired, ac i ddwyn cyfiawnder tragywyddol, ac i selio y weledigaeth a'r brophwydoliaeth, ac i enneinio y sancteiddiolaf.

25 Gwybydd gan hynny, a deall y bydd o fynediad y gorchymyn allan am adferu ac am adeiladu Jerusalem, hyd y blaenor Messiah, saith wythnos, a dwy wythnos a thriugain: yr heol a adeiledir drachefn, a'r mur, sef mewn amseroedd blinion.

26 Ac wedi dwy wythnos a thriugain y lleddir y Messiah, ond nid o'i achos ei hun: a phobl y tywysog yr hwn a ddaw a ddinystria y ddinas a'r cyssegr; a'i ddiwedd fydd trwy lifeiriant, a hyd ddiwedd y rhyfel y bydd dinystyr anrheithiol:

27 Ac esfe a sicrhâ y cyfammod â llawer dros un wythnos: ac yn banner yr wythnos y gwna esfe i'r aberth a'r bwyd-offrwm beidio; a thrwy luoedd ffaidd yr anrheithia esfe hi, hyd oni thywallter y diben terfynedig ar yr anrheithiedig.

PEN. X.

1 Daniel, wedi ymddarostwng, yn gwledig gwledigaeth. 10 Dyckryn yn ei flino ef; a'r ungel yn ei gysuro.

YN y drydedd flwyddyn i Cyrus brenhin Persia, y datguddiwyd peth i Daniel, (yr hwn y gelwid ei enw Beltesassar) a'r peth oedd wir, ond yr amser nodedig oedd hir; ac efe a ddeallodd y peth, ac a gafodd wybod y weledigaeth.

2 Yn y dyddiau hynny y galerais i Daniel dair wythnos o ddyddiau.

3 Ni fwyttëais fara blasus, ac ni ddaeth cig na gwin yn fy ngenau; gan ymiro hefyd nid ymirais, nes cyflawni tair wythnos o ddyddiau.

4 Ac yn y pedwerydd dydd ar hugain o'r mis cyntaf, fel yr oeddwn i wrth ymyl yr afon fawr, honno yw Hidecel;

5 Yna y cyfodais fy llygaid, ac yr edrychais, ac wele ryw wr wedi ei wisgo â llian, a'i lwynau wedi eu gwregysu âg aur coeth o Uphaz.

6 A'i gorph oedd fel maen beryl, a'i wyneb fel gwelediad mellen, a'i llygaid fel lampau tân, a'i freichiau a'i draed fel lliw pres gloyw, a sain ei eiriau fel sain tyrfa.

7 A mi Daniel yn unig a welais y weledigaeth: canys y dynion y rhai oedd gyd â mi ni welsant y weledigaeth; eithr syrthiodd arnynt ddychryn mawr, fel y ffoisant i ymguddio.

8 A mi a adawyd fy hunan, ac a welais y weledigaeth fawr hon, ac ni thrigodd nerth ynof: canys fy ngwedd a drodd ynof yn llygredigaeth, ac nid attelais nerth.

9 Etto mi a glywais sain ei eiriau ef: a phan glywais sain ei eiriau ef, yna yr oeddwn mewn trwmgwsg ar fy wyneb, a'm hwyneb tu a'r ddaear.

10 ¶ Ac wele, llaw a gyffyrddodd â mi, ac a'm gosododd ar fy ngliniau, ac ar gledr fy nwyllaw.

11 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Daniel, wr anwyl, deall y geiriau a lefaraf wrthyf, a saf yn dy sefyll: canys attat ti y'm hanfonwyd yr awr hon. Ac wedi iddo ddywedyd y gair hwn, sefais gan grynu.

12 Yna efe a ddywedodd wrthyf, Nac ofna, Daniel: o herwydd er y dydd cyntaf y rhoddaist dy galon i ddeall, ac i ymgystuddio ger bron dy Dduw, y gwrandaidd dy eiriau; ac

o herwydd dy eiriau di y deuthum i.

13 Ond tywysog teyrnas Persia a safodd yn fy erbyn un diwrnod ar hugain: ond wele Michael, un o'r tywysogion pennaf, a ddaeth i'm cynnorthwyo; a mi a rhosais yno gyd â brenhinoedd Persia.

14 A mi a ddeuthum i beri i ti ddeall yr hyn a ddigwydd i'th bobl yn y dyddiau diweddaf: o herwydd y mae y weledigaeth etto dros ddyddiau lawer.

15 Ac wedi iddo lefaru wrthyf y geiriau hyn, gosodais fy wyneb tu a'r ddaear, ac a aethum yn fud.

16 Ac wele, tebyg i ddyn a gyffyrddodd a'm gwefusau: yna yr agorais fy safn, ac y lleferais, ac y dywedais wrth yr hwn oedd yn sefyll ar fy nghyfer, O fy arglwydd, fy ngofidiau a droisat arnaf gan y weledigaeth, ac nid attelais nerth.

17 A pha fodd y dichon gwasan-aethwr fy arglwydd yma lefaru wrth fy arglwydd yma? a minnau yna ni safodd nerth ynof, ac nid arhodd ffyn ynof.

18 Yna y cyffyrddodd eilwaith â mi fel dull dyn, ac a'm cryfhâodd i,

19 Ac a ddywedodd, Nac ofna, wr anwyl; heddwch i ti, ymuertha, i'e, ymnertha. A phan lefarasai efe wrthyf, ymnerthais, a dywedais, Llefared fy arglwydd; o herwydd cryfhâist fi.

20 Ac efe a ddywedodd, A wyddost ti paham y daethum attat? ac yn awr dychwelaf i ryfela â thywysog Persia: ac wedi i mi fyned allan, wele tywysog tir Groeg a ddaw.

21 Eithr mynegaf i ti yr hyn a hysbyswyd yn ysgrythyr y gwirionedd: ac nid oes un yn ymeginio gyd â mi yn hyn, ond Michael eich tywysog chwi.

PEN. XI.

1 *Dinystr Persia gan frenhin Groeg. 5 Y cynghreiriau a'r cadau rhwng brenhin y deheu a brenhin y gogledd. 30 Rhuthr a chreulon-der y Rhufeiniaid.*

AC yn y flwyddyn gyntaf i Darius a y Mediad, y sefais i i'w gryfhâu ac i'w nerthu ef.

2 Ac yr awr hon y gwirionedd a fynegaf i ti; Wele, tri brenhin etto a safant o fewn Persia, a'r pedwerydd

a fydd cyfoethocchach nâ hwynt oll : ac fel yr ymgadarnhâo efe yn ei gyfoeth, y cyfyd efe bawb yn erbyn teyrnas Groeg.

3 A brenhin cadarn a gyfyd, ac a lywodraetha â llywodraeth fawr, ac a wna fel y mynno.

4 A phan safo efe, dryllir ei deyrnas, ac a'i rhennir tu a phedwar gwynt y nesoedd; ac nid i'w hiliogaeth ef, nac fel ei lywodraeth a lywodraethodd efe : o herwydd ei frenhiniaeth ef a ddiwreiddir i eraill heb law y rhai hynny.

5 ¶ Yna y cryfhâ brenhin y dehau, ac un o'i dywysogion : ac efe a gryfhâ uwch ei law ef, ac a lywodraetha : llywodraeth fawr fydd ei lywodraeth ef.

6 Ac yn niwedd blynyddoedd yr ymgysylltant; canys merch brenhin y dehau a ddaw at frenhin y gogledd i wneuthur cymmod; ond ni cheidw hi nerth y braich; ac ni saif yntau, na'i fraich : eithr rhoddir hi i fynu, a'r rhai a'i dygasant hi, a'r hwn a'i cenbedlodd hi, a'i chymhorthwr, yn yr amseroedd hyn.

7 Eithr yn ei le ef y saif un allan o flaguryn ei gwraidd hi, yr hwn a ddaw â llu, ac a â i ymddiffynfa brenhin y gogledd, ac a wna yn eu herbyn hwy, ac a orchfyga;

8 Ac a ddwg hefyd i gaethiwed i'r Aipht, eu duwiau hwynt, a'u tywysogion, a'u dodrefn anwyl o arian ac aur, ac efe a bery fwy o flynnyddoedd nâ brenhin y gogledd.

9 A brenhin y dehau a ddaw i'w deyrnas, ac a ddychwel i'w dir ei hun.

10 A'i feibion a gyffrôir, ac a gasglant dyrfa o luoedd mawrion : a chan ddyfod y daw un, ac a liseiria, ac a â trosodd : yna efe a ddychwel, ac a gyffrôir hyd ei ymddiffynfa ef.

11 Yna y cyffry brenhin y dehau, ac yr â allan, ac a ymladd âg ef, sef â brenhin y gogledd : ac efe a gyfyd dyrfa fawr; ond y dyrfa a roddir i'w law ef.

12 Pan gymmerer ymaith y dyrfa, yr ymddyrfafa ei galon, ac efe a gwympa fyrddiwn; er hynny ni bydd efe cryf.

13 Canys brenhin y gogledd a ddychwel, ac a gyfyd dyrfa fwy nâ'r gyntaf, ac ym mhen eunyd o flynnyddoedd, gan ddyfod y daw â llu mawr, ac â chyfoeth mawr.

14 Ac yn yr amseroedd hynny llawer a safant yn erbyn brenhin y dehau; a'r yspeilwyr o'th bobl a ymddyrfafant i sicrhâu y weledigaeth; ond hwy a syrthiant.

15 Yna y daw brenhin y gogledd, ac a fwrw glawdd, ac a ynnill y dinasoedd caerog, ond breichiau y dehau ni wrthsafant, na'i bobl ddewisol ef; ac ni bydd nerth i sefyll.

16 A'r hwn a ddaw yn ei erbyn ei a wna fel y mynno, ac ni bydd a safo o'i flaen; ac efe a saif yn y wlad hyfryd, a thrwy ei law ef y difethir hi.

17 Ac efe a esyd ei wyneb a'r fyned â chryfder ei holl deyrnas, a rhai uniawn gyd âg ef; fel hyn y gwna; ac efe a rydd iddo ferch gwragedd, gan ei llygru hi; ond ni saif hi ar ei du ef, ac ni bydd hi gyd âg ef.

18 Yna y try efe ei wyneb at yr ynysoedd, ac a ynnill lawer; ond pennaeth a bair i'w warth ef beidio, er ei fwyn ei hun, heb warth iddo ei hun : efe a'i dettry arno ef.

19 Ac efe a dry ei wyneb at ymddiffynfeydd ei dir ei hun : ond efe a dramgwydda, ac a syrth, ac nis ceir ef.

20 Ac yn ei le ef y saif un a gyfyd drethau y'ngogoniant y deyrnas : ond o fewn ychydig ddyddiau y distrywir ef; ac nid mewn dig, nac mewn rhyfel.

21 Ac yn ei le yntau y saif un dirmygus, ac ni roddant iddo ogoniant y deyrnas : eithr efe a ddaw i mewn yn heddychol, ac a ymeifl yn y frenhiniaeth trwy weniaith.

22 Ac â breichiau llifeiriant y llifir trostynt o'i flaen ef, ac y dryllir hwynt, a thywysog y cyfammod hefyd.

23 Ac wedi ymgyfeillach âg ef, y gwna efe dwyll; canys efe a ddaw i fynu, ac a ymgryfhâ âg ychydig bobl.

24 I'r dalaeth heddychol a bras y daw efe, ac a wna yr hyn ni wnaeth ei dadau, na thadau ei dadau : ysglyfaeth, ac yspail, a golud, a daena efe

yn eu mysg : ac ar gestyll y bwriada efe ei fwriadau, *sef* dros amser.

25 Ac efe a gyfyd ei nerth a'i galon yn erbyn brenhin y dehau â llu mawr : a brenhin y dehau a ymesyd i ryfel â llu mawr a chryf iawn ; ond ni saif efe : canys bwriadant fwriadau yn ei erbyn ef.

26 Y rhai a fwyttânt ran o'i fwyd ef a'i difethant ef, a'i lu ef a lifeiria ; a llawer a syrth yn lladdedig.

27 A chalon y ddau frenhin hyn *fydd* ar wneuthur drwg, ac ar un bwrdd y traethant gelwydd ; ond ni thycia : canys etto y *bydd* y diwedd ar yr amser nodedig.

28 Ac efe a ddychwel i'w dir ei hun â chyfoeth mawr ; a'i galon *fydd* yn erbyn y cyfammod sanctaidd : felly y gwna efe, ac y dychwel i'w wlad.

29 Ar amser nodedig y dychwel, ac y daw tu a'r dehau ; ac ni bydd fel y *daiht* gyntaf, neu fel yr olaf.

30 ¶ Canys llongau Chittim a ddeuant yn ei erbyn ef ; am hynny yr ymosidia, ac y dychwel, ac y digia yn erbyn y cyfammod sanctaidd : felly y gwna efe, ac y dychwel, ac efe a ymgynghora â'r rhai a adawant y cyfammod sanctaidd.

31 Breichiau hefyd a safant ar ei du ef, ac a halogant gyssegr yr ymddiffynfa, ac a ddygant ymaith y gwas-tadol *aberth*, ac a osodant *yno* y ffieidd-dra arnheithiol.

32 A throseddwy'r y cyfammod a lygra efe trwy weniath : eithr y bobl a adwaenant eu Duw, a fyddant gryfion, ac a ffynnant.

33 A'r rhai synhwyrol ym mysg y bobl a ddysgant lawer ; etto syrthiant trwy y cleddyf, a thrwy dân, trwy gaethiwed, a thrwy yspail, ddyddiau *lawer*.

34 A phan syrthiant, â chymhorth bychan y cymhorthir hwynt ; eithr llawer a lŷn wrthynt hwy trwy weniath.

35 A rhai o'r deallgar a syrthiant i'w puro, ac i'w glanhâu, ac i'w cannu, hyd amser y diwedd : canys y *mae* etto dros amser nodedig.

36 A'r brenhin a wna wrth ei ewyllys ei hun, ac a ymddyrrha, ac a

ymfawryga uwch law pob duw ; ac yn erbyn Duw y duwiau y traetha efe bethau rhyfedd, ac a lwydda nes diweddu y digter : canys yr hyn a ordeiniwyd, a fydd.

37 Nid ystyria efe dduw ei dadau, na serch ar wragedd, i'e, nid ystyria un duw : canys goruwch pawb yr ymfawryga.

38 Ac efe a anrhydedda Duw y nerthoedd yn ei le ef : i'e, duw yr hwn nid adwaenai ei dadau a ogonedda efe, âg aur ac âg arian, ac â meini gwerthfawr, ac â phethau dymunol.

39 Fel hyn y gwna efe yn yr ymddiffynfeydd cryfaf gyd â duw dieithr, yr hwn a gydnebydd efe, ac a chwangea ei ogoniant : ac a wna iddynt lywodraethur ar lawer, ac a ranna y tir am werth.

40 Ac yn amser y diwedd yr ymgornia brenhin y dehau âg ef, a brenhin y gogledd a ddaw fel corwynt yn ei erbyn ef, â cherbydau, ac â marchogion, ac â llongau lawer ; ac efe a ddaw i'r tiroedd, ac a lifa, ac a â trosodd.

41 Ac efe a ddaw i'r hyfryd-wlad, a llawer o *wledydd* a syrthiant : ond y rhai hyn a ddiangant o'i law ef, Edom, a Moab, a phennaaf meibion Ammon.

42 Ac efe a estyn ei law ar y gwledydd ; a gwlad yr Aipht ni bydd diangol.

43 Eithr efe a lywodraetha ar drysorau aur ac arian, ac ar holl anwyl bethau yr Aipht : y Libyaid hefyd a'r Ethiopiaid *fyddant* ar ei ol ef.

44 Eithr chwedlau o'r dwyrain ac o'r gogledd a'i trallodant ef : ac efe a â allan mewn llid mawr i ddifetha, ac i ddifrodi llawer.

45 Ac efe a esyd bebyll ei lys rhwng y moroedd, ar yr hyfryd synydd sanctaidd : etto efe a ddaw hyd ei derfyn, ac ni *bydd* cynnorthwywr iddo.

PEN. XII.

1 Michael a wared Israel o'i *ffinderau*. 5 Dangos yr amseroedd i Daniel.

AC yn yr amser hwnnw y saif Michael y tywysog mawr, yr hwn sydd yn sefyll dros feibion dy bobl :

yna y bydd amser blinder, y cyfryw ni bu er pan yw cenedl hyd yr amser hwnnw: ac yn yr amser hwnnw y gwaredir dy holl bobl, y rhai a gaffer yn ysgrifenedig yn y llyfr.

2 A llawer o'r rhai sydd yn cysgu yn llwch y ddaear a ddeffrôant, rhai i fywyd tragwyddol, a rhai i warth a dirmyg tragwyddol.

3 A'r doethion a ddisgleiriant fel disgleirdeb y ffurfafen; a'r rhai a drôant lawer i gyfiawnder, a fyddant fel y sêr byth yn dragwydd.

4 Tithau, Daniel, cau ar y geiriau, a selia y llyfr hyd amser y diwedd: llawer a gynniweirant, a gwybodaeth a amlhêir.

5 ¶ Yna myfi Daniel a edrychais, ac wele ddau eraill yn sefyll, un o'r tu yma ar fin yr afon, ac un arall o'r tu arall ar fin yr afon.

6 Ac un a ddywedodd wrth yr hwn a wisgasid â llian, yr hwn ydoedd ar ddyfroedd yr afon, Pa hyd fydd hyd ddiwedd y rhyfeddodau hyn?

7 Clywais hefyd y gwr a wisgasid â llian, yr hwn ydoedd ar ddyfroedd yr afon, pan ddyrchafodd efe ei law

ddehau a'i aswy tu a'r nefoedd, ac y tyngodd i'r hwn sydd yn byw yn dragwydd, y bydd dros amser, amserau, a hanner: ac wedi darfod gwasgaru nerth y bobl sanctaidd, y gorphenir hyn oll.

8 Yna y clywais, ond ni ddeallais: eithr dywedais, O fy arglwydd, beth fydd diwedd y pethau hyn?

9 Ac efe a ddywedodd, Dos, Daniel: canys cauwyd a seliwyd y geiriau hyd amser y diwedd.

10 Llawer a burir, ac a gennir, ac a brofir; eithr y rhai drygionus a wnant ddrygioni: ac ni ddeall yr un o'r rhai drygionus, ond y rhai doethion a ddeallant.

11 Ac o'r amser y tyner ymaith y gwastadol aberth, ac y gosoder i fynu y ffeidd-dra anrheithiol, y bydd mil dau cant a deg a phedwar ugain o ddyddiau.

12 Gwŷn ei fyd a ddisgwylio, ac a ddél hyd y mil tri chant a phymtheg ar hugain o ddyddiau.

13 Dos dithau hyd y diwedd: canys gorphwysi, a sefi yn dy ran yn niwedd y dyddiau.

LLYFR HOSEA.

PEN. I.

1 Hosea, er mwyn dangos barn Dux am butteindra ysprydol, yn cynmeryd Gomer yn wraig; 4 ac yn cenhedlu Jezreel, 6 a Lo-ruhamah, 8 a Loamini. 10 Edfryd Judah ac Israel.

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at Hosea, mab Beeri, yn nyddiau Uzziah, Jotham, Ahaz, a Hezeciah, brenhinoedd Judah, ac yn nyddiau Jeroboam mab Joas, brenhin Israel.

2 Dechre ymadrodd yr ARGLWYDD trwy Hosea. Yr ARGLWYDD a ddywedodd wrth Hosea, Dos, cymmer i ti wraig o odineb, a phlant o odineb: o herwydd y mae y wlad gan butteinio yn putteinio oddi ar ol yr ARGLWYDD.

3 Ac efe a aeth ac a gymmerodd Gomer merch Diblaim; ac hi a feichiogodd, ac a ddug iddo ef fab.

4 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrtho, Galw ei enw ef Jezreel: canys ar fyrder y dialaf waed Jezreel ar dŷ Jehu, ac y gwnaf i frenhiniaeth tŷ Israel ddarfod.

5 A'r dydd hwnnw y torraf fwa Israel y'nglynn Jezreel.

6 ¶ A hi a feichiogodd eilwaith, ac a esgorodd ar ferch. A dywedodd yr Arglwydd wrtho, Galw ei henw hi Lo-ruhamah: am na chwanegef drugarhâu wrth dŷ Israel; eithr dygaf hwynt ymaith yn llwyr.

7 Ac etto mi a drugarhâf wrth dŷ Judah, ac a'u cadwaf hwynt trwy yr ARGLWYDD eu Duw; ac nid â bwa, nac â chleddyf, nac â rhyfel, nac â meirch, nac â marchogion, y cadwaf hwynt.

8 ¶ A hi a ddiddyfnodd Lo-ruhamah, ac a feichiogodd, ac a esgorodd ar fab.

9 A DUW a ddywedodd, Galw ei enw ef Lo-ammi: canys nid *ydych* bobl i mi, ac ni byddaf i chwithau *yn DDUW*.

10 ¶ Etto bydd nifer meibion Israel fel tywod y môr, yr hwn nis mesurir, ac nis cyfrifir: a bydd, yn y man lle y dywedwyd wrthynt, Nid pobl i mi *ydych* chwi, y dywedir *yno* wrthynt, Meibion y Duw byw *ydych*.

11 Yna meibion Judah a meibion Israel a gesglir ynghyd, a hwy a osodant iddynt un pen; a deuant i fynu o'r tir: canys mawr *fydd* dydd Jezreel.

PEN. II.

1 *Delw-addoliaeth y bobl; 6 a barn Duw yn eu herbwn hwy: 14 y maes yn addaw cymmudi â hwynt.*

DYWEDWCH wrth eich brodyr, Ammi; ac wrth eich chwiorydd, Ruhamah.

2 Dadleuwch â'ch mam, dadleuwch: canys nid fy ngwraig *yw* hi, ac nid ei gwr hi *ydywff* finnau: bwried hithau ymaith ei phutteindra o'i golwg, a'i godineb oddi rhwng ei bronau;

3 Rhag i mi ei diosg hi yn noethlymmun, a'i gosod fel y dydd y ganed hi, a'i gwneuthur fel anialwch, a'i gosod fel tir diffaeth, a'i lladd â syched.

4 Ac ar ei phlant ni chymmeraf drugaredd; am eu *bod* yn blant godineb.

5 Canys eu mam hwynt a butteiniodd; gwaradwyddus y gwnaeth yr hon a'u hymddôg hwynt: canys dywedodd hi, Af ar ol fy nghariadau, y rhai sydd yn rhoi fy mara a'm dwfr, fy ngwlan a'm llin, fy olew a'm diod ydd.

6 ¶ Am hynny wele, mi a gauaf i fynu dy ffordd di â drain, ac a furiaf fur, fel na chaffo hi ei llwybrau.

7 A hi a ddilyn ei chariadau, ond nis goddiwes hwynt; a hi a'u cais hwynt, ond nis caiff: yna y dywed, Af a dychwelaf at fy ngwr cyntaf; canys gwell *oedd* arnaf fi yna nag yr awr hon.

8 Ac ni wyddai hi mai myfi a roddais iddi *ŷd*, a gwin, ac olew, ac a amlhêais ei harian a'i haur, *y rhai* a ddarparasant hwy i Baal.

9 Am hynny y dychwelaf, a chymmeraf fy *ŷd* yn ei amser, a'm gwin yn ei dymmor; a dygaf ymaith fy ngwlan a'm llin a guddiai ei noethni hi.

10 A mi a ddatguddiaf bellach ei brynti hi y'ngolwg ei chariadau; ac nis gwared neb hi o'm llaw i.

11 Gwnaf hefyd i'w holl orfoledd hi, ei gwyliau, ei newydd-leuadau, a'i sabbothau, a'i holl uchel-wyliau, beidio.

12 A mi a anrheithiaf ei gwinwydd hi a'i ffigywydd, am y rhai y dywedodd, Dyma fy ngwobrwyon y rhai a roddodd fy nghariadau i mi; ac mi a'u gosodaf yn goedwig, a bwystfilod y mae a'u difa hwynt.

13 A mi a ymwelaf â hi am ddyddiau Baalim, *yn* y rhai y llosgodd hi arogl-darth iddynt, ac y gwisgodd ei chlust-fodrwyau a'i thlysau, ac yr aeth ar ol ei chariadau, ac yr aughofiodd fi, medd yr ARLWYDD.

14 ¶ Am hynny wele, mi a'i denaf hi, ac a'i dygaf i'r anialwch, ac a ddywedaf wrth *fodd* ei chalon.

15 A mi a roddaf iddi ei gwinllannoedd o'r fan honno, a dyffryn Achor yn ddrws gobaith; ac yno y cân hi, fel yn nyddiau ei hieuengctid, ac megis *yn* y dydd y daeth hi i fynu o wlad yr Aipt.

16 Y dydd hwnnw, medd yr ARLWYDD, y'm gelwi Issi, ac ni'm gelwi mwyach Baali.

17 Canys bwriaf enwau Baalim allan o'i genau hi, ac nis coffeir hwy mwyach wrth eu henwau.

18 A'r dydd hwnnw y gwnaf ammod drostynt âg anifeiliaid y maes, ac âg ebediaid y nefoedd, ac âg ymlusgiaid y ddaear; a'r bwa, a'r cleddyf, a'r rhyfel, a dorraf ymaith o'r ddaear, a gwnaf iddynt orwedd yn ddiogel.

19 A mi a'th ddyweddiaf â mi fy hun yn dragywydd; i'e, dyweddiaf di â mi fy hun mewn cyfiawnder, ac mewn barn, ac mewn tiriondeb, ac mewn trugareddau.

20 A dyweddiaf di â mi mewn ffyddlondeb; a thi a adnabyddi yr ARLWYDD.

21 A'r dydd hwnnw y gwrandawaf, medd yr ARLWYDD, a'r nefoedd y

gwrandawaf; a hwythau a wrandawant ar y ddaear;

22 A'r ddaear a wrendy ar yr yd, a'r gwin, a'r olew; a hwythau a wrandawant ar Jezreel.

23 A mi a'i hauaf hi i mi fy hun yn y ddaear, ac a drugarhâf wrth yr hon ni chwasai drugaredd; ac a ddywedaf wrth y rhai nid oedd bobl i mi, Fy mhobl *wyt* ti; a hwythau a ddywedant, O fy Nuw.

PEN. III.

1 *Trwy lanhau godineb-wraig, 4 y dangosir anghyfannedd-dra Israel o flaen ei adferiad.*

YNA yr ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Dos etto, câr wraig (hoff gan ei chyfaill, a hithau wedi torri ei phriodas) yn ol cariad yr ARGLWYDD ar feibion Israel, a hwythau yn erychr ar ol duwiau dieithr, ac yn hoffi costrelau gwin.

2 A mi a'i prynais hi i mi er pymtheg o arian, ac er homer o haidd, a hanner homer o haidd:

3 A dywedais wrthi, Aros am danaf lawer o ddyddiau; na phutteinia, ac na fydd i wr *arall*: a minnau a fyddaf felly i tithau.

4 Canys llawer o ddyddiau yr erys meibion Israel heb frenhin, a heb dywysog, a heb aberth, a heb ddelw, a heb ephod, a heb teraphim.

5 Wedi hynny y dychwel meibion Israel, ac y ceisiant yr ARGLWYDD eu Duw, a Dafydd eu brenhin; ac a barchant yr ARGLWYDD a'i ddaioni yn y dyddiau diweddaf.

PEN. IV.

1 *Barnedigaethau Duw yn erbyn pechodau y bobl, 6 a'r offeiriad; 12 ac yn erbyn eu delw-uddoliaeth hwy. 15 Annog Judah i gymmeryd rhybudd wrth ofidiau Israel.*

MEIBION Israel, gwrandewch air yr ARGLWYDD: canys y mae cynw rhwng yr ARGLWYDD a thrigolion y wlad, am nad oes na gwirionedd, na thrugaredd, na gwybodaeth o DDUW, yn y wlad.

2 *Trwy* dyngu, a dywedyd celwydd, a lladd celain, a lladratta, a thorri priodas, y maent yn torri allan, a gwaed a gyffwrdd â gwaed.

3 Am hynny y galara y wlad, ac y llesghâ oll sydd yn trigo ynddi, ynghyd

â bwystfilod y maes, ac ehediaid y nefoedd; pysgod y môr hefyd a ddarfyddant.

4 Er hynny nac ymrysoned, ac na cherydded neb eu gilydd: canys dy bobl *sydd* megis rhai yn ymryson â'r offeiriad.

5 Am hynny ti a syrthi y dydd, a'r prophwyd hefyd a syrth gyd â thi y nos, a mi a ddifethaf dy fam.

6 ¶ Fy mhobl a ddifethir o eisieu gwybodaeth: am i ti ddiystyru gwybodaeth, minnau a'th ddiystyraf dithau, fel na byddech offeiriad i mi; ac am i ti anghosio cyfraith dy DDUW, minnau a anghosiaf dy blant dithau hefyd.

7 Fel yr amlhasant, felly y pechasant i'm herbyn: *am hynny* eu gogoniant a newidiaf yn warth.

8 Bwytta y maent bechod fy mhobl, ac at eu hanwiredd hwynt y maent yn dyrchafu eu calon.

9 A bydd yr un fath, bobl ac offeiriad: ac ymwelaf â hwynt am eu ffyrdd, a thalaf iddynt eu gweithredoedd.

10 Bwyttânt, ac nis diwellir; putteiniant, ac nid amlhânt; am iddynt beidio â disgwyl wrth yr ARGLWYDD.

11 Godineb, a gwin, a gwin newydd, a ddwg y galon ymaith.

12 ¶ Fy mhobl a ofynant gynghor i'w cyffion, a'u ffon a ddengys iddynt: canys yspryd godineb a'u cyfeiliornodd *hwynt*, a phutteiniasant oddi wrth eu Duw.

13 Ar bennau y mynyddoedd yr aberthant, ac ar y brynau y llosgant arogl-darth, dan y dderwen, a'r boplysen, a'r llwyfen, am *fod* yn dda eu cysgod: am hynny y putteinia eich merched chwi, a'ch gwragedd a dorraut briodas.

14 Nid ymwelaf â'ch merched pan butteiniont, nac â'ch gwragedd pan dorront briodas: am *fod* y rhai hyn yn ymddidoli gyd â phutteiniaid, ac aberthasant gyd â dihirogod; a'r bobl ni ddeallant, a dramgwyddant.

15 ¶ Er i ti, Israel, butteinio, *etto* na pheched Judah: nac ewch i Gilgal, nac ewch i fynu i Beth-afen; ac na

thyngwch, Byw yw yr ARGLWYDD.

16 Fel annher anhywaith yr anhyweithiodd Israel: yr ARGLWYDD yr awr hon a'u portha hwynt fel oen mewn ehangder.

17 Ephraim a ymgysylltodd âg eilunod: gâd iddo.

18 Surodd eu diod hwy; gan buteinio y putteiniasant: hoff yw, Moeswch, trwy gywilydd gan ei llywodraethwyr hi.

19 Y gwynt a'i rhwymodd hi yn ei hadenydd, a bydd arnynt gywilydd o herwydd eu haberthau.

P E N . V .

1 *Barnedigaethau Duw yn erbyn offeiriad, a phobl, a thywysogion Israel, am eu hamryw bechodau, 15 nes iddynt edifarhâu.*

CLYWCH hyn, chwi offeiriad; gwrandewch, tŷ Israel; a thŷ y brenhin, rhoddwch glust: canys y mae barn tu ag attoch, am eich bod yn fagl ar Mispah, ac yn rhwyd wedi ei lledu ar Tabor.

2 Y rhai a wyrant i ladd a ânt i'r dwfn, er i mi eu ceryddu hwynt oll.

3 Myfi a adwaen Ephraim, ac nid yw Israel guddiedig oddi wrthyf: canys yn awr ti Ephraim a butteiniaist, ac Israel a halogwyd.

4 Ni roddant eu gwaith ar droi at eu Duw; am *sod* yspryd godineb o'u mewn, ac nid adnabuant yr ARGLWYDD.

5 A balchder Israel a dddwg dystiolaeth yn ei wyneb: am hynny Israel ac Ephraim a syrthiant yn eu hanwiredd; Judah hefyd a syrth gyd â hwynt.

6 A'u defaid ac â'u gwartheg y deuant i geisio yr ARGLWYDD; ond nis cânt *ef*: ciliodd esfe oddi wrthynt.

7 Yn erbyn yr ARGLWYDD y buant anffyddlaw: canys cenhedlasant blant dieithr: mis bellach a'u difa hwynt ynghyd â'u rhannau.

8 Cenwch y corn yn Gibeah, yr udgorn yn Ramah; bloeddiwch yn Beth-afen ar dy ol di, Benjamin.

9 Ephraim fydd yn anrhaith yn nydd y cerydd: ym mys llwythau Israel y perais wybod yr hyn fydd yn sicr.

10 Bu dywysogion Judah fel sym-

mudwyr terfyn: am hynny y tywalltas arnynt fy llid fel dwfr.

11 Gorthrymmwyd Ephraim, drylliwyd ef mewn barn, am iddo yn ewyllysgar fyned ar ol y gorchymyn.

12 Am hynny y byddaf fel gwffyn i Ephraim, ac fel pydredd i dŷ Judah.

13 Pan welodd Ephraim ei lesgedd, a Judah ei archoll; yna yr aeth Ephraim at yr Assyriad, ac a helyryngodd at frenhin Jareb: etto ni allai esfe eich meddyginiaethu, na'ch iachâu o'ch archoll.

14 Canys mi a fyddaf i Ephraim fel llew, ac i dŷ Judah fel cenaw llew: myfi a ysglyfaethaf, ac a âf ymaith; dygaf ymaith, ac ni bydd a achubo.

15 ¶ Af a dychwelaf i'm lle, hyd oni chydabyddont eu bai, a cheisio fy wyneb: pan fyddo adfyd arnynt, y'm bore-geisiant.

P E N . VI .

1 *Annog i edifeirwch. 4 Achwyn mor anhysbous ac mor annuwial ydynt.*

DEUWCH, a dychwelwn at yr ARGLWYDD: canys esfe a'n drylliodd, ac esfe a'n hiachâ ni; esfe a darawodd, ac esfe a'n meddyginiaetha ni.

2 Esfe a'n bywhâ ni ar ol deuddydd, a'r trydydd dydd y cyfyd ni i fynu, a byddwn fyw ger ei fron ef.

3 Yna yr adnabyddwn, os dilynwn adnabod yr ARGLWYDD: ei fynediad a ddarperir fel y bore; ac esfe a ddaw fel gwlaw attom, fel y diweddar-wlaw a'r cynnar-wlaw i'r ddaear.

4 ¶ Beth a wnaif i ti, Ephraim? beth a wnaif i ti, Judah? eich mwynnder sydd yn ymado fel cwmwl y bore, ac fel gwllith boreol.

5 Am hynny y tarewais hwynt trwy y prophwydi; lleddais hwynt â geiriau fy ngenau: a'th farnedigaethau sydd fel goleuni yn myned allan.

6 Canys ewyllisiais drugaredd, ac nid aberth; a gwybodaeth o Dduw, yn fwy nâ phoeth-offrymmau.

7 A'r rhai hyn fel dynion a dorrasant y cyfammod: yno y buant anffyddlaw i'm herbryn.

8 Dinas gweithredwyr anwiredd yw Gilead, wedi ei halogi gan waed.

9 Ac fel y mae mintai o ladron yu

disgwyl gwr, *felly* y mae cynulleidfa yr offeiriaid yn lladd ar y ffordd yn gyttûn : canys gwnant ysgelerder.

10 Gwelais yn nhŷ Israel beth erchyll : yno y mae godineb Ephraim ; halogwyd Israel.

11 Gosododd hefyd gynhauaf i tithau, Judah, a mi yn dychwelyd caethiwed fy mhobl.

PEN. VII.

1 *Argyhoeddi amryw bechodau.* 11 *Digofaint Dduw yn erbyn y bobl am eu rhagrith.*

A MI yn ewyllysio iachâu Israel, datguddiwyd anwiredd Ephraim, a drygioni Samaria : canys gwnant ffalder ; a'r lleidr a ddaw i mewn, a mintai o yspeilwyr a anrheithia oddi allan.

2 Ac nid ydynt yn meddwl yn eu calonnau fy mod i yn cofio eu holl ddrygioni hwynt : weithian eu gweithredoedd eu hun a'u hamgylchynodd ; y maent ger bron fy wyneb.

3 Llawenhânt y brenhin â'u drygioni, a'r tywysogion â'u celwyddau.

4 Pawb o honynt *sydd* yn torri priodas, fel ffwrn wedi ei thwymno gan y pobydd, *yr hwn* a baid a chodi wedi iddo dylino y toes, hyd oni byddo wedi ei lefeinio.

5 Yn niwrnod ein brenhin y tywysogion a'i gwnaethant yn glaf â chostrelau gwin : estynnodd ei law gyd â gwatwarwyr.

6 Fel yr oeddynt yn cynllwyn, darparasant eu calon fel ffwrn : eu pobydd a gwsg ar hyd y nos, y bore y llysg fel fflam dân.

7 Pawb o honynt a wresogant fel y ffwrn, ac a ysant eu baruwyr : eu holl frenhinoedd a gwympasant, heb ~~an~~ o honynt yn galw arnaf fi.

8 Ephraim a ymgymmysgodd â'r bobloedd ; Ephraim *sydd fel* teisen heb ei throï.

9 Estroniaid a fwyttânt ei gryfder, ac nis gŵyr efe : ymdaenodd penwynni ar hyd-ddo, ac nis gwybu efe.

10 Ac y mae balchder Israel yn tystiolaethu yn ei wyneb ; ac er hyn oll ni throânt at yr ARGLWYDD eu Dduw, ac nis ceisiant ef.

11 ¶ Ephraim *sydd* fel colommen

ynfyd heb galon ; galwant ar yr Aipht, ânt i Assyria.

12 Pan elont, taenaf fy rhwyd drostynt, a thynnaf hwynt i lawr fel ebediaid y nefoedd : cospaf hwynt fel y clybu eu cynulleidfa hwynt.

13 Gwae hwynt ; canys ffoisant oddi wrthyf : dinystr arnynt ; o herwydd gwnaethant gamwedd i'm herbyn : er i mi eu gwared hwynt, etto hwy a ddywedasant gelwyd arnaf fi.

14 Ac ni leasant arnaf â'u calon, pan udasant ar eu gwelyau : am yd a melus win yr ymgasglant, ciliasant oddi wrthyf.

15 Er i mi rwymo a nerthu eu breichiau hwynt, etto meddyliasant ddrwg i mi.

16 Dychwelasant, nid at y Goruchaf : y maent fel bwa twyllodrus : eu tywysogion a syrthiant gan y cleddyf am gynddaredd eu tafod. Dyma eu gwatwar hwynt y'ngwlad yr Aipht.

PEN. VIII.

1, 12 *Bygwth dinystr am annuwioldeb y bobl, 5 a'u gau-dduciacth.*

AT dy safn â'r udgorn : fel yr eryr y daw yn erbyn tŷ yr ARGLWYDD, am iddynt broseddu fynghyffammad, a phechu yn erbyn fy nghyfraith.

2 Israel a lefant arnaf, Fy Nuw, nynt a'th adwaenom di.

3 Israel a fwriodd heibio ddaioni : y gelyn a'i herlid yntau.

4 Hwyl a wnaethant frenhinoedd, ac nid trwof fi ; gwnaethant dywysogion, ac nis gwybûm : o'u harian a'u haur y gwnaethant iddynt eu hun ddelwau, fel y torrer hwynt ymaith.

5 ¶ Samaria, dy lo a'th fwriodd heibio : fy nig a gynneuodd i'w herbyn ; pa hyd ni fedrant *ddilyn* diniweidrwydd ?

6 Canys o Israel y mae, y saer a'i gwnaeth : am hynny nid yw efe Dduw : ond yn ddrylliau y bydd llo Samaria.

7 Canys gwynt a hausant, a chorwynt a fedant : corsen ni bydd iddo : y dywysen ni wna flawd : ac os gwna, dieithriaid a'i llwngc.

8 Israel a lyngcwyd : bellach y byddant ym mysg y cenhedloedd fel dodrefnyn heb hoffer ynddo.

9 Canys hwy a aethant i fynu i Assyria, yn asyn gwyllt unig iddo ei hun: Ephraim a gyflogodd gariadau.

10 Hefyd er iddynt gyflogi rhai ym mysg y cenedloedd, yn awr mi a'u casglaf hwynt: canys tristânt ychydig, o herwydd baich brenhin y tywysogion.

11 O herwydd amlhâu o Ephraim allorau i bechu, allorau fydd ganddo i bechu.

12 Mi a ysgrifenaais iddo bethau mawrion fy nghyfraith, ac fel dieithrbeth y cyfrifwyd.

13 *Yn lle* ebyrth fy offrymmau, cig a aberthant, ac a fwyttânt; yr ARGWYDD nid yw foddolawn iddynt: efe a gofia bellach eu hanwiredd, ac efe a ofwya eu pechodau; dychwelant i'r Aipht.

14 Canys anghofiodd Israel ei wneuthurwr, ac a adeiladodd demlau; a Judah a amlhâodd ddinasoedd caerog: ond myfi a anfonaf dân i'w ddinasoedd, ac efe a ysa ei balasau.

PEN. IX.

Cysfynder a chaethiwed Israel am eu pechodau a'u gau-dduwiacth.

ISRAEL, na orfoledda gan lawenydd, fel pobloedd *crail*: canys putteiniaist oddi wrth dy DDUW, gwobrau a hoffaist ar bob llawrdyrnu yd.

2 Y llawrdyrnu na'r gwin-wrÿf nis portha hwynt, a'r gwin newydd a'i twylla hi.

3 Ni thrigant y'ngwlad yr ARGWYDD; ond Ephraim a ddychwel i'r Aipht, ac yn Assyria y bwyttânt beth aflan.

4 Nid offrymmant win i'r ARGWYDD, a'u haberthau ni bydd melus ganddo; *byddant* iddynt fel bara gal-arwyr; pawb a fwyttâo o hono a halogir: o herwydd eu bara dros eu heneidiau ni ddaw i dŷ yr ARGWYDD.

5 Beth a wneuch ar ddydd yr ARGWYDD?

6 Canys wele, aethant ymaith gan ddinystyr; yr Aipht a'u casgl hwynt, Memphis a'u cladd hwynt: danadl a oresgyn hyfryd-*leoedd* eu harian hwynt; drain a *dÿf* yn eu pebyll.

7 Dyddiau i ymweled a ddaethant, dyddiau talu y pwyth a ddaethant; Israel a gânt wybod *hyn*: y prophwyd *sydd* ffol, ynfyd *yw* y gwr ysprydol, am amler dy anwiredd, a'r cās mawr.

8 Gwylidydd Ephraim a fu gyd â'm DUW; *aeth* y prophwyd yn fagl adarwr yn ei holl lwybrau, ac yn gasineb yn nhŷ ei DDUW.

9 *Ym-lygrasant* yn ddfwn, megis yn amser Gibeah: *am hynny* efe a gofia eu hanwiredd, efe a ymwêl a'u pechod.

10 Cefais Israel fel grawnwin yn yr anialwch; gwelais eich tadau megis y ffrwyth cynharaf yn y ffigysbren yn ei dechreuad: *ond* hwy a aethant at Baal-peor, ymddidolasant at y gwarth hwnnw; a bu eu ffeidd-dra fel y carasant.

11 *Am* Ephraim, eu gogoniant hwy a eheda fel aderyn; o'r enedig-aeth, o'r groth, ac o'r beichiogi.

12 Er iddynt fagu eu plant, gwnaf hwynt yn amddifad o ddynion: a gwae hwynt, pan ymadawyf oddi wrthynt.

13 Ephraim, fel y gwelais Tyrus, a blannwyd mewn hyfryd gyfannedd: etto Ephraim a ddwg ei blant allan at y lleiddiad.

14 Dyro iddynt, ARGWYDD: beth a roddi? dyro iddynt groth yn erthylu, a bronau hespion.

15 Eu holl ddrygioni *sydd* yn Gilgal: canys yno y casêais hwynt: am ddrygioni eu gweithredoedd y bwriaf hwynt allan o'm tŷ; ni chwanegaf eu caru hwynt: eu holl dywysogion *sydd* wrthryfelgar.

16 Ephraim a darawyd, eu gwraidd a wywodd, dwyn ffrwyth nis gwnant: ac os cenedlant, etto lladdaf anwylblant eu crothau.

17 Fy NUW a'u gwrthyd hwynt, am na wrandawsant arno ef: am hynny y byddant grwydraid ym mhllith y cenedloedd.

PEN. X.

Argyhoeddi Israel am eu pechodau a'u gau-dduwiacth.

GWINWYDDEN wag *yw* Israel; efe a ddwg ffrwyth iddo ei hun: yn ol amler ei ffrwyth yr amlhâodd efe allorau; yn ol daioni ei dir gwnaethant ddelwau tŷ;

2 Eu calon a ymrannodd; yn awr y ceir hwy yn feius: efe a dyrr i lawr eu hallorau hwynt; efe a ddistrywia eu delwau.

3 Canys yr awr hon y dywedant, Nid oes i ni frenhin, am nad ofnasom yr ARGLWYDD; a pheth a wnai brenhin i ni?

4 Dywedasant eiriau, gan dyngu anudon wrth wneuthur ammod; tarddodd barn megis wermod yn rhychau y meusydd.

5 Preswylwyr Samaria a ofnant o herwydd lloiau Beth-afen; canys ei bobl a alara drosto, a'i offeiriad y rhai a lawenychant ynddo, o achos ei ogoniant, am iddo ymadaw oddi wrtho ef.

6 Hefyd efe a ddygir i Assyria yn anrheg i frenhin Jareb: Ephraim a dderbyn gywilydd, ac Israel a fydd cywilydd ganddo ei gynghor ei hun.

7 Samaria, ei brenhin a dorrir ymaith fel ewyn ar wyneb y dwfr.

8 A distrywir uchelfeydd Afen, pechod Israel; dring drain a mieri ar eu hallorau: a dywedant wrth y mynyddoedd, Gorchuddiwdh ni; ac wrth y bryniau, Syrthiwdh arnom.

9 O Israel, ti a bechaist er dyddiau Gibeah: yno y safasant; a'r rhyfel yn Gibeah yn erbyn plant anwiredd ni oddiweddodd hwynt.

10 Wrth fy ewyllys y cospaf hwynt: a phobl a gesglir yn eu herbyn, pan ymrwymont yn eu dwy gwys.

11 Ac Ephraim sydd anner wedi ei dysgu, yn dda ganddi ddyrnu; a minnau a aethum dros degwch ei gwddf hi: paraf i Ephraim farchogaeth; Judah a ardd, a Jacob a lyfna iddo.

12 Heuwch i chwi mewn cyfiawnder, medwch mewn trugaredd; braenerwch i chwi fraenar: canys y mae yn amser i geisio yr ARGLWYDD, hyd oni ddelo a gwlawio cyfiawnder arnoch.

13 Arddasochi chwiddrygioni, medasoch anwiredd, bwyttasoch ffrwyth celwydd; am i ti ymddiried yn dy ffordd dy hun, yn lliosowgrwydd dy gedyrn.

14 Am hynny y cyfyd terfysg ym mysy dy bobl, a'th holl ymddiffynfeydd a ddinystir, fel y darfu i Salman ddinystrio Betharbel yn amser rhyfel; lle y drylliwyd y fam ar y plant.

15 Fel hynny y gwna Bethel i chwi, am eich mawr-ddrwyg: gan ddi-fetha y difethir brenhin Israel ar foregwaith.

PEN. XI.

1 Anniolchgarwch Israel i Dduw am ei ddoniau. 5 Eu barnedigaeth hwy; 8 a thrugaredd Duw tu ag atynt.

PAN oedd Israel yn fachgen, mi a'i cerais ef, ac a elwais fy mab o'r Aipht.

2 Fel y galwant arnynt, felly hwythau a âent o'u gwydd hwy; aberthasant i Baalim, llosgasant arogl-darth i ddelwau cerfedig.

3 Myfi hefyd a ddysgais i Ephraim gerdded, gan eu cymmeryd erbyn eu breichiau; ond ni chydnuant mai myfi a'u meddyginiaethodd hwynt.

4 Tynnais hwynt â rheffynnau dynol, â rhwymau cariad; ac oeddwn iddynt megis y rhai a godant yr iau ar eu hochgernau hwynt; a bwriais atynt fwyd.

5 ¶ Ni ddychwel efe i wlad yr Aipht; ond yr Assyriad fydd ei frenhin, am iddynt wrthod troi.

6 A'r cleddyf a erys ar ei ddinasoedd ef, ac a dreulia ac a ysa ei geingciau ef, am eu cynghorion eu hun.

7 A'm pobl i sydd ar feddwl cilio oddi wrthyf fi; er iddynt eu galw at y Goruchaf, etto ni ddyrchafai neb ef.

8 Pa fodd y'th roddaf ymaith, Ephraim? y'th roddaf i fyndu, Israel? pa fodd y'th wnaif fel Admah? ac y'th osodaf megis Seboim? trodd fy nghalon ynof, a'm hedifeirwch a gyd-gynnewwyd.

9 Ni chyflawnaf angerdd fy lliid, ni ddychwelaf i ddinystrio Ephraim: canys Duw ydwyf fi, ac nid dyn; y Sanct yn dy ganol di; ac nid âf i mewn i'r ddinas.

10 Ar ol yr ARGLWYDD yr ânt: efe a rua fel llew: pan ruo efe, yna meibion o'r gorllewin a ddychrynant.

11 Dychrynant fel aderyn o'r Aipht, ac fel colommen o dir Assyria: a mi a'u gosodaf hwynt yn eu tai, medd yr ARLWYDD.

12 Ephraim a'm hamgylchynodd â chelwydd, a thŷ Israel â thwyll; ond y mae Judah etto yn llywodraethu gyd â Duw, ac yn ffyddlawn gyd â'r saint.

PEN. XII.

1 Argyhoeddi Ephraim, Judah, a Jacob. 3 Y mae yn eu hannog i odifurhâu, o herwydd y daioni a gawsant. 7 Pechodus Ephraim yn cyffrôi Duw.

EPHRAIM sydd yn ymborthi ar E wynt, ac yn dilyn gwynt y dwyrain: ar hyd y dydd yr amlhâodd gelwydd a dinystr; ammod a wnaethant â'r Assyriaid; ac olew a ddygwyd i'r Aipht.

2 Ac y mae gan yr ARLWYDD gŵyn ar Judah; ac efe a ymwêl â Jacob yn ol ei ffyrdd: yn ol ei weithred-odd y tâl iddo y pwyth.

3 ¶ Yn y groth y daliodd efe sawdl ei frawd, ac yn ei nerth y cafodd allu gyd â Duw.

4 Ië, cafodd nerth ar yr angel, a gorchfygodd; wylodd, ac ymbiliodd âg ef: cafodd ef yn Bethel, ac yno yr ymddiddanodd â ni;

5 Sef ARLWYDD DDUW y lluoedd: yr ARLWYDD yw ei goffad-wriaeth.

6 Tro dithau at dy DDUW; cadw drugaredd, a barn, a disgwyl wrth dy DDUW bob amser.

7 ¶ Marsiandwr yw efe; yn ei law ef y mae cloriannau twyll: da ganddo orthrymmu.

8 A dywedodd Ephraim, Etto mi a gyfoethogais, cefais i mi olud; ni chafwyd yn fy holl lasur anwiredd yuof, a fyddai bechod.

9 A mi, yr hwn yw yr ARLWYDD dy DDUW a'th ddug o dir yr Aipht, a wna i ti drigo etto mewn pebyll, megis ar ddyddiau uchel-wyl.

10 Ymddiddenais trwy y prophwydi, a mi a amlhêais weledig-aethau, ac a arferais gyffelybiaethau, trwy law y prophwydi.

11 A oes anwiredd yn Gilead? yn ddiau gwagedd ydynt; yn Gilgal yr aberthant ychain: eu hallorau hefyd

sydd fel carneddau yn rychau y meusydd.

12 Ffôdd Jacob hefyd i wlad Syria, a gwasanaethodd Israel am wraig, ac am wraig y cadwodd ddefaid.

13 A thrwy brophwyd y dug yr ARLWYDD Israel o'r Aipht, a thrwy brophwyd y cadwyd ef.

14 Ephraim a'i cyffrôdd ef i ddi-gynghyd â chwerwedd; am hynny y gâd efe ei waed ef arno, a'i Arglwydd a dâl iddo ei waradwydd.

PEN. XIII.

1 Gogoniant Ephraim, o herwydd eu gau-dduo-iaeth, yn diflannu. 5 Digofaint Duw wrth-ynt am eu hangharedigrwydd hwy. 9 Addewid o drugaredd Duw. 15 Barnedigaeth am an-ffudd-dod.

PAN lefarodd Ephraim, dy-chryn, ymddyrchafodd efe yn Israel; ond pan bechodd gyd â Baal y bu farw.

2 Ac yr awr hon ychwanegasant bechu, ac o'u harian y gwnaethant iddynt ddelwau tawdd, ac eilunod, yn ol eu deall eu hun, y cwbl o waith y crefftwyr, am y rhai y maent yn dy-wedyd, Y rhai a aberthant, cusanant y lloi.

3 Am hynny y byddant fel y bore-gwmwl, ac megis y gwllith yr ymedy yn fore, fel mânus a chwaler gan gorwynt allan o'r llawr-dyrnu, ac fel mwg o'r ffumer.

4 Etto myfi yw yr ARLWYDD dy DDUW, a'th ddug di o dir yr Aipht: ac ni chai gydnabod Duw ond myfi: ac nid oes lachawdwr ond myfi.

5 ¶ Mi a'th adnabûm yn y dif-faethwch, yn nhir sychder mawr.

6 Fel yr oedd eu porfa, y cawsant eu gwala: cawsant eu gwala, a chod-asant eu calonau; ac anghofiasant fi.

7 Ond mi a fyddaf fel llew iddynt; megis llewpard ar y ffordd y disgwyliaf hwynt.

8 Cyfarfyddaf â hwynt fel arth wedi colli ei chenawon, rhwygaf orchudd eu calon hwynt; ac yna fel llew y difaf hwynt: bwystfil y maes a'u llarpia hwynt.

9 ¶ O Israel, tydi a'th ddinystriaist dy hun; ond ynof fi y mae dy gym-morth.

10 Dy frenhin fyddaf: | pa le y

mae arall a'th waredo di yn dy holl ddinasoedd? a'th frawdwy, am y rhai y dywedaist, Dyro i mi frenhin a thy-wysogion?

11 Rhoddais i ti frenhin yn fy nig, a dygais ef ymaith yn fy llid.

12 Rhwymwyd anwiredd Ephraim; cuddiwyd ei bechod ef.

13 Gofid un yn esgor a ddaw arno: mab anghall yw efe; canys ni ddylasai efe sefyll yn hir yn esgoreddfa y plant.

14 O law y bedd yr achubaf hwynt; oddi wrth angau y gwardaf hwynt: byddaf angau i ti, O angau; byddaf drange i ti, y bedd: cuddir edifeirwch o'm golwg.

15 ¶ Er ei fod yn ffrwythlawn ym mysg ei frodyr, daw gwynt y dwyrain, gwynt yr ARGLWYDD o'r awialwch a ddyrchafa, a'i ffynnonell a sych, a'i ffynnon a â yn hesp: efe a yspeilia drysor pob llestr dymunol.

16 Diffaethir Samaria, am ei bod yn anufudd i'w Duw: syrthiant ar y cleddyf: eu plant a ddryllir, a'u gwragedd beichiogion a rwygir.

PEN. XIV.

1 Annog i edifeirwch. 4 Addeuid o fendithion Duw.

YMCHWEL, Israel, at yr ARGLWYDD dy DDUW; canys ti a syrthiaist trwy dy anwiredd.

2 Cymmerwch eiriau gyd â chwi,

a dychwelwch at yr ARGLWYDD: dywedwch wrtho, Maddeu yr holl anwiredd; derbyn ni yn ddaionus: a thalwn i ti loi ein gwefusau.

3 Ni all Assur ein hachub ni; ni farchogwn ar feirch; ac ni ddywedwn mwyach wrth waith ein dwylaw, O ein duwiau: o herwydd ynot ti y caiff yr amddifad drugaredd.

4 ¶ Meddyginiaethaf eu hymchweliad hwynt, caraf hwynt yn rhad: canys trodd fy nig oddi wrtho.

5 Byddaf fel gwlieth i Israel: efe a fodeua fel y lili, ac a leda ei wraidd megis Libanus.

6 Ei geingciau a gerddant, a bydd ei degwch fel yr olew-wydden, a'i arogl fel Libanus.

7 Y rhai a arhosant dan ei gysgod ef a ddychwelant: adfywiant fel yd, blodeuant hefyd fel y winwydden: bydd ei goffadwriaeth fel gwin Libanus.

8 Ephraim a ddywed, Beth sydd i mi mwyach a wnetwyf âg eilunod? gwrandewais, ac edrychais arno: myfi sydd fel ffynnidwydden fr; o honof fi y ceir dy ffrwyth di.

9 Pwy sydd ddoeth, ac efe a ddeall hyn? a deallgar, ac efe a'i gwybydd? canys uniawn yw ffyrdd yr ARGLWYDD, a'r rhai cyfiawn a rodiant ynddynt: ond y troseddwy'r a dram-gwyddant ynddynt.

LLYFR JOEL.

PEN. I.

1 Juel yn daigan amryw farnedigaethau Duw; ac yn annog i ddal arnynt, 8 ac i alaru: 14 yn gosod ympryd i gwyrsan.

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at Juel mab Pethuel.

2 Gwrandewch hyn, chwi henuriaid; a rhoddwch glust, holl drigolion y wlad: a fu hyn yn eich dyddiau, neu yn nyddiau eich tadau?

3 Mynegwch hyn i'ch plant, a'ch plant i'w plant hwythau, a'u plant hwythau i ghenhedlaeth arall.

4 Gweddill y lindys a fwyttâodd y ceiliog rhedyn, a gweddill y ceiliog rhedyn a ddifâodd pryf y rhwd, a

gweddill pryf y rhwd a ysodd y locust.

5 Deffrôwch, feddwy, ac wylwch; ac udwch, holl yfwyr gwin, am y gwin newydd; canys torrwyd ef oddi wrth eich min.

6 O herwydd cenedlaeth gref anifeiriol a ddaeth i fynu ar fy nhir; dannedd llew yw ei dannedd, a chiddannedd hen lew sydd iddi.

7 Gosododd fy ngwinwydden yn ddifrod, a'm ffigsbren a ddirisgliodd: gan ddinoethi dinoethodd hi, a thaffodd hi ymaith: ei changau a wynasant.

8 ¶ Uda fel gwyrif wedi ymwregysu mewn sach-lian am briod ei hieueingtid.

PEN. II.

9 Torrwyd oddi wrth dŷ yr ARGLWYDD yr offrwm bwyd, a'r offrwm diod: y mae yr offeiriaid, gweinidogion yr ARGLWYDD, yn galaru.

10 Difrodwyd y maes, y ddaear a alara; canys gwnaethpwyd difrod ar yr ŷd: sychodd y gwin newydd, llesgâodd yr olew.

11 Cywilyddiwch, y llafurwyr; udwch, y gwinwyddwyr, am y gwenith, ac am yr haidd: canys darfu am gynhauaf y maes.

12 Gwywodd y winwydden, llesgâodd y ffygysbren, y pren pomgranad, y balmwydden hefyd, a'r afallen, a holl brennau y maes a wywasant; am wywo llawenydd oddi wrth feibion dynion.

13 Ymwregyswch a griddfenwch, chwi offeiriaid; udwch, weinidogion yr allor; deuwch, weinidogion fy Nuw, gorweddwch ar hyd y nos mewn sach-lian: canys attelir oddi wrth dŷ eich Duw yr offrwm bwyd, a'r offrwm diod.

14 ¶ Cyssegrwch ympryd, gelwch gymmanfa, cesglwch yr henuriaid, a holl drigolion y wlad, i dŷ yr ARGLWYDD eich DUW, a gwaeddwch ar yr ARGLWYDD;

15 Och o'r diwrnod! canys dydd yr ARGLWYDD sydd yn agos, ac fel difrod oddi wrth yr Hollalluog y daw.

16 Oni thorrrwyd y'ngŵydd ein llygaid ni oddi wrth dŷ ein Duw, y bwyd, y llawenydd, a'r digrifwch?

17 Pydrodd yr hadau dan eu priddellau, yr ysguboriau a anrheithiwyd, yr ydlannau a fwrwyd i lawr; canys yr ŷd a wywodd.

18 O o'r griddfan y mae yr anifeiliaid! y mae yn gyfyng ar y minteioedd gwartheg, am nad oes borfa iddynt; y diadellau defaid hefyd a anrheithiwyd.

19 Arnat ti, ARGLWYDD, y llefaf; canys y tân a ddifâodd borfeydd yr anialwch, y fflam a oddeithiodd holl brennau y maes.

20 Anifeiliaid y maes hefyd sydd yn bresu arnat; canys sychodd y ffrydiau dwfr, a'r tân a ysodd borfeydd yr anialwch.

1 Y mae yn dangos i Sion mor ofnadwy ydyw barnedigaethau Duw; 12 yn annog i edifeirwch; 15 yn gorchymyn ympryd, 18 ac yn addaw bendith arno. 21 Y mae yn cysuro Sion â bendithion presennol, 28 ac â rhai a ddeuai.

CENWCH yr udgorn yn Sion, a bloeddiwch ar fynydd fy sancteiddrwydd: dychryned holl breswylwyr y wlad; canys daeth dydd yr ARGLWYDD, canys y mae yn agos.

2 Diwrnod tywyll du, diwrnod cymylog a niwlog, fel y wawr wedi ymwasgaru ar y mynyddoedd: pobl fawr a chryfion, ni bu eu bath erioed, ac ni bydd eilwaith ar eu hol, hyd flynyddoedd cenhedlaeth, a chenhedlaeth.

3 O'u blaen y difa y tân, ac ar eu hol y fflam; mae y wlad o'u blaen fel gardd baradwys, ac ar eu hol yn ddi-faethwch anrheithiedig; a hefyd ni ddiangc dim ganddynt.

4 Yr olwg arnynt sydd megis golwg o feirch; ac fel marchogion, felly y rhedant.

5 Megis swm cerbydau ar bennau y mynyddoedd y llammant, fel swm tân ysol yn difa y sofr, ac fel pobl gryfion wedi ymosod i ryfel.

6 O'u blaen yr ofna y bobl, pob wyneb a gasgl barddu.

7 Rhedant fel glewion, dringant y mur fel rhyfelwyr, a cherddant bob un yn ei ffordd ei hun, ac ni wyrant oddi ar eu llwybrau.

8 Ni wthiant y naill y llall; cerddant bob un ei lwybr ei hun: ac er eu syrthio ar y cleddyf, nid archollir hwynt.

9 Gwibiant ar hyd y ddinas; rhedant ar y mur, dringant i'r tai; ânt i mewn trwy y ffenestri fel lleidr.

10 O'u blaen y cryn y ddaear, y nefoedd a gynhyrfir; yr haul a'r lleuad a dywyllir, a'r sêr a attaliant eu llwyrch.

11 A'r ARGLWYDD a rydd ei lef o flaen ei lu: canys mawr iawn yw ei wersyll ef: canys cryf yw yr hwn sydd yn gwneuthur ei air ef: o herwydd mawr yw dydd yr ARGLWYDD, ac ofnadwy iawn; a phwy a'i herys?

12 ¶ Ond yr awr hon medd yr ARGLWYDD, Dychwelwch attaf fi â'ch

holl galon, âg ympryd hefyd, ac âg wylofain, ac â galar.

13 A rhwygwch eich calon, ac nid eich dillad; ac ymchwelwch at yr ARGLWYDD eich DUW: o herwydd graslawn a thrugarog *yw* efe, hwyr-frydig i ddigofaint, a mawr ei drugaredd, ac edifeiriol am ddrwg.

14 Pwy a wŷr a drŷ efe, ac edifarhâu, a gweddiill bendith ar ei ol, *sef* bwyd-offrwm a diod-offrwm i'r ARGLWYDD eich DUW?

15 ¶ Cenwch udgorn yn Sion, cyssegrwch ympryd, gelwch gymmanfa:

16 Cesglwch y bobl; cyssegrwch y gynnulleidfa: cynnullwch yr henuriaid; cesglwch y plant, a'r rhai yn sugno bronau: deued y priod-fab allan o'i ystafell, a'r briod-ferch allan o ystafell ei gwely.

17 Wyled yr offeiriaid, gweinidogion yr ARGLWYDD, rhwng y porth a'r allor, a dywedant, Arbed dy bobl, O ARGLWYDD, ac na ddyro dy etifeddiaeth i warth; i lywodraethu o'r cenhedloedd arnynt: paham y dywedent ym mhlith y bobloedd, Pa le y *mae* eu DUW hwynt?

18 ¶ Yna yr ARGLWYDD a eiddig-edda am ei dir, ac a arbed ei bobl.

19 A'r ARGLWYDD a ettyb ac a ddywed wrth ei bobl, Wele fi yn anfon i chwi *yd*, a gwin, ac olew; a diwellir chwi o hono: ac ni wnafl chwi mwyach yn waradwydd ym mysg y cenhedloedd.

20 Eithr bwriaf yn bell oddi wrthych y gogledd-*lu*, a gyrraf ef i dir sych diffaeth, a'i wyneb tu a môr y dwyrain, a'i ben ol tu a'r môr eithaf: a'i ddreui a gyfyd, a'i ddrygsawr a â i fynu, am iddo wneuthur mawrhdyri.

21 ¶ Nac ofna di, ddaear, gorfoll-edda a llawenycha; canys yr ARGLWYDD a wna sawredd.

22 Nac ofnwch, anifeiliaid y maes: canys tarddu y mae porfeydd yr anialwch; canys y pren a ddrwg ei ffrwyth, y figysbren a'r winwydden a roddant eu cnwd.

23 Chwithau, plant Sion, gorfoll-eddwch, ac ymlawenhêwch yn yr ARGLWYDD eich DUW: canys efe a roddes i chwi y cynnar-wlaw yn gym-

hedrol, ac a wna i'r cynnar-wlaw a'r diweddar-wlaw ddisgyn i chwi yn y *mis* cyntaf.

24 A'r ysguboriau a lenwir o *yd*, a'r gwin newydd a'r olew a â dros y llestri.

25 A mi a dalaf i chwi y blynyddoedd a ddifâodd y ceiliog rhedyn, prf y rhwd, a'r locust, a'r lindys, fy llu mawr i, yr hwn a anfonais yn eich plith.

26 Yna y bwyttêwch, gan fwytta ac ymddigoni; ac y moliennwch enw yr ARGLWYDD eich DUW, yr hwn a wnaeth â chwi yn rhyfedd: ac ni waradwyddir fy mhobl byth.

27 A chewch wybod fy *mod* i yng nghanol Israel, ac *mai* myfi *yw* yr ARGLWYDD eich DUW, ac nid *neb* arall: a'm pobl nis gwaradwyddir byth.

28 ¶ A bydd ar ol hynny, y tywalltaf fy yspryd ar bob cnawd, a'ch meibion a'ch merched a brophwydant, eich henuriaid a welant freuddwydion, eich gwŷr ieuaingc a welant weledigaethau:

29 Ac ar y gweision hefyd ac ar y morwynion y tywalltaf fy yspryd yn y dyddiau hynny.

30 A gwnaf ryfeddodau yn y nefoedd; ac yn y ddaear, gwaed, a thân, a cholofnau mŵg.

31 Yr haul a droir yn dywyllwch, a'r lleuad yn waed, o flaen dyfod mawr ac ofnadwy ddydd yr ARGLWYDD.

32 A bydd, yr achubir pob un a alwo ar enw yr ARGLWYDD; canys bydd ymwarded, fel y dywedodd yr ARGLWYDD, ym mynydd Sion, ac ym Jerusalem, ac yn y gweddillion a alwo yr ARGLWYDD.

PEN. III.

1 *Barnedigaethau Duw yn erbyn gelymion ei bobl: 9 ac y bydd rhaid ei adnabod ef yn ei farnedigaeth. 18 Ei fendithion ef ar yr eglwys.*

CANYS wele, yn y dyddiau hynny, ac yn yr amser hwnnw, pan ddychwelwyf gaethiwed Judah a Jerusalem,

2 Casglaf hefyd yr holl genhedloedd, a dygaf hwynt i waered i

ddyffryn Jehosaphat; a dadleuaf â hwynt yno dros fy mhobl, a'm hetiffediaeth Israel, y rhai a wasgarasant hwy ym mys y cenhedloedd, a rhanasant fy nhir.

3 Ac ar fy mhobl y bwriasant goelbrennau, a rhoddasant y bachgen er puttain, a gwerthasant fachgennes er gwin, fel yr yfent.

4 Tyrus hefyd a Sidon, a holl ardaloedd Palestina, beth sydd i chwi a wneloch â mi? a delwch i mi y pwyth? ac os telwch i mi, buan iawn y dychwelaf eich tâl ar eich pen eich hunain.

5 Am i chwi gymmeryd fy arian a'm haur, a dwyn i'ch temlau fy nhlysau dymunol.

6 Gwerthasoch hefyd feibion Judah a meibion Jerusalem i'r Groegiaid, i'w pellhâu oddi wrth eu hardaloedd.

7 Wele, mi a'u codaf hwynt o'r lle y gwerthasoch hwynt iddo, ac a ddatroaf eichtâl ar eich pen eich hunain.

8 A minnau a werthaf eich meibion a'ch merched i law meibion Judah, a hwythau a'u gwerthant i'r Sabeaid, i genedl o bell; canys yr ARGLWYDD a lefarodd hyn.

9 ¶ Cyhoeddwch hyn ym mys y cenhedloedd, gosodwch ryfel, defsirowch y gwŷr cryfion, nesâed y gwŷr o ryfel, deuant i fynu.

10 Gyrrwch eich sychau yn gleddyfau, a'ch pladuriau yn wayw-ffyn: dywedded y llesg, Cryf ydwyf.

11 Ymgesglwch, a deuwch y cenhedloedd o amgylch ogyrch, ac ymgynnullwch: yno disgyn, O ARGLWYDD, dy gedyrn.

12 Deffroed y cenhedloedd, a deu-

ant i fynu i ddyffryn Jehosaphat: o herwydd yno yr eisteddaf i farnu yr holl genhedloedd o amgylch.

13 Rhowch i mewn y crymman; canys addfedodd y cynhauaf: deuwch, ewch i waered; o herwydd y gwrŷf a lanwodd, a'r gwasg-gafnau a aethant trosodd, am amlhâu eu drygion i hwynt.

14 Torfeydd, torfeydd a fydd yng nglynn terfyniad: canys agos yw dydd yr ARGLWYDD y'nglynn terfyniad.

15 Yr haul a'r lloer a dywyllant, a'r sêr a attaliant eu llewyrch.

16 A'r ARGLWYDD a rua o Sion, ac a rydd ei lef o Jerusalem; y nefoedd hefyd a'r ddaear a grynant: ond yr ARGLWYDD fydd gobaith ei bobl, a chadernid meibion Israel.

17 Felly y ceuwch wybod mai myfi yw yr ARGLWYDD eich DUW, yn trigo yn Sion, fy mynydd sanctaidd: yna y bydd Jerusalem yn sanctaidd, ac nid â dïeithriad trwyddi mwyach.

18 ¶ A'r dydd hwnnw y bydd i'r mynyddoedd ddefnyddu melyswin, a'r bryniau a lifeiriant o laeth, a holl ffrydiau Judah a redant gan ddwfr, a ffynnon a ddaw allan o dŷ yr ARGLWYDD, ac a ddyfrhâ ddyffryn Sittim.

19 Yr Aipht a fydd anghyfannedd, ac Edom fydd anialwch anghyfanneddol, am y traha yn erbyn meibion Judah, am iddynt dywallt gwaed gwirion yn eu tir hwynt.

20 Etto Judah a drig byth, a Jerusalem o genhedlaeth i genhedlaeth.

21 Canys glanhâf waed y rhai nis glanhêais: canys yr ARGLWYDD sydd yn trigo yn Sion.

LLYFR AMOS.

PEN. I.

1 Amos yn dangos barnedigaethau Duw ar Syria, 6 ac ar y Philistiaid, 9 ac ar Tyrus, 11 ac ar Edom, 13 ac ar Ammon.

GEIRIAU Amos (yr hwn oedd ym mys bugeiliaid Tecoa) y rhai a welodd efe am Israel, yn nyddiau Uzziâh brenhin Judah, ac yn nydd-

iau Jeroboam mab Joas brenhin Israel, ddwy flynedd o flaen y ddaeargryn.

2 Ac efe a ddywedodd, Yr ARGLWYDD a rua o Sion, ac a rydd ei lef o Jerusalem; a chyfanneddau y bugeiliaid a alarant, a phen Carmel a wywa.

3 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, O herwydd tair o anwireddau Damascus, ac o herwydd pedair, nis throäf ymaith ei *chosp* hi; am iddynt ddyrnu Gilead äg offer dyrnu o heigrn.

4 Ond anfonaf dân i dÿ Hazael, ac efe a ddifa balasau Benhadad.

5 Drylliaf drosol Damascus, a thorraf ymaith y preswylwyr o ddyffryn Afen, a'r hwn sydd yn dal teyrnwialen o dÿ Eden; a phobl Syria a änt yn gaeth i Cir, medd yr ARGLWYDD.

6 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Am dair o anwireddau Gaza, ac am bedair, ni throäf ymaith ei *chosp* hi; am iddynt gaethgludo y gaethiwed gyflawn, i'w rhoddi i fynu i Edom.

7 Eithr anfonaf dân ar fur Gaza, ac efe a ddifa ei phalasau hi.

8 A mi a dorraf y preswylwyr o Asdod, a'r hwn a ddeil deyrnwialen o Ascelon; a throäf fy llaw yn erbyn Ecron, a derfydd am weddill y Philistiaid, medd yr ARGLWYDD DUW.

9 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau Tyrus, ac am bedair, ni throäf ymaith ei *chosp* hi; o herwydd iddynt hwy rododi i fynu gwbl o'r gaethiwed i Edom, ac na chofiasant y cyfammod brawdol.

10 Eithr anfonaf dân i fur Tyrus, ac efe a ddifa ei phalasau hi.

11 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau Edom, ac am bedair, ni throäf ymaith ei *chosp* hi; am iddo erlid ei frawd ä'r cleddyf, a llygru ei drugaredd, a bod ei ddig yn rhwygo yn wastadol, a'i fod yn cadw ei lid yn dragywyddol.

12 Eithr anfonaf dân i Teman, yr hwn a ddifa balasau Bosrah.

13 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau meibion Ammon, ac am bedair, ni throäf ymaith ei *chosp* hi; am iddynt hwy rwygo gwragedd beichiogion Gilead, er mwyn helaethu eu terfynau.

14 Eithr cynneuaf dân ym mur Rabbah, ac efe a ddifa ei phalasau gyd ä gwaedd ar ddydd y rhyfel, gyd ä thymmestl ar ddydd corwynt.

15 A'u brenhin a ä yn gaeth, efe a'i bennaethiaid ynghyd, medd yr ARGLWYDD.

PEN. II.

1 *Digofaint Duw yn erbyn Moab, 4 ac ar Judah, 6 ac ar Israel. 9 Duw yn achwyn rhag eu hanniolchgarwoch hwy.*

FEL hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau Moab, ac am bedair, ni throäf ymaith ei *chosp* hi; am iddo losgi esgyrn brenhin Edom yn galch.

2 Eithr anfonaf dân i Moab, yr hwn a ddifa balasau Cerioth: a Moab fydd marw mewn terfysg, gwaeddi, a llais udgorn.

3 A mi a dorraf ymaith y barnwr o'i chanol hi, a'i holl bendefigion a laddaf gyd äg ef, medd yr ARGLWYDD.

4 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau Judah, ac am bedair, ni throäf ymaith ei *chosp* hi; am iddynt ddirmygu cyfraith yr ARGLWYDD, ac nas cadwasant ei ddeddfau ef, a'u celwyddau a'u cyfeiliornodd hwynt, y rhai yr aeth eu tatau ar eu hol.

5 Eithr anfonaf dân i Judah, ac efe a ddifa balasoedd Jerusalem.

6 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Am dair o anwireddau Israel, ac am bedair, ni throäf ymaith ei *chosp* hi; am iddynt werthu y cyfiawn am arian, a'r tlawd er pâr o esgidiau.

7 Y rhai a ddyheuant ar ol llwch y ddaear ar ben y tlodion, ac a wyrant ffordd y gostyngedig: a gwr a'i dad a ä at yr *uu* llangces, i halogi fy enw sanctaidd.

8 Ac ar ddillad wedi eu rhoi yng ngwystl y gorweddant wrth bob allor; a gwin y dirwyl o yfant *yn* nhÿ eu duw.

9 ¶ Etto myfi a ddinystriais yr Amoriad o'u blaen hwynt, yr hwn yr *oedd* ei uchder fel uchder y cedrwydd, ac efe *oedd* gryf fel derw; etto mi a ddinystriais ei ffrwythau oddi arnodd, a'i wraidd oddi tanodd.

10 Myfi hefyd a'ch dygais chwi i fynu o wlad yr Aipht, ac a'ch arweiniais chwi ddeugain mlynedd trwy yr

auialwch, i feddiannu gwlad yr Amoriaid.

11 A mi a gyfodais o'ch meibion chwi rai yn brophwydi, ac o'ch gwŷr ieuaingc rai yn Nazareaid. Oni bu hyn, O meibion Israel? medd yr ARGLWYDD.

12 Ond chwi a roisoch i'r Nazareaid win i'w yfed; ac a orchymynasoch i'ch prophwydi, gan ddywedyd, Na phrophwydwch.

13 Wele fi wedi fy llethu tanoch fel y llethir y fenn lawn o ysgubau.

14 A metha gan y buan ddiangc, a'r cryf ni chadarnhâ ei rym, a'r cadarn ni wared ei enaid ei hun:

15 Ni saif a ddalio y bwa, ni ddiangc y buan o draed, nid achub marchog march ei einioes ei hun;

16 A'r cryfaf ei galon o'r cedyrn a ffŷ y dwthwn hwnnw yn noeth-lymun, medd yr ARGLWYDD.

PEN. III.

1 Mor anghenrhaid yu barnedigacthau Duw yn erbyn Israel: 9 cyhoeddi hynny, a'i achos hefyd.

GWRANDEWCH y gair a lefarodd yr ARGLWYDD i'ch erbyn chwi, plant Israel, yn erbyn yr holl deulu a ddygais i fynu o wlad yr Aipht, gan ddywedyd,

2 Chwi yn unig a adnabûm o holl deuluoedd y ddaear: am hynny ymwelaf â chwi *am* eich holl anwireddau.

3 A rodia dau ynghyd, heb fod yn gytûn?

4 A rua y llew yn y goedwig, heb ganddo ysglyfaeth? a leisia cenaw llew o'i ffau, heb ddal dim?

5 A syrth yr aderyn yn y fagl ar y ddaear, heb *fod* croglath iddo? a gyfyd *un* y fagl oddi ar y ddaear, heb ddal dim?

6 A genir udgorn yn y ddinas, heb ddychrynu o'r bobl? a fydd niwed yn y ddinas, heb i'r ARGLWYDD ei wneuthur?

7 Canys ni wna yr ARGLWYDD ddim, a'r nas dangoso ei gyfrinach i'w weision y prophwydi.

8 Rhuodd y llew, pwy nid ofna? yr Arglwydd Ior a lefarodd, pwy ni phrophwyda?

9 ¶ Cyhoeddwch o fewn y palasau

yn Asdod, ac yn y palasau y'ngwlad yr Aipht, a dywedwch, Deuwch yng nghyd ar fynyddoedd Samaria, a gwelwch derfysgoedd lawer o'i mewn, a'r gorthrymmedigion yn ei chanol hi.

10 Canys ni fedrant wneuthur un-iondeb, medd yr ARGLWYDD: pentyrru y maent drais ac yspail yn eu palasau.

11 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Gelyn *fydd* o amgylch y tir; ac efe a dynn i lawr dy nerth oddi wrthyt, a'th balasoedd a yspeilir.

12 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Fel yr achub y bugail o safn y llew y ddwy-goes, neu ddarn o glust; felly yr achubir meibion Israel y rhai sydd yn trigo yn Samaria mewn cwrw gwely, ac yn Damascus *mewn* gorweddele.

13 Gwrandewch, a thystiolaethwch yn nhŷ Jacob, medd yr ARGLWYDD DDUW, Duw y lluoedd,

14 Mai y dydd yr ymwelaf âg anwiredd Israel arno ef, y goswyaf hefyd allorau Bethel: a chyrn yr allor a dorrir, ac a syrthiant i'r llawr.

15 A mi a darawaf y gauafdy a'r hafdy; a derfydd am y tai ifori, a bydd diben ar y teiau mawrion, medd yr ARGLWYDD.

PEN. IV.

1 Y mae yn ceryddu Israel am eu trais, 4 a'u delw-addoliaeth, 6 ac am nad oeddynt yn gwelldhau wrth eu ceryddu.

GWRANDEWCH y gair hwn, gwartheg Basan, y rhai *ydych* yn mynydd Samaria, y rhai *ydych* yn gorthrymmu y tlawd, yn ysigo yr anghenog, yn dywedyd wrth eu meistriaid, Dygwch, ac yfwn.

2 Tyngodd yr Arglwydd DDUW i'w sancteiddrwydd, y daw, wele, y dyddiau arnoch, y dwg efe chwi ymaith â drain, a'ch hiliogaeth â bachau pysgota.

3 A chwi a ewch allan i'r adwyau, bob un ar ei chyfer, a chwi a'u testwch hwynt i'r palas, medd yr ARGLWYDD.

4 ¶ Deuwch i Bethel, a throseddwch; i Gilgal, a throseddwch fwy-fwy: dygwch bob bore eich aberth-

au, a ch degymmau wedi tair blynedd o ddyddiau;

5 Ac offrymmwch o surdoes *abert* ðiolch, cyhoeddwch a hysbyswch aberthau gwirfodd: canys hyn a hoffwch, meibion Israel, medd yr ARGLWYDD DDUW.

6 ¶ A rhoddais i chwi lendid dan-nedd yn eich holl ddinasoedd, ac eisieu bara yn eich holl leoedd: etto ni ddychwelasoeh attaf fi, medd yr ARGLWYDD.

7 Myfi hefyd a attelais y gwlaw rhagoch, pan *oedd* etto dri mis hyd y cynhauaf: gwlawiais hefyd ar un ddinas, ac ni wlawiais ar ddinas arall: un rhan a gafodd wlaw; a'r rhan ni chafodd wlaw a wywodd.

8 Gwibiodd dwy ddinas *neu* dair i un ddinas, i yfed dwfr; ond nis diwallwyd: etto ni ddychwelasoeh attaf fi, medd yr ARGLWYDD.

9 Tarewais chwi â diflaniad, ac â mallder: pan amlhâodd eich gerddi, a'ch gwinllannoedd, a'ch ffigyswydd, a'ch olew-wydd, y lindys a'u hysodd: etto ni throisoeh attaf fi, medd yr ARGLWYDD.

10 Anfonais yr haint yn eich mysg, megis yn ffordd yr Aipht: eich gwyr ieuangc a leddais â'r cleddyf, gyd â chaethgludo eich meirch; a chodais ddrewi eich gwersylloedd i'ch ffroenau: etto ni throisoeh attaf fi, medd yr ARGLWYDD.

11 Mi a dymchwelais *rai* o honoch, fel yr ymchwelodd Duw Sodom a Gomorrah; ac yr oeddech fel pentewyn wedi ei achub o'r gynneu dân: etto ni throisoeh attaf fi, medd yr ARGLWYDD.

12 O herwydd hynny yn y modd yma y gwnaf i ti, Israel: ac o herwydd mai hyn a wna i ti, bydd barod, Israel, i gyfarfod â'th DDUW.

13 Canys wele, lluniwr y mynyddoedd, a chreawdwr y gwynt, yr hwn a fynega i ddyng beth *yw* ei feddwl, ac a wna y bore yn dywyllwch, ac a gerdd ar uchelderau y ddaear, yr ARGLWYDD, DUW y lluoedd *yw* ei enw.

1 *Cwynfan dros Israel.* 4 *Annog i edifeirwch.*
21 *Duw yn gurthod eu rhagrithiol wasanaeth hwy.*

GWRANDEWCH y gair hwn a godaf i'ch erbyn, *sef* galar-nad, O dŷ Israel.

2 Y wryf Israel a syrthiodd; ni chyfyd mwy: gadawyd hi ar ei thir; nid oes a'i cyfyd.

3 Canys y modd hyn y dywed yr ARGLWYDD DDUW; Y ddinas a aeth allan *â* mil a weddill gant; a'r hon a aeth allan *ar* ei chanfed a weddill ddeg i dŷ Israel.

4 ¶ O herwydd fel hyn y dywed yr ARGLWYDD wrth dŷ Israel; Ceisiwch fi, a byw fyddwch.

5 Ond nac ymgeisiwch â Bethel, ac nac ewch i Gilgal, ac na thramwywch i Beerseba: o herwydd gan gaethgludo y caethgludir Gilgal, a Bethel a fydd yn ddiddym.

6 Ceisiwch yr ARGLWYDD, a byw fyddwch; rhag iddo dorri allan yn nhŷ Joseph fel tân, a'i ddifa, ac na *byddo* a'i diffoddo yn Bethel.

7 Y rhai a drowch farn yn wermod, ac a adêwch gyfiawnder ar y llawr,

8 *Ceisiwch yr hwn* a wnaeth y saith seren, ac Orion, ac a dry gysgod angau yn fore-ddydd, ac a dywylla y dydd yn nos; yr hwn a eilw ddyfroedd y môr, ac a'u tywallt ar wyneb y ddaear: Yr ARGLWYDD *yw* ei Enw:

9 Yr hwn sydd yn nerthu yr anrheithiedig yn erbyn y cryf, fel y delo yr anrheithiedig yn erbyn yr ymddiffynfa.

10 Cās ganddynt a geryddo yn y porth, a ffaidd ganddynt a lefaro yn berffaith.

11 O herwydd hynny am i chwi sathru y tlawd, a dwyn y beichiau gwenith oddi arno; chwi a adeiladasoch dai o gerrig nâdd, ond ni thrigwch ynddynt; plannasoeh winllannoedd hyfryd, ac nid yfwch eu gwin hwynt.

12 Canys mi a adwaen eich anwireddau lawer, a'ch pechodau cryfion: y maent yn blino y cyfiawn, yn cymmeryd iawn, ac yn troi heibio y tlawd yn y porth.

13 Am hynny y neb a fyddo call a ostega yr amser hwnnw : canys amser drwg yw.

14 Ceisiwch ddaioni, ac nid drygioni; fel y byddoch fyw : ac felly yr ARGLWYDD, DUW y lluoedd, fydd gyd â chwi, fel y dywedasoeh.

15 Casêwch ddrygioni, a hoffwch ddaioni, a gosodwch farn yn y porth : fe allai y bydd ARGLWYDD DDUW y lluoedd yn raslawn i weddill Joseph.

16 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, DUW y lluoedd, yr ARGLWYDD; Ym mhob heol y bydd cwynfan, ac ym mhob prif-ffordd y dywedant, O! O! a galwant yr arddwr i alaru; a'r neb a fedro alaru, i gwynfan.

17 Ac ym mhob gwinllan y bydd cwynfan : canys tranwyaf trwy dy ganol di, medd yr ARGLWYDD.

18 Gwae y neb sydd yn dymuno dydd yr ARGLWYDD : beth yw hwnnw i chwi? tywyllwch, ac nid goleuni yw dydd yr ARGLWYDD.

19 Megis pe sfoai gwr rhag llew, ac arth yn cyfarfod âg ef; a myned i'r tŷ, a phwyso ei law ar y pared, a'i frathu o sarp.

20 Oni bydd dydd yr ARGLWYDD yn dywyllwch, ac nid yn oleuni? yn dywyll iawn, ac heb lewyrch ynddo?

21 ¶ Casêais a sfiiddiais eich gwyliau, ac nid aroglaf yn eich cymmanfaoedd.

22 Canys er i chwi offrymmu i mi boeth-offrymmau, a'ch offrymmau bwyd, ni fyddaf foddolawn iddynt; ac nid edrychaf ar hédd-offrwm eich pasgedigion.

23 Symmud oddi wrthyf drwst dy ganiadau : canys ni wrandawaf beroriaeth dy nablau.

24 Ond rheded barn fel dyfroedd, a chyfiawnder fel ffrwd gref.

25 A offrymmasoch chwi i mi aberthau a bwyd-offrymmau yn y diffaethwch ddegain mlynedd, tŷ Israel?

26 Ond dygasoch babell eich Moloch a Chiwn, eich delwau, seren eich duw, a wnaethoch i chwi eich hunain.

27 Am hynny y caethgludaf chwi i'r tu hwnt i Damascus, medd yr ARGLWYDD; DUW y lluoedd yw ei enw.

1 Y cospir nwyfiant Israel 7 âg anghyfamredd-rydd. 12 Mor anhwedd ganddynt wellhâu.

GWAE y rhai esmwyth arnynt yn Sïon, ac sydd yn ymddiried ym mynydd Samaria, y rhai a enwir yn bennaf o'r ceuhedloedd, y rhai y daeth tŷ Israel atynt.

2 Tramwywch i Chalneh, ac edrychwch, ac ewch oddi yno i Hemath fwyaf; yna disgynwch i Gath y Philistiaid : ai gwell ydynt nâr teyrnas-oedd hyn? ai helaethach eu terfyn hwy nâ'ch terfyn chwi?

3 Y rhai ydych yn pellhâu y dydd drwg, ac yn nesâu eisteddle trais;

4 Gorwedd y maent ar welyau ifori, ac ymestyn ar eu glythau, a bwytta yr wŷn o'r praid, a'r lloi o ganol y cut;

5 Y rhai a ddatganant gyd â llais y nabl; dychymygasant iddynt eu hun offer cerdd, megis Dafydd;

6 Y rhai a yfant win mewn pholau, ac a ymirant â'r ennaint pennaf; ond nid ymfodiant am ddryllio Joseph.

7 ¶ Am hynny yr awr hon hwy a ddygir yn gaeth gyd â'r cyntaf a ddygir yn gaeth : a gwledd y rhai a ymestynant, a symmudir.

8 Tyngodd yr ARGLWYDD DDUW iddo ei hun, Ffiâidd gennyf odidowgrwydd Jacob, a chasêais ei balasau : am hynny y rhoddaf i fynu y ddinas ac sydd ynddi, medd ARGLWYDD DDUW y lluoedd.

9 A bydd os gweddillir mewn un tŷ ddeg o ddynion, y byddant feirw.

10 Ei ewythr a'i cyfyd i fynu, a'r hwn a'i llysg, i ddwyn yr esgyrn allan o'r tŷ, ac a ddywed wrth yr hwn a fyddo wrth ystlysau y tŷ, *A oes etto neb gyd â thi?* ac efe a ddywed, *Nac oes* : yna y dywed yntau, *Taw*; am na *was-anaetha* cofio enw yr ARGLWYDD.

11 O herwydd wele yr ARGLWYDD yn gorchymyn, ac efe a dery y tŷ mawr âg agennau, a'r tŷ bychan â holltau.

12 ¶ A rêd meirch ar y graig? a ardd *neb hi* âg ychain? canys troisoch farn yn fustl, a ffrwyth cyfiawnder yn wermod.

13 O chwi y rhai sydd yn llawenychu mewn peth diddym, yn dy-

wedyd, Omid o'n nerth ein hun y cymmerasom i ni gryfder?

14 Ond wele, mi a gyfodaf i'ch erbyn chwi, tŷ Israel, medd ARGLWYDD DDUW y lluoedd, genedl; a hwy a'ch cystuddiant chwi, o'r ffordd yr ewch i Hemath, hyd afon y diffaethwch.

PEN. VII.

1 *Troi heibio farnedigauethau y ceiliogod rhedyn, 4 a'r tân, trwy weddi Amos. 7 Trwy wledigach o far a llinyn mesur, y dangosir gwrthodiad Israel. 10 Amaziah yn achwyn ar Amos. 14 Amos yn dangos ei ulwedigaeth ei hun, 16 a barnedigaueth Amaziah.*

FEL hyn y dangosodd yr ARGLWYDD i mi: ac wele ef yn ffurfio ceiliogod rhedyn pan ddechreuodd yr adladd godi; ac wele, adladd wedi lladd *gwair* y brenhin *oedd*.

2 A phan ddarfu iddynt fwytta glaswellt y tir, yna y dywedais, Arbed, ARGLWYDD, attolwg: pwy a gyfyd Jacob? canys bychan *yw*.

3 Edifarhâodd yr ARGLWYDD am hyn: Ni bydd hyn, eb yr ARGLWYDD.

4 ¶ Fel hyn y dangosodd yr ARGLWYDD DDUW i mi: ac wele yr ARGLWYDD DDUW yn galw i farn trwy dân; a difaodd *y tân* y dyfnder mawr, ac a ysodd beth.

5 Yna y dywedais, ARGLWYDD DDUW, paid, attolwg: pwy a gyfyd Jacob? canys bychan *yw*.

6 Edifarhâodd yr ARGLWYDD am hyn: Ni bydd hyn chwaith, eb yr ARGLWYDD DDUW.

7 ¶ Fel hyn y dangosodd efe i mi: ac wele yr ARGLWYDD yn sefyll ar *gaer* a *wnaethpwyd* wrth liny, ac yn ei law liny.

8 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Beth a weli di, Amos? a mi a ddywedais, Llinyn: a'r ARGLWYDD a ddywedodd, Wele, gosodaf liny yng nghanol fy mhobl Israel, ac ni chwangegaf fyned heibio iddynt mwyach.

9 Uchelfeydd Isaac hefyd a wneir yn anghyfnedd, a chyssegrau Israel a ddifethir; a mi a gyfodaf yn erbyn tŷ Jeroboam a'r cleddyf.

10 ¶ Yna Amaziah offeiriad Bethel a anfonodd at Jeroboam brenhin Israel, gan ddywedyd, Cyd-fwriadodd Amos i'th erbyn y'nghanol tŷ Israel:

ni ddichon y tir ddwyn ei holl eiriau ef.

11 Canys fel hyn y dywed Amos, Jeroboam a fydd farw trwy y cleddyf, ac Israel a gaethgludir yn llwyr allan o'i wlad.

12 Dywedodd Amaziah hefyd wrth Amos, Ti weledydd, dos, ffio ymaith i wlad Judah; a bwytta fara yno, a phrophwyda yno.

13 Na chwanega brophwydo yn Bethel mwy: canys cappel y brenhin a llys y brenhin *yw*.

14 ¶ Yna Amos a atebodd ac a ddywedodd wrth Amaziah, Nid prophwyd *oeddw* i, ac nid mab i brophwyd *oeddw* i; namyn bugail *oeddw* i, a chasglydd ffigys gwylltion:

15 A'r ARGLWYDD a'm cymmerodd oddi ar ol y praidd, a'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Dos, a phrophwyda i'm pobl Israel.

16 ¶ Yrawrhongan hynny gwrando air yr ARGLWYDD; ti a ddywedi, Na phrophwyda yn erbyn Israel, ac nac yngan yn erbyn tŷ Isaac.

17 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Dy wraig a butteinia yn y ddinas, dy feibion a'th ferched a syrthiant gan y cleddyf, a'th dir a rennir wrth liny; a thithau a fyddi farw mewn tir halogedig, a chan gaethgludo y caethgludir Israel allan o'i wlad.

PEN. VIII.

1 *Wrth gawell o ffrwythydd hâf, y dangosir mor agos yw diwedd Israel. 4 Argyhoeddi trais a thraha. 11 Bygwth newyn gair Dduw.*

FEL hyn y dangosodd yr ARGLWYDD i mi; ac wele, gawellaid o ffrwythydd hâf.

2 Ac efe a ddywedodd, Beth a weli di, Amos? a mi a ddywedais, Cawellaid o ffrwythydd hâf: yna y dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Daeth y diwedd ar fy mhobl Israel; nid âf heibio iddynt mwyach.

3 Caniadau y deml hefyd a droir yn udo ar y dydd hwnuw, medd yr ARGLWYDD DDUW: llawer o gelaneddau a fydd ym mhob lle; bwrir *hwynt* allan yn ddistaw.

4 ¶ Gwrandewch hyn, y sawl ydych yn llyngcu yr anghenog, i ddifatlodion y tir,

5 Gan ddywedyd, Pa bryd yr â y mis heibio, fel y gwerthom yd? a'r sabbath, fel y dygom allan y gwenith, gan brinhâu yr ephah, a helaethu y siel, ac anghyfiawnu y cloriannau trwy dwyll?

6 I brynu y tlawd er arian, a'r angbenus er pâr o esgidiau, ac i werthu gwheilion y gwenith?

7 Tyngodd yr ARGLWYDD i ragofraint Jacob, Diau nid anghofiaf byth yr un o'u gweithredoedd hwynt.

8 Oni chryn y ddaear am hyn? ac oni alara ei holl breswylwyr? cyfyd hefyd i gyd fel llif; a bwrir hi ymaith a hi a foddir, megis gan afon yr Aipht.

9 A'r dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD DDUW, y gwnaf i'r haul fachludo hanner dydd, a thywyllaf y ddaear *liw* dydd goleu.

10 Trof hefyd eich gwyliau yn alar, a'ch holl ganiadau yn oernad; dygaf sach-lian ar yr holl lwynau, a moelni ar bob pen: a mi a'i gwnaf fel galar am un mab, a'i ddiwedd fel dydd chwerw.

11 ¶ Wele, y mae y dyddiau yn dyfod, medd yr ARGLWYDD DDUW, yr anfonaf newyn i'r tir; nid newyn am fara, ac nid syched am ddwfr, ond am wrando geiriau yr ARGLWYDD.

12 A hwy a grwydrant o fôr i fôr, ac a wibiant o'r gogledd hyd y dwyrain, i geisio gair yr ARGLWYDD, ac nis cânt.

13 Y diwrnod hwnnw y gwryfson glân, a'r meibion ieuangc a ddiffoddant o syched.

14 Y rhai a dyngant i bechod Samaria, ac a ddywedant, Byw *yw* dy dduw di, O Dan; a byw *yw* ffordd Beerseba; hwy a syrthiant, ac ni chodant mwy.

PEN. IX.

1 *Mor sicr fydd y dinystr.* 11 *Adferu tabernacl Dafydd.*

GWELAIS yr ARGLWYDD yn sefyll ar yr allor: ac efe a ddywedodd, Taro gapan y drws, fel y siglo y gorsingau; a thorr hwynt oll yn y pen; minnau a laddaf y rhai olaf o honynt â'r cleddyf: ni ffy ymaith o honynt: a ffô, ac ni ddiangc o honynt a ddiango.

2 Pe cloddient hyd uffern, fy llaw

a'u tynnai hwynt oddi yno; a phe dringent i'r nefoedd, mi a'u disgynwau hwynt oddi yno:

3 A phe llechent ar ben Carmel, chwiliwn a chymmerwn hwynt oddi yno; a phe ymgyddient o'm golwg y'ngwaelod y môr, oddi yno y gorchymynaf i'r sarph eu brathu hwynt:

4 Ac os ânt i gaethiwed o ffaen eu gelynion, oddi yno y gorchymynaf i'r cleddyf, ac efe a'u lladd hwynt: a gosodaf fy ngolwg yn eu herbyn er drwg, ac nid er da *iddynt*.

5 Ac ARGLWYDD DDUW y lluoedd a gyffwrdd â'r ddaear, a hi a dawdd; a galara pawb a'r a drig ynndi, a hi a gyfyd oll fel llifeiriant, ac a foddir megis gan afon yr Aipht.

6 Yr hwn a adeilada ei esgynfeydd yn y nefoedd, ac a sylfaenodd ei fintai ar y ddaear, yr hwn a eilw ddyfroedd y môr, ac a'u tywallt ar wyneb y ddaear: Yr ARGLWYDD *yw* ei enw.

7 Onid *ydych* chwi, meibion Israel, i mi fel meibion yr Ethiopiaid? medd yr ARGLWYDD: oni ddygais i fynu feibion Israel allan o dir yr Aipht, a'r Philistiaid o Caphtor, a'r Syriaid o Cir?

8 Wele lygaid yr ARGLWYDD ar y deyrnas bechadurus, a mi a'i difethaf oddi ar wyneb y ddaear: ond ni lwyrddifethaf dý Jacob, medd yr ARGLWYDD.

9 Canys wele, myfi a orchymynaf, ac a ogrynnaf dý Israel ym mysg yr holl genhedloedd, fel y gogrynnir *yd* mewn gogr; ac ni syrth y gronyn lleiaf i'r llawr.

10 Holl bechaduriaid fy mhobl a fyddant feirw gan y cleddyf, y rhai a ddywedant, Ni oddiwes drwg ni, ac ni achub ein blaen.

11 ¶ Y dydd hwnnw y codaf babbell Dafydd yr hon a syrthiodd, ac a gauaf ei bylchau, ac a godaf ei hadwyau, ac a'i hadeiladaf fel yn y dyddiau gynt:

12 Fel y meddianno y rhai y gelwir fy enw arnynt, weddill Edom, a'r holl genhedloedd, medd yr ARGLWYDD yr hwn a wna hyn.

13 Wele y dyddiau vn dyfod, medd yr ARGLWYDD, y goddiwes yr arddwr y medelwr, a sathrydd y grawnwin yr.

hauwr had; a'r mynyddoedd a ddefnyddiant felyswin, a'r holl fryniau a doddant.

14 A dychwelaf gaethiwed fy mhobl Israel; a hwy a adeiladant y dinasoedd anghyfannedd, ac a'u preswylant; a hwy a blannant wiollan-

noedd, ac a yfant o'u gwin; gwnant hefyd erddi, a bwyttant eu ffrwyth hwynt.

15 Ac mi a'u plannaf hwynt yn eu tir, ac nis diwreiddir hwynt mwyach o'u tir a roddais i iddynt, medd yr ARGLWYDD dy DDUW.

LLYFR OBADIAH.

1 *Dinyst Edom, 3 am eu balchder, 10 ac am y cam a wnaethent i Jacob. 17 Iachawduriaeth a buddugoliaeth Jacob.*

GWELEDIGAETH Obadiah. Felhyn ydywed yr ARGLWYDD DDUW am Edom; Clywsom sôn oddi wrth yr ARGLWYDD, a chennad a hebryngwyd ym mysig y cenhedloedd; Codwch, a chyfodwn i ryfela yn ei herbyn hi.

2 Wele, mi a'th wneuthum yn fychan ym mysig y cenhedloedd; dibris iawn wyt.

3 ¶ Balchder dy galon a'th dwyllodd: ti yr hwn wyt yn trigo yn holltau y graig, yn uchel ei drigfa; yr hwn a ddywed yn ei galon, Pwy a'm tynn i'r llawr?

4 Ped ymddyrchefit megis yr eryr, a phe rhoit dy nyth ym mhlith y sêr, mi a'th ddisgynwn oddi yno, medd yr ARGLWYDD.

5 Pe deuai lladron attat, neu yspeilwyr nos (pa fodd y'th dorrrwyd ymaith!) oni ladrattasent hwy eu digon? pe daethai cynnullwyr grawnwin attat, oni weddillasentrawn?

6 Pa fodd y chwiliwyd Esau, ac y ceisiwyd ei guddfeydd ef!

7 Yr holl wŷr y rhai yr oedd cyfammmod rhyngot â hwynt, a'th yrrasant hyd y terfyn; y gwŷr yr oedd heddwch rhyngot â hwynt, a'th dwyllasant, ac a'th orfuant; *bwyttawyr* dy fara a roddasant archoll danat: nid oes deall ynddo.

8 Oni ddinystriaf y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y doethion allan o Edom, a'r deall allan o fynydd Esau?

9 Dy gedyrn di, Teman, a ofnant; fel y torrer ymaith bob un o fynydd Esau trwy laddfa.

10 ¶ Am dy draha yn erbyn dy

frawd Jacob, gwarth a'th orchuddia, a thi a dorri ymaith byth.

11 Y dydd y sefaist o'r tu arall, y dydd y caethgludodd estroniaid ei olud ef, a myned o ddiethriaid i'w byrth ef, a bwrw coel-brennau ar Jerusalem, tithau hefyd oeddit megis un o honynt.

12 Ond ni ddylesit ti edrych ar ddydd dy frawd, y dydd y dieithriwyd ef; ac ni ddylesit lawenychu o achos plant Judah, y dydd y difethwyd hwynt; ac ni ddylesit ledu dy safn ar ddydd y cystudd.

13 Ni ddylesit ddyfod o fewn porth fy mhobl yn nydd eu hafwydd; i.e. ni ddylesit edrych ar eu hadfyd yn nydd eu hafwydd; ac ni ddylesit estyn *dy law* ar eu golud yn nydd eu difethiad hwynt.

14 Ac ni ddylesit sefyll ar y croesffyrdd, i dorri ymaith y rhai a ddiangai o hono; ac ni ddylesit roi i fynu y gweddill o hono ar ddydd yr adfyd.

15 Canys agos yw dydd yr ARGLWYDD ar yr holl genhedloedd: fel y gwnaethost, y gwneir i tithau; dy wobr a ddychwel ar dy ben dy hun.

16 Canys megis yr yfasoch ar fy mynydd sanctaidd, *felly* yr holl genhedloedd a yfant yn wastad; i.e. yfant, a llyngcant, a byddant fel pe na buasant.

17 ¶ Ond ar fynydd Sion y bydd ymward, ac y bydd sancteiddrwydd; a thŷ Jacob a berchennogant eu perchennogaeth hwynt.

18 Yna y bydd tŷ Jacob yn dân, a thŷ Joseph yn fflam, a thŷ Esau yn sofr, a chynneuant ynddynt, a difaant hwynt; ac ni bydd *un* gweddill o dŷ Esau: canys yr ARGLWYDD a'i dywedodd.

19 Goresgyn y dehau hefyd fynydd Esau, a'r gwastadedd y Philistiaid; a pherchennogant feusydd Ephraim, a meusydd Samaria, a Benjamin a *feddianna* Gilead;

20 A chaethglud y lluw hwn o blant Israel, yr hyn a fu eiddo y Canaan-

caid, hyd Sarephath; a chaethion Jerusalem, y rhai *sydd* yn Sepharad, a feddiannant ddinasoedd y dehau.

21 A gwaredwyr a ddeuant i fynu ar fynydd Sion i farnu mynydd Esau: a'r frenhiniaeth fydd eiddo yr ARGLWYDD.

LLYFR JONAH.

PEN. I.

1 *Danfon Jonah i Ninesch, ac yntau yn ffoi i Tarsis: 4 a thymmeall yn ei gyhuddo ef. 11 Ei daflu ef i'r môr, 17, a physgodyn yn ei lyngcu.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth at Jonah mab Amittai, gan ddywedyd,

2 Cyfod, dos i Ninesch y ddinas fawr, a llefa yn ei herbyn; canys eu drygioni hwynt a ddyrchafodd ger fy mron.

3 A Jonah a gyfododd i ffoi i Tarsis oddi ger bron yr ARGLWYDD: ac efe a aeth i waered i Joppa, ac a gafodd long yn myned i Tarsis, ac a dalodd ei llong-lôg hi, ac a aeth i waered iddi i fyned gyd â hwynt i Tarsis, oddi ger bron yr ARGLWYDD.

4 ¶ Ond yr ARGLWYDD a gyfododd wynt mawr yn y môr, a bu yn y môr dymnestl fawr, fel y tybygwyd y drylliai y llong.

5 Yna y morwyr a ofnasant, ac a lefasant bob un ar ei dduw, a bwriasant y dodrefn *oedd* yn y llong i'r môr, i ymysgafnhâu o honynt: ond Jonah a aethai i waered i ystlysau y llong, ac a orweddasai, ac a gysgasai.

6 A meistr y llong a ddaeth atto ef, ac a ddywedodd wrtho, Beth a *ddarfu* i ti, gysgadur? cyfod, galw ar dy Dduw: fe allai yr ystyr y Duw hwnnw wrthym, fel na'n coller.

7 A dywedasant bob un wrth ei gyfaill, Deuwch, a bwriwn goel-brennau, fel y gwypom o achos pwy y *mae* y drwg hwn arnom. A bwriasant goel-brennau, a'r coel-bren a syrthiodd ar Jonah.

8 A dywedasant wrtho, Attolwg, dangos i ni er mwyn pwy y *mae* i ni y drwg hwn: beth *yw* dy gelfyddyd di?

ac o ba le y daethost? pa le *yw* dy wlad? ac o ba bobl yr *wyt* ti?

9 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Hebreud *ydwyf* fi; ac ofnai yr wyf fi ARGLWYDD DDUW y nefoedd, yr hwn a wnaeth y môr a'r sychdir.

10 A'r gwŷr a ofnasant gan ofn mawr, ac a ddywedasant wrtho, Paham y gwnaethost hyn? (canys y dynion a wyddent iddo ffoi oddi ger bron yr ARGLWYDD, o herwydd efe a fynegasai iddynt.)

11 ¶ A dywedasant wrtho, Beth a wnawn i ti, fel y gostego y môr oddi wrthym? (canys gweithio yr oedd y môr, a therfysgu.)

12 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Cymmerwch fi, a bwriwch fi i'r môr; a'r môr a ostega i chwi; canys gwn mai o'm hachos i y *mae* y dymnestl fawr hon arnoch chwi.

13 Er hyn y gwŷr a rwyfasant i'w dychwelyd i dir, ond nis gallent: am fod y môr yn gweithio, ac yn terfysgu yn eu herbyn hwy.

14 Llefasant gan hynny ar yr ARGLWYDD, a dywedasant, Attolwg, ARGLWYDD, attolwg, na ddifether ni am einioes y gwr hwn, ac na ddyro i'n herbyn waed gwirion: canys ti, O ARGLWYDD, a wnaethost fel y gwelaisst yn dda.

15 Yna y cymmerasant Jonah, ac a'i bwriasant ef i'r môr: a pheidiodd y môr a'i gyffro.

16 A'r gwŷr a ofnasant yr ARGLWYDD âg ofn mawr, ac a aberthasant aberth i'r ARGLWYDD, ac a addunasant addunedau.

17 ¶ A'r ARGLWYDD a ddarparasai bysgodyn mawr i lyngcu Jonah. A Jonah a fu ym môl y pysgodyn dri diwrnod a thair nos.

PEN. II.

1 *Gweddî Jonah: 10 a'i wared of o fôl y pysgodyn.*

A JONAH a weddiodd ar yr ARGLWYDD ei DDUW o fôl y pysgodyn,

2 Ac a ddywedodd, O'm hing y gelwais ar yr ARGLWYDD, ac efe a'm hattebodd; o fôl uffern y gwaeddais, a chlywaist fy llef.

3 Ti a'm bwriast i'r dyfnder, i ganol y môr; a'r llanw a'm hamgylchodd: dy holl donnau a'th lifeiriant a aethant drosof.

4 A minnau a ddywedais, Bwriwyd fi o wydd dy lygaid; er hynny mi a edrychaf etto tu a'th deml sanctaidd.

5 Y dyfroedd a'm hamgylchasant hyd yr enaid; y dyfnder a ddaeth o'm hamgylch; ymglymmodd yr hesg am fy mhen.

6 Disgynais i odre y mynyddoedd; y ddaear a'i throsolion oedd o'm hamgylch yn dragywydd: etto ti a ddyrchefast fy einioes o'r ffos, O ARGLWYDD fy NUW.

7 Pan lewygodd fy enaid ynof, cofais yr ARGLWYDD; a'm gweddî a ddaeth i mewn attat i'th deml sanctaidd.

8 Y neb a gadwant oferedd celwydd, a wrthodant eu trugaredd eu hun.

9 A minnau mewn llais clodforedd a aberthaf i ti, talaf yr hyn a addunedais: iachawdwriaeth sydd eiddo yr ARGLWYDD.

10 ¶ A llefarodd yr ARGLWYDD wrth y pysgodyn, ac efe a fwriodd Jonah ar y tir sych.

PEN. III.

1 *Danfon Jonah yr ail waith, ac yntau yn pregethu i'r Ninesfaid. 5 Ar eu hedifeiruoeh hwy, 10 y mae Duw yntau yn edifarhâu.*

A GAIR yr ARGLWYDD a ddaeth wrth yr ail waith at Jonah, gan ddywedyd,

2 Cyfod, dos i Ninesfeh y ddinas fawr, a phregetha iddi y bregeth a lefarwyf wrthyf.

3 A Jonah a gyfododd ac a aeth i Ninesfeh, yn ol gair yr ARGLWYDD: (a Ninesfeh oedd ddinas fawr iawn o daith tri diwrnod)

4 A Jonah a ddechreuodd fyned i'r ddinas daith un diwrnod, ac efe a lefodd ac a ddywedodd, Deugain niwrnod fydd etto, a Ninesfeh a gwympir.

5 ¶ A gwŷr Ninesfeh a gredasant i DDUW, ac a gyhoeddasant ympryd, ac a wisgasant sach-lian, o'r mwyaf hyd y lleiaf o honynt.

6 Canys gair a ddaeth at frenhin Ninesfeh, ac efe a gyfododd o'i frenhinfaingc, ac a ddiosgodd oddi am dano ei frenhin-wisg, ac a rodde am dano lian sach, ac a eisteddodd mewn lludw.

7 Ac efe a barodd gyhoeddi, a dywedyd trwy Ninesfeh (trwy orchymyn y brenhin a'i bendefigion) gan ddywedyd, Dyn ac anifail, eidion a dafad, na phrofant ddim; na phorant, ac nac yfant ddwfr.

8 Gwisger dyn ac anifail â sach-len, a galwant ar DDUW yn lew: ie, dychwelant bob un oddi wrth ei ffordd ddrygionus, ac oddi wrth y trawsder sydd yn eu dwylaw.

9 Pwy a wŷr a drŷ Duw ac edifarhâu, a throï oddi wrth angerdd ei ddog, fel na ddifether ni?

10 ¶ A gwelodd Duw eu gweithredoedd hwynt, droi o honynt o'u ffyrdd drygionus; ac edifarhâodd Duw am y drwg a ddywedasai y gwnai iddynt, ac nis gwnaeth.

PEN. IV.

1 *Jonah yn anfoddlawn i drugaredd Duw, 4 ac yn cael ei geryddu dan rith pren cicuion.*

A BU ddrwg iawn gan Jonah hyn, ac efe a ddiogiodd yn fawr.

2 Ac efe a weddiodd ar yr ARGLWYDD, ac a ddywedodd, Attolwg i ti, ARGLWYDD, oni ddywedais i hyn pan oeddwn etto yn fy ngwlad? am hynny yr achubais flaen i ffoi i Tarsis; am y gwyddwn dy fod di yn DDUW graslawn a thrugarog, hwyrfrydig i ddog, aml o drugaredd, ac edifeiriol am ddrwg.

3 Am hynny yn awr, O ARGLWYDD, cymmer, attolwg, fy einioes oddi wrthyf; canys gwell i mi farw nâ byw.

4 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd, Ai da yw y gwaith ymddigio o honot?

5 A Jonah a aeth allan o'r ddinas, ac a eisteddodd o'r tu dwyrain i'r

ddinas, ac a wnaeth yno gabah iddo ei hun, ac a eisteddodd dano yn y cysgod, hyd oni welai beth a fyddai yn y ddinas.

6 A'r ARGLWYDD DDUW a ddarparodd cicaion, ac a wnaeth iddo dyfu dros Jonah, i fod yn gysgod uwch ei ben ef, i'w waredu. o'i ofid: a bu Jonah lawen iawn am y cicaion.

7 A'r Arglwydd a barottodd bryf ar godiad y wawr drannoeth, ac efe a darawodd y cicaion, ac yntau a wywodd.

8 A phan gododd haul, bu i DDUW ddarparu poeth-wynt y dwyrain; a'r haul a darawodd ar ben Jonah, fel y llewygodd, ac y deisyfodd farw o'i

einioes, ac a ddywedodd, Gwell i mi farw nâ byw.

9 A'r Arglwydd a ddywedodd wrthi Jonah, Ai da yw y gwaith ymddigio o honot am y cicaion? Ac efe a ddywedodd, Da yw i mi ymddigio hyd angau.

10 A'r ARGLWYDD a ddywedodd, Ti a dosturiaist wrth y cicaion ni lafuriaist wrtho, ac nis peraist iddo dyfu; mewn noswaith y bu, ac mewn noswaith y darfu:

11 Ac oni arbedwn i Ninefeh y ddinas fawr, yr hon y mae ynddi fwy nâ deuddeng myrdd o ddyinion, y rhai ni wyddant ragor rhwng eu llaw ddehau a'u llaw aswy, ac anifeiliaid lawer?

LLYFR MICHAH.

PEN. I.

1 Michah yn dangos digofaint Duw yn erbyn Jacob am eu gau-dduriaeth; 10 ac yn annog i aluru.

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at Michah y Morasthiad yn nyddiau Jotham, Ahaz, a Hezeciah, brenhinoedd Judah, yr hwn a welodd efe am Samaria a Jerusalem.

2 Gwrandewch, bobl oll; clyw dithau y ddaear, ac sydd ynddi; a hydded yr ARGLWYDD DDUW yn dyst i'ch erbyn, yr Arglwydd o'i deml sanctaidd.

3 Canys wele yr ARGLWYDD yn dyfod o'i le; *efe* hefyd a ddisgyn, ac a sathr ar uchelderau y ddaear.

4 A'r mynyddoedd a doddant tano ef, a'r glynnoedd a ymholltant fel cŵyr o flaen y tân, ac fel y dyfroedd a dywelltir ar y gorwaered.

5 Hyn i gyd *sydd* am anwiredd Jacob, ac am bechodau tŷ Israel. Beth *yw* anwiredd Jacob? onid Samaria? Pa rai *yw* uchel-leoedd Judah? onid Jerusalem?

6 Am hynny y gosodaf Samaria yn garnedd-faes *dda* i blannu gwinllan; a gwnaf i'w cherrig dreiglo i'r dyffryn, a datguddiaf ei sylfeini.

7 A'i holl ddelwau cerfiedig a gur-

ir yn ddrylliau, a'i holl wobrau a losgir yn tân, a'i holl eilunod a osodaf yn anrheithiedig: o herwydd o wobr puttain y casglodd hi *hwylt*, ac yn wobr puttain y dychwelant.

8 O herwydd hyn galaraf ac udaf; cerddaf yn noeth ac yn llwm: gwnat alar fel dreigiau, a gofid fel cywion y dylluan.

9 O herwydd dolurus *yw* ei harcholl: canys daeth hyd at Judah; daeth hyd borth fy mhobl, hyd Jerusalem.

10 ¶ Na fynegwch *hyn* yn Gath, gau wylu na wylwch ddim: ymdreigla mewn llwch yn nhŷ Aphrah.

11 Dos heibio, preswylferch Saphir, yn noeth dy warth: ni ddaeth preswylferch Saanan allan y'ngalar Beth-esel, efe a dderbyn gennych ei sefyll-fan.

12 Canys trig-ferch Maroth a ddisgwyliodd yn ddyfal am ddaioni; eithr drwg a ddisgynodd oddi wrth yr ARGLWYDD hyd at borth Jerusalem.

13 Preswylferch Lachis, rhwym y cerbyd wrth y buan-farch: dechreuad pechod *yw* hi i ferch Sion: canys ynot ti y cafwyd anwireddau Israel.

14 Am hynny y rhoddi anhegion i Moreseth-gath: tai Achsib a *fyddant* yn gelwydd i frenhinoedd Israel.

15 Etto mi a ddygaf etifedd i ti,

preswylferch Maresah; daw hyd Adûlam, gogoniant Israel.

16 Ymfoela, ac ymeillia am dy blant moethus: helaetha dy foelder fel eryr; canys caethgludwyd hwynt oddi wrthyt.

PEN. II.

1 Yn erbyn trais. 4 Cwynfan. 7 Ceryddu anghyfiawnder a delw-addoliaeth. 12 Adduw adferu Jacob.

GWAF a ddychymygo anwiredd, ac a wnelo ddrygioni ar eu gwelyau: pan oleuo y bore y gwnant hyn; am ei fod ar eu dwylaw.

2 Meusydd a chwennychant hefyd, ac a ddygant trwy drais; a theiau, ac a'u dygant: gorthrymant hefyd wr a'i dyg, dyn a'i etifeddiaeth.

3 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Wele, yn erbyn y teulu hwn y dychymygais ddrwg, yr hwn ni thynnwch eich gyddfau o hono, ac ni rodiwch yn falch; canys amser drygfyd yw.

4 ¶ Yn y dydd hwnnw y cyfyd un ddammeg am danoch chwi, ac a alara alar gofidus, gan ddywedyd, Dinystrwyd ni yn llwyr; newidiodd ran fy mhobl: pa fodd y dug ef oddi arnaf! gan droi ymaith, efe a rannodd ein meusydd.

5 Am hynny ni bydd i ti a fwrio reffyn coel-bren y'nghynulleidfa yr ARGLWYDD.

6 Na phrophwydwch, meddant wrth y rhai a brophwydant: ond ni phrophwydant iddynt na dderbyniont gywilydd.

7 ¶ O yr hon a elwir Tŷ Jacob, a syrnhawyd yspryd yr ARGLWYDD? ai dyma ei weithredoedd ef? oni wna fy ngeiriau lês i'r neb a rodio yn un-iawn?

8 Y rhai oedd fy mhobl ddoe, a godasant yn elyn: diosgwch y dilledyn gyd â'r wisg oddi am y rhai a ânt heibio yn ddiotal, fel rhai yn dychwelyd o ryfel.

9 Gwragedd fy mhobl a fwriasoch allan o dŷ eu hyfrydwch; a dygasoch oddi ar eu plant hwy fy harddwch byth.

10 Codwch, ac ewch ymaith; canys nid dyma eich gorphwysfa: am ei

halogi, y dinystria hi chwi â dinystr tost.

11 Os un yn rhodio yn yr yspryd a chelwydd, a ddywed yn gelwyddog, Prophwydaf i ti am win a diod gadarn; efe a gaiff fod yn brophwyd i'r bobl hyn.

12 ¶ Gan gasglu y'rh gasglaf, Jacob oll: gan gynnwll cynnullaf weddill Israel; gosodaf hwynt ynghyd fel defaid Bosrah, fel y praidd y'nghanol eu corlan: trystiant rhag amled dyn.

13 Daw y rhwygydd i fynu o'u blaen hwynt; rhwygasant, a thramwyasant trwy y porth, ac aethant allan trwyddo, a thramwya eu brenhin o'u blaen, a'r ARGLWYDD ar eu pennau hwynt.

PEN. III.

1 Creulondeb y tywysogion. 5 Ffalsedd y prophwydi: 8 a diotalwch pob un o'r ddau.

DYWEDAIS hefyd, Gwrandewch, attolwg, pennaethiaid Jacob, a thywysogion tŷ Israel: Onid i chwi y perthyn gwybod barn?

2 Y rhai ydych yn casâu y da, ac yn hoffi y drwg, gan flingo eu croen oddi am danynt, a'u cig oddi wrth eu hesgyrn;

3 Y rhai hefyd a fwyttânt gig fy mhobl, a'u croen a flingant oddi am danynt, a'u hesgyrn a ddrylliant, ac a friwant, megis i'r crochan, ac fel cig yn y badell.

4 Yna y llefant ar yr ARGLWYDD, ac nis ettyb hwynt; efe a guddia ei wyneb oddi wrthynt y pryd hwnnw, fel y buant ddrwg yn eu gweithredoedd.

5 ¶ Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD am y prophwydi sydd yn cyfeiliorni fy mhobl, y rhai a frathant â'u dannedd, ac a lefant, Heddwch: a'r neb ni roddo yn eu pennau hwynt, darparant ryfel yn ei erbyn.

6 Am hynny y bydd nos i chwi, fel na chaffoch weledigaeth; a thywyllwch i chwi, fel na chaffoch ddewiniaeth: yr haul hefyd a fACLUDA ar y prophwydi, a'r dydd a ddau arnynt.

7 Yna y gweledyddion a gywilyddiant, a'r dewiniaid a waradwyddir; i'e, pawb o honynt a gauant ar eu genau, am na rydd Duw ateb.

8 ¶ Ond yn ddiâu llawn wyf fi o rym gan yspryd yr ARGLWYDD, ac o farn a nerth, i ddangos ei anwiredd i Jacob, a'i bechod i Israel.

9 Gwrandewch hyn, attolwg, pen-naethiaid tŷ Jacob, a thywysogion tŷ Israel, y rhai sydd ffiائد ganddynt farn, ac yn gwro pob uniondeb.

10 Adeiladu Sïon y maent â gwaed, a Jerusalem âg anwiredd.

11 Ei phennaethiaid a roddant farn er gwobr, a'i hofferiaid a ddysgant er cyflog, a'r prophwydi a ddewiniant er arian; etto wrth yr ARGLWYDD yr ymgynnaliant, gan ddywedyd, Onid yw yr ARGLWYDD i'n plith? ni ddaw drwg arnom.

12 Am hynny o'ch achos chwi yr erddir Sïon *fel* maes, a Jerusalem a fydd yn garneddau, a mynydd y tŷ fel uchel-leoedd y goedwig.

PEN. IV.

1 Cogoniant, 3 heddwrch, 8 teyrnas, 11 a buddugoliaeth yr eglwys.

ABYDD yn niwedd y dyddiau, i fynydd tŷ yr ARGLWYDD fod wedi ei sicrhâu ym mhen y mynyddoedd; ac efe a ddyrchefir goruwch y bryniau; a phobloedd a ddylifant atto.

2 A chenhedloedd lawer a ânt ac a ddywedant, Deuwch, ac âwn i fynu i fynydd yr ARGLWYDD, ac i dŷ DDUW Jacob; ac efe a ddyysg i ni ei ffyrdd, ac yn ei lwybrau y rhodiwn: canys y gyfraith a â allan o Sïon, a gair yr ARGLWYDD o Jerusalem.

3 ¶ Ac efe a farna rhwng pobl-oedd lawer, ac a gerydda genhedloedd eryfion hyd ym mhell; a thorrant eu cleddyfau yn sychau, a'u gwaywffyn yn bladuriau: ac ni chyfyd cenedl gleddyf yn erbyn cenedl, ac ni ddysgant ryfel mwyach.

4 Ond eisteddant bob un dan ei winwydden a than ei ffigysbren, heb neb i'w dychrynu; canys genau ARGLWYDD y lluoedd a'i llefarodd.

5 Canys yr holl bobloedd a roddant bob un yn enw ei dduw ei hun, a ninnau a rodiwn yn enw yr ARGLWYDD ein DUW byth ac yn dragwydd.

6 Yn y dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y casglaf y gloff, ac y cyn-

nullaf yr hon a yrrwyd allan, a'r hon a ddyrgais:

7 A gwnaf y gloff yn weddill, a'r hon a dafwyd ym mhell, yn genedl gref; a'r ARGLWYDD a deyrnasa arnynt ym mynydd Sïon o hyn allan byth.

8 ¶ A thithau, tŵr y praidd, castell merch Sïon, hyd attat y daw, i'e, y daw yr arglwyddiaeth bennaf, y deyrnas i ferch Jerusalem.

9 Paham gan hynny y gweiddi waedd? onid oes ynot frenhin? a ddarfu am dy gynghorydd? canys gwewyr a'th gymmerodd megis gwraig yn esgor.

10 Ymosidia a griddfana, merch Sïon, fel gwraig yn esgor: o herwydd yr awr hon yr êi di allan o'r ddinas, a thrigi yn y maes; ti a êi hyd Babilon: yno y'th waredir; yno yr achub yr ARGLWYDD di o law dy elynion.

11 ¶ Yr awr hon hefyd llawer o genhedloedd a ymgasglasant i'th erbyn, gan ddywedyd, Haloger hi, a gweled ein llygaid *hynny* ar Sïon.

12 Ond ni wyddant hwy feddyliau yr ARGLWYDD, ac ni ddeallant ei gynghor ef: canys efe a'u casgl hwynt fel ysgubau i'r llawr-dyrnu.

13 Cyfod, merch Sïon, a dyrna; canys gwnaf dy gorn yn haiarn, a'th garnau yn bres; a thi a ddrylli bobloedd lawer: a chyssegraf i'r ARGLWYDD eu helw hwynt, a'u golud i ARGLWYDD yr holl ddaear.

PEN. V.

1 Genedigaeth Crist, 4 a'i frenhiniaeth, 8 a'i suddugoliaeth.

YR awr hon ymfyddina, merch y fyddin; gosododd gynllwyn i'n herbyn: tarawant farnwr Israel â gwïalen ar ei gern.

2 A thithau, Bethlehem Ephratah, er dy fod yn fechan ym mhlith miloedd Judah, etto o honot ti y daw allan i mi un i fod yn llywydd yn Israel; yr hwn yr oedd ei fynediad allan o'r dechreuad, er dyddiau tragwyddoldeb.

3 Am hynny y rhydd efe hwynt i fynu, hyd yr amser y darffo i'r hon a esgoro esgor: yna gweddill ei frodwr ef a ddychwelant at feibion Israel.

4 ¶ Ac efe a saif ac a bortha â nerth yr ARGLWYDD, yn ardderch-owgrwydd enw yr ARGLWYDD ei DDUW; a hwy a drigant: canys yr awr hon efe a fawrhêir hyd eithafoedd y ddaear.

5 A hwn fydd yr heddwch, pan ddél yr Assyria i'n tir ni: a phan sathro o fewn ein palasau, yna cyfodwn yn ei erbyn saith fugail, ac wyth o'r dynion pennaf.

6 A hwy a ddinystriant dir Assyria â'r cleddyf, a thir Nimrod â'i gleddyfau noethion ei hun: ac efe a'n hachub rhag yr Assyriad, pan ddél i'n tir, a phan sathro o fewn ein terfynau.

7 A bydd gweddill Jacob y'nghanol llawer o bobl, fel y gw lith oddi wrth yr ARGLWYDD, megis cawodydd ar y gwelltglas, yr hwn nid erys ar ddy, ac ni ddisgwyl wrth feibion dynion.

8 ¶ A gweddill Jacob a fydd ym *mysg* y Cenedloedd y'nghanol pobl lawer, fel llew ym *mysg* bwystfilod y goedwig, ac fel cenaw llew ym mhlith y diadellau defaid; yr hwn, pan êl trwodd, a sathr ac a yglysaetha, ac ni *bydd* achubydd.

9 Dy law a ddyrchefir yn erbyn dy wrthwynebwy, a'th holl elynion a dorrir ymaith.

10 A bydd y dwthwn hwnnw, medd yr ARGLWYDD, i mi dorri ymaith dy feirch o'th ganol di, a dinystrio dy gerbydau:

11 Torraf hefyd i lawr ddinasoedd dy wlad, a dymchwelaf dy holl ymddiffynfeydd:

12 A thorraf ymaith o'th law y swynion, ac ni bydd i ti ddewiniaid.

13 Torraf hefyd i lawr dy luniau cerfedig, a'th ddelwau o'th blith; ac ni chei ymgrymmu mwyach i weithredoedd dy ddwy law dy hun.

14 Diwreiddiaf dy lwyni o'th ganol hefyd; a dinystriaf dy ddinasoedd.

15 Ac mewn dig a llied y gwnaf ar y cenedloedd y fath ddialedd ag na chlywsant.

PEN. VI.

GWRANDEWCH, attolwg, y peth a ddywed yr ARGLWYDD; Cyfod, ymddadleu â'r mynyddoedd, a chlywed y bryniau dy lais.

2 Gwrandewch y mynyddoedd, a chedym sylfeini y ddaear, gwyn yr ARGLWYDD; canys *y mae* cwyn rhwng yr ARGLWYDD a'i bobl, ac efe a ymddadleu âg Israel.

3 Fy mhobl, beth a wneuthum i ti? ac ym mha beth y'th flinais? tystiol-aetha i'm herbryn.

4 Canys mi a'th ddygais o dir yr Aipht, ac a'th ryddhêais o dŷ y caethiwed, ac a anfonais o'th flaen Moses, Aaron, a Miriam.

5 Fy mhobl, cofia, attolwg, beth a fwrriadodd Balac brenhin Moab, a pha ateb a roddes Balaam mab Beor iddo, o Sittim hyd Gilgal; fel y gall-och wybod cyfiawnder yr ARGLWYDD.

6 ¶ A pha beth y deuaif ger bron yr ARGLWYDD, ac yr ymgrymmaf ger bron yr uchel DDUW? a ddeuaif fi ger ei fron ef â phoeth-offrymmau, ac â dyniewaid?

7 A foddlonir yr ARGLWYDD â miloedd o feheryn, *neu* â myrddiwn o ffrydiau olew? a roddaf fi fy nghyntaf-anedig *dros* fy anwiredd, firwyth fy nghroth *dros* bechod fy enaid?

8 Dangosodd efe i ti, ddyn, beth *sydd* dda: a pha beth a gais yr ARGLWYDD gennyf, ond gwneuthur barn, a hoffi trugaredd, ac ymostwng i rodio gyd â'th DDUW?

9 Llef yr ARGLWYDD a lefa ar y ddinas, a'r doeth a wêl dy enw: gwrandewch y wialen, a phwy a'i hordeiniodd.

10 ¶ *A* oes etto drysorau anwiredd o fewn tŷ y gwr anwir, a'r mesur prin, *peth sydd* fhaidd?

11 A gyfrifwn yn lân *un* â chlorianau anwir, ac â chod o gerrig twyllodrus?

12 Canys y mae ei chyfoethogion yn llawn trais, a'i thrigolion a ddywedasant gelwydd; a'u tafod *sydd* dwyllodrus yn eu genau.

13 A minnau hefyd *a'th* glwyfaf wrth dy daro, wrth *dy* anrheithio am dy bechodau.

14 Ti a fwyttéi, ac ni'th ddigonir;

Ymrafael Duw o herwydd angharedigrwydd, 6 ac anwybodaeth, 10 ac anghyfiawnder, 16 a delw-addoliaeth ei bobl.

a'th ostyngiad *fydd* yn dy ganol dy hun: ti a ymafli, ac nid achubi; a'r hyn a achubech, a roddaf i'r cleddyf.

15 Ti a haui, ond ni fedi; ti a sethri yr olew-wydd, ond nid ymiri âg olew; a gwin newydd, ond nid yfi win.

16 ¶ Cadw yr ydys ddeddfau Omri, a holl weithredoedd Ahab, a rhodio yr ydych yn eu cynghorion; fel y'th wnawn yn anghyfannedd, a'i thrigolion i'w hwtio: am hynny y dygwch warth fy mhobl.

P E N . VII.

1 Yr eglwys yn cwyno leied yw o rifedi, 3 mor gyffredin yw llygredigaeth; 5 ac yn rhoi ei goglod a'i hyder, nid ar ddyn, ond ar Dduw: 8 yn gorfoleddu ar ei gelynyon; 14 a Dduw yn ei chysuro hi trwy uddewidion, 16 a thrwy waradwyddo ei gelynyon, 18 a thrwy ei drugareddau.

GWAE fi! canys ydwyf fel casgliadau ffrwythydd hâf, fel lloffion grawnwin y cyubauaf gwin; nid oes swp o rawn i'w bwytta; fy enaid a fsysiodd yr addfed ffrwyth cyntaf.

2 Darfu am y duwiol oddi ar y ddaear, ac nid oes un uniawn ym mhlith dynion; cynllwyn y maent oll am waed; pob un sydd yn hela ei frawd â rhwyd.

3 ¶ I wneuthur drygioni â'r ddwy ddwyllaw yn egniol, y tywysog a ofyn, a'r barnwr am wobr; a'r hwn sydd fawr a ddywed llygredigaeth ei feddwl: felly y plethant ef.

4 Y goreu o honynt *sydd* fel mi-eren, yr unionaf yn *arwach* nâ chae drain; dydd dy wylwyr, a'th ofwy *sydd* yn dyfod: bellach y bydd eu penbleth hwynt.

5 ¶ Na chredwch i gyfaill, nac ymddiriedwch i dywysog: cadw ddrws dy enau rhag yr hon a orwedd yn dy fynwes.

6 Canys mab a ammharcha ei dad, y ferch a gyfyd yn erbyn ei mam, a'r waudd yn erbyn ei chwegr: a gelynyon gwr yw dynion ei dŷ.

7 Am hynny mi a edrychaf ar yr ARGLWYDD, disgwyliaf wrth DDUW fy iachawdwriaeth: fy Nuw a'm gwrendy.

8 ¶ Na lawenycha i'm herbyn, fy

ngelynes: pan syrthiwyf, cyfodaf; pan eisteddwyf mewn tywyllwch, yr ARGLWYDD a lewyrcha i mi.

9 Dioddefaf ddig yr ARGLWYDD, canys pechais i'w erbyn; hyd omi ddadleuo fy nghwyn, a gwneuthur i mi farn: efe a'm dwg allan i'r goleuad, a mi a welaf ei gyfiawnder ef.

10 A'm gelynes a gaiff weled, a chywilydd a'i gorchuddia hi, yr hon a ddywedodd wrthyf, Mae yr ARGLWYDD dy DDUW? fy llygaid a'i gwelant hi; bellach y bydd hi yn sathra, megis tom yr heolydd.

11 Y dydd yr adeiledir dy furiau, y dydd hwnnw yr ymbellhâ y ddeddf.

12 Y dydd hwnnw y daw efe hyd attat o Assyria, ac o'r dinasoedd cedryn, ac o'r cadernid hyd yr afon, ac o fôr i fôr, ac o fynydd i fynydd.

13 Etto y wlad a fydd yn anrhaith o achos ei thrigolion, am ffrwyth eu gweithredoedd.

14 ¶ Portha dy bobl â'th wialen, defaid dy etifeddiaeth, y rhai sydd yn trigo yn y coed yn unig, y'nghanol Carmel: porant yn Basan a Gilead, megis yn y dyddiau gynt.

15 Megis y dyddiau y daethost allan o dir yr Aipht, y dangosaf iddo ryfeddodau.

16 ¶ Y cenedloedd a welant, ac a gywilyddiant gan eu holl gryfder hwynt: rhoddant eu llaw ar eu genau; eu clustiau a fyddarant.

17 Llyfant y llwch fel sarph; fel pryfed y ddaear y symmudant o'u llochesau: arswydant rhag yr ARGLWYDD ein Duw ni, ac o'th achos di yr ofnant.

18 ¶ Pa DDUW *sydd* fel tydi, yn maddeu anwiredd, ac yn myned heibio i anwiredd gweddill ei etifeddiaeth? ni ddeil efe ei ddig byth, am fod yn hoff ganddo drugaredd.

19 Efe a ddychwel, efe a drugarhâ wrthym: efe a ddarostwng ein hanwireddau; a thi a desti eu holl bechodau i ddyfnderoedd y môr.

20 Ti a gyflawni y gwirionedd i Jacob, y drugaredd *hesyd* i Abraham, yr hwn a dyngaist i'n tadau er y dyddiau gynt.

LLYFR NAHUM.

PEN. I.

Macredd Duw yn ei ddaioni tu ag at ei bobl, a'i doster yn erbyn ei elynion.

BAICH Ninesfeh. Llyfr gwel-
edigaeth Nahum yr Elcosiad.

2 Duw *sydd* eiddigus, a'r ARGLWYDD sydd yn dial; yr ARGLWYDD sydd yn dial ac yn berchen llid: dial yr ARGLWYDD ar ei wrthwynebwy, a dal *dig* y mae efe i'w elynion.

3 Yr ARGLWYDD *sydd* hwyrffrydig i ddig, a mawr ei rym, ac ni ddieuoga yr *anwir*: yr ARGLWYDD *sydd* a'i lwybr yn y corwynt, ac yn y rhyferthwy, a'r cymmlau *yw* llwch ei draed ef.

4 Efe a gerydda y môr, ac a'i sych; yr holl afonydd a ddyhsbydda efe: llesgâodd Basan a Charmel, a llesgâodd blodeuyn Libanus.

5 Y mynyddoedd a grynant rhagddo, a'r bryniau a doddant, a'r ddaear a lysg gan ei olwg, a'r byd hefyd a chwbl ag a drigant ynddo.

6 Pwy a saif o flaen ei lid ef? a phwy a gyfyd y'nghynddaredd ei ddigofaint ef? ei lid a dywelltir fel tân, a'r creigiau a fwrir i lawr ganddo.

7 Daionus *yw* yr ARGLWYDD, ymddiffynfa yn nydd blinder; ac efe a edwyn y rhai a ymddiried ynddo.

8 A llifeiriant yn myned trosodd y gwna efe dranc ar ei lle hi, a thywillwch a erlid ei elynion ef.

9 Beth a ddychymygwch yn erbyn yr ARGLWYDD? efe a wna dranc; ni chyfyd blinder ddwywaith.

10 Canys tra yr ymddyrysont fel drain, a thra meddwnt *fel* meddwon, ysir hwynt fel sofr wedi llawn-wywo.

11 Ô honot y daeth allan a ddychymyga ddrwg yn erbyn yr ARGLWYDD: cyngorwr drygionus.

12 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD, Pe *byddent* heddychol, ac felly yn aml, etto fel hyn y torrir hwynt i lawr, pan elo efe heibio. Er i mi dy flino, ni'th flinaf mwyach.

13 Canys yr awrhon y torraf ei iau ef oddi arnat, drylliaf dy rwymau.

14 Yr ARGLWYDD hefyd a orchymynodd o'th blegid, na hauer o'th enw mwyach: torraf o dŷ dy dduwiau y gerfiedig a'r dawdd ddelw: gwnaf dy fedd; canys gwael ydwy.

15 Wele ar y mynyddoedd draed yr efengylwr, cyhoeddwr heddwch: cadw di, O Judah, dy wyliau, tâl dy addunedau: canys nid â y drygionus trwot mwy; cwbl dorrrwyd ef ymaith.

PEN. II.

Ofnadwy a buddugol luoedd Duw yn erbyn Ninesfeh.

DAETH y chwalwr i fynu o flaen dy wyneb: cadw yr ymddiffynfa, gwylia y ffordd, nertha *dy* lwynau, cadarnhâ *dy* nerth yn fawr.

2 Canys dychwelodd yr ARGLWYDD ardderchowgrwydd Jacob, fel ardderchowgrwydd Israel: canys y dyhsbyddwyr a'u dyhsbyddodd hwynt, ac a lygrasant eu cangau gwinwydd.

3 Tarian ei wŷr grymmus a liwiwyd yn goch, ei wŷr o ryfel a wisgwyd âg ysgarlad; y cerbydau *fyddant* gyd â lampau tanlyd y dydd y byddo ei arlwy, a'r ffynnidwydd a ysgydwir yn aruthrol.

4 Y cerbydau a gynddeiriogant yn yr heolydd, tarawant wrth eu gilydd yn y prif-ffyrdd: eu gwleadiad fydd fel fflammau, ac fel mellt y saethant.

5 Efe a gyfrif ei *weision* gwychion; tramgwyddant wrth gerdded; prysurant at ei chaer hi, a'r ymddiffyn a barottôir.

6 Pyrth y dwfr a agorir, a'r palas a ymddettyd.

7 A Hussab a gaethgludir, dygir hi i fynu, a'i morwynion yn *ei* harwain megis â llais colommennod yn curu ar eu dwyfronnau.

8 A Ninesfeh *sydd* er ys dyddiau fel llynn o ddwfr: ond hwy a ffoant. Sefwch, sefwch, *meddant*; ac ni bydd a edrycho yn ol.

9 Ysglyfaethwch arian, ysglyfaethwch aur; gogonys nid *oes* diben ar yr ystôr, a'r gogoniant o bob dodrefu dymunol.

10 Gwag, a gorwag, ac anrheithiedig yw hi, a'r galon yn toddi, a'r gliniau yn taro ynghyd, ac anhwyf ar bob lwynau, a'u hwynebau oll a gasglant barddu.

11 Pa le y mae trigfa y llewod, a phorfa cenawon y llewod? lle y rhodiai y llew, sef yr hen lew, a'r cenaw llew, ac nid oedd a'u tarfai?

12 Y llew a ysglyfaethodd ddigon i'w genawon, ac a dagodd i'w lewesau, ac a lanwedd âg ysglyfaeth ei ffau, a'i loches âg yspail.

13 Wele fi yn dy erbyn, medd ARGWLWYDD y lluoedd; a mi a losgaf ei cherbydau yn y mwg, a'r cleddyf a ddifa dy lewod ieuangc; a thorraf ymaith o'r ddaer dy ysglyfaeth, ac ni chlywir mwy lais dy genhadau.

PEN. III.

Gofidus gwyp Ninefeh.

GWAE ddinas y gwaed; llawn celwydd ac yspail ydyw i gyd, a'r ysglyfaeth heb ymado.

2 Bydd swyn y ffrewyll, a swyn cynwrf olwynion, a'r march yn prancio, a'r cerbyd yn neidio.

3 Y marchog sydd yn codi ei gleddyf gloyw, a'i ddisglaer waywffon: lliaws o laddedigion, ac aneirif o gelanedd; a heb ddiwedd ar y cyrph: tripiant wrth eu cyrph hwynt:

4 O herwydd aml butteindra y buttain dëg, meistres swynion, yr hon a werth genhedloedd trwy ei phutteindra, a theluoedd trwy ei swynion.

5 Wele fi i'th erbyn, medd ARGWLWYDD y lluoedd, a datguddiaf dy odre ar dy wyneb, a gwnaf i genhedloedd weled dy noethni, ac i deyrnas-oedd dy warth.

6 A thafias ffaidd bethau arnat, a gwnaf di yn wael, a gosodaf di yn ddrych.

7 A bydd i bawb a'th welo ffoi oddi wrthyt, a dywedyd, Anrheithiwyd Ninefeh, pwy a gwyna iddi? O ba le y ceisaf ddiddanwyr i ti?

8 Ai gwell ydwynt na No dylwyth-

og, yr hon a osodir rhwng yr afonydd, ac a amgylchir â dyfroedd, i'r hon y mae y môr yn rhagfur, a'i mur o'r môr?

9 Ethiopia oedd ei chadernid, a'r Aipht, ac aneirif: Put a Lubim oedd yn gynnorthwy i ti.

10 Er hynny hi a ddygpwyd ymaith, hi a gaethgludwyd; a'i phlant bychain a ddrylliwyd ym mhen pob heol; ac am ei phendefigion y bwriasant goelbrennau, a'i holl wŷr mawr a rwynwyd mewn gefynnau.

11 Tithau hefyd a feddwi; byddi guddiedig, ceisi hefyd gadernid rhag y gelyn.

12 Dy holl ymddiffynfeydd fyddant fel ffigyswydd a'u blaenffrwyth arnynt: os ysgydwir hwynt, syrthiant yn safn y bwyttâwr.

13 Wele dy bobl yn wragedd yn dy ganol di: pyrth dy dir a agorir i'th elynion; tân a ysodd dy farrau.

14 Tynn i ti ddwfr i'r gwarchlae, cadarnhâ dy ymddiffynfeydd; dos i'r dom, sathr y clai, cryfhâ yr odyn briddfaen.

15 Yno y tân a'th ddifa, y cleddyf a'th dyrr ymaith, efe a'th ysa di fel pryf y rhwd; ymliosoga fel pryf y rhwd, ymliosoga fel y ceiliog rhedyn.

16 Amlhêaist dy farchnadwyr rhag-or sêr y nefoedd: difwynodd pryf y rhwd, ac ehedodd ymaith.

17 Dy rai coronog sydd fel y locustiaid, a'th dywysogion fel y ceiliogod rhedyn mawr, y rhai a wersyllant yn y caeau ar y dydd oerfelog, ond pan gyfodo yr haul, hwy a ehedant ymaith, ac ni adwaenir eu man lle y maent.

18 Dy fugeiliaid, brenhin Assyria, a heppiant, a'th bendefigion a orweddant; gwasgerir dy bobl ar y mynyddoedd ac ni bydd a'u casglo.

19 Ni thynnir dy archoll ynghyd, clwyfus yw dy weli; pawb a glywo sôn am danat a gurant eu dwylaw arnat; o herwydd pwy nid aeth dy ddrygoni drosto bob amser?

LLYFR HABACUC.

PEN. I.

1 *Habacuc yn achwyn rhag anwiredd y wlad, 5 ac yn cael dangos iddo y dialedd erchyll a ddôl trwy y Caldeaid: 12 ac yn cwyno bod yn dial-eddu ar y bobl trwy rai oedd lawer gwacth na hwynt-hwy eu hunain.*

Y BAICH a welodd y prophwyd Habacuc.

2 Pa hyd, ARGLWYDD, y gwaeddaf, ac nis gwrandewi! y bloeddiaf arnat *rhag* trais, ac nid achubi!

3 Paham y gwnei i mi weled anwiredd, ac y peri i mi edrych ar flinder? anrhaith a thrais *sydd* o'm blaen i; ac y mae a gyfyd ddadl ac ymryson.

4 Am hynny yr oedir cyfraith, ac nid â barn allan byth: am fod y drygionus yn amgylchu y cyfiawn; am hynny cam farn a â allan.

5 ¶ Gwelwch ym mysg y cenhedloedd, ac edrychwch, rhyfeddwch yn aruthrol: canys gweithredaf weithred yn eich dyddiau, ni choeliwch er ei mynegi i *chwi*.

6 Canys wele fi yn codi y Caldeaid, cenedl chwerw a phrysur, yr hon a rodia ar hyd lled y tir, i feddiannu cyfanneddoedd nid *yw* eiddynt.

7 *Y maent* i'w hofni ac i'w harswydo: o honynt eu hun y daw allan eu barn a'u rhagoriaeth.

8 A'u meirch sydd fuanach nâ'r llewpardiaid, a llymmach ydynt nâ bleiddiau yr hwyr: eu marchogion hefyd a ymdaenant, a'u marchogion a ddeuant o bell; ehedant fel eryr yn prysuro at fwyd.

9 Hwya a ddeuant oll i dreisio; ar gyfer eu hwyneb *y bydd* gwynt y dwyrain, a hwy a gasglant gaethion fel y tywod.

10 A hwy a watwarant frenhinoedd, a thywysogion *u fyddant* watwargerdd iddynt: hwy a watwarant yr holl gestyll, ac a gasglant lwch, ac a'i goresgynant.

11 Yna y newidia ei feddwl, ac yr â trosodd, ac a drosedda, *gan ddiolch am* ei rym yma i'w dduw *ei hun*.

12 ¶ Onid *xyt* ti er tragwyddoldeb,

O ARGLWYDD fy NUW, fy Sanctaidd? ni byddwn feirw. O ARGLWYDD, ti a'u gosodaist hwy i farn, ac a'u sicrhêaist, O DDUW, i gospedigaeth.

13 *Ydwynt* lanach dy lygaid nag y gelli edrych ar ddrwg, ac ni elli edrych ar anwiredd: paham yr edrychi ar yr anfyddloniaid, ac y tewi pan lyngco yr anwir *un* cyfiawnach nag ef ei hun?

14 Ac y gwnei ddyinion fel pysgod y môr, fel yr ymlusgiaid heb lywydd arnynt?

15 Cyfodant hwynt oll â'r bach; casglant hwynt yn eu rhwyd, a chynullant hwynt yn eu ballegrwyd: am hynny hwy a lawenychant ac a ymddigifant.

16 Am hynny yr aberthant i'w rhwyd, ac y llogant arogl-darth i'w ballegrwyd: canys trwyddynt hwy y mae eu rhan yn dew, a'u bwyd yn fras.

17 A gânt hwy gan hynny dywallt eu rhwyd, ac nad arbedont ladd y cenhedloedd yn wastadol?

PEN. II.

1 *I Habacuc, yn disgwyl am ateb, y dangosir y bydd rhaid iddo ddisgwyl trwy ffydd. 5 Y barnedigaethau a ddaw ar y Caldeaid am eu hannigonolrwydd, 9 a'u trachwant, 12 a'u creulondeb, 15 a'u meddwod, 18 a'u delwaddoliaeth.*

SAFAF ar fy nisgwylfa, ac ymsefydlaf ar y twr, a gwyliaf, i edrych beth a ddywed efe wrthyf, a pha beth a atebaf pan y'm cerdder.

2 A'r ARGLWYDD a atebodd ac a ddywedodd, Ysgrifena y weledigaeth, a gwna hi yn eglur ar lechau, fel y rhedo yr hwn a'i darlleno.

3 Canys y weledigaeth *sydd* etto dros amser gosodedig, ond hi a ddywed o'r diwedd, ac ni thwylla: os erys, disgwyl am dani; canys gan ddyfod y daw, nid oeda.

4 Wele, yr *hwn* a ymchwyyda, nid yw uniawn ei enaid ynddo: ond y cyfiawn a fydd byw trwy ei ffydd.

5 ¶ A hefyd gan ei fod yn troseddu trwy win, gwr balch *yw* efe, ac heb

aros gartref, yr hwn a helaetha ei feddwl fel uffern, ac y *mae* fel angau, ac nis digonir; ond esfe a gasgl atto yr holl genhedloedd, ac a gynnull atto yr holl bobloedd.

6 Oni chyfyd y rhai hyn oll yn ei erbyn ddiareb, a gair du yn ei erbyn, a dywedyd, Gwae a helaetho y *peth* nid *yw* eiddo: pa hyd? a'r neb a lwytho arno ei hun y clai tew.

7 Oni chyfyd yn ddisymmwth y rhai a'th frathant, ac oni ddeffry y rhai a'th gystuddiant, a thi a fyddi yn wasarn iddynt?

8 Am i ti yspeilio cenhedloedd lawer, holl weddill y bobloedd a'th yspeilia dithau: am waed dynion, ac am y trais ar y tir, ar y ddinas, ac ar oll a drigant ynddi.

9 ¶ Gwae a elwo elw drwg i'w dŷ, i osod ei nyth yn uchel, i ddiangc o law y drwg.

10 Cymmeraiſt gynghor gwarthus i'th dŷ, wrth ddiſtrywio pobloedd lawer; pechaist *yn erbyn* dy enaid.

11 O herwydd y garreg a lefa o'r mur, a'r trawst a'i hettyb o'r *gwaith* coed.

12 ¶ Gwae a adeilado dref trwy waed, ac a gadarnhâo ddinas mewn anwiredd.

13 Wele, onid oddi wrth ARGLWYDD y lluoedd y *mae*, bod i'r bobl ymfino yn y tân, ac i'r cenhedloedd ymddiffygio am wir wagedd?

14 Canys y ddaear a lenwir o wybodaeth gogoniant yr ARGLWYDD, fel y tŏa y dyfroedd y môr.

15 ¶ Gwae a roddo ddiſod i'w gymmydog: yr hwn ydwyt yn rhoddi iddo dy gostrel, ac yn ei feddwi hefyd, er cael gweled eu noethni hwynt.

16 Llanwyd di o warth yn lle gogoniant; ŷf dithau hefyd, a noethir dy flaen-groen: ymchwel cwppan deheulaw yr ARGLWYDD attat ti, a chywydiad gwarthus *fydd* ar dy ogoniant.

17 Canys trais Libanus a'th orchuddia; ac anrhaith yr anifeiliaid, yr hwn a'u dychrynodd hwynt o achos gwaed dynion, a thrais y tir, y ddinas ac oll a drigant ynddi.

18 ¶ Pa les a wna i'r ddelw gerf-

iedig, ddarfod i'w lluniwr ei cherfio; i'r ddelw dawdd, ac athraw celwydd, fod lluniwr ei waith yn ymddiried ynddo, i wneuthur eilunod mudion?

19 Gwae a ddywedo wrth bren, Deffro; wrth garreg fud, Cyfod, esfe a rydd addysg: wele, gwisgwyd ef âg aur ac arian, a dim anadl nid oes o'i fewn.

20 Ond yr ARGLWYDD *sydd* yn ei deml sanctaidd: y ddaear oll, gostega di ger ei fron ef.

PEN. III.

1 *Habacuc yn ei weddi yn crynu gan faerhydi Duw. 17 Hyder ei ffydd ef.*

GWEDDÎ Habacuc y prophwyd, ar Sigionoth.

2 Clywais, O ARGLWYDD, dy air, ac ofnais: O ARGLWYDD, bywhâ dy waith y'nghanol y blynyddoedd, par wybod y'nghanol y blynyddoedd; yn *dy* lid cofia drugaredd.

3 Duw a ddaeth o Teman, a'r Sanctaidd o fynydd Paran. Selah. Ei ogoniant a dŏdd y nesoedd, a'r ddaear a lanwyd o'i fawl.

4 A'i lewyrch oedd fel goleuni: *yr oedd* cynn iddo *yn dyfod* allan o'i law; ac yno *yr oedd* cuddiad ei gryfder.

5 Aeth yr haint o'i flaen ef, ac aeth marwor tanllyd allan wrth ei draed ef.

6 Safodd, a mesurodd y ddaear; edrychodd, a gwasgarodd y cenhedloedd: y mynyddoedd tragywyddol hefyd a ddrylliwyd, a'r bryniau oesol a grymmasant: llwybrau tragywyddol *sydd* iddo.

7 Dan gystudd y gwelais wersyllau Cuwsan: crynodd llenni tir Midian.

8 A sorrodd yr ARGLWYDD wrth yr afonydd? ai wrth yr afonydd y *mae* dy ddig? ai wrth y môr y *mae* dy ddigofaint, gan i ti farchogaeth ar dy feirch, ac ar gerbydau dy iachawdwr-iaeth?

9 Llwy'r noethwyd dy fwa, *yn ol* llwon y llwythau, *sef dy* air di. Selah. Holltaist y ddaear âg afonydd.

10 Y mynyddoedd a'th welsant, ac a grynasant; y llifeiriant dwfr a aeth heibio; y dyfnder a wnaeth dwfr; cyfododd *hefyd* ei ddwylaw yn uchel.

11 Yr haul a'r lleuad a safodd yn eu preswylfa; wrth oleuad dy saethau yr aethant, ac wrth lewyrch dy wayffon ddisglaer.

12 Mewn llid y cerddaist y ddaear, a dyrnaist y cenhedloedd mewn digter.

13 Aethost allan er iachawdwriaeth i'th bobl, er iachawdwriaeth ynghyd â'th enneiniog: torraist y pen allan o dŷ yr anwir, gan ddinoethi y sylfaen hyd y gwddf. Selah.

14 Trywenaist ben ei faes-drefydd â'i ffyn ei hun; rhyferthwyasant i'm gwasgaru; ymlawenhasant, megis i fwytta y tlawd mewn dirgelwch.

15 Rhodiaist â'th feirch trwy y môr, trwy bentwr o ddyfroedd mawrion.

16 Pan glywais, fy môl a ddy-

chrynnodd; fy ngwefusau a grynasant wrth y llef: daeth pydreid i'm hesgyrn, ac yn fy lle y crynais, fel y gorphwyswn yn dydd trallod: pan ddêl efe i fynu at y bobl, efe a'u difetha hwynt â'i fyddinoedd.

17 ¶ Er i'r ffigysbren na flodeuo, ac na byddo ffrwyth ar y gwinwydd; gwaith yr olew-wydd a balla, a'r meusydd ni roddant fwyd; torrir ymaith y praidd o'r gorlan, ac ni bydd eidion yn eu beudai;

18 Etto mi a lawenychaf yn yr ARGLWYDD; byddaf hyfryd yn NUW fy iachawdwriaeth.

19 Yr ARGLWYDD DDUW yw fy nerth, a'm traed a wna efe fel traed ewigod; ac efe a wna i mi rodio ar fy uchel-leoedd. I'r pen-cerdd ar fy offer tannau.

LLYFR SEPHANIAH.

PEN. I.

1 Dirgel farn Duw ar Judah am amryw bechodau.

GAIR yr ARGLWYDD yr hwn a ddaeth at Sephaniah mab Cusi, fab Gedaliah, fab Amariah, fab Hezeciah, yn amser Josiah mab Amon brenhin Judah.

2 Gan ddistrywio y distrywiaw bob dim oddi ar wyneb y ddaear, medd yr ARGLWYDD.

3 Distrywiaw ddyd ac anifail; distrywiaw adar yr awyr, a physgod y môr; a'r tramgwyddiadau ynghyd â'r annuwiolion; a thorraf ymaith ddyd oddi ar wyneb y ddaear, medd yr ARGLWYDD.

4 Estynaf hefyd fy llaw ar Judah, ac ar holl breswylwyr Jerusalem; a thorraf ymaith o'r lle hwn weddill Baal, ac enw y Chemariaid a'r offeiriad;

5 A'r neb a ymgrymmant ar benau y tai i lu y nefoedd; a'r addolwyr y rhai a dyngant i'r ARGLWYDD, a hefyd a dyngant i Malcham;

6 A'r rhai a giliant oddi ar ol yr ARGLWYDD; a'r rhai ni cheisiasant

yr ARGLWYDD, ac nid ymfynasant am dano.

7 Distawa ger bron yr ARGLWYDD DDUW: canys agos yw dydd yr ARGLWYDD: o herwydd arlwyodd yr ARGLWYDD aberth, gwahoddodd ei wahoddedigion.

8 A bydd, ar ddydd aberth yr ARGLWYDD, i mi ymweled â'r tywysogion, ac â phlant y brenhin, ac â phawb a wisgant wisgoedd dieithr.

9 Ymwelaf hefyd â phawb a neidiant ar y rhiniog y dydd hwnnw, y sawl a lanwant dai eu meistr â thrais ac â thwyll.

10 A'r dydd hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y bydd llais gwaedd o borth y pysgod, ac udfa o'r ail, a drylliad mawr o'r bryniau.

11 Udych, breswylwyr Machtes: canys torrwyd ymaith yr holl bobl o farchnadyddion; a holl gludwyr arian a dorwyd ymaith.

12 A'r amser hwnnw y chwiliaf Jerusalem â llusernau, ac yr ymwelaf â'r dynion sydd yn ceulo ar eu sorod; y rhai a ddywedant yn eu calon, Ni wna yr ARGLWYDD dda, ac ni wna ddrwg.

13 Am hynny eu cyfoeth a â yn yspail, a'u teiau yn anghyfannedd: adeiladant hefyd dai, ond nis preswylant *ynddynt*; a phlannant winllannoedd, ond nid yfant o'r gwin.

14 Agos *yw* mawr ddydd yr ARGLWYDD, agos a phrysyr iawn, *sef* llais dydd yr ARGLWYDD: yno y bloeddia y dewr yn chwerw.

15 Diwrnod lliodiog *yw* y diwrnod hwnnw, diwrnod trallod a chyfyngdra, diwrnod dinystr ac anghyfanneddra, diwrnod tywyll a du, diwrnod cymmylau a thywyllni.

16 Diwrnod udgorn a larwm yn erbyn y dinasoedd caerog, ac yn erbyn y tyrau uchel.

17 A mi a gyfyngaf ar ddyinion, a hwy a rodiant megis deillion, am bechu o'honynt yn erbyn yr ARGLWYDD; a'u gwaed a dywelltir fel llwch, a'u cnawd fel tom.

18 Nid eu harian na'u haur *chwaith* a ddichon eu hachub hwynt ar ddiwrnod lliid yr ARGLWYDD; ond â thân ei eiddigedd ef yr ysir yr holl dir: canys gwna yr *Arglwydd* ddiben prysur ar holl breswylwyr y ddaear.

PEN. II.

1 Annog i edifeirwch. 4 Barn y Philistiaid, 8 a'r Moabiaid ac Ammon, 12 ac Ethiopia ac Assyria.

YMGESGLWCH, ie, deuwch ynghyd, genedl anhawddgar;

2 Cyn i'r ddeddf esgor, *cyn* i'r dydd fyned heibio fel peiswyn, cyn dyfod arnoch lid digofaint yr ARGLWYDD, cyn dyfod arnoch ddydd sorriant yr ARGLWYDD.

3 Ceisiwch yr ARGLWYDD, holl rai llariaidd y ddaear, y rhai a wnaethant ei farn ef; ceisiwch gyfiawnder, ceisiwch lareidd-dra: fe allai y cuddir chwi yn nydd digofaint yr ARGLWYDD.

4 ¶ Canys bydd Gaza yn wrthod-edig, ac Ascelon yn anghyfannedd: gyrrant allan Asdod hanner dydd, a diwreiddir Ecron.

5 Gwae breswylwyr glàn y môr, cenedl y Cerethiaid; *y mae* gair yr ARGLWYDD i'ch erbyn: O Canaan

gwlad y Philistiaid, mi a'th ddfethaf, fel na byddo cyfanneddwr.

6 A bydd glàn y môr yn drigfäau ac yn fythod i fugeiliaid, ac yn gorllannau defaid.

7 A bydd y fro yn rhan i weddill tŷ Judah; porant arnynt: yn nheiau Ascelon y gorweddant yn yr hwyr: canys yr ARGLWYDD eu Duw a ymwel â hwynt, ac a ddychwel eu caethiwed.

8 ¶ Clywais waradwyddiad Moab, a chabled meibion Ammon, â'r hwn y gwaradwyddasant fy mhobl, ac yr *ym-fawrygasant* yn erbyn eu terfynau hwynt.

9 Am hynny *fel mai* byw fi, medd ARGLWYDD y lluoedd, Duw Israel, Fel Sodom y bydd Moab, a meibion Ammon fel Gomorrah: danadl-dir, a phyllau halen, ac anghyfanneddle tragywyddol: gweddill fy mhobl a'u difroda, a gweddill fy nghenedl a'u meddianna hwynt.

10 Hyn a ddaw iddynt am eu balchder, am iddynt waradwyddo ac *ym-fawrygu* yn erbyn pobl ARGLWYDD y lluoedd.

11 Ofnadwy *a fydd* yr ARGLWYDD iddynt: canys efe a newyna holl dduwiau y ddaear; ac addolant ef bob un o'i fan, *sef* holl ynysoedd y cenhedloedd.

12 ¶ Chwithau hefyd, yr Ethiopiaid, a leddir â'm cleddyf.

13 Ac efe a'estyn ei law yn erbyn y gogledd, ac a ddifetha Assyria, ac a wna Ninesfeh yn anghyfannedd, ac yn sych fel diffaethwch.

14 A diadellau a orweddant yn ei chanol hi, holl anifeiliaid y cenhedloedd: y pelican a'r dylluan hefyd a lettyant ar gap y drws; *eu* llais a gân yn y ffenestri, anghyfannedd-dra *a fydd* yn y gorsingau: canys efe a ddi-noetha y cedr-waith.

15 Hôn *yw* y ddinas hoyw oedd yn trigo yn ddi-ofal, yn dywedyd yn ei chalon, *Myfi sydd*, ac nid oes ond myfi: pa fodd yr aeth yn anghyfannedd, yn orweddfa anifeiliaid! pawb a'r a'êl heibio iddi, a'i hwitia, ac a ysgwyd ei law arni.

PEN. III.

1 Tost-lym gerydd Jerusalem am amryw bechodau. 8 Annog i ddisgryl am adferiad Israel, 14 ac i lawenychu o achos eu hymwared gan Dduw.

GWAE y fudr a'r halogedig, y ddinas orthrymmus.

2 Ni wrandawodd ar y llef, ni dderbyniodd gerydd; nid ymddiriedodd yn yr ARGLWYDD, ni nesâodd at ei Duw.

3 Ei thywysogion o'i mewn sydd yn llewod rhuadwy; ei barnwyr yn fleiddiau yr hwyr, ni adawnt asgwrn erbyn y bore.

4 Ei phrophwydi sydd ysgafn, yn wŷr anffyddlawn: ei hoffeiriaid a halogasant y cyssegr, treisiasant y gyfraith.

5 Yr ARGLWYDD cyfiawn sydd yn ei chanol; ni wna efe anwiredd: yn fore y dwg ei farn i oleuni, ni phalla; ond yr anwir ni fedr gywilyddio.

6 Torrais ymaith y cenhedloedd: eu tyrau sydd anghyfannedd; diffaethiais eu heolydd, fel nad elo neb heibio; eu dinasoedd a ddifwynwyd, heb wr, a heb drigiannol.

7 Dywedais, Yn ddiâu ti a'm hofni; derbyni gerydd: felly ei thrigfa ni thorrid ymaith, pa fodd bynnag yr ymwelais â hi: etto bore-godasant, a llygrasant eu holl weithredoedd.

8 ¶ Am hynny y disgwylwch arnaf fi, medd yr ARGLWYDD, hyd y dydd y cyfodwyf i'r ysglyfaeth: canys fy marn sydd ar gynnul y cenhedloedd, ar gasglu y teyrnasoesdd, i dywallt arnynt fy lliid, holl angerdd fy nigofaint: canys â than fy eiddigedd yr ysir yr holl ddaear.

9 O herwydd yna yr adferaf i'r bobl wefus bur, fel y galwo pob un o honynt ar enw yr ARGLWYDD, i'w wasanaethu ef âg un ysgwydd.

10 O'r tu hwnt i afonydd Ethiopia y dwg fy ngweddiwyr, sef merch fy ngwasgaredig, fy offrwm.

11 Y dydd hwnnw ni'th waradwyddir am dy holl weithredoedd, yn y rhai y pechaist i'm herbyn: canys yna y symmudaf o'th blith y neb sydd yn hyfryd ganddynt dy falchdor, fel nad ymddyrchafech mwyach yn fy mynydd sanctaidd.

12 Gadawaf ynot hefyd bobl druain dlodion, ac yn enw yr ARGLWYDD y gobeithiant hwy.

13 Gweddill Israel ni wna anwiredd, ac ni ddywedant gelwydd; ac ni cheir yn eu geneuau dafod twyllodrus: canys hwy a borant ac a orwedant, ac ni bydd a'u tarfo.

14 ¶ Merch Sion, cân; Israel, crechwena; merch Jerusalem, ymlawenycha a gorfoledda â'th holl galon.

15 Tynnodd yr ARGLWYDD ymaith dy farnau, bwriodd allan dy elynion: yr ARGLWYDD brenhin Israel sydd yn dy ganol, nid ofni ddrwg mwyach.

16 Y dydd hwnnw y dywedir wrth Jerusalem, Nac ofna; wrth Sion, Na laesed dy ddwyllaw.

17 Yr ARGLWYDD dy DDUW yn dy ganol di sydd gadarn: efe a achub, efe a lawenycha o'th blegid gan lawenydd; efe a lonydda yn ei gariad, efe a ymddigrifa ynot dan ganu.

18 Casglaf y rhai sydd brudd am y gymmanfa, y rhai sydd o honot, i'r rhai yr oedd ei gwaradwydd yn faich.

19 Wele, mi a ddifethaf yr amser hwnnw bawb a'th flinant: ac a achubaf y gloff, a chasglaf y wasgaredig; ac a'u gosodaf yn glodfawr, ac yn enwog, yn holl dir eu gwarth.

20 Yr amser hwnnw y dygaf chwi drachefn, yr amser y'ch casglaf: canys gwnaf chwi yn enwog, ac yn glodfawr ym mysg holl bobl y ddaear, pan ddychwelwyf eich caethiwed o flaen eich llygaid, medd yr ARGLWYDD.

LLYFR HAGGAI.

PEN. I.

1 *Haggai yn beio ar y bobl am esguluso adeiladu y tŷ: 7 yn eu hannog hwy i'w adeiladu ef: 12 ac yn addaw cymmorth Duw iddynt, os gwnaent hynny yn euryllysgar.*

YN yr ail flwyddyn i'r brenhin Darius, yn y chweched mis, ar y dydd cyntaf o'r mis, y daeth gair yr ARLWYDD trwy law Haggai y prophwyd at Zorobabel mab Salathiel tywysog Judah, ac at Josua mab Josedec yr arch-offeiriad, gan ddywedyd,

2 Fel hyn y llefara ARLWYDD y lluoedd, gan ddywedyd, Y bobl hyn a ddywedant, Ni ddaeth yr amser, yr amser i adeiladu tŷ yr ARLWYDD.

3 Yna y daeth gair yr ARLWYDD trwy law Haggai y prophwyd, gan ddywedyd,

4 Ai amser *yw* i chwi eich hunain drigo yn eich tai byrddiedig, a'r tŷ hwn yn anghyfanedd?

5 Fel hyn gan hynny yn awr y dywed ARLWYDD y lluoedd; Ystyriwch eich ffyrdd.

6 Hauasoch lawer, a chludasoch ychydig; bwyta yr ydych, ond nid hyd ddigon; yfed, ac nid hyd fod yn ddiwall; ymwisgasoch, ac nid hyd glydwr i neb; a'r hwn a ynnillo gyflog, sydd yn casglu cyflog i gôd dyllog.

7 ¶ Fel hyn y dywed ARLWYDD y lluoedd; Ystyriwch eich ffyrdd.

8 Esgynwch i'r mynydd, a dygwch goed, ac adeiledwch y tŷ; mi a ymfoddlonaf ynddo, ac y'm gogoneddir, medd yr ARLWYDD.

9 Edrychasoch am lawer, ac wele yr oedd yn ychydig; a phan y dygasoch adref, chwythais arno. Am ba beth? medd ARLWYDD y lluoedd. Am fy nhŷ i yr hwn sydd yn anghyfanedd, a chwithau yn rhedeg bawb i'w dŷ ei hun.

10 Am hynny gwaharddwyd i'r nefoedd oddi arnoch wlitho, a gwaharddwyd i'r ddaear roddi ei ffrwyth.

11 Gelwais hefyd am sychder ar y ddaear, ac ar y mynyddoedd, ac ar yr ŷd, ac ar y gwin, ac ar yrolew, ac ar yr hyn a ddwg y ddaear allan; ar ddyn

hefyd, ac ar anifail, ac ar holl lafur dwylaw.

12 ¶ Yna y gwrandawodd Zorobabel mab Salathiel, a Josua mab Josedec yr arch-offeiriad, a holl weddill y bobl, ar lais yr ARLWYDD eu Duw, ac ar eiriau Haggai y prophwyd (megis yr anfonasai eu ARLWYDD DDUW hwynt ef) a'r bobl a ofnasant ger bron yr ARLWYDD.

13 Yna Haggai cennad yr ARLWYDD a lefarodd trwy gennadwri yr ARLWYDD wrth y bobl, gan ddywedyd, *Yr wyf* fi gyd â chwi, medd yr ARLWYDD.

14 Felly y cynhyrfodd yr ARLWYDD yspryd Zorobabel mab Salathiel tywysog Judah, ac yspryd Josua mab Josedec yr arch-offeiriad, ac yspryd holl weddill y bobl; a hwy a ddaethant ac a weithiasant y gwaith yn nhŷ ARLWYDD y lluoedd eu Duw hwynt:

15 Y pedwerydd dydd ar hugain o'r chweched mis, yn yr ail flwyddyn i Darius y brenhin.

PEN. II.

1 *Y mae yn rhoi calon yn y bobl i weithio, trwy addaw gogoniant mwy i'r ail deml nag oedd yn y gyntaf.* 10 *Dan rith pethau sanctaidd a phethau aflan, y mae yn dangos fod eu pechodau hwy yn rhwystro y gwaith.* 20 *Addawid Duw i Zorobabel.*

YN y seithfed mis, ar yr unfed dydd ar hugain o'r mis, y daeth gair yr ARLWYDD trwy law y prophwyd Haggai, gan ddywedyd,

2 Dywed yn awr wrth Zorobabel mab Salathiel tywysog Judah, ac wrth Josua mab Josedec yr arch-offeiriad, ac wrth weddill y bobl, gan ddywedyd,

3 Pwy yn eich plith a adawyd yr hwn a welodd y tŷ hwn yn ei ogoniant cyntaf? a pha fodd y gwelwch chwi ef yr awr hon? onid *yw* wrth hwnnw yn eich golwg fel peth heb ddim?

4 Etto yn awr ymgyrfhâ, Zorobabel, medd yr ARLWYDD; ac ymgyrfhâ, Josua mab Josedec yr arch-offeiriad; ac ymgyrfhêwch, holl bobl y tir, medd yr ARLWYDD, a gweith-

iwch : canys yr ydwyf fi gyd â chwi, medd ARGLWYDD y lluoedd :

5 Yn ol y gair a ammodais â chwi pan ddaethoch allan o'r Aiphit, felly yr erys fy yspryd yn eich mysg : nac ofnwch.

6 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd ; Unwaith etto, enfyd fechan yw, a mi a ysgydwaf y nesoedd, a'r ddaear, a'r môr, a'r sychdir ;

7 Ysgydwaf hefyd yr holl genhedl-oedd, a dymuniant yr holl genhedl-oedd a ddaw : llanwaf hefyd y tŷ hwn â gogoniant, medd ARGLWYDD y lluoedd.

8 Eiddof fi yr arian, ac eiddof fi yr aur, medd ARGLWYDD y lluoedd.

9 Bydd mwy gogoniant y tŷ diweddf hwn nâ'r cyntaf, medd ARGLWYDD y lluoedd : ac yn y lle hwn y rhoddaf dangnefedd, medd ARGLWYDD y lluoedd.

10 ¶ Ar y pedwerydd dydd ar hugain o'r nawfed mis, yn yr ail flwyddyn i Darius, y daeth gair yr ARGLWYDD trwy law Haggai y prophwyd, gan ddywedyd,

11 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd ; Gofyn yr awr hon i'r offeiriad y gyfraith, gan ddywedyd,

12 Os dwg un gig sanctaidd yng nghwrr ei wisg, ac â'i gwrr a gyffwrdd â'r bara, neu â'r cawl, neu â'r gwin, neu â'r olew, neu â dim o'r bwyd, a fyddant hwy sanctaidd? A'r offeiriad a atebasant ac a ddywedasant, Na fyddant.

13 A Haggai a ddywedodd, Os un a fu aflan gan gorph marw a gyffwrdd â dim o'r rhai hyn, a fyddant hwy aflan? A'r offeiriad a atebasant ac a ddywedasant, Byddant aflan.

14 Yna yr atebodd Haggai, ac a ddywedodd, Felly y mae y bobl hyn, ac felly y mae y genhedlaeth hon ger fy mron, medd yr AR-

GLWYDD ; ac felly y mae holl waith eu dwylaw, a'r hyn a aberthant yno, yn aflan.

15 Ac yr awr hon meddyliwch, attolwg, o'r diwrnod hwn allan a chynt, cyn gosod carreg ar garreg yn nheml yr ARGLWYDD ;

16 Er pan oedd y dyddiau hymny, pan ddelid at dwrr o ugain llestraid, deg fyddai ; pan ddelid at y gwin-wrŷf i dynnu deg llestraid a deugain o'r cafn, ugain a fyddai yno.

17 ¶ Tarewais chwi â diflanniad, ac â mallder, ac â chenllysg, yn holl waith eich dwylaw ; a chwithau ni throisoch ataf fi, medd yr ARGLWYDD.

18 Ystyriwch yr awr hon o'r dydd hwn, ac er cynt o'r pedwerydd dydd ar hugain o'r nawfed mis, ac ystyriwch o'r dydd y sylfaenwyd teml yr ARGLWYDD.

19 A yw yr had etto yn yr ysgubor? y winyddan hefyd, y sfigysbren, a'r pomgranad, a'r pren olew-wydd, ni ffrwythasant : o'r dydd hwn allan y bendithiaf chwi.

20 ¶ A gair yr ARGLWYDD a ddaeth eilwaith at Haggai ar y pedwerydd dydd ar hugain o'r mis, gau ddywedyd,

21 Llefara wrth Zorobabel tywysog Judah, gan ddywedyd, Myfi a ysgyd-waf y nesoedd a'r ddaear ;

22 A mi a ymchwelaf deyrngad-air teyrnasoedd, ac a ddinystriaf gryfder brenhiniaethau y cenedl-oedd ; ymchwelaf hefyd y cerbydau, a'r rhai a eisteddant ynddynt ; a'r meirch a'u marchogion a syrthiant, bob un gan gleddyf ei frawd.

23 Y diwrnod hwnnw, medd ARGLWYDD y lluoedd, y'th gymmeraf di, fy ngwas Zorobabel, mab Salathiel, medd yr ARGLWYDD, ac y'th wnaf fel sêl : canys mi a'th ddewisais di, medd ARGLWYDD y lluoedd.

LLYFR ZECHARIAH.

PEN. I.

1 Zechariah yn annog i edifeirwch. 7 Gweledigaeth y meirch. 12 Trwy weddi yr angel y gwneir addewidion cyсуrol i Jerusalem. 18 Gweledigaeth y pedwar corn, a'r pedwar sacer.

YNyr wythfed mis o'r ail flwyddyn i Darius, y daeth gair yr ARGLWYDD at Zechariah, mab Barachiah, mab Ido y prophwyd, gan ddywedyd,

2 Llwy'r ddigiodd yr ARGLWYDD wrth eich tadau.

3 Am hynny dywed wrthynt, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Dychwelwch attaf fi, medd ARGLWYDD y lluoedd, a mi a ddychwelaf atoch chwithau, medd ARGLWYDD y lluoedd.

4 Na fyddwch fel eich tadau, y rhai y galwodd y prophwydi o'r blaen arnynt, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Dychwelwch yn awr oddi wrth eich ffyrdd drwg, ac oddi wrth eich gweithredoedd drygionus: ond ni chlywent, ac ni wrandawent arnaf, medd yr ARGLWYDD.

5 Eich tadau, pa le y maent hwy? a'r prophwydi, ydynt hwy yn fyw byth?

6 Oni ddarfu er hynny i'm geiriau a'm deddfau, y rhai a orchymynais wrth fy ngweision y prophwydi, oddiwes eich tadau? a hwy a ddychwelasant, ac a ddywedasant, Megis y meddyliond ARGLWYDD y lluoedd wneuthur i ni, yn ol ein ffyrdd, ac yn ol ein gweithredoedd ein hun, felly y gwnaeth efe â ni.

7 ¶ Ar y pedwerydd dydd ar hugain o'r unfed mis ar ddeg, hwnnw yw mis Sebat, o'r ail flwyddyn i Darius, y daeth gair yr ARGLWYDD at Zechariah, mab Barachiah, mab Ido y prophwyd, gan ddywedyd,

8 Gwelais noswaith; ac wele wr yn marchogaeth ar farch coch, ac yr oedd efe yn sefyll rhwng y myrtwydd y rhai oedd yn y pant; ac o'i ol ef feirch cochion, brithion, a gwynion.

9 Yna y dywedais, Beth yw y rhai hyn, fy arglwydd? A dywedodd yr angel oedd yn ymddiddan â mi wrthyf, Mi a ddangosaf i ti beth yw y rhai hyn.

10 A'r gwr yr hwn oedd yn sefyll rhwng y myrtwydd a atebodd ac a ddywedodd, Dyma y rhai a hebryngodd yr ARGLWYDD i ymrodio trwy y ddaear.

11 A hwythau a atebasant angel yr ARGLWYDD, yr hwn oedd yn sefyll rhwng y coed myrt, ac a ddywedasant, Rhodiasom trwy y ddaear; ac wele yr holl ddaear yn eistedd, ac yn llonydd.

12 ¶ Ac angel yr ARGLWYDD a

atbodd ac a ddywedodd, O ARGLWYDD y lluoedd, pa hyd na thrugarhêi wrth Jerusalem, a dinasoedd Judah, wrth y rhai y digiaist y deng mlynedd a thriugain hyn?

13 A'r ARGLWYDD a atebodd yr angel oedd yn ymddiddan â mi, â geiriau daionus, a geiriau comfforddus.

14 A'r angel yr hwn oedd yn ymddiddan â mi a ddywedodd wrthyf, Gwaedda, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Deliais eiddigedd mawr dros Jerusalem a thros Sion:

15 A digiais yn ddirfawr wrth y cenedloedd difraw; y rhai pan ddigiais ychydig, hwythau a gynnorthwyasant y niwed.

16 Am hynny fel hyn y dywed yr ARGLWYDD; Dychwelais at Jerusalem â thrugareddau: fy nhŷ a adeiledir ynddi, medd ARGLWYDD y lluoedd, a lllyn a estynir ar Jerusalem.

17 Gwaedda etto, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Fy ninasoedd a ymehengant gan ddaioni, a'r ARGLWYDD a rydd gysur i Sion etto, ac a ddewis Jerusalem etto.

18 ¶ A chodais fy llygaid, ac edrychais; ac wele, bedwar corn.

19 A dywedais wrth yr angel oedd yn ymddiddan â mi, Beth yw y rhai hyn? Dywedodd yntau wrthyf, Y rhai hyn yw y cynn a wasgarasant Judah, Israel, a Jerusalem.

20 A'r ARGLWYDD a ddangosodd i mi bedwar saer hefyd.

21 Yna y dywedais, I wneuthur pa beth y daw y rhai hyn? Ac efe a lefarodd, gan ddywedyd, Y rhai hyn yw y cynn a wasgarasant Judah, fel na chodai un ei ben: ond y rhai hyn a ddaethant i'w tarfu hwynt, i dastu allan gyrn y Cenedloedd, y rhai a godasant eu cynn ar wlad Judah i'w gwasgaru hi.

PEN. II.

1 Duw, o'i ofal dros Jerusalem, yn anfon i'w mesuro hi. 6 Gwared Sion. 10 Addewid o bresennoldeb Duw.

DYRCHEFAIS fy llygaid drachefn, ac edrychais; ac wele wr, ac yn ei law llyn mesur.

2 A dywedais, I ba le yr êi di? Ac efe a ddywedodd wrthyf, I fesuro Jerusalem, i weled beth *yw* ei lled hi, a pheth *yw* ei hÿd hi.

3 Ac wele yr angel a oedd yn ymddiddan â mi yn myned allan, ac angel arall yn myned allan i'w gyfarfod ef.

4 Ac *efe* a ddywedodd wrtho, Rhêd, llefara wrth y llangc hwn, gan ddywedyd, Jerusalem a gyfanneddir *fel* maes-drefi, rhag amled dyn ac anifail o'i mewn.

5 Canys byd af iddi yn fur o dân o amgylch, medd yr ARGLWYDD, a byddaf yn ogoniant yn ei chanol.

6 ¶ Ho, ho, *deuwch allan*, a ffowch o wlad y gogledd, medd yr ARGLWYDD: canys taenais chwi fel pedwar gwynt y nefoedd, medd yr ARGLWYDD.

7 O Sion, ymachub, yr hon wyt yn preswyllo *gyd* â merch Babilon.

8 Canys fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Ar ol y gogoniant y'm hanfonodd at y cenedloedd y rhai a'ch yspeiliasant chwi: canys a gyffyrddo â chwi, sydd yn cyffwrdd â chanwyll ei lygad ef.

9 Canys wele fi yn ysgwyd fy llaw arnynt, a byddant yn ysglyfaeth i'w gweision: a chânt wybod mai ARGLWYDD y lluoedd a'm hanfonodd.

10 ¶ Càn a llawenycha, merch Sion: canys wele fi yn dyfod; a mi a drigaf yn dy ganol di, medd yr ARGLWYDD.

11 A'r dydd hwnnw cenedloedd lawer a ymlynant wrth yr ARGLWYDD, ac a fyddant bobl i mi: a mi a drigaf yn dy ganol di, a chei wybod mai ARGLWYDD y lluoedd a'm hanfonodd atat.

12 A'r ARGLWYDD a etifedda Judah, ei ran yn y tir sanctaidd, ac a ddewis Jerusalem drachefn.

13 Pob cnawd, taw y'ngŵydd yr ARGLWYDD: canys cyfododd o drigfa ei sancteiddrwydd.

PEN. III.

1 Dan rith Josua, y dangosir adferiad yr eglwys.
8 Addaw Crist y Blaguryn.

AC efe a ddangosodd i mi Josua yr arch-offeiriad yn sefyll ger bron angel yr ARGLWYDD, a Satan

yn sefyll ar ei ddeheulaw ef i'w wrthwynebu ef.

2 A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrth Satan, Cerydded yr ARGLWYDD dydi Satan; sef yr ARGLWYDD yr hwn a ddewisodd Jerusalem, a'th geryddo: onid pentewyn *yw* hwn wedi ei achub o'r tân?

3 A Josua ydoedd wedi ei wisgo â dillad budron, ac yn sefyll y'ngŵydd yr angel.

4 Ac efe a atebodd, ac a ddywedodd wrth y rhai oedd yn sefyll ger ei fron, gan ddywedyd, Cymmerwch ymaith y dillad budron oddi am dano ef. Wrtho yntau y dywedodd, Wele, symmudais dy anwiredd oddi wrthyf, a gwisgaf di hefyd â newid dillad.

5 A dywedais hefyd, Rhoddant feitr tég ar ei ben ef: a rhoddasant feitr tég ar ei ben ef, ac a'i gwisgasant â dillad; ac angel yr ARGLWYDD oedd yn sefyll ger llaw.

6 Ac angel yr ARGLWYDD a dystiolaethodd wrth Josua, gan ddywedyd,

7 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Os rhodi di yn fy ffyrdd, ac os cedwi fy nghadwraeth, tithau hefyd a fermi fy nhÿ, ac a gedwi fy nghynneddoedd; rhoddaf i ti hefyd leoedd i rodio ym mysg y rhai hyn sydd yn sefyll *yma*.

8 Gwrando, attolwg, Josua yr arch-offeiriad, ti a'th gyfeillion sydd yn eistedd ger dy fron: canys gwÿr rhyfedd *yw* y rhai hyn: o herwydd wele dygaf allan fy ngwas Y BLA-GURYN.

9 Canys wele, y garreg a roddais ger bron Josua; ar un garreg y *bydd* saith o lygaid: wele fi yn naddu ei naddiad hi, medd ARGLWYDD y lluoedd, a mi a symmudaf ymaith anwiredd y tir hwnnw mewn un diwrnod.

10 Y dwthwn hwnnw, medd ARGLWYDD y lluoedd, y gelwch bob un ei gymmydog dan y winwydden, a than y ffigysbren.

PEN. IV.

1 Trwy weledigaeth y canhwylbren awr, y dangosir y llwyddiant a gâi sylfaeniad Zorobabel: 11 ac wrth y ddwy olew-wyddden, yr arwyddoer y ddau enneiniog.

A'R angel yr hwn oedd yn ymddiddan â mi, a ddychwelodd, ac a'm deffrôdd, fel y deffrôir un o'i gwsg,

2 Ac a ddywedodd wrthyf, Beth a weli di? A mi a ddywedais, Edrychais, ac wele ganhwyllbren i gyd o aur, a'i badell ar ei ben, a'i saith lusern arno, a saith o bibellau i'r saith lusern oedd ar ei ben ef;

3 A dwy olew-wyddden wrtho, y naill o'r *tu* dehau i'r badell, a'r llall o'r *tu* aswy iddi.

4 A mi a atebais, ac a ddywedais wrth yr angel oedd yn ymddiddan â mi, gau ddywedyd, Beth *yw* y rhai hyn, fy arglwydd?

5 A'r angel oedd yn ymddiddan â mi, a atebodd, ac a ddywedodd wrthyf, Oni wyddost beth *yw* y rhai yma? Yna y dywedais, Na *wn*, fy arglwydd.

6 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd wrthyf, gan ddywedyd, Hyn *yw* gair yr ARGLWYDD at Zorobabel, gan ddywedyd, Nid trwy lu, ac nid trwy nerth, ond trwy fy yspryd, medd ARGLWYDD y lluoedd.

7 Pwy *wyt* ti, y mynydd mawr? ger bron Zorobabel *y byddi* yn wastadedd; ac efe a ddwg allan y maen pennaf, gan weiddi, Rhad, rhad iddo.

8 Daeth gair yr ARGLWYDD attaf drachefn, gan ddywedyd,

9 Dwyllaw Zorobabel a sylfaenasant y tŷ hwn, a'i ddwyllaw ef a'i gorphen: a chei wybod mai ARGLWYDD y lluoedd a'm hebryngodd attoch.

10 Canys pwy a ddiystyrododd ddydd y pethau bychain? canys llawenychant, a gwelant y garreg alcam yn llaw Zorobabel *gyd* a'r saith hynny: llygaid yr ARGLWYDD *ydunt*, y rhai sydd yn cynniwair trwy yr holl ddaear.

11 ¶ A mi a atebais ac a ddywedais wrtho, Beth *yw* y ddwy olew-wyddden hyn, ar y *tu* dehau i'r canhwyllbren, ac ar ei aswy?

12 A mi a atebais drachefn, ac a ddywedais wrtho, Beth *yw* y ddau bingcyn olew-wyddden, y rhai trwy y ddwy bibell aur sydd yn tywallt allan o honynt eu hunain yr *olew* euraid?

13 Ac efe a lefarodd wrthyf, gan ddywedyd, Oni wyddost ti beth *yw* y

rhai hyn? A dywedais, Na *wn*, fy arglwydd.

14 Ac efe a ddywedodd, Dyma y ddwy gaingc olew-wyddden sydd yn sefyll ger bron ARGLWYDD yr holl ddaear.

P E N . V .

1 Wrth y llyfr yn ehedeg, y dangosir melldith lladrattu a thyngu. 5 Yn rhith gurraig yn eistedd meun ephah, a thalent o blwm, y dangosir dannedigaeth Babilon.

YNA y tröais, a chodais fy llygaid, ac edrychais; ac wele blyg llyfr yn ehedeg.

2 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Beth a weli di? A dywedais, Mi a welaf blyg llyfr yn ehedeg, a'i hŷd yn ugain cufydd, a'i led yn ddeg cufydd.

3 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dyma y felldith sydd yn myned allan ar wyneb yr holl ddaear: canys pob un a ladratto, a dorrir ymaith *fel* o'r *tu* yma, yn ei hol hi; a phob un a dyngo, a dorrir ymaith *fel* o'r *tu* accw, yn ei hol hi.

4 Dygaf hi allan, medd ARGLWYDD y lluoedd, a hi a ddaw i dŷ y lleidr, ac i dŷ y neb a dyngo i'm henw i ar gam: a hi a erys y'nghanol ei dŷ ef, ac a'i difa ef, a'i goed, a'i gerrig.

5 ¶ Yna yr angel oedd yn ymddiddan â mi, a aeth allan, ac a ddywedodd wrthyf, Cyfod yn awr dy lygaid, ac edrych beth *yw* hyn sydd yn myned allan.

6 A mi a ddywedais, Beth *ydyw*? Ac efe a ddywedodd, Ephah *ydyw* sydd yn myned allan. Ac efe a ddywedodd, Dyma eu gwelediad yn yr holl ddaear.

7 Ac wele, dalent o blwm wedi ei godi i fynu: a dyma wraig yn eistedd y'nghanol yr ephah.

8 Ac efe a ddywedodd, Anwiredd *yw* hon. Ac efe a'i taffodd hi i ganol yr ephah; a bwriodd y pwys plwm ar ei enau ef.

9 A chyfodais fy llygaid, ac edrychais; ac wele ddwy wragedd yn dyfod allan, a gwynt yn eu hesgyll (canys esgyll oedd ganddynt fel esgyll y ciconia) a chyfodasant yr ephah rhwng y ddaear a'r nesoedd.

10 Yna y dywedais wrth yr angel

oedd yn ymddiddan â mi, I ba le y mae y rhai hyn yn myned â'r ephah?

11 Dywedodd yntau wrthyf, I adeiladu iddi dŷ y'ngwlad Sinar: a hi a sicrhêir, ac a osodir yno ar ei hystôl ei hun.

PEN. VI.

1 *Gweledigaeth y pedwar cerbyd.* 9 *Dan rith coronau Josua, y dangosir teml a brenhiniaeth Crist y Blagury'n.*

HEFYD mi a drôais, ac a ddyrchefais fy llygaid, ac a edrychais; ac wele, bedwar o gerbydau yn dyfod allan oddi rhwng dau fynydd: a'r mynyddoedd oedd fynyddoedd o bres.

2 Yn y cerbyd cyntaf yr oedd meirch cochion, ac yn yr ail cerbyd meirch duon,

3 Ac yn y trydydd cerbyd meirch gwŷnion, ac yn y pedwerydd cerbyd meirch brithion a gwineuon.

4 Yna yr atebais, ac y dywedais wrth yr angel oedd yn ymddiddan â mi, Beth yw y rhai hyn, fy arglwydd?

5 A'r angel a atebodd ac a ddywedodd, Dyma bedwar yspryd y nefoedd, y rhai sydd yn myned allan o sefyll ger bron ARGLWYDD yr holl ddaear.

6 Y meirch duon sydd ynddo a ânt allan i dir y gogledd; a'r gwŷnion a ânt allan ar eu hol hwythau; a'r brithion a ânt allan i'r deheu-dir.

7 A'r gwineuon a aethant allan, ac a geisiasant fyned i gynniwair trwy y ddaear: ac efe a ddywedodd, Ewch, cynniweirwch trwy y ddaear. Felly llyw a gynniweirasant trwy y ddaear.

8 Yna efe a waeddodd arnaf, ac a lefarodd wrthyf, gan ddywedyd, Edrych, y rhai a aethant i dir y gogledd a lonyddasant fy yspryd yn nhir y gogledd.

9 ¶ A daeth gair yr ARGLWYDD attaf, gan ddywedyd,

10 Cymmer gan y gaethglud, gan Heldai, gan Tobiâh, a chan Jedaiah, y rhai a ddaethant o Babilon, a thyred y dydd hwnnw, a dos i dŷ Josiah mab Sephaniah:

11 Yna cymmer arian ac aur, a gwna goronau, a gosod ar ben Josua mab Josedec yr arch-offeiriad;

12 A llefara wrtho, gan ddywedyd, Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd, gan ddywedyd, Wele y gwr a'i enw BLAGURYN: o'i le hefyd y blagura, ac efe a adeilada deml yr ARGLWYDD:

13 Iê, teml yr ARGLWYDD a adeilada efe; ac efe a ddwg y gogoniant, ac a eistedd, ac a lywodraetha ar ei frenhin-faingc; bydd yn offeiriad hefyd ar ei frenhin-faingc: a chynghor hêdd a fydd rhyngddynt ill dau.

14 A'r coronau fydd i Helem, ac i Tobiâh, ac i Jedaiah, ac i Hen mab Sephaniah, er coffadwriaeth yn nheml yr ARGLWYDD.

15 A'r pellennigion a ddeuant ac a adeiladant yn nheml yr ARGLWYDD, a chewch wybod mai ARGLWYDD y lluoedd a'm hanfonodd attoch. A hyn a fydd, os gan wrando y gwrandewch ar lais yr ARGLWYDD DDUW.

PEN. VII.

1 *Y caethion yn ymofyn am ympryd.* 4 *Zechariah yn argyhoeddi eu hympryd hwy.* 8 *Pechod yw yr achos o'u caethiwed hwy.*

AC yn y bedwaredd flwyddyn i'r brenhin Darius y daeth gair yr ARGLWYDD at Zechariah, ar y pedwerydd dydd o'r nawfed mis, sef Chisleu;

2 Pan anfonasant Sereser, a Regemelech, a'u gwŷr i dŷ DDUW, i weddio ger bron yr ARGLWYDD,

3 Ac i ddywedyd wrth yr offeiriad oedd yn nhŷ ARGLWYDD y lluoedd, ac wrth y prophwydi, gan ddywedyd, A wylaf fi y pummed mis, gan ymneillduo, fel y gwneuthum weithian gymmaint o flynyddoedd?

4 ¶ Yna gair ARGLWYDD y lluoedd a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

5 Dywed wrth holl bobl y tir, ac wrth yr offeiriad, gan lefaru, Pan oeddych yn ymprydio ac yn galaru y pummed a'r seithfed mis, y deng mlynedd a thriugain hynny, ai i mi yr ymprydiasoch chiw ympryd, i mi?

6 A phan fwyttasoch, a phan yfasoch, onid oeddych yn bwytta i chiw eich hunain, ac yn yfed i chiw eich hunain?

7 Oni ddylech wrando y geiriau a gyhoeddodd yr ARGLWYDD trwy law

y prophwydi gynt, pan oedd Jerusalem yn gyfannedd, ac yn llwyddianus, a'i dinasoedd o'i hamgylch, a phobl yn cyfanneddu y deheu-dir a'r dyffryn-dir?

8 ¶ A daeth gair yr ARLWYDD at Zechariah, gan ddywedyd,

9 Fel hyn y llesara ARLWYDD y lluoedd, gan ddywedyd, Bernwch farn gywir, gwnewch drugaredd a thosturi bob un i'w frawd:

10 Ac na orthrymmwch y weddw a'r amddifad, y dieithr a'r anghenog; ac na feddylwch ddrwg bob un i'w gilydd yn eich calonnau.

11 Er hyn gwrthodasant wrando, a rhoddasant ysgwydd anhydyn, a thrymhasant eu clustiau rhag clywed.

12 Gwnaethant hefyd eu calonnau yn adamant, rhag clywed y gyfraith a'r geiriau a anfonodd ARLWYDD y lluoedd trwy ei yspryd, yn llaw y prophwydi gynt: am hynny y daeth dig-faint mawr oddi wrth ARLWYDD y lluoedd.

13 A bu megis y galwodd efe, ac na wrandawent hwy; felly y galwasant hwy, ac nis gwrandawn innau, medd ARLWYDD y lluoedd.

14 Ond gwasgerais hwynt â chorwyt i blith yr holl genhedloedd y rhai nid adwaenant; a'r tir a anghyfaneddwyd ar eu hol hwynt, fel nad oedd a'i tramwyai nac a ddychwelai: felly y gosodasant y wlad ddymunol yn ddiffaethwch.

PEN. VIII.

1 *Adnewyddu Jerusalem.* 9 *Eu cysuro hwy i adeiladu, trwy fod ffafr Duw tu ag atynt.* 16 *Gweithredoedd ddy a mae Duw yn eu gosyn ganddynt.* 18 *Addaw llawenydd a rhyddhad.*

DRACHEFN y daeth gair ARLWYDD y lluoedd *attaf*, gan ddywedyd,

2 Fel hyn y dywed ARLWYDD y lluoedd; Eiddigeddais eiddigedd mawr dros Sion, ac â llid mawr yr eiddigeddais drosti.

3 Fel hyn y dywed yr ARLWYDD; Dychwelais at Sion, a thrigaf y'nghanol Jerusalem: a Jerusalem a elwir Dinas y gwirionedd; a ruynydd ARLWYDD y lluoedd, Y mynydd sanctaidd.

4 Fel hyn y dywed ARLWYDD y lluoedd; Hen wŷr a hen wragedd a drigant etto yn heolydd Jerusalem, a phob gwr â'i ffon yn ei law o herwydd amllder dyddiau.

5 A heolydd y ddinas a lenwir o fechgyn a genethod yn chwarae yn ei heolydd hi.

6 Fel hyn y dywed ARLWYDD y lluoedd; Os anhawdd yw hyn yn y dyddiau hyn y'ngolwg gweddill y bobl hyn, ai anhawdd fyddai hefyd yn fy ngolwg i? medd ARLWYDD y lluoedd.

7 Fel hyn y dywed ARLWYDD y lluoedd; Wele fi yn gwaredu fy mhobl o dir y dwyrain, ac o dir machludiad haul.

8 A mi a'u dygaf hwynt, fel y preswyliont y'nghanol Jerusalem: a hwy a fyddant yn bobl i mi, a byddaf innau iddynt hwythau yn DDUW mewn gwirionedd ac mewn cyfiawnder.

9 ¶ Fel hyn y dywed ARLWYDD y lluoedd; Cryfhâer eich dwylaw chwi, y rhai ydych yn clywed yn y dyddiau hyn y geiriau hyn o enau y prophwydi, y rhai oedd yn y dydd y sylfaenwyd tŷ ARLWYDD y lluoedd, fel yr adeileddid y deml.

10 Canys cyn y dyddiau hyn nid oedd na chyflog i ddyd, na llôg am anifail; na heddwch i'r un a elai allan, nac a ddelai i mewn, gan y gorthrymder: oblegid gyrrais yr holl ddyinion bob un ym mhen ei gymmydog.

11 Ond yn awr ni byddaf fi i weddill y bobl hyn megis yn y dyddiau gynt, medd ARLWYDD y lluoedd.

12 Canys bydd yr had yn ffynnawwy; y winwydden a rydd ei ffrwyth, a'r ddaear a rydd ei chynnyrch, a'r nefoedd a roddant eu gwllith: a pharaf i weddill y bobl hyn feddiannu yr holl *bethau* hyn.

13 A bydd, mai megis y buoch chwi, tŷ Judah a thŷ Israel, yn fell-dith ym mysg y cenedloedd; felly y'ch gwaredaf chwi, a byddwch yn fendith: nac ofnwch, ond cryfhâer eich dwylaw.

14 Canys fel hyn y dywed ARLWYDD y lluoedd; Felly meddyl-

iais eich drygu chwi, pan y'm digiodd eich tadau, medd ARGLWYDD y lluoedd, ac nid edifarhêais;

15 Felly drachefn y meddyliais yn y dyddiau hyn wneuthur llês i Jerusalem, ac i dŷ Judah: nac ofnwch.

16 ¶ Dyma y pethau a wnewch chwi; Dywedwch y gwir bawb wrth ei gymmydog; bernwch farn gwirionedd a thangnefedd yn eich pyrth;

17 Ac na swriedwch ddrwg neb i'w gilydd yn eich calonnau; ac na hoffwch lw celwyddog: canys yr holl *bethau* hyn a gasêais, medd yr ARGLWYDD.

18 ¶ A gair ARGLWYDD y lluoedd a ddaeth attaf, gan ddywedyd,

19 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Ympryd y pedwerydd *mis*, ac ympryd y pummed, ac ympryd y seithfed, ac ympryd y degfed, a fydd i dŷ Judah yn llawenydd a hyfrydwch, ac yn uchel-wyliau daionus: gan hynny cerwch wirionedd a heddwch.

20 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; *Bydd* etto, y daw pobloedd, a phreswylwyr dinasoedd lawer:

21 Ac yr â preswylwyr y naill *ddinas* i'r llall, gan ddywedyd, Awn gan fyned i weddio ger bron yr ARGLWYDD, ac i geisio ARGLWYDD y lluoedd: minnau a âf hefyd.

22 Ië, pobloedd lawer a chenedloedd cryfion a ddeuant i geisio ARGLWYDD y lluoedd yn Jerusalem, ac i weddio ger bron yr ARGLWYDD.

23 Fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Yn y dyddiau hynny y *bydd* i ddeg o ddynion, o bob tafodiaith y cenedloedd, ymaflwyd, ymaflwyd, *meddaf*, y'ngodrau gwr o Iuddew, gan ddywedyd, Awn gyd â chwi: canys clywsom *fod* Duw gyd â chwi.

PEN. IX.

1 Duw yn ymddiffyn ei eglwys. 9 Annog Sion i lawenyachu am ddyfodiad Crist, a'i heddychol frenhiniaeth. 12 Duw yn adaw buddugoliaeth ac ymddiffyn.

BAICH gair yr ARGLWYDD yn nhir Hadrach, a Damascus *fydd* ei orphwysfa ef: pan *fyddo* llygaid dyn ar yr ARGLWYDD, fel yr eiddo holl lwythau Israel.

2 A Hamath hefyd a derfyna wrthi; Tyrus a Sidon *hefyd*, er ei bod yn ddoeth iawn.

3 A Thyrus a adeiladodd iddi ei hun ymddiffynfa, ac a bentyrrodd arian fel llwch, ac aur coeth fel tom yr heolydd.

4 Wele yr ARGLWYDD a'i bwrw hi allan, ac a dery ei nerth hi yn y môr; a hi a ysir â than.

5 Ascelon a'i gwel, ac a ofna; a Gaza, ac a ymosidia yn ddirfawr, Ecron hefyd; am ei chywilyddio o'i gobaith; difethir hefyd y brenhin allan o Gaza, ac Ascelon ni chyfanedddir.

6 Estron hefyd a drig yn Asdod, a thorraf ymaith falchder y Philistiaid.

7 A mi a gymmeraf ymaith ei waed o'i enau, a'i ffeidd-dra oddi rhwng ei ddannedd: ac efe a weddillir i'n Duw ni, fel y byddo megis pennaeth yn Judah, ac Ecron megis Jebusiad.

8 A gwersyllaf o amgylch fy nhŷ rhag y llu, rhag a êl heibio, a rhag a ddychwelo; fel nad elo gorthrymmwr trwyddynt mwyach: canys yn awr gwelais â'm llygaid.

9 ¶ Bydd lawen iawn, ti ferch Sion; a chrechwena, ha ferch Jerusalem. Wele, dy frenhin yn dyfod attat: cyfiawn ac achubydd *yw* efe; *y mae* efe yn llariaidd, ac yn marchogaeth ar asyn, ac ar ebol llwdn asen.

10 Torraf hefyd y cerbyd oddi wrth Ephraim, a'r march oddi wrth Jerusalem, a'r bwa rhyfel a dorri: ac efe a lefara heddwch i'r cenedloedd: a'i lywodraeth *fydd* o fôr hyd fôr, ac o'r afon hyd eithafoedd y ddaear.

11 A thithau, trwy waed dy ammod y gollyngais dy garcharorion o'r pydew heb ddwfr ynddo.

12 ¶ Trowch i'r ymddiffynfa, chwi garcharorion gobeithiol: heddyw yr ydwyf yn dangos y talaf i ti yn ddaudbylyg:

13 Pan annelwyf Judah i mi, ac y llanwyf y bwa âg Ephraim, ac y cyfodwyf dy feibion di, Sion, yn erbyn dy feibion di, Groeg, ac y'th wnelwyf fel cleddyf gwr grymmus:

14 A'r ARGLWYDD a welir tros-

tynt, a'i saeth ef a â allan fel mellten: a'r ARGLWYDD DDUW a gân âg udgorn, ac a gerdd â chorwyntoedd y dehau.

15 ARGLWYDD y lluoedd a'u hymddiffyn hwynt: a hwy a ysant, ac a ddarostyngant gerrig y daf; yfant, a therfysgant megis *mewn* gwin, a llenwir hwynt fel meiliau, ac fel conglau yr allor.

16 A'r ARGLWYDD eu DUW a'u gwared hwynt y dydd hwnnw fel praid ei bobl: canys *fel* meini coron y byddant, wedi eu dyrchafu yn faner-
au ar ei dir ef.

17 Canys pa faint *yw* ei ddaioni ef, a pha faint ei degwch ef! *ÿd* a lawenycha y gwyr ieuaingc, a gwin y gwyr-
yfon.

PEN. X.

1 *Duw sydd raid ymgais âg ef, ac nid eilunod.*
5 *Megis yr ymwelodd efe ù'i ddiadell am eu pechod, felly yr achub ac yr adfero efe hwy.*

ERCHWCH gan yr ARGLWYDD wlaw mewn pryd diweddar-
wlaw; a'r ARGLWYDD a bair ddis-
glaer gymylau, ac a ddÿd iddynt
gawod o wlaw, i bob un laswellt yn
y maes.

2 Canys y delwau a ddywedasant
wagedd, a'r dewiniaid a welsant gel-
wydd, ac a ddywedasant freuddwyd-
ion ofer; rhoddasant ofer gysur: am
hynny yr aethant fel defaid, cystudd-
iwyd hwynt, am nad *oedd* bugail.

3 Wrth y bugeiliaid yr eunynodd
fy llid, a mi a gompais y bychod: can-
ys ARGLWYDD y lluoedd a ymwel-
odd â'i braidd tÿ Judah, ac a'u gwnaeth
fel ei harddfarch yn y rhyfel.

4 Y gongl a ddaeth allan o hono,
yr hoel o hono, y bwa rhyfel o hono,
a phob gorthrymmwr ynghyd a *ddaeth*
o hono.

5 ¶ A byddant fel cawri yn sathru
eu gelynion yn nhom yr heolydd yn
y rhyfel: a hwy a ymladdant, am *fod*
yr ARGLWYDD gyd â hwynt, a chy-
wilyddir marchogion meirch.

6 A nerthaf dÿ Judah, a gwaredaf
dÿ Joseph, a pharaf iddynt ddychwel-
yd i'w cyfle; canys trugarhéais wrth-
ynt; a byddant fel pe nas gwrthod-
aswn hwynt: o herwydd myfi *yw* yr

ARGLWYDD eu DUW hwynt, ac a'u
gwrandaawaf hwynt.

7 Bydd Ephraim hefyd fel cawr,
a'u calonnau a lawenychant fel trwy
win: a'u meibion a gân weled, ac a
lawenychant; bydd eu calon yn hyf-
ryd yn yr ARGLWYDD.

8 Chwibanaf arnynt, a chasglaf
hwynt; canys gwaredais hwynt: ac
amhânt fel yr amhasant.

9 A hauaf hwynt ym mysg y bobl-
oedd: ac mewn gwledydd pell y'm
cofiant, a byddant fyw gyd â'u plant,
a dychwelant.

10 A dychwelaf hwynt o dir yr
Aipt, a chasglaf hwynt o Assyria;
ac arweiniaf hwynt i dir Gilead a Li-
banus, ac ni cheir *lle* iddynt.

11 Ac efe a dramwya trwy y môr
mewn blinder, ac a dery y tonnau yn
y môr; a holl ddyfnderoedd yr afon
a fyddant ddyhysbydd: a disgynir
balchder Assyria, a theyrn-wialen yr
Aipt a gilia ymaith.

12 Nerthaf hwynt hefyd yn yr AR-
GLWYDD, ac yn ei enw ef yr ymrod-
iant, medd yr ARGLWYDD.

PEN. XI.

1 *Dynystr Jerusalem.* 3 *Gofalu am yr etholed-
igion, a gwrthod y lleill.* 10 *Torri ffon Teg-
wch a Rhwymau, trwy wrthod Crist.* 15 *Ar-
wydd a melliith y bugail ynfyd.*

LIBANUS, agor dy ddorau, fel
yr yso y tân dy gedrwydd.

2 Y fynnidwydd, udwch; canys
cwmpodd y cedrwydd, difwynwyd y
rhai ardderchog: udwch, dderw Ba-
san; canys syrthiodd coedwig y gwin
gynhauaf.

3 ¶ *Y mae* llef udfa y bugeiliaid;
am ddifwyno eu hardderchowgrwydd:
llef rhwad y llewod ieuaingc; am ddi-
fwyno balchder yr Iorddonen.

4 Fel hyn y dywed yr ARGLWYDD
fy NUW; Portha ddefaid y lladdfa;

5 Y rhai y mae eu perchennogion
yn eu lladd, heb dybied eu bod yn
euog; a'u gwerthwyr a ddywedant,
Bendigedig *fyddo* yr ARGLWYDD, am
fy nghyfoethogi: a'u bugeiliaid nid
arbedant hwynt.

6 Canys nid arbedaf mwyach drig-
olion y wlad, medd yr ARGLWYDD;
ond wele fi yn rhoddi y dynion bob

un i law ei gymmydog, ac i law ei frenhin; a hwy a darawant y tir, ac nid achubaf hwynt o'u llaw hwy.

7 A mi a borthaf ddefaid y lladdfa, sef chwi, drueiniaid y praidd. A chymmerais i mi ddwy ffon; un a elwais Hyfrydwch, a'r llall a elwais Rhwymau; a mi a borthais y praidd.

8 A thorris ymaith dri bugail mewn un nis; a'm henaidd a alarodd arnynt hwy, a'u henaidd hwythau a'm ffeiddiodd innau.

9 Dywedais hefyd, Ni phorthaf chwi: a fyddo farw, bydded farw; ac y sydd i'w dorri ymaith, torrer ef ymaith; a'r gweddill, ysant bob un gnawd ei gilydd.

10 ¶ A chymmerais fy ffon, Hyfrydwch, a thorris hi, i dorri fy nghyfammodyr hwn a ammodaswn â'r holl bobl.

11 A'r dydd hwnnw y torrwyd hi: ac felly y gybu trueiniaid y praidd, y rhai oedd yn disgwyl wrthyf fi, mai gair yr ARGLWYDD oedd hyn.

12 A dywedais wrthynt, Os gwelwch yn dda, dygwch fy ngwerth; ac onid ê, peidiwch: a'm gwerth a bwysasant yn ddeg ar hugain o arian.

13 A dywedodd yr ARGLWYDD wrthyf, Bwrw ef i'r crochenydd: pris tég â'r hwn y'm prisiwyd ganddynt. A chymmerais y deg ar hugain arian, a bwriais hwynt i dŷ yr ARGLWYDD i'r crochenydd.

14 Yna mi a dorrais fy ail ffon, sef Rhwymau, i dorri y brawdoliaeth rhwng Judah ac Israel.

15 ¶ A'r ARGLWYDD a ddywedodd wrthyf, Cymmer etto i ti offer bugail ffol.

16 Canys wele fi yu codi bugail yn y tir, yr hwn ni ofwya y cuddiedig, ni chais yr ieuangc, ni feddyginiaetha y briwedig, a fyddo yn sefyll ni phortha; ond bwytyy gig y bras, ac a ddryllia eu hewinedd hwynt.

17 Gwae yr eilun bugail, yn gadael y praidd: y cleddyf fydd ar ei fraich, ac ar ei lygad dehau: ei fraich gan wywo a wywa, a'i lygad dehau gan dywyllu a dywylla.

PEN. XII.

1 Jerusalem yn phïol gwsg a dychryn iddi ei hun, 3 ac yn faen purysaur i'w gwrthwryn-

ebeyr. 6 Buddugawl adferiad Judah. 9 Edifseirwch Jerusalem.

BAICH gair yr ARGLWYDD i Israel, medd yr ARGLWYDD, yr hwn sydd yn estyn allan y nefoedd, ac yn sylfaenu y ddaear, ac yn llunio yspryd dyn yddo.

2 Wele fi yn gwneuthur Jerusalem yn phïol gwsg i'r bobloedd oll o amgylch, pan fyddont yn y gwarchae yn erbyn Judah, ac yn erbyn Jerusalem.

3 ¶ A bydd y dwthwn hwnnw i mi wneuthur Jerusalem yn faen trwm i'r holl bobloedd: pawb a ymlwytho âg ef, yn ddiâu a rwygir, er ymgasglu o holl genhedloedd y ddaear yn ei erbyn ef.

4 Y diwrnod hwnnw, medd yr ARGLWYDD, y tarawaf bob march â syndra, a'i farchog âg ynfydrwydd; ac agoraf fy llygad ar dŷ Judah, a tharawaf holl feirch y bobl â dallineb.

5 A thywysogion Judah a ddywedant yn eu calon, Nerth i mi fydd preswylwyr Jerusalem yn ARGLWYDD y lluoedd eu Duw hwynt.

6 ¶ Y dydd hwnnw y gwnaf dywysogion Judah fel aelwyd o dân yn y coed, ac fel ffagl dân mewn ysgub o wellt, ac ysant ar y llaw ddehau ac ar yr aswy, yr holl bobloedd o amgylch: a Jerusalem a gyfanneddir drachefn yn ei lle ei hun, yn Jerusalem.

7 Yr ARGLWYDD a geidw bebyll Judah yn gyntaf, megis nad ym-fawrygo gogoniant tŷ Dafydd, a gogoniant preswylwyr Jerusalem, yn erbyn Judah.

8 Y dydd hwnnw yr ymddiffyn yr ARGLWYDD breswylwyr Jerusalem: a bydd y llesgaf o honynt y dydd hwnnw fel Dafydd; a thŷ Dafydd fydd fel Duw, fel angel yr ARGLWYDD o'u blaen hwynt.

9 ¶ Y dydd hwnnw y bydd i mi geisio difetha yr holl genhedloedd y sydd yn dyfod yn erbyn Jerusalem.

10 A thywalltaf ar dŷ Dafydd, ac ar breswylwyr Jerusalem, yspryd gras a gweddiau; a hwy a edrychant arnaf fi yr hwn a wanasant, galarant hefyd am dano fel un yn galaru am ei unig-anedig, ac ymofiant am dano ef

megis un yn gofidio am ei gyntaf-
anedig.

11 Y dwthwn hwnnw y bydd galar
mawr yn Jerusalem, megis galar Ha-
dad-rimmon yn nyffryn Megidon.

12 A'r wlad a alara, pob teulu wrtho
ei hun; teulu tŷ Dafydd wrtho ei
hun, a'u gwagedd wrthynt eu hunain;
teulu tŷ Nathan wrtho ei hunan, a'u
gwagedd wrthynt eu hunain;

13 Teulu tŷ Lefi wrtho ei hunan,
a'u gwagedd wrthynt eu hunain; teulu
tŷ Simeï wrtho ei hunan, a'u gwrag-
edd wrthynt eu hunain;

14 Yr holl deuluoedd eraill, pob
teulu wrtho ei hun, a'u gwagedd
wrthynt eu hunain.

PEN. XIII.

1 *Ffynnon i lanhâu Jerusalem* 2 *oddi wrth*
ddelw-addoliaeth, a gau-brophwydoliaeth. 7
Marwolaeth Crist, a phrofi y drydedd ran.

Y DYDD hwnnw y bydd ffyn-
non wedi ei hagoryd i dŷ Da-
fydd, ac i breswylwyr Jerusalem, i
bechod ac afeindid.

2 ¶ A bydd y dwthwn hwnnw,
medd ARGLWYDD y lluoedd, i mi
dorri enwau yr eilunod allan o'r tir,
ac nis cofir hwynt mwyach; a gyrraf
hefyd y prophwydi ac yspryd afeindid
allan o'r wlad.

3 A bydd pan brophwydo un
mwyach, y dywed ei dad a'i fam a'i
cenedlasant ef wrtho, Ni chei fyw;
cans dywedaist gelwydd yn enw yr
ARGLWYDD: a'i dad a'i fam a'i cen-
hedlasant ef a'i gwanant ef pan fyddo
yn prophwydo.

4 A bydd y dydd hwnnw, i'r pro-
phwydi gywilyddio bob un am ei
weledigaeth, wedi iddo brophwydo;
ac ni wisgant grysoedd i dwyllo:

5 Ond efe a ddywed, Nid pro-
phwyd *ydwyf* fi; llafurwr y ddaear
ydwyf fi: cans dyn a'm dysgodd i
gadw anifeiliaid o'm hieuengctid.

6 A dywed un wrtho, Beth a wna
y gweliâu hyn yn dy ddwylaw? Yna
efe a ddywed, *Dyma* y rhai y'm clwyf-
wyd â hwynt yn nhŷ fy ngharedigion.

7 ¶ Deffro, gleddyf, yn erbyn fy
mugail, ac yn erbyn y gwr *sydd* gyf-
aill i mi, medd ARGLWYDD y lluoedd:
taro y bugail, a'r praidd a wasgerir; a

dychwelaf fy llaw ar y rhai bychain.

8 A bydd yn yr holl dir, medd yr
ARGLWYDD, y torrïr ymaith, ac y
bydd marw dwy ran ynddo; a'r dryd-
edd a adewir ynddo.

9 A dygaf y drydedd ran trwy y
tân, a phuraf hwynt fel puro arian, a
choethaf hwynt fel coethi aur: hwy
a alwant ar fy enw, a minnau a'u
gwrandawaf: dywedaf, Fy mhobl *yw*
efe; ac yntau a ddywed, Yr AR-
GLWYDD *yw* fy NUW.

PEN. XIV.

1 *Distrywio dinystrogrwr Jerusalem.* 4 *Dyfod-
iad Crist, a rhadau ei frenhiniaeth ef.* 12
Pla gelynlion Jerusalem. 16 *Y gweddill a*
dry at yr Arghwydd, 20 *a sanctaidd fydd en*
hanrhaiith.

W ELE ddydd yr ARGLWYDD
yn dyfod, a rhennir dy ys-
pail yn dy ganol di.

2 Cans mi a gasglaf yr holl gen-
hedloedd i ryfel yn erbyn Jerusalem:
a'r ddinas a oresgynir, y tai a an-
rheithir, a'r gwagedd a dreisir; a
hanner y ddinas a â allan i gaethiwed,
a'r rhan arall o'r bobl nis torrïr ymaith
o'r ddinas.

3 A'r ARGLWYDD a â allan, ac
a ryfela yn erbyn y cenedloedd hyn-
ny, megis y dydd y rhyfelodd efe yn
nydd y gâd.

4 ¶ A'i draed a safant y dydd
hwnnw ar fynydd yr Olew-wydd, yr
hwn *sydd* ar gyfer Jerusalem, o du y
dwyrain; a mynydd yr Olew-wydd a
hyllt ar draws ei hanner tu a'r dwyr-
ain a thu a'r gorllewin, a *bydd* dyffr-
yn mawr iawn: a hanner y mynydd a
symmud tu a'r gogledd, a'i hanner tu
a'r deheu.

5 A chwi a fflowch i ddyffryn y
mynyddoedd; cans dyffryn y myn-
yddoedd a gyrhaedd hyd Azal: a
fflowch fel y ffoisoch rhag y ddaear-
gryn yn nyddiau Uzziah brenhin Ju-
dah: a daw yr ARGLWYDD fy NUW,
a'r holl saint gyd â thi.

6 A'r dydd hwnnw y daw i ben, na
byddo goleuni disglauer, na thywyll:

7 Ond bydd un diwrnod, hwnnw a
adweinir gan yr ARGLWYDD, nid
dydd, ac nid nos; ond bydd goleuni
yn yr hwyr.

8 A bydd y dwthwn hwnnw, y daw

allan o Jerusalem ddyfroedd bywiol; eu hanner hwynt tu a môr y dwyrain, a'u hanner tu a'r môr eithaf: hâf a gauaf y bydd *hyn*.

9 ¶ A'r ARGLWYDD a fydd yn Frenhin ar yr holl ddaear: y dydd hwnnw y bydd un ARGLWYDD, a'i enw yn un.

10 Troir yr holl dir megis yn wastad o Geba hyd Rimmon, o'r tu deheu i Jerusalem: hi a ddyrchefir, ac a gyfanneddir yn ei lle, o borth Benjamin hyd le y porth cyntaf, hyd borth y gongl, ac o dŵr Hananeel hyd winwryfau y brenhin.

11 Yno y trigant ynddi, ac ni bydd yn ddfrod mwyach; ond Jerusalem a gyfanneddir yn ddiênbyd.

12 ¶ A hyn fydd y pla â'r hwn y tery yr ARGLWYDD yr holl bobloedd a ryfelant yn erbyn Jerusalem; Eu cuawd a dderfydd, er eu bod yn sefyll ar eu traed, a'u llygaid a ddarfyddant yn eu tyllau, a'u tafod a dderfydd yn eu safn.

13 (Y dydd hwnnw y bydd mawr derfysg oddi wrth yr ARGLWYDD yn eu plith hwynt; a phob un a ymafael yn llaw ei gymmydog, a'i law a gyfyd yn erbyn llaw ei gymmydog.

14 A Judah hefyd a ryfela yn Jerusalem: a chesglir golud yr holl genhedloedd o amgylch, aur ac arian, a gwisgoedd lawer iawn.)

15 Ac felly y bydd pla y march, y mul, y camel, yr asyn, a phob anifail a fyddo yn y gwersylloedd hyn, fel y pla hwn.

16 ¶ A bydd i bob un a adawer o'r holl genhedloedd a ddaethant yn erbyn Jerusalem, fyned i fynu o fwyddyn i fwyddyn, i addoli y Brenhin, ARGLWYDD y lluoedd, ac i gadw gwyl y pebyll.

17 A phwy bynnag nid êl i fynu o deuluoedd y ddaear i Jerusalem, i addoli y Brenhin, ARGLWYDD y lluoedd, ni bydd gwlaw arnynt.

18 Ac os teula yr Aipht nid â i fynu, ac ni ddaw, y rhai nid oes gwlaw arnynt; yno y bydd y pla â'r hwn y tery yr ARGLWYDD y cenedloedd y rhai nid eagnant i gadw gwyl y pebyll.

19 Hyn a fydd cosp yr Aipht, a chosp yr holl genhedloedd nid elont i fynu i gadw gwyl y pebyll.

20 ¶ Y dydd hwnnw y bydd ar ffrwynau y meirch, SANCTEIDDRWYDD I'R ARGLWYDD; a bydd y crochanau yn nhŷ yr ARGLWYDD fel meiliau ger bron yr allor.

21 Bydd pob crochan yn Jerusalem ac yn Judah yn Sancteiddrwydd i ARGLWYDD y lluoedd: a daw pob aberthwr, ac a gymmerant o honynt, ac a ferwant ynddynt: ac ni bydd Canaanead mwyach yn nhŷ ARGLWYDD y lluoedd y dydd hwnnw.

LLYFR MALACHI.

PEN. I.

¹ Malachi yn achwyn rhag angharedigrwydd Israel, ⁶ a'u hanghresfydd, ¹² a'u halogwrydd.

BAICH gair yr ARGLWYDD at Israel trwy law Malachi.

2 Hoffais chwi, medd yr ARGLWYDD: a chwi a ddywedwch, Ym mha beth yr hoffais ni? Onid brawd oedd Esau i Jacob? medd yr ARGLWYDD: etto Jacob a hoffais,

3 Ac Esau a gasâis, ac a osodais ei fynyddoedd yn ddiffaethwch, a'i etifeddiaeth i ddreigiau yr anialwch.

4 Lle y dywed Edom, Tlodwyd

ni, etto dychwelwn, ac adeiladwn yr anghyfnedd-leoedd; fel hyn y dywed ARGLWYDD y lluoedd; Hwy a adeiladant, ond minnau a fwriaf i lawr; a galwant hwynt yn ardal drygioni, a'r bobl wrth y rhai y llidiodd yr ARGLWYDD yn dragywydd.

5 Eich llygaid hefyd a welant, a chwithau a ddywedwch, Mawrygir yr ARGLWYDD oddi ar derfyn Israel.

6 ¶ Mab a anrhydedda ei dad, a gweinidog ei feistr: ac os ydwyf fi dad, pa le ymae fy anrhydedd? ac os ydwyf fi feistr, pa le ymae fy ofn? medd ARGLWYDD y lluoedd wrthych

P E N . II.

chwi yr offeiriaid, y rhai ydych yn dirmygu fy enw : a chwi a ddywedwch, Ym mha beth y dirmygasom dy enw di?

7 Offrymmu yr ydych ar fy allor fara halogedig ; a chwi a ddywedwch, Ym mha beth yr halogasom di ? Am i chwi ddyweddy, Dirmygus yw bwrdd yr ARGLWYDD.

8 Ac os offrymmu yr ydych y dall yn aberth, onid drwg *hynny* ? ac os offrymmwch y cloff a'r clwyfus, onid drwg *hynny* ? cynnyg ef yr awrhon i'th dywysog, a fydd efe boddlaw'n i ti ? neu a dderbyn efe dy wyneb ? medd ARGLWYDD y lluoedd.

9 Ac yn awr gweddïwch, attolwg, ger bron Duw, fel y trugarhâo wrthym : o'ch llaw chwi y bu hyn : a dderbyn efe wyneb un o honoch ? medd ARGLWYDD y lluoedd.

10 A phwy hefyd o honoch a gauai y dorau, neu a oleuai fy allor yn rhad ? Nid oes gennyf foddlonrwydd ynoch chwi, medd ARGLWYDD y lluoedd, ac ni dderbyniaf offrwm o'ch llaw.

11 Canys o gyfodiad haul hyd ei fachludiad hefyd, mawr *fydd* fy enw ym mysg y Cenedloedd : ac ym mhob lle arogl-darth a offrymmir i'm henw, ac offrwm pur : canys mawr *fydd* fy enw ym mhlith y cenedloedd, medd ARGLWYDD y lluoedd.

12 ¶ Ond chwi a'i halogasoeh ef, pan ddywedasoeh, Bwrdd yr ARGLWYDD *sydd* halogedig ; a'i ffrwyth, *sef* ei fwyd, *sydd* ddirmygus.

13 Chwi hefyd a ddywedasoeh, Wele, pa flinder *yw* ! a ffroenasoeh arno, medd ARGLWYDD y lluoedd ; a dygasoch yr hyn a ysglyfaethwyd, a'r cloff, a'r clwyfus ; fel hyn y dygasoch offrwm : a fyddaf fi foddlaw'n i hynny o'ch llaw chwi ? medd yr ARGLWYDD.

14 Ond melldigedig *yw* y twyllodrus, yr hwn y mae yn ei ddiadell wrryw, ac a adduna ac a abertha un llygredig i'r ARGLWYDD : canys Brenhin mawr *ydwyf* fi, medd ARGLWYDD y lluoedd, a'm henw *sydd* ofnadwy ym mhlith y cenedloedd.

1 *Y mae yn ceryddu yr offeiriaid yn dost, am esgeuluso eu cyfammod ; 11 a'r bobl, am eu gau-dduwiaeth, 14 a'u godineb, 17 a'u hanffyddlondeb.*

AC yr awr hon, chwi offeiriaid, i chwi y mae y gorchymyn hwn.

2 Oni wrandewch, ac oni ystyriwch, i roddi anrhydedd i'm henw i, medd ARGLWYDD y lluoedd ; yna mi a anfonaf felldith arnoch chwi, ac a fell-dithiaf eich bendithion chwi : ie, myfi a'u melldithiais eisoes, am nad ydych yn ystyried.

3 Wele fi yn llygru eich had chwi, a thaenaf dom ar eich wynebau, *sef* tom eich uchel-wyliau ; ac un a'ch cymmer chwi atto ef.

4 Hefyd cewch wybod mai myfi a anfonais attoch y gorchymyn hwn, fel y byddai fy nghyfammod â Lefi, medd ARGLWYDD y lluoedd.

5 Fy nghyfammod ag ef oedd am fywyd a heddwch ; a mi a'u rhoddais hwynt iddo am yr ofn â'r hwn y'm hofnodd, ac yr arswydodd o flaen fy enw.

6 Cyfraith gwirionedd oedd yn ei enau ef, ac anwiredd ni chafwyd yn ei wefusau : mewn hêdd ac uniondeb y rhodiodd gyd â mi, a llaweroedd a drôdd efe oddi wrth anwiredd.

7 Canys gwefusau yr offeiriad a gadwant wybodaeth, a'r gyfraith a geisiant o'i enau ef : o herwydd cennad ARGLWYDD y lluoedd *yw* efe.

8 Ond chwi a gilasoch allan o'r ffordd, ac a barasoeh i laweroedd dramgywddo wrth y gyfraith ; llygrasoch gyfammod Lefi, medd ARGLWYDD y lluoedd.

9 Am hynny minnau hefyd a'ch gwneuthum chwi yn ddirmygus ac yn ddiystyr gan yr holl bobl ; megis na chadwasoch fy ffyrdd i, ond bod yn derbyn wynebau yn y gyfraith.

10 Onid un Tad *sydd* i ni oll ? onid un Duw a'n crëodd ni ? paham y gwnawn yn anffyddlaw'n bob un yn erbyn ei frawd, gan halogi cyfammod ein tadau ?

11 ¶ Judah a wnaeth yn anffyddlaw'n, a ffeidd-dra a wnaethpwyd yn Israel ac yn Jerusalem : canys Judah

a halogodd sancteiddrwydd yr ARGLWYDD yr hwn a hoffasai, ac a briododd ferch duw dieithr.

12 Yr ARGLWYDD a dyrr ymaith y gwr a wnel hyn; yr athraw a'r digybl o bebyll Jacob, ac offrymmydd offrwm i ARGLWYDD y lluoedd.

13 Hyn hefyd eilwaith a wnaethoch, gan orchuddio â dagrau allor yr ARGLWYDD trwy wylofain a gweiddi; fel nad edrych efe mwyach ar yr offrwm, ac na chymmer ef yn foddllawn o'ch llaw chwi.

14 ¶ Er hynny chwi a ddywedwch, Pa herwydd? O herwydd mai yr ARGLWYDD a fu dyst rhyngot ti a rhwng gwraig dy ieuengtid, yr hon y buost anffyddllawn iddi; er ei bod yn gymmar i ti, ac yn wraig dy gyfammod.

15 Onid un a wnaeth efe? a'r yspryd y'ngweddill ganddo: a phaham un? I geisio had duwiol: am hynny gwyliwch ar eich yspryd, ac na fydded neb anffyddllawn yn erbyn gwraig ei ieuengtid.

16 Pan gasâech di hi, gollwng hi ymaith, medd yr ARGLWYDD, Duw Israel: canys gorchuddio y mae efe drais â'i wisg, medd ARGLWYDD y lluoedd: gan hynny gwyliwch ar eich yspryd, na fyddoch anffyddllawn.

17 ¶ Blinasoch yr ARGLWYDD â'ch geiriau: a chwi a ddywedwch, Ym mha beth y blinasom ef? Am i chwi ddywedyd, Pob gwneuthurwr drwg sydd dda y'ngolwg yr ARGLWYDD, ac iddynt y mae efe yn foddllawn; neu, Pa le y mae Duw y farn?

PEN. III.

1 Cennad, a mawrhydi, a gras Crist. 7 Anffudd-dod, 8 a chyssegr-ladrad, 13 ac anffyddllondeb y bobl. 16 Addaw bendith iddynt oddi wrth Dduw.

WELE fi yn anfon fy nghan-nad, ac efe a arloesa y ffordd o'm blaen i: ac yn ddisymmwth y daw yr ARGLWYDD, yr hwn yr ydych yn ei geisio, i'w deml; sef angel y cyfammod yr hwn yr ydych yn ei chwennych: wele efe yn dyfod, medd ARGLWYDD y lluoedd.

2 Ond pwy a oddef ddydd ei ddyfodiad ef? a phwy a saif pan ymdangoso efe? canys y mae efe fel tân

y toddydd, ac fel sebon y golchyddion.

3 Ac efe a eistedd fel purwr a glanhâwr arian: ac efe a bura seibion Lefi, ac a'u coetha hwynt fel aur ac fel arian, fel y byddont yn offrymmu i'r ARGLWYDD offrwm mewn cyfiawnder.

4 Yna y bydd melus gan yr ARGLWYDD offrwm Judah a Jerusalem, megis yn y dyddiau gynt, ac fel y blynyddoedd gynt.

5 A mi a nesâf attoch chwi i farn; a byddaf dyst cyflwm yn erbyn yr hudolion, ac yn erbyn y godinebwyr, ac yn erbyn yr anudonwyr, ac yn erbyn cam-attalwyr cyflog y cyflogedig, a'r rhai sydd yn gorthrymmu y weddw, a'r amddifad, a'r dieithr, ac heb fy ofni i, medd ARGLWYDD y lluoedd.

6 Cans myfi yr ARGLWYDD ni'm newidir; am hynny ni ddifethwyd chwi, meibion Jacob.

7 ¶ Er dyddiau eich tadau y ciliasoch oddi wrth fy neddfau, ac ni chadwasoch hwynt: dychwelwch ataf fi, a mi a ddychwelaf attoch chwi-thau, medd ARGLWYDD y lluoedd: ond chwi a ddywedwch, Ym mha beth y dychwelwn?

8 ¶ A yspeilia dyn Dduw? etto chwi a'm hyspeiliasoch i: ond chwi a ddywedwch, Ym mha beth y'th yspeiliasom? Yn y degwm a'r offrwm.

9 Melldigedig ydych trwy felldith: canys chwi a'm hyspeiliasoch i, sef yr holl genedl hon.

10 Dygwch yr holl ddegwm i'r trysordy, fel y byddo bwyd yn fy nhŷ; a phrofwch fi yr awr hon yn hyn, medd ARGLWYDD y lluoedd, ouid agoraf i chwi ffenestri y nesoedd, a thywallt i chwi fendith, fel na byddo digon o le i'w derbyn.

11 Myfi hefyd a argyhoeddaf er eich mwyn chwi yr ormes, ac ni ddi-fwyna i chwi ffrwyth y ddaear: a'r winwydden yn y maes ni fwrw ei ffrwyth cyn yr amser i chwi, medd ARGLWYDD y lluoedd.

12 A'r holl genhedloedd a'ch galwant chwi yn wynfydedig: canys byddwch yn wlad hyfryd, medd ARGLWYDD y lluoedd.

13 ¶ Eich geiriau chwi a ymgryf-

PEN. IV.

hâodd i'm herbryn, medd yr ARGLWYDD: etto chwi a ddywedwch, Pa beth a ddywedasom ni yn dy erbyn di?

14 Dywedasoch, Oferedd yw gwasanaethu Duw: a pha lesiant sydd er i ni gadw ei orchymynion ef, ac er i ni rodio yn alarus ger bron ARGLWYDD y lluoedd?

15 Ac yr awr hon yr ydym yn galw y beilchion yn wynfydedig: ie, gweithredwyr drygion a adeiladwyd; ie, y rhai a demtiant DDUW, a waredwyd.

16 ¶ Yna y rhai oedd yn ofni yr ARGLWYDD a lefarasant bob un wrth ei gymmydog: a'r ARGLWYDD a wrandawodd, ac a glybu; ac ysgrifenydd llyfr coffadwriaeth ger ei froa ef i'r rhai oedd yn ofni yr ARGLWYDD, ac i'r rhai oedd yn meddwl am ei enw ef.

17 A byddant eiddof fi, medd ARGLWYDD y lluoedd, y dydd y gwnelwyf briodoledd; arbedaf hwynt hefyd fel yr arbed gwr ei fab sydd yn ei wasanaethu.

18 Yna y dychwelwch, ac y gwelwch ragor rhwng y cyfiawn a'r drygionus, rhwng yr hwn a wasanaetho DDUW a'r hwn nis gwasanaetho ef.

1 Barn Duw ar yr anwir, 2 a'i fendith ar y deionus. 4 Y mae yn eu hannog i fysyrio ar y gyfraith; 5 ac yn adrodd iddynt ddyfodiad a swydd Elias.

CANYS wele y dydd yn dyfod yn llosgi megis ffwrn; a'r holl feilchion, a holl weithredwyr anwiredd, a fyddant sofr: a'r dydd sydd yn dyfod a'u llysg hwynt, medd ARGLWYDD y lluoedd, fel nas gadawo iddynt na gwreiddyn na changen.

2 ¶ Ond Haul cyfiawnder a gyfyd i chwi y rhai ydych yn ofni fy enw, â meddyginiaeth yn ei esgyll; a chwi a ewch allan ac a gynnyddwch megis lloi pasgedig.

3 A chwi a fethrwyd yr annuwiolion; canys byddant yn lludw dan wadnau eich traed chwi, yn y dydd y gwnelwyf hyn, medd ARGLWYDD y lluoedd.

4 ¶ Cofiwch gyfraith Moses fy ngwas, yr hon a orchymynais iddo ef yn Horeb i holl Israel, y deddfau a'r barnedigaethau.

5 ¶ Wele, mi a anfonaf i chwi Elias y prophwyd, cyn dyfod dydd mawr ac ofnadwy yr ARGLWYDD:

6 Ac esfe a dry galon y tadau at y plant, a chalon y plant at eu tadau; rhag i mi ddyfod a tharo y ddaear â melldith.

TERFYN Y PROPHWYDI.

TESTAMENT

NEWYDD

EIN

HARGLWYDD A'N HIACHAWDWR

IESU GRIST.

*Nid oes arnaf gywilydd o efengyl Crist: oblegid gallu Duw yw hi
er iachawdwriaeth, i bob un a'r sydd yn credu. Rhuf. 1. 16.*

LLUNDAIN:

ARGRAPHEDIG GAN G. E. EYRE A W. SPOTTISWOODE,
ARGRAPHWYR I ARDDERCHOCCAF FAWRHYDI Y FRENHINES.

M.DCCC.LXL

SANT MATTHEW.

'PEN. I.

1 *Achan Crist o Abraham i Joseph. 18 E'i genhedlu ef o'r Yspryd Glân, a'i enl o Fair forweyn, wedi ei dyweddio hi â Joseph. 19 Yr angel yn bodloni cam-dybus feddyliau Joseph, ac yn dehongli enwau Crist.*

LYFR cenhedliad Iesu Grist, fab Dafydd, fab Abraham.

2 Abraham a genhedlodd Isaac; ac Isaac a genhedlodd Jacob; a Jacob a genhedlodd Judas a'i frodyr;

3 A Judas a genhedlodd Phares a Zara o Thamar; a Phares a genhedlodd Esrom; ac Esrom a genhedlodd Aram;

4 Ac Aram a genhedlodd Aminadab; ac Aminadab a genhedlodd Naasson; a Naasson a genhedlodd Salmon;

5 A Salmon a genhedlodd Booz o Rachab; a Booz a genhedlodd Obed o Ruth; ac Obed a genhedlodd Jesse;

6 A Jesse a genhedlodd Dafydd frenhin; a Dafydd frenhin a genhedlodd Solomon o'r hon a *fusasai wraig* Urias;

7 A Solomon a genhedlodd Roboam; a Roboam a genhedlodd Abia; ac Abia a genhedlodd Asa;

8 Ac Asa a genhedlodd Josaphat; a Josaphat a genhedlodd Joram; a Joram a genhedlodd Ozias;

9 Ac Ozias a genhedlodd Joatham; a Joatham a genhedlodd Achaz; ac Achaz a genhedlodd EzeCIAS;

10 Ac EzeCIAS a genhedlodd Manasses; a Manasses a genhedlodd Amon; ac Amon a genhedlodd Josias;

11 A Josias a genhedlodd Jechonias a'i frodyr, ynghylch amser y symmudiad i Babilon;

12 Ac wedi y symmudiad i Babilon, Jechonias a genhedlodd Salathiel; a Salathiel a genhedlodd Zorobabel;

13 A Zorobabel a genhedlodd

Abiud; ac Abiud a genhedlodd Eliacim; ac Eliacim a genhedlodd Azor;

14 Ac Azor a genhedlodd Sadoc; a Sadoc a genhedlodd Achim; ac Achim a genhedlodd Eliud;

15 Ac Eliud a genhedlodd Eleazar; ac Eleazar a genhedlodd Matthan; a Matthan a genhedlodd Jacob;

16 A Jacob a genhedlodd Joseph, gwr Mair, o'r hon y ganed Iesu, yr hwn a elwir Crist.

17 Felly yr holl genhedlaethau o Abraham hyd Dafydd, *sydd* bedair cenhedlaeth ar ddeg; ac o Dafydd hyd y symnudiad i Babilon, pedair cenhedlaeth ar ddeg; ac o'r symmudiad i Babilon hyd Grist, pedair cenhedlaeth ar ddeg.

18 ¶ A genedigaeth yr Iesu Grist oedd fel hyn: Wedi dyweddio Mair ei fam ef â Joseph, cyn eu dyfod hwy ynghyd, hi a gafwyd yn feichiog o'r Yspryd Glân.

19 A Joseph ei gwr hi, gan ei fod yn gyfiawn, ac heb chwennych ei gwneuthur hi yn siampl, a ewyllsiodd ei rhoi hi ymaith yn ddirgel.

20 Ac efe yn meddwl y pethau hyn, wele, angel yr Arglwydd a ymddangosodd iddo mewn breuddwyd, gan ddywedyd, Joseph, mab Dafydd, nac ofna gymmeryd Mair dy wraig: oblegid yr hyn a genhedlwyd ynddi sydd o'r Yspryd Glân.

21 A hi a esgor ar fab, a thi a elwi ei enw ef IESU: oblegid efe a wared ei bobl oddi wrth eu pechodau.

22 (A hyn oll a wnaethpwyd, fel y cyflawnid yr hyn a ddywedwyd gan yr Arglwydd trwy y prophwyd, gan ddywedyd,

23 Wele, morwyn a fydd feichiog, ac a esgor ar fab; a hwy a alwant ei enw ef Emmanuel; yr hyn o'i gyfieithu yw, Duw gyd â ni.)

24 A Joseph, panddeffroes o gwsg, a wnaeth megis y gorchymynasai angel yr Arglwydd iddo, ac a gymmerodd ei wraig :

25 Ac nid adnabu efe hi hyd oni esgorodd hi ar ei mab cyntaf-anedig. A galwodd ei enw ef IESU.

PEN. II.

1 *Y doethion yn cael eu cyfarwyddo at Crist trwy weinidogaeth seren : 11 yn ei addoli ef, ac yn cyflwyno eu hanrhegion. 14 Joseph yn ffoi i'r Aipht, efe, a'r Iesu a'i fam. 16 Herod yn lladd y pliant ; 20 ac yn marw. 23 Dwyn Crist yn ei ol i Galilea i Nazareth.*

AC wedi geni yr Iesu yn Bethlehem Judea, yn nyddiau Herod frenhin, wele, doethion a ddaethant o'r dwyrain i Jerusalem,

2 Gan ddywedyd, Pa le y mae yr hwn a anwyd yn Frenhin yr Iuddewon? canys gwelsom ei seren ef yn y dwyrain, a daethom i'w addoli ef.

3 Ond pan glybu Herod frenhin, efe a gyffrôwyd, a holl Jerusalem gyd âg ef.

4 A chwedi dwyn ynghyd yr holl arch-offeiriaid ac ysgrifenyddion y bobl, efe a ymfynodd â hwynt pa le y genid Crist.

5 A hwy a ddywedasant wrtho, Yn Bethlehem Judea: canys felly yr ysgrifenydwyd trwy y prophwyd;

6 A thithau, Bethlehem, tir Juda, nid lleiaf wyt ym mhlith tywysogion Juda: canys o honot ti y daw Tywysog yr hwn a fugeilia fy mhobl Israel.

7 Yna Herod, wedi galw y doethion yn ddirgel, a'u holodd hwynt yn fanwl am yr amser yr ymddangosasai y seren.

8 Ac wedi eu danfon hwy i Bethlethem, efe a ddywedodd, Ewch, ac ymfynwch yn fanwl am y mab bychan; a phan gaffoch ef, mynegwch i mi, fel y gallwyf finnau ddyfod a'i addoli ef.

9 Hwythau, wedi clywed y brenhin, a aethant; ac wele, y seren a welsent yn y dwyrain aeth o'u blaen hwy, hyd oni ddaeth hi a sefyll goruwch y lle yr oedd y mab bychan.

10 A phan welsant y seren, llawenyhasant â llawenydd mawr dros ben.

11 ¶ A phan ddaethant i'r tŷ, hwy

a welsant y mab bychan gyd â Mair ei fam, a hwy a syrthiasant i lawr, ac a'i haddolasant ef: ac wedi agoryd eu trysorau, a offrymmasant iddo anrhegion; aur, a thus, a myrr.

12 Ac wedi eu rhybuddio hwy gan Dduw trwy freuddwyd, na ddychwelent at Herod, hwy a aethant drachefn i'w gwlad ar hyd ffordd arall.

13 Ac wedi iddynt ymado, wele angel yr Arglwydd yn ymddangos i Joseph mewn breuddwyd, gan ddywedyd, Cyfod, cymmer y mab bychan a'i fam, a ffo i'r Aipht, a bydd yno hyd oni ddywedwyf i ti: canys ceisio a wna Herod y mab bychan i'w ddi-fetha ef.

14 Ac yntau pan gyfododd, a gymmerth y mab bychan a'i fam o hyd nos, ac a giliodd i'r Aipht:

15 Ac a fu yno hyd farwolaeth Herod: fel y cyflawnid yr hyn a ddywedwyd gan yr Arglwydd trwy y prophwyd, gan ddywedyd, O'r Aipht y gelwais fy mab.

16 ¶ Yna Herod, pan weles ei siommi gan y doethion, a ffrommodd yn aruthr, ac a ddanfonodd ac a laddodd yr holl fechgyn oedd yn Bethlethem, ac yn ei holl gyffiniau, o ddwyflwydd oed a than hynny, wrth yr amser yr ymfynasai efe yn fanwl a'r doethion.

17 Yna y cyflawnwyd yr hyn a ddywedasant gan Jeremias y prophwyd, gan ddywedyd,

18 Llef a glybuwyd yn Rama, galar, ac wylofain, ac ochain mawr, Rachel, yn wylo am ei phlant; ac ni fyynai ei chysuro, am nad oeddynt.

19 ¶ Ond wedi marw Herod, wele angel yr Arglwydd mewn breuddwyd yn ymddangos i Joseph yn yr Aipht,

20 Gan ddywedyd, Cyfod, a chymmer y mab bychan a'i fam, a dos i dir Israel: canys y rhai oedd yn ceisio einioes y mab bychan a fuant feirw.

21 Ac wedi ei gyfodi, efe a gymmerth y mab bychan, a'i fam, ac a ddaeth i dir Israel.

22 Eithr pan glybu efe fod Archelaus yn teyrnasu ar Judea yn lle ei dad Herod, efe a ofnodd fyned yno. Ac wedi ei rybuddio gan Dduw mewn

breuddwyd, efe a giliodd i barthau Galilea.

23 A phan ddaeth, efe a drigodd mewn dinas a elwid Nazareth: fel y cyflawnid yr hyn a ddywedasad trwy y prophwydi, Y gelwid ef yn Nazaread.

PEN. III.

1 *Pregeth Ioan, a'i swydd, a'i fuchedd, a'i fedydd; 7 y mae yn ceryddu y Phariseaid, 13 ac yn bedyddio Crist yn yr Iorddonen.*

AC yn y dyddiau hynny y daeth Ioan Fedyddiwr, gan bregethu yn niffaethwch Judea,

2 A dywedyd, Edifarhêwch: canys nesâodd teyrnas nesoedd.

3 Oblegid hwn yw efe yr hwn y dywedwyd am dano gan Esaias y prophwyd, gan ddywedyd, Llef un yn llefain yn y diffaethwch, Parottôwch ffordd yr Arglwydd; gwnewch yn uniaun ei lwybrau ef.

4 A'r Ioan hwnnw oedd â'i ddillad o flew camel, a gwregys o groen yn nghylch ei lwynau: a'i fwyd oedd locustiaid a mel gwyllt.

5 Yna yr aeth allan atto ef Jerusalem, a holl Judea, a'r holl wlad o amgylch yr Iorddonen:

6 A hwy a fedyddiwyd ganddo ef yn yr Iorddonen, gan gyffesu eu pechodau.

7 ¶ A phan welodd efe lawer o'r Phariseaid ac o'r Saduceaid yn dyfod i'w fedydd ef, efe a ddywedodd wrthynt hwy, O genhedlaeth gwiberod, pwy a'ch rhag-rybuddiodd i ffioi rhag y lliid a fydd?

8 Dygwch gan hynny ffrwythau addas i edifeirwch.

9 Ac na feddylwch ddywedyd yn och eich hunain, Y mae gennym ni Abraham yn dad i ni: canys yr ydwyf yn dywedyd i chwi, y dichon Duw, ie, o'r meini hyn, gyfodi plant i Abraham.

10 Ac yr awr hon hefyd y mae y fwyell wedi ei gosod ar wreiddyn y prennau: pob pren gan hynny yr hwn nid yw yn dwyn ffrwyth da, a dorrir i lawr, ac a deflir yn tân.

11 Myfi yn ddiau ydwyf yn eich bedyddio chwi â dwfr i edifeirwch: eithr yr hwn sydd yn dyfod ar fy ol i,

sydd gryfach na myfi, yr hwn nid ydwyf deilwng i ddwyn ei esgidiau: efe a'ch bedyddia chwi â'r Yspryd Glân, ac â than.

12 Yr hwn y mae ei wŷntyll yn ei law, ac efe a lwyr-lanhâ ei lawdyrnu, ac a gasgl ei wenith i'w ys-gubor; eithr yr us a lysg efe â than anniffoddadwy.

13 ¶ Yna y daeth yr Iesu o Galilea i'r Iorddonen at Ioan, i'w fedyddio ganddo.

14 Eithr Ioan a warafunodd iddo ef, gan ddywedyd, Y mae arnaf fi eisieu fy medyddio gennyf ti, ac a ddeui di attaf fi?

15 Ond yr Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho ef, Gâd yr awr hon; canys fel hyn y mae yn weddus i ni gyflawni pob cyflawnder. Yna efe a adawodd iddo.

16 A'r Iesu, wedi ei fedyddio, a aeth yn y fan i fynu o'r dwfr: ac wele, y nesoedd a agorwyd iddo, ac efe a welodd Yspryd Duw yn disgyn fel colommen, ac yn dyfod arno ef.

17 Ac wele, lef o'r nesoedd, yn dywedyd, Hwn yw fy anwyl Fab, yn yr hwn y'm boddlonwyd.

PEN. IV.

1 *Ympryd Crist, a'i demtiad. 11 Yr angelion yn gweini iddo. 13 Efe yn trigo yn Capernaum, 17 yn dechreu pregethu, 18 yn galw Petr ac Andreas, 21 Iago ac Ioan; 23 ac yn iachâu yr holl gleifion.*

YNA yr Iesu a arweiniwyd i fynu i'r anialwch gan yr yspryd, i'w demtio gan ddiafol.

2 Ac wedi iddo ymprydio ddeugain niwrnod a deugain nos, ar ol hynny efe a newynodd.

3 A'r temtiwr pan ddaeth atto, a ddywedodd, Os mab Duw wyt ti, arch i'r cerrig hyn fod yn fara.

4 Ac yntau a atebodd ac a ddywedodd, Ysgrifenwyd, Nid trwy fara yn unig y bydd byw dyn, ond trwy bob gair a ddaw allan o enau Duw.

5 Yna y cymmerth diafol ef i'r ddinas sanctaidd, ac a'i gosododd ef ar binacl y deml;

6 Ac a ddywedodd wrtho, Os mab Duw wyt ti, bwrw dy hun i lawr; canys ysgrifenwyd, Y rhydd efe or-

chymyn i'w angelion am danat; a hwy a'th ddygant yn eu dwylaw, rhag taro o honot un amser dy droed wrth garreg.

7 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Ysgrifenwyd drachefn, Na themtia yr Arglwydd dy Dduw.

8 Trachefn y cymmerth diafol ef i fynydd tra uchel, ac a ddangosodd iddo holl deyrnasoedd y byd, a'u go-goniant;

9 Ac a ddywedodd wrtho, Hyn oll a roddaf i ti, os syrthi i lawr a'm haddoli i.

10 Yna yr Iesu a ddywedodd wrtho, Ymaith, Satan; canys ysgrifenwyd, Yr Arglwydd dy Dduw a addoli, ac ef yn unig a wasanaethi.

11 Yna y gadawodd diafol ef: ac wele, angelion a ddaethant ac a weiniasant iddo.

12 ¶ A phan glybu yr Iesu draddodi Ioan, efe a aeth i Galilea.

13 A chan adaw Nazareth, efe a aeth ac a arhosodd yn Capernaum, yr hon sydd wrth y môr, y'ngghyffiniau Zabulon a Nephthali:

14 Fel y cyflawnid yr hyn a ddywedwyd trwy Esaias y prophwyd, gan ddywedyd,

15 Tir Zabulon, a thir Nephthali, wrth ffordd y môr, tu hwnt i'r Iorddonen, Galilea y Cenhedloedd:

16 Y bobl oedd yn eistedd mewn tywyllwch, a welodd oleuni mawr; ac i'r rhai a eisteddent ym mro a chysgod angau, y cyfododd goleuni iddynt.

17 ¶ O'r pryd hwnnw y dechreuodd yr Iesu bregethu, a dywedyd, Edifarhêwch: canys nesâodd teyrnas nefoedd.

18 ¶ A'r Iesu yn rhodio wrth fôr Galilea, efe a ganfu ddau frodyr, Simon, yr *hwn* a elwir Petr, ac Andreas ei frawd, yn bwrw rhwyd i'r môr (canys pysgodwyr oeddynt)

19 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Deuwch ar fy ol i, a mi a'ch gwnaf yn bysgodwyr dynion.

20 A hwy yn y fan, gan adael y rhwydau, a'i canlynasant ef.

21 Ac wedi myned rhagddo oddi yno, efe a welodd ddau frodyr eraill,

Iago *fab* Zebedeus, ac Ioan ei frawd, mewn llong gyd a Zebedeus eu tad, yn cyweirio eu rhwydau: ac a'u galwodd hwy.

22 Hwythau yn ebrwydd, gan adael y llong a'u tad, a'i canlynasant ef.

23 ¶ A'r Iesu a aeth o amgylch holl Galilea, gan ddsygu yn eu synagogau, a phregethu efengyl y deyrnas, a iachâu pob clefyd a phob afiechyd ym mhlith y bobl.

24 Ac aeth sôn am dano ef trwy holl Syria; a hwy a ddygasant atto yr holl rai drwg eu hwyl, a'r rhai yr oedd amryw glefydau a chnofeydd yn eu dala, a'r rhai cythreulig, a'r rhai lloerig, a'r sawl oedd â'r parlys arnynt; ac efe a'u hiachâodd hwynt.

25 A thorfeydd lawer a'i canlynasant ef o Galilea, a Decapolis, a Jerusalem, a Judea, ac o'r tu hwnt i'r Iorddonen.

PEN. V.

1 *Crist yn dechreu ei bregeth ar y mynydd: 3 ac yn dangos pwy sydd ddeducydd, 13 pwy yw halen y dducar, 14 goleuni y byd, dinas ar fryn, 15 y ganucyll: 17 ei ddyfod ef i gyflawni y gyflwrith. 21 Beth yw lladd, 27 a godinebu, 33 a thyngu. 38 Y mae yn annog i ddiodef cam, 43 i garu, i.e. ein gelymion, 48 ac i ymgeinio at berffeithrwydd.*

A PHAN welodd yr Iesu y tyrfaoedd, efe a esgynodd i'r mynydd: ac wedi iddo eistedd, ei ddisgyblion a ddaethant atto.

2 Ac efe a agorodd ei enau, ac a'u dysgodd hwynt, gan ddywedyd,

3 Gwŷn eu byd y tlodion yn yr yspryd: canys eiddynt yw teyrnas nefoedd.

4 Gwŷn eu byd y rhai sydd yn galaru: canys hwy a ddiidenir.

5 Gwŷn eu byd y rhai addfwyn: canys hwy a etifeddant y ddaear.

6 Gwŷn eu byd y rhai sydd arnynt newyn a syched am gyfiawnder: canys hwy a ddiwellir.

7 Gwŷn eu byd y rhai trugarogion: canys hwy a gânt drugaredd.

8 Gwŷn eu byd y rhai pur o galon: canys hwy a welant Dduw.

9 Gwŷn eu byd y tangnefeddwyr: canys hwy a elwir yn blant i Dduw.

10 Gwŷn eu byd y rhai a erludir o

achos cyfiawnder: canys eiddynt yw teyrnas nefoedd.

11 Gwyn eich byd pan y'ch gwardwyddant, ac y'ch erlidiant, ac y dywedant bob drygair yn eich erbyn er fy mwyn i, a hwy yn gelwyddog.

12 Byddwch lawen a hyfryd: canys mawr yw eich gwobr yn y nefoedd: oblegid felly yr erlidiasant hwy y prophwydi a fu o'ch blaen chwi.

13 ¶ Chwi yw halen y ddaear: eithr o diflasodd yr halen, â pha beth yr helltir ef? ni thâl efe mwy ddim ond i'w fwrw allan, a'i sathru gan ddynion.

14 Chwi yw goleuni y byd. Dinas a osodir ar fryn, ni ellir ei chuddio.

15 Ac ni oleuant ganwyll, a'i dodid dan lestr, ond mewn canhwylbren; a hi a oleua i bawb sydd yn y tŷ.

16 Llewyrched felly eich goleuni ger bron dynion, fel y gwelont eich gweithredoedd da chwi, ac y gogonedd eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd.

17 ¶ Na thybiwch fy nyfod i dorri y gyfraith, neu y prophwydi: ni ddaethum i dorri, ond i gyflawni.

18 Canys yn wir meddaf i chwi, Hyd onid êl y nef a'r ddaear heibio, nid â un iod nac un tippyn o'r gyfraith heibio, hyd oni chwblhaer oll.

19 Pwy bynnag gan hynny a dorro un o'r gorchymynion lleiaf hyn, ac a ddysgo i ddynion felly, lleiaf y gelwir ef yn nheyrnas nefoedd: ond pwy bynnag a'u gwnelo, ac a'u dysgo i eraill, hwn a elwir yn fawr yn nheyrnas nefoedd.

20 Canys meddaf i chwi, Oni bydd eich cyfiawnder yn helaethach na *chyfiawnder* yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid, nid ewch i mewn i deyrnas nefoedd.

21 ¶ Clywsoch ddywedyd gan y rhai gynt, Na ladd; a phwy bynnag a laddo, euog fydd o farn:

22 Eithr yr ydwyf fi yn dywedyd i chwi, Pob un a ddigio wrth ei frawd heb ystyr, a fydd euog o farn: a phwy bynnag a ddywedo wrth ei frawd, Raca, a fydd euog o gynghor: a phwy bynnag a ddywedo, O nyfyd, a fydd euog o dân uffern.

23 Gan hynny, os dygi dy rodd i'r allor, ac yno dyfod i'th gof fod gan dy frawd ddim yn dy erbyn;

24 Gâd yno dy rodd ger bron yr allor, a dos ymaith: yn gyntaf cymmoder di â'th frawd, ac yna tyred ac offrw m dy rodd.

25 Cytuna â'th wrthwynebwr ar frys, tra fyddech ar y ffordd gyd âg ef; rhag un amser i'th wrthwynebwr dy roddi di yn llaw y barnwr, ac i'r barnwr dy roddi at y swyddog, a'th daflu y'ng harchar.

26 Yn wir meddaf i ti, Ni ddeui di allan oddi yno, hyd oni thalech y ffyring eithaf.

27 ¶ Clywsoch ddywedyd gan y rhai gynt, Na wna odineb.

28 Eithr yr ydwyf fi yn dywedyd i chwi, fod pob un a'r sydd yn edrych ar wraig i'w chwenychu hi, wedi gwneuthur eisoes odineb â hi yn ei galon.

29 Ac os dy lygad dehau a'th rwystra, tŷn ef allan, a thafli oddi wrthyt: canys da i ti golli un o'th aelodau, ac na thaflier dy holl gorph i uffern.

30 Ac os dy law ddehau a'th rwystra, tŷr hi ymaith, a thafli oddi wrthyt: canys da i ti golli un o'th aelodau, ac na thaflier dy holl gorph i uffern.

31 A dywedwyd, Pwy bynnag a ollyngo ymaith ei wraig, rhoed iddi lythyr ysgar.

32 Ond yr ydwyf fi yn dywedyd i chwi, fod pwy bynnag a ollyngo ymaith ei wraig, ond o achos godineb, yn peri iddi wneuthur godineb: a phwy bynnag a briodo yr hon a ysgarwyd, y mae efe yn gwneuthur godineb.

33 ¶ Trachefn, clywsoch ddywedyd gan y rhai gynt, Na thwng anudon: eithr tâl dy lwon i'r Arglwydd.

34 Ond yr ydwyf fi yn dywedyd wrthych chwi, Na thwng ddim: nac i'r nef; canys gorseddfa Duw ydyw:

35 Nac i'r ddaear; canys troedfaingc ei draed ydyw: naci Jerusalem; canys dinas y brenhin mawr ydyw.

36 Ac na thwng i'th ben; am na elli wneuthur un blewyn yn wŷn, neu yn ddu.

37 Eithr bydded eich ymadrodd

chwi, Iŷ, iē; Nag ê, nag ê: oblegid beth bynnag *sydd* dros ben hyn, o'r drwg y mae.

38 ¶ Clywsoch ddywedyd, Llygad am lygad, a dant am ddant.

39 Eithr yr ydwyf fi yn dywedyd wrthych chwi, Na wrthwynebwhc ddrwg: ond pwŷ bynnag a'th darawo ar dy rudd ddehau, tro y llall iddo hefyd.

40 Ac i'r neb a fynno ymgyfreithio â thi, a dwyn dy bais, gâd iddo *dy* gochl hefyd.

41 A phwy bynnag a'th gymhELLO un filltir, dos gyd âg ef ddrwy.

42 Dyro i'r hwn a ofyno gennyt; ac na thro oddi wrth yr hwn sydd yn ewyllysio echwynna gennyt.

43 ¶ Clywsoch ddywedyd, Câr dy gymmydog, a chasâ dy elyn.

44 Eithr yr ydwyf fi yn dywedyd wrthych chwi, Cerwch eich gelynion, bendithiwhc y rhai a'ch melldithiant, gwnewch dda i'r sawl a'ch casânt, a gwddiwhc dros y rhai a wnel niwed i chwi, ac a'ch erliant;

45 Fel y byddoch blant i'ch Tad yr hwn *sydd* yn y nefoedd: canys y mae efe yn peri i'w haul godi ar y drwg a'r da, ac yn gwlawio ar y cyfiaw'n a'r anghyfiaw'n.

46 Oblegid os cerwch y sawl a'ch caro, pa wob'r sydd i chwi? oni wna y publicanod hefyd yr un peth?

47 Ac os cyferchwhc well i'ch brodyr yn unig, pa ragoriaeth yr ydych chwi yn ei wneuthur? onid ydyw y publicanod hefyd yn gwneuthur felly?

48 Byddwhc chwi gan hynny yn berffaith, fel y mae eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd yn berffaith.

PEN. VI.

1 *Crist yn myned rhagddo yn ei bregeth ar y mynydd; gan draethu am elusen, 5 a gweddi, 14 maddeu i'n brodyr, 16 ac ympryd; 19 pa le y mae i ni roddi ein trysor i gadw; 24 ynghylch gwasaethu Dduw a mammon: 25 yn annog na bydder gosfalus am bethau bydol; 33 ond am geisio teyrnas Dduw.*

GOCHELWCH rhag gwneuthur eich elusen y'ngwydd dynion, er mwyn cael eich gweled ganddynt: os amgen, ni chewch dâl gan eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd.

2 Am hynny pan wnelych elusen, na udgana o'th flaen; fel y gwna y rhagrithwyr, yn y synagogau, ac ar yr heolydd, fel y molianner hwy gan ddynion. Yn wir meddaf i chwi, Y maent yn derbyn eu gwobr.

3 Eithr pan wnelych di elusen, na wyped dy *law* aswy pa beth a wna dy *luf* ddehau:

4 Fel y byddo dy elusen yn y dirgel: a'th Dad yr hwn a wêl yn y dirgel, efe a dâl i ti yn yr amlwg.

5 ¶ A phan weddiech, na fydd fel y rhagrithwyr: canys hwy a garant weddio yn sefyll yn y synagogau, ac y'nghonglau yr heolydd, fel yr ymddangosont i ddynion. Yn wir meddaf i chwi, Y maent yn derbyn eu gwobr.

6 Ond tydi, pan weddiech, dos i'th ystafell; ac wedi cau dy ddrws, gweddiâ ar dy Dad yr hwn *sydd* yn y dirgel; a'th Dad yr hwn a wêl yn y dirgel, a dâl i ti yn yr amlwg.

7 A phan weddioch, na fyddwhc siaradus, fel y cenhedloedd: canys y maent hwy yn tybed y cânt eu gwrandaw am eu haml eiriau.

8 Na fyddwhc gan hynny debyg iddynt hwy: canys gwŷyr eich Tad pa bethau sydd arnoch eu heisieu, cyn gofyn o honoch ganddo.

9 Am hynny gweddiwhc chwi fel hyn: Ein Tad, yr hwn *twyt* yn y nefoedd, sancteiddier dy Enw.

10 Deled dy deyrnas. Gwneler dy ewyllys, megis yn y nef, *felly* ar y ddaear hefyd.

11 Dyro i ni heddyw ein bara beunydliol.

12 A maddeu i ni ein dyledion, fel y maddeuwn ninnau i'n dyledwyr.

13 Ac nac arwain ni i brofedigaeth; eithr gwared ni rhag drwg. Canys eiddot ti yw y deyrnas, a'r nerth, a'r gogoniant, yn oes oesoedd. Amen.

14 Oblegid os maddeuwch i ddynion eu camweddu, eich Tad nefol a faddeu hefyd i chwithau:

15 Eithr oni faddeuwch i ddynion eu camweddu, ni faddeu eich Tad eich camweddu chwithau.

16 ¶ Hefyd, pan ymprydioch, na fyddwhc fel y rhagrithwyr, yn wyneb-drist: canys anffurfio eu hwynebau y

maent, fel yr ymddangosont i ddynion eu bod yn ymprydio. Yn wir meddaf i chwi, Y maent yn derbyn eu gwobr.

17 Eithr pan ymprydiech di, eneinia dy ben, a golch dy wyneb;

18 Fel nad ymddangosech i ddynion dy fod yn ymprydio, ond i'th Dad yr hwn sydd yn y dirgel: a'th Dad yr hwn sydd yn gweled yn y dirgel, a dâl i ti yn yr amlwg.

19 ¶ Na thrysorwch iwch' drysorau ar y ddaear, lle y mae gwyfyn a rhwd yn llygru, a lle y mae lladron yn cloddio trwodd ac yn lladratta;

20 Eithr trysorwch iwch' drysorau yn y nef, lle nid oes na gwyfyn na rhwd yn llygru, a lle nis cloddia lladron trwodd ac nis lladrattânt.

21 Canys lle y mae eich trysor, yno y bydd eich calon hefyd.

22 Canwyll y corph yw y llygad: am hynny o bydd dy lygad yn syml, dy holl gorph fydd yn oleu.

23 Eithr os bydd dy lygad yn ddrwg, dy holl gorph fydd yn dywyll. Am hynny os bydd y goleuni sydd ynot yn dywyllwch, pa faint fydd y tywyllwch!

24 ¶ Ni ddichon neb wasanaethu dau arglwydd: canys naill ai efe a gasâ y naill, ac a gâr y llall; ai efe a ymlŷn wrth y naill, ac a esgeulusa y llall. Ni ellwch wasanaethu Duw a mammon.

25 Am hynny meddaf i chwi, Na ofelwch am eich bywyd, pa beth a fwyttâoch, neu pa beth a yfoch; neu am eich corph, pa beth a wisgoch. Onid yw y bywyd yn fwy nâ'r bwyd, a'r corph yn fwy nâ'r dillad?

26 Edrychwch ar adar y nefoedd: oblegid nid ydynt yn hau, nac yn medi, nac yn cywain i ysguboriau; ac y mae eich Tad nefol yn eu porthi hwy. Onid ydych chi yn rhagori llawer arnynt hwy?

27 A phwy o honoch gan ofalu, a ddichon chwaneu un cufydd at ei faintioli?

28 A phaham yr ydych chi yn gofalu am ddillad? Ystyriwch lili y maes, pa fodd y maent yn tyfu: nid ydynt nac yn llafurio nac yn nyddu;

29 Eithr yr wyf yn dywedyd i chwi,

na wisgwyd Solomon yn ei holl ogoniant fel un o'r rhai hyn.

30 Am hynny os dillada Duw felly llysieuyn y maes, yr hwn sydd heddyw, ac y fory a fwir i'r fwrn, oni ddillada efe chwi yn hytrach o lawer, O chwi o ychydig ffydd?

31 Am hynny na ofelwch, gan ddywedyd, Beth a fwyttawn? neu, Beth a yfwn? neu, A pha beth yr ymddilladwn?

32 (Canys yr holl bethau hyn y mae y Cenhedloedd yn eu ceisio) oblegid gŵyr eich Tad nefol fod arnoch eisieu yr holl bethau hyn.

33 Eithr yn gyntaf ceisiwch deyrnas Dduw, a'i gyfiawnder ef, a'r holl bethau hyn a roddir i chwi yn chwaneu.

34 Na ofelwch gan hyuny dros drannoeth: canys trannoeth a ofala am ei bethau ei hun. Digon i'r diwrnod ei ddrwg ei hun.

PEN. VII.

1 Crist yn gorphen ei bregeth ar y mynydd; ac yn gwahardd barn ehud, 6 a bwrw pethau sanctaidd i gun: 7 yn annog i weddio, 13 i fyned i newn i'r porth cyfyng, 15 i ymgadw rhag gau brophwydi; 21 na byddom wrandawyr yn unig, ond gwneuthurwyr y gair, 24 a chyffelyb i dai wedi eu hadeiladu ar y graig, 26 ac nid ar y tywod.

NA fernwch, fel na'ch barner.

2 Canys â pha farn y barnoch, y'ch bernir; ac â pha fesur y mesuroch, yr adfesurir i chwithau.

3 A phaham yr wyt yn edrych ar y brycheuyn sydd yn llygad dy frawd, ac nad ydwynt yn ystyried y trawst sydd yn dy lygad dy hun?

4 Neu pa fodd y dywedi wrth dy frawd, Gâd i mi fwrw allan y brycheuyn o'th lygad; ac wele, drawst yn dy lygad dy hun?

5 O ragrithiwr, bwrw allan yn gyntaf y trawst o'th lygad dy hun; ac yna y gweli yn eglur fwrw y brycheuyn allan o lygad dy frawd.

6 ¶ Na roddwch y peth sydd sanctaidd i'r cwn, ac na theflwch eich gemmau o flaen y moch; rhag iddynt eu sathru dan eu traed, a throï a'ch rhwygo chwi.

7 ¶ Gofynwch, a rhoddir i chwi;

ceisiwch, a chwi a gewch; curwch, ac fe agorir i chwi.

8 Canys pob un sydd yn gofyn, sydd yn derbyn; a'r neb sydd yn ceisio, sydd yn cael; ac i'r hwn sydd yn curo, yr agorir.

9 Neu a oes un dyn o honoch, yr hwn os gofyn ei fab iddo fara, a rydd iddo garreg?

10 Ac os gofyn efe bysgodyn, a ddyry efe sarph iddo?

11 Os chwydychwi gan hynny, a chwi yu ddrwg, a fedrwch roddi rhoddion da i'ch plant, pa faint mwy y rhydd eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd bethau da i'r rhai a ofynant iddo?

12 Am hynny pa bethau bynnag oll a ewyllysioch eu gwneuthur o ddynion i chwi, felly gwnewch chwithau iddynt hwy: canys hyn yw y gyfraith a'r prophwydi.

13 ¶ Ewch i mewn trwy y porth cyfyng: canys ehang yw y porth, a llydau yw y ffordd sydd yn arwain i ddistryw; a llawer yw y rhai sydd yn myned i mewn trwyddi:

14 Oblegid cyfyng yw y porth, a chul yw y ffordd, sydd yn arwain i'r bywyd; ac ychydig yw y rhai sydd yn ei chael hi.

15 ¶ Ymogelwch rhag gau-brophwydi, y rhai a ddeuant attoch yn ngwisgoedd defaid, ond oddi mewn bleiddiaid rheibus ydynt hwy.

16 Wrth eu ffrwythau yr adnabyddwch hwynt. A gasgl rhai rawnwin oddi ar ddrain, neu figys oddi ar ysgall?

17 Felly pob pren da sydd yndwyn ffrwythau da; ond y pren drwg sydd yn dwyn ffrwythau drwg.

18 Ni ddichon pren da ddwyn ffrwythau drwg, na phren drwg ddwyn ffrwythau da.

19 Pob pren heb ddwyn ffrwyth da, a dorrir i lawr, ac a deflir yu tân.

20 O herwydd pahan, wrth eu ffrwythau yr adnabyddwch hwynt.

21 ¶ Nid pob un a'r sydd yn dywedyd wrthyf, Arglwydd, Arglwydd, a ddaw i mewn i deyrnas nefoedd; ond yr hwn sydd yn gwneuthur ewylls fy Nhaf yr hwn sydd yn y nefoedd.

22 Llauer a ddywedant wrthyf yn y dydd hwnnw, Arglwydd, Arglwydd, oni phrophwydasom yn dy enw di? ac oni fwriasom allan gythreuliaid yn dy enw di? ac oni wnaethom wyrthiau llauer yn dy enw di?

23 Ac yna yr addefaf wrthynt, Nis adnabum chwi erioed: ewch ymaith oddi wrthyf, chwi weithredwyr auwired.

24 ¶ Gan hynny pwy bynnag sydd yn gwrando fy ngeiriau hyn, ac yn eu gwneuthur, mi a'i cyffelybaf ef i wr doeth, yr hwn a adeiladodd ei dŷ ar y graig:

25 A'r gwlaw a ddisgynodd, a'r llifeiriaint a ddaethant, a'r gwyntoedd a chwythasant, ac a ruthasant ar y tŷ hwnnw; ac ni syrthiodd: oblegid sylfaenesid ef ar y graig.

26 A phob un a'r sydd yn gwrando fy ngeiriau hyn, ac heb eu gwneuthur, a gyffelybir i wr ffol, yr hwn a adeiladodd ei dŷ ar y tywod:

27 A'r gwlaw a ddisgynodd, a'r llifddyfroedd a ddaethant, a'r gwyntoedd a chwythasant, ac a gurasant ar y tŷ hwnnw; ac efe a syrthiodd, a'i gwmp a fu fawr.

28 A bu wedi i'r Iesu orphen y geiriau hyn, y torfeydd a synnasant wrth ei ddysgidiaeth ef.

29 Canys yr oedd efe yn eu dysgu hwynt fel un âg awdurdod ganddo, ac nid fel yr ysgrifenyddion.

PEN. VIII.

2 Crist yn glanhâu y gwahan-glwlyfus, 5 yn iachâu gwaw y canuriad, 14 a main gwaig Petr, 16 a llawer o rai chwylus eraill: 19 yn dangos pa fodd y mae ei ddilyn ef: 23 yn gostegu y dymnesti ar y môr: 28 yn gyrru cythreuliaid allan o dduw gythreulig; 31 ac yn canuadu iddynt fyned i'r moch.

AC wedi ei ddyfod ef i waered o'r mynydd, torfeydd llauer a'i canlynasant ef.

2 Ac wele, un gwahan-glwlyfus a ddaeth ac a'i haddolodd ef, gan ddywedyd, Arglwydd, os mynni, ti a ellir fy nglanhâu i.

3 A'r Iesu a estynodd ei law, ac a gyffyrddodd âg ef, gan ddywedyd, Mynnaf, glanhêir di. Ac yn y fan ei wahan-glwlyf ef a lanhâwyd.

4 A dywedodd yr Iesu wrtho, Gwel na ddywedych wrth neb; eithr dos, dangos dy hun i'r offeiriad, ac offrymma y rhodd a orchymynodd Moses, er tystiolaeth iddynt.

5 ¶ Ac wedi dyfod yr Iesu i mewn i Capernaum, daeth atto ganwriad, gan ddeisyfu arno,

6 A dywedyd, Arglwydd, y mae fy ngwas yn gorwedd gartref yn glaf o'r parlys, ac mewn poen ddirfawr.

7 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Mi a ddeuaf ac a'i hiachâf ef.

8 A'r canwriad a attebodd ac a ddywedodd, Arglwydd, nid ydwyf fi deilwng i ddyfod o honot dan fy nghronglwyd: eithr yn unig dywed y gair, a'm gwas a iachêir.

9 Canys dyn ydwyf finnau dan awdurdod, a chennyf filwyr danaf: a dywedaf wrth hwn, Cerdda, ac efe a â; ac wrth arall, Tyred, ac efe a ddaw; ac wrth fy ngwas, Gwna hyn, ac efe a'i gwna.

10 A'r Iesu pan glybu, a ryfeddodd, ac a ddywedodd wrth yrhai oedd yn canlyn, Yn wir meddaf i chwi, Ni chefais gymmaint ffydd, na ddo yn yr Israel.

11 Ac yr ydwyf yn dywedyd i chwi, y daw llawer o'r dwyrain a'r gorllewin, ac a eisteddant gyd âg Abraham ac Isaac a Jacob yn nheyrnas nefoedd.

12 Ond plant y deyrnas a deflir i'r tywyllwch eithaf: yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd.

13 A dywedodd yr Iesu wrth y canwriad, Dos ymaith; ac megis y credaist, bydded i ti. A'i was a iachâwyd yn yr awr honno.

14 ¶ A phan ddaeth yr Iesu i dŷ Petr, efe a welodd ei chwegr ef yn gorwedd, ac yn glaf o'r cryd.

15 Ac efe a gyffyrddodd â'i llaw hi; a'r cryd a'i gadawodd hi: a hi a gododd, ac a wasanaethodd arnynt.

16 ¶ Ac wedi ei hwyrhâu hi, hwy a ddygasant atto lawer o rai cythreulig: ac efe a fwiodd allan yr ysprydion â'i air, ac a iachâodd yr holl gleision;

17 Fel y cyflawnid yr hyn a ddywedasadid trwy Êsaias y prophwyd, gan ddywedyd, Efe a gymmerodd ein gwendid ni, ac a ddug ein clesfydau.

18 ¶ A'r Iesu, pan welodd dorfeydd lawer o'i amgylch, a orchymynodd fyned drosodd i'r làn arall.

19 A rhyw ysgrifenydd a ddaeth ac a ddywedodd wrtho, Athraw, mi a'th ganlynaf i ba le bynnag yr elych.

20 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Y mae ffauau gan y llwynogod, a chan ehediaid y nefoedd nythod; ond gan Fab y dyn nid oes le i roddi ei ben i lawr.

21 Ac un arall o'i ddisgyblion a ddywedodd wrtho, Arglwydd, gâd i mi yn gyntaf fyned a chladdu fy nhad.

22 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Canlyn fi; a gâd i'r meirw gladdu eu meirw.

23 ¶ Ac wedi iddo fyned i'r llong, ei ddisgyblion a'i canlyasant ef.

24 Ac wele, bu cynnwrf mawr yn y môr, hyd oni chuddiwyd y llong gan y tonnau: eithr efe oedd yn cysgu.

25 A'i ddisgyblion a ddaethant atto, ac a'i deffroasant, gan ddywedyd, Arglwydd, cadw ni: darfu am danom.

26 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Paham yr ydych yn ofnus, O chwi o ychydig ffydd? Yna y cododd efe, ac y ceryddodd y gwyntoedd a'r môr; a bu dawelwch mawr.

27 A'r dynion a ryfeddasant, gan ddywedyd, Pa ryw un yw hwn, gan fod y gwyntoedd hefyd a'r môr yn ufuddhâu iddo?

28 ¶ Ac wedi ei ddyfod ef i'r làn arall, i wlad y Gergesiaid, dau ddieflig a gyfarfuant âg ef, y rhai a ddeuent o'r beddau, yn dra ffyrnig, fel na allai neb fyned y ffordd honno.

29 Ac wele, hwy a lefasant, gan ddywedyd, Iesu, Fab Duw, beth sydd i ni a *wnelom* â thi? a ddaethost ti yma i'n poeni ni cyn yr amser?

30 Ac yr oedd ym mhell oddi wrthynt genfaint o foch lawer, yn pori.

31 A'r cythreuliaid a ddeisyfasant arno, gan ddywedyd, Os bwri ni allan, caniattâ i ni fyned ymaith i'r genfaint foch.

32 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch. A hwy wedi myned allan, a aethant i'r genfaint foch. Ac wele,

yr holl genfaint foch a ruthrodd dros y dibyn i'r môr, ac a fuant feirw yn y dyfroedd.

33 A'r meichiaid a ffoisant: ac wedi eu dyfod hwy i'r ddinas, hwy a fynegasant bob peth; a pha beth a ddarfugasai i'r rhai dieflig.

34 Ac wele, yr holl ddinas a ddaeth allan i gyfarfod â'r Iesu: a phan ei gwelsant, attolygasant iddo ymadael o'u cyffiniau hwynt.

PEN. IX.

2 Crist yn iachâu un clas o'r parlys, 9 yn galw Matthew o'r dollfa, 10 yn bwylltu gyd â phublicanod a phechaduriaid, 14 yn amdiffyn ei ddisgyblion am nad ymprydient, 20 yn iachâu y diserlif gwaged, 23 yn cyfodi merch Jairus o farw, 27 yn rhoddi cu golwg i ddau ddyn dall, 32 yn iachâu mudan cythreulig, 36 ac yn tosturio wrth y dyrfa.

AC efe a aeth i mewn i'r llong, ac a aeth trosodd, ac a ddaeth i'w ddinas ei hun.

2 Ac wele, hwy a ddygasant atto wrt clas o'r parlys, yn gorwedd mewn gwely: a'r Iesu yn gwelodd eu ffydd hwy, a ddywedodd wrth y clas o'r parlys, *Ha* fab, cymmer gysur; maddeuwyd i ti dy bechodau.

3 Ac wele, rhai o'r ysgrifenyddion a ddywedasant ynddynt eu hunain, Y mae hwn yn cablu.

4 A phan welodd yr Iesu eu meddyliau, efe a ddywedodd, Paham y meddylwch ddrwg yn eich calonnau?

5 Canys pa un hawsaf ai dywedyd, Maddeuwyd i ti dy bechodau; ai dywedyd, Cyfod, a rhodia?

6 Eithr fel y gwypoch fod awdurdod gan Fab y dyn ar y ddaear i faddeu pechodau, (yna y dywedodd efe wrth y clas o'r parlys) Cyfod, cymmer dy wely i fynu a dos i'th dŷ.

7 Ac efe a gyfododd, ac a aeth ymaith i'w dŷ ei hun.

8 A'r torfeydd pan welsant, rhyfeddu a wnaethant, a gogoneddu Duw, yr hwn a roisai gyfryw awdurdod i ddynion.

9 ¶ Ac fel yr oedd yr Iesu yn myned oddi yno, efe a ganfu wr yn eistedd wrth y dollfa, a elwid Matthew, ac a ddywedodd wrtho, Canlyn fi. Ac efe a gyfododd, ac a'i canlynodd ef.

10 ¶ A bu, ac efe yn eistedd i fwytta

yn y tŷ, wele hefyd, publicanod lawer a phechaduriaid a ddaethant, ac a eisteddasant gyd â'r Iesu a'i ddisgyblion.

11 A phan welodd y Phariseaid, hwy a ddywedasant wrth ei ddisgyblion ef, Paham y bwytty eich Athraw chwi gyd â'r publicanod a'r pechaduriaid?

12 A phan glybu yr Iesu, efe a ddywedodd wrthynt, Nid rhaid i'r rhai iach wrth feddyg, ond i'r rhai cleision.

13 Ond ewch, a dysgwch pa beth yw *hyn*, Trugaredd yr ydwyf yn ei cwyllysio, ac nid aberth: canys ni ddaethum i alw rhai cyfiawn, ond pechaduriaid i edifeirwch.

14 ¶ Yna y daeth disgyblion Ioan atto, gan ddywedyd, Paham yr ydym ni a'r Phariseaid yn ymprydio yn fynych, ond dy ddisgyblion di nid ydynt yn ymprydio?

15 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, A all plant yr ystafell briodas alaru tra fo y priod-fab gyd â' hwynt? ond y dyddiau a ddaw, pan ddyger y priod-fab oddi arnynt, ac yna yr ymprydiant.

16 *Hefyd*, ni ddyd neb lain o frethyn newydd at hen ddilledyn: canys y cyflawniad a dynn oddi wrth y dilledyn, a'r rhwyg a wneir yn waeth.

17 Ac ni ddodant win newydd mewn costrelau hen: os amgen, y costrelau a dŷr, a'r gwin a red allan, a'r costrelau a gollir: eithr gwin newydd a ddodant mewn costrelau newyddion, ac *felly* y cedwir y ddau.

18 ¶ Tra yr oedd efe yn dywedyd hyn wrthynt, wele, daeth rhyw ben-naeth, ac a'i haddolodd ef, gan ddywedyd, Bu farw fy merch yr awr hon: eithr tyred a gosod dy law arni, a byw fydd hi.

19 A'r Iesu a gyfododd, ac a'i canlynodd ef, a'i ddisgyblion.

20 ¶ (Ac wele, gwraig y buasai gwaedlif arni ddeuddeng mlynedd, a ddaeth o'r tu cefn iddo, ac a gyffyrddodd âg myl ei wisg ef.

21 Canys hi a ddywedasai ynddi ei hun, Os caf yn unig gyffwrdd â'i wisg ef, iach fyddaf.

22 Yna yr Iesu a drodd; a phan ei gwelodd hi, efe a ddywedodd, *Ha* ferch, bydd gysurus; dy ffydd a'th

iachâodd. A'r wraig a iachâwyd o'r awr honno.)

23 A phan ddaeth yr Iesu i dŷ y pennaeth, a gweled y cerddorion a'r dyrfa yn terfysgu,

24 Efe a ddywedodd wrthynt, Cil-iwch: canys ni bu farw y llangces, ond cysgu y mae hi. A hwy a'i gwarasant ef.

25 Ac wedi bwrw y dyrfa allan, efe a aeth i mewn, ac a ymaflodd yn ei llaw hi; a'r llangces a gyfododd.

26 A'r gair o hyn a aeth dros yr holl wlad honno.

27 ¶ A phan oedd yr Iesu yn myned oddi yno, dau ddeillion a'i canlynasant ef, gan sefain a dywedyd, Mab Dafydd, trugarhâ wrthym.

28 Ac wedi iddo ddyfod i'r tŷ, y deillion a ddaethant atto: a'r Iesu a ddywedodd wrthynt, A ydych chiwi yn credu y gallaf fi wneuthur hyn? Hwy a ddywedasant wrtho, Ydym, Arglwydd.

29 Yna y cyffyrddodd efe â'u llygaid hwy, gan ddywedyd, Yn ol eich fydd bydded i chiwi.

30 A'u llygaid a agorwyd: a'r Iesu a orchymynodd iddynt trwy fwgwth, gan ddywedyd, Gwelwch nas gwypob neb.

31 Ond wedi iddynt ymado, hwy a'i clodforasant ef trwy yr holl wlad honno.

32 ¶ Ac a hwy yn myned allan, wele, rhai a ddygasant atto ddyn mud, cythreulig.

33 Ac wedi bwrw y cythraul allan, llefarodd y mudan: a'r torfeydd a ryfeddasant, gan ddywedyd, Ni welwyd y cyffelyb erioed yn Israel.

34 Ond y Phariseaid a ddywedasant, Trwy bennaeth y cythreuliaid y mae efe yn bwrw allan gythreuliaid.

35 A'r Iesu a aeth o amgylch yr holl ddinasoedda'r trefydd, gan ddysgu yn eu synagogau hwynt, a chan bregethu efengyl y deyrnas, a iachâu pob clefyd, a phob afiechyd ym mhllith y bobl.

36 ¶ A phan welodd efe y torfeydd, efe a dosturiodd wrthynt, am eu bod wedi blino, a'u gwasgaru fel defaid heb ganddynt fugail.

37 Yna y dywedodd efe wrth ei ddisgyblion, Y cynhauaf yn ddiâu sydd fawr, ond y gweithwyr yn anaml.

38 Am hynny attolygwch i Arglwydd y cynhauaf, anfon gweithwyr i'w gynhauaf.

PEN. X.

1 *Crist yn anfon ei ddeuddeg apostol, gan roddi gallu iddynt i wneuthur rhyfeddodau: 5 yn rhoddi gorchymyn iddynt, ac yn eu dysgu, 16 ac yn eu cysuro yn erbyn erlidiaid; 40 ac yn addaw bendith i'r rhai a'u derbynio hwynt.*

AC wedi galw ei ddeuddeg disgybl atto, efe a roddes iddynt awdurdod yn erbyn ysprydion aflan, i'w bwrw hwynt allan, ac i iachâu pob clefyd a phob afiechyd.

2 Ac enwau y deuddeg apostolion yw y rhai hyn: Y cyntaf, Simon, yr hwn a elwir Petr, ac Andreas ei frawd; Iago mab Zebedeus, ac Ioan ei frawd;

3 Phylip, a Bartholomëus; Thomas, a Matthew y publican; Iago mab Alphëus, a Lebbeus, yr hwn a gyfenwid Thadëus;

4 Simon y Canaanad, a Judas Iscariot, yr hwn hefyd a'i bradychodd ef.

5 Y deuddeg hyn a anfonodd yr Iesu, ac a orchymynodd iddynt, gan ddywedyd, Nac ewch i ffordd y Cenhedloedd, ac i ddinas y Samariaid nac ewch i mewn.

6 Eithr ewch yn hytrach at gyfrgoll-edig ddefaid tŷ Israel.

7 Ac wrth fyned, pregethwch, gan ddywedyd, Fod teyrnas nesoedd yn nesâu.

8 Iachêwch y cleifion, glanhêwch y rhai gwahan-glwysus, cyfodwch y meirw, bwriwch allan gythreuliaid: derbyniasoch yn rhad, rhoddwch yn rhad.

9 Na feddwch aur, nac arian, nac efydd i'ch pyrsau;

10 Nac ysgrepan i'r daith na dwy bais, nac esgidiau, na ffon: canys teilwng i'r gweithiwr ei fwyd.

11 Ac i ba ddinas bynnag neu dref yr eloch, ymfynwch pwy sydd deilwng ynddi; ac yno trigwch hyd onid eloch ymaith.

12 A phan ddeloch i dŷ, cyferch-
wch well iddo.

13 Ac os bydd y tŷ yn deilwng,
deued eich tangnefedd arno: ac oni
bydd yn deilwng, dychweled eich
tangnefedd attoch.

14 A phwy bynnag ni'ch derbynio
chwi, ac ni wrandawo eich geiriau,
pan ymadawoch o'r tŷ hwnnw, neu o'r
ddinas honno, ysgydwch y llwch oddi
wrth eich traed.

15 Yn wir meddaf i chwi, Esmwyth-
ach fydd i dir y Sodomiaid a'r Gomor-
riaid yn nydd y farn, nag i'r ddinas
honno.

16 ¶ Wele, yr ydwyf fi yn eich dan-
fon fel defaid y'nghanol bleiddiaid:
byddwch chwithau gall fel y seirph, a
diniwed fel y colommenod.

17 Eithr ymogelwch rhag dynion;
canys hwy a'ch rhoddant chwi i fynu
i'r cynghor, ac a'ch ffrewyllant chwi
yn eu synagogau.

18 A chwi a ddygir at lywiawdwyr
a brenhinoedd o'm bachos i, er tyst-
iolaeth iddynt hwy ac i'r Cenedloedd.

19 Eithr pan y'ch rhoddant chwi i
fynu, na ofelwch pa fodd neu pa beth
a lefaroch: canys rhoddir i chwi yn yr
awr honno pa beth a lefaroch.

20 Canys nid chwyhwi yw y rhai
sydd yn llefaru, ond Yspryd eich Tad
yr hwn sydd yn llefaru ynoch.

21 A brawd a rydd frawd i fynu i
farwolaeth, a thad ei blentyn: a phlant
a godant i fynu yn erbyn eu rhieni, ac
a barant eu marwolaeth hwynt.

22 A chas fyddwch gan bawb er
mwyn fy enw i: ond yr hwn a barhâo
hyd y diwedd, efe fydd cadwedig.

23 A phan y'ch erlidiant yn y ddin-
as hon, ffowch i un arall: canys yn
wir y dywedaf wrthych, Na orphen-
wch ddinasoedd Israel, nes dyfod Mab
y dyn.

24 Nid yw y disgybl yn uwch na'i
athraw, na'r gwas yn uwch na'i ar-
glwydd.

25 Digon i'r disgybl fod fel ei
athraw, a'r gwas fel ei arglwydd. Os
galwasant berchen y tŷ yn Beelzebub,
pa faint mwy ei dylwyth ef?

26 Am hynny nac ofnwch hwynt:
oblegid nid oes dim cuddiedig, a'r nas

datguddir; na dirgel, a'r nas gwyb-
yddir.

27 Yr hyn yr ydwyf yn ei ddywed-
yd wrthych chwi yn y tywyllwch,
dywedwch yn y goleuni: a'r hyn a
glywch yn y glust, pregethwch ar
bennau y tai.

28 Ac nac ofnwch rhag y rhai a
laddant y corph, ac nid allant ladd yr
enaid; eithr yn hytrach ofnwch yr hwn
a ddichon ddistrywio enaid a chorph
yn uffern.

29 Oni werthir dau aderyn y tô er
ffyring? ac ni syrth un o honynt ar y
ddaeear heb eich tad chwi.

30 Ac y mae, i'e, holl wallt eich
pen wedi eu cyfrif.

31 Nac ofnwch gan hynny: chwi
a delwch fwy na llawer o adar y tô.

32 Pwy bynnag gan hynny a'm
cyffeso i y'ngŵydd dynion, minnau a'i
cyffesaf yntau y'ngŵydd fy Nhad yr
hwn sydd yn y nefoedd.

33 A phwy bynnag a'm gwado i
y'ngŵydd dynion, minnau a'i gwadaf
yntau y'ngŵydd fy Nhad yr hwn sydd
yn y nefoedd.

34 Na thybygwch fy nyfod i ddan-
fon tangnefedd ar y ddaear: ni ddaeth-
um i ddanfon tangnefedd, ond cleddyf.

35 Canys mi a ddaethum i osod
dyn i amrafaelion yn erbyn ei dad, a'r
ferch yn erbyn ei mam, a'r waudd yn
erbyn ei chwegr.

36 A gelynion dyn fydd tylwyth ei
dŷ ei hun.

37 Yr hwn sydd yn caru tad neu
fam yn fwy na myfi, nid yw deilwng o
honof fi: a'r neb sydd yn caru mab
neu ferch yn fwy na myfi, nid yw
deilwng o honof fi.

38 A'r hwn nid yw yn cymmeryd
ei groes, ac yn canlyn ar fy ol i, nid
yw deilwng o honof fi.

39 Y neb sydd yn cael ei einioes, a'i
cyll: a'r neb a gollo ei einioes o'm
plegid i, a'i caiff hi.

40 ¶ Y neb sydd yn eich derbyn
chwi, sydd yn fy nerbyn i; a'r neb
sydd yn fy nerbyn i, sydd yn derbyn
yr hwn a'm danfonodd i.

41 Y neb sydd yn derbyn prophwyd
yn enw prophwyd, a dderbyn wobr
prophwyd; a'r neb sydd yn derbyn

un cyfiawn yn enw un cyfiawn, a dderbyn wobr un cyfiawn.

42 A phwy bynnag a roddo i'w yfed i un o'r rhai bychain hyn, phiolaid o *ddatfr* oer yn unig yn enw disgybl, yn wir meddaf i chwi, Ni chyll efe ei wobr.

PEN. XI.

2 Ioan yn anfon ei ddisgyblion at Grist. 7 Tystiolaeth Crist am Ioan. 18 Tyb y bobl am Ioan, a Christ. 20 Crist yn dannod anniolchgarwch a diedisetwch Chorazin, Bethsaida, a Capernaum: 25 a chan foliannu doethineb ei Dad yn egluro yr efengyl i'r rhai gwirion; 28 yn galw atto y rhai sydd yn clywed baich eu pechodau.

ABU, pan orphenodd yr Iesu orchymyn i'w ddeuddeg disgybl, efe a aeth oddi yno i ddysgu ac i bregethu yn eu dinasoedd hwy.

2 A Ioan, pan glybu yn y carchar weithredoedd Crist, wedi danfon dau o'i ddisgyblion,

3 A ddywedodd wrtho, Ai tydi yw yr hwn sydd yn dyfod, ai un arall yr ydym yn ei ddisgwyl?

4 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Ewch a mynegwch i Ioan y pethau a glywch ac a welwch:

5 Y mae y deillion yn gweled eilwaith, a'r cloffion yn rhodio, a'r cleffion gwahanol wedi eu glanhâu, a'r byddariaid yn clywed; y mae y meirw yn cyfodi, a'r tlodion yn cael pregethu yr efengyl iddynt.

6. A dedwydd yw yr *hwn* ni rwystrir ynof fi.

7 ¶ Ac a hwy yn myned ymaith, yr Iesu a ddechreuodd ddywedyd wrth y bobloedd am Ioan, Pa beth yr aethoch allan i'r anialwch i edrych am dano? ai corsen yn ysgwyd gan wynt?

8 Eithr pa beth yr aethoch allan i'w weled? ai dyn wedi ei wisgo â dillad esmwyth? wele, y rhai sydd yn gwisgo *dillad* esmwyth, mewn tai brenhinoedd y maent.

9 Eithr pa beth yr aethoch allan i'w weled? ai prophwyd? ie, meddaf i chwi, a mwy na phrophwyd.

10 Canys hwn ydyw *efe* am yr hwn yr ysgrifenydd, Wele, yr ydwyf fi yn anfon fy nghennad o flaen dy wyneb, yr hwn a barottoa dy ffordd o'th flaen.

11 Yn wir meddaf i chwi, Ym

mhlith plant gwagedd, ni chododd neb mwy nag Ioan Fedyddiwr: er hynny yr hwn sydd leiaf yn nheyrnas nefoedd, sydd fwy nag ef.

12 Ac o ddyddiau Ioan Fedyddiwr hyd yn awr, yr ydys yn treisio teyrnas nefoedd, a threiswyr sydd yn ei chipio hi.

13 Canys yr holl brophwydi a'r gyfraith a brophwydasant hyd Ioan.

14 Ac os ewyllysiwch ei dderbynu, efe yw Elias yr hwn oedd ar ddyfod.

15 Y neb sydd ganddo glustiau i wrando, gwrandawed.

16 ¶ Eithr i ba beth y cyffelybaf fi y genhedlaeth hon? Cyffelyb yw i blant yn eistedd yn y marchnadoedd, ac yn llefain wrth eu cyfeillion,

17 Ac yn dywedyd, Canasom bibell i chwi, ac ni ddawnsiasoch; canasom alarnad i chwi, ac ni chwynfasoch.

18 Canys daeth Ioan heb na bwytta nac yfed; ac meddant, Y mae cythraul ganddo.

19 Daeth Mab y dyn yn bwytta ac yn yfed; ac meddant, Wele ddynglwth, ac yfwr gwin, cyfaill publicanod a phechaduriaid. A doethineb a gyfiawnhawyd gan ei phlant ei hun.

20 ¶ Yna y dechreuodd efe edliw i'r dinasoedd yn y rhai y gwnaethid y rhan fwyaf o'i weithredoedd nerthol ef, am nad edifarhasent.

21 Gwae di, Chorazin; gwae di, Bethsaida: canys pe gwnaethid yn Tyrus a Sidon y gweithredoedd nerthol a wnaethpwyd ynoch chwi, hwy a edifarhasent er ys talm mewn sachlian a lludw.

22 Eithr meddaf i chwi, Esmwythach fydd i Tyrus a Sidon, yn nydd y farn, nag i chwi.

23 A thydi, Capernaum, yr hon a ddyrchafwyd hyd y nef, a dynuir i lawr hyd yn uffern: canys pe gwnaethid yn Sodom y gweithredoedd nerthol a wnaethpwyd ynot ti, hi a fuasai yn aros hyd heddyw.

24 Eithr yr ydwyf yn dywedyd i chwi, Y bydd esmwythach i dir Sodom, yn nydd y farn, nag i ti.

25 ¶ Yr amser hwnnw yr atebodd yr Iesu, ac y dywedodd, I ti yr ydwyf

yn diolch, O Dad, Arglwydd nef a daear, am i ti guddio y pethau hyn rhag y doethion a'r rhai deallus, a'u datguddio o honot i rai bychain.

26 Ië, O Dad; canys felly y rhyngodd bodd i ti.

27 Pob peth a roddwyd i mi gan fy Nhad: ac nid edwyn neb y Mab ond y Tad; ac nid edwyn neb y Tad ond y Mab; a'r hwn yr ewyllysio y Mab ei ddatguddio iddo.

28 ¶ Deuwch attaf fi bawb a'r y sydd yn flinderog ac yn llwythog, a mi a esmwythâf arnoch.

29 Cymmerwch fy iau arnoch, a dysgwch gennyf; canys addfwyn ydwyf, a gostyngedig o galon: a chwi a gewch orphwysdra i'ch eneidiau.

30 Canys fy iau sydd esmwyth, a'm baich sydd ysgafn.

PEN. XII.

1 *Crist yn ceryddu dallineb y Phariseaid, o ran torri y sabbath; 3 trwy ysgrythyrâu, 10 trwy reuwm, 13 a thrwy ryfedod; 22 yn iachâu y dyn cythreulig, mud, a dall. 31 Ni faddeuir byth gathredd yn erbyn yr Yspryd Glân. 36 Y rhoddir cyfrif am eiriau segur. 38 Y mae yn ceryddu yr anffyddloniaid a geisient arwydd; 49 ac yn dangos pwy yn ei fraod, a'i chwaer, a'i fam.*

YR amser hwnnw yr aeth yr Iesu ar y dydd sabbath trwy yr yd: ac yr oedd chwant bwyd ar ei ddisgyblion, a hwy a ddechreuasant dynnu tywys, a bwytta.

2 A phan welodd y Phariseaid, hwy a ddywedasant wrtho, Wele, y mae dy ddisgyblion yn gwneuthur yr hyn nid yw rydd ei wneuthur ar y sabbath.

3 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Oni ddarllenasoch pa beth a wnaeth Dafydd, pan oedd chwant hwyd arno ef, a'r rhai oedd gyd âg ef?

4 Pa fodd yr aeth efe i mewn i dŷ Dduw, ac y bwyttâodd y bara gosod, yr hwn nid oedd rydd iddo ei fwytta, nac i'r rhai oedd gyd âg ef, ond yn unig i'r offeiriaid?

5 Neu oni ddarllenasoch yn y gyfraith, fod yr offeiriaid ar y sabbathau yn y deml yn halogi y sabbath, a'u bod yn ddigerydd?

6 Eithr yr ydwyf yn dywedyd i chwi, fod yma un mwy na'r deml.

7 Ond pe gwybasech beth yw hyn, Trugaredd a ewyllysiaf, ac nid aberth, ni farnasech chwi yn erbyn y rhai diniwed.

8 Canys Arglwydd ar y sabbath hefyd yw Mab y dyn.

9 Ac wedi iddo ymadael oddi yno, efe a aeth i'w synagog hwynt.

10 ¶ Ac wele, yr oedd dyn a chanddo law wedi gwywo. A hwy a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Ai rhydd iachâu ar y sabbathau? fel y gallent achwyn arno.

11 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa ddyn o honoch fydd a chanddo un ddafad, ac o syrth honno mewn pwll ar y dydd sabbath, nid ymeifi ynddi, a'i chodi allan?

12 Pa faint gwell gan hynny ydyw dyn na dafad? Felly rhydd yw gwneuthur yn dda ar y sabbathau.

13 Yna y dywedodd efe wrth y dyn, Estyn dy law. Ac efe a'i hestynodd; a hi a wnaed yn iach, fel y llall.

14 ¶ Yna yr aeth y Phariseaid allan, ac a ymgynghorasant yn ei erbyn ef, pa fodd y difethent ef.

15 A'r Iesu gan wybod, a giliodd oddi yno; a thorfeydd lawer a'i canlynasant ef, ac efe a'u hiachâodd hwynt oll;

16 Ac a orchymynodd iddynt, na wnaent ef yn gyhoedd:

17 Fel y cyflawnid yr hyn a ddywedasant trwy Esaias y prophwyd, gan ddywedyd,

18 Wele fy ngwasanaethwr, yr hwn a ddewisais; fy anwylyd, yn yr hwn y mae fy enaid yn foddolawn: gosodaf fy yspryd arno, ac efe a draetha farn i'r Cenhedloedd.

19 Nid ymryson efe, ac ni lefain; ac ni chlyw neb ei lais ef yn yr heolydd.

20 Corsen ysig nis tŷr, a llin yn mygu nis diffydd, hyd oni ddygo efe allan farn i fuddugoliaeth.

21 Ac yn ei enw ef y gobeithia y Cenhedloedd.

22 ¶ Yna y dygpwyd atto un cythreulig, dall a mud: ac efe a'i hiachâodd ef, fel y llefarodd ac y gwelodd y dall a mud.

23 A'r holl dorfeydd a synnasant,

ac a ddywedasant, Ai hwn yw mab Dafydd?

24 Eithr pan glybu y Phariseaid, hwy a ddywedasant, Nid yw hwn yn bwrw allan gythreuliaid, ond trwy Beelzebub pennaeth y cythreuliaid.

25 A'r Iesu yn gwybod eu meddyliau, a ddywedodd wrthynt, Pob teyrnas wedi ymrannu yn ei herbyn ei hun, a anghyfanneddir; a phob dinas neu ddy wedi ymrannu yn ei erbyn ei hun, ni saif.

26 Ac os Satan a fwrw allan Satan, efe a ymrannodd yn ei erbyn ei hun: pa wedd gan hynny y saif ei deyrnas ef?

27 Ac os trwy Beelzebub yr ydwyf fi yn bwrw allan gythreuliaid, trwy bwy y mae eich plant chwi yn eu bwrw hwynt allan? am hynny y byddant hwy yn farwyr arnoch chwi.

28 Eithr os ydwyf fi yn bwrw allan gythreuliaid trwy Yspryd Duw, yna y daeth teyrnas Dduw atoch.

29 Neu, pa fodd y dichon neb fyned i mewn i ddy un cadarn, a llwyr-yspeilio ei ddodrefn ef, oddi eithr iddo yn gyntaf rwy mo y cadarn? ac yna yr yspeilia efe ei ddy ef.

30 Y neb nid yw gyd â mi, sydd yn fy erbyn; a'r neb nid yw yn casglu gyd â mi, sydd yn gwasgaru.

31 ¶ Am hynny y dywedaf wrthynt chwi, Pob pechod a chabledd a faddueir i ddynion: ond cabledd yn erbyn yr Yspryd Glân ni faddueir i ddynion.

32 A phwy bynnag a ddywedo air yn erbyn Mab y dyn, fe a faddueir iddo: ond pwy bynnag a ddywedo yn erbyn yr Yspryd Glân, nis maddueir iddo, nac yn y byd hwn, nac yn y byd a ddaw.

33 Naill ai gwnewch y pren yn dda, a'i ffrwyth yn dda; ai gwnewch y pren yn ddrwg, a'i ffrwyth yn ddrwg: canys y pren a adwaenir wrth ei ffrwyth.

34 O eppil gwiberod, pa wedd y gellwch lefaru pethau da, a chwi yn ddrwg? canys o helaethrwydd y galon y llefara y genau.

35 Y dyu da, o drysor da y galon, a ddwg allan bethau da: a'r dyn drwg,

o'r trysor drwg, a ddwg allan bethau drwg.

36 Eithr yr ydwyf yn dywedyd wrthynt, Mai am bob gair segur a ddywedo dynion, y rhoddant hwy gyfrif yn nydd y farn.

37 Canys wrth dy eiriau y'th gyfiawnhêir, ac wrth dy eiriau y'th gondemnr.

38 ¶ Yna yr atebodd rhai o'r ysgrifenyddion a'r Phariseaid, gan ddywedyd, Athraw, ni a chwennychem weled arwydd gennynt.

39 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Cenhedlaeth ddrwg a godinebus sydd yn ceisio arwydd; ac arwydd nis rhoddir iddi, ond arwydd y prophwyd Jonas.

40 Canys fel y bu Jonas dridiau a thair nos ym mol y morfil, felly y bydd Mab y dyn dridiau a thair nos y'nghalon y ddaear.

41 Gwyr Ninife a gyfodant yn y farn gyd â'r genhedlaeth hon, ac a'i condemnant hi; am iddynt hwy edifarhâu wrth bregeth Jonas: ac wele fwy na Jonas yma.

42 Brenhines y dehau a gyfyd yn y farn gyd â'r genhedlaeth hon, ac a'i condemnia hi; am iddi hi ddyfod o eithafoedd y ddaear i glywed doethineb Solomon: ac wele fwy na Solomon yma.

43 A phan êl yr yspryd arian allan o ddyn, efe a rodia ar hyd lleoedd sychion, gan geisio gorphwysdra, ac nid yw yn ei gael.

44 Yna medd efe, Mi a ddychwelaf i'm tŷ o'r lle y daethum allan. Ac wedi y delo, y mae ynei gael yn wag, wedi ei ysgubo a'i drwsio.

45 Yna y mae efe yn myned, ac yn cymmeryd gyd âg ef ei hun saith yspryd eraill gwaeth nag ef ei hun; ac wedi iddynt fyned i mewn, hwy a gyfanneddant yno: ac y mae diwedd y dyn hwnnw yn waeth na'i ddechreuad. Felly y bydd hefyd i'r genhedlaeth ddrwg hon.

46 ¶ Tra yr ydoedd efe yn llefaru wrth y torfeydd, wele, ei fam a'i frodyr oedd yn sefyll allan, yn ceisio ymddiddan âg ef.

47 A dywedodd un wrtho, Wele,

y mae dy fam di a'th frodyr yn sefyll allan, yn ceisio ymddiddan â thi.

48 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrth yr hwn a ddywedasai wrtho, Pwy yw fy mam i? a phwy yw fy mrodyr i?

49 Ac efe a estynodd ei law tu ag at ei ddisgyblion, ac a ddywedodd, Wele fy mam i, a'm brodyr i.

50 Canys pwy bynnag a wna ewylls fy Nhad yr hwn sydd yn y nefoedd, efe yw fy mrawd i, a'm chwaer, a'm mam.

PEN. XIII.

3 *Dammeg yr hauwr a'r had; 18 a'i dehongliad.*
24 *Dammeg yr efrau, 31 yr had mwestard, 33 y surdoes, 44 y trysor cuddiedig, 45 y perl, 47 a'r rhwyd. 53 Y modd y dirmygir Crist gan ei wladieyr ei hun.*

Y DYDD hwnnw yr aeth yr Iesu allan o'r tŷ, ac yr eisteddodd wrth làn y môr.

2 A thorfeidd lawer a ymgynnullasant atto ef, fel yr aeth efe i'r llong, ac yr eisteddodd: a'r holl dyrfa a safodd ar y làn.

3 Ac efe a lefarodd wrthynt lawer o bethau trwy ddammegion, gan ddywedyd, Wele, yr hauwr a aeth allan i hau.

4 Ac fel yr oedd efe yn hau, peth a syrthiodd ar *fin* y ffordd; a'r adar a ddaethant ac a'i difasant.

5 Peth arall a syrthiodd ar greigleoedd, lle ni chawsant fawr ddaear: ac yn y man yr eginasant, gan nad oedd iddynt ddyfnder daear:

6 Ac wedi codi yr haul, y poethasant, ac am nad oedd ganddynt wreiddyn, hwy a wywasant.

7 A pheth arall a syrthiodd ym mhllith y drain; a'r drain a godasant, ac a'u tagasant hwy.

8 Peth arall hefyd a syrthiodd mewn tir da, ac a ddygasant firwyth, peth ar ei ganfed, arall ar ei driugeinfed, arall ar ei ddegfed ar hugain.

9 Y neb sydd ganddo glustiau i wrando, gwrandawed.

10 A daeth y disgyblion, ac a ddywedasant wrtho, Paham yr wyt ti yn llefaru wrthynt trwy ddammegion?

11 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Am roddi i chwi wybod

dirgelion teyrnas nefoedd, ac ni roddwyd iddynt hwy.

12 Oblegid pwy bynnag sydd ganddo, i hwnnw y rhoddir, ac efe a gaiff helaethrwydd: eithr pwy bynnag nid oes ganddo, oddi arno ef y dygir, i.e., yr hyn sydd ganddo.

13 Am hynny yr ydwyf yn llefaru wrthynt hwy ar ddammegion: canys a hwy yn gweled, nid ydynt yn gweled, ac yn clywed, nid ydynt yn clywed, nac yn deall.

14 Ac ynddynt hwy y cyflawnir prophwydoliaeth Esaias, yr hon sydd yn dywedwch, Gan glywed y clywch, ac ni ddeallwch; ac yn gweled y gwelwch, ac ni chanfyddwch.

15 Canys brasawyd calon y bobl hyn, a hwy a glywsant a'u clustiau yn drwm, ac a gauasant eu llygaid; rhag canfod â'u llygaid, a chlywed â'u clustiau, a deall â'r galon, a throi, ac i mi eu hiachâu hwynt.

16 Eithr dedwydd *yw* eich llygaid chwi, am eu bod yn gweled; a'ch clustiau, am eu bod yn clywed.

17 Oblegid yn wir y dywedaf i chwi, chwennychu o lawer o brophwydi a rhai cyfiawn weled *y pethau* a welwch chwi, ac nis gwelsant; a chlywed *yr hyn* a glywch chwi, ac nis clywsant.

18 ¶ Gwrandewch chwithau gan hynny ddammeg yr hauwr.

19 Pan glywo neb air y deyrnas, ac heb *ei* ddeall, y mae y drwg yn dyfod, ac yn cipio yr hyn a hauwyd yn ei galon ef. Dyma yr hwn a hauwyd ar *fin* y ffordd.

20 A'r hwn a hauwyd ar y creigleoedd, yw yr hwn sydd yn gwrando y gair, ac yn ebrwydd trwy lawenydd yn ei dderbyn;

21 Ond nid oes ganddo wreiddyn ynddo ei hun, eithr dros amser y mae: a phan ddelo gorthrymder neu erlid oblegid y gair, yn y fan efe a rwystrir.

22 A'r hwn a hauwyd ym mhllith y drain, yw yr hwn sydd yn gwrando y gair; ac y mae gofal y byd hwn, a thwyll cyfoeth, yn tagu y gair, ac y mae yn myned yn ddiffryth.

23 Ond yr hwn a hauwyd yn y tir da, yw yr hwn sydd yn gwrando y

gair, ac yn ei ddeall; *sef* yr hwn sydd yn ffrwytho, ac yn dwyn peth ei ganfed, arall ei druingefed, arall ei ddegedfed ar hugain.

24 ¶ Dammeg arall a osododd efe iddynt, gan ddywedyd, Teyrnas nefoedd sydd gyffelyb i ddyn a hauodd had da yn ei faes:

25 A thra yr oedd y dynion yn cysgu, daeth ei elyn ef, ac a hauodd efrau ym mhlith y gwenith, ac a aeth ymaith.

26 Ac wedi i'r eginyn dyfu, a dwyn ffrwyth, yna yr ymddangosodd yr efrau hefyd.

27 A gweision gwr y tŷ a ddaethant, ac a ddywedasant wrtho, Arglywyd, oni hawaist di had da yn dy faes? o ba le gan hynny y mae yr efrau ynddo?

28 Yntau a ddywedodd wrthynt, Y gelyu *ddyn* a wnaeth hyn. A'r gweision a ddywedasant wrtho, A fynni di gan hynny i ni fyned a'u casglu hwynt?

29 Ac efe a ddywedodd, Na fynnaf; rhag i chwi, wrth gasglu yr efrau, ddiwreiddio y gwenith gyd â hwynt.

30 Gadewch i'r ddau gyd-dyfu hyd y cynhauaf: ac yn amser y cynhauaf y dywedaf wrth y medelwyr, Cesglwch yn gyntaf yr efrau, a rhwymwch hwynt yn ysgubau i'w *llwyr*-losgi; ond cesglwch y gwenith i'm hysgubor.

31 ¶ Dammeg arall a osododd efe iddynt, gan ddywedyd, Cyffelyb yw teyrnas nefoedd i ronyn o had mwstard, yr hwn a gymmerodd dyn ac a'i hauodd yn ei faes.

32 Yr hwn yn wir sydd leiaf o'r holl hadau; ond wedi iddo dyfu, mwyaf un o'r llyisiau ydyw, ac y mae efe yn myned yn bren; fel y mae adar y nef yn dyfod, ac yn nythu yn ei gangau ef.

33 ¶ Dammeg arall a lefarodd efe wrthynt, Cyffelyb yw teyrnas nefoedd i surdoes, yr hwn a gymmerodd gwraig ac a'i cuddiodd mewn tri pheccaidd o flawd, hvd oni surodd y cwbl.

34 Hyn oll a lefarodd yr Iesu trwy ddammegion wrth y torfeydd; ac heb ddammeg ni lefarodd efe wrthynt:

35 Fel y cyflawnid yr hyn a ddywedwyd trwy y prophwyd, gan ddy-

wedyd, Agoraf fy ngenau mewn ddammegion; mynegaf bethau cuddiedig er pan seiliwyd y byd.

36 ¶ Yna yr anfonodd yr Iesu y torfeydd ymaith, ac yr aeth i'r tŷ: a'i ddisgyblion a ddaethant atto, gan ddywedyd, Eglura i ni ddammeg efrau y maes.

37 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Yr hwn sydd yn hau yr had da, yw Mab y dyn;

38 A'r maes yw y byd; a'r had da, hwynt-hwy yw plant y deyrnas; a'r efrau yw plant y drwg;

39 A'r gelyn yr hwn a'u hauodd hwynt, yw diafol; a'r cynhauaf yw diwedd y byd; a'r medelwyr yw yr angelion.

40 Megis gan hynny y cynnullir yr efrau, ac a'u llwyr-losgir yn tân; felly y bydd yn niwedd y byd hwn.

41 Mab y dyn a ddenfyn ei angelion, a hwy a gynnullant allan o'i deyrnas ef yr holl dramgwyddiadau, a'r rhai a wnant anwiredd;

42 Ac a'u bwriant hwy i'r ffwrn dân: yno y bydd wylofain a rhungcian dannedd.

43 Yna y llewyrcha y rhai cyfiawn fel yr haul, yn nheyrnas eu Tad. Yr hwn sydd ganddo glustiau i wrando, gwrandawed.

44 ¶ Drachefn, cyffelyb yw teyrnas nefoedd i drysor wedi ei guddio mewn maes; yr hwn wedi i ddyn ei gaffael, a'i cuddiodd, ac o lawenydd am dano, sydd yn myned ymaith, ac yn gwerthu yr hyn oll a fedd, ac yn prynu y maes hwnnw.

45 ¶ Drachefn, cyffelyb yw teyrnas nefoedd i farchnattâwr, yn ceisio perlau teg:

46 Yr hwn wedi iddo gaffael un perl gwerthfawr, a aeth ac a werthodd gymmaint oll ag a feddai, ac a'i prynodd ef.

47 ¶ Drachefn, cyffelyb yw teyrnas nefoedd i rwyd a fwrwyd yn y môr, ac a gasglodd o bob rhyw beth:

48 Yr hon, wedi ei llenwi, a ddygasant i'r làn, ac a eisteddasant, ac a gasglasant y rhaida mewn llestri, ac a fwriasant allan y rhai drwg.

49 Felly y bydd yn niwedd y byd:

yr angelion a ânt allan, ac a ddidolant y rhai drwg o blith y rhai cyfiawn;

50 Ac a'u bwriant hwy i'r ffwrn dân: yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd.

51 Iesu a ddywedodd wrthynt, A ddarfu i chwi ddeall hyn oll? Hwytthau a ddywedasant wrtho, Do, Arglwydd.

52 A dywedodd yntau wrthynt, Am hynny pob ysgrifenydd wedi ei ddysgu i deyrnas nefoedd, sydd debyg i ddyrn o berchen tŷ, yr hwn sydd yn dwyn allan o'i drysor, *bethau* newydd a hen.

53 ¶ A bu, wedi i'r Iesu orphen y dammegion hyn, efe a ymadawodd oddi yno.

54 Ac efe a ddaeth i'w wlad ei hun, ac a'u dysgodd hwynt yn eu synagog; fel y synnodd arnynt, ac y dywedasant, O ba le y daeth y doethineb hwn, a'r gweithredoedd nerthol i'r *dyn* hwn?

55 Onid hwn yw mab y saer? onid Mair y gelwir ei fam ef? a Iago, a Joses, a Simon, a Judas, ei frodyr ef?

56 Ac onid yw ei chwiorydd ef oll gyd â ni? o ba le gan hynny y mae gan hwn y pethau hyn oll?

57 A hwy a rwystrwyd ynddo ef. A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Nid yw prophwyd heb anrhydedd, ond yn ei wlad ei hun, ac yn ei dŷ ei hun.

58 Ac ni wnaeth efe nemmawr o weithredoedd nerthol yno, oblegid eu hangleddiaeth hwynt.

PEN. XIV.

1 Tyb Herod am Grist. 3 Carchar Ioan, a'i ddihenydd. 13 Yr Iesu yn ymado i le anial; 15 lle y mae efe yn porthi pum mil o bobl i phum torth, ac â dau bysgodyn: 22 yn rhodio ar y môr at ei ddisgyblion; 34 ac wedi tirio yn Gennesaret, yn iachâu y cleifion a guffyrddai âg ymyl ei wisg ef.

Y PRYD hwnnw y clybu Herod y tetrarch sôn am yr Iesu;

2 Ac efe a ddywedodd wrth ei weision, Hwn yw Ioan Fedyddiwr: efe a gyfododd o feirw, ac am hynny y mae nerthoedd yn gweithio ynddo ef.

3 ¶ Canys Herod a ddaliasai Ioan, ac a'i rhwymasai, ac a'i dodasai y ngharchar, oblegid Herodias, gwraig Phylip ei frawd ef.

4 Canys Ioan a ddywedodd wrtho, Nid cyfreithlawn i ti ei chael hi.

5 Ac efe yn ewyllsio ei roddi ef i farwolaeth, a ofnodd y dyrfa; canys hwy a'i cymmerent ef megis prophwyd.

6 Eithr pan gadwyd dydd genedig-aeth Herod, y dawnsiodd merch Herodias ger eu bron hwy, ac a ryngodd fodd Herod.

7 O ba herwydd efe a addawodd, trwy lw, roddi iddi beth bynnag a ofynai.

8 A hithau, wedi ei rhag-ddysgu gan ei mam, a ddywedodd, Dyro i mi yma ben Ioan Fedyddiwr mewn dysgl.

9 A'r brenhin a fu drist ganddo: eithr o herwydd y llw, a'r rhai a eisteddent gyd âg ef wrth y ford, efe a orchymynodd ei roi ef iddi.

10 Ac efe a anfonodd ac a dorrodd ben Ioan yn y carchar.

11 A dygpwyd ei ben ef mewn dysgl, ac a'i rhoddwyd i'r llangces: a hi a'i dug ef i'w mam.

12 A'i ddisgyblion ef a ddaethant ac a gymmerasant ei gorph ef, ac a'i claddasant: ac a aethant ac a fynegasant i'r Iesu.

13 ¶ A phan glybu yr Iesu, efe a ymadawodd oddi yno mewn llong, i anghyfannedd o'r naill du: ac wedi clywed o'r torfeydd, hwy a'i canlynasant ef ar draed allan o'r dinasoedd.

14 A'r Iesu a aeth allan, ac a welodd dyrfa fawr, ac a dosturiodd wrthynt, ac efe a iachâodd eu cleifion hwynt.

15 ¶ Ac wedi eimyned hi yn hwyr, daeth ei ddisgyblion atto, gan ddywedyd, Y lle sydd anghyfannedd, a'r awr a aeth weithian heibio: gollwyd y dyrfa ymaith, fel yr elont i'r pentrefi, ac y prynont iddynt fwyd.

16 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Nid rhaid iddynt fyned ymaith: rhoddwch chwi iddynt beth i'w fwytta.

17 A hwy a ddywedasant wrtho, Nid oes gennym ni yma ond pum torth, a dau bysgodyn.

18 Ac efe a ddywedodd, Dygwch hwynt yma i mi.

19 Ac wedi gorchymyn i'r torfeydd cistedd ar y gwelltglas, a chymmeryd

y pum torth, a'r ddau bysgodyn, efe a edrychodd i fynu tu a'r nef, ac a fendithiodd, ac a dorrodd; ac a rodde y torthau i'r disgyblion, a'r disgyblion i'r torfeydd.

20 A huwnt oll a fwyttasant, ac a gawsant eu digon: ac a godasant o'r briw-fwyd oedd y'ngweddill, ddeuddeg basgedaid yn llawn.

21 A'r rhai a fwyttasant oedd yn nghylch pum mil o wyr, heb law gwragedd a phlant.

22 ¶ Ac yn y fan y gyrodd yr Iesu ei ddisgyblion i fyned i'r llong, ac i fyned i'r lân arall o'i flaen ef, tra fyddai efe yn gollwng y torfeydd ymaith.

23 Ac wedi iddo ollwng y torfeydd ymaith, efe a esgynodd i'r mynydd wrtho ei hun, i weddio: ac wedi ei hwyrhâu hi, yr oedd efe yno yn unig.

24 A'r llong oedd weithian yn nghanol y môr, yn drallodus gan donnau: canys gwynt gwrthwynebus ydoedd.

25 Ac yn y bedwaredd wylfa o'r nos yr aeth yr Iesu attynt, gan rodio ar y môr.

26 A phan welodd y disgyblion ef yn rhodio ar y môr, dychrynasant, gan ddywedyd, Drychiolaeth ydyw. A hwy a waeddasant rhag ofn.

27 Ac yn y man y llefarodd yr Iesu wrthynt, gan ddywedyd, Cymmerwch gysur: myfi ydyw; nac ofnwch.

28 A Phetr a'i hattebodd, ac a ddywedodd, O Arglwydd, os tydi yw, arch i mi ddyfod attat ar y dyfroedd.

29 Ac efe a ddywedodd, Tyred. Ac wedi i Petr ddisgyn o'r llong, efe a rodiodd ar y dyfroedd, i ddyfod at yr Iesu.

30 Ond pan welodd efe y gwynt yn gryf, efe a ofnodd: a phan ddechreuodd suddo, efe a lefodd, gan ddywedyd, Arglwydd, cadw fi.

31 Ac yn y man yr estynodd yr Iesu ei law, ac a ymaffodd ynddo ef, ac a ddywedodd wrtho, Tydi o ychydig ffydd, paham y petrusaist?

32 A phan aethant hwy i mewn i'r llong, peidiodd y gwynt.

33 A daeth y rhai oedd yn y llong,

ac a'i haddolasant ef, gan ddywedyd, Yn wir Mab Duw ydwyt ti.

34 ¶ Ac wedi iddynt fyned trosodd, hwy a ddaethant i dir Gennesaret.

35 A phan adnabu gwyr y fan honno ef, hwy a anfonasant i'r holl wlad honno o amgylch, ac a ddygasant atto y rhai oll oedd mewn anhwylyd:

36 Ac a attolygasant iddo gael cyffwrdd yn unig âg ymyl ei wisg ef: a chynnifer ag a gyffyrddodd, a iachâwyd.

PEN. XV.

3 Crist yn argyhoeddi yr ysgrifenyddion a'r Phariscaid, am dorri gorchymynion Duw trwy eu traddodiadau eu hunain: 11 yn dysgu nad yw y peth sydd yn myned i mewn i'r genau yn halogi dyn: 21 yn iachâu merch y wraig o Canaan, 30 a thorfoedd eraill luwer: 32 ac d saith dorth, ac ychydig bysgod bychain, yn portŷi pedair mil o wyr, heb law gwragedd a phlant.

YNA yr ysgrifenyddion a'r Phariscaid, y rhai oedd o Jerusalem, a ddaethant at yr Iesu, gan ddywedyd,

2 Paham y mae dy ddisgyblion di yn troseddu traddodiad yr hynafiaid? canys nid ydynt yn golchi eu dwylaw pan fwyttäont fara.

3 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, A phaham yr ydych chiwi yn troseddu gorchymyn Duw trwy eich traddodiad chiwi?

4 Canys Duw a orchymynodd, gan ddywedyd, Anrhydedda dy dad a'th fam: a'r hwn a feiddithio dad neu fam, lladder ef yn farw.

5 Eithr yr ydych chiwi yn dywedyd, Pwy bynnag a ddywedo wrth ei dad neu ei fam, Rhodd yw pa beth bynnag y ceit lês oddi wrthyf fi, ac ni anrhydeddo ei dad neu ei fam, *disfai fydd*.

6 Ac fel hyn y gwnaethoch orchymyn Duw yn ddirym trwy eich traddodiad eich hun.

7 O ragrithwyr, da y prophwydodd Esaias am danoch chiwi, gan ddywedyd,

8 Nesâu y mae y bobl hyn attaf â'u genau, a'm hanrhydeddu â'u gwefusau; a'u calon sydd bell oddi wrthyf.

9 Eithr yn ofer y'm hanrhydeddant i, gan ddysgu gorchymynion dynion yn ddysgeidiaeth.

10 ¶ Ac wedi iddo alw y dyrfaatto, efe a ddywedodd wrthynt, Clywch a deallwch.

11 Nid yr hyn sydd yn myned i mewn i'r genau, sydd yn halogi dyn; ond yr hyn sydd yn dyfod allan o'r genau, hyunny sydd yn halogi dyn.

12 Yna y daeth ei ddisgyblion atto, ac a ddywedasant wrtho, A wyddost ti ymrwystro o'r Phariseaid wrth glywed yr ymadrodd hwn?

13 Ac yntau a atebodd ac a ddywedodd, Pob planhigyn yr hwn nis plannodd fy Nhad nefol, a ddiwreiddir.

14 Gadewch iddynt: tywysogion deillion i'r deillion ydynt. Ac os y dall a dywys y dall, y ddau a syrthiant yn y ffos.

15 A Phetr a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Eglura i ni y ddammeg hon.

16 A dywedodd yr Iesu, A ydych chwithau etto heb ddeall?

17 Onid ydych chwi yn deall etto, fod yr hyn oll sydd yn myned i mewn i'r genau, yn cilio i'r bola, ac y bwrir ef allan i'r geudy?

18 Eithr y pethau a ddeuant allan o'r genau, sydd yn dyfod allan o'r galon; a'r pethau hynny a halogant ddy.

19 Canys o'r galon y mae meddyliau drwg yn dyfod allan, lladdiadau, torr-priodasau, godinebau, lladradau, cam-dystiolaethau, cablau.

20 Dyma y pethau sydd yn halogi dyn: eithr bwyta â dwylaw heb olchi, ni haloga ddy.

21 ¶ A'r Iesu a aeth oddi yno, ac a giliodd i dueddau Tyrus a Sidon.

22 Ac wele, gwraig o Canaan a ddaeth o'r parthau hynny, ac a lefodd, gan ddywedyd wrtho, Trugarhà wrthyf, O Arglwydd, Fab Dafydd: y mae fy merch yn ddrwg ei hwyl gan gythraul.

23 Eithr nid atebodd efe iddi un gair. A daeth ei ddisgyblion atto, ac a attolygasant iddo, gan ddywedyd, Gollwng hi ymaith; canys y mae hi yn llefain ar ein hol.

24 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd, Ni'm danfonwyd i ond at ddefaid colledig tŷ Israel.

25 Ond hi a ddaeth ac a'i haddol-

odd ef, gan ddywedyd, Arglwydd, cymhorth fi.

26 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd, Nid da cymmeryd bara y plant, a'i fwrw i'r cwn.

27 Hithau a ddywedodd, Gwir yw, Arglwydd: canys y mae y cwu yn bwytta o'r briwsion sydd yn syrthio oddi ar fwrdd eu harglwyddi.

28 Yna yr atebodd yr Iesu, ac a ddywedodd wrthi, Ha wraig, mawr yw dy ffydd: bydded i ti fel yr wyt yn ewyllysio. A'i merch a iachâwyd o'r awr honno allan.

29 ¶ A'r Iesu a aeth oddi yno, ac a ddaeth ger llaw môr Galilea; ac a egyptodd i'r mynydd, ac a eisteddodd yno.

30 A daeth atto dorfeydd lawer, a chanddynt gyd â hwynt gloffion, deillion, mudion, anafusion, ac eraill lawer: a hwy a'u bwriasant i lawr wrth draed yr Iesu, ac efe a'u hiachâodd hwynt:

31 Fel y rhyfeddodd y torfeydd, wrth weled y mudion yn llefaru, y rhai anafus yn iach, y cloffion yn rhodio, a'r deillion yn gweled: a hwy a ogoneddasant Dduw Israel.

32 ¶ A galwodd yr Iesu ei ddisgyblion atto, ac a ddywedodd, Yr ydwyf yn tosturio wrth y dyrfa; canys y maent yn aros gyd â mi dridiau weithian, ac nid oes ganddynt ddim i'w fwyta: ac nid ydwyf yn ewyllysio eu gollwng hwynt ymaith ar eu cythlwng, rhag eu llewygu ar y ffordd.

33 A'i ddisgyblion a ddywedent wrtho, O ba le y caem ni gymmaint o fara yn y diffaethwch, fel y digonid tyrfa gymmaint?

34 A'r Iesu a ddywedai wrthynt, Pa sawl torth sydd gennych? A hwy a ddywedasant, Saith, ac ychydig bysgod bychain.

35 Ac efe a orchymynodd i'r torfeydd eistedd ar y ddaear.

36 A chan gymmeryd y saith dorth, a'r pysgod, a diolch, efe a'u torrodd, ac a'u rhoddodd i'w ddisgyblion, a'r disgyblion i'r dyrfa.

37 A hwy oll a fvyttasant, ac a gawsant eu digon: ac a godasant o'r briw-fwyd oedd y'ngweddill saith fasgaid yn llawn.

38 A'r rhai a fwyttasant oedd bed-
air mil o wyr, heb law gwragedd a
phlant.

39 Ac wedi iddo ollwng y torf-
eydd ymaith, efe a aeth i long, ac a
ddaeth i barthau Magdala.

PEN. XVI.

1 *Y Phariseaid yn gofyn arwydd.* 6 *Iesu yn rhybuddio ei ddisgyblion am lesain y Phari- seuid a'r Saduceaid.* 13 *Tyb y bobl am Grist,* 16 *a chyffes Petr am dano.* 21 *Iesu yn rhag-fynegi ei farwolaeth:* 23 *yn ceryddu Petr um ei gynglori i'r gwrthwcyneb;* 24 *ac yn rhybuddio y sawl a fynnent ei gantyn ef, i dduyn y groes.*

AC wedi i'r Phariseaid a'r Sadu-
caid ddyfod atto, a'i demtio,
hwy a attolygasant iddo ddangos
iddynt arwydd o'r nef.

2 Ac efe a atebodd ac a ddywed-
odd wrthynt, Pan fyddo yr hwyr, y
dywedwch, Tywydd tég; canys y mae
yr wybr yn goch.

3 A'r bore, Heddyw dryccin; canys
y mae yr wybr yn goch ac yn brudd-
aid. O ragrithwyr, chwi a fedrwrch
ddeall wyneb yr wybren; ac oni fedr-
wrch arwyddion yr amserau?

4 Y mae cenhedlaeth ddrwg a godi-
nebus yn ceisio arwydd; ac arwydd
nis rhoddir iddi, ond arwydd y pro-
phwyd Jonas. Ac efe a'u gadawodd
hwynt, ac a aeth ymaith.

5 Ac wedi dyfod ei ddisgyblion ef
i'r làn arall, hwy a ollyngasant dros
gôf gymmeryd bara *ganddynt.*

6 ¶ A'r Iesu a ddywedodd wrthynt,
Edrychwch ac ymogelwch rhag sur-
does y Phariseaid a'r Saduceaid.

7 A hwy a ymresymasant yn eu
plith eu hunain, gan ddywedyd, *Hyn
sydd am na chymmerasom fara genym.*

8 A'r Iesu yn gwybod, a ddywed-
odd wrthynt, Chwychwi o ychydig
ffydd, pahan yr ydych yn ymresymu
yn eich plith eich hunain, am na chym-
merasoch fara *gyd â chwi?*

9 Onid ydych chwi yn deall etto,
nac yn cofio pum torth y pum mil, a
pha sawl basgedaid a gymmerasoch i
fynt?

10 Na saith dorth y pedair mil,
a pha sawl cawellaid a gymmerasoch
i fynt?

11 Pa fodd nad ydych yn deall,

nad am fara y dywedais wrthynt, a'r
ymogelyd rhag surdoes y Phariseaid
a'r Saduceaid?

12 Yna y deallasant na ddywedasai
efe am ymogelyd rhag surdoes bara,
ond rhag athrawiaeth y Phariseaid a'r
Saduceaid.

13 ¶ Ac wedi dyfod yr Iesu i du-
eddau Cesarea Philippi, efe a ofynodd
i'w ddisgyblion, gan ddywedyd, Pwy
y mae dynion yn dywedyd fy mod i,
Mab y dyn?

14 A hwy a ddywedasant, Rhai, *mai*
Ioan Fedyddiwr, a rhai, *mai* Elias, ac
eraill, *mai* Jeremias, neu un o'r pro-
phwydi.

15 Efe a ddywedodd wrthynt, Ond
pwy meddwch chwi ydwyf fi?

16 A Simon Petr a atebodd ac a
ddywedodd, Ti yw y Crist, Mab y
Duw byw.

17 A'r Iesu gan ateb a ddywedodd
wrtho, Gwŷn dy fyd di, Simon mab
Jona: canys nid cig a gwaed a ddat-
guddiodd *hyn* i ti, ond fy Nhad yr
hwn sydd yn y nefoedd.

18 Ac yr ydwyf finnau yn dywedyd
i ti, *mai* ti yw Petr, ac ar y graig hon
yr adeiladaf fy eglwys; a phyrth uffern
nis gorchfygant hi.

19 A rhoddaf i ti agoriadau teyrnas
nefoedd: a pha beth bynnag a rwym-
ech ar y ddaear, a fydd rhwymedig yn
y nefoedd; a pha beth bynnag a rydd-
hâech ar y ddaear, a fydd wedi ei
ryddhâu yn y nefoedd.

20 Yna y gorchymynodd efe i'w
ddisgyblion, na ddywedent i neb *mai*
efe oedd Iesu Grist.

21 ¶ O hynny allan y dechreuodd
yr Iesu ddangos i'w ddisgyblion fod yn
rhaid iddo fyned i Jerusalem, a dioddef
llawer gan yr henuriaid, a'r arch-offeir-
iaid, a'r ysgrifenyddion, a'i ladd, a chyf-
odi y trydydd dydd.

22 A Phetr, wedi ei gymmeryd ef
atto, a ddechreuodd ei geryddu ef, gan
ddywedyd, Arglwydd, trugarhâ wrth-
yt dy hun; nis bydd hyn i ti.

23 Ac efe a drodd, ac a ddywedodd
wrth Petr, Dos yn fy ol i, Satan:
rhwystyr ydwyf ti i mi: am nad ydwyf
yn synied y pethau sydd o Dduw, ond
y pethau sydd o ddynion.

24 ¶ Yna y dywedodd yr Iesu wrth ei ddisgyblion, Os myn neb ddyfod ar fy ol i, ymwaded âg ef ei hun, a chyfodded ei groes, a chanlyned fi.

25 Canys pwy bynnag a ewyllysio gadw ei fywyd, a'i cyll: a phwy bynnag a gollo ei fywyd o'm plegid i, a'i caiff.

26 Canys pa lesâd i ddyn, os ynnill efe yr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun? neu pa beth a rydd dyn yn gyfnewid am ei enaid?

27 Canys Mab y dyn a ddaw yn ngogoniant ei Dad gyd â'i angelion; ac yna y rhydd efe i bawb yn ol ei weithred.

28 Yn wir y dywedaf wrthych, Y mae rhai o'r sawl sydd yn sefyll yma, a'r ui phrosant angau, hyd oni welont Fab y dyn yn dyfod yn ei frenhiniaeth.

PEN. XVII.

1 Gwedd-newidiad Crist. 14 Y mae efe yn iachâu y lloerig; 22 yn rhag-fynegi ei ddiodeffaint; 24 ac yn lath teyrnged.

AC ar ol chwe diwrnod, y cymmerodd yr Iesu Petr, ac Iago, ac Ioan ei frawd, ac a'u dug hwy i fynydd uchel o'r neilldu.

2 A gwedd-newidiwyd ef ger eu bron hwy: a'i wyneb a ddisgleiriodd fel yr haul, a'i ddillad oedd cyn wynned a'r goleuni.

3 Ac wele, Moses ac Elias a ymddangosodd iddynt, yn ymddiddan âg ef.

4 A Phetr a attebodd ac a ddywedodd wrth yr Iesu, O Arglwydd, da yw i ni fod yma: os ewyllysi, gwnawn yma dair pabell; un i ti, ac un i Moses, ac un i Elias.

5 Ac efe etto yn llefaru, wele, cwmmwl goleu a'u cysgododd hwynt: ac wele, lef o'r cwmmwl, yn dywedyd, Hwn yw fy anwyl Fab, yn yr hwn y'm boddlonwyd: gwrandewch arno ef.

6 A phan glybu y disgyblion *hynny*, hwy a syrthiasant ar eu hwyneb, ac a ofnasant yn ddirfawr.

7 A daeth yr Iesu, ac a gyffyrddodd â hwynt, ac a ddywedodd, Cyfodwch, ac nac ofnwch.

8 Ac wedi iddynt ddyrchafu eu llygaid, ni welsant neb ond yr Iesu yn unig.

9 Ac fel yr oeddynt yn disgyn o'r mynydd, gorchymynodd yr Iesu iddynt, gan ddywedyd, Na ddywedwch y weledigaeth i neb, hyd oni adgyfodo Mab y dyn o feirw.

10 A'i ddisgyblion a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Paham gan hynny y mae yr ysgrifenyddion yn dywedyd, fod yn rhaid dyfod o Elias yn gyntaf?

11 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Elias yn wir a ddaw yn gyntaf, ac a edfryd bob peth.

12 Eithr yr ydwyf fi yn dywedyd i chwi, ddyfod o Elias eisoes; ac nad adnabuant hwy ef, ond gwneuthur o honynt iddo beth bynnag a fynnasant: felly y bydd hefyd i Fab y dyn ddiodeff ganddynt hwy.

13 Yna y dealodd y disgyblion mai am Ioan Fedyddiwr y dywedasai efe wrthynt.

14 ¶ Ac wedi eu dyfod hwy at y dyrfa, daeth atto *ryw* ddyn, ac a ostyngodd iddo ar ei liniau,

15 Ac a ddywedodd, Arglwydd, trugarhâ wrth fy mab, oblegid y mae efe yn lloerig, ac yn flin arno: canys y mae efe yn syrthio yn y tân yn fynych, ac yn y dwfr yn fynych.

16 Ac mi a'i dygais ef at dy ddisgyblion di, ac ni allent hwy ei iachâu ef.

17 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd, O genhedlaeth anfyddlawn a throffâs, pa hyd y byddaf gyd â chwi? pa hyd y diodeffaf chwi? dygwch ef yma attaf fi.

18 A'r Iesu a geryddodd y cythraul; ac efe a aeth allan o hono: a'r bachgeu a iachâwyd o'r awr honno.

19 Yna y daeth y disgyblion at yr Iesu o'r neilldu, ac y dywedasant, Paham nad allem ni ei frwr ef allan?

20 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Oblegid eich anghrediniaeth: canys yn wir y dywedaf i chwi, Pe bai gennych ffydd megis gronyn o had mwstard, chwi a ddywedech wrth y mynydd hwn, Symmud oddi yma draw, ac efe a symmudai; ac ni bydd dim amhosibl i chwi.

21 Eithr nid â y rhywogaeth hyn allan, ond trwy weddi ac ympryd.

22 ¶ Ac fel yr oeddynt hwy yn aros yn Galilea, dywedodd yr Iesu wrth-ynt, Mab y dyn a draddodir i ddwyllaw dynion:

23 A hwy a'i lladdant, a'r trydydd dydd y cyfyd efe. A hwy a aethant yw drist iawn.

24 ¶ Ac wedi dyfod o honynt i Capernaum, y rhai oedd yn derbyn *arian* y deyrnged a ddaethant at Petr, ac a ddywedasant, Onid yw eich athraw chwi yn talu teyrnged?

25 Yntau a ddywedodd, Ydyw. Ac wedi ei ddyfod ef i'r tŷ, yr Iesu a achubodd ei flaen ef, gan ddywededyd, Beth yr wyt ti yn ei dybied, Simon? gan hwy y cymmer brenhinoedd y ddaear deyrnged neu dreth? gan eu plant eu hun, ynte gan estroniaid?

26 Petr a ddywedodd wrtho, Gan estroniaid. Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Gan hynny y mae y plant yn rhyddion.

27 Er hynny, rhag i ni eu rhwystro hwy, dos i'r môr, a bwrw fach, a chymmer y pysgodyn a ddêl i fynu yngyntaf; ac wedi i ti agoryd ei safn, ti a gei ddarn o *arian*: cymmer hwnnw, a dyro iddynt drosod fi a thithau.

PEN. XVIII.

1 *Crist yn rhybuddio ei ddisgyblion i fod yn oer-tyngedig ac yn ddiwired; 7 i ochelyd rhwystrau, ac na ddirmygent y rhai bychain: 15 yn dysgu pa fodd y mae i ni ymddiyn tu ag at ein brodyr, pan welont i'n herbyn; 21 a pha sawl gwaith y maddenon iddynt: 23 yr hyn beth y mae yn ei osod allan trwy ddammeg y brenhin a gymmerai gyfrif gan ei weision, 32 ac a gosodd yr hwn ni wnaethai drugaredd â'i gydymmuith.*

AR yr awr honno y daeth y disgyblion at yr Iesu, gan ddywededyd, Pwy sydd fwyaf yn nheyrnas nefoedd?

2 A'r Iesu a alwodd atto fachgennyn, ac a'i gosododd yn eu canol hwynt;

3 Ac a ddywedodd, Yn wir y dywedaf i chwi, Oddi eithr eich troi chwi, a'ch gwneuthur fel plant bychain, nid ewch chwi ddim i mewn i deyrnas nefoedd.

4 Pwy bynnag gan hynny a'i gos-tyngo ei hunan fel y bachgennyn hwn,

hwnnw yw y mwyaf yn nheyrnas nefoedd.

5 A phwy bynnag a dderbynio gyfryw fachgennyn yn fy enw i, a'm derbyn i.

6 A phwy bynnag a rwystro un o'r rhai bychain hyn a gredant ynof fi, da fyddai iddo pe crogid maen melin am ei wddf, a'i foddï yn eigion y môr.

7 ¶ Gwae y byd oblegid rhwystrau: canys anghenrhaid yw dyfod rhwystrau; er hynny gwae y dyn hwnnw trwy yr hwn y daw y rhwystr.

8 Am hynny os dy law neu dy droed a'th rwystra, tŵr hwynt ymaith, a thafï oddi wrthyt: gwell yw i ti fyned i mewn i'r bywyd yn gloff, neu yn anafus, nag â chennynt ddsy law, neu ddau droed, dy daslu i'r tân tragwyddol.

9 Ac os dy lygad a'th rwystra, tŷn ef allan, a thafï oddi wrthyt: gwell yw i ti yn un-llygeidiog fyned i mewn i'r bywyd, nag â dau lygad gennynt dy daslu i dân uffern.

10 Edrychwch na ddirmygoch yr un o'r rhai bychain hyn: canys yr ydwyf yn dywededyd i chwi, fod eu hang- elion hwy yn y nefoedd, bob amser yn gweled wyneb fy Nhad yr hwn sydd yn y nefoedd.

11 Canys daeth Mab y dyn i gadw yr hyn a gollasid.

12 Beth dybygwch chwi? O bydd gan ddyng gant o ddefaid, a myned o un o honynt ar ddisberod; oni âd efe yr amyn un cant, a myned i'r mynyddoedd, a cheisio yr hon a aeth ar ddisberod?

13 Ac os bydd iddo ei chael hi, yn wir meddaf i chwi, y mae yn llawenhâu am honno mwy nag am yr amyn un cant y rhai nid aethant ar ddisberod.

14 Felly nid yw ewyllys eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd, gyfrgollï yr un o'r rhai bychain hyn.

15 ¶ Ac os pecha dy frawd i'th erbyn, dos, ac argyhoedda ef rhyngot ti ac ef ei hun. Os efe a wrendy arnat, ti a ynnillaist dy frawd.

16 Ac os efe ni wrendy, cymmer gyd â thi etto un neu ddau, fel y'ngenuau dau neu dri o dystion y byddo pob gair yn safadwy.

17 Ac os efe ni wrendy arnynt hwy,

dywed i'r eglwys: ac os efe ni wrendy ar yr eglwys chwaith, bydded ef i ti megis yr ethnig a'r publican.

18 Yn wir meddaf i chwi, Pa bethau bynnag a rwymoch ar y ddaear, fyddant wedi eu rhwymo yn y nef: a pha bethau bynnag a ryddhâoch ar y ddaear, a fyddant wedi eu rhyddhâu yn y nef.

19 Trachefn meddaf i chwi, Os cydsynia dau o honoch ar y ddaear am ddim oll, beth bynnag a'r a ofynant, efe a wneir iddynt gan fy Nhad yr hwn sydd yn y nefoedd.

20 Canys lle mae dau neu dri wedi ymgynnull yn fy enw i, yno yr ydwyf yn eu canol hwynt.

21 ¶ Yna y daeth Petr atto ef, ac a ddywedodd, Arglwydd, pa sawl gwaith y pecha fy mrawd i'm herbyn, ac y maddeuaf iddo? ai hyd seithwaith?

22 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Nid ydwyf yn dywedyd wrthyt, Hyd seithwaith: ond, Hyd ddengwaith a thriugain seithwaith.

23 ¶ Am hynny y cyffelybir teyrnas nefoedd i ryw frenhin a fynnai gael cyfrif gan ei weision.

24 A phan ddechreuodd gyfrif, fe a ddygwyd atto un a oedd yn ei ddyled ef o ddeng mil o dalentau.

25 A chan nad oedd ganddo ddim i dalu, gorchymynodd ei arglwydd ei werthu ef, a'i wraig, a'i blant, a chwbl a'r a feddai, a thalu y ddyled.

26 A'r gwas a syrthiodd i lawr, ac a'i haddolodd ef, gan ddywedyd, Arglwydd, bydd ymarhous wrthyf, a mi a dalaf i ti y cwbl oll.

27 Ac arglwydd y gwas hwnnw a dosturiodd wrtho, ac a'i gollyngodd, ac a faddeuodd iddo y ddyled.

28 Ac wedi myned o'r gwas hwnnw allan, efe a gafodd un o'i gyd-weision yr hwn oedd yn ei ddyled ef o gân ceiniog: ac efe a ymaflodd ynddo, ac a'i llingagodd, gan ddywedyd, Tâl i mi yr hyn sydd ddyledus arnat.

29 Yna y syrthiodd ei gyd-was wrth ei draed ef, ac a ymbiliodd âg ef, gan ddywedyd, Bydd ymarhous wrthyf, a mi a dalaf i ti y cwbl oll.

30 Ac nis gw nai efe: ond myned

a'i fwrw ef y'ngharchar, hyd oni thalai yr hyn oedd ddyledus.

31 A phan welodd ei gyd-weision y pethau a wnelsid, bu ddrwg dros ben ganddynt: a hwy a ddaethant ac a fynegasant i'w harglwydd yr holl bethau a fuasai.

32 Yna ei arglwydd, wedi ei alw ef atto, a ddywedodd wrtho, Ha was drwg, maddeuais i ti yr holl ddyled houno, am i ti ymbil â mi:

33 Ac oni ddylesit tithau drugarhâu wrth dy gyd-was, megis y trugarhêais innau wrthyt ti?

34 A'i arglwydd a ddigiodd, ac a'i rhoddodd ef i'r poenwyr, hyd oni thalai yr hyn oll oedd ddyledus iddo.

35 Ac felly y gwna fy Nhad nefol i chwithau, oni faddeuwch o'ch calonnau bob un i'w frawd eu camweddau.

PEN. XIX.

2 Crist yn iachâu y cleifion: 3 yn ateb y Phariscaid am ysgariaeth: 10 yn dangos pa bryd y mae priodas yn anghenrheidiol: 13 yn derbyn plant bychain: 16 yn dysgu i'r gwr ieuangc y modd i gael byryd tragryddol, 20 ac i fod yn berffaith: 23 yn dywedyd i'w ddisgyblion mor anhaedd ydyo i'r gotudog fynd i meurn i deyrnas Dduw; 27 ac yn addaw gwobr i'r sawl a ymadaewant â dim er mwyn ei ganlyn ef.

A BU, pan orphenodd yr Iesu yr ymadroddion hyn, efe a ymadaewodd o Galilea, ac a ddaeth i derfynau Judea, tu hwnt i'r Iorddonen:

2 A thorfeydd lawer a'i canlynasant ef; ac efe a'u hiachodd hwynt yno.

3 ¶ A daeth y Phariscaid atto, gan ei demtio, a dywedyd wrtho, Ai cyfreithlawn i wr ysgar â'i wraig am bob achos?

4 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Oni ddarllenasoch i'r hwn a'u gwnaeth o'r dechreu, eu gwneuthur hwy yn wryw a banyw?

5 Ac efe a ddywedodd, Oblegid hyn y gâd dyn dad a mam, ac y glŷn wrth ei wraig: a'r ddau fyddant yn un cnawd.

6 O herwydd pahan, nid ydynt mwy yn ddau, ond yn un cnawd. Y peth gan hynny a gysylltodd Duw, nac ysgared dyn.

7 Hwytthau a ddywedasant wrtho, Pahan gan hynny y gorchymynodd

Moses roddi llythyr ysgar, a'i gollwng hi ymaith?

8 Yntau a ddywedodd wrthynt, Moses, o herwydd caledrwydd eich calonau, a oddefodd i chwi ysgar â'ch gwragedd: eithr o'r dechreu nid felly yr oedd.

9 Ac meddaf i chwi, Pwy bynnag a ysgaro â'i wraig, ond am odineb, ac a briodo an arall, y mae efe yn torri priodas: ac y mae yr hwn a briodo yr hon a ysgarwyd, yn torri priodas.

10 ¶ Dywedodd ei ddisgyblion wrtho, Os felly y mae yr achos rhwng gwr a gwraig, nid da gwreicca.

11 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Nid yw pawb yn derbyn y gair hwn, ond y rhai y rhoddwyd iddynt.

12 Canys y mae eunuchiaid a aned felly o groth eu mam; ac y mae eunuchiaid a wnaed gan ddywion yn eunuchiaid; ac y mae eunuchiaid a'u gwnaethant eu hun yn eunuchiaid er mwyn teyrnas nefoedd. Y neb a ddi-chon ei dderbyn, derbynied.

13 ¶ Yna y dygwyd atto blant bychain, fel y rhoddai ei ddwyllaw arnynt, ac y gweddi: a'r disgyblion a'u ceryddodd hwynt.

14 A'r Iesu a ddywedodd, Gadewch i blant bychain, ac na waherddwch iddynt ddyfod attaf fi: canys eiddo y cyfryw rai yw teyrnas nefoedd.

15 Ac wedi iddo roddi ei ddwyllaw arnynt, efe a aeth ymaith oddi yno.

16 ¶ Ac wele, un a ddaeth, ac a ddywedodd wrtho, Athraw da, pa beth da a wnaf, fel y caffwyf fywyd tragwyddol?

17 Yntau a ddywedodd wrtho, Paham y gelwi fi yn dda? nid da neb ond un, sef Duw: ond os ewyllysi fyned i mewn i'r bywyd, cadw y gorchymynion.

18 Efe a ddywedodd wrtho yntau, Pa rai? A'r Iesu a ddywedodd, Na ladd, Na odineba, Na ladratta, Na ddwg gam dystiolaeth,

19 Anrhydedda dy dad a'th fam, a Châr dy gymmydog fel ti dy hun.

20 Y gwr ieuangc a ddywedodd wrtho, Mi a gedwais y rhai hyn oll o'm hieuengctid: beth sydd yn eisieu i mi etto?

21 Yr Iesu a ddywedodd wrtho,

Os ewyllysi fod yn berffaith, dos, gwerth yr hyn sydd gennynt, a dyro i'r tlodion; a thi a gei drysor yn y nef: a thyred, canlyn fi.

22 A phan glybu y gwr ieuangc yr ymadrodd, efe a aeth i ffordd yn drist: canys yr oedd yn berchen dâ lawer.

23 ¶ Yna y dywedodd yr Iesu wrth ei ddisgyblion, Yn wir y dywedaf i chwi, mai yn anhawdd yr â goludog i mewn i deyrnas nefoedd.

24 A thrachefn meddaf i chwi, Haws yw i gamel fyned trwy grai y nodwydd ddur, nag i oludog fyned i mewn i deyrnas Dduw.

25 A phan glybu ei ddisgyblion ef hyn, synnu a wnaethant yn ddirfawr, gan ddywedyd, Pwy gan hynny a all fod yn gadwedig?

26 A'r Iesu a edrychodd arnynt, ac a ddywedodd wrthynt, Gyd â dynion amhosibl yw hyn, ond gyd â Duw pob peth sydd bosibl.

27 ¶ Yna Petr a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Wele, nynt a adawsom bob peth, ac a'th ganlynasom di: beth gan hynny a fydd i ni?

28 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Yn wir meddaf i chwi, y cewch chwi, y rhai a'm canlynasoch i, yn yr adenedigaeth, pan eisteddo Mab y dyn ar orsedd ei ogoniant, eistedd chwithau ar ddeuddeg gorsedd, yn barnu deuddeg llwyth Israel.

29 A phob un a'r a adawodd dai, neu frodyr, neu chwïorydd, neu dad, neu fam, neu wraig, neu blant, neu diroedd, er mwyn fy enw i, a dderbyn y càn cymmaint, a bywyd tragwyddol a etifedda efe.

30 Ond llawer o'r rhai blaenaf a fyddant yn olaf, a'r rhai olaf yn flaenaf.

PEN. XX.

1 Crist, trwy ddamwng y gweithwyr yn y winllan, yn dangos nad ydyw Duw yn ddyledus i neb: 17 yn rhug-fynegi ei ddiodeffaint: 20 trwy ateb i fam meibion Zebedeus, yn dysgu i'w ddisgyblion fod yn ostyngedig; 30 ac yn rhoddi i ddau ddynt dall eu golwg.

CANYS teyrnas nefoedd sydd debyg i wr o berchen tŷ, yr hwn a aeth allan a hi yn dyddhau, i gyflogi gweithwyr i'w winllan.

2 Ac wedi cytuno â'r gweithwyr

er ceiniog y dydd, efe a'u hanfonodd hwy i'w winllan.

3 Ac efe a aeth allan ynghylch y drydedd awr, ac a welodd eraill yn sefyll yn segur yn y farchnadfa;

4 Ac a ddywedodd wrthynt, Ewch chwithau i'r winllan; a pha beth bynnag a fyddo cyfiawn, mi a'i rhoddaf i chwi.

5 A hwy a aethant ymaith. Ac efe a aeth allan drachefn ynghylch y chweched a'r nawfed awr, ac a wnaeth yr un modd.

6 Ac efe a aeth allan ynghylch yr unfed awr ar ddeg, ac a gafodd eraill yn sefyll yn segur, ac a ddywedodd wrthynt, Paham y sefwech chwi yma ar hyd y dydd yn segur?

7 Dywedasant wrtho, Am na chyflogodd neb nyni. Dywedodd yntau wrthynt, Ewch chwithau i'r winllan; a pha beth bynnag fyddo cyfiawn, chwi a'i cewch.

8 A phan aeth hi yn hwyr, arglwydd y winllan a ddywedodd wrth ei oruchwyliwr, Galw y gweithwyr, a dyro iddynt *eu* cyflog, gan ddechreu o'r *rhai* diweddaf hyd y *rhai* cyntaf.

9 A phan ddaeth y rhai a *gyflogasid* ynghylch yr unfed awr ar ddeg, hwy a gawsant bob un geiniog.

10 A phan ddaeth y rhai cyntaf, hwy a dybiasant y caent fwy; a hwythau a gawsant bob un geiniog.

11 Ac wedi iddynt gael, grwnnach a wnaethant yn erbyn gwr y tŷ,

12 Gan ddywedyd, Un awr y gweithiodd y rhai olaf hyn, a thi a'u gwnaethost hwynt yn gystal a ninnau, y rhai a ddygasom bwys y dydd a'r gwres.

13 Yntau a atebodd ac a ddywedodd wrth un o honynt, Y cyfaill, nid ydwyf yn gwneuthur cam â thi: onid er ceiniog y cyttauist â mi?

14 Cymmer yr *hyn sydd* eiddot, a dos ymaith: yr ydwyf yn ewyllysio rhoddi i'r olaf hwn megis i tithau.

15 Ai nid cyfreithlawn i mi wneuthur a fynnywyf â'r eiddof fy hun? neu a ydyw dy lygad di yn ddrwg, am fy mod i yn dda?

16 Felly y rhai olaf fyddant yn flaenaf, a'r rhai blaenaf yn olaf: canys llawer sydd wedi eu galw, ac ychydig wedi eu dewis.

17 ¶ Ac a'r Iesu yn myned i fynu i Jerusalem, efe a gymmerth y deuddeg disgybl o'r neilldu ar y ffordd, ac a ddywedodd wrthynt,

18 Wele, yr ydym ni yn myned i fynu i Jerusalem; a Mab y dyn a draddodir i'r arch-offeiriaid a'r ysgrifenyddion, a hwy a'i condemniaut ef i farwolaeth,

19 Ac a'i traddodant ef i'r Cenhedloedd, i'w watwar, ac i'w fflangellu, ac i'w groeshoelio: a'r trydydd dydd efe a adgyfyd.

20 ¶ Yna y daeth mam meibion Zebedeus atto gyd â'i meibion, gan addoli, a deisyf rhyw beth ganddo.

21 Ac efe a ddywedodd wrthi, Pa beth a fynni? Dywedodd hithau wrtho, Dywed am gael o'm dau fab hyn eistedd, y naill ar dy law ddehau, a'r llall ar dy law aswy, yn dy freuhiniaeth.

22 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd, Ni wyddoch chwi beth yr ylych yn ei ofyn. A ellwch chwi yfed o'r cwppan yr ydwyf fi ar yfed o hono, a'ch bedyddio â'r bedydd y bedyddir fi? Dywedasant wrtho, Gallwn.

23 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Diau yr yfwch o'm cwppan, ac y'ch bedyddir â'r bedydd y'm bedyddir âg ef: eithr eistedd ar fy llaw ddehau ac ar fy llaw aswy, nid eiddof *ei* roddi; ond i'r sawl y darparwyd gan fy Nhad.

24 A phan glybu y deg *hyn*, hwy a sorrasant wrth y ddau frodyr.

25 A'r Iesu a'u galwodd hwynt atto, ac a ddywedodd, Chwi a wyddoch fod pennaethiaid y Cenhedloedd yn tra-arglwyddiaethu arnynt, a'r rhai mawrion yn tra-awdurdodi arnynt hwy.

26 Eithr nid felly, y bydd yn eich plith chwi: ond pwy bynnag a fynno fod yn fawr yn eich plith chwi, bydded yn weinidog i chwi;

27 A phwy bynnag a fynno fod yn bennaf yn eich plith, bydded yn was i chwi:

28 Megis na ddaeth Mab y dyn i'w wasanaethu, ond i wasanaethu, ac i roddi ei einioes yn bridwerth dros lawer.

29 Ac a hwy yn myned allan o Jericho, tyrfa fawr a'i canlynodd ef.

30 ¶ Ac wele, dau ddeillion yn eistedd ar *fin* y ffordd, pan glywsant fod yr Iesu yn myned heibio, a leasant, gan ddywedyd, Arglwydd, fab Dafydd, trugarhâ wrthym.

31 A'r dyrfa a'u ceryddodd hwynt, fel y tawent: hwythau a leasant fwyfwy, gan ddywedyd, Arglwydd, fab Dafydd, trugarhâ wrthym.

32 A'r Iesu a safodd, ac a'u galwodd hwynt, ac a ddywedodd, Pa beth a ewyllysiwch ei wneuthur o honof i chwi?

33 Dywedasant wrtho, Arglwydd, agoryd ein llygaid ni.

34 A'r Iesu a dosturiodd *wrthynt*, ac a gyffyrddodd â'u llygaid: ac yn ebrwydd y cafodd eu llygaid olwg, a hwy a'i canlynasant ef.

PEN. XXI.

1 Crist yn marchogaeth ar asen i Jerusalem; 12 yn gyrru y pryncwr a'r gwerthwyr o'r deml; 17 yn melldithio y ffygysbren; 23 yn gostegu yr offeiriaid a'r henuriaid, 28 ac yn eu ceryddu trwy gyffelybrwydd y ddau fab, 33 a'r llafurwyr a luddasant y rhai a anfonwyd atynt.

A PHAN ddaethant yn gyfagos i Jerusalem, a'u dyfod hwy i Bethphage, i fynydd yr Olew-wydd, yna yr anfonodd yr Iesu ddau ddisgybl,

2 Gan ddywedyd wrthynt, Ewch i'r pentref sydd ar eich cyfer, ac yn y man chwi a gewch asen yn rhwym, ac ebol gyd â hi: gollyngwch *hwynt*, a dygwch attaf fi.

3 Ac os dywed neb ddim wrthyich, dywedwch, *Y* mae yn rhaid i'r Arglwydd wrthynt; ac yn y man efe a'u denfyn hwynt.

4 A hyn oll a wnaethpwyd, fel y cyflawnid yr hyn a ddywedasant trwy y prophwyd, yn dywedyd,

5 Dywedwch i ferch Sion, Wele, dy frenhin yn dyfod i ti yn addfwyn, ac yn eistedd ar asen, ac ebol llwdu *usen* arferol â'r iau.

6 *Y* disgyblion a aethant ac a wnaethant fel y gorchymynasai yr Iesu iddynt.

7 A hwy a ddygasant yr asen a'r ebol, ac a ddodasant eu dillad arnynt, ac a'i gosodasant *ef* i eistedd ar hynny.

8 A thyrfa ddirfawr a daenasant eu dillad ar y ffordd; eraill a dorrasant

gangau o'r gwýdd, ac a'u taenasant ar hyd y ffordd.

9 A'r torfeydd, y rhai oedd yn myned o'r blaen, a'r rhai oedd yn dyfod ar ol, a leasant, gan ddywedyd, Hosanna i fab Dafydd: Bendigedig yw yr hwn sydd yn dyfod yn enw yr Arglwydd: Hosanna yn y goruchafon.

10 Ac wedi ei ddyfod ef i mewn i Jerusalem, y ddinas oll a gynhyrfodd, gan ddywedyd, Pwy yw hwn?

11 A'r torfeydd a ddywedasant, Hwn yw Iesu y prophwyd o Nazareth yn Galilea.

12 ¶ A'r Iesu a aeth i mewn i deml Dduw, ac a daflodd allan bawb a'r oedd yn gwerthu ac yn prynu yn y deml, ac a ddmchwelodd i lawr fyrddau y newidwyr arian, a chad-eiriau y rhai oedd yn gwerthu colommenod:

13 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ysgrifenwyd, *Tý* gweddi y gelwir fy nhŷ i; eithr chwi a'i gwnaethoch yn ogof lladron.

14 A daeth y deillion a'r cloffion atto yn y deml; ac efe a'u hiachâodd hwynt.

15 A phan welodd yr arch-offeiriaid a'r ysgrifenyddion y rhyfeddodau a wnaethai efe, a'r plant yn llefain yn y deml, ac yn dywedyd, Hosanna i fab Dafydd; hwy a lidiasant,

16 Ac a ddywedasant wrtho, A wyt ti yn clywed beth y mae y rhai hyn yn ei ddywedyd? A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Ydwyf. Oni ddarllenasoch chwi erioed, O enau plant bychain a rhai yn sugno y perffeithiaist foliant?

17 ¶ Ac efe a'u gadawodd hwynt, ac a aeth allan o'r ddinas i Bethania, ac a lettyodd yno.

18 A'r bore, fel yr oedd efe yn dychwelyd i'r ddinas, yr oedd arno chwant bwyd.

19 A phan welodd efe ffygysbren ar y ffordd, efe a ddaeth atto, ac ni chafodd ddim arno, ond dail yn unig: ac *efe* a ddywedodd wrtho, Na thyfed ffirwyth arnat byth mwyach. Ac yn ebrwydd y crinodd y ffygysbren.

20 A phan welodd y disgyblion, hwy a ryfeddasant, gan ddywedyd,

Mor ddisymmwrth y crinodd y ffygysbren!

21 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Yn wir meddaf i chwi, Os bydd gennyh ffydd, ac heb ammeu, ni wnewch yn unig hyn a wnaethum i'r ffygysbren, eithr hefyd os dywedwch wrth y mynydd hwn, Codder di i fynu, a bwrier di i'r môr; hynny a fydd.

22 A pha beth bynnag a ofynoch mewn gweddi, gan gredu, chwi a'i derbyniwch.

23 Ac wedi ei ddyfod ef i'r deml, yr arch-offeiriaid a henuriaid y bobl a ddaethant atto fel yr oedd efe yn athrawiaethu, gan ddywedyd, Trwy ba awdurdod yr wyt ti yn gwneuthur y pethau hyn? a phwy a roddes i ti yr awdurdod hon?

24 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Minnau a ofynaf i chwithau un gair, yr hwn os mynegwch i mi, minnau a fynegaf i chwithau trwy ba awdurdod yr wyf yn gwneuthur y pethau hyn.

25 Bedydd Ioan, o ba le yr oedd? ai o'r nef, ai o ddynion? A hwy a ymresymmasant yn eu plith eu hunain, gan ddywedyd, Os dywedwn, O'r nef; efe a ddywed wrthym, Paham gan hynny nas credasoch ef?

26 Ond os dywedwn, O ddynion; y mae arnom ofn y bobl: canys y mae pawb yn cymmeryd Ioan megis prophwyd.

27 A hwy a attebasant i'r Iesu, ac a ddywedasant, Ni wyddom ni. Ac yntau a ddywedodd wrthynt, Nid wyf ffinnau yn dywedyd i chwi trwy ba awdurdod yr wyf yn gwneuthur y pethau hyn.

28 ¶ Ond beth dybygwch chwi? Yr oedd gan wr ddau fab: ac efe a ddaeth at y cyntaf, ac a ddywedodd, Fy mab, dos, gweithia heddyw yn fy ngwinllan.

29 Ac yntau a attebodd ac a ddywedodd, Nid âf: ond wedi hyuny efe a edifarhaodd, ac a aeth.

30 A phan ddaeth efe at yr ail, efe a ddywedodd yr un modd. Ac efe a attebodd ac a ddywedodd, Myfi a âf, arglwydd; ac nid aeth efe.

31 Pa un o'r ddau a wnaeth ewylls y tad? Dywedasant wrtho, Y cyntaf. Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Yn wir meddaf i chwi, yr â y publicanod a'r putteiniaid i mewn i deyrnas Dduw o'ch blaen chwi.

32 Canys daeth Ioan atoch yn ffordd cyfiawnder, ac ni chredasoch ef: ond y publicanod a'r putteiniaid a'i credasant ef. Chwithau, yn gweled, nid edifarhasoch wedi hynny, fel y credech ef.

33 ¶ Clywch ddammeg arall. Yr oedd rhyw ddyn o berchen tŷ, yr hwn a blannodd winllan, ac a osododd gae yn ei chylch hi, ac a gloddiodd ynddi win-wryf, ac a adeiladodd dŵr; ac a'i gosododd hi allan i lafurwyr, ac a aeth oddi cartref.

34 A phan nesâodd amser ffrwythau, efe a ddanfonodd ei weision at y llafurwyr, i dderbyn ei ffrwythau hi.

35 A'r llafurwyr a ddaliasant ei weision ef, ac un a gurasant, ac arall a laddasant, ac arall a labyddiasant.

36 Trachefn, efe a anfonodd weision eraill, fwy na'r rhai cyntaf: a hwy a wnaethant iddynt yr un modd.

37 Ac yn ddiweddaf oll, efe a anfonodd attynt ei fab ei hun; gan ddywedyd, Hwy a barchant fy mab i.

38 A phan welodd y llafurwyr y mab, hwy a ddywedasant yn eu plith eu hun, Hwn yw yr etifedd; deuwch, lladdwn ef, a daliwn ei etifeddiaeth ef.

39 Ac wedi iddynt ei ddal, hwy a'i bwriasant ef allan o'r winllan, ac a'i lladdasant.

40 Am hynny pan ddêl arglwydd y winllan, pa beth a wna efe i'r llafurwyr hynny?

41 Hwy a ddywedasant wrtho, Efe a ddifetha yn llwyr y dynion drwg hynny, ac a esyd y winllan i lafurwyr eraill, y rhai a dalant iddo y ffrwythau yn eu hamserau.

42 Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Oni ddarllenasoch chwi erioed yn yr ysgrythrau, Y maen a wrthododd yr adeiladwyr, hwn a wnaethpwyd yn ben congl: gan yr Arglwydd y gwnaethpwyd hyn, a rhyfedd yw yn ein golwg ni?

43 Am hynny meddaf i chwi, y

dygir teyrnas Dduw oddi arnoch chwi, ac a'i rhoddir i genedl a ddygo ei firwythau.

44 A phwy bynnag a syrthio ar y maen hwn, efe a ddryllir: ac ar bwy bynnag y syrthio, efe a'i mâl ef yn chwilfriw.

45 A phan glybu yr arch-offeir-iaid a'r Phariseaid ei ddammegion ef, hwy a wybuant mai am danynt hwy y dywedai efe.

46 Ac a hwy yn ceisio ei ddala, hwy a ofnasant y torfeydd; am eu bod yn ei gymmeryd ef fel prophwyd.

PEN. XXII.

1 *Damneg priodas mab y brenhin. 9 Galwedigaeth y Cenhedloedd. 12 Cospedigaeth yr hwn nid oedd ganddo y wisg briodas. 15 Y dylid talu teyrnged i Cesar. 23 Crist yn cau safonau y Saduceaid ynghylch yr adgyfodiad: 34 yn ateb y cyfreithiwr, pa un yno y gorchymyn cyntaf, a'r mawr; 41 ac yn holi y Phariseaid ynghylch y Messias.*

A'R Iesu a atebodd, ac a lefarodd wrthynt drachefn mewn dammegion, gan ddywedyd,

2 Cyffelyb yw teyrnas nefoedd i ryw frenhin a wnaeth briodas i'w fab,

3 Ac a ddanfonodd ei weision i alw y rhai a wahoddasid i'r briodas: ac ni fynnent hwy ddyfod.

4 Trachefn efe a anfonodd weision eraill, gan ddywedyd, Dywedwch wrth y rhai a wahoddwyd, Wele, parottoais fy nghiniau: fy ychain a'm pasgedigion a laddwyd, a phob peth sydd barod: deuwch i'r briodas.

5 A hwy yn ddiystyr ganddynt, a aethant ymaith, un i'w faes, ac arall i'w fasnach:

6 A'r lleill a ddaliasant ei weision ef, ac a'u hammharchasant, ac a'u lladdasant.

7 A phan glybu y brenhin, efe a lidiodd; ac a ddanfonodd ei luoedd, ac a ddinystriodd y lleiddiaid hynny, ac a losgodd eu dinas hwynt.

8 Yna efe a ddywedodd wrth ei weision, Yn wir y briodas sydd barod, ond y rhai a wahoddasid nid oeddnt deilwng.

9 Ewch gan hynny i'r prif-ffyrdd, a chynnifer ag a gaffoch, gwahoddwch i'r briodas.

10 A'r gweision hynny a aethant

allan i'r prif-ffyrdd, ac a gasglasant ynghyd gynnifer oll ag a gawsant, drwg a da: a llanwyd y briodas o wahoddedigion.

11 ¶ A phan ddaeth y brenhin i mewn i weled y gwahoddedigion, efe a ganfu yno ddyd heb wisg priodas am dano:

12 Ac efe a ddywedodd wrtho, Y cyfaill, pa fodd y daethost i mewn yma, heb fod gennynt wisg priodas? Ac yntau a aeth yn fud.

13 Yna y dywedodd y brenhin wrth y gweinidogion, Rhwymwch ei draed a'i ddwyllaw, a chymmerwch ef ymaith, a thestiwch i'r tywyllwch eithaf: yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd.

14 Canys llawer sydd wedi eu galw, ac ychydig wedi eu dewis.

15 ¶ Yna yr aeth y Phariseaid, ac a gymmerasant gynghor pa fodd y rhwydent ef yn ei ymadrodd.

16 A hwy a ddanfonasant atto eu disgyblion ynghyd â'r Herodianiaid, gan ddywedyd, Athraw, ni a wyddom dy fod yn eirwir, ac yn dysgu sfford Duw mewn gwirionedd, ac nad oes arnat ofal rhag neb: oblegid nid wyt ti yn edrych ar wyneb dymion.

17 Dywed i ni gan hynny, Beth yr wyt ti yn ei dybied? Ai cyfreithlawn rhoddi teyrnged i Cesar, ai nid yw?

18 Ond yr Iesu a wybu eu drygioni hwy, ac a ddywedodd, Paham yr ydych yn fy nhemtio i, chwi ragrithwyr?

19 Dangoswch i mi arian y deyrnged. A hwy a ddygasant atto geiniog:

20 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Eiddo pwy yw y ddelw hon a'r argraff?

21 Dywedasant wrtho, Eiddo Cesar. Yna y dywedodd wrthynt, Testiwch chwithau yr eiddo Cesar i Cesar, a'r eiddo Duw i Dduw.

22 A phan glywsant hwy hyn, rhyfeddu a wnaethant, a'i adael ef, a myned ymaith.

23 ¶ Y dydd hwnnw y daeth atto y Saduceaid, y rhai sydd yn dywedyd nad oes adgyfodiad, ac a ofynasant iddo,

24 Gan ddywedyd, Athraw, dywedodd Moses, Os bydd marw neb heb iddo blant, priododd ei frawd ei wraig ef, a chyfoded had i'w frawd.

25 Ac yr oedd gyd â ni saith o frodyr: a'r cyntaf a briododd wraig, ac a fu farw; ac efe heb hiliogaeth iddo, a adawodd ei wraig i'w frawd.

26 Felly hefyd yr ail, a'r trydydd, hyd y seithfed,

27 Ac yn ddiweddaf oll bu farw y wraig hefyd.

28 Yn yr adgyfodiad, gan hynny, gwraig i bwy o'r saith fydd hi? canys hwynt-hwy oll a'i cawsant hi.

29 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Yr ydych yn cyfeiliorni, gan na wyddoch yr ysgrythrau, na gallu Duw.

30 Oblegid yn yr adgyfodiad nid ydynt nac yn gwreicca, nac yn gwra; eithr y maent fel angelion Duw yn y nef.

31 Ac am adgyfodiad y meirw, oni ddarllenasoch yr hyn a ddywedwyd wrthyh gan Dduw, gan ddywedyd,

32 Myfi yw Duw Abraham, a Duw Isaac, a Duw Jacob? Nid yw Duw Dduw y rhai meirw, ond y rhai byw.

33 A phan glybu y torfeydd hynny, hwy a synnasant wrth ei athrawiaeth ef.

34 ¶ Ac wedi clywed o'r Phariseaid ddarfod i'r Iesu ostegu y Saduceaid, hwy a ymgynnullasant ynghyd i'r un lle.

35 Ac un o honynt, yr hwn oedd gyfreithiwr, a ofynodd iddo, gan ei demtio, a dywedyd,

36 Athraw, pa un yw y gorchymyn mawr yn y gyfraith?

37 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Ceri yr Arglwydd dy Dduw â'th holl galon, ac â'th holl enaid, ac â'th holl feddwl.

38 Hwn yw y cyntaf, a'r gorchymyn mawr.

39 A'r ail sydd gyffelyb iddo; Câr dy gymmydog fel ti dy hun.

40 Ar y ddau orchymyn hyn y mae yr holl gyfraith a'r prophwydi yn sefyll.

41 ¶ Ac wedi ymgasglu o'r Phariseaid ynghyd, yr Iesu a ofynodd iddynt,

42 Gan ddywedyd, Beth a dybygwch chwi am Grist? mab i bwy ydyw? Dywedent wrtho, *Mab Dafydd.*

43 Dywedai yntau wrthynt, Pa fodd gan hynny y mae Dafydd yn yr yspryd yn ei alw ef yn Arglwydd, gan ddywedyd,

44 Dywedodd yr ARGLWYDD wrth fy Arglwydd, Eistedd ar fy neheulaw, hyd oni osodwyf dy elynion yn droedfaingc i'th draed di?

45 Os yw Dafydd gan hynny yn ei alw ef yn Arglwydd, pa fodd y mae efe yn fab iddo?

46 Ac nid allodd neb ateb gair iddo, ac ni feiddiodd neb o'r dydd hwnnw allan ymofyn âg ef mwyach.

PEN. XXIII.

1 Crist yn rhybuddio y bobl i ddilyn athrawiaeth dda, ac nid esamplau drwg yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid. 5 Rhaid i ddisgyblion Crist ochelyd eu rhyfysg hwy. 13 Mae efe yn cyhoeddi wyth wae yn erbyn eu rhagrith a'u dallineb hwy; 34 ac yn prophwydo diaystr Jerusalem.

YNA y llefarodd yr Iesu wrth y torfeydd a'i ddisgyblion,

2 Gan ddywedyd, Ynghadair Moses yr eistedd yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid.

3 Yr hyn oll gan hynny a ddywedant wrthyh am eu cadw, cedwch a gwnewch; eithr yn ol eu gweithredoedd na wnewch: canys dywedant, ac nis gwnant.

4 Oblegid y maent yn rhwymo beichiau trymion ac anhawdd eu dwyn, ac yn eu gosod ar ysgwyddau dynion; ond nid ewyllsiant eu syflfyd hwy âg un o'u bysedd.

5 Ond y maent yn gwneuthur eu holl weithredoedd er mwyn eu gwelled gan ddynion: canys y maent yn gwneuthur yn llydain eu phylacterau, ac yn gwneuthur ymylwaith eu gwisgoedd yn helaeth;

6 A charu y maent y lle uchaf mewn gwleddoedd, a'r prif-gadeiriau yn y synagogau,

7 A chyfarch yn y marchnadoedd, a'u galw gan ddynion, Rabbi, Rabbi.

8 Eithr na'ch galwer chwi Rabbi: canys un yw eich Athraw chwi, sef Crist; a chwithau oll brodyr ydych.

9 Ac na elwch neb yn dad i chwi

ar y ddaear: canys un Tad sydd i chwi, yr hwn sydd yn y nefoedd.

10 Ac na'ch galwer yn athrawon: canys un yw eich Athraw chwi, sef Crist.

11 A'r mwyaf o honoch a fydd yn weinidog i chwi.

12 A phwy bynnag a'i dyrchafo ei hun, a ostyngir; a phwy bynnag a'i gostyngo ei hun, a ddyrchefir.

13 ¶ Eithr gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid, ragrithwyr: canys yr ydych yn cau teyrnas nefoedd o flaen dynion: canys chwi nid ydych yn myned i mewn, a'r rhai sydd yn myned i mewn nis gadewch i fyned i mewn.

14 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid, ragrithwyr: canys yr ydych yn llwyr-fwytta tai gwagedd gweddwon, a hynny yn rhith hir weddio: am hynny y derbyniwch farn fwy.

15 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid, ragrithwyr: canys amgylchu yr ydych y môr a'r tir, i wneuthur un proselyt; ac wedi y gwneler, yr ydych yn ei wneuthur ef yn fab uffern, yn ddau mwy na chwi eich hunain.

16 Gwae chwi, dywysogion deillion, y rhai ydych yn dywedyd, Pwy bynnag a dwng i'r deml, nid yw ddim; ond pwy bynnag a dwng i aur y deml, y mae efe mewn dyled.

17 Ffylliaid, a deillion: canys pa un sydd fwyaf, yr aur, ai y deml sydd yn sancteiddio yr aur?

18 A phwy bynnag a dwng i'r allor, nid yw ddim; ond pwy bynnag a dyngo i'r rhodd sydd arni, y mae efe mewn dyled.

19 Ffylliaid, a deillion: canys pa un fwyaf, y rhodd, ai yr allor sydd yn sancteiddio y rhodd?

20 Pwy bynnag gan hynny a dwng i'r allor, sydd yn tyngu iddi, ac i'r hyn oll sydd arni.

21 A phwy bynnag a dwng i'r deml, sydd yn tyngu iddi, ac i'r hwn sydd yn preswyllo ynddi.

22 A'r hwn a dwng i'r nef, sydd yn tyngu i orsedd-faingc Duw, ac i'r hwn sydd yn eistedd arni.

23 Gwae chwi, ysgrifenyddion a

Phariseaid, ragrithwyr: canys yr ydych yn degymmu y mintys, a'r anis, a'r cwmin, ac a adawsoch heibio y pethau trymach o'r gyfraith, barn, a thrugaredd, a ffydd: rhaid oedd gwneuthur y pethau hyn, ac na adewid y lleill heibio.

24 Tywysogion deillion, y rhai ydych yn hidlo gwybedyn, ac yn llyngcu camel.

25 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid, ragrithwyr: canys yr ydych yn glanhâu y tu allan i'r cwppan a'r ddysgl, ac o'r tu mewn y maent yn llawn o drawsedd ac anghymmedroldeb.

26 Ti Pharisead dall, glanhâu yn gyntaf yr hyn sydd oddi fewn i'r cwppan a'r ddysgl, fel y byddo yn lân hefyd yr hyn sydd oddi allan iddynt.

27 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid, ragrithwyr: canys tebyg ydych chwi i feddau wedi eu gwynnu, y rhai sydd yn ymddangos yn dæg oddi allan, ond oddi mewn sydd yn llawn o esgyrn y meirw, a phob aflendid.

28 Ac felly chwithau oddi allan ydych yn ymddangos i ddynion yn gyf-iawn, ond o fewn yr ydych yn llawn rhagrith ac anwiredd.

29 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid, ragrithwyr: canys yr ydych yn adeiladu beddau y prophwydi, ac yn addurno beddau y rhai cyfiawn;

30 Ac yr ydych yn dywedyd, Pe buasem ni yn nyddiau ein tadau, ni buasem ni gyfrannogion â hwynt yn ngwaed y prophwydi.

31 Felly yr ydych yn tystiolaethu am danoch eich hunain, eich bod yn blant i'r rhai a laddasent y prophwydi.

32 Cyflawnwch chwithau hefyd fesur eich tadau.

33 O seirph, hiliogaeth gwiberod, pa fodd y gellwch ddiangc rhag barn uffern?

34 ¶ Am hynny, wele, yr ydwyf yn anfon atoch brophwydi, a doethion, ac ysgrifenyddion: a rhai o honynt a leddwch, ac a groeshoeliwch; a rhai o honynt a ffreyllwch yn eich synagogau, ac a erlidwch o dref i dref:

35 Fel y delo arnoch chwi yr holl

waed cyfiawn a'r a ollyngwyd ar y ddaear, o waed Abel gyfiawn hyd waed Zecharias fab Barachias, yr hwn a laddasoch rhwng y deml a'r allor.

36 Yn wir meddaf i chwi, Daw hyn oll ar y genhedlaeth hon.

37 Jerusalem, Jerusalem, *yr hon* wyt yn lladd y prophwydi, ac yn llabyddio y rhai a ddanfonir attat, pa sawl gwaith y mynnaswn gasglu dy blant ynghyd, megis y casgl iâr ei chywiion dan ei hadenydd, ac nis mynnech!

38 Wele, yr ydys yn gadael eich tŷ i chwi yn anghyfannedd.

39 Canys meddaf i chwi, Ni'm gwelwch ar ol hyn, hyd oni ddywedoch, Bendigedig *yw* yr hwn sydd yn dyfod yn enw yr Arglwydd.

PEN. XXIV.

1 *Crist yn rhag-ddwywedg dinystr y deml: 3 pa fath a pha faint o gystuddiau a fydd o'r blaen. 29 Arwyddion ei ddyfodiad ef i furn. 36 Ac o ran bod y dydd a'r awr yn anhysbys, 42 y dylem ni wylled fel gweision da, yn disgwyl bob amser am ddyfodiad eu meistr.*

A'R Iesu a aeth allan, ac a ymadawodd o'r deml: a'i ddisgyblion a ddaethant atto, i ddangos iddo adeiladau y deml.

2 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Oni welwch chwi hyn oll? Yn wir meddaf i chwi, Ni adewir yma garreg ar garreg, a'r ni ddattodir.

3 ¶ Ac efe yn eistedd ar fynydd yr Olew-wydd, y disgyblion a ddaethant atto o'r neilldu, gan ddywedyd, Mynnegu i ni, pa bryd y bydd y pethau hyn? a pha arwydd *fydd* o'th ddyfodiad, ac o ddiwedd y byd?

4 A'r Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Edrychwch rhag i neb eich twyllo chwi.

5 Canys daw llawer yn fy enw i, gan ddywedyd, Myfi *yw* Crist; ac a dwyllant llawer.

6 A chwi a gewch glywed am ryfeloedd, a son am ryfeloedd: gwelwch na chyffroer chwi: canys rhaid *yw* bod *hyn* oll; eithr nid *yw* y diwedd etto.

7 Canys cyfyd cenedl yn erbyn cenedl, a theyrnas yn erbyn teyrnas: ac fe fydd newyn, a nodau, a daeargrynfaâu mewn manau.

8 *A* dechreuad gofidiau *yw* hyn oll.

9 Yna y'ch traddodant chwi i'ch gorthrymmu, ac a'ch lladdant: a chwi a gaséir gan yr holl genhedloedd er mwyn fy enw i.

10 Ac yna y rhwystrir llawer, ac y bradychant eu gilydd, ac y casânt eu gilydd.

11 A gau-brophwydi llawer a godant, ac a dwyllant llawer.

12 Ac o herwydd yr amlhá anwir-odd, fea oeracariad llawer.

13 Eithr y neb a barhâo hyd y diwedd, hwnnw a fydd cadwedig.

14 A'r efengyl hon *am* y deyrnas a bregethir trwy yr holl fyd, er tystiolaeth i'r holl genhedloedd: ac yna y daw y diwedd.

15 Am hynny pan weloch y ffieidd-dra anghyfanneddol, a ddywedwyd trwy Daniel y prophwyd, yn sefyll yn y lle sanctaidd, (y neb a ddarllo, ystyried)

16 Yna y rhai a fyddant yn Judea, ffoant i'r mynyddoedd.

17 Y neb a *fyddo* ar ben y tŷ, na ddisgyned i gymmeryd dim allan o'i dŷ:

18 A'r hwn a *fyddo* yn y maes, na ddychweled yn ei ol i gymmeryd ei ddillad.

19 A gwae y rhai beichiogion, a'r rhai yn rhoi bronau, yu y dyddiau hynny.

20 Eithr gweddiwch na byddo eich ffloedigaeth yn y gauaf, nac ar y *dydd* sabbath:

21 Canys y pryd hwnnw y bydd gorthrymder mawr, y fath ni bu o ddechreu y byd hyd yr awr hon, ac ni bydd chwaith.

22 Ac oni bai fyrhâu y dyddiau hynny, ni fuasai gadwedig un cnawd oll: eithr er mwyn yr etholedigion fe fyrhêir y dyddiau hynny.

23 Yna os dywed neb wrthy ch, Wele, llyma Grist, neu llyma; na chredwch.

24 Canys cyfyd gau-gristiau, a gau-brophwydi, ac a roddant arwyddion mawrion a rhyfeddodau, hyd oni thwyllant, pe *byddai* bosibl, ie, yr etholedigion.

25 Wele, rhagddywedais i chwi.

26 Am hynny, os dywedant wrthych, Wele, y mae efe yn y diffaethwch; nac ewch allan: wele, yn yr ystafelloedd; na chredwch.

27 Oblegid fel y daw y fellten o'r dwyrain, ac y tywynna hyd y gorllewin; felly hefyd y bydd dyfodiad Mab y dyn.

28 Canys pa le bynnag y byddo y gelain, yno yr ymgasgl yr eryrod.

29 ¶ Ac yn y fan wedi gorthrymder y dyddiau hynny, y tywyllir yr haul, a'r lleuad ni rydd ei goleuni, a'r ser a syrth o'r nef, a nerthoedd y nefoedd a ysgydwir.

30 Ac yna yr ymddengys arwydd Mab y dyn yn y nef: ac yna y galara holl lwythau y ddaear, a hwy a welant Fab y dyn yn dyfod ar gymmlau y nef, gyd â nerth a gogoniant mawr.

31 Ac efe a ddenfyn ei angelion â mawr sain udgorn; a hwy a gasglant ei etholegigion ef ynghyd o'r pedwar gwynt, o eithafoedd y nefoedd hyd eu heithafoedd hwynt.

32 Ond dysgwch ddammeg oddi wrth y ffigysbren; Pan yw ei gangen eisoes yn dyner, a'i ddail yn torri allan, chwi a wyddoch fod yr hâf yn agos:

33 Ac felly chwithau, pan weloch hyn oll, gwybyddwch ei fod yn agos, wrth y drysau.

34 Yn wir meddaf i chwi, Nid â y genhedlaeth hon heibio, hyd oni wneler hyn oll.

35 Nef a daear a ânt heibio, eithr fy ngeiriau i nid ânt heibio ddim.

36 ¶ Ond am y dydd hwnnw a'r awr nis gwyr neb, nac angelion y nefoedd, ond fy Nhad yn unig.

37 Ac fel yr oedd yn nyddiau Noë, felly hefyd y bydd dyfodiad Mab y dyn.

38 Oblegid fel yr oeddynt yn y dyddiau ym mlæen y diluw yn bwytta ac yn yfed, yn priodi ac yn rhoi i briodas, hyd y dydd yr aeth Noë i mewn i'r arch,

39 Ac ni wybuant hyd oni ddaeth y diluw, a'u cymmeryd hwy oll ymaith; felly hefyd y bydd dyfodiad Mab y dyn.

40 Yna y bydd dau yn y maes; y naill a gymmerir, a'r llall a adewir.

41 Dwy a fydd yn malu mewn melin; un a gymmerir, a'r llall a adewir.

42 ¶ Gwyliwch gan hynny; am na wyddoch pa awr y daw eich Arglwydd.

43 A gwybyddwch hyn, pe gwybusai gwr y fy pa wylriadwriaeth y deuai y lleidr, efe a wylasai, ac ni adawsai gloddio ei dŷ twodd.

44 Am hynny byddwch chwithau barod: canys yn yr awr ni thybioch y daw Mab y dyn.

45 Pwy gan hynny sydd was ffyddlawn a doeth, yr hwn a osododd ei arglwydd ar ei deulu, i roddi bwyd iddynt mewn pryd?

46 Gwŷn ei fyd y gwas hwnnw, yr hwn y caiff ei arglwydd ef, pan ddelo, yn gwneuthur felly.

47 Yn wir meddaf i chwi, A rei holl ddâ y gesyd efe ef.

48 Ond os dywed y gwas drwg hwnnw yn ei galon, Y mae fy arglwydd yn oedi dyfod;

49 A dechreu curo ei gyd-weision, a bwytta ac yfed gyd â'r meddwon;

50 Arglwydd y gwas hwnnw a ddaw yn y dydd nid yw efe yn disgwyl am dano, ac mewn awr nis gwyr efe;

51 Ac efe a'i gwahana ef, ac a esyd ei ran ef gyd â'r rhagrithwyr: yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd.

PEN. XXV.

1 *Dammeg y deg morwyn; 14 a'r talentau; 31 a dull y farn ddiueddaf.*

YNA tebyg fydd teyrnas nefoedd i ddeg o forwynion, y rhai a gymmerasant eu lampau, ac a aethant allan i gyfarfod â'r priod-fab.

2 A phump o honynt oedd gall, a phump yn ffol.

3 Y rhai oedd ffol a gymmerasant eu lampau, ac ni chymmerasant olew gyd â hwynt:

4 A'r rhai call a gymmerasant olew yn eu llestri gyd â'u lampau.

5 A thra yr oedd y priod-fab yn aros yn hir, yr hepiasant oll ac yr hunasant.

6 Ac ar hanner nos y bu gwaedd, Wele, y mae y priod-fab yn dyfod; ewch allan i gyfarfod âg ef.

7 Yna y cyfododd yr holl forwynion hynny, ac a drwsiasant eu lampau.

8 A'r rhai ffol a ddywedasant wrth y rhai call, Rhoddwch i ni o'ch olew chwi: canys y mae ein lampau yn diffoddi.

9 A'r rhai call a atebasant, gan ddywedyd, *Nid felly*; rhag na byddo digon i ni ac i chwithau: ond ewch yn hytrach at y rhai sydd yn gwerthu, a phrynwch i chwi eich hunain.

10 A thra yr oeddnt yn myned ymaith i brynu, daeth y priod-fab; a'r rhai oedd barod, a aethant i mewn gyd âg ef i'r briodas: a chauwyd y drws.

11 Wedi hynny y daeth y morwynion eraill hefyd, gan ddywedyd, Arglwydd, Arglwydd, agor i ni.

12 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd, Yn wir meddaf i chwi, Nid adwaen chwi.

13 Gwyliwch gan hynny; am na wyddoch na'r dydd na'r awr y daw Mab y dyn.

14 ¶ Canys y mae *teyrnas nefoedd* fel dyn yn myned i wlad ddieithr, yr hwn a alwodd ei weision, ac a roddes ei ddâ attynt.

15 Ac i un y rhoddodd efe bùm talent, ac i arall ddwy, ac i arall un, i bob un yn ol ei allu ei hun; ac yn y fan efe a aeth oddi cartref.

16 A'r hwn a dderbyniasai y pùm talent a aeth, ac a farchnattaodd â hwynt, ac a wnaeth bùm talent eraill.

17 A'r un modd yr hwn a dderbyniasai y ddwy, a ynnillodd yntau ddwy eraill.

18 Ond yr hwn a dderbyniasai un, a aeth ac a gloddiodd yn y ddaear, ac a guddiodd arian ei arglwydd.

19 Ac wedi llawer o amser, y mae arglwydd y gweision hynny yn dyfod, ac yn cyfrif â hwynt.

20 A daeth yr hwn a dderbyniasai bùm talent, ac a ddug bùm talent eraill, gan ddywedyd, Arglwydd, pùm talent a roddaist attaf: wele, mi a ynnillais bùm talent eraill attynt.

21 A dywedodd ei arglwydd wrtho, Da, was da a ffyddlawn: buost ffyddlawn ar ychydig, mi a'th osodaf ar lawer: dos i mewn i lawenydd dy arglwydd.

22 A'r hwn a dderbyniasai ddwy dalent a ddaeth, ac a ddywedodd, Arglwydd, dwy dalent a roddaist attaf: wele, dwy eraill a ynnillais attynt.

23 Ei arglwydd a ddywedodd wrtho, Da, was da a ffyddlawn: buost ffyddlawn ar ychydig, mi a'th osodaf ar lawer: dos i mewn i lawenydd dy arglwydd.

24 A'r hwn a dderbyniasai yr un dalent a ddaeth, ac a ddywedodd, Arglwydd, mi a'th adwaenwn di, mai gwr caled ydwyf, yn medi lle nis hauaist, ac yn casglu lle ni wasgeraist:

25 Ac mi a ofnais, ac a aethum, ac a guddiais dy dalent yn y ddaear: wele, yr wyt yn cael yr eiddot dy hun.

26 A'i arglwydd a atebodd ac a ddywedodd wrtho, O was drwg a diog, ti a yddit fy mod yn medi lle nis hauais, ac yn casglu lle nis gwasgerais:

27 Am hynny y dylesit ti roddi fy arian at y cyfnewidwyr, a mi pan ddaethwn a gawsw'n dderbyn yr eiddof fy hun gyd â llog.

28 Cymmerwch gan hynny y dalent oddi wrtho, a rhoddwch i'r hwn sydd ganddo ddeg talent.

29 (Canys i bob un y mae ganddo y rhoddi, ac efe a gaiff helaethrwydd; ac oddi ar yr hwn nid oes ganddo y dygir oddi arno, i.e., yr hyn sydd ganddo.)

30 A bwriwch allan y gwas anfuddiol i'r tywyllwch eithaf: yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd.

31 ¶ A Mab y dyn, pan ddél yn ei ogoniant, a'r holl angelion sanctaidd gyd âg ef, yna yr eistedd ar orseddfaing ei ogoniant.

32 A ghen-gesglir ger ei fron ef yr holl chhedloedd: ac efe a'u didola hwynt oddiwrth eu gilydd, megis y didola y bugail y defaid oddi wrth y geifr:

33 Ac a esyd y defaid ar ei ddeheu-law, ond y geifr ar yr aswy.

34 Yna y dywed y Brenhin wrth y rhai ar ei ddeheu-law, Deuwch, chwi fendigedigion fy Nhad, etifeddwch y deyrnas a barottöwyd i chwi er seiliad y byd.

35 Canys bùm newynog, a chwi a roisoch i mi fwyd: bu arnaf syched, a

rhoisoch i mi ddiod: bŷm ddiethr, a dygasoch fi gyd â chwi:

36 Noeth, a dilladasoch fi: bŷm glaf, ac ymwelsoch â mi: bŷm yn ngharchar, a daethoch attaf.

37 Yna yr ettyb y rhai cyfiawn iddo, gan ddywedyd, Arglwydd, pa bryd y'th welsom yn newynog, ac y'th borthasom? neu yn sychedig, ac y rhoisom i ti ddiod?

38 A pha bryd y'th welsom yn ddiethr, ac y'th ddygasom gyd â ni? neu yn noeth, ac y'th ddilladasom?

39 A pha bryd y'th welsom yn glaf, neu y'ngarchar, ac y daethom attaf?

40 A'r Brenhina ettyb, ac a ddywed wrthynt, Yn wir meddaf i chwi, Yn gymmaint a'i wneuthur o honoch i un o'r rhai hyn fy mrodyr lleiaf, i mi y gwnaethoch.

41 Yna y dywed efe hefyd wrth y rhai a fyddant ar y llaw aswy, Ewch oddi wrthyf, rai melldigedig, i'r tân tragywyddol, *yr hwn* a barottöwyd i ddiafol ac i'w angelion.

42 Canys bŷm newynog, ac ni roisoch i mi fwyd: bu arnaf syched, ac ni roisoch i mi ddiod:

43 Bŷm ddiethr, ac ni'm dygasoch gyd â chwi: noeth, ac ni'm dilladasoch: yn glaf, ac y'ngarchar, ac ni ymwelsoch â mi.

44 Yna yr atebant hwythau hefyd iddo, gan ddywedyd, Arglwydd, pa bryd y'th welsom yn newynog, neu yn sychedig, neu yn ddiethr, neu yn noeth, neu yn glaf, neu y'ngarchar, ac ni weiniasom i ti?

45 Yna yr ettyb efe iddynt, gan ddywedyd, Yn wir meddaf i chwi, Yn gymmaint ag nas gwnaethoch i'r un o'r rhai lleiaf hyn, nis gwnaethoch i minnau.

46 A'r rhai hyn a fânt i gospedigaeth dragywyddol: ond y rhai cyfiawn i fywyd tragywyddol.

PEN. XXVI.

3 *Y llywodraethwyr yn cyd-furiadu yn erbyn Crist.* 7 *Y wraig yn enneinio ei ben ef.* 14 *Judas yn ei werthu ef.* 17 *Crist yn bwyta y pasc: 26 yn ordeinio ei supper sanctaidd: 36 yn gweddio yn yr ardd: 47 ac wedi ei fradychu â chusan, 57 yn cael ei arwain at Caiaphas, 69 a'i wadu gan Petr.*

ABU, wedi i'r Iesu orphen y geiriau hyn oll, efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion,

2 Chwi a wyddoch mai gwedi deuddydd y mae y pasc, a Mab y dyn a draddodir i'w groes-hoelio.

3 Yna yr ymgasglodd yr arch-offeiriad, a'r ysgrifenyddion, a henuriaid y bobl, i lys yr arch-offeiriad, yr hwn a elwid Caiaphas:

4 A hwy a gyd-ymgynghorasant fel y dalient yr Iesu trwy ddichell, ac y lladdent ef:

5 Eithr hwy a ddywedasant, Nid ar yr wyl, rhag bod cynnwrf ym mhlith y bobl.

6 ¶ Ac a'r Iesu yn Bethania, yn nhŷ Simon y gwahan-glwysus,

7 Daeth atto wraig a chanddi flwch o ennaint gwerthfawr, ac a'i tywalltodd ar ei ben, ac efe yn eistedd *wrth y ford.*

8 A phan welodd ei ddisgyblion, hwy a sorrasant, gan ddywedyd, I ba beth y *bu* y golled hon?

9 Canys fe a allasid gwerthu yr ennaint hwn er llawer, a'i roddi i'r tlodion.

10 A'r Iesu a wybu, ac a ddywedodd wrthynt, Paham yr ydych yn gwneuthur blinder i'r wraig? canys hi a weithiodd weithred dda arnaf.

11 Oblegid y mae gennych y tlodion bob amser gyd â chwi; a mi nid ydych yn ei gael bob amser.

12 Canys hi yn tywallt yr ennaint hwn ar fy nghorph, a wnaeth *hyn* i'm claddu i.

13 Yn wir meddaf i chwi, Pa le bynnag y pregether yr efengyl hon yn yr holl fyd, mynegir yr hyn a wnaeth hi hefyd, er coffa am dani hi.

14 ¶ Yna yr aeth un o'r deuddeg, yr hwn a elwid Judas Iscariot, at yr arch-offeiriad,

15 Ac a ddywedodd *wrthynt*, Pa beth a roddwch i mi, a mi a'i traddodaf ef i chwi? A hwy a osodasant iddo ddeg ar hugain o arian.

16 Ac o hynny allan y feisiodd efe amser cyfaddas i'w fradychu ef.

17 ¶ Ac ar y *dydd* cyntaf o *wyl* y bara croyw, y disgyblion a ddaethant at yr Iesu, gan ddywedyd wrtho, Pa le y mynni i ni barottoi i ti fwyta y pasc?

18 Ac yntau a ddywedodd, Ewch i'r ddinas at y cyfryng, a dywedwch

wrtho, Y mae yr Athraw yn dywedyd, Fy amser sydd agos: gyd â thi y cynnalaf y pasc, mi a'm disgyblion.

19 A'r disgyblion a wnaethant y modd y gorchymynasai yr Iesu iddynt, ac a barottoisant y pasc.

20 Ac wedi ei myned hi yn hwyr, efe a eisteddodd gyd â'r deuddeg.

21 Ac fel yr oeddynt yn bwytta, efe a ddywedodd, Yn wir yr wyf yn dywedyd i chwi, mai un o honoch chwi a'm bradycha i.

22 A hwythau yn drist iawn, a ddechreusant ddywedyd wrtho, bob un o honynt, Ai myfi yw, Arglwydd?

23 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd, Yr hwn a wlych ei law gyd â mi yn y ddysgl, hwnnw a'm bradycha i.

24 Mab y dyn yn ddiau sydd yn myned, fel y mae yn ysgrifenedig am dano: eithr gwae y dyn hwnnw trwy yr hwn y bradychir Mab y dyn: da fuasai i'r dyn hwnnw pe nas gan-esid ef.

25 A Judas, yr hwn a'i bradychodd ef, a atebodd ac a ddywedodd, Ai myfi yw *efe*, Athraw? Yntau a ddywedodd wrtho, Ti a ddywedaist.

26 ¶ Ac fel yr oeddynt yn bwytta, yr Iesu a gymmerth y bara, ac wedi iddo fendithio, efe a'i torrodd, ac a'i rhoddodd i'r disgyblion, ac a ddywedodd, Cymmerwch, bwyttêwch: hwn yw fy nghorph.

27 Ac wedi iddo gymmeryd y cwppan, a diolch, efe a'i rhoddes iddynt, gan ddywedyd, Yfwech bawb o hwn:

28 Canys hwn yw fy ngwaed o'r testament newydd, yr hwn a dywelltir dros lawer, er maddeuant pechodau.

29 Ac yr ydwyf yn dywedyd i chwi, nad yfaf o hyn allan o ffrwyth hwn y winwydden, hyd y dydd hwnnw pan yf-wyf ef gyd â chwi yn newydd yn nheyrnas fy Nhad.

30 Ac wedi iddynt ganu hymn, hwy a aethant allan i fynydd yr Ôlew-ydd.

31 Yna y dywedodd yr Iesu wrth-ynt, Chwychwi oll a rwystrir heno o'm plegid i: canys ysgrifenedig yw, Tarawaf y bugail, a defaid y praidd a wasgerir.

32 Eithr wedi fy adgyfodi, mi a âf o'ch blaen chwi i Galilea.

33 A Phetr a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Pe rhwystrid pawb o'th blegid di, *etto* ni'm rhwystrir i byth.

34 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Yn wir yr wyf yn dywedyd i ti, mai y nos hon, cyn canu o'r ceiliog, y'm gwedi deirgwaith.

35 Petr a ddywedodd wrtho, Pe gorfyddai i mi farw gyd â thi, ni'th wadaf ddim. Yr un modd hefyd y dywedodd yr holl ddisgyblion.

36 ¶ Yna y daeth yr Iesu gyd â hwynt i fan a elwid Gethsemane, ac a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Eisteddwch yma, tra yr elwyf a gweddio accw.

37 Ac efe a gymmerth Petr, a dau fab Zebedeus, ac a ddechreuodd drist-âu ac ymosfidio.

38 Yna efe a ddywedodd wrthynt, Trist iawn yw fy enaid hyd angau: arhoswch yma, a gwyliwch gyd â mi.

39 Ac wedi iddo fyned ychydig ym mlaen, efe a syrthiodd ar ei wyneb, gan weddio, a dywedyd, Fy Nhad, os yw bosibl, aed y cwppan hwn heibio oddi wrthyf: *etto* nid fel yr ydwyf fi yn ewyllysio, ond fel yr yd-wyt ti.

40 Ac efe a ddaeth at y disgyblion, ac a'u cafodd hwy yn cysgu; ac a ddywedodd wrth Petr, Felly; oni ellych chwi wylled un awr gyd â mi?

41 Gwyliwch a gweddiwch, fel nad eloch i brofedigaeth. Yr yspryd yn ddiau *sydd* yn barod, eithr y cnawd *sydd* wan.

42 Efe a aeth drachefn yr ail waith, ac a weddiodd, gan ddywedyd, Fy Nhad, onis gall y cwppan hwn fyned heibio oddi wrthyf, na byddo i mi yfed o hono, gwneled dy ewyllys di.

43 Ac efe a ddaeth, ac a'u cafodd hwy yn cysgu drachefn: canys yr oedd eu llygaid hwy wedi trymhâu.

44 Ac efe a'u gadawodd hwynt, ac a aeth ymaith drachefn, ac a weddiodd y drydedd waith, gan ddywedyd yr un geiriau.

45 Yna y daeth efe at ei ddisgyblion, ac a ddywedodd wrthynt, Cysgwch bellach, a gorphwyswch: wele, y mae

yr awr wedi nesâu, a Mab y dyn a draddodir i ddwyllaw pechaduriaid.

46 Codwch, awn: wele nesâodd yr hwn sydd yn fy mradychu.

47 Ac efe etto yn llefaru, wele, Judas, un o'r deuddeg, a ddaeth, a chyd âg ef dyrfa fawr â chleddyfau a ffyn, oddi wrth yr arch-offeiriaid a henuriaid y bobl.

48 A'r hwn a'i bradychodd ef a roi-sai arwydd iddynt, gan ddywedyd, Pa un bynnag a gusanwyf, hwnnw yw efe: deliwch ef.

49 Ac yn ebrwydd y daeth at yr Iesu, ac a ddywedodd, Henffych well, Athraw; ac a'i cusanôdd ef.

50 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Y cyfaill, i ba beth y daethost? Yna y daethant ac y rhoisant ddwyllaw ar yr Iesu, ac a'i daliasant ef.

51 Ac wele, un o'r rhai oedd gyd â'r Iesu, a estynodd ei law, ac a dyn-nodd ei gleddyf, ac a darawodd was yr arch-offeiriad, ac a dorrodd ei glust ef.

52 Yna y dywedodd yr Iesu wrtho, Dychwel dy gleddyf i'w le: canys pawb a'r a gymmerant gleddyf, a ddi-fethir â chleddyf.

53 A ydwyt ti yn tybied nas gallaf yr awr hon ddeisyf ar fy Nhad, ac efe a rydd yn y fan i mi fwy na deuddeg lleng o angelion?

54 Pa fodd ynte y cyflawnid yr ysgrythrau, mai felly y gorfydd bod?

55 Yn yr awr honno y dywedodd yr Iesu wrth y torfeydd, Ai megis at leidr y daethoch chwi allan, â chleddyfau a ffyn i'm dal i? yr oeddwn i beunydd gyd â chwi yn eistedd yn dysgu yn y deml, ac ni'm daliasochi.

56 A hyn oll a wnaethpwyd, fel y cyflawnid ysgrythrau y prophwydi. Yna yr holl ddisgyblion a'i gadawsant ef, ac a ffoisant.

57 ¶ A'r rhai a ddaliasent yr Iesu, a'i dygasant ef ymaith at Caiaphas yr arch-offeiriad, lle yr oedd yr ysgrifenyddion a'r henuriaid wedi ymgasglu ynghyd.

58 A Phetr a'i canlynodd ef o hir-bell, hyd yn llys yr arch-offeiriad; ac a aeth i mewn, ac a eisteddodd gyd â'r gweision, i weled y diwedd.

59 A'r arch-offeiriad a'r henuriaid, a'r holl gynghor, a geisiasant gau-dystiolaeth yn erbyn yr Iesu, fel y rhoddent ef i farwolaeth;

60 Ac nis cawsant: i'e, er dyfod yno gau-dystion lawer, ni cawsant. Eithr o'r diwedd fe a ddaeth dau gau-dyst,

61 Ac a ddywedasant, Hwn a ddywedodd, Mi a allaf ddimystrio teml Dduw, a'i hadeiladu mewn tri diwrnod.

62 A chyfododd yr arch-offeiriad, ac a ddywedodd wrtho, A attebi di ddim? beth y mae y rhai hyn yn ei dystiolaethu yn dy erbyn?

63 Ond yr Iesu a dawodd. A'r arch-offeiriad gan ateb a ddywedodd wrtho, Yr ydwyf yn dy dynghedu di trwy y Duw byw, ddywedyd o honot i ni, ai tydi yw y Crist, Mab Duw.

64 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Ti a ddywedaist: eithr meddaf i chwi, Ar ol hyn y gwelwch Fab y dyn yn eistedd ar ddeheulaw y gallu, ac yn dyfod ar gymmylau y nef.

65 Yna y rhwygodd yr arch-offeiriad ei dhillad, gan ddywedyd, Efe a gablodd: pa raid i ni mwy wrth dystion? wele, yr awrhon y clywsoch ei gablodd ef.

66 Beth dybygwch chwi? Hwytthau gan ateb a ddywedasant, Y mae efe yn euog o farwolaeth.

67 Yna y poerasant yn ei wyneb, ac a'i cernodiasant; eraill a'i tarawsant ef â gwiail,

68 Gan ddywedyd, Prophwyda i ni, O Crist, Pwy yw yr hwn a'th darawodd?

69 ¶ A Phetr oedd yn eistedd allan yn y llys: a daeth morwynig atto, ac a ddywedodd, A thithau oeddit gyd âg Iesu y Galilead.

70 Ac efe a wadodd ger eu bron hwy oll, ac a ddywedodd, Nis gwn beth yr wyt yn ei ddywedyd.

71 A phan aeth efe allan i'r porth, gwelodd un arall ef; a hi a ddywedodd wrth y rhai oedd yno, Yr oedd hwn hefyd gyd â'r Iesu o Nazareth.

72 A thrachefn efe a wadodd trwy lŵ, Nid adwaen i y dyn.

73 Ac ychydig wedi, daeth y rhai

oedd yn sefyll ger llaw, ac a ddywedasant wrth Petr, Yn wir yr wyt tithau yn un o honynt; canys y mae dy leferydd yn dy gyhuddo.

74 Yna y dechreuodd efe regu a thyngu, Nid adwaen i y dyn. Ac yn y man y canodd y ceiliog.

75 A chofiodd Petr air yr Iesu, yr hwn a ddywedasai wrtho, Cyn canu o'r ceiliog, ti a'm gwedi deirgwaith. Ac efe a aeth allan, ac a wylodd yn chwervw-dost.

PEN. XXVII.

1 Rhoddi Crist yn rhwym at Pilat. 5 Judas yn ymgrogi. 19 Pilat, wedi ei rybuddio gan ei wraig, 24 yn golchi ei ddywylaw. 26 Rhyddhau Barabbas. 29 Coroni Crist â drain, 35 a'i groes-hoelio, 40 a'i ddifensi: 50 yntau yn marw: ei gladdu ef. 66 Selio a gwylio ei fedd ef.

A PHAN ddaeth y bore, cydymgynghorodd yr holl arch-offeiriaid, a henuriaid y bobl, yn erbyn yr Iesu, fel y rhoddent ef i farwolaeth.

2 Ac wedi iddynt ei rwymo, hwy a'i dygasent ef ymaith, ac a'i traddodasant ef i Pontius Pilat y rhaglaw.

3 ¶ Yna pan welodd Judas, yr hwn a'i bradychodd ef, ddarfod ei gondemnio ef, bu edifar ganddo, ac a ddrug drachefn y deg ar hugain arian i'r arch-offeiriaid a'r henuriaid,

4 Gan ddywedyd, Pechais, gan fradychu gwaed gwirion. Hwythau a ddywedasant, Pa beth yw hynny i ni? edrych di.

5 Ac wedi iddo dafu yr arian yn y deml, efe a ymadawodd, ac a aeth ac a ymgrogodd.

6 A'r arch-offeiriaid a gymmerasant yr arian, ac a ddywedasant, Nid cyfreithlawn i ni eu bwrw hwynt yn y drysorfa; canys gwerth gwaed ydyw.

7 Ac wedi iddynt gydymgynghori, hwy a brynasant â hwynt faes y crochenydd, yn gladdfa dieithriaid.

8 Am hynny y galwyd y maes hwnnw, Maes y gwaed, hyd heddyw.

9 (Yna y cyflawnwyd yr hyn a ddywedwyd trwy Jeremias y prophwyd, gan ddywedyd, A hwy a gymmerasant y deg ar hugain arian, pris y prisedig, yr hwn a brynasant gan feibion Israel;

10 Ac a u rhoisant hwy am faes y crochenydd, megis y gosododd yr Arglwydd i mi.)

11 A'r Iesu a safodd ger bron y rhaglaw: a'r rhaglaw a ofynodd iddo, gan ddywedyd, Ai ti yw Brenhin yr Iuddewon? A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Yr wyt ti yn dywedyd.

12 A phan gyhuddid ef gan yr arch-offeiriaid a'r henuriaid, nid atebodd efe ddim.

13 Yna y dywedodd Pilat wrtho, Oni chlywi di faint o bethau y maent hwy yn ei dystiolaethu yn dy erbyn di?

14 Ac nid atebodd efe iddo i un gair; fel y rhyfeddodd y rhaglaw yn fawr.

15 Ac ar yr wyl honno yr arferai y rhaglaw ollwng yn rhydd i'r bobl un carcharor, yr hwn a fynnent.

16 Ac yna yr oedd ganddynt garcharor hynod, a elwid Barabbas.

17 Wedi iddynt gan hynny ymgasglu ynghyd, Pilat a ddywedodd wrthynt, Pa un a fynnwch i mi ei ollwng yn rhydd i chwi? Barabbas, ai yr Iesu, yr hwn a elwir Crist?

18 Canys efe a wyddai mai o genfigen y traddodasant ef.

19 ¶ Ac efe yn eistedd ar yr orsedd-faingc, ei wraig a ddanfonodd atto, gan ddywedyd, Na fydded i ti a wnelych â'r cyfiawn hwnnw: canys goddefais lawer heddyw mewn breuddwyd o'i achos ef.

20 A'r arch-offeiriaid a'r henuriaid a berswadasant y bobl, fel y gofynent Barabbas, ac y difethent yr Iesu.

21 A'r rhaglaw a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Pa un o'r ddau a fynnwch i mi ei ollwng yn rhydd i chwi? Hwythau a ddywedasant, Barabbas.

22 Pilat a ddywedodd wrthynt, Pa beth gan hynny a wnaf i'r Iesu, yr hwn a elwir Crist? Hwythau oll a ddywedasant wrtho, Croes-hoelir ef.

23 A'r rhaglaw a ddywedodd, Ond pa ddrwg a wnaeth efe? Hwythau a leasant yn fwy, gan ddywedyd, Croes-hoelir ef.

24 ¶ A Philat, pan welodd nad oedd dim yn tycio, ond yn hytrach bod cynnwrf, a gymmerth ddwfr, ac

a olchodd ei ddwyllaw ger bron y bobl, gan ddywedyd, Dieuog ydwyf fi oddi wrth waed y cyfiawn hwn: edrychwch chwi.

25 A'r holl bobl a atebodd ac a ddywedodd, *Bydded* ei waed ef arnom ni, ac ar ein plant.

26 ¶ Yna y gollyngodd efe Barab-
bas yn rhydd iddynt: ond yr Iesu a fflangellodd efe, ac a'i rhoddes i'w groes-hoelio.

27 Yna milwyr y rhaglaw a gym-
merasant yr Iesu i'r dadleudŷ, ac a gynnnullasant atto yr holl fyddin.

28 A hwy a'i diosgasant ef, ac a roi-
sant am dano fantell o ysgariad.

29 ¶ A chwedi iddynt blethu coron
o ddrain, hwy a'i gosodasant ar ei ben
ef, a chorsen yn ei law ddehau; ac a
blygasant eu gliniau ger ei fron ef, ac
a'i gwatwarasant, gan ddywedyd, Hen-
ffych well, brenhin yr Iuddewon.

30 A hwy a boerasant arno, ac a
gymmerasant y gorsen, ac a'i tarawsant
ar ei ben.

31 Ac wedi iddynt ei watwar, hwy
a'i diosgasant ef o'r fantell, ac a'i gwisg-
asant â'i ddillad ei hun, ac a'i dygasant
ef ymaith i'w groes-hoelio.

32 Ac fel yr oeddynt yn myned allan,
hwy a gawsant ddyon o Cyrene, a'i enw
Simon; hwn a gymmellasant i ddwyn
ei groes ef.

33 A phan ddaethant i le a elwid
Golgotha, yr hwn a elwir, Lle y ben-
glog,

34 Hwy a roisant iddo i'w yfed,
fnegr yn gymmysgedig â bustl: ac
wedi iddo ei brofi, ni fynodd efe yfed.

35 Ac wedi iddynt ei groes-hoelio
ef, hwy a rannasant ei ddillad, gan fwrw
coelbren: er cyflawni y peth a ddywed-
wyd trwy y prophwyd, Hwy a rannasant
fy nillad yn eu plith, ac ar fy ngwisg y
bwriasant goelbren.

36 A chan eistedd, hwy a'i gwylias-
ant ef yno:

37 A gosodasant hefyd uwch ei
ben ef ei achos yn ysgrifenedig, HWN
YW IESU BRENHIN YR IUDD-
EWON.

38 Yna y croes-hoeliwyd gyd âg ef
ddau leidr; un ar y llaw ddehau, ac
un ar yr aswy.

39 ¶ A'r rhai oedd yn myned heibio
a'i cablasant ef, gan ysgwyd eu pen-
nau,

40 A dywedyd, Ti yr hwn a ddinystri
y deml, ac a'i hadeiledi mewn tridiau,
gwared dy hun. Os ti yw Mab Duw,
disgyn oddi ar y groes.

41 A'r un modd yr arch-offeiriad
hefyd, gan watwar, gyd â'r ysgrifenydd-
ion a'r henuriaid, a ddywedasant,

42 Efe a waredodd eraill, ei hunan
nis gall efe ei waredu. Os Brenhin
Israel yw, disgyn y rwrhou oddi ar y
groes, ac ni a gredwn iddo.

43 Ymddiriedodd yn Nuw; gwar-
eded efe ef yr awrhou, os efe a'i myn
ef: canys efe a ddywedodd, Mab Duw
ydwyf.

44 A'r un peth hefyd a edliwiodd y
lladron iddo, y rhai a groes-hoeliasid
gyd âg ef.

45 Ac o'r chweched awr y bu ty-
wyllwch ar yr holl ddaear hyd y naw-
fed awr.

46 Ac ynghylch y nawfed awr y
llefodd yr Iesu â llef uchel, gan
ddywedyd, Eli, Eli, lama sabachthani:
hyunny yw, Fy Nuw, fy Nuw, paham
y'm gadewaist?

47 A rhai o'r sawl oedd yn sefyll
yno, pan glywsant, a ddywedasant, Y
mae hwn yn galw am Elias.

48 Ac yn y fan un o honynt a
redodd, ac a gymmerth yspwng, ac
a'i llanwodd o finegr, ac a'i rhoddodd
ar gorsen, ac a'i diododd ef.

49 A'r lleill a ddywedasant, Paid,
edrychwch a ddaw Elias i'w waredu ef.

50 ¶ A'r Iesu, wedi llefain drachefn
â llef uchel, a ymadawodd â'r yspryd.

51 Ac wele, llen y deml a rwygwyd
yn ddau oddi fynu hyd i waered: a'r
ddaear a grynodd, a'r meini a holltwyd:

52 A'r beddau a agorwyd; a llawer
o gyrrh y saint a hunasant a gyfod-
asant,

53 Ac a ddaethant allan o'r beddau
ar ol ei gyfodiad ef, ac a aethant i
mewn i'r ddinas sanctaidd, ac a ym-
ddangosasant i lawer.

54 Ond y canwriad, a'r rhai oedd
gyd âg ef yn gwylied yr Iesu, wedi
gweled y ddaear-gryn, a'r pethau a
wnaethid, a ofnasant yn fawr, gan ddy-

wedyd, Yn wir Mab Duw ydoedd hwn.

55 Ac yr oedd yno lawer o wragedd yn edrych o hirbell, y rhai a ganlyn-asant yr Iesu o Galilea, gan weini iddo ef:

56 Ym mhlith y rhai yr oedd Mair Magdalen, a Mair mam Iago a Joses, a mam meibion Zebedeus.

57 ¶ Ac wedi ei myned hi yn hwyr, daeth gwr goludog o Arimathea, a'i enw Joseph, yr hwn a fuasai yntau yn ddisgybl i'r Iesu:

58 Hwn a aeth at Pilat, ac a ofynodd gorph yr Iesu. Yna y gorchymynodd Pilat roddi y corph.

59 A Joseph wedi cymmeryd y corph, a'i hamdóodd â llian glân,

60 Ac a'i gosododd ef yn ei fêdd newydd ei hun, yr hwn a dorrasai efe yn y graig; ac a dreiglodd faen mawr wrth ddrws y bedd, ac a aeth ymaith.

61 Ac yr oedd yno Mair Magdalen, a Mair arall, yn eistedd gyferbyn â'r bedd.

62 ¶ A thrannoeth, yr hwn sydd ar ol y darpar-wyl, yr ymgynullodd yr arch-offeiraid a'r Phariseaid at Pilat,

63 Gan ddywedyd, Arglwydd, y mae yn gôf gennym ddywedyd o'r twyllwr hwnnw, ac efe etto yn fyw, Wedi tridiau y cyfodaf.

64 Gorchymyn gan hynny gadw y bedd yn ddiogel hyd y trydydd dydd; rhag dyfod ei ddisgyblion o hyd nos, a'i ladratta ef, a dywedyd wrth y bobl, Efe a gyfododd o feirw: a bydd yr amryfusedd diweddaf yn waeth nâ'r cyntaf.

65 A dywedodd Pilat wrthynt, Y mae gennych wyliadwriaeth; ewch, gwnewch mor ddiogel ag y medroch.

66 A hwy a aethant ac a wnaethant y bedd yn ddiogel, ac a seliasant y maen, gyd â'r wyliadwriaeth.

PEN. XXVIII.

1 Dangos adgyfodiad Crist i'r gwragedd gan angel. 9 Crist ei hun yn ymddangos iddynt hwy. 11 Yr arch-offeiraid yn rhoddi arian i'r milwyr, i ddywedyd ddarvoud ei ladratta ef allan o'r bedd. 16 Crist yn ymddangos i'w ddisgyblion, 19 ac yn eu hanfon i fedyddio, ac i ddyngu yr holl genhedloedd.

AC yn niwedd y sabbath, a hi yn dyddhâu i'r dydd cyntaf o'r

wythnos, daeth Mair Magdalen, a'r Fair arall, i edrych y bedd.

2 Ac wele, bu daear-gryn mawr: canys disgynodd angel yr Arglwydd o'r nef, ac a ddaeth ac a dreiglodd y maen oddi wrth y drws, ac a eisteddodd arno.

3 A'i wyneb-pryd oedd fel mellten, a'i wisg yn wen fel eira.

4 A rhag ei ofn ef y crynodd y ceidwaid, ac a aethant megis yn feirw.

5 A'r angel a atebodd ac a ddywedodd wrth y gwragedd, Nac ofnwch: canys mi a wn mai ceisio yr ydych yr Iesu, yr hwn a groes-hoeliwyd.

6 Nid yw efe yma: canys cyfododd, megis y dywedodd. Deuwch, gwelwch y fan lle y gorweddodd yr Arglwydd.

7 Ac ewch ar ffrwst, a dywedwch i'w ddisgyblion, gyfodi o hono o feirw. Ac wele, y mae efe yn myned o'ch blaen chwi i Galilea: yno y gwelwch ef. Wele, dywedais i chwi.

8 Ac wedi eu myned ymaith ar frys oddi wrth y bedd, gyd âg ofn a llawenydd mawr, rhedasant i fynegi i'w ddisgyblion ef.

9 ¶ Ac fel yr oeddynt yn myned i fynegi i'w ddisgyblion ef, wele, yr Iesu a gyfarfu â hwynt, gan ddywedyd, Henffych well. A hwy a ddaethant, ac a ymafaelasant yn ei draed ef, ac a'i haddolasant.

10 Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt, Nac ofnwch: ewch, mynegwch i'm brodyr, fel yr elont i Galilea, ac yno y'm gwelant i.

11 ¶ Ac wedi eu myned hwy, wele, rhai o'r wyliadwriaeth a ddaethant i'r ddinas, ac a fynegasant i'r arch-offeiraid yr hyn oll a wnaethid.

12 Ac wedi iddynt ymgasglu ynghyd gyd â'r henuriaid, a chydymgyngori, hwy a roisant arian lawer i'r milwyr,

13 Gan ddywedyd, Dywedwch, Ei ddisgyblion a ddaethant o hyd nos, ac a'i lladrattasant ef, a nynt yn cysgu.

14 Ac os clyw y rhaglaw hyn, ni a'i perswadiwn ef, ac a'ch gwnawn chwi yn ddiofal.

15 A hwy a gymmerasant yr arian, ac a wnaethant fel yr addysgwyd hwynt:

a thaenwyd y gair hwn ym mhlith yr Iuddewon hyd y dydd heddyw.

16 ¶ A'r un disgybl ar ddeg a aethant i Galilea, i'r mynydd lle yr ordeiniasai yr Iesu iddynt.

17 A phan welsant ef, hwy a'i haddolasant ef: ond rhai a ammheuasant.

18 A'r Iesu a ddaeth, ac a lefarodd wrthynt, gan ddywedyd, Rhoddwyd i

mi bob awdurdod yn y nef ac ar y ddaear.

19 Ewch gan hynny a dysgwch yr holl genhedloedd, gan eu bedyddio hwy yn enw y Tad, a'r Mab, a'r Yspryd Glân;

20 Gan ddyysgu iddynt gadw pob peth a'r a orchymynais i chwi. Ac wele, yr ydwyf fi gyd â chwi bob amser hyd ddiwedd y byd. Amen.

Yr EFENGYL yn ol Sant MARC.

PEN. I.

2 *Swydd Ioan Fedyddiur.* 9 *Bedyddio yr Iesu,* 12 *a'i demtio.* 14 *Efe yn pregethu;* 16 *yn galw Petr, Andreas, Iago, ac Ioan;* 23 *yn inchâu dyn âg yspryd aflan ynddo,* 29 *a mam gwraig Petr,* 32 *a llawer o gleision:* 41 *ac yn glanhâu y gwahan-glycysus.*

DECHREU efengyl Iesu Grist, Fab Duw;

2 Fel yr ysgrifenydwyd yn y prophwyd, Wele, yr ydwyf fi yn anfon fy nghennad o flaen dy wyneb, yr hwn a barottoa dy ffordd o'rh flaen.

3 Llef un yn llefain yn y diffaethwch, Parottôwch ffordd yr Arglwydd, gwnewch yn uniawn ei lwybrau ef.

4 Yr oedd Ioan yn bedyddio yn y diffaethwch, ac yn pregethu bedydd edifeirwch, er maddeuau pechodau.

5 Ac aeth allan atto ef holl wlad Judea, a'r Hierosolymitiaid, ac a'u bedyddiwyd oll ganddo yn afon yr Iorddonen, gan gyffesu eu pechodau.

6 Ac Ioan oedd wedi ei wisgo â blew camel, a gwregys croen ynghylch ei lwynau, ac yn bwytta locustiaid a mel gwylt:

7 Ac efe a bregethodd, gan ddywedyd, Y mae yn dyfod ar fy ol i un cryfach na myfi, carrai esgidiau yr hwn nid wyf fi deilwng i ymostwng, ac i'w dattod.

8 Myfi yn wir a'ch bedyddiais chwi â dwfr: eithr efe a'ch bedyddia chwi â'r Yspryd Glân.

9 A bu yn y dyddiau hynny, ddyfod o'r Iesu o Nazareth yn Galilea, ac efe a fedyddiwyd gan Ioan yn yr Iorddonen.

10 Ac yn ebrwydd wrth ddyfod i fynu o'r dwfr, efe a welodd y nefoedd

yn agored, a'r Yspryd yn disgyn arno megis colommen.

11 A llef a ddaeth o'r nefoedd, Tydi yw fy anwyl Fab, yn yr hwn y'm boddlonwyd.

12 Ac yn ebrwydd y gyrrodd yr yspryd ef i'r diffaethwch.

13 Ac efe a fu yno yn y diffaethwch ddeugain niwrnod yn ei demtio gan Satan: ac yr oedd efe gyd â'r gwylt-filod; a'r angelion a weiniasant iddo.

14 Ac ar ol traddodi Ioan, yr Iesu a ddaeth i Galilea, gan bregethu efengyl teyrnas Dduw,

15 A dywedyd, Yr amser a gyflawnwyd, a theyrnas Dduw a nesâodd: edifarhêwch, a chredwch yr efengyl.

16 Ac fel yr oedd efe yn rhodio wrth fôr Galilea, efe a ganfu Simon, ac Andreas ei frawd, yn bwrw rhwyd yn y môr: (cans pysgodwyr oedd-ynt.)

17 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Deuwch ar fy ol i, a gwnaf iwch' fod yn bysgodwyr dynion.

18 Ac yn ebrwydd, gan adael eu rhwydau, y canlynasant ef.

19 Ac wedi iddo fyned rhagddo ychydig oddi yno, efe a ganfu Iago *fab* Zebedeus, ac Ioan ei frawd ef, a hwy yn y llong yn cyweirio y rhwydau.

20 Ac yn y man efe a'u galwodd hwynt: a hwy a adawsant eu tad Zebedeus yn y llong gyd â'r cyflog-ddynion, ac a aethant ar ei ol ef.

21 A hwy a aethant i mewn i Capernaum; ac yn ebrwydd ar y dydd sabbath, wedi iddo fyned i mewn i'r synagog, efe a athrawiaethodd.

22 A synnasant wrth ei athrawiaeth ef: canys yr oedd efe yn eu dysgu hwy megis un âg awdurdod ganddo, ac nid fel yr ysgrifenyddion.

23 Ac yr oedd yn eu synagog hwy ddyn ag ynddo yspryd aflan; ac efe a lefodd,

24 Gan ddywedyd, Och, beth sydd i ni a wnelom â thi, Iesu o Nazareth? a ddaethost ti i'n difetha ni? mi a'th adwaen pwy ydwyt, Sanct Duw.

25 A'r Iesu a'i ceryddodd ef, gan ddywedyd, Taw, a dos allan o hono.

26 Yna wedi i'r yspryd aflan ei rwygo ef, a gwaeddi â llef uchel, efe a ddaeth allan o hono.

27 Ac fe a aeth ar bawb fraw, fel yr ymofynasant yn eu mysg eu hunain, gan ddywedyd, Beth yw hyn? pa athrawiaeth newydd yw hon? canys trwy awdurdod y mae efe yn gorchymyn, ie, yr ysprydion aflan, a hwy yn ufuddhâu iddo.

28 Ac yn ebrwydd yr aeth sôn am dano dros yr holl wlad o amgylch Galilea.

29 Ac yn y man wedi iddynt fyned allan o'r synagog, hwy a aethant i dŷ Simon ac Andreas, gyd âg Iago ac Ioan.

30 Ac yr oedd chwegr Simon yn gorwedd yn glaf o'r cryd: ac yn ebrwydd y dywedasant wrtho am dani hi.

31 Ac efe a ddaeth ac a'i cododd hi i fynu, gan ymaflyd yn ei llaw hi: a'r cryd a'i gadawodd hi yn y man, a hi a wasanaethodd arnynt hwy.

32 Ac wedi iddi hwyrhâu, pan fachludodd yr haul, hwy a ddygasant atto yr holl rai drwg eu hwyl, a'r rhai cythreulig.

33 A'r holl ddinas oedd wedi ymgasglu wrth y drws.

34 Ac efe a iachâodd llawer o rai drwg eu hwyl o amryw heintiau, ac a fwriodd allan llawer o gythreuliaid; ac ni adawodd i'r cythreuliaid ddywedyd yr adwaent ef.

35 A'r bore yn blygeiniol iawn, wedi iddo godi, efe a aeth allan, ac a aeth i le anghyfannedd; ac yno y gweddiodd.

36 A Simon, a'r rhai oedd gyd âg ef, a'i dilynasant ef.

37 Ac wedi iddynt ei gael ef, hwy a ddywedasant wrtho, Y mae pawb yn dy geisio di.

38 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Awn i'r trefydd nesaf, fel y gallwyf bregethu yno hefyd: canys i hynny y daethum allan.

39 Ac yr oedd efe yn pregethu yn eu synagogau hwynt trwy holl Galilea, ac yn bwrw allan gythreuliaid.

40 A daeth atto ef un gwahan-glwysfus, gan ymbil âg ef, a gostwng ar ei liniau iddo, a dywedyd wrtho, Os mymi, ti a elli fy nglanhâu.

41 A'r Iesu, gan dosturio, a estynodd ei law, ac a gyffyrddodd âg ef, ac a ddywedodd wrtho, Mynnaf, bydd lân.

42 Ac wedi iddo ddywedyd hynny, ymadawodd y gwahan-glwysfus âg ef yn ebrwydd, a glanhâwyd ef.

43 Ac wedi gorchymyn iddo yn gaeth, efe a'i hanfonodd ef ymaith yn y man;

44 Ac a ddywedodd wrtho, Gwel na ddywedych ddim wrth neb: eithr dos ymaith, dangos dy hun i'r offeiriad, ac offrymma dros dy lanhâd y pethau a orchymynodd Moses, er tystiolaeth iddynt hwy.

45 Eithr efe a aeth ymaith, ac a ddechreuodd gyhoeddi llawer a thaenu y gair ar led, fel na allai yr Iesu fyned mwy yn amlwg i'r ddinas; eithr yr oedd efe allan mewn lleoedd anghyfannedd: ac o bob parth y daethant atto ef.

PEN. II.

3 *Crist yn iachâu un claf o'r parlys; 14 yn gair Matthew o'r dollfa; 15 yn bwyttu gyd â phublicanod a phechaduriniaid; 18 yn esgusodi ei ddisgylbion, am nad ymprydient, 23 ac am dynnu y tywysus hyd ar y dydd sabbath.*

AC efe a aeth drachefu i Capernaum, wedi rhai dyddiau; a chlybuwyd ei fod ef yn y tŷ.

2 Ac yn y man llawer a ymgasglasant ynghyd, hyd na annent, hyd yn nôd yn y lleoedd ynghylch y drws: ac efe a bregethodd y gair iddynt hwy.

3 A daethant atto, gan ddwyn un claf o'r parlys, yr hwn a ddygid gan bedwar.

4 A chan na allent nesâu atto gan y dyrfa, didôi y tó a wnaethant lle yr oedd efe: ac wedi iddynt dorri trwodd, hwy a olyngasant i waered y gwely yn yr hwn y gorweddaï y claf o'r parlys.

5 A phan welodd yr Iesu eu ffydd hwynt, efe a ddywedodd wrth y claf o'r parlys, *Hu fab*, maddeuwyd i ti dy bechodau.

6 Ac yr oedd rhai o'r ysgrifenyddion yn eistedd yno, ac yn ymresymmu yn eu calonnau,

7 Beth a wna hwn fel hyn yn dywedyd cabledd? pwy a all faddeu pechodau, ond Duw yn unig?

8 Ac yn ebrwydd, pan wybu yr Iesu yn ei yspryd eu bod hwy yn ymresymmu felly ynddynt eu hunain, efe a ddywedodd wrthynt, Paham yr ydych yn ymresymmu am y pethau hyn yn eich calonnau?

9 Pa un sydd hawsaf, ai dywedyd wrth y claf o'r parlys, Maddeuwyd i ti dy bechodau; ai dywedyd, Cyfod, a chymmer i fynu dy wely, a rhodia?

10 Eithr fel y gwypoch fod gan Fab y dyn awdurdod i faddeu pechodau ar y ddaear, (eb efe wrth y claf o'r parlys)

11 Wrthyt ti yr wyf yn dywedyd, Cyfod, a chymmer i fynu dy wely, a dos i'th dŷ.

12 Ac yn y man y cyfododd efe, ac y cymmerth i fynu ei wely, ac a aeth allan yn eu gwydd hwynt oll; hyd oni synnodd pawb, a gogoneddu Duw, gan ddywedyd, Ni welsom ni erioed fel hyn.

13 Ac efe a aeth allan drachefn wrth làn y môr: a'r holl dyrfa a ddaeth atto; ac efe a'u dysgodd hwynt.

14 ¶ Ac efe yn myned heibio, efe a ganfu *Lefi fab* Alphëus yn eistedd wrth y dollfa, ac a ddywedodd wrtho, Canlyn fi. Ac efe a gododd, ac a'i canlynodd ef.

15 A bu, a'r Iesu yn eistedd i fwytta yn ei dŷ ef, i lawer hefyd o publicanod a phechaduriaid eistedd gyd â'r Iesu a'i ddisgyblion: canys llawer oeddynt, a hwy a'i canlynasent ef.

16 A phan welodd yr ysgrifenydd-

ion a'r Phariseaid ef yn bwytta gyd â'r publicanod a'r pechaduriaid, hwy a ddywedasant wrth ei ddisgyblion ef, Paham y mae efe yn bwytta ac yn yfed gyd â'r publicanod a'r pechaduriaid?

17 A'r Iesu, pan glybu, a ddywedodd wrthynt, Y rhai sydd iach nid rhaid iddynt wrth y meddyg, ond y rhai cleifion: ni ddaethum i alw y rhai cyfiawn, ond pechaduriaid, i edifeirwch.

18 ¶ A disgyblion Ioan a'r Phariseaid oeddynt yn ymprydio. A hwy a ddaethant ac a ddywedasant wrtho, Paham y mae disgyblion Ioan a'r Phariseaid yn ymprydio, ond dy ddisgyblion di nid ydynt yn ymprydio?

19 A dywedodd yr Iesu wrthynt, A all plant yr ystafell briodas ymprydio, tra fyddo y priodas-fab gyd â hwynt? tra fyddo ganddynt y priodas-fab gyd â hwynt, ni allant ymprydio.

20 Eithr y dyddiau a ddaw, pan ddyger y priodas-fab oddi arnynt; ac yna yr ymprydiant yn y dyddiau hynny.

21 ¶ Hefyd ni wnïa neb ddernyn o frethyn newydd ar ddilledyn hen: os amgen, ei gyflawniad newydd ef a dynn oddi wrth yr hen, a gwaeth fydd y rhwyg.

22 Ac ni rydd neb win newydd mewn hen gostrelau: os amgen, y gwin newydd a ddryllia y costrelau, a'r gwin a red allan, a'r costrelau a gollir: eithr gwin newydd sydd raid ei roi mewn costrelau newyddion.

23 A bu iddo fyned trwy yr ŷd ar y sabbath; a'i ddisgyblion a ddechreasant ymdaith gan dynnu y tywys.

24 A'r Phariseaid a ddywedasant wrtho, Wele, paham y gwnant ar y sabbath yr hyn nid yw gyfreithlawn?

25 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Oni ddarllenasoch erioed beth a wnaeth Dafydd, pan oedd anghen a chwant bwyd arno, efe a'r rhai oedd gyd âg ef?

26 Pa fodd yr aeth efe i dŷ Dduw, dan Abiathar yr arch-offeiriad, ac y bwyttâodd y bara gosod, y rhai nid cyfreithlawn eu bwytta, ond i'r offeiriad yn unig, ac a'i rhoddes hefyd i'r rhai oedd gyd âg ef?

27 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y sabbath a wnaethpwyd er mwyn dyn, ac nid dyn er mwyn y sabbath.

28 Am hynny y mae Mab y dyn yn Arglwydd hefyd ar y sabbath.

PEN. III.

¹ Crist yn iachâu y llaw wedi gwywo, 10 a llawer o glefydau eraill: 11 yn ceryddu yr ysprydion aflan: 15 yn dewis ei ddeuddeg apostol: 22 yn attech cabledd y rhai a ddywedent ei fod ef yn bwrw allan gythreuliaid trwy Beelzebub; 31 ac yn dangos pwy ydyw ei frawd, a'i chucer, a'i fam.

AC efe a aeth i mewn drachefn i'r synagog; ac yr oedd yno ddyn a chanddo law wedi gwywo.

2 A hwy a'i gwylasent ef, a iachâai efe ef ar y dydd sabbath; fel y cyhuddent ef.

3 Ac efe a ddywedodd wrth y dyn yr oedd ganddo y llaw wedi gwywo, Cyfod, i'r canol.

4 Ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Ai rhydd gwneuthur da ar y dydd sabbath, ynte gwneuthur drwg? cadw emioes, ai lladd? A hwy a dawsant â sôn.

5 Ac wedi edrych arnynt o amgylch yn ddigllawn, gan dristâu am galedrwydd eu calon hwynt, efe a ddywedodd wrth y dyn, Estyn allan dy law. Ac efe a'i hestynodd: a'i law ef a wnaed yn iach fel y llall.

6 A'r Phariseid a aethant allan, ac a ymgynghorasant yn ebrwydd gyd â'r Herodianiaid yn ei erbyn ef, pa fodd y difethent ef.

7 A'r Iesu gyd â'i ddisgyblion a giliodd tu a'r môr: a lliaws mawr a'i canlynodd ef, o Galilea, ac o Judea,

8 Ac o Jerusalem, ac o Idumea, ac o'r tu hwnt i'r Iorddonen; a'r rhai o gylch Tyrus a Sidon, lliaws mawr, pan glywsant gymmaint a wnaethai efe, a ddaethant atto.

9 Ac efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion am fod llong yn barod iddo, oblegid y dyrfa, rhag iddynt ei wasgu ef.

10 Canys efe a iachasai lawer, hyd oni phwysent arno, er mwyn cyffwrdd ag ef, cynnifer ag oedd â phlâiau arnynt.

11 A'r ysprydion aflan, pan welsant ef, a sythiasant i lawr ger ei fron ef,

ac a waeddasant, gan ddywedyd, Ti yw Mab Duw.

12 Yntau a orchymynodd iddynt yn gaeth, na chyhoeddent ef.

13 ¶ Ac efe a esgynodd i'r mynydd, ac a alwodd atto y rhai a fynnodd efe: a hwy a ddaethant atto.

14 Ac efe a ordeiniodd ddeuddeg, fel y byddent gyd âg ef, ac fel y danfonai efe hwynt i bregethu;

15 Ac i fod ganddynt awdurdod i iachâu clefydau, ac i fwrw allan gythreuliaid.

16 Ac i Simon y rhoddes efe enw Petr,

17 Ac Iago *fab* Zebedeus, ac Ioan brawd Iago, (ac efe a roddes iddynt enwau, Boanerges; yr hyn yw, Meibion y daran)

18 Ac Andreas, a Phylip, a Bartholomæus, a Matthew, a Thomas, ac Iago *fab* Alphæus, a Thadæus, a Simon y Canaanead,

19 A Judas Iscariot, yr hwn hefyd a'i bradychodd ef. A hwy a ddaethant i dŷ.

20 A'r dyrfa a ymgynnullodd drachefn, fel na allent gymmaint a bwytta bara.

21 A phan glybu yr eiddo ef, hwy a aethant i'w ddal ef: canys dywedasant, Y mae efe allan o'i bwyll.

22 ¶ A'r ysgrifenyddion, y rhai a ddaethent i waered o Jerusalem, a ddywedasant fod Beelzebub ganddo, ac mai trwy bennaeth y cythreuliaid yr oedd efe yn bwrw allan gythreuliaid.

23 Ac wedi iddo eu galw hwy atto, efe a ddywedodd wrthynt mewn dammegion, Pa fodd y gall Satan fwrw allan Satan?

24 Ac o bydd teyrnas wedi ymrannu yn ei herbyn ei hun, ni ddichon y deyrnas honno sefyll.

25 Ac o bydd tŷ wedi ymrannu yn ei erbyn ei hun, ni ddichon y tŷ hwnnw sefyll.

26 Ac os Satan a gyfyd yn ei erbyn ei hun, ac a fydd wedi ymrannu, ni all efe sefyll, eithr y mae iddo ddiwedd.

27 Ni ddichon neb fyned i mewn i dŷ y cadarn, ac yspailio ei ddodrefn ef, oni bydd iddo yn gyntaf rwymo y cadarn; ac yna yr yspailia ei dŷ ef.

28 Yn wir y dywedaf i chwi, y maddeuir pob pechod i feibion dynion, a pha gabledd bynnag a gablant:

29 Eithr yr hwn a gablo yn erbyn yr Yspryd Glân, ni chaiff faddeuant yn dragwydd, ond y mae yn euog o farn dragwydd:

30 Am iddynt ddywedyd, Y mae yspryd aflan ganddo.

31 ¶ Daeth gan hynny ei frodyr ef a'i fam; a chan sefyll allan, hwy a anfonasant atto, gan ei alw ef.

32 A'r bobl oedd yn eistedd o'i amgylch, ac a ddywedasant wrtho, Wele, y mae dy fam di a'th frodyr allan yn dy geisio.

33 Ac efe a'u hattebodd hwynt, gan ddywedyd, Pwy yw fy mam i, neu fy mrodyr i?

34 Ac wedi iddo edrych oddi amgylch ar y rhai oedd yn eistedd yn ei gylch, efe a ddywedodd, Wele fy mam i, a'm brodyr i.

35 Canys pwy bynnag a wnelo ewyllys Duw, hwnnw yw fy mrawd i, a'm chwaer, a'm mam i.

PEN. IV.

1 *Dammeg yr hauwr, 14 a'i dehongliad.* 21 *Rhaid i ni gyfrannu goleuni ein gwybodaeth i cruill.* 26 *Dammeg yr had yn tyfu yn ddiarwybod, 30 a'r gronyn mustard.* 35 *Crist yn gostegu y dymmestl ar y môr.*

AC efe a ddechreuodd drachefn athrawiaethu yn ymyl y môr: a thyrfafawr a ymgasglodd atto, hyd oni bu iddo fyned i'r llong, ac eistedd ar y môr; a'r holl dyrfa oedd wrth y môr, ar y tir.

2 Ac efe a ddysgodd iddynt lawer ar ddammegion, ac a ddywedodd wrthynt yn ei ddysgeidiaeth ef,

3 Gwrandewch: Wele, hauwr a aeth allan i hau:

4 A darfu wrth hau, i beth syrthio ar fin y ffordd, ac ehediaid yr awyr a ddaéthant ac a'i difasant.

5 A pheth a syrthiodd ar greigle, lle ni chafodd fawr ddaear; ac yn y fan yr eginodd, am nad oedd iddo ddyfnder daear.

6 A phan gododd yr haul, y poethwyd ef; ac am nad oedd gwreiddyn iddo, efe a wywodd.

7 A pheth a syrthiodd ym mhlith

drain; a'r drain a dyfasant, ac a'i tagasant ef, ac ni ddug ffrwyth.

8 A pheth arall a syrthiodd mewn tir da, ac a roddes ffrwyth tyfadwy a chynnyrchiol, ac a ddug yn ddeg ar hugain, ac un gant.

9 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y neb sydd ganddo glustiau i wrando, gwrandawed.

10 A phan oedd efe wrtho ei hun, y rhai oedd yn ei gylch ef gyd â'r deuddeg a ofynasant iddo am y ddammeg.

11 Ac efe a ddywedodd wrthynt, I chwi y rhodded gwybod dirgelwch teyrnas Dduw: eithr i'r rhai sydd allan, ar ddammegion y gwneir pob peth:

12 Fel yn gweled y gwelant, ac na chanfyddant; ac yn clywed y clywant, ac ni ddeallant; rhag iddynt ddychwelyd, a maddeu iddynt eu pechodau.

13 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Oni wyddoch chwi y ddammeg lion? a pha fodd y gwybyddwch yr holl ddammegion?

14 ¶ Yr hauwr sydd yn hau y gair:

15 A'r rhai hyn yw y rhai ar fin y ffordd, lle yr hauir y gair; ac wedi iddynt ei glywed, y mae Satan yn dyfod yn ebrwydd, ac yn dwyn ymaith y gair a hauwyd yn eu calonnau hwynt.

16 A'r rhai hyn yr un ffunud yw y rhai a hauir ar y creigle; y rhai, wedi clywed y gair, sydd yn ebrwydd yn ei dderbyn ef yn llawen;

17 Ac nid oes ganddynt wreiddyn ynddynt eu hunain, eithr dros amser y maent: yna, pan ddél blinder neu erlid o achos y gair, yn y man y rhwystri'r hwynt.

18 A'r rhai hyn yw y rhai a hauwyd ym mysg y drain; y rhai a wrandawant y gair,

19 Ac y mae gofalon y byd hwn, a hudoliaeth golud, a chwantau am bethau eraill, yn dyfod i mewn, ac yn tagu y gair, a myned y mae yn ddi-ffrwyth.

20 A'r rhai hyn yw y rhai a hauwyd mewn tir da; y rhai sydd yn gwrando y gair, ac yn ei dderbyn, ac yn dwyn ffrwyth, un ddeg ar hugain, ac un dri ugain, ac un gant.

21 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthynt, A ddaw canwyll i'w doddi dan lestr, neu dan wely? ac nid i'w gosod ar ganhwylbren?

22 Canys nid oes dim cuddiedig, a'r nis amlygir; ac ni bu ddim dirgel, ond fel y delai i eglurdeb.

23 Od oes gan neb glustiau i wrando, gwrandawed.

24 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Edrychwch beth a wrandawoch. A pha fesur y mesuroch, y mesurir i chwithau; a chwanegir i chwi, y rhai a wrandewch.

25 Canys yr hwn y mae ganddo, y rhoddir iddo: a'r hwn nid oes ganddo, ie, yr hyn sydd ganddo a ddygir oddi arno.

26 ¶ Ac efe a ddywedodd, Felly y mae teyrnas Dduw, fel pe bwriai ddyn had i'r ddaear;

27 A chysgu, a chodi nos a dydd, a'r had yn egino ac yn tyfu, y modd nis gŵyr efe.

28 Canys y ddaear a ddwg ffrwyth o honi ei hun; yn gyntaf yr eginyn, ar ol hynny y dywysen, yna yr yd yn llawn yn y dywysen.

29 A phan ymddangoso y ffrwyth, yn ebrwydd y rhydd efe y crymman ynddo, am ddyfod y cynhauaf.

30 ¶ Ac efe a ddywedodd, I ba beth y cyffelybem deyrnas Dduw? neu ar ba ddammeg y gwnaem gyffelybrwydd o honi?

31 Megis gronyn o had mwstard *ydyw*, yr hwn pan hauer yn y ddaear, sydd leiaf o'r holl hadau sydd ar y ddaear.

32 Eithr wedi yr hauer, y mae yn tyfu, ac yn myned yn fwy nâ'r holl lysiau, ac efe a ddwg ganghennau mawrion: fel y gallo ehediaid yr awyr nythu dan ei gysgod ef.

33 Ac â chyfryw ddammegion lawer y traethodd efe iddynt y gair, hyd y gallent ei wrando.

34 Ond heb ddammeg ni lefarodd wrthynt: ac o'r neilldu i'w ddisgyblion efe a eglurodd bob peth.

35 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthynt y dwthwn hwnnw, wedi ei hwyrhâu hi, Awn trosodd i'r tu draw.

36 Ac wedi iddynt ollwng ymaith

y dyrfa, hwy a'i cymmerasant ef fel yr oedd yn y llong: ac yr oedd hefyd longau eraill gyd âg ef.

37 Ac fe a gyfododd tymmestl fawr o wynt, a'r tonnau a dafasant i'r llong, hyd onid oedd hi yn llawn weithian.

38 Ac yr oedd efe yn y pen ôl i'r llong, yn cysgu ar obennydd: a hwy a'i deffroasant ef, ac a ddywedasant wrtho, Athraw, ai difatter gennyt ein colli ni?

39 Ac efe a gododd i fynu, ac a geryddodd y gwynt, ac a ddywedodd wrth y môr, Gostega, distawa. A'r gwynt a ostegodd, a bu tawelwch mawr.

40 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Paham yr ydych mor ofnog? pa fodd nad oes gennych ffydd?

41 Eithr hwy a ofnasant yn ddirfawr, ac a ddywedasant wrth eu gilgydd, Pwy yw hwn, gan fod y gwynt a'r môr yn ufuddhâu iddo?

PEN, V.

1 *Crist yn gwaredu y dyn yr oedd ynddo leng o gythreuliaid: 13 hwythau yn myned i'r moch. 25 Y mae efe yn iachâu y wraig o'r difertlŷ gwaged, 35 ac yn cyfodi merch Jairus o farw i fyw.*

A HWY a ddaethant i'r tu hwnt i'r môr, i wlad y Gadareniaid.

2 Ac ar ei ddyfodiad ef allan o'r llong, yn y man cyfarfu âg ef o blith y beddau, ddyn âg yspryd aflan ynddo,

3 Yr hwn oedd â'i drigfan ym mhlith y beddau; ac ni allai neb, ie, â chadwynau, ei rwymo ef:

4 O herwydd ei rwymo ef yn fynych â llyftheiriaid, ac â chadwynau, a darnio o hono y cadwynau, a dryllio y llyftheiriaid: ac ni allai neb ei ddoi ef.

5 Ac yn wastad nos a dydd yr oedd efe yn llefain yn y mynyddoedd, ac ym mhlith y beddau, ac yn ei dorri ei hun â cherrig.

6 Ond pan ganfu efe yr Iesu o hirbell, efe a redodd ac a'i haddolodd ef;

7 A chan waeddi â llef uchel, efe a ddywedodd, Beth sydd i mi a *wnelwyf* â thi, Iesu Mab y Duw goruchaf? yr ydwyf yn dy dynghedu trwy Dduw, na phoenech fi.

8 (Canys dywedasai wrtho, Yspryd aflan, dos allan o'r dyn)

9 Ac efe a ofynodd iddo, Beth yw dy enw? Yntau a atebodd, gan ddywedyd, Llang yw fy enw: am fod llawer o honom.

10 Ac efe a fawr-ymbiliodd âg ef, na yrrai efe hwynt allan o'r wlad.

11 Ond yr oedd yno ar y mynyddoedd genfaint fawr o foch yn pori.

12 A'r holl gythreuliaid a attolygasant iddo, gan ddywedyd, Danfon ni i'r moch, fel y gallom fyned i mewn iddynt.

13 Ac yn y man y caniatâodd yr Iesu iddynt. A'r ysprydion aflan, wedi myned allan, a aethant i mewn i'r moch: a rhuthrodd y genfaint dros y dibyn i'r môr (ac ynghylch dwy fil oeddynt) ac a'u boddwyd yn y môr.

14 A'r rhai a borthent y moch a ffoisant, ac a fynegasant y peth yn y ddinas, ac yn y wlad: a hwy a aethant allan i weled beth oedd hyn a wnaethid.

15 A hwy a ddaethant at yr Iesu, ac a welsant y cythreulig, yr hwn y buasai y lleng ynddo, yn eistedd, ac yn ei ddillad, ac yn ei iawn bwyll; ac a ofnasant.

16 A'r rhai a welsant a fynegasant iddynt, pa fodd y buasai i'r cythreulig, ac am y moch.

17 A dechreusant ddymuno arno ef fyned ymaith o'u goror hwynt.

18 Ac efe yn myned i'r llong, yr hwn y buasai y cythraul ynddo, a ddymunodd arno gael bod gyd âg ef.

19 Ond yr Iesu ni adawodd iddo; eithr dywedodd wrtho, Dos i'th dŷ at yr eiddot, a mynega iddynt pa faint a wnaeth yr Arglwydd erot, ac iddo drugarhâu wrthyt.

20 Ac efe a aeth ymaith, ac a ddechreuodd gyhoeddi trwy Decapolis, pa bethau eu maint a wnaethai yr Iesu iddo. A phawb a ryfedasant.

21 ¶ Ac wedi i'r Iesu drachefn fyned mewn llong i'r làn arall, ym-gaslodd tyrfa fawr atto: ac yr oedd efe wrth y môr.

22 Ac wele, un o bennaethiaid y synagog a ddaeth, a'i enw Jairus: a

phan ei gwelodd, efe a syrthiodd wrth ei draed ef.

23 Ac efe a fawr-ymbiliodd âg ef, gan ddywedyd, Y mae fy merch fechan ar dranc: attolwg i ti ddyfod, a doddi dy ddwyllaw arni, fel yr iachâer hi; a byw fydd.

24 A'r Iesu a aeth gyd âg ef: a thyrfa fawr a'i canlynodd ef, ac a'i gwasgasant ef.

25 A rhyw wraig, yr hon a fuasai mewn diferlif gwaed ddeuddeng mlynedd,

26 Ac a oddefasai lawer gan laweroedd o feddygon, ac a dreuliasai gymmaint ag oedd ar ei helw, ac ni chwasai ddim llesâd, eithr yn hytrach myned waeth-waeth,

27 Pan glybu hi am yr Iesu, hi a ddaeth yn y dyrfa o'r tu ol, ac a gyffyrddodd â'i wisg ef.

28 Canys hi a ddywedasai, Os cyffyrddaf â'i ddillad ef, iach fyddaf.

29 Ac yn ebrwydd y sychodd ffynhonnell ei gwaed hi: a hi a wybu yn ei chorff ddarfod ei iachâu o'r pla.

30 Ac yn y fan yr Iesu, gan wybod ynddo ei hun fyned rhinwedd allan o hono, a drodd yn y dyrfa, ac a ddywedodd, Pwy a gyffyrddodd â'm dillad?

31 A'i ddisgyblion a ddywedasant wrtho, Ti a weli y dyrfa yn dy wasgu, ac a ddywedi di, Pwy a'm cyffyrddodd?

32 Ac yntau a edrychodd o amgylch, i weled yr hon a wnaethai hyn.

33 Ond y wraig, gan ofni a chrynu, yn gwybod beth a wnaethid ynddi, a ddaeth ac a syrthiodd ger ei fron ef, ac a ddywedodd iddo yr holl wirionedd.

34 Ac efe a ddywedodd wrthi, *Ha ferch, dy ffydd a'th iachâodd*: dos mewn heddwch, a bydd iach o'th bla.

35 Ac efe etto yn llefaru, daeth rhai o dŷ pennaeth y synagog, gan ddywedyd, Bu farw dy ferch: i ba beth etto yr aflonyddi yr Athraw?

36 A'r Iesu, yn ebrwydd wedi clywed y gair a ddywedasadid, a ddywedodd wrth bennaeth y synagog, Nac ofna; cred yn unig.

37 Ac ni adawodd efe neb i'w

ddilyn, ond Petr, ac Iago, ac Ioan brawd Iago.

38 Ac efe a ddaeth i dŷ pennaeth y synagog, ac a ganfu y cynnwrf, a'r rhai oedd yn wylo ac yn ochain llawer.

39 Ac wedi iddo fyned i mewn, efe a ddywedodd wrthynt, Paham y gwnewch gynnwrf, ac yr wylwch? ni bu farw yr eneth, eithr cysgu y mae.

40 A hwy a'i gwatwarasant ef. Ond efe, gwedi bwrw pawb allan, a gymmerth dad yr eneth a'i mam, a'r rhai oedd gyd âg ef, ac a aeth i mewn lle yr oedd yr eneth yn gorwedd.

41 Ac wedi ymaflyd yn llaw yr eneth, efe a ddywedodd wrthi, Talitha, cwmi; yr hyn o'i gyfieithu yw, Yr eneth (yr wyf yn dywedyd wrthy) cyfod.

42 Ac yu y fan y cyfododd yr eneth, ac a rodiodd: canys deuddeng mlwydd oed ydoedd hi. A synnu a wnaeth arnynt â syndod mawr.

43 Ac efe a orchymynodd iddynt yn gaeth, na chai neb wybod hyn; ac a ddywedodd am rododi peth iddi i'w fwytta.

PEN. VI.

1 *Diystyru Crist gan ei wladwyr ei hun. 7 Y mae efe yn rhoddi i'r deuddeg awdurdod ar ysprydion aflan. 14 Amryw dyb am Grist. 27 Torri pen Ioan Fedyddiwr: 29 a'i gladdu. 30 Yr apostolion yn dychwelyd o bregethu. 34 Gwyrthiau y pum torth bara, a'r ddau bysgodyn. 48 Crist yn rhodio ar y môr: 53 ac yn iachâu pawb a gyffyrddai âg ef.*

AC efe a aeth ymaith oddi yno, ac a ddaeth i'w wlad ei hun; a'i ddisgyblion a'i canlynasant ef.

2 Ac wedi dyfod y sabbath, efe a ddechreuodd athrawiaethu yn y synagog: a synnu a wnaeth llawer a'i clywsant, gan ddywedyd, O ba le y daeth y pethau hyn i hwn? a pha ddoethineb yw hwn a roed iddo, fel y gwnaid y cyfryw nerthoedd trwy ei ddwyllaw ef?

3 Onid hwn yw y saer, mab Mair, brawd Iago, a Joses, a Judas, a Simon? ac onid yw ei chwïorydd ef yma yn ein plith ni? A hwy a wrestrwyd o'i blegid ef.

4 Ond yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Nid yw prophwyd yn ddibris ond

yn ei wlad ei hun, ac ym mhlith ei genedl ei hun, ac yn ei dŷ ei hun.

5 Ac ni allai efe yno wneuthur dim gwrthiau, ond rhoi ei ddwyllaw ar ychydig gleision, a'u hiachâu hwynt.

6 Ac efe a ryfeddodd o herwydd eu hanghrediniaeth: ac a aeth i'r pentrefi oddi amgylch, gan athrawiaethu.

7 ¶ Ac efe a alwodd y deuddeg, ac a ddechreuodd eu danfon hwynt bob yn ddau a dau; ac a roddes iddynt awdurdod ar ysprydion aflan;

8 Ac a orchymynodd iddynt, na chymmerent ddim i'r daith, ond llawffon yn unig; nac ysgrepan, na bara, nac arian yn eu pyrtau:

9 Eithr eu bod â sandalau am eu traed; ac na wisgent ddwy bais.

10 Ac efe a ddywedodd wrthynt, I ba le bynnag yr eloch i mewn i dŷ, arhoswch yno hyd onid eloch ymaith oddi yno.

11 A pha rai bynnag ni'ch derbyniant, ac ni'ch gwrandawant, pan eloch oddi yno, ysgydwch y llwch a fyddo dan eich traed, yn dystiolaeth iddynt. Yn wir meddaf i chwi, Y bydd esmwythach i Sodom a Gomorrah yn nydd y farn, nag i'r ddinas honno.

12 A hwy a aethant allan, ac a bregethasant a'r iddynt edifarhâu.

13 Ac a fwriasant allan lawer o gythreuliaid, ac a eliasant âg olew lawer o gleision, ac a'u hiachasant.

14 ¶ A'r brenhin Herod a glybu (canys cyhoedd ydoedd ei enw ef) ac efe a ddywedodd, Ioan Fedyddiwr a gyfododd o feirw, ac am hynny y mae nerthoedd yn gweithio ynddo ef.

15 Eraill a ddywedasant, Mai Elias yw. Ac eraill a ddywedasant, Mai prophwyd yw, neu megis un o'r prophwydi.

16 Ond Herod, pan glybu, a ddywedodd, Mai yr Ioan a dorrais i ei ben yw hwn; efe a gyfododd o feirw.

17 Canys yr Herod hwn a ddanfonasai ac a ddaliasai Ioan, ac a'i rhwymasai ef yn y carphar, o achos Herodias gwraig Philip ei frawd; am iddo ei phriodi hi.

18 Canys Ioan a ddywedasai wrth Herod, Nid cyfreithlawn i ti gael gwraig dy frawd.

19 Ond Herodias a ddaliodd wŷ

iddo, ac a chwennychodd ei ladd ef; ac nis gallodd.

20 Canys Herod oedd yn ofni Ioan, gan wybod ei fod ef yn wr cyfiawn, ac yn sanctaidd; ac a'i parchai ef: ac wedi iddo ei glywed ef, efe a wnai lawer o bethau, ac a'i gwrandawai ef yn ewyllysgar.

21 Ac wedi dyfod diwrnod cyfaddas, pan wnaeth Herod ar ei ddydd genedigaeth swpper i'w bennaethiaid, a'i flaenoriaid, a goreugwŷr Galilea:

22 Ac wedi i ferch Herodias honno ddyfod i mewn, a dawnsio, a boddhâu Herod, a'r rhai oedd yn eistedd gyd âg ef, y brenhin a ddywedodd wrth y llanges, Gofyn i mi y peth a fynnech, ac mi a'i rhoddaf i ti.

23 Ac efe a dyngodd iddi, Beth bynnag a ofynech i mi, mi a'i rhoddaf i ti, hyd hanner fy nheyrnas.

24 A hithau a aeth allan, ac a ddywedodd wrth ei mam, Pa beth a ofynaf? A hithau a ddywedodd, Pen Ioan Fedyddiwr.

25 Ac yn y fan hi a aeth i mewn ar frys at y brenhin, ac a ofynodd, gan ddywedyd, Mi a fynnw'n i ti roi i mi allan o law, ar ddysgl, ben Ioan Fedyddiwr.

26 A'r brenhin yn drist iawn, ni chwennychai ei bwrw hi heibio, o herwydd y llwon, a'r rhai oedd yn eistedd gyd âg ef.

27 Ac yn y man y brenhin a ddanfonodd ddihenyddwr, ac a orchymynodd ddwyn ei ben ef.

28 Ac yntau a aeth ac a dorrodd ei ben ef yn y carchar, ac a ddug ei ben ef ar ddysgl, ac a'i rhoddes i'r llanges; a'r llanges a'i rhoddes ef i'w mam.

29 A phan glybu ei ddisgyblion ef, hwy a ddaethant ac a gymmerasant ei gorph ef, ac a'i dodasant mewn bedd.

30 ¶ A'r apostolion a ymgasglasant at yr Iesu, ac a fynegasant iddo yr holl bethau, y rhai a wnaethent, hefyd a'r rhai a athrawiaethasant.

31 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Deuwch eich hunain i le anghyfannedd o'r neilldu, a gorphwyswch encyd. Canys llawer oedd yn dyfod ac yn myned, fel nad oeddynt yn cael ennyd cymmaint ag i fwytta.

32 A hwy a aethant i le anghyfannedd mewn llong o'r neilldu.

33 A'r bobloedd a'u gwelsant hwy yn myned ymaith, a llawer a'i hadnabuant ef, ac a redasant yno ar draed o'r holl ddinasoedd, ac a'u rhag-flaenasant hwynt, ac a ymgasglasant atto ef.

34 A'r Iesu, wedi myned allan, a welodd dyrfa fawr, ac a dosturiodd wrthynt, am eu bod fel defaid heb ganddynt fugail: ac a ddechreuodd ddysgu iddynt lawer o bethau.

35 Ac yna wedi ei myned hi yn llawer o'r dydd, y daeth ei ddisgyblion atto ef, gan ddywedyd, Y lle sydd anial, ac weithian y mae hi yn llawer o'r dydd:

36 Gollwng hwynt ymaith, fel yr elont i'r wlad oddi amgylch, ac i'r pentrefi, ac y prynont iddynt eu hunain fara: canys nid oes ganddynt ddim i'w fwytta.

37 Ond efe a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Rhoddwch chwi iddynt *beth* i'w fwytta. A hwy a ddywedasant wrtho, A awn ni a phrynu gwerth deucan ceiniog o fara, a'i roddi iddynt i'w fwytta?

38 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa sawl torth sydd gennych? ewch ac edrychwch. Ac wedi iddynt wybod, hwy a ddywedasant, Pump, a dau bysgodyn.

39 Ac efe a orchymynodd iddynt beri i bawb eistedd yn fyrddeidiau ar y glaswellt.

40 A hwy a eisteddasant yn finteioedd a minteioedd, o fesur cannoedd, ac o fesur deg a deugeiniâu.

41 Ac wedi cymmeryd y pum torth a'r ddau bysgodyn, gan edrych i fynu tu a'r nef, efe a fendithiodd, ac a dorrodd y bara, ac a'u rhoddes at ei ddisgyblion, i'w gosod ger eu bronau hwynt: a'r ddau bysgodyn a rannodd efe rhyngddynt oll.

42 A hwy oll a fwyttasant, ac a gawsant ddigon.

43 A chodasant ddeuddeg basgedaid yn llawn o'r briw-fwyd, ac o'r pysgod.

44 A'r rhai a fwyttasant o'r torthau, oedd ynghylch pum mil o wŷr.

45 Ac yn y man efe a gymhellodd ei ddisgyblion i fyned i'r llong, a myned

o'r blaen i'r làn arall i Bethsaida, tra fyddai efe yn gollwng ymaith y bobl.

46 Ac wedi iddo eu danfon hwynt ymaith, efe a aeth i'r mynydd i weddio.

47 ¶ A phan aeth hi yn hwyr, yr oedd y llong ar ganol y môr, ac yntau ei hun ar y tir.

48 Ac efe a'u gwelai hwynt yn flin arnynt yn rhwyfo: (canys y gwynt oedd yn eu herbyn) Ac ynghylch y bedwaredd wylfa o'r nos efe a ddaeth attynt, gan rodio ar y môr; ac a fynnasai fyned heibio iddynt.

49 Ond pan welsant hwy ef yn rhodio ar y môr, hwy a dybiasant mai drychiolaeth ydoedd: a hwy a waeddasant.

50 (Canys hwynt oll a'i gwelsant ef, ac a ddychrynasant) Ac yn y man yr ymddiddanodd efe â hwynt, ac y dywedodd wrthynt, Cymmerwch gysur: myfi yw; nac ofnwch.

51 Ac efe a aeth i fynu attynt i'r llong; a'r gwynt a dawelodd. A hwy a synnasant ynddynt eu hunain yn fwy o lawer, ac a ryfeddasant.

52 Oblegid ni ddeallasant am y torthau hynny: canys yr oedd eu calon hwynt wedi caledu.

53 Ac wedi iddynt ddyfod trosodd, hwy a ddaethant i dir Gennesaret, ac a läniasant.

54 Ac wedi eu myned hwynt allan o'r llong, hwy a'i hadnabuant ef yn ebrwydd.

55 Ac wedi iddynt redeg trwy gwbl o'r goror hwnnw, hwy a ddechreusant ddwyn oddi amgylch mewn gwelyau rai cleifion, pa le bynnag y clywent ei fod ef.

56 Ac i ba le bynnag yr elai efe i mewn, i bentresi, neu ddinasoedd, neu wlad, hwy a osodent y cleifion yn yr heolydd, ac a attolygent iddo gael o honynt gyffwrdd cymmaint ag âg ymyl ei wisg ef: a chynnifer ag a gyffyrddasant âg ef, a iachâwyd.

PEN. VII.

1 Y Phariscaid yn beio ar y disgyblion, am fycyflta heb ymolchi: 8 yn torri gorchymyn Duw trwy draddodiadau dynion. 14 Nad yw bwyd yn halogi dyn. 24 Crist yn iachau merch y wraig o Syrophenisia oddi wrth yspryd aflan: 31 ac un oedd fyddar ac âg attal dywedyd arno.

YNA yr ymgasglodd atto y Phariscaid, a rhai o'r ysgrifenyddion a ddaethai o Jerusalem.

2 A phan welsant rai o'i ddisgyblion ef â dwylaw cyffredin (hynny ydyw, heb olchi) yn bwytta bwyd, hwy a argyhoeddasant.

3 Canys y Phariscaid, a'r holl Iuddewon, oni bydd iddynt olchi eu dwylaw yn fynych, ni fwyttânt; gan ddal traddodiad yr hynafiaid.

4 A phan ddelont o'r farchnad, oni bydd iddynt ymolchi, ni fwyttânt. A llawer o bethau eraill y sydd, y rhai a gymmerasant i'w cadw; megis golchi cwppanau, ac ystenau, ac efyddynau, a byrddau.

5 Yna y gofynodd y Phariscaid a'r ysgrifenyddion iddo, Paham nad yw dy ddisgyblion di yn rhodio yn ol traddodiad yr hynafiaid, ond bwytta eu bwyd â dwylaw heb olchi?

6 Ond efe a atebodd ac a dywedodd wrthynt, Da y prophwydodd Esaias am danoch chwi, ragrithwyr, fel y mae yn ysgrifenedig, Y mae y bobl hyn yn fy anrhydeddu i â'u gwefusau, ond eu calon sydd bell oddi wrthyf.

7 Eithr ofer y maent yn fy addoli, gan ddysgu yn lle dysgeidiaeth, orchymynion dynion.

8 Canys, gan adael heibio orchymyn Duw, yr ydych yn dal traddodiad dynion; sef golchiadau ystenau a chwppanau: a llawer eraill o'r cyffelyb bethau yr ydych yn eu gwneuthur.

9 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Gwych yr ydych yn rhoi heibio gorchymyn Duw, fel y cadwoch eich traddodiad eich hunain.

10 Canys Moses a ddywedodd, Anrhydedda dy dad a'th fam: a'r hwn a felldithio dad neu fam, bydded farw y farwolaeth.

11 Ac meddwch chwithau, Os dywed dyn wrth ei dad neu ei fam, Corban, hynny yw, Rhodd, trwy ba beth bynnag y ceit lês oddi wrthyf fi; difai fydd.

12 Ac nid ydych mwyach yn gadael iddo wneuthur dim i'w dad neu i'w fam:

13 Gan ddirymmu gair Duw â'ch

traddodiad eich hunain, yr hwn a draddodasoch chwi: a llawer o gyffelyb bethlau a hynny yr ydych yn eu gwneuthur.

14 ¶ A chwedi galw atto yr holl dyrfa, efe a ddywedodd wrthynt, Gwrandewch chwi oll arnaf, a deallwch.

15 Nid oes dim allan o ddyn yn myned i mewn iddo, a ddichon ei halogi ef: eithr y pethau sydd yn dyfod allan o hono, y rhai hynny yw y pethau sydd yn halogi dyn.

16 Od oes gan neb glustiau i wrando, gwrandawed.

17 A phlan ddaeth efe i mewn i'r tŷ oddi wrth y bobl, ei ddisgyblion a ofynasant iddo am y ddammeg.

18 Yntau a ddywedodd wrthynt, Ydych chwithau hefyd mor ddi-ddeall? Oni wyddoch am bob peth oddi allan a êl i mewn i ddyn, na all hynny ei halogi ef;

19 Oblegid nid yw yn myned i'w galon ef, ond i'r bol; ac yn myned allan i'r geudy, gan garthu yr holl fwydydd?

20 Ac efe a ddywedodd, Yr hyn sydd yn dyfod allan o ddyn, hynny sydd yn halogi dyn.

21 Canys oddi mewn, allan o galon dynion, y daw drwg-feddylliau, tŵr-priodasau, putteindra, llofruddiaeth,

22 Lladradau, cybydd-dod, drygion, twyll, anladrwydd; drwg-lygad, cabledd, balchder, ynfyrwydd.

23 Yr holl ddrwg bethau hyn sydd yn dyfod oddi mewn, ac yn halogi dyn.

24 ¶ Ac efe a gyfododd oddi yno, ac a aeth i gyffiniau Tyrus a Sidon; ac a aeth i mewn i dŷ, ac ni fynnasai i neb wybod: eithr ni allai efe fod yn guddiedig.

25 Canys pan glybu gwraig, yr hon yr oedd ei merch fechan âg yspryd aflan ynndi, sôn am dano, hi a ddaeth ac a syrthiodd wrth ei draed ef:

26 (A Groeges oedd y wraig, Syrophenisiad o genedl) A hi a attolygodd iddo fwrw y cythraul allan o'i merch.

27 A'r Iesu a ddywedodd wrthi, Gâd yn gyntaf i'r plant gael eu digoni: canys nid cymmws yw cymmyrd bara y plant, a' datlu i'r cenawon cawn.

28 Hithau a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Gwir, O Arglwydd: ac etto y mae y cenawon dan y bwrdd yn bwyta o friwsion y plant.

29 Ac efe a ddywedodd wrthi, Am y gair hwnnw dos ymaith; aeth y cythraul allan o'th ferch.

30 Ac wedi iddi fyned i'w thŷ, hi a gafodd fyned o'r cythraul allan, a'i merch wedi ei bwrw ar y gwely.

31 ¶ Ac efe a aeth drachefn ymaith o dueddau Tyrus a Sidon, ac a ddaeth hyd fôr Galilea, trwy ganol terfynau Decapolis.

32 A hwy a ddygasant atto un byddar, âg attal dywedyd arno; ac a attolygasant iddo ddodi ei law arno ef.

33 Ac wedi iddo ei gymmyrd yf o'r neilldu allan o'r dyrfa, efe a estynodd ei fyseidd yn ei glustiau ef, ac wedi iddo boeri, efe a gyffyrddodd â'i dafod ef;

34 A chan edrych tu a'r nef, efe a ocheneidiodd, ac a ddywedodd wrtho, Ephphatha, hynny yw, Ymagor.

35 Ac yn ebrwydd ei glustiau ef a agorwyd, a rhwym ei dafod a ddattodwyd; ac efe a lefarodd yn eglur.

36 Ac efe a waharddodd iddynt ddywedyd i neb: ond po mwyaf y gwaharddodd efe iddynt, mwy o lawer y cyhoeddasant.

37 A synnu a wnaethant yn anfeidrol, gan ddywedyd, Da y gwnaeth efe bob peth: y mae efe yn gwneuthur i'r byddariaid glywed, ac i'r mudion ddywedyd.

PEN. VIII.

1 Crist yn porthi y bobl yn rhyfeddol: 10 yn nacchu rhoddi arwydd i'r Phariseid: 14 yn rhybuddio ei ddisgyblion i ochelyd surdoes y Phariseid, a surdoes Herod: 22 yn rhoddi ei olwg i ddyn dall: 27 yn cydnabod mai efe yw Crist, yr hwn a ddioddefai ac a gyfodni cil-waith: 34 ac yn annog i fod yn ddioddefgar meun erlid o achos professu yr efcngyl.

YN dyddiau hynny, pan oedd y dyrfa yn sawr iawn, ac heb ganddynt ddim i'w fwyta, y galwodd yr Iesu ei ddisgyblion atto, ac a ddywedodd wrthynt,

2 Yr wyf fi yn tosturio wrth y dyrfa, oblegid y maent hwy dridiau weithiau yn aros gyd â mi, ac nid oes ganddynt ddim i'w fwyta: Google

3 Ac os gollyngaf hwynt ymaith ar eu cythlwg i'w teiau eu hunain, hwy a lewygant ar y ffordd: canys rhai o honynt a ddaeth o bell.

4 A'i ddisgyblion ef a'i hattebasant, O ba le y gall neb ddigoni y rhai hyn â bara yma yn yr anialwch?

5 Ac efe a ofynnodd iddynt, Pa sawl torth sydd gennyh? A hwy a ddywedasant, Saith.

6 Ac efe a orchymynodd i'r dyrfa eistedd ar y llawr: ac a gymmerodd y saith dorth, ac a ddiolchodd, ac a'u torrodd *hwynt*, ac a'u rhoddes i'w ddisgyblion, fel y gosodent *hwynt* ger eu bronnau; a gosodasant *hwynt* ger bron y bobl.

7 Ac yr oedd ganddynt ychydig bysgod bychain: ac wedi iddo fendithio, efe a barodd ddodi y rhai hynny hefyd ger eu bronnau *hwynt*.

8 A hwy a fwyttasant, ac a ddigonwyd: a hwy a godasant o'r briw-fwyd gweddiill, saith fasedaid.

9 A'r rhai a fwyttasant oedd ynghylch pedair mil: ac efe a'u gollyngodd hwynt ymaith.

10 ¶ Ac yn y man, wedi iddo fyned i long gyd â'i ddisgyblion, efe a ddaeth i barthau Dalmanutha.

11 A'r Phariseaid a ddaethant allan, ac a ddechreusant ymholi âg ef, gan geisio ganddo arwydd o'r nef, gan ei demtio.

12 Yntau, gan ddwys-ocheneidio yn ei yspryd, a ddywedodd, Beth a wna y genhedlaeth yma yn ceisio arwydd? Yn wir meddaf i chwi, Ni roddir arwydd i'r genhedlaeth yma.

13 Ac efe a'u gadawodd hwynt, ac a aeth i'r llong drachefn, ac a dynnodd hwynt i'r lân arall.

14 ¶ A'r *disgyblion* a adawsant yn anghof gymmeryd bara, ac nid oedd ganddynt gyd â hwynt ond un dorth yn y llong.

15 Yna y gorchymynodd efe iddynt, gan ddywedyd, Gwylwch, ymogelwch rhag surdoes y Phariseaid, a surdoes Herod.

16 Ac ymresymmu a wnaethant y naill wrth y llall, gan ddywedyd, *Hyn sydd* oblegid nad oes gennym fara.

17 A phan wybu yr Iesu, efe a ddy-

wedodd wrthynt, Pa ymresymmu yr ydych, am nad oes gennyh fara? onid ydych chwi etto yn ystyried, nac yn deall? ydyw eich calon etto gennyh wedi caledu?

18 A chennyh lygaid, oni welwch? a chennyh glustiau, oni chlywch? ac onid ydych yn cofio?

19 Pan dorrais y pum torth *hynny* ym mysg y pum mil, pa sawl basgedaid yn llawn o friw-fwyd a godasoch i fynu? Dywedasant wrtho, Deuddeg.

20 A phan dorrais y saith ym mhlieth y pedair mil, llonaid pa sawl basged o friw-fwyd a godasoch i fynu? A hwy a ddywedasant, Saith.

21 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa fodd nad ydych yn deall?

22 ¶ Ac efe a ddaeth i Bethsaida; a hwy a ddygasant atto un dall, ac a ddeisyfiasant arno a'r iddo gyffwrdd âg ef.

23 Ac wedi ymaffyd yn llaw y dall, efe a'i twysodd ef allan o'r dref: ac wedi iddo boeri ar ei lygaid ef, a doddi ei ddwyllaw arno, efe a ofynnodd iddo, a oedd efe yn gweled dim.

24 Ac wedi edrych i fynu, efe a ddywedodd, Yr ydwyf yn gweled dynion megis prennau yn rhodio.

25 Wedi hynny y gosododd efe ei ddwyllaw drachefn ar ei lygaid ef, ac a barodd iddo edrych i fynu: ac efe a gafodd ei olwg, ac efe a welai bawb o bell, ac yn eglur.

26 Ac efe a'i hanfonodd ef adref, i'w dŷ, gan ddywedyd, Na ddos i'r dref, ac na ddywed i neb yn y dref.

27 ¶ A'r Iesu a aeth allan, efe a'i ddisgyblion, i drefi Cesarea Philippi: ac ar y ffordd efe a ofynnodd i'w ddisgyblion, gan ddywedyd wrthynt, Pwy y mae dynion yn dywedyd fy mod i?

28 A hwy a attebasant, Ioan Feddydiwr; a rhai, Elias; ac eraill, Un o'r prophwydi.

29 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ond pwy yr ydych chwi yn dywedyd fy mod i? A Phetr a attebodd ac a ddywedodd wrtho, Ti yw yr Crist.

30 Ac efe a orchymynodd iddynt na ddywedent i neb am dano.

31 Ac efe a ddechreuodd eu dysgu hwynt, fod yn rhaid i Fab y dyn

oddef llawer, a'i wrthod gan yr henuriaid, a'r arch-offeiriad, a'r ysgrifenyddion, a'i ladd, ac wedi tridiau adgyfodi.

32 A'r ymadrodd hwnnw a ddywedodd efe yn eglur. A Phetr a ymaffodd ynddo, ac a ddechreuodd ei geryddu ef.

33 Eithr wedi iddo droi, ac edrych ar ei ddisgyblion, efe a geryddodd Petr, gan ddywedyd, Dos ymaith yn fy ol i, Satan; am nad wyt yn synied y pethau sydd o Dduw, ond y pethau sydd o ddynion.

34 ¶ Ac wedi iddo alw atto y dyrfa, gyd â'i ddisgyblion, efe a ddywedodd wrthynt, Y neb a fynno ddyfod ar fy ol i, ymwaded ag ef ei hun, a chyfoded ei groes, a dilynied fi.

35 Canys pwy bynnag a fynno gadw ei einioes, a'i cyll hi; ond pwy bynnag a gollo ei einioes er fy mwyn i a'r efengyl, hwnnw a'i ceidw hi.

36 Canys pa lesâd i ddyn, os ynnill yr holl fyd, a cholli ei enaid ei hun?

37 Neu pa beth a rydd dyn yn gyfnewid am ei enaid?

38 Canys pwy bynnag a fyddo cywilydd ganddo fi a'm geiriau yn yr odinebus a'r bechadurus genhedlaeth hon; bydd cywilydd gan Fab y dyn yntau hefyd, pan ddêl y'ngogoniant ei Dad, gyd â'r angelion sanctaidd.

PEN. IX.

2 *Gwedd-newidiad yr Iesu.* 11 Efe yn dysgu ei ddisgyblion ynghylch dyfodiad Elias: 14 yn burw allan yspryd mud a byddar: 30 yn rhag-fynegi ei farwolacth a'i adgyfodiad; 33 yn annog ei ddisgyblion i ostyngieiddrwydd: 38 gan erchi iddynt, na luddient y rhai nid ydynt yn eu herbryn, ac nu roddent rwystr i neb o'r ffyddloniaid.

AC efe a ddywedodd wrthynt, Yn wir yr wyf yn dywedyd i chwi, fod rhai o'r rhai sydd yn sefyll yma, ni phrofant angau, hyd oni welont deyrnas Dduw wedi dyfod mewn nerth.

2 ¶ Ac wedi chwe diwrnod, y cymmerth yr Iesu Petr, ac Iago, ac Ioan, ac a'u dug hwynt i fynydd uchel, eu hunain o'r neilldu: ac efe a weddnewidiwyd yn eu gŵydd hwynt.

3 A'i ddillad ef a aethant yn ddisglaer, yn gannaid iawn fel eira; y fath ni fedr un pannwr ar y ddaear eu cannu.

4 Ac ymddangosodd iddynt Elias, gyd â Moses: ac yr oeddynt yn ymddiddan â'r Iesu.

5 A Phetr a atebodd ac a ddywedodd wrth yr Iesu, Rabbi, da yw i ni fod yma: a gwnawn dair pabell; i ti un, ac i Moses un, ac i Elias un.

6 Canys nis gwyddai beth yr oedd yn ei ddywedyd: canys yr oeddynt wedi dychrynu.

7 A daeth cwmmwl yn cysgodi drostynt hwy: a llef a ddaeth allan o'r cwmmwl, gan ddywedyd, Hwn yw fy anwyl Fab; gwrandewch ef.

8 Ac yn ddisymmwrth, pan edrychasant o amgylch, ni welsant neb mwy, ond yr Iesu yn unig gyd â hwynt.

9 A phan oeddynt yn dyfod i waered o'r mynydd, efe a orchymynodd iddynt na ddangosent i neb y pethau a welsent, hyd pan adgyfodai Mab y dyn o feirw.

10 A hwy a gadwasant y gair gyd â hwynt eu hunain, gan gyd-ymholi beth yw yr adgyfodi o feirw.

11 ¶ A hwy a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Paham y dywed yr ysgrifenyddion, fod yn rhaid i Elias ddyfod yn gyntaf?

12 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Elias yn ddiau gan ddyfod yn gyntaf a edfryd bob peth; a'r modd yr ysgrifenydd am Fab y dyn, y dioddefai lawer o bethau, ac y dirmygid ef.

13 Eithr yr wyf yn dywedyd i chwi, ddyfod Elias yn ddiau, a gwneuthur o honynt iddo yr hyn a fynnasant, fel yr ysgrifenydd am dano.

14 ¶ A phan ddaeth efe at ei ddisgyblion, efe a welodd dyrfa fawr yn eu cylch hwynt, a'r ysgrifenyddion yn cyd-ymholi â hwynt.

15 Ac yn ebrwydd yr holl dyrfa, pan ganfuant ef, a ddychrynasant, a chan redeg atto, a gyfarchasant iddo.

16 Ac efe a ofynodd i'r ysgrifenyddion, Pa gyd-ymholi yr ydych yn eich plith?

17 Ac un o'r dyrfa a atebodd ac a ddywedodd, Athraw, mi a ddygais fy mab attat, âg yspryd mud ynddo:

18 A pha le bynnag y cymmero ef, efe a'i rhwyga; ac yntau a fwrw ewyn, ac a ysgyrnnga ddannedd, ac y mae yn

dihoeni : ac mi a ddywedais wrth dy ddisgyblion a'r iddynt ei fwrw ef allan ; ac nis gallasant.

19 Ac efe a atebodd iddynt, ac a ddywedodd, O genhedlaeth anffyddlawn, pa hyd y byddaf gyd â chwi? pa hyd y goddefaf chwi? dygwch ef attaf fi.

20 A hwy a'i dygasant ef atto. A phan welodd ef, yn y man yr yspryd a'i drylliodd ef; a chan syrthio ar y ddaear, efe a ymdreiglodd, dan falu ewyn.

21 A gofynodd yr Iesu i'w dad ef, Beth sydd o amser er pan ddarfu fel hyn iddo? Yntau a ddywedodd, Er yn fachgen.

22 A mynych y taflood efe ef yn tân, ac i'r dyfroedd, fel y difethai efe ef: ond os gelli di ddim, cymhorth ni, gan dosturio wrthym.

23 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Os gelli di gredu, pob peth a all fod i'r neb a gredo.

24 Ac yn y fan tad y bachgen, dan lefain ac wylofain, a ddywedodd, Yr wyf fi yn credu, O Arglwydd; cymhorth fy anghrediniaeth i.

25 A phan welodd yr Iesu fod y dyrfa yn cyd-redeg atto, efe a geryddodd yr yspryd aflu, gan ddywedyd wrtho, Tydi yspryd mud a byddar, yr wyf fi yn gorchymyn i ti, Tyred allan o hono, ac na ddos mwy iddo ef.

26 Ac wedi i'r yspryd lefain, a dryllio llawer arno ef, efe a aeth allan: ac yr oedd efe fel un marw, fel y dywedodd llawer ei farw ef.

27 A'r Iesu a'i cymmerodd ef erbyn ei law, ac a'i cyfododd; ac efe a safodd i fynu.

28 Ac wedi iddo fyned i mewn i'r tŷ, ei ddisgyblion a ofynasant iddo o'r neilldu, Paham na allem ni ei fwrw ef allan?

29 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y rhyw hwn ni all er dim ddyfod allan, ond trwy weddi ac ympryd.

30 ¶ Ac wedi ymadael oddi yno, hwy a ymdeithiasant trwy Galilea: ac ni fynnai efe wybod o neb.

31 Canys yr oedd efe yn dysgu ei ddisgyblion, ac yn dywedyd wrthynt, Y traddodid Mab y dyn i ddwyllaw

dynion, ac y lladdent ef; ac wedi ei ladd, yr adgyfodai y trydydd dydd.

32 Ond nid oeddynt hwy yn deall yr ymadrodd, ac ofni yr oeddynt ofyn iddo.

33 ¶ Ac efe a ddaeth i Capernaum: a phan oedd efe yn y tŷ, efe a ofynodd iddynt, Beth yr oeddych yn ymddadleu yn eich plith eich hunain ar y ffordd?

34 Ond hwy a dawsant â sôn: canys ymddadleuasent â'u gilydd ar y ffordd, pwy a fyddai fwyaf.

35 Ac efe a eisteddodd, ac a alwodd y deuddeg, ac a ddywedodd wrthynt, Os myn neb fod yn gyntaf, efe a fydd olaf o'r cwbl, a gweinidog i bawb.

36 Ac efe a gymmerth fachgennyn, ac a'i gosododd ef yn eu canol hwynt: ac wedi iddo ei gymmeryd ef yn ei freichiau, efe a ddywedodd wrthynt,

37 Pwy bynnag a dderbynio un o'r cyfryw fechgyn yn fy enw i, sydd yn fy nerbyn i: a phwy bynnag a'm derbyn i, nid myfi y mae yn ei dderbyn, ond yr hwn a'm danfonodd i.

38 ¶ Ac Ioan a'i hattebodd ef, gan ddywedyd, Athraw, ni a welsom un yn bwrw allan gythreuliaid yn dy enw di, yr hwn nid yw yn ein dilyn ni; ac ni a waharddasom iddo, ain nad yw yn ein dilyn ni.

39 A'r Iesu a ddywedodd, Na wagherddwch iddo; canys nid oes neb a wna wyrthiau yn fy enw i, ac a all yn y fan roi drygair i mi.

40 Canys y neb nid yw i'n herbyn, o'n tu ni y mae.

41 Canys pwy bynnag a roddo i chwi i'w yfed gwppanaid o ddwfr yn fy enw i, am eich bod yn perthyn i Grist, yn wir meddaf i chwi, Ni chyll efe ei obrwy.

42 A phwy bynnag a rwystro un o'r rhai bychain hyn sydd yn credu ynof fi, gwell oedd iddo osod maen melin o amgylch ei wddf, a'i daflu i'r môr.

43 Ac os dy law a'th rwystra, tòr hi ymaith: gwell yw i ti fyned i mewn i'r bywyd yn anafus, nag â dwy law gennynt fyned i uffern, i'r tân anni-foddadwy:

44 Lle nid yw eu pryf hwynt yn marw, na'r tân yn diffodd.

45 Ac os dy droed a'th rwystra, tòr ef ymaith: gwell yw i ti fyned i mewn i'r bywyd yn gloff, nag â dau droed gennyt dy dasu i uffern, i'r tân anniffoddadwy:

46 Lle nid yw eu pryf hwynt yn marw, na'r tân yn diffodd.

47 Ac os dy lygad a'th rwystra, bwrw ef ymaith: gwell yw i ti fyned i mewn i deyrnas Dduw yn un-llygeidiog, nag â dau lygad gennyt dy dasu i dân uffern:

48 Lle nid yw eu pryf hwynt yn marw, na'r tân yn diffodd.

49 Canys pob un a helltir â than, a phob aberth a helltir â halen.

50 Da yw yr halen: ond os bydd yr halen yn ddihállt, â pha beth yr helltwch ef? Bid gennych halen ynoch eich hunain, a byddwch heddychlawn â'ch gilydd.

PEN. X.

2 *Crist yn ymresymu â'r Phariseaid ynghylch ysgar: 13 yn bendithio y plant a ddygwyd ato: 17 yn ateb i wr goludog, pa fodd y cai etifeddu hyryd tragwyddol: 23 yn dangos i'w ddisgyblion herygl golud: 28 yn addaw gwobrau i'r sawl a ymadawo â dim er mwyn yr esengyl: 32 yn rhag-fynegi ei farwolaeth, a'i adgyfodiad: 35 yn gorchymyn i feibion Zebedeus, a geisient barch ganddo, feddwl yn hytrach am ddioddef gyd â ef; 46 ac yn rhoddi ei olwg i Bartiméus.*

AC efe a gyfododd oddi yno, ac a aeth i dueddau Judea, trwy y tu hwnt i'r Iorrdonen; a'r bobloedd a gyd-gyrhasant atto ef drachefn: ac fel yr oedd yn arferu, efe a'u dysgodd hwynt drachefn.

2 ¶ A'r Phariseaid, wedi dyfod atto, a ofynasant iddo, Ai rhydd i wr roi ymaith ei wraig? gan ei demtio ef.

3 Yntau a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Beth a orchymynodd Moses i chwi?

4 A hwy a ddywedasant, Moses a ganiatfodd ysgrifenu llythyr ysgar, a'i gollwng hi ymaith.

5 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, O achos eich calon-galedwch chwi yr ysgrifenodd efe i chwi y gorchymyn hwnnw:

6 Ond o ddechreuad y creadigaeth, yn wrryw a banyw y gwnaeth Duw hwynt.

7 Am hyn y gâd dyn ei dad a'i fam, ac y glŷn wrth ei wraig;

8 A hwy ill dau a fyddant un cnawd: fel nad ydynt mwy ddau, ond un cnawd.

9 Y peth gan hynny a gyssylltodd Duw, na wahaned dyn.

10 Ac yn y tŷ drachefn ei ddisgyblion a ofynasant iddo am yr un peth.

11 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pwy bynnag a roddo ymaith ei wraig, ac a briodo un arall, y mae yn godinebu yn ei herbyn hi.

12 Ac os gwraig a ddyry ymaith ei gwr, a phriodi un arall, y mae hi yn godinebu.

13 ¶ A hwy a ddygasant blant bychain atto, fel y cyffyrddai efe â hwynt: a'r disgyblion a geryddasant y rhai oedd yn eu dwyn hwynt.

14 A'r Iesu pan welodd hynny, fu anfoddlawn, ac a ddywedodd wrthynt, Gadewch i blant bychain ddyfod attaf fi, ac na waherddwch iddynt: canys eiddo y cyfryw rai yw teyrnas Dduw.

15 Yn wir meddaf i chwi, Pwy bynnag ni dderbynio deyrnas Dduw fel dyn bach, nid â efe i mewn iddi.

16 Ac efe a'u cymmerodd hwy yn ei freichiau, ac a roddes ei ddwyllaw arnynt, ac a'u bendithiodd.

17 ¶ Ac wedi iddo fyned allan i'r sffordd, rhedodd un atto, a gostyngodd iddo, ac a ofynodd iddo, O, Athraw da, beth a wnaf fel yr etifeddwyf fywyd tragwyddol?

18 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Paham y gelwi fi yn dda? nid oes neb da ond un, *sef* Duw.

19 Ti a wyddost y gorchymynion, Na odineba, Na ladd, Na ladratta, Na cham-dystiolaetha, Na cham-golleda, Anrhydedda dy dad a'th fam.

20 Yntau a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Athraw, y rhai hyn i gŷd a gedwais o'm hieuegctid.

21 A'r Iesu gan edrych arno, a'i hoffodd, ac a ddywedodd wrtho, Un peth sydd ddiffygiol i ti: dos, gwerth yr hyn oll sydd gennynt, a dyro i'r tlodion; a thi a gai drysor yn y nef: a thyred, a chymmer i fynu y groes, a dilyn fi.

22 Ac efe a bruddiodd wrth yr

ymadrodd, ac a aeth ymaith yn athrist: canys yr oedd ganddo feddiannau lawer.

23 ¶ A'r Iesu a edrychodd o'i amgylch, ac a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Mor anhawdd yr â y rhai y mae golud ganddynt i deyrnas Dduw!

24 A'r disgyblion a frawychasant wrth ei eiriau ef. Ond yr Iesu a atebodd drachefn, ac a ddywedodd wrthynt, O blant, mor anhawdd yw i'r rhai sydd â'u hymddiried yn eu golud fyned i deyrnas Dduw!

25 Y mae yn haws i gamel fyned trwy grai y nodwydd, nag i oludog fyned i mewn i deyrnas Dduw.

26 A hwy a synnasant yn ddirfawr, gan ddywedyd wrthynt eu hunain, A phwy a all fod yn gadwedig?

27 A'r Iesu, wedi edrych arnynt, a ddywedodd, Gyd â dynion amhosibl yw, ac nid gyd â Duw: canys pob peth sydd bosibl gyd â Duw.

28 ¶ Yna y dechreuodd Petr ddywedyd wrtho, Wele, nyni a adawsom bob peth, ac a'th ddilynaso di.

29 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd, Yn wir meddaf i chwi, Nid oes neb a'r a adawodd dŷ, neu frodyr, neu chwïorydd, neu dad, neu fam, neu wraig, neu blant, neu diroedd, o'm hachos i a'r efengyl,

30 A'r ni dderbyn y cân cymmaint yr awrhon yr pryd hwn, dai, a brodyr, a chwïorydd, a mammau, a phlant, a thiroedd, ynghyd âg erlidiau; ac yn y byd a ddaw, fywyd tragywyddol.

31 Ond llawer rhai cyntaf a fyddant diweddaf; a'r diweddaf fyddant gyntaf.

32 ¶ Ac yr oeddynt ar y ffordd yn myned i fynu i Jerusalem; ac yr oedd yr Iesu yn myned o'u blaen hwynt: a hwy a frawychasant; ac fel yr oeddynt yn canlyn, yr oedd arnynt ofn. Ac wedi iddo drachefn gymmeryd y deuddeg, efe a dechreuodd fynegi iddynt y pethau a ddigwyddent iddo ef:

33 Canys wele, yr ydym ni yn myned i fynu i Jerusalem; a Mab y dyn a draddodir i'r arch-offeiriaid, ac i'r ysgrifenyddion; a hwy a'i condemniant ef i farwolaeth, ac a'i traddodant ef i'r Cenhedloedd:

34 A hwy a'i gwatwarant ef, ac a'i fflangellant, ac a boerant arno, ac a'i lladdant: a'r trydydd dydd yr adgyfyd.

35 ¶ A daeth atto Iago ac Ioan, meibion Zebedæus, gan ddywedyd, Athraw, ni a fynnem wneuthur o honot i ni yr hyn a ddymunem.

36 Yntau a ddywedodd wrthynt, Beth a fynnech i mi ei wneuthur i chwi?

37 Hwytthau a ddywedasant wrtho, Caniattâ i ni eistedd, un ar dy ddeheu-law, a'r llall ar dy aswy, yn dy ogoniant.

38 Ond yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Ni wyddoch pa beth yr ydych yn ei ofyn: a ellwch chwi yfed o'r cwppan yr wyf fi yn ei yfed? a'ch bedyddio â'r bedydd y'm bedyddir i âg ef?

39 A hwy a ddywedasant wrtho, Gallwn. A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Diau yr yfwch o'r cwppan yr yfwyf fi; ac y'ch bedyddir â'r bedydd y bedyddir finnau:

40 Ond eistedd ar fy neheulaw a'm haswy, nid eiddof fi ei roddi; ond i'r rhai y darparwyd.

41 A phan glybu y deg, hwy a ddechreusant fod yn anfoddlawn ynghylch Iago ac Ioan.

42 A'r Iesu a'u galwodd hwynt atto, ac a ddywedodd wrthynt, Chwi a wyddoch fod y rhai a dybir eu bod yn llywodraethu ar y Cenhedloedd, yn tra-arglwyddiaethu arnynt; a'u gwŷr mawr hwynt yn tra-awdurdodi arnynt.

43 Eithr nid felly y bydd yn eich plith chwi: ond pwy bynnag a ewyllysio fod yn fawr yn eich plith, bydded weinidog i chwi;

44 A phwy bynnag o honoch a synno fod yn bennaf, bydded was i bawb.

45 Canys ni ddaeth Mab y dyn i'w wasanaethu, ond i wasanaethu, ac i roi ei einioes yn bridwerth dros lawer.

46 ¶ A hwy a ddaethant i Jericho. Ac fel yr oedd efe yn myned allan o Jericho, efe a'i ddisgyblion, a bagod o bobl, Bartimæus ddall, mab Timeus, oedd yn eistedd ar fin y ffordd, yn cardotta. Digitized by Google

47 A phan glybu mai yr Iesu o Nazareth ydoedd, efe a ddechreuodd lefain, a dywedyd, Iesu, mab Dafydd, trugarhâ wrthyf.

48 A llawer a'i ceryddasant ef, i geisio ganddo dewi: ond efe a lefodd yn fwy o lawer, Mab Dafydd, trugarhâ wrthyf.

49 A'r Iesu a safodd, ac a archodd ei alw ef. A hwy a alwasant y dall, gan ddywedyd wrtho, Cymmer galon; cyfod: y mae efe yn dy alw di.

50 Ond efe, wedi taflu ei gochl ymaith, a gyfododd, ac a ddaeth at yr Iesu.

51 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Beth a fynni i mi ei wneuthur i ti? A'r dall a ddywedodd wrtho, Athraw, caffael o honof fy ngolwg.

52 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Dos ymaith: dy ffydd a'th iachâodd. Ac yn y man y cafodd efe ei olwg, ac efe a ddilynodd yr Iesu ar hyd y ffordd.

PEN. XI.

1 *Crist yn marchogaeth mewn goruchafiath i Jerusalem: 12 yn meiddithio y pren deiliog diffrwyth: 15 yn glanhâu y deml: 20 yn annog ei ddisgyblion i fod yn ddaigl mewn ffydd; ac i faddewi i'w gelynyon: 27 ac yn amddiffyn fod ei weithredoedd ef yn gyfreithlaun, trwy dystiolaeth Ioan, yr hwn oedd wr wedi ei ddanfson oddi wrth Dduo.*

AC wedi eu dyfod yn agos i Jerusalem, i Bethphage a Bethania, hyd fynydd yr Olew-wydd, efe a anfonodd ddau o'i ddisgyblion,

2 Ac a ddywedodd wrthynt, Ewch ymaith i'r pentref sydd gyferbyn â chwi: ac yn y man wedi y deloch i mewn iddo, chwi a gewch ebol wedi ei rwymo, ar yr hwn nid eisteddodd neb; gollyngwch ef yn rhydd, a dygwch ymaith.

3 Ac os dywed neb wrthyh, Pahan y gwnewch hyn? dywedwch, Am fod yn rhaid i'r Arglwydd wrtho; ac yn ebrwydd efe a'i denfyn yma.

4 A hwy a aethant ymaith, ac a gawsant yr ebol yn rhwym wrth y drws oddi allan, mewn croes-ffordd; ac a'i gollyngasant ef yn rhydd.

5 A rhai o'r rhai oedd yn sefyll yno a ddywedasant wrthynt, Beth a

wnewch chwi, yn gollwng yr ebol yn rhydd?

6 A hwy a ddywedasant wrthynt fel y gorchymynasai yr Iesu: a hwy a adawsant iddynt fyned ymaith.

7 A hwy a ddygasant yr ebol at yr Iesu, ac a fwriasant eu dillad arno; ac efe a eisteddodd arno.

8 A llawer a daenasant eu dillad ar hyd y ffordd: ac eraill a dorrasant gangau o'r gwýdd, ac a'u taenasant ar y ffordd.

9 A'r rhai oedd yn myned o'r blaen, a'r rhai oedd yn dyfod ar ol, a leasant, gan ddywedyd, Hosanna: Bendigedig fyddo yr hwn sydd yn dyfod yn enw yr Arglwydd.

10 Bendigedig yw y deyrnas sydd yn dyfod yn enw Arglwydd ein tad Dafydd: Hosanna yn y goruchaf.

11 A'r Iesu a aeth i mewn i Jerusalem, ac i'r deml: ac wedi iddo edrych ar bob peth o'i amgylch, a hi weithian yn hwyr, efe a aeth allan i Bethania gyd â'r deuddeg.

12 ¶ A thrannoeth, wedi iddynt ddyfod allan o Bethania, yr oedd arno chwant bwyd.

13 Ac wedi iddo ganfod o hirbell figysbren âg arno ddail, efe a aeth i edrych a gaffai ddim arno. A phan ddaeth atto, ni chafodd efe ddim ond y dail: ys gwas nid oedd amser ffygys.

14 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Na fwyttâed neb firwyth o honot byth mwy. A'i ddisgyblion ef a glywsant.

15 ¶ A hwy a ddaethant i Jerusalem. A'r Iesu a aeth i'r deml, ac a ddechreuodd fwrw allan y rhai a werthent ac a bryntent yn y deml; ac a ymchwelodd drestlau yr arianwyr, a chadeiriau y gwerthwyr colommenod:

16 Ac ni adawai efe i neb ddwyn llestr trwy y deml.

17 Ac efe a'u dysgodd, gan ddywedyd wrthynt, Onid yw yn ysgrifenedig, Y gelwir fy nhŷ i yn dŷ gweddi i'r holl ghenhedloedd? ond chwi a'i gwnaethoch yn ogof lladron.

18 A'r ysgrifenyddion a'r archoffeiriaid a glywsant hyn, ac a geisiasant pa fodd y difethent ef: canys yr oeddynt yn ei ofni ef, am fod yr

holl bobl yn syunu oblegid ei athrawiaeth ef.

19 A phan aeth hi yn hwyr, efe a aeth allan o'r ddinas.

20 ¶ A'r bore, wrth fyned heibio, hwy a welsant y ffigysbren wedi crino o'r gwraidd.

21 A Phetr, wedi adgofio, a ddywedodd wrtho, Athraw, wele, y ffigysbren a felldithiaist, wedi crino.

22 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Bydded gennych fydd yn Nuw.

23 Canys yn wir yr wyf yn dywedyd i chwi, Pwy bynnag a ddywedo wrth y mynydd hwn, Tyner di ymaith, a bwrier di i'r môr; ac nid amheuo yn ei galon, ond credu y daw i ben y pethau a ddywedo efe; beth bynnag a ddywedo, a fydd iddo.

24 Am hynny meddaf i chwi, Beth bynnag oll a geisioch wrth weddio, credwch y derbyniwch, ac efe fydd i chwi.

25 A phan safoch i weddio, maddueuwch, o bydd gennych ddim yn erbyn neb; fel y maddeuo eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd i chwithau eich camweddau.

26 Ond os chwi ni faddeuwch, eich Tad yr hwn sydd yn y nefoedd ni faddeu chwaith eich camweddau chwithau.

27 ¶ A hwy a ddaethant drachefn i Jerusalem: ac fel yr oedd efe yn rhodio yn y deml, yr arch-offeiriad, a'r ysgrifenyddion, a'r henuriaid, a ddaethant atto,

28 Ac a ddywedasant wrtho, Trwy ba awdurdod yr wyt ti yn gwneuthur y pethau hyn? a phwy a roddes i ti yr awdurdod hon i wneuthur y pethau hyn?

29 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, A minnau a ofynaf i chwithau un gair; ac atebwch fi, a mi a ddywedaf i chwi trwy ba awdurdod yr wyf yn gwneuthur y pethau hyn.

30 Bedydd Ioan, ai o'r nef yr oedd, ai o ddynion? atebwch fi.

31 Ac ymresymu a wnaethant wrthynt eu hunain, gan ddywedyd, Os dywedwn, O'r nef; efe a ddy-

wed, Paham gan hynny na chredech iddo?

32 Eithr os dywedwn, O ddynion; yr oedd arnynt ofn y bobl: canys pawb oll a gyfrifent Ioan mai prophwyd yn ddiau ydoedd.

33 A hwy a atebasant ac a ddywedasant wrth yr Iesu, Ni wyddom ni. A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt hwythau, Ac ni ddywedaf finnau i chwithau trwy ba awdurdod yr wyf yn gwneuthur y pethau hyn.

PEN. XII.

1 Trwy ddammeg y winllan a logwyd i lafurwyr anniolchgar, y mae Crist yn rhag-ddangos gwrthodiad yr Iuddewon, a galwad y Cenedloedd: 13 y mae yn gochelyd magl y Pharisaeid a'r Herodianiad ynghylch talu teyrned i Cesar; 18 yn argyhoeddi amryfusedd y Saduceaid, y rhai a wadent yr adgyfodiad; 28 yn ateb yr ysgrifenydd oedd yn ymofyn am y gorchymyn cyntaf; 35 yn beio ar dyb yr ysgrifenyddion am Crist; 38 ac yn gorchymyn i'r bobl ochelyd eu huchler a'u rhugrith hwy; 41 ac yn camol y weddwo dlawd am ei dwy hatling, yn fwy na neb.

AC efe a ddechreuodd ddywedyd wrthynt ar ddammegion. Gwr a blannodd winllan, ac a ddododd gae o'i hamgylch, ac a gloddiodd *le i'r* gwin-gafn, ac a adeiladodd dŵr, ac a'i gosododd hi allan i lafurwyr, ac a aeth oddi cartref.

2 Ac efe a anfonodd was mew'n amser at y llafurwyr, i dderbyn gan y llafurwyr o ffrwyth y winllan.

3 A hwy a'i daliasant *ef*, ac a'i baeddasant, ac a'i gyrrasant ymaith yn wag-*law*.

4 A thrachefn yr anfonodd efe attynt was arall: a hwnnw y tafasant gerrig atto, ac yr archollasant *ei* ben, ac a'i gyrrasant ymaith yn ammharchus.

5 A thrachefn yr anfonodd efe un arall; a hwnnw a laddasant: a llawer eraill; gan faeddu rhai, a lladd y lleill.

6 Am hynny etto, a chanddo un mab, ei anwylyd, efe a anfonodd hwnnw hefyd attynt yn ddiweddf; gan ddywedyd, Hwy a barchant fy mab i.

7 Ond y llafurwyr hynny a ddywedasant yn eu plith eu hunain, Hwn yw yr etifedd; deuwch, lladdwn ef, a'r etifeddiaeth fydd eiddom ni.

8 A hwy a'i daliasant *ef*, ac a'i

lladdasant, ac a'i bwriasant allan o'r winllan.

9 Beth gan hynny a wna arglwydd y winllan? efe a ddaw, ac a ddfetha y llafurwyr, ac a rydd y winllan i eraill.

10 Oni ddarllenasoch yr ysgrythyr hon? Y maen a wrthododd yr adeiladwyr, hwn a wnaethpwyd yn ben y gongl.

11 Hyn a wnaethpwyd gan yr Arglwydd; a rhyfedd yw yn ein golwg ni.

12 A hwy a geisiasant ei ddala ef; ac yr oedd arnynt ofn y dyrfa: canys hwy a wyddent mai yn eu herbryn hwy y dywedasai efe y ddammeg: a hwy a'i gadawsant ef, ac a aethant ymraith.

13 ¶ A hwy a anfonasant atto rai o'r Phariseaid, ac o'r Herodianaïd, i'w rwydo ef yn ei ymadrodd.

14 Hwytthau, pan ddaethant, a ddywedasant wrtho, Athraw, ni a wyddom dy fod di yn eirwir, ac nad oes arnat ofal rhag neb: canys nid wyt ti yn edrych ar wyneb dynion, ond yr wyt yn dysgu ffordd Duw mewn gwirionedd: Ai cyfreithlawn rhoi teyrnged i Cesar, ai nid yw? a roddwn, ai ni roddwn hi?

15 Ond efe, gan wybod eu rhagrith hwynt, a ddywedodd wrthynt, Paham y temtiwch fi; dygwch i mi geiniog, fel y gwelwyf hi.

16 A hwy a'i dygasant. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Eiddo pwy yw y ddelw hon a'r argraff? A hwy a ddywedasant wrtho, Eiddo Cesar.

17 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Rhoddwch yr eiddo Cesar i Cesar, a'r eiddo Duw i Dduw. A rhyfeddu a wnaethant o'i blegid.

18 ¶ Daeth y Saduceaid hefyd atto, y rhai a ddywedant nad oes adgyfodiad; a gofnasant iddo, gan ddywedyd,

19 Athraw, Moses a ysgrifennodd i ni, O bydd marw brawd neb, a gadu ei wraig, ac heb adu plant, am gymmeryd o'i frawd ei wraig ef, a chodi had i'w frawd.

20 Yr oedd gan hynny saith o frodyr: a'r cyntaf a gymmerth wraig; a phan fu farw, ni adawodd had.

21 A'r ail a'i cymmerth hi, ac a fu farw, ac ni adawodd yntau had: a'r trydydd yr un modd.

22 A hwy a'i cymmerasant hi ill saith, ac ni adawsant had. Yn ddiweddfaf o'r cwbl bu farw y wraig hefyd.

23 Yn yr adgyfodiad gan hynny, pan adgyfodant, gwraig i ba un o honynt fydd hi? canys y saith a'i cawsant hi yn wraig.

24 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Onid am hyn yr ydych yn cyfeiliorni, am nad ydych yn gwybod yr ysgrythyr, na gallu Duw?

25 Canys pan adgyfodant o feirw, ni wreiccant, ac ni wrant; eithr y maent fel yr angelion sydd yn y nefoedd.

26 Ond am y meirw, yr adgyfodir hwynt; oni ddarllenasoch chwi yn llyfr Moses, y modd y llefarodd Duw wrtho yn y berth, gan ddywedyd, Myti yw Duw Abraham, a Duw Isaac, a Duw Jacob?

27 Nid yw efe Dduw y meirw, ond Duw y rhai byw: am hynny yr ydych chwi yn cyfeiliorni yn fawr.

28 ¶ Ac un o'r ysgrifenyddion a ddaeth, wedi eu clywed hwynt yn ymresymmu, a gwybod ateb o hono iddynt yn gymmwys, ac a ofynnodd iddo, Pa un yw y gorchymyn cyntaf o'r cwbl?

29 A'r Iesu a atebodd iddo, Y cyntaf o'r holl orchymynion yw, Clyw, Israel; Yr Arglwydd ein Duw, un Arglwydd yw:

30 A châr yr Arglwydd dy Dduw â'th holl galon, ac â'th holl enaid, ac â'th holl feddwl, ac â'th holl nerth. Hwn yw y gorchymyn cyntaf.

31 A'r ail sydd gyffelyb iddo; Câr dy gymmydog fel ti dy hun. Nid oes orchymyn arall mwy na'r rhai hyn.

32 A dywedodd yr ysgrifenydd wrtho, Da, Athraw, mewn gwirionedd y dywedaist, mai un Duw sydd, ac nad oes arall ond efe:

33 A'i garu ef â'r holl galon, ac â'r holl ddeall, ac â'r holl enaid, ac â'r holl nerth, a charu ei gymmydog megis ei hun, sydd fwy na'r holl boeth-offrymau a'r aberthau.

34 A'r Iesu, pan welodd iddo ateb yn synhwyrol, a ddywedodd wrtho, Nid wyt ti bell oddi wrth deyrnas Dduw. Ac ni feiddiodd neb mwy ymofyn âg ef.

35 ¶ A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd, wrth ddysgu yn y deml, Pa fodd y dywed yr ysgrifenyddion fod Crist yn fab Dafydd?

36 Canys Dafydd ei hun a ddywedodd trwy yr Yspryd Glân, Yr ARGLWYDD a ddywedodd wrth fy Arglwydd, Eistedd ar fy neheulaw, hyd oni osodwyf dy elynion yn droedfaingc i'th draed.

37 Y mae Dafydd ei hun, gan hynny, yn ei alw ef yn Arglwydd; ac o ba le y mae efe yn fab iddo? A llawer o bobl a'i gwraudawent ef yn ewyllysgar.

38 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthynt yn ei athrawiaeth, Ymogelwch rhag yr ysgrifenyddion, y rhai a chwenychant rodio mewn gwisgoedd llaesion, a chael cyfarch yn y marchnad-oedd,

39 A'r prif-gadeiriau yn y synagogau, a'r prif-eisteddleoedd mewn swpperau;

40 Y rhai sydd yn llwyr-fwytta tai gwragedd gweddwon, ac mewn rhith yn hir-weddio: y rhai hyn a dderbyniant farnedigaeth fwy.

41 ¶ A'r Iesu a eisteddodd gyferbyn a'r drysorfa, ac a edrychodd pa fodd yr oedd y bobl yn bwrw arian i'r drysorfa: a chyfoethogion lawer a fwriasant lawer.

42 A rhyw wraig weddw dlawd a ddaeth, ac a fwriodd i mewn ddwy hatling, yr hyn yw ffyrlling.

43 Ac efe a alwodd ei ddisgyblion atto, ac a ddywedodd wrthynt, Yn wir yr wyf yn dywedyd i chwi, fwrw o'r wraig weddw dlawd hon i mewn fwy na'r rhai oll a fwriasant i'r drysorfa.

44 Canys *hwynt-hwy* oll a fwriasant o'r hyn a oedd y'ngweddill ganddynt: ond hon o'i heisiau a fwriodd i mewn yr hyn oll a feddai, *sef* ei holl fywyd.

PEN. XIII.

¹ Crist yn rhag-fynegi dinystr y deml: 9 yr erlidiau a achos yr efengyl: 10 Y bydd

rhaid pregethu yr efengyl i'r Cenhedloedd oll: 14 y mawr gystuddiau a ddisgyblion i'r Iuddewon: 24 a dull ei ddyfodiad ef i'r farn: 32 o ran na fydd neb yr awr, y dylai pob dyn wylid a gweddio, rhag ein cael yn amharod pan ddél efe at bob un trwy farwolaeth.

AC fel yr oedd efe yn myned allan o'r deml, un o'i ddisgyblion a ddywedodd wrtho, Athraw, edrych pa ryw feini, a pha fath adeiladau sydd yma.

2 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho, A weli di yr adeiladau mawrion hyn? ni edir maen ar faen, a'r nis dattodir.

3 Ac fel yr oedd efe yn eistedd ar fynydd yr Olew-wydd, gyferbyn a'r deml, Petr, ac Iago, ac Ioan, ac Andreas, a ofynasant iddo o'r neilldu,

4 Dywed i ni pa bryd y bydd y pethau hyn? a pha arwydd fydd pan fo y pethau hyn oll ar ddebennu?

5 A'r Iesu a atebodd iddynt, ac a ddechreuodd ddywedyd, Edrychwch rhag twyllo o neb chwi.

6 Canys llawer un a ddaw yn fy enwi, gan ddywedyd, Myfi yw Crist; ac a dwyllant lawer.

7 Ond pan glywoch am ryfeloedd, a sôn am ryfeloedd, na chyffroer chwi: canys rhaid i hynny fod; ond nid yw y diwedd etto.

8 Canys cenedl a gyfyd yn erbyn cenedl, a theyrnas yn erbyn teyrnas: a daear-grynfaau fyddant mewn manau, a newyn a thralod fyddant.

9 ¶ Dechreuad gofidiau yw y pethau hyn. Eithr edrychwch chwi arnoch eich hunain: canys traddodant chwi i'r cynghorau, ac i'r synagogau; chwi a faeddir, ac a ddygir ger bron rhaglawiad a brenhinoedd o'm hachos i, er tystiolaeth iddynt hwy.

10 Ac y mae yn rhaid yn gyntaf bregethu yr efengyl ym mysg yr holl genhedloedd.

11 Ond pan ddygant *chwi*, a'ch traddodi, na rag-ofelwch beth a ddywedoch, ac na fyfyrwch: eithr pa beth bynnag a rodder i chwi yn yr awr honno, hynny dywedwch: canys nid chwychw i sydd yn dywedyd, ond yr Yspryd Glân.

12 A'r brawd a ddyry frawd i farwolaeth, a thad ei blentyn: a phlant a

gyfyd yn erbyn eu rhieni, ac a'u rhoddant hwy i farwolaeth.

13 A chwi a fyddwch gâs gan bawb er mwyn fy enw i: eithr y neb a barhâo hyd y diwedd, hwnnw a fydd cadwedig.

14 ¶ Ond pan weloch chwi y ffieidd-dra anghyfanneddol, yr hwn a ddywedwyd gan Daniel y prophwyd, wedi ei osod lle nis dylid, (y neb a ddarlleuo, dealled) yna y rhai a fyddant yn Judea, ffôiant i'r mynyddoedd:

15 A'r neb a fyddo ar ben y tŷ, na ddisgyned i'r tŷ, ac nac aed i mewn i gymmeryd dim o'i dŷ.

16 A'r neb a fyddo yn y maes, na throed yn ei ol i gymmeryd ei wisg.

17 Ond gwae y rhai beichiog, a'r rhai yn rhoi bronau, yn y dyddiau hynny.

18 Ond gweddiwch na byddo eich ffôedigaeth yn y gauaf.

19 Canys yn y dyddiau hynny y bydd gorthrymder, y cyfryw ni bu y fath o ddechreu y creadwriaeth a grëodd Duw, hyd y pryd hwn, ac ni bydd chwaith.

20 Ac oni bai fod i'r Arglwydd fyrhâu y dyddiau, ni chadwesid un cnawd: eithr er mwyn yr etholedigion a etholodd, efe a fyrhâodd y dyddiau.

21 Ac yna os dywed neb wrthyh, Wele, llyma y Crist; neu, Wele, accw; na chredwch.

22 Canys gau-Gristiau a gau-brophwydi a gyfodant, ac a ddangosant arwyddion a rhyfeddodau, i hudo ymaith, pe byddai bosibl, i'e, yr etholedigion.

23 Eithr ymogelwch chwi: wele, rhag-ddywedais i chwi bob peth.

24 ¶ Ond yn y dyddiau hynny, wedi y gorthrymder hwnnw, y tywylla yr haul, a'r lloer ni rydd ei goleuni;

25 A ser y nef a syrthiant, a'r nerthoedd sydd yn y nefoedd a siglir.

26 Ac yna y gwelant Fab y dyn yn dyfod yn y cymmylau, gyd â gallu mawr a gogoniant.

27 Ac yna yr enfyd efe ei angelion, ac y cynnull ei etholedigion oddi wrth y pedwar gwynt, o eithaf y ddaear hyd eithaf y nef.

28 Ond dysgwch ddammeg oddi

wrth y ffigybren: Pan fo ei gangen eisoes yn dyner, a'r dail yn torri allan, chwi a wyddoch fod yr haf yn agos:

29 Ac felly chwithau, pan weloch y pethau hyn wedi dyfod, gwybyddwch ei fod yn agos, wrth y drysau.

30 Yn wir yr wyf yn dywedyd i chwi, nad â yr oes hon heibio, hyd oni wneler y pethau hyn oll.

31 Nef a daear a ânt heibio: ond y geiriau mau fi nid ânt heibio ddim.

32 ¶ Eithr am y dydd hwnnw a'r awr ni wŷr neb, na'r angelion sydd yn y nef, na'r Mab, ond y Tad.

33 Ymogelwch, gwyliwch a gweddiwch: canys ni wyddoch pa bryd y bydd yr amser.

34 *Canys Mab y dyn sydd* fel gwr yn ymdaith i bell, wedi gadael ei dŷ, a rhoi awdurdod i'w weision, ac i bob un ei waith ei hun, a gorchymyn i'r drysawr wlyio.

35 Gwyliwch gan hynny (canys nis gwyddoch pa bryd y daw meistr y tŷ, yn yr hwyr, ai hanner nos, ai ar ganiad y ceiliog, ai y boreuddydd)

36 Rhag iddo ddyfod yn ddisym-mwth, a'ch cael chwi yn cysgu.

37 A'r hyn yr wyf yn eu dywedyd wrthyh chwi, yr wyf yn eu dywedyd wrth bawb, Gwyliwch.

PEN. XIV.

1 *Cyd-furiad yn erbyn Crist.* 3 *Gwraig yn tycallt ennaint gwerthfawr ar ei ben ef.* 10 *Judas yn gwerthu ei feistr am arian.* 12 *Crist ei hun yn rhag-ddwycedd y brudychai un o'i ddisgyblion ef.* 22 *Wedi darparu u hnyttu y pasc, y mae yn ordinio ei swpper:* 26 *yn hyspysu ym mlaen llaw y ffôai ei holl ddisgyblion, ac y gwolai Petr ef.* 43 *Judas yn ei frudychu ef hi chusan.* 46 *Ei ddalu ef yn yr ardd.* 55 *Cynmulleidysu yr Iuddeuon yn uchyrn arno ef argam, ac yn ei faru yn annuoiol,* 65 *ac yn ei amherchi yn gwylyddus.* 66 *Petr yn ei wadu ef deirgwaith.*

AC wedi deuddydd yr oedd y pasc, a gwyl y bara croyw: a'r arch-offeiriaid a'r ysgrifenyddion a geisiasant pa fodd y dalient ef trwy dwyll, ac y lladdent ef.

2 Eithr dywedasant, Nid ar yr wyl, rhag bod cynhwrf ym mhlith y bobl.

3 ¶ A phan oedd efe yn Bethania, yn nhŷ Simon y gwahan-glwlyfus, ac efe yn eistedd i fwytta, daeth gwraig a chanddi flwch o einaint o'nard gwlyb

gwerthfawr; a hi a dorrodd y blwch, ac a'i tywalltodd ar ei ben ef.

4 Ac yr oedd rhai yn anfoddlawn ynddynt eu hunain, ac yn dywedyd, I ba beth y gwnaethpwyd y gollod hon o'r ennaint?

5 Oblegid fe a allasid gwerthu hwn uwch law tri chàn ceiniog, a'u rhoddi i'r tlodion. A hwy a ffrommasant yn ei herbyn hi.

6 A'r Iesu a ddywedodd, Gadewch iddi; paham y gwnewch flinder iddi? hi a wnaeth weithred dda arnaf fi.

7 Canys bob amser y cewch y tlodion gyd â chwi; a phan fynnoch y gellwch wneuthur da iddynt hwy: ond myfi ni chewch bob amser.

8 Hyn a allodd hon, hi a'i gwnaeth: hi a achubodd y blaen i enneinio fy nghorph erbyn y claddedigaeth.

9 Yn wir meddaf i chwi, Pa le bynnag y pregether yr efengyl hon yn yr holl fyd, yr *hyn* a wnaeth hon hefyd a adroddir, er coffa am dani.

10 ¶ A Judas Iscariot, un o'r deuddeg, a aeth ymaith at yr arch-offeiriad, i'w fradychu ef iddynt.

11 A phan glywsant, fe fu lawen ganddynt, ac a addawsant roi arian iddo. Yntau a geisiodd pa fodd y gallai yn gymmwys ei fradychu ef.

12 ¶ A'r dydd cyntaf o *wyl* y bara croyw, pan aberthent y pasc, dywedodd ei ddisgyblion wrtho, I ba le yr wyt ti yn ewyllysio i ni fyned i barottô i ti, i fwyta y pasc?

13 Ac efe a anfonodd ddau o'i ddisgyblion, ac a ddywedodd wrthynt, Ewch i'r ddinas; a chyferfydd â chwi ddyn yn dwyn ystenaid o ddwfr: dilynwch ef.

14 A pha le bynnag yr êl i mewn, dywedwch wrth wr y tŷ, Fod yr Athraw yn dywedyd, Pa le y mae y lletty, lle y gallwyf, mi a'm disgyblion, fwyta y pasc?

15 Ac efe a dengys i chwi oruwchystafell fawr wedi ei thaenu yn barod: yno parottôwch i ni.

16 A'i ddisgyblion a aethant, ac a ddaethant i'r ddinas; ac a gawsant megis y dywedasai efe wrthynt: ac a barottoisant y pasc.

17 A phan aeth hi yn hwyr, efe a ddaeth gyd â'r deuddeg.

18 Ac fel yr oeddynt yn eistedd, ac yn bwyta, yr Iesu a ddywedodd, Yn wir meddaf i chwi, Un o honoch, yr hwn sydd yn bwyta gyd â myfi, a'm bradycha i.

19 Hwythau a ddechreusant dristâu, a dywedyd wrtho bob yn un ac un, Ai myfi? ac arall, Ai myfi?

20 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Un o'r deuddeg, yr hwn sydd yn gwlychu gyd â mi yn y ddysgl, *yw efe*.

21 Mab y dyn yn wir sydd yn myned ymaith, fel y mae yn ysgrifenedig am dano: ond gwae y dyn hwnnw trwy yr hwn y bradychir Mab y dyn: da fuasai i'r dyn hwnnw pe nas ganesid.

22 ¶ Ac fel yr oeddynt yn bwyta, yr Iesu a gymmerodd fara, ac a'i bendithiodd, ac a'i torrodd, ac a'i rhoddes iddynt; ac a ddywedodd, Cymmerwch, bwyttêwch: hwn yw fy nghorph.

23 Ac wedi iddo gymmeryd y cwp-pan, a rhoi diolch, efe a'i rhoddes iddynt: a lwynt oll a yfasant o hono.

24 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Hwn yw fy ngwaed i o'r testament newydd, yr hwn a dywelltir dros lawer.

25 Yn wir yr wyf yn dywedyd wrthyich, nad yfaf mwy o ffrwyth y wiunwydden, hyd y dydd hwnnw pan yfwyf ef yn newydd yn nheyrnas Dduw.

26 ¶ Ac wedi iddynt ganu mawl, hwy a aethant allan i fynydd yr Olew-yydd.

27 A dywedodd yr Iesu wrthynt, Chwi a rwystrir oll o'm plegid i y nos hon: canys ysgrifenedig yw, Tarawaf y bugail, a'r defaid a wasgerir.

28 Eithr wedi i mi adgyfodi, mi a âf o'ch blaen chwi i Galilea.

29 Ond Petr a ddywedodd wrtho, Pe byddai pawb wedi eu rhwystro, etto ni *byddaf* fi.

30 A dywedodd yr Iesu wrtho, Yn wir yr ydwyf yn dywedyd i ti, Heddwyr, o fewn y nos hon, cyn canu o'r ceiliog ddwywaith, y gwedi fi deir-gwaith.

31 Ond efe a ddywedodd yn hel-

aethach o lawer, Pe gorfyddai i mi farw gyd â thi, ni'th wadaf ddim. A'r un modd y dywedasant oll.

32 A hwy a ddaethant i le yr oedd ei enw Gethsemane: ac efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Eisteddwch yma, tra fyddwyf yn gweddïo.

33 Ac efe a gymmerth gyd âg ef Petr, ac Iago, ac Ioan, ac a ddechreuodd ymofidio, a thristâu yn ddirfawr.

34 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y mae fy enaid yn athrist hyd angau: arhoswch yma, a gwyliwch.

35 Ac efe a aeth ychydig ym mlaen, ac a syrthiodd ar y ddaear, ac a weddiodd, o bai bosibl, a'r fyned yr awr honno oddi wrtho.

36 Ac efe a ddywedodd, Abba, Dad, pob peth *sydd* bosibl i ti: tro heibio y cwppan hwn oddi wrthyf: eithr nid y peth yr ydwyf fi yn ei ewyllsio, ond y peth yr ydwyf ti.

37 Ac efe a ddaeth, ac a'u cafodd hwy yn cysgu; ac a ddywedodd wrth Petr, Simon, ai cysgu yr wyt ti? oni allit wylïo un awr?

38 Gwyliwch a gweddïwch, rhag eich myned mewn temtasiwn. Yr yspryd yn ddiâu *sydd* barod, ond y cnawd *sydd* wan.

39 Ac wedi iddo fyned ymaith drachefn, efe a weddiodd, gan ddywedyd yr un ymadrodd.

40 Ac wedi iddo ddychwelyd, efe a'u cafodd hwynt drachefn yn cysgu; canys yr oedd eu llygaid hwynt wedi trymhâu: ac ni wyddent beth a atebent iddo.

41 Ac efe a ddaeth y drydedd waith, ac a ddywedodd wrthynt, Cysgwch weithian, a gorphwyswch: digon yw; daeth yr awr: wele, yr ydys yn bradychu Mab y dyn i ddwyllaw pechaduriaid.

42 Cyfodwch, awn; wele, y mae yr hwn sydd yn fy mradychu yn agos.

43 ¶ Ac yn y man, ac efe etto yn llefaru, daeth Judas, un o'r deuddeg, a chyd âg ef dyrfa fawr â chleddyfau a ffyn, oddi wrth yr arch-offeiriaid, a'r ysgrifenyddion, a'r henuriaid.

44 A'r hwn a'i bradychodd ef a roddasai arwydd iddynt, gan ddywedyd, Pwy bynnag a gusanwyf, hwnnw

yw: deliwch ef, a dygwch ymaith yn sicr.

45 A phan ddaeth, yn ebrwydd efe a aeth atto, ac a ddywedodd, Rabbi, Rabbi; ac a'i cusanodd ef.

46 ¶ A hwythau a roisant eu dwy-law arno, ac a'i daliasant ef.

47 A rhyw un o'r rhai oedd yn sefyll ger llaw, a dynnodd ei gleddyf, ac a darawodd was yr arch-offeiriad, ac a dorrodd ymaith ei glust ef.

48 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Ai megis at leidr y daethoch allan, â chleddyfau ac â ffyn, i'm dala i?

49 Yr oeddwn i beunydd gyd â chwi yn athrawiaethu yn y deml, ac ni'm daliasoch: ond rhaid yw cyflawni yr ysgrifthyrau.

50 A hwynt oll a'i gadawsant ef, ac a ffoisant.

51 A rhyw wr ieuange oedd yn ei ddilyn ef, wedi ymwisgo â llian main ar ei gorph noeth; a'r gwŷr ieuainge a'i daliasant ef.

52 A hwn a adawodd y llian, ac a ffordodd oddi wrthynt yn noeth.

53 ¶ A hwy a ddygasant yr Iesu at yr arch-offeiriaid: a'r holl arch-offeiriaid, a'r henuriaid, a'r ysgrifenyddion, a ymgasglasant gyd âg ef.

54 A Phetr a'i canlynodd ef o hirbell, hyd yn llys yr arch-offeiriad; ac yr oedd efe yn eistedd gyd â'r gwasanaethwyr, ac yn ymdwymno wrth y tân.

55 A'r arch-offeiriaid a'r holl gynghor a geisiasant dystiolaeth yn erbyn yr Iesu, i'w roi ef i'w farwolaeth; ac ni chawsant.

56 Canys llawer a ddygasant gamdystiolaeth yn ei erbyn ef; eithr nid oedd eu tystiolaethau hwy yn gysson.

57 A rhai a gyfodasant ac a ddygasant gamdystiolaeth yn ei erbyn, gan ddywedyd,

58 Ni a'i clywsom ef yn dywedyd; Mi a ddinystrïaf y deml hon o waith dwyllaw, ac mewn tridiau yr adeiladaf arall heb fod o waith llaw.

59 Ac etto nid oedd eu tystiolaeth hwy felly yn gysson.

60 A chyfododd yr arch-offeiriad, yn y canol, ac a ofynodd i'r Iesu, gan

ddywedyd, Oni attebi di ddim? beth y mae y rhai hyn yn ei dystiolaethu yn dy erbyn?

61 Ac efe a dawodd, ac nid attebodd ddim. Drachefn yr arch-offeir- iad a ofynodd iddo, ac a ddywedodd wrtho, Ai tydi yw Crist, Mab y Ben- digedig?

62 A'r Iesu a ddywedodd, Myfi yw: a chwi a gewch weled Mab y dyn yn eistedd ar ddeheulaw y gallu, ac yn dyfod y'ng hymmlau y nef.

63 Yna yr arch-offeir- iad, gan rwygo ei ddillad, a ddywedodd, Pa raid i ni mwy wrth dystion?

64 Chwi a glywsoch y cabledd: beth dybygwch chwi? A hwynt oll a'i condemnasant ef, ei fod yn euog o farwolaeth.

65 A dechreuodd rhai boeri arno, a chuddio ei wyneb, a'i gernodio; a dywedyd wrtho, Prophwyda. A'r gweinidogion a'i tarawsant ef â gwi- ail.

66 ¶ Ac fel yr oedd Petr yn y llys i waered, daeth un o forwynion yr arch-offeir- iad:

67 A phan ganfu hi Petr yn ym- dwymno, hi a edrychodd arno, ac a ddywedodd, Tithau hefyd oedditi gyd â'r Iesu o Nazareth.

68 Ac efe a wadodd, gan ddywed- yd, Nid adwaen i, ac ni wn i beth yr wyt yn ei ddywedyd. Ac efe a aeth allan i'r porth; a'r ceiliog a ganodd.

69 A phan welodd y llanges ef drachefn, hi a ddechreuodd ddywedyd wrth y rhai oedd yn sefyll yno, Y mae hwn yn un o honynt.

70 Ac efe a wadodd drachefn. Ac ychydig wedi, y rhai oedd yn sefyll ger llaw a ddywedasant wrth Petr drachefn, Yn wir yr wyt ti yn un o honynt: canys Galilead wyt, a'th lef- erydd sydd debyg.

71 Ond efe a ddechreuodd regu a thyngu, Nid adwaen i y dyn yma yr ydych chi yn dywedyd am dano.

72 A'r ceiliog a ganodd yr ail waith. A Phetr a goñodd y gair a ddywed- asai yr Iesu wrtho, Cyn canu o'r ceil- iog ddwywaith, ti a'm gwedi deir- gwaith. A chan ystyried hynny, efe a wylodd.

1 *Dwyn yr Iesu yn rhwym, ac achwyn arno ger bron Pilat. 15 Wrth floedd y bobl gyffredin, gollwng Barabbas y llofrudd yn rhydd, a thra- ddodi yr Iesu i'w groes-haelio. 17 Ei goroni ef â drain, 19 poeri arno, a'i waltuar. 21 Efe yn diffygio yn dwyn ei groes. 27 Ei grogi ef rhwng dau leidr. 29 Y mae yn dio- ddef difennad yr Iuddewon: 39 etto y can- wriad yn cyffesu ei fod ef yn Fab Ddu: 43 a Josiaph yn ei gladdu ef yn barchedig.*

AC yn y fan y bore, yr ymgyn- gorodd yr arch-offeir- iad gyd â'r henuriaid a'r ysgrifenyddion, a'r holl gynghor: ac wedi iddynt rwymo yr Iesu, hwy a'i dygasant ef ymaith, ac a'i traddodasant at Pilat.

2 A gofynodd Pilat iddo, Ai ti yw Brenhin yr Iuddewon? Yntau a at- tebodd ac a ddywedodd wrtho, Yr wyt ti yn dywedyd.

3 A'r arch-offeir- iad a'i cyhuddas- ant ef o lawer o bethau: eithr nid at- tebodd efe ddim.

4 A Philat drachefn a ofynodd iddo, gan ddywedyd, Onid attebi di ddim? wele faint o bethau y maent yn eu tystiolaethu yn dy erbyn.

5 Ond yr Iesu etto nid attebodd ddim; fel y rhyfeddodd Pilat.

6 Ac ar yr wyl honno y gollyngai efe yn rhydd iddynt un carcharor, yr hwn a ofynent iddo.

7 Ac yr oedd un a elwid Barabbas, yr hwn oedd yn rhwym gyd â'i gyd- derfysgwyr, y rhai yn y derfysg a wnaethent lofruddiaeth.

8 A'r dyrfa gan groch-lefain, a dde- chreuodd ddeisyf arno wneuthur fel y gwnaethai bob amser iddynt.

9 A Philat a attebodd iddynt, gan ddywedyd, A fynnwch chi i mi ollwng yn rhydd i chwi Frenhin yr Iuddewon?

10 (Canys efe a wyddai mai o gen- figen y traddodasai yr arch-offeir- iad ef)

11 A'r arch-offeir- iad a gynhyrfas- ant y bobl, fel y gollyngai efe yn hytr- ach Barabbas yn rhydd iddynt.

12 A Philat a attebodd ac a ddy- wedodd drachefn wrthynt, Beth gan hynny a fynnwch i mi ei wneuthur i'r hwn yr ydych yn ei alw Brenhin yr Iuddewon?

13 A hwythau a lefasant drachefn, Croeshoelia ef.

14 Yna Pilat a ddywedodd wrth-ynt, Ond pa ddrwg a wnaeth efe? A hwythau a lefasant fwy-fwy, Croeshoelia ef.

15 ¶ A Philat yn chwennych boddloni y bobl, a ollyngodd yn rhydd iddynt Barabbas; a'r Iesu, wedi iddo ei ffangellu, a draddododd efe i'w groeshoelio.

16 A'r milwyr a'i dygasant ef i fewn y llys, a elwir Pretorium: a hwy a alwasant ynghyd yr holl fyddin.

17 Ac a'i gwisgasant ef â phorphor, ac a blehasant goron o ddrain, ac a'i dodasant am ei *ben*;

18 Ac a ddechreuasant gyfarch iddo, Henffych well, Brenhin yr Iuddewon.

19 A hwy a gurasant ei ben ef â chorsen, ac a boerasant arno, a chan ddodi *eu* gliniau i *lawr*, a'i haddolasant ef.

20 Ac wedi iddynt ei watwar ef, hwy a ddiosgasant y porphor oddi am dano, ac a'i gwisgasant ef â'i ddillad ei hun, ac a'i dygasant allan i'w groeshoelio.

21 A hwy a gymhellasant un Simon o Cyrene, yr hwn oedd yn myned heibio, wrth ddyfod o'r wlad, *sef* tad Alexander a Ruphus, i ddwyn ei groes ef.

22 A hwy a'i harweiniasant ef i le *a etwid* Golgotha; yr hyn o'i gyfieithu yw, *Lle y benglog*:

23 Ac a roisant iddo i'w yfed win myrllud: eithr efe nis cymmerth.

24 Ac wedi iddynt ei groeshoelio, hwy a rannasant ei ddillad ef, gan fwrw coelbren arnynt, beth a gai pob un.

25 A'r drydedd awr oedd hi, a hwy a'i croeshoeliasant ef.

26 Ac yr oedd ysgrifen ei achos ef wedi ei hargraphu, **BRENNIN YR IUDDAWON.**

27 A hwy a groeshoeliasant gyd âg ef ddau leidr; un ar y llaw ddeheu, ac un ar yr aswy iddo.

28 A'r ysgrythyr a gyflawnwyd, yr hon a ddywed, Ac efe a gyfrifwyd gyd â'r rhai anwir.

29 A'r rhai oedd yn myned heibio a'i cablasant ef, gan ysgwyd eu pennau, a dywedyd, Och, tydi yr hwn wyt yn

dynystrio y deml, ac yn ei hadeiladu mewn tridiau,

30 Gwared dy hun, a disgyn oddi ar y groes.

31 Yr un ffunud yr arch-offeiriaid hefyd yn gwatwar, a ddywedasant wrth eu gilydd, gyd â'r ysgrifenyddion, Eraill a waredodd, ei hun nis gall ei wared.

32 Disgynn Crist, Brenhin yr Israel, yr awrhon oddi ar y groes, fel y gwelom, ac y credom. A'r rhai a groeshoeliesid gyd âg ef, a'i difenwasant ef.

33 A phan ddaeth y chweched awr, y bu tywyllwch ar yr holl ddaear hyd y nawfed awr.

34 Ac ar y nawfed awr y dolefodd yr Iesu â llef uchel, gan ddywedyd, Eloi, Eloi, lama sabachthani? yr hyn o'i gyfieithu yw, Fy Nuw, fy Nuw, paham y'm gadewaist?

35 A rhai o'r rhai a safent ger llaw, pan glywsant, a ddywedasant, Wele, y mae efe yn galw ar Elias.

36 Ac un a redodd, ac a lanwodd yspwng yn llawn o finegr, ac a'i dododd ar gorsen, ac a'i diododd ef, gan ddywedyd, Peidiwch, edrychw'n ddaw Elias i'w dynnu ef i lawr.

37 A'r Iesu a lefodd â llef uchel, ac a ymadawodd â'r yspryd.

38 A llen y deml a rwygwyd yn ddwy, oddi fynu hyd i waered.

39 A phan welodd y canwriad, yr hwn oedd yn sefyll ger llaw gyferbyn âg ef, ddarfod iddo, yn llefain felly, ymado â'r yspryd, efe a ddywedodd, Yn wir Mab Duw oedd y dyn hwn.

40 Ac yr oedd hefyd wragedd yn edrych o hirbell: ym mblith y rhai yr oedd Mair Magdalen, a Mair mam Iago fychan, a Jose, a Salome;

41 Y rhai hefyd, pan oedd efe yn Galilea, a'i dilynasant ef, ac a weiniasant iddo; a gwagedd eraill lawer, y rhai a ddaethent gyd âg ef i fynu i Jerusalem.

42 ¶ Pan ydoedd hi weithiau yn hwyr, (am ei bod hi yn ddarpar-wyl, *sef* y dydd cyn y sabbath)

43 Daeth Joseph o Arimathea, cynghorwr pendeigaid, yr hwn oedd yntau yn disgwyl am deyrnas Dduw;

ac a aeth yn hyf i mewn at Pilat, ac a ddeisyfodd gorph yr Iesu.

44 A rhyfedd oedd gan Pilat o busasai efe farw eisoes : ac wedi iddo alw y canwriad atto, efe a ofynodd iddo a oedd efe wedi marw er ys meityn.

45 A phan wybu gan y canwriad, efe a roddes y corph i Joseph.

46 Ac efe a brynodd lian main, ac a'i tynnodd ef i lawr, ac a'i hamdôdd yn y llian main, ac a'i dododd ef mewn bedd a naddasid o'r graig; ac a dreiglodd faen ar ddrws y bedd.

47 A Mair Magdalen a Mair mam Jose, a edrychasant pa le y dodid ef.

PEN. XVI.

¹ Angel yn mynegi adgyfodiad Crist i dair o wragedd. ⁹ Crist ei hun yn ymddangos i Mair Magdalen: ¹² i ddau oedd yn myned i'r wlad: ¹⁴ yna i'r apostolion, ¹⁵ y rhai y mae efe yn eu hanfan allan i bregethu yr efengyl: ¹⁹ ac yn esgyn i'r nefoedd.

AC wedi darfod y dydd sabbath, Mair Magdalen, a Mair mam Iago, a Salome, a brynasant bêr-aroglau, i ddyfod i'w enneinio ef.

2 Ac yn fore iawn, y dydd cyntaf o'r wythnos, y daethant at y bedd, a'r haul wedi codi.

3 A hwy a ddywedasant wrth eu gilydd, Pwy a dreigla i ni y maen ymaith oddi wrth ddrws y bedd?

4 (A phan edrychasant, hwy a ganfuant fod y maen wedi ei dreiglo ymaith) canys yr oedd efe yn fawr iawn.

5 Ac wedi iddynt fyned i mewn i'r bedd, hwy a welsant fab ieuangc yn eistedd o'r tu dehau, wedi ei ddilladu â gwisg wenllaes; ac a ddychrynasant.

6 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Na ddychrynwch. Ceisio yr ydych yr Iesu o Nazareth, yr hwn a groeshoeliwyd: efe a gyfododd; nid yw efe yma: wele y man y dodasant ef.

7 Eithr ewch ymaith, dywedwch i'w ddisgyblion ef, ac i Petr, ei fod ef yn myned o'ch blaen chwi i Galilea: yno y cewch ei weled ef, fel y dywedodd i chwi.

8 Ac wedi myned allan ar frys,

hwy a ffoisant oddi wrth y bedd; canys dychryn a syndod oedd arnynt. Ac ni ddywedasant ddim wrth neb: canys yr oeddynt wedi ofni.

9 ¶ A'r Iesu, wedi adgyfodi y bore y dydd cyntaf o'r wythnos, a ymddangosodd yn gyntaf i Mair Magdalen, o'r hon y bwriasai efe allan saith o gythreuliaid.

10 Hithau a aeth ac a fynegodd i'r rhai a fuasant gyd âg ef, ac oeddynt mewn galar ac wylofain.

11 A hwythau, pan glywsant ei fod ef yn fyw, ac iddi hi ei weled ef, ni chredent.

12 ¶ Ac wedi hynny yr ymddangosodd efe mewn gwedd arall i ddau o honynt, a hwynt yn ymdeithio, ac yn myned i'r wlad.

13 A hwy a aethant ac a fynegasant i'r lleill: ac ni chredent iddynt hwythau.

14 ¶ Ac ar ol hynny efe a ymddangosodd i'r un ar ddeg, a hwy yn eistedd i fwytta; ac a ddannododd iddynt eu hanghrediniaeth, a'u calon-galedwch, am na chredasant y rhai a'i gwelsent ef wedi adgyfodi.

15 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch i'r holl fyd, a phregethwch yr efengyl i bob creadur.

16 Y neb a gredo ac a fedyddier a fydd cadwedig: eithr y neb ni chredo a gondefnir.

17 A'r arwyddion hyn a ganlynant y rhai a gredant; Yn fyfenw i y bwriant allan gythreuliaid; ac â thafodau newyddion y llefarant;

18 Seirph a godant ymaith, ac os yfant ddim marwol, ni wna iddynt ddim niwed; ar y cleifion y rhoddant eu dwylaw, a hwy a fyddant iach.

19 ¶ Ac felly yr Arglwydd, wedi llefaru wrthynt, a gymmerwyd i fynu i'r nef, ac a eisteddodd ar ddeheulaw Duw.

20 A hwythau a aethant allan, ac a bregethasant ym mhob man, a'r Arglwydd yn cyd-weithio, ac yn cadarnhâu y gair, trwy arwyddion y rhai oedd yn canlyn. Amen.

Yr EFENGYL yn ol Sant LUC.

PEN. I.

1 *Rhag-ymadrodd yr holl efengyl. 5 Cenhedliad Ioan Fedyddiur, 26 a Christ. 39 Prophwydoliaeth Elisabeth a Mair am Grist. 57 Genedigaeth ac enwodiad Ioan. 67 Prophwydoliaeth Zacharius am Grist, 76 ac Ioan.*

YN gymmaint a darfod i lawer gymmeryd mewn llaw osod allan mewn trefn draethawd am y pethau a gredir yn ddiammedu yn ein plith,

2 Megis y traddodasant hwy i ni, y rhai oeddynt eu hunain o'r dechreuad yn gweled, ac yn weinidogion y gair:

3 Minnau a welais yn dda, wedi i mi ddilyn pob peth yn ddyfal o'r dechreuad, ysgrifenu mewn trefn attat, O ardderchocaf Theophilus,

4 Fel y cait wybod sicrwydd am y pethau y'th ddysgwyd ynddynt.

5 **Y**R oedd yn nyddiau Herod, brenhin Judea, ryw offeiriad a'i enw Zacharias, o ddydd-gylch Abia: a'i wraig oedd o ferched Aaron, a'i henw Elisabeth.

6 Ac yr oeddynt ill dau yn gyfiawn ger bron Duw, yn rhodio yn holl orchymynion a deddfau yr Arglwydd, yn ddiargyhoedd.

7 Ac nid oedd plentyn iddynt, am fod Elisabeth yn ammhlantadwy, ac yr oeddynt wedi myned ill dau mewn gwth o oedran.

8 A bu, ac efe yn gwasanaethu swydd offeiriad ger bron Duw, yn uhrefn ei ddyddgylch ef,

9 Yn ol arfer swydd yr offeiriad, ddyfod o ran iddo arogl-darthu yn ol ei fyned i deml yr Arglwydd.

10 A holl liaws y bobl oedd allan yn gweddio ar awr yr aroglarthiad.

11 Ac ymddangosodd iddo angel yr Arglwydd yn sefyll o'r tu dehau i allor yr aroglarth.

12 A Zacharias, pan ganfu, a ghythryblwyd, ac ofn a syrthiodd arno.

13 Eithr yr angel a ddywedodd wrtho, Nac ofna, Zacharias: canys gwrandawyd dy weddi; a'th wraig

Elisabeth a ddwg i ti fab, a thi a elwi ei enw ef Ioan.

14 A bydd i ti lawenydd a gorfolodd; a llawer a lawenychant am ei enedigaeth ef.

15 Canys mawr fydd efe y'ngolwg yr Arglwydd, ac nid yf na gwin na diod gadarn; ac efe a gyflawnir o'r Yspryd Glân, ie, o groth ei fam:

16 A llawer o blant Israel a dry efe at yr Arglwydd eu Duw.

17 Ac efe a â o'i flaen ef yn yspryd a nerth Elias, i droi calonnau y tadau at y plant, a'r anufudd i ddoethineb y cyfiawn; i ddarparu i'r Arglwydd bobl barod.

18 A dywedodd Zacharias wrth yr angel, Pa fodd y gwybyddaf fi hyn? canys henafgwr wyf fi, a'm gwraig hefyd mewn gwth o oedran.

19 A'r angel gan ateb a ddywedodd wrtho, Myfi yw Gabriel, yr hwn wyf yn sefyll ger bron Duw, ac a anfonwyd i lesaru wrthyt, ac i fynegi i ti y newyddion da hyn.

20 Ac wele, ti a fyddi fud ac heb allu llefaru hyd y dydd y gwneler y pethau hyn, am na chredaist i'm geiriau i, y rhai a gyflawnir yn eu hamser.

21 Ac yr oedd y bobl yn disgwyl am Zacharias: a rhyfeddu a wnaethant ei fod ef yn aros cyhyd yn y deml.

22 A phan ddaeth efe allan, ni allai efe lesaru wrthynt; a hwy a wybuant weled o hono weledigaeth yn y deml: ac yr oedd efe yn gwneuthur amnaid iddynt; ac *efe* a arhosodd yn fud.

23 A bu, cyn gynted ag y cyflawnwyd yddiau ei weinidogaeth ef, fyned o hono i'w dŷ ei hun.

24 Ac ar ol y dyddiau hynny y cafodd Elisabeth ei wraig ef feichiogi, ac a ymguddiodd bwm mis, gan ddywedyd,

25 Fel hyn y gwnaeth yr Arglwydd i mi yn y dyddiau yr edrychodd arnaf, i dynnu ymaith fy ngwaradwydd ym mhilith dynion.

26 ¶ Ac yn y Chwched mis yr

anfonwyd yr angel Gabriel oddi wrth Dduw, i ddinas yn Galilea a'i henw Nazareth,

27 At forwyn wedi ei dyweddio i wr a'i enw Joseph, o dŷ Dafydd; ac enw y forwyn oedd Mair.

28 A'r angel a ddaeth i mewn attu, ac a ddywedodd, Henffych well, yr hon a gefaist ras; yr Arglwydd sydd gyd â thi: bendigaidd wyt ym mhilith gwragedd.

29 A hithau, pan ei gwelodd, a gythryblwyd wrth ei ymadrodd ef; a meddylio a wnaeth pa fath gyfarch oedd hwn.

30 A dywedodd yr angel wrthi, Nac ofna, Mair: canys ti a gefaist ffafir gyd â Duw.

31 Ac wele, ti a gei feichiogi yn dy groth, ac a esgori ar fab, ac a elwi ei enw ef IESU.

32 Hwn fydd mawr, ac a elwir yn Fab y Goruchaf: ac iddo y rhydd yr Arglwydd Dduw orseddfa ei dad Dafydd.

33 Ac esfe a deyrnasa ar dŷ Jacob yn dragywydd; ac ar ei frenhiniaeth ni bydd diwedd.

34 A Mair a ddywedodd wrth yr angel, Pa fodd y bydd hyn, gan nad adwaen i wr?

35 A'r angel a atebodd ac a ddywedodd wrthi, Yr Yspryd Glân a ddaw arnat ti, a nerth y Goruchaf a'th gysgoda di: am hynny hefyd y peth sanctaidd a aner o honot ti, a elwir yn Fab Duw.

36 Ac wele, Elisabeth dy gares, y mae hithau wedi beichiogi ar fab yn ei henaint: a hwn yw y chweched nis iddi hi yr hon a elwid yn amhlantadwy.

37 Canys gyd â Duw ni bydd dim yn amhosibl.

38 A dywedodd Mair, Wele wasanaethyddes yr Arglwydd; bydded i mi yn ol dy air di. A'r angel a aeth ymaith oddi wrthi hi.

39 ¶ A Mair a gyfododd yn y dyddiau hynny, ac a aeth i'r mynydd-dir ar frys, i ddinas o Juda;

40 Ac a aeth i mewn i dŷ Zacharias, ac a gyfarchodd well i Elisabeth.

41 A bu, pan glybu Elisabeth gyf-

archiad Mair, i'r plentyn yn ei chroth hi lammu: ac Elisabeth a lanwyd o'r Yspryd Glân.

42 A llefain a wnaeth â llef uchel, a dywedyd, Bendigedig wyt ti ym mhilith gwragedd, a bendigedig yw ffrwyth dy groth di.

43 Ac o ba le y mae hyn i mi, fel y delai mam fy Arglwydd attaf fi?

44 Canys wele, er cynted y daeth lleferydd dy gyfarchiad di i'm clustiau, y plentyn a lammodd o lawenydd yn fy nghroth.

45 A bendigedig yw yr hon a gredodd: canys bydd cyflawniad o'r pethau a ddywedwyd wrthi gan yr Arglwydd.

46 ¶ A dywedodd Mair, Y mae fy enaid yn mawrhâu yr Arglwydd,

47 A'm hyspryd a lawenydhodd yn Nuw fy Iachawdwr.

48 Canys esfe a edrychodd ar waeledd ei wasanaethyddes: oblegid, wele, o hyn allan yr holl genhedlaethau a'm geilw yn wynfydedig.

49 Canys yr hwn sydd alluog a wnaeth i mi fawredd; a sanctaidd yw ei enw ef.

50 A'i drugaredd sydd yn oes oes oedd ar y rhai a'i hofnant ef.

51 Efe a wnaeth gadernid â'i fraich: efe a wasgarodd y rhai beilchion ym mwrriad eu calon.

52 Efe a dynnodd i lawr y cedyrn o'u heisteddfâau, ac a ddyrchafodd y rhai isel-radd.

53 Y rhai newynog a lanwodd esfe â phethau da; ac esfe a anfonodd ymaith y rhai goludog yn weigion.

54 Efe a gynnorthwyodd ei was Israel, gan gofio ei drugaredd;

55 Fel y dywedodd wrth ein tadau, Abraham a'i had, yn dragywydd.

56 A Mair a arhosodd gyd â hi ynghylch tri mis, ac a ddychwelodd i'w thŷ ei hun.

57 ¶ A chyflawnwyd tymp Elisabeth i esgor; a hi a esgorodd ar fab.

58 A'i chymmydogion a'i cheuedl a glybu fawrhâu o'r Arglwydd ei drugaredd arni; a hwy a gyd-lawenyhasant â hi.

59 A bu, ar yr wythfed dydd hwy a ddaethant i enwaedu ar y dyn bach;

ac a'i galwasant ef Zacharias, yn ol enw ei dad.

60 A'i fam a atebodd ac a ddywedodd, Nid *felly*; eithr Ioan y gelwir ef.

61 Hwytbau a ddywedasant wrthi, Nid oes neb o'rh genedl a elwir ar yr enw hwn.

62 A hwy a wnaethant amnaid ar ei dad ef, pa fodd y mynnai efe ei enwi ef.

63 Yntau a alwodd am argrafflech, ac a ysgrifennodd, gan ddywedyd, Ioan yw ei enw ef. A rhyfeddu a wnaethant oll.

64 Ac agorwyd ei enau ef yn ebrwydd, a'i dafod ef; ac efe a lefarodd, gan fendithio Duw.

65 A daeth ofn ar bawb oedd yn trigo yn eu cylch hwy: a thrwy holl fynydd-dir Judea y cyhoeddwyd y geiriau hyn oll.

66 A phawb a'r a'u clywsant, a'u gosodasant yn eu calonau, gan ddywedyd, Beth fydd y bachgennyn hwn? A llaw yr Arglwydd oedd gyd âg ef.

67 ¶ A'i dad ef Zacharias a gyflawnwyd o'r Yspryd Glân, ac a brophwyddodd, gan ddywedyd,

68 Bendigedig fyddo Arglwydd Dduw Israel: canys efe a ymwelodd, ac a wnaeth ymwared i'w bobl;

69 Ac *efe* a ddyrchafodd gorn iachawdwriaeth i ni, yn nhŷ Dafydd ei wasanaethwr;

70 Megis y llefarodd trwy enau ei sanctaidd brophwydi, y rhai oedd o ddechreuad y byd:

71 Fel y byddai i ni ymwared rhag ein gelynion, ac o law pawb o'n caseion;

72 I gwblhâu y drugaredd â'n tadau, ac i gosio ei sanctaidd gyfammod:

73 Y llw a dyngodd efe wrth ein tad Abraham, a'r roddi i ni,

74 Gwedi ein rhyddhâu o law ein gelynion, ei wasanaethu ef yn ddiöfn,

75 Mewn sancteiddrwydd a chyflawnder ger ei fron ef, holl ddyddiau ein bywyd.

76 A thithau, fachgennyn, a elwir yn brophwyd i'r Goruchaf: canys ti a âi o flaen wyneb yr Arglwydd, i barottôl ei ffyrdd ef;

77 I roddi gwybodaeth iachawdwr-

iaeth i'w bobl, trwy faddeuant o'u pechodau,

78 O herwydd tiriondeb trugaredd ein Duw; trwy yr hon yr ymwelodd â ni godiad haul o'r uchelder,

79 I lewyrchu i'r rhai sydd yn eistedd mewn tywyllwch a chysgod angau, i gyfeirio ein traed i ffordd tangnefedd.

80 A'r bachgen a gynyddodd, ac a gryfhâwyd yn yr yspryd, ac a fu yn y diffaethwch hyd y dydd yr ymddangosodd efe i'r Israel.

PEN. II.

1 *Augustus yn trethu holl ymerodraeth Rhufain.* 6 *Genedigaeth Crist.* 8 *Angel yn ei fynegi i'r bugeiliaid;* 13 *a llawer yn canu moliant i Dduw am dano.* 21 *Enwadu Crist.* 22 *Puredigaeth Mair.* 28 *Simcon ac Anna yn prophwydo am Crist:* 40 *ac yntau yn cynnyddu mewn doethineb:* 46 *yn ymresymu â'r doctoriaid yn y deml,* 51 *ac yn ufudd i'w rieni.*

BU hefyd yn y dyddiau hynny, fyned gorchymyn allan oddi wrth Augustus Cesar, i drethu yr holl fyd.

2 (Y trethiad yma a wnaethpwyd gyntaf pan oedd Cyrenius yn rhaglaw ar Syria)

3 A phawb a aethant i'w trethu, bob un i'w ddinas ei hun.

4 A Joseph hefyd a aeth i fynu o Galilea, o ddinas Nazareth, i Judea, i ddinas Dafydd, yr hon a elwir Bethlethem (am ei fod o dŷ a thylwyth Dafydd)

5 I'w drethu gyd â Mair, yr hon a ddyweddiastid yn wraig iddo, yr hon oedd yn feichiog.

6 A bu, tra yr oeddynt hwy yno, cyflawnwyd y dyddiau i esgor o honi.

7 A hi a esgorodd ar ei mab cyntaf-anedig, ac a'i rhwymodd ef mewn cadachau, ac a'i dododd ef yn y preseb; am nad oedd iddynt le yn y lletty.

8 ¶ Ac yr oedd yn y wlad honno fugeiliaid yn aros yn y maes, ac yn gwylied eu praidd liw nos.

9 Ac wele, angel yr Arglwydd a safodd ger llaw iddynt, a gogoniant yr Arglwydd a ddisgleiriodd o'u hamgylch: ac ofni yn ddirfawr a wnaethant.

10 A'r angel a ddywedodd wrthynt,

Nac ofnwch : canys wele yr wyf fi yn mynegi i chwi newyddion da o lawenydd mawr, yr hwn a fydd i'r holl bobl.

11 Canys ganwyd i chwi heddyw Geidwad yn ninas Dafydd, yr hwn yw Crist yr Arglwydd.

12 A hyn fydd arwydd i chwi; Chwi a gewch y dyn bach wedi ei rwymo mewn cadachau, a'i ddodi yn y preseb.

13 Ac yn ddisymmwrth yr oedd gyd â'r angel liaws o lu nefol, yn molianu Duw, ac yn dywedyd,

14 Gogoniant yn y goruchaf i Dduw, ac ar y ddaear tangnefedd, i ddynion ewylls da.

15 A bu, pan aeth yr angelion ymaith oddi wrthynt i'r nef, y bugeiliaid hwythau a ddywedasant wrth eu gilydd, Awn hyd Bethlehem, a gwelwn y peth hwn a wnaethpwyd, yr hwn a hysbysodd yr Arglwydd i ni.

16 A hwy a ddaethant ar frys; ac a gawsant Mair a Joseph, a'r dyn bach yn gorwedd yn y preseb.

17 A phan welsant, hwy a gyhoeddasant y gair a ddywedasant wrthynt am y bachgen hwn.

18 A phawb a'r a'i clywsant, a ryfeddasant am y pethau a ddywedasant gan y bugeiliaid wrthynt.

19 Eithr Mair a gadwodd y pethau hyn oll, gan eu hystyried yn ei chalon.

20 A'r bugeiliaid a ddychwelasant, gan ogoneddu a moliannu Duw am yr holl bethau a glywsent ac a welsent, fel y dywedasant wrthynt.

21 ¶ A phan gyflawnwyd wyth niwrnod i enwaedu ar y dyn bach, galwyd ei enw ef IESU, yr hwn a enwasid gan yr angel cyn ei ymddwyn ef yn y groth.

22 Ac wedi cyflawni dyddiau ei phuredigaeth hi, yn ol deddf Moses, hwy a'i dygasant ef i Jerusalem, i'w gyflwyno i'r Arglwydd;

23 (Fel yr ysgrifenyd yn neddf yr Arglwydd, Pob gwrrwy cyntaf-anedig a elwir yn sanctaidd i'r Arglwydd)

24 Ac i roddi aberth, yn ol yr hyn a ddywedwyd yn neddf yr Arglwydd, Pâr o durturod, neu ddau gyw colommen.

25 Ac wele, yr oedd gwr yn Jerusalem, a'i enw Simeon; a'r gwr hwn oedd gyfiawn a duwiol, yn disgwyl am ddi-ddanwch yr Israel: a'r Yspryd Glân oedd arno.

26 Ac yr oedd wedi ei hysbysu iddo gan yr Yspryd Glân, na welai efe angau, cyn iddo weled Crist yr Arglwydd.

27 Ac efe a ddaeth trwy yr yspryd i'r deml: a phan ddug ei rieni y dyn bach Iesu, i wneuthur drosto yn ol defod y gyfraith;

28 Yna efe a'i cymmerth ef yn ei freichiau, ac a fendithiodd Dduw, ac a ddywedodd,

29 Yr awr hon, Arglwydd, y gollyngi dy was mewn tangnefedd, yn ol dy air:

30 Canys fy llygaid a welsant dy iachawdwriaeth,

31 Yr hon a barottoaist ger bron wyneb yr holl bobloedd;

32 Goleuni i oleuo y Cenhedloedd, a gogoniant dy bobl Israel.

33 Ac yr oedd Joseph a'i fam ef yn rhyfeddu am y pethau a ddywedwyd am dano ef.

34 A Simeon a'u bendithiodd hwynt, ac a ddywedodd wrth Mair ei fam ef, Wele, hwn a osodwyd yn gwmp ac yn gyfodiad i lawer yn Israel, ac yn arwydd yr hwn y dywedir yn ei erbyn;

35 (A thrwy dy enaid di dy hun hefyd yr â cleddyf) fel y datguddir meddyliau llawer o galonnau.

36 Ac yr oedd Anna brophwydes, merch Phanuel, o lwyth Aser: hon oedd oedrannus iawn, ac a fuasai fyw gyd â gwr saith mlynedd o'i morwyndod;

37 Ac a fuasai yn weddw ynghylch pedair a phedwar ugain mlynedd, yr hon nid âi allan o'r deml, ond gwasanaethu Duw mewn ymprydiau a gweddiau ddydd a nos.

38 A hon hefyd yn yr awr honno, gan sefyll ger llaw, a foliannodd yr Arglwydd, ac a lefarodd am dano ef wrth y rhai oll oedd yn disgwyl ymward yn Jerusalem.

39 Ac wedi iddynt orphen pob peth yn ol deddf yr Arglwydd, hwy a

ddychwelasant i Galilea, i'w dinas eu hun Nazareth.

40 A'r bachgen a gynyddodd, ac a gryfhâodd yn yr yspryd, yn gyflawn o ddoethineb: a gras Duw oedd arno ef.

41 ¶ A'i rienni ef a aent i Jerusalem bob blwyddyn ar wyl y pasc.

42 A phan oedd efe yn ddeuddeng mlwydd oed, hwynt-hwy a aethant i fynu i Jerusalem yn ol defod yr wyl.

43 Ac wedi gorphen y dyddiau, a hwy yn dychwelyd, arhosodd y bachgen Iesu yn Jerusalem; ac ni wyddai Joseph a'i fam ef.

44 Eithr gan dybied ei fod ef yn y fintai, hwy a aethant daith diwrnod; ac a'i ceisiasant ef yni mhlith eu cenedl a'u cydnabod.

45 A phryd na chawsant ef, hwy a ddychwelasant i Jerusalem, gan ei geisio ef.

46 A bu, ar ol tridiau, gael o honynt hwy ef yn y deml, yn eistedd y'nghanol y doctoriaid, yn gwrandao arnynt, ac yn eu holi hwynt.

47 A synnu a wnaeth ar bawb a'r a'i clywsant ef, o herwydd ei ddeall ef a'i attebion.

48 A phan welsant ef, bu aruthr ganddynt. A'i fam a ddywedodd wrtho, Fy mab, paham y gwnaethost felly â ni? wele, dy dad a minnau yn ofidus a'th geisiasom di.

49 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Paham y ceisiech fi? oni wyddech fod yn rhaid i mi fod ynghylch y pethau a berthyn i'm Tad?

50 A hwy ni ddeallasant y gair a ddywedasai efe wrthynt.

51 Ac efe a aeth i waered gyd â hwynt, ac a ddaeth i Nazareth, ac a fu ostyngedig iddynt. A'i fam ef a gadwodd yr holl eiriau hyn yn ei chalon.

52 A'r Iesu a gynyddodd mewn doethineb a chorpholaeth, a ffafr gyd â Duw a dynion.

PEN. III.

1 *Pregeth a bedydd Ioan: 15 ei dystiolaeth ef am Crist* 20 *Herod yn carcharu Ioan.* 21 *Crist, wedi ei fedyddio, yn derbyn tystiolaeth o'r nef.* 23 *Oedran ac achau Crist, o Joseph i fynu.*

YN y bymthegfed flwyddyn o ymerodraeth Tiberius Cesar, a

Phontius Pilat yn rhaglaw Judea, a Herod yn detrach Galilea, a'i frawi Phylip yn detrach Iturea, a gwlad Trachonitis, a Lysanias yn detrach Abilene,

2 Dan yr arch-offeiriad Annas a Chaiaphas, y daeth gair Duw at Ioan, mab Zacharias, yn y diffaethwch.

3 Ac efe a ddaeth i bob goror yn nghylch yr Iorddonen, gan bregethu bedydd edifeirwch, er maddeuant pechodau;

4 Fel y mae yn ysgrifenedig yn llyfr ymadroddion Esaus y prophwyd, yr hwn sydd yn dywedyd, Llef un yn llefain yn y diffaethwch, Parottowch ffordd yr Arglwydd, gwnewch ei lwybrau ef yn uniawn.

5 Pob pant a lenwir, a phob mynydd a bryn a ostyngir, a'r gwyr-geimion a wneir yn uniawn, a'r geirwon yn ffyrdd gwastad;

6 A phob cnawd a wêl iachawdwr-iaeth Duw.

7 Am hynny efe a ddywedodd wrth y bobl oedd yn dyfod i'w bedyddio ganddo, O genhedlaeth gwiberod, pwy a'ch rhag-rybuddiodd chwi i ffoi oddi wrth y digofaint sydd ar ddyfod?

8 Dygwch gan hynny ffrwythau addas i edifeirwch; ac na ddechreuwch ddywedyd ynoch eich hunain, Y mae gennym ni Abraham yn dad: canys yr wyf yn dywedyd i chwi, y dichon Duw o'r cerrig hyn godi plant i Abraham.

9 Ac yr awrhon y mae y fwyell wedi ei gosod ar wreiddyn y prenau: pob pren gan hynny a'r nid yw yn dwyn ffrwyth da, a gymmyrir i lawr, ac a fwrir yn tân.

10 A'r bobloedd a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Pa beth gan hynny a wnawn ni?

11 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Y neb sydd ganddo ddwy bais, rhodded i'r neb sydd heb yr un; a'r neb sydd ganddo fwyd, gwnaed yr un modd.

12 A'r publicanod hefyd a ddaethant i'w bedyddio, ac a ddywedasant wrtho, Athraw, beth a wnawn ni?

13 Ac efe a ddywedodd wrthynt,

Na cheisiwch ddim mwy nag sydd wedi ei osod i chwi.

14 A'r milwyr hefyd a ofynasant iddo, gan ddywedyd, A pha beth a wnawn ninnau? Ac efe a ddywedodd wrthynt, Na fyddwch draws wrth neb, ac na cham-achwynwch *ar neb*; a byddwch foddllawn i'ch cyflogau.

15 Ac fel yr oedd y bobl yn disgwyl, a phawb yn meddylied yn eu calonnau am Ioan, ai efe oedd y Crist;

16 Ioan a atebodd, gan ddywedyd wrthynt oll, Myfi yn ddiaw ydwyf yn eich bedyddio chwi â dwfr: ond y mae un cryfach na myfi yn dyfod, yr hwn nid wyf fi deilwng i ddattod carrai ei esgidiau: efe a'ch bedyddia chwi â'r Yspryd Glân, ac â than.

17 Yr hwn y mae ei wyntyll yn ei law, ac efe a lwyr-lanhâ ei lawr dyrnu, ac a gasgl y gwenith i'w ysgubor; ond yr us a lysg efe â than anniffoddadwy.

18 A llawer o bethau eraill a gyngorodd efe, ac a bregethodd i'r bobl.

19 Ond Herod y tetrarch, pan gerddwyd ef ganddo am Herodias gwraig Philip ei frawd, ac am yr holl ddrygioni a wnaethai Herod,

20 A chwanegodd hyn hefyd heb law y cwbl, ac a gauodd ar Ioan yn y carchar.

21 ¶ A bu, pan oeddid yn bedyddio yr holl bobl, a'r Iesu yn ei fedyddio hefyd, ac yn gweddio, agoryd y nef,

22 A disgyn o'r Yspryd Glân mewn rhith corphorol, megis colommen, arno ef; a dyfod llef o'r nef yn dywedyd, Ti yw fy anwyl Fab; ynot ti y'm boddlonwyd.

23 A'r Iesu ei hun oedd ynghylch dechreu ei ddengmlwydd ar hugain oed, mab (fel y tybid) i Joseph, *fab Eli,*

24 *Fab Matthat, fab Lefi, fab Melchi, fab Janna, fab Joseph,*

25 *Fab Mattathias, fab Amos, fab Naum, fab Esli, fab Naggai,*

26 *Fab Maath, fab Mattathias, fab Semei, fab Joseph, fab Juda,*

27 *Fab Joanna, fab Rhesa, fab Zorobabel, fab Salathiel, fab Neri,*

28 *Fab Melchi, fab Adi, fab Cosam, fab Elmodam, fab Er,*

29 *Fab Jose, fab Eliezer, fab Jorim, fab Matthat, fab Lefi,*
30 *Fab Simeon, fab Juda, fab Joseph, fab Jonan, fab Eliacim,*
31 *Fab Melea, fab Mainan, fab Mattatha, fab Nathan, fab Dafydd,*
32 *Fab Jesse, fab Obed, fab Booz, fab Salmon, fab Naasson,*
33 *Fab Aminadab, fab Aram, fab Esrom, fab Phares, fab Juda,*
34 *Fab Jacob, fab Isaac, fab Abraham, fab Thara, fab Nachor,*
35 *Fab Saruch, fab Ragau, fab Phalec, fab Heber, fab Sala,*
36 *Fab Cainan, fab Arphaxad, fab Sem, fab Noë, fab Lamech,*
37 *Fab Mathusala, fab Enoch, fab Jared, fab Maleleel, fab Cainan,*
38 *Fab Enos, fab Seth, fab Adda, fab Duw.*

PEN. IV.

1 *Temtiad ac ymryd Crist.* 13 Y mae efe yn gorchfygu y cythraul: 14 yn dechreu pregethu. 16 Pobl Nazareth yn rhyfeddu am ei eiriau grausol ef. 33 Y mae efe yn iachâu un cythreulig, 38 a mam gwaraig Petr, 40 a llawer o gleifion eraill. 41 Y cythreuliaid yn cydnabod Crist, ac yn cael cerydd am hynny. 43 Y mae efe yn pregethu trwy y dinasoedd.

A'R Iesu yn llawn o'r Yspryd Glân, a ddychwelodd oddi wrth yr Iorddonen, ac a arweiniwyd gan yr yspryd i'r anialwch,

2 Yn cael ei demtio gan ddiabol ddeugain niwrnod. Ac ni fwyttâodd efe ddim o fewn y dyddiau hynny: ac wedi eu diweddu hwynt, ar ol hynny y daeth arno chwant bwyd.

3 A dywedodd diafol wrtho, Os mab Duw ydwyt ti, dywed wrth y garreg hon fel y gwnelel hi yn fara.

4 A'r Iesu a atebodd iddo, gan fara yn unig y bydd dyn fyw, ond ar bob gair Duw.

5 A diafol, wedi ei gymmeryd ef i fynu i synydd uchel, a ddangosodd iddo holl deyrnasoedd y ddaear mewn munud awr.

6 A diafol a ddywedodd wrtho, I ti y rhoddaf yr awdurdod hon oll, a'u gogoniant hwynt: canys i mi y rhoddwyd; ac i bwy bynnag y mynnwyf y rhoddaf finnau hi.

7 Os tydi gan hynny a addoli o'm blaen, eiddot ti fyddant oll.

8 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Dos ymaith, Satan, yn fy ol i; canya ysgrifenedig yw, Addoli yr Arglwydd dy Dduw, ac ef yn unig a wasanaethi.

9 Ac efe a'i dug ef i Jerusaleml, ac a'i gosododd ar binacl y deml, ac a ddywedodd wrtho, Os mab Duw ydwyt, bwrw dy hun i lawr oddi yma.

10 Canys ysgrifenedig yw, Y gorchymyn efe i'w angelion o'th achos di, a'r dy gadw di:

11 Ac y cyfodant di yn eu dwylaw, rhag i ti un amser daro dy droed wrth garreg.

12 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Dywedwyd, Na themtia yr Arglwydd dy Dduw.

13 Ac wedi i ddi'afol orphen yr holl demtasiwn, efe a ymadawodd âg ef dros amser.

14 ¶ A'r Iesu a ddychwelodd trwy nerth yr yspryd i Galilea: a sôn a aeth am dano ef trwy yr holl fro oddi amgylch.

15 Ac yr oedd efe yn athrawiaethu yn eu synagogau hwynt, ac yn cael anrhydedd gan bawb.

16 ¶ Ac efe a ddaeth i Nazareth, lle y magesid ef: ac yn ol ei arfer, efe a aeth i'r synagog ar y sabbath, ac a gyfododd i fynu i ddarllen.

17 A rhoddedd atto lyfr y prophwyd Esaias: Ac wedi iddo agoryd y llyfr, efe a gafodd y lle yr oedd yn ysgrifenedig,

18 Yspryd yr Arglwydd sydd arnaf fi, o herwydd iddo fy enneinio i; i bregethu i'r tlodion yr anfonodd fi, i iachâu y drylliedig o galon, i bregethu gollyngdod i'r caethion, a chaffaeliad golwg i'r deillion, i ollwng y rhai ysig mewn rhydd-deb;

19 I bregethu blwyddyn gymmeradwy yr Arglwydd.

20 Ac wedi iddo gau y llyfr, a'i roddi i'r gweinidog, efe a eisteddodd. A llygaid pawb oll yn y synagog oedd yn craffu arno.

21 Ac efe a ddechreuodd ddywedyd wrthynt, Heddyw y cyflawnwyd yr ysgrhythyr hon yn eich clustiau chwi.

22 Ac yr oedd pawb yn dynwyl tystiolaeth iddo, ac yr oeddynt yn rhyfeddu am y geiriau grasusol a ddeuai allan o'i enau ef. A hwy a ddywedasant, Onid hwn yw mab Joseph?

23 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Yn hollaw y dywedwch y ddiareb hon wrthyf, Y meddyg, iachâ di dy hun: y pethau a glywsom ni eu gwneuthur yn Capernaum, gwna yma hefyd yn dy wlad dy hun.

24 Ac efe a ddywedodd, Yn wir meddaf i chwi, Nad yw un prophwyd yn gymmeradwy yn ei wlad ei hun.

25 Eithr mewn gwirionedd meddaf i chwi, Llauer o wragedd gweddwon oedd yn Israel yn nyddiau Elias, pan gauwyd y nef dair blynedd a chwe mis, fel y bu newyn mawr trwy yr holl dir;

26 Ac nid at yr un o honynt yr anfonwyd Elias, ond i Sarepta yn Sidon, at wraig weddw.

27 A llawer o wahan-gleifion oedd yn Israel yn amser Elisëus y prophwyd; ac ni lanhâwyd yr un o honynt, ond Naaman y Syriad.

28 A'r rhai oll yn y synagog, wrth glywed y pethau hyn, a lanwyd o ddigofaint;

29 Ac a godasant i fynu, ac a'i bwriasant ef allan o'r ddinas, ac a'i dygasant ef hyd ar ael y bryn yr hwn yr oedd eu dinas wedi ei hadeiladu arno, ar fedr ei frwr ef bendramwngl i lawr.

30 Ond efe, gan fyned trwy eu canol hwynt, a aeth ymaith;

31 Ac a ddaeth i waered i Capernaum, dinas yn Galilea: ac yr oedd yn eu dysgu hwynt ar y dyddiau sabbath.

32 A bu aruthr ganddynt wrth ei athrawiaeth ef: canys ei ymadrodd ef oedd gyd âg awdurdod.

33 ¶ Ac yn y synagog yr oedd dyn â chando yspryd cythraul aflan; ac efe a waeddodd â llef uchel,

34 Gan ddywedyd, Och, bath sydd i ni a wnelom â thi, Iesu o Nazareth? a ddaethost ti i'n difetha ni? Myfi a'th adwaen pwy ydwyt; Sanct Duw

35 A'r Iesu a'i ceryddodd ef, gan ddywedyd, Distawa, a dos allan o

hono. A'r cythraul, wedi ei dafu ef i'r canol, a aeth allan o hono, heb wneuthur dim niwed iddo.

36 A daeth braw arnynt oll: a chyd-ynddiddanasant â'u gilydd, gan ddywedyd, Pa ymadrodd yw hwn? gan ei fod ef trwy awŵurdod a nerth yn gorchymyn yr ysprydion aflan, a hwythau yn myned allan.

37 A sôn am' dano a aeth allan i bob man o'r wlad oddi amgylch.

38 ¶ A phan gyfododd yr Iesu o'r synagog, efe a aeth i mewn i dŷ Simon. Ac yr oedd chwegr Simon yn glaf o gryd blin: a hwy a attolygasant arno drosti hi.

39 Ac efe a safodd uwch ei phen hi, ac a geryddodd y cryd; a'r cryd a'i gadawodd hi: ac yn y fan hi a gyfododd, ac a wasanaethodd arnynt hwy.

40 ¶ A phan fachludodd yr haul, pawb a'r oedd ganddynt rai cleifion o amryw glefydau, a'u dygasant hwy atto ef; ac efe a roddes ei ddwyllaw ar bob un o honynt, ac a'u hiachâodd hwynt.

41 A'r cythreuliaid hefyd a aethant allan o lawer, dan sefain a dywedyd, Ti yw Crist, Mab Duw. Ac efe a'u ceryddodd hwynt, ac ni adawai iddynt ddywedyd y gwyddent mai efe oedd y Crist.

42 Ac wedi ei myned hi yn ddydd, efe a aeth allan, ac a gychwynodd i le diffaeth: a'r bobloedd a'i ceisiasant ef; a hwy a ddaethant hyd atto, ac a'i hattaliasant ef rhag myned ymaith oddi wrthynt.

43 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Yn wir y mae yn rhaid i mi bregethu teyrnas Dduw i ddinasoedd eraill hefyd: canys i hyn y'm danfonwyd.

44 Ac yr oedd efe yn pregethu yn synagogau Galilea.

PEN. V.

1 Crist yn dygu y bobl allan o long Petr. 4 Trwy helpa ryfeddol o bysgod, yn dangos pa fodd y gwmai efe ef a'i gyfeillion yn bysgodwyr dynion: 12 yn glanhâu y gwahan-glwysus: 16 yn gweddio yn y diffaethwch: 18 yn iachâu un claf o'r parlys: 27 yn eulw Matthew y publican. 29 Megis Phynygwr eneidiau, yn bwylla gyd â phechaduriaid: 34 yn rhag-synegi symprydau a chystuddiau i'r apostolion, ar ol ei ddyrchafiad ef: 36 ac yn cysfelybu diffybllion llwrf gwciniaid i gostrelau hen, a dillad wedi treulio.

BU hefyd, a'r bobl yn pwyso atto i wrando gair Duw, yr oedd yntau yn sefyll yn ymyl llyn Genne-saret;

2 Ac efe a welai ddwy long yn sefyll wrth y llyn: a'r pysgodwyr a aethent allan o honynt, ac oeddynt yn golchi eu rhwydau.

3 Ac efe a aeth i mewn i un o'r llongau, yr hon oedd eiddo Simon, ac a ddymunodd arno wthio ychydig oddi wrth y tir. Ac efe a eisteddodd, ac a ddysgodd y bobloedd allan o'r llong.

4 A phan beidiodd â llefaru, efe a ddywedodd wrth Simon, Gwthia i'r dwfn, a bwriwch eich rhwydau am helpa.

5 A Simon a atebodd ac a ddywedodd wrtho, O Feistr, er i ni boeni ar hŷd y nos, ni ddaliasom ni ddim: etto ar dy air di mi a wriaf y rhwyd.

6 Ac wedi iddynt wneuthur hynny, hwy a ddaliasant liaws mawr o bysgod: a'u rhwyd hwynt a rwygodd.

7 A hwy a amneidiasant ar eu cyfeillion, oedd yn y llong arall, i ddyfod i'w cynnorthwyo hwynt. A hwy a ddaethant; a llanwasant y ddwy long, onid oeddynt hwy ar soddi.

8 A Simon Petr, pan welodd hynny, a syrthiodd wrth liniau yr Iesu, gan ddywedyd, Dos ymaith oddi wrthyf; canys dyn pechadurus wyf fi, O Arglwydd.

9 Oblegid braw a ddaethai arno ef, a'r rhai oll oedd gyd âg ef, o herwydd yr helpa bysgod a ddaliasent hwy:

10 A'r un ffunud ar Iago ac Ioan hefyd, meibion Zebedeus, y rhai oedd gyfrannogion â Simon. A dywedodd yr Iesu wrth Simon, Nac ofna: o hyn allan y dèli ddyinion.

11 Ac wedi iddynt ddwyn y llongau i dir, hwy a adawsant bob peth, ac a'i dilynasant ef.

12 ¶ A bu, fel yr oedd efe mewn rhyw ddinas, wele wr yn llawn o'r gwahan-glwysf: a phan welodd efe yr Iesu, efe a syrthiodd ar ei wyneb, ac a ymbiliodd âg ef, gan ddywedyd, O Arglwydd, os ewyllysi, tu a elli fy nglanhâu.

13 Yntau a estynodd ei law, ac a

gyffyrddodd âg ef, gan ddywedyd, Yr wyf yn ewyllsio; bydd lân. Ac yn ebrwydd y gwahan-glwysf a aeth ymaith oddi wrtho.

14 Ac efe a orchymynodd iddo na ddywedai i neb: eithr dos ymaith, a dangos dy hun i'r offeiriad, ac offirwm dros dy lanhâd, fel y gorchymynodd Moses, er tystiolaeth iddynt.

15 A'r gair am dano a aeth yn fwy ar led: a llawer o bobloedd a ddaethant ynghyd i'w wrando ef, ac i'w hiachâu ganddo o'u clefydau.

16 ¶ Ac yr oedd efe yn cilio o'r neillduyn y diifaethwch, ac yngweddio.

17 A bu ar ryw ddiwrnod, fel yr oedd efe yn athrawiaethu, fod Phariseaid a doctoriaid y gyfraith yn eistedd yno, y rhai a ddaethent o bob pentref yn Galilea, a Judea, a Jerusalem: ac yr oedd gallu yr Arglwydd i'w hiachâu hwynt.

18 ¶ Ac wele wŷr yn dwyn mewn gwely ddyn a oedd glaf o'r parlys: a hwy a geisiasant ei ddwyn ef i mewn, a'i ddodi ger ei fron ef.

19 A phan na fedrent gael pa ffordd y dygent ef i mewn, o achos y dyrfa, hwy a ddringasant ar nen y tŷ, ac a'i gollyngasant ef i waered yn y gwely trwy y pridd-lechau, yn y canol ger bron yr Iesu.

20 A phan welodd efe eu ffydd hwynt, efe a ddywedodd wrtho, Y dyn, maddeuwyd i ti dy bechodau.

21 A'r ysgrifenyddion, a'r Phariseaid a ddechreusasant ymresymmu, gan ddywedyd, Pwy yw hwn sydd yn dywedyd cabledd? pwy a ddichon faddeu pechodau ond Duw yn unig?

22 A'r Iesu, yn gwybod eu hymresymmiadau hwynt, a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Pa resymmu yn eich calonnau yr ydych?

23 Pa un hawsaf, ai dywedyd, Maddeuwyd i ti dy bechodau; ai dywedyd, Cyfod, a rhodia?

24 Ond fel y gwypoch fod gan Fab y dyn awdurdod ar y ddaear i faddeu pechodau, (eb efe wrth y claf o'r parlys) Yr wyf yn dywedyd wrthynt, Cyfod, a chymmer dy wely, a dos i'th dŷ.

25 Ac yn y man y cyfododd efe i fynu yn eu gŵydd hwynt; ac efe a gymmerth yr hyn y gorwedda'i arno, ac a aeth ymaith i'w dŷ ei hun, gan ogoneddu Duw.

26 A syndod a ddaeth ar bawb, a hwy a ogoneddasant Dduw; a hwy a lanwyd o ofn, gan ddywedyd, Gwel-som bethau anhygoel heddyw.

27 ¶ Ac ar ol y petlâu hyn yr aeth efe allan, ac a welodd bublican a'i enw Lefi, yn eistedd wrth y dollfa: ac efe a ddywedodd wrtho, Dilyn fi.

28 Ac efe a adawodd bob peth, ac a gyfododd i fynu, ac a'i dilynodd ef.

29 A gwnaeth Lefi iddo wledd fawr yn ei dŷ: ac yr oedd tyrfa fawr o bublicanod ac eraill, yn eistedd gyd â hwynt ar y bwrdd.

30 Eithr eu hysgrifenyddion a'u Phariseaid hwynt a furmurasant yn erbyn ei ddisgyblion ef, gan ddywedyd, Paham yr ydych chwi yn bwytta ac yn yfed gyd â phublicanod a phechaduriaid?

31 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Nid rhaid i'r rhai iach wrth feddyg; ond i'r rhai cleifion.

32 Ni ddaethum i alw rhai cyfiawn, ond pechaduriaid i edifeirwch.

33 ¶ A hwy a ddywedasant wrtho, Paham y mae disgyblion Ioan yn ymprydio yn fynych, ac yn gwneuthur gweddïau, a'r un modd yr eiddo y Phariseaid; ond yr eiddot ti yn bwytta ac yn yfed?

34 Yntau a ddywedodd wrthynt, A ellwch chwi beri i blant yr ystafell briodas ymprydio, tra fyddo y priodas-fab gyd â hwynt?

35 Ond y dyddïau a ddaw, pan ddyger y priodas-fab oddi arnynt; ac yna yr ymprydiant yn y dyddïau hynny.

36 ¶ Ac efe a ddywedodd hefyd ddammeg wrthynt: Ni rydd neb lain o ddilledyn newydd mewn hen ddilledyn: os amgen, y mae y newydd yn gwneuthur rhwygiad, a'r llain o'r newydd ni chyttuna â'r hen.

37 Ac nid yw neb yn bwrw gwin newydd i hen gostrelau: os amgen, y gwin newydd a ddryllia y costrelau,

ac efe a red allan, a'r costrelau a gollir.

38 Eithr gwin newydd sydd raid ei fwrw mewn costrelau newyddion; a'r ddau a gedwir.

39 Ac nid oes neb gwedi iddo yfed gwin hen, a chwennych y newydd yn y fan: canys efe a ddywed, Gwell yw yr hen.

PEN. VI.

1 Crist yn argyhoeddi dallineb y Phariseaid ynghylch cadw y sabbath, trwy ysgrythyran, a rheswm, a gyrthiau: 13 yn dewis deuddeg apostol: 17 yn iachâu y cleiston: 20 a cherbron y bobl; yn pregethu i'w ddisgyblion fendithion a mældithion. 27 Pa fodd y mae i ni gwrw ein gelynon: 46 a chysylltu ufudd-dod gwethredoedd da ynghyd â gwarandaw y gair; rhag, yn wrwg-ddydd profedigaueth, i ni syrthio fel tŷ wedi ei adeiladu ar wyneb y ddaear, heb ddim sylfaen.

A BU ar yr ail prif sabbath, fyned o hono trwy yr ŷd: a'i ddisgyblion a dynnasant y tywys, ac a'u bwyttasant, gwedi eu rhwbio â'u dwylaw.

2 A rhai o'r Phariseaid a ddywedasant wrthynt, Paham yr ydych yn gwneuthur yr hyn nid yw gyfreithlawn ei wneuthur ar y sabbathau?

3 A'r Iesu gan ateb iddynt, a ddywedodd, Oni ddarllenasoch hyn chwaith, yr hyn a wnaeth Dafydd, pan oedd chwant bwyd arno ef, a'r rhai oedd gyd âg ef:

4 Y modd yr aeth efe i mewn i dŷ Dduw, ac y cymmerth ac y bwyttodd y bara gosod, ac a'i rhoddes hefyd i'r rhai oedd gyd âg ef; yr hwn nid yw gyfreithlawn ei fwytta, ond i'r offeiriad yn unig?

5 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y mae Mab y dyn yn Arglwydd ar y sabbath hefyd.

6 ¶ A bu hefyd ar sabbath arall, iddo fyned i mewn i'r synagog, ac athrawiaethu: ac yr oedd yno ddyn â'i law ddeheu wedi gwywo.

7 A'r ysgrifenyddion a'r Phariseaid a'i gwyliasant ef, a iachâu efe ef ar y dydd sabbath; fel y caffent achwyn yn ei erbyn ef.

8 Eithr efe a wybu eu meddyliau hwynt, ac a ddywedodd wrth y dyn oedd â'r llaw wedi gwywo, Cyfod i

fynu, a saf yn y canol. Ac efe a gyfododd i fynu, ac a safodd.

9 Yr Iesu am hynny a ddywedodd wrthynt, Myfi a ofynaf i chwi, Beth sydd gyfreithlawn ar y sabbathau? gwneuthur da, ynte gwneuthur drwg? cadw einioes, ai colli?

10 Ac wedi edrych arnynt oll oddi amgylch, efe a ddywedodd wrth y dyn, Estyn dy law. Ac efe a wnaeth felly: a'i law ef a wnaed yn iach fel y llall.

11 A hwy a lanwyd o ynyfdrwydd, ac a ymddiddanasant y naill wrth y llall, pa beth a wnaent i'r Iesu.

12 A bu yn y dyddiau hynny, fyned o hono ef allan i'r mynydd i weddio; a pharhâu ar hŷd y nos yn gweddio Duw.

13 ¶ A phan aeth hi yn ddydd, efe a alwodd atto ei ddisgyblion: ac o honynt efe a etholodd ddeuddeg, y rhai hefyd a enwodd efe yn apostolion;

14 Simon (yr hwn hefyd a enwodd efe Petr) ac Andreas ei frawd; Iago, ac Ioan; Phylip, a Bartholomæus;

15 Matthew, a Thomas; Iago mab Alphæus, a Simon a elwir Zelotes;

16 Judas brawd Iago, a Judas Iscariot, yr hwn hefyd a aeth yn fradwr.

17 ¶ Ac efe a aeth i waered gyd â hwynt, ac a safodd mewn gwastattir; a'r dyrfa o'i ddisgyblion, a lliaws mawr o bobl o holl Judea a Jerusalem, ac o duedd môr Tyrus a Sidon, y rhai a ddaeth i wrando arno, ac i'w hiachâu o'u clefydau;

18 A'r rhai a flinid gan ysprydion aflan: a hwy a iachâwyd.

19 A'r holl dyrfa oedd yn ceisio cyffwrdd âg ef; am fod nerth yn myned o hono allan, ac yn iachâu pawb.

20 ¶ Ac efe a ddyrchafodd ei olygon ar ei ddisgyblion, ac a ddywedodd, Gwŷn eich byd y tlodion: canys eiddoch chwi yw teyrnas Dduw.

21 Gwŷn eich byd y rhai ydych yn dwyn newyn yr awrhon: canys chwi a ddigonir. Gwŷn eich byd y rhai ydych yn wylo yr awrhon: canys chwi a chwerddwch.

22 Gwŷn eich byd pan y'ch casâo dynion, a phan y'ch didolant oddi wrthynt, ac y'ch gwaradwyddant, ac y

bwriant eich enw allan megis drwg, er mwyn Mab y dyn.

23 Byddwch lawen y dydd hwnnw, a llemmwich: canys wele, eich gwobr sydd fawr yn y nef: oblegid yr un ffunud y gwnaeth eu tadau hwynt i'r prophwydi.

24 Eithr gwae chwi y cyfoethoglon: canys derbyniasoch eich diddantwch.

25 Gwae chwi y rhai llawn: canys chwi a ddygwch newyn. Gwae chwi y rhai a chwerddwch yr awr hon: canys chwi a alerwch ac a wylwch.

26 Gwae chwi pan ddywedo pob dyn yn dda am danoch: canys felly y gwnaeth eu tadau hwynt i'r gau brophwydi.

27 ¶ Ond yr wyf yn dywedyd wrthych chwi y rhai ydych yn gwrando, Cerwch eich gelynion; gwnewch dda i'r rhai a'ch casant:

28 Bendithiwch y rhai a'ch mell-dithiant, a gweddiwch dros y rhai a'ch drygant.

29 Ac i'r hwn a'th darawo ar y naill gern, cynnyg y llall hefyd; ac i'r hwn a ddygo ymaith dy gochl, na wahardd dy bais hefyd.

30 A ayro i bob un a geisio gennyt; a chan y neb a fyddo yn dwyn yr eiddot, na chais eilchwyd.

31 Ac fel y mynnech wneuthur o ddynion i chwi, gwnewch chwithau iddynt yr un ffunud.

32 Ac os cerwch y rhai a'ch carant chwithau, pa ddiolch fydd i chwi? oblegid y mae pechaduriaid hefyd yn caru y rhai a'u car hwythau.

33 Ac os gwnewch dda i'r rhai a wnant dda i chwithau, pa ddiolch fydd i chwi? oblegid y mae y pechaduriaid hefyd yn gwneuthur yr un peth.

34 Ac os rhoddwch echwyn i'r rhai yr ydych yn gobeithio y cewch chwithau ganddynt, pa ddiolch fydd i chwi? oblegid y mae y pechaduriaid hefyd yn rhoddi echwyn i bechaduriaid, fel y derbyniont y cyffelyb.

35 Eithr cerwch eich gelynion, a gwnewch dda, a rhoddwch echwyn, heb obeithio dim drachefn; a'ch gwobr a fydd mawr, a phlant fyddwch i'r

Goruchaf: canys daionus yw efe i'r rhai anniolchgar a drwg.

36 Byddwch gan hynny drugarogion, megis ag y mae eich Tad yn drugarog.

37 Ac na fernwch, ac ni'ch bernir: na chondemniwch, ac ni'ch condemnir: maddeuwch, a maddeuir i chwithau:

38 Rhoddwch, a rhoddir i chwi: mesur da, dwysedig, ac wedi ei ysgwyd, ac yn myned trosodd, a roddant yn eich mynwes: canys â'r un mesur ag y mesuroch, y mesurir i chwi drachefn.

39 Ac efe a ddywedodd ddammeg wrthynt: A ddichon y dall dywyso y dall? oni syrthiant ill dau yn y clawdd?

40 Nid yw y disgybl uwch law ei athraw: eithr pob un perffaith a fydd fel ei athraw.

41 A phaham yr wyt ti yn edrych ar y brycheuyn sydd yn llygad dy frawd, ac nad ydwynt yn ystyried y trawst sydd yn dy lygad dy hun?

42 Neu pa fodd y gelli di ddywedyd wrth dy frawd, *Fy mrawd*, gâd i mi dynnu allan y brycheuyn sydd yn dy lygad, a thithau heb weled y trawst sydd yn dy lygad dy hun? *O ragrithiwr*, bwrw allan y trawst o'th lygad dy hun yn gyntaf; ac yna y gweli yn eglur dynnu allan y brycheuyn sydd yn llygad dy frawd.

43 Canys nid yw pren da yn dwyn ffrwyth drwg; na phren drwg yn dwyn ffrwyth da.

44 Oblegid pob pren a adwaenir wrth ei ffrwyth ei hun: canys nid oddi ar ddrain y casglant ffygys, nac oddi ar berth yr heliant rawnwin.

45 Y dyn da, o ddaionus drysor ei galon, a ddrwg allan ddaioni; a'r dyn drwg, o ddrygionus drysor ei galon, a ddrwg allan ddrygioni: canys o hel-aethrwydd y galon y mae ei enau yn llefaru.

46 ¶ Paham hefyd yr ydych yn fyngalw i, *Arglwydd*, *Arglwydd*, ac nad ydych yn gwneuthur yr hyn yr wyf yn ei ddywedyd?

47 Pwy bynnag a ddêl attaf fi, ac a wrendy fy ngeiriau, ac a'u gwnelo

hwynt, mi a ddangosaf i chwi i bwy y mae efe yn gyffelyb.

48 Cyffelyb yw i ddyn yn adeiladu tŷ, yr hwn a gloddiodd, ac a aeth yn ddwfn, ac a osododd ei sail ar y graig: a phan ddaeth llifeiriant, y llif-ddyfr-oedd a gurodd ar y tŷ hwnnw, ac ni allai ei siglo; canys yr oedd wedi ei seilio ar y graig.

49 Ond yr hwn a wrendy, ac ni wna, cyffelyb yw i ddyn a adeiladai dŷ ar y ddaear, heb sail; ar yr hwn y curodd y llif-ddyfr-oedd, ac yn y fan y syrthiodd: a chwmpy y tŷ hwnnw oedd fawr.

PEN. VII.

1 *Crist yn caffael mwy o ffydd yn y canwriad, un o'r Cenhedloedd, nag yn yr un o'r Iuddewon: 10 yn iachâu ei was ef yn ei absen: 11 yn cyfodi o farw i fyw fab y wraig weddw o Nain: 19 yn ateb cenhadon Ioan, trwy ddangos ei wyrthiau: 24 yn tystiolaethu i'r bobl ei feddwl am Ioan: 30 yn burw bai ar yr Iuddewon, y rhai ni ellid eu hynnill na thrwy ymarweddïad Ioan, nat'r ciddo yr Iesu: 36 ac yn dangos trwy achlysur y wraig oedd bechadures pa fodd y mae efe yn gyfaill i bechaduriaid, nid i'w maentumio mewn pechodau, ond i faddu iddynt eu pechodau, ar eu ffydd a'u hedifeirnech.*

AC wedi iddo orphen ei holl ymadroddion lle y clywai y bobl, efe a aeth i mewn i Capernaum.

2 A gwas rhyw ganwriad, yr hwn oedd anwyl ganddo, oedd yn ddrwg ei hwyll, ym mron marw.

3 A phan glybu efe sôn am yr Iesu, efe a ddanfonodd atto henuriaid yr Iuddewon, gan attolwg iddo ddyfod a iachâu ei was ef.

4 Y rhai pan ddaethant at yr Iesu, a attolygasant arno yn daer, gan ddywedyd, Oblegid y mae efe yn haeddu cael gwneuthur o honot hyn iddo.

5 Canys y mae yn caru ein cenedl ni, ac efe a adeiladodd i ni synagog.

6 A'r Iesu a aeth gyd â hwynt. Ac efe weithian heb fod neppell oddi wrth y tŷ, y canwriad a anfonodd gyfeillion atto, gan ddywedyd wrtho, Arglwydd, na phoenâ; canys nid wyf fi deilwng i ddyfod o honot dan fy nghronglwyd:

7 O herwydd paham ni'm tybiais fy hun yn deilwng i ddyfod attat: eithr dywed y gair, a iach fydd fy ngwas.

8 Canys dyn wyf fianau wedi fy ngosod dan awdurdod, a chennyf filwyr danaf: ac meddaf wrth hwn, Dos, ac efe a â; ac wrth arall, Tyred, ac efe a ddaw; ac wrth fy ngwas, Gwna hyn, ac efe a i'gwna.

9 Pan glybu yr Iesu y pethau hyn, efe a ryfeddodd wrtho, ac a drodd, ac a ddywedodd wrth y bobl oedd yn ei ganlyn, Yr ydwyf yn dywedyd i chwi, Ni chefais gymmaint ffydd, na ddo yn yr Israel.

10 A'r rhai a anfonasid, wedi iddynt ddychwelyd i'r tŷ, a gawsant y gwas a fuasai glaf, yn holiach.

11 ¶ A bu drannoeth, iddo ef fyned i ddinas a elwid Nain; a chyd ág ef yr aeth llawer o'i ddisgyblion, a thyrsa fawr.

12 A phan ddaeth efe yn agos at borth y ddinas, wele un marw a ddygid allan, yr hwn oedd unig fab ei fam, a honno yn weddw: a bagad o bobl y ddinas oedd gyd â hi.

13 A'r Arglwydd pan y gwelodd hi, a gymmerodd drugaredd arni, ac a ddywedodd wrthi, Nac wyla.

14 A phan ddaeth attynt, efe a gyffyrddodd â'r elor: (a'r rhai oedd yn ei dwyn, a safasant) Ac efe a ddywedodd, Y mab ieuangc, yr wyf yn dywedyd wrthyt, Cyfod.

15 A'r marw a gyfododd yn ei eistedd, ac a ddechreuodd lefaru. Ac efe a'i rhoddes i'w fam.

16 Ac ofn a ddaeth ar bawb: a hwy a ogoneddasant Dduw, gan ddywedyd, Prophwyd mawr a gyfododd yn ein plith; ac, Ymwelodd Duw â'i bobl.

17 Ar gair hwn a aeth allan am dano trwy holl Judea, a thrwy gwbl o'r wlad oddi amgylch.

18 A'i ddisgyblion a fynegasant i Ioan hyn oll.

19 ¶ Ac Ioan, wedi galw rhyw ddau o'i ddisgyblion atto, a anfonodd at yr Iesu, gan ddywedyd, Ai ti yw yr hwn sydd yn dyfod? ai un arall yr ym yn ei ddisgwyl?

20 A'r gwŷr pan ddaethant atto, a ddywedasant, Ioan Fedyddiwr a'u danfonodd ni attat ti, gan ddywedyd, Ai ti yw yr hwn sydd yn dyfod? ai arall yr ym yn ei ddisgwyl?

21 A'r awr honno efe a iachâodd lawer oddi wrth glefydau, a phlâu, ac ysprydion drwg; ac i lawer o ddeillion y rhoddes efe eu golwg.

22 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Ewch a mynegwch i Ioan y pethau a welsoch ac a glywsoch; fod y deillion yn gweled eilwaith, y cloffion yn rhodio, y gwahanglwyfus wedi eu glanhâu, y byddariaid yn clywed, y meirw yn cyfodi, y tlodion yn derbyn yr efengyl.

23 A gwyn ei fyd y neb ni rwystrir ynof fi.

24 ¶ Ac wedi i genhadau Ioan fyned ymaith, efe a ddechreuodd ddywedwyl wrth y bobloedd am Ioan, Beth yr aethoch allan i'r diffaethwch i'w weled? Ai corseu yn siglo gan wynt?

25 Ond pa beth yr aethoch allan i'w weled? Ai dyn wedi ei ddilladu â dillad esmwyth? Wele, y rhai sydd yn arfer dillad anrhydeddus, a moethau, mewn palasau brenhinoedd y maent.

26 Eithr beth yr aethoch allan i'w weled? Ai prophwyd? Yn ddiau meddaf i chwi, a llawer mwy na prophwyd.

27 Hwn yw *efe* am yr un yr ysgrifenydd, Wele, yr wyf fi yn anfon fy nghennad o flaen dy wyneb, yr hwn a barrottoa dy ffordd o'th flaen.

28 Canys meddaf i chwi, Ym mhlith y rhai a aned o wragedd, nid oes brophwyd mwy nag Ioan Fedyddiwr: eithr yr hwn sydd leiaf yn nheyrnas Dduw, sydd fwy nag ef.

29 A'r holl bobl a'r oedd yn gwrandao, a'r publicanod, a gyfiawnhasant Dduw, gwedi eu bedyddio â bedydd Ioan.

30 Eithr y Phariseaid a'r cyfreithwyr yn eu herbyn eu hunain a ddiystyrasant gynghor Duw, heb eu bedyddio ganddo.

31 ¶ A dywedodd yr Arglwydd, I bwy gan hynny y cyffelybaf ddynion y genhedlaeth hon? ac i ba beth y maent yn debyg?

32 Tebyg ydynt i blant yn eistedd yn y farchnad, ac yn llefain wrth eu gilydd, ac yn dywedwyl, Canasom bibau

i chwi, ac ni ddawnsiasoch; cwynfanasom i chwi, ac nid wylasoch.

33 Canys daeth Ioan Fedyddiwr heb na bwytta bara, nac yfed gwin; a chwi a ddywedwch, Y mae cythraul ganddo.

34 Daeth Mab y dyn yn bwytta ac yn yfed; ac yr ydych yn dywedwyl, Wele ddyn glwch, ac yfwr gwin, cyfaill publicanod a phechaduriaid.

35 A doethineb a gyfiawnhâwyd gan bawb o'i phlant.

36 ¶ Ac un o'r Phariseaid a ddymunodd arno fwytta gyd âg ef: ac yntau a aeth i dŷ y Pharisead, ac a eisteddodd i fwytta.

37 Ac wele, gwraig yn y ddinas, yr hon oedd bechadures, pan wybu hi fod yr Iesu yn eistedd ar y bwrdd yn nhŷ y Pharisead, a ddug flwch o ennaint:

38 A chan sefyll wrth ei draed ef o'r tu ol, ac wylo, *hi* a ddechreuodd olchi ei draed ef â dagrau, ac a'u sychodd â gwallt ei phen: a hi a gusanodd ei draed ef, ac a'u hirodd â'r ennaint.

39 A phan welodd y Pharisead, yr hwn a'i gwahoddasai, efe a ddywedodd ynddo ei hun, gan ddywedwyl, Pe bai hwn brophwyd, efe a wybuasai pwy, a pha fath wraig *yw yr hon* sydd yn cyffwrdd âg ef: canys pechadures yw hi.

40 A'r Iesu gan ateb a ddywedodd wrtho, Simon, y mae gennyf beth i'w ddywedwyl wrthynt. Yntau a ddywedodd, Athraw, dywed.

41 Dau ddyledwr oedd i'r un echwynwr: y naill oedd arno bwm can ceiniog o ddyled, a'r llall ddeg a deugain.

42 A phryd nad oedd ganddynt ddim i dalu, efe a faddeuodd iddynt ill dau. Dywed gan hynny, pwy o'r rhai hyn a'i câr ef yn fwyaf?

43 A Simon a atebodd ac a ddywedodd, Yr wyf fi yn tybied mai yr hwn y maddeuodd efe iddo fwyaf. Yntau a ddywedodd wrtho, Uniawn y bernaist.

44 Ac efe a drodd at y wraig, ac a ddywedodd wrth Simon, A weli di y wraig hon? mi a ddaethum i'th dŷ di, ac ni roddais i mi ddwfr i'm traed:

ond hon a olchodd fy nhraed â dagrau, ac a'u sychodd â gwallt ei phen.

45 Ni roddaist i mi gusan: ond hon, er pan ddaethum i mewn, ni pheidiodd â chusanu fy nhraed.

46 Fy mhen âg olew nid iriaist: ond hon a irodd fy nhraed âg ennaint.

47 O herwydd paham y dywedaf wrthyt, Maddeuwyd ei haml bechodau hi; oblegid hi a garodd yn fawr: ond y neb y maddeuer ychydig iddo, a gâr ychydig.

48 Ac efe a ddywedodd wrthi, Maddeuwyd i ti dy bechodau.

49 A'r rhai oedd yn cyd-eistedd i fwytta a ddechreusant ddywedyd ynddynt eu hunain, Pwy yw hwn sydd yn maddeu pechodau hefyd?

50 Ac efe a ddywedodd wrth y wraig, Dy ffydd a'th gadwodd; dos mewn tangufedd.

PEN. VIII.

1 *Y guragedd yn gweini i Crist o'u golud. 4 Crist, wedi iddo bregethu o fan i fan, a'i apostolion yn ei ganlyn, yn gosod allan ddammeg yr hauwr; 16 a'r ganwyll: 21 yn dangos pwy ydyw ei fam a'i frodyr: 22 yn ceryddu y gwyrntoedd: 26 yn bwro y lleng gythreuliaid allan o'r dyn, i'r genfaint foch. 37 Y Gadareniaid yn ei wrthod ef: 43 yntau yn iacháu y wraig o'i diferlif goaed, 49 ac yn bysgháu merch Jairus.*

A BU wedi hynny, iddo fyned trwy bob dinas a thref, gan bregethu, ac efengylu teyrnas Dduw: a'r deuddeg oedd gyd âg ef;

2 A gwragedd rai, a'r a iachesid oddi wrth ysprydion drwg a gwendid; Mair yr hon a clwid Magdalen, o'r hon yr aethai saith gythraul allan;

3 Joanna, gwraig Chusa, goruchwyliwr Herod; a Susanna, a llawer craill, y rhai oedd yn gweini iddo o'r pethau oedd ganddynt.

4 ¶ Ac wedi i lawer o bobl ymgynnull ynghyd, a chyrchu atto o bob dinas, efe a ddywedodd ar ddammeg:

5 Yr hauwr a aeth allan i hau ei had: ac wrth hau, peth a syrthiodd ar ymyl y ffordd; ac a fathrwyd, ac chediaid y nef a'i bywttâodd.

6 A pheth arall a syrthiodd ar y graig; a phlan eginodd, y gwywodd, am nad oedd iddo wlybwr.

7 A pheth arall a syrthiodd ym

mysg drain; a'r drain a gyd-dyfasant, ac a'i tagasant ef.

8 A pheth arall a syrthiodd ar dir da; ac a eginodd, ac a ddug ffrwyth ar ei ganfed. Wrth ddywedyd y pethau hyn, efe a lefodd, Y neb sydd â chlustiau ganddo i wrando, gwrandawed.

9 A'i ddisgyblion a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Pa ddammeg oedd hon?

10 Yntau a ddywedodd, I chwi y rhoddwyd gwybod dirgeloedd teyrnas Dduw: eithr i eraill ar ddammegion; fel yn gweled na welant, ac yn clywed na ddeallant.

11 A dyma y ddammeg: Yr had yw gair Duw.

12 A'r rhai ar ymyl y ffordd, ydyw y rhai sydd yn gwranddo: wedi hynny y mae y diafol yn dyfod, ac yn dwyn ymaith y gair o'u calon hwynt, rhag iddynt gredu, a bod yn gadwedig.

13 A'r rhai ar y graig, yw y rhai pan glywant, a dderbyniant y gair yn llawen; a'r rhai hyn nid oes ganddynt wreiddyn, y rhai sydd yn credu dros amser, ac yn amser profedigaeth yn cilio.

14 A'r hwn a syrthiodd ym mysg drain, yw y rhai a wrandawsant; ac wedi iddynt fyned ymaith, hwy a dagwyd gan ofalon, a golud, a melyswedd buchedd, ac nid ydynt yn dwyn ffrwyth i berffeithrwydd.

15 A'r hwn ar y tir da, yw y rhai hyn, y rhai â chalon hawddgar a da, ydynt yn gwranddo y gair, ac yn ei gadw, ac yn dwyn ffrwyth trwy amynedd.

16 ¶ Nid yw neb wedi goleu canwyll, yn ei chuddio hi â llestr, neu yn ei doddi dan wely; eithr yn ei gosod ar ganhwylbren, fel y caffo y rhai a ddél i mewn weled y goleuni.

17 Canys nid oes dim dirgel, a'r ni bydd anlwg; na dim cuddiedig, a'r nis gwybyddir, ac na ddaw i'r goleu.

18 Edrychwch am hynny pa fodd y clywoch: canys pwy bynnag y mae ganddo, y rhoddir iddo; a'r neb nid oes ganddo, i.e. yr hyn y mae yn tybied ei fod ganddo, a ddygir oddi arno.

19 ¶ Daeth atto hefyd ei fam a'i

frodyr; ac ni allent ddyfod hyd atto gan y dorf.

20 A mynegwyd iddo gan *raf*, yn dywedyd, Y mae dy fam a'th frodyr yn sefyll allan, yn ewyllysio dy weled.

21 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, *Fy mam i a'm brodyr i yw y rhai hyn sydd yn gwrando gair Duw*, ac yn ei wneuthur.

22 ¶ A bu ar ryw ddiwrnod, ac efe a aeth i long, efe a'i ddisgyblion: a dywedodd wrthynt, *Awn trosodd i'r tu hwnt i'r llyn. A hwy a gychwynasant.*

23 Ac fel yr oeddynt yn hwylio, efe a hunodd: a chawod o wynt a ddisgynodd ar y llyn; ac yr oeddynt yn llawn o *ddwfr*, ac mewn enbydrwydd.

24 A hwy a aethant atto, ac a'i deffroisiant ef, gan ddywedyd, *O Feistr, Feistr, darfu am danom. Ac efe a gyfododd, ac a geryddodd y gwynt a'r tonnau dwfr: a hwy a beidiasant, a hi a aeth yn davel.*

25 Ac efe a ddywedodd wrthynt, *Pa le y mae eich ffydd chwi? A hwy wedi ofni, a ryfeddasant, gan ddywedyd wrth eu gilydd, Pwy yw hwn, gan ei fod yn gorchymyn i'r gwyntoedd ac i'r dwfr hefyd, a hwythau yn ufuddhâu iddo?*

26 ¶ A hwy a hwyliasant i wlad y Gadareniaid, yr hon sydd o'r tu arall, ar gyfer Galilea.

27 Ac wedi iddo fyned allan i dir, cyfarfu âg ef ryw wr o'r ddinas, yr hwn oedd ganddo gythreuliaid er ys talm o amser; ac ni wisgai ddillad, ac nid arhosai mewn tŷ, ond yn y beddau.

28 *Hwn*, wedi gwled yr Iesu, a dolefaïn, a syrthiodd i lawr ger ei fron ef, ac a ddywedodd â llef uchel, *Beth sydd i mi â thi, O Iesu, Fab Duw goruchaf? yr wyf yn attolwg i ti na'm poenech.*

29 (Canys efe a orchymynasai i'r yspryd aflan ddyfod allan o'r dyn. Canys llawer o amserau y cipiasai ef: ac efe a gedwid yn rhwym â chadwynau, ac â llyffetheiriau; ac wedi dryllio y rhwymau, efe a yrrwyd gan y cythraul i'r diffaethwch)

30 A'r Iesu a ofynodd iddo, gan

ddywedyd, *Beth yw dy enw di? Yntau a ddywedodd, Lleng: canys llawer o gythreuliaid a aethent iddo ef.*

31 A hwy a ddeisyfasant arno, na orchymynai iddynt fyned i'r dyfnder.

32 Ac yr oedd yno genfaint o foch lawer yn pori ar y mynydd: a hwynt-hwy a attolygasant iddo adael iddynt fyned i mewn i'r rhai hynny. Ac efe a adawodd iddynt.

33 A'r cythreuliaid a aethant allan o'r dyn, ac a aethant i mewn i'r moch: a'r genfaint a ruthrodd oddi ar y dibyn i'r llyn, ac a foddwyd.

34 A phan welodd y meichiaid yr hyn a ddarfuasai, hwy a ffoisiant, ac a aethant ac a fynegasant yn y ddinas, ac yn y wlad.

35 A hwy a aethant allan i weled y peth a wnelid; ac a ddaethant at yr Iesu, ac a gawsant y dyn, o'r hwn yr aethai y cythreuliaid allan, yn ei ddillad, a'i iawn bwyll, yn eistedd wrth draed yr Iesu: a hwy a ofnasant.

36 A'r rhai a welsent, a fynegasant hefyd iddynt pa fodd yr iachasid y cythreulig.

37 ¶ A'r holl liaws o gyloch gwlad y Gadareniaid a ddymunasant arno fyned ymaith oddi wrthynt; ani eu bod mewn ofn mawr. Ac efe wedi myned i'r llong, a ddychwelodd.

38 A'r gwr o'r hwn yr aethai y cythreuliaid allan, a ddeisyfodd arno gael bod gyd âg ef: eithr yr Iesu a'i danfonodd ef ymaith, gan ddywedyd,

39 *Dychwel i'th dŷ, a dangos faint o bethau a wnaeth Duw i ti. Ac efe a aeth, dan bregethu trwy gwbl o'r ddinas, faint a wnaethai yr Iesu iddo.*

40 A bu, pan ddychwelodd yr Iesu, dderbyn o'r bobl ef: canys yr oeddynt oll yn disgwyl am dano ef.

41 ¶ Ac wele, daeth gwr a'i enw *Jairus*; ac efe oedd lywodraethwr y synagog: ac efe a syrthiodd wrth draed yr Iesu, ac a attolygodd iddo ddyfod i'w dŷ ef:

42 O herwydd yr oedd iddo ferch unig-anedig, ynghylch deuddeng mlwydd oed, a hon oedd yn marw (Ond fel yr oedd efe yn myned, y bobloedd a'i gwasgent ef.

43 ¶ A gwraig yr hon oedd mewn diferlif gwaed er ys deuddeng mlynedd, yr hon a dreuliasai ar physygywyr ei holl fywyd, ac nis gallai gael gan neb ei hiachâu,

44 A ddaeth o'r tu cefn, ac a gyffyrddodd âg ymyl ei wisg ef: ac yn y fan y safodd diferlif ei gwaed hi.

45 A dywedodd yr Iesu, Pwy yw a gyffyrddodd â mi? Ac a phawb yn gwadu, y dywedodd Petr, a'r rhai oedd gyd âg ef, O Feistr, y mae y bobloedd yn dy wasgu, ac yn dy flino; ac a ddywedi di, Pwy yw a gyffyrddodd â mi?

46 A'r Iesu a ddywedodd, Rhyw un a gyffyrddodd â mi: canys mi a wn fyned rhinwedd allan o honof.

47 A phan welodd y wraig nad oedd hi guddiedig, hi a ddaeth dan grynu, ac a syrthiodd ger ei fron ef, ac a fynegodd iddo, y'ngwydd yr holl bobl, am ba achos y cyffyrddasai hi âg ef, ac fel yr iachasid hi yn ebrwydd.

48 Yntau a ddywedodd wrthi, Cymmer gysur, ferch; dy ffydd a'th iachâodd: dos mewn tangnefedd)

49 ¶ Ac efe etto yn llefaru, daeth un o dŷ llywodraethwr y synagog, gan ddywedyd wrtho, Bu farw dy ferch: na phoenâ mo'r Athraw.

50 A'r Iesu pan glybu hyn, a'i hattebodd ef, gan ddywedyd, Nac ofna: cred yn unig, a hi a iachêir.

51 Ac wedi ei fyned ef i'r tŷ, ni adawodd i neb ddyfod i mewn, ond Petr, ac Iago, ac Ioan, a thad yr eneth a'i mam.

52 Ac wylo a wnaethant oll, a chwynfan am dani. Eithr efe a ddywedodd, Nac wylwch: nid marw hi; eithr cysgu y mae.

53 A hwy a'i gwatwasant ef, am iddynt wybod ei marw hi.

54 Ac efe a'u bwriodd hwynt oll allan, ac a'i cymmerth hi erbyn ei llaw, ac a lefodd, gan ddywedyd, Herlodes, cyfod.

55 A'i hyspryd hi a ddaeth drachefn, a hi a gyfododd yn ebrwydd: ac efe a orchymynodd roi bwyd iddi.

56 A synnu a wnaeth ar ei rhieni

hi: ac efe a orchymynodd iddynt, na ddywedent i neb y peth a wnaethid.

PEN. IX.

1 Crist yn anfon ei apostolion i wneuthur rhyfeddodau, ac i bregethu. 7 Herod yn chwennych gwelod Crist. 17 Crist yn porthi pum mil: 18 yn ymofyn beth yr oedd y byd yn eiddybied am dano: 22 yn rhag-synegi ei ddi-oddfaint: 23 yn gosod allan i baob siampl o'i ddioddefgarwch. 28 Ei wedd-newidiad ef. 37 Mae efe yn iachâu y lloerig: 43 a thrachefn yn rhag-rybuddio ei ddisgyblion am ei ddi-oddfaint: 46 yn canmol gostyngeddruydd: 51 yn gorchymyn iddynt ddangos llaricidd-dra tu ag at baob, heb chwennych dial. 57 Rhai yn chwennych ei ganlyn ef, ond dan ammod.

AC efe a alwodd ynghyd ei ddeuddeg disgybl, ac a roddes iddynt feddiant ac awdurdod ar yr holl gythreuliaid, ac i iachâu clefydau.

2 Ac efe a'u hanfonodd hwynt i bregethu teyrnas Dduw, ac i iachâu y rhai cleifion.

3 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Na chymmerwch ddim i'r daith, na ffyn, nac ysgrepan, na bara, nac arian; ac na fydded gennych ddwy bais bob un.

4 Ac i ba dŷ bynnag yr eloch i mewn, arhoswch yno, ac oddi yno ymadêwch.

5 A pha rai bynnag ni'ch derbyniant pan eloch allan o'r ddinas honno, ysgydwch hyd yn nôd y llwch oddi wrth eich traed, yn dystiolaeth yn eu herbyn hwynt.

6 Ac wedi iddynt fyned allan, hwy a aethant trwy y tref, gan bregethu yr efengyl, a iachâu ym mhob lle.

7 ¶ A Herod y tetrarch a glybu y cwbl oll a wnaethid ganddo; ac efe a betrusodd, am fod rhai yn dywedyd gyfodi Ioan o feirw;

8 A rhai eraill, ymddangos o Elias; a rhai eraill, mai prophwyd, un o'r rhai gynt, a adgyfodasai.

9 A Herod a ddywedodd, Ioan a dorrais i ei ben: ond pwy ydyw hwn yr wyf yn clywed y cyfryw bethau am dano? Ac yr oedd efe yn ceisio ei weled ef.

10 ¶ A'r apostolion, wedi dychwel- yd, a fynegasant iddo y cwbl a wnaeth- ent. Ac efe a'u cymmerth hwynt, ac a aeth o'r neilldu, i le anghyfannedd yn perthynu i'r ddinas a elwir Beth- saida.

11 A'r bobloedd pan wybuant, a'i dilynasant ef: ac efe a'u derbyniodd hwynt, ac a lefarodd wrthynt am deyrnas Dduw, ac a iachâodd y rhai oedd arnynt eisieu eu hiachâu.

12 A'r dydd a ddechreuodd hwyrhâu; a'r deuddeg a ddaethant ac a ddywedasant wrtho, Gollwng y dyrfa ymaith, fel y gallont fyned i'r trefi, ac i'r wlad oddi amgylch, i lettya, ac i gael bwyd: canys yr ydym ni yma mewn lle anghyfannedd.

13 Eithr efe a ddywedodd wrthynt, Rhoddwch chwi iddynt *beth* i'w fwyta. A hwythau a ddywedasant, Nid oes gennym ni ond pum torth, a dau bysgodyn, oni bydd i ni fyned a phrynu bwyd i'r bobl hyn oll.

14 Canys yr oeddynt ynghylch pum mil o wŷr. Ac efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Gwnewch iddynt eistedd yn fyrddeidiau, bob yn ddeg a deugain.

15 Ac felly y gwnaethant; a hwy a wnaethant iddynt oll eistedd.

16 Ac efe a gymmerodd y pum torth, a'r ddau bysgodyn, ac a edrychodd i fynu i'r nef, ac a'u bendithiodd hwynt, ac a'u torrodd, ac a'u rhoddodd i'r disgyblion i'w gosod ger bron y bobl.

17 A hwynt-hwy oll a fwyttasant, ac a gawsant ddiagon: a chyfodwyd a weddillasai iddynt o friw-fwyd, ddeuddeg basgedaid.

18 ¶ Bu hefyd, fel yr oedd efe yn gweddïo ei hunan, fod ei ddisgyblion gyd âg ef: ac efe a ofynodd iddynt, gan ddywedyd, Pwy y mae y bobl yn dywedyd fy mod i?

19 Hwythau gan ateb a ddywedasant, Ioan Fedyddiwr; ond eraill, mai Elias; ac eraill, mai rhyw brophwyd o'r rhai gynt a adgyfododd.

20 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ond pwy yr ydych chi yn dywedyd fy mod i? A Phetr gan ateb a ddywedodd, Crist Duw.

21 Ac efe a roes orchymyn arnynt, ac a archodd iddynt na ddywedent hynny i neb.

22 Gan ddywedyd, Mae yn rhaid i Fab y dyn oddef llawer, a'i wrthod gan yr henuriaid, a'r arch-offeiriaid, a'r

ysgrifenyddion, a'i ladd, a'r trydydd dydd adgyfodi.

23 ¶ Ac efe a ddywedodd wrth bawb, Os ewyllysia neb ddyfod ar fy ol i, ymwaded âg ef ei hun, a choded ei groes beunydd, a dilyned fi.

24 Canys pwy bynnag a ewyllysio gadw ei einioes, a'i cyll; ond pwy bynnag a gollo ei einioes o'm hachos i, hwnnw a'i ceidw hi.

25 Canys pa lesâd i ddyn, er ynnill yr holl fyd, a'i ddifetha ei hun, neu fod wedi ei golli?

26 Canys pwy bynnag fyddo cywilydd ganddo fi a'm geiriau, hwnnw fydd gywilydd gan Fab y dyn, pan ddelo yn ei ogoiant ei hun, a'r Tad, a'r angelion sanctaidd.

27 Eithr dywedaf i chwi yn wir, Y mae rhai o'r sawl sydd yn sefyll yma a'r ni archwaethant angau, hyd oni welont deyrnas Dduw.

28 ¶ A bu, ynghylch wyth niwrnod wedi y geiriau hyn, gymmeryd o hono ef Petr, ac Ioan, ac Iago, a myned i fynu i'r mynydd i weddio.

29 Ac fel yr oedd efe yn gweddïo, gwedd ei wynebpryd ef a newidiwyd, a'i wisg oedd yn wen ddisglaer.

30 Ac wele, dau wr a gyd-ymddiddanodd âg ef, y rhai oedd Moses ac Elias.

31 Y rhai a ymddangosasant mewn gogoniant, ac a ddywedasant am ei ymadawiad ef, yr hwn a gyflawnai efe yn Jerusalem.

32 A Phetr, a'r rhai oedd gyd âg ef, oeddynt wedi trymhâu gan gysgu: a phan ddihunasant, hwy a welsant ei ogoniant ef, a'r ddau wr y rhai oedd yn sefyll gyd âg ef.

33 A bu, a hwy yn ymadaw oddi wrtho ef, ddywedyd o Petr wrth yr Iesu, O Feistr, da yw i ni fod yma: gwnawn dair pabell; un i ti, ac un i Moses, ac un i Elias: heb wybod beth yr oedd yn ei ddywedyd.

34 Ac fel yr oedd efe yn dywedyd hyn, daeth cwmmwl ac a'u cysgododd hwynt: a hwynt-hwy a ofnasant wrth fyned o honynt i'r cwmmwl.

35 A daeth llef allan o'r cwmmwl, gan ddywedyd, Hwn yw fy Mab anwyl; gwrandêwch ef.

36 Ac wedi bod y llef, cafwyd yr Iesu yn unig. A hwy a gelasant, ac ni fynegasant i neb y dyddiau hynny ddiua o'r pethau a welsent.

37 ¶ A darfu drannoeth, pan ddaethant i waered o'r mynydd, i dyrfa fawr gyfarfod âg ef.

38 Ac wele, gwr o'r dyrfa a ddo-lefodd, gan ddywedyd, O Athraw, yr wyf yn attolwg i ti, edrych ar fy mab; canys fy unig-anedig yw.

39 Ac wele, y mae yspryd yn ei gymmeryd ef, ac yntau yn ddisymunwth yn gwaeddi; ac y mae yn ei ddryllio ef, hyd oni falò ewÿn; a braidd yr ymedy oddi wrtho, wedi iddo ei ysigo ef.

40 Ac mi a ddeisyfais ar dy ddisgyblion di ei fwrw ef allan; ac nis gallasant.

41 A'r Iesu gan ateb a ddywedodd, O genhedlaeth anffyddlawn a throfaus, pa hÿd y byddaf gyd â chwi, ac y'ch goddefaf? dwg dy fab yma.

42 Ac fel yr oedd efe etto yn dyfod, y cythraul a'i rhwygodd ef, ac a'i drylliodd: a'r Iesu a geryddodd yr yspryd aflan, ac a iachâodd y bachgen, ac a'i rhoddes ef i'w dad.

43 ¶ A brawychu a wnaethant oll gan sawredd Duw. Ac a phawb yn rhyfeddu am yr holl bethau a wnaethai yr Iesu, efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion,

44 Gosodwch chwi yn eich clustiau yr ymadroddion hyn: canys Mab y dyn a draddodir i ddwyllaw dynion.

45 Eithr hwy ni wybuant y gair hwn, ac yr oedd yn guddiedig oddi wrthynt, fel nas deallent ef: ac yr oedd arnynt arswyd ymofyn âg ef am y gair hwn.

46 ¶ A dadl a gyfododd yn eu plith, pwy a fyddai fwyaf o honynt.

47 A'r Iesu, wrth weled meddwl eu calon hwynt, a gymmerth fachgen-nyn, ac a'i gosododd yn ei ymyl,

48 Ac a ddywedodd wrthynt, Pwy bynnag a dderbynio y bachgenyn hwn yn fy enw i, sydd yn fy nerbyn i; a phwy bynnag a'm derbynio i, sydd yn derbyn yr hwn a'm hanfonodd i: canys yr hwn sydd leiaf yn eich plith chwi oll, hwnnw a fydd mawr.

49 ¶ Ac Ioan a atebodd ac a ddywedodd, O Feistr, ni a welsom ryw un yn dy enw di yn bwrw allan gythreuliaid; ac a waharddasom iddo, am nad oedd yn canlyn gyd â ni.

50 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Na waherddwch iddo: canys y neb nid yw i'n herbyn, trosom ni y mae.

51 ¶ A bu, pan gyflawnwyd y dyddiau y cymmerid ef i fynu, yntau a roddes ei fryd ar fyned i Jerusalem.

52 Ac efe a ddanfonodd genhadau o flaen ei wyneb: a hwy wedi myned, a aethant i mewn i dref y Samariaid, i barottôi iddo ef.

53 Ac nis derbyniasant hwy ef, oblegid fod ei wyneb ef yn tueddu tu a Jerusalem.

54 A'i ddisgyblion ef, Iago ac Ioan, pan welsant, a ddywedasant, Arglwydd, a fyuni di ddywedyd o honom am ddyfod tân i lawr o'r nef, a'u disa hwynt, megis y gwnaeth Elias?

55 Ac efe a drodd, ac a'u ceryddodd hwynt; ac a ddywedodd, Ni wyddoch o ba yspryd yr ydych chwi.

56 Canys ni ddaeth Mab y dyn i ddistrywio eneidiau dynion, ond i'w cadw. A hwy a aethant i dref arall.

57 ¶ A bu, a hwy yn myned, ddywedyd o ryw un ar y ffordd wrtho ef, Arglwydd, mi a'th ganlynaf i ba le bynnag yr elych.

58 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Y mae gan y llwynogod ffauau, a chan adar yr awyr nythod; ond gan Fab y dyn nid oes lle y rhoddo ei ben i lawr.

59 Ac efe a ddywedodd wrth un arall, Dilyn fi. Ac yntau a ddywedodd, Arglwydd, gâd i mi yn gyntaf fyned a chladdu fy nhad.

60 Eithr yr Iesu a ddywedodd wrtho, Gâd i'r meirw gladdu eu meirw; ond dos di a phregetha deyrnas Dduw.

61 Ac un arall hefyd a ddywedodd, Mi a'th ddilynaf di, O Arglwydd; ond gâd i mi yn gyntaf ganu yn iach i'r rhai sydd yn fy nhÿ.

62 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Nid oes neb a'r sydd yn rhoi ei law ar yr aradr, ac yn edrych ar y pethau

sydd o'i ol, yn gymmwys i deyrnas Dduw.

PEN. X.

1 *Crist yn arfon allan ar wraithyddeg disgybl a thriugain i wneuthur gwyrthiau, ac i breg-ethu; 17 yn eu rhybuddio hwy i fod yn ostyngedig, ac ym mha beth y gorfoleddent: 21 yn diolch i'w dad am ei ras: 23 yn mawrygu deduridd gyflur ei eglwys: 25 yn dygw y cyfreithiwr y modd i gael bywyd tragrywyddol, ac i gymmeryd pwrch yn gymmydog iddo, a'r u fo ag eisian ei drugaredd ef arno: 41 yn argyhoeddi Martha, ac yn canmol Mair ei chwaer hi.*

WEDI y pethau hyn, yr ordeiniodd yr Arglwydd ddeg a thriugain eraill hefyd, ac a'u danfonodd hwynt bob yn ddau o flaen ei wyneb i bob dinas a man lle yr oedd efe ar fedr dyfod.

2 Am hynny efe a ddywedodd wrthynt, Y cynhauaf yn wir sydd fawr, ond y gweithwyr yn anaml: gweddïwch gan hynny ar Arglwydd y cynhauaf, am ddanfon allan weithwyr i'w gynhauaf.

3 Ewch: wele, yr wyf fi yn eich danfon chwi fel wŷn ym mysg bleiddiaid.

4 Na ddygwch gôd, nac ysgrepan, nac esgidiau; ac na chyferchwch well i neb ar y ffordd.

5 Ac i ba dŷ bynnag yr eloch i mewn, yn gyntaf dywedwch, Tangnefedd i'r tŷ hwn.

6 Ac o bydd yno fab tangnefedd, eich tangnefedd a orphwys arno: os amgen, hi a ddychwel atoch chwi.

7 Ac yn y tŷ hwnnw arhoswch, gan fwytta ac yfed y cyfryw bethau ag a gaffoch ganddynt: canys teilwng yw i'r gweithiwr ei gyflog. Na threiglwch o dŷ i dŷ.

8 A pha ddinas bynnag yr eloch iddi, a hwy yn eich derbyn, bwyttewch y cyfryw bethau ag a rodder ger eich bronau:

9 Ac iachêwch y cleifion a fyddo ynddi, a dywedwch wrthynt, Daeth teyrnas Dduw yn agos atoch.

10 Eithr pa ddinas bynnag yr eloch iddi, a hwy heb eich derbyn, ewch allan i'w heolydd, a dywedwch,

11 Hyd yn nôd y llwch, yr hwn a lynodd wrthym o'ch dinas, yr ydym yn ei sychu ymaith i chwi: er hynny

gybyddwch hyn, fod teyrnas Dduw wedi uesáu atoch.

12 Eithr dywedaf wrthyich, mai esmwythach fydd i Sodom yn y dydd hwnnw, nag i'r ddinas honno.

13 Gwae di, Chorazin; gwae di, Bethsaida: canys pe gwnaethid yn Tyrus a Sidon y gweithredoedd nerthol a wnaethpwyd yn eich plith chwi, hwy a edifarhasent er ys talm, gan eistedd mewn sachlian a lludw.

14 Eithr esmwythach fydd i Tyrus a Sidon yn y farn, nag i chwi.

15 A thithau, Capernaum, yr hon a ddyrchafwyd hyd y nef, a dynnir i lawr hyd yn uffern.

16 Y neb sydd yn eich gwranddo chwi, sydd yn fy ngwrando i; a'r neb sydd yn eich dirmygu chwi, sydd yn fy nirmygu i; a'r neb sydd yn fy nirmygu i, sydd yn dirmygu yr hwn a'm hanfonodd i.

17 ¶ A'r deg a thriugain a ddychwelasant gyd â llawenydd, gan ddywedyd, Arglwydd, hyd yn nôd y cythreuliaid a ddarostyngir i ni, yn dy enw di.

18 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Mi a welais Satan megis mellten, yn syrthio o'r nef.

19 Wele, yr ydwyf fi yn rhoddi i chwi awdurdod i sathru ar seirph, ac ysgorpionau, ac ar holl gryfder y gelyn; ac nid oes dim a wna ddim niwed i chwi.

20 Eithr yn hyn na lawenhêwch, fod yr ysprydion wedi eu darostwng i chwi; ond llawenhêwch yn hytrach, am fod eich enwau yn ysgrifenedig yn y nefoedd.

21 ¶ Yr awr honno yr Iesu a lawenychodd yn yr yspryd, ac a ddywedodd, Yr wyf yn diolch i ti, O Dad, Arglwydd nef a daear, am guddio o honot y pethau hyn oddi wrth y doethion a'r deallus, a'u datguddio honot i rai bychain: yn wir, O Dad; oblegid felly y gwelid yn dda yn dy olwg di.

22 Pob peth a roddwyd i mi gan fy Nhadau: ac ni wŷr neb pwy yw y Mab, ond y Tad; na phwy yw y Tad, ond y Mab, a'r neb y mynno y Mab ei ddatguddio iddo.

23 ¶ Ac efe a drodd at ei ddisgyblion, ac a ddywedodd o'r neilldu, Gwyn fyd y llygaid sydd yn gweled y pethau yr ydych chwi yn eu gweled.

24 Canys yr wyf yn dywedyd i chwi, ewyllysio o lawer o brophwydi a brenhinoedd weled y pethau yr ydych chwi yn eu gweled, ac nis gwelsant; a chlywed y pethau yr ydych chwi yn eu clywed, ac nis clywsant.

25 ¶ Ac wele, rhyw gyfreithiwr a gododd, gan ei demtio ef, a dywedyd, Athraw, pa beth a wnaif i gael etifeddu bywyd tragwyddol?

26 Yntau a ddywedodd wrtho, Pa beth sydd ysgrifenedig yn y gyfraith? pa fodd y darlleni?

27 Ac efe gan ateb a ddywedodd, Ti a geri yr Arglwydd dy Dduw â'th holl galon, ac â'th holl enaid, ac â'th holl nerth, ac â'th holl feddwl; a'th gymmydog fel ti dy hun.

28 Yntau a ddywedodd wrtho, Ti a atebaiist yn uniawn: gwna hyn, a byw fyddi.

29 Eithr efe, yn ewyllysio ei gyfiawnhâu ei hun, a ddywedodd wrth yr Iesu, A phwy yw fy nghymmydog?

30 A'r Iesu gan ateb a ddywedodd, Rhyw ddyn oedd yn myned i waered o Jerusalem i Jericho; ac a syrthiodd ym mysg lladron, y rhai wedi ei ddiosg ef, a'i archolli, a aethant ymaith, gan ei adael yn hanner marw.

31 Ac ar ddamwain rhyw offeiriad a ddaeth i waered y ffordd honno: a phan ei gwelodd, efe a aeth o'r tu arall heibio.

32 A'r un ffunud Lefiad hefyd, wedi dyfod i'r fan, a'i weled ef, a aeth o'r tu arall heibio.

33 Eithr rhyw Samariad, wrth ymdaith, a ddaeth atto ef: a phan ei gwelodd, a dosturiodd,

34 Ac a aeth atto, ac a rwymodd ei archollion ef, gan dywallt ynddynt olew a gwin; ac a'i gosododd ef ar ei anifail ei hun, ac a'i dug ef i'r lletty, ac a'i hamgeleddodd.

35 A thrannoeth wrth fyned ymaith, efe a dynnodd allan ddwy geiniog, ac a'u rhoddes i'r llettywr, ac a ddywedodd wrtho, Cymmer ofal drosto: a

pha beth bynnag a dreuliech yn ychwaneg, pan ddelwyf drachefu, mi a'i talaf i ti.

36 Pwy gan hynny o'r tri hyn, yr ydwytti yn tybied ei fod yn gymmydog i'r hwn a syrthiasai ym mhlith y lladron?

37 Ac efe a ddywedodd, Yr hwn a wnaeth drugaredd âg ef. A'r Iesu am hynny a ddywedodd wrtho, Dos, a gwna dithau yr un modd.

38 ¶ A bu, a hwy yn ymdeithio, ddyfod o hono i ryw dref: a rhyw wraig, a'i henw Martha, a'i derbyniodd ef i'w thŷ.

39 Ac i hon yr oedd chwaer a elwid Mair, yr hon hefyd a eisteddodd wrth draed yr Iesu, ac a wrandawodd ar ei ymadrodd ef.

40 Ond Martha oedd drafferthus ynghylch llawer o wasanaeth: a chan sefyll ger llaw, hi a ddywedodd, Arglwydd, onid oes ofal gennyt am i'm chwaer fy ngadael i fy hun i wasanaethu? dywed wrthi gan hynny am fy helpio.

41 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthi, Martha, Martha, gofalus a thrafferthus wyt ynghylch llawer o bethau:

42 Eithr un peth sydd angenrheidiol. A Mair a ddewisodd y rhan dda, yr hon ni ddygir oddi arni.

PEN. XI.

1 Crist yn dysgu gweddio, a hynny heb ddiffygio: 11 gan sicrhâu y rhydd Duw felly i ni bethau da. 14 Wrth furro allan gythraul mud, y mae efe yn ceryddu y Phariseaid cablaidd: 28 ac yn dangos pwy sydd fendigedig: 29 ac yn pregethu i'r bobl: 37 ac yn argyhoeddi ffug sancteiddrwydd y Phariseaid, a'r ysgrifenyddion, a'r cyfreithwyr.

ABU, ac efe mewn rhyw fan yn A gweddio, pan beidiodd, ddywedyd o un o'i ddisgyblion wrtho, Arglwydd, dysg i ni weddio, megis ag y dysgodd Ioan i'w ddisgyblion.

2 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pan weddioch, dywedwch, Ein Tad yr hwn wyt yn y nefoedd, Sancteiddier dy enw. Deued dy deyrnas. Gwneler dy ewyllys, megis yn y nef, felly ar y ddacar hefyd.

3 Dyro i ni o ddydd i ddydd ein bara beunyddiol.

4 A maddeu i ni ein pechodau : canys yr ydym ninnau yn maddeu i bawb sydd yn ein dyled. Ac nac arwain ni i brofedigaeth ; eithr gwared ni rhag drwg.

5 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pwy o honoch fydd iddo gyfaill, ac a â atto hanner nos, ac a ddywed wrtho, O gyfaill, moes i mi dair torth yn echwyn :

6 Canys cyfaill i mi a ddaeth attaf wrth ymdaith, ac nid oes gennyf ddini i'w ddodi ger ei fron ef :

7 Ac yntau oddi mewn a ettyb ac a ddywed, Na fiina fi : yn awr y mae y drws yn gauad, a'm plant gyd â mi yn y gwely ; ni allaf godi a'u rhoddi i ti.

8 Yr wyf yn dywedyd i chwi, Er na chyfyd efe a rhoddi iddo, am ei fod yn gyfaill iddo ; etto o herwydd ei daerni, efe a gyfyd ac a rydd iddo gynnifer ag y sydd arno eu heisieu.

9 Ac yr ydwyf yn dywedyd i chwi, Gofynwch, a rhoddir i chwi ; ceisiwch, a chwi a gewch ; curwch, ac fe a agorir i chwi.

10 Canys pob un sydd yn gofyn, sydd yn derbyn ; a'r neb sydd yn ceisio, sydd yn cael ; ac i'r hwn sydd yn curo, yr agorir.

11 Os bara a ofyn mab i un o honoch chwi sy dad, a ddyry efe garreg iddo ? ac os pysgodyn, a ddyry efe iddo sarph yn lle pysgodyn ?

12 Neu os gofyn efe wÿ, a ddyry efe ysgorpion iddo ?

13 Os chwydychwi gan hynny, y rhai ydych ddrwg, a fedrwrch roi rhoddion da i'ch plant chwi ; pa faint mwy y rhydd eich Tad o'r nef yr Yspryd Glân i'r rhai a ofyno ganddo ?

14 ¶ Ac yr oedd efe yn bwrw allan gythraul, a hwnnw oedd sud. A bu, wedi i'r cythraul fyned allan, i'r mudan lefaru ; a'r bobloedd a ryfeddasant.

15 Bithr rhai o honynt a ddywedasant, Trwy Beelzebub, pennaeth y cythreuliaid, y mae efe yn bwrw allan gythreuliaid.

16 Ac eraill, gan ei demtio, a geisiasant ganddo arwydd o'r nef.

17 Yntau, yn gwybod eu meddyliau hwynt, a ddywedodd wrthynt, Pob

teyrnas wedi ymrannu yn ei herbyn ei hun, a anghyfanneddir ; a thÿ yn erbyn tÿ, a syrth.

18 Ac os Satan hefyd sydd wedi ymrannu yn ei erbyn ei hun, pa fodd y saif ei deyrnas ef ? gan eich bod yn dywedyd, mai trwy Beelzebub yr wyf fi yn bwrw allan gythreuliaid.

19 Ac os trwy Beelzebub yr wyf fi yn bwrw allan gythreuliaid, trwy bwy y mae eich plant chwi yn eu bwrw hwynt allan ? am hynny y byddant hwy yn farnwyr arnoch chwi.

20 Eithr os myfi trwy fys Duw ydwyf yn bwrw allan gythreuliaid, diammeu ddyfod teyrnas Dduw attoch chwi.

21 Pan fyddo i un cryf arfog yn cadw ei neuadd, y mae yr hyn sydd ganddo mewn heddwrch :

22 Ond pan ddêl un cryfach nag ef arno, a'i orchfygu, efe a ddwg ymaith ei holl arfogaeth ef yn yr hon yr oedd yn ymddiried, ac a ran ei anrhaith ef.

23 Y neb nid yw gyd â mi, sydd yn fy erbyn : a'r neb nid yw yn casglu gyd â mi, sydd yn gwasgaru.

24 Pan êl yr yspryd aflan allan o ddyn, efe a rodia mewn lleoedd sychion, gan geisio gorphwysdra : a phryd na chaffo, efe a ddywed, Mi a ddychwelaf i'm tÿ o'r lle y daethum allan.

25 A phan ddêl, y mae yn ei gael wedi ei ysgubo a'i drefnu.

26 Yna yr â efe, ac y cymmer atto saith yspryd eraill gwaeth nag ef ei hun ; a hwy a ânt i mewn, ac a arhosant yno : a diwedd y dyn hwnnw fydd gwaeth nâ'i ddechreuad.

27 ¶ A bu, fel yr oedd efe yn dywedyd hyn, rhyw wraig o'r dyrfa a gododd ei llef, ac a ddywedodd wrtho, Gwyn fyd y groth a'th ddug di, a'r bronnau a sugnaist.

28 Ond efe a ddywedodd, Yn hytrach gwyn fyd y rhai sydd yn gwrandao gair Duw, ac yn ei gadw.

29 ¶ Ac wedi i'r bobloedd ymdyrru ynghyd, efe a ddechreuodd ddywedyd, Y genhedlaeth hon sydd ddrwg : y mae hi yn ceisio arwydd : ac arwydd ni roddir iddi, ond arwydd Jonas y prophwyd.

30 Canys fel y bu Jonas yn arwydd i'r Ninifeaid, felly y bydd Mab y dyn hefyd i'r genhedlaeth hon.

31 Brenhines y dehau a gyfyd yn y farn gyd â gwyr y genhedlaeth hon, ac a'u condemnia hwynt: am iddi hi ddyfod o eithafoedd y ddaear ▶wrando doethineb Solomon; ac wele, un mwy nâ Solomon yma.

32 Gwyr Ninife a godant i fynu yn y farn gyd â'r genhedlaeth hon, ac a'i condemnant hi: am iddynt edifarhâu wrth bregeth Jonas: ac wele, un mwy nâ Jonas yma.

33 Ac nid yw neb wedi goleu canwyll, yn ei gosod mewn lle dirgel, na than lestr; eithr ar ganhwylbren, fel y gallo y rhai a ddelo i mewn weled y goleuni.

34 Canwyll y corph yw y llygad: am hynny pan fyddo dy lygad yn syml, dy holl gorph hefyd fydd oleu; ond pan fyddo dy lygad yn ddrwg, dy gorph hefyd fydd tywyll.

35 Edrych am hynny rhag i'r goleuni sydd ynot fod yn dywyllwch.

36 Os dy holl gorph gan hynny sydd oleu, heb un rhan dywyll ynddo, bydd y cwbl yn oleu, megis pan fo canwyll â'i llewyrch yn dy oleuo di.

37 ¶ Ac fel yr oedd efe yn llefaru, rhyw Pharisead a ddymunodd arno giniawa gyd âg ef. Ac wedi iddo ddyfod i mewn, efe a eisteddodd i fwytta.

38 A'r Pharisead pan welodd, a ryfeddodd nad ymolchasai efe yn gyntaf o flaen ciniaw.

39 A'r Arglwydd a ddywedodd wrtho, Yn awr chwychwi y Phariseaid ydych yn glanhâu y tu allan i'r cwp-pan a'r ddysgl; ond eich tu mewn sydd yn llawn o drais a drygioni.

40 O ynyfydion, onid yr hwn a wnaeth yr hyn sydd oddi allan, a wnaeth yr hyn sydd o fewn hefyd?

41 Yn hytrach rhoddwch elusen o'r pethau sydd gennych: ac wele, pob peth sydd lân i chwi.

42 Eithr gwae chwi y Phariseaid: canys yr ydych chwi yn degymmu y mintys, a'r ryw, a phob llysieuyn, ac yn myned heibio i farn a chariad Duw. Y pethau hyn oedd raid eu

gwneuthur, ac na adewid y lleill heb wneuthur.

43 Gwae chwi y Phariseaid; canys yr ydych yn caru y prif-gadeiriau yn y synagogau, a chyfarch yn y marchnadoedd.

44 Gwae chwi, ysgrifenyddion a Phariseaid, ragrithwyr; am eich bod fel beddau auamlwg, a'r dynion a rodiant arnynt heb wybod oddi wrthynt.

45 ¶ Ac un o'r cyfreithwyr a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Athraw, wrth ddywedyd hyn, yr wyt ti yn ein gwaradwyddo ninnau hefyd.

46 Yntau a ddywedodd, Gwae chwithau hefyd, y cyfreithwyr; canys yr ydych yn llwytho dynion â beichiau anhawdd eu dwyn, a chwi nid ydych yn cyffwrdd â'r beichiau âg un o'ch bysedd.

47 Gwae chwychwi; canys yr ydych yn adeiladu beddau y prophwydi, a'ch tadau chwi a'u lladdodd hwynt.

48 Yn wir yr ydych yn tystiolaethu, ac yn gyd-foddolawn i weithredoedd eich tadau: canys hwynt-hwy yn wir a'u lladdasant hwy, a chwithau ydych yn adeiladu eu beddau hwynt.

49 Am hynny hefyd y dywedodd doethineb Duw, Anfonaf attynt brophwydi ac apostolion, a rhai o honynt a laddant ac a erlidiant.

50 Fel y gofyrer i'r genhedlaeth hon waed yr holl brophwydi, yr hwn a dywalltwyd o ddechreuad y byd;

51 O waed Abel hyd waed Zacharias, yr hwn a laddwyd rhwng yr allor a'r deml: diau meddaf i chwi, Gofynir ef i'r genhedlaeth hon.

52 Gwae chwychwi, y cyfreithwyr: canys chwi a ddygasoch ymaith agoriad y gwybodaeth: nid aethoch i mewn eich hunain, a'r rhai oedd yn myned a waharddasoch chwi.

53 Ac fel yr oedd efe yn ddywedyd y pethau hyn wrthynt, y dechreuodd yr ysgrifenyddion a'r Phariseaid fod yn daer iawn arno, a'i annog i ymardd am lawer o bethau:

54 Gan ei gynllwyn ef, a cheisio hela rhyw beth o'i ben ef, i gael achwyn arno.

PEN. XII.

1 Crist yn pregethu i'w ddisgyblion am ochel rhagrith, ac ofn wrth ddatgan ei athrawiaeth ef: 13 yn rhybuddio y bobl i ochelyd cybyddra, trwy ddammeg y gwr goludog a adeiladodd ysguborian mwy. 22 Ni wasnaetha i ni fod yn rhy ofalus am bethau bydol; 31 ond ceisio teyrnas Dduw, 33 a rhoddi elusen, 36 a bod yn barod i agoryd i'm Harglwydd pan guro, pa bryd bynnag y delo. 41 Y dylu gweiniogion Crist edrych ar eu siars, 49 a diagwyl am erlid. 54 Rhaid i'r bobl dderbyn yr amser hwn o ras, 58 oblegid peth ofnadwy gw marw heb gymmodi.

YN y cyfamsar, wedi i fyrrdiwn o bobl ymgasglu ynghyd, hyd oni ymsathrai y naill y llall, efe a ddechreuodd ddywedyd wrth ei ddisgyblion, Yn gyntaf, gwyliwch arnoch rhag surdoes y Phariseaid, yr hwn yw rhagrith.

2 Canys nid oes dim cuddiedig, a'r nas datguddir; na dirgel, a'r nis gwybyddir.

3 Am hynny pa bethau bynnag a ddywedasoeh yn y tywyllwch, a glywir yn y goleu; a'r peth a ddywedasoeh yn y glust mewn ystafelloedd, a bregethir ar bennau tai.

4 Ac yr wyf yn dywedyd wrthyh, fy nghyfeillion, Nac ofnwch y rhai sydd yn lladd y corph, ac wedi hynny heb ganddynt ddim mwy i'w wneuthur.

5 Ond rhag-ddangosaf i chwi pwy a ofnwch: Ofnwch yr hwn, wedi y darffo iddo ladd, sydd âg awdurdod ganddo i frwr i uferm; ie, meddaf i chwi, Hwnnw a ofnwch.

6 Oni werthir pump o adar y tô er dwy ffyrting, ac nid oes un o honynt mewn anghof ger bron Duw?

7 Ond y mae hyd yn nôd blew eich pennau chwi yn gyfrifedig oll. Am hynny nac ofnwch: yr ydych chiwi yn well nâ llawer o adar y tô.

8 Ac meddaf i chwi, Pwy bynnag a'm haddefo i ger bron dynion, Mab y dyn hefyd a'i haddef yntau ger bron angelion Duw.

9 A'r hwn a'm gwado i ger bron dynion, a wedir ger bron angelion Duw.

10 A phwy bynnag a ddywedo air yn erbyn Mab y dyn, fe a faddeuir iddo: eithr i'r neb a gablo yn erbyn yr Yspryd Glân, ni faddeuir.

11 A phan y'ch dysgan i'r synagogau, ac at y llywawdwyr, a'r awdurdodau, ua ofelwch pa fodd, neu pa beth a atteboch, neu beth a ddywedoch:

12 Canys yr Yspryd Glân a ddyds i chiwi yn yr awr honno. beth sydd raid ei ddywedyd.

13 ¶ A rhyw un o'r dyrfa a ddywedodd wrtho, Athraw, dywed wrth fy mrawd am rannu â myfi yr etifedd-iaeth.

14 Yntau a ddywedodd wrtho, Y dyn, pwy a'm gosododd i yn farnwr, neu yn rhannwr arnoch chwi?

15 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Edrychwch, ac ymogelwch rhag cybydd-dod: canys nid yw bywyd neb yn sefyll ar amllder y pethau sydd ganddo.

16 ¶ Ac efe a draethodd wrthynt ddammeg, gan ddywedyd, Tir rhyw wr goludog a gnydiodd yn dda.

17 Ac efe a ymresymmodd ynddo ei hun, gan ddywedyd, Beth a wnaaf, am nad oes gennyf le i gasglu fy ffrwythau iddo?

18 Ac efe a ddywedodd, Hyn a wnaaf: Mi a dynnaf i lawr fy ysguboriau, ac a adeiladaf rai mwy; ac yno y casglaf fy holl ffrwythau, a'm dâ.

19 A dywedaf wrth fy enaid, Fy enaid, y mae gennyf ddâ lawer wedi eu rhoi i gadw dros lawer o flynyddoedd: gorphwys, bwytta, yf, bydd lawen.

20 Eithr Duw a ddywedodd wrtho, O ynyfyd, y nos hon y gofynant dy enaid oddi wrthynt; ac eiddo pwy fydd y pethau a barottoaist?

21 Felly y mae yr hwn sydd yn trysori iddo ei hun, ac nid yw gyfoethog tu ag at Dduw.

22 ¶ Ac efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Am hyn yr wyf yn dywedyd wrthyh, Na chymmerwch ofal am eich bywyd, beth a fwyttâoch; nac am eich corph, beth a wisgoch.

23 Y mae y bywyd yn fwy na'r ymborth, a'r corph yn fwy na'r dillad.

24 Ystyriwch y brain: canys nid ydynt yn hau, nac yn medi; i'r rhai

nid oes gell, nac ysgubor; ac y mae Duw yn eu porthi hwynt: O ba faint mwy yr ydych chi yn well nâ'r adar?

25 A phwy o honoch, gan gymmeryd gofal, a ddichon chwaneu un cufydd at ei faintioli?

26 Am hynny, oni ellwch wneuthur y peth lleiaf, paham yr ydych chi gymmeryd gofal am y lleill?

27 Ystyriwch y lili, pa fodd y maent yn tyfu; Nid ydynt yn llafurio, nac yn nyddu; ac yr wyf yn dywedyd i chi, na wisgwyd Solomon yn ei holl ogoniant fel un o'r rhai hyn.

28 Ac os yw Duw felly yn dilladu y llysieuyn, yr hwn sydd heddyw yn y maes, ac y fory a defir i'r ffwrn; pa faint mwy y *dillada* efe chwychwi, O rai o ychydig ffydd?

29 Chwithau na cheisiwch beth a fwyttäoch, neu pa beth a yfoch; ac na fyddwch amheüus.

30 Canys y pethau hyn oll y mae cenedloedd y byd yn eu hargeisio: ac y mae eich Tad chi yn gwybod fod arnoch chi eisiau y pethau hyn.

31 ¶ Yn hytrach ceisiwch deyrnas Dduw, a'r pethau hyn oll a roddir i chi yn chwaneu.

32 Nac ofna, braidd bychan: canys rhyngodd bodd i'ch Tad roddi i chi y deyrnas.

33 Gwerthwch yr hyn sydd genych, a rhoddwch elusen: gwnewch i chi byrsau y rhai ni heneiddiant; trysor yn y nefoedd, yr hwn ni dderfydd, lle ni ddaw lleidr yn agos, ac ni lygra pryf.

34 Canys lle y mae eich trysor chi, yno y bydd eich calon hefyd.

35 Bydded eich lwynau wedi eu hymwregysu, a'ch canhwyllau wedi eu goleu:

36 A chwithau yn debyg i ddynion yn disgwyl eu Harglwydd, pa bryd y dychwel o'r neithior; fel pan ddelo a churo, yr agoront iddo yn ebrwydd.

37 Gwÿn eu byd y gweision hynny, y rhai a gaiff eu Harglwydd, pan ddél, yn nessro: yn wir meddaf i chi, Efe a ymwregysa, ac a wna iddynt eistedd i lawr i fwyta, ac a ddaw ac a wasanaetha arnynt hwy.

38 Ac os daw efe ar yr ail wyliad-

wriaeth, ac os ar y drydedd wyliad-wriaeth y daw, a'u cael hwynt felly, gwÿn eu byd y gweision hynny.

39 A hyn gwybyddwch, pe gwybasai gwr y tÿ pa awr y deuai y lleidr, efe a wylasai, ac ni adawsai gloddio ei dÿ trwodd.

40 A chwithau gan hynny, byddwch barod: canys yr awr ni thybioch; y daw Mab y dyn.

41 ¶ A Phetr a ddywedodd wrtho, Arglwydd, ai wrthym ni yr wyt ti yn dywedyd y ddammeg hon, ai wrth bawb hefyd?

42 A'r Arglwydd a ddywedodd, Pwy yw y goruchwyliwr ffyddlawn, a phwylllog, yr hwn a esyd ei arglwydd ar ei deulu, i roddi cyfluniaeth iddynt mewn pryd?

43 Gwÿn ei fyd y gwas hwnnw, yr hwn y caiff ei arglwydd ef, pan ddél, yn gwneuthur felly.

44 Yn wir meddaf i chi, Efe a'i gesyd ef yn *llywodruethwr* ar gwbl a'r y sydd eiddo.

45 Eithr os dywed y gwas hwnnw yn ei galon, Y mae fy arglwydd yn oedi dyfod; a dechreu curo y gweision a'r morwynion, a bwyta ac yfed, a meddwi:

46 Daw arglwydd y gwas hwnnw mewn dydd nad yw efe yn disgwyl, ac ar awr nad yw efe yn gwybod, ac a'i gwahana ef, ac a esyd ei ran ef gyd â'r anffyddloniaid.

47 A'r gwas hwnnw yr hwn a wybu ewyllys ei arglwydd, ac nid ynbarot-tôdd, ac ni wnaeth yn ol ei ewyllys ef, a gurir â llawer *ffonnod*.

48 Eithr yr hwn ni wybu, ac a wnaeth bethau yn haeddu fionnodiau, a gurir ág ychydig *ffonnodiau*. Ac i bwy bynnag y rhoddwyd llawer, llawer a ofynir ganddo; a chyd â'r neb y gadawsant lawer, chwaneu a ofynant ganddo.

49 ¶ Mi a ddaethum i fwrw tân ar y ddaear; a pheth a fynnaf os cynneuwyd ef eisoes?

50 Eithr y mae gennyf fedydd i'm bedyddio ág ef, ac mor gyfyng yw arnaf hyd oni orphener!

51 Ydych chi yn tybied mai heddwch y daethum i i'w roddi ar y

ddaear? nag ê, meddaf i chwi; ond yn hytrach ymrafael.

52 Canys bydd o hyn allan bump yn yr un tŷ wedi ymrannu, tri yn erbyn dau, a dau yn erbyn tri.

53 Y tad a ymranna yn erbyn y mab, a'r mab yn erbyn y tad, y fain yn erbyn y ferch, a'r ferch yn erbyn y fam; y chwegr yn erbyn ei gwaudd, a'r waudd yn erbyn ei chwegr.

54 ¶ Ac efe a ddywedodd hefyd wrth y bobloedd, Pan weloch gwm-mwl yn codi o'r gorllewin, yn y fan y dywedwch, Y mae cawod yn dyfod: ac felly y mae.

55 A phan *weloch* y deheu-wynt yn chwythu, y dywedwch, Y bydd gwres: ac fe fydd.

56 O ragrithwyr, chwi a fedrdech ddeall wynebpryd y ddaear a'r wybr: ond yr amser hwn, pa fodd nad ydych yu ei ddeall?

57 A phaham nad ydych, ië, o honoch eich hunain, yn barnu yr hyn sydd gyfiawn?

58 ¶ Canys tra fydech yn myned gyd â'th wrthwynebwr at lywodraethwr, gwna dy oreu ar y ffordd i gael myned yn rhydd oddi wrtho; rhag iddo dy ddwyn at y barnwr, ac i'r barnwr dy roddi at y swyddog, ac i'r swyddog dy daflu y'ng harchar.

59 Yr wyf yn dywedyd i ti, Nad âi di ddim oddi yno, hyd oni thelych, ië, yr hatling eithaf.

PEN. XIII.

¹ Crist yn pregethu edifeiriwch, wrth gospedigaeth y Galileaid, ac eraill. 6 Y ffigybren diffryyth ni chaiff sefyll. 11 Crist yn iachâu y wraig oedd wedi crymmu: 18 yn dangos galluog weithrediaid y gair y'ng halonnau ei etholeidigion, trwy ddammeg y gromyn mustard, a'r surdoes: 24 yn annog i fyned i mewn i'r porth cyfyng; 31 ac yn argyhoeddi Herod, a Jerusalem.

AC yr oedd yn bresennol y cyfamser hwnnw, rai yn mynegi iddo am y Galileaid, y rhai y cymmysgasai Pilat eu gwaed ynghyd â'u haberthau.

2 A'r Iesu gan ateb a ddywedodd wrthynt, Ydych chwi yn tybied fod y Galileaid hyn yn bechaduriaid mwy na'r holl Galileaid, am iddynt ddioddef y cyfryw bethau?

3 Nac oeddynt, meddaf i chwi: eithr, onid edifarhêwch, chwi a ddi-fethir oll yn yr un modd.

4 Neu y deunaw hynny ar y rhai y syrthiodd y tŵr yn Siloam, ac a'u lladdodd hwynt: a ydych chwi yn tybied eu bod hwy yn bechaduriaid mwy na'r holl ddyinion oedd yn cyfan-neddu yn Jerusalem?

5 Nac oeddynt, meddaf i chwi: eithr, onid edifarhêwch, chwi a ddi-fethir oll yn yr un modd.

6 ¶ Ac efe a ddywedodd y ddam-meg hon: Yr oedd gan un ffigybren wedi ei blannu yn ei winllan; ac efe a ddaeth i geisio ffrwyth arno, ac nis cafodd.

7 Yna efe a ddywedodd wrth y gwinllannydd, Wele, tair blynedd yr ydwyf yn dyfod, gan geisio ffrwyth ar y ffigybren hwn; ac nid ydwyf yn cael *dim*: tŵr ef i lawr; paham y mae efe yn diffrytho y tir?

8 Ond efe gan ateb a ddywedodd wrtho, Arglwydd, gâd ef y flwyddyn hon hefyd, hyd oni ddarffo i mi gloddio o'i amgylch, a bwrw tail:

9 Ac os dwg efe ffrwyth, *da*: onid ê, gwedi hynny tŵr ef i lawr.

10 Ac yr oedd efe yn dysgu yn un o'r synagoga ar y sabbath.

11 ¶ Ac wele, yr oedd gwraig ag ynddi yspryd gwendid ddeunaw mlynedd, ac oedd wedi cyd-grymmu, ac ni allai hi mewn modd yn y byd ymunioni.

12 Pan welodd yr Iesu hon, efe a'i galwodd hi atto, ac a ddywedodd wrthi, *Ha* wraig, rhyddhâwyd di oddi wrth dy wendid.

13 Ac efe a roddes ei ddwy law arni: ac yn ebrwydd hi a unionwyd, ac a ogoneddodd Dduw.

14 A'r arch-synagogydd a atebodd yn ddigllawn, am i'r Iesu iachâu ar y sabbath, ac a ddywedodd wrth y bobl, Chwe diwrnod sydd, yn y rhai y dylid gweithio: ar y rhai hyn gan hynny deu-wch, a iachâer chwi; ac nid ar y dydd sabbath.

15 Am hynny yr Arglwydd a'i hattebodd ef, ac a ddywedodd, O ragrithiwr, oni ollngw pob un o honoch ar y sabbath ei ŷch neu ei

asyn o'r preseb, a'i arwain i'r dwfr?

16 Ac oni ddylai hon, a hi yn ferch i Abraham, yr hon a rwymodd Satan, wele ddeunaw mlynedd, gael ei rhyddhâu o'r rhwym hwn ar y dydd sabbath?

17 Ac fel yr oedd efe yn dywedyd y pethau hyn, ei holl wrthwynebwyf ef a gywilyddiasant: a'r holl bobl a lawenychasant am yr holl bethau gogoneddus a wnaid ganddo.

18 ¶ Ac efe a ddywedodd, I ba beth y mae teyrnas Dduw yn debyg? ac i ba beth y cyffelybaf hi?

19 Tebyg yw i ronyn o had mustard, yr hwn a gymmerodd dyn ac a'i hauodd yn ei ardd; ac efe a gynnyddodd, ac a aeth yn bren mawr, ac adar yr awyr a nythasant yn ei ganghennau ef.

20 A thrachefn y dywedodd, I ba beth y cyffelybaf deyrnas Dduw?

21 Cyffelyb yw i surdoes, yr hwn a gymmerodd gwraig ac a'i cuddiodd mewn tri mesur o flawd, hyd oni surodd y cwbl oll.

22 Ac efe a dramwyodd trwy ddinasoedd a threfi, gan athrawiaethu, ac ymdeithio tu a Jerusalem.

23 A dywedodd un wrtho, Arglwydd, ai ychydig yw y rhai cadwedig? Ac efe a ddywedodd wrthynt,

24 ¶ Ymdrechwch am fyned i mewn trwy y porth cyfyng: canys llawer, meddaf i chwi, a geisiant fyned i mewn, ac nis gallant.

25 Gwedi cyfodi gwr y tŷ, a chau y drws, a dechreu o honoch sefyll oddi allan, a churo y drws, gan ddywedyd, Arglwydd, Arglwydd, agor i ni; ac iddo yntau ateb a dywedyd wrthynt, Nid adwaen ddim o honoch o ba le yr ydych:

26 Yna y dechreuwch ddywedyd, Ni a fwyttasom ac a yfasom yn dy wŷydd di, a thi a ddysgaist yn ein heolydd ni.

27 Ac efe a ddywed, Yr wyf yn dywedyd i chwi, Nid adwaen chwi o ba le yr ydych: ewch ymaith oddi wrthyf, *chwi* holl weithredwyr anwiredd.

28 Yno y bydd wylofain a rhingcian dannedd, pan weloch Abraham, ac

Isaac, a Jacob, a'r holl brophwydi, yn nheyrnas Dduw, a chwithau wedi eich bwrw allan.

29 A daw rhai o'r dwyrain, ac o'r gorllewin, ac o'r gogledd, ac o'r dehau, ac a eisteddant yn nheyrnas Dduw.

30 Ac wele, olaf ydyw y rhai a fyddant flaenaf, a blaenaf ydyw y rhai a fyddant olaf.

31 ¶ Y dwthwn hwnnw y daeth atto ryw Phariseaid, gan ddywedyd wrtho, Dos allan, a cherdda oddi yma: canys y mae Herod yn ewyllysio dy ladd di.

32 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ewch a dywedwch i'r cadnew hwnnw, Wele, yr wyf yn bwrw allan gythreuliaid, ac yn iachâu heddyw ac y fory, a'r trydydd dydd y'm perffeithir.

33 Er hynny rhaid i mi ymdaith heddyw ac y fory, a thrennydd: canys ni all fod y derfydd am brophwyd allan o Jerusalem.

34 O Jerusalem, Jerusalem, yr hon wyt yn lladd y prophwydi, ac yn llabyddio y rhai a anfonir attat; pa sawl gwaith y mynnaswn gasglu dy blant ynghyd, y modd y *casgl* yr iâr ei chywion dan ei hadenydd, ac nis mynnech!

35 Wele, eich tŷ a adewir i chwi yn anghyfannedd. Ac yn wir yr wyf yn dywedyd wrthynt, Ni welwch fi, hyd oni ddél yr amser pan ddywetoch, Bendigedig yw yr hwn sydd yn dyfod yn enw yr Arglwydd.

PEN. XIV.

2 Crist yn iachâu y dropsi ar y sabbath: 7 yn dysgu gostyngeddrwydd: 12 a gwneuthur ciniarau i'r tlodion: 16 wrth ddammeg y *supper* mawr, yn dangos pa fodd y cauir dynion â meddylianus bydol, y rhai a ddiystyrant air Duw, utlan o'r nef. 25 Rhaid i'r rhai a fynai fod yn ddiagyblion iddo, i ddwyn eu crocs, a gwneuthur eu cyfrifon y'mlaen llaw; rhag iddynt trwy gywilydd syrthio oddi wrtho ar ol hynny, 34 a myned yn gwbl ddilés, mal halen wedi colli ei flas.

BU hefyd, pan ddaeth efe i dŷ un o bennaethiaid y Phariseaid ar y sabbath, i fwytta bara, iddynt hwythau ei wylid ef.

2 Ac wele, yr oedd ger ei fron ef ryw ddyw yn glaf o'r dropsi.

3 A'r Iesu gan ateb a lefarodd wrth y cyfreithwyr a'r Phariseaid, gan ddywedyd, Ai rhydd iachâu ar y sabbath?

4 A thewi a wnaethant. Ac efe a'i cymmerodd atto, ac a'i hiachâodd ef, ac a'i gollyngodd ymaith;

5 Ac a attebodd iddynt hwythau, ac a ddywedodd, Asyn neu fych pa un o honoch a syrth i bwill, ac yn ebrwydd nis tyn ef allan ar y dydd sabbath?

6 Ac ni allent roi ateb yn ei erbyn ef am y pethau hyn.

7 ¶ Ac efe a ddywedodd wrth y gwahoddedigion ddammeg, pan ystyriodd fel yr oeddynt yn dewis yr eisteddleoedd uchaf; gan ddywedyd wrthynt,

8 Pan y'th wahodder gan neb i neithior, nac eistedd yn y lle uchaf; rhag bod un anrhydeddusach nâ thi wedi ei wahodd ganddo;

9 Ac i hwn a'th wahoddodd di ac yntau, ddyfod a dywedyd wrthynt, Dyro le i hwn; ac yna dechreu o honot ti trwy gywilydd gymmeryd y lle isaf.

10 Eithr pan y'th wahodder, dos ac eistedd yn y lle isaf; fel pan ddelo yr hwn a'th wahoddodd di, y gallo efe ddywedyd wrthynt, Y cyfaill, eistedd yn uwch i fynu. Yna y bydd i ti glod y'ngwilydd y rhai a eisteddant gyd â thi ar y bwrdd.

11 Canys pob un a'r a'i dyrchafo ei hun, a ostyngir; a'r hwn sydd yn ei ostwng ei hun, a ddyrchefir.

12 ¶ Ac efe a ddywedodd hefyd wrth yr hwn a'i gwahoddasai ef, Pan wnelych giniaw neu swpper, na alw dy gyfeillion, na'th frodyr, na'th geraint, na'th gymmydogion goludog; rhag iddynt hwythau eilchwyl dy wahodd dithau, a gwneuthur taledigaeth i ti.

13 Eithr pan wnelych wledd, galw y tlodion, yr efryddion, y cloffion, y deillion:

14 A dedwydd fyddi; am nad oes ganddynt ddim i dalu i ti: canys fe a delir i ti yn adgyfodiad y rhai cyfiawn.

15 ¶ A phan glywodd rhyw un o'r rhai oedd yn eistedd ar y bwrdd y pethau hyn, efe a ddywedodd wrtho, Gwyn ei fyd y neb a fwyttâo fara yn ulheyrnas Dduw.

16 Ac yntau a ddywedodd wrtho; Rhyw wr a wnaeth swpper mawr, ac a wahoddodd lawer:

17 Ac a ddanfonodd ei was bryd swpper, i ddywedyd wrth y rhai a wahoddasai, Deuwch; canys weithian y mae pob peth yn barod.

18 A hwy oll a ddechreuasant yn un-fryd ymesgusodi. Y cyntaf a ddywedodd wrtho, Mi a brynais dyddyn, ac y mae yn rhaid i mi fyned a'i weled: attolwg i ti, cymmer fi yn esgusodol.

19 Ac arall a ddywedodd, Mi a brynais bŵm iau o ychain, ac yr ydwyf yn myned i'w profi hwynt: attolwg i ti, cymmer fi yn esgusodol.

20 Ac arall a ddywedodd, Mi a briodais wraig; ac am hynny nis gallaf fi ddyfod.

21 A'r gwas hwnnw, pan ddaeth adref, a fynegodd y pethau hyn i'w arglwydd. Yna gwr y tŷ, wedi digio, a ddywedodd wrth ei was, Dos allan ar frys i heolydd ac ystrydoedd y ddinas, a dwg i mewn yma y tlodion, a'r anafus, a'r cloffion, a'r deillion.

22 A'r gwas a ddywedodd, Arglwydd, gwnaethpwyd fel y gorchymynais; ac etto y mae lle.

23 A'r arglwydd a ddywedodd wrth y gwas, Dos allan i'r prif-ffyrdd a'r caeau, a chymhell hwynt i ddyfod i mewn, fel y llauwer fy nhŷ.

24 Canys yr wyf yn dywedyd i chwi, na chaiff yr un o'r gwŷr hynny a wahoddwyd, brofi o'm swpper i.

25 ¶ A llawer o bobl a gyd-gerddodd âg ef: ac efe a droes, ac a ddywedodd wrthynt,

26 Os daw neb attaf fi, ac ni chasâo ei dad, a'i fam, a'i wraig, a'i blant, a'i frodyr, a'i chwiorydd, ie, a'i einioes ei hun hefyd, ni all efe fod yn ddisgybl i mi.

27 A phwy bynnag ni ddycco ei groes, a dyfod ar fy ol i, ni all efe fod yn ddisgybl i mi.

28 ¶ Canys pwy o honoch chwi a'i fryd ar adeiladu tŵr, nid eistedd yn gventaf, a bwrw y draul, a oes ganddo a'i gorpheno?

29 Rhag wedi iddo osod y sail, ac

heb allu ei orphen, ddechreu o bawb a'i gwelant ei watwar ef,

50 Gan ddywedyd, Y dyn hwn a ddechreuodd adeiladu, ac ni allodd ei orphen.

31 Neu pa frenhin yn myned i ryfel yn erbyn brenhin arall, nid eistedd yn gyntaf, ac ymgynghori a all efe â deng mil gyfarfod â'r hwn sydd yn dyfod yn ei erbyn ef âg ugain mil?

32 Ac os amgen, tra fyddo efe ym mhell oddi wrtho, efe a enfyn genadwri, ac a ddeisyf ammodau heddwch.

33 Felly hefyd, pob un o honoch chwithau nid ymwrthodo â chymmaint oll ag a feddo, ni all fod yn ddisgybl i mi.

34 ¶ Da yw yr halen: eithr o bydd yr halen yn ddiffas, â pha beth yr helltir ef?

35 Nid yw efe gymmwys nac i'r tir, nac i'r dommen; ond ei fwrw ef allan y maent. Y neb sydd ganddo glustiau i wrando, gwrandawed.

PEN. XV.

1 *Dammeg y ddofad a gollasid, 8 y darn arian, 11 a'r mab afradlawn.*

AC yr oedd yr holl bublicanod a'r pechaduriaid yn nesáu atto ef, i wrando arno.

2 A'r Phariseaid a'r ysgrifenyddion a rwgnachasant, gan ddywedyd, Y mae hwn yn derbyn pechaduriaid, ac yn bwyta gyd â hwynt.

3 ¶ Ac efe a adroddodd wrthynt y ddammeg hon, gan ddywedyd,

4 Pa ddyn o honoch a chando gant o ddefaid, ac os cyll un o honynt, nid yw yn gadael yr amyn un pum ugain yn yr anialwch, ac yn myned ar ol yr hon a gollwyd, hyd oni chaffo efe hi?

5 Ac wedi iddo ei chael, efe a'i dŷd hi ar ei ysgwyddau ei hun yn llawen.

6 A phan ddél adref, efe a eilw ynghyd ei gyfeillion a'i gymmydogion, gan ddywedyd wrthynt, Llawenhéwch gyd â mi; canys cefais fy nafad a gollasid.

7 Yr wyf yn dywedyd i chwi, mai felly y bydd llawenydd yn y nef am

un pechadur a edifarhâo, mwy nag am onid un pum ugain o rai cyfiawn, y rhai nid rhaid iddynt wrth edifeirwch.

8 ¶ Neu pa wraig, a chanddi ddeg dryll o arian, os cyll hi un dryll, ni oleu ganwyllac ysgubo y tŷ, a cheisio yn ddyfal, hyd onis caffo ef?

9 Ac wedi iddi ei gael, hi a eilw ynghyd ei chyfeillesau a'i chymmydogesau, gan ddywedyd, Cyd-lawenhéwch â mi; canys cefais y dryll a gollaswn.

10 Felly, meddaf i chwi, y mae llawenydd y'ngŵydd angelion Duwam un pechadur a edifarhâo.

11 ¶ Ac efe a ddywedodd, Yr oedd gan ryw wr ddau fab:

12 A'r ieuangaf o honynt a ddywedodd wrth ei dad, *Fy* nhad, dyro i mi y rhan a ddigwydd o'r dâ. Ac efe a rannodd iddynt ei fywyd.

13 Ac ar ol ychydig ddyddiau y mab ieuangaf a gasglodd y cwbl ynghyd, ac a gymmerth ei daith i wlad bell; ac yno *efe* a wasgarodd ei ddâ, gan fyw yn afradlawn.

14 Ac wedi iddo dreulio y cwbl, y cododd newyn mawr trwy y wlad honno; ac yntau a ddechreuodd fod mewn eisieu.

15 Ac efe a aeth ac a lynodd wrth un o ddinaswyr y wlad honno; ac efe a'i hanfonodd ef i'w feusydd i borthi moch.

16 Ac efe a chwennychai lenwi ei fol â'r cibau a fwyttai y moch; ac ni roddodd neb iddo.

17 A phan ddaeth atto ei hun, efe a ddywedodd, Pa sawl gwas cyflog o'r eiddo fy nhad sydd yn cael eu gwala a'u gweddill o fara, a minnau yn marw o newyn?

18 Mi a godaf, ac a âf at fy nhad, ac a ddywedaf wrtho, *Fy* nhad, pechais yn erbyn y nef, ac o'th flaen dithau;

19 Ac mwyach nid ydwyf deilwng i'm galw yn fab i ti; gwna fi fel un o'th weision cyflog.

20 Ac efe a gododd, ac a aeth at ei dad. A phan oedd efe etto ym mhell oddi wrtho, ei dad a'i canfu ef, ac a dosturiodd, ac a redodd, ac a syrthiodd ar ei wddf ef, ac a'i cusanodd.

21 A'r mab a ddywedodd wrtho,

Fy nhad, pechais yn erbyn y nef, ac o'th flaen dithau; ac nid ydwyf mwy deilwng i'm galw yn fab i ti.

22 A'r tad a ddywedodd wrth ei weision, Dygwch allan y wisg oreu, a gwisgwch am dano ef, a rhoddwch fodrwy ar ei law, ac esgidiau am ei draed.

23 A dygwch y llo pasgedig, a lleddwch ef; a bwyttâwn, a byddwn lawen.

24 Canys fy mab hwn oedd farw, ac a aeth yn fyw drachefn; ac efe a goll'esid, ac a gaed. A hwy a ddechreuasant fod yn llawen.

25 Ac yr oedd ei fab hynaf ef yn y maes; a phan ddaeth efe a nesâu at y tŷ, efe a glywai gynghanedd a dawnio.

26 Ac wedi iddo alw un o'r gweision, efe a ofynodd beth oedd hyn.

27 Yntau a ddywedodd wrtho, Dy frawd a ddaeth; a'th dad a laddodd y llo pasgedig, am iddo ei dderbyn ef yn iach.

28 Ond efe a ddigiodd, ac nid âi i mewn. Am hynny y daeth ei dad allan, ac a ymbiliodd âg ef.

29 Yntau a attebodd ac a ddywedodd wrth ei dad, Wele, cynnifer o flynyddoedd yr ydwyf yn dy wasanaethu di, ac ni throddais i un amser dy orchymyn; ac ni roddais fynn erioed i mi, i fod yn llawen gyd â'm cyfeillion:

30 Eithr pan ddaeth dy fab hwn, yr hwn a ddisâodd dy fywyd di gyd â phutteiniaid, ti a leddaist iddo ef y llo pasgedig.

31 Ac efe a ddywedodd wrtho, *Fy* mab, yr wyt ti yn wastadol gyd â mi, a'r eiddof fi oll ydynt eiddot ti.

32 Rhaid oedd llawenychu, a gorfolledu: oblegid dy frawd hwn oedd yn farw, ac a aeth yn fyw drachefn; ac a fu golledig, ac a gafwyd.

PEN. XVI.

1 *Damneg y goruchwyliwr anghyfiawn. 14 Crist yn cryddu rhugrith y Phariseaid cybyddlyd. 19 Y glicth goludog, a Lazarus y cardottyn.*

Ac efe a ddywedodd hefyd wrth ei ddisgyblion, Yr oedd rhyw wr goludog, yr hwn oedd ganddo

oruchwyliwr; a hwn a gyhuddwyd wrtho, ei fod efe megis yn afradloni ei ddâ ef.

2 Ac efe a'i galwodd ef, ac a ddywedodd wrtho, Pa beth yw hyn yr wyf yn ei glywed am danat? dyro gyfrif o'th oruchwyliaeth: canys ni elli fod mwy yn oruchwyliwr.

3 A'r goruchwyliwr a ddywedodd ynddo ei hun, Pa beth a wnaf? canys y mae fy arglwydd yn dwyn yr oruchwyliaeth oddi arnaf: cloddio nis gallaf, a chardotta sydd gywilyddus genyf.

4 Mi a wn beth a wnaf, fel, pan y'm bwrier allan o'r oruchwyliaeth, y derbyniont fi i'w tai.

5 Ac wedi iddo alw atto bob un o ddyledwyr ei arglwydd, efe a ddywedodd wrth y cyntaf, Pa faint bydd arnat ti o ddyled i'm harglwydd?

6 Ac efe a ddywedodd, Càn mesur o olew. Ac efe a ddywedodd wrtho, Cymmer dy ysgrifen, ac eistedd ar frys, ac ysgrifena ddeg a deugain.

7 Yna y dywedodd wrth un arall, A pha faint o ddyled sydd arnat tithau? Ac efe a ddywedodd, Càn mesur o wenith. Ac efe a ddywedodd wrtho, Cymmer dy ysgrifen, ac ysgrifena bedwar ugain.

8 A'r arglwydd a ganmolodd y goruchwyliwr anghyfiawn, am iddo wneuthur yn gall: oblegid y mae plant y byd hwn yn gallach yn eu cenbedlaeth nâ phlant y goleuni.

9 Ac yr wyf yn dywedyd i chwi, Gwnewch i chwi gyfeillion o'r mammon anghyfiawn: fel, pan fo eisieu arnoch, y'ch derbyniont i'r tragwyddol bebyll.

10 Y neb sydd ffyddlawn yn y lleiaf, sydd ffyddlawn hefyd mewn llawer; a'r neb sydd anghyfiawn yn y lleiaf, sydd anghyfiawn hefyd mewn llawer.

11 Am hynny, oni buoch ffyddlawn yn y mammon anghyfiawn, pwy a ymddiried i chwi am y gwir *olud*?

12 Ac oni buoch ffyddlawn yn yr eiddo arall, pwy a rydd i chwi yr eiddoch eich hun?

13 ¶ Ni ddichon un gwas wasanaethu dau arglwydd; canys naill ai

efe a gasâ y naill, ac a gâr y llall: ai efe a lŷn wrth y naill, ac a ddirmyga y llall: ni ellwch wasanaethu Duw a mammon.

14 A'r Phariseaid hefyd, y rhai oedd ariangar, a glywsant y pethau hyn oll, ac a'i gwatwarasant ef.

15 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Chwychwi yw y rhai sydd yn eich cyfiawnhâu eich hunain ger bron dynion; eithr Duw a wŷr eich calonau chwi: canys y peth sydd uchel gyd â dynion, sydd ffaidd ger bron Duw.

16 Y gyfraith a'r prophwydi oedd hyd Ioan: er y pryd hwnnw y pregethir teyrnas Dduw, a phob dyn sydd yn ymwithio iddi.

17 A haws yw i nef a daear fyned heibio, nag i un tippyn o'r gyfraith ballu.

18 Pwy bynnag a ollyngo ymaith ei wraig, ac a briodo un arall, y mae efe yn godinebu; a phwy bynnag a briodo yr hon a ollyngwyd ymaith oddi wrth ei gwr, y mae efe yn godinebu.

19 ¶ Yr oedd rhyw wr goludog, ac a wisgid â phorphor a llian main, ac yr oedd yn cymmeryd byd da yn helaethwych beunydd:

20 Yr oedd hefyd ryw gardottyn, a'i enw Lazarus, yr hwn a fwrdd wrth ei borth ef yn gornwydlyd,

21 Ac yn chwennychu cael ei borthi â'r briwsion a syrthiai oddi ar fwrdd y gwr cyfoethog; ond y cwn a ddaethant, ac a lyfasant ei gornwyddydd ef.

22 A bu, i'r cardottyn farw, a'i ddwyn gan y angelion i fynwes Abraham. A'r goludog hefyd a fu farw, ac a gladdwyd:

23 Ac yn uffern efe a gododd ei olwg, ac efe mewn poenau, ac a ganfu Abraham o hirbell, a Lazarus yn ei fynwes.

24 Ac efe a lefodd, ac a ddywedodd, O dad Abraham, trugarhâ wrthyf, a danfon Lazarus, i drochi pen ei fys mewn dwfr, ac i oeri fy nhafod: canys fe a'm poenir yn y fflam hon.

25 Ac Abraham a ddywedodd, *Ha fab, coffa i ti dderbyn dy wŷnfyd yn dy fywyd, ac felly Lazarus ei adfyd;*

ac yn awr y diddenir ef, ac y poenir dithau.

26 Ac heb law hyn oll, rhyngom ni a chwithau y sicrhâwyd gagendor mawr: fel na allo y rhai a fynnent, dramwy oddi yma attoch chwi; na'r rhai oddi yna, dramwy attom ni.

27 Ac efe a ddywedodd, Yr wyf yn attolwg i ti gan hynny, O dad, ddanfon o honot ef i dŷ fy nhad:

28 Canys y mae i mi bump o frodyr: fel y tystiolaetho iddynt hwy, rhag dyfod o honynt hwythau hefyd i'r lle poenus hwn.

29 Abraham a ddywedodd wrtho, Y mae ganddynt Moses a'r prophwydi; gwrandawnt arnynt hwy.

30 Yntau a ddywedodd, Nag ê, y tad Abraham: eithr os â'i oddi wrth y meirw attynt, hwy a edifarhânt.

31 Yna Abraham a ddywedodd wrtho, Oni wrandawnt ar Moses a'r prophwydi, ni chredant chwaith pe codai un oddi wrth y meirw.

PEN. XVII.

1 *Crist yn dysgu gochelyd achosion rhwystyr. 3 Am faddeu baeb i'w gilydd. 6 Gallu ffydd. 7 Pa fodd yr ydym ni yn rhwymedig i Dduw, ac nid efe i ni. 11 Y mae yn iachau deg o wahan-gleision. 22 Am deyrnas Dduw, a dyfodiad Mab y dyn.*

AC efe a ddywedodd wrth y digybllion, Ni all na ddêl rhwystrau; ond gwae *efe* trwy yr hwn y deuant.

2 Gwell fyddai iddo pe rhoddid maen melin o amgylch ei wddf ef, a'i daflu i'r môr, nag iddo rwystro un o'r rhai bychain hyn.

3 ¶ Edrychwch arnoch eich hunain: os pecha dy frawd yn dy erbyn, cerydda ef; ac os edifarhâ efe, maddeu iddo.

4 Ac os pecha yn dy erbyn seithwaith yn y dydd, a seithwaith yn y dydd droi attat, gan ddywedyd, Y mae yn edifar gennyf; maddeu iddo.

5 A'r apostolion a ddywedasant wrth yr Arglwydd, Anghwanega ein ffydd ni.

6 A'r Arglwydd a ddywedodd, Pe byddai gennych ffydd gymmaint a gronyn o had mwstard, chwi a ellych ddywedyd wrth y sycamorwydden hon, Ymddadwreiddia, a

phlanner di yn y môr; a hi a ufuddhâi i chwi.

7 Eithr pwy o honoch chwi ag iddo was yn aredig, neu yn bugeilio, a ddywed wrtho yn y man pan ddél o'r maes, Dos ac eistedd i lawr i fwytta?

8 Ond yn hytrach a ddywed wrtho, Arlwyya i mi i swpperu, ac ymwregysa, a gwasanaetha arnaf fi, nes i mi fwytta ac yfed; ac wedi hynny y bwyttâi ac yr yfi dithau?

9 Oes ganddo ddiolch i'r gwas hwnnw, am wneuthur o hono y pethau a orchymynasid iddo? Nid wyf yn tybied.

10 Felly chwithau hefyd, gwedi i chwi wneuthur y cwbl oll ag a orchymynwyd i chwi, dywedwch, Gweision anfuddiol ydym: oblegid yr hyn a ddylasem ei wneuthur, a wnaethom.

11 ¶ Bu hefyd, ac efe yn myned i Jerusalem, fyned o hono ef trwy ganol Samaria a Galilea.

12 A phan oedd efe yn myned i mewn i ryw dref, cyfarfu âg ef ddeg o wŷr gwahan-gleision, y rhai a safasant o hirbell:

13 A hwy a godasant eu llef, gan ddywedyd, Iesu Feistr, trugarhâ wrthym.

14 A phan welodd efe *hwylt*, efe a ddywedodd wrthynt, Ewch a dangoswch eich hunain i'r offeiriaid. A bu fel yr oeddynt yn myned, fe a'u glanhâwyd hwynt.

15 Ac un o honynt, pan welodd ddarfod ei iachâu, a ddychwelodd, gan foliannu Duw â llef uchel.

16 Ac efe a syrthiodd ar ei wyneb wrth ei draed ef, gan ddiolch iddo. A Samariad oedd efe.

17 A'r Iesu gan ateb a ddywedodd, Oni lanhâwyd y deg? ond pa le y *mae* y *naw*?

18 Ni chaed a ddychwelasant i roi gogoniant i Dduw, ond yr estron hwn.

19 Ac efe a ddywedodd wrtho, Cyfod, a dos ymaith: dy ffydd a'th iachâodd.

20 ¶ A phan ofynodd y Phariseaid iddo, pa bryd y deuai teyrnas Dduw, efe a atebodd iddynt, ac a ddywed-

odd, Ni ddaw teyrnas Dduw wrth ddisgwyl.

21 Ac ni ddywedant, Wele yma; neu, Wele accw: canys wele, teyrnas Dduw, o'ch mewn chwi y mae.

22 Ac efe a ddywedodd wrth y disgyblion, Y dyddiau a ddaw pan chwennychoch weled un o ddyddiau Mab y dyn, ac nis gwelwch.

23 A hwy a ddywedant wrthyh, Wele yma; neu, Wele accw: nac ewch, ac na chanlynwch *hwylt*.

24 Canys megis y mae y fellten a felltena o'r naill *ran* dan y nef, yn disgleirio hyd y *rhan* arall dan y nef; felly y bydd Mab y dyn hefyd yn ei ddydd ef.

25 Eithr yn gyntaf rhaid iddo ddiodeff llawer, a'i wrthod gan y genhedlaeth hon.

26 Ac megis y bu yn nyddiau Noë, felly y bydd hefyd yn nyddiau Mab y dyn.

27 Yr oeddynt yn bwytta, yn yfed, yn gwreicca, yn gwŷra, hyd y dydd yr aeth Noë i mewn i'r arch; a daeth y diluw, ac a'u difethodd hwynt oll.

28 Yr un modd hefyd ag y bu yn nyddiau Lot: yr oeddynt yn bwytta, yn yfed, yn prynu, yn gwerthu, yn plannu, yn adeiladu;

29 Eithr y dydd yr aeth Lot allan o Sodom, y gwlawiodd tân a brwmstan o'r nef, ac a'u difethodd hwynt oll:

30 Fel hyn *y bydd yn y dydd y datguddir Mab y dyn.

31 Yn y dydd hwnnw y neb a fyddo ar ben y tŷ, a'i ddodrefn o fewn y tŷ, na ddisgyned i'w cymmeryd hwynt; a'r hwn a *fyddo* yn y maes, yr un ffunud na ddychwelod yn ei ol.

32 Cofiwch wraig Lot.

33 Pwy bynnag a geisio gadw ei einioes, a'i cyll; a phwy bynnag a'i cyll, a'i bywhâ hi.

34 Yr wyf yn dywedyd i chwi, Y nos honno y bydd dau yn yr un gwely; y naill a gymmerir, a'r llall a adewir.

35 Dwy a fydd yn malu yn yr un lle; y naill a gymmerir, a'r llall a adewir.

36 Dau a fyddant yn y maes; y naill a gymmerir, a'r llall a adewir.

37 A hwy a attebasant ac a ddywedasant wrtho, Pa le, Arglwydd? Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa le bynnag y byddo y corph, yno yr ymgasgl yr eryrod.

PEN. XVIII.

3 Am y weddw daer. 9 Am y Phariseaid a'r publican. 15 Dwyn plant at Grist. 18 Y llywydd a fynnai ganlyn Crist, ond a rwystrir gan ei gyfoeth. 28 Gwobr y rhai a ymaduwant â'r cwbl oll er ei fwynt ef. 31 Y mae efe yn rhag-fynegi ei farwolazeth; 35 ac yn rhoddi i ddyndall ei olwg.

AC efe a ddywedodd hefyd ddammeg wrthynt, fod yn rhaid gweddio yn wastad, ac heb ddiffygio;

2 Gan ddywedyd, Yr oedd rhyw farnwr mewn rhyw ddinas, yr hwn nid ofnai Dduw, ac ni pharchai ddynd.

3 Yr oedd hefyd yn y ddinas honno wraig weddw; a hi a ddaeth atto ef, gan ddywedyd, Dial fi ar fy ngwrthwynebwr.

4 Ac efe nis gwnai dros amser: eithr wedi hynny efe a ddywedodd yndo ei hun, Er nad ofnaf Dduw, ac na pharchaf ddynd;

5 Etto am fod y weddw hon yn peri i mi flinder, mi a'i dialaf hi; rhag iddi yn y diwedd ddyfod a'm syfrdanu i.

6 A'r Arglwydd a ddywedodd, Gwrandewch beth a ddywed y barnwr anghyfiawn.

7 Ac oni ddial Duw ei etholedigion, sydd yn llefain arno ddydd a nos, er ei fod yn hir oedi drostynt?

8 Yr wyf yn dywedyd i chwi, y dial efe hwynt ar frys. Eithr Mab y dyn, pan ddêl, a gaiff efe ffydd ar y ddaear?

9 Ac efe a ddywedodd y ddammeg hon hefyd wrth y rhai oedd yn hyderu arnynt eu hunain eu bod yn gyfiawn, ac yn dïystyru eraill:

10 Dau wr a aeth i fynu i'r deml i weddio; un yn Pharisead, a'r llall yn publican.

11 Y Pharisead o'i sefyll a weddiodd rhyngddo ag ef ei hun fel hyn; O Dduw, yr wyf yn diolch i ti nad wyf fi fel y mae dynion eraill, yn drawsiu yn anghyfiawn, yn odinebwyr; neu, fel y publican hwn chwaith.

12 Yr wyf yn ymprydio ddwywaith yn yr wythnos; yr wyf yn degymmu cymmaint oll ag a feddaf.

13 A'r publican, gan sefyll o hirbell, ni fynnai gymmaint a chodi ei olygon tu a'r nef; eithr efe a gurodd ei ddwyfron, gan ddywedyd, O Dduw, bydd drugarog wrthyf bechadur.

14 Dywedaf i chwi, Aeth hwn i waered i'w dŷ wedi ei gyfiawhâu yn fwy nâ'r llall: canys pob un a'r y sydd yn ei ddyrchafu ei hun, a ostyngir; a phob un a'r y sydd yn ei ostwng ei hun, a ddyrchefir.

15 ¶ A hwy a ddygasant atto blant bychain hefyd, fel y cyffyrddai efe â hwynt: a'r disgyblion pan welsant, a'u ceryddasant hwy.

16 Eithr yr Iesu a'u galwodd hwynt atto, ac a ddywedodd, Gadewch i'r plant bychain ddyfod attaf fi, ac na waherddwch hwynt: canys eiddo y cyfryw rai yw teyrnas Dduw.

17 Yn wir meddaf i chwi, Pwy bynnag ni dderbynio deyrnas Dduw fel dyn bach, nid â efe i mewn iddi.

18 ¶ A rhyw lywodraethwr a ofynodd iddo, gan ddywedyd, Athraw da, wrth wneuthur pa beth yr etifeddaf ti fywyd tragwyddol?

19 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Paham y'm gelwi yn dda? nid oes neb yn dda ond un, sef Duw.

20 Ti a wyddost y gorchymynion, Na odineba, Na ladd, Na ladratta, Na ddwg gam dystiolaeth, Anrhydedda dy dad a'th fam.

21 Ac efe a ddywedodd, Hyn oll a gedwais o'm hieuengctid.

22 A'r Iesu pan glybu hyn, a ddywedodd wrtho, Y mae un peth etto yn ol i ti: gwerth yr hyn oll sydd gennynt, a dyro i'r tlodion: a thi a gai drysor yn y nef: a thyred, canlyn fi.

23 Ond pan glybu efe y pethau hyn, efe a aeth yn athrist: canys yr oedd efe yn gyfoethog iawn.

24 A'r Iesu, pan welodd ef wedi myned yn athrist, a ddywedodd, Mor anhawdd yr â y rhai y mae golud ganddynt i mewn i deyrnas Dduw!

25 Canys haws yw i gamel fyned trwy grai y nodwydd ddur, nag i oludog fyned i mewn i deyrnas Dduw.

26 A'r rhai a glywsent a ddywedasant, A phwy a all fod yn gadwedig?

27 Ac efe a ddywedodd, Y pethau

sydd ammosibl gyd â dynion, sydd bosibl gyd â Duw.

28 A dywedodd Petr, Wele, nyini a adawsom bob peth, ac a'th ganlynasom di.

29 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Yn wir meddaf i chwi, Nid oes neb a'r a adawodd dŷ, neu rieni, neu frodyr, neu wraig, neu blant, er mwyn teyrnas Dduw,

30 A'r nis derbyn lawer cymmaint yn y pryd hwn, ac yn y byd a ddaw fywyd tragwyddol.

31 ¶ Ac efe a gymmerodd y deuddeg atto, ac a ddywedodd wrthynt, Wele, yr ydym ni yn myned i fynu i Jerusalem; a chyflawnir pob peth a'r sydd yn ysgrifenedig trwy y prophwydi am Fab y dyn.

32 Canys efe a draddodir i'r Cenhedloedd, ac a watwerir, ac a amherchir, ac a boerir arno :

33 Ac wedi iddynt ei fflangellu, y lladdant ef: a'r trydydd dydd efe a adgyfyd.

34 A hwy ni ddeallasant ddim o'r pethau hyn; a'r gair hwn oedd guddiedig oddi wrthynt, ac ni wybuant y pethau a ddywedwyd.

35 ¶ A bu, ac efe yn nesáu at Jericho, i ryw ddynd dall fod yn eistedd yn ymyl y ffordd yn cardotta :

36 A phan glybu efe y dyrfa yn myned heibio, efe a ofynodd pa beth oedd hyn.

37 A hwy a ddywedasant iddo, Mai Iesu o Nazareth oedd yn myned heibio.

38 Ac efe a lefodd, gan ddywedyd, Iesu, Mab Dafydd, trugarhâ wrthyf.

39 A'r rhai oedd yn myned o'r blaen, a'i ceryddasant ef i dewi: eithr efe a lefodd yn fwy o lawer, Mab Dafydd, trugarhâ wrthyf.

40 A'r Iesu a safodd, ac a orchymynodd ei ddwyn ef atto. A phan ddaeth efe yn agos, efe a ofynodd iddo,

41 Gan ddywedyd, Pa beth a fynni di i mi ei wneuthur i ti? Yntau a ddywedodd, Arglwydd, cael o honof fy ngolwg.

42 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Cymmer dy olwg: dy ffydd a'th achâodd.

43 Ac allan o law y cafodd efe ei olwg, ac a'i canlynodd ef, gan ogor-eddu Duw. A'r holl bobl, gan welsant, a roisant foliant i Dduw.

PEN. XIX.

1 *Am Zacchëus y publican. 11 Y deg darn o arian. 28 Crist yn marchogaeth i Jerusalem mewn gorfoledd: 41 yn wlyo drosti: 45 yn gyrru y prynwyr a'r gwerthuwr allan o'r deml; 47 gan athrawiaethu beunydd ynddi. Y llywodraethwyr a fynnent ei ddietha ef, oni bai rhag efa y bobl.*

A'r Iesu a aeth i mewn, ac a aeth trwy Jericho.

2 Ac wele, wr a elwid wrth ei enw Zacchëus, ac efe oedd ben-publican, a hwn oedd gyfoethog.

3 Ac yr oedd efe yn ceisio gweled yr Iesu, pwy ydoedd; ac ni allai gan y dyrfa, am ei fod yn fychan o gorpholaeth.

4 Ac efe a redodd o'r blaen, ac a ddringodd i sycamor-wyddden, fel y gallai ei weled ef: oblegid yr oedd efe i ddyfod y ffordd honno.

5 A phan ddaeth yr Iesu i'r lle, efe a edrychodd i fynu, ac a'i canfu ef; ac a ddywedodd wrtho, Zacchëus, disgyn ar frys: canys rhaid i mi heddyw aros yn dy dŷ di.

6 Ac efe a ddisgynodd ar frys, ac a'i derbyniodd ef yn llawen.

7 A phan welsant, grwgnach a wnaethant oll, gan ddywedyd, Fyned o hono ef i mewn i lettya at wr pechadurus.

8 A Zacchëus a safodd, ac a ddywedodd wrth yr Arglwydd, Wele, hanner fy nâ, O Arglwydd, yr ydwyf yn ei roddi i'r tlodion; ac os dygais ddim o'r eiddo neb trwy gam-achwyn, yr ydwyf yn ei dalu ar ei bedwerydd.

9 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Heddyw y daeth iachawdwriaeth i'r tŷ hwn, o herwydd ei fod yntau yn fab i Abraham.

10 Canys Mab y dyn a ddaeth i geisio ac i gadw yr hyn a gollasid.

11 ¶ Ac a hwy yn gwrando ar y pethau hyn, efe a chwanegodd, ac a ddywedodd ddammeg, am ei fod efe yn agos i Jerusalem, ac am iddynt dybied yr ymddangosai teyrnas Dduw yn y fan.

12 Am hynny y dywedodd efe, Rhyw wr bonheddig a aeth i wlad bell i dderbyn teyrnas iddo ei hun, ac i ddychwelyd.

13 Ac wedi galw ei ddeg gwas, efe a roddes iddynt ddeg punt, ac a ddywedodd wrthynt, Marchnattêwch hyd oni ddelywyf.

14 Eithr ei ddinaswyr a'i casasant ef, ac a ddanfonasant gennadwri ar ei ol ef, gan ddywedyd, Ni fynwn ni hwn i deyrnasu arnom.

15 A bu, pan ddaeth efe yn ei ol, wedi derbyn y deyrnas, erchi o hono ef alw y gweision hyn atto, i'r rhai y rhoddasai efe yr arian, fel y gwybyddai beth a elwasai bob un wrth farchnatta.

16 A daeth y cyntaf, gan ddywedyd, Arglwydd, dy bunt a ynnillodd ddeg punt.

17 Yntau a ddywedodd wrtho, Da, was da: am i ti fod yn ffyddlawn yn y lleiaf, bydded i ti awdurdod ar ddeg dinas.

18 A'r ail a ddaeth, gan ddywedyd, Arglwydd, dy bunt di a wnaeth bùm punt.

19 Ac efe a ddywedodd hefyd wrth hwnnw, Bydd dithau ar bùm dinas.

20 Ac un arall a ddaeth, gan ddywedyd, Arglwydd, wele dy bunt, yr hon oedd gennyf wedi ei doddi mewn napcyn:

21 Canys mi a'th ofnais, am dy fod yn wr tost: yr wyt ti yn cymmeryd i fynd y peth ni roddaist i lawr, ac yn medi y peth ni heuaist.

22 Yntau a ddywedodd wrtho, O'th enau dy hun y'th farnaf, tydi was drwg. Ti a wyddit fy mod i yn wr tost, yn cymmeryd i fynd y peth ni roddais i lawr, ac yn medi y peth ni heuais:

23 A phaham na roddaist fy arian i i'r bwrdd *cyfnewid*, fel pan ddaethwn y gallaswn ei gael gyd â llog?

24 Ac efe a ddywedodd wrth y rhai oedd yn sefyll ger llaw, Dygwch oddi arno ef y bunt, a rhoddwch i'r hwn sydd â deg punt ganddo.

25 (A hwy a ddywedasant wrtho, Arglwydd, y mae ganddo ef ddeg punt)

26 Canys yr wyf fi yn dywedyd i chwi, mai i bob un y mae ganddo, y

rhoddir iddo; eithr oddi ar yr hwn nid oes ganddo, y dygir oddi arno, ie, yr hyn sydd ganddo.

27 A hefyd fy ngelynion hynny, y rhai ni fynnasent i mi deyrnasu arnynt, dygwch hwynt yma, a lleddwch ger fy mron i.

28 ¶ Ac wedi iddo ddywedyd y pethau hyn, efe a aeth o'r blaen, gan fyned i fynd i Jerusalem.

29 Ac fe a ddigwyddodd pan ddaeth efe yn agos at Bethphage a Bethania, i'r mynydd a elwir Olew-wydd, efe a anfonodd ddau o'i ddisgyblion,

30 Gan ddywedyd, Êwch i'r pentref ar *eich* cyfer; yn yr hwn, gwedi eich dyfod i mewn, chwi a gewch ebol yn rhwym, ar yr hwn nid eisteddodd dyn erioed: gollyngwch ef, a dygwch yma.

31 Ac os gofyn neb i chwi, Paham yr ydych yn *ei* ollwng? fel hyn y dywedwch wrtho, Am fod yn rhaid i'r Arglwydd wrtho.

32 A'r rhai a ddanfonasid a aethant ymaith, ac a gawsant fel y dywedasai efe wrthynt.

33 Ac fel yr oeddynt yn gollwng yr ebol, ei berchennogion a ddywedasant wrthynt, Paham yr ydych yn gollwng yr ebol?

34 A hwy a ddywedasant, Mae yn rhaid i'r Arglwydd wrtho ef.

35 A hwy a'i dygasant ef at yr Iesu: ac wedi iddynt fwrw eu dillad ar yr ebol, hwy a ddodasant yr Iesu arno.

36 Ac fel yr oedd efe yn myned, hwy a daenasant eu dillad ar hŷd y ffordd.

37 Ac weithian, ac efe yn nesâu at ddisgyntfa mynydd yr Olew-wydd, dechreuodd yr holl liaws disgyblion lawenhâu, a chlodfori Duw â llef uchel, am yr holl weithredoedd nerthol a welsent;

38 Gan ddywedyd, Bendigedig *yw* y Brenhin sydd yn dyfod yn enw yr Arglwydd: Taugnefedd yn y nef, a gogoniant yn y goruchaf.

39 A rhai o'r Phariseaid o'r dyrfa a ddywedasant wrtho, Athraw, cerddda dy ddisgyblion.

40 Ac efe a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Yr ydwyf yn dywedyd i

chwi, Pe tawai y rhai hyn, y llefai y cerrig yn y fan.

41 ¶ Ac wedi iddo ddyfod yn agos, pan welodd efe y ddinas, efe a wylodd drosti,

42 Gan ddywedyd, Pe gwybuasit dithau, ie, yn dy ddydd hwn, y pethau a berthynent i'th heddwch! eithr y maent yn awr yn guddiedig oddi wrth dy lygaid.

43 Canys daw y dyddiau arnat, a'th elynion a fsvriant glawdd o'th amgylch, ac a'th amgylchant, ac a'th warchaeant o bob parth;

44 Ac a'th wnant yn gyd-wastad â'r llawr, a'th blant o'th fewn; ac ni adawnt ynot faen ar faen: o herwydd nad adnabuost amser dy ymweliad.

45 Ac efe a aeth i mewn i'r deml, ac a ddechreuodd fwrw allan y rhai oedd yn gwerthu ynddi, ac yn prynu;

46 Gan ddywedyd wrthynt, Y mae yn ysgrifenedig, Fy nhÿ i, tÿ gweddi yw: eithr chwi a'i gwnaethoch yn ogof lladron.

47 Ac yr oedd efe beunydd yn athrawiaethu yn y deml: a'r arch-offeiriad, a'r ysgrifenyddion, a phennaethiaid y bobl, a geisient ei ddifetha ef;

48 Ac ni fedrasant gael beth a wnaent: canys yr holl bobl oedd yn glynu wrtho i wrando arno.

PEN. XX.

¹ *Crist yn profi ei awdurdod, trwy ymofyn am fedydd Ioan.* 9 *Dammeg y winllan.* 19 *Am roddi teyrnged i Cesar.* 27 *Y mae efe yn gorchfygu y Saduceid, y rhai a wadent yr adgyfodiad.* 41 *Y modd y mae Crist yn fab Dufydd.* 45 *Y mae efe yn rhybuddio ei ddiabyllion i ochelgd yr ysgrifenyddion.*

A DIGWYDDODD ar un o'r dyddiau hynny, ac efe yn dysgu y bobl yn y deml, ac yn pregethu yr efengyl, ddyfod arno yr arch-offeiriad a'r ysgrifenyddion, gyd â'r henuriaid,

2 A llefaru wrtho, gan ddywedyd, Dywed i ni, Trwy ba awdurdod yr wyt yn gwneuthur y pethau hyn? neu pwy yw yr hwn a roddodd i ti yr awdurdod hon?

3 Ac efe a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, A minnau a ofynaf i chwithau un gair; a dywedwch i mi.

4 Bedydd Ioan, ai o'r nef yr yd-oedd, ai o ddynion?

5 Eithr hwy a ymresymmasant yn eu plith eu hunain, gan ddywedyd, Os dywedwn, O'r nef; efe a ddywed, Paham gan hynny na chredech ef?

6 Ac os dywedwn, O ddyuion; yr holl bobl a'n llabyddiant ni: canys y maent hwy yn cwbl-gredu fod Ioan yn brophwyd.

7 A hwy a atebasant, nas gwyddent o ba le.

8 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Ac nid wyf finnau yn dywedyd i chwi trwy ba awdurdod yr wyf yn gwneuthur y pethau hyn.

9 ¶ Ac efe a ddechreuodd ddywedyd y ddammeg hon wrth y bobl: Rhyw wr a blannodd winllan, ac a'i gosododd i lasurwyr, ac a aeth oddi cartref dros dalm o amser.

10 Ac mewn amser efe a anfonodd was at y llafurwyr, fel y rhoddent iddo o ffrwyth y winllan: eithr y llafurwyr a'i curasant ef, ac a'i hanfonasant ymaith yn wag-law.

11 Ac efe a chwanegodd anfon gwas arall: eithr hwy a gurasant ac a amharchasant hwnnw hefyd, ac a'i hanfonasant ymaith yn wag-law.

12 Ac efe a chwanegodd anfon y trydydd: a hwy a glwyfasant hwn hefyd, ac a'i bwriasant ef allan.

13 Yna y dywedodd arglwydd y winllan, Pa beth a wnaf? Mi a anfonaf fy anwyl fab: fe allai pan welant ef, y parchant ef.

14 Eithr y llafurwyr, pan welsant ef, a ymresymmasant â'u gilydd, gan ddywedyd, Hwn yw yr etifedd: deuwch, lladdwn ef, fel y byddo yr etifeddiaeth yn eiddom ni.

15 A hwy a'i bwriasant ef allan o'r winllan, ac a'i laddasant. Pa beth gan hynny a wna arglwydd y winllan iddynt hwy?

16 Efe a ddaw ac a ddifetha y llafurwyr hyn, ac a rydd ei winllan i eraill. A phan glywsant hyn, hwy a ddywedasant, Na atto Duw.

17 Ac efe a edrychodd arnynt, ac a ddywedodd, Beth gan hynny yw hyn a ysgrifenywyd, Y maen a wrthododd yr adeiladwyr, hwn a wnaethpwyd yu ben y gongl?

18 Pwy bynnag a syrthio ar y maen

hwnnw, a ddryllir: ac ar bwy bynnag y syrthio, efe a'i mál ef.

19 ¶ A'r arch-offeiriaid a'r ysgrifenyddion a geisiasant roddi dwylaw arno yr awr honno; ac yr oedd arnynt ofn y bobl: canys gwybuant mai yn eu herbyn hwynt y dywedasai efe y ddammeg hon.

20 A hwy a'i gwylasant ef, ac a yrrasant gynllwynwyr, y rhai a gymmerent arnynt eu bod yn gyfiawn; fel y dalient ef yn ei ymadrodd, i'w draddodi ym meddiant, ac awdurdod y rhaglaw.

21 A hwy a ofynasant iddo ef, gan ddywedyd, Athraw, ni a wyddom mai uniawn yr ydwyt ti yn dywedyd, ac nad wyt yn derbyn wyneb, eithr yn dysgu ffordd Duw mewn gwirionedd.

22 Ai cyfreithlawn i ni roi teyrnged i Cesar, ai nid yw?

23 Ac efe a ddeallodd eu cyfrwydra hwy, ac a ddywedodd wrthynt, Paham y temtiwch fi?

24 Dangoswch i mi gemiog. Llun ac argraff pwy sydd arni? A hwy a attebasant ac a ddywedasant, Yr eiddo Cesar.

25 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Rhoddwch chwithau yr eiddo Cesar i Cesar, a'r eiddo Duw i Dduw.

26 Ac ni allasant feio ar ei eiriau ef ger bron y bobl: a chan ryfeddu wrth ei atteb ef, hwy a dawsant â sôn.

27 ¶ A rhai o'r Saduceaid (y rhai sydd yn gwadu nad oes adgyfodiad) a ddaethant atto ef, ac a ofynasant iddo,

28 Gan ddywedyd, Athraw, Moses a ysgrifenodd i ni, Os byddai farw brawd neb, ac iddo wraig, a n. arw o hono yn ddi-blant, a'r gymmeryd o'i frawd ei wraig ef, a chodi had i'w frawd.

29 Yr oedd gan hynny saith o frodyr: a'r cyntaf a gymmerodd wraig, ac a fu farw yn ddi-blant.

30 A'r ail a gymmerth y wraig, ac a fu farw yn ddi-blant.

31 A'r trydydd a'i cymmerth hi: ac yr un ffunud y saith hefyd, ac ni adawsant blant, ac a fuont feirw.

32 Ac yn ddiweddfaf oll bu farw y wraig hefyd.

33 Yn yr adgyfodiad gan hynny

gwraig i bwy un o honynt yw hi? canys y saith a'i cawsant hi yn wraig.

34 A'r Iesu gan atteb a ddywedodd wrthynt, Plant y byd hwn sydd yn gwreicca, ac yn gŵra:

35 Eithr y rhai a gyfrifir yn deilwng i gael y byd hwnnw, a'r adgyfodiad oddi wrth y meirw, nid ydynt nac yn gwreicca, nac yn gŵra.

36 Canys nis gallant farw mwy: oblegid cyd-stad ydynt â'r angelion; a phlant Duw ydynt, gan eu bod yn blant yr adgyfodiad.

37 Ac y cyfyd y meirw, Mosesa hefyd a hysbysodd wrth y berth, pan yw ef yn galw yr Arglwydd yn Dduw Abraham, ac yn Dduw Isaac, ac yn Dduw Jacob.

38 Ac nid yw efe Dduw y meirw, ond y byw: canys pawb sydd fyw iddo ef.

39 Yna rhai o'r ysgrifenyddion gan atteb a ddywedasant, Athraw, da y dywedaist.

40 Ac ni feiddiasant mwyach ofyn dim iddo ef.

41 ¶ Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa fodd y maent yn dywedyd fod Crist yn fab i Dafydd?

42 Ac y mae Dafydd ei hun yn dywedyd yn llyfr y Psalmiau, Yr ARGLWYDD a ddywedodd wrth fy Arglwydd, Eistedd ar fy neheulaw,

43 Hyd oni osodwyf dy elynion yn droed-faingc i'th draed di.

44 Y mae Dafydd gan hynny yn ei alw ef yn Arglwydd; a pha fodd y mae efe yn fab iddo?

45 ¶ Ac a'r holl bobl yn clywed, efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion,

46 Ymogelwch rhag yr ysgrifenyddion, y rhai a ewyllysiant rodio mewn dillad lleision, ac a grant gyfarchiadau yn y marchnadoedd, a'r prif-gadeiriau yn y synagogau, a'r prif-eisteddleoedd yn y gwleddoedd;

47 Y rhai sydd yn llwyr-fwytta tai gwragedd gweddwon, ac mewn rhith yn hir-weddio: y rhai hyn a dderbyniant farn fwy.

PEN. XXI.

- 1 Crist yn canmol y weddw dlawd: 5 yn rhag-synegi dinystr y deml, a dinus Jerusalem; 25 a'r arcyddion a fydd o sinen y dydd diweddf: 34 yn eu hannog hwy i fod yn scylladurua. 37 Arfer Crist tra fu yn Jerusalem.

A C wedi iddo edrych i fynu, efe a ganfu y rhai goludog yn bwrw eu rhoddion i'r drysorfa.

2 Ac efe a ganfu hefyd ryw wraig weddw dlawd yn bwrw yno ddwy halling.

3 Ac efe a ddywedodd, Yn wir meddafi chwi, fwrw o'r wraig weddw dlawd hon i mewn fwy na hwynt oll.

4 Canys y rhai hyn oll o'r hyn oedd weddill ganddynt a fwriasant at offrymmau Duw : eithr hon o'i phrinder a fwriodd i mewn yr holl fywyd a oedd ganddi.

5 ¶ Ac fel yr oedd rhai yn dywed- yd am y deml, ei bod hi wedi ei harddu â meini teg a rhoddion, efe a ddy- wedodd,

6 Y pethau hyn yr ydych yn edrych arnynt, daw y dyddiau yn y rhai ni adewir maen ar faen, a'r nis dattodir.

7 A hwy a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Athraw, pa bryd gan hyn- ny y bydd y pethau hyn? a pha ar- wydd fydd pan fo y pethau hyn ar ddyfod?

8 Ac efe a ddywedodd, Edrychwch na thwyller chwi: canys llawer a ddeuant yn fy enw i, gan ddywedyd, *Myfi yw Crist*; a'r amser a nesâodd: nac ewch gan hynny ar eu hol hwynt.

9 A phan glywoch sôn am ryfeloedd a therfysgoedd, na chymmerwch fraw: canys rhaid i'r pethau hyn fod yn gyntaf; ond ni ddaw y diwedd yn y man.

10 Yna y dywedodd efe wrthynt, Cenedl a gyfyd yn erbyn cenedl, a theyrnas yn erbyn teyrnas:

11 A daear-grynffâu mawrion a fyddant yn amryw leoedd, a newyn, a heintiau, a phethau ofnadwy, ac ar- wyddion mawrion a fydd o'r nef.

12 Eithr o flaen hyn oll, hwy a roddant eu dwylaw arnoch, ac a'ch erludiant, gan eich traddodi i'r syna- gogau, ac i garcharau, wedi eich dwyn ger bron brenhinoedd a llywodraeth- wyr o achos fy enw i.

13 Eithr fe a ddigwydd i chwi yn dystiolaeth.

14 Am hynny rhoddwch eich bryd a'r na rag-fyfyrioch beth a atteboch.

15 Canys myfi a roddaf i chwi enau

a doethineb, yr hon nis gall eich holl wrthwynebwyr na dywedyd yn ei her- byn, na'i gwrth-sefyll.

16 A chwi a fradychir, i'e, gan riëni, a brodyr, a cheraint, a chyfeill- ion; ac i rai o honoch y parant farw- olaeth.

17 A chas fyddwch gan bawb o herwydd fy enw i.

18 Ond ni chyll blewyn o'ch pen chwi.

19 Yn eich amynedd meddiennwch eich eneidiau.

20 A phan weloch Jerusalem wedi ei hamgylchu gan luoedd, yna gwyb- yddwch fod ei hanghyfannedd-dra hi wedi nesâu.

21 Yna y rhai fyddant yn Judea, ffoiant i'r mynydd edd; a'r rhai a fydd- ant yn ei chanol hi, ymadawant: a'r rhai a fyddant yn y meusydd, nac elont i mewn iddi.

22 Canys dyddiau dial yw y rhai hyn, i gyflawni yr holl bethau a ys- grifenwyd.

23 Eithr gwae y rhai beichiogion, a'r rhai yn rhoi bronnau, yn y dyddiau hynny: canys bydd angen mawr yn y- tir, a digofaint ar y bobl hyn.

24 A hwy a syrthiant trwy fin y cleddyf, a chaeth-gludir hwynt at bob cenedlaeth: a Jerusalem a fydd wedi ei mathru gan y Cenedloedd, hyd oni chyflawner amser y Cenedl- oedd.

25 ¶ A bydd arwyddion yn yr haul, a'r lleuad, a'r sêr; ac ar y ddaear ing cenedloedd, gan gyfyng-gynghor; a'r môr a'r tonnau yn rhoio;

26 A dynion yn llewygu gan ofn, a disgwyl am y pethau sydd yn dyfod ar y ddaear: oblegid nerthoedd y nefoedd a ysgydwir.

27 Ac yna y gwelant Fab y dyn yn dyfod mewn cwmwl, gyd â gallu a gogoniant mawr.

28 A phan ddechreuo y pethau hyn ddyfod, edrychwch i fynu, a chodwch eich pennau: canys y mae eich ym- wared yn nesâu.

29 Ac efe a ddywedodd ddammeg iddynt; Edrychwch ar y ffygysbren, a'r holl brennau;

30 Pan ddeiliant hwy weithian,

chwi a welwch ac a wyddoch o hon-
och eich hun, fod yr haf yn agos.

31 Felly chwithau, pan weloch y
pethau hyn yn digwydd, gwybyddwch
fod teyrnas Dduw yn agos.

32 Yn wir meddaf i chwi, Nid â
yr oes hon heibio, hyd oni ddél y cwbl
i ben.

33 Y nef a'r ddaear a ânt heibio ;
ond fyngeiriau i nid ânt heibio ddim.

34 ¶ Ac edrychwch arnoch eich
hunain, rhag i'ch calonnau un amser
drymhâu trwy lythineb a meddwod,
a gofalon y bywyd hwn, a dyfod y
dydd hwnnw arnoch yn ddisymawth.

35 Canys efe a ddaw fel magl, ar
warthaf pawb oll a'r sydd yn trigo ar
wyneb yr holl ddaear.

36 Gwyliwch gan hynny a gwedd-
iwch bob amser, a'r gael eich cyfrif
yn deilwng i ddiangc rhag y pethau
hyn oll sydd ar ddyfod, ac i aefyll ger
bron Mab y dyn.

37 A'r dydd yr ydoedd efe yn
athrawiaethu yn y deml; a'r nos yr
oedd efe yn myned ac yn aros yn y
mynydd a elwid yr Olew-wydd.

38 A'r holl bobl a fore-gyrchent
atto ef yn y deml, i'w glywed ef.

PEN. XXII.

1 Yr Iuddewon yn cyd-furriadu yn orbyn Crist.
3 Satan yn parottôi Judas i'w fradychu ef.
7 Yr apostolion yn arlwyo y pasc. 19 Crist
yn ordinio ei swpper sanctaidd: 21 yn gudd-
iedig yn rhag-ddywedyd am y bradychwr: 24
yn annog y rhan arall o'i apostolion i ochelyd
rhyfys: 32 yn sicrhâu Petr na phallai ei ffydd
ef: 34 ac er hynny y gwadaf efe ef dair
gwaith: 39 yn gweddio yn y mynydd; ac yn
chwysu y gwad: 47 yn cael ei fradychu â
chusan: 50 yn iachâu clust Malchus: 54 yn
cael ei wadu dair gwaith gan Petr, 63 a'i
amherchi yn gywilyddus; 66 ac yn cyfaddef
ei fod yn Fab Duw.

ANESAODD gwyl y bara croyw,
yr hon a elwir y pasc.

2 A'r arch-offeiriaid a'r ysgrifen-
yddion a geisiasant pa fodd y difethent
ef: oblegid yr oedd arnynt ofn y bobl.

3 ¶ A Satan a aeth i mewn i Judas,
yr hwn a gyfenwid Iscariot, yr hwn
oedd o rifedi y deuddeg.

4 Ac efe a aeth ymaith, ac a ym-
ddiddanodd â'r arch-offeiriaid a'r blaen-
oriaid, pa fodd y bradychai efe ef
iddynt.

5 Ac yr oedd yn llawen ganddynt :
a hwy a gyttunasant a'r roddi arian
iddo.

6 Ac efe a addawodd, ac a geisiodd
amser cyfaddas i'w fradychu ef iddynt
yn absen y bobl.

7 ¶ A daeth dydd y bara croyw, ar
yr hwn yr oedd rhaid lladd y pasc.

8 Ac efe a anfonodd Petr ac Ioan,
gan ddywedyd, Ewch, parottôwch i
ni y pasc, fel y bwyttâom.

9 A hwy a ddywedasant wrtho, Pa
le y mynni barottôi o honom ?

10 Ac efe a ddywedodd wrthynt,
Wele, pan ddeloch i mewn i'r ddinas,
cyferfydd â chwi ddyrn yn dwyn ysten-
aid o ddwfr: canlynwch ef i'r tŷ lle
yr êl efe i mewn.

11 A dywedwch wrth wr y tŷ, Y
mae yr Athraw yn dywedyd wrthyf,
Pa le y mae y lletty, lle y gallwyf
fwytta y pasc gyd â'm disgyblion ?

12 Ac efe a ddengys i chwi oruwch-
ystafell fawr, wedi ei thaenu: yno
parottôwch.

13 A hwy a aethant, ac a gawsant
fel y dywedasai efe wrthynt; ac a
barottoisant y pasc.

14 A phan ddaeth yr awr, efe a
eisteddodd i lawr, a'r deuddeg apostol
gyd âg ef.

15 Ac efe a ddywedodd wrthynt,
Mi a chwennychais yn fawr fwytta y
pasc hwn gyd â chwi cyn dioddef o
honof.

16 Canys yr ydwyf yn dywedyd i
chwi, Ni fwyttâf fi mwyach o hono,
hyd oni chyflawner yn nheyrnas Dduw.

17 Ac wedi iddo gymmeryd y cwp-
pan, a rhoddi diolch, efe a ddywedodd,
Cymmerwch hwn, a rhennwch yn eich
plith:

18 Canys yr ydwyf yn dywedyd i
chwi, nad yfaf o ffrwyth y winwydden,
hyd oni ddél teyrnas Dduw.

19 ¶ Ac wedi iddo gymmeryd bara,
a rhoi diolch, efe a'i torrodd, ac a'i
rhoddes iddynt, gan ddywedyd, Hwn
yw fy nghorph yr hwn yr ydys yn ei
roddi drosoch: gwnewch hyn er coffa
am danaf.

20 Yr un modd y cwppan hefyd
wedi swperu, gan ddywedyd, Y cwp-
pan hwn yw y testament newydd yn fy

Rhag-ddywedyd am y bradychur. PEN. XXII. *Crist yn gweddio yn yr ardd.*
ngwaed i, yr hwn yr ydys yn ei dywallt
drosoch.

21 ¶ Eithr wele law yr hwn sydd
yn fy mradychu gyd â mi ar y bwrdd.

22 Ac yn wir y mae Mab y dyn yn
myned, megis y mae wedi ei luniaethu:
eithr gwae y dyn hwnnw trwy yr hwn
y bradychir ef.

23 Hwytthau a ddechreuasant ymof-
yn yn eu plith eu hunain, pwy o hon-
ynt oedd yr hwn a wnai hymny.

24 ¶ A bu ymryson yn eu plith,
pwy o honynt a dybygid ei fod yn
fwyaf.

25 Ac efe a ddywedodd wrthynt,
Y mae brenhinoedd y Cenhedloedd yn
arglwyddiaethu arnynt; a'r rhai sydd
mewn awdurdod arnynt, a elwir yn
bendefigion.

26 Ond na fyddwch chiwi felly:
eithr y mwyaf yn eich plith chiwi,
bydded megis yr ieuangaf; a'r pennaf,
megis yr hwn sydd yn gweini.

27 Canys pa un fwyaf, ai yr hwn
sydd yn eistedd ar y bwrdd, ai yr hwn
sydd yn gwasanaethu? onid yr hwn
sydd yn eistedd ar y bwrdd? eithr yr
ydwyf fi yn eich mysg fel un yn
gwasanaethu.

28 A chwychwi yw y rhai a arhos-
asoch gyd â mi yn fy mhrofedigaethau.

29 Ac yr wyf fi yn ordeinio i chiwi
deyrnas, megis yr ordeiniodd fy Nhad
i minnau;

30 Fel y bwyttâoch ac yr yfoch ar
fy mwrdd i yn fy nheyrnas, ac yr
eisteddoch ar orseddfeydd, yn barnu
deuddeg llwyth Israel.

31 ¶ A'r Arglwydd a ddywedodd,
Simon, Simon, wele, Satan a'ch ceis-
iodd chiwi, i'ch nithio fel gwenith:

32 Eithr mi a weddiâis drosot, na
ddiffygiai dy ffydd di: tithau pan y'th
droer, cadarnhâ dy frodyr.

33 Ac efe a ddywedodd wrtho,
Arglwydd, yr ydwyf fi yn barod i fyned
gyd â thi i garchar, ac i angau.

34 Yntau a ddywedodd, Yr wyf yn
dywedyd i ti, Petr, Na chân y ceiliog
heddyw, nes i ti wadu dair gwaith yr
adweini fi.

35 Ac efe a ddywedodd wrthynt,
Pan y'ch anfonais heb na phwrs, na
chôd, nac esgidiau, a fu arnoch eisieu

dim? A hwy a ddywedasant, Na ddo
ddim.

36 Yna y dywedodd wrthynt, Ond
yn awr y neb sydd ganddo bwrs, cym-
mered; a'r un modd gôd: a'r neb nid
oes ganddo, gwerthed ei bais, a phryn-
ed gleddyf.

37 Canys yr wyf yn dywedyd i chiwi,
Fod yn rhaid etto gyflawni ynof fi y
peth hwn a ysgrifenwyd; *sef*, A chyd
â'r anwir y cyfrifwyd ef. Canys y
mae diben i'r pethau am danaf fi.

38 A hwy a ddywedasant, Ar-
glwydd, wele ddaugleddyf yma. Ac
efe a ddywedodd wrthynt, Digon yw.

39 ¶ Ac wedi iddo fyned allan, efe
a aeth, yn ol ei arfer, i fynydd yr
Olew-wydd; a'i ddisgyblion hefyd a'i
canlynasant ef.

40 A phan ddaeth efe i'r man, efe
a ddywedodd wrthynt, Gweddïwch
nad eloch mewn profedigaeth.

41 Ac efe a dynnodd oddi wrthynt
tu ag ergyd carreg; ac wedi iddo fyned
ar ei liniau, efe a weddiodd,

42 Gan ddywedyd, O Dad, os
ewyllysi droi heibio y cwppan hwn
oddi wrthyf: er hynny nid fy ewyllysi
i, ond yr eiddot ti a wneler.

43 Ac angel o'r nef a ymddangos-
odd iddo, yn ei nerthu ef.

44 Ac efe mewn ymdrech meddwl,
a weddiodd yn ddyfalach: a'i chwys
ef oedd fel defnyddau gwae yn disgyn
ar y ddaer.

45 A phan gododd efe o'i weddi, a
dyfod at ei ddisgyblion, efe a'u cafodd
hwynt yn cysgu gan dristwch;

46 Ac a ddywedodd wrthynt, Pa-
ham yr ydych yn cysgu? codwch, a
gweddïwch nad eloch mewn profed-
igaeth.

47 ¶ Ac efe etto yn llefaru, wele
dyrfa; a'r hwn a elwir Judas, un o'r
deuddeg, oedd yn myned o'u blaen
hwynt, ac a nesâodd at yr Iesu, i'w
gusanu ef.

48 A'r Iesu a ddywedodd wrtho,
Judas, ai â chusan yr wyt ti yn brad-
ychu Mab y dyn?

49 A phan welodd y rhai oedd yn
ei gylch ef y peth oedd ar ddyfod,
hwy a ddywedasant wrtho, Arglwydd,
a darâwn ni â chleddyf

50 ¶ Ar hwy un o honynt a darawodd was yr arch-offeiriad, ac a dorrodd ymaith ei glust ddehau ef.

51 A'r Iesu a atebodd ac a ddywedodd, Goddefwch hyd yn hyn. Ac efe a gyffyrddodd â'i glust, ac a'i hiachâodd ef.

52 A'r Iesu a ddywedodd wrth yr arch-offeiriad, a blaenoriaid y deml, a'r henuriaid, y rhai a ddaethent atto, Ai fel at leidr y daethoch chwi allan, â chleddyfau ac â ffyn?

53 Pan oeddwn beunydd gyd â chwi yn y deml, nid estynasoch ddwyllaw i'm herbyn: eithr hon yw eich awr chwi, a gallu y tywyllwch.

54 ¶ A hwy a'i daliasant ef, ac a'i harweiniasant, ac a'i dygasant i mewn i dŷ yr arch-offeiriad. A Phetr a ganlynodd o hirbell.

55 Ac wedi iddynt gynneu tân y'nghanol y neuadd, a chyd-eistedd o honynt, eisteddodd Petr yntau yn eu plith hwynt.

56 A phan ganfu rhyw langces ef yn eistedd wrth y tân, a dal sylw arno, hi a ddywedodd, Yr oedd hwn hefyd gyd âg ef.

57 Yntau a'i gwadodd ef, gan ddywedyd, O wraig, nid adwaen i ef.

58 Ac ychydig wedi, un arall a'i gwelodd ef, ac a ddywedodd, Yr wyt tithau hefyd yn un o honynt. A Phetr a ddywedodd, O ddyd, nid ydwyf.

59 Ac ar ol megis yspaid un awr, rhyw un arall a daerodd, gan ddywedyd, Mewn gwirionedd yr oedd hwn hefyd gyd âg ef: canys Galilead yw.

60 A Phetr a ddywedodd, Y dyn, nis gwn beth yr wyt yn ei ddywedyd. Ac yn y man, ac efe etto yn llefaru, canodd y ceiliog.

61 A'r Arglwydd a drodd, ac a edrychodd ar Petr. A Phetr a gofiodd ymadrodd yr Arglwydd, fel y dywedasai efe wrtho, Cyn canu o'r ceiliog, y gwedi fi deirgwaith.

62 A Phetr a aeth allan, ac a wylodd yn chwerv-dost.

63 ¶ A'r gwŷr oedd yn dal yr Iesu, a'i gwatwasant ef, gan ei daro.

64 Ac wedi iddynt guddio ei lygaid ef, hwy a'i tarawsant ef ar ei wyneb, ac a ofynasant iddo, gan ddywedyd,

Prophwyda, pwy yw yr hwn a'th darawodd di?

65 A llawer o bethau eraill, gan gablu, a ddywedasant yn ei erbyn ef.

66 ¶ A phan aeth hi yn ddydd, ymgynnullodd henuriaid y bobl, a'r arch-offeiriad, a'r ysgrifenyddion, ac a'i dygant ef i'w cynghor hwynt,

67 Gan ddywedyd, Ai ti yw Crist? dywed i ni. Ac efe a ddywedodd wrthynt, Os dywedaf i chwi, ni chredwch ddim:

68 Ac os gofynaf hefyd i chwi, ni'm hattebwch, ac ni'm gollyngwch ymaith.

69 Ar ol hyn y bydd Mab y dyn yn eistedd ar ddeheulaw gallu Duw.

70 A hwy oll a ddywedasant, Ai Mab Duw gan hynny ydwyf ti? Ac efe a ddywedodd wrthynt, Yr ydych chi yn dywedyd fy mod.

71 Hwythau a ddywedasant, Pa raid i ni mwyach wrth dystiolaeth? canys clywsom ein hunain o'i enau ef ei hun.

PEN. XXIII.

1 Cyhuddo yr Iesu ger bron Pilat, a'i anfon at Herod; 8 a Herod yn ei watwar ef. 12 Herod a Philat yn cymmodi â'u gilydd. 18 Y bobl yn deisyf cael Barabbas; a Philat yn ei ollwng ef iddynt, ac yn rhoddi yr Iesu i'w groeshoelio. 27 Yntau yn mynegi i'r guragedd, a alarant o'i blegid ef, ddinystr Jerusalem: 34 yn gueddio dros ei elymion. 39 Crogi dau ddrwg-weithredwyr gyd âg ef. 46 Ei farwolacth, 50 a'i gladdedigwaeth ef.

A'R holl liaws o honynt a gyfodasant, ac a'i dygasant ef at Pilat:

2 Ac a ddechreusant ei gyhuddo ef, gan ddywedyd, Ni a gawsom hwn yn gŵyrdroi y bobl, ac yn gwahardd rhoi teyrnged i Cesar, gan ddywedyd mai efe ei hun yw Crist Frenhin.

3 A Philat a ofynodd iddo, gan ddywedyd, Ai ti yw Brenhin yr Iuddewon? Ac efe a atebodd iddo, ac a ddywedodd, Yr wyt ti yn dywedyd.

4 A dywedodd Pilat wrth yr arch-offeiriad a'r bobl, Nid wyf fi yn cael dim bai ar y dyn hwn.

5 A hwy a fuant daerach, gan ddywedyd, Y mae efe yn cyffro'i y bobl, gan ddysgu trwy holl Judea, wedi dechreu o Galilea hyd yma.

6 A phan glybu Pilatôn am Ga-

lilea, efe a ofynodd ai Galilead oedd y dyn.

7 A phan wybu efe ei fod ef o lywodraeth Herod, efe a'i hanfonodd ef at Herod, yr hwn oedd yntau yn Jerusalem y dyddiau hynny.

8 ¶ A Herod, pan welodd yr Iesu, a lawenychodd yn fawr: canys yr oedd efe yn chwennych er ys talm ei weled ef; oblegid iddo glywed llawer am dano ef; ac yr ydoedd yn gobeithio cael gweled gwneuthur rhyw arwydd ganddo ef.

9 Ac efe a'i holodd ef mewn llawer o eiriau; eithr efe nid atebodd ddim iddo.

10 A'r arch-offeiriad a'r ysgrifenyddion a safasant, gan ei gyhuddo ef yn haerllug.

11 A Herod a'i filwyr, wedi iddo ei ddystyru ef, a'i watwar, a'i wisgo â gwisg glaerwen, a'i danfonodd ef drachefn at Pilat.

12 ¶ A'r dwthwn hwnnw yr aeth Pilat a Herod yn gyfeillion: canys yr oeddynt o'r blaen mewn gelyniaeth â'u gilydd.

13 ¶ A Pilat, wedi galw ynghyd yr arch-offeiriad, a'r llywiawdwy, a'r bobl,

14 A ddywedodd wrthynt, Chwi a ddygasoeh y dyn hwn attaf fi, fel un a fyddai yn gŵyrdroi y bobl: ac wele, myfi a'i holais ef yn eich gŵydd chwi, ac nichefais yn y dyn hwn ddim bai, o ran y pethau yr ydych chwi yn ei gyhuddo ef am danynt:

15 Na Herod chwaith: canys anfonais chwi atto ef; ac wele, dim yn haeddu marwolaeth nis gwnaed iddo.

16 Am hynny mi a'i ceryddaf ef, ac a'i gollyngaf ymaith.

17 Canys yr ydoedd yn rhaid iddo ollwng un yn rhydd iddynt ar yr wyl.

18 A'r holl liaws a leasant ar unwaith, gan ddywedyd, Bwrw hwn ymaith, a gollwng i ni Barabbas yn rhydd:

19 (Yr hwn, am ryw derfysg a wnaethid yn y ddinas, a llofruddiaeth, oedd wedi ei daslu i garchar)

20 Am hynny Pilat a ddywedodd wrthynt drachefn, gan ewyllysio gollwng yr Iesu yn rhydd.

21 Eithr hwy a leasant arno, gan ddywedyd, Croeshoelia, croeshoelia ef.

22 Ac efe a ddywedodd wrthynt y drydedd waith, Canys pa ddrwg a wnaeth efe? ni chefais i ddim achos marwolaeth ynddo; am hynny mi a'i ceryddaf ef, ac a'i gollyngaf yn rhydd.

23 Hwytthau a fuont daerion â llefau uchel, gan ddeisyfu ei groeshoelio ef. A'u llefau hwynt, a'r arch-offeiriad, a orfuant.

24 A Philat a farnodd wneuthur eu deisyfiad hwynt.

25 Ac efe a ollyngodd yn rhydd iddynt yr hwn am derfysg a llofruddiaeth a fwriasad yngharchar, yr hwn a ofynasant: eithr yr Iesu a draddododd efe i'w hewylllys hwynt.

26 Ac fel yr oeddynt yn ei arwain ef ymaith, hwy a ddaliasant un Simon o Cyrene, yn dyfod o'r wlad, ac a ddodasant y groes arno ef, i'w dwyn ar ol yr Iesu.

27 ¶ Ac yr oedd yn ei ganlyn ef liaws mawr o bobl, ac o wragedd; y rhai hefyd oedd yn cwynfan, ac yn galaru o'i blegid ef.

28 A'r Iesu, wedi troi attynt, a ddywedodd, Merched Jerusalem, na wylwch o'm plegid i: eithr wylwch o'ch plegid eich hunain, ac oblegid eich plant.

29 Canys wele, y mae y dyddiau yn dyfod, yn y rhai y dywedant, Gwyn eu byd y rhai amhlantadwy, a'r crothau ni eppiliasant, a'r bronnau ni roisant sugn.

30 Yna y dechreuant ddywedyd wrth y mynyddoedd, Syrthiwch arnom; ac wrth y bryniau, Cuddiwch ni.

31 Canys os gwnant hyn yn y pren i'r, pa beth a wneir yn y crin?

32 Ac arweiniwyd gyd âg ef hefyd ddau eraill, ddrwg-weithredwyr, i'w rhoi i'w marwolaeth.

33 A phan ddaethant i'r lle a elwir Calfaria, yno y croeshoeliasant ef, a'r drwg-weithredwyr; un ar y llaw ddehau, a'r llall ar yr aswy.

34 ¶ A'r Iesu a ddywedodd, O Dad, maddeu iddynt: canys ni wyddant pa beth y maent yn ei wneuthur. A hwy a rannasant ei ddillad ef, ac a fwriasant goelbren.

35 A'r bobl a safodd yn edrych. A'r pennaethiaid hefyd gyd â hwynt a watwasant, gan ddywedyd, Eraill a waredodd efe; gwareded ef ei hun, os hwn yw Crist, etholedig Duw.

36 A'r milwyr hefyd a'i gwatwasant ef, gan ddyfod atto, a chynnyg iddo fnegr,

37 A dywedyd, Os tydi yw Brenhin yr Iuddewon, gwared dy hun.

38 Ac yr ydoedd hefyd ar-ysgrifen wedi ei ysgrifenu uwch ei ben ef, â llythrenau Groeg, a Lladin, ac Hebraeg, HWN YW BRENHIN YR IUDEWON.

39 ¶ Ac yn o'r drwg-weithredwyr a grogasid a'i cablodd ef, gan ddywedyd, Os tydi yw Crist, gwared dy hun a ninnau.

40 Eithr y llall a atebodd, ac a'i ceryddodd ef, gan ddywedyd, Onid wyt ti yn ofni Duw, gan dy fod dan yr un ddamnedigaeth?

41 A nymi yn wir yn gyfiawn; canys yr ydym yn derbyn yr hyn a haeddi y pethau a wnaethom: eithr hwn ni wnaeth ddim allan o'i le.

42 Ac efe a ddywedodd wrth yr Iesu, Arglwydd, cofia fi pan ddelych i'th deyrnas.

43 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Yn wir meddaf i ti, Heddyw y byddi gyd â mi ym mharadwys.

44 Ac yr ydoedd hi ynghylch y chweched awr, a thywyllwch a fu ar yr holl ddaear hyd y nawfed awr.

45 A'r haul a dywyllwyd, a llen y deml a rwygwyd yn ei chanol.

46 ¶ A'r Iesu, gan sefain â llef uchel, a ddywedodd, O Dad, i'th ddwyllaw di y gorchymynaf fy yspryd. Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a drengodd.

47 A'r canwriad, pan welodd y peth a wnaethpwyd, a ogoneddodd Dduw, gan ddywedyd, Yn wir yr oedd hwn yn wr cyfiawn.

48 A'r holl bobloedd y rhai a ddaethant ynghyd i edrych hyn, wrth weled y pethau a wnaethpwyd, a ddychwelasant, gan guro eu dwyfronau.

49 A'i holl gydnabod ef a safasant o hirbell, a'r gwagedd y rhai a'i can-

lynasant ef o Galilea, yn edrych ar y pethau hyn.

50 ¶ Ac wele, gwr a'i enw Joseph, yr hwn oedd gynghorwr, gwr da a chyfiawn:

51 (Hwn ni chyttnasai â'u cyngor ac â'u gweithred hwynt) o Arimatea, dinas ar Iuddewon (yr hwn oedd yntau yn disgwyl hefyd am deyrnas Dduw)

52 Hwn a ddaeth at Pilat, ac a ofynodd gorph yr Iesu.

53 Ac efe a'i tynnodd i lawr, ac a'i hamdôdd mewn llian main, ac a'i rhoddes mewn bedd wedi ei naddu mewn carreg, yn yr hwn ni roddasid dyn erioed.

54 A'r dydd hwnnw oedd ddarparwyl, a'r sabbath oedd yn nesâu.

55 A'r gwagedd hefyd, y rhai a ddaethent gyd âg ef o Galilea, a ganlynasant, ac a welsant y bedd, a phafodd y dodwyd ei gorph ef.

56 A hwy a ddychwelasant, ac a barottoisant bêr-aroglau ac ennaint; ac a orphwysasant ar y sabbath, yn ol y gorchymyn.

PEN. XXIV.

1 *Dau angel yn mynegi adgyfodiad Crist i'r gwagedd oedd yn dyfod at y bedd; 9 a'r rhai hynny yn ei adrodd i eraill. 13 Crist ei hun yn ymddangos i'r ddau ddisgybl oedd yn mayned i Emmaus: 36 ac wedi hynny i'r apostolion; ac yn ceryddu cu hunghrediniaeth hury: 47 yn rhoiddi gorchymyn iddynt: 49 ac yn addawo yr Yspryd Glân: 51 ac felly yn esgyn i'r nefoedd.*

A'R dydd cyntaf o'r wythnos, ar y cynddydd, hwy a ddaethant at y bedd, gan ddwyn y pêr-aroglau a barottoisent, a rhai gyd â hwynt.

2 A hwy a gawsant y maen wedi ei dreiglo ymaith oddi wrth y bedd.

3 Ac wedi iddynt fyned i mewn, ni chwasant gorph yr Arglwydd Iesu.

4 A bu, a hwy yn petruso am y peth hwn, wele, dau wr a safodd yn eu hymyl mewn gwisgoedd disglær.

5 Ac wedi iddynt ofni, a gostwng eu hwynebau tu a'r ddaear, hwy a ddywedasant wrthynt, Paham yr ydych yn ceisio y byw ym mysg y meirw?

6 Nid yw efe yma, ond efe a gyfododd. Cofiwch pa fodd y dywedodd wrthyich, ac efe etto yn Galilea,

7 Gan ddywedyd, Rhaid yw rhoi Mab y dyn yn nwyllaw dynion pechadurus, a'i groeshoelio, a'r trydydd dydd adgyfodi.

8 A hwy a gofiasant ei eiriau ef;

9 Ac a ddychwelasant oddi wrth y bedd, ac a fynegasant hyn oll i'r un ar ddeg, ac i'r lleill oll.

10 A Mair Magdalen, a Joanna, a Mair mam Iago, a'r lleill gyd â hwynt, oedd y rhai a ddywedasant y pethau hyn wrth yr apostolion.

11 A'u geiriau a welid yn eu golwg hwynt fel gwegi, ac ni chredasant iddynt.

12 Eithr Petr a gododd i fynu, ac a redodd at y bedd; ac wedi ymgrymu, efe a ganfa y llieniau wedi eu gosod o'r neilldu; ac a aeth ymaith, gan ryfeddu rhyngddo ag ef ei hun am y peth a ddarfuasai.

13 ¶ Ac wele, dau o honynt oedd yn myned y dydd hwnnw i dref a'i henw Emmaus, yr hon oedd ynghylch triugain ystâd oddi wrth Jerusalem.

14 Ac yr oeddynt hwy yn ymddiddan â'u gilydd am yr holl bethau hyn a ddigwyddasant.

15 A bu, fel yr oeddynt yn ymddiddan, ac yn ymofyn â'u gilydd, yr Iesu ei hun hefyd a nesâodd, ac a aeth gyd â hwynt.

16 Eithr eu llygaid hwynt a ataliwyd, fel nas adwaenent ef.

17 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa ryw ymadroddion yw y rhai hyn yr ydych yn eu bwrw at eu gilydd, dan rodio, ac yn wyneb-drist?

18 Ac un o honynt, a'i enw Cleopas, gan ateb a ddywedodd wrtho, A wyt ti yn unig yn ymdeithydd yn Jerusalem, ac ni wybuost y pethau a wnaethpwyd ynddi hi yn y dyddiau hyn?

19 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pa bethau? Hwytthau a ddywedasant wrtho, Y pethau ynghylch Iesu o Nazareth, yr hwn oedd wr o brophwyd, galluog mewn gweithred a pair ger bron Duw a'r holl bobl;

20 A'r modd y traddododd yr arch-offeiriaid a'n llywodraethwyr ni ef i farn marwolaeth, ac a'i croeshoeliasant ef.

21 Ond yr oeddym ni yn gobethio

mai efe oedd yr hwn a waredai yr Israel. Ac heb law hyn oll, heddyw yw y trydydd dydd er pan wnaethpwyd y pethau hyn.

22 A hefyd rhai gwragedd o honom ni a'n dychrynasant ni, gwedi iddynt fod yn fore wrth y bedd:

23 A phan a chwasant ei gorph ef, hwy a ddaethant, gan ddywedyd, weled o honynt weledigaeth o angelion, y rhai a ddywedent ei fod ef yn fyw.

24 A rhai o'r rhai oedd gyd â nynt a aethant at y bedd, ac a gawsant felly, fel y dywedasai y gwragedd: ond ef nis gwelsant.

25 Ac efe a ddywedodd wrthynt, O ynyfdion, a hwyr-frydig o galon i greu yr holl bethau a ddywedodd y prophwydi!

26 Onid oedd raid i Grist ddioddef y pethau hyn, a myned i mewn i'w ogoniant?

27 A chan ddechreu ar Moses, a'r holl brophwydi, efe a esponiodd iddynt yn yr holl ysgrythyrau y pethau am dano ei hun.

28 Ac yr oeddynt yn nesâu i'r dref lle yr oeddynt yn myned: ac yntau a gymmerth arno ei fod yn myned ym mhellach.

29 A hwy a'i cymhellasant ef, gan ddywedyd, Aros gyd â ni: canys y mae hi yn hwyrhâu, a'r dydd yn darfod. Ac efe a aeth i mewn i aros gyd â hwynt.

30 A darfu, ac efe yn eistedd gyd â hwynt, efe a gymmerodd fara, ac a'i bendithiodd, ac a'i torrodd, ac a'i rhoddes iddynt.

31 A'u llygaid hwynt a agorwyd, a hwy a'i hadnabuant ef: ac efe a ddisflannodd allan o'u golwg hwynt.

32 A hwy a ddywedasant wrth eu gilydd, Onid oedd ein calon ni yn llosgi ynom tra yr ydoedd efe yn ymddiddan â ni ar y ffordd, a thra yr ydoedd efe yn agoryd i ni yr ysgrythyrau?

33 A hwy a godasant yr awr honno, ac a ddychwelasant i Jerusalem, ac a gawsant yr un ar ddeg wedi ymgasglu ynghyd, a'r sawl oedd gyd â hwynt,

34 Yn dywedyd, Yr Argliwydd a

gyfododd yn wir, ac a ymddangosodd i Simon.

35 A hwythau a adroddasant y pethau a *wnaethid* ar y ffordd, a phia fodd yr adnabuwyd ef ganddynt wrth dorriad y bara.

36 ¶ Ac a hwy yn dywedyd y pethau hyn, yr Iesu ei hun a safodd yn eu canol hwynt, ac a ddywedodd wrthynt, Tangnefedd i chwi.

37 Hwythau, wedi brawychu ac ofni, a dybiasant weled o honynt yspryd.

38 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Pahan y'ch trallodir? a phaham y mae meddyliau yn codi yn eich calonau?

39 Edrychwch fy nwyllaw a'm traed, mai myfi fy hun ydyw. Teimlwch fi, a gwelwch: canys nid oes gan yspryd gnawd ac esgyrn, fel y gwelwch fod gennyf fi.

40 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a ddangosodd iddynt ei ddwyllaw a'i draed.

41 Ac a hwy etto heb gredu gan lawenydd, ac yn rhyfeddu, efe a ddywedodd wrthynt, A oes gennych chwi yma ddim bwyd?

42 A hwy a roisant iddo ddarn o bysgodyn wedi ei rostio, ac o ddil mel.

43 Yntau a'i cymmerodd, ac a'i bwyttâodd yn eu gwydd hwynt.

44 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Dyma y geiriau a ddywedais i wrthynt,

pan oeddwn etto gyd â chwi, bod yn rhaid cyflawni pob peth a ysgrifenydd y'nghyfraith Moses, a'r prophwydi, a'r psalmau, am danaf fi.

45 Yna yr agorodd efe eu deall hwynt, fel y deallent yr ysgrythrau.

46 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Felly yr ysgrifenydd, ac felly yr oedd raid i Grist ddioddef, a chyfodi o feirw y trydydd dydd:

47 A phregethu edifeirwch a madd-euant pechodau yn ei enw ef ym mhlith yr holl genhedloedd, gan ddechreu yn Jerusalem.

48 Ac yr ydych chi yn dystion o'r pethau hyn.

49 ¶ Ac wele, yr ydwyf fi yn anfon addewid fy Nhad arnoch: eithr arhoswch chwi yn ninas Jerusalem, hyd oni wisger chwi â nerth o'r uchelder.

50 ¶ Ac efe a'u dug hwynt allan hyd yn Bethania; ac a gododd ei ddwyllaw, ac a'u bendithiodd hwynt.

51 Ac fe a ddarfu, tra yr oedd efe yn eu bendithio hwynt, ymadael o hono ef oddi wrthynt, ac efe a ddygwyd i fynu i'r nef.

52 Ac wedi iddynt ei addoli ef, hwy a ddychwelasant i Jerusalem, gyd â llawenydd mawr:

53 Ac yr oeddynt yn wastadol yn y deml, yn moli ac yn bendithio Duw, Amen.

Yr EFENGYL yn ol Sant IOAN.

PEN. I.

1 *Duurdab, dyndab, a srydd Iesu Grist. 15 Tystiolaeth Ioan. 39 Gairwad Andreas, Petr, Phylip, a Nathanäel.*

YN y dechreuad yr oedd y Gair, a'r Gair oedd gyd â Duw, a Duw oedd y Gair.

2 Hwn oedd yn y dechreuad gyd â Duw.

3 Trwyddo ef y gwnaethpwyd pob peth; ac hebdo ef ni wnaethpwyd dim a'r a wnaethpwyd.

4 Ynddo ef yr oedd bywyd; a'r bywyd oedd oleuni dynion:

5 A'r goleuni sydd yn llewyrchu yn y tywyllwch; a'r tywyllwch nid oedd yn ei amgyffred.

6 ¶ Yr ydoedd gwr wedi ei anfon oddi wrth Dduw, a'i enw Ioan.

7 Hwn a ddaeth yn dystiolaeth, fel y tystiolaethai am y Goleuni, fel y credai pawb trwyddo ef.

8 Nid efe oedd y Goleuni, eithr *efe a anfonasid* fel y tystiolaethai am y Goleuni.

9 Hwn ydoedd y gwir Oleuni, yr hwn sydd yn goleuo pob dyn a'r y sydd yn dyfod i'r byd.

10 Yn y byd yr oedd efe, a'r byd a wnaethpwyd trwyddo ef; a'r byd nid adnabu ef.

11 At ei eiddo ei hun y daeth, a'r eiddo ei hun nis derbyniasant ef.

12 Ond cynnifer ag a'i derbynias-

ant ef, efe a roddes iddynt allu i fod yn feibion i Dduw, *sef* i'r sawl a gredant yn ei enw ef:

13 Y rhai ni aned o waed, nac o ewyllys y cnawd, nac o ewyllys gwr, eithr o Dduw.

14 A'r Gair a wnaethpwyd yn gnawd, ac a drigodd yn ein plith ni (ac ni a welsom ei ogoniant ef, gogoniant megis yr Unig-anedig oddi wrth y Tad) yn llawn gras a gwirionedd.

15 ¶ Ioan a dystiolaethodd am dano ef, ac a lefodd, gan ddywedyd, Hwn oedd yr un y dywedais am dano, Yr hwn sydd yn dyfod ar fy ol i, a aeth o'm blaen i: canys yr oedd efe o'm blaen i.

16 Ac o'i gyflawnder ef y derbyniasom ni oll, a gras am ras.

17 Canys y gyfraith a roddwyd trwy Moses, ond y gras a'r gwirionedd a ddaeth trwy Iesu Grist.

18 Ni welodd neb Dduw erioed: yr unig-anedig Fab, yr hwn sydd ym mynwes y Tad, hwnnw a'i hysbysodd ef.

19 ¶ A hon yw tystiolaeth Ioan pan anfonodd yr Iuddewon o Jerusalem offeiriad a Lefiaid i ofyn iddo, Pwy wyt ti?

20 Ac efe a gyffesodd, ac ni wadodd; a chyffesodd, Nid myfi yw y Crist.

21 A hwy a ofynasant iddo, Beth ynte? Ai Elias wyt ti? Yntau a ddywedodd, Nag ê. Ai y Prophwyd wyt ti? Ac efe a atebodd, Nag ê.

22 Yna y dywedasant wrtho, Pwy wyt ti? fel y rhoddom ateb i'r rhai a'n danfonodd. Beth yr wyt ti yn ei ddywedyd am danat dy hun?

23 Eb efe, Myfi yw llef un yn gwaeddi yn y diffaethwch, Unionwch ffordd yr Arglwydd, fel y dywedodd Esaias y prophwyd.

24 A'r rhai a anfonasid oedd o'r Phariseaid.

25 A hwy a ofynasant iddo, ac a ddywedasant wrtho, Paham gan hynny yr wyt ti yn bedyddio, onid ydwyt ti na'r Crist, nac Elias, na'r prophwyd?

26 Ioan a atebodd iddynt, gan ddywedyd, Myfi sydd yn bedyddio â dwfr; ond y mae un yn sefyll yn

eich plith chwi, yr hwn nid adwaenoch chwi:

27 Efe yw yr hwn sydd yn dyfod ar fy ol i, yr hwn a aeth o'm blaen i; yr hwn nid ydwyf fi deilwng i ddattod carrai ei esgid.

28 Y pethau hyn a wnaethpwyd yn Bethabara, y tu hwnt i'r Iorddonen, lle yr oedd Ioan yn bedyddio.

29 ¶ Trannoeth Ioan a ganfu yr Iesu yn dyfod atto; ac *efe* a ddywedodd, Wele Oen Duw, yr hwn sydd yn tynnu ymaith bechodau y byd.

30 Hwn yw efe am yr hwn y dywedais i, Ar fy ol i y mae gwr yn dyfod, yr hwn a aeth o'm blaen i: canys yr oedd efe o'm blaen i.

31 Ac myfi nid adwaenwn ef: eithr fel yr amlygid ef i Israel, i hynny y daethum i, gan fedyddio â dwfr.

32 Ac Ioan a dystiolaethodd, gan ddywedyd, Mi a welais yr Yspryd yn disgyn megis colommen, o'r nef, ac efe a arhosodd arno ef.

33 A myfi nid adwaenwn ef; eithr yr hwn a'm hanfonodd i fedyddio â dwfr, efe a ddywedodd wrthyf, Ar yr hwn y gwelych yr Yspryd yn disgyn ac yn aros arno, hwnnw yw yr un sydd yn bedyddio â'r Yspryd Glân.

34 A mi a welais, ac a dystiolaethais mai hwn yw Mab Duw.

35 ¶ Trannoeth drachefn y safodd Ioan, a dau o'i ddisgyblion:

36 A chan edrych ar yr Iesu yn rhodio, efe a ddywedodd, Wele Oen Duw.

37 A'r ddau ddisgybl a'i clywsant ef yn llefaru, ac a gaulynasant yr Iesu.

38 Yna yr Iesu a droes; a phan welodd hwynt yn canlyn, efe a ddywedodd wrthynt, Beth yr ydych chiwi yn ei geisio? A hwy a ddywedasant wrtho ef, Rabbi (yr hyn o'i gyfieithu yw, Athraw) pale yr wyt ti yn trigo?

39 Efe a ddywedodd wrthynt, Deuwch a gwelwch. A hwy a ddaethant, ac a welsant lle yr oedd efe yn trigo, ac a arhosasant gyd âg ef y diwrnod hwnnw: ac yr oedd hi yng-hylch y ddegfed awr.

40 Andreas, brawd Simon Petr, oedd un o'r ddau a glywsent *hynny* gan Ioan, ac a'i dilynasant ef.

41 Hwn yn gyntaf a gafodd ei frawd ei hun Simon, ac a ddywedodd wrtho, Nyni a gawsom y Messias; yr hyn o'i dehongl yw, Y Crist.

42 Ac efe a'i dug ef at yr Iesu. A'r Iesu wedi edrych arno ef, a ddywedodd, Ti yw Simon mab Jona: ti a elwir Cephas, yr hwn a gyfieithir, Carreg.

43 ¶ Trannoeth yr ewyllysiodd yr Iesu fyned allan i Galilea; ac efe a gafodd Phylip, ac a ddywedodd wrtho, Dilyn fi.

44 A Phylip oedd o Bethsaida, o ddinas Andreas a Phetr.

45 Phylip a gafodd Nathanaël, ac a ddywedodd wrtho, Cawsom yr hwn yr ysgrifennodd Moses yn y gyfraith, a'r prophwydi, am dano, Iesu o Nazareth, mab Joseph.

46 A Nathanaël a ddywedodd wrtho, A ddichon dim da ddyfod o Nazareth? Phylip a ddywedodd wrtho, Tyred a gwel.

47 Iesu a ganfu Nathanaël yn dyfod atto; ac a ddywedodd am dano, Wele Israeliad yn wir, yn yr hwn nid oes dwyll.

48 Nathanaël a ddywedodd wrtho, Pa fodd y'm hadwaenost? Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Cyn i Phylip dy alw di, pan oedditi tan y ffigsbren, mi a'th welais di.

49 Nathanaël a atebodd ac a ddywedodd wrtho ef, Rabbi, ti yw Mab Duw; ti yw Brenhin Israel.

50 Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho ef, O herwydd i mi ddywededy i ti, Myfi a'th welais di dan y ffigsbren, a ydwyt ti yn credu? ti a gei weled pethau mwy nâ'r rhai hyn.

51 Ac efe a ddywedodd wrtho, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Ar ol hyn y gwelwch y nef yn agored, ac angelion Duw yn esgyn ac yn disgyn ar Fab y dyn.

PEN. II.

1 Crist yn troi y diefr yn win: 12 yn myned i waered i Capernaum a Jerusalem; 14 ac yno yn bwrw y prynnyr a'r gwerthuwr allan o'r deml: 19 yn rhag-fynegi ei farwolacth, a'i adgyfodiad. 23 Llaoer yn credu ynddo, o herwydd ei wrthiau; ond er hynny nid ymdiriedai efe iddynt am dano ei hun.

A'R trydydd dydd yr oedd priodas yn Cana Galilea: a mam yr Iesu oedd yno.

2 A galwyd yr Iesu hefyd a'i ddisgyblion i'r briodas.

3 A phan ballodd y gwin, mam yr Iesu a ddywedodd wrtho ef, Nid oes ganddynt mo'r gwin.

4 Iesu a ddywedodd wrthi, Beth sydd i mi a wnelwyf â thi, wraig? ni ddaeth fy awr i etto.

5 Ei fam ef a ddywedodd wrth y gwasanaethwyr, Beth bynnag a ddywedo efe wrthych, gwnewch.

6 Ac yr oedd yno chwech o ddyfrlestri meini wedi eu gosod, yn ol defod puredigaeth yr Iuddewon, y rhai a ddalient bob un ddau fircyn neu dri.

7 Iesu a ddywedodd wrthynt, Llenwch y dyfr-lestri o ddwfr. A hwy a'u llanwasant hyd yr ymyl.

8 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Gollyngwch yn awr, a dygwch at lywodraethwr y wledd. A hwy a ddygasant.

9 A phan brofodd llywodraethwr y wledd y dwfr a wnaethid yn win (ac ni wyddai o ba le yr ydoedd, eithr y gwasanaethwyr, y rhai a ollyngasant y dwfr, a wyddent) llywodraethwr y wledd a alwodd ar y priod-fab,

10 Ac a ddywedodd wrtho, Pob dyn a esyd y gwin da yn gyntaf; ac wedi iddynt yfed yn dda, yna un a fo gwaeth: tithau a gedwaist y gwin da hyd yr awr hon.

11 Hyn o ddechreu gwrthiau a wnaeth yr Iesu yn Cana Galilea, ac a eglurodd ei ogoniant; a'i ddisgyblion a gredasant ynddo.

12 ¶ Wedi hyn efe a aeth i waered i Capernaum, efe, a'i fam, a'i frodyr, a'i ddisgyblion: ac yno nid arhosasant nemmawr o ddyddiau.

13 ¶ A phasc yr Iuddewon oedd yn agos: a'r Iesu a aeth i fynu i Jerusalem;

14 Ac a gafodd yn y deml rai yn gwerthu ychain, a defaid, a cholomennod, a'r newidwyr arian yn eistedd.

15 Ac wedi gwneuthur fflangell o fân reffynnau, efe a'u gyrrodd hwynt oll allan o'r deml, y defaid hefyd a'r

ychain; ac a dywalltodd allan arian y newidwyr, ac a ddymchwelodd y byrddau:

16 Ac a ddywedodd wrth y rhai oedd yn gwerthu colommennod, Dygwch y rhai hyn oddi yma; na wnewch dŷ fy Nhad i yn dŷ marchnad.

17 A'i ddisgyblion a gofiasant fod yn ysgrifenedig, Zêl dy dŷ di a'm hysodd i.

18 ¶ Yna yr Iuddewon a atebasant ac a ddywedasant wrtho ef, Pa arwydd yr wyt ti yn ei ddangos i ni, gan dy fod yn gwneuthur y pethau hyn?

19 Yr Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Dinystriwch y deml hon, ac mewn tridiau y cyfodaf hi.

20 Yna yr Iuddewon a ddywedasant, Chwe blynedd a deugain y buwyd yn adeiladu y deml hon; ac a gyfodi di hi mewn tridiau?

21 Ond efe a ddywedasai am deml ei gorph.

22 Am hynny pan gyfododd efe o feirw, ei ddisgyblion ef a gofiasant iddo ddywedyd hyn wrthynt hwy: a hwy a gredasant yr ysgrythyr, a'r gair a ddywedasai yr Iesu.

23 ¶ Ac fel yr oedd efe yn Jerusalem ar y pasc yn yr wyl, llawer a gredasant yn ei enw ef, wrth weled ei arwyddion a wnaethai efe.

24 Ond nid ymddiriedodd yr Iesu iddynt am dano ei hun, am yr adwaenai efe hwynt oll;

25 Ac nad oedd raid iddo dystiolaethu o neb iddo am ddyn: o herwydd yr oedd efe yn gwybod beth oedd mewn dyn.

PEN. III.

1 *Crist yn dysgu Nicodemus mor anghenrheidiol yw ad-nedigieth.* 14 *Am ffydd yn ei farwolaeth ef.* 16 *Maur gariad Duw tu ag at y byd.* 18 *Condemiad am anghrediniaeth.* 23 *Bedydd, tystiolaeth, ac athrawiaeth Ioan am Grist.*

AC yr oedd dyn o'r Phariseaid, a'i enw Nicodemus, pennaeth yr Iuddewon:

2 Hwn a ddaeth at yr Iesu liw nos, ac a ddywedodd wrtho, Rabbi, nyni a wyddom mai dysgawdwr ydwyd ti wedi dyfod oddi wrth Dduw: canys ni allai neb wneuthur y gwyrthiau hyn

yr wyt ti yn eu gwneuthur, oni bai fod Duw gyd âg ef.

3 Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddi eithr geni dyn drachefn, nid ddechou efe weled teyrnas Dduw.

4 Nicodemus a ddywedodd wrtho, Pa fodd y dichon dyn ei eni, ac efe yn hen? a ddichon efe fyned i groth ei fam eilwaith, a'i eni?

5 Iesu a atebodd ac a ddywedodd, Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Oddi eithr geni dyn o ddwfr ac o'r Yspryd, ni ddichon efe fyned i mewn i deyrnas Dduw.

6 Yr hyn a aned o'r cnawd, sydd gnawd; a'r hyn a aned o'r Yspryd, sydd yspryd.

7 Na ryfedda ddywedyd o honof fi wrthynt, Y mae yn rhaid eich geni chwi drachefn.

8 Y mae y gwynt yn chwythu lle y mynno; a thi a glywi ei swm ef, ond ni wyddost o ba le y mae yn dyfod, nac i ba le y mae yn myned: felly mae pob un a'r a aned o'r Yspryd.

9 Nicodemus a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Pa fodd y dichon y pethau hyn fod?

10 Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho, A wyt ti yn ddysgawdwr yn Israel, ac ni wyddost y pethau hyn?

11 Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Mai yr hyn a wyddom yr ydym yn ei lefaru, a'r hyn a welson yr ydym yn ei dystiolaethu; a'n tystiolaeth ni nid ydych yn ei derbyn.

12 Os dywedais i chwi bethau daearol, a chwithau nid ydych yn credu; pa fodd, os dywedaf i chwi bethau nefol, y credwch?

13 Ac ni esgynodd neb i'r nef, oddi eithr yr hwn a ddisgynodd o'r nef, sef Mab y dyn, yr hwn sydd yu y nef.

14 ¶ Ac megis y dyrchafodd Moses y sarph yn y diffaethwch, felly y mae yn rhaid dyrchafu Mab y dyn:

15 I'el na choller pwy bynnag a gredo ynddo ef, ond caffael o hono fywyd tragywyddol.

16 ¶ Canys felly y carodd Duw y byd, fel y rhoddodd efe ei unig-anedig Fab, fel na choller pwy bynnag a gredo

ynddo ef, ond caffael o hono fywyd tragwyddol.

17 Oblegid ni ddanfonodd Duw ei Fab i'r byd, i ddamnio y byd, ond fel yr achubid y byd trwyddo ef.

18 ¶ Yr hwn sydd yn credu ynddo ef, ni ddemir: eithr yr hwn nid yw yn credu, a ddamniwyd eisoes; o herwydd na chredodd yn enw unig-anedig Fab Duw.

19 A hon yw y ddamnedigaeth; ddyfod goleuni i'r byd, a charu o ddynion y tywyllwch yn fwy nâ'r goleuni: canys yr oedd eu gweithredoedd hwy yn ddrwg.

20 O herwydd pob un a'r sydd yn gwneuthur drwg, sydd yn casâu y goleuni, ac nid yw yn dyfod i'r goleuni, fel nad argyhoedder ei weithredoedd ef.

21 Ond yr hwn sydd yn gwneuthur gwirionedd, sydd yn dyfod i'r goleuni, fel yr eglurhaer ei weithredoedd ef, mai yn Nuw y gwnaed hwynt.

22 ¶ Wedi y pethau hyn, daeth yr Iesu a'i ddisgyblion i wlad Judea; ac a arhosodd yno gyd â hwynt, ac a fedyddiodd.

23 ¶ Ac yr oedd Ioan hefyd yn bedyddio yn Aïnon, yn agos i Salim; canys dyfroedd lawer oedd yno: a hwy a ddaethant ac a'u bedyddiwyd.

24 Canys ni fwriasid Ioan etto y'ngharchar.

25 ¶ Yna y bu ymofyn rhwng rhai o ddisgyblion Ioan a'r Iuddewon, ynghylch puredigaeth.

26 A hwy a ddaethant at Ioan, ac a ddywedasant wrtho, Rabbi, yr hwn oedd gyd â thi y tu hwnt i'r Iorddonen, am yr hwn y tystiolaethaist ti, wele, y mae hwnnw yn bedyddio, a phawb yn dyfod atto ef.

27 Ioan a atebodd ac a ddywedodd, Ni ddichon dyn dderbyn dim, oni bydd wedi ei roddi iddo o'r nef.

28 Chwychwi eich hunain ydych dystion i mi, ddywedyd o honof fi, Nid myfi yw y Crist, eithr fy mod wedi fy anfon o'i flaen ef.

29 Yr hwn sydd ganddo y brïodferch, yw y prïod-fab: ond cyfaill y prïod-fab, yr hwn sydd yn sefyll ac yn ei glywed ef, sydd yn llawenychu

yn ddirfawr oblegid llef y prïod-fab: y llawenydd hwn mau fi gan hynny a gyflawnwyd.

30 Rhaid ydyw iddo ef gymnyddu, ac i minnau leihâu.

31 Yr hwn a ddaeth oddi uchod, sydd goruwch pawb oll: yr hwn sydd o'r ddaear, sydd o'r ddaear, ac am y ddaear y mae yn llefaru: yr hwn sydd yn dyfod o'r nef, sydd goruwch pawb.

32 A'r hyn a welodd efe ac a glywodd, hynny y mae efe yn ei dystiolaethu: ond nid oes neb yn derbyn ei dystiolaeth ef.

33 Yr hwn a dderbyniodd ei dystiolaeth ef, a seliodd mai geirwir yw Duw.

34 Canys yr hwn a anfonodd Duw, sydd yn llefaru geiriau Duw; oblegid nid wrth fesur y mae Duw yn rhoddi iddo ef yr Yspryd.

35 Y mae y Tad yn caru y Mab, ac efe a roddodd bob peth yn ei law ef.

36 Yr hwn sydd yn credu yn y Mab, y mae ganddo fywyd tragwyddol: a'r hwn sydd heb gredu i'r Mab, ni wêl fywyd; eithr y mae digofaint Duw yn aros arno ef.

PEN. IV.

1 Crist yn ymddiddan â guraig o Samaria, ac yn ei ddatguddio ei hun iddi. 27 Ei ddisgyblion yn rhyfeddu; 31 ac yntau yn hysbyon iddynt ei zêl tu ag at ogoniant Duw. 39 Llauer o'r Samariaid yn credu ynddo; 43 ac yntau yn myned ymaith i Galilea, ac yn iachâu mab y llywydd oedd yn gorwedd yn glaf yn Capernaum.

PAN wybu yr Arglwydd gan hynny glywed o'r Phariseaid fod yr Iesu yn gwneuthur ac yn bedyddio mwy o ddisgyblion nag Ioan,

2 (Er na fedyddiasai yr Iesu ei hun, eithr ei ddisgyblion ef)

3 Efe a adawodd Judea, ac a aeth drachefn i Galilea.

4 Ac yr oedd yn rhaid iddo fyned trwy Samaria.

5 Efe a ddaeth gan hynny i ddinas yn Samaria a elwid Sichar, ger llaw y rhandir a roddasai Jacob i'w fab Joseph.

6 Ac yno yr oedd ffynnon Jacob. Yr Iesu gan hynny yn ddiffygiol gan y daith, a eisteddodd felly ar y ffynnon: ac ynghylch y chweched awr ydoedd hi.

7 Daeth gwraig o Samaria i dynnu dwfr: a'r Iesu a ddywedodd wrthi, Dyro i mi i yfed.

8 (Canys ei ddisgyblion ef a aethent i'r ddinas i brynu bwyd)

9 Yna y wraig o Samaria a ddywedodd wrtho ef, Pa fodd yr ydwyt ti, a thi yn Iuddew, yn gofyn diod gennyf fi, a myfi yn wraig o Samaria? oblegid nid yw yr Iuddewon yn ymgyfeillach â'r Samariaid.

10 Yr Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthi, Ped adwaenit ti ddawn Duw, a phwy yw yr hwn sydd yn dywedyd wrthynt, Dyro i mi i yfed; tydi a ofynasit iddo ef, ac efe a roddasai i ti ddwfr bywiol.

11 Y wraig a ddywedodd wrtho, Arglwydd, nid oes gennynt ti ddim i godi *dwfr*, a'r pydew sydd ddwfn: o ba le gan hynny y mae gennynt ti y dwfr bywiol hwnnw?

12 Ai mwy wyt ti nâ'n tad Jacob, yr hwn a roddodd i ni y pydew, ac efe ei hun a yfodd o hono, a'i feibion, a'i anifeiliaid?

13 Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthi, Pwy bynnag sydd yn yfed o'r dwfr hwn, efe a sycheda drachefn:

14 Ond pwy bynnag a yfo o'r dwfr a roddwyf fi iddo, ni sycheda yn dragywydd; eithr y dwfr a roddwyf iddo, a fydd ynddo yn ffynnon o ddwfr yn tarddu i fywyd tragywyddol.

15 Y wraig a ddywedodd wrtho, Arglwydd, dyro i mi y dwfr hwn, fel na sychedwyf, ac na ddeldwyf yma i godi *dwfr*.

16 Iesu a ddywedodd wrthi, Dos, galw dy wr, a thyred yma.

17 Y wraig a atebodd ac a ddywedodd, Nid oes gennyf wr. Iesu a ddywedodd wrthi, Da y dywedaist, Nid oes gennyf wr:

18 Canys pump o wŷr a fu i ti; a'r hwn sydd gennynt yr awrhon, nid yw wr i ti: hyn a ddywedaist yn wir.

19 Y wraig a ddywedodd wrtho ef, Arglwydd, mi a welaf mai prophwyd wyt ti.

20 Ein tadau a addolasant yn y mynydd hwn; ac yr ydych chi yn dywedyd mai yn Jerusalem y mae y man lle y mae yn rhaid addoli.

21 Iesu a ddywedodd wrthi hi, O wraig, cred fi, y nae yr awr yn dyfod, pryd nad addoloch y Tad, nac yn y mynydd hwn, nac yn Jerusalem.

22 Chwychwi ydych yn addoli y peth ni wyddoch; ninnau ydym yn addoli y peth a wyddom: canys iachawdwriaeth sydd o'r Iuddewon.

23 Ond dyfod y mae yr awr, ac yn awr y mae hi, pan addolo y gwir addolwyr y Tad mewn yspryd a gwirionedd: canys y cyfryw y mae y Tad yn eu ceisio i'w addoli ef.

24 Yspryd *yw* Duw; a rhaid i'r rhai a'i haddolant ef, addoli mewn yspryd a gwirionedd.

25 Y wraig a ddywedodd wrtho, Mi a wn fod y Messias yn dyfod, yr hwn a elwir Crist: pan ddelo hwnnw, efe a fynega i ni bob peth.

26 Iesu a ddywedodd wrthi hi, Myfi, yr hwn wyf yn ymddiddan â thi, yw *hwnnw*.

27 ¶ Ac ar hyn y daeth ei ddisgyblion; a bu ryfedd ganddynt ei fod ef yn ymddiddan â gwraig: er hynny ni ddywedodd neb, Beth a geisi? neu, Paham yr ydwynt yn ymddiddan â hi?

28 Yna y wraig a adawodd ei dwfr-lestr, ac a aeth i'r ddinas, ac a ddywedodd wrth y dnyon,

29 Deuwch, gwelwch ddyn yr hwn a ddywedodd i mi yr hyn oll a wneuthum; onid hwn yw y Crist?

30 Yna hwy a aethant allan o'r ddinas, ac a ddaethant atto ef.

31 ¶ Yn y cyfamser y disgyblion a attolygasant iddo, gan ddywedyd, Rabbi, bwytta.

32 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Y mae gennyf fi fwyd i'w fwytta yr hwn ni wyddoch chwi oddi wrtho.

33 Am hynny y disgyblion a ddywedasant wrth eu gilydd, A ddug neb iddo *ddim* i'w fwytta?

34 Iesu a ddywedodd wrthynt, Fy mwyd i yw gwneuthur ewyllys yr hwn a'm hanfonodd, a gorphen ei waith ef.

35 Onid ydych chi yn dywedyd, Y mae etto hedwar mis, ac *yna* y daw y cynhauaf? Wele, yr ydwyf fi yn dywedyd wrthynt, Dyrchefwch eich llygiaid, ac edrychwch ar y meusydd; canys gwynion ydynt eisoes i'r cynhauaf.

36 A'r hwn sydd yn medi, sydd yn derbyn cyflog, ac yn casglu ffrwyth i fywyd tragywyddol: fel y byddo i'r hwn sydd yn hau, ac i'r hwn sydd yn medi, lawenychu ynghyd.

37 Canys yn hyn y mae y gair yn wir, Mai arall yw yr hwn sydd yn hau, ac arall yr hwn sydd yn medi.

38 Myfi a'ch anfonais chwi i fedd yr hyn ni lafuriasoch: eraill a lafuriasant, a chwithau a aethoch i mewn i'w llafur hwynt.

39 ¶ A llawer o'r Samariaid o'r ddinas honno a gredasant ynddo, o herwydd gair y wraig, yr hon oedd yn tystiolaethu, Efe a ddywedodd i mi yr hyn oll a wneuthum.

40 Am hynny pan ddaeth y Samariaid atto ef, hwy a attolygasant iddo aros gyd â hwynt. Ac efe a arhosodd yno ddeuddydd.

41 A mwy o lawer a gredasant ynddo ef, oblegid ei air ei hun.

42 A hwy a ddywedasant wrth y wraig, Nid ydym ni weithian yn credu, oblegid dy ymadrodd di: canys ni a'i clywsom ef ein hunain, ac a wyddom mai hwn yn ddiâu yw y Crist, Iachawdwr y byd.

43 ¶ Ac ym mhen y ddeuddydd efe a aeth ymaith oddi yno, ac a aeth i Galilea.

44 Canys yr Iesu ei hun a dystiolaethodd, nad ydyw prophwyd yn cael anrhydedd yn ei wlad ei hun.

45 Yna pan ddaeth efe i Galilea, y Galileaid a'i derbyniasant ef, wedi iddynt weled yr holl bethau a wnaeth efe yn Jerusalem ar yr wyl: canys hwythau a ddaethant i'r wyl.

46 Felly yr Iesu a ddaeth drachefn i Cana yn Galilea, lle y gwnaeth efe y dwfr yn win. Ac yr oedd rhyw bendefig yr hwn yr oedd ei fab yn glaf yn Capernaum.

47 ¶ Pan glybu hwn ddyfod o'r Iesu o Judea i Galilea, efe a aeth atto ef, ac a attolygodd iddo ddyfod i waered, a iachâu ei fab ef: canys yr oedd efe ym mron marw.

48 Yna Iesu a ddywedodd wrtho ef, Oni welwch chwi arwyddion a rhyfeddodau, ni chredwch.

49 Y pendefig a ddywedodd wrtho

ef, O Arglwydd, tyrod i waered cyn marw fy machgen.

50 Iesu a ddywedodd wrtho ef, Dos ymaith; y mae dy fab yn fyw. A'r gwra gredodd y gair a ddywedasai Iesu wrtho, ac efe a aeth ymaith.

51 Ac fel yr oedd efe yr awrhon yn myned i waered, ei weision a gyfarfuant âg ef, ac a fynegasant, gan ddywedyd, Y mae dy fachgen yn fyw.

52 Yna efe a ofynodd iddynt yr awr y gwelldasai arno. A hwy a ddywedasant wrtho, Doe, y seithfed awr, y gadawodd y cryd ef.

53 Yna y gwybu y tad mai yr awr honno oedd, yn yr hon y dywedasai Iesu wrtho ef, Y mae dy fab yn fyw. Ac efe a gredodd, a'i holl dŷ.

54 Yr ail arwydd yma drachefn a wnaeth yr Iesu, wedi dyfod o Judea i Galilea.

PEN. V.

1 Yr Iesu ar y dydd sabbath yn iachâu yr hwn a fuasai glaf namyn dwy flynedd deugain: 10 a'r Iuddewon am hynny yn cwerylu, ac yn ei erlid ef. 17 Ac yntau yn ateb drosto ei hun, ac yn eu hargyhoeddi hwy, gan ddangos pwy ydyw ef, trwy dystiolaeth ei Dad, 32 ac Ioan, 36 a'i weithredoedd ei hun, 39 a'r ysgrythyrau.

WEDI hynny yr oedd gwyl yr Iuddewon; a'r Iesu a aeth i fynu i Jerusalem.

2 Ac y mae yn Jerusalem, wrth furchnad y defaid, llyn a elwir yn Hebraeg, Bethesda, ag iddo bùm porth:

3 Yn y rhai y gorweddai lliaws mawr o rai cleision, deillion, cloffion, gwywedigion, yn disgwyl am gynhyrfiad y dwfr.

4 Canys angel oedd ar amserau yn disgyn i'r llyn, ac yn cynhyrfu y dwfr: yna yr hwn a elai i mewn yn gyntaf ar ol cynhyrfu y dwfr, a âi yn iach o ba glefyd bynnag a fyddai arno.

5 Ac yr oedd rhyw ddyn yno, yr hwn a fuasai glaf namyn dwy flynedd deugain.

6 Yr Iesu, pan welodd hwn yn gorwedd, a gwybod ei fod ef felly yn hir o amser bellach, a ddywedodd wrtho, A fynni di dy wneuthur yn iach?

7 Y claf a atebodd iddo, Arglwydd, nid oes gennyf ddyn i'm bwrw i'r llyn, pan gynhyrfir y dwfr: ond

tra fyddwyf fi yn dyfod, arall a ddisgyn o'm blaen i.

8 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Cyfod, cymmer dy wely i fynu, a rhodia.

9 Ac yn ebrwydd y gwnaed y dyn yn iach; ac efe a gododd ei wely, ac a rodiodd. A'r sabbath oedd y diwrnod hwnnw.

10 ¶ Am hynny yr Iuddewon a ddywedasant wrth yr hwn a wnaethid yn iach, Y sabbath yw hi: nid cyfreithlawn i ti godi dy wely.

11 Efe a atebodd iddynt, Yr hwn a'm gwnaeth i yn iach, efe a ddywedodd wrthyf, Cyfod dy wely, a rhodia?

12 Yna hwy a ofynasant iddo, Pwy yw y dyn a ddywedodd wrthyf ti, Cyfod dy wely, a rhodia?

13 A'r hwn a iachasid ni wyddai pwy oedd efe. Canys yr Iesu a giliasai o'r dyrfa oedd yn y fan honno.

14 Wedi hynny yr Iesu a'i cafodd ef yn y deml, ac a ddywedodd wrtho, Wele, ti a wnaethpwyd yn iach: na phecha mwyach, rhag digwydd i ti beth a fyddo gwaeth.

15 Y dyn a aeth ymaith, ac a fynegodd i'r Iuddewon, mai yr Iesu oedd yr hwn a'i gwnaethai ef yn iach.

16 Ac am hynny yr Iuddewon a erlidiasant yr Iesu, ac a geisiasant ei ladd ef, oblegid iddo wneuthur y pethau hyn ar y sabbath.

17 ¶ Ond yr Iesu a'u hattebodd hwynt, Y mae fy Nhad yn gweithio hyd yn hyn, ac yr ydwyf finnau yn gweithio.

18 Am hyn gan hynny yr Iuddewon a geisiasant yn fwy ei ladd ef, oblegid nid yn unig iddo dorri y sabbath, ond hefyd iddo ddywedyd fod Duw yn Dad iddo, gan ei wneuthur ei hun yn gystal â Duw.

19 Yna yr Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Ni ddichon y Mab wneuthur dim o hono ei hunan, eithr yr hyn a welo efe y Tad yn ei wneuthur: canys beth bynnag y mae efe yn ei wneuthur, hynny hefyd y mae y Mab yr un ffunud yn ei wneuthur.

20 Canys y Tad sydd yn caru y Mab, ac yn dangos iddo yr hyn oll y

mae efe yn ei wneuthur: ac efe a ddengys iddo ef weithredoedd mwy na'r rhai hyn, fel y rhyfeddoch chwi.

21 Oblegid megis y mae y Tad yn cyfodi y rhai meirw, ac yn eu bywhâu; felly hefyd y mae y Mab yn bywhâu y rhai a fynno.

22 Canys y Tad nid yw yn barnu neb; eithr efe a roddes bob barn i'r Mab:

23 Fel yr anrhydeddai pawb y Mab, fel y maent yn anrhydeddu y Tad. Yr hwn nid yw yn anrhydeddu y Mab, nid yw yn anrhydeddu y Tad yr hwn a'i hanfonodd ef.

24 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Y neb sydd yn gwrando fy ngair i, ac yn credu i'r hwn a'm hanfonodd i, a gaiff fywyd tragywyddol, ac ni ddaw i farn; eithr efe a aeth trwodd o farwolaeth i fywyd.

25 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Y mae yr awr yn dyfod, ac yn awr y mae, pan glywo y meirw lef Mab Duw: a'r rhai a glywant, a fyddant byw.

26 Canys megis y mae gan y Tad fywyd ynddo ei hunan, felly y rhoddes efe i'r Mab hefyd fod ganddo fywyd ynddo ei hun;

27 Ac a roddes awdurdod iddo i wneuthur barn hefyd, o herwydd ei fod yn Fab dyn.

28 Na ryfeddwch am hyn: canys y mae yr awr yn dyfod, yn yr hon y caiff pawb a'r sydd yn y beddau glywed ei leferydd ef:

29 A hwy a ddeuant allan: y rhai a wnaethant dda, i adgyfodiad bywyd; ond y rhai a wnaethant ddrwg, i adgyfodiad barn.

30 Ni allaf fi wneuthur dim o honof fy hunan: fel yr ydwyf yn clywed, yr ydwyf yn barnu: a'm barn i sydd gyfiawn; canys nid ydwyf yn ceisio fy ewyllys fy hunan, ond ewyllys y Tad yr hwn a'm hanfonodd i.

31 Os ydwyf fi yn tystiolaethu am danaf fy hunan, nid yw fy nhystiolaeth i wir.

32 ¶ Arall sydd yn tystiolaethu am danaf fi; ac mi wn mai gwir yw y dystiolaeth y mae efe yn ei thystiolaethu am danaf fi.

33 Chwychwi a anfonasoch at Ioan, ac efe a ddug dystiolaeth i'r gwirion-oedd.

34 Ond myfi nid ydwyf yn derbyn tystiolaeth gan ddynt: eithr y pethau hyn yr ydwyf yn eu dywedyd, fel y gwareder chwi.

35 Efe oedd ganwyll yn llosgi, ac yn goleuo; a chwithau oeddych ewyll-ysgar i orfoleddu dros amser yn ei oleuni ef.

36 ¶ Ond y mae gennyf fi dystiol-aeth fwy nag Ioan: canys y gweithred-oedd a roddes y Tad i mi i'w gorphen, y gweithredoedd hynny y rhai yr ydwyf fi yn eu gwneuthur, sydd yn tystiol-aethu am danaf fi, mai y Tad a'm hanfonodd i.

37 A'r Tad, yr hwn a'm hanfonodd i, efe a dystiolaethodd am danaf fi. Ond ni chlywsoch chwi ei lais ef un amser, ac ni welsoch ei wedd ef.

38 Ac nid oes gennyh chwi mo'i air ef yn aros ynoch: canys yr hwn a anfonodd efe, hwnnw nid ydych chwi yn credu iddo.

39 ¶ Chwiliwch yr ysgrythrau; canys ynddynt hwy yr ydych chwi yn meddwl cael bywyd tragywyddol: a hwynt-hwy yw y rhai sydd yn tystiol-aethu am danaf fi.

40 Ond ni fynnwch chwi ddyfod attaf fi, fel y caffoch fywyd.

41 Nid ydwyf fi yn derbyn gogon-iant oddi wrth ddyntion.

42 Ond myfi a'ch adwaen chwi, nad oes gennyh gariad Duw ynoch.

43 Myfi a ddaethum yn enw fy Nhad, ac nid ydych yn fy nerbyn i: os arall a ddaw yn ei enw ei hun, hwnnw a dderbyniwch.

44 Pa fodd y gellwch chwi gredu, y rhai ydych yn derbyn gogoniant gan eich gilydd, ac heb geisio y gogoniant sydd oddi wrth Dduw yn unig?

45 Na thybiwch y cyhuddaf fi chwi wrth y Tad: y mae a'ch cyhudda chwi, sef Moses, yn yr hwn yr ydych yn gobeithio.

46 Canys pe credasech chwi i Moses, chwi a gredasech i minnau: oblegid am danaf fi yr ysgrifenodd efe.

47 Ond os chwi ni chredwch i'w

ysgrifeniadau ef, pa fodd y credwch i'm geiriau i?

PEN. VI.

1 Crist yn porthi pum mil o bobl â phum torth, a dau bysgodyn. 15 A'r bobl o herwydd hyang yn ceisio ei wneuthur ef yn frenhin. 16 Ac yntau yn cilio o'r neilldu, ac yn rhodio ar y môr at ei ddisgyblion: 26 ac yn cryydu y bobl oedd yn heidio ar ei ol, a holl gnawdol urandaucyr ei air: 32 ac yn dangos mai efe yw bara y bywyd i'r ffyddloniaid. 66 Llawer o ddisgyblion yn ymadael ag ef. 68 Petr yn ei gyffesu ef. 70 Bod Judas yn gythraut.

WEDI y pethau hyn yr aeth yr Iesu dros fôr Galilea, hwnnw yw môr Tiberias.

2 A thyrfia fawr a'i canlynodd ef; canys hwy a welsent ei arwyddion y rhai a wnaethai efe ar y cleifion.

3 A'r Iesu a aeth i fynu i'r mynydd, ac a eisteddodd yno gyd â'i ddisgyblion.

4 A'r pasc, gwyl yr Iuddewon, oedd yn agos.

5 ¶ Yna yr Iesu a ddyrchafodd ei lygaid, ac a welodd fod tyrfia fawr yn dyfod atto; ac a ddywedodd wrth Phylip, O ba le y prynwn ni fara, fel y caffo y rhai hyn fwytta?

6 (A hyn a ddywedodd efe i'w brofi ef: canys efe a wyddai beth yr oedd efe ar fedr ei wneuthur)

7 Phylip a'i hattebodd ef, Gwerth dau can ceiniog o fara nid yw ddigon iddynt hwy, fel y gallo pob un o hon-ynt gymmeryd ychydig.

8 Un o'i ddisgyblion a ddywedodd wrtho; Andreas, brawd Simon Petr,

9 Y mae yma ryw fachgennyn, a chando bùm torth haidd, a dau bysgodyn: ond beth yw hynny rhwng cyn-nifer?

10 A'r Iesu a ddywedodd, Perwch i'r dynion eistedd i lawr. Ac yr oedd glaswellt lawer yn y fan honno. Felly y gwyr a eisteddasant i lawr, ynghylch pum mil o nifer.

11 A'r Iesu a gymmerth y torthau, ac wedi iddo ddiolch, efe a'u rhan-nodd i'r disgyblion, a'r disgyblion i'r rhai oedd yn eistedd; felly hefyd o'r pysgod, cymmaint ag a fynnasant.

12 Ac wedi eu digoni hwynt, efe a ddywedodd wrth ei ddisgyblion, Cesglwch y briwfwyd gweddill, fel na choller diin.

13 Am hynny hwy a'u casglasant, ac a lanwasant ddeuddeg basgedaid o'r briwfwyd o'r pùm torth haidd a weddillasai gan y rhai a fwyttasant.

14 Yna y dynion, pan welsant yr arwydd a wnaethai yr Iesu, a ddywedasant, Hwn yn ddiâu yw y prophwyd oedd ar dyfod i'r byd.

15 ¶ Yr Iesu gan hynny, pan wybu eu bod hwy ar fedr dyfod, a'i gipio ef i'w wneuthur yn frenhin, a gliodd drachefn i'r mynydd, ei hunan yn unig.

16 A phan hwyrhâodd hi, ei ddisgyblion a aethant i waered at y môr.

17 Ac wedi iddynt ddringo i long, hwy a aethant dros y môr i Capernaum. Ac yr oedd hi weithian yn dywyll, a'r Iesu ni ddaethai attynt hwy.

18 A'r môr, gan wynt mawr yn chwythu, a gododd.

19 Yna, wedi iddynt rwyfo yng-hylch pump ar hugain neu ddeg ar hugain o ystadau, hwy a welent yr Iesu yn rhodio ar y môr, ac yn nesâu at y llong; ac a ofnasant.

20 Ond efe a ddywedodd wrthynt, Myfi yw; nac ofnwch.

21 Yna y derbyniasant ef yn chwannog i'r llong: ac yn ebrwydd yr oedd y llong wrth y tir yr oeddynt yn myned iddo.

22 ¶ Trannoeth, pan welodd y dyrfa oedd yn sefyll y tu hwnt i'r môr, nad oedd un llong arall yno ond yr un honno i'r hon yr aethai ei ddisgyblion ef, ac nad aethai yr Iesu gyd â'i ddisgyblion i'r llong, ond myned o'i ddisgyblion ymaith eu hunain;

23 (Eithr llongau eraill a ddaethent o Tiberias yn gyfagos i'r fan lle y bwyttasant hwy fara, wedi i'r Arglwydd roddi diolch)

24 Pan welodd y dyrfa gan hynny nad oedd yr Iesu yno, na'i ddisgyblion, hwythau a aethant i longau, ac a ddaethant i Capernaum, dan geisio yr Iesu.

25 Ac wedi iddynt ei gael ef y tu hwnt i'r môr, hwy a ddywedasant wrtho, Rabbi, pa bryd y daethost ti yma?

26 Yr Iesu a atebodd iddynt, ac a ddywedodd, Yn wir, yn wir, meddaf i

chwi, Yr ydych chwi yn fy ngheisio i, nid o herwydd i chwi weled y gwyrthiau, eithr o herwydd i chwi fwytta o'r torthau, a'ch digoni.

27 Llafuriwch nid am y bwyd a dderfydd, eithr am y bwyd a bery i fywyd tragywyddol, yr hwn a ddyry Mab y dyn i chwi: canys hwn a seliodd Duw Dad.

28 Yna y dywedasant wrtho, Pa beth a wnawn ni, fel y gweithredom weithredoedd Duw?

29 Yr Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Hyn yw gwaith Duw; credu o honoch yn yr hwn a anfonodd efe.

30 Dywedasant gan hynny wrtho ef, Pa arwydd yr ydwyt ti yn ei wneuthur, fel y gwelom, ac y credom i ti? pa beth yr wyt ti yn ei weithredu?

31 Ein tadau ni a fwyttasant y manna yn yr anialwch, fel y mae yn ysgrifenedig, Efe a roddodd iddynt fara o'r nef i'w fwytta.

32 Yna yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Nid Moses a roddodd i chwi y bara o'r nef: eithr fy Nhad sydd yn rhoddi i chwi y gwir fara o'r nef.

33 Canys bara Duw ydyw yr hwn sydd yn dyfod i waered o'r nef, ac yn rhoddi bywyd i'r byd.

34 Yna hwy a ddywedasant wrtho, Arglwydd, dyro i ni y bara hwn yn wastadol.

35 A'r Iesu a ddywedodd wrthynt, Myfi yw bara y bywyd. Yr hwn sydd yn dyfod attaf fi, ni newyna; a'r hwn sydd yn credu ynof fi, ni sycheda un amser.

36 Eithr dywedais wrthyich, i chwi fy ngweled, ac nad ydych yn credu.

37 Yr hyn oll y mae y Tad yn ei roddi i mi, a ddaw attaf fi: a'r hwn a ddél attaf fi, nis bwriaf ef allan ddim.

38 Canys myfi a ddisgynais o'r nef, nid i wneuthur fy ewyllys fy hun, ond ewyllys yr hwn a'm hanfonodd.

39 A hyn yw ewyllys y Tad a'm hanfonodd i; o'r cwbl a roddes efe i mi, na chollwn ddim o hono, eithr bod i mi ei adgyfodi ef yn y dydd diweddaf.

40 A hyn yw ewyllys yr hwn a'm

hanfonodd i; cael o bob un a'r sydd yn gweled y Mab, ac yn credu ynddo ef, fywyd tragywyddol: a myfi a'i hadgyfodaf ef yn y dydd diweddfaf.

41 Yna yr Iuddewon a rwgnachasant yn ei erbyn ef, o herwydd iddo ddywedyd, Myfi yw y bara a ddaeth i waered o'r nef.

42 A hwy a ddywedasant, Onid hwn yw Iesu mab Joseph, tad a mam yr hwn a adwaenom ni? pa fodd gan hynny y mae efe yn dywedyd, O'r nef y disgynais?

43 Yna yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Na furmurwch wrth eich gilydd.

44 Ni ddichon neb ddyfod attaf fi, oddi eithr i'r Tad, yr hwn a'm hanfonodd, ei dynnu ef: a myfi a'i hadgyfodaf ef y dydd diweddfaf.

45 Y mae yn ysgrifenedig yn y prophwydi, A phawb a fyddant wedi eu dysgu gan Dduw. Pob un gan hynny a glywodd gan y Tad, ac a ddysgodd, sydd yn dyfod attaf fi.

46 Nid o herwydd gweled o neb y Tad, ond yr hwn sydd o Dduw; efe a welodd y Tad.

47 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Yr hwn sydd yn credu ynof fi, sydd ganddo fywyd tragywyddol.

48 Myfi yw bara y bywyd.

49 Eich tadau chwi a fwyttasant y manna yn yr anialwch, ac a fuont feirw.

50 Hwn yw y bara sydd yn dyfod i waered o'r nef, fel y bwyttáo dyn o hono, ac na byddo marw.

51 Myfi yw y bara bywiol, yr hwn a ddaeth i waered o'r nef. Os bwytty neb o'r bara hwn, efe a fydd byw yn dragywydd. A'r bara a roddaf fi, yw fy nghnawd i, yr hwn a roddaf fi dros fywyd y byd.

52 Yna yr Iuddewon a ymrysonasant á'u gilydd, gan ddywedyd, Pa fodd y dichon hwn roddi i ni ei gnawd i'w fwytta?

53 Yna yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Oni fwyttéwch gnawd Mab y dyn, ac oni yfwech ei waed ef, nid oes gennych fywyd ynoch.

54 Yr hwn sydd yn bwytta fy

nghnawd i, ac yn yfed fy ngwaed i, sydd ganddo fywyd tragywyddol: ac myfi a'i hadgyfodaf ef yn y dydd diweddfaf.

55 Canys fy nghnawd i sydd fwyd yn wir, a'm gwaed i sydd ddiodyd yn wir.

56 Yr hwn sydd yn bwytta fy nghnawd i, ac yn yfed fy ngwaed i, sydd yn aros ynof fi, a minnau ynddo yntau.

57 Fel yr anfonodd y Tad byw fi, ac yr ydwyf fi yn byw trwy y Tad: felly yr hwn sydd yn fy mwytta i, yntau a fydd byw trwof fi.

58 Dyma y bara a ddaeth i waered o'r nef: nid megis y bwyttáodd eich tadau chwi y manna, ac y buont feirw. Y neb sydd yn bwytta y bara hwn, a fydd byw yn dragywydd.

59 Y pethau hyn a ddywedodd efe yn y synagog, wrth athrawiaethu yn Capernaum.

60 Llawer gan hynny o'i ddisgyblion, pan glywsant, a ddywedasant, Caled yw yr ymadrodd hwn; pwy a ddichon wrando arno?

61 Pan wybu yr Iesu ynddo ei hun, fod ei ddisgyblion yn grwgnach am hyn, efe a ddywedodd wrthynt, A ydyhyn yn eich rhwystro chwi?

62 Beth gan hynny os gwelwch Fab y dyn yn dyrchafu lle yr oedd efe o'r blaen?

63 Yr yspryd yw yr hyn sydd yn bywháu; y cnawd nid yw yn llesáu dim: y geiriau yr ydwyf fi yn eu llefaru wrthyich, yspryd ydynt, a bywyd ydynt.

64 Ond y mae o honoch chwi rai nid ydynt yn credu. Canys yr Iesu a wyddai o'r dechreuad, pwy oedd y rhai nid oedd yn credu, a phwy oedd yr hwn a'i bradychai ef.

65 Ac efe a ddywedodd, Am hynny y dywedais wrthyich, na ddichon neb ddyfod attaf fi, oni bydd wedi ei roddi iddo oddi wrth fy Nhad.

66 ¶ O hynny allan llawer o'i ddisgyblion ef a aethant yn eu hol, ac ni roddasant mwyach gyd ág ef.

67 Am hynny yr Iesu a ddywedodd wrth y deuddeg, A fynnwch chwithau hefyd fyned ymaith.

68 Yna Simon Petr a'i hattebodd ef, O Arglwydd, at bwy yr awn ni? gennyt ti y mae geiriau bywyd tragywddol.

69 Ac yr ydym ni yn credu, ac yn gwybod mai tydi yw y Crist, Mab y Duw byw.

70 Iesu a'u hattebodd hwynt, Oni ddewisais i chwychwi y deuddeg, ac o honoch y mae un yn ddiadol?

71 Eithr efe a ddywedasai am Judas Iscariot, *mab Simon* : canys hwn oedd ar fedr ei fradychu ef, ac efe yn un o'r deuddeg.

PEN. VII.

1 Iesu yn argyhoeddi rhyfug a hyfder ei geraint: 10 yn myned i fynu o Galilea i wyl y pebyll: 14 yn dysgu yn y deml. 40 Amryw dyb am dano ef ym mhlith y bobl. 45 Y Phariseaid yn ddigllawn am na ddaliasai eu swyddogion hwy ef; ac yn rhoddi sen i Nicodemus am gymmeryd ei blaidd ef.

A'R Iesu a rodiodd ar ol y pethau hyn yn Galilea: canys nid oedd efe yn chwennych rhodio yn Judea, oblegid bod yr Iuddewon yn ceisio ei ladd ef.

2 A gwyl yr Iuddewon, *sef* gwyl y pebyll, oedd yn agos.

3 Am hynny ei frodyr ef a ddywedasant wrtho, Cerdda ymaith oddi yma, a dos i Judea; fel y gwelo dy ddisgyblion dy weithredoedd di y rhai yr ydwynt yn eu gwneuthur.

4 Canys nid oes neb yn gwneuthur dim yn ddirgel, ac yntau yn ceisio bod yn gyhoedd: od wyt ti yn gwneuthur y pethau hyn, amlyga dy hun i'r byd.

5 Canys nid oedd ei frodyr yn credu ynddo.

6 Yna yr Iesu a ddywedodd wrthynt hwy, Ni ddaeth fy amser i etto: ond eich amser chwi sydd yn wastad yn barod.

7 Ni ddichon y byd eich casâu chwi; ond myfi y mae yn ei gasâu, o herwydd fy mod i yn tystiolaethu am dano, fod ei weithredoedd ef yn ddrwg.

8 Ewch chwi i fynu i'r wyl hon: nid wyt fi etto yn myned i fynu i'r wyl hon, oblegid ni chyflawnwyd fy amser i etto.

9 Gwedi iddo ddywedyd y pethau hyn wrthynt, efe a arhosodd yn Galilea.

10 ¶ Ac wedi myned o'i frodyr ef i fynu, yna yntau hefyd a aeth i fynu i'r wyl; nid yn amlwg, ond megis yn ddirgel.

11 Yna yr Iuddewon a'i ceisiasant ef yn yr wyl, ac a ddywedasant, Pa le y mae efe?

12 A murmur mawr oedd am dano ef ym mys y bobl. Canys rhai a ddywedent, Gwr da yw: ac eraill a ddywedent, Nag é; eithr twyllo y bobl y mae.

13 Er hynny ni lefarodd neb yn eglur am dano ef, rhag ofn yr Iuddewon.

14 ¶ Ac yr awrhon ynghylch canol yr wyl, yr Iesu a aeth i fynu i'r deml, ac a athrawiaethodd.

15 A'r Iuddewon a ryfeddasant, gan ddywedyd, Pa fodd y medr hwn ddysg-eidiaeth, ac yntau heb ddysgu?

16 Yr Iesu a atebodd iddynt, ac a ddywedodd, Fy nysgeidiaeth nid eiddof fi yw, eithr eiddo yr hwn a'm hanfonodd i.

17 Os ewyllysia neb wneuthur ei ewyllys ef, efe a gaiff wybod am y ddysg-eidiaeth, pa un ai o Dduw y mae hi, ai myfi o honof fy hun sydd yn llefaru.

18 Y mae yr hwn sydd yn llefaru o hono ei hun, yn ceisio ei ogoniant ei hun: ond yr hwn sydd yn ceisio gogoniant yr hwn a'i hanfonodd, hwnnw sydd eirwir, ac anghyfiawnder nid oes ynddo ef.

19 Oni roddes Moses i chwi y gyfraith, ac nid oes neb o honoch yn gwneuthur y gyfraith? Paham yr ydych yn ceisio fy lladd i?

20 Y bobl a atebodd ac a ddywedodd, Y mae gennyt ti gythraul: pwy sydd yn ceisio dy ladd di?

21 Yr Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt, Un weithred a wneuthum, ac yr ydych oll yn rhyfeddu.

22 Am hynny y rhoddes Moses i chwi yr enwaediad (nid o herwydd ei fod o Moses, eithr o'r tadau) ac yr ydych yn enwaedu ar ddyn ar y sabbath.

23 Os yw dyn yn derbyn enwaediad ar y sabbath, heb dorri cyfraith Moses; a ydych yn lliodog wrthyf fi, am

i mi wneuthur dyn yn holliach ar y sabbath?

24 Na fernwch wrth y golwg, eithr bernwch farn gyfiawn.

25 Yna y dywedodd rhai o'r Hierosolymitaniaid, Onid hwn yw yr un y maent hwy yn ceisio ei ladd?

26 Ac wele, y mae yn llefaru ar gyhoedd, ac nid ydynt yn dywedyd dim wrtho ef: a wybu y pennaethiaid mewn gwirionedd mai hwn yw Crist yn wir?

27 Eithr nyhi a adwaenom hwn o ba le y mae: eithr pan ddél Crist, nis gŵyr neb o ba le y mae.

28 Am hynny yr Iesu, wrth athrawiaethu yn y deml, a lefodd ac a ddywedodd, Chwi a'm hadwaenoch i, ac a wyddoch o ba le yr ydwyf fi: ac ni ddaethum i o honof fy hun, eithr y mae yn gywir yr hwn a'm hanfonodd i, yr hwn nid adwaenoch chwi.

29 Ond myfi a'i hadwaen: oblegid o hono ef yr ydwyf fi, ac efe a'm hanfonodd i.

30 Am hynny hwy a geisiasant ei ddal ef: ond ni osododd neb law arno, am na ddaethai ei awr ef etto.

31 A llawer o'r bobl a gredasant ynddo, ac a ddywedasant, Pan ddelo Crist, a wna efe fwy o arwyddion ná'r rhai hyn a wnaeth hwn?

32 ¶ Y Phariseid a glywsant fod y bobl yn murmur y pethau hyn am dano ef; a'r Phariseid a'r arch-offeiriaid a anfonasant swyddogion i'w ddal ef.

33 Am hynny y dywedodd yr Iesu wrthynt hwy, Yr ydwyf fi ychydig amser etto gyd â chwi, ac yr wyf yn myned at yr hwn a'm hanfonodd.

34 Chwi a'm ceisiwch, ac ni'm cewch: a lle yr ydwyf fi, ni ellwch chwi ddyfod.

35 Yna y dywedodd yr Iuddewon yn eu mysge eu hunain, I ba le y mae hwn ar fedr myned, fel na chafom ni ef? ai at y rhai sydd ar wasgar ym mhllith y Groegiaid y mae efe ar fedr myned, a dysgu y Groegiaid?

36 Pa ymadrodd yw hwn a ddywedodd efe, Chwi a'm ceisiwch, ac ni'm cewch: a lle yr ydwyf fi, ni ellwch chwi ddyfod?

37 Ac ar y dydd diweddaf, y dydd mawr o'r wyl, y safodd yr Iesu, ac a lefodd, gan ddywedyd, Od oes ar neb syched, deued attaf fi, ac yfed.

38 Yr hwn sydd yn credu ynof fi, megis y dywedodd yr ysgrythyr, afonydd o ddwfr bywiol a ddylyfant o'i groth ef.

39 (A hyn a ddywedodd efe am yr Yspryd, yr hwn a gai y rhai a gredeut ynddo ef ei dderbyn: canys etto nid oedd yr Yspryd Glân wedi ei roddi, o herwydd na ogoneddasid yr Iesu etto)

40 ¶ Am hynny llawer o'r bobl, wedi clywed yr ymadrodd hwn, a ddywedasant, Yn wir hwn yw y Prophwyd.

41 Eraill a ddywedasant, Hwn yw Crist. Eraill a ddywedasant, Ai o Galilea y daw Crist?

42 Oni ddywedodd yr ysgrythyr, Mai o had Dafydd, ac o Bethlehem, y dref lle y bu Dafydd, y mae Crist yn dyfod?

43 Felly yr aeth ymrafael ym mysge y bobl o'i blegid ef.

44 A rhai o honynt a fynnasent ei ddal ef: ond ni osododd neb ddwy law arno.

45 ¶ Yna y daeth y swyddogion at yr arch-offeiriaid a'r Phariseid; a hwy a ddywedasant wrthynt hwy, Paham na ddygasoch chwi ef?

46 A'r swyddogion a attebasant, Ni lefarodd dyn erioed fel y dyn hwn.

47 Yna y Phariseid a attebasant iddynt, A hudwyd chwithau hefyd?

48 A gredodd neb o'r pennaethiaid ynddo ef, neu o'r Phariseid?

49 Eithr y bobl hyn, y rhai ni wyddant y gyfraith, mellidgedig ydynt.

50 Nicodemus (yr hwn a ddaethai at yr Iesu o hŷd nos, ac oedd un o honynt) a ddywedodd wrthynt,

51 A ydyw ein cyfraith ni yn barnu dyn, oddi eithr clywed ganddo ef yn gyntaf, a gwybod beth a wnaeth efe?

52 Hwytthau a attebasant ac a ddywedasant wrtho, A ydwyf titheu o Galilea? Chwilia a gwel, na chododd prophwyd o Galilea.

53 A phob un a aeth i'w dŷ ei hun.

PEN. VIII.

1 Crist yn gwaredu y wraig a ddaliesid mewn godineb: 12 yn pregethu ei fod ef ei hun yn oleuni y byd; ac yn gwirio ei athrawiaeth: 33 yn atib yr Iuddewon a wnaent eu boed o Abraham; 59 ac yn gochelyd eu creulondeb hwy.

A'R Iesu a aeth i fynydd yr Olew-
wydd:

2 Ac a ddaeth drachefn y bore i'r deml; a'r holl bobl a ddaeth atto ef: yntau a eisteddodd, ac a'u dysgodd hwynt.

3 A'r ysgrifenyddion a'r Phariseaid a ddygasant atto ef wraig yr hon a ddaliesid mewn godineb; ac wedi ei gosod hi yn y canol,

4 Hwy a ddywedasant wrtho, Athraw, y wraig hon a ddaliwyd ar y weithred yn godinebu.

5 A Moses yn y gyfraith a orchymynodd i ni labyddio y cyfryw: beth gan hynny yr wyt ti yn ei ddywedyd?

6 A hyn a ddywedasant hwy, gan ei demtio ef, fel y gallent ei gyhuddo ef. Eithr yr Iesu, wedi ymgrymmu tu a'r llawr, a ysgrifennodd â'i fys ar y ddaear, heb gymmeryd arno eu clywed.

7 Ond fel yr oeddynt hwy yn parhâu yn gofyn iddo, efe a ymunionodd, ac a ddywedodd wrthynt, Yr hwn sydd ddibechod o honoch, taffed yn gyntaf garreg atti hi.

8 Ac wedi iddo eilwaith ymgrymmu tu a'r llawr, efe a ysgrifennodd ar y ddaear.

9 Hwythau, pan glywsant hyn, wedi hefyd eu hargyhoeddi gan eu cydwybod, a aethant allan o un i un, gan ddechreu o'r hynaf hyd yr olaf: a gadawyd yr Iesu yn unig, a'r wraig yn sefyll yn y canol.

10 A'r Iesu wedi ymunioni, ac heb weled neb ond y wraig, a ddywedodd wrthi, *Ha* wraig, pa le y mae dy gyhuddwyr di? oni chondemniodd neb di?

11 Hithau a ddywedodd, Na ddo neb, Arglwydd. A dywedodd yr Iesu wrthi, Nid wyf finnau yn dy gondemnio di: dos, ac na phecha mwyach.

12 ¶ Yna y llefarodd yr Iesu wrthynt drachefn, gan ddywedyd, Goleuni y byd ydwyf fi: yr hwn a'm dilyno i,

ni rodia mewn tywyllwch, eithr efe a gaiff oleuni y bywyd.

13 Am hynny y Phariseaid a ddywedasant wrtho, Tydi sydd yn tystiolaethu am danat dy hun; nid yw dy dystiolaeth di wir.

14 Yr Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrthynt hwy, Er fy mod i yn tystiolaethu am danaf fy hun, y mae fy nhystiolaeth i yn wir: oblegid mi a wn o ba le y daethum, ac i ba le yr ydwyf yn myned; chwithau nis gwyyddoch o ba le yr wyf fi yn dyfod, nac i ba le yr wyf fi yn myned.

15 Chwychwi sydd yn barnu yn ol y cnawd; nid ydwyf fi yn barnu neb.

16 Ac etto os wyf fi yn barnu, y mae fy marn i yn gywir: oblegid nid wyf fi yn unig, ond myfi a'r Tad yr hwn a'm hanfonodd i.

17 Y mae hefyd yn ysgrifenedig yn eich cyfraith chwi, Mai gwir yw tystiolaeth dau ddyd.

18 Myfi yw yr hwn sydd yn tystiolaethu am danaf fy hun; ac y mae y Tad, yr hwn a'm hanfonodd i, yn tystiolaethu am danaf fi.

19 Yna y dywedasant wrtho, Pa le y mae dy Dad di? Yr Iesu a atebodd, Nid adwaenoch na myfi, na'm Tad: ped adnabuasech fi, chwi a adnabuasech fy Nhaid hefyd.

20 Y geiriau hyn a lefarodd yr Iesu yn y trysordy, wrth athrawiaethu yn y deml: ac ni ddaliodd neb ef, am na ddaethai ei awr ef etto.

21 Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt hwy drachefn, Yr wyf fi yn myned ymaith, a chwi a'm ceisiwch i, ac a fyddwch feirw yn eich pechod. Lle yr wyf fi yn myned, ni ellwch chwi ddyfod.

22 Am hynny y dywedodd yr Iuddewon, A ladd efe ei hun? gan ei fod yn dywedyd, Lle yr wyf fi yn myned, ni ellwch chwi ddyfod.

23 Ac efe a ddywedodd wrthynt hwy, Chwychwi sydd oddi isod; minnau sydd oddi uchod: chwychwi sydd o'r byd hwn; minnau nid wyf o'r byd hwn.

24 Am hynny y dywedais wrthyb, y byddwch chwi feirw yn eich pechodau: oblegid oni chredwch chwi mai

myfi yw *efe*, chwi a fyddwch feirw yn eich pechodau.

25 Yna y dywedasant wrtho, Pwy wyt ti? A'r Iesu a ddywedodd wrth-ynt, Yr hyn yr wyf yn ei ddywedyd hefyd wrthyhch o'r dechreuad.

26 Y mae gennyf fi lawer o bethau i'w dywedyd, ac i'w barnu am danoch chwi: eithr cywir yw yr hwn a'm hanfonodd i; a'r pethau a glywais i ganddo, y rhai hynny yr ydyf fi yn eu dywedyd i'r byd.

27 Ni wyddent hwy mai am y Tad yr oedd *efe* yn dywedyd wrthynt hwy.

28 Am hynny y dywedodd yr Iesu wrthynt, Pan ddyrchafoch chwi Fab y dyn, na y cewch wybod mai myfi yw *efe*, ac nad wyf fi yn gwneuthur dim o honof fy hun; ond megis y dysgodd fy Nhad fi, yr wyf yn llefaru y pethau hyn.

29 A'r hwn a'm hanfonodd i sydd gyd â myfi: ni adawodd y Tad fi yn unig; oblegid yr wyf fi yn gwneuthur bob amser y pethau sydd foddllawn ganddo ef.

30 Fel yr oedd *efe* yn llefaru y pethau hyn, llawer a gredasant ynddo ef.

31 Yna y dywedodd yr Iesu wrth yr Iuddewon a gredasant ynddo, Os arhoswch chwi yn fy ngair i, disgyblion i mi ydych yn wir;

32 A chwi a gewch wybod y gwirionedd, a'r gwirionedd a'ch rhyddhâ chwi.

33 ¶ Hwytthau a attebasant iddo, Had Abraham ydym ni, ac ni wasanaethasom ni neb erioed: pa fodd yr wyt ti yn dywedyd, Chwi a wneir yn rhyddion?

34 Yr Iesu a atebodd iddynt, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Pwy bynnag sydd yn gwneuthur pechod, y mae *efe* yn was i bechod.

35 Ac nid yw y gwas yn aros yn tŷ byth: y Mab sydd yn aros byth.

36 Os y Mab gan hynny a'ch rhyddhâ chwi, rhyddion fyddwch yn wir.

37 Mi a wn mai had Abraham ydych chwi: ond yr ydych chwi yn ceisio fy lladd i, am nad yw fy ngair i yn gennynoch chwi.

38 Yr wyf fi yn llefaru yr hyn a

welais gyd â'm Tad i: a chwithau sydd yn gwneuthur yr hyn a welsoch gyd â'ch tad chwithau.

39 Hwytthau a attebasant ac a ddywedasant wrtho, Ein tad ni yw Abraham. Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Pe plant Abraham fydddech, gweithredoedd Abraham a wnaech.

40 Eithr yn awr yr ydych chwi yn ceisio fy lladd i, dyn a ddywedodd i chwi y gwirionedd, yr hwn a glywais i gan Dduw: hyn ni wnaeth Abraham.

41 Yr ydych chwi yn gwneuthur gweithredoedd eich tad chwi. Am hynny y dywedasant wrtho, Nid trwy butteindra y cenhedlwyd ni: un Tad sydd gennym ni, *sef* Duw.

42 Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt hwy, Pe Duw fyddai eich Tad, chwi a'm carech i: canys oddi wrth Dduw y deilliais, ac y daethum i; oblegid nid o honof fy hun y daethum i, ond *efe* a'm hanfonodd i.

43 Paham nad ydych yn deall fy lleferydd i? am na ellwch wrando fy ymadrodd i.

44 O'ch tad diafol yr ydych chwi, a thrachwantau eich tad a fyynnwch chwi eu gwneuthur. Lleiddiad dyn oedd *efe* o'r dechreuad; ac ni safodd yn y gwirionedd, oblegid nid oes gwirionedd ynddo ef. Pan yw yn dywedyd celwydd, o'r eiddo ei hun y mae yn dywedyd: canys y mae yn gelwyddog, ac yn dad iddo.

45 Ac am fy mod i yn dywedyd y gwirionedd, nid ydych yn credu i mi.

46 Pwy o honoch a'm hargyhoedda i o bechod? Ac od wyf fi yn dywedyd y gwir, paham nad ydych yn credu i mi?

47 Y mae yr hwn sydd o Dduw, yn gwrando geiriau Duw: am hynny nid ydych chwi yn *eu* gwrando, am nad ydych o Dduw.

48 Yna yr atebodd yr Iuddewon, ac y dywedasant wrtho ef, Onid da yr ydym ni yn dywedyd, mai Samaritan wyt ti, a bod gennyt gythraul?

49 Yr Iesu a atebodd, Nid oes gennyf gythraul; ond yr wyf fi yn anrhydeddu fy Nhad, ac yr ydych chwithau yn fy nianrhydeddu innau.

50 Ac nid wyf fi yn ceisio fy ngo-

goniant fy hun: y mae a'i cais, ac a farn.

51 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Os ceidw neb fy ymadrodd i, ni wél efe farwolaeth yn dragywydd.

52 Yna y dywedodd yr Iuddewon wrtho, Yr awrhaon y gwyyddom fod gennyt gythraul. Bu Abraham farw, a'r prophwydi; ac meddi di, Os ceidw neb fy ymadrodd i, nid archwaetha efe farwolaeth yn dragywydd.

53 Ai mwy wyt ti nag Abraham ein tad ni, yr hwn a fu farw? a'r prophwydi a fuant feirw: pwy yr wyt ti yn dy wneuthur dy hun?

54 Yr Iesu a attebodd, Os wyf fi yn fy ngogoneddu fy hun, fy ngogoniant i nid yw ddim: fy Nhad yw yr hwn sydd yn fy ngogoneddu i, yr hwn yr ydych chwi yn dywedyd, mai eich Duw chwi yw.

55 Ond nid adnabuoch chwi ef: eithr myfi a'i hadwaen ef. Ac os dywedaf nad adwaen ef, myfi a fyddaf debyg i chwi, yn gelwyddog: ond mi a'i hadwaen ef, ac yr wyf yn cadw ei ymadrodd ef.

56 Gorfoledd oedd gan eich tad Abraham weled fy nydd i: ac efe a'i gwelodd hefyd, ac a lawenychodd.

57 Yna y dywedodd yr Iuddewon wrtho, Nid wyt ti ddengmlwydd a deugain etto, ac a welaist ti Abraham?

58 Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Cyn bod Abraham, yr wyf fi.

59 Yna hwy a godasant gerrig i'w tafu atto ef. A'r Iesu a ymguddiodd, ac a aeth allan o'r deml, gan fyned trwy eu canol hwynt: ac felly yr aeth efe heibio.

PEN. IX.

1 Y dyn a anesid yn ddall, yn cael ei olwg; 13 a'i ddwyn ef at y Phariseaid: 16 hwythau yn ymrwystro, 34 ac yn ei ysgymmuo ef; 35 ac yntau yn cael ei dderbyn gan yr Iesu, ac yn ei gyffesu ef. 39 Pwy yw y rhai y mae Crist yn eu goleuo.

AC wrth fyned heibio, efe a ganfu ddyn dall o'i enedigaeth.

2 A'i ddisgyblion a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Rabbi, pwy a bechodd, ai hwn, ai ei rienni, fel y genid ef yn ddall?

3 Yr Iesu a attebodd, Nid hwn a bechodd, na'i rienni chwaith: eithr fel yr amlygid gweithredoedd Duw ynddo ef.

4 Rhaid i mi weithio gwaith yr hwn a'm hanfonodd, tra yr ydyw hi yn ddydd: y mae y nos yn dyfod, pan na ddichon neb weithio.

5 Tra yr ydwyf yn y byd, goleuni y byd ydwyf.

6 Wedi iddo ef ddywedyd hyn, efe a boerodd ar lawr, ac a wnaeth glai o'r poeryn, ac a irodd y clai ar lygaid y dall;

7 Ac a ddywedodd wrtho, Dos, ac ymolch yn llyn Siloam (yr hwn a gyfieithir, Anfonedig) Am hynny efe a aeth ymaith, ac a ymolchodd, ac a ddaeth yn gweled.

8 ¶ Y cymmydogion gan hynny, a'r rhai a'i gwelent ef o'r blaen, mai dall oedd efe, a ddywedasant, Onid hwn yw yr un oedd yn eistedd ac yn cardotta?

9 Rhai a ddywedasant, Hwn yw efe: ac eraill, Y mae efe yn debyg iddo. Yntau a ddywedodd, Myfi yw efe.

10 Am hynny y dywedasant wrtho, Pa fodd yr agorwyd dy lygaid di?

11 Yntau a attebodd ac a ddywedodd, Dyn a elwir Iesu, a wnaeth glai, ac a irodd fy llygaid i; ac a ddywedodd wrthyf, Dos i llyn Siloam, ac ymolch. Ac wedi i mi fyned ac ymolchi, mi a gefais fy ngolwg.

12 Yna y dywedasant wrtho, Pa le y mae efe? Yntau a ddywedodd, Ni wn i.

13 ¶ Hwythau a'i dygasant ef at y Phariseaid, yr hwn gynt a fuasai yn ddall.

14 A'r sabbath oedd hi pan wnaeth yr Iesu y clai, a phan agorodd efe ei lygaid ef.

15 Am hynny y Phariseaid hefyd a ofynasant iddo drachefn, pa fodd y cawsai efe ei olwg. Yntau a ddywedodd wrthynt, Clai a osododd efe ar fy llygaid i, a mi ymolchais, ac yr ydwyf yn gweled.

16 Yna rhai o'r Phariseaid a ddywedasant, Nid yw y dyn hwn o Dduw, gan nad yw efe yn cadw y sabbath. Eraill a ddywedasant Pa fodd y gall

dyn pechadurus wneuthur y cyfryw arwyddion? Ac yr oedd ymrfael yn eu plith.

17 Hw y ddywedasant drachefn wrth y dall, Beth yr wyt ti yn ei ddywedyd am dano ef, am agoryd o hono dy lygaid di? Yntau a ddywedodd, *Mai* prophwyd yw *efe*.

18 Am hynny ni chredai yr Iuddewon am dano ef, mai dall fuasai, a chael o hono ef ei olwg, nes galw o honynt ei riëni ef, yr hwn a gawsai ei olwg.

19 A hwy a ofynasant iddynt, gan ddywedyd, Ai hwn yw eich mab chwi, yr hwn yr ydych chwi yn dywedyd ei eni yn ddall? pa fodd gan hynny y mae efe yn gweled yn awr?

20 Ei riëni ef a attebasant iddynt hwy, ac a ddywedasant, Nyni a wyddom mai hwn yw ein mab ni, ac mai yn ddall y ganwyd ef:

21 Ond pa fodd y mae efe yn gweled yr awrhon, nis gwyddom ni; neu pwy a agorodd ei lygaid ef, nis gwyddom ni: y mae efe mewn oedran; gofynwch iddo ef: efe a ddywed am dano ei hun.

22 Hyn a ddywedodd ei riëni ef, am eu bod yn ofni yr Iuddewon: oblegid yr Iuddewon a gyd-ordeiniasent eisoes, os cyfaddefai neb ef yn Grist, y bwridd ef allan o'r synagog.

23 Am hynny y dywedodd ei riëni ef, Y mae efe mewn oedran; gofynwch iddo ef.

24 Am hynny hwy a alwasant eil-waith y dyn a fuasai yn ddall, ac a ddywedasant wrtho, Dyro y gogoniant i Dduw: nyni a wyddom mai pechadur yw y dyn hwn.

25 Yna yntau a attebodd ac a ddywedodd, Ai pechadur yw, nis gwn i: un peth a wn i, lle yr oeddwn i yn ddall, yr wyf fi yn awr yn gweled.

26 Hw ythau a ddywedasant wrtho drachefn, Beth a wnaeth efe i ti? pa fodd yr agorodd efe dy lygaid di?

27 Yntau a attebodd iddynt, Mi a ddywedais i chwi eisoes, ac ni wrandawsoch: paham yr ydych yn ewyllysio clywed drachefn? a ydych chwithau yn ewyllysio bod yn ddisgyblion iddo ef?

28 Hw ythau a'i difenwasant ef, ac a ddywedasant, Tydi sydd ddisgybl iddo ef; eithr disgyblion Moses ydym ni.

29 Nyni a wyddom lefaru o Dduw wrth Moses: eithr hwn, nis gwyddom ni o ba le y mae efe.

30 Y dyn a attebodd ac a ddywedodd wrthynt, Yn hyn yn ddiâu y mae yn rhyfedd, na wyddoch chwi o ba le y mae efe, ac efe a agorodd fy llygaid i.

31 Ac ni a wyddom nad yw Duw yn gwrando pechaduriaid: ond os yw neb yn addolwr Duw, ac yn gwneuthur ei ewyllys ef, hwnnw y mae yn ei wrando.

32 Ni chlybuwyd erioed agoryd o neb lygaid un a anesid yn ddall.

33 Oni bai fod hwn o Dduw, ni allai efe wneuthur dim.

34 Hw y a attebasant ac a ddywedasant wrtho, Mewn pechodau y ganwyd ti oll; ac a wyt ti yn ein dysgu ni? A hwy a'i bwriasant ef allan.

35 Clybu yr Iesu ddarfod iddynt ei fwrw ef allan: a phan ei cafodd, efe a ddywedodd wrtho, A wyt ti yn credu ym Mab Duw?

36 Yntau a attebodd ac a ddywedodd, Pwy yw *efe*, O Arglwydd, fel y credwyf ynddo?

37 A'r Iesu a ddywedodd wrtho, Ti a'i gwelaist ef; a'r hwn sydd yn ymddiddan â thi, hwnnw ydyw efe.

38 Yntau a ddywedodd, Yr wyf fi yn credu, O Arglwydd. Ac efe a'i haddolodd ef.

39 ¶ A'r Iesu a ddywedodd, I farn y daethum i'r byd hwn: fel y gwelai y rhai nid ydynt yn gweled, ac yr elai y rhai sydd yn gweled yn ddeillion.

40 A rhai o'r Phariseaid a oedd gyd âg ef, a glywsant y pethau hyn, ac a ddywedasant wrtho, Ydym nin-nau hefyd yn ddeillion?

41 Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Pe deillion fyddech, ni byddai arnoch bechod: eithr yn awr meddwch chwi, Yr ydym ni yn gweled; am hynny y mae eich pechod yn aros.

PEN. X.

1 *Crist yw y drws, a'r bugail da. 19 Amryw dyb am dano. 25 Y mae efe yn profi trwy ei weithredoedd, mai efe yw Crist Mab Duw: 39 ac yn ddiang rhag yr Iuddewon, 40 ac yn myneid druchefn dros yr Iorddonen; lle y credodd llawer ynddo ef.*

YN wir, yn wir, meddaf i chwi, Yr hwn nid yw yn myned i mewn trwy y drws i gorlan y defaid, eithr sydd yn dringo ffordd arall, lleidr ac yspeiliwr yw.

2 Ond yr hwn sydd yn myned i mewn trwy y drws, bugail y defaid ydyw.

3 I hwn y mae y drysor yn agoryd, ac y mae y defaid yn gwrando ar ei lais ef: ac y mae efe yn galw ei ddefaid ei hun erbyn eu henw, ac yn eu harwain hwy allan.

4 Ac wedi iddo yrru allan ei ddefaid ei hun, y mae efe yn myned o'u blaen hwy: a'r defaid sydd yn ei ganlyn ef, oblegid y maent yn adnabod ei lais ef.

5 Ond y dieithr nis canlynant, eithr ffoant oddi wrtho: oblegid nad adwaenant lais dieithriaid.

6 Y ddammeg hon a ddywedodd yr Iesu wrthynt: ond hwy ni wybuant pa bethau ydoedd y rhai yr oedd efe yn eu llefaru wrthynt.

7 Am hynny yr Iesu a ddywedodd wrthynt drachefn, Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Myfi yw drws y defaid.

8 Cynnifer oll ag a ddaethant o'm blaen i, lladron ac yspeilwyr ynt: eithr ni wrandawodd y defaid arnynt.

9 Myfi yw y drws: os â neb i mewn trwof fi, efe a fydd cadwedig; ac efe a â i mewn ac allan, ac a gaiff borfa.

10 Nid yw lleidr yn dyfod ond i ladratta, ac i ladd, ac i ddistrywio: myfi a ddaethum fel y caent fywyd, ac y caent ef yn helaethach.

11 Myfi yw y bugail da. Y bugail da sydd yn rhoddi ei einioes dros y defaid.

12 Eithr y gwas cyflog, a'r hwn nid yw fugail, yr hwn nid eiddo y defaid, sydd yn gweled y blaidd yn dyfod, ac yn gadael y defaid, ac yn ffoi: a'r blaidd sydd yn eu hysglyfio hwy, ac yn tarfu y defaid.

13 Y mae y gwas cyflog yn ffoi, oblegid mai gwas cyflog yw, ac nid oes ofal arno am y defaid.

14 Myfi yw y bugail da; ac a adwæen yr eiddof fi, ac a'm hadweinin gan yr eiddof fi.

15 Fel yr edwyn y Tad fyfi, felly yr adwæen innau y Tad: ac yr ydwyf yn rhoddi fy einioes dros y defaid.

16 A defaid eraill sydd gennyf, y rhai nid ynt o'r gorlan hon: y rhai hynny hefyd sydd raid i mi eu cyrchu. a'm llais i a wrandawant; a bydd un gorlan, ac un bugail.

17 Am hyn y mae y Tad yn fy ngharu i, am fy mod i yn dodi fy einioes, fel y cymmerwyf hi drachefn.

18 Nid oes neb yn ei dwyn oddi arnaf fi: ond myfi sydd yn ei dodi hi i lawr o honof fy hun. Y mae gennyf feddiant i'w dodi hi i lawr, ac y mae gennyf feddiant i'w chymmyd hi drachefn. Y gorchymyn hwn a dderbyniais i gan fy Nhad.

19 ¶ Yna y bu drachefn ymrafael ym mysg yr Iuddewon, am yr ymadroddion hyn.

20 A llawer o honynt a ddywedasant, Y mae cythraul ganddo, ac y mae efe yn ynfydu: paham y gwrandewch chwi arno ef?

21 Eraill a ddywedasant, Nid yw y rhai hyn eiriau un â chythraul ynddo. A all cythraul agoryd llygaid y deillion?

22 ¶ Ac yr oedd y gyssegr-wyl yn Jerusalem, a'r gauaf oedd hi.

23 Ac yr oedd yr Iesu yn rhotho yn y deml, ym mhorth Solomon.

24 Am hynny y daeth yr Iuddewon yn ei gylch ef, ac a ddywedasant wrtho, Pa hyd yr wyt yn peri i ni ammeu? os tydi yw y Crist, dywed i ni yn eglur.

25 Yr Iesu a atebodd iddynt, Mi a ddywedais i chwi, ac nid ydych yn credu. Y gweithredoedd yr wyf fi yn eu gwneuthur yn enw fy Nhad, y mae y rhai hynny yn tystiolaethu am danaf fi.

26 Ond chwi nid ydych yn credu: canys nid ydych chwi o'm defaid i, fel y dywedais i chwi.

27 Y mae fy nefaid i yn gwrando fy

llais i; a mi a'u hadwaen hwynt, a hwy a'm canlynant i:

28 A minnau ydwyf yn rhoddi iddynt fywyd tragrywyddol; ac ni chyfrgollant byth, ac ni dddwg neb hwynt allan o'm llaw i.

29 Fy Nhadi, yr hwn a'u rhoddes i mi, sydd fwy na phawb: ac nis gall neb eu dwyn hwynt allan o law fy Nhadi.

30 Myfi a'r Tad un ydym.

31 Am hynny y cododd yr Iuddewon gerrig drachefn i'w labyddio ef.

32 Yr Iesu a atebodd iddynt, Llawer o weithredoedd da a ddangosais i chwi oddi wrth fy Nhadi: am ba un o'r gweithredoedd hynny yr ydych yn fy llabyddio i?

33 Yr Iuddewon a atebasant iddo, gan ddywedyd, Nid am weithred dda yr ydym yn dy labyddio, ond am gabl-edd, ac am dy fod di, a thithau yn ddyn, yn dy gwneuthur dy hun yn Dduw.

34 Yr Iesu a atebodd iddynt, Onid yw yn ysgrifenedig yn eich cyfraith chwi, Mi a ddywedais, Duwiau ydych?

35 Os galwodd efe hwy yn dduwiau, at y rhai y daeth gair Duw, a'r ysgrhythyr nis gellir ei thorri:

36 A ddywedwch chwi am yr hwn a sancteiddiodd y Tad, ac a'i hanfonodd i'r byd, Yr wyt ti yn cablu; am i mi ddywedyd, Mab Duw ydwyf?

37 Onid wyf fi yn gwneuthur gweithredoedd fy Nhadi, na chredwch i mi.

38 Ond os ydwyf yn eu gwneuthur, er nad ydych yn credu i mi, credwch y gweithredoedd: fel y gwybyddoch ac y credoch, fod y Tad ynof fi, a minnau ynddo yntau.

39 Am hynny y ceisiasant drachefn ei ddal ef: ac efe a ddiangodd allan o'u dwylaw hwynt.

40 Ac efe a aeth ymaith drachefn dros yr Iorddonen, i'r man lle y buasai Ioan ar y cyntaf yn bedyddio; ac a arhosodd yno.

41 A llawer a ddaethant atto ef, ac a ddywedasant, Ioan yn wir ni wnaeth un arwydd: ond yr holl bethau a'r a ddywedodd Ioan am hwn, oedd wir.

42 A llawer yno a gredasant ynddo.

PEN. XI.

1 Crist yn cyffodi Lazarus, yr hwn a gladdenid er ys pedwar diwrnod. 45 Llawer o Iuddewon yn credu. 47 Yr arch-offeiriad a'r Phariseid yn casglu cynghor yn erbyn Crist. 49 Caiaphas yn prophwydo. 54 Iesu yn ym-guddio: 55 hwythau ar y pasg yn ymofyn am dano, ac yn gosod cynllwyn iddo.

AC yr oedd un yn glaf, Lazarus o Bethania, o dref Mair a'i chwaer Martha.

2 (A Mair ydoedd yr hon a enneiniodd yr Arglwydd âg ennaint, ac a sychodd ei draed ef â'i gwallt, yr hon yr oedd ei brawd Lazarus yn glaf)

3 Am hynny y chwariwydd a ddanfonasant atto ef, gan ddywedyd, Arglwydd, wele, y mae yr hwn sydd hoff gennyt ti, yn glaf.

4 A'r Iesu pan glybu, a ddywedodd, Nid yw y clefyd hwn i farwolaeth, ond er gogoniant Duw, fel y gogonedder Mab Duw trwy hynny.

5 A hoff oedd gan yr Iesu Martha, a'i chwaer, a Lazarus.

6 Pan glybu efe gan hynny ei fod ef yn glaf, efe a arhosodd yn y lle yr oedd, ddau ddiwrnod.

7 Yna wedi hynny efe a ddywedodd wrth y disgyblion, Awn i Judea drachefn.

8 Y disgyblion a ddywedasant wrtho, Rabbi, yr oedd yr Iuddewon yn awr yn ceisio dy labyddio di; ac a wyt ti yn myned yno drachefn?

9 Yr Iesu a atebodd, Onid oes deuddeg awr o'r dydd? os rhodia neb y dydd, ni thrangwydda, am ei fod yn gweled goleuni y byd hwn:

10 Ond os rhodia neb y nos, efe a dramgwydda, am nad oes goleuni ynddo.

11 Hyn a lefarodd efe: ac wedi hynny efe a ddywedodd wrthynt, Y mae ein cyfaill Lazarus yn huno; ond yr wyt fi yn myned i'w ddihuno ef.

12 Yna ei ddisgyblion a ddywedasant wrtho, Arglwydd, os huno y mae, efe a fydd iach.

13 Ond yr Iesu a ddywedasai am ei farwolaeth ef: eithr hwy a dybiasant mai am hún cwsg yr oedd efe yn dywedyd.

14 Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt yn eglur, Bu farw Lazarus.

15 Ac y mae yn llawen gennyf nad oeddwn i yno, er eich mwyn chwi (fel y credoch) ond awn atto ef.

16 Yna y dywedodd Thomas, yr hwn a elwir Didymus, wrth ei gyd-ddisgyblion, Awn ninnau hefyd, fel y byddom feirw gyd âg ef.

17 Yna yr Iesu wedi dyfod, a'i cafodd ef wedi bod weithian bedwar diwrnod yn y bedd.

18 (A Bethania oedd yn agos i Jerusalem, ynghylch pymtheg ystâd oddi wrthi)

19 Allawer o'r Iuddewon a ddaethent at Martha a Mair, i'w cysuro hwy am eu brawd.

20 Yna Martha, cyn gynted ag y clybu hi fod yr Iesu yn dyfod, a aeth i'w gyfarfod ef: ond Mair a eisteddodd yn y tŷ.

21 Yna y dywedodd Martha wrth yr Iesu, Arglwydd, pe buasit ti yma, ni buasai farw fy mrawd.

22 Eithr mi a wn hefyd yr awr hon, pa bethau bynnag a dymunech di gan Dduw, y dryr Duw i ti.

23 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, Adgyfodir dy frawd drachefn.

24 Dywedodd Martha wrtho, Myfi a wn yr adgyfodir ef yn yr adgyfodiad, y dydd diweddaf.

25 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, Myfi yw yr adgyfodiad, a'r bywyd: yr hwn sydd yn credu ynof fi, er iddo farw, a fydd byw:

26 A phwy bynnag sydd yn fyw, ac yn credu ynof fi, ni bydd marw yn dragywydd. A wyt ti yn credu hyn?

27 Dywedodd hithau wrtho, Ydywyf, Arglwydd: yr wyf fi yn credu mai ti yw y Crist, Mab Duw, yr hwn sydd yn dyfod i'r byd.

28 Ac wedi iddi ddywedyd y pethau hyn, hi a aeth ymaith, ac a alwodd yn ddirgel ei chwaer Mair, gan ddywedyd, Fe ddaeth yr Athraw, ac y mae yn galw am danat.

29 Cyn gynted ag y clybu hi, hi a gododd yn ebrwydd, ac a ddaeth atto ef.

30 (A'r Iesu ni ddaethai etto i'r dref, ond yr oedd efe yn y man lle y yfarfuasai Martha âg ef)

31 Yna yr Iuddewon y rhai oedd

gyd â hi yn y tŷ, ac yn ei chysuro hi, pan welsant Mair yn codi ar frys, ac yn myned allan, a'i canlynasant hi, gan ddywedyd, Y mae hi yn myned at y bedd, i wylo yno.

32 Yna Mair, pan ddaeth lle yr oedd yr Iesu, a'i weled ef, a syrthiodd wrth ei draed ef, gan ddywedyd wrtho, Arglwydd, pe buasit ti yma, ni buasai fy mrawd farw.

33 Yr Iesu gan hynny, pan welodd hi yn wylo, a'r Iuddewon y rhai a ddaethai gyd â hi yn wylo, a riddfanodd yn yr yspryd, ac a gynhyrfwyd;

34 Ac a ddywedodd, Pa le y dodasoch chwi ef? Hwy a ddywedasant wrtho, Arglwydd, tyred a gwel.

35 Yr Iesu a wylodd.

36 Am hynny y dywedodd yr Iuddewon, Wele, fel yr oedd yn ei garu ef.

37 Eithr rhai o honynt a ddywedasant, Oni allasai hwn, yr hwn a agorodd lygaid y dall, beri na buasai hwn farw chwaith?

38 Yna yr Iesu drachefn a riddfanodd ynddo ei hunan, ac a ddaeth at y bedd. Ac ogof oedd, a maen oedd wedi ei ddodi arno.

39 Yr Iesu a ddywedodd, Codwch ymaith y maen. Martha, chwaer yr hwn a fuasai farw, a ddywedodd wrtho, Arglwydd, y mae efe weithian yn dresi: herwydd y mae yn farw er ya pedwar diwrnod.

40 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, Oni ddywedais i ti, pes credit, y cait ti weled gogoniant Duw?

41 Yna y codasant y maen lle yr oedd y marw wedi ei osod. A'r Iesu a gododd ei olwg i fynu, ac a ddywedodd, Y Tad, yr wyf yn diolch i ti am i ti wrando arnaf.

42 Ac myfi a wyddwn dy fod di yn fy ngwrando bob amser: eithr er mwyn y bobl sydd yn sefyll o amgylch, y dywedais, fel y credont mai tydi a'n hanfonaist i.

43 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a lesodd â llef uchel, Lazarus, tyred allan.

44 A'r hwn a fuasai farw a ddaeth allan, yn rhwym ei draed a'i ddwyllaw mewn amdo: a'i wyneb oedd wedi ei rwymo â napcyn.

odd wrthynt, Gollyngwch ef yn rhydd, a gadewch iddo fyned ymaith.

45 Yna llawer o'r Iuddewon, y rhai a ddaethent at Mair, ac a welsant y pethau a wnaethai yr Iesu, a gredasant ynddo ef.

46 Eithr rhai o honynt a aethant ymaith at y Phariseaid, ac a ddywedasant iddynt y pethau a wnaethai yr Iesu.

47 ¶ Yna yr arch-offeiriad a'r Phariseaid a gasglasant gynghor, ac a ddywedasant, Pa beth yr ydym ni yn ei wneuthur? canys y mae y dyn yma yn gwneuthur llawer o arwyddion.

48 Os gadawn ni ef fel hyn, pawb a gredant ynddo; ac fe a ddaw y Rhufeiniaid ac a ddifethant ein lle ni a'n cenedl hefyd.

49 A rhyw un o honynt, Caiaphas, yr hwn oedd arch-offeiriad y flwyddyn honno, a ddywedodd wrthynt, Nid ydych chiwi yn gwybod dim oll,

50 Nac yn ystyried, mai buddiol yw i ni, farw o un dyn dros y bobl, ac na ddifether yr holl genedl.

51 Hyn ni ddywedodd efe o hono ei hun: eithr, ac efe yn arch-offeiriad y flwyddyn honno, efe a brophwydodd y byddai yr Iesu farw dros y genedl;

52 Ac nid dros y genedl yn unig, eithr fel y casglai efe ynghyd yn un blant Duw hefyd y rhai a wasgarasid.

53 Yna o'r dydd hwnnw allan y cyd-ymgynghorasant fel y lladdent ef.

54 Am hynny ui rodiodd yr Iesu mwy yn amlwg ym mysg yr Iuddewon; ond efe a aeth oddi yno i'r wlad yn agos i'r anialwch, i ddinas a elwir Ephraim, ac a arhosodd yno gyd â'i ddisgyblion.

55 ¶ A phasc yr Iuddewon oedd yn agos: a llawer a aethant o'r wlad i fyndu i Jerusalem o flaen y pasc, i'w glanhâu eu hunain.

56 Yna y ceisiasant yr Iesu; a dywedasant wrth eu gilydd, fel yr oedd- ynt yn sefyll yn y deml, Beth a dybygwch chiwi, gan na ddaeth efe i'r wyl?

57 A'r arch-offeiriad a'r Phariseaid a roisant orchymyn, os gwyddai neb pa le yr oedd efe, a'r fynegi o hono, fel y gallent ei ddal ef.

PEN. XII.

1 Yr Iesu yn esgusodi Mair am enneinio ei draed ef. 9 Y bobl yn ymganglu i weled Lazarus. 10 Yr arch-offeiriad yn ymgynghori i'w ladd ef. 12 Crist yn marchogaeth i Jerusalem. 20 Groeguryr yn encylltysio gwelod yr Iesu. 23 Y mae efe yn rhag-fynegi ei farwolaeth. 37 Yr Iuddewon i gyd gan meysf wedi eu dallu; 42 er hynny llawer o benoethiaid yn credu, ond heb ei gyffesu ef: 44 yr Iesu gan hynny yn galw yn daer am gyfseu ffydd.

YNA yr Iesu, chwe diwrnod cyn y pasc, a ddaeth i Bethania, lle yr oedd Lazarus, yr hwn a fuasai farw, yr hwn a godasai efe o feirw.

2 Ac yno y gwnaethant iddo swpper: a Martha oedd yn gwasanaethu; a Lazarus oedd un o'r rhai a eisteddent gyd âg ef.

3 Yna y cymmerth Mair bwys o ennaint nard gwlyb gwerthfawr, ac a enneiniodd draed yr Iesu, ac a sychodd ei draed ef â'i gwallt: a'r tŷ a lanwyd gan arogl yr ennaint.

4 Am hynny y dywedodd un o'i ddisgyblion ef, Judas Iscariot, *mal* Simon, yr hwn oedd ar fedr ei fradychu ef,

5 Paham na werthwyd yr ennaint hwn er tri chan ceiniog, a'i roddi i'r tlodion?

6 Eithr hyn a ddywedodd efe, nid o herwydd bod arno ofal dros y tlodion; ond am ei fod yn lleidr, a bod ganddo y pwrs, a'i fod yn dwyn yr hyn a fwridd ynddo.

7 A'r Iesu a ddywedodd, Gâd iddi: erbyn dydd fy nghladdediogaeth y cadwodd hi hwn.

8 Canys y mae gennych y tlodiont gyd â chiwi bob amser; eithr myfi nid oes gennych bob amser.

9 Gwybu gan hynny dyrfa fawr o'r Iuddewon ei fod ef yno: a hwy a ddaethant, nid er mwyn yr Iesu yn unig, ond fel y gwelent Lazarus hefyd, yr hwn a godasai efe o feirw.

10 ¶ Eithr yr arch-offeiriad a ymgynghorasant fel y lladdent Lazarus hefyd.

11 Oblegid llawer o'r Iuddewon a aethant ymaith o'i herwydd ef, ac a gredasant yn yr Iesu.

12 ¶ Trannoeth, tyrfa fawr yr hou

a ddaethai i'r wyl, pan glywsant fod yr Iesu yn dyfod i Jerusalem,

13 A gymmerasant gangau o'r palmwydd, ac a aethant allan i gyfarfod âg ef, ac a leasant, Hosanna: Bendigedig yw Brenhin Israel yr hwn sydd yn dyfod yn enw yr Arglwydd.

14 A'r Iesu wedi cael asynyn, a eisteddodd arno; megis y mae yn ysgrifenedig,

15 Nac ofna, ferch Sion: wele, y mae dy Frenhin yn dyfod, yn eistedd ar ebol asen.

16 Y pethau hyn ni wybu ei ddisgyblion ef ar y cyntaf: eithr pan ogoneddwyd yr Iesu, yna y cofiasant fod y pethau hyn yn ysgrifenedig am dano, ac iddynt wneuthur hyn iddo.

17 Tystiolaethodd gan hynny y dyrfa, yr hon oedd gyd âg ef pan alwodd efe Lazarus o'r bedd, a'i godi ef o feirw.

18 Am hyn y daeth y dyrfa hefyd i gyfarfod âg ef, am glywed o honynt iddo wneuthur yr arwydd hon.

19 Y Phariseaid gan hynny a ddywedasant yn eu plith eu hunain, A welwch chwi nad ydych yn tyccio dim? wele, fe aeth y byd ar ei ol ef.

20 ¶ Ac yr oedd rhai Groegiaid ym mhllith y rhai a ddaethant i synu i addoli ar yr wyl:

21 Y rhai hyn gan hynny a ddaethant at Philip, yr hwn oedd o Bethsaida yn Galilea, ac a ddymunasant arno, gan ddywedyd, Syr, ni a ewyllsiem weled yr Iesu.

22 Philip a ddaeth ac a ddywedodd i Andreas: a thrachefn Andreas a Philip a ddywedasant i'r Iesu.

23 ¶ A'r Iesu a attebodd iddynt, gan ddywedyd, Daeth yr awr y gogonedder Mab y dyn.

24 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Oni syrth y gronyn gwenith i'r ddaear, a marw, hwnnw a erys yn unig: eithr os bydd efe marw, efe a ddwg ffrwyth lawer.

25 Yr hwn sydd yn caru ei einioes, a'i cyll hi; a'r hwn sydd yn casâu ei einioes yn y byd hwn, a'i ceidw hi i fywyd tragwyddol.

26 Os gwasanaetha neb fi, dilynd fi: a lle yr wyf fi, yno y bydd fy

ingweinidog hefyd: ac os gwasanaetha neb fi, y Tad a'i lianrhydedda ef.

27 Yr awrhon y cynhyrfwyd fy enaid: a pha beth a ddywedaf? O Dad, gwared fi allan o'r awr hon: eithr o herwydd hyn y daethum i'r awr hon.

28 O Dad, gogonedda dy enw. Yna y daeth llef o'r nef, Mi a'i gogoneddais, ac a'i gogoneddaff drachefn.

29 Y dyrfa gan hynny yr hon oedd yn sefyll, ac yn clywed, a ddywedodd mai taran oedd: eraill a ddywedasant, Angel a lefarodd wrtho.

30 Yr Iesu a attebodd ac a ddywedodd, Nid o'm hachos i y bu y llef hon, ond o'ch achos chwi.

31 Yn awr y mae barn y byd hwn: yn awr y bwrir allan dywysog y byd hwn.

32 A minnau, os dyrchefir fi oddi ar y ddaear, a dynnaf bawb attaf fy hun.

33 (A hyn a ddywedodd efe, gan arwyddo o ba angau y byddai farw)

34 Y dyrfa a attebodd iddo, Ni a glywsom o'r ddeddf, fod Crist yn aros yn dragwyddol: a pha wedd yr wyt ti yn dywedyd, fod yn rhaid dyrchafu Mab y dyn? pwy ydyw hwnnw Mab y dyn?

35 Yna yr Iesu a ddywedodd wrth-ynt, Etto ychydig ennyd y mae y goleuni gyd â chwi. Rhodiwch tra fyddo gennych y goleuni, fel na ddalio y tywyllwch chwi: a'r hwn sydd yn rhodio mewn tywyllwch, ni w'yr i ba le y mae yn myned.

36 Tra fyddo gennych oleuni, credwch yn y goleuni, fel y byddoch blant y goleuni. Hyn a ddywedodd yr Iesu, ac efe a ymadawodd, ac a ymguddiodd rhagddynt.

37 ¶ Ac er gwneuthur o hono ef gymmaint o arwyddion yn eu g'wydd hwynt, ni chredasant ynddo:

38 Fel y cyflawnid ymadrodd Esaias y prophwyd, yr hwn a ddywedodd efe, Arglwydd, pwy a gredodd i'u hymadrodd ni? ac i bwy y datguddiwyd braich yr Arglwydd?

39 Am hynny ni allent gredu, oblegid dywedyd o Esaias drachefn,

40 Efe a ddallodd eu llygaid, ac a galedodd eu calon; fel na welent a'u

llygaid, a deall â'u calon, ac ymchwel-
yd o'honynt, ac i mi eu hiachau hwynt.

41 Y pethau hyn a ddywedodd
Esaias, pan welodd ei ogoniant ef, ac
y llefarodd am dano ef.

42 ¶ Er hynny llawer o'r pen-
naethiaid hefyd a gredasant ynddo ;
ond oblegid y Phariseaid ni chyffesas-
ant ef, rhag eu bwrw allan o'r syn-
agog :

43 Canys yr oeddynt yn caru go-
goniant dynion yn fwy na gogoniant
Duw.

44 ¶ A'r Iesu a lefodd ac a ddy-
wedodd, Yr hwn sydd yn credu ynof
fi, nid yw yn credu ynof fi, ond yn yr
hwn a'm hanfonodd i.

45 A'r hwn sydd yn fy ngweled i,
sydd yn gweled yr hwn a'm danfon-
odd i.

46 Mi a ddaethum yn oleuni i'r
byd, fel y bo i bob un a'r sydd yn credu
ynof fi, nad arhoso yn y tywyllwch.

47 Ac os clyw neb fy ngeiriau, ac
ni chred, myfi nid wyf yn ei farnu ef:
canys ni ddaethum i farnu y byd, eithr
i achub y byd.

48 Yr hwn sydd yn fy nirmygu i,
ac heb dderbyn fy ngeiriau, y mae
iddo un yn ei farnu: y gair a leferais i,
hwnnw a'i barn ef yn y dydd diweddaf.

49 Canys myfi ni leferais o honof
fy hun: ond y Tad yr hwn a'm han-
fonodd i, efe a roddes orchymyn i mi,
beth a ddywedwn, a pha beth a lef-
arwn.

50 Ac mi a wn fod ei orchymyn ef
yn fywyd tragwyddol: am hynny y
pethau yr wyf fi yn eu llefaru, fel y
dywedodd y Tad wrthyf, felly yr wyf
yn llefaru.

PEN. XIII.

1 Yr Iesu yn golchi traed ei ddisgyblion: 14 yn
eu hunnog i ostyngeddrwydd, a chariad per-
ffuith: 18 yn rhag-ddwydedd, ac yn datguddio
i Ioan, trwy arwydd, y bradychai Judas ef:
31 yn gorchymyn iddynt garu eu gilydd; 36
ac yn rhybuddio Petr y gwadau efe ef.

A CHYN gwyl y pasc, yr Iesu yn
gwybod ddyfod ei awr ef i
ymadael â'r byd hwn at y Tad, efe yn
caru yr eiddo y rhai oedd yn y byd,
a'u carodd hwynt hyd y diwedd.

2 Ac wedi darfod swpper (wedi i

ddiafol eisoes roi y'nghalon Judas Is-
cariot, *mab Simon, ei fradychu ef*)

3 Yr Iesu yn gwybod roddi o'r
Tad bob peth oll yn ei ddwyllaw ef,
a'i fod wedi dyfod oddi wrth Dduw,
ac yn myned at Dduw;

4 Efe a gyfododd oddi ar swpper,
ac a roes heibio ei gochl-wisg, ac a
gymerodd dywel, ac a ymwregysodd.

5 Wedi hynny efe a dywalltodd
ddwfr i'r cawg, ac a ddechreuodd olchi
traed y disgyblion, a'u sychu â'r tywel,
â'r hwn yr oedd efe wedi ei wregysu.

6 Yna y daeth efe at Simon Petr.
Ac efe a ddywedodd wrtho, Arglwydd,
a wyt ti yn golchi fy nhraed i?

7 Yr Iesu a atebodd ac a ddywed-
odd wrtho, Y peth yr wyf fi yn ei
wneuthur, ni wyddost ti yr awrhon:
eithr ti a gei wybod ar ol hyn.

8 Petr a ddywedodd wrtho, Ni chei
di olchi fy nhraed i byth. Yr Iesu a
atebodd iddo, Oni olchaf di, nid oes
i ti gyfran gyd â myfi.

9 Simon Petr a ddywedodd wrtho,
Arglwydd, nid fy nhraed yn unig, eithr
fy nwyllaw a'm pen hefyd.

10 Yr Iesu a ddywedodd wrtho,
Yr hwn a olchwyd, nid rhaid iddo ond
golchi ei draed, eithr y mae yn lân oll:
ac yr ydych chwi yn lân, eithr nid
pawb oll.

11 Canys efe a wyddai pwy a'i
bradychai ef: am hynny y dywedodd,
Nid ydych chwi yn lân bawb oll.

12 Felly wedi iddo olchi eu traed
hwy, a chymmeryd ei gochl-wisg, efe
a eisteddodd drachefn, ac a ddywed-
odd wrthynt, A wyddoch chwi pa beth
a wnaethum i chwi?

13 Yr ydych chwi yn fy ngalw i,
Yr Athraw, a'r Arglwydd: a da y
dywedwch: canys felly yr ydwyf.

14 Am hynny os myfi, yn Ar-
glwydd ac yn Athraw, a olchais eich
traed chwi; chwithau a ddylech olchi
traed eich gilydd.

15 Canys rhoddais esampl i chwi,
fel y gwnelech chwithau megis y
gwneuthum i chwi.

16 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi,
Nid yw y gwas yn fwy na'i arglwydd;
na'r hwn a ddanfonwyd yn fwy na'r
hwn a'i danfonodd.

17 Os gwyddoch y pethau hyn, gwyn eich byd os gwnewch hwynt.

18 ¶ Nid wyf fi yn dywedyd am danoch oll: mi a wn pwy a etholais: ond fel y cyflawnid yr ysgrhythyr, Yr hwn sydd yn bwyttu bara gyd â mi, a gododd ei sawld yn fy erbyn.

19 Yn awr yr wyf yn dywedyd wrthych cyn ei ddyfod, fel pan ddél, y credoch mai myfi yw *efe*.

20 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Yr hwn sydd yn derbyn y neb a ddanfonwyf fi, sydd yn fy nerbyn i; a'r hwn sydd yn fy nerbyn i, sydd yn derbyn yr hwn a'm danfonodd i.

21 Wedi i'r Iesu ddywedyd y pethau hyn, *efe* a' gynyhrwyfod yr yspryd, ac a dystiolaethodd, ac a ddywedodd, Yn wir, yn wir, y dywedaf wrthych, y bradycha un o honoch fi.

22 Yna y disgyblion a edrychasant ar eu gilydd, gan ammeu am bwy yr oedd *efe* yn dywedyd.

23 Ac yr oedd un o'i ddisgyblion yn pwyso ar fynwes yr Iesu, yr hwn yr oedd yr Iesu yn ei garu.

24 Am hynny yr amneidiodd Simon Petr ar hwnnw, i ofyn pwy oedd *efe*, am yr hwn yr oedd *efe* yn dywedyd.

25 Ac yntau yn pwyso ar ddwyfron yr Iesu, a ddywedodd wrtho, Arglwydd, pwy yw *efe*?

26 Yr Iesu a atebodd, Hwnnw yw *efe* i'r hwn y rhoddaf fi dammaid wedi i mi ei wlychu. Ac wedi iddo wlychu y tammaid, *efe* a'i rhoddodd i Judas Iscariot, *mae* Simon.

27 Ac ar ol y tammaid, yna yr aeth Satan i mewn iddo. Am hynny y dywedodd yr Iesu wrtho, Hyn yr wyt yn ei wneuthur, gwna ar frys.

28 Ac ni wyddai neb o'r rhai oedd yn eistedd i ba beth y dywedasai *efe* hyn wrtho.

29 Canys rhai oedd yn tybied, am fod Judas â'r gôd ganddo, fod yr Iesu yn dywedyd wrtho, Pryn y *pethau* sydd arnom eu heisieu erbyn yr wyl; neu, ar roi o hono beth i'r tlodion.

30 Yntau gan hynny, wedi derbyn y tammaid, a aeth allan yn ebrwydd. Ac yr oedd hi yn nos.

31 ¶ Yna gwedi iddo fyned allan, yr Iesu a ddywedodd, Yn awr y go-

goneddwyd Mab y dyn, a Duw a ogoneddwyd ynddo *ef*.

32 Os gogoneddwyd Duw ynddo *ef*, Duw hefyd a'i gogonedda *ef* ynddo ei hun, ac *efe* a'i gogonedda *ef* yn ebrwydd.

33 O blant bychain, etto yr wyf ennyd bychan gyd â chwi. Chwi a'm ceisiwch: ac, megis y dywedais wrth yr Iuddewon, Lle yr wyf fi yn myned, ni ellwch chwi ddyfod; yr ydwyf yn dywedyd wrthych chwithau hefyd yr awrhon.

34 Gorchymyn newydd yr wyf yn ei roddi i chwi, Ar garu o honoch eich gilydd: fel y cerais i chwi, ar garu o honoch chwithau bawb eich gilydd.

35 Wrth hyn y gwybydd pawb mai disgyblion i mi ydych, os bydd genych gariad i'ch gilydd.

36 ¶ A Simon Petr a ddywedodd wrtho. Arglwydd, i ba le yr wyt ti yn myned? Yr Iesu a atebodd iddo, Lle yr ydwyf fi yn myned, ni elli di yr awrhon fy nghanlyn: eithr ar ol hyn y'm canlyni.

37 Petr a ddywedodd wrtho, Arglwydd, paham na allaf fi dy ganlyn yr awrhon? mi a roddaf fy einioes drosot.

38 Yr Iesu a atebodd iddo, A roddi di dy einioes drosot fi? Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Ni chân y ceiliog nes i ti fy ngwadu dair gwaith.

PEN. XIV.

1 Crist yn cysuro ei ddisgyblion â gobaith teyrnas *nef*: 6 yn professu mai *efe* yw y *ffordd*, a'r gwirionedd, a'r bywyd; a'i fod yn un â'r Tad: 13 yn gwarantu y bydd eu gweddiau hwy yn ei enw *ef* yn *ffrwythlusrn*: 15 yn dymuno cariad ac *usudd-dod*: 16 yn addaw yr *Yspryd Glân* y *Diddanydd*; 27 ac yn gadael ei dang-*nesedd* gyd â hwynt.

NA thralloder eich calon: yr ydych yn credu yn Nuw, credwch ynof fynnau hefyd.

2 Yn nhŷ fy Nhad y mae llawer o drigfannau: a phe amgen, mi a ddywedaswn i chwi. Yr wyf fi yn myned i barottôl lle i chwi.

3 Ac os myfi a âf, ac a barottôaf le i chwi, mi a ddeuaf drachefn, ac a'ch cymmeraf chwi attaf fy hun: fel lle yr wyf fi, y byddoch chwithau hefyd.

4 Ac i ba le yr wyf fi yn myned, chwi a wyddoch, a'r ffordd a wyddoch.

5 Dywedodd Thomas wrtho, Arglwydd, ni wyddom ni i ba le yr wyt ti yn myned; a pha fodd y gallwn wybod y ffordd?

6 Yr Iesu a ddywedodd wrtho ef, Myfi yw y ffordd, a'r gwirionedd, a'r bywyd: nid yw neb yn dyfod at y Tad, ond trwof fi.

7 Ped adnabuasech fi, fy Nhad hefyd a adnabuasech: ac o hyn allan yr adwaenoch ef, a chwi a'i gwelsoch ef.

8 Dywedodd Phylip wrtho, Arglwydd, dangos i ni y Tad, a digon yw i ni.

9 Yr Iesu a ddywedodd wrtho, A ydwyf gyhyd o amser gyd â chwi, ac nid adnabuost fi, Phylip? Y neb a'm gwelodd i, a welodd y Tad; a pha fodd yr wyt ti yn dywedyd, Dangos i ni y Tad?

10 Onid wyt ti yn credu fy mod i yn y Tad, a'r Tad ynof finnu? Y geiriau yr wyf fi yn eu llefaru wrthych, nid o honof fy hun yr wyf yn eu llefaru; ond y Tad yr hwn sydd yn aros ynof, efe sydd yn gwneuthur y gweithredoedd.

11 Credwch fi, fy mod i yn y Tad, a'r Tad ynof finnu: ac onid ê, credwch fi er mwyn y gweithredoedd eu hunain.

12 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Yr hwn sydd yn credu ynof fi, y gweithredoedd yr wyffi yn eu gwneuthur, yntau hefyd a'u gwna, a mwy nâ'r rhai hyn a wna efe: oblegid yr wyf fi yn myned at fy Nhad.

13 A pha beth bynnag a ofynoch yn fy enw i, hynny a wna; fel y gonedder y Tad yn y Mab.

14 Os gofynwch ddim yn fy enw i, mi a'i gwna.

15 ¶ O cherwch fi, cedwch y ngorchymynion.

16 A mi a weddiaf ar y Tad, ac efe a rydd i chwi Ddiddanydd arall, fel yr arhoso gyd â chwi yn dragywyddol;

17 Yspryd y gwirionedd, yr hwn ni ddichon y byd ei dderbyn, am nad yw yn ei weled, nac yn ei adnabod ef: ond chwi a'i hadwaenoch ef; o her-

wydd y mae yn aros gyd â chwi, ac ynoch y bydd efe.

18 Nis gadawaf chwi yn amddifad: mi a ddeuaf atoch chwi.

19 Etto ennyd bach, a'r byd ni'm gwel mwy: eithr chwi a'm gwelwch: canys byw wyf fi, a byw fyddwch chwithau hefyd.

20 Y dydd hwnnw y gwybyddwch fy mod i yn fy Nhad, a chwithau ynof fi, a minnau ynoch chwithau.

21 Yr hwn sydd â'm gorchymynion i ganddo, ac yn eu cadw hwynt, efe yw yr hwn sydd yn fy ngharu i: a'r hwn sydd yn fy ngharu i, a gerir gam fy Nhad i: a minnau a'i caraf ef, ac a'm hegluraf fy hun iddo.

22 Dywedodd Judas wrtho, (nid yr Iscariot) Arglwydd, pa beth yw yr achos yr wyt ar fedr dy eglurhau dy hun i ni, ac nid i'r byd?

23 Yr Iesu a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Os câr neb fi, efe a geidw fy ngair; a'm Tad a'i câr yntau, a nyni a ddeuwn atto, ac a wnawn ein trigfa gyd âg ef.

24 Yr hwn nid yw yn fy ngharu i, nid yw yn cadw fy ngeiriau: a'r gair yr ydych yn ei glywed, nid eiddof fi ydyw, ond eiddo y Tad a'm hanfonodd i.

25 Y pethau hyn a ddywedais wrthych, a mi yn aros gyd â chwi.

26 Eithr y Diddanydd, yr Yspryd Glân, yr hwn a enfynd y Tad yn fy enw i, efe a ddysg i chwi yr holl bethau, ac a ddwg ar gof i chwi yr holl bethau a ddywedais i chwi.

27 Yr wyf yn gadael i chwi dangnefedd; byf yn hangunefedd yr ydwyf yn ei rhoddi i chwi: nid fel y mae y byd yn rhoddi, yr wyf fi yn rhoddi i chwi. Na thralloder eich calon, ac nac ofned.

28 Clywsoch fel y dywedais wrthych, Yr wyf yn myned ymaith, ac mi a ddeuaf atoch. Pe carech fi, chwi a lawenhâech, am i mi ddywedyd, Yr wyf yn myned at y Tad: canys y mae fy Nhad yn fwy nâ myfi.

29 Ac yr awrhon y dywedais i chwi cyn ei ddyfod, fel pan ddêl, y credoch.

30 Nid ymddiddanaf â chwi nemmawr bellach: canys tygwysog y byd

hwn sydd yn dyfod, ac nid oes iddo ddim ynof fi.

31 Ond fely gwypo y byd fy mod i yn caru y Tad, ac megis y gorchymynodd y Tad i mi, felly yr wyf yn gwneuthur. Codwch, awn oddi yma.

PEN. XV.

1 *Y diddanwch a'r caredigrwydd sydd rhwng Crist a'i aelodau, trwy ddammeg y winwydden.* 18 *Cysur meun casineb, ac erlid bydol.* 26 *Soydd yr Yspryd Glân, a'r apostolion.*

MYFI yw y wir winwydden, a'm Tad yw y llafurwr.

2 Pob cangen ynof fi heb ddwyn ffrwyth, y mae efe yn ei thynnu ymaith: a phob un a ddygo ffrwyth, y mae efe yn ei glanhâu, fel y dygo fwy o ffrwyth.

3 Yr awrhon yr ydych chwi yn lân trwy y gair a leferais i wrthych.

4 Arhoswch ynof fi, a mi ynoch chwi. Megis na all y cangen ddwyn ffrwyth o honi ei hun, onid erys yn y winwydden; felly ni ellwch chwithau, onid arhoswch ynof fi.

5 Myfi yw y winwydden, chwithau yw y canghennau. Yr hwn sydd yn aros ynof fi, a minnau ynddo yntau, hwnnw sydd yn dwyn ffrwyth lawer: oblegid hebof fi ni ellwch chwi wneuthur dim.

6 Onid erys un ynof fi, efe a dafwyd allan megis cangen, ac a wywod; ac y maent yn eu casglu hwynt, ac yn eu bwrw yn tân, a hwy a losgir.

7 Os arhoswch ynof fi, ac aros o'm geiriau ynoch, beth bynnag a ewyllysioch, gofynwch, ac efe a fydd i chwi.

8 Yn hyn y gogoneddwyd fy Nhad, a'r ddwyn o honoch ffrwyth lawer; a disgyblion fyddwch i mi.

9 Fel y carodd y Tad fi, felly y cerais innau chwithau: arhoswch yn fy nghariad i.

10 Os cedwch fy ngorchymynion, chwi a arhoswch yn fy nghariad; fel y cedwais i orchymynion fy Nhad, ac yr wyf yn aros yn ei gariad ef.

11 Hyn a ddywedais wrthych, fel yr arhosai fy llawenydd ynoch, ac y byddai eich llawenydd yn gyflawn.

12 Dyma fy ngorchymyn i; A'r

i chwi garu eich gilydd, fel y cerais i chwi.

13 Cariad mwy na hwn nid oes gan neb; sef, bod i un roi ei einioes dros ei gyfeillion.

14 Chwychwi yw fy nghyfeillion, os gwnewch pa bethau bynnag yr wyf yn eu gorchymyn i chwi.

15 Nid ydwyf mwych yn eich galw yn weision; oblegid y gwas ni w'yr beth y mae ei arglwydd yn ei wneuthur: ond mi a'ch gelwais chwi yn gyfeillion; oblegid pob peth a'r a glywais gan fy Nhad, a hysbysais i chwi.

16 Nid chwi a'm dewisasoch i, ond myfi a'ch dewisais chwi, ac a'ch ordeiniais chwi, fel yr elech ac y dygech ffrwyth, ac yr arhosai eich ffrwyth; megis pa beth bynnag a ofynoch gan y Tad yn fy enw i, y rhoddo efe i chwi.

17 Hyn yr wyf yn ei orchymyn i chwi, garu o honoch eich gilydd.

18 Os yw y byd yn eich casâu chwi, chwi a wyddoch gasâu o hono fyfi o'ch blaen chwi.

19 Pe byddech o'r byd, y byd a garai yr eiddo; ond oblegid nad ydychi o'r byd, eithr i mi eich dewis allan o'r byd, am hynny y mae y byd yn eich casâu chwi.

20 Cofiwch yr ymadrodd a ddywedais i wrthych; Nid yw y gwas yn fwy na'i arglwydd. Os erlidiasant fi, hwy a'ch erlidiant chwithau: os cadwasant fy ngair i, yr eiddoch chwithau hefyd a gadwant.

21 Eithr hyn oll a wnant i chwi er mwyn fy enw i, am nad adwaenant yr hwn a'm hanfonodd i.

22 Oni bai fy nyfod a llefaru wrthynt, ni buasai arnynt bechod: ond yr awrhon nid oes ganddynt esgus am eu pechod.

23 Yr hwn sydd yn fy nghasâu i, sydd yn casâu fy Nhad hefyd.

24 Oni bai wneuthur o honof yn eu plith y gweithredoedd ni wnaeth neb arall, ni buasai arnynt bechod: ond yr awrhon hwy a welsant, ac a'm casasant i a'm Tad hefyd.

25 Eithr, fel y cyflawnid y gair sydd ysgrifenedig yn eu cyfraith hwynt, Hwy a'm casasant yn ddiachos.

26 Eithr pan ddél y Diddanydd, yr hwn a anfonaf i chwi oddi wrth y Tad (sef Yspryd y gwirionedd, yr hwn sydd yn deilliaw oddi wrth y Tad) efe a dystiolaetha am danaf fi.

27 A chwithau hefyd a dystiolaethwch, am eich bod o'r dechreuad gyd â mi.

PEN. XVI.

1 *Crist yn cyuro ei ddisgyblion yn erbyn blinder, trwy addewid o'r Yspryd Glân, a thrwy ei ailgyfodiad, a'i esgyniad: 23 yn eu sicrhau y bydd eu gweddian hwy yn ei enw ef yn gymmeradwy gan ei Dad. 33 Tugnefedd yng Nghrist; ac yn y byd gorthrymder.*

Y PETHAU hyn a ddywedais i chwi, fel na rwystre chwi.

2 Hwy a'ch bwriant chwi allan o'r synagogau: ac y mae yr awr yn dyfod, y tybia pwy bynnag a'ch lladdo, ei fod yn gwneuthur gwasanaeth i Dduw.

3 A'r pethau hyn a wnant i chwi, oblegid nad adnabuant y Tad, na myfi.

4 Eithr y pethau hyn a ddywedais i chwi, fel pan ddél yr awr, y cofioch hwynt, ddarfod i mi ddywedyd i chwi: a'r pethau hyn ni ddywedais i chwi o'r dechreuad, am fy mod gyd â chwi.

5 Ac yn awr yr wyf yn myned at yr hwn a'm hanfonodd, ac nid yw neb o honoch yn gofyn i mi, I ba le yr wyf ti yn myned?

6^s Eithr am i middywedyd y pethau hyn i chwi, tristwch a lanwodd eich calon.

7 Ond yr wyf fi yn dywedyd gwirionedd i chwi; Buddiol yw i chwi fy myned i ymaith: canys onid âf fi, ni ddaw y Diddanydd atoch: eithr os mi a âf, mi a'i, hanfonaf ef atoch.

8 A phan ddél, efe a argyhoedda y byd o bechod, ac o gyfiawnder, ac o farn:

9 O bechod, am nad ydynt yn credu yn of fi;

10 O gyfiawnder, am fy mod yn myned at fy Nhad, ac ni'm gwelwch i mwyach;

11 O farn, oblegid tywysog y byd hwn a farnwyd.

12 Y mae gennyf etto lawer o bethau i'w dywedyd i chwi, ond ni ellwch eu dwyn yr awrhon.

13 Ond pan ddél efe, sef Yspryd y gwirionedd, efe a'ch tywys chwi i bob

gwirionedd: canys ni lefara o hono ei hun; ond pa bethau bynnag a glywo, a lefara efe: a'r pethau sydd i ddyfod, a fynega efe i chwi.

14 Efe a'm gogonedda i: canys efe a gymmer o'r eiddof, ac a'i mynega i chwi.

15 Yr holl bethau sydd eiddo y Tad, ydynt eiddof fi: o herwydd hyn y dywedais, mai o'r eiddof fi y cymmer, ac y mynega i chwi.

16 Ychydig ennyd, ac ni'm gwelwch: a thrachefn ychydig ennyd, a chwi a'm gwelwch; am fy mod yn myned at y Tad.

17 Am hynny y dywedodd rhai o'i ddisgyblion wrth eu gilydd, Beth yw hyn y mae efe yn ei ddywedyd wrthym, Ychydig ennyd, ac ni'm gwelwch: a thrachefn ychydig ennyd, a chwi a'm gwelwch: ac, Am fy mod yn myned at y Tad?

18 Am hynny hwy a ddywedasant, Beth yw hyn y mae efe yn ei ddywedyd, Ychydig ennyd? ni wyddom ni beth y mae efe yn ei ddywedyd.

19 Yna y gwybu yr Iesu eu bod hwy yn ewyllysio gofyn iddo; ac a ddywedodd wrthynt, Ai ymofyn yr ydych â'ch gilydd am hyn, oblegid i mi ddywedyd, Ychydig ennyd, ac ni'm gwelwch: a thrachefn ychydig ennyd, a chwi a'm gwelwch?

20 Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Chwi a wylwch ac a alerwch, a'r byd a lawenycha: eithr chwi a fyddwch dristion; ond eich tristwch a droir yn llawenydd.

21 Gwraig wrth esgor, sydd mewn tristwch, am ddyfod ei hawr: eithr wedigeni y plentyn, nid yw hi yn cofio ei gofid mwyach, gan lawenydd geni dyn i'r byd.

22 A chwithau am hynny ydych yr awrhon mewn tristwch: eithr mi a ymwelaf â chwi drachefn, a'ch calon a lawenycha, a'ch llawenydd ni ddwg neb oddi arnoch.

23 A'r dydd hwnnw ni ofynwch ddim i mi. Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, Pa bethau bynnag a ofynoch i'r Tad yn fy enw, efe a'u rhydd i chwi.

24 Hyd yn hyn ni ofynasoch ddim yn fy enw i: gofynwch, a chwi a

gewch; fel y byddo eich llawenydd yn gyflawn.

25 Y pethau hyn a leferais wrthych mewn dammegion: eithr y mae yr awr yn dyfod, pan na lefarwyf wrthych mewn dammegion mwyach, eithr y mynegaf i chwi yn eglur am y Tad.

26 Y dydd hwnnw y gofynwch yn fy enw: ac nid wyf yn dywedyd i chwi, y gweddi'af fi ar y Tad trosoch:

27 Canys y Tad ei hun sydd yn eich caru chwi, am i chwi fy ngharu i, a chredu fy nyfod i allan oddi wrth Dduw.

28 Mi a ddaethum allan oddi wrth y Tad, ac a ddaethum i'r byd: trachefn yr wyf yn gadael y byd, ac yn myned at y Tad.

29 Ei ddisgyblion a ddywedasant wrtho, Wele, yr wyt ti yn awr yn dywedyd yn eglur, ac nid wyt yn dywedyd un ddammeg.

30 Yn awr y gwyddom y gwyddost bob peth, ac nid rhaid i ti ymofyn o neb â thi: wrth hyn yr ydym yn credu ddyfod o honot allan oddi wrth Dduw.

31 Yr Iesu a'u hattebodd hwynt, A ydych chiwi yn awr yn credu?

32 Wele, y mae yr awr yn dyfod, ac yr awrhon hi a ddaeth, y gwasgerir chwi bob un at yr eiddo, ac y gadewch fi yn unig: ac nid wyf yn unig, oblegid y mae y Tad gyd â myfi.

33 Y pethau hyn a ddywedais wrthych, fel y caffech dangnefedd ynof. Yn y byd gorthrymder a gewch: eithr cymmerwch gysur, myfi a orchfygais y byd.

PEN. XVII.

1 *Crist yn gweddi' ar ei Dad am ei ogoneddu ef; 6 am gadw ei apostolion 11 meuen undeb, 17 a gwirionedd: 20 am eu gogoneddu hwy, a'r holl ffyddloniaid eraill, gyf âg ef yn y nefoedd.*

Y PETHAU hyn a lefarodd yr Iesu, ac efe a gododd ei lygaid i'r nef, ac a ddywedodd, Y Tad, daeth yr awr; gogonedda dy Fab, fel y gogoneddo dy Fab dithau:

2 Megis y rhoddaist iddo awdurdod ar bob cnawd, fel am y cwbl a roddaist iddo, y rhoddaist efe iddynt fywyd tragwyddol.

3 A hyn yw y bywyd tragwyddol; iddynt dy adnabod di yr unig wir Dduw, a'r hwn a anfonast ti, Iesu Grist.

4 Mi a'th ogoneddais di ar y ddaear; mi a gwblheais y gwaith a roddaist i mi i'w wneuthur.

5 Ac yr awrhon, O Dad, gogonedda di fyfi gyd â thi dy hun, â'r gogoniant oedd i mi gyd â thi cyn bod y byd.

6 Mi a eglurais dy enw i'r dynion a roddaist i mi allan o'r byd: eiddot ti oeddynt, a thi a'u rhoddaist hwynt i mi; a hwy a gadwasant dy air di.

7 Yr awrhon y gwybuant mai oddi wrthyt ti y mae yr holl bethau a roddaist i mi:

8 Canys y geiriau a roddaist i mi, a roddais iddynt hwy; a hwy a'u derbyniasant, ac a wybuant yn wir mai oddi wrthyt ti y daethum i allan, ac a gredasant mai tydi a'm hanfonaist i.

9 Drostynt hwy yr wyf fi yn gweddi'o: nid dros y byd yr wyf yn gweddi'o, ond dros y rhai a roddaist i mi; canys eiddot ti ydynt.

10 A'r eiddof fi oll sydd eiddot ti, a'r eiddot ti sydd eiddof fi: a mi a ogoneddwyd ynddynt.

11 Ac nid wyf mwyach yn y byd, ond y rhai hyn sydd yn y byd, a myfi sydd yn dyfod attat ti. Y Tad sanct-eiddiol, cadw hwynt trwy dy enw, y rhai a roddaist i mi; fel y byddont un, megis minnau.

12 Tra fum gyda hwynt yn y byd, mi a'u cedwais yn dy enw: y rhai a roddaist i mi, a gedwais, ac ni chollwyd o honynt ond mab y golledigaeth; fel y cyflawnid yr ysgrhythr.

13 Ac yr awrhon yr wyf yn dyfod attat; a'r pethau hyn yr wyf yn eu llefaru yn y byd, fel y caffont fy llawenydd i yn gyflawn ynddynt eu hunain.

14 Myfi a roddais iddynt hwy dy air di: a'r byd a'u casâodd hwynt, oblegid nad ydynt o'r byd, megis nad ydywyf finnau o'r byd.

15 Nid wyf yn gweddi'o a'r i ti eu cymmeryd hwynt allan o'r byd, eithr ar i ti eu cadw hwynt rhag y drwg.

16 O'r byd nid ydynt, megis nad wyf finnau o'r byd.

17 Sancteiddia hwynt yn dy wirionedd: dy air sydd wirionedd.

18 Fel yr anfoneist fi i'r byd, felly yr anfonais innau hwythau i'r byd.

19 Ac er eu mwyn hwy yr wyf yn fy sancteiddio fy hun, fel y byddont hwythau wedi eu sancteiddio yn y gwirionedd.

20 Ac nid wyf yn gweddîo dros y rhai hyn yn unig, eithr dros y rhai hefyd a gredant ynof fi trwy eu hymadrodd hwynt :

21 Fel y byddont oll yn un; megis yr *wyt* ti, y Tad, ynof fi, a minnau ynot ti; fel y byddont hwythau un ynom ni: fel y credo y byd mai tydi a'm hanfoneist i.

22 A'r gogoniant a roddaist i mi, a roddais iddynt hwy; fel y byddont un, megis yr ydym ni yn un:

23 Myfi ynddynt hwy, a thithau ynof fi; fel y byddont wedi eu perffeithio yn un, ac fel y gwypo y byd mai tydi a'm hanfoneist i, a charu o honot hwynt, megis y cereaist fi.

24 Y Tad, y rhai a roddaist i mi, yr wyf yn ewyllsio, lle yr wyf fi, fod o honynt hwythau hefyd gyd â myfi; fel y gwelont fy ngogoniant a roddaist i mi: oblegid ti a'm cereaist cyn seiliad y byd.

25 Y Tad cyfiawn, nid adnabu y byd dydi: eithr mi a' th adnabum, a'r rhai hyn a wybu mai tydi a'm hanfoneist i.

26 Ac mi a hysbysais iddynt dy enw, ac a'i hysbysaf: fel y byddo ynddynt hwy y cariad a'r hwn y cereaist fi, a minnau ynddynt hwy.

PEN. XVIII.

1 Judas yn bradychu yr Iesu. 6 Y swyddogion yn syrthio i'r llawr. 10 Petr yn torri clust Malchus. 12 Dal yr Iesu, a'i ddwyn at Annas, a Chaiaphas. 15 Petr yn gwadu Crist. 19 Holi yr Iesu ger bron Caiaphas; 28 a rher bron Pilat. 36 Ei deyrnys ef. 40 Yr Iuddewon yn dymuno cael gollwng Barabbus yn rhydd.

GWEDI i'r Iesu ddywedyd y geiriau hyn, efe a aeth allan, efe a'i ddisgyblion, dros afon Cedron, lle yr oedd gardd, i'r hon yr aeth efe a'i ddisgyblion.

2 A Judas hefyd, yr hwn a'i bradychodd ef, a adwaenai y lle: oblegid mynych y cyrchasai yr Iesu a'i ddisgyblion yno.

3 Judas gan hynny, wedi iddo gael byddin a swyddogion gan yr arch-offeiriad a'r Phariseaid, a ddaeth yno â lanternau, a lampau, ac arfau.

4 Yr Iesu gan hynny, yn gwybod pob peth a oedd ar ddyfod arno, a aeth allan, ac a ddywedodd wrthynt, Pwy yr ydych yn ei geisio?

5 Hwyl a attebasant iddo, Iesu o Nazareth. Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Myfi yw. A Judas, yr hwn a'i bradychodd ef, oedd hefyd yn sefyll gyd â hwynt.

6 Cyn gynted gan hynny ag y ddywedodd efe wrthynt, Myfi yw, hwy a aethant yn wsg eu cefnau, ac a syrthiasant i lawr.

7 Am hynny efe a ofynodd iddynt drachefn, Pwy yr ydych yn ei geisio? A hwy a ddywedasant, Iesu o Nazareth.

8 Yr Iesu a attebodd, Mi a ddywedais i chwi mai myfi yw. Am hynny os myfi yr ydych yn ei geisio, gadewch i'r rhai hyn fyned ymaith:

9 Fel y cyflawnid y gair a ddywedasai efe, O'r rhai a roddaist i mi, ni chollais i yr un.

10 Simon Petr gan hynny a chanddo gleddyf, a'i tynnodd ef, ac a darawodd was yr arch-offeiriad, ac a dorodd ymaith ei glust ddehau ef: ac enw y gwas oedd Malchus.

11 Am hynny yr Iesu a ddywedodd wrth Petr, Dod dy gleddyf yn y wain: y cwppan a roddes y Tad i mi, onid yfaf ef?

12 Yna y fyddin, a'r milwriad, a swyddogion yr Iuddewon, a ddaliasant yr Iesu, ac a'i rhwymasant ef,

13 Ac a'i dygasant ef at Annas yn gyntaf (cansy chwegrwn Caiaphas, yr hwn oedd arch-offeiriad y flwyddyn honno, ydoedd efe)

14 A Chaiaphas oedd yr hwn a gynghorasai i'r Iuddewon, mai buddiol oedd farw un dyn dros y bobl.

15 ¶ Ac yr oedd yn canlyn yr Iesu, Simon Petr, a disgybl arall. A'r disgybl hwnnw oedd adnabyddus gan yr

arch-offeiriad, ac efe a aeth i mewn gyd â'r Iesu i lŷs yr arch-offeiriad.

16 A Phetr a safodd wrth y drws allan. Yna y disgybl arall yr hwn oedd adnabyddus gan yr arch-offeiriad a aeth allan, ac a ddywedodd wrth y ddrysores, ac a ddug Petr i mewn.

17 Yna y dywedodd y llangces oedd ddrysores wrth Petr, Onid wyt tithau o ddisgyblion y dyn hwn? Dywedodd yntau, Nac wyf.

18 A'r gweision a'r swyddogion, gwedi gwneuthur tân glo (o herwydd ei bod hi yn oer) oeddynt yn sefyll, ac yn ymdwymno: ac yr oedd Petr gyd â hwynt yn sefyll, ac yn ymdwymno.

19 ¶ A'r arch-offeiriad a ofynodd i'r Iesu am ei ddisgyblion, ac am ei athrawiaeth.

20 Yr Iesu a atebodd iddo, Myfi a lefarais yn eglur wrth y byd: yr oeddwn bob amser yn athrawiaethu yn y synagog, ac yn y deml, lle mae yr Iuddewon yn ymgynnull bob amser; ac yn ddirgel ni ddywedais i ddim.

21 Paham yr wyt ti yn gofyn i mi? gofyn i'r rhai a'm clywsant, beth a ddywedais wrthynt: wele, y rhai hynny a wyddant pa bethau a ddywedais i.

22 Wedi iddo ddywedyd y pethau hyn, un o'r swyddogion a'r oedd yn sefyll ger llaw, a roddes gernod i'r Iesu, gan ddywedyd, Ai felly yr wyt ti yn ateb yr arch-offeiriad?

23 Yr Iesu a atebodd iddo, Os drwg y dywedais, tystiolaetha o'r drwg; ac os da, paham yr wyt yn fy nharo i?

24 (Ac Annas a'i hanfonasai ef yn rhwym at Caiaphas yr arch-offeiriad)

25 A Simon Petr oedd yn sefyll, ac yn ymdwymno. Hwytthau a ddywedasant wrtho, Onid wyt tithau hefyd o'i ddisgyblion ef? Yntau a wadodd, ac a ddywedodd, Nac wyf.

26 Dywedodd un o weision yr arch-offeiriad (câr i'r hwn y torrasai Petr ei glust) Oni welais i di gyd âg ef yn yr ardd?

27 Yna Petr a wadodd drachefn; ac yn y man y canodd y ceiliog.

28 ¶ Yna y dygasant yr Iesu oddi wrth Caiaphas, i'r dadleudy: a'r bore

ydodd hi; ac nid aethant hwy i mewn i'r dadleudy, rhag eu halogi; eithr fel y gallent fwyta y pasc.

29 Yna Pilat a aeth allan attynt, ac a ddywedodd, Pa achwyn yr ydych chi yn ei ddwyn yn erbyn y dyn hwn?

30 Hwytthau a attebasant ac a ddywedasant wrtho, Oni bai fod hwn yn ddrwg-weithredwr, ni thraddodasem ni ef attat ti.

31 Am hynny y dywedodd Pilat wrthynt, Cymmerwch chiwi ef, a bernwch ef yn ol eich cyfraith chiwi. Yna yr Iuddewon a ddywedasant wrtho, Nid cyfreithlawn i ni ladd neb:

32 Fel y cyflawnid gair yr Iesu, yr hwn a ddywedasai ef, gan arwyddocâu o ba angau y byddai farw.

33 Yna Pilat a aeth drachefn i'r dadleudy, ac a alwodd yr Iesu, ac a ddywedodd wrtho, Ai ti yw Brenhin yr Iuddewon?

34 Yr Iesu a atebodd iddo, Ai o honot dy hun yr wyt ti yn dywedyd hyn, ai eraill a'i dywedasant i ti am danaf fi?

35 Pilat a atebodd, Ai Iuddew ydwyf fi? Dy genedl dy hun a'r arch-offeiriad a'th draddodasant i mi. Beth a wnaethost ti?

36 Yr Iesu a atebodd, Fy mrenhiniaeth i nid yw o'r byd hwn. Pe o'r byd hwn y byddai fy mrenhiniaeth i, fy ngweision i a ymdrechent, fel na'm rhoddid i'r Iuddewon: ond yr awrhon nid yw fy mrenhiniaeth i oddi yma.

37 Yna y dywedodd Pilat wrtho, Wrth hynny ai Brenhin wyt ti? Yr Iesu a atebodd, Yr ydwyf ti yn dywedyd mai Brenhin wyf fi. Er mwyn hyn y'm ganed, ac er mwyn hyn y daethum i'r byd, fel y tystiolaethwn i'r gwirionedd. Pob un a'r sydd o'r gwirionedd, sydd yn gwrando fy lleferydd i.

38 Pilat a ddywedodd wrtho, Beth yw gwirionedd? Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a aeth allan drachefn at yr Iuddewon, ac a ddywedodd wrthynt, Nid wyf fi yn cael dim achos ynddo ef.

39 Eithr y mae gennyh chiwi ddefod, i mi ollwng i chiwi un yn

rhydd ar y pasc: a fynnwch chwi gan hynny i mi ollwng yn rhydd i chwi Frenhin yr Iuddewon?

40 Yna y llesasant oll drachefn, gan ddywedyd, Nid hwnnw, ond Barabbas. A'r Barabbas hwnnw oedd leidr.

PEN. XIX.

1 *Ffanzellu Crist, a'i goroni à drain, a'i guro.*
4 *Pilat yn chwennych ei ollwng ef yn rhydd; etto wedi ei orchfygu gan lesfain yr Iuddewon, yn ei roddi ef i'w groeshoelio.* 23 *Burw coel-brennau ar ei ddillad ef: 26 yntau yn gorchymyn ei fam i Ioan; 28 ac ym marw.* 31 *Guanu ei ystlys ef.* 38 *Joseph a Nicodemus yn ei gladdu ef.*

YNA gan hynny y cymmerodd Pilat yr Iesu, ac a'i fflangellodd ef.

2 A'r milwyr a blehasant goron o ddrain, ac a'i gosodasant ar ei ben ef, ac a roisant wisg o borphor am dano;

3 Ac a ddywedasant, Henffych well, Brenhin yr Iuddewon; ac a roisant iddo gernodiau.

4 Pilat gan hynny a aeth allan drachefn, ac a ddywedodd wrthynt, Wele yr wyf fi yn ei ddwyn ef allan i chwi, fel y gwypoch nad wyf fi yn cael ynddo ef un bai.

5 Yna y daeth yr Iesu allan, yn arwain y goron ddrain, a'r wisg borphor. A *Philat* a ddywedodd wrthynt, Wele y dyn.

6 Yna yr arch-offeiriaid a'r swyddogion, pan welsant ef, a llesasant, gan ddywedyd, Croeshoelia, croeshoelia ef. Pilat a ddywedodd wrthynt, Cymmerwch chwi ef, a chroeshoeliwch: canys nid wyf fi yn cael dim bai ynddo.

7 Yr Iuddewon a attebasant iddo, Y mae gennym ni gyfraith, ac wrth ein cyfraith ni efe a ddylai farw, am iddo ei wneuthur ei hun yn Fab Duw.

8 ¶ A phan glybu Pilat yr ymadrodd hwnnw, efe a ofnodd yn fwy;

9 Ac a aeth drachefn i'r dadleudy, ac a ddywedodd wrth yr Iesu, O ba le yr wyt ti? Ond ni roes yr Iesu ateb iddo.

10 Yna Pilat a ddywedodd wrtho, Oni ddywedi di wrthyf fi? oni wyddost ti fod gennyf awdurdod i'th groeshoelio di, a bod gennyf awdurdod i'th ollwng yn rhydd?

11 Yr Iesu a atebodd, Ni byddai i ti ddim awdurdod arnaf fi, oni bai ei fod wedi ei roddi i ti oddi uchod: am hynny yr hwn a'm traddodes i ti, sydd fwy ei bechod.

12 O hynny allan y ceisiodd Pilat ei ollwng ef yn rhydd: ond yr Iuddewon a llesasant, gan ddywedyd, Os gollyngi di hwn yn rhydd, nid wyt ti yn garedig i Cesar. Pwy bynnag a'i gwnelo ei hun yn frenhin, y mae yn dywedyd yn erbyn Cesar.

13 Yna Pilat, pan glybu yr ymadrodd hwn, a ddug allan yr Iesu; ac a eisteddodd ar yr orsedd-faingc, yn y lle a elwir y Palmant, ac yn Hebraeg, Gabbatha.

14 A darpar-wyl y pasc oedd hi, ac ynghylch y chweched awr: ac efe a ddywedodd wrth yr Iuddewon, Wele eich Brenhin.

15 Eithr hwy a llesasant, Ymaith âg ef, ymaith âg ef, croeshoelia ef. Pilat a ddywedodd wrthynt, A groeshoeliaf fi eich Brenhin chwi? A'r arch-offeiriaid a attebasant, Nid oes i ni frenhin ond Cesar.

16 Yna gan hynny efe a'i traddodes ef iddynt i'w groeshoelio. A hwy a gymmerasant yr Iesu, ac a'i dygasant ymaith.

17 Ac efe gan ddwyn ei groes, a ddaeth i le a elwid Lle y ben-glog, ac a elwir yn Hebraeg, Golgotha:

18 Lle y croeshoeliasant ef, a dau eraill gyd âg ef, un o bob tu, a'r Iesu yn y canol.

19 ¶ A *Philat* a ysgrifonodd ditl, ac a'i dododd ar y groes. A'r ysgrifen oedd, IESU O NAZARETH, BRENHIN YR IUDEWON.

20 Y titl hwn gan hynny a ddarllenodd llawer o'r Iuddewon: oblegid agos i'r ddinas oedd y fan lle y croeshoeliwyd yr Iesu, ac yr oedd wedi ei ysgrifenu yn Hebraeg, Groeg, a Lladin.

21 Yna arch-offeiriaid yr Iuddewon a ddywedasant wrth Pilat, Nac ysgrifena, Brenhin yr Iuddewon; eithr dywedyd o hono ef, Brenhin yr Iuddewon ydwyf fi.

22 Pilat a atebodd, Yr hyn a ysgrifenisais, a ysgrifenisais.

23 ¶ Yna y milwyr, wedi iddynt groeshoelio yr Iesu, a gymmerasant ei ddillad ef (ac a wnaethant bedair rhan, i bob milwr ran) a'i bais ef: a'i bais ef oedd ddiwniad, wedi ei gwau o'r cwr uchaf trwyddi oll.

24 Hwytiau a ddywedasant wrth eu gilydd, Na thorrrwn hi, ond bwriwn goel-brennau am dani, eiddo pwy fydd hi: fel y cyflawnid yr ysgrythyr sydd yn dywedyd, Rhannasant fy nillad yn eu mysg, ac am fy mhais y bwriasant goel-brennau. A'r milwyr a wnaethant y pethau hyn.

25 ¶ Ac yr oedd yn sefyll wrth groes yr Iesu, ei fam ef, a chwaer ei fam ef, Mair *gwraig* Cleophas, a Mair Magdalen.

26 Yr Iesu gan hynny, pan welodd ei fam, a'r disgybl yr hwn a garai efe yn sefyll ger llaw, a ddywedodd wrth ei fam, O wraig, wele dy fab.

27 Gwedi hynny y dywedodd wrth y disgybl, Wele dy fam. Ac o'r awr honno allan y cymmerodd y disgybl hi i'w gartref.

28 ¶ Wedi hynny yr Iesu, yn gwybod fod pob peth wedi ei orphen weithian, fel y cyflawnid yr ysgrythyr, a ddywedodd, Y mae syched arnaf.

29 Yr oedd gan hynny lestr wedi ei osod yn llawn o finegr: a hwy a lanwasant yspwng o finegr, ac a'i rhoddasant ynghylch isop, ac a'i dodasant wrth ei enau ef.

30 Yna pan gymmerodd yr Iesu y finegr, efe a ddywedodd, Gorphenydd: a chan ogwyddo ei ben, efe a roddes i synu yr yspryd.

31 Yr Iuddewon gan hynny, fel nad arhoai y cyrph ar y groes ar y sabbath, o herwydd ei bod yn ddarpar-wyl (cany mawr oedd y dydd sabbath hwnnw) a ddeisyfasant ar Pilat, gael torri eu hesgeiriau hwynt, a'u tynnu i lawr.

32 Yna y milwyr a ddaethant, ac a dorrasant esgeiriau y cyntaf, a'r llall, yr hwn a groeshoeliasid gyd âg ef.

33 Eithr wedi iddynt ddyfod at yr Iesu, pan welsant ef wedi marw eisoes, ni thorrasant ei esgeiriau ef.

34 Ond un o'r milwyr a wanodd ei

ystlys ef â gwayffion; ac yn y fan daeth allan waed a dwfwr.

35 A'r hwn a'i gwelodd, a dystiolaethodd; a gwir yw ei dystiolaeth: ac efe a wŷr ei fod yn dywedyd gwir, fel y credoch chwi.

36 Canys y pethau hyn a wnaethpwyd, fel y cyflawnid yr ysgrythyr, Ni thorrir asgwrn o hono.

37 A thrachefn, ysgrythyr arall sydd yn dywedyd, Hwya edrychant ar yr hwn a wanasant.

38 ¶ Ac ar ol hyn, Joseph o Arimathea (yr hwn oedd ddisgybl i'r Iesu, eithr yn guddiedig, rhag ofn yr Iuddewon) a ddeisyfodd ar Pilat, gael tynnu i lawr gorph yr Iesu. A Philat a ganiattâodd iddo. Yna y daeth efe ac a ddug ymaith gorph yr Iesu.

39 A daeth Nicodemus hefyd (yr hwn ar y cyntaf a ddaethai at yr Iesu o hŷd nos) ac a ddug fyrr ac alôes y'ng hymmysg, tu a chan-pwys.

40 Yna y cymmerasant gorph yr Iesu, ac a'i rhwymasant mewn lliciniau, gyd âg aroglau, fel y mae arfer yr Iuddewon ar gladdu.

41 Ac yn y fangre lle y croeshoeliasid ef, yr oedd gardd; a bedd newydd yn yr ardd, yn yr hwn ni ddodasid dyn erioed.

42 Ac yno, rhag neses oedd darpar-wyl yr Iuddewon, am fod y bedd hwnnw yn agos, y rhoddasant yr Iesu.

PEN. XX.

1 Mair yn dyfod at y bedd; 3 a Phetr hefyd ac Ioan; heb wybod adgyfodi o'r Iesu. 11 Yr Iesu yn ymdangos i Mair Magdalen; 19 ac i'w ddisgyhllion. 24 Anghrediniacth, a chyffes Thomas. 30 Bod yr ysgrythyr lân yn ddigonol i iachawduriacth.

Y DYDD cyntaf o'r wythnos, Mair Magdalen a ddaeth y bore, a hi etto yn dywyll, at y bedd; ac a welodd y maen wedi ei dynnu ymaith oddi ar y bedd.

2 Yna y rhedodd hi, ac a ddaeth at Simon Petr, a'r disgybl arall yr hwn yr oedd yr Iesu yn ei garu, ac a ddywedodd wrthynt, Hwya ddygasant yr Arglwydd ymaith o'r bedd, ac ni wyddom ni pa le y dodasant ef.

3 Yna Petr a aeth allan, a'r disgybl arall; a hwy a ddaethant at y bedd:

4 Ac a redasant ill dau ynghyd: a'r disgybl arall a redodd o'r blaen yn gynt na Phetr, ac a ddaeth yn gyntaf at y bedd.

5 Ac wedi iddo grymmu, efe a ganfu y llieniau wedi eu gosod: er hynny nid aeth efe i mewn.

6 Yna y daeth Simon Petr yn ei ganlyn ef, ac a aeth i mewn i'r bedd, ac a ganfu y llieniau wedi eu gosod;

7 A'r napcyn a fuasai am ei ben ef, wedi ei osod, nid gyd â'r llieniau, ond o'r neilldu wedi ei blygu mewn lle arall.

8 Yna yr aeth y disgybl arall hefyd i mewn, yr hwn a ddaethai yn gyntaf at y bedd; ac a welodd, ac a gredodd.

9 Canys hyd yn hyn ni wyddent yr ysgrythyr, fod yn rhaid iddo gyfodi o feirw.

10 Yna y disgyblion a aethant ymaith drachefn at yr eiddynt.

11 ¶ Ond Mair a safodd wrth y bedd oddi allan, yn wylo: ac fel yr oedd hi yn wylo, hi a ymostyngodd i'r bedd;

12 Ac a ganfu ddau angel mewn *gwisgoedd* gwynion, yn eistedd, un wrth ben, ac un wrth draed y lle y dodasid corph yr Iesu.

13 A hwy a ddywedasant wrthi, O wraig, paham yr wyt ti yn wylo? Hithau a ddywedodd wrthynt, Am ddwyn o'honynt hwy fy Arglwydd i ymaith, ac nas gwn pa le y dodasant ef.

14 Ac wedi dywedyd o honi hyn, hi a droes drach ei chefn, ac a welodd yr Iesu yn sefyll: ac nis gwyddai hi mai yr Iesu oedd efe.

15 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, O wraig, paham yr wyt ti yn wylo? pwy yr wyt ti yn ei geisio? Hithau yn tybied mai y garddwr oedd efe, a ddywedodd wrtho, Syr, os tydi a'i dygaist ef, dywed i mi pa le y todaist ef, a myfi a'i cymmeraf ef ymaith.

16 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, Mair. Hithau a droes, ac a ddywedodd wrtho, Rabboni; yr hyn yw dywedyd, Athraw.

17 Yr Iesu a ddywedodd wrthi, Na chyffwrdd â mi; oblegid ni ddyrchefais i etto at fy Nhad: eithr dos at fy urodyr, a dywed wrthynt, Yr wyf

yn dyrchafu at fy Nhad i a'ch Tad chwithau, a'm Duw i a'ch Duw chwithau.

18 Mair Magdalen a ddaeth ac a fynegodd i'r disgyblion, weled o honi hi yr Arglwydd, a dywedyd o hono y pethau hyn iddi.

19 ¶ Yna, a hi yn hwyr, y dydd cyntaf hwnnw o'r wythnos, a'r drysau yn gauad lle yr oedd y disgyblion wedi ymgasglu ynghyd rhag ofn yr Iuddewon, daeth yr Iesu, ac a safodd yn y canol, ac a ddywedodd wrthynt, Tangnefedd i chwi.

20 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a ddangosodd iddynt ei ddwyllaw, a'i ystlys. Yna y disgyblion a lawenychasant pan welsant yr Arglwydd.

21 Yna y dywedodd yr Iesu wrthynt drachefn, Tangnefedd i chwi: megis y danfonodd y Tad fi, yr wyfinau yn eich danfon chwi.

22 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a anadlodd *arnynt*, ac a ddywedodd wrthynt, Derbyniwch yr Yspryd Glân.

23 Pwy bynnag y maddeuoch eu pechodau, maddeuir iddynt; a'r eiddo pwy bynnag a attalioch, hwy a ataliwyd.

24 ¶ Eithr Thomas, un o'r deuddeg, yr hwn a elwir Didymus, nid oedd gyd â hwynt pan ddaeth yr Iesu.

25 Y disgyblion eraill gan hynny a ddywedasant wrtho, Ni a welsom yr Arglwydd. Yntau a ddywedodd wrthynt, Oni chaf weled yn ei ddwyllaw ef ôl yr hoelion, a dodi fy mys yn ôl yr hoelion, a dodi fy llaw yn ei ystlys ef, ni chredaf fi.

26 ¶ Ac wedi wyth niwrnod, drachefn yr oedd ei ddisgyblion ef i mewn, a Thomas gyd â hwynt. Yna yr Iesu a ddaeth, a'r drysau yn gauad, ac a safodd yn y canol, ac a ddywedodd, Tangnefedd i chwi.

27 Wedi hynny y dywedodd efe wrth Thomas, Moes yma dy fys, a gwel fy nwyllaw; ac estyn dy law, a dod yn fy ystlys: ac na fydd anghredadyn, ond credadyn.

28 A Thomas a atebodd ac a ddywedodd wrtho, Fy Arglwydd, a'm Duw.

29 Yr Iesu a ddywedodd wrtho,

Am i ti fy ngweled, Thomas, y credaist: bendigedig yw y rhai ni welsant, ac a gredasant.

30 ¶ A llawer hefyd o arwyddion eraill a wnaeth yr Iesu y'ngwýdd ei ddisgyblion, y rhai nid ydynt ysgrifenedig yn y llyfr hwn.

31 Eithr y pethau hyn a ysgrifenyddyd, fel y credoch chwi mai yr Iesu yw Crist, Mab Duw; a chan gredu, y caffoch fywyd yn ei enw ef.

PEN. XXI.

1 Ei ddisgyblion yn adnabod Crist, ar ei ailymddangosiad, wrth y ddalfa fawr o bysgod: 12 yntau yn ciniaxu gyd â hwynt: 15 yn rhoddi gorchymyn maur ar Petr, i borthi ei fŷm ef a'i ddaefaid: 18 yn ei rybuddio ef o'i farwolaeth: 22 yn ceryddu ei brysurdeb ef ynghylch Ioan. 25 Y diben.

GWEDI y pethau hyn, yr Iesu a gymddangosodd drachefn i'w ddisgyblion wrth fôr Tiberias: ac fel hyn yr ymddangosodd.

2 Yr oedd ynghyd Simon Petr, a Thomas yr hwn a elwir Didymus, a Nathanaël o Cana yn Galilea, a meibion Zebedeus, a dau eraill o'i ddisgyblion ef.

3 Dywedodd Simon Petr wrthynt, Yr wyf fi yn myned i bysgotta. Dywedasant wrtho, Yr ydym ninnau hefyd yn dyfod gyd â thi. A hwy a aethant allan, ac a ddringasant i long yr y man: a'r nos honno ni ddaliasant ddim.

4 A phan ddaeth y bore weithian, safodd yr Iesu ar y lân: eithr y disgyblion ni wyddent mai yr Iesu ydoedd.

5 Yna yr Iesu a ddywedodd wrthynt, O blant, a oes gennych ddim bwyd? Hwythau a atebasant iddo, Nac oes.

6 Yntau a ddywedodd wrthynt, Bwriwch y rhwyd i'r tu dehau i'r llong, a chwi a gewch. Hwy a fwriasant gan hynny; ac ni allent bellach ei thynnu, gan y lliaws pysgod.

7 Am hynny y disgybl hwnnw yr oedd yr Iesu yn ei garu a ddywedodd wrth Petr, Yr Arglwydd yw. Yna Simon Petr, pan glybu mai yr Arglwydd oedd, a wregysodd ei amwisg (canys noeth oedd efe) ac a'i bwriodd ei hun i'r môr.

8 Eithr y disgyblion eraill a ddaethant mewn llong (oblegid nid oeddynt bell oddi wrth dir, ond megis dau can cufydd) dan lusgo y rhwyd a'r pysgod.

9 A chyn gynted ag y daethant i dir, hwy a welent dân o farwor wedi ei osod, a physgod wedi eu doddi arno, a bara.

10 Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Dygwch o'r pysgod a ddaliasoch yr awrhon.

11 Simon Petr a esgynodd, ac a dynnodd y rhwyd i dir, yn llawn o bysgod mawrin, cant a thri ar ddeg a deugain: ac er bod cymmaint, ni thorodd y rhwyd.

12 Yr Iesu a ddywedodd wrthynt, Deuwch, ciniauwch. Eithr ni feiddiai neb o'r disgyblion ofyn iddo, Pwy wyt ti? am eu bod yn gwybod mai yr Arglwydd oedd.

13 Yna y daeth yr Iesu, ac a gymmerth fara, ac a'i rhoddes iddynt, a'r pysgod yr un modd.

14 Y drydedd waith hon yn awr yr ymddangosodd yr Iesu i'w ddisgyblion, wedi iddo gyfodi o feirw.

15 ¶ Yna gwedi iddynt giniawa, yr Iesu a ddywedodd wrth Simon Petr, Simon *mab* Jona, a wyt ti yn fy ngharu i yn fwy nâ'r rhai hyn? Dywedodd yntau wrtho, Ydwyf, Arglwydd; ti a wyddost fy mod yn dy garu di. Dywedodd yntau wrtho, Portha fy wŷn.

16 Efe a ddywedodd wrtho drachefn yr ail waith, Simon *mab* Jona, a wyt ti yn fy ngharu i? Dywedodd yntau wrtho, Ydwyf, Arglwydd; ti a wyddost fy mod yn dy garu di. Dywedodd yntau wrtho, Bugeilia fy nefaid.

17 Efe a ddywedodd wrtho y drydedd waith, Simon *mab* Jona, a wyt ti yn fy ngharu i? Petr a dristaodd, am iddo ddyweddyd wrtho y drydedd waith, A wyt ti yn fy ngharu i? Ac efe a ddywedodd wrtho, Arglwydd, ti a wyddost bob peth: ti a wyddost fy mod i yn dy garu di. Yr Iesu a ddywedodd wrtho, Portha fy nefaid.

18 Yn wir, yn wir, meddaf i ti, Pan oeddit ieuangc, ti a'th wregysaist dy hun, ac a rodiaist lle y mynnaist: eithr pan elech yn hen, ti a estyni dy

ddwylaw, ac arall a'th wregysa, ac a'th arwain lle ni fynnit.

19 A hyn a ddywedodd efe, gan arwyddo trwy ba fath angau y gogoneddai efe Dduw. Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a ddywedodd wrtho, Canlyn fi.

20 ¶ A Phetr a drodd, ac a welodd y disgybl yr oedd yr Iesu yn ei garu, yn canlyn (yr hwn hefyd a bwysasai ar ei ddwyfron ef ar swpper, ac a ddywedasai, Pwy, Arglwydd, yw yr hwn a'th fradycha di?)

21 Pan welodd Petr hwn, efe a ddywedodd wrth yr Iesu, Arglwydd, ond beth a wna hwn?

22 Yr Iesu a ddywedodd wrtho,

Os mynnaf iddo aros hyd oni ddelwyf, beth yw hynny i ti? canlyn di fyfi.

23 Am hynny yr aeth y gair yma allan ym mhllith y brodyr, na fyddai y disgybl hwnnw farw: ac ni ddywedasai yr Iesu wrtho na fyddai efe farw: ond, Os mynnaf iddo aros hyd oni ddelwyf, beth yw hynny i ti?

24 Hwn yw y disgybl sydd yn tystiolaethu am y pethau hyn, ac a ysgrif-enodd y pethau hyn; ac ni a wyddom fod ei dystiolaeth ef yn wir.

25 Ac y mae hefyd lawer o bethau eraill a wnaeth yr Iesu, y rhai ped ysgrifenid hwy bob yn un ac un, nid wyf yn tybied y cynhwysai y byd y llyfrau a ysgrifened. Amen.

ACTAU,

NEU

WEITHREDOEDD YR APOSTOLION SANCTAIDD.

PEN. I.

Crist, er mwyn parhottu ei apostolion i weled ei ddyrchafiad ef, yn eu casglu hwy ynghyd i fynydd yr Olew-uydd; ac yn gorchymyn iddynt ddisgwyl yn Jerusalem am ddanfôn yr Yspryd Glân; ac yn addaw cyn nemmawr o ddyddiau ei anfon ef; trwy rinredd yr hwn y byddynt yn dystion iddo ef hyd eithafoedd y ddaear. 9 Ar ol ei ymddyrchafiad ef, y mae drw angel yn eu rhybuddio hwy i ymadael, ac i roddi eu meddyliau ar ei ail-ddyfodiad ef. 12 Hwyrthau selly yn dychwelyd; a chun ymroi i wreddi, yn dewis Matthias yn apostol yn lle Judas.

Y TRAETHAWD cyntaf a wnaethum, O Theophilus, am yr holl bethau a ddechreuodd yr Iesu eu gwneuthur a'u dysgu,

2 Hyd y dydd y derbyniwyd ef i fynu, wedi iddo trwy yr Yspryd Glân roddi gorchymynion i'r apostolion a etholasai:

3 I'r rhai hefyd yr ymddangosodd efe yn fyw wedi iddo ddi-ddoddef, trwy lawer o arwyddion sicr; gan fod yn weledig iddynt dros ddeugain niwrnod, a dywedyd y pethau a berthynent i deyrnas Dduw.

4 Ac wedi ymgynnwll gyd â hwynt, efe a orchymynodd iddynt, nad ymadawent o Jerusalem, eithr disgwyl am

addewid y Tad, yr hwn, *eb efe*, a glywsoch gennyf fi.

5 Oblegid Ioan yn ddiâu a fedyddiodd â dwfr; ond chwi a fedyddir â'r Yspryd Glân, cyn nemmawr o ddyddiau.

6 Gan hynny wedi eu dyfod hwy ynghyd, hwy a ofynasant iddo, gan ddywedyd, Arglwydd, ai y pryd hwn y rhoddi drachefn y frenhiniaeth i Israel?

7 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Ni pherthyn i chwi wybod yr amseroedd na'r prydiau, y rhai a osododd y Tad yn ei feddiant ei hun.

8 Eithr chwi a dderbyniwch nerth yr Yspryd Glân wedi y delo efe arnoch; ac a fyddwch dystion i mi yn Jerusalem, ac yn holl Judea, a Samaria, ac hyd eithaf y ddaear.

9 Ac wedi iddo ddywedyd y pethau hyn, a hwynt-hwy yn edrych, efe a ddyrchafwyd i fynu; a chwmmwl a'i derbyniodd ef allan o'u golwg hwynt.

10 Ac fel yr oeddynt yn edrych yn ddyfal tu a'r nef, ac efe yn myned i fynu, wele, dau wr a safodd ger llaw iddynt mewn gwisg wen;

11 Y rhai hefyd a ddywedasant, Chwi wŷr o Galilea, pahan y sefwch

yn edrych tu a'r nef? yr Iesu hwn yr hwn a gymmerwyd i fynu oddi wrthych i'r nef, a ddaw felly yn yr un modd ag y gwelsoch ef yn myned i'r nef.

12 Yna y troisant i Jerusalem, o'r mynydd a elwir Olew-wydd, yr hwn sydd yn agos i Jerusalem, *sef* taith diwrnod sabbath.

13 Ac wedi eu dyfod i mewn, hwy a aethant i fynu i oruch-ystafell, lle yr oedd Petr, ac Iago, ac Ioan, ac Andreas, Phylip, a Thomas, Bartholomew, a Matthew, Iago *mab* Alphëus, a Simon Zelotes, a Judas *brawd* Iago, yn aros.

14 Y rhai hyn oll oedd yn parhâu yn gyttún mewn gweddi ac ymbil, gyd â'r gwragedd, a Mair mam yr Iesu, a chyd â'i frodyr ef.

15 ¶ Ac yn y dyddiau hynny Petr a gyfododd i fynu y'nghanol y disgyblion, ac a ddywedodd (a nifer yr enwau yn yr un man oedd ynghylch ugain a chant)

16 *Ha* wŷr frodyr, yr oedd yn rhaid cyflawni yr ysgrythyr yma a rag-ddywedodd yr Yspryd Glân trwy enau Dafydd am Judas, yr hwn a fu flaenor i'r rhai a ddaliasant yr Iesu:

17 Canys efe a gyfrifwyd gyd â ni, ac a gawsai ran o'r weinidogaeth hon.

18 A hwn a bwrcasodd faes â gwobr anwiredd; ac wedi ymgrogi, a dorrodd yn ei ganol, a'i holl ymysgaroedd ef a dywalltwyd allan.

19 A bu hysbys hyn i holl breswylwyr Jerusalem, hyd oni elwir y maes hwnnw yn eu tafod priodol hwy, Aceldama, hynny yw, Maes y gwaed.

20 Canys ysgrifenwyd yn llyfr y Psalmau, Bydded ei drigfan ef yn ddiffaethwch, ac na bydded a drigo ynddi: a chymmered arall ei esgobaeth ef.

21 Am hynny y mae yn rhaid, o'r gwyr a fu yn cydymdaith â ni yr holl amser yr aeth yr Arglwydd Iesu i mewn ac allan yn ein plith ni,

22 Gan ddechreu o fedydd Ioan hyd y dydd y cymmerwyd ef i fynu oddi wrthym ni, bod un o'r rhai hyn gyd â ni yn dyst o'i adgyfodiad ef.

23 A hwy a osodasant ddau ger bron, Joseph, yr hwn a enwid Barsa-

bas, ac a gyfenwid Justus, a Matthias.

24 A chan weddio, hwy a ddywedasant, Tydi, Arglwydd, yr hwn a wyddost galonnau pawb, dangos pa un o'r ddau hyn a etholaist,

25 I dderbyn rhan o'r weinidogaeth hon, a'r apostoliaeth, o'r hon y cyfeiliornodd Judas, i fyned i'w le ei hun.

26 A hwy a fwriasant eu coelbrennau hwynt: ac ar Matthias y syrthiodd y coel-bren; ac efe a gyfrifwyd gyd â'r un apostol ar ddeg.

PEN. II.

1 *Yr apostolion, wedi eu llemai â'r Yspryd Glân, yn llefaru âg amryw dafodau; a rhai yn rhyfeddu o'u plegid; ac eraill yn eu gwatcur: 14 a Phetr yn eu hargyhoeddi hwy; ac yn dangos fod yr apostolion yn llefaru tricy nerth yr Yspryd Glân; a bod yr Iesu wedi cyfodi oddi wrth y meirw, a dychafu i'r nefoedd; a thywallt o hono yr Yspryd Glân; ac mai efe oedd y Messias; gwyr a wyddent hwy ei fod yn brofedig gan Dduw, trwy ei wrythiau, a'i rufedolodau, a'i arwyddion; a chweddi ei groeshoelio, nid heb ei derfynedig gynghor, a'i rag-rybodaeth ef. 37 Petr yn bedyddio llawer o'r rhai a droisid: 41 y rhai wedi hynny sydd yn cyttul yn dduwiol ac yn gariadus. Yr apostolion yn gwneuthur gwrythiau llawer; a Dduw beunydd yn chwregeu ei eglwys.*

AC wedi dyfod dydd y Pentecost, yr oeddynt hwy oll yn gyttún yn yr un lle.

2 Ac yn ddisymmwrth y daeth swm o'r nef, megis gwynt nerthol yn rhuthro, ac a lanwodd yr holl dŷ lle yr oeddynt yn eistedd.

3 Ac ymddangosodd iddynt dafodau gwahanedig megis o dân, ac efe a eisteddodd ar bob un o honynt.

4 A hwy oll a lanwyd â'r Yspryd Glân, ac a ddechreusant lefaru â thafodau eraill, megis y rhoddes yr Yspryd iddynt ymadrodd.

5 Ac yr oedd yn trigo yn Jerusalem, Iuddewon, gwŷr bucheddol o bob cenedl dan y nef.

6 Ac wedi myned y gair o hyn, daeth y lliaws ynghyd, ac a drallodwyd, o herwydd bod pob un yn eu clywed hwy yn llefaru yn ei iaith ei hun.

7 Synnodd hefyd ar bawb, a rhyfeddu a wnaethant, gan ddywedyd wrth eu gilydd, Wele, onid Galileaid yw y rhai hyn oll sydd yn llefaru?

8 A pha fodd yr ydym ni yn eu

clywed hwynt bob un yn ein hiaith ein hun, yn yr hon y'n ganed ni?

9 Parthiaid, a Mediaid, ac Elamitiaid, a thrigolion Mesopotamia, a Judea, a Chappadocia, Pontus, ac Asia,

10 Phrygia, a Phamphylia, yr Aipht, a pharthau Lybia, yr hon sydd ger llaw Cyrene, a dieithriaid o Rufeinwyr, Iuddewon a phroselytiaid,

11 Cretiaid, ac Arabiaid, yr ydym ni yn eu clywed hwynt yn llefaru yn ein hiaith ni fawrion weithredoedd Duw.

12 A synnasant oll, ac a ammheuasant, gan ddywedyd y naill wrth y llall, Beth a all hyn fod?

13 Ac eraill, gan watwar, a ddywedasant, Llawn o win melus ydynt.

14 ¶ Eithr Petr, yn sefyll gyd â'r un ar ddeg, a gyfododd ei leferydd, ac a ddywedodd wrthynt, O wŷr o Iuddewon, a chwi oll sydd yn trigo yn Jerusalem, bydded hysbysol hyn i chwi, a chlust-ymwrandewch â'm geiriau:

15 Canys nid yw y rhai hyn yn feddwon, fel yr ydych chwi yn tybied; oblegid y drydedd awr o'r dydd yw hi.

16 Eithr hyn yw y peth a ddywedwyd trwy y prophwyd Joel,

17 A bydd yn y dyddiau diweddaf (medd Duw) y tywalltaf o'm Hyspryd ar bob cnawd: a'ch meibion chwi a'ch merched a brophwydant, a'ch gwŷr ieuainc a welant weledigaethau, a'ch hynafgwyr a freuddwydiant freuddwydion:

18 Ac ar fy ngweision ac ar fy llawforwynion y tywalltaf o'm Hyspryd yn y dyddiau hynny; a hwy a brophwydant:

19 A mi a roddaf ryfeddodau yn y nef uchod, ac arwyddion yn y ddaear isod; gwaed, a thân, a tharth mwg.

20 Yr haul a droir yn dywyllwch, a'r lloer yn waed, cyn i ddydd mawr ac eglur yr Arglwydd ddyfod.

21 A bydd, pwy bynnag a alwo ar enw yr Arglwydd, a fydd cadwedig.

22 Ha wŷr Israel, clywch y geiriau hyn: Iesu o Nazareth, gwr profedig gan Dduw yn eich plith chwi, trwy nerthoedd a rhyfeddodau, ac arwyddion, y rhai a wnaeth Duw trwyddo

ef yn eich canol chwi, megis ag y gwyddoch chwithau:

23 Hwn, wedi ei roddi trwy derfynedig gynghor a rhag-wybodaeth Duw, a gymmerasoch chwi, a thrwy ddwyllaw anwir a groeshoeliasoch, ac a laddasoch:

24 Yr hwn a gyfododd Duw, gan ryddhâu gofidiau angau: canys nid oedd bosibl ei attal ef ganddo.

25 Canys Dafydd sydd yn dywedyd am dano, Rhag-welais yr Arglwydd ger fy mron yn wastad; canys ar fy neheulaw y mae, fel na'm hysgoger.

26 Am hynny y llawenychodd fy nghalon, ac y gorfoleddodd fy nhafod; ie, a'm cnawd hefyd a orphwys mewu gobaith:

27 Am na adewi fy enaid yn uffern, ac na oddefi i'th Sanct weled llygredigaeth.

28 Gwnaethost yn hysbys i mi ffyrdd y bywyd: ti a'm cyflawni o lawenydd â'th wynebryd.

29 Ha wŷr frodyr, y mae yn rhydd i mi ddywedyd yn hyf wrthych am y patriarch Dafydd, ei farw ef a'i gladdu, ac y mae ei feddrod ef gyd â ni hyd y dydd hwn.

30 Am hynny, ac efe yn brophwyd, yn gwybod dyngu o Dduw iddo trwy lw, Mai o ffrwyth ei lwynau ef o ran y cnawd, y cyfodai efe Grist i eistedd ar ei orseddfa ef:

31 Ac efe yn rhag-weled, a lefarodd am adgyfodiad Crist, na adawyd ei enaid ef yn uffern, ac nas gwelodd ei gnawd ef lygredigaeth.

32 Yr Iesu hwn a gyfododd Duw i fynu; o'r hyn yr ydym ni oll yn dystion.

33 Am hynny, wedi ei ddyrchafu ef trwy ddeheulaw Duw, ac iddo dderbyn gan y Tad yr addewid o'r Yspryd Glân, efe a dywalltodd y peth yma yr ydych chwi yr awrhon yn ei weled ac yn ei glywed.

34 Oblegid ni ddyrchafodd Dafydd i'r nefoedd: ond y mae efe yn dywedyd ei hun, Yr ARGLWYDD a ddywedodd wrth fy Arglwydd, Eistedd ar fy neheulaw,

35 Hyd oni osodwyf dy elynion yn droed-faingc i'th draed.

36 Am hynny gwybydded holl dŷ Israel yn ddiogel, ddarfod i Dduw wneuthur yn Arglwydd ac yn Grist, yr Iesu hwn a groeshoeliasoch chwi.

37 ¶ Hwythau wedi clywed *hyn*, a ddwys-bigwyd yn eu calon, ac a ddywedasant wrth Petr, a'r apostolion eraill, *Ha wŷr frodyr, beth a wnawn ni?*

38 A Phetr a ddywedodd wrthynt, Edifarhêwch, a bedyddier pob un o honoch yn enw Iesu Grist, er madd-euant pechodau; a chwi a dderbyniwch ddawn yr Yspryd Glân.

39 Canys i chwi y mae yr addewid, ac i'ch plant, ac i bawb ym mhell, cynnifer ag a alwo yr Arglwydd ein Duw ni atto.

40 Ac â llawer o ymadroddion eraill y tystiolaethodd ac y cynghorodd efe, gan ddywedyd, Ymgedwch rhag y genhedlaeth drofasau hon.

41 ¶ Yna y rhai a dderbyniasant ei air ef yn ewyllysgar a fedyddiwyd; a chwanegwyd *attynt* y dwthwn hwnnw ynghylch tair mil o eneidiau.

42 Ac yr oeddynt yn parhau yn athrawiaeth ac ynghymdeithas yr apostolion, ac yn torri bara, ac mewn gweddïau.

43 Ac ofn a ddaeth ar bob enaid: a llawer o ryfeddodau ac arwyddion a wnaethpwyd gan yr apostolion.

44 A'r rhai a gredient oll oeddynt yn yr un man, a phob peth ganddynt y ggyffredin;

45 A hwy a werthasant eu meddianau a'u dâ, ac a'u rhannasant i bawb, fel yr oedd yr eisieu ar neb.

46 A hwy beunydd yn parhau yn gyttûn yn y deml, ac yn torri bara o dŷ i dŷ, a gymmerasant eu lluniaeth mewn llawenydd a symledd calon;

47 Gan foli Duw, a chael ffafr gan yr holl bobl. A'r Arglwydd a chwanegodd beunydd at yr eglwys y rhai fyddent gadwedig.

PEN. III.

1 Petr, wrth bregethu i'r bobl a ddaethai i weled y cloff a roisid ar ei draed, 12 yn profesu nad trwy ei rym a'i dduwioldeb ef, neu Ioan, y gwnaethid ef yn iach; ond trwy Dduw, a'i Fuh Iesu, a thrwy ffydd yn ei emw ef: 13 gan eu ceryddu hwy hefyd am græshoelto yr Iesu; 17 yr hwn beth gan iddynt ei wneuthur mewn

anwybod, ac wrth hynny gyflawni terfynedig gynghor Duw, a'r yagratkyrau, 19 y mae efe yn eu hannog hwy, trwy edifeirwoch a ffydd, i geisio maddewant o'u pechodau, u iachwddwr-iaeth yn yr unrhwy Iesu.

PETR hefyd ac Ioan a aethant i fynu i'r deml ynghyd, ar yr awr weddi, *sef* y nawfed.

2 A rhyw wr cloff o groth ei fam a ddygid, yr hwn a ddodent beunydd wrth borth y deml, yr hwn a elwid Prydferth, i ofyn elusen gan y rhai a elai i mewn i'r deml.

3 Yr hwn, pan welodd efe Petr ac Ioan ar fedr myned i mewn i'r deml, a ddeisyfodd gael elusen.

4 A Phetr yn dal sylw arno, gyd âg Ioan, a ddywedodd, Edrych arnom ni.

5 Ac efe a ddaliodd sylw arnynt, gan obeithio cael rhyw beth ganddynt.

6 Yna y dywedodd Petr, Arian ac aur nid oes gennyf; eithr yr hyn sydd gennyf, *hynny* yr wyf yn ei roddi i ti: Yn enw Iesu Grist o Nazareth, cyfod a rhodia.

7 A chan ei gymmeryd ef erbyn ei ddeheulaw, efe a'i cyfododd *ef* i fynu; ac yn ebrwydd ei draed ef a'i fferau a gadarnhâwyd.

8 A chan neidio i fynu, efe a safodd ac a rodiodd, ac a aeth gyd â hwynt i'r deml, dan rodio, a neidio, a moli Duw.

9 A'r holl bobl a'i gwelodd ef yn rhodio, ac yn moli Duw.

10 Ac yr oeddynt hwy yn ei adnabod, mai hwn oedd yr un a eisteddai am elusen wrth borth Prydferth y deml: a hwy a lanwyd o fraw a synnedigaeth am y peth a ddigwyddasai iddo.

11 Ac fel yr oedd y cloff a iachasid yn attal Petr ac Ioan, yr holl bobl yn frwychus a gyd-redodd attynt i'r porth a elwir *Porth* Solomon.

12 ¶ A phan welodd Petr, efe a attebodd i'r bobl, *Ha wŷr* Israeliaid, beth a wnewch chwi yn rhyfeddu am hyn? neu beth a wnewch chwi yn dal sylw arnom ni, fel pe trwy ein nerth ein hun neu ein duwioldeb y gwnaethem i hwn rodio?

13 Duw Abraham, ac Isaac, a Jacob, Duw ein tadau ni, a ogonedd-

odd ei Fab Iesu, yr hwn a draddodasoch chi, ac a'i gwadasoch ger bron Pilat, pan farnodd efe ef i'w ollwng yn rhydd.

14 Eithr chwi a wadasoch y Sanct a'r Cyflawn, ac a ddeisyfasoch roddi i chi wr llofruddiog;

15 A Thywysog y bywyd a laddasoch, yr hwn a gododd Duw o feirw; o'r hyn yr ydym ni yn dystion.

16 A'i enw ef, trwy ffydd yn ei enw ef, a nerthodd y dyn yma, a welwch ac a adwaenoch chi: a'r ffydd yr hon sydd trwyddo ef, a roes iddo ef yr holl iechyd hwn yn eich gwydd chi oll.

17 Ac yn awr, frodyr, mi a wn mai trwy anwybod y gwnaethoch, megis y gwnaeth eich pendefigion chi hefyd.

18 Eithr y pethau a rag-fynegodd Duw trwy enau ei holl brophwydi, y dioddefai Crist, a gyflawnodd efe fel hyn.

19 ¶ Edifarhêwch gan hynny, a dychwelwch, fel y dilêr eich pechodau, pan ddelo yr amseroedd i orphwys o olwg yr Arglwydd;

20 Ac yr anfono efe Iesu Grist, yr hwn a bregethwyd o'r blaen i chi:

21 Yr hwn sydd raid i'r nef ei dderbyn, hyd amseroedd adferiad pob peth, y rhai a ddywedodd Duw trwy enau ei holl sanctaidd brophwydi, erioed.

22 Canys Moses a ddywedodd wrth y tadau, Yr Arglwydd eich Duw a gyfyd i chi Brophwyd o'ch brodyr, megis myfi: arno ef y gwrandewch ym mhob peth a ddyweito wrthyh.

23 A bydd, pob enaid ni wrandawo ar y Prophwyd hwnnw, a lwyrr-ddifethir o blith y bobl.

24 A'r holl brophwydi hefyd o Samuel, ac o'r rhai wedi, cynnifer ag a lefarasant, a rag-fynegasant hefyd am y dyddiau hyn.

25 Chwydychi ydych blant y prophwydi, a'r cyfammod yr hwn a wnaeth Duw â'n tadau ni, gan ddywedyd wrth Abraham, Ac yn dy had di y bendithir holl dylwythau y ddaear.

26 Duw gwedi cyfodi ei Fab Iesu, a'i hanfonodd ef i chi yn gyntaf, gan eich bendithio chi, trwy droi pob

un o honoch ymaith oddi wrth eich drygioni.

PEN. IV.

1 *Llywodraethwyr yr Iuddeon yn ansoddlann i bregeth Petr (4 er troi miloedd i'r ffydd o'r bobl a glywsent y gair) ac yn ei garcharu ef, ac Ioan: 5 wedi hynny Petr, wrth ei holi, yn dyncedyd yn hyderus, mai trwy enw yr Iesu yr iuchasid y cloff; ac mai trwy Iesu yn unig y bydd raid i ninnau gael iachawdheriaeth drwy-wyddol: 13 hwythau yn gorchymyn iddo ef, ac i Ioan, na phregethent micryach yn yr eno hwnno; ac yn eu hgyrieth hwy: 23 yr eglwys ar hynny yn ymroi i weiddio; 31 a Duw, trwy gynhyrfu y lle yr oeddynt wedi ymgynnull ynddo, yn tystiolaethu glyced o hono ef eu gweddi hwynt: ac yn cadarnhau yr eglwys, trwy roddi yr Yspryd Glân, a chariad perffuith tu ag at eu gilydd.*

AC fel yr oeddynt yn llefaru wrth y bobl, yr offeiriad, a blaenor y deml, a'r Saduceaid, a ddaethant arnynt hwy;

2 Yn flin ganddynt am eu bod hwy yn dysgu y bobl, ac yn pregethu trwy yr Iesu yr adgyfodiad o feirw.

3 A hwy a osodasant ddwyllaw arnynt hwy, ac a'u dodasant mewn dalfa hyd drannoeth: canys yr oedd hi yn awr yn hwy.

4 Eithr llawer o'r rhai a glywsant y gair, a gredasant: a rhifedi y gwyr a wnaed ynghylch pum mil.

5 ¶ A digwyddodd drannoeth ddarfod i'w llywodraethwyr hwy, a'r henuriaid, a'r ysgrifenyddion, ymgynnull i Jerusalem,

6 Ac Annas yr arch-offeiriad, a Chaiaphas, ac Ioan, ac Alexander, a chymmaint ag oedd o genedl yr arch-offeiriad.

7 Ac wedi iddynt eu gosod hwy yn y canol, hwy a ofynasant, Trwy ba awdurdod, neu ym mha enw y gwnaethoch chi hyn?

8 Yna Petr, yn gyflawn o'r Yspryd Glân, a ddywedodd wrthynt, *Chwydychi* bennaethiaid y bobl, a henuriaid Israel,

9 Od ydys yn ein holi ni heddyw am y weithred dda i'r dyn claf, *sef* pa wedd yr iachâwyd ef;

10 Bydded hysbys i chi oll, ac i bawb o bobl Israel, mai trwy enw Iesu Grist o Nazareth, yr hwn a groeshoeliasoch chi, yr hwn a gyfoddodd Duw o feirw, trwy hynnw y mae

hwn yn sefyll yu iach ger eich bron chwi.

11 Hwn yw y maen a lyswyd genych hwi yr adeiladwyr, yr hwn a wnaed yn ben i'r gongl.

12 Ac nid oes iachawdwriaeth yn neb arall: canys nid oes enw arall dan y nef, wedi ei roddi ym mhlith dynion, trwy yr hwn y mae yn rhaid i ni fod yn gadwedig.

13 ¶ A phan welsant hyfder Petr ac Ioan, a deall mai gwyr anllythyrennog ac annysgedig oeddynt, hwy a ryfeddasant; a hwy a'u hadwaenent, eu bod hwy gyd â'r Iesu.

14 Ac wrth weled y dyn a iachasid yn sefyll gyd â hwynt, nid oedd ganddynt ddim i'w ddywedyd yn erbyn hynny.

15 Eithr wedi gorchymyn iddynt fyned allan o'r gynghorfa, hwy a ymgynghorasant â'u gilydd,

16 Gan ddywedyd, Beth a wnawn ni i'r dynion hyn? canys yn ddiâu arwydd hynod a wnaed trwyddynt hwy, hysbys i bawb a'r sydd yn preswyllo yn Jerusalem, ac nis gallwn ni ei wadu.

17 Eithr fel nas taener ym mhellach ym mhlith y bobl, gan fygwth bygythiwn hwy, na lefaront mwyach wrth un dyn yn yr enw hwn.

18 A hwy a'u galwasant hwynt, ac a orchymynasant iddynt nad ynganent ddim, ac na ddsygent yn enw yr Iesu.

19 Eithr Petr ac Ioan a attebasant iddynt, ac a ddywedasant, Ai cyfiawn yw ger bron Duw, wrando arnoch chwi yu hytrach nag ar Dduw, bernwch chwi.

20 Canys ni allwn ni na ddyweddom y pethau a welsom ac a glywsom.

21 Eithr wedi eu bygwth ym mhellach, hwy a'u gollyngasant hwy yn rhyddion, heb gael dim i'w cospi hwynt, oblegid y bobl: canys yr oedd pawb yn gogoneddu Duw am yr hyn a wnaethid.

22 Canys yr oedd y dyn uwch-law deugain oed, ar yr hwn y gwnaethid yr arwydd hwn o iechydwrriaeth.

23 ¶ A hwythau, wedi eu gollwng ymaith, a ddaethant at yr iddynt, ac a ddangosasant yr holl bethau a ddy-

wedasai yr arch-offeiriaid a'r henuriaid wrthynt.

24 Hwythau pan glywsant, o un fryd a gyfodasant eu llef at Dduw, ac a ddywedasant, O Arglwydd, tydi yw y Duw yr hwn a wnaethost y nef a'r ddaear, a'r môr, ac oll sydd ynddynt;

25 Yr hwn trwy yr Yspryd Glân, y'ngenau dy was Dafydd, a ddywed-aist, Paham y terfysgodd y cenhedl-oedd, ac y bwriadodd y bobloedd bethau ofer?

26 Brenhinoedd y ddaear a safasant i fynu, a'r llywodraethwyr a ymgasglasant ynghyd, yn erbyn yr Arglwydd, ac yn erbyn ei Grist ef.

27 Canys mewn gwirionedd, yn y ddinas hon yr ymgynnullodd yn erbyn dy Sanct Fab Iesu, yr hwn a enneim-iaist ti, Herod a Phontius Pilat, gyd â'r cenhedloedd, a phobl Israel,

28 I wneuthur pa bethau bynnag a ragluniodd dy law a'th gynghor di eu gwneuthur.

29 Ac yn awr, Arglwydd, edrych ar eu bygythion hwy, a chaniattâ i'th weision draethu dy air di gyd â phob hyfder;

30 Trwy estyn o honot dy law i iachâu, ac fel y gwneler arwyddion a rhyfeddodau trwy enw dy sanctaidd Fab Iesu.

31 ¶ Ac wedi iddynt weddio, siglwyd y lle yr oeddynt wedi ymgynnull ynddo; a hwy a lanwyd oll o'r Ys- pryd Glân, a hwy a lefarasant air Duw yn hyderus.

32 A lliaws y rhai a gredasant oedd o un galon, ac un enaid; ac ni ddywedodd neb o honynt, fod dim a'r a feddai yn eiddo ei hunan, eithr yr oedd ganddynt bob peth yn gyffredin.

33 A'r apostolion trwy nerth mawr a roddasant dystiolaeth o adgyfodiad yr Arglwydd Iesu: a gras mawr oedd arnynt hwy oll.

34 Canys nid oedd un anghenus yn eu plith hwy: oblegid cynnifer ag oedd berchen tiroedd neu dai, a'u gwerthasant, ac a ddygasant werth y pethau a werthasid,

35 Ac a'u gosodasant wrth draed yr apostolion: a rhanwyd i bob un megis yr oedd yr anghen arno.

36 A Joseph, yr hwn a gyfenwid Barnabas gan yr apostolion (yr hyn o'i gyfieithu yw, Mab diddanwch) yn Lefiad, ac yn Cypriad o genedl,

37 A thir ganddo, a'i gwerthodd, ac a ddug yr arian, ac a'i gosododd wrth draed yr apostolion.

PEN. V.

1 Wedi i Ananias a Sapphira ei wrang, am eu rhagrith, gwympo i lawr yn feirw wrth gerydd Petr, 12 ac i'r apostolion eraill wneuthur llawer o wyrthiau, 14 er cynnydd i'r ffydd, 17 y mae yr apostolion yn cael eu carchuru eil-waith; 19 ac er hynny yn cael eu gwaredu gan angel, yr hwn sydd yn erchi iddynt bregethu i bawb ar gyhoedd: 21 hwythau, wedi iddynt bregethu felly yn y deml, 29 a cher bron y cynghor, 33 meun perygl o gael eu ladd; eithr trwy gynghor Gamaliel, cynghorur mawr ym mhllith yr Iudewon, yn cael eu cadw yn fyw, 40 ac yn unig eu caro: a hwythau yn gogoneddu Dduw am hynny, ac heb beidio â phregethu.

EITHR rhyw wr, a'i enw Ananias, gyd â Sapphira ei wraig, a werthodd dir,

2 Ac a ddarn-guddiodd *beth* o'r gwerth, a'i wraig hefyd o'r gyfrinach, ac a ddug ryw gyfran, ac a'i gosododd wrth draed yr apostolion.

3 Eithr Petr a ddywedodd, Ananias, paham yllanwodd Satan dy galon di i ddywedyd celwydd wrth yr Yspryd Glân, ac i ddarn-guddio *peth* o werth y tir?

4 Tra yr ydoedd yn aros, onid i ti yr oedd yn aros? ac wedi ei werthu, onid oedd yn dy feddiant di? paham y gosodaist y peth hwn yn dy galon? ni ddywedaist ti gelwydd wrth ddynion, ond wrth Dduw.

5 Ac Ananias, pan glybu y geiriau hyn, a syrthiodd i lawr, ac a drengodd. A daeth ofn mawr ar bawb a glybu y pethau hyn.

6 A'r gwyr ieuaingc a gyfodasant, ac a'i cymmerasant ef, ac a'i dygasant allan, ac a'i claddasant.

7 A bu megis yspaid tair awr, a'i wraig ef, heb wybod y peth a wnaethid, a ddaeth i mewn.

8 A Phetr a atebodd iddi, Dywed di i mi, Ai er cymmaint y gwerthasoch chwi y tir? Hithau a ddywedodd, Ie, er cymmaint.

9 A Phetr a ddywedodd wrthi, Paham y cyttunasoch i demtio Yspryd

yr Arglwydd? wele draed y rhai a gladdasant dy wr di wrth y drws, a hwy a'th ddygant dithau allan.

10 Ac yn y man hi a syrthiodd wrth ei draed ef, ac a drengodd: a'r gwyr ieuaingc wedi dyfod i mewn, a'i cawsant hi yn farw; ac wedi iddynt ei dwyn hi allan, hwy a'i claddasant hi yn ymyl ei gwr.

11 A bu ofn mawr ar yr holl eglwys, ac ar bawb oll a glybu y pethau hyn.

12 ¶ A thrwy ddwyllaw yr apostolion y gwnaed arwyddion a rhyfeddodau lawer ym mhllith y bobl (ac yr oeddynt oll yn gyttân ym mhorth Solomon.

13 Eithr ni feiddiai neb o'r lleill ymgysylltu â hwynt: ond y bobl oedd yn eu mawrhâu.

14 A chwanegwyd attynt rai yn credu yn yr Arglwydd, lliaws o wŷr a gwragedd hefyd)

15 Hyd oni ddygent y rhai cleifion allan ar hŷd yr heolydd, a'u gosod ar welyau a glythau, fel o'r hyn lleiaf y cysgodai cysgod Petr, pan ddelai heibio, rai o honynt.

16 A lliaws a ddaeth hefyd ynghyd o'r dinasoedd o amgylch Jerusalem, gan ddwyn rhai cleifion, a rhai a drallodid gan ysprydion aflan; y rhai a iachâwyd oll.

17 ¶ A'r arch-offeiriad a gyfododd, a'r holl rai oedd gyd âg ef (yr hon yw heresi y Saduceaid) ac a lanwyd o gynfigen,

18 Ac a ddodasant eu dwyllaw ar yr apostolion, ac a'u rhoisant yn y carchar cyffredin.

19 Eithr angel yr Arglwydd o hŷd nos a agorodd ddrysau y carchar, ac a'u dug hwynt allan, ac a ddywedodd,

20 Ewch, sefwch a lleferwch yn y deml wrth y bobl holl eiriau y fuchedd hon.

21 A phan glywsant, hwy a aethant yn fore i'r deml, ac a athrawiaethasant. Eithr daeth yr arch-offeiriad, a'r rhai oedd gyd âg ef, ac a alwasant ynghyd y cynghor, a holl henuriaid plant yr Israel, ac a ddanfonasant i'r carchar i'w dwyn hwy ger bron.

22 A'r swyddogion, pan ddaethant, ni chawsant hwynt yn y carchar; eithr

hwy a ddychwelasant, ac a fynegasant,

23 Gan ddywedyd, Yn wir ni a gawsom y carchar wedi ei gau o'r fath sicraf, a'r ceidwaid yn sefyll allan o flaen y drysau; eithr pan agorasom, ni chawsom neb i mewn.

24 A phan glybu yr arch-offeiriad, a blaenor y deml, a'r offeiriad penaf, yr ymadroddion hyn, ammeu a wnaethant yn eu cylch hwy beth a ddeuai o hyn.

25 Yna y daeth un ac a fynegodd iddynt, gan ddywedyd, Wele, y mae y gwŷr a ddodasoch chwi yngharchar, yn sefyll yn y deml, ac yn dysgu y bobl.

26 Yna y blaenor, gyd â'r swyddogion, a aeth ac a'u dug hwy heb drais (oblegid yr oedd arnynt osn y bobl, rhag eu llabyddio)

27 Ac wedi eu dwyn, hwy a'u gosodasant o flaen y cynghor: a'r arch-offeiriad a ofynodd iddynt,

28 Gan ddywedyd, Oni orchymynasom ni, gan orchymyn i chwi na athrawiaethech yn yr enw hwn? ac wele, chwi a lanwasoch Jerusalem â'ch athrawiaeth, ac yr ydych yn ewyllysio dwyn arnom ni waed y dyn hwn.

29 ¶ A Phetr a'r apostolion a atebasant ac a ddywedasant, Rhaid yw ufuddhâu i Dduw yn fwy nag i ddynion.

30 Duw ein tadau ni a gyfododd i fynu Iesu, yr hwn a laddasoch chwi, ac a groeshoeliasoch ar bren.

31 Hwn a ddyrchafodd Duw â'i ddeheulaw, yn Dywysog, ac yn Iachawdwr, i roddi edifeirwch i Israel, a maddeuant pechodau.

32 A nyny ydym ei dystion ef o'r pethau hyn, a'r Yspryd Glân hefyd, yr hwn a roddes Duw i'r rhai sydd yn ufuddhâu iddo ef.

33 ¶ A phan glywsant hwy hynny, hwy a ffrommasant, ac a ymgynghorasant am eu lladd hwynt.

34 Eithr rhyw Pharisead a'i enw Gamaliel, doctor o'r gyfraith, parchedig gan yr holl bobl, a gyfododd i fynu yn y cynghor, ac a archodd yrru yr apostolion allan dros ennyd fechan;

35 Ac a ddywedodd wrthynt, Ha

wŷr o Israel, edrychwch arnoch eich hunain, pa beth yr ydych ar fedr ei wneuthur am y dynion hyn.

36 Canys o flaen y dyddiau hyn cyfododd Theudas i fynu, gan ddywedyd ei fod ef yn rhyw un; wrth yr hwn y glynodd rhifedi o wŷr, ynghylch pedwar cant: yr hwn a laddwyd, a chynnifer oll a ufuddhasant iddo a wasgarwyd, ac a wnaed yn ddiddym.

37 Ar ol hwn y cyfododd Judas y Galilead, yn nyddiau y dreth; ac efe a drodd bobl lawer ar ei ol: ac yntau hefyd a ddarfu am dano, a chynnifer oll a ufuddhasant iddo a wasgarwyd.

38 Ac yr awrhon meddaf i chwi, Ciliwch oddi wrth y dynion hyn, a gadewch iddynt: oblegid os o ddynion y mae y cynghor hwn, neu y weithred hon, fe a ddiddymmir;

39 Eithr os o Dduw y mae, ni ellwch chwi ei ddiddymmu, rhag eich cael yn ymladd yn erbyn Duw.

40 A chyttuno âg ef y wnaethant. Ac wedi iddynt alw yr apostolion attynt, a'u curo, hwy a orchymynasant iddynt na lefarent yn enw yr Iesu, ac a'u gollyngasant ymaith.

41 ¶ A hwy a aethant allan o olwg y cynghor yn llawen, am eu cyfrif hwynt yn deilwng i ddiodeff ammharch o achos ei enw ef.

42 A beunydd yn y deml, ac o dŷ i dŷ, ni pheidiasant â dysgu a phregethu Iesu Grist.

PEN. VI.

1 Yr apostolion yn chwernnyek nad esgeulusid y tlodion, o ran eu lluniaeth corphorol; ac yn ofalus hefyd eu hunain am gyfrannu guir Duw, lluniaeth yr enaid: 3 yn ordeinio swydd diaconiaeth i saith o wŷr etholedig; 5 o'r rhai y mae Stephan, gur llawn o sffyd ac o'r Yspryd Glân, yn un: 12 ei ddul ef gan y rhai a waradwyddodd efe wrth ymresymmu; 15 ac achwyn arno ar gam, am gablu yn erbyn y gyfruth a'r deml.

AC yn y dyddiau hynny, a'r disgyblion yu amlhâu, bu grwnach gan y Groegiaid yn erbyn yr Hebreaid, am ddirmygu eu gwragedd gweddwon hwy yn y weinidogaeth feunyddiol.

2 Yna y deuddeg a alwasant ynghyd y lliaws disgyblion, ac a ddywedasant, Nid yw gymhesur i ni adael gair Duw, a gwasanethu byrddau.

3 Am hynny, frodyr, edrychwch yn eich plith am seithwyr da eu gair, yn llawn o'r Yspryd Glân a doethineb, y rhai a osodom ar hyn o orchwyl.

4 Eithr ni a barhâwn mewu gweddi a gweinidogaeth y gair.

5 ¶ A boddlawn fu yr ymadrodd gan yr holl liaws : a hwy a etholasant Stephan, gwr llawn o ffydd ac o'r Yspryd Glân, a Phylip, a Phrochorus, a Nicanor, a Thimon, a Pharmenas, a Nicholas, proselyt o Antiochia :

6 Y rhai a osodasant hwy ger bron yr apostolion; ac wedi iddynt weddio, hwy a ddodasant eu dwylaw arnynt hwy.

7 A gair Duw a gynnyddodd; a rhifedi y disgyblion yn Jerusaleim a amlhâodd yn ddirfawr, a thyrfa fawr o'r offeiriad a ufuddhasant i'r ffydd.

8 Eithr Stephan, yn llawn ffydd a nerth, a wnaeth ryfeddodau ac arwyddion mawrion ym mhlith y bobl.

9 ¶ Yna y cyfododd rhai o'r synagog a elwir eiddo y Libertiniaid, a'r Cyreniaid, a'r Alexandriaid, a'r rhai o Cilicia, ac o Asia, gan ymddadleu â Stephan.

10 Ac ni allent wrthwynebu y doethineb a'r yspryd trwy yr hwn yr oedd efe yn llefaru.

11 Yna y gosodasant wŷr i ddywedyd, Nyni a'i clywsom ef yn dywedyd geiriau cablaidd yn erbyn Moses a Duw.

12 A hwy a gynhyrfasant y bobl, a'r henuriaid, a'r ysgrifenyddion; a chian ddyfod arno, a'i cipiasant ef, ac a'i dygasant i'r gynghorfa;

13 Ac a osodasant gau dystion, y rhai a ddywedent, Nid yw y dyn hwn yn peidio a dywedyd cabl-eiriau yn erbyn y lle sanctaidd hwn, a'r gyfraith.

14 Canys nyni a'i clywsom ef yn dywedyd, y distrywiaw yr Iesu hwn o Nazareth y lle yna, ac y newidiai efe y defodau a draddododd Moses i ni.

15 Ac fel yr oedd yr holl rai a eisteddent yn y cynghor yn dal sylw arno, hwy a welent ei wyneb ef fel wyneb angel.

1 *Stephan, wrth gael cennad i ateb drosto ei hun am y gabledd, 2 yn dangos ddirfod i Abraham addoli Duw yn iactn; a pha fodd y dewisodd Duw y tadau, 20 cyn geni Moses, a chyn adeiladu y babell a'r deml: 37 a thystiolaethu o Moses ei hun am Griat: 44 ac na pharhâi y seremoniau oddi allan, y rhai a ordeiniast ar ddull y portreid nefol, ond dros amser: 51 gan eu ceryddu hwy, am eu gwaith yn gwrthwynebu ac yn lladd Crist y Cyfares hwnnw, am yr hwn y rhug-ddywedasai y prophwyd y deuai efe i'r byd: 54 hwythau ar hynny yn ei lubyddio ef i farwolaeth; ac yntau yn gorchymyn ei enaid i'r Iesu, ac yn gweddio drostynt hwy.*

YNA y dywedodd yr arch-offeiriad, A ydyw y pethau hyu felly?

2 Yntau a ddywedodd, *Ha wŷr frodyr, a thadau, gwrandewch: Duw y gogoniant a ymddangosodd i'n Tad Abraham, pan oedd efe ym Mesopotamia, cyn iddo drigo yn Charran;*

3 Ac a ddywedodd wrtho, *Dos allan o'th wlad, ac oddi wrth dy dylwyth, a thyred i'r tir a ddangoswyf i ti.*

4 Yna y daeth efe allan o dir y Caldeaid, ac y preswylodd yn Charran: ac oddi yno, wedi marw ei dad, efe a'i symmudodd ef i'r tir yma yn yr hwn yr ydych chiwi yn preswyllo yr awrhon.

5 Ac ni roes iddo etifeddiaeth ynddo, na ddo led troed; ac efe a addawodd ei roddi iddo i'w feddiannu, ac i'w had ar ei ol, pryd nad oedd plentyn iddo.

6 A Duw a lefarodd fel hyn; *Dy had di a fydd ymdeithydd mewn gwlad ddeithr, a hwy a'i caethiawt ef, ac a'i drygant bedwar can mlynedd.*

7 Eithr y genedl yr hon a wasanaethant hwy, a farnaf fi, medd Duw: ac wedi hynny y deuant allan, ac a'm gwasanaethant i yn y lle hwn.

8 Ac efe a roddes iddo gyfammod yr enwaediad. *Felly Abraham a genhedlodd Isaac, ac a enwaedodd arno yr wythfed dydd: ac Isaac a genhedlodd Jacob; a Jacob a genhedlodd y deuddeg patriarch.*

9 A'r patrieirch, gan genfigennu, a werthasant Joseph i'r Aipht: ond yr oedd Duw gyd âg ef,

10 Ac a'i hachubodd ef o'i holl orthrymderau, ac a roes iddo hawddgar-

wch a doethineb y'ngolwg Pharaoh breulin yr Aipht; ac efe a'i gosododd ef yn llywodraethwr ar yr Aipht; ac ar ei holl dŷ.

11 Ac fe ddaeth newyn dros holl dir yr Aipht a Chanaan, a gorthrymder mawr; a'n tadau ni chwastant luniaeth.

12 Ond pan glybu Jacob fod yd yn yr Aipht, efe a anfonodd ein tadau ni allan yn gyntaf.

13 A'r ail *waith* yr adnabuwyd Joseph gan ei frodyr; a chenedl Joseph a aeth yn hysbys i Pharaoh.

14 Yna yr anfonodd Joseph, ac a gyrchodd ei dad Jacob, a'i holl genedl, pymtheg enaid a thriugain.

15 Felly yr aeth Jacob i waered i'r Aipht, ac a fu farw, efe a'n tadau hefyd.

16 A hwy a symmudwyd i Sichem, ac a ddodwyd yn y bedd a brynasai Abraham er arian gan feibion Emmor *tad* Sichem.

17 A phan nesâodd amser yr addewid, yr hwn a dyngasai Duw i Abraham, y bobl a gynnuddodd, ac a amlhâodd yn yr Aipht,

18 Hyd oni chyfododd brenhin arall, yr hwn nid adwaenai mo Joseph.

19 Hwn a fu ddichellgar wrth ein cenedl ni, ac a ddrygodd ein tadau, gan beri iddynt fwrw allan eu plant, fel nad eppilient.

20 Ar yr hwn amser y ganwyd Moses; ac efe oedd dlws i Dduw, ac a fagwyd dri mis yn nhŷ ei dad.

21 Ac wedi ei fwrw ef allan, merch Pharaoh a'i cyfododd ef i fynu, ac a'i magodd ef yn fab iddi ei hun.

22 A Moses oedd ddysgedig yn holl ddoethineb yr Aiphtiaid, ac oedd nerthol mewn geiriau ac mewn gweithredoedd.

23 A phan oedd efe yn llawn deugain mlwydd oed, daeth i'w galon ef ymweled â'i frodyr plant yr Israel.

24 A phan welodd efe un yn cael cam, efe a'i hamddiffynodd ef, ac a ddialodd gam yr hwn a orthrymmid, gan daro yr Aiphtiwyr:

25 Ac efe a dybiodd fod ei frodyr yn deall, fod Duw yn rhoddi iachawdwriaeth iddynt trwy ei law ef; eithr hwynt hwy ni ddeallasant.

26 A'r dydd nesaf yr ymddangosodd

efe iddynt, a hwy yn ymrafaelio, ac a'u hannogodd hwynt i heddychu, gan ddywedyd, *Ha wŷr*, brodyr ydych chi; paham y gwnewch gam â'ch gilydd?

27 Ond yr hwn oedd yn gwneuthur cam â'i gynnydog, a'i cilgwhiodd ef, gan ddywedyd, Pwy a'th osododd di yn llywodraethwr ac yn farnwr arnom ni?

28 A leddi di fi, y modd y lleddaist yr Aiphtiwyr ddoe?

29 A Moses a ffordd ar y gair hwn, ac a fu ddiethr yn nhir Madian; lle y cenedlodd efe ddau o feibion.

30 Ac wedi cyflawni deugain mlynedd, yr ymddangosodd iddo yn anialwch mynydd Sina, angel yr Arglwydd mewn fflam dân mewn perth.

31 A Moses, pan welodd, a fu ryfedd ganddo y golwg: a phan nesâodd i ystyried, daeth llef yr Arglwydd atto, *gan ddywedyd*,

32 Myfi *yw* Duw dy dadau, Duw Abraham, a Duw Isaac, a Duw Jacob. A Moses, wedi myned yn ddychrynedig, ni feiddiai ystyried.

33 Yna y dywedodd yr Arglwydd wrtho, Dattod dy esgidiau oddi am dy draed; canys y lle yr wyt yn sefyll ynddo sydd dir sanctaidd.

34 Gan weled y gwelais ddrygfyd fy mhobl y rhai sydd yn yr Aipht, a mi a glywais eu griddfan, ac a ddisgynais i'w gwared hwy. Ac yn awr tyred, mi a'th anfonaf di i'r Aipht.

35 Y Moses yma, yr hwn a wrthodasant hwy, gan ddywedyd, Pwy a'th osododd di yn llywodraethwr ac yn farnwr? hwn a anfonodd Duw yn llywydd ac yn waredwr, trwy law yr angel, yr hwn a ymddangosodd iddo yn y berth.

36 Hwn a'u harweiniodd hwynt allan, gan wneuthur rhyfeddodau ac arwyddion yn nhir yr Aipht, ac yn y môr coch, ac yn y diffaethwch ddeugain mlynedd.

37 ¶ Hwn *yw* y Moses a ddywedodd i feibion Israel, Prophwyd a gyfyd yr Arglwydd eich Duw i chwi o'ch brodyr fel myfi: arno ef y gwrandewch.

38 Hwn *yw* efe a fu yn yr eglwys yn y diffaethwch, gyd â'r angel a ymddiddanodd âg ef ym mynydd Sina, ac

â'n tadau ni; yr hwn a dderbyniodd ymadroddion bywiol i'w rhoddi i ni.

39 Yr hwn ni fynnai ein tadau fod yn ufudd iddo, eithr cilgwthiasant ef, a throisant yn eu calonnau i'r Aipht,

40 Gan ddywedyd wrth Aaron, Gwna i ni dduwiau i'n blaenori: oblegid y Moses yma, yr hwn a'n dug ni allan o dir yr Aipht, ni wyddom ni beth a ddigwyddodd iddo.

41 A hwy a wnaethant lo yn y dyddiau hynny, ac a offrymmasant aberth i'r eilun, ac a ymlawenhasant y'ngweithredoedd eu dwylaw eu hun.

42 Yna y trodd Duw, ac a'u rhoddes hwy i fynu i wasanaethu llu y nef; fel y mae yn ysgrifenedig yn llyfr y prophwydi, A offrymmasoch i mi laddedigion ac aberthau ddeugain mlynedd yn yr anialwch, chwi tŷ Israel?

43 A chwi a gymmerasoch babell Moloch, a seren eich duw Remphan, lluniau y rhai a wnaethoch i'w haddoli: minnau a'ch symmudaf chwi tu hwnt i Babilon.

44 Tabernacl y dystiolaeth oedd ym mhlith ein tadau yn yr anialwch, fel y gorchymynasai yr hwn a ddywedai wrth Moses, am ei wneuthur ef yn ol y portreiaid a welsai.

45 Yr hwn a ddarfu i'n tadau ni ei gymmeryd, a'i ddwyn i mewn gyd âg Iesu i berchennogaeth y Cenhedloedd, y rhai a yrrodd Duw allan o flaen ein tadau, hyd yn nyddiau Dafydd:

46 Yr hwn a gafodd ffafr ger bron Duw, ac a ddymunodd gael tabernacl i Dduw Jacob.

47 Eithr Solomon a adeiladodd dŷ iddo ef.

48 Ond nid yw y Goruchaf yn trigo mewn temlau o waith dwylaw: fel y mae y prophwyd yn dywedyd,

49 Y nef yw fy ngorsedd-faingc, a'r ddaear yw troed-faingc fy nhraed. Pa dŷ a adeiledwch i mi? medd yr Arglwydd; neu pa le fydd i'm gorhwsyfa i?

50 Onid fy llaw i a wnaeth hyn oll?

51 ¶ Chwi rai gwar-galed, a dien-waededig o galon ac o glustiau, yr ydych chi yn wastad yn gwrthwyn-

ebu yr Yspryd Glân: megis eich tadau, felly chiwithau.

52 Pa un o'r prophwydi ni ddarfu i'ch tadau chwi ei erlid? a hwy a laddasant y rhai oedd yn rhag-fynegi dyfodiad y Cyfiawn, i'r hwn yr awrhon y buoch chi fradwyr a llofruddion:

53 Y rhai a dderbyniasoch y gyfraith trwy drefniad angelion, ac nis cadwasoch

54 ¶ A phan glywsant hwy y pethau hyn, hwy a ffrommasant yn eu calonnau, ac a ysgyrnygasant ddannedd arno.

55 Ac efe yn gyflawn o'r Yspryd Glân, a edrychodd yn ddyfal tu a'r nef; ac a welodd ogoniant Duw, a'r Iesu yn sefyll ar ddeheulaw Duw.

56 Ac efe a ddywedodd, Wele, mi a welaf y nefodd yn agored, a Mab y dyn yn sefyll ar ddeheulaw Duw.

57 Yna y gwaedasant â llef uchel, ac a gauasant eu clustiau, ac a ruthrasant yn unfryd arno,

58 Ac a'i bwriasant allan o'r ddinas, ac a'i llabyddiasant: a'r tystion a ddodasant eu dillad wrth draed dyn ieuangc a elwid Saul.

59 A hwy a labyddiasant Stephan, ac efe yn galw ar Dduw, ac yn dywedyd, Arglwydd Iesu, derbyn fy yspryd.

60 Ac efe a ostyngodd ar ei liniau, ac a lefodd â llef uchel, Arglwydd, na ddod y pechod hwn yn eu herbyn. Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a hunodd.

PEN. VIII.

1 Yr eglwys, o achos yr erlid yn Jerusalem, weddi ei phlannu yn Samaria, 5 trwy waith Phylip y diacon; yr hwn a bregethodd, ac a wnaeth wyrthiau, ac a fedyddiodd lawer; ym mhlith eraill Simon y suryner, hudol mawr ym mysg y bobl. 14 Petr ac Ioan yn dyfod i gadarnhâu ac i chwaneu yr eglwys, gan roddi yr Yspryd Glân trwy weddi ac arddodiad dwylaw: 18 a Simon yn ceisio prynu y cyffelyb awdurdod ganddyni; 20 a Phetr yn ei geryddu ef yn dost am ei ragrith a'i gybydd-dod, ac yn ei annog ef i edifarhâu; 25 ac yn dychwelyd i Jerusalem, gan bregethu guir yr Arglwydd, efe ac Ioan: 26 ac angel yn anfon Phylip i ddyegu ac i fedyddio yr cunuch o Ethiopia.

A SAUL oedd yn cyttuno i'w ladd ef. A bu yn y dyddiau hynny erlid mawr ar yr eglwys oedd yn Je-

rusalem: a phawb a wasgarwyd ar hŷd gwledydd Judea a Samaria, ond yr apostolion.

2 A gwŷr bucheddol a ddygasant Stephan i'w gladdu, ac a wnaethaut alar mawr am dano ef.

3 Eithr Saul oedd yn anrheithio yr eglwys, gan fyned i mewn i bob tŷ, a llusgo allan wŷr a gwragedd, efe a'u rhoddes y'ngharchar.

4 A'r rhai a wasgarasid a dramwysasant gan bregethu y gair.

5 Yna Phylip a aeth i waered i ddinas Samaria, ac a bregethodd Grist iddynt.

6 A'r bobl yn gyttŷn a ddaliodd ar y pethau a ddywedid gan Phylip, wrth glywed o honynt, a gweled yr arwyddion yr oedd efe yn eu gwneuthur.

7 Canys ysprydion aflan, gan lefain â llef uchel, a aethant allan o lawer a berchennogid *ganddynt*; a llawer yn gleifion o'r parlys, ac yn gloffion, a iachâwyd.

8 Ac yr oedd llawenydd mawr yn y ddinas honno.

9 Eithr rhyw wr a'i enw Simon, oedd o'r blaen yn y ddinas yn swyno ac yn hudo pobl Samaria, gan ddywedyd ei fod ef ei hun yn rhyw un mawr.

10 Ar yr hwn yr oedd pawb, o'r lleiaf hyd y mwyaf, yn gwranddo, gan ddywedyd, Mawr allu Duw yw hwn.

11 Ac yr oeddynt â'u coel arno, o herwydd iddo dalm o amser eu hudo hwy â swynion.

12 Eithr pan gredasant i Phylip, yn pregethu y pethau a berthynent i deyrnas Dduw, ac i enw Iesu Grist, hwy a fedyddiwyd, yn wŷr ac yn wragedd.

13 A Simon yntau hefyd a gredodd: ac wedi ei fedyddio, a lynnodd wrth Phylip; a synnodd arno wrth weled yr arwyddion a'r nerthoedd mawrion a wneid.

14 ¶ A phan glybu yr apostolion yn Jerusalem, dderbyn o Samaria air Duw, hwy a anfonasant atynt Petr ac Ióan.

15 Y rhai wedi eu dyfod i waered, a weddiasant drostynt, a'r iddynt dderbyn yr Yspryd Glân.

16 (Canys etto nid oedd efe wedi syrthio ar neb o honynt: ond yr oeddynt yn unig wedi eu bedyddio yu enw yr Arglwydd Iesu)

17 Yna hwy a ddodasant eu dwylaw arnynt, a hwy a dderbyniasant yr Yspryd Glân.

18 A phan welodd Simon mai trwy osodiad dwylaw yr apostolion y rhoddid yr Yspryd Glân, efe a gynuygiodd iddynt arian,

19 Gan ddywedyd, Rhoddwch i minnau hefyd yr awdurdod hon, fel ar bwy bynnag y gosodwyf fy nwyllaw, y derbynio efe yr Yspryd Glân.

20 Eithr Petr a ddywedodd wrtho, Bydded dy arian gyd â thi i ddistryw, am i ti dybied y meddiennir dawn Duw trwy arian.

21 Nid oes i ti na rhan na chyfran yn y gorchwyl hwn: canys nid yw dy galon di yn uniawn ger bron Duw.

22 Édifarhâ gan hynny am dy ddrygioni hwn, a gweddïa Dduw, a faddeuir i ti feddyl-fryd dy galon.

23 Canys mi a'th welaf mewn bustl chwerverder, ac *mewn* rhwymedigaethl anwiredd.

24 A Simon a atebodd ac a ddywedodd, Gweddïwch chwi drosof si at yr Arglwydd, fel na ddêl dim arnaf o'r pethau a ddywedasoeh.

25 Ac wedi iddynt dystiolaethu a llefaru gair yr Arglwydd, hwy a ddychwelasant i Jerusalem, ac a bregethasant yr efengyl yn llawer o bentrefi y Samariaid.

26 ¶ Ac angel yr Arglwydd a lefarodd wrth Phylip, gan ddywedyd, Cyfod, a dos tu a'r dehau, i'r ffordd sydd yn myned i waered o Jerusalem i Gaza, yr hon sydd anghyffannedd.

27 Ac efe a gyfododd, ac a aeth. Ac wele gwr o Ethiopia, eunuch galluog dan Candace brenhines yr Ethiopiaid, yr hwn oedd ar ei holl drysor hi, yr hwn a ddaethai i Jerusalem i addoli;

28 Ac oedd yn dychwelyd, ac yn eistedd yn ei gerbyd, ac yn darllen y prophwyd Esaias.

29 A dywedodd yr Yspryd wrth Phylip, Dos yn nês, a glŷn wrth y cerbyd yma.

30 A Phylip a redodd atto, ac a'i clybu ef yn darllen y prophwyd Esaias; ac a ddywedodd, A wyt ti yn deall y pethau yr wyt yn eu darllen?

31 Ac efe a ddywedodd, Pa fodd y gallaf, oddi eithr i ryw un fy nghyfarwyddo i? Ac efe a ddymunodd ar Phylip ddyfod i fynu, ac eistedd gyd âg ef.

32 A'r lle o'r ysgrythyr yr oedd efe yn ei ddarllen, oedd hwn, Fel dafad i'r lladdfa yr arweiniwyd ef; ac fel oen ger bron ei gneifiwr yn fud, felly nid agorodd efe ei enau:

33 Yn ei ostyngiad, ei farn ef a dynnwyd ymaith; eithr pwy a draetha ei genhedlaeth ef? oblegid dygir ei fywyd ef oddi ar y ddaear.

34 A'r eunuch a atebodd Phylip, ac a ddywedodd, Attolwg i ti, am bwy y mae y prophwyd yn dywedyd hyn? am dano ei hun, ai am ryw un arall?

35 A Phylip a agorodd ei enau, ac a ddechreuodd ar yr ysgrythyr honno, ac a bregethodd iddo yr Iesu.

36 Ac fel yr oeddynt yn myned ar hÿd y ffordd, hwy a ddaethant at ryw ddwfr. A'r eunuch a ddywedodd, Wele ddwfr; beth sydd yn lluddias fy medyddio?

37 A Phylip a ddywedodd, Os wyt ti yn credu â'th holl galon, fe a ellir. Ac efe a atebodd ac a ddywedodd, Yr wyf yn credu fod Iesu Grist yn Fab Duw.

38 Ac efe a orchymynodd sefyll o'r cerbyd: a hwy a aethant i waered ill dau i'r dwfr, Phylip a'r eunuch; ac efe a'i bedyddiodd ef.

39 A phan ddaethant i fynu o'r dwfr, Yspryd yr Arglwydd a gipiodd Phylip ymaith, ac ni welodd yr eunuch ef mwyach. Ac efe a aeth ar hÿd ei ffordd ei hun yn llawen.

40 Eithr Phylip a gaed yn Azotus: a chan dramwy, efe a efengylodd ym mhob dinas hyd oni ddaeth efe i Cæsarea.

PEN. IX.

1 Saul yn myned i Damascus; a'i daraw ef i lawr i'r ddaear, 10 a'i alw i fod yn apostol; 18 a'i fedyddio gan Ananias: 20 yntau yn pregethu Crist yn hyderus. 23 Yr Iudewon yn cynllwyn i'w ladd ef, 29 a'r Groegwyr hwyf; yntau yn diangc rhag y ddiwy blaidd.

31 Yr eglurys yn cael lloyyddwch. 32 Petr yn iachâu Arneus o'r parlys, 36 ac yn codi Tabitha o farw i fyw.

A SAUL etto yn chwythu bygythiau a chelanedd yn erbyn disgyblion yr Arglwydd, a aeth at yr arch-offeiriad,

2 Ac a ddeisyfodd ganddo lythrau i Damascus, at y synagogau, fel os cai efe neb o'r ffordd hon, na gwyr na gwragedd, y gallai efe eu dwyn hwy yn rhwym i Jerusalem.

3 Ac fel yr oedd efe yn ymdaith, bu iddo ddyfod yn agos i Damascus: ac yn ddisymmwth llewyrchodd o'i amgylch oleuni o'r nef.

4 Ac efe a syrthiodd ar y ddaear, ac a glybu lais yn dywedyd wrtho, Saul, Saul, paham yr wyt yn fy erlid i?

5 Yntau a ddywedodd, Pwy wyt ti, Arglwydd? A'r Arglwydd a ddywedodd, Myfi yw Iesu, yr hwn yr wyt ti yn ei erlid: caled yw i ti wingo yn erbyn y symbylau.

6 Yntau gan grynu, ac â braw arno, a ddywedodd, Arglwydd, beth a fynni di i mi ei wneuthur? A'r Arglwydd a ddywedodd wrtho, Cyfod, a dos i'r ddinas, ac fe a ddywedir i ti pa beth sydd raid i ti ei wneuthur.

7 A'r gwyr oedd yn cyd-deithio âg ef a safasant yn fud, gan glywed y llais, ac heb weled neb.

8 A Saul a gysfododd oddi ar y ddaear; a phan agorwyd ei lygaid, ni welai efe neb: eithr hwy a'i tywysasant ef erbyn ei law, ac a'i dygasant ef i mewn i Damascus.

9 Ac efe a fu dridiau heb weled, ac ni wnaeth na bwytta nac yfed.

10 ¶ Ac yr oedd rhyw ddisgybl yn Damascus, a'i enw Ananias: a'r Arglwydd a ddywedodd wrtho ef mewn gweledigaeth, Ananias. Yntau a ddywedodd, Wele fi, Arglwydd.

11 A'r Arglwydd a ddywedodd wrtho, Cyfod, a dos i'r heol a elwir Uniawn, a chais yn nhÿ Judas un a'i enw Saul, o Tarsus: canys wele y mae yn gweddio.

12 Ac efe a welodd mewn gweledigaeth wr a'i enw Ananias, yn dyfod i mewn, ac yn doddi ei law arno, fel y gwelai eilwaith.

13 Yna yr atebodd Ananias, O Arglwydd, mi a glywais gan lawer am y gwr hwn, faint o ddrygau a wnaeth efe i'th saint di yn Jerusalem :

14 Ac yna y mae ganddo awdurdod oddi wrth yr arch-offeiriad, i rwymo pawb sydd yn galw ar dy enw di.

15 A dywedodd yr Arglwydd wrtho, Dos ymaith: canys y mae hwn yn llestr etholedig i mi, i ddwyn fy enw ger bron y Cenhedloedd, a brenhin-oedd, a phlant Israel.

16 Canys myfi a ddangosaf iddo pa bethau eu maint sydd raid iddo ef eu dioddef er mwyn fy enw i.

17 Ac Ananias a aeth ymaith, ac a aeth i mewn i'r tŷ; ac wedi doddi ei ddwyllaw arno, efe a ddywedodd, Y brawd Saul, yr Arglwydd a'm hanfonodd i (Iesu yr hwn a ymddangosodd i ti ar y ffordd y daethost) fel y gwelych drachefn, ac y'th lanwer â'r Yspryd Glân.

18 Ac yn ebrwydd y syrthiodd oddi wrth ei lygaid ef megis cèn: ac efe a gafodd ei olwg yn y man; ac *efe* a gyfododd, ac a fedyddiwyd.

19 Ac wedi iddo gymmeryd bwyd, efe a gryfhâodd. A bu Saul gyd â'r disgyblion oedd yn Damascus dalm o ddyddiau.

20 Ac yn ebrwydd yn y synagogau efe a bregethodd Grist, mai efe yw Mab Duw.

21 A phawb a'r a'i clybu *ef*, a synasant, ac a ddywedasant, Onid hwn yw yr un oedd yn difetha yn Jerusalem y rhai a alwent ar yr enw hwn, ac a ddaeth yma er mwyn hyn, fel y dygai hwynt yn rhwym at yr arch-offeiriad?

22 Eithr Saul a gynnyddodd fwyfwy o nerth, ac a orchfygodd yr Iuddewon oedd yn preswyllo yn Damascus, gan gadarnhâu mai hwn yw Crist.

23 ¶ Ac wedi cyflawni llawer o ddyddiau, cyd-ymgynghorodd yr Iuddewon i'w ladd ef.

24 Eithr eu cyd-fwriad hwy a wybuwyd gan Saul: a hwy a ddisgwyliasant y pyrth ddydd a nos, i'w ladd ef.

25 Yna y disgyblion a'i cymmer-

asant ef o hŷd nos, ac a'i gollyngasant i waered dros y mur mewn basged.

26 A Saul, wedi ei ddyfod i Jerusalem, a geisiodd ymwasgu â'r disgyblion: ac yr oeddynt oll yn ei ofni ef, heb gredu ei fod ef yn ddisgybl.

27 Eithr Barnabas a'i cymmerodd ef, ac a'i dug at yr apostolion, ac a fynegodd iddynt pa fodd y gwelsai efe yr Arglwydd ar y ffordd, ac ymddiddan o hono âg ef, ac mor hŷf a fuasai efe yn Damascus yn enw yr Iesu.

28 Ac yr oedd efe gyd â hwynt, yn myned i mewn ac yn myned allan, yn Jerusalem.

29 A chan fod yn hŷf yn enw yr Arglwydd Iesu, efe a lefarodd ac a ymddadleuodd yn erbyn y Groegiaid; a hwy a geisiasant ei ladd ef.

30 A'r brodyr, pan wybuant, a'i dygasant ef i waered i Cesarea, ac a'i hanfonasant ef ymaith i Tarsus.

31 Yna yr eglwysi trwy holl Judea, a Galilea, a Samaria, a gawsant heddwch, ac a adeiladwyd; a chan rodio yn ofn yr Arglwydd, ac yn niddanwch yr Yspryd Glân, hwy a amlhâwyd.

32 ¶ A bu, a Phetr yn tramwy trwy yr holl *wledydd*, iddo ddyfod i waered at y saint hefyd y rhai oedd yn trigo yn Lyda.

33 Ac efe a gafodd yno ryw ddyn a'i enw Aeneas, er ys wyth mlynedd yn gorwedd ar wely, yr hwn oedd glaf o'r parlys.

34 A Phetr a ddywedodd wrtho, Aeneas, y mae Iesu Grist yn dy iacháu di: cyfod, a chyweiria dy wely. Ac efe a gyfododd yn ebrwydd.

35 A phawb a'r oedd yn preswyllo yn Lyda a Saron a'i gwelsant ef, ac a ymchwelasant at yr Arglwydd.

36 ¶ Ac yn Joppa yr oedd rhyw ddisgybles a'i henw Tabitha (yr hon os cyfieithir a elwir Dorcas) hon oedd yn llawn o weithredoedd da, ac elusenau y rhai a wnaethai hi.

37 A digwyddodd yn y dyddiau hynny iddi fod yn glaf, a marw: ac wedi iddynt ei golchi, hwy a'i dodasant hi mewn llofft.

38 Ac o herwydd bod Lyda yn agos i Joppa, y disgyblion a glywsant fod Petr yno; ac a anfonasant ddau wr

atto ef, gan ddeisyf nad oedai ddyfod hyd attynt hwy.

39 A Phetr a gyfododd, ac a aeth gyd â hwynt. Ac wedi ei ddyfod, hwy a'i dygasant ef i fynu i'r llofft: a'r holl wragedd gweddwon a safasant yn ei ymyl ef yn wylo, ac yn dangos y peisiau a'r gwisgoedd a wnaethai Dorcas tra yr ydoedd hi gyd â hwynt.

40 Eithr Petr, wedi eu bwrw hwy i gyd allan, a doddi ei liniau ar lawr, a weddiodd; a chan droi at y corph, a ddywedodd, Tabitha, cyfod. A hi a agorodd ei llygaid, a phan welodd hi Petr, hi a gododd yn ei heistedd.

41 Ac efe a roddodd ei law iddi, ac a'i cyfododd hi i fynu. Ac wedi galw y saint a'r gwragedd gweddwon, efe a'i gosododd hi ger bron yn fyw.

42 A hysbys fu trwy holl Joppa; a llawer a gredasant yn yr Arglwydd.

43 A bu iddo aros yn Joppa llawer o ddyddiau gyd âg un Simon, barcer.

PEN. X.

1 *Cornelius, gŵr defosiynol, 5 wrth orchymyn angel, yn dunsion i gyrchu Petr: 11 yntau, trwy weledigaeth, 15, 20 a ddygir na ddiystyrus mo'r Cenhedloedd. 34 Ac efe yn pregethu Crist i Cornelius, a'r rhai oedd gyd âg ef, 44 yr Yspryd Glân yn disgyn arnynt; 48 a'u bedyddio hwy.*

YR oedd rhyw wr yn Cesarea, a'i enw Cornelius, canwriad o'r fyddin a elwid yr Italaidd;

2 *Gŵr defosiynol, ac yn ofni Duw, ynghyd â'i holl dŷ, ac yn gwneuthur llawer o elusenau i'r bobl, ac yn gweddio Duw yn wastadol.*

3 Efe a welodd mewn gweledigaeth yn eglur, ynghylch y nawfed awr o'r dydd, angel Duw yn dyfod i mewn atto, ac yn dywedyd wrtho, Cornelius.

4 Ac wedi iddo graffu arno, a myned yn ofnus, efe a ddywedodd, Beth sydd, Arglwydd? Ac efe a ddywedodd wrtho, Dy weddiau di a'th elusenau a ddyrchafasant yn goffiadwriaeth ger bron Duw.

5 Ac yn awr anfon wŷr i Joppa, a gyr am Simon, yr hwn a gyteuwir Petr:

6 Y mae efe yn llettya gyd âg un Simon, barcer; tŷ yr hwn sydd wrth y môr: efe a ddywed i ti pa beth sydd raid i ti ei wneuthur.

7 A phan ymadawodd yr angel oedd yn ymddiddan â Cornelius, efe a alwodd ar ddau o dylwyth ei dŷ, a milwr defosiynol o'r rhai oedd yn aros gyd âg ef:

8 Ac wedi iddo fynegi iddynt y cwbl, efe a'u hanfonodd hwynt i Joppa.

9 ¶ A thrannoeth, fel yr oeddynt hwy yn ymdeithio, ac yn nesáu at y ddinas, Petr a aeth i fynu ar y tŷ i weddio, ynghylch y chweched awr.

10 Ac fe ddaeth arno newyn mawr, ac efe a chwennychai gael bwyd. Ac a hwynt yn parottoi iddo, fe syrthiodd arno lewyg:

11 Ac efe a welai y nef yn agored, a rhyw lestr yn disgyn arno, fel llen-llian fawr, wedi rhwymo ei phedair congl, a'i gollwng i waered hyd y ddaear:

12 Yn yr hon yr oedd pob rhyw bedwar-carnolion y ddaear, a gwŷllt-filod, ac ymlusgiaid, ac ehediaid y nef.

13 A daeth llef atto, Cysod, Petr; lladd, a bwytta.

14 A Phetr a ddywedodd, Nid felly, Arglwydd: canys ni fwytteais i erioed ddim cyffredin neu aflan.

15 A'r llef drachefn a ddywedodd wrtho yr ail waith, Y pethau a lanhâodd Duw, na alw di yn gyffredin.

16 A hyn a wnaed dair gwaith: a'r llestr a dderbyniwyd drachefn i fynu i'r nef.

17 Ac fel yr oedd Petr yn ammeu ynddo ei hun beth oedd y weledigaeth a welsai; wele, y gwŷr a anfonasid oddi wrth Cornelius, wedi ymofyn am dŷ Simon, oeddynt yn sefyll wrth y porth.

18 Ac wedi iddynt alw, hwy a ofynasant a oedd Simon, yr hwn a gyfenwid Petr, yn llettya yno.

19 ¶ Ac fel yr oedd Petr yn meddwl am y weledigaeth, dywedodd yr Yspryd wrtho, Wele dri wŷr yn dy geisio di.

20 Am hynny cyfod, disgyn, a dos gyd â hwynt, heb ammeu dim: o herwydd myfi a'u hanfonais hwynt.

21 A Phetr, wedi disgyn at y gwŷr a anfonasid oddi wrth Cornelius atto, a ddywedodd, Wele, myfi yw yr hwn

yr ydych chiwi yn ei geisio: beth yw yr achos y daethoch o'i herwydd?

22 Hwythau a ddywedasant, Cornelius y canwriad, gwr cyfiawn, ac yn ofni Duw, ac â gair da iddo gan holl genedl yr Iuddewon, a rybuddiwyd gan angel sanctaidd, i ddanfôn am danat ti i'w dŷ, ac i wrando geiriau gennynt.

23 Am hynny efe a'u galwodd hwynt i mewn, ac a'u llettyodd hwy. A thrannoeth yr aeth Petr ymaith gyd â hwy, a rhai o'r brodyr o Joppa a aeth gyd âg ef.

24 A thrannoeth yr aethant i mewn i Cesarea. Ac yr oedd Cornelius yn disgwyl am danynt, ac efe a alwasai ei geraint a'i anwyl gyfeillion ynghyd.

25 Ac fel yr oedd Petr yn dyfod i mewn, Cornelius a gyfarfu âg ef, ac a syrthiodd wrth ei draed, ac a'i haddolodd ef.

26 Eithr Petr a'i cyfododd ef i fynu, gan ddywedyd, Cyfod; dyn wyf finnau hefyd.

27 A than ymddiddan âg ef, efe a ddaeth i mewn, ac a gafodd lawer wedi ymgynnull ynghyd.

28 Ac efe a ddywedodd wrthynt, Chwi a wyddoch mai anghyfreithlawn yw i wr o Iuddew ymwasgu neu ddyfod at alltud: eithr Duw a ddangosodd i mi na alwn neb yn gyffredin neu yn aflan.

29 O ba herwydd, iē, yn ddiinâg, y daethum, pan anfonwyd am danaf: yr wyf gan hynny yn gofyn am ba achos y danfonasoch am danaf.

30 A Chornelius a ddywedodd, Er ys pedwar diwrnod i'r awr hon o'r dydd yr oeddwn yn ymprydio, ac ar y nawfed awr yn gweddio yn fy nhŷ: ac wele, safodd gwr ger fy mron mewn gwsg ddisglaer.

31 Ac a ddywedodd, Cornelius, gwrandawyd dy weddi di, a'th elusenau a ddaethant mewn coffa ger bron Duw.

32 Am hynny anfon i Joppa, a galw am Simon, yr hwn a gyfenwir Petr: y mae efe yn lettya yn nhŷ Simon, barcer, y'nglân y môr; yr hwn, pan ddelo attat, a lesara wrthynt.

33 Am hynny yn ddioced myfi a anfonais attat; a thi a wnaethost yn

dda ddyfod. Yr awrhon, gan hynny, yr ŷm ni oll yn bresennol ger bron Duw, i wrando yr holl bethau a orchymynwyd i ti gan Dduw.

34 ¶ Yna yr agorodd Petr ei enau, ac a ddywedodd, Yr wyf yn deall mewn gwirionedd, nad ydyw Duw dderbyniwr wyneb:

35 Ond yn mhob cenedl, y neb sydd yn ei ofni ef, ac yn gweithredu cyfiawnder, sydd gymmeradwy ganddo ef.

36 Y gair yr hwn a anfonodd Duw i blant Israel, gan bregethu tangnefedd trwy Iesu Grist (efe yw Arglwydd pawb oll)

37 Chwychwi a wyddoch y gair a fu yn holl Judea, gan ddechreu o Galilea, wedi y bedydd a bregethodd Ioan:

38 Y modd yr enneiniodd Duw Iesu o Nazareth â'r Yspryd Glân, ac â nerth; yr hwn a gerddodd o amgylch gan wneuthur daioni, ac iachâu pawb a'r oedd wedi eu gorthrymmu gan ddiabol: oblegid yr oedd Duw gyd âg ef.

39 A ninnau ydym dystion o'r pethau oll a wnaeth efe y'ngwlad yr Iuddewon, ac yn Jerusalem; yr hwn a laddasant, ac a groeshoeliasant ar bren:

40 Hwn a gyfododd Duw y trydydd dydd, ac a'i rhoddes ef i'w wneuthur yn amlwg;

41 Nid i'r bobl oll, eithr i'r tystion etholedig o'r blaen gan Dduw, sef i ni, y rhai a fwyttasom ac a yfasom gyd âg ef wedi ei adgyfodi ef o feirw.

42 Ac efe a orchymynodd i ni bregethu i'r bobl, a thystiolaethu mai efe yw yr hwn a ordeiniwyd gan Dduw yn Farnwr byw a meirw.

43 I hwn y mae yr holl brophwydi yn dwyn tystiolaeth, y derbyn pawb a gredu ynddo ef faddeuant pechodau, trwy ei enw ef.

44 ¶ A Phetr etto yn llefaru y geiriau hyn, syrthiodd yr Yspryd Glân ar bawb a oedd yn clywed y gair.

45 A'r rhai o'r enwaediad a oedd-ynt yn credu, cynnifer ag a ddaethent gyd â Phetr, a synnasant, am dywallt dawn yr Yspryd Glân ar y Cenedl-
oedd hefyd.

46 Canys yr oeddynt yn eu clywed hwy yn llefaru â thafodau, ac yn mawrygu Duw. Yna yr atebodd Petr,

47 A all neb luddias dwfr, fel na fedyddier y rhai hyn, y rhai a dderbyniasant yr Yspryd Glân, fel ninnau?

48 Ac efe a orchymynodd eu bedyddio hwynt yn enw yr Arglwydd. Yna y deisyfasant arno aros dros ennyd o ddyddiau.

PEN. XI.

1 *Petr, wedi achwyn arno am fyned i mewn at y Cenhedloedd, yn gwneuthur ei ymddiffyn; 18 ac yn cael ei dderbyn. 19 Wedi cyrhaeddyd o'r efengyl hyd Phenice, a Cyprus, ac Antiochia, yr gŷys yn danfon Barnabas i'w cadarnhau hucynt. 26 Y disgyblion yno yn cael yn gyntaf rhai eu galw yn Gristianogion; 27 ac yn anfon ymwasared i'r brodyr yn Judea, yn amser newyn.*

A'R apostolion a'r brodyr oedd yn Judea, a glywsant ddarfod i'r Cenhedloedd hefyd dderbyn gair Duw.

2 A phan ddaeth Petr i fynu i Jerusalem, y rhai o'r enwaediad a ymrysonasant yn ei erbyn ef,

3 Gan ddywedyd, Ti a aethost i mewn at wŷr dienwaededig, ac a fwyttestid gyd â hwynt.

4 Eithr Petr a ddechreuodd, ac a eglurodd y peth iddynt mewn trefn, gan ddywedyd,

5 Yr oeddwn i yn ninas Joppa yn gweddio; ac mewn llewyg y gwelais welledigaeth, Rhyw lestr megis llenllian fawr yn disgyn, wedi ei gollwng o'r nef erbyn ei phedair congl; a hi a ddaeth hyd ataf si.

6 Ar yr hon pan edrychais, yr ysytiriais, ac mi a welais bedwar-carnolion y ddaear, a gwŷyllt-filod, ac ymlusgiaid, ac ehodiaid y nef.

7 Ac mi a glywais lef yn dywedyd wrthyf, Cyfod, Petr; lladd, a bwytta.

8 Ac mi a ddywedais, Nid felly, Arglwydd: canys dim cyffredin neu aflan nid aeth un amser i'm genau.

9 Eithr y llais a'm hattebodd i eilwaith o'r nef, Y pethau a lanhâodd Duw, na alw di yn gyffredin.

10 A hyn a wnaed dair gwaith: a'r holl bethau a dynnwyd i fynu i'r nef drachefn.

11 Ac wele, yn y man yr oedd tri

wŷr yn sefyll wrth y tŷ yr oeddwn ynddo, wedi eu hanfon o Cesarea ataf si.

12 A'r Yspryd a archodd i mi fyned gyd â hwynt, heb ammeu dim. A'r chwe brodyr hyn a ddaethant gyd â mi; a nyni a ddaethom i mewn i dŷ y gwr.

13 Ac efe a fynegodd i ni pa fodd y gwelsai efe angel yn ei dŷ, yn sefyll ac yn dywedyd wrtho, Anfon wŷr i Joppa, a gŷr am Simon, a gyfenwir Petr:

14 Yr hwn a lefara eiriau wrthyf, trwy y rhai y'th iachêir di a'th holl dŷ.

15 Ac a myfi yn dechreu llefaru, syrthiodd yr Yspryd Glân arnynt, megis arnom ninnau yn y dechreuad.

16 Yna y cofiais air yr Arglwydd, y modd y dywedasai efe, Ioan yn wir a fedyddiodd â dwfr; eithr chwi a fedyddir â'r Yspryd Glân.

17 Os rhoddes Duw gan hynny iddynt hwy gyffelyb rodd ag i ninnau, y rhai a gredasom yn yr Arglwydd Iesu Grist, pwy oeddwni, i allu lluddias Duw?

18 A phan glywsant y pethau hyn, distawu a wnaethant, a gogoneddu Duw, gan ddywedyd, Fe roddes Duw gan hynny i'r Cenhedloedd hefyd edifeirwch i fywyd.

19 ¶ A'r rhai a wasgarasid o herwydd y blinder a godasai ynghylch Stephan, a dramwyasant hyd yn Phenice, a Cyprus, ac Antiochia, heb lefaru y gair wrth neb ond wrth yr Iuddewon yn unig.

20 A rhai o honynt oedd wŷr o Cyprus ac o Cyrene, y rhai wedi dyfod i Antiochia, a lefarasant wrth y Groegiaid, gan bregethu yr Arglwydd Iesu.

21 A llaw yr Arglwydd oedd gyd â hwynt: a nifer mawr a gredodd, ac a drodd at yr Arglwydd.

22 ¶ A'r gair a ddaeth i glustiau yr eglwys oedd yn Jerusalem am y pethau hyn: a hwy a anfonasant Barnabas i fyned hyd Antiochia.

23 Yr hwn pan ddaeth, a gweled gras Duw, a fu lawen ganddo, ac a gynghorodd bawb oll, trwy lwyr-fryd calon, i lynu wrth yr Arglwydd.

24 Oblegid yr oedd efe yn wr da,

ac yn llawn o'r Yspryd Glân, ac o fydd: a llawer o bobl a chwanegwyd i'r Arglwydd.

25 Yna yr aeth Barnabas i Tarsus, i geisio Saul. Ac wedi iddo ei gael, efe a'i dug i Antiochia.

26 A bu iddynt fwyddyn gyfan ymgynnull yn yr eglwys, a dysgu pobl lawer; a bod galw y disgyblion yn Gristianogion yn gyntaf yn Antiochia.

27 ¶ Ac yn y dyddiau hynny daeth prophwydi o Jerusalem i waered i Antiochia.

28 Ac un o honynt, a'i enw Agabus, a gyfododd, ac a arwyddocâodd trwy yr Yspryd, y byddai newyn mawr dros yr holl fyd: yr hwn hefyd a fu dan Claudius Cesar.

29 Yna y disgyblion, bob un yn ol ei allu, a fwriadasant anfon cymmorth i'r brodyr oedd yn preswyllo yn Judea.

30 Yr hyn beth hefyd a wnaethant; gan ddanfôn at yr henuriaid trwy law Barnabas a Saul.

PEN. XII.

1 *Herod yn erlid y Cristianogion: yn lladd Iago; ac yn carcharu Petr: a'r angel yn ei waredu ef, wrth weddïau yr eglwys.* 20 Herod, trwy fatchder, yn cynneryd iddo ei hun y gogoniant oedd ddyledus i Dduw; ac yn cael ei daro gan yr angel, ac yn marw yn resymol: 24 a'r eglwys yn llwyddo ar ol ei farwolaeth ef.

AC ynghylch y pryd hwnnw yr estynnodd Herod frenhin ei ddwy-law i ddrygu rhai o'r eglwys.

2 Ac efe a laddodd Iago brawd Ioan a'r cleddyf.

3 A phan welodd fod yn dda gan yr Iuddewon hynny, efe a chwanegodd ddala Petr hefyd (A dyddiau y bara croyw ydoedd hi)

4 Yr hwn, wedi ei ddal, a roddes efe y'ng harchar, ac a'i traddododd at bedwar pedwariaid o filwyr i'w gadw; gan ewyllysio, ar ol y Pasc, ei ddwyn ef allan at y bobl.

5 Felly Petr a gadwyd yn y carchar: eithr gweddi ddyfal a wnaethpwyd gan yr eglwys at Dduw drosto ef.

6 A phan oedd Herod a'i fryd ar ei ddwyn ef allan, y nos honno yr oedd Petr yn cysgu rhwng dau filwr, wedi ei rwymo â dwy gadwyn; a'r

ceidwaid o flaen y drws oeddynt yn cadw y carchar.

7 Ac wele, angel yr Arglwydd a safodd ger llaw, a goleuni a ddisgleiriodd yn y carchar: ac efe a darawodd ystlys Petr, ac a'i cyfododd ef, gan ddywedyd, Cyfod yn fuan. A'i gadwyni ef a syrthiasant oddi wrth ei ddwyllaw.

8 A dywedodd yr angel wrtho, Ymwregysa, a rhwym dy sandalau. Ac felly y gwnaeth efe. Yna y dywedodd, Bwrw dy wisg am danat, a chanlyn fi.

9 Ac efe a aeth allan, ac a'i canlynodd ef: ac nis gwybu mai gwir oedd y peth a wnaethid gan yr angel; eithr yr oedd yn tybied mai gweled gweledigaeth yr oedd.

10 Ac wedi myned o honynt heb law y gyntaf a'r ail wylidwriaeth, hwy a ddaethant i'r porth haiarn yr hwn sydd yn arwain i'r ddinas, yr hwn a ymagorodd iddynt o'i waith ei hun; ac wedi eu myned allan, hwy a aethant ar hŷd un heol; ac yn ebrwydd yr angel a aeth ymaith oddi wrtho.

11 A Phetr, wedi dyfod atto ei hun, a ddywedodd, Yn awr y gwn yn wir anfon o'r Arglwydd ei angel, a'm gwared i allan o law Herod, ac oddi wrth holl ddisgwyliad pobl yr Iuddewon.

12 Ac wedi iddo gymmeryd pwyll, efe a ddaeth i dŷ Mair mam Ioan, yr hwn oedd a'i gyfenw Marc, lle yr oedd llawer wedi ymgasglu, ac yn gweddïo.

13 Ac fel yr oedd Petr yn curo drws y porth, morwyn a ddaeth i ymwrandu, a'i henw Rhode.

14 A phan adnabu hi lais Petr, nid agorodd hi y porth gan lawenydd; eithr hi a redodd i mewn, ac a fynegodd fod Petr yn sefyll o flaen y porth.

15 Hwythau a ddywedasant wrthi, Yr wyt ti yn ynydu. Hithau a daerodd mai felly yr oedd. Eithr hwy a ddywedasant, Ei angel ef ydyw.

16 A Phetr a barhâodd yn curo: ac wedi iddynt agori, hwy a'i gwelsant ef, ac a synnasant.

17 Ac efe a amneidiodd arnynt â llaw i dewi, ac a adroddodd iddynt pa

wedd y dygasai yr Arglwydd ef allan o'r carchar: ac efe a ddywedodd, Mynegwch y pethau hyn i Iago, ac i'r brodyr. Ac efe a ymadawodd, ac a aeth i le arall.

18 Ac wedi ei myned hi yn ddydd, yr oedd trallod nid bychan ym mhllith y milwyr, pa beth a ddaethai o Pêtr.

19 Eithr Herod, pan ei ceisiodd ef, ac heb ei gael, a holodd y ceidwaid, ac a orchymynodd eu cymmeryd hwy ymaith. Yntau a aeth i waered o Judea i Cesarea, ac a arhosodd yno.

20 ¶ Eithr Herod oedd yn lliodiog iawn yn erbyn gwŷr Tyrus a Sidon: a hwy a ddaethant yn gyttûn atto; ac wedi ynnill Blastus, yr hwn oedd ystafellydd y brenhin, hwy a ddeisyfasant dangnefedd; am fod eu gwlad hwynt yn cael ei chynnalïaeth o wlad y brenhin.

21 Ac ar ddydd nodedig, Herod, gwedi gwisgo dillad brenhinol, a eisteddodd ar orsedd-faingc, ac a areithiodd wrthynt.

22 A'r bobl a roes floedd, Lleser-ydd Daw, ac nid dyn ydyw.

23 Ac allan o law y tarawodd angel yr Arglwydd ef, am na roisai y gogoniant i Dduw: a chan bryfed yn ei ysu, efe a drengodd.

24 ¶ A gair Duw a gynnyddodd ac a amhlâodd.

25 A Barnabas a Saul, wedi cyflawni eu gweinidogaeth, a ddychwelasant o Jerusalem, gan gymmeryd gyd â hwynt Ioan hefyd, yr hwn a gyfenwid Marc.

PEN. XIII.

i Dewis Paul a Barnabas i fyned at y Cenhedloedd. 7 Sergius Paulus, ac Elymas y swynwr. 14 Paul yn pregethu yn Antiochia mai Iesu yr Crist. 42 Y Cenhedloedd yn credu; 45 yr Iuddeuon yn gwrthwynebu, ac yn cablu: 46 Paul a Barnabas, ar hynny, yn troi at y Cenhedloedd. 48 Y rhai a drefnesid i fywyd, yn credu.

YR oedd hefyd yn yr eglwys ydoedd yn Antiochia, rai prophwydi ac athrawon; Barnabas, a Simeon, yr hwn a elwid Niger, a Lucius o Cyrene, a Manaen brawd-maeth Herod y tetrarch, a Saul.

2 Ac fel yr oeddynt hwy yn gwasanaethu yr Arglwydd, ac yn ymprydio,

dywedodd yr Yspryd Glân, Neillduwch i mi Barnabas a Saul, i'r gwaith y gelwais hwynt iddo.

3 Yna wedi iddynt ymprydio, a gweddio, a doddi eu dwylaw arnynt, hwy a'u gollyngasant ymaith.

4 ¶ A hwythau, wedi eu danfon ymaith gan yr Yspryd Glân, a ddaethant i Seleucia; ac oddi yno a fordwyasant i Cyprus.

5 A phan oeddynt yn Salamis, hwy a bregethasant air Duw yn synagogau yr Iuddeuon: ac yr oedd hefyd ganddynt Ioan yn weinidog.

6 Ac wedi iddynt dramwy trwy yr ynys hyd Paphus, hwy a gawsant ryw swynwr, gair brophwyd o Iuddeu, a'i enw Bar-ïesu;

7 Yr hwn oedd gyd â'r rhaglaw, Sergius Paulus, gwr call: hwn, wedi galw atto Barnabas a Saul, a ddeisyfodd gael clywed gair Duw.

8 Eithr Elymas y swynwr (canya felly y cyfieithir ei enw ef) a'u gwrthwynebodd hwynt, gan geisio gwŷyrdroi y rhaglaw oddi wrth y ffydd.

9 Yna Saul (yr hwn hefyd a elwir Paul) yn llawn o'r Yspryd Glân, a edrychodd yn graff arno ef,

10 Ac a ddywedodd, O gyflawn o bob twyll a phob ysgelderder, tydi mab diafol, a gelyn pob cyfiawnder, oni pheidi di â gwŷyros uniawn ffyrdd yr Arglwydd?

11 Ac yn awr wele, y mae llaw yr Arglwydd arnat ti, a thi a fyddi ddall heb weled yr haul dros amser. Ac yn ddiattreg y syrthiodd arno niwlen a thywyllwch; ac efe a aeth oddi amgylch gan geisio rhai i'w arwain erbyn ei law.

12 Yna y rhaglaw, pan welodd yr hyn a wnaethid, a gredodd, gan ryfeddu wrth ddysgeidiaeth yr Arglwydd.

13 A Phaul a'r rhai oedd gyd âg ef a aethant ymaith o Paphus, ac a ddaethant i Perga yn Pamphylia; eithr Ioan a ymadawodd oddi wrthynt; ac a ddychwelodd i Jerusalem.

14 ¶ Eithr hwynt-hwy, wedi ymado o Perga, a ddaethant i Antiochia yn Pisidia, ac a aethant i mewn i'r synagog ar y dydd sabbath, ac a eisteddasant.

15 Ac ar ol darllen y gyfraith a'r prophwydi, llywodraethwyr y synagog a anfonasant attynt, gan ddywedyd, *Ha wŷr frodyr*, od oes gennyh air o gynghor i'r bobl, traethwch.

16 Yna y cyfododd Paul i fynu, a chan amneidio â'i law am osteg, a ddywedodd, *O wŷr o Israel*, a'r rhai ydych yn ofni Duw, gwrandewch.

17 Duw y bobl hyn Israel a etholodd ein tadau ni, ac a ddyrchafodd y bobl, pan oeddynt yn ymdeithio y'ngwlad yr Aipht, ac â braich uchel y dug efe hwynt oddi yno allan.

18 Acynghylch deugain mlynedd o amser y goddefodd efe eu harferion hwynt yn yr anialwch.

19 Ac wedi iddo ddinystrio saith genedl yn nhir Canaan, â choel-bren y parthodd efe dir y rhai hynny iddynt hwy.

20 Ac wedi y pethau hyn, dros yspaid ynghylch pedwar cant a deng mlynedd a deugain, efe a roddes farnwyr iddynt, hyd Samuel y prophwyd.

21 Ac ar ol hynny y dymunasant gael brenhin: ac fe a roddes Duw iddynt Saulmab Cis, gwr o lwyth Benjamin, ddeugain mlynedd.

22 Ac wedi ei ddiswyddo ef, y cyfododd efe Dafydd yn frenhin iddynt; am yr hwn y tystiolaethodd, ac y dywedodd, *Cefais Dafydd mab Jesse*, gwr yn ol fy nghalon, yr hwn a gyflawnia fy holl ewyllys.

23 O had hwn, Duw, yn ol ei addewid, a gyfododd i Israel yr Iachawdwr Iesu:

24 Gwedi i Ioan rag-bregethu o flaen ei ddyfodiad ef i mewn, fedydd edifeirwch i holl bobl Israel.

25 Ac fel yr oedd Ioan yn cyflawni ei redfa, efe a ddywedodd, Pwy yr ydych chiwi yn tybied fy mod i? Nid myfi yw *efe*: eithr wele, y mae yn dyfod ar fy ol i, yr hwn nid wyf yn deilwng i ddattod esgidiau ei draed.

26 *Ha wŷr frodyr*, plant o genedl Abraham, a'r rhai yn eich plith sydd yn ofni Duw, i chwi y danfonwyd gair yr iachawdwriaeth hon.

27 Canys y rhai oedd yn preswyllo yn Jerusalem, a'u tywysogion, heb adnabod hwn, a lleferydd y prophwydi

y rhai a ddarllenid bob sabbath, gan ei farnu ef, a'u cyflawnasant.

28 Ac er na chawsant ynddo ddim achos angau, hwy a ddymunasant ar Pilat ei ladd ef.

29 Ac wedi iddynt gwblhâu pob peth a'r a ysgrifenasid am dano ef, hwy a'i disgynasant ef oddi ar y pren, ac a'i dodasant mewn bedd.

30 Eithr Duw a'i cyfododd ef oddi wrth y meirw.

31 Yr hwn a welwyd dros ddyddiau lawer gan y rhai a ddaethant i fynu gyd âg ef o Galilea i Jerusalem, y rhai sydd dystion iddo wrth y bobl.

32 Ac yr ydym ni yn esengylu i chwi yr addewid a wnaed i'r tadau, ddarfod i Dduw gyflawni hon i ni eu plant hwy, gan iddo adgyfodi yr Iesu:

33 Megis ag yr ysgrifenydwyd yn yr ail psalm, *Fy Mab i ydwyt ti*; myfi heddyw a'th genhedlais.

34 Ac am iddo ei gyfodi ef o'r meirw, nid i ddychwelyd mwy i lygr-edigaeth, y dywedodd fel hyn, Rhoddaf i chwi sicr drugareddau Dafydd.

35 Ac am hynny y mae yn dywedyd mewn psalm arall, *Ni adewi i'th Sanct weled llygredigaeth*.

36 Canys Dafydd, wedi iddo wasanaethu ei genhedlaeth ei hun trwy ewyllys Duw, a hunodd, ac a ddodwyd at ei dadau, ac a welodd lygredigaeth:

37 Eithr yr hwn a gyfododd Duw, ni welodd lygredigaeth.

38 Am hynny bydded hysbys i chwi, *ha wŷr frodyr*, mai trwy hwn yr ydys yn pregethu i chwi faddeuant pechodau:

39 A thrwy hwn y cyfiawnhêir pob un sydd yn credu, oddi wrth yr holl bethau y rhai ni allech trwy gyfraith Moses gael eich cyfiawnhâu oddi wrth-ynt.

40 Gwylwch gan hynny na ddél arnoch y peth a ddywedwyd yn y prophwydi;

41 Edrychwch, O ddirmygwyr, a rhyfeddwch, a diflennwch: canys yr wyf yn gwneuthur gweithred yn eich dyddiau, gwaith ni chredwch ddim, er i neb ei ddangos i chwi.

42 ¶ A phan aeth yr Iuddewon allan

o'r synagog, y Cenhedloedd a attolygasant gael pregethu y geiriau hyn iddynt y sabbath nesaf.

43 Ac wedi gollwng y gynnulleidfa, llawer o'r Iuddewon ac o'r pro-selytiaid crefyddol a ganlynasant Paul a Barnabas; y rhai gan lefaru wrth-ynt, a gynghorasant iddynt aros y'ngras Duw.

44 ¶ A'r sabbath nesaf, yr holl ddinas agos a ddaeth ynghyd i wrando gair Duw.

45 Eithr yr Iuddewon pan welsant y torfeydd, a lanwyd o genfigen, ac a ddywedasant yn erbyn y pethau a ddywedid gan Paul, gan wrth-ddywedyd a chablu.

46 Yna Paul a Barnabas a aethant yn hŷf, ac a ddywedasant, Rhaid oedd llefaru gair Duw wrthyhych chwi yn gyntaf: eithr o herwydd eich bod yn ei wrthod, ac yn eich barnu eich hunain yn annheilwng o fywyd tragwyddol, wele, yr ydym yn troi at y Cenhedloedd.

47 Canys felly y gorchymynodd yr Arglwydd i ni, gan ddywedyd, Mi a'th osodais di yn oleuni i'r Cenhedloedd, i fod o honot yn iachawdwriaeth hyd eithaf y ddaear.

48 A'r Cenhedloedd pan glywsant, a fu lawen ganddynt, ac a ogoneddasant air yr Arglwydd: a chynnifer ag oedd wedi eu hordeinio i fywyd tragwyddol, a gredasant.

49 A gair yr Arglwydd a daenwyd trwy yr holl wlad.

50 A'r Iuddewon a annogasant y gwragedd crefyddol ac anrhydeddus, a phennaethiaid y ddinas, ac a godasant erlid yn erbyn Paul a Barnabas, ac a'u bwriasant hwy allan o'u terfynau.

51 Eithr hwy a ysgydwasant y llwch oddi wrth eu traed yn eu herbyn hwynt, ac a ddaethant i Iconium.

52 A'r disgyblion a gyflawnwyd o lawenydd, ac o'r Yspryd Glân.

PEN. XIV.

1 Erlid Paul a Barnabas allan o Iconium. 3 Paul yn iachâu y cloff cfrwydd yn Lystra: ac ar hynny y bobl yn tybied mai duwiau oeddynt hwy. 19 Llabyddio Paul. 21 Hwyt-hwy yn myned trwy sagad o eglwysi, gan gadarnhau y disgyblion yn y ffydd, ac meun diondefgarwoch: 26 ac wedi dychwelyd i An-

tiochia, yn mynegi yno beth a wnaethai Ddu trwyddynt hwy.

ADIGWYDDODD yn Iconium iddynt fyned ynghyd i synagog yr Iuddewon, a llefaru felly, fel y credodd lliws mawr o'r Iuddewon ac o'r Groegwyr hefyd.

2 Ond yr Iuddewon anghredadin a gyffroisant feddyliau y Cenhedloedd, ac a'u gwnaethant yn ddrwg yn erbyn y brodyr.

3 Am hynny hwy a arhosasant yno amser mawr, gan fod yn hŷf yn yr Arglwydd, yr hwn oedd yn dwyn tystiolaeth i air ei ras, ac yn cenhadu gwneuthur arwyddion a rhyfeddodau trwy eu dwylaw hwynt.

4 Eithr lliaws y ddinas a rannwyd: a rhai oedd gyd â'r Iuddewon, a rhai gyd â'r apostolion.

5 A phan wnaethpwyd rhuthr gan y Cenhedloedd a'r Iuddewon, ynghyd â'u llywodraethwyr, i'w hamberchi hwy, ac i'w llabyddio,

6 Hwytthau a ddeallasant hyn, ac a ffoisant i Lystra a Derbe, dinas-oedd o Lycaonia, ac i'r wlad oddi amgylch:

7 Ac yno y buant yn efengylu.

8 ¶ Ac yr oedd gwr yn eistedd yn Lystra yn ddiffwrwyth ei draed, yr hwn oedd gloff o groth ei fam, ac ni roddiasai erioed.

9 Hwn a glybu Paul yn llefaru, yr hwn wrth edrych yn graff arno, a gweled fod ganddo ffydd i gael iechyd,

10 A ddywedodd â llef uchel, Saf ar dy draed yn uniawn. Ac efe a neidiodd i fynu, ac a rodiodd.

11 A phan welodd y bobloedd y peth a wnaethai Paul, hwy a godasant eu llef, gan ddywedyd yn iaith Lycaonia, Y duwiau yn rhith dyuion a ddisgynasant attom.

12 A hwy a alwasant Barnabas, yn Jupiter; a Phaul, yn Mercurius, oblegid efe oedd yr ymadroddwr pen-naf.

13 Yna offeiriad Jupiter, yr hwn oedd o flaen eu dinas, a dduw deirw a garlantau i'r pyrth, ac a fynnasai gyd â'r bobl aberthu.

14 A'r apostolion Barnabas a Phaul, pan glywsant hynny, a rwygasant eu

dillad, ac a neidiasant ym mhllith y bobl, gan lefain,

15 A dywedyd, *Ha wŷr*, paham y gwnewch chwi y pethau hyn? dynion hefyd ydym ninnau, yn gorfod goddef fel chwithau, ac yn pregethu i chwi a'r i chwi droi oddi wrth y pethau gweigion yma at Dduw byw, yr hwn a wnaeth nef a daear, a'r môr, a'r holl bethau sydd ynddynt:

16 Yr hwn yn yr oesoedd gynt a oddefodd i'r holl genhedloedd fyned yn eu ffyrdd eu hunain.

17 Er hynny ni adawodd efe mo hono ei hun yn ddiwyd, gan wneuthur daioni, a rhoddi gwlaw o'r nefoedd i ni, a thymhorau firwythlawn, a llenwi ein calonnau ni â lluniaeth ac â llawenydd.

18 Ac er dywedyd y pethau hyn, braidd yr attaliasant y bobl rhag aberthu iddynt.

19 ¶ A daeth yno Iuddewon o Antiochia ac Iconium, a hwy a berswadiasant y bobl; ac wedi llabyddio Paul, a'i llusgasant ef' allan o'r ddinas, gan dybied ei fod ef wedi marw.

20 Ac fel yr oedd y disgyblion yn sefyll o'i amgylch, efe a gyfododd, ac a aeth i'r ddinas: a thrannoeth efe a aeth allan, *efe* a Barnabas, i Derbe.

21 Ac wedi iddynt bregethu yr efengyl i'r ddinas honno, ac ynnill llawer o ddisgyblion, hwy a ddychwelasant i Lystra, ac Iconium, ac Antiochia,

22 Gan gadarnhâu eneidiau y disgyblion, a'u cynghori i aros yn y ffydd, ac mai trwy lawer o orthrymderau y mae yn rhaid i ni fyned i deyrnas Dduw.

23 Ac wedi ordeinio iddynt henuriaid ym mhob eglwys, a gweddio gyd âg ymprydiau, hwy a'u gorchymynasant hwynt i'r Arglwydd, yr hwn y credasant ynddo.

24 Ac wedi iddynt dramwy trwy Pisidia, hwy a ddaethant i Pamphylia.

25 Ac wedi pregethu y gair yn Perga, hwy a ddaethant i waered i Attalia:

26 Ac oddi yno a fordwyasant i Antiochia, o'r lle yr oeddynt wedi eu

gorchymyn i ras Duw i'r gorchwyl a gyflawnasant.

27 Ac wedi iddynt ddyfod a chynnull yr eglwys ynghyd, adrodd a wnaethant faint o bethau a wnaethai Duw gyd â hwy, ac iddo ef agoryd i'r Cenedloedd ddrws y ffydd.

28 Ac yno yr arhosasant hwy dros hir o amser gyd â'r disgyblion.

PEN. XV.

1 *Ymryson mawr yn cyfodi ynghylch yr enwaediad: 6 yr apostolion yn ymryngori ynghylch hynny; 22 ac yn anfon eu meddwl trwy lythyr- au at yr eglwys. 36 Paul a Barnabas, wedi burriadu mayned â'r brodyr, yn ymra- faelio, ac yn ymudael â'u gilydd.*

A RHAI wedi dyfod i waered o Judea, a ddysgasant y brodyr, gan *ddywedyd*, Onid enwaedir chwi yn ol defod Moses, ni ellwch fod yn gadwedig.

2 A phan ydoedd ymryson a dadleu nid bychan gan Paul a Barnabas yn eu herbyn, hwy a ordeiniasant fyned o Paul a Barnabas, a rhai eraill o honynt, i fynu i Jerusalem, at yr apostolion a'r henuriaid, ynghylch y cwestiwn yma.

3 Ac wedi eu hebrwng gan yr eglwys, hwy a dramwyasant trwy Phenice a Samaria, gan fynegi troad y Cenedloedd. A hwy a barasant lawenydd mawr i'r brodyr oll.

4 Ac wedi eu dyfod hwy i Jerusalem, hwy a dderbyniwyd gan yr eglwys, a *chan* yr apostolion, a *chan* yr henuriaid; a hwy a fynegasant yr holl bethau a wnaethai Duw gyd â hwynt.

5 Eithr cyfododd rhai o sect y Pharisaid y rhai oedd yn credu, gan ddywedyd, Mai rhaid iddynt eu henwaedu, a gorchymyn cadw deddf Moses.

6 ¶ A'r apostolion a'r henuriaid a ddaethant ynghyd i edrych am y mater yma.

7 Ac wedi bod ymddadleu mawr, cyfododd Petr, ac a ddywedodd wrthynt, *Ha wŷr* frodyr, chwi a wyddoch ddarfod i Dduw er ys talm o amser yn ein plith ni fy ethol i, i gael o'r Cenedloedd trwy fy ngenau i glywed gair yr efengyl, a chredu.

8 A Duw, adnabyddwr calonnau, a ddug dystiolaeth iddynt, gan roddi

iddynt yr Yspryd Glân, megis ag i ninnau :

9 Ac ni wnaeth *efe* ddim gwahaniaeth rhyngom ni a hwynt, gan buro eu calonnau hwy trwy ffydd.

10 Yn awr gan hynny paham yr ydych chwi yn temtio Duw, i ddodiâu ar warrau y disgyblion, yr hon nid allai ein tadau ni na ninnau ei dwyn?

11 Eithr trwy ras yr Arglwydd Iesu Grist, yr ydym ni yn credu ein bod yn gadwedig yr un modd a hwythau.

12 ¶ A'r holl lïaws a ddistawodd, ac a wrandawodd ar Barnabas a Phaul, yn mynegi pa arwyddion a rhyfeddodau eu maint a wnaethai Duw ym mhilith y Cenhedloedd trwyddynt hwy.

13 ¶ Ac wedi iddynt ddistewi, atebodd Iago, gan ddywedyd, *Ha* wŷr frodyr, gwrandewch arnaf fi.

14 Simeon a fynegodd pa wedd yr ymwelodd Duw ar y cyntaf, i gymmeryd o'r Cenhedloedd bobl i'w enw.

15 Ac â hyn y cyttuna geiriau y prophwydi; megis y mae yn ysgrifenedig,

16 Ar ol hyn y dychwelaf, ac yr adeiladaf drachefn dabernacl Dafydd, yr hwn sydd wedi syrthio: a'i fylchau ef a adeiladaf drachefn, ac a'i cyfodaf eilchwyf:

17 Fel y byddo i hyn a weddiller o ddynion geisio yr Arglwydd, ac i'r holl Genhedloedd, y rhai y gelwir fy enw i arnynt, medd yr Arglwydd, yr hwn sydd yn gwneuthur yr holl bethau hyn.

18 Hysbys i Dduw yw ei weithred-oedd oll erioed.

19 O herwydd paham fy marn i yw, na finom y rhai o'r Cenhedloedd a droisant at Dduw :

20 Eithr ysgrifenu o honom ni atynt, a'r ymgadw o honynt oddi wrth halogrwydd delwau, a godineb, ac oddi wrth y peth a dagwyd, ac oddi wrth waed.

21 Canys y mae i Moses ym mhob dinas, er yr hen amseroedd, rai a'i pregethant ef, gan fod yn ei ddarllen yn y synagogau bob sabbath.

22 Yna y gwelwyd yn dda gan yr apostolion a'r henuriaid, ynghyd â'r

holl eglwys, anfon gwŷr etholedig o honynt eu hunain, i Antiochia, gyd â Phaul a Barnabas; *sef* Judas a gyfenwir Barsabas, a Silas, gwŷr rhagorol ym mhilith y brodyr:

23 A hwy a ysgrifenasant gyd â hwynt fel hyn; Yr apostolion, a'r henuriaid, a'r brodyr, at y brodyr y rhai sydd o'r Cenhedloedd yn Antiochia, a Syria, a Cilicia, yn anfon annerch.

24 Yn gymmaint a chlywed o honom ni, i rai a aethant allan oddi wrthym ni eich trallodi chwi â geiriau, gan ddymchwelyd eich eneidiau chwi, a dywedyd *fod* yn rhaid enwaedu arnoch, a chadw y ddeddf; i'r rhai ni roisem ni *gyfryw* orchymyn:

25 Ni a welsoem yn dda, wedi i ni ymgynnull yn gytŷn, anfon gwŷr etholedig atoch, gyd â'n hanwylyd Barnabas a Phaul;

26 Gwŷr a roisant eu heneidiau dros enw ein Harglwydd ni Iesu Grist.

27 Ni a anfonasom gan hynny Judas a Silas; a hwythau ar air a fynegant i *chwi* yr un pethau.

28 Canys gwelwyd yn dda gan yr Yspryd Glân, a chennym ninnau, na ddodid arnoch faich ychwaneg nâ'r pethau anghenrheidiol hyn:

29 Bod i chwi ymgadw oddi wrth yr hyn a aberthwyd i eilunod, a gwaed, ac oddi wrth y peth a dagwyd, ac oddi wrth odineb: oddi wrth yr hyn bethau os ymgedwch, da y gwnewch. Byddwch iach.

30 Felly wedi eu gollwng hwynt ymaith, hwy a ddaethant i Antiochia: ac wedi cynnull y lïaws ynghyd, hwy a roisant y llythyr.

31 Ac wedi iddynt ei ddarllen, llawenychu a wnaethant ani y diddanwch.

32 Judas hefyd a Silas, a hwythau yn brophwydi, trwy lawer o ymadrodd a ddiddanasant y brodyr, ac a'u cadarnhasant.

33 Ac wedi iddynt aros *yno* dros amser, hwy a ollyngwyd ymaith mewn heddwch, gan y brodyr, at yr apostolion.

34 Eithr gwelodd Silas yn dda aros yno.

35 A Phaul a Barnabas a arhosasant yn Antiochia, gan ddysgu ac efengylu gair yr Arglwydd, gyd â llawer eraill hefyd.

36 ¶ Ac wedi rhai dyddiau, dywedodd Paul wrth Barnabas, Dychwelwn ac ymwelwn â'n brodyr, ym mhob dinas y pregethasom air yr Arglwydd ynddynt, i *welod* pa fodd y maent hwy.

37 A Barnabas a gynhorodd gymmeryd gyd â hwynt Ioan, yr hwn a gyfenwid Marc.

38 Ond ni welai Paul yn addas gymmeryd hwnnw gyd â hwynt, yr hwn a dynnasai oddi wrthynt o Pamphylia, ac nid aethai gyd â hwynt i'r gwath.

39 A bu gymmaint cynnwrf *rhyngddynt*, fel yr ymadawsant oddi wrth eu gilydd; ac y cymmerth Barnabas Marc gyd âg ef, ac y mordwyodd i Cyprus:

40 Eithr Paul a ddewisodd Silas, ac a aeth ymaith, wedi ei orchymyn i ras Duw gan y brodyr.

41 Ac efe a dramwyodd trwy Syria a Cilicia, gan gadarnhau yr eglwysi.

PEN. XVI.

1 Paul, wedi enwaedu ar Timotheüs, 7 ac wedi ei alw gan yr Yspryd, 14 yn troi Lydia: 16 yn burro allan yspryd dewiniaeth; 19 ac am hynny Silas ac yntau yn cael eu sflangellu, a'u carcharu: 26 agoryd drysau y carchar: 31 troi ceidwad y carchar, 37 a'u gwaredu hwythau.

YNA y daeth efe i Derbe ac i Lystra. Ac wele, yr oedd yno ryw ddisgybl, a'i enw Timotheüs, mab i ryw wraig yr hon oedd Iuddewes, ac yn credu; a'i dad oedd Roegwr:

2 Yr hwn oedd yn cael gair da gan y brodyr oedd yn Lystra, ac yn Iconium.

3 Paul a fynnai i hwn fyned allan gyd âg ef; ac *efe* a'i cymmerth ac a'i henwaeddod ef, o achos yr Iuddewon oedd yn y lleoedd hynny: canys hwy a wyddent bawb mai Groegwr oedd ei dad ef.

4 Ac fel yr oeddynt yn ymdaith trwy y dinasoedd, hwy a roisant arnynt gadw y gorchymynion a ordeiniesid gan yr apostolion a'r henuriaid y rhai oedd yn Jerusalem.

5 Ac felly yr eglwysi a gadarnhawyd yn y ffydd, ac a gynnjddasant mewn rhifedi beunydd.

6 Ac wedi iddynt dramwy trwy Phrygia, a gwlad Galatia, a gwarafun iddynt gan yr Yspryd Glân bregethu y gair yn Asia;

7 Pan ddaethant i Mysia, hwy a geisiasant fyned i Bithynia: ac ni oddefodd Yspryd yr Iesu iddynt.

8 Ac wedi myned heibio i Mysia, hwy a aethant i waered i Troas.

9 Agweledigaeth a ymddangosodd i Paul liw nos: Rhyw wr o Macedonia a safai, ac a ddeisyfai arno, ac a ddywedai, Tyred drosodd i Macedonia, a chymmorth ni.

10 A phan welodd efe y weledigaeth, yn ebrwydd ni a geisiasom fyned i Macedonia; gan gwbl-gredu alw o'r Arglwydd nyni i efengylu iddynt hwy.

11 Am hynny, wedi myned ymaith o Troas, ni a gyrchasom yn uniawn i Samothracia; a thrannoeth i Neapolis:

12 Ac oddi yno i Philippi, yr hon sydd brif-ddinas o barth o Macedonia, dinas rydd: ac ni a fuom yn aros yn y ddinas honno ddyddiau rai.

13 Ac ar y dydd sabbath ni a aethom allan o'r ddinas i lân aphon, lle y byddid arferol o weddio; ac ni a eis-teddasom, ac a lefarasom wrth y gwragedd a ddaethant ynghyd.

14 ¶ A rhyw wraig a'i henw Lydia, un yn gwerthu porphor, o ddinas y Thytiriaid, yr hon oedd yn addoli Duw, a wrandawodd; yr hon yr agonodd yr Arglwydd ei chalon, i ddal ar y pethau a leferid gan Paul.

15 Ac wedi ei bedyddio hi a'i theulu, hi a ddimunodd *arnom*, gan ddywedyd, Os barnasoch fy mod i yn ffyddlawn i'r Arglwydd, deuwch i mewn i'm tŷ, ac arhoswch yno. A hi a'n cymhellodd ni.

16 ¶ A digwyddodd, a ni yn myned i weddio, i ryw langces, yr hon oedd ganddi yspryd dewiniaeth, gyfarfod â ni; yr hon oedd yn peri llawer o elw i'w meistriaid, wrth ddywedyd dewiniaeth.

17 Hon a ddilynodd Paul a ninnau, ac a lefodd, gan ddywedyd, Y dynion

hyn ydynt weision y Duw goruchaf, y rhai sydd yn mynegi i chwi ffordd iachawdwriaeth.

18 A hyn a wnaeth hi dros ddyddiau lawer. Eithr Paul yn ffin ganddo, a drodd, ac a ddywedodd wrth yr yspryd, Yr ydwyf yn gorchymyn i ti, yn enw Iesu Grist, fyned allan o honi. Ac efe a aeth allan yr awr honno.

19 ¶ A phan welodd ei meistriaid hi fyned gobaith eu helw hwynt ymaith, hwy a ddaliasant Paul a Silas, ac a'u llusgasant *hwy* i'r farchnadfa, at y llywodraethwyr;

20 Ac a'u dygasant hwy at y swyddogion, ac a ddywedasant, Y mae y dynion hyn, y rhai ydynt Iuddewon, yn llwyr-gythyrblio ein dinas ni,

21 Ac yn dysgu defodau y rhai nid ydyw rydd i ni eu derbyn, na'u gwneuthur, y rhai ydym Rufeinwyr.

22 A'r dyrfa a safodd i fynu yng-hyd yn eu herbyn hwy; a'r swyddogion, gan rwygo eu dillad, a orchymynasant eu curo *hwy* â gwïail.

23 Ac wedi rhoddi gwialennodau lawer iddynt, hwy a'u taffasant i garchar; gan orchymyn i geidwad y carchar eu cadw hwy yn ddiogel.

24 Yr hwn, wedi derbyn y cyfryw orchymyn, a'u bwriodd hwy i'r carchar nesaf i mewn, ac a wnaeth eu traed hwy yn sicr yn y cyffion.

25 ¶ Ac ar hanner nos Paul a Silas oedd yn gweddio, ac yn canu mawl i Dduw: a'r carcharorion a'u clywsant hwy.

26 Ac yn ddisymmwth y bu daeargryn mawr, hyd oni siglwyd seiliau y carchar: ac yn ebrwydd yr holl ddrysau a agorwyd, a rhwymau pawb a aethant yn rhyddion.

27 A phan ddeffrôdd ceidwad y carchar, a chanfod drôsau y carchar yn agored, efe a dynnodd ei gleddyf, ac a amcanodd ei ladd ei hun; gan dybied ffoi o'r carcharorion ymaith.

28 Eithr Paul a lefodd â llef uchel, gau ddywedyd, Na wna i ti dy hun ddim niwed; canys yr ydym ni yma oll.

29 Ac wedi galw am oleu, efe a ruthrodd i mewn, ac yn ddychrynedig

efe a syrthiodd i lawr ger bron Paul a Silas,

30 Ac a'u dug hwynt allan, ac a ddywedodd, O feistriaid, beth sydd raid i mi ei wneuthur, fel y byddwyf gadwedig?

31 A hwy a ddywedasant, Cred yn yr Arglwydd Iesu Grist, a chadwedig fyddi, ti a'th deulu.

32 A hwy a draethasant iddo air yr Arglwydd, ac i bawb oedd yn ei dŷ ef.

33 Ac efe a'u cymmerth hwy yr awr honno o'r nos, ac a olchodd eu briwiau; ac efe a fedyddiwyd, a'r eiddo oll, yn y man.

34 Ac wedi iddo eu dwyn hwynt i'w dŷ, efe a osododd fwyd ger eu bron hwy, ac a fu lawen, gan gredu i Dduw, efe a'i holl deulu.

35 A phan aeth hi yn ddydd, y swyddogion a anfonasant y ceisiaid, gan ddywedyd, Gollwng ymaith y dynion hynny.

36 A cheidwad y carchar a fynegodd y geiriau hyn wrth Paul, Y swyddogion a anfonasant i'ch gollwng chwi ymaith: yn awr gan hynny cerddwch ymaith; ewch mewn heddwch.

37 Eithr Paul a ddywedodd wrth-ynt, Wedi iddynt ein curo yn gyhoedd heb ein barnu, a ninnau yn Rhufeinwyr, hwy a'n bwriasant ni i garchar; ac yn awr a ydynt hwy yn ein bwrw ni allan yn ddirgel? nid felly; ond deuant hwy eu hunain, a dygant ni allan.

38 A'r ceisiaid a fynegasant y geiriau hyn i'r swyddogion. A hwy a ofnasant, pan glywsant mai Rhufeiniaid oeddynt.

39 A hwy a ddaethant ac a atolygasant arnynt, ac a'u dygasant allan, ac a ddeisyfasant arnynt fyned allan o'r ddinas.

40 Ac wedi myned allan o'r carchar, hwy a aethant i mewn at Lydia: ac wedi gweled y brodyr, hwy a'u cysurasant, ac a ymadawsant.

PEN. XVII.

1 Paul yn pregethu yn Thessalonica: 4 lle y mae rhai yn credu, ac eraill yn ei erlid ef. 10 Ei anfon ef i Berea, ac yntau yn pregethu

yno; 13 ac wedi ei erlid yn Thessalonica, 15 yn dyfod i Athen; ac yno yn ymresymmu, ac yn pregethu iddynt hwy y Duw byw, yr hwn nid adwaent: 34 ac wrth hynny bagad yn troi at Grist.

GWEDI iddynt dramwy trwy Amphipolis ac Apolonia, hwy a ddaethant i Thessalonica, lle yr oedd synagog i'r Iuddewon.

2 A Phaul, yn ol ei arfer, a aeth i mewn attynt, a thros dri sabbath a ymresymmodd â hwynt allan o'r ysgrythyrau,

3 Gan egluro a doddi ger eu bronau, mai rhaid oedd i Grist ddioddef, a chyfodi oddi wrth y meirw: ac mai hwn yw y Crist Iesu, yr hwn yr wyf fi yn ei bregethu i'r chiwi.

4 A rhai o honyt a gredasant, ac a ymwasgasant â Phaul a Silas, ac o'r Groegwyr crefyddol liaws mawr, ac o'r gwagedd pennaf nid ychydig.

5 ¶ Eithr yr Iuddewon y rhai oedd heb gredu, gan genfigennu, a gymmerasant attynt ryw ddyinion drwg o grwydriad; ac wedi casglu tyrfa, hwy a wnaethant gyffro yn y ddinas, ac a osodasant ar dŷ Jason, ac a geisiasant eu dwyn hwynt allan at y bobl.

6 A phan na chawsant hwynt, hwy a lusgasant Jason, a rhai o'r brodyr, at bennaethiaid y ddinas, gan lefain, Y rhai sydd yn astonyddu y byd, y rhai hynny a ddaethant yma hefyd;

7 Y rhai a dderbyniodd Jason: ac y mae y rhai hyn oll yn gwneuthur yn erbyn ordeiniadau Cesar, gan ddywedyd fod brenhin arall, sef Iesu.

8 A hwy a gyffroisiant y dyrfa, a llywodraethwyr y ddinas hefyd, wrth glywed y pethau hyn.

9 Ac wedi iddynt gael sicrwydd gan Jason a'r lleill, hwy a'u gollyngasant hwynt ymaith.

10 ¶ A'r brodyr yn ebrwydd o hŷd nos a anfonasant Paul a Silas i Berea: y rhai wedi eu dyfod yno, a aethant i synagog yr Iuddewon.

11 Y rhai hyn oedd foneddigeiddiach nâ'r rhai oedd yn Thessalonica, y rhai a dderbyniasant y gair gyd â phob parodrwydd meddwl, gan chwilio beunydd yr ysgrythyrau, a oedd y pethau hyn felly.

12 Felly llawer o honynt a gredas-

ant, ac o'r Groegesau parchedig, ac o wŷr nid ychydig.

13 A phan wybu yr Iuddewon o Thessalonica fod gair Duw yn ei bregethu gan Paul yn Berea hefyd, hwy a ddaethant yno hefyd, gan gyffroi y dyrfa.

14 Ac yna yn ebrwydd y brodyr a anfonasant Paul ymaith, i fyned megia i'r môr: ond Silas a Thimotheüs a arhosasant yno.

15 A chyfarwyddwyr Paul a'i dygasant ef hyd Athen: ac wedi derbyn gorchymyn at Silas a Thimotheüs, a'r iddynt ddyfod atto ar ffrwst, hwy a aethant ymaith.

16 ¶ A thra yr ydoedd Paul yn aros am danynt yn Athen, ei yspryd a gynhyrwydd ynddo, wrth weled y ddinas wedi ymroi i eilunod.

17 O herwydd hynny yr ymresymmodd efe yn y synagog â'r Iuddewon, ac â'r rhai crefyddol, ac yn y farchnad beunydd â'r rhai a gyfarfyddent âg ef.

18 A rhai o'r philosophyddion o'r Epicuriaid, ac o'r Stoiciaid, a ymddadleuasant âg ef: a rhai a ddywedasant, Beth a fynnai y siaradwr hwn ei ddywedyd? a rhai, Tebyg yw ei fod ef yn mynegi duwiau dieithr: am ei fod yn pregethu yr Iesu, a'r adgyfodiad, iddynt.

19 A hwy a'i daliasant ef, ac a'i dygasant i Areopagus, gan ddywedyd, A allwn ni gael gwybod beth yw y ddysg newydd hon, a draethir gennyt?

20 Oblegid yr wyt ti yn dwyn rhyw bethau dieithr i'n clustiau ni: am hynny ni a fynnem wybod beth a allai y pethau hyn fod.

21 (A'r holl Atheniaid, a'r dieithriaid y rhai oedd yn ymdeithio yno, nid oeddynt yn cymmeryd hamdden i ddim arall, ond i ddywedyd neu i glywed rhyw newydd)

22 ¶ Yna y safodd Paul ynghanol Areopagus ac a ddywedodd, Ha wŷr Atheniaid, mi a'ch gwelaf chwi ym mhob peth yn dra choel-grefyddol,

23 Canys wrth ddyfod heibio, ac edrych ar eich defosiynau, mi a gefais allor yn yr hon yr ysgrifenasid, I'R DUW NID ADWAENIR. Yr hwn gan hynny yr ydych chi heb ei

adnabod yn ei addoli, hwnnw yr wyf fi yn ei fynegi i chwi.

24 Y Duw a wnaeth y byd, a phob peth sydd ynddo, gan ei fod yn Arglwydd nef a daear, nid yw yn trigo mewn temlau o waith dwylaw:

25 Ac nid â dwylaw dynion y gwasanaethir ef, fel pe bai arno eisieu dim; gan ei fod ef yn rhoddi i bawb fywyd, ac anadl, a phob peth oll.

26 Ac *efe* a wnaeth o un gwaed, bob cenedl o ddynion, i breswyllo ar holl wyneb y ddaear, ac a bennodd yr amseroedd rhag-osodedig, a therfynau eu preswylfod hwynt;

27 Fel y ceisient yr Arglwydd, os gallent ymbalsalu am dano ef, a'i gael, er nad yw *efe* yn ddiâu neppell oddi wrth bob un o honom:

28 Oblegid ynddo ef yr ydym ni yn byw, yn symmud, ac yn bod; megis y dywedodd rhai o'ch poetau chwi eich hunain. Canys ei hiliogaeth ef hefyd ydym ni.

29 Gan ein bod ni gan hynny yn hiliogaeth Duw, ni ddylem ni dybied fod y Duwdod yn debyg i aur, neu arian, neu faen, o gerfiad celfyddyd a dychymmyg dyn.

30 A Duw, wedi esgeuluso amseroedd yr anwybodaeth hon, sydd yr awrhon yn gorchymyn i bob dyn ym mhob man edifarhâu:

31 O herwydd iddo osod diwrnod yn yr hwn y barna *efe* y byd mewn cyfiawnder, trwy y gwr a ordeiniodd *efe*; gan roddi ffydd i bawb, o herwydd darfod iddo ei gyfodi ef oddi wrth y meirw.

32 ¶ A phan glywsant sôn am adgyfodiad y meirw, rhai a watwarasant; a rhai a ddywedasant, Ni a'th wrandawen drachefn am y peth hwn.

33 Ac felly Paul a aeth allan o'u plith hwynt.

34 Eithr rhai gwŷr a lynasant wrtho, ac a gredasant: ym mhlith y rhai yr oedd Dionysius yr Areopagiad, a gwraig a'i henw Damaris, ac eraill gyd â hwynt.

PEN. XVIII.

1 Paul yn gweithio â'i ddwyllaw, ac yn pregethu yn Corinth i'r Cenhedloedd. 9 Yr Arglwydd yn ei gysuro ef trwy weledigaeth. 12 Achwyn

arno ef ger bron Gâlïo y rhaglao: yntau yn cael ei ollung ymaith; 18 ac wedi hynny yn tramur o ddinas i ddinas, ac yn nerthu y diagyblion. 24 Apôlos, wedi ei ddyegu yn famylach gan Acwila a Phriscila, 28 yn pregethu Crist gyd â nerth mawr.

AR ol y pethau hyn, Paul a ymadawodd âg Athen, ac a ddaeth i Corinth.

2 Ac wedi iddo gael rhyw Iuddew a'i enw Acwila, un o Pontus o genedl, wedi dyfod yn hwyr o'r Ital, a'i wraig Priscila (am orchymyn o Claudius i'r Iuddewon oll fyned allan o Rufain) *efe* a ddaeth atynt.

3 Ac, o herwydd ei fod o'r un gelfyddyd, *efe* a arhoes gyd â hwynt, ac a weithiodd (canys gwneuthurwyr pebyll oeddynt wrth eu celfyddyd)

4 Ac *efe* a ymresymmodd yn y synagog bob sabbath, ac a gynghorodd yr Iuddewon, a'r Groegiaid.

5 A phan ddaeth Silas a Thimotheus o Macedonia, bu gyfyng ar Paul yn yr yspryd, ac *efe* a dystiolaethodd i'r Iuddewon, mai Iesu oedd Crist.

6 A hwythau gwedi ymosod yn ei erbyn, a chablu, *efe* a ysgydodd ei ddillad, ac a ddywedodd wrthynt, *Bydded* eich gwaed chwi ar eich pennau eich hunain; glân *ydwyf* fi: o hyn allan mi a âf at y Cenhedloedd.

7 ¶ Ac wedi myned oddi yno, *efe* a ddaeth i dŷ un a'i enw Justus, un oedd yn addoli Duw, tŷ yr hwn oedd yn cyffwrdd â'r synagog.

8 A Chrispus yr arch-synagogydd a gredodd yn yr Arglwydd, a'i holl dŷ: a llawer o'r Corinthiaid, wrth wrando, a gredasant, ac a fedyddiwyd.

9 A'r Arglwydd a ddywedodd wrth Paul trwy weledigaeth liw nos, Nac ofna; eithr llesara, ac na thaw:

10 Canys yr wyf fi gyd â thi, ac ni esyd neb arnat, i wneuthur niwed i ti: o herwydd y mae i mi bobl lawer yn y ddinas hon.

11 Ac *efe* a arhoes *yno* flwyddyn a chwe mis, yn dysgu gair Duw yn eu plith hwynt.

12 ¶ A phan oedd Gâlïo yn rhaglao yn Achaia, cyfododd yr Iuddewon yn unfryd yn erbyn Paul, ac a'i dygasant ef i'r frawdle,

13 Gan ddywedyd, Y mae hwn yn

annog dynion i addoli Duw yn erbyn y ddeddf.

14 Ac fel yr oedd Paul yn amcanu agoryd ei enau, dywedodd Gàlio wrth yr Iuddewon, Pe buasai gam, neu ddrwg weithred, O Iuddewon, wrth reswm myfi a gyd-ddygaswn â chwi:

15 Eithr os y cwestiwn sydd am ymadrodd, ac enwau, a'r ddeddf sydd yn eich plith chwi, edrychwch eich hunain; canys ni fyddaf fi farnwr am y pethau hyn.

16 Ac efe a'u gyrrodd hwynt oddi wrth y frawdle.

17 A'r holl Roegwyr a gymmerasant Sosthenes yr arch-synagogydd, ac a'i curasant o flaen y frawdle. Ac nid oedd Gàlio yn gofalu am ddim o'r pethau hynny.

18 ¶ Eithr Paul, wedi aros etto ddyddiau lawer, a ganodd yn iach i'r brodyr, ac a fordwyodd ymaith i Syria, a chyd âg ef Priscila ac Acwila; gwedi iddo gneifio ei ben yn Cenchrea: canys yr oedd arno adduned.

19 Ac efe a ddaeth i Ephesus, ac a'u gadawodd hwynt yno; eithr efe a aeth i'r synagog, ac a ymresymmodd â'r Iuddewon.

20 A phan ddymunasant arno aros gyd â hwynt dros amser hwy, ni chaniattâodd efe:

21 Eithr efe a ganodd yn iach iddynt, gan ddywedyd, Y mae yn angenrhaidd i mi gadw yr wyl sydd yn dyfod yn Jerusalem; ond os myn Duw, mi a ddeuaf yn fy ol attoch chwi drachefn. Ac efe a aeth ymaith o Ephesus.

22 Ac wedi iddo ddyfod i waered i Cesarea, efe a aeth i fynu ac a gyfarchoedd yr eglwys, ac a ddaeth i waered i Antiochia.

23 Ac wedi iddo dreulio talm o amser, efe a aeth ymaith, gan dramwy trwy wlad Galatia, a Phrygia, mewn trefn, a chadarnhâu yr holl ddisgyblion.

24 ¶ Eithr rhyw Iuddew, a'i enw Apòlos, Alexandriad o genedl, gwr ymadroddus, cadarn yn yr ysgrythyrau, a ddaeth i Ephesus.

25 Hwn oedd wedi dechreu dysgu iddo ffordd yr Arglwydd: ac efe yn

wresog yn yr yspryd, a lefarodd, ac a athrawiaethodd yn ddiwyd y pethau a berthynent i'r Arglwydd, heb ddeall ond bedydd Ioan yn unig.

26 A hwn a ddechreuodd lefaru yn hŷf yn y synagog: a phan glybu Acwila a Phriscila, hwy a'i cymmerasant ef attynt, ac a agorasant iddo ffordd Duw yn fanylach.

27 A phan oedd efe yn ewyllysio myned i Achaia, y brodyr, gan annog, a ysgrifenasant at y disgyblion i'w dderbyn ef. Yr hwn, wedi ei ddyfod, a gynnorthwyodd lawer ar y rhai a gredasant trwy ras.

28 Canys efe a orchfygodd yr Iuddewon yn egniol, ar gyhoedd, gan dlangos trwy ysgrythyrau, mai Iesu yw Crist.

PEN. XIX.

6 Rhoddi yr Yspryd Glân trwy dduwylaw Paul. 9 Yr Iuddewon yn cablu ei athrawiaeth ef, yr hon a gadarnhêir trwy wyrthiau. 13 Y consurwyr Iuddewiaidd 16 yn cael eu curo gan y cythraul. 19 Llosgi y llyfrau consurio. 24 Demetrius, o chwant elw, yn codi terfysg mawr yn erbyn Paul: 35 ac ysgolhaig y ddinas yn llonyddu y derfysg.

A DIGWYDDODD, tra fu Apòlos yn Corinth, wedi i Paul dramwy trwy y parthau uchaf, ddyfod o hono ef i Ephesus: ac wedi iddo gael rhyw ddisgyblion,

2 Efe a ddywedodd wrthynt, A dderbyniasoch chwi yr Yspryd Glân er pan gredasoch? A hwy a ddywedasant wrtho, Ni chawsom ni gymmaint a chlywed a oes Yspryd Glân.

3 Ac efe a ddywedodd wrthynt, I ba beth gan hynny y bedyddiwyd chwi? Hwythau a ddywedasant, I fedydd Ioan.

4 A dywedodd Paul, Ioan yn ddiâu a fedyddiodd â bedydd edifeirwch, gan ddywedyd wrth y bobl am gredu yn yr hwn oedd yn dyfod ar ei ol ef, sef yng Nghrist Iesu.

5 A phan glywsant hwy hyn, hwy a fedyddiwyd yn enw yr Arglwydd Iesu.

6 Ac wedi i Paul ddodi ei dduwylaw arnynt, yr Yspryd Glân a ddaeth arnynt: a hwy a draethasant â thafodau, ac a brophwydasant.

7 A'r gwyr oll oeddynt ynghylch deuddeg.

8 Ac efe a aeth i mewn i'r synagog, ac a lefarodd yn hŷ dros dri mis, gan ymresymu a chyngori y pethau a berthynent i deyrnas Dduw.

9 Eithr pan oedd rhai wedi caledu, ac heb gredu, gan ddywedyd yn ddrwg am y ffordd honno ger bron y lliaws, efe a dynnodd ymaith oddi wrthynt, ac a neillduodd y disgyblion; gan ymresymu beunydd yn ysgol un Ty-rannus.

10 A hyn a fu dros yspaid dwy flynedd, hyd oni ddarfu i bawb a oedd yn trigo yn Asia, yn Iuddewon a Groegiaid, glywed gair yr Arglwydd Iesu.

11 A gwrthiau rhagorol a wnaeth Ddw trwy ddwylaw Paul:

12 Hyd oni ddydig at y cleifion, oddi wrth ei gorph ef, napyneu neu foledau; a'r clefydau a ymadawai â hwynt, a'r ysprydion drwg a aent allan o'honynt.

13 ¶ Yna rhai o'r Iuddewon crwydr-aid, y rhai oedd gonsurwyr, a gym-merasant arnynt enwi uwch ben y rhai oedd âg ysprydion drwg ynddynt, enw yr Arglwydd Iesu, gan ddywed- yd, Yr ydym ni yn eich tynghedu chwi trwy yr Iesu, yr hwn y mae Paul yn ei bregethu.

14 Ac yr oedd rhyw saith o feibion i Scefa, Iuddew, ac arch-offeiriad, y rhai oedd yn gwneuthur hyn.

15 A'r yspryd drwg a atebodd ac a ddywedodd, Yr Iesu yr wyf yn ei adnabod, a Phaul a adwaen; eithr pwy ydych chwi?

16 A'r dyn yr hwn yr oedd yr yspryd drwg ynddo, a ruthrodd ar-nynt, ac a'u gorchfygodd, ac a fu drwm yn eu herbyn; hyd oni ffoisant hwy allan o'r tŷ hwnnw, yn noethion ac yn archolledig.

17 A hyn a fu hysbys gan yr holl Iuddewon a'r Groegiaid hefyd, y rhai oedd yn preswyllo yn Ephesus; ac ofn a syrthiodd arnynt oll, ac enw yr Arglwydd Iesu a fawrygwyd.

18 A llawer o'r rhai a gredasant a ddaethant, ac a gyffesasant, ac a fyneg-asant eu gweithredoedd.

19 Llauer hefyd o'r rhai a fuasai yn gwneuthur rhodreswaith, a ddyg-

asant eu llyfrau ynghyd, ac a'u llosg-asant y'ngŵydd pawb: a hwy a fur-iasant eu gwerth hwy, ac a'i cawsant yn ddengmil a deugain o ddarnau arian.

20 Mor gadarn y cynnyddodd gair yr Arglwydd, ac y cryfhâodd.

21 ¶ A phan gyflawnwyd y pethau hyn, arfaethodd Paul yn yr yspryd, gwedi iddo dramwy trwy Macedonia ac Achaia, fyned i Jerusalem; gan ddywedyd, Gwedi i mi fod yno, rhaid i mi weled Rhufain hefyd.

22 Ac wedi anfon i Macedonia ddau o'r rhai oedd yn gweini iddo, sef Timothëus ac Erastus, efe ei hun a arhosodd dros amser yn Asia.

23 ¶ A bu ar yr amser hwnnw drallod nid bychan ynghylch y ffordd honno.

24 Canys rhyw un a'i enw Deme- trius, gôf arian, yn gwneuthur temlau arian i Diana, oedd yn peri elw nid bychan i'r crefftwyr;

25 Y rhai a alwodd efe, ynghyd â gweithwyr y cyfryw bethau hefyd, ac a ddywedodd, *Ha wŷr*, chwi a wydd- och mai oddi wrth yr elw hwn y mae ein golud ni:

26 Chwi a welwch hefyd ac a glywch, nid yn unig yn Ephesus, eithr agos dros Asia oll, ddarfod i'r Paul yma berswadio a throi llawer o bobl ymaith, wrth ddywedyd nad ydyw dduwiau y rhai a wneir â dwylaw.

27 Ac nid yw yn unig yn enbyd i ni, ddyfod y rhan hon i ddirmyg; eithr hefyd bod cyfrif teml y dduwies fawr Diana yn ddiiddym, a bod hefyd ddistrywio ei mawrhydi hi, yr hon y mae Asia oll a'r byd yn ei haddoli.

28 A phan glywsant, hwy a lanwyd o ddigofaint; ac a lefasant, gan ddy- wedyd, *Mawr yw* Diana yr Ephe- siaid.

29 A llanwyd yr holl ddinas o gythrwil: a hwy a ruthrasant yn un- fryd i'r orsedd, gwedi cipio Gaius ac Aristarchus o Macedonia, cyd-ym- deithion Paul.

30 A phan oedd Paul yn ewyllysio myned i mewn i blith y bobl, ni adaw- odd y disgyblion iddo.

31 Rhai hefyd o bennaethiaid Asia,

y rhai oedd gyfeillion iddo, a yrrasant atto, i ddeisyf arno, nad ymroddai efe i fyned i'r orsedd.

32 A rhai a leasant un peth, ac eraill beth arall: canys y gynnull-eidfa oedd yn gymmysg; a'r rhan fwyaf ni wyddent o herwydd pa beth y daethent ynghyd.

33 A hwy a dynnasant Alexander allan o'r dyrfa, a'r Iuddewon yn ei yrru ef ym mlaen. Ac Alexander a amneidiodd â'i law am osteg, ac a fynnasai ei ymddiffyn ei hun wrth y bobl.

34 Eithr pan wybuant mai Iuddew oedd efe, pawb âg un llef a leasant megis dros ddwy awr, Mawr yw Diana yr Ephesiaid.

35 Ac wedi i ysgolhaig y ddinas lonyddu y bobl, efe a ddywedodd, *Ha wŷr Ephesiaid*, pa ddyn sydd nis gŵyr fod dinas yr Ephesiaid yn addoli y dduwys fawr Diana, a'r *ddelw* a ddisgynodd oddi wrth Jupiter?

36 A chan fod y pethau hyn heb allu dywedyd i'w herbyn, rhaid i chwi fod yn llonydd, ac na wneloch ddim mewn byrbwyll.

37 Canys dygasoch yma y gwŷr hyn, y rhai nid ydynt nac yn yspeil-wyr temlau, nac yn cablu eich duwys chwi.

38 Od oes gan hynny gan Demetrius a'r crefftwyr sydd gyd âg ef, un hawl yn erbyn neb, y mae cyfraith i'w chael, ac y mae rhaglafiaid: rhodded pawb yn erbyn eu gilydd.

39 Ac os gofynwch ddim am bethau eraill, mewn cynulleidfa gyfreithlawn y terfynir *hynny*.

40 O herwydd enbyd yw rhag achwyn arnom am y derfysg heddyw; gan nad oes un achos trwy yr hwn y gallom roddi rheswm o'r ymgyrch hwn.

41 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a ollyngodd y gynnull-eidfa ymaith.

PEN. XX.

1 Paul yn myned i Macedonia; 7 yn gwasan-aethu wrpper yr Arglicydd, ac yn pregethu. 9 Eutychus, wedi cwmpo i lawr yn farw, yn cael ei godi i fynu yn fyw. 17 Paul, ym Miletus, yn galw yr henuriaid ynghyd; ac yn mynegi iddynt beth a ddiigrwyddai iddo: 28 yn gorchymyn praidd Duw iddynt: 29

yn eu rhybuddio hwynt am y gau athrawon: 36 yn gweddio gyd â hwynt; ac yn myned ymaith.

AC ar ol gostegu y cythrwff, Paul, wedi galw y disgyblion atto, a'u cofseidio, a ymadawodd i fyned i Macedonia.

2 Ac wedi iddo fyned dros y parthau hynny, a'u cynghori hwynt â llawer o ymadrodd, efe a ddaeth i dir Groeg.

3 Ac wedi aros dri mis, a gwneuthur o'r Iuddewon gynllwyn iddo, fel yr oedd ar fedr morio i Syria, efe a arfaethodd ddychweled trwy Macedonia.

4 A chyd-ymdeithiodd âg ef hyd yn Asia, Sopater o Berea; ac o'r Thesalonaiad, Aristarchus, a Secundus, a Gaius o Derbe, a Timotheus; ac o'r Asiaid, Tychicus a Trophimus.

5 Y rhai hyn a aethant o'r blaen, ac a arhosasant am danom yn Troas.

6 A ninnau a fordwyasom ymaith oddi wrth Philippi, ar ol dyddiau y bara croyw; ac a ddaethom atynt lwy i Troas mewn pum niwrnod; lle yr arhosasom saith niwrnod.

7 Ac ar y dydd cyntaf o'r wythnos, wedi i'r disgyblion ddyfod ynghyd i dorri bara, Paul a ymresymmodd â hwynt, ar fedr myned ymaith dranoeth; ac *efe* a barhâodd yn ymadrodd hyd hanner nos.

8 Ac yr oedd llawer o lampau yn y llofft lle yr oeddynt wedi ymgasglu.

9 A rhyw wr ieuangc, a'i enw Eutychus, a eisteddai mewn ffenestr; ac efe a syrthiodd mewn trwmgwsg, tra yr oedd Paul yn ymresymmu yn hir wedi ei orchfygu gan gwsg, ac a gwypodd i lawr o'r drydedd llofft; ac a gyfodwyd i fynu yn farw.

10 A Phaul a aeth i waered, ac a syrthiodd arno ef, a chan ei goseidio, a ddywedodd, Na chyffroed arnoch: canys y mae ei enaid ynddo ef.

11 Ac wedi iddo ddyfod i fynu, a thorri bara, a bwytta, ac ymddiddan llawer hyd dorriad y dydd; felly efe a aeth ymaith.

12 A hwy a ddygasant y llangc yn fyw, ac a gysurwyd yn ddirfawr.

13 ¶ Ond nyni a aethom o'r blaen i'r llong, ac a hwyliasom i Assos; ar

fedr oddi yno dderbyn Paul: canys felly yr oedd efe wedi ordeinio, ar fedr myned ei hun ar ei draed.

14 A phan gyfarfu efe â ni yn Assos, nynt a'i derbyniasom ef i mewn, ac a ddaethom i Mitylene.

15 A morio a wnaethom oddi yno, a dyfod drannoeth gyferbyn â Chios; a thradwy y tiriassom yn Samos, ac a arhasasom yn Trogylum; a'r ail dydd y daethom i Miletus.

16 Oblegid Paul a roddasai ei fryd ar hwylio heibio i Ephesus, fel na byddai iddo dreulio amser yn Asia. Canys brysio yr oedd, os bai bosibl iddo, i fod yn Jerusalem erbyn dydd y Sulgwyn.

17 ¶ Ac o Miletus efe a anfonodd i Ephesus, ac a alwodd atto henuriaid yr eglwys.

18 A phan ddaethant atto, efe a ddywedodd wrthynt, Chwi a wyddoch, er y dydd cyntaf y daethum i Asia, pa fodd y bûm i gyd â chwi dros yr holl amser.

19 Yn gwasanaethu yr Arglwydd gyd â phob gostyngeddwydd, a llawer o ddagrau, a phrofedigaethau, y rhai a ddigwyddodd i mi trwy gynllwynion yr Iuddewon:

20 Y modd nad atteliais ddim o'r pethau buddiol heb eu mynegi i *chwi*, a'ch dysgu ar gyhoedd, ac o dŷ i dŷ;

21 Gan dystiolaethu i'r Iuddewon, ac i'r Groegiaid hefyd, yr edifeirwch sydd tu ag at Dduw, a'r ffydd sydd tu ag at ein Harglwydd Iesu Grist.

22 Ac yn awr, wele fi yn rhwym yn yr yspryd yn myned i Jerusalem, heb wybod y pethau a ddigwydd i mi yno:

23 Eithr bod yr Yspryd Glân yn tystio i mi ym mhob dinas, gan ddywedyd, fod rhwymau a blinderau yn fy aros.

24 Ond nid wyf fi yn gwneuthur cyfrif o ddim, ac nid gwerthfawr genyf fy einioes fy hun, os gallaf orphen fy ngyrfa trwy lawenydd, a'r weinidogaeth a dderbyniasom gan yr Arglwydd Iesu, i dystiolaethu efengyl gras Duw.

25 Ac yr awrhon, wele, mi a wn na chewch chwi oll (ym mysgr y rhai y bûm i yn tramwy yn pregethu teyrnas

Dduw) weled fy wyneb i mwyach.

26 O herwydd pahan yr ydwyf yn tystio i chwi y dydd heddyw, fy mod i yn lân oddi wrth waed pawb oll.

27 Canys nid ymatteliais rhag mynegi i chwi holl gynghor Duw.

28 ¶ Edrychwch gan hynny arnoch eich hunain, ac ar yr holl braidd ar yr hwn y gosododd yr Yspryd Glân chwi yn olygwyr, i fugeilio eglwys Dduw, yr hon a bwrcasodd efe â'i briod waed.

29 Canys myfi a wn hyn, y daw, ar ol fy ymadawiad i, fleiddiau blinion i'ch plith, heb arbed y praidd.

30 Ac o honoch chwi eich hunain y cyfyd gwŷr yn llefaru pethau gwŷr-draws, i dynnu disgyblion ar eu hol.

31 Am hynny gwyliwch, a chofiwch, dros dair blynedd na pheidiais i nos a dydd a rhybuddio pob un o honoch â dagrau.

32 Ac yr awrhon, frodyr, yr ydwyf yn eich gorchymyn i Dduw, ac i air ei ras ef, yr hwn a all adeiladu ychwaneg, a rhoddi i chwi etifeddiaeth ym mhlith yr holl rai a sancteiddiwyd.

33 Arian, neu aur, neu wisg neb, ni chwennychais.

34 Ië, chwi a wyddoch eich hunain, ddarfod i'r dwylaw hyn wasanaethu i'm cyfreidiau i, ac i'r rhai oedd gyd â mi.

35 Mi a ddangosais i chwi bob peth, mai wrth lafurio felly, y mae yn rhaid cynnorthwo y gweiniaid; a chofio geiriau yr Arglwydd Iesu, ddywedyd o hono ef, mai dedwydd yw rhoddi, yn hytrach na dderbyn.

36 ¶ Ac wedi iddo ddywedyd y pethau hyn, efe a roddodd ei liniau i lawr, ac a weddiodd gyd â hwynt oll.

37 Ac wylo yn dost a wnaeth pawb: a hwy a syrthiasant ar wddf Paul, ac a'i cusanasant ef;

38 Gan ofidio yn bennaf am y gair a ddywedasai efe, na chaent weled ei wyneb ef mwy. A hwy a'i hebryngasant ef i'r llong.

PEN. XXI.

1 Paul yn gwrthod ei gynghori i beidio â myned i Jerusalem. 9 Merched Philip yn brophwydesau. 15 Paul yn dyfod i Jerusalem: 27 lle y daliwyd ef, ac y hu meion mawr berygl: 31 a'r pen-captien yn ei achub ef, ac yn rhoi cennad iddo i lefaru wrth y bohl.

A DIGWYDDODD, wedi i ni osod allan, ac ymadael â hwynt, ddyfod o honom âg union-gyrch i Coos, a thrannoeth i Rhodes; ac oddi yno i Patara.

2 A phan gawsom long yn hwylio trosodd i Phenice, ni a ddringasom iddi, ac a aethom ymaith.

3 Ac wedi ymddangos o Cyprus i ni, ni a'i gadawsom hi ar y llaw aswy, ac a hwyliasom i Syria, ac a diriasom yn Tyrus: canys yno yr oedd y llong yn dadlwytho y llwyth.

4 Ac wedi i ni gael disgyblion, ny ni a arhosasom yno saith niwrnod: y rhai a ddywedasant i Paul, trwy yr Yspryd, nad elai i fynu i Jerusalem.

5 A phan ddarfu i ni orphen y dyddiau, ni a ymadawsom, ac a gy-chwynasom: a phawb, ynghyd â'r gwragedd a'r plant, a'n hebryngasant ni hyd allan o'r ddinas: ac wedi i ni ostwng ar ein gliniau ar y traeth, ni a weddiasom.

6 Ac wedi i ni ymgyfarch â'n gilydd, ni a ddringasom i'r llong; a hwythau a ddychwelasant i'w cartref.

7 Ac wedi i ni orphen hwylio o Tyrus, ni a ddaethom i Ptolemais: ac wedi i ni gyfarch y brodyr, ni a drigasom un diwrnod gyd â hwynt.

8 A thrannoeth y rhai oedd ynghylch Paul a ymadawsant, ac a ddaethant i Cesarea. Ac wedi i ni fyned i mewn i dŷ Phylip yr efengylwr (yr hwn oedd un o'r saith) ni a arhosasom gyd âg ef.

9 Ac i hwn yr oedd pedair merched o forwynion, yn prophwydo.

10 Ac fel yr oeddem yn aros yno ddyddiau lawer, daeth i waered o Judea brophwyd a'i enw Agabus.

11 Ac wedi dyfod attom, a chymeryd gwregys Paul, a rhwymo ei ddwyllaw ef a'i draed, efe a ddywedodd, Hyn a ddywed yr Yspryd Glân; Y gwr biau y gwregys hwn a rwym yr Iuddewon fel hyn yn Jerusalem, ac a'i traddodant i ddwyllaw y Cenhedloedd.

12 A phan glywsom y pethau hyn, ny ni, a'r rhai oedd o'r fan honno hefyd, a ddeisyfasom nad elai efe i fynu i Jerusalem.

13 Eithr Paul a attebodd, Beth a wnewch chwi yn wylo, ac yn torri fy nghalon i? canys parod wyf fi nid i'm rhwymo yn unig, ond i farw hefyd yn Jerusalem, er mwyn enw yr Arglwydd Iesu.

14 A chan na ellid ei berswadio, ni a beidiasom, gan ddywedyd, Ewyllys yr Arglwydd a wneler.

15 Hefyd, ar ol y dyddiau hynny, ni a gymmerasom ein beichiau, ac a aethom i fynu i Jerusalem.

16 A rhai o'r disgyblion o Cesarea a ddaeth gyd â ni, gan ddwyn un Mnason o Cyprus, hen ddisgybl, gyd â'r hwn y llettyem.

17 Ac wedi ein dyfod i Jerusalem, y brodyr a'n derbyniasant yn llawen.

18 A'r dydd nesaf yr aeth Paul gyd â ni i mewn at Iago: a'r holl henuriaid a ddaethant yno.

19 Ac wedi iddo gyfarch gwell iddynt, efe a fynegodd iddynt, bob yn un ac yn bob peth a wnaethai Duw ym mhlith y Cenhedloedd trwy ei weinidogaeth ef.

20 A phan glywsant, hwy a ogoneddasant yr Arglwydd, ac a ddywedasant wrtho, Ti a weli, frawd, pa sawl myrddiwn sydd o'r Iuddewon y rhai a gredasant; ac y maent oll yn dwyn zêl i'r ddeddf.

21 A hwy a glywsant am danat ti, dy fod di yn dysgu yr Iuddewon oll, y rhai sydd ym mysg y Cenhedloedd, i ymwrthod â Moses; ac yn dywedyd, na ddylent hwy enwaedu ar eu plant, na rhodio yn ol y defodau.

22 Pa beth gan hynny? nid oes fodd na ddêl y lliaws ynghyd: canys hwy a gânt glywed dy ddyfod di.

23 Gwna gan hynny yr hyn a ddywedwn wrthy; Y mac gennym ni bedwar gwŷr a chanddynt adduned arnynt:

24 Cymmer y rhai hyn, a glanhâer di gyd â hwynt; a gwna draul arnynt, fel yr eilliont eu pennau, ac y gwypo pawb am y pethau a glywsant am danat ti, nad ydynt ddim, ond dy fod di dy hun hefyd yn rhodio, ac yn cadw y ddeddf.

25 Eithr am y Cenhedloedd y rhai a gredasant, ni a ysgrifenasom, ac a

farnasom, na bo iddynt gadw dim o'r cyfryw beth; eithr iddynt ymgadw oddi wrth y pethau a aberthwyd i eilunod, a gwaed, a rhag *peth* tagedig, a rhag putteindra.

26 Yna Paul a gymmerth y gwŷr; a thrannoeth, gwedi iddo ymlanhâu gyd â hwynt, efe a aeth i mewn i'r deml; gan hysbysu cyflawni dyddiau y glanhâd, hyd oni offrymmd offrwm dros bob un o honyut.

27 A phan oedd y saith niwrnod ar ddarfod, yr Iuddewon oeddent o Asia, pan welsant ef yn y deml, a derfysgasant yr holl bobl, ac a ddodasant ddwylaw arno,

28 Gan lefain, *Ha* wŷr Israeliaid, cynnorthwywch. Dyma y dyn sydd yn dysgu pawb ym mhob man yn erbyn y bobl, a'r gyfraith, a'r lle yma: ac ym mhellach, y Groegiaid hefyd a ddug *efe* i mewn i'r deml, ac a halogodd y lle sanctaidd hwn.

29 Canys hwy a welsent o'r blaen Trophimus yr Ephesiad yn y ddinas gyd âg ef, yr hwn yr oeddynt hwy yn tybied ddarfod i Paul ei ddwyn i mewn i'r deml.

30 A chynhyrfwyd y ddinas oll, a'r bobl a redodd ynghyd: ac wedi ymaelyd yn Paul, hwy a'i tynnasant ef allan o'r deml. Ac yn ebrwydd cauwyd y drysau.

31 Ac fel yr oeddynt hwy yn ceisio ei ladd ef, daeth y gair at ben-captен y fyddin, fod Jerusalem oll mewn terfysg.

32 Yr hwn allan o law a gymmerodd filwyr, a chanwriaid, ac a redodd i waered attynt: hwythau, pan welsant y pen-captен a'r milwyr, a beidiasant â churo Paul.

33 Yna y daeth y pen-captен yn nês, ac a'i daliodd ef, ac a archodd *ei* rwydo *ef* â dwy gadwyn; ac a ymosynodd pwy oedd *efe*, a pha beth a wnaethai.

34 Ac amryw rai a lefent amryw beth yn y dyrfa: ac am nas gallai wybod hysbysrwydd o herwydd y cythrwfl, efe a orchymynodd ei ddwyn ef i'r castell.

35 A phan oedd *efe* ar y grisiau, fe a ddigwyddodd gorfod ei ddwyn

ef gan y milwyr, o achos trais y dyrfa.

36 Canys yr oedd lliaws y bobl yn canlyn, gan lefain, Ymaith âg ef.

37 A phan oedd Paul a'r ei ddwyn i mewn i'r castell, *efe* a ddywedodd wrth y pen-captен, Ai rhydd i mi ddyweddy peth wrthy? Ac *efe* a ddywedodd, A fedri di Roeg?

38 Onid tydi yw yr Aiphtwr, yr hwn o flaen y dyddiau hyn a gyfodaist derfysg, ac a arweiniais i'r anialwch bedair mil o wŷr llofruddiog?

39 A Phaul a ddywedodd, Gwr ydwyf fi yn wir o Iuddew, un o Tarsus, dinesydd o ddinas nid anenwog, o Cilicia; ac yr wyf yn deisyf arnat ti, dyro gennad i mi i lefaru wrth y bobl.

40 Ac wedi iddo roi cennad iddo, Paul a safodd ar y grisiau, ac a amneidiodd â llaw ar y bobl. Ac wedi gwneuthur distawrwydd mawr, *efe* a lefarodd wrthynt yn Hebraeg, gan ddyweddy,

PEN. XXII.

1 *Paul yn mynegi yn helaeth y modd y troisid ef i'r ffydd, 17 ac y galuesid ef i fod yn apostol. 22 Y bobl, wrth glywed crybwyll am y Cenhedloedd, yn llefain yn ei erbyn ef: 24 ac yntau yn debyg i gael ei ffangellu; 25 ac etto yn diangc, trwy ymhoni o ddinas-fruint Rhufain.*

HA wŷr, frodyr, a thadau, gwrandewch fy ymddiffyn wrthy ch yr awrhon.

2 (A phanglywsant mai yn Hebraeg yr oedd *efe* yn llefaru wrthynt, hwy a roisant iddo ostieg gwell. Ac *efe* a ddywedodd)

3 Gwr wyf fi yn wir o Iuddew, yr hwn a aned yn Tarsus yn Cilicia, ac wedi fy meithrin yn y ddinas hon wrth draed Gamaliel, ac wedi fy athrawiaethu yn ol manylaf gyfraith y tadau, yn dwyn zêl i Dduw, fel yr ydych chwithau oll heddyw.

4 A mi a erlidiais y ffordd hon hyd angau, gan rwymo a dodi y'ngharchar wŷr a gwragedd hefyd.

5 Megis ag y mae yr arch-offeiriad yn dyst i mi, a'r holl henaduriaeth; gan y rhai hefyd y derbyniais lythyrâu at y brodyr, ac yr aethum i Damascus, ar fedr dwyn y rhai oedd yno *hefyd*, yn rhwym i Jerusalem, i'w cospi-

6 Eithr digwyddodd, a myfi yn myned, ac yn nesâu at Damascus, ynghylch hanner dydd, yn ddisymmwrth i fawr oleuni o'r nef ddisgleirio o'm hamgylch.

7 A mi a syrthiais ar y ddaear, ac a glywais lais yn dywedyd wrthyf, Saul, Saul, paham yr wyt yn fy erlid?

8 A minnau a atebais, Pwy wyt ti, O Arglwydd? Yntau a ddywedodd wrthyf, Myfi yw Iesu o Nazareth, yr hwn yr wyt ti yn ei erlid.

9 Hefyd y rhai oedd gyd â myfi a welsant y goleuni yn ddiâu, ac a ofnasant, ond ni chlywsant hwy lais yr hwn oedd yn llefaru wrthyf.

10 Ac myfi a ddywedais, Beth a wnaif, O Arglwydd? A'r Arglwydd a ddywedodd wrthyf, Cyfod, a dos i Damascus; ac yno y dywedir i ti bob peth a'r a ordeiniwyd i ti eu gwneuthur.

11 A phryd nad oeddwn yn gweled gan ogoniant y goleuni hwnnw, a'r rhai oedd gyd â mi yn fy nhywys erbyn fy llaw, myfi a ddaethum i Damascus.

12 Ac un Ananias, gwr defosiynol yn ol y ddeddf, ac iddo air da gan yr Iuddewon oll a'r oeddynt yn preswyllo yno,

13 A ddaeth attaf, ac a safodd ger llaw, ac a ddywedodd wrthyf, Y brawd Saul, cymmer dy olwg. Ac mi a edrychais arno yn yr awr honno.

14 Ac efe a ddywedodd, Duw ein tadau ni a'th rag-ordeiniodd di i wybod ei ewyllys ef, ac i weled y Cyfiawn hwnnw, ac i glywed lleferydd ei enau ef.

15 Canys ti a fyddi dyst iddo wrth bob dyn, o'r pethau a welaist ac a glywaist.

16 Ac yr awrhon beth yr wyt ti yn ei aros? cyfod, bedyddier di, a golch ymaith dy bechodau, gan alw ar enw yr Arglwydd.

17 A darfu, wedi i mi ddyfod yn fy ol i Jerusalem, fel yr oeddwn yn gweddio yn y deml, i mi syrthio mewn llewyg;

18 A'i weled ef yn dywedyd wrthyf, Brysia, a dos ar frys allan o Jerusalem: o herwydd ni dderbyniant dy dystiolaeth am danaf fi.

19 A minnau a ddywedais, O Arglwydd, hwy a wyddant fy mod i yn carcharu, ac yn baeddu ym mhob synagog, y rhai a gredent ynot ti.

20 A phan dywalltwyd gwaed Stephan dy ferthyr di, yr oeddwn i hefyd yn sefyll ger llaw, ac yn cydsynio i'w ladd ef, ac yn cadw dillad y rhai a'i lladdent ef.

21 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Dos ymaith: canys mi a'th anfonaf ym mhell at y Cenhedloedd.

22 A hwy a'i gwrandawsant ef hyd y gair hwn. A hwy a godasant eu llef, ac a ddywedasant, Ymaith â'r cyfryw un oddi ar y ddaear: canys nid cymmwys ei fod ef yn fyw.

23 Ac fel yr oeddynt yn llefain, ac yn bwrw eu dillad, ac yn taflu llwch i'r awyr,

24 Y pen-captén a orchymynodd ei ddwyn ef i'r castell, gan beri ei holi ef trwy fflangellau; fel y gallai wybod am ba achos yr oeddynt yn llefain arno felly.

25 Ac fel yr oeddynt yn ei rwymo ef â charreiau, dywedodd Paul wrth y canwriad yr hwn oedd yn sefyll ger llaw, Ai rhydd i chwi fflangellu gwr o Rufeiniad, ac heb ei gondemnio hefyd?

26 A phan glybu y canwriad, efe a aeth ac a fynegodd i'r pen-captén, gan ddywedyd, Edrych beth yr wyt yn ei wneuthur: canys Rhufeiniad yw y dyn hwn.

27 A'r pen-captén a ddaeth, ac a ddywedodd wrtho, Dywed i mi, ai Rhufeiniad wyt ti? Ac efe a ddywedodd, Ie.

28 A'r pen-captén a atebodd, A swm mawr y cefais i y ddinas-fraint hon. Eithr Paul a ddywedodd, A minnau a anwyd yn freiniol.

29 Yn ebrwydd gan hynny yr ymadawodd oddi wrtho y rhai oedd ar fedr ei holi ef. A'r pen-captén hefyd a ofnodd, pan wybu ei fod ef yn Rhufeiniad, ac oblegid darfod iddo ei rwymo ef.

30 A thrannoeth, ac efe yn ewyllysio gwybod hysbysrwydd am ba beth y cyhuddid ef gan yr Iuddewon, efe a'i gollyngodd ef o'r rhwymau, ac a

archodd i'r arch-offeiriad a'u cynghor oll ddyfod yno; ac efe a ddug Paul i waered, ac a'i gosododd ger eu bron hwy.

PEN. XXIII.

1 Paul yn ateb drosto ei hun. 2 Ananias yn gorchymyn ei daro ef. 7 Ymryson ym mysg ei gyhuddwyr ef. 11 Duw yn ei gysuro ef. 14 Yr Iuddewon yn cynllwyn iddo; 20 a dangos hynny i'r pen-captan: 27 yntau yn ei anfon ef at Iſetlix y rhaglau.

A PHAUL yn edrych yn graff ar y cynghor, a ddywedodd, *Ha wŷr frodyr*, mi a wasanaethais Dduw mewn pob cydwybod dda, hyd y dydd heddyw.

2 A'r arch-offeiriad Ananias a archodd i'r rhai oedd yn sefyll yn ei ymyl, ei daro ef ar ei enau.

3 Yna y dywedodd Paul wrtho, Duw a'th dery di, bared wedi ei wyn-galchu: canys a ydwyt ti yn eistedd i'm barnu i yn ol y ddeddf, a chan droseddu y ddeddf yn peri fy nharo i?

4 A'r sefyllwyr a ddywedasant wrtho, A ddifenwi di arch-offeiriad Duw?

5 A dywedodd Paul, Ni wyddwn i, frodyr, mai yr arch-offeiriad oedd efe: canys ysgrifenedig yw, Na ddywed yn ddrwg am bennaeth dy bobl.

6 A phan wybu Paul fod y naill ran o'r Saducaid, a'r llall o'r Phariseaid, efe a lefodd yn y cynghor, *Ha wŷr*, frodyr, Pharisead wyf fi, mab i Pharisead: am obaith ac adgyfodiad y meirw yr ydys yn fy marnu i.

7 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, bu ymryson rhwng y Phariseaid a'r Saducaid: a rhannwyd y lliaws.

8 Canys y Saducaid yn wir a ddywedant nad oes nac adgyfodiad, nac angel, nac yspryd: eithr y Phariseaid sydd yn addef pob un o'r ddau.

9 A bu llefain mawr, a'r ysgrifenyddion o ran y Phariseaid a godasant i fynu, ac a ymrysonasant, gan ddywedyd, Nid ydym ni yn cael dim drwg yn y dyn hwn: eithr os yspryd a lef- arodd wrtho, neu angel, nac ymrysonwn â Duw.

10 Ac wedi cyfodi terfysg mawr, y pen-captan, yn ofni rhag tynnu Paul yn ddrylliau ganddynt, a archodd i'r milwyr fyned i waered, a'i gipio

ef o'u plith hwynt, a'i ddwyn i'r castell.

11 Yr ail nos yr Arglwydd a safodd ger llaw iddo, ac a ddywedodd, Paul, cymmer gysur: canys megis y tystiolaethaist am danaf fi yn Jerusalem, felly y mae yn rhaid i ti dystiolaethu yn Rhufain hefyd.

12 A phan aeth hi yn ddydd, rhai o'r Iuddewon, wedi llunio cyfarfod, a'u rhwymasant eu hunain â diofryd, gan ddywedyd, na fwyttânt, ac nad yfent, nes iddynt ladd Paul.

13 Ac yr oedd mwy nâ deugain o'r rhai a wnaethant y cynghrair hwn.

14 A hwy a ddaethant at yr arch-offeiriad a'r henuriaid, ac a ddywedasant, Ni a'n rhwymasom ein hunain â diofryd, na archwaethem ddim hyd oni laddem Paul.

15 Yn awr gan hynny hysbyswch gyd â'r cynghor, i'r pen-captan, fel y dygo efe ef i waered y fory attoch chwi, fel pe byddech ar fedr cael gwybod yn fanylach ei hanes ef: a ninnau, cyn y delo efe yn agos, ydym barod i'w ladd ef.

16 Eithr pan glybu mab chwaer Paul y cynllwyn yma, efe a aeth i mewn i'r castell, ac a fynegodd i Paul.

17 A Phaul a alwodd un o'r canwriaid atto, ac a ddywedodd, Dwg y gwr ieuangc hwn at y pen-captan: canys y mae ganddo beth i'w fynegi iddo.

18 Ac efe a'i cymmerth ef, ac a'i dug at y pen-captan; ac a ddywedodd, Paul y carcharor a'm galwodd i atto, ac a ddymunodd arnaf ddwyn y gwr ieuangc yma attat ti, yr hwn sydd ganddo beth i'w ddywedyd wrthyt.

19 A'r pen-captan a'i cymmerodd ef erbyn ei law, ac a aeth *âg ef* o'r neilldu, ac a ofynodd, Beth yw yr hyn sydd gennyt i'w fynegi i mi?

20 Ac efe a ddywedodd, Yr Iuddewon a gyd-fwriadasant ddeisyf arnat ddwyn Paul i waered y fory i'r cyng- hor, fel pe baent ar fedr ymofyn yn fanylach yn ei gylch ef.

21 Ond na chyttuna di â hwynt. Canys y mae yn cynllwyn iddo fwy nâ deugeinwr o honynt, y rhai a roi- sant ddiofryd, na bwyttânt ac yfed,

nes ei ladd ef: ac yn awr y maent hwy yn barod, yn disgwyl am addewid gennynt ti.

22 Y pen-captan gan hynny a ollyngodd y gwr ieuangc ymaith, wedi gorchymyn iddo na ddywedai i neb, ddangos o hono y pethau hyn iddo ef.

23 Ac wedi galw atto ryw ddau ganwriad, efe a ddywedodd, Parot-tówch ddau cant o filwyr, i fyned hyd yn Cesarea, a deg a thriugain o wŷr meirch, a deucant o ffyn-wewyr, ar y drydedd awr o'r nos.

24 A pharot-tówch ysgrubliaid iddynt i osod Paul arnynt, i'w ddwyn ef yn ddiogel at Felix y rhaglaw.

25 Ac efe a ysgrifennodd lythyr, yn cynnwys yr ystyriaeth yma:

26 Claudius Lysias, at yr ardderchoccaf raglaw Ffelix, yn anfon annerch.

27 Y gwr hwn a ddaliwyd gan yr Iuddewon, ac a fu agos a'i ladd ganddynt; ac a achubais i, gan ddyfod â llu arnynt, gwedi deall mai Rhufeiniad oedd.

28 A chan ewyllysio gwybod yr achos yr oeddynt yn achwyn arno, mi a'i dygais ef i waered i'w cynghor hwynt:

29 Yr hwn y cefais fod yn achwyn arno am arholion o'u cyfraith hwy, heb fod un cŵyn arno yn haeddu angau, neu rwymau.

30 A phan fynegwyd i mi fod yr Iuddewon ar fedr cynllwyn i'r gwr, myfi a'i hanfonais ef allan o law attat ti; ac a rybuddiais y cyhuddwyr i ddywedyd y pethau oedd yn ei erbyn ef ger dy fron di. Bydd iach.

31 Yna y milwyr, megis y gorchymynasid iddynt, a gymmerasant Paul, ac a'i dygasant o hŷd nos i Antipatris.

32 A thrannoeth, gan adael i'r gwŷr meirch fyned gyd âg ef, hwy a ddychwelasant i'r castell.

33 Y rhai, gwedi dyfod i Cesarea, a rhoddi y llythyr at y rhaglaw, a osodasant Paul hefyd ger ei fron ef.

34 Ac wedi i'r rhaglaw ddarllen y llythyr, ac ymofyn o ba dalaeth yr oedd efe: a gwybod mai o Cilicia yr ydoedd;

35 Mi a'th wrandawaf, eb efe, pan ddelo dy gyhuddwyr hefyd. Ac efe a orchymynodd ei gadw ef yn nadleudy Herod.

PEN. XXIV.

1 Paul, wedi ei gyhuddo gan Tertùlus yr areithiwr, 10 yn ateb dros ei fuchedd a'i athrawiaeth: 24 yn pregethu Crist i'r rhaglaw a'i wraig. 26 Y rhaglaw yn gobethio cael lrib; eithr yn ofer: 27 ac o'r diwedd, wrth fyned allan o'i srydd, yn gadnel Paul y'ngharchar.

AC ar ol pum niwrnod, y daeth Ananias yr arch-offeiriad i waered, a'r henuriaid, ac un Tertùlus areithiwr; y rhai a ymddangosasant ger bron y rhaglaw yn erbyn Paul.

2 Ac wedi ei alw ef ger bron, Tertùlus a ddechreuodd ei gyhuddo ef, gan ddywedyd,

3 Gan ein bod ni yn cael trwtot ti heddwlch mawr, a bod pethau llwyddiannus i'r genedl hon trwy dy ragwelediad di, yr ydym ni yn gwbl, ac ym mhob man, yn eu cydnabod, O ardderchoccaf Ffelix, gyd â phob diolch.

4 Eithr, fel na rwystrwyf di ym mhellach, yr ydwyf yn deisyf arnat, o'th hynawsedd, wrando arnom ar fyr eiriau.

5 Oblegid nia gawsom y gwr hwn yn bla, ac yn cyfodi terfysg ym mysg yr holl Iuddewon trwy y byd, ac yn ben ar sect y Nazareniaid:

6 Yr hwn a amcanodd halogi y deml: yr hwn hefyd a ddaliasom ni, ac a fynnasem ei farnu yn ol ein cyfraith ni.

7 Eithr Lysias y pen-captan a ddaeth, a thrwy orthrech mawr a'i dug ef allan o'n dwylaw ni:

8 Ac a archodd i'w gyhuddwyr ddyfod ger dy fron di: gan yr hwn, wrth ei holi, y gelli dy lun gael gwybodaeth o'r holl bethau am y rhai yr ydym ni yn achwyn arno.

9 A'r Iuddewon a gyd-syniasant hefyd, gan ddywedyd, fod y pethau hyn felly.

10 A Phaul a atebodd, wedi i'r rhaglaw amneidio arno i ddywedyd, Gan i mi wybod dy fod di yn farnwr i'r genedl hon er ys llawer o flynyddoedd, yr ydwyf yn fwy cysurus yn ateb trosaf fy hun.

11 Canys ti a elli wybod nad oes dros ddeuddeg diwrnod er panddaethum i fynu i addoli yn Jerusalem.

12 Ac ni chawsant fi yn y deml yn ymddadleu â neb, nac yn gwneuthur terfysg i'r bobl, nac yn y synagogau, nac yn y ddinas:

13 Ac ni allant brofi y pethau y maent yn awr yn achwyn arnaf o'u plegid.

14 Ond hyn yr ydwyf yn ei gyffesu i ti, mai yn ol y ffordd y maent hwy yn ei galw yn heresi, felly yr wyf fi yn addoli Duw fy nhadau; gan gredu yr holl bethau sydd ysgrifenedig yn y ddeddf a'r prophwydi:

15 A chennyf obaith ar Dduw, yr hon y maef y rhai hyn eu hunain yn ei disgwyl, y bydd adgyfodiad y meirw, i'r cyfiawniion ac i'r anghyfiawniion.

16 Ac yn hyn yr ydwyf fi fy hun yn ymarfer, i gael cydwybod ddi-rwystr tu ag at Dduw a dynion, yn wastadol.

17 Ac ar ol llawer o flynyddoedd, y daethum i wneuthur elusenau i'm cenedl, ac offrymmau.

18 Ar hynny rhai o'r Iuddewon o Asia a'm cawsant i wedi fy nglanhâu yn y deml, nid gyd â thorf na therfysg.

19 Y rhai a ddylasent fod ger dy fron di, ac achwyn, os oedd ganddynt ddim i'm herbyn.

20 Neu ddywedwed y rhai hyn eu hunain, os cawsant ddim camwedd ynof, tra fum i yn sefyll o flaen y cynghor.

21 Oddi eithr yr un llef hon a lefais pan oeddwn yn sefyll yn eu plith; Am adgyfodiad y meirw y'm bernir heddyw gennyh.

22 Pan glybu Ffelix y pethau hyn, efe a'u hoeddod hwynt, gan wybod yn hysbysach y pethau a berthynent i'r ffordd honno; ac a ddywedodd, Pan ddél Lysias y pen-captén i waered, mi a gâf wybod eich matterion chwi yn gwbl.

23 Ac efe a archodd i'r canwriad gadw Paul, a chael o hono esmwythdra; ac na lesteiriaid neb o'r eiddo ef i'w wasanaethu, nac i ddyfod atto.

24 Ac ar ol talm o ddyddiau, y daeth Ffelix, gyd â'i wraig Drusila, yr hon ydoedd Iuddewes, ac a yrrodd am Paul, ac a'i gwrandawodd ef ynghylch y ffydd yng Nghrist.

25 Ac fel yr oedd efe yn ymreymmu am gyfiawnder, a dirwest, a'r farn a fydd, Ffelix a ddychrynodd, ac a atebodd, Dos ymaith ar hyn o amser; a phan gaffwyf fi amser cyfaddas, mi a alwas am danat.

26 A chan obeithio hefyd y rhoddid arian iddo gan Paul, er ei ollwng ef yn rhydd: o herwydd paham efe a anfonodd am dano yn fynychach, ac a chwedleuodd âg ef.

27 Ac wedi cyflawni dwy flynedd, y daeth Porcius Ffestus yn lle Ffelix. A Ffelix yn ewyllysio gwneuthur cymmwynas i'r Iuddewon, a adawodd Paul yn rhwym.

PEN. XXV.

2 Yr Iuddewon yn achwyn ar Paul ger bron Ffestus: 8 ac yntau yn ateb drosto ei hun, 11 ac yn apelio at Cesar: 14 ac wedi hynny Ffestus yn hysbysu ei achos ef i frenhin Agrippa, 23 a'i ddwyn ef ger bron. 25 Ffestus yr ei ddiheuro ef, na wnaethai efe ddim a haoddi farwolaeth.

FFFESTUS gan hynny, wedi dyfod i'r dalaeth, ar ol tri diwrnod a aeth i fynu i Jerusalem o Cesarea.

2 Yna yr ymddangosodd yr arch-offeiriad a phennaethiaid yr Iuddewon, ger ei fron ef, yn erbyn Paul, ac a ymbiliasant âg ef,

3 Gan geisio ffafyr yn ei erbyn ef, fel y cyrchai efe ef i Jerusalem, gan wneuthur cynllwyn i'w ladd ef ar y ffordd.

4 A Ffestus a atebodd, y cedwid Paul yn Cesarea, ac yr âi efe ei hun yno ar fyrder.

5 Y rhai gan hynny a allant yn eich mysg, eb efe, deuant i waered gyd â mi, ac od oes dim drwg yn y gwr hwn, cyhuddant ef.

6 A phryd na thrigasai efe gyd â hwy dros ddeng niwrnod, efe a aeth i waered i Cesarea; a thrannoeth efe a eisteddodd yn yr orsedd, ac a archodd ddwyn Paul atto.

7 Ac wedi ei ddyfod, yr Iuddewon a ddaethent o Jerusalem i waered, a safasant o'i amgylch, ac a ddygasant

lauer o achwynion trymion yn erbyn Paul, y rhai nis gallent eu profi.

8 Ac yntau yn ei ymddiffyn ei hun, Ni phechais i ddim, nac yn erbyn cyfraith yr Iuddewon, nac yn erbyn y deml, nac yn erbyn Cesar.

9 Eithr Ffestus, yn chwennych dangos ffafr i'r Iuddewon, a atebodd Paul, ac a ddywedodd, A fynni di fyned i fynu i Jerusalem, i'th farnu yno ger fy mron i am y pethau hyn?

10 A Phaul a ddywedodd, O flaen gorsedd-faingc Cesar yr wyf fi yn sefyll, lle y mae yn rhaid fy farnu; ni wnaethum i ddim cam â'r Iuddewon, megis y gwyddost ti yn dda.

11 Canys os ydwyf yn gwneuthur cam, ac os gwneuthum ddim yn haeddu angau, nid wyf yn gwrthod marw: eithr onid oes dim o'r pethau y mae y rhai hyn yn fy nghyhuddo, ni ddichon neb fy rhoddi iddynt. Appèlio yr wyf at Cesar.

12 Yna Ffestus, wedi ymddiddan â'r cyngor, a atebodd, A appèliaist ti at Cesar? at Cesar y cai di fyned.

13 Ac wedi talm o ddyddiau, Agrippa y brenhin a Bernice, a ddaethant i Cesarea i gyfarch Ffestus.

14 Ac wedi iddynt aros yno lawer o ddyddiau, Ffestus a fynegodd i'r brenhin hanes Paul, gan ddywedyd, Y mae yma ryw wr wedi ei adael gan Ffelix y ngharchar:

15 Ynghylch yr hwn, pan oeddwn yn Jerusalem, yr ymddangosodd arch-offeiriaid a henuriaid yr Iuddewon ger bron, gan ddeisyf *cael* barn yn ei erbyn ef.

16 I'r rhai yr atebais, nad oedd arfer y Rhufeinwyr roddi neb rhyw ddyf i'w ddifetha, nes cael o'r cyhuddol ei gyhuddwyr yn ei wyneb, a chael lle i'w ymddiffyn ei hun rhag y cŵyn.

17 Wedi eu dyfod hwy yma gan hynny, heb wneuthur dim oed, tran-noeth mi a eisteddais ar yr orsedd-faingc, ac a orchymynais ddwyn y gwr ger bron.

18 Am yr hwn ni ddug y cyhuddwyr i *fynu* ddim achwyn o'r pethau yr oeddwn i yn tybied:

19 Ond yr oedd ganddynt yn ei erbyn ef ryw ymofynion ynghylch eu

coel-grefydd eu hunain, ac ynghylch un Iesu a fuasai farw, yr hwn a daerai Paul ei fod yn fyw.

20 A myfi, yn anhysbys i ymofyn am hyn, a ddywedais, a fynnai efe fyned i Jerusalem, a'i farnu yno am y pethau hyn.

21 Eithr gwedi i Paul appèlio i'w gadw i wybyddiaeth Augustus, mi a erchais ei gadw ef hyd oni allwn ei anfon ef at Cesar.

22 Yna Agrippa a ddywedodd wrth Ffestus, Minnau a ewyllysiwn glywed y dyn. Yntau a ddywedodd, Ti a gai ei glywed ef y fory.

23 Trannoeth gan hynny, wedi dyfod Agrippa a Bernice, â rhwysg fawr, a myned i mewn i'r orsedd, â'r pen-capteniaid, a phendefigion y ddinas, wrth orchymyn Ffestus fe a ddygwyd Paul ger bron.

24 A Ffestus a ddywedodd, O frenhin Agrippa, a chwi wŷr oll sydd gyd â ni yn bresennol, chwi a welwch y dyn hwn, oblegid pa un y galwodd holl liaws yr Iuddewon arnaf fi, yn Jerusalem ac yma, gan lesain, na ddylai efe fyw yn hwŷ.

25 Eithr pan ddeallais na wnaethai efe ddim yn haeddu angau, ac yntau ei hun wedi appèlio at Augustus, mi a fernais ei ddanfôn ef.

26 Am yr hwn nid oes gennyf ddim sicrwydd i'w ysgrifenu at fy arglwydd. O herwydd pahan mi a'i dygais ef ger eich bron chwi, ac yn enwedig ger dy fron di, O frenhin Agrippa; fel, wedi ei holi ef, y caffwyf ryw beth i'w ysgrifenu.

27 Canys allan o reswm y gwelaf fi anfon carcharor, heb hysbysu hefyd yr achwynion a *fyddo* yn ei erbyn ef.

PEN. XXVI.

2 Paul, yngŷydd Agrippa, yn dangos ei fuchedd o'i sefyd; 12 ac mor rhyfeddol y troisid ac y galwais ef i fod yn apostol. 24 Ffestus yn taeru ei fod ef wedi ymfydu: yntau ar hynny yn ateb yn llariaidd. 28 Agrippa y'mron myned yn Gristion. 31 Yr holl gynnullidfa yn ei farnu ef yn ddiwog.

AC Agrippa a ddywedodd wrth Paul, Y mae cennad i ti i ddywedyd drosot dy hunan. Yna Paul a estynnodd ei law, ac a'i hymddiffynodd ei hun.

2 Yr ydwyf yn fy nhybied fy hun yn ddedwydd, O frenhin Agrippa, gan fy mod yn cael fy ymddiffyn fy hun ger dy fron di heddyw, am yr holl bethau yr achwynir arnaf gan yr Iuddewon :

3 Yn bendifaddeu gan wybod dy fod di yn gydnabyddus â'r holl ddefodau a'r holion sydd ym mhlith yr Iuddewon. O herwydd paham yr ydwyf yn deisyf arnat fy ngwrando i yn ddioddefgar.

4 Fy muchedd i o'm mebyd, yr hon oedd o'r dechreuad ym mhlith fy nghenedl yn Jerusalem, a wŷr yr Iuddewon oll,

5 Y rhai a'm hadwaenent i o'r dechreu (os mynnant dystiolaethu) mai yn ol y sect fanylaf o'n crefydd ni, y bŷm i fyw yn Pharisead.

6 Ac yn awr, am obaith yr addewid a wnaed i'n tadau gan Dduw, yr wyf yn sefyll i'm barnu :

7 I'r hon *addewid* y mae ein deuddeg llwyth ni, heb dor yn gwasanaethu *Duw* nos a dydd, yn gobeithio dyfod. Am yr hwn obaith yr achwynir arnaf, O frenhin Agrippa, gan yr Iuddewon.

8 Pa beth? ai anghredadwy y bernir gennych chwi, y cyfyd Duw y meirw?

9 Minnau yn wir a dybiais ynof fy hun, fod yn rhaid i mi wneuthur llawer o bethau yn erbyn enw Iesu o Nazareth.

10 Yr hyn hefyd a wneuthum yn Jerusalem: a llawer o'r saint a geuais i mewn carcharau, wedi derbyn awdurdod gan yr arch-offeiriaid; ac wrth eu difetha, mi a roddais farn yn eu herbyn.

11 Ac ym mhob synagog yn fynych mi a'u cospais hwy, ac a'u cymhellais i gablu; a chan ynfydu yn fwy yn eu herbyn, mi a'u herlidiais hyd ddinasoedd dieithr hefyd.

12 Ac yn hyn, a myfi yn myned i Damascus âg awdurdod a chennad oddi wrth yr arch-offeiriaid,

13 Ar hanner dydd, O frenhin, ar y ffordd, y gwelais oleuni o'r nef, mwy nâ disgleirdeb yr haul, yn disgleirio

o'm hamgylch, a'r rhai oedd yn ymdaith gyd â mi.

14 Ac wedi i ni oll syrthio ar y ddaear, mi a glywais leferydd yn llefaru wrthyf, ac yn dywedyd yn Hebraeg, Saul, Saul, paham yr ydwyf yn fy erlid i? Caled *yw* i ti wingo yn erbyn y symbolau.

15 Ac mi a ddywedais, Pwy wyt ti, Arglywydd? Ac efe a ddywedodd, Myfi yw Iesu, yr hwn yr wyt ti yn ei erlid.

16 Eithr cyfod, a saf ar dy draed: canys i hyn yr ymddangosais i ti, i'th osod di yn weinidog ac yn dyst o'r pethau a welaist, ac o'r pethau yr ymddangosaf i ti ynddynt;

17 Gan dy wared di oddi wrth y bobl, a'r Cenhedloedd, at y rhai yr ydwyf yn dy anfon di yr awrhon,

18 I agoryd eu llygaid, ac i'w troi o dywyllwch i oleuni, ac o feddiant Satan at Dduw; fel y derbyniont faddeuant pechodau, a chyfran ym mysg y rhai a sancteiddiwyd trwy y ffydd sydd ynof fi.

19 Am ba achos, O frenhin Agrippa, ni bŷm anufudd i'r weledigaeth nefol:

20 Eithr mi a bregethais i'r rhai yn Damascus yn gyntaf, ac yn Jerusalem, a thros holl wlad Judea, ac i'r Cenhedloedd; a'r iddynt edifarhâu, a dychwelyd at Dduw, a gwneuthur gweithredoedd addas i edifeirwch.

21 O achos y pethau hyn yr Iuddewon a'm daliasant i yn y deml, ac a geisiasant *fy lladd i â'u dwylaw eu hun*.

22 Am hynny, wedi i mi gael help gan Dduw, yr wyf fi yn aros hyd y dydd hwn, gan dystiolaethu i fychan a mawr, ac heb ddywedyd dim amgen nag a ddywedasai y prophwydi a Moses, y delent i ben;

23 Y dioddefai Crist, ac y byddai efe yn gyntaf o adgyfodiad y meirw, ac y dangosai oleuni i'r bobl, ac i'r Cenhedloedd.

24 Ac fel yr oedd efe yn dywedyd y pethau hyn trosto, Ffestus a ddywedodd â llef uchel, Paul, yr wyt ti yn ynfydu; llawer o ddysg sydd yn dy yrru di yn ynfyd.

25 Ac efe a ddywedodd, Nid wyf fi yn ynfydu, O ardderchoccaf Ffestus; eithr geiriau gwirionedd a sobrywidd yr wyf fi yn eu hadrodd.

26 Canys y brenhin a wŷr oddi wrth y pethau hyn, wrth yr hwn yr wyf fi yn llefaru yn hŷf. O herwydd nid wyf yn tybied fod dim o'r pethau hyn yn guddiedig rhagddo; oblegid nid mewn congl y gwnaed hyn.

27 O frenhin Agrippa, A wyt ti yn credu i'r prophwydi? mi a wn dy fod yn credu.

28 Ac Agrippa a ddywedodd wrth Paul, Yr wyt ti o fewn ychydig i'm hynnill i fod yn Gristion.

29 A Phaul a ddywedodd, Mi a ddymunwn gan Dduw, o fewn ychydig, ac yn gwbl oll, fod nid tydi yn umg, ond pawb hefyd a'r sydd yn fy ngwrando heddyw, yn gyfryw ag wyf fi, ond y rhwymau hyn.

30 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, cyfododd y brenhin, a'r rhaglaw, a Bernice, a'r rhai oedd yn eistedd gyd â hwynt.

31 Ac wedi iddynt fyned o'r neilldu, hwy a lefarasant wrth eu gilydd, gan ddywedvd, Nid yw y dyn hwn yn gwneuthur dim yn haeddu angau, neu rwymau.

32 Yna y dywedodd Agrippa wrth Ffestus, Fe allasid gollwng y dyn yma ymaith, oni buasai iddo apelio at Cesar.

PEN. XXVII.

1 Paul, wrth forio tu a Rhwsain, 10 yn rhag-ddiwedyd perygl y daith; 11 ac heb gael ei goelto; 14 hwythau yn cael eu tafu druo ac yma gan y dymnestl; 41 y llong yn torri arnynt; 22, 34, 44 ac er hynny yn dyfod i gyd i dir yn ddiangol.

A PHAN gyttunwyd forio o honom ymaith i'r Ital, hwy a roisiant Paul, a rhyw garcharorion eraill, at ganwriad a'i enw Julius, o fyddin Augustus.

2 Ac wedi dringo i long o Adramytium, ar fedr hwylio i dueddau Asia, ni a aethom allan o'r porthladd, a chyd â ni yr oedd Aristarchus, Macedonid o Thessalonica.

3 A thrannoeth ni a ddygwyd i waered i Sidon. A Julius a ymddûg yn garedigol tu ag at Paul, ac a roddes

iddo gennad i fyned at ei gyfeillion i gael ymgeledd.

4 Ac wedi myned oddi yno, ni a hwyliasom dan Cyprus, am fod y gwyntoedd yn wrthwynebus.

5 Ac wedi hwylio o honom dros y môr sydd ger llaw Cilicia a Phamphylia, ni a ddaethom i Myra, dinas yn Lycia.

6 Ac yno y canwriad, wedi cael llong o Alexandria yn hwylio i'r Ital, a'n gosododd ni ynddi.

7 Ac wedi i ni hwylio yn anniben lawer o ddyddiau, a dyfod yn brin ar gyfer Cnidus, am na adawai y gwynt i ni; ni a hwyliasom is law Creta, ar gyfer Salmone.

8 Ac wedi i ni yn brin fyned heibio iddi, ni a ddaethom i ryw le a elwir, Y porthladdoedd prydfferth, yr hwn yr oedd dinas Lasea yn agos iddo.

9 Ac wedi i dalm o amser fyned heibio, a bod morio weithian yn enhyd, o herwydd hefyd ddarfod yr ympryd weithian, Paul a gynghorodd,

10 Gan ddywedyd wrthynt, *Ha* wŷr, yr wyf yn gweled y bydd yr hynt hon ynghyd â sarhâd a cholled fawr, nid yn unig am y llwyth a'r llong, eithr am ein heinioes ni hefyd.

11 Eithr y canwriad a gredodd i lywydd ac i berchen y llong, yn fwy nag i'r pethau a ddywedid gan Paul.

12 A chan fod y porthladd yn anghyfleus i auafu, y rhan fwyaf a roisiant gynghor i ymado oddi yno hefyd, os gallent ryw fodd gyrhaeddyd hyd Phenice, i auafu yno; yr hwn sydd borthladd yn Creta, ar gyfer y deaurllewin, a'r gogledd-orllewin.

13 A phan chwythodd y deheuwynt yn araf, hwynt-hwy yn tybied cael eu meddwl, gan godi hwyliâu, a foriasant heibio yn agos i Creta.

14 Ond cyn nemmawr cyfododd yn ei herbyn hi wynt tymhestlog, yr hwn a elwir Euroclydon.

15 A phan gipiwyd y llong, ac heb allu gwrthwynebu y gwynt, ni a ymroisom, ac a ddygwyd *gyd â'r gwynt*.

16 Ac wedi i ni redeg goris ynys fechan a elwir Claudia, braidd y gallasom gael y bâd:

17 Yr hwn a godasant i fynu, ac a

wnaethant gynnorthwyon, gan wregysu y llong oddi dani: a hwy yn ofni rhag syrthio ar sugn-draeth, wedi gostwng yr hwyl, a ddygwyd felly.

18 A ni yn flin iawn arnom gan y dymmestl, drannoeth hwy a ysgafnasant y llong.

19 A'r trydydd *dydd* bwriasom â'n dwylaw ein hunain daclau y llong allan.

20 A phan nad oedd na haul na sér yn ymddangos dros laweroddyddiau, a thymmestl nid bychan yn pwyso *arnom*, pob gobaith y byddem cadwedig a ddygwyd oddi arnom o hynny allan.

21 Ac wedi bod hir ddirwest, yna y safodd Paul yn eu canol hwy, ac a ddywedodd, *Ha wŷr*, chwi a ddylas-ech wrando arnaf fi, a bod heb ymadaw o Creta, ac ynnill y sarhâd yma a'r gollod.

22 Ac yr awrhon yr wyf yn eich cynghori chwi i fod yn gysurus: canys ni bydd colled am einioes *un* o honoch, ond am y llong yn unig.

23 Canys safodd yn fy myl y nos hon angel Duw, yr hwn a'm piâu, a'r hwn yr wyf yn ei addoli,

24 Gan ddywedyd, Nac ofna, Paul; rhaid i ti sefyll ger bron Cesar: ac wele, rhoddes Duw i ti y rhai oll sydd yn morio gyd â thi.

25 Am hynny, *ha wŷr*, cymmerwch gysur: canys yr wyf fi yn credu i Dduw, mai felly y bydd, yn ol y modd y dywedwyd i mi.

26 Ond mae yn rhaid ein bwrw ni i ryw ynys.

27 Ac wedi dyfod y bedwaredd nos ar ddeg, fe a ddigwyddodd, a ni yn morio yn Adria, ynghylch hanner nos, dybied o'r morwyr eu bod yn nesâu i ryw wlad.

28 Ac wedi iddynt blymio, hwy a'i cawsant yn ugain gwrhyd: ac wedi myned ychydig pellach, a phlymio drachefu, hwy a'i cawsant yn bymtheg gwrhyd.

29 Ac a hwy yn ofni rhag i ni syrthio ar leoedd geirwon, wedi iddynt fwrw pedair angor allan o'r llyw, hwy a ddeisyfasant ei myned hi yn ddydd.

30 Ac fel yr oedd y llongwyr yn

ceisio ffoi allan o'r llong, ac wedi gollwng y bâd i waered i'r môr, yn rhith bod ar fedr bwrw angorau o'r pen blaen i'r llong,

31 Dywedodd Paul wrth y canwr-iaid a'r milwyr, Onid erys y rhai hyn yn y llong, ni ellwch chwi fod yn gadwedig.

32 Yna y torrodd y milwyr raffau y bâd, ac a adawsant iddo syrthio ymaith.

33 A thra yr ydoedd hi yn dydd-hâu, Paul a eiriolodd ar bawb gymmeryd lluniaeth, gan ddywedyd, Heddyw yw y pedwerydd dydd ar ddeg yr ydych chwi yn disgwyl, ac yn aros ar eich cythlwg, heb gymmeryd dim.

34 O herwydd pahan yr ydwyf yn dymuno arnoch gymmeryd lluniaeth; oblegid hyn sydd er iechyd i chwi: canys blewyn i'r un o honoch ni syrth oddi ar ei ben.

35 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, efe a gymmerodd fara, ac a ddiolchodd i Dduw yn eu gŵydd hwynt oll, ac a'i torrodd, ac a ddechreuodd fwytta.

36 Ac yr oeddynt bawb wedi myned yn gysurol; a hwy a gymmerasant lluniaeth hefyd.

37 Ac yr oeddem yn y llong i gŷd, yn ddau cant ac un ar bymtheg a thriugain o eneidiau.

38 Ac wedi eu digoni o luniaeth, hwy a ysgafnasant y llong, gan fwrw y gwenith allan i'r môr.

39 A phan aeth hi yn ddydd, nid oeddynt yn adnabod y tir: ond hwy a ganfuant ryw gilfach a glân iddi; i'r hon y cynghorasant, os gallent, wthio y llong iddi.

40 Ac wedi iddynt godi yr angorau, hwy a ymollyngasant i'r môr, ac a ollyngasant hefyd yn rhydd rwymau y llyw, ac a godasant yr hwyl i'r gwynt, ac a geisiasant y lân.

41 Ac wedi i ni syrthio ar le deuforgyfarfod, hwy a wthiasant y llong: a'r pen blaen iddi a lynodd, ac a safodd yn ddiysgog; eithr y pen ôl a ymddatododd gan nerth y tonnau.

42 A chynghor y milwyr oedd, ladd y carcharorion, rhag i neb o honyut nofio allan, a diangc ymaith.

43 Ond y canwriad, yn ewyllsio cadw Paul, a rwystrodd iddynt eu hamcan; ac a archodd i bawb a'r a fedrai nosio, ymfwrw yn gyntaf i'r môr, a myned allan i'r tir:

44 Ac i'r lleill, rhai ar ystyllod, ac eraill ar ryw *ddrylliau* o'r llong. Ac felly y digwyddodd ddyfod o bawb i dir yn ddiangol.

PEN. XXVIII.

1 Paul, wedi torri y llong arno, yn cael ei dderbyn yn rhywiogaidd gan y barbariaid. 5 Y wiber, ar ei law ef, heb uncuthur iddo niwed: 8 ac yntau yn iacháu llawer o glefydau yn yr ynys. 11 Hwyt-hwy yn myned ymaith i'r Rufain. 17 Yntau yn mynegi i'r Iuddewon achos ei ddyfodiad. 24 Wedi iddo bregethu, rhai yn credu, a rhai heb gredu: 30 ac yntau er hynny yn pregethu yno ddwy flynedd.

AC wedi iddynt ddiangc, yna y gwybuant mai Melita y gelwid yr ynys.

2 A'r barbariaid a ddangosasant i ni fwneidd-dra nid bychan: oblegid hwy a gynneusasant dân, ac a'n derbyniasant ni oll o herwydd y gawod gynnychiol, ac o herwydd yr oerfel.

3 Ac wedi i Paul gynnwll ynghyd lawer o friw-wydd, a'u doddi ar y tân, gwiber a ddaeth allan o'r gwres, ac a lynodd wrth ei law ef.

4 A phan welodd y barbariaid y bwystfil y'nghrôg wrth ei law ef, hwy a ddywedasant wrth eu gilydd, Yn sicr llawruddiog yw y dyn hwn, yr hwn, er ei ddiangc o'r môr, ni adawodd dialedd iddo fyw.

5 Ac efe a ysgydwodd y bwystfil i'r tân, ac ni oddefodd ddim niwed.

6 Ond yr oeddynt hwy yn disgwyl iddo ef chwyddo, neu syrthio yn ddisymmwth yn farw. Eithr wedi iddynt hir-ddisgwyl, a gweled nad oedd dim niwed yn digwydd iddo, hwy a newidiasant eu meddwl, ac a ddywedasant mai duw oedd efe.

7 Ynghylch y man hwnnw yr oedd tiroedd i bennaeth yr ynys, a'i enw Publius, yr hwn a'n derbyniodd ni, ac a'n llettyodd dridiau yn garedig.

8 A digwyddodd, fod tad Publius yn gorwedd yn glaf o gryd a gwaedlif: at yr hwn wedi i Paul fyned i mewn, a gweddio, efe a ddododd ei ddwyllaw arno ef, ac a'i hiachâodd.

9 Felly wedi gwneuthur hyn, y lleill hefyd y rhai oedd â heintiau arnynt yn yr ynys, a ddaethant atto, ac a iachâwyd:

10 Y rhai hefyd a'n parchasant ni â llawer o urddas; a phan oeddym yn ymadael, hwy a'n llwythasant ni â phethau anghenrheidiol.

11 Ac wedi tri mis, yr aethom ymaith mewn llong o Alexandria, yr hon a auafasai yn yr ynys; a'i harwydd hi oedd Castor a Pholux.

12 Ac wedi ein dyfod i Syracusa, ni a drigasom yno dridiau.

13 Ac oddi yno wedi myned oddi amgylch, ni a ddaethom i Rhegium. Ac ar ol un diwrnod y deheu-wynt a chwythodd, ac ni a ddaethom yr ail dydd i Puteoli:

14 Lle y cawsom frodyr, ac y dymunwyd arnom aros gyd â hwynt saith niwrnod: ac felly ni a ddaethom i Rufain.

15 Ac oddi yno, pan glybu y brodyr am danom, hwy a ddaethant i'n cyfarfod ni hyd Appii-forum, a'r Tair tafarn: y rhai pan welodd Paul, efe a ddiolchodd i Dduw, ac a gymmerodd gysur.

16 Eithr pan ddaethom i Rufain, y canwriad a roddes y carcharorion at ben-capten y llu: eithr cenhadwyd i Paul aros wrtho ei hun, gyd â milwr oedd yn ei gadw ef.

17 A digwyddodd, ar ol tridiau, alw o Paul ynghyd y rhai oedd bennaf o'r Iuddewon. Ac wedi iddynt ddyfod ynghyd, efe a ddywedodd wrthynt, *Ha wŷr* frodyr, er na wnaethum i ddim yn erbyn y bobl, na defodau y tadau, etto mi a roddwyd yn garcharor o Jerusalem i ddwyllaw y Rhufeinwyr.

18 Y rhai, wedi darfod fy holi, a fynnasant fy ngollwng ymaith, am nad oedd dim achos angau yno.

19 Eithr am fod yr Iuddewon yn dywedyd yn erbyn *hyn*, mi a yrrwyd i appello at Cesar; nid fel pettai genyfi beth i achwyn ar fy nghenedl.

20 Am yr achos hwn gan hynny y gelwais am danoch clwi, *i'ch* gweled, ac i ymddiddan â *chwi*: canys o achos gobaith Israel y'm rhwymwyd i â'r gadwyn hon.

21 A hwythau a ddywedasant wrtho, Ni dderbyniasom ni lythrau o Judea yn dy gylch di, ac ni fynegodd ac ni lefurodd neb o'r brodyr a ddaeth oddi yno ddim drwg am danat ti.

22 Ond yr ydym ni yn deisyf cael clywed gennyt ti beth yr ydwyt yn ei synied: oblegid am yr sect hon, y mae yn hysbys i ni fod ym mhob man yn dywedyd yn ei herbyn.

23 Ac wedi iddynt nodi diwrnod iddo, llawer a ddaeth atto ef i'w letty; i'r rhai y tystiolaethodd ac yr eglurodd efe deyrnas Dduw, gan gyngori iddynt y pethau am yr Iesu, allan o gyfraith Moses, a'r prophwydi, o'r bore hyd yr hwyr.

24 A rhai a gredasant i'r pethau a ddywedasad, a rhai ni chredasant.

25 Ac a hwy yn anghyttún â'u gilydd, hwy a ymadawsant, wedi i Paul ddywedyd un gair, *mai da y llefarodd yr Yspryd Glân trwy Esaias y prophwyd, wrth ein tadau-ni,*

26 Gan ddywedyd, Dos at y bobl yma, a dywed, Yn clywed y clywch, ac ni ddeallwch; ac yn gweled y gwelwch, ac ni chanfyddwch.

27 Canys brasâwyd calon y bobl hyn, a thrwm y clywsant â'u clustiau, a'u llygaid a gauasant; rhag iddynt weled â'u llygaid, a chlywed â'u clustiau, a deall â'r galon, a dychwelyd, ac i mi eu hiachâu hwynt.

28 Bydded hysbys i chwi gan hynny, anfon iachawdwriaeth Duw at y Cenhedloedd; a hwy a wrandawant.

29 Ac wedi iddo ddywedyd hyn, ymadawodd yr Iuddewon, a chanddynt ddadl mawr yn eu plith.

30 A Phaul a rhoes ddwy flynedd gyfan yn ei dŷ ardrethol ei hun, ac a dderbyniodd bawb a'r oedd yn dyfod i mewn atto,

31 Gan bregethu teyrnas Dduw, ac athrawiaethu y pethau am yr Arglywydd Iesu Grist, gyd â phob hyfder, yn ddiwahardd.

Epistol PAUL yr Apostol at y RHUFEINIAID.

PEN. I.

1 Paul yn dangos ei alwedigaeth i'r Rhufeiniaid, 9 a'i chwant i ddyfod atynt hwy. 16 Beth yw ei efengyl ef, a'r cyfiawnder y mae hi yn ei ddangos. 18 Bod Duw yn ddi-gilawn wrth bob math a'r bechod. 21 Pa beth oedd pechodau y Cenhedloedd.

PAUL, gwasanaethwr Iesu Grist, wedi ei alw i fod yn apostol, ac wedi ei neillduo i efengyl Duw,

2 (Yr hon a rag-addawsai efe trwy ei brophwydi yn yr ysgrythrau sanct-aidd)

3 Am ei Fab ef Iesu Grist ein Harglwydd ni, yr hwn a wnaed o had Dafydd o ran y cnawd,

4 Ac a eglurwyd yn Fab Duw mewn gallu, yn ol yspryd sancteiddiad, trwy yr adgyfodiad oddi wrth y meirw:

5 Trwy yr hwn y derbyniasom ras ac apostoliaeth i ufudd-dod ffydd ym mhllith yr holl genhedloedd, er mwyn ei enw ef:

6 Ym inysg y rhai yr ydych chwithau yn alwedigion Iesu Grist.

7 At bawb sydd yn Rhufain, yn

anwyl gan Dduw, wedi eu galw i fod yn saint: Gras i chwi a thangnefedd oddi wrth Dduw ein Tad ni, a'r Arglywydd Iesu Grist.

8 Yn gyntaf, yr wyf yn diolch i'm Duw trwy Iesu Grist drosoch chwi oll, oblegid bod eich ffydd chwi yn gyhoeddus yn yr holl fyd.

9 Canys tyst i mi yw Duw, yr hwn yr ydwyf yn ei wasanaethu yn fy yspryd yn efengyl ei Fab ef, fy mod i yn ddbaid yn gwneuthur cofia o honoch bob amser yn fy ngweddiau,

10 Gan ddeisyf a gawn ryw fodd, ryw amser bellach, rwydd-hynt gyd âg ewyllys Duw, i ddyfod atoch chwi.

11 Canys yr wyf yn hiraethu am eich gweled, fel y gallwyf gyfrannu i chwi i'w rhw ddawn ysprydol, fel y'ch cadarnhâw:

12 A'hynny sydd i'm cyd-ymgyuro ynoch chwi, trwy ffydd ein gilydd, yr eiddoch chwi a'r eiddof finnau.

13 Eithr ni fynwn i chwi fod heb wybod, frodyr, i mi yn fynych arfaethu dyfod atoch (ond fo'm lluddiwyd i hyd

yn hyn) fel y cawn ryw ffrwyth ynoch chwi hefyd, megis ag yn y Cenhedloedd eraill.

14 Dyledwr ydwyf i'r Groegiaid ac i'r barbariaid hefyd, i'r doethion ac i'r annoethion hefyd.

15 Felly, hyd y mae ynof fi, parod ydwyf i bregethu yr efengyl i chwithau hefyd y rhai ydych yn Rhufain.

16 Canys nid oes arnaf gywilydd o efengyl Crist: oblegid gallu Duw yw hi er iachawdwriaeth, i bob un a'r sydd yn credu; i'r luddew yn gyntaf, a hefyd i'r Groegwr.

17 Canys ynddi hi y datguddir cyfiawnder Duw o ffydd i ffydd; megis y mae yn ysgrifenedig, Y cyfiawn a fydd byw trwy ffydd.

18 Canys digofaint Duw a ddatguddiwyd o'r nef yn erbyn pob annuwioldeb ac anghyfiawnder dynion, y rhai sydd yn attal y gwirionedd mewn anghyfiawnder.

19 O herwydd yr hyn a ellir ei wybod am Dduw, sydd eglur ynddynt hwy: canys Duw a'i heglurodd iddynt.

20 Canysef anweledig bethau ef er creadigaeth y byd, wrth eu hystyried yn y pethau a wnaed, a welir yn amlwg; sef ei dragywyddol allu ef a'i Dduwdod; hyd onid ydynt yn ddi-egus:

21 Oblegid a hwy yn adnabod Duw, nis gogoneddasant ef megis Duw, ac na buont ddiolchgar iddo; eithr ofer fuont yn eu rhesymau, a'u calon anneallus hwy a dywyllwyd.

22 Pan dybient eu bod yn ddoethion, hwy a aethant yn ffylliaid;

23 Ac a newidiasant ogoniant yr anllygredig Dduw, i gyffelybiaeth llun dyn llygredig, ac ehediaid, ac anifeiliaid pedwar-carnol, ac ymlusgiaid.

24 O ba herwydd Duw hefyd a'u rhoddes hwy i fynu, yn nhrachwantau eu calonau, i astlendid; i amherchi eu cyrph eu hun yn eu plith eu hunain:

25 Y rhai a newidiasant wirionedd Duw yn gelwydd, ac a addolasant ac a wasanaethasant y creadur yn fwy nâ'r Creawdwr, yr hwn sydd fendigedig yn dragywyddol. Amen.

26 Oblegid hyn y rhoddes Duw hwynt i fynu i wyniau gwarthus: canys eu gwagedd hwy a newidiasant yr arfer anianol i'r hon sydd yn erbyn anian:

27 Ac yn gyffelyb y gwŷr hefyd, gan dael yr arfer naturiol o'r wraig, a ymlogent yn eu hawydd i'w gilydd: y gwŷr ynghyd â gwŷr yn gwneuthur brynti, ac yn derbyn ynddynt eu hunain y cyfryw dâl am eu cyfeiliorni ag ydoedd raid.

28 Ac megis nad oedd gymmeradwy ganddynt gadw Duw yn eu gwybod-aeth, Duw a'u rhoddes hwynt i fynu i feddwl anghymeradwy, i wneuthur y pethau nid oedd weddaidd:

29 Wedi eu llenwi â phob anghyfiawnder, godineb, anwiredd, cybyddod, drygioni; yn llawn centigen, llofruddiaeth, cynnen, twyll, drwg-anwydau:

30 Yn hustyngwyr, yn athrodwyr, yn gas ganddynt Dduw, yn drahaus; yn feilchion, yn ffrostwyr, yn ddy-chymygwyr drygioni, yn anufudd i rieni,

31 Yn anneallus, yn dorrwyr ammod, yn angharedig, yn anghymmod-lawin, yn annhrugarogion:

32 Y rhai yn gwybod cyfiawnder Duw (fod y rhai sydd yn gwneuthur y cyfryw bethau yn haeddu marwol-aeth) ydynt nid yn unig yn gwneuthur y pethau hyn, eithr hefyd yn cyd-ymfoddloni â'r rhai sydd yn eu gwneuthur hwynt.

PEN. II.

1 Na all y rhai sydd yn pechu, er eu bod yn condemnio pechod meun eraill, mo'u hesguodi eu hunain; 6 ac mai anhaus o lawer iddynt ddi-angc rhag barn Duw, 9 pa un bynnag font ai Iuddewon ai Cenhedloedd. 14 Nus gall y Cenhedloedd ddiangc, 17 na'r Iuddewon chwraith; 25 ac na wna eu henwaedind lesud iddynt, oni chadwant y ddeddf.

O HERWYDD paham, diësgus wyt ti, O ddyn, pwy bynnag wyt yn barnu: canys yn yr hyn yr wyt yn barnu arall, yr wyt yn dy gondemnio dy hun: canys ti yr hwn wyt yn barnu, wyt yn gwneuthur yr un pethau.

2 Eithr ni a wyddom fcd barn

Duw yn ol gwirionedd, yn erbyn y rhai a wnant gyfryw bethau.

3 Ac a wyt ti yn tybied hyn, O ddyn, yr hwn wyt yn barnu y rhai sydd yn gwneuthur y cyfryw bethau, a thithau yn gwneuthur yr un pethau, y diengi di rhag barnu Duw?

4 Neu a wyt ti yn ddiystyru golud ei ddaioni ef, a'i ddioddefgarwch, a'i ymaros, heb wybod fod daioni Duw yn dy dywys di i edifeirwch?

5 Eithr yn ol dy galedrwydd, a'th galon ddiédifeiriol, wyt yn trysori i ti dy hun ddiogofaint erbyn dydd y digofaint, a datguddiad cyfiawn farn Duw,

6 Yr hwn a dâl i bob un yn ol ei weithredoedd:

7 *Sef* i'r rhai trwy barhâu yn gwneuthur da, a geisiant ogoniant, ac anrhydedd, ac anllygredigaeth; bywyd tragywyddol:

8 Eithr i'r rhai sydd gynhenus, ac anufudd i'r gwirionedd, eithr yn ufudd i anghyfiawnder; y *bydd* lliid, a digofaint:

9 Trallod ac ing ar bob enaid dyn sydd yn gwneuthur drwg; yr Iuddew yn gyntaf, a'r Groegwr hefyd:

10 Eithr gogoniant, ac anrhydedd, a thangnefedd, i bob un sydd yn gwneuthur daioni; i'r Iuddew yn gyntaf, ac i'r Groegwr hefyd.

11 Canys nid oes derbyn wyneb ger bron Duw.

12 Oblegid cynnifer ag a bechasant yn ddi-ddeddf, a gyfngollir hefyd yn ddi-ddeddf; a chynnifer ag a bechasant yn y ddeddf, a fernir wrth y ddeddf,

13 (Canys nid gwrandawr y ddeddf *sydd* gyfiawn ger bron Duw, ond gwneuthurwyr y ddeddf a gyfiawnhêir.

14 Canys pan yw y Cenhedloedd y rhai nid yw y ddeddf ganddynt, wrth naturiaeth yn gwneuthur y pethau sydd yn y ddeddf, y rhai hyn heb fod y ddeddf ganddynt, ydynt ddeddf iddynt eu hunain:

15 Y rhai sydd yn dangos gweithred y ddeddf yn ysgrifenedig yn eu calonnau, a'u cydwybod yn cyd-dystiolaethu, a'u meddyliau yn cyhuddo eu gilydd, neu yn esgusodi)

16 Yn y dydd y barno Duw ddir-

geloedd dynion, yn ol fy efengyl i, trwy Iesu Grist.

17 Wele, Iuddew y'th elwir di, ac yr wyt yn gorphwys yn y ddeddf, ac yn gorfoleddu yn Nuw;

18 Ac yn gwybod *ei* ewyllys *ef*, ac yn darbod pethau rhagorol, gan fod wedi dy addysgu o'r ddeddf;

19 Ac yr wyt yn coelio dy fod yn dywysog i'r deillion, yn llewyrch i'r rhai *sydd* mewn tywyllwch:

20 Yn athraw i'r anghall, yn ddysgawdwr i'r rhai bach, a chennyt ffurf y gwybodaeth, a'r gwirionedd yn y ddeddf.

21 Tydi, gan hynny, yr hwn wyt yn addysgu arall, oni'th ddysgi dy hun? yr hwn wyt yn pregethu, Na ladratter, a ledretti di?

22 Yr hwn wyt yn dywedyd, Na odineber, a odinebi di? yr hwn wyt yn ffeiddio delwau, a gyssegr-yspeili di?

23 Yr hwn wyt yn gorfoleddu yn y ddeddf, trwy dorri y ddeddf a ddianrhydeddi di Dduw?

24 Canys enw Duw, o'ch plegid chwi, a geblir ym mhlith y Cenhedloedd; megis y mae yn ysgrifenedig.

25 Canys enwaediad yn wir a wnales, os cedwi y ddeddf: eithr os troseddwr y ddeddf ydwyt, aeth dy enwaediad yn ddi-enwaediad.

26 Os y dienwaediad gan hynny a geidw gyfiawnderau y ddeddf, oni chyfrifir ei ddi-enwaediad ef yn enwaediad?

27 Ac oni bydd i'r dienwaediad yr hwn sydd o naturiaeth (os ceidw y ddeddf) dy farna di, yr hwn wrth y llythyren a'r enwaediad wyt yn troseddwr y ddeddf?

28 Canys nid yr hwn sydd yn yr amlwg sydd Iuddew; ac nid enwaediad *yw yr hyn* sydd yn yr amlwg yn y cnawd:

29 Eithr yr hwn sydd yn y dirgel *sydd* Iuddew; ac enwaediad y galon *sydd* yn yr yspryd, nid yn y llythyren; yr hwn y *mae* ei glod nid o ddynion, ond o Dduw.

P E N . III.

1 Rhagor-frainf yr Iuddewon; 3 yr hwn ni chollassant: 9 er hynny y mae y ddeddf yn enw barnu hwythau hefyd yn enw o bechod: 20

gan hynny ni chyfiawnhêir un cnawd trwy y ddeddf: 28 eithr pawb, heb wrachaniaeth, trwy ffydd yn unig: 31 ac etto ni ddiddymwyd y ddeddf.

PA ragoriaeth gan hynny sydd i'r Iuddeu? neu pa fudd sydd o'r enwaediad?

2 Llauer ym mhob rhyw fodd: yn gyntaf, o herwydd darfod ymddiried iddynt hwy am ymadroddion Duw.

3 Oblegid beth os anghredodd rhai? a wna eu hanghrediniaeth hwy ffydd Duw yn ofer?

4 Na atto Duw: eithr bydded Duw yn eirwir, a phob dyn yn gelwyddog; megis yr ysgrifenydd, Fel y'rh gyfiawnhâer yn dy eiriau, ac y gorfydech pan y'rh farner.

5 Eithr os yw ein hanghyfiawnder ni yn canmol cyfiawnder Duw, pa beth a ddywedwn? Ai anghyfiawn yw Duw, yr hwn sydd yn dwyn arnom ddigofaint? (yn ol dyn yr wyf yn dywedyd)

6 Na atto Duw: canys wrth hynny pa fodd y barna Duw y byd?

7 Canys os bu gwirionedd Duw trwy fy nghelwydd i yn helaethach i'w ogoniant ef, paham y'm bernir innau etto megis pechadur?

8 Ac nid (megis y'n ceblir, ac megis y dywed rhai ein bod yn dywedyd) Gwnawn ddrwg, fel y dël daioni? y rhai y mae eu damnedigaeth yn gyfiawn.

9 Beth gan hynny? a ydym ni yn fwy rhagorol? Nac ydym ddim: canys ni a brofasom o'r blaen fod pawb, yr Iuddewon a'r Groegwyr, dan bechod;

10 Megis y mae yn ysgrifenedig, Nid oes neb cyfiawn, nac oes un:

11 Nid oes neb yn deall; nid oes neb yn ceisio Duw.

12 Gwyrasant oll, aethant i gŵd yn anfuiddiol; nid oes un yn gwneuthur daioni, nac oes un:

13 Bedd agored yw eu ceg; â'u tafodau y gwnaethant ddichell; gwynwyn aspiad sydd dan eu gwefusau:

14 Y rhai y mae eu genau yn llawn melldith a chwerwedd.

15 Buan yw eu traed i dywallt gwaed.

16 Distryw ac aflwydd sydd yn eu ffyrdd:

17 A ffordd tangnefedd nid adnabuant.

18 Nid oes ofn Duw ger bron eu llygaid.

19 Ni a wyddom hefyd am ba bethau bynnag y mae y ddeddf yn ei ddywedyd, mai wrth y rhai sydd dan y ddeddf y mae hi yn ei ddywedyd: fel y cauer pob genau, ac y byddo yr holl fyd dan farn Duw.

20 Am hynny trwy weithredoedd y ddeddf ni chyfiawnhêir un cnawd yn ei olwg ef; canys trwy y ddeddf y mae adnabod pechod.

21 Ac yr awrhone yr eglurwyd cyfiawnder Duw heb y ddeddf, wrth gael tystiolaeth gan y ddeddf a'r prophwydi;

22 Sef cyfiawnder Duw, yr hwn sydd trwy ffydd Iesu Grist i bawb, ac ar bawb a gredant: canys nid oes gwahaniaeth.

23 Oblegid pawb a bechasant, ac ydynt yn ol am ogoniant Duw;

24 A hwy wedi eu cyfiawnhâu yn rhad trwy ei ras ef, trwy y prydedigaeth sydd yng Nghrist Iesu:

25 Yr hwn a osododd Duw yn iawn, trwy ffydd yn ei waed ef, i ddangos ei gyfiawnder ef, trwy faddeuant y pechodau a wnaethid o'r blaen, trwy ddi-oddefgarwch Duw;

26 I ddangos ei gyfiawnder ef y pryd hwn; fel y byddai efe yn gyfiawn, ac yn cyfiawnhâu y neb sydd o ffydd Iesu.

27 Pa legan hynny y mae y gorfoledd? Efe a gauwyd allan. Trwy ba ddeddf? ai ddeddf gweithredoedd? Nag ê; eithr trwy ddeddf ffydd.

28 Yr ydym ni gan hynny yn cyfrif mai trwy ffydd y cyfiawnhêir dyn, heb weithredoedd y ddeddf.

29 Ai i'r Iuddewon y mae efe yn Dduw yn unig? onid yw i'r Cenhedloedd hefyd? Yn wir y mae efe i'r Cenhedloedd hefyd:

30 Gan mai un Duw sydd, yr hwn a gyfiawnhâ yr enwaediad wrth ffydd, a'r dienwaediad trwy ffydd.

31 Wrth hynny, y ydym ni yn gwneuthur y ddeddf yn ddirym trwy ffydd? Na atto Duw: eithr yr ydym yn cadarnhâu y ddeddf.

P EN. IV.

1 Ffydd Abraham a gyfrifwyd iddo yn gyflawnder, 10 cyn enwaedu arno. 13 Trwy ffydd yn unig y derbyniodd efe a'i had yr addewid. 16 Abraham yw tad pawb a'r sydd yn credu. 24 Ein ffydd ninnau hefyd a gyfrifir i ni yn gyflawnder.

PA beth gan hynny a ddywedwn ni ddarfod i Abraham ein tad ni ei gael, yn ol y cnawd?

2 Canys os Abraham a gyfiawnhawyd trwy weithredoedd, y mae iddo orfoledd; eithr nid ger bron Duw.

3 Canys pa beth a ddywed yr ysgrythyr? Credodd Abraham i Dduw; a chyfrifwyd iddo yn gyfiawnder.

4 Eithr i'r neb sydd yn gweithio, ni chyfrifir y gwobr o ras, ond o ddyled.

5 Eithr i'r neb nid yw yn gweithio, ond yn credu yn yr hwn sydd yn cyfiawnhau yr annuwiol, ei ffydd ef a gyfrifir yn gyfiawnder.

6 Megis y mae Dafydd hefyd yn datgan dedwyddwch y dyn y mae Duw yn cyfrif cyfiawnder iddo heb weithredoedd, gan ddywedyd,

7 Dedwydd yw y rhai y maddeuwyd eu hanwireddau, a'r rhai y cuddiwyd eu pechodau.

8 Dedwydd yw y gwr nid yw yr Arglwydd yn cyfrif pechod iddo.

9 *A ddaeth y dedwyddwch hwn gan hynny ar yr enwaediad yn unig, ynte ar y dienwaediad hefyd?* Canys yr ydym yn dywedyd ddarfod cyfrif ffydd i Abraham yn gyfiawnder.

10 Pa fodd gan hynny y cyfrifwyd hi? ai pan oedd yn yr enwaediad, ynte yn y dienwaediad? Nid yn yr enwaediad, ond yn y dienwaediad.

11 Ac efe a gymmerth arwydd yr enwaediad, yn insel cyfiawnder y ffydd, yr hon oedd ganddo yn y dienwaediad: fel y byddai efe yn dad pawb a gredent yn y dienwaediad; fel y cyfrifid cyfiawnder iddynt hwythau hefyd:

12 Ac yn dad yr enwaediad, nid i'r rhai o'r enwaediad yn unig, ond i'r sawl hefyd a gerddant lwybrau ffydd Abraham ein tad ni, yr hon oedd ganddo yn y dienwaediad.

13 Canys nid trwy y ddeddf y daeth yr addewid i Abraham, neu i'w had, y byddai efe yn etifedd y byd; eithr trwy gyfiawnder ffydd.

14 Canys os y rhai sydd o'r ddeddf yw yr etifeddion, gwnaed ffydd yn ofer, a'r addewid yn ddirym.

15 Oblegid y mae y ddeddf yn peri digofaint; canys lle nid oes deddf, nid oes gamwedd.

16 Am hynny o ffydd y mae, fel y byddai yn ol gras: fel y byddai yr addewid yn sicr i'r holl had; nid yn unig i'r hwn sydd o'r ddeddf, ond hefyd i'r hwn sydd o ffydd Abraham, yr hwn yw ein tad ni oll,

17 (Megis y mae yn ysgrifenedig, Mi a'th wnaethum yn dad llawer o genhedloedd) ger bron y neb y credodd efe iddo, *sef* Duw, yr hwn sydd yn bywhâu y meirw, ac sydd yn galw y pethau nid ydynt, fel pe byddent:

18 Yr hwn yn erbyn gobaith a gredodd dan obaith, fel y byddai efe yn dad cenedloedd lawer; yn ol yr hyn a ddywedasad, Felly y bydd dy had di.

19 Ac efe yn ddiégwan o ffydd, nid ystyriodd ei gorph ei hun, yr hwn oedd yr awrhon wedi marweiddio, ac efe ynghylch, can mlwydd oed, na marweidd-dra bru Sara.

20 Ac nid ammheuodd efe addewid Duw trwy anghrediniaeth; eithr efe a nerthwyd yn y ffydd, gan roddi gogoniant i Dduw:

21 Ac yn gwbl sicr ganddo, am yr hyn a addawsai efe, ei fod ef yn abl i'w wneuthur hefyd,

22 Ac am hynny y cyfrifwyd iddo yn gyfiawnder.

23 Eithr nid ysgrifenyd hynny er ei fwyn ef yn unig, ddarfod ei gyfrif iddo;

24 Ond er ein mwyn ninnau hefyd, i'r rhai y cyfrifir, y rhai ydym yn credu yn yr hwn a gyfododd Iesu ein Harglwydd ni o feirw:

25 Yr hwn a draddodwyd dros ein pechodau ni, ac a gyfodwyd i'n cyfiawnhau ni.

P EN. V.

1 Wedi ein cyflawnhau trwy ffydd, y mae i ni dangnosedd rhyngom a Duw, & a llawenydd yn ein gobaith: 8 gan ein cymmudi trwy ei waed ef, a nymi yn elymion iddo, 10 y caem yn hytrach fod yn gadwedig wedi ein cymmudi. 12 Megis y daeth pechod a marwolaeth trwy Adda; 17 felly yn hytrach y daw cyfiawnder a bywyd trwy Iesu Crist. 20 Lle yr amhâodd pechod, y rhagor-amhâodd gras.

AM hynny, gan ein bod wedi ein cyfiawnhâu trwy ffydd, y mae gennym heddwoch tu ag at Dduw, trwy ein Harglwydd Iesu Grist.

2 Trwy yr hwn hefyd y cawsom ddyfodfa trwy ffydd i'r gras hwn, yn yr hwn yr ydym yn sefyll, ac yn gorfol-eddu dan obaith gogoniant Duw.

3 Ac nid *felly* yn unig, eithr yr ydym yn gorfol-eddu mewn gorthrymderau; gan wybod fod gorthrymder yn peri dioddefgarwch;

4 A dioddefgarwch, brofiad; a phrofiad, obaith:

5 A gobaith ni chywilyddia, am fod cariad Duw wedi ei dywallt yn ein calonnau ni, trwy yr Yspryd Glân yr hwn a roddwyd i ni.

6 Canys Crist, pan oeddym ni etto yn weiniaid, mewn pryd a fu farw dros yr annuwiol.

7 Oblegid braidd y bydd neb farw dros un cyfiawn: oblegid dros y da ysgatfydd fe feiddiaid un farw hefyd.

8 Eithr y mae Duw yn canmol ei gariad tu ag attom; oblegid, a nynto etto yn bechaduriaid, i Grist farw trosom ni.

9 Mwy ynte o lawer, a nynto yn awr wedi ein cyfiawnhâu trwy ei waed ef, y'n hachubir rhag digofaint trwyddo ef.

10 Canys os pan oeddym yn elynion, y'n heddychwyd â Duw trwy farwolaeth ei Fab ef; mwy o lawer wedi ein heddychu, y'n hachubir trwy ei fywyd ef.

11 Ac nid *hynny* yn unig, eithr gorfol-eddu yr ydym hefyd yn Nuw trwy ein Harglwydd Iesu Grist, trwy yr hwn yr awrhon y derbyniasom y cymmod.

12 Am hynny, megis trwy un dyn y daeth pechod i'r byd, a marwolaeth trwy bechod; ac felly yr aeth marwolaeth ar bob dyn, yn gymmaint a phiechu o bawb.

13 Canys hyd y ddeddf yr oedd pechod yn y byd: eithr ni chyfrifir pechod pryd nad oes deddf.

14 Eithr teyrnasodd marwolaeth o Adda hecch Moses, ie, arnynt hwy y rhai ni phechasant yn ol cyffelybiaeth camwedd Adda, yr hwn yw ffurf yr un oedd ar ddyfod.

15 Eithr nid megis y camwedd, felly y mae y dawn hefyd. Canys os trwy gamwedd un y bu feirw llawer: mwy o lawer yr amlhâodd gras Duw, a'r dawn trwy ras yr un dyn Iesu Grist, i laweroedd.

16 Ac nid megis y bu trwy un a bechodd, y mae y dawn: canys y farn a ddaeth o un *camwedd* i gondemniad; eithr y dawn sydd o gamweddau lawer i gyfiawnhâd.

17 Canys os trwy gamwedd un y teyrnasodd marwolaeth trwy un; mwy o lawer y caiff y rhai sydd yn derbyn lliosowgrwydd o ras, ac o ddawn cyfiawnder, deyrnasu mewn bywyd trwy un, Iesu Grist.

18 Felly gan hynny, megis trwy gamwedd un y daeth barn ar bob dyn i gondemniad; felly hefyd trwy gyfiawnder un y daeth y dawn ar bob dyn i gyfiawnhâd bywyd.

19 Oblegid megis trwy anufuddod un dyn y gwnaethpwyd llawer yn bechaduriaid; felly trwy ufuddod un y gwneir llawer yn gyfiawn.

20 Eithr y ddeddf a daeth i mewn fel yr amlhâai y camwedd: eithr lle yr amlhâodd y pechod, y rhagor-amlhâodd gras:

21 Fel megis y teyrnasodd pechod i farwolaeth, felly hefyd y teyrnasai gras trwy gyfiawnder, i fywyd trwyddol, trwy Iesu Grist ein Harglwydd.

PEN. VI.

1 Na ddylem ni sgu mewn pechod, 2 a ninnau wedi marw iddo; 3 megis y mae ein bedydd ni yn dangos. 12 Na theyrnasod pechod mwyach, 18 gan ddarfod i ni ymrô i wasanaeth cyfiawnder; 23 ac o herwydd mai cystog pechod yw marwolaeth.

BETH wrth hynny a ddywedwn ni? a drigwn ni yn wastad mewn pechod, fel yr amlhâo gras?

2 Na atto Daw. A ninnau wedi meirw i bechod, pa wedd y byddwn byw etto ynddo ef?

3 Oni wyddoch chwi, am gynnifer o honom ag a feddyddiwyd i Grist Iesu, ein bedyddio ni i'w farwolaeth ef?

4 Claddwyd ni gan hynny gyd âg ef trwy fedydd i farwolaeth; fel megis ag y cyfodwyd Crist o feirw

trwy ogoniant y Tad, felly y rhodiom ninnau hefyd mewn newydd-deb buchedd.

5 Canys os gwnaed ni yn gyd-blanhigion i gyffelybiaeth ei farwolaeth ef, felly y byddwn i *gyffelybiaeth ei adgyfodiad ef*:

6 Gan wybod hyn, ddarfod croeshoelio ein hen ddyn ni gyd âg *ef*, er mwyn dirymmu corph pechod, fel rhag llaw na wasanaethom bechod.

7 Canys y mae yr hwn a fu farw, wedi ei ryddhâu oddi wrth bechod.

8 Ac os buom feirw gyd â Christ, yr ydym ni yn credu y byddwn byw hefyd gyd âg *ef*:

9 Gan wybod nad yw Crist, yr hwn a gyfodwyd oddi wrth y meirw, yn marw mwyach; nad arglwyddiaetha marwolaeth arno mwyach.

10 Canys fel y bu efe farw, efe a fu farw unwaith i bechod: ac fel y mae yn byw, byw y mae i Dduw.

11 Felly chwithau hefyd, cyfrifwch eich hunain yn feirw i bechod; eithr yn fyw i Dduw, yng Nghrist Iesu ein Harglwydd.

12 Na theyrnased pechod gan hynny yneich corph marwol, i ufuddhâu o honoch iddo yn ei chwantau.

13 Ac na roddwch eich aelodau yn arfau anghyfiawnder i bechod: eithr rhoddwch eich hunain i Dduw, megis rhai o feirw yn fyw; a'ch aelodau yn arfau cyfiawnder i Dduw.

14 Canys nid arglwyddiaetha pechod arnoch chwi: oblegid nid ydych chi dan y ddeddf, eithr dan ras.

15 Beth wrth hynny? a bechwn ni o herwydd nad ydym dan y ddeddf, eithr dan ras? Na atto Duw.

16 Oni wyddoch chi, mai i bwy bynnag yr ydych yn eich rhoddi eich hunain yn weision i ufuddhâu iddo, eich bod yn weision i'r hwn yr ydych yn ufuddhâu iddo; pa un bynnag ai i bechod i farwolaeth, ynte i ufudd-dod i gyfiawnder?

17 Ond i Dduw y bo y diolch, eich bod chi *gynt* yn weision i bechod; eithr ufuddhâu o honoch o'r galon i'r ffurf o athrawiaeth a draddodwyd i thwi.

18 Ac wedi eich rhyddhâu oddi

wrth bechod, fe a'ch gwnaethpwyd yn weision i gyfiawnder.

19 Yn ol dull dynol yr ydwyf yn dywedyd, oblegid gwendid eich cnawd chwi. Canys megis ag y rhoddasoch eich aelodau yn weision i astendid ac anwiredd, i anwiredd; felly yr awrhon rhoddwch eich aelodau yn weision i gyfiawnder, i sancteiddrwydd.

20 Canys pan oeddych yn weision pechod, rhyddion oeddych oddi wrth gyfiawnder.

21 Pa ffrwyth gan hynny oedd i chwi y pryd hwnnw o'r pethau y mae arnoch yr awrhon gywilydd o'u plegid? canys diwedd y pethau hynny yw marwolaeth.

22 Ac yr awrhon, wedi eich rhyddhâu oddi wrth bechod, a'ch gwneuthur yn weision i Dduw, y mae i chwi eich ffrwyth yn sancteiddrwydd, a'r diwedd yn fywyd tragywyddol.

23 Canys cyflog pechod yw marwolaeth: eithr dawn Duw yw bywyd tragywyddol, trwy Iesu Grist ein Harglwydd.

PEN. VII.

1 *Nad oes un ddeddf yn arglwyddiaethu er ddyn, ond tra fyddo byw: 4 ond ein bod ni wedi meirw i'r ddeddf. 7 Etto nad yw y ddeddf bechod; 12 eithr sanctaidd, a chyfiawn, a da; 16 fel yr ydwyf fi yn cydnabod, ac yn ddrwg genyf nas gallaf ei chadw.*

ONI wyddoch chi, frodyr (canys wrth y rhai sydd yn gwybod y ddeddf yr wyf yn dywedyd), fod y ddeddf yn arglwyddiaethu ar ddyn, tra fyddo efe byw?

2 Canys y wraig y mae iddi wr, sydd yn rhwym wrth y ddeddf i'r gwr, tra fyddo efe byw: ond o bydd marw y gwr, hi a ryddhâwyd oddi wrth ddeddf y gwr.

3 Ac felly, os a'r gwr yn fyw, y bydd hi yn eiddo gwr arall, hi a elwir yn odinebus: eithr os marw fydd ei gwr hi, y mae hi yn rhydd oddi wrth y ddeddf; fel nad yw hi odinebus, er bod yn eiddo gwr arall.

4 Ac felly chwithau, fy mrodyr, ydych wedi meirw i'r ddeddf trwy gorph Crist; fel y byddech eiddo un arall, *sef* eiddo yr hwn a gyfodwyd o feirw, fel y dygem ffrwyth i Dduw.

5 Canys pan oeddych yn y cnawd,

gwyniau pechodau, y rhai oedd trwy y ddeddf, oedd yn gweithio yn ein haelodau ni, i ddwyn ffrwyth i farwolaeth.

6 Eithr yn awr y rhyddhâwyd ni oddi wrth y ddeddf, wedi ein meirw i'r peth y'n hattelid; fel y gwasanaethem mewn newydd-deb yspryd, ac nid yn hender y llythyren.

7 Beth wrth hynny a ddywedwn ni? Ai pechod yw y ddeddf? Na atto Duw. Eithr nid adnabûm i bechod, ond wrth y ddeddf: canys nid adnabuaswn i drachwant, oni bai ddywedyd o'r ddeddf, Na thrachwanta.

8 Eithr pechod, wedi cymmeryd achlysur trwy y gorchymyn, a weithiodd ynof fi bob trachwant.

9 Canys heb y ddeddf marw oedd pechod. Eithr yr oeddwn i gynt yn fyw heb y ddeddf: ond pan ddaeth y gorchymyn, yr adfywiodd pechod, a minnau a fûm farw.

10 A'r gorchymyn yr hwn ydoedd i fywyd, hwnnw a gaed i mi i farwolaeth.

11 Canys pechod, wedi cymmeryd achlysur trwy y gorchymyn, a'm twyllodd i; a thrwy hwnnw a'm lladdodd.

12 Felly yn wir y mae y ddeddf yn sanctaidd; a'r gorchymyn yn sanctaidd, ac yn gyfiawn, ac yn dda.

13 Gan hynny a wnaethpwyd y peth oedd dda, yn farwolaeth i mi? Na atto Duw. Eithr pechod, fel yr ymddangosai yn bechod, gan weithio marwolaeth ynof fi, trwy yr hyn sydd dda; fel y byddai pechod trwy y gorchymyn yn dra plechadurus.

14 Canys ni a wyddom fod y ddeddf yn ysprydol: eithr myfi sydd gnawdol, wedi fy ngwerthu dan bechod.

15 Canys yr hyn yr wyf yn ei wneuthur, nid yw foddlaw'n gennyf: canys nid y peth yr wyf yn ei ewyllysio, hynny yr wyf yn ei wneuthur; eithr y peth sydd gas gennyf, hyn yr ydwyf yn ei wneuthur.

16 Ac os y' peth nid wyf yn ei ewyllysio, hynny yr wyf yn ei wneuthur, yr wyf fi yn cyd-synio â'r ddeddf mai da ydyw.

17 Felly yr awrhon nid myfi sydd

mwy yn gwneuthur hynny, eithr y pechod yr hwn sydd yn trigo ynof fi.

18 Canys mi a wn nad oes ynof fi (hynny yw, yn fy nghnawd i) ddim da yn trigo: oblegid yr ewyllysio sydd barod gennyf; eithr cwblhâu yr hyn sydd dda, nid wyf yn medru arno.

19 Canys nid wyf yn gwneuthur y peth da yr wyf yn ei ewyllysio; ond y drwg yr hwn nid wyf yn ei ewyllysio, hynny yr wyf yn ei wneuthur.

20 Ac os ydwyf fi yn gwneuthur y peth nid wyf yn ei ewyllysio, nid myfi mwyach sydd yn ei wneuthur, ond y pechod sydd yn trigo ynof fi.

21 Yr ydwyf fi gan hynny yn cael deddf, a mi yn ewyllysio gwneuthur da, fod drwg yn bresennol gyd â mi.

22 Canys ymhyfrydu yr wyf yng nghyfraith Duw, yn ol y dyu oddi mewn:

23 Eithr yr wyf yn gweled deddf arall yn fy aelodau, yn gwrthryfela yn erbyn deddf fy meddwl, ac yn fy nghaethiwo i ddeddf pechod, yr hon sydd yn fy aelodau.

24 Ys truan o ddyn wyf fi! pwy a'm gwared i oddi wrth gorph y farwolaeth hon?

25 Yr wyf fi yn diolch i Dduw, trwy Iesu Grist ein Harglwydd. Felly gan hynny, yr wyf fi fy hun â'r meddwl yn gwasanaethu cyfraith Duw; ond â'r cnawd, cyfraith pechod.

PEN. VIII.

1 *Bod y rhai sydd yng Nghrist, ac yn byw yn ol yr Yspryd, yn rhyddion oddi wrth ddamnedigaeth.* 5, 13 *Pa niwed sydd yn digwydd oddi wrth y cnawd;* 6, 14 *a pha bes oddi wrth yr Yspryd,* 17 *ac o fod yn blant yn i Dduw:* 19 *yr hwn y mae pob peth yn hiraethu am ei ogoneddus ymwared:* 29 *yr hwn a rag-ordeinwyd gan Dduw.* 32 *Na all ddim ein gwahanu ni oddi wrth ei gariad ef.*

NID oes gan hynny yn awr ddim damnedigaeth i'r rhai sydd yng Nghrist Iesu, y rhai sydd yn rhodio nid yn ol y cnawd, eithr yn ol yr Yspryd.

2 Canys deddf Yspryd y bywyd yng Nghrist Iesu a'm rhyddhâodd i oddi wrth ddeddf pechod a marwol-aetr.

3 Canys yr hyn ni allai y ddeddf, o herwydd ei bod yn wan trwy y

cnawd, Duw a ddanfonodd ei Fab ei hun y'ngghyffelybiaeth cnawd pechadurus, ac am bechod a gondemniodd bechod yn y cnawd:

4 Fel y cyflawnid cyfiawnder y ddeddf ynom ni, y rhai ydym yn rhodio, nid yn ol y cnawd, eithr yn ol yr Yspryd.

5 Canys y rhai sydd yn ol y cnawd, am bethau y cnawd y maent yn syniaw: eithr y rhai sydd yn ol yr Yspryd, am bethau yr Yspryd:

6 Canys syniad y cnawd, marwol-aeth yw; a syniad yr yspryd, bywyd a thangnefedd yw:

7 Oblegid syniad y cnawd sydd elyniaeth yn erbyn Duw: canys nid yw ddarostyngedig i ddeddf Duw; oblegid nis gall chwaith.

8 A'r rhai sydd yn y cnawd, ni allant ryngu bodd Duw.

9 Eithr chwychwi nid ydych yn y cnawd, ond yn yr Yspryd, od yw Yspryd Duw yn trigo ynoch. Ac od oes neb heb Yspryd Crist ganddo, nid yw hwnnw yn eiddo ef.

10 Ac os yw Crist ynoch, y mae y corph yn farw, o herwydd pechod; eithr yr Yspryd yn fywyd, o herwydd cyfiawnder.

11 Ac os Yspryd yr hwn a gyfododd Iesu o feirw, sydd yn trigo ynoch; yr hwn a gyfododd Grist o feirw, a fywiocâ hefyd eich cyrph marwol chwi, trwy ei Yspryd yr hwn sydd yn trigo ynoch.

12 Am hynny, frodyr, dyledwyr ydym, nid i'r cnawd, i fyw yn ol y cnawd.

13 Canys os byw yr ydych yn ol y cnawd, meirw fyddwch; eithr os ydych yn marweiddio gweithredoedd y corph trwy yr Yspryd, byw fyddwch.

14 Canys y sawl a arweinir gan Yspryd Duw, y rhai hyn sydd blant i Dduw.

15 Canys ni dderbyniasoch yspryd caethiwed drachefn i beri ofn; eithr derbyniasoch Yspryd mabwysiad, trwy yr hwn yr ydym yn llefain, Abba, Dad.

16 Y mae yr Yspryd hwn yn cyd-dystiolaethu â'n hyspryd ni, ein bod ni yn blant i Dduw.

17 Ac os plant, etifeddion hefyd; sef etifeddion i Dduw, a chyd-etifeddion â Christ: os ydym yn cyd-ddi-oddef gyd âg ef, fel y'n cyd-ogonedder hefyd.

18 Oblegid yr ydwyf yn cyfrif, nad yw dioddefiadau yr amser presennol hwn, yn haeddu eu cyffelybu i'r gogoniant a ddatguddir i ni.

19 Canys awydd-fryd y creadur sydd yn disgwyl am ddatguddiad meibion Duw.

20 Canys y creadur sydd wedi ei ddarostwng i oferedd; nid o'i fodd, eithr oblegid yr hwn a'i darostyngodd:

21 Dan obaith y rhyddhêir y creadur yntau hefyd, o gaethiwed llygr-edigaeth, i ryddid gogoniant plant Duw.

22 Canys ni a wyddom fod pob creadur yn cyd-ocheneidio, ac yn cyd-ofidio hyd y pryd hwn.

23 Ac nid yn unig y creadur, ond ninnau hefyd y rhai sydd gennym flaen-ffrwyth yr Yspryd; yr ydym ninnau ein hunain hefyd yn ocheneidio ynom ein hunain, gan ddisgwyl y mabwysiad, sef prynedigaeth ein corph.

24 Canys trwy obaith y'n hiach-âwyd. Eithr y gobaith a welir, nid yw obaith: oblegid y peth y mae un yn ei weled, i ba beth y mae etto yn ei obeithio?

25 Ond os ydym ni yn gobeithio yr hyn nid ym yn ei weled, yr ydym trwy amynedd yn disgwyl am dano.

26 A'r un-ffunud y mae yr Yspryd hefyd yn cynnorthwyo ein gwendid ni. Canys ni wyddom ni beth a weddiom, megis y dylem: eithr y mae yr Yspryd ei hun yn erfyn trosom ni âg ocheneidiau annhraethadwy.

27 A'r hwn sydd yn chwilio y calon-nau, a w'r beth yw meddwl yr Yspryd; canys y mae efe yn ol cwyllys Duw yn erfyn dros y saint.

28 Ac ni a wyddom fod pob peth yn cyd-weithio er daioni i'r rhai sydd yn caru Duw; sef i'r rhai sydd wedi eu galw yn ol ei arfaeth ef.

29 Oblegid y rhai a rag-wybu, a rag-luniodd efe hefyd i fod yn un ffurf â delw ei Fab ef; fel y byddai efe yn gyntaf-anedig ym mhlith brodyr lawer.

30 A'r rhai a ragluniodd efe, y rhai hynny hefyd a alwodd efe; a'r rhai a alwodd efe, y rhai hynny hefyd a gyfiawnhâodd efe; a'r rhai a gyfiawnhâodd efe, y rhai hynny hefyd a ogoneddodd efe.

31 Beth gan hynny a ddywedwn ni wrth y pethau hyn? Os yw Duw trosom, pwy a all fod i'n herbyn?

32 Yr hwn nid arbedodd ei briod Fab, ond a'i traddododd ef trosom ni oll; pa wedd gyd âg ef hefyd na ddyry efe i ni bob peth?

33 Pwy a rydd ddim yn erbyn etholedigion Duw? Duw yw yr hwn sydd yn cyfiawnhâu:

34 Pwy yw yr hwn sydd yn damnio? Crist yw yr hwn a fu farw, i.e. yn hytrach, yr hwn a gyfodwyd hefyd; yr hwn hefyd sydd ar ddeheulaw Duw, yr hwn hefyd sydd yn erfyn trosom ni.

35 Pwy a'n gwahana ni oddi wrth gariad Crist? ai gorthrymder, neu ing, neu ymlid, neu newyn, neu noethni, neu enbydrwydd, neu gleddyf?

36 (Megis y mae yn ysgrifenedig, Er dy fwyn di yr ydys yn ein lladd ni ar hyd y dydd; cyfrifwyd ni fel defaid i'r lladdfa)

37 Eithr yn y pethau hyn oll yr ydym ni yn fwy nâ choncwerwyr, trwy yr hwn a'n carodd ni.

38 Canys y mae yn ddiogel gennyf, na all nac angau, nac einioes, nac angelion, na thywysogaethau, na meddiannau, na phethau presennol, na phethau i ddyfod,

39 Nac uchder, na dyfnder, nac un creadur arall, ein gwahanu ni oddi wrth gariad Duw, yr hwn sydd yng Nghrist Iesu ein Harglwydd.

PEN. IX.

1 Paul yn ddrwg ganddo dros yr Iuddewon. 7 Nad oedd holl had Abraham yn blant yr addewid. 18 Bod Duw yn trugarhâu wrth y neb y mynno. 21 Y gall y crochenydd wneuthur â'i bridd y peth a synno. 25 Darfod rhagfynegi galwedigaeth y Cenhedloedd, a gorthodiad yr Iuddewon. 32 Yr achos paham y croesawodd cyn lleied o'r Iuddewon gysfiawnder fydd.

Y GWIRIONEDD yr wyf fi yn ei ddywedyd yng Nghrist, nid wyf yn dywedyd celwydd, a'm cyd-

wybod hefyd yn cyd-dystiolaethu â mi yn yr Yspryd Glân,

2 Fod i mi dristyd mawr, a gofid dibaid i'm calon.

3 Canys mi a ddymunawn fy mod fy hun yn anathema oddi wrth Grist, dros fy mrodyr, sef fy nghenedl yn ol y cnawd:

4 Y rhai sydd Israeliaid; eiddo y rhai yw y mabwysiad, a'r gogoniant, a'r cyfammodau, a dodiad y ddeddf, a'r gwasanaeth, a'r addewidion:

5 Eiddo y rhai yw y tadau; ac o'r rhai yr hanoedd Crist yn ol y cnawd, yr hwn sydd uwchlaw pawb, yn Dduw bendigedig yn oes oesoedd. Amen.

6 Eithr nid posibl yw myned gair Duw yn ddirym: canys nid Israel yw pawb a'r sydd o Israel.

7 Ac nid ydynt, oblegid eu bod yn had Abraham, i gyd yn blant: eithr, Yn Isaac y gelwir i ti had.

8 Hynny ydyw, Nid plant y cnawd, y rhai hynny sydd blant i Dduw; eithr plant yr addewid a gyfrifir yn had.

9 Canys gair yr addewid yw hwn; Ar yr amser hwn y deuaif, a bydd mab i Sara.

10 Ac nid hyn yn unig; eithr Rebecca hefyd, wedi iddi feichiogi o un, sef o'n tad Isaac;

11 (Canys cyn geni y plant etto, na gwneuthur o honynt dda na drwg, fel y byddai i'r arfaeth yn ol etholedigaeth Duw sefyll, nid o weithredoedd, eithr o'r hwn sydd yn galw)

12 Y dywedwyd wrthi, Yr hynaf a wasanaetha yr ieuangaf.

13 Megis yr ysgrifenydd, Jacob a gerais, eithr Esau a gaseais.

14 Beth gan hynny a ddywedwn ni? A oes anghyfiawnder gyd â Duw? Na atto Duw.

15 Canys y mae yn dywedyd wrth Moses, Mi a drugarhâf wrth yr hwn y trugarhâwyf, ac a dosturiaf wrth yr hwn y tosturiwyf.

16 Felly gan hynny nid o'r hwn sydd yn ewyllysio y mae, nac o'r hwn sydd yn rhedeg chwaith; ond o Dduw, yr hwn sydd yn trugarhâu.

17 Canys y mae yr ysgrythyr yn dywedyd wrth Pharaoh, I hyn yma

y'th gyfodais di, fel y dangoswn fy ngallu ynot ti, ac fel y datgenid fy enw trwy yr holl ddaear.

18 Felly gan hynny y neb y mynno y mae efe yn trugarhâu wrtho, a'r neb y mynno y mae efe yn ei galedu.

19 Ti a ddywedi gan hynny wrth-yf, Paham y mae efe etto yn beio? canys pwy a wrthwynebodd ei ewyllys ef?

20 Yn hytrach, O ddyw, pwy wyt ti yr hwn a ddadleui yn erbyn Duw? a ddywed y peth ffurfiedig wrth yr hwna'i ffurfiodd, Paham y'm gwnaethost fel hyn?

21 Onid oes awdurdod i'r crochenydd ar y priddgist, i wneuthur o'r un telwyn pridd un llestr i barch, ac arall i ammharch?

22 Beth os Duw, yn ewyllysio dangos ei ddigofaint, a pheri adnabod ei allu, a oddefodd trwy hir-ymaros lestri digofaint, wedi eu cymhwyso i gollledigaeth:

23 Ac i beri gwybod golud ei ogoniant ar lestri trugaredd, y rhai a ragbarottôdd efe i ogoniant?

24 Sef nyni y rhai a alwodd efe, nid o'r Iuddewon yn unig, eithr hefyd o'r Cenhedloedd.

25 Megis hefyd y mae efe yn dywedyd yn Hosea, Mi a alwaf yr hwn nid yw bobl i mi, yn bobl i mi; a'r hon nid yw anwyl, yn anwyl.

26 A bydd yn y fangre lle y dywedwyd wrthynt, Nid fy mhobl i ydych chwi; yno y gelwir hwy yn Feibion i'r Duw byw.

27 Hefyd y mae Esaias yn llefain am yr Israel, Cyd byddai nifer meibion Israel fel tywod y môr, gweddill a achubir.

28 Canys efe a orphen ac a gwtoga y gwaith mewn cyfiawnder: oblegid byr waith a wna yr Arglwydd ar y ddaear.

29 Ac megis y dywedodd Esaias yn y blaen, Oni buasai i Arglwydd y Sabbaoth adael i ni had, megis Sodoma y buasem, a gwnaethid ni yn gyffelyb i Gomorra.

30 Beth gan hynny a ddywedwn ni? Bod y Cenhedloedd, y rhai nid oeddynt yn dilyn cyfiawnder, wedi

derbyn cyfiawnder, sef y cyfiawnder sydd o ffydd:

31 Ac Israel, yr hwn oedd yn dilyn deddf cyfiawnder, ni chyrhaeddoda ddeddf cyfiawnder.

32 Paham? Am nad oeddynt yn ei cheisio trwy ffydd, ond megis trwy weithredoedd y ddeddf: canys hwy a dramgwyddasant wrth y maen tramgwydd;

33 Megis y mae yn ysgrifenedig, Wele fi yn gosod yn Sion faen tramgwydd, a chraig rwystr: a phob un a greddo ynddo, ni chywilyddir.

PEN. X.

5 Bod yr ysgrhythyr lân yn dangos y rhagor sydd rhwng cyfiawnder y gyfraith a'r hwn sydd o ffydd; 11 ac na chywilyddir neb a greddo, pa un bynnag ai Iuddeu ai cenedl-ddyn fyddo; 18 ac y derbyn y Cenhedloedd y gair, ac y credant. 19 Nad oedd y pethau hyn anhysbys i'r Iuddewon.

O FRODYR, gwir ewyllys fy nghalon, a'm gweddi ar Dduw dros yr Israel, sydd er iachawdwriaeth.

2 Canys yr wyf fi yn dyst iddynt, fod ganddynt zêl Duw, eithr nid ar ol gwybodaeth.

3 Canys hwynt-hwy, heb wybod cyfiawnder Duw, ac yn ceisio gosod eu cyfiawnder eu hunain, nid ymostyngasant i gyfiawnder Duw.

4 Canys Crist yw diwedd y ddeddf, er cyfiawnder i bob un a'r y sydd yn credu.

5 Canys y mae Moses yn ysgrifenu am y cyfiawnder sydd o'r ddeddf, Mai y dyn a wnel y pethau hynny, a fydd byw trwyddynt.

6 Eithr y mae y cyfiawnder sydd o ffydd yn dywedyd fel hyn; Na ddywed yn dy galon, Pwy a esgyn i'r nef? (hynny yw, dwyn Crist i waered oddi uchod)

7 Neu, pwy a ddisgyn i'r dyfnder? (hynny yw, dwyn Crist drachefu i fynu oddi wrth y meirw)

8 Eithr pa beth y mae efe yn ei ddywedyd? Mae y gair yn agos attat, yn dy enau, ac yn dy galon: hwn yw gair y ffydd, yr hwn yr ydym ni yn ei bregethu;

9 Mai os cyffesi â'th enau yr Arglwydd Iseu, a chredu yn dy galon i

Dduw ei gyfodi ef o feirw, cadwedig fyddi.

10 Canys â'r galon y credir i gyfiawnder, ac â'r genau y cyffesir i iachawdwriaeth.

11 Oblegid y mae yr ysgrythyr yn dywedyd, Pwy bynnag sydd yn credu ynddo ef, ni chywylyddir.

12 Canys nid oes gwahaniaeth rhwng Iuddew a Groegwr: oblegid yr un Arglwydd ar bawb, sydd oludog i bawb a'r sydd yn galw arno.

13 Canys pwy bynnag a alwo ar enw yr Arglwydd, cadwedig fydd.

14 Pa fodd gan hynny y galwant ar yr hwn ni chredasant ynddo? a pha fodd y credant yn yr hwn ni chlywsant am dano? a pha fodd y clywant, heb bregethwr?

15 A pha fodd y pregethant, onis danfonir hwynt? megis y mae* yn ysgrifenedig, Mor brydferth yw traed y rhai sydd yn efengylu tangnefedd, y rhai sydd yn efengylu pethau daionus!

16 Eithr nid ufuddhasant hwy oll i'r efengyl: canys y mae Esaias yn dywedyd, O Arglwydd, pwy a gredodd i'n hymadrodd ni?

17 Am hynny fydd sydd trwy glywed, a chlywed trwy air Duw.

18 Eithr meddaf, Oni chlywsant hwy? Yn ddiâu i'r holl ddaear yr aeth eu swn hwy, a'u geiriau hyd derfynau y byd.

19 Eithr meddaf, Oni wybu Israel? Yn gyntaf, y mae Moses yn dywedyd, Mi a baraf i chwi wynfydu trwy rai nid yw genedl; trwy genedl anallus y'ch digiaf chwi.

20 Eithr y mae Esaias yn ymhybâu, ac yn dywedyd, Cafwyd fi gan y rhai nid oeddnt yn fy ngheisio; a gwnaed fi yn eglur i'r rhai nid oeddnt yn ymofyn am danaf.

21 Ac wrth yr Israel y mae yn dywedyd, Ar hÿd y dydd yr estynais fy nwyllaw at bobl anufudd ac yn gwrth-ddywedyd.

PEN. XI.

1 Na furiodd Duw ymaith holl Israel; 7 ond rhai a ddewisrwyd: er darsod caledu y lleill, 16 y mae gobaith y troir hwynt. 18 Na ddylai y Cenhedloedd orfoleddu yn eu herhyn hwy; 26 oblegid y mae addewid o'u hiachawdwriaeth hwythau. 33 Bod burnedigaethau Duw yn anchwiliadwy.

AM hynny meddaf, A wrthododd Duw ei bobl? Na atto Duw. Canys yr wyf finnau hefyd yn Israeliad, o had Abraham, o lwyth Benjamin.

2 Ni wrthododd Duw ei bobl, yr hwn a adnabu efe o'r blaen. Oni wyddoch chwi pa beth y mae yr ysgrythyr yn ei ddywedyd am Elias? pa fodd y mae efe yn erfyn ar Dduw yn erbyn Israel, gan ddywedyd,

3 O Arglwydd, hwy a laddasant dy brophwydi, ac a gloddiasant dy allorau i lawr; ac myfi a adawyd yn unig, ac y maent yn ceisio fy einioes innau.

4 Eithr pa beth y mae ateb Duw yn ei ddywedyd wrtho? Mi a adewais i mi fy hun saith mil o wÿr, y rhai ni phlygasant eu gliniau i Baal.

5 Felly gan hynny y pryd hwn hefyd y mae gweddill yn ol etholedigaeth gras.

6 Ac os o ras, nid o weithredoedd mwyach: os amgen, nid yw gras yn ras mwyach. Ac os o weithredoedd, nid yw o ras mwyach: os amgen, nid yw gweithred yn weithred mwyach.

7 Beth gan hynny? Ni chafodd Israel yr hyn y mae yn ei geisio: eithr yr etholedigaeth a'i cafodd, a'r lleill a galedwyd;

8 Megis y mae yn ysgrifenedig, Rhoddes Duw iddynt yspryd trwm-gwsg, llygaid fel na welent, a chlustiau fel na chlywent, hyd y dydd heddyw.

9 Ac y mae Dafydd yn dywedyd, Bydded eu bord hwy yn rhwyd, ac yn fagl, ac yn dramgwydd, ac yn daledigaeth iddynt.

10 Tywyller eu llygaid hwy, fel na welant, a chyd-grymma di eu cefnau hwy bob amser.

11 Gan hynny meddaf, A dramgwyddasant hwy fel y cwmpent? Na atto Duw: eithr trwy eu cwmp hwy y daeth iachawdwriaeth i'r Cenhedloedd, i yrru eiddigedd arnynt.

12 O herwydd pahan os ydyw eu cwmp hwy yn olud i'r byd, a'u lleihâd hwy yn olud i'r Cenhedloedd; pa faint mwy y bydd eu cyflawnder hwy?

13 Canys wrthy chwi y Cenhedloedd yr wyf yn dywedyd, yn

gymmaint a'm bod i yn apostol y Cenhedloedd, yr wyf yn mawrhâu fy swydd;

14 Os gallaf ryw fodd yrru eiddigedd ar fy nghig *a'm gwaed fy hun*, ac achub rhai o honynt.

15 Canys os *yw* eu gwrthodiad hwy yn gymmod i'r byd, beth *fydd eu* derbyniad *hwy* ond bywyd o feirw?

16 Canys os sanctaidd y blaenffrwyth, *y mae* y clamp toes hefyd *yn sanctaidd*: ac os sanctaidd y gwreiddyn, *y mae* y canghennau *hefyd* felly.

17 Ac os rhai o'r canghennau a dorrwyd ymaith, a thydi yn olewydden wÿllt a impiwyd i mewn yn eu plith hwy, ac a'th wnaethpwyd yn gyfrannog o'r gwreiddyn, ac o fraser yr olew-wydden.

18 Na orfoledda yn erbyn y canghennau. Ac os gorfoleddi, nid tydi sydd yn dwyn y gwreiddyn, eithr y gwreiddyn dydi.

19 Ti a ddywedi gan hynny, Torrwyd y canghennau ymaith, fel yr impid fi i mewn.

20 Da; trwy anghrediniaeth y torrwyd hwynt ymaith, a thithau sydd yn sefyll trwy ffydd. Na fydd uchelfryd, eithr ofna.

21 Canys onid arbedodd Duw y canghennau naturiol, *gwylia* rhag nad arbedo dithau chwaith.

22 Gwel am hynny ddaioni a thoster Duw: *sef* i'r rhai a gwympasant, toster; eithr daioni i ti, os arhosi yn ei ddaioni *ef*. Os amgen, torrir dithau hefyd ymaith.

23 A hwythau, onid arhosant yn anghrediniaeth, a impir i mewn. Canys fe all Duw eu himpio hwy i mewn drachefn.

24 Canys os tydi a dorrwyd ymaith o'r olew-wydden yr hon oedd wÿllt wrth naturiaeth, a'th impio yn erbyn naturiaeth mewn gwir olew-wydden; pa faint mwy y caiff y rhai hyn sydd wrth naturiaeth, eu himpio i mewn yn eu holew-wydden eu hun?

25 Canys ni ewyllysiwn, frodyr, eich bod heb wybod y dirgelwch hwn (fel na byddoch ddoethion yn eich golwg eich hwn) ddyfod dallineb o ran i

Israel, hyd oni ddêl cyflawnder y Cenhedloedd i mewn.

26 Ac felly holl Israel a fydd cadwedig; fel y mae yn ysgrifenedig, Y Gwardwr a ddaw allan o Sion, ac a dry ymaith annuwioldeb oddi wrth Jacob.

27 A hyn *yw* yr ammod *sydd* iddynt gennyf fi, pan gymmerwyf ymaith eu pechodau hwynt.

28 Felly o ran yr efengyl, gelymion *ydynt* o'ch plegid chwi: eithr o ran yr etholedigaeth, caredigion *ydynt* oblegid y tadau.

29 Canys diedifarus *yw* doniau a galwedigaeth Duw.

30 Canys megis y buoch chwithau gynt yn anufudd i Dduw, eithr yr awrhon a gawsoch drugaredd trwy anufudd-dod y rhai hyn;

31 Felly hwythau hefyd yr awrhon a anufuddhasant, fel y caent hwythau drugaredd trwy eich trugaredd chwi.

32 Canys Duw a'u cauodd hwynt oll mewn anufudd-dod, fel y trugarhâi wrth bawb.

33 O ddyfnder golud doethineb a gwybodaeth Duw! mor anchwiliadwy *yw* ei farnau ef! a'i ffyrdd mor anlrheinadwy *ydynt*!

34 Canys pwy a wybu feddwl yr Arglwydd? neu pwy a fu gynghorwr iddo ef?

35 Neu pwy a roddes iddo ef yn gyntaf, ac fe a delir iddo drachefn?

36 Canys o hono ef, a thrwyddo ef, ac iddo ef, *y mae* pob peth. Iddo ef *y byddo* gogoniant yn dragywydd. Amen.

PEN. XII.

1 *Y* dylai trugareddau Duw ein cynhyrfu ni i ryngu ei fodd ef. 3 Na ddylai neh feddwl yn rhy ddu o hono ei hun; 6 eithr bod yn iddiwyd yn yr alwedigaeth y gosodwyd ef ynddi. 9 Cariad, a llawer eraill o rinceddau, a ofynir gennyf ni: 19 a dial yn bendjaddeu a wrafaur i ni.

AM hynny yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, er trugareddau Duw, roddi o honoch eich cyrph yn aberth byw, sanctaidd, cymmeradwy gan Dduw; *yr hyn yw* eich rhesymol wasanaeth chwi.

2 Ac na chydymffurfiwch â'r byd hwn: eithr ymnewidiwch trwy ad-

newyddiad eich meddwl; fel y profoch beth *yw* daionus, a chymmeradwy, a pherffaith ewyllys Duw.

3 Canys yr wyf yn dywedyd, trwy y gras a roddwyd i mi, wrth bob un a'r sydd yn eich plith, na byddo i neb uchel-synied yn amgen nag y dylid synied; eithr synied i sobrwydd, fel y rhannodd Duw i bob un fesur ffydd.

4 Canys megis y mae gennym aelodau lawer mewn un corph, ac nad oes gan yr holl aelodau yr un swydd:

5 Felly ninnau, a ni yn llawer, ydym un corph yng Nghrist, a phob un yn aelodau i'w gilydd.

6 A chan fod i ni amryw ddoniau yn ol y gras a roddwyd i ni, pa un bynnag ai prophwydoliaeth, *prophwydwn* yn ol cyssondeb y ffydd;

7 Ai gweinidogaeth, *byddwn ddyfal* yn y weinidogaeth; neu yr hwn sydd yn athrawiaethu, yn yr athrawiaeth;

8 Neu yr hwn sydd yn cynghori, yn y cynghor: yr hwn sydd yn cyfrannu, *gwnaed* mewn symrlwydd; yr hwn sydd yn llywodraethu, mewn diwydrwydd; yr hwn sydd yn trugarhâu, mewn llawenydd.

9 *Bydded* cariad yn ddiragrith. Casêwch y drwg, a glynwch wrth y da.

10 Mewn cariad brawdol *byddwch* garedig i'ch gilydd; yn rhoddi parch, yn blaenori eich gilydd:

11 Nid yn ddiog mewn diwydrwydd; yn wresog yn yr yspryd; yn gwasanaethu yr Arglwydd:

12 Yn llawen mewn gobaith; yn ddiodeffgar mewn cystudd; yn dyfaltarhâu mewn gweddi:

13 Yn cyfrannu i gyfreidiau y saint; ac yn dilyn llettygarwch.

14 Bendithiwch y rhai sydd yn eich ymlid: bendithiwch, ac na felldithiwch.

15 Byddwch lawen gyd â'r rhai sydd lawen, ac wylwch gyd â'r rhai sydd yn wylo.

16 *Byddwch* yn unfryd â'ch gilydd: heb roi eich meddwl ar uchel-bethau; eithr yn gyd-ostyngedig â'r rhai iselradd. Na fyddwch ddoethion yn eich tyb eich hunain.

17 Na thelwch i neb ddrwg am ddrwg. Darperwch bethau onest yng ngolwg pob dyn.

18 Os yw bosibl, hyd y mae yn och chwi, byddwch heddychlawn â phob dyn.

19 Nac ymddielwch, rai anwyl, ond rhoddwch le i ddigofaint: canys y mae yn ysgrifenedig, I mi y mae dial; myfi a dalaf, medd yr Arglwydd.

20 Am hynny os dy elyn a newynau, portha ef; os sycheda, dyro iddo ddi-od: canys wrth wneuthur hyn ti a bentyrri farwor tanlyd ar ei ben ef.

21 Na orchfyger di gan ddrygioni, eithr gorchfyga di ddrygioni trwy ddaioni.

PEN. XIII.

1 *Ymddarostwng*, a llawer o bethau eraill, sydd ddyledus i'r llywodraethwyr. 8 *Mai cariad yw cystawnder y ddedd*. 11 *Bod glythineb, a meddwod, a gweithredoedd y tywyllwch, yn anghymhoraid yn amaer yr efenyll.*

YMDDAROSTYNGED pob enaid i'r awdurdodau goruchel: canys nid oes awdurdod ond oddi wrth Dduw; a'r awdurdodau y sydd, gan Dduw y maent wedi eu hordeinio.

2 Am hynny pwy bynnag sydd yn ymosod yn erbyn yr awdurdod, sydd yn gwrthwynebu ordinhâd Duw: a'r rhai a wrthwynebant, a dderbyniant farnedigaeth iddynt eu hunain.

3 Canys tywysogion nid ydynt ofn i weithredoedd da, eithr i'r rhai drwg. A fynni di nad ofnech yr awdurdod? gwna yr hyn sydd dda, a thi a gai glôd ganddo.

4 Canys gweinidog Duw ydyw efe i ti er daioni. Eithr os gwnei ddrwg, ofna; canys nid yw efe yn dwyn y cleddyf yn ofer: oblegid gweinidog Duw yw efe, dialydd llid i'r hwn sydd: yn gwneuthur drwg.

5 Herwydd paham anghenrhaid yw ymddarostwng, nid yn unig o herwydd llid, eithr o herwydd cydwybod hefyd.

6 Canys am hyn yr ydych yn talu teyrnged hefyd: oblegid gwasanaethwyr Duw ydynt hwy, yn gwylied ar hyn yma.

7 Telwch gan hynny i bawb eu dyledion: teyrnged, i'r hwn y mae teyrnged yn ddyledus; toll, i'r hwn

y mae toll; ofn, i'r hwn y mae ofn; parch, i'r hwn y mae parch yn ddyl-edus.

8 Na fyddwch yn nyled neb o ddim, ond o garu bawb eich gilydd: canys yr hwn sydd yn caru arall, a gyflawnodd y gyfraith.

9 Canys hyn, Na odineba, Na ladd, Na ladratta, Na ddwg gam dystiolaeth, Na thrachwanta; ac od oes un gorchymyn arall, y mae wedi ei gynnwys yn gryno yn yr ymadrodd hwn, Câr dy gymmydog fel ti dy hun.

10 Cariad ni wna ddrwg i'w gymmydog: am hynny cyflawnder y gyfraith yw cariad.

11 A hyn, gan wybod yr amser, ei bod hi weithian yn bryd i ni ddeffrôi o gysgu: canys yr awrhon y mae ein hiachawdwr iaeth ni yn nês nâ phangredasom.

12 Y nos a gerddodd ym mhell, a'r dydd a nesâodd: am hynny bwriwn oddi wrthym weithredoedd y tywyllwch, a gwisgwn arfau y goleuni.

13 Rhodiwn yn weddus, megis wrth liw dydd; nid mewn cyfeddach a meddwod, nid mewn cyd-orwedd ac anladrwydd, nid mewn cynnen a chenfigen.

14 Eithr gwisgwch am danoch yr Arglwydd Iesu Grist, ac na wnewch rag-ddarbod dros y cnawd, er mwyn *cyflawni ei chwantau ef.*

PEN. XIV.

3 Na ddylai dynion na dirmygu na chondenniô eu gilydd, am bethau nid ydynt na da na drwg o honynt eu hunain; 13 eithr gochelyd rhoddi achos tramgwydd ynddynt: 15 oblegid hynny y mae yr apostol yn ei brofi ei fod yn anghyfeithlawn, trwy lawer o resymmau.

YR hwn sydd wan yn y sffydd, derbyniwch atoch, nid i ymrafaelion rhesymmau.

2 Canys y mae un yn credu y gall fwyta pob peth; ac y mae arall, yr hwn sydd wan, yn bwyta dail.

3 Yr hwn sydd yn bwyta, na ddirmyged yr hwn nid yw yn bwyta; a'r hwn nid yw yn bwyta, na farned ar yr hwn sydd yn bwyta: canys Duw a'i derbyniodd ef.

4 Pwy wyt ti yr hwn wyt yn barnu gwas un arall? I'w arglwydd ei hun y mae efe yn sefyll, neu yn syrthio:

ac efe a gynhelir; canys fe a all Duw ei gynnal ef.

5 Y mae un yn barnu diwrnod uwch law diwrnod; ac arall yn barnu pob diwrnod yn *ogyfûwch*. Bydded pob un yn sicr yn ei feddwl ei hun.

6 Yr hwn sydd yn ystyried diwrnod, i'r Arglwydd y mae yn ei ystyried; a'r hwn sydd heb ystyried diwrnod, i'r Arglwydd y mae heb ei ystyried. Yr hwn sydd yn bwyta, i'r Arglwydd y mae yn bwyta; canys y mae yn diolch i Dduw: a'r hwn sydd heb fwyta, i'r Arglwydd y mae heb fwyta; ac y mae yn diolch i Dduw.

7 Canys nid oes yr un o honom yn byw iddo ei hun, ac nid yw yr un yn marw iddo ei hun.

8 Canys pa un bynnag yr ydym ai byw, i'r Arglwydd yr ydym yn byw; ai marw, i'r Arglwydd yr ydym yn marw: am hynny, pa un bynnag yr ydym ai byw ai marw, eiddo yr Arglwydd ydym.

9 Oblegid er mwyn hyn y bu farw Crist, ac yr adgyfododd, ac y bu fyw drachefn hefyd, fel yr arglwyddiaethai ar y meirw a'r byw hefyd.

10 Eithr paham yr wyt ti yn barnu dy frawd? neu paham yr wyt yn dirmygu dy frawd? canys gosodir ni oll ger bron gorsedd-faingc Crist.

11 Canys y mae yn ysgrifenedig, Byw wyf fi, medd yr Arglwydd; pob glin a blyga i mi, a phob tafod a gyffesa i Dduw.

12 Felly gan hynny pob un o honom drosto ei hun a rydd gyfrif i Dduw.

13 Am hynny na farnwn ein gilydd mwyach: ond berwch hyn yn hytrach, na bo i neb roddi tramgwydd i'w frawd, neu rwystr.

14 Mi a wn, ac y mae yn sicr genyf trwy yr Arglwydd Iesu, nad oes dim yn aslan o hono ei hun: ond i'r hwn sydd yn tybied fod peth yn aslan, i hwnnw y mae yn aslan.

15 Eithr os o achos bywyd y tristêir dy frawd, nid wyt ti mwyach yn rhodio yn ol cariad. Na ddistrywia ef â'th fwyd, dros yr hwn y bu Crist farw.

16 Na chabler gan hynny eich daioni chwi.

17 Canys nid yw teyrnas Dduw

fwyd a diod; ond cyfiawnder, a thangnefedd, a llawenydd yn yr Yspryd Glân.

18 Canys yr hwn sydd yn gwasanaethu Crist yn y pethau hyn, sydd hoff gan Dduw, a chymmeradwy gan ddyinion.

19 Felly gan hynny dilynwn y pethau a berthynant i heddwch, a'r pethau a berthynant i adeiladaeth ein gilydd.

20 O achos bwyd na ddinystria waith Duw. Pob peth yn wir sydd lân; eithr drwg yw i'r dyn sydd yn bwytta trwy dramgwydd.

21 Da yw na fwyttâer eig, ac nad yfer gwin, na dim trwy yr hyn y tramgwydder, neu y rhwystrer, neu y gwanhâer dy frawd.

22 A oes ffydd gennyf ti? bydded hi gyd â thi dy hun ger bron Duw. Gwyn ei fud yr hwn nid yw yn ei farnu ei hun yn yr hyn y mae yn ei dybied yn dda.

23 Eithr yr hwn sydd yn petruso, os bwytty, efe a gondemniwyd, am nad yw yn bwytta o ffydd: a pheth bynnag nid yw o ffydd, pechod yw.

PEN. XV.

1 Rhaid i'r cryf gyd-ddwyn i'r gwan. 2 Na ddylem ni ryngu ein bodd ein hunain, 3 gan ni wnaeth Crist hyrwy; 7 ond derbyn bob un ein gilydd megis y derbyniodd Crist ninnau i gyd, 8 Iuddewon, 9 a Cenhedloedd. 15 Paul yn esgusodi ei ysgriften, 28 ac yn addaw ymwelod â hwynt, 30 ac yn deisyf eu gweddïau.

A NYNI y rhai ydym gryfion, a ddylem gynnal gwendid y rhai gwëiniaid, ac nid rhyngu ein bodd ein hunain.

2 Boddhâed pob un o honom ei gymmydog yn yr hyn sydd dda iddo er adeiladaeth.

3 Canys Crist nis boddhâodd ef ei hun; eithr megis y mae yn ysgrifenedig, Gwaradwyddïadau y rhai a'th waradwyddent di, a syrthiasant arnaf fi.

4 Canys pa bethau bynnag a ysgrifenyd o'r blaen, er addysg i ni yr ysgrifenyd hwynt; fel trwy amynedd a diddanwch yr ysgrythyrau, y gallem gael gobaith.

5 A Duw yr amynedd a'r diddanwch a roddo i chwi synied yr un peth tu ag at eich gilydd yn ol Crist Iesu:

6 Fel y galloch yn unfryd, o un genau, ogoneddu Duw, a Thad ein Harglwydd Iesu Grist.

7 O herwydd pabam derbyniwch eich gilydd, megis ag y derbyniodd Crist ninnau, i ogoniant Duw.

8 Ac yr wyf yn dywedyd, wneuthur Iesu Grist yn weinidog i'r enwaediad, er mwyn gwirionedd Duw, er mwyn cadarnhâu yr addewidion a wnaethpwyd i'r tadau:

9 Ac fel y byddai i'r Cenhedloedd ogoneddu Duw am ei drugaredd; fel y mae yn ysgrifenedig, Am hyn y cyffesaf i ti ym mhlith y Cenhedloedd, ac y canaf i'th enw.

10 A thrachefn y mae yn dywedyd, Ymlawenhêwch, Genhedloedd, gyd â'i bobl ef.

11 A thrachefn, Molwch yr Arglwydd, yr holl Genhedloedd; a chlodforwch ef yr holl bobloedd.

12 A thrachefn y mae Esaias yn dywedyd, Fe fydd gwreiddyn Jesse, a'r hwn a gyfyd i lywodraethu y Cenhedloedd: ynddo ef y gobeithia y Cenhedloedd.

13 A Duw y gobaith a'ch cyflawno o bob llawenydd a thangnefedd gan greu, fel y cynnyddoch mewn gobaith trwy nerth yr Yspryd Glân.

14 Ac yr wyf fi fy hun, fy mrodyr, yn credu am danoch chwi, eich bod chwithau yn llawn daioni, wedi eich cyflawni o bob gwybodaeth, ac yn abl i rybuddio eich gilydd hefyd.

15 Eithr mi a ysgrifenis yn hyfach o beth attoch, O frodyr, fel un yn dwyn ar gôf i chwi, trwy y gras a roddwyd i mi gan Dduw;

16 Fel y byddwn weinidog i Iesu Grist at y Cenhedloedd, gan weini i efengyl Duw, fel y byddai offrymiad y Cenhedloedd yn gymmeradwy, wedi ei sancteiddio gan yr Yspryd Glân.

17 Y mae i mi gan hynny orfoledd yng Nghrist Iesu, o ran y pethau a berthyn i Dduw.

18 Canys ni feiddiaf fi ddywedyd dim o'r pethau ni weithredodd Crist trwof fi, i wneuthur y Cenhedloedd yn uffudd ar air a gweithred,

19 Trwy nerth arwyddion a rhyfeddodau, gan nerth Yspryd Duw;

hyd pan o Jerusalem, ac o amgylch hyd Ilyricum, y llenwais efengyl Crist.

20 Ac felly gan ymorchestu i bregethu yr efengyl, nid lle yr enwid Crist; fel nad adeiladwn ar sail un arall:

21 Eithr megis y mae yn ysgrifenedig, I'r rhai ni fynegwyd am dano, hwynt-hwy a'i gwelant ef; a'r rhai ni chlywsant, a ddeallant.

22 Am hynny hefyd y'm lluddiwyd yn fynych i ddyfod attoch chwi.

23 Eithr yr awrhon, gan nad oes gennyf le mwyach yn y gwledydd hyn, a hefyd bod arnaf hiraeth er ys llawer o flynyddoedd am ddyfod attoch chwi;

24 Pan elwyf i'r Hispâen, myfi a ddeuaf attoch chwi. Canys yr wyf yn gobeithio, wrth fyned heibio, y câf eich gwled, a'm hebrwng gennych yno, os byddaf yn gyntaf o ran wedi fy llenwi o honoch.

25 Ac yr awrhon yr wyf fi yn myned i Jerusalem, i weini i'r saint.

26 Canys rhyngodd bodd i'r rhai o Macedonia ac Achaia wneuthur rhyw gymmorth i'r rhai tlodion o'r saint sydd yn Jerusalem.

27 Canys rhyngodd bodd iddynt; a'u dyledwyr hwy ydynt. Oblegid os cafodd y Cenhedloedd gyfrau o'u pethau ysprydol hwynt, hwythau hefyd a ddylent weini iddynt hwythau mewn pethau cnawdol.

28 Wedi i mi gan hynny orphen hyn, a selio iddynt y ffrwyth hwn, mi a ddeuaf heibioch i'r Hispâen.

29 Ac mi a wn, pan ddelwyf attoch, y deuf â chyflawnder bendith efengyl Crist.

30 Eithr yr wyf yn attolwg i chwi, brodyr, er mwyn ein Harglwydd Iesu Grist, ac er cariad yr Yspryd, ar gydymdrech o honoch gyd â myfi mewn gweddïau drosof fi at Dduw;

31 Fel y'm gwareder oddi wrth y rhai anufudd yn Judea; ac a'r fod fy ngweinidogaeth, yr hon sydd gennyf i Jerusalem, yn gymmeradwy gan y saint;

32 Fel y delwyf attoch mewn llawenydd, trwy ewyllys Duw, ac y'm cyd-lonner gyd â chwi.

33 A Duw yr heddwch fyddo gyd â chwi-oll. Amen.

PEN. XVI.

3 Paul yn ewyllysio i'r brodyr annerch llawer; 17 ac yn eu cynghori hwy i ochelyd y rhaŷ sydd yn peri anghydfod a rhwystrau: 21 ac ar ol amryw anherchion, yn diweddu gyd â moliant a diolch i Dduw.

YR wyf yn gorchymyn i chwi Phebe ein chwaer, yr hon sydd weinidoges i eglwys Cenchrea:

2 Dderbyn o honoch hi yn yr Arglwydd, megis y mae yn addas i saint, a'i chynnorthwyo hi ym mha beth bynnag y byddo rhaid iddi wrthych: canys hithau hefyd a fu gymmorth i lawer, ac i minnau fy hun hefyd.

3 Anherchwch Priscila ac Acwila, fy nghyd-weithwyr yng Nghrist Iesu:

4 (Y rhai dros fy mywyd i a ddodasant eu gyddfau eu hunain i lawr; i'r rhai nid wyf fi yn unig yn diolch, ond hefyd holl eglwysydd y Cenhedloedd)

5 Anherchwch hefyd yr eglwys sydd yn eu tŷ hwy. Anherchwch fy anwyl Epenetus, yr hwn yw blaen-ffrwyth Achaia yng Nghrist.

6 Anherchwch Mair, yr hon a gymmerodd lawer o boen erom ni.

7 Anherchwch Andronicus a Junia, fy ngheraint a'm cyd-garcharorion, y rhai sydd hynod ym mhlith yr apostolion, y rhai hefyd oeddynt yng Nghrist o'm blaen i.

8 Anherchwch Amplias, fy anwyl yd yn yr Arglwydd.

9 Anherchwch Urbanus, ein cydweithiwr yng Nghrist, a Stachys fy anwyl yd.

10 Anherchwch Apêles, y profedig yng Nghrist. Anherchwch y rhai sydd o dylwyth Aristobulus.

11 Anherchwch Herodion, fy nghâr. Anherchwch y rhai sydd o dylwyth Narcissus, y rhai sydd yn yr Arglwydd.

12 Anherchwch Tryphena a Thryphosa, y rhai a gymmerasant boen yn yr Arglwydd. Anherchwch yr anwyl Persis, yr hon a gymmerodd lawer o boen yn yr Arglwydd.

13 Anherchwch Ruffus etholedig yn yr Arglwydd, a'i fam ef a minnau.

14 Anherchwch Asyncritus, Phleg-

on, Hermas, Patrobas, Mercurius, a'r brodyr sydd gyd â hwynt.

15 Anherchwch Philologus, a Julia, Nerëas, a'i chwaer, ac Olympas, a'r holl saint y rhai sydd gyd â hwynt.

16 Anherchwch y naill y llall â chusan sanctaidd. Y mae eglwysi Crist yn eich annerch.

17 Ac yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, graffu ar y rhai sydd yn peri anghydfod a rhwystrau, yn erbyn yr athrawiaeth a ddysgasoch chwi; a chilwch oddi wrthynt.

18 Canys y rhai sydd gyfryw, nid ydynt yn gwasanaethu ein Harglwydd Iesu Grist, eithr eu bol eu hunain; a thrwy ymadrodd teg a gweniaith, yn twyllo calonau y rhai diddrgw.

19 Canys eich ufudd-dod chwi a ddaeth ar led at bawb. Yr wyf fi gan hyunnv yn llawen o'ch rhan chwi; eithr myfi a ewyllysiwn i chwi fod yn ddoethion tu ag at y peth sydd dda, ac yn wirion tu ag at y peth sydd ddrwg.

20 A Duw y tangnefedd a sathr Satan dan eich traed chwi ar frys. Gras ein Harglwydd Iesu Grist *fyddo* gyd â chwi. Amen.

21 Y mae Timothëus fy nghydwethiwr, a Lucius, a Jason, a Sosipater, fy ngheraint, yn eich annerch.

22 Yr wyf fi Tertius, yr hwn a ysgrifenis yr epistol *hwn*, yn eich annerch yn yr Arglwydd.

23 Y mae Gaius fy llettywr i, a'r holl eglwys, yn eich annerch. Y mae Erastus, goruchwyliwr y ddinas, yn eich annerch, a'r brawd Cwartus.

24 Gras ein Harglwydd Iesu Grist *a fyddo* gyd â chwi oll. Amen.

25 I'r hwn a ddichon eich cadarnhâu yn ol fy efengyl i, a phregethiad Iesu Grist (yn ol datguddiad y dirgelwch, yr hwn ni soniwyd am dano er dechreuad y byd;

26 Ac yr awrhon a eglurwyd, a thrwy ysgrhythrau y prophwydi, yn ol gorchymyn y tragwyddol Dduw, a gyhoeddwyd ym mhlith yr holl genhedloedd, er mwyn ufudd-dod ffydd).

27 I Dduw yr unig ddoeth, *y byddo* gogoniant trwy Iesu Grist yn dragwydd. Amen.

¶ At y Rhufeiniaid yr ysgrifenydwyd o Corinthus, gyd â Phebe, gweinidoges yr eglwys yn Cenchrea.

Epistol Cyntaf PAUL yr Apostol at y CORINTHIAID.

PEN. I.

Arol iddo gyfarch iddynt, a diolch drostynt, 10 y mae efe yn eu hannog i undeb; 12 ac yn beio ar eu hanghyttundeb hwy. 18 Bod Duw yn difetha doethineb y doethion, 21 trwy sfolineb pregethu; 26 ac nad yw efe yn galw y doethion, na'r galluog, na'r boneddigion, ond 27, 28 y fol, a'r gwan, a'r distadl.

PAUL, wedi ei alw i fod yn apostol Iesu Grist, trwy ewylls Duw, a'r brawd Sosthenes,

2 At eglwys Dduw yn hon sydd yn Corinth, at y rhai a sancteiddiwyd yng Nghrist Iesu, a alwyd yn saint, gyd â phawb ag sydd yn galw ar enw ein Harglwydd Iesu Grist, ym mhob man, o'r eiddynt hwy a ninnau.

3 Gras *fyddo* i chwi, a thangnefedd oddi wrth Dduw ein Tad ni, a'r Arglwydd Iesu Grist.

4 Yr ydwyf yn diolch i'm Duw bob amser drosoch chwi, am y gras Duw a rodded i chwi yng Nghrist Iesu:

5 A m eich bod ym mhob peth wedi eich cyfoethogi ynddo ef, mewn pob ymadrodd, a phob gwybodaeth;

6 Megis y cadarnhâwyd tystiolaeth Crist yn och.

7 Fel nad ydych yn ol mewn un dawn, yn disgwyl am ddatguddiad ein Harglwydd Iesu Grist:

8 Yr hwn hefyd a'ch cadarnhâ chwi hyd y diwedd, yn ddiargyhoedd, yn nydd ein Harglwydd Iesu Grist.

9 Ffyddlawn *yw* Duw, trwy yr hwn y'ch galwyd i gymdeithas ei Fab ef Iesu Grist ein Harglwydd ni.

10 Ac yr wyf yn attolwg i chwi, frodyr, trwy enw ein Harglwydd Iesu Grist, ddywedyd o bawb o honoch chwi yr un peth, ac na byddo ymbleidio yn eich plith; eithr bod o honoch wedi eich cyfan-gysylltu yn yr un meddwl, ac yn yr un farn.

11 Canys fe ddangoswyd i mi am

danoch chwi, fy mrodyr, gan y rhai sydd o dŷ Chloë, fod cynhenau yn eich plith chwi.

12 A hyn yr ydwyf yn ei ddywed- yd, bod pob un o honoch yn dywed- yd, Yr ydwyf fi yn eiddo Paul; min- nau yn eiddo Apôlos; minnau yn eiddo Cephas; minnau yn eiddo Crist.

13 A rannwyd Crist? ai Paul a groeshoeliwyd drosoch? neu ai yn enw Paul y'ch bedyddiwyd chwi?

14 Yr ydwyf yn diolch i Dduw, na fedyddiais i neb o honoch, ond Crispus a Gaius;

15 Fel na ddywedo neb fedyddio o honof fi yn fy enw fy hun.

16 Mi a fedyddiais hefyd dylwyth Stephanas: heb law hynny nis gwn a fedyddiais i neb arall.

17 Canys ni anfonodd Crist fi i fedyddio, ond i efengylu; nid mewn doethineb ymadrodd, fel na wnelid croes Crist yn ofer.

18 Canys yr ymadrodd am y groes, i'r rhai colledig, ynfydrwydd yw; eithr i ni y rhai cadwedig, nerth Duw ydyw.

19 Canys ysgrifenedig yw, Mi a ddfifethaf ddoethineb y doethion, a deall y rhai deallus a ddilëaf.

20 Pa le y mae y doeth? pa le mae yr ysgrifenydd? pa le y mae ymholydd y byd hwn? oui wnaeth Duw ddoeth- ineb y byd hwn yn ynfydrwydd?

21 Canys o herwydd yn noethineb Duw, nad adnabu y byd trwy ddoeth- ineb mo Dduw, fe welodd Duw yn dda trwy ffolineb pregethu gadw y rhai sydd yn credu.

22 Oblegid y mae yr Iuddewon yn gofyn arwydd, a'r Groegwyr yn ceisio doethineb:

23 Eithr nymi ydym yn pregethu Crist wedi ei groeshoelio, i'r Iuddew- on yn dramgwydd, ac i'r Groegwyr yn ffolineb;

24 Ond iddynt hwy y rhai a alwyd, Iuddewon a Groegwyr, yn Grist gallu Duw, a doethineb Duw.

25 Canys y mae ffolineb Duw yn ddoethach na dynion; a gwendid Duw yn gryfach na dynion.

26 Canys yr ydych yn gweled eich galwedigaeth, frodyr nad llawer o rai

doethion yn ol y cnawd, nad llawer o rai galluog, nad llawer o rai bonedd- igion, a alwyd.

27 Eithr Duw a etholodd ffol- bethau y byd, fel y gwaradwyddai y doethion; a gwan-bethau y byd a etholodd Duw, fel y gwaradwyddai y pethau cedyrn;

28 A phethau distadl y byd, a phethau dirmygus, a ddewisodd Duw, a'r pethau nid ydynt, fel y diddymai y pethau sydd;

29 Fel na orfoleddai un cnawd ger ei fron ef.

30 Eithr yr ydych chwi o hono ef yng Nghrist Iesu, yr hwn a wnaeth- pwyd i ni gan Dduw yn ddoethineb, ac yn gyfiawnder, ac yn sancteidd- rwydd, ac yn brynedigaeth:

31 Fel, megis ag y mae yn ysgrifen- edig, Yr hwn sydd yn ymfrostio, ym- frostied yn yr Arglwydd.

PEN. II.

1 Mae efe yn dangos fod ei bregeth ef, er nad ydoedd yn dwyn gyd â hi odidowgrwydd ymad- rodd, 4 neu ddoethineb dynol: etto yn sefyll mewn 4, 5 nerth Duw; ac yn rhagori cym- maint 6 ar ddoethineb y byd yma, 9 a syn- wyr dynol, ag nas 14 gall y dyn anianol mo'i deall.

A MYFI, pan ddaethum atoch, frodyr, a ddaethum nid yn ol godidowgrwydd ymadrodd, neu ddoethineb, gan fynegi i chwi dyst- iolaeth Duw.

2 Canys ni fernais i mi wybod dim yn eich plith, ond Iesu Grist, a hwnnw wedi ei groeshoelio.

3 A mi a fŷm yn eich mysgrif mewn gwendid, ac ofn, a dychryn mawr.

4 A'm hymadrodd, a'm pregeth i, ni bu mewn geiriau denu, o ddoeth- ineb dynol, ond yn eglurhâd yr Ysgrifd a nerth:

5 Fel na byddai eich ffydd mewn doethineb dynion, ond mewn nerth Duw.

6 A doethineb yr ydym ni yn ei llefaru ym mysgrif rhai perffaith: eithr nid doethineb y byd hwn, na thywys- ogion y byd hwn, y rhai sydd yn di- flannu.

7 Eithr yr ydym ni yn llefaru doethineb Duw mewn dirgelwch, sef y ddoethineb guddiedig, yr hon a rag-

ordeiniodd Duw cyn yr oesoedd i'n gogoniant ni.

8 Yr hon ni adnabu neb o dywysogion y byd hwn: o herwydd pes adwaenasent, ni chroeshoeliasent Arglwydd y gogoniant.

9 Eithr fel y mae yn ysgrifenedig, Ni welodd llygad, ac ni ohlywoddi clust, ac ni ddaeth i galon dyn, y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i carant ef.

10 Eithr Duw a'u heglurodd i ni trwy ei Yspryd: canys yr Yspryd sydd yn chwilio pob peth; i.e., dyfnion bethau Duw hefyd.

11 Canys pa ddyn a edwyn bethau dyn, ond yspryd dyn yr hwn sydd ynddo ef? felly hefyd, pethau Duw nid edwyn neb, ond Yspryd Duw.

12 A nynt a dderbyniasom, nid yspryd y byd, ond yr Yspryd sydd o Dduw; fel y gwypom y pethau a radroddwyd i ni gan Dduw.

13 Y rhai yr ydym yn eu llefaru hefyd, nid â'r geiriau a ddysgir gan ddoethineb ddynol, ond a ddysgir gan yr Yspryd Glân; gan gyd-farnu pethau ysprydol â phethau ysprydol.

14 Eithr dyn anianol nid yw yn derbyn y pethau sydd o Yspryd Duw: canys ffolineb ydynt ganddo ef; ac nis gall eu gwybod, oblegid yn ysprydol y bernir hwynt.

15 Ond yr hwn sydd ysprydol, sydd yn barnu pob peth; eithr efe nis bernir gan neb.

16 Canys pwy a wybu feddwl yr Arglwydd, yr hwn a'i cyfarwydda ef? Ond y mae gennym ni feddwl Crist.

PEN. III.

2 *Bod laeth yn gymmays i blant; 3 cynnen ac ymbleidïo yn arwyddion o feddwl bydol. 7 Nul yw yr hwn sydd yn plannu, na'r hwn sydd yn dyfrhâu, ddim. 9 Bod y gweiniogion yn gyd-weithwyr i Dduw. 11 Crist yw yr unig sylfaen. 16 Bod dynion yn demlau Duw, y rhai 17 sydd raid eu cadw yn sanctaidd. 19 Nad yw doethineb y byd yma ond ffolineb gyd â Duw.*

A MYFI, frodyr, ni allwn lefaru wrthy ch megis wrth rai ysprydol, ond megis rhai cnawdol, megis wrth rai bach yng Nghrist.

2 Mi a roddais i chwi laeth i'w yfed, ac nid bwyd: canys hyd yn hyn

nis gallech, ac nis gelliwch chwaith etto yr awrhon ei dderbyn.

3 Canys cnawdol ydych chwi etto: canys tra fyddo yn eich plith chwi genfigea, a chynnen, ac ymbleidïo; onid ydych yn gnawdol, ac yn rhodio yn ddynol?

4 Canys tra dywedo un, Myfi ydyf eiddo Paul; ac arall, Myfi wyf eiddo Apòlos; onid ydych chwi yn gnawdol?

5 Pwy gan hynny yw Paul, a phwy Apòlos, ond gweinidogion trwy y rhai y credasoch chwi, ac fel y rhoddes yr Arglwydd i bob un?

6 Myfi a blennais, Apòlos a ddyfrhâodd; ond Duw a roddes y cynnydd.

7 Felly nid yw yr hwn sydd yn plannu ddim, na'r hwn sydd yn dyfrhâu; ond Duw yr hwn sydd yn rhoi y cynnydd.

8 Eithr yr hwn sydd yn plannu, a'r hwn sydd yn dyfrhâu, un ydynt; a phob un a dderbyn ei briod wobr ei hun, yn ol ei lafur ei hun.

9 Canys cyd-weithwyr Duw ydym ni: llafur-waith Duw, adeiladaeth Duw, ydych chwi.

10 Yn ol y gras Duw a roddwyd i mi, megis pen-saer celfydd, myfi a osodais y sylfaen, ac y mae arall yn goruwch-adeiladu. Ond edryched pob un pa wedd y mae yn goruwch-adeiladu.

11 Canys sylfaen arall nis gall neb ei osod, heb law yr un a osodwyd, yr hon yw Iesu Grist.

12 Eithr os goruwch-adeilada neb ar y sylfaen hon, aur, arian, meini gwerthfawr, coed, gwair, sofr:

13 Gwaith pob dyn a wneir yn amlwg: canys y dydd a'i dengys, oblegid trwy dân y datguddir ef: a'r tân a brawf waith pawb, pa fath ydyw.

14 Os gwaith neb a erys yr hwn a oruwch-adeiladodd ef, efe a dderbyn wobr.

15 Os gwaith neb a losgir, efe a gaiff golled: eithr efe ei hun a fydd cadwedig; etto felly, megis trwy dân.

16 Oni wyddoch chwi mai teml Duw ydych, a bod Yspryd Duw yn trigo ynoch?

17 Os llygra neb deml Duw, Duw

a lygra hwnnw: canys sanctaidd yw teml Duw, yr hwn ydych chwi.

18 Na thwyllled neb ei hunan. Od oes neb yn eich mysg yn tybied ei fod ei hun yn ddoeth yn y byd hwn, bydded ffol, fel y byddo doeth.

19 Canys doethineb y byd hwn sydd ffolineb gyd â Duw: o herwydd ysgrifenedig yw, Y mae efe yn dal y doethion yn eu cyfrwysdra.

20 A thrachefn, Y mae yr Arglwydd yn gwybod meddyliau y doethion, mai ofer ydynt.

21 Am hynny na orfoledded neb mewn dynion: canys pob peth sydd eiddoch chwi:

22 Pa un bynnag ai Paul, ai Apòlos, ai Cephas, ai y byd, ai bywyd, ai angau, ai pethau presennol, ai pethau i ddyfod; y mae pob peth yn eiddoch chwi;

23 A chwithau yn eiddo Crist; a Christ yn eiddo Duw.

PEN. IV.

1 *Pa gyfrif a ddyldid ei wreuthur o weinidogion. 7 Nid oes gennym ni ddim a'r nas derbyniasom. 9 Bod yr apostolion yn ddrychau i'r byd, i'r angelion, ac i ddynion; 13 yn ysgubion, ac yn sorod y byd: 15 ac er hynny en bod yn dadau i ni yng Nghrist, 16 ac y dylem ni eu dilyn hwy.*

FELLY cyfrifed dyn nyini, megis gweinidogion i Grist, a goruchwylwyr ar ddirgeledigaethau Duw.

2 Am ben hyn, yr ydys yn disgwyl mewn goruchwylwyr, gael un yn ffyddlawn.

3 Eithr gennyf fi bychan iawn yw fy marnu gennych chwi, neu gan farn dyn: ac nid wyf chwaith yn fy marnu fy hun.

4 Canys ni wn i ddim arnaf fy hun; ond yn hyn ni'm cyfiawnhawyd: eithr yr Arglwydd yw yr hwn sydd yn fy marnu.

5 Am hynny na fernwch ddim cyn yr amser, hyd oni ddelo yr Arglwydd, yr hwn a oleua ddirgelion y tywyllwch, ac a eglura fwriadau y calonnau: ac yna y bydd y glôd i bob un gan Dduw.

6 A'r pethau hyn, frodyr, mewn cyffelybiaeth a fwriais i attaf fy hun, ac at Apòlos, o'ch achos chwi: fel y gallech ddyysgu ynom ni, na synier

mwy nag sydd ysgrifenedig, fel na byddoch y naill dros y llall yn ymchwyllo yn erbyn arall.

7 Pwy sydd yn gwneuthur rhagor rhyngot ti ac arall? a pha beth sydd gennyf a'r nas derbyniasist? ac os derbyniasist, paham yr wyt ti yn gorfoleddu, megis pe bait heb dderbyn?

8 Yr ydych chwi yr awrhon wedi eich diwallu, yr ydych chwi yr awrhon wedi eich cyfoethogi, chwi a deyrnasasoch hebddom ni: ac och Dduw na baech yn teyrnasu, fel y caem ninnau deyrnasu gyd â chwi.

9 Canys tybied yr wyf ddarfod i Dduw ein dangos ni yr apostolion diweddaf, fel rhai wedi eu bwrw i angau: oblegid nyini a wnaethpwyd yn ddrych i'r byd, ac i'r angelion, ac i ddynion.

10 Yr ydym ni yn ffyliaid er mwyn Crist, a chwithau yn ddoethion yng Nghrist; nyini yn weiniaid, a chwithau yn gryfion; chwychwyr yn anrhydeddus, a ninnau yn ddirmygus.

11 Hyd yr awrhon yr ydym ni yn dwyn newyn a syched, ac yr ydym ni yn noethion, ac yn cael cernodiau, ac yn grwydraidd;

12 Ac yr ydym yn llafurio, gan weithio â'n dwylaw ein hunain. Pan y'n difenwir, yr ydym yn bendithio; pan y'n herlidir, yr ydym yn ei ddi-oddef;

13 Pan y'n ceblir, yr ydym yn gweddio: fel ysgubion y hyd y gwnaethpwyd ni, a sorod pob dim hyd yn hyn.

14 Nid i'ch gwaradwyddo chwi yr ydwyf yn ysgrifenu y pethau hyn; ond eich rhybuddio yr wyf fel fy mhlaent anwyl.

15 Canys pe byddai i chwi ddeng mil o athrawon yng Nghrist, er hynny nid oes i chwi nemmawr o dadau: canys myfi a'ch cenedlais chwi yng Nghrist Iesu, trwy yr efengyl.

16 Am hynny yr wyf yn attotwg i chwi, byddwch ddilynwyr i mi.

17 Oblegid hyn yr anfonais atoch Timothëus, yr hwn yw fy anwyl fab, a ffyddlawn yn yr Arglwydd, yr hwn a ddwg ar gôf i chwi, fy ffyrdd i yng

Nghrist, megis yr wyf ym mhob man yn athrawiaethu ym mhob eglwys.

18 Ac y mae rhai wedi ymchwyydo, fel pe bawn i heb fod ar fedr dyfod attoch chwi.

19 Eithr mi a ddeuaf attoch ar fyrder, os yr Arglwydd a'i myn; ac a fynnaf wybod, nid ymadrodd y rhai sydd wedi chwyddo, ond eu gallu.

20 Canys nid mewn ymadrodd y mae teyrnas Dduw; eithr mewn gallu.

21 Beth a fynnwch chwi? ai dyfod o honof fi attoch chwi â gwialen, ynte mewn cariad, ac yspryd addfwynder?

PEN. V.

1 *Bod y gwŷr godinebus 6 yn achos o gyncilydd iddynt, yn hytrach nag o orfoledd. 7 Rhaid yw ymlanhâu oddi wrth yr hen lesain. 10 Y dylid cilio oddi wrth anafud ddruog-weithredwyr.*

MAE y gair yn hollol, *fod* yn eich plith chwi odineb, a chyfryw odineb ag na enwir unwaith ym mysg y Cenhedloedd; *sef* cael o un wraig ei dad.

2 Ac yr ydych chwi wedi ymchwyydo, ac ni alarasoch yn hytrach, fel y tynnid o'ch mysg chwi y neb a wnaeth y weithred hon.

3 Canys myfi yn ddiâu, fel absennol yn y corph, etto yn bresennol yn yr yspryd, a fernais eisoes, fel pe bawn bresennol, *am* yr hwn a wnaeth y peth hwn felly:

4 Yn enw ein Harglwydd Iesu Grist, pan ymgynhulloch ynghyd, a'm hyspryd innau, gyd â gallu ein Harglwydd Iesu Grist,

5 Draddodi y cyfryw un i Satan, i ddinystr y cnawd, fel y byddo yr yspryd yn gadwedig yn nydd yr Arglwydd Iesu.

6 Nid da eich gorfoledd chwi. Oni wyddoch chwi fod ychydig lesain yn leseinio yr holl does?

7 Am hynny certhwch allan yr hen lesain, fel y byddoch does newydd, megis yr ydych ddilefeinllyd. Canys Crist ein pasc ni a aberthwyd drosom ni.

8 Am hynny cadwn wyl, nid â hen lesain, nac â lesain malais a drygioni; ond â bara croyw purdeb a gwiriouedd.

9 Mi a ysgrifenis attoch mewn llythyr, na chyd-ymgymsygech â godinebwyr.

10 Ac nid yn hollol â godinebwyr y byd hwn, neu â'r cybyddion, neu â'r cribddeilwyr, neu âg eilun-addolwyr; oblegid felly rhaid fyddai i chwi fyned allan o'r byd.

11 Ond yn awr mi a ysgrifenis attoch, na chyd-ymgymsygech: os bydd neb a enwir yn frawd yn odinebwr, neu yn gybydd, neu yn eilun-addolwr, neu yn ddifenwr, neu yn feddw, neu yn gribddeiliwr; gyd â'r cyfryw ddyd na chyd-fwytta chwaith.

12 Canys beth sydd i mi a farnwyf ar y rhai sydd oddi allan? onid y rhai sydd oddi mewn yr ydych chwi yn eu barnu?

13 Eithr y rhai sydd oddi allan, Duw sydd yn eu barnu. Bwriwch chwithau ymaith y dyn drygionus hwnnw o'ch plith chwi.

PEN. VI.

1 *Na ddylei y Corinthiaid ffitio eu brodyr, trwy fyned i'r gyfraith â hwynt; 6 yn enwedig ger bron y rhai digred. 9 Na chauiff y rhai anghyfiawn etifeddu teyrnas Dduw. 15 Bod ein cyrph ni yn aelodau i Grist, 19 ac yn demlau i'r Yspryd Glân: 16, 17 ac am hynny na ddyldid mo's halogi.*

AFEIDDIA neb o honoch, a chanddo fatter yn erbyn arall, ymglyfreithio o flaen y rhai anghyfiawn, ac nid o flaen y saint?

2 Oni wyddoch chwi y barna y saint y byd? ac os trwoch chwi y bernir y byd, a ydych chwi yn anaddas i farnu y pethau lleiaf?

3 Oni wyddoch chwi y barnwn ni angelion? pa faint mwy y pethau a berthyn i'r bywyd hwn?

4 Gan hynny, ond oes gennyhch farnedigaethau am bethau a berthyn i'r bywyd hwn, dodwch ar y faingc y rhai gwaelaf yn yr eglwys.

5 Er cywilydd i chwi yr ydwyf yn dywedyd. Felly, onid oes yn eich plith gymmaint ag un doeth, yr hwn a fedro farnu rhwng ei frodyr?

6 Ond bod brawd yn ymglyfreithio â brawd, a hynny ger bron y rhai digred.

7 Yr awrhon gan hynny y mae yn hollol ddiffyg yn eich plith, am eich

bod yn ymglyfreithio â'ch gilydd. Paham nad ydych yn hytrach yn dioddef cam? paham nad ydych yn hytrach mewn colled?

8 Eithr chwydychi sydd yn gwneuthur cam, a cholled, a hynny i'r brodyr.

9 Oni wyddoch chwi na chaiff y rhai anghyfiawn etifeddu teyrnas Dduw? Na thwyller chwi: ni chaiff na godinebwyr, nac eilun-addolwyr, na thorwyr priodas, na masweddwyr, na gwrryw-gydwyr,

10 Na lladron, na chybyddion, na meddwon, na difenwyr, na chribddeilwyr, etifeddu teyrnas Dduw.

11 A hyn fu rai o honoch chwi: eithr chwi a olchwyd; eithr chwi a sancteiddiwyd; eithr chwi a gyfiawnhâwyd, yn enw yr Arglwydd Iesu, a thrwy Ysryd ein Duw ni.

12 Pob peth sydd gyfreithlawn i mi, ond nid yw pob peth yn llesâu; pob peth sydd gyfreithlawn i mi, eithr ni'm dygir i dan awdurdod gan ddim.

13 Y bwydydd i'r bol, a'r bol i'r bwydydd: eithr Duw a ddinystria hwn a hwythau. A'r corph nid yw i odineb, ond i'r Arglwydd; a'r Arglwydd i'r corph.

14 Eithr Duw a gyfododd yr Arglwydd, ac a'n cyfyd ninnau trwy ei nerth ef.

15 Oni wyddoch chwi fod eich cyrph yn aelodau i Grist? gan hynny a gymmeraf fi aelodau Crist, a'u gwneuthur yn aelodau puttain? Na atto Duw.

16 Oni wyddoch chwi fod yr hwn sydd yn cydio â phuttain, yn un corph? canys y ddau (medd efe) fyddant un cnawd.

17 Ond yr hwn a gyssylltir â'r Arglwydd, un yspryd yw.

18 Gochelwch odineb. Pob pechod a wnelo dyn, oddi allan i'w gorph y mae; ond yr hwn sydd yn godinebu, sydd yn pechu yn erbyn ei gorph ei hun.

19 Oni wyddoch chwi fod eich corph yn deml i'r Ysryd Glân, sydd ynoch, yr hwn yr ydych yn ei gael gan Dduw, ac nad ydych yn eiddoch eich hunain?

20 Canys er gwerth y prynwyd

chwi: gan hynny gogoneddwch Dduw yn eich corph, ac yn eich yspryd, y rhai sydd eiddo Duw.

PEN. VII.

1 *Y mae efe yn crybwyll am briodas; 4 ac yn dangos mai rhwymedi yw yn erbyn godineb: 10 ac na ddylid dattod y cwlwm hwnnw mewn ysgafnwr. 18, 20 Rhaid i bob dyn fod yn foddolawn i'w alwedigaeth. 25 Paham y dylid maurhâu gwyrfodod: 35 ac ar ba achosion y gallwn ni briodi, neu beidio â phriodi.*

AC am y pethau yr ysgrifenasoch attaf: Da i ddyn na chyffyrddai â gwraig.

2 Ond rhag godineb, bydded i bob gwr ei wraig ei hun, a bydded i bob gwraig ei gwr ei hun.

3 Rhodded y gwr i'r wraig ddyledus ewyllys da; a'r un wedd y wraig i'r gwr.

4 Nid oes i'r wraig feddiant ar ei chorph ei hun, ond i'r gwr; ac yr un ffunud, nid oes i'r gwr feddiant ar ei gorph ei hun, ond i'r wraig.

5 Na thwyllwch eich gilydd, oddi eithr o gyd-syniad dros amser, fel y galloch ymrôl i ympryd a gweddi: a deuoch drachefn ynghyd, rhag temtio o Satan chwi o herwydd eich anllad-rwydd.

6 A hyn yr wyf yn ei ddywedyd o ganiattâd, nid o orchymyn.

7 Canys mi a fynwn fod pob dyn fel fi fy hun: eithr y mae i bob un ei ddawn ei hun gan Dduw; i un fel hyn, ac i arall fel hyn.

8 Dywedyd yr wyf wrth y rhai heb briodi, a'r gwragedd gweddwon, Da yw iddynt os arhosant fel ffinau.

9 Eithr oni allant ymgadw, priodant: canys gwell yw priodi nag ymlogsi.

10 Ac i'r rhai a briodwyd yr ydwyf yn gorchymyn, nid myfi chwaith, ond yr Arglwydd, Nad ymadawo gwraig oddi wrth ei gwr:

11 Ac os ymedy hi, arhoed heb briodi, neu gymmoder hi â'i gwr: ac na ollynged y gwr ei wraig ymaith.

12 Ac wrth y lleill, dywedyd yr wyf fi, nid yr Arglwydd, Os bydd i mi brawd wraig ddigred, a hithau yn foddolawn i drigo gyd âg ef, na ollynged hi ymaith.

13 A'r wraig, yr hon y mae iddi wr

digred, ac yntau yn foddllawn i drigo gyd â hi, na wrthoded hi ef.

14 Canys y gwr digred a sancteiddir trwy y wraig, a'r wraig ddigred a sancteiddir trwy y gwr. Pe amgen, aflan yn ddiau fyddai eich plant; eithr yn awr sanctaidd ydynt.

15 Eithr os yr anghredadyna ymedy, ymadawed. Nid yw y brawd neu y chwaer gaeth yn y cyfryw *bethau*: eithr Duw a'n galwodd ni i heddwch.

16 Canys beth a wyddost ti, wraig, a gedwi di *dy* wr? a pheth a wyddost tithau, wr, a gedwi di *dy* wraig?

17 Ond megis y darfu i Dduw ranu i bob un, megis y darfu i'r Arglwydd alw pob un, felly rhodied. Ac fel hyn yr wyf yn ordeinio yn yr eglwysi oll.

18 A alwyd neb wedi ei enwaedu? nac adgeisied *ddienwaediad*. A alwyd neb mewn dienwaediad? nac enwaeder arno.

19 Enwaediad nid yw ddim, a dienwaediad nid yw ddim, ond cadw gorchymynion Duw.

20 Pob un yn yr alwedigaeth y galwyd ef, yn honno arhosed.

21 Ai yn was y'rh alwyd? na fydded gwaeth gennyf; etto os gelli gael bod yn rhydd, mwynhâ *hynny* yn hytrach.

22 Canys yr hwn, ac ef yn was, a alwyd yn yr Arglwydd, gwr rhydd i'r Arglwydd ydyw: a'r un ffunud yr hwn, ac efe yn wr rhydd, a alwyd, gwas i Grist yw.

23 Er gwerth y'ch prynwyd; na fyddwch weision dynion.

24 Yn yr hyn y galwyd pob un, frodyr, yn hynny arhosed gyd â Duw.

25 Eithr am wryfon, nid oes gennyf orchymyn yr Arglwydd: ond barn yr ydwyf yn ei roi, fel un a gafodd drugaredd gan yr Arglwydd i fod yn ffyddllawn.

26 Am hynny yr wyf yn tybied mai da yw hyn, o herwydd yr anghenrhaid presennol, mai da, *meddof*, i ddyd fod felly.

27 A wyt ti yn rhwym i wraig? na chais dy ollwng yn rhydd. A wyt ti yn rhydd oddi wrth wraig? na chais wraig.

28 Ac os priodi hefyd, ni plech-

aist: ac os prioda gwŷryf, ni plechodd: er hynny y cyfryw rai a gânt flinder yn y cnawd: eithr yr wyf yn eich arbed chwi.

29 A hyn yr ydwyf yn ei ddywedyd, frodyr, am fod yr amser yn fyr. Y mae yn ol, fod o'r rhai sydd â gwragedd iddynt, megis pe byddent hebddynt;

30 A'r rhai a wylant, megis heb wylo; a'r rhai a lawenhânt, megis heb lawenhâu; a'r rhai a brynant, megis heb feddu;

31 A'r rhai a arferant y byd hwn, megis heb ei gam-arfer. Canys y mae dull y byd hwn yn myned heibio.

32 Eithr mi a fynnw'n i chwi fod yn ddiöfal. Yr hwn sydd heb briodi, sydd yn gofalu am bethau yr Arglwydd, pa wedd y boddlon a yr Arglwydd:

33 Ond y neb a wreicâodd, sydd yn gofalu am bethau y byd, pa wedd y boddlon a'i wraig.

34 Y mae gwahaniaeth hefyd rhwng gwraig a gwŷryf. Y mae yr hon sydd heb briodi, yn gofalu am y pethau sydd yn perthyn i'r Arglwydd, fel y byddo hi sanctaidd y'nghorff ac yspryd: ac y mae yr hon sydd wedi priodi, yn gofalu am bethau bydol, pa fodd y rhynga hi fodd i'w gwr.

35 A hyn yr ydwyf yn ei ddywedyd er llesâd i chwi eich hunain; nid i osod magl i chwi, eithr er mwyn gweddeidd-dra, a dyfal lynu wrth yr Arglwydd yn ddiwahan.

36 Ond os yw neb yn tybied ei fod yn anweddaidd tu ag at ei wŷryf, od â hi dros flodau ei hoedran, a bod yn rhaid gwneuthur felly; gwnaed a synno, nid yw yn pechu: priodant.

37 Ond yr hwn sydd yn sefyll yn sicr yn ei galon, ac yn afraid iddo, ac â meddiant ganddo ar ei ewyllys ei hun, ac a roddodd ei fryd ar hynny yn ei galon, ar gadw o hono ei wŷryf; da y mae yn gwneuthur.

38 Ac am hynny, yr hwn sydd yn ei rhoddi yn briod, sydd yn gwneuthur yn dda; ond yr hwn nid yw yn ei rhoddi yn briod, sydd yn gwneuthur yn well.

39 Y mae gwraig yn rhwym wrth

y gyfraith, tra fyddo byw ei gwr: ond o bydd marw ei gwr, y mae hi yn rhydd i briodi y neb a fynno; yn unig yn yr Arglwydd.

40 Eithr dedwyddach yw hi os erys hi felly, yn fy marn i: ac yr ydwyf finnau yn tybied fod Yspryd Duw gennyf.

PEN. VIII.

1 *Bod iddynt ymgadw oddi worth y bwydydd a offrymmer i eilunod. 8, 9 Na ddylem ni gam-arferyd ein rhyddid Cristianogaidd, i rwystro ein brodyr: 11 eithr ffrwyno ein gwybodaeth â chariad perffaith.*

EITHR am yr hyn a aberthwyd i eilunod, ni a wyddom fod gan bawb o honom wybodaeth. Gwybodaeth sydd yn chwyddo, eithlir cariad sydd yn adeiladu.

2 Eithr os yw neb yn tybied ei fod yn gwybod dim, ni wŷr efe etto ddim fel y dylai wybod.

3 Ond od oes neb yn caru Duw, hwnnw a adwaenir ganddo ef.

4 Am fwyta gan hynny o'r pethau a aberthir i eilunod, ni a wyddom nad yw eilun ddim yn y byd, ac nad oes un Duw arall ond un.

5 Canys er bod rhai a elwir yn dduwiau, pa un bynnag ai yn y nef ai ar y ddaear (megis y mae duwiau lawer, ac arglwyddi lawer)

6 Eithr i ni *nid oes ond un Duw, y Tad, o'r hwn y mae pob peth, a ninnau ynddo ef; ac un Arglwydd Iesu Grist, trwy yr hwn y mae pob peth, a ninnau trwyddo ef.*

7 Ond nid yw y wybodaeth hon gan bawb: canys rhai â chanddynt gydwylbod o'r eilun, hyd y pryd hwn, sydd yn bwyta fel peth a aberthwyd i eilunod; a'u cydwylbod hwy, a hi yn wan, a halogir.

8 Eithr nid yw bywd yn ein gwneuthur ni yn gymmeradwy gan Dduw: canys nid ydym, os bwyttawn, yn helaethach; nac onis bwyttawn, yn brinach.

9 Ond edrychwch rhag mew'n modd i'ch rhyddid hwn fod yn dramgydd i'r rhai sydd weiniaid.

10 Canys os gwêl neb dydi sydd â gwybodaeth gennyf, yn eistedd i fwyta yn nheml yr eilunod, oni chadarnhêir ei gydwylbod ef, ac yntau yn

wan, i fwyta y pethau a aberthwyd i eilunod;

11 Ac a ddifethir y brawd gwan trwy dy wybodaeth di, dros yr hwn y bu Crist farw?

12 A chan bechu felly yn erbyn y brodyr, a churo eu gwan gydwylbod hwy, yr ydych chwi yn pechu yn erbyn Crist.

13 O herwydd pahan, os yw bwyd yn rhwystro fy mrawd, ni fwyttâf fi gig fyth, rhag i mi rwystro fy mrawd.

PEN. IX.

1 *Y mae efe yn dangos ei ryddid; 7 ac y dylai y gweinidog fyw wrth yr efengyl: 15 etto ddar-fod iddo ef o'i wirfodd ymgadw, 18 rhag na'u gyrru hwy mew'n traul, 23 na bod yn achos o ruystr i neb, mew'n pethau cyffredin. 24 Bod ein bywyd ni yn debyg i yrfa.*

ONID wyf fi yn apostol? onid wyf fi yn rhydd? oni welais i Iesu Grist ein Harglwydd? onid fy ngwaith i ydych chwi yn yr Arglwydd?

2 Onid wyf yn apostol i eraill, etto yr wyf i chwi: canys sêl fy apostoliaeth i ydych chwi yn yr Arglwydd.

3 Fy ymddiffyn i, i'r rhai a'm holant, yw hyn;

4 Onid oes i ni awdurdod i fwyta ac i yfed?

5 Onid oes i ni awdurdod i arwain o amgylch wraig a fyddai chwaer, megis ag y mae i'r apostolion eraill, ac i frodyr yr Arglwydd, ac i Cephas?

6 Ai myfi yn unig a Barnabas, nid oes gennym awdurdod i fod heb weithio?

7 Pwy sydd un amser yn rhyfela ar ei draul ei hun? pwy sydd yn plannu gwinllan, ac nid yw yn bwyta o'i ffrwyth hi? neu pwy sydd yn porthi praidd, ac nid yw yn bwyta o laeth y praidd?

8 Ai yn ol dyn yr wyf fi yn dywedyd y pethau hyn? neu onid yw y ddeddf hefyd yn dywedyd hyn?

9 Canys ysgrifenedig yw yn neddf Moses, Na chau safn yr ych sydd yn dyrnau. Ai dros ychain y mae Duw yn gofalu?

10 Ynte er ein mwyn ni yu hollol y mae yn dywedyd? canys er ein mwyn ni yr ysgrifenwyd, mai newn gobaith

y dylai yr arddwr aredig, a'r dyrnwr mewn gobaith, i fod yn gyfrannog o'i obaith.

11 Os nynt a hauasom i chwi bethau ysprydol, ai mawr yw os nynt a fedwn eich pethau cnawdol?

12 Os yw eraill yn gyfrannogion o'r awdurdod hon arnoch; onid ydym ni yn hytrach? Eithr nid arferasom ni yr awdurdod hon: ond goddef yr ydym bob peth, fel na roddom ddim rhwystr i efengyl Crist.

13 Oni wyddoch chwi fod y rhai sydd yn gwneuthur pethau cyssegredig, yn bwyta o'r cyssegr? a'r rhai sydd yn gwasanaethu yr allor, yn gydgyfrannogion o'r allor?

14 Felly hefyd yr ordeiniodd yr Arglwydd, i'r rhai sydd yn pregethu yr efengyl, fyw wrth yr efengyl.

15 Eithr myfi nid arferais yr un o'r pethau hyn: ac nid ysgrifenis y pethau hyn, fel y gwnelid felly i mi: canys gwell yw i mi farw, na gwneuthur o neb fy ngorfoledd yn ofer.

16 Canys os pregethaf yr efengyl, nid oes orfoledd i mi: canys anghenrheid a osodwyd arnaf; a gwae fydd i mi, oni phregethaf yr efengyl.

17 Canys os gwnaf hyn o'm bodd, y mae i mi wobwr: ond os o'm hanfodd, ymddiriedwyd i mi am y gorchwyl.

18 Pa wobwr sydd i mi gan hynny? Bod i mi, pan efengylwyf, osod efengyl Crist yn rhad, fel na cham-arferwyf fy awdurdod yn yr efengyl.

19 Canys er fy mod yn rhydd oddi wrth bawb, mi a'm gwneuthum fy hun yn was i bawb, fel yr ynnillwn fwy.

20 Ac mi a ymwneuthum i'r Iuddewon megis yn Iuddew, fel yr ynnillwn yr Iuddewon; i'r rhai dan y ddeddf, megis dan y ddeddf, fel yr ynnillwn y rhai sydd dan y ddeddf;

21 I'r rhai diddeddf, megis diddeddf (a minnau heb fod yn ddideddf i Dduw, ond dan y ddeddf i Grist) fel yr ynnillwn y rhai diddeddf.

22 Ymwneuthum i'r rhai gweiniaid megis yn wan, fel yr ynnillwn y gweiniaid: mi a ymwneuthum yn bob peth i bawb, fel y gallwn yn hollol gadw rhai.

23 A hyn yr wyf fi yn ei wneuthur er mwyn yr efengyl, fel y'm gwneler yn gyd-gyfrannog o honi.

24 Oni wyddoch chwi fod y rhai sydd yn rhedeg mewn gyrfa, i gyd yn rhedeg, ond bod un yn derbyn y gamp? felly rhedwch, fel y caffoch afael.

25 Ac y mae pob un a'r sydd yn ymdrechu, yn ymgadw ym mhob peth: a hwynt-hwy yn wir, fel y derbyniont goron lygredig; eithr nynt, un anlygredig.

26 Yr wyf fi gan hynny felly yn rhedeg, nid megis ar amcan; felly yr wyf yn ymdrechu, nid fel un yn curo yr awyr.

27 Ond yr wyf fi yn cospi fy nghorph, ac yn ei ddwyn yn gaeth; rhag i mi mewn un modd, wedi i mi bregethu i eraill, fod fy hun yn anghymeradwy.

PEN. X.

1 *Bod sacramentau yr Iuddewon 6 yn gysgodau i ni, 7 a'u cospedigaethau hwy 11 yn siamplau i ni. 14 Rhaid i ni ochelyd gau-dduwiacth.*

21 *Na ddylem ni wneuthur burdd yr Arglwydd yn furdd cyfthreuliaid: 24 ac y dylem, mewn pethau cyffredin, ystyried ein brodyr.*

AC ni fynwn i chwi fod heb wybod, frodyr, fod ein tadau oll dan y cwmmwl, a'u myned oll trwy y môr;

2 A'u bedyddio hwy oll i Moses, yn y cwmmwl, ac yn y môr;

3 A bwyta o bawb o honynt yr un bwyd ysprydol;

4 Ac yfed o bawb o honynt yr un ddiodyd ysprydol: (canys hwy a yfasant o'r Graig ysprydol a oedd yn canlyn: a'r Graig oedd Crist)

5 Eithr ni bu Dduw foddolawn i'r rhan fwyaf o honynt: canys cwmpwyd hwynt yn y diffaethwch.

6 A'r pethau hyn a wnaed yn siamplau i ni, fel na chwennychem ddrygioni, megis ag y chwennychasant hwy.

7 Ac na fyddwch eilun-addolwyr, megis rhai o honynt hwy; fel y mae yn ysgrifenedig, Eisteddodd y bobl i fwyta ac i yfed, ac a gyfodasant i chwareu.

8 Ac na odinebwn, fel y godinebodd rhai o honynt hwy, ac y syrthiodd mewn un dydd dair mil ar hugain.

9 Ac na themtiwn Grist, megis ag y temtiodd rhai o honynt hwy, ac a'u distrywiwyd gan seirph.

10 Ac na rwgnechwch, megis y grwgnachodd rhai o honynt hwy, ac a'u distrywiwyd gan y dinystrydd.

11 A'r pethau hyn oll a ddigwyddasant yn siamplau iddynt hwy, ac a ysgrifenwyd yn rhybudd i ninnau, ar y rhai y daeth terfynau yr oesoedd.

12 Am hynny, yr hwn sydd yn tybied ei fod yn sefyll, edryched na syrthio.

13 Nid ymaflodd ynoch demtasiwn, ond un dynol: eithr ffyddlawn yw Duw, yr hwn ni âd eich temtio uwch law yr hyn a alloch; eithr a wna yng-hyd â'r temtasiwn ddiangfa hefyd, fel y galloch ei ddwyn.

14 O herwydd pahan, fy anwylyd, fflowch oddi wrth eilun-addoliaeth.

15 Dywedyd yr wyf fel wrth rai synhwyrol: bernwch chwi beth yr wyf fi yn ei ddywedyd.

16 Phiol y fendith, yr hon a fendigwn, onid cymmun gwaed Crist ydychyd? y bara yr ydym yn ei dorri, onid cymmun corph Crist yw?

17 Oblegid nyri yn llawer ydym un bara, ac un corph: canys yr ydym ni oll yn gyfrannogion o'r un bara.

18 Edrychwch ar yr Israel yn ol y cnawd: onid yw y rhai sydd yn bwyttu yr ebyrth, yn gyfrannogion o'r allor?

19 Beth gan hynny yr ydwyf yn ei ddywedyd? bod yr eilun yn ddim, neu yr hyn a aberthwyd i eilun yn ddim?

20 Ond y pethau y mae y Cenhedloedd yn eu haberthu, i gythreuliaid y maent yn eu haberthu, ac nid i Dduw. Ni fynwn i chwi fod yn gyfrannogion â'r cythreuliaid.

21 Ni ellwch yfed o phiol yr Arglwydd, a phiol y cythreuliaid. Ni ellwch fod yn gyfrannogion o fwrdd yr Arglwydd, a bord y cythreuliaid.

22 Ai gyrru yr Arglwydd i eiddigedd yr ydym? a ydym ni yn gryfach nag ef?

23 Pob peth sydd gyfreithlawn i mi, eithr nid yw pob peth yn llesâu: pob peth sydd gyfreithlawn i mi, eithr nid yw pob peth yn adeiladu.

24 Na cheisied neb yr eiddo ei hun; ond pob un yr eiddo arall.

25 Beth bynnag a werthir yn y gigfa, bwyttêwch; heb ofyn dim er mwyn cydwybod.

26 Canys eiddo yr Arglwydd y ddaear, a'i chyflawnder.

27 Os bydd i neb o'r rhai digred eich gwahodd, ac os mynnwch fyned; bwyttêwch beth bynnag a rodder ger eich bron, heb myfyn dim er mwyn cydwybod.

28 Eithr os dywed neb wrthych, Peth wedi ei aberthu i eilunod yw hwn; na fwyttêwch er mwyn hwnnw yr hwn a'i mynegodd, ac er mwyn cydwybod: canys eiddo yr Arglwydd y ddaear, a'i chyflawnder.

29 Cydwybod, meddaf, nid yr eiddot ti, ond yr eiddo arall: canys pahan y bernir fy rhyddid i gan gydwybod un arall?

30 Ac os wyf fi trwy ras yn cymeryd cyfran, pahan y'm ceblir am y peth yr wyf yn rhoddi diolch am dano?

31 Pa un bynnag gan hynny ai bwyttu ai yfed, ai beth bynnag a wneloch, gwnewch bob peth er gogoniant i Dduw.

32 Byddwch ddiachos tramgwydd i'r Iuddewon ac i'r Cenhedloedd hefyd, ac i eglwys Dduw:

33 Megis yr ydwyf finnau yn rhyngu bodd i bawb ym mhob peth; heb geisio fy llesâu fy hun, ond llesâu llaweroedd, fel y byddont hwy gadwedig.

PEN. XI.

1 Y mae efe yn eu ceryddu hwy, 4 am fod eu gwefr yn y cynnwleidfawedd sanctaidd yn gweiddio â pheth am eu penmaw, 6 a'u gwagredd yn ben-noethion: 17 ac o ran eu bod hwy yn gyffredinol yn cyfarfod, nid er gwell ond er gwaeth; 21 gan halogi swpper yr Arglwydd a'u gwleddoedd eu hunain. 25 Yn ddiweddf, y mae efe yn eu galu hwy yn eu hol, at ordin-hâd cyntaf y swpper hwnnw.

BYDDWCH ddilynwyd i mi, megis yr wyf finnau i Grist.

2 Yr ydwyf yn eich canmol, frodyr, eich bod yn fy nghofio i ym mhob peth, ac yn dal y traddodiadau, fel y traddodais i chwi.

3 Eithr mi a fynwn i chwi wybod, mai pen pob gwr yw Crist; a phen

y wraig *yw* y gwr; a phen Crist *yw* Duw.

4 Pob gwr yn gweddio, neu yn prophwydo, â pheth am ei ben, sydd yn cywilyddio ei ben.

5 Eithr pob gwraig yn gweddio, neu yn prophwydo, yn bennoeth, sydd yn cywilyddio ei phen: canys yr un *yw* a phie byddai wedi ei heillio.

6 Canys os y wraig ni wisg *am ei phen*, cneifser hi hefyd: eithr os brwnt i wraig ei chneifio, neu ei heillio, gwisged.

7 Canys gwr yn wir ni ddylai wisgo *am ei ben*, am ei fod yn ddelw a gogoniant Duw: a'r wraig *yw* gogoniant y gwr.

8 Canys nid *yw* y gwr o'r wraig; ond y wraig o'r gwr.

9 Ac ni chrewyd y gwr er mwyn y wraig; eithr y wraig er mwyn y gwr.

10 Am hynny y dylai y wraig fod ganddi awdurdod ar ei phen, o herwydd yr angelion.

11 Er hynny nid *yw* na'r gwr heb y wraig, na'r wraig heb y gwr, yn yr Arglwydd.

12 Canys yr un wedd ag *y mae* y wraig o'r gwr, felly *y mae* y gwr trwy y wraig: a phob peth *sydd* o Dduw.

13 Bernwch yn och eich hunain, ai hardd *yw* i wraig weddio Duw yn bennoeth?

14 Onid *yw* naturiaeth ei hun yn eich dysgu chwi, os gwallt-laes a fydd gwr, mai amhbarch *yw* iddo?

15 Eithr os gwraig a fydd gwallt-laes, clod *yw* iddi: oblegid ei llaes-wallt a ddodwyd yn orchudd iddi.

16 Od oes neb a fyn fod yn ymrysongar, nid oes gennym ni gyfryw ddefod, na chan eglwysi Duw.

17 Eithr wrth ddywedyd hyn, nid ydwyf yn *eich* canmol, eich bod yn dyfod ynghyd, nid er gwell, ond er gwaeth.

18 Canys yn gyntaf, pan ddeloch ynghyd yn yr eglwys, yr ydwyf yn clywed fod amrafaelion yn eich mysg chwi; ac o ran yr wyf fi yn credu.

19 Canys rhaid *yw* bod hefyd heresiau yn eich mysg, fel y byddo y rhai cymmeradwy yn eglur yn eich plith chwi.

20 Pan fyddoch chwi gan hynny yn dyfod ynghyd i'r un lle, nid bwytta swpper yr Arglwydd *ydw* hyn.

21 Canys y mae pob un wrth fwytta, yn cymmeryd ei swpper ei hun o'r blaen; ac un sydd â newyn arno, ac arall sydd yn feddw.

22 Onid oes gennych dai i fwytta ac i yfed? ai dirmygu yr ydych chwi eglwys Dduw, a gwaradwyddo y rhai nid oes ganddynt? Pa beth a ddywedaf wrthyh? a ganmolaf fi chwi yn hyn? Nid wyf yn *eich* canmol.

23 Canys myfi a dderbyniais gan yr Arglwydd yr hyn hefyd a draddodais i chwi; Bod i'r Arglwydd Iesu, y nos y bradychwyd ef, gymmeryd bara:

24 Ac wedi iddo ddiolch, efe a'i torrodd, ac a ddywedodd, Cymmerwch, bwyttêwch; hwn *yw* fy nghorph, yr hwn a dorrir tros och: gwnewch hyn er coffa am danaf.

25 Yr un modd *efe* a gymmerodd y cwppan, wedi swpperu, gan ddywedyd, Y cwppan hwn *yw* y testament newydd yn fy ngwaed: gwnewch hyn, cynnifer gwaith bynnag yr yf och, er coffa am danaf.

26 Canys cynnifer gwaith bynnag y bwyttâoch y bara hwn, ac yr yf och y cwppan hwn, y dangoswch farwolaeth yr Arglwydd oni ddelo.

27 Am hynny, pwy bynnag a fwyttao y bara hwn, neu a yfo gwppan yr Arglwydd yn annheilwng, euog fydd o gorph a gwaed yr Arglwydd.

28 Eithr holed dyn ef ei hun; ac felly bwyttâed o'r bara, ac yfed o'r cwppan.

29 Canys yr hwn sydd yn bwytta ac yn yfed yn annheilwng, sydd yn bwytta ac yn yfed barnedigaeth iddo ei hun, am nad *yw* yn iawn-farnu corph yr Arglwydd.

30 Oblegid hyn *y mae* llawer yn weiniaid ac yn llesg yn eich mysg, a llawer yn huno.

31 Canys pe iawn-farnem ni ein hunain, ni'n bernid.

32 Eithr pan y'n bernir, y'n cerddir gan yr Arglwydd, fel na'n damnier gyd â'r byd.

33 Am hynny, fy mrodyr, pan

ddeloch ynghyd i fwytta, arhoswch eich gilydd.

34 Eithr os bydd newyn ar neb, bwyttâed gartref; fel na ddeloch ynghyd i farnedigaeth. Ond y pethau eraill mi a'u trefnaf pan ddelwyf.

PEN. XII.

1 *Bod amryw ddoniau ysprydol, 7 eithr y cwbl er llesâd; 8 ac o ran hynny hwy a gyfrennir mewn amryw foddion. 12 Megis y mae aelodau y corph naturiol yn gwasanaethu bob un 16 er harddwch i'w gilydd, 22 er gwasanaeth 26 a chymorth i'r un corph: 27 felly yr un modd y dylem ni wneuthur y naill er y llall, er mwyn gorphen dirgel gorph Crist.*

EITHR am ysprydol ddoniau, frodyr, ni fynwn i chwi fod heb wybod.

2 Chwi a wyddoch mai Cenhedloedd oeddych, yn eich arwain ymaith at yr eilunod mudion, fel y'ch tywysid.

3 Am hynny yr wyf yn hysbysu i chwi, nad oes neb yn llefaru trwy Yspryd Duw, yn galw yr Iesu yn ysgymmunbeth: ac ni all neb ddywedyd yr Arglwydd Iesu, eithr trwy yr Yspryd Glân.

4 Ac y mae amryw ddoniau, eithr yr un Yspryd.

5 Ac y mae amryw weinidogaethau, eithr yr un Arglwydd.

6 Ac y mae amryw weithrediadau, ond yr un yw Duw, yr hwn sydd yn gweithredu pob peth ym mhawb.

7 Eithr eglurhâd yr Yspryd a roddir i bob un er llesâd.

8 Canys i un, trwy yr Yspryd, y rhoddir ymadrodd doethineb; ac i arall, ymadrodd gwybodaeth, trwy yr un Yspryd;

9 Ac i arall ffydd, trwy yr un Yspryd; ac i arall ddawn i iachâu, trwy yr un Yspryd;

10 Ac i arall, wneuthur gwyrthiau; ac i arall, brophwydoliaeth; ac i arall, wahaniaeth ysprydoedd; ac i arall, amryw dafodau; ac i arall, gyfieithiad tafodau.

11 A'r holl bethau hyn y mae yr un a'r unrhyw Yspryd yn eu gweithredu, gan rannu i bob un o'r neilldu megis y mae yn ewyllysio.

12 Canys fel y mae y corph yn un, ac iddo aelodau lawer, a holl aelodau yr un corph, cyd byddont

lawer, ydynt un corph; felly y mae Crist hefyd.

13 O herwydd trwy un Yspryd y bedyddiwyd ni oll yn un corph, pa un bynnag ai Iuddewon ai Groegwyr, ai caethion ai rhyddion; ac ni a ddiodyd oll i un Yspryd.

14 Canys y corph nid yw un aelod, eithr llawer.

15 Os dywed y troed, Am nad wyf law, nid wyf o'r corph; ai am hynny nid yw efe o'r corph?

16 Ac os dywed y glust, Am nad wyf lygad, nid wyf o'r corph; ai am hynny nid yw hi o'r corph?

17 Pe yr holl gorph fyddai lygad, pa le y byddai y clywed? pe y cwbl fyddai glywed, pa le y byddai yr arogliaid?

18 Eithr yr awrhon Duw a osododd yr aelodau, bob un o honynt yn y corph, fel yr ewyllysiodd efe.

19 Canys pe baent oll un aelod, pa le y byddai y corph?

20 Ond yr awrhon llawer yw yr aelodau, eithr un corph.

21 Ac ni all y llygad ddywedyd wrth y llaw, Nid rhaid i mi wrthyt; na'r pen chwaith wrth y traed, Nid rhaid i mi wrthych.

22 Eithr yn hytrach o lawer, yr aelodau o'r corph y rhai a dybir eu bod yn wannaf, ydynt anghenrheidiol.

23 A'r rhai a dybiwn ni eu bod yn ammharchediccaf o'r corph, ynghylch y rhai hynny y gosodwn chwaneg o barch; ac y mae ein *haelodau* anhardd yn cael chwaneg o harddwch.

24 Oblegid ein *haelodau* hardd ni nid rhaid iddynt wrtho: eithr Duw a gyd-dymherodd y corph, gan roddi parch ychwaneg i'r hyn oedd ddi-fygiol:

25 Fel na byddai anghydfod yn y corph; eithr bod i'r aelodau ofalu yr un peth dros eu gilydd.

26 A pha un bynnag ai ddioddef a wna un aelod, y mae yr holl aelodau yn cyd-ddioddef; ai anrhydeddu a wneir un aelod, y mae yr holl aelodau yn cyd-lawenhâu.

27 Eithr chwychwi ydych gorph Crist, ac aelodau o ran.

28 A rhai yn wir a osododd Duw-

yn yr eglwys; yn gyntaf apostolion, yn ail prophwydi, yn drydydd athrawon, yna gwyर्थiau; wedi hynny doniau i iachâu, cynnorthwyau, llywodraethau, rhywiogaethau tafodau.

29 Ai apostolion pawb? ai prophwydi pawb? ai athrawon pawb? ai gwneuthurwyr gwyर्थiau pawb?

30 A oes gan bawb ddoniau i iachâu? a yw pawb yn llefaru â thafodau? a yw pawb yn cyfieithu?

31 Eithr deisyfchwch y doniau goreu. Ac etto yr wyf yn dangos i chwi ffordd dra rhagorol.

PEN. XIII.

1 Nad yw y doniu godidoccaf ddim heb gariad.

4 Canmoliaeth cariad perffaiith, 13 a'i ardderchougrwydd rhagor gobaith a ffydd.

PE llefarwn â thafodau dynion ac angelion, ac heb fod gennyf gariad, yr wyf fel efydd yn seinio, neu symbal yn tingcian.

2 A phe byddai gennyf brophwydoliaeth, a gwybod o honof y dirgelion oll, a phob gwybodaeth; a phe bai gennyf yr holl ffydd, fel y gallwn symmudo mynyddoedd, ac heb gennyf gariad, nid wyf fi ddim.

3 A phe porthwn y tlodion â'm holl dda, a phe rhoddwn fy nghorph i'm hlosgi, ac heb gariad gennyf, nid yw ddim llesâd i mi.

4 Y mae cariad yn hir-ymaros, yn gymmwynasgar; cariad nid yw yn cefigennu; nid yw cariad yn ymfrostio, nid yw yn ymchwyddo.

5 Nid yw yn gwneuthur yn anweddaidd, nid yw yn ceisio yr eiddo ei hun, ni chythruddir, ni feddwl ddrwg.

6 Nid yw lawen am anghyfiawnder, ond cyd-lawenhâu y mae â'r gwirionedd;

7 Y mae yn dioddef pob dim, yn credu pob dim, yn gobeithio pob dim, yn ymaros â phob dim.

8 Cariad byth ni chwmp ymaith: eithr pa un bynnag ai prophwydoliaethau, hwy a ballant; ai tafodau, hwy a beidiant; ai gwybodaeth, hi a ddiiflanna.

9 Canys o ran y gwyddom, ac o ran yr ydym yn prophwydo.

10 Eithr pan ddelo yr hyn sydd

berffaiith, yna yr hyn sydd o ran a ddilêir.

11 Pan oeddwn fachgen, fel bachgen y llefarwn, fel bachgen y deallwn, fel bachgen y meddyliwn: ond pan aethum yn wr, mi a rois heibio bethau bachgenaidd.

12 Canys gweled yr ydym yr awrhon trwy ddrych, mewn dammeg; ond yna, wyneb yn wyneb: yn awr yr adwaen o ran; ond yna yr adnabyddaf megis y'm hadwaenir.

13 Yr awrhon y mae yn aros ffydd, gobaith, cariad, y tri hwn; a'r mwyaf o'r rhai hyn yw cariaa.

PEN. XIV.

1 Canmol prophwydoliaeth, 2, 3, 4 a'i osod o faen llefaru â thafodau, 6 trwy gyffelybrwydd oddi wrth offer cerdd: 12 rhiid yw cyfieirio pob un o'r ddau tu ag at adeiladaeth, 22 megis tu ag at eu gwir a'i priodawl benod: 26 iawn-arfer pob un o'r ddau, 29 a'u cam-arfer. 34 Gwarafuln gwragedd i lefaru yn yr eglwys.

DILYNWCH gariad, a deisyfchwch ddoniau ysprydol; ond yn hytrach fel y prophwydoch.

2 Canys yr hwn sydd yn llefaru â thafod dieithr, nid wrth ddynion y mae yn llefaru, ond wrth Dduw: canys nid oes neb yn gwranddo; er hynny yr yspryd y mae efe yn llefaru dirgeledigaethau.

3 Eithr yr hwn sydd yn prophwydo, sydd yn llefaru wrth ddynion er adeiladaeth, a chyngor, a chysur.

4 Yr hwn sydd yn llefaru â thafod dieithr, sydd yn ei adeiladu ei hunan; eithr yr hwn sydd yn prophwydo, sydd yn adeiladu yr eglwys.

5 Mi a fynnw pettych chwi oll yn llefaru â thafodau dieithr; ond yn hytrach brophwydo o honoch: canys mwy yw yr hwn sydd yn prophwydo, nâ'r hwn sydd yn llefaru â thafodau; oddi eithr iddo ei gyfieithu, fel y derbynio yr eglwys adeiladaeth.

6 Ac yr awrhon, frodyr, os deauf attoch gan lefaru â thafodau, pa lesâd a wnaf i chwi, oni lefaraf wrthy ch naill ai trwy weledigaeth, neu trwy wybodaeth, neu trwy brophwydoliaeth, neu trwy athrawiaeth?

7 Hefyd pethau dienaidd wrth roddi sain, pa un bynnag ai pibell ai telyn,

oni roddant wahaniaeth yn y sain, pa wedd y gwybyddir y peth a genir ar y bibell, neu ar y delyn?

8 Canys os yr udgorn a rydd sain anhynod, pwy a ymbarotôa i ryfel?

9 Felly chwithau, oni roddwch â'r tafod ymadrodd deallus, pa wedd y gwybyddir y peth a leferir? canys chwi a fyddwch yn llefaru wrth yr awyr.

10 Y mae cynmair, ysgatfydd, o rywogaethau lleisiau yn y byd, ac nid oes un o honynt yn aflafar.

11 Am hynny, oni wn i rym y llais, myfi a fyddaf farbariad i'r hwn sydd yn llefaru, a'r hwn sydd yn llefaru a fydd i mi yn farbariad.

12 Felly chwithau, gan eich bod yn awyddus i *ddoniau* ysprydol, ceisiwch ragori tu ag at adeiladaeth yr eglwys.

13 O herwydd paham, yr hwn sydd yn llefaru â thafod *dieithr*, gweddiad a'r iddo allu cyfieithu.

14 Canys os gweddiad â thafod *dieithr*, y mae fy yspryd yn gweddio, ond y mae fy neall yn ddiffryth.

15 Beth gan hynny? Mi a weddiad â'r yspryd, ac a weddiad â'r deall hefyd: canaf â'r yspryd, a chanaf â'r deall hefyd.

16 Canys os bendithi â'r yspryd, pa wedd y dywed yr hwn sydd yn cyflawni lle yr anghyfarwydd, Amen, ar dy ddodiad diolch, gan nas gŵyr beth yr wyt yn ei ddywedyd?

17 Canys tydi yn ddiâu ydwynt yn diolch yn dda, ond y llall nid yw yn cael ei adeiladu.

18 Yr ydwyf yn diolch i'm Duw, fy mod i yn llefaru â thafodau yn fwy nâ chwi oll:

19 Ond yn yr eglwys gwell gennyf lefaru pum gair trwy fy neall, fel y dysgwyl eraill hefyd, nâ myrddiwn o eiriau mewn tafod *dieithr*.

20 O frodyr, na fyddwch fechgyn mewn deall: eithr mewn drygioni byddwch blant; ond mewn deall byddwch berffaith.

21 Yn y ddeddf y mae yn ysgrifenedig, Trwy rai estroneithus, a *threw* wesusau estronol, y llefaraf wrth y bobl hyn; ac ni'm gwrandawant felly, medd yr Arglwydd.

22 Am hynny tafodau ydynt arwydd, nid i'r rhai sydd yn credu, ond i'r rhai digred: eithr prophwydoliaeth, nid i'r rhai digred, ond i'r rhai sydd yn credu.

23 Gan hynny os daw yr eglwys oll ynghyd i'r un lle, a llefaru o bawb â thafodau *dieithr*, a dyfod o rai annysgedig neu ddigred i mewn; oni ddywedant eich bod yn ynfydu?

24 Eithr os prophwyda pawb, a dyfod o un digred neu annysgedig i mewn, efe a argyhoeddir gan bawb, a fernir gan bawb:

25 Ac felly y gwneir dirgelion ei galon ef yn amlwg; ac felly gan syrthio ar ei wyneb, efe a addola Dduw, gan ddywedyd fod Duw yn wir ynoch.

26 Beth gan hynny, frodyr? pan ddeloch ynghyd, y mae gan bob un o honoch psalm, y mae *ganddo* athrawiaeth, y mae *ganddo* dafodiaith, y mae *ganddo* ddatguddiad, y mae *ganddo* gyfieithiad. Gwneler pob peth er adeiladaeth.

27 Os llefara neb â thafod *dieithr*, *gwneler* bob yn ddau, neu o'r mwyaf bob yn dri, a hynny ar gylch; a chyfieithied un.

28 Eithr oni bydd cyfieithydd, tawed yn yr eglwys; eithr llefared wrtho ei hun, ac wrth Dduw.

29 A llefared y prophwydi ddau neu dri, a barked y lleill.

30 Ac os datguddir *dim* i un arall a fo yn eistedd yno, tawed y cyntaf.

31 Canys chwi a ellwch oll brophwydo bob yn un, fel y dysgo pawb, ac y cysurer pawb.

32 Ac y mae yspryoedd y prophwydi yn ddarostyngedig i'r prophwydi.

33 Canys nid yw Duw *awdur* anghydfod, ond tangnefedd, fel yn holl eglwysi y saint.

34 Tawed eich gwragedd yn yr eglwysi: canys ni chaniattawyd iddynt lefaru; ond bod yn ddarostyngedig, megis ag y mae y gyfraith yn dywedyd.

35 Ac os mynnant ddysgu *dim*, ymofynant â'u gwŷr gartref: oblegid anweddaidd yw i wragedd lefaru yn yr eglwys.

36 Ai oddi wrthych chwi yr aeth gair Duw allan? neu ai attoch chwi yn unig y daeth efe?

37 Os ydyw neb yn tybied ei fod yn brophwyd, neu yn ysprydol, cydnabydded y pethau yr wyf yn eu hysgrifenu attoch, mai gorchymynion yr Arglwydd ydynt.

38 Eithr od yw neb heb wybod, bydded heb wybod.

39 Am hynny, frodyr, byddwch awyddus i brophwydo, ac na waberddwch lesaru â thafodau *dieithr*.

40 Gwneler pob peth yn weddaidd, ac mewn trefn.

PEN. XV.

3 *Wrth adgyfodiad Crist, 12 y mae efe yn profi y bydd rhaid i ninnau adgyfodi, yn erbyn y rhai a wadant adgyfodiad y cnawd. 21 Ffrwyth 35 a dull yr adgyfodiad; 51 ac fel y newidir y rhai a gaffer yn fyw ar y dydd diweddfaf.*

HEFYD yr ydwyf yn hysbysu i chwi, frodyr, yr efengyl a bregethais i chwi, yr hon hefyd a dderbyniasoch, ac yn yr hon yr ydych yn sefyll;

2 Trwy yr hon y'ch cedwir hefyd, os ydych yn dal yn eich côf â pha ymadrodd yr efengylais i chwi, oddi eithr darfod i chwi gredu yn ofer.

3 Canys mi a draddodais i chwi ar y cyntaf yr hyn hefyd a dderbyniais, farw o Grist dros ein pechodau ni, yn ol yr ysgrhythrau;

4 A'i gladdu, a'i gyfodi y trydydd dydd, yn ol yr ysgrhythrau;

5 A'i weled ef gan Cephas, yna gan y deuddeg.

6 Wedi hynny y gwelwyd ef gan fwy na phum cant brodyr ar unwaith: o'r rhai y mae y rhan fwyaf yn aros hyd yr awrhon; eithr rhai a hunasant.

7 Wedi hynny y gwelwyd ef gan Iago; yna gan yr holl apostolion.

8 Ac yn ddiweddfaf oll y gwelwyd ef gennyf finnau hefyd, megis gan un annhymmig.

9 Canys myfi yw y lleiaf o'r apostolion, yr hwn nid wyf addas i'm galw yn apostol, am i mi erlid eglwys Dduw.

10 Eithr trwy ras Duw yr ydwyf yr hyn ydwyf: a'i ras ef, yr hwn a

roddwyd i mi, ni bu yn ofer; ond mi a lasuriais yn helaethach na hwynt oll: ac nid myfi chwaith, ond gras Duw yr hwn oedd gyd â mi.

11 Am hynny, pa un bynnag ai myfi ai hwynt-hwy, felly yr ydym yn pregethu, ac felly y credasoch chwi.

12 Ac os pregethir Crist, ei gyfodi ef o feirw; pa fodd y dywed rhai yn eich plith chwi, nad oes adgyfodiad y meirw?

13 Eithr onid oes adgyfodiad y meirw, ni chfydwyd Crist chwaith.

14 Ac os Crist ni chfydwyd, ofer yn wir yr ein pregethi ni, ac ofer hefyd yw eich ffydd chwithau.

15 Fe a'n ceir hefyd yn gau-dystion i Dduw; canys ni a dystiasom am Dduw, ddarfod iddo gyfodi Crist: yr hwn nis cyfododd efe, os y meirw ni chfydodir.

16 Canys os y meirw ni chfydodir, ni chfydwyd Crist chwaith.

17 Ac os Crist ni chfydwyd, ofer yw eich ffydd chwi; yr ydych etto yn eich pechodau.

18 Yna hefyd y cyfrgollwyd y rhai a hunasant yng Nghrist.

19 Os yn y byd yma yn unig y go-beithiwn yng Nghrist, truanaf o'r holl ddynion ydym ni.

20 Eithr yn awr Crist a gyfodwyd oddi wrth y meirw, ac a wnaed yn flaen-ffrwyth y rhai a hunasant.

21 Canys gan *fod* marwolaeth trwy ddyd, trwy ddyd hefyd y mae adgyfodiad y meirw.

22 Oblegid megis yn Adda y mae pawb yn meirw, felly hefyd yng Nghrist y bywhêir pawb.

23 Eithr pob un yn ei drefn ei hun: y blaen-ffrwyth yw Crist; wedi hynny y rhai *ydnyt* eiddo Crist, yn ei ddyfodiad ef.

24 Yna y *bydd* y diweddfaf, wedi y rhoddo efe y deyrnas i Dduw a'r Tad: wedi iddo ddilêu pob pendefigaeth, a phob awdurdod a nerth.

25 Canys rhaid iddo deyrnasu hyd oni osodo ei holl elynion dan ei draed.

26 Y gelyn diweddfaf a ddinystriar yw yr angau.

27 Canys efe a ddarostyngodd bob peth dan ei draed ef. Eithr pan yw

yn dywedyd fod pob peth wedi eu darostwng, amlwg yw mai oddi eithr yr hwn a ddarostyngodd bob peth iddo.

28 A phan ddarostynger pob peth iddo, yna y Mab ei hun hefyd a ddarostyngir i'r hwn a ddarostyngodd bob peth iddo ef, fel y byddo Duw oll yn oll.

29 Os amgen, beth a wna y rhai a fedyddir dros y meirw, os y meirw ni chyfodir ddim? paham ynte y bedyddir hwy dros y meirw?

30 A phaham yr ydym ninnau mewn perygl bob awr?

31 Yr ydwyf beunydd yn marw, myn eich gorfoledd yr hon sydd genyf yng Nghrist Iesu ein Harglwydd.

32 Os yn ol dull dyn yr ymleddais âg anifeiliaid yn Ephesus, pa lesâd sydd i mi, oni chyfodir y meirw? bwyttâwn ac yfwn; canys y fory marw yr ydym.

33 Na thwyller chwi: y mae ymddiddanion drwg yn llygru moesau da.

34 Deffrôwch yn gyfiawn, ac na phechwch: canys nid oes gan rai wybodaeth am Dduw. Er cywilydd i chwi yr wyf yn dywedyd hyn.

35 Eithr fe a ddywed rhyw un, Pa fodd y cyfodir y meirw? ac â pha ryw gorph y deuant?

36 O ynyfyd, y peth yr wyt ti yn ei hau, ni fywhêir oni bydd efe marw.

37 A'r peth yr wyt yn ei hau, nid y corph a fydd yr ydwyf yn ei hau, ond gronyn noeth, ysgatfydd o wenith, neu o ryw *rawn* arall.

38 Eithr Duw sydd yn rhoddi iddo gorph fel y mynnodd efe, ac i bob hedyn ei gorph ei hun.

39 Nid yw pob cnawd unrhyw gnawd: eithr arall yw cnawd dynion, ac arall yw cnawd anifeiliaid, a *chnawd* arall sydd i bysgod, ac arall i adar.

40 Y mae hefyd gyrph nefol, a chyrph daearol: ond arall yw gogoniant y rhai nefol, ac arall y rhai daearol.

41 Arall yw gogoniant yr haul, ac arall yw gogoniant y lloer, ac arall yw gogoniant y ser: canys y mae rhagor rhwng seren a seren mewn gogoniant.

42 Felly hefyd y mae adgyfodiad y meirw. Efe a heuir mewn llygredigaeth, ac a gyfodir mewn anllygredigaeth:

43 Efe a heuir mewn ammharch, ac a gyfodir mewn gogoniant: efe a heuir mewn gwendid, ac a gyfodir mewn nerth: efe a heuir yn gorph anianol, ac a gyfodir yn gorph ysprydol.

44 Y mae corph anianol, ac y mae corph ysprydol.

45 Felly hefyd y mae yn ysgrifenedig, Y dyn cyntaf Adda a wnaed yn enaid byw, a'r Adda diweddaf yn yspryd yn bywhâu.

46 Eithr nid cyntaf yr ysprydol, ond yr anianol; ac wedi hynny yr ysprydol.

47 Y dyn cyntaf o'r ddaear yn ddaearol; yr ail dyn yr Arglwydd o'r nef.

48 Fel y mae y daearol, felly y mae y rhai daearol hefyd; ac fel y mae y nefol, felly y mae y rhai nefol hefyd.

49 Ac megis y dygasom ddelw y daearol, ni a ddygwn hefyd ddelw y nefol.

50 Eithr hyn meddaf, O frodyr, na ddichon cig a gwaed etifeddu teyrnas Dduw; ac nad yw llygredigaeth yn etifeddu anllygredigaeth.

51 Wele, yr wyf yn dywedyd i chwi ddirgelwch: Ni hunwn ni oll, eithr ni a newidir oll mewn moment, ar darawiad llygad, wrth yr udgorn diweddaf.

52 Canys yr udgorn a gân, a'r meirw a gyfodir yn anllygredig, a ninnau a newidir.

53 O herwydd rhaid i'r llygradwy hwn wisgo anllygredigaeth, ac i'r marwol hwn wisgo anfarwoldeb.

54 A phan ddarffo i'r llygradwy hwn wisgo anllygredigaeth, ac i'r marwol hwn wisgo anfarwoldeb, yna y bydd yr ymadrodd a ysgrifenuwyd, Angau a lyngcwyd mewn buddugoliaeth.

55 O angau, pa le mae dy golyn? O uffern, pa le mae dy fuddugoliaeth?

56 Colyn angau yw pechod, a gryn pechod yw y gyfraith.

57 Ond i Dduw y byddo y diolch,

yr hwn sydd yn rhoddi i ni fuddugoliaeth trwy ein Harglwydd Iesu Grist.

58 Am hynny, fy mrodyr anwyf, byddwch sicr, a diymmod, a helaethion y'ngwaith yr Arglwydd yn wastadol; a chwi yn gwybod nad yw eich llafur chwi yn ofer yn yr Arglwydd.

PEN. XVI.

1 Y mae yn eu hannog i borthi anghen y brodyr yn Jerusalem: 10 yn canmol Timothëus; 13 ac ar ol rhybuddion caredig, 16 yn diweddu ei epistol âg amryno anherchion.

HEFYD am y gasgl i'r saint; megis yr ordeiniais i eglwysi Galatia, felly gwnewch chwithau.

2 Y dydd cyntaf o'r wythnos, pob an o honoch rhodded heibio yn ei ymyl, gan drysori, fel y llwyddodd *Duw* ef, fel na byddo casgl pan ddelwyf fi.

3 A phan ddelwyf, pa rai bynnag a ddangosoch eu bod yn gymmeradwy trwy lythrau, y rhai hynny a ddafonaf i ddwyn eich rhodd i Jerusalem.

4 Ac os bydd y peth yn haeddu i minnau hefyd fyned, hwy a gânt fyned gyd â mi.

5 Eithr mi a ddeuaf attoch, gwedi yr elwyf trwy Macedonia (canys trwy Macedonia yr wyf yn myned)

6 Ac nid hwyrach yr arhosaf gyd â chwi, neu y gauafaf hefyd, fel y'm hebryngoch i ba le bynnag yr elwyf.

7 Canys nid oes i'm bryd eich gwelwch yn awr ar fyhynt; ond yr wyf yn gobeithio yr arhosaf ennyd gyd â chwi, os cenhada yr Arglwydd.

8 Eithr mi a arhosaf yn Ephesus hyd y Sulgwyn.

9 Canys agorwyd i mi ddrws mawr a grymmus, ac y mae gwrthwynebwyr lawer.

10 Ac os Timothëus a ddaw, edrychwch a'r ei fod yn ddiöfn gyd â chwi: canys gwaith yr Arglwydd y mae yn ei weithio, fel finnau.

11 Am hynny na ddiystyred neb ef; ond hebryngwch ef mewn heddwch, fel y delo attaf fi: canys yr wyf

fi yn ei ddisgwyl ef gyd â'r brodyr.

12 Ac am y brawd Apòlos, mi a ymbiliais lawer âg ef am ddyfod attoch chwi gyd â'r brodyr: eithr er dim nid oedd ei ewyllys ef i ddyfod yr awrhon; ond efe a ddaw pan gaffo amser cyfaddas.

13 Gwylwch, sefwch yn y ffydd, ymwrolwch, ymgyrfhewch.

14 Gwneler eich holl bethau chwi mewn cariad.

15 Ond yr ydwyf yn attolwg i chwi, frodyr (chwi a adwaenoch dŷ Stephanas, mai blaen-ffrwyth Achaia ydyw, ac iddynt ymosod i weinidogaeth y saint)

16 Fod o honoch chwithau yn ddarostyngedig i'r cyfryw, ac i bob un sydd yn cyd-weithio, ac yn llafurio.

17 Ac yr ydwyf yn llawen am ddyfodiad Stephanas, Ffortunatus, ac Achaicus: canys eich diffyg chwi hwy a'i cyflawnasant;

18 Canys hwy a esmwythasant ar fy yspryd i, a'r eiddoch chwithau: cydnabyddwch gan hynny y cyfryw rai.

19 Y mae eglwysi Asia yn eich annerch chwi. Y mae Acwila a Phrisçila, gyd â'r eglwys sydd yn eu tŷ hwynt, yn eich annerch chwi yn yr Arglwydd yn fynych.

20 Y mae y brodyr oll yn eich annerch. Anherchwch eich gilydd â chusan sancteiddol.

21 Yr annerch â'm llaw i Paul fy hun.

22 Od oes neb nid yw yn caru yr Arglwydd Iesu Grist, bydded Anathema, Maranatha.

23 Gras ein Harglwydd Iesu Grist a fyddo gyd â chwi.

24 Fy serch innau a fo gyd â chwi oll yng Nghrist Iesu. Amen.

¶ Yr epistol cyntaf at y Corinthiaid a ysgrifenyddwyd o Philippi, gyd â Stephanas, a Ffortunatus, ac Achaicus, a Thimothëus.

Ail Epistol PAUL yr Apostol at y CORINTHIAID.

PEN. I.

3 *Y mae yr apostol yn eu cysuro hwy yn erbyn trallod, trwy y diddanwch a'r ymwared a roisai Duw iddo ef, megis yn ei holl gyfyngderau, 8 felly yn euwedig yn ei berygl duceddar yn Asia: 12 a chan gymmeryd tystiolaeth o'i gydwobod ei hun, a'r ciddynt hwythau, am ei ddidwylldd dull yn pregethu anghyfnecidiol wirionedd yr efengyl, 15 y mae efe yn ei csgusodi ei hun nas daethai attynt; gan iddo wneuthur hynny nid o ysgafnder meddwl, eithr o'i dynnerwch tu ag attynt hwy.*

PAUL, apostol Iesu Grist, trwy ewylllys Duw, a'r brawd Timotheüs, at eglwys Dduw yr hon sydd yn Corinth, gyd â'r holl seintiau y rhai sydd yn holl Achaia:

2 *Gras fyddo i chwi, a thangnefedd oddi wrth Dduw ein Tad, a'r Arglywydd Iesu Grist.*

3 *Bendigedig fyddo Duw, a Thad ein Harglywydd ni Iesu Grist, Tad y trugareddau, a Duw pob diddanwch;*

4 *Yr hwn sydd yn ein diddanu ni yn ein holl orthrymder, fel y gallom ninnau ddiddanu y rhai sydd mewn dim gorthrymder, trwy y diddanwch â'r hwn y'n diddenir ni ein hunain gan Dduw.*

5 *Oblegid fel y mae dioddefiadau Crist yn amlhâu ynom ni; felly trwy Grist y mae ein diddanwch ni hefyd yn amlhâu.*

6 *A pha un bynnag ai ein gorthrymmu yr ydys, er diddanwch a iachawdwriaeth i chwi y mae, yr hon a weithir trwy ymaros dan yr un dioddefiadau, y rhai yr ydym ninnau yn eu dioddef; ai ein diddanu yr ydys, er diddanwch a iachawdwriaeth i chwi y mae hynny.*

7 *Ac y mae ein gobaith yn sicr am danoch; gan i ni wybod, mai megis yr ydych yn gyfrannogion o'r dioddefiadau, felly y byddwch hefyd o'r diddanwch.*

8 *Canys ni fynnem i chwi fod heb wybod, frodyr, am ein cystudd a ddaeth i ni yn Asia, bwysu arnom yn ddirfawr uwch ben ein gallu, hyd onid oeddym yn ammeu cael byw hefyd.*

9 *Eithr ni a gawsom ynom ein hunain farn angau, fel na byddai i ni ym-*

ddiried ynom ein hunain, ond yn Nuw, yr hwn sydd yn cyfodi y meirw.

10 *Yr hwn a'n gwaredodd ni oddi wrth gyfryw ddirfawr angau, ac sydd yn ein gwaredu; yn yr hwn yr ydym yn gobeithio y gwared ni hefyd rhag llaw:*

11 *A chwithau hefyd yn cydweithio drosom mewn gweddi, fel, am y rhoddiad a rodded i ni o herwydd llawer, y rhodder diolch gan lawer drosom.*

12 *Canys ein gorfoledd ni yw hyn; sef tystiolaeth ein cydwobod, mai mewn symrlwydd, a phurdeb duwiol, nid mewn doethineb cnawdol, ond trwy ras Duw, yr ymddygasom yn y byd, ond yn hytrach tu ag attoch chwi.*

13 *Canys nid ydym yn ysgrifenu amgen bethau attoch, nag yr ydych yn eu darllen, neu yn eu cydnabod, ac yr wyf yn gobeithio a gydnabyddwch hyd y diwedd hefyd.*

14 *Megis y cydnabuoch ni o ran, mai nyni yw eich gorfoledd chwi, fel chwithau yr eiddom ninnau hefyd yn nydd yr Arglywydd Iesu.*

15 *Ac yn yr hyder hwn yr oeddwn yn ewyllysio dyfod attoch o'r blaen, fel y caffech ail ras;*

16 *A myned heb eich llaw chwi i Macedonia, a dyfod drachefn o Macedonia attoch, a chael fy hebrwng gennych i Judea.*

17 *Gan hynny, pan oeddwn yn bwriadu hyn, a arferais i ysgafnder? neu y pethau yr wyf yn eu bwriadu, ai yn'oly cnawd yr wyf yn eu bwriadu, fel y byddai gyd â mi, ië, ië, a nag ê, nag ê?*

18 *Eithr ffyddlaw'n yw Duw, a'n hymadrodd ni wrthy chwi ni bu ië, a nag ê.*

19 *Canys Mab Duw, Iesu Grist, yr hwn a bregethwyd yn eich plith gennym ni, sef gennyf fi, a Silfanus, a Thimotheüs, nid ydoedd ië, a nag ê, eithr ynddo ef ië ydoedd.*

20 *Oblegid holl addewidion Duw ynddo ef ydynt ië, ac ynddo ef amen, er gogoniant i Dduw trwom ni.*

21 *A'r hwn sydd yn ein cadarnhâu*

mi gyd â chwi yng Nghrist, ac a'n henneiniodd ni, *yw* Duw :

22 Yr hwn hefyd a'n seliodd, ac a roes ernes yr Yspryd yn ein calonnau.

23 Ac yr wyf fi yn galw Duw yn dvest ar fy enaid, mai er eich arbed chwi na ddaethum etto i Corinth.

24 Nid am ein bod yn arglwyddiaethu ar eich ffydd chwi, ond yr ydym yn gyd-weithwyr i'ch llawenydd: oblegid trwy ffydd yr ydych yn sefyll.

PEN. II.

1 *Wedi iddo ddangos yr achos na ddaethai efe attynt, 6 y mae efe yn erchi iddynt faddeu i'r dyn a ysgymmunasid, a'i gyuro: 10 megis y maddeuasi yntau iddo, ar ei wir edifeirioch: 12 gan ddangos hefyd yr achos paham yr aethai efe o Troas i Macedonia; 14 a'r llyuddiant a'r ffyniant a roisai Duw i'w bregeth ef ym mhob lle.*

EITHR mi a fernais hyn ynof fy hunan, na ddelwn drachefn mewn tristwch atoch.

2 Oblegid os myfi a'ch tristâf chwi, pwy yw yr hwn a'm llawenhâ i, ond yr hwn a dristâwyd gennyf fi?

3 Ac mi a ysgrifenisais hyn yma atoch, fal pan ddelwn na chawn dristwch oddi wrth y rhai y dylwn lawenhâu; gan hyderu am danoch oll, fod fy llawenydd i yn llawenydd i chwi oll.

4 Canys o orthyrmyder mawr, a chyfyngder calon, yr ysgrifenisais atoch â dagrau lawer; nid fel y'ch tristâid chwi, eithr fel y gwybyddech y cariad sydd gennyf yn helaethach tu ag atoch chwi.

5 Ac os gwnaeth neb dristâu, ni wnaeth efe i mi dristâu, ond o ran; rhag i mi bwyso arnoch chwi oll.

6 Digon i'r cyfryw *ddyn* y cerydd yma a ddaeth oddi wrth laweroedd.

7 Yn gymmaint ag y *dylech*, yn y gwrthwyneb, yn hytrach faddeu *iddo*, a'i ddiddanu; rhag llyngcu y cyfryw gan ormod tristwch.

8 Am hynny yr ydwyf yn attolwg i chwi, gadarnhâu *eich* cariad tu ag atto ef.

9 Canys er mwyn hyn hefyd yr ysgrifenisais, fel y gwybyddwn brawf o honoch, a ydych ufudd ym mhob peth.

10 I'r hwn yr ydych yn maddeu dim iddo, yr *teyf* finnau: canys os maddeuais ddim, i'r hwn y maddeuais,

er eich mwyn chwi y maddeuais, yng ngolwg Crist;

11 Fel na'n siommer gan Satan: canys nid ydym heb wybod ei ddi-chellion ef.

12 Eithr gwedi i mi ddyfod i Troas i bregethu efengyl Crist, ac wedi agoryd i mi ddrws gan yr Arglwydd,

13 Ni chefais lonydd yn fy yspryd, am na chefais Titus fy mrawd: eithr gan ganu yn iach iddynt, mi a aethum ymaith i Macedonia.

14 Ond i Dduw y byddo y diolch, yr hwn yn wastad sydd yn peri i ni oruchafiaeth yng Nghrist, ac sydd yn eglurhâu arogledd ei wybodaeth twomi ni ym mhob lle.

15 Canys per-arogl Crist ydym ni i Dduw, yn y rhai cadwedig, ac yn y rhai colledig:

16 I'r naill yr ydym yn arogl marwolaeth i farwolaeth; ac i'r lleill, yn arogl bywyd i fywyd: a phwy sydd ddigonol i'r pethau hyn?

17 Canys nid ydym ni, megis llawer, yn gwneuthur masnach o air Duw: eithr megis o burdeb, eithr megis o Dduw, y'ngwŷydd Duw yr ydym yn llefaru yng Nghrist.

PEN. III.

1 *Rhag i'w gau-athrawon hwy roi gwag-orfoledd yn ei erbyn ef, y mae efe yn dangos fod ffydd a doniau y Corinthiaid yn canmol ei weinidogaeth ef yn ddigon helaeth: 6 ac yr hyn, trwy gyffelybrydd rhwng gweinidogion y ddeddf a'r efengyl, 12 y mae efe yn profi fod ei weinidogaeth ef yn rhagori, o gymmaint ag y mae efengyl y bywyd, a rhyddid, yn fwy gogoneddus na chyfraith damnedigueth.*

AI dechreu yr ydym drachefn ein canmol ein hunain? ai rhaid i ni, megis i rai, wrth lythyrâu canmoliaeth atoch chwi, neu rai canmoliaeth oddi wrthych chwi?

2 Ein llythyr ni ydych chwi yn ysgrifenedig yn ein calonnau, yr *hwn* a ddeallir ac a ddarllenir gan bob dyn:

3 *Gan fod* yn eglur mai llythyr Crist ydych, wedi ei weini gennym ni, wedi ei ysgrifenu nid âg ingc, ond âg Yspryd y Duw byw; nid mewn llechau cerrig, eithr mewn llechau cnawdol y galon.

4 A chyfryw hyder sydd gennym trwy Grist ar Dduw:

5 Nid o herwydd ein bod yn ddigonol o honom ein hunain i feddwl dim megis o honom ein hunain; eithr ein digonedd ni sydd o Dduw.

6 Yr hwn hefyd a'n gwnaeth ni yn weinidogion cymmwys y testament newydd; nid i'r llythyren, ond i'r yspryd; canys y mae y llythyren yn lladd, ond yr yspryd sydd yn bywhâu.

7 Ac os bu gweinidogaeth angau, mewn llythyrenau, wedi ei hargraffu ar gerrig, mewn gogoniant, fel na allai plant yr Israel edrych yn graff ar wyneb Moses, gan ogoniant ei wynebpryd, yr hwn ogoniant a ddilëwyd;

8 Pa fodd yn hytrach na bydd gweinidogaeth yr Yspryd mewn gogoniant?

9 Canys os bu gweinidogaeth damn-edigaeth yn ogoniant, mwy o lawer y mae gweinidogaeth cyfiawnder yn rhagori mewn gogoniant.

10 Canys hefyd ni ogoneddwyd yr hyn a ogoneddwyd yn y rhan hon, o herwydd y gogoniant tra rhagorol.

11 Oblegid os bu yr hyn a ddilëid yn ogoneddus, mwy o lawer y bydd yr hyn sydd yn aros yn ogoneddus.

12 Am hynny gan fod gennym gyfrwy obaith, yr ydym yn arfer hyfder mawr.

13 Ac nid megis y gosododd Moses orchudd ar ei wyneb, fel nad edrychai plant Israel yn graff ar ddiwedd yr hyn a ddilëid.

14 Eithr dallwyd eu meddyliau hwynt; canys hyd y dydd heddyw y mae yr un gorchudd, wrth ddarllen yn yr hen destament, yn aros heb ei ddatguddio; yr hwn yng Nghrist a ddilëir.

15 Eithr hyd y dydd heddyw, pan ddarllenir Moses, y mae y gorchudd ar eu calon hwynt.

16 Ond pan ymchwelo at yr Arglwydd, tynnir ymaith y gorchudd.

17 Eithr yr Arglwydd yw yr Yspryd; a lle mae Yspryd yr Arglwydd, yno y mae rhyddid.

18 Eithr nyni oll ág wyneb agored, yn edrych ar ogoniant yr Arglwydd megis mewn drych, a newidir i'r unrhyw ddelw, o ogoniant i ogoniant, megis gan Yspryd yr Arglwydd.

PEN. IV.

1 Y mae efe yn dangos arferu o hono ef bob math a'r burdeb a diwydrwydd ffyddlaon, wrth bregethu yr efengyl; 7 a bod y blinderau a'r erlid yr oedd efe beunydd yn eu dioddef o achos yr efengyl, er moliant i allu Duw, 12 a llesâd i'r eglwys, 16 a gogoniant tragywyddol iddo ynau.

AM hynny gan fod i ni y weinidogaeth hon, megis y cawsom drugaredd, nid ydym yn pallu;

2 Eithr ni a ymwrthodasom â chuddiedig bethau cywilydd, heb rodio mewn cyfrwysdra, na thrin gair Duw yn dwyllodrus, eithr trwy eglurhâd y gwirionedd yr ydym yn ein canmol ein hun wrth bob cydwybod dynion y'ngolwg Duw.

3 Ac os cuddiedig yw ein hefengyl ni, yn y rhai colledig y mae yn guddiedig:

4 Yn y rhai y dallodd duw y byd hwn feddyliau y rhai digred, fel na thywynnai iddynt lewyrch efengyl gogoniant Crist, yr hwn yw delw Duw.

5 Canys nid ydym yn ein pregeth ein hunain, ond Crist Iesu yr Arglwydd; a ninnau yn weision i chwier mwyn Iesu.

6 Canys Duw, yr hwn a orchymynodd i'r goleuni lewyrchu o dywyllwch, yw yr hwn a lewyrchodd yn ein calonnau, i roddi goleuni gwybodaeth gogoniant Duw, yn wyneb Iesu Crist.

7 Eithr y mae gennym y trysor hwn mewn llestri pridd, fel y byddai godidogrwydd y gallu o Dduw, ac nid o honom ni.

8 Ym mhob peth yr ym yn gyttuddiol, ond nid mewn ing; yr ydym mewn cyfyng-gyngor, ond nid yn ddiobaith;

9 Yn cael ein herlid, ond heb ein llwyr adael; yn cael ein bwrw i lawr, eithr heb ein difetha;

10 Gan gylch-arwain yn y corph bob amser farweiddiad yr Arglwydd Iesu, fel yr eglurer hefyd fywyd Iesu yn ein corph ni.

11 Canys yr ydys yn ein rhoddi ni, y rhai ydym yn fyw, yn wastad i farwolaeth er mwyn Iesu, fel yr eglurer hefyd fywyd Iesu yn ein marwol gnawd ni.

12 Felly y mae angau o'r gweithio ynom ni, ac einioes ynoch chwithau.

13 A chan fod gennym yr un yspryd ffydd, yn ol yr hyn a ysgrifenyddyd, Credais, am hynny y lleferais; yr ydym ninnau hefyd yn credu, ac am hynny yn llefaru.

14 Gan wybod y bydd i'r hwn a gyfododd yr Arglwydd Iesu, ein cyfodi ninnau hefyd trwy Iesu, a'n gosod ger bron gyd â chwi.

15 Canys pob peth sydd er eich mwyn chwi, fel y byddo i ras wedi amhlâu, trwy ddiolchgarwch llawer-oedd, ymhelaethu i ogoniant Duw.

16 O herwydd paham nid ydym yn gallu; eithr er llygru ein dyn oddi allan, er hynny y dyn oddi mewn a adnewyddir o ddydd i ddydd.

17 Canys ein byr ysgafn gystudd ni sydd yn odidog ragorol yn gweithredu tragwyddol bwys gogoniant i ni:

18 Tra na byddom yn edrych ar y pethau a welir, ond ar y pethau ni welir: canys y pethau a welir sydd dros amser, ond y pethau ni welir sydd dragwyddol.

PEN. V.

1 Ei fod ef meun sicr o'baith o'r gogoniant tragwyddol, 9 a disgwyl am dano, ac am y farn gyffredinol, yn ymgnio i gadw cydwybod dda; 12 nid er meyn ymfrostio yn hynny, 14 eithr megis un wedi derbyn bywyd oddi wrth Crist, yn ceisio byw fel creadur newydd i Crist yn unig, 18 a chymodi eraill â Duw yng Nghrist, trwy weinidogueth y cymmod.

CANYS ni a wyddom os ein daearol dŷ o'r babell hon a ddattodir, fod i ni adeilad gan Dduw, sef tŷ nid o waith llaw, tragwyddol yn y nefoedd.

2 Canys am hynny yr ydym yn ocheneidio, gan ddeisyfu cael ein harwisgo â'n tŷ sydd o'r nef:

3 Os hefyd wedi ein gwisgo, nid yn noethion y'n ceir.

4 Canys ninnau hefyd y rhai ŷm yn y babell hon ydym yn ocheneidio, yn llwythog: yn yr hyn nid ŷm yn chwennych ein diosg, ond ein harwisgo, fel y llyngcer yr hyn sydd farwol gan fywyd.

5 A'r hwn a'n gweithiodd ni i hyn yma yw Duw, yr hwn hefyd a roddodd i ni ernes yr Yspryd.

6 Am hynny yr ydym yn hyderus bob amser, ac yn gwybod, tra yr ydym yn gartrefol yn y corph, ein bod oddi cartref oddi wrth yr Arglwydd:

7 Canys wrth ffydd yr ydym yn rhodio, ac nid wrth olwg.

8 Ond yr ydym yn hŷf, ac yn gweled yn dda yn hytrach fod oddi cartref o'r corph, a chartrefu gyd â'r Arglwydd.

9 Am hynny hefyd yr ydym yn ymorchestu, pa un bynnag ai gartref y byddom, ai oddi cartref, ein bod yn gymmeradwy ganddo ef.

10 Canys rhaid i ni oll ymddangos ger bron brawdler Crist; fel y derbynio pob un y pethau a wnaethpwyd yn y corph, yn ol yr hyn a wnaeth, pa un bynnag ai da ai drwg.

11 A nigan hynny yn gwybod ofn yr Arglwydd, yr ydym yn perswadio dynion; eithr i Dduw y'n gwnaed yn hysbys; ac yr ydwyf yn gobeithio ddarfod ein gwneuthur yn hysbys yn eich cydwybodau chwithau hefyd.

12 Canys nid ydym yn ein canmol ein hunain drachefn wrthych, ond yn rhoddi i chwi achlysur gorfoledd o'n plegid ni, fel y caffoch beth i ateb yn erbyn y rhai sydd yn gorfoleddu yn y golwg, ac nid yn y galon.

13 Canys pa un bynnag ai amhwylyllo yr ydym, i Dduw yr ydym; ai yn ein pwyll yr ydym, i chwi yr ydym.

14 Canys y mae cariad Crist yn ein cymmell ni, gan farnu o honom hyn; os bu un farw dros bawb, yna meirw oedd pawb:

15 Ac efe a fu farw dros bawb, fel na byddai i'r rhai byw fyw mwyach iddynt eu hunain, ond i'r hwn a fu farw drostynt, ac a gyfodwyd.

16 Am hynny nyni o hyn allan nid adwaenom neb yn ol y cnawd: ac os buom hefyd yn adnabod Crist yn ol y cnawd, etto yn awr nid ydym yn ei adnabod ef mwyach.

17 Gan hynny od oes neb yng Nghrist, y mae efe yn greadur newydd: yr hen bethau a aethant heibio; wele, gwnaethpwyd pob peth yn newydd.

18 A phob peth sydd o Dduw,

yr hwn a'n cymmododd ni âg ef ei hun trwy Iesu Grist, ac a roddodd i ni weinidogaeth y cymmod;

19 Sef, bod Duw yng Nghrist yn cymmodi y byd âg ef ei hun, heb gyfrif iddynt eu pechodau; ac wedi gosod ynom ni air y cymmod.

20 Am hynny yr ydym ni yn genhadau dros Grist, megis pe byddai Duw yn deisyf arnoch trwom ni: yr ydym yn erfyn dros Grist, Cymmoder chwi â Duw.

21 Canys yr hwn nid adnabu bechod, a wnaeth efe yn bechod drosom ni; fel y'n gwnelid ni yn gyfiawnder Duw ynddo ef.

PEN. VI.

1 Ddarfod iddo ei ddangos ei hun yn weinidog ffyddlawn i Grist, trwy ei gynghorion, 3 a diniwedirwydd ei fuchedd, 4 a'i ddiweddfaroch mewn pob math a'r gystudd, ac amharch er mwyn yr efengyl: 10 am yr hon y mae efe yn hysfach yn llefaru yn eu plith, am fod ei galon ef yn agored iddynt: 13 ac y mae efe yn disgwyl am y cyfryw ewyllysgaroch drachefn oddi wrthynt hwy; 14 gan eu hannog i ochelyd cymdeithas ac usfendid eilun-addolwyr, a hwythau yn demlau y Duw byw.

A NINNAU, gan gyd-weithio, ydym yn attolwg i chwi, na dderbynioch ras Duw yn ofer.

2 (Canys y mae efe yn dywedyd, Mewn amser cymmeradwy y'th wrandewais, ac yn nydd iachawdwriaeth y'th gynnorthwyais: wele, yn awr yr amser cymmeradwy; wele, yn awr ddydd yr iachawdwriaeth)

3 Heb roddi dim achos tramgwydd mewn dim, fel na feier ar y weinidogaeth:

4 Eithr gan ein dangos ein hunain ym mhob peth fel gweinidogion Duw, mewn amynedd mawr, mewn cystuddiau, mewn anghenion, mewn cyfngderau,

5 Mewn gwialennodiau, mewn carcharau, mewn terfysgau, mewn poenu, mewn gwyliadwriaethau, mewn ymprydiau,

6 Mewn purdeb, mewn gwybod-aeth, mewn hir-ymaros, mewn tiriondeb yn yr Yspryd Glân, mewn cariad dra-grith,

7 Y'ngair y gwirionedd, yn nerth Duw, trwy arfau cyfiawnder ar ddehau ac ar aswy,

8 Trwy barch ac amharch, trwy anglod a chlod: megis twyllwyr, ac er hynny yn eirwir;

9 Megis anadnabyddus, ac er hynny yn adnabyddus; megis yn meirw, ac wele byw ydym; megis wedi ein ceryddu, a heb ein lladd;

10 Megis wedi ein tristâu, ond yn wastad yn llawen; megis yn dlodion, ond yn cyfoethogi llawer; megis heb ddim gennym, ond etto yn meddiannu pob peth.

11 Ein genau ni a agorwyd wrthych chwi, O Gorinthiaid, ein calon ni a ehangwyd.

12 Ni chyfyngwyd arnoch ynom ni, eithr cyfyngwyd arnoch yn eich ymysgaroedd eich hunain.

13 Ond am yr un tâl (yr ydwyf yn dywedyd megis wrth fy mhlant) ehang-er chwithau hefyd.

14 Na iauer chwi yn anghymharus gyd â'r rhai digred: canys pa gyfeillach sydd rhwng cyfiawnder ac anghyfiawnder? a pha gymmundeby rhwng goleuni a thywyllwch?

15 A pha gyssondeb sydd rhwng Crist a Belial? neu pa ran sydd i gred-adyd gyd âg anghredadyn?

16 A pha gyfod sydd rhwng teml Duw ac eilunod? canys teml y Duw byw ydych chwi; fel y dywedodd Duw, Mi a breswyliaf ynddynt, ac a rodiaf yn eu mysg, ac a fyddaf yn Dduw iddynt hwy, a hwy a fyddant yn bobl i mi.

17 O herwydd paham deuwch allan o'u canol hwy, ac ymddiolwch, medd yr Arglwydd, ac na chyffyrddwch â dim arian; ac mi a'ch derbynaf chwi,

18 Ac a fyddaf yn Dad i chwi, a chwithau a fyddwch yn feibion ac yn ferched i mi, medd yr Arglwydd Holl-alluog.

PEN. VII.

1 Y mae efe ym mhellach yn eu hannog hwy i burdeb buchedd; 2 ac i ddwyn y cyfryw ewyllys da tu ag atto ef, ag yr oedd yntau yn ei ddwyn tu ag atynt hwy: 3 a rhag iddynt hwy feddwl ei fod ef yn annew hynny, y mae efe yn dangos pa gysur a gymmerodd efe yn ei finderam, pan fynegodd Titus y tristwch duwiol a weithiasai ei epistol cyntaf ef ynddynt hwy, 13 a'u corcdigrwydd hwynt, a'u hufudd-dod tu ag at Titus, megis y bostiasai efe o'r blaen am dan-tynt hwy.

AM hynny gan fod gennym yr addewidion hyn, anwylyd, ymlanhâwn oddi wrth bob halogrwydd cnawd ac yspryd, gan berffeithio sancteiddrwydd yn ofn Duw.

2 Derbyniwch ni. Ni wnaethom gam i neb; ni lygrasom neb; nid yspeillasom neb.

3 Nid *ich* condemuio yr wyf yn dywedyd: canys mi a ddywedais o'r blaen eich bod chwi yn ein calonnau ni, i farw ac i fyw gyd â *chwi*.

4 *Y mae* hyfder fy ymadrodd yn fawr wrthych. *Y mae gennyf* orfoledd mawr o'ch plegid chwi: yr wyf yn llawn o ddiddanwch, yn dra-chyflawn o lawenydd yn ein holl orthrymder.

5 Canys wedi ein dyfod ni i Macedonia, ni chafodd ein cnawd ni ddim llonydd; eithr ym mhob petn cystuddiedig *fuom*: oddi allan *yr oedd* ymladdau, oddi fewn ofnau.

6 Eithr Duw, yr hwn sydd yn diddanu y rhai cystuddiedig, a'n diddanodd ni wrth ddyfodiad Titus.

7 Ac nid yn unig wrth ei ddyfodiad ef, ond hefyd wrth y diddanwch â'r hwn y diddanwyd ef ynoch chwi, pan fynegodd efe i ni eich awydd-fryd chwi, eich galar chwi, eich zêl tu ag attaf fi; fel y llawenhêais i yn fwy.

8 Canys er i mi eich tristâu chwi mewn llythyr, nid yw edifar gennyf, er bod yn edifar gennyf; canys yr wyf yn gweled dristâu o'r llythyr hwnnw chwi, er *nad oedd ond* dros amser.

9 Yn awr yr ydwyf yn llawen, nid am eich tristâu chwi, ond am eich tristâu i edifeirwch: canys tristâu a wnaethoch yn dduwiol, fel na chaech golled mewn dim oddi wrthym ni.

10 Canys duwiol dristwch sydd yn gweithio edifeirwch, er iachawdwriaeth ni bydd edifeirwch o honi: eithr tristwch y byd sydd yn gweithio angau.

11 Canys wele hyn yma, eich tristâu chwi yn dduwiol, pa astudrwydd ei faint a weithiodd ynoch, *ie, pa ymddiffyn, ie, pa soriiant, ie, pa ofn, ie, pa awydd-fryd, ie, pa zêl, ie, pa ddial!* Ym mhob peth y dangosasoch eich bod yn bur yn y peth hwn.

12 O herwydd paham, er ysgrifenu o honof attoch, ni *ysgrifenisais* o'i blegid

ef a wnaethai y cam, nac oblegid yr hwn i gawsai gam, ond er mwyn bod yn eglur i chwi ein gofal drosoch ger bron Duw.

13 Am hynny ny ni a ddiddanwyd yn eich diddanwch chwi: a mwy o lawer y buom lawen am lawenydd Titus; oblegid esmwythâu ar ei yspryd ef gennych chwi oll.

14 Oblegid os bostiais ddim wrtho ef am danoch, ni'm cywilyddiwyd: eithr megis y dywedasom wrthych bob dim mewn gwirionedd, felly hefyd gwirionedd oedd ein bost ni, yr hwn *a fu* wrth Titus.

15 Ac y mae ei ymysgaroedd ef yn helaethach tu ag attoch, wrth gofio o hono eich ufudd-dod chwi oll, pa fodd trwy ofn a dychryn y derbyniasoch ef.

16 Am hynny llawen wyf, am fod i mi hyder arnoch ym mhob dim.

PEN. VIII.

1 *Y mae efe yn eu hannog lucynt i gyfrannu yn helaeth i'r saint tlodion yn Jerusalem, trwy siampl y Macedoniaid; 7 trwy ganmol eu parodrwydd hwy o'r blaen, 9 trwy siampl Crist, 14 a thrwy y llesâd ysprydol a ddaw iddynt hwy o hynny: 16 gan ddangos iddynt burdeb ac ewyllysgarwch Titus, ac eraill o'r brodyr, y rhai, ar ei ddeisyfiad, a'i annog, a'i orchymyn ef, a ddaethant atynt hwy yn burpasol ynghylch y peth hwn.*

YR ydym ni hefyd yn hysbysu i chwi, frodyr, y gras Duw a roddwyd yn eglwysi Macedonia;

2 Ddarfod, mewn mawr brofiad cystudd, i helaethrwydd eu llawenydd hwy, a'u dwfn dlodi, ymhelaethu i gyfoeth eu haelioni hwy.

3 Oblegid yn ol eu gallu (yr wyf fi yn dyst) ac uwch law eu gallu, *yr oeddynt* yn ewyllysgar o honynt eu hunain;

4 Gan ddeisyfu arnom trwy lawer o ymbil, a'r dderbyn o honom ni y rhodd, a chymdeithas gweinidogaeth y saint.

5 *A hyn a wnaethant*, nid fel yr oeddym ni yn gobeithio, ond hwy a'u rhoddasant eu hunain yn gyntaf i'r Arglwydd, ac i ninnau trwy ewyllys Duw:

6 Fel y dymunasom ni ar Titus, megis y dechreuasai ege o'r blaen, felly

hefyd orphen o hono yn eich plith chwi y gras hwn hefyd.

7 Eithr fel yr ydych ym mhob peth yn helaeth, mewn ffydd, a gair, a gwybodaeth, a phob astudrwydd, ac yn eich cariad tu ag attom ni; *edrychwch* a'r fod o honoch yn y gras hwn hefyd yn ehelaeth.

8 Nid trwy orchymyn yr ydwyf yn dywedyd, ond oblegid diwydrwydd rhai eraill, a chan brofi gwirionedd eich cariad chwi.

9 Canys chwi a adwaenoch ras ein Harglwydd Iesu Grist, iddo ef, ac yntau yn gyfoethog, fyned er eich mwyn chwi yn dlawd, fel y cyfoethogid chwi trwy ei dlodi ef.

10 Ac yr ydwyf yn rhoddi cynghor yn hyn: canys hyn sydd dda i chwi, y rhai a rag-ddechreuasoch, nid yn unig wneuthur, ond hefyd ewyllysio er y llynedd.

11 Ac yn awr gorphenwch wneuthur hefyd; fel megis ag *yr oedd* y parodrwydd i ewyllysio, felly *y byddo* i gwblhâu hefyd o'r hyn sydd genych.

12 Canys os bydd parodrwydd meddwl o'r blaen, yn ol yr hyn sydd gan un, *y mae* yn gymmeradwy, nid yn ol yr hyn nid oes ganddo.

13 Ac nid fel y byddai esmwythdra i eraill, a chystudd i chwithau;

14 Eithr o gymhwysdra: y pryd hwn *bydded* eich helaethrwydd chwi *yn diwallu* eu diffyg hwy, fel y byddo eu helaethrwydd hwythau *yn diwallu* eich diffyg chwithau; fel y byddo cymhwysdra:

15 Megis y mae yn ysgrifenedig, Yr hwn a *gasglodd* lawer, nid oedd ganddo weddill; ac a *gasglodd* ychydig, nid oedd arno eisieu.

16 Eithr i Dduw *y byddo* y diolch, yr hwn a roddodd yr un diwydrwydd trosoch y'nghalon Titus.

17 Oblegid yn wir efe a dderbyniodd y dymuniad; a chan fod yn fwy diwyd, a aeth attoch o'i wirfodd ei hun.

18 Ni a anfonasom hefyd gyd âg ef y brawd, yr hwn *y mae* ei glod yn yr efengyl trwy yr holl eglwysi:

19 (Ac nid *hynny* yn unig, eithr

hefyd a ddewiswyd gan yr eglwysi i gyd-ymdaith â ni â'r gras hwn, yr hwn a wasanaethir gennym er gogoniant i'r Arglwydd ei hun, ac *i amlygu* parodrwydd eich meddwl chwi)

20 Gan ochelyd hyn, rhag i neb feio arnom yn yr helaethrwydd yma, yr hwn a wasanaethir gennym:

21 Y rhai ydym yn rhag-ddarpar pethau onest, nid yn unig y'ngolwg yr Arglwydd, ond hefyd y'ngolwg dynion.

22 Ac ni a anfonasom gyd â hwynt ein brawd, yr hwn a brofasom mewn llawer o bethau, lawer gwaith, ei fod ef yn ddyfal, ac yn awr yn ddyfalach o lawer, am y mawr ymddiried *y sydd gennyf* ynoch.

23 *Os gofynir* am Titus, fy nghydymmaith *yw*, a chyd-weithydd tu ag attoch chwi; neu *am ein brodyr*, cenhadau chwi yr eglwysi *ydylnt*, a gogoniant Crist.

24 Am hynny dangoswch iddynt hwy hysbysrwydd o'ch cariad, ac o'n bost ninnau am danoch chwi, y'ngolwg yr eglwysi.

PEN. IX.

1 *Y mae efe yn dangos yr achos paham y danfonais efe Titus a'i frodyr o'r blaen, er ei fod yn gwybod eu parodrwydd hwy: 6 ac y mae efe yn eu cynhyrfu hwy i roddi elusen yn helaeth; gan fod hyn megis math a'r hauad had, 10 yr hwn a ddiwg iddynt gynnwch, 13 ac a bair aberth mawr o foliant i Dduw.*

CANYS tu ag at am y weinidogaeth i'r samt, afraid yw i mi ysgrifenu attoch.

2 O herwydd mi a adwaen barodrwydd eich meddwl chwi, yr hwn yr ydwyf yn ei fostio wrth y Macedoniaid am danoch chwi, fod Achaia wedi ymbarottôi er y llynedd; a'r zêl a *ddaeth* oddi wrthy chwi a annogodd lawer iawn.

3 A mi a ddanfonais y brodyr, fel na byddo ein bost ni am danoch chwi yn ofer yn y rhan hon; fel, megis y dywedais, y byddoch wedi ymbarottôi:

4 Rhag, os y Macedoniaid a ddeuant gyd â mi, a'ch cael chwi yn amharod, bod i ni (ni ddywedaf, chwi) gael cywilydd yn y fost hyderus yma.

5 Mi a dybiais gan hynny yn angenrheidiol attolygu i'r brodyr, a'r

idduynt ddyfod o'r blaen attoch, a rhag-ddarparu eich bendith chwi yr hon a fynegwyd; fel y byddo parod megis bendith, ac nid megis o gybydd-dra.

6 A hyn yr wyf yn ei ddywedyd, Yr hwn sydd yn hau yn brin, a fêd hefyd yn brin; a'r hwn sydd yn hau yn helaeth, a fêd hefyd yn helaeth.

7 Pob un megis y mae yn rhagarfaethu yn ei galon, *felly rhodded*; nid yn athrist, neu trwy gymmell: canys rhoddwr llawen y mae Duw yn ei garu.

8 Ac y mae Duw yn abl i beri i bob gras fod yn helaeth tu ag attoch chwi; fel y byddoch chwi ym mhob peth, bob amser, a chennych bob digonoldeb yn helaeth i bob gweithred dda:

9 (Megis yr ysgrifenydd, Efe a wasgarodd; rhoddodd i'r tlodion: ei gyflawnder ef sydd yn aros yn dragywydd.

10 A'r hwn sydd yn rhoddi had i'r hauwr, rhodded hefyd fara yn ymborth, ac amlhâed eich had, a chwaneged ffrwyth eich cyflawnder)

11 Wedi eich cyfoethogi ym mhob peth i bob haelioni, yr hwn sydd yn gweithio trwom ni ddiolch i Dduw.

12 Canys y mae gweinidogaeth y swydd hon, nid yn unig yn cyflawni diffygion y saint, ond hefyd yn ymhelaethu trwy aml roddi diolch i Dduw;

13 (Gan eu bod, trwy brofiad y weinidogaeth hon, yn gogoneddu Duw o herwydd darostyngiad eich cyffes chwi i efengyl Crist, ac o herwydd haelioni eich cyfraniad idduynt hwy, ac i bawb)

14 A thrwy eu gweddi hwythau drosoch chwi, y rhai ydynt yn hiraethu am danoch chwi, am y rhagorol ras Duw yr hwn sydd ynoch.

15 Ac i Dduw y byddo y diolch am ei ddawn annbraethol.

PEN. X.

Yn erbyn y gau-apostolion, y rhai a ddiystyrent wendaid ei bresennoldeb corphorol ef, y mae efe yn gosod allan y nerth a'r awdurdod ysprydol y gwisgid ef â hwynt yn erbyn pob gwrthwyncb allu; ? gan eu sicrhau hwy, y ceir ef, ar ei ddyfodiad, mor nerthol meun gair, ag ydyw efe yr awrhon yn absennol yn ei ysgrifennu; 12

a chan scio ar y gau-athrauw, am ymgyrhaeddyd y tu hwn i'w mesur, ac ymffrustio yn llafur gwyr eraill.

A MYFI Paul wyf fy hun yn atolwg i chwi, er addfwynder a hynawsedd Crist, yr hwn yn bresennol wyf wael yn eich plith, oud yn absennol ydwyf yn hŷf arnoch.

2 Ac yr ydwyf yn dymuno na byddwyf yn bresennol yn hŷf â'r hyder yr wyf yn meddwl bod tu ag at rai, y sydd yn ein cyfrif ni megis rhai yn rhodio yn ol y cnawd:

3 Canys, er ein bod ni yn rhodio yn y cnawd, nid ydym yn milwrio yn ol y cnawd:

4 (Canys arfau ein milwriaeth ni nid ydynt gnawdol, ond nerthol trwy Dduw i fwrw cestyll i'r llawr)

5 Gan fwrw dychymmygion i lawr, a phob uchder a'r sydd yn ymgodi yn erbyn gwybodaeth Duw, a chau gaethiwo pob meddwl i ufudd-dod Crist;

6 Ac yn barod gennym ddial ar bob anufudd-dod, pan gyflawner eich ufudd-dod chwi.

7 Ai edrych yr ydych chwi ar bethau yn ol y golwg? os ymddiried neb ynddo ei hun, ei fod ef yn eiddo Crist, meddylid hyn drachefn o hono ei hun, megis ag y mae efe yn eiddo Crist, *felly ein bod ninnau hefyd yn eiddo Crist.*

8 Oblegid pe bostiwn beth ychwaneg hefyd am ein hawdurdod (yr hon a roddodd yr Arglwydd i ni er adeilad, ac nid er eich dinystr chwi) ni'm cywilyddid:

9 Fel na thybier fy mod megis yn eich dychrynu chwi trwy lythrau.

10 Oblegid y llythrau yn wir (meddant) *sydd* drymion a chryfion, eithr presennoldeb y corph *sydd* wan, a'r yniadrodd yn ddirmygus.

11 Y cyfryw un meddylid hyn, mai y fath ydym ni ar air trwy lythrau yn absennol, yr un fath hefyd a *sydd* wan ar weithred yn bresennol.

12 Canys nid ym ni yn beiddio ein cystadlu, neu ein cyffelybu ein hunain, i rai sydd yn eu canmol eu hunain: eithr hwynt-hwy, gan eu mesur eu hunain wrth yn eu hunain, a'u cyffel-

ybu eu hunain iddynt eu hunain, nid ydynt yn deall.

13 Eithr ni fostiwn ni hyd at bethau allan o'n mesur, ond yn ol mesur y rheol a rannodd Duw i ni, mesur i gyrhaeddyd hyd attoch chwi hefyd.

14 Canys nid ydym, megis rhai heb gyrhaeddyd hyd attoch chwi, yn ymestyn allan tu hwnt i'n mesur; canys hyd attoch chwi hefyd y daethom âg efengyl Crist:

15 Nid gan fostio hyd at bethau allan o'n mesur, yn llafur rhai eraill; eithr gan obeithio, pan gynyddo eich ffydd chwi, gael ynoch chwi ein mawrygu yn ol ein rheol yn ehel-aeth,

16 I bregethu yr efengyl tu hwnt i chwi; ac nid i fostio yn rheol un arall am bethau parod eisoes.

17 Eithr yr hwn sydd yn ymffrostio, ymfrostied yn yr Arglwydd.

18 Canys nid yr hwn sydd yn ei ganmol ei hun, sydd gymmeradwy; ond yr hwn y mae yr Arglwydd yn ei ganmol.

PEN. XI.

1 *Allan o'i eiddgedd dros y Corinthiaid, y rhai oedd yn dangos eu bod yn gwneuthur mwy o gyfrif o'r gau apostolion nag o hono ef, y mae yn gorfod arno, yn erbyn ei ewylllys, ei ganmol ei hun, 5 trwy ei gystadlu ei hun â'r apostolion pennaf, 7 a'i fod yn pregethu yr efengyl yn rhad, ac yn ddiogel, iddynt hwy: 13 gan ddangos nad oedd ef ddim gwaeth nâ'r gweithredwyr twyllodrus hynny mewn un rhagorfraint o'r ddeddf, 23 a'i fod yn rhagori arnynt y'ngwasanaeth Crist, ac yn mhob math a'r ddiodeffiadau o achos ei weinidogaeth.*

O NA chyd-ddygech â myfi ychydig yn fy ffolineb; eithr hefyd cyd-ddygwch â myfi.

2 Canys eiddigus wyf trosoch âg eiddgedd duwiol: canys mi a'ch dyweddiais chwi i un gwr, i'ch rhoddi chwi megis morwyn bur i Grist.

3 Ond y mae arnaf ofn, rhag mewn modd yn y byd, megis y twyllodd y sarp Efa trwy ei chyfrwysdra, felly bod eich meddyliau chwi wedi eu llygru oddi wrth y symlrwydd sydd yng Nghrist.

4 Canys yn wir os ydyw yr hwn sydd yn dyfod yn pregethu Iesu arall yr hwn ni phregethasom ni, neu os ydych yn derbyn yspryd arall yr hwn

nis derbyniasoch, neu efengyl arall yr hon ni dderbyniasoch, teg y cyddygech âg ef.

5 Canys yr ydwyf yn meddwl na bûm i ddim yn ol i'r apostolion pennaf.

6 Ac os ydwyf hefyd yn anghyfarwydd ar ymadrodd, etto nid wyf felly mewn gwybodaeth; eithr yn eich plith chwi ny mi a eglurhâwyd yn hollol ym mhob dim.

7 A wneuthum i fai wrth fy ngostwng fy hun, fel y dyrcheffid chwi, oblegid pregethu o honof i chwi efengyl Duw yn rhad?

8 Eglwysi eraill a yspeiliais, gan gymmeryd cyflog ganddynt hwy, i'ch gwasanaethu chwi.

9 A phan oeddwn yn bresennol gyd â chwi, ac arnaf eisieu, ni ormesais ar neb: canys fy eisieu i a gyflawnodd y brodyr a ddaethant o Macedonia: ac ym mhob dim y'm cedwais fy hun heb bwyso arnoch, ac mi a ymgadwaf.

10 Fel y mae gwirionedd Crist ynof, ni argaeir yr ymffrost hwn yn fy erbyn y'ngwledydd Achaia.

11 Paham? ai am nad wyf yn eich caru chwi? Duw a'i gwyr.

12 Eithr yr hyn yr wyf yn ei wneuthur, a wnaef hefyd; fel y torrwyf ymaith achlysur oddi wrth y rhai sydd yn ewyllysio cael achlysur; fel yn yr hyn y maent yn ymffrostio, y cair hwynt megis ninnau hefyd.

13 Canys y cyfryw gau-apostolion sydd weithwyr twyllodrus, wedi ymrithio yn apostolion i Grist.

14 Ac nid rhyfedd: canys y mae Satan yntau yn ymrithio yn angel goleuni.

15 Gan hynny nid mawr yw, er ymrithio ei weinidogion ef fel gweinidogion cyfiawnder, y rhai y bydd eu diwedd yn ol eu gweithredoedd.

16 Trachefn meddaf, Na thybied neb fy mod i yn ffol: os amgen, etto derbyniwch fi fel ffol, fel y gallwyf ffinau hefyd ymffrostio ychydig.

17 Yr hyn yr wyf yn ei ddywedyd, nid ydwyf yn ei ddywedyd yn ol yr Arglwydd, eithr megis mewn ffolineb, yn hyn o fost hyderus.

18 Gan fod llawer yn ymffrostio

yn ol y cnawd, minnau a ymfrostiaf hefyd.

19 Canys yr ydych yn goddef ffyliaid yn llawen, gan fod *eich hunain* yn synhwyrol.

20 Canys yr ydych yn goddef, os bydd un i'ch caethiwo, os bydd un i'ch llwyr-fwytta, os bydd un yn cymmeryd *gennyf*, os bydd un yn ymddyrfhafu, os bydd un yn eich taro chwi ar *eich* wyneb.

21 Am ammharch yr ydwyf yn dywedyd, megis pe buasem ni weiniaid: eithr ym mha beth bynnag y mae neb yn hŷf (mewn ffolineb yr wyf yn dywedyd) hŷf wyf finnau hefyd.

22 Ai Hebreaid ydynt hwy? felly finnau: ai Israeliaid ydynt hwy? felly finnau: ai had Abraham ydynt hwy? felly finnau.

23 Ai gweinidogion Crist ydynt hwy? (yr ydwyf yn dywedyd yn ffol) mwy *wyf* fi; mewn blinderau yn heliaethach, mewn gwialennodiau dros fesur, mewn carcharau yn amlach, mewn marwolaethau yn fynych.

24 Gan yr Iuddewon bumwaith y derbyniais ddeugain *gwialennod* ond un.

25 Tairgwaith y'm curwyd â gwial; unwaith y'm llabyddiwyd; teirgwaith y torrodd llong arnaf; noswaith a diwrnod y bŷm yn y dyfnfor;

26 Mewn teithiau yn fynych; ym mheryglon llif-ddyfroedd; ym mheryglon lladron; ym mheryglon gan *fy* nghenedl *fy hun*; ym mheryglon gan y cenhedloedd; ym mheryglon yn y ddinas; ym mheryglon yn yr anialwch; ym mheryglon ar y môr; ym mheryglon ym mhlith brodyr gau:

27 Mewn llafur a lludded; mewn anhunedd yn fynych; mewn newyn a syched; mewn ymprydiau yn fynych; mewn anwyd a noethni.

28 Heb law y pethau *sydd yn digwydd* oddi allan, yr ymosod yr hwn *sydd arnaf* beunydd, y gofal dros yr holl eglwysi.

29 Pwy sydd wan, nad wyf finnau wan? pwy a dramgwyddir, nad wyf finnau yn llosgi?

30 Os rhaid ymfrostio, mi a ym-

ffrostiaf am y pethau sydd yn perthyn i'm gwendid.

31 Duw a Thad ein Harglwydd ni Iesu Grist, yr hwn sydd fendigedig yu oes oesoedd, a wŷr nad wyf yn dywedyd celwydd.

32 Yn Damascus, y llywydd dan Aretas y brenhin a wyliodd ddinas y Damasciaid, gan ewyllysio fy nal i:

33 A thrwy ffenestr mewn basged y'm gollyngwyd ar hŷd y mur, ac y diengais o'i ddwyllaw ef.

PEN. XII.

1 *Er gallu o hono ef orfoleddu yn ei ddatguddiaidau rhyfeddol, er mwyn gosod allan ei apostoliacth, 9 etto mae yn well ganddo orfoleddu yn ei wendid: 11 gan fwrw bai arnynt hwy, am ei yrro ef i wag-fostio fel hyn. 14 Mae efe yn addaw dyfod atynt hwy drachefn, ac er hynny trwy dadol garedigrwydd, 20 er ei fod yn ofni y caiff efe yno lawer o ddrwg-weithred-wyr, ac annhrefn cyffredinol.*

Y MFFROSTIO yn ddiau nid yw fuddiol i mi: canys myfi a ddeuaf at weledigaethau a datguddiedigaethau yr Arglwydd.

2 Mi a adwaenwn ddyng Nghrist er ys rhagor i bedair blynedd ar ddeg (pa un ai yn y corph, ni wn; ai allan o'r corph, ni wn i: Duw a wŷr) y cyfryw un a gipiwyd i fynu hyd y drydedd nef.

3 Ac mi a adwaenwn y cyfryw ddyng (pa un ai yn y corph, ai allan o'r corph, ni wn i: Duw a wŷr)

4 Ei gipio ef i fynu i baradwys, ac iddo glywed geiriau annhraethadwy, y rhai nid yw gyfreithlawn i ddyng eu hadrodd.

5 Am y cyfryw un yr ymfrostiaf; eithr am danaf fy hun nid ymfrostiaf, oddi eithr yn fy ngwendid.

6 Canys os ewyllysiaf ymfrostio, ni byddaf ffol; canys mi a ddywedaf y gwir: eithr yr wyf yn arbed, rhag i neb wneuthur cyfrif o honof fi uwch law y mae yn gweled fy mod, neu yn ei glywed gennyf.

7 Ac fel na'm tra-dyrchafer gan odidowgrwydd y datguddiedigaethau, rhoddwyd i mi swberwl yn y cnawd, cennad Satan, i'm cernodio, fel na'm tra-dyrchehid.

8 Am y peth hwn mi attolygais i'r Arglwydd deirgwaith, a'r fod iddo ymadael â mi.

9 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Digon i ti fy ngras i: canys fy nerth i a berffeithir mewn gwendid. Yn llawen iawn gan hynny yr ymfroftiaf fi yn hytrach yn fy ngwendid, fel y preswyllo nerth Crist ynof fi.

10 Am hynny yr wyf yn foddllawn mewn gwendid, mewn ammharch, mewn anghenion, mewn erlidiau, mewn cyfyngderau er mwyn Crist: canys pan wyf wan, yna yr wyf gadarn.

11 Mi a aethum yn ffol wrth ymfroftio; chwychwi a'm gyrrasoch. Canys myfi a ddylaswn gael fy nghanmol gennych chwi: canys ni bŵm i ddim yn ôl i'r apostolion pennaf, er nad ydwyf fi ddim.

12 Arwyddion apostol yn wir a weithredwyd yn eich plith chwi, mewn pob amynedd, mewn arwyddion, a rhyfeddodau, a gweithredoedd nerthol.

13 Canys beth yw yr hyn y buoch chwi yn ol am dano, mwy nâ'r eglwysi eraill, oddi eithr am na bŵm i fy hun ormesol arnoch? maddeuwch i mi hyn o gam.

14 Wele, y drydedd waith yr wyf fi yn barod i ddyfod attoch; ac ni byddaf ormesol arnoch: canys nid ydwyf yn ceisio yr eiddoch chwi, ond chwychwi: canys ni ddylai y plant gasglu trysor i'r rhieni, ond y rhieni i'r plant.

15 A myfi yn ewyllysgar iawn a dreuliaf, ac a ymdreuliaf, dros eich eneidiau chwi, er fy mod yn eich caru yn helaethach, ac yn cael fy ngharu yn brinnach.

16 Eithr bid, ni phwysais i arnoch: ond, gan fod yn gyfrwys, mi a'ch deliais chwi trwy ddichell.

17 A wneuthum i elw o honoch chwi trwy neb o'r rhai a ddanfonais attoch?

18 Mi a ddeisyfais ar Titus, a chyd âg ef mi a anfonais frawd: a elwodd Titus ddim arnoch? onid yn yr un yspryd y rhodiasom? onid yn yr un llwybrau?

19 Drachefn, a ydych chwi yn tybied mai ymesgusodi yr ydym wrthych? ger bron Duw yng Nghrist yr ydym yn llefaru; a phob peth, anwylyd, er adeiladaeth i chwi.

20 Canys ofni yr wyf, rhag pan

ddelwyf, na'ch caffwyf yn gyfryw rai ag a fynnw, a'm cael innau i chwithau yn gyfryw ag nis mynnech: rhag bod cynhenau, cenfigenau, lldiau, ymrysonau, goganau, hustyngau, ymchwyddiadau, anghydfyddiaethau:

21 Rhag, pan ddelwyf drachefn, fod i'm Duw fy narostwng yn eich plith, ac i mi ddwyn galar dros lawer, y rhai a bechasant eisoes, ac nid edifarhasant am yr amlendid, a'r godineb, a'r anlladrwydd a wnaethant.

PEN. XIII.

1 *Y mae efe yn bygwth pechaduriaid ddedifeiriol â thoster a gallu ei apostoliaeth: 5 a chan eu cynghori hwynt i broft eu ffydd, 7 ac i ddiwygio eu beiau cyn ei ddyfod ef, 11 y mae efe yn diweddu ei epistol, trwy eu hannog hwy yn gyffredinol, a gweddio.*

Y DRYDEDD waith hon yr ydwyf yn dyfod attoch. Yng ngenau dau neu dri o dystion y bydd safadwy pob gair.

2 Rhag-ddywedais i chwi, ac yr ydwyf yn rhag-ddywedyd fel *pe bawn* yn bresennol yr ail waith, ac yn absennol yr awrhon yr ydwyf yn ysgrifenu at y rhai a bechasant eisoes, ac at y lleill i gyd, os deuaif drachefn, nad arbedaf:

3 Gan eich bod yn ceisio profiad o Grist yr hwn sydd yn llefaru ynof, yr hwn tu ag attoch chwi nid yw wan, eithr sydd nerthol ynoch chwi.

4 Canys er ei groeshoelio ef o ran gwendid, etto byw ydyw trwy nerth Duw: canys ninnau hefyd ydym weiniaid ynddo ef, eithr byw fyddwn gyd âg ef trwy nerth, Duw tu ag attoch chwi.

5 Profwch chwychwi eich hunain, a ydych yn y ffydd; holwch eich hunain. Ai nid ydych yn eich adnabod eich hunain, *sef* bod Iesu Grist ynoch, oddi eithr i chwi fod yn anghymmeradwy?

6 Ond yr wyf yn gobeithio y gwybyddwch nad ydym ni yn anghymmeradwy.

7 Ac yr wyf yn gweddio ar Dduw na wneloch chwi ddim drwg; nid fel yr ymddangosom ni yn gymmeradwy, ond fel y gwneloch chwi yr hyn sydd dda, er bod o honom ni megis rhai anghymmeradwy.

8 Canys ni allwn ni ddim yn erbyn y gwirionedd, ond dros y gwirionedd.

9 Canys llawen ydym pan fyddom ni yn weiniaid, a chwithau yn gryfion: a hyn hefyd yr ydym yn ei ddymuno, sef eich perffeithrwydd chwi.

10 Am hynny myfi yn absennol ydwyf yn ysgrifenu y pethau hyn, fel pan fyddwyf bresennol nad arferwyf doster, yn ol yr awdurdod a roddes yr Arglwydd i mi er adeilad, ac nid er dinystr.

11 Bellach, frodyr, byddwch wych. Byddwch berffaith, diddaner chwi,

syniwch yr un peth, byddwch heddychol; a Duw y cariad a'r heddwch a fydd gyd â chwi.

12 Anherchwch eich gilydd â chusan sanctaidd. Y mae yr holl saint yn eich annerch chwi.

13 Gras ein Harglwydd Iesu Grist, a chariad Duw, a chymdeithas yr Yspryd Glân, a fyddo gyd â chwi oll. Amen.

¶ Yr ail at y Corinthiaid a ysgrifenyd o Philippi ym Macedonia, gyd â Thitus a Luc.

Epistol PAUL yr Apostol at y GALATIAID.

PEN. I.

6 Y mae efe yn rhyfeddu iddynt ei adael ef a'r efengyl cyn gynted; 8 ac yn melliithio y rhai a bregethant efengyl amgen nâ'r hon a bregethai efe. 11 Nad gan ddynion y dysgodd efe yr efengyl, eithr gan Dduw. 13 Ac y mae efe yn dangos pa beth ydoedd efe cyn ei alw, 17 a pha beth a wnaeth efe yn y man wedi ei alw.

PAUL apostol (nid o ddynion, na thrwy ddyd, eithr trwy Iesu Grist, a Duw Dad, yr hwn a'i cyfododd ef o feirw)

2 A'r brodyr oll y rhai sydd gyd â mi, at eglwysi Galatia.

3 Gras fyddo i chwi a heddwch oddi wrth Dduw Dad, a'n Harglwydd Iesu Grist;

4 Yr hwn a'i rhoddes ei hun dros ein pechodau, fel y'n gwaredai ni oddi wrth y byd drwg presennol, yn ol ewyllys Duw a'n Tad ni:

5 I'r hwn y byddo gogoniant yn oes oesoedd. Amen.

6 Y mae yn rhyfedd gennyf eich symmud mor fuan oddi wrth yr hwn a'ch galwodd i ras Crist, at efengyl arall:

7 Yr hon nid yw arall; ond bod rhai yn eich trallodi chwi, ac yn chwenych datrôri efengyl Crist.

8 Eithr pe byddai i ni, neu i angel o'r nef, efengylu i chwi amgen nâ'r hyn a efengylasom i chwi, bydded anathema.

9 Megis y rhag-ddywedasom, felly yr ydwyf yr awrhon drachefn yn dy-

wedyd, Os efengyla neb i chwi amgen nâ'r hyn a dderbyniasoch, bydded anathema.

10 Canys yr awrhon ai peri credu dynion yr wyf, ynte Duw? neu a ydwyf fi yn ceisio rhyngu bodd dynion? canys pe rhyngwn fodd dynion etto, ni byddwn was i Grist.

11 Eithr yr ydwyf yn hysbysu i chwi, frodyr, am yr efengyl a bregethwyd gennyf fi, nad yw hi ddydol.

12 Canys nid gan ddyd y derbyn iais i hi, nac y'm dysgwyd; eithr trwy ddatguddiad Iesu Grist.

13 Canys chwi a glywsoch fy ymarweddiad i gynt yn y grefydd Iuddewig, i mi allan o fesur erlid eglwys Dduw, a'i hanrheithio hi;

14 Ac i mi gynyddu yn y grefydd Iuddewig yn fwy nâ llawer o'm cyfoedion yn fy nghenedl fy hun, gan fod yn fwy awyddus i draddodiadau fy nhadau.

15 Ond pan welodd Duw yn dda, yr hwn a'm neillduodd i o groth fy mam, ac a'm galwodd i trwy ei ras,

16 I ddatguddio ei Fab ef ynof fi, fel y pregethwn ef ym mhlith y cenedloedd; yn y fan nid ymgynghorais â chig a gwaed;

17 Ac nid aethum yn fy ol i Jerusalem at y rhai oedd o'm blaen i yn apostolion; ond mi a aethum i Arabia, a thrachefn y dychwelais i Damascus.

18 Yna ar ol tair blynedd y daeth-

um yn fy ol i Jerusalem i ymweled â Phetr; ac a arhosais gyd âg ef bymtheng niwrnod.

19 Eithr *neb* arall o'r apostolion nis gwelais, ond Iago brawd yr Arglwydd.

20 A'r pethau yr wyf yn eu hysgrifenu atoch, wele, ger bron Duw, nad wyf yn dywedyd celwydd.

21 Wedi hynny y daethum i wledydd Syria a Cilicia;

22 Ac yr oeddwn heb fy adnabod wrth *fy* wyneb yn eglwysi Judea y rhai oedd yng Nghrist:

23 Ond yn unig hwy a glywsant, fod yr hwn oedd gynt yn ein herlid ni, yr awrhon yn pregethu y ffydd, yr hon gynt a anrheithiasai.

24 A hwy a ogoneddasant Dduw ynof fi.

PEN. II.

1 *Y mae efe yn dangos pa bryd yr aeth efe i fynu i Jerusalem, ac i ba beth; 3 ac nad enwaedasiad ar Titus; 11 a gwrthwynebu o hono ef Petr. 14 Paham y mae efe ac eraill, a hwythau yn Iuddewon, yn credu y cânt eu cyfiawnhâu yng Nghrist trwy ffydd, ac nid trwy weithredoedd; 20 ac na bo iddynt hwy, y rhai a gyfiawnhâwyd felly, fyw mewn pechod.*

YNA wedi pedair blynedd ar ddeg yr aethum drachefu i fynu i Jerusalem gyd â Barnabas, gan gymmeryd Titus hefyd gyd â mi.

2 Ac mi a aethum i fynu yn ol datguddiad, ac a fynegais iddynt yr efengyl yr hon yr wyf yn ei phregethu ym mhllith y Cenhedloedd; ond o'r neilldu i'r rhai cyfrifol, rhag mewn un modd fy mod yn rhedeg yn ofer, neu ddarfod i mi redeg.

3 Eithr Titus, yr hwn oedd gyd â mi, er ei fod yn Roegwr, ni chymhellwyd chwaith i enwaedu arno:

4 A hynny o herwydd y gau-frodyr a ddygasid i mewn, y rhai a ddaethant i mewn i yspio ein rhyddid ni yr hon sydd gennym yng Nghrist Iesu, fel y'n caethiwent ni:

5 I ba rai nid ymroisom trwy ddarostyngiad, na ddo dros awr; fel yr arhosai gwirionedd yr efengyl gyd â chwi.

6 A chan y rhai a dybid eu bod yn rhyw beth (pa fath *gynt* oeddynt, nid yw ddim i mi; nid yw Duw yn derbyn

wyneb dyn) canys y rhai cyfrifol ni chwanegasant ddim i mi.

7 Eithr yn y gwrthwyneb, pan welasant ddarfod ymddiried i mi am efengyl y dienwaediad, megis am *efengyl* yr enwaediad i Petr:

8 (Canys yr hwn oedd ym gweithredu yn nerthol yn Petr i apostoliaeth yr enwaediad, a nerthol-weithredoedd ynof finnau hefyd tu ag at y Cenhedloedd)

9 A phan wybu Iago, a Cephas, ac Ioan, y rhai a dybid eu bod yn golofnau, y gras a roddwyd i mi, hwy a roddasant i mi ac i Barnabas ddehauddwylaw cymdeithas; fel *yr elem* ni at y cenhedloedd, a hwythau at yr enwaediad.

10 Yn unig a'r fod i ni gofio y tlodion; yr hyn hefyd y bûm i ddiwyd i'w wneuthur.

11 A phan ddaeth Petr i Antiochia, mi a'i gwrthwynebais yn ei wyneb, am ei fod i'w feio.

12 Oblegid cyn dyfod rhai oddi wrth Iago, efe a fwyttâodd gyd â'r Cenhedloedd: ond wedi iddynt ddyfod, efe a giliodd, ac a neillduodd ei hun oddi wrthynt, gan ofni y rhai oedd o'r enwaediad.

13 A'r Iuddewon eraill hefyd a gyd-ragrithiasant âg ef; yn gymmaint ag y dygwyd Barnabas hefyd i'w rhagrith hwy.

14 Eithr pan welais i nad oeddynt yn iawn droedio at wirionedd yr efengyl, mi a ddywedais wrth Petr yn *eu* gŵydd *hwy* oll, Os wyt ti, a thi yn Iuddew, yn byw fel y Cenhedloedd, ac nid fel yr Iuddewon, paham yr wyt ti yn cymmell y Cenhedloedd i fyw yn Iuddewaidd?

15 Nyni, y rhai wrth naturiaeth *ydym* Iuddewon, ac nid o'r Cenhedloedd yn bechaduriaid,

16 Yn gwybod nad ydys yn cyfiawnhâu dyn trwy weithredoedd y ddeddf, ond trwy ffydd Iesu Grist, ninnau hefyd a gredasom yng Nghrist Iesu, fel y'n cyfiawnhâer trwy ffydd Crist, ac nid trwy weithredoedd y ddeddf: oblegid ni chyfiawnhêir un cnawd trwy weithredoedd y ddeddf.

17 Ac os wrth geisio ein cyfiawnhâu yng Nghrist, y'n caed ninnau

hefyd yn bechaduriaid, a ydyw Crist am hynny yn weinidog pechod? Na atto Duw.

18 Canys os wyf fi yn adeiladu drachefn y pethau a ddistrywiais, yr wyf yn fy ngwneuthur fy hun yn droseddwr.

19 Canys yr wyf fi trwy y ddeddf wedi marw i'r ddeddf, fel y byddwn fyw i Dduw.

20 Mi a groeshoeliwyd gyd â Christ: eithr byw ydwyf; etto nid myfi, ond Crist sydd yn byw ynof fi: a'r hyn yr ydwyf yr awrhon yn ei fyw yn y cnawd, ei fyw yr ydwyf trwy ffydd Mab Duw, yr hwn a'm carodd, ac a'i dodes ei hun drosaf fi.

21 Nid wyf yn dirymmu gras Duw: canys os o'r ddeddf y mae cyfiawnder, yna y bu Crist farw yn ofer.

PEN. III.

1 Mae efe yn gofyn pa beth a'u cynhyrfodd hwy i ymadael â'r ffydd, ac i lymu wrth y gyfraith. 6 Y rhai a gredant a gyfiawnhêir, 9 ac a fendithâr gyd âg Abraham: 10 a hyn y mae efe yn ei ddangos trwy lawer o resymau.

O Y Galatiaid ynfyd, pwy a'ch llygad-dynodd chwi fel nad ufuddhâech i'r gwirionedd, i ba rai o flaen eu llygaid y portreidwyd Iesu Grist, wedi ei groeshoelio yn eich plith?

2 Hyn yn unig a ewyllysiaf ei ddysgu gennych; Ai wrth weithredoedd y ddeddf y derbyniasoch yr Yspryd, ynte wrth wrandawriad ffydd?

3 A ydych chi mor ynfyd? gwedi i chi ddechreu yn yr Yspryd, a berffeithir chi yr awrhon yn y cnawd?

4 A ddiodefasochoch gymmaint yn ofer? os yw ofer hefyd.

5 Yr hwn gan hynny sydd yn trefnu i chi yr Yspryd, ac yn gwneuthur gwyrthiau yn eich plith, ai o weithredoedd y ddeddf, neu o wrandawriad ffydd y mae?

6 Megis y credodd Abraham i Dduw, ac y cyfrifwyd iddo yn gyfiawnder.

7 Gwybyddwch felly mai y rhai sydd o ffydd, y rhai hynny yw plant Abraham.

8 A'r ysgrythyr yn rhag-weled mai

trwy ffydd y mae Duw yn cyfiawnhâu y cenhedloedd, a rag-efengylodd i Abraham, gan ddywedyd, Ynot ti y bendithir yr holl genhedloedd.

9 Felly gan hynny, y rhai sydd o ffydd a fendithir gyd âg Abraham ffyddlawn.

10 Canys cynnifer ag y sydd o weithredoedd y ddeddf, dan felldith y maent: canys ysgrifenywyd, Melldigedig yw pob un nid yw yn aros yn yr holl bethau a ysgrifenir yn llyfr y ddeddf, i'w gwneuthur hwynt.

11 Ac na chyfiawnhêir neb trwy y ddeddf ger bron Duw, eglur yw: oblegid, Y cyfiawn a fydd byw trwy ffydd.

12 A'r ddeddf nid yw o ffydd: eithr, Y dyn a wna y pethau hynny, a fydd byw ynddynt.

13 Crist a'n llwyr-brynodd oddi wrth felldith y ddeddf, gan ei wneuthur yn felldith trosom: canys y mae yn ysgrifenedig, Melldigedig yw pob un sydd y'nghrôg ar bren:

14 Fel y delai bendith Abraham ar y Cenhedloedd, trwy Grist Iesu; fel y derbyniem addewid yr Yspryd trwy ffydd.

15 Y brodyr, dywedyd yr wyf ar wedd ddynol; Cyd na byddo ond ammod dyn, wedi y cadarnhâer, nid yw neb yn ei ddirymmu, neu yn rhoddi atto.

16 I Abraham y gwnaethpwyd yr addewidion, ac i'w had ef. Nid yw yn dywedyd, Ac i'w hadau, megis am lawer; ond megis am un, Ac i'w had di, yr hwn yw Crist.

17 A hyn yr wyf yn ei ddywedyd, am yr ammod a gadarnhawyd o'r blaen gan Dduw yng Nghrist, nad yw y ddeddf oedd bedwar cant a deg ar hugain o flynyddoedd wedi, yn ei ddirymmu, i wneuthur yr addewid yn ofer.

18 Canys os o'r ddeddf y mae yr etifeddiaeth, nid yw hayach o'r addewid: ond Duw a'i rhad-roddodd i Abraham trwy addewid.

19 Beth gan hynny yw y ddeddf? Oblegid troseddau y rhoddwyd hi yn ychwaneg, hyd oni ddelai yr had, i'r hwn y gwnaethid yr addewid; a hi a

drefnwyd trwy angelion yn llaw cyfryngwr.

20 A chyfryngwr nid yw i un; ond Duw sydd un.

21 *A ydyw* y ddeddf gan hynny yn erbyn addewidion Duw? Na atto Duw: canys pe rhoisid deddf a allasai fywâu, yn wir o'r ddeddf y buasai cyfiawnder.

22 Eithr cyd-gauodd yr ysgrythyr bob peth dan bechod, fel y rhoddid yr addewid trwy ffydd Iesu Grist i'r rhai sydd yn credu.

23 Eithr cyn dyfod ffydd, y'n cadwyd dan y ddeddf, wedi ein cyd-gau i'r ffydd, yr hon oedd i'w datguddio.

24 Y ddeddf gan hynny oedd ein hathraw ni at Grist, fel y'n cyfiawnhâid trwy ffydd.

25 Eithr wedi dyfod ffydd, nid ydym mwyach dan athraw.

26 Canys chwi oll ydych blant i Dduw trwy ffydd yng Nghrist Iesu.

27 Canys cynnifer o honoch ag a fedyddiwyd yng Nghrist, a wisgasoch Grist.

28 Nid oes nac Iuddew na Groegwr, nid oes na chaeth na rhydd, nid oes na gwrryw na benyw: canys chwi oll un ydych yng Nghrist Iesu.

29 Ac os eiddo Crist *ydych*, yna had Abraham ydych, ac etifeddion yn ol yr addewid.

PEN. IV.

1 *Ein bod ni dan y ddeddf hyd ddyfodiad Crist, fel y mae yr etifedd dan ei ymgeleddwr nes ei ddyfod i'w oed: 5 eithr darfod i Grist ein rhyddhâu ni oddi wrth y ddeddf: 7 nad ydym ni gan hynny weision iddi mwyach. 14 Y mae efe yn cofio eu hecyrillys da hurynt tu ag atto ef, a'r eiddo yntau tu ag alltym hurythau; 22 ac yn dangos mai mcibion i Abraham ydym ni, o'r wraig rjdd.*

A HYN yr wyf yn ei ddywedyd: dros gymmaint o amser ag y mae yr etifedd yn fachgen, nid oes dim rhagor rhyngddo a gwas, er ei fod yn arglwydd ar y cwbl;

2 Eithr y mae efe dan ymgeleddwyr a llywodraethwyr, hyd yr amser a osodwyd gan y tad.

3 Felly ninnau hefyd, pan oeddym fechgyn, oeddym gaethion dan wyddorion y byd:

4 Ond pan ddaeth cyflawnder yr

amser, y danfonodd Duw ei Fab, wedi ei wneuthur o wraig, wedi ei wneuthur dan y ddeddf;

5 Fel y prynai y rhai *oedd* dan y ddeddf, fel y derbyniem y mabwysiad.

6 Ac o herwydd eich bod yn feibion, yr anfonodd Duw Yspryd ei Fab i'ch calonnau chwi, yn llefain, Abba, Dad.

7 Felly nid wyt ti mwy yn was, ond yn fab; ac os mab, etifedd hefyd i Dduw trwy Grist.

8 Eithr y pryd hwnnw, pan oeddych heb adnabod Duw, chwi a wasanaethasoch y rhai wrth naturiaeth nid ydynt dduwiau.

9 Ac yn awr, a chwi yn adnabod Duw, ond yn hytrach yn adnabyddus gan Dduw, pa fodd yr ydych yn troi drachefn at yr egwyddorion llesg a thlodion, y rhai yr ydych yn chwennych drachefn o newydd eu gwasanaethu?

10 Cadw yr ydych ddiwrnodiau, a misoedd, ac amseroedd, a blynyddoedd.

11 Y mae arnaf ofn am danoch, rhag darfod i mi boeni wrthyach yn ofer.

12 Byddwch fel fyfi, canys *yr wyf* fi fel chwi, y brodyr, attolwg i chwi: ni wnaethoch i mi ddim cam.

13 A chwi a wyddoch mai trwy wendid y cnawd yr efengylais i chwi y waith gyntaf.

14 A'm profedigæth, yr hon *oedd* yn fy nghnawd, ni ddiystyrasoch, ac ni ddirmygasoch; eithr chwi a'm derbyniasoch megis angel Duw, megis Crist Iesu.

15 Beth wrth hynny oedd eich dedwyddwch chwi? canys tystio yr wyf i chwi, pe *buasai* bosibl, y tynnasech eich llygaid, ac a'i rhoisech i mi.

16 A aethum i gan hynny yn elyn i chwi, wrth ddywedyd i chwi y gwir?

17 Y maent yn rhoi mawr-serch arnoch, *ond* nid yn dda; eithr chwennych y maent eich cau chwi allan, fel y rhoddoch fawr-serch arnynt hwy.

18 Eithr da *yw* dwyn mawr-serch mewn peth da yn wastadol, ac nid yn unig tra fyddwyf bresennol gyd â chwi.

19 Fy mhlant bychain, y rhai yr wyf yn eu hesgor drachefn, hyd oni ffurfier Crist ynoch,

20 Ac mi a fynwnn pe bawn yn awr gyd â chwi, a newidio fy llais; o herwydd yr wyf yn ammeu o honoch.

21 Dywedwch i mi, y rhai ydych yn chwennych bod dan y ddeddf, onid ydych chiwi yn clywed y ddeddf?

22 Canys y mae yn ysgrifenedig, fod i Abraham ddau fab; un o'r wasanaeth-ferch, ac un o'r wraig rydd.

23 Eithr yr hwn oedd o'r wasanaeth-ferch, a aned yn ol y cnawd; a'r hwn oedd o'r wraig rydd, trwy yr addewid.

24 Yr hyn bethau ydynt mewn alegori: canys y rhai hyn yw y ddau destament; un yn ddiâu o fynydd Sina, yn cenhedlu i gaethiwed, yr hon yw Agar:

25 Canys yr Agar yma yw mynydd Sina yn Arabia, ac y mae yn cyfatted i'r Jerusalem sydd yn awr, ac y mae yn gaeth hi a'i phlant.

26 Eithr y Jerusalem honno uchod sydd rydd, yr hon yw ein mam ni oll.

27 Canys ysgrifenedig yw, Llawen-hâ, di yr ammhantadwy, yr hon nid wyt yn eppilio; tdr allan a llefa, yr hon nid wyt yn esgor: canys i'r unig y mae llawer mwy o blant nag i'r hon y mae iddi wr.

28 A ninnau, frodyr, megis yr oedd Isaac, ydym blant yr addewid.

29 Eithr megis y pryd hwnnw, yr hwn a anwyd yn ol y cnawd a erlidiai yr hwn a anwyd yn ol yr Yspryd, felly yr awrhon hefyd.

30 Ond beth y mae yr ysgrhythyr yn ei ddywedyd? Bwrw allan y wasanaeth-ferch, a'i mab: canys ni chaiff mab y wasanaeth-ferch etifeddu gyd â mab y wraig rydd.

31 Felly, frodyr, nid plant i'r wasanaeth-ferch ydym, ond i'r wraig rydd.

PEN. V

1 Y mae efe yn eu hannog hwy i sefyll yn eu rhyddid, 3 ac nad arferont enwaediad; 13 eithr yn hytrach cariad, yr hwn yw cyflawnder y gyfraith. 19 Y mae efe yn rhifo gwraith-redoedd y cnawd, 22 a ffrwythau yr Yspryd; 25 ac yn eu hannog i rodio yn yr Yspryd.

SEFWCH gan hynny yn y rhyddid â'r hwn y rhyddhâodd Crist ni; ac na ddalier chwi drachefn dan iau caethiwed.

2 Wele, myfi Paul wyf yn dywed-yd wrthyich, Os enwaedir chwi, ni lesâ Crist ddim i chwi.

3 Ac yr wyf yn tystiolaethu drachefn i bob dyn a'r a enwaedir, ei fod ef yn ddyledwr i gadw yr holl ddeddf.

4 Chwi a aethoch yn ddiufudd oddi wrth Grist, y rhai ydych yn ymgyfiawnhâu yn y ddeddf: chwi a syrthiasoch ymaith oddi wrth ras.

5 Canys nyni yn yr Yspryd trwy ffydd ydym yn disgwyl gobaith cyfiawnder.

6 Canys nghrist Iesu ni all enwaediad ddim, na dienwaediad; ond ffydd yn gweithio trwy gariad.

7 Chwi a redasoch yn dda; pwy a'ch rhwystrodd chwi, fel nad ufuddhâech i'r gwirionedd?

8 Y cynghor hwn nid yw oddi wrth yr hwn sydd yn eich galw chwi.

9 Y mae ychydig lefain yn lefeinio yr holl does.

10 Y mae gan yf fi hyder am danoch yn yr Arglwydd, na syniwch chwi ddim arall: ond y neb sydd yn eich trallodi a ddwg farnedigaeath, pwy bynnag fyddo.

11 A myfi, frodyr, os yr enwaediad etto yr wyf yn ei bregethu, paham y'm herlidir etto? yn wir tynnwyd ymaith dramgywdd y groes.

12 Mi a fynwnn, ie, pe torrid ymaith y rhai sydd yn aflonyddu arnoch.

13 Canys i ryddid y'ch galwyd chwi, frodyr: yn unig nac arferwch y rhyddid yn achlysur i'r cnawd, ond trwy gariad gwasanaethwch eich gilydd.

14 Canys yr holl ddeddf a gyflawnir mewn un gair, sef yn hwn; Câr dy gymmydog fel ti dy hun.

15 Ond os cnoi a thrafflyngcu eich gilydd yr ydych, gwyliwch na ddifethir chwi gan eich gilydd.

16 Ac yr wyf yn dywedyd, Rhodiwch yn yr Yspryd, ac na chyflawnwch drachwant y cnawd.

17 Canys y mae y cnawd yn chwennychu yn erbyn yr Yspryd, a'r Ys-

pryd yn erbyn y cnawd : a'r rhai hyn a wrthwynebant eu gilydd, fel na alloch wneuthur beth bynnag a ewyllsioch.

18 Ond os gan yr Yspryd y'ch arweinir, nid ydych dan y ddeddf.

19 Hefyd amlwg yw gweithredoedd y cnawd; y rhai yw, Tòr-priodas, godineb, afendid, anladrwydd,

20 Delw-addoliaeth, swyn-gyfaredd, casineb, cynhennau, gwynfydau, llid, ymrysonau, ymbleidid, heresiau,

21 Cenfignau, llofruddiaeth, meddwod, cyfeddach, a chyffelyb i'r rhai hyn : am y rhai yr wyf fi yn rhagddywedyd wrthych, megis ag y rhagddywedais, na chaiff y rhai sydd yn gwneuthur y cyfryw bethau etifeddu teyrnas Dduw.

22 Eithr firwyth yr Yspryd yw, Cariad, llawenydd, tangnefedd, hirmaros, cymmwynasgarwch, daioni, ffydd, addfwynder, dirwest :

23 Yn erbyn y cyfryw nid oes ddeddf.

24 A'r rhai sydd yn eiddo Crist, a groesoeliasant y cnawd, â'i wñiau, a'i chwantau.

25 Os byw yr ydym yn yr Yspryd, rhodiwn hefyd yn yr Yspryd.

26 Na fyddwn wag-ogoneddgar, gan ymannog ein gilydd, gan ymgenfigennu wrth ein gilydd.

PEN. VI.

1 *Y mae efe yn eu hannog hwy i ymdfloyd yn lluriuidd tu ag at fraed a lithrodd; 2 ac i ddwyn bob un faich ei gilydd: 6 i fod yn hael tu ag at eu dysgawdwy; 9 ac na ddiffygiont yn gwnuthur da. 12 Y mae efe yn dangos pa beth yw amcan y rhai sydd yn pregethu yr enwaediad. 14 Nad yw efe yn gorfoleddu meun dim, ond y'nggroes Crist.*

Y BRODYR, os goddiweddir dyn ar ryw fai, chwychwi y rhai ysprydol, adgyweiriwch y cyfryw un mewn yspryd addfwynder; gan dy ystyried dy hun, rhag dy demtio dithau.

2 Dygwch feichiau eich gilydd, ac felly cyflawnwch gyfraith Crist.

3 Oblegid os tybia neb ei fod yn rhyw beth, ac yntau heb fod yn ddim, y mae efe yn ei dwyllo ei hun.

4 Eithr profed pob un ei waith ei

hun; ac yna y caiff orfoledd ynddo e. hun yn unig, ac nid mewn arall.

5 Canys pob un a ddwg ei faich ei hun.

6 A chyfranned yr hwn a ddysgwyd yn y gair, â'r hwn sydd yn ei ddsygu, yn mhob peth da.

7 Na thwyller chwi. Ni watwarir Duw: canys beth bynnag a hauo dyn, hynny hefyd a fêd efe.

8 Oblegid yr hwn sydd yn hau i'w gnawd ei hun, o'r cnawd a fêd lygredigaeth: eithr yr hwn sydd yn hau i'r Yspryd, o'r Yspryd a fêd fywyd tragwyddol.

9 Eithr yn gwneuthur daioni na ddiogwn: canys yn ei iawn bryd y medwn, oni ddiffygiwn.

10 Am hynny tra yr ydym yn cael amser cyfaddas, gwnawn dda i bawb, ond yn enwedig i'r rhai sydd o deulu y ffydd.

11 Gwelwch cyhyd y llythyr a ysgrifenis attoch â'm llaw fy hun.

12 Cynnifer ag sydd yn ewyllsio ymdeccâu yn y cnawd, y rhai hyn sydd yn eich cymmell i'ch enwaedu; yn unig fel nad erlidier hwy oblegid croes Crist.

13 Canys nid yw y rhai a enwaedir, eu hunain yn cadw y ddeddf; ond ewyllsio y maent enwaedu arnoch chwi, fel y gorfoleddont yn eich cnawd chwi.

14 Eithr na atto Duw i mi ymfrostio ond y'nggroes ein Harglwydd Iesu Grist, trwy yr hwn y croeshoeliwyd y byd i mi, a minnau i'r byd.

15 Canys yng Nghrist Iesu ni ddichon enwaediad ddim, na dienwaediad, ond creadur newydd.

16 A chynnifer ag a rodiant yn ol y rheol hon, tangnefedd arnynt a thru-garedd, ac ar Israel Duw.

17 O hyn allan na lined neb fi: canys dwyn yr wyf fi yn fy nghorph nodau yr Arglwydd Iesu.

18 Gras ein Harglwydd Iesu Grist a fyddo gyd â'ch yspryd chwi, frodyr. Amen.

¶ At y Galatiaid yr ysgrifenydd o Rufain.

Epistol PAUL yr Apostol at yr EPHESIAID.

PEN. I.

1 *Ar ol cyfarach yr Ephesiaid, 3 a diolch droetyn, 4 y mae efe yn crybwyll am ein hetholed-igaeth ni, 6 a'n mabwysiad trwy ras, 11 yr hyn yw gwir ffynnon iachawduriaeth dyn: 13 ac am na ellir yn hawdd gyrrhaeddyd uchder y dirgelwch hwn, 16 y mae efe yn gweddïo a'r iddym ddyfod 18 i gyflawn wybodaeth, 20 a meddiant o hono yng Nghrist.*

PAUL, apostol Iesu Grist trwy ewylls Duw, at y saint sydd yn Ephesus, a'r ffyddloniaid yng Nghrist Iesu :

2 Gras fyddo i chwi, a thangnefedd oddi wrth Dduw ein Tad, a'r Arglwydd Iesu Grist.

3 Bendigedig fyddo Duw a Thad ein Harglwydd Iesu Grist, yr hwn a'n bendithiodd ni â phob bendith ysprydol yn y nefolion *leuedd* yng Nghrist :

4 Megis yr etholodd efe ni ynddo ef cyn seiliad y byd, fel y byddem yn sanctaidd ac yn ddifeius ger ei fron ef mewn cariad :

5 Wedi iddo ein rhagluniaethu ni i fabwysiad trwy Iesu Grist iddo ei hun, yn ol boddlonrwydd ei ewylls ef,

6 Er mawl gogoniant ei ras ef, trwy yr hwn y gwnaeth ni yn gymmeradwy yn yr Anwylyd :

7 Yn yr hwn y mae i ni brynedigaeth trwy ei waed ef, *sef* maddeuant pechodau, yn ol cyfoeth ei ras ef ;

8 Trwy yr hwn y bu efe helaeth i ni ym mhob doethineb a deall,

9 Gwedi iddo hysbysu i ni ddirgelwch ei ewylls, yn ol ei foddlonrwydd ei hun, yr hon a arfaethasai efe ynddo ei hun :

10 Fel y'ngoruchwyliaeth cyflawnder yr amseroedd, y gallai grynhoi ynghyd yng Nghrist yr holl bethau sydd yn y nefoedd, ac ar y ddaear, ynddo ef :

11 Yn yr hwn y'n dewiswyd hefyd, wedi ein rhagluniaethu yn ol arfaeth yr hwn sydd yn gweithio pob peth wrth gynghor ei ewylls ei hun :

12 Fel y byddem ni er mawl i'w ogoniant ef, y rhai o'r blaen a obeithiasom yng Nghrist.

13 Yn yr hwn y gobeithiasoch chwithau hefyd, wedi i chwi glywed gair y gwirionedd, efengyl eich iachawdwriaeth : yn yr hwn hefyd, wedi i chwi gredu, y'ch seliwyd trwy Lân Yspryd yr addewid ;

14 Yr hwn yw ernes ein hetifeddiaeth ni, hyd bryniad y pwrca, i fawl ei ogoniant ef.

15 O herwydd hyn minnau hefyd, wedi clywed eich ffydd yn yr Arglwydd Iesu, a'ch cariad tu ag at yr holl saint,

16 Nid wyf yn peidio â diolch drosoch, gan wneuthur coffa am danoch yn fy ngweddïau ;

17 A'r i Dduw ein Harglwydd Iesu Grist, Tad y gogoniant, roddi i chwi Yspryd doethineb a datguddiad, trwy ei adnabod ef :

18 Wedi goleuo llygaid eich meddyliau ; fel y gwypoch beth yw gobaith ei alwedigaeth ef, a pheth yw golud gogoniant ei etifeddiaeth ef yn y saint,

19 A pheth yw rhagorol fawredd ei nerth ef tu ag attom ni y rhai ym yn credu, yn ol gweithrediad nerth ei gadernid ef ;

20 Yr hon a weithredodd efe yng Nghrist, pan y cyfododd ef o feirw, ac a'i gosododd i eistedd ar ei ddeheu-law ei hun yn y nefolion *leoedd*,

21 Goruwch pob tywysogaeth, ac awdurdod, a gallu, ac arglwyddiaeth, a phob enw a enwir, nid yn unig yn y byd hwn, ond hefyd yn yr hwn a ddaw :

22 Ac a ddarostyngodd bob peth dan ei draed ef, ac a'i rhoddes ef yn ben uwch law pob peth i'r eglwys,

23 Yr hon yw ei gorph ef, ei gyflawnder ef, yr hwn sydd yn cyflawni oll yn oll.

PEN. II.

1 *Trwy guffelyru yr hyn oeddyd ni wrth 3 naturiaeth, a'r hyn ydym ni 5 trwy ras, 10 y mae efe yn dangos ddarvoud ein creu ni i weithredoedd da ; 13 a chan ein bod ni wedi ein dwyn yn agos trwy Grist, na ddylem ni fyw megis 11 Cenhedloedd, ac 12 estroniaid gyni ; ond megis 19 cyd-ddinasyddion a'r saint, a theulu Duw.*

A CHWITHAU a fywâodd efe, pan oeddych feirw mewn camweddu a phechodau;

2 Yn y rhai y rhodiasoch gynt yn ol helynt y byd hwn, yn ol tywysog llywodraeth yr awyr, yr yspryd sydd yr awrhon yn gweithio ym mhiant anuffud-dod.

3 Ym mysg y rhai hefyd y bu ein hymarweddiad ni oll gynt, yn chwantau ein cnawd, gan wneuthur ewyllysiau y cnawd, a'r meddyliau; ac yr oeddym ni wrth naturiaeth yn blant digofaint, megis eraill.

4 Eithr Duw, yr hwn sydd gyfoethog o drugaredd, o herwydd ei fawr gariad trwy yr hwn y carodd efe ni,

5 Ie, pan oeddym feirw mewn camweddu, a'n cyd-fywâodd ni gyd â Christ, (trwy ras yr ydych yn gadwedig)

6 Ac a'n cyd-gyfododd, ac a'n gosododd i gyd-eistedd yn y nefolion *leoedd* yng Nghrist Iesu:

7 Fel y gallai ddangos yn yr oesoedd a ddeuai, ragorol olud ei ras ef, trwy ei gymmwynasgarwch i ni yng Nghrist Iesu.

8 Canys trwy ras yr ydych yn gadwedig, trwy ffydd; a hynny nid o honoch eich hunain: rhodd Duw *ydych*:

9 Nid o weithredoedd, fel nad ymfrostiai neb:

10 Canys ei waith ef ydym, wedi ein creu yng Nghrist Iesu i weithredoedd da, y rhai a rag-ddarparodd Duw, fel y rhodiem ni ynddynt.

11 Am hynny cofiwch, a chwi gynt yn Genhedloedd yn y cnawd, y rhai a elwid yn ddienwaediad, gan yr hyn a elwir enwaediad o waith llaw yn y cnawd;

12 Eich bod chwi y pryd hwnnw heb Grist, wedi eich dieithrio oddi wrth wladwriaeth Israel, ac yn estroniaid oddi wrth ammodau yr addewid, heb obaith gennych, ac heb Dduw yn y byd:

13 Eithr yr awrhon yng Nghrist Iesu, chwydychwi, y rhai oeddych gynt ym mhell, a wnaethpwyd yn agos trwy waed Crist.

14 Canys efe yw ein tangnefedd ni,

yr hwn a wnaeth y ddau yn un, ac a ddattododd ganol-fur y gwahaniaeth rhyngom ni;

15 Ac a ddirymmodd trwy ei gnawd ei hun y gelyniaeth, *sef* deddf y gorchymynion mewn ordeiniadau, fel y creai y ddau ynddo ei hun yn un dyn newydd, gan wneuthur heddwch;

16 Ac fel y cymmodai y ddau â Duw yn un corph trwy y groes, wedi lladd y gelyniaeth trwyddi hi.

17 Ac efe a ddaeth ac a bregethodd dangnefedd i chwi y rhai pell, ac i'r rhai agos.

18 Oblegid trwyddo ef y mae i ni ein dau ddyfodfa mewn un Yspryd at y Tad.

19 Weithian gan hynny nid ydych chwi mwyach yn ddiethriaid a dyfodiaid, ond yn gyd-ddinasyddion â'r saint, ac yn deulu Duw;

20 Wedi eich goruwch-adeiladu ar sail yr apostolion a'r prophwydi, ac Iesu Grist ei hun yn ben *congl-faen*.

21 Yn yr hwn y mae yr holl adeilad wedi ei chymmwys gyd-gyssylltu, yn cynnyddu yn deml sanctaidd yn yr Arglwydd:

22 Yn yr hwn y'ch cyd-adeiladwyd chwithau yn breswylfod i Dduw trwy yr Yspryd.

PEN. III.

1 *Darfod hysbysu i Paul, trwy ddatguddiad, 5 guddiedig ddirgelwch 6 cadwedigaeth y Cenhedloedd: 8 ac mai iddo ef y rhoisid y gras i'w 9 bregethu ef. 15 Y mae efe yn dymuno arnynt na hysrhâont oblegid ei flinderau ef; 14 ac yn gweddio 19 a'r iddynt wybod mawr gariad Duw tu ag attynt.*

ER mwyn hyn, myfi Paul, carcharor Iesu Grist trosoch chwi y Cenhedloedd;

2 Os clywsoch am oruchwyliaeth gras Duw, yr hon a roddwyd i mi tu ag attoch chwi:

3 Mai trwy ddatguddiad yr hysbysodd efe i mi y dirgelwch (megis yr ysgrifenisais o'r blaen ar ychydig *eiriau*,

4 Wrth yr hyn y gellwch, pan ddarllenoch, wybod fy neall i yn nirgelwch Crist)

5 Yr hwn yn oesoedd eraill nid eglurwyd i feibion dynion, fel y mae

yr awrhon wedi ei ddatguddio i'w sanctaidd apostolion a'i brophwydi trwy yr Yspryd;

6 Y byddai y Cenhedloedd yn gyd-etiffeddion, ac yn gyd-gorph, ac yn gyd-gyfrannogion o'i addewid ef yng Nghrist, trwy yr efengyl:

7 I'r hon y'm gwnaed i yn weinidog, yn ol rhodd gras Duw yr hwn a roddwyd i mi, yn ol grymmus weithrediad ei allu ef.

8 I mi, y llai nâr lleiaf o'r holl saint, y rhoddwyd y gras hwn, i efengylu ym mysg y Cenhedloedd anchwiliadwy olud Crist;

9 Ac i egluro i bawb beth yw cymdeithas y dirgelwch, yr hwn oedd guddiedig o ddechreuad y byd yn Nuw, yr hwn a greodd bob peth trwy Iesu Grist:

10 Fel y byddai yr awrhon yn hysbys i'r tywysogaethau ac i'r awdurdodau yn y nefolion *leoedd*, trwy yr eglwys, fawr amryw ddoethineb Duw,

11 Yn ol yr arfaeth dragywyddol, yr hon a wnaeth efe yng Nghrist Iesu ein Harglwydd ni:

12 Yn yr hwn y mae i ni hyfdra, a dyfodfa mewn hyder, trwy ei ffydd ef.

13 O herwydd paham yr wyf yn dymuno na lwfrhâoch oblegid fy mlinderau i drosoch, yr hyn yw eich gogoniant chwi.

14 O herwydd hyn yr wyf yn plygu fy ngliniau at Dad ein Harglwydd Iesu Grist,

15 O'r hwn yr enwir yr holl deulu yn y nefoedd ac ar y ddaear,

16 A'r roddi o hono ef i chwi, yn ol cyfoeth ei ogoniant, fod wedi ymgadarnhâu mewn nerth, trwy ei Yspryd ef, yn y dyn oddi mewn;

17 A'r fod Crist yn trigo trwy ffydd yn eich calonnau chwi;

18 Fel y galloch, wedi eich gwreiddio a'ch seilio mewn cariad, amgyffred gyd â'r holl saint, beth yw y lled, a'r hÿd, a'r dyfnder, a'r uchder;

19 A gwybod cariad Crist, yr hwn sydd uwch law gwybodaeth, fel y'ch cyflawner â holl gyflawnder Duw.

20 Ond i'r hwn a ddichon wneuthur yn dra rhagorol, y tu hwnt i bob peth yr ydym ni yn eu dymuno, neu

yn eu meddwl, yn ol y nerth sydd yn gweithredu ynom ni,

21 Iddo ef y byddo y gogoniant yn yr eglwys trwy Grist Iesu, dros yr holl genhedlaethau, hyd yn oes ocs-oedd. Amen.

PEN. IV.

1 Y mae yn eu hannog hwynt i undeb; 7 ac yn dangos bod Duw yn rhoddi amryw 11 ddoniau i ddynion, er mwyn 15 adeiladaeth ei eglwys, a'i 16 chynnydd yng Nghrist. 18 Y mae efe yn eu galw hwynt oddi wrth amhardeb y cenhedloedd, 24 i wisgo y dyn newydd; 25 ac i fwrw ymaith gelwydd, 29 ac ymadrodd llygreid.

DEISYF gan hynny arnoch yr wyf fi, y carcharor yn yr Arglwydd, a'r rodio o honoch yn addas i'r alwedigaeth y'ch galwyd iddi,

2 Gyd â phob gostyngeddrrwydd ac addfwynder, ynghyd â hir-ymaros, gan oddef eich gilydd mewn cariad;

3 Gan fod yn ddyfal i gadw undeb yr Yspryd y'ng hwlwm tangnefedd.

4 Un corph sydd, ac un Yspryd, megis ag y'ch galwyd yn un gobaith eich galwedigaeth;

5 Un Arglwydd, un ffydd, un bedydd,

6 Un Duw a Thad oll, yr hwn sydd goruwch oll, a thrwy oll, ac ynnoch oll.

7 Eithr i bob un o honom y rhoed gras, yn ol mesur dawn Crist.

8 O herwydd paham y mae efe yn dywedyd, Pan ddyrchafodd i'r uchelder, efe a gaethiwodd gaethiwed, ac a roddes roddion i ddynion.

9 (Eithr efe a ddyrchafodd, beth yw ond darfod iddo hefyd ddisgyn yn gyntaf i barthau isaf y ddaear?)

10 Yr hwn a ddisgynodd, yw yr hwn hefyd a esgynodd goruwch yr holl nefoedd, fel y cyflawnai bob peth)

11 Ac efe a roddes rai yn apostolion, a rhai yn brophwydi, a rhai yn efengylwyr, a rhai yn fugeiliaid ac yn athrawon;

12 I berffeithio y saint, i waith y weinidogaeth, i adeilad corph Crist:

13 Hyd oni ymgysfyddom oll yn undeb ffydd, a gwybodaeth Mab Duw, yn wr perffaith, at fesur oedran cyflawnder Crist:

14 Fel na byddom mwyach yn

blantus yn bwhwman, ac yn ein cylch-arwain â phob awel dysgeidiaeth, trwy hocced dynion, trwy gyfrwysdra i gynllwyn i dwyllo :

15 Eithr, gan fod yn gywir mewn cariad, cynnyddu o honomiddo ef ym mhob peth, yr hwn yw y pen, *sef* Crist :

16 O'r hwn y mae yr holl gorph wedi ei gyd-ymgynnull a'i gyd-gysylltu, trwy bob cymmal cynnalïaeth, yn ol y nerthol weithredïad ym mesur pob rhan, yn gwneuthur cynnydd y corph, i'w adeiladu ei hun mewn cariad.

17 Hyn gan hynny yr wyf yn ei ddywedyd, ac yn ei dystiolaethu yn yr Arglwydd, na rodioc'h chwi mwyach fel y mae y Cenedloedd eraill yn rhodio, yn oferedd y meddwl ;

18 Wedi tywyllu eu deall, wedi ymddieithrio oddi wrth fuchedd Dduw, trwy yr anwybodaeth sydd ynddynt, trwy ddallineb eu calon :

19 Y rhai wedi diddarbodi, a ymrosiant i drythyllwch, i wneuthur pob aflendid yn un chwant.

20 Eithr chwychwi nid felly y dysgasoeh Grist ;

21 Os bu i chwi ei glywed ef, ac os dysgwyd chwi ynddo, megis y mae y gwirionedd yn yr Iesu :

22 Dodi o honoch heibio, o ran yr ymarweddiad cyntaf, yr hen ddynt, yr hwn sydd lygredig yn ol y chwantau twyllodrus ;

23 Ac ymadnewyddu yn yspryd eich meddwl ;

24 A gwisgo y dyn newydd, yr hwn yn ol Duw a grewyd mewn cyfiawnder a gwir sancteiddrwydd.

25 O herwydd paham, gan fwrw ymaith gelwydd, dywedwch y gwir bob un wrth ei gymmydog : oblegid aelodau ydym i'n gilydd.

26 Digiwch, ac na phecwch : na factluded yr haul ar eich digofaint chwi :

27 Ac na roddwch le i ddiabol.

28 Yr hwn a ladrattâodd, na ladratted mwyach : eithr yn hytrach cymmered boen, gan weithio â'i ddwyllaw yr hyn sydd dda ; fel y byddo ganddo beth i'w gyfrannu i'r hwn y mae angen arno.

29 Na ddeued un ymadrodd llygredig allan o'ch genau chwi, ond y cyfryw un ag a fyddo da i adeiladu yn fuddiol, fel y paro ras i'r gwrandawyr.

30 Ac na thristêwch Lân Yspryd Duw, trwy yr hwn y'ch seliwyd hyd ddydd prunedigaeth.

31 Tynner ymaith oddi wrthych bob chwerwedd, a llid, a dig, a llefain, a chabledl, gyd â phob drygioni.

32 A byddwch gymmwynasgar i'ch gilydd, yn dosturiol, yn maddeu i'ch gilydd, megis y maddeuodd Duw er mwyn Crist i chwithau.

PEN. V.

2 Ar ol cynghorion cyffredinol i garu eu gilydd, 3 ac i ochlyd godineb, 4 a phob aflendid, 7 ac i beidio a chytal â'r anawuol, 15 ac i rodio yn ddiageulus, 18 ac i fod yn llawn o'r Yspryd; 22 y mae efe yn dyfod at ddyledion gwahanredol : pa fodd y dylai gwragedd ufuddhâu i'w gwyr, 25 a gwyr garu eu gwragedd, 32 megis y mae Crist yn caru ei eglwys.

BYDDWCH gan hynny ddilynwyr Duw, fel plant anwyl ;

2 A rhodiwch mewn cariad, megis y carodd Crist ninnau, ac a'i rhododd ei hun drosom ni, yn offrwm ac yn aberth i Dduw o arogl peraid.

3 Eithr godineb, a phob aflendid, neu gybydd-dra, na enwer chwaith yn eich plith, megis y gweddaï i saint ;

4 Na serthedd, nac ymadrodd ffol, na choeg ddigrifwch, pethau nid ydynt weddus : eithr yn hytrach rhoddi diolch.

5 Canys yr ydych chwi yn gwybod hyn, am bob putteiniwr, neu aflan, neu gybydd yr hwn sydd ddwlw-addolwr, nad oes iddynt etifeddiaeth yn nheyrnas Crist, a Duw.

6 Na thwyllled neb chwi â geiriâu ofer : canys oblegid y pethau hyn y mae digofaint Duw yn dyfod ar blant yr anufudd-dod.

7 Na fyddwch gan hynny gyfranogion â hwynt.

8 Canys yr oeddych chwi gynt yn dywyllwch, ond yr awrhon goleuni ydych yn yr Arglwydd : rhodiwch fel plant y goleuni ;

9 (Canys ffrwyth yr Yspryd sydd ym mhob daioni, a chyfiawnder, a gwirionedd)

10 Gan brofi beth sydd gymmeradwy gan yr Arglwydd.

11 Ac na fydded i chwi gyd-gyseillach â gweithredoedd anffrwythlawn y tywyllwch, eithr yn hytrach argyhoedd-wch hwynt.

12 Canys brwnt yw adrodd y pethau a wneir ganddynt hwy yn ddirgel.

13 Eithr pob peth, wedi yr argyhoedder, a eglurir gan y goleuni: canys beth bynnag sydd yn egluro, goleuni yw.

14 O herwydd paham y mae efe yn dywedyd, Dreffro di yr hwn wyt yn cysgu, a chyfod oddi wrth y meirw; a Christ a oleua i ti.

15 Gwelwch gan hynny pa fodd y rhodioch yn ddiesgeulus, nid fel annoethion, ond fel doethion;

16 Gan brynu yr amser, oblegid y dyddiau sydd ddrwg.

17 Am hynny na fyddwch annoethion, eithr yn deall beth yw ewyllys yr Arglwydd.

18 Ac na feddwer chwi gan win, yn yr hyn y mae gormodedd; eithr llanw-er chwi â'r Yspryd;

19 Gan lefaru wrth eich gilydd mewn psalmau, a hymnau, ac odlau ysprydol; gan ganu a phyngcio yn eich calon i'r Arglwydd;

20 Gan ddiolch yn wastad i Dduw a'r Tad am bob peth, yn enw ein Harglwydd Iesu Grist;

21 Gan ymddarostwng i'ch gilydd yn ofn Duw.

22 Y gwragedd, ymostyngwch i'ch gwŷr priod, megis i'r Arglwydd.

23 Oblegid y gwr yw pen y wraig, megis ag y mae Crist yn ben i'r eglwys; ac efe yw Iachawdwr y corph.

24 Ond fel y mae yr eglwys yn ddarostyngedig i Grist, felly hefyd bydded y gwragedd i'w gwŷr priod ym mhob peth.

25 Y gwŷr, cerwch eich gwragedd, megis ag y carodd Crist yr eglwys, ac a'i rhoddes ei hun drosti;

26 Fel y sancteiddiaf efe hi, a'i glanhâu â'r olchfa ddwfr, trwy y gair;

27 Fel y gosodai efe hi yn ogoneddus iddo ei hun, yn eglwys heb arni na brycheuyn na chrychui, na dim o'r

cyfryw; ond fel y byddai yn sanctaidd ac yn ddifeus.

28 Felly y dylai y gwŷr garu eu gwragedd, megis eu cyrph eu hunain. Yr hwn a garo ei wraig, sydd yn ei garu ei hun.

29 Canys ni chasaôdd neb erioed ei gnawd ei hun; eithr ei fagu a'i feithrin y mae, megis ag y mae yr Arglwydd am yr eglwys:

30 Oblegid aelodau ydym o'i gorph ef, o'i gnawd ef, ac o'i esgyrn ef.

31 Am hynny y gâd dyn ei dad a'i fam, ac y glŷn wrth ei wraig, a hwy a fyddant ill dau yn un cnawd.

32 Y dirgelwch hwn sydd fawr: eithr am Grist ac am yr eglwys yr wyf fi yn dywedyd.

33 Ond chwithau hefyd cymmmain un, felly cared pob un o honoch ei wraig, fal ef ei hunan; a'r wraig edryched a'r iddi berchi ei gwr.

PEN. VI.

1 Dyledwydd plant tu ag at eu rhieni, 5 a gweision tu ag at eu harglwyddi. 10 Mai mil-wriaeth yw ein bywyd ni, 12 nid yn unig yn erbyn cig a gwaed, eithr hefyd yn erbyn gelynyion ysprydol. 13 Cystawon arfogaeith Cristion, 18 a'r modd yr arferir. 21 Canmol Tychicus.

Y PLANT, ufuddhêwch i'ch rhieni yn yr Arglwydd: canys hyn sydd gyfiawn.

2 Anrhydedda dy dad a'th fam (yr hwn yw y gorchymyn cyntaf mewn addewid)

3 Fel y byddo yn dda i ti, ac fel y byddech hir-hoedlog ar y ddaear.

4 A chwithau dadau, na yrrwch eich plant i ddigio; ond maethwch hwynt yn addysg ac athrawiaeth yr Arglwydd.

5 Y gweision, ufuddhêwch i'r rhai sydd arglwyddi i chwi yn ol y cnawd, gyd âg ofn a dychryn, yn symlrwydd eich calon, megis i Grist;

6 Nid â golwg-wasanaeth, fel boddlonwyr dynion, ond fel gweision Crist, yn gwneuthur ewyllys Duw o'r galon;

7 Trwy ewyllys da yn gwneuthur wasanaeth, megis i'r Arglwydd, ac nid i ddynion:

8 Gan wybod mai pa ddaioni bynnag a wnelo pob un, hynny a dderbyn efe gan yr Arglwydd, pa un bynnag ai caeth ai rhydd fyddo.

9 A chwithau feistriaid, gwnewch yr un pethau tu ag attynt hwy, gan roddi bygwth heibio : gan wybod fod eich Arglwydd chwi a hwythau yn y nefoedd ; ac nid oes derbyn wyneb gyd âg ef.

10 Heb law hyn, fy mrodyr, ymnerthwch yn yr Arglwydd, ac yng nghadernid ei allu ef.

11 Gwisgwch holl arfogaeth Duw, fel y galloch sefyll yn erbyn cynllwynion diafol.

12 Oblegid nid yw ein hymdrech ni yn erbyn gwaed a chnawd, ond yn erbyn tywysogaethau, yn erbyn awdurdodau, yn erbyn bydol-lywiawdwy tywyllwch y byd hwn, yn erbyn drygau ysprydol yn y nefolion *leoedd*.

13 Am hynny cymmerwch atoch holl arfogaeth Duw, fel y galloch wrth-sefyll yn y dydd drwg ; ac wedi gorphen pob peth, sefyll.

14 Sefwch gan hynny, wedi amgylch-wregysu eich lwynau â gwirionedd, a gwisgo dwyfronneg cyfiawnder ;

15 A gwisgo am eich traed esgidiau parottôad efengyl tangnefedd :

16 Uwch law pob dim, wedi cymeryd tarian y ffydd, â'r hon y gellwch ddiffoddi holl biccellau tanllyd y fall.

17 Cymmerwch hefyd helm yr

iachawdwriaeth, a chleddyf yr Yspryd, yr hwn yw gair Duw :

18 Gan weddio bob amser â phob rhyw weddi a deisyfiad yn yr Yspryd, a bod yn wyliaidwrus at hyn yma, trwy bob dyfal-bara, a deisyfiad dros yr holl saint ;

19 A throsf finnau, fel y rhodder i mi ymadrodd, trwy agoryd fy ngenau yn hŷf, i hysbysu dirgelwch yr efengyl :

20 Dros yr hon yr wyf yn gennad mewn cadwyn : fel y traethwyf yn hŷf am dani, fel y perthyn i mi draethu.

21 Ond fel y gwypoch chwithau hefyd fy helynt, beth yr wyf yn ei wneuthur, Tychicus, y brawd anwyl, a'r gweinidog ffyddlawn yn yr Arglwydd, a hysbysa i chwi bob peth :

22 Yr hwn a anfonais atoch er mwyn hyn yma ; fel y caech wybod ein helynt ni, ac fel y diddanai efe eich calonnau chwi.

23 Tangnefedd i'r brodyr, a chariad gyd â ffydd oddi wrth Dduw Dad, a'r Arglwydd Iesu Grist.

24 Gras *fyddo* gyd â phawb sydd yn caru ein Harglwydd Iesu Grist mewn purdeb. Amen.

¶ At yr Ephesiaid yr ysgrifenwyd o Rufain, gyd â Tychicus.

Epistol PAUL yr Apostol at y PHILIPPIAID.

PEN. I.

3 *Y mae efe yn tystiolaethu ei ddiolchgarwch i Dduw, a'i serch tu ag attynt hwythau, am ffurthau eu ffydd hwynt, a'u cymdeithas yn ei ddioldefadau ef : 9 gan weddio beunydd, a'r iddynt gynnnyddu mewn gras. 12 Y mae efe yn dangos pa ddaioni a ddaeth i ffydd Crist trwy ei flinderau ef yn Rhufain ; 21 ac mor barod ydyw efe i ogoneddu Crist, pa un bynnag ai trwy fyryd, ai trwy farwolaeth : 27 gan eu hannog hwy i undeb, 28 ac i fod yn gryfion mewn erlid.*

PAUL a Thimotheüs, gweision Iesu Grist, at yr holl saint yng Nghrist Iesu y rhai sydd yn Philippi, gyd â'r esgobion a'r diaconiaid :

2 Gras i chwi, a thangnefedd, oddi wrth Dduw ein Tad ni, a'r Arglwydd Iesu Grist.

3 I'm Duw yr ydwyf yn diolch, ym mhob coffa am danoch,

4 Bob amser ym mhob deisyfiad o'r eiddof drosoch chwi oll, gan wneuthur fy neisyfiad gyd â llawenydd,

5 Oblegid eich cymdeithas chwi yn yr efengyl, o'r dydd cyntaf hyd yr awr hon ;

6 Gan fod yn hyderus yn hyn, y bydd i'r hwn a ddechreuodd ynoch waith da, ei orphen hyd ddydd Iesu Grist :

7 Megis y mae yn iawn i mi synied hyn am danoch oll, am eich bod geunyf yn fy nghalon, yn gymmaint a'ch bod chwi oll, yn gystal yn fy rhwym-

au, ag yn fy ymddiffyn a chadarnhâd yr efengyl, yn gyfrannogion â mi o ras.

8 Canys Duw sydd dyst i mi, mor hiraethus wyf am danoch oll yn ymysgaroedd Iesu Grist.

9 A hyn yr wyf yn ei weddio, a'r amlhâu o'ch cariad chwi etto fwyfwy mewn gwybodaeth, a phob synwyr;

10 Fel y profoch y pethau sydd â gwahaniaeth rhyngddynt; fel y byddoch bur a didramgywydd hyd ddydd Crist;

11 Wedi eich cyflawni â ffrwythau cyflawnder, y rhai sydd trwy Iesu Grist, er gogoniant a moliant i Dduw.

12 Ac mi a ewyllysiwn i chwi wybod, frodyr, am y pethau a *ddi-gwyddodd* i mi, ddyfod o honynt yn hytrach er llwyddiant i'r efengyl;

13 Yn gymmaint a bod fy rhwymau i yng Nghrist yn eglur yn yr holl lys, ac ym mhob lle arall;

14 Ac i lawer o'r brodyr yn yr Arglwydd fyned yn hyderus wrth fy rhwymau i, a bod yn hyfach o lawer i draethu y gair yn ddiöfn.

15 Y mae rhai yn wir yn pregethu Crist trwy genfigen ac ymryson; a rhai hefyd o ewyllys da.

16 Y naill sydd yn pregethu Crist o gynnwys, nid yn bur, gan feddwl dwyn mwy o flinder i'm rhwymau i:

17 A'r lleill o gariad, gan wybod mai er ymddiffyn yr efengyl y'm gosodwyd.

18 Beth er hynny? etto ym mhob modd, pa un bynnag ai mewn rhith, ai mewn gwirionedd, yr ydys yn pregethu Crist: ac yn hyn yr ydwyf fi yn llawen, i.e., a llawen fyddaf.

19 Canys mi a wn y digwydd hyn i mi er iachawdwriaeth, trwy eich gweddi chwi, a chynnorthwy Yspryd Iesu Grist,

20 Yn ol fy awydd-fryd a'm go-baith, na'm gwaradwyddir mewn dim, eithr mewn pob hyder, fel bob amser, *felly* yr awrhon hefyd, y mawrygir Crist yn fy nghorph i, pa un bynnag ai trwy fywyd, ai trwy farwolaeth.

21 Canys byw i mi *yw* Crist, a marw *sydd* elw.

22 Ac os byw fyddaf yn y cnawd,

hyn *yw* ffrwyth fy llafur: a pha beth a ddewisaf, nis gwn.

23 Canys y mae yn gyfyng arnaf o'r ddeu-*tu*; gan fod gennyf chwant i'm dattod, ac i fod gyd â Christ: canys llawer iawn gwell *ydym*.

24 Eithr aros yn y cnawd *sydd* fwy anghenrheidiol o'ch plegid chwi.

25 A chennyf yr hyder hwn, yr wyf yn gwybod yr arhosaf ac y cyd-drigaf gyd â chwi oll, er cynnydd i chwi, a llawenydd y ffydd.

26 Fel y byddo eich gorfoledd chwi yn helaethach yng Nghrist Iesu o'm plegid i, trwy fy nyfodiad i dra-*ch*efn atoch.

27 Yn unig ymddygwch yn addas i efengyl Crist; fel pa un bynnag a *wne*lwyf ai dyfod a'ch gweled chwi, ai bod yn absennol, y clywyf oddi wrth eich helynt chwi, eich bod yn sefyll yn un yspryd, âg un enaid, gan gydymdrech gyd â ffydd yr efengyl;

28 Ac heb eich dychrynuu mewn un dim gan eich gwrthwynebwyr: yr hyn iddynt hwy yn wir sydd arwydd sicr o golledigaeth, ond i chwi o iachawdwriaeth, a hynny gan Dduw.

29 Canys i chwi y rhoddwyd, *bod* i *chwi*, er Crist, nid yn unig gredu ynddo ef, ond hefyd ddioddef erddo ef;

30 Gan fod i chwi yr un ymdrin ag a welsoch ynof fi, ac yr awrhon a glywch *ei fod* ynof fi.

PEN. II.

1 *Y mae efe yn eu hannog hwynt i undeb, ac i bob gostyngeddwydd meddwl, trwy siampt ufudd-dod a dychafiad Crist; 12 ac i fyned rhagddynt yn ofalus yn ffordd iachawdwriaeth, fel y byddont megis yn oleuadau i'r byd annwciol, 16 ac yn ddiðdanwch iddo yntau, eu hapostol hwynt, yr hwn sydd bellach barod i'w offrymmu i Dduw.* 19 *Y mae efe yn gobeithio danfon Timotheüs attynt, yr hwn y mae efe yn ganmol yn fawr; 25 ac felly Epaphroditus, yr hwn y mae efe ar fedr ei ddanfon attynt yn ddiatreg.*

OD oes gan hynny ddim diddanwch yng Nghrist, od oes dim cysur cariad, od oes dim cymdeithas yr Yspryd, od oes dim ymysgaroedd a thosturiaethau;

2 Cyflawnwch fy llawenydd, fel y byddoch yn meddwl yr un peth, a'r un cariad gennyh, yn gyttûn, yn synied yr un peth.

3 Na wneled dim trwy gynnen neu wag-ogoniant, eithr mewn gostyngeiddrwydd, gan dybied eich gilydd yn well nâ chwi eich hunain.

4 Nac edrychwch bob un ar yr eiddoch eich hunain, eithr pob un ar yr eiddo eraill hefyd.

5 Canys bydded ynoch y meddwl yma, yr hwn oedd hefyd yng Nghrist Iesu :

6 Yr hwn, ac efe yn ffurf Duw, ni thybiodd yn drais fod yn ogyfuwch â Duw ;

7 Eithr efe a'i dibrisiodd ei hun, gan gymmeryd arno agwedd gwas, ac a wnaed mewn cyffelybiaeth dynion :

8 A'i gael mewn dull fel dyn, efe a'i darostyngodd ei hun, gan fod yn ufudd hyd angau, ië, angau y groes.

9 O herwydd paham, Duw a'i tradyrchafodd yntau, ac a roddes iddo enw yr hwn sydd goruwch pob enw ;

10 Fel yn enw Iesu y plygai pob glin, o'r nefolion, a'r daearolion, a than-ddaearolion *bethau* ;

11 Ac y cyffesai pob tafod *fod* Iesu Crist yn Arglwydd, er gogoniant Duw Dad.

12 Am hynny, fy anwylyd, megis bob amser yr ufuddhasoch, nid fel yn fy ngŵydd yn unig, eithr yr awrhon yn fwy o lawer yn fy absen, gweithiwch allan eich iachawdwriaeth eich hunain trwy ofn a dychryn.

13 Canys Duw yw yr hwn sydd yn gweithio ynoch ewyllysio a gweithredu o'i ewyllys da *ef*.

14 Gwnewch bob dim heb rwgnach, ac ymddadleu ;

15 Fel y byddoch ddiargyhoedd, a diniwed, yn blant difeius i Dduw, ynghanol cenhedlaeth ddrygionus a throfaus, ym mhlith y rhai yr ydych yn disgleirio megis goleuadau yn y byd,

16 Yn cynnal gair y bywyd ; er gorfoledd i mi yn nydd Crist, na redais yn ofer, ac na chymmerais boen yn ofer.

17 Ië, a phe y'm hoffrymmid ar aberth a gwasanaeth eich ffydd, llawenhâu yr wyf, a chyd-lawenhâu â chwi oll.

18 Oblegid yr un *peth* hefyd byddwch chwithau lawen, a chyd-lawenhêwch â minnau.

19 Ac yr wyf yn gobeithio yn yr Arglwydd Iesu, anfon Timothëus ar fyrder attoch, fel y'm cysurer innau hefyd, wedi i mi wybod eich helynt chwi.

20 Canys nid oes gennyf neb o gyffelyb feddwl, yr hwn a wir-ofala am y pethau a berthyn i chwi.

21 Canys pawb sydd yn ceisio yr eiddynt eu hunain, nid yr eiddo Crist Iesu.

22 Eithr y prawf o hono ef chwi a'i gwyddoch, mai fel plentyn gyd â thad, y gwasanaethodd efe gyd â myfi yn yr efengyl.

23 Hwn gan hynny yr ydwyf yn gobeithio ei ddanfon, cyn gynted ag y gwelwyf yr hyn a fydd i mi.

24 Ac y mae gennyf hyder yn yr Arglwydd y deuaif finnau hefyd ar fyrder attoch.

25 Eithr mi a dybiais yn anghenrheidol ddanfon attoch Epaphroditus, fy mrawd, a'm cyd-weithiwr, a'm cydfilwr, ond eich cennad chwi, a gweinidog i'm cyfreidiau innau.

26 Canys yr oedd efe yn hiraethu am danoch oll, ac yn athrist iawn, oblegid i chwi glywed ei fod ef yn glaf.

27 Canys yn wir efe a fu glaf yn agos i angau : ond Duw a drugarhâodd wrtho ef ; ac nid wrtho ef yn unig, ond wrthryf finnau hefyd, rhag cael o honof dristwch ar dristwch.

28 Yn fwy diwyd gan hynny yr anfonais i ef, fel gwedi i chwi ei weled ef drachefn, y byddech chwi lawen, ac y byddwn innau yn llai fy nhriswch.

29 Derbyniwch ef gan hynny yu yr Arglwydd gyd â phob llawenydd ; a'r cyfryw rai gwnewch gyfrif o honynt :

30 Canys oblegid gwaith Crist y bu efe yn agos i angau, ac y bu diddarbod am ei einioes, fel y cyflawnai efe eich diffyg chwi o'ch gwasanaeth tu ag attaf fi.

PEN. III.

1 *Y mae efe yn eu rhybuddio hwy i ochelyd gan-athrawon yr enwaediad; ac, 4 yn dangos fod iddo ef fwy o achos nag iddynt hwy, i hyderu y'ngyflawnder y ddeddf: 7 yr hyn, er hynny, y mae efe yn ei gyfrif yn dom ac yn golled, er mwyn ymnull Crist, a'i gyflawnder ef; 12 gan gydnabod ei amherffeithrwydd ei hun yn hyn. 15 Y mae efe yn eu hannog hwy i fod o'r meddwl hun, 17 ac i'w ddynwared ef; 18 ac i ochelyd fyrrd Cristianogion enaodol.*

WEITHIAN, fy mrodyr, byddwch lawen yn yr Arglwydd.

Ysgrifenu yr un pethau atoch, gennyf fi yn wir nid yw flin, ac i chwithau y mae yn ddiogel.

2 Gochelwch gŵn, gochelwch ddrwg-weithwyr, gochelwch y cyddoriad.

3 Canys yr enwaediad ydym ni, y rhai ydym yn gwasanaethu Duw yn yr yspryd, ac yn gorfoleddu yng Nghrist Iesu, ac nid yn ymddiried yn y cnawd:

4 *Ac er bod gennyf achos i ymddiried, i.e., yn y cnawd. Os yw neb arall yn tybied y gall ymddiried yn y cnawd, myfi yn fwy:*

5 Wedi enwaedu arnaf yr wythfed dydd, o genedl Israel, o lwyth Benjamin, yn Hebrëwr o'r Hebreaid; yn ol y ddeddf, yn Pharisead;

6 Yn ol zêl, yn erlid yr eglwys; yn ol y cyfiawnder sydd yn y ddeddf, yn ddiargyhoedd.

7 Eithr y pethau oedd elw i mi, y rhai hynny a gyfrifais i yn golled er mwyn Crist.

8 Ië, yn ddiammeu, yr wyf hefyd yn cyfrif pob peth yn golled, o herwydd ardderchogrwydd gwybodaeth Crist Iesu fy Arglwydd: er mwyn yr hwn y'm colledwyd ym mhob peth, ac yr wyf yn eu cyfrif yn dom, fel yr ymnullwyf Grist,

9 Ac y'm cair ynddo ef heb fy nghyfiawnder fy hun, yr hwn sydd o'r gyfraith, ond yr hwn sydd trwy ffydd Crist, sef y cyfiawnder sydd o Dduw trwy ffydd:

10 Fel yr adnabyddwyf ef, a grym ei adgyfodiad ef, a chymdeithas ei ddiodeffiadau ef, gan fod wedi fy nghyd-ffurfio â'i farwolaeth ef;

11 Os mewn un modd y gallwn gyrhaeddyd adgyfodiad y meirw:

12 Nid fel pe bawn wedi ei gyrhaeddyd eisoes, neu fod eisoes wedi fy mherffeithio; eithr dilyn yr wyf, fel y gallwyf ymaflyd yn y peth hwn hefyd yr ymaflyd ynof gan Grist Iesu.

13 Y brodyr, nid wyf fi yn bwrw ddarfod i mi gael gafael: ond un peth, gan anghofio y pethau sydd o'r tu cefn, ac ymestyn at y pethau o'r tu blaen,

14 Yr ydwyf yn cyrchu at y nôd, am gamp uchel alwedigaeth Duw yng Nghrist Iesu.

15 Cynnifer gan hynny ag ydym berffaith, syniwn hyn: ac os ydych yn synied dim yn amgenach, hyn hefyd a ddatguddia Duw i chwi.

16 Er hynny, y peth y daethom atto, cerddwn wrth yr un rheol, syniwn yr un peth.

17 Byddwch ddilynwyr i mi, frodyr, ac edrychwch ar y rhai sydd yn rhodio felly, megis yr ydym ni yn siampl i chwi.

18 (Canys y mae llawer yn rhodio, am y rhai y dywedais i chwi yn fynych, ac yr ydwyf yr awrhon hefyd dan wylo yn dywedyd, *mai* gelynion croes Crist *ydylnt*;

19 Diwedd y rhai *yw* distryw, duw y rhai *yw* eu bol, a'u gogoniant yn eu cywilydd, y rhai sydd yn synied pethau daerol)

20 Canys ein hymarweddiad ni sydd yn y nefoedd; o'r lle hefyd yr ydym yn disgwyl yr Iachawdwr, yr Arglwydd Iesu Grist:

21 Yr hwn a gyfnewidia ein corph gwael ni, fel y gwneler ef yr un ffurf â'i gorph gogoneddus ef, yn ol y nerthol weithrediad trwy yr hwn y dichon efe, i.e., ddarostwng pob peth iddo ei hun.

PEN. IV.

1 *Ar ol rhybuddion neillduol, 4 y mae efe yn myned rhagddo at gynghorion cyffredinol; 10 ac yn dangos pa fodd y llawenychedd efe wrth eu haelioni hwy tu ag atto ef, pan oedd yng ngharchar; nid yn gymmaint am iddynt borthi ei anghenion ef, ag am y gras Duw oedd ynddynt hwy: 19 ac felly y mae efe yn diweddu, gan weddio, a'u hannerch hwy.*

AM hynny, fy mrodyr anwyl a hoff, fy llawenydd a'm coron, felly sefchwch yn yr Arglwydd, anwyllyd.

2 Yr ydwyf yn attolwg i Euodias, ac yn attolwg i Syntyche, synied yr un peth yn yr Arglwydd.

3 Ac yr ydwyf yn dymuno arnat tithau, fy ngwir gymmar, cymmorth y gwragedd hynny y rhai yn yr efengyl a gyd-lafuriasant â mi, ynghyd â Chlement hefyd, a'm cyd-weithwyr eraill, y rhai y *mae* eu henwau yn llyfr y bywyd.

4 Llawenhêwch yn yr Arglwydd yn wastadol: a thrachefn meddaf, Llawenhêwch.

5 Bydded eich arafwch yn hysbys i bob dyn. Y *mae* yr Arglwydd yn agos.

6 Na ofelwch am ddim: eithr ym mhob peth mewn gweddi ac ymbil gyd â diolchgarwch, gwneler eich deisyfiadau chwi yn hysbys ger bron Duw.

7 A thangnefedd Duw, yr hwn sydd uwch law pob deal, a geidw eich calonnau a'ch meddyliau yng Nghrist Iesu.

8 Yn ddiweddfaf, frodyr, pa bethau bynnag sydd wir, pa bethau bynnag *sydd* onest, pa bethau bynnag *sydd* gyfiawn, pa bethau bynnag *sydd* bur, pa bethau bynnag *sydd* hawddgar, pa bethau bynnag *sydd* ganmoladwy, od oes un rhinwedd, ac od oes dim clod, meddylwch am y pethau hyn.

9 Y rhai a ddysgasoch ac a dderbyniasoch, ac a glywsoch, ac a welsoch ynof fi, y pethau hyn gwnewch: a Duw yr heddwoch a fydd gyd â chwi.

10 Mi a lawenychais hefyd yn yr Arglwydd yn fawr, oblegid i'ch gofal chwi am danaf fi yr awrhon o'r diwedd adnewyddu; yn yr hyn y buoch ofalus hefyd, ond eisieu amser cyfaddas oedd arnoch.

11 Nid am fy mod yn dywedyd o herwydd eisieu: canys myfi a ddysgais ym mha gyflwr bynnag y byddwyf, fod yn foddolawn *iddo*.

12 Ac mi a fedraf ymostwng, ac a fedraf ymhelaethu: ym mhob lle ac ym mhob peth y'm haddysgwyd, i fod yn llawn ac i fod yn newynog, i fod mewn helaethrwydd ac i fod mewn prinder.

13 Yr wyf yn gallu pob peth trwy Grist yr hwn sydd yn fy nerthu i.

14 Er hynny, da y gwnaethoch gyd-gyfrannu â'm gorthrymder i.

15 A chwithau, Philippiaid, hefyd, a wyddoch yn nechreuad yr efengyl, pan aethum i ymaith o Macedonia, na chyfrannodd un eglwys â mi o ran rhoddi a derbyn, ond chwydychwi yn unig.

16 Oblegid yn Thessalonica hefyd yr anfonasoch i mi unwaith ac eilwaith wrth fy anghenrhaid.

17 Nid o herwydd fy mod i yn ceisio rhodd: eithr yr ydwyf yn ceisio ffrwyth yn amlhâu erbyn eich cystrif chwi.

18 Ond y *mae* gennyf bob peth, ac y *mae* gennyf helaethrwydd: mi a gyflawnwyd, wedi i mi dderbyn gan Epaphroditus y pethau a *ddaethant* oddi wrthych chwi; *sef* arogl praeidd, aberth cymmeradwy, boddolawn gan Dduw.

19 A'm Duw i a gyflawna eich holl raid chwi yn ol ei olud ef mewn gogoniant, yng Nghrist Iesu.

20 Ond i Dduw a'n Tad ni y *byddo* gogoniant yn oes oesoedd. Amen.

21 Anherchwch yr holl saint yng Nghrist Iesu. Y *mae* y brodyr sydd gyd â mi yn eich annerch.

22 Y *mae* y saint oll yn eich annerch chwi, ac yn bennaf y rhai sydd o deulu Cesar.

23 Gras ein Harglwydd Iesu Grist *fyddo* gyd â chwi oll. Amen.

¶ At y Philippiaid yr ysgrifenyddwyd o Rufain, gyd âg Epaphroditus.

Epistol PAUL yr Apostol at y COLOSSIAID.

PEN. I.

1 *Ar ol cyfarach iddynt, y mae Paul yn diolch i Dduw am eu ffydd hwy; 7 ac yn cadarnhau dysgeidiaeth Epaphras; 9 ac yn gweddio ym mhellach a'r iddynt gynnyddu meicn gras: 14 yn portreidiu y gwir Grist; 21 ac yn eu hannog hwy i dderbyn Iesu Grist; ac yn canmol ei weinidogaeth ei hun.*

PAUL, apostol Iesu Grist trwy ewyllys Duw, a Thimothëus ein brawd,

2 At y saint a'r ffyddlawn frodyr yng Nghrist y rhai sydd yn Colossa. Gras i chwi, a thangnefedd, oddi wrth Dduw ein Tad, a'r Arglwydd Iesu Grist.

3 Yr ydym yn diolch i Dduw a Thad ein Harglwydd Iesu Grist, gan weddio drosoch chwi yn wastadol;

4 Er pan glywsom am eich ffydd yng Nghrist Iesu, ac am y cariad *sydd gennych* tu ag at yr holl saint;

5 Er mwyn y gobaith a roddwyd i gadw i chwi yn y nefoedd, am yr hon y clywsoc o'r blaen y'ngair gwirionedd yr efengyl;

6 Yr hon sydd wedi dyfod attoch chwi, megis ag *y mae* yn yr holl fyd; ac sydd yn dwyn ffrwyth, megis ag yn eich plith chwithau, er y dydd y clywsoc, ac y gwybuoch ras Duw mewn gwirionedd:

7 Megis ag y dysgasoch gan Epaphras ein hanwyl gyd-was, yr hwn sydd drosoch chwi yn ffyddlawn weinidog i Grist;

8 Yr hwn hefyd a amlygodd i ni eich cariad chwi yn yr Yspryd.

9 O herwydd hyn ninnau hefyd, er y dydd y clywsom, nid ydym yn peidio â gweddio drosoch, a deisyf eich cyflawni chwi â gwybodaeth ei ewyllys ef ym mhob doethineb a deall ysprydol;

10 Fel y rhodioch yn addas i'r Arglwydd i bob rhyngu bodd, gan ddwyn ffrwyth ym mhob gweithred dda, a chynnyddu y'ngwybodaeth am Dduw;

11 Wedi eich nerthu â phob nerth yn ol ei gadernid gogoneddus ef, i bob

dioddefgarwch a hir-ymaros gyd â llawenydd;

12 Gan ddiolch i'r Tad, yr hwn a'n gwnaeth ni yn gymmwys i *gael* rhan o etifeddiaeth y saint yn y gol-euni.

13 Yr hwn a'n gwaredodd ni allan o feddiant y tywyllwch, ac a'n symmudodd i deyrnas ei anwyl Fab:

14 Yn yr hwn y mae i ni brynedigaeth trwy ei waed ef, *sef* maddeuant pechodau.

15 Yr hwn yw delw y Duw anweledig, cyntaf-anedig pob creadur:

16 Canys trwyddo ef y crewyd pob dim a'r sydd yn y nefoedd, ac sydd ar y ddaear, yn weledig ac yn anweledig, pa un bynnag ai thronau, ai arglwyddiaethau, ai tywysogaethau, ai meddiannau; pob dim a grewyd trwyddo ef, ac erddo ef.

17 Ac y mae efe cyn pob peth, ac ynddo ef y mae pob peth yn cydsesfyll.

18 Ac efe yw pen corph yr eglwys: *efe* yr hwn yw y dechreuad, y cyntaf-anedig oddi wrth y meirw; fel y byddai efe yn blaenori ym mhob peth.

19 Oblegid rhyngodd bodd i'r *Tad* drigo o bob cyflawnder ynddo ef;

20 Ac (wedi iddo wneuthur heddwch trwy waed ei groes ef) trwyddo ef gymmodi pob peth âg ef ei hun, trwyddo ef, *meddaf*, pa un bynnag ai pethau ar y ddaear, ai pethau yn y nefoedd.

21 A chwithau, y rhai oeddych ddiethriaid, a gelynyion mewn meddwl trwy weithredoedd drwg, yr awrhon hefyd a gymmododd efe,

22 Y'nghorph ei gnawd ef trwy farwolaeth, i'ch cyflwyno chwi yn sanctaidd, ac yn ddifeius, ac yn ddiargyhoedd, ger ei fron ef:

23 Os ydych yn parhau yn y ffydd, wedi eich seilio a'ch sicrhau, ac heb eich symmud oddi wrth obaith yr efengyl, yr hon a glywsoc, *ac* a bregethwyd ym mysg pob creadur a'r sydd

dan y nef; i'r hon y'm gwnaethpwyd i Paul yn weinidog:

24 Yr hwn ydwyf yn awr yn llawenyachu yn fy niodeffiadau drosoch, ac yn cyflawni yr hyn sydd yn ôl o gystuddiau Crist yn fy nghnawd i, er mwyn ei gorph ef, yr hwn yw yr eglwys:

25 I'r hon y'm gwnaethpwyd i yn weinidog, yn ol goruchwyliaeth Duw, yr hon a roddwyd i mi tu ag attoch chwi, i gyflawni gair Duw;

26 *Sef* y dirgelwch oedd guddiedig er oesoedd ac er cenhedlaethau, ond yr awrhon a eglurwyd i'w saint ef:

27 I'r rhai yr ewyllysiodd Duw hysbysu beth yw golud gogoniant y dirgelwch hwn ym mhlith y Cenhedloedd; yr hwn yw Crist yn och chwi, gobaith y gogoniant:

28 Yr hwn yr ydym ni yn ei bregethu, gan rybuddio pob dyn, a dysgu pob dyn ym mhob doetluneb; fel y cyflwynom bob dyn yn berffaith yng Nghrist Iesu:

29 Am yr hyn yr ydwyf hefyd yn llafurio, gan ymdrechu yn ol ei weithrediad ef, yr hwn sydd yn gweithio ynof fi yn nerthol.

PEN. II.

1 *Y mae efe etto yn eu hannog hwy i fod yn ddiawadal yng Nghrist; 8 ac i ochelyd philosophydiaeth, a thraddodiadau ofer, 18 ac addoli angelion, 20 a seremonïau y gyfraith, y rhai sydd wedi terfynu yng Nghrist.*

CANYNS mi a ewyllysiwn i chwi wybod pa faint o ymdrech sydd arnaf er eich *mwyn* chwi, a'r rhai yn Laodicea, a chynnifer ag ni welsant fy wyneb i yn y cnawd;

2 Fel y cysurid eu calonnau hwy, wedi eu cyd-gyssylltu mewn cariad, ac i bob golud sicrwydd deall, i gydnyddiaeth dirgelwch Duw, a'r Tad, a Christ;

3 Yn yr hwn y mae holl drysorau doethineb a gwybodaeth yn guddiedig.

4 A hyn yr ydwyf yn eiddywedyd, fel na thwylllo neb chwi âg ymadrodd hygoel.

5 Canys er fy mod i yn absennol yn y cnawd, er hynny yr ydwyf gyd â chwi yn yr yspryd, yn llawenyachu, ac yn gweled eich trefn chwi, a chadernid eich ffydd yng Nghrist.

6 Megis gan hynny y derbyniaisoch Grist Iesu yr Arglwydd, *felly* rhodiwch ynddo;

7 Wedi eich gwreiddio a'ch adeiladu ynddo ef, a'ch cadarnhau yn y ffydd, megis y'ch dysgwyd, gan gynnyddu ynddi mewn diolchgarwch.

8 Edrychwch na bo neb yn eich anrheithio trwy filosofi, a gwag dwyll, yn ol traddodiad dynion, yn ol egwyddorion y byd, ac nid yn ol Crist.

9 Oblegid ynddo ef y mae holl gyflawnder y Duwdod yn preswyllo yn gorphorol.

10 Ac yr ydych chwi wedi eich cyflawni ynddo ef, yr hwn yw pen pob tywysogaeth ac awdurdod:

11 Yn yr hwn hefyd y'ch enwaedwyd, âg enwaediad nid o waith llaw, trwy ddiosg corph pechodau y cnawd, yn enwaediad Crist:

12 Wedi eich cyd-gladdu âg ef yn y bedydd, yn yr hwn hefyd y'ch cydgyfodwyd trwy ffydd gweithrediad Duw, yr hwn a'i cyfododd ef o feirw.

13 A chwithau, pan oeddych yn feirw mewn camweddau, a dienwaediad eich cnawd, a gyd-fywâodd efe gyd âg ef, gan faddeu i chwi yr holl gamweddau,

14 Gan ddileu ysgrifen-law yr ordeiniadau, yr hon oedd i'n herbyn ni, yr hon oedd y'ngwrthwyneb i ni, ac a'i cymmerodd hi oddi ar y ffordd, gan ei hoelio wrth y groes;

15 Gan yspeilio y tywysogaethau a'r awdurdodau, efe a'u harddangosodd hwy ar gyhoedd, gan ymorfoleddu arnynt arni hi.

16 Am hynny na farned neb arnoch chwi am fwyd neu am ddiod, neu o ran dydd gwyd, neu newydd-loer, neu sabbathau:

17 Y rhai ydynt gysgod pethau i ddyfod, ond y corph *sydd* o Grist.

18 Na thwyllled neb chwi am eich gwobr, wrth ei ewyllys, mewn gostyngeidrwydd, ac addoliad angelion, gan ruthro i bethau nis gwelodd, wedi ymchwyllo yn ofer gan ei feddwl cnawdol ei hun;

19 Ac heb gyfattal y Pen, o'r hwn y mae yr holl gorph, trwy y cymmalau

a'r cyssylltiadau, yn derbyn lluniaeth, ac wedi ei gyd-gyssylltu, yn cynnyddu gan gynnydd Duw.

20 Am hynny, os ydych wedi meirw gyd â Christ oddi wrth egwyddorion y byd, paham yr ydych, megis pettych yn byw yn y byd, yn ymrôl i ordeiniadau;

21 (Na chyffwrdd; ac na archwaetha; ac na theimla;

22 Y rhai ydynt oll yn llygredigaeth wrth eu harfer) yn ol gorchymunion ac athrawiaethau dynion?

23 Yr hyn bethau sydd ganddynt rith doethineb mewn ewyllys-grefydd a gostyngeddwydd, a bod heb arbed y corph, nid mewn bri i ddigoni y cnawd.

PEN. III.

1 *Y mae efe yn dangos pa le y dylem ni geisio Crist; 5 ac yn ein hannog i'n marwolaethu ein hunain, 10 i ddiog yr hen ddyd, ac i wisgo Crist am danom: 12 yn ein cyngori ni i gariad perffaith, a gostyngeddwydd, ac amryw rinweddau eraill.*

AM hynny os cyd-gyfodasoch gyd â Christ, ceisiwch y pethau sydd uchod, lle mae Crist yn eistedd ar ddeuleulaw Duw.

2 Rhoddwch eich serch ar bethau sydd uchod, nid ar bethau sydd ar y ddaear.

3 Canys meirw ydych, a'ch bywyd a guddiwyd gyd â Christ yn Nuw.

4 Pan ymddangoso Crist ein bywyd ni, yna hefyd yr ymddangoswch chwithau gyd âg ef mewn gogoniant.

5 Marwêwch gan hynny eich aelodau y rhai sydd ar y ddaear; godineb, aflendid, gwŷn, drygchwant, a chybydd-dod, yr hon sydd eilun-addoliaeth:

6 O achos yr hyn bethau y mae digofaint Duw yn dyfod ar blant yr anufudd-dod.

7 Yn y rhai hefyd y rhodiasoch chwithau gynt, pan oeddych yn byw ynddynt.

8 Ond yr awrhon rhoddwch chwithau ymaith yr holl bethau hyn; digter, llid, drygioni, cabledd, serthedd, allan o'ch genau.

9 Na ddywedwch gelwydd wrth eich gilydd, gan ddarford i chwi ddiog yr hen ddyd ynghyd â'i weithredoedd;

10 A gwisgo y newydd, yr hwn a adnewyddir mewn gwybodaeth, yn ol delw yr hwn a'i creodd ef.

11 Lle nid oes na Groegwr nac Iuddew, enwaediad na dienwaediad, Barbariad na Scythiad, caeth na rhydd: ond Crist sydd bob peth, ac ym mhob peth.

12 Am hynny (megis etholedigion Duw, sanctaidd ac anwyl) gwisgwch am danoch ymysgaroedd trugareddau, cymmwynasgarwch, gostyngeddwydd, addfwynder, ymaros;

13 Gan gyd-ddwyn â'ch gilydd, a maddeu i'ch gilydd, os bydd gan neb gweryl yn erbyn neb: megis ag y maddeuodd Crist i chwi, felly gwnewch chwithau.

14 Ac am ben hyn oll, gwisgwch gariad, yr hwn yw rhwymyn perffeithrwydd.

15 A llywodraethed tangnefedd Duw yn eich calonnau, i'r hwn hefyd y'ch galwyd yn un corph; a byddwch ddiolchgar.

16 Preswylid gair Crist ynoch yn helaeth ym mhob doethineb; gan ddsygu a rhybuddio bawb eich gilydd mewn psalmau, a hymnau, ac odlau ysprydol, gan ganu trwy ras yn eich calonnau i'r Arglwydd.

17 A pha beth bynnag a wneloch, ar air neu ar weithred, gwnewch bob peth yn enw yr Arglwydd Iesu, gan ddiolch i Dduw a'r Tad trwyddo ef.

18 Ygwagedd, ymostyngwch i'ch gwŷr priod, megis y mae yn weddus yn yr Arglwydd.

19 Ygwŷr, cerwch eich gwagedd, ac na fyddwch chwerwon wrthynt.

20 Y plant, ufuddhêwch i'ch rhieni ym mhob peth: canys hyn sydd yn rhyngu bodd i'r Arglwydd yn dda.

21 Y tadau, na chyffrôwch eich plant, fel na ddigalonont.

22 Y gweision, ufuddhêwch ym mhob peth i'ch meistriaid yn ol y cnawd; nid â llygad-wasanaeth, fel boddlonwyr dynion, eithr mewn symlyddwdd calon, yn ofni Duw:

23 A pha beth bynnag a wneloch, gwnewch o'r galon, megis i'r Arglwydd, ac nid i ddynion;

24 Gan wybod mai gan yr Arglwydd

y derbyniwch daledigiaeth yr etifeddiaeth: canys yr Arglwydd Crist yr ydych yn ei wasanaethu.

25 Ond yr hwn sydd yn gwneuthur cam, a dderbyn *am* y cam a wnaeth: ac nid oes derbyn wyneb.

PEN. IV.

1 *Y mae efe yn eu hannog hwy i fod yn wrosog mewn gweddi; 5 i rodio yn ddoeth tu ag at y rhai ni ddaethant etto i wir wybodaeth am Grist: 10 ac yn eu hannerch hwy; ac yn ewyllysio iddynt bob rhyw lwyddiant.*

Y MEISTRIAID, gwnewch i'ch gweision yr hyn *sydd* gyfiawn ac uniawn; gan wybod fod i chwithau Feistr yn y nefoedd.

2 Parhêwch mewn gweddi, gan wylled ynddi gyd â diolchgarwch,

3 Gan weddio hefyd drosom ninnau, a'r i Dduw agori i ni ddrws ymadrodd, i adrodd dirgelwch Crist, am yr hwn yr ydwyf hefyd mewn rhwymau:

4 Fel yr eglurhâwyf ef, megis y mae yn rhaid i mi *ei* draethu.

5 Rhodiwch mewn doethineb tu ag at y rhai sydd allan, gan brynu yr amser.

6 *Bydded* eich ymadrodd bob amser yn rasol, wedi ei dymheru â halen, fel y gwypoch pa fodd y mae yn rhaid i chwi ateb i bob dyn.

7 Fy holl helynt i a fynega Tychicus i chwi, y brawd anwyl, a'r gweinidog ffyddlawn, a'r cyd-was yn yr Arglwydd:

8 Yr hwn a ddanfonais atoch er mwyn hyn, fel y gwybyddai eich helynt chwi, ac y diddanai eich calonnau chwi;

9 Gyd âg Onesimus, y ffyddlawn a'r anwyl frawd, yr hwn sydd o hon-

och chwi. Hwy a hysbysant i chwi bob peth a *wneir* yma.

10 Y mae Aristarchus, fy nghyd-garcharor, yn eich annerch; a Marc, nai Barnabas fab ei chwaer (am yr hwn y derbyniasoch orchymynion: os daw efe atoch, derbyniwch ef)

11 A Jesus, yr hwn a elwir Justus, y rhai ydynt o'r enwaediad. Y rhai hyn yn unig *yw* fy nghyd-weithwyr i deyrnas Dduw, y rhai a fuant yn gysur i mi.

12 Y mae Epaphras, yr hwn sydd o honoch, gwas Crist, yn eich annerch; gan ymdrechu yn wastadol drosoch mewn gweddiau, a'r i chwi sefyll yn berffaith ac yn gyflawn y'ng hwbl o ewyllys Duw.

13 Canys yr ydwyf yn dyst iddo, fod ganddo zêl mawr tros och chwi, a'r rhai o Laodicea, a'r rhai o Hierapolis.

14 Y mae Luc y physygrwr anwyl, a Demas, yn eich annerch.

15 Anherchwch y brodyr *sydd* yn Laodicea, a Nymphas, a'r eglwys *sydd* yn ei dŷ ef.

16 Ac wedi darllen yr epistol *hwn* gyd â chwi, perwch ei ddarllen hefyd yn eglwys y Laodiceaid; a darllen o honoch chwithau yr un o Laodicea.

17 A dywedwch wrth Archippus, Edrych at y weinidogaeth a dderbyniaist yn yr Arglwydd, ar i ti ei chyflawni hi.

18 Yr annerch â'm llaw i Paul fy hun. Cofiwch fy rhwymau. Gras *fyddo* gyd â chwi. Amen.

¶ At y Colossiaid yr ysgrifenwyd o Rufain, gyd â Tychicus ac Onesimus.

Epistol Cyntaf PAUL yr Apostol at y THESSALONIAID.

PEN. I.

1 *Paul yn dwyn ar ddeall i'r Thessaloniaid, nid yn unig mor feddygar oedd efe am danynt hwy bob amser, mewn diolchgarwch a gweddi; 5 eithr hefyd gystal yr oedd efe yn tybied am wirionedd a phurdeb eu fydd hwynt, a'u dychweliad at Dduw.*

PAUL, a Silfanus, a Thimotheüs, at eglwys y Thessaloniaid, yn Nuw Dad, a'r Arglwydd Iesu Grist.

Gras i chwi a thangnefedd, oddi wrth Dduw ein Tad, a'r Arglwydd Iesu Grist.

2 Yr ydym yn diolch i Dduw yn wastadol dros och chwi oll, gan wneuthur coffa am danoch yn ein gweddiau,

3 Gan gofio yn ddibaid waith eich ffydd chwi, a llafur *eich* cariad, ac

ymaros eich gobaith yn ein Harglwydd Iesu Grist, ger bron Duw a'n Tad;

4 Gan wybod, frodyr anwyl, eich etholedigaeth chwi gan Dduw.

5 Oblegid ni bu ein hefengyl ni tu ag attoch mewn gair yn unig, eithr hefyd mewn nerth, ac yn yr Yspryd Glân, ac mewn sicrwydd mawr; megis y gwyddoch chwi pa fath rai a fuom ni yn eich plith, er eich mwyn chwi.

6 A chwi a aethoch yn ddilynwyr i ni, ac i'r Arglwydd, wedi derbyn y gair mewn gorthrymder mawr, gyd â llawenydd yr Yspryd Glân:

7 Hyd onid aethoch yn siamplau i'r rhai oll sydd yn credu ym Macedonia ac yn Achaia.

8 Canys oddi wrthych chwi y seiniodd gair yr Arglwydd, nid yn unig ym Macedonia ac yn Achaia, ond ym mhob man hefyd eich ffydd chwi ar Dduw a aeth ar led, fel nad rhaid i ni ddywedyd dim.

9 Canys y maent hwy yn mynegi am danom ni, pa ryw ddyfodiad i mewn a gawsom ni attoch chwi, a pha fodd y troisoch at Dduw oddi wrth eilunod, i wasanaethu y bywiol a'r gwir Dduw;

10 Ac i ddisgwyl am ei Fab ef o'r nefoedd, yr hwn a gyfododd efe o feirw, sef Iesu, yr hwn a'n gwaredodd ni oddi wrth y digofaint sydd ar ddyfod.

PEN. II.

1 Pa fodd y daeth, ac y pregethwyd yr efengyl i'r Thessalonïaid; a pha fodd y derbyniasant hwythau hi. 18 Yr achos paham y bu S. Paul cyhyd yn absennol oddi wrthych hwy; a phaham yr ydoedd efe mor chwannog i'w gwelad hwynt.

CANYS chwi eich hunain a wyddoch, frodyr, ein dyfodiad ni i mewn attoch, iad ofer fu:

2 Eithr wedi i ni ddiodeff o'r blaen, a chael ammharch, fel y gwyddoch chwi, yn Philippi, ni a fuom hŷf yn ein Duw i lefaru wrthych chwi efengyl Duw trwy fawr ymdrech.

3 Canys ein cynghor ni nid oedd o hudoliaeth, nac o aflendid, nac mewn twyll:

4 Eithr megis y'n cyfrifwyd ni gan Dduw yn addas i ymddiried i ni am yr efengyl, felly yr ydym yn llefaru;

nid megis yn rhyngu bodd i ddynion, ond i Dduw, yr hwn sydd yn profi ein calonnau ni.

5 Oblegid ni fuom ni un amser mewn ymadrodd gwenhieithus, fel y gwyddoch chwi, nac mewn rhith cybydd-dod; Duw yn dyst:

6 Nac yn ceisio moliant gan ddynion, na chennych chwi, na chan eraill; lle y gallasem bwysu arnoch, fel apostolion Crist.

7 Eithr ni a fuom addfwyn yn eich mysgh chwi, megis mammaeth yn maethu ei phlant.

8 Felly, gan eich hoffi chwi, ni a welsom yn dda gyfrannu â chwi, nid yn unig efengyl Duw, ond ein heneidiau ein hunain hefyd, am eich bod yn anwyl gennyf.

9 Canys côf yw gennych, frodyr, ein llafur a'n lludded ni: canys gan weithio nos a dydd, fel na phwysem ar neb o honoch, ni a bregethasom i chwi efengyl Duw.

10 Tystion ydych chwi, a Duw hefyd, mor sanctaidd, ac mor gyfiawn, a diargyhoedd, yr ymddygasom yn eich mysgh chwi y rhai ydych yn credu:

11 Megis y gwyddoch, y modd y buom yn eich cyngori, ac yn eich cysuro, bob un o honoch, fel tad. ei blant ei hun,

12 Ac yn ymbil, a'r rodio o honoch yn deilwng i Dduw, yr hwn a'ch galwodd chwi i'w deyrnas a'i ogoniant.

13 Oblegid hyn yr ydym ninnau hefyd yn diolch i Dduw yn ddibaid, o herwydd i chwi, pan dderbyniasoch air Duw, yr hwn a glywsoch gennym ni, ei dderbyn ef nid fel gair dyn, eithr (fel y mae yn wir) yn air Duw, yr hwn hefyd sydd yn nerthol-weithio ynoch chwi y rhai sydd yn credu.

14 Canys chwydych, frodyr, a wnaethpwyd yn ddilynwyr i eglwysi Duw, y rhai yn Judea sydd yng Nghrist Iesu; oblegid chwithau a ddiodeffasoch y pethau hyn gan eich cyd-genedl, megis hwythau gan yr luddewon:

15 Y rhai a laddasant yr Arglwydd Iesu, a'u prophwydi eu hunain, ac a'n herlidiasant ninnau ymaith: ac ydynt

heb ryngu bodd Duw, ac yn erbyn pob dyn;

16 Gan warafun i ni lefaru wrth y Cenhedloedd, fel yr iachêid hwy, i gyflawni eu pechodau hwynt yn wastadol: canys digofaint *Duw* a ddaeth arnynt hyd yr eithaf.

17 A ninnau, frodyr, wedi ein gwneuthur yn ymddifad am danoch dros ennyd awr, y'ngolwg, nid y'nghalon, a fuom fwy astud i weled eich wyneb chwi mewn awydd mawr.

18 Am hynny yr ewyllysiasom ddyfod atoch (myfi Paul) yn ddiâu, unwaith a dwywaith hefyd; eithr Satan a'n lluddiodd ni.

19 Canys beth yw ein gobaith ni, neu ein llawenydd, neu goron ein gorfoledd? onid chwydychwi, ger bron ein Harglwydd Iesu Grist yn ei ddyfodiad ef?

20 Canys chwydychwi yw ein gogoniant a'n llawenydd ni.

PEN. III.

1 *Paul yn tystiolaethu ei fawr gariad tu ag at y Thessalonïaid, trwy anfon Timothëus attynt hwy, i'w cadarnhâu, ac i'w diddanu: trwy lawenythu yn eu gweithredoedd da hwy; 10 a thrwy weddio drostynt, a dymuno cael dyfod yn ddiogel attynt.*

AM hynny, gan na allem ymattal yn hwy, ni a welsom yn dda ein gadael ni ein hunain yn Athen;

2 Ac a ddanfonasom Timothëus, ein brawd, a gweinidog Duw, a'n cydweithiwr yn efengyl Crist, i'ch cadarnhâu chwi, ac i'ch diddanu y'ngylch eich ffydd;

3 Fel na chynhyrfid neb yn y gorthrymderau hyn: caus chwydychwi eich hunain a wyddoch mai i hyn y'n gosodwyd ni.

4 Canys yn wir pan oeddyd gyd â chwi, ni a rag-ddywedasom i *chwi* y gorthrymmid ni; megis y bu, ac y gwyddoch chwi.

5 O herwydd hyn, minnau, heb allu ymattal yn hwy, a ddanfonais i *gael* gwybod eich ffydd chwi; rhag darfod i'r temtiwr eich temtio chwi, a myned ein llafur ni yn ofer.

6 Eithr yr awrhon, wedi dyfod Timothëus attom oddi wrthych, a dywedyd i ni newyddion da am eich ffydd chwi a'ch cariad, a bod gennych

goffa da am danom ni yn wastadoid, gan hiraethu am ein gweled ni, megis yr *ydym* ninnau am eich *gweled* chwi-thau;

7 Am hynny y cawsom gysur, frodyr, am danoch chwi, yn ein holl orthrymder a'n hanghenoctid, trwy eich ffydd chwi.

8 Oblegid yr awrhon byw ydym ni, os ydych chwi yn sefyll yn yr Arglwydd.

9 Canys pa ddiolch a allwn ni ei ad-dalu i Dduw am danoch chwi, am yr holl lawenydd â'r hwn yr ydym ni yn llawen o'ch achos chwi ger bron ein Duw ni,

10 Gan weddio mwy nâ mwy, nos a dydd, a'r *gael* gweled eich wyneb chwi, a chyflawni diffygion eich ffydd chwi?

11 A Duw ei hun a'n Tad ni, a'n Harglwydd Iesu Grist, a gyfarwyddo ein ffordd ni atoch chwi.

12 A'r Arglwydd a'ch lliosogo, ac a'ch chwanego ym mhob cariad i'ch gilydd, ac i bawb, megis ag yr *ydym* ninnau i chwi:

13 I gadarnhâu eich calonnau chwi yn ddiargyhoedd mewn sancteiddrwydd ger bron Duw a'n Tad, yn nyfodiad ein Harglwydd Iesu Grist gyd â'i holl saint.

PEN. IV.

1 *Y mae efe yn eu hannog hwynt i fyned rhag-ddynt mewn pob math a'r dduwioldeb: 6 i fyw yn sanctaidd, ac yn gyflawn; 9 i garu eu gilydd; 11 a thrwy lonyddoch, i uncuthar y pethau a berthyn iddynt eu hunain: 13 ac yn ddiweddas, i dristâu yn gymhedrol dros y meirw. 15 A chyd â'r cynghor diweddas hwn, y mae efe yn cysylltu dosparth byr o'r adgyfodiad, ac o ail-dyfodiad Crist i'r farn.*

YM mhellach gan hynny, frodyr, yr ydym yn attolwg i chwi, ac yn deisyf yn yr Arglwydd Iesu, megis y derbyniasoch gennym pa fodd y dylech rodio a boddloni Duw, a'r i chwi gynnyddu swyfwy.

2 Canys chwi a wyddoch pa orchymynion a roddasom i chwi trwy yr Arglwydd Iesu.

3 Canys hyn yw ewyllys Duw, *sef* eich sancteiddiad chwi, a'r ymgadw o honoch rhag godineb:

4 A'r fedru o bob un o honoch

feddiannu ei lestr ei hun mewn sanct-eiddrwydd a pharch;

5 Nid mewn gwŷn trachwant, megis y Cenhedloedd y rhai nid adwaenant Dduw:

6 Na byddo i *neb* orthrymmu na thwyldo ei frawd mewn dim: canys dialydd *yw* yr Arglwydd ar y rhai hyn oll, megis y dywedasom i chwi o'r blaen, ac y tystiasom.

7 Canys ni alwodd Duw nym i aflenidid, ond i sancteiddrwydd.

8 Am hyuny y neb sydd yn dirmygu, nid dyn y mae yn ei ddirmygu, ond Duw, yr hwn hefyd a roddes ei Ys-ryd Glân ynom ni.

9 Ond am frawdgarwch, nid rhaid i chwi ysgrifenu o honof attoch: canys yr ydych chwi eich hunain wedi eich dysgu gan Dduw i garu eich gilydd.

10 Oblegid yr ydych yn gwneuthur hyn i baw o'r brodyr y rhai sydd trwy holl Macedonia: ond yr ydym yn attolwg i chwi, frodyr, gynnyddu o honoch fwyfwy;

11 A rhoddi o honoch eich bryd ar fod yn llongydd, a gwneuthur eich gorchwylion eich hunain, a gweithio â'ch dwylaw eich hunain (megis y gorchymynasom i chwi)

12 Fel y rhodioch yn weddaidd tu ag at y rhai sydd oddi allan, ac na byddo arnoch eisiau dim.

13 Ond ni ewyllysiwn, frodyr, i chwi fod heb wybod am y rhai a hunasant, na thristâoch, megis eraill y rhai nid oes ganddynt obaith.

14. Canys os ydym yn credu farw Iesu, a'i adgyfodi; felly y rhai a hunasant yn yr Iesu, a ddwg Duw hefyd gyd âg ef.

15 Canys hyn yr ydym yn ei ddywedyd wrthy ch y'ngair yr Arglwydd, na bydd i ni y rhai byw, y rhai a adewir hyd ddyfodiad yr Arglwydd, rag-flaenu y rhai a hunasant.

16 Oblegid yr Arglwydd ei hun a ddisgyn o'r nef gyd â bloedd, â llef yr arch-angel, ac âg udgorn Duw: a'r meirw yug Nghrist a gyfodant yn gyntaf:

17 Yna ninnau y rhai byw, y rhai a adawyd, a gipir i fynu gyd â hwynt,

yn y cymmylau, i gyfarfod â'r Arglwydd, yn yr awyr: ac felly y byddwn yn wastadol gyd â'r Arglwydd.

18 Am hynny diddenwch eich gilydd â'r ymadroddion hyn.

PEN. V.

1 *Y mae efe yn myned rhagddo, ac yn dangos (fel o'r blaen) ddull dyfodiad Crist i'r farn; 12 ac yn rhoddi amryw orchymynion; 23 ac felly yn diweddu ei epistol.*

EITHR am yr amserau a'r pryd-iau, frodyr, nid rhaid i chwi ysgrifenu o honof attoch.

2 Oblegid chwi a wyddoch eich hunain yn hysbys, mai felly y daw dydd yr Arglwydd fel lleidr yn y nos.

3 Canys pan ddywedant, Tangnefedd a diogelwch; yna y mae dinystr disymmwrth yn dyfod ar eu gwarthaf, megis gwewyr esgor ar un a fo beichiog; ac ni ddiangant hwy ddim.

4 Ond chwychwi, frodyr, nid ydych mewn tywyllwch, fel y goddiweddo y dydd hwnnw chwi megis lleidr.

5 Chwychwi oll, plant y goleuni ydych, a phlant y dydd: nid ydym ni o'r nos, nac o'r tywyllwch.

6 Am hynny na chysgwn, fel rhai eraill; eithr gwyliwn, a byddwn sobr.

7 Canys y rhai a gysgant, y nos y cysgant; a'r rhai a feddwant, y nos y meddwant.

8 Eithr nymi, gan ein bod o'r dydd, byddwn sobr, wedi ymwisgo â dwyfronneg ffydd a chariad, ac â gobaith iachawdwriaeth yn lle helm.

9 Canys nid appwyntiodd Duw nymi i ddigofaint, ond i gaffael iachawdwriaeth trwy ein Harglwydd Iesu Grist,

10 Yr hwn a fu farw drosom; fel pa un bynnag a wnelom ai gwylid, ai cysgu, y byddom fyw gyd âg ef.

11 O herwydd paham cynghorwch eich gilydd, ac adeiledwch bob un eich gilydd, megis ag yr ydych yn gwneuthur.

12 Ac yr ydym yn attolwg i chwi, frodyr, adnabod y rhai sydd yn llafurio yn eich mysg, ac yn eich llywodraethu chwi yn yr Arglwydd, ac yn eich rhybuddio;

13 A gwneuthur cyfrif mawr o

honynt newn cariad, er mwyn eu gwaith. Byddwch dangnefeddus yn eich plith eich hunain.

14 Ond yr ydym yn deisyf arnoch, frodyr, rhybuddiwch y rhai afreolus, diddenwch y gwan eu meddwl, cynheliwch y gweiniaid, byddwch ymarhous wrth bawb.

15 Gwelwch na thalo neb ddrwg dros ddrwg i neb: eithr yn wastadol dilynwch yr hyn sydd dda, tu ag at eich gilydd, a thu ag at bawb.

16 Byddwch lawen yn wastadol.

17 Gweddïwch yn ddibaid.

18 Ym mhob dim diolchwch: canys hyn yw ewyllys Duw yng Nghrist Iesu tu ag atoch chwi.

19 Na ddfioddchwch yr Yspryd.

20 Na ddirmygwch brophwydol-iaethau.

21 Profwch bob peth: deliwch yr hyn sydd dda.

22 Ymgedwch rhag pob rhith drygioni.

23 A gwir Dduw y tangnefedd a'ch sancteiddio yn gwbl oll: a chadwer eich yspryd oll, a'ch enaid, a'ch corph, yn ddiargyhoedd yn nyfodiad ein Harglwydd Iesu Grist.

24 Ffyddlawn yw yr hwn a'ch galwodd, yr hwn hefyd a'i gwna.

25 O frodyr, gweddïwch drosom.

26 Anherchwch yr holl frodyr â chusan sancteiddiol.

27 Yr ydwyf yn eich tynghedu yn yr Arglwydd, a'r ddarllen y llythyr hwn i'r holl frodyr sanctaidd.

28 Gras ein Harglwydd Iesu Grist fyddo gyd â chwi. Amen.

¶ Y cyntaf at y Thessalonïaid a ysgrifenyd o Athen.

Ail Epistol PAUL yr Apostol at y THESSALONIAID.

PEN. I.

1 *Y mae S. Paul yn hysbysu iddynt ddüed yr oedd efe yn meddwl am eu ffydd, a'u cariad, a'u hannydedd hucynt: 11 a chyd â hynny yn gosod llawer o resymmau ar lawr, i'w cysuro hwy newn erlid; a'r pennaf o'r rhai hyn a gymerir oddi wrth gyfiawn farn Duw.*

PAUL, a Silfanus, a Thimotheüs, at eglwys y Thessalonïaid, yn Nuw ein Tad, a'r Arglwydd Iesu Grist.

2 Gras i chwi, a thangnefedd, oddi wrth Dduw ein Tad ni, a'r Arglwydd Iesu Grist.

3 Diolch a ddylem i Dduw yn wastadol drosoch, frodyr, fel y mae yn addas, oblegid bod eich ffydd chwi yn mawr gynnydd, a chariad pob un o honoch oll tu ag at eich gilydd yn ychwanegu:

4 Hyd onid ydym ni ein hunain yn gorfoleddu ynoch chwi yn eglwysi Duw, o herwydd eich amynedd chwi a'ch ffydd yn eich holl erlidiau a'r gorthrymderau yr ydych yn eu goddef:

5 *Yr hyn sydd* argoel goleu o gyfiawn farn Duw, fel y'ch cyfrifer yn deilwng i deyrnas Dduw, er mwyn yr hon yr ydych hefyd yn goddef.

6 Canys cyfiawn yw ger bron Duw, dalu cystudd i'r rhai sydd yn eich cystuddio chwi;

7 Ac i chwithau, y rhai a gystuddir, esmwythdra gyd â ni, yn ymddangosiad yr Arglwydd Iesu o'r nef, gyd â'i angelion nerthol,

8 A than ffiamllyd, gan roddi dial i'r sawl nid adwaenant Dduw, ac nid ydynt yn ufuddhâu i efengyl ein Harglwydd Iesu Grist:

9 Y rhai a ddiodefiant yn gopedigaeth, ddinystr tragywyddol oddi ger bron yr Arglwydd, ac oddi wrth ogoniant ei gadernid ef:

10 Pan ddél efe i'w ogoneddu yn ei saint, ac i fod yn rhyfeddol yn y rhai oll sydd yn credu (o herwydd i'n tystiolaeth ni yn eich mysg chwi gael ei chredu) yn y dydd hwnnw.

11 Am ba achos yr ydym hefyd yn gweddïo yn wastadol drosoch, a'r fod i'n Duw ni eich cyfrif chwi yn deilwng o'r alwedigaeth hon, a chyflawni holl foddlonrwydd ei ddaioni, a gwaith ffydd, yn nerthol:

12 Fel y gogonedder enw ein Harglwydd Iesu Grist ynoch chwi, a chwi-

thau ynddo yntau, yn ol gras ein Duw ni, a'r Arglwydd Iesu Grist.

PEN. II.

1 Mae efe yn ewyllsio iddynt barhau yn ddisigl yn y gwirionedd a dderbyniasant; 3 ac yn dangos y bydd ymadawiad oddi wrth y ffydd, 8 ac y datguddir anghrist, cyn dyfod dydd yr Arglwydd: 15 ac yno yn ail-adrodd ei gynghor o'r blaen, ac yn gweddio drostynt hwy.

AC yr ydym yn attolwg i chwi, frodyr, er dyfodiad ein Harglwydd Iesu Grist, a'n cyd-gynnulliad ninnau atto ef,

2 Na'ch sigler yn fuan oddi wrth eich meddwl, ac na'ch cynhyrfer, na chan yspryd, na chan air, na chan lythyr, megis oddi wrthym ni, fel pe bai dydd Crist yn gyfagos.

3 Na thwyllled neb chwi mewn un modd: oblegid ni ddaw y dydd hwnnw hyd oni ddêl ymadawiad yn gyntaf, a datguddio y dyn pechod, mab y goll-edigaeth:

4 Yr hwn sydd yn gwrthwynebu, ac yn ymddyrchafu goruwch pob peth a elwir yn Dduw, neu a addolir; hyd onid yw efe, megis Duw, yn eistedd yn nheul Duw, ac yn ei ddangos ei hun mai Duw ydyw.

5 Onid côf gennych chwi, pan oeddwn i etto gyd â chwi, ddywedyd o honof y pethau hyn i chwi?

6 Ac yr awrhon chwia wyddoch yr hyn sydd yn attal, fel y datguddier ef yn ei bryd ei hun,

7 Canys y mac dirgelwch yr anwiredd yn gweithio eisoes: yn unig yr hwn sydd yr awrhon yn attal, a ettyl nes ei dynnu ymaith.

8 Ac yna y datguddir yr Anwir hwnnw, yr hwn a ddifetha yr Arglwydd âg yspryd ei enau, ac a ddilêa â disgleirdeb ei ddyfodiad:

9 Sef yr hwn y mae ei ddyfodiad yn ol gweithrediad Satan, gyd â phob nerth, ac arwyddion, a rhyfeddodau gau,

10 A phob dichell anghyfiawnder yn y rhai colledig; am na dderbyniasant gariad y gwirionedd, fel y byddent gadwedig.

11 Ac am hynny y densyn Duw iddynt hwy amryfusedd cadarn, fel y credont gelwydd:

12 Fel y barner yr holl rai nid

oeddynt yn credu i'r gwirionedd, ond yn ymfoddloni mewn anghyfiawnder.

13 Eithr nyhi a ddylem ddiolch yn wastad i Dduw drosoch chwi, frodyr caredig gan yr Arglwydd, oblegid i Dduw o'r dechreuad eich ethol chwi i iachawdwriaeth, trwy sancteiddiad yr Yspryd, a ffydd i'r gwirionedd:

14 I'r hyn y galwodd efe chwi trwy ein hefengyl ni, i feddiannu gogoniant ein Harglwydd Iesu Grist.

15 Am hynny, frodyr, sefwch, a deliwch y traddodiadau a ddysgasoch, pa un bynnag ai trwy ymadrodd, ai trwy ein hepistol ni.

16 A'n Harglwydd Iesu Grist ei hun, a Duw a'n Tad, yr hwn a'n carodd ni, ac a roddes i ni ddiddanwch trwywyddol, a gobaith da trwy ras,

17 A ddiddano eich calonnau chwi, ac a'ch sicrhâo ym mhob gair a gweithred dda.

PEN. III.

1 Y mae efe yn deisyfu en gweddian hwy drosto ei hun: 3 yn tystiolaethu pa hyder oddg drastant arnynt; 5 ac yn gweddio ar Dduw drostynt hwy; 6 ac yn rhoddi amryw orchymynion; yn enwedig i ochelyd seguryd, a chymdeithas rhai drwg; 16 ac yn diweddu trwy weddio, a'u hannerch hwy.

BELLACH, frodyr, gweddiwch drosom ni, a'r fod i air yr Arglwydd reweg, a chael gogonedd, megis gyd â chwithau;

2 Ac a'r ein gwared ni oddi wrth ddynion anhywaith a drygionus: canys nid oes ffydd gan bawb.

3 Eithr ffyddlawn yw yr Arglwydd, yr hwn a'ch sicrhâ chwi, ac a'ch ceidw rhag drwg.

4 Ac y mae gennym hyder yn yr Arglwydd am danoch, eich bod yn gwneuthur, ac y gwnewch, y pethau yr ydym yn eu gorchymyn i chwi.

5 A'r Arglwydd a gyfarwyddo eich calonnau chwi at gariad Duw, ac i ymaros am Grist.

6 Ac yr ydym yn gorchymyn i chwi, frodyr, yn enw ein Harglwydd Iesu Grist, dynnu o honoch ymaith oddi wrth bob brawd a'r sydd yn rhodio yn afreolus, ac nid yn ol y traddodiad a dderbyniodd efe gennym ni.

7 Canys chwi a wyddoch eich hunain pa fodd y dylech ein dilyn ni:

oblegid ni buom afreolus yn eich plith chwi,

8 Ac ni fwyttasom fara neb yn rhad; ond trwy weithio mewn llafur a lludded, nos a dydd, fel na phwysem ar neb o honoch chwi:

9 Nid o herwydd nad oes gennym awdurdod, ond fel y'n rhoddem ein hunain yn siampl i chwi i'n dilyn.

10 Canys pan oeddym hefyd gyd â chwi, hyn a orchymnasom i chwi, Os byddai neb ni fynnai weithio, na chai fwytta chwaith.

11 Canys yr ydym yn clywed fod rhai yn rhodio yn eich plith chwi yn afreolus, heb weithio dim, ond bod yn rhodresgar.

12 Ond i'r cyfryw gorchymyn yr ydym, a'u hannog trwy ein Harglwydd Iesu Grist, a'r iddynt weithio trwy lonyddwch, a bwytta eu bara eu hunain.

13 A chwithau, frodyr, na ddiffyg-iwch yn gwneuthur daioni.

14 Ond od oes neb heb ufuddhâu i'n gair trwy y llythyr yma, hysbyswch hwnnw; ac na fydded i chwi gymdeithas âg ef, megis y cywilyddio efe.

15 Er hynny na chymmerwch ef megis gelyn, eithr cynghorwch ef fel brawd.

16 Ac Arglwydd y tangnefedd ei hun a roddo i chwi dangnefedd yn wastadol ym mhob modd. Yr Arglwydd a fyddo gyd â chwi oll.

17 Yr annerch â'm llaw i Paul fy hun; yr hyn sydd arwydd ym mhob epistol: fel hyn yr ydwyf yn ysgrifenu.

18 Gras ein Harglwydd Iesu Grist gyd â chwi oll. Amen.

¶ Yr ail at y Thessalonïaid, aysgrifenydd o Athen.

Epistol Cyntaf PAUL yr Apostol at TIMOTHEUS.

PEN. I.

1 Y mae Paul yn dwyn ar gŵf i Timotheus y siars a roddasai efe iddo, wrth fyned i Macedonia, 5 Iawn arfer a diwedd y gyfraith.

11 Ynghylch galw S. Paul i fod yn apostol.

20 Am Hymeneus ac Alexander.

PAUL apostol Iesu Grist, yn ol gorchymyn Duw ein Hiachawdwr, a'r Arglwydd Iesu Grist, ein go-baith;

2 At Timotheus, fy mab naturiol yn y ffydd: Gras, trugaredd, a thangnefedd oddi wrth Dduw ein Tad, a Christ Iesu ein Harglwydd.

3 Megis y deisyfais arnat aros yn Ephesus, pan aethum i Macedonia, fel y gellit rybuddio rhai na ddysgont ddim amgen,

4 Ac na ddalïont ar chwedlau, ac achau anorphen, y rhai sydd yn peri cwestiynau yn hytrach nag adeiladaeth dduwiol, yr hon sydd trwy ffydd; gwna felly.

5 Eithr diwedd y gorchymyn yw tariad o galon bur, a chydwybod dila, a ffydd ddiragrith.

6 Oddi wrth yr hyn bethau y gwyrdd rhai, ac y troisant heibio at ofersiariad;

7 Gan ewyllysio bod yn athrawon o'r ddeddf, heb ddeall na pha bethau y maent yn eu dywedyd, nac am ba bethau y maent yn taeru.

8 Eithr nyni a wyddom mai da yw y gyfraith, os arfer dyn hi yn gyfreithlawn;

9 Gan wybod hyn, nad i'r cyfiawn y rhoddyd y gyfraith, eithr i'r rhai digyfraith ac anufudd, i'r rhai annuwiol a phechaduriaid, i'r rhai disanctiaid a halogedig, i dad-leiddiaid a mam-leiddiaid, i leiddiaid dynion,

10 I butteinwyr, i wryw-gydwy, i ladron-dynion, i gelwyddwyr, i anudonwyr; ac os oes dim arall yn wrthwyneb i athrawiaeth iachus,

11 Yn ol efengyl gogoniant y bendigedig Dduw, am yr hon yr ymddiriedwyd i mi.

12 Ac yr ydwyf yn diolch i'r hwn a'm nerthodd i, sef Crist Iesu ein Harglwydd, am iddo fy nghyfrif yn ffyddlawn, gan fy ngosod yn y weindogaeth;

13 Yr hwn oeddwn o'r blaen yn gablwr, ac yn erlidiwr, ac yn drahaus. Eithr mi a gefais drugaredd, am i mi

yn ddiarwybod ei wneuthur trwy ang-hrediniaeth :

14 A gras ein Harglwydd ni a dramlhâodd gyd â ffydd a chariad, yr hwn sydd yng Nghrist Iesu.

15 Gwir *yw* y gair, ac yn haeddu pob derbyniad, ddyfod Crist Iesu i'r byd i gadw pechaduriaid; o ba rai pennaf ydwyf fi.

16 Eithr o achos hyn y cefais drugaredd, fel y dangosai Iesu Grist ynof fi yn gyntaf bob hir-oddef, er siampl i'r rhai a gredant rhag llaw ynndo ef i fywyd tragwyddol.

17 Ac i'r Brenhin tragwyddol, anfarwol, anweledig, i'r Duw unig ddoeth, y *byddo* anrhydedd a gogoniant yn oes oesoedd. Amen.

18 Y gorchymyn hwn yr ydwyf yn ei roddi i ti, *fy* mab Timothëus, yn ol y prophwydoliaethau a gerddasant o'r blaen am danat, a'r filwrio o honot ynddynt filwriaeth dda,

19 Gan fod gennyf ffydd, a chydwybod dda; yr hon a wrthododd rhai, ac a wnaethant long-ddrylliad am y ffydd :

20 O ba rai y mae Hymenëus ac Alexander; y rhai a roddais i Satan, fel y dysgent na chablent.

PEN. II.

1 *Bod yn iawn gweddio a diolch dros bob dyn. 9 Pa fodd y dylai gwragedd ymddrosio; 12 naul ydys yn caniatâu iddynt na dysgu, na bod yn ben: 15 y byddant hwy gadwedig, er bod ynddynt arwydd o ddigofaint Duw, wrth ddwyn plant i'r byd, os hwy a arhosant yn y ffydd.*

CYNGHORI yr ydwyf am hynny, ym mlaen pob peth, fod ymbiliau, gweddiau, deisyfiadau, a thalu diolch, dros bob dyn;

2 Dros frenhinoedd, a phawb sydd mewn goruchafiaeth; fel y gallom ni fyw yn llonydd ac yn heddychol mewn pob duwioldeb ac onestrwydd.

3 Canys hyn *sydd* dda a chymmeradwy ger bron Duw ein ceidwad;

4 Yr hwn sydd yn ewyllysio bod pob dyn yn gadwedig, a'u dyfod i wybodaeth y gwirionedd.

5 Canys un Duw *sydd*, ac un cyfryngwr hefyd rhwng Duw a dynion, y dyn Crist Iesu;

6 Yr hwn a'i rhoddes ei hunan yn bridwerth dros bawb, i'w dystiolaethu yn yr amseroedd priod.

7 I'r hyn y'm gosodwyd i yn bregethwr ac yn apostol (y gwir yr *wyf* yn ei ddywedyd yng Nghrist, nid wyf yn dywedyd celwydd) yn athraw y Cenhedloedd mewn ffydd a gwirionedd.

8 Am hynny yr wyf yn ewyllysio i'r gwyr weddio ym mhob man, gan ddyrchafu dwylaw sanctaidd, heb na digter na dadl.

9 Yr un modd hefyd, bod i'r gwragedd eu trefnu eu hunain mewn dillad gweddus, gyd â gwylder a sobrwydd; nid â gwallt plethedig, neu aur, neu emmau, neu ddillad gwerthfawr,

10 Ond (yr hyn sydd yn gweddu i wragedd a fo yn profesu duwioldeb) â gweithredoedd da.

11 Dysged gwraig mewn distawrwydd gyd â phob gostyngeddiddwydd.

12 Ond nid wyf yn cenhadu i wraig athrawiaethu, nac ymawdurdodi ar y gwr, eithr bod mewn distawrwydd.

13 Canys Adda a luniwyd yn gyntaf, yna Efa.

14 Ac nid Adda a dwyllwyd; eithr y wraig, wedi ei thwylo, oedd yn y camwedd.

15 Etto cadwedig fydd wrth ddwyn plant, os arhosant hwy mewn ffydd, a chariad, a sancteiddrwydd, ynghyd â sobrwydd.

PEN. III.

2 *Cynhedeffaw esgobion, a diaconiaid, a'u gwragedd; 14 a phaham y mae yr apostol yn ysgrifenu y pethau hyn at Timothëus. 15 Ynghylch yr eglwys, a'r gwirionedd a ddygir ynddi.*

GWIR *yw* y gair, Od yw neb yn chwennych swydd esgob, gwaith da y mae yn ei chwennych.

2 Rhaid gan hynny i esgob fod yn ddiargyhoedd, yn wr un wraig, yn wyliaidwrus, yn sobr, yn weddaidd, yn llettygar, yn athrawaidd;

3 Nid yn win-gar, nid yn darawydd, nid yn budr-elwa; eithr yn dirion, yn anymladdgar, yn ddiarian-gar;

4 Yn llywodraethu ei dŷ ei hun yn dda, yn dal ei blant mewn ufudd-dod, ynghyd â phob onestrwydd;

5 (Oblegid oni fedr un lywodraethu ei dŷ ei hun, pa fodd y cymmer efe ofal dros eglwys Dduw?)

6 Nid yn newyddian yn y ffydd, rhag iddo ymchwyddo, a syrthio i ddamnedigaeth diafol.

7 Ac y mae yn rhaid iddo ef hefyd gael tystiolaeth dda gan y rhai oddi allan; rhag iddo syrthio i waradwydd, ac i fagl diafol.

8 Rhaid i'r diaconiaid yr un ffunud fod yn onest; nid yn ddau-eiriog, nid yn ymrôl i win lawer, nid yn budrelwa;

9 Yn dala dirgelwch y ffydd mewn cydwybod bur.

10 A phrofer y rhai hynny hefyd yn gyntaf; yna gwasanaethant swydd diaconiaid, os byddant ddiargyhoedd.

11 Y mae yn rhaid i'w gwragedd yr un modd fod yn onest, nid yn enllibaidd, yn sobr, yn ffyddlawn ym mhob peth.

12 Bydded y diaconiaid yn wŷr un wraig, yn llywodraethu eu plant a'u tai eu hunain yn dda.

13 Canys y rhai a wasanaethant swydd diaconiaid yn dda, ydynt yn ynnill iddynt eu hunain radd dda, a hyfder mawr yn y ffydd sydd yng Nghrist Iesu.

14 Y pethau hyn yr ydwyf yn eu hysgrifenu attat, gan obeithio dyfod attat ar fyrder.

15 Ond os tariaf yn hir, fel y gwypech pa fodd y mae yn rhaid i ti ymddwyn yn nhŷ Dduw, yr hwn yw eglwys y Duw byw, colofn a sylfaen y gwirionedd.

16 Ac yn ddi-ddadl, mawr yw dirgelwch duwioldeb; Duw a ymddangosodd yn y cnawd, a gyfiawnhâwyd yn yr Yspryd, a welwyd gan angelion, a bregethwyd i'r Cenhedloedd, a gredwyd iddo yn y byd, a gymmerwyd i fynu mewn gogoniant.

PEN. IV.

1 Y mae efe yn prophwydo ymadawriad oddi wrth y ffydd, yn yr amseroedd diweddf: 6 ac er mwyn na byddai i Timotheus ballu yn ei swydd, y mae efe yn rhoi iddo amryw gynghorion yughyfch hynny.

AC y mae yr Yspryd yn eglur yn dyweddyd yr ymedy rhai yn yr amseroedd diweddf oddi wrth y ffydd,

gan rodde coel i ysprydion cyfeiliornus, ac i athrawiaethau cythreuliaid;

2 Yn dyweddyd celwydd mewn rhagrith, a'u cydwybod eu hunain wedi ei serio â haiarn poeth;

3 Yn gwahardd priodi, ac yn erchi ymattal oddi wrth iwydydd, y rhai a greodd Duw i'w derbyn, trwy rodde diolch, gan y ffyddloniaid, a'r rhai a adwaenant y gwirionedd.

4 Oblegid y mae pob peth a greodd Duw yn dda, ac nid oes dim i'w wrthod, os cymmerir trwy dalu diolch:

5 Canys y mae wedi ei sancteiddio gan air Duw a gweddi.

6 Os gosodi y pethau hyn o flaen y brodyr, ti a fyddi weinidog da i Iesu Grist, wedi dy fagu y'ngeiriau y ffydd, ac athrawiaeth dda, yr hon a ddilyn-aist.

7 Eithr gâd heibio halogedig a gwrachiaidd chwedlau, ac ymarfer dy hun i dduwioldeb.

8 Canys i ychydig y mae ymarfer corphorol yn fuddiol: eithr duwioldeb sydd fuddiol i bob peth, a chanddi addewid o'r bywyd y sydd yr awrhon, ac o'r hwn a fydd.

9 Gwir yw y gair, ac yn haeddu pob derbyniad.

10 Canys er mwyn hyn yr ydym yn poeni, ac yn cael eingwaradwyddo; o herwydd i ni obeithio yn y Duw byw, yr hwn yw Achubydd pob dyu, yn enwedig y ffyddloniaid.

11 Y pethau hyn gorchymyn a dysg.

12 Na ddiystyred neb dy ieuengctid di; eithr bydd yn ensampl i'r ffyddloniaid, mewn gair, mewn ymarwedd-iaid, mewn cariad, mewn yspryd, mewn ffydd, mewn purdeb.

13 Hyd oni ddelwyf, glŷn wrth ddarllen, wrth gynggori, wrth athrawiaethu.

14 Nac esgeulusa y dawn sydd ynot, yr hwn a rodde i ti trwy brophwydoliaeth, gyd âg arddodiad dwy-law yr henuriaeth.

15 Myfyria ar y pethau hyn, ac yn y pethau hyn aros; fel y byddo dy gynydd yn eglur i bawb.

16 Gwylia arnat dy hun, ac ar yr athrawiaeth; aros ynddynt: canys os

gwnai hyn, ti a'th gedwi dy hun a'r rhai a wrandawant arnat.

PEN. V.

1 *Rheolau i'w dilyn wrth geryddu. 3 Ynghylch gwagedd gweddwon, 17 a henuriaid. 23 Cynghor ynghylch iechyd Timothyus. 24 Bod pechodau rhai yn myned o'r blaen i farn, a'r eiddo eraill yn canlyn.*

NA cherydda hynafgwr, eithr cynghora ef megis tad; a'r rhai ieuaingc, megis brodr; y

2 Yr hen wragedd, megis mam-mau; y rhai ieuaingc, megis chwior-ydd, gyd â phob purdeb.

3 Anrhydedda y gwagedd gwedd-won y rhai sydd wir-weddwon.

4 Eithr o bydd un weddw âg iddi blant neu w'yrion, dysgant yn gyntaf arfer duwioldeb gartref, a thalu y pwyth i'w rhieni: canys hynny sydd dda a chymmeradwy ger bron Duw.

5 Eithr yr hon sydd wir-weddw ac unig, sydd yn gobeithio yn Nuw, ac yn parhâu mewn ymbiliau, a gwedd-ia'u, nos a dydd.

6 Ond yr hon sydd drythyll, a fu farw, er ei bod yn fyw.

7 A gorchymyn y pethau hyn, fel y byddont ddiargyhoedd.

8 Ac od oes neb heb ddarbod dros yr eiddo, ac yn enwedig ei deulu, ese a wadodd y ffydd, a gwaeth yw nâ'r di-ffydd.

9 Na ddewiser yn weddw un a fo dan driugein-mlwydd oed, yr hon fu wraig i un gwr;

10 Yn dda ei gair am weithredoedd da: os dygodd hi blant i fynu, os bu lettygar, o golchodd hi draed y saint, o chynnorthwyodd hi y rhai cystudd-iol, o dilynodd hi bob gorchwyl da.

11 Eithr gwrthod y gweddwon ieu-aingc: canys pan ddechreuont ym-drythyllu yn erbyn Crist, priodi a fyynnant;

12 Gan gael barnedigaeth, am idd-ynt ddirmygu y ffydd gyntaf.

13 A hefyd y maent yn dysgu bod yn segur, gan rodio o amgylch o dŷ i dŷ; ac nid yn segur yn unig, ond hefyd yn wag-siaradus, ac yn rhod-resgar, gan adrodd pethau nid ynt gymmwys.

14 Yr wyf yn ewyllysio gan hynny i'r rhai ieuaingc brïodi, planta, gwarch-

od y tŷ, heb roi dim achlysur i'r gwrthwynebwr i ddiffenwi.

15 Canys y mae rhai eisoes wedi gwyro ar ol Satan.

16 Od oes gan wr neu wraig ffydd-lawn, *wragedd* gweddwon, cynnorth-wyant hwynt, ac na phwyser ar yr eglwys; fel y gallo hi ddiwallu y gwir-weddwon.

17 Cyfrifer yr henuriaid sydd yn llywodraethu yn dda, yn deilwng o barch dau-ddyblyg; yn enwedig y rhai sydd yn poeni yn y gair a'r athraw-iaeth.

18 Canys y mae yr ysgrythyr yn dywedyd, Na chau safn yr ŷch sydd yn dyrnu yr ŷd: ac, *Y mae* y gweith-iwr yn haeddu ei gyflog.

19 Yn erbyn henuriad na dderbyn achwyn, oddieithr dan ddau neu dri o dystion.

20 Y rhai sydd yn pechu, cerydda y'ngwŷydd pawb, fel y byddo ofn ar y lleill.

21 Gorchymyn yr ydwyf ger bron Duw, a'r Arglwydd Iesu Grist, a'r etholedig angelion, gadw o honot y pethau hyn heb ragfarn, heb wneuthur dim o gyd-bartiaeth.

22 Na ddod ddwyfaw yn ebrwydd ar neb, ac na fydd gyfrannog o bech-odau rhai eraill: cadw dy hun yn bur.

23 Nac ŷf ddwfr yn hŵy; eithr arfer ychydig win, er mwyn dy gylla, a'th fynych wendid.

24 Pechodau rhyw ddynion sydd amlwg o'r blaen, yn rhag-flaenu i farn; eithr rhai sydd yn eu canlyn hefyd.

25 Yr un ffunud hefyd y mae gweithredoedd da yn amlwg o'r blaen; a'r rhai sydd amgenach, nis gellir eu cuddio.

PEN. VI.

1 *Dyled gweision i'w meistriaid. 3 Am ochelyd athrawon newydd. 6 Duwioldeb sydd elw mawr: 10 a chwanc arian ydyw gwreiddyn pob drwg. 11 Beth a ddylai Timothyus ei ochel-yd, a'i ddilyn: 17 am ba beth yr oedd iddo rybuddio y cyfoethogion. 20 Am gadw yr athrawiaeth iawn, a gochelyd siaradach ofer.*

CYNNIFER ag sydd wasanaeth-wyr dan yr iau, tybiant eu meistri-iaid eu hun yn deilwng o bob anrhy-dedd; fel na chabler enw Duw, a'i athrawiaeth ef.

2 A'r rhai sydd â meistriaid ganddynt yn credu, na ddiystyrant *hwynt*, o herwydd eu bod yn frodyr; eithr yn hytrach gwasanaethant *hwynt*, am eu bod yn credu, ac yn anwyl, yn gyfranogion o'r llesâd. Y pethau hyn dysg, a chynghora.

3 Od oes neb yn dysgu yn amgenach, ac heb gyttuno âg iachus eiriau ein Harglwydd Iesu Grist, ac â'r athrawiaeth sydd yn ol duwioledeb;

4 Chwyddo y mae, heb wybod dim, eithr amhwylo ynghylch cwestiynau, ac ymryson ynghylch geiriau; o'r rhai y mae cenfigen, ymryson, cableddau, drwg-dybiau, yn dyfod.

5 Cyndyn ddadleu dynion llygredig eu meddwl, heb fod y gwirionedd ganddynt; yn tybied mai elw yw duwioledeb: cilia oddi wrth y cyfryw.

6 Ond elw mawr yw duwioledeb gyd â boddlonrwydd.

7 Canys ni ddygasom ni ddim i'r byd, ac eglur yw na allwn ddwyn dim allan chwaith.

8 Ac o bydd gennym ymborth a dillad, ymfoddlonwn ar hynny.

9 Ond y rhai sydd yn ewyllysio ymgyfoethogi, sydd yn syrthio i brofedigaeth a magl, a llawer o chwantau ynfyd a niweidiol, y rhai sydd yn boddi dynion i ddinystyr a cholledigaeth.

10 Canys gwreiddyn pob drwg yw arian-garwch: yr hon, a rhai yn chwannog iddi, hwy a gyfeiliornasant oddi wrth y ffydd, ac a'u gwanasant eu hunain â llawer o ofidiau.

11 Eithr tydi, gwr Duw, gochel y pethau hyn; a dilyn gyfiawnder, duwioledeb, ffydd, cariad, amynedd, addfwyndra.

12 Ymdrecha hardd-deg ymdrech y ffydd; cymmer afael ar y bywyd tragwyddol; i'r hwn hefyd y'th alwyd

ac y professaist broffes dda ger bron llawer o dystion.

13 Yr ydwyf yn gorchymyn i ti ger bron Duw, yr hwn sydd yn bywhâu pob peth, a *cher bron* Crist Iesu, yr hwn dan Pontius Pilat a dystiodd broffes dda;

14 Gadw o honot y gorchymyn *hwn* yn ddifeius, yn ddiargyhoedd, hyd ymddangosiad ein Harglwydd Iesu Grist:

15 Yr hwn yn ei amserau priod a ddengys y bendigedig a'r unig Ben-naeth, Brenhin y brenhinoedd, ac Arglwydd yr arglwyddi;

16 Yr hwn yn unig sydd ganddo anfarwoldeb, sydd yn trigo yn y gol-euni ni ellir dyfod atto, yr hwn nis gwelodd un dyn, ac nis dichon ei weled: i'r hwn y byddo anrhydedd a gallu tragwyddol. Amen.

17 Gorchymyn i'r rhai sydd oludog yn y byd yma, na byddont uchel feddwl, ac na obeithiont mewn golud anwadl, ond yn y Duw byw, yr hwn sydd yn helaeth yn rhoddi i ni bob peth i'w mwynhâu:

18 A'r iddynt wneuthur daioni, ymgyfoethogi mewn gweithredoedd da, fod yn hawdd ganddynt roddi a chyfrannu;

19 Yn trysori iddynt eu hunain sail dda erbyn yr amser sydd ar ddyfod, fel y caffont afael ar y bywyd tragwyddol.

20 O Timothëus, cadw yr hyn a roddwyd i'w gadw attat, gan droi oddi wrth halogedig ofer-sain, agwrthwyneb gwybodaeth, a gam-enwir *felly*:

21 Yr hon tra yw rhai yn ei phroffesu, hwy a gyfeiliornasant o ran y ffydd. Gras fyddo gyd â thi. Amen.

¶ Y cyntaf at Timothëus a ysgrifenyddwyd o Laodicea, yr hon yw prifddinas Phrygia Pacatiana.

Ail Epistol PAUL yr Apostol at TIMOTHEUS.

PEN. I.

1 Serch Paul tu ag at Timothëus, 5 a'r ffydd ddiſſuant oedd yn Timothëus, ac yn ei fam, a'i main: 6 ei annog ef i gyffrôi rhoddiad Duw oedd ymdo ef; 8 i fod yn ddianwadl, ac yn ddiioddefgar mewn erlid: 13 ac i barhâu yn y

wir athrawiaeth a ddygasai ganddo ef. 15 Ynghylch Phygëlus a Hermogenes, a chlod Onesiphorus.

PAUL, apostol Iesu Grist trwy ewyllys Duw, yn ol addewid y bywyd, yr hwn sydd yw Nghrist Iesu,

2 At Timothëus, *fy* mab anwyl: Gras, trugaredd, a thangnefedd, oddi wrth Dduw Dad, a Christ Iesu ein Harglwydd.

3 Y mae gennyf ddiolch i Dduw, yr hwn yr ydwyf yn ei wasanaethu o'm rhieni â chydwyfod bur, mor ddbaid y mae gennyf goffa am danat ti yn fy ngweddiau nos a dydd:

4 Gan fawr-ewyllsio dy weled, gan gofio dy dagrau, fel y'm llanwer o lawenydd:

5 Gan alw i'm côf y ffydd ddiffuant sydd ynot ti, yr hon a drigodd yn gyntaf yn dy nain Lois, ac yn dy fam Eunice; a diammeu gennyf *ei bod* ynot tithau hefyd.

6 O herwydd pa achos yr ydwyf yn dy goffâu, i ail-enwyn dawn Duw, yr hwn sydd ynot trwy arddodiad fy nwylaw i.

7 Canys ni roddes Duw i ni yspryd ofn; ond *yspryd* nerth, a chariad, a phwyll.

8 Am hynny na fydded arnat gywilydd o dystiolaeth ein Harglwydd, nac o honof finnau ei garcharor ef: eithr cyd-oddef di gystudd â'r efengyl, yn ol nerth Duw:

9 Yr hwn a'n hachubodd ni, ac a'n galwodd â galwedigaeth sanctaidd, nid yn ol ein gweithredoedd ni, ond yu ol ei arfaeth ei hun a'i ras, yr hwn a roddwyd i ni yng Nghrist Iesu, cyn dechreu y byd,

10 Eithr a eglurwyd yr awr hon trwy ymddangosiad ein Hiachawdwr Iesu Grist, yr hwn a ddiddymmodd angau, ac a ddug fywyd ac anlygredigaeth i oleuni trwy yr efengyl:

11 I'r hon y'm gosodwyd i yn bregethwr, ac yn apostol, ac yn athraw y Cenhedloedd.

12 Am ba achos yr ydwyf hefyd yn dioddef y pethau hyn: ond nid oes arnaf gywilydd: canys mi a wn i bwy y credais; ac y mae yn ddiammeu gennyf ei fod ef yn abl i gadw yr hyn a roddais atto erbyn y dydd hwnnw.

13 Bydded gennyf flurf yr ymadroddion iachus, y rhai a glywaist gennyf fi, yn y ffydd a'r cariad *sydd* yng Nghrist Iesu.

14 Y peth da a rodded i'w gadw

attat, cadw trwy yr Yspryd Glân, yr hwn sydd yn preswyllo ynom.

15 Ti a wyddost hyn, ddarfod i'r rhai oll sydd yn Asia droi oddi wrthyf fi; o'r sawl y mae Phygêlus a Hermogenes.

16 Rhodded yr Arglwydd drugaredd i dŷ Onesiphorus; canys efe a'm llonnodd i yn fynych, ac nid oedd gywilydd ganddo fy nghadwyn i.

17 Eithr pan oedd yn Rhufain, *efe* a'm ceisiodd yn ddiwyd iawn, ac a'm cafodd.

18 Rhodded yr Arglwydd iddo gael trugaredd gan yr Arglwydd yn y dydd hwnnw: a maint a wnaeth efe o wasanaeth yn Ephesus, goreu y gwyddost ti.

PEN. II.

1 *Ei annog ef i ddiamedalwch, ac i barhâu; ac i wneuthur rhan gweinidog ffyddlaon yr Arglwydd, gan gyfrannu gair Duw yn iawn, a gochelyd siaradach ofer.* 17 *Am Hymeneus a Philetus.* 19 *Bod sylfaen yr Arglwydd yn sicr.* 22 *Y mae yn dysgu iddo beth sydd i'w ochelyd, ac i'w ddilyn; a pha fodd y gwedda i weinidog yr Arglwydd ymddwyn.*

TYDI gan hynny, fy mab, ymnertha yn y gras sydd yng Nghrist Iesu.

2 A'r pethau a glywaist gennyf trwy lawer o dystion, traddoda y rhai hynny i ddynion ffyddlaon, y rhai a fyddant gymmwys i ddysgu eraill hefyd.

3 Tydi gan hynny goddef gystudd, megis milwr da i Iesu Grist.

4 Nid yw neb a'r sydd yn milwrio, yn ymrwystro â negeseuau y bywyd *hwn*; fel y rhyngo fodd i'r hwn a'i dewisodd yn filwr.

5 Ac od ymdrech neb hefyd, ni choronir ef onid ymdrech yn gyfreithlawn.

6 Y llafurwr sydd yn llafurio, sydd raid iddo yn gyntaf dderbyn y ffrwythau.

7 Ystyria yr hyn yr ydwyf yn ei ddywedyd; a'r Arglwydd a roddo i ti ddeall ym mhob peth.

8 Cofia gyfodi Iesu Grist o had Dafydd, o feirw, yn ol fy efengyl i:

9 Yn yr hon yr ydwyf yn goddef cystudd hyd rwymau, fel drwg-weithredwr; eithr gair Duw nis rhwymir.

10 Am hynny yr ydwyf yn goddef

pob peth er mwyn yr etholedigion, fel y gallent hwythau gael yr iachawdwr-iaeth sydd yng Nghrist Iesu, gyd â gogoniant tragywyddol.

11 Gwir *yw* y gair : Canys os buom feirw gyd âg ef, byw fyddwn hefyd gyd âg ef :

12 Os dioddefwn, ni a deyrnaswn gyd âg ef : os gwadwn ef, yntau hefyd a'n gwad ninnau :

13 Os *ým* ni heb gredu, *etto* y mae efe yn aros yn ffyddlawn : nis gall efe ei wadu ei hun :

14 Dwg y pethau hyn ar gôf, gan orchymyn ger bron yr Arglwydd, na byddo iddynt ymryson ynghylch geiriau, *yr hyn* nid *yw* fuddiol i ddim, ond i ddadymchwelyd y gwrandawyr.

15 Bydd ddyfal i'th osod dy hun yn brofedig gan Dduw, yn weithiwr difestl, yn iawn-gyfrannu gair y gwirionedd.

16 Ond halogedig ofer-sain, gochel : canys cynnyddu a wuant i fwy o annuwioldeb.

17 A'u hymadrodd hwy a ysa fel cancr : ac o'r cyfryw rai y mae Hymenëus a Philetus ;

18 Y rhai o ran y gwirionedd a gyfeiliornasant, gan ddywedyd ddarfod yr adgyfodiad eisoes ; ac y maent yn dadymchwelyd ffydd rhai.

19 Eithr y mae cadarn sail Duw yn sefyll, a chanddo y sel hon ; Yr Arglwydd a edwyn y rhai sydd eiddo ef. A, Phob un sydd yn enwi enw Crist, ymadawed oddi wrth anghyfiawnder.

20 Eithr mewn tŷ mawr nid oes yn unig lestri o aur ac o arian, ond hefyd o bren ac o bridd ; a rhai i barch, a rhai i ammharch.

21 Pwy bynnag gan hynny a'i glanhâo ei hun oddi wrth y pethau hyn, efe a fydd yn llestr i barch, wedi ei sancteiddio ac yn gymmwys i'r Arglwydd, wedi ei ddarparu i bob gweithred dda.

22 Ond chwantau icuengctid, ffo oddi *wrthynt* : a dilyn gyfiawnder, ffydd, cariad, tangnefedd, gyd â'r rhai sydd yn galw ar yr Arglwydd o galon bur.

23 Eithr gochel ynfyd ac annysg-

edig gwestiynau, gan wybod eu bod yn magu ymrysonau.

24 Ac ni ddylai gwas yr Arglwydd ymryson ; ond bod yn dirion wrth bawb, yn athrawus, yn ddioddefgar,

25 Mewn addfwynder yn dysgu y rhai gwrthwynebus ; i *edrych* a roddo Duw iddynt hwy ryw amser edifeirwch i gydnabod y gwirionedd ;

26 A bod iddynt ddyfod i'r iawn allan o fagl diafol, y rhai a ddelid gauddo wrth ei ewyllys ef.

PEN. III.

1 *Y mae yn ei rybuddio ef am amseroedd blinion : 6 yn dangos pa fath ydyw gclynion y gwirionedd : 10 yn ei osod ei hun yn siampl iddo ; 16 ao yn canmol yr ysgrythyr lân.*

GWYBYDD hyn hefyd, y daw amseroedd enbyd yn y dyddiau diweddaf.

2 Canys bydd dynion â'u serch arnynt eu hunain, yn arian-gar, yn ymfrostwyr, yn feilchion, yn gablwyr, yn anufuddion i rieni, yn anniolchgar, yn annuwiol,

3 Yn angharedig, yn torri cyfammod, yn enllibaidd, yn anghynameur, yn anfwyn, yn ddi-serch i'r rhai da,

4 Yn fradwyr, yn waed-wŷllt, yn chwyddedig, yn caru melus-chwant yn fwy nag yn caru Duw ;

5 A chanddynt rith duwioldeb, eithr wedi gwadu ei grym hi : a'r rhai hyn gochel di.

6 Canys o'r rhai hyn y mae y rhai sydd yn ymlusgo i deiau, ac yn dwyu yn gaeth wrageddos llwythog o bechodau, wedi eu harwain gan amryw chwantau,

7 Yn dysgu bob amser, ac heb allu dyfod un amser i wybodaeth y gwirionedd.

8 Eithr megis y safodd Jannes a Jambres yn erbyn Moses, felly y mae y rhai hyn hefyd yn sefyll yn erbyn y gwirionedd ; dynion o feddwl llygr-edig, yn anghymeradwy o ran y ffydd.

9 Eithr nid ânt rhagddynt ym mhellach : canys eu hynfydrwydd fydd amlwg i bawb, megis y bu yr eiddynt hwythau.

10 Eithr ti a lwyr-adwaenost fy

nysgeidiaeth, fy muchedd, fy arfaeth, ffydd, hir-ymaros, cariad, amynedd,

11 Yr erlidiau, y dioddefiadau, y rhai a ddigwyddasant i mi yn Antiochia, yn Iconium, yn Lystra, pa erlidiau a ddiodeffais: eithr oddi wrth-ynt oll y'm gwaredodd yr Arglwydd.

12 Ie, a phawb a'r sydd yn ewyllsio byw yn dduwiol yng Nghrist Iesu, a erlidir.

13 Eithr drwg-ddynion a thwyllwyr a ânt rhagddynt waethwaeth, gan dwyllo, a chael eu twyllo.

14 Eithr aros di yn y pethau a ddysgaist, ac a ymddiriedwyd i ti am danynt, gan wybod gan bwy y dysgaist;

15 Ac i ti er yn facogen wybod yr ysgrythyr lân, yr hon sydd abl i'w wneuthur di yn ddoeth i iachawdwr-iaeth, trwy y ffydd sydd yng Nghrist Iesu.

16 Yr holl ysgrythyr sydd wedi ei rhoddi gan ysprydoliaeth Duw, ac sydd fuddiol i athrawiaethu, i argyhoeddi, i geryddu, i hyfforddi mewn cyfiawnder:

17 Fel y byddo dyn Duw yn berffaith, wedi ei berffeithio i bob gweithred dda.

PEN. IV.

1 Y mae yn ei annog ef i fod yn ofalus ac yn ddiwyd i gwblhau ei swydd: 6 yn ei rybuddio nesed oedd ei farwolaeth ef: 9 yn ewyllsio iddo ddyfod atto ef ar fyrder; 14 ac yn ei rybuddio ef i ochelyd Alexander y gŵf. 16 Yn dangos iddo beth a ddigwyddasai iddo wrth ei ateb cyntaf: 19 ac ar ol hynny y mae efe yn dibennu.

YR ydwyf fi gan hynny yn gorchymyn ger bron Duw, a'r Arglwydd Iesu Crist, yr hwn a fa, na y byw a'r meirw yn ei ymddangosiad a'i deyrnas;

2 Pregetha y gair; bydd daer mewn amser, allan o amser; argyhoedda, cer-ydda, annog gyd â phob hir-ymaros ac athrawiaeth.

3 Canys daw yr amser pryd na ddiodeffont athrawiaeth iachus; eithr yn ol eu chwantau eu hunain y pentyrant iddynt eu hunain athrawon, gan fod eu clustiau yn merwino;

4 Ac oddi wrth y gwirionedd y troant ymaith eu clustiau, ac at chwedlau y troant.

5 Eithr gwylia di ym mhob peth, dioddef adfyd, gwna waith efengylwr, cyflawna dy weinidogaeth.

6 Canys myfi yr awrhon a aberthir, ac amser fy ymddatodiad i a nesâodd.

7 Mi a ymdrechais ymdrech dæg, mi a orphenais fy ngyrfa, mi a gedwais y ffydd.

8 O hyn allan rhoddwyd coron cyfiawnder i'w chadw i mi, yr hon a rydd yr Arglwydd, y Barnwr cyfiawn, i mi yn y dydd hwnnw: ac nid yn unig i mi, ond hefyd i bawb a garant ei ymddangosiad ef.

9 Bydd ddyfal i ddyfod attaf yn ebrwydd:

10 Canys Demas a'm gadawodd, gan garu y byd presennol, ac a aeth ymaith i Thessalonica; Crescens i Galatia, Titus i Dalmatia.

11 Luc yn unig sydd gyd â mi. Cymmer Marc, a dwg gyd â thi: canys buddiol yw efe i mi i'r weinidogaeth.

12 Tychicus hefyd a ddanfonais i Ephesus.

13 Y cochl a adewais i yn Troas gyd â Carpus, pan ddelych, dwg gyd â thi, a'r llyfrau, yn enwedig y mem-rwn.

14 Alexander y gŵf copr a wnaeth i mi ddrygau lawer: taled yr Arglwydd iddo yn ol ei weithredoedd.

15 Yr hwn hefyd gochel dithau; canys efe a safodd yn dirfawr yn erbyn ein hymadroddion ni.

16 Yn fy ateb cyntaf ni safodd neb gyd â mi, eithr pawb a'm gadawsant: mi a archaf ar Dduw nas cyf-rifer iddynt.

17 Eithr yr Arglwydd a safodd gyd â mi, ac a'm nerthodd; fel trwof fi y byddai y pregethiad yn llawn hysbys, ac y clywai yr holl Genhedloedd: ac mi a waredwyd o enau y llew.

18 A'r Arglwydd a'm gwared i rhag pob gweithred ddrwg, ac a'm ceidw i'w deyrnas nefol: i'r hwn y byddo gogoniant yn oes oesoedd. Amen.

19 Annerch Prisca ac Acwila, a theulu Onesiphorus.

20 Erastus a arhosodd yn Corinth : ond Trophimus a adewais ym Miletum yn glaf.

21 Bydd ddyfal i ddyfod cyn y gauaf. Y mae Eubulus yn dy annerch, a Pudens, a Linus, a Claudia, a'r brodyr oll.

22 Yr Arglwydd Iesu Grist *fyddo*

gyd â th yspryd di. Gras *fyddo* gyd â chwi. Amen.

¶ Yr ail *epistol* at Timothëus, yr esgob cyntaf a ddewiswyd ar eglwys yr Ephesiaid, a ysgrifenyddwyd o Rufain, pan ddygwyd Paul yr ail waith ger bron Cesar Nero.

Epistol PAUL yr Apostol at TITUS.

PEN. I.

5 *I ba beth y gadawodd Paul Titus yn Creta. 6 Pa gynheddfau a ddyfai fod mewn eglwys-wyr. 11 Rhaid yw cau safnau y rhai a ddygant y pethau ni ddylent : 12 a pha fath wŷr ydyni.*

PAUL gwas Duw, ac apostol o Iesu Grist, yn ol ffydd ethol-edigion Duw, ac adnabyddiaeth y gwirionedd, yr hon *sydd* yn ol duwioldeb ;

2 I obaith bywyd tragwyddol, yr hon a addawodd y digelwyddog Dduw cyn dechreu y byd ;

3 Eithr mewn amseroedd priodol cefe a eglurhâodd ei air trwy bregethu, am yr hyn yr ymddiriedwyd i mi, yn ol gorchymyn Duw ein Hiachawdwr ;

4 At Titus, *fy* mab naturiol yn ol y ffydd gyffredinol : Gras, trugaredd, a thangnefedd oddi wrth Dduw Dad, a'r Arglwydd Iesu Grist ein Hiachawdwr ni.

5 Er mwyn hyn y'rh adewais yn Creta, fel yr iawn drefnit y pethau sydd yn ôl, ac y gosodit henuriaid ym mhob dinas, megis yr ordeiniais i ti.

6 Os yw neb yn ddiargyhoedd, yn wr un wraig, a chanddo blant ffyddlawn, heb gael y gair o fod yn afradlawn, neu yn anufudd :

7 Canys rhaid i esgob fod yn ddiargyhoedd, fel goruchwylwr Duw : nid yn gyndyn, nid yn ddigllawn, nid yn win-gar, nid yn darawydd, nid yn budr-elwa ;

8 Eithr yn llettygar, yn caru daioni, yn sobr, yn gyfiawn, yn sanctaidd, yn cymherus ;

9 Yn dal yn lew y gair ffyddlawn, yn ol yr addysg, fel y gallo gyngori yn yr athrawiaeth iachus, ac argyhoeddi y rhai sydd yn gwrth-ddywedyd.

10 Canys y mae llawer yn anufudd,

yn ofer-siaradus, ac yn dwyllwyr meddyliau, yn enwedig y rhai o'r enwaediad :

11 Y rhai y mae yn rhaid cau eu safnau, y rhai sydd yn dymchwelyd tai cyfan, gan athrawiaethu y pethau ni ddylid, er mwyn budr-elw.

12 Un o honynt hwy eu hunain, yn o'u prophwydi hwy eu hunain, a ddywedodd, Y Cretiaid *sydd* bob amser yn gelwyddog, drwg fwystfilod, boliau gorddiog.

13 Y dystiolaeth hon sydd wir. Am ba achos argyhoedda hwy yn llym, fel y byddont iach yn y ffydd ;

14 Heb ddal ar chwedlau luddewaidd, a gorchymynion dynion, yn troi oddi wrth y gwirionedd.

15 Pur yn ddiâu *yw* pob peth i'r rhai pur : eithr i'r rhai halogedig a'r di-ffydd, nid pur dim ; eithr halogedig yw hyd yn nôd eu meddwl a'u cydwybod hwy.

16 Y maent yn proffesu yr adwaenant Dduw ; eithr ar weithredoedd ei wadu y maent, gan fod yn ffaidd, ac yn anufudd, ac at bob gweithred dda yn anghymeradwy.

PEN. II.

1 *Y mae cefe yn hyfforddi Titus yn ei athrawiaeth, ac yn ei fuchedd. 9 Rhan gweision, a phob math a'r Cristianogion.*

EITHR llefara di y pethau a weddo i athrawiaeth iachus :

2 Bod o'r hynaf-gwŷr yn sobr, yn onest, yn gymmesur, yn iach yn y ffydd, y'nghariad, mewn amynedd :

3 *Bod* o'r hynaf-wragedd yr un ffunud mewn ymddygiad fel y gweddi i sancteiddrwydd ; nid yn enllibaidd, nid wedi ymrôl i win lawer, yn rhoi athrawiaeth o ddaioni :

4 Fel y gallont wneuthur ygwagedd ieuaingc yn bwylllog, i garu eu gwŷr, i garu eu plant,

5 Yn sobr, yn bur, yn gwarched gartref, yn dda, yn ddarostyngedig i'w gwŷr priod, fel na chabler gair Duw.

6 Y gwŷr ieuainc yr un ffunud cynghora i fod yn sobr;

7 Gan dy ddangos dy hun ym mhob peth yn ensampl i weithredoedd da: a dangos, mewn athrawiaeth, anllyredigaeth, gweddeidd-dra, purdeb;

8 Ymadrodd iachus yr hwn ni aller beio arno; fel y byddo i'r hwn sydd yn y gwrthwyneb gywilyddio, heb ganddo ddim drwg i'w ddywedyd am danoch chwi.

9 Cynghora weision i fod yn ddarostyngedig i'w meistriaid eu hun, ac i ryngu bodd iddynt ym mhob peth; nid yn gwrth-ddywedyd:

10 Nid yn darn-guddio, ond yn dangos pob ffyddlondeb da; fel yr harddant athrawiaeth Duw ein Hiachawdwr ym mhob peth.

11 Canys ymddangosodd gras Duw, yr hwn sydd yn dwyn iachawdwriaeth i bob dyn;

12 Gan ein dysgu ni i wadu an-nuwoldeb a chwantau bydol, a byw yn sobr, ac yn gyfiawn, ac yn dduwiol, yn y byd sydd yr awrhon;

13 Gan ddisgwyl am y gobaith gwŷnfydedig, ac ymddangosiad gogoniant y Duw mawr, a'n Hiachawdwr Iesu Grist:

14 Yr hwn a'i rhoddes ei hun drosom, i'n prynu ni oddi wrth bob anwiredd, ac i'n puro ni iddo ei hun yn bobl briodol, awyddus i weithredoedd da.

15 Y pethau hyn llefara a chyng-hora, ac argyhoedda gyd â phob awdurdod. Na ddiystyred neb di.

PEN. III.

Y mae Paul yn hyfforddi Titus pa bethau a ddyg, a pha bethau ni ddyg efe iddynt. 10 Am ochelyd heretic cyndyn. 12 Y mae yn dangos iddo i ba fan, a pha bryd, y deuai atto ef; ac felly y mae yn dibennu.

DWG ar gôf iddynt fod yn ddarostyngedig i'r tywysogaethau a'r awdurdodau, fod yn ufudd, fod yn barod i bob gweithred dda.

2 Bod heb gablu neb, yn anymladdgar, yn dirion, gan ddangos pob addfwynder tu ag at bob dyn.

3 Canys yr oeddym ninnau hefyd gynt yn annoethion, yn anufudd, yn cyfeiliorni, yn gwasanaethu chwantau ac amryw feluswedd, gan fyw mewn drygioni a chentigen, yn ddigasog, yn casâu ein gilydd.

4 Eithr pan ymddangosodd daioni a chariad Duw ein Hachubwr tu ag at ddyn,

5 Nid o weithredoedd cyfiawnder y rhai a wnaethom ni, eithr yn ol ei drugaredd yr achubodd efe nyni, trwy olchiad yr adenedigaeth, ac adnewyddiad yr Yspryd Glân;

6 Yr hwn a dywalltodd efe arnom ni yn helaeth, trwy Iesu Grist ein Hiachawdwr:

7 Fel, gwedi ein cyfiawnhâu trwy ei ras ef, y'n gwneid yn etifeddion yn ol gobaith bywyd tragwyddol.

8 Gwir yw y gair, ac am y pethau hyn yr ewyllysiwn i ti fod yn daer, fel y byddo i'r sawl a gredasant i Dduw ofalu a'r flaenori mewn gweithredoedd da. Y pethau hyn sydd dda a buddiol i ddynion.

9 Eithr gochel gwestiynau ffol, ac achau, a chynhennau, ac ymrysonau ynghylch y ddeddf: canys aufuddiol ydynt ac ofer.

10 Gochel y dyn a fyddo heretic, wedi un ac ail rybudd:

11 Gan wybod fod y cyfryw un wedi ei wrydroi, ac yn pechu, gan fod yn ei ddainnio ei hunan.

12 Pan ddanfonwyf Artemas attaf, neu Tychicus, bydd ddyfal i ddyfod attaf i Nicopolis: canys yno yr arfaethais auafu.

13 Hebrwng Zenas y cyfreithiwr, ac Apòlos, yn ddiwyd; fel na byddo arnynt eisieu dim.

14 A dysged yr eiddom ninnau flaenori mewn gweithredoedd da i anghenrheidiau, fel na byddont yn ddiffryth.

15 Y mae yr holl rai sydd gyd â ni yn dy annerch. Annerch y rhai sydd yn ein caru ni yn y ffydd. Gras fyddo gyd â chwi oll. Amen.

¶ At Titus, yr esgob cyntaf a ddeuwiswyd ar eglwys y Crestiaid, yr ysgrifenywyd o Nicopolis ym Macedonia.

Epistol S. PAUL at PHILEMON.

4 Y mae yn wch ganddo ef glywed am ffydd a churiad Philemon; 9 ac yn dymuno arno saddeu i'w was Onesimus, 14 a'i gymmeryd ef adref yn garedig drachefn.

PAUL carcharor Crist Iesu, a'r brawd Timothëus, at Philemon ein hanwylyd, a'n cyd-weithiwr,

2 Ac at Apphia ein hanwylyd, ac at Archippus ein cyd-filwr, ac at yr eglwys sydd yn dy dŷ di.

3 Gras i chwi, a thangnefedd, oddi wrth Dduw ein Tad, a'r Arglwydd Iesu Grist.

4 Yr wyf yn diolch i'm Duw, gan wneuthur coffa am danat yn wastadol yn fy ngweddïau,

5 Wrth glywed dy gariad, a'r ffydd sydd gennynt tu ag at yr Arglwydd Iesu, a thu ag at yr holl saint;

6 Fel y gwneler cyfranniad dy ffydd di yn nerthol, trwy adnabod pob peth daionus, a'r sydd ynoch chwi yng Nghrist Iesu.

7 Canys y mae gennym lawer o lawenydd a diddanwch yn dy gariad di, herwydd bod ymysgaroedd y saint wedi eu llonni trwot ti, frawd.

8 O herwydd paham, er bod gennyf hyfdra lawer yng Nghrist, i orchymyn i ti y peth sydd weddus;

9 Etto o ran cariad yr ydwyf yn hytrach yn attolwg, er fy mod yn gyfryw un a Phaul yr hynaf-gwr, ac yr awrhon hefyd yn garcharor Iesu Grist.

10 Yr ydwyf yn attolwg i ti dros fy mab Onesimus, yr hwn a genhedl-lais i yn fy rhwymau:

11 Yr hwn gynt a fu i ti yn anfuddiol, ond yr awrhon yn fuddiol i ti ac i mimau hefyd;

12 Yr hwn a ddanfonais drachefn: a derbyn dithau ef, yr hwn yw fy ymysgaroedd i.

13 Yr hwn yr oeddwn i yn ewyll-

ysio ei ddal gyd â mi, fel drosot ti y gwasanaethai efe fi yn rhwymau yr efengyl.

14 Eithr heb dy feddwl di ni ewyll-ysiais wneuthur dim; fel na byddai dy ddaioni di megis o anghenrhaid, ond o fodd.

15 Canys ysgatfydd er mwyn hyn yr ymadawodd dros amser, fel y derbynit ef yn dragywydd;

16 Nid fel gwas bellach, eithr uwch law gwas, yn frawd anwyl, yn enwedig i mi; eithr pa faint mwy i ti, yn y cnawd ac yn yr Arglwydd hefyd?

17 Os wyt ti gan hynny yn fy nghymmeryd i yn gydymmaith, derbyn ef fel myfi.

18 Ac os gwnaeth efe ddim cam â thi, neu os yw yn dy ddyled, cyfrif hynny arnaf fi;

19 Myfi Paul a'i hysgrifenais â'm llaw fy hun, myfi a'i talaf: fel na ddywedwyf wrthynt, dy fod yn fy nyled i ym mhellach am danat dy hun hefyd.

20 Ië, frawd, gâd i mi dy fwyhâu di yn yr Arglwydd: lonna fy ymysgaroedd i yn yr Arglwydd.

21 Gan hyderu ar dy ufudd-dod, yr ysgrifenais attat, gan wybod y gwnai, ië, fwy nag yr wyf yn ei ddywedyd.

22 Heb law hyn hefyd, parottôa i mi letty: canys yr ydwyf yn gobeithio trwy eich gweddïau chwi y rhoddir fi i chwi.

23 Y mae yn dy annerch, Epaphras, fy nghyd-garcharor yng Nghrist Iesu;

24 Marc, Aristarchus, Demas, Luc, fy nghyd-weithwyr.

25 Gras ein Harglwydd Iesu Grist fyddo gyd â'ch yspryd chwi. Amen.

¶ At Philemon yr ysgrifenydd o Rufain, gyd â'r gwas Onesimus.

Epistol PAUL yr Apostol at yr HEBREAID.

PEN. I.

1 Dduw yn y dyddïau diweddaf a lefarodd wrthym ni trwy ei Fab ei hun: 4 yr hwn, o ran ei berson a'i swydd, sydd yn rhagori ar yr angelion. 14 Swydd yr angelion.

DUW, wedi iddo lefaru lawer gwaiith, a llawer modd, gynt wrth y tadau trwy y prophwydi, yn y dyddïau diweddaf hyn a lefarodd wrthym ni yn ei Fab;

2 Yr hwn a wnaeth efe yn etifedd pob peth, trwy yr hwn hefyd y gwnaeth efe y bydoedd:

3 Yr hwn, ac efe yn ddisgleirdeb ei ogoniant ef, ac yn wir lun ei berson ef, ac yn cynnal pob peth trwy air ei nerth, wedi puro ein pechodau ni trwyddo ef ei hun, a eisteddodd ar ddeheulaw y Mawredd yn y goruwchleoedd;

4 Wedi ei wneuthur o hynny yn well nâ'r angelion, o gymmaint ag yr etifeddodd efe enw mwy rhagorol nâ hwynt-hwy.

5 Canys wrth bwy o'r angelion y dywedodd efe un amser, Fy mab ydwyt ti; myfi heddyw a'th genhedlais di? A thrachefn, Myfi a fyddaf iddo ef yn Dad, ac efe a fydd i mi yn Fab?

6 A thrachefn, pan yw yn dwyn y Cyntaf-anedig i'r byd, y mae yn dywedyd, Ac addoled holl angelion Duw ef.

7 Ac am yr angelion y mae yn dywedyd, Yr hwn sydd yn gwneuthur ei angelion yn ysprydion, a'i weinidogion yn fflam dân.

8 Ond wrth y Mab, Dy orseddfaingc di, O Dduw, sydd yn oes oesoedd: teyrn-wialen uniondeb yw teyrn-wialen dy deyrnas di.

9 Ti a geraist gyfiawnder, ac a gasaist anwiredd: am hynny y'th eneiniodd Duw, sef dy Dduw di, âg olew gorfoledd tu hwnt i'th gyfeillion.

10 Ac, Tydi yn y dechreuad, Arglwydd, a sylfaenaist y ddaear: a gwaith dy ddwyllaw di yw y nefoedd.

11 Hwynt-hwy a ddarfyddant; ond tydi sydd yn parhâu: a hwynt-hwy oll fel dilledyn a heneiddiant;

12 Ac megis gwisg y plygi di hwynt, a hwy a newidir: ond tydi yr un ydwyt, a'th flnyddoedd ni phallant.

13 Ond wrth ba un o'r angelion y dywedodd efe un amser, Eistedd ar fy neheulaw, hyd oni osodwyf dy elynion yn droedfaingc i'th draed?

14 Onid ysprydion gwasanaethgar ydynt hwy oll, wedi eu danfon i wasanaethu er mwyn y rhai a gânt etifeddu iachawdwriaeth?

PEN. II.

1 Y dylem ni fod yn ufudd i Crist Iesu; 5 gan fod yn wio ganddo ef ei hun gymmeryd ein naturiaeth ni arno, 14 fel yr oedd yn anghenrhaid.

AM hynny y mae yn rhaid i ni ddal yn well ar y pethau a glywsom, rhag un amser i ni eu gollwg hwy i gollu.

2 Canys os bu gadarn y gair a lefarwyd trwy angelion, ac os derbyniodd pob trosedd ac anufudd-dod gyfiawn daledigaeth;

3 Pa fodd y diangwn ni, os esgeuluswn iachawdwriaeth gymmaint, yr hon, wedi dechreu ei thraethu trwy yr Arglwydd, a sicrhâwyd i ni gan y rhai a'i clywsant ef:

4 A Duw hefyd yn cyd-dystiolaethu, trwy arwyddion a rhyfeddodau, ac amryw nerthoedd, a doniau yr Yspryd Glân, yn ol ei ewyllys ei hun?

5 Canys nid i'r angelion y darostyngodd efe y byd a ddaw, am yr hwn yr ydym yn llefaru.

6 Eithr un mewn rhyw fan a dystiolaethodd, gan ddywedyd, Pa beth yw dyn, i ti i feddwl am dano? neu fab dyn, i ti i ymweled âg ef?

7 Ti a'i gwnaethost ef ychydig is nâ'r angelion; â gogoniant ac anrhydedd y coronaist ti ef, ac a'i gosodaist ef ar weithredoedd dy ddwyllaw:

8 Ti a ddarostyugaist bob peth dan ei draed ef. Canys wrth ddarostwng pob peth iddo, ni adawodd efe ddim heb ddarostwng iddo. Ond yr awrhon nid ydym ni etto yn gweled pob peth wedi eu darostwng iddo.

9 Eithr yr ydym ni yn gweled Iesu, yr hwn a wnaed ychydig yn is nâ'r angelion, o herwydd dioddef marwolaeth, wedi ei goroni â gogoniant ac anrhydedd; fel trwy ras Duw y profai efe farwolaeth dros bob dyn.

10 Canys gweddus oedd iddo ef, o herwydd yr hwn y mae pob peth, a thrwy yr hwn y mae pob peth, wedi iddo ddwyn meibion lawer i ogoniant, berffeithio Tywysog eu hiachawdwriaeth hwy trwy ddiodeffiadau.

11 Canys yr hwn sydd yn sanct-ciddio, a'r rhai a sancteiddir, o'r un y maent oll. Am ba achos nid yw

gywilyddus ganddo eu galw hwy yn frodyr;

12 Gan ddywedyd, Myfi a fynegaf dy enw di i'm brodyr; y'nghanol yr eglwys y'th folaf di.

13 A thrachefn, Myfi a fyddaf yn ymddiried ynddo. A thrachefn, Wele, fi, a'r plant a roddes Duw i mi.

14 Oblegid hynny, gan fod y plant yn gyfrannogion o gig a gwaed, yntau hefyd yr un modd a fu gyfrannog o'r un pethau; fel trwy farwolaeth y dinystriai efe yr hwn oedd â nerth marwolaeth ganddo, hynny yw, diafol;

15 Ac y gwaredai hwynt y rhai trwy ofn marwolaeth oeddynt dros eu holl fywyd dan gaethiwed.

16 Canys ni chymmerodd efe *naturaiaeth* angelion; eithr had Abraham a gymmerodd efe.

17 Am ba achos y dylai efe ym mhob peth fod yn gyffelyb i'w frodyr; fel y byddai drugarog ac Arch-offeiriad ffyddlawn, mewn pethau *yn perthyn* i Dduw, i wneuthur cymmiod dros bechodau y bobl.

18 Canys yn gymmaint a dioddef o hono ef, gan gael ei demtio, efe a ddichon gynnorthwyo y rhai a demtir.

PEN. III.

¹ *Bod Crist yn rhagori ar Moses: 7 am hynny oni chredwn ni iddo ef, yr ydym ni yn haeddu ychwaneg gospedigaeth nâ'r Israeliaid gwrthnysig.*

O HERWYDD paham, frodyr sanctaidd, cyfrannogion o'r galwedigaeth nefol, ystyriwch Apostol ac Arch-offeiriad ein cyffes ni, Crist Iesu;

2 Yr hwn sydd ffyddlawn i'r hwn a'i hordeiniodd ef, megis ag y *bu* Moses yn ei holl dŷ ef.

3 Canys fe a gyfrifwyd hwn yn haeddu mwy gogoniant na Moses, o gymmaint ag y mae yr hwn a adeiladodd y tŷ yn cael mwy o barch nâ'r tŷ.

4 Canys pob tŷ a adeiledir gan ryw un; ond yr hwn a adeiladodd bob peth *yw* Duw.

5 A Moses yn wir a fu ffyddlawn yn ei holl dŷ megis gwas, er tystiolaeth i'r pethau oedd i'w llefaru;

6 Eithr Crist, megis Mab ar ei dŷ

ei hun: tŷ yr hwn ydym ni, os nyni a geidw ein hyder a gorfoledd ein go-baith yn sicr hyd y diwedd.

7 Am hynny, megis y mae yr Ys- pryd Glân yn dywedyd, Heddyw, os gwrandêwch ar ei leferydd ef,

8 Na chaledwch eich calonau, megis yn y cyffrôad, yn nydd y prof- edigaeth yn y diffaethwch:

9 Lle y temtiodd eich tadau fyfi, y profasant fi, ac y gwelant fy ngweith- redoedd ddeugain mlynedd.

10 Am hynny y digiais wrth y gen- hedlaeth honno, ac y dywedais, Y maent bob amser yn cyfeiliorni yn eu calonau; ac ni aduabuant fy ffyrddi:

11 Fel y tyngais yn fy lliid, na chaent ddyfod i mewn i'm gorphwysfa.

12 Edrychwch, frodyr, na byddo un amser yn neb o honoch galon ddrwg anghrediniaeth, gan ymado oddi wrth Dduw byw.

13 Eithr cynghorwch eich gilydd bob dydd tra y gelwir hi Heddyw; fel na chaleder neb o honoch trwy dwyll pechod.

14 Canys fe a'n gwnaed ni yn gyfrannogion o Grist, os daliwn ddechreuad ein hyder yn sicr hyd y diwedd.

15 Tra y dywedir, Heddyw, os gwrandêwch ar ei leferydd ef, na chaledwch eich calonau, megis yn y cyffrôad.

16 Canys rhai, wedi gwranddo, a'i digiasant ef: ond nid pawb a'r a ddaethant o'r Aipht trwy Moses.

17 Ond wrth bwy y digiodd efe ddeugain mlynedd? onid wrth y rhai a bechasant, y rhai y syrthiodd eu cyrph yn y diffaethwch?

18 Ac wrth bwy y tyngodd efe, na chaent hwy fyned i mewn i'w orphwysfa ef? onid wrth y rhai ni chredasant?

19 Ac yr ydym ni yn gweled na allent hwy fyned i mewn o herwydd anghrediniaeth.

PEN. IV.

¹ *Trwy ffydd y mae cael gorphwysfa y Cristianogion. 12 Gallu gair Duw. 14 Trwy ein Harch-offeiriad Iesu, Mab Duw, yr hwn oedd heb bechod, ond nid heb ei wendid, 16 y mae i ni gyrch yn hŷf at orsedd-faingo y gras.*

OFNWN gan hynny, gan fod addewid wedi ei adael i ni i fyned i mewn i'w orphwysfa ef, rhag bod neb o honoch yn debyg i fod yn ôl.

2 Canys i ninnau y pregethwyd yr efengyl, megis ag iddynt hwythau : eithr y gair a glybuwyd ni bu fuddiol iddynt hwy, am nad oedd wedi ei gydymheru â ffydd yn y rhai a'i clywsant.

3 Canys yr ydym ni, y rhai a gredasom, yn myned i mewn i'r orphwysfa, megis y dywedodd efe, Fel y tyngais yn fy llid, Os ânt i mewn i'm gorphwysfa i : er bod y gweithredoedd wedi eu gwneuthur er seiliad y byd.

4 Canys efe a ddywedodd mewn man am y seithfed dydd fel hyn ; A gorphwysodd Duw y seithfed dydd oddi wrth ei holl weithredoedd.

5 Ac yma drachefn, Os ânt i mewn i'm gorphwysfa i.

6 Gan hynny gan fod hyn wedi ei adael, fod rhai yn myned i mewn iddi, ac nad aeth y rhai y pregethwyd yn gyntaf iddynt i mewn, o herwydd anghrediniaeth ;

7 Trachefn, y mae efe yn pennu rhyw ddiwrnod, gan ddywedyd yn Dafydd, Heddyw, ar ol cymmaint o amser ; megis y dywedir, Heddyw, os gwrandêwch ar ei lesferydd ef, na chal-edwch eich calonnau.

8 Canys pe dygasai Jesus hwynt i orphwysfa, ni soniasai efe ar ol hynny am ddiwrnod arall.

9 Y maegan hynny orphwysfa etto yn ôl i bobl Dduw.

10 Canys yr hwn a aeth i mewn i'w orphwysfa ef, hwnnw hefyd a orphwysodd oddi wrth ei weithredoedd ei hun, megis y *gwnaeth* Duw oddi wrth yr eiddo yntau.

11 Byddwn ddyfal gan hynny i fyned i mewn i'r orphwysfa honno, fel na syrthio neb, yn ol yr un siampl o anghrediniaeth.

12 Canys bywiol yw gair Duw, a nerthol, a llymmach nag un cleddyf dau-finiog, ac yn cyrhaeddyd trwodd hyd wahaniad yr enaid a'r yspryd, a'r cymmalau a'r mer ; ac yn barnu meddyliau a bwriadau y galon.

13 Ac nid oes greadur anamlwg

yn ei olwg ef : eithr pob peth sydd yn noeth ac yn agored yn ei lygaid ef am yr hwn yr ydym yn sôn.

14 Gan fod wrth hynny i ni Arch-offeiriad mawr, yr hwn a aeth i'r nef-oedd, Iesu Mab Duw, glynwn yn ein profes.

15 Canys nid oes i ni Arch-offeiriad heb fedru cyd-ddioddef gyd â'n gwendid ni ; ond wedi ei demtio ym mhob peth yr un ffunud â ninnau, etto heb bechod.

16 Am hynny awn yn hyderus at orsedd-faingc y gras, fel y derbyniom drugaredd, ac y caffom ras yn gymmorth cyfamserol.

PEN. V.

1 *Awdurdod a braint offeiriadaeth ein Hachubwr.* 11 *Y mae efe yn beio arnynt, am eu bod mor esgeulus ac mor ddiwybod yn y pethau hynny.*

CANYS pob arch-offeiriad, wedi ei gymmeryd o blith dynion, a osodir dros ddyinion yn y pethau sydd tu ag at Dduw, fel yr offrymmo roddion ac aberthau dros bechodau :

2 Yr hwn a ddichon dosturio wrth y rhai sydd mewn anwybodaeth ac amryfusedd ; am ei fod yntau hefyd wedi ei amgylchu â gwendid :

3 Ac o achos hyn y dylai, megis dros y bobl, felly hefyd drosto ei hun, offrymmu dros bechodau.

4 Ac nid yw neb yn cymmeryd yr anrhydedd hwn iddo ei hun, ond yr hwn a alwyd gau Dduw, megis Aaron :

5 Felly Crist hefyd nis gogoneddodd ei hun i fod yn Arch-offeiriad ; ond yr hwn a ddywedodd wrtho, Tydi yw fy Mab ; myfi heddyw a'th genhedlais di.

6 Megis y mae yn dywedyd mewn lle arall, Offeiriad wyt ti yn dragwydd yn ol urdd Melchisedec.

7 Yr hwn yn nyddiau ei gnawd, gwedi iddo, trwy lefain cryf a dagrau, offrwm gweddiau ac erfyniau at yr hwn oedd abl i'w achub ef oddi wrth farwolaeth, a chael ei wrando, yn yr hyn a ofnodd ;

8 Er ei fod yn Fab, a ddysgodd ufudd-dod trwy y pethau a ddi-ddedfodd : Digitized by Google

9 Ac wedi ei berffeithio, efe a wnaethpwyd yn Awdur iachawdwr-iaeth dragywyddol i'r rhai oll a ufudd-hânt iddo ;

10 Wedi ei gyfenwi gan Dduw yn Arch-offeiriad yn ol urdd Melchisedec.

11 Am yr hwn y mae i ni lawer i'w dywedyd, ac anhawdd eu traethu, o achos eich bod chwi yn hwyr-drwm eich clustiau.

12 Canys lle dylech fod yn athrawon o ran amser, y mae arnoch drachefn eisieu dysgu i chwi beth *ydyw* egwyddorion dechreuad ymadroddion Duw; ac yr ydych yn rhaid i *chwi* wrth laeth, ac nid bwyd cryf.

13 Canys pob un a'r sydd yn ymarfer â llaeth, *sydd* anghynnesin â gair cyfiawnder: canys maban yw.

14 Eithr bwyd cryf a berthyn i'r rhai perffaith, y rhai o herwydd cynnesindra y mae ganddynt synwyr wedi ymarfer i ddosparthu drwg a da.

PEN. VI.

1 *Y mae efe yn eu cynghori hwy na chiliaent oddi wrth y ffydd; 11 ond bod yn ddianwadad, 12 yn ddiwyd, ac yn ddiinddefgar, i ddiagwyl wrth Dduw, 13 am fod Duw yn sicr yn ei addewid.*

AM hynny, gan roddi heibio yr ymadrodd sydd yn dechreu rhai yng Nghrist, awn rhagom at berffeithrwydd; heb osod i lawr drachefn sail i edifeirwch oddi wrth weithredoedd meirwon; ac i ffydd tu ag at Dduw,

2 I athrawiaeth beddydiadau, ac arddodiad dwylaw, ac adgyfodiad y meirw, a'r farn dragywyddol.

3 A hyn a wnawn, os caniatâ Duw.

4 Canys amhosibl *yw* i'r rhai a oleuwyd unwaith, ac a brofasant y rhodd nefol, ac a wnaethpwyd yn gyfrannogion o'r Yspryd Glân,

5 Ac a brofasant ddaionus air Duw, a nerthoedd y byd a ddaw,

6 Ac a syrthiant ymaith, ymadnewyddu drachefn i edifeirwch; gan eu bod yn ail groeshoelio iddynt eu hunain Fab Duw, ac yn ei osod yn watwar.

7 Canys y ddaear, yr hon sydd yn yfed y gwlaw sydd yn mynych-ddyfod arni, ac yn dwyn llysiâu cymmws i'r rhai y llafurir hi ganddynt, sydd yn derbyn bendith gan Dduw:

8 Eithr yr hon sydd yn dwyn drain a mieri, *sydd* anghymmeradwy, ac agos i fellidith; diwedd yr hon *yw*, ei llosgi.

9 Eithr yr ydym ni yn coelio am danoch chwi, anwylyd, bethau gwell, a *phethau* y'nglŷn wrth iachawdwr-iaeth, er ein bod yn dywedyd fel hyn.

10 Canys nid *yw* Duw yn anghyfiawrn, fel yr anghofio eich gwaith, a'r llafurus gariad, yr hwn a ddangosasoch tu ag at ei enw ef, y rhai a weiniasoch i'r saint, ac ydych yn gweini.

11 Ac yr ydym yn chwennych fod i bob un o honoch ddangos yr un diwydrwydd, er mwyn llawn-sicrwydd gobaith hyd y diwedd:

12 Fel na byddoch fusgrell, eithr yn ddilynwyr i'r rhai trwy ffydd ac amynedd sydd yn etifeddu yr addewidion.

13 Canys Duw, wrth wneuthur addewid i Abraham, oblegid na allai dyngu i neb *oedd* fwy, a dyngodd iddo ei hun,

14 Gan ddywedyd, Yn ddiau gan fendithio y'th fendithiaf, a chan amlhâu y'th amlhâf.

15 Ac felly, wedi iddo hir-ymaros, efe a gafodd yr addewid.

16 Canys dynion yn wir sydd yn tyngu i un a fo mwy: a llw er sicrwydd, *sydd* derfyn iddynt ar bob ymryson.

17 Yn yr hyn Duw, yn ewyllysis yn helaethach ddangos i etifeddion yr addewid ddianwadadwch ei gynghor, a gyfryngodd trwy lw:

18 Fel trwy ddau beth dianwadad, yn y rhai *yr oedd* yn amhosibl i Dduw fod yn gelwyddog, y gallem ni gael cysur cryf, y rhai a ffoisom i gymmeryd gafael yn y gobaith a osodwyd o'n blaen:

19 Yr hwn sydd gennym ni megis angor yr enaid, yn ddiogel ac yn sicr, ac yn myned i mewn hyd at yr hyn sydd o'r tu fewn i'r llen,

20 I'r man yr aeth y rhag-flaenor drosom ni, *sef* Iesu, yr hwn a wnaethpwyd yn Arch-offeiriad yn dragywyddol yn ol urdd Melchisedec.

PEN. VII.

1 *Crist Iesu sydd Offeiriad yn ol urdd Melchisedec; 11 ac felly yn rhagori llawer ar yr offeiriad oedd yn ol urdd Aaron.*

CANYS y Melchisedec hwn, brenhin Salem, offeiriad y Duw Goruchaf, yr hwn a gyfarfu âg Abraham wrth ddychwelyd o ladd y brenhinoedd, ac a'i bendithiodd ef;

2 I'r hwn hefyd y cyfrannodd Abraham ddegwm o bob peth: yr hwn yn gyntaf, o'i gyfeithu, *yw*, Brenhin cyf-iawnder, ac wedi hynny hefyd, Brenhin Salem, yr hyn *yw*, Brenhin heddwch;

3 Heb dad, heb fam, heb achau, heb fod iddo na dechreu dyddiau, na diwedd einioes; eithr wedi ei wneuthur yn gyffelyb i Fab Duw, sydd yn aros yn Offeiriad yn dragywydd.

4 Edrychwch faint *oedd* hwn, i'r hwn hefyd y rhoddodd Abraham y patriarch ddegwm o'r anrhaith.

5 A'r rhai yn wir *sydd* o feibion Lefi yn derbyn swydd yr offeiriadaeth, y mae ganddynt orchymyn i gymmeryd degwm gan y bobl yn ol y gyfraith; sef gan eu brodyr, er eu bod wedi dyfod o lwynau Abraham:

6 Eithr yr hwn, nid oedd ei achau o honynt hwy, a gymmerodd ddegwm gan Abraham, ac a fendithiodd yr hwn yr oedd yr addewidion iddo.

7 Ac yn ddiaddadl, yr hwn *sydd* leiaf a fendithir gan ei well.

8 Ac yma y mae dynion y rhai sydd yn meirw yn cymmeryd degymmau: eithr yno, yr hwn y tystiolaethwyd am dano ei fod ef yn fyw.

9 Ac (fel y dywedwyf felly) yn Abraham y talodd Lefi hefyd ddegwm; yr hwn oedd yn cymmeryd degymmau.

10 Oblegid yr ydoedd efe etto yn lwynau ei dad, pan gyfarfu Melchisedec âg ef.

11 Os ydoedd gan hynny berffeithrwydd trwy offeiriadaeth Lefi (oblegid dan honno y rhoddwyd y gyfraith i'r bobl) pa raid *oedd* mwyach godi Offeiriad arall yn ol urdd Melchisedec, ac nas gelwid ef yn ol urdd Aaron?

12 Canys wedi newidio yr offeiriadaeth, anghenrhaid *yw* bod cyfnewid ar y gyfraith hefyd.

13 Oblegid am yr hwn y dywedir y pethau hyn, efe a berthyn i lwyth arall, o'r hwn nid oedd neb yn gwasanaethu yr allor.

14 Canys hysbys *yw* mai o'r Juda y

cododd ein Harglwydd ni; am yr hwn lwyth ni ddywedodd Moses ddim tu ag at offeiriadaeth.

15 Ac y mae yn eglurach o lawer etto; od oes yn ol cyffelybrwydd Melchisedec Offeiriad arall yn codi,

16 Yr hwn a wnaed, nid yn ol cyfraith gorchymyn cnawdol, eithr yn ol nerth bywyd amherfynol.

17 Canys tystiolaethu y mae, Offeiriad *wyt* ti yn dragywydd yn ol urdd Melchisedec.

18 Canys yn ddiâu y mae dirymmiad i'r gorchymyn sydd yn myned o'r blaen, o herwydd ei lesgedd a'i afles.

19 Oblegid ni pherffeithiodd y gyfraith ddim, namyn dwyn gobaith gwell i mewn a berffeithiodd; trwy yr hwn yr ydym yn nesâu at Dduw.

20 Ac yn gymmaint nad heb lw y *gwnaethpwyd ef yn Offeiriad*:

21 (Canys y rhai hynny yn wir ydynt wedi eu gwneuthur yn offeiriad heb lw: ond hwn trwy lw, gan yr hwn a ddywedodd wrtho, Tyngodd yr Arglwydd, ac ni bydd edifar ganddo, *Ti sydd* Offeiriad yn dragywydd yn ol urdd Melchisedec)

22 Ar destament gwell o hynny y gwnaethpwyd Iesu yn Fachniydd

23 A'r rhai hynny yn wir, llawer sydd wedi eu gwneuthur yn offeiriad, o herwydd lluddio iddynt gan farwol-aeth barhâu:

24 Ond hwn, am ei fod ef yn aros yn dragywydd, sydd âg offeiriadaeth dragywyddol ganddo.

25 Am hynny efe a ddichon hefyd yn gwbl iachâu y rhai trwyddo ef sydd yn dyfod at Dduw, gan ei fod ef yn byw bob amser i eiriol drostynt hwy.

26 Canys y cyfryw Arch-offeiriad sanctaidd, diddrwg, dihalog, didoledig oddi wrth bechuriaid, ac wedi ei wneuthur yn uwch nâ'r nefoedd, oedd weddus i ni;

27 Yr hwn nid *yw* raid iddo beunydd, megis i'r offeiriad hynny, offrymmu aberthau yn gyntaf dros ei bechodau ei hun, ac yna dros yr eiddo y bobl: canys hynny a wnaeth efe unwaith, pan offrymmodd efe ef ei hun.

28 Canys y gyfraith sydd yn

gwneuthur dynion â gwendid ynddynt, yn arch-offeiriad; eithr gair y llw, yr hwn a fu wedi y gyfraith, *sydd yn gwneuthur* y Mab, yr hwn a berffeithiwyd yn dragywydd.

PEN. VIII.

1 Offeiriadaeth Aaron a ddiſtannodd, pan ddaeth Crist yr Offeiriad tragryddol: 7 a'r ammod a wnaed â'r tadau dros amser, a roddes le i gyfammod tragryddol yr efengyl.

APHEN ar y pethau a ddywedwyd *yw hyn*: Y mae gennym y fath Arch-offeiriad, yr hwn a eisteddodd ar ddeheulaw gorsedd-faingc y Mawredd yn y nefoedd;

2 Yn Weinidog y gyssegrfa, a'r gwir dabernacl, yr hwn a osododd yr Arglwydd, ac nid dyn.

3 Canys pob arch-offeiriad a osodir i offrymmu rhoddion ac aberthau: o herwydd paham rhaid *oedd* bod gan hwn hefyd yr hyn a offrymmai.

4 Canys yn wir pe bai efe ar y ddaear, ni byddai yn offeiriad chwaith; gan fod offeiriad y rhai sydd yn offrymmu rhoddion yn ol y ddeddf:

5 Y rhai sydd yn gwasanaethu i siampl a chysgod y pethau nefol, megis y rhybuddiwyd Moses gan Dduw, pan oedd efe ar fedr gorphen y babell. Canys, Gwel (medd efe) a'r wneuthur o honot bob peth yn ol y portreiad a ddangoswyd i ti yn y mynydd.

6 Ond yn awr efe a gafodd weindogaeth mwy rhagorol, o gymmaint ag y mae yn Gyfryngwr cyfammod gwell, yr hwn sydd wedi ei osod ar addewidion gwell.

7 Oblegid yn wir pe buasai y cyntaf hwnnw yn ddifeius, ni cheisiasid lle i'r ail.

8 Canys yn beio arnynt hwy y dywed *efe*, Wele, y mae y dyddiau yn dyfod (medd yr Arglwydd) ac mi a wnaaf â thŷ Israel ac â thŷ Juda gyfammod newydd:

9 Nid fel y cyfammod a wnaethm â'u tadau hwynt, yn y dydd yr ymlais yn eu llaw hwynt i'w dwyn hwydir yr Aipht: oblegid ni thrigasant wir yn fy nghyfammod i, minnau a'u esgeulusais hwythau, medd yr Arglwydd.

10 Oblegid hwn *yw* y cyfammod a ammodaf fi â thŷ Israel ar ol y dyddiau hynny, medd yr Arglwydd; Myfi a ddodaf fy nghyfreithiau yn eu meddwl, ac yn eu calonnau yr ysgrifnaf hwynt: a mi a fyddaf iddynt hwy yn Dduw, a hwythau a fyddant i minnau yn bobl.

11 Ac ni ddysgant bob un ei gymmydog, a phob un ei frawd, gan ddywedyd, Adnebydd yr Arglwydd: oblegid hwynt-hwy oll a'm hadnabyddant i, o'r lleiaf o honynt hyd y mwyaf o honynt.

12 Canys trugarog fyddaf wrth eu hanghyfiawnderau, a'u pechodau hwynt a'u hanwireddau ni chofiaf ddim o honynt mwyach.

13 Wrth ddywedyd, *Cyfammod* newydd, efe a farnodd y cyntaf yn hen. Eithr yr hwn a aeth yn hen ac yn oedranus, *sydd* agos i ddiſtannu.

PEN. IX.

1 Y mae yn dangos dull seremoniau ac. aberthau gwaedlyd y gyfraith; 11 a'u bod yn llai eu teilyngdod a'u perffeithrwydd nag aberth Crist a'i waed.

AM hynny yn wir yr ydoedd hefyd i'r tabernacl cyntaf ddefodau gwasanaeth Duw, a chyssegr bydol.

2 Canys yr oedd tabernacl wedi ei wneuthur; y cyntaf, yn yr hwn *yr oedd* y canhwylbren, a'r bwrdd, a'r bara gosod; yr hwn *dabernacl* a elwid, Y cyssegr.

3 Ac yn ol yr ail len, *yr oedd* y babell, yr hon a elwid, Y cyssegr sancteiddiolaf;

4 Yr hwn yr oedd y thuser aur ynddo, ac arch y cyfammod wedi ei goreuro o amgylch; yn yr hon *yr oedd* y crochan aur a'r manna ynddo, a gwialen Aaron, yr hon a flagurasai, a llechau y cyfammod;

5 Ac uwch ei phencherubiaid y gogoniant, yn cysgodi y drugareddfa: am y rhai ni ellir yn awr ddywedyd bob yn rhan.

6 A'r pethau hyn wedi eu trefnu felly, i'r tabernacl cyntaf yn ddiau yr âi bob amser yr offeiriad, y rhai oedd yn cyflawni gwasanaeth Duw:

7 Ac i'r ail unwaith bob blyddydd *yr âi* yr arch-offeiriad yn unig; nid

heb waed, yr hwn a offrymmai efe drosto ei hun, a thros anwybodaeth y bobl.

8 A'r Yspryd Glân yn hysbysu hyn, nad oedd y ffordd i'r cyssegr sancteiddiolaf yn agored etto, tra fyddai y tabernacl cyntaf yn sefyll:

9 Yr hwn ydoedd gyffelybiaeth dros yr amser presennol, yn yr hwn yr offrymmodd rhoddion ac aberthau, y rhai ni allent o ran cydwybod berffeithio yr addolydd,

10 Y rhai oedd yn sefyll yn unig ar fwydydd, a diodydd, ac amryw olchiadau, a defodau cnawdol, wedi eu gosod arnynt hyd amser y diwygiad.

11 Eithr Crist, wedi dyfod yn Arch-offeiriad y daionus bethau a fyddent, trwy dabernacl mwy a pherffeithiach, nid o waith llaw, hynny yw, nid o'r adeiladaeth yma,

12 Nid chwaith trwy waed geifr a lloi, eithr trwy ei waed ei hun, a aeth unwaith i mewn i'r cyssegr, gan gael i ni dragwyddol ryddhâd.

13 Oblegid os ydyw gwaed teirw a geifr, a lludw anner wedi ei daenellu ar y rhai a halogwyd, yn sancteiddio i bureiddiad y cnawd;

14 Pa faint mwy y bydd i waed Crist, yr hwn trwy yr Yspryd tragwyddol a'i hoffrymmodd ei hun yn ddi-fai i Dduw, buro eich cydwybod chwi oddi wrth weithredoedd meirwon, i wasanaethu y Duw byw?

15 Ac am hynny y mae efe yn Gyfryngwr y cyfammod newydd, megis trwy fod marwolaeth yn ymwared oddi wrth y troseddau oedd dan y cyfammod cyntaf, y cai y rhai a alwyd dderbyn addewid yr etifeddiaeth dragwyddol.

16 Oblegid lle byddo testament, rhaid yw digwyddo marwolaeth y testamentwr.

17 Canys wedi marw dynion, y mae testament mewn grym: oblegid nid oes etto nerth ynddo tra fyddo y testamentwr yn fyw.

18 O ba achos ni chyssegrwyd y cyntaf heb waed.

19 Canys wedi i Moses adrodd yr holl orchymyn yn ol y gyfraith wrth yr holl bobl, efe a gymmerodd waed

lloi a geifr, gyd â dwfr, a gwlan porphor, ac isop, ac a'i taenellodd ar y llyfr a'r bobl oll,

20 Gan ddywedyd, Hwn yw gwaed y testament a orchymynodd Duw i chwi.

21 Y tabernacl hefyd a holl lestri y gwasanaeth a daenellodd efe â gwaed yr un modd.

22 A chan mwyaf trwy waed y purir pob peth wrth y gyfraith; ac heb ollwng gwaed nid oes maddeuant.

23 Rhaid oedd gan hynny i bortreidau y pethau sydd yn y nefoedd gael eu puro â'r pethau hyn; a'r pethau nefol eu hunain âg aberthau gwll nâ'r rhai hyn.

24 Canys nid i'r cyssegr o waith llaw, portreiad y gwir gyssegr, yr aeth Crist i mewn; ond i'r nef ei hun, i ymddangos yn awr ger bron Duw trosom ni:

25 Nac fel yr offrymmai efe ei hun yn fynych, megis y mae yr arch-offeiriad yn myned i mewn i'r cyssegr bob blwyddyn, â gwaed arall:

26 (Oblegid yna rhaid fuasai iddo yn fynych ddioddef er dechreud y byd) eithr yr awrhon unwaith yn niwedd y byd yr ymddangosodd efe, i ddileu pechod trwy ei aberthu ei hun.

27 Ac megis y gosodwyd i ddynion farw unwaith, ac wedi hynny bod barn:

28 Felly Crist hefyd, wedi ei offrymmu unwaith i ddwyn ymaith bechodau llawer, a ymddengys yr ail waith, heb bechod, i'r rhai sydd yn ei ddisgwyl, er iachawdwriaeth.

PEN. X.

1 Gwendid aberthau y gyfraith. 10 Aberth corph Crist a offrymwyd unwaith, 14 sydd byth yn tynnu ymaith bechodau. 19 Cynghor i lynu yn lew yn y ffydd trwy amynedd a diolch.

OBLEGID y gyfraith, yr honsydd ganddi gysgod daionus bethau i ddyfod, ac nid gwir-ddeilw y pethau, nis gall trwy yr aberthau hynny, y rhai y maent bob blwyddyn yn eu hoffrymmu yn wastadol, byth berffeithio y rhai a ddêl atti.

2 Oblegid yna hwy a beidiasant â'u hoffrymmu, am na buasai gydwybod pechod mwy gan y rhai a addolasant, wedi eu glanhau unwaith.

3 Eithr yn yr *aberthau* hynny y *mae* adgoffa pechodau bob blwyddyn.

4 Canys amhosibl *yw* i waed teirw a geifr dynnu ymaith bechodau.

5 O herwydd paham y *mae* efe, wrth ddyfod i'r byd, yn dywedyd, Aberth ac offrwm nis mynaist, eithr corph a gymhwysaist i mi.

6 Offrymmau poeth, a thros bechod, ni buost foddllawn iddynt.

7 Yna y dywedais, Wele fi yn dyfod (y *mae* yn ysgrifenedig yn nechreu y llyfr am danaf) i wneuthur dy ewyllys di, O Dduw.

8 Wedi iddo ddywedyd uchod, Aberth ac offrwm, ac offrymmau poeth, a thros bechod, nis mynaist, ac nid ymfoddonaist *ynddynt* (y rhai yn ol y gyfraith a offrymmir)

9 Yna y dywedodd, Wele fi yn dyfod i wneuthur dy ewyllys di, O Dduw. Y *mae* yn tynnu ymaith y cyntaf, fel y gosodai yr ail.

10 Trwy yr hwn ewyllys yr ydym ni wedi ein sancteiddio, trwy offrymiad corph Iesu Grist unwaith.

11 Ac y *mae* pob offeiriad yn sefyll beunydd yn gwasanactu, ac yn offrymmu yn fynych yr un aberthau, y rhai ni allant fyth ddilëu pechodau :

12 Eithr hwn, wedi offrymmu un aberth dros bechodau, yn dragywydd a eisteddodd ar ddeheulaw Duw ;

13 O hyn allan yn disgwyl hyd oni osoder ei clynion ef yn droed-faingc i'w draed ef.

14 Canys âg un offrwm y perffeithiodd efe yn dragywyddol y rhai sydd wedi eu sancteiddio.

15 *Ac* y *mae* yr Yspryd Glân hefyd yn tystiolaethu i ni: canys wedi iddo ddywedyd o'r blaen,

16 Dyma y cyfammod yr hwn a ammodaf fi â hwynt ar ol y dyddiau hynny, medd yr Arglwydd ; Myfi a osodaf fy nghyfreithiau yn eu calonau, ac a'u hysgrifenas yn eu meddyliau ;

17 A'u pechodau a'u hanwireddau ni chofiaf mwyach.

18 A lle y *mae* maddeuant am y rhai hyn, nid oes mwyach offrwm dros bechod.

19 Am hynny, frodyr, gan fod i ni

ryddid i fyned i mewn i'r cyssegr trwy waed Iesu,

20 Ar hŷd ffordd newydd a bywiol, yr hon a gyssegrodd efe i ni, trwy y llen, sef ei gnawd ef ;

21 *A bod i ni* Offeiriad mawr ar dŷ Dduw ;

22 Nesâwn â chalon gywir, mewn llawn hyder ffydd, wedi glanhâu ein calonau oddi wrth gydwybod ddrwg, a golchi ein corph â dwfr glân.

23 Daliwn gyffes ein gobaith yn ddisigl (canys ffyddllawn *yw* yr hwn a addawodd)

24 A chyd-ystyriwn lawb ein gilydd, i ymannog i gariad a gweithred-oedd da :

25 Heb esgeuluso ein cyd-gynnulliad ein hunain, megis y *mae* arfer rhai ; ond annog *lawb ein gilydd*: a hynny yn fwy, o gymmaiut a'ch bod yn gweled y dydd yn nesâu.

26 Canys os o'n gwirfodd y pechwn, ar ol derbyn gwybodaeth y gwirionedd, nid oes aberth dros bechodau wedi ei adael mwyach ;

27 Eithr rhyw ddisgwyl ofnadwy am farnedigaeth, ac angerdd tân, yr hwn a ddifa y gwrthwynebwy.

28 Yr un a ddirmygai gyfraith Moses, a fyddai farw heb drugaredd, dan ddau neu dri o dystion :

29 Pa faint mwy cospedigaeth (dybygwch chwi) y bernir haeddu o'r hwn a fathrodd Fab Duw, ac a farnodd yn arian waed y cyfammod, trwy yr hwn y sancteiddiwyd ef, ac a ddifenwodd Yspryd y gras ?

30 Canys nyni a adwaenom y neb a ddywedodd, Myfi *biau* dial, myfi a dalaf, medd yr Arglwydd. A thrachefn, Yr Arglwydd a farna ei bobl.

31 Peth ofnadwy *yw* syrthio yn nwyllaw y Duw byw.

32 Ond gelwch i'ch côf y dyddiau o'r blaen, yn y rhai, wedi eich goleuo, y dioddefasoch ymdrech mawr o helbulon :

33 Wedi eich gwneuthur weithiau yn wawd, trwy waradwyddiadau a chystuddiau ; ac weithiau yn bod yn gyfrannogion â'r rhai a driuid felly.

34 Canys chwi a gyd-ddioddefasoch â'm rhwymau i hefyd, ac a gymmeras-

och eich yspeilio am y pethau oedd gennyh yn llawen; gan wybod fod gennyh i chwi eich hunain olud gwell yn y nefoedd, ac un parhâus.

35 Am hynny na fwriwch ymaith eich hyder, yr hwn sydd iddo fawr wobr.

36 Canys rhaid i chwi wrth amynedd; fel, wedi i chwi wneuthur ewylls Duw, y derbynioc yr addewid.

37 Oblegid ychydig bachigyn etto, a'r hwn sydd yn dyfod a ddaw, ac nid oeda.

38 A'r cyfiawn a fydd byw trwy ffydd: eithr o thyn *neb* yn ôl, nid yw fy enaid yn ymfoddloni ynddo.

39 Eithr nid ydym ni o'r rhai sydd yn tynnu yn ôl i gollledigaeth; namyn o ffydd, i gadwedigaeth yr enaid.

PEN. XI.

1 *Beth ydyw ffydd.* 6 *Heb ffydd ni allwn ni ryngu bodd Duw: ? ei ffurwythau rhagorol hi yn yr hen dudau gynt.*

FYDD yn wir yw sail y pethau yr ydys yn eu gobeithio, a sicrwydd y pethau nid ydys yn eugweled.

2 Oblegid trwyddi hi y cafodd yr henuriaid air da.

3 Wrth ffydd yr ydym yn deall wneuthur y bydoedd trwy air Duw, yn gymmaint nad o bethau gweledig y gwnaed y pethau a welir.

4 Trwy ffydd yr offrymmodd Abel i Dduw aberth rhagorach nâ Chain; trwy yr hon y cafodd efe dystiolaeth ei fod yn gyfiawn, gan i Dduw ddwyn tystiolaeth i'w roddion ef: a thrwyddi hi y mae efe, wedi marw, yn llefaru etto.

5 Trwy ffydd y symmudwyd Enoch, fel na welai farwolaeth; ac ni chaed ef, am ddarfod i Dduw ei symmud ef: canys cyn ei symmud, efe a gawsai dystiolaeth, ddarfod iddo ryngu bodd Duw.

6 Eithr heb ffydd amhosibl yw rhyngu ei fodd ef. Oblegid rhaid yw i'r neb sydd yn dyfod at Dduw, gredau ei fôd ef, a'i fod yn obrwywr i'r rhai sydd yn ei geisio ef.

7 Trwy ffydd, Noë, wedi ei rybuddio gan Dduw am y pethau nis gwelsid etto, gyd â pharchedig ofn, a ddarparodd arch i achub ei dŷ: trwy

yr hon y condemniodd *efe* y byd, ac a wnaethpwyd yn etifedd y cyfiawnder sydd o ffydd.

8 Trwy ffydd, Abraham, pan ei galwyd, a ufuddhâodd, gan fyned i'r man yr oedd efe i'w dderbyn yn etifeddiaeth; ac a aeth allan, heb wybod i ba le yr oedd yn myned.

9 Trwy ffydd yr ymdeithiodd efe yn nhir yr addewid, megis *mewn* tir dëithr, gan drigo mewn lloestai gyd âg Isaac a Jacob, cyd-etifeddion o'r un addewid.

10 Canys disgwyl yr ydoedd am ddinas ag iddi sylfeini, saer ac adeiladydd yr hon *yw* Duw.

11 Trwy ffydd Sara hithau yn amhlantadwy, a dderbyniodd nerth i ymddwyn had; ac wedi anser oedran, a esgorodd; oblegid fyddlawn y barnodd hi yr hwn a addawsai.

12 O herwydd pahan hefyd y cenhedlwyd o un, a hwnnw yn gystal a marw, *cynnifer* a sêr y nef mewn lliaws, ac megis y tywod ar làn y môr, *y sydd* yn aneirif.

13 Mewn ffydd y bu farw y rhai hyn oll, heb dderbyn yr addewidion, eithr o bell eu gweled hwynt, a chredu, a chyfarch, a chyfaddef mai dëithriaid a phererinion oeddynt ar y ddaear.

14 Canys y mae y rhai sydd yn dywedyd y cyfryw bethau, yn dangos yn eglur eu bod yn ceisio gwlad.

15 Ac yn wir, pe buasant yn meddwl am *y wlad* honno, o'r hon y daethent allan, hwy a allasant gael amser i ddychwelyd:

16 Eithr yn awr *gwlad* well y maent hwy yn ei chwennych, hynny ydyw, *un* nefol. O achos pahan nid cywilydd gan Dduw ei alw yn Dduw iddynt hwy: oblegid efe a barottôdd ddinas iddynt.

17 Trwy ffydd yr offrymmodd Abraham Isaac, pan ei profwyd: a'i unig-anedig *jab* a offrymmodd *efe*, yr hwn a dderbyniasai yr addewidion:

18 Wrth yr hwn y dywedasad, Yn Isaac y gelwir i ti had:

19 Gan gyfrif bod Duw yn abl i'w gyfodi *ef* o feirw; o ba le y cawsai efe ef hefyd mewn cyffelybiaeth.

20 Trwy ffydd y bendithiodd Isaac

Jacob ac Esau am bethau a fyddent.

21 Trwy ffydd, Jacob, wrth farw, a fendithiodd bob un o feibion Joseph; ac a addolodd *âi bwys* ar ben ei ffon.

22 Trwy ffydd, Joseph, wrth farw, a goffiâodd am ymadawiad plant Israel; ac a roddodd orchymyn am ei esgyrn.

23 Trwy ffydd, Moses, pan anwyd, a guddiwyd dri mis gan ei riëni, o achos eu bod yn ei weled yn fachgen tlws: ac nid ofnasant orchymyn y brenhin.

24 Trwy ffydd, Moses, wedi myned yn fawr, a wrthododd ei alw yn fab merch Pharaoh;

25 Gan ddewis yn hytrach oddef adfyd gyd â phobl Dduw, na chael mwyniant pechod dros amser;

26 Gan farnu yn fwy golud ddirmyg Crist, na thrysorau yr Aipht: canys edrych yr oedd efe ar daledigaeth y gobrwy.

27 Trwy ffydd y gadawodd efe yr Aipht, heb ofni llid y brenhin: canys efe a ymŵrolodd fel *un* yn gweled yr anweledig.

28 Trwy ffydd y gwnaeth efe y pasc, a gollyngiad y gwaed, rhag i'r hwn ydoedd yn dinystrio y rhai cyntafanedig gyffwrdd â hwynt.

29 Trwy ffydd yr aethant trwy y môr coch, megis ar hyd *tir* sych: yr hyn pan brofodd yr Aiphtiaid, boddi a wnaethant.

30 Trwy ffydd y syrthiodd caerau Jericho, wedi eu hamgylchu dros saith niwrnod.

31 Trwy ffydd ni ddifethwyd Rahab y buttain gyd â'r rhai ni chredent, pan dderbyniodd hi yr yspïwyr yn heddychol.

32 A pheth mwy a ddywedaf? canys yr amser a ballai i mi i fynegi am Gedeon, *am* Barac, ac *am* Samson, ac *am* Jephthae; *am* Dafydd hefyd, a Samuel, a'r prophwydi:

33 Y rhai trwy ffydd a oresgynasant deyrnasoedd, a wnaethant gyfiawnder, a gawsant addewidion, a gauasant safnau llewod,

34 A ddiangasant angerdd y tân, a ddiangasant rhag min y cleddyf, a nerthwyd o wendid, a wnaethpwyd yn

gyrfion mewn rhyfel, a yrrasant fyddinoedd yr estroniaid i gilio.

35 Gwragedd a dderbyniodd eu meirw trwy adgyfodiad: ac eraill a ddirdynwyd, heb dderbyn ymwared; fel y gallent hwy gael adgyfodiad gwell.

36 Ac eraill a gawsant brofedigaeth trwy watwar, a fflangellau, ie, trwy rwymau hefyd a charchar:

37 Hwyt-hwy a labyddiwyd, a dorwyd â llif, a demtiwyd, a laddwyd yn feirw â'r cleddyf: a grwydrasant mewn crwyn defaid, a chrwyn geifr; yn ddiddym, yn gystuddiol, yn ddrwg eu cyflwr;

38 (Y rhai nid oedd y byd yn deilwng o honynt) yn crwydro mewn anialwch, a mynyddoedd, a thyllau ac ogofeydd y ddaear.

39 A'r rhai hyn oll, wedi cael tystiolaeth trwy ffydd, ni dderbyniasant yr addewid:

40 Gan fod Duw yn rhagweled rhyw *beth* gwell am danom ni, fel na pherffeithid hwynt hebom ninnau.

PEN. XII.

1 *Cynghor i ffydd ddiarwadul, amynedd, a duwioldeb.* 22 *Canmol y testament newydd rhagor yr hen.*

OBLEGID hynny ninnau hefyd, gan fod cymmaint cwmmwl o dystion wedi ei osod o'n hamgylch, gan roi heibio bob pwys, a'r pechod sydd barod i'n hamgylchu, trwy amynedd rhedwn yr yrfa a osodwyd o'n blaen ni;

2 Gan edrych ar Iesu, Pen-tywysog a Pherffeithydd *ein* ffydd ni; yr hwn, yn lle y llawenydd a osodwyd iddo, a ddiodefodd y groes, gan ddiystyru gwaradwydd, ac a eisteddodd ar ddeheulaw gorsedd-faingc Duw.

3 Ystyriwch am hynny yr hwn a ddiodefodd gyfryw ddywedyd yn ei erbyn gan bechaduriaid; fel na flin-och, ac nad ymollyngoch yn eich eneidiau.

4 Ni wrthwynebasoch etto hyd at waed, gan ymdrech yn erbyn pechod.

5 A chwi a ollyngasoch dros gôf y cynghor, yr hwn sydd yn dywedyd wrthych megis wrth blant, *Fy mab*, na ddirmyga gerydd yr Arglwydd, ac

nac ymollwng pan y'th argyhoedder ganddo.

6 Canys y neb y mae yr Arglwydd yn ei garu, y mae yn ei geryddu; ac yn fflangellu pob niab a dderbynio.

7 Os goddefwch gerydd, y mae Duw yn ymddwyn tu ag attoch megis tu ag at feibion; canys pa fab sydd, yr hwn nid yw ei dad yn ei geryddu?

8 Eithr os heb gerydd yr ydych, o'r hwn y mae pawb yn gyfrannog; yna bastardiaid ydych, ac nid meibion.

9 Heb law hynny, ni a gawsom dadau ein cnawd i'n ceryddu, ac a'u parchasom *hwy*: onid mwy o lawer y byddwn ddarostyngedig i Dad yr ysprydoedd, a byw?

10 Canys hwynt-hwy yn wir dros ychydig ddyddiau a'u ceryddent fel y gwelent hwy yn dda; eithr hwn er llesâd i ni, fel y byddem gyfrannogion o'i sancteiddrwydd ef.

11 Etto ni welir un cerydd dros yr amser presennol yn hyfryd, eithr yn anhyfryd: ond gwedi hynny y mae yn rhoi heddychol firwyth cyfiawnder i'r rhai sydd wedi eu cynnefino âg ef.

12 O herwydd paham cyfodwch i fynu y dwylaw a laesasant, a'r gliniau a ymollyngasant.

13 A gwnewch lwybrau uniawn i'ch traed; fel na thröer y cloff allan o'r ffordd, ond yr iachâer esef yn hytrach.

14 Dilynwch heddwch â phawb, a sancteiddrwydd, heb yr hwn ni chaiff neb weled yr Arglwydd:

15 Gan edrych yn ddyfal na *bo* neb yn pallu oddi wrth ras Duw; rhag bod un gwreiddyn chwerwedd yn tyfu i fynu, ac yn peri blinder, a thrwy hwnnw llygru llawer;

16 Na *bo* un putteiniwr, neu halogedig, megis Esau, yr hwn am un saig o fwyd a werthodd ei enedigaeth-fraint.

17 Canys chwi a wyddoch ddarfod wedi hynny hefyd ei wrthod ef, pan oedd esef yn ewyllysio etifeddu y fendith: oblegid ni chafodd esef le i edifeirwch, er iddo trwy dagrau ei thaer-geisio hi.

18 Canys ni ddaethoch chwi at y mynydd teimladwy sydd yn llosgi gan

dân, a chwmmwl, a thywyllwch, a thymmestl,

19 A sain udgorn, a llef geiriau; yr hon pwy bynnag a'i clywsant, a ddeisyfasant na chwanegid yr ymadrodd wrthynt.

20 (Oblegid ni allent hwy oddef yr hyn a orchymynasid; Ac os bwystfil a gyffyrddai â'r mynydd, esef a labyddir, neu a wenir â phiccell.

21 Ac mor ofnadwy oedd y golwg, ag y dywedodd Moses, Yr ydwyf yn ofni ac yn crynu)

22 Eithr chwi a ddaethoch i fynydd Sïon, ac i ddinas y Duw byw, y Jerusalem nefol, ac at fyrrdiwn o angelion,

23 I gymmafa a chynnulleidfa y rhai cyntaf-anedig, y rhai a ysgrifenyd yn y nefoedd, ac at Dduw, Barnwr pawb, ac at ysprydoedd y cyfiawn y rhai a berffeithiwyd,

24 Ac at Iesu, Cyfryngwr y testament newydd, a gwaed y taenelliad, yr hwn sydd yn dywedyd pethau gwell nâ'r *eiddo* Abel.

25 Edrychwch na wrthodoch yr hwn sydd yn llefaru. Oblegid oni ddiangodd y rhai a wrthodasant yr hwn oedd yn llefaru ar y ddaear, mwy o lawer *nis diangwn* ni, y rhai ydym yn troi ymaith oddi wrth yr hwn sydd yn *llefaru* o'r nef:

26 Llef yr hwn y pryd hwnnw a ysgydodd y ddaear: ac yn awr a addawodd, gan ddywedyd, Etto unwaith yr wyf yn cynhyrfu nid yn unig y ddaear, ond y nef hefyd.

27 A'r Etto unwaith hynny, sydd yn hysbysu symmudiad y pethau a ysgydwir, megis pethau wedi eu gwneuthur, fel yr arhosio y pethau nid ysgydwir.

28 O herwydd paham, gan ein bod ni yn derbyn teyrnas ddisigl, bydded gennym ras, trwy yr hwn y gwasan-aethom Dduw wrth ei fodd, gyd â gwyllder a pharchedig ofn.

29 Oblegid ein Duw ni *sydd* dân ysol.

PEN. XIII.

1 *Amryw* gynghorion; megis i garu ein gilydd: 4 i fyw yn onest: 5 i ochelyd cybydd-dra: 7 i berchi pregethwyr Duw: 9 i ochel athrawon dieithr: 10 i gyfaddef Crist: 16 i roi elusen: 17 i ufuddhau i swyddogion: 18 i weddio dros yr apostol. 20 *Y diwedd*.

PARHAED brawdgarwch.

2 Nac anghofiwch lettygarwch: canys wrth hyuny y llettyodd rhai angelion yn ddiarwybod.

3 Cofiwch y rhai sydd yn rhwym, fel pettech yn rhwym gyd â hwynt; y rhai cystuddiol, megis yn bod eich hunain hefyd yn y corph.

4 Anrhydeddus yw priodas ym mhawb, a'r gwely dihalogedig: eithr putteinwyr a godinebwyr a farna Duw.

5 *Bydded eich* ymarweddiad yn ddiariangar; gan fod yn foddolawn i'r hyn sydd gennyh. Canys efe a ddywedodd, Ni'th roddaf di i fynu, ac ni'th lwyrr-adawaf chwaith.

6 Fel y gallom ddywedyd yn hŷf, Yr Arglwydd *sydd* gymmorth i mi, ac nid ofnaf beth a wnel dyn i mi.

7 Meddyliwch am eich blaenoriaid, y rhai a draethasant i chwi air Duw: ffydd y rhai dilynwch, gan ystyried diwedd eu hymarweddiad hwynt.

8 Iesu Grist, ddoe a heddyw yr un, ac yn dragywydd.

9 Na'ch arweinier oddi amgylch âg athrawiaethau amryw a dieithr: canys da *yw* bod y galon wedi ei chryfhâu â gras, nid â bwydydd, yn y rhai ni chafodd y sawl a rodiasant ynddynt, fudd.

10 Y mae gennym ni allor, o'r hon nid oes awdurdod i'r rhai sydd yn gwasanaethu y tabernacl i fwytta.

11 Canys cyrph yr anifeiliaid hynny, y rhai y dygir eu gwaed gan yr arch-offeiriad i'r cyssegr dros bechod, a losgir y tu allan i'r gwersyll.

12 O herwydd pahan Iesu hefyd, fel y sancteiddiai y bobl trwy ei waed ei hun, a ddioddefodd y tu allan i'r porth.

13 Am hynny awn atto ef o'r tu allan i'r gwersyll, gan ddwyn ei war-dwydd ef.

14 Canys nid oes i ni yma ddinas barhâus, eithr un i ddyfod yr ym ni yn ei disgwyl.

15 Trwyddo ef gan hynny offrym-mwn aberth moliant yn wastadol i Dduw, yr hyn yw ffrwyth *ein* gwefusau, yn cyffesu i'w enw ef.

16 Ond gwneuthur daioni, a chyfrannu, nac anghofiwch: canys â chyfrwy ebyrth y rhyngir bodd Duw.

17 Ufuddhêwch i'ch blaenoriaid, ac ymddarostyngwch: oblegid y maent hwy yn gwylio dros eich eneidiau chwi, megis rhai a fydd rhaid iddynt roddi cyfrif: fel y gallont wneuthur hynny yn llawen, ac nid yn drist: canys difudd i chwi *yw* hynny.

18 Gweddihwch drosom ni: canys yr ydym yn credu fod gennym gydwybod dda, gau ewyllysio byw yn onest ym mhob peth.

19 Oud yr ydwyf yn helaethach yn dymuno gwneuthur o honoch hyn, i gael fy rhoddi i chwi drachefn yn gynt.

20 A Duw yr heddwch, yr hwn a ddug drachefn oddi wrth y meirw ein Harglwydd Iesu, Bugail mawr y defaid, trwy waed y cyfammod tragywyddol,

21 A'ch perffeithio ym mhob gweithred dda, i wneuthur ei ewyllys ef; gan weithio ynloch yr hyn sydd gymmeradwy yn ei olwg ef, trwy Iesu Grist: i'r hwn *y byddo* y gogoniant yn oes oesoedd. Amen.

22 Ac yr ydwyf yn attolwg i chwi, frodyr, goddefwch air y cyngor: oblegid ar fyr eiriau yr ysgrifenis atoch.

23 Gwybyddwch ollwng *ein* brawd Timothêus yn rhydd; gyd â'r hwn, es daw efe ar fyrder, yr ymwelaf â chwi.

24 Anherchwch eich holl flaenoriaid, a'r holl saint. Y mae y rhai o'r Ital yn eich annerch.

25 Gras *fyddo* gyd â chwi oll. Amen.

¶ At yr Hebreaid yr ysgrifenydd o'r Ital, gyd â Timothêus.

Epistol Cyffredinol IAGO yr Apostol.

PEN. I.

2 *Cynghor i llawenyachu meurn blinder: 5 i ofyn doethineb gan Dduw: 13 na fwrlic y bai arno ef o ran ein gwerddid na'n pechodau ni: 22 i wrando ac i fynyrio ar air Duw; ac i wneuthur ar ei ol: 26 os amgen, fe all rhai ymddangos yn grefyddol oddi allan, ond ni allant fod felly meurn gwirionedd.*

IAGO, gwasanaethwr Duw a'r Arglwydd Iesu Grist, at y deuddeg llwyth sydd ar wasgar, annerch.

2 Cyfrifwch yn bob llawenydd, fy mrodyr, pan syrthioch mewn amryw brofedigaethau;

3 Gan wybod, fod profiad eich ffydd chwi yn gweithredu amynedd.

4 Ond cuffed amynedd ei pherffaith waith; fel y byddoch berffaith a chyfan, heb ddiffygio mewn dim.

5 O bydd ar neb o honoch eisieu doethineb, gofyned gan Dduw, yr hwn sydd yn rhoi yn haelionus i bawb, ac heb ddannod; a hi a roddir iddo ef.

6 Eithr gofyned mewn ffydd, heb ammeu dim: canys yr hwn sydd yn ammeu, sydd gyffelyb i don y môr, a chwelir ac a defir gan y gwynt.

7 Canys na feddvlid y dyn hwnnw y derbyn esfe ddim gan yr Arglwydd.

8 Gwr dau-ddyblyg ei feddwl sydd anwastad yn ei holl ffyrdd.

9 Y brawd o radd isel llawenyched yn ei oruchafiaeth:

10 A'r cyfoethog, yn ei ddarostyngiad: canys megis blodeuyn y glaswelltyn y diflanna esfe.

11 Canys cyfododd yr haul gyd â gwres, a gwywodd y glas-welltyn, a'i fflodeuyn a gwypodd, a thegwch ei brÿd efa gollodd: felly hefyd y diflanna y cyfoethog yn ei ffyrdd.

12 Gwÿn ei fyd y gwr sydd yn goddef profedigaeth: canys pan fyddo profedig, esfe a dderbyn goron y bywyd, yr hon a addawodd yr Arglwydd i'r rhai a'i carant ef.

13 Na ddyweded neb pan demtier ef, Gan Dduw y'm temtir. Canys Duw nis gellir ei demtio â drygau, ac nid yw esfe yn temtio neb.

14 Canys yna y temtir pob un, pan

y tynner ef, ac y llithier, gan ei chwant ei hun.

15 Yna chwant, wedi ymddwyn, a esgor ar bechod: pechod hefyd, pan orphener, a esgor ar farwolaeth.

16 Fy mrodyr anwyl, na chyfeiliornwch.

17 Pob rhoddiad daionus, a phob rhodd berffaith, oddi uchod y mae, yn disgyn oddi wrth Dad y goleuni, gyd â'r hwn nid oes gyfnewidiad, na chysgod tröedigaeth.

18 O'i wir ewylls yr ynnillodd efe nyny trwy air y gwirionedd, fel y byddem ryw flaen-ffrwyth o'i greaduriaid ef.

19 O achos hyn, fy mrodyr anwyl, bydded pob dyn esgud i wrando, diog i lesaru, diog i ddigofaint.

20 Canys digofaint gwr nid yw yn cyflawni cyfiawnder Duw.

21 O herwydd paham rhoddwch heibio bob budreddi, a helaethrwydd malais; a thrwy addfwynder derbynwch yr impiedig air, yr hwn a ddichon gadw eich eneidiau.

22 A byddwch wneuthurwyr y gair, ac nid gwrandawyr yn'unig, gan eich twyllo eich hunain.

23 Oblegid os yw neb yn wrandawr y gair, ac heb fod yn wneuthurwr, y mae hwn yn debyg i wr yn edrych ei wynebpryd naturiol mewn drych:

24 Canys efe a'i hedrychodd ei hun, ac a aeth ynaith, ac yn y man esfe a anghofiodd pa fath ydoedd.

25 Eithr yr hwn a edrych ar berffaith gyfraith rhyddid, ac a barhâo ynddi, hwn, heb fod yn wrandawr anghofus, ond gwneuthurwr y weithred, esfe a fydd dedwydd yn ei weithred.

26 Os yw neb yn eich mysg yn cymmeryd arno fod yn grefyddol, heb attal ei dafod, ond twyllo ei galon ei hun, ofer yw crefydd hwn.

27 Crefydd bur, a dihalogedig ger bron Duw a'r Tad, yw hyn; Ymweled â'r amddifad a'r gwragedd gweddwon yn eu hadfyd, a'i gadw ei hun yn ddiffrycheulyd oddi wrth y byd.

PEN. II.

1 *Nad gweddol i Gristianogion ddiystyrn eu brodyr tlodion: 13 ond bod yn gariadus, ac yn drugarogion. 14 Na ddylid ymffrostio o ffydd lle ni byddo gweithredoedd da: 17 nad yw y ffydd honno ond ffydd farw, 19 a ffydd y cythreuliaid; 21 ac nid ffydd Abraham, 25 a Rahab.*

FY mrodyr, na fydded gennych ffydd ein Harglwydd ni Iesu Grist, *sef Arglwydd* y gogoniant, gyd â derbyn wyneb.

2 Oblegid os daw i mewn i'ch cynnulleidfia chwi wrâ modrwy aur, mewn dillad gwychion, a dyfod hefyd un tlawd mewn dillad gwael;

3 Ac edrych o honoch ar yr hwn sydd yn gwisgo y dillad gwychion, a dywedyd wrtho, Eistedd di yma mewn lle da; a dywedyd wrth y tlawd, Saf di yna, neu eistedd yma is law fy ystol-droed i:

4 Onid ydych chwi dueddol ynoch eich hunain? ac *onid* aethoch yn farnwyr meddyliau drwg?

5 Gwrandêwch, fy mrodyr anwyl; Oni ddewisodd Duw dlodion y byd hwn yn gyfoethogion mewn ffydd, ac yn etifeddion y deyrnas yr hon a addawodd efe i'r rhai sydd yn ei garu ef?

6 Eithr chwithau a ammharchasoch y tlawd. Onid yw y cyfoethogion yn eich gorthrymmu chwi, ac yn eich tynnu ger bron brawdleoedd?

7 Onid ydynt hwy yn cablu yr enw rhagorol, yr hwn a elwir arnoch chwi?

8 Os cyflawni yr ydych y gyfraith frenhinol yn ol yr ysgrythyr, Câr dy gymmydog fel ti dy hun; da yr ydych yn gwneuthur:

9 Eithr os derbyn wyneb yr ydych, yr ydych yn gwneuthur pechod, ac yn cael eich argyhoeddi gan y gyfraith megis troseddwy.

10 Canys pwy bynnag a gadwo y gyfraith i gŷd oll, ac a ballo mewn un *pwngc*, y mae efe yn euog o'r cwbl.

11 Canys y neb a ddywedodd, Na odineba; a ddywedodd hefyd, Na ladd. Ac os ti ni odinebi, etto a led di, yr wyt ti yn troseddu y gyfraith.

12 Felly dywedwch, ac felly gwnewch, megis rhai a feruir wrth gyfraith rhyddid.

13 Canys barn ddi drugaredd fydd

i'r hwn ni wnaeth drugaredd; ac y mae trugaredd yn gorfoleddu yn erbyn barn.

14 Pa fudd *yw*, fy mrodyr, o dywed neb fod ganddo ffydd, ac heb fod ganddo weithredoedd? a ddichon ffydd ei gadw ef?

15 Eithr os bydd brawd neu chwaer yn noeth, ac mewn eisieu beunyddiol ymborth;

16 A dywedyd o un o honoch wrthynt, Ewch mewn heddwch, ymdwynwch, ac ymddigonwch; etto heb roddi iddynt anghenrheidiau y corph; pa les *ffydd*?

17 Felly ffydd hefyd, oni bydd ganddi weithredoedd, marw ydyw, a *hi* yn unig.

18 Eithr rhyw un a ddywed, Tydi ffydd sydd gennyf, minnau gweithredoedd sydd gennyf: dangos i mi dy ffydd di heb dy weithredoedd, a minnau wrth fy ngweithredoedd i a ddangosaf i ti fy ffydd innau.

19 Credu yr wyt ti mai un Duw sydd; da yr wyt ti yn gwneuthur. Y mae y cythreuliaid hefyd yn credu, ac yn crynu.

20 Eithr a fynni di wybod, O ddyn ofer, am ffydd heb weithredoedd, mai marw yw?

21 Abraham ein tad ni, onid o weithredoedd y cyfiawnhâwyd ef, pan offrymmodd efe Isaac ei fab ar yr allor?

22 Ti a weli fod ffydd yn cyd-weithio â'i weithredoedd ef, a thrwy weithredoedd fod ffydd wedi ei pherffeithio.

23 A chyflawnwyd yr ysgrythyr yr hon sydd yn dywedyd, Credodd Abraham i Dduw, a chyfrifwyd iddo yn gyfiawnder: a Chyfaill Duw y galwyd ef.

24 Chwi a welwch gan hynny mai o weithredoedd y cyfiawnhêir dyn, ac nid o ffydd yn unig.

25 Yr un ffunud hefyd, Rahab y buntain, onid o weithredoedd y cyfiawnhâwyd hi, pan dderbyniodd hi y cenhadau, a'u danfon ymaith ffordd arall?

26 Canys megis y mae y corph heb yr yspryd yn farw, felly hefyd ffydd heb weithredoedd, marw yw.

PEN. III.

1 Na ddylem ni fod yn brysur i feio ar eraill; 5 ond yn hytrach ffrwyno y tafod; yr hwn, er nad ydyw ond aelod bychan, etto y mae efe yn achos llawer o ddaioni, ac o ddrwgioni. 13 Y rhai sydd wir-synhuryol, y maent yn fwyonion, yn heddychlawn, heb genfigennu, ac heb ymryson.

NA fyddwch feistriaid lawer, fy mrodyr; gan wybod y derbyn-iwn ni farnedigaeth fwy.

2 Canys mewn llawer o bethau yr ydym ni bawb yn llithro. Od oes neb heb lithro ar air, gwr perffaith yw hwnnw, yn gallu ffrwyno yr holl gorph hefyd.

3 Wele, yr ydym ni yn rhoddi ffrwynau ym mhennau y meirch, i'w gwneuthur yn ufudd i ni: ac yr ydym yn troi eu holl gorph hwy oddi amgylch.

4 Wele, y llongau hefyd, er eu maint, ac er eu gyrru gan wyntoedd creulawn, a droir oddi amgylch â llyw bychan, lle y mynno y llywydd.

5 Felly hefyd y tafod, aelod bychan yw, ac yn ffrstio pethau mawrion. Wele, faint o ddefnydd y mae ychydig dân yn ei ennyn!

6 A'r tafod tân ydyw, byd o anghyfiawnder. Felly y mae y tafod wedi ei osod ym mhlith ein haelodau ni, fel y mae yn halogi yr holl gorph, ac yn gosod troell naturiaeth yn fflam; ac wedi ei wneuthur yn fflam gan uffern.

7 Canys holl natur gwylt-filod, ac adar, ac ymlusgiaid, a'r pethau yn y môr, a ddofir ac a ddofwyd gan natur ddynol:

8 Eithr y tafod ni ddichon un dyn ei ddofi; drwg anllywodraethus ydyw, yn llawn gwenwyn marwol.

9 Ag ef yr ydym yn bendithio Duw a'r Tad; âg ef hefyd yr ydym yn mellithio dynion, a wnaethpwyd ar lun Duw.

10 O'r un genau y mae yn dyfod allan fendith a mellidith. Fy mrodyr, ni ddylai y pethau hyn fod felly.

11 A ydyw ffynnon o'r un llygad yn rhoi dwf melus a chwerw?

12 A ddichon y pren ffigs, fy mrodyr, ddwyn olifaid? neu winwydden, ffigs? felly ni ddichon un

ffynnon roddi dwfr hallt a chroyw.

13 Pwy sydd wr doeth, a deallus yn eich plith? dangosed, trwy ymarwedd-iad da, ei weithredoedd mewn mwyn-eidd-dra doethineb.

14 Eithr od oes gennych genfigen chwerw ac ymryson yn eich calon, na fyddwch ffrostwyr a chelwyddog yn erbyn y gwirionedd.

15 Nid yw y doethineb hwn yn disgyn oddi uchod; ond daearol, anianol, cythreulig yw.

16 Canys lle mae cenfigen ac ymryson, yno y mae terfysg, a phob gweithred ddrwg.

17 Eithr y ddoethineb sydd oddi uchod, yn gyntaf pur ydyw, wedi hynny heddychlawn, boneddigaidd, hawdd ei thrin, llawn trugaredd a ffrwythau da, diduedd, a diragrith.

18 A ffrwyth cyfiawnder a heuir mewn heddwoch i'r rhai sydd yn gwneuthur heddwoch.

PEN. IV.

1 Rhaid i ni ymryson yn erbyn trachwant, 4 ac anghymmedrollder, 5 a balchder, 11 ac enllib, a barnu ar eraill; 13 ac na roddom ormod hyder ar lwyddiant bydol, nac ar einioes dyn-ond rhoi y cwbl ar Dduw.

OBA le y mae rhyfeloedd ac ymladdau yn eich plith chwi? onid oddi wrth hyn, sef eich melys-chwantau y rhai sydd yn rhyfela yn eich aelodau?

2 Chwennyachu yr ydych, ac nid ydych yn cael: cenfigennu yr ydych ac eiddigeddu, ac nid ydych yn gallu cyrhaeddyd: ymladd a rhyfela yr ydych, ond nid ydych yn cael, am nad ydych yn gofyn.

3 Gofyn yr ydych, ac nid ydych yn derbyn, o herwydd eich bod yn gofyn ar gam, fel y galloch eu treulio ar eich melys-chwantau.

4 Chwi odinebwyr, a godineb-wragedd, oni wyddoch chwi fod cyfeillach y byd yn elyniaeth i Dduw? pwy bynnag gan hynny a ewyllysio fod yn gyfaill i'r byd, y mae yn elyn i Dduw.

5 A ydych chwi yn tybied fod yr ysgrythyr yn dyweddyd yn ofer, At genfigen y mae chwant yr yspryd a gartrefa ynom ni? Digitized by Google

6 Eithr rhoddi gras mwy y mae: o herwydd pahan y mae yn dywedyd, Y mae Duw yn gwrthwynebu y beilchion, ond yn rhoddi gras i'r rhai gostyngedig.

7 Ymddarostyngwch gan hynny i Dduw. Gwrthwynebwch ddiadol, ac efe a ffŷ oddi wrthych.

8 Nesêwch at Dduw, ac efe a nesâ attoch chwi. Glanhêwch eich dwylaw, chwi bechaduriaid; a phurwch eich calonnau, chwi â'r meddwl dauddyblyg.

9 Ymofidiwch, a galerwch, ac wylwch: trôer eich chwerthin chwi yn alar, a'ch llawenydd yn dristwch.

10 Ymddarostyngwch ger bron yr Arglwydd, ac efe a'ch dyrchafa chwi.

11 Na ddywedwch yn erbyn eich gilydd, frodyr. Y neb sydd yn dywedyd yn erbyn ei frawd, ac yn barnu ei frawd, y mae efe yn dywedyd yn erbyn y gyfraith, ac yn barnu y gyfraith: ac od wyt ti yn barnu y gyfraith, nid wyt ti wneuthurwr y gyfraith, eithr barnwr.

12 Un gosodwr cyfraith sydd, yr hwn a ddichon gadw a cholli. Pwy wyt ti yr hwn wyt yn barnu arall?

13 Iddo yn awr, y rhai ydych yn dywedyd, Heddyw neu y fory ni a awn i gyfryw ddinas, ac a arhoswn yno flwyddyn, ac a farnnattâwn, ac a ymnullwn;

14 Y rhai ni wyddoch beth a fydd y fory. Canys beth ydyw eich einioes chwi? Canys tarth ydyw, yr hwn sydd dros ychydig yn ymddangos, ac wedi hynny yn diflannu.

15 Lle y dylech ddywedyd, Os yr Arglwydd a'i myn, ac os byddwn byw, ni a wnawn hyn, neu huyny.

16 Eithr yn awr gorfoleddu yr ydych yn eich ymffrost. Pob cyfryw orfoledd, drwg ydyw.

17 Am hynny i'r neb a fedr wneuthur daioni, ac nid yw yn ei wneuthur, pechod ydyw iddo.

PEN. V.

1 Rhaid i wrth cyfoethogion drygionus ofni daledd Duw. 7 Ni a ddylem fod yn ddi-oddffgar mewn adfyd, yn ol esampl y prophwydi, a Job; 12 a gochelyd tyngu; 13 a gweddio mewn adfyd, a chawu mewn hawddfyd; 16 a chysfaddes ein beiau i'n gilydd, a gweddio dros ein gilydd; 19 a dŷyn i'r iawn y braud a fyddo yn myned ar gyfciortiorn.

1 IDDO yn awr, chwi gyfoethogion, wylwch ac udwch am eich trueini sydd yn dyfod arnoch.

2 Eich cyfoeth a bydrodd, a'ch gwisgoedd a fwyttâwyd gan bryfed.

3 Eich aur a'ch arian a rydodd; a'u rhwd hwynt a fydd yn dystiolaeth yn eich erbyn chwi, ac a fwyty eich cnawd chwi fel tân. Chwi a gasglasoch drysor yn y dyddiau diweddaf.

4 Wele, y mae cyflog y gweithwyr, a fedasant eich meusydd chwi, yr hwn a gam-attaliwyd gennych, yn llefain: a llefain y rhai a fedasant a ddaeth i mewn i glustiau Arglwydd y lluoedd.

5 Moethus fuoch ar y ddaear, a thrythyll; meithrin eich calonnau a wnaethoch, megis mewn dydd lladd-edigaeth.

6 Condemniasoch a lladdasoch y cyfiawn; ac yntau heb sefyll i'cherbyn.

7 Byddwch gan hynny yn ymarhous, frodyr, hyd ddyfodiad yr Arglwydd. Wele, y mae y llafurwr yn disgwyl am werthfawr ffirwyth y ddaear, yn dda ei amynedd am dano, nes iddo dderbyn y gwlaw cynnar a diweddard.

8 Byddwch chwithau hefyd dda eich amynedd; cadarnhêwch eich calonnau: oblegid dyfodiad yr Arglwydd a nesâodd.

9 Na rwgnechwch yn erbyn eich gilydd, frodyr, fel na'ch condemnier: wele, y mae y Barnwr yn sefyll wrth y drws.

10 Cymmerwch, fy mrodyr, y prophwydi, y rhai a lefarasant yn enw yr Arglwydd, yn siampl o ddioddef blinder, ac o hir-ymaros.

11 Wele, dedwydd yr ydym yn gad-ael y rhai sydd ddioddefus. Chwi a glywsoch am amynedd Job, ac a welsoch ddiwedd yr Arglwydd: oblegid tosturiol iawn yw yr Arglwydd, a thrugarog.

12 Eithr o flaen pob peth, fy mrod-yr, na thyngwch, nac i'r nef, nac i'r ddaear, nac un llw arall: eithr bydded eich ie chwi yn ie, a'ch nag ê yn nag ê; fel na syrthioch i farnedigaeth.

13 A oes neb yn eich plith mewn adfyd? gweddied. A oes neb yn esmwyth arno? caned Psalmau.

14 A oes neb yn eich plith yn glaf? galwed atto henuriaid yr eglwys; a gweddiant hwy drosto, gan ei enneinio ef âg olew yn enw yr Arglwydd:

15 A gweddi y ffydd a iachâ y claf, a'r Arglwydd a'i cyfyd ef i fynu; ac os bydd wedi gwneuthur pechodau, hwy a faddeuir iddo.

16 Cyffeswch eich camweddau bawb i'ch gilydd, a gweddiwch dros eich gilydd, fel y'ch iachâer. Llauer a ddichon taer weddi y cyfiawn.

17 Elias oedd ddyn yn rhaid iddo ddiodeff fel ninnau, ac mewn gweddi

efe a weddiodd na byddai wlaw: ac ni bu gwlaw ar y ddaear dair blynedd a chwe mis.

18 Ac efe a weddiodd drachefn; a'r nef a roddes wlaw, a'r ddaear a dduog ei ffrwyth.

19 Fy mrodyr, od aeth neb o honoch ar gyfeiliorn oddi wrth y gwirionedd, a throi o ryw un ef;

20 Gwybydded, y bydd i'r hwn a drodd bechadur oddi wrth gyfeiliorni ei ffordd, gadw enaid rhag angau, a chuddio lliaws o bechodau.

Epistol Cyntaf Cyffredinol PETR yr Apostol.

PEN. I.

1 *Y mac efe yn bendithio Duw am ei amryw rad ysprydol: 12 gan ddangos nad ydyw yr iachuedwriaeth yng Nghrist beth newydd, eithr peth a brophwydyd am dano er ys talm. 13 Cyngor i fyw yn dduwiol, gan eu bod hwy wedi eu geni o newydd trwy air Duw.*

PETR, apostol Iesu Grist, at y dieithriaid sydd ar wasgar ar hyd Pontus, Galatia, Cappadocia, Asia, a Bithynia,

2 Etholedigion yn ol rhag-wybod-aeth Duw Dad, trwy sancteiddiad yr Yspryd, i ufudd-dod a thaenelliad gwaed Iesu Grist. Gras i chwi a heddwch a amlhâer.

3 Bendigedig fyddo Duw a Thad ein Harglwydd Iesu Grist, yr hwn yn ol ei fawr drugaredd a'n hadgenhedlodd ni i obaith bywiol, trwy adgyfodiad Iesu Grist oddi wrth y meirw,

4 I etifeddiaeth anllygredig, a dihalogedig, a diddflanedig, ac y'ng hadw yn y nefoedd i chwi,

5 Y rhai trwy allu Duw ydych gadwedig trwy ffydd i iachawdwriaeth, parod i'w datguddio yn yr amser diweddfaf.

6 Yn yr hyn yr ydych yn mawrlawenhâu, er eich bod ychydig yr awrhon (os rhaid yw) mewn tristwch, trwy amryw brofedigaethau:

7 Fel y caffer profiad eich ffydd chwi, yr hwn sydd werthfawrusach na'r aur colladwy, cyd profer ef trwy dân, er mawl, ac anrhydedd, a gogoniant, yn ymddangosiad Iesu Grist:

8 Yr hwn, er nas gwelsoch, yr ydych yn ei garu; yn yr hwn, heb fod yr awrhon yn ei weled, ond yn credu, yr ydych yn mawrlawenhâu â llawenydd anhraethadwy a gogoneddus:

9 Gan dderbyn diwedd eich ffydd, sef iachawdwriaeth eich eneidiau.

10 Am yr hon iachawdwriaeth yr ymofynnodd, ac y manwl-chwiliodd y prophwydi, y rhai a brophwydasant am y gras a ddeuai i chwi:

11 Gan chwilio pa bryd, neu pa ryw amser, yr oedd Yspryd Crist, yr hwn oedd yuddynt, yn ei hysbysu, pan oedd efe yn rhag-dystiolaethu dioddefaint Crist, a'r gogoniant ar ol hynny.

12 I'r rhai y datguddiwyd, nad iddynt hwy eu hunain, ond i ni, yr oeddynt yn gweini yn y pethau a fynegwyd yn awr i chwi, gan y rhai a esengylasant i chwi trwy yr Yspryd Glân, yr hwn a ddanfonwyd o'r nef; ar yr hyn bethau y mae yr angelion yn chwennychu edrych.

13 O herwydd pahan, gan wregysu lwynau eich meddwl, a bod yn sobr, gobeithiwch yn berffaith am y gras a ddygir i chwi yn natguddiad Iesu Grist:

14 Fel plant ufudd-dod, heb gydymagweddu â'r trachwantau o'r blaen yn eich anwybodaeth:

15 Eithr megis y mae y neb a'ch galwodd chwi yn sanctaidd, byddwch chwithau hefyd sanctaidd ym mhob ymarweddiad:

16 Oblegid y mae yn ysgrifenedig,

Byddwch sanctaidd; canys sanctaidd ydwyf fi.

17 Ac os ydych yn galw ar y Tad, yr hwn sydd heb dderbyn wyneb yn barnu yn ol gweithred pob un, ymddygwch mewn ofn dros amser eich ymdeithiad:

18 Gan wybod nad â phethau llygredig, *megis* arian neu aur, y'ch prynwyd oddi wrth eich ofer ymarweddiad, *yr hwn a gawsoch* trwy draddodiad y tadau;

19 Eithr â gwerthfawr waed Crist, *megis* oen difeius a difrycheuldy:

20 Yr hwn yn wir a rag-ordeiniwyd cyn sylfaenu y byd, eithr a eglurwyd yn yr amseroedd diweddaf er eich mwyn chwi;

21 Y rhai ydych trwyddo ef yn credu yn Nuw, yr hwn a'i cyfododd ef oddi wrth y meirw, ac a roddodd iddo ef ogoniant, fel y byddai eich ffydd chwi a'ch gobaith yn Nuw.

22 Gwedi puro eich eneidiau, gan ufuddhâu i'r gwirionedd trwy yr Yspryd, i frawdgarwch diragrith: cerwch eich gilydd o galon bur yn helaeth:

23 Wedi eich ail-eni, nid o had llygredig, eithr anllygredig, trwy air Duw, *yr hwn sydd* yn byw ac yn parhâu yn dragywydd.

24 Canys pob cnawd fel glas-welltyn yw, a holl ogoniant dyn fel blodeuyn y glas-welltyn. Gwywodd y glas-welltyn, a'i flodeuyn a syrthiodd:

25 Eithr gair yr Arglwydd sydd yn aros yn dragywydd. A hwn yw y gair a bregethwyd i chwi.

PEN. II.

1 *Y mae efe yn eu cymghori na unelont ddim yn erbyn cariad: 4 ac yn dangos mai Crist ydyw y sylfaen yr adeiladwyd hwynt arno: 11 ac yn dymuno arnynt ymgadw rhag chwantau cnawdol; 13 a bod yn ufudd i swyddogion. 18 Ac y mae yn dysgu i weision ufuddhâu i'w meistriaid, 20 a bod yn ddiweddfgar, wrth esampol Crist, er eu bod yn cael cam.*

WEDI rhoi heibio gan hynny bob drygioni, a phob twyll, a rhagrith, a chenigen, a phob goganair,

2 Fel rhai bychain newydd-eni, chwennychwch ddiwyll laeth y gair, fel y cynnyddoch trwyddo ef:

3 Os profasoch *fod* yr Arglwydd yn dirion.

4 At yr hwn *yr ydych* yn dyfod, *megis at faen* bywiol, a wrthodwyd gan ddynion, eithr etholedig gan Dduw, a gwerthfawr.

5 A chwithau, *megis* meini bywiol, ydych wedi eich adeiladu yn dŷ ysprydol, yn offeiriadaeth sanctaidd, i offrymmu aberthau ysprydol, cymmeradwy gan Dduw trwy Iesu Grist.

6 O herwydd paham y cynhwysir yn yr ysgrythyr, *Wele*, yr wyf yn gosod yn Sion ben-congl-faen, etholedig, a gwerthfawr: a'r hwn a gred ynddo, nis gwaradwyddir.

7 I chwi gan hynny, y rhai ydych yn credu, *y mae* yn urddas: eithr i'r anufuddion, y maen a wrthododd yr adeiladwyr, hwnnw a wnaed yn ben y gongl,

8 Ac yn faen tramgwydd, ac yn graig rhwystr, *i'r rhai* sydd yn tramgwyddo wrth y gair, gan fod yn anufudd; i'r hwn beth yr ordeiniwyd hwynt hefyd.

9 Eithr chwychwi *ydych* rywogaeth etholedig, brenhinol offeiriadaeth, cenedl sanctaidd, pobl briodol i *Dduw*; fel y mynegoch rinweddau yr hwn a'ch galwodd allan o dywyllwch i'w ryfeddol oleuni ef:

10 Y rhai gynt nid *oeddych* bobl, ond yn awr *ydych* bobl i *Dduw*: y rhai ni chawsech drugaredd, ond yr awrhon a gawsoch drugaredd.

11 Anwylyd, yr wyf yn attolwg i *chwi*, *megis* dieithriaid a phlererinion, ymgedwch oddi wrth chwantau cnawdol, y rhai sydd yn rhyfela yn erbyn yr enaid;

12 Gan fod â'ch ymarweddiad yn onest ym mysg y Cenhedloedd: fel, lle maent yn eich goganu *megis* drwgweithredwyr, y gallont, o herwydd *eich* gweithredoedd da a welant, ogoneddu Duw yn nydd yr ymweliad.

13 Ymddarostyngwch oblegid hyn i bob dynol ordinhâd, o herwydd yr Arglwydd: pa un bynnag ai i'r brenhin, *megis* goruchaf;

14 Ai i'r llyuawdwyr, *megis* trwyddo ef wedi eu danfon, er dial ar y drwgweithredwyr, a mawl i'r gweithredwyr da.

15 Canys felly y mae ewyllys *Dau*,

fodi chwi trwy wneuthur daioni ostegu anwybodaeth dynion ffolion :

16 Megis yn rhyddion, ac nid â rhyddid gennych megis cochl malais, eithr fel gwasanaethwyr Duw.

17 Perchwch bawb. Cerwch y brawdoliaeth. Ofnwch Dduw. Anrhydeddwch y brenhin.

18 Y gweision, *byddwch* ddarostyngedig gyd â phob ofn i'ch meistriaid; nid yn unig i'r rhai da a chyweithas, eithr i'r rhai anghyweithas hefyd.

19 Canys hyn sydd rasol, os yw neb o herwydd cydwybod i Dduw yn dwyn tristwch, gan ddioddef ar gam.

20 Oblegid pa glod *yw*, os, pan bechoch, a chael eich cernodio, y byddwch dda eich amynedd? eithr os, a chwi yn gwneuthur yn dda, ac yn dioddef, y byddwch dda eich amynedd; hyn sydd rasol ger bron Duw.

21 Canys i hyn y'ch galwyd hefyd : oblegid Crist yntau a ddioddefodd drosom ni, gan aadael i ni esampl, fel y canlynech ei ôl ef:

22 Yr hwn ni wnaeth bechod, ac ni chaed twyll yn ei enau :

23 Yr hwn, pan ddifenwyd, ni ddifenwodd drachefn; pan ddioddefodd, ni fygythiodd; eithr rhoddodd ar y neb sydd yn barnu yn gyfiawn :

24 Yr hwn ei hun a ddug ein pechodau ni yn ei gorph ar y pren; fel, gwedi ein marw i bechodau, y byddem byw i gyfiawnder : trwy gleisiau yr hwn yr iachâwyd chwi.

25 Canys yr oeddych megis defaid yn myned ar gyfeiliorn; eithr yn awr chwi a ddychwelwyd at Fugaill ac Esgob eich eneidiau.

PEN. III.

1 *Y mae yn dysgu i wfr a gwragedd eu dyled i'w gilydd : 8 yn annog pasb i undeb a chariad ; 14 ac i ddioddef erlid ; 19 ac yn adrodd daioni Duw i'r hen fyd gynt.*

YR un ffunud, *bydded* y gwragedd ostyngedig i'w gwŷr priod; fel, od oes rhai heb gredu i'r gair, y galler trwy ymarweddiad y gwragedd, eu hynnill hwy heb y gair,

2 Wrth edrych ar eich ymarweddiad diwair chwi ynghyd âg ofn.

3 Trwsiad y rhai bydded nid yr un oddi allan, o blethiad gwallt, ac

amgylch-osodiad aur, neu wisgad dillad;

4 Eithr *bydded* cuddiedig ddynd y galon, mewn anlygredigaeth yspryd addfwyn a llonydd, yr hwn sydd ger bron Duw yn werthfawr.

5 Canys felly gynt yr oedd y gwragedd sanctaidd hefyd, y rhai oedd yn gobeithio yn Nuw, yn ymdrwsio, gan fod yn ddarostyngedig i'w gwŷr priod;

6 Megis yr ufuddhâodd Sara i Abraham, gan ei alw ef yn arglwydd : merched yr hon ydych chwi, tra fyddoch yn gwneuthur yn dda, ac heb ofni dim dychryn.

7 Y gwŷr, yr un ffunud, cyd-gyfaneddwch â hwynt yn ol gwybodaeth, gan roddi parch i'r wraig megis i'r llestr gwannaf, fel rhai sydd gydetifeddion gras y bywyd; rhag rhwystro eich gweddiâu.

8 Am ben hyn, *byddwch* oll yn unfryd, yn cyd-oddef â'ch gilydd, yn caru fel brodyr, yn drugarogion, yn fwynaidd :

9 Nid yn talu drwg am ddrwg, neu sên am sên : eithr, y'ngwrthwyneb, yn bendithio; gan wybod mai i hyn y'ch galwyd, fel yr etifeddoch fendith.

10 Canys y neb a ewyllysio hoffi bywyd, a gwled dyddiau da, attalied ei dafod oddi wrth ddrwg, a'i wefusau rhag adrodd twyll.

11 Gocheled y drwg, a gwnaed y da; ceisied heddwch, a dilyned ef.

12 Canys *y mae* llygaid yr Arglwydd ar y rhai cyfiawn, a'i glustiau ef tu ag at eu gweddi hwynt : eithr *y mae* wyneb yr Arglwydd yn erbyn y rhai sydd yn gwneuthur drwg.

13 A phwy a'ch dryga chwi, os byddwch yn dilyn yr hyn sydd dda?

14 Eithr o bydd i chwi hefyd ddi-oddef o herwydd cyfiawnder, dedwydd *ydych* : ond nac ofnwch rhag eu hofn hwynt, ac' na'ch cynhyrfer;

15 Eithr sancteiddiwch yr Arglwydd Dduw yn eich calonnau : a *byddwch* barod bob amser i ateb i bob un a ofyno i chwi reswm am y gobaith sydd ynoch, gyd âg addfwynder ac ofn :

16 A chlennych gydwybod dda; fel yn yr hyn y maent yn eich goganu

megis drwg-weithredwyr, y cywilyddio y rhai sydd yn beio ar eich ymarwedd- iad da chwi yng Nghrist.

17 Canys gwell *ydyw*, os ewyllys Duw a'i myn, i chwi ddiodeff yn gwneuthur daioni, nag yn gwneuthur drygioni.

18 Oblegid Crist hefyd unwaith a ddiodeffodd dros bechodau, y Cyf- iawn dros yr anghyfiawn (fel y dygai ni at Dduw) wedi ei farwolaethu yn y cnawd, eithr ei fywhâu yn yr Yspryd:

19 Trwy yr hwn yr aeth efe hefyd ac a bregethodd i'r ysprydion yng ngharchar;

20 Y rhai a fu gynt anufudd, pan unwaith yr oedd hir-amynedd Duw yn aros yn nyddiau Noë, tra y darperid yr arch, yn yr hon ychydig, sef wyth enaid, a achubwyd trwy ddwfr.

21 Cyffelybiaeth cyfattebol i'r hwn sydd yr awrhon yn ein hachub nin- nau, *sef* bedydd (nid bwrw ymaith fudreddi y cnawd, eithr ymatteb cyd- wybod dda tu ag at Dduw) trwy ad- gyfodiad Iesu Grist:

22 Yr hwn sydd ar ddeheulaw Duw, wedi myned i'r nef; a'r angelion, a'r awdurdodau, a'r galluoedd, wedi eu darostwng iddo.

PEN. IV.

Y mae yn eu hannog hwy i beidio â phechu, trwy esampï Crist, a thrwy ystyried fod diwedd pob peth yn pycys yn agos. 12 Y mae yn eu cysuro yn erbyn erlid.

AM hynny gan ddiodeff o Grist drosom ni yn y cnawd, chwithau hefyd byddwch wedi eich arfogi â'r un meddwl: oblegid yr hwn a ddi- oddefodd yn y cnawd, a beidiodd â phechod;

2 Fel na byddo mwyach fyw i chwantau dynion, ond i ewyllys Duw, dros yr amser sydd yn ol yn y cnawd.

3 Canys digon i ni yr anser a aeth heibio o'r einioes i weithredu ewyllys y Cenhedloedd, gan rodio mewn trythyllwch, trachwantau, meddwod, cyfeddach, diotta, a ffaidd eilun-addol- iad:

4 Yn yr hyn y maent yn ddiieithr yn *eich* cablu *chwi*, am nad ydych yn cydreddeg gyd â hwynt i'r unrhyw ormod rhyseidd:

5 Y rhai a roddant gyfrif i'r hwn sydd barod i farnu y byw a'r meirw.

6 Canys er mwyn hynny yr efeng- ylwyd i'r meirw hefyd; fel y bernid hwy yn ol dynion yn y cnawd, ac y byddent fyw yn ol Duw yn yr yspryd.

7 Eithr diwedd pob peth a nesâodd: am hynny byddwch sobr, a gwyliad- wrus i weddiâu.

8 Eithr, o flaen pob peth, bydded gennych gariad helaeth tu ag at eich gilydd: canys cariad a guddia liaws o bechodau.

9 Byddwch lettygar y naill i'r llall, heb rwnnach.

10 Pob un, megis y derbyniodd rodd, cyfrennwch â'ch gilydd, fel daionus oruchwylwyr amryw ras Duw.

11 Os llefaru a wna neb, *llefarad* megis geiriau Duw; os gweini y mae neb, *gwnaed* megis o'r gallu y mae Duw yn ei roddi: fel ym mhob peth y gogonedder Duw trwy Iesu Grist; i'r hwn y byddo y gogoniant a'r gallu yn oes oesoedd. Amen.

12 Anwlyd, na fydded ddiieithr gennych am y profiad tanlyd sydd ynoch, yr hwn a wneir er profedigaeth i chwi, fel pe bai beth dieithr yn di- gwydd i chwi:

13 Eithr llawenhêwch, yn gym- maint a'ch bod yn gyfrannogion o ddiodeffadau Crist; fel, pan ddatgudd- ier ei ogoniant ef, y byddoch yn llawen ac yn gorfoleddu.

14 Os difenwir chwi er mwyn enw Crist, gwyn *eich* byd: oblegid y mae Yspryd y gogoniant, ac *Yspryd* Duw yn gorphwys arnoch. Ar eu rhan hwynt yn wir efe a geblir, ond ar eich rhan chwi efe a ogoneddir.

15 Eithr na ddiodeffed neb o hon- och fel llofrudd, neu leidr, neu ddrwg- weithredwr, neu fel un yn ymyrreth â matterion rhai eraill:

16 Eithr os fel Cristion, na fydded gwilydd ganddo; ond gogonedded Dduw yn hyn o ran.

17 Canys *daeth* yr amser i ddechreu o'r farn o dŷ Dduw: ac os *dechreu hi* yn gyntaf arnom ni, beth *fydd* diwedd y rhai nid ydynt yn credu i efengyl Duw?

18 Ac os braidd y mae y cyfiawn

yn gadwedig, pa le yr ymddengys yr annuwiol a'r pechadur?

19 Am hynny y rhai hefyd sydd yn dioddef yn ol ewyllys Duw, gorchymynant eu heneidiau *iddo ef*, megis i Greawdwr ffyddlawn, gan wneuthur yn dda.

PEN. V.

1 *Y mae yn annog yr henuriaid i borthi defaid Crist; 5 a'r ieuainge i ufuddhâu: 8 a phawb i wylted, ac i fod yn sobr, ac yn ddiancudal yn y ffydd; 9 ac i wrthwynebu y cythraul, y gwrthwynebw'r creulawn.*

YR henuriaid sydd yn eich plith, attolwg iddynt yr ydwyf fi, yr hwn wyf gyd-henuriad, a thyst o ddi-oddefiadau Crist, yr hwn hefyd *wyf* gyfrannog o'r gogoniant a ddatguddir:

2 Porthwch braidd Duw, yr hwn sydd yn eich plith, gan fwrw golwg *arnynt*; nid trwy gymmell, eithr yn ewyllysgar; nid er mwyn budr-elw, eithr o barodrydd meddwl;

3 Nid fel rhai yn tra-arglwyddiaethu ar etifeddiaeth *Duw*, ond gan fod yn esamplau i'r praidd.

4 A phan ymddangoso y Pen-bugail, chwi a gewch dderbyn anniflannedig goron y gogoniant.

5 Yr un ffunud yr ieuainge, byddwch ostyngedig i'r henuriaid. A byddwch *baub* yn ostyngedig i'ch gilydd, ac ymdrwsiwch oddi fewn â gostyng-eiddrwydd. Oblegid y mae Duw yn gwrthwynebu y beilchion, ac yn rhoddi gras i'r rhai gostyngedig.

6 Ymddarostyngwch gan hynny dan alluog law Duw, fel y'ch dyrchafo mewn amser cyfaddas:

7 Gan fwrw eich holl ofal arno ef; canys y mae efe yn gofalu drosoch chwi.

8 Byddwch sobr, gwyliwch: oblegid y mae eich gwrthwynebw'r diafol, megis llew rhuadwy, yn rhodio oddi amgylch, gan geisio y neb a allo ei lyngu.

9 Yr hwn gwrthwynebwch yn gadarn yn y ffydd; gan wybod fod yn cyflawni yr un blinderau yn eich brodyr y rhai sydd yn y byd.

10 A Duw pob gras, yr hwn a'ch galwodd chwi i'w dragywyddol ogoniant trwy Grist Iesu, wedi i chwi ddioddef ychydig, a'ch perffeithio chwi, a'ch cadarnhâo, a'ch cryfhâo, a'ch sefydlo.

11 *Iddo ef y byddo y gogoniant a'r gallu yn oes oesoedd. Amen.*

12 Gyd â Silfanus, brawd ffyddlawn i chwi (fel yr wyf yn tybied) yr ysgrifenisais ar ychydig eiriau, gan gynghori a thystiolaethu, mai gwir ras Duw yw yr hwn yr ydych yn sefyll ynddo.

13 Y mae yr *eglwys sydd* yn Babilon, yn gyd-etholedig â *chwi*, yn eich annerch; a Marc, fy mab i.

14 Anherchwch eich gilydd â chusan cariad. Tangnefedd i chwi oll y rhai ydych yng Nghrist Iesu. Amen.

Ail Epistol Cyffredinol PETR yr Apostol.

PEN. I.

1 *Y mae efe yn eu cadarnhâu mewn gobaith o gynydd gras Duw; 5 ac yn eu hannog i wneuthur eu galwedigaeth yn sicr trwy ffydd a gweithredoedd. 12 Y mae yn ofalus i ddwyn hynny ar gŵf iddynt, gan wybod fod ei faruolaeth ef ei hun yn agos. 16 Y mae yn eu rhybuddio hwy i fod yn ddiancudal yn ffydd Crist, gwir Fab Duw, trwy dystiolaeth yr apostolion a weisant ei ogoniant ef, a thrwy dystiolaeth y Tad, a'r prophwydi.*

SIMON Petr, gwasanaethwr ac apostol Iesu Grist, at y rhai a gawsant gyffelyb werthfawr ffydd â ninnau, trwy gyfawnder ein Duw ni, a'n Hachubwr Iesu Grist.

2 Gras i chwi a thangnefedd a amlhâer, trwy adnabod Duw, a Iesu ein Harglwydd ni,

3 Megis y rhoddes ei dduwiol allu ef i ni bob peth a *berthyn* i fywyd a duwioldeb, trwy ei adnabod ef yr hwn a'n galwodd ni i ogoniant a rhinwedd:

4 Trwy yr hyn y rhoddwyd i ni addewidion mawr iawn a gwerthfawr; fel trwy y rhai hyn y byddech gyfrannogion o'r duwiol anian, wedi diangc oddi wrth y llygreddigaeth sydd yn y byd trwy drachwant.

5 A hyn yma hefyd, gan roddi cwbl-ddiwydrwydd, chwanegwch at eich ffydd, rinwedd; ac at rinwedd, wybodaeth;

6 Ac at wybodaeth, gymmedrollder; ac at gymmedrollder, amynedd; ac at amynedd, dduwioldeb;

7 Ac at dduwioldeb, garedigrwydd brawdol; ac at garedigrwydd brawdol, gariad.

8 Canys os yw y pethau hyn genych, ac yn aml hwynt, y maent yn peri na *byddoch* na segur, na diffrwyth y'ngwybodaeth ein Harglwydd Iesu Grist.

9 Oblegid yr hwn nid yw y rhai hyn ganddo, dall ydyw, heb weled ym mhell, wedi gollwng dros gôf ei lanhâu oddi wrth ei bechodau gynt.

10 O herwydd paham yn hytrach, frodyr, byddwch ddiwyd i wneuthur eich galwedigaeth a'ch etholedigaeth yn sicr: canys, tra fyddoch yn gwneuthur y pethau hyn, ni lithrwrch chwi ddim byth:

11 Canys felly yn helaeth y trefnir i chwi fynediad i mewn i dragywyddol deyrnas ein Harglwydd a'n Hachubwr Iesu Grist.

12 O herwydd paham, nid esgeulusaf eich coffâu bob amser am y pethau hyn, er eich bod yn eu gwybod, ac wedi eich siorhâu yn y gwirionedd presennol.

13 Eithr yr ydwyf yn tybied *fod* yn iawn, tra fyddwyf yn y tabernacl hwn, eich cyffroi chwi, trwy ddwyn ar gôf i *chwi*;

14 Gan wybod y bydd i mi ar frys roddi fy nhabernacl *hwn* heibio, megis ag yr hysbysodd ein Harglwydd Iesu Grist i mi.

15 Ac mi a wnaf fy ngoreu hefyd a'r allu o honoch bob amser, ar ol fy ymadawiad i, wneuthur coffa am y pethau hyn.

16 Canys nid gan ddilyn chwedlau cyfrwys, yr hysbysasom i chwi nerth a dyfodiad ein Harglwydd Iesu Grist, eithr wedi gweled ei fawredd ef â'n llygaid.

17 Canys esfe a dderbyniodd gan Dduw Dad, barch a gogoniant, pan ddaeth y cyfryw lef atto oddi wrth y

mawr-ragorol Ogoniant, Hwn yw fy anwyl Fab i, yn yr hwn y'm boddlonwyd.

18 A'r llef yma, yr hon a ddaeth o'r nef, a glywsom ni, pan oeddym gyd âg ef yn y mynydd sanctaidd.

19 Ac y mae gennym air sicrach y prophwydi; yr hwn da y gwnech fod yn dal arno, megis ar ganwyll yn llewyrchu mewn lle tywyll, hyd oni wawrio y dydd, ac oni chodo y seren ddydd yn eich calonnau chwi:

20 Gan wybod hyn yn gyntaf, nad oes un brophwydoliaeth o'r ysgrhythyr o ddehongliad priod.

21 Canys nid trwy ewyllys dyn y daeth gynt brophwydoliaeth: eithr dynion sanctaidd Duw a lefarasant *megis* y cynhyrfwyd *hwy* gan yr Yspryd Glân.

PEN. II.

1 *Y mae esfe yn prophwydo am athrawon ffisïon; ac yn dangos eu hanwreidd a'u dialedd hwy, a'u dilynwyr: 7 oddi wrth y rhai y gwaredir y rhai duwiol, fel y gwaredwyd Lot o Sodom. 10 Y mae esfe yn dangos yn helathach gynheddfau y twyllwyr hynny, fel y galler eu hadnabod hwy yn haws, a'u gocheyd.*

EITHR bu gau brophwydi hefyd ym mhlith y bobl, megis ag y bydd gau athrawon yn eich plith chwithau; y rhai yn ddirgel a ddygant i mewn heresiau dinystriol, a chan wadu yr Arglwydd, yr hwn a'u prynodd hwynt, ydynt yn tynnu arnynt eu hunain ddinystr buan.

2 A llawer a ganlynant eu distryw hwynt, o herwydd y rhai y ceblir ffordd y gwirionedd.

3 Ac mewn cybydd-dod, trwy chwedlau gwneuthur, y gwnant farsandiaeth o honoch: barnedigaeth y rhai er ys talm nid yw segur, a'u coll-edigaeth hwy nid yw yn hepian.

4 Canys onid arbedodd Duw yr angelion a bechasant, eithr eu taffu *hwynt* i uffern, a'u rhoddi i gadwynau tywyllwch, i'w cadw i farnedigaeth;

5 Ac onid arbedodd esfe yr hen fyd, eithr Noë, pregethwr cyfiawnder, a gadwodd esfe ar ei wythfed, pan ddug esfe y diluw ar fyd y rhai anwir;

6 A chan droi dinasoedd Sodom a Gomorrah yn lludw, a'u damniodd

hwy â dynchweliad, gan *eu* gosod yn esampl i'r rhai a fyddent yn annurw-
iol ;

7 Ac a waredodd Lot gyfiawn, yr hwn oedd mewn gofid trwy anniwair ymarweddiad yr anwiriad :

8 (Canys y cyfiawn hwnnw yn trigo yn eu mysg hwynt, yn gwelod ac yn clywed, ydoedd yn poeni ei enaid cyfiawn o ddydd i ddydd trwy *eu* hanghfreithlawn weithredoedd *hwynt*)

9 Yr Arglwydd a fedr wared y rhai duwiol rhag profedigaeth, a chadw y rhai anghyfiawn i ddydd y farn i'w poeni :

10 Ac yn bennaf y rhai sydd yn rhodio ar ol y cnawd mewn chwant aflendid, ac yn diystyru llywodraeth. Rhyfygus *ydyn*t, cyndyn ; nid *ydyn*t yn arsywdo cablu urddas :

11 Lle nid yw yr angelion, y rhai sydd llyw mewn gallu a nerth, yn rhoddi cablaidd farn yn eu herbyn hwynt ger bron yr Arglwydd.

12 Eithr y rhai hyn, megis anifeiliaid anrhesymmol auianol, y rhai a wnaed i'w dal ac i'w difetha, a gablant y pethau ni wyddant oddi wrth-
ynt, ac a ddiffethir yn eu llygredigaeth eu hunain ;

13 Ac a dderbyniant gyflog anghyfiawnder, a hwy yn cyfrif moethau beunydd yn hyfrydwch. Brychau a mesfau *ydyn*t, yn ymddigrifo yn eu twyll eu hunain, gan wledda gyd â chwi ;

14 A llygaid ganddynt yn llawn godineb, ac heb fedru peidio â phechod ; yn lithio eneidiau anwadal : a chanddynt galon wedi ymgynnesfio â chybydd-dra ; plant y fellidith :

15 Wedi gadael y ffordd uniawn, *hwy* a aethant ar gyfeiliorn, gan gantlyn ffordd Balaam *mab* Bosor, yr hwn a garodd wobwr anghyfiawnder ;

16 Ond esfe a gafodd gerydd am ei gamwedd. Asen fud arferol â'r iau, gan ddywedyd â llef ddynol, a waharddodd ynfydrwydd y prophwyd.

17 Y rhai hyn *ydyn*t sffynhonnau diddwfr, cymmylau a yrrid gan dym-
mestl ; i'r rhai y mae niwl tywyll-
wch y'nghadw yn dragywydd.

18 Canys gan ddywedyd chwydd-

edig *eiriau* gorwagedd, y maent hwy, trwy chwantau y cnawd, a thrythyll-
wch, yn lithio y rhai a ddiangasai yn gwbl oddi wrth y rhai sydd yn byw ar gyfeiliorn.

19 Gan addaw rhyddid iddynt, a hwythau eu hunain yn wasanaethwyr llygredigaeth : canys gan bwy bynnaag y gorchlyfygwyd neb, i hwnnw hefyd yr aeth esfe yn gaeth.

20 Canys os, wedi iddynt ddiangc oddi wrth halogedigaeth y byd, trwy adnabyddiaeth yr Arglwydd a'r Achub-
wr Iesu Grist, y rhwystrir hwy dra-
chefn â'r pethau hyn, a'u gorchfygu ; aeth diwedd y rhai hynny yn waeth na'u dechreuad.

21 Canys gwell fuasai iddynt fod heb adnabod ffordd cyfiawnder, nag, wedi ei hadnabod, *toi* oddi wrth y gorchymyn sanctaidd yr hwn a draddodwyd iddynt.

22 Eithr digwyddodd iddynt yn ol y wir ddiareb, Y ci a ymchwelodd at ei chwydiad ei hun ; a'r hwch wedi ei golchi, i'w hymdreiglfa yn y dom.

PEN. III.

*Y mae esfe yn eu sicrhau hwy am ddyfodiad Crist i'r farn, yn erbyn y gwatwarwyr a ymresym-
mai yn y gwrthwyneb ; 8 gan rybuddio y rhai duwiol i brysuro eu hediseirwch, o ran hir-
amynedd Duw : 10 ac y mae yn dangos pa fodd y dinstystrir y byd : 11 ac yn eu hannog hwy i sancteiddrwydd buchedd, trwy ddisgwyl hynny : 15 a hefyd i feddwol, mai er mwyn eu hiachaudwriaeth hwynt y mae Duw yn ddi-
oddfgar, megis yr ysgrifennodd Paul aitunt.*

YR ail epistol hwn, anwylyd, yr ydwyf yn awr yn ei ysgrifenu attoch ; yn yr hwn yr ydwyf yn cyffro'i eich meddwl puraidd, trwy ddwyn ar gôf i *chwi* :

2 Fel y byddo cofus gennyh y geiriau a rag-ddywedyd gan y prophwydi sanctaidd, a'n gorchymyn niunau, apostolion yr Arglwydd a'r Iach-
awdwr :

3 Gan wybod hyn yn gyntaf, y daw yn y dyddiau diweddaf watwarwyr, yn rhodio yn ol eu chwantau eu hun-
ain,

4 Ac yn dywedyd, Pa le y mae addewid ei ddyfodiad ef? canys er pan hunodd y tadau, y mae pob peth yn parhau fel yr *oeddynt* o ddechreuad y creadigaeth.

5 Canys y mae hyn yn ddiarwybod iddynt o'u gwirfodd, mai trwy air Duw yr oedd y nefoedd er ys talm, a'r ddaear yn cyd-sefyll o'r dwfr, a thrwy y dwfr.

6 O herwydd pahan y byd a oedd y pryd hwnnw, wedi ei orchuddio â dwfr, a ddfifethwyd.

7 Eithr y nefoedd a'r ddaear sydd yr awrhon, ydynt trwy yr un gair wedi eu rhoddi i gadw i dân, erbyn dydd y farn, a distryw yr anwir ddynion.

8 Eithr yr un peth hwn na fydded yn ddiarwybod i chwi, anwylyd, fod un dydd gyd â'r Arglwydd megis mil o flynyddoedd, a mil o flynyddoedd megis un dydd.

9 Nid ydyw yr Arglwydd yn oedi ei addewid (fel y mae rhai yn cyfrif oed) ond hir-ymarhous yw efe tu ag attom ni, heb ewyllysio bod neb yn golledig, ond dyfod o bawb i edifeirwch.

10 Eithr dydd yr Arglwydd a ddaw megis lleidr y nos; yn yr hwn y nefoedd a ânt heibio gyd â thwrf, a'r defnyddiau gan wir wres a doddant, a'r ddaear a'r gwaith a fyddo ynddi a losgir.

11 A chan fod yn rhaid i hyn i gŷd ymollwng, pa ryw fath ddynion a ddylech chwi fod mewn sanctaidd ymarweddiad a duwioldeb,

12 Yn disgwyl ac yn brysio at

ddyfodiad dydd Duw, yn yr hwn y nefoedd gan losgi a ymollyngant, a'r defnyddiau gan wir wres a doddant?

13 Eithr nefoedd newydd, a daear newydd, yr ydym ni, yn ol ei addewid ef, yn eu disgwyl, yn y rhai y mae cyf-iawnder yn cartrefu.

14 O herwydd pahan, anwylyd, gan eich bod yn disgwyl y pethau hyn, gwnewch eich goreu a'r eich cael ganddo ef mewn tangnefedd, yn ddi-frycheulyd, ac yn ddiargyhoedd.

15 A chyfrifwch hir-amynedd ein Harglwydd, yn iachawdwriaeth; megis ag yr ysgrifennodd ein hanwyl frawd Paul atoch chwi, yn ol y doethineb a rodded iddo ef;

16 Megis yn ei holl epistolau hefyd, yn llefaru ynddynt am y pethau hyn: yn y rhai y mae rhyw bethau anhawdd eu deall, y rhai y mae yr annysgedig a'r anwastad yn eu gŵyrdroi, megis yr ysgrhythrau eraill, i'w dinystr eu hunain.

17 Chwychwi gan hynny, anwylyd, a chwi yn gwybod y pethau hyn o'r blaen, ymgedwch rhag eich arwain ymaith trwy amryfusedd yr annuwiol, a chwympo o honoch oddi wrth eich sicrwydd eich hun.

18 Eithr cynnyddwch mewn gras a gwybodaeth ein Harglwydd a'n Hiachawdwr Iesu Grist. Iddo ef y byddo gogoniant yr awrhon ac yu dragywyddol. Amen.

Epistol Cyntaf Cyffredinol IOAN yr Apostol.

PEN. I.

1 Y mae efe yn gosod allan berson Crist, yn yr hwn y mae i ni fywyd tragywyddol, trwy gymdeithas â Duw. 5 Rhaid i ni ymroi i sancteiddrwydd buchedd, i dystiolaethu gwirionedd y gymdeithas honno, a'n ffydd; a hefyd i'n sicrháu ein hunain o fadderuant pechodau, trwy farcolacth Crist.

YR hyn oedd o'r dechreuad, yr hyn a glywsom, yr hyn a wel-som â'n llygaid, yr hyn a edrychasom arno, ac a deimlodd ein dwylaw am Air y bywyd;

2 (Canys y bywyd a eglurhâwyd, ac ni a welsom, ac ydym yn tystiolaethu,

ac yn mynegi i chwi y bywyd tragywyddol, yr hwn oedd gyd â'r Tad, ac a eglurhâwyd i ni)

3 Yr hyn a welsom ac a glywsom, yr ydym yn ei fynegi i chwi, fel y caffoch chwithau hefyd gymdeithas gyd â ni: a'n cymdeithas ni yn wir sydd gyd â'r Tad, a chyd â'i Fab ef Iesu Grist.

4 A'r pethau hyn yr ydym yn eu hysgrifenu atoch, fel y byddo eich llawenydd yn gyflawn.

5 A hon yw y gennadwria glywsom ganddo ef, ac yr ydym yn ei

hadrodd i chwi; Mai goleuni yw Duw, ac nad oes ynddo ddim tywyllwch.

6 Os dywedwn fod i ni gymdeithas âg ef, a rhodio yn y tywyllwch, celwyddog ydym, ac nid ydym yn gwneuthur y gwirionedd:

7 Eithr os rhodiwn yn y goleuni, megis y mae efe yn y goleuni, y mae i ni gymdeithas â'n gilydd, a gwaed Iesu Grist ei Fab ef, sydd yn ein glanhâu ni oddi wrth bob pechod.

8 Os dywedwn nad oes ynom bechod, yr ydym yn ein twyllo ein hunain, a'r gwirionedd nid yw ynom.

9 Os cyfaddefwn ein pechodau, ffyddlawn yw efe a chyfiawn, fel y maddeuo i ni ein pechodau, ac y'n glanhâu oddi wrth bob anghyfiawnder.

10 Os dywedwn na phechasom, yr ydym yn ei wneuthur ef yn gelwyddog, a'i air ef nid yw ynom.

PEN. II.

1 Y mae efe yn eu cysuro hwy yn erbyn pechodau o wendid. 3 Adnabod Duw yn iawn, yw cadw ei orchymynion ef; 9 a charu ein brodyr; 15 ac na roddom ein serch ar y byd. 18 Rhaid i ni ochelyd twyllwyr; 20 y rhai y mae y duwiol yn ddiogel oddi wrth eu twyll; trwy barhâu yn y ffydd, ac mewr sancteiddrwydd buchedd.

FY mhlant bychain, y pethau hyn yr wyf yn eu hysgrifenu attoch, fel na phechoch. Ac o phecha neb, y mae i ni Eiriolwr gyd â'r Tad, Iesu Grist y Cyfiawn:

2 Ac efe yw yr iawn dros ein pechodau ni: ac nid dros yr eiddom ni yn unig, eithr dros bechodau yr holl fyd.

3 Ac wrth hyn y gwyddom yr adwaenom ef, os cadwn ni ei orchymynion ef.

4 Yr hwn sydd yn dywedyd, Mi a'i hadwaen ef, ac heb gadw ei orchymynion ef, celwyddog yw, a'r gwirionedd nid yw ynddo.

5 Eithr yr hwn a gadwo ei air ef, yn wir yn hwn y mae cariad Duw yn berffaith. Wrth hyn y gwyddom ein bod ynddo ef.

6 Yr hwn a ddywed ei fod yn aros ynddo ef, a ddylai yntau felly rodio, megis ag y rhodiodd ef.

7 Y brodyr, nid gorchymyn newydd yr wyf yn ei ysgrifenu attoch, eithr gorchymyn hen yr hwn oedd gennyh

o'r dechreuad. Yr hen orchymyn yw y gair a glywsoch o'r dechreuad.

8 Trachefn, gorchymyn newydd yr wyf yn ei ysgrifenu attoch, yr hyn sydd wir ynddo ef, ac ynoch chwithau: oblegid y tywyllwch a aeth heibio, a'r gwir oleuni sydd yr awrhon yn tywynnu.

9 Yr hwn a ddywed ei fod yn y goleuni, ac a gasâo ei frawd, yn y tywyllwch y mae hyd y pryd hwn.

10 Yr hwn sydd yn caru ei frawd, sydd yn aros yn y goleuni, ac nid oes rhwystr ynddo.

11 Eithr yr hwn sydd yn casâo ei frawd, yn y tywyllwch y mae, ac yn y tywyllwch y mae yn rhodio; ac ni wŷr i ba le y mae yn myned, oblegid y mae y tywyllwch wedi dallu ei lygaid ef.

12 Ysgrifenu yr wyf attoch chwi, blant bychain, oblegid maddeu i chwi eich pechodau er mwyn ei enw ef.

13 Ysgrifenu yr wyf attoch chwi, dadau, am adnabod o honoch yr hwn sydd o'r dechreuad. Ysgrifenu yr wyf attoch chwi, wŷr ieuangc, am orchfygu o honoch yr un drwg. Ysgrifenu yr wyf attoch chwi, rai bychain, am i chwi adnabod y Tad.

14 Ysgrifenis attoch chwi, dadau, am adnabod o honoch yr hwn sydd o'r dechreuad. Ysgrifenis attoch chwi, wŷr ieuangc, am eich bod yn gryfion, a bod gair Duw yn aros ynoch, a gorchfygu o honoch yr un drwg.

15 Na cherwch y byd, na'r pethau sydd yn y byd. O châr neb y byd, nid yw cariad y Tad ynddo ef.

16 Canys pob peth a'r sydd yn y byd, megis chwant y cnawd, a chwant y llygaid, a balchder y bŷwyd, nid yw o'r Tad, eithr o'r byd y mae.

17 A'r byd sydd yn myned heibio, a'i chwant hefyd: ond yr hwn sydd yn gwneuthur ewyllys Duw, sydd yn aros yn dragywydd.

18 O blant bychain, yr awr ddiweddfaf ydyw: ac megis y clywsoch y daw anghrist, yr awrhon hefyd y mae anghristiau lawer; wrth yr hyn y gwyddom mai yr awr ddiweddfaf ydyw.

19 Oddi wrthym ni yr aethant hwy allan, eithr nid oeddynt o honom ni:

canys pe buasant o honom ni, hwy a arhosasant gyd â ni: eithr *hyn a fu*, fel yr eglurid nad ydynt hwy oll o honom ni.

20 Eithr y mae gennych chwi enneiniad oddi wrth y Sanctaidd hwnnw, a chwi a wyddoch bob peth.

21 Ni ysgrifenis atoch oblegid na wyddech y gwirionedd, eithr oblegid eich bod yn ei wybod, ac nad oes un celwydd o'r gwirionedd.

22 Pwy yw y celwyddog, ond yr hwn sydd yn gwadu nad Iesu yw y Crist? Efe yw yr anghrist, yr hwn sydd yn gwadu y Tad a'r Mab.

23 Pob un a'r sydd yn gwadu y Mab, nid oes ganddo y Tad chwaith: [*ond*] *yr hwn sydd yn cyffesu y Mab, y mae y Tad ganddo hefyd.*

24 Arhosed gan hynny ynoch chwi yr hyn a glywsoch o'r dechreuad. Od erys ynoch yr hyn a glywsoch o'r dechreuad, chwithau hefyd a gewch aros yn y Mab ac yn y Tad

25 A hon yw yr addewid a addawodd efe i ni, *sef* bywyd tragwyddol.

26 Y pethau hyn a ysgrifenis atoch ynghylch y rhai sydd yn eich hudo.

27 Ond y mae yr enneiniad a dderbyniasoch ganddo ef, yn aros ynoch chwi, ac nid oes arnoch eisieu dysgu o neb chwi: eithr fel y mae yr un enneiniad yn eich dysgu chwi am bob peth, a gwir yw, ac nid yw gelwydd; ac megis y'ch dysgodd chwi, yr arhoswch ynddo.

28 Ac yr awrhon, blant bychain, arhoswch ynddo; fel, pan ymddangoso efe, y byddo hyder gennym, ac na chywilyddiom ger ei fron ef yn ei ddyfodiad.

29 Os gwyddoch ei fod ef yn gyfiaw, chwi a wyddoch fod pob un a'r sydd yn gwneuthur cyfiawnder, wedi ei eni o hono ef.

PEN. III.

1 *Y mae efe yn dangos rhagorol gariad Duw tu ag attom ni, yn ein gwneuthur ni yn blant iddo ei hun; 3 ac am hynny y byddai raid i ninnau fod yn ufudd i gadw ei orchymynion; 11 a charu baob ein gilydd, fel brodyr.*

GWELWCH pa fath gariad a roes y Tad arnom, fel y'n gel-

wid yn feibion i Dduw: oblegid hyn nid edwyn y byd chwi, oblegid nad adnabu efe ef.

2 Anwylyd, yr awrhon meibion i Dduw ydym, ac nid amlygwyd etto beth a fyddwn: eithr ni a wyddom, pan ymddangoso efe, y byddwn gyffelyb iddo; oblegid ni a gawn ei weled ef megis ag y mae.

3 Ac y mae pob un sydd ganddo y gobaith hwn ynddo ef, yn ei buro ei hun, megis y mae yntau yn bur.

4 Pob un a'r sydd yn gwneuthur pechod, sydd hefyd yn gwneuthur anghyfraith: oblegid anghyfraith yw pechod.

5 A chwi a wyddoch ymddangos o hono ef, fel y dilëai ein pechodau ni: ac ynddo ef nid oes pechod.

6 Pob un a'r sydd yn aros ynddo ef, nid yw yn pechu: pob un a'r sydd yn pechu, nis gwelodd ef, ac nis adnabu ef.

7 O blant bychain, na thwyllled neb chwi. Yr hwn sydd yn gwneuthur cyfiawnder, sydd gyfiawn, megis y mae yntau yn gyfiawn:

8 Yr hwn sydd yn gwneuthur pechod, o ddiafol y mae; canys y mae diafol yn pechu o'r dechreuad. I hyn yr ymddangosodd Mab Duw, fel y dattodai weithredoedd diafol.

9 Pob un a aned o Dduw, nid yw yn gwneuthur pechod; oblegid y mae ei had ef yn aros ynddo ef, ac ni all efe bechu, am ei eni ef o Dduw.

10 Yn hyn y mae yn amlwg plant Duw, a phlant diafol: Pob un a'r sydd heb wneuthur cyfiawnder, nid yw o Dduw, na'r hwn nid yw yn caru ei frawd.

11 Oblegid hon yw y gennadwri a glywsoch o'r dechreuad; bod i ni garu ein gilydd.

12 Nid fel Cain, *yr hwn* oedd o'r drwg, ac a laddodd ei frawd. A phaham y lladdodd ef? Oblegid bod ei weithredoedd ef yn ddrwg, a'r eiddo ei frawd yn dda.

13 Na ryfeddwch, fy mrodyr, os yw y byd yn eich casâu chwi.

14 Nyni a wyddom ddarfod ein symmud ni o farwolaeth i fywyd, oblegid ein bod yn caru y brodyr.

Yr hwn nid yw yn caru ei frawd, y mae yn aros ym marwolaeth.

15 Pob un a'r sydd yn casâu ei frawd, lleiddiad dyn yw: a chwi a wyddoch nad oes i un lleiddiad dyn fywyd tragwyddol yn aros ynddo.

16 Yn hyn yr adnabuom gariad Duw, oblegid doddi o hono ef ei einioes drosom ni: a ninuau a ddylem ddoddi ein heinioes dros y brodyr.

17 Eithr yr hwn sydd ganddo ddâ y byd hwn, ac a welo ei frawd mewn eisieu, ac a gauo ei dosturi oddi wrtho; pa fodd y mae cariad Duw yn aros ynddo ef?

18 Fy mhlant bychain, na charwn ar air, nac ar dafod yn unig, eithr mewn gweithred a gwirionedd.

19 Ac wrth hyn y gwyddom ein bod o'r gwirionedd, ac y sicrhâwn ein calonnau ger ei fron ef.

20 Oblegid os ein calon a'n condemnâ, mwy yw Duw na'n calon, ac efe a wŷr bob peth.

21 Anwylyd, os ein calon ni'n condemnâ, y mae gennym hyder ar Dduw.

22 A pha beth bynnag a ofynom, yr ydym yn ei dderbyn ganddo ef; oblegid ein bod yn cadw ei orchymynion ef, ac yn gwneuthur y pethau sydd yn rhyngu bodd yn ei olwg ef.

23 A hwn yw ei orchymyn ef; Gredû o honom yn enw ei Fab ef Iesu Grist, a charu ein gilydd, megis y rhoes efe orchymyn i ni.

24 A'r hwn sydd yn cadw ei orchymynion ef, sydd yn trigo ynddo ef, ac yntau ynddo yntau. Ac wrth hyn y gwyddom ei fod ef yn aros ynom, sef o'r Yspryd a roddes efe i ni.

PEN. IV.

1 Y mae efe yn eu rhybuddio hwynt na wnaent goel ar bob athraw sydd yn ymfrostrio o'r Yspryd, eithr eu profi hwy yn hytrach trwy reolau y ffydd gatholig. 7 Ac y mae efe trwy amryw rasymmau yn eu hannog hwy i gariad brawdol.

ANWYLYD, na chredwch bob yspryd, eithr profwch yr ysprydion ai o Dduw y maent: oblegid y mae gau brophwydi lawer wedi myned allan i'r byd.

2 Wrth hyn adnabyddwch Yspryd

Duw: Pob yspryd a'r sydd yn cyffesu ddyfod Iesu Grist yn y cnawd, o Dduw y mae.

3 A phob yspryd a'r nid yw yn cyffesu ddyfod Iesu Grist yn y cnawd, nid yw o Dduw. Eithr hwn yw yspryd anghrist, yr hwn y clywsoch ei fod yn dyfod, yr awrhon y mae efe yn y byd eisoes.

4 Chwychwi ydych o Dduw, blant bychain, ac a'u gorchfygasoch hwy: oblegid mwy yw yr hwn sydd ynoch chwi na'r hwn sydd yn y byd.

5 Hwyt-hwy o'r byd y maent: am hynny y llefarant am y byd, a'r byd a wrendy arnynt.

6 Nyni o Dduw yr ydym. Yr hwn sydd yn adnabod Duw, sydd yn ein gwranddo ni: yr hwn nid yw o Dduw, nid yw yn ein gwranddo ni. Wrth hyn yr adwaenom yspryd y gwirionedd ac yspryd y cyfeiliorni.

7 Anwylyd, carwn ein gilydd: oblegid cariad, o Dduw y mae; a phob un a'r sydd yn caru, o Dduw y ganwyd ef, ac y mae efe yn adnabod Duw.

8 Yr hwn nid yw yn caru, nid adnabu Dduw: oblegid Duw, cariad yw.

9 Yn hyn yr eglurwyd cariad Duw tu ag attom ni, oblegid danfon o Dduw ei unig-anedig Fab i'r byd, fel y byddem fyw trwyddo ef.

10 Yn hyn y mae cariad; nid am i ni garu Duw, ond am iddo ef ein caru ni, ac anfon ei Fab i fod yn iawn dros ein pechodau.

11 Anwylyd, os felly y carodd Duw ni, ninnau hefyd a ddylem garu ein gilydd.

12 Ni welodd neb Dduw erioed. Os carwn ni ein gilydd, y mae Duw yn trigo ynom, ac y mae ei gariad ef yn berffaith ynom.

13 Wrth hyn y gwyddom ein bod yn trigo ynddo ef, ac yntau ynom ninnau, am ddarfod iddo roddi i ni o'i Yspryd.

14 A ninnau a welsom, ac ydym yn tystiolaethu, ddarfod i'r Tad ddanfon y Mab i fod yn Iachawdwr i'r byd.

15 Pwy bynnag a gyffeso fod Iesu

yn Fab Duw, y mae Duw yn aros ynddo ef, ac yntau yn Nuw.

16 A nyni a adnabuom ac a gredasom y cariad sydd gan Dduw tu ag attom ni. Duw, cariad yw: a'r hwn sydd yn aros mewn cariad, sydd yn aros yn Nuw, a Duw ynddo yntau.

17 Yn hyn y perffeithiwyd ein cariad ni, fel y castom hyder ddydd y farn: oblegid megis ag y mae efe, yr ydym ninnau hefyd yn y byd hwn.

18 Nid oes ofn mewn cariad; eithr y mae perffaith gariad yn bwrw allan ofn: oblegid y mae i ofn boenedigaeth. A'r hwn sydd yn ofni, ni pherffeithiwyd mewn cariad.

19 Yr ydym ni yn ei garu ef, am iddo ef yn gyntaf ein caru ni.

20 Os dywed neb, Yr wyf yn caru Duw, ac efe yn casâu ei frawd, celwyddog yw: canys yr hwn nid yw yn caru ei frawd yr hwn a welodd, pa fodd y gall efe garu Duw yr hwn nis gwelodd?

21 A'r gorchymyn hwn sydd genym oddi wrtho ef; Bod i'r hwn sydd yn caru Duw, garu ei frawd hefyd.

PEN. V.

1 Y neb sydd yn caru Duw, sydd yn caru ei blant ef hefyd, ac yn cadw ei orchymynion ef, 3 y rhai sydd ysgafn, ac nid trymion i'r ffyddloiaid. 9 Y mae Iesu yn Fab Duw, ac yn abl i'n hachub ni; 14 ac i wrando ein gweddiâu, y rhai yr ydym yn eu gwneuthur drosom ein hunain, a thros eraill.

POB un a'r sydd yn credu mai Iesu yw y Crist, o Dduw y ganed ef: a phob un a'r sydd yn caru yr hwn a genhedlodd, sydd yn caru hefyd yr hwn a genhedlwyd o hono.

2 Yn hyn y gwyddom ein bod yn caru plant Duw, pan fyddom yn caru Duw, ac yn cadw ei orchymynion ef.

3 Canys hyn yw cariad Duw; bod i ni gadw ei orchymynion: a'i orchymynion ef nid ydynt drymion.

4 Oblegid beth bynnag a aned o Dduw, y mae yn gorchfygu y byd: a hon yw yr oruchafiaeth sydd yn gorchfygu y byd, sef ein ffydd ni.

5 Pwy yw yr hwn sydd yn gorchfygu y byd, ond yr hwn sydd yn credu mai Iesu yw Mab Duw?

6 Dyma yr hwn a ddaeth trwy ddwfr a gwaed, sef Iesu Grist; nid

trwy ddwfr yn unig, ond trwy ddwfr a gwaed. A'r Yspryd yw yr hwn sydd yn tystiolaethu, oblegid yr Yspryd sydd wirionedd.

7 Oblegid y mae tri yn tystiolaethu yn y nef; y Tad, y Gair, a'r Yspryd Glân: a'r tri hyn un ydynt.

8 Ac y mae tri yn tystiolaethu ar y ddaear; yr yspryd, y dwfr, a'r gwaed: a'r tri hyn yn un y maent yn cyttuno.

9 Os tystiolaeth dynion yr ydym yn ei derbyn, y mae tystiolaeth Duw yn fwy: canys hyn yw tystiolaeth Duw, yr hon a dystiolaethodd efe am ei Fab.

10 Yr hwn sydd yn credu ym Mab Duw, sydd ganddo y dystiolaeth ynddo ei hun: yr hwn nid yw yn credu yn Nuw, a'i gwnaeth ef yn gelwyddog, oblegid na chredodd y dystiolaeth a dystiolaethodd Duw am ei Fab.

11 A hon yw y dystiolaeth; roddi o Dduw i ni fywyd tragywyddol: a'r bywyd hwn sydd yn ei Fab ef.

12 Yr hwn y mae y Mab ganddo, y mae y bywyd ganddo; a'r hwn nid yw ganddo Fab Duw, nid oes ganddo fywyd.

13 Y pethau hyn a ysgrifenis at-toch chwi, y rhai ydych yn credu yn enw Mab Duw; fel y gwypoch fod i chwi fywyd tragywyddol, ac fel y credoch yn enw Mab Duw.

14 A hyn yw yr hyfder sydd genym tu ag atto ef; ei fod ef yn ein gwrando ni, os gofynwn ddim yn ol ei ewyllys ef.

15 Ac os gwyddom ei fod ef yn ein gwrando ni, pa beth bynnag a ddeisyfom, ni a wyddom ein bod yn cael y deisyfiadau a ddeisyfasom ganddo.

16 Os gwel neb ei frawd yn pechu pechod nid yw i farwolaeth, efe a ddeisyf, ac efe a rydd iddo fywyd, i'r rhai sydd yn pechu nid i farwolaeth. Y mae pechod i farwolaeth: nid am hwnnw yr wyf yn dywedyd a'r ddeisyf o hono.

17 Pob anghyfiawnder, pechod yw: ac y mae pechod nid yw i farwolaeth.

18 Ni a wyddom nad yw y neb a aned o Dduw, yn pechu; eithr y mae yr hwn a aned o Dduw, yn ei gadw ei hun, a'r drwg hwnnw nid yw yn cyffwrdd âg ef.

19 Ni a wyddom ein bod o Dduw, ac y mae yr holl fyd yn gorwedd mewn drygioni.

20 Ac a wyddom ddyfod Mab Duw, ac efe a roes i ni feddwl, fel yr adnabyddom yr hwn sydd gywir. Ac yr ydym yn y Cywir hwnnw, sef yn ei Fab ef Iesu Grist. Hwn yw y gwir Dduw, a'r bywyd tragywyddol.

21 Y plant bychain, ymgedwch oddi wrth eilunod. Amen.

Ail Epistol Cyffredinol IOAN yr Apostol.

Y mae efe yn annog rhyw arglwyddes urddasol a'i phlant, i barhâu metr cariad a ffydd Crist, 8 rhag iddynt gollu gwobr eu profes o'r blaen: 10 ac na byddai iddynt a wnelent â'r twyllwyr nid oedd yn dysgu gwir athrawiaeth Crist Iesu.

YR henuriad at yr etholedig arglwyddes, a'i phlant, y rhai yr wyf fi yn eu caru yn y gwirionedd; ac nid myfi yn unig, ond pawb hefyd a adnabuant y gwirionedd;

2 Er mwyn y gwirionedd, yr hwn sydd yn aros ynom ni, ac a fydd gyd â ni yn dragywydd.

3 Bydded gyd â chwi ras, trugaredd, a thangnefedd, oddi wrth Dduw Dad, ac oddi wrth yr Arglwydd Iesu Grist, Mab y Tad, mewn gwirionedd a chariad.

4 Bu lawen iawn gennyf i mi gael o'th blant di rai yn rhodio mewn gwirionedd, fel y derbyniasom orchymyn gan y Tad.

5 Ac yn awr yr wyf yn attolwg i ti, arglwyddes, nid fel un yn ysgrifenu gorchymyn newydd i ti, eithr yr hwn oedd gennym o'r dechreuad, garu o honom ein gilydd.

6 A hyn yw y cariad; bod i ni rodio yn ol ei orchymynion ef. Hwn yw y gorchymyn; Megis y clyw-

soch o'r dechreuad, fod i chwi rodio ynddo.

7 Oblegid y mae twyllwyr lawer wedi dyfod i mewn i'r byd, y rhai nid ydynt yn cyffesu ddyfod Iesu Grist yn y cnawd. Hwn yw y twyllwr a'r anghrist.

8 Edrychwch arnoch eich hunain, fel na chollom y pethau a wnaethom, ond bod i ni dderbyn llawn wobr.

9 Pob un a'r sydd yn troseddu, ac heb aros yn nysgeidiaeth Crist, nid yw Duw ganddo ef. Yr hwn sydd yn aros yn nysgeidiaeth Crist, hwnnw y mae y Tad a'r Mab ganddo.

10 Od oes neb yn dyfod atoch, ac heb ddwyn y ddisgeidiaeth hon, na dderbyniwch ef i dy, ac na ddywedwch, Duw yn rhwydd, wrtho.

11 Canys yr hwn sydd yn dywedyd wrtho, Duw yn rhwydd, sydd gyfranog o'i weithredoedd drwg ef.

12 Er bod gennyf lawer o bethau i'w hysgrifenu atoch, nid oeddwa yn ewyllysio *ysgrifenu* â phapur ac ingc: eithr gobeithio yr ydwyf ddyfod atoch, a llefaru wyneb yn wyneb, fel y byddo ein llawenydd yn gyflawn.

13 Y mae plant dy chwaer etholedig yndyannerch. Amen.

Trydydd Epistol Cyffredinol IOAN yr Apostol.

1 Y mae efe yn canmol Gaius am ei dduwioldeb, 5 ac am groesawu pregethwyr. 9 Y mae efe yn uchwyn rhag angharedigrwydd ac uchler Diotrefes, 11 yr hwn ni ddylid dilyn ei ddrwg esampl. 12 Y mae efe yn rhoi canmol-iacth mawr i Demetrius.

YR henuriad at yr anwyl Gaius, yr hwn yr wyf yn ei garu mewn gwirionedd.

2 Yr anwyl, yr ydwyf yn bennaf dim yn dymuno dy fod yn llwyddo ac yn iach, fel y mae dy enaid yn llwyddo.

3 Canys mi a lawenychais yn fawr, pan ddaeth y brodyr, a thystiolaethu am dy wirionedd di, megis ag yr ydwyf yn rhodio mewn gwirionedd.

4 Mwy llawenydd na hyn nid oes gennyf, sef cael clywed bod fy mhlant yn rhodio mewn gwirionedd.

5 Yr anwylyd, yr ydwyf yn gwneuthur yn ffyddlawn yr hyn yr ydwyf yn ei wneuthur, tu ag at y brodyr, a thu ag at ddiethriaid;

6 Y rhai a dystiolaethasant am dygariad di ger bron yr eglwys: y rhai os hebryngi fel y gweddai i Dduw, da y gwnai.

7 Canys er mwyn ei enw yr aethant allan heb gymmeryd dim gan y Cenhedloedd.

8 Ni a ddylem gan hynny dderbyn y cyfryw rai, fel y byddom gyd-gyn-northwywyr i'r gwirionedd.

9 Mi a ysgrifenaia at yr eglwys: eithr Diotrefhes, yr hwn sydd yn chwennych y blaen yn eu plith hwy, ni dderbyn ddim o honom.

10 O herwydd hyn, os deuaif, mi a ddygaf ar gôf ei weithredoedd y mae efe yn eu gwneuthur, gan wag-siarad i'n herbyn â geiriau drygionus: ac

heb fod yn foddllawn ar hynny, nid yw efe ei hun yn derbyn y brodyr; a'r rhai sydd yn ewyllysio, y mae yn eu gwahardd, ac yn eu bwrw allan o'r eglwys.

11 Anwylyd, na ddilyn yr hyn sydd ddrwg, ond yr hyn sydd dda. Yr hwn sydd yn gwneuthur daioni, o Dduw y mae: ond yr hwn sydd yn gwneuthur drygioni, ni welodd Dduw.

12 Y mae i Demetrius air da gan bawb, a chan y gwirionedd ei hun: a ninnau *hefyd ein hunain* ydym yn tystiolaethu; a chwi a wyddoch fod ein tystiolaeth ni yn wir.

13 Yr oedd gennyf lawer o bethau i'w hysgrifenu, ond nid wyf yn chwennych ysgrifenu âg ingc a phin attat ti:

14 Eithr gobeithio yr ydwyf gael dy weled ar fyrder, ac ni a ymddiddanwn wyneb yn wyneb.

15 Tangnefedd i ti. Y mae y cyfeillion i'th annerch. Annerch y cyfeillion wrth eu henwau.

Epistol Cyfiredinol JUDAS yr Apostol.

Y mae yn eu hannog i broffesu ffydd Crist yn ddiansadul: 4 bod gau athrawon wedi ymlusgo i meun i'w hudo hwynt; a bod dialeidd creulawn wedi ei ddarparu i'w huthrauriaeth a'u cynheddfau melliagedig hwynt: 20 ond bod y rhai dauviol, trwy gynnorthwyr yr Yspryd Glân, a thrwy weddio ar Dduw, yn abl i barhâu, ac i gynyddu mewn gras; ac i'w cadw eu hunain, ac i achub eraill rhag maglau y tycyllwyr hynny.

JUDAS, gwasanaethwr Iesu Grist, a brawd Iago, at y rhai a sancteiddiwyd gan Dduw Dad, ac a gadwyd yn Iesu Grist, ac a alwyd:

2 Trugaredd i chwi, a thangnefedd, a chariad a liosoger.

3 Anwylyd, pan roddais bob diwydrwydd a'r ysgrifenu atoch am yr iachawdwriaeth gyffiredinol, anghenrhaidd oedd i mi ysgrifenu atoch, gan eich annog i ymdrech ym mhlaidd y ffydd, yr hon a rodded unwaith i'r saint.

4 Canys y mae rhyw ddynion wedi ymlusgo i mewn, y rhai a rag-ordeiniwyd er ys talm i'r farnedigaeth hon;

annuwiolion, yn troi gras ein Duw ni i drythyllwch, ac yn gwadu yr unig Arglwydd Dduw, a'n Harglwydd Iesu Grist.

5 Ewyllysio gan hynny yr ydwyf eich coffau chwi, gan eich bod unwaith yn gwybod hyn; i'r Arglwydd, wedi iddo waredu y bobl o dir yr Aipht, ddistrywio eilwaith y rhai ni chredasant.

6 Yr angelion hefyd y rhai ni chadwasant eu dechreuad, eithr a adawsant eu trigfa eu hun, a gadwodd efe mewn cadwynau tragwyddol dau dywyllwch, i farn y dydd mawr.

7 Megis y mae Sodom a Gomorrah, a'r dinasoedd o'u hamgylch mewn cyffelyb fodd â hwynt, wedi putteinio, a myned ar ol cnawd arall, wedi eu gosod yu esampl, gan ddioddef dialedd tân tragwyddol.

8 Yr un ffunud hefyd y mae y breuddwydwy'r hyn yn halogi y cnawd, yn diystyru llywodraeth, ac

Darlunio y gau athrawon. DATGUDDIAD, I. *Annog i barlâu yn y ffydd.*
yn cablu y rhai sydd mewn awdurdod.

9 Eithr Michael yr arch-angel, pan oedd efe, wrth ymddadleu â diafol, yn ymresymmu ynghylch corph Moses, ni feiddiodd ddwyn barn gablydd arno, eithr *efe* a ddywedodd, Cerydd-*ed* yr Arglwydd dydi.

10 Eithr y rhai hyn sydd yn cablu y pethau nis gwyddant: a pha bethau bynnag y maent yn anianol, fel anifeiliaid direswm, yn *eu* gwybod, yn y rhai hynny ymlygru y maent.

11 Gwae hwynt-hwy: oblegid hwy a gerddasant yn ffordd Cain, ac a'u collwyd trwy dwyll gwobr Balaam, ac a'u difethwyd y'ngwrth-ddyweddiad Core.

12 Y rhai hyn sydd frychau yn eich cariad-wleddoedd chwi, yn cydwledda â chwi, yn ddiöfn yn eu pesgi eu hunain: cymmylau diddwfr *dynt*, a gylch-arweinir gan wÿntoedd; prenau diflannedig, heb ffrwyth, dwywaith yn feirw, wedi eu diwreiddio;

13 Tonnau cynddeiriog y môr, yn ewynnu allan eu cywilydd eu hunain; sér gwibiog, i'r rhai y cadwyd niwl y tywyllwch yn dragywydd.

14 Ac Enoch hefyd, y seithfed o Adda, a brophwydodd am y rhai hyn, gan ddywedyd, Wele, y mae yr Arglwydd yn dyfod gyd â myrddiwn o'i saint,

15 I wneuthur barn yn erbyn pawb, ac i lwyr-argyhoeddi yr holl rai annuwiol o honynt am holl weithredoedd eu hannuwioldeb, y rhai a wnaethant hwy yn annuwiol, ac am yr holl *eiriau* caledion, y rhai a lef-

arodd pechaduriaid annuwiol yn ei erbyn ef.

16 Y rhai hyn sydd rwnachwyr, tuchanwyr, yn cerdded yn ol eu chwantau eu hunain; ac y mae eu genau yn llefaru *geiriau* chwyddedig, yn mawrygu wynebaw dynion er mwyn budd.

17 Eithr chwi, O rai anwyl, cofiwch y geiriau a rag-ddywedwyd gan apostolion ein Harglwydd Iesu Grist;

18 Ddywedyd o honynt i chwi, y bydd yn yr amser diweddaf watwarwyr, yn cerdded yn ol eu chwantau annuwiol eu hunain.

19 Y rhai hyn yw y rhai sydd yn eu didoli eu hunain, yn anianol, heb fod yr Yspryd ganddynt.

20 Eithr chwydychwi, anwyl, gan eich adeiladu eich hunain ar eich sancteiddiaf ffydd, a gweddio yn yr Yspryd Glân,

21 Ymgedwch y'nghariad Duw, gan ddisgwyl trugaredd ein Harglwydd Iesu Grist i fywyd tragywyddol.

22 A thrugarhêwch wrth rai, gan wneuthur rhagor:

23 Eithr rhai cedwch trwy ofn, gan *eu* cipio *hwy* allan o'r tân; gan gasâu hyd yn nôd y wisg a halogwyd gan y cnawd.

24 Eithr i'r hwn a ddichon eich cadw chwi yn ddigwmp, a'ch gosod ger bron ei ogoniant ef yn ddifeius mewn gorfoledd,

25 I'r unig ddoeth Dduw, ein Hiachawdwr ni, y *byddo* gogoniant a mawredd, gallu ac awdurdod, yr awrhon ac yn dragywydd. Amen.

DATGUDDIAD Sant IOAN y Difinydd.

PEN. I.

4 *Ioan yn ysgrifenu ei Ddatguddiad at saith eglwys Asia, y rhai a arwyddocêir wrth y saith ganhwylbren aur. 7 Dyfodiad Crist; 14 a'i allu gogonedus, a'i ardderehowgrwydd ef.*

DATGUDDIAD Iesu Grist, yr hwn a roddes Duw iddo ef, i ddangos i'w wasanaethwyr y pethau sydd raid eu dyfod i ben ar fyrder; a chan ddanfôn trwy ei angel, efe

a'i hysbysodd i'w wasanaethwr Ioan:

2 Yr hwn a dystiolaethodd air Duw, a thystiolaeth Iesu Grist, a'r holl bethau a welodd.

3 Dedwydd *yw* yr hwn sydd yn darllen, a'r rhai sydd yn gwrando geiriau y brophwydoliaeth hon, ac yn cadw y pethau sydd yn ysgrifenedig ynddi: canys *y mae* yr amser yn agos.

4 **I**OAN at y saith eglwys sydd yn Asia: Gras *fyddo* i chwi, a thangnefedd, oddi wrth yr hwn sydd, a'r hwn a fu, a'r hwn sydd ar ddyfod; ac oddi wrth y saith Yspryd sydd ger bron ei orsedd-faingc ef;

5 Ac oddi wrth Iesu Grist, *yr hwn yw* y Tyst ffyddlawn, y Cyntaf-anedig o'r meirw, a Thywysog brehinioedd y ddaear. Iddo ef yr hwn a'n carodd ni, ac a'n golchodd ni oddi wrth ein pechodau yn ei waed ei hun,

6 Ac a'n gwnaeth ni yn frenhinioedd ac yn offeiriaid i Dduw a'i Dad ef; iddo ef *y byddo* y gogoniant a'r gallu yn oes oesoedd. Amen.

7 Wele, y mae efe yn dyfod gyd â'r cymmylau; a phob llygad a'i gwel ef, i'e, y rhai a'i gwanasant ef: a holl lwythau y ddaear a alarant o'i blegid ef. Felly, Amen.

8 Mi yw Alpha ac Omega, y dechreu a'r diwedd, medd yr Arglwydd, yr hwn sydd, a'r hwn oedd, a'r hwn sydd i ddyfod, yr Holl-alluog.

9 Myfi Ioan, yr hwn *wyf* hefyd eich brawd, a'ch cydymmaith mewn cystudd, ac yn nheyrnas ac amynedd Iesu Grist, oeddwn yn yr ynys a elwir Patmos, am air Duw, ac am dystiolaeth Iesu Grist.

10 Yr oeddwn i yn yr yspryd ar ddydd yr Arglwydd; ac a glywais o'r tu ôl i mi lef fawr fel *llais* ud-gorn,

11 Yn dywedyd, Mi yw Alpha ac Omega, y cyntaf a'r diweddaf: a'r hyn yr wyt yn ei weled, ysgrifena mewn llyfr, a danfon i'r saith eglwys y rhai sydd yn Asia; i Ephesus, ac i Smyrna, ac i Pergamus, ac i Thyatira, ac i Sardis, a Philadelphia, a Laodicea.

12 Ac mi a droais i weled y llef a lefarai wrthyf. Ac wedi i mi droi, mi a welais saith ganhwylbren aur;

13 Ac y'nghanol y saith ganhwylbren, *un* tebyg i Fab y dyn, wedi ymwisgo â gwisg laes hyd ei draed, ac wedi ymwregysu ynghylch ei fronau â gwregys aur.

14 Ei ben ef a'i wallt *oedd* wŷnion fel gwlan, cyn wŷnned a'r eira; a'i lygaid fel fflam dân;

15 A'i draed yn debyg i bres coeth, megis yn llosgi mewn ffwrn; a'i lais fel swm llawer o ddyfroedd.

16 Ac *yr oedd* ganddo yn ei law ddehau saith seren: ac o'i enau yr oedd cleddau llym dau-finiog yn dyfod allan: a'i wynebpryd fel yr haul yn disgleirio yn ei nerth.

17 A phan welais ef, mi a syrthiais wrth ei draed ef fel marw. Ac efe a osododd ei law ddehau arnaf fi, gan ddywedyd wrthyf, Nac ofna; myfi yw y cyntaf a'r diweddaf;

18 *A'r hwn wyf* fyw, ac a fŷm farw; ac wele, byw ydwyf yn oes oesoedd, Amen; ac y mae gennyf agoriadau uffern a marwolaeth.

19 Ysgrifena y pethau a welais, a'r pethau sydd, a'r pethau a fydd ar ol hyn,

20 Dirgelwch y saith seren a welais yn fy llaw ddehau, a'r saith ganhwylbren aur. Y saith seren, angelion y saith eglwys ydynt: a'r saith ganhwylbren a welais, y saith eglwys ydynt.

PEN. II.

Pa beth a orchymynir ei ysgrifenu at angelion, hynny yw, gwceinodion eglwysi, 1 Ephesus, 8 Smyrna, 12 Pergamus, 13 Thyatira; a pha beth sydd ganmoladury, neu ddiffygiol ynddynt.

AT angel yr eglwys sydd yn Ephesus, ysgrifena; Y pethau hyn y mae yr hwn sydd yn dal y saith seren yn ei law ddehau, yr hwn sydd yn rhodio y'nghanol y saith ganhwylbren aur, yn eu dywedyd;

2 Mi a adwaen dy weithredoedd di, a'th lafur, a'th amynedd, ac na elli oddef y rhai drwg: a phrofi o honot y rhai sydd yn dywedyd eu bod yn apostolion, ac nid ydynt; a chael o honot hwynt yn gelwyddog:

3 A thi a oddefaist, ac y mae amynedd gennyf, ac a gymmeraist boen er mwyn fy enw i, ac ni ddiffygiaist.

4 Eithr y mae gennyf *beth* yn dy erbyn, am i ti ymadael â'th gariad cyntaf.

5 Cofia gan hynny o ba le y syrthiaist, ac edifarhâ, a gwna y gweithredoedd cyntaf; ac ooid *ê*, yr wyf fi yn

dyfod attat ti ar frys, ac mi a sym-
mudaf dy ganhwylbren di allan o'i le,
oni edifarhâi di.

6 Ond hyn sydd gennyf ti, dy
fod ti yn casâu gweithredoedd y Ni-
colaiaid, y rhai yr wyf fi hefyd yn eu
casâu.

7 Yr hwn sydd ganddo glust,
gwrandawed pa beth y mae yr Ys-
pryd yn ei ddywedyd wrth yr eglwysi;
I'r hwn sydd yn gorchfygu, y rhodd-
af iddo fwyta o bren y bywyd, yr
hwn sydd y'nghanol paradwys Duw.

8 ¶ Ac at angel yr eglwys sydd yn
Smyrna, ysgrifena; Y pethau hyn y
mae y cyntaf a'r diweddfaf, yr hwn
a fu farw, ac sydd fyw, yn eu dy-
wedyd;

9 Mi a adwaen dy weithredoedd
di, a'th gystudd, a'th dlodi (eithr
cyfoethog wyt) ac *mi a adwaen* gab-
lodd y rhai sydd yn dywedyd eu bod
yn Iuddewon, ac nid ydynt ond syn-
agog Satan.

10 Nac ofna ddim o'r pethau yr
ydwyf i'w dioddef. Wele, y cythraul
a fwrw rai o honoch chwi i garchar,
fel y'ch profer; a chwi a gewch
gystudd ddeng niwrnod. Bydd ffydd-
lawn hyd angau, ac mi a roddaf i ti
goron y bywyd.

11 Yr hwn sydd ganddo glust,
gwrandawed beth y mae yr Yspryd
yn ei ddywedyd wrth yr eglwysi;
Yr hwn sydd yn gorchfygu, ni chaiff
ddim niwed gan yr ail farwolaeth,

12 ¶ Ac at angel yr eglwys sydd
yn Pergamus, ysgrifena; Y pethau
hyn y mae yr hwn sydd ganddo y
cleddyf llym dau-finiog, yn eu dy-
wedyd;

13 Mi a adwaen dy weithredoedd
di, a pha le yr wyt yn trigo; *sef* lle
mae gorsedd-faingc Satan: ac yr wyt
yn dal fy enw i, ac ni wedaist fy ffydd
i, i'e, yn y dyddiau *y bu* Antipas yn
ferthyr ffyddlawn i mi, yr hwn a ladd-
wyd yn eich plith chwi, lle y mae Sa-
tan yn trigo.

14 Eithr y mae gennyf ychydig
bethau yn dy erbyn di, oblegid bod
gennyf yno *rai* yn dal athrawiaeth
Balaam, yr hwn a ddysgodd i Balac
fwrw rhwystr ger bron meibion Is-

rael, i fwyta pethau wedi eu haberthu
i eilunod, ac i odinebu.

15 Felly y mae gennyf tithau hef-
yd *rai* yn dal athrawiaeth y Nicol-
aiaid, yr hyn beth yr wyf fi yn ei
gasâu.

16 Edifarhâ; ac os amgen, yr wyf
fi yn dyfod attat ar frys, ac a ryfelaf
yn eu herbyn hwynt â chleddyf fy
ngenanau.

17 Yr hwn sydd ganddo glust,
gwrandawed beth y mae yr Yspryd
yn ei ddywedyd wrth yr eglwysi; I'r
hwn sydd yn gorchfygu, y rhoddaf
iddo fwyta o'r manna cuddiedig, ac a
roddaf iddo garreg wen, ac ar y gar-
reg enw newydd wedi ei ysgrifenu, yr
hwn nid edwyn neb, ond yr hwn sydd
yn ei dderbyn.

18 ¶ Ac at angel yr eglwys sydd
yn Thyatira, ysgrifena; Y pethau
hyn y mae Mab Duw yn eu dywed-
yd, yr hwn sydd â'i lygaid fel fflam
dân, a'i draed yn debyg i bres coeth;

19 Mi a adwaen dy weithredoedd
di, a'th gariad, a'th wasanaeth, a'th
ffydd, a'th amynedd di, a'th weithred-
oedd; a *bod* y rhai diweddfaf yn fwy
nâ'r rhai cyntaf.

20 Eithr y mae gennyf ychydig
bethau yn dy erbyn, oblegid dy fod
yn gadael i'r wraig honno Jezebel,
yr hon sydd yn ei galw ei hun yn
brophwydes, ddysgu, a thwylo fy
ngwasanaethwyr i odinebu, ac i fwy-
ta pethau wedi eu haberthu i ei-
lunod.

21 Ac mi a roddais iddi amser i
edifarhâu am ei godineb; ac nid edi-
farhâodd hi.

22 Wele, yr wyf fi yn ei bwrw hi
ar wely, a'r rhai sydd yn godinebu gyd
â hi, i gystudd mawr, onid edifarhânt
am eu gweithredoedd.

23 A'i phlant hi a laddaf â marw-
olaeth: a'r holl eglwysi a gânt wybod
mai myfi yw yr hwn sydd yn chwilio
yr arenau a'r calonnau: ac mi a
roddaf i bob un o honoch yn ol eich
gweithredoedd.

24 Eithr wrthy chwi yr wyf yn
dywedyd, ac wrth y lleill yn Thyatira,
Y sawl nid oes ganddynt y ddysgeid-
iaeth hon, a'r rhai ni adnabuant ddyfn-

derau Satan, fel y dywedant; ni fwr-
iaf arnoch faich arall.

25 Eithr yr hyn sydd gennyh,
deliwch hyd oni ddelwyf.

26 A'r hwn sydd yn gorchfygu, ac
yn cadw fy ngweithredoedd hyd y
diwedd, mi a roddaf iddo awdurdod
ar y cenhedloedd:

27 (Ac efe a'u bugeilia hwy â gwi-
alen haiarn: fel llestri pridd y dryllir
hwynt) fel y derbynias innau gau fy
nhad:

28 Ac mi a roddaf iddo y seren
fore.

29 Yr hwn sydd ganddo glust,
gwrandawed beth y mae yr Yspryd
yn ei ddywedyd wrth yr eglwysi.

PEN. III.

2 *Argyhoeddi angel eglwys Sardis, 3 a'i annog
ef i edifarhâu; ai fygwth oni edifarhâi. 8
Angel eglwys Philadelphia 10 yn cael ei
ganmol am ei ddiwydrwydd a'i amynedd. 15
Angel Laodicea yn cael ei geryddu am na bai
na brwd nac oer; 19 a'i rybuiddio i fod yn
ficy ei zêl. 20 Crist yn sefyll wrth y drws,
ac yn curu.*

AC at angel yr eglwys sydd yn
Sardis, ysgrifena; Y pethau
hyn y mae yr hwn sydd â saith Ys-
pryd Duw, a'r saith seren ganddo,
yn eu dywedyd; Mi a adwaen dy
weithredoedd di, oblegid y mae gen-
nyt enw dy fod yn fyw, a marw yd-
wyt.

2 Bydd wyladwrus, a sicrhâ y
pethau sydd yn ôl, y rhai sydd barod
i farw: canys ni chefais dy weithred-
oedd yn gyflawn ger bron Duw.

3 Cofia gan hynny pa fodd y der-
bynias ac y clywaist, a chadw, ac
edifarhâ. Os tydi gan hynny ni
wyli, mi a ddeuaf arnat ti fel lleidr,
ac ni chai di wybod pa awr y deuaif
tattat.

4 Eithr y mae gennyf ychydig enw-
u, i.e. yn Sardis, y rhai ni halogant
eu dillad; a hwy a rodiant gyd â
ni mewn *dillad* gwynion: oblegid
dilwng ydynt.

5 Yr hwn sydd yn gorchfygu, hwn-
v a wisgir mewn dillad gwynion;
ni ddilëaf ei enw ef allan o lyfr y
wyd, ond mi a gyffesaf ei enw ef
bron fy Nhad, a cher bron ei
gelion ef.

6 Yr hwn sydd ganddo glust,
gwrandawed beth y mae yr Yspryd yn
ei ddywedyd wrth yr eglwysi.

7 ¶ Ac at angel yr eglwys sydd
yn Philadelphia, ysgrifena; Y peth-
au hyn y mae y Sanctaidd, y Cywir,
yn eu dywedyd; Yr hwn sydd ganddo
agoriad Dafydd; yr hwn sydd yn
agoryd, ac nid yw neb yn cau; ac yu
cau, ac nid yw neb yn agoryd:

8 Mi a adwaen dy weithredoedd:
wele, rhoddais ger dy fron ddrws
agored, ac ni ddichon neb ei gau:
canys y mae gennyf ychydig nerth, a
thi a gedwaist fy ngair, ac ni wedaist
fy enw.

9 Wele, mi a wnaif iddynt hwy o
synagog Satan (y rhai sydd yn dy-
wedyd eu bod yn Iuddewon, ac nid
ydynt, ond dywedyd celwydd y maent)
wele, *meddaf*, gwnaf iddynt ddyfod
ac addoli o flaen dy draed, a gwybod
fy mod i yn dy garu di.

10 O achos cadw o honot air fy
amynedd i, minnau a'th gadwaf di
oddi wrth awr y brofedigaeth, yr hon
a ddaw ar yr holl fyd, i brofi y rhai
sydd yn trigo ar y ddaear.

11 Wele, yr wyf yn dyfod ar frys:
dal yr hyn sydd gennyf, fel na ddygo
neb dy goron di.

12 Yr hwn sydd yn gorchfygu, mi
a'i gwnaf ef yn golofn yn nheml fy
Nuw i, ac allan nid â efe mwyach:
ac mi a ysgrifenasf arno ef enw fy
Nuw i, ac enw dinas fy Nuw i, *yr
hon ydyw* Jerusalem newydd, yr hon
sydd yn disgyn o'r nef oddi wrth fy
Nuw i: ac mi a *ysgrifenasf* arno ef
fy enw newydd i.

13 Yr hwn sydd ganddo glust,
gwrandawed beth y mae yr Yspryd yn
ei ddywedyd wrth yr eglwysi.

14 ¶ Ac at angel eglwys y Laodi-
ceaid, ysgrifena; Y pethau hyn y mae
Amen yn eu dywedyd, y Tyst ffydd-
lawn a chywir, dechreuad creadigaeth
Duw;

15 Mi a adwaen dy weithredoedd
di, nad ydwyf nac oer na brwd: mi a
fynawn pe bait oer neu frwd.

16 Felly, am dy fod yn glaiar, ac
nid yn oer nac yn frwd, mi a'th chwyd-
af di allan o'm genau:

17 Oblegid dy fod yn dywedyd, Goludog wyf, ac mi a gyfoethogais, ac nid oes arnaf eisieu dim; ac ni wyddost dy fod yn druan, ac yn resynol, ac yn dlawd, ac yn ddall, ac yn noeth.

18 Yr wyf yn dy gynghori i brynu gennyf fi aur wedi ei buro trwy dân, fel y'th gyfoethoger; a dillad gwynion, fel y'th wisger, ac *fel* nad ymddangoso gwarth dy noethder di; ira hefyd dy lygaid âg eli llygaid, fel y gwelech.

19 Yr wyf fi yn argyhoeddi, ac yn ceryddu y sawl yr wyf yn eu caru: am hynny bydded gennyf zêl, ac edifarhâ.

20 Wele, yr wyf yn sefyll wrth y drws, ac yn curo. Os clyw neb fy llais i, ac agoryd y drws, mi a ddeuaf i mewn atto ef, ac a swpperaf gyd âg ef, ac yntau gyd â minnau.

21 Yr hwn sydd yn gorchfygu, rhoddaf iddo ef eistedd gyd â mi ar fy ngorsedd-faingc, megis y gorchfygais innau, ac yr eisteddais gyd â'm Tad ar ei orsedd-faingc ef.

22 Yr hwn sydd ganddo glust, gwrandawed beth y mae yr Yspryd yn ei ddywedyd wrth yr eglwysi.

PEN. IV.

2 *Ioan yn gweled gorsedd-faingc Duw yn y nef: 4 y pedwar henuriad ar hugain: 6 y pedwar anifail yn llawn llygaid y'mlaen ac yn ol: 10 yr henuriaid yn burw i lawr eu coronau, ac yn addoli yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc.*

AR ol y pethau hyn yr edrychais; ac wele, ddrws wedi ei agoryd yn y nef: a'r llais cyntaf a glywais, *oedd fel llais* udgorn yn ymddiddan â mi; gan ddywedyd, Dring i fynu yma, a mi a ddangosaf i ti y pethau sydd raid eu bod ar ol hyn.

2 Ac yn y man yr oeddwn yn yr yspryd: ac wele, yr oedd gorsedd-faingc wedi ei gosod yn y nef, ac un yn eistedd ar yr orsedd-faingc.

3 A'r hwn oedd yn eistedd, oedd yn debyg yr olwg arno i faen jaspis a sardin: ac *yr oedd* enfys o amgylch yr orsedd-faingc, yn debyg yr olwg arno i smaragdus.

4 Ac ynghylch yr orsedd-faingc yr

oedd pedair gorsedd-faingc ar hugain: ac ar y gorsedd-feingciau y gwelais bedwar henuriad ar hugain yn eistedd, wedi eu gwisgo mewn dillad gwynion; ac yr oedd ganddynt ar eu pennau goronau aur.

5 Ac yr oedd yn dyfod allan o'r orsedd-faingc fellt, a tharanau, a lleisiau. Ac *yr oedd* saith o lampau tân yn llosgi ger bron yr orsedd-faingc, y rhai yw saith Yspryd Duw.

6 Ac o flaen yr orsedd-faingc *yr ydoedd* môr o wydr, yn debyg i gystal: ac y'nghanol yr orsedd-faingc, ac ynghylch yr orsedd-faingc, *yr oedd* pedwar anifail yn llawn o lygaid o'r tu blaen ac o'r tu ol.

7 A'r anifail cyntaf *oedd* debyg i lew, a'r ail anifail yn debyg i lo, a'r trydydd anifail oedd ganddo wyneb fel dyn, a'r pedwerydd anifail *oedd* debyg i eryr yn ehedeg.

8 A'r pedwar anifail oedd ganddynt, bob un o honynt, chwech o adenydd o'u hamgylch; ac *yr oedd* oddi fewn yn llawn llygaid: ac nid oeddnynt yn gorphwys ddydd a nos, gan ddywedyd, Sanct, Sanct, Sanct, Arglwydd Dduw Holl-alluog, yr hwn oedd, a'r hwn sydd, a'r hwn sydd i ddyfod.

9 A phan fyddo yr anifeiliaid yn rhoddi gogoniant, ac anrhydedd, a diolch, i'r hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, yr hwn sydd yn byw yn oes oesoedd,

10 Y mae y pedwar henuriad ar hugain yn syrthio ger bron yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, ac yn addoli yr hwn sydd yn byw yn oes oesoedd, ac yn burw eu coronau ger bron yr orsedd-faingc, gan ddywedyd,

11 Teilwng wyt, O Arglwydd, i dderbyn gogoniant, ac anrhydedd, a gallu: canys ti a greaist bob peth, a: o herwydd dy ewyllys di y maent, ac y crewyd hwynt.

PEN. V.

1 *Y llyfr wedi ei selio â saith sel; 9 yr hwn yr oedd yr Oen a laddesid, yn unig yn deilwng i'c agoryd. 12 Yr henuriaid o ran hynny yn ei foliannu ef, 9 ac yn cyfaddef mai efe a'u prynasai hwy â'i uwedd.*

AC mi a welais yn neheulaw yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, lyfr wedi ei ysgrifenu oddi fewn ac oddi allan, wedi ei selio â saith sel.

2 Ac mi a welais angel cryf yn cyhoeddi â llef uchel, Pwy sydd deilwng i agoryd y llyfr, ac i ddattod ei seliau ef?

3 Ac nid oedd neb yn y nef, nac yn y ddaear, na than y ddaear, yn gallu agoryd y llyfr, nac edrych arno.

4 Ac mi a wylais lawer, o achos na chaed neb yn deilwng i agoryd, ac i ddarllen y llyfr, nac i edrych arno.

5 Ac un o'r henuriaid a ddywedodd wrthyf, Nac wyla; wele, y Llew yr hwn sydd o lwyth Juda, Gwreiddyn Dafydd, a orchfygodd i agoryd y llyfr, ac i ddattod ei saith sel ef.

6 Ac mi a edrychais; ac wele, y'nghanol yr orsedd-faingc a'r pedwar anifail, ac y'nghanol yr henuriaid, yr oedd Oen yn sefyll megis wedi ei ladd, a chando saith gorn, a saith lygad, y rhai ydyw saith Yspryd Duw, wedi eu danfon allan i'r holl ddaear.

7 Ac efe a ddaeth, ac a gymmerth y llyfr o ddeheulaw yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc.

8 A phan gymmerth efe y llyfr, y pedwar anifail a'r pedwar henuriad ar hugain a syrthiasant ger bron yr Oen; a chan bob un o honynt yr oedd telynau, a phialau aur, yn llawn o arogl-darth, y rhai ydyw gweddïau y saint.

9 A hwy a ganasant ganiad newydd, gan ddywedyd, Teilwng wyt ti i gymmeryd y llyfr, ac i agoryd ei seliau ef: oblegid ti a laddwyd, ac a'n pryuaist ni i Dduw trwy dy waed, allan o bob llwyth, ac iaith, a phobl, a chenedl;

10 Ac a'n gwnaethost ni i'n Duw ni, yn frenhinoedd, ac yn offeiriad: ac ni a deyrnaswn ar y ddaear.

11 Ac mi a edrychais, ac a glywais lais angelion lawer ynghylch yr orsedd-faingc, a'r anifeiliaid, a'r henuriaid: a'u rhifedi hwynt oedd fyrrddiynau o fyrrddiynau, a miloedd o filoedd;

12 Yn dywedyd â llef uchel, Teil-

wng yw yr Oen, yr hwn a laddwyd, i dderbyn gallu, a chyfoeth, a doethineb, a chadernid, ac anrhydedd, a gogoniant, a bendith.

13 A phob creadur a'r sydd yn y nef, ac ar y ddaear, a than y ddaear, a'r pethau sydd yn y môr, ac oll a'r sydd ynddynt, a glywais i yn dywedyd, I'r hwn sydd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, ac i'r Oen, y byddo y fendith, a'r anrhydedd, a'r gogoniant, a'r gallu, yn oes oesoedd.

14 A'r pedwar anifail a ddywedasant, Amen. A'r pedwar henuriad ar hugain a syrthiasant i lawr, ac a addolasant yr hwn sydd yn byw yn oes oesoedd.

PEN. VI.

1 Agoryd y seliau, y naill ar ol y llall; a phbeth a ddigwyddodd ar hynny: yr hyn sydd yn cynnwys prophwydoliaeth hyd ddiwedd y byd.

AC mi a welais pan agorodd yr Oen un o'r seliau, ac mi a glywais un o'r pedwar anifail yn dywedyd, fel trwst taran, Tyred, a gwel.

2 Ac mi a welais; ac wele farch gwyn: a'r hwn oedd yn eistedd arno, â bwa ganddo; a rhoddwyd iddo goron: ac efe a aeth allan yn gorchfygu, ac i orchfygu.

3 A phan agorodd efe yr ail sel, mi a glywais yr ail anifail yn dywedyd, Tyred, a gwel.

4 Ac fe aeth allan farch arall, un coch: a'r hwn oedd yn eistedd arno, y rhoddwyd iddo gymmeryd heddwch oddi ar y ddaear, fel y lladdent eu gilydd: a rhoddwyd iddo ef gleddyd mawr.

5 A phan agorodd efe y drydedd sel, mi a glywais y trydydd anifail yn dywedyd, Tyred, a gwel. Ac mi a welais; ac wele farch du: a'r hwn oedd yn eistedd arno, â chlorian ganddo yn ei law.

6 Ac mi a glywais lais y'nghanol y pedwar anifail, yn dywedyd, Mesur o wenith er ceiniog, a thri mesur o haidd er ceiniog; a'r olew a'r gwin, na wna niwed iddynt.

7 A phan agorodd efe y bedwaredd sel, mi a glywais lais y pedwer-

ydd anifail yn dywedyd, Tyred, a gwel.

8 Ac mi a edrychais ; ac wele farch gwelwlas : ac enw yr hwn oedd yn eistedd arno oedd Marwolaeth ; ac yr oedd uffern yn canlyn gyd âg ef. A rhoddwyd iddynt awdurdod ar y bedwaredd ran o'r ddaear, i ladd â chleddyf, ac â newyn, ac â marwolaeth, ac â bwystfilod y ddaear.

9 A phan agorodd efe y bummed sel, mi a welais dan yr allor eneidiau y rhai a laddesid am air Duw, ac am y dystiolaeth oedd ganddynt.

10 A hwy a leasant â llef uchel, gan ddywedyd, Pa hÿd, Arglwydd, sanctaidd a chywir, nad ydwyt yn barnu, ac yn dial ein gwaed ni ar y rhai sydd yn trigo ar y ddaear?

11 A gynau gwÿnion a roed i bob un o honynt ; a dywedwyd wrthynt, a'r iddynt orphwys etto ychydig amser, hyd oni chyflawnid *rhif* eu cyd-weision, a'u brodyr, y rhai oedd i gael eu lladd, megis ag *y cawsent* lwythau.

12 Ac mi a edrychais pan agorodd efe y chweched sel ; ac wele, bu daear-gryn mawr ; a'r haul a aeth yn ddu fel sachlen flew, a'r lleuad a aeth fel gwaed.

13 A sêr y nef a syrthiasant ar y ddaear, fel y mae y ffigysbren yn bwrw ei ffigys gleision, pan ei hysgydwer gan wynt mawr.

14 A'r nef a aeth heibio fel llyfr wedi ei blygu ynghyd ; a phob mynydd ac ynys a symmudwyd allan o'u lleoedd.

15 A brenhinoedd y ddaear, a'r gwÿr mawr, a'r cyfoethogion, a'r pen-capteniaid, a'r gwÿr cedyrn, a phob gwr caeth, a phob gwr rhÿdd, a ym-guddiasant yn yr ogofeydd, ac yng nghreigiau y mynyddoedd ;

16 Ac a ddywedasant wrth y mynyddoedd a'r creigiau, Syrthiwch arnom ni, a chuddiwch ni o wÿdd yr hwn sydd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, ac oddi wrth lid yr Oen :

17 Canys daeth dydd mawr ei ddigter ef ; a phwy a ddichon sefyll ?

PEN. VII.

3 *Angel yn selio gwasanaethwyr Duw yn eu talcennau.* 4 *Nifer y rhai a seliwyd : o lwythau Israel rhifedi hysbysol : 9 o bob cenedloedd eraill tyfa aneirif, y rhai sydd yn sefyll ger bron yr orsedd-faingc, â gynau gwÿnion am danynt, ac â phalmwydd yn eu dryslac.* 14 *Bod eu gynau wedi eu golchi yn gwaed yr Oen.*

AC ar ol y pethau hyn, mi a welais bedwar angel yn sefyll ar bedair congl y ddaear, yn dal pedwar gwynt y ddaear, fel na chwythai y gwynt ar y ddaear, nac ar y môr, nac ar un pren.

2 Ac mi a welais angel arall yn dyfod i fynu oddi wrth godiad haul, â sel y Duw byw ganddo. Ac efe a lefodd â llef uchel ar y pedwar angel, i'r rhai y rhoddasid *gallu* i ddrygu y ddaear a'r môr,

3 Gan ddywedyd, Na ddrygwch y ddaear, na'r môr, na'r preinau, nes darfod i ni selio gwasanaethwyr ein Duw ni yn eu talcennau.

4 Ac mi a glywais nifer y rhai a seliwyd : *yr oedd* wedi eu selio gant a phedair a deugain o filoedd o holl lwythau meibion Israel.

5 O lwyth Juda *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio. O lwyth Reuben *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio. O lwyth Gad *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio.

6 O lwyth Aser *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio. O lwyth Nephthali *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio. O lwyth Manasses *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio.

7 O lwyth Simeon *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio. O lwyth Levi *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio. O lwyth Issachar *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio.

8 O lwyth Zabulon *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio. O lwyth Joseph *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio. O lwyth Benjamin *yr oedd* deuddeng mil wedi eu selio.

9 Wedi hyn mi a edrychais ; ac wele dyrfa fawr, yr hon ni allai neb ei rhoio, o bob cenedl, a llwythau, a phobloedd, ac ieithoedd, yn sefyll ger bron yr orsedd-faingc, a cher bron yr Oen, wedi eu gwisgo mewn gynau

gwŷnion, a phalinwydd yn eu dwy-law;

10 Ac yn llefain â llef uchel, gan ddywedyd, Iachawdwriaeth i'n Duw ni, yr hwn sydd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, ac i'r Oen.

11 A'r holl angelion a safasant o amgylch yr orsedd-faingc, a'r henuriaid, a'r pedwar anifail, ac a syrthiasant ger bron yr orsedd-faingc ar eu hwynebau, ac a addolasant Dduw,

12 Gan ddywedyd, Amen: Y fendith, a'r gogoniant, a'r doethineb, a'r diolch, a'r anrhydedd, a'r gallu, a'r nerth, a fyddo i'n Duw ni yn oes oes-oedd. Amen.

13 Ac un o'r henuriaid a atebodd, gan ddywedyd wrthyf, Pwy ydyw y rhai hyn sydd wedi eu gwisgo mewn gynau gwŷnion? ac o ba le y daethant?

14 Ac mi a ddywedais wrtho ef, Arglwydd, ti a wyddost. Ac efe a ddywedodd wrthyf, Y rhai hyn yw y rhai a ddaethant allan o'r cystudd mawr, ac a olchasant eu gynau, ac a'u kannasant hwy y'ngwaed yr Oen.

15 O herwydd hynny y maent ger bron gorsedd-faingc Duw, ac yn ei wasanaethu ef ddydd a nos yn ei deml: a'r hwn sydd yn eistedd ar yr orsedd-faingc a drig yn eu plith hwynt.

16 Ni fydd arnynt na newyn mwych, na syched mwych; ac ni ddisgyn arnynt na'r haul, na dim gwres.

17 Oblegid yr Oen, yr hwn sydd y'nghanol yr orsedd-faingc, a'u bugeilia hwynt, ac a'u harwain hwynt at ffynhonnau bywiol o dyfroedd: a Duw a sych ymaith bob deigr oddi wrth eu llygaid hwynt.

PEN. VIII.

1 Wrth agoryd y seithfed sel, 2 y rhoddwyd saith o udgyrn i saith o angelion. 6 Pedwar o honnt yn udganu â'u hudgyrn; a phlâau maur yn canlyn. 3 Angel arall yn rhoddi wrogl-darth at weddïau y saint ar yr allor aur.

A PHAN agorodd efe y seithfed sel, yr ydoedd gosteg yn y nef megis dros hanner awr.

2 Ac mi a welais y saith angel y rhai oedd yn sefyll ger bron Duw: a rhoddwyd iddynt saith o udgyrn.

3 Ac angel arall a ddaeth, ac a safodd ger bron yr allor, a thusser aur ganddo: a rhoddwyd iddo arogl-darth lawer, fel yr offrymmai ef gyd â gweddïau yr holl saint ar yr allor aur, yr hon oedd ger bron yr orsedd-faingc.

4 Ac fe aeth inwŷg yr arogl-darth gyd â gweddïau y saint, o law yr angel, i fynu ger bron Duw.

5 A'r angel a gymmerth y thusser, ac a'i llanwodd hi o dân yr allor, ac a'i bwriodd i'r ddaear: a bu lleisiau, a tharanau, a mellit, a daear-gryn.

6 A'r saith angel, y rhai oedd â'r saith udgorn ganddynt, a ymbarottôisant i udganu.

7 A'r angel cyntaf a udganodd; a bu cenllysg a thân wedi eu cymmysgu â gwaed, a hwy a fwriwyd i'r ddaear: a thraian y prennau a losgwyd, a'r holl laswellt a losgwyd.

8 A'r ail angel a udganodd; a megis mynydd mawr yn llosgi gan dân a fwriwyd i'r môr: a thraian y môr a aeth yn waed;

9 A bu farw traian y creaduriaid y rhai oedd yn y môr, ac â byw yuddynt; a thraian y llongau a ddinystriwyd.

10 A'r trydydd angel a udganodd; a syrthiodd o'r nef seren fawr yn llosgi fel lamp, a hi a syrthiodd ar draian yr afonydd, ac ar ffynhonnau y dyfroedd:

11 Ac enw y seren a elwir Wermiod: ac aeth traian y dyfroedd yu wermod; a llawer o ddynion a fuant feirw gan y dyfroedd, oblegid eu myned yn chwervon.

12 A'r pedwerydd angel a udganodd; a tharawyd traian yr haul, a thraian y lleuad, a thraian y sêr; fel y tywyllwyd eu traian hwynt, ac ni lewyrchodd y dydd ei draian, a'r nos yr un ffunud.

13 Ac mi a edrychais, ac a glywais angel yn ehedeg y'nghanol y nef, gan ddywedyd â llef uchel, Gwae, gwae, gwae, i'r rhai sydd yn trigo ar y ddaear, rhag lleisiau eraill udgorn y tri angel, y rhai sydd etto i udganu.

PEN. IX.

1 *Seren yn syrthio o'r nef, wrth udganu o'r pummed angel, i'r hwn y rhoddwyd agoriad y pwll heb waelod: 2 yntau yn agoryd y pwll, a locustiaid fel ysgorpionau yn dyfod allan. 12 Y mae y wae gyntaf wedi myned heibio. 15 Y chweched udgorn yn canu: 14 a gollwng pedwar angel yn rhydd, y rhai oedd wedi eu rhoymo.*

A'R pummed angel a udganodd; ac mi a welais seren yn syrthio o'r nef i'r ddaear: a rhoddwyd iddo ef agoriad y pydew heb waelod.

2 Ac efe a agorodd y pydew heb waelod; a chododd mŵg o'r pydew, fel mŵg ffwrn fawr; a thywyllwyd yr haul a'r awyr gan fŵg y pydew.

3 Ac o'r mŵg y daeth allan locustiaid ar y ddaear; a rhoddwyd awdurdod iddynt, fel y mae gan ysgorpionau y ddaear awdurdod.

4 A dywedwyd wrthynt, na wnaent niwed i laswellt y ddaear, nac i ddim gwŷrddlas, nac i un pren; ond yn unig i'r dynion oedd heb sel Duw yn eu talcennau.

5 A rhoddwyd iddynt na laddent hwynt, ond bod iddynt eu blino hwy hŷm mis: ac *y byddai* eu gofid hwy fel gofid oddi wrth ysgorpion, pan ddarfyddai iddi frathu dyn.

6 Ac yn y dyddiau hynny y cais dynion farwolaeth, ac nis cânt; ac a chwennychant farw, a marwolaeth a gilïa oddi wrthynt.

7 A dull y locustiaid *oedd* debyg i feirch wedi eu parottôi i ryfel; ac *yr oedd* ar eu pennau megis coronau yn debyg i aur, a'u hwynebâu fel wynebâu dynion.

8 A gwallt oedd ganddynt fel gwallt gwragedd, a'u dannedd oedd fel *dannedd* llewod.

9 Ac yr oedd ganddynt lurigau fel llurigau haiarn; a llais eu hadenydd *oedd* fel llais cerbydau llawer o feirch yn rhedeg i ryfel.

10 Ac yr oedd ganddynt gynffonnau tebyg i ysgorpionau, ac yr oedd colynnau yn eu cynffonnau hwy: a'u gallu *oedd* i ddrygu dynion bŷm mis.

11 Ac yr oedd ganddynt frenhin arnynt, *sef* angel y pydew diwaelod: a'i euw ef yn Hebraeg *ydyw* Abâ-

don, ac yn Røeg y mae iddo enw Apòlyon.

12 Un wae a aeth heibio; wele, y mae yn dyfod etto ddwy wae ar ol hyn.

13 A'r chweched angel a udganodd; ac mi a glywais lef allan o bedwar corn yr allor aur, yr hon sydd ger bron Duw,

14 Yn dywedwyd wrth y chweched angel, yr hwn oedd â'r udgorn ganddo, Gollwng yn rhydd y pedwar angel sydd yn rhwym yn yr afon fawr Euphrates.

15 A gollyngwyd y pedwar angel, y rhai oedd wedi eu parottôi erbyn awr, a diwrnod, a mis, a blwyddyn, fel y lladdent y traian o'r dynion.

16 A rhifedi y llu o wŷr meirch *oedd* ddwy fyrddiwn o fyrddiwnau: ac mi a glywais eu rhifedi hwynt.

17 Ac fel hyn y gwelais i y meirch yn y weledigaeth, a'r rhai oedd yn eistedd arnynt, a chanddynt lurigau tanllyd, ac o *liw* hyacinth a brwmstan: a phennau y meirch *oedd* fel pennau llewod; ac yr oedd yn myned allan o'u safnau, dân, a mŵg, a brwmstan.

18 Gan y tri hyn y llâs traian y dynion, gan y tân, a chan y mŵg, a chan y brwmstan, oedd yn dyfod allan o'u safnau hwynt.

19 Cans eu gallu hwy sydd yn eu safn, ac yn eu cynffonnau: cans y cynffonnau *oedd* debyg i seirph, a phennau ganddynt; ac â'r rhai hynny y maent yn drygu.

20 A'r dynion eraill, y rhai ni laddwyd gan y plâau hyn, nid edifarhasant oddi wrth weithredoedd eu dwylaw eu hun, fel nad addolent gythreuliaid, a delwau aur, ac arian, a phres, a main, a phrennau, y rhai ni allant na gweled, na chlywed, na rhodio:

21 Ac nid edifarhasant oddi wrth eu llofruddiaeth, nac oddi wrth eu cyfareddion, nac oddi wrth eu godineb, nac oddi wrth eu lladrad.

PEN. X.

1 *Angel cryf cadarn yn ymddangos, a llyfr agored yn ei law: 6 ac yn tyngu i'r hwn sydd yn byw yn dragywydd, na bydd amser mwy. 9 Gorchymyn i Iwan gymmeryd y llyfr, a'i sicytta.* Digitized by Google

PEN. XI.

A C mi a welais angel cryf arall yn disgyn o'r nef, wedi ei wisgo â chwmmwl: ac enfys oedd ar ei ben, a'i wyneb ydoedd fel yr haul, a'i draed fel colofnau o dân:

2 Ac yr oedd ganddo yn ei law lyfr bychan wedi ei agoryd. Ac efe a osododd ei droed dehau ar y môr, a'i aswy ar y tir;

3 Ac a lefodd â llef uchel, fel y rhua llew: ac wedi iddo lefain, y saith daran a lefarasant eu llefau hwythau.

4 Ac wedi darfod i'r saith daran lefaru eu llefau, yr oeddwn ar fedr ysgrifenu: ac mi a glywais lef o'r nef yn dywedyd wrthyf, Selia y pethau a lefarodd y saith daran, ac na ysgrifena hwynt.

5 A'r angel yr hwn a welais yn sefyll ar y môr, ac ar y tir, a gododd ei law i'r nef,

6 Ac a dyngodd i'r hwn sydd yn byw yn oes oesoedd, yr hwn a greodd y nef a'r pethau sydd ynddi, a'r ddaear a'r pethau sydd ynddi, a'r môr a'r pethau sydd ynddo, na byddai amser mwyach:

7 Ond yn nyddiau llef y seithfed angel, pan ddechreuo efe udganu, gorphenir dirgelwch Duw, fel y mynegodd efe i'w wasanaethwyr y prophwydi.

8 A'r llef a glywais o'r nef, a lefarodd drachefn wrthyf, ac a ddywedodd, Dos, cymmer y llyfr bychan sydd wedi ei agoryd yn llaw yr angel yr hwn sydd yn sefyll ar y môr, ac ar y tir.

9 Ac mi a aethum at yr angel, gan ddywedyd wrtho, Moes i mi y llyfr bychan. Ac efe a ddywedodd wrthyf, Cymmer, a bwyta ef yn llwyr: ac efe a chwerwa dy fol di, eithr yn dy enau y bydd yn felus fel mel.

10 Ac mi a gymmerais y llyfr bychan o law yr angel, ac a'i bwytteais ef: ac yr oedd efe yn fy ngenau megis mel yn felus: ac wedi i mi ei fwyta ef, fy mol a aeth yn chwerw.

11 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Rhaid i ti drachefn brophwydo i bobloedd, a chenhedloedd, ac ieithoedd, a renhinoedd lawer.

3 *Y ddau dyst yn prophwydo 6 bod ganddynt aurdurdod i gau y nef, rhag iddi wlaro: 7 yr ymladd y bwystfil yn eu herbyn, ac y lladd hwynt; 8 hwythau yn gorwedd heb eu claddu, 11 ac ar ol tridiau a hanner yn adgyfodi. 14 Yr ail wae yn myned heibio. 15 Y seithfed udgorn yn canu.*

A RHODDWDYD i mi gorsen debyg i wialen. A'r angel a safodd, gan ddywedyd, Cyfod, a mesura deml Dduw, a'r allor, a'r rhai sydd yn addoli ynddi.

2 Ond y cyntedd sydd o'r tu allan i'r deml, bwrw allan, ac na fesura ef: oblegid efe a roddwyd i'r Cenhedloedd: a'r ddinas sanctaidd a fathrant hwy ddeufis a deugain.

3 Ac mi a roddaf allu i'm dau dyst, a hwy a brophwydiant fil a deucant a thriugain o ddyddiau, wedi ymwisgo â sachlian.

4 Y rhai hyn yw y ddwy olewydden, a'r ddau ganhwylbren sydd yn sefyll ger bron Duw y ddaear.

5 Ac os ewyllysia neb wneuthur niwed iddynt, y mae tân yn myne i allan o'u genau hwy, ac yn difetha eu gelymion: ac os ewyllysia neb eu drygu hwynt, fel hyn y mae yn rhaid ei ladd ef.

6 Y mae gan y rhai hyn awdurdod i gau y nef, fel na wlawio hi yn nyddiau eu prophwydoliaeth hwynt: ac awdurdod sydd ganddynt ar y dyfroedd, i'w troi hwynt yn waed, ac i daro y ddaear â phob pla, cyn fynyched ag y mynnont.

7 A phan ddarfyddo iddynt orphen eu tystiolaeth, y bwystfil, yr hwn sydd yn dyfod allan o'r pwll diwaelod, a ryfela â hwynt, ac a'u gorchfyga hwynt, ac a'u lladd hwynt.

8 A'u cyrph hwynt a orwedd ar heolydd y ddinas fawr, yr hon yn ysprydol a elwir Sodom a'r Aipht; lle hefyd y croeshoeliwyd ein Harglwydd ni.

9 A'r rhai o'r bobloedd, a'r llwythau, a'r ieithoedd, a'r cenhedloedd, a welant eu cyrph hwynt dridiau a hanner, ac ni oddefant roi eu cyrph hwy mewn beddau.

10 A'r rhai sydd yn trigo ar y ddaear a lawenychant o'u plegid, ac a

ymhyfyrdant, ac a anfonant roddion i'w gilydd; oblegid y ddau brophwyd hyn oedd yn poeni y rhai oedd yn trigo ar y ddaear.

11 Ac ar ol tridiau a hanner, Ys-
pryd bywyd oddi wrth Dduw a aeth
i mewn iddynt hwy: a hwy a safasant
ar eu traed; ac ofn mawr a syrthiodd
ar y rhai a'u gwelodd hwynt.

12 A hwy a glywsant lef uchel o'r
nef yn dywedyd wrthynt, Deuwch i
fynu yma. A hwy a aethant i fynu
i'r nef mewn cwmmwl; a'u gelynyon
a edrychasant arnynt.

13 Ac yn yr awr honno y bu daear-
gryn mawr, a degfed ran y ddinas a
syrthiodd; a lladdwyd yn y ddaear-
gryn saith mil o wŷr: a'r lleill a
dychrynasant, ac a roddasant ogon-
iant i Dduw y nef.

14 Yr ail wae a aeth heibio; wele,
y mae y drydedd wae yn dyfod ar frys.

15 A'r seithfed angel a udganodd;
a bu llefau uchel yn y nef, yn dywed-
yd, Aeth teyrnasoedd y byd yn eiddo
ein Harglwydd ni, a'i Grist ef; ac efe
a deyrnasa yn oes oesoedd.

16 A'r pedwar henuriad ar hugain,
y rhai oedd ger bron Duw yn eistedd
ar eu gorsedd-feingciau, a syrthias-
ant ar eu hwynebau, ac a addolasant
Dduw,

17 Gan ddywedyd, Yr ydym yn
diolch i ti, O Arglwydd Dduw Holl-
alluog, yr hwn wyt, a'r hwn oeddit,
a'r hwn wyt yn dyfod; oblegid ti a
gymmeraist dy allu mawr, ac a deyrn-
esaist.

18 A'r cenedloedd a ddigiasant;
a daeth dy ddig di, a'r amser i farnu y
meirw, ac i roi gwobr i'th wasanaeth-
wyr y prophwydi, ac i'r saint, ac i'r
rhai sydd yn ofni dy enw, fychain a
mawrion; ac i ddifetha y rhai sydd yn
difetha y ddaear.

19 Ac agorwyd teml Dduw yn y
nef; a gwelwyd arch ei gyfammod ef
yn ei deml ef: a bu mellt, a llefau, a
tharanau, a daear-gryn, a chenllysg
mawr.

PEN. XII.

1 *Gwraig wedi ei gwisgo â'r haul yn trafaelu
ar ei thymp i esgor. 4 Y ddraig fawr goch
yn sefyll o'i blaen hi i ddifa ei phlentyn hi.*

6 *Wedi iddi esgor, y mae hi yn cilio i'r di-
ffaeithwch. 7 Michael a'i angelion yn ymladd
â'r ddraig, ac yn myned yn ddech nâ hi. 13
Y ddraig, wedi ei thafu i'r ddaear, yn erlid
y wraig.*

ARHYFEDDOD mawr a wel-
wyd yn y nef; gwraig wedi ei
gwisgo â'r haul, a'r lleuad dau ei
thraed, ac ar ei phen goron o ddeu-
ddeg seren:

2 A hi yn feichiog, a lefodd, gan
fod mewn gwewyr, a gofid i esgor.

3 A gwelwyd rhyfeddod arall yn y
nef; ac wele, ddraig goch fawr, â
saith ben iddi, a deg corn; ac ar ei
phennau saith goron.

4 A'i chynffon hi a dynnodd draian
sêr y nef, ac a'u bwriodd hwynt i'r
ddaear. A'r ddraig a safodd ger bron
y wraig yr hon ydoedd yn barod i
esgor, i ddifa ei phlentyn hi, pan es-
gorai hi arno.

5 A hi a esgorodd ar fab gwrrwyd,
yr hwn oedd i fugeilio yr holl gen-
hedloedd â gwialen haiarn: a'i phlent-
yn hi a gymmerwyd i fynu at Dduw,
ac at ei orsedd-faingc ef.

6 A'r wraig a fodd i'r diffaeithwch,
lle mae ganddi le wedi ei barottôi gan
Dduw, fel y porthent hi yno fil a deu-
cant a thruigain o ddyddiau.

7 A bu rhyfel yn y nef; Michael
a'i angelion a ryfelasant yn erbyn y
ddraig, a'r ddraig a ryfelodd a'i hangel-
ion hithau,

8 Ac ni orfuant; a'u lle hwynt nis
cafwyd mwyach yn y nef.

9 A bwriwyd allan y ddraig fawr,
yr hen sarph, yr hon a elwir Diafol a
Satan, yr hwn sydd yn twyllo yr holl
fyd: efe a fwriwyd allan i'r ddaear,
a'i angelion a fwriwyd allan gyd âg
ef.

10 Ac mi a glywais lef uchel yn
dywedyd yn y nef, Yr awrhon y daeth
iachawdwriaeth, a nerth, a theyrnas
ein Duw ni, a gallu ei Grist ef: can-
ys cyhuddwr ein brodyr ni a fwriwyd
i'r llawr, yr hwn oedd yn eu cyhuddo
hwy ger bron ein Duw ni ddydd a
nos.

11 A hwy a'i gorchfygasant ef trwy
waed yr Oen, a thrwy air eu tystiol-
aeth hwynt; ac ni charasant eu hein-
ioes hyd angau.

12 O herwydd hyn llawenhêwch, y nefoedd, a'r rhai ydych yn trigo ynddynt. Gwae y rhai sydd yn trigo ar y ddaear, a'r môr: canys y diafol a ddisgynodd attoch chwi, a chanddo lid mawr, o herwydd ei fod yn gwybod nad oes iddo ond ychydig amser.

13 A phan welodd y ddraig ei bwrw i'r ddaear, hi a erliododd y wraig a esgorasai ar y mab.

14 A rhoddwyd i'r wraig ddwy o adenydd eryr mawr, fel yr ehedai hi i'r diffaethwch, i'w lle ei hun: lle yr ydys yn ei maethu hi yno dros amser, ac amseroedd, a hanner amser, oddi wrth wyneb y sarph.

15 A'r sarph a fwriodd allan o'i safn, ar ol y wraig, ddwfr megis afon, fel y gwnai ei dwyn hi ymaith gyd â'r afon.

16 A'r ddaear a gynnorthwyodd y wraig; a'r ddaear a agorodd ei genau, ac a lyngcodd yr afon, yr hon a fwr-iodd y ddraig allan o'i safn.

17 A llidiodd y ddraig wrth y wraig, ac a aeth i wneuthur rhyfel â'r lleill o'i had hi, y rhai sydd yn cadw gorchymynion Duw, ac sydd â thystiolaeth Iesu Grist ganddynt.

PEN. XIII.

1 *Bwystfl yn cyfodi allan o'r môr, â saith ben ganddo, a deg corn: i'r hwn y mae y ddraig yn rhoddi ei gallu.* 11 *Bwystfl arull yn dyfod i fynu allan o'r ddaear; 14 ac yn peri gwneuthur delw y bwystfl cyntaf; 15 ac yn peri i ddyinion ei addoli ef, 16 a derbyn ei nod ef.*

AC mi a sefais ar dywod y môr; ac a welais fwystfl yn codi o'r môr, a chanddo saith ben, a deg corn; ac ar ei gyrn ddeg coron, ac ar ei benau enw cabledd.

2 A'r bwystfl a welais i oedd debyg i lewopard, a'i draed fel *traed* arth, a'i safn fel safn llew: a'r ddraig a roddodd iddo ef ei gallu, a'i gorsedd-faingc, ac awdurdod mawr.

3 Ac mi a welais un o'i bennau ef megis wedi ei ladd yn farw; a'i friw marwol ef a iachâwyd: a'r holl ddaear a ryfeddodd ar ol y bwystfl.

4 A hwy a addolasant y ddraig, yr hon a roes allu i'r bwystfl: ac a addolasant y bwystfl, gan ddywedyd,

Pwy *sydd* debyg i'r bwystfl? pwy a ddichon ryfela âg ef?

5 A rhoddwyd iddo ef enau yn llefaru pethau mawrion, a chabledd; a rhoddwyd iddo awdurdod i weithio ddau fis a deugain.

6 Ac efe a agorodd ei enau mewn cabledd yn erbyn Duw, i gablu ei enw ef, a'i dabernacl, a'r rhai sydd yn trigo yn y nef.

7 A rhoddwyd iddo wneuthur rhyfel â'r saint, a'u gorchfygu hwynt: a rhoddwyd iddo awdurdod ar bob llwyth, ac iaith, a chenedl.

8 A holl drigolion y ddaear a'i haddolant ef, y rhai nid yw eu henwau yn ysgrifenedig yn llyfr bywyd yr Oen yr *hwn* a laddwyd, er dechreuad y byd.

9 Od oes gan neb glust, gwrandedd.

10 Os yw neb yn tywys i gaethiwed, efe a â i gaethiwed. Os yw neb yn lladd â chleddyf, rhaid yw ei ladd yntau â chleddyf. Dyma amynedd a ffydd y saint.

11 Ac mi a welais fwystfl arall yn codi o'r ddaear; ac yr oedd ganddo ddau gorn tebyg i oen, a llefaru yr oedd fel draig.

12 A holl allu y bwystfl cyntaf y mae efe yn ei wneuthur ger ei fron ef, ac yn peri i'r ddaear, ac i'r rhai sydd yn trigo ynddi, addoli y bwystfl cyntaf, yr hwn yr iachâwyd ei glwyf marwol.

13 Ac y mae efe yn gwneuthur rhyfeddodau mawrion, hyd onid yw yn peri i dân ddisgyn o'r nef i'r ddaear, y'ngolwg dynion;

14 Ac y mae *efe* yn twyllo y rhai sydd yn trigo ar y ddaear, trwy y rhyfeddodau y rhai a roddwyd iddo ef eu gwneuthur ger bron y bwystfl; gan ddywedyd wrth drigolion y ddaear, am iddynt wneuthur delw i'r bwystfl yr hwn a gafodd friw gan gleddyf, ac a fu fyw.

15 A chaniattâwyd iddo ef roddi anadl i ddelw y bwystfl, fel y llefarai delw y bwystfl hefyd, ac y parai gael o'r sawl nid addolent ddelw y bwystfl, eu lladd.

16 Ac y mae yn peri i bawb,

fvchain a mawrion, cyfoethogion a thlodion, rhyddion a chaethion, dderbyn nôd ar eu llaw ddehau, neu ar eu talcennau:

17 Ac na allai neb na phrynu na gwerthu, ond yr hwn a fyddai ganddo nôd, neu enw y bwystfil, neu rifedi ei enw ef.

18 Yma y mae doethineb. Yr hwn sydd ganddo ddeall, bwried rifedi y bwystfil: canys rhifedi dyn ydyw; a'i rifedi ef yw, Chwe chant a thriugain a chwech.

PEN. XIV.

1 Tra yr oedd yr Oen yn sefyll ar fynydd Sion gyd â'i fintai, 6 angel yn pregethu yr efengyl. 8 Cwmp Babilon. 15 Cynhauaf y byd, a dodiad y crymman i mewn. 20 Gwcin-gynhauaf, a gwir-wrth digofaint Duw.

AC mi a edrychais; ac wele, Oen yn sefyll ar fynydd Sion, a chyd âg ef bedair mil a saith-ugeinnil, a chanddynt enw ei Dad ef yn ysgrifenedig yn eu talcennau.

2 Ac mi a glywais lef o'r nef, fel llef dyfroedd lawer, ac fel llef taran fawr: ac mi a glywais lef telynorion yn canu ar eu telynau:

3 A hwy a ganasant megis caniad newydd ger bron yr orsedd-faingc, a cher bron y pedwar anifail, a'r henuriaid: ac ni allodd neb ddysgu y gân, ond y pedair mil a'r saith-ugeinnil, y rhai a brynwyd oddi ary ddaear.

4 Y rhai hyn yw y rhai ni halogwyd â gwagedd: canys gwÿryfon ydynt. Y rhai hyn yw y rhai sydd yn dilyn yr Oen pa le bynnag yr elo. Y rhai hyn a brynwyd oddi wrth ddynion, yn flaen-firwyth i Dduw, ac i'r Oen.

5 Ac yn eu genau ni chaed twyll: canys difai ydynt ger bron gorsedd-faingc Duw.

6 Ac mi a welais angel arall yn ehedeg ynghanol y nef, a'r efengyl dragywyddol ganddo, i efengylu i'r rhai sydd yn trigo ar y ddaear, ac i bob cenedl, a llwyth, ac iaith, a phobl;

7 Gan ddywedyd â llef uchel, Ofn-wch Dduw, a rhoddwch iddo ogoniant; oblegid daeth awr ei farn ef: ac addolwch yr hwn a wnaeth y nef, a'r ddaear, a'r môr, a'r ffynhonnau dyfroedd.

8 Ac angel arall a ddilynodd, gan ddywedyd, Syrthiodd, syrthiodd Babilon, y ddinas fawr honno; oblegid hi a ddiiodd yr holl genhedloedd â gwin llid ei godineb.

9 A'r trydydd angel a'u dilynodd hwynt, gan ddywedyd â llef uchel, Os addola neb y bwystfil, a'i ddelw ef, a derbyn ei nôd ef yn ei dalcen, neu yn ei law;

10 Hwnnw hefyd a fŷ o win digofaint Duw, yr hwn yn ddigymmysg a dywalltwyd yn phiol ei lid ef; ac efe a boenir mewn tân a brwmstan y'ngolwg yr angelion sanctaidd, ac y'ngolwg yr Oen:

11 A fhwg eu poenedigaeth hwy sydd yn myned i fynu yn oes oesoedd: ac nid ydynt hwy yn cael gorphwysdra ddydd na nos, y rhai sydd yn addoli y bwystfil a'i ddelw ef, ac os yw neb yn derbyn nôd ei enw ef.

12 Yma y mae amynedd y saint: yma y mae y rhai sydd yn cadw gorchymynion Duw, a ffydd Iesu.

13 Ac mi a glywais lef o'r nef, yn dywedyd wrthyf, Ysgrifena, Gwyn eu byd y meirw y rhai sydd yn marw yn yr Arglwydd, o hyn allan, medd yr Yspryd, fel y gorphwysont oddi wrth eu llafur; a'u gweithredoedd sydd yn eu canlyn hwynt.

14 Ac mi a edrychais; ac wele gwmmwl gwyn; ac ar y cwmmwl un yn eistedd tebyg i Fab y dyn, a chanddo ar ei ben goron o aur, ac yn ei law grymman llym.

15 Ac angel arall a ddaeth allan o'r deml, gan lefain â llef uchel wrth yr hwn oedd yn eistedd ar y cwmmwl, Bwrw dy grymman i mewn, a meda: canys daeth yr amser i ti i fedi; oblegid addfedodd cynhauaf y ddaear.

16 A'r hwn oedd yn eistedd ar y cwmmwl a fwriodd ei grymman ar y ddaear; a'r ddaear a fedwyd.

17 Ac angel arall a ddaeth allan o'r deml sydd yn y nef, a chanddo yntau hefyd grymman llym.

18 Ac angel arall a ddaeth allan oddi wrth yr allor, yr hwn oedd â gallu ganddo ar y tân; ac a lefodd â bloedd uchel ar yr hwn oedd â'r crymman llym ganddo, gan ddywed-

yd, Bwrw i mewn dy grymman llym, a chasgl ganghennau gwinwydden y ddaear; oblegid addfedodd ei grawn hi.

19 A'r angel a fwriodd ei grymman ar y ddaear, ac a gasglodd winwydden y ddaear, ac a'i bwriodd i gerwyn fawr digofaint Duw.

20 A'r gerwyn a sathrwyd o'r tu allan i'r ddinas; a gwaed a ddaeth allan o'r gerwyn, hyd at ffrwynau y meirch, ar hŷd mil a chwe chant o ystadau.

PEN. XV.

1 Y saith angel a'r saith bla diweddf. 3 Caniad y rhai a orchfygant y bwystfil. 7 Y saith phiol yn llawn o ddigofaint Duw.

AC mi a welais arwydd arall yn y nef, mawr a rhyfeddol; saith angel a chanddynt y saith bla diweddf: oblegid ynddynt hwy y cyflawnwyd lliid Duw.

2 Ac mi a welais megis môr o wydr, wedi ei gymmysgu â thân; a'r rhai oedd yn cael y maes ar y bwystfil, ac ar ei ddelw ef, ac ar ei nôd ef, ac ar rifedi ei enw ef, yn sefyll ar y môr gwydr, a thelynau Duw ganddynt.

3 A chanu y maent gân Moses gwasanaethwr Duw, a chân yr Oen; gan ddywedyd, Mawr a rhyfedd yw dy weithredoedd, O Arglwydd Dduw Holl-alluog; cyfiawn a chywir yw dy ffyrdd di, Brenhin y saint.

4 Pwy ni'th ofna di, O Arglwydd, ac ni ogonedda dy enw? oblegid tydi yn unig wyt sanctaidd: oblegid yr holl genhedloedd a ddeuant ac a addolant ger dy fron di; oblegid dy farnau di a eglurwyd.

5 Ac ar ol hyn mi a edrychais; ac wele, yr ydoedd teml pabell y dystiol-aeth yn y nef yn agored:

6 A daeth y saith angel, y rhai yr oedd y saith bla ganddynt, allan o'r deml, wedi eu gwisgo mewn llian pur a disglaer, a gwregysu eu dwyfronnau â gwregysau aur.

7 Ac un o'r pedwar anifail a roddodd i'r saith angel saith phiol aur, yn llawn o ddigofaint Duw, yr hwn sydd yn byw yn oes oesoedd.

8 A llanwyd y deml o fŵg oddi wrth ogoniant Duw, ac oddi wrth ei

nerth ef: ac ni allai neb fyned i mewn i'r deml, nes darfod cyflawni saith bla y saith angel.

PEN. XVI.

1 Yr angelion yn tywallt allan eu phiolaidia digofaint. 6 Y plâu yn canlyn ar hyn. 15 Crist yn dyfod fel lleidr. Gwyn eu byd y rhai a wylant.

AC mi a glywais lef uchel allan o'r deml, yn dywedyd wrth y saith angel, Ewch ymaith, a thywelltwch phiolau digofaint Duw ar y ddaear.

2 A'r cyntaf a aeth, ac a dywalltodd ei phiol ar y ddaear; a bu cornwyd drwg a blin ar y dynion oedd â nôd y bwystfil arnynt, a'r rhai a addolasant ei ddelw ef.

3 A'r ail angel a dywalltodd ei phiol ar y môr; ac esfe a aeth fel gwaed dyn marw: a phob enaid byw a fu farw yn y môr.

4 A'r trydydd angel a dywalltodd ei phiol ar yr afonydd ac ar y ffynhonnau dyfroedd; a hwy a aethant yn waed.

5 Ac mi a glywais angel y dyfroedd yn dywedyd, Cyfiawn, O Arglwydd, ydwyt ti, yr hwn wyt, a'r hwn oedditi, a'r hwn a fyddi; oblegid barnu o honot y pethau hyn.

6 Oblegid gwaed saint a phrophwydi a dywallasant hwy, a gwaed a roddaist iddynt i'w yfed; canys y maent yn ei haeddu.

7 Ac mi a glywais un arall allan o'r allor yn dywedyd, Ië, Arglwydd Dduw Holl-alluog, cywir a chyfiawu yw dy farnau di.

8 A'r pedwerydd angel a dywalltodd ei phiol ar yr haul; a gallu a roed iddo i boethi dynion â thân.

9 A phoethwyd y dynion â gwres mawr; a hwy a gablasant enw Duw, yr hwn sydd âg awdurdod ganddo ar y plâu hyn: ac nid edifarhasant, i roi gogoniant iddo ef.

10 A'r pumed angel a dywalltodd ei phiol ar orsedd-faingc y bwystfil; a'i deyrnas ef a aeth yn dywyll: a hwy a gnoisant eu tafodau gan ofid.

11 Ac a gablasant Dduw y nef, o herwydd eu poenau, ac o herwydd eu cornwydydd; ac nid edifarhasant oddi wrth eu gweithredoedd.

12 A'r chweched angel a dywalltodd ei phiol ar yr afon fawr Euphrates; a sychodd ei dwfr hi, fel y parotoid ffordd breuhinoedd y dwyrain.

13 Ac mi a welais dri yspryd aflan tebyg i lyffaint yn dyfod allan o safn y ddraig, ac allan o safn y bwystfil, ac allan o enau y gau brophwyd.

14 Canys ysprydion cythreuliaid, yn gwneuthur gwyrthiau, ydynt, y rhai sydd yn myned allan at frenhinoedd y ddaear, a'r holl fyd, i'w casglu hwy i rŵfel y dydd hwnnw, dydd mawr Duw Holl-alluog.

15 Wele, yr wyf fi yn dyfod fel lleidr. Gwyn ei fyd yr hwn sydd yn gwylio, ac yn cadw ei ddillad, fel na roddio yn noeth, ac iddynt weled ei anharddwch ef.

16 Ac efe a'u casglodd hwynt yng nghy i le a elwir yn Hebraeg, Armagedon.

17 A'r seithfed angel a dywalltodd ei phiol i'r awyr; a daeth llef uchel allan o deml y nef, oddi wrth yr orseddfaingc, yn dywedd, Darfu.

18 Ac yr oedd lleisiau, a tharanau, a mell; ac yr oedd daear-gryn mawr, y fath ni bu er pan yw dynion ar y ddaear, cymmaint daear-gryn, ac mor fawr.

19 A gwnaethpwyd y ddinas fawr yn dair rhan, a dinasoedd y cenedl-oedd a syrthiasant: a Babilon fawr a ddaeth mewn côf ger bron Duw, i roddi iddi gwppan gwin digofaint ei lid ef.

20 A phob ynys a ffodd ymaith, ac ni chafwyd y mynyddoedd.

21 A chenllysg mawr, fel talentau, a syrthiasant o'r nef ar ddynion: a dynion a gablasant Dduw am bla y cenllysg; oblegid mawr iawn ydoedd eu pla hwynt.

PEN. XVII.

3, 4 *Gwraig wedi ei gwisgo â phorphor ac ysgarlod, a chwppan aur yn ei llaw, yn eistedd wr y bwystfil; 5 yr hon yw Babilon fawr, mam pob ffieidd-dra. 9 Dehongliad y saith ben; 12 a'r deg corn. 14 Goruchafiaeth yr Oen. 16 Cospedigaeth y buttain.*

A DAETH un o'r saith angel oedd â'r saith phiol ganddynt, ac a ymddiddanodd â mi, gan ddy-

wedyd wrthyf, Tyred, mi a ddangosat i ti farnedigaeth y buttain fawr sydd yn eistedd ar ddyfroedd lawer;

2 Gyd â'r hon y putteiniodd brenhinoedd y ddaear, ac y meddwyd y rhai sydd yn trigo ar y ddaear, gau win ei phutteindra hi.

3 Ac efe a'm dygodd i i'r diffaethwch yn yr yspryd: ac mi a welais wraig yn eistedd ar fwystfil o liw ysgarlod, yn llawn o enwau cabledd, â saith ben iddo, a deg corn.

4 A'r wraig oedd wedi ei dilladu â phorphor ac ysgarlod, ac wedi ei gwychu âg aur, ac â main gwerthfawr, a pherlau, a chanddi gwppan aur yn ei llaw, yn llawn o ffieidd-dra ac aflendid ei phutteindra.

5 Ac ar ei thalcen yr oedd enw wedi ei ysgrifenu, DIRGELWCH, BABILON FAWR, MAM PUTTEINIAID, A FFIEIDD-DRA Y DDAEAR.

6 Ac mi a welais y wraig yn feddwan waed y saint, a chan waed merthyrion Iesu: a phan ei gwelais, mi a ryfeddais â rhyfeddod mawr.

7 A'r angel a ddywedodd wrthyf, Paham y rhyfeddaist? myfi a ddywedaf i ti ddirgelwch y wraig, a'r bwystfil sydd yn ei dwyn hi, yr hwn sydd â'r saith ben ganddo, a'r deg corn.

8 Y bwystfil a welaist, a fu, ac nid yw; a bydd iddo ddyfod i fynu o'r pydew heb waelod, a myned i ddistryw: a rhyfeddu a wna y rhai sydd yn trigo ar y ddaear (y rhai ni ysgrifenyd eu henwau yn llyfr y bywyd er seiliad y byd) pan welont y bwystfil, yr hwn a fu, ac nid yw, er ei fod.

9 Dyma y meddwl sydd â doethineb ganddo. Y saith ben, saith fynddynt, lle mae y wraig yn eistedd arnynt.

10 Ac y mae saith frenhin: pump a gwymasant, ac un sydd, a'r llall ni ddaeth etto; a phan ddêl, rhaid iddo aros ychydig.

11 A'r bwystfil, yr hwn oedd, ac nid ydyw, yntau yw yr wythfed, ac o'r saith y mae, ac i ddistryw y mae yn myned.

12 A'r deg corn a welaist, deg brenhin ydynt, y rhai ni dderbyniasant

frenhiniaeth etto; eithr awdurdod fel brenhinoedd, un awr, y maent yn ei dderbyn gyd â'r bwystfil.

13 Yr un meddwl sydd i'r rhai hyn, a hwy a roddant eu nerth a'u hawdurdod i'r bwystfil.

14 Y rhai hyn a ryfelant â'r Oen, a'r Oen a'u gorchfyga hwynt: oblegid Arglwydd arglwyddi ydyw, a Brenhin brenhinoedd; a'r rhai sydd gyd âg ef, sydd alwedig, ac etholedig, a fydd-law'n.

15 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Y dyfroedd a welaist, lle y mae y buttain yn eistedd, pobloedd a thorfeydd ydynt, a chenhedloedd ac ieithoedd.

16 A'r deg corn a welaist ar y bwystfil, y rhai hyn a gasant y buttain, ac a'i gwnant hi yn unig ac yn noeth, a'i chnawd hi a fwyttant hwy, ac a'i llogant hi â thân.

17 Canys Duw a roddodd yn eu calonnau hwynt wneuthur ei ewyllys ef, a gwneuthur yr un ewyllys, a rhoddi eu teyrnas i'r bwystfil, hyd oni chyflawner geiriau Duw.

18 A'r wraig a welaist, yw y ddinas fawr, sydd yn teyrnasu ar frenhinoedd y ddaear.

PEN. XVIII.

2 Cwypm Babilon: 4 gorchymyn pobl Dduw i gilio allan o honi hi: 9 brenhinoedd y ddaear, 11 gyd â'r marsiandwyr, a'r llongwyr, yn ddrwg ganddynt drosti hi: 20 y saint yn llawenyachu, o achas barn Duw arni hi.

AC ar ol y pethau hyn mi a welaist angel arall yn dyfod i waered o'r nef, âg awdurdod mawr ganddo; a'r ddaear a oleuwyd gan ei ogoniant ef.

2 Ac efe a lefodd yn groch â llef uchel, gan ddywedyd, Syrthiodd, syrthiodd Babilon fawr honno, ac aeth yn drigfa cythreuliaid, ac yn gadwriaeth pob yspryd arian, ac yn gadwriaeth pob aderyn arian ac atgas.

3 Oblegid yr holl genhedloedd a yasant o win digofaint ei godineb hi, a brenhinoedd y ddaear a butteiniasant gyd â hi, a marchnattawyr y ddaear a gyfoethogwyd gan amllder ei moethau hi.

4 Ac mi a glywais lef arall o'r nef yn dywedyd, Deuwch allan o honi hi,

fy mhobi i, fel na byddoch gyd-gyfranogion o'i phechodau hi, ac na dderbynioch o'i phlâau hi.

5 Oblegid ei phechodau hi a grynhaeddasant hyd y nef, a Duw a gofiodd ei hanwiredau hi.

6 Telwch iddi fel y talodd hithau i chwi, a dyblwch iddi y dau cymmaint yn ol ei gweithredoedd: yn y cwppan a lanwodd hi, llenwch iddi yn ddauddyblyg.

7 Cymmaint ag yr ymgoneddodd hi, ac y bu mewn moethau, y cymmaint arall rhoddwch iddi o ofid a galar: oblegid y mae hi yn dywedyd yn ei chalon, Yr wyf yn eistedd yn frenhines; a gweddw nid ydwyf, a galar nis gwelaf ddim.

8 Am hynny yn un dydd y daw ei phlâau hi, sef marwolaeth, a galar, a newyn; a hi a lwyr-losgir â thân: oblegid cryf yw yr Arglwydd Dduw, yr hwn sydd yn ei barnu hi.

9 Ac wylo am dani, a galaru drosti, a wna brenhinoedd y ddaear, y rhai a butteiniasant, ac a fuant fyw yn foethus gyd â hi, pan welout fâg ei llogiad hi,

10 Gan sefyll o hirbell, gan ofn ei gofid hi, a dywedyd, Gwae, gwae, y ddinas fawr honno, Babilon, y ddinas gadarn! oblegid mewn un awr y daeth dy farn di.

11 A marchnattawyr y ddaear a wylant ac a alarant drosti; oblegid nid oes neb mwyach yn prynu eu marsiandiaeth hwynt:

12 Marsiandiaeth o aur, ac arian, a meini gwerthfawr, a pherlau, a llian main, a phorphor, a sidan, ac ysgarlad, a phob coed thynon, a phob llestr o ifori, a phob llestr o goed gwerthfawr iawn, ac o bres, ac o haiarn, ac o faen marmor,

13 A sinamon, a phêr-aroglau, ac ennaint, a thus, a gwin, ac olew, a pheilliaid, a gwenith, ac ysgrubliaid, a defaid, a meirch, a cherbydau, a chaethweision, ac eneidiau dynion.

14 A'r aeron a chwennychodd dy enaid, a aethant ymaith oddi wrthyf, a phob peth danteithiol a gwŷch a aethant ymaith oddi wrthyf; ac ni chai hwynt ddim mwyach.

15 Marchnattâwyr y pethau hyn, y rhai a gyfoethogwyd ganddi, a safant o hirbell oddi wrthi, gan ofn ei gofid hi, gan wylo a galaru,

16 A dywedyd, Gwae, gwae, y ddinas fawr honno, yr hon oedd wedi ei gwisgo â llian main, a phorphor, ac ysgarlad, ac wedi ei gwÿchu âg aur, a meini gwerthfawr, a pherlau!

17 Oblegid mewn un awr yr anrheithiwyd cymmaint cyfoeth. A phob llong-lywydd, a phob cwmpeini mewn llongau, a llongwyr, a chynnifer ag y sydd â'u gwaith ar y môr, a safasant o hirbell,

18 Ac a leasant, pan welsant fŵg ei llosgiad hi, gan ddywedyd, Pa ddinas debyg i'r ddinas fawr honno!

19 A hwy a fwriasant lwch ar eu pennau, ac a leasant, gan wylo a galaru, a dywedyd, Gwae, gwae, y ddinas fawr honno, yn yr hon y cyfoethogodd yr holl rai oedd ganddynt longau ar y môr, trwy ei chost hi! oblegid mewn un awr yr anrheithiwyd hi.

20 Llawenhâ o'i phlegid hi, y nef, a chwi, apostolion sanctaidd a phrophwydi; oblegid dialodd Duw arni drosoch chwi.

21 Ac angel cadarn a gododd faen megis maen melin mawr, ac a'i bwr-iodd i'r môr, gan ddywedyd, Fel hyn gyd â rhutlir y teflir Babilon y ddinas fawr, ac ni cheir hi mwyach.

22 A llais telynorion, a cherddorion, a phibyddion, ac udganwyr, ni chlywir ynot mwyach; ac un crefftwr, o ba grefft bynnag y bo, ni cheir ynot mwyach; a thwrst maen melin ni chlywir ynot mwyach;

23 A llewyrch canwyll ni welir ynot mwyach; a llais priodas-fab a phriodas-ferch ni chlywir ynot mwyach: oblegid dy farchnattâwyr di oedd wÿr mawr y ddaear; oblegid trwy dy swyn-gyfaredd di y twyllwyd yr holl genhedloedd.

24 Ac ynddi y caed gwaed prophwydi a saint, a phawb a'r a laddwyd ar y ddaear.

PEN. XIX.

1 Clodfori Duw yn y nesoedd, am farnu y but-tain fawr, a dial gwaed ei saint. 7 Priodas yr Oen. 10 Yr angel heb fynnu ei addoli. 17 Galw yr ehediaid i'r lladdfa fawr.

AC ar ol y pethau hyn mi a glyw-ais megis llef uchel gan dyrfa fawr yn y nef, yn dywedyd, Aleluia: Iachawdwriaeth, a gogoniant, ac anrhydedd, a gallu, i'r Arglwydd ein Duw ni:

2 Oblegid cywir a chyfiawn yw ei farnau ef: oblegid efe a farnodd y buttain fawr, yr hon a lygrodd y ddaear â'i phutteindra, ac a ddialodd waed ei weision ar ei llaw hi.

3 Ac eilwaith y dywedasant, Aleluia. A'i mŵg hi a gododd yn oes oesoedd.

4 A syrthiodd y pedwar henuriad ar hugain, a'r pedwar anifail i lawr, ac a addolasant Dduw, yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc; gan ddywedyd, Amen; Aleluia.

5 A llef a ddaeth allan o'r orsedd-faingc, yn dywedyd, Moliennwch ein Duw ni, ei holl weision ef, a'r rhai ydych yn ei ofni ef, bychain a mawrion hefyd.

6 Ac mi a glywais megis llef tyrfa fawr, ac megis llef dyfroedd lawer, ac megis llef taranau cryfion, yn dywedyd, Aleluia: oblegid teyrnasodd yr Arglwydd Dduw Holl-alluog.

7 Llawenychwn, a gorfoleddwn, a rhoddwn ogoniant iddo ef: oblegid daeth priodas yr Oen, a'i wraig ef a'i parottôdd ei hun.

8 A chaniattâwyd iddi gael ei gwisgo â llian main glân a disglær: canys y llian main ydyw cyfiawnder y saint.

9 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ys-grifena, Bendigedig yw y rhai a elwir i swpper neithior yr Oen. Ac efe a ddywedodd wrthyf, Gwir eiriau Duw yw y rhai hyn.

10 Ac mi a syrthiais wrth ei draed ef, i'w addoli ef. Ac efe a ddywedodd wrthyf, Gwel na *wnelech hyn*: cyd-was ydwyf i ti, ac i'th frodyr y rhai sydd ganddynt dystiolaeth Iesu. Addola Dduw: canys tystiolaeth Iesu ydyw yspryd y brophwydoliaeth.

11 Ac mi a welais y nef yn agored; ac wele farch gwÿn; a'r hwn oedd yn eistedd arno a elwid Ffyddlawn a Chywir, ac mewn cyfiawnder y mae efe yn barnu ac yn rhyfela.

12 A'i lygaid oedd fel ffiam dân, ac ar ei ben yr oedd coronau lawer: ac yr oedd ganddo enw yn ysgrifenedig, yr hwn ni wyddai neb ond efe ei hun:

13 Ac yr oedd wedi ei wisgo â gwelw wedi ei throchi mewn gwaed: a gelwir ei enw ef, Gair Duw.

14 A'r lluoedd oedd yn y nef a'i canlynasant ef ar feirch gwynion, wedi eu gwisgo â llian main, gwyn, a glân.

15 Ac allan o'i enau ef yr oedd yn dyfod gleddyf llym, i daro y cenhedloedd âg ef: ac efe a'u bugeilia hwynt â gwialen haiarn: ac efe sydd yn sathru cerwyn win digofaint a llid Duw Holl-alluog.

16 Ac y mae ganddo ar ei wisg, ac ar ei forddwyd enw wedi ei ysgrifenu, **BREHNIN BREHNIN-OEDD, AC ARGLWYDD ARGLWYDDI.**

17 Ac mi a welais angel yn sefyll yn yr haul; ac efe a lefodd â llef uchel, gan ddywedyd wrth yr holl adar oedd yn ehedeg trwy ganol y nef, Deuwch ac ymgwsglwrch ynghyd i swpper y Duw mawr;

18 Fel y bwyttâoch gig brehninoedd, a chig pen-capteniaid, a chig y cedyrn, a chig meirch, a'r rhai sydd yn eistedd arnynt, a chig holl ryddion a chaethion, a bychain a mawrion.

19 Ac mi a welais y bwystfil a brenhinoedd y ddaear, a'u lluoedd wedi ymgynnull ynghyd i wneuthur rhyfel yn erbyn yr hwn oedd yn eistedd ar y march, ac yn erbyn ei lu ef.

20 A daliwyd y bwystfil, a chyd âg ef y gau brophwyd, yr hwn a wnaeth wyrthiau ger ei fron ef, trwy y rhai y twyllodd efe y rhai a dderbyniasent nôd y bwystfil, a'r rhai a addolasant ei ddelw ef. Yn fyw y bwriwyd hwy ill dau i'r llyn tân yn llosgi â brwmstan.

21 A'r lleill a laddwyd â chleddyf yr hwn oedd yn eistedd ar y march, yr hwn oedd yn dyfod allan o'i enau ef: a'r holl adar a gawsant eu gwala o'u cig hwynt.

PEN. XX.

2 Rhwyfmo Satan dros fil o flynyddoedd. 5 Yr adgyfodiad cyntaf: 6 mai gwyn eu byd y rhai sydd iddynt gyfran yddo. 7 Gollwng Satan yn rhydd drachefn. 8 Gog a Magog. 10 Burro diafol i'r pull o dân a brwmstan. 12 Yr adgyfodiad diweddar cyffredinol.

AC mi a welais angel yn disgyn o'r nef, a chanddo agoriad y pydew diwaelod, a chadwyn fawr yn ei law.

2 Ac efe a ddaliodd y ddraig, yr hen sarph, yr hon yw diafol a Satan, ac a'i rhwymodd ef dros fil o flynyddoedd,

3 Ac a'i bwriodd ef i'r pydew diwaelod, ac a gauodd arno, ac a seliodd arno ef, fel na thwyllai efe y cenhedloedd mwyach, nes cyflawni y mil o flynyddoedd: ac ar ol hynny rhaid yw ei ollwng ef yn rhydd dros ychydig amser.

4 Ac mi a welais orsedd-feingciau, a hwy a eisteddasant arnynt, a barn a roed iddynt hwy: ac mi a welais eneidiau y rhai a dorwyd eu pennau am dystiolaeth Iesu, ac am air Duw, a'r rhai ni addolasant y bwystfil na'i ddelw ef, ac ni dderbyniasent ei nôd ef ar eu talcennau, neu ar eu dwylaw; a hwy a fuant fyw ac a deyrnasasant gyd â Christ fil o flynyddoedd.

5 Eithr y lleill o'r meirw ni fuant fyw drachefn, nes cyflawni y mil blynnyddoedd. Dyma yr adgyfodiad cyntaf.

6 Gwynfydedig a sanctaidd yw yr hwn sydd â rhan iddo yn yr adgyfodiad cyntaf: y rhai hyn nid oes i'r ail farwolaeth awdurdod arnynt, eithr hwy a fyddant offeiriad i Dduw ac i Grist, ac a deyrnasant gyd âg ef fil o flynyddoedd.

7 A phan gyflawner y mil blynnyddoedd, gollyngir Satan allan o'i garchar;

8 Ac efe a â allan i dwyllo y cenhedloedd sydd ym mhedair congl y ddaear, Gog a Magog, i'w casglu hwy ynghyd i ryfel; rhif y rhai sydd fel tywod y môr.

9 A hwy a aethant i fynu ar led y ddaear, ac a amgylchasant wersyll y saint, a'r ddinas anwyl; a thân a

ddaeth oddi wrth Dduw i waered o'r nef, ac a'u hysodd hwynt.

10 A diafol, yr hwn oedd yn eu twyllo hwynt, a fwrwyd i'r llyn o dân a brwmstan, lle y mae y bwystfil a'r gau brophwyd; a hwy a boenir ddydd a nos, yn oes oesoedd.

11 Ac mi a welais orsedd-faingc wen fawr, a'r hwn oedd yn eistedd arni, oddi wrth wyneb yr hwn y ffodd y ddaear a'r nef; a lle ni chafwyd iddynt.

12 Ac mi a welais y meirw, fychain a mawrion, yn sefyll ger bron Duw; a'r llyfrau a agorwyd: a llyfr arall a agorwyd, yr hwn yw *llyfr* y bywyd: a barnwyd y meirw wrth y pethau oedd wedi eu hysgrifenu yn y llyfrau, yn ol eu gweithredoedd.

13 A rhoddodd y môr i fynu y meirw oedd ynddo; a marwolaeth ac uffern a roddasant i fynu y meirw oedd ynddynt hwythau: a hwy a farnwyd bob un yn ol eu gweithredoedd.

14 A marwolaeth ac uffern a fwrwyd i'r llyn o dân. Hon yw yr ail farwolaeth.

15 A phwy bynnag ni chafwyd wedi ei ysgrifenu yn llyfr y bywyd, bwriwyd ef i'r llyn o dân.

PEN. XXI.

1 Nef newydd, a daear newydd. 10 Jerusalem nefol, a'i chyflawn bortreiaid. 23 Nid rhaid iddi wrth haul: gogoniant Duw yw ei goleuni hi: 24 brenhinoedd y ddaear yn dwyn eu cyfoeth iddi hi.

AC mi a welais nef newydd, a daear newydd: canys y nef gyntaf a'r ddaear gyntaf a aeth heibio; a'r môr nid oedd mwyach.

2 A myfi Ioan a welais y ddinas sanctaidd, Jerusalem newydd, yn dyfod oddi wrth Dduw i waered o'r nef, wedi ei pharottôi fel priodas-ferch wedi ei thrwsio i'w gwr.

3 Ac mi a glywais lef uchel allan o'r nef, yn dywedyd, Wele, y mae pabell Duw gyd â dynion, ac efe a drig gyd â hwynt, a hwy a fyddant bobl iddo ef, a Duw ei hun a fydd gyd â hwynt, ac a fydd yn Dduw iddynt.

4 Ac fe sych Duw ymaith bob deigr oddi wrth eu llygaid hwynt; a

marwolaeth ni bydd mwyach, na thristwch, na lleffan, na phoen ni bydd mwyach: oblegid y pethau cyntaf a aeth heibio.

5 A dywedodd yr hwn oedd yn eistedd ar yr orsedd-faingc, Wele, yr wyf yn gwneuthur pob peth yn newydd. Ac efe a ddywedodd wrthyf, Ysgrifena: canys y mae y geiriau hyn yn gywir ac yn ffyddlawn.

6 Ac efe a ddywedodd wrthyf, Darfu. Myfi yw Alpha ac Omega, y dechreu a'r diwedd. I'r hwn sydd sychedig, y rhoddaf o ffynnon dwfr y bywyd yn rhad.

7 Yr hwn sydd yn gorchfygu, a etifedda bob peth: ac mi a fyddaf iddo ef yn Dduw, ac yntau a fydd i minnau yn fab.

8 Ond i'r rhai ofnog, a'r digred, a'r ffaidd, a'r llofruddion, a'r putteinwyr, a'r swyn-gyfareddwyr, a'r eilunaddolwyr, a'r holl gelwyddwyr, y bydd eu rhan yn y llyn sydd yn llosgi â thân a brwmstan: yr hwn yw yr ail farwolaeth.

9 A daeth attaf un o'r saith angel yr oedd y saith phiol ganddynt yn llawn o'r saith bla diweddfaf, ac a ymddiddanodd â mi, gan ddywedyd, Tyred, mi a ddangosaf i ti y briodasferch, gwraig yr Oen.

10 Ac efe a'm dug i ymaith yn yr yspryd i fynydd mawr ac uchel, ac a ddangosodd i mi y ddinas fawr, Jerusalem sanctaidd, yn disgyn allan o'r nef oddi wrth Dduw,

11 A gogoniant Duw ganddi: a'i goleu hi oedd debyg i faen o'r gwerthfawroccaf, megis maen jaspis, yn loyw fel grisial;

12 Ac iddi fur mawr ac uchel, ac iddi ddeuddeg porth, ac wrth y pyrth ddeuddeg angel, ac enwau wedi eu hysgrifenu arnynt, y rhai yw enwau deuddeg llwyth plant Israel.

13 O du y dwyrain, tri phorth; o du y gogledd, tri phorth; o du y dehau, tri phorth; o du y gorllewin, tri phorth.

14 Ac yr oedd mur y ddinas a deuddeg sylfaen iddo, ac ynddynt enwau deuddeg apostol yr Oen.

15 A'r hwn oedd yn ymddiddan â

mi, oedd â chorsen aur ganddo, i fesuro y ddinas, a'i phyrth hi, a'i mur.

16 A'r ddinas sydd wedi ei gosod yn bedeirongl, a'i hÿd sydd gymmaint a'i lled. Ac efe a fesurodd y ddinas â'r gorsen, yn ddeuddeng mil o ystadau. A'i hÿd, a'i lled, a'i huchder, sydd yn ogymmaint.

17 Ac efe a fesurodd ei mur hi yn gant a phedwar cufydd a deugain, wrth fesur dyn, hynny yw, eiddo yr angel.

18 Ac adeilad ei mur hi oedd o faen jaspis : a'r ddinas oedd aur pur, yn debyg i wydr gloyw.

19 A seiliau mur y ddinas oedd wedi eu harddu â phob rhyw faen gwerthfawr. Y sail cyntaf oedd faen jaspis ; yr ail, saphir ; y trydydd, chalcidon ; y pedwerydd, smaragdus ;

20 Y pummed, sardonix ; y chweched, sardius ; y seithfed, chrysolithus ; yr wythfed, beryl ; y nawfed, topazion ; y degfed, chrysoprasus ; yr unfed ar ddeg, hyacinthus ; y deuddegfed, amethystus.

21 A'r deuddeg porth, deuddeg perl oeddynt ; a phob un o'r pyrth oedd o un perl : a heol y ddinas oedd aur pur, fel gwydr gloyw.

22 A theml ni welais ynddi : canys yr Arglwydd Ddaw Holl-alluog, a'r Oen, yw ei theml hi.

23 A'r ddinas nid rhaid iddi wrth yr haul, na'r lleuad i oleuo ynddi : canys gogoniant Duw a'i goleuodd hi, a'i goleuni hi ydyw yr Oen.

24 A chenhedloedd y rhai cadwedig a rodiant yn ei goleuni hi : ac y mae brenhinoedd y ddaear yn dwyn eu gogoniant a'u hanrhydedd iddi hi.

25 A'i phyrth hi ni cheuir ddim y dydd : canys ni bydd nos yno.

26 A hwy a ddygant ogoniant ac anrhydedd y cenedloedd iddi hi.

27 Ac nid â i mewn iddi ddim aflan, nac yn gwneuthur ffeidd-dra, na chelwydd : ond y rhai sydd wedi eu hysgrifenu yn llyfr bywyd yr Oen.

PEN. XXII.

1 Afon ddufr y bywyd. 2 Pren y bywyd. 5 Duw sydd oleuni i'w ddinas ei hun. 9 Yr angel heb fynnu ei addoli. 18 Ni ellir rhoddi tun at air Duw, na thynnu dim oddi wrtho ef.

ACefe a ddangosodd i mi afon bur o ddwfr y bywyd, disglauer fel grisial, yn dyfod allan o orsedd-faingc Duw, a'r Oen.

2 Y'nghanol ei heol hi, ac o ddau tu yr afon, yr oedd pren y bywyd, yn dwyn deuddeg rhyw ffrwyth, bob mis yn rhoddi ei ffrwyth : a dail y pren oedd i iachâu y cenedloedd.

3 A phob melldith ni bydd mwych : ond gorsedd-faingc Duw a'r Oen a fydd ynddi hi ; a'i weision ef a'i gwasanaethant ef,

4 A hwy a gânt weled ei wyneb ef ; a'i enw ef a fydd yn eu talcennau lwynt :

5 Ac ni bydd nos yno ; ac nid rhaid iddynt wrth gauwyll, na goleuni haul ; oblegid y mae yr Arglwydd Dduw yn goleuo iddynt : a hwy a deyrnasant yn oes oesoedd.

6 Ac efe a ddywedodd wrthyf fi, Y geiriau hyn sydd ffyddlawn a chywir. Ac Arglwydd Dduw y prophwydi sanctaidd a ddanfonodd ei angel i ddangos i'w wasanaethwyr y pethau sydd raid iddynt fod ar frys.

7 Wele, yr wyf yn dyfod ar frys : gwyn ei fyd yr hwn sydd yn cadw geiriau prophwydoliaeth y llyfr hwn.

8 A myfi loan a welais y pethau hyn, ac a'u clywais. A phan ddarfu i mi glywed a gweled, mi a syrthiais i lawr i addoli ger bron traed yr angel oedd yn dangos i mi y pethau hyn.

9 Ac efe a ddywedodd wrthyf fi, Gwel na wnelych : canys cyd-was ydyw i ti, ac i'th frodyr y prophwydi, ac i'r rhai sydd yn cadw geiriau y llyfr hwn. Addola Dduw.

10 Ac efe a ddywedodd wrthyf fi, Na selia eiriau prophwydoliaeth y llyfr hwn : oblegid y mae yr amser yn agos.

11 Yr hwn sydd anghyfiawn, bydded anghyfiawn etto ; a'r hwn sydd frwnt, bydded frwnt etto ; a'r hwn sydd gyfiawn, bydded gyfiawn etto ; a'r hwn sydd sanctaidd, bydded sanctaidd etto.

12 Ac wele, yr wyf yn dyfod ar frys ; a'm gwobr sydd gyd â mi, i roddi i bob un fel y byddo ei waith ef.

13 Myfi yw Alpha ac Omega, y dechreu a'r diwedd, y cyntaf a'r diweddaf.

14 Gwŷn eu byd y rhai sydd yn gwneuthur ei orchymynion ef, fel y byddo iddynt ffrain ym mhren y bywyd, ac y gallont fyned i mewn trwy y pyrth i'r ddinas.

15 Oddi allan *y mae* y cwn, a'r swyn-gyfareddwyr, a'r putteinwyr, a'r llofruddion, a'r eilun-addolwyr, a phob un a'r sydd yn caru ac yn gwneuthur celwydd.

16 Myfi Iesu a ddanfonais fy angel i dystiolaethu i chwi y pethau hyn yn yr eglwysi. Myfi yw Gwreiddyn a Hiliogaeth Dafydd, a'r Seren fore eglur.

17 Ac y mae yr Yspryd a'r bridodas-ferch yn dywedyd, Tyred. A'r hwn sydd yn clywed, dyweded, Tyred. A'r hwn sydd â syched arno, deued :

a'r hwn sydd yn ewyllysio, cymmered ddwfr y bywyd yn rhad.

18 Canys yr wyf fi yn tystiolaethu i bob un sydd yn clywed geiriau prophwydoliaeth y llyfr hwn, Os rhydd neb *ddim* at y pethau hyn, Duw a rydd atto ef y plâau sydd wedi eu hysgrifenu yn y llyfr hwn :

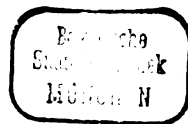
19 Ac o thynn neb ymaith *ddim* oddi wrth eiriau llyfr y brophwydoliaeth hon, Duw a dynn ymaith ei ran ef allan o lyfr y bywyd, ac allan o'r ddinas sanctaidd, ac *oddi wrth* y pethau sydd wedi eu hysgrifenu yn y llyfr hwn.

20 Yr hwn sydd yn tystiolaethu y pethau hyn, sydd yn dywedyd, Yn wir, yr wyf yn dyfod ar frys. Amen. Yn wir, tyred Arglwydd Iesu.

21 Gras ein Harglwydd ni Iesu Grist *fyddo* gyd â chwi oll. Amen.

D I W E D D.

PR UNIG DDUW Y BYDDO Y GOGONANT.

1000

WATKINS
BINDER
GRAVEL LAKE
SOUTHWARD

Digitized by Google

1000

